Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIA
PARS SVMMÆ SACRÆ
THEOLOGIAE S. THOMAE AQVINATIS, DOCTORIS ANGELICI, AD ROMANVM exemplar diligenter recognita, ad marginem adscriptis locis, quæ ab auctore citantur:

CVM COMMENTARIIS R. D. D. THOMÆ DE VIO CAIETANI,
tituli sancti Xysti, Presbyteri Cardinalis.

Adiectum est supplementum eiusdem Tertiæ partis, quam S. Thomas morte præuentus, absoluere non potuit, ex eius scriptis excerptum.

Accessit etiam QVODLIBETORVM volumen in omnium Theologiæ candidatorum gratiam.

Quæstiones & Articulos omnes in eis contentos sequens INDEX *ostendit.*

Omnia autem in vltima hac omnium editione diligentissimè sunt recognita & illustrata.

32726
ESTUDIOS SUPERIORES
BILBAO

LVGDVNI,
M. D. LXXXI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ADRIANVM SEXTVM

PONTIFICEM MAXIMVM, THOMAE DE VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI Xisti, in Tertiæ partis diui Thomæ Aquinatis Commentarios,

PRAEFATIO.

Sapientia attingit à fine vsque ad finem fortiter, ac disponit omnia suauiter, Sapientiæ 8. Etsi diuinam hanc sententiam, beatissime pater, in mundi administratione Deus Opt. Max. omni tempore verissimã esse ostendit, dum sua prepotente vi hæc omnia pulcherrima opera effecit, quæ videmus, atque pro sui incomprehensibilis consilij prudentia & benignitate, cum magno vsu & commoditate generis humani, in debitos fines dirigit vniuersa: superioribus tamen diebus singulari quadam ratione, altitudinem illam diuitiarum sapientiæ & scientiæ suæ, qua fortiter & suauiter agit, sese ad nos inclinasse, clarioribus omni luce signis ostendit. Nam quum pro diligendo Pontifice Maximo in conclaui essemus: vndæq; illæ comitiorum quodam quasi æstu efferuescerent, tantoque impetu studiorum, huc illuc incertæ ferrentur, ita vt nullo deinde iam spes in tanta patrum dissentione, creandi pontificis haberetur: ecce repentè æterna sapientia emisso in nos Spiritu sancto, qui quondam super aquas ferebatur, fluctus varios, motúsque potentium sedauit, atque humanos conatus deuicit fortiter. Ad vnius nanque vocem (vt de Ambrosio legitur) qua Cardinalis Derthusensis pontificatu maximo dignus ostendebatur: ita, Deo agente, omnes commoti sunt vt sine mora, omnium suffragiis in summum pontificem deligeretis. Quis verò digitum Dei hunc fuisse non videat? nam quum hominum consilio & fauoribus ea res agitur, petitorum præsentia quæ vrgeat, principum gratia & fauor, cæteráque id genus quamplurimum valere solet. Tantùm verò abest, vt eiusmodi tu rationibus fretus, quibus homines niti cõsueuere, hanc celsissimam apostolicæ dignitatis sedem conscederis, vt quum Hispaniam prouinciam Cæsaris nomine gubernares, patribus ferè omnibus ignotus, principumq; fauores ad alios accederent, à te vno vnus Spiritus sanctus non recesserit, sed omnes vicerit fortiter: vt nulla habita ratione absentiæ tuæ, quæ non parum detrimenti Christianæ reip. afferre posse videbatur, nulla, quòd nunquàm Romæ fuisses, id quod periclitanti ecclesiæ ac præsentaneo remedio indigenti, obesse nonnihil suspicari poteramus, nulla, quòd Cæsaris doctor & pater extitisses, quæres factiosorum mentes quàm maximè perturbare potuisset, suffragantibus omnibus ad tanti honoris culmen euectus sis. Præferebat certè nostris oculis spiritus ille sapientiæ & fortitudinis, lumen quoddam immensum religionis, pietatis, prudentiæ, liberalitatis, integritatis & eruditionis tuæ, quibus excellentissimis virtutibus in tanti muneris functione adhibitis, & absentiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tua & nunquàm vise à te Romæ, damna si qua forent cumulatißimè sarcires, téque non Cæsari singularem, sed cæteris etiam principibus omnibúsque aliis Christianis populis pastorem, doctorem & patrem communem exiberes, fortiter igitur nobiscum egit Deus fortis, vt sic itidem suauiter cuncta disponeret. Quid enim suauius ecclesiæ euenire poterat hoc tempore quod turpißimis moribus fœdata, bonis spiritalibus destituta, ignorantiæ tenebris obsessa, nouis hæresum tempestatibus agitata, bellorum tumultibus inter Christianos principes concussa. Turcarum impietate labefactata ac diminuta existit, quid inquam suauius sponsæ isti ecclesiæ tot ac tãtis malis afflictæ euenire poterat, quàm te sponsum datum diuinitùs intueri? Qui innocentia & vitæ integritate veterem illam ecclesiæ sanctimoniam in nostram ætatem reuocaturus sis: qui summo studio ac diligentia nihil non instauratum relinques: qui sanæ doctrinæ splendore illo, qui tot libris, quos edidisti lucet, omnem ignorantiæ caliginem dißipabis. Qui clarißima tua autoritate, diuino iudicio nunc tantùm amplificata, & nationem Germanam, apud quam semper valuisti quà plurimum, omnibus hæresum maculis, quæ nunc in illa funduntur, expurgabis, & inter Christianos principes compositis rebus ferocem Turcam magnis copiis Italiæ minitantem retardabis, exterminabisque Credo equidem (nec vana erit fides) optimum Deum, qui suis manibus te in hac Petri sede collocauit, istam etiam tibi aduersus Turcas fœlicem victoriam reseruasse, vt prius reformatis per te Christianorum & sacerdotum præcipuè moribus barbaræ illæ nationes tum demum credere incipiant in Christi ecclesia veram esse religionem & pietatẽ, ob multorum vitæ turpitudinem hactenus illis incredibile visum est. Quemadmodum diuina sapientia in te diligendo attigit à fine vsque ad finem fortiter, ac suauiter vniuersa disposuit: ita & tu cùm primis religione, tum illa etiam, qua maximè fulges sapientia & consilio in gubernanda republica Christiana, fines totius orbis attinges, fortiter suauitérque profana & sacra dispones. Ita enim Christianorum omnium vota exposcunt: qui propè voce vna in te spem illam sese habere clamant, vt cuncta instaures acreformes. Ita virtus tua & integritas requirunt, quibus res omnes quantæcunque sint, & quãtumuis difficiles, te iampridem gerere & conficere posse probauisti. Ita demũ mirabilis hæc tui electio, quæ ab illo qui facit mirabilia magna solus, profecta est, merito & optimo suo iure postulat, vt iuste iudices in nationibus, ruinas Ecclesiæ impleas auaritiáq; tanquam hydræ capita renascẽtia, igne charitatis extirpes. Mihi verò in hoc communi Christianorum gaudio, quo maximè itidem meæ lætitiæ signum aliquod & indicium exhiberem, oblata est occasio ista, disponente suauiter Spiritu sancto vt hæc nostra in tertiam Partem diui Thomæ Commentaria, licet superiori anno absoluta fuissent, vsque in præsens tamen in publicum nõ exirent, quo sic tibi nominatim illa dedicaremus. Cui enim alij potuis? Pulchrè siquidẽ congruit, vt has nostras de Christo elucubrationes tibi Christi vicario consecremus, iudéxque illarum sis & censor, qui eruditißimus & ouium Christi pastor existis: vt cum de tuo nutu Christianarum rerum summa pendeat, nihil eorum, quæ ad doctrinam pietatis pertinent, absque tua censura & comprobatione promulgetur. Illum igitur cui laboraui, quique non in furore, sed in benignitate sua te principe nobis dedit, precor, vt sanctitatem tuam quàm maximè longæuam esse velit: quo fœlici successu de tot malis subleuata ecclesia, in dignitatem pristinam restituatur, Vale pater beatißime Rom. die 10.

Martij, Anno salutis.

1522.

*

TERTIÆ PARTIS SVMMAE DIVI THOMAE AQVINATIS QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM INDEX.

De conuenientia incarnationis Christi.

QVÆSTIO PRIMA.

ARTICVLI.

VTRVM conueniẽs fuerit Deum incarnari. 1
Vtrum fuerit necessarium ad reparationẽ humani generis. 2
Vtrum si non fuisset peccatum, Deus fuisset incarnatus. 3
Vtrum principalius sit incarnatus ad tollẽdum originale peccatum quàm actuale. 4
Vtrum conueniens fuerit, Deum incarnari à principio mundi. 5
Vtrum eius incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi. 6

De modo vnionis verbi incarnati quò ad ipsam vnionem. Quæstio 2.

Vtrum vnio verbi incarnati sit facta in natura. 1
Vtrum sit facta in persona. 2
Vtrum sit facta in supposito vel hypostasi. 3
Vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita. 4
Vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo. 5
Vtrum natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. 6
Vtrum ipsa vnio sit aliquid creatum. 7
Vtrum sit idem quod assumptio. 8
Vtrum sit maxima vnionum quæ creaturis conueniunt. 9
Vtrum vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam. 10
Vtrum eam aliqua merita præcesserint. 11
Vtrum gratia fuerit homini Christo naturalis. 12

De modo vnionis ex parte personæ assumentis. Quæstio 3.

Vtrum assumere conueniat personæ diuinæ. 1
Vtrum conueniat diuinæ naturæ. 2
Vtrum natura possit assumere abstracta personalitate. 3
Vtrum vna persona possit assumere sine alia. 4
Vtrum quælibet persona possit assumere. 5
Vtrum plures personæ possint assumere vnam naturam numero. 6
Vtrum vna persona possit assumere duas naturas numero. 7
Vtrum magis fuerit conueniens de persona filij, quod assumpserit humanam naturam, quàm de alia persona diuina. 8

De modo vnionis ex parte naturæ humanæ assumptæ. Quæstio 4.

Vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei quàm alia natura. 1
Vtrum assumpserit personam. 2
Vtrum assumpserit hominem. 3
Vtrum fuerit conueniens quod assumpsisset humanam naturam separatam à singularibus. 4
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naram in omnibus eius singularibus. 5
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito. 6

De modo vnionis ex parte partium humanæ naturæ. Quæstio 5.

Vtrum filius debuerit assumere verum corpus. 1
Vtrum debuerit assumere corpus tertenum, scilicet carnem & sanguinem. 2
Vtrum assumpserit animam. 3
Vtrum assumere debuerit intellectum. 4

De modo assumptionis quantùm ad ordinem. Quæstio 6.

Vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima. 1
Vtrum assumpserit animam mediante spiritu, siue mente. 2
Vtrum anima fuerit prius assumpta quàm caro. 3
Vtrum caro fuerit prius assumpta quàm animæ vnita. 4
Vtrum tota natura humana sit assumpta mediantibus partibus. 5
Vtrum filius Dei assumpserit humanam naturam mediante gratia. 6

De coassumptis à filio Dei in humana natura pertinentibus ad perfectionem, scilicet de gratia Christi prout est singularis homo. Quæstio 7.

Vtrum in anima Christi sit aliqua gratia habitualis. 1
Vtrum in Christo fuerint virtutes. 2
Vtrum in Christo fuerit fides. 3
Vtrum in Christo fuerit spes. 4
Vtrum in Christo fuerint dona. 5
Vtrum in Christo fuerit donum timoris. 6
Vtrum in Christo fuerint gratiæ gratis datæ. 7
Vtrum in Christo fuerit prophetia. 8
Vtrum in Christo sit plenitudo gratiæ. 9
Vtrum talis plenitudo sit propria Christi. 10
Vtrum gratia Christi sit infinita. 11
Vtrum gratia Christi potuerit augeri. 12
Qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem, an scilicet subsequatur vel præcedat. 13

De gratia Christi secundum quod est caput Ecclesiæ Quæstio 8.

Vtrum Christus sit caput Ecclesiæ. 1
Vtrum sit caput omnium quantùm ad corpus, vel solùm quãtùm ad animas. 2
Vtrum sit caput omnium hominum. 3
Vtrum sit caput angelorum. 4
Vtrum gratia secundum quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali, secundum quod est quidam homo singularis. 5
Vtrum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christi. 6
Vtrum diabolus sit caput omnium malorum. 7
Vtrum Antichristus possit etiam dici caput malorum. 8

De coassumptis à filio Dei in natura humana pertinentibus ad perfectionem, scilicet de scientia Christi in communi. Quæstio 9.

Vtrum Christus habuerit aliquã scientiam præter diuinam. 1
Vtrum habuerit scientiam, quam habent beati vel comprehensores. 2
Vtrum habuerit scientiam inditam vel infusam. 3
Vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam. 4

De scientia beata quæ pertinet ad animam Christi. Quæstio 10.

Vtrum anima Christi comprehenderit verbum, siue diuinam essentiam. 1
Vtrum cognouerit omnia in verbo. 2
Vtrum anima in verbo cognouerit infinita. 3
Vtrum videat verbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICVLORVM

De scientia indita vel infusa animæ Christi.
Quæstio 11.
Vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia. 1
Vtrum hac scientia vti potuerit non conuertêdo se ad phantasmata. 2
Vtrum hæc scientia fuerit collatiua. 3
Vtrum hæc scientia in Christo fuerit minor scientia angelorum. 4
Vtrum fuerit scientia habitualis. 5
Vtrum fuerit distincta per diuersos habitus. 6
De scientia animæ Christi acquisita vel experimentali. Quæstio 12
Vtrum secundum hanc scientiam cognouerit omnia. 1
Vtrum in hac scientia profecerit. 2
Vtrum aliquid ab homine didicerit. 3
Vtrum Christus aliquid acceperit ab angelis. 4
De potentia animæ Christi.
Quæstio 13.
Vtrum habuerit omnipotentiam simpliciter. 1
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu corporalium creaturarum. 2
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis. 3
Vtrum habuerit omnipotẽtiam respectu propriæ suæ voluntatis. 4
De defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit quantùm ad corpus.
Quæstio 14.
Vtrum filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus. 1
Vtrum assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi. 3
Vtrum contraxerit hos defectus. 2
Vtrum assumpserit omnes huiusmodi defectus. 4
De defectibus, quos Christus assumpsit in humana natura quantùm ad animam.
Quæstio 15.
Vtrum in Christo fuerit peccatum. 1
Vtrum in eo fuerit fomes peccati. 2
Vtrum in eo fuerit ignorantia. 3
Vtrum anima Christi fuerit passibilis. 4
Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis. 5
Vtrum in Christo fuerit tristitia. 6
Vtrum in Christo fuerit timor. 7
Vtrum in Christo fuerit admiratio. 8
Vtrum in Christo fuerit ira. 9
Vtrum simul fuerit viator & comprehensor. 10
De his, quæ consequuntur vnionem quantùm ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Quæstio 16.
Vtrum hæc sit vera, Deus est homo. 1
Vtrum hæc sit vera, homo est Deus. 2
Vtrum Christus possit dici homo dominicus. 3
Vtrum ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de filio Dei. & è conuerso. 4
Vtrum ea, quæ conueniunt filio hominis possint prædicari de diuina natura & humana ea quæ conueniunt filio Dei. 5
Vtrum hæc sit vera: filius Dei factus est homo. 6
Vtrum hæc sit vera: homo factus est Deus. 7
Vtrmm hæc sit vera: Christus factus est creatura. 8
Vtrum hæc sit vera: iste homo, demonstrato Christo, incipit esse, vel fuerit semper. 9
Vtrum hæc sit vera: Christus secũdum quod homo, est creatura. 10
Vtrum hæc sit vera: Christus secundum quod homo est Deus. 11
Vtrum hæc sit vera: Christus secundum quod homo, est hypostasis vel persona. 12
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantùm ad esse. Quæstio 17.
Vtrum Christus sit vnum vel duo. 1
Vtrum in Christo sit tantùm vnum esse. 2
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi, quantùm ad voluntatem.
Quæstio 18.
Vtrum in Christo sit alia voluntas diuina & alia humana. 1
Vtrum in humana natura Christi sit alia voluntas respectu sensualitatis, & alia respectu rationis. 2
Vtrum ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates. 3
Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium. 4
Vtrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis voluntati diuinæ in volito. 5
Vtrum in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum. 6
De his quæ pertinent ad vnitatem quantùm ad operationem Christi. Quæstio 19.
Vtrum in Christo fuerit vna operatio diuinitatis & humanitatis vel plures. 1
Vtrum in Christo fuerint plures operationes secundum humanam naturam. 2
Vtrum secundum operationem humanam aliquid sibi meruit. 3
Vtrum per eam aliquid nobis meruit. 4
De his quæ conueniunt Christo secundum subiectionem eius ad patrem. Quæstio 20.
Vtrum Christus sit subiectus patri. 1
Vtrum sit subiectus sibiipsi. 2
De oratione Christi. Quæstio. 21.
Vtrum Christo conueniat orare. 1
Vtrum conueniat sibi secundum sensualitatem. 2
Vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an pro aliis tantùm. 3
Vtrum oratio eius sit exaudita. 4
De sacerdotio Christi. Quæstio 22.
Vtrum conueniat Christo esse sacerdotem. 1
De hostia huius sacerdotis. 2
De effectu huius sacerdotij. 3
Vtrum effectus sacerdotij huius pertineat ad ipsum solum, an ad alios. 4
De eternitate sacerdotij eius. 5
Vtrum debeat dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech. 6
De adoratione Christi. Quæstio. 23.
Vtrum conueniat Deo filios adoptare. 1
Vtrum hoc conueniat soli Deo patri. 2
Vtrum sit proprium hominum adoptari in filios. 3
Vtrum Christus possit dici filius adoptiuus. 4
De prædestinatione Christi. Quæstio. 24.
Vtrum Christus sit prædestinatus. 1
Vtrum sit prædestinatus, secundum quod homo. 2
Vtrum eius prædestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis. 3
Vtrum sit causa nostræ prædestinationis. 4
De adoratione Christi. Quæstio. 25.
Vtrum vna & eadem adoratione sit adorãda diuinitas Christi, & eius humanitas. 1
Vtrum caro Christi sit adoranda adoratione latriæ. 2
Vtrum adoratio latriæ sit exhibenda imagini Christi. 3
Vtrum sit exhibenda cruci Christi. 4
Vtrum sit exhibenda matri eius. 5
Vtrum reliquæ sanctorum sint adorandæ. 6
De hoc quod Christus dicitur Dei & hominum mediator. Quæstio 26.
Vtrum esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo. 1
Vtrum hoc ei conueniat secundum humanam naturam. 2
De sanctificatione beatæ virginis. Quæstio. 27.
Vtrum beata virgo fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero. 1
Vtrum fuerit sanctificata ante animationem. 2
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi sublatus totaliter fomes peccati. 3
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret. 4
Vtrum per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum. 5
Vtrum sic sanctificari fuerit sibi proprium post Christum. 6
De virginitate beatæ Mariæ. Quæstio 28.
Vtrum fuerit virgo in concipiendo. 1
Vtrum fuerit virgo in partu. 2
Vtrum permanserit virgo post partum. 3
Vtrum votum virginitatis amiserit. 4
De desponsatione matris Dei. Quæstio 29.
Vtrum Christus debuerit de desponsata nasci. 1
Vtrum fuerit verum matrimonium inter matrem Domini & Ioseph. 2
De annuntiatione beatæ virginis.
Quæstio 30.
Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei quod in ea generandum erat. 1
Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei per angelum. 2
De modo per quem ei annuntiari debeat. 3
De ordine annuntiationis. 4

TERTIÆ PARTIS INDEX.

De conceptione saluatoris, quantum ad materiam de qua corpus eius est conceptum.
Quæstio 31.
Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam. 1
Vtrum fuerit sumpta de Dauid. 2
Vtrum genealogia Christi conuenienter texatur ab euangelista. 3
Vtrum decuerit Christum nasci de fœmina. 4
Vtrum fuerit de purissimis sanguinibus virginis eius corpus formatum. 5
Vtrum caro Christi fuerit in antiquis patribus secundum aliquid signatum. 6
Vtrum caro Christi in patribus fuerit peccato obnoxia. 7
Vtrum fuerit decimata in lumbis Abrahæ. 8
De conceptione Christi quantùm ad principium actiuum.
Quæstio 32.
Vtrum spiritus sanctus fuerit principium actiuum in conceptione Christi. 1
Vtrum possit dici quòd Christus sit conceptus de spiritu sancto. 2
Vtrum possit dici quòd spiritus sanctus sit pater Christi secundum carnem. 3
Vtrum beata Virgo aliquid actiuè egerit in cõceptione Christi. 4
De modo & ordine conceptionis Christi.
Quæstio 33.
Vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum. 1
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo animatum. 2
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo assumptum. 3
Vtrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa. 4
De perfectione prolis conceptæ.
Quæstio 34.
Vtrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam. 1
Vtrum in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij. 2
Vtrum in eodem instanti potuerit mereri. 3
Vtrum in eodem instanti fuerit plenè comprehensor. 4
De natiuitate saluatoris.
Quæstio 35.
Vtrum natiuitas sit naturæ vel personæ. 1
Vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternã. 2
Vtrum secundum natiuitatem temporalem beata virgo sit mater Christi. 3
Vtrum debeat dici mater Dei. 4
Vtrum Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris & virginis matris. 5
De modo natiuitatis: vtrum scilicet fuerit natus sine dolore matris. 6
Vtrum conueniens fuerit eum nasci in Bethleem. 7
Vtrum fuerit congruo tempore natus. 8
De manifestatione Christi nati.
Quæstio 36.
Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta. 1
Vtrum debuerit aliquibus manifestari. 2
Quibus manifestari debuerit. 3
Vtrum debuerit ipse se manifestare vel potius manifestari per alios. 4
Per qualia manifestari debuerit. 5
De ordine manifestationis. 6
De stella per quam manifesta fuit eius natiuitas. 7
De veneratione magorum, qui per stellam Christi natiuitatẽ cognouerunt. 8
De legalibus circa puerum Iesum obseruatis.
Quæstio 37.
Vtrum debuerit circuncidi. 1
Vtrum fuerit conuenienter ei nomen impositum. 2
Vtrum debuerit offerri in templo. 3
Vtrum mater Dei debuerit purganda ad templum accedere. 4
De baptismo Ioannis. Quæstio 38.
Vtrum conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret. 1
Vtrum ille baptismus fuerit à Deo. 2
Vtrum contulerit gratiam. 3
Vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizati. 4
Vtrum baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato. 5
Vtrum baptizati baptismo Ioannis essent postea baptizandi baptismo Christi. 6
Vtrum Christus debuerit baptizari. 7
De baptizatione Christi. Quæstio 39.
Vtrum debuerit baptizari baptismo Ioannis. 1
De tempore baptismi. 2
De loco baptismi. 3
De eo quod sunt ei cœli aperti. 4
De spiritus sancti apparitione in specie columbæ. 5
Vtrum illa columba fuerit verum animal. 6
De voce paterni testimonij. 7
De modo conuersationis Christi.
Quæstio 40.
Vtrum Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari. 1
Vtrum debuerit austeram vitam ducere in cibo, potu, & vestitu, an alijs communem. 2
Vtrum debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in diuitijs & honore. 3
Vtrum debuerit viuere secundum legem. 4
De tentatione Christi. Quæstio 41.
Vtrum conueniens fuerit Christum tentari. 1
De loco tentationis. 2
De tempore tentationis. 3
De modo & ordine tentationis. 4
De doctrina Christi. Quæstio 42.
Vtrum Christus debuerit prædicare solùm Iudæis, vel etiam Gentilibus. 1
Vtrum in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare. 2
Vtrum debuerit prædicare publicè vel occultè. 3
Vtrum debuerit docere solo verbo vel scripto. 4
De miraculis à Christo factis in generali.
Quæstio 43.
Vtrum Christus debuerit miracula facere. 1
Vtrum fecerit ea virtute diuina. 2
Quo tempore inceperit miracula facere. 3
Vtrum per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas. 4
De miraculis Christi in speciali.
Quæstio 44.
De miraculis quæ Christus fecit circa spirituales substantias: vtrum fuerint conuenientia. 1
De miraculis quæ Christus fecit circa cœlestia corpora. 2
De miraculis quæ Christus fecit circa homines. 3
De miraculis quę Christus fecit circa irrationales creaturas. 4
De transfiguratione Christi.
Quæstio 45.
Vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari. 1
Vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas glorioſa. 2
Vtrum conuenienter adducti fuerint testes huiusmodi transfigurationis. 3
De testimonio paternæ vocis. 4
De passione Christi. Quæstio 46.
Vtrum conueniens fuerit Christum pati pro liberatione hominum. 1
Vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ. 2
Vtrum iste modus fuerit conuenientior. 3
Vtrum fuerit conueniens quod in cruce patereretur. 4
Vtrum sustinuerit omnes passiones. 5
Vtrum dolor quem in passione sustinuit, fuerit maximus. 6
Vtrum tota anima eius pateretur. 7
Vtrum passio eius impediuerit gladium fruitionis. 8
De tempore passionis. 9
De loco passionis. 10
Vtrum fuerit conueniens Christum simul cum latronibus crucifigi. 11
Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. 12
De causa efficiente passionis Christi.
Quæstio 47.
Vtrum Christus fuerit ab alio occisus vel à seipso. 1
Ex quo motiuo seipsum tradiderit ad patiendum. 2
Vtrum pater tradiderit eum ad patiendum. 3
Vtrum fuerit conueniens quod per manus Gentium pateretur vel potius à Iudæis. 4
Vtrum occisores eius eum cognouerint. 5
De peccato eorum qui Christum occiderunt. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICVLORVM

De modo efficiendi passionem Christi.
Quæstio 48.
Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modũ meriti. 1
Vtrum per modum satisfactionis. 2
Vtrum per modum sacrificij. 3
Vtrum per modum redemptionis. 4
Vtrum esse redemptorem sit proprium Christi. 5
Vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficiẽtiæ. 6

De effectibus passionis Christi.
Quæstio 49.
Vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato. 1
Vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli. 2
Vtrum por eam simus liberati à reatu pœnæ. 3
Vtrum per eam simus Deo reconciliati. 4
Vtrum per eam sit nobis aperta ianua Cœli. 5
Vtrum per eam fugerit Christus adeptus exaltationem. 6

De morte Christi Quæstio 50.
Vtrum conueniens fuerit Christum mori. 1
Vtrum per mortẽ fuerit separata vnio diuinitatis & carnis. 2
Vtrum fuerit separata vnio diuinitatis & animæ. 3
Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo. 4
Vtrum corpus eius fuerit idem numero mortuum & viuum. 5
Vtrum mors eius fuerit aliquid operata ad nostrã salutem. 6

De sepultura Christi. Quæstio 51.
Vtrum fuerit conueniens Christum sepeliri. 1
De modo sepulturæ eius. 2
Vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum. 3
De tempore quo iacuit in sepulchro. 4

De descensu Christi ad inferos.
Quæstio. 52.
Vtrum conueniens fuerit Christum ad inferos descendere. 1
In quem infernum descenderit. 2
Vtrum totus fuerit in inferno. 3
Vtrum aliquam moram ibi traxerit. 4
Vtrum sanctos patres ab inferno liberauerit. 5
Vtrum de inferno liberauerit damnatos. 6
Vtrum liberauerit pueros in peccato originali defunctos. 7
Vtrum liberauerit homines de purgatorio. 8

De resurrectione hrisi. Quæstio 53.
Vtrum necesse fuerit Christum resurgere. 1
Vtrum necesse fuerit ipsum tertia die resurgere. 2
Vtrum ipse primus resurrexit. 3
Vtrum ipse fuerit causa nostræ resurrectionis. 4

De qualitate Christi resurgentis. Quæstio 54.
Vtrum post resurrectionem Christus habuerit verũ corpus. 1
Vtrum corpus eius fuerit gloriosum. 2
Vtrum resurrexerit cum corporis integritate. 3
Vtrum corpus eius resurrexit cum cicatricibus. 4

De manifestatione resurrectionis.
Quæstio 55.
Vtrum resurrectio Christi omnibus hominibus manifestari debuerit, an solùm quibusdam specialibus personis. 1
Vtrum fuerit conueniens quod eis videntibus resurgeret. 2
Vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari. 3
Vtrum fuerit conueniens quod discipulis suis in aliena effigie appareret. 4
Vtrum resurrectionem suam argumentis probare debuerit. 5
De sufficientia illorum argumentorum. 6

De causalitate resurrectionis Christi
Quæstio 56.
Vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis corporum. 1
Vtrum sit causa nostræ iustificationis animarum. 2

De ascensione Christi. Quæstio. 57.
Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere. 1
Secundum quam naturam conueniat sibi ascensio. 2
Vtrum propria virtute ascenderit. 3
Vtrum ascenderit super omnes cœlos corporeos. 4
Vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas. 5
De effectu ascensionis Christi: vtrum sit causa nostræ salutis. 6

De sessione Christi ad dexteram patris.
Quæstio 58.
Vtrum sedeat ad dexteram patris. 1
Vtrum conueniat ei secundum diuinam naturam. 2
Vtrum conueniat sibi secundum humanam. 3
Vtrum hoc sit proprium Christi. 4

De iudiciaria potestate Christi. Quæstio 59.
Vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo. 1
Vtrum conueniat sibi secundum quod homo. 2
Vtrum eam ex meritis sit adeptus. 3
Vtrum eius potestas iudiciaria sit vniuersalis respectu omnium hominum. 4
Vtrum præter iudicium quo agit etiam hoc tempore, sit expectandum aliud iudicium vniuersale per ipsum futurum. 5
Vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad angelos se extendat. 6

De sacramentis, quid sit sacramentum.
Quæstio 60.
Vtrum sacramentum sit in genere signi. 1
Vtrum omne signum rei sacræ sit sacramentum. 2
Vtrum sacramentum sit signum vnius rei tantùm vel plurium. 3
Vtrum sacramentum sit signum quod est res sensibilis. 4
Vtrum ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis. 5
Vtrum ad sacramentum requiratur significatio quæ fit per verba. 6
Vtrum requirantur determinata verba. 7
Vtrum illius verbis possit aliquid addi vel subtrahi. 8

De necessitate sacramentorum. Quæstio 61.
Vtrum sacramẽta fuerint necessaria ad salutem humanam. 1
Vtrum fuerint necessaria in statu ante peccatum. 2
Vtrum fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum. 3
Vtrum fuerit necessaria post Christi aduentum. 4

De effectu principali sacramentorum qui est gratia. Quæstio 62.
Vtrum sacramenta legis sint causa gratiæ. 1
Vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum. 2
Vtrum sacramenta contineant gratiam. 3
Vtrum sint in eis aliqua virtus ad causandam gratiam. 4
Vtrum talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi. 5
Vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent. 6

De effectu sacramentorum qui est character.
Quæstio 63.
Vtrum ex sacramentis causetur character aliquis in anima. 1
Quid sit ille character. 2
Cuius sit character. 3
In quo sit sicut in subiecto. 4
Vtrum sit indelebilis. 5
Vtrum omnia sacramenta imprimant characterem. 6

De causa sacramentorum. Quæstio 64.
Vtrum solus Deus interius operetur in sacramentis. 1
Vtrum institutio sacramentorum sit solùm à Deo. 2
De potestate quam Christus habuit in sacramentis. 3
Vtrum illam potestatem potuerit alijs communicare. 4
Vtrum potestas ministerij in sacramentis conueniat malis. 5
Vtrum mali peccent dispensando sacramenta. 6
Vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum. 7
Vtrum intentio ministri requiratur in sacramentis. 8
Vtrum requiratur ibi recta fides: ita quòd infidelis non possit tradere sacramentum. 9
Vtrum requiratur ibi recta intentio. 10

De numero & modo sacramentorum.
Quæstio 65.
Vtrum sint septem sacramenta. 1
De ordine eorum adinuicem. 2
De comparatione eorum. 3
Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis. 4

De sacramento baptismi quantùm ad ea quæ ad ipsum pertinent. Quæstio 66.
Quid sit baptismus: vtrum, scilicet sit absolutio. 1
De institutione huius sacramenti. 2
Vtrum aqua sit propria materia huius sacramenti. 3
Vtrum requiratur aqua simplex. 4
Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritussancti. 5
Vtrum aliquis possit baptizari sub hac forma: Ego te baptizo in nomine Christi. 6
Vtrum immersio sit de necessitate baptismi. 7
Vtrum requiratur trina immersio. 8
Vtrum baptismus possit reiterari 9
De ritu baptismi. 10

De

TERTIÆ PARTIS INDEX.

De distinctione baptismatum. 11
De comparatione baptismatum. 12

De ministris baptismatis. Quæstio 67.
Vtrum ad diaconum pertineat baptizare. 1
Vtrum hoc pertineat ad presbyterum vel solùm ad Episcopum. 2
Vtrum laicus possit sacramentum baptismi conferre. 3
Vtrum hoc possit facere mulier. 4
Vtrum non baptizatus possit baptizare. 5
Vtrum plures possint simul baptizare vnum & eundem. 6
Vtrum necesse sit esse aliquem qui baptizatum de sacro fonte recipiat. 7
Vtrum recipiens aliquem de sacro fonte obligetur ad eius instructionem. 8

De suscipientibus baptismum.
Quæstio 68.
Vtrum omnes teneantur ad suscipiendum baptisma. 1
Vtrum aliquis possit saluari sine baptismo. 2
Vtrum baptismus sit differendus. 3
Vtrum peccatores sint baptizandi. 4
Vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria. 5
Vtrum requiratur confessio peccatorum. 6
Vtrum requiratur intentio ex parte baptizati. 7
Vtrum requiratur fides. 8
Vtrum pueri sint baptizandi. 9
Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus. 10
Vtrum aliqui sint baptizandi in maternis vteris existentes. 11
Vtrum furiosi, & amentes sint baptizandi. 12

De effectibus baptismi. Quæstio 69.
Vtrum per baptismum auferantur omnia peccata. 1
Vtrum per baptismum liberetur homo ab omni pœna. 2
Vtrum baptismus auferat omnes pœnalitates huius vitæ. 3
Vtrum per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes. 4
De effectibus virtutum, qui per baptismum conferuntur. 5
Vtrum etiam paruuli per baptisma gratias, & virtutes accipiant. 6
Vtrum per baptismum aperiatur baptizaris ianua regni cœlestis. 7
Vtrum baptismus æqualem effectum habeat in hominibus baptizaris. 8
Vtrum fictio impediat effectum baptismi. 9
Vtrum recedente fictione baptismus obtineat effectum suum. 10

De circuncisione quæ præcessit baptismum.
Quæstio 70.
Vtrũ circuncisio fuerit præparatoria, & figuratiua baptismi. 1
Vtrum fuerit conuenienter instituta. 2
Vtrum ritus circuncisionis fuerit conueniens. 3
Vtrum circuncisio conferret gratiam. 4

De præparatoriis quæ concurrunt simul cum baptismo.
Quæstio 71.
Vtrum cathechismus debeat præcedere baptismum. 1
Vtrum baptismum debeat præcedere exorcismus. 2
Vtrum ea quæ aguntur in cathechismo, & exorcismo aliquid efficiant vel solùm significent 3
Vtrum baptizandi debeant cathechizari vel exorcizari per sacerdotes. 4

De sacramento confirmationis.
Quæstio 72.
Vtrum confirmatio sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
Vtrum sit de necessitate sacramenti quòd chrisma fuerit per Episcopum consecratum. 3
De forma ipsius. 4
Vtrum imprimat characterem. 5
Vtrum character confirmationis characterem baptismalem præsupponat. 6
Vtrum conferat gratiam. 7
Cui competat recipere hoc sacramentum. 8
In qua parte recipiatur. 9
Vtrum requiratur aliquis qui teneat confirmandum. 10
Vtrum hoc sacramentum per solos Episcopos detur. 11
De ritu eius. 12

De sacramento Eucharistiæ.
Quæstio 73.
Vtrum Eucharistia sit sacramentum. 1
Vtrum sit vnum vel plura. 2
Vtrum sit de necessitate salutis. 3
De nominibus eius. 4
De institutione ipsius. 5
De figuris eius. 6

De materia Eucharistiæ secundum speciem.
Quæstio 74.
Vtrum panis & vinum sint materia huius sacramenti. 1
Vtrum ad matetiam huius sacramenti requiratur determinata quantitas. 2
Vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus. 3
Vtrum sit panis azymus vel fermentatus. 4
Vtrum materia huius sacramenti sit vinum de vite. 5
Vtrum sit admiscenda aqua. 6
Vtrum aqua sit de necessitate huius sacramenti. 7
De quantitate aquæ quæ apponitur. 8

De conuersione panis & vini in corpus, & sanguinem Christi.
Quæstio 75.
Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem. 1
Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem. 2
Vtrum substantia panis post consecrationem huius sacramẽti annihiletur, aut in pristinam materiam resolnatur. 3
Vtrum panis possit, conuerti in corpus Christi. 4
Vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini. 5
Vtrum remaneat forma substantialis panis. 6
Vtrum ista conuersio fiat in instanti. 7
Vtrum hæc sit vera, ex pane fit corpus Christi. 8

De modo quo corpus Christi existit in hoc sacramento. Quæstio. 76.
Vtrum totus Christus sit sub hoc sacramento. 1
Vtrum totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti. 2
Vtrum totus Christus sit sub vtraque parte specierum. 3
Vtrum dimensiones corporis Christi totæ sint sub hoc sacramento. 4
Vtrum corpus Christi sit sub hoc sacramento localiter. 5
Vtrum corpus Christi moueatur ad motum hostiæ vel calicis post consecrationem. 6
Vtrum corpus Christi sub hoc sacramento possit ob oculo aliquo videri. 7
Vtrum verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento cum miraculose apparet sub specie pueri vel carnis. 8

De accidentibus remanentibus in hoc sacramento.
Quæstio 77.
Vtrum accidentia sint fine subiecto. 1
Vtrum quantitas dimensiua sit obiectum accidentium aliorum. 2
Vtrum huiusmodi accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecum. 3
Vtrum possint corrumpi. 4
Vtrum possint ex eis aliquid generari. 5
Vtrum possint nutrire. 6
Vtrum in fractione panis species sacramentalis frangatur. 7
Vtrum vino consecrato possit liquidum admisceri. 8

De forma huius sacramenti.
Questio 78.
Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, hoc est corpus &c. 1
Vtrum forma consecrationis panis sit conueniens, hoc est corpus &c. 2
Vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis, hic est calix &c. 3
Vtrum in verbis dictarum formarum sit aliqua vis creata effectiua consecrationis. 4
Vtrum locutiones in prædictis formis sint vetæ. 5
De comparatione vnius formæ ad aliam. 6

De effectibus huius sacramenti.
Quæstio 79.
Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam. 1
Vtrum effectus huius sactamenti sit adeptio gloriæ. 2
Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. 3
Vtrum per hoc sactamẽtum remittatur peccatum veniale. 4
Vtrum per hoc sacramentum remittatur tota pœna peccati. 5
Vtrum hoc sacramentum præseruet hominem à peccatis futuris. 6

Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICVLORVM INDEX.

Vtrum hoc sacramentum prosit magis alijs quàm sumentibus. 7
Vtrum per peccatum veniale impediatur effectus huius sacramenti. 8

De vsu siue sumptione huius sacramenti in communi. Quæstio 80.

Vtrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter & spiritualiter. 1
Vtrum soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum. 2
Vtrum solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter. 3
Vtrum peccator manducans sacramentaliter peccet. 4
Vtrum hoc sit grauissimum omnium peccatorum. 5
Vtrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus. 6
Vtrum nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti. 7
Vtrum sit solum à ieiunis sumendum. 8
Vtrum sit recipiendum à non habentibus vsum rationis. 9
Vtrum sit quotidie sumendum. 10
Vtrum liceat omninò abstinere. 11
Vtrum liceat confiteri corpus sine sanguine. 12

De vsu quo Christus vsus est in to sacramento. Quæstio 82.

Vtrum ipse Christus sumpserit corpus suum & sanguinem. 1
Vtrum dederit ea Iudæ. 2
Vtrum doderit & assumpserit corpus passibile vel impassibile. 3
Quomodò se habuisset Christus sub hoc sacramento: si fuisset in triduo mortis reseruatum aut consecratum. 4

De ministris huius sacramenti. Quæstio 82.

Vtrum conseruare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis. 1
Vtrum plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare. 2
Vtrum dispensatio huius sacramenti pertineat ad solum sacerdotem. 3
Vtrum liceat sacerdoti consecranti à communione abstinere. 4
Vtrum sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum. 5
Vtrum missa mali sacerdotis minus valeat quàm boni. 6
Vtrum hæretici & schismatici vel excommunicati possint conficere hoc sacramentum. 7
Vtrum degradati. 8
Vtrum peccent à talibus communionem recipientes. 9
Vtrum liceat sacerdoti omnino à celebratione cessare. 10

De ritu huius sacramenti. Quæstio 83.

Vtrum in celebratione huius mysterij Christus immoletur. 1
Vtrum tempore celebrationis. 2
De loco & alijs quæ pertinent ad apparatum huius celebrationis. 3
De his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur. 4
De his quæ circa celebrationem huius mysterij sunt. 5
De defectibus qui circa celebrationem huius mysterij committuntur. 6

De sacramento pœnitentiæ. Quæstio 84.

Vtrum pœnitentia sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
De forma ipsius.
Vtrum impositio manus requiratur ad hoc sacramentum. 3
Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis. 4
De ordine eius ad alia sacramenta. 5
De institutione eius. 6
De continuatione eius. 7
Vtrum possit iterari. 8

De pœnitentia secundum quod est virtus. Quæstio. 85.

Vtrum pœnitentia sit virtus. 1
Vtrum sit virtus specialis. 2
Sub qua specie virtutis contineatur. 3
De subiecto eius. 4
De causa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6

De effectu pœnitentiæ. Quæstio 86.

Vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur. 1
Vtrum possint sine pœnitentia tolli. 2
Vtrum possit vnum remitti sine alio. 3
Vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu. 4
Vtrum remaneant reliquiæ peccatorum. 5
Vtrum auferre peccatum sit effectus pœnitentiæ inquantum est virtus, vel inquantum est sacramentum. 6

De remissione venalium peccatorum. Quæstio 87.

Vtrum sine pœnitentia peccatum veniale possit remitti. 1
Vtrum possit dimitti sine gratiæ infusione. 2
Vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & tunsionem pectoris, & orationem dominicã, & alia huiusmodi. 3
Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali. 4

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum. Quæstio 88.

Vtrum peccata per pœnitentiam dimissa redeant simpliciter per sequens peccatum. 1
Vtrum aliquo modo per ingratitudinem redeãt specialius secundum quædam peccata. 2
Vtrum redeant in æquali reatu. 3
Vtrum illa ingratitudo per quam redeunt sit speciale peccatum. 4

De recuperatione virtutum per pœnitentiam. Quæstio 89.

Vtrum per pœnitentiam restituantur virtutes. 1
Vtrum restituantur in æquali quantitate. 2
Vtrum restituatur pœnitenti æqualis dignitas. 3
Vtrum opera virtutum per peccatum sequens mortificentur. 4
Vtrum opera mortificata per peccatum per pœnitentiam reuiuiscant. 5
Vtrum opera mortua, id est, sine charitate facta per pœnitentiam viuificentur. 6

De partibus pœnitentiæ in generali. Quæstio 90.

Vtrum pœnitentia habeat partes. 1
De numero partium eius. 2
Quales partes sint. 3
De diuisione eius in partes subiectiuas. 4

Indicis Quæstionum & articulorum Tertiæ Partis finis.

QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM QVI DISCVTIVNTVR IN D. THOMÆ ADDITIONIBVS AD Tertiam eius Partem, INDEX.

De partibus pœnitentiæ in speciali, & primò de Contritione. Quæstio prima.

ARTICVLI.

Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptus. 1
Vtrum contritio sit actus virtutis. 2
Vtrum attritio possit fieri contritio. 3

De obiecto contritionis. Quæstio 2.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solùm de culpa. 1
Vtrum contritio esse debeat de originali. 2
Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri. 3
Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri. 4
Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno. 5
Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio. 6

De quantitate contritionis. Quæstio 3.

Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura. 1
Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor. 2
Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio. 3

De tempore contitionis. Quæstio. 4.

Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus. 1
Vtrum expediat continuè de peccato dolere. 2
Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. 3

De effectu contritionis. Quæstio 5.

Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus. 1
Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ. 2
Vtrum parua contritio sit sufficiens ad delectionem magnorum peccatorum. 3

De confessione, & eius necessitate. Quæstio 6.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem. 1
Vtrum confessio sit de iure naturali. 2
Vtrum omnes ad confessionem teneantur. 3
Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet. 4
Vtrum statim teneantur confiteri. 5
Vtrum possit cum aliquo dispensari, quòd non confiteatur. 6

De confessionis quidditate. Quæstio 7.

Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem. 1
Vtrum confessio sit actus virtutis. 2
Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis. 3

De ministro confessionis. Quæstio 8.

Vtrum sit necessarium confiteri sacerdoti. 1
Vtrum in alio casu liceat alij quàm sacerdoti confiteri. 2
Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venalium audire. 3
Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti. 4
Vtrum aliquis possit alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, nec priuilegio nec mandato superioris. 5
Vtrum pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui. 6
Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ. 7

De qualitate confessionis. Quæstio 9.

Vtrum confessio possit esse informis. 1
Vtrum oporteat confessionem esse integram. 2
Vtrum quis possit per alium vel per scriptum confiteri. 3
Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem. 4

De effectu confessionis. Quæstio 10.

Vtrum confessio liberet à morte peccati. 1
Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna. 2
Vtrum confessio aperiat Paradisum. 3
Vtrum confessio spem tribuat salutis. 4
Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita. 5

De sigillo confessionis. Quæstio 11.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit. 1
Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione. 2
Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis. 3
Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione. 4
Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem, & per alium modum etiam possit reuelare illud. 5

De satisfactione, & eius quidditate. Quæstio 12.

Vtrum satisfactio sit virtus, vel actus virtutis. 1
Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ. 2
Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur. 3

De satisfactionis possibilitate. Quæstio 13.

Vtrum homo possit Deo satisfacere. 1
Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere. 2

De qualitate satisfactionis. Quæstio 14.

Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio. 1
Vtrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis antè contritis. 2
Vtrum valere possit satisfactio præcedens, postquàm charitatem habuerit. 3
Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria. 4
Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium. 5

De his per quæ fit satisfactio. Quæstio 15.

Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia. 1
Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria. 2
Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria. 3

De suscipientibus hoc sacramentum. Quæstio 16.

Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus. 1
Vtrum sancti homines qui sunt in gloria habeant pœnitentiam. 2
Vtrum Angelus sit susceptiuus pœnitentiæ. 3

De potestate clauium. Quæstio 17.

Vtrum claues in ecclesia esse debeant. 1
Vtrum clauis sit potestas ligandi. 2
Vtrum sint duæ claues vel vna tantùm. 3

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICVLORVM.

De effectu clauium. Quæstio 18.
Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. 1
Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam. 2
Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit ligare. 3
Vtrum sacerdos secundm proprium arbitrium possit ligare, & soluere. 4

De ministris clauium. Quæstio 19.
Vtrum sacerdos legalis claues habuerit. 1
Vtrum Christus clauem habuerit. 2
Vtrum soli sacerdotes habeant claues. 3
Vtrum etiam sancti homines non sacerdotes claues habeant. 4
Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant. 5
Vtrum hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant. 6

De his in quos vsus clauium exerceri potest. Quæstio 20.
Vtrum sacerdos possit vti claue, quam habet in quemlibet hominem. 1
Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere. 2
Vtrum aliquis vti posset clauibus in suum superiorem. 3

De excommunicatione. Quæstio 21.
Vtrum incomperens sit hæc definitio excommunicationis. 1
Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare. 2
Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari. 3
Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum. 4

De his qui possunt excommunicare. Quæstio 22.
Vtrum quilibet Sacerdos possit excommunicare. 1
Vtrum non Sacerdotes excommunicare possint. 2
Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare. 3
Vtrum aliquis possit seipsum vel æqualem, vel superiorem excommunicare. 4
An in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. 5
Vtrum ille qui semel est excommunicatus excommunicari possit vlterius. 6

De participatione cum excommunicatis. Quæstio 23.
Vtrum excommunicato liceat communicare in pure corporalibus. 1
Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus. 2
Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. 3

De absolutione ab excommunicatione. Quæstio 24.
Vtrum quilibet Sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere. 1
Vtrum aliquis possit absolui inuitus. 2
Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus. 3

De indulgentia secundum se. Quæstio 25.
Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. 1
Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronunciantur. 2
Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia. 3

De his qui possunt indulgentias facere. Quæstio 26.
Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere. 1
Vtrum Diaconus possit indulgentias facere. 2
Vtrum Episcopus possit indulgennias facere: 3
Vtrum ille qui est in peccato, possit indulgentias facere. 4

De his quibus valent indulgentiæ. Quæstio 27.
Vtrum indulgentiæ valeant existentibus in peccato mortali. 1
Vtrum indulgentiæ valeant Religiosis. 2
Vtrum oi, qui non facit id, pro quo indulgentia datur possit quandoquo indulgentia dari. 3
Vtrum indulgentia valeat ei qui facit. 4

De solenni ritu pœnitentiæ. Quæstio 28.
Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennizari. 1
Vtrum solennis pœnitentia iterari possit. 2
Vtrum pœnitentia solennis sit imponenda mulieribus. 3

De sacramento extremæ vnctionis. Quæstio 29.
Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. 1
Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum. 2
Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum. 3
Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti. 4
Vtrum oporteat oleum esse consecratum. 5
Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum. 6
Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam. 7
Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam. 8
Vtrum producta oratio sit competens forma huius sacramenti. 9

De effectu huius sacramenti. Quæstio 30.
Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum. 1
Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti. 2
Vtrum hoc sacramentum imprimat characterem. 3

De ministro huius sacramenti. Quæstio 31.
Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre. 1
Vtrum Diaconi possint hoc sacramentum conferre. 2
Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre. 3

Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte Quæstio 32.
Vtrum hoc sacramentum sanis conferri possit. 1
Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate. 2
Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis. 3
Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris. 4
Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat vngi. 5
Vtrum conuenienter determinentur istæ partes vngendæ. 6
Vtrum mutilati debeant inungi illis vnctionibus. 7

De iteratione huius sacramenti. Quæstio 33.
Vtrum hoc sacramentum debeat iterari. 1
Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari. 2

De sacramento ordinis quò ad eius essentiam, & eius partes. Quæstio 34.
Vtrum ordo in ecclesia esse debeat. 1
Vtrum conuenienter ordo definiatur. 2
Vtrum ordo sit sacramentum. 3
Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur. 4
Vtrum hoc sacramentum habeat materiam. 5

De effectu huius sacramenti. Quæstio 35.
Vtrum in sacramento ordinis conferatur gracia gratum faciens. 1
Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines. 2
Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem. 3
Vtrum character ordinis præsupponat characterem confirmationis. 4
Vtrum character vnius ordinis de necessitate persupponat characterem alterius ordinis. 5

De qualitate suscipientium. Quæstio 36
Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ. 1
Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ. 2
Vtrum pro merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur. 3
Vtrum promouens ad ordines indignos peccet. 4
Vtrum quis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti. 5

De distinctione ordinum. Quæstio 37.
Vtrum debeant plures ordines distingui. 1
Vtrum sint septem ordines. 2
Vtrum ordines debeant distingui per sacros & non sacros. 3
Vtrum actus ordinum conuenienter assignetur. 4
Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsi calicis porrectione. 5

De conferentibus hoc sacramentum. Quæstio 38.
Vtrum

TERTIÆ PARTIS INDEX.

Vtrum tantum episcopus ordinis sacramentum conferat. 1
Vtrum hæretici, & ab ecclesia præcisi possint ordines conferre. 2

De impedimentis huius sacramenti. Quæstio 39.
Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat. 1
Vtrum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere. 2
Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis. 3
Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi. 4
Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri. 5
Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri. 6

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis. Quæstio. 40.
Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre. 1
Vtrum corona sit ordo. 2
Vtrum perceptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis. 3
Vtrum supra Sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis, 4
Vtrum Episcopatus sit ordo. 5
Vtrum super Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia. 6
Vtrum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ. 7

De sacramento matrimonij quod est in officium naturæ. Quæstio 41.
Vtrum matrimonium sit de iure naturali. 1
Vtrum matrimonium cadat sub præcepto. 2
Vtrum actus matrimonij sit licitus. 3
Vtrum actus matrimonij sit meritorius. 4

De matrimonio inquantùm est sacramentum. Quæstio 42.
Vtrum matrimonium sit sacramentum. 1
Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum. 2
Vtrum matrimonium conferat gratiam. 3
Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. 4

De matrimonio quantùm ad sponsalia. Quæstio 43.
Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio. 1
Vtrum tempus septennij sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis. 2
Vtrum sponsalia dirimi possint altero ad religionē intrante. 3

De matrimonij definitione. Quæstio. 44.
Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis. 1
Vtrum matrimonium congruè nominetur. 2
Vtrum matrimonium conuenienter definiatur. 3

De consensu matrimonij. Quæstio 45.
Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij. 1
Vtrum oporteat consensum per verba de præsenti exprimi. 2
Vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium. 3
Vtrum cōsensus expressio per verba, si desit interior cōsensus faciat matrimonium. 4
Vtrum consensus in oculto per verba de præsenti faciat matrimonium. 5

De consensu cui aduenit iuramentum. vel copula carnalis. Quæstio 46.
Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verbade futuro expresse faciat matrimonium. 1
Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum experimentia faciat matrimonium. 2

De consensu coacto. Quæstio 47.
Vtrum aliquis consensus possit esse coactus 1
Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum. 2
Vtrum consensus coactus tollat matrimonium. 3
Vtrum consensus coactus ex patte cogentis faciat matrimonium. 4
Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium. 5
Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. 6

De obiecto consensus. Quæstio 48.
Vtrum consensus qui facit matrimonium sit cōsensus in carnalem copulam. 1
Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. 2

De bonis matrimonij. Quæstio 49.
Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium. 1
Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur. 2
Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij. 3
Vtrum actus matrimonij excuseture per bona prædicta. 4
Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij. 5
Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. 6

De impedimentis matrimonij in generali. Quæstio 50.
Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. 1

De impedimento erroris. Quæstio 51.
Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij. 1
Vtrum omnis error matrimonium impediat. 2

De impedimento conditionis seruitutis. Quæstio 52.
Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium. 1
Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini. 2
Vtrum seruitus in matrimonio possit superuenire. 3
Vtrum filij debeant sequi conditionem patris. 4

De impedimento voti & ordinis. Quæstio 53.
Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. 1
Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum. 2
Vtrum ordo impediat matrimonium. 3
Vtrum ordo sacer matrimonio possit superuenire. 4

De impedimento consanguinitatis. Quæstio 54.
Vtrum definitio consanguinitatis sit competens. 1
Vtrum conueniente consanguinitas designetur per gradus vel lineas. 2
Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium. 3
Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab ecclesia. 4

De impedimento affinitatis. Quæstio 55.
Vtrum ex matrimoniis consanguinei affinitas causetur. 1
Vtrum affinitas maneat post mortem viri vel vxoris. 2
Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet. 3
Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur. 4
Vtrum affinitas sit causa affinitatis. 5
Vtrum affinitas matrimonium impediat. 6
Vtrum affinitas habeat per se gradus. 7
Vtrum gradus affinitatis extendatur sicut gradus consanguinitatis. 8
Vtrum coniugium contractū inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum. 9
Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis. 10
Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes. 11

De impedimento cognationis spiritualis. Quæstio 56.
Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium. 1
Vtrum per solum baptismum spirituali propinquitas cōtrahatur. 2
Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. 3
Vtrum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem. 4
Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis. 5

De cognatione legali quæ est per adoptionem. Quæstio 57.
Vtrum adoptio conueniente definiatur. 1
Vtrum adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICVLORVM

Vtrum cognatio legalis contrahatur solùm inter adoptantem patrem & filium adoptatum. 3

De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, & amentiæ. Quæstio 58.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat. 1
Vtrum maleficium possit impedire matrimonium. 2
Vtrum furia impediat matrimonium. 3
Vtrum incestus quo cognouit quis sororem vxoris suæ matrimonium dirimat. 4
Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. 5

De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat. Quæstio 59.

Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli. 1
Vtrum inter infideles possit esse matrimonium. 2
Vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti. 3
Vtrum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere cohabitare sine contumelia creatoris. 4
Vtrum fidelis discedens ab vxore infideli possit aliam ducere. 5
Vtrum alia vitia soluant matrimonium. 6

De vxoricidio. Quæstio 60.

Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij. 1
Vtrum vxoricidium impediat matrimonium. 2

De impedimento matrimonij quod est votum solenne. Quæstio 61.

Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare. 1
Vtrum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare. 2
Vtrum mulier possit nubere alteri viro, ante carnalem copulam viro suo religionem intrante. 3

De impedimento quod supereuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio. Quæstio 62.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere. 1
Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere. 2
Vtrum vir proprio iudicio possit vxorem fornicatem dimittere. 3
Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari. 4
Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit. 5
Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari. 6

De secundis nuptiis. Quæstio 63

Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ. 1
Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum. 2

De annexis matrimonio & debiti redditione. Quæstio 64.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti. 1
Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti. 2
Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales. 3
Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. 4
Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti. 5
Vtrum petens debitum tempore sacro mortaliter peccet. 6
Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo. 7

De bigamia Quæstio 65.

Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ. 1
Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores 2
Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ. 3
Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale. 4
Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere. 5

De bigamia & irregularitate ex ea contracta. Quæstio 66.

Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa. 1
Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ quæ cõtingit ex hoc quòd homo habet duas vxores, vnam de iure & alteram de facto. 2
Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis duxit vxorem non virginem. 3
Vtrum bigamia soluatur per baptismum. 4
Vtrum cum bigamo liceat dispensare. 5

De libello repudij. Quæstio 67.

Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ. 1
Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere. 2
Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere. 3
Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere. 4
Vtrum liceat viro repudiatam à se accipere. 5
Vtrum causa repudij sit odium vxoris. 6
Vtrum causæ repudij debebant in libello scribi. 7

De filiis illegitimè natis. Quæstio 68.

Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi. 1
Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare. 2
Vtrum filius illegitimus posset legitimari. 3

De his quæ spectant ad resurrectionem & primò de loco animarum post mortem. Quæstio 69.

Verum assignentur receptacula animabus post mortem. 1
Vtrum statim post mortem animæ ducantur ad cælum, vel ad infernum. 2
Vtrum animæ existentes in paradiso, vel in inferno, egredi valeant. 3
Vtrum limbus inferni sit idem quòd sinus Abrahæ. 4
Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum. 5
Vtrum limbus puerorum sit idem, quod limbus patrum. 6
Vtrum debeant tot receptacula distingui. 7

De qualitate animæ exeuntis a corpore, & pœna ei inflicta ab igne corporeo. Quæstio 70.

Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. 1
Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum. 2
Vtrum anima separata pati possit ab igne corporeo. 3

De suffragiis mortuorum Quæstio 71.

Vtrum suffragia per vinum facta aliis prodesse possint. 1
Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum. 2
Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint. 3
Vtrum suffragia quæ à viuo pro mortuo fiunt, facientibus prosint. 4
Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno. 5
Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio. 6
Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus. 7
Vtrum suffragia prosint sanctis existentibus in patria. 8
Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint defectus. 9
Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis. 10
Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint. 11
Vtrum suffragia quæ fiunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm aliis. 12
An suffragia facta pro multis tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent. 13
Vtrum tantùm valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantùm illis pro quibus fiunt specialia & communia simul. 14

De oratione respectu sanctorum qui sunt in patria. Quæstio 72.

Vtrum sancti orationes nostras cognoscant. 1
Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis. 2
Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur. 3

De signis quæ iudicium præcedent. Quæstio 73.

Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium. 1
Vtrum Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium. 2
Vtrum virtutes cœlorum Domino veniente commouebitur. 3

De igne vltimæ conflagrationis. Quæstio 74.

Vtrum mundi purgatio sit futura. 1
Vtrum mundi purgatio sit futura per ignem. 2
Vtrum ignis, quo mundus purgabitur sit eiusdem speciei cum igne elementari. 3
Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores. 4
Vtrum ignis ille alia elementa consumet. 5
Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur. 6
Vtrum ignis vltimæ cõflagrationis iudicium debeat sequi. 7
Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis designatur. 8
Vtrum ille ignis inuoluet reprobos. 9

De resurrectione. Quæstio 75.

Vtrum corporum resurrectio sit futura. 1
Vtrum resurrectio erit omnium generaliter. 2
Vtrum resurrectio sit naturalis. 3

De

TERTIÆ PARTIS INDEX.

De causa resurrectionis. Quæstio 76.

Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis. 1
Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis. 2
Vtrum ad resurrectionem angeli operentur. 3

De tempore & modo resurrectionis. Quæstio 77.

Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi. 1
Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum. 2
Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore. 3
Vtrum resurrectio futura sit subitò vel successiuè. 4

De termino resurrectionis. Quæstio 78.

Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. 1
Vtrum resurrectio omnium erit à cinetibus. 2
Vtrum pulueres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeãt inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungetur. 3

De conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate. Quæstio 79.

Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat. 1
Vtrum sit idem numero homo qui resurget. 2
Vtrum pulueres humani corporis ad eam partem corporis quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat. 3

De integritate corporum resurgentium. Quæstio. 80.

Vtrum omnia membra humani corporis resurgant. 1
Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore. 2
Vtrum humores in corpore resurgent. 3
Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso. 4
Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum resurget. 5

De qualitate resurgentium. Quæstio 81.

Vtrum omnes resurgent in eadem ætate. 1
Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ. 2
Vtrum omnes resurgent in sexu virili. 3
Vtrum omnes resurgent in vita animali. 4

De conditionibus beatorum resurgentium. Quæstio 82.

Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia. 1
Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis. 2
Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat. 3
Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu. 4

De subtilitate corporum beatorum. Quæstio 83.

Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi. 1
Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioſo esse in eodem loco cum alio non glorioſo. 2
Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sunt in eodem loco. 3
Vtrum vnum corpus glorioſum possit esse cum alio glorioſo in eodem loco. 4
Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioſo necessitas existendi in æquali loco. 5
Vtrum corpus glorioſum ratione suę subtilitatis sit impalpabile. 6

De agilitate corporum beatorum. Quæstio 84.

Vtrum corpora glorioſa sint futura agibilia. 1
Vtrum sancti agilitate sua nonnunqnam vtantur, ita quòd moueantur. 2
Vtrum sancti moueantur in instanti. 3

De claritate corporum beatorum. Quæstio 85.

Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat. 1
Vtrum claritas corporis glorioſi possit videri à non glorioſo oculo. 2
Vtrum corpus glorioſum necessariò videatur à corpore non glorioſo. 3

De conditionibus corporum damnatorum resurgentium. Quæstio 86.

Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent. 1
Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia. 2
Vtrum corpora damnatorum sint futura impassibilia. 3

De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum, & demeritorum. Quæstio 87.

Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit. 1
Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. 2
Vtrum omnia merita vel demerita propria vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur. 3

De iudicio generali tempore & loco in quo fiet. Quæstio 88.

Vtrum generale iudicium sit futurum. 1
Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem. 2
Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum. 3
Vtrum iudicium fiet in vale Iosaphat. 4

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali. Quæstio 89.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo. 1
Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntatiæ paupertati. 2
Vtrum angeli debeant iudicare. 3
Vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos. 4
Vtrum omnes homines in iudicio compareant. 5
Vtrum boni in iudicio iudicentur. 6
Vtrum mali iudicabuntur. 7
Vtrum angeli in futuro iudicentur. 8

De forma iudicis venientis ad iudicium. Quæstio 90.

Vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus. 1
Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis glorioſa. 2
Vtrum diuinitas à malis sine gaudio videri possit. 3

De qualitate mundi, & resurgentium post iudicium. Quæstio 91.

Vtrum mundus innouabitur. 1
Vtrum motus corporum cœlestium cessabit. 2
Vtrum in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione. 3
Vtrum elemẽta innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. 4
Vtrum plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione. 5

De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos. Quæstio 92.

Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad videndum Deum per essentiam. 1
Vtrum sancti post resurrectionem Deus oculis corporalibus videbunt. 2
Vtrum sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt. 3

De sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus. Quæstio 93.

An beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm ante. 1
Vtrum beatitudinis gradus mansiones dici debeant. 2
Vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis. 3

De modo quo sancti se habebunt erga damnatos. Quæstio 94.

Vtrum beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum. 1
Vtrum beati compatiantur miseriis damnatorum. 2
Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum. 3

De dotibus beatorum. Quæstio. 95.

Vtrum ponendæ sint aliquæ dotes in hominbus beatis. 1
Vtrum dos sit idem quod beatitudo. 2
Vtrum competat Christo habere dotes. 3
Vtrum angeli habeant dotes. 4
Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes. 5

De aureolis. Quæstio 96.

Vtrum aureola sit aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICV. INDEX.

Vtrum aureola differat à fructu. 2
Vtrum fructus debeatur soli virtuti continentiæ. 3
Vtrum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. 4
Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis. 5
Vtrum martyribus aureola debeatur. 6
Vtrum doctoribus aureola debeatur. 7
Vtrum Christo aureola debeatur. 8
Vtrum angelis aureola debeatur. 9
Vtrum aureola etiam corpori debeatur. 10
Vtrum conuenienter assignentur tres aureolæ, virginum martyrum, & prædicatorum. 11
Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias. 12
Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat. 13

De pœna damnatorum.
Quæstio 97.

Vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur. 1
Vtrum vermis damnatorum sit corporalis. 2
Vtrum fletus qui erit in damnatis, sit corporalis. 3
Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus. 4
Vtrum ignis inferni sit corporalis. 5
Vtrum ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro. 6
Vtrum ignis infetni sit sub terra. 7

De voluntate & intellectu damnatorum
Quæstio 98.

Vtrum omnis voluntas damnatorum sit mala. 1
Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerint. 2
Vtrum damnati recta ratione vellent non esse. 3
Vtrum damnati vellent esse in inferno alios damnatos. 4
Vtrum damnati odio habeant Deum. 5
Vtrum damnati demereantur. 6
Vtrum damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. 7
Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo. 8
Vtrum damnati gloriam beatorum videant. 9

De misericordia Dei respectu damnatorum.
Quæstio 99.

Vtrum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori. 1
Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur, tam hominum, quàm dæmonum. 2
Vtrum diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri. 3
Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misecordiam terminetur. 4
Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera punientur æternaliter. 5

FINIS INDICIS QVAESTIONVM
& articulorum, de quibus agitur in Diui Thomæ
Additionibus ad Tertiam
eius Partem.

***

CONTENTORVM IN COMMENTARIIS TERTIAE PARTIS ORDINRIA ANNOTATIO.

Diuisio operis in Prologo.

PLVS significat incarnati, quàm exprimat. quæst. 1. art. 1. in tit pag. 1
Qnare vnionis mysterium nomine incarnationis significetur. Ibid.
Conueniens claudit in se possibile, & addit super illud. Ibid.
Diuus Thomas nō inuestigauit hic possibilitatem incarnationis, & quia nulla scientia probat suum subiectum & quia sub tit. conuenientiæ satisfecit etiam materiæ de possibilitate. Nec tamen dissonat hic à seipso in tertio sententiarum, à possibilitate inchoante: quia ibi non erat doctrinæ ordinator. Ibid.
Aliud est loqui de ratione boni, & loqui de ratione talis boni. eod art. cor. pag. 1.
Communicare se alijs impottat perfectionem, ad minus in his quibus communicatur. Ibid.
Communicare seipsum, pertinet ad boni rationem: non quidem determinatè per modum naturæ aut liberè sed communiter & indeterminatè ad vtrũque modum, & quomodò. Ibid.
Tribus modis pluſquã genere diuersis, Deus intelligi potest communicare seipsum creaturæ. Ibid.
Dupliciter & catholicè contingit loqui de incarnatione. eod. artic. ad 1. pag. 1.
Vniri Deo in persona, nec conueniens, nec inconueniens est carni humanæ secundum conditionem naturæ, & quare. eod. art. ad 2. pag. 1
Purus homo non potuit sufficienter, adæquando culpam cōmissam satisfacere pro peccato, formaliter loquēdo de puro homine. ad Scot. art. 2. ad 2. pag. 3.
Infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi simpliciter. in puro homine formaliter loquēdo de puro homine. Ibid. ad Scot.
Satisfactio Christi est perfecta & condigna secundum æqualitatem ad culpam cōmissam. Quum siquidem actiones Christi humanæ possint considerari, & vt sunt res quædam creatæ ac deinde finitæ: & vt egrediuntur ac exercentur à diuino supposito, secundo modo sunt infinita entia personaliter, & infinitæ efficaciæ in genere meriti seu satisfactionis. Ibid ad Deum.
Licet ad Deos & parentes non possit reddi æquiualens à creatura, potest tamen reddi à diuina persona incarnata Ibid.
Charitas in Christo satisfaciente se tenet ex parte Dei: non vt cui satisfaciendum est sed vt satisfactor est. Ibid.
Omnis alia satisfactio efficax est participatiuè ex satisfactione Christi, ex duplici capite. primò, quia Christus, &c. Ibid.
Distinctio potentiæ in naturalem & obiectalem. art. 3. ad 3. pagina. 5
Hæc propositio, prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum, intelligitur sic, Prædestinatio vt respicit prædestinata præsupponit præscientiam futurorum, prædestinatorum, sed eorum quæ præsupponuntur vel ordinantur per prædestinationem. eod. art. ad 4. pag. 5
Quomodò dicta propositio sit ad propositum solutionis argumenti prædestinationē Christi necessariam absque peccato arguentis. Ibid.
Duplices effectus prædestinationis. Ibid.
Tres de facto in vniuerso inueniuntur ordines. Ibid.
Ad Scotum probantem, quòd incarnatio etiam sine peccato fuisse Ibid.
Quadruplex distinctio prima inter volitum & volibile, secunda inter magis & prius natura volitum, tertia inter prius natura, vel à quo non cõuertitur consequētia, vel prius causalitate, quarta inter prius natura volitum, prout prius est à quo non conuertitur consequentia, de facto vel possibili. Ibidem.
Quomodò intelligatur Christum deleuisse omnia peccata mundi. art. 4. pag. 7
Quomodò intelligatur peccatum originale per se loquendo esse maius extensiuè quàm actiuè. Ibd.
Christus principalius venit abolere peccatum totius naturæ, quàm peccatum vnius personæ, est simpliciter & absolutè conclusio responsiua quæsito sitetæ, Ibid.
Quomodò hæc Chrisostomi verba intelligantur, sed & qui pro omnibus se solùm iudicaret obnoxium. eod. artic. ad. 3. pag. 7.
Quinque rationes quare non fuerit conueniens Deum incarnati immediatè post pecatum. art. 3. pag. 8
Duplex motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectum. artic. 6. pag. 9
DVpliciter potest intelligi aliquid conuerti in aliud, scilicet per transsubstantiationem & per trãsmutationem. q. 2. art. 1. pag. 9
Duplex modus informandi. Ibid.
Omnis natura composita ex materia & forma in se est communicabilis pluribus, & de facto potest inueniri in pluribus nisi constet ex tota sua materia. Ibid.
Similitudo Athanasij sicut anima rationalis & caro vnus est homo, &c. intelligitur quantùm ad vnitatē suppositi. eod. art. ad 2. pag. 11.
Distingui secundum rem contingit dupliciter. articulo 2. pag. 11
An differentia posita in litera inter suppositum & naturam, habeat locum in angelis. Ibid.
An illud quòd suppositum dicitur addere supra naturā, oportet esse ens reale. Ibid.
An illud quod suppositum addit supra naturam, oporteat esse intrinsecum supposito. Ibid.
Quid sit illud quod suppositum creatum addit intrinsecum sibi supra hanc naturam suam. Ibid,
Quomodò verificetur, quòd in Deo nihil inuenitur præter rationem suæ speciei. Ibid.
In ista maxima, omne quod ineſt alicui personæ siue pertineat ad naturam illius siue non vnitur ei in persona, sumitur inesse personę propriè, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere. Ibid. pag. 11
An passiones nominum secundam modos significandi cõuenienter non pro ratione sed pro manifestatione differētiæ inter naturam & personam Dei secundum rationem, in litera afferantur eod. art. ad 1. pag. 11.
Quomodò intelligatur similitudo in litera assignata inter sensitiuum in homine & bruto, & humanam naturam in propria & aliena persona. eod. art. ad 2. pag. 11
Distinctio inter per se existere, & per se separatim existere. eod. art. ad 3. pag. 11
An distinctio vnionis in vnionem, in persona aut in natura, sit sufficiens. Ibid.
Suppositum quare dicatur. artic. 3. tit. pag. 13
An conuenienter persona Christi distinguatur secundum id quod in se est, & secundum rationem hypostasis. articul. 4. pag. 14.
An in persona Christi sint duæ rationes subsistendi in duabus naturis, & vnum subsistens duobus. Ibid.
An sit simpliciter & formaliter verum, personam Christi esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

compositam.Ibid.
Ratio compositionis imperfectionem componentium formaliter importat.Ibid.
Multiplex genus conpositionis.Ibid.
Ex vnione animæ & corporis Christo non constituitur noua persona.art.5.ad 1.pag.16
Verbum Damas.assumpsit naturã humanam in atomo dupliciter exponitur.eod.art.ad 2.pag.16
Si Christus naturali generatione aliquem produxisset,purum hominem produxisset.Ibid.
Nihil in rebus creatis inuenitur vnioni incarnationis tam simile, vt est vnio animæ intellectiuæ ad corpus. art. 6. ad 1. & 2.pag.17
Et quomodo hæc vnio sit secundum esse substantiale verbi, non vt est naturæ,sed vt est personæ.Ibid.
Quid interest inter vniri alicui hypostasi, & vniri secundum hypostasim.eod.art.ad 3.pag.17
Vnio naturæ humanæ ad verbũ,non est formaliter loquendo per vnionem instrumenti definienda.eod.art.ad 4.pag.17
Distinctio de vnione vel quãtum ad relationem quam significat, vel quantum ad coniunctionem quam consequitur. ar.7.pag.19
An hæc sit vera, homo dicitur & est Deus propter vnionem, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam.eod.art.ad 3.pag.20
An prima differentia inter vnionem & assumptionem posita in litera sit vera.art.8.pag.20
Secunda differẽtia,scilicet quòd assumptio dicitur vt in fieri, vnio autem sicut in facto esse,ex parte rei posita est Ibid.
An relatio vnionis,sit relatio æquiparantiæ.Ibid.
Qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem:an rationis tantùm,an etiam realis.Ibid.
Quid sit proprius terminus assumptionis, absolutúmne aliquod,an relatiuum.Ibid.ad Scot.
An distinctio in litera posita, scilicet coniunctionem posse accipi ex parte extremorum,vel ex parte termini, sit sufficiens.artic.8.pag.21
An vnio incarnationis sit maxima post vnionem diuinæ trinitatis.Ibid.ad Duran.
Natura humana Christi se habet ad personam filij Dei, sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis.art.10.pag.23
Gratia aliquando sumitur vt comprehendit sub se quemcunque infusum habitum.Ibid.
Duplex acceptio coniunctionis humanæ naturæ, cum persona filij Dei.Ibid.
Nulla operatio illius hominis,qui est Christus,potuit præcedere vnionem.art.11.pag.24
AN incommunicabilitas personæ conuenienter assignetur per hoc quod est non posse prædicari de pluribus. q.5.art.1.pag.26
An sola diuina persona possit subsistere in duabus naturis propter suam infinitatem.Ibid.ad Scotum.
Quomodò sumatur denominatio quum dicitur quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam,secundum quod denominatur à tali natura.eod.art.ad 3.pag.7
An personæ diuinæ conueniat,primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè.art.1. pag.27
In Deo inuenitur duplici modo subsistens & habẽs naturam, scilicet communiter & incommunicabiliter.Ibid.
Subsistere in diuinis formaliter loquendo est magis personale quàm essentiale. Ibid.
Dilucidatio duplicis abstractionis, scilicet ex parte rei, & ex parte intellectus.art.3.pag.29
An abstractis per intellectum diuinis personalitatibus possit intelligi natura diuina assumere.Ibid.
An circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum remaneret in intellectu vna personalitas Dei.eodem art.ad 2.pag.29
Quid intelligatur nomine abstractionis per modum resolutionis.eod.art.ad.3.pag.30
An sit possibile diuinis personis,vt duæ vel tres assumant vnã naturam humanam.art.6.ad Scotum.pag.32
An rectè in litera exponatur authoritas Anfel. scilicet plures personæ non possunt assumere vnum & eundem hominẽ Ibid.ad Duran.
Quomodò intelligatur hæc propositio, ad potest in vnum & non in amplius,habet potentiã limitatã ad vnũ ar.7.pag.33
Persona diuina non solùm est infinita in essendo & causando ratione naturæ diuinæ:sed est etiam infinita in terminando ratione suæ personalitatis.Ibid.
Nunquam nomẽ ab aliqua forma impositum, pluraliter dicitur,nisi propter pluralitatem suppositorum,ad Scot.eodem articulo ad pagina.34
AN hæc consequentia valeat,assumptibile non attend itur secundum potẽtiam passiuam naturalem,ergo secundum congruentiam.q.4.art.1.pag.15
Quomodò intelligenda sit hęc propositio,creaturæ denominantur aliquales ex eo quod conuenit eis secundum proprias causas,non autem ex eo quod conuenit illis secundũ primas & vniuersales causas.Ibid.
Quo pacto intelligatur quod in angelis deficit necessitas reparationis.Ibid.
An hæc propositio sit vera, maior & perfectior est vnio ad Deum secundum esse personale, quàm quæ est secundum operationem eod.art.ad 2.pag.36
Quid persona seu hypostasis addat supra naturam singulare. art.2.ad Scot.& Aureo.pag.37
An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem.eod.art.ad 3.pag.37
Quo pacto verificetur, quod persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate.Ibid.
An debeat concedi,quòd filius Dei assumpsit hominem.art.3. ad 1.pag.41
Quomodò intelligitur, quod est contra rationem formæ communis,esse in persona.art.4.pag.41
De quibus operationibus communibus & meritorijs sit sermo, quum dicitur, quod non fuisset conueniens naturam per se separatam assumi,&c.Ibid.
Quare diuus Thom. probans humanitatem diuinam aut humanam,non meminerit humanitatis angelicæ.Ibid.
Explicatio quædam dignitatis humanæ.art.6.pag.43
NOtabile ex Aug.propter vertentes in Dubium, an Deus possit fallere.q.5.art.1.pag.43
An sanguis qui erat in corpore Christi,esset diuinitati vnitus. art.2.pag.44
Lux maior offuscat minorem non quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectum.art.4.pag.45
AN in mysterio assumptionis sit ordo naturæ partium humanæ naturæ adinuicem,& partium ad totum.q.6.art. 1.ad Duran.pag.46
Quomodò intelligitur quòd corpus est vicinius personæ propriæ, anima autẽ naturæ humanæ,eod.art.ad 2.pag. 47
Quomodò apud diuum Thom.anima dicatur mediare in assumptione carnis.eod.art.ad 3.pag.47
Dupliciter potest intelligi subsistentiam animæ per existentem corrumpi in assumptione.art.3.pag.48
An in cõmuni resurrectione anima separata huius vel illius reuersa ad corpus,retineat suam propriã terminationem, an perdat illam,& terminetur personalitate totius.Ibid.
Naturalis modus productionis alicuius, diuersus penes hoc quòd est produci in corpore vel extra & ante corpus, arguit'diuersitatem naturæ rei productæ.Ibidem.
An materia propria formæ sit ante aduentum formæ.articu. 4.pag.49
Cui existente naturæ ordine secundum quodlibet genus causæ diuus Thom. ordinem naturæ duobus eorum appropriet.art.5.pag.50
Cur ordinem naturæ ex parte materiæ in mysterio incarnationis.diuus Thom.pertransierit.Ibid.
An verbum assumpserit naturam humanam mediantibus eius partibus,ad Scot.& Duran.eod.art.ad 1.pag.51
AN ritè ratio reddatur quare necesse sit ponere in Christo gratiam habitualem.&c.q.7.art.1.pag.51
Virtus heroica non differt specie à virtute cõmuniter dicta. art.1.ad 1.pag53
An sicut ex defectu materiæ magnificentiæ in Christo non sequitur defectus magnificentiæ interioris:ita nec ex defectu materiæ fidei sequetur defectus fidei, in eod.ar.3.pag.54
An spes in Christo respectu substantiarum separatarum fuerit habitus aliquis.art.pag.54
An diuina eminentia in timore reuerentiali Christi,habuerit rationem reuerentiæ quatenus eminentia Dei absolutè,an quatenus est potens infligere malum,art.6.pag.55
Ad rationem prophetæ requiritur,quòd cognoscat ea quæ sunt procul ab his,cùm quibus ipse est.art.8.pag.57
De mente diui Thom.datur summum possibile in gratia art. 9.pag.57
Ista propositio:Christus est vniuersale principium generis habentium gratiã.intellectualiter de principio vniuersali non contento in tali genere.Ibid.
An gratia cuiusliber singularis personæ habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ. Christi. artic. 11. ad 3. pag.60
Quomodo finis gratiæ habitualis est vnio personalis. art.12. pag.60

Quare

Quare nullus purè viator attingit ad summam gratiæ ex parte gratiæ Ibid.
Quomodò verificetur hæc propositio, omni finito potest fieri additio.eod.art.ad 1.pag.61
Ratio multorum dictorum sancti Thom. de gratia vnionis. art.13.ad 3.pag.61
ESse caput,dicitur de Christo metaphoricè solùm, quæst.3. art.1.pag.62
Virtus attriouitur capiti humano:sed quo respectu.Ibid.
Gratia Christi dupliciter dicitur prima.Ibid.
Quomodò actiones Christi causent efficienter in nobis gratiam. eod.art.ad 1.pag.63
Quomodò corporalis natura Christi possit agere in angelos. art.4.ad 3.pag.65
An valeat iste processus, actus habetur secundum quandam eminentiam, ergo est actiuus aliorum eiusdem generis. art.5.pag.65
An Antichristus dicatur caput omnium malorum tam dæmonum quàm hominum.art.8.pag.67
An Diabolus & antichristus sunt duo capita, an vnum tantùm.Ibid.
AN sit possibile actum intelligendi quo Deus intelligit. fieri actum intelligendi quo anima Christi formaliter intelligeret quæst.9.art.1.pag.69.
An ista propositio, reducens aliquid de potentia in actum,est in actu,sit vera.art.2.pag.70
Visio Dei est soli Deo simpliciter naturalis.eod. art.ad primũ pag.70
An bene in litera probetur hæc conclusio,oportet in Christo ponere scientiam inditam per hoc quod dicitur quod eius intellectus possibilis fuisset imperfectus.art.3.pag.3.71
Quomodò debeat intelligi hæc propositio literæ,frustra est quod caret propria operatione, & an in dicta propositione sit sermo de omni propria operatione alicuius. art.4. pag.72
Quæ scientia per se,& quæ per accidens dicatur infusa.Ibid.
Habitus per se infusi,& habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecè,& essentialiter.eod. artculo,ad 2. & 3. pagina. 73
Cur in litera asseratur,in Christo non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem,vt fuit in Adam.Ibid.
AN bene declaretur à virtute operatiua virtutem deitatis non esse comprehẽsam ab humanitate Christi. quæst. 10.art.1. pag.74
Quomodò intelligatur hæc propositio,Cuilibet beato conuenit,quod videat omnia spectantia ad se.ar.2.pag.75
Anima Christi non videt in verbo quicquid videt verbum. eod.arti.ad 2.pag.75
An ex hoc quòd anima Christi scit omnia quę scit Deus scientia visionis,sequatur ipsam scire infinita.art.3.pag.76
An intellectus creatus possit simul videre infinita: ita quod distinctè cognoscat quodlibet eorum.eod.ar.ad secundum pag.77
An sit creaturæ possibilis sublimior gradus diuinæ visionis quam sit gradus animæ Christi.art.4.ad 3.pag.78
AN concessa in Christo cognitione abstractiua omnium singulariũ,cõcedenda sit cuiuslibet singularis propria species in Christi intellectu.q.11.art.1.ad Scot.pag.78
An in Christo fuerit cognitio intuitiua omniũ singularium. Ibid.ad Scotum.
Anex ratione literæ bene concludatur in anima Christi per scientiam infusam notitia omnium singularium. Ibid.
An naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat,vt non possit etiam infusa vti scientia nisi conuertendo se ad phantasmata.ar.2.pag.89
An Christus indigebat conuersione ad phantasmata in vsu scientiæ infusæ.Ibid.ad Duran.
An anima Christi imperfectius quocunque angelo,intuitiuè cognouerit in proprio genere quicquid intueri vtrique datum est.art.4.ad Scot pag.81
An species intelligibiles infusæ animæ Chtisti fuerint perfectissimæ art.6.ad Scot.pag.72
AN ex visione corporum cœlestium possint comprehendi virtutes eorum q.12.art.1.ad 2.ad Duran.pag.85
An experientia pariat solùm scientiam similium secundùm speciem.Ibid.ad Duran.
HÆc propositio, quælibet res habet potentiam actiuam respectu eorum ad quæ se extendit suæ naturæ perfectio,intelligitur in genere rerum actiuarum.13.ar.1.pag.85
An in anima Christi sit virtus instrumẽtalis ad omnia miracula.art.2.pag.86
An Christus voluerit humana volũtate aliquid fieri per alios homines,& non potuerit facere quod fieret.art.4
QVomodò licuerit hic vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus communes computare. q.14.art.4.pag.91
AN perfectio virtutis regulariter tollat fomitem. quæst. 15.art.2.pag.93
Dolor est passio appetitus sensitiui ex corporis lęsione percepta sensu.art.6.pag.95
An compositio ex contrariis sit causa prima mortis, &c. eod. artic.ad 1.pag.95
An motus appetitus sensitiui ex malo futuro apprehenso,abstrahendo à certo vel incerto,sit verè timor.art.7.pag.96
An ex hoc quòd Christus omnia certò cognouit, sufficienter excludatur timor quo ad incertitudinem euentus.Ibid.
Quomodò intelligendum sit iram componi ex tristitia & appetitu vindictæ.art.9.pag.97
AN hæc propositio,Deus est homo, sit in materia naturali.q.16.art.1.ad 1.pag.100
An dicta propositio sit per se.Ibid.
An homo prædicetur de Deo, sicut species de sua hypostasi. Ibid. ad Scotum.
Quomodò verificetur quòd homo prædicatur de Deo ratione reuelationis.eod.ar.ad 4. pag. 110.
Quomodò intelligatur quod in ista propositiõe,Deus est pater,ly Deus supponit pro persona patris. ar.2. ad 2. pag. 101.
An congruè in litera reddatur ratio quare Iesus Christus non debet dici homo dominicus.ar.3.pag. 101.
Quare personam aliquam fieri hominem,nõ importat mutationem in persona acquirente naturam humanam, quùm tamen fieri hominem absolutè, importet mutationem in subiecto acquirente naturã humanam. art. 6.ad 2.pag. 103.
An in ista propositiõe, homo est factus Deus:li homo ponit supponere & simpliciter, & personaliter ar. 7. pag.104.
An etiam factum sit quòd iste homo sit Deus.ibid.
Quare ista dicitur simpliciter vera,Deus factus est homo,ista autem simpliciter falsa,homo factus est Deus.ibid.
Quomodò intelligatur quòd ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis: & quomodò prohibitum sit communicare cum hæreticis in vocabulis arti.8.cor.pag.105
Non est euangelica,sed Arriana vox, Christus est minor patre,sicut & hæc,Christus est creatura.ibid.
An ex eo quòd subiectum stat materialiter pro supposito, liceat infertre istam esse falsam,iste homo,id est Christus incepit esse.art.9.ad Duran. & Sco. pag. 106
An propositio affirmatiua falsa & repugnantia terminorum possit fieri vera per additam reduplicationem vel determinationem non tollentem illam repugnantiam. art. 10. pag. 107
AN in solo Deo natura prædicetur de suppositо,q.17.art.1. pag.199
An liceat aguere à destructione antecedentis.Ibid.
An de mente diui Thomæ multum sit in Christo, esse actualis existentiæ de genere substantiæ creatum: sed sola existentia increata.art.2.pag.111
An ita sit in veritate quòd in Christo nulla sit existentia substãtialis nisi diuina.Ibid.ad Scot.Duran.& Ioan.de Neapo,
VNiuersaliter loquẽdo actus voluntatis per modum naturæ distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis,nihil aliud est quàm velleitas. q.18.art.5.pag.112
AN Christus meruit exteriora bona,quia dignitas merendi spectat ad charitatem, ac per hoc præstat exteriorũ bonorum præsentiæ coænæ.q.19.art.3.pag.122
Priuilegium Christi quid sit art.4.pag.23
SIcut voluntas distinguitur in simpliciter vel secundũ quid, ita orario prout est petitio, distinguitur in simpliciter vel secundum quid.q.21.art.4.pag.127
QVomodò intelligatur quod inquantum Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis,sacrificium Christi erat efficacissimum ad delenda peccata per gratiam. q. 22.art.3.ad 1.pag.129
Quare dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis, &c.art.4.ad 2.pag.119
Sacrificium Christi sumitur dupliciter, scilicet secundum se, & secundum suum morale sacrificium.art.6.pag.131
QVomodò intelligatur quòd habitudo est qua Deus est diues.q.25.art.1.pag.131
PRædestinatio quid sit.q.24.art.1.pag.134
An hæc locutio sit propria, Christus prædestinatus est filius Dei eod.art.ad 2. & 3.pag.134
HOnorari vt causa honoris quid sit.q.25.art.1.pag.136
An motus in imaginem quatenus imago est, sit idem cũ motu in rem ipsam.art.3.pag.138

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA ORDINARIA.

An processus diui Thom. quo probat imaginem Christi esse adorãdam eadem adoratione qua Christus sit bonus. Ibid. ad Duran.
An Dei imagines sint licitæ. eod. art. ad 1. pag. 138
An beata virgo ratione Christi, cui fuit intrinsece cõiuncta, sit adoranda adoratione latriæ. art. 5. pag. 140
QVid & vnde tãti sit illud quo Christus mediat, meretur, & satisfacit. q. 26. artic. 2. ad 1. & 3. pag. 140
SAnctificatio potest dupliciter sumi primò, vt est de cõtrario in contrarium, secundò, vt est de negato in affirmatum. q. 17. art. 2. pag. 143
Quomodò valeat iste, pr ocessus, proles concepta ante infusionem animæ rationalis, non est culpæ obnoxia: ergo quomodocunque ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, non incurrisset, originalis peccati maculam, ergo non indiguisset redemptione Christi. Ibid.
An ex hoc quod beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem, sequatur quod sanctificatio eius fuit post animationem. Ibid.
Quomodò fomes sit inordinata concupiscentia habitualis. art. 3. pag. 145
An ex hoc qnòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter, liceat inferre quod fomes est inclinatiuus ad malum, & difficultatiuus in bono. Ibid.
Dupliciter potest exponi ly perfectiuus, quum dicitur quòd fomes in beata Virgine, perfectius ligabatur per diuinam prouidẽtiam, quàm per interiorem sanctificationfim. Ibid.
An autoritas Apostoli, sed manifestatio spiritus &c. bene inducatur ad probandum quod priuilegia gratię quæ dantur aliquibus præter communem legem, ordinantur ad vtilitatem. art. 6. pag. 148
An sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris ex sacra scriptura habeatur. Ibid.
An credenda sint miracula quæ in sacra scriptura non continentur. Ibid.
AN sicut natura determinata ad vnum effectum, ita sit determinata ad vnum modum producendi illum. q. 28. art. 1. pag. 249
Quomodò intelligatur hæc propositio, virtus naturalis non potest transmutare ad certam formam, nisi determinatam materiam. eod. art. ad 5. pag.
Illud propriè dicitur agere posse vel proprium effectum, & vt in propriam materiam, quod vnica transmutatione potest educere de potentia ad actum. Ibid.
COnsensus in copulam coniugalem non præiudicat virginitati mentali, quia in copula coniugali non continetur copula carnalis nisi in potentia. q. 29. art. 1. pag. 133
Affirmandum vt rationi consentaneum est quòd in proprio domo inuenta est beata Virgo in vtero habens. art. 2. ad 3. pag. 155
Dubium est de qua traductione loquatur euangelista, quum dicit beatũ Ioseph noluisse beatam Virginem traducere: an scilicet de traductione in infamia, an simpliciter in domesticum consortium, an potius in vtrunque. Ibid.
QVomodò intelligatur prophetiam prædestinationis cõpleri sine nostro arbitrio causante. q. 30. art. 1. pag. 155
REfellitur error nouiter exortus, de conceptione Christi q. 31. art. 5. pag. 161
ALiter & aliter attribuitur personæ spiritus sancti efficere carnem Christi, filio assumere eandem. quæst. 32. art. 1. pag. 164
An ex eo quod spiritussanctus efficit propriam operationem filiorum Dei, quæ est clamare, abba pater, rectè infertur quod ipse est effector filiorum Dei. Ibid.
Quomodò valeat iste processus, distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunam: ergo est penes diuersitatem agentis & patientis: ergo tota virtus actiua est ex parte maris: passio verò ex parte fœminæ. art. 4. pag. 166
An mater concurrat aliquo modo actiuè ad generationem prolis. Ibid. ad Scot.
QVum dicitur augmentum non esse sine motu locali, de quo motu intelligatur. q. 33. art. 1. pag. 168
Fornicatio dominici corporis in primo instanti fuit perfecta essentialiter, non autem quantitatiuè. Ibid.
AN gratia vnionis in Christo sit prior gratia habituali, &c. q. 34. art. 1. pag. 170
An conueniat quod aliqua perfectio actus secundi de nouo aduenerit animæ Christi. art. 2. pag. 171
Primus actus meritorius tam in angelis quàm in Christi anima fuit verè actus liber. art. 3. pag. 172
Quid diuus Thom. senserit de hac quæstione: an gratia viatoris sit minor gratia comprehensoris etiam secundum suam quantitatem. art. 4. pag. 172
IN litera quum dicitur quod natiuitas attribuitur personæ vt subiecto nascenti: intelligitur de subiecto denominationis. q. 35. art. 2. pag. 179
An bene probetur quod beata virgo est verè mater Christi, & quomodo. art. 3. pag. 176.
Tria concurrunt ad relationem realem, scilicet causa, subiectum & terminus. art. 5. pag. 176.
An relationes plurificentur secundum terminos. Ibid. Scot.
An pater vnica paternitate referatur ad plures filios. Ibid. ad Scot. pag. 80
An formæ eiusdem speciei possint simul esse in eod. subiecto. Ibid. ad Scot.
An hæc ratio valeat, filiatio est ita suppositi vt subiecti quod non naturæ: ergo in Christo non est filiatio temporalis realis. Ibid. ad Scot.
An filiatio tẽporalis Christi sit rationis tantùm. Ibid. ad Scot.
CHristi natiuitas non debuit nec per attestationem quidem omnibus manifestari & quare. quæst. 36. artic. 1. pag. 180
Quare cometa dicitur signum mortis principũ magis quàm aliorum hominum. art. 7. ad 3. pag. 184
AN circuncisio Christianorum Iudæorum dicentium se circuncidi vt cõformentur Christo, sit licita quæst. 37. art. 1. ead.
An sacrificium Leuit. 12. præceptum pro peccato prolis offerretur. art. 3. pag. 187
RAtionabile est, quod Ioannes & Apostoli baptizati fuerint à Christo. q. 38. art. 6. pag. 190
AN columba in cuius specie descendit spiritussanctus super Christum baptizatum, fuerit verum animal. q. 39. art. 7. pag. 195
QVid Christus ante Ioannis baptisma exercuerit. q. 40. art. 1. pag. 196
Christus fuit exemplum perfectionis in omnibus quæ per se pertinent ad salutem art. 2. ad 1. pag. 197
Quæ debeat cauere verbi Dei prædicator. art. pag. 197.
Quæ paupertas per se dicatur voluntaria eod. art. ad primum. pag. ead.
VIrtuosa fuit Christi tentatio contra nostras tentationes. q. 41. ar. 1. pag. 199
Modus vincendi tentationes est recursus ad diuinas scripturas & sanctorum exempla. Ibid.
An omnis tentatio ab intrinseco sit peccatum. eod. artic. ad 3. pag. 199
Quare diabolus Christum tentauerit. art. 4. pag. 201
An conueniens ratio ordinis tentationum in litera ponatur: scilicet vt à leuioribus ad grauiora conscendat tẽtatio spiritualium. Ibid.
An Christus si miraculum fecisset conuertendo lapidem in panem edendum à seipso, peccasset. eodem articulo ad primum pag. 201.
Ordinem tentationum Christi explicat Matthæus secundum tempus. eod. art. ad 3. pag. 202
Quid si Christum fuisse assumptum à Diabolo. Ibid.
PEnes quæ attendatur excellentia doctrinæ Christi. q. 42. art. pag. 203
Quomodo & quando debeant publicè reprehendi maiores. art. 2. pag. 204
Quomodò intelligatur quod Christus palàm docuit, & in occulto loquutus est nihil. art. 1. pag. 204
Excellentior est modus docendi verbo quàm scripto. artic. 4. pag. 204
Socrates nihil scripsit sub proprio nomine. Ibid.
Quare Christus nihil scripserit. Ibid.
RAtionabiliter creditur miraculum in nuptiis factũ fuisse simpliciter primum Christi miraculum. quæst. 42. art. 4. pag. 206
Miracula quæ Christus fecit, sufficienter manifestant ipsius deitatem. art. 4. pag. 207
AN dæmones cognouerint Christum esse Messiam in lege promissum, item an cognouerint ipsum esse verum Deum. q. 44. art. 1. pag. 209
Sicut corpora elementaria habent duplices motus naturales: ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationẽ ad suos cursus possunt immutari in illud quod author naturæ facit. art. 2. pag. 210
QVomodò ista ratio literæ valeat, non est adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus: ergo gloria illa charitatis quæ apparuit in Christo in transfiguratione, derinata est ab anima. q. 45. art. 2. pag. 213
AN conuenienter in litera quæratur de necessitate passionis Christi ad salutem humanam prius quàm quæratur

COMMENTI.

sit de eius possibilitate. q. 46. art. 2. pag. 116
Quomodò intelligantur hæc Chrysostomi verba, sed etsi absque morte corpus alicubi deposuisset, &c. art. 3. pag. 26.
Quid sit esse à Deo maledictum art. 4. ad 3. pag. 118.
Generalis quædam explicatio Christi passionum articulo 5. pag. 218
Quare ad literam Christus generalitatem passionum susceperit. Ibidem.
Dolere importat actum appetitus animalis pati autem communius est art. 6. ad Scot. pag. 219.
An ratio superior animæ Christi in ipsius passione ex parte sui obiecti pateretur art. 7. pag. 220
Quoto lunæ die fuerit Christus mortuus. art. 8. pag. 222
AN anima Christi habuerit potestatem præseruandi corpus suum à morte. q. 47. ar. 1. ad Scot. pag. 225
Vnde anima Christi habuerit prædictam potestatem. Ibid.
Duplex modus dicendi de clamore Christi in cruce. eod. art. ad 2. pag. 225.
Celeritas mortis Christi fuit duplex. Ibidem.
Christus sua passione ad impleuit legem totam, & omnem iustitiam omnis generis iuris & præcepti, art. 2. pag. 225
Hæc propositio, innocẽtem hominem passioni & morti tradere inuitum est impium & crudele, quomodò intelligatur. art. 2. ad 1. pag. 226
An maiores Iudęorum cognouerint Christum esse Messiam. art. 5. pag. 227
An peccatum Iudæ fuerit grauius peccato principum Iudæorum art. 6. ad 2. pag. 228
AN vnus posset pro alio satisfacere & non conteri aut cõfiteri, &c. q. 48. art. 2. pag. 229
Medium rei in actibus nostris moralibus quare dicatur. Ibid.
Distinctio conuenientium Christo mediante natura humana art. 5. pag. 231
An passiones sanctorum proficiant ecclesiæ per modum redemptionis eod. art. ad 3. pag. 232
SIne fide passionis Christi explicitè vel implicitè, impossibile potentia ordinaria hominem peccatorum remissionem consequi. q. 79. art. 1. pag. 233
Quomodò diabolus machinãdo in mortem Christi excesserit modum potestatis sibi à Deo traditæ art. 2. pag. 233
Ianua cœli per similitudinem dicitur fruitionis diuinæ consecutio art. 5. pag. 235
Tria notabilia circa passionis Christi effectum. Ibid.
ISta propositio, nullum donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, quando locum habeat. q. 50. art. 1. qag. 237
Quare gratia vnionis est excellentius & permanentius donũ quàm gratia operationis. Ibid.
Quomodò intelligenda sint hæc domini verba, ergo pono animam meam &c. art. 3. ad 4. pag. 238.
An corpus Christi viuum & mortuum fuerit idem numero simpliciter & omnibus modis. art. 5. ad Scot. pag. 239
An mors Christi in facto esse fuerit meritoria ex patte animæ art. 6. pag. 240
Quomodò saluetur similitudo inter effectum & causam in tertia conclusione literæ posita. Ibid.
AD quid spectet excisio sepulchri Christi in petra. q. 51. art. 2. pag. 241.
An præseruatio corporis Christi à putrefactione attestetur naturæ ipsius virtuti & voluntariæ motti. art. 3. pag. ead
Tres dies mortis Christi & creationis mundi diuersimodè ordinantur. art. 4 pag. 242
DIuus Thom. in litera sub infetno damnatorum comprehendit etiam infernum puerorum. quæst. 52. art. 2. pag. 243
An etiam ad infusionem luminis gloriæ in sanctis patribus operatus sit descensus animæ Christi. Ibid.
An descensus Christi ad inferos, fuerit secundum substãtiam animæ, an solùm secundum effectum. Ibid. ad Duran.
Pœnalitates Christi quantùm durauerint. art. 4. pag. 245
Cum quiete & immunitate sanctorum patrum in limbo à pœna sensus, stat dolor, seu afflictio ex spe dilata. art. 5. ad 6. pag. 246
Duo genera liberatorum à purgatorio in descensu Christi art. 8. pag. 247
ANilli qui cum Christo surrexerũt, ad vitam penitus immortalem surrexerint. q. 53. art. 3. pag. 249
COelum resistere tactui, si quis ad orbem lunæ perrranire vellet, ibi existens, non tamen sentiretur tactu densitas eius. q. 54. art. 2. pag. 251
Omnis mutatio species quædam mortis est. art. 3. pag. 253
An totus sanguis Christi in passione effusus, resurrexit cũ eo. eod. art. ad argumenta 2. pag. 253
An Christo resurgente, oportuerit sanguinem secum reassumere. Ibid.
Quando secundum Aug. corpus sit animale, & quando spirituale. Ibid.
RAtionabilis causa erroneæ visionis Magdalenæ, dum Christum æstimauit hortulanum. quæst. 55. art. 4. ad 2. pag. 257
HVmanitas Christi quum sit organum coniunctum personaliter verbo Dei, est velut vniuersale instrumentum Dei ad quæcunque miracula facienda: exceptis his quæ spectant ad primam rerum creationem. quæst. 56. artic. 1. pag. 259
QVum dicitur Christum, propria virtute glorificatæ animæ ascendisse in cœlum, non intelligitur nisi de ipso motu locali ascensionis. q. 57. art. 3. pag. 261
An conuenienter opinemur corpus Christi esse extra totam continẽtiam cœlorum corporeorum: ita quod plãta pedis eius sit supra superficiem connexam supremi cœli. art. 4. ad Duran. pag. 262
Ad quem sensum supra connexũ seu in superficie cõnexa cœli empirei dicatur vnus locus altior alero. art. 5. pag. 263
An Christus corporaliter visus fuerit à Paulo: & an ista visio fuerit tunc quum dixit, Saule, Saule quid me persequeris, ar. 6. pag. 263
AN Christus inquantùm homo stet, an verò sedeat in cœlo. q. 58. art. 1. pag. 264
Quam distinctionem importet ly ad, quum dicitur Christũ sedere ad dexteram patris. art. 2. pag. 264
An ista sit concedenda, Christus secundum quod homo, est filius Dei. art. 3. pag. 265
PErfectum iudicium de re mutabili non potest dari suauiter ante illius consummationem. q. 59. art. 5. pag. 268
Diuina iudicia extendunt se etiam ad ea quæ sunt per accidens. Ibidem.
Aliud est hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam, & aliud est sortiri statum nõ impedibilem. eod. art. ad 1. & 3. pag. 269.
Quum dicitur inferiora regi per superiora, quomodò sit intelligendum. art. 6. pag. 269
NOmina multiplicia ad vnum, vel in vno vel ab vno, abusiue vocantur analoga. q. 60. ar. 1. pag. 270
Præsumptuosum ac sacrilegium quid sint. art. 5. ad primum. pag. 272
In sacramentis, res & verba quid operentur. art. 6, ad 2. pagina 273
Quando oratio habet perfectam significationem ex proprietate vel accommodatione vsus in cæteris locutionibus: ad sacramenti perfectionem, quid amplius requiratur. art. 7. ad secundum. pag. 274
Corruptio prolationis verborum in formis sacramentorum, non impedit sacramenti veritatem seu perfectionem eod. art. ad 3. pag. 274
Incorruptio orationis quæ est forma sacramenti, non debet esse tanta, quòd iuxta communem morem hominum contimitas saluatur ipsius orationis art. 8. pag. 274
AN solùm de Adam intelligitur dictum literæ, quòd in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & quòd anima quantùm ad superiorem partem non indiguisset accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem. q. 61. art. 2. pag. 276
An filij innocentes indiguissent sacramentis. Ibid.
DE principali effectu sacramẽtorum, qui est gratia distincta contra characterem. q. 62. art. 1. pag. 278.
An sacramentum sit verè, & secundum rem causa instrumentaliter agens agens ad gratiam. Ibid. ad Scot.
Non inconuenit sacramentum recusare instanti, nec Deum agere in tempore. Ibid. ad Scot.
An ferra sit effectiua causa instrumentalis. Ibid. ad Scot.
Quis sit effectus proprius baptismi. art. 2. pag. 279
Gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum, & donorum, non sicut habitus ab habitu: sed sicut gratuitũ diuinum auxilium à gratuito habituali dono. Ibid.
In sacramẽtis nouæ legis est quædam virtus superaddita: quæquidem virtus nihil aliud est quàm motus quo instrumentum mouetur à principali agente ad proprium principalis agentis effectum inducendum. art. 4. pag. 281.
Duplex est motus quo instrumentum potest moueri, scilicet, simplex & virtuosus. Ibid.
SAcramẽta imprimere characterem, ex sacta scriptura non habetur: sed ex ecclesiæ authoritate non multum antiqua. q. 63. art. 1. pag. 283
Quomodò valeat hæc consequentia, character sacramẽtalis est deputatiuus hominis ad cultum cõsistentẽ in recipien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

do & tradendo, ergo est potentia.artic.2.pag.184
Sub quo genere generalissimo, & in qua specie ponatur character. Ibid. ad Scot. & Duran.
Quomodò valeat hæc literæ ratio, si relatio characteris fundaretur immediatè super essentia animæ, cõuenienter naturaliter omni animæ. Ibid. ad Scot.
Quomodò valeat ratio literæ probans: quòd character non est habitus: quia omnis habitus est bonus vel malus. Ibid. ad Scot.
An character sit subiectiuè in potẽtia animæ. art. 4. ad 4. Scot. & Duran. pag. 286
An character sit in intellectu. ad Scot. eod. art. ad 3. pag. 287
Quomodò valeat ratio literæ probãs characterem esse in intellectu, scilicet quia diuinus cultus ad quem character disponit, est quæda fidei protestatio per exteriora signa, ideò character est in intellectu in quo est fides. Ibid.
Character non potest poni in alia potentia, quàm in intellectu vel voluntate. Ibid.
Omnis sanctificatio quæ fit per sacerdotem Christi, est perpetua re consecrata manente. art. 5. pag. 278.
AN interior gradus gratiæ comprehendatur sub annexis effectui sacramenti quæ per deuotionẽ ministri impetrari possunt recipienti sacramentum. q. 64. ar. 1. pag. 289
Quo pacto hæc ratio literæ valeat, ministri ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis, ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali. art. 5. pag. 291.
Debitum secundum decentiam ad opus operatum est debitum secundum necessitatem ad opus operans ministri. art. 6. pag. 292
Ista regula si affirmatio est causa affirmationis, & negatio negationis, tenet in solis causis propriis. eod. art. ad. 1. pag. 293
Actus prædicandi est de numero actuum cõsecratorum. Ibid.
In duobus casibus licet inducere indignum ministrum ad exhibitionem sacramenti. eod. art. ad 2. pag. 293
Ex indulto concilij Constantien. licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta: nisi in duobus casibus. Ibi dem.
An ministret indignus in art. necessitatis quo laico licet baptizare, baptizans excusetur à peccato. eodem articulo. ad tertium. pag. 293
An diuus Thom. in litera intendat excusare sacerdotem indignum in artic. necessitatis baptizantem: tam si baptizet cum solennitate quàm sine solennitate. Ibid.
An huiusmodi administratio sacramẽti ab indigno ministro sit ex suo genere peccatum mortale. Ibid.
An angeli possint administrare sacramenta artic. 7. ad Scot. pag. 294
An mẽtalis intẽtio ministri exigatur ad perfectionem sacramenti artic. 8. pag. 294
Conditio requisita ad sacramenti non sufficit quòd sit secundum habitum, sed oportet quòd sit secũdum virtutem. eod. artic. ad 3. pag. 295
Tripliciter dicitur quis aliquid intendere, scilicet actualiter, virtualiter, & habitualiter Ibid.
An intentio iocosa ministri tollat veritatem sacramenti. art. 10 ad pag. 296
AN iustus (id est, sine peccato mortali existens) teneatur semel in anno confiteri. q. 65. art. 2. ad 4. pag. 298.
Quomodò extrema vnctio præparet ad Eucharistiam. artic. 3. pag. 298.
Quomodò fideles per confirmationem deputentur ad speciale seruitium spectans ad officium principis, eod. artic. ad 2. pag. 299
Quum ponitur ordo necessarius simpliciter ad salutẽ ecclesiæ, intelligitur de ecclesia simpliciter, & absolutè. artic. 4. pag. 299
QVomodò iste processus valeat, ibi perficitur sacramentum vbi perficitur sanctificatio, ergo. quæst. 66. art. 1. pag. 299
An mutatio nominum quo ad significatum in formis sacramentorum, tollat veritatem sacramenti ad 7. pag. 303
Omissio nominis alicuius trium personarum tollit veritatem baptismi art. 5. pag. 303
An baptismus in nomine Christi aut trinitatis celebratus, valeat Ibidem.
An trina immersione intenta à ministro, si aliqua omittatur, sit vetus baptismus. art. 8. pag. 305
Validæ sunt rationes sancti Tho. ex eo quòd in morte Christi baptizati sumus: & quòd baptismus imprimit characterẽ, concludentis baptismum esse irreiterabilem. art. 9. ad Scot. pag. 306
QVomodo verum sit prædicandi & baptizandi officium non conuenire diaconis q. 67. art. 1. pag. 309
An baptizare extra necessitatis casum eo modo quo in necessitatis casu fieret, sit peccatum mortale. articulo 4. & pagina 301
Supposito quòd plures simul possint vnum baptizare vtroq; abluente & dicente, ego te baptizo, an etiam plures simul possint vnum baptizare vtroque abluente, & dicente, nos te baptizamus. art. 6. ad Duran. & Pet. de Pal. pag. 311.
An plures simul possint vnum baptizare, vno abluente & altero verba proferente: ita quod vnitas ministri baptismi ex duabus personis integretur. Ibidem.
An diuus Thom. sufficienter discutiat formas quibus vti possent plures vnum baptizantes. Ibid.
Quomodò fieri seu intelligi possint duo agentia totalia quãuis instrumentalia eiusdem rationis: producere efficaciter simul vnum effectum: nõ perfectum magis quàm si ab vno eorum tantum produceretur: & hoc in subiecto capaci per fectionis effectus, & de effectu suscipiente magis & minus. Ibidem.
Si baptizando plures non intercederet alia mutatio quàm dicere baptizo vos: nõ videretur magna ad hoc necessitas exigi. eod. art. ad 2. pag. 363
AN in casu necessitatis ad salutẽ puerorũ sufficiat baptismus in voto parentum q. 68. ar. 1. & 2. pag. 315. 316.
Qualiter debeat determinari tempus dilationis baptismi art. 3. pag. 316
Sua peccata ex deuotione deficientes ante baptismum non sunt absoluendi. art. 5. & 6. pag. 318
An ex parte baptizati ita necessaria sit intentio suscipiẽdi sacramentum baptismi, vt si illa desit, baptismus nullus sit art. 7. pag. 318
In hoc quod ecclesia pro paruulis credit, intendit, & renuntiat, est quædam accommodatio. ar. 9. pag. 320
Quomodò fides ecclesiæ prosit infanti qui baptizatur eod. art. ad 2. pag. ead
An filij Iudæorum seu aliorum infidelium possint, seu debeãt inuitis parentibus baptizari. art. 10. pag. 321
An paruuli in maternis vteris periclitantes possint per sacramentum baptismi, in voto parentum susceptum, saluari art. 11. pag. 321
QVare aperiré ianuam regni cœlestis, quum sit per se primo effectus mortis Christi, attribuatur etiam baptismo q. 69. art. 7. pag. 326
Nullius autoritate constat Constantinum fuisse mundatum à lepra in baptismo. artic. 8. & 9. pag. 326
An recedente fictione baptizatus consequatur remissionem peccatorum ex vi baptismi. art. 9. & 10. pag. 327
Quomodò baptismus recedente fictione incipiat valere ad salutem. Ibid.
Character diuersimodè considerato bapti smate tenet locum & dispositionis & formæ. Ibid.
Fictio (quæ nihil aliud est quam impeditio gratiæ) per pœnitentiam delenda est simul cum peccatis commissis post baptismum. eod. ar. ad 2. & 3. pag. 327
Aliud est dimidiam à Deo expectare veniam: & aliud variis mediis à Deo expectare veniam. Ibid.
QVomodò intelligatur quòd exorcismus baptismalis aperit sensus: & quod vnctio quæ fit in vertice baptizati, operatur conseruationem gratiæ baptismalis q. 70. & 71. art. 3. pag. 328
MIxtum ex oleo & balsamo (quod chrisma vocatur) est regularis materia confirmationis de necessitate præcepti, & non de necessitate sacramenti. quæst. 72. articul. 1. & 2 pag. 332. 333
An sit de necessitate sacramentali, materiam confirmationis esse consecratam ab episcopo: ita quod nec plenitudo apostolicæ potestatis possit dispensatiuè subrogare simpliciem sacerdotem ad consecrationem dictæ materiæ artic. 3. pag. 333
An quicunque Christi contactus sit sanctificatiuus materiæ sacramenti, an verò solus contactus in vsu constitutiuo sacramenti Ibid..
Licet in antiquis libris nõ inueniantur expressæ omnes sacramentorum formæ: in concilio tamen Florentino omnes expressæ sunt art. 4. pag. 334
An character sit potentia pure passiua art. 5. pag. 335
Character confirmationis de necessitate præsupponit characterem baptismi: sicut & ordo sacer baptismum articul. 6. pag. 335
Quando accedens ad sacramentum cum peccato mortali, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus, gratiam ex sacramẽto consequatur in remissionem peccatorum artic. 7. pag. 335

An episcopus sit ita proprius minister confirmationis quòd à non episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione apostolica non episcopus possit illam conferre. artic. 8. 9. 10. & 11. pag. 336. 337
CVm dicitur, sacramenti eucharistiæ rem tãtùm esse gratiam suscipientium, aut vnitatem ecclesiæ, aut corpus Christi mysticum hęc omnia sumuntur pro vno & eodem, scilicet, gratia Dei. q. 73. ar. 1. ad 3. pag. 318
Sacramentum eucharistiæ dicitur multa materialiter, & quare. pag. ead.
An sacramentum eucharistiæ sit absolutè necessarium ad salutem. ar. 3. pag. 319
Habere rem sacramenti eucharistiæ per votum ecclesiç, quid sit. Ibid.
AN si alicubi non inueniretur vinũ, esset solus panis consecrandus. q. 74. arti. 1. pag. 342
Aliud est iudicium de præsentia & quantitate materiæ eucharistiæ. arti. 2. pag. ead.
Quum triticum ab omnibus ponatur propria materia panis sacramentalis, quomodò debeat debeat confici. ar. 3. pag. 333
An presbyter Græcus in ecclesia Græca, ritum Græcum in cõsecrando seruare teneatur. ar. 4. pag. 344
Vua non est consecrabilis. art. 5. pag. 345
Falsum est quod Græci offerãt calicem domini cum vino tantũ, hoc enim Armeni nõ Græci olim faciebãt. ar. 6. pag. 345
An oporteat aquam ex qua fit panis pro sacramẽto, esse aquã veram & naturalem. ar. 7. pag. 346
QVid de existentia corporis Christi in sacramẽto eucharistiæ ex autoritate sacræ scripturæ habeatur. quæst. 75. ar. 1. pag. 347
Diuersæ opiniones circa nouitatem continentiæ & nouitatẽ conuersionis. Ibidem.
Quomodò adinuicem se habeant nouitas continentiæ, & nouitas conuersionis. Ibid.
An hæc propositio. aliquid non potest esse vbi prius non erat nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionẽ in ipsum sit vera, & bene applicetur adesse in sacramento. ar. 2. ad Scot. & Duran. pag. 349
In ecclesiasticis mysterijs & naturalibus attenditur possibile vel impossibile secundum pœnitentiam ordinariam. Ibid.
Quot simpliciter & absolutè loquendo intercueniant in sacramento eucharistiæ mutationes. Ibidem.
Quomodò hæc ratio literæ valeat, Si substantia panis remaneret, non esset verum quod Christus dixit: hoc est corpus meũ &c. sed fuisset potius dicendum, hic est corpus meũ. Ibidem ad Scot. & Durand.
An si esset alia substantia sub accidẽtibus panis quã corporis Christi cõtrariaretur venerationi eucharistiæ. Ibid. ad Sco.
Soluitur ad Scot. tenentem panem quamuis per accidens redigi nihil. ar. 3. ad 3. pag. 351
Duplex conuersio, scilicet formalis & substantialis. articu. 4. pag. 353
An conuersio panis in corpus Christi præexistens & manens secundum suum esse antiquum, sit possibilis. Ibid. ad Scot.
An hæc sit propria quod erat panis, est corpus Christi. Ibid.
Ratio conuertibilitatis totius vnius rei in totam aliam rem, est communicatio earum in communi natura entis cõmunis omnibus creaturis tantùm. eod. art. ad 3. pag. 354
Quomodo intelligatur modus conuertibilis talis in litera positus. Ibidem.
Quomodò hæc ratio literæ de cõuertibilitate cuiusque creaturæ in quãcunque aliam valeat: scilicet agens virtutis infinitæ quod habet actionem in totum eius, potest conuertere, &c. Ibid. ad Duran.
An forma substantialis panis conuertatur in animam Christi secundum quod dat esse corporeum. articu. 5. ad Scot. pagina 355
AN hæc propositio sit vera, si aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbicunque est vnum eorum, oportet & reliquũ esse. q. 76. art. 1. ad Duran. pag. 358
Differentia inter modum substantiæ & modum quantitatis in litera positos. eod. ar. ad 3. pag. 359
An per modum substantiæ intelligatur in litera id quod cõmuniter dicitur esse indiuisibiliter. Ibidem.
An simpliciter necessariò sequatur, si corpus Christi habet partes & proprietates suas sub modo sacramentali, quod habeat eas sub existentia naturali articulo secũdo ad Scot. pag. 359
An non solùm substantia corporis Christi, sed etiam quantitas eius naturali cõcomitantia contineatur in hoc sacramẽto. ar. 1. pag. 360
Christum esse sub hostia est quoddam esse relatiuum. ar. 6. pagina 362
Verum corpus Christi ad motum hostiæ moueatur per accidens. Ibid. ad Scot. & Duran.
Substantia individualis secundum materiam signatam quantitate percipitur ad cogitatiua, substãtia verò indiuidualis vt habet modum essendi putæ substantiæ, percipitur à solo intellectu. ar. 7. pag. 363
An intellectus tam angelicus quàm animæ separatæ, quàm etiam hominis beati possit naturaliter videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. Ibid. ad Scot.
An intellectus beatus per actum beatificum videat corpus Christi in Eucharistia. Ibidem ad Scot.
An corpus Christi secundum esse sacramentale nõ videatur ab intellectu viatoris, nec ab intellectu angelico naturaliter, quia iste modus essendi est pœnitus supernaturalis. Ibidem ad Scot.
Qua adoratione adorandus sit sanguis aliquando miraculosè in calice apparens, art. 8. pag. 363
DVæ opiniones de modo essendi accidẽtium Eucharistię sine subiecto. q. 77. tribus primis ar. pag. 366
Tres opiniones de modo quo in instanti generationis nouæ substantiæ ex speciebus sacramentalibus fit materia. arti. 5. pag. 368
An in rarefactione specierum sacramentalium noua illa quã titatis particula, quæ per rarefactionem fit, sit naturaliter â naturali agenti. Ibidem ad Scot.
AN omnia verba quibus vtimur in forma consecrationis sanguinis, sint de necessitate sacramenti. q. 78. tribus primis ar. pag. 372
An sola verba consecrationis prolata à sacerdote conficiant sacramentum Eucharistiæ: prætermissis alijs quæ in canone missæ continentur. eod. ar. ad 4. pag. 373
Quid sit virtus sacramentalis inexistens verbis sacramentalibus. art. 4. pag. 375
De veritate & consignificatione huius orationis sacramentalis, hoc est corpus meum, & de demonstratione quam in ea exercet ly hoc. ar. 5. pag. 376.
DE tempore, modo & subiecto sex effectuum Eucharistię. quæst. 79. ar. 1. pag. 378
Sumens Eucharistiam potest esse ita dispositus, quod nec cõsequatur vitam gratiæ, nec de nouo mortaliter peccet sumendo. Ibidem.
Dominus quum dicit, nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. loquitur de manducatione spirituali in voto seu in habitu. eod. ar. ad primum. pag. 379.
An differentia inter suscipientem baptismum, & suscipientẽ Eucharistiam, quo ad hoc quod est esse vel non esse in peccato mortali, sit vera. ar. 3. ad primum pag. 381
Oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni pœna, sit autem satisfactoria offerentibus vel pro quibus offertur secundum quantitatem suæ deuotionis. ar. 5. pag. 381
AN contritus, non autem confessus de peccato mortali habita copia confessoris idonei sumens Eucharistiã peccet mortaliter. q. 80. ar. 4. pag. 385
An sacrilegium indignè communicantium sit grauius peccatum omnibus peccatis quæ sunt contra putas creaturas. ar. 5. pag. 386
An occultis peccatoribus petentibus deneganda sit communio. ar. 6. pag. 387
Iudicium discretionis requisitæ ad communionem in pueris debeat à parentibus, & confessore fieri. articu. 9. ad vltim. pagina 389
An expediat quotidie celebrare. ar. 10. pag. 390
Qualiter intelligitur quod frustra esset votum nisi impleretur quando oportunitas adesset. ar. 11. pag. 391
An communio non solùm ecclesiæ, sed Christi præcepto sit necessaria. Ibid.
An communio popularis sub vtraque specie sit licita, arti. 12. pagina 392
An communio sub vtraque specie sit in præcepto. Ibidem.
An communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus, cõprehendendo etiam infantes, Ibidem.
An dicta communio sit necessaria omnibus adultis.
Item an sit necessaria omnibus sacerdotibus.
Item an sit necessaria omnibus confitentibus. Ibidem.
An vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm. Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacramenta nouæ legis possunt considerari vt causæ, & vt signa. Ibidem.
An expediat ecclesiæ Christi quòd populus communicet sub vtraque specie. Ibidem.
REpulsio cuiusdam Scoti chimeræ, negantis quod corpus Christi sub sacramento annihilatũ fuisset in propria specie annihilatum fuisse: concedentis autem quod in tri duo corpus Christi sub sacramento fuisset mortuum: quia in propria specie fuit mortuum. q. 81. art. 4. pag. 399. vide superius. q. 76. art. 2
AN plures sacerdotes eãdem hostiam consecrare possint. Item an noui sacerdotes concelebrent episcopo, dicendo simul cum ipso consecrationis verba.
Item an consectatus episcopus debeat pontifici celebranti cõ celebrare. q. 82. ar. 2. pag. 400
An missa mali sacerdotis sit tanti meriti, quanti est missa boni. art. 6. pag. 402
In concilio Constantien. concessum est omnibus Christi fidelibus communicare cum excommunicatis, nisi in 2. casibus. art. 9. pag. 403
An sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere.
Item an peccatum huiusmodi omissionis sit peccatum mortale. art. 10. pag. 404
DE virtute altaris ecclesiæ, & aliorum inanimatorum consecratorum. q. 83. art. 3. pag. 406
AN sacramentum pœnitentiæ habeat materiam ex qua constituatur. q. 84. art. 1. & 2. ad Scot. pag. 414
An res sacramenti pœnitentiæ sit interior pœnitentia, an ornatus aliquis. Ibidem.
An totum sacramentum pœnitentiæ (compositum scilicet ex materia & forma) causet remissionem peccatorum ratione vtriusque partis. Ibidem.
Licet forma absolutionis consistat in his duobus verbis, scilicet absoluo teisi quis tamen aliis verbis vteretur (puta remitto tibi peccata) an sacramentum esset perfectum. arti. 3. pag. 414
An pœnitentia sit de iure naturali quoad dolorem, & doloris remedium, & aliquod signum doloris. arti. 7. pag. 417
Displicere potest sumi cõtrariè, & negatiuè. ar. 8. & 9. pa. 418.
AN pœnitentiæ virtus sit verè, & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus. q. 85. 2. pag. 421
An actus pœnitentiæ contineatur sub commutatiua iustitia, an sistat in commutatiua iustitia. Item an reddat æquale simpliciter vel secundum acceptationem Dei tantum arti. 3. ad Scot. & Durand. pag. 421
An pœnitentia sit virtus acquisita. artic. 6. ad Scot. & Duran. pagina 423
AN offensa directè opponatur gratiæ. q. 86. arti. 2. pag. 424
An ad omnem remissionem peccatorum actualium requiratur actualiter immutatio voluntatis. eod. articu. ad 1. pagina 424
Quomodò intelligatur quòd remisso peccato mortali remaneat inordinata conuersio ad commutabile bonum. art. 4. ad 1. pagina 426
An remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ vt est actus virtuosus. artic. 6. pag. 427
AN ad remissionẽ peccati mortalis requiratur vt homo actualiter singula mortalia detestetur. q. 87. ar. 1. pa. 428
An virtualis displicentia sufficiat ad remissionem peccati mortalis. Ibidem.
An veniale peccatum opponatur feruori charitatis. Ad Durand. eod. artic. ad 3. pag. 428
Quis sit ille feruor charitatis in hac vita, qui non compatitur secum veniale. Ibid.
An quandocunque gratia infunditur peccata venialia remittantur. art. 2. pag. 428
An aliqua culpa à Deo remittatur sine gratia. ar. 4. pag. 430
AN secundò peccans, ex hoc ipso grauius peccet quàm prius peccauerit. q. 88. ar. 1. ad 1. pag. 431
Ingratitudo quantificatur ex beneficio. ar. 5. pag. 432
DE irregularitate homicidij ex defensione commissi. q. 89. art. 5. pag. 434
AN contritio, confessio, & satisfactio sint partes sacramenti pœnitentiæ. q. 90. ad Scot. & Duran. pag. 436
An contritio secundum essentiam sit pars sacramenti. arti. 2. ad Scot. & Duran. 437
Satisfactio sacramẽtalis ex hoc ipso quòd est pars sacramenti, auget gratiam. eod. ar. ad 2. pag. 437
An sacramentum pœnitentiæ sine satisfactione sit verum sacramentum. Ibid. ad Duran.

FINIS.

TERTIA PARS SACRAE THEOLOGIÆ S. THOMÆ AQVINATIS, DOCTORIS ANGELICI,

ACVTISSIMIS COMMENTARIIS,

ANNOTATIONIBVS, ET QVAESTIONIBVS A Reuerendißimo in Christo Patre, D. D. Thoma de Vio Caietano, ordinis Prædicatorum, S. R. E. Tit. S. Xysti Presbytero Cardinali dignißimo, artium ac sacræ Theologiæ Doctore celeberrimo illustrata.

QVia Saluator noster. &c. ¶ Debitum duo Thom. famulatũ persoluere cupiens, expeditis commentationibus trium libr. suæ Summæ, ad vltimum me confero, expositurus textum multarum quæstionum secundum modum in commentariis primi libri inchoatum (vt petentibus hoc morem geram) ac dicturus quod rationis fideique lumini consonũ apparebit, firmando semper ratione aut autoritate omnem sententiam, vt nullius meæ autoritati reflectatur locus. Diuiditur igitur præsens liber (vt in illius apparet principio) in partes tres principales: quarum prima de domino nostro Iesu Christo vsque ad quæst. sexagesimam protenditur: secunda verò de sacramẽtis inde inchoãs, imperfecta relicta est ob immaturã doctoris mortem: tertia autem de immortali vita resurgentium, omnino deficit. Nos autem, si eius opera Deus dederit, quasdam adiungemus quæstiones circa vtilia ad animarum salutẽ, quæ opportunæ apparebunt, ne repetere alienorum dicta contingat. Prima autem pars de Iesu Christo, in sex partes distinguitur: prima de vnione filij Dei & humanæ naturæ vsque ad quintam decimam quæst. inclusiue: secunda de his quæ cõsequuntur vnionem, à sextadecima vsque ad vigesimam sextam: tertia de ingressu Saluatoris in mundum, à 27. vsq; ad 39. quartã de progressu Saluatoris in hoc mundo, à quadragesima vsque ad 45. quintã de exitu Saluatoris ex hoc mundo, à 46. vsque ad 52. sextã demũ de exaltatione Saluatoris post hanc vitam, à quinquagesimatertia vsque ad 59. tractat. Secunda deinde principalis pars de sacramentis in octo distinguitur partes: quarum prima de sacramẽtis in communi, reliquæ septem de singulis septem sacramentis sigillatim tractant.

PROOEMIVM.

QVIA Saluator noster dominus Christus, teste angelo, populum suũ saluum faciens à peccatis eorũ, viam virtutis nobis in seipso demonstrauit, per quam ad beatitudinem immortalis vitæ resurgendo peruenire possimus: necesse est, vt ad consummationẽ totius Theologici negotij, post consideration em vltimi finis humanæ vitæ, & virtutum ac vitiorum, de ipso omniũ Saluatore ac beneficiis eius humano generi præstitis, nostra cõsideratio subsequatur. ¶ Circa quam primò considerandum occurrit de ipso Saluatore. Secundò, de sacramentis eius, quibus salutem consequimur. Tertiò, de fine immortalis vitæ, ad quam per ipsum resurgendo peruenimus. ¶ Circa primum duplex consideratio occurrit. Prima est de ipso Incarnationis mysterio, secũdum quod Deus pro nostra salute factus est homo. Secũda de his, quæ per ipsum Saluatorem nostrum, id est Deum incarnatum sunt acta & passa.

QVAESTIO PRIMA, DE conuenientia incarnationis, in sex articulos diuisa.

CIRCA primum tria cõsideranda occurrũt. Primò quidẽ de conueniẽtia incarnationis Christi. Secundò, de modo vnionis Verbi incarnati. Tertiò, de his, quæ consequuntur ad hanc vnionem.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit Deum incarnari.

¶ Secundò, vtrùm fuerit necessarium ad reparationem generis humani.

¶ Tertiò, vtrùm, si nõ fuisset peccatũ, seu homo peccator, Deus incarnatus fuisset.

¶ Quartò, vtrùm principali' sit incarnatus terminus quicquid nobilius est in homine, cõcludit: & vt sic denominat naturam humanam integrammam si Deus vsque adeo semetipsum exinaniuit vt conuenienter caro fieret humana, multò magis conueniens est quòd sit factus homo secũdum animam & humanitatem integram. Meritò autem Theologi hanc diuinam exinanitionem vocabulo Incarnationis significant: quia t' ad tollẽdũ originale peccatũ, q; actuale.

¶ Quintò, vtrùm cõueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi.

¶ Sextò, vtrùm eius incarnatio differri debuerit vsque in finem mundi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q; nõ fuerit cõueniens Deũ incarnari. Cùm enim Deus ab æterno sit ipsa essentia bonitatis, sic optimũ est ipsum esse sicut ab æterno fuit. Sed Deus ab æterno fuit absq; omni carne. Ergo conuenientissimum est, ipsum nõ esse carni vnitum. Non ergo fuit conueniens, Deum incarnari.

¶ 2 Præterea, Quæ sunt in infinitũ distãtia, inconuenienter iunguntur: sicut incõueniens iunctura esset, si quis pingeret imaginem, in qua humano capiti ceruix iũgeretur equina. Sed Deus & caro in infinitũ distant, cùm Deus sit simplicissim', caro autem maximè composita, & præcipue humana. Ergo inconueniens fuit, q; Deus carni vniretur humanæ.

¶ 3 Præterea, Sic distat corpus à summo Spiritu, sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino inconueniens esset, q; Deus, qui est summa bonitas, malitiã assumeret. Ergo non fuit conueniens, quòd summus Spiritus increatus corpus assumeret.

¶ 4 Præterea, Incõueniẽs est, vt qui excedit magna, contineatur in minimo: & cui imminet cura magnorũ, ad parua se trãsferat. Sed Deũ, qui totius mundi curã gerit, tota rerũ vniuersitas capere nõ sufficit. Ergo videtur incõueniẽs, q; intra corpusculũ vagientis infantiæ lateat, cui parũ putatur vniuersitas: & tanduiu à sedib' suis abẽsit ille Regnator, atq; ad vnũ corpusculum totius mundi cura transferatur, vt Volusianus scribit ad Augustinũ. *

¶ Super Quæstionis primæ Articulum primum.

INtitulo primi articuli primæ quæstionis nota duos terminos: scilicet Iy Incarnari, & Iy Conuenieos. Nam Iy Incarnari, plus significat quàm exprimat. Explicat siquidem nihil aliud quàm carnem assumere vel carnem fieri. significat autem hominem fieri etiam secũdum carnem: ita quòd caro vt infra dicetur in primo Phy. Tum quia Autor ipse non solus in principio tertij Sen. inchoat à possibilitate: cur ergo non inde incepit in hoc opere?

Ad hoc dicitur, q; quia nulla scientia probat suum subiectum, sed supponit illud: vt patet in primo Põ. & huius libri subiectum proprium est Iesus Christus, hoc est Deus incarnat': ideo ars ipsa exegit, vt nõ quæreretur hic, an possibile sit Deum incarnari: hoc enim esset, librum istum nõ præsupponere Deũ

3. distinct. 1. q. 1. artic. 2. Et 1. contra gen. c. 40. & 49. 53. 54. & 55. Et opus. 2. ca. 5. & 6. & opusc. 3. ca. 207. & 208.

Epistol. 2. fol. 2. inter opera August.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incarnatum. Nec tamen omnino indiscussa dubitatio hæc relicta est: sed tractanda conuenientiam Incarnationis ex naturis extremorum, scilicet Dei, & humanæ naturæ, vt in hac litera fit, excludit impossibilia ad Incarnationis, & manifestatur simul, vt dictum est, conuenientia eiusdem: ita quod sub titulo conuenientiæ satisfactum est & materiæ de possibilitate Incarnationis, & artiprocedendi. Quòd autè in tertio sent. Autor inchoauerit à possibilitate, non obstat propositoquia in illo opere nõ erat ipse ordinator doctrinæ, sed vt commentator quæstiones emergentes mouebat. hic autem ipse autor est ordinis doctrinæ: & ideo artificiosè procedès supponit Deum incarnari, & quærit de illius conuenientia.

Cap.1.

¶ In corpore eiusdem primi articuli vnica est cõclusio respõsiua quæsito: Conueniens fuit Deum incarnari. Probatur, Vnicuique rei conuenit illi secundum rationem suæ naturæ. ergo Deo conueniens est quicquid pertinet ad rationem boni. ergo Deo conueniens est summo modo se communicare creaturæ: ergo conueniens fuit Deum incarnari. Antè cedens manifestatur ex hoc quod ratiocinari conuenit homini, quia secundum rationem suæ rationalis naturæ competit. Prima verò consequentia probatur, quia ipsa natura Dei est essentia bonitatis: vt Dion. dicit. Secunda autem consequentia probatur, quia ad rationem summi boni spectat summo modo se communicare creaturæ. Quod probatur, quia ad rationem boni spectat se communicare aliis. Tertia denique cõsequentia probatur, quia hoc, quod est summum bonum, seu Deum summo modo se communicare creaturæ, maximè fit per hoc, quòd naturam creatam sic sibi coniungit, vt ex Verbo, anima, & carne vna fiat persona: vt Aug. dicit. Hic est planus processus litteræ.

¶ In antecedente huius processus hoc solum notandum occurrit, quod propter sui claritatem in litera manifestatur in vna sola natura, quum potuisset inductiuè manifestari in omnibus: sat enim fuit inchoasse inductionem in re tam manifesta.

¶ In primo consequente, scilicet, Deo conueniens est quicquid pertinet ad rationem boni, memento distinguere, quòd aliud est loqui de ratione boni, & aliud de ratione talis boni: puta angelici, cælestis, humani, leonini & aliorum specialium bonorum. Multa namque sunt, quæ spectant ad rationem talis boni, quæ non spectant ad rationem boni absolutè. latrare siquidem ad bonitatem canis, ratiocinari ad bonitatem hominis, moueri ad bonitatem cæli, & sic de aliis propriis bonis creaturarum spectant: & tamen nihil horum spectat ad rationem boni simpliciter, & propterea nihil horum conuenit Deo: sed quicquid pertinet ad rationem boni non limitati ad hanc vel illam naturam creatam, sed absolutè considerati, totum conueniens est attribuere Deo: quia natura Dei est ipsa bonitas.

¶ Circa secundæ consequentiæ scilicet, Ergo Deo cõueniens est summo modo se communicare creaturæ) probationem, scilicet quia ad rationem boni pertinet, vt se aliis communicet, &c. dubium primò occurrit: quia cõmunicare se aliis, nullam perfectionem importat: alioquin Deo ab æterno dum se non communicauit aliis, defuisset aliqua perfectio: quod est impossibile: quod autè nullam perfectionem importat, non spectat ad rationem boni, cui nihil præter aut extra boni latitudinem conuenire fas est: non rectè igitur assumitur, quòd communicare se aliis pertinet ad rationem boni.

¶ Circa eiusdem sequelæ probationem eandem, dubiũ secundo occurrit: quia inefficax inuenitur, quoniam transitur ex naturali conditione boni ad voluntariam boni conditionem. Quod non licere patet ex eo q̃ voluntaria liberè à bono procedunt: non enim inferuntur ex naturalibus, vtpote necessariis & alterius ordinis: non ergo ex quacunque Dei naturali conditione potest efficaciter inferri aliquod opus ipsius liberum: vt patet. Manifestatur autem, hinc errorem in hoc passu interuenire: quia ex spectantibus ad rationem boni infertur summum bonum, ac per hoc Deum communicare seipsum creaturæ. Constat enim quod pertinentia ad rationem boni conueniũt ipsi bono & Deo naturaliter: & quòd communicare seipsum conuenit Deo summo bono liberè: non rectè igitur processum est in litera.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd licet posset distingui cõmunicare se aliis secundum quòd importat actionem, quæ est perfectio agentis in actu (quæ in Deo est sua substantia) & secundum quod importat illationem effectus ad extra: vt in primo libro patuit: quia tamẽ nõ oportet in proposito ad hæc recurrere, scito quòd falsum simpliciter est quod communicare se aliis non importat perfectionem, & probatio eius non valet, ex eo, quòd non ponit perfectionem in communicante, inferens ergo non importat perfectionem: stat enim quòd importet perfectionem, & non in communicante, sed in illis quibus cõmunicatur. Et verè sic est nam bonum communicare seipsum aliis, dato quòd nullam addat perfectionem bono communicanti seipsum, necessario tamen perfectionem ponit in illis aliis, quibus seipsum communicat: & ad naturam boni spectat communicare seipsum aliis, non vt ipsum communicans sit melius, sed vt alia bonificentur per ipsum: & propterea ratio litteræ verum assumit, & optimè procedit ad intentum.

¶ Ad secundũ dubiũ dicitur, quod cùm bonũ sit vnũ transcendentũ & cõprehendat sub se non solum bonũ secundũ esse naturæ, sed etiã bonũ voluntatem, ac per hoc abstrahat ab vtroq; essendi & causandi modo, scilicet per modũ naturæ vel voluntatis: cõsequens est q̃ id, quod pertinere dicitur ad rationẽ boni, non minus quàm ipsum bonum, & illius ratio abstrahat à modo naturæ vel libertatis: ac per hoc communicare seipsum, pertinere ad boni rationem, intelligendum est non determinatè per modum naturæ, aut liberè, sed communiter & indeterminatè, vt in vnoquoque verificetur secundum illius modum, vnde & in litera non concluditur aliquis dictorum modorum communicandi se

¶ SED CONTRA, Illud videtur esse conuenientissimum, vt per visibilia monstrentur inuisibilia Dei: ad hoc enim totus mundus est factus, vt patet per illud Apost. Rom. 1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciũtur. Sed sicut Dam. dicit in principio tertij lib.* per Incarnationis mysterium mõstratur simul bonitas, & sapientia, & iustitia & potẽtia Dei vel virtus. Bonitas quidem, quoniam non despexit proprij plasmatis infirmitatem. Iustitia verò, quoniam homine victo non alio quàm homine fecit vinci tyrannum, neq; vi eripuit ex morte hominem. Sapientia verò, quoniã inuenit difficillimi pretij decentissimã solutionẽ. Potẽtia verò, siue virtus infinita, quia nihil est maius, quam Deum fieri hominem. Ergo conueniens fuit Deum incarnari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnicuiq; rei cõueniens est illud quod cõpetit sibi secũdum rationẽ propriæ naturæ: sicut homini cõueniẽs est ratiocinari, quia hoc cõuenit sibi, inquantũ est rationalis secũdum naturam suam. Ipsa autem natura Dei est essentia bonitatis, vt patet per Dionysiũ 1. ca. de diui. no. Vnde quicquid pertinet ad rationẽ boni, conueniẽs est Deo. pertinet autẽ ad rationẽ boni, vt se aliis cõmunicet: vt patet per Dionysiũ, quarto cap. de diui. no. Vnde ad rationem summi boni pertinet, q̃ summo modo se creaturæ cõmunicet: quod quidem maximè fit per hoc quòd naturam creatam sic sibi coniungit, vt vna persona fiat ex trib*, verbo, anima, & carne: sicut dicit Aug. 13. de Trinit. * Vnde manifestum est quòd conueniens fuit Deum incarnari.

3. dist. 1. art. 1. & q. 3. ad 1. Dionys. 4. de diui. nom. art. 1. q. 1. & 2.

Cap. 17.

Infra 2. art. 6. Et 3. dist. 1. q. 1. art. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Incarnationis mysteriũ non est impletũ per hoc, q̃ Deus sit aliquo modo à suo statu immutat*, in quo ab æterno fuit, sed per hoc, q̃ nouo modo se creaturæ vniuit, vel potius eam sibi. Est autẽ cõueniens vt creatura, quæ secũdum rationem sui mutabilis est, nõ semper eodem modo signate mysteria: ex summo modo communicare se creaturæ, infertur incarnationis conuenientia. Tribus namq; modis plus quã genere diuersis Deus, qui est ipsum summum bonum, intelligi potest communicare seipsum creaturæ. Primò, quasi naturaliter communicando seipsum: & sic cõmuniter ac seipsum vniuerso, creando & conseruando liberè vniuersum. Secundo supernaliter cõmunicando seipsum: & sic cõmunicauit seipsum vniuerso, eleuãdo omnes intellectuales & rationales substantias in consortium diuinæ naturæ per gratiam: cuius non solum capaces gratuita benignitate effecit, sed etiam actualiter participes ab initio: vt in primo libro Autor ex Augustini autoritate deduxit. Est autem inter hos duos modos tanta distãtia, quòd iuxta primum modum distributæ sunt participationes, imitationes atq; similitudines Dei, sic vt constituerentur illis subitantiæ rerum, quas naturas entium dicimus, cum suis conditionibus naturalibus: Deus autem ipse extra & supra totũ vniuersum in sibi soli propria excellentissima natura remanet solus in sui ipsius fruitione beatus. Iuxta secũdum autem modum naturæ suæ propria Deus cõmunicauit creaturæ, scilicet videre Deum, frui Deo viso per essentiam, esse cõsortem diuinæ naturę per gratiam inchoatiuè, & per gloriam consummatè. Quæ quia nõ possunt sic communicari, vt naturalia aut communia alia sint creaturæ, ideo supernaturaliter, ac ex superabundantiore gratia Deus, quod sibi soli ex naturali ordine remanserat proprium, communicauit creaturę, vt conregnaret cum illo beata in illius quoque visione ac fruitione ita quòd Dei commũnio, quæ impossibilis est naturali ordini, concessa est secundum supernaturalem ordinem gratiæ. Tam excellens autem est amor summi boni erga creaturam, vt nõ fuerit illi communicare se secundum naturalem ordinem creaturæ, creando vniuersum, nec etiam fuerit eidem communicare se creaturæ secũdum ordinem gratiæ, eleuando ipsam ad consortium diuinæ naturę: sed ad id vnum quod reliquum erat & inexcogitabile, eleuauit creaturam ad personalitatem, scilicet diuinam, quod ad ternum & supremum modum communicandi se spectat: secundum siquidem hunc tertium modum communicat se Deus creaturę, non tribuendo illi similitudinem, aut donum aliquod creatum naturalis vel supernaturalis ordinis, sed proprium personam secundum suam propriam subsistentiam, quam in semetipsa habet, communicat creaturę, sicque ibi Deo & creatę naturæ communem pertionẽ facit, vt creatura, hoc est homo sit secundum rem verbum Dei, quod est Deus. Hic proculdubio est summus modus, quo summum bonum communicare se potest creaturę: non est enim intelligibilis maior modus, quo possit communicari Deus creaturę, hoc autem modo Deum communicasse se creaturę, & non solum creaturæ tali, ex hoc q̃ incarnatus est, ex eo patet, quòd incarnatio est eleuatio totius vniuersi in diuinam personam: nam si purè spiritualis natura, vt est angelica, assumpta fuisset, creatura corporea eleuata non fuisset: & similiter si cælestis natura fuisset assumpta, sentitiua, vegetatiuaque creatura non fuisset huius eleuationis particeps, & similiter, si solam corpoream quamcunq; naturam aut vegetatiuam, aut sensitiuam assumpsisset, intellectu alis natura eleuata non fuisset. Assumendo autem naturam humanam, quod significatur per Incarnationẽ, totius vniuersi natura eleuata est ad diuinam personam, ita quòd Deus verè creaturę absolutè se summo modo communicauit, quia toti vniuerso se summo modo communicauit, dum incarnatus est: quia, vt in litera ex Aug. dicitur, sic omnia cœunt in vnam personam, caro, anima intellectiua, & verbum Dei. hæc enim ideo Autor attulit ad probandum vltimam sequelam, quia per hæc significatur totum vniuersum, ac per hoc communio Dei ad creaturam absolute. Habes ergo hinc potissimam rationem incarnationis ex bonitate diuina erga vniuersum, si potissima ratio est, quæ ex communissimo bono, vtpote maximè diuino sumitur, quam Dominus docuit Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.

¶ In respõsione ad primum eiusdem articuli primi, nota duplicem modum loquendi de Incarnatione, vel dicendo, Deus vniuit se creaturę, vel dicendo, Deus vniuit creaturam sibi. Vterque sanus & catholicus, & ideo vterque in litera ponitur, sed secundus melior, quia formalis. & ideo in litera primus corrigitur quodammodo per secundum. Et ratio est, quia secundus modus dicẽdi mutabilitatem significat in creatura, tanquam rem allatam ad Deum & Deum significat vt terminum, ac per hoc Deus significatur vt immutatus terminus

minus talẽ absque sui mutatione terminare potest. In primo autem modo significatur ecõtra, quantum est ex modo dicendi, non quo ad rem dictam. Melius est ergo vti secundo modo loquendi: & dicere, Deo vniuit creaturam sibi.

¶ In respõsione ad secundum eiusdem art. nota, in litera haberi negatiuam, scilicet vniri Deo in persona, nõ fuit cõueniẽs carni humanæ secũdum conditionem suæ naturæ, & non habetur affirmatiua inconueniẽtis. Et merito: quia verè negatur de quacunque creatura cõuenientia, & quæcunq; naturalis potentia ad vnionem personalem cum Deo: falsò tamẽ affirmaretur repugnantia aut inconuenientia ad huiusmodi vnionem, quoniam neutram partem sibi creatura vendicat. Creatura enim secũdum naturæ suæ conditionem non habet vnde sibi vendicet conueniẽtiam ad talem vnionem, nec habet vnde sibi vẽdicet inconuenientiam ad eãdem, sed totus ordo creaturæ ad huiusmodi vnionem, ad excellentiam bonitatis & potestatis diuinæ spectat, sola logica & obedientiæ potẽtia in creatura saluatur.

Epistol. 3. tom. 2.

¶ *Super Quæstionis primæ Articulum secundum.*

IN titulo articuli secũdi nota quòd in hoc articulo non quæritur absolutè, an Deum incarnari fuerit necessarium, vt in primo Artic. fuit quæstio de Incarnationis conuenientia absolutè, sed quæritur hic de necessario ad certum finem, scilicet reparationem humanam: supponitur enim hic genus humanum lapsum per diffidiũ salutem suã, & quæritur an ad reparationem ipsius necessarium fuerit Deum incarnari. Et scito, quòd quæstio ista tractatur à Magistro sententiarum in tertio sent. dist. 20. respectu tamen passionis Christi.

3. dist. 4. q. 3. art. 1. a. 3. Et 4. di. 10. ar. 1 ad 3. Et di. 43 ar 2. q. 2. et 4. contra 6 55. 2. Et Psal. 45. 60. 6 comment. Q 4. ar. 1. & 2.

¶ In corpore articuli quatuor fiũt: primo ponitur distinctio bimembris de necessario ad aliquem finem: secundo iuxta primum membrũ ponitur prima conclusio negatiua, & probatur ex ratione diuinæ potentiæ: tertio iuxta secundum membrũ ponitur secunda conclusio affirmatiua: & probatur simul cum prima autoritate Augustini: quarto probatur sola secunda conclusio tripliciter: primo de vtilitate ad promotionẽ ad bonum quintuplex, scilicet fidei, spei, charitatis, operis recti, & diuini consortij: secundo de vtilitate remotiua mali

¶ Ad SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit necessariũ ad reparationẽ humani generis verbũ Dei incarnari. Verbo enim Dei, cùm sit Deus perfectus (vt in primo habitũ est) * nihil virtutis per carnẽ assumptam accreuit. Si ergo verbum Dei incarnatum humanam naturam reparauit, etiam absq; carnis assumptione eam potuit reparare.

¶ 2 Præterea, ad reparationem humanę naturæ quæ per peccatũ collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, q̃ quòd homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, vt videtur, satisfacere potuit p̃ peccato: non enim Deus ab homine plus requirere debet, q̃ posśit: & cùm proniorsit ad miserendũ, q̃ ad puniendũ, sicut homini imputat ad pœnã actũ peccati: ita imputare debet ad meritum actum contrarium. Nõ ergo fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ, verbum Dei incarnari.

¶ 3 Præterea, Ad salutẽ hominis præcipuè pertinet, vt Deũ reuereatur: vnde dicitur Malachiæ 1. Si ego pater, vbi honor meus? si dominus, vbi timor meus? Sed ex hoc ipso homines Deũ magis reuerentur, q̃ eũ cõsiderãt super omnia eleuatũ, & ab hominũ sensibus remotũ: vnde in Psal. dicitur, Excelsus super omnes gẽtes Dñs, & super cælos gloria eius, & postea subditur, Quis sicut dominus Deus noster? quod ad reuerentiã pertinet. Ergo videtur non conuenire humanæ saluti, q̃ Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

¶ SED CONTRA, Illud per quod humanũ genus liberatur à perditione, est necessariũ ad humanam salutem. Sed mysteriũ diuinæ Incarnationis est huiusmodi: secũdum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundũ, vt filiũ suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ergo necessarium fuit ad humanã salutem, Deum incarnari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad finẽ aliquẽ dicitur aliquid esse necessariũ dupliciter.* Vno modo, sine quo aliquid esse nõ potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationẽ humanæ vitæ. Alio modo, per quod melius & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter. Primo modo, Deũ incarnari non fuit necessariũ, ad reparationẽ humanæ naturę. Deus enim per suã omnipotẽtẽ virtutẽ potuit humanã naturã multis aliis modis reparare. Secundò autem modo, necessariũ fuit Deum incarnari ad humanę naturę reparationẽ. Vnde Augustinus dicit 13. de Tri.* Verũ etiã ostendamus non aliũ modũ possibilẽ Deo defuisse (cuius potestati omnia æqualiter subiacent) sed sanandæ miseriæ nostræ conuenientiorem alium modum non fuisse.

Aristot. 5. Met. text. 6. tom. 3.

¶ Et hoc quidẽ cõsiderari potest, quãtum ad promotionẽ hominis in bonum. Primò quidem, quantũ ad fidem: quæ magis certificatur ex hoc, q̃ ipsi Deo loquenti credit. Vnde Augustinus dicit 11. de Ciuit. Dei, Vt homo fidẽtius ambularet ad veritatẽ, ipsa veritas Dei filius homine assumpto cõstituit atq; fundauit fidẽ. Secũdò, quãtum ad spẽ: quæ per hoc maximè erigitur, Vnde Augustinus dicit 13. de Trin.* Nihil tam necessarium fuit ad erigẽdam spẽ nostrã, q̃ vt demonstraretur nobis quantum diligeret nos Deus: quid verò huius rei isto indicio manifestius, q̃ quod Dei filius* naturæ nostræ dignatus est inire cõsortium? Tertiò, quãtum ad charitatem: quæ maxime per hoc excitatur. Vnde Aug. dicit in lib. de Catechizandis rudibus: * Quæ maior est causa aduẽtus Domini, nisi vt ostẽderet Deus dilectionem suam in nobis? Et postea subdit:* Si amare pigebat, saltem reamare non pigeat. Quartò, quantum ad rectã operationẽ, in qua nobis exemplum se præbuit. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone de Nati. Domini, * Homo sequẽde nõ erat, qui videri poterat: Deus sequẽdus erat, qui videri non poterat. Vt ergo exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur: Deus factus est homo. Quintò ad plenam participationem diuinitatis: quæ vera est hominis beatitudo & finis humanæ vitæ: & hoc collatum est nobis per Christi humanitatem. Dicit enim Aug. in quodam sermone de Nat. Domini, * Factus est Deus homo, vt homo fieret Deus. Similiter & hoc vtile fuit ad remotionẽ mali. Primò enim per hoc homo instruitur, ne sibi diabolũ præferat, & eum veneretur, qui est actor peccati. Vnde Augustinus dicit 13. de Trinit.* Quandoquidem sic potuit Deo coniungi humana natura, vt fieret vna persona, sũ-

Cap. 2. ante 5.

Capit. 10. tom. 3.

Cap. 4. ante 4.

Eodẽ cap.

Serm. 9. & est ser mo 13. in ordine 10.

Ibidem.

Lib. 3. ca. 17.

¶ In respõsione ad secundum eiusdem secũdi articuli, dubia multa occurrunt circa multa ibi dicta. Dicũtur siquidẽ ibi quatuor. Primò, quod purus homo non potuit sufficienter adæquando culpam commissam satisfacere pro peccato. Secundò, quod vna huius ratio est: quia peccatum contra Deum commissum habet quãdam infinitatem ex offensa diuinæ maiestatis. Tertiò quod satisfactio Christi est perfecta secundum adæquationem ad culpam commissam. Quartò, quòd omnis pœna hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi. Et hoc singula suas habent obiectiones.

¶ Cõtra primum siquidem arguit Scotus in quarto sentent. distinct. 1. quæst. prima. Satisfactio est reddito æquivalentis pro æquivalenti: sed quantum malum fuit auersio à Deo per peccatum, tantam bonum est conuersio ad Deum per charitatem: ergo purus homo potuit æquivalens reddere. Præterea, quantum bonum natum fuit inesse actui meo, tantum bonũ & non plus absolutè potuit peccatum meum, & tantum bonum potest inesse actui secundo: ergo per illum actũ omnino æquivalens redditur. Tertiò, Deus de potentia absoluta potuisset dare peccatori post attritionem tantam dispositionem & metitum de congruo gratiam, per quam motus eius fieret cõritio & sic per satisfactionem æquivalentem deleuisset peccatum: quia per illum actum redderetur Deo æquivalens illi bono, quod absolutè peccatum. Affert quoque Capreolus in lib. 1. dist. 4. argument. Aureolus fuit in idem redit cum dictis.

¶ Contra secundum dictum, scilicet quod infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi puro homini arguit Scot. ibidem. Si infinitas in peccato p̃hiberet satisfactionem possibilem, etiã prohiberet eam ponitam in passione Christi: quia passio Christi etiam accepta secundum totam rationem meriti in ea fuit bonum finitũ: quia non erat bonum increatum: nec per consequens acceptatur à Deo infinitè ex parte obie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiquãe non fuit Deus beatus amando illam passionem, sicut est beatus amando essentiam suam. Arguitur etiam, quòd infinitas offensæ non est infinitas simpliciter, sed secundum quid: ergo non satisfacientem infinitum simpliciter, vt est filius Dei, sed infinitum secundum quid exigit. quilibet autem homo amãs Deum ex gratia seu charitate, est sic operans infinitum secundum quid: vt patet. Non ergo ex infinitate offensæ Dei infertur potestì efficaciter infinita efficacia satisfacientis, sic quòd sit suppositum diuinũ ac per hoc infinitum simpliciter, quod tamen in litera fit.

Cap.16. tom.1.

¶ Contra tertium, scilicet quòd satisfactio Christi est condigna secũdum æqualitatem ad culpam commissam, occurrit Durandus in 3. senten. dist. 20. quæst. 2. Christus inquãtum homo vel ratione humanæ naturæ non potuit reddere æquivalens beneficiis omnibus ab ipso receptis: ergo non potuit

Serm.1.

Cap.13. tom.3.

teddere æquivalens pro peccatis humanæ naturæ, nec ipsi fuit si peccasset ante cedens patet: quia Deo & parentibus non potest reddi æquivalent: vt dicitur 8. Eth. Consequentia est nota: tum quia reddi tio æquivalentis oportet quòd sit de non alias debito illi, cui redditur: tum quia, si actus Christi nõ sufficit ad adæquandum beneficia, constat quòd nihil superest filii, quo possit aliorum culpas adæquare. Et quia Durã.

Et capit. eodem.

Cap.13.

Serm.1.

in verbis istis infinuat se loqui de Christo secundum quòd homo, quasi abstrahendo à supposito diuino, patet oppositũ esse de mente eius, dum in quarto sentent. distinct. 15. quæst. 1. tam tertium, quàm quartum hic dictum impugnans dicit, Quidam dicunt, quòd licet homo ex se non possit satisfacere reddendo æquivalens: potest tamen ex hoc, quod sibi communicatur meritum passionis Christi: quod fuit aliquo modo infinitum: sed primum, scilicet quòd nullus possit reddere æquivalens simpliciter, videtur melius dictum: quia nec ipse Christus, secundum quod homo, potuit Deo reddere æquivalens pro beneficiis acceptis. cum ergo quicquid erat in Christo, secundum humanam naturam esse totum obligatum Deo, & ei debitum, non potuit esse satisfactio de condigno pro quocunque peccato, considerando naturam operis vel reipsa solùm secundum gratuitam acceptationem Dei. Hæc ille. Vbi patet ex hoc ipso, quòd impugnat positionem dicentem, quòd satisfactio Christi est infinita, quod non loquitur de Christo secundum quòd homo, abstrahendo à supposito diuino (quoniam positio illa tenetur infinitatem esse in opere Christi, humano quidem, sed ratione suppositi, cuius est operari) sed loquitur de Christi satisfactione, quam mediante natura assumpta effecit, tam gratias agendo, quàm adæquando peccata.

¶ Contra quartum dictum, scilicet quòd omnis alia satisfactio efficax est ex satisfactione Christi, occurrit ipsemet Autor in quarto sentent. distinct. 15. quæst. 1. artic. 2. ad primum, dicens: Alij dicunt, quòd etiam quantum ad auctionem, pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, quod quodammodo infinitum fuit. Et in hoc idem redit quod prius dictum est, scilicet quòd non potest satisfacere secundum æqualitatem, sed secundum acceptationem diuinam: quia per fidem Mediatoris gratia data est credentibus. si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum. Vbi patet quòd Autor idem dat iudicium de satisfactione mea, siue habeam gratiam per fidem Iesu Christi, siue aliunde habeam gratiam: ac per hoc non fit ex satisfactione Christi satisfaciens simpliciter, sed solùm secundum acceptationem, cuius oppositum hic docere videtur. Et similiter non fit ex satisfactione Christi efficax: cuius oppositum expresse hic docet.

¶ Ad horum euidentiam aduertendum est, quòd quæstio de satisfactione pro peccato tria habet in hoc opere loca: primus est hic, vbi de necessitate Incarnationis pro reparando humano genere tractatur: secũdus est inferius, vbi de necessitate passionis Christi tractatur. Tertius est in tractatu de sacramẽto pœnitentiæ, vbi de tertia illius parte, quæ satisfactio est, tractandum est. Et in hoc vltimo loco de satisfactione pro peccato actuali directè tractandum est. his primis autem de duobus cõmunis tractatur: quia de satisfactione etiam pro peccato originali tractatur. Vnde in præsenti litera duas rationes Autor actulit, ad ostendendum, quòd purus homo satisfacere non potuit pro peccato. quarum prima directè respicit peccatum originale, secunda autem communiter de peccato, sub quo tam originale, quàm actuale, quod est simpliciter peccatum (quod constat solum esse mortale) comprehenditur, loquitur. hinc fit, vt omnis hoc in loco acceperim differendi de satisfactoris sufficientia, non enim rationem secundam literæ, & conclusionem illius pertãxire potui sine huiusmodi discussione. Et nisi obiectiones argumentium exigerent, conclusionem, vt ex illa secunda, quæ impugnatur, ratione tantum tractarem: nec immiscerem

perbi illi maligni spiritus non ideo se audeant homini præponere, quia non habẽt carnẽ. Secundò per hoc instruimur quanta sit dignitas humanæ naturæ, ne eam inquinemus peccando. Vnde Aug. dicit in lib. de Vera relig. * Demonstrauit nobis Deꝰ q̃ excelsum locũ inter creaturas habeat humana natura in hoc q̃ hominibus in vero homine apparuit. Et Leo Papa dicit in sermone de natiuit. * Agnosce ô Christiane dignitatẽ tuam: & diuinæ cõsors factus naturæ, noli in veterẽ vilitatẽ degeneri conuersatione redire. Tertiò, quia ad præsumptionẽ hominis tollẽdam gratia Dei nullis meritis præcedẽtibus in homine Christo in nobis cõmendatur, vt Aug. dicit in 13. de Trin. * Quartò, quia superbia hominis, quẽmaxime impedimẽto est, ne inhæreat Deo, per tãtã Dei humilitatẽ redargui pót atq; sanari, vt dicit Augst. ibid. * Quintò, ad liberandũ hominẽ à seruitute peccati: quod quidẽ, vt Aug. dicit 13. de Trin. * fieri debuit sic, vt diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaretur: quod factũ est Christo satisfaciẽte ꝓ nobis. Homo autẽ purus satisfacere non poterat ꝓ toto humano genere. Deus autem satisfacere non debebat: vnde oportebat Deũ & hominẽ esse Iesum Christũ. Vnde & Leo Papa dicit in sermone de Natiuit. * Suscipitur à virtute infirmitas: à maiestate humilitas: vt quod nostris rebus congrueb at, vnus atque idem Dei & hominum mediator, & mori ex vno, & resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus, non adferret remedium: nisi esset verus homo, non præberet exemplũ. Sũt autem & aliæ plurimæ vtilitates, quæ consequuntur sunt supra apprehensionem sensus humani.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ ratio illa procedit secũdum primum modum necessarij, sine quo ad finem peruenire non potest.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd aliqua satisfactio potest dici dupliciter sufficiens. Vno modo perfectè: quia est cõdigna per quandam adæquationem ad recompẽsationem culpæ cõmissæ: & sic hominis puri satisfactio sufficiens esse nõ potuit pro peccato. Tum quia tota humana natura erat per peccatũ corrupta: nec bonũ alicuius personæ, vel etiam plurium poterat per æquiparantiã totius naturæ detrimẽtum recompensare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatẽ habet ex infinitate diuinæ maiestatis. tãtò enim offensa est grauior, quantò maior est ille, in quẽ delinquitur, Vnde oportuit ad cõdignam satisfactionem vt actus satisfaciẽtis haberet efficaciam infinitam, vtpote Dei & hominis existẽs. Alio modo potest dici satisfactio hominis esse sufficiẽs, imperfectè scilicet, secundum acceptationem eius, qui est ea contẽtus, quanuis non sit cõdigna. Et hoc modo satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum præsupponit aliquid perfectũ, à quo sustententur: inde est quòd omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Deus assumendo carnem, suam maiestatem nõ minuit: & per consequens non minuitur ratio reuerentiæ ad ipsum, quæ augetur per augmentum cognitionis ipsius. Ex hoc autem, quòd nobis appropinquare voluit per carnis assumptionem, magis nos ad se cognoscendum attraxit.

ARTICVLVS III.

¶ Virum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur quòd si homo nõ peccasset, nihilominus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet effectus. Sed, sicut Augst. dicit 13. de Trinit. * alia multa sunt cogitãda in Christi Incarnatione præter absolutionem à peccato, de quibus dictũ est. * Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 2 Præterea, Ad omnipotẽtiã diuinæ virtutis pertinet, vt opera sua perficiat, & se manifestet per aliquẽ infinitũ effectũ. Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus, cùm sit finita per suam essentiam. In solo autẽ opere Incarnationis videtur præcipuè manifestari infinitus effectus di uinæ potentiæ (per quã in infinitũ distantia coniunguntur, inquantum factum est, q̃ homo esset Deus) in quo etiam opere maxime videtur perfici vniuersum, per hoc quòd vltima creatura, scilicet homo primo principio cõiungitur, scilicet Deo. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 3 Præterea, Humana natura per Peccatũ non est facta capacior gratiæ. Sed post peccatũ capax est gratiæ vnionis, quæ est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huiꝰ gratiæ capax fuisset. Neq; Deus subtraxisset humanæ naturæ bonum, cuius capax erat. Ergo si homo nõ peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ 4 Præterea, Prædestinatio Dei est æterna. Sed dicitur Rom. 1. de Christo, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Ergo etiam ante peccatum necessarium erat filium Dei incarnari, ad hoc quòd Dei prædestinatio impleretur.

¶ 5 Præterea, Incarnationis mysteriũ est primo homini reuelatũ: vt patet per hoc, quod dixit, Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quod Apostolus dicit esse magnũ sacramentũ in Christo & in Ecclesia: vt patet Ephes. 5. Sed homo nõ potuit esse præscius sui casus, eadẽ ratione qua nec Angelus: vt Augst. probat super Genes. ad literam. * Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de verbis Domini, * exponens illud quod habetur Luc. 10. Venit filiꝰ ho-

3. dist. 1. q. 1. artic. 3. Et 4. dist. 43. artic. 2. quæst. 1. 2. Et veri. q. 29 artic. 4. ad 3. Et Tim. 1. 50. 1. ſ. Cap. 17. to. 3. Art. pra.

stionem. Est ergo charitas per satisfactionem acquirenda ab ipso Deo, & non præsupponenda: & si eius præuẽtionem misericordem præsupponis, iam non est satisfactio nisi ex misericordia præueniente, vt sit sufficiens satisfactio. huiusmodi autem satisfactio distinguitur contra satisfactionem per æqualitatem, vnde idem est satisfactori concedere gratiam, quæ actus suus fiat satisfactio, & satisfactionem illius in sufficientem, ex misericordia acceptare. Et est implicatio in adiecto, dicere, quòd homo potest satisfacere simpliciter Deo pro cõmisso peccato, & quòd hoc potest per charitatem ex diuina misericordia faciente de attrito contrito, quia ipsum informati charitate ex gratia Dei constituit, non præsupponit satisfactionem: ac per hoc satisfactio talis non est sufficiens, nisi ex acceptione diuina: quæ distinguitur contra satisfactionem simpliciter.

¶ Ad secundi quoque dubij obiectã, ex eadem radice patet responsio, quantum ad sensum literæ: nam infinitas offensę ex hoc, quòd Deus est offensus, causat impossibilitatem satisfaciendi simpliciter in pu to homine (vt dictum est) scilicet vt excludit diuinum suppositum & diuinam misericordiam gratificãtem. Quantum autem ad id, quod obiectio Scoti tangit de infinitate meriti seu satisfactionis Christi, in sequenti dubio explicabitur.

Ad alteram verò obiectionem directè contra rationem literæ respondetur, quòd infinitas offensæ licet sit infinitas non simpliciter, hoc est in genere entis, sed quædam, hoc est in genere mali: est enim offensa Dei malum infinitum, sicut linea infinita esset quantitas infinita. Et huiusmodi infinita si appellentur infinita secundum quid, quia distinguuntur contra ens infinitum simpliciter, quod est solus Deus, conceditur, quod infinitas offensæ est infinitas secundum quid: & quòd ipsam adæquaret infinitas etiam secundum quid actus charitatis in Deum, si satisfactor aliquis ex propriis viribus posset talem actum exhibere Deo offenso. Sed quoniam non solum purus homo, sed nec quæcunque pura creatura ad hoc se potest extendere: ideò oportet satisfactorem esse infinitum simpliciter, qui scilicet ex propriis viribus possit actum infinitum secundum quid adæquantem offensam infinitam secundum quid, exhibere Deo. Et ideo optimè & efficaciter in litera ex infinitate offensæ Dei infertur, quòd oporter satisfactorem simpliciter esse non solùm hominem, sed etiam Deum: vt sic ex propriis viribus exhibeat actum infinitæ efficaciæ.

¶ Ad tertium dubium respõdetur, quòd actiones Christi humanæ, scilicet amare Deum, voluntariè pati, & huiusmodi, habent duas conditiones. Altera est, quòd sunt res quædam creatæ: & sic sunt finita entia simpliciter: non enim sunt Deitas. Altera est, quòd sunt tres personæ diuinæ, vt proprij suppositi cuius nere, puta meriti seu satisfactionis, ex hoc ipso, quòd sunt opera ipsius Dei, vt propriæ personæ exercentis opera. Et ex hoc patet primò solutio obiectionis Scoti in dubio præcedenti. nam passio Christi licet fuerit bonũ finitum essentialiter, fuit tamen bonum infinitum personaliter: & propterea fuit infinitæ efficaciæ in satisfaciendo: nullum autẽ cuiuscunque puræ creaturæ meritum est infinitum personaliter. Patet deinde huius tertij dubij veritas: quoniam ex hoc ipso, quòd persona Christi soluit pro peccato, satisfactio ipsa est infinita personaliter, ac per hoc adæquans offensam infinitam ex infinitate maiestatis offensæ. Et sicut adæquat offensas totius mundi contra diuinam maiestatem, ita adæquat beneficia collata toti vniuerso à Deo gloriosoita quòd actio Christi ex hoc ipso quòd est infinita personaliter, sufficiens est ad adæquandum & excedendum omnia tam naturæ assumptæ, quàm reliquo vniuerso collata beneficia: & similiter ad excedendum offensas totius mundi in Deum: quoniam quantò maior est satisfactor, aut gratiarum actor, tantò efficacior est. Si ergo in infinitum excedit omnes peccatores & omnes creatas res, consequens est quòd sufficiat pro omnibus, & excedat omnia. Vnde Christus sufficienter gratias egit Deo pro omnibus beneficiis suæ humanitati collatis, & satisfecit pro peccatis totius mundi ex hoc ipso, quòd persona diuina agebat gratias, & satisfaciebat, quia persona diuina excedit in infinitum hæc omnia. Et nihil obstat, quòd persona diuina mediante humana natura hæc operabatur: nam humana opera, supra hominem operabatur, diuiné scilicet: vt inferius clare patebit, cùm de infinitate operum Christi, & modo operandi eiusdem erit sermo. Et licet ad Deos & parentes non possit reddi æquivalens à creatura, potest tamen reddi æquivalens à diuina persona incarnata. Et rursus licet quantò magis creatura gratias agit Deo, tantò magis Deo obligetur: quia ipsa gratiarum actio nouum est beneficium, quod tunc accrescit creaturæ ex diuina largitate, quia tamẽ in personam diuinam, in se nullum redundat beneficium ex gratiarum actione, sic nec vllum est sibi à principio incarnationis præstitum beneficium. ideo ipsa ex hoc ipso, quòd humanos actus diuinos personaquòd quia verbum caro, ex propriis viribus suæ personæ habet charitatem & gratiam in anima informante carnem assumptam (iuxta illud, Quasi Vnigenitꝰ à Patre plenum gratiæ & veritatis) charitas non se tenet in Christo ex parte Dei, vt cui satisfaciendum est, sicut in cæteris hominibus dictum est computari: sed se tenet ex parte personæ satisfacientis, hoc est ipsius Dei, vt satisfactor est. Et propterea non potest de Christi satisfactione dici, quòd est æqualiales per acceptationem, & non per æqualitatem: sicut de aliorum satisfactionibus dictum est.

¶ Ad quartum dubium prædeclaranda est veritas rei, & deinde ad verba Autoris descendendum est. Christus dominus secundum veritatem dupliciter causat satisfactionem nostram: primò, vt causans charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactio nostra accepta tur: secundò, vt satisfactor perfectè pro peccatis totius mundi. Et ex hoc satisfactio mea habet ex duobus capitibus efficaciã: primo ex charitate in me, qua fit, & est Deo accepta: secundò, ex hoc quòd instituitur super satisfactione Christi. Et quoniam neutro modo satisfactio mea est sufficiens simpliciter, *Serm. 36.* sed secundum acceptationem, & *de ver* quia charitas *bor. Apo-* se tenet ex parte Dei *ſtol. ſerm.* non per æqualitatem: *8. tom. 10.* sicut de aliorum satisfactionibus dictum est.

Lib. 11. 4. 18. tom. 3

¶ Ad quartum dubium prædeclaranda est veritas rei, & deinde ad verba Autoris descendendum est. Christus dominus secundum veritatem dupliciter causat satisfactionem nostram: primò, vt causans charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactio nostra accepta tur; secundò, vt satisfactor perfectè pro peccatis totius mundi. Et ex hoc satisfactio mea habet ex duobus capitibus efficaciã: primo ex charitate in me, qua fit, & est Deo accepta: secundò, ex hoc quòd instituitur super satisfactione Christi. Et quoniam neutro modo satisfactio mea est sufficiens simpliciter, sed secundum acceptationem, & non per æqualitatem: sicut de aliorum satisfactionibus dictum est.

¶ Ad quartum dubium prædeclaranda est veritas rei, & deinde ad verba Autoris descendendum est. Christus dominus secundum veritatem dupliciter causat satisfactionem nostram: primò, vt causans charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactio nostra accepta tur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scriptura de diuina voluntate conuenientius dicitur pars negatiua, quàm affirmatiua secundò, q̃ Autor loquitur de opere Incarnationis vt sic, & non vt redemptiuo & liberatiuo: vt Scotus glossandas dicit autoritates dicentes, q̃ sine peccato non fuisset Incarnatio.

¶ In responsione ad tertium, notã distinctionem de potentia naturali & de potentia obedientiali hinc sumi, & quomodo distinguuntur: quòd naturalis infrà ordinem naturalium sistit, obedientialis verò secundũ ordinem ad diuinã potentiam attenditur: illa semper impletur, ista quandoque impletur & quandoque non impletur.

Augustſ. ſerm. 9. de verb. Apoſt. tom. 10.

¶ In responsione ad quartum eiusdem articuli tertij, dubium occurrit, primò circa illam propositionẽ, prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum: quia falsa est. Nam prædestinatio Petri non præsupponit præscientiam Petri prædestinandi aut saluandi: sed ecõtra, præscientia Petri saluandi præsupponit prædestinationem Petri, vt patet ex hoc, quòd ideo scit Deus Petrum saluandum, quia prædestinauit eum, & non ideo prædestinauit Petrum, quia præuidit Petrum saluandum: vt patet ex prima parte, quæstio. 23. articul. 5. vbi determinatum est, quòd præscientia meritorum non est causa prædestinationis.

Argum. 3. & prced. art.

¶ Dubium secundò occurrit, quia impertinens est solutioni argumenti de prædestinatione Christi, quòd supponatur præscientia futurorum: quia siue præsupponatur, siue non, oportet ex voluntate diuina reddere rationem, quare prædestinatus est per tale medium vel sub tali ratione, vt in corpore

Tertſ. in Io. 10.

huius articuli 5ti & non ex parte intellectus præuidentis: præuisio enim non est ratio futuri effectus, vt patet,

¶ Dubium est tertiò ex Scoto in 3. sentent. distinct. 7. quæst. 3. ex ratione prædestinationis animæ Christi inferente, sine præiudicio tamen, quòd Incarnatio etiam sine peccato fuisset. Probãtque hoc multipliciter. Primò: Prædestinatio cuiuscunque ad gloriam præcedit ex parte obiecti naturaliter præscitiam peccati vel damnationis cuiuscunque: ergo multo magis hoc est verum de prædestinatione illius animæ ad summam gloriam. Secundo. Ordinate volens, per prius vult finem, & post hoc, quod est fini propinquius: ergo sicut prius vult alicui gloriam, quàm gratiam: ita inter prædestinatos quibus vult gloriam ordinate, prius vult gloriam illi, quàm vult esse proximum fini: ac per hoc prius animæ Christi, quàm alteri vult gloriam, & prius cuilibet vult gloriam & gratiam, quàm præuideat illi opposita istorum habituum, scilicet gratiæ & gloriæ: ergo prius vult animæ Christi gloriã, quàm præuideat Adam casurum. Tertio. Redemptio siue gloria animæ redimendæ non est tantum bonum, quàm est gloria animæ Christi: ergo non propter solam istam causam videtur Deus prædestinasse illam animam ad tantam gloriam. Quartò. Quia non est verisimile summum bonum in entibus esse tantum occasionatum, propter minus bonum. Quinto, Non est verisimile Deum prius præordinasse Adam ad tantum bonum, quàm Christum: quod tamen sequeretur. Imò vltertius sequeretur absurdius, scilicet quòd Deus prædestinando Adam ad gloriam, prius præuidisset ipsum casurum in peccatum, quàm prædestinasset Christum ad gloriam, si prædestinatio illius animæ tantum esset pro redemptione aliorum: quia redemptio nõ fuisset, nisi casus & delictum præcessisset. Et hoc ist sextum Scoti argumentum. Ex quibus concludit Scotus, quòd prius natura, quàm aliquid præuidebatur circa peccatorẽ, siue de peccato, siue de pœna, Deus eligit ad cœlestem curiam omnes, quos habere voluit, siue angelos, siue homines in certis & determinatis gradibus: & nullius est prædestinatus tantum, quia alius præuisus est casurus: vt sic nullum oporteat gaudere de lapsu alterius. Et hoc pro septimo argumento.

¶ Ad euidentiam horum sciendũ est, quòd hæc propositio, Prædestinatio supponit præscientiam futurorum, potest intelligi primo respectu omnũ futurorum & sic videtur non intelligibilis nã prædestinatio Petri non præsupponit præscientiam futuræ gloriæ Petri quod patet sic. Præscientia futuri præsupponit futurũ sub ratione futuri: quoniam, vt dicitur in primo Po. quod nõ est, non potest sciri: gloria autem Petri est primò futura per prædestinationem, vt patet. est igitur secundum naturæ ordinem primò prædestinatio Petri ad gloriam, & ex hoc gloria Petri est futura: & sic præuidetur à Deo. Supponit ergo præscientia alicuius futuri prædestinationem: ac per hoc prædestinatio non præsupponit præscientiam omnium futurorum. Secundò potest intelligi de prædestinatione quo ad constituta per prædestinationem, & præscientia respectu aliorum futurorum: ita quòd sensus est, prædestinatio, vt respicit prædestinata, præsupponit præscientiam futurorum non prædestinatorum, sed eorum, quæ præsupponuntur vel ordinantur per prædestinationem. Et sic propositio est vera. Quam vt clarius intelligas, distingue inter effectus prædestinationis: quoniam quidam sunt non solùm ordinati, sed constituti per prædestinationem: vt gloria & gratia, & vniuersaliter finis & media vt sic: quidam autem sunt solùm ordinati contra prædestinationem: vt anima illius hominis, qui est sanctus Petrus, & reliqua spectantia ad naturalem ordinem vniuersi. hæc enim futuri rationem habent ab æterno ex prouidentia diuina, & non ex prædestinatione diuina: sed prædestinatio quasi supereueniens, sicut ordo gratiæ superuenit ordini naturæ, ordinat animam sancti Petri in gloriam æternam mediante gratia, &c. Et quoniam inter præsupposita à prædestinatione non solùm sunt res naturales constituentes vniuersum secundum naturalem ordinem, sed etiam defectus in puré naturalibus, vt mortalitas: & in animalibus, vt ægritudines: & in rationalibus, vt ignorantia, & malum mortis, quod est peccatũ: ideo sicut, simpliciter loquendo, prædestinatio præuidentiam vniuersi naturalis, ita simpliciter loquendo, præsupponit præscientiam futurorum pertinentium ad ordinem vniuersi naturalem, & defectuum in illo futurorum. Inter quæ constat contineri peccata hominum: quoniam non spectat nostrum peccare ad originem gratiæ, sed ad ordinem naturæ quia ex nobis solis peccamus, vt patet, & autoritate Scripturæ firmatur Oseæ 13. Perditio tua ex te, Israël. Et hinc patet falsam esse Scoticam imaginationem, quòd prius Petrus prædestinetur ad gloriam, quàm præuideatur peccaturus: quoniam sicut prius præuidetur Petrus secundum ea, quæ seclusa ordine gratiæ sibi conueniunt, quàm prædestinetur (quia prius præuidetur secundum futura sibi secundum ordinem simplicis prouidentiæ diuinæ, quàm secundum futura sibi secundum ordinem diuinæ prædestinationis) ita prius præuidetur peccatum quàm prædestinetur, eadem ratione: quia scilicet Petrum peccare spectat ad ordinem diuinæ prouidentiæ, & per superuenientem ordinem diuinæ prædestinationis vel reprobationis ordinatur secundum ordinem gratiæ ad redemptionem, vel æternam punitionem. Et si perspicacius tres, qui de facto in vniuerso inueniuntur, ordines considerauerimus, videlicet ordinem naturæ, ordinem gratiæ, & ordinem Dei, & creaturæ simul, videbimus quòd secundus supponit primum, & tertius præsupponit vtrumque: & similiter præordinatio & præuisio primi præsupponitur à præordinatione & præuisione secundi: & similiter præordinatio & præuisio tertij præsupponit præordinationem & præuisionem vtriusque. Ita quòd Deus primò ordinauit vniuersum secundum ordinem naturæ: & quoniam vniuersum secundum talem ordinem non attingit ad fruitionem diuinam, superadidit ordinem gratiæ: & quoniam talis ordo non pertingit ad vnionem summo modo possibilem cum Deo, prærordinauit creaturam ad vnionem personalem cum Deo. Quocirca quæcunque peccata pertineant partim ad ordinem naturæ, & partim ad ordinem gratiæ, vt opposita illis: consequens est, quòd prædestinatio Iesu Christi, vt sic filius Dei, præsupponat præuisionem futurorum peccatorum, vtpote spectantium ad præsuppositos ordines in genere causæ materialis.

¶ Vnde ad singula dubia deueniendo, ad primum dubium dicitur, quòd propositio illa est vera, vt declaratum est: & est ad propositum argumenti quod prædestinationem Christi necessariam absque peccato arguebat. Responsio namque ad hoc nõ exigit, quòd prædestinatio Christi supponat præscientiam gloriæ Christi, sed requirebat, quòd præsupponit præscientiam peccatorum, in quorum remedium Christus est prædestinatus: ordinatio namque medicinę præsupponit noritiam morbi.

¶ Ad secundum verò dubium dicitur, quòd in hac responsione ad quartum argumen

¶ Ad quintũ negatur sequela: quoniam, vt Apostolus dicit, prædestinauit aliros conformes fieri imaginis Filij sui: Christus est ergo primus prædestinatus de facto.

¶ Ad sextum dicitur, quòd non est absurdum Deum prius præuidisse casum Adæ quàm prædestinasse Christum sicut nõ est absurdum, Deum prius præuidisse leporem cursurũ, & monstra futura, & reliqua ad naturę ordinẽ spectantia, quàm prædestinasse Christum.

¶ Ad septimũ restat dicendum, quòd cum dicitur, Nullius est prædestinatus, quia alius præuisus est casurus, propositio est vera: quia præuisio futuri casus Adæ non est sufficiens causa prædestinationis Christi: sed si supra præuisionem futuri casus Adæ apponatur misericordia Dei volentis casum illũ, vt suum compatare, & per seipsum satisfacere; iam habebitur, q̃ ideo Christus est prædestinatus filius Dei, quia Deus vult satisfacere pro casu humano. Nec ex hoc oportet gaudere de lapsu alterius, sed de misericordia Dei qui alterius lapsum præuisum conuertit in alterius bonum.

Habetur in gloſ. ord. in hoc loco.

Super Quæſtionis primæ Articulo quarto.

IN artic. quarti eiusdẽ primæ quæstionis corpore tres sunt. Primò manifestatur id quod quæstio hæc supponit, scilicet Christũ deleuisse omnia peccata mundi. Cum enim hæc quæstio sit comparatiua, scilicet an principalius pro originali, quàm pro actualibus peccatis Dei incarnatus sit: præsupponit positiuum certum, scilicet quòd pro vtrisque peccatis incarnatus sit, & hoc est quòd primo in litera dicitur. Vbi nota quod nõ est sermo de omnibus peccatis sim pliciter, sed de omnibus peccatis hominum: quoniam non venit Christus pro peccatis angelorum: & hoc denotat litera cum dicit, sed ad deletionẽ omnium peccatorum, quæ postmodum, scilicet post originale superadita sunt. Secundo monstratur modus, quo Deus incarnatus deleuit omnia peccata, scilicet non secundum effectum, sed secundum sufficientiam remedij: ita quòd duæ ponuntur hic conclusiones. Prima negatiua: Non omnia peccata hominũ delentur per Christum. Et ratio huius est defectus hominum. Probatur autoritate Domini, Ioan. 3. Secunda affirmatiua: Christus exhibuit quod sufficiẽs fuit ad omnium peccatorum delerionem. Probatur ex Apostolo. Vbi nota, quòd quia actus actiorum fiunt in patiente disposito, & non his, quæ agentis actio quia actus actiorum fiunt in patiente disposito, & non his, quæ agentis actio nem nõ suscipiunt: ideo quantumcunq; ignis sit sufficiens causa calefaciendi aliquẽ, nisi ille proximus sit ignis, non calefiet nõ ex defectu ignis, sed hominis, qui nõ accedit ad ignẽ. Artuffe Christus medicinam sufficientissimã pro omnibus nõ accedit ad ignẽ. Artuffe Christus medicinam sufficientissimã pro omnibus: & nisi iungamur Christo per fidem & obedientiam, in peccatis nostris reb

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularis personæ, quæ facit illud originale autem est peccatū proprium naturæ humanæ ab Adam seminaliter procedentis. Et ideo originale per se loquēdo est commune infinitis hominibus, pro quāto natura humana potest sic infinitis communicari: & ideo tollit bonum generis humani per se loquendo, tollēdo bonum in natura communi generi humano. Peccatum autem actuale non nisi boni huius personę tollit: & accidit peccato meo, quod alter etiam peccet: & sic de aliis. Sendo igitur infra latitudinem sermonis per se, optimè sonat differētia posita nō enim accidit peccato naturæ esse in toto genere, sicut accidit peccato personæ.

Cap.2. to.

¶ Ad secundū dicitur q̄ Autor explicādo secundam conclusionē, & nō primā, & addendo secundæ conclusioni rationē, scilicet quia bonū gentis diuinius & eminentius est, quàm bonum vnius infinituuit cōclusionē resp̄ōsiuum quæsito simpliciter & absolutē illā esse, quā expressit in responsione ad tertium, principalius venit abolere peccatum totius naturæ, quàm peccatum vnius personæ.

¶ In responsione ad tertiū aduerte, q̄ illorū verborū, scilicet, Sed vt qui pro omnibus, se solum indicaret obnoxiū, sensus vnica subaudita coniunctione (dicēdo se etiā solum indicaret ob noxium) clarus adeò est, vt nihil restet obscuritatis. Paulus enim ita se obligatū omnibus Christi beneficiis aiebat, vt non solum vna cū aliis, sed etiam ipse teneretur pro omnibus: tum propter perfectam illorum adeptionem in seipso, ac si pro ipso solo concessa fuissent, tum propter charitatis vnionem cum aliis, qua omnium bona sua putabat. Hæc *Et 3. dist.* enim duo in litera tangunt, vt patet.

1.2 q.98 artic 6.c.

4. Et 4.

¶ *Super Quæstionis primæ Articulum quinq;*

contra 5 9. Et tum.

Isa 2 col. 1. Et Gal. 4 col. 3. fin.

IN artic. 5. eiusdem primæ quæstionis certe duæ sunt conclusiones, iuxta duplicem statum humani generis in sui principio, scilicet, innocentiæ & lapsus. Vertitur enim in quæstionem, an in principio humani generis debuerit Incarnatio esse: & propter 2 iuxta duplicem statum in principio duplici respōdetur conclusione, vtraq; negatiuē, prima est, Non fuit conueniens à principio humani generis aute peccatum Deum incarnatum fuisse. Probatur: Opus Incarnationis principaliter ordinatur ad reparationem naturæ per abolitionem peccati: ergo non fuit conueniens ante peccatum Deum incarnari. Probatur sequela ratione: quia medicina non datur nisi infirmis: & auctoritate Domini dupliciter. Secunda est non fuit conueniens Deum incarnari statim post peccatū: probatur quadrupliciter. Primo ex conditione peccati. Humanum peccatum peroue-

Et 3 pro. 10.

dum originale peccatum: inquantum bonum gentis diuinius & eminentius est q̄ bonum vnius, vt dicitur primo Ethic.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de intensiua magnitudine peccati.

¶ Ad secundū dicēdum, q̄ peccato originali in futura retributione non debetur pœna sensus: pœnalitates tñ, quas sensibiliter in hac vita patimur, sicut famem, sitim, mortē, & alia huiusmodi, ex peccato originali procedunt. Et ideo Christus, vt plenè pro peccato originali satisfaceret, sensibilem doloré pati voluit, vt mortem, & alia huiusmodi in seipso consumeret.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ sicut Chrys. ibidē dicit, verba illa dicebat Apostol⁹, nō quasi diminuere volens amplissima & p orbē terrarum diffusa Christi munera. sed vt p oibus se solum indicaret obnoxiū. Quid enim interest si & aliis præstitit, cùm quæ tibi sunt p̄stita, ita integra sunt, & ita p̄fecta, quasi nulli alij ex his aliq̄d fuerit p̄stitū? Ex hoc ergo, q̄ aliq̄s debet reputare sibi beneficia Christi p̄stita esse, nō debet existimare, q̄nō sint aliis p̄stita. Et ideo nō excludit quin principali⁹ venerit abolere peccatū toti⁹ naturæ, quā peccatum vni⁹ p̄sonæ. Sed illud peccatum naturæ ita p̄fectè curatū est in vnoquoq;, ac si in vno solo esset curatum. Et ideo ꝓpter vnionē charitatis, totum quod omnibus est impensum, vnusquisque debet sibi ascribere.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio mundi.

1.2 q.98 artic 6.c.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd conueniens fuisset Deū incarnari a principio humani generis. Incarnationis enim opus ex immensitate diuinæ charitatis processit secundū illud Eph.2. Deus, qui diues est in misericordia, ꝓpter nimiā charitatē suā, qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis conuiuificauit nos in Christo. Sed charitas nō tardat sub uenire amico necessitatē patienti: secundū illud Prouer.3. Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere: cras dabo tibi, cū statim possis dare. Ergo Dē incarnationis opus differre non debuit, sed statim à principio per suam incarnationem humano generi subuenire.

¶ 2 Præterea, 1. Tim. 1. dicitur, Christus venit in hunc mundū peccatores saluos facere. Sed plures saluati fuissent, si à principio humani generis Deus incarnatus fuisset: plurimi enim ignorātes Deum, in suo peccato perierūt in diuersis sceleribꝰ. Ergo conuenientius fuisset, q̄ à principio humani generis Deus incarnatus fuisset.

¶ 3 Præterea, Opus gratiæ nō est minus ordinatū, quā opus naturæ. Sed natura initiū sumit a perfectis: vt dicit Boēt. in li. de cōſ.* ergo opꝰ gratiæ à principio debuit esse perfectū. Sed in opere Incarnationis cōsideratur perfectio gratiæ secundū illud, Verbū caro factū est: & postea subditur, Plenū gratiæ veritatis. Ergo Christꝰ à principio humani generis debuit incarnari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur

ARTIC. V.

nerat ex supetbia hominis: ergo eo erat modo liberandus, vt humiliatus cognosceret se liberatore indigere: sed hoc conuenientiꝰ fit relinquēdo hominem primo in statu naturæ, deinde sub iugo legis: vt experti⁹ secundū vtriusque vires defectum suum, clamaret pro gratia: ergo. Omnia clara sunt in litera. Et firmatur magis ex responsione ad primum, ducendo

Est Abrosi. in hunc locum 10. 5.

Gal. 4. At vbi venit plenitudo tēporis, misit Deꝰ filiū suum factū ex muliere, factum sub lege. Vbi dicit gl.* q̄ plenitudo, temporis est quod præfinitum fuit à Deo patre quando mitteret filiū suum. Sed Deus sua sapientia omnia diffinit. Ergo conueniētissimo tempore Deus est incarnatus. Et sic conueniens non fuit, quòd à principio humani generis Deus incarnaretur.

Iuſrà q. 4. art. 2. Et q. 45. ar. 3. ad 2. Et q. 46. artic. 3. Et vide quæſtionē 29. art. 4. ad 5.

¶ RESPONDEO dicendū, q̄ cū opus Incarnationis principaliter ordinet ad reparationē humanæ naturæ per peccati abolitionē, manifestum est quòd non fuit conueniēs à principio humani generis ante peccatū Deū incarnatū fuisse: non enim datur medicina nisi iā infirmis. Vnde ipse Dominus Mat. 9. dicit, Non est opus valentibus medico, sed malē habentibus: non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

¶ Sed nec etiam statim post peccatū cōueniēs fuit Deū incarnari. Primò quidē propter conditionē humani peccati, quod ex superbia p̄uenerat. vnde eo modo erat homo liberandus, vt humiliatꝰ recognosceret se liberatore indigere. Vnde sup illud Ga. 3. Ordinata per angelos in manu Mediatoris, dicit gl.* Magno Dei cōsilio factū est, vt post hois casum nō illico Dei filius mitteretur. Reliquit. n. Deus prius hominē in libertate arbitrij in lege naturali, vt sic vires naturæ suæ cognosceret: vbi cùm deficeret, legē accepit, qua data inualuit morbus nō legis, sed naturę vitio. Vt ita cognita sua infirmitate, clamaret ad medicū, & gratiæ quæreret auxiliū. Secūdò, ꝓpter ordinē motionis in bonū secūdū quā ab imperfecto ad pfectū ꝓceditur. Vnde Apo. dicit 1. Cor. 15. Nō prius qd̄ spirituale est, sed qd̄ animale, deinde qd̄ spirituale: primus hō de terra terrenus, secūdus homo de cælo cælestis. Tertiò propter dignitatē verbi incarnati: q̄a sup illud Gal. 4. At vbi venit plenitudo tēporis, dicit glos.* Quātò maior index veniebat, tātò præconū series longior præcedere debebat. Quarto, ne feruor fidei tp̄is prolixitate tepefieret: q̄a circa finē mūdi frigefcet charitas multorum. Vnde Luc. 18. dicitur, Cùm filius hois veniet, putas inueniet fidem in terra.

Glo. ord.

¶ AD primum ergo dicēdum, q̄ charitas nō differt amico subuenire, salua tamē negotiorū opportunitate & p̄sonarum cōditione. Si enim Medicus statim à principio ęgritudinis medicinā daret infirmo, minꝰ p̄ficeret, vel magis læderet, quā iuuaret. Et ideo etiā Dñs nō statim à principio Incarnationis remediū humano generi exhibuit, ne illud contemneret ex superbia, si prius suā infirmitatem non cognosceret.

¶ Ad secundū dicēdum, q̄ Aug. ad hoc respōdet in lib. de sex quæstionibꝰ Pagano-rū, dicēs q.2.* q̄ tūc voluit Xp̄s hominibꝰ apparere, & apud eos prędicari suā doctrinā quādo & vbi sciebat esse, q̄ in eū fuerāt credituri: his enim tēporibꝰ & his in locis talesoēs in eius prędicatione futuros esse p̄sciebat, quales nō quidem omnes, sed tamēmulti in eius corporali p̄sentia fuerunt, qui nec in eum fuscitatis ab eo mortuis credere voluerunt. Sed hanc respōsionem reprobans idem Aug. in libr. de per-

Epi. 48 q. 2. to. 2.

Cap.9.to. 7.

¶ *Super Quæstionis primæ articulum 6.*

IN articul. 6. eiusdem primæ qō. vnica est conclusio negatiuē respondens quæsito: Non fuit conueniens Incarnationem differri in finem mundi. probatur triplici ratione in litera. Vbi pro clariori intelligentia primæ rationis, nota quòd duplex est motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectum: vnus respectu ipsius naturæ, vt distinguitur contra suppositum: alter respectu naturę in suppositis propriis.

Dā 1021. Secundum primum motum Incarnatio se habet vt terminus: quoniam in opere incarnationis natura humana in Deum assumpta est. Iuxta autem secundum motum gloria animæ & corporis in futuro mundo se habet vt terminus, quādo hominet glorificabuntur consummatē. Et in hoc secūdo motu mysterium incarnationis non se habet vt terminus, sed vt principium effectiuum: quoniam

Locis supra arti. 5. citatis. hominum ad gloriā consummatā per suam resurrectionem, &c. est, propter primum motū, non decuit incarnari Deum in principio mundi: vt prædictū est, propter secundum motum, non decuit differri incarnationem in finem mundi. Ex ipsa igitur vnione duarum naturarum, diuinæ scilicet & humanæ in Christo, neutrum conue

Ar. pre. ad 3. niens esse patet: quia primū aduersatur progressui humanæ naturæ de imperfecto ad perfectū, secundum aduersatur auctoritati diuini Verbi incarnati, ad deducēdum de potentia ad actum cōsummatum naturam humanam in proprijs suppositis iuxta secundum motū. Cætera sunt clara.

¶ *Super Quæstionis Secundæ Articulum primum.*

IN art. 1. q. 1. declarandus est⁹ titulus nisi in corpore articuli declaretur.

Ar. pre. ad 3.

D. 1021.

feuerentia* dicit, Nūquid possumus dicere Tyrios & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut creditu-

Lib. 2. q. 83. to. 4. operū Aug.

ros nō fuisse, si fierēt: cū ipse Deus attestetur eis, quòd acturi essēt magnę humilitatis pœnitētiā, si in eis facta essent diuinarū illa signa virtutū? proinde, vt ipse solūes subdit, sicut Apostolus ait: Nō est votlétis, neq; currētis, sed miserentis Dei, qui his quos prę quidit, si apud eos facta essent, suis miraculis crederent, quibus voluit, subuenit: aliis autē nō subuenit, de quibꝰ in sua prædestinatione occultè quidē, sed aliud iustè iudicauit: ita misericordiā eiꝰ in his, qui liberātur, & veritatē in his, qui puniuntur, fine dubitatione credamus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd perfectum quidem est prius imperfecto, in diuersis quidem tempore & natura (oportet enim quòd perfectū sit quod alia ad perfectionem adducit) sed in vno & eodem imperfectum est prius tempore, etsi sit posterius natura. Sic ergo imperfectionem naturæ humanæ duratione præcedit æterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deum.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ incarnationis opus differri debuerit vsq; in finē mūdi. Dicitur enim in Ps. Senectus mea in misericordia vheri, id est, in nouissimo: vt glo. dicit. Sed tēpus incarnationis est maximè tempus misericordiæ, secundum illud Ps. Quoniam venit tempus miserendi eius. Ergo incarnatio differri debuit vsq; in finem seculi.

¶ 2 Præterea, Sicut dictū est,* perfectū in eodē tēpore est posterius imperfecto: ergo illud quod est maximè perfectū, debet esse omnino vltimum in tēpore. Sed summa perfectio humanæ naturæ est in vnione ad verbum: quia in Christo complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, vt Apost. dicit Colos. 1. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

¶ 3 Præterea, Non est conueniens fieri per duo quod per vnum fieri potest. Sed vnus Christi aduentus sufficere poterat ad saluté humanæ naturæ: quæ erit in fine mundi. Ergo non oportuit, quòd antea veniret per incarnationem. Et ita incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Abac. 3. In medio annorum notum facies. Non ergo debuit incarnationis mysterium, perquod mundo innotuit, vsque in finem mundi differri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut non fuit conueniens Deū incarnari à principio mundi, ita non fuit cōueniēs, quòd incarnatio differretur vsq; in finē mūdi. Quod quidē apparet, primò ex vnione diuinæ & humanæ naturæ. Sicut enim dictū est,* perfectū vno modo tēpore præcedit imperfectum,

Ar. pre. ad 3. alio modo econuerso, imperfectū tēpore præcedit perfectum. In eo enim quòd de imperfecto fit perfectum, imperfectū tempore præcedit perfectū: in eo verò quod est causa perfectionis efficiēs, perfectū tēpore præcedit imperfectū. In opere autem

D. 1021. incarnationis vtrumque cōcurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summā perfectionē. Et ideo non decuit quòd à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbū incarnatū est perfectionis humanæ naturæ causa efficiens, secundū illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus, & ideo nō debuit incarnationis opus vsq; in finē mūdi differri, sed perfectio gloriæ, ad quam perducenda est vltimò natura humana per Verbū incarnatū, erit in fine mundi. Secundò ex effectu humanæ salutis. Vt enim dicitur in lib. de q. vet. & no. Test.* in potestate datis est, quādo vel quātū velit misereri. Venit ergo quādo & subueniri debere sciuit, & gratū futurū beneficiū. Cū enim languore quodam humani generis, aboleſcere cœpisset cognitio Dei inter homines, & mores immutarētur, eligere dignatus est Abrahā, in quo forma esset renouatę notitiæ Dei & morū: & cū adhuc reuerētia segnior esset, postea per Moysen legē literis dedit. Et quia eā gētes spreuerūt, nō se subiiciētes ei, neque hi qui acceperūt, eam seruauerunt, motus misericordia Dominus, misit filiū suū, qui data omnibus remissione peccatorū, Deo patri illos iustificatos offerret. Si autē hoc remediū differretur vsque in finē mūdi, totaliter Dei notitia & reuerētia & morū honestas abolita fuisset in terris. Tertiò apparet hoc fuisse cōueniēs ad manifestationē diuinę virtutis: quæ plurib⁹ modis homines saluauit, nō solū per fidē futuri, sed etiā per fidē præsentis & præteriti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd glo. illa exponit de misericordia perducēte ad gloriā. Si tamen referatur ad misericordiā exhibitā humano generi per incarnationem Christi, sciendū est, quòd sicut Aug. dicit in lib. retracta.* tēpus incarnationis potest cōparari iuuētuti humani generis, propter vigorē feruoręque fidei, quæ per dilectionē operatur: senectuti autē, quæ est sexta ætas, propter numerum tēporum, quia Christus venit in sexta ætate. Et quāuis in corpore nō possit simul esse iuuentus & senectus, potest tamen simul esse in anima, illa propter alacritatē, ista propter grauitatē. Et ideo in lib. 83. q.* alicubi dicit Aug. q̄ non oportuit diuinitus venire Magistrū, cuius imitatione humanum genus in mores optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Alibi* autē dicit Christū in sexta ætate humani generis tanquam in senectute venisse.

Li. 1. c. 26 tom. 1.

Q. 44. tom. 4.

Lib. 1. de. Gen. contra Manich. c. 23. to. 1.

¶ Ad secundū dicendū, quòd opus incarnationis non solū est considerādum vt terminus motus de imperfecto ad perfectū, sed etiā vt principiū pfectionis in humana natura, vt dictū est.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd sicut Chr.* dicit super illud Io. Nō misit Deus filiū suū, vt iudicet mundum: duo sunt Christi aduentus. Primus quidē, vt remittat peccata: secūdus, vt iudicet mundū. si enim hoc non fecisset, vniuersi simul perditi essent: omnes enim peccauerūt, & egēt gloria Dei. Vnde patet, quòd non debuit aduētū misericordiæ differre vsque in finē mundi.

Hom 27. in Ioan.

tom. 3.

QVAESTIO SECVNDA, DE MODO vnionis Verbi incarnati, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo vnionis Verbi incarnati. Et primò, quantum ad ipsam vnionem. Secundò, quantum ad personam assumentem. Tertiò, quantum ad naturam assumptam.

¶ Circa primum quęrūtur duodecim. ¶ Primò, vtrū vnio Verbi incarnati sit facta in natura. Secūdò, vtrū sit facta in persona. ¶ Tertiò, vtrum sit facta in suppositо vel hypostasi. ¶ Quartò, vtrū persona vel hypostasis Christi post incarnationē sit cōposita. ¶ Quintò, vtrū sit facta aliqua vnio animę & corporis in Christo. ¶ Sextò, vtrū natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. ¶ Septimò, vtrū ipsa vnio sit aliq̄d creatū. ¶ Octauò, vtrū sit idē qd̄ assumptio. Nonò, vtrū sit maxima vnionū. ¶ Decimò, vtrū vnio duarū naturarum in Christo fuerit facta per gratiā. ¶ Vndecimò, vtrū eā aliqua merita præcesserint. ¶ Duodecimò, vtrū gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

Infra ar. tic. 2. & 6. c. & 12. ad 1. & 4. to. 50. art. 2. Et 3. dā 1. q. 2. arti 1. & distin. 5 q. 1. arti. 2 & 3.

ARTICVLVS I.

¶ Virum vnio Verbi incarnati sit facta in natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd vnio Verbi incarnati sit facta in vna natura. Dicit enim Cyrillus, & inducit in gestis cōcilij Chalcedonē.* Nō oportet intelligere duas naturas, sed vnā naturā Dei verbi incarnatā. Quod quidē nō esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio Verbi incarnati facta est in natura.

Et 4. cōtra capit. 35. 37. & 41. Et vide. 20. ar. 1. c.

Et vnio.

¶ 2 Præterea, Athan. dicit:* Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. sed anima rationalis & caro conueniunt in constitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus, & homo cōueniunt in constitutione alicuius naturæ. ergo vnio facta est in natura.

opuſc. 3. c. 211. 212. & 225. Act. 1.

¶ 3 Præterea, Duarū naturarū vna nō denominatur ex altera, nisi aliquo modo inuicē transmutētur. Sed diuina natura & humana in Christo abinuicē denominātur: dicit enim Cyrillus diuinā naturā esse incarnatam: & Greg. Naz. dicit humanā naturam

art. 1. Et * *In suo symb. Epiſt. 1. ad Cled niam.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore articuli sunt duæ partes principales in prima declaratur titulus, declarando quid significet in proposito ly natura. Vbi nota quòd Autor discurrendo per diuersas significationes ordine quodam conuenientes nomini Naturæ, determinat hac quæstione naturã significare essentiã rei: & ex hac determinatione vltra clarificatũ reliquit titulum articuli. Et verè hic est quoniam ex hoc ipso, quòd Naturæ nomine essentiam intelligimus, clarè cõstat quid est vniri in natura, scilicet vniri ad essentiæ integritatem: vt expressè Autor deduxit ex eodẽ præsupposito in 4. contra Gen. cap. 41. Quærere igitur an vnio verbi incarnati sit facta in natura, est quærere an Verbũ & humana natura sint vnita in vna essentia, an conuenerint ad integrandam vnam essentiam. In secunda parte corporis respondetur quæsito negatiuè vnica conclusione: impossibile est vnionem Verbi incarnati esse factam in natura. Hæc autem conclusio tali modo & ordine in litera probatur. Primo ponitur distinctio trimembris de modo, quo aliquid vnum ex pluribus constitui potest: primus modus est, quòd aliquid vnum fiat ex pluribus perfectis, remanentibus in sua integritate: secundus modus est, quòd aliquid vnum fiat ex pluribus perfectis quidem, sed non permanentibus, sed transmutatis tertius est, quòd aliquid vnum fiat ex pluribus permanentibus quidem, sed imperfectis. Et iuxta singulos modos, ordine quo recitati sunt probat conclusionem propositam tripliciter: vt patet clarè in litera.

Lib. 3. de fid. c. 6. 7.

In Symbolo fidei.

Tex. 3.

Pag. 2.

¶ Circa illam literæ rationem, qua probatur, non posse aliquid conuerti in diuinam naturam: quia est ingenerabilis & aduerte quòd dupliciter potest intelligi aliquid cõuertiri in aliud. Primo per transsubstantiationem, sicut panis in sacramento altaris conuertitur in corpus Christi, secundò per transmutationem, sicut alimentum conuertitur in corpus animalis, quod nutritur. & similiter elementa conuertuntur in mixtum, secundum opinionem tenentium elementa non remanere secundum suas substãtias in mixto. Nõ est in præsenti ratione sermo de conuertione primo modo: quoniam non valeret ratio: quia ex hoc, quòd aliquid est ingenerabile, non sequitur quòd non possit diuina virtute transsubstantiari in ipsum, quin potius de facto in corpus Christi gloriosum, quod est incorruptibile & ingenerabile, cõuertitur panis in Eucharistia, sed est sermo de conuertione secundo modo: quia de tali dispuratur in secundo modo, quo ex pluribus perfectis transmutatis fit vnum: vt pater in litera.

Arc. 6. huius quæstionis.

¶ Circa rationẽ illam, quia diuina natura & humana non possunt cõstituere aliquid per modum formæ & materiæ, nota duo. Primũ est ly præsertim corporei: dixit enim hoc Autor ad præseruandum sermonem suum ab informatione secũdum esse intelligibile. Dictum est enim in 1. lib. q. 12. quod diuina essentia potest esse forma intelligibilis intellectus creati: sed alterius rationis ac esse deificatã, vt patet per Dam.* Ergo ex duab⁹ naturis videt esse facta vna natura.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur in determinatione concilij Chalcedon.* Confitemur in nouissimis diebus filium Dei vnigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indiuise, inseparabiliter agnoscendum, nunquam sublata differentia naturarum propter vnionem. Ergo vnio non est facta in natura.

¶ RESPONDEO dicendũ, q⁹ ad huius quæstionis euidentiã oportet cõsiderare quid sit natura. Sciendum est ergo q⁹ nomẽ Naturæ à nascendo est dictũ. Vnde primò est impositũ hoc nomẽ ad significãdũ generationẽ viuẽtium: quæ natiuitas vel pullulatio dicitur, vt dicatur natura quasi nascitura. Deinde translatũ est nomẽ naturæ ad signific⁹andũ principiũ huius generationis. Et quia principiũ generationis in reb⁹ viuẽtibus est intrinsecũ, vlteri⁹ deriuatũ est nomẽ naturæ, ad significãdũ quodlibet principiũ intrinsecũ motus: sẽsecũdũ q⁹ Philosophus dicit in 2. Phys.* q⁹ natura est principiũ motus in eo, in quo est per se, & nõ secundũ accidẽs. Hoc autẽ principiũ vel forma est, vel materia: vnde q⁹ dicoq; natura dicit forma, quãdoq; vero materia. Et quia finis generationis naturalis est in eo qđ generatur, essentia speciei, qui significat diffinitio: inde est q⁹ huiusmodi essẽtia speciei vocatur etiã natura. Et hoc modo Boetius naturã diffinit in lib. de duab⁹ nat.* dicẽs, Natura est vnãquãque rem informans specifica differẽtia: quæ scilicet cõplet diffinitionem speciei. Sic ergo nũc loquimur de natura, secũdũ q⁹ natura significat essentiam, vel qđ quid est, siue q⁹ dditatẽ speciei. Hoc autẽ modo accipiendo naturã, impossibile est vnionem Verbi incarnati esse factã in natura.

¶ Tripliciter enim aliquid vnũ ex duobus vel pluribus cõstituitur. Vno modo ex duobus integris, perfectis remanẽtib⁹. Quod quidẽ fieri nõ potest nisi in iis, quorũ forma est cõpositio, vel ordo, vel figura. sicut ex multis lapidibus absque aliquo ordine adunatis, per solam cõpositionẽ fit acervus, ex lapidibus autẽ & lignis secundum aliquẽ ordinẽ dispositis, & etiã ad aliquã figurã redactis, fit domus. Et secundũ hoc possunt aliqui vnionẽ esse per modũ cõfusionis, quæ scilicet est sine ordine: vel per modũ cõmassationis, quæ scilicet est cũ ordine. Sed hoc non potest esse. Primò quidem, quia cõpositio vel ordo vel figura nõ est forma substantialis, sed accidentalis. Et sic seq⁹retur quòd vnio Incarnationis non esset per se, sed per accidẽs: qđ infra improbabitur.* Secũdò, quia ex huiusmodi nõ fit vnũ simpliciter, sed secũdũ quid: remanẽt enim plura actu. Tertiò, quia forma talũ non est natura, sed magis ars: sicut forma domus. Et sic non cõstitue⁹retur vna natura in Christo, vt ipsi volũt.

Pag. 2.

ordinis est esse formam in esse intelligibili intellectus creati, & cõuenire cum aliquo corpore per modum formæ & materiæ ad constituendum aliquã naturam hoc enim maximam imperfectionem & informationem rei secundum esse materiale poneret in diuina natura illud autẽ nullam imperfectionẽ aut informationẽ secundũ esse ponit in diuina essentia: vt ibi patuit. Secundò est, quòd sequela in litera subiuncta, scilicet, sequeretur enim, quòd species resultans esset communicabilis pluribus, fundatur super illa propositione: Omnis natura composita ex materia & forma, est cõmunis pluribus: quæ ex primo Cæli sumitur. Quæ propositio vera dicitur, quantũ est ex se: potest enim aliunde, puta ex hoc, quòd constat ex tota sua materia non inueniri nisi in vno natura illa: vt de mundo ibidem dicit. Est igitur omnis natura ex materia & forma composita, secundum se communis pluribus: & de facto potest inueniri in pluribus, nisi constet ex tota sua materia. Et quia natura illa resultãs in Christo & diuina natura vt forma, & humana vt materia, non cõstaret ex tota sua materiã (vt patet: quia multæ aliæ naturæ humanæ singulares inueniuntur vltra illam, quæ est in Christo) sequitur quòd de facto posset natura alia resultans pluribus cari: ac per hoc possent esse plures, imò infiniti Christi eiusdem speciei specialissimæ.

Q. 3. ar. 8.

¶ In eodem primo articulo in responsione ad secundum circa similitudinem ab Athanasio datam, perspice quòd similitudo dicitur tenere quantum ad hoc, scilicet quantum ad vnitatẽ suppositi vtrobique. Nec aliud sonant verba Athanasij nisi similitudinem quo ad vnitatẽ suppositi: dicendo, sicut anima rationalis & caro vnus est homo: nã vnus homo vnũ suppositum manifestè significat, & nõ ponit similitudinem quo ad vnitatem naturæ, nec quo ad modum constituendi vnum suppositum: nec enim illo modo vnũ suppositum Christi cõstat ex diuina & humana natura, sicut vnus homo constituitur ex anima & corpore quoniam vnus homo, puta Petrus, cõstituitur ex anima & corpore vt veris partibus componẽtibus ipsum Petrum: est enim persona Petri composita ex hac anima & hoc corpore, vt partibus suis: Christus autem non constituitur in suo esse personali per vtramque naturam, diuinam scilicet & humanam: vt infrà patebit. Intelligitur igitur similitudinem quantum ad ipsam vnitatem suppositi, vtrobique subsistentis in duobus: hoc est in natura animæ rationalis & carnis, hic in natura Dei & hominis: diuersimodè tamẽ iuxta diuersas cõditiones eorundem. Diligenter autem pensato illa verba licet æ: Vnitas vero personæ cõstituitur ex eis, scilicet anima & corpore, vnitis, inquantũ est vnus aliquis subsistens in carne & anima: oportet nãque hæc seruari in q. 4. artic. 2. vbi inquiretur, & diffiniendũ est quid persona humana, puta Petrus, addit supra iuã hoc est singularem, humanitatem, quæ est hic homo.

Tex. 10 In corpore Constitutionem.

Q. 3. ar. 8.

¶ Super

¶ Super quæstionis secundæ Articulum secundum.

IN articulo secundo eiusdem secundæ quæstionis prædeclarandus esset titulus, nisi in corpore articuli declaretur.

¶ In corpore igitur articuli tria sunt: primò declaratur ly persona. Secundò ly vniri in persona: per hæc enim duo titulus patet. Tertio respondetur quæsito vnica conclusione affirmatiua: Vnio Verbi incarnati est facta in persona, ita quòd non in natura.

Lib. 3. ca. 6.

¶ Primum sit declarãdo differentiam inter personam & naturam ex diuersa significatione nominum naturæ, & personæ. Vbi scito quòd personæ & naturæ nominibus non intelligimus hæc vocabula, natura & persona, quæ important naturam & personam in actu signato: sed nomina, quæ significant naturam & personam in actu exercito: vt humanitas, & hic homo, seu Sortes, & sic de aliis. Ita quòd ex eo quòd aliud significat humanitas, & similia nomina naturarum, & aliud significat Sortes, & alia nomina personarum, monstratur differentia in rebus significatis, scilicet natura & persona. Procedit autem litera ex differentia inter naturam & suppositum ad differentiam inter naturam & personam à communitatibus tradens doctrinam. Suppositum enim cum idem sit quòd prima substantia, commune est omni naturæ generis substantiæ, persona autem in sola rationali seu intellectuali natura inuenitur: ita quòd sicut suppositum significat primam substantiam, in quacunque specie substantię sit, ita persona significat primam substantiam in genere intellectualis substantię. Et propterea in litera dicitur, quòd differentia assignata inter naturam & suppositum, intelligenda est etiam inter naturam & personam: contrahitur enim per ly persona, ly natura ad rationalem: & perinde est ac si diceretur suppositum naturę rationalis.

Loco supra art. 1. inducto.

Q. 3. ar. 8.

¶ Et quoniam diuersimodè in diuersis inuenitur aliud & aliud, quod significatur nominibus Naturę & personę: quia in quibusdam inuenitur aliud secundum rem, in quibusdam aliud secundum rationem tãtùm. ideo in litera post propositam differentiam significati per naturam à significato per personam, quatuor facit. Primo ostendit quare in quibusdam secundum rem distinguuntur natura & suppositum, dicens hoc ideo esse, quia naturę potest inueniri aliquid coniunctum præter id quod de ratione sua formali est. Et hanc rationem ita ponderat Autor, vt ex affirmatione affirmationem, & ex negatione negationem inferat: hoc est, quòd in illis substantiis, in quibus inuenitur aliquid vltra naturam specificam, suppositum & natura distinguuntur secundum rem: & in illis, in quibus nihil inuenitur præter naturam specificam, suppositum & natura non distinguuntur secundum rem. Secundò explanat in quibus substantiis manifestè subsumi potest distinctio talis secũdum rem, vel non distinctio: & dicit, quòd in substantiis compositis ex materia & forma, in quibus inueniuntur & accidentia & principia indiuiduantia præter naturam specificam, suppositum & natura distinguuntur secundum rem. Tertiò declarat qualiter distinguuntur secundum rem: & dicit, Distinguuntur non tanquam duæ res separatæ, sed tanquam eadem, superadditus aliqua alia. Vbi nouiti⁹ distinguãt, quòd distingui secundum rem contingit dupliciter: primò, sicut duæ res, quarum vna nihil est alterius: vt albedo & dulcedo, vt Sortes & Plato, &c. Alio modo sic, vt vna res includat totam aliam, & superaddat ei aliquid aliud: & hoc modo suppositũ distinguitur à natura secundum rem: quia scilicet includit naturam, addit aliqua alia. Et ne hoc voluntariè dici videatur, ex duobus effectibus hoc probat, primò ex modo significandi: quia hinc prouenit, quòd significatur suppositum per modum totius, & natura per modum partis formalis per spectiue suppositi. Secundò, ex negatiua prædicatione: quia hic homo non est sua humanitas: ex hoc enim quòd Sortes est vt totum quoddam respectu naturæ & aliorum suprà dictorum, prouenit vtrumque: & quòd sic significetur vt totum, & natura vt pars, constitutiua tamen ipsius, & quòd falsa sit affirmatio naturæ de Sorte, vipote partis de toto. Quartò sub alio membro subsumit substantiam diuinam, in qua natura & suppositum sola ratione distinguuntur: quia nihil in Deo vltra suam naturam inueniuntur.

¶ Sed occurrunt circa hæc multa dubia. Primum est, an differentia realis posita hic inter suppositum & naturam, habeat locum in Angelis. Et est ratio dubij: quia in prima par. q. 3. ar. 3. dixit Autor in substantiis separatis suppositum esse idem secundum rem, quod natura: ita quòd Gabriel est sua Gabrielitas: cuius oppositum dicitur hic de Sorte, quod scilicet non est sua humanitas. In oppositum autem est: quia hic dicitur, quòd in quibus inuenitur aliquid præter naturam speciei, suppositum differt secundum rem à natura, quia in supposito includitur natura speciei, & quædam alia quæ sunt præter naturam speciei. Constat autem in angelis inueniri multa præter naturam speciei: vt existentia actualis, & alia accidentia: quamuis non inueniantur in eis principia indiuiduantia. ergo.

¶ Secundum dubium est an illud, quod suppositum dicitur addere supra naturam, oporteat esse ens reale: an sufficiat quòd sit negatio aliqua secundum doctrinam Auoris.

¶ Tertium dubium est, an illud, quod addit suppositum supra naturam, oporteat esse intrinsecum suppositoan sufficiat quòd sit extrinsecum. Et est sermo de supposito & natura singulari: hoc est de Sorte & hac sua humanitate. Et est ratio dubij difficultas videndi quid est illud intrinsecum, & diuersitas opinionum, & nostrum etiam dictum in Commentariis Primæ partis in loco allegato, vbi diximus quòd non differunt intrinsecè.

¶ Quartum dubium est quid sit illud quod suppositum creatum addit intrinsecum sibi supra hanc naturam suam. Et est ratio dubij: quia hinc nota apparet quid sit illud & propter rei obscuritatem & propter varias opiniones. Inde autem cogimur aliquid dicere: quoniam dicimus & affirmamus verbum Dei non assumpsisse personam humanam, sed assumpsisse hanc humanitatem: & dicimus quod persona humana est inassumptibilis: hæc autem natura assumpta est.

¶ Quintum dubium est circa illud, quòd in Deo nihil inuenitur præter rationem suæ speciei: quum in Deo conficeamur personales pro distantes, præter vniversalem absolutam ac communem omnibus diuinis personis essentiam.

p. p. q. 29. ar. 3.

Pag. 3.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd sententia literæ istius proculdubio locum habet in angelis: vt patet inferius in q. 4. articul. primo ad tertium: vbi natura angeli absq; angeli personalitate assumptibilis à diuina ponitur persona (quod constat non esse intelligibile si suppositum & natura essent omnino idem secundum rem) & quòd in angelis propter hanc literæ rationem quam Autor exercitãt, suppositũ differt secundum rem à natura, non tamen omni modo quo differunt hæc in compositis ex materia & forma, vt ibidem dicitur, quia suppositum in substantiis materialibus differt à natura etiam, quia includit singularitatem naturæ, quam non includit natura. Talis autem differentia non saluatur inter suppositum & naturam in substantiis separatis: sed illa differentia, quæ ponitur hic, communis est omnibus substantiis creatis, scilicet quòd suppositum includit naturam hanc, & addit quædam alia: natura autem etiam hæc non includit illa. Nec obstat doctrina habita in Prima parte: quoniam ibi est sermo de identitate realì & intrinseco reali designatiuo naturæ, ita quòd cùm pluribus modis possit contingere distinctio suppositi à natura, ibi non est sermo nisi de illo modo, quo differunt penes aliquid reale intrinsecum designatiuum naturæ. Quomodo clarè patet suppositum differre ab essentia per diffinitionẽ significatam in substantiis materialibus. Sortes enim manifestè differt ab humanitate: quia includit principia indiuiduantia, quæ determinant naturam, scilicet humanitatem, constituendo humanitatem esse hanc, quamuis non differat per hoc solum Sortes ab humanitate: sic enim in angelis non differunt suppositum & natura. Nec propterea Autor fuit ibi diminutus, aut falsus excluso illo modo distinctionis suppositi à natura, concludens identitatem suppositi & naturæ in substantiis immaterialibus, & consequẽter in Deo: quoniam etsi processus iste solus reprehendi possit, iunctus tamen articulis sequentibus irreprehensibilis fuit: quoniam ex sequentibus in illamet q. articulis excluduntur à Deo (de quo est principalis quæstio) alij modi, quibus potest suppositum secundum rem distinguì à natura: ex eludendo enim compositionem ex essentia & esse & quocunque accidente & quacunque compositionis modalitate, satis clarè patet, quòd essentiæ illi nihil præter rationem speciei iunctum est, ac per hoc omnes modi quibus suppositum potest distingui à natura, excluși ibi inueniuntur à Deo, non autem ab angelis, de quibus non erat tunc quæstio. Sensus ergo doctrinæ illius est, quòd in substantiis immaterialibus suppositum, & natura sunt idem, secundum rem intrinsecè: ita quòd ly intrinsecè, referatur ad naturam etiam hanc: an autem referatur etiam ad suppositum, sub dubio relinquatur: quoniam inferius discutiendum est.

¶ Ad secundũ dubiũ dicitur, quòd proculdubio oportet esse ens reale quod suppositum addit supra naturam: quia est illud, quo differt secundum rem à suppositum addit supra naturam: quia est illud, quo differt secundum rem à natura. Constat enim quòd differentia secundum rem inter aliqua non est nisi ratione alicuius entis realis: in hac autem litera dicit, quòd est differentia secundum rem: igitur oportet quòd sit secundum aliquam realitatem.

¶ Ad tertiũ & quartũ dubiũ patet responsio ex dictis. Interim discussa apertàque fuerint, poterũt dicenda, postquam tot de persona interim discussa apertàque fuerint.

¶ Ad quintum dubiũ dicitur, quòd in Deo præter rationem suæ naturæ nihil aliud inuenitur: aliud autem dico non solum realiter, sed formaliter, loquendo de formalitate diuinæ naturæ, prout ipsa in se ex se est. Deitas namq; ita diffinitetur secundum suã meritã, claudereet in ratione sua formalissima & simplicissima non solum quid est sapientiæ, intellectus, voluntatis, & reliquarum absolutarum perfectionũ: sed quid est paternitatis, filiationis, ac processionis. Sed quia noster intellectus nõ potest illius celsitudinem capere, more nostro distinctas rationes formales essentiæ & personali⁹ proprietatis formamus, fultas in re vnica, excellentire, & quidditate, virtualiter continente has distinctas rationes, quas formamus.

Habetur in conc. 1. Ephes. in epist. syn. ad Nestorium.

¶ Secundũ autem quid, scilicet est vniri in persona, declaratur ponẽdo vnam vniuersalẽ. Omne quod inest alicui personę, siue pertineat ad naturã eius, siue nõ, vnitur ei in persona. Vbi scito latitudinẽ vnionis in persona habere tripli cẽ gradũ. Ad cuius clarificationem recolẽdũ est, quòd alicui personę quatuor attribuũtur, primò extrinseca, vt vestis & locus: secũdò accidentia inhærẽtia, vt albedo & huiusmodi: tertiò, partes, vt manus & reliqua membra: quartò, essentia ipsa etiã singularis: vt hæc humanitas: habet enim Sortes vestẽ, albedinem, manum & hanc suã humanitatẽ. Sed primum horum non est vnitum Sorti in persona: quia cõstat aliud esse suppositũ vestis & aliud suppositũ personę vestitæ illa vestis suppositũ enim vestis est subsistãs pannus, non homo qui vestitur. Reliqua verò tria vniuntur Sorti in persona: nam subiectũ accidentiũ Sortis est ipse Sortes & similiter Sortes est qui integratur ex suis membris. & qui cõstituitur in esse suo specifico indiuiduato per has suã humanitatẽ. Est autẽ inter istos tres modos vnionis in persona differitias magna: quoniã accidẽtia vnitæ

quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem Sorti in persona, sed non vt pertinentia ad integritatem personæ: vt patet. Partes verò vniuntur in persona Sortis, vt integrantes ipsius personam. Natura autem singularis vnitur personæ Sortis, vt constitutiua ipsius Sortis: a quòd tam partes, quàm natura vniuntur Sorti in persona subsistentia: iter, sed partes secundum esse subsistentiale partiale: natura verò secundum esse subsistentiale totius naturæ. Et quia in hoc articulo solum quæritur de vnione in persona tractatur, & inferius discutienda est in art. 6. an huiusmodi vnio in Christo, sit subsistentialis vel accidentalis: ideo præsenti proposito sufficit indistincte determinare, quòd vnio est in persona: non curando de modo seu gradu vnionis personalis. Et propterea in litera dicitur, quòd omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur ei in persona. Et per hæc patet titulus articuli.

Arist. 2. ad.

¶ Conclusio responsiua probatur sic: Verbum habet naturam humanam sibi vnitam, & non ad suam naturam diuinam pertinentem: ergo vnio est facta in Verbi persona, & non in natura. Antecedens patet ex fide. Consequentia probatur: quia si non vnitur ei in persona, nullo modo vnitur eius: nec hoc tota fides subuertitur. Assumptum fundatur super illa maxima: Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur illi in persona. Ex hoc enim patet, quòd negare vnionem naturæ humanæ in persona Verbi Dei, est negare naturam humanam inesse Verbo Dei: quòd est negare incarnationem.

In lib. de duab. na.

¶ Sed est circa processum hûc quæstio: quoniã maxima illa, Omne, quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam illius, siue non, vnitur ei in persona: aut intelligitur, quòd ly inest, verificetur pro quocunque modo inessendi, aut de aliquo seu aliquibus modis inessendi. Si intelligitur latissimè pro quocunque modo inessendi, falsa comprobatur: quum etiam vestis dicatur esse in persona vestira, quam constat non vniri in persona. Si intelligitur restrictis ad aliquem vel ad aliquos essendi modos: puta vt forma in subiecto, aut pars in toto, aut secundum esse subsistentiale vel accidentale) probanda esset Minor: scilicet quòd verbum Dei habeat naturam humanam vnitam sibi tali modo. Processus ergo iste aut deficit in illa maxima, aut in probatione subsumptorum.

¶ Ad hoc dicitur quod in illa maxima: Omne quod inest alicui personæ, &c. sumitur inesse personæ propriè, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere: quemadmodum vestis, locus, tempus, & alia huiusmodi adiacent nobis. & non sunt secundum veritatem in nobis. Vnde non oportet defendere ad determinatos modos essendi in personas: sed sufficit quòd verè insit personæ quocunque modo illud verificetur. Et quia secundum fidei doctrinam verbum Dei factus est homo secundum rem, ideo non oportet probare, sed supponere vericatem subsumpti, scilicet quòd natura humana inest verbo Dei secundum rem. Existit siquidem humanitas Christi non per seipsam, sed in verbo Dei: quamuis modus, quo existit in illo, non sit manifestus. Procedit igitur ratio litteræ efficaciter ad conclusionem intentam.

¶ In responsione ad primum eiusdem secundi articuli dubium occurrit: quoniam quæstio & argumentum est de rebus, scilicet de vnione naturæ humanæ ad diuinam personam vel naturam: responsio autem recurrit ad distinctionem rationis secundum modos significandi. Hoc autem non licere patet ex eo, quòd abstrahendo ab omnibus modis significandi, qui ad voces spectãt, & contemplando intellectualiter mysterium Incarnationis, sicut angeli, constat quòd vnio secundum rem intelligitur facta in persona, & non natura Verbi. Non erat igitur ad modos significandi recurrendũ pro ratione, quare vnio est facta in persona Verbi, & non in illius natura.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor altissimã reddit rationẽ, quare vnio est in persona & non in natura: & est adeò profunda ac formalis, vt nõ fuit comprehendat quare vnio est in persona Verbi, & non in illius natura, sed etiam cõprehendat quare vnio est in persona Dei, & nõ in Dei natura: ita quòd dato quòd Deus nõ esset trinitas, sed deitas ipsa, per seipsam persona esset: vt philosophi intelligũt Deũ subsistere. Responsio ista inuenitur satisfactiua argumento, cui non satisfaciunt responsiones recurrentium ad distinctionem inter essentiam diuinã & formale constitutiuum personæ, & alia huiusmodi dicentium: vt patet. Meritò autem Autor hoc fecit: quia argumentum ex identitate naturæ Dei cum Dei persona procedit quocunque modo persona in Deo ponatur, siue secundum philosophos, siue secundum veritatem reuelatam. Stat igitur responsio in hoc, quòd quia natura diuina habet rationem naturæ, & persona diuina habet rationem subsistẽtis in natura, & hanc differentiam manifestat diuersus modus significandi, & vnio naturæ humanæ in mysterio Incarnationis non addit aliquid rationi naturæ, sed bene addit aliquid rationi personæ, quia addit subsistere in natura humana: ideo vnio facta est non in natura, sed in persona. Et quod non adiunctum fuerit aliquid ad naturam Dei, probatur in litera: quia nec per appositionem, nec transmutationem. Quòd verò adiunctum fuerit aliquid personæ Dei probatur: quia humana natura humana subsistãs: ex eo enim quòd persona, vt distinguitur contra naturam, est subsistere in natura, sequitur manifestè quòd apponendo personæ, quòd in aliqua alia natura subsistat, vnio fit in persona. Vnde patet, quòd passiones nominum secundum modos significãdi, non pro ratione, sed pro manifestatione differentiæ inter naturam & personam Dei secundum rationem, allatæ sunt. Et ratio realis altissima ad realem conclusionem allata est: manifestans, quòd etiam cum omnimoda identitate formali naturæ & personæ diuinæ stat, quòd vnio est facta in persona, & non in natura Dei.

In corp. art.

¶ In responsione ad secundum, dubium occurrit circa similitudinem in litera assignatam inter sensitiuum in homine & bruto, & humanum naturam in propria & aliena persona: nam falsum assumitur, quòd sensitiuum in bruto est forma completiua: est enim velut forma generica tam in homine quàm in bruto, vt patet. Et propterea non est mirum si est nobilius in homine, ad quem trahitur per nobilissimam differentiam sui generis, scilicet rationale.

Lib. 3. de reb. fid. c. 11.

¶ Ad hoc dicitur, quòd similitudo literæ optima est, & optimè declarat propositum sed supponit inter animum intellectiuum & animas aliorum animalium tantã esse diuersitatem, quòd illæ sunt in genere formarum materialium, illa verò est in genere formarum immaterialium. Ac per hoc sensitiuum ad formas brutorum se habet vt ad res infrà latitudinem sui generis: ad animam verò intellectiuam, quæ est hominis forma, & ex qua radicaliter sumitur propria hominis differentia, se habet vt ad formam nobilioris ordinis. Hoc enim supposito, quod constat esse verum, patet quòd sensitiuum in bruto, quia per propriam sui generis formam est, habet infra sui generis latitudinem, hanc dignitatem, quæ est esse completiuum in specie. In homine verò, quia non per propriam sui ordinis formam est, non habet infra sui generis latitudinem hanc dignitatem, quæ est esse completiuum in specie. Et similiter natura humana in cæteris hominibus habet infra propriæ speciei latitudinem dignitatem propriæ personalitatis: in Christo verò non habet propriæ personalitatis dignitatem. Sed sicut sensitiuo dignius est habere esse specificum completum per formam nobilioris ordinis, scilicet per animam intellectiuam: ita natura humana in Christo maiorẽ donata est dignitate ex hoc, quòd ad personalitatem diuinam assumpta est. Ex quibus clarè patet sensus litteræ, & similitudinis sine vlla dissonantia.

¶ In responsione ad tertium nota ly separatim: apposuit siquidem Autor ly separatim, vt sciant nouitij differnere inter per se existere, & per se separatim existere: cuilibet namque substantiæ siue completæ, siue incompletæ cõuenit per se existere: enim per hoc distinguitur contra accidens, cui conuenit nõ per se esse in subiecto existere: accidentis enim esse est inesse: substantiæ autem est vnus per se. Sed per se separatim existere, nulli substantiæ, quæ est pars alterius, conuenit: quia non existit separatim à suo toto. Et similiter non conuenit humanitati Christi, quamuis non sit pars: quia non existit separatim à verbo Dei, sed in verbo Dei: sed si separetur à verbo Dei, per se separatim existeret et fieret si pars aliqua separetur à suo toto, per se separatim existeret.

¶ Occurrit hoc in loco, vbi primò distinguimus vnionem in persona ab vnione in natura, tranteundo cum communi cutiu Doctorum, quòd vnio incarnationis aut est in natura, aut in persona seu hypostasi, vt patet in tertio sent.

Occurrit

Occurrit inquã quæstio nõ facilis de sufficiẽtia distinctionis dictæ, scilicet an sit in natura, aut in persona: & consequenter de processu huius articuli & aliorũ. Est autem ratio dubij, quia aliter in communi loquendo de natura & suppositio, & aliter in speciali loquendo in diuinis: secundum fidem reuelatis inueniamus: nam in communi loquendo substantia nõ dicitur nisi de duobus, scilicet natura & habente naturã, hoc est prima substãtia: vt patet ex 5. Met. & in hoc articulo. In diuinis autẽ inuenimus tria, scilicet naturã, habẽtem naturam vt individuum naturæ, & habentem naturam, vt hypostasim. Ita quòd inter Deũ & creaturas hæc est differentia in proposito, quòd in creatis substantiis individuũ naturæ & hypostasis solo nomine distinguũtur & idem est inueniri aut deesse individuũ naturæ & hypostasim: vt patet in natura humana assumpta à verbo Dei. Est enim assumpta natura hæc, scilicet hæc humanitas: & quianõ est ibi propria hypostasis humanæ naturæ (nã humanitas illa non habet propriã personalitatẽ) deficit quodammodo ab illa communitate naturæ humanæ: nullus enim homo ibi inuenitur nisi filius Dei: sicut nulla persona nulla hypostasis ibi inuenitur, nisi filij Dei. Solo igitur nomine distinguitur hic homo & hypostasis, suppositum seu persona humana, puta Sortes: & propterea in creaturis duo tãtum inueniuntur, natura scilicet & suppositũ. In Deo autem magna inuenitur differentia inter individuum naturæ diuinæ, hoc est hunc Deum, & hypostasim naturæ diuinæ: hoc est Patrem & Filiũ & Spiritũ sanctũ: & cõsequenter non significat hypostasim de cuius ratione constat esse communicabilitatem: tum patet autẽ, quãm Filius quãm Spiritus sanctus personã seu hypostasim diuinã significat. Et propterea tria cũ inueniantur in Deo, scilicet hæc deitas, hic Deus, & persona, pura verbi Dei, in sufficietiæ primo aguntur distinctio facta, aut vnio est facta in natura, aut in persona, nã posset dici, q̃ est facta nec in natura nec in persona, sed in individuo naturæ diuinæ, scilicet in hoc Deo. Ruit quoq; processus litteræ, q̃ si vnio Verbi incarnati non est facta in persona, nullo modo natura humana vnitur ei. Ruit & illa maxima, Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturã eius, siue nõ, vnitur ei in persona: quoniam si natura humana assumpta esset ad hoc Deo, nõ vniretur in persona: sed in individuo naturæ: & tamẽ ineset personæ Verbi: quia verbum est hic Deus.

Cap. 26. Epi. 10

¶ Ad hoc dubiũ quadrupliciter respõdetur. primò negãdo q. inueniatur in diuinis præter hypostases individuũ naturæ. Hic Deus, licet inueniatur hęc deitas: quoniã hoc esset ponere quaternitatẽ in diuinis. Sed hæc responsio falsa est: tũ quia in diuinis omne abstractũ habet suũ proprium concretum nec inuenitur differentia ibi inter abstractũ & concretum nisi in modo significandi. Cõstat autẽ quod ibi inuenitur nõ solum deitas, sed deitas hæc: igitur nõ solum inuenitur Deus, sed Deus hic. & quã hoc, quod significo, dicẽdo Deus hic, sit cõmune secundũ rẽ Patri, & Filio, & Spiritui sancto, sequitur quòd præter hypostases inueniatur ibi hic Deus significãs individuũ naturæ diuinæ cõmune tribus personis. Tum quoniã in diuinis inuenitur Deus vnus numero, cõmunis Patri & Filio, & Spiritui sancto: ergo inuenitur Deus hic cõmunis Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Cõsequẽtia patet: quia idẽ addit ly vnus numero supra ly Deus: quod addit ly hic supra ly Deus. Antecedẽs patet ex fidei sententia: quia cõfitemur Patrẽ & Filiũ & Spiritũ sanctũ esse vnũ numero Deũ. & dicimus Deus pater, Deus filius, Deus Spiritus sanctus, & tamẽ nõ tres dij: sed vnus est Deus: est enim proculdubio sermo de vnitate numerali. Nec hoc est ponere quaternitatem, sicut nec ponẽdo hoc cõcretum Deus ponitur quaternitas: significat enim habentẽ deitatem, sicut hic Deus. vtroq; liquidẽ nomine ponitur numero habens deitatẽ, cõmunis tribus personis quãtùs ly Deus nõ explicet vnitatẽ numeralẽ quã explicat ly hic Deus. ¶ Secundo respondetur, quòd quãuis ponatur in diuinis individuũ naturæ, scilicet hic Deus: quia tamen nullus est hic Deus nisi Pater aut Filius, aut Spiritus sanctus, & allumptio oportet quòd hat ad hũc Deũ determinarẽ, scilicet vel Patrẽ, vel Filiũ, vel Spiritũ sanctũ, ideo hic Deus non posset assumere naturam nisi vt est persona: & ideo vnio aut est in natura aut in persona. Sed hæc responsio ambigua vel falsa est, & eius dicta examinãda sunt in q. 3. ar. 3. vbi tractabitur, an abstracta per intellectũ personalitate in Deo possit fieri assumptio naturæ humanæ. ¶ Tertiò respondetur distinguendo ly vnio, dicẽdo q. æquiuocatur de vnione: quoniã alterius rationis est vnio Verbi incarnati ab vnione, qua hic Deus esset incarnatus. In hoc autem articulo quæstio est de vnione Verbi incarnati: vt patet in illius titulo: ita q. supponitur hic vnio Verbi incarnati & quæritur qualitas vnionis, supponitur, persona filij Dei, quã Verbũ significat, esse incarnatã, esse vnitã carni, & quæritur modus quo est facta hæc vnio, an scilicet in persona. Vbi autẽ hic Deus incarnatus esset, nõ supponeretur Verbũ incarnatũ, sed supponeretur hic Deus incarnatus. & quæreretur modus vnionis, an in natura, an in persona, an in solo individuo naturæ. Patet autẽ vniones has esse diuersarũ rationũ ex eo q. vnio Verbi incarnati est ad incommunicabilem termind. Verbum enim incommunicabile est cuiquc supposito: vnio autem huius Dei incarnati si esset, ad communicabile esset terminum: est enim hic Deus communis omnibus personis diuinis. Sed hæc responsio licet veritatem dicat quo ad id, quod de facto inuenitur in vnione Verbi incarnati, quia secundum veritatem vnio terminatur ad incommunicabilem terminum vt sic, non satisfacit tamen difficultati motæ formaliter, quoniam in hoc articul. etsi supponitur Verbum incarnatum, non tamen supponitur, vnionem hanc esse in persona: ac per hoc non supponitur, vnionem esse ad terminum incommunicabilẽ. Imo quum Verbum incarnatum sit secundum se & naturæ diuinæ, & subsistens in natura diuina & persona (est enim ipsa Deitas & Deus, & est hic Deus, & est Verbum) quæritur in primo articulo quæsitum est, an vnio Verbi incarnati sit facta in natura: ita deinde debebat inquiri an sit facta in individuo naturæ: & demum quæri an sit facta in persona. vt sic discussus esset omnis modus vnionis, quo Verbum incarnatum vnitum intelligi potest earnitetenim sicut ñ Verbum incarnatum vnitum esset carni in natura: vnitum diceretur ipsum Verbũ carnitas. Verbum incarnatum vnitum esset carni, quatenus est individuum naturæ, quatenus est hic Deus, diceretur Verbum incarnatum vnitum carni.

Pag 3. Quæ. 3. 5. Cae. 3. 4. & 5. Infrà ar. 6. & q. 16. ar. 1. c.

¶ Vnde quartò respondetur, distinguendo ly persona, quòd persona sumitur dupliciter: primò secundum completam rationem personæ seu hypostasis: & sic significat singulare habẽs incommunicabilitatem denotauerit Boetius in diffinitione personæ per ly individua substantia, quoniam æquiualet ad ly substantia prima, quæ alio nomine dicitur hypostasis. Alio modo sumitur secundum rationem quidem personæ, sed imperfectam: & sic significat singulare habens subsistentialem naturam: ita quod sola incommunicabilitas illi deest ad perfectam rationem personæ. Et hac distinctione stante dicitur, quòd nomen personæ seu hypostasis aut suppositi potest sumi dupliciter. Primo simpliciter: & sic appellatione personæ in diuinis non venit citer. Primo simpliciter: & sic appellatione personæ in diuinis non venit hic Deus: quia non habet completam rationem personæ, sed solum Pater aut Filius, vel Spiritus sanctus. Alio modo vt persona distinguitur contra naturam ita quòd ex vno extremo ponatur natura vt sic: & ex alio extremo ponatur persona, sicut cùm distinguimus naturam contra habentem naturam: & sic appellatione personæ venit non solum persona completè, sed persona incompletè, venit non solum Pater aut Filius aut Spiritus sanctus, sed etiam hic Deus. Et quia in hoc articulo sermo est de persona vt distinguitur contra naturam vt sic, vt patet in processu articuli ex communibus Deo & reliquis subsistentibus ideo persona nic sumitur, vt comprehendit etiam hunc Deum: & propterea dicitur optimè dictum est, quòd si non vniretur in persona, nullo modo vniretur. Et reliqua dicta solida sunt. Patet autem hanc esse intentionem Autoris, ex eo quòd in litera in corpore articuli, pro eodem habetur individuum subsistens in natura, & suppositum: constat autem hunc Deũ esse individuum subsistens in natura diuina, & non habere completam rationem suppositi. Et rursus dicitur in corpore articuli loquendo de Deo, quòd natura diuina dicitur suppositum secundum quòd est subsistens. Quid ciatius? Constat enim, hunc Deum sic secundum quòd est subsistens: esse enim hic Deus significare naturam diuinam, secundum quòd est subsistens: est enim hic Deus significans individuum: & patet ex modo significandi. Communiter igitur subsistens in natura diuina vt patet ex modo significandi. Communiter igitur suppositi seu personæ ratio hic sumitur: vt scilicet significat hoc subsistens in natura. Et ideo sic, ex quatta responsio ample tenda est: vt pote litera consona, & omnem ambiguitatem tollens.

¶ Præterea, hypostasis nihil aliud est, q̃ substãtia particularis, vt Boë. dicit in lib. de duab. na. * Manifestum est autẽ, quòd in Christo est quædã alia substãtia particularis præter hypostasim Verbi. s. corpus & anima, & cõpositum ex eis. Ergo in ipso est alia hypostasis pter hypostasim Verbi.

¶ 3 Præterea, Hypostasis Verbi nõ cõtinetur in aliquo genere, neque sub specie, vt patet ex his, q̃ in prima parte * dicta sunt. Sed Christus, secundũ quòd est factus homo, continetur sub specie humana: dicit enim Dion. 1. c. de Diu. n. Intra naturæ nostræ terminos venit, qui omnẽ totius naturæ ordinẽ supereminenter excedit. Nõ autem continetur sub specie humana, nisi sicut hypostasis quædam humanę speciei. Ergo in Christo est alia hypostasis pter hypostasim verbi Dei. Et sic idẽ quod prius.

¶ SED CONTRA est quod Dam. dicit in 3. li. * In dño Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnã autẽ hypostasim.

¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ quidam ignorates habitudinẽ hypostasis ad personã, licet cõcederent in Christo vnã solã personam, posuerunt tamẽ aliam hypostasim Dei, & aliã hominis, ac si vnio sit facta in persona, non in hypostasi.

¶ Quod q̃dẽ apparet erroneũ tripliciter. Primò, ex hoc, q̃ persona sũper hypostasim nõ addit nisi determinata naturã, scilicet naturam subsistentialem incommunicabiliter: ita quòd

¶ Quòd secundò, ex hoc, q̃ vnio Verbi incarnati nõ sit facta in supposito siue in hypostasi. Dicit. n. Aug. in Ench. * Diuina substantia & humana vtraq; est vn⁹ Dei filiꝰ, sed aliud ꝓpter Verbũ, & aliud ꝓpter hominẽ. Leo Papa etiã dicit in epistola ad Flauianũ, * vnũ horũ coruscat miraculis: aliud succũbit iniuriis. Sed aliud & aliud differt suppositio: ergo vnio verbi incarnati non est facta in supposito.

*5. dist. 6. q. 1. ar. 1. & dist. 7. q. 1. ar. 1. c. & dist. 10. q. 3. artic. 2. qa. 3. Et 4. contra gui. tur. ca. 34. 38. & 39. Et vnio ar. 1 2. & 3. ad 4. & 5. ad 5. Et quo libet. 4. art. 8. & quolibet 9. q. 2. ar 2. & 3. cor Et ep. ca. 21. & 22. & epp. 3 cap. 217. 218. 219. & 220. * Cap. 26 * Epi. 10 ma. 4.*

¶ Præterea, hypostasis nihil aliud est, q̃ substãtia particularis, vt Boë. dicit in lib. de duab. na. * Manifestum est autẽ, quòd in Christo est quædã alia substãtia particularis præter hypostasim Verbi. s. corpus & anima, & cõpositum ex eis. Ergo in ipso est alia hypostasis pter hypostasim Verbi.

¶ 3 Præterea, Hypostasis Verbi nõ cõtinetur in aliquo genere, neque sub specie, vt patet ex his, q̃ in prima parte * dicta sunt. Sed Christus, secundũ quòd est factus homo, continetur sub specie humana: dicit enim Dion. 1. c. de Diu. n. Intra naturæ nostræ terminos venit, qui omnẽ totius naturæ ordinẽ supereminenter excedit. Nõ autem continetur sub specie humana, nisi sicut hypostasis quædam humanę speciei. Ergo in Christo est alia hypostasis pter hypostasim verbi Dei. Et sic idẽ quod prius.

¶ SED CONTRA est quod Dam. dicit in 3. li. * In dño Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnã autẽ hypostasim.

¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ quidam ignorates habitudinẽ hypostasis ad personã, licet cõcederent in Christo vnã solã personam, posuerunt tamẽ aliam hypostasim Dei, & aliã hominis, ac si vnio sit facta in persona, non in hypostasi.

¶ Quod q̃dẽ apparet erroneũ tripliciter. Primò, ex hoc, q̃ persona sũper hypostasim nõ addit nisi determinata naturã, scilicet naturam subsistentialem incommunicabiliter: ita quòd

Cae. 3. 4. & 5.

Infrà ar. 6. c. & q. 16. ar. 1. c.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum vnio Verbi incarnati facta sit in supposito vel hypostasi.

AD tertiũ sic proceditur. Videtur q̃ vnio Verbi incarnati nõ sit facta in suppositio siue in hypostasi. Dicit. n. Aug. in Ench. * Diuina substantia & humana vtraq; est vn⁹ Dei filiꝰ, sed aliud ꝓpter Verbũ, & aliud ꝓpter hominẽ. Leo Papa etiã dicit in epistola ad Flauianũ, * vnũ horũ coruscat miraculis: aliud succũbit iniuriis. Sed aliud & aliud differt suppositio: ergo vnio verbi incarnati non est facta in supposito.

*5. dist. 6. q. 1. ar. 1. & dist. 7. q. 1. ar. 1. c. & dist. 10. q. 3. artic. 2. qa. 3. Et 4. contra gui. tur. ca. 34. 38. & 39. Et vnio ar. 1 2. & 3. ad 4. & 5. ad 5. Et quo libet. 4. art. 8. & quolibet 9. q. 2. ar 2. & 3. cor Et ep. ca. 21. & 22. & epp. 3 cap. 217. 218. 219. & 220. * Cap. 26 * Epi. 10 ma. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminatione huius articuli patet, tam primam, quàm tertiam opinionem relatam à Magistro sententiarum in 6. distinct. tertij sent. essehæresim olim ab Ecclesia damnatam. Nam prima ponit duas in Christo hypostases: tertia autem non solum duas ponit hypostases, sed etiam negat vnionem in persona, propriè loquendo, vt patet ibi.

¶ In eodem articulo in responsione ad secundũ sunt illa verba de humanitate Christi notanda, scilicet, quia tamen venit in vnionem cuiusdã completi, scilicet totius Christi, prout est Deus & homo, &c. Ingerunt siquidem hæc verba difficultatem de compositione Christi: de qua quia sequens tractat articulus, transeamus.

In concil. 2. Constãtin. quod est quintũ generale ca. 5 to. 1. concil.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articulũ quærtum.*

D. 706.

INtitulo quarti articuli difficillimi hoc solùm aduertendum occurrit, quòd ratio huius quæstionis est multiplex antiquorum doctorum authoritas, exprimens Christi personam compositam: vt hic & in tertio senten. à Magistro in d. dist. 6. habes.

In Ephes. fyn. 1. ca. 4. to. 1. cõcil.

¶ In corpore articuli ponitur vna distinctio bimembris de persona Christi: & iuxta singulæ membra singulæ apponuntur conclusiones. Distinctio est, Persona dicitur dupliciter: primò secundum id quod in se est: secundo secundum rationem hypostasis. Prima conclusio est: Persona Christi secundum illud quod in se est, est omnino simplex. Probatur: quia natura verbi Dei est omnino simplex. Secunda conclusio est: Persona Christi secundum rationem hypostasis subsistit in duabus naturis: ergo est ibi vnum subsistens, & duæ rationes subsistendi: ergo sic persona est composita. Antecedens probatur: quia ratio hypostasis consistit in hoc, quod est subsistere in aliqua natura: ex hoc enim manifestè habetur, quod verbum Dei secũdum personæ seu hypostasis rationem subsistit in duabus naturis. Prima vero consequentia quo ad primam partem euidens est ex dictis quo ad secundam ex vi antecedentis aperte sequitur, quod si subsistit in duabus naturis, oportet quamlibet naturam esse rationem subsistendi in illa, secunda verò sequela probatur: quia vnum duobus subsistit, ex hoc namque quòd duæ subsistẽdi rationes sic coeunt in vna personã, vt vnum duobus subsistat, consequẽs est quod persona sic, hoc est secundum rationem hypostasis, est composita.

In Ephes. fyn. 1. ca. 4. to. 1. cõcil.

In cano. 2 Eph. 1 fyno. quæ sunt vna ex 4. principal.

¶ Circa dicta hic, multa occurrunt dubia. Primum est circa distinctionem in litera positam: nam non apparet sensus illius. Tum quia membra distinctionis coincidunt, quoniam persona Christi secundum id quod in se est, habet rationem personæ: implicat enim dicere oppositum. Et rursus persona Christi secundum rationem personæ est illud, quod in se est, quum personaliter, formaliter & realiter sit vnum verbum Dei. Tum quia in prima distinctione distinguitur verbum Dei aut cõtra suam personalitatem, vt vnita est humanæ naturæ, aut contra personalitatem in communi. Non potest dici primum: quia æque simplex est verbum Dei vt sua personalitas: vt patet. Nec secundum: quia hic sensus nõ consonat verbis, quibus distinctionis membra significantur in litera: nam secundum membrum explicatur in litera per rationem hypostasis simpliciter & absolutè, & non per rationem hypostasis cõtractæ seu determinatæ, quatenus subsistit in natura humana: vt patet in litera. iuxta hunc autem sensum oportet dicere quòd secundum membrum est persona Christi, quatenus hypostasis humana. Neque tertium: quia sic etiam secundũ in litera membrum claudereturin primo, & afferret implicationem contradictoriorum: nam quod de facta in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum id quod in se est vt pat. ex inductione: quicquid enim de facto in re conuenit Sorti secundum rationem animalis, conuenit Sorti secundum id quod in se est: vt sentire, moueri, & huiusmodi. Sortes enim secundum illud quod in se est mouetur & sentit: ne per hoc quicquid conuenit personæ Christi seu Verbi secundum communem rationem personæ, de facto & in re conuenit illi secundum quod in se est. Persona enim seu hypostasis in communi prædicatum superius est, respectu Christi seu Verbi: vt patet. Et hinc vlterius infertur duo cõtradictoria, scilicet quòd persona Christi secundum quod in se, est omnino simplex, & est composita.

Epi. 1. Cirilli ad Nestor. prin. & med.

3. dist. 6. quæst. 1. artic. 3.

Ar. 2.

Q 3. art. 1. p. q. art. 7. per tot. quæst.

¶ Secũdum dubium est circa illas literæ propositiones, scilicet, est ibi, hoc est in persona Christi alia & alia ratio subsistendi, & similiter vnum duobus subsistit. videntur enim ambæ falsæ, & contra doctrinam Autoritis. Falsæ quidem: quia in persona Christi non est secundum fidem catholicam nisi vna subsistentia, quæ scilicet est natura diuina, ad quam trahitur per assumptionem natura humana. sola ergo diuina natura est personæ Christi ratio subsistendi: ac per hoc falsum est, quod habeat aliam & aliam rationem subsistendi. Et eadem ratione falsum est, quòd vnum subsistat duobus: quia ly duobus denotat duas rationes subsistẽdi quamuis verum sit, quòd vnum subsistat in duobus.

Art 2.

Cap. 3. & 5.

Contra Autorem verò: quia in quarto contra Gent. cap. 49. in solutione secundæ obiectionis dicit, Verbum Dei non habet subsistentiam ex natura humana, sed magis naturam humanam ad suam subsistentiam trahit: non enim per illam, sed in illa subsistit. Hæc ibi. Quæ sub aliis verbis repetit ibidem in solutione quintæ obiectionis. Nõ possunt enim hæc simul stare: nam si natura humana, vt hic dicitur, est ratio subsistendi personæ Christi, sequitur quòd persona Christi per naturam humanam, & ex natura humana, subsistat: & si non subsistit per naturam humanam neque ex natura humana, sequitur quòd natura humana non sit illi ratio subsistendi.

¶ Tertium dubium est, an sit simpliciter & formaliter verum, personam Christi esse compositam. Et quidem quòd sit formaliter verum, apparet ex eo, quòd compositio conuenit personæ Christi secundum ipsam rationem personæ: vt in litera hæc dicitur. Quod autem conuenit alicui secundum aliquam rationem formalem, conuenit illi sub nomine illius rationis formaliter. Verbi gratia, quia congregare visum conuenit substantiæ secundum rationem nigri, si substantia sub nomine nigri significetur: propositio enuntians congregare visum de illa, erit vera formaliter, quamuis denominatiue vt si dicatur, Æthiops est congregatiuus visus. Est ergo formaliter vera ista enuntiatio, persona Christi est composita: ex quo esse cõpositum attribuitur Christo ratione personæ: vt dictum est. Et ex hoc vlterius sequitur, quod sit simpliciter vera, tenenta identitate subiecti.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd distinctionis membra contra se inuicem distinguuntur per hoc, quòd ly in se est, denotat verbum Dei secundum illud quod conuenit sibi ad intra sub quo constat comprehendi esse Deum, esse filium Dei, esse substantiam, sapientiam, & reliqua, quæ conueniunt ei ex natura vel proprietate personali. Ita quòd loqui de persona Christi secundum illud quod in se est, est loqui de persona Christi, secundum illud quòd conuenit sibi ad intra: loqui verò de persona Christi secundum rationem hypostasis, est loqui de persona Christi indefinitè secundum illud quòd conuenit illi ad intra, & secundum illud quod conuenit eidem ad extra: nam persona Christi est persona naturæ diuinæ, & est persona naturæ humanæ. Ita quòd vbi in primo membro indistinctè continentur quæcunque conueniunt verbo Dei ad intra, in secundo membro distinctè vnum eorum sumitur, scilicet esse personam seu hypostasim. Et quoniam esse hypostasim seu personam de facto comprehendit indistinctè & esse hypostasim ad intra respectu diuinæ naturæ, & esse hypostasim ad extra respectu humanæ naturæ: ideo distinctio cum suis membris solida inuenitur: nec vnum membrum includit distinctè aliud. Et simile est ac si distingueretur diuina sapientia dupliciter, secundum quòd est in se, & secundum rationem sapientiæ: & similiter diuina paternitas secundum quòd in se est, & secundum rationem paternitatis: & sic de similibus. Manifestè namque apparet ex his, quòd membra non coincidunt, quia licet esse sapientiam conueniat sapientiæ secundum quòd est in se, alia tamen est consideratio sapientiæ secundum rationem sapientiæ vt sic, & alia consideratio eius secundum quòd in se, vt est ipsa Deitas, &c. Et sic est in proposito, quòd licet esse personam seu hypostasim conueniat verbo Dei secũdum illud quòd in se est: alia tamen est consideratio eius, quum in eo consideretur illud quod est ad intra, & alia consideratio eius, quum consideratur in eo ratio hypostasis, qua non solum ad intra, sed ad extra extenditur se. Nõ est ergo distinctio ista in membratotaliter separata: sed in primo includitur aliquid secundi, & in secundo aliquid primi, vt patet ex dictis, & in exemplis allatis.

Vnde ad quæsitum secundæ obiectionis dicendum est tertiũ: scilicet quòd in hac distinctione verbum Dei distinguitur contra personalitatem in communi, hoc est absolutè sumptam vt ipsa textus verba sonant, dicendo alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura. Vbi clarè perpicere potes secundum membrum consistere in ratione hypostasis sine additione vlla. Et quum contra hoc obiicitur primò: quia secundum in litera membrum claudereturin primo, respondetur quòd hoc non est verum simpliciter, hoc est totaliter: sed secundum aliquid, vt patet ex dictis: quòd non esse inconueniens monstratum est. Et quum obiicitur secundo: quia hic infertur duo contradictoria simul, scilicet quòd persona Christi secundum illud quod in se est, non est composita, & est composita: quia quod de facto & in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum id quod in se est, &c. respondetur quod quasi in æquiuoco laboramus: aliud siquidem est conuenire aliquid Sorti secundum illud quod in se est, hoc est conuenire illi quod in se est Sortes: & aliud est aliquid conuenire Sorti secundum illud quod in se est, hoc est, esse de numero eorum, quæ conueniunt Sorti secundum suam substantiam. Currere enim cõuenit Sorti secundum illud, quod in se est in primo sensu, & non conuenit Sorti secundum illud quod in se est in secundo sensu: quia currere conuenit illi rei, quæ est Sortes, sed non est de numero intrinsecorum Sorti. Simile quid accidit in proposito: quoniam esse personam tam ad intra quam ad extra, conuenit verbo Dei secundum illud quod in se est, hoc est illi rei, quæ vere est in re verbum Dei ipsa enim persona filij Dei Deus verus, est persona diuinæ & humanæ naturæ. Et non conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est in secundo sensu, hoc est, non est de numero eorum quæ conueniunt verbo Dei ad intra, vt patet: iuxta hunc namq; sensum conuenit verbo Dei secundum id quod in se est, esse personam ad intra, scilicet in diuina natura. Illa ergo Maior assumpta si in primo sensu sumatur, vera est: sed vt patet, non obstat huic deductionis: quia in litera verbum Dei secundum quòd in se est, sumitur in secundo sensu. Nec infert contradictoria, sed infert verbum Dei esse secundum id quod in se est, hoc est illam rem, quæ est verbum Dei esse & omnino simplicem & esse compositam: quod secundum diuersa est verum: vt in litera patet. Si verò sumatur in primo sensu, falsa est: vt patet in exemplis de currere & moueri.

¶ Ad secundum dubiũ dicitur, distinguendo simpliciter vel in tali natura. Vbi nota quòd licet proprie loquendo non possit fieri distinctio ista nisi in naturis partialibus, considerando naturalem ordinem vniuersi: quia nõ inuenitur vna hypostasis subsistens in pluribus naturis simpliciter, sed solùm in pluribus naturis partialibus, vt Sortes subsistit in natura animæ rationalis & in natura carnis. Quia singularissimum tamen est in carnari Verbi mysterium, distinctione dicta opus est: verbum liquidem Dei subsistit simpliciter & in natura diuina, & in natura humana, sed subsistere simpliciter & in natura diuina, ex vno & eodem habet, scilicet ex hoc quòd est esse verbum Dei. nam ex hoc dicitur & subsistens in diuina natura, & dicitur sine additione aliqua subsistens. Subsistere autem in humana natura aliunde habet: nam hoc conuenit ei ex tempore: & non constituit ipsum in subsistere simpliciter: quia præsupponit ipsum subsistere. Si loquamur ergo de subsistere simpliciter, vna est ratio subsistendi in persona Christi: quia vnum est ibi subsistere simpliciter, sicut vnica subsistentia, & vnicum subsistens. Sed si sit secundo de subsistere in tali natura, duæ sunt in persona Christi rationes subsistendi tam in fieri, quàm in facto esse: altera subsistendi in natura diuina, altera subsistendi in natura humana. Et ratio quidem subsistendi in natura diuina est in fieri generatio æterna: in facto esse autem, esse Deum, ratio verò subsistendi in natura humana in fieri, est assumptio humanæ naturæ, in facto esse autem, esse hominem: ex hoc enim quòd Verbum factum est caro, hoc est homo, ita quod verè est homo, subsistit verbum in humana natura, in qua prius non subsistebat. Sunt ergo in persona Christi duæ rationes subsistendi in duabus naturis, diuina scilicet & humana: licet sit ibi vnum subsistens simpliciter, & vna ratio subsistendi simpliciter. Et similiter vnum subsistit duobus vt rationibus subsistendi in duobus: scilicet in esse diuino & esse humano. Et per hæc patet quo pacto non dissonent à se inuicem diuersa dicta Autoris: quoniam dicta hic vera sunt de subsistere in tali natura: dicta alibi vera sunt de subsistere simpliciter. Et si inquiatur, quod Autor hic ponit duas rationes subsistendi sine additione aliqua, & non dicit quòd est alia & alia ratio subsistendi in tali & tali natura, respondetur quòd quia tam præmiserat ibidem pro fundamento, ad hypostasim spectare subsistere in aliqua natura, ideo absq; repetitione subintelligi voluit, quòd de ratione subsistendi in aliqua natura sermo suus est.

¶ Ad tertium dubium habita ratione eorum quæ Autor in tertio sen. dist. 6. dicit (quamuis non tam alta sint vt hæc) respondetur quòd quia apud nos cõpositio absque imperfectione componentium intelligi non potest, salua sua ratione formali: ideo non simpliciter, neque formaliter admittenda videtur in persona Christi, sed cum determinatione aliqua tollente imperfectionẽ vnius componentis admitti potest & admissa est simpliciter & formaliter ab Autiquis & ab Autore. Ad cuius aliqualem cognitionem (quoniam, vt Dio. dixit, est ineffabilis) considerãdum est multos esse compositionis modos vt in q. 3. primæ par. habitum est: compositio namque alia est ex partibus quantitatiuis, alia ex materia & forma, alia ex natura & suppositio, alia ex essentia & esse, alia ex genere & differentia, alia ex subiecto & accidente: & omnes importãt imperfectionem vtriusque componentis: vt patet discurrendo. Sed si ab vna istarum hoc est à cõpositione ex naturæ & supposito, auferatur, quod est imperfectionis ex parte suppositi, saluari potest in persona Christi cõpositio ex natura humana, & suppositio: & secũdum hoc persona Christi esset cõposita. Et quoniam iste modus compositionis conuenit personæ Christi secundũ rationẽ personę seu hypostasis, inquantum scilicet persona Christi subsistit in natura humana: ideo hoc modo persona Christi potest dici composita. Et intantum inuenitur huiusmodi compositio in persona Christi, vt dicat Autor in lib. 4. contra Gen. cap. 49. in solutione sextæ obiectionis, quòd natura humana est simplicior, quã Verbum, inquantum verbum est hic homo. Et postea in solutione decimæ obiectionis declarat quid significatur & supponitur per ly hic homo, dicens, id quod in natura humana subsistit, est hic homo. & hoc quo ad significationem vnde ipsum Verbũ supponitur, cum dicitur, hic homo, & hoc quo ad suppositionem. Et in quæst. de vnione Verbi inearnati artic. primo ad 15. dicit, quòd natura humana est simplicior, & formaliori illo homine, qui est Verbum caro tactum, & non verbum secundum se. Sed quoniam talis compositio est compositum, & non verbum secundum se. & vnius ex alio seu aliis (& in litera solùm tacitio vnius cum alio seu aliis, & vnius ex alio seu aliis (& in litera solùm tacitari videtur compositio ex his quoniam tractatur compositio personæ Christi ex parte suppositi, saluari potest in persona Christi secundum personæ rationem compositæ cõpositionis modo persona Christi secundum personæ rationem compositæ inueniturscilicet & compositione ex his, inquantum in duobus esse, diuino scilicet & humano, ex duobus subsistit naturis. De diuina quidẽ natura patet, quòd ex illa subsistit: de humana autẽ in symbolo Athanasij habetur, dũ dicitur. Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistẽs: vbi expresse Christus, vt perfectus homo dicitur subsistens ex anima rationali & humana carne. Magister quoq; Sent. in 3. dist. 6. & 7. pluries affirmat Christi personam ex duabus subsistere naturis, exponendo secundum opinionem, quæ est determinatio, quam hic docemur, quam omnes catholici amplectuntur. In professione quoq; Epiſcoporũ quando ordinantur, dicitur, Credis vnicũ & vnum filiũ Dei in duabus & ex duabus naturis? & respondetur, Credo, vt patet in pontificali ecclesiæ Romanæ, & compositione cum his in quãtum persona Verbi coniungitur cum hoc, quod est esse hunc hominẽ, nõ quòd assumpserit hunc hominẽ, sed quia facta est hic homo assumendo hanc humanitatẽ. Sed quomodo hoc sit, excedit humanam mentem: sat sit nobis nosse, quia est, dum reuelatum est, quòd Verbum est ille homo, qui vocatur Christus. Quo nomine vt sic, natura humana ideo simplicior dicitur, quia ad hunc hominem spectant & principia individuantia & accidentia, quæ habet quæ vniuntur illi non in natura, sed in persona, quæ non claudunturin natura humana. Ad quæsitum ergo dicitur, quòd duo obstant compositioni personæ Christi simpliciter & formaliter enuntianda. Alterum est ratio compositionis, quæ quia imperfectionem componentium formaliter importat, nõ potest formaliter & simpliciter attribui personæ Christi. Alterum est generalis regula seruanda in attributis Christo, si sunt communia naturę, & personæ, & ea positiua conuenit persona vt inferius patebit de hoc, quòd est esse creatura, & incipere esse, ne denoteetur quòd persona Christi in se sit constituta, sit creatura, incepérit esse, & huiusmodi. Vnde ad primã obiectionẽ dicitur, q̃ defectus prædicationis formalis hic est ex parte prædicati, quod formaliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

maliter sumptum nõ conuenit personę. Defectus autẽ prædicationis simpliciter est ex parte communitatis prædicati respectu talis subiecti, scilicet personę Christi vendicãtis sibi in se oppositum, scilicet omnimodã simplicitatẽ: & properẽs meritò Autor illas duas conditiones, quæ arguendo ad alteram partem tanguntur, appositisse videtur: & doctores posteriores nõ vtuntur Compositio nis nomine in mysterio Incarnationis. Quo tamen vtendũ puto cum aliquo adiectiuo: puta quòd est cõpositio ineffabilis, quod sine quacunque imperfectione altertius, cõponentis vel aliquo huiusmodi. Et hoc addenotandũ, quòd coniunctio ista intima est substantialis: quia in veritate est talis, quamuis supra intellectum nostrum. Propter hoc enim antiqui doctores Dionysius, Augustinus, Damascenus, & Autor cum sexta Synodo (vt in corpore articuli sexti inferius recitatur) compositionis nomine vsi sunt: quamuis explicare eam non potuerint.

Infrà q. 16. art. 1. c & 3. di. 6. q. 3. ar. 1. Et 4. cõtra. 37. & 41. Et opus 3. c. 215.

¶ In responsione ad secũdum eiusdem quarti articuli, aduertẽdum quòd Autor non dicit quòd cõpositio personæ Christi ex naturis est ratione numeri, vt prima facie apparet: sed comparatiuam dicit, quod potius est ratione numeri, quãm ratione partium. Quod est dicere, quòd naturæ illæ potius habent rationem duorum conuenientiũ in vnum, quãm rationẽ partium cõuenientium in vnum. Hoc autem constat esse verissimum: quia ratio partis repugnat diuinitati & quodammodo humanitati: ratio autem duorum cõuenientium in vnum non repugnat eisdem. Cum quo tamen stat quòd compositio ista longè maior sit, quãm duorum conuenientium in vnã personam: vt patet ex dictis & dicendis specialiter in hac quæstione secunda.

Art. 2. & 3.

Cap. 3.

In festo circ. ad laudes. 3. dist. 1. in. q 1. art. 3 q. 3. & dist. 7. q. 1 ar. 1. c. prin.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articuli quinti.*

TItulus articuli 5. clarus est in se. Et oritur quæstio hæc cum ex difficultate rei in se, quia in Christo non est propria hypostasis, quæ consurgere deberet ex vnione animæ & corporis: tum ex erroribus eorum, qui negauerunt in Christo talem vnionem.

¶ In corpore 5. articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, cum suo corollario. Conclusio est ista: Necesse est dicere, quod in Christo fuerit anima vnita corpori. Probatur: Ad rationem speciei humanæ pertinet, q̃ anima corpori vniatur, ergo necesse est quòd in Christo anima fuerit vnita corpori. Antecedens probatur dupliciter. Primò: quia forma nõ constituit speciem nisi per hoc quod est actus materiæ: ex hoc enim patet quòd non est species humana nisi anima sit actus corporis: quod est esse vnitũ corpori: actus enim est vnitus materię cuius est actus. Secũdò, quia hoc, scilicet animã esse in corpore, est terminus generationis ordinatæ à natura ad speciem: ex hoc nãq; quod natũra per generationem tendit ad speciẽ, & terminatur ad vnionẽ animæ & corporis, manifestè patet quòd species cõstituitur ex cõiunctione animæ & corporis. Et sic patet antecedens. Consequentia verò probatur: quia Christus dicitur homo vniuocè cum aliis hominibus. Probatur: quia est ciusdẽ speciei. Probatur: quia est in similitudinem hominum factus. Et est proculdubio sermo de similitudine subſtantiali: quia est sermo de similitudine hominũ, non de similitudine hominum quantorum, aut quomodolibet aliter se habentium: homo enim subſtantiæ speciei humanæ & non nomẽ est. Ex hoc namque modo, quòd eiusdem est speciei Christus, quatenus homo, cum aliis hominibus, sequitur manifestè quòd in eis coniunguntur, vt per se existãt. Sed in Christo vniuntur adinuicẽ, vt adiuncta alteri principaliori, q̃ subſistit in natura ex eis cõposita: & propter hoc ex vnione animæ & corporis in Christo nõ cõstituitur noua hypostasis, seu persona, sed aduenit ipsum cõiunctũ personæ seu hypostasi præexistẽti. Nec propter hoc sequitur q̃ sit minoris efficacię vnio animę & corporis in Christo, quàm in nobis: quia ipsa cõiunctio ad nobilius non adimit virtutẽ aut dignitatẽ, sed auget: sicut anima sensitiua in animalibus cõstituit specié: quia cõsideratur vt vltima forma, non autẽ in hominibus. quãuis in nobis sit virtuosior & nobilior: & hoc propter aduinctionem vlterioris & nobilioris perfectionis. s. animæ rationalis, vt etiã suprà dictum est.*

Art. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Damas. potest intelligi dupliciter. Vno modo vt referatur ad humanã naturam: quæ quidem nõ habet rationem communis speciei, secũdum quòd est in vno solo individuo: sed secundũ quòd est abstracta ab omni individuo, prout in nuda contẽplatione cõsideratur: vel secundum quòd est in omnibus individuis. Filius autẽ Dei non assumpsit humanã naturam, prout est in sola cõsideratione intellectus, quia sic nõ assumpsisset ipsam rẽ humanæ naturę: nisi forte diceretur, q̃ humana natura est quędã idea separata, sicut Platonici* posuerunt hominẽ sine materia. sed tunc filius Dei nõ assumpsisset carnem: contra illud quòd dicitur Luc. vlt. Spiritus carnẽ & ossa nõ habet, sicut me videtis habere. Similiter etiam nõ potest dici quòd filius Dei assumpserit humanam naturã, prout est in omnibus individuis eiusdẽ speciei: quia sic omnes homines assumpsisset. Relinquitur ergo, vt Damas. postea dicit* in eodem lib. quòd assumpserit naturam humanam in atomo, id est, in individuo: non quidẽ in alio individuo, quòd fit suppositum vel hypostasis illius naturæ, quam in persona filij Dei. Alio modo potest intelligi dictum Damas.* vt non referatur ad naturam humanã, quasi ex vnione animæ & corporis non relinquitur vna cõmunis natura, quæ est humana: sed est referendum ad vnionem duarum naturarum, diuinæ & humanæ, ex quibus nõ componitur aliquid tertiũ quod sit quædam natura cõmunis: quia sic illud esset natum prædicari de pluribus: & hoc ibi intendit. Vnde subdit. Neque enim generatus est, neque vnquã generabitur alius Christus, ex deitate & humanitate, in deitate & humanitate Deo perfectus, idẽ & homo perfectus.

Vt post apud Ariſt. 1. de caelo.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd duplex est principiũ vitæ corporalis. Vnum quidem

Li 3. c.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, discę hinc optimum ac clarum loquẽdi modum in hoc mysterio: scilicet quod ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua persona, sed ad præexistentem personam Dei, composita natura singularis ex anima & corpore adiuncta est. Oportet ergo ex hac anima & hoc corpore vnitis aut constitui nouam personã humanam, aut antiquam personam constitui in hoc quod sit persona humana. Et hoc secundum verificatur in Christo, hypostasis enim vera Dei inquantum est homo, per naturam humanam hanc constituta: vt Autor in quarto contra Gentes cap. 49. in solutione septimæ obiectionis dicit. Quod est dicere personã Verbi cõstitui in hoc quod est esse personã humanam per hanc naturam humanam: hic enim homo personam humanam significat.

Li 3. c.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli aduertę, quòd Damasceni verbum tam tritum, scilicet, Verbum assumpsit naturam humanam in atomo, dupliciter exponitur. Primò, quòd ly in atomo, importer ly in individuo: & sic exponitur in litera præsenti. Et quia proprię loquendo, natura humana in individuo est idem quod natura humana in hoc homine (nam hic homo cũ individuum naturæ humanæ, & hic homo est hypostasis naturæ humanæ: & consequenter hæc verba insinuant, quòd Verbum assumpserit naturam humanam tam in hoc homine, tam in hypostasi, iam personatam: quia quod assumitur, præsupponitur assumptioni secundum naturæ ordinem) ideo Autor ad excludendum talem sensum addidit, Non in alio individuo, quod sit suppositum vel hypostasis illius naturæ, quãm in persona filij Dei. Iuxta quem modũ exponuntur similes loquutiones in 6. & 7. dist. 3. sen. vt patet ibi. Secundò exponitur facilius: ita quod ly in atomo, importet ly singularem: & sic clarius sensus est, quòd Verbum assumpsit naturã humanam singularem: quia assumpsit naturam humanam hãc. Et iuxta hunc sensum est valde tritum, nec eget glosa.

¶ In eadem responsione ad secundum circa verba, Neque enim generatus est, neque vnquã generabitur alius Christus, &c. aduerte quòd si Christus esset naturæ compositæ ex deitate & humanitate, natura illa esset communis Christo & hiis suis, quos naturaliter virtute illius naturæ generasset: ita quod genuisset huiusmodi eiusdem naturæ, scilicet compositæ ex deitate & humanitate: & sic genuisset aliũ Christum. Sed quia hoc est impossibile, arguit Damascenus à destru-

ctione cõsequentis ad destructionem antecedentis, scilicet ex hoc, quòd non potest generari alius Christus ex deitate & humanitate cõpositus, quòd in Christo non est natura composita ex deitate & humanitate. Nunc autem quia persona tantũ Christi ponitur composita modo prius dicto, si Christus naturali generatione aliquem produxisset, quum virtute humanæ naturæ innocentis generasset, purum hominem produxisset, generans enim generat simile, nõ in persona, sed in natura.

Tex. 37.

1. q. 17. ar. 2. c. Et 3. dist. 6. q 3 a. 2. Et 4. contra. c. 37. 41. c. 49. Et vnio art. 1. ca. & 13. Et opus 2 c. 215. Et Phil. 2. col. 5.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, nota illa verba, Vnumquodque formaliter est per formam suam: quoniam in q. 7. quum tractabitur an in Christum sint plura esse, discutiẽda sunt: & quomodo stat doctrina illic data cum ista.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum sextum.*

IN titulo articuli 6. ly accidentaliter sumitur, vt distinguitur contra substantialiter: ita quòd modus cõiunctionis in quæstionem vertitur, an substantialis, an accidentalis sit. Vbi aduerte quòd postquã determinatũ est, quòd humana natura est cõiuncta filio Dei in persona, quæritur an sit cõiuncta ei substantialiter, vel accidentaliter. Et hoc quia vt patet ex superius assignata latitudine vnitorũ alicui in persona, aliquid vnitur Sorti in persona accidẽtaliter, vt albedo & reliqua accidentia, quæ sunt in Sorte, & aliquid vnitur Sorti in persona substantialiter, vt membra sua & natura sua. Hæc autẽ quæ dicimus, patent ex eo, quod dicẽdo, Sortes est albus aut magnus, enunciamus esse accidẽtales Sortis: dicendo autẽ, Sortes est capitatus aut homo, enunciamus vtrobique esse substantiale Sortis. Quia igitur personæ potest aliquid in persona vniri tam substãtialiter, quã accidentaliter: ideò meritò posquã conclusum est, naturã humanã esse vnitam filio Dei in persona, quæritur an sit illi vnita substantialiter, an accidentaliter. Hic est sensus tituli.

Art. 1.

Cap. 1.

¶ In corpore articuli tres sunt principales partes: in prima narrantur duæ hæreses extremæ circa quæsitum. In secũda ad alteram earum reducuntur duæ opiniones extremæ positæ à Magistro sent. in 6. dist. tertij sent. In tertia ponitur sententia fidei.

¶ Quo ad primum, clarè constat, aliatas hæreses esse extremas, dum Eutychetis error coniunctionẽ in Christo intantum substantialẽ esse diffectiuum: & hoc modo verbum Dei est principium omnis vitę. Alio modo est aliquid principium vitæ formaliter: cũ enim viuere, viuentibus sit esse (vt dicit Philosophus 2.* de anima) sicut vnumquodque formaliter est per formam suam: ita corpus viuit per animam. & hoc modo non ponitur corpus viuere per verbum, quod non potest esse corporis forma.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd humana natura fuerit vnita verbo Dei accidentaliter. Dicit enim Apost. Philip. 2. de filio Dei, quòd habitu inuentus est vt homo. Sed habitus accidentaliter aduenit ei, cuius est: siue accipiatur habitus, prout est vnum de decẽ prædicamentis, siue prout est species qualitatis. Ergo humana natura accidentaliter vnita est filio Dei.

¶ 2 Præterea, Omne quod aduenit alicui posteſſe cõpletum, aduenit ei accidẽtaliter: hoc enim dicimus accidẽs, q̃d potest & adesse & abesse alicui præter subiecti corruptionẽ. Sed natura humana aduenit ex tẽpore filio Dei, habẽti esse perfectum ab æterno. Ergo aduenit accidentaliter.

¶ 3 Præterea, Quicquid nõ pertinet ad naturã seu essentiã alicuius rei est accidens eius: quia omne quod est, aut est substãtia, aut accidẽs. Sed humana natura nõ pertinet ad essentiã vel naturã diuinã filij Dei: quia nõ est facta vnio in natura, vt suprà dictum est.* Ergo oportet q̃ natura humana accidentaliter filio Dei aduenerit.

¶ 4 Præterea, Instrumentum accidentaliter aduenit. Sed humana natura in Christo fuit diuinitatis instrumentum. Dicit enim Damas. in tertio libro* quòd caro Christi instrumentum diuinitatis exiſtit. Ergo videtur quòd humana natura fuerit filio Dei vnita accidentaliter.

Cap. 1.

¶ SED CONTRA est, quòd illud, quod accidentaliter prædicatur, nõ prædicat quid, sed quantũ, vel quale, vel aliquo alio modo se habẽs. Si ergo humana natura accidentaliter aduenisset, cũ dicitur Christus est homo, non prædicaretur quid: sed quale, aut quantũ, aut aliquo alio modo se habẽs. Quod est cõtra decretalem Alex. Papæ dicẽtis, Cũ Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audẽt quidã dicere, q̃ Christus secundum quòd est homo, non est quid?

¶ RESPONDEO dicendũ quòd ad huius quæstionis euidentiã sciendũ est, q̃ circa mysteriũ vnionis duarum naturarũ in Christo, duplex hæresis insurrexit. Vna quidem confundentiũ naturas: sicut Eutychetis & Dioscori, qui posuerunt quòd ex duabus naturis est cõstituta vna natura, ita quòd confitentur Christum esse ex duabus naturis, quasi ante vnionẽ distinctis: nõ autẽ in duabus naturis, quasi post vnionẽ naturarum distinctione cessante. Alia verò fuit hæresis Nestorij & Theodori Mopsuesteni, separantiũ personas: posuerũt eni aliã esse personã filij Dei, & filij hominis. Quas dicebat subinuicẽ esse vnitas. Primo quidẽ secundũ inhabitationem, inquantum. s. verbum Dei habitauit in illo homine sicut in templo. Secundò per vnitatem affectus, inquantum. s. voluntas illius hominis est semper cõformis voluntati verbi Dei. Tertiò secundũ operationẽ: prout. s. dicebãt hominẽ illum esse verbi Dei instrumentũ. Quartò secundum dignitatem honoris, prout omnis honor, qui exhibetur filio Dei, coexhibetur filio hominis propter coniunctionẽ ad filium Dei. Quintò secundum æquiuocationẽ. i. cõmunicationem nominum: prout. s. dicimus illum hominẽ esse Deum & filiũ Dei. manifestum est autẽ istos omnes modos accidentalẽ vnionẽ importare. Quidã autẽ posteriores magistri, putãtes se has hæreses declinare, in eas per ignorantiã inciderunt. Quidã enim eorum cõfessi sunt vnã Christi personã, sed posuerunt duas hypostases siue duo suppposita, dicẽtes hominẽ quendã cõpositum ex corpore & anima à principio suæ cõceptionis esse assumptum à Dei verbo. Et hæc est prima opinio quam Magister ponit in 6. dist. 3. lib. sent. Alij verò volentes seruare vnitatem personæ, posuerunt Christi animã nõ esse corpori vnitam: sed hæc duo separata ab inuicem, esse vnita verbo accidẽtaliter: vt sic nõ cresceret numerus personarum. Et hæc est tertia opinio, quã Magister ibidẽ ponit. Vtraq; autẽ harũ opinionũ incidit inhæresim Nestorij. Prima quidẽ: quia idẽ est ponere duas hypostases vel duo suppposita in Christo, quod ponere duas personas, vt suprà dictũ est.* Et si fiat vis in nomine Personæ, cõsiderandum est, q̃ etiam Nestorius vtebat vnitate personæ, ꝓpter vnitatẽ dignitatis & honoris. Vnde etiam sexta Synodus* diffinit anathema eũ, qui dicit vnã personã secundum dignitatẽ & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes cõscripserũt. Alia verò opinio incidit in errorẽ Nestorij, quãtum ad hoc, q̃ posuit vnionem accidentalẽ: nõ enim differt dicere, q̃ verbũ Dei vnitum est hominiChristo secundum inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere quòd vnitũ fuit verbum Dei homini secundum inductionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opinio, quę etiã peius dicit aliquid, quàm Nestorius, s. q̃ anima & corpus nõ sunt vnita. Fides autem catholica medium inter prædictas positiones tenens, nõ dicit vnionem factã Dei & hominis secundum essentiam vel naturam, neq; etiam secundum accidẽs: sed medio modo secundum subsistentiam seu hypostasim. Vnde in sexta Synodo dicitur, * Cùm multis modis vnitas intelligatur, qui iniquitatem Apollinarij & Eutychetis sequuntur, interemptionem eorum, qui conuenerunt colentes, id est, interimentes vtrãque naturam, vnionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudẽtes, affectualem vnitatẽ introducunt: sancta verò Dei Ecclesia, vtriusque perfidiæ impietatem reiiciens, vnionem verbi Dei ad carnem secundum cõpositionẽ confitetur: quod est secundũ subsistentiã. Sic ergo patet, quod secunda opinionum, quas Magister ponit,* q̃ asserit vnã hypostasim Dei & hominis, nõ est dicẽda opinio, sed sentẽtia catho-

Art. 3.

Synod. 2. constant. cap. 4. D. 706.

Habetur in conc. 2. Constan. cap. 4.

Li 3. sen. dist. 6.

cit quòd ex substantiis duabus compositis est vna natura: Nestorij autem error cõiunctionem istam intantum accidentalem posuit, quæ separauit personam filij Dei à persona filij hominis. Ille confundit naturas, & vnam tam naturã, quãm personam posuit esse in Christo: iste separauit & naturas & personas, dicens in Christo duas esse & naturas & personas: coniunxit autem eas accidentali vnione penes quinque, vt in litera clarè habes. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundũ posteriores magistrorũ errores tractantur: qui putantes se catholicè dicere opiniones duas introduxerũt extremas apud Magistrum sent. scilicet primam & tertiã, quarum autem ambæ ex parte vnius extremi, hoc est Nestoriani erroris se tenent: nã vtriq; cõuenit in hoc, quòd ponunt in Christo duas hypostases: ita quòd alia est hypostasis filij Dei & alia hypostasis filij hominis, ac per hoc vtriq; separant in Christo & naturas & hypostases seu suppposita. Et accidentalẽ proinde vnionẽ ponunt humanæ naturæ ad personam filij Dei, quamuis diuersimode: quia primi ponuns sub nomine personæ dicendo hypostases duas vniri in personas, quod mõstratum est non esse intelligibile, nisi personæ nomen accidens significet. Alij verò ponunt vniri per modũ vestis: quod est esse vestitum, *cap. 4. constant.* accidentale tantum esse ponit in persona, quæ vestita est. Et omnia clarè patent in litera.

¶ Quo ad tertiũ, primò ponitur sententia fidei quæ verè est mediæ: scilicet quòd vnio est secundũ subsistentiã, vt subsistentia importatur per personã, hypostasim, vel suppositũ: & hoc cõtra Nestoriũ & posteriores magistros, & quòd non est secundum substantiã, vt substantia importatur per essentiã, naturã seu quidditatẽ: & hoc cõtra Eutychetem & Dioscorum. Probatur q̃: autoritate sextæ Synodi: vbi patet, Vnionem carnis ad verbum Dei secundũ compositionem, quæ est secundum subsistentiam, cõfessam esse. Secundò modum loquendi docet circa recitatas sentẽtias tres à Magistro sent. in 6. distinct. 3. quod scilicet nulla earum vocãda est opinio: sed secũda dicenda est sententia doctrinãq; fidei: tam prima quàm tertia hæresis à concilio damnata appellanda est. Vbi scito quod licet tempore Magistri sen. & illorũ magistrorum, quorum hic Autor meminit, iã essent damnatæ ambæ istæ hæreses: quia tamẽ occultè erat cõprehẽdi positiones istas sub illis dãnatis, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

putabatur istas ab illis tantum distare, vt separatæ essent ab illis, ideo excusati fuerunt & auctores & sequaces earum, & qui tanquàm opiniones illas habuerunt. Sed ex quo tanta concessa est posteritoribus perspicacitas, vt viderent & discernerent inter illas, & vnicuique locum suum darent, non amplius excusarentur qui huiusmodi positiones vt opiniones astruerent.

¶ In responsione ad primum & ad secundum aduerte primò, quòd cõmune est vtrique, scilicet habitui & accidenti vniri & accidentaliter Sorti: nã indumentũ nõ nisi accidentale esse ponit in Sorte. esse enim vestitum accidentale esse est: & albedo accidentale esse ponit in Sorte. Differentia autẽ inter ipsa est, quòd indumentũ est in se substantia quædã, puta pannus laneus: albedo autẽ est in se accidés, ita quòd albedo & est in se accidẽtaliter cõiungitur Sorti. Indumẽtum autẽ est in se substãtia: sed accidentale tantum esse confert Sorti, scilicet esse vestitum. Et quia natura humana est in se substantia, & aduenit verbo Dei post eius esse completum, ideo accidentaliter coniuncta verbo Dei æstimata est: quemadmodum habitus seu indumẽtum accidẽtaliter iungitur Sorti.

¶ Sed æstimationẽ hanc esse falsam non solum manifestatur ex antecẽtis: quia scilicet vnio vestitis ad Sortem, non est in persona, quia alia est hypostasis vestis, & alia hypostasis Sortis vestiti: quia talis vnio vt terminatur ad Sortem, est secundum esse accidentale: quoniam non ponit in Sorte nisi esse vestitum: quod constat esse de genere accidentis: Natura autem humana sic est coniuncta verbo Dei vt contineat verbo Dei esse subsistantiale: quoniam confert illi esse hominem: constat autem quòd esse hominem, est in genere substantiæ, & non in genere accidentis: filius siquidem Dei sic homo factus est, vt veritatẽ teneamus. Vnde fingendo quòd vestis sit nomen substantiale, pro claritate doctrinæ, coniungẽtio vestis ad personam vestiram est secundum esse accidentale: quia nõ confert vestitæ personæ, quòd sit vestis, sed quòd sit vestita: sed humana natura cõfert vestitæ personæ, quòd sit vestita, sed quòd sit vestis: ita quòd humana natura vnita est Verbo vt habitus: per hæc manifestatus quòd ly aliquid, sumitur in dicta Decretali vt distinguitur contra aliquid, aliquale, aliquantũ, & reliqua accidentium genera. Quæ solum conuenire Christo, secundũ quòd homo, dicebat positio illa, & quæcunque alia ponens vnionem istam accidentalem.

¶ Aduerte secundò propter exemplũ quod in litera datur, de vnione animæ ad corpus, q dicẽtes vnioni Verbi & naturæ humanæ maxime similẽ esse vnioné substãtiæ & accidẽtis sublato hoc, quòd substantia informatur per accidẽs sicut potentiale per actuale, aberrant isti valde: quoniam sublata informatione non remanet inter substantiã & accidens nisi vnio accidẽtalis: vt patet ex hoc quòd de facto sunt ibi duo: primũ, quòd substantia iungitur accidẽti sustẽtando illud: secundũ q informatur per illud. Cõstat autẽ quòd de facto nõ ratione neutrius inter ãccidẽs & substãtiã est cõiunctio substãtialis, sed solum accidentalis: ergo si tollatur secundum, s. informatio, non nisi accidẽtalis vnio remanet. Non ergo similitudẽ exẽplum hoc, sed abducens ab vnione substãtiali inter verbum & naturã humanã. Quòd autem quidã dicũt, huic vnioni maximẽ similem esse insitionem, eo quòd ramus insitus cum ramo naturali arboris vnitur in vnitate suppositi: quia eadẽ vtriusque rami arbor est: & nõ vnitur ei in vnitatem naturæ, quando ramus insitus alterius naturæ est. Nec obstat quòd insitio fiat per contactum seu continuationem: quoniam quod facit in corporibus situs, hoc facit in spiritualibus ordo, secundũ Augu. Consonat autẽ hæc similitudo doctrinæ sacræ Scripturæ Apo. 5. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid: & 22. Ego radix Dauid: per hæc enim patet filium Dei se habere ad Dauid, hoc est ad naturam sua ex Dauid: vt radix, hoc inquã magis ad metaphoricã, quam ad propriam theologiã spectat: nã falsum est q ramus naturalis & ramus insitus sint vniti in vno suppõito, secundũ veritatem. Quod ex 5. Meta. patet, quã dicitur quòd quæcunque sunt vnũ numero, sunt vnã specie, quãuis nõ econtra: constat autẽ ad sensum, q ramus insitus & ramus naturalis distinguuntur specie: vt patet ex fructibus quos ferunt igitur distincti numero in genere substantiæ. Quod est distinguitur suy positaliter secundũ veritatẽ, quãuis secundũ apparentiã, pareat suppositũ arboris: habet enim se arbor suscipiẽs insitionem quasi terra alimentũ ex se præstans ramo insito. Ita quod inter ramum insitũ & plantatum differentia consistit in primo alimento. nam ramus plantatus in terra, inde ptimum habet alimentũ impurũ, & digerit illud: ramus verò insitus ex arbore habet primũ alimentum iã depuratum in trunco arboris, habile ad sui nutritionem, augmentationem & fructificationem. Vnde ramus insitus ponit quasi radices in arbore, vnde nutritur: sicut plantatus ponit radices in terra, vnde alitur. & propterea non cuiuscunque naturæ ramus potest cuilibet arbori inseri: sed oportet proportionẽ esse inter alimentum decoctum pro arbore, & alimentum rami talis naturæ.

licæ fidei. similiter etiam prima opinio, quæ ponit duas hypostases, & tertia quæ ponit vnionem accidentalem, non sunt dicendæ opiniones, sed hæreses in Conciliis ab Ecclesia damnatæ.

Cap.26. ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd, sicut Damas. dicit in tertio lib.* nõ necesse est omnifariam & indefectiuè assimilari exempla: quod enim est in omnibus simile, idem vtiq; erit, & non exemplum, & maximè in diuinis: impossibile enim est simile exẽplum inuenire in omnibus, & in Theologia, id est in deitate personarum, & in dispensatione, id est in mysterio Incarnationis. Humana ergo natura in Christo assimilatur habitui, i. vestimento, non quidè quantum ad accidentalem vnionẽ: sed quantum ad hoc q̃ Verbum videtur per humanam naturã, sicut homo per vestimentum. Et etiam quãcut homo per vestimentum, ita ad hoc, quod vestimentũ mutatur: quia scilicet formatur secundũ figuram eius, qui induit ipsum, qui à sua forma nõ mutatur propter vestimentum. Et similiter humana natura assumpta à verbo Dei est meliorata, ipsum autẽ verbum Dei nõ est mutatum: vt Aug. exponit in li. 83. quæst.*

¶ Ad secundum dicẽdũ, quòd illud quod aduenit post esse cõpletum, accidẽtaliter aduenit, nisi trahatur in cõmunionẽ illius esse cõpleti: sicut in resurrectione corp⁹ aduenier animæ præexistẽti: nõ tamẽ accidẽtaliter, quia ad idẽ esse assumetur, vt. s. corpus habeat esse vitale per animã. nõ est autẽ sic de albedine: quia aliud esse albi, & aliud est esse hominis, cui aduenit albedo. Verbũ autẽ Dei ab æterno esse cõpletum habuit secundũ hypostasim, siue personã: ex tẽpore autẽ aduenit ei natura humana non quasi sumpta ad vnũ esse, prout est naturæ, sicut corpus assumitur ad esse animæ, sed ad vnũ esse prout est hypostasis vel personæ. Et ideo humana natura nõ vnitur accidentaliter filio Dei.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd accidẽs diuiditur cõtra subsãtiã. Subsãtia autẽ (vt patet 5. Met.)* dupliciter dicitur. Vno modo pro essentia siue natura: alio modo pro suppõsito siue hypostasi. Vnde sufficit ad hoc, quòd nõ sit vnio accidentalis, q̃ sit facta vnio secundum hypostasim, licet non sit facta vnio secundum naturam.

Libr.5. Post.Tex.5

D.250.

D.108 9.

Lo cor.ar.

E.3.orth. fid. c.15.

Tex.17

Infra, ar. 8. ca. Et 3. dist. 2. q. 3. ar. 2. q. 3. & dist. 9. q. 1. art 1. q. 1. & dist. 7. qua. 2. artic. 2. c. Et 4. con. trar. 39. & 41.

D. 3190.

q.13. ar.7

¶ Ad quartum dicendum, quòd nõ omne quod assumitur vt instrumẽtum, perrinet ad hypostasim assumentis, sicut patet de securi, & gladio, nihil tamẽ prohibet illud quod assumitur ad vnitatẽ hypostasis se habere vt instrumentũ: sicut corpus hominis vel mẽbra eius. Nestorius ergo posuit quòd natura humana est assumpta à Verbo solùm per modum instrumenti, nõ autem ad vnitatem hypostasis. Et ideo nõ concedebat quòd homo ille verè esset filius Dei, sed instrumẽtum eius. Vnde Cyrillus dicit in Epistola ad Monachos Aegypti, Hunc Emmanuelem, id est, Christum, non tanquam instrumenti officio assumptum dicit Scriptura, sed tanquam Deum verè humanatum, id est hominem factum. Damascenus autem* posuit naturam humanã in vnitatẽ hypostasis pertinens.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum vnio naturæ diuinæ & humanæ sit aliquid creatum.

AD SEPTIMVM sic procedi-tur. Videtur quod vnio naturæ diuinæ & humanæ, non sit aliquid creatũ. Nil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo, Deus est. Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanę naturę vnitus. Ergo videt, q̃ vnio nõ sit aliquid creatũ.

¶ 2 Præterea, Finis est potissimum in vno quoq;. Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quã terminata est vnio. Ergo videtur, quòd huiusmodi vnio maximè debeat indicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum septimum.

TItulus articuli septimi eiusdem 2. quæstion. in corpore articuli statim declaratur.

¶ In corpore articuli duo facit: primo declarat quid sit Vnio, de qua est quæstio: secundò respondet quæstio cõclusione affirmatiua. Quo ad primum dicit, quòd Vnio de qua est quæstio est relatio quædam inter duas naturas coniũctas in vna persona filij Dei. Ita quod tria de vnione dicit: primo quod quid est dicendo, quod est relatio quædã: secundò extrema dictæ relationis, dicẽdo inter diuinam naturã & humanam: tertiò fundamentũ dictæ relationis dicendo secũdum quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Vbi nota quòd est hic quæstio de vnione, quantum ad relationem, quam significat: & non de vnione, quantum ad fundamentum, ad quod consequitur, quod est coniunctio naturarum in persona filij Dei: quam conclusum est esse vnionẽ substantialem, & nõ secundum esse relativum. Et sic patet titulus articuli.

¶ Quo ad secundũ conclusio est, Vnio pro relatione est aliquid creatũ. Probatur: Omnis relatio inter Deũ, & creaturã est realiter in creatura, & non in Deo: ergo ista vnionis relatio non est in Deo realiter, sed in natura humana est realiter, ergo est aliquid creatum. Antecedens ex dictis in prima parte assumitur, & probatur: quia innascitur per mutationem creaturæ, & non per mutationem Dei. Consequẽtia prima ex declaratione tituli patet: secunda autem relinquitur per se nota: quia quicquid realiter est in creatura, est creatum.

¶ In hoc articulo cautissimè aduerte distinctionem prædictam de vnione, vel quantum ad relationem, quam significat, vel quantum ad coniunctionẽ in persona, ad quam consequitur: quoniã plus differunt hæc duo quàm cœlũ & terra. Vnio enim pro relatione est in genere relationis, & est ens reale creatum: vt in litera dicitur. Vnio autẽ pro cõiunctione naturæ humanæ in persona diuina cum consistat in vnitate, quæ est inter naturam humanam & personam filij Dei, est in genere seu ordine substantiæ: & nõ est aliquid creatum, sed creator. Quod ex eo constat, quòd vnum nõ addit supra ens naturam aliquam: & vnum quodq; per illudmet, quod est ens, est & vnũ: quod enim est ens accidẽtale per aliquam formam, est vnum accidentale per illam: & quod est ens relatum, naber vnitatem secundũ esse relatiuum: & quod est ens per formam substantialẽ, habet vnitatem secundum esse substantiæ. Ac per hoc natura humana in Christo, quia per esse substãtiale subsistentiæ personæ filij Dei est iuncta naturæ diuinæ, oportet quòd illud vnũ esse, in quo indiuiduæ sunt natura diuina, & humana in Christo, sit esse vnum substãtiale & diuinum. Et verè sic est: quia esse subsistentiæ filij Dei in quo non distinguuntur ambæ naturæ, substantia est, Deus est: quia verbum Dei est vna & eadem quippe subsistentia substãtiæ filius Dei in natura diuina & in natura humana: & consequenter diuina & humana natura Christi sunt indiuisæ in illa subsistentia vtcq; cõmuni, quamuis inter se valde distinguantur. Et si cõtra hanc doctrinam obiicitur, quòd huiusmodi cõiunctio incipit esse ex tempore, & cõsequenter est aliquid creatum: respondendũ est, quòd hæc coniunctio, quantũ ad illud, quod ponit in ipso esse secundũ se, non incipit esse ex tempore, sed est ab æterno: sed quantũ ad hoc, quòd natura humana fortita sit illud subsistere, incipit esse ex tempore. Verbi gratia, Si anima rationalis fuisset ab æterno sine corpore, quando fuisset in tempore iuncta corpori: nec esse corporis incepisset in tẽpore, quia nõ est aliud esse corporis, quàm illud æternum esse animæ. Nec vnum esse substantiale corporis cũ anima incepisset ex tempore, quantũ ad illud quod ponit illa vnitas in esse secũdum se: quia ens & vnum quum multipliciter dicatur, quòd propriè est actus, est, vt dicitur in 2. de anima. Sed bene incepisset ex tempore illud vnum esse quantum ad hoc, quòd corpori illud æternum esse communicaretur: quod fieret per generationẽ, qua corpus traheretur ad esse animæ. Ita enim accidit in proposito, dum per assumptionem natura humana trahitur ad esse subsistẽtiæ filij Dei: ex hac enim assumptione, subsistantia, qua filius Dei in sola subsistebat natura diuina, cõmunicatur naturæ humanæ: ita vt etiam ipsa natura humana per illam subsistat, & filius Dei in humana natura subsistat: hoc autẽ est, vnum esse in persona ambas naturas. Vbi patet, nihil creatum interuenire, nisi passionem, qua natura humana trahitur ad esse Verbi. Super hanc autem cõiunctionem, super hoc vnũ esse fundatur consecutiuè vnio pro relatione: sicut super cõiunctionem substantialem corporis & animæ, fundatur relatio vnionis in-

est Sortis: quia & Sortes subsistit secundum esse capitatũ, vt pote subsistentiale, & esse capitatum subsistit per Sortem: quia hoc capitatum subsistit Sortis substãtia. Quia igitur natura humana vnita est filio Dei, vt nõ solum insit illi, & prædicetur de illo (sicut esse album inest filio Dei, & prædicatur de eo, dũ dicitur, Christus seu filius Dei est albus) sed vt filius Dei subsistat ex humana natura, & in humana natura: quãuis diuersimode, vt prædeclaratum est: quoniã subsistere ex humana natura intelligitur, inquantũ est persona humana: subsistere verò in humana natura absolutè admittitur de verbo Dei. Et similiter humana natura cõstituit verbum Dei in hoc, quòd est esse personam humanam: nin hoc est, quod est esse hypostasim humanæ naturæ: in hoc, quod est esse hunc hominem. Et sic natura humana loco propriæ subsistẽtiæ sortitur subsistentiam propriam filij Dei: & per illam subsistit, non per seipsam. Quia inquam per modum subsistentiæ vnio est inter personam filij Dei & naturam humanam, ideo dicitur quòd est vnio secundum hypostasim: & dicitur in litera hac, quod vnio secundum hypostasim sufficit ad hoc, quod non sit vnio accidentalis. Vbi clarè videre potes quod diximus: nam si vnio secundum hypostasim excludit vnionem esse accidentalem, consequens clarè est, quod vniri secundum hypostasim, nõ est tantum cõiungi hypostasi per inesse hypostasi: quoniam coniungi hypostasi per inesse tantum, non excludit vnionem esse accidentalem, vt patet de albedine coniuncta hypostasi Sortis per inesse tãtũ. Pl⁹ ergo exigit vnio secũdum hypostasim. Et cũ proprium hypostasis sit subsistere in natura, consequens est quòd vnio secũdum hypostasim, exigat cõmunionem secundũ subsistere: qñ à in proposito interueniri declarati est.

¶ In responsione ad quartum eiusdem 6. articuli, aduerte duo, primo veritatem rei, deinde processum Autoris. Quo ad primum: quia instrumentum est nomen causæ vniri alicui, vt instrumentum, non transcendit vnionem comprehensam infra genus seu altitudinem causarum: & ideo est talis vnio in causando. Et quia vnio humanæ naturæ ad verbum (de qua est sermo) non est in causando, sed in essendo secundum esse substantiale subsistentiæ: ideo Cyrillus in litera allatus probat Christum canquam instrumenti officio assumptum. Si enim prima seu summa vnio humanæ naturæ ad Verbum esset vnio instrumenti, iam non esset vnio in persona nec secundum personam nec in essendo, sed in causando: quod maximè errotis est. Inter verbum siquidem Dei, & naturam humanam vnio est hypostatica, & non secundum aliquod genus vel modum causæ, sed secundum aliquod genus seu modum entis per se quod est substantia: quia est secundum subsistentiam, quæ non dicit causam seu causalitatem, sed substantiam. Pateat autem hoc nouitiis ex hoc, quòd vnio filij Dei cum natura humana propria est filio: ita quòd nec Patri nec Spiritui sancto conuenit: omnis autem causalitas filij Dei respectu naturæ assumptæ, communis est toti Trinitati: quoniam indiuisa sunt Trinitatis opera ad extra. non est ergo definienda vnio naturæ humanæ ad Verbum per vnionem instrumenti. Si tamen non firmetur sententia super ratione instrumenti vt sic, sed super ratione instrumẽti talis, hoc est coniuncti, hoc est spectantis ad hypostasim, iam ab ordine causandi ad ordinem essendi & ab vnione in causando ad vnionem in essendo venitur: & ad iam dictam vnionem secundum subsistantiam recurtus, & resolutio fit: & patet quòd prima & maxima ratio vnionis non ponitur in vnione instrumenti, sed in vnione coniunctionis quæ instrumentum spectat ad hypostasim. Quocirca licet sententia ista de vnione per mentum spectat ad hypostasim. Quocirca licet sententia ista de vnione per modum instrumenti q coniuncti sit vera, minus tamen formalis est, quia nõ atteditur ratio instrumenti vt sic, sed coniunctionis personalis: in qua pendent Lex & Prophetæ. hæc quo ad veritatem. In processu verò Autoris video ipsum clarauit secundum vnionem instrumenti coniuncti: & hoc fecit, quasi à posterioribus, & notioribus nobis, manu ducens ad tam excelsam Vnionem. In hoc autem loco altius contemplatus instrumenti vt sic rationem & vnionẽ hypostaticam, statim in principio responsionis instrumenti vnionem ab vnione hypostatica separauit, dicens, Non omne quod assumitur vt instrumẽtum, &c. & ad vnionem personalem reducendam dixit. Et Nestorium inde confundit, atque Damascenum exponit. Processit siquidem hic non à posterioribus, sed à priori, ex vnione hypostatica, saltans vnionem instrumenti talem: dum ex hoc quod infirmitorum aliquod pertinet ad esse hypostasis, saluat naturam humanam posse dici vnitam Verbo vt instrumentum coniunctum. Tu ergo vtrinq; proboce, hinc resolutionem, inde manu ductionem sumens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter animam & corpus. Est igitur, vt vnico verbo dicatur, vnio naturarum in Christo relatio creata quædam, hoc est, consequens earum vnitatem personalem increatam.

Et quia argumenta autem à Capreolo allata in 3. distinctione tertij sentent. q. prima, procedunt contra dicentes non esse aliâ vnionem, quàm relationem inter humanam naturam in Christo & Deũ, quod longe est à doctrina Autoris, expressè ponentis, vnionem quo ad relationem, consequi vnionem secundum vnitatem personalem: ita quòd vnio significat relationem non qualemcunque, sed consequentem naturarum vnitatem personalem, ideo non censui ipsa aliter asserenda & soluenda, vtpote non contra doctrinam Autoris in veritate: & quæ ex hac vnica dicta responsione confutantur.

3 dist. qu. 5. artic. 1. quæst. 3.

¶ In responsione ad tertium eiusdem 7. articuli dubium occurrit circa illius principium, Homo dicitur, & est Deus propter vnionem, in quantum terminatur ad hypostasim diuinã. Tum quia falsum est, quod vnium extremum vnionis sit reliquum, quia vnio terminatur ad reliquum extremum: non enim corpus est anima, propterea quia vnio corporis terminatur ad animam. Vnde male dicitur, quod homo est Deus propter vnionem, quia vnio terminatur ad hypostasim diuinam. Tum quia dato, quod esset verum, sequeretur, quòd homo non esset Deus substantialiter, sed relative: quod tam repugnabitum est. Et tenet sequela: quia esse aliquid propter terminum relationis non est esse illud substantialiter, sed relatiuè: vt patet. Et si ad hæc dicatur, quod Autor loquitur de vnione, quantum ad fundamentum, non quantum ad relationem, contra hanc responsionem litera clamat, dicens, subdens: non tamen sequitur quòd ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quam rationem. Constat enim hæc verba de vnione quantum ad relationem dici: de qua in responsione ad secundum dixit, quòd rationem habet ex termino, esse verò habet ex subiecto, sicut motus.

Cap. 11.

¶ Ad hoc dicitur, quod secundum rem homo est Deus propter vnionem secundum vnitatem personalem, quam importat, ad quam consequitur relatio vnionis: & hoc non est vertendũ in dubium. Sed quoniam in idem redit dicere, homo est Deus propter vnitatem personalem duarum naturarum, quam consequitur vnionis relatio: & dicere, homo est Deus, propter vnionem, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam: ideo verba Autoris calumnianda non sunt. Manifestantur autem quod dicimus aduertendo, quòd relatio vnionis est non solùm inter naturas duas, diuinam scilicet & humanam, sed etiam est inter naturam humanam & hypostasim diuinam: nam & vna natura vnita est alteri, & humana natura vnita per unionẽ diuinæ, & ecõtra diuina persona vnita est humanæ naturæ. Seruatur autem differentia in loquendo, dum de vnione inter naturas, aut inter personam & humanam naturam est sermo, quia quando de vnione inter naturas duas est sermo, exprimimus naturas pro terminis vnionis, & vnitatem personalem vtriusque naturæ ponimus non pro termino, sed causa seu fundamento relatione vnionis: vt clarè videre potes in principio corporis huius articuli, vbi declarando titulum, dicitur quòd vnio de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Quando verò loquimur de eadem relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei, ponimus ex parte termini vnitatem personalem filij Dei in vtraque natura, quoniam relatio ista vnionis non est quæcunque vnionis relatio, nec ad hypostasim diuinam quomodolibet, sed ad hypostasim filij vnam personaliter in vtraque natura. Sicut enim vnionis relatio inter corpus & animam non est ad animam quomodolibet se habentem, sed ad animam communicantem substantiale suum esse corpori, ita relatio vnionis humanæ naturæ ad hypostasim diuinam, non est ad hypostasim filij Dei qualitercunque se habentem, sed ad filij Dei hypostasim vnam personaliter secum, hoc est cum humana natura. Et quia Autor in hac responsione ad tertium loquitur de relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei (vt clarè sonant verba literæ, dicentis, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam) non dixit, ad naturam diuinam, vt prius dixerat, sed dixit, ad hypostasim diuinam: ideo coniunctionem personalem, seu, quod idem est, vnitatem personalem ex parte termini relationis vnionis posuit. Et perinde valet, ac si dixisset, Homo est Deus propter vnionem inquantum in illa inuenitur secũdum rem vnitas personalis diuinæ hypostasis cum humana natura. Et si expositionem ad verbum desideras, dicito, Homo est Deus propter vnionem, hoc est relationem vnionis, non simpliciter, sed cum ista conditione explanante quomodo apponimus ly propter ad relationem vnionis: scilicet, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, ita quod ly inquantum terminatur ad hypostasim diminuit causalitatem rationis, imò admit causalitatem à relatione, & transfert causalitatem illam ad terminum. Sicut enim quum dicimus quòd generationis motus inquantum terminatur ad substantiam, est in genere substantiæ, intendimus quòd generatio ratione termini fortitur, & dat esse substantiale: ita dicitur, quod relatio vnionis inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, hoc est

¶ Ad tertium dicendum, quòd homo dicitur, & est Deus propter vnionem, in quantum terminatur ad hypostasim diuinam. Non tamen sequitur quòd ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quàm rationem.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm vnio Verbi incarnati sit idem quod assumptio.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd idem sit vnio quod assumptio. Relationes enim sicut & motus specificãtur secundum terminum. Sed idem est terminus assumptionis & vnionis, scilicet diuina hypostasis. Ergo videtur quòd non differant vnio & assumptio.

¶ 2 Præterea, In mysterio Incarnationis idẽ videtur esse vniẽs & assumẽs, vnitum & assumptum. Sed vnio & assumptio videntur sequi actionẽ & passionem vnientis & vniti, vel assumẽtis & assumpti. Ergo videtur idem esse vnio quod assumptio.

¶ 3 Præterea, Damas. dicit in 3. l.* Aliud est Deus propter vnionem, quia vnio terminatur ad hypostasim diuinam. Tum quia dato, quod esset verum, sequeretur, quòd homo non esset Deus substantialiter, sed relative: quod tam repugnabitum est. Et tenet sequela: quia esse aliquid propter terminum relationis non est esse illud substantialiter, sed relatiuè: vt patet. Et si ad hæc dicatur, quod Autor loquitur de vnione, quantum ad fundamentum, non quantum ad relationem, contra hanc responsionem litera clamat, dicens, subdens: non tamen sequitur quòd ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quam rationem. Constat enim hæc verba de vnione quantum ad relationem dici: de qua in responsione ad secundum dixit, quòd rationem habet ex termino, esse verò habet ex subiecto, sicut motus.

¶ Ad hoc dicitur, quod secundum rem homo est Deus propter vnionem secundum vnitatem personalem, quam importat, ad quam consequitur relatio vnionis: & hoc non est vertendũ in dubium. Sed quoniam in idem redit dicere, homo est Deus propter vnitatem personalem duarum naturarum, quam consequitur vnionis relatio: & dicere, homo est Deus, propter vnionem, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam: ideo verba Autoris calumniandа non sunt. Manifestantur autem quod dicimus aduertendo, quòd relatio vnionis est non solùm inter naturas duas, diuinam scilicet & humanam, sed etiam est inter naturam humanam & hypostasim diuinam: nam & vna natura vnita est alteri, & humana natura vnita per unionẽ diuinæ, & ecõtra diuina persona vnita est humanæ naturæ. Seruatur autem differentia in loquendo, dum de vnione inter naturas, aut inter personam & humanam naturam est sermo, quia quando de vnione inter naturas duas est sermo, exprimimus naturas pro terminis vnionis, & vnitatem personalem vtriusque naturæ ponimus non pro termino, sed causa seu fundamento relatione vnionis: vt clarè videre potes in principio corporis huius articuli, vbi declarando titulum, dicitur quòd vnio de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Quando verò loquimur de eadem relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei, ponimus ex parte termini vnitatem personalem filij Dei in vtraque natura, quoniam relatio ista vnionis non est quæcunque vnionis relatio, nec ad hypostasim diuinam quomodolibet, sed ad hypostasim filij vnam personaliter in vtraque natura. Sicut enim vnionis relatio inter corpus & animam non est ad animam quomodolibet se habentem, sed ad animam communicantem substantiale suum esse corpori, ita relatio vnionis humanæ naturæ ad hypostasim diuinam, non est ad hypostasim filij Dei qualitercunque se habentem, sed ad filij Dei hypostasim vnam personaliter secum, hoc est cum humana natura. Et quia Autor in hac responsione ad tertium loquitur de relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei (vt clarè sonant verba literæ, dicentis, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam) non dixit, ad naturam diuinam, vt prius dixerat, sed dixit, ad hypostasim diuinam: ideo coniunctionem personalem, seu, quod idem est, vnitatem personalem ex parte termini relationis vnionis posuit. Et perinde valet, ac si dixisset, Homo est Deus propter vnionem inquantum in illa inuenitur secũdum rem vnitas personalis diuinæ hypostasis cum humana natura. Et si expositionem ad verbum desideras, dicito, Homo est Deus propter vnionem, hoc est relationem vnionis, non simpliciter, sed cum ista conditione explanante quomodo apponimus ly propter ad relationem vnionis: scilicet, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, ita quod ly inquantum terminatur ad hypostasim diminuit causalitatem rationis, imò admit causalitatem à relatione, & transfert causalitatem illam ad terminum. Sicut enim quum dicimus quòd generationis motus inquantum terminatur ad substantiam, est in genere substantiæ, intendimus quòd generatio ratione termini fortitur, & dat esse substantiale: ita dicitur, quod relatio vnionis inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, hoc est ratione hypostasis diuinæ, ad quam terminatur, dat quod homo est Deus. Et est sermo de hypostasi diuina, non qualitercunque se habente, sed terminante in rerum natura relationem vnionis naturæ humanæ ad ipsam: hypostasis siquidem diuina terminans relationem realem vnionis ad ipsam, est hypostasis diuina (vt dictum est) non qualitercunque se habens, sed vna personaliter cum humana natura. Constat autem euidentissimè, q̃ ratione talis termini homo est Deus, ac per hoc admitti potuit, quòd relatio vnionis ratione talis termini dat, quòd homo est Deus. & consequẽter dici verè potuit, q̃ Deus est homo propter vnionem, inquantum terminatur ad diuinam hypostasim.

¶ Ad primam igitur obiectionẽ dicitur, quod falsum supponit: quod scilicet ideo homo propter vnionem sit Deus, quia verum est in communi loquendo, vnum extremum vnionis est reliquum, quia vnio terminatur ad reliquum. hanc enim vniuersalem nec somniauimus: sed vt declaratum est, fundatur veritas dicti in litera super hoc: quia hoc extremum vnionis huius est tale, scilicet hypostasis diuina vna personaliter cum natura humana.

¶ Ad secundam quoque dicitur, quod homo est Deus secundum subsistãtiam: esse namque Dei, quod cõmunicatur homini, non est esse relatiuum, sed in genere seu ordine substantiæ. Et quamuis esse aliquid in cõmuni loquendo, propter terminum relationis præcise, ire esse relatiuum: esse tamen aliquid ratione talis termini, scilicet personæ diuinæ, vnius personaliter cum natura humana, non esse relatiuum, sed esse diuinum. Et sic patet, quòd non extorquendo literam, sed de vnione quo ad relationem loquendo, vera est litera.

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum octauum.

IN titulo artic. 8. sunt tres termini, Vnio, Assumptio, & Idem. Et primus quidem terminus declaratus est in præcedenti articulo: secundus in corpore declarabitur: tertius autem absolute sumendus est sicut facet. In calce autem articuli soluendo exprimitur qua diuersitate seu differentia sunt non idem: puta realis, vel rationis, vel vtraque.

¶ In corpore articuli respondetur quæsito vnita conclusione. Inter vnionem, & assumptionem triplex est differentia. Declaratur manifestãdo singula membra ligitimè & ordinatè ita vt processus clarus sit in litera.

¶ Et prima quidem ac principalis differentia est in re formaliter significata. nã vnio significat relationem, assumptio actionem vel passionẽ: & sic sunt in diuerso genere, sicut relatio diuerſum est genus ab actione & passione. Et quòd vnio significet relationem, in litera non probatur: sed assumitur ex præcẽdẽti articulo. Ex quo ad manifestandam dictam differentiã, primò probatur, in hoc mysterio inueniri secundum rem duo, scilicet ipsam relationem vnionis, & actionem & passionem quia omnis relatio recipiens esse realè ex tẽpore, causatur ex aliqua mutatione: mutatio autem in actione & passione cõsistit. Relatio igitur vnionis inter naturam humanam & diuinã in Christo, quam incepetit esse secundum rem in natura humana ex tempore, oportet quòd ex aliqua causa fiat mutatione, quæ in aliquo patiente ex aliqua actione fit. Duobus igitur inuentis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis, & actione & passione, quã vnio significet relationem: cõsequens est quod assumptio significet actionem vel passionem. Et manifestatur consequentia: quia assumptione aliquis dicitur assumens tanquam agens, & aliquid dicitur assumptum tanquam patiens.

¶ Secunda autem differentia est, quia assumptio dicitur sicut in fieri, vnio autẽ sicut in facto esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniens dicitur esse vnio, assumens autem non dicitur esse assumptum: hoc est, vnitum prædicatur de vniente, dicendo, hoc est illud: assumptum autẽ nõ sic prædicatur de assumẽte. Et quod hoc deriuetur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo & ly natura humana, hæc est differentia in mysterio Incarnationis, quod homo significat naturam humanã, vt in termino assumptionis: constat autem terminum assumptionis spectare ad incarnationem, vt in facto esse: natura verò humana significat naturam humanam, vt quæ assumitur. quod constat spectare ad incarnationem, vt in fieri. Dicimus autem quòd vniens, scilicet filius Dei est homo: & non dicimus quòd idem assumens est natura assumpta.

¶ Tertia verò differentia est, quòd assumptio determinat terminũ à quo, & ad quem. vnio autem nihil horum determinat. Huius differentiæ primo redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud. actio autem & passio diuersimode se habent ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, quòd cum vnio sit relatio æquiparantiæ, nullum extremorum determinet: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminum à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertia manifestatur ex signo, scilicet quod indifferenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera clarè.

¶ Circa hæc dubium primo occurrit de prima differentia. Nam nõ solũ assumptio, sed etiã vnio significat actionẽ. Quod etiã ex litera probatur, dũ dicitur, quòd vniens dicitur esse vnitus: & filius est vniens sibi naturã humanã, & in responsione

sponsione ad secundum, quòd persona Patris vniuit naturam humanam Filio. Certum est enim, quòd vnire est agere: & ideo commune est Patri & filio & Spiritui sancto: & similiter quòd vniens est agens. Ruit igitur differentia prima.

¶ Dubium secundò occurrit de secunda differentia: quia aut intelligitur quo ad rem significatam, aut quo ad modum significandi. Non quo ad modum significandi: quia tam vnire quàm assumere significat per modum verbi, omne autem verbum significat per modũ fluxus, & fieri. Nec quo ad rem significatam: quia natura humana, de qua verificatur, quòd est vnita, non prædicatur de quocunq; vniente: quia nec Deus nec Filius est natura humana.

¶ Dubium tertiò occurrit de eo quod in tertia differẽtia dicitur, vnionem hanc esse relationẽ æquiparãtiæ: quia constat ex præcedenti articulo esse relationem in, & ex altero tantùm extremo: quoniam in sola natura humana habet esse: relatio autem æquiparantiæ, vt ipsum nomen sonat æquè habet ad vtrunque extremum.

¶ Dubium quartò occurrit, qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem, an rationis tantùm, an etiam realis. Et est ratio dubij: quia in litera in calce responsionis ad tertium concluditur, quòd assumptio differt ratione ab vnione & Incarnatione: clarúmque videtur quòd assumptio non differt realiter, sed ratione tantùm ab Incarnatione: cùm ergo simul contraponantur assumptioni, sola rationis differentia apparet. In oppositum autem est: quia actio & passio distinguuntur realiter à relatione consequente coniunctum, quod per actionem & passionem fit: sed assumptio & vnio sic se habent: ergo.

¶ Dubium quintò est de termino assumptionis, ad quid scilicet terminatur: ac quis est proprius terminus assumptionis, an absolutum aliquod vel relatiuum. Et est ratio dubij ex parte rei: quia per istam actionem nullum absolutum fit in persona diuina: & similiter nullum absolutum ponitur in natura humana: sed nec etiam in persona diuina realis relatio acquiritur: sed in sola natura humana. fit de nouo solummodo relatio realis vnionis ad personam Filij, constat autem quòd terminus actionis proprius est illudens, quòd fit per actionem illam: sola igitur relatio realis vnionis huius naturæ humanæ ad personam Filij, est terminus proprius actionis & passionis assumptionis nomine importatæ.

¶ Ratio verò dubij ex parte nostra est, quia Doctores aliqui hoc dicunt. Scotus enim in 3. sentent. distinctione 3. quæstione 1. tenet huiusmodi assumptionem terminari ad relationem vnionis: quia nullum est ibi absolutum nouum tam in natura, quàm in persona, ponens hanc relationem non spectare ad genus relationis: sed esse de genere respectuum extrinsecus aduenientium, qui scilicet non necessariò sequuntur fundamentum etiam posito termino. Quales dicit esse vnionis respectus inter animam & corpus, si præexistentia seorsum vniretur de nouo, & panis & quantitas Sacramenti vniretur: nullum enim absolutum in huiusmodi vnionibus acquireretur, fundans vnionis relationem, sed ad solam vnionis relationem terminaretur actio vnitiua.

¶ Durandus quoque in 3. sentent. distinct. 1. quæst. 2. tenet actionis, quæ assumptionis nomine significatur, proprie loquendo, terminum intrinsecum esse respectum vnionis quem dicit esse, non relationis genericæ, sed modum quendam realem: sicut inhærere est modus realis consequens naturam accidentis. Ad huiusmodi namque respectus dicit posse esse motum & actionem naturalem: quamuis ad vnionem naturæ humanæ in persona diuina, sola diuina actio potuerit terminari.

¶ In oppositum autem est quod Autor hic dicit in calce corporis articuli, quòd assumptio determinat pro termino ad quem personalitatem diuinam: vt scilicet persona diuina in humana natura subsistat. Constat autem hoc non esse respectum, sed esse absolutum: vtpote de genere seu ordine substantiæ: ergo.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd prima differentia optima est quantum ad formale significatum. Ad cuius euidentiam considerandum est fundamentum in litera positum: scilicet q̃ in mysterio Incarnationis quantũ ad propositum spectat, duo tantum inueniuntur, scilicet actio & passio & relatio vnionis, & quòd relatio vnionis non fit alia actione & passione ab illa actione & passione, quã significat assumptio, sed illa actio, quæ est assumere, factio est vnionis: non curando pro nunc de modo, quo fit vnionis relatio per actionẽ illã: hoc enim ad quintum dubium spectat. Huic enim fundamẽto si supponas, quòd ly vnio, est nomen dum declinatur, hæc Vnio, vnionis: & est verbum, dum dicimus, Vnio vnis, vniui, vnitum: & quòd idẽ formaliter significat vt nomen, & vt verbum, sicut similitudo & assimilare: videbis, quòd quia nomẽ Vnionis formaliter significat relationem, etiam verbũ Vniendi significat formaliter relationẽ: significat enim Vnire, Vnionem facere, sicut assimilare, similitudinem facere. Si namque diligentius ad positum fundamentum retueris significati hoc, scilicet facere vnionẽ, clarè perspicies, quòd quilibet facere, illã supponat actionẽ, quam assumptio significat, inter vnionem & assumptionẽ hãc primo inuenies differentiã, quòd assumptio actionem & passionem formaliter explicat, quæ in Incarnatione inueniuntur: Vnio verò & vnire inde deriuatũ formaliter relationẽ explicat: quãuis Vnire per modum actionis significet illã relationem. Conceditur ergo quòd in communi Vnio verbũ significat actionem, hoc est, vnionem facere: sed quia in proposito ly facere, nõ dicit actionem propriam ipsius relationis distinctam contra actionem significatam per ly assumere, ideo & vera est differentia prima assignata in proposita materia, quòd vnio significat formaliter relationem, assumptio actionem vel passionem. & verum simul est, quòd vnire significat actionem eandem, vt terminatur ad relationem: significat enim vnionem facere ac proptereà toti Trinitati attribuitur Vnire, & esse vnientem: vt in litera dicitur.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quòd differẽtia secũda intelligitur, quo ad rem significatam: quia scilicet res significata per Vnire, hoc est facere relationem vnionis, non est nisi vt in facto esse: quia non est nisi in termino assumptionis: intelligi enim oportet prius natura terminari assumptionem, quàm consurgat assumpti relatio vnionis: quoniam non vnitur nisi per assumptionẽ: sicut oportet prius natura terminari dealbationẽ, quàm consurgat vnio albedinis cum subiecto. Quia igitur assumere vt assumere est efficax, sicut via, & assumere vt est facere vnionem, efficax non nisi in termino ingenitur: ideo ex parte rei differentia secunda posita est, quòd assumere dicitur vt in fieri, vnire autem vt in facto esse. Nec effectus allatus hic in litera, intelligendus est vniuersaliter vt obiectio opponit: quoniam constat ex litera non esse verum vniuersaliter, quòd vniens est vnitum. Pater enim est vniens, & non est vnitum: quia non est homo, sed est intelligendus permissiuè, hoc est, quòd hinc prouenit, quòd permittitur aliquod vniens esse vnitum: sisi tamen significatur vt in facto esse, vt in termino: & propterea in litera cautè dicitur. Vnde verè dicimus, quòd filius Dei, quia est vniens sibi naturam humanam, est homo. Assumens autem nec vniuersaliter, nec particulariter est assumptum: quoniam assumptum oportet ordine naturæ præexistere: nulla autem persona diuina aut natura est id, quod præexistit assumptioni: quod per naturam in abstracto significatur.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quòd relatio vnionis dupliciter considerari potest, scilicet realiter, & formaliter. Et si consideretur secundum esse formale, hoc est, secundum suam rationem formalem: sic proculdubio est relatio æquiparantiæ, sicut similitudo, æqualitas & identitas. Si verò consideretur secundum esse reale, sic non est relatio æquiparantiæ: vt obiectio probat. Vnde secundum diuersas consideriationes, diuersimodè contingit loqui de huiusmodi relationibus inter creaturam & Deum: quia quandoque negantur esse relationes æquiparantiæ: & verum est realiter: & quandoque affirmantur, & verum est formaliter. Sanè igitur ac discrete intellige diuersa, quæ contraria apparent dicta, vt non sint contraria.

¶ Ad quartum dubium dicitur, quòd assumptio differt & re & ratione ab vnione & ab vnire: quamuis sola ratione differat ab Incarnatione & humanatione. Et quidem quòd distinguatur realiter ab vnione, & patet ex hoc, q̃ tam actio, quàm passio significata assumptionis nomine distinguitur realiter à relatione vnionis consequente. Et ne ambiguitas aliqua resset, de assumptione passiua probatur: quia assumptio passiua importat relationem causalitatis passiuæ, & denotat, vt ita dixerim, hominem Deum fieri, vt ab hoc: ita quòd debito importata per assumptionem passiuam est ly ab hoc: quoniam secundum rem est relatio, qua natura humana à tota Trinitate eleuata est ad esse diuinum. Relatio autem vnionis, est naturæ humanæ ad filium Dei primò, & ad naturam diuinam consequenter: & non est relatio causalitatis passiuæ: alioquin communiter esset ad totã Trinitatem. Quòd verò distinguatur realiter ab vnire, ideo dixi, & verificatur non secundum ipsas actiones, sed secundum terminos: quoniam proprius terminus eius actionis quæ est assumere realiter, differt à proprio termino actionis, quæ est facere relationem vnionis vt sic: vt in sequenti patebit dubio. Quamuis vnũ & idem sit facere quod per assumere & vnire importatur (vt prædictum est) quod per se primò terminatur ad proprium terminum assumptionis, & ex consequenti ad vnionis relationẽ: vt nunc patebit. Quòd verò sola ratione differat ab humanatione & Incarnatione, patet: quia eadẽ est actio, idẽ terminus diuersimodè, vt in litera dicitur, explicatus. Ex hoc autẽ quod in litera dicitur, q̃ vnio differt ratione ab assumptione, aut connotatum, nõ habetur quòd differant sola ratione sicut reliqua, quibus connumeratur. Ad veritatem siquidẽ literæ sufficit, q̃ differãt ratione, & nõ exigitur quòd sola.

¶ Ad quintũ dubium dicitur, quòd assumptio habet pro termino suo, proprissimè loquẽdo, ens absolutũ, super quod fundatur relatio vnionis: est autem illud ens absolutum nõ persona filij Dei sola, nõ hæc natura humana sola, sed filium Dei esse hominem: quoniã nec persona diuina, nec hæc natura humana fit per assumptionem, quamuis fuerit simul facta cum assumptione. Sed filium Dei esse hominem fit per assumptionem: & ita fit q̃ est primò esse quod per assumptionem fit, & ad quod assumptio primò tendit: nã cui siquisuit enim filius Dei per assumptionem esse hominem: quod est esse in genere substantiæ, & non in genere relationis aut cuiusuis respectus. Et ad hoc esse per se primo Incarnationem ordinari, patet ex Symbolo fidei, dum dicitur de filio Dei, Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Hinc enim clarè patet, quòd tam actio quã passio, quæ in Incarnatione intervenit, ad hoc per se primo ordinata & terminata est, quòd filius Dei factus sit homo proculdubio non relatiuè, sed subsistantialiter: alioqui non esset homo: non enim est verè homo qui nõ est subsistantialiter homo: quum esse hominem sit esse subsistãtiam animatam sensibilẽ rationalem, & nõ sit relatiuè tãtùm se habere ad subsistantiã animatam sensibilem rationalem. Et quia constat præsupposito hoc esse absoluto, relationẽ vnionis fundari super hoc esse, ideo dicendum est, quòd ad relatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem vnionis in hoc mysterio, nulla actio aut passio, nulla mutatio per se primò terminatur, vt Autor expresse dicit in 3. sent. dist. 2. q. 2. ar. 2. q. 3. sed est vera relatio, more aliarum relationum, non producta per ipsam, iuxta doctrinam 5. Physi. sed coniungens ex nouo esse absoluto facto ex assumptione. Vnde negatur relationem vnionis habere fundamentum absolutum, ita quòd per Incarnationé nullum ens absolutum factum est, & cum hoc dicere quòd filius Dei est factus homo, & est vere homo secundum rem, est ignorare propriam vocem & cõsiteri fidem verbis solis, quòd Deus est homo subsistantialiter, cum Nestorio autem cõsentire secũdum rem, quod Deus est homo accidentaliter, & secundum esse relativum. Est & amplecti secundum verba Decretalem, damnãrem dicentes Christum secundum quòd homo, non esse aliquid, & refutare eum secũdum rem: quia si solum esse relativum fit de nouo in mysterio Incarnationis, filius Dei, secundum quod homo, non aliquid, sed ad aliquid est.

3. dist. 5. q. 1. art. 1. q. 1. Et contra 4. 41.

¶ Vt autem negantium vnionis relationem habere nouum esse absolutum factum per Incarnationem pro fundamento, & similiter assumptionem terminari ad nouum esse absolutum substantiæ, scilicet filium Dei esse hominem, error commicatur, ex fundamentis eorum in philosophia monstratur. Manifestum siquidem est, quòd si albedo & subiectum seorsum præexistent, & similiter panis, & quantitas, & similiter materia & corpus, & postea vniantur, relatio vnionis inter ea super nouo esse absoluto consurgeret: cuius oppositum ab aduersariis assumitur ad propositum. Nec hoc, quod dicimus, egei probatione, sed manifestatione: cõstat enim quod subiectum in primo exemplo acquireret de nouo esse album, & in secundo esse quantum, & in tertio esse vnum: nec potest inficiari quin quodlibet horum esse sit & est ab obiecto, & de nouo per actionem vnitiuam factum. Patet igitur quòd relatio vnionis est vere relatio de genere relationis, conueniens cum illis in modo essendi & fiendi. Ex his patet solutio omnium obiectorum.

¶ Etsi contra prædictam sententiam afferantur duæ rationes Scoti ibidem contra absolutum fundans relationem vnionis. Primo: quia illud absolutum necessario esse vnitum verbo, scilicet est: nulla enim videtur talis entitas in creatura. Secundo, quia talis entitas aut esset substantialis aut accidentalis non accidentalis, vt patet ex hac substantialis, quia esset eadem materiæ aut formæ aut compositæ subsistentiæ. Sed qui, quid est idem alicui substantiæ, manet manente illa, natura igitur assumpta, si dimitteretur a verbo, retineret illud: ac per hoc esset fundamentum vnionis absque vnione. Respondendum ex dictis est quod, vt dicitur 7 Meta. non sit sphæra, non sit æs: sed sit sphæra ænea: & similiter in proposito non sit filius Dei, non sit humana natura: sed sit filius Dei homo. Et similiter sicut si albedo & Sortes vnirentur, acquireret de nouo Sortes esse album: & si postea separarentur, tam Sorte, quàm albedine seorsum consertis, amitteret Sortes esse album: ita quòd licet non corrumperetur albedo, corrumperetur tamen esse album, sicut in vnione non generaretur albedo, sed esse album. Esse enim album significat esse absolutum in compositione consistens, quod generatur & corrumpitur per vnionem & separationem. Et similiter si corpus & anima separatim existentia vnirentur, acquireret corpus esse vnum: & si postea separarentur, vtroque seorsum conseruato, amitteret corpus esse vnum, quod est esse substantiale in compositione consistens. Ita in proposito: quia filius Dei acquisiuit per assumptionem esse hominem: proportionaliter loquendo si separaretur natura humana a Filio, amitteret filius Dei esse hominem, quod acquisierat: quod constat esse absolutum ens substantiale in compositione consistens. Et loquor non de compositione animæ, & corporis, quam esse præsupponit, sed de compositione naturæ & suppositi, in qua consistit esse hominem. oportet enim aliquem hominem esse hominem: & impossibile est etiam fingere esse hominem in rerum natura, nisi aliquem hominé. Ita igitur, quantum ad propositum spectat, se habet esse hominé ad filium Dei, qui vere est homo, sicut se habet esse viuum ad corpus: seu esse album ad subiectũ & similiter ita se habet natura humana ad eundem Dei filium, sicut anima ad corpus & albedo ad subiectum. Et propterea, vt iam dictũ est, quemadmodum generatur ex vnione, & corrumpitur ex separatione non albedo nec subiectum, sed esse album, & similiter non anima nec corpus, sed esse animatum, & esse viuum: ita ex vi assumptionis non fit filius Dei, non fit natura humana, sed fit esse hominem non in communi, sed hunc: & similiter si separaretur natura humana, corrumperetur non natura humana, sed esse hominem hunc. Nam si sibi reliqueretur natura humana, non esset dem homo, sed alius homo fieret, qui in natura illa esset: non enim Christus subsisteret in illa natura, sed alius homo. Vnde si verbaliter etiam desideras respõdere, habes quòd esse hominem, sit illa entitas absoluta, quæ fundat relationé vnionis in mysterio Incarnationis, & quòd illa vnitas, scilicet est, necessario est vnitas Verbo. Impossibile est siquidem intelligi idem esse hominé separatũ a verbo quamuis possit inueniri eadé natura humana separata a Verbo: quoniam esse hominé, numeratur ad numerationé individuorũ hominis. Si enim natura humana separaretur a Verbo, eo ipso quod fieret, & esset alius homo, esset aliud numero esse hominé, quo ille alius esset homo, & aliud quo nos, verbum Dei est homo: quoniam, vt iam dictũ est, esse hominem in compositione naturæ & suppositi cõsistit, ac per hoc variato supposito, variabitur numeraliter. Sicut si albedo migraret de subiecto in subiectum, esset aliud & aliud numero esse album: iuxta numerũ subiectorum: & similiter si anima migraret de corpore in corpus, esset aliud, & aliud numero esse viuum, iuxta numerationé corporũ eadem ratione: quia in cõpositione hæc omnia consistunt, & diuersitas numeralis diuersitatem subiectorum seu suppositorum comitatur. Et sic patet, quod est aliqua entitas absoluta, quæ quodammodo est in natura creata, scilicet humana natura Christi, scilicet esse hominẽ: quæ si esset eadé numero, necessario esset vnita personæ diuinæ.

¶ Ad secundam autem obiectionem dicitur, quod illa entitas est substantialis, & identificatur substantiæ compositæ, hoc est huic homini: nõ autem huic naturæ humanę. Et ideo si hæc natura assumpta dimitteretur, nõ remaneret relatio vnionis: quia nec remaneret hic homo idé numero. Et sicut stat, quòd remaneret hæc eadem numero natura humana, & nõ remaneret idem hic homo, sed esset alius numero homo, alia numero substantia composita, de prima substantia, non de qualitate loquẽdo sita stat, quòd natura assumpta potest dimitti non remanente eodem hoc homine. Imò implicat cõtradictoria remanere eundem hunc hominé, & naturam assumptam dimitti: quia tunc in natura dimissa subsisteret alius homo, & non Christus, & subsisteret Christus, & non alius homo. Et error processus Scotici est ex eo, quòd substantia composita est duplex, scilicet natura, & individuum: scilicet hęc humanitas & hic homo. Nec oportet illud, qđ est idem substantiæ compositæ, hoc est, huic homini, esse idem huic humanitati: & ideo non oportet remanente humanitate hac, si dimitteretur, remanere id quod est idem huic homini: quale est esse hominem inuentum in hoc homine, qui est Christus. Et hæc dicta sunt loquendo de termino Assumptionis secundum rem, hoc est, actionis & passionis intellectæ per nomen assumptionis: nam loquendo de termino assumptionis, vt importatur in vocabulo assumendi, remitto te ad literam, quòd natura humana est vt terminus a quo, & persona diuina est vt terminus ad quem. Quæ ideo pro nonitiis dicerim, vt non putent doctrinam datam a verbis Autoris discrepare: sed attendant quòd secundum varias considerationes varię assignari potest terminus. Nos autem ad rem spectamus, vt actioni reali & effectui tam excellenti suum proprium ac primò terminum in re realem assignaremus. Et licet non manifestauerimus quomodo quod dictum est, sit manifestauimus tamen ex fide doctrina, quòd ita est. Et hoc sufficere debet in tanto mysterio, quod vt Aug. dicit, si rationem haberet, non esset admirabile: & si exemplum haberet, non esset singulare. Et ideo cauté exempla accipienda sunt, vt scilicet vtcunque percipiamus mysterij altitudinem, nec metiamur illud viribus ingenioli humani.

ARTICVLVS IX.

¶ Verùm vnio duarum naturarum in Christo sit maxima vnionum.

AD nonũ sic proceditur. Videtur quòd vnio duarum naturarum in Christo non sit maxima vnionũ. Vnitũ enim deficit in ratione vnitatis ab eo qđ est vnum: eo q̃ vnitũ dicitur per participationem, vnũ autẽ per essentiã. Sed in rebus creatis aliquid dicitur simpliciter esse vnũ: sicut præcipuè patet de vnitate ipsa, quæ est principium numeri. Ergo huiusmodi vnio de qua loquimur, nõ importat maximã vnitatẽ.

¶ 2 Præterea, Quantò ea, quæ vniuntur, magis distant, tantò minor est vnio. Sed ea quæ secundum hanc vnionem vniuntur, maximè distant, scilicet natura diuina & humana: distant enim in infinitum, Ergo huiusmodi est minima vnio.

¶ 3 Præterea, Per vnionẽ fit aliquid vnũ. Sed ex vnione animæ & corporis in nobis fit aliquid vnum in persona & natura, ex vnione autẽ diuinæ & humanæ naturæ fit aliquid vnũ solum in persona. Ergo maior est vnio animæ ad corpus, q̃ diuinæ naturæ ad humanam. Et sic vnio, de qua loquitur, non importat maximam vnitatem.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit primo de Trinit. * quòd homo potius est in filio Dei, quàm Filius in Patre. Filius autem in Patre per vnitatem essentiæ, homo verò est in Filio per vnionem Incarnationis. Ergo maior est vnio incarnationis, quàm vnitas diuinæ essentiæ, quę tamen est maxima vnionum. Et sic per consequens vnio Incarnationis importat maximam vnitatem. Cap. 10.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnio importat coniunctionem aliquorum in aliquo vno. Potest ergo vnio Incarnationis dupliciter accipi. Vno modo, ex parte eorũ, quæ coniungũtur. Alio modo, ex parte eius in quo coniunguntur. Et ex hac parte huiusmodi vnio habet præeminentiã inter alias vniones: nã vnitas personæ diuinæ, in qua vniũtur duæ naturæ, est maxima. Nõ autem habet præeminentiam ex parte eorum, quæ coniunguntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ vnitas diuinæ personæ est maior, q̃ vnitas numeralis, quæ scilicet est principium numeri. Nã vnitas diuinæ personæ est vnitas increata, per se subsistens, non recepta in aliquo per participationẽ. Est etiam in se cõplera, habẽs in se quicquid pertinet ad rationẽ vnitatis: & ideo nõ competit sibi ratio partis, sicut vnitati numerali, quæ est pars numeri, & quæ participatur in rebus numeratis. Et ideo quãtũ ad hoc, vnio incarnationis præeminet vnitati numerali, ratione scilicet vnitatis diuinæ psonæ, nõ aũt ratione naturę humanę, quę nõ est ipsa vnitas diuinæ p̃sonæ, sed est ei vnita.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd ratio illa procedit ex parte coniunctorum: non autẽ ex parte personæ, in qua est facta vnio.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ vnitas diuinæ personæ est maior vnitas, quàm vnitas & personæ & naturæ in nobis. Et ideo vnio Incarnationis est maior, quàm vnio animæ & corporis in nobis.

¶ Quia verò illud quod in contrariũ obiicitur, falsum supponit, scilicet q̃ maior sit vnio Incarnationis q̃ vnitas personarũ diuinarũ in essentia: dicendũ est ad autoritatem Aug. * q̃ humana natura non est magis in filio Dei, quã filius Dei in Patre, sed multò minus. Sed ipse homo quantum ad aliquid est in filio magis quàm filius in Patre: inquantũ scilicet idé supponitur in eius, in quo vniuntur: quia vnitas diuinæ personæ, in qua vniuntur, est maxima. Et similiter non solùm vnitas naturarum diuinæ & humanæ esset maxima: sed etiam vnio accidẽtium Christi, puta visus & auditus, esse albi & cisti, esset maxima ex parte eius, in quo vniuntur: quia vniuntur in persona diuina, cuius vnitas est maxima: hoc enim non est salnare vnionem Incarnationis esse maximam, nisi abusiuè: vt patet. Et multiplicatur dubium ex Durando in 3. dist. tertij sentẽt. quæst. prima, dicente vnionem Incarnationis esse maximam, quãtum ad dignitatem, & non quãtum ad intrinsecam rationẽ vnionis. Et hoc secundum probat: quia illa vnio est, quantum ad rationem vnionis, maxima, cuius extrema magis & intimius efficiunt, vel efficiuntur vnum, sed extrema multarum vnionum, & non Incarnationis sunt talia: ergo. Maior probatur: quia vnione vt sic, aliqua sunt vnum: ratio autem vnius est ratio indiuisi. Minor verò: quia materia & forma constituunt vnum per essentiam, & vnum est inseparabile ab alio manente consistentia: non sic autem constat esse extrema Incarnationis. Vnde glossat Durandus Bernard. quòd intelligitur de maxima vnione quantum ad dignitatem.

¶ Ad hanc quæstionem respondetur, quòd distinctio malè intelligitur: nam neutrũ distinctionis membrum accipiendum est secundum se: ita quòd quũ distinguitur, coniunctionem posse accipi ex parte extremorum vel ex parte termini, non intelligitur ex parte extremorum secundum se, & similiter non intelligitur ex parte termini secundum se: sed quemadmodum primum mẽbrum intelligitur ex parte extremorum inter se: ita

Posito in corp. Sed contra.

secundum intelligitur ex parte termini vt coniungentis. Et sic non deficit tertium membrum: sed tertium membrum est id quod distinguitur in primum & secundum. Nam coniunctio ipsa duorum in aliquo vno, distinguitur: quia accipi potest ex parte extremorum inter se, vel ex parte eius, in quo coniunguntur vt sic. Verbi gratia, coniunctio animæ & corporis in homine, potest dupliciter accipi: primo ex parte animę & corporis, non secundum se (sic enim valde distant) sed inter se: quia inter se iunguntur, vt actus substantialis & potẽtia. Alio modo ex parte eius, in quo iunguntur, quantum iunguntur in illo: puta inquantum sunt in vna natura composita, puta humanitate: vel inquantum sunt in vna persona, puta Sorte. Et hic est verus sensus distinctionis literæ. obiectiones autem procedunt contra alium sensum, quo fumuntur extrema, quæ iunguntur secundum se: & in quo iunguntur secundum se. Et ideo non est mirum si deficit, si deducit ad inconuenientia: & si non saluat intentum, nisi abusiuè.

¶ Ex his patet solutio secundi dubij. nam sensus literæ est, quòd naturæ diuinę & humanæ, quæ in mysterio Incarnationis vniuntur, cõiunctio, dupliciter potest accipi, vel ex parte naturarũ inter se: & sic per se nota relinquitur pars negatiua, sicut vere est per se nota: quia inter se nõ vniuntur, nisi sicut causa, & instrumentũ causæ: vbi constat nõ esse maximã vnionẽ. Vel ex parte eius, in quo vniuntur, hoc est ex parte personalis cõiunctionis, quã obtinet in vna persona diuina: hoc enim idem est ac dicere, ex parte personæ diuinæ, in qua cõiungũtur, vt sic, ac dicere ex parte personæ diuinæ, inquantum est persona vtriusque naturæ: hoc enim est accipere coniunctionẽ ex parte eius, in quo iungũtur vt sic, hoc est, formaliter loquẽdo. Quocirca, quis, vt patet ex prius dictis, vniuntur in persona diuina subsistantialiter & non accidẽtaliter, vt accidẽtia Christi, & vniuntur subsistantialiter, nõ vt partes (vt manus & caput sed vt totũ, vt natura ipsa: vt hæc humanitas vnitur Sorti: & vniũtur nõ solum subsistãtialiter absq; partium imperfectione, sed sic substantialiter vniuntur in vna simplicissima & indiuisibilissima ac incomponibili vnitate subsistãtiali personali cõmuni vtriq; naturę, vt superet merito omnẽ aliam vnionem quorumcunq; in alio vt sic. Ita quòd licet anima & corpus Sortis vniantur subsistãtialiter, & in vna natura humanitatis, & in vna persona Sortis: non tamẽ magis, sed pluribus modis vniũntur, quàm natura diuina & humana in Christo: quia vniuntur & in natura & in persona, istæ autem vniuntur tantum vno modo, scilicet in persona. Sed vnio hæc in isto vno modo est maior, quàm sit illa in vtroq; quia in mysterio Incarnationis vnitas communis extremis, secũdum quã proprissime & formaliter quantificatur coniunctio, in tertio est vnitas personalis simplicissima & incõponibilis & indiuisibilissima: ad quam constat, quòd nec vnitas personalis Sortis, nec vnitas essentialis humanitatis, nec ambæ simul accedunt: vt patet. Notanter autem dixi, vnionem in alio: dixi enim hoc ad præfetuandã doctrinam

hanc ab vnione aliquorum inter se: quoniam, vt in litera patet, non ex hac parte, sed solùm ex parte vnionis in aliquo vno vnio naturarum in Christo est se, scilicet personæ diuinæ & humanæ naturæ, sic etiam inuenitur maxima, & excedens omnes alias vniones propter dictam rationem. Et secundum quid excedit vnionem Trinitatis, vt dicitur in responsione ad vltimum ex Aug. quia homo potius est in Filio Dei, quã Filius in Patre: quia scilicet idem est suppositũ hominis & Filij Dei, non est autem idem suppositum Patris & Filij. Appellatur autem secundum quid maior hinc ista vnitas: quia homo importat vtcunque, naturam scilicet humanã & suppositum: & non quo ad naturam significatum, sed quo ad suppositũ tantum, est magis in Filio quàm Filius in Patre: meritò autem, q̃ secũdum aliquid sui est magis vnum, & secundum aliquid minus vnũ appellatur secundum quid, & non simpliciter magis vnum. Et per hæc patet expositio literæ totius articuli.

Infrà q. 6. art. 6. Et veri. q. 29. Et 3. di. 13. q. 3. art. 2. p. 2. q. 110 ar. 2. & 3. Art. 6.

¶ Ad Durandum autem dicitur quod extorquet Bernardi sententiam, & vilificat eam: de vnione enim, inquãtũ vnio, secundum ipsam rationem vnionis loquitur Bernardus, præponens vnionẽ Trinitatis: quæ non esset præponenda quoad dignitatem quia tota Trinitas nõ est dignior persona filij. formaliter igitur Bernardus, formaliter & Autor loquitur, formaliter & nos intelligimus, atque saluamus, vnionem Incarnationis esse post vnitatẽ Trinitatis maximã simpliciter. Et quum dicitur, Illa sunt magis vnum, quorum extrema magis & intimius constituunt vnum, dicitur, quòd ad idẽdum est huic propositioni, vel sunt vnum inter se, vel in tertio: alioquin negetur, quia voluntaria est. Nam ex intrinseca ratione vnionis & vnius nihil aliud habetur, quàm quod vnita aut sunt aut sunt vnum, hoc est indiuisa inter se vel in tertio: personæ enim diuinę nõ sunt, sed sunt vnũ in tertio, hoc est in diuina essentia. Et similiter in proposito duæ naturæ sunt vnum in persona diuina, & natura humana est vna personaliter cum persona diuina. Et sic negatur Minor, scilicet quòd materia & forma magis, & intimius sint vnum in essentia humanitatis non enim est minus vnum, vnum in persona substantialiter & simplicissima, quàm vnum in substantia & persona composita. Et quum probatur ex inseparabilitate, respondetur quòd etiam hic non potest fieri separatio, salua consistentia omnium extremorum: quoniam si humana natura separetur a verbo, nõ esset idem, sed alius homo: & similiter persona diuina amitteret esse hominem. Constat autem quòd tam esse hominẽ, est esse substãtiale, quàm esse alium hominẽ, est esse aliam substantiam. Et si hæc apparẽt mirabilia & incomprehensibilia nobis, nõ propterea sunt reiicienda, sed credenda & veneranda.

3. dist. 5. q. 3. ar. 1. p. 2. q. 110. ar. 1.

ARTICVLVS X.

¶ Verùm vnio duarum naturarum in Christo sit facta per gratiam.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd vnio incarnationis non sit facta per gratiam. Gratia enim est accidens quoddã: vt in Secunda parte habitum est. * Sed humanæ naturæ vnio ad diuinam, non est facta per accidens, vt suprà ostensum est. * Ergo videtur quòd vnio Incarnationis non sit facta per gratiam.

¶ 2 Præterea, Gratiæ subiectũ est anima. Sed sicut dicitur Colos. 2. in Christo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter: ergo videtur quòd illa vnio non sit facta per gratiam.

¶ 3 Præterea, Quilibet Sãctus Deo vnitur per gratiam. Si igitur vnio Incarnationis fuit per gratiam, videtur quòd non aliter dicatur Christus esse Deus, quàm alij Sancti homines.

¶ SED contra est quòd August. dicit in lib. 2. de Prædest. Sãctorum, * ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed homo ille factus est Christus per vnionem ad diuinam naturam. Ergo vnio illa fuit per gratiam.

Cap. 15.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secũda parte dictum est, * gratia dupliciter dicit. Vno modo voluntas Dei gratis aliq̃d dãtis. Alio modo ipsũ gratuitũ donũ Dei. Indiget aũt humana natura hoc quod dico homo, prout sumitur pro Christo, & in hoc quod dico, filius Dei: non autem est idem suppositum Patris & Filij.

2. 2. q. 10. art. 12.

¶ Prima igitur cõclusio est sumendo gratiam pro gratuita Dei voluntate: vnio Incarnationis facta est per gratiam, sicut & vnio sanctorum ad Deum per cognitionem & amorem. Probatur: quia ad hoc quòd natura humana eleuetur in Deum siue per esse personæ, siue per operationem, eget Dei voluntate gratuita: quia vtrumque est supra facultatẽ naturæ fuæ. Secunda conclusio est sumendo gratiã pro gratuito Dei dono, hoc est gratia habituali: vnio incarnationis non est facta per gratiam, vnio verò Sanctorum ad Deũ fit per gratiã. Probatur

3. dist. 13. q. 1. ar. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia in communi loquendo formaliter ad perfectionẽ operationis requiritur quòd potẽtia sit perfecta per habitum: ad hoc autẽ & quod natura sit in suo supposito, non exigitur habitus alicuis. Differentia autem inter has duas vniones in hoc consistit, quod vnio Sanctorum ad Deum est per eleuationẽ ad operationes cognitionis & amoris: vnio autẽ Christi est per eleuationem naturæ humanæ ad esse personale filij Dei: nulla ergo gratia hic mediat, sed ibi.

¶ Vbi nota primò, quòd hinc habes apud Autorem, eodem se habere modo naturam humanã Christi ad personam filij Dei, sicut se habet ad personam propriã, & sicut se habet natura Sortis nam hinc habes, q̃ ex eo quod formaliter loquendo inter naturã & proprium suppositũ nullus exigitur habit⁹: ideo inter naturam humanã & personam filij Dei in Christo nullus exigitur habitus: fundatur enim hic processus super illa proportionalitate, vt patet. Nota secundò quòd gratiæ habitualis in proposito nomen nõ restrin gitur ad gratiam, quæ ponitur in essentia animæ, vt distinguitur à charitate & aliis habitibus infusis: sed communiter sumitur vt comprehẽdit sub se quemcunque infusum habitum. Et hoc habes in litera ex eo, q̃ habitus ad perfectionem operationis requisitus, in potentia operativa ponitur: quod non verificatur de gratia restricta ad habitum in essentia, vt patet.

8.di.4.q 3.ar.2. & q. 2. Et col. 2.l. 2. col.3.

¶ Tertia cõclusio est, fumendo gratiam pro gratuito Dei dono, quicquid sit illud, Vnio incarnationis est gratia. probatur: quia est donũ Dei concessum humanitati Christi nullis præcedentibus meritis.

¶ Vbi nota primò, quòd hoc modo loquendo de gratia, ipsa vnio appellatur gratia modaliter: quia scilicet gratuitè facta est, scilicet absq; vllo merito: & hinc fit vt in Christo ponatur vltra habitualem gratiam, gratia vnionis, quæ est ipsa vnio gratuito concessa. Nota secundo quòd eadẽ Autor loquitur, non dixit, quòd hoc modo fumendo gratiã, vnio sit facta per gratiam, sicut dixit in præcedentibus cõclusionibus, & sicut quæritum est in titulo articuli: sed dixit quòd ipsa vnio est gratia. Et ratio est: quia ly per denotat causalitatem gratiæ super vnionem, eiusdem autem ad seipsum non est causalitas.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, nota ex supra dictis in art. 7. eiusdem q. quod cõiunctio humanæ naturæ cũ persona filij Dei (quæ nihil aliud est, quã virtuque indiuiso in esse per sonali ipsius filij Dei) potest dupliciter accipi, scilicet vel secundum illam entitatẽ positiuã, quæ est illud esse perio- 1. Et Ro. nale illius naturæ creatæ, vel secundum mutatione & relationem, quæ 2. fi. Et vnitur, & vnita relatiuè dicitur humana natura Heb. 1. l. 4. col. 3. personæ illi: nullum simpliciter, & in mysterio incarnationis. Quum enim natura humana in Christo assumatur ad esse personale Dei, Idem est ordo naturæ humanæ Christi ad personam filij Dei, qui est naturæ humanæ Sortis, ad personam Sortis. Et ideo sicut natura Sortis prius natura personatur per Sortẽ, quã operetur natum quia esse personale, vtpote substantiale, est prius, quam operatio natum quia primus terminus vt quod generationes, est ipse Sortes, & deinde natum ordine consequuntur operationes etiam naturalissimæ, vt si sol fieret, primò fieret suppositum solis, & deinde luceret, quãuis in eodẽ instanti. Ita prius natura humanitas Christi personatur per verbũ Dei, quàm operetur propter vtramq; dictã rationem: quia scilicet personari spectat ad esse subsistentiale (confert enim subsistere, quod primæ subsistentiæ solius est) & quia primus terminus generationis Christi, vt quod fuit persona filij Dei, dicente Angelo, Quod ex te nascetur sanctum vocabitur (procul dubio cũ rei veritate) filius Dei. Non potest ergo poni, quòd anima Christi prius natura, quàm vniretur, intelligeret aut amaret.

Infra q. 7. art. 13. 2. & q. 34 art. 3. 2. Et 3. dist. 4. q. 3. ar. 2. q. 1. art. 1.

Artic. 2. huius q.

¶ Secunda conclusio est: Nulla opera cuiuscunque alterius hominis potuerũt esse meritoria huius vnionis ex cõdigno. Probatur tripliciter. Primò, quia vnio ista superat vnionem beatitudinis, quæ propriè cadit sub merito. Secundò, quia vnio ista est principiũ gratiæ, quæ non potest cadere sub merito. Tertiò, quia vnio ista est reformatiua totius humanæ naturæ, cuius totius bonum constat non posse à singulari puro homine causari.

¶ Tertia conclusio est: Sancti Patres meruerunt Incarnationem de congruo, desiderando & petendo. Probatur: quia congruum est, Deum exaudire sibi obedientes. Et hoc etiam modo exponi potest, quòd beata Virgo meruit Christum portare, scilicet merito congrui.

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum duodecimum.

IN titulo articuli duodecimi nota quòd ideo in titulo apponitur ly hominis: ita quòd non quæritur, vtrum gratia vnionis sit Christo naturalis: sed an sit naturalis Christo homini, vt denotatur, q̃ difficultas huius dubij ex parte eius quod est esse hominẽ, se tenet. Non enim est quæstio de Christo, secundò quòd Deus: sed secundum quòd est homo, an gratia vnionis sit illi naturalis.

¶ In corpore art. duo fiũt: primò ponitur vna distinctio de ly naturalis: secundò respondetur quæsito tripliciter. Distinctio est secundum naturale dupliciter, vel quòd caulatur ex principiis essentialibus rei: sicut passio ex principiis subiecti, sicut moueri deorsum ex principiis corporis grauis, vel quòd ab ipsa natiuitate habetur. Probatur primò distinctio: quia natura dicitur dupliciter. 1. Met. scilicet de essentia & de natiuitate. Probatur secundò secundum mẽbrum autoritate duplici sacræ Scripturæ.

¶ Nota hic quod secundum membrũ, scilicet naturale à natiuitate, dupliciter intelligi potest. vno modo, vt denotetur sola coæuitas, quia scilicet incœperit simul tẽpore: sicut de cæco à natiuitate dicimus, quia cæcitas simul incepit cũ homine, qui est cæcus. Alio modo, vt denotetur non sola cõduratio, sed etiam causalitas, ità quòd ex vi natiuitatis habeat illud: sicut dicimus, quòd foetus dimidus in materia, &c. iste fortius est foetum digitum. In proposito intelligitur secundum membrum vtroq; modo: & ad secundum membrũ spectat autoritas Apostoli. Eramus natura filij iræ: quoniam ex vi natiuitatis nostræ per propagationẽ ex Adam sumus filij iræ, dum ex vi natiuitatis nostræ in vtero inficimur peccato originali. Ad primum autem modũ spectat autoritas Sapientiæ: quoniam Chananæj, de quibus loquitur, non ex vi natiuitatis contrahebant peccata parentum: sed malitia illorum ita cito incipiebat, vt dicatur in vtero incepisse, iuxta consuetum modum loquendi sermoni emphatico. Cap. 40. to. 3.

¶ Prima conclusio est: Gratia siue vnionis, siue habitualis non est naturalis Christo, vt causata ex principiis humanæ naturæ. Secunda conclusio est: Gratia vtraque potest dici naturalis Christo, quasi prouenies ex natura diuina Christi in naturam humanã eiusdem. Tertia conclusio est: Gratia vtraque est naturalis Christo, sumendo naturale à natiuitate. Probatur in primo sensu: hoc est secundum coæuitatem: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuinæ personæ vnita, & hoc quo ad gratiam vnionis: & anima eius fuit munere gratiæ repleta, & hoc quo ad gratiam habitualem. In secundo autem sensu, hoc est ex vi natiuitatis, probatur in responsione ad tertium ex proprietate natiuitatis Christi: quia sic conceptus est ex Spiritu sancto vt esset idem naturalis filius Dei & hominis testante hanc natiuitatis vim Angelo dicente, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: idcirco dum subdit, Ideòque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Illa enim causalis, Ideòque & quod nascetur ex te, erit filius Dei, manifestat ad hoc esse ordinatam actionem Spiritui sancto, vt ex vitalis natiuitatis natum esset filius Dei: quod in ipsa gratia vnionis consistit. Gratia autem habitualis, vt in proprio tractatu patebit, est in Christo velut proprietas, consequens gratiam vnionis, sicut splendor solem.

¶ Nota hic tria primò, quòd quamuis in litera diuisæ sint explanationes & probationes tertiæ conclusionis secundum duos assignatos in secundo membro sensus: quia tamen veri sunt, in litera ponuntur, & breuius vniti clarent nouitis: ideo adunaui dicta in responsione ad tertium, & iunxi corpori articuli. Secundò quòd Autor plus donauit, quàm promisit, dum quæsiuit de gratia vnionis, & respondit de gratia vnionis & habituali. Tertiò, quòd dum in secunda conclusione dicitur, quòd gratia Christi potest dici naturalis ex diuina natura, Autor cauté apposuit duo vocabula: primò, potest dici: secundò, quasi prouenies. Est siquidem considerandum, quòd ad hoc, vt aliquid dicatur propriè naturale à natura pro essentia, duo concurrunt: primum est causalitas: secundum modus causandi. oportet enim vt causetur à natura, & quòd naturali modo non liberè causetur à natura: sic enim passio à principiis naturæ: sic ferri sursum à leuitate causatur, sic naturale distinguitur contra liberum. In proposito autem, quia omnis causalitas Dei, ad extra est libera, & nulla est naturalis: ideo gratia in Christo ex diuina natura causata deficit à naturali in modo quo fit: & potest dici naturalis, quo ad primum, quia ex diuina causatur natura, Quo ad secundum verò potest dici naturalis non formaliter: quia in veritate non naturaliter, sed liberè causatur, sed quasi virtualiter seu conditionaliter: hoc est, quia si diuinæ naturæ cõpeteret ad extra, vterque modus causandi, scilicet naturaliter vel liberè, vtraque gratia in Christo naturaliter causaretur: quia gratia vnionis spectat ad esse personale ipsius diuinæ naturę, ac per hoc ad causalitatem naturalem pertineret, si ibi inueniretur: gratia verò habitualis in Christo spectaret ad proprietatem humanæ naturæ iunctæ iam secundum esse diuinæ naturæ. Et propterea Autor dixit, Dici potest naturalis quasi prouenies, significans per hoc quasi naturalem modum, quo gratia in Christo fieri dici potest: quamuis in veritate non sit modus naturalis. hoc autem singulariter de gratia Christi dici potest: quia reliquis hominibus & etiam Angelis constat, quod non solùm dat, sed daret Deus gratiam suam prout vult: vtpote non communicans suum esse personale, nec iunctus sibi secundum esse influens.

Fiat misericordia tua sup nos, quẽadmodũ, &c. dicit gl.* Hic insinuatur desideriũ Prophetæ de Incarnatione, & meritũ impletiõis. Ergo icarnatio cadit sub merito.

¶ 2 Præterea, Quicũq; meretur aliquid, meretur illud, sine quo illud haberi non potest. Sed antiqui Patres merebantur vitam æternam, ad quam peruenire non poterant nisi per Incarnationem. dicit enim Greg. in libr. 13. mor.* Hi qui ante Christi aduentum in hunc mundũ venerunt, quãtamlibet iustitię virtutẽ haberent, ex corporibus educti, in sinũ cælestis patriæ statim recipi nullo modo poterant: quia nõdum ille venerat, qui iustorum animas in perpetua sede collocaret. Ergo videtur, quòd meruerint Incarnationem.

¶ 3 Præterea, De beata Virgine cantatur,* q̃ Dominum omniũ meruit portare. Quod quidem factum est per Incarnationem. Ergo Incarnatio cadit sub merito.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Prædest. Sanct.* Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis inuenerit, ipse in nobis præcedẽtia merita multiplicatæ regenerationis inquirat. Sed nulla merita præcesserũt regenerationẽ nostrã: secundũ illud Ti. 3. Nõ ex operibus iustitię, quę fecimus nos, sed secundum suã misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Ergo nec illam Christi generationem aliqua merita præcesserunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quantum ad ipsum Christum, manifestum est ex præmissis,* quòd nulla eius merita potuerunt præcedere vnionem. Nõ enim ponimus quòd antè fuerit purus homo, & postea per meritũ bonæ vitæ obtinuerit esse filius Dei, sicut posuit Photinus: sed ponimus quòd à principio suæ cõceptionis ille homo vere fuerit filius Dei, vtpote non habens aliam hypostasim, quã Filij Dei: secundum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et ideo omnis operatio illius hominis subsecuta est vnionem. Ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis.

¶ Sed neq; etiã opera alterius cuiuscunque hominis potuerũt esse meritoria huius vnionis ex condigno. Primò quidem: quia opera meritoria hominis proprie ordinantur ad beatitudinẽ, quæ est virtutis præmium, & cõsistit in plena Dei fruitione. Vnio autem Incarnationis cum sit in esse personali, transcendit vnionem beatę mẽtis ad Deum, quæ est per actũ fruentis. Et ideo non potest cadere sub merito.

¶ Secundò, quia gratia non potest cadere sub merito: quia est merendi principium. Vnde multò minus incarnatio cadit sub merito, quæ est principium Gratiæ: secũdum illud Io. primo, Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

¶ Tertiò, quia incarnatio Christi est reformatiua totius humanæ naturæ. Et ideo nõ cadit sub merito alicuius hominis singularis: quia bonum alicuius puri hominis non potest esse causa boni totius naturæ.

Ex glo terim.

Cap. 20.

In effu eius di Mat.

Capit. 15 tom. 7.

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum undecimum.

IN titulo articuli 11. vide quòd in præcedenti & hoc, atque sequenti articulo quæstio est de causa vnionis. Et quoniam triplex illius causa assignatur, scilicet gratia, merita & natura, ideo expedito decimo articulo de gratia, in hoc 11. quæritur de meritis, an scilicet vnio hęc ex meritis fuerit: & demum in 12. quæritur an fit naturalis Christo, &c. hoc est, à natura.

Ar. 11

¶ In corpore articuli sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi opera fuerunt meritoria vnionis. Probatur: Ille homo, qui est Christus, à principio suæ conceptionis fuit filius Dei hypostatice: ergo omnis illius hominis operatio subiecquuta est vnioni: ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedẽs declaratur primò, & differentia inter sententiam fidei & hæresim Photini. Et probatur secundò autoritate Angeli Luc. primo. Cõsequentiæ autem relinquitur, vt per se notæ, & verè sic est: quoniam prima patet ex hoc ipso, q̃ omnis operatio cuiuscunq; hominis præsupponit illum hominem: oppositum enim non est intelligibile. Idẽ autem est dicere, quod omnis operatio Christi præsupponit vnionẽ, & dicere quòd præsupponit personam illius hominis: quoniam non nisi per vnionem habetur persona illius hominis: quoniã est ipsa persona filij Dei. Ex hoc igitur quod persona illius hominis est persona filij Dei per vnionẽ naturæ humanæ ad personã filij Dei, optimè & euidenter sequitur, quòd omnis operatio illius hominis præsupponit vnionẽ: quia præsupponit illum hominẽ. Secunda quoque patet ex hoc, quòd meritum præcedit fatsem naturæ ordine præmiũ: vt patet.

¶ Dubiũ hoc in loco nonnullũ occurrit: quia licet hinc habeatur, quòd omnis operatio illius hominis subsequuta est vnionem non tamẽ hinc habetur, quòd omnis operatio illius naturæ humanæ subsequuta est vnionem. Et diceret quispiam, quòd illa natura humana sicut secundũ se præsupponitur naturæ ordine vnioni (quia assumptio præsupponit quod assumitur) ita secundum aliquod opus eius, puta intelligere, & velle, quæ sunt instantanea: præsupponitur ordine naturæ assumptioni: & per illud velle informãtum claritate naturæ illa meruit assumi in eodem instanti temporis, & prius natura.

¶ Ad hoc dubium non oportet aliunde quã ex literæ fundamẽto respõdere: ita tamen vt non sit sermo de potentia diuina absolutè, quã dicitur quòd non potuit aliqua operatio præcedere vnionem, sed de potẽtia, quam ordo rerum habet simpliciter, & in mysterio incarnationis. Quum enim natura humana in Christo assumatur ad esse personale Dei, Idem est ordo naturæ humanæ Christi ad personam filij Dei, qui est naturæ humanæ Sortis, ad personam Sortis. Et ideo sicut natura Sortis prius natura personatur per Sortẽ, quã operetur natum quia esse personale, vtpote substantiale, est prius, quam operatio natum quia primus terminus vt quod generationes, est ipse Sortes, & deinde naturæ ordine consequuntur operationes etiam naturalissimæ, vt si sol fieret, primò fieret suppositum solis, & deinde luceret, quãuis in eodẽ instanti. Ita prius natura humanitas Christi personatur per verbũ Dei, quàm operetur propter vtramq; dictã rationem: quia scilicet personari spectat ad esse subsistentiale (confert enim subsistere, quod primæ subsistentiæ solius est) & quia primus terminus generationis Christi, vt quod fuit persona filij Dei, dicente Angelo, Quod ex te nascetur sanctum vocabitur (procul dubio cũ rei veritate) filius Dei. Non potest ergo poni, quòd anima Christi prius natura, quàm vniretur, intelligeret aut amaret.

¶ Secunda conclusio est: Nulla opera cuiuscunque alterius hominis potuerũt esse meritoria huius vnionis ex cõdigno. Probatur tripliciter. Primò, quia vnio ista superat vnionem beatitudinis, quæ propriè cadit sub merito. Secundò, quia vnio ista est principiũ gratiæ, quæ non potest cadere sub merito. Tertiò, quia vnio ista est reformatiua totius humanæ naturæ, cuius totius bonum constat non posse à singulari puro homine causari.

¶ Tertia conclusio est: Sancti Patres meruerunt Incarnationem de congruo, desiderando & petendo. Probatur: quia congruum est, Deum exaudire sibi obedientes. Et hoc etiam modo exponi potest, quòd beata Virgo meruit Christum portare, scilicet merito congrui.

¶ Ex congruo tamen meruerunt sancti Patres Incarnationem, desiderãdo & petendo: congruum enim erat vt Deus exaudiret eos, qui ei obediebant.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD secundum dicendum, quòd hoc est falsum, quòd sub merito cadit omne illud, sine quo præmiũ esse non potest: quædam enim sunt, quæ non solùm requiruntur ad præmium, sed etiam præexiguntur ad meritum, sicut diuina bonitas, & eius gratia, & ipsa hominis natura. Et similiter Incarnationis mysterium est principium merendi: quia de plenitudine Christi omnes accepimus, vt dicitur Ioan. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beata Virgo dicitur meruisse portare Dominũ omnium: non quia meruerit ipsum incarnari. Sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis & sanctitatis gradum, vt cõgruè posset esse mater Dei.

ARTICVLVS XII.

¶ Verum gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ gratia vnionis nõ fuerit homini Christo naturalis: Vnio enim incarnationis non est facta in natura, sed in persona: vt dictum est:* sed vnũquodque denominatur à termino. Ergo gratia illa magis debet dici personalis, quàm naturalis.

¶ 2 Præterea, Gratia diuiditur contra naturã: sicut gratuita, quæ sunt à Deo distinguunt cõtra naturalia, quæ sunt à principio intrinseco. Sed eorũ, quę ex opposito diuiduntur, vnũ nõ denominatur ab alio. Ergo gratia Christi non est ei naturalis.

¶ 3 Præterea, Naturale dicitur quod est secundũ naturã. Sed gratia Vnionis non est naturalis Christo secundũ naturã diuinã (quia sic conueniret aliis personis) nec etiã naturalis est ei secundũ naturã humanã: quia sic cõueniret omnibus hominib⁹, quia qui sunt eiusdem naturæ cum ipso. Igitur videtur, quòd nullo modo gratia Vnionis sit Christo naturalis.

¶ SED contra est quod Aug. dicit in Enchir.* In humanæ naturæ susceptione fit quodãmodo ipsa gratia illi homini naturalis, qua nullũ possit admittere peccatũ.

¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ secundũ Philosophum in quinto Metaphy. natura vno modo dicitur ipsa natiuitas, alio modo essentia rei. Vnde naturale potest aliquid dici dupliciter. Vno modo quòd est tãtũ ex principiis essentialib⁹ rei. sicut igni naturale est sursum ferri. Alio modo dicitur esse homini naturale, quod ab ipsa natiuitate habet: secundũ illud Ephes. 2. Eramus natura filij iræ. Et Sap. 12. Nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorũ.

¶ Gratia igitur siue Vnionis, siue habitualis, non potest dici naturalis, quasi causata ex principiis humanæ naturæ in Christo: quamuis possit dici naturalis, quasi prouenies in naturam humanam Christi, causante diuina natura ipsius.

¶ Dicitur autẽ naturalis vtraque gratia in Christo, inquãtũ eã à natiuitate habuit: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuinæ personæ vnita, & anima eius fuit munere gratiæ repleta.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd licet Vnio non fit facta in natura, est tamen causata ex virtute diuinæ naturæ, quæ est verè natura Christi. Et etiã conuenit Christo à principio suæ natiuitatis.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd non secundum idẽ dicitur gratia & naturalis: sed gratia quidẽ dicitur, inquantũ non est ex merito: naturalis autem dicitur, inquantum est ex virtute diuinæ naturæ in humanitate Christi ab eius natiuitate.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ gratia Vnionis nõ est naturalis Christo secundũ humanã naturam, quasi ex principiis humanæ naturæ causata: & ideo nõ oportet quòd cõueniat omnibus hominibus. Est tamen filius Dei: quod in ipsa gratia vnionis consistit. Gratia autem habitualis, vt in proprio tractatu patebit, est in Christo velut proprietas, consequens gratiam vnionis, sicut splendor solem.

¶ Nota hic tria primò, quòd quamuis in litera diuisæ sint explanationes & probationes tertiæ conclusionis secundum duos assignatos in secundo membro sensus: quia tamen veri sunt, in litera ponuntur, & breuius vniti clarent nouitis: ideo adunaui dicta in responsione ad tertium, & iunxi corpori articuli. Secundò quòd Autor plus donauit, quàm promisit, dum quæsiuit de gratia vnionis, & respondit de gratia vnionis & habituali. Tertiò, quòd dum in secunda conclusione dicitur, quòd gratia Christi potest dici naturalis ex diuina natura, Autor cauté apposuit duo vocabula: primò, potest dici: secundò, quasi prouenies. Est siquidem considerandum, quòd ad hoc, vt aliquid dicatur propriè naturale à natura pro essentia, duo concurrunt: primum est causalitas: secundum modus causandi. oportet enim vt causetur à natura, & quòd naturali modo non liberè causetur à natura: sic enim passio à principiis naturæ: sic ferri sursum à leuitate causatur, sic naturale distinguitur contra liberum. In proposito autem, quia omnis causalitas Dei, ad extra est libera, & nulla est naturalis: ideo gratia in Christo ex diuina natura causata deficit à naturali in modo quo fit: & potest dici naturalis, quo ad primum, quia ex diuina causatur natura, Quo ad secundum verò potest dici naturalis non formaliter: quia in veritate non naturaliter, sed liberè causatur, sed quasi virtualiter seu conditionaliter: hoc est, quia si diuinæ naturæ cõpeteret ad extra, vterque modus causandi, scilicet naturaliter vel liberè, vtraque gratia in Christo naturaliter causaretur: quia gratia vnionis spectat ad esse personale ipsius diuinę naturę, ac per hoc ad causalitatem naturalem pertineret, si ibi inueniretur: gratia verò habitualis in Christo spectaret ad proprietatem humanæ naturæ iunctæ iam secundum esse diuinæ naturæ. Et propterea Autor dixit, Dici potest naturalis quasi prouenies, significans per hoc quasi naturalem modum, quo gratia in Christo fieri dici potest: quamuis in veritate non sit modus naturalis. hoc autem singulariter de gratia Christi dici potest: quia reliquis hominibus & etiam Angelis constat, quod non solùm dat, sed daret Deus gratiam suam prout vult: vtpote non communicans suum esse personale, nec iunctus sibi secundum esse influens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tertiæ Articulum primum.*

TItulus articuli primi Quæstionis tertiæ clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito: Personæ competit propriissimè assumere naturam. Probatur: Persona est principium & terminus assumptionis: ergo cui conuenit principium & terminus assumere, propriissimè assumet. Antecedés quo ad primam partem probatur: quia assumere est actio diuinam agere: autem proprie est personæ. Quo ad secundam verò: quia vnio facta est non in natura, sed in persona, vt patet ex suprà dictis. Consequentia autem probatur: quia in verbo Assumptionis importãtur tria, principium, actus & terminus: quoniam assumere dicitur quasi ad se sumere. Ex hoc namque quod assumere importat hæc tria, & hæc omnia competunt personæ, quia ipsa est principium & terminus actus talis, vt in antecedente dicitur, consequens manifestè est, quòd assumere propriissimè competat personæ.

¶ Vbi nota tria: primò, quòd exponendo assumere quasi ad se sumere, quia ly se est pronomen reciprocum, dupliciter seu bis denotat illud, pro quo stat contingit ad actionem illam: vno modo seu semel vt principium, & semel seu alio modo vt terminum. Et propterea Autor ex hoc quòd assumere dicitur quasi ad se sumere, dixit quòd importat principium & terminum actus: nisi enim ly se, vtrunque denotaret, non esset ad se sumere, sed esset sumere ad alium. Secundò, quòd in litera in conclusione additur ly propriissimè: quia, vt infrà patebit, non soli personæ conuenit assumere, sed soli personæ conuenit propriissimè. Tertiò, quòd hic est sermo de persona diuina vt sic non curando, vtrum sit vna sola persona diuina, vel plures, vtrum absoluta vel relatiua, cuius siquidem est propriè agere vt quod agit: & eius est terminare vnionem personalem, vt quod subsistit in vtraque natura.

¶ In responsione ad primum eiusdem primi articuli, aduerte quòd tam mirabilis est hæc Incarnationis coniunctio, vt cum hoc, quod fatemur Deum verè acquisiuisse esse hominem, quia verè factus est homo: quia tamen huiusmodi subsistentiale esse acquisiuit sine quacunque ipsius Dei mutatione, ac per hoc sine quacunque sui perfectione: ideo hic vere quoque dicitur, quòd nihil est per incarnationem additum Deo: & quòd non Deus, sed homo per Incarnationem perficitur. Et ad hoc tantum allatum esse exemplum de vnione adoptionis nostræ intelligendum est, quia sicut in vnione filiorum adoptiuorũ non additur aliquid Deo, sed quod diuinum est apponitur homini: ita proportionaliter in vnione naturalis Filij nihil apponitur Deo, sed Deus iungitur homini, vt homo perfectus fit, hoc est, vt homo sit Deus: quod infinitam perfectionem apponit naturæ humanæ.

¶ In responsione ad secundum, dubium occurrit circa incommunicabilitatem personæ, vt in litera describitur: scilicet penes hoc, quod nõ potest de pluribus suppositis prædicari. Videtur siquidem satis rudis huiusmodi assignatio incommunicabilitatis: quoniam talis incommunicabilitas conuenit cuilibet singulari creato: tam in genere accidentis, quàm in genere substantiæ: nam hoc album, & similiter hæc albedo, & hæc humanitas, non potest de pluribus suppositis prædicari: quia, vt in Anteprædicamentis dicitur, cuilibet singulari conuenit non dici de subiecto.

¶ Ad hoc dicitur, quod in Theologia non potuit forte breuius, clarius & formalius describi incommunicabilitas personæ, quàm descripta est in litera: quia apud Theologos omnis natura est communicabilis pluribus suppositis quamuis diuersimode, quia natura diuina communis est per identitatem Patri & Filio & Spiritui sancto. Et hæc natura creata potest esse communis per assumptionem (vt infrà patebit) Patri & Filio & Spiritui sancto: persona quoque communis est pluribus naturis, vt patet de persona Filij Dei subsistente in duabus naturis, diuina & humana: & de persona Sortis communi pluribus, accidentalibus tamen naturis, vt ea ratio dicitur. Restat ergo, vt propria incommunicabilitas personæ consistat in hoc quòd non possit esse communis pluribus suppositis, hoc est subiipsi & alteri suppósito, & hoc est quod in litera exprimitur per non posse prædicari de pluribus suppositis. Vnde doctrina est subtilissima: sed obiectio errat in hoc, quòd pro eodem accepit non prædicari de pluribus: de quo Aristot. loquitur in Anteprædicamentis: & non prædicari, de quo Autor in litera loquitur, quum hæc dicunt valde: quoniam non posse prædicari de pluribus suppositis de aliquo vel aliquibus, vt superius de inferiori, conuenit omni singulari, vt obiiciendo bene dicitur: sed non posse prædicari de pluribus suppositis, soli personæ conuenit: quia soli personæ repugnat. Nam & hæc humanitas, & quæ illi ineſt hæc albedo, potest de pluribus suppositis prædicari: vt patet, si à pluribus diuinis personis assumeretur.

¶ In eadem responsione ad secundum, dubium occurrit circa illud: hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum non accidentaliter, sed secundum subsistentiam, & de conclusione & de ratione eius. Duo siquidem hic dicuntur: primò affirmatur hæc conclusio, scilicet quòd sola diuina persona potest subsistere in duabus naturis. Secundò assignatur ratio istius conclusionis, infinitas diuinæ personæ. Vbi duæ quæstiones determinantur: prima est, an aliqua persona creata possit subsistere in duabus naturis. Asseritur siquidem hic pars negatiua, dum dicitur quod propterea est diuinæ personæ, vt fiat in ea concursus naturarum secundum subsistentiam. Secúda est, an hæc proprietas conueniat diuinæ personæ propter infinitatem ipsius: asseritur namque in litera pars affirmatiua. Et primam quidem q. Scot. in 3. sent. dist. 1. q. 4. disputat, & dubiam relinquit. Secundam autem ibidem tractans, oppositum tenet, arguitque dicens, Ista ratio non videtur concludere: quia Verbum non est infinitum secundum rationem personalitatis suæ, secundum quam subsistentiam est naturam assumptam. igitur non requiritur infinitas in illo supposito quod sic substantificat. Antecedens patet: quia tunc aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio.

¶ Ad horum euidentiã primò soluenda est obiectio Scoti: & exinde soliditas vtriusque dicti in litera monstranda. Ad obiectionem ergo Scoti negandũ est antecedens: quamuis posset distingui, dicendo quod Verbum esse infinitũ secũdũ rationẽ personalitatis suę potest dupliciter intelligi: scilicet radicaliter vel formaliter, & quod Verbũ est infinitum secundũ rationem deitatis radicaliter, quia ex deitate quicquid est in Deo, infinitatẽ habet, sed secundũ ina personalitatem est formaliter infinitũ: quoniã personalitas diuina non est constitutiua personæ

personæ nisi infinitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi, scilicet filiatio diuina, est formaliter subsistens, alioquin non esset cõstitutiua personæ, quæ formaliter est subsistentia: ita est formaliter infinitas: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstrahens à finito & infinito: dicitur relatio, inquantum relatio, quia subsistẽtia perfectionem sonat simpliciter vt patet. Nec propterea sequitur, vt Scotus arguit, probando antecedens, quod aliqua perfectio formaliter deficit Patri, quæ est in Filio: quoniam eandem perfectionem, quam personalitas Verbi formaliter dicit in Filio, personalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione subsistentiæ. Sed contingit hic errare si personalitates diuinas sic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter esse putemus, quàm quod relationi reali formaliter conuenit quod alienum est à celsitudine personalitatis diuinæ formaliter sumptæ: quoniam vt dictum est, conuenit illi formaliter subsistentia: alioquin non esset personalitas: quia non esset constitutiua se tota personę. Constat autem quod filius Dei, quatenus subsistens, naturam humanam substantificat. Vnde patet, quod verbum secundum illam suæ personalitatis rationem, qua est subsistens: ac per hoc infinitæ subsistentiæ, vices humanæ personæ formaliter & eminenter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbum persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo Verbum subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana, potest subsistere, quã tũ est ex parte sua in infinitis naturis: quoniam vbi plusitas non facit differentiam, nec infinitas cõstitutiua personæ (quod est dicere, quatenus est constitutiua subsistentis in diuina natura) habet quod possit in duabus naturis subsistere: ergo per suam personalitatem vt subsistentem in diuina natura, potest subsistere in infinitis naturis: sed posse subsistere in infinitis naturis est subsistentiæ infinitæ: igitur subsistentia, qua Verbum de facto substantificat humanam naturam, exigit infinitatem. Eadem enim est conditio eius, quæ nũc subsistit in duabus, & quæ subsisteret in infinitis.

¶ Præterea Verbi personalitas in sua formali ratione claudit subsistentiam: ergo perfectione simpliciter: ergo est infinita formaliter. Antecedẽs probatũ est. Prima consequentia probatur: primò, quia subsistentia non solum est perfectio, sed maxima perfectio: nullum namque diuinũ esse perfectum nisi subsistens. Secundo, ex diffinitione perfectionis simpliciter, scilicet, quod in quolibet melior est ipsa, quam non ipsa: arguitur sic, In quolibet ente vt sic, melior est subsistentia, quam quodlibet sibi incompossibile: ergo est perfectio simpliciter. Tertia consequentia est euidens etiam apud Scotum, quoniam omnis perfectio simpliciter est in Deo infinito formaliter. Ex dictis igitur sũ bene conderentur, fidelitas litteræ tam in conclusione, quam illius rationẽ apponẽ nam ex hoc, quod persona diuina ex suæ personalitatis perfectione, quã illius subsistentia ponit, habet quod possit in pluribus naturis subsistere, manifestè habetur, quod quum illa perfectio sit infinita, propterea erit diuinæ personæ ob eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarũ: secundum subsistentiam. Et per hoc soluto vtriusque quæstionis apparet.

¶ Nec ex his sequitur, vt Scotus ibidẽ q. 1. conatur deducere, diuinã naturã esse per se primo terminũ vnionis, propterea quia infinitas primo est naturæ: quoniam infinitas Dei, vt est natura, dat perfectionem infinitam in essendo & in euniam infinitas Dei, vt est persona, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fundo: vt autem est persona, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fundo: vt autem est personæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad tertium eiusdem secundi artituli, aduerte, quòd quia argumentum ad hoc tendebat, quòd naturæ diuinæ non conueniebat assumere etiam vt principio assumptionis, hoc est vt principio, quod assumere dicitur: quia natura habet rationem principij vt quo, non vt quod: & Autor intendit quòd naturæ diuinæ conuenit assumere in ratione principij non solum quo, sed quod: ideo in hac

D.1081. responsione dicit, sicut quo ad esse, idem est in Deo quo & quod, ita quo ad agere. Et ideo natura diuina est quo Deus agit assumptionem, & quod agit illam: quia est ipse Deus agens: quod nihil aliud est, quàm dicere, quia deitas hæc est hic Deus: hæc enim sunt abstracta & concreta naturæ diuinæ singulariter significatæ. Vbi clare videre potes bene expositum fuisse tit ulum articuli. Habes quoque hinc sensum doctorum in corpore articuli de termino Assumptionis, quum dicitur quod naturæ diuinæ non conuenit esse Assumptionis terminum secundum se, sed ratione personæ. Nam hinc patet & ex responsione ad secundum, quòd appellatione Personæ hic intelligitur sola persona simpliciter & perfectè habens rationem personæ, vt est verbum Dei: & appellatione Naturæ intelligitur tam natura in abstracto, quàm in concreto, tam deitas, quàm Deus: tam hæc deitas, quàm hic Deus. Habes enim hinc quòd ipse seu hic Deus concurrit ad assumere, vt principium quod, & non vt terminus, habes ex responsione ad secundum, quòd ideo soli personæ Verbi conuenit assumere vt termino, quia esse terminum Assumptionis conuenit deitati ratione personæ Verbi. Quid clarius? Restat igitur indubitata apud autorem conclusio, quòd per se primò terminus Assumptionis in mysterio Incarnationis est persona Verbi vt sic, vt distinguitur contra naturam & individuum naturæ & alias personas: hoc est, est Verbum vt distinguitur à deitate hac & hoc Deo, & Patre & Spiritu sancto.

¶ Quæstio non dissimulanda ex Duran. in senten. dist. 1. q. 1. occurrit, probante quod personæ diuinæ conuenit primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiue: ita quòd ad vnionem personalem Verbi cum natura humana non consequitur, sed præexigitur vnio naturæ diuinæ cum natura humana. Præmittit autem suppositionem vnam, scilicet subsistere in diuinis, est vnicum & absolutum, ac per hoc competit omnibus personis diuinis ratione essentiæ, sicut cætera essentialia. Hanc autem suppositionem probat dupliciter. Primo ratione: quia persona diuina per aliud formaliter est subsistens, & per aliud formaliter est suppositum, quia per essentiam & non per proprietatem relatiuam est subsistens, & per proprietatem relatiuam est suppositum. Quia subsistere dicitur esse secundum perfectissimum modum essendi: perfectissimus autem modus essendi est in se existere, non ad aliud esse: essentia autem facit formaliter in se existere, proprietas autem relatiua ad aliud esse: igitur subsistere in diuinis est per essentiam, & non per proprietatem relatiuam. Secundò autoritate Aug. in 5. de Trin. Omnis res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus? Probari quoque potest tertiò ad hominem, scilicet ad Sanctum Thom. quia apud ipsum in quæst. de poten. q. art. 7. ad 3. essentia diuina non habet subsistere à proprietatibus personalibus, sed econtra proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia diuina. Hac igitur suppositione stante probat Durandus intentum sic. Persona diuina per illud, quo subsistit, primò terminat dependentiam naturæ assumptæ. ergo ratione essentiæ diuinæ primò terminat. Antecedens est per se notum. Consequentia autem ex suppositione probata patet, quia per essentiam diuinam & non per proprietatem personalem subsistit. Et sic patet, quod terminatæ Assumptionem & vnionem primò conuenit naturæ diuinæ. Et directè sunt hæc contra doctrinam præsentis articuli: vbi expressè dicitur, quòd esse terminum Assumptionis, non conuenit naturæ diuinæ secundùm se, sed ratione personæ.

¶ Ad hanc quæstionem sic procedendum est, quod primò ostendendum est, quòd subsistere in diuinis est essentiale & personale sicut resita quòd sicut tã essentia quàm persona quælibet est secundum seipsam formaliter res, & simul non quatuor, sed tres res sunt ita tam essentia, quàm persona quælibet est secundum seipsam formaliter subsistens, & simul non sunt quatuor, sed tres subsistentiæ. Deinde ad quæstum deueniendum est. Ad euidentiam autem primi sed ex his quæ ab omnibus accepta[illegible]. Et propterea hinc inchoandam reor, quòd infra latitudinem substantiarum semper sermonem hunc intelligendo, differentia manifesta inuenitur inter naturam etiam singularem & subsistens in natura. In hoc, quòd ratio naturæ etiam huius est pura ratio naturæ singularis: ratio verò subsistentis in natura est ratio habentis naturam illam: quod aliis verbis dicitur, natura est, vt quo, subsistens est vt quod. Manifestatur differentia hæc in duobus in hac humanitate & hoc homine, hac deitate, & hoc Deo, &c. Probatur quæ sic esse in te ex ipso Incarnationis mysterio: in quo fatemur inueniri hãc humanitatem sine hoc homine proprio illi humanitati quæ nunc non est ibi hic homo nisi filius Dei. Ex hoc enim, quòd huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium subsistens in hac humanitate, & constat quòd non deest nisi proprium habens illam humanitatem: manifestè patet, quòd ratio subsistentis in natura, & ratio habentis naturam, vna & eadem est. Inter substãtiam autem diuinã & creatas hæc est in proposito differentia, quòd in creatis vnica tantum ratione, vnico tantum modo inuenitur habens naturam, scilicet vt hypostasis, seu vt prima substantia; quoniam in creaturis non est differentia inter individuum naturæ & primam substantiam seu hypostasim. In Deo autem inuenitur duplici ratione & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus, & habens naturam incommunicabiliter, vt patet: hæc per hoc inuenitur subsistens in natura communiter, vt hic Deus: & subsistens in natura incommunicabiliter, vt quælibet diuina persona. Constat enim, quòd hic Deus vt sic, subsistit essentialiter, tam Pater autem, quam Filius, & quam Spiritus sanctus vt sic, subsistit personaliter: hic Deus subsistit formaliter deitate. Filius autem subsistit formaliter sua personalitate, quæ est ipsa Filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi in hic Deo: & alia Filio, sicut alia est ratio deitatis & personalitatis, & similiter alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit: quoniam subsistit essentialiter & communicabiliter, & quo Filius subsistit, quoniam subsistit personaliter & incommunicabiliter.

¶ Et ne quis me putet noua cudere, probatur ratione & autoritate, subsistere esse etiam personale in diuinis, & esse formaliter magis personale, quã essentiale: quãuis radicabiliter sit essentiale. Probantur singula. Quòd subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale: ergo subsistentia. Tenet sequela, alioquin personalitas non cõstitueret personã, sed relatiuã tantum. si enim paternitas nõ cõstituit ipsum quasi subiectũ relationis paternæ, eõ stat quòd nõ constituit personam Patris: & si cõstituit personã Patris, cõstituit quasi subiectum paternæ relationis. ipsum autem quasi subiectum paternæ relationis constat esse subsistentiam individuam, subsistentiam, hypostasim. Idem est ergo dicere, quod subsistentia non est personalis, & dicere quòd personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit: quia constituere personam est constituere subsistantiam individuam in natura intellectuali. Et confirmatur: quia etiam fingendi data licentia, impossibile est intelligere substantiam individuam in natura intellectuali, & non intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem luce clarius, quòd ly Subsistantia individua, loco cuius ponimus subsistens, importat formaliter personalitatem: claudit ergo personalitas in se formaliter substantiam: nec oppositum est intelligibile. Et confirmatur: quia nisi esset Trinitas subsistentium, non esset Trinitas personarum: sed esset sola Trinitas relationum vt sic, hoc est secundum esse & non secundum personalitates: quod à fidei doctrina alienum est, constante quòd alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti. Autoritas ad hoc Autoris est in prima Parte, quæstione quadragesima, vbi dicit art. 3. in cor. proprietates personales non intelliguntur aduenire hypostasibus diuinis quasi formæ subiecto præexistenti, sed ferunt secum ipsas hypostases: & in responsione ad secundum, dicit, paternitate non solum est Pater, sed quis seu hypostasis. Quid clarius? Et in quæstione nona de pot. Dei, articulo quarto, dicit, persona diuina formali significatione significat distinctum subsistens in natura diuina.

¶ Quod autem subsistentia magis sit formaliter personale, quàm essentiale, ex duobus patet: primò quia persona in communi in formali suo significato includit subsistens, vt Autor expresse dicit in dicto articulo dictæ quæst. de potentia Dei: & patet ex diffinitione Boe. quia in recto significat substantiam individuam, hoc est substantiam primam, quam constat esse subsistens primum: natura autem in communi non significat subsistens. Secundò, ex eo quòd subsistens in natura diuina vt subsistens, habet rationem personæ, quanuis incompletè: ex eo namq; quòd etiam in natura diuina subsistens, quamuis communiter, induit quandam rationem personæ appropinquando ad rationem personæ, & habendo rationem personæ incompletè, signum habetur, quòd subsistere, quòd habere rationem subsistentis magis conuenit formaliter personæ, quàm naturæ: magis ergo est formaliter personale, quàm essentiale. Notanter autẽ dixi, formaliter: quia radicaliter constat diuinam essentiam habere primò rationem subsistentis: ita quòd si sic loqui licet personæ diuinæ mendicant subsistentiam ab essentia, & non econtrà. Et secundum hoc saluatur differentia inter Deum & creaturas: quòd in creaturis natura mendicet subsistere ab hypostasi. non enim subsistit hæc humanitas, nisi per hypostasim in diuinis verò deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternam: quia est eadem deitas ita quòd ex deitate habet quasi originaliter seu radicaliter: ex seipsa autem formaliter, quòd subsistat, quòd constituat hypostasim: quod est constituere subsistens hypostaticè.

¶ Ex his autem patet quid dicendũ ad Durand. quòd suppositio scilicet quodã modo est vera, & quodammodo falsa: quoniam subsistere non vno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter: & si referatur ad subsistere essentiale, vera est: si autẽ ad personale, falsa est. Sunt enim in diuinis tres subsistentiæ personales, sunt tres primæ substantiæ, sicut tres personæ.

¶ Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quòd persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam: & per aliud suppositiue: quia per proprietatem personalẽ: sed per hoc idem est subsistens personaliter. subsistit enim in persona & essentialiter, quia est hic Deus: & personaliter, quia est hæc persona. Et quum dicitur, subsistere dicit esse secundum perfectissimũ modum essendi, transeat: sed non valet, ergo non est per relationem diuinam, inquantum est forma personalis: sed bene valet, ergo non est per ea, inquantum est relatio. & similiter valet, ergo nõ per ad aliud se habere vt sic: cũ quo stat, quòd sit per ad aliud se habere, vt est forma hypostatica. similiter nihil obstat quod subsumitur, sed perfectissimus modus essendi est in se, nõ ad aliud: concedit siquidem totum, formaliter loquendo: cum quo stat, quòd dicat modum essendi ad aliud, formaliter loquendo: cum quo stat, quòd dicat modum essendi constitutum per ad aliud, non inquãtum ad aliud, sed inquãtum est forma hypostatica: vt Iarius in Commentariis Primæ partis tractatum est.

¶ Ad autoritatẽ Aug. dicitur, quòd sicut subsistãtia individua, formaliter loquendo, non est ad aliud, sed ad se, & similiter persona non est ad aliud, sed ad se (nullus enim est persona aut subsistantia individua ad aliud) ita subsistens est ad se, & non ad aliud. Et hoc solum intendit Aug. vt patet ex discursu ipsius ex communibus Deo & creaturis. Et hoc est verissimum, vt patet exercendo hęc: nulla enim res dicitur subsistantia individua, aut hypostasis, aut persona, aut subsistens ad aliud. Sed sicut cum his stat, quod gratia materiæ, substantia individua & hypostasis & persona in diuinis significat relationẽ non ad aliud, sed vt rem hypostaticam: ita stat quòd subsistens & subsistentia significet relationem vt rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem tertio allatam ex autoritate Autoris, iam dictum est.

¶ Ex his quoque patet quid dicendũ sit ad rationem Durandi cõtra propositã. nam tota ratio cõsistit in hoc: per illud primò persona terminat dependentiã naturæ assumptæ, per quod subsistit. Et ad hoc dicendũ est iuxta dicta, quod si subsistit, stat pro subsistere essentialiter, falsum assumitur: si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur: sed Arguẽs in primo sensu loquitur, & probat minorem eius: & ideo nihil cõtra Autoris solidam doctrinam cõcludit. Et hæc responsio data est non faciendo difficultatem in Verbo Dependentiæ, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturæ assumptæ. quod ideo dicit: quia dependentia non nisi inter causam & effectum vt sic proprie saluari videtur: terminus autem Assumptionis vt sic, nullam causalitatem ad naturam assumptã habet: alioquin tota Trinitas necessario esset terminus Assumptionis: quia indiuisa est causalitas Trinitatis ad extrà. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secũdum se causare (primo terminat Assumptionem: & non ratione naturæ, cuius est secundum se causare. Nam & personæ diuinæ ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam vsque adeo, vt etiam natura diuina interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalẽ vltimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatũ, donec determinemus Patrẽ aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod persona diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suæ personalitatis, primo terminat naturam assumptam: vt sic vna Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet & humanam, sicut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana: quanuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinæ articuli huius, dicentis quòd assumere terminatiuè conuenit primo personæ, ita quod naturæ nõ cõuenit nisi ratione personę.

Super

¶ *Super Quæstionis tertiæ Articulum tertium.*

TErtius articuli, quia in corpore articuli declaratur, pertranseundus est eo tamen pacto, vt ipsius declarationem literæ amplius declaremus.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primò distinguitur ac declaratur vnus terminus quæstionis, scilicet ly Abstracta. Secundò respondetur quæsito. vnica conclusione: distinctio duplex in litera ponitur, vna explicite

3. dist. 5. q. 2. art. 3. de duplici modo, quo se habere potest intellectus ad diuina vel cognoscẽdo Deum, sicuti est, vel cognoscẽdo Deum per

Ar. pro. modum ipsius intellectus, scilicet multipliciter & diuisim. Altera implicite de duplici abstractione: vel ex parte rei, vnde fit abstractio, vel ex parte intellectus tantum. prima enim abstractio spectat ad primum modũ cognoscendi rem, scilicet sicuti est.

Ar. 1. hu iusmodi quæst. Secunda autem abstractio spectat ad secundum modum cognoscẽdi rẽ, scilicet multipliciter & diuisim, quod in re vnũ est. luxta primum membrum tam modi cognoscendi, quàm abstractionis dicitur, quòd est impossibile aliquid abstrahi in Deo, quoniã omnia sunt ibi vnum, salua distinctione personarũ, &c. luxta secundum modum tam cognitionis quàm abstractionis dicitur, quòd possibile est

q. 30. ar. 2. aliquid abstrahi in Deo: quia potest cognosci vnum, non cognoscendo aliud: vt patet de attributis & proprietatibus personalibus.

¶ Nota hic quòd primo modus cognitionis & abstractionis percipitur impossibilis in diuinis, si videbis quare habet locum in creaturis, & in quibus. Quando enim in re inuenitur aliud & aliud esse siue in actu, siue in potentia, sic inuenitur abstractio ex parte rei: nam album ab homine, & econtra abstrahere possum ex parte rei: quia aliud est esse album, & aliud esse hominem. Formam quoque à materia, & econtra abstraho: quia aliud est materia, aliud forma, aliud enim est corpus, aliud anima. Animal quoque rationale, & econtra abstraho ex parte rei: quia illud esse animal, aliud est esse rationale, quamuis in aliquo coincidant in vnam rem: & simile est de aliis huiusmodi iudicium. Et pet oppositum si aliqua, quæ dicuntur plura ita simpliciter coeant, vt nec actu, nec potentia distinctionem aliquam habeant, sed vna simplicissima res sit ultioris ordinis, æquiualens omnibus: non habet ibi locum abstractio ex parte rei: quoniam abstractio ex parte rei distinctionem aliquam ex parte rei pro fundamento ipsius exigit alioquin ex parte rei non se tenet, quum abstractio distinctionem quandam ita includat, vt sine distinctione non sit intelligibilis. Eo namque ipso, quod abstraho, distinguo, vel distinctionem suppono: & propterea si ex parte rei est abstractio, ex parte rei supponitur distinctio. Vnde quia Deus est simplicissima res altissimi ordinis, omnia præhabens in sua vnica re reali & formali, ideo nulla ibi ex parte rei potest fieri abstractio, saluo tamen personarum distinctione. Nec propterea censenda est fictitia abstractio ex parte intellectus tantum: quoniam talis abstractio licet non habeat in re distinctionem sibi correspondentem, habet tamen alteriusrationis fundamentum in re, scilicet cellsitudinem rei virtualiter præhabentis huiusmodi distinctionem. Et vt vnico verbo dicatur, abstractio ex parte rei & abstractio ex parte intellectus tantum differunt, sicut effectus ex causa vniuoca, & ex causa æquiuoca: quoniam in prima distinctio abstractionis est ex distinctione inuenta in re: in secunda verò distinctio abstractionis est non ex distinctione inuenta in re, sed ex re virtualiter continente huiusmodi distinctionem. In nulla igitur huiusmodi abstractionum est mendacium, sed vtraque vere ita ut aquanuis dissimiliter ex parte rei.

¶ Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione veritur in dubium: quum quæritur, an abstracta personalitate, &c. Patet enim quòd de abstractione ex parte intellectus tantum est quæstio: quoniam personalitas & deitas ex parte intellectus tantum est quæstio: quoniam personalitas & deitas non ex parte intellectus tantum est quæstio: quoniam personalitas & deitas non sunt nullo modo distinguuntur ex natura rei, sed est ibi vna simplicissima res: vnius in se simplicissime adeo excellæ rationis formalis, vt habeat formaliter & propria deitatis & propria personalitatis & propria substantiæ & propria relationis, & propterea virtualiter dicitur continere talium distinctionem: quod abusiue ab aliis vocatur distingui formaliter ex natura rei. Sed his omissis, & sobrie intellecta abstractione personalitatis, quoniã modo exprimatur, dupliciter potest titulus articuli huius intelligi. Primò, vt abstractio personalitatis fiat à Deo. Secundò, vt abstractio personalitatis non fiat à Deo, sed ab actu Incarnationis etiam terminatiue. Si enim personalitas abstrahi intelligitur à Deo, sensus est an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & præcipuè terminatiue. Si verò abstractio fiat solùm ab actu Incarnationis, sensus est, an existente Deo sicuti est, scilicet vno in substantia, & trino in personis, possit hic Deus, in quantum hic Deus secundum se, non ratione Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti assumere, hoc est, & facere terminatiue assumptionem. Et in primo quidẽ sensu cõmuniter à doctoribus tractan videtur, & ab Autore hic tractatur: in secundo autem tangi quidem inuenio ab Autore aliqualiter, sed ordinatè discuti minimè. Absolutè igitur est quæstio hæc primum in primo sensu, prosequendo expositionem literæ: & deinde in secundo tractanda est sensu. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum cõclusio responsiua quæsito affirmatiuè est, Abstracta secundo modo personalitate, possumus intelligere naturam diuinam assumẽtem. Hæc conclusio nõ aliter probatur in litera, quia solũdo obiectiones in responsionibus argumentorum sufficienter manifestatur.

¶ In responsione ad primum, debitum nouitiorum occurrit circa illud, Erit aliquid subsistens, & per consequens persona: quia non valet consequentia. In natura intellectuali est subsistens, ergo persona, vt patet ex antecedictis: nam hic Deus est subsistens in natura intellectuali: & tamen non est persona. D.1081.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in litera non infertur ex subsistentia personalitas: sed ex subsistentia circunscriptis aliis incurrit personalitas. Hæc autẽ illatio optima est: quoniam circunscriptis aliis subsistens in natura intellectuali est communicabile, ac per hoc persona. ita quòd circunscriptio sic accipiẽda est, vt apponat inconmunicabilitatem. Et hoc clarius in responsione ad secundum patebit nunc.

¶ In responsione ad secundum, dubium simile præcedenti occurrit circa illud, Circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei: vt Iudæi intelligunt. Quoniam videtur hoc esse falsum: quia abstrahentium non est mendacium: constat autem in Deo non esse quatuor personalitates, vnam scilicet absolutam, & tres relatiuas, vt abstractis tribus personalitatibus, remaneat quarta: sed esse tres tantum, quibus abstractis nulla remanet personalitas, nisi chimærica. Falsum ergo est, quòd abstractis per intellectum personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas: sed remanet tantum hic Deus subsistens, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. Vno modo considerando id quod de facto est, aut intelligitur in re post abstractionem, sicut abstrahendo naturalitatem à quanto, cõsideramus quid conuenit quanto: & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, non remanet intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia: quia solum remanet hic Deus: vt optime argumentum concludit. Alio modo considerando id quod consequenter esset, aut intelligeretur ex abstractione: sicut in exemplo dato dicimus, quòd sphæra tangeret secundum rem planum in puncto: quod nunc de facto non videtur possibile: quum hæc in re non inueniatur: & quod quantumcunque quantum diuidere tur, actualiter semper remaneret idem numero: quod modo constat esse impossibile, quia saltem resolueretur in continuum. Et hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, remaneret vna personalitas: quia scilicet si non essent in Deo personalitates trium personarum, essentia diuina esset vna tantum persona absoluta: vt Iudæi & Philosophi intelligunt: & hoc intendit Autor in litera. Et ad cuitandum mendacium, in talibus abstractionibus non oportet respicere ad veritatem eius, quod in re est: sed ad veritatem eius, quod esset, hoc est, ad veritatem conditionalis super abstractione fundatæ, puta si quantum esset sine naturalitate, &c. si diuina natura esset sine trinitate personarum, &c. & sic de similibus. Veritas enim huiusmodi conditionalium fugit mendacium ab abstractione. Et diligentius si contemplatus fuetis verbis literæ in responsione ad primum, inuenies ob dictum duplicem modum rei orandi post abstractionem, scilicet de facto, vel consequenter, dictum esse tali abstractione, bis remanere in diuinis subsistens, vel personam abstractis personalitatibus de facto enim remanet subsistens; consequenter autem remaneret persona vna.

¶ In

Ista responsione ad tertium dubium occurrit quid intelligit Autor nomine abstractionis per modum resolutionis. Et est ratio dubij hincinde ex hac mea responsione, quoniam ex principio huius responsionis apparet, quòd abstractio per modum resolutionis est abstractio, qua aut vniuersale à particularibus, aut forma à materia abstrahitur: quoniam hæc abstractio est, de qua loquitur is est Autor in prima parte quæstionis quadragesimæ, artic. 3. quum dixit, abstracta personalitate per intellectum, dicitur nihil remanere per modū resolutionis: quasi aliud sit qđ subiicitur relationi, & aliud ipsa relatio: quia quicquid consideratur in Deo, consideratur vt suppositum subsistens. Potest tamé aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi fine alio, non per modum resolutionis, sed per modum iam dictum.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd abstracta personalitate per intellectum, dicitur nihil remanere per modū resolutionis: quasi aliud sit qđ subiicitur relationi, & aliud ipsa relatio: quia quicquid consideratur in Deo, consideratur vt suppositum subsistens. Potest tamé aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi fine alio, non per modum resolutionis, sed per modum iam dictum.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum vna persona possit fine alia naturam creatam assumere.

In corp. artic. *3. dist. 1. q. 2. art. 1.* *Capit. 38. tom. 3.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur qꝫ vna persona non possit assumere naturam creatā alia non assumente. Indiuisa enim sunt opera Trinitatis: vt dicit August. in Enchir. * sicut autē trium personarum est vna essentia, ita & vna operatio. Sed assumere est operatio quædam. Ergo non potest conuenire vni

A

dictis) ideo si hic Deus primo terminasset assumptionem, esset vnio non in natura, sed in persona seu hypostasi, completē tamen quo ad per se primo terminum. Quod ideo: quia quo ad secundarium terminum esset etiam vnio in persona completa: nam sicut hic Deus nō inuenitur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus, ita tunc hic Deus homo non inueniretur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus. Sicut enim nunc quicquid conuenit huic Deo secundum se, conuenit Patri & Filio & Spiritui sancto: ita tunc esse hominem, quia conueniret huic Deo secundum se, hoc est non ratione trium personarum, conueniret cuilibet personæ diuinæ. Vt vtendo hac ratione, habere hoc potes ab Autore in artic. 2. huius quæst. in responsione ad secūdum: & sic vnio terminata per se primò ad hunc Deum, determinaretur secundariò ad omnes & singulas personas diuinas. ac per hoc considerato vtroque termino, scilicet primario & secundariò humanæ naturæ assumptæ personalitas propria, qua careret, suppleretur perfectè quò ad perfectā rationem personalitatis: qualē suppletionem nō faceret primarius terminus assumptionis secundū se. Quocirca tam assumptio qꝫ vnio huiusmodi fi fieret, non esset omnino eiusdē rationis cū assumptione & vnione, quæ facta est: esset enim per se primo ad subsistēs cōmune, quæ vero facta est per se primo ad subsistēs incōmunicabile, esset per se primo ad personā incōpletē, qualis excellentiorē omni persona creata, quæ facta est per se primo ad personā cōpletē etiā excellētiorē omni persona creata, esset secūdario ad omnes pſonas Trinitatis, quæ facta est ita per se primo ad vnā illarū, scilicet Verbū, quod nullo modo ad alias duas. Esset tamen eiusdē rationis aliqualiter, hoc est quo ad hoc quod esset vnio similis vnioni in persona: & iudicāda secundū dicta de vnione in personā incōpletē tamē. Et ad ostendendā hāc identitatem rationis in vtraq; vnione, scilicet si fiat ad subsistens in natura diuina, & si fiat per se primo ad personā. Autor in litera præsentis articuli distinctiue bis dixit subsistentiā vel personalitatē: & superius in quæst. 2. vt ibi exposui est, vtus est hypostasis, suppositi, & personæ nomine cōmuniter ad personā cōpletē & incōpletē. Vnde nullā video in hac materia dissensionē inter Autoris doctrinam & Scot. in 3. sent. dist. quæst. 2. Cauēdus tamē videtur in re hac Durand. ibidem, quæst. 4. nō vt cōtrarius nobis, sed vt cōtrarius veritati, & ignorans proprium vocē, aut abutēs vocabulis. Veritati quidē cōtrarius pro quāto negat sequi stāte hac hypothesi, oēs personas, scilicet Patrē & Filiū & Spiritū sanctū incarnatas, quia erroneū est vna persona nō posse incarnari sine alia. Nescio vnde iste somniauit errorē hūc, stāte illa hypothesi, quē euidēter patet, quod stāte positione ista, oporteret personas diuinas ita concurrere ad Incarnationē terminādo mediāte natura, sicut modo concurrunt causando illā mediante natura. Sed cōstat modo verū simpliciter, & absolute esse, quod Pater causauit assumptionē illam, & similiter Filius causauit, & similiter Spiritus sanctus causauit, quia causant illā, inquantū sunt hic Deus, ergo tūc esset similiter verū simpliciter quod Pater & Filius & Spiritus sanctus terminarēt assumptionem illam: & cōsequenter quia causarēt & terminarēt, vere ac necessario diceretur incarnati. Quomodo autē vocabulis abutatur, aut propriā vocem ignoret, nō est præsentis propositi ostēdere: vbi nō arguēdi alios, sed exponēdi diuū Tho. puincia assumpta est, ad veritatis notitiā capessendā: sat sit cautū reddidisse lectorē.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum quartum.

TItulus intelligendus est vt sonat, scilicet, vt de vna persona verificetur assumere, & de alia non.

¶ In corpore articuli nō ponitur formaliter sed elicitiuē conclusio responsiua: nam in corpore non habetur nisi ista conclusio, Vna persona potest assumere sine alia, non quo ad operationem, sed quo ad terminum. Ex qua tamen habetur ista vera simpliciter, Vna persona potest assumere sine alia assumente. Et hanc principaliter intendit Autor. Pro hac ergo in litera conclusio posita primo manifestatur, quare duas partes habet: quia assumptio importat duo, scilicet operationem & terminum. Secūdo probatur quo ad partem negatiuā, scilicet non quo ad operationem: quia actus assumentis fit virtute diuina communis tribus personis. Tertiò probatur, quo ad partē affirmatiuā, scilicet quo ad terminum: quia terminus est persona. Quarto manifestatur tota conclusio: quia tres personæ fecerunt naturam vnitā vni personæ. Ex hac autē cōclusione & eius

Artic. 1. & eius probatione manifestē sequitur principaliter intenta conclusio tacita: nam ex eo qꝫ assumere importat vtrūque, scilicet operationē & terminum, oportet vtrūq; inueniri in illo, de quo vere enuntiandum est assumere & nō alterum tantum. Et quia in nulla persona diuina inuenitur vtrūq; nisi in vna tantū. ideo vni personæ conuenit assumere sine alia assumente.

¶ In resp̄sione ad primum perspice doctrinā datā in præcedenti articulo de quæstione nostra.

Artic. 1. uiter mota, cōsonā esse Autori hic dicēti quòd ratio illa, scilicet sicut essentia est communis, &c. procedit ex parte operationis: & subiungenti, & sequeretur cōclusio, si solam illā operationē importaret assumptio absq; termino, quæ est persona. Vnde habes, qꝫ si assumptio nō importaret personā pro termino, qꝫ assumptio esset communis tribus personis: sed in hypothesi seu abstractione posita, assumptio nō importaret personam pro per se primo termino (de tali enim termino

Artic. 2. sermo est) sed hūc Deū. igitur in tali casu assumptio cōmunis esset tribus personis, secundum Autoris doctrinam.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articuli quinti sum.

3. dist. 1. q. 2. art. 3.

TItulus clarus est, nihil aliud apponēdo, qꝫ titulus sonet. quod dico: quia nō quæritur an simul potuerit alia pſona eādem naturam assumere, sed simpliciter, an potuerit assumere. Ad quod verificandum non requiritur simultas, sed sufficit, qꝫ sicut solus filius est incarnatus: ita solus Pater fuisset incarnat⁹, aut solus Spiritus sanctus.

¶ In corpore articuli vnica est cōclusio responsiua quæsito affirmatiue. Pater vel Spiritus sanct⁹ potuit carnem assumere, sicut & filius. Probatur, Diuina virt⁹ potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vniuit eā pſonæ Filij: ergo Pater vel Spiritus sanct⁹ potuit carnē assumere. Antecedens ꝓbatur syllogistice: Virtus indifferēter se habens ad plura potest ad quodlibet eorum suā actionē terminare: sed virtus diuina indifferēter se habet ad omnes personas: ergo.

Q. 43. artic. 4. & q. 22. art. 3. Maior manifestatur ex potentia rationali: Minor verò & ex parte virtutis, quia virtus diuina, communiter, & indifferenter se habet ad omnes personas & ex parte personarum, quia communis ratio personalitatis omnū personarū

Artic. 1. eadem est, hoc vnius est rationis: quoniā quælibet diuina persona est persona diuina hac ratione, quia subsistit incōmunicabiliter in diuina natura: licet proprietates pſonales, quibus subsistunt, sint distinctæ: sicut quilibet homo vna & eadē ratione est persona: quia scilicet subsistit in natura humana: quamuis alia sit personalitas mea & alia illius. Consequentia autem probatur: quia quò assumptio duo importat, scilicet actum & terminum, principiū actus est virtus diuina, terminus verò persona: ex hoc enim quod vtrunq; concurrere posset in qualibet persona, antecedens dicit: consequēs est quòd quælibet persona potest assumere qđ conclusio dicit. Vbi nota, quod hoc quod pro probatione consequentiæ ex principio corporis articuli allatum est, potest aliter introduci, vt scilicet velut suppositio quædam monstrās requisita ad posse assumere, & ad quæ resolui oportet potentem assumere, scilicet in virtute diuinam & personalitatem. Et sic formatur syllogismus vt suprà ad 3. pandum antecedens, & consequentia relinquitur per se nota.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum sextum.

TItulus articuli ex iā dictis patet intelligēdus de personis diuinis, secūdum suas personalitates proprias vt ab inuicem distinguuntur. Potest siquidem dupliciter intelligi an plures personæ diuinæ possint vnam & eandem naturam assumere. Primo loquēdo de personis, vt conueniunt in natura diuina, hoc est secundum quòd sunt vnus Deus: & in hoc sensu quæstio superius discussa est, & hic nō quæritur. Secundo, loquēdo de personis, vt ab inuicē proprijs personalitatibus distinguuntur, ita qꝫ quælibet persona trahat naturam illam ad suam propriam personalitatem, sic vt non personetur in alia ex hoc, quòd personatur in vna, & econtra, sed personetur in vna, vt distinguitur ab alia. Cuius oppositū accideret, si hic Deus primo incarnatus esset: quoniam vna & eadem ratione quælibet persona diceretur incarnata, scilicet ratione indiuidui naturæ. Et vt vnico verbo dicatur, quæstio hic est, an plures personæ possint vnam numero naturam assumere, vt per se primo diuersi termini assumptionis. sic enim non quælibet persona diuina, sed quælibet persona diuina assumens, per se primo terminaret assumptionem. Et ad hoc denotandum Autor non quærit an omnes personæ diuinæ possint assumere, sed an duæ, vt ex dualitate

3. dist. 1. q. 2. art. 4.

Artic. 2.

Cap. 3. & 4. Capit. 11. 12. & 13. tom. 3.

Cap. 6

Assumptionis est persona, sicut dictum * est. Et ideo id quod est actionis in assumptione, commune est tribus personis: sed id quod pertinet ad rationem termini, conuenit ita vni personæ, quòd non alij. Tres enim personæ fecerunt, vt humana natura vniretur vni personæ Filij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, qꝫ ratio illa procedit ex parte operationis. Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret absque termino, qui est persona.

¶ Ad secundum dicendū, quòd natura dicitur incarnata, sicut & assumens ratione personæ, ad quam terminata est vnio (sicut dictum est) * non autem prout est cōmunis tribus personis. Dicitur autem tota natura diuina incarnata: non quia sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione diuinæ naturæ, personæ incarnatæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd assumptio quæ fit per gratiā adoptionis, terminatur ad quandam participationem diuinæ naturæ secundum assimilationem ad bonitatem illius: secūdum illud 2. Pet. 1. Vt diuinæ consortes naturæ, &c. Et ideo huiusmodi assumptio cōmunis est tribus personis, & ex parte principij, & ex parte termini. Sed assumptio, quæ est per gratiam Vnionis, est cōmunis ex parte principij, non autem ex parte termini: vt dictū est.*

ARTICVLVS V.

¶ Virum qualibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur qꝫ nulla alia persona diuina potuerit humanam naturam assumere, præter personā Filij. Per huiusmodi enim assumptionem factum est, quòd Deus sit filius hominis. Sed inconueniens esset, quòd esse Filium hominis conueniret Patri vel Spiritui sancto: hoc enim vergeret in confusionem diuinarum personarum. Ergo Pater vel Spiritus sanctus carnem assumere non potuit.

¶ 2 Præterea, Per Incarnationem diuinā homines assecuti sunt adoptionem filiorum: secundum illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed Spiritum adoptionis filiorum. Sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis, quæ nō conuenit nec Patri nec Spiritui sancto: vnde dicitur Rom. 8. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini Filij sui. Ergo videtur, quòd nulla alia persona potuerit incarnari, præter personam Filij.

¶ 3 Præterea, Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secundum qꝫ incarnatus est. Sed Patri non conuenit mitti, qui etiam est innascibilis: vt in prima Parte habitum est. * ergo saltem persona Patris non potuit incarnari.

¶ SED CONTRA est, quòd quicquid potest Filius, potest Pater & Spirit⁹ sanctus: alioquin nō esset eadem potentia trium personarū. Sed Filius potuit incarnari. Ergo similiter Pater & Spirit⁹ sanct⁹.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictū est, * assumptio duo importat, scilicet ipsum actum assumentis, & terminum Assumptionis: principium autē actus

est virtus diuina: terminus autē est persona. Virtus autem diuina cōmuniter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadē etiā est cōmunis ratio pſonalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quandocūq; autem virtus aliqua indifferēter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionē terminare: sicut patet in potētiis rationalibus, quæ se habent ad oppositā, quorum vtrunq; agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vniuit eam personæ Filij. Et ideo dicendum, quòd Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filiatio tēporalis, qua Christus dicitur filius hominis, non constituit personam ipsius, sicut filiatio æterna: sed est quiddam consequēs natiuitatem temporalem. Vnde si per hunc modum nomen Filiationis ad Patrem vel Spiritum sanctum transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarum.

¶ Ad secundum dicēdum, qꝫ filiatio adoptiua est quædā participata similitudo filiationis naturalis. Sed fit in nobis appropriatè à Patre, qui est principiū naturalis filationis: & per donū Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filij: secundùm illud Galat. 4. Misit Deꝰ Spiritū Filij sui in corda vestra clamātē, Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato, adoptiuā filiationem accepimus, ad similitudinē filiationis naturalis eius: ita Patre incarnato adoptiuā filiationem reciperemus ab eo, tāquam à principio naturalis filiationis, & à Spiritu sancto tanquam à nexu communi Patris & Filij.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Patri conuenit esse innascibilem secundùm natiuitatem æternam: quod non excluderet natiuitas temporalis. Mitti autem dicitur filius Dei secūdum Incarnationē, eo quòd est ab alio, sine quo Incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum plures personæ diuinæ possint assumere vnam numero naturam.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur qꝫ duæ personæ diuinæ non possint assumere vnā & eādē numero naturā. Hoc enim supposito, aut essent vnus homo vel plures. Sed nō plures: sicut enim vna natura diuina in personis pluribus nō patitur esse plures Deos, ita vna natura humana in pluribus personis non patitur esse plures homines. Similiter etiā nō possent vnus homo: quia vnus homo est iste homo, qui demonstrat vnam personā: & sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarum: quod est incōueniens. Nō ergo duæ aut tres personæ possunt accipere vnam naturam humanam.

¶ 2 Præterea, Assumptio terminatur ad vnitatem personæ: vt dictum est. * Sed nō est vna persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo non possunt tres personæ assumere vnam naturam humanam.

¶ 3 Præterea, Dam. dicit in 3. li. * & Aug. in 1. de Trin. qꝫ ex incarnatione Filij Dei consequitur, qꝫ quicquid dicitur de Filio Dei, dicit de Filio hominis, & è cōuerso,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate intelligas, quòd non est sermo de personis, vt conueniunt, sed vt distinguuntur, ac per hoc quælibet sit per se primo terminus assumptionis.

¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones. Prima est, Non est impossibile diuinas personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. Secunda est, Esset tamẽ impossibile, vt assumerent vnam hypostasim vel personam humanam. Probatur vtraque simul. Ex vnione animæ & corporis, in Christo non fit noua hypostasis neque persona: sed natura vna assumpta in diuinam hypostasim, non per potẽtiam naturæ humanæ, sed per potentiam diuinæ personæ: ergo magis est hoc iudicandum secundum cõditionem diuinæ personæ assumentis, quàm secundum conditionem naturę assumptæ: ergo nõ est impossibile diuinis personis, &c. Antecedens est ex se euidens. Prima cõsequẽtia probatur: quia tota ratio facti in mysterio Incarnationis, est potentia facientis secũdum Augustĩ. Secũda vero consequentia probatur: quia conditio diuinarum personarum talis est, quòd vna earum non excludit aliam à communione eiusdem naturæ, sed solum à cõmunione eiusdem personæ. Vbi vides, q ex hoc, q non se excludunt à communione eiusdem naturæ, tenet consequentia quo ad primam conclusionem: & ex hoc quòd se excludunt à communione eiusdem personæ, tenet consequentia quo ad secundam conclusionem: quæ autoritate Anselmi confirmatur. Q 2, ar. 5.

¶ Aduerte in hoc processu quòd Autor vnico verbo excludit obiectiones argumentium ex condītione naturæ, dicendo, quòd natura communis pluribus suppositis est infinita seu illuminata: quoniam hoc soli diuinæ conuenit naturæ, & similiter quòd quælibet natura finita est terminabilis totaliter vnico supposito. Hæc enim & similia in litera soluuntur, dum dicitur, quòd non per potentiam naturæ assumptæ, sed per potentiam personæ assumentis hoc mysterium iudicandum est. Concedatur ergo quòd vna numero suapte natura, natura communis pluribus suppositis est illuminata ac infinita, & quòd nulla natura, nisi diuina, est huiusmodi. Et si assumeretur ad plures personalitates, non propterea esset suapte natura communis pluribus, sed ex potentia facientis. Similiter omnis vna numero forma substantialis suapte natura vnica, totaliter terminatur personalitate propria: sed ex hoc non habetur, quin diuina potẽtia possit pluribus alienis personalitatibus terminari: quoniam hoc non per potẽtiam naturæ, sed per potentiam assumentis personæ fit. Et est semper sermo de naturali potentia naturæ, & non de potentia obedientiali eiusdem: potentia enim obedientiæ est quæ respondet potentiæ personæ assumentis: & secundum illam natura potest assumi ab vna & pluribus diuinis personis.

¶ Circa primam conclusionem dubium ex Scot. in 3. dist. 1. q. 2. occurrit vbi tenens oppositum fundat se super hac ratione: In omni dependentia essentiali vnum dependens non dependet præcise nisi ad vnum, quod totaliter terminat eius dependentiam: sed in ista vnione est dependẽtia essentialis vnius naturæ, & vna persona terminat totaliter eam: ergo tg. Maior probatur in omni dependentia causati ad causam. Et simile, inquit, videtur in omnibus dependentiis, quæ non sunt causatorum ad causas: quòd quum dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid ipsum, non potest dependentia eiusdem rationis dependere ad aliud. Et confirmatur hoc de accidente respectu plurium subiectorum primorum. Minor probatur: quia personalitas creata totaliter terminaret ipsum: & illa stante non posset simul esse in alia persona creata vel increata: non minus enim terminat naturam & dependentiam eiusdem personalitas cuiuscunque personæ diuinæ, quàm terminaretur in se: igitur, &c.

¶ Ad hanc Scoti rationem respondendum est, singula distinguendo: & sic etiam principalem materiam declarando. Maior igitur propositio assumpta à Scot. non est vera, nisi triplici quasi glossa subintellecta: prima est supra ly dependẽtia, q. intelligatur de dependentia propriè. & hoc dico: quoniam dependentia propriè non inuenitur sine causalitate. quamuis enim aliquid sit alteri sine causalitate annexum, non tamen dependentia propriè inter illa est: vt patet inter correlatiua, quorum neutrum vt sic ab altero dependet in quocunque genere causæ: & inter differentias diuisiuas ex opposito eiusdem generis, quarum neutra ab altera dependet: & tamen tam correlatiua, quàm huiusmodi differentia simul esse oportet. Scotus autem Dependentiæ nomine vtitur & cum causalitate, & sine causalitate, patet. Et propterea si extenso nomine, vtendo dependentia, Maior non est vera, nisi apponatur altera glossa supra ly Non dependet, quod intelligatur de dependentia omnino eiusdem rationis, ita quòd sit dependentia eiusdem speciei specialissimæ: & in hoc Scotus consentit. Et altera supra ly Totaliter, quod intelligatur tam intensiuè, quàm extensiuè: quoniam dato quòd vnum terminaret totaliter intensiuè, non propterea habetur quòd illud vnum terminaret totaliter extensiuè. Exemplum albi, vt quatuor similitudinem terminat totaliter extensiuè aliud album vt quatuor, non tamen terminat totaliter extensiuè: quia potest tertium poni simile. Oportet autem ad verificandam Maiorem illam, hanc apponere glossam aliquin non est vera de dependentia essentiali, non causali. Quoniam ex natura rationis nisi lumine nulla apparet maior dependentia essentialis non causalis, quã ea, quæ est vnius relatiui ad propriũ correlatiuũ, quin diffinitur & essentialiter cõstituitur per esse ad aliud. Cõstat autẽ q. vnũ relatiuum sic essentialiter dependet ab vno totaliter intẽsiuè terminãte illud, q. nõ totaliter extẽsiuè terminat illud, vt patet de duplo & dimidio, & æquali & simili, & aliis huiusmodi suntidẽ enim duplũ eadẽ numero duplicitate duplũ est non solũ ad A dimidiũ, sed ad B, & C, & vnũ æquale eadẽ numero æqualitate æquale est omnibus sibi æqualibus. At si quis dicat Scotũ tenere, q. nõ eadẽ æqualitate vnum æquale est æquale omnibus, & propterea in sua via proportionẽ esse verã: facile obiicitur q. ad concludendũ aliquid impossibile, etiã per diuinã potentiã (vt nũc proceditur) non est ex opinatis, & refutatis ab aliis & communi schola Peripateticorũ procedẽdũ, qualis est ista opinio ponẽs plura accidẽtia eiusdem rationis in eodẽ subiecto secũdum idem. Negãda est igitur ista Maior, non accẽptans dictam glossam.

¶ Ad probationem autẽ istius Maioris pro quãto probat ipsam in dependẽtia essentiali causali, nõ oportet respondere, quia vera ac bona videtur secũdum ordinem inditum causis & causatis: & disputatio nostra extra dependentiã causalem versatur. Sed cum subiungit Scotus, quòd ita etiã videtur in omnibus dependẽtiis, quæ nõ sunt causatorũ ad causas, respõdetur q. nõ est idem de vtrisq; dependentiis iudicium: & patet inst̃ãtia de depẽdẽtia vnius rationis terminati ab vno, & tamen ab altero eiusdẽ rationis omnino terminabili. Et suffragatur huic respõsioni ratio: quoniã dependentia causalis ponit imperfectionẽ & indigentiã in causato: quæ si tollata totaliter est ab vna causa, implicat, quòd remaneat indigens altera causa. Sed dependentia non causalis potest sine imperfectione & indigentia inueniri: vt patet in relatiuis, quæ in diuinis sine omni imperfectione & indigentia inueniuntur: ac per hoc potest aliunde, puta ex alterius cõditione prouenire, quòd etiã terminet quod ia terminatũ ab alio est. Et sic est in proposito: quòd nõ ex eo q. filius Dei imperfectẽ terminet personaliter naturã humanã, neq; ex eo quod natura humana assumpta à Filio Dei remaneat imperfecta personaliter, prouenit q. Pater potest ad illa propriã etiã personalitatem assumere: sed ex cõditione personæ Patris: hoc est ex infinitate suæ sufficiẽtiæ prouenit, q. etiã potest illã̃et personare.

¶ Ad confirmationẽ de accidẽte respectu plurium subiectorũ primorũ, dicitur primo quòd nulla apparet implicatio contradictionis, q. Deus accidenti alicui det vnitatẽ numeralẽ in se, & cõseruãdo illam ponat illud accidẽs in pluribus subiectis primis secundũ se, & quòd in tali casu neutrũ esset subiectũ primũ extẽsiuè, nisi secũdum se, hoc est, quantũ est ex parte sui esset subiectũ primum extensiuè, & daret vnitatẽ numeralem, sed diuina potentia aliter de facto operatur. Dicitur secũdò quòd depẽdẽtia ac cidẽtis à subiecto primo est depẽdentia causalis: est enim subiectũ primũ causa accidẽtis, vt patet: & ideo nõ cõfirmatur per hoc Maior illa quo ad dependentiam nõ causalẽ. Hæc de Maiore.

¶ Ad Minorem autem dicitur, quòd in ista vnione est dependentia essentialis non causalis: ac per hoc non propriè dependentia. Sed trãseundo hoc ad bonũ sensum, negãda sunt duo: primò quòd in ista vnione sit depẽdentia vnius omnino rationis: secũdò quòd vna persona, puta Verbũ totaliter eã terminet intẽsiuè & extensiuè. Ratio primæ negationis est: quia personæ diuinæ personaliter sumptæ sunt quodammodo vnius & quodãmodo diuersarũ rationum: nã secundum communem rationem personalitatis sunt vnius rationis, vt in præcedẽti articulo patet: secundum verò proprias rationes suarum personalitatũ sunt diuersarum rationum: paternitas enim & filiatio & processio diuersarum sunt rationum. Constat autem ex hoc quòd humanitas Christi ita ista est Filio quòd non Patri nec Spiritui sancto, assumptionem terminari per se primo ad personalitatẽ Filij secundũ sibi propriam tationem: alioquin terminaretur primò ad commune Filio & Patri & Spiritui sancto. Concurreret igitur diuinæ personæ ad assumptionem, vt etiam sunt diuersarum inter se rationum. Et consequẽter, natura assumpta à Verbo vniti, & posse vniri alteri, Patri aut Spiritui sancto alterius est rationis ab vniri Filio, & posse vniri Filio, si Aristt. verũ dicit, 1. Phy. q. posse sanari, & posse infirmari sunt diuersarũ rationũ, alioquin sanari & infirmari essent idẽ. Ex hoc igitur, q. personalitates, quę sunt terminj vnionum, sunt diuersarum rationum, habetur q. potentia obedientiæ, qua natura assumpta potest vniri personæ Patris, alterius est rationis ab illa, qua vnita est Filio, & qua potest vniri Spiritui sancto. Et consequenter habetur, q. in istis vnionibus non esset dependentia vnius rationis simpliciter & absolutè, vt arguens assumit: sed diuersarum rationũ simpliciter propter diuersas rationes terminorũ per se primorũ: vnius autẽ rationis secundũ cõmunẽ rationẽ personalitatis. Ratio secũdæ negationis iã patet, q. licet Filius totaliter intẽsiuè terminet naturã humanã, & eius depẽdentiã ad personã: nõ tamẽ totaliter extensiuè, nec secundum omnem obedientialem potentiam alterius rationis.

¶ Ad probationem Minoris, quum dicitur, Personalitas creata totaliter terminaret ipsam, & illa stante non posset simul esse in alia persona creata vel increata: ergo personalitas increata: respondetur concedendo antecedens pro vtraque parte, sed negando sequelam.

¶ Et ad probationem sequelæ, quum dicitur, Quia nõ minus terminaret naturã & depẽdentiam eiusdẽ personalitas quæcunq; diuinæ personæ, quã terminaretur in se: posset negari hoc quantum ad non minus extensiuè, Verũtamen proprie loquendo, respondendum est, quòd non minus, sed alio modo & alia ratione terminat persona diuina: & ideo negatur ex hoc vltimo assumpto sequela: quoniam peccat ratio secundum non causam vt causam. Nõ enim ideo, quia minus terminet persona diuina, relinquit naturam adhuc assumptibilem, vt argumentum ponit, sed quia alio modo & alia ratione terminat, ideo relinquit naturam assumptam adhuc assumptibilem ab alia persona diuina.

¶ Ad cuius clariorẽ perceptionẽ scito, q. hæc humanitas, si propriam personalitatẽ haberet, modus habẽdi propriã personam esset, quia ipsa humanitas esset principium constitutiuum suæ personæ. ex vnione enim animæ & corporis constitueretur non solum vna natura singularis, sed etiam vna personalitas quoq; habendi propriam personam esset sua substantialis ac perfecta natura extra causas suas in rerum natura sibi dimissa. Et quia hæc humanitas suapte natura non se extendere potest nisi ad constituendam vnam personam sibi propriã, & personæ repugnat assumi ab alia persona in vnitate personali (intercedente quidem hic manifesta implicatio cõtradictoria: quia idem hæc humanitas sic personaliter ex propria persona in Sorte q. terminatur in illa inestiue & extẽsiue. Nec potest stare illa vniri personaliter cum quacunq; alia persona creata vel increata: quia essent duo cõtradictoria simul vera: essent enim vna persona, & non essent vna persona cum assumẽtes vt pater. Sed hæc humanitas alio modo & alia ratione personatur per assumptionem: quoniã non constituendo personã personatur: vt patet in humanitate Christi quæ personatur per personam verbi, quæ nõ constituitur per illã humanitatem, sed fuit ab æterno. Et hinc prouenit differentia inter hãc humanitatem personatam propria personalitate & personatam personalitate Verbi, q. illa remanet in se inassumptibilis: ista remanet in se assumptibilis: quoniã illa non potest assumi stante sua personalitate, nisi assumeretur sua personalitas, quæ nõ est assumptibilis: ista verò quia in aliena personalitate subsistit, potest assumi absque hoc, quòd illa aliena sibi appropriata personalitas assumatur. Ex dicto igitur positione facta, q. de pluribus terminandi, propria vel aliena personalitate, patet quare natura personata propria personalitate nõ potest assumi, & quare personata aliena potest assumi: quia scilicet p propriã terminatur, constituendo illam, per aliena non constituendo illam. Diuersa quoque ratio est vbique terminandi: nam & diuina persona terminat ex sua infinitate, vt pote aliena persona subsistẽs in alia natura (dictũ est enim suprà quòd propriũ est diuinæ personæ ob sui infinitatem subsistere simul in diuersis naturis) & natura humana nõ naturali, sed obedientiæ potentia personatur, per alienam personam: persona autem Sortis non ex aliqua excellentia, sed ex naturali adæquatione terminat personaliter naturam suam, & e contra natura sua naturaliter est per illam adæquabilis personaliter. Et hinc etiam prouenit, quòd cum quælibet persona diuina sit infinita, quælibet personare potest humanitatem hanc non ex indigentia naturæ (vt dictum est) sed ex sufficientia personæ potentis communicare illi naturæ etiam suam personalitatem. Ex his autem habet, quòd non solum dependẽtia huius humanitatis respectu singularum personarum diuinarum quo ad assumi, est diuersarum rationum inter se: sed etiam quòd dependentia seu terminatio huius humanitatis respectu diuinæ personæ & respectu personæ propriæ, sunt diuersarum rationum: licet omnes conueniant in vna communi ratione termini: quia scilicet sunt ad personam. Ruit ergo à fundamẽtis vndiq; fabrica Scotica, & merito, quoniam hanc humanitatem personari simul à pluribus personis diuinis, nihil aliud est, quàm communicare huic humanitati plures personalitates alienas infinitas, appropriando illas illi. Et per hæc patet quare repugnat hanc humanitatẽ habere simul plures personalitates creatas, aut creatam & increatam: quia scilicet vbique esset implicatio contradictoriorum dum natura hæc in propria personalitate poneretur vna persona cum alia persona. Et non repugnat, habere simul plures personalitates increatas: quia per hoc non ponitur, vnam personam assumi in vnitatem personalem alterius personæ. Et hæc pro nunc sufficiant de hac quæstione.

¶ In eodem articulo in calce corporis circa autoritatẽ Anselmi, aduerte, quòd Durandus in tertio sentent. distinctio prima, quæstione tertia latenter arguit Autorem quasi exponentem per ly Vnum eundẽmq; hominem, personã humanam, dicens contra hanc expositionem, Anselmus concedit quòd vna persona assumpsit hominem, & negat plures personas posse assumere eundẽ hominem: non intelligit igitur persona per hæc. Sed quoniam Durãdus ipse postmodum dicit Anselmum dicere sic, Impossibile est plures personas esse vnam personam cum vno eodẽmq; homine, ex seipsomet cõuincendus est. Anselmus volebat excludere aliquid quod possit sub apparẽti quæstione cadere: nõ potest autem aliter cadere sub apparenti quæstione, q. plures personæ diuinæ sint vna persona, nisi quia vnirentur in vna persona humana. Et hic exponit Autorem sic enim potest intelligi, q. sint plures personæ diuinæ in vna persona diuina: quia hoc statim offert apparentem valde contradictionem. Exponendo igitur sententiam Anselmi, optimè in litera dictum est, sine præpo- & natur ly Vna persona cum vno eodẽmq; homine, sine nõ præponatur ly Vna persona, & dicatur, impossibile est assumere vnũ eundemque hominem: tenius enim semper est idem, scilicet quod impossibile est plures personas assumere vnam personã. Nec id quod obiicit Durand. obstat: quia aliud est dicere, Anselmus assumpsit hominem, & aliud assumpsit vnum eundemq; hominem. Nã prima propositio etsi est aliqualiter impropria: ea tamen, quòd intelligitur quo ad naturam, vt patet ex Magistro in textu sent. dist. 6. Secunda autem propter ly Vnum eundemq;, trahitur ad individuum subsistẽs in natura humana, qđ constat esse suppositũ: nullius enim vnus homo incuritur in natura humana assumpta nisi filius Dei.

¶ In eodẽ articulo in responsione ad primum aduerte diligenter verba Autoris, dum hanc positionẽ facta dicit, q. tres personę essent vnus homo, & tamen non propterea essent vnus homo simpliciter, aut non propterea essent vnus homo simpliciter. Dixit enim hæc ambo propter differentiam, quæ esset inter vnum Deũ & vnũ hominem: in tribus personis quoniam tres personæ sic sunt vnus Deus quod sunt vnus numero Deus, & est ibi verè vnus Deus simpliciter: sed tres personæ sic essent vnus homo quòd non essent vnus numero homo: quia nullus esset ibi vnus homo communis Patri & Filio & Spiritui sancto: sicut est vnus numero Deus communis Patri & Filio & Spiritui sancto. Et similiter non esset ibi vnus homo simpliciter: quia non esset homo vnus secundum naturam & personam, quam vnitate cui importat vnus homo simpliciter: sed essent tres homines numero in vna natura humana: quia essent plures personæ humanæ secundum vnam naturam humanam. Sed quoniam hoc ad vocabula spectat, parũ refert si scitur quid esset in re, qualitercunque exprimeretur.

Aristt. Phy. & 9. 2. ar. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q. hac positione facta, scilicet q. tres personæ assumerent vnam humanam naturam, verum esset dicere quòd tres personæ essent vnus homo, propter vnam naturã humanã. Sicut enim nũc verum est dicere, quòd tres personæ sunt vnus Deus propter vnam diuinam naturã, sic verũ esset dicere q. essent vnus homo propter vnam naturam humanã. Nec ly Vnus, importaret vnitatẽ personæ, sed vnitatẽ in natura humana. Non enim posset argui ex hoc, quòd tres personæ sunt vnus homo, quòd essent vnus simpliciter: nihil enim prohibet dicere, quòd homines, qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantum ad aliquid: puta vnus populus. Et, sicut Aug. dicit 6. de Tri.* diuersum est natura Spiritus Dei & spiritus hominis, sed inhærẽdo sit vnus Spiritus, secundum illud 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo, vnus Spiritus est.

¶ Ad secundum dicendum, q. illa positione facta, humana natura esset assumpta in vnitatẽ, non vnius personæ, sed in vnitatem singularum personarum: ita scilicet quòd sicut diuina natura habet naturalẽ vnitatem cum singulis personis: ita naturа humana haberet vnitatem cum singulis per assumptionem.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd circa mysterium Incarnationis sit cõmunicatio proprietatum pertinentium ad naturam: quia quæcunq; cõueniunt naturæ, possunt prædicari de persona subsistẽte in natura illa, cuiuscunq; naturæ nomine significetur. Prædicta igitur positione facta, q. de persona Patris poterunt prædicari & ea quæ sunt humanæ naturæ, & ea quæ sunt diuinæ: & similiter de persona Filij & Spiritus sancti. Non autẽ id qđ cõueniret personæ Patris ratione propriæ personæ, posset attribui personæ Filij aut Spiritui sancto, propter distinctionẽ personarũ, quæ remanenet. Posset ergo dici, q. sicut Pater est ingenitus, ita homo esset ingenitus, secũdũ q. ly Homo supponeret p. persona Patris. Si q.s auté vlterius procederet, Homo est ingenitus, Filius est homo, ergo Filius est ingenitus: esset fallacia figuræ dictionis vel accidẽtis. Sicut & nũc dicimus Deum esse ingenitũ, quia Pater est ingenitus: nec tamen possumus concludere, quòd Filius sit ingenitus, quamuis sit Deus.

Capit. 3. tom. 3.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

1. dist. 1. q. 2. ar. 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q. vna persona diuina nõ possit assumere duas naturas humanas. Natura enim assumpta in mysterio Incarnationis non habet aliud suppositũ præter suppositum personæ diuinæ: vt ex supradictis patet.* Si ergo ponatur esse vna persona diuina assumẽs duas humanas naturas, esset vnũ suppositũ duarũ naturarũ eiusdẽ speciei. Quod videtur implicare contradictionẽ: nõ enim natura vnius speciei multiplicatur nisi secundũ distinctionẽ suppositorũ.

Ar. pre. & art. 2. & 3.

¶ 2 Præterea, Hac suppositione facta, nõ posset dici, quòd persona diuina incarnata esset vnus homo: quia non haberet vnam naturam humanam. Similiter non posset dici, quòd esset plures: quia plures homines sunt suppositi distincti, & ibi esset tantum vnum suppositum. Ergo prædicta positio est omninõ impossibilis.

¶ 3 Præterea, Incarnationis mysterio tota natura diuina est vnita toti naturæ assumptæ, id est cuilibet parti eius. est enim Christus perfectus Deus & perfectus homo, totus Deus & totus homo: vt Damas. dicit in 3. lib.* Sed duę humanę naturę nõ possent totaliter sibi inuicem vniri: quia oporteret q. anima vnius esset vnita corpori alteri?: & q. etiã duo corpora essent simul: quod cõfusionẽ induceret naturarũ. Non ergo est posibile, q. vna persona diuina duas humanas naturas assumat.

Cap. 7.

¶ SED CONTRA est q. quicquid potest Pater, potest Filius. Sed Pater post Incarnationẽ Filij potest assumere naturã humanam aliã numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per Incarnationẽ Filij est diminuta potẽtia Patris vel Filij. Ergo videtur q. Filius post Incarnationem possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quam assumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, q. illud quod potest in vnũ, & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum. Potentia autem diuinæ personæ est infinita Deus, & est ibi verè vnus Deus simpliciter: sed tres personæ sic essent vnus homo quòd non essent vnus numero homo: quia nullus esset ibi vnus homo communis Patri & Filio & Spiritui sancto: sicut est vnus numero Deus communis Patri & Filio & Spiritui sancto. Et similiter non esset ibi vnus homo simpliciter: quia non esset homo vnus secundum naturam & personam, quam vnitate cui importat vnus homo simpliciter: sed essent tres homines numero in vna natura humana: quia essent plures personæ humanæ secundum vnam naturam humanam. Sed quoniam hoc ad vocabula spectat, parũ refert si scitur quid esset in re, qualitercunque exprimeretur.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum septimum.

IN titulo art. 7. aduerte quòd istæ quæstiones, quæ hic mouentur de possibili, non ideo mouentur, vt difficultatur Dei potentia: sed vt exinde mysterium Incarnationis factæ magis innotescat. Manifestatur. siquidẽ ex his, quæ diuinitus tenendo has quæstiones, dicuntur, qualis, quantus, & c. est per se primo terminus Incarnationis, scilicet persona Verbi, & qualis est huiusmodi vnio ex respectu ad alias personas, & naturas magis ac magis explicatur.

¶ In corpore articuli vna est conclusio respõnsiua quæsito affirmatiue. Persona diuina præter naturã, quam assumpsit, potest aliam numero naturam assumere. Vbi antequam afferatur probatio, nota quòd quia assumere, principij & terminum assumptionis importat, ideo concluso probatur primo ex parte principij, scilicet potentiæ diuinæ in diuina personalitatẽ. Inde ex parte termini, scilicet personalitatis diuinæ. Vnde quo ad primum probatur sic. Quod potest in vnum, & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum. Sed potentia diuinæ personæ est infinita, nec limitabilis ad aliquid creatum: ergo. Quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad secundum probatur sic: Si non posset assumere aliam naturam, sequeretur quòd personalitas diuinæ naturæ esset ita comprehensa per vnam naturam, quòd ad eius personalitatem alia assumi non posset: sed hoc est impossibile, quia increatum à creato comprehendi non potest: ergo.

¶ Circa illam propositionem. Quod potest in vnum & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum, aduerte quòd est intelligenda formaliter, scilicet si quàtum est ex parte potentiæ, potest in vnum, & nõ in amplius: nam si alliunde proueniret, quòd posset in vnũ, & non in amplius, pura ex modo agendi, quia agit per modum naturæ, quæ est determinata ad vnum, non argueret limitationẽ potentiæ. Sed si ex ipsa potentia est, q̃ posset in vnum tantum, limitationem in illa arguit: quoniam potentia vt potentia, extendit se ad possibile, quod non comprehenditur vnita deitati q̃ excludat multitudinẽ. Vnde in art. vii. quæst. 41. in 1. par. dictũ est, quòd non ex impotentia Patris est q̃ vnus tantùm Filius genitus & generabilis in diuinis. Et quia hæc propositio procedit ex parte potentiæ, ideo simpliciter & absolutè assumpta est propositio illa.

Ar. pra

¶ Circa 2 obiectionem ex parte termini, nota diligentissimè, Autorem habere pro inconuenienti ac impossibili, personã diuinam vt terminũ cõprehendi à natura creata. Hoc enim nihil aliud est dicere, quàm docere (quod iã præcludimus respondẽdo Scoto) hoc, quòd persona diuina nõ solum est infinita in essendo & causando ratione naturę diuinæ, sed est infinita in terminando ratione suæ personalitatis: incomprehensibilitas siquidem increatæ naturæ creata, vt assumpta nihil aliud significat quàm infinitatẽ in terminando increatæ personæ. Et vt excelsa Dei balbutiendo, vt possumus, resonemus, dicendum est, quòd infinitas diuina, vt est natura seu naturalis, constituit infinitum ens & infinitam causam: vt autẽ est personæ seu personalis, cõstituit infinitam personam vt sic: quod claudit in se infinitatem in terminando. Et ideo potest quælibet diuina persona subsistere non solum in pluribus naturis, scilicet naturali & assumpta: sed etiam in pluribus assumptis: & eadem ratione in infinitis, si infinitæ inuenirentur simul.

Arg. vlt. ad 1.

q. 2. art. 6. ad 1. D. 249. D. 258.

¶ In responsione ad primum perspice, quòd cõsistit in hoc, quòd natura subsistentiæ creatæ multiplicatur multiplicato supposito consti-

q. 2. art. 6. ad 1.

tuto per ipsam non autẽ multiplicato supposito non constituto per ipsam, vt patet in litera.

¶ In responsione ad secundum obiectio Scoti, 3. sent. dist. 1. quæst. 5. occurrit dicentis contra hoc quòd sequeretur quòd possemus dicere, quòd plures personæ sunt plures dij. Probatur. Secundum hoc tale concretum habet vnitatem vel pluralitatem ex vnitate vel pluralitate suppositi.

¶ Ad hoc dicitur quòd in litera non dicitur affirmatiuè multiplicari concretum multiplicato supposito, vt Arguens forte accipit. Sed ponitur vniuersalis regula negatiuè, scilicet nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur nisi propter pluralitatem suppositorum. Et ista regula est vera tam in concretis adiectiuis, quàm substantiuis: tam substantialibus, quàm accidentalibus: ita quòd semper ad pluralitatem concretorum exigitur pluralitas suppositorum. Sed cum hoc stat, quòd pluralitas suppositorum non sufficiat quãdoque, & exigatur etiam pluralitas formæ significatæ, vt de cõcretis substantiuis in art. 3. quæst. 19. primæ partis, patet. Et propterea licet vnitas suppositi, optimè inferat singularitatem concreti substantiui (quale est Ly homo) non tamen multitudo suppositorũ infert pluralitatem nominis substãtiui. Et propterea non sequitur, ergo tres personæ sunt dij. nec ergo tres personæ homines in casu præcedentis articuli: vt in hac etiam litera dicitur: & tamen bene sequitur in casu huius articuli, ergo verbum Dei non est homines, sed vnus homo.

¶ In responsione ad tertium perspice rationem quare præsentis articuli positione facta, hęc humana natura assumpta non assumeret aliam naturam humanã quæ post assumeretur, cum qua tamen concurreret, in eadem numero personalitate & natura diuina assumeret quamcunque naturam humanam, quæ vniretur personaliter verbo Dei. Ratio inquam est, quia filius Dei est sua deitas, non autem sua humanitas: hinc enim fit vt cuicunq; personaliter vniturfilius Dei per se primò, eidem secundatio deitas vniatur, dico & naturæ assumptæ & cuilibet eius parti, vt patet ex autoritate Damas. Et hinc fit, quòd vna humanitas non esset vnita alteri, ita quòd nec ipsi naturæ post assumptæ præcedẽs vniretur, nec alicui eius parti, sed per accidens coincideret in vnam personam, inter se distinctæ etiã loco. Et ex hoc sequeretur quòd nõ esset communio conuenientium illi personæ secundum vnã naturam assumptam est conuenientibus sibi secundum aliã assumptã, imò posset simul moti secundum vnam & vitere secũdum aliam. Et si verbi gratia secddum primam naturam vocaretur Christus, & secundum secundã vocaretur Ioãnes, mortuo Christo nõ posset dici mortuus Ioan. sed bene diceretur mortuus Deus & Dei filius: & similiter viuo Ioanne tamen non vere diceretur viuus Christus, sed viuus Deus & Dei filius: & sic de similibus.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum octauum.

Titulus octauus articuli clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè. Conuenientissimum fuit personã Filij incarnari. Probatur tripliciter: primo ex parte vnionis. Similia conueniẽter vniuntur: persona filij & humana natura tam secundum communem creaturæ rationem, quàm propriam rationem sunt similes: ergo. Minor quo ad primam partem: & probatur simpliciter, quia verbum Dei est exemplaris similitudo omnis creaturæ: quia verbum artificis est exemplatis similitudo eorũ, quæ fiunt

Cap. 1. funt ab artifice: & probatur, applicado ad addendum inde conuenientiam Incarnationis primò in cõmuni, quia artifex per cõceptã formam, qua condidit restaurat collapsum: secũdò in speciali ex tribus Inuẽtis in dependentia creaturarũ à Verbo: primum est, participatio similitudinis exemplaris secundum, conuenit in propriis naturis: tertiũ, modus, quod mobiliter constant. Quibus cõuenienter adiungũtur tria perfectiora, scilicet super participationẽ vnio non participata, sed personalis: super constitutionẽ in propriis reparatio in diuinis, scilicet gratia, gloria, & vita cælestis: super mobilitatem, æternè & immutabiliter vitã felicitatẽm quo habere: quo ad secũdum vero pattẽ probatur similiter primo modo similitudo simpliciter quo ad duo se habentia vt causa & effectus, primo, quia Verbum est cõceptus æternæ sapientiæ: & omnis sapientia hominum ab æterna sapientia derivatur. Secũdo ex hoc, quia ppria perfectio hominis vt rationalis, quæ est sapientia, cõsistit in participando verbum Dei. Quod probatur exẽplo, sicut perfectio discipuli in participando verbum magistri: & autoritate. Fons sapientiæ, &c. Probatur deinde applicando quod supra participationem diuini verbi, in qua propria perfectio hominis secundum mẽtem consistit, conueniẽtissimè apponitur vt ipsum verbum Dei personaliter vniatur naturæ humanæ, vt consummata sit hominis perfectio: vt scilicet, quæ inchoatur in participatione ipsius verbi humana perfectio, consummetur nõ in participatione, sed in personali adeptione ipsius Verbi. Reliquæ rationes clarè patent in litera.

¶ Super Quæstionis quartæ Articulum primum.

Titulus articuli primi quæst. 4. in corporis principio declaratur, quod intelligitur de assumptibili non secundum potentiã passiuam naturalem, & in responsione ad primum nec secundum potentiã obedientiæ ad omnipotentiam Dei: sed secundum potentiam congruitatis ad vnionem personalẽ. Et ratio omnium in loco suis patebit.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio: Sola natura humana est assumptibilis. Probatur. Hæc duo, scilicet congruitia dignitatis & necessitatis, soli naturę humanæ conueniunt: ergo sola natura humana est assumptibilis. Antecedens quo ad exponentẽ affirmatiuam probatur: dicit in tertio lib. * In mysterio Incarnationis manifestata est sapientia & virtus Dei: sapientia quidem, quia inuenit difficillimi solutionem pretij, quam decentissimam: virtus autem, quia victũ fecit rursus victorem. Sed virtus & sapientia appropriantur Filio: secundum illud primæ Corinth. primo, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniens fuit personam Filij incarnari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit, personã Filij incarnari. Primò quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quæ sunt similia, vniuntur. Ipsius autẽ personæ Filij, qui est verbum Dei, attẽditur vno quidem modo communis cõuenientia ad totam creaturam: quia verbum artificis, id est cõceptus eius, & similitudo exemplaris eorum, quæ ab artifice fiũt. Vnde verbũ Dei, quod est cõceptus æternus cõceptus eius, est similitudo exẽplaris totius creaturæ. Et ideo sicut per participationẽ huius similitudinis, creaturæ sunt in propriis speciebus institutæ, sed mobiliter: ita per vnionem Verbi ad creaturã nõ participatã, sed personalem, cõueniens fuit reparari creatura in ordine ad æternã & immobilẽ perfectionẽ. Nã artifex per formã artis conceptã, qua artificiatũ cõdidit, ipsum si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo habet conueniẽtiã specialiter cum humana natura, ex eo quod Verbũ est cõceptus æternæ Sapientiæ, à quo omnis sapiẽtia hominũ derivatur. Et ideo per hoc homo in sapiẽtia perficitur, quæ est ppria eius perfectio, put est rationalis, q̃ participat verbũ Dei: sicut discipulus instruitur per hoc q̃ recipit verbũ magistri. vnde Eccles. primo dicitur, Fons sapiẽtiæ verbũ Dei in excelsis. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniẽs fuit, vt ipsum verbum Dei humanæ naturæ psonaliter vniretur.

Secundò potest accipi ratio huius cõgruentiæ ex fine vnionis, qui est impletio prædestinationis, eorum scilicet, qui prædestinati sunt ad hæreditatẽ cælestẽ, quæ nõ debetur nisi filiis eius: secundum illud Rom. 8. Si filij, & hæredes. Et ideo cõgruũ fuit, vt per eũ, qui est filius naturalis, homines participarẽt similitudinẽ huius filiationis secũdum adoptionẽ: sicut Apostolus ibidẽ dicit, Quos præscivit, & prædestinauit cõformes fieri imagini filij sui. Tertiò põt accipi ratio hui⁹ cõgruẽtiæ, ex peccato primi parentis, cui per Incarnationem remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appetẽdo scientiã: vt patet ex verbis Serpentis promittẽtis homini scientiã boni & mali. Vnde cõueniẽs fuit vt per Verbum veræ sapientiæ homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitum scientiæ recesserat à Deo.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ nihil est, quo humana malitia non possit abuti: quando etiã ipsa Dei bonitate abutitur, secundum illud Rom. 2. An diuitias bonitatis eius contemnis? Vnde etiam si persona Patris fuisset incarnata, potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasionem sumere: quãsi Filius sufficere non potuisset ad humanam naturam reparãdam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd prima rerum creatio facta est à potẽtia Dei patris per Verbum. Vnde & recreatio per Verbum fieri debuit à potẽtia Dei patris, vt recreatio creationi responderet: secũdum illud 2. Cor. 5. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ Spiritui sancto proprium est, quòd sit donum Patris & Filij. Remissio autem peccatorum fit per Spiritum sanctum tanquam per donum Dei. Et ideo conueniẽtius fuit ad iustificationem hominum, quòd incarnaretur Filius, cuius Spiritus sanctus est donum.

QVAESTIO QVARTA, DE modo vnionis ex parte Naturæ humanæ assumptæ, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de Vnione ex parte assumpti. Circa quod primò considerãdum occurrit de his, quæ sunt à Verbo assumpta. Secundò, de coassumptis, quæ sunt perfectiones & defectus. Assumptũ autem Dei filius humanam naturam & partes eius.

¶ Vnde circa primum triplex consideratio occurrit. Prima est quantum ad ipsam humanam naturam. Secunda est quantum ad partes ipsius. Tertia, quantum ad ordinem assumptionis.

¶ Circa primam quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quàm aliqua alia natura.

¶ Secundò, vtrum assumpserit personam.

¶ Tertiò, vtrum assumpserit hominem.

¶ Quartò, vtrum fuisset cõueniens, quòd assumpsisset naturam humanam à singularibus separatam.

¶ Quintò, vtrum fuisset cõueniens, quòd assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus.

¶ Sextò, vtrum fuerit conueniens, quòd assumeret humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito.

ARTICVLVS I.

¶ Virum natura humana fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quam aliqua alia natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ humana natura non fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quàm quælibet alia natura. Dicit enim Aug. in Epist. ad Volusianum, * In rebus mirabiliter factis tota ratio facti, est potentia facientis. Sed potẽtia Dei facientis Incarnationem, quæ est opus maximè mirabile, non limitatur ad vnam naturam: cùm potentiã Dei sit infinita. Ergo natura humana non est magis assumptibilis à Deo, quàm aliqua alia creatura.

¶ 2 Præterea, Similitudo est ratio faciẽs ad congruitatẽ Incarnationis diuinæ personæ: vt supra dictum est. * Sed sicut in creatura rationali inuenitur similitudo imaginis, ita in creatura irrationali inuenitur similitudo vestigij. Ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit sicut humana natura.

¶ 3 Præterea, In natura angelica inuenitur expressior Dei similitudo, quã in natura humana: sicut Greg. dicit in homil. de centũ oũibus, * introducẽs illud Ezech. 28. Tu signaculũ similitudinis. Inuenitur etiã in angelo peccatũ, sicut in homine: secundum illud Iob 4. In angelis suis reperit prauitatem. ergo natura angelica fuit ita assumptibilis, sicut natura hominis.

¶ 4 Præterea, Cum Deo competat summa perfectio, tanto magis est Deo aliquod simile quanto est magis perfectum. Sed totum vniuersum est magis perfectum, quam partes eius, inter quas est humana natura. ergo totũ vniuersum est magis assumptibile, quam humana natura.

quo ad dignitatem quidem, quia natura humana nata est attingere per proprium operationem, cognoscendo & amando verbum Dei: quo ad necessitatem verò, quia subitacens peccato originali indigebat reparatione. Quo ad exponentem autẽ negatiuã probatur: quia creaturæ irrationali, licet dignitas naturæ autem angelicæ deest congruitas necessitatis. Consequẽtia probatur: quia assumptibile dicit aptum natum assumi à diuina persona: nõ per potentiam passiuam naturalem: ergo per potentiam congruitatis ad vnionem personalẽ diuinam. Hoc vltimo assumptum probatur, quia potentia passiua naturalis non se extẽdit ad id, quod transcendit ordinem naturalem.

¶ Circa hæc duo dubitationes sunt, quæ ex dictis literæ in responsionibus argumentorũ soluuntur. Primum dubium est circa cõsequentiã illam. Assumptibile nõ attendit secundũ potentiam passiuam naturalẽ ergo secundũ congruitatem, quum possit reddi, consequentia non valet: quomodo potest attendi secundum potentiam obedientiæ.

¶ Ad hoc ex responsione ad primum, in litera respondetur, q̃ creaturæ denominãtur aliquales ex eo q̃ conueniũt eis secundum propria, & non ex eo q̃ conueniũt eis secundum primas & vniuersales causas, potentia autem obedientiæ conuenit creaturæ in ordine ad primã causam, vt patet per dicta autem. cõgruitatis attenditur secundum propria ipsius creaturæ: & ideo creaturæ dominãtur aliquales, hoc est assumptibiles secundum congruitatem, non secundum obedientiam. Sed hæc responsio non videtur solida, tum quia etiam secundũ Autorẽ humana natura dicitur assumptibilis per potentiam obedientiæ. Tum quia assumptibilis est denominatio cõueniẽs creaturæ solùm ex ordine ad Dei causam vniuersalissimam, quum ista

3. dist. 2. q. 1. ar. 1. Et 4. cõtra. 55. ad 3. & 4.

Epistol. 3. tom. 2.

q. præc. ar. tic. 8.

Homil. 34. in Evangel.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iam dictū sit proprium esse diuinæ personæ subsistere in pluribus naturis. Tum quia creaturæ denominantur aliquales ex eo q̄ conuenit illis secundū causas primas & vniuersales: dicūtur esse creaturę & cōseruatę ac cōseruabiles ex prima causa: dicit etiā natura reparata ex prima & vniuersalissima causa Deo, &c.

¶ Ad hæc dicitur, q̄ propositio in responsione ad primū illata, scilicet creaturæ denominātur aliquales ex eo q̄d cōuenit eis secundū ꝓprias causas, nō autem ex eo q̄d cōuenit eis secundum primas & vniuersales causas, intelligēda est cū grano salis, scilicet quādo oppositæ denominationes cōueniūt illis secūdū ꝓprias & primas causas. Et hāc glossam manifestat Autor esse suæ intentionis in subiūcto exemplo de morbo, q̄ secūdū ꝓpria dicit incurabilis, quāuis secundū Deū oppositam denominationē habeat, & dicat curabilis. Ita q̄ intēdit Autor, q̄ quādo denominatio aliqua sic se habet ad creaturas, q̄ secūdū ꝓpria affirmatiuè & secūdū primā causam negatiuè, aut ecōtra secundū ꝓpria negatiuè & secūdū primā causam affirmatiuè sunt denominādæ: tunc creaturæ denominātur aliquales simpliciter secūdū ꝓpria, & nō secundū primā causam, sed cū additione, vt patet in exēplo literæ, morbus denominari pōt curabilis & incurabilis secūdū ꝓpria, & secūdū primā causam curabilis. & ideo simpliciter dicit curabilis vel incurabile, ꝛtēdēdo ad ꝓpria, secūdū primā autē causam dicit cū additione curabilis, per Dei potentia. Et simile est in ꝓposito: creaturæ simpliciter dicūtur assumptibiles, quæ cōgruitate habēt ad vnione personalē, & inassumptibiles, quæ illa carēt: cū quo tamē stat q̄ omnes naturę dicantur assumptibiles cum additione, scilicet per Dei potentiam.

¶ Ad primā ergo obiectionē dicitur, q̄ potētia obediētiæ, quia respondet omnipotentiæ diuinæ, claudit in proposito sub denominatione ex omnipotentia Dei, eiusdem enim rationis est, q̄ denominatur natura assumptibilis ex potentia Dei, & ex potentia obedientiæ, qua creatura subditur Dei potentiæ absolutè, & ideo prætermissa est in hoc processu, sicut potentia Dei.

¶ Ad secundā dicit q̄, licet assumptibile dicit solūmodo in ordine ad Deū, attēdi tā pōt etiam ex parte cōgruentiæ naturæ secundū illius propria, & ex parte oppositæ Dei: & secundū hoc opposito modo natura aliqua est denominabilis: & ideo secūdum propria dicitur cōgruè assumptibilis vel inassumptibilis.

¶ Ad tertiam conceditur, quòd creaturæ denominantur simpliciter aliquales ex Dei potentia, quando ex propriis non sunt opposito modo denominabiles. Nec oppositum habetur ex litera sanę intellecta.

¶ Dubium secundum est, quomodo verum est quòd in angelis deficiat necessitas reparationis: quum angelica natura adhuc reparatione indigeat.

¶ Ad hoc dicitur q̄ nō intēdit autor excludere ab angelica natura indigentiā seu necessitatē reparationis, sed cōgruentiā necessitatis. Ita q̄ licet in angelica natura sit maior indigētia, quia irreparabilis est illius lapsus: quia tamē necessitas illa nō habet cōgruitatem ad reparationem, quia est necessitas nō viæ, sed termini: ideo notanter dicitur, quòd deest angelicæ naturæ congruitas ex parte necessitatis: tam in corpore articuli, quàm in responsione ad tertium.

¶ Nota in dictis hujus articuli illam propositionē de potentia passiua naturali, q̄ non se extendit ad id quod transcendit naturalē ordinem: quoniam verissima est, & formalis & propria, & secundum illa iudicāda, quæ hic aeq; illic inueniūtur dicta. Secundū quā patet, q̄ potentia naturalis intellectus nostri non se extendit ad visionē Dei, &c. Vnde & hic dicitur de natura humana quatenꝰ intellectualis, q̄ nata est aliqualiter contingere per operationem verbum Dei.

¶ In responsione ad primū eiusdē primi articuli notādum est, q̄ licet appareat Autorē non cōtradicere suis dictis in 3. sent. dist. 2. q. prima, art. 1. nec retractare illa, sed altius ac Theologo dignius loquutus est de assumptibili, sententia eādē seruās, & sermonē quasi colubes. Vnde & per tranſeundo, in hac responsione prætermittit discussionē cōsequentis, vt ad effectū diuinæ omnipotētiæ si assumeret angelū, aut lapidem. Vnde & nos Autoris vestigia sectantes, quæstionem illam, an Deus possit assumere lapidis naturā, tanquam cōmuniter acceptam & sufficienter discussam, & quasi ostensiuā piarū aurium, in illius discussione relinquēdā duximꝰ. Vide hęc si vis in Autore in loco allegato, & in Capreolo ibidē.

¶ In responsione ad secundū, dubiū occurrit circa illud, Multò autē maior & perfectior est vnio ad Deū secundū esse personale, q̄ quæ est secūdū operationē: q̄, etsi nō careat scrupulo propositio ista, & multi glossant, aut negāt eā. Est autē ratio scrupuli: quia seorsum ista sumpta, vnio personalis cōmuni est rationali⁹ & irrationalibus, vnio secundū operationē ꝓpria est rationalibus. Et rursus vnio ꝓsonalis cōuenit rationalibus secūdū id, in quo cōmunicant cū omnibus subſtātiis: quia cōuenit eis, inquantū sunt naturæ potentes ſubsistere: vnio autē secundū operationē perfectæ felicitatis cōuenit eis, inquantum sunt consortes diuinæ naturę per adoptionem. Maior ergo & perfectior est vnio secundum operationē fruitionis beatæ, quàm secundum esse personale: & propterea ista propositio negatur, seorsum acceptis extremis. Et confirmatur, quia maius est assumere lapidem in filium Dei adoptiuum, q̄ ad vnionem personalem: quomodo illud implicat cōtradictionem, hoc nō. Glossatur autem, quòd vera est in natura capaci vtriusque vnionis. Et aliqui de veritate illius etiam sic intellectæ dubitāt: quia melius est cōcipere Deū mente, q̄ carne: vt dicitur ſ libro de ſancta Virginitate: & de beata Virgine dicitur, quòd beatior fuit concipiēdo fidem Christi, quàm carnem Christi.

¶ In oppositum autem est literæ autoritas ex Auguſt. ſuper illud, Verbum caro factum est.

¶ Ad hāc quæstionē dicendū est, q̄ proculdubio maius, nobilius, excellēti⁹, perfectiusq; est vniri Deo in persona, q̄ per gratiā & gloriā cōſummatā. Et ratio habita est in vltimo articulo præcedentis quæst. quia ſcilicet vnio personalis nō est vnio participatiuaſed per ſubſtātiā Dei conferens non ſimilitudinem aut participationē Dei, ſed ipſum eſſe ꝓſonale Dei: ita vt perſona Dei fiat perſona naturæ aſſumptæ. Vnio autem per fruitionē vnio participatiua Dei est, conferens non eſſe Dei, ſed ſimilitudinē & adoptionem filiale. Eſt igitur vnio perſonalis maior, quia confert maius, ſcilicet eſſe Deum non participatiuè, ſed perſonaliter: quanto nam; maius eſt eſſe Deum perſonaliter, quàm participatiuè, tanto maior eſt vnio perſonalis, quàm participatiua. Eſt & perfectior: quia cōfert perfectius, ſcilicet eſſe Deum ſecundum ſubſtantiam, hoc eſt hypoſtaſim: non ſecundum accidentia, vt ſunt operationes, quibus fruimur Deo: quanto enim perfectius eſt eſſe Deum perſonaliter, quàm accidentaliter, tanto perfectior eſt vnio perſonalis, quàm per operationem. Et ideo ſimpliciter & abſolutè cum Auguſt. & Autore fateamur, longè maius eſſe vniri Deo in perſona, quàm per gratiam & gloriam.

¶ Ad primā autem & ſecundā obiectionē dicitur, q̄ dato quòd maius ſit illud, quod natū eſt ex parte entium creatorū conuenire intellectualibus ſoſum, & ſimiliter intellectualibus vt intellectualia ſunt, q̄ cōmunia: longè tamen maius eſt quod ex parte Dei poteſt conferri naturis ſubſtantialibus, vt communicāt in natura ſubſtātiali, quàm id quod eſt eis donabile ſecundū earum operationes: quoniam poteſt naturis cōferri eſſe Dei perſonale in ſeipſo, vt ſit eſſe perſonale earū, quod nō conferri poteſt per operationes. Rationes enim iſtæ non inferunt, quòd vnio per operationem ſit maior aut nobilior: ſed bene inferūt, quòd plus nobilitatis & perfectionis ex parte creaturæ exigitur ad vnionē per operationem: quia exigitur & natura & operatio intellectualis & gratia ſeu gloria, quæ nō exigūtur ad naturam, vt vnibilem perſonaliter. Sed cū hoc ſtat, quòd ex parte accepti ſoni longe maior & perfectior ſit vnio perſonalis, qua non Deus participatiuè, ſed in propria ipſius perſona habetur à natura vnita.

¶ Ad confirmationem dicitur quòd falſum aſſumitur: & ad probationem reſpondetur, quòd falſiſſimum eſt, quòd implicans contradictoria ſit magis quoniam implicans contradictoria non eſt aliquid, non eſt ens, nec non ens, ſed ens & non ens ſimul. Secundum huiuſmodi enim argumenta maius eſſet albedinem eſſe nigredinem, quàm eſſe Deum: quia illud implicat, hoc non.

¶ Ad rationem dubij multorū, quia melius eſt cōcipere ſidem, &c. reſpondetur negando conſequentiam: quoniam non eſt eadem vtrobique ratio: quoniam in conceptione carnali Dei non ſit vt concipiens ſit Deus, ſicut ſit in vnione perſonali, vt homo ſit Deus: & propterea non arguitur à ſimili, ſed à longe alieno. Maximum ergo bonum, quod Chriſtus habet, eſt quòd ſum Ego eſt verus Deus: & ſuper ac poſt hoc habet quòd ſit creata fruitione Dei beatus.

¶ In reſpōſione ad tertiū eiuſdē art. nota ꝓ ſequētis articuli quæſtione q̄ hic habetur, q̄ ſi Angelus iam creatus aſſumeretur, ꝓſonalitas ei⁹ corrūperetur: ac p hoc aliquid ꝓfectionis in creatura aſſumpta corrūpereꝛ. Ex hoc enim infinuatur, q̄ perſonalitas Angeli aliquid ꝓfectionis addit ſupra naturā Angeli: quod etiā innuitur de omni ſuppoſito & perſona ſentiendum, dum in reſpōſione ad quartum dicitur, Perfectio vniuerſi nō eſt perfectio vnius perſonæ, vel ſuppoſiti.

¶ *Super Quæſtionis quartæ Articulum ſecundum.*

TItulus articuli 2. ſatis clarus eſt quo ad quid nominis perſonæ humanæ, ſed quo ad quid rei, longo tractatu in hoc articulo perſcrutandus eſt.

¶ In corpore articuli vnica eſt concluſio reſponſiua quæſito negatiuè: Filius Dei nullomodo aſſumpſit perſonam humanam. Probatur, illud quod aſſumitur, oportet præintelligi aſſumptioni: perſona non præintelligitur in humana natura aſſumptioni: igitur perſona non aſſumitur. Maior & probatur: quia aſſumi aliquid dicitur, quia ad aliquid ſumitur: & declaratur exemplo, ſicut illud quod mouetur localiter, oportet præintelligi ipſi motui. Minor probatur ducendo ad impoſſibile, ſi perſona præintelligeretur, oportet ipſam vel corrumpi, & ſic fruſtra eſſet aſſumpta: vel remanere, & ſic eſſent duæ perſonæ: quod eſt erroneum, quia non eſſet vnio in perſona.

¶ In hoc articulo quæſtio difficillima occurrit, quòd perſona ſeu hypoſtaſis addat ſupra naturam ſingularem. Et hoc tam in ſubſtantiis compoſitis, puta quid addit Sortes ſupra ſuam hāc humanitatem compoſitam ex hac anima & hoc corpore: & ſimiliter quid addit Gabriel ſupra ſuam naturam ſingularem. Et eſt ſpecialiter ex verbis huius articuli hinc & inde ratio dubij: quia tam in corpore articuli, quàm in reſponſione ad tertium, habetur, quòd addit aliquid poſitiuum, dum dicitur, quòd perſona oporteret corrumpi, ſi præexiſteret aſſumptioni: quod in præcedenti quoque articulo de Angeli perſona dictum eſt, cum adiunctione, quòd aliquid perfectionis corrumperetur. Et rurſus dicitur, quòd perſona diuina ſua vnione impediuit, ne natura humana propriam perſonalitatem haberet: ſi enim nihil adderet, impedimentum nihilo præſtitum eſſet. In oppoſitum autem ſonat reſponſio ad ſecundum, dicens quòd naturæ aſſumptæ non deeſt propria perſonalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat: ſed propter additionē, &c. ſi enim perſona adderet aliquid poſitiuū ſupra hanc naturā, oporteret illud deeſſe naturæ aſſumptæ. Et ſic falſum eſſet, quòd perſonalitas deeſt nō propter defectū alicuius, quod ad perfectionem ſpectat: conſtat enim quòd ſi perſonalitas poſitiuū aliquid addit, illud adperfectionē ſpectaret, cū perſona ſignificet perfectiſſimū quid in genere ſubſtantiæ. Simpliciter autē & generaliter ratio dubij magni eſt tāta diuerſitas opinionū, & obſcuritas rei. Claudunturque ante in quæſtione iſta quatuor quæſita: primū eſt, an perſona ſupra hanc naturam addat in ſe aliquid, an ſolū ſecundum rationē: ſecundō, an ſuppoſito quòd addat aliquid in ſe, an illud ſit poſitiuū, vel negatiuū: tertiō, an illud ſit intrinſecū perſonæ, an extrinſecū: & quartō, quid eſt illud poſitiuū vel negatiuū, intrinſecū vel connotatū. Quæ ad euitandā replicationē ſimiliter tractabūtur. Eſt igitur prima opinio, quòd ſuppoſitū & natura hæc in omnib⁹ ſubſtantiis ſunt idē re, & differūt ſolo modo intelligēdi, vt quod eſt, & quo eſtita quòd idē eſt quo & quod diuerſa ratione. Natura enim eſt, vt qua Sortes eſt homo, Sortes verò eſt ipſa ſua natura, vt participans ſeu habēs illam ab agente. Et huius opinionis eſt Henricus de Gandauo in quolib. 4. q. 3. Secunda autē opinio eſt, quòd ſuppoſitū & natura ſunt idē re quo ad intrinſeca, ſed differunt realiter, quantū ad connotata, quæ oſtenduntur ex modo ſignificādi ſeu connotata autē huiuſmodi ſunt illa, quæ ſimul cū natura habentur: ſine quibus natura nō poteſt eſſe. Verbi gratia, Sortes eſt ipſa ſua humanitas in cōcreto vt ſignificatur habēs reliqua, ſine quibus humanitas nō habetur in rerū natura. Et huius opinionis eſt Herueus in quolibeto 3. q. 6. Tertia opinio eſt, quòd ſuppoſitū & natura differūt realiter medio modo inter extrinſecē & intrinſecē: ita quòd ſuppoſitū addit ſupra naturā affectionē, qua natura ſubeſt accidētibus: ita quòd Sortes non eſt ſua humanitas: quia Sortes ſignificat humanitatē, vt affecta accidētibus, humanitas verò nō. Ab Herueo & Ioā. de Neap. recitatur hæc opinio, dēibus, humanitas verò nō. Ab Herueo & Ioā. de Neap. recitatur hæc opinio, & improbatur. Quarta opinio eſt, quòd ſuppoſitū differt realiter à natura, ſicut totū à parte: quia dicit cōpoſitum ex natura & eſſe exiſtētiæ. Hæc etiā recitatur & improbatur. Quinta opinio eſt, quòd ſuppoſitū differt à natura per vnū connotatū extrinſecū, ſcilicet actum eſſendi: ponit enim hæc opinio actū eſſendi nō eſſe claudi in ſuppoſiti ratione (in quo differt à præcedēte: quia ſuppoſitū, vt quod eſt, & hæc eſt opinio Capreoli in tertio ſent. diſt. 5. q. 3. Sexta opinio eſt, quòd perſona addit ſupra naturā hanc aliquid intrinſecū cōſtitutiuum perſonæ, negatiuum tamen. Et hæc eſt opinio Scoti in 3. ſent. diſt. prima. q. 4. quæ verbis ipſius vrendo, addit duplicem negationē, ſcilicet dependentiæ actualis à perſona diuina, & dependentiæ aptitudinalis reſpectu eiuſdē terminī, ſcilicet perſonæ diuinæ: hoc eſt nō dependere etiā ſecundū aptitudinem à perſona diuina vt ſicitra quod hæc humanitas eſt perſona per hoc q̄ nec apta nata eſt terminari ad perſonalitatē diuinā, nec actualiter terminatur per eam.

Locis ant. ſequētis notatur.

Cap. 11.

Pag. 3. Lib. 3. c. 6.

Capit. 2. q. m. 3.

Tom. 1.

D. 2. q. 1. art. 1.

Septima opinio propinqua huic eſt, quòd perſona addit ſupra naturā hanc ſolam negationē annexā extrinſeci poſitiui & intrinſecæ vnionis ad filiūtatē ſuppoſitū ſignificat illāmiet rem quā ſignificat natura: ſed ſignificat eā vt habet hāc duplicem negationē, ſcilicet q̄ in nullo extrinſeco ſuſtinetur. Et huius opinionis eſt Ioānes de Neapoli in quolibeto quæſt. 9. Omnium harū opinionū cōuenientiū in hoc, q̄ ſuppoſitū nihil poſitiuum intrinſecū addit *q. pra. ar. ſupra* naturā perſonalē *1. & 2.* ſingulare, fundamētum eſt: quia illud intrinſecū conſtat nō poſſe eſſe accidēs, nec ſubſtātia, quæ eſt forma aut materia, aut cōpoſitū ex vtraque. *q. 2. ar. 6.* Accedit ad hoc autoritas Ariſtot. in ſeptimo Metaph. tractantis hanc quæſtionē, & dicentis q̄ in his, quæ ſunt per ſe, idē eſt quod quid eſt, & id cuius eſt. cōſtat enim ſubſtantia eſſe de numero eorū quæ ſunt, & dicuntur per ſe. Ponendi autē aliquid ſupra additum negatiuum vel poſitiuum, cogit & modus ſignificādi, & aſſumptio ſingularis humanitatis à Chriſto ſine ſua perſonalitate. Præter oēs autem dictas opiniones recitatur alia opinio à Scoto & Ioanne de Neapoli, ſi tamen vna & eadem ab vtroq; recitatur, tenens ſuppoſitum addere ſupra naturā ſingularē entitatem poſitiuam intrinſecam ſuppoſito cōſtitutiuāmque ipſius. Sicut hæc, inquit Scotus, humanitas addit ſupra humanitatem, vel ſicut modus eſſendi, vt inquit Ioannes de Neapoli, addit ſupra naturam, cuius eſt, & reducitur entitas iſta ad genus ſubſtātiæ, ſicut eſſe quale ad genus qualitatis, & puſtus ad genus quātitatis. Improbatur q; ab vtroque opinio illa. Omiſſi afferre opinionē dicētē ſuppoſitū differre à natura, quia Sortes dicit cōpoſitū ex materia & forma, humanitas verò formā: quia nō eſſet ad propoſitū quæſtionis: in qua ſupponitur filiū Dei aſſumpſiſſe ſingulare humanitatē cōpoſitā ex hac anima & hoc corpore, ſiue ita illud, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens) & tamē non aſſumpſiſſe hypoſtaſim humanā.

¶ Examināda igitur diſcutiēdo; ſunt hæc ſecundū & doctrinā diui Thomæ & ſimpliciter. Ex doctrina diui Tho. habetur inter naturā & ſuppoſitū in creaturis, talem, tātāmq; eſſe differentiā, vt ſuppoſitū ſit primū ſubiectū actus eſſendi in rerū natura, natura nō: & ſimiliter quòd ſuppoſitū ſit ſubiectū filiationis realis, natura nō: ita quòd ſi natura ſine ſuo ſuppoſito poneretur, nō eſſet ſubiectū actus eſſendi, nec eſſet ſubiectū filiationis. Et primū quidē dicit Autor inferius in q. 17. art. 2. per totum: vbi in reſpōſione ad primū dicit hæc verba. Eſſe conſequitur naturā nō ſicut habentem eſſe, ſed qua aliquid eſt: perſonā autē ſiue hypoſtaſim ſicut habentē eſſe. Secundum autē dicit inferius, q. 4. art. 5. per totū: vbi in reſpōſione ad primū dicit hæc verba, Natiuitas rēporalis cauſaret in Chriſto temporalem filiationē realem, ſi eſſet ibi ſubiectū huiuſmodi filiationis capax, & c. ex hoc autē quòd hęc humanitas & hic homo, ſic differūt, quòd illa ſecūdū rem nec; actus eſſendi nec; filiationis realis eſt capax niſi ratione huius hominis, vt per ſe primò ſubiecti vtriuſq; oportet dicere quòd aliqua realis differētia ſit inter hāc humanitatē & hūc hominē ita q̄ aliquid reale includat hic homo, quod nō includit hæc humanitas: qua realitate hic homo habeat quòd ſit homo, quod nō includit hæc humanitas: qua realitate hic homo habeat quòd ſit homo, quod nō includit hæc humanitas: qua realitate hic homo habeat quòd ſit homo, Sortes verò eſt ipſa ſua natura, vt participans ſeu habēs illam ab agente. Et huius opinionis eſt Henricus de Gandauo in quolib. 4. q. 3. Secunda autē opinio eſt, quòd ſuppoſitū & natura ſunt idē re quo ad intrinſeca, ſed differunt realiter, quantū ad connotata, quæ oſtenduntur ex modo ſignificādi ſeu connotata autē huiuſmodi ſunt illa, quæ ſimul cū natura habentur: ſine quibus natura nō poteſt eſſe. Verbi gratia, Sortes eſt ipſa ſua humanitas in cōcreto vt ſignificatur habēs reliqua, ſine quibus humanitas nō habetur in rerū natura. Et huius opinionis eſt Herueus in quolibeto 3. q. 6. Tertia opinio eſt, quòd ſuppoſitū & natura differūt realiter medio modo inter extrinſecē & intrinſecē: ita quòd ſuppoſitū addit ſupra naturā affectionē, qua natura ſubeſt accidētibus: ita quòd ſuppoſitū addit ſupra naturā affectionē, qua natura ſubeſt accidētibus: ita quòd Sortes non eſt ſua humanitas: quia Sortes ſignificat humanitatē, vt affecta accidētibus, humanitas verò nō. Ab Herueo & Ioā. de Neap. recitatur hæc opinio, & improbatur. Quarta opinio eſt, quòd ſuppoſitū differt realiter à natura, ſicut totū à parte: quia dicit cōpoſitum ex natura & eſſe exiſtētiæ. Hæc etiā recitatur & improbatur. Quinta opinio eſt, quòd ſuppoſitū differt à natura per vnū connotatū extrinſecū, ſcilicet actum eſſendi: ponit enim hæc opinio actū eſſendi nō eſſe claudi in ſuppoſiti ratione (in quo differt à præcedēte: quia ſuppoſitū, vt quod eſt, & hæc eſt opinio Capreoli in tertio ſent. diſt. 5. q. 3. Sexta opinio eſt, quòd perſona addit ſupra naturā hanc aliquid intrinſecū cōſtitutiuum perſonæ, negatiuum tamen. Et hæc eſt opinio Scoti in 3. ſent. diſt. prima. q. 4. quæ verbis ipſius vrendo, addit duplicem negationē, ſcilicet dependentiæ actualis à perſona diuina, & dependentiæ aptitudinalis reſpectu eiuſdē terminī, ſcilicet perſonæ diuinæ: hoc eſt nō dependere etiā ſecundū aptitudinem à perſona diuina vt ſicitra quod hæc humanitas eſt perſona per hoc q̄ nec apta nata eſt terminari ad perſonalitatē diuinā, nec actualiter terminatur per eam.

dictū eſt. * Si enim præintelligeretur, vel oporteret quòd corrumperetur: & ſic fruſtra eſſet aſſumpta, vel quòd remaneret poſt vnionem: & ſic eſſent duæ perſonæ, vna aſſumens, & alia aſſumpta. Quod eſt erroneum, vt ſupra oſtenſum eſt. * Vnde relinquitur, quòd nullo modo filius Dei aſſumpſit humanam perſonam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd naturam humanam aſſumpſit Filius in atomo, id eſt in indiuiduo: quod nō eſt aliud à ſuppoſito increato, quod eſt perſona filij Dei. Vnde non ſequitur, quòd perſona ſit aſſumpta.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd naturæ aſſumptæ non deeſt propria perſonalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat: ſed propter additionem alicuius, quod eſt ſupra humanam naturam: quod eſt vnio ad diuinam perſonam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd conſumptio ibi non importat deſtructionem alicuius, quod prius fuerat. ſed impeditioné eius, quod aliter eſſe poſſet. Si enim humana natura nō eſſet aſſumpta à diuina perſona, natura humana propriam perſonalitatem haberet: & pro tanto dicitur perſona conſumpſiſſe perſonam, licet improprie: quia perſona diuina ſua vnione impediuit ne humana natura propriam perſonalitatem haberet.

SOLVM natura humana ſit aſſumptibilis.

ARTICVLVS II.

¶ *Verum filius Dei aſſumpſerit perſonam.*

AD SECVNDVM ſic ꝓceditur. Videtur, q̄ filius Dei aſſumpſerit perſonam. Dicit enim Damaſ. in 3. lib. * q̄ filius Dei aſſumpſit humanam naturā in atomo, id eſt in indiuiduo. Sed indiuiduū rationalis naturæ eſt perſona: vt patet ꝓ Boet. in lib. de Dua. natur. * Ergo filius Dei, perſonam aſſumpſit.

¶ 2 Præterea, Damaſ. dicit, * q̄ filius Dei aſſumpſit ea quæ in natura noſtra plantauit. Plantauit autem ibi perſonalitatem. Ergo filius Dei aſſumpſit perſonam.

¶ 3 Præterea, Nihil cōſumitur niſi q̄ eſt. Sed Innocent. tertius dicit in quadā Decret. quòd perſona Dei conſumpſit perſonam hominis. Ergo videtur quòd perſona hominis fuerit prius aſſumpta.

¶ SED CONTRA eſt, q̄ Aug. dicit in lib. de fide ad Pet. * quòd Deus naturam hominis aſſumpſit, non perſonam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliq̄ dicitur aſſumi ex eo q̄ ad aliq̄d ſumitur. Vnde illud, q̄d aſſumitur, oportet præintelligi aſſumptioni: ſicut illud, quod mouetur localiter, præintelligitur ipſi motui. Perſona autem non præintelligitur in humana natura aſſumptioni, ſed magis ſe habet vt terminus aſſumptionis, vt ſuprà dictum eſt. Vnde relinquitur, quòd perſona non aſſumitur. Et ſic patet ſolutio ad primum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Damaſcenus loquitur ſecundum communem modum loquendi, quo dicimus, quòd ille qui habitat in domo, illam domum aſſumpſit. Et ſic dicit, quòd Filius Dei aſſumpſit ea quæ in noſtra natura plantauit, inquantum habitauit in ea per naturam aſſumptam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Innocentius loquitur ſecundum communem modum loquendi. Et ſic dicit, quòd perſona Dei conſumpſit perſonam hominis, inquantum aſſumpſit naturam humanam, quæ habebat perſonalitatem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Damaſcenus ibi loquitur ſecundum communem modum loquendi. Et ſic dicit, quòd perſona Dei aſſumpſit perſonam hominis, inquantum aſſumpſit naturam humanam, quæ habebat perſonalitatem.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Damaſcenus ibi loquitur ſecundum communem modum loquendi. Et ſic dicit, quòd perſona Dei aſſumpſit perſonam hominis, inquantum aſſumpſit naturam humanam, quæ habebat perſonalitatem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Innocentius ibi loquitur ſecundum communem modum loquendi. Et ſic dicit, quòd perſona Dei conſumpſit perſonam hominis, inquantum aſſumpſit naturam humanam, quæ habebat perſonalitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab hac humanitate: sed non differt nisi in esse personali, quo hic homo est hypostasis siue persona, hęc humanitas non: ergo personalitas huius hominis addit aliquam realitatem intrinsecè constituiuam personæ humanæ, supra hanc humanitatem. Hæc ratio non nisi ad manifestā dum quid sentiat Autor de differentia inter suppositum & naturā, allata est, apud alios nāque scio non valere: quia ponunt in Christo non solum pluta esse, sed etiam nouam filiationem realem. Et hoc ipsum magis attestatur, quòd sententia Autoris est quæ dicta est: quoniam consequenter loquēdo, ponentes personā nō cōstitui intrinsecè aliquo positiuo supra hanc naturam, cōsequēter ex negatione personalitatis humanæ nihil reale debent auferre ab homine Christo, quod est in aliis: quia nihil reale conuenit hominibus ratione negationis, aut huiusmodi. Et per oppositum tollentes aliquam realitatē à Christo homine, propter eā quia aliquæ realitas est personæ & aliqua naturæ, debent consequēter loquendo dicere, quòd personalitas aliquam realitatē constituiuā intrinsecè personæ, vt distinguitur ab hac natura, dicit, quæ in Christo nō fuit: & ad cuius impeditionem sequuta est impeditio reliquarum realitatum personalium. Cōsonat autē hæc sententia his, quæ in præcedenti & hoc articulo dicētur de corruptione personalitatis, & impedimēto eiusdem: & his quæ in quarto cōtra Gen. cap. 43. dicuntur, dum asseritur quòd si hypostasis humana nō remaneret in ea natura, in qua assumēdo à Verbo præexistisset, hoc sine corruptione accidere non potuisset: nullum enim singulare desinit esse hoc quod est nisi per corruptionem. Hæc ille.

¶ Simpliciter autem & absolutè loquendo, mōstratur positio illa rationi consentanea tam secundum ea, quæ sunt ex lumine naturali, quām secundum ea, quæ sunt ex lumine fidei nota. Rationabile siquidē est, vt dupliciter dicta substantia in 5. Met. scilicet de essentia & de prima substantia, sicut substantia pro essentia est res, cui debetur talis modus essendi, qué circūloquimur per esse per se, hoc est nō in alio, sicut accidens est in subiecto: ita substantia pro substantia prima sit res, cui debetur talis modus essendi, quem circūloquimur per esse per se separatim: ita q. repugnet ei esse in alio, vt in q., sine vt quo, in quod, siue vt pars, aut quasi pars in toto. Sic enim ponēdo quemadmodū substātia pro essentia nō ex modo essendi affirmatiuo vel negatiuo cōstituitur, sed ex cōstitutiua intrinsecè realitate, cui debetur esse tali modo: ita substantia pro hypostasi nō actuessendi talimodo, sed ex realitate cōstitutiua ipsius intrinsece, cui debetur actus essendi, tali modo constituitur. Nec tacita à Philosopho huiusmodi realitas, sed expressa est in proprio cōstituto per ipsum: dum in 5. Meta. substantia distincta est in substātiā pro hypostasi, & substantiā pro essentia substantiali: & in Prædicamentis substantia prima propriè principaliter & maximè substantia dicitur: idē autē significatur per substantiā primam, hypostasim, suppositum, & personam: nihil quòd persona in solis rationalibus locum habet, vt patet ex anrediētis. Accēdit ad hæc, quòd nomen Hypostasis, aut personæ, & similiter nomina propria naturarū cum pronominibus, vt hic homo, hic hoc, & similiter pronomina demōstrativa personaliter, vt ego, tu, ille, omnes cōsentiunt significare formaliter substantiam, & non negationem, aut accidens, aut extraneam. Si omnes hoc fatentur, cur ad quid rei significatæ per certantes diuertimur à communi confessione? & si personalitatem negationem esse formaliter dicere ficet, cur non statur in sententia tanto probabiliori, quātō magis consona communi confessioni? Theologi quoque ponentes personalitatem in diuinis positiuam rem, quum ex illa personalitate omnis personalitas in cælo & in terra nominetur, sicut ex illo Patre omnis paternitas iuxta Apostoli sententiam ducent nos ad diuinæ personalitatis aliqualem imitationem, etiam in creaturis personalitatem positiuam rem esse. Amplius, dicentes personam Verbi in Christo supplere personam humanam: constat quòd nō dicunt, quòd supplet nihil: negatio autem est nihil formaliter: sed intendunt quòd supplet substantiam, quam significat persona humana, seu hic homo: non igitur personalitas negatio aut modus significandi, aut extraneum quid est, sed substantia: loco cuius in Christo est persona Verbi, quæ verè est hic homo & persona humana. Amplius, Si natura assumpta à Verbo, deteretur ab eo in suis propriis naturalibus, esset tunc alia persona verbi Dei, & alia persona illiusmet naturæ humanæ: ergo esse desinit alia substantia illiusmet humanitatis: quoniam Alia est relativum diuersificatis substantiæ: ergo personalitas addit supra illam singularem naturam substantialem, ex qua fit esse constitutiuum formaliter personæ in esse personali. Nec potest dici ad primam consequentiam, quòd esset alia persona negatiuè tantum: quoniam constat quòd non solum non esset eadem persona cum persona Verbi, sed ponere in numerum cum illa: quoniam essent duæ personæ, non minus quām modò sunt persona Verbi & persona mea. Est igitur personalitas realitas constitutiua personæ vt sic: & ideo ad eam consequuntur negationes ac repugnantiæ ad esse quo, & esse partem, & capacitates ad personales realitates, vt sunt actus essendi & filiatio, & quod est & habens esse: & reliqua, quæ hypostasi attribuuntur. Est autem huiusmodi realitas in genere substantiæ reductiue, sicut reliquæ realitates constitutiuæ substantiarum, vt rationale, & huiusmodi, quanuis non sit differentia, proprie loquendo: sed est terminus vel mus, ac vt sic purus naturæ substantiæ. Vbi tria dico: primò, quòd est terminus naturæ: quod probatur ex hoc, quòd natura non personari, est naturam terminari & personare est terminare naturam: exponimus enim naturam humanam in Christo personari per Verbum, quia terminatur per illius personam: & ecōtra Verbum personare naturam illam, quia terminat illam. Secundò, quòd est vltimus: quoniam natura nunquā est vltimatè terminata, donec personetur: quātumcunque enim fūdiuiduetur, nisi personetur, nō est vltimatè terminata: vt patet de humanitate Christi, quæ est secundum se in se singularis & terminabilis per personam Verbi, aut propriam, terminata autem per personam Verbi. Constat autem, quòd si terminata est personalitate propria vel aliena, stante illa non est terminabilis vltrà, nisi forte extensiuè, non ex parte sui, sed ex omni potentia alterius potentis etiam seipsum terminum illius efficere: vt superius dictum est, si vna natura assumeretur à duabus personis diuinis. Sed hoc non tollit quin prima persona assumēs terminauerit vt vltimus: sed terminos multiplicat extensiuè: est igitur personalitas terminus vltimus naturæ. Quòd autē tertiò additi, vt sic purus, ad maiorem explicationem, non ad necessitatē appositum est: ad instruendum nouitios, quòd terminare vt terminare, nullam dicit causalitatem, & explanandum quòd personalitas vt terminans naturam, nullam causalitatem dicit respectu naturæ terminatæ: ita quòd non solum est extra genera causarum extrinsecarū, sed etiam extra causas intrinsecas: quoniam nec in genere causæ formalis, nec in genere causæ materialis se habet ad naturam, sed vt terminus eius. Vnde & in mysterio Incarnationis dictum est, quòd vnio personalis secundum nullum genus causæ attenditur. Nec hoc est figmentum, sed testimonium habet ex terminis quantitatis: punctum enim est ita terminus lineæ, quod nulla causa est illius. Et quòd non voluntarie, sed rationabiliter dixerim, declaro ex autoritate & ratione: autoritas est diui Tho. in 3. sent. dist. 5. q. 1. art. 3. dicentis, Quod assumitur, trahitur ad aliquid completius ipsum incompletum existens: & hoc est cōtra rationē personæ quæ maximum complementum importat. Hæc ille. Vbi clarè habes naturam singularē sine personalitate esse incompletam, & personam maximam completionem importare: hoc enim nihil aliud est, quā dicere, quòd natura singularis nō est vltimatè terminata, & persona, vltimum terminū naturæ importare. Ratio prima Theologicè manifestata, iam dicta est: quia scilicet personare & personari sunt terminare & terminari vltimatè: igitur personalitas est vltim⁹ terminus. Antecedens manifestatur: quia idē quanuis aliter facit personalitas propria naturæ, & personalitas aliena, quoniam aliena supplet propriā: sed inter aliena & naturā est terminare & terminari: vt patet in mysterio incarnationis, ergo. Ratio alterā est ex apparētib⁹ in naturalib⁹ subsātiis homogeneis: videmus enim, q. ex sola diuisione res multorū Prædicamētorū simul actu absq; alio generāte fiūt ex sola cā ligni vel aquę diuisione quælibet pars acquirit nouū terminū in genere quātitatis: quoniā ex illa parte, qua cōtinuabātur, quælibet pars ꝓprij termino actu terminat de nouo: acquirit nouā relationē, quoniā quælibet fit actu totū, vt patet, acquirit esse in actu ꝓprij, quū pri⁹ esset in potētia in toto, vt pote pars ei⁹: acquirit nouā hypostasis, quoniā quælibet pars est hypostasis seu prima substātia, quū pri⁹ nō esset prima substātia: sed primæ substātiæ pars. Existēte siquidē hypostasi vna in actu & multis in potētia, cōsequēs est secundū doctrinā Arist. in 2. de Anima, vt sola diuisione fiāt duæ substātiæ in actu: quæ pri⁹ erat vna in actu & duæ in potētia, nō minus q. in animalib⁹ imperfectis, existēte vna anima in actu & duab⁹ in potētia, sola diuisione fiūt duæ animæ. Ex modo igitur, quo videmus multiplicari hypostases, rationi cōsentaneū apparet q. terminationē naturæ singulari superaddat, quòdnā terminorū talis est generatio. Et cōfirmatur hoc autoritate diui Tho. vbi suprà ad tertiū argumētū, si verbū Dei deponeret assumptā humanitatē, dicētis, Separatio dat vtrique partiū totalitatē, totalitas enim & cōpletio idem sonāt, eo quòd vltimata terminatione cōsummatur. Et quia vero omnia cōsonāt, & ex quod quid est soluūtur omnes difficultates rei, ideo tūc rationabiliores hæc positio monstratur, quanto omnia cōsona ostēdentur & soluūtur difficultates. Ex hoc nanq; quòd realitas personalitatis est terminus vltimus naturæ, patet primò difficultas de identitate & diuersitate eius à natura singulari: est enim quodāmodo idē & quodammodo non idem: sicut terminus est terminato quasi idem & quasi non idem. est enim aliquid eius, scilicet terminus, & non est illud: vt patet de puncto & linea.

¶ Patet secundò de separabilitate: nam potest natura fieri sine suo termino in actu, non autem econuerso, sicut potest linea esse sine omni pūcto in actu, vt patet de linea circulari: non autem econuerso, quia implicat punctum esse sine linea: vt pote habens & non habens positionem.

¶ Patet tertiò de cōpositione: inter terminatū enim & terminū nulla est cōpositio: nō ens linea cōponitur ex pūctis aut ex linea & pūcto: & similiter inter positio: nō ens linea cōponitur ex pūctis aut ex linea & pūcto: & similiter inter personalitatē & naturā nulla est cōpositio, sed se habēt vt terminus & terminatū.

¶ Patet quartò, q. nō fingimus nouā subsātiā vltra materiā, formā, & cōpositū: quoniā applicatione Cōpositi intelligitur in subsātiis materialibus vltra materiā & formā subsātia posita in 5. Meta. scilicet essentia & hypostasis: nā ex materia & forma componitur nō solū essentia Sortis (siue cōmuniter sumpta, vt humanitas: siue singulariter, vt hęc humanitas,) sed etiā ipse Sortes, vt patet. Sed quoniā subsātia distincta est in naturā & subsātiam primā, & subsātia prima inuenitur in solis subsātiis completis, siue sint cōpositæ, siue simplices formæ, in lucē proximus quid subsātia prima seu hypostasis formaliter importat in cōmuni.

¶ Patet quintò sensus verborū diui Tho. quòd dixit pluries, q. personalitas corrūperetur, si Verbū assumpsisset Angelū, aut hominē præexistētē. corrūpi em non est nisi entiū, nihil enim morit nisi viuens: & similiter nihil cortūpit nisi ens. Et cū dixit, q. psona Verbi impediuit ne humanitas illa haberet suā ꝓpriā personalitatē: q. Innocētius vocauit cōsumptionē psonę, nō em impedita est à nihilo, negationes autē omnes formaliter sunt nihil, sed ab aliquo: & similiter psona Verbi nō cōsumpsit nihil, sed aliquid: quod enim nihil est, cōsumptibile nō est.

¶ Patet sextò sensus doctrinæ Aug. & sententiæ Ecclesiæ, quòd dicitur, quòd persona Verbi assumpsit naturā & nō personam: si enim persona negationē addit formaliter, dicendo, non assumpsit personam, dictum est, non assumpsit nihil.

¶ Patebit & septimò solutio obiectionū. Sco. enim in 3. sen. di. 1. q. 1. arguit cōtra hāc positionē quadrupliciter: primò, quia rdc esset aliqua entitas positiua in natura humana, quæ esset in assumptibilis à Verbo: hoc est incōueniēs. Tum quia secundū Damasc, quod est inassumptibile, est incurabile: ergo quia omnis entitas positiua creaturæ æquè est in potētia obediētiali respectu personæ diuinæ. Secundò, quia sequeretur, quòd humanitas assumpta à Verbo, careat illa entitate positiua: quæ tamē ponitur vltima & quasi actualissima & determinatissima in natura tali: & sic nō esset homo vniuocē. Et si reputatur nō incōueniens, quòd careat illa, arguo quòd ista natura nō posset dimitti fibi, quin oporteret fibi dari nouā realitatē, vel remanere nō personā. Ter iò quia sequitur quòd ista natura nō posset dimitti vel esse persona: quia talis realitas nō est realitas naturæ, nec potest cōtineri per identitatē in aliqua natura, quæ non est eadem fibi. Quartò sequeretur quòd natura intellectualis posset fieri actu existēs & in nulla persona. Patet sequela: quia natura, quæ assumitur, est prior seipsa, vt est sub realitate personalitatis, quæ non est eadem realiter aut formaliter naturæ: & tunc si non assumeretur, sed relinqueretur fibi, nō esset persona ta personalitate creata vel increata. Deinde arguit: Aureolus apud Capreolum in 3. sen. dist. 5. q. 3. Primò ex autoritate Damasceni: assumpsit Verbum quicquid in natura nostra plantauit. Et si dicatur, quòd assumpsit totū, quod pertinet ad naturam: nō totum, quod pertinet ad suppositum: contrā, Terminus humanitatis est aliquid humanitatis, ergo assumpsit etiam terminum humanitatis. Antecedens probatur: quia punctum est aliquid lineæ. Secundò, Si terminatio & personalitas est aliqua realitas: ergo ens, ergo quidditas & quid: vt patet 7. Meta. ergo natura alia qua: ergo est assumptibilis à Verbo. Et confirmatur: quia si distinguitur realiter à natura, posset Deus ipsam separare realiter, & separatim assumere.

¶ Tertiò quia ex hoc sequuntur multa inconuenientia: primū est, q. Verbū nō posset supplere vicē illius termini, quū sit quid subsistens, & nō solus terminus. Secundū, q. Verbū non esset homo, quia terminato illa si poneretur, non esset homo. Tertiū, q. Angelus nō posset assumi à Verbo: quū in eo nō differat quod quid est ab eo, cuius est, secundū Philosophum. Quartum est, quòd prima substantia nō haberet rationē primæ substantiæ per essentiā, sed per illam realitatem: & sic secunda substātia esset magis substātia, quia prima, inquantū prima, non esset substātia. Quintum est, quòd nulla res subsisteret per se, sed per aliud à se: sicut corpus non terminatur per se, sed per superficiē: & tamen cōceditur quòd subsistantia subsistit per se. Sextum est, quòd natura haberet magis rationē suppositi: quoniam natura subsistat realitati personalitatis. Septimum est, quòd suppositum esset quarta substantia ex tribus cōstituta: scilicet materia, forma, & illa realitate. Cùm igitur ista sunt absona, non potest illa positio poni.

¶ Ad primū Scoti dicitur, nullū incōueniēs esse, q. aliqua realitas creata sit assumptibilis. Pro cuius clara resolutione distinguendū est, q. sicut subsistātia dicitur dupliciter, scilicet de hypostasi & de natura: ita entitas seu realitas dicitur dupliciter, scilicet de realitate hypostatica seu psonali, & de realitate naturali, hoc est spectante ad naturam, vt natura distinguitur cōtra hypostasim, & ecō-

tra. Et quoniam secundum Damascenum in Christo naturalia dupliciantur, quia duas habet Christus naturas, diuinam scilicet & humanam, personalia autem non multiplicantur, sed in vnitate siſtunt, quia vnica tantum in Christo persona, scilicet hypostasis Verbi: ideo in Christo, sequendo Damasceni doctrinam, imo Ecclesiæ intentionem, si consequenter loqui debemus, quicquid spectat ad naturam humanam, vt distinguitur contra hypostasim humanam, est & assumptum, & assumptibile fuit: quicquid autem spectat ad personalitatem humanā, vt distinguitur contra naturam humanam non est assumptibile, non est assumptum, non fuit nec est in Christo. Et sub membro hoc continentur multæ entitates reales, quamuis diuersimodè, scilicet personalitas, actus essendi, & filiatio realis temporalis: vt infra in suis patebit locis. Et ideo nihil horum est assumptibile, diuersimodè tamen: quia personalitati repugnat contradictoriè assumi, actui vero essendi repugnat secundum ordinem rerum: vt intra quæst. 17. patebit. Et omnes autoritates sonantes aliquam integritatem aut vniuersalitatem assumptorum vel assumptibilium intelligendæ sunt in genere naturalium, vt distinguuntur contra personalia.

¶ Et propterea cum primò obicit Scotus, quia quod est inassumptibile, est incurabile, intelligitur sic, Quod inter naturalia est inassumptibile, est incurabile, iuxta illud ꝓprium Damasc. doctrina, ponentis personalia non esse le. Et probatur glossa ex ipsius Damasc. doctrina, ponentis personalia non esse assumpta. Ad secundam eiusdem probationem negatur illa propositio, Quælibet creata entitas est æquè in potentia obedientiæ ad assumptionem: quoniam aliqui creatæ rei repugnat assumi: vnde in litera dicitur quòd oporteret personalitatem corrumpi, si natura angelica, vel humana præexistens assumeretur.

¶ Ad secundum Scoti conceditur, quòd in Christo non est realitas creatæ personalitatis: sed falsum est, quòd ista realitas sit actualissima, quum sit constitutiua subiecti actus essendi. Et similiter falsum est quòd sit determinatissima: imò non est determinata, sed terminus: terminus enim nō est terminatus, sicut nec albedo est alba. Adiuncta autem sequela, quòd Christus non esset homo vniuoce, nihil valet: vt diuus Tho. docet: quia vniuocatio in nomine Hominis attenditur secundum naturæ humanæ rationem, & non secundum personalitatem: ratio autem naturæ humanæ eadem omnino est in Christo & aliis hominibus, quamuis personalitas sit diuersa. Et cum contra concessum defectum realitatis quamuis personalitas sit diuersa. Et cum contra concessum defectum realitatis personalis creatæ in Christo arguitur, quia sequeretur quòd sibi dimissæ humanitati assumptæ oporteret nouam dari realitatem: respondetur, quòd oporteret nouam realitatem adesse, sed non de nouo per aliquam nouam actionem dari. sola enim separatio (vt Autor dixit) dat complementum, sublato impedimento illius perfectionis sicut sublato impedimēto, grauis defecēdit deorsum. Iam enim patet ex litera præsenti quòd persona diuina assumendo impeditura assumptam à propria personalitate.

¶ Ad tertium Scoti, negatur sequela, nec probatio allata probat illā, quia concesso quòd talis realitas nec est natura, nec per identitatem continetur in natura, negatur sequela: & dicitur quòd talis realitas ex natura separata à Verbo haberetur: est enim separatio reductiua de potentia ad actum illorum quæ cōtinuatio impediebat (vt patet in continuis) huiusmodi autem realitas continetur in natura quasi in potentia, pro quanto natura est terminabilis ex se tali realitate, non vt actu, sed vt termino proprio.

¶ Ad quartum dicitur, quòd si est sermo de potentia naturali, negatur sequela, quæ non probatur, quia si humanitas non assumeretur, personaretur propria personalitate: non enim omne prius potest naturaliter fieri sine posteriori. Si verò sit sermo de potentia diuina, fateor nullam me videre impossibilitatis rationem, quare non possit Deus naturam absque omni personalitate cōseruare: cum actu tamen essendi miraculosè consequente absque personalitate, quæ est proprium illius subiectum secundum naturæ ordinem, cui diuina non est alli gata potentia. Et scito quòd Deus cum de integritate & perfectione, ac non defectu hominis in Christo est sermo, intelligitur quo ad naturalia, vt distinguūtur contra personalia: attestante etiam Athanasio, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: vbi expresse perfectionē hominis in Christo, in constare ex anima rationali & humana carne posuit: clarum est autem perfecto nihil deesse: nihil ergo deesse perfecto homini Christo asseritur, si ex anima rationali & humana carne constare dicitur: cum qua perfectione liquet stare defectum personalitatis, quicquid sit illa. Ita quādo est sermo de nouitate aut acquisitis seu acquisibilibus per humanitatem assumptam, est sibi dimitteretur, & dicitur nihil noui acquiri aut aduenire, sed per se ipsam subsistere, intelligitur de his, quæ non ex ipsa separatione consequuntur: & quòd dimissa sibi per seipsam dimissam subsisteret, in quo claudit ur id, quod ex separatione datur seu consequitur in ipsa natura: negatio enim & exclusio & exceptio non cadunt super concomitantibus ipsam separationem, quæ ponitur. Constat autem ex dictis ab Autore, quòd separatio dat totalitatem seu complementum, qua seu quo hypostasis differt à natura: & quòd natura assumpta impedita est à propria personalitate, quæ ad ipsam consequeretur separatam: quoniam cessaret vnio, quæ impediur. Et si ad has duas glossas te resolueris, perspicies omnia soluta, clara & consona.

¶ Ad Aureoli primum respondetur primò, quòd quicquid in natura plātarum est, assumpsit Verbum in natura, dixit Damasc, non in persona. veruntamen quia personalitas plantata est in natura, ad quam sequeretur, si non esset impedita per assumptionem: dicitur secundò, quòd ly quicquid, distribuit pro plantatis in natura, ita quòd conueniat sibi, vt distinguitur contra personam. Et si contra hoc applicetur instātia allata, scilicet, terminus humanitatis est aliquid humanitatis, respondetur quòd terminus vltimus, de quo solo est sermo, sit aliquid humanitatis, potest dupliciter intelligi. Primò, quòd ita sit aliquid humanitatis distinctæ contra personam, quòd conueniat sibi absque personalitate: & sic negatur, quia implicat duo contradictoria simul, quoniam est contate: & sic negatur, quia implicat duo contradictoria simul, quoniam est constitutiuus personalitatis. Alio modo, quòd sit aliquid humanitatis totaliter completæ: & hoc est verum, quia est terminus eius: & vltra hoc est aliquid in potētia ipsius humanitatis, quæ secundū se est terminabilis termino proprio.

¶ Ad secundum negatur, propriè loquendo, prima sequela: quoniam huiusmodi entitates & realitates constitutiuæ non sunt ipsa entia, quæ sunt, sed sunt, quibus aliqua sunt: hoc enim modo actus essendi & vniuersaliter constitutiua entia dicuntur. Vnde secunda sequela nihil valet, nec habetur 7. Meta. Ad confirmationem negatur illa conditionalis, Si distinguuntur realiter, possunt separari & separatim assumi: quoniam nō omnia distincta realiter sunt separabilia, saltuis vt nūc.

¶ Ad tertium negatur sequela multorum inconuenientium & ad primum inconueniens negatur sequela: probatio autem & assumit falsum, & est petitio nobis. Assumit quidem falsum, dicendo quòd Verbum non est terminatio: quoniam Verbū est sua personalitas, quæ est vltima terminatio naturæ diuinę, sicut personalitas humana est terminatio naturæ humanæ, saltus semper differentia, quæ subintelligitur inter diuina & creata. Est autem pro nobis: quia ex hoc quod Verbū est terminatio subsistēs, sequitur quòd potest supplere vices terminationis creatæ, quæ non est suum terminatum, vtpote præhabens quicquid est in huiusmodi creatis terminationibus. Ad secundum inconueniens similiter negatur sequela: nec probatur per hoc, quia terminatio illa nō est homo: quia non oportet quòd terminatio illa sit homo, sed quòd cōstitutum per terminationem illam sit homo. Quod est verū: quia persona humana, quæ cōstituitur illa terminatione, est homo. Et patet nullitas huiusmodi arguendi ex differentiis: ex hoc enim quòd rationalitas non est animal, non sequitur, ergo constitutum per rationalitatem, non est animal. Ad tertium inconueniens negatur similiter sequela: quoniam in Angelis etsi nō distinguuntur natura ab hac natura (quoniam seipsa est hæc: & hoc intendit Philosophus) distinguuntur tamen natura à persona: de qua distinctione vel indistinctione ille nihil dixit. Philosophus enim indistincte vtitur nomine Individui & hypostasis, & solum pertractat de distinctione quidditatis & eius, cuius est, secūdum principia naturæ & individuationis. Nec mirum, cùm etiam Autor in prima parte quæst. 3. ita indistincte & tractet & decidat quæstionem de distinctione naturæ & suppositi: puto autem in causa fuisse, quòd vtq; hodie non fuissent ex ista ingenia humana ad perscrutandas subtilitates inter personam & individuum naturam, nisi mysterium Trinitatis & Incarnationis reuelatum ad hoc inuitasset. Ad quartum dicitur, exponendo sentum propositionis, subsistātia prima est prima subsistātia per essentiam, quoniam potest dupliciter intelligi: primo per essentiam completā: & sic est verissima, & sequitur ex positione nostra. Alio modo per essentiam absq; termino proprio: & sic est falsa, quia non sufficit ad rationem primæ subsistantiæ esse sine termino. Nec est verum, quòd prima subsistātia non sit subsistantia inquantum prima: sicut non est verum quòd homo, inquantum homo non est animal: quanuis nec rationalitas sit animal, nec personalitas sit ipsa subsistantia. Ad quintum negatur sequela: quoniam subsistantia dicit subsistere per se quia per suam essentiam completam seu terminatam subsistit. Sed verum est quòd sequitur, quòd subsistantia interminata seu incompleta non per se subsistat, sed oportet quòd sit terminata proprio termino. Nec subsistere per proprium terminum distinguitur contra subsistere per se, quoniam proprius terminus aliquid tal est: sicut lineam terminari per punctum, & corpus per superficiem distinguitur contra terminari per se: quoniam non sic est aliud terminus proprius, quin sit aliquid terminati: corpus enim de genere quantitatis non est aliter terminabile, quàm per superficiem propriam.

Ad sextum negatur sequela, & probatio assumit falsum: quoniam terminatum non subsistat termino: aliud est enim subesse alicui, & aliud terminari per illud: natura autem terminatur per personalitatem, sicut linea terminatur pūcto.

Ad septimum negatur, propriè loquendo, sequela: quoniam terminus non componit cum terminato, sed bene sequitur, quòd vtra subsistātiam pro essentia, quæ resoluitur in materiam & formam, & ponit substantiam compositam etiam singulatem, inuenitur aliter substantia pro hypostasi, simplex vel composita: quæ quia nihil addit supra singularem essentiam nisi terminum, non ponit in numerum cum illa & suis partibus. Et hanc distinctionem iam accepimus ab Aristotele in 5. Metaphyl.

¶ Restat nunc satisfacere obiectioni in oppositum in principio allatæ ex verbis Autoris: & dicendum est q. si subsiliter in speciantur, litera supponit defectum propriæ personalitatis in humanitate assumpta. Et causam reddit non defectum alicuius (quod pertinet ad perfectionem naturæ, vt distinguitur cōtra personam) sed additionem alicuius, quod est supra naturam, scilicet personalitatis diuinæ. Vbi clarè patet secundum planum literæ sensum, quòd defectus personalitatis supponitur, & causa illius defectus reddit ur: & nō dicitur simpliciter nihil defecere, sed nihil deficere (pectans ad perfectionem naturæ. Cuius oppositum non diximus: sed hoc exposuimus ex ipsomet, quod intelligitur de natura, vt distinguitur cōtra hypostasim: vt clarius etiam patet hic in responsione ad tertium, quum dicitur quod natura quæ assumitur, impeditur à propria personalitate: aliquid ergo illi deficit non pertinens ad perfectionem naturæ, sed ad personam quæ impeditur.

¶ In eodem articulo in responsione ad tertium, circa illud, Persona diuina sua vnione impediuit, ne humana natura propriam personalitatem haberet: dubium primo occurrit, An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem. Et est ratio dubij: quia quòd inclinetur, apparet ex hoc, quod impeditur ab illa: nihil enim impeditur nisi ab eo, in quod tendit. quòd verò non inclinetur, apparet ex hoc: quia si inclinatur naturaliter in propriam personalitatem, quiesceret violenter in aliena persona, qualis est persona diuina: nullum autem violentum perpetuum.

¶ Dubium secundo occurrit, quo pacto verificatur, quòd persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate: obiicitur quippe valde est, quia non apparet quomodo personalitas humana nata est consequi ad naturam humanam, aut fluere ab illa, quum non ponatur in natura humana cuiuslibet personalitas aliqua respectu personalitatis.

¶ Ad primum dubium dicunt quidam, quòd humanitas Christi habet naturalem inclinationem ad propriam personam: probātque hoc quatuor rationibus. Primò, quia natura carens aliquo sibi debito, solo diuino miraculo, naturaliter inclinatur in illud: sicut ignis carens actu comburendi pueros, Dan. 3. naturaliter inclinabatur ad comburendum. Secundo, quia humanitas Christi est eiusdem conditionis, quantum ad naturales potentias & habilitates, quam cæteris humanitatibus: sed reliquæ naturaliter inclinantur in proprias hypostases: ergo. Tertiò, quia sicut accidens quantumcunque separatum habet semper aptitudinem naturalem ad inhærendum: ita essentia subsistantiæ habet semper aptitudinem naturalem ad per se existendum. Et tenet sequela: quia sic definitur subsistantia, quòd est res per se existens. Quartò: quia magis inseparabiliter, & per se consequitur naturam subsistantiæ propria suppositatio, qua non potest nisi miraculosè carere: quàm potentialem naturalem, puta intentum, proprius actus, sed potentia naturalis quantumcunque careat actu, semper naturaliter inclinatur in actum, ergo. Sed hæc opinio intellecta, vt sonat, falsa est: & aliter dicendum est, distinguendo, quòd humanitas Christi potest considerari & iudicari dupliciter: primò secundum se, hoc est abstrahendo à personalitate diuina, cui actu iuncta est: & sic verum est, quod habet naturalem inclinationem ad propriam personalitatem, sicut reliquæ humanitates secundum se sumptæ: quum sint eiusdem rationis. Et hinc prouenit quòd si separaretur à Verbo, quòd propriam personalitatē haberet, quoniam ipsa separatio in re conferret id quod ibi in abstractione cōsiderate natura est cōuenire. Nec est opus probare, quòd humanitas secūdum se naturaliter inclinatur ad propriam personalitatem: quoniam hoc est per se notum ex eo, quod naturaliter quælibet humanitas inuenitur propria personalitate personata, excepta Christi humanitate ex maximo miraculo. Cōstat autem ex secundo Phy. quòd vnumquodque sicut naturaliter agitur, ita aptum natum est agi. Et ex hac conclusione pet se nota, scilicet, humanitas quælibet secundum se inclinatur naturaliter in propriam personalitatem, potes arguere quòd personalitas non

Universidad de Deusto
Biblioteca

solam negationem, sed positiuum addat naturæ, ad quod concomitatur negatio: quoniam nulla naturalis habilitas est per se primo ad negationem, sed ad positiuum, cui quandoque annectitur negatio: quia naturalis inclinatio est per se primo ad aliquid, & non ad nihil formaliter negatio autem nihil formaliter est. Nec est vera responsio eorum ad hoc, dicendo quòd corpora naturalia, quia naturaliter possiunt non esse, habent inclinationem ad non esse, & quòd aër ex sua diaphaneitate est naturaliter habilis, vt sit tenebrosus, quoniam corpora naturalia ideo possunt non esse, quia materia eorum appetit per se primò aliud esse, cui annexa est negatio præsentis corporis, & similiter diaphaneitas est p lumen sit actus diaphani: & non est ad negationem luminis, nisi per accidens: quia scilicet deest illi propria perfectio, scilicet lumen. Nihil autem horum potest dici de habilitate naturæ ad personalitatē propriam, si ponitur negatio: quia per se primo ponitur ad negationē, cùm ad nihil aliud sit, quàm ad negationem, quæ ponitur personalitas. Alio autem modo considerat. & iudicatur humanitas Christi, vt est, hoc est vt de facto est vnita personæ diuinæ: & sic iudicanda est secundum id quod tertia est ex vnione ad diuinam personam. Et sic dicendum est, quòd non inclinatur ad propriam personalitatem habendam: quia regulare est, vt potentia naturalis ad aliquid, si perficiatur per aliud perfectius hc, quòd contineat quicquid est in illo, ad quod naturaliter inclinatur, non inclinetur amplius in illud: vt pote iam satiato appetitu suo naturali ex perfectioni continente etiam illud, ad quod naturaliter tendebat: neque enim minus est satiatus appetitus ex acquisitione illius perfectioris, quàm fuisset satiatus ex acquisitione illius imperfectioris, ad quod tendebat: sed si acquisiuisset illud imperfectum, tam fuisset expletus appetitus, ne amplius appeteret, sed quiesceret in illo, absque alterius appetitu: ergo si ponitur quòd acquisierit id, in quo continetur quicquid in alio est, quiescet in illo absque alterius appetitu. Sic autem est in proposito, vtendo potentia & actu, prout locum habere possunt inter terminabile & terminum: quoniam persona diuina continet excellenter in se etiam in terminando, quicquid habet personalitas creata, quum sit infinita & in essendo & in terminādo. Et propterea humanitas Christi assumpta ad personalitatem diuinam, suum appetitum personalitatis plusquam satiatum ac consummatum habet: & consequenter quiescit absque appetitu quocunque alterius personalitatis. Sicut si materia alicuius generabilis haberet vnam formam cōtinentem quicquid in qualibet forma generabilium esse potest, quiesceret in illa: ita quòd nullam aliam appeteret: quamuis secundum se, hoc est abstrahendo ab illa forma considerata, naturaliter inclinaretur ad propriam formam generalem. Et quoniam humanitas Christi differenter consideratur in assumptione, & iam assumpta: quia in assumptione consideratur secundum se: quia quod assumitur, præintelligitur assumptionium autem assumpta iudicatur, secundum quod est vnita personæ diuinæ: ideo caute loquendo dicendum est quòd persona diuina impediuit naturam humanam à propria personalitate, & non est dicendum, quòd persona diuina impedit humanitatem à propria personalitate. Per impedimentum enim in præterito denotatur naturalis inclinatio humanitatis secundum se: per negationem autem impedimenti in præsenti, denotatur consummatio omnis appetitus personalitatis in illa natura. Et propterea patet, quòd impeditio præterita, quia annexa est actioni consummatiuè excellentius illius appetitus, non induxit violentiam in actione, aut passione, aut quiete sequentem: quum etiam passum conferat vim obedientiæ huiusmodi actioni, quam significat assumptio. & propterea in litera dicitur in præterito, quod impediuit, & non dicitur quòd impedit.

¶ Ad rationes autem alterius opinionis respondendo dicitur, quòd magni refert loqui de humanitate solummodo sūpensa per diuinam potentiam à sua personalitate (vt si Deus humanitatem aliquam sine vlla personalitate faceret) & loqui de humanitate terminata per personalitatem diuinam & carentē propriam de humanitate primo modo, verum est, quòd naturaliter inclinatur ad suam personalitatem: & hoc tantum probat argumentum, loquens tantum do carente sibi debito per diuinum miraculum. De humanitate verò secundo modo, falsum est quòd inclinetur in propriam personalitatem: quia appetitus eius quiescit in personalitate diuina. Et quia huiusmodi humanitas non est tantum carens propria personalitate, sed terminata ac satiata alienatale ideo argumentum non habet in ea locum.

¶ Ad secundum dicitur, quòd humanitas Christi quo ad naturales potentias & habilitates humanæ naturæ secundum se, est eiusdem rationis cum aliis: sed quò ad terminationem & satietatem suæ personalitatis, est alterius rationis ab aliis: quia terminatur & satiatur aliena diuinaque personalitate, personæ reliquæ propriis personalitatibus terminantur & satiantur.

¶ Ad tertium dicitur, quòd æquiuocat de per se esse: quoniā esse per se, dupliciter sumitur, scilicet: vt distinguitur contra esse in alio, vt accidens est in subiecto: & de tali verum est, quòd ita se habet ad substantiam sicut inesse ad accidens. Alio modo sumitur vt distinguitur contra esse in alio vt in quod: & sic non distinit substantiam, nec conuenit substantiæ nisi ratione hypostasis cui per se primò conuenit. Et ideo non est mirum si humanitas Christi ex vnione ad diuinam personam consummatum habens appetitum personalitatis, nec

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum persona diuina assumpserit hominem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ persona diuina assumpserit hominem. Dicitur enim in Psal. Beatus, quem elegisti & assumpsisti. quod gl. exponit de Christo. Et Augustin. dicit in lib. de Agone Christiano, * quòd filius Dei hominem assumpsit, & in illo humana perpessus est.

¶ 2 Præterea, Hoc nomen Homo significat naturam humanam. Sed filius Dei assumpsit humanam naturam. Ergo assumpsit hominem.

¶ 3 Præterea, Filius Dei est homo. Sed nō est homo, quem non assumpsit: quia sic esset pari ratione Petrus vel quilibet alius homo. Ergo est homo, quem assumpsit.

¶ SED CONTRA est autoritas Felicis Papæ & Martyris, quæ introducit in Ephesina synodo. * Credimus in dominū nostrum Iesum Christū de virgine Maria natum: quia ipse est Dei sempiternus filius & verbum: & nō homo à Deo assumptus, vt alter sit præter ipsum.

¶ RESPONDEO dicēdū, q̄ sicut suprà dictū est, * illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed assumptioni præintelligitur. Dictū est autē * q̄ indiuiduū, in quo assumitur humana natura, non est aliud quā diuina persona, quæ est terminus Assumptionis. Hoc autē nomen homo significat humānā naturam, prout nata est in suppōsito esse: quia, vt dicit Dam. * sicut hoc nomē Deus significat eū, qui habet diuinā naturā: ita hoc nomē homo significat eū, qui habet naturā humanā. Et ideo nō est propriè dictum, q̄ filius Dei assumpsit hominē, supponendo (sicut rei veritas se habet) q̄ in Christo sit tantùm vnū suppositū, & vna hypostasis. Sed secundum illos, qui ponūt in Christo duas hypostases, vel duo suppōsita, cōuenièter & propriè dici posset, quòd filius Dei hominē assumpsisset. Vnde & prima opinio quæ ponitur in sexta dist. tertij lib. Sententiarū, concedit hominē esse assumptū: sed illa opinio erronea est, vt suprà dictū est. *

¶ Ad primum dicitur sicut ad primum, quod aliud est loqui de inclinatione naturali priuata vel carente actu vel termino; & aliud de eadem consummata per actum vel terminū eminenter cōtinentem actum vel terminū proprium, & ideo priuata vel carente proptio termino vel actu: quoniam in prima semper restat naturalis aptitudo ad proprium, in secunda nō propter rationem dictam. Et ideo si intellectus poneretur cōsummari actuali quo supernaturali eminēter continente actum proprium, non inclinaretur amplius in proprium.

¶ Ad secūdum dubium dicitur, quòd, vt Aurer superius dixit in quæst. 2. art. 1. ad secundum, ex anima & corpore constituitur in vnoquoque nostrum duplex vnitas, naturæ scilicet, & personæ: naturæ quidem, secundum quòd ex materia & forma, vt formaliter illam perficit, conitur natura vna cōposita: personæ verò, inquantū est vnus aliquis subsistēs in carne & anima. Vbi primò vide, quòd quia ens & vnum conuertuntur, ac per hoc vbi est duplex vnitas, ibi est duplex entitas, quum vnitas supra entitatem, solam indistionem addat & propterea dicendo, quòd ex anima & corpore constituitur duplex vnitas, naturæ & personæ, dictum est quòd constituitur duplex entitas, naturæ scilicet & personæ. Et hinc habes, quòd opinio antedicta de personalitate, consonat doctrinæ Autoris. Vide secundo, quòd vnitas ac entitas personæ non excluditur à causalitate naturæ, dum dicitur, quòd ex principiis naturæ constituitur ex anima & corpore. Et ideo vtendo ex vsitata regula communiū Deo & creaturis: puta esse sapiētiæ, scientiæ, & huiusmodi: quæ dicimus trāsferre in Deū formaliter: sublato eo quod imperfectionis est in creaturis. Ita quòd licet in creaturis personare & personari nonnihil causalitatis habeat annexum: formaliter tamen (vt superius de eo communiter diximus, sine causalitate comparari ad naturam) sublato omni eo quod imperfectionis est, vt in diuinis inuenitur, nullam causalitatem includit. & sic incōtinenti in mysterio Incarnationis, quòd secundum nullam causalitatem dictum est esse inter personam & naturam humanam: alioquin communis esset toti Trinitati. Verumtamen natura seu naturæ principia non ita causant personalitatem, vt interueniat media actio: sed per modum naturalis sequelæ personalitas adest naturæ: non sicut propria passio naturaliter consequitur subiectum iam constitutum: quoniam nō ea ratione personalitas adest, quia quod data forma, detur consequentia ad formam, sed sicut perfectio seu complementum effectus, naturaliter sequitur effectum, cuius est complemētum. Natura siquidem vt prior causalitate, sic compicta est quo ad vltimum sui complementum: vt Autor dixit, & vt personatur, vltimum complementum assequitur. Quo fit, vt actio, qua fit hic homo, inchoata & deducta vsque ad terminum inclusiue, sit quando fit natura personata quam significat hic homo, seu Sortes: quando verò fit aut considerātur vt inchoata, & deducta est vsque ad naturam hanc, abstrahendo à personatione, inconsummata est, quoniam est vsque ad terminū exclusiuè. Modus ergo quo personalitas sequitur naturā vel naturæ principia, est quo terminus actionis & rei factæ, naturaliter adest in fine actionis rei factæ, nisi adsit impedimentum: impediuntur enim in compositis subsistantiis principia naturæ, constituta iam natura à constitutione sui termini: vt ex litera habetur præsentis articuli iuncta literæ allatæ ex quæst. 2. & similiter in subsistantiis angelicis natura ipsa, quæ fit, impediretur in suo fieri à consequutione sui termini. Et propterea sublato impedimento, non oportet quærere aliam causam donantem complementum: quoniam ipsa natura secundum se habet in se sufficiens consequtiuum sui termini.

¶ Super Quæstionis quartæ Articulum tertium.

TItulus tertij articuli directè quærit de homine, vt distinguitur contra naturam humanam.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primò respondetur quæsito negatiuè: secundò excluditur error contrarius. Conclusio respōnsiua est, Non est propriè dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem. Probatur, Homo significat humanam naturam in suppositō: ergo non est propriè dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem. Antecedens probatur ex autoritate Damasceni: Sicut Deus significat eum, qui habet deitatem: ita homo eum, qui habet humanitatem. Consequentia probatur, Illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed præintelligitur illi: individuum autem in quo natura humana assumitur, est terminus, scilicet diuina persona: igitur si homo significat humanam naturam in supposito, non assumitur. Vbi nota, quòd congenita Autori reuerentia ad sacros doctores effecit, vt minus expresserit in conclusione, quàm probauerit in præmissis. probauit enim, quòd filius Dei non assumpsit hominem, expressit tantum, quòd non est propriè dictum, quod filius Dei assumpsit hominem: quia hoc inuenitur quandoque affirmatum in Sacris literis, cum grano salis intelligendum. Error qui excluditur in litera concedentium in Christo plura suppōsita satis patet.

¶ In

¶ In responsione ad primum nota duas glossas, quibus piè possunt exponi dicta Sanctorum: prima, vt exponatur homo, quo ad naturam: & hanc dederat Magister sen. in litera tertij sen. dist. 6. Secunda est, vt exponatur assumptio non in nert, sed in facto esse: quia assumptio in facto esse habet hominem pro termino: quia hoc effecit assumptio: & ad hoc terminata est, quòd filius Dei est homo.

¶ In responsione ad secundum, dubiū nou: torum occurrit: quia videtur concedendum, quòd filius Dei assumpsit hominem, quia prædicata tenentur formaliter. constat autē quòd filius Dei assumpsit hominem, quo ad formam seu naturam.

¶ Ad hoc dicitur, quòd non est hic quæstio de propositione, in qua homo est prædicatum: quoniam sub hac net quæstione cadit, an homo sit assumptus à filio Dei, vbi est subiectum: sed est quæstio de re, an scilicet res significata nomine hominis sit assumpta à Verbo Dei. Et quia res significata est habens humanitatem, & habēs humanitatem non est nisi suppositum, quod non est assumptum: ideo in litera dicitur, quod scilicet non potest dici suppositum assumptum, ita non potest dici homo assumptus.

¶ In responsione ad tertium, quum legis nouitie, quòd filius Dei est homo cuius naturam assumpsit, caue ne fallaris, puta, quasi sit quidam alius homo, cuius naturam assumpsit. Sed intellige, quod filius Dei ideo est homo, cuius naturam assumpsit, quia ipse est ille homo, cuius naturam assumpsit: ita quod & ly homo, non pro alio quàm filio Dei supponit, indistinctè tamen: & ly cuius, refert non alium hominem, quàm filium Dei, qui est suppositum diuinum habens humanam naturam.

¶ Super Quæstionis quartæ Articuli quartum.

IN titulo ly Debuit, denotat debitum consequentiæ: vt in principio huius q. 4. vbi distinguuntur articuli eius, patet. Ly abstracta, in corpore articuli declaratur.

¶ In corpore artis tria fiunt: primò declaratur titulus, quantum ad ly abstracta à singularibus, distinguendo, quod dupliciter potest intelligi. Primo quod habeat esse secundum rem separatam à singularibus materialibus: secundò quòd habeat esse obiectiuum in intellectu, quicunque sit ille intellectus, diuinus vel humanus. Secundò tractatur in secundo sensu. In primo autem sensu an fuerit conueniens filium Dei assumere humanitatem per se separatam secundum esse, dupliciter tractatur in litera: primo per interemptionem eius quod præsupponitur, scilicet quòd humanitas possit sic inueniri in rerum natura: & hoc afferendo rationem Aristotelis. Secundò, sub conditionali, si esset: humanitas sic separata: & respondetur negatiuè ad quæstionem, quod si esset sic, non fuisset conueniens, quòd assumeretur à filio Dei. Et hoc probatur tripliciter: primò, quia humanitas communis non est personabilis: quia non est individualis: persona enim individuum quoddam est, assumptio autem ad personalem vnionem terminatur.

¶ Vbi statim occurrit dubium de veritate illius propositionis: Est contra rationem formæ communis, vt sit in persona. Et ratio dubij est: quia si humanitas esset subsistens (vt Platonici dicuntur finxisse) non esset ex cellentior aliis subsistentibus (vt Platonici dicuntur finxisse) non esset ex cellentior aliis subsistentibus, quæ sunt Angelicæ non est contra rationem angelicæ naturæ esse in persona, imò de facto natura angelica est personata: ergo non esset contra rationem humanitatis separatæ personari. Amplius: Aliud est iudicium de natura communi in exemplari participatione, singulari tamen in esse: puta, quasi sit quidam alius homo, cuius naturam assumpsit. Sed intelligendo (qualis esset humanitas per se) & aliud est iudicium de natura communi in essendo: qualis intelligitur natura humana, vt est vniuersalis in prædicando de omnibus hominibus, qualis non esset humanitas per se: contra rationem enim naturæ communis in essendo est individuatio, non autem naturæ communis in participatione exemplari. humanitas autem per se non ponitur communis in essendo. Et confirmatur: quia humanitas subsistēs proculdubio esset res singularibus in essendo: alioquin nō subsisteret: sicut nec deitas subsisteret nisi esset res singularis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia ratio ista non affertur ad monstrandam impossibilitatem assumptionis, sed incongruentiam: ideo propositiones eius intelligendæ sunt in plano sensu: quo seruata vniuocatione terminorum, scilicet ly persona hominis, & ly individuum hominis, monstrat aperte incongruentiam ad humanitatis separatæ assumptionem. Est igitur sensus illius propositionis, Contra rationem naturæ communis est, quòd sit in persona scilicet humana, vt sunt personæ humanæ, quas scimus. Et hoc manifestat, quia in personis individuatur, relinquens pro per se noto quòd contra rationem talis humanitatis est individuari: quod est verum vniuocè loquendo de individuatione, vt natura apud nos individuatur. Ex hac namque propositione & ratione optimè infertur, quòd humanitas per se incongrua est assumptioni naturæ enim repugnans personis & individuis suæ speciei, non congruè est ad hoc, quòd trahaterad alienam personam. Et per hoc patet responsio ad duo vltima. *Cap. 11.* *Cap. eodē.*

¶ Ad primum autem dicitur, quòd si humanitas esset separata, sequeretur & quòd non esset persona, quia ponitur quòd sit tantum humanitas: equinitas enim, vt dicit Auic. est tantum equinitas. Et ideo propositio litera est absolutè vera, quòd contra rationem naturæ communis esset personalitas: non sic autem est de naturis angelicis, quæ non ponuntur tantum ipsæ, sed ponuntur habentes naturas suas. Et sequeretur, quòd haberet personam, pro quanto per se separatim subsisteret naturaliter: nec mirum, quia antecedens implicat in compossibilia. Secunda ratio est: quia naturæ communi non possunt attribui nisi operationes communes & vniuersales, secundum quas homo non meretur nec demeretur: assumptio autem facta est ad hoc vt ille homo mereretur nobis. *Tex. 26, & 27.*

¶ Sed occurrunt hic dubitationes duæ. Altera est: quia in prima parte propositionis Maioris est sermo de operatione communi & vniuersali ex parte subiecti: & hoc non, quia hoc est contra hypothesim, qua ponimus naturam communem per se existere, ac per hoc esse singulare quoddam in essendo: & consequenter operatio sua ex parte subiecti esset singularis. Aut ex parte termini seu effectus, puta quia extendit se ad omnes homines. Et sic ratio est ad oppositum: quia Christus meruit nobis vt causa vniuersalis: vt infra patebit: ac per hoc congruebat eius merito natura humana operans communiter & vniuersaliter.

Altera est, quia secunda pars dictæ propositionis est falsa: quoniam homo meretur si est in gratia, secundum omnes suas operationes, siue sint cōmunes, siue propriæ: quoniam siue comedat, siue bibat, siue generet, siue dormiat, omnia in gloriam Dei facit, iuxta Apostolicum præceptum.

¶ Ad primam dubitationem dicitur, quòd sermo est de operatione communi & vniuersali ex parte subiecti: quia scilicet non haberet operationes, nisi quæ consequuntur naturam communem omnibus hominibus. Tales enim operationes dicuntur communes & vniuersales ex parte subiecti: quia sequuntur naturam secundum se, non vt in hoc aut illo: natura autem secundum se communis & vniuersalis dicitur. Natura autem congrua assumptioni debet sic se habere, vt operationes personales, & non solum naturales congruè sibi attribuantur.

¶ Ad secūdam dicitur quòd operationē aliquam esse meritoriam cōtingit dupliciter, scilicet ex suo genere, vel ex parte operāris tantum. Operationes enim naturales ex suo genere non sunt meritoriæ: & ideo dicitur, quòd naturalibus non meremur nec demeremur: possunt tamē esse meritoriæ ex parte operāris, in Deū obiectum supernaturalis beatitudinis illas referentis. Operationes autē liberæ ac moraliter bonæ ex suo genere sunt meritoriæ: quoniā ex suo genere habiles sunt, vt charitate informētur. In litera ergo est sermo de meritoriis ex suo genere, ita quòd ratio literæ consistit in hoc. Natura humana illo modo essendi est incongrua assumptioni, quo non est nata, vt conueniant sibi operationes meritoriæ ex suo genere: quas assumptio ad hoc tendit, vt mediante natura assumpta, filius Dei mereatur nobis: sed naturæ communi non attribuuntur nisi operationes communes, &c. ergo. Tertia ratio exponitur non eget.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In secundo autem sensu tractatur quæstio secundum esse in duplici intellectu: primo diuino, deinde humano. Et quidem quòd natura humana, secundum quòd est in intellectu diuino non potuit assumi, probat dupliciter: primo, quia natura humana sic nihil aliud est, quàm natura diuina: secundò, quia natura humana ab æterno esse in filio Dei per hunc modum. Vbi nota pro primæ rationis euidentia, quod esse obiectiuum rerum respectu intellectus diuini non est esse diminutum: vt Sco. in 37. di. 1. Sent. somniauit: nec est esse rerum rationis, quasi quoddam respectiuum esse acquirant ex hoc, quòd obiicitur diuino intellectui: quoniã Deus secundum veram Philosophiam & altissimam Theologiam nihil intelligit extra se: non quòd aliquid illum lateat, sed quia intuendo seipsum tantùm, intuetur omnia: quoniã omnia & cognoscibilia & cognita à Deo sunt ipse Deus, iuxta illud Ioã. 1. Quod factũ est, in ipso vita erat. Quia ergo humanitas in intellectu diuino nihil aliud est quàm deitas secundum id, quo humanitatem continet: ideo optimè ratio literæ concludit, quòd assumere humanitatem, vt est in intellectu diuino, esset assumere naturam diuinã: quæ non est assumptibilis. Et quia deitas est in Filio ab æterno: sequitur quòd natura humana per hũc modum essendi est in filio Dei ab æterno, & nõ ex tempore coniuncta: vt secunda ratio subiunxit. Potest tamen aliter induci hæc eadem ratio per sese sequi, vt sit sensus, quod quicquid sit illud esse obiectiuum humanitatis in intellectu diuino, humanitas per hunc modum, scilicet secundum quod est obiectum intellectus diuini ab æterno est in filio Dei, vtpote qui est ipse intellectus diuinus: non ergo erat opus vt assumeret humanitatem sic nullus enim assumit aliquid illo modo, quo habebat. Et hic sensus in responsione ad secundum explicatur. Quòd autem natura humana, secundum quòd est in intellectu humano, non debeat assumi, probatur deducendo ad impossibile. Assumere humanitatem in esse obiectiuo intellectus humani, nihil aliud est, quàm intelligi assumere naturã humanam: ergo non est assumere naturam humanam in rerum natura: ergo esset intellectus falsus: ergo etiam ficticia quædam incarnationis. Et affertur testimonium Damasc. ad hoc. Vbi nota pro euidentia literæ, quod quia humanitas obiecta intellectui nostro non habet sic esse in rerum natura, sed habet solummodo esse intelligibiliter relatiuè, quo dicitur repræsentata intellectui & terminata actus intelligendi: consequens est quòd ad humanitatem sic, nulla actio transiens realis possit terminari, sicut nec ad Cæsarem repræsentatum in statua aut memoria: licet ad ipsam statuam vel memoriam possit actio realis transiens terminari: vt patet. Et quia assumptio significat actionem realem transeuntem in humanitatem, quæ assumitur: ideo assumptio non potest terminari ad humanitatem sic: actiones autem reales immanentes possunt terminari ad res sic: possum enim imaginari & amare Cæsarem repræsentatum. Sed & actiones reales transeuntes possunt dupliciter, sicut & ipsa humanitas potest dupliciter accipi, scilicet secundum quod sunt in rerum natura, & secundum quòd intelliguntur. verbi gratia, Secare lignum, vt est in rerum natura, & est verè secare, & secare lignum, prout aliquis imaginatur aut intelligit secare lignum: & hoc non est verè secare lignũ, sed est intelligi, aut imaginari quòd lignum secatur. Primo siquidem modo, quo solo sunt veræ actiones reales transeuntes, non possunt terminari ad naturam sic. Secundo autem modo possunt: sed tunc non ipsæ actionis in veritate terminantur ad naturam sic, sed quod quid est assumptionis naturæ, sic dicitur: quòd assumere humanitatẽ sic, nihil aliud est, quàm intelligi assumere naturam humanam. Et verè sic esse patet, sicut occidere Cæsarem repræsentatũ, nihil aliud est quã intelligi seu imaginari occidere Cæsarem: & facere Sortem imaginatum tantùm Regem nihil aliud, quàm imaginari facere Sortem Regẽ. Et quoniã ex huiusmodi actiones imaginatas aut intellectas terminari ad res, non sequitur quòd sic sit in rerum natura (non enim inuenitur propterea lignum sectum aut Cæsar occisus, aut Sortes Rex) ideo optimè deducitur in littera, quòd non assumeret humanitatem in rerum natura. Et quòd esset intellectus falsus quia ab eo, quòd res est vel non est, intellectus dicitur verus vel falsus. Et quòd esset ficticia incarnationis, non incarnatio ipsa, vt clarè iam patet: sicut ficticia comestionis panis est, comedere panem in imaginatione tantùm.

¶ Dubium restat hic, quare quum humanitas in intellectu tripliciter esse habeat, scilicet diuino, angelico & humano, de duobus tantùm intellectibus Autor locutus est, omittens humanitatem secundum esse quod habet in intellectu angelico.

¶ Ad hoc dici facilè prima facie potest, quòd quia intellectus angelicus medius est inter diuinum & humanum, per extrema dedit intelligendum medium. Subtilius autem & verius dicetur, quòd quia esse obiectiuum in intellectu sufficiẽter per hos duos essendi modos distinctum est, scilicet quòd aut est idem quod esse naturale intelligentis, aut est esse relationis rationis, quo dicitur, & est repræsentatum & terminatum, &c. Et vtro que modo excluditur ab assumptione ita est, vt neutro modo humanitas vere assumeretur, sed vel natura intelligentis illam assumeretur, vel esset ficticia assumptionis: ideo non oportuit sollicitum esse doctorem de humanitate secundum esse, quòd habet in intellectu angelico: quoniam incidit in alterum dictorum.

¶ *Super Quæstionis quartæ Articulum quintum.*

Titulus articuli intelligendus est in sensu, in quo sit magis, quàm in sensu, quem facit nam per naturam humanã in omnibus suis indiuiduis, intẽdit Autor singulas humanitates, quæ inueniuntur quidem in rerum natura. Licet hæc verba, Natura humana in omnibus suis indiuiduis, significent singulas humanitates in suis propriis suppositis: quas quidem sic implicat assumi, putauit Autor sensum intentũ percipi absque ambiguitate aliqua. Itaq; exponẽda sunt hæc verba, pro humana natura, nõ quæ est, sed quæ esset in omnib⁹ suis indiuiduis. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæstio negatiuè: Non fuit conueniens quòd humana natura in omnibus suis suppositis, hoc est, quòd singulæ humanitates, quæ distribuerentur per omnia supposita humana, assumerentur à filio Dei. Probatur tripliciter. primo, quia tolleretur multitudo suppositorum in humana natura. secundò, quia tolleret filio Dei dignitatem primogenitur

¶ *Vtrùm filius Dei naturam humanam assumere debuerit in omnibus indiuiduis.*

ADQVINTVM sic procedi tur. Videtur q⁹ filius Dei humanam naturã assumere debuerit in omnibus indiuiduis. Illud enim, quod prius & per se assumptum est, est natura humana. Sed quod cõueniet per se alicui naturæ, conuenit omnibus in eadem natura existentibus: ergo conueniẽs fuit vt natura humana assumeretur à Dei verbo in omnibus suis suppositis.

¶ 2 Præterea, Incarnatio diuina processit ex diuina charitate, vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitũ daret. Sed charitas facit vt aliquis se communicet amicis, quantum est possibile. Possibile autem fuit filio Dei, vt plures naturas hominum assumeret (vt supra * dictum est) & eadem ratione omnes. Ergo conueniens fuit, quòd filius Dei assumeret naturam humanam in omnibus suis suppositis.

¶ 3 Præterea, Sapiens operator perficit opus suum breuiori via, qua potest. Sed breuior via fuisset, si omnes homines assumpti fuissent ad naturalẽ filiationem, quàm quòd per vnum filium naturalem multi in adoptionem filiorum adducantur: vt dicitur Gal. 4. Ergo humana natura debuit à filio Dei assumi in omnibus suppositis.

¶ SED CONTRA est quod Damasc. dicit in 3. lib. * quod filius Dei non assumpsit humanam naturam, quæ in specie consideratur: neque enim omnes hypostases eius assumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nõ fuit conueniens, quòd humana natura in omnibus suis suppositis à Verbo assumeretur. Primò, quia tolleretur multitudo suppositorum humanæ naturæ quæ est ei connaturalis. Cùm enim in natura assumpta non sit considerare aliud suppositum præter personam assumentem (vt suprà * dictum est) si non esset humana natura, nisi assumpta, sequeretur quòd nõ esset nisi vnum suppositum humanæ naturæ, quod est persona assumens. Secundò, quia hoc derogaret dignitati filij Dei incarnati, prout est primogenitus in multis fratribus secundũ humanã naturã, sicut est primogenitus omnis creaturæ secundũ diuinam: essent enim tunc omnes homines æqualis dignitatis. Tertiò, quia conueniens est, quòd sicut vnum suppositum diuinum est incarnatum: ita vnam solam naturam humanam assumpserit, vt ex vtraq; parte vnitas inueniatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd assumi conuenit secundum se humanæ naturæ: quia scilicet non conuenit ei ratione personæ, sicut naturæ diuinæ conuenit assumere ratione personæ. Non autem conuenit ei secundum se, sicut pertinens ad principia essentialia eius, vel sicut naturalis eius proprietas: per quem modum conueniret omnibus eius suppositis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dilectio Dei ad homines, manifestatur non solùm in ipsa assumptione humanæ naturæ, sed præcipuè per ea quæ passus est in humana natura pro aliis hominibus: secundũ illud Rom. 5. Commendat autem Deus suã charitatẽ in nobis: quia cùm inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est: quod locum non haberet, si in omnibus hominib⁹ naturam humanam assumpsisset.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd ad breuitatem viæ, quam sapiens operator obseruat, pertinet, quòd non faciat per multa quod sufficiẽter potest fieri per vnũ. Et ideo cõuenientissimum fuit, quòd per vnũ hominem omnes alij saluarentur.

¶ *Vtrum conueniens fuerit quòd filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ.*

ADSEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ fuerit conueniens vt filius Dei naturam humanã assumeret ex stirpe Adæ. Dicit enim Apost. ad Heb. 7. Talis decebat vt esset nobis Pontifex segregatus à peccatoribus. Sed magis esset à peccatoribus segregatus si non assumpsisset naturam humanam ex stirpe Adę peccatoris. Ergo videtur quòd non debuerit de stirpe Adæ naturam humanam assumere.

¶ 2 Præterea, In quolibet genere principiũ nobilius est eo, quod est à principio. Si igitur assumere voluit humanã naturã, magis debuit eam assumere in ipso Adam.

¶ 3 Præterea, Gentiles fuerunt magis peccatores quàm Iudæi: vt dicit gl. * ad Gal. 2. super illud, Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturam humanã assumere voluit, debuit eam magis assumere ex gentibus, quàm ex stirpe Abrahæ, qui fuit iustus.

¶ SED CONTRA est, quòd Luc. 3. generatio Domini reducitur vsq; ad Adam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ficut Aug. dicit in 13. de Tri. * cap. 18. poterat Deus hominem aliunde suscipere, non de genere istius Adæ, quisuo peccato obligauit genus humanum: sed melius iudicauit de ipso, quod victum fuerat genere assumere hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum.

¶ Et hoc propter tria. Primò quidem, quia hoc videtur ad iustitiam pertinere, vt ille satisfaciat, qui peccauit. & cideo de natura per peccatum corrupta debuit assumi id per quod satisfactio erat implenda pro tota natura. Secundò, quia hoc etiam pertinet ad maiorem hominis dignitatẽ, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, qđ per diabolum fuerat victum. Tertiò, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta & infirma assumpsit ad quod in tantam virtutem & dignitatem est promotum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus debuit esse à peccatoribus segregatus quantum ad culpam, quam venerat destruere: non quantum ad naturã, quam venerat saluare: secundum quam debuit per omnia fratribus assimilari, vt idẽ Ap. dicit ad Heb. 2. Et in hoc etiam mirabilior est eius innocentia, quòd de massa peccato subiecta, natura assumpta tantam habuit puritatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictum est *) oportuit eum, qui peccata venerat tollere, esse à peccatoribus segregatum, quantum ad culpam, cui Adam subiacuit, & quem Christus à suo delicto eduxit: vt dicitur Sap. 10. Oportebat autem eum, qui mundare omnes venerat, non esse mundandum, sicut & in quolibet genere motus primum mouens est immobile, secundum illum motum, sicut primum alterans est inalterabile. Et ideo non fuit conueniens, vt assumeret humanam naturam in ipso Adam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia Christus maximè debebat esse à peccatoribus segregatus, quatum ad culpam, quasi summam innocentię obtinens, conueniẽs fuit vt à primo peccatore vsque ad Christum peruenireturtur, mediantibus quibusdam iustis, in quibus præfulgerent quædam insignia futuræ sanctitatis. Et propter hoc etiã in populo, ex quo Christus erat nasciturus, instituit Deus quædam sanctitatis signa, quæ inceperunt in Abrahã, qui primus promissionem accepit de Christo, & circuncisionem signum fœderis consummandi: vt dicitur Gene. 17.

Inf. q. 31. ar. 2. Et 3 di. 2 q. 1. art. 2 q. 2. Et op. 3. c. 224.

Glo. interli.

¶ *Super Quæstionis quartæ Articulum sextum.*

Titulus clarus est, & ideo quæritus, quia poterit Deus creare vnã naturam humanam in supposito Verbi, sicut creauit Adam non per propagationem: poterat etiam aliquem alium hominem cum sua vxore creare innocentes & in innocenda perseuerantes, sicut creauit Adã & Euam: & ex illa innocente stirpe humanam naturam assumere, & non ex stirpe Adę. poterat & vnam solam Virginem creare innocentem, ex qua nasceretur, sicut natus est de Maria virgine filia Adæ. Cùm igitur multis aliis modis Incarnatio fieri potuisset, quæritum est an conuenienter sit facta ex stirpe Adæ.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, probata triplici ratione, & autoritate Augustini præposita. Et omnia clare patent. Sistet tamen paululum in secunda ratione: & intelligę minimum quid de nostra dignitate explicari, per hoc, quòd nobis peccatoribus victis collatum est vincere per caput ex nobis sumptũ: logè enim dignior sum, quòd Dei filiationem per adoptionem quum spreuissem peccando, factus sum Dei filius in persona, factus sum Deus in persona, sum Deus in persona. Multum enim mihi dignitatis collatum fateor, quòd ex inimico factus sum amicus Dei. quòd qui offendi, satisfeci: qui demerui, meruì: qui victus sum, vici etiam diabolum, & triumphaui de ipso: qui etiam in regione longinqua, & vulneratus a latronibus &c. factus sum dominus Angelorum. Sed omnes superat dignitates, quod factus sum Deus personaliter: quòd mei generis tam infimi tamque corrupti ac Deo inimici, mei inquam generis, vnus ergo versus est Deus, non participatiuè, sed substantialiter. Ad maximam ergo peccatoris hominis dignitatem spectat, quòd de stirpe peccatrice carnem assumpsit Deus.

In solut. prac.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum primum.*

Titulus articuli primi clarus est, & propter Manichæorum errorem motus: vt habes in 4. contra Gen. c. 29.

¶ In corpore articuli conclusio vnica est responsiua quæsito affirmatiua, præposita autoritate & probata tripliciratione. Omnia clara sunt in littera.

¶ Nota hoc in loco allatam August. autoritatem ex lib. 83. q. quoniam in ea habetur illa conditionalis, Si fefellit, veritas non est: & loquitur de Christo. Nota autem hoc propter vertentes in dubium, an Deus possit fallere: nam si conditionalis dicta est vera, patet solutio quæstionis, quòd scilicet non potest fallere: quia non potest esse verum quòd fallat: quia si fefellit, veritas non est, sed est veritas. ergo non fefellit. Si conditionalis negatur, Augustinus negatur.

QVAESTIO QVINTA. DE modo Vnionis ex parte partium humanæ Naturæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de assumptione partium humanæ naturæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm filius Dei debuerit assumere verum corpus.

¶ Secundò, vtrùm assumere debuerit corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem.

¶ Tertiò, vtrùm assumpserit animam.

¶ Quartò, vtrùm assumere debuerit intellectum.

¶ *Vtrùm Dei filius debuerit assumere verum corpus.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit verum corpus. Dicitur enim Phil. 2. quòd in similitudinem hominum factus est. Sed quod est secundum veritatem, non dicitur esse secundum similitudinem. Ergo filius Dei non assumpsit verum corpus.

¶ 2 Præterea, Assumptio corporis in nullo derogauit dignitati diuinitatis: dicit enim Leo Papa in sermone de Nati. * quòd nec inferiorem naturam consumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio. Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quòd sit omnino a corpore separatus. Ergo videtur quòd per assumptionem non fuerit Deus corpori vnitus.

¶ 3 Præterea, Signa debent respondere signatis. Sed apparitiones vet. Test. quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isa. 6. Vidi Dominum sedentem. &c. Ergo videtur quòd etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatem, sed solum secundum imaginationem.

¶ SED CONTRA est quod dicit August. in lib. 83. q. * Si phantasma fuit corpus Christi, fefellit Christus. Et si fallit, veritas non est. Est autem veritas Christus. Ergo non fuit phantasma corpus eius. Et sic patet, quòd verum corpus assumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, * natus est Dei filius, non putatiuè, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum.

¶ Et huius ratio potest tripliciter assignari. Quarũ prima est ex ratione humanæ naturæ: ad quã pertinet verũ corpus habere. Supposito igitur ex præmissis, quòd conueniens fuerit filiũ Dei assumere humanam naturam, consequens est quòd verum corpus assumpserit. Secũda ratio sumi potest ex hus, quæ in mysterio Incarnationis sunt acta. Si enim non fuit verũ corpus eius, sed phãtasticũ, ergo nec verã mortẽ sustinuit: nec aliquid eorũ quæ Euangelistæ de eo narrãt, secundum veritatem gessit, sed solùm secundũ apparentiam quandam. Et sic etiam sequeretur, q⁹ non fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectũ causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumẽtis. quæ cùm sit veritas, non decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & Dominus hũc erroré per seipsum excludere dignatus est, Luc. vlt. cùm Discipuli

Inf. ar. 2. c. & q. 14. art. 3. ad p. Et 3 q. 2. q. 1. art. 3. q. 1. c. & q. 2. c. Et contra c. 29. 30. & 34. princ. & 35 col. 2. fin. Et Po. q. 6. artic. 7. cor. col. 1. Et op. 53. c. 2. 13. & 217. Item. 1. post medium. Quæst. 14 10. 4

Cap. 2. habetur in ter opera Aug. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Omnia clara sunt, nisi quòd in responsione ad primum circa glossam Augu. & Hilarij dubium occurrit, scilicet quòd Christus sit homo cælestis, quia de Spiritu sancto conceptus: quoniam si ex virtute actiua seu formatiua corporis homo est cælestis secundum corpus, Adam quoque esset homo cælestis: quia est immediatè diuina virtute corpus eius formatum. Et sic Apostolus non tetigisset differentiam inter primum hominem & Christum, in hoc quòd ille terrestris, iste cælestis, ad corpus referendo ratione virtutis formatiuæ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia expositio ista non est secundum sensum literalem, non potest ex illa argumentum contra verba Apostoli sumi. Ad literam namque Apostolus loquitur de primo initio vtriusque hominis, scilicet Adæ & Christi: constat autem initium Adæ ex terra esse, cui dispositè iuncta est anima: initium verò Christi ex hypostasi diuina, quæ materiam sibi disposuit, formauit, animauit, vnixit, &c. Per hoc enim probat Apostolus illum in animam viuentem, istum in Spiritum vinificantem: illum terrenum (quia verè persona terrena secundum substantiam & secundum qualitatem fuit Adam) istum cælestem, & secundum substantiam personæ & secundum qualitatem superioris ordinis. Vnde sunt dotes corporis, de quibus loquitur. Allata tamen expositio non est refutanda, sed reuerenter amplectenda: ita vt etiam saluet differentiam corporum secundum virtutem formatiuam. Tum quia Adam fuit immediatè à Deo secundum debitum naturæ ordinem: exigit siquidem rerum ordo suppositæ nouitate mundi, vt prima individua perfectarum specierum fiant non ex semine, sed immediatè à Deo quoniam vt dicitur 11. Met. perfecta sunt natu aliter priora imperfectis: Christus autem stante iam naturali modo generationis humanæ per commixtionem maris & fœminæ, miraculosè supra naturæ leges conceptus est diuina virtute absque semine humano. Tum quia Adam à Deo immediatè factus (licut & boues & leones secundum suas naturas) dicitur: Christi verò conceptio specialiter appropriatur Spiritui sancto, vt intelligatur ad hoc à Deo immediatè factus homo, vt spiritualis sit. Ita quod non ex sola negatione humani seminis, sed ex hoc quòd supra naturæ leges ex Spiritu sancto dicitur conceptus, differentia ponita est inter Christum & Adam quantum ad corpus, quod Christus de cælo cælestis, ille de terra terrestris.

Cap. 2.

q. 2. ar. 1.

Cap. 16

Infr. q. 31. ar. 3. c. & q. 37. ar. 1. & q. 32. ar. 3. c. Et 3 d. 2. q. 1. art. 3 q. 1. c. & q. 2. c. Et 4 contra c. 30 & 34. Et op. 3. c. 214.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est, & motus propter errorem Valentini: vt patet in 4. contra gent. c. 40.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito, Christus habuit corpus terrestre, non cæleste. Et probatur triplici ratione & autoritate.

¶ In hoc secundo ar. dubium occurrit de assumptione sanguinis: an scilicet sanguis, qui erat in corpore Christi, erat vnitus diuinitati. Et est ratio dubij ex philosophia: quia sanguis non est pars corporis humani. Sed alimentum eius, quod constat non esse actu, sed potentia corpus, quod alitur: est enim sanguis alimentum decoctum, conuertendum non conuertendum in membra, & confirmatur autoritate non solum Arist. 2. de Partibus anim. sed diui Thom. in multis locis, & singulariter infetius in q. 31. art. 5. ad primum. Vbi ponit differentiam inter ossa & carnes ex vna parte, & sanguinem ex alia parte, in hoc quòd caro & ossa sunt actu partes corporis humani, sanguis autem non est actu pars, sed est potentia totum. Et ideo caro & ossa non possunt absque corruptione & diminutione corporis auferri: sanguis autem sine corruptione communicatur.

Dub. q. 4.

Lib. de Text.

¶ Ad hoc dicitur secundum Autoris doctrinam in 4. sentent. dist. 44. q. 1. quod partes humani corporis sunt duplices: quædam sic sunt actu partes, quod intransmutabiles in alias partes, vt carnes, ossa, nerui, & membra, vt manus, pedes &c. Quædam vero sic sunt actu partes, quòd sunt in potentia etiam ad alias partes: & tales videntur esse quatuor humores, ex quibus sumus, inter quos est sanguis. Vnde quia huiusmodi habent aliquo modo rationem partis in actu, & aliquo modo partis in potentia: ideo dubitatur de eis dicuntur. nam inquantum sunt partes in actu, verificatur quòd corpus nostrum componitur ex eis, vt in principio dicti lib. Aristotelis tractatur: vt verò sunt in potentia ad alias partes, verificatur quòd est alimentum corporis. Et per hoc patet responsio ad rationem in oppositum, dicendo, quod sanguis est corporis alimentum, sed non tantum: quia est ita alimentum, vt etiam sit secundum se pars corporis. Ad autoritatem diui Tho. dicitur, quòd loquitur de vero tali, quum dicit quòd non potest fine corruptione aut diminutione subtrahi: non autem de parte partim in actu & partim in potentia, qualis est sanguis. Absque dubio igitur credendum est, filium Dei assumpsisse corpus terrestre, hoc est carnem & sanguinem, vt diuidendo quæstionem, Autor titulum explicat.

Cap. 3.

¶ Super

¶ *Super Quæstionis quintæ Art. tertium.*

3. dist. 2. q. 1. art. 3 q. 2. Et 4. contra cap. 32. 34. prin. 3 5. fi. & 37. fi. & 41. Et veri. qu. 20. ar. 1. c. Et vnic. opuf. 3. c. 211.

TItulus clarus est, intelligendus vt sonat: & quæritur propter Arium & Apollinarem (vt in litera dicitur) negantes in Christo animam propriam.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primò recitatur error Arrij & Apollinaris. Secundò reprobatur tripliciter. Quo ad primum ponitur positio ista in se, & sua sequela. In se quidem: quia negatur anima in Christo, sed ponitur Verbum loco animæ. In sua verò sequela: quia negantur duæ naturæ in Christo: quoniam non est ibi natura humana, vel quoniam ex anima & corpore vna natura constituitur, ac per hoc ex eo quòd est loco animæ & corporis, vna esset tantum natura prima: expositio tamen literæ consonat, de natura humana loquenti. Quo ad secundum assumuntur tres rationes: prima ex autoritate Scripturæ secunda ex ratione deducente ad inconueniens ex Augustino, tertia ex ratione continente, quòd ignorat propriâ vocem positio ipsa, quia ponendo carnem, negat carnem, & per hoc veritati Incarnationis contrariatur. Vide de his in quarto contra Gen. capit. 32.

Text. 32. & Lib. 2. tex. 59.

Cap. 3. & 11.

** Cap. 22. to. 3.*

Cap. 49 & 55. to. 4.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum quartum.*

TItulus clarus propter Apollinaristem motus conuidum ad confitendum in Christo animam & confitentem animam sensitiuam in Christo, sed non mentem, sed loco mentis Verbum: vt habes in 4. contra Gent. cap. 33. & in litera.

¶ In corpore articuli duo fiunt. primò ponitur error Apollinaristarum: secundò excluditur tripliciter: & rationes videtur satis clare. In prima tamen aduertes, q. non dicit Autor adinrationem esse actum tationis: sed quòd exigit rationē dum absque ratione collatiua effectus cū causa esse non potest.

¶ In responsione ad secundum perspice q. lux maior dicitur offuscare minorem, non quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectum: quia facit non apparere effectū minoris, quū nihil tollat à luce minore. Quo ad substantiam vero lux maior perficit minorē, augendo effectū illius: aër enim illuminatus à candela, cum superilluminatur à sole, non perdit prius lumen, sed acquirit maius lumen: augetur enim lumen ex præsentia maioris lucis: quod in litera vocatur perficis vnde sunt duo lumina in eodē, sed idem perfectius.

Q. 80. to. 4

Ca. 13. to. 6.

¶ *Verùm filius Dei assumpserit animam.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei animā non assumpserit. Ioannes enim Incarnationis mysteriū tradens dixit, Verbum caro factum est, nulla facta de anima mētione. Non autē dicitur caro factum, eo quòd sit in carnem cōuersum, sed quia carnem assumpsit. Nō ergo videtur assumpsisse animam.

¶ 2 Præterea, Anima necessaria est corpori ad hoc, q. per eā viuificet. Sed ad hoc non fuit necessaria corpori Christi, vt videtur: quia ipsum Verbū Dei est, de quo dicitur in Ps. Domine apud te est fons vitę. Superfluum ergo fuisset animam adesse, Verbo præsente. Deus autem & natura nihil frustra faciunt: vt etiam Philosophus dicit in primo de Cæ.* Ergo videtur q. filius Dei animam non assumpserit.

¶ 3 Præterea, ex vnione animę ad corpus, constituitur natura cōmunis, quæ est species humana. In domino autē Iesu Christo nō est cōmunem speciē accipere, vt Dam. dicit in 3. lib.* Nō igitur assumpsit animā.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in l. de Agone Christiano,* Nō eos audiamus, qui solùm humanū corpus dicūt esse susceptum à Verbo Dei: & sic audiūt quod dictum est, Verbū caro factum est, vt negēt illum hominem, vel animam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnē solā.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Aug. in l. de hæresibus,* opinio fuit primò quidē Arrij, & postea Apollinaris, q. filius Dei solam carnē assumpsit absque anima, ponētis q. Verbum fuerit carni loco animę. Ex quo sequebatur, q. in Christo nō fuerint duę naturę, sed vna tātùm. ex anima enim & carne, vna natura humana constituitur.

Sed hæc positio stare nō potest propter tria. primò quidē, quia repugnat autoritati Scripturæ, in qua Domin⁹ de sua anima facit mentioné Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem, & Ioā. 10. Potestatem habeo ponēdi animam meam. Sed ad hoc respondebat Apollinaris, quòd in his verbis aīa metaphoricè sumitur: per quē modum in vet. Testa. Dei anima commoratur, Isa. 1. Calendas vestras & solēnitates vestras odiuit aīa mea. Sed sicut dicit Aug. in l. 83. q.* Euāgelistæ in euangelica narratione narrāt, quòd miratus est Iesus, & iratus & contristatus, & q. esuriit. Quæ quidem ita demonstrant eum veram animā habuisse: sicut ex hoc, quòd comedit, & dormiuit, & fatigatus est, demōstratur eum habuisse verū corpus humanum. Alioquin si & hæc ad metaphorā referantur, cū similia legātur in vet. Testā. de Deo, peribit fides Euāgelicę narrationis. Aliud enim est q. propheticè nuntiatur in figuris, aliud quod secūdum rerum proprietatem ab euāgelistis historicè scribitur. Secūdò derogat prędictus error vtilitati Incarnationis, quæ est liberatio hominis. Vt enim argumētatur Aug. in lib. contra Felicianū:* Si accepta carne filius Dei animā omisit, aut innoxiam sciēs, medicinæ indigentem non credidit, aut à se alienam putās, redemptionis beneficio nēm donauit, aut ex toto insanabilē iudicans, curare ne quiuit, aut vt vilem, & quæ nullis vtilibus apta videtur abiecit. Horum duo blasphemiam important in Deum. quomodo enim diceretur Omnipotens, si curare non potuit desperatam? aut quomodo omnium Deus, si nō ipse fecit animam nostram? Duobus autem aliis, in vno animæ causa nescitur, in altero meritū non tenetur. Aut intelligere causam putandus est animæ, qui eam ad accipiēdam legem habitu infitæ rationis instructam à peccato voluntariæ transgressionis nititur separare? Aut quomodo eius generōsitatem nouit, qui ignobilitatis vitio dicit esse despectam? Si originem attendas, pretiosior est animæ substantia: si trasgressionis culpam, propter intelligentiam, peior est carne. Ego autē Christum & perfectam sapientiam scio, & pulsimum esse non dubito, quorum primo meliorem & prudentiæ capacem non despexit: secundò eam, quæ magis fuerat vulnerata, suscepit. Tertiò verò hæc positio est contra ipsam Incarnationis veritatem: caro enim & cæteræ partes hominis per animam speciem sortiuntur. Vnde recedente anima, non est os, aut caro, nisi æquiuocè, vt patet per Philosophum in 2. de Anima,* & 7. Meraphy.*

*Lib. 2. de anima. tex. 9. * Libr. 7. Met. tex. 35.*

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd cum dicitur, Verbum caro factū est, caro ponitur pro toto homine: ac si diceret, Verbum homo factū est: sicut & Isa. 40. Videbit omnis caro pariter, quòd os Domini loquutum est. Ideo autem totus homo per carnem significatur: quia vt dicitur in autoritate inducta, per carnem filius Dei visibilis apparuit. Vnde subditur, Et vidimus gloriā eius. Vel ideo: quia vt Aug. dicit in li. 83. quæst. in tota illa vnitate susceptionis principale Verbum est, extrema autem atque vltima caro. Volens itaque Euangelista commendare pro nobis dilectionem humilitatis Dei, Verbum & carnem nominauit, omittens animam, quæ est Verbo inferior, carne præstantior. Rationabile etiam fuit, vt nominaret carnem: quæ propter hoc, quòd magis distat à Verbo, minus assumptibilis videbatur.

Q. 80. to. 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum est fons vitæ, sicut prima causa vitæ effectiua. Sed anima est principiū vitæ corpori tanquam forma ipsius: forma autem est effectus agentis. Vnde ex præsentia Verbi magis concludi posset, quòd corpus esset animatum: sicut ex præsentia ignis potest concludi, quòd corpus, cui ignis adhæret, sit calidum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens, imò necessarium dicere, quòd in Christo fuerit natura, quæ cōstituitur per animam corpori aduenientem. Damasc. autem negat, in domino Iesu Christo esse communem speciem, quasi aliquid tertium resultans ex vnione diuinitatis & humanitatis.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Verùm filius Dei assumere debuerit intellectum.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit mentem humanam siue intellectum. Vbi enim est præsentia rei, non requiritur eius imago. Sed homo secūdum mentem est ad imaginem Dei, vt Aug. dicit in lib. de Trin.* Cùm ergo in Christo fuerit præsentia ipsius diuini Verbi, nō oportuit ibi esse mentem humanam.

*1. di. 2. q. 1. art. 3. q. 2. c. Et 4. cōtra c. 33 Et veri q. 20. ar. 1. c Et vnic. opuſ. 3. c. 22. * Lib 14. c. 3 & 10.*

¶ Præterea, Maior lux offuscat minorem. Sed Verbū Dei, quod est lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum (vt dicitur Ioan. 1.) comparatur ad mentē, sicut lux maior ad minorem: quia & ipsa mens lux quædam est, quasi lucerna illuminata à prima luce. Prouer. 10. Lucerna Domini spiraculum hominis. Ergo in Christo, qui est verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.

3.

¶ 3 Præterea, Assumptio humanæ naturæ à Dei verbo, dicitur incarnatio eius. Sed intellectus siue mens humana neque est caro, neque est actus carnis, quia nullius corporis actus est: vt probatur in 3. de Anima.* Ergo videtur quòd filius Dei humanam mentem non assumpserit.

Text. 6. & 12.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de fi. ad Pe.* Firmissime tene, & nullatenus dubites Christum filium Dei habere veram nostri generis carnem & animam rationalē, qui de carne sua dicit, Palpate & videte: quia spiritus carnē & ossa nō habet, sicut me videtis habere, Luc. vlt. Animā quoq; se habere ostēdit dicēs, Ego pono animam meā, & iterū sumo eam. Io. 10. Intellectum quoque animę ostēdit se habere, dicēs, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, Matth. 11. Et de ipso per Prophetā Deus dicit, Ecce, intelliget puer me⁹, Isa. 52.

Cap 14. to. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, q. ficut Aug. dicit in lib. de hæresib⁹, Apollinaristæ de anima Christi à catholica Ecclesia dissen

Cap 55. to. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sextæ Articulum primum.*

TItulus primi articuli quæstionis 6. intelligendus est vt sonat: quoniam in corpore distinguetur: & motus est occasione verborum Augustin. & Magistri sentent. in secunda distinctio. tertij. sententiarum, ponentium ordinem in ista assumptione.

¶ In corpore articuli duo hunc. primò declaratur ille terminus Mediante in titulo positus, secundo respondetur quæsito. ibi, Sic ergo si attendimus. primum fit declarando, distinguendo, excludendo, subdistinguendo, & conferendo membra distincta inter se. Declaratur in primis, quòd medium importet ordinem. quod probatur: quia dicitur respectu principij & finis. quorum virumque importat ordinem aliquem, ad quem spectat, secundum quem dicitur principium quæ finis. Vnde & medium secundum aliquem ordinem oportet quòd sit medium: nec oppositum intelligi potest. Distinguitur præterea ordo in ordinem temporis vel naturæ: & excluso ordine temporis à mysterio assumptionis (vt in hac eadem quæstione patebit) subdiuiditur ordo naturæ in ordinem dignitatis & causalitatis. Exempla patent in litera. Consequitur autem hi duo naturæ ordines inter se secundum connexionem pro quanto: secundus ordo consequitur aliquo modo primum. Et dicitur, aliquo modo: quia non oportet vniuersaliter, quod dignius est, esse causam minus digni: non enim leonina natura est causa naturæ formicæ, licet sit formica longè dignior.

¶ Quo ad secundum respondetur quæsito duabus conclusionibus iuxta duplicem modum medij secundum dictos duos naturæ ordines: scilicet medium dignitatis & medium causalitatis. Prima est, Filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima, loquendo secundum ordinem dignitatis. Probatur: quia anima inuenitur media inter Deum & carnem, secundum dignitatis gradum. Secunda est, quod secundum ordinem causalitatis filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima. Probatur, Anima est aliqualiter causa carnis vnitæ filio Dei: ergo est medium in causando vnionem carnis ad filium Dei. Antecedens probatur dupliciter. Primo quia caro non esset assumptibilis nisi per ordinem, quem habet ad animam rationalem: secundo, quia caro per ordinem ad animam rationalem habet, quod sit caro humana: sola autem natura humana est assumptibilis, vt patet ex prius dictis.

¶ Antequam ad vlteriora progrediamur, declarandum censeo quid sentit Autor in hac materia, & in quo impugnatur. Scito igitur quòd sunt hic duæ principales difficultates. Prima est circa ordinem partium inter se non absolutè, sed relatas ad assumptionem: & hæc tractatur hic quo ad partes essentiales, scilicet animam & corpus & in sequenti artic. quo ad partes potentiales, scilicet mentem & sensum. Altera est circa ordinem inter partes & totum, scilicet animam & corpus & naturam humanam: & hæc tractatur in articul. 3. huius quæst. Et in vtraque quæstione sunt variæ opiniones. Durandus namque in 3. sentent. distinct. quæstione 2. negat omnem naturæ ordinem in mysterio Assumptionis, tam in partibus & toto relatis ad assumptionem. Scotus vero in 3. sentent. distinct 2. quæstione secunda, aliquo modo negat vtrobique ordinem naturæ, & aliquo modo affirmat. Negat siquidem vnam partem esse medium, vt quod assumitur respectu alterius, & similiter partes esse medium, vt quod assumitur respectu totius naturæ humanæ. Affirmat autem vnam partem esse medium, vt quo & respectu totius, & respectu alterius partis: quia anima est constitutiua & naturæ & carnis, vt sic assumptibilis. Doctrina autem Autoris media via incedit: quoniam & concedit naturæ ordinem vtrobique, scilicet tam in partibus inter se, quàm in partibus & toto inter se, relatis semper ad Assumptionem: & partim concedit secundum naturæ ordinem medium vt quod: & partim non concedit medium vt quod, & vniuersaliter concedit medium, vt quo in hoc Assumptionis mysterio. Declaro singula, præsupposita distinctione iam dicta, quòd mediare secundum naturæ ordinem vt causa Assumptionis ex parte assumpti, contingit dupliciter. Vno modo, quòd sic sit causa, quod aliud assumatur, quòd ipsa causa præassumi intelligatur: quasi sit progressus quidam in his quæ assumuntur, & prius secundum naturæ ordinem assumatur anima, & deinde caro: sicut dicimus quod prius generatur homo, quàm risibile secundum naturæ ordinem, quamuis simul tempore: quia visibile præsupponit hominem, vt quod est genitus. Et hoc modo Autor concedit partes naturæ, animam scilicet, & corpus prius natura assumi, quàm totam naturã: prius tamen naturam secundum quid, hoc est secundum ordinem executionis: vt in 1. patebit articulo. Vbi asserentur argumenta Sco. & Duran. contra hoc, & solnentur. Alio modo, quæ sic causa vt aliud sit assumptibile, siue vt quo siue vt quod non curando. & hoc modo affirmat Autor vtrobique esse mediũ, scilicet & inter partes inter se, & inter partes, & totum. Et explicando distinctè sententiam suam, sentit quòd anima est medium vt quo tantum respectu carnis: & quòd anima est etiam medium vt quo carnale tantum respectu totius, & quòd anima & corpus sunt mediũ vt quod respectu totius secundũ exequutionis ordinem: & quod totum est medium vt quo, & vt quod respectu partium secundum intentionis ordinem.

¶ Quocirca primò afferenda sunt argumenta Durand. contra naturæ ordinem inter animam & carnem relatas ad assumptionem: deinde declaranda est positio Autoris de mediatione animæ ad carnem, tam quo ad mediationem causalem, quàm quo ad modum, scilicet vt quo, & non vt quod: & demum respondebitur obiectis. Reliqua quinto referuanda sunt articulo: non enim oportet Scotica argumenta contra mediationem animæ respectu carnis afferre: quia contra medium vt quod fiunt: quod nos non tenemus, comparando partes inter se ad Assumptionem: simul enim non solum tempore, sed natura animam & carnem assumi dicimus, vt quod assumitur: ita quod neutra mediante altera, vt quod, sed quod caro assumatur mediante anima vt quo: vt clarè patebit.

¶ Arguit ergo Duran. Si in assumptione esset ordo naturæ, aut esset ex parte assumptionis, aut ex parte assumptorum: sed non ex parte assumptionis: quia ponitur assumptio vnica: vnius autem ad ipsum non est ordo naturæ. Nec ex parte assumptorum, comparando partes inter se: quia quando vnum vnitur duobus, non vt duo sunt, sed vt vnum, neutrum eorum est medium: quoniam medium distinctionem exigit ad illud, cuius est medium: sed filius Dei vnitus est per se animæ & carni, non vt prius unus, sed vt vnum sunt: quia vnitur ei tam quantum sunt partes vnius naturæ humanæ: ergo non assumpsit carnem mediante anima secundum ordinem naturæ ex parte rei.

¶ Quòd autem verè secundum rem naturæ ordo intersit inter animam & carnem in assumptione, ex hoc ipso patet, quòd est ibi vera causalitas realis. Ad cuius clariorem notitiam affero duplex esse differentia inter animam & carnem respectu assumptionis: comparando siquidem hæc duo ad assumptionem, manifestè constabit, quod inter actionem assumptiuam & actionem creatiuam vtriusque hæc inuenitur differentia, quòd respectu animæ nulla alia actio mediat: sed respectu carnis mediat actio animatiua carnis. Nam præsupposita actione creatiua carnis non est caro assumptibilis secundum congruitatem sic enim de assumptibili est sermo: nisi sit animata seu humana: animata autem, aut humana non est materia illa nisi per actionem animatiuam illius actio autem animatiua constat quòd animam ponit in carne: quæ realiter faciendo illam in esse animato & humano, vere vt causa media causat carnis assumptibilitatem. Præsupposita autem actione creatiua animæ, non expectatur alia actio, qua aliquid superaddatur animæ, per quod fiat assumptibilis: sed statim est assumptibilis. Est igitur anima per actionem assumptiuam actingibilis absque actione media, caro autem huc materia non nisi media actione animatiua: est igitur inter carnem & animam inter se relata ad assumptionẽ, ordo naturæ secundum causalitatem in re. Et quoniam ex hoc quòd anima fit, causat carnem assumptibilem, non sequitur, ergo anima prius natura assumitur: sed bene sequitur, ergo est ratio, quod caro assumatur: & vt in litera dicitur: sed bene sequitur, ergo est ratio: id autem quod se habet ad carnẽ, vt ratio quod citur, non est nisi in fieri ratio: id autem quod se habet ad carnẽ, vt ratio quod assumatur, se habet vt quo: & non oportet quòd se habeat vt quod, ideo ex hac doctrina Autoris non plus habeo, quàm quòd anima mediat vt causa media vt qua, seu quo: ita quod non prius natura anima vt quod assumitur, sed prius natura anima vt quo assumitur: & simul natura vtrunque vt quod assumitur. Ita quòd referendo animam & carnem inter se ad assumi vt quod, nullus est naturæ ordo: quia neutrum est alteri medium vt quod. Et ad hoc tendebat Duran. non contradico: sed quia non inueni o sic declarasse, vt Scotus fecit, ideo, &c. Mouetur autem ad negandum, quòd anima est medium vt quod respectu carnis in assumptione: quia nulla apparet ratio quare debeat hoc cõ respectu carnis in assumptione: quia anima sit assumpta, vt quod assumitur, pariliter tamen ieu vt pars: quia tamen anima non intelligitur prius assumpta, quam animet carnem (quod per creatiuam actionem fortitur ex modo suæ creationis, quia scilicet creatur in corpore) nec caro prius assumatur, quam sit animata: ideo inter animam & carnem vt sunt quæ assumuntur, nullum video ordinem naturæ aut intellectus: sed solum, vt dictum est, quòd anima est causa carni vt quo, quòd assumatur.

¶ Ad obiectionẽ autẽ Durandi dicitur, quòd in assumptione est naturæ ordo ex parte assumptorũ. Et cum contra hoc arguitur, quia vnitum pluribus, nõ in quantũ sunt patria, sed vnum, &c. negatur. Minor: quoniam filius Dei assumpsit animã & corpus vt sunt plura: quia assumpsit illa vt sunt ideæ partes essentiales realiter distinctæ inter se. Ad probationẽ dicitur quòd aliud est cõcedere affirmatiua, scilicet assumpsit partes vt sunt vnũ: & aliud cũ dicta affirmatiua concedere etiam negatiuam, scilicet non assumpsit partes, vt sunt plures res. Affirmatiua namq; importat q̃ partes sunt assumptæ vt vniuntur in toto: & hoc est dictum, q̃ partes sunt assumptæ vt sunt in toto: negatiua autem importat, quod partes nõ sunt assumptæ secũdũ seipsas, sed quòd assumptio terminatur ad totum tantum, & ad partes non nisi vt sunt in toto. Constat autem ex Doctrina sacra filium Dei assumpsisse ista partes in toto, quod tamen ad ipsas partes in seipsis terminata est assumptio: alioquin oportuisset in morte Christi fieri nouas assumptiones animæ in se, & corporis eo quoniam in toto non erant. Dicito igitur, quòd filius Dei assumpsit animam & carnem, inquãtũ sunt partes vnius naturæ: sed ex hoc non sequitur, ergo inquantum sunt vnum, & non inquantum sunt plures: quia & assumpsit, inquantum sunt vnum in natura vnica, & inquantum sunt plures res, partiales tamen.

¶ In responsione ad secundum eiusdem primi articuli, nota primò hanc dictum, quòd scilicet non eodem ordine se habent partes naturæ humanæ, ad personalitatem alienam, scilicet Verbi Dei, quo se habent ad personalitatem propriã, scilicet personæ humanæ. Et ratio in litera, sed dicitur ex alijs tactis diuinæ personæ. Et hæc bene recineto, & applicato, quòd dicebatur Assumptionis mysterio quo ad ordinẽ assumptorũ, & nõ simpliciter super ordine ordine ad personalitatẽ, vt in 1. articulo ratio Scoti super hoc fundamẽto afferetur.

¶ Nota secundo, quòd prima verba litteræ, scilicet corpus est vicinius personæ propriæ, anima autem naturæ humanæ nõ erant ita, quia. Quoniam est vera sunt secundũ cõmunia homini, & aliis subiantiis sensibilibus (quoniam in eis anima vicinior est naturæ & corpus personæ: quia anima cõstituitur materiæ naturam, & materia individuat, personæ autẽ cõstat individuum maxime appropinquare, vnde & creduntur idem omnino quo ad rem apud multos (secundum tamen propria principia hominis videtur oppositum: quoniam anima intellectiua, quia est ex se subsistens, & defert secum subsistentiã quam communicat supposito, propinquior est personæ, cuius proprium est subsistere, adeo vt ipsi personæ primo conueniat. Sed hoc non obstat: quia anima intellectiua in suo fieri mendicat beneficium a corpore, licet operationẽ literinec defert secum subsistentiã propriam ibi vt quod subsistit nisi in potentia, sed vt proprium illius principium vt quo. Vnde licet aliquid plus propinquitatis habeat ad hypostasim, quàm alia anima, quia ex proprio ordine defert, vt quo tamen, actum subsistendi nõ tamen propinquior est, quàm corpus quod ipsum animam & suum esse ndi actum individuat. Stant ergo solida verba litteræ.

¶ In responsione ad tertiũ eiusdẽ articuli, clare habes quo pacto apud Autorem intelligitur animam mediare in assumptione carnis, scilicet cum tribus conditionibus. Prima est secundũ aptitudinẽ, quia scilicet reddit carnẽ aptam ad assumi, faciendo ipsam animatam & humanam. Secunda est secundum congruitatẽ, quia hæc aptitudo non est necessaria, sed congruit tamen & Deus posset sine illa assumere carnẽ, & caro sic apta nõ necessitat ad assumptionem, sed ex hoc ipso q̃ caro est humana, est habilis de congruo, vt assumatur, hoc est, assumptibilis est de congruo. Tertia est in fieri quia eadẽ ratio illaqua caro est de cõgruo assumptibilis, nõ mediat in facto esse, sed in fieri tantum. Et propter ea cessante tali conditione actualiter vt de facto cessauit in morte Christi, quia caro Christi in triduo nõ erat animata nec humana, nec etiã caro, nisi æquiuocè, propter ea dennit vnio assumptæ carnis ad diuinã hypostasim, quã oportuit fet desinere ti anima esset mediũ in facto essendi: quia est mediũ in fieri, ideo in principio assumptionis caro nõ nisi animata ac humana assumitur. Et hinc habes, quod caro ipsa in se terminata assumptiua actionẽ, & non solum vt animata & vt humana, licet nõ attingeret eam, nisi esset animata aut humana, sicut aliquis accipit in vxorem mulierem pulchra, secundum seipsam mulierẽ, licet non accipiet eam nisi esset in principio, quam eam accipit pulchra: vt in litera dicitur. Et propterea in morte Christi desinente humanitate per mortem, non de nouo Verbum Dei assumpsit animam & corpus, sed quæ in principio facta est assumptio, & determinata ad totum & partes etiã secundum se nõ desiit determinata ad partes dencsere toto (quoniam nec ipsum totũ est mediũ in assumptione, nisi in fieri secundum ordinem intentionis: vt infrà patebit.

¶ *Super quæstionis sextæ Articulum secundum.*

IN titulo nota, quòd si terminus præclarandi sunt, in conclusione summitur, non tenet locus argumentis primo & tertio dictis in titulo relinquuntur insistendi (ita tamen vt nomine Spiritus intelligatur mens seu pars intellectiua)

corpus esset ei vicinius: cùm sit materia, quæ est indiuiduationis principium: sicut & anima, quæ est forma specifica, propinquius se habet ad naturam humanam. Sed quia hypostasis Verbi est prior & altior, quàm humana natura, tanto id quod est in humana natura, propinquius ad eam se habet, quanto est altius: & ideo propinquior est verbo Dei anima, quàm corpus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet, aliquid esse causam alicuius quantum ad aptitudinem & congruitatẽ, quo tamen remoto, illud nõ tollitur: quia fieri alicuius dependet ex aliquo, postquam tamen est in facto esse, ab eo nõ dependet. Sicut si inter aliquos amicitia causatur aliquo mediante, eo recedente adhuc amicitia remanet: & si aliqui in matrimonium ducitur propter pulchritudinem (quæ facit congruitatem in muliere ad copulam coniugalem, tamen pulchritudine cessante, adhuc durat copula coniugalis. Et similiter separata anima, remanet vnio Verbi ad carnem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Dei filius assumpserit animam mediante spiritu siue mente.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur q̃ filius Dei non assumpserit animã, mediante spiritu siue mente. *Lucis supra art. 1. citatis.*

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd duplex ordo considerari potest inter creaturam & Deum. Vnus quidem secundum quòd creaturę causantur a Deo, & dependent ab ipso, sicut à principio sui esse: & sic propter infirmitatem suæ virtutis Deus immediate attingit quamlibet rem, causando & conseruando. Et ad hoc pertinet, quòd Deus immediate est in omnibus per essentiam, præsentiam & potentiam. Alius autem ordo est secundum quòd res reducuntur in Deum, sicut in finem. Et quantum ad hoc inuenitur medium inter creaturã & Deum: quia inferiores creaturæ reducuntur in Deũ per superiores: vt dicit Dionysius hie. Cæle. hier. Et ad hunc ordinẽ pertinet assumptio humanæ naturæ à Verbo Dei, quod est terminus assumptionis: & ideo per animam vnitur carni.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si hypostasis Verbi Dei constitueretur simpliciter per humanam naturam, sequeretur q̃ sint in se plures res, partiales tamen.

¶ In responsione ad secundum eiusdem primi articuli, nota primò hanc dictum, quòd scilicet non eodem ordine se habent partes naturæ humanæ, ad personalitatem alienam, scilicet Verbi Dei, quo se habent ad personalitatem propriã, scilicet personæ humanæ. Et ratio in litera, sed dicitur ex alijs tactis diuinæ personæ. Et hæc bene recineto, & applicato, quòd dicebatur Assumptionis mysterio quo ad ordinẽ assumptorũ, & nõ simpliciter super ordine ordine ad personalitatẽ, vt in 1. articulo ratio Scoti super hoc fundamẽto afferetur.

¶ Nota secundo, quòd prima verba litteræ, scilicet corpus est vicinius personæ propriæ, anima autem naturæ humanæ nõ erant ita, quia. Quoniam est vera sunt secundũ cõmunia homini, & aliis subiantiis sensibilibus (quoniam in eis anima vicinior est naturæ & corpus personæ: quia anima cõstituitur materiæ naturam, & materia individuat, personæ autẽ cõstat individuum maxime appropinquare, vnde & creduntur idem omnino quo ad rem apud multos (secundum tamen propria principia hominis videtur oppositum: quoniam anima intellectiua, quia est ex se subsistens, & defert secum subsistentiã quam communicat supposito, propinquior est personæ, cuius proprium est subsistere, adeo vt ipsi personæ primo conueniat. Sed hoc non obstat: quia anima intellectiua in suo fieri mendicat beneficium a corpore, licet operationẽ literinec defert secum subsistentiã propriam ibi vt quod subsistit nisi in potentia, sed vt proprium illius principium vt quo. Vnde licet aliquid plus propinquitatis habeat ad hypostasim, quàm alia anima, quia ex proprio ordine defert, vt quo tamen, actum subsistendi nõ tamen propinquior est, quàm corpus quod ipsum animam & suum esse ndi actum individuat. Stant ergo solida verba litteræ.

¶ In responsione ad tertiũ eiusdẽ articuli, clare habes quo pacto apud Autorem intelligitur animam mediare in assumptione carnis, scilicet cum tribus conditionibus. Prima est secundũ aptitudinẽ, quia scilicet reddit carnẽ aptam ad assumi, faciendo ipsam animatam & humanam. Secunda est secundum congruitatẽ, quia hæc aptitudo non est necessaria, sed congruit tamen & Deus posset sine illa assumere carnẽ, & caro sic apta nõ necessitat ad assumptionem, sed ex hoc ipso q̃ caro est humana, est habilis de congruo, vt assumatur, hoc est, assumptibilis est de cõgruo. Tertia est in fieri quia eadẽ ratio illaqua caro est de cõgruo assumptibilis, nõ mediat in facto esse, sed in fieri tantum. Et propter ea cessante tali conditione actualiter vt de facto cessauit in morte Christi, quia caro Christi in triduo nõ erat animata nec humana, nec etiã caro, nisi æquiuocè, propter ea dennit vnio assumptæ carnis ad diuinã hypostasim, quã oportuit fet desinere ti anima esset mediũ in facto essendi: quia est mediũ in fieri, ideo in principio assumptionis caro nõ nisi animata ac humana assumitur. Et hinc habes, quod caro ipsa in se terminata assumptiua actionẽ, & non solum vt animata & vt humana, licet nõ attingeret eam, nisi esset animata aut humana, sicut aliquis accipit in vxorem mulierem pulchra, secundum seipsam mulierẽ, licet non accipiet eam nisi esset in principio, quam eam accipit pulchra: vt in litera dicitur. Et propterea in morte Christi desinente humanitate per mortem, non de nouo Verbum Dei assumpsit animam & corpus, sed quæ in principio facta est assumptio, & determinata ad totum & partes etiã secundum se nõ desiit determinata ad partes dencsere toto (quoniam nec ipsum totũ est mediũ in assumptione, nisi in fieri secundum ordinem intentionis: vt infrà patebit.

¶ *Super quæstionis sextæ Articulum secundum.*

IN titulo nota, quòd si terminus præclarandi sunt, in conclusione summitur, non tenet locus argumentis primo & tertio dictis in titulo relinquuntur insistendi (ita tamen vt nomine Spiritus intelligatur mens seu pars intellectiua)

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus locus reliquitur argumentis & responsionibus.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæstio affirmatiue. Filius Dei assumpsit animam mediante spiritu. Probatur dupliciter. Primò ratione: Assumpsit cæteras partes animæ mediate intellectu, tam secundum ordinē dignitatis, quàm secundum ordinem ad congruentiā assumptionis: ergo assumpsit animam mediante

Ep. q. 77. ar. 1. ad 1. spiritu. Antecedens pro prima parte probatur: quia intellectus est dignior. Pro secunda, quia anima non est assumptibilis nisi per illud, quo est ad imaginem Dei. Consequentia probatur ex præcedenti articulo ex simili ratione. Secundo probatur conclusio autoritate Damas.

¶ Aduerte hic duo, primò, quòd hic est compatatio partium potentialium, scilicet partis superioris, quæ vocatur spiritus, siue mens, siue intellectus: & partis inferioris, quæ est pars sensitiua, & vegetatiua, quæ vocatur anima. Et quoniā omnes istæ partes sunt assumptæ à Verbo, & distinguuntur etiā genere inter se, & ordine quodam se habent

Ca. 18. 19. 20 & 21. ad Verbum, tum quo ad dignitatem, tum quo ad assumptibilitatem, quia pars sensitiua non est assumptibilis, nisi

Ar. prec. quia coniuncta est intellectiuæ, sicut nec caro, nisi quia est pars hominis: ideo Aug. dixit, & Autor declarauit, quòd assumpsit animam id est partem sensitiuam mediante spiritu, id est parte intellectiua. Et licito quod si considerentur istæ duæ partes non secundum quod vniuntur in vna substantia animæ (quia sensitiuum est in intellectiuo vt cognitum in cognoscente: quod dicitur in 2. lib. de Anima) sed absolutè, modo ab illo vel alio modo coniunctionis, & considerentur ipsæ partes diuersæ, & quod cōiunctæ sunt in homine non curando de modo, quo sunt coniunctæ: simile est in simili in illa propositione, Assumpsit carnem mediante anima, & assumpsit animā mediante spiritu. Et propterea Augus. simul vtranque promittit, & in litera similis dicitur vtraque mediatio: saluatur enim vtrobique & gradus dignitatis & causarum, dum pars

D. 15. intellectiua ex hoc quod coniungitur parti sensitiuæ, vertit illam, & est illa ratio quod sit assumptibilis. Quo circa

q. 64. ar. 2. non requiritur hic causalitatem, sicut pars essentialis, quæ est forma, est causa alterius constitutiua, sed proportionaliter causalitatem, sicut pars potentialis formalior & superiora ordinis est causa partis inferioris: oportet enim proportionaliter inquirere & intelligere causalitatem, sicut proportionaliter sunt partes, quæ dicuntur partes essentiales, & quæ dicuntur partes potentiales.

¶ Super Quæstionis huius articulum tertium.

IN titulo sy prius sumitur secundum temporis ratē quod quæstio est de priori- ratē temporis. Et occasio huius est positio Origenis.

¶ In corpore articuli fiunt tria. primo ponitur positio Origenis: secundò reprobatur in vno sensu: tertio reprobatur in alio sensu. Distinctio partium clara est in litera. Quo ad primum, positio Orig. refertur quo ad duo, scilicet & quo ad animas omnium hominum, & quo ad animam Christi, scilicet quod omnes fuerunt à principio simul creatæ. De qua Origenis positione vide, si vis, in 2. contra Gen. ca. 83. quoniam hic non tractatur, nisi quo ad animam Christi in ordine ad assumptionem. Quo ad secundum, quia dupliciter poni potest, animam Christi ab initio mundi creatam fuisse: vel creatam, & non simul assumptam à filio Dei, vel tunc creatam, & simul assumptam à filio Dei, sed postea in vtero Virginis carni vnitā. Ideo in litera vterque modus excluditur.

munis, sed pro potentiis inferioribus, quę sunt omni animæ communes.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm anima à Dei filio prius fuerit assumpta, quàm caro.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ anima Christi fuerit prius assumpta à Verbo quàm caro. Filius enim Dei assumpsit carnem mediante anima: vt dictum est.* Sed prius peruenitur ad medium, quàm ad extremum. Ergo filius Dei assumpsit prius animam quam corpus.

¶ 2 Præterea, Anima Christi est dignior angelis, secundum illud Psal. Adorate eū omnes Angeli eius. Sed Angeli creati sunt à principio: vt in primo habitum est.* Ergo & anima Christi, quæ non fuit antè creata, quàm assumpta. dicit enim Damasc. in 3. lib.* quòd nunquam neque anima neque corpus Christi propriam habuerunt hypostasim, præter Verbi hypostasim. Ergo videtur quòd anima fuerit antè assumpta, quàm caro, quæ est concepta in vtero Virginis.

¶ 3 Præterea, Ioan. 1. dicitur, Vidimus eū plenum gratiæ & veritatis: & postea subditur, quòd de plenitudine eius nos omnes accepimus, id est, omnes fideles quocunque tempore: vt Chrysost.* exponit. Hoc autem non esset nisi anima Christi habuisset plenitudinem gratiæ & veritatis ante omnes Sanctos, qui fuerunt ab origine mundi: quia causa nō est posterior causato. Cum igitur plenitudo gratiæ & veritatis fuerit in anima Christi ex vnione ad Verbum, secundum illud quod ibidem dicitur, Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis: consequens videtur, quòd à principio mundi anima Christi fuerit à Verbo Dei assumpta.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 4. lib.* Nō, vt quidam mētiuntur, ante eam, quæ est ex Virgine Incarnationem, intellectus est vnitus Deo verbo, & ex tunc vocatus est Christus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Origenes posuit in suo Peri Archon, libro primo,* omnes animas à principio fuisse creatas, inter quas etiam posuit animam Christi creatam. Sed hoc quidem est inconueniens, si ponatur quòd fuerit tunc creata, sed non statim Verbo vnita: quia sequeretur quòd anima illa aliquando habuisset propriam subsistentiā sine Verbo: & sic cùm fuisset à Verbo assumpta, vel nó esset facta vnio secundū subsistentia, vel corrupta fuisset subsistētia animæ præexistēs. Similiter etiā est inconueniens, si ponatur quòd anima illa fue-

corpus & totus homo subsistere. Iam enim dictum est, quòd separatio datur quidam ad esse alterum & completionem: & ideo statim separata anima est semper sonans ac per hoc proprio termino terminatum quo in corpore existens terminabatur terminato toto ad hominem. Et ideo sicut si assumeretur præexistens Angelus, corrumperetur primò terminatio naturæ Angelicæ, quæ est illius personalitas: ita si assumeretur

Est Epist. 11. ad Iul. epis. anima prius separatim existens, corrumperetur ipsius terminatio, qua cōstituitur in esse, quod est esse personæ & subsistenti. Sed si anima assumitur non præexistēs separata (sicut etiam videtur de facto corpori non præexistens, separata) tunc solum vt terminatura assumitur & vnitur: quia non adhuc terminata intelligitur proprio termino, quem in sui à corpore & ab hypostasi separatione nata est habere. Notanter autem dico, non solum à corpore, sed ab hypostasi: quia si anima separatur à corpore, & non ab hypostasi (quod in solo Christo accidit in triduo) tunc non nisi vt terminatura separata à tota natura, quæ desineret, remaneret subsistens, non per se, sed per hypostasim alienam: puta filij Dei, cui semper est vnita.

Art. 1 huius q.

¶ Sed insurgit tunc quæstio, an in communi resurrectione anima separata huius vel illius resumat corpus retineat suam propriam terminationem, an perdat illā & terminetur personalitate totius.

Infrà, q. 68. art. 1. Et 3 dist. 14. art. 1. q. 2. ad. & 2. Et Retit q. 29. ar. 4 9.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia aliter se habet anima rationalis in sui principio, quum in corpore est, & aliter quū ad corpus per resurrectionem redit: quod ex hoc habetur quod anima in sui principio individuatur ex corpore, quamuis occasionaliter in resurrectione autem anima individuat potius corpus quàm individuetur ex ipso, vt patet ex his, in quibus diuina virtute materia corporis suppletur puta qui totaliter per multas generationes ex solis carnibus humanis nutriti sunt. Sicut ergo individuationem semel in corpore adeptam nunquam deserit anima rationalis, sed ex illa individuatur, si opus est, corpus ita vt idem numero in resurgens habeat in corpore, & extra, ac in re diu. Nam non acquirit illam in corpore, constituendo naturam, sicut acquirit individuationem: sed acquirit illam in corpore constituendo personam, hoc est, si ad hoc pertineat, quòd sit principium constitutiuum propriæ personæ, & non solum propriæ naturæ: & ideo in Christo non acquiuit proprium terminum, quia non constituit propriam personam, sed nec constituendo propriam personam, videtur acquirere illum consummatē, sed medio modo inter actum & potentiam: quoniam aliquo modo est, quod subsistit & operatur, & aliquo modo non. Sed in separatione à corpore & corruptione hypostatis, quæ simul in aliis Christo hominibus sunt, anima propriam terminum consummatè acquirit quem semel adeptum retinebit etiam in reditu ad corpus, & in statu perfectiori possessura illum reunita corpori, quàm si separata esset, eo quod tunc erit in naturalissimo suo esse. Vt sic differentia quo ad propriam terminationem inter animam sui principio & in resurrectione sit, quod in sui principio de foris venit, vt quo etiam ad personalitatem & ideo impediri cōtingit illam & à propria & totius personalitate, vt patet in mysterio Assumptionis: in regressu autem venit, vt quod est, licet partialiter. Et ideo sicut individuat & communicat suum esse homini, & glorificat illum in Sanctis ita subsistentiam terminationem, semique personalitatem, ad perfectionem humanæ subsistentiæ & personalitatis adducit.

In 1. contra Gen. ca. 83.

¶ Quo ad tertium refutatur Origenis positio intellecta eo modo (scilicet quòd anima illa in sui creatione ab initio fuerit vnita & postmodum in vtero Virginis incarnata) primo deducendo ad inconuenien. quod scilicet anima Christi non videretur esse eiusdem naturæ cum nostris, secundo autoritate Ioannis.

¶ Circa rationē hanc dubiū ex duplici capite occurrit. Primò, quantum valeat simpliciter: & ex hoc, quod homo velbos creatur ante omnia secula vel post, non variatur natura eius, sed mentura secundum durationē: nihil ergo videtur valere ratio inferens alietatem naturæ ex prioritate secūdum durationē proditionis. Secundo, quantum valeat ad hominem: quia Origenes ponebat non solum Christi, sed omnium hominum animas ab initio creatas: vnde magis, si

quia hoc propositum est æternum, nihil prohibet per fidem Iesu Christi aliquos iustificari, etiam antequām eius anima esset plena gratia & veritate.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quam anima vnita.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quā anima vnita. Dicit enim Aug. in li. de fide ad Pet.* Firmissimè tene, & nullatenus dubites, non carnē Christi siue diuinitate conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur à Verbo. Sed caro Christi videtur prius fuisse concepta quā animæ rationali vnita: quia materia vel dispositio prior est in via generationis, quàm forma completiua. Ergo prius fuit caro Christi assumpta, quā animæ vnita.

Locis supra ar. 3. citatis.

Cap. 18. & 19.

¶ 2 Præterea, Sicut anima est pars naturæ humanæ, ita & corp*. Sed anima humana nō habuit aliud principiū sui esse in Christo, quàm in aliis hominibus, vt patet ex autoritate Leonis Papæ suprà inducta.* Ergo videtur quòd nec corpus Christi aliter habuerit principium essendi, quàm in nobis: sed in nobis ante cōcipitur caro quàm adueniat anima rationalis, ergo etiam ita fuit in Christo. Et sic caro prius fuit à Verbo assumpta, quā animæ vnita.

Cap. 3.

¶ 3 Præterea, Sicut dicitur in lib. de Causis,* causa prima plus influit in causatum: & prius vnitur ei, quā causa secunda. Sed anima Christi cōparatur ad Verbū, sicut causa secunda ad primā. Prius ergo Verbum est vnitum carni, quam animā.

Propos. 5.

¶ SED CONTRA est quod Damasc. dicit in 3. li.* Simul Dei verbi caro, simul caro animata rationalis & intellectua-

¶ Super Quæstionis huius Articulum quartum. Cap. 2.

TItulus de priotitate temporis intelligitur. Et est ratio quæstionis: quia in conceptione aliorum hominum inuenitur prius tempore caro, quàm adueniat anima rationalis: quia prius viuit vita plantæ, deinde vita sensus, & postremò animatur anima rationali. Et conitur, quod filius Dei assumpsit carnem ab initio conceptionis sui corporis.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito negatiuè, Caro Christi non prius assumpta est à Verbo, quàm animæ vnita. Probatur dupliciter. primo hic, Caro humana non est assumptibilis antequam sit propria materia animæ rationalis & humanę: ergo non est prius assumpta, quam animæ rationali vnita. Antecedens habet duas partes, quæ in idem redeunt: nec differunt, nisi sicut expressum in communi & propriio vocabulo: quoniam materia propria animæ rationalis & caro humana idem sunt: sed differunt, quia vt materia propria sonat id, quod commune est omnibus naturis propriis, vt caro humana specificat id, quod est in ordine ad animam rationalem. Ex vtraque ergo parte probatur in litera consequentia. Primo ex proprietate materiæ: quia materia simul, dum recipis formam, fit propria illius formæ. Quod probatur quia materia non prius habet ordinem ad formam vt propriam formam, quàm habeat ipsam formam tantum quia simul terminatur generatio & alteratio mæ rationalis. Antecedens vero pro secunda parte reinquitur per se notum, per ordinem, quem habet ad animam rationalem, vt propriam formam. Secundò probatur conclusio ex proportionali adiuncta huic rationi similitudine de anima: sicut anima rationalis non prius assumpta, quàm vnita carni, ita nec caro prius assumpta, quàm vnita animæ rationali. Et vtrobique ratio proportionaliter: quia id contra naturam animæ, hoc contra naturam carnis humanæ.

Ar. prec.

¶ Circa hūc processum, vnum dubiū occurrit: quia videtur q̄ materia propria formæ ut ante aduentū formæ: quoniā materia non est propria nisi propter dispositionem ad talē formā: materia aūt plene disposita est immediate ante initiū inductionis formæ. prius igitur tēpore est materia q̄ propria animæ rationalis & vniuersaliter formæ, quā adsit ipsa forma. Præterea, manus est materia propria animæ rationalis, & minus habet ordinē ad ipsam caro mortua, quā caro immediate ante initiū introductionis animæ rationalis: quoniā ista natura

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter necessitat ad formam, illa naturaliter magis ac magis recedit à forma exclusa: sed caro Christi mortua habet ordinē ad animam Christi, propter quem remanet assumpta, vt propria materia illius: igitur & caro in victima dispositione habet illum ordinem, & est propria materia animæ rationalis.

¶ Ad primum dicitur, quòd propria materia alicuius formæ dupliciter dicitur: scilicet in fieri tantū vel in facto esse. In proposito autem sermo est de materia propria facto esse: obiectio autem procedit de materia propria in fieri.

¶ Ad secundum conceditur, quòd secundum naturæ ordinem caro vltimò disposita habet magis rationem propriæ materiæ, quā caro mortua, sed in ordine ad resurrectionem, quæ sola diuina potest potentia fieri, caro mortua habet magis materiæ propriæ rationem, quia ista iam in facto esse fuit propria materia istius animæ, & dedicit huic animæ indiuiduationem, & reuniēda est illi ad reconstituendum eundem numero hominem. Vnde in æquiuoco laboramus: quoniam aliter sumitur propria materia in generatione vbi naturæ ordo attenditur: & aliter in resurrectione, vbi diuinus ordo consideratur. Quia tamen apud Theologum vtraque dicitur propria materia, ideò cautè Autor in litera nō dixit, hunc ordinem nō haberi nisi præsente anima rationali corporis: sed dixit non haberi antequam anima adueniat: cum hoc enim stat quòd habeat etiam post mortem, ex quo iam semel anima affuit corpori: cū primo autem dicto non staret, quod haberetur post mortem propria materia.

¶ In responsione ad secundū eiusdem articuli vide rationem naturalē, quare non arguit, diuersitatem naturę auferre à Christo naturalem modum producēdi carnem, & argueret diuersitatem naturæ, si anima producta esset ante corpus: quia scilicet in carnis productione varietas esset penes antecedentia tantum, in animæ vero productione, varietas ponitur in ipsis constitutiuis intrinsecis. Et ratio assignatur: quia materia nata est esse ante formam, & disponit ad illam: forma autē non est nata esse ante materiā, hanc tamen rationē intelligito pro ratione cōuenientiæ: quare scilicet cōueniens fuit, carnē Christi nō naturaliter, hoc est aliorū hominū more, fieri per dispositiones præuias, sed miraculosè statim cōcipi perfectam: animā verò cōuenies fuit nō miraculosè ante corpus, sed naturaliter, hoc est secundū aliarū cursum fieri, scilicet creādo infundi, & infundēdo creari. Quoniam, vt ex antedictis patet, diuersus modus producendi animam, scilicet in corpore vel extra, & ante corpus, in diuersitatē naturæ nō redundaret, si miraculosè alīqua anima fieret extrā & ante corpus: sed si naturaliter fieret extra & ante corpus, quod scilicet naturaliter factum fuisse, oportet ponere illos, qui in constitutione mundi sic factum putant, vt prædictum est.

¶ In responsione ad tertiū distingue & ordina nouitie, vnam & eandē carnē secundū diuersa prædicata substantialia, proponendo magis cōmuni maius cōmune (Verbi gratia, secundū quòd est corpus, secundum quòd est animatū, &c.) & per species, quòd caro prius natura attingitur à Verbo effectiuè per essentiā, potentiā, & præsentiā, quàm terminatiuè per vnionē personalem: quia prius natura est quoddam ens, puta corpus, quàm animata. Sed prius natura est animata, quàm vnita Verbo personaliter: tum quia cōstituitur in esse assumptibili per esse animatum: sicut caro cōstituitur in natura rationali per esse animatum: sicut anima rationali. Constat autem, quòd non est assumptibilis nisi vt pars naturę rationalis: non solum ex parte fūi, sed etiā ex parte personæ, quæ significat non quamlibet hypostasim, sed hypostasim naturæ rationalis.

¶ *Super quæstionis sextæ Articulum quintum.*

TItulus articuli intelligendus est vt sonat.

¶ In corpore articuli duo sunt: primò declaratur, quomodo intelligitur ly Mediante in Mysterio Assumptionis. Secundò respondetur quæsito vna conclusione. Quo ad primum dicit vnam propositionē multarū partium, scilicet in mysterio Assumptionis mediū intelligitur nō tēporis, sed naturę ex parte agētis & simpliciter. Vbi quatuor cōditiones medij in hoc mysterio ponūt.

¶ Prima est, quòd non est medium secundum tempus. Quæ probatur, quia simul tempore omnia assumpta sunt.

¶ Secunda q̄ est medij secundum ordinē naturæ. Et hæc ex dictis supponitur.

¶ Tertia est, quòd est ibi talis ordo naturæ, scilicet ex parte agentis. Et hæc declaratur: quia in communi ordo naturæ, quo aliquid est prius, & aliquid posterius in natura, dupliciter inuenitur, vel ex parte agentis, vel ex parte materiæ. Et redditur ratio, quare secundum has duas causas inuenitur, quia sunt causæ præexistentes ante effectum: agēs enim & materia præexistunt, formam autem oportet nō præexistere, & similiter finem generationis, cum coincidat cum forma. In speciali autem, hoc est in Assumptionis mysterio, quia tota ratio facti est potentia facientis.

¶ Quarta conditio est, ly Simpliciter, ad deficiendum quòd medium simpliciter in hoc mysterio attēditur secundum ordinē naturæ ex parte agentis nō quemcunq; quia non secundū quid, sed simpliciter. Est siquidē duplex naturæ ordo ex parte agentis, vel secundū ordinē intentionis, vel secundum ordinem executionis. Et differunt hi ordines inter se in hoc, quòd illud q̄ est prius secundum intentionem, est prius simpliciter: quod verò est prius secundum executionem, est prius secundum quid. Et ratio est quia intentio prior est simpliciter executione: vt patet. Quo ad secundum cōcluditur responsiua quæsito est ista. Verbum Dei assumpsit partes humanæ naturæ, mediante toto. Probatur dupliciter: primò, quia secundum ordinē naturæ ex parte intentionis agēris prius est completum: & consequenter prius est totum, quàm partes. Secundò ex proportionalitate, sicut assumptus corpus mediante anima (quia assumpsit corpus propter ordinem, quem ad animam habet) ita assumpsit partes, mediāte toto, quia assumpsit animam & corpus propter ordinem, quem habent ad humanam naturam.

¶ Ad tertium dicendū, quòd verbum Dei per prius intelligitur vnitum carni, quàm anima per modum communem, quo est in cæteris creaturis, per essentiā, potentiam & præsentiam. Prius tamen dico, nō tempore, sed natura: prius enim intelligitur caro, vt quoddam ens, quod à Verbo habet, quàm vt animata, quod habet ab anima. Sed vnione personali prius secundum intellectum oportet quòd caro vniatur animæ, quàm Verbo: quia ex vnione ad animam, habet quòd sit vnibilis Verbo in persona: præsertim quia persona non inuenitur nisi in rationali natura.

ARTICVLVS V.

¶ Verùm tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.

QVINTVM sic procedit. Videtur quòd Filius Dei assumpserit totam naturam humanam mediantibus partibus eius. Dicit enim Augustinus in libr. de Agone Christiano,* quòd inuisibilis & incōmutabilis veritas per spiritum animæ, & per animam corpus, & sic totum hominem assumpsit. Sed spiritus, anima & corpus sunt partes totius hominis. Ergo totum assumpsit mediantibus partibus.

¶ 2 Præterea, Ideo filius Dei carnē assumpsit mediante anima, quia anima est Deo similior, quā corpus. Sed partes humanæ naturæ cum sint simpliciores, quam corpus, videntur esse similiores Deo, qui est simplicissimus, quàm totum. Ergo assumpsit totum mediantibus partibus.

¶ 3 Præterea, Totum resultat ex vnione partiū. Sed vnio intelligitur vt terminus Assumptionis, partes autem præintelliguntur assumptionis. Ergo assumpsit totum per partes.

¶ SED CONTRA est quod Damasc. dicit in 3. l.* In domino nostro Iesu Christo nō partes partium intuemur, sed quæ

¶ Vnde ad primū Sco. distingui potest quòd primò assumptū dupliciter, vt q̄ totale, & quod non totale seu partiale: & similiter primū assumptum terminata totaliter assumptione, vel nō terminata totaliter: & dici quod natura humana est primo assumpta vt quod totale, vel terminata totaliter assumptione: partes autē sunt secundū operationis ordinē prius assumptæ non terminata totaliter assumptione, nō vt q̄ to tale. Cum ergo dicitur, Primò assumptum non est natura humana, negatur loquendo de primo assumpto, terminata totaliter assumptione, & similiter de primo assumpto, vt totale passiuum assumptionis: in quo tamen sensu oportet verificari tale antecedens, si consequentiæ suæ debent valere, & inconuenientia sequi. Ad confirmationē negatur, quòd simili modo omnino se habeat Verbum assumens tunc & semper, quia pro illo instanti assumptio erat dupliciter, scilicet in fieri & in facto esse, quia tunc erat verum dicere, nunc est vnita, & immediate ante hoc nō erat vnita: quod deinceps falso dicere tur: quoniam assumptio remanet non in fieri, sed in facto esse. Et propterea conceditur, quòd quantum ad factum esse, eodem modo se habuit tunc & habet modo, & sic tūc filius Dei vere fuit primo homo, sicut Sortes est primo homo ex primo assumpto terminata totaliter assumptione, & similiter ex primo assumpto vt totali passiuo assumptionis: ita & nunc & in æternum.

¶ Ad alia duo simul dicitur, q̄ nec somniamus Verbū dici hominē à partialib⁹ assumptis, & nō totaliter terminata assumptione, nec esse ibi tot assumptiones, sed vnā tantū, secundū naturæ ordinē exequēdo progredientē prius ad partes, quam ad totum: quia simus certi, quòd quasi resoluendo desiit à toto, & non à partibus.

¶ Ad rationē autem ostensiuā, quæ est fundamentū opinionis suæ, respōderut ex Autoris doctrina prænotata in art. 1. huius q. in responsione ad secundū, quòd scilicet nō est similis ordo assumptorū ad personam assumentē, qui esset eorūdem ad propriam personalitatē: cuius oppositum pro fundamento Sco. assumit. Et ratio Autoris ibidē est, quia persona assumens est altioris ordinis, quā esset persona propria. Et ne inuoluatur intellectus, distinguatur, quòd quia quælibet est de ordine assumptionis: & nō de ordine personationis, ideo nec æquiuocet, dicatur q̄ per esse personale, & similiter per personari, potest intelligi posse fieri vel fieri personā, vel quasi cōstitutiuū psonæ, vel potest intelligi posse fieri vel fieri aliquid personæ. Si primū intelligatur, cōcedatur totū, absq; declaratione tamē tanquā impertinēs, quia nō est quæstio de prius natura personā illo modo, vt sit persona aut quasi constitutiuū personæ, sed de prius naturæ assumptibili ad vnitatē personalem. Si autē secundo modo intelliguntur dicti termini, ad propositū quidē sunt, sed minus propri. Veruntamē nō fiat vis in vocabulis: & suppōsita distinctione, quæ in litera habetur de prius assumptibili ordine naturæ secundū inētionē & secundū executionē, respōdeatur quòd Maior est vera de primo secundū ordinē intēcionis, nō autē de primo secundū ordinē executionis. Illud enim quod est in se per se primo personabile, illud primo ordine intētionis nō primo ordine executionis personatur in alio: hoc est, vt aliquid alienæ personæ, à quo assumitur: pars enim vel partes eius, & ratione quòd prius secundū executionē fiat vel fiat aliquid alienæ personæ, qua tota natura, quæ est in se per se primo personabilis, si sibi dimitteretur. Probatio autē Maioris ad hunc sensum applicata, nihil valet: quia secundū exequtionis ordinē illud totū nō in se totū, sed in parte vel partibus eius prius perficnatur, hoc est, fieret aliquid assumētis personæ, quā esset in seipso toto personabile, si sibi dimitteretur. Et cū cōtra hoc affertur, quia in illo priori illud totū nō est natū assumi, quia nō est natura singularis: respondetur, quòd verè est quod nō est natū assumi in seipso toto ante illud naturæ instās, sed est natū assumi secundū sui partē vel partes ante illud instans, secundum executionis ordinem: quoniā quælibet pars nata est assumi, vt sit aliquid personæ assumētis: quamuis solū natura integra nata sit assumi, vt sit vel ser constitutiuū personæ: quia ipsa sola est sic personabilis. Et vt sit vel persona, vel quasi cōstitutiua personæ: partes autē eius sunt personabiles, hoc est assumptibiles ad vnitatē personalē, antequam secundū executionē assumi intelligatur totū. Vbi scito, quod licet respōdeatur personæ propriæ prius secundum executionē intelligatur personari tota natura, quā partes: quia partes, puta anima & corpus, ad personandū cōcurrūt, mediante tota natura cōstituta per illas, ad assumptibilitatē tamen à diuina persona prius secundū exequutionē cōcurrunt partes, scilicet anima & corpus, quàm natura integra. Quia ad exequendā assumptionē, non oportet naciare executiuè, sed secundū intentionem tantum, totam naturam: quoniā cōstat diuinam personam posse inchoare assumptionē à partibus quasi progrediendo ad totū: & rationabiliter cōstat, quòd de facto sic fecit, vt probatum est, respectu personæ propriæ: non nisi naturalis ordo partium ad propriā personā attenditur, qui est etiam executiuè mediante toto. Et ideo nō habet solidum fundamētum (vt ex Autore allatum est) ratio Scot. eodē ordine partes naturæ humanæ & totam ordinantis ad propriam & ad diuinam personam.

¶ Ad primam autem Duran. rationem negatur, quòd natura humana sit omnino idem secundum rem, quod suæ partes etiam simul sumptæ. Et quoniā quæstio hæc supponenda potius, quàm discutienda hic est: ideo non motor.

¶ Ad secundā dicitur, quod assumptionem esse vnius, cōtingit dupliciter. f. vnius simplicis, vel vnius cōpositi. Et rursus vnius cōpositi, secundū quod non tantū est, vel non solum secundā quod est in se vnum, sed etiam secundū suas partes. Et subiungitur q̄ Incarnatio est assumptio vna & ad vnū, & vnius vtimo modo exponitur: quia sic filius Dei assumpsit vnam naturā humanam compositam ex anima & corpore, vt etiam simul sumptæ & prius natura secundū nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedine exequutionis, vel posteriùs natura secundum alio: assumpserit animam & corpus in seipsit, & non solum secundum quod sunt vnum in tota naturæ: quod nihil aliud est quàm assumere totam naturã. Et quod hoc oporteat fateri, patet ex 20. quod alioqui oporteret filium Dei in morte de nouo assumpsisse corpus & animam, quod Scot. insolutum dimisit: & Duran. malè videtur posse euadere. Nihil igitur valet illatio illa, Natura integra est assumpta ergo partes assumptæ sunt vt vnum, intelligẽdo cum præcisione, hoc est, vt sunt vt vnum præcisè, & non etiam vt sunt in se diuersæ.

In corp. 3. dist. 2 q. 2. art. 2. & dist. 13. q. 3 art 1. c. Et vtri. q. 19 art 1. Et opus. 3. c. 222.

¶ *Super Quæstionu se xtæ Articulum se xtum.*

TItulus articuli 6. intelligendus est, vt sonat.

¶ In corpore art. vnica est conclusio respõsiua quæstio: Gratia non potest intelligi vt medium in assumptione humanæ naturæ. Et probatur sic. Gratia tripliciter dici potest: dupliciter quidẽ in Christo, scilicet gratia vnionis, & gratia habitualis: & tertio modo ipsa voluntas Dei gratis donans. Sed nullus istorum modorum habet rationem medij in assumptione naturæ humanæ. ergo. Probatur figillatim: primo de gratia vnionis, quia est ipsum esse personale gratis datum: quod in assumptione se habet vt terminus, non vt medium. Secundo de gratia habituali, quia se habet vt effectus cõsequens vnionem, vt patet Io. 1. Tertio de voluntate diuina: quia se habet vt causa efficiẽs, non vt medium.

1. 2. q. 110 art. 2.

¶ Nota hic primo, quod gratia potest dupliciter intelligi, vt mediũ in assumptione humanæ naturæ, siue loquamur de gratia vnionis, siue de gratia habituali. Gratia enim vnionis est ipsum esse personale, quod gratis diuinitus datur humanæ naturæ in persona Verbi: quod quidẽ est terminus Assumptionis. Gratia autem habitualis pertinẽs ad spiritualẽ sanctitatem illius hominis, est effectus quidẽ consequẽs vnionẽm secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis. Per quod datur intelligi, quòd ex hoc ipso, quòd ille homo est Vnigenitus à Patre, quod habet per vnionẽ, habet plenitudinẽ gratiæ & veritatis. Si verò intelligatur gratia, voluntas Dei, aliquid gratis faciens vel donãs, sic vnio facta est per gratiam, non sicut per medium, sed sicut per causam efficientem.

Q. 2. art. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd vnio nostra ad Deum est per operationẽ, inquantum scilicet eum cognoscimus & amamus, & ideo talis vnio est per gratiam habitualem, inquãtum operatio perfecta procedit ab habitu. Sed vnio naturæ humanæ ad Verbũ Dei, est secundũ esse personale: quod non depẽdet ab aliquo habitu, sed immediatè ab ipsa natura.

¶ Ad secundum dicẽdũ, quòd anima est perfectio substantialis corporis, gratia verò est perfectio animæ accidentalis. Et ideo gratia non potest ordinare animam ad vnionem personalem (quæ non est accidentalis) sicut anima & corpus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbũ nostrum vnitur voci mediãte spiritu: nõ quidẽ sicut medio formali: sed sicut per medium mouens. Nam ex verbo cõcepto interius procedit spiritus, ex quo formatur vox. Et similiter ex verbo æterno procedit Spiritus sanctus, qui formauit corpus Christi: vt infra patebit.* Non autem ex hoc sequitur, quòd gratia Spiritus sancti sit formale medium in vnione prædicta.

QVAESTIO SEPTIMA, DE Gratia Christi, prout est quidem singularis homo, in tredecim articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandũ est de coassumptis a filio Dei in humana natura. Et primò de his, quæ pertinẽt ad perfectionem. Secundò, de his, quæ pertinent ad defectum.

¶ Circa primum consideranda sunt tria. Primò de gratia Christi: secundò, de scientia eius: tertiò, de potentia ipsius.

¶ De gratia autem Christi considerandũ est dupliciter. Primò quidem de gratia eius secundũ quòd est quidam singularis homo. secundò, de gratia eius, secundum quòd est caput ecclesiæ. nam de gratia vnionis iam dictum est.*

¶ Circa primum quæruntur tredecim.

¶ Primo, vtrùm in anima Christi sit aliqua gratia habitualis.

¶ Secundò, vtrùm in Christo fuerint virtutes.

¶ Tertiò, vtrùm in eo fuerit fides.

¶ Quartò, vtrùm fuerit in eo spes.

¶ Quintò, vtrùm in Christo fuerint dona.

¶ Sextò, vtrùm in Christo fuerit timoris donum.

¶ Septimò, vtrùm in Christo fuerint gratiæ gratis datæ.

¶ Octauò, vtrum in Christo fuerit prophetia.

¶ Nonò, vtrùm in eo fuerit plenitudo gratiæ.

¶ Decimò, vtrùm talis plenitudo sit propria Christi.

¶ Vndecimò, vtrùm Christi gratia sit infinita.

¶ Duodecimò, vtrùm potuerit augeri.

¶ Decimotertiò, qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in anima Christi sit aliqua gratia habitualis

AD primum sic proceditur. Videtur quòd in anima assumpta à Verbo non fuerit gratia habitualis. Gratia enim est quædam participatio diuinitatis in creatura rationali: secundum illud 2. Pet. primo, Per quem magna & preciosa promissa nobis donauit, vt diuinæ fiamus consortes naturæ. Christus autem est Deus, nõ participatiuè, sed secundũ veritatẽ. Ergo in eo nõ fuit gratia habitualis.

¶ 2 Præterea, Gratia ad hoc est necessaria homini, vt per eã bene operetur (secũdũ illud primæ Cor. 15. Abundãtius omnibus laboraui, nõ ego autẽ, sed gratia Dei mecum) & etiã ad hoc q̃ homo cõsequatur vitã æternam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Sed Christo ex hoc solo q̃ erat naturalis filius Dei, debebatur ei hæreditas vitæ æternæ: ex hoc etiã q̃ erat Verbũ, per q̃d facta sunt omnia, aderat ei facultas omnia bene operãdi. Nõ ergo secundũ humanam naturã indigebat alia gratia nisi vnione ad verbũ.

¶ 3 Præterea, Illud, q̃d operatur per modũ instrumẽti, nõ indiget habitu ad proprias operationes; sed habitus fundatur in principali agẽte. Humana autẽ natura in Christo fuit sicut instrumẽtũ diuinitatis: vt dicit Damasc. l. 3. li.* Ergo nõ debuit in Christo esse aliqua gratia habitualis.

D. 677.

Cap. 15.

¶ SED CONTRA est q̃d dicit Isa. 11. Requiescet super eum spiritus Domini. Qui quidẽ in homine esse dicitur p̃ gratiã habitualẽ, vt in Prima parte dictũ est.*

1. 43 ar. 6

Ergo in Christo fuit gratia habitualis.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ necesse est ponere in Christo gratiam habitualẽ, propter tria. Primò quidẽ propter vnionẽ animę illius ad verbum Dei. Quãtò enim aliquod receptiuum est propinquiꝰ causæ influẽti, tãtò magis participat de influẽtia ipsius. Influxꝰ autẽ gratiæ est à Deo: secũdũ illud Psal. Gratiã & gloriã dabit Dominꝰ. Et ideo maximè fuit cõuenies, vt anima illa reciperet influxũ diuinæ gratiæ. Secũdò, ꝑpter nobilitatẽ illius animæ, cuius operationes oportebat proꝑ pinquissimè attingere ad Deũ per cognitionẽ & amorẽ: ad quod necesse est eleuari rationalẽ naturã per gratiã. Tertiò, ꝓpter habitudinem ipsius Christi ad genus humanũ. Christus enim, inquantũ homo, est mediator Dei & hominum, vt dicitur primæ ad Tim. 2. & ideo oportebat q̃ haberet gratiã etiã in alios redundantẽ, secundũ illud Io. primo, de plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Christus est verus Deus secundũ personã & naturã diuinã: sed quia cũ vnitate personæ remanet distinctio naturarũ (vt ex supradictis patet)* anima Xpi nõ est per suã essẽtiã diuina: vnde oportet q̃ fiat diuina. per participationẽ, quæ est secũdũ gratiã.

2. 2. ar. 1. q. 2.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd Christo, inquãtũ est naturalis filius Dei, debetur hęreditas æterna, quæ est ipsa beatitudo increata, per increatũ actũ cognitionis & amoris Dei, eundẽ. s. quo Pater cognoscit & amat seipsum, cuius actualis anima capax nõ erat ꝑpter differentiã naturæ. Vnde oportebat, q̃ attingeret ad Deũ p actũ fruitionis creatũ: qui quidẽ esse nõ potest nisi per gratiã. Similiter etiã, inquantũ est verbũ Dei, habuit facultatẽ omnia bene operãdi operatione diuina: sed quia præter operationẽ diuinã oportet poni in eo operationem humanã (vt infrà patebit)* oportuit in eo esse habitualẽ gratia, ꝑquã huiusmodi operatio in eo esset perfecta.

2. 39. ar. 1.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd humanitas Christi est instrumentum diuinitatis, non quidem sicut instrumentum inanimatum, quod nullo modo agit, sed solum agitur, sed tanquam instrumẽtum animatum anima rationali, quod ita agit, quòd etiã agitur. Et ideo ad conuenientiam actionis oportuit, eum habere gratiã habitualem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo fuerint virtutes.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerint virtutes. Christus enim habuit abũdantiam gratiæ. Sed gratia sufficit ad oĩa rectè agendum, secũdũ illud secundæ ad Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Xpo non fuerũt virtutes.

Inf. ar. 3. ad 1. ar. 2. q. 15. ar. 1. corp.

¶ 2 Præterea, Secundũ Philosophũ 7. Eth.* virtus diuiditur cõtra quendã heroicum siue diuinũ habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maximè conuenit Christo. Ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid altius virtute.

¶ 3 Præterea, Sicut in Secunda parte dictũ est,* virtutes oẽs simul habẽtur. Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificẽtia: quæ habent actũ suum circa diuitias, quas Christus cõtempsit, secũdum illud Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Temperantia etiã & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes.

In princ. 1. 2. q. 65. ar 1. & 2.

¶ SED contra est quod super illud Psal. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit glos.* Hic osteditur Christꝰ plenus omni bono. Sed bona qualitas mẽtis est virtus. Ergo Christus fuit plenus omni virtute.

Glo. ord. ex Cassiod.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ficut in Secunda parte dictum est,* sicut gratia respicit essentiã animæ, ita virtus respicit potentiã eius. Vnde oportet q̃ fiant virtutes ad perficiẽdum singulas potentias animæ, quantum ad omnes animæ actꝰ. Et ita Christꝰ habuit omnes virtutes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd gratia sufficit homini, quãtùm ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinẽ. Horum tamen quædam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratũ facere Deo, & alia huiusmodi. quædam autem mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd habitus ille heroicus vel diuinus, non differt à virtute cõmuniter dicta, nisi secundũ perfectiorẽ modũ: inquantũ scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodã altiori modo, quã communiter omnibus cõpetat. Vnde per hoc non ostenditur, quòd Christus nõ habuerit virtutes, sed quòd habuerit eas perfectissimè vltra communem modũ. Sicut etiã Plotinus posuit quendã sublimẽ modũ virtutũ, quas esse dixit animi purgati.

¶ Ad tertium dicẽdũ, quòd liberalitas & magnificentia cõmẽdatur circa diuitias, inquantum aliquis nõ tãtùm appretiatur diuitias, quòd velit eas retinere, prætermittendo id quod fieri oportet. Ille autẽ

natam ita quòd impossibile est aliter se habere stante ordine à diuina sapientia statuto: sicut dicimus in naturalibus necessarium esse, quod homo fiat ab homine, & leo à leone: & in artificialibus, quòd domus fiat ab artifice, &c. & hoc concludunt rationes literæ. Vtrum autem id quod in secunda ratione dicitur, scilicet q̃ necesse est rationalem creaturam per gratiam eleuari ad videndum & amandum Deum, dicat necessitatẽ simpliciter, non est præsentis propositi, cui sat est, quòd dicat necessitatem secũdum ordinem rebus statutum & consonum: sic enim animæ Christi cõdonationes exquirim⁹, & non semper de diuina omnipotentia disserimus.

Cap. 15.

¶ In codẽ articulo circa rationem tertiam dubiũ occurrit, quoniam quæstio ista tota proposita est de gratia Christi, secundum quòd est singularis homo: ratio autẽ ista ꝓcedit de Christo, secundum quòd est caput aliorum hominum. Dijectetur igitur videtur à gratia singulari ad gratiam capitalem.

3. q. 43 ar. 6

¶ Ad hoc dicitur primò quòd quia alia est ratio medij, alia ratio capitis: ideo, quum in litera sit sermo de Christo, secũdum quod est mediator, non sequitur quòd diuertatur ad Christum, secundum quòd est caput. Dicitur secundò, & ruelius, quòd gratia Christi in ordine ad genus humanum, siue secundũ ordinem mediatoris, siue capitis, siue aliquo alio simili modo habet in se duo.

¶ Primò est bonũ habẽtis: quoniam idoneũ ac dignum formaliter reddit ipsum, vt sit mediator, vel caput, &c.

¶ Secũdo est bonũ aliorum, dum mediat, & influit, &c. Et licet secũdo modo ꝓpriè spectet ad gratiã capitalem, primo tamen modo spectat ad gratiã singularẽ. Et propterea optimè in litera cõcluditur ex effectu mediationis vel influxus in alios esse habitũ in Christo dignificantem ipsum formaliter: & cõstituentem in tali eminentia, vt ex ipso in alios redundet gratia. Constat enim bonitatem & dignitatẽ hanc magnum esse bonũ singularis hypostasis vel animæ: sicut ñ ex necessitate illuminandi alios, inferrem q̃ illud in se valde lucidũ oportet esse. Nulla ergo est diuisio, sed gratia singularis ex effectu concluditur.

Q. 7. ar. 1. q. 2.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum secundum.*

IN titul. 2. ar. quæst. 7. ad ea rte quòd quæstio est de virtutibus, quæ simpliciter vocantur virtutes, quales in Philosophia & in Theologia sumus consortes naturæ. Christus autem est Deus, nõ participatiuè, sed secundũ veritatẽ. Ergo in eo nõ fuit gratia habitualis.

¶ 2 Præterea, Gratia ad hoc est necessaria homini, vt per eã bene operetur (secũdũ illud primæ Cor. 15. Abundãtius omnibus laboraui, nõ ego autẽ, sed gratia Dei mecum) & etiã ad hoc q̃ homo cõsequatur vitã æternam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Sed Christo ex hoc solo q̃ erat naturalis filius Dei, debebatur ei hæreditas vitæ æternæ: ex hoc etiã q̃ erat Verbũ, per q̃d facta sunt omnia, aderat ei facultas omnia bene operãdi. Nõ ergo secundũ humanam naturã indigebat alia gratia nisi vnione ad verbũ.

¶ 3 Præterea, Illud, q̃d operatur per modũ instrumẽti, nõ indiget habitu ad proprias operationes; sed habitus fundatur in principali agẽte. Humana autẽ natura in Christo fuit sicut instrumẽtũ diuinitatis: vt dicit Damasc. l. 3. li.* Ergo nõ debuit in Christo esse aliqua gratia habitualis.

¶ SED CONTRA est q̃d dicit Isa. 11. Requiescet super eum spiritus Domini. Qui quidẽ in homine esse dicitur p̃ gratiã habitualẽ, vt in Prima parte dictũ est.*

Ergo in Christo fuit gratia habitualis.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ necesse est ponere in Christo gratiam habitualẽ, propter tria. Primò quidẽ propter vnionẽ animę illius ad verbum Dei. Quãtò enim aliquod receptiuum est propinquiꝰ causæ influẽti, tãtò magis participat de influẽtia ipsius. Influxꝰ autẽ gratiæ est à Deo: secũdũ illud Psal. Gratiã & gloriã dabit Dominꝰ. Et ideo maximè fuit cõueniẽs, vt anima illa reciperet influxũ diuinæ gratiæ. Secũdò, ꝑpter nobilitatẽ illius animæ, cuius operationes oportebat proꝑpinquissimè attingere ad Deũ per cognitionẽ & amorẽ: ad quod necesse est eleuari rationalẽ naturã per gratiã. Tertiò, ꝓpter habitudinem ipsius Christi ad genus humanũ. Christus enim, inquantũ homo, est mediator Dei & hominum, vt dicitur primæ ad Tim. 2. & ideo oportebat q̃ haberet gratiã etiã in alios redundantẽ, secundũ illud Io. primo, de plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Christus est verus Deus secundũ personã & naturã diuinã: sed quia cũ vnitate personæ remanet distinctio naturarũ (vt ex supradictis patet)* anima Xpi nõ est per suã essẽtiã diuina: vnde oportet q̃ fiat diuina. per participationẽ, quæ est secũdũ gratiã.

2. 2. ar. 1. q. 2.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd Christo, inquãtũ est naturalis filius Dei, debetur hęreditas æterna, quæ est ipsa beatitudo increata, per increatũ actũ cognitionis & amoris Dei, eundẽ. s. quo Pater cognoscit & amat seipsum, cuius actualis anima capax nõ erat ꝑpter differentiã naturæ. Vnde oportebat, q̃ attingeret ad Deũ p actũ fruitionis creatũ: qui quidẽ esse nõ potest nisi per gratiã. Similiter etiã, inquantũ est verbũ Dei, habuit facultatẽ omnia bene operãdi operatione diuina: sed quia præter operationẽ diuinã oportet poni in eo operationem humanã (vt infrà patebit)* oportuit in eo esse habitualẽ gratia, ꝑquã huiusmodi operatio in eo esset perfecta.

2. 39. ar. 1.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd humanitas Christi est instrumentum diuinitatis, non quidem sicut instrumentum inanimatum, quod nullo modo agit, sed solum agitur, sed tanquam instrumẽtum animatum anima rationali, quod ita agit, quòd etiã agitur. Et ideo ad conuenientiam actionis oportuit, eum habere gratiã habitualem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo fuerint virtutes.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerint virtutes. Christus enim habuit abũdantiam gratiæ. Sed gratia sufficit ad oĩa rectè agendum, secũdũ illud secundæ ad Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Xpo non fuerũt virtutes.

Inf. ar. 3. ad 1. ar. 2. q. 15. ar. 1. corp.

¶ 2 Præterea, Secundũ Philosophũ 7. Eth.* virtus diuiditur cõtra quendã heroicum siue diuinũ habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maximè conuenit Christo. Ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid altius virtute.

¶ 3 Præterea, Sicut in Secunda parte dictũ est,* virtutes oẽs simul habẽtur. Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificẽtia: quæ habent actũ suum circa diuitias, quas Christus cõtempsit, secũdum illud Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Temperantia etiã & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes.

In princ. 1. 2. q. 65. ar 1. & 2.

¶ SED contra est quod super illud Psal. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit glos.* Hic osteditur Christꝰ plenus omni bono. Sed bona qualitas mẽtis est virtus. Ergo Christus fuit plenus omni virtute.

Glo. ord. ex Cassiod.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ficut in Secunda parte dictum est,* sicut gratia respicit essentiã animæ, ita virtus respicit potentiã eius. Vnde oportet q̃ fiant virtutes ad perficiẽdum singulas potentias animæ, quantum ad omnes animæ actꝰ. Et ita Christꝰ habuit omnes virtutes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd gratia sufficit homini, quãtùm ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinẽ. Horum tamen quædam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratũ facere Deo, & alia huiusmodi. quædam autem mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd habitus ille heroicus vel diuinus, non differt à virtute cõmuniter dicta, nisi secundũ perfectiorẽ modũ: inquantũ scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodã altiori modo, quã communiter omnibus cõpetat. Vnde per hoc non ostenditur, quòd Christus nõ habuerit virtutes, sed quòd habuerit eas perfectissimè vltra communem modũ. Sicut etiã Plotinus posuit quendã sublimẽ modũ virtutũ, quas esse dixit animi purgati.

¶ Ad tertium dicẽdũ, quòd liberalitas & magnificentia cõmẽdatur circa diuitias, inquantum aliquis nõ tãtùm appretiatur diuitias, quòd velit eas retinere, prætermittendo id quod fieri oportet. Ille autẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium aduerte, quòd in virtutibus, quæ sunt passionũ moderatiuæ (vt sunt istæ, de quibus est sermo hic) duo inueniri possunt. Primum est intus in anima, & hoc est interior dispositio appetitus humani, vt sic sit dispositus, ne abduci possit à recto propter passiones: & hoc est simpliciter necessarium haberi per virtutem. Et quo ad hoc omnes morales virtutes moderatiuæ passionum optimè saluantur in Christo,

q.15.ar.1 & 2.

dum animum sic habituatũ intus habuit, tam circa diuitias quam circa venerea, vt penitus abiecerit illa à se, secundum rectam rationem: & ideo summè in eo cõmendatur & liberalitas & magnificentia & temperantia. Secundum est quo ad actus exercitũ. Et sic non oportet Christum omnis virtutis proprio actu exercitos vti: quoniam nunquam fuit tempus, quo conuenirẽs esset personæ suæ, quod vteretur omnibus, sed aliquibus tantum. Nunquam enim fuit tempus vrendi magnificentia, quæ est circa magnos sumptus, quia nunquam fuit conuenions, vt esset diues, & haberet vnde magnos sumptus faceret: qui quum esset dominus omnium, factus est egenus propter nos. Et ideo in litera actu liberalitatis dicitur vsus, nõ autẽ actu magnificentiæ.

Cap.9.

¶ In eadem responsione ad tertium attẽde, quòd cauté Autor loquitur ne quando in Christo continentiam, dum limitat continentiæ rationem ad Aust. visum: nam sumendo Continentiã non men & rationem communiori vsu, nihil prohibet Christum continentem appellare.

Infra artic. 4. c. Et ar. 8. ad 2. & artic. 9 ad 1. Et 1. 2. q.65. artic. 3. ad 1. Et septima Articuli tertia.

¶ Super quæstionis 5. ad 3. Et septimæ Articuli tertia.

minimè diuitias appretiatur, qui penitus eas contemnit, & abiicit propter perfectionis amorẽ. Et ideo in hoc ipso, quòd Christus omnes diuitias cõtempsit, ostendit in se summũ gradũ liberalitatis & magnificentiæ. Licet etiam liberalitatis actũ exercuerit, secũdum quod sibi conueniẽs erat, faciẽdo pauperibus erogari quæ sibi dabãtur. Vnde cùm Dominus Iudæ dixit, Ioan.13. Quod facis, fac citius: discipuli intellexerunt Dominum mandasse, quòd egenis aliquid daret, cõcupiscentias autẽ prauas Christus omnino non habuit, sicut infrà patebit: * nõ propter hoc tamen excluditur quin habuerit temperãtiam, quæ tantò perfectior est in homine, quãtò magis prauis concupiscẽtiis caret. Vnde secundum Philosophũ 7. Ethi. * temperatus in hoc differt à continẽte, quòd temperatus nõ habet prauas concupiscẽtias, quas continens patitur. Vnde sic accipiendo continentiam, sicut Philosophus accipit, ex hoc ipso, q̃ Christus habuit omnẽ virtutem, non habuit continentiam, quæ non est virtus, sed aliquid minus virtute.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm in Christo fuerit fides.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit fides. Fides enim est nobilior virtus, quàm virtutes morales: puta temperantia, liberalitas. Huiusmodi autẽ virtutes fuerunt in Christo, vt dictum est. * Multò ergo magis fuit in eo fides.

¶ 2 Præterea, Christus no docuit virtutes, quas ipse non habuit, secũdùm illud Act. 1. Cœpit facere, & docere. Sed de Christo dicitur Heb.12. quòd est actor & consummator fidei. Ergo in eo maximè fuit fides.

¶ 3 Præterea, Quicquid est imperfectiõis, excluditur à beatis. Sed in beatis est fides, nã super illud Rom.1. Iustitia Dei revelatur in eo ex fide in fidem, dicit glos. * de fide verborum & spei in fidem rerũ & speciei. Ergo videtur quòd etiã in Christo fuerit fides, cùm nihil imperfectionis importet.

¶ SED cõtra est quod dicitur Heb.11. quòd fides est argumentum non apparentium. Sed Christo nihil fuit non apparens: secundũ illud quod dixit ei Petrus Ioan. vlt. Tu omnia nosti. Ergo in Christo non fuit fides.

¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ sicut in Secunda parte dictum est, * obiectũ fidei est res diuina non visa. Habitus autem virtutis, sicut & quilibet alius, recipit speciẽ ab obiecto. Et ideo excluso, q̃ res diuina sit non visa, excluditur ratio fidei. Xps autem à primo instanti suæ conceptionis plene vidit Deum per essentiã, vt infrà dicetur. * Vnde in eo fides esse non potuit.

2.2.q.1. ar.2. Et 4. q.49. ar.5. Et veri. q.29. ar.4. ad 15. Et veri. q. 4. art. 3. ad 12. Ar. pra. Glos. ord.

¶ AD primũ ergo dicendum, quòd fides est nobilior virtus virtutibus moralibus: quia est circa nobiliorem materiam, sed tamen importat quendam defectũ in comparatione ad illam materiã, qui defectus in Christo nõ fuit. Et ideo nõ potuit in eo esse fides, licet fuerint in eo virtutes morales, quæ in sui ratione huiusmodi defectum non important per comparationem ad suas materias.

Q.34. ar. 5.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ meritum fidei consistit in hoc, quòd homo ex obedientia Dei assentit illis, quæ non videt: secundum illud Rom. primo, Ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius. Obedientiam autem ad Deum plenissimè habuit Christus: secundũ illud Phil.2. Factus est obediens vsque ad mortẽ. Et sic nihil ad meritũ pertinẽs docuit, quod ipse excellentius non impleret.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ sicut glossa ibidem dicit, * fides proprie est, qua creduntur quæ non videntur. Sed fides, quæ est rerum visarum, improprie dicitur, & secundum quandam similitudinem, quantum ad certitudinem, aut firmitatem adhæsionis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm in Christo fuerit spes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo fuerit spes. Dicitur enim in Psal. ex persona Christi, In te Domine speraui. Sed virtus spei est, qua homo sperat in Deum. Ergo virtus spei fuit in Christo.

¶ 2 Præterea, Spes est expectatio futuræ beatitudinis, vt in Secũda parte habitum est. * Sed Christus aliquid expectabat ad beatitudinem pertinẽs, videlicet gloriam corporis. Ergo videt̃ q̃ in eo fuerit spes.

¶ 3 Præterea, Vnusquisque potest sperare illud quod ad eius perfectionẽ pertinet, si fit futurum. Sed aliquid erat futurũ quod ad perfectionẽ Christi pertinet: secundũ illud Ephe.4. Ad consummationẽ Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Ergo videtur, quòd Christo competebat habere spem.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom.8. Quod videt quis, quid sperat? Et sic patet, quòd sicut fides est de non visis, ita & spes. Sed fides non fuit in Christo, sicut dictum est, * ergo nec spes,

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd sicut de ratione fidei est, q̃ aliquis assentiat iis, quæ non videt: ita de ratione spei est q̃ aliquis expectet id quod nondũ habet. Et sicut fides, inquantũ est virtus theologica, nõ est de quocunque non viso, sed solùm de Deo: ita etiam spes, inquantum est virtus theologica, habet pro obiecto ipsum Deũ: cuius fruitionẽ homo principaliter expectat per spei virtutem. Sed ex consequenti ille, qui habet virtutem spei, potest etiam in aliis diuinum auxiliũ expectare: sicut & ille qui habet virtutem fidei, non solùm credit Deo de rebus diuinis, sed de quibuscunq; aliis diuinitus sibi reuelatis. Christus autẽ à principio suæ conceptionis plene habuit fruitionem diuinã (vt infra dicetur) * & ideo virtutem spei nõ habuit. Habuit tamen spem respectu aliquorum, quæ nõdum erat adeptus: licet nõ habuerit fidem respectu quorunc̃que: quia licet plene cognosceret omnia, per qđ totaliter fides excludebatur ab eo: nõ tamen adhuc plene habebat omnia, quæ ad eius perfectionem pertinebãt

Infra 3. q. 6. ar. 2. & ar. 4. ad 1. q. 9. ar. 1. Et 3. q. 18. ar. 3. ad 3. q. 7. ar. 1. ad 3. q. 9. ar. 2. ad 3.

& quòd spes sit de non habito vt obiecto, & quòd sit de Deo non habito, vt obiecto. Primum probatur ex proportionalitate fidei in assentiẽdo, & spei in expectando. Secundum etiam probatur ex conuenientia theologicarum virtutũ quia omnes sunt de Deo vt obiecto. Consequentia autem probatur: quia Christus ab initio conceptionis suæ plenè fruitionem diuinam habuit. Differentia autẽ secundo loco proposita inter fidẽ & spem in Christo, declaratur, ponendo primò conuenientiã extẽ suam fidei & spei: quia scilicet vtraque est de solo Deo vt obiecto: & extenditur ad alia à Deo secundario: & subiungendo deinde differentiam cum sua ratione, q̃ fides nec quantum ad principale credit, nec quantum in secundario credita, locum habet in Christo: quia hoc ponere imperfectionem cognitionis intus in anima Christi. Spes autem quantum ad secundario inuenitur apud intellectum Christi, vt Trinitas, &c. sed non sub illa ratione formali qua creduntur, quia non vt non viæ, quia huiusmodi ratio formalis ponit imperfectionem in Christi anima, & ideo nec fuit, nec esse potuit in Christo habitus fidei. Respectu autem magnificentiæ, res quæ sunt materia magnificentiæ vt diuitiæ, defuerunt sed ratio formalis ea tũ, quomodo scilicet, quando, vbi, sicut, pro quo, &c. oportet, exponendæ essent non daret animo Christi, quia hæc nullã imperfectionem ponit intus in anima eius, sicut nec etiam defectus materiæ magnificentiæ redundabat in aliquam imperfectionem animæ. Et ideo optimè ex defectu obiecti formalis defectus fidei cõclusus est: ex defectu autem materiæ magnificentiæ non sequitur defectus magnificentiæ interioris.

In corp.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli, nota etiam aliam, quomodo omnes virtutes, includendo etiam fidem & spem, fuerunt in Christo, scilicet quãtum ad meritum. Impleuit siquidẽ excellẽtius quicquid meritorij actus est tam credẽdo, quàm sperando, quamuis non eodem modo, quia nõ credendo aut sperando: sicut quicquid cognoscit sensus, cognoscit intellectus: sed non eodem modo.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus, de spe, quæ est virtus theologica, quærens.

¶ In corpore artic. duo fiunt: primò respondetur quæsito negatiuè, scilicet in Christo non fuit spes: secundò ponitur differentia inter defectum fidei & defectum spei in Christo, quantum ad hoc, quòd fides nullo modo fuit in Christo: spes autem quantum ad secundario speratũ, in Christo fuit. Primum probatur sic, Spes est de Deo non habito vt obiecto: ergo in Christo non fuit spes. Antecedẽs probatur quoad duo: scilicet

& quòd

p. 1. q. 4. art. 6. & q. 67. art. 4.

Aug. 2. de Trin. Et 13. de ciui. Dei.

¶ Occurrit hic statim dubium, an spes in Christo respectu secundarij speratorum, fuerit habitus aliquis, an solus actus sperandi, & an theologicus, an moralis, siue actus siue habitus fuerit. Et est ratio dubij, quia nihil prohibet fuisse habitum, quin potius si nõ fuit habitus, videtur q̃ actus ille sperandi fuit imperfectus: vt pote natus elici per habitum (vt patet in nobis) & de facto elicitus sine habitu. Quòd sit etiam theologicus, videtur ex eo, q̃ actus sperandi respectu secundarij speratorum est ex suo genere actus theologicus (vt patet in nobis) ergo si est ab habitu, oportet quòd sit ab habitu, qui virtus est theologica.

Infra 3. q. 6. ar. 2. ad 3. Et 3. q. 7. ar. 1. ad 3.

¶ In oppositum autem est, quia si est habitus, oportet quòd sit habitus spei: sed nõ est habitus spei: quia deficit ratio formalis obiectiui: ergo. Et peridem patet, quòd nõ est habitus theologicus: quia scilicet nõ est virtus theologica, quæ est spes. Et quòd etiam non fuit actus theologicus, apparet: quia deficiente ratione formali obiecti theologici, deficit quoque actus theologicus, sed constat hic deesse rationem formalem obiecti theologici (quia non, est hic Deus non habitus) ergo actus sperandi gloriam corporis, non est actus theologicus. Par si quidem ratio est actus & habitus, quo ad specificari ex ratione formali obiectiua: quòd cessante ratione obiecti, cessat specificatio tam habitus, quàm actus ex obiecto.

¶ Ad primum horum dicitur, quòd in Christo nullus fuit habitus spei respectu secundarij speratorũ: quia nullus habitus infusus fuit in ipso, quin similiter fuerit in hominibus Sanctis vel viatoribus: quum constet quòd etiam habitus gratiæ (vt infrà patet) capitalis sit secundum essentiam idem quod habitus gratiæ (vt infrà patet) quæ capitalis sit secundum essentiam idem quod habitus gratiæ (vt infrà pateti

moris obiectū: & ideo eminētia diuina in apposito ponitur timoris obiectū, nō absolute, sed vt causa mali. Verū duplicē habet diuina eminētia ordinē ad malū, vt causa ad effectum: primo absolute, secundo vt subsitat diuinæ voluntati. Si cōsideretur diuina eminentia secundū suū posse, qđ habet ad causandū malū, sic, peculdubio timendi ratione retinet: quia secundum se habet posse causare malū. Si verò consideretur diuina eminentia, vt stat sub determinatione diuinæ voluntatis ad non causandum exequutiue malum, sic nō habet rationē timendi quia hæc ēditio reddit creaturā securā & certam de impossibilitate mali in effectu. potest ergo diuina eminentia nō solùm absolute, quomodo non est obiectū timoris, sed vt causa mali abstrahere à possibili exequutione mali: & sic esse obiectū timoris absq; ordine ad malum possibile euenire sed nō potest vt causa mali, abstrahere ab hoc quòd ipsa secundū se est potens causare malum. Et quia sic erat in Christo ideo virtute, de Christo dicitur, scilicet, & quòd non erat in eo timor mali possibilis fugiēdi, scilicet q donum timoris, & quòd erat in eo timor eminentiæ: diuinæ potentis infigere malum. Cōemplādo liquidem diuina eminentia vt causam potētem, quantum ex se est, infligere malum, insurgebat timor reuerētialis ad illa: quāus sciendo eminentiam illā esse causam determinatā ad nō causandum in se huiusmodi malum, securus esset absque suspicione quācunq; huiusmodi mali. ¶ Et per hæc patet solutio obiectorum, & quòd omnia consonant.

¶ In responsione ad primum eiusdē articuli sexti fit distinctione iā dictam de duplici ordine causæ ad effectū, applicueris ad literā, videbis differentiā inter timoris donum & spei virtutem in litera positam. Habet siquidē auctor suæ boni suæ mali, duplicē ordinem ad suū effectū: primò secundū, pro se quanto est potes causare bonum suæ malū etiā mihi: secūdo, vt præparatus est ad exequutionē boni vel mali. Tunc autē tantum timetur malum vel speratur bonū ex auctore, quando vterq; ordo interuenit: quando autē primus tantū, tunc auctor tātum respicitur.

¶ In litera igitur ponitur differentia inter virtutem spei & donum timoris, in hoc q spes est respectu boni in executione & respectu auctoris boni vtroque modo. Timor verò non est respectu mali, nec respectu auctoris vt executiui, sed respectu auctoris potentis secundū se malū causare. Et ratio tenditur in litera ex cōmuni ratione doni & virtutis: quia scilicet cōmune est virtuti & dono per se primo respicere bonū, quia virtus primò bonum facit. Hinc enim sequitur, q spes, quæ non solum inquantum donum, sed secundum propriam rationem spei dicētis respicit bonum, omnia quæ conueniunt nata sunt spei, retineantur per hoc, quòd sit boni habendi seu non habiti. Timor autem, quia secundum proprium rationem timoris directè respicit malum, sed quatenus eleuatus est in celsitudinem doni, proprie & per se respicit bonum, non retinet ea quæ se tenent ex parte mali, sed ad id quod se tenet ex parte boni, tēdit. Et ideo minimum retinuit de aspectu ad malum, timoris donum in Christo, dum in solum tendebat exequutionem, sed vt in auctorem mali, non vt ap. Quo fit vt virtus spei in Christo non fuerit, vtpote ponens Deū non habere ab anima Christi timoris autem donū in eo fuerit, vtpote solam reuerentiā auctoris mali ponens in Christi anima.

Infrà qu. 15. artic. 7. & 3. dist. 35. q. 2. ar tic. 2. q. 3.

1. 2. qu. 19. & 17 ar tic. 1.

Act. 4.

Tract. 9. tom. 9.

q. 15. ar. 1. & 2.

q. 2. q. 19. art. 2.

Cap. 6.

Ephes. 3.

Ps. 118.

Ephes. 1.

Ar. 3. & 4.

1. 2. q. 174 ar. 4

p. 2. q. 2.

Ephes. 4.

Ephes. 3.

Ephes. 1.

Ephes. 3.

Ephes. 1.

Ephes. 3.

*Ephes. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christo fuerit gratiæ plenitudo simpliciter.

¶ In corpore articuli tria sunt: primo declarantur termini & distinguuntur. secundo respondetur vnica conclusione de plenitudine intensiua. tertiò respondetur vnica conclusione de plenitudine extensiua.

¶ Declaratur in primis ly plenitudo, & distinguitur vel intensiuè vel virtualiter. Prima autem conclusio est: In Christo fuit plenitudo gratiæ intensiuè. Probatur, habuit gratiam in summo: ergo. Consequentia relinquitur, per se nota. Antecedens verò probatur dupliciter: primò ex causa: quia anima Christi erat propinquissima causæ gratiæ, quia personaliter coniuncta: quanto autem propinquiòr, tantò magis gratiæ recipit: ergo in summo propinqua est in summo gratiæ. Secundò ex effectu: Anima Christi accepit gratiam, vt ex ea transfunderetur in alios: ergo habuit summam gratiam. Et patet sequela in exemplo de calore in igne.

¶ Nota hic primò, quòd expresse litera loquens de quantitate intensiua gratiæ, dicit quòd Christus habuit eam in summo. Et hoc diligentissimè nota contra attribuentes Autori, quod nō datur summum possibile in gratia: nō enim haberet Christus gratiam in summo intensiuè, nisi haberet summum possibile: sicut non habetur albedo in summo, si possibile esset dari albedinem intensiorem: vt patet.

¶ Nota secundò, quòd Autor nō dixit animam Christi recipere gratiā, vt esset in aliis gratiæ causa substituē & simpliciter, sed cum additione: apposuit enim ly quodammodo, dicens, Vt ex ea quodammodo transfunderetur in alios. Deus enim ipse est gratiæ causa simpliciter & absolutè: anima autem Christi quodammodo. De quo modo inferius latiùs diffusus in loco proprio.

¶ Secunda conclusio est, Christus habuit plenitudinem gratiæ, quantum ad virtutem. Probatur: quia habuit gratiam ad omnes effectus gratiæ, scilicet virtutes, dona, &c. Probatur, Christus habuit gratiam vt vniuersale principium in genere habentium gratiam: ergo. Probatur sequela: quia virtus primi principij alicuius generis, vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: vt patet de sole respectu generationis.

¶ Vbi nota, quòd hic non occurrit quæstio de conclusione, sed ratio eius non caret scrupulo: quoniam Christi fuit esse principiū vniuersale generis habentium gratiam, dupliciter potest intelligi: primò, vt principium continēs in genere tali, scilicet habentium gratiā, vel vt principium vniuersale talis generis non contentū in tali genere, sed supra illud. Si primo modo intelligatur, dato quòd sit vera, non tamen sic probatur in litera: quoniam in litera subsumitur sub illa Maiore de principio vniuersali extra genus: sicut si sol poneretur causa generis eorum quæ generantur & corrūpuntur, ipse extra genus corruptibilium generabiliumq; existens. Si secundo modo intelligitur propositio non apparet veram in Christus est vnus habentium gratiā, & non est extra genus habētium gratiam: iuxta illud, Plenum gratiæ & veritatis, Ioan. 1. Aut igitur Maior de vniuersali principio, vt sol respectu generabilium, intellecta non ad propositum: aut Minor de Christo, quòd sit vniuersale principium, sic est falsa.

¶ Ad hoc dicitur quòd propositio illa, Christus habuit gratiam vt vniuersale principium in genere habentium gratiam, intelligitur de principio vniuersali non contento in tali genere: ita quod concedendum est, quòd Christus nō est in genere, sed supra genus habentium gratiam: quoniam est supra generationē habentium gratiam in esse gratiæ. Nec propterea sequitur, Christum non habere gratiam, sed non habere gratiam per generationem, quæ sunt habentes gratiam. Est liquidem inter Christum & alios habentes gratiam hæc differentia, quòd alij habent gratiam per adoptionem: Christus autem nō per adoptionem, sed per naturam. Nam cæteri filij sunt adoptiui, Christus autem non sed de eo Luc. 1. ad beatam Virginem dictum est: Quod ex te nascetur sanctum. Quum ergo legis genus habentium gratiam, intelligere genus filiorum adoptiuorum Dei: quoniam genus habentium gratiam per adoptionem est. Et quia Christus est vniuersale principium generis habentium gratiam, sicut si sol poneretur vniuersale principium generabilium secundum naturam: ideo oportet quòd gratia Christi extendat se ad omnes gratiæ effectus, sicut virtus solis ad omnia generabilia in natura se extēderet.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli aduerte, quòd aliud est loqui de gratia formaliter, hoc est sub ratione gratiæ, & aliud de ipsa re, imò ipsis rebus, quæ sunt gratia & dona gratiæ. Nam gratia non inuenitur in Deo secundū se formaliter (quum creatæ rei nomen sit, sicut beneficium) dona verò gratiæ in Deo sunt etiam formaliter, vt patet de sapientia, intellectu, charitate, iustitia, &c. Et propterea quum argumentum tertium in litera esset de donis gratiæ, Autor non ad rationem gratiæ, sed donorum gratiæ aspiciens, dixit duo: primo, quòd plenitudo gratiæ, hoc est donorum gratiæ, attenditur in Christo secundum capacitatem creaturæ. Secundò, quòd non attenditur per comparationem ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinæ: & non dixit, gratiæ diuinæ, descendunt enim gratiæ creaturæ nō à gratia in Deo, sed à bonitate in Deo. Ita quòd inter gratiam formaliter, & res quæ sunt dona gratiæ, tantum interest, quòd dona gratiæ quia communia sunt Deo & creaturæ, si dicuntur plenè inesse creaturæ, intelligitur secundum capaci.atē creaturæ, & non secundum suas rationes formales absolutè, secūdum quas in sola diuina sunt bonitate. Gratia verò si ponitur plenè, simpliciter, & absolutè in creatura, non oportet quòd limitatio dicta subintelligatur: quia secūdum suam rationem creatæ rei nomen est proprium. Quocirca ideo in litera responsionis huius distincta est plenitudo secundum capacitatem creaturæ, & secundum quòd in Deo quia de donis gratiæ, quæ descendunt à Patre luminum, agebatur.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd plenè dicitur haberi quod perfecte & totaliter habetur. Totalitas autem & perfectio potest attendi dupliciter. Vno modo quātum ad quantitatem eius intensiuam: puta si dicam aliqué plenè habere albedinem, si habeat eam, quātumcunque nata est haberi. Alio modo secundum virtutem: puta si aliquis dicatur plenè habere vitā: quia habet eam secundum omnes effectus vel opera vitæ: & sic habet plenè vitam homo, non autem brutum animal, vel planta. Vtroque autem modo Christus habuit gratiæ plenitudinem. Primò quidem, quia habuit eam in summo secundum perfectissimum modum, quo haberi potest. Et hoc quidem apparet, primò ex propinquitate animæ Christi ad causam gratiæ: dictum est enim * quòd quantò aliquod receptiuum propinquius est causæ influenti, tanto abundantius recipit. Et ideo anima Christi, quæ propinquius cōiungitur Deo inter omnes creaturas rationales, maximam recipit influentiam gratiæ eius. Secundò ex comparatione eius ad effectum. Sic enim recipiebat anima Christi gratiā, vt ex ea quodammodo trāsfunderetur in alios. Et ideo oportuit quòd haberet maximam gratiam: sicut ignis, qui est causa caloris in omnibus calidis, est maximè calidus. Similiter etiam quantū ad virtutem gratiæ plenè habuit gratiam: quia habuit eam ad omnes operationes vel effectus gratiæ. Et hoc ideo, quia conferebatur ei gratia tāquam cuidam vniuersali principio in genere habentium gratiam. Virtus autē primi principij alicuius generis vniuersaliter se extēdit ad omnes effectus illius generis: sicut sol, qui est vniuersalis causa generationis (vt Dio. dicit 4. cap. de Diuin. no.) eius virtus se extendit ad omnia, quæ sub generatione cadunt. Et sic secunda plenitudo gratiæ extēditur in Christo, inquantum se extendit eius gratia ad omnes gratiæ effectus, qui sunt virtutes & dona, & alia huiusmodi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fides & spes nominant effectus gratiæ in quodā defectu, qui est ex parte recipientis gratiam, inquantum scilicet fides est de non visis, & spes de non habitis. Vnde nō oportet, quòd in Christo, qui est actor gratiæ, fuerint defectus, quos important fides & spes: sed quicquid est perfectionis in fide & spe, in Christo est multò perfectius. Sicut in igne non sunt omnes modi caloris defectiui ex defectu subiecti, sed quicquid pertinet ad perfectionē caloris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad gratiam operantem per se, pertinet facere iustū: sed quod iustū faciat ex impio, hoc accidit ei ex parte subiecti, in quo peccatum inuenitur. Anima Christi igitur iustificata est per gratiam operantem, inquantū per eā facta est iusta & sancta à principio suæ conceptionis, non quòd antè fuerit peccatrix, aut etiam non iusta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd plenitudo gratiæ attribuitur animæ Christi secundū capacitatem creaturæ: non autē per comparationem ad plenitudinem infinitā bonitatis diuinæ.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum plenitudo gratiæ sit propria Christi.

AD DECIMVM sic procedit. Videt q; plenitudo gratiæ non sit ꝓpria Christi. Quod enim est propriū alicuius, sibi soli cōuenit. Sed esse plenū gratia, quibusdam aliis attribuit: dicit enim Luc. 1. beatæ Virgini, Aue gratia plena, dicit etiā Act. 7. Stephanus plenus gratia & fortitudine. Ergo plenitudo gratiæ nō est propria Christo.

¶ 2 Præterea, Illud quod potest cōmunicari aliis per Christum, non videtur esse propriū Christo. Sed plenitudo gratiæ potest communicari per Christū aliis: dicit enim Apost. Ephe. 3. Vt impleamini in omnē plenitudinem Dei. Ergo plenitudo gratiæ nō est propria Christo.

¶ 3 Præterea, Statꝰ vię proportionari videtur statui patriæ. Sed in statu patriæ erit quædā plenitudo: quia in illa cælesti patria, vbi plenitudo est omnis boni, licet quædā data sint excellenter, nihil tamen posidetur singulariter, vt patet per Gregorium in homil. de centum ouibus. * Ergo in statu viæ habetur gratiæ plenitudo à singulis hominibus. Et ita plenitudo gratiæ non est propria Christi.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum decimum.

Titulus occasionem sumit ex eo quòd multis in sacra Scriptura attribuitur plenitudo gratiæ: vt patet de beata Virgine & Stephano.

¶ In corpore est vna distinctio bimembris cū duabus cōclusionibus respōsiuis secūdū singula mēbra. Distinctio est hęc, Plenitudo gratiæ duplex est vel ex parte gratiæ, vel ex parte subiecti. Prima cōclusio respōdiua est, Plenitudo gratię ex parte gratiæ, ꝓpria est Christo. Secūda est, Plenitudo gratię ex parte subiecti, nō est propria Christo, sed cōmunis est multis per Christū. Prima cōclusio probatur qa sol⁹ Christus pertingit ad summū gratiæ: tā intēsiuę, quantū ad essentiā, quā executiue quantū ad virtutē. Probatur: quia solus habet gratiā in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extēsione ad omnes gratiæ effectus. Secūda autē probatur: quia aliis gratia datur intensiuè, secundū mensurā eis à Deo prætxam, iuxta Apostoli autoritatem. Et similiter datur virtus gratiæ ad omnia, quæ pertinēt ad suū officiū, vel statum, iuxta aliā Apostoli autoritatem.

¶ Nota hic primo, q; distinctio in præcedēti articulo posita de plenitudine gratiæ intēsiue vel extēsiue, diuidit quodlibet mēbrū distinctioqis in hoc articulo factæ. Nā plenitudo gratiæ secūdū se attēditur hic tā intensiuę, quā extēsiuę: & similiter plenitudo gratiæ ex parte subiecti attēditur tā intensiuę quā extensiue. Quocirca in articulo præcedenti plenitudo gratiæ absolutè, hoc est sine additiōe, cōsiderata distinctaq; est, hic verò cū explicata additione vel ex parte sui, vel ex parte subiecti, cōsiderata & distincta est. Vnde in Christo est plenitudo gratiæ simpliciter intēsiuę & extēsiuę, iuxta præcedēte articulū. Et in eodē solo est plenitudo gratiæ ex parte gratiæ tam intēsiuę, quā extēsiuę. & in eodē & aliis per ipsum est plenitudo gratiæ ex parte subiecti, iuxta hunc articulum. Sed in Christo plenitudo ex parte subiecti coincidit cum plenitudine gratiæ secundum se, quoniam Vnigenitum à Patre decet plenitudo gratiæ secundum se, in aliis autem est plenitudo ex parte subiecti limitata: ita quòd non est plenitudo ex parte gratiæ secundum se, quoniam hæc est propria Vnigeniti à Patre: vt prima huius articuli conclusio dicit.

¶ Nota secundò diligentissimè, quòd Autor de quantitate intensiua gratiæ secundum se, loquēs in hoc articulo, dicit q; inuenitur de facto in summo dita animæ Christi, vt patet in primo mēbro distinctionis, & prima conclusione. Et declarat tale summum esse quantum ad essentiam, distinguendo contra virtutem: & quantum ad excellentiam, distinguendo contra extensionem, quæ ad virtutem spectat, dicendo quòd est in maxima excellentia, qua haberi potest. Vbi imperfonaliter loquitur, & ex parte gratiæ, & non ex parte subiecti: & elate adeò patet in litera, q; non potest inficiari.

¶ Et hæc ideo notanda duxi, vt videant Thomistæ secundum Autoris doctrinā dari summam charitatem, summam gratiam, non solum ex parte subiecti, secundum mensuram, quam vnicuique præfixit Deus, sed ex parte ipsius charitatis & gratiæ secundum se: vt infrà amplius clarificabitur.

¶ In responsione ad primum, nota sobrietatem doctrinæ præsentis circa plenitudinem gratiæ beatæ Virginis, scilicet vt sit plena gratia tam in tensiuè, quam extensiuè, non plenitudine gratiæ secūdem se (quia illa est propria Vnigenito à Patre) sed plenitudine tam intensiue, quam extēsiue requisita ad matrē Dei. Et hic nota contra loquaces, & gratiam beatæ Virginis extendētes ad omnes effectus gratiæ, quasi matris Dei laus indigeat nostris pro voluntate non ratione laudibus sub quadam pietatis specie.

¶ Sistę igitur vir vere deuote ac docte, in laudibus tatione tuitis, vt scilicet sit gratia plena, non ex parte gratiæ, sed subiecti: nec in summo intensiuè aut extēsiuè ex parte gratiæ. Lauda in ea gratiam, sed in summo ex parte subiecti superomnem puram creaturam: hæc enim plenitudo matrem Dei decet quæ super omnes est puras creaturas exaltata.

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum vndecimum.

DIuinæ vt non desim gratiæ, par est vt cœptum opus prosequamur: & quanto amplius Dei sanctissimique domini nostri Leonis decimi Pontificis Maximi gratia, Cardineæ dignitate attollens abundauit, tanto magis debeo Christi mysteria, Ecclesiæq; sacramenta scrutari, in lucémque proferre.

¶ Hoc igitur eodem anno Salutis quidem millesimo quingentesimo decimo septimo, xtatis autem propriæ nono supra quadragesimum, inchoatum opus die duodecima Cardinalatus simul & mensis Iulij prosequendo, titulum huius vndecimi articuli quæstionis septimæ intelligendum, vt ionat dicitur.

¶ In corpore articuli respondetur quæsito, diuidendo & subdistinguendo sic, quòd iuxta tria membra distinctionis tribus conclusionibus respondetur. Dicitur ergo est, Gratia Christi duplex, vel vnionis, vel habitualis. Subdistinctio est, Gratia habitualis duplicitèr consideratur, vel secundum rationem entis, vel secundum rationem gratiæ. Vnde consurgunt tria membra: videlicet gratia vnionis, gratia habitualis vtens, gratia habitualis vt gratia. Prima cōclusio iuxta primū mēbrum est, Gratia vnionis est infinita. Probatur, Vnitri personaliter filio Dei, est infinitum, secundum quòd ipsa persona Verbi est infinita. ergo gratia vnionis est infinita. Vbi iuxta promissa expecta calcē vltimi articuli præsentis quæstionis. Secunda conclusio est, Gratia habitualis Christi, inquantum ens, est finita. Probatur, Est in anima Christi sicut in subiecto: ergo est ens finitum. Probatur sequela: quia non excedit suū subiectum, quòd est finitæ capacitatis, quia creatura quædam.

¶ Nota hic, quòd quia finiti & infiniti ratio quantitati soli cōuenit (vt dicitur in primo Physicorum) iuxta multiplicem quantitatem rei, multiplex finitas vel infinitas cōsiderari potest. Verbi gratia, in linea iuxta duplicem quantitatem, scilicet molis vel perfectionis, duplicitèr potest dici finita vel infinita: nam si esset linea alicuia infinitæ longitudinis, esset infinita secundum perfectionem rei, esset enim accidens: ac per hoc imperfectius ens quàm substātia quæcunque) & esset infinita secundum rationem lineæ.

¶ Et simile accidit in habentibus tantum quantitatem perfectionis: multarum tamen rationum, quòd scilicet possunt in xta multiplicem perfectionis quantitatē multiplicitèr dici finita vel infinita. Ita quòd secundum quantitatem talis perfectionis sunt finita, & secundum quantitatem alterius rationis perfectionis sunt infinita: vt si esset albedo infinita intensiue secundum tantitudinem albedinis, esset infinita secundū rationem albedinis: esset tamē finita secundū quantitatem perfectionis simpliciter, quoniam esset accidens, ac per hoc imperfectius substantia quæcunque finita perfectionis.

¶ In tertia autem, quod est, est gratia infinita. Quæ tertia conclusio in litera primò exponitur. deinde probatur. Explanatur quidē & quantum ad vim nominis, scilicet quòd est infinita, quia non est limitata secundum aliquam creatam mensuram: & quantum ad rem, quia habet quicquid potest pertinere ad rationem gratiæ, & quantum ad exemplum de luce solis. Probatur autem. Animæ Christi confertur gratia sicut cuidam vniuersali principio gratificationis in humana natura: ergo animæ Christi gratia est infinita secundum rationem gratiæ, antecedēs probatur ex autoritate Apost. ad Ephes.

¶ Nota hic, quòd ly In humana natura, determinat subiectum necessitatis, non extensionis: hoc est, quia Christus est vniuersale principium gratificationis, humanæ necessitatis est: non causa necessitatis habendum Christum principium gratificationis, humana natura est. Sed licet necessitas ex humana occasionem sumpserit ex parte, extenditur tamē hoc principium non solùm ad homines, sed ad An

¶ SED CONTRA est, quòd plenitudo gratiæ attribuitur Christo, inquantum est vnigenitus à Patre: secundum illud Ioā. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre plenum gratiæ & veritatis. Sed esse vnigenitum à Patre, est proprium Christo. Ergo & sibi proprium est, esse plenum gratiæ & veritatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd plenitudo gratiæ potest attendi dupliciter. Vno modo ex parte ipsius gratiæ, alio modo ex parte habentis gratiam. Ex parte quidem ipsius gratiæ dicitur esse plenitudo, ex eo quòd aliquis pertingit ad summum gratiæ, & quantum ad essentiam & quantum ad virtutem, quia scilicet habet gratiam & in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extēsione ad omnes gratiæ effectus: & talis gratiæ plenitudo est propria Christo. Ex parte verò subiecti dicitur gratiæ plenitudo, quādo quis habet plenè gratiam secundum suam conditionem, siue secūdum intensionē, prout in eo est intēsa gratia vsque ad terminum præfixum ei à Deo: secundum illud Eph. 4. Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Siue etiam secundum virtutem: inquantūm scilicet habet facultatem gratiæ ad omnia, quæ pertinent ad suum officium siue statum, sicut Apostolus dicebat Ephe. 3. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc illuminare omnes, &c. Et talis gratiæ plenitudo non est propria Christo, sed communicatur aliis per Christum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beata Virgo dicta est plena gratia, non ex parte ipsius gratiæ: quia nō habuit gratiā in summa excellentia, qua potest haberi, nec ad omnes effectus gratiæ, sed dicitur fuisse plena gratia per comparationē ad ipsam: quia scilicet habebat gratiā sufficientem ad statum illum, ad quem erat electa à Deo, vt esset scilicet mater Vnigeniti eius. Et similiter Stephanus dicitur plenus gratia: quia habebat gratiam sufficiētem ad hoc, quòd esset idoneus minister & testis Dei, ad quod erat electus. Et idē dicendum est de aliis. Harum tamen plenitudinum vna est plenior altera, secundū quod aliquis est diuinitus præordinatus ad altiorem, vel inferiorem statum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Apostolus ibi loquitur de illa plenitudine gratię, quæ accipitur ex parte subiecti, in comparatione ad id, quod homo est diuinitus præordinatus. Quod quidem est vel aliquid commune ad quod præordinantur omnes Sancti: vel aliquid speciale, quod pertinet ad excellentiam aliquorum. Et secundum hoc quædam plenitudo gratiæ est omnibus sanctis communis, vt scilicet habeant gratiam sufficientem ad merendum vitam æternā, quæ in plena Dei fruitione cōsistit: & hanc plenitudinem optat Apostolus fidelibus, quibus scribit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa dona, quæ sunt communia in patria, scilicet visio, comprehensio, & fruitio, & alia huiusmodi, habent quædam dona sibi correspondentia in statu viæ, quæ etiam sunt communia omnibus Sanctis. Sunt tamen quædam prærogatiuæ Sanctorum in patria, & in via, quæ non habentur ab omnibus.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum Christi gratia sit infinita.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd gratia Christi sit infinita. Omne enim imměsum, est infinitum. Sed gratia Christi est immensa: dicitur enim Ioan. 3. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum Filio, scilicet Christo. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ 2 Præterea, Effectus infinitus demōstrat virtutem infinitam, quæ non potest fundari, nisi in essentia infinita. Sed effectus gratiæ Christi est infinitus: extendit enim se ad salutem totius humani generis: ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris & totius mundi: vt dicitur primæ Ioan. 2. ergo gratia Christi est infinita.

¶ 3 Præterea, Omne finitum, per additionem finiti potest peruenire ad quantitatem cuiuscunque finiti. Si igitur gratia Christi esset finita, posset alterius hominis gratia tantum crescere, quòd perueniret ad æqualitatem gratiæ Christi. contra quod dicitur Iob 28. Non æquabitur ei aurum vel vitrum, secundum quod Gregorius ibi exponit. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ SED CONTRA est quòd gratia est quiddam creatum in anima. Sed omne creatum est finitum: secundum illud Sap. 11. Omnia in numero & pondere & mensura disposuisti. Ergo gratia Christi non est infinita.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex suprà dictis patet*, in Christo potest duplex gratia considerari. Vna quidem est gratia vnionis: quæ sicut suprà dictum est, * est ipsum vniri personaliter filio Dei: quod est gratis concessum humanæ naturæ. & hanc gratiam constat esse in finitam, secundum quòd ipsa persona Verbi est infinita. Probatur, Est in anima Christi sicut in subiecto: ergo est ens finitum. Probatur sequela: quia non excedit suū subiectum, quòd est finitæ capacitatis, quia creatura quædam.

¶ Nota hic, quòd quia finiti & infiniti ratio quantitati soli cōuenit (vt dicitur in primo Physicorum) iuxta multiplicem quantitatem rei, multiplex finitas vel infinitas cōsiderari potest. Verbi gratia, in linea iuxta duplicem quantitatem, scilicet molis vel perfectionis, duplicitèr potest dici finita vel infinita: nam si esset linea alicuia infinitæ longitudinis, esset infinita secundum perfectionem rei, esset enim accidens: ac per hoc imperfectius ens quàm substātia quæcunque) & esset infinita secundum rationem lineæ.

¶ Et simile accidit in habentibus tantum quantitatem perfectionis: multarum tamen rationum, quòd scilicet possunt in xta multiplicem perfectionis quantitatē multiplicitèr dici finita vel infinita. Ita quòd secundum quantitatem talis perfectionis sunt finita, & secundum quantitatem alterius rationis perfectionis sunt infinita: vt si esset albedo infinita intensiue secundum tantitudinem albedinis, esset infinita secundū rationem albedinis: esset tamē finita secundū quantitatem perfectionis simpliciter, quoniam esset accidens, ac per hoc imperfectius substantia quæcunque finita perfectionis.

¶ In tertia autem, quod est, est gratia infinita. Quæ tertia conclusio in litera primò exponitur. deinde probatur. Explanatur quidē & quantum ad vim nominis, scilicet quòd est infinita, quia non est limitata secundum aliquam creatam mensuram: & quantum ad rem, quia habet quicquid potest pertinere ad rationem gratiæ, & quantum ad exemplum de luce solis. Probatur autem. Animæ Christi confertur gratia sicut cuidam vniuersali principio gratificationis in humana natura: ergo animæ Christi gratia est infinita secundum rationem gratiæ, antecedēs probatur ex autoritate Apost. ad Ephes.

¶ Nota hic, quòd ly In humana natura, determinat subiectum necessitatis, non extensionis: hoc est, quia Christus est vniuersale principium gratificationis, humanæ necessitatis est: non causa necessitatis habendum Christum principium gratificationis, humana natura est. Sed licet necessitas ex humana occasionem sumpserit ex parte, extenditur tamē hoc principium non solùm ad homines, sed

3 di. 13. q. 1. art. 2. q. 2. & dist. 14. ar. 1. q. 1. cap. Et verit. q. 29. ar. 11. c. 3. Et opus. 3. c. 221. Et opus. 60. ca. 3. Et Ioan. 3. lect. 6.

Q. 3. ar. 10.

Q. 6. ar. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad Angelos, vt infrà patebitur a quòd Christus est vniuersale principiũ gratificationis etiam Angelorum, extenta iam sua capitali gratia etiam ad Angelos.
¶ In responsione ad secundum eiusdẽ articuli, perspice, quòd gratia habitualis Christi habet effectum infinitum ob duplicẽ (vt dicitur in litera) causam, habes enim & meritum & satisfactionem Christi infinitatem habere.

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit: primò, quomodo verum sit, quod gratia cuiuslibet singularis personæ habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ Christi: secundo, quomodo verũ sit, quòd gratia cuiuslibet singularis personæ sit velut virtus particularis, & gratia Christi velut virtus vniuersalis. Et est ratio vtriusque dubij: quia gratia est eiusdem speciei specialissimæ in quacũque sit creatura: vt patet de charitate. Impossibile est autem, quòd in vna specie specialissima inueniatur verè tanta diuersitas, vt vnum illius individuum sit virtus vniuersalis, & alterũ particularis: quũ virtus vniuersalis & particularis, loquendo per se diſtinguantur ad minus specie, vt patet inductiue: & coniunctim ratione ex diuersitate actuum propriorum virtutis vniuersalis & virtutis particularis.

¶ Ad hoc dicitur quòd gratia habitualis Christi (de qua est sermo) & aliorum licet sit eiusdẽ speciei specialissimæ quo ad essentiam: est tamen diuersarum rationum quantum ad modum essendi. Clo. ordi. Est siquidem gratia in Christo vt in toto adæquante ipsam secundum se: est autem in omnibus aliis vt in partibus inadæquatis ipsi secundum se gratiæ. Et propterea est in Christo vt in subiecto & principio vniuersali gratiæ in aliis verò vt in particulariter participantibus. Et ideo quantumcunque crescat aliorum gratia: nũquam peruenire potest ad quã fit atem intensiuam vel extensiuam gratiæ Christi.

¶ Et vt hæc doctrina facilius intelligatur dicamus sub exemplo. Calor eiusdem est in se speciei siue in igne, siue in aere, siue in mixtis: veruntamen ignis adæquat calorem secundum se quia tanti tam extensiuè, quam intensiuè est susceptiuus caloris, quantus natus est esse secundum se calor. Aer autem siue mixtum quodcunque, calorem participat: ita quod ſtatim vt calor in alio quàm igne ponitur intelligitur, imitatus & deficiès à perfectione, quam natus est calor secundum se habere, intelligitur: ex hoc enim ipso, quòd calor in subiecto inadæquante calorem secundum seipsum ponitur, limitatus hac deficiens ponitur. Et propterea quantumcunque crescere ponatur calor in tali subiecto in adæquante, nunquam perueniet ad quãtitatem perfectionis caloris igne adæquatè subiecto: etsi co quod tale augmentum etiam ſi infinitum ponatur, continebitur, & ſiſtet infrà latitudinem subiecti participantis, cuius tota latitudo ſuã cumbit subiecto adæquato.

¶ Ad propositum igitur hinc redeundo dicimus iuxta prius habitã doctrinam, gratiam habitualem esse in Christo secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsam, & à nullo alio esse gratiam secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsam: & propterea in Christo fuisse gratiam, vt in subiecto totali: in aliis verò vt in subiectis partialibus. Et hoc est gratiam esse diuersarum rationum, quantitatum, & perfectionum, non secundum essentiam, sed secundum modum. Et hinc prouenit, quòd gratia Christi comparatur ad gratias aliorum, vt virtus vniuersalis ad virtutes particulares: nam spectando ad differentiam, quæ est penes dictos modos essendi, clarè liquet, gratiam Christi habere quicquid perfectionis natum est conuenire gratiæ secundum seipsam, ac per hoc omnem illius perfectionem intensiuam & extensiuam: vtramque enim perfectio gratiæ secũdum seipsam exigit, & consequenter gratiam Christi esse vniuersalis virtutis (vt potè quæ omnem gratiæ perfectionem intensiuam & extensiuam in se continet) aliorum verò gratiam esse particularis virtutis, vtpote partem intensiuæ, & partem extensiuæ perfectionis gratiæ in se continens: plus tamen vel minus iuxta cuiuslibet mensuram, qua mensus est illi Deus.

¶ Quo fit, vt quantumcunque quæcunq; pura creatura crescat in gratia, nũquã peruenire possit ad quantitatem æqualem gratiæ Christi: sicut nunquam pars adæquare potest totum, nisi partis rationem amittat. Et hoc est quod in litera dicitur, reddendo rationem, quare finitũ crescendo non potest adæquare aliud finitum: quia scilicet habent quãtitates diuersarum rationum penes hoc, quòd Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum verò gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cũ perfectione debita sibi secundũ seipsam gratiam: in aliis verò est gratia cum perfectione modificata & mensurata secundum tale subiectum particulare. Et propterea in Clemen. ad nostrã, de hæret. damnatur error Beguinorum dicentium hominem in via posse peruenire ad talẽ gratiæ gradum, vt non possit vltrà proficere, eo quòd aliter excedi possit gratia Christi. Vtrumque etenim erroneũ esse ex dictis iam patet, & amplius patebit.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulũ duodecimum.*

Titulus articuli duodecimi clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt: præponitur siquidem vna distinctio & ponuntur deinde duæ conclusiones responsiuæ quæsito. Distinctio est, Formam ſuſcipientem magis & minus posse vel non posse augeri, contingit dupliciter. primò ex parte formæ: secundò ex parte subiecti. Exempla clara sunt in litera. Et ex hac distinctione radicis posse vel non posse augeri in communi, subintelligitur in speciali, quòd gratiam non posse vel posse augeri contingit dupliciter, vel ex parte gratiæ vel ex parte subiecti. Et probatur primum membrum, scilicet ex parte gratiæ quantum ad negatiuam partem, quæ est prima conclusio (scilicet gratiam Christi ex parte gratiæ non posse augeri) quia sicut aliarum formarum, ita & gratiæ Christi proprià mensura secundum se est ex diuina sapientia: ergo propria gratiæ mensura determinata est penes finem: ergo penes rationalis creaturæ vnionem ad Deum: ergo gratia Christi persequit ad summam mensuram gratiæ: ergo gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ. Antecedens probatur auctoritate Scripturæ. Prima consequentia probatur: quia mensura vnicuique formæ præfigitur in comparatione ad finem: quod declaratur exemplo in terræ grauitate. Secunda autẽ, quia finis gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum. Tertia vero, quia ens est, nec intelligi potest maior ad Deum vnio, quàm personalis.

¶ Siste hoc in loco lector, & perspice primò quòd in præcedenti libri Cõmentatis, quũ de charitate tractaretur, scripsimus nõ tamen misse nos, sed ab Autore didicisse, scilicet gratiam, ac per hoc charitatem in creaturis habere secũdũ se terminũ in summo, ita q. non sunt amplius augmentabiles: & verba Autoris in illo loco, quæ videtur ionare oppositũ, nõ esse falsa aut correcta seu retractata hic, sed sunt exponenda, vt ibi exposuimus: & sentiendum cum Autore hoc in loco est, q. gratia habitualis Christi est verè in summo, ad quod potest gratia ex parte sui perducti: & hoc iam in præcedentibus huius libri pluries habuimus.

¶ Ad claritatem tamen doctrinæ præsenti intellige mensurã formæ præfixam esse penes relationem ad finem, non sic quod mensura penes extrinsecum sit (quoniam mẽsura formæ intrinseca est formæ, cuius est mensura, sed sic, quòd quum omne agens agat propter finem, ac per hoc id quod substantialiter est propter finem, oportet commensuratum esse fini: sicut quod secundum aliquã figuram est propter finem, oportet vt figuratum, esse commensuratum illi fini propterea quum graue sit propter esse deorsum, oportet graue vt sit commensuratum esse fini, vt scilicet infimo deorsum commensuretur sola summa grauitas, & supremo sursum sola summa leuitas: ita summæ vnioni creaturæ rationalis ad Deum commensurati oportet solùm summam gratiam.

¶ Sed hic locus quæstionis, quo pacto finis gratiæ habitualis (de qua est sermo) est vnio personalis, quum secundum antedicta, & in sequenti articulo ex proposito definita, vnio personalis non sequatur, sed præcedat gratiã habitualem: finis autem posterior sit generationis ordine, eo quod est propter finem.

¶ Ad hoc dicitur, quòd finis non dicitur tantũ de fine consequendo, sed de fine præexistẽte, qui finalizat non vt sit, aut bene sit, sed quia est: sicut Deus, qui nec est nec conseruatur, aut quomodolibet augetur per creaturas, finis earum dicitur.

tur. Quocirca vnio personalis finis est gratiæ habitualis, nõ assequẽdo per eã, sed quia ipsa emanat ab vnione personali ordinata ad vnionẽ personalẽ vt ad finẽ, qa est, sicut creaturæ fuit a Deo propter Deũ vt finẽ earũ, qa est. Nec est hoc remotũ ab ordine, quẽ in rebus videmus: quoniã in istis perspicimus, q. nõ solũ antecedẽtes dispositiones, sed cõsequẽtia etiã accidẽtia ordinãtur ad subsistẽtiam ptis natura gemitã, vt ad finẽ esse ipsius: disciplinabile, quod cõsequitur ad formã hominis, ordinatur ad hominẽ, vt ad finẽ. Stat ergo solida litteræ doctrina, tractis gratiã habitualẽ Christi esse in summo, quia consonat, & commensuratur summæ vnioni vt fini.

¶ Secundo cõclusio est, Gratia Christi nõ potuit augeri ex parte subiecti. Probatur ratione: quia Christus ab initio fuit plenè cõprehẽsor, ac per hoc intermino. Et à similis: quia nec Beatorum in patria gratia pòt ob dictã rationẽ augeri. Et à dissimili tam hæc quàm præcedens cõclusio manifestatur: quia pure viatorũ gratia potest augeri & ex parte gratiæ (quia non pertingunt ad summum secundum se) & ex parte subiecti: quia adhuc sunt in via, & nõ pertingunt ad viæ terminũ.

¶ Vbi nota, q. Ideo absq; alia probatione in litera asseritur nullũ purè viatorẽ attingere ad summũ gratiæ ex parte gratiæ: quia cõsequuntur scilicet ipsum, videlicet summũ gratiæ ex parte gratiæ, & gratia virtutis vniuersalis: nã gratia secũdũ se summa ad quicquid potest spectare, ad rationem gratiæ se extendit: & ad quidlibet perfectionis gratiæ se extendit, summa gratia est. Et quoniam vtrumque cõstat esse plenitudinis propriæ Vnigeniti à Patre, quem ipsa plenitudo gratiæ cõstituit ab initio cõprehẽsorẽ: ideo absq; hæsitatione aliqua asseredũ est, nullã purã creaturã siue in via, siue in patria ad summũ gratiæ ex parte gratiæ pertingere.

¶ In responsione ad primum etiã de articuli considera perspicaciam responsionis, nõ solum propositioni obiectæ satisfacientis, sed ex radice oppositum monstratis: propositionem siquidẽ illã, Omni finito potest fieri additio, quũ finitũ & infinitum quantitatis primo sit, distinguit. Secundum posse, dupliciter, quantum finitũ cõsiderari, Mathematice (hoc est abstrahendo à materia sensibili, vt loquimur de lineis, superficie, vel corpore abstracto) vel Physice, hoc est, vt ad specificas naturas rerũ naturalium est determinatũ, vt quãtitas humana, vel cælestis. Primo modo vera est propositio illa: secũdo aũt falsa, vt patet de quãtitate cæli. Et quia ratio, quare quãtitati determinatæ ad naturã talem, repugnat additio, est forma naturalis (vt patet ex secũdo de Anima) ideo ista radice attingẽs, subdit, q. multo magis ipsi formæ naturali quãuis finitæ repugnat additio: quoniã ipsa forma naturalis effecit, vt quãtitas, cui secũdum se nõ repugnat additio, excludat additionẽ: multò magis effecit, vt à se ipsa excludat additionẽ. Quo fit, vt quia gratia eiusdẽ est rationis quo ad finitatem vel infinitatem conformis naturalibus (quum ſtillãti vna, de quibus scriptum est, Omnia in numero, põdere & mensura disposuisti) ideo gratia Christi & finita & excludẽs additionem simul est.

¶ In responsione ad secundũ eiusdẽ articulo aduerte quod quia in litera gratia Christi relata ad proprium finẽ, excludit melius ter, & tũ cõpatitur aliquid magis seu melius se: ideo manifestè litera ista docet gratiam Christi dupliciter posse cõsiderari. Primo, secundũ id qđ in se est: hoc est secundũ proprià intrinsecam quantitatem, qua est tale ens inter entia vniuersi, & sic potest aliquid esse nobilius ente, quia ipsa summo omnis subſtãtia est nobilior: secũdũ ſuũ generis rationẽ illa, quæ sit essentialiter accidẽs. Alio modo, secundum id, ad nõ ipsa sua entitatẽ pertectionis ordinatur, vt ad proprium finẽ. Et sic nõ pòt heri aliquid anatius aut melius illa: quoniã sua pte natura cõmẽsurata est vnioni personali Dei vt proprio fini, qua nihil esse pòt melius. Et vt melius pcipias quæ in litera subiungũtur, per spicaciter attendendi est, à diuina sapiẽtia dupliciter aliquid ordinatũ quantum est ex parte rei ordinatæ ad vnionẽ personalem filij Dei vel per se, vt perfectio gratiæ secundũ seipsam vel per accidẽs, vt humana natura. Per accidens siquidẽ euenit, quamuis ex parte humanæ naturæ, vt cõplaceret Deo illa eligere ad vnionẽ personalẽ sui, quoniã ipsa natura humana secundũ se nulla habet proportionẽ, aut cõmensurationẽ ad assumptibilitatẽ, quia nullã habet potentiam passiuam ad eã, quæ omnẽ naturalẽ ordinem transcendit, sed diuina charitas ac sapiẽtia eleuauit illã, ordinãdo ipsam, vt assumeret. Gratia aũt secũdum se totaliter perfecta quia ex propriij ordinis, vtpote supernaturalis ac diuini rationis ad supernaturale ac diuinum quid ordinãtur ad aliquid maius, quam sit vnio personalis ad Filiũ vnigenitum à Patre. Cui vnioni sufficienter correspondet talis mensura gratiæ, secundũ diffinitionẽ diuinæ sapiẽtiæ.

¶ Ad tertium dicendum, q. in sapientia & gratia aliquis potest proficere dupliciter. Vno modo secũdũ ipsos habitus sapiẽtiæ & gratiæ augmentatos: & sic Christus in eis non proficiebat. Alio modo secundum effectus: inquantum scilicet aliquis sapiẽtiora & virtuosiora opera facit. Et sic Christus proficiebat sapiẽtia & gratia, sicut & ætate: quia secũdũ processum ætatis perfectiora opera faciebat: vt se verũ hominem demõstraret, & in his quæ sunt ad Deum, & in his, quæ sunt ad homines.

ARTICVLVS XIII.

¶ *Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.*

AD TERTIVMDECIMVM sic pceditur. Videtur q. gratia habitualis in Christo nõ subsequatur vnionẽ. Idẽ enim nõ sequitur ad seipsum. Sed hæc gratia habitualis videtur eadẽ esse cum gratia vnionis: dicit enim Aug. in lib. de Prædesti. Sãctorũ, * Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicũq; Christian⁹, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christ⁹. Quorũ duorũ primũ pertinet ad gratiã habitualẽ, secundũ ad gratiã vnionis. Ergo videt, q. gra habitualis nõ subsequatur vnionẽ.

¶ 2 Præterea, Dispositio præcedit perfectionẽ tẽpore, vel saltẽ intellectu. Sed gra habitualis videt esse sicut quædã dispositio humanæ naturæ ad vnionẽ personalẽ. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionẽ, sed magis præcedat.

¶ 3 Præterea, Cõmune est pri⁹ .pprio. Sed gra habitualis est communis Xpo & aliis hoibus, gra aũt vnionis est .ppria Christo. Ergo prior est secundũ intellectũ gra habitualis quã ipsa vnio. Nõ ergo sequit eã.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa. 42. Ecce seru⁹ me⁹, suscipiã eũ: & postea, q. complacuit sibi anima mea, dabo spiritum meum super eum. Sed spiritus sanctus est gratia habitualis. Ergo Christus habuit gratiam habitualem ante vnionem.

¶ Respondeo dicendum, q. Christus fuit verus filius Dei naturalis, & verus homo naturalis. Naturalia autem sunt media inter diuina & artificialia. Vnde sicut artificialia non perficiuntur nisi per ea quæ sunt artis, ita naturalia non perficiuntur nisi per ea quæ sunt naturæ. Et ideo ad perfectionem naturalium requiritur quòd habeant ea quæ sunt naturæ, & ea quæ sunt supra naturam. Ea autem quæ sunt naturæ, sunt duplicia, quædam quæ sunt naturæ secundum totum, quædam quæ sunt naturæ secundum partem. Ea autem quæ sunt naturæ secundum totum, sunt ea quæ sunt naturæ secundum totam speciem, sicut homini naturale est habere duos pedes, duas manus, & alia huiusmodi. Ea autem quæ sunt naturæ secundum partem, sunt ea quæ sunt naturæ secundum aliquam partem speciei, sicut homini naturale est habere scientiam, & virtutes, & alia huiusmodi. Ea autem quæ sunt supra naturam, sunt ea quæ sunt supra naturam totius speciei humanæ, sicut gratia habitualis, & gratia unionis. Et ideo dicendum, quòd Christus habuit gratiam habitualem ante unionem, quia gratia habitualis est media inter naturam & gloriam, & ideo ad perfectionem naturæ humanæ requiritur gratia habitualis, quæ est supra naturam humanam, sicut & gratia unionis. Et ideo dicendum, quòd Christus habuit gratiam habitualem ante unionem, quia gratia habitualis est media inter naturam & gloriam, & ideo ad perfectionem naturæ humanæ requiritur gratia habitualis, quæ est supra naturam humanam, sicut & gratia unionis.

Capit. 14. tom. 7.

Tract. 11 in Ioannem.

3. di. 13. q. 3. art. 2. q. 3. Et opus. 3. c. 22. & opus. 60. c. 3. col. 7.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum decimumtertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica est cõclusio responsiua quæsito, Gra vnionis ī Xpo præcedit gram habitualẽ ei⁹: nõ ordine tẽporis, sed naturæ & intellectⁿ, pbat tripliciter. primo missio filij est prior naturæ ordine missione Spiritⁿ sancti: ergo gra vnionis, &c. Antecedẽs .pbatur: quia Spiritⁿ sanctⁿ procedit naturæ ordine à Filio, & dilectio à sapiẽtia. Cõsequentia vero: quia secundum ipsam vnionẽ attendit ur missio Spiritus sancti.

¶ Vbi nota, q. caute loquit ur ista Autor, dum missiones ordinat secundũ priⁿ & posteriⁿ naturæ: processiones aut Filij & Spiritus sancti ordinat quidẽ naturæ ordine, sed nõ secũdũ prius & posteriⁿ: quia, vt in ij. dist. j. sent. dicitur, in diuinis est ordo naturæ, nõ quo alter est prior altero, sed quo alter est ab altero. Missiones aũt ad ea, quæ sunt extra Trinitatẽ, respiciẽtes, prioritatẽ etiã & posterioritatẽ naturæ in suis rationibus ac rebⁿ admittũt. Secundò .pprie sentia dcitatis est prior splẽdore, vel saltẽ intellectu. Sed vnio est ipsa .pprie sentia, gra habitualis splẽdor ei⁹, ergo. Tertio, Actio & gratia ad ipsam ordinãs præsupponit hypostasim, ergo gra habitualis præsupponit vnionẽ. Antecedẽs .pbatur: quia actiones sunt suppositorum. Cõsequentia vero: quia gratia vnionis facit hypostasim in natura humana.

¶ Vbi caute pipice, quod aliud est dicere, nõ præsupponit hypostasim: & aliud est dicere, nõ præsupponit hypostasim in natura humana. Gratia enim vnionis præsupponẽs, nõ facit hypostasim in natura humana, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed eadem gratia vnionis non præsupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, dum facit q̃ persona filij Dei sit non solum persona diuina, sed etiam persona humana, dum facit quod subsistat non solum in natura diuina, sed etiam in natura humana. Et hoc est quod in litera dicitur, & super hoc ratio fundatur, intendens q̃ actio humana supponit hypostasim humanam, &c.

¶ In responsione ad secundum eiusdem 13. art. habes q̃ gratia in Christo non habet rationem dispositionis respectu vnionis, sed habet rationem naturalis proprietatis, sicut calor consequens formam ignis. Et hoc bene nota.

¶ In responsione ad 3. occurrit reddenda ratio totius dictorum de gratia vnionis. Dicitur enim de ipsa in hoc articulo in principio corporis, q̃ gratia vnionis est ipsa vnio: & in hac responsione, q̃ est supra omne genus, & in articulo 11. huiusmet quæstionis, q̃ est infinita, secundum quod ipsa persona Verbi est infinita: & in art. 6. quæst. sexta in corpore dictum est, quod gratia vnionis est ipsum esse personale quod gratis diuinitus datur humanæ naturæ in persona Verbi: & in art. 12. quæst. 1. ad tertiũ, dicitur q̃ gratia vnionis est causata à tota Trinitate, quod & hic repliccatur in corpore articuli, dum principiũ appropriatum gratiæ vnionis, ponitur persona Filij.

¶ Hæc siquidẽ dicta licet dissonare inter se videantur: facilẽ tamen distinctè perspicientibus, patet q̃ gratia vnionis duo in se claudit. Esse Verbi personaliter terminans humanitatem Christi, & cõpositionem seu cõiunctionẽ vtriusquer nec loquor de terminatione, coniunctione, aut vnione, quæ est relatio, sed de fundamẽto, quod est esse Deum & hominẽ, quod cõstat esse subsistantiã, & prædicta duo in se claudere, scilicet personã vnitam & ipsam coniunctionẽ. de huiusmodi esse vnionis in litera dicitur, q̃ est esse personale, quod est infinita simpliciter, sicut ipsa persona diuina, q̃ est supra omne genus, quoniã hoc fundamẽtũ relationis vnionis nihil aliud est, quàm vnũ esse Deum & hominẽ in esse diuino personali. Vnum autẽ, quũ nihil positiui addat super ens, quod vnum dicitur (vt dicitur in 4. Met.) cõsequẽs est, quod nihil in proposito addat super esse personale Verbi: ac p hoc vnio pro suo principali sumpta, scilicet pro ipsa re, in qua vniuntur, & sunt vnũ ens, vna persona, ambæ naturæ, infinita est, supra omne genus est. esse Verbi est, esse personale est: pro eo verò, q̃ addit, ipsa vnio supra, in qua est vnio, reporale quid est, causatum à tota Trinitate secundum rẽ, & per appropriationẽ à Filio, gratis cõcessum humanæ naturæ est.

¶ De quo quid sit, superius declaratum est, balbutiendo tamen. Consona igitur sunt omnia

q. 2. ar. 10. & q. 6. ar. 6.

ea sequitur, Dedi Spiritũ meũ super eum, quod quidẽ pertinet ad donũ gratiæ habitualis. Vnde relinquitur, q̃ susceptio naturæ humanę in vnitatem personę, præcedat gratiam habitualem in Christo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnio humanæ naturæ ad diuinam personã (quam supra diximus* esse ipsam gratiam vnionis) præcedit gratiam habitualem in Christo: non ordine temporis, sed naturæ & intellectus.

¶ Et hoc triplici ratione: primò quidẽ secundum ordinem principiorum vtriusque. Principium enim vnionis est persona Filij, assumẽs humanam naturam, quæ secundum hoc dicitur missa esse in mundũ, q̃ humanam naturam assumpsit. Principiũ autem gratiæ habitualis, quæ cum charitate datur, est spiritus sanctus, qui secundum hoc dicitur mitti, q̃ per charitatem mentem inhabitat. Missio autem Filij secũdum ordinem naturæ, prior est missione Spiritꝰ sancti, sicut ordine naturæ Spiritus sanctus procedit à Filio, & à sapientia dilectio. Vnde & vnio personalis, secundum quam intelligitur missio Filij, est prior ordine naturæ habituali gratia, secũdum quam intelligitur missio Spiritus sancti. Secundò accipitur ratio huius ordinis ex habitudine gratiæ ad suam causam. Gratia enim causatur in homine ex præsentia diuinitatis, sicut lumen in aëre ex præsentia solis. vnde dicitur Ezech. 43. Gloria Dei Israel ingrediebatur per viã orientalẽ, & terra splendebat à majestate eius. Præsentia autẽ Dei in Christo intelligitur secundum vnionem humanæ naturæ ad diuinam personam. vnde gratia habitualis Christi, intelligitur vt consequẽs hanc vnionem, sicut splendor solem.

¶ Tertiò ratio huius ordinis sumi potest ex fine gratiæ: ordinatur enim ad benè agendũ. Actiones autẽ sunt suppositorum & individuorum. Vnde actio, & per consequens gratia ad ipsam ordinãs præsupponit hypostasim operãtem. Hypostasis autẽ nõ præsupponitur in humana natura ante vnionem: vt ex suprà dictis* patet. Et ideo gratia vnionis secundum intellectum præcedit gratiam habitualem.

q. 4. ar. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ Aug. ibi gratiã nominat gratuitã Dei voluntatẽ, gratis beneficia largientẽ. Et propter hoc eadẽ gratia dicit hominẽ quemcũq; fieri Christianũ, qua gratia factus est homo Christus: quia vtrũq; gratuita Dei voluntate absque meritis factum est.

¶ Ad secundũ dicẽdum, q̃ sicut dispositio in via generationis præcedit perfectionẽ, ad quam disponit in his, quæ successiuè perficiũtur: ita naturaliter perfectionẽ sequitur, quã aliquis iam consecutus est: sicut calor, qui fuit dispositio ad formã ignis, est effectus profluens à forma ignis iã præexistẽtis. Humana autẽ natura in Christo vnita est personæ Verbi à principio, absq; successione. Vnde gratia habitualis non intelligitur vt præcedens vnionem, sed vt consequens eam, sicut quædam proprietas naturalis. Vnde &

Autoris dicta de vnione seu vniopis gratia, sanè intellecta.

¶ *Super Quæstionis octauæ Articulum primum.*

TItulus primi articuli clarus est.

¶ In corpore articuli primò respondet Autor directè quæsito vnica cõclusione: secundò declarat terminũ vnũ cõclusionis. Est igitur conclusio responsiua, Christꝰ caput Ecclesiæ dicit secũdũ similitudinẽ humani capitis. Probat, Sicut tota Ecclesia dicit vnũ corpus ad Rom. 12. secũdũ similitudinẽ corporis humani: ita consequẽs est, q̃ Christꝰ dicatur caput Ecclesiæ secundũ similitudinẽ humani capitis.

¶ Vbi nota, q̃ esse caput nõ dicit de Christo proprie, sed metaphoricè sicut etiã esse vnũ corpus dicitur metaphoricè de Ecclesia, & propterea non multa opꝰ est discussione in re hac. Terminus autem in conclusione positꝰ, qui declaratur in litera, est ly secundũ similitudinẽ ad humanũ caput. declaratur siquidem q̃ similitudo ista attenditur quo ad tria, scilicet ordinem, perfectionem & virtutem.

¶ Vbi scito primò, quòd in corpore humano cõsideratur ordo, non originis, sed sicꝰ: & ideo in litera dicitur, q̃ caput est primũ membrũ incipiendo à superiori, procul dubio secũdũ situm quãuis etiã possit intelligi de superiori secũdũ naturales differẽtias positionis animalis: prout in animali distinguuntur sex naturales differẽtiæ, scilicet sursum & deorsum, ante & retro, dextrũ & sinistrum: nam sursum in homine, est ipsum caput vnde trahit alimentũ. Et quoniã vtroq; modo caput humanum est sursum, scilicet secũdũ situ simplicis, & secundũ differentiam naturalẽ animalis: ideo vtroq; modo intelligi põt. Primo tñ modo manifestiꝰ sensui patet: & ideo magis consonat litera, quę in responsione ad vltimum euidentiam sensibilem cõsideratam in hac similitudine dicit, dum Capitis magis q̃ Cordis nomen Christus susceptisse dicitur.

¶ Scito secundò, quòd virtus attribuitur capiti humano respectu virtutũ & motuũ reliquorũ membrorum: non tanquam principio primi simplicis, sed tanquam communi principio primi simplicis cuiusque membri, scilicet cordis: ex corde siquidem mediante capite omnis vis & motus membrorum pendet. Et similiter Christus homo cõprincipium est Spiritus sancti, qui est cor Ecclesiæ, ad vim & motum reliquorũ membrorũ Ecclesiæ. Et ideo Christus, ad Col. 2. caput Ecclesiæ dicitur: ex quo tanquàm ex cõprincipio corpus Ecclesiæ per nexꝰ & cõiunctiones subministratum & cõstructum, exercet in augmentum Dei.

¶ Scito tertiò, q̃ gratia Christi dicit prima, quia altior

Cap. 4.

Aug. dicit in Ench.* quòd gratia est quodammodo Christo homini naturalis.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, q̃ cõmune est prius proprio, si vtrunq; sit vnius generis. Sed in his, quæ sunt diuersorum generum, nihil prohibet proprium esse prius communi. Gratia autem vnionis non est in genere gratiæ habitualis: sed est supra omne genus, sicut & ipsa diuina persona.

¶ Vnde hoc proprium nihil prohibet esse prius communi: quia non se habet per additionem ad cõmune, sed potius est principium & origo eius, quod est commune.

QVAESTIO OCTAVA, DE gratia Christi, secundum quòd est caput Ecclesiæ, in octo articulos diuisa.

SEINDE considerandum est de gratia Christi, secundum quòd est caput Ecclesiæ.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm Christꝰ sit caput Ecclesię.

¶ Secũdò, vtrũ sit caput hominũ, quãtum ad corpora: vel solùm quãtum ad animas.

¶ Tertiò, vtrùm sit caput omniũ hominũ.

¶ Quartò, vtrùm sit caput Angelorum.

¶ Quintò, vtrùm gratia, secundum quam est caput ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali eius, secundum quòd est quidam homo singularis.

¶ Sextò, vtrùm esse caput Ecclesiæ, sit proprium Christo.

¶ Septimò, vtrùm diabolus sit caput omnium malorum.

¶ Octauò, vtrùm Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Christus sit caput Ecclesiæ.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ Christo secundum q̃ est homo, non competat esse caput Ecclesiæ. Caput enim influit sensum & motũ in membra. Sensus aũt & motus spiritualis, qui est per gratiã, nõ influitur nobis à Christo homine: quia sicut Aug. dicit in lib. de Trin.* nec etiã Christus, secundum q̃ est homo, dat Spiritum sanctum, sed solum inquantum est Deus: ergo ei, secundum quòd est homo, non competit esse caput Ecclesiæ.

Ioan. 7.

¶ 2 Præterea, Capitis nõ videt esse aliud caput. Sed Christi, secundum q̃ est homo, est caput Deus: secundum illud primæ ad Corinth. 11. Caput Christi Deus. Ergo ipse Christus non est caput.

¶ 3 Præterea, Caput i hoie est quoddã particulare membrũ, influẽtiã recipiẽs à corde. Sed Christꝰ est vniuersale principiũ totius Ecclesiæ. Ergo nõ est Ecclesiæ caput.

¶ SED CONTRA est qđ dicit Ephes. 1. Ipsum dedit caput super omnẽ Ecclesiã.

¶ RESPONDEO dicẽdum, q̃ sicut tota Ecclesia dicitur vnũ corpus mysticũ per similitudinem ad naturale corpus hominis, quod secundũ diuersa membra habet diuersos actꝰ (vt Apostꝰ docet Rom. 12. & primæ ad Cor. 12.) ita Christus dicitur caput Ecclesiæ secundũ similitudinẽ humani capitis. In quo tria possumꝰ cõsiderare, scilicet ordinẽ, perfectionem, & virtutem. Ordinem quidẽ: quia caput est prima pars hominis, incipiendo à superiori. Et inde est, q̃ omne principiũ cõsueuit vocari caput: secũdũ illud Ezech. 16. Ad omne caput viæ posuisti lupanar tibi. Perfectionẽ autẽ, quia in capite vigẽt oẽs sensus & interiores & exteriores, cũ in cæteris membris sit solus tactus: & inde est q̃ dicitur Isa. 9. Senex & honorabilis ipse est caput. Virtutẽ verò: quia virtus & motus cæterorũ membrorũ, & gubernatio eorũ in suis actibus, est à capite, propter vim sensitiuã & motiuã ibi dominantem: vnde & rector dicitur caput populi, secũdũ illud 1. Reg. 15. Cùm esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubꝰ Israel factus es. Hæc autẽ tria competũt Christo spiritualiter. Primò enim secundũ propinquitatem ad Deũ gratia eius altior est & prior, etsi nõ tẽpore: quia oẽs alij receperũt gratiã per respectum ad gratia ipsius: secũdum illud Rom. 8. Quos præscíuit, hos & prædestinauit, conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secundò verò perfectionẽ habet quãtum ad plenitudinẽ omnium gratiarum: secũdum illud Ioã. 1. Vidimus eum plenũ gratiæ & veritatis: vt etiã suprà ostẽsum est.* Tertiò virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ, secundum illud Ioann. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et sic patet, quòd Christus conuenienter dicitur Ecclesiæ caput.

q. prac. ar. 1. 9.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ dare gratiã aut Spiritum sanctum conuenit Christo secundum q̃ Deus, autoritatiuè: sed instrumentaliter cõuenit etiam ei, secundum q̃ homo, inquantũ scilicet eius humanitas instrumẽtũ fuit diuinitatis eiꝰ. Et ita actiones ipsiꝰ ex virtute diuinitatis fuerũt nobis salutiferæ: vtpote gratiam in nobis causantes, & per meritũ & per efficientiã quãdam. Aug. autẽ negat Christũ, secũdum q̃ homo est, dare Spiritũ sanctũ per autoritatẽ: instrumentaliter autem, sine ministerialiter etiam alij Sancti dicũtur dare Spiritum sanctum: secũdum illud Galat. 3. Qui tribuit vobis Spiritum, &c.

D. 430.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd in metaphoricis locutionibus nõ oportet attẽdi similitudinem, quãtum ad omnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Capitis igitur naturalis non est caput aliud, quia corpus humanũ non est pars alterius corporis. Sed corpus similitudinariè dictũ, id est aliqua multitudo ordinata, est pars alteriꝰ multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis: & ideo paterfamilias, qui est caput multitudinis domesticæ, habet suprà se caput rectorẽ ciuitatis. Et per hunc modum nihil prohibet, caput Christi esse Deum, cùm tamen ipse Christus sit caput Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd caput habet

altior & prior: hoc est secundum ordinem causę formalis simpliciter & exemplariter. Nam ex eo quòd altior est prior secundum ordinem causæ formalis, in quo quanto quid est intensiue altius, tanto formalius. Ex eo autem quòd ad conformitatem ipsius aliis gratia datur, & est prior tanquàm exẽplar reliquarum gratiarum: & vt in litera dicitur, non est hoc exemplar prius tempore exemplatis, sed vt finis in intentione, vt exemplar conceptum.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli aduerte duos modos, quibus Autor ponit actiones Christi hominis causare in nobis gratiã, scilicet meritorie & effectiuè. Et de modo quidẽ meriti nulla est ambiguitas: quoniam potest cadere sub vnius merito, quòd Deꝰ creet in altero gratiã. Sed de modo efficiẽtiæ obscurum est quoniam, vt in prima parte habitũ est, nec principaliter, nec instrumentaliter potest creatura aliqua creare: Christus autem dicitur hic instrumẽtaliter cõcurrere. Et licet quæstio hæc perplexa appareat, non habet tamen hoc in loco multũ dubitationis: quoniam secundum commune dictũ, actiones Christi siue mediis sacramentis (vt quotidie in Ecclesia fit) siue absque sacramentis (vt Latronem gratificauit) eodem modo ad creationem gratiæ concurrunt, non attingẽdo scilicet ipsam gratiam quæ creatur, sed efficiendo aliquid per modum dispositionis, nã est creare gratiam instrumentaliter. Quod non inconuenit, quum creatur aliquid in subiecto præexistente, prædisponendo ad illam tem creandam: vt patet quũ creatur anima intellectiua in corpore humano, tot dispositionibus præparato ab agente naturali, necessitãte naturalis ordinis exactione passiua creationem ipsius animæ. Aliter tamen dicitur secundum excellentiorem Autoris doctrinam inferius in quæst. 13. art. 2. quòd gratia non spectat simpliciter ad genꝰ immutatiõis creaturarum, non secũdum naturæ ordinem, sed secundum ordinem gratiæ. Quod sufficienter probatur ex hoc, quòd Deum non conseruare gratiam, non est annihilare, & ipsam definere esse non est annihilari: quum Deus nihil vnquam annihiler, quanuis annihilare possit. Ex hoc enim, quòd creationi & cõseruationi diuinæ respõdet annihilatio, manifestè sequitur, quod in corruptio seu delitio alicuius non est annihilatio, productio quoque eiusdem ordinatiua nõ est creatio. Quia igitur gratiæ infusio non simpliciter creatio est, sed mutatio quædam animæ in ordine gratuito tum ad cælestem patriam, & ad huiusmodi mutationes extendit se anima Christi vt instrumentum coniunctum Verbi, non videtur negandum gratiam attingi instrumentaliter ab actione humanitatis Christi: sed dicendum, quod effectus iste, qui est animam gratificari, ex illa parte, qua interuenit, quodãmodo creatio est immediatè à Deo: sed ex illa parte qua interuenit animæ mutatio secũdum obedientialem potentiam ad cælestem beatitudinem, est à Deo mediante humanitate Christi instrumentaliter. Hoc enim non est creaturæ communicari potentiam creandi instrumentaliter, sed immutabili instrumentaliter, ad restaurandã omnia, quæ in cælis & in terris sunt.

¶ *Super Quæstionis octauæ Articulum secundum.*

IN titulo articuli secundi aduerte quòd ly Quo ad corpora, non solùm refertur ad corpora aliorum hominum, sed etiam ad corpus ipsius Christi: vt clarè patet ex argumento tertio in litera (quod impugnat corpus Christi non posse esse caput aliorum, quia sumptum est ex alijs) & ex conclusione responsiua in corpore articuli. Est igitur sensus tituli, An Christꝰ etiam secundum corpus sit caput aliorũ hominum, etiam quo ad corpora.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiue. Tota humanitas Christi, secundum scilicet animam & corpus, instituit in hominẽ: & quãtum ad animã principaliter, & quantum ad corpus secundariò. Hæc conclusio primo probatur: deinde declaratur vltima eius particula. Probatur sic, Humanitas Christi habet vim influendi, inquantum est coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur per animam, & corpus humanum habet naturaliter ordinẽ ad animam dupliciter, scilicet vt materia ad formam, & vt instrumẽtum ad principalẽ motorem: ergo tota humanitas Christi, &c.

3. dist. 13. q. 2. ar. 2. 3. Ethic. 4. ad. Et opus. c. 60. col. 7.

¶ Vbi nota q̃ quia duo continentur in conclusione, scilicet q̃ corpus Christi influat, & quòd corpora aliorum recipiant influxũ à corpore Christi, ideo duo principia assumpta sunt in litera. Alterum commune corpori Christi & aliorum hominum corporibus de duplici naturali ordine inter corpus & animam: ex quo habetur cõmunio mutua, quæ non solùm corpus accipit ab anima, sed anima accipit à corpore ministrante sibi: & hinc habes cõsequẽter q̃ corpus Christi non est alienũ à viribus suę animæ, & q̃ corpora aliorũ nõ excluduntur à donis suarũ animarũ. Alterum principiũ proprium est corpori Christi, cõtinẽs duo, scilicet, q̃ humanitas Christi habet vim influẽdi ex cõiunctione personali ad Deum & q̃ corpus Christi coniunctum est verbo mediante anima. Ex iis siquidẽ simul iũctis habes, q̃ corpus Christi, mediante anima, habet vim influxiuã ex verbo, sicut habet mediante anima cõiunctionem ad illud, vt sic & ex parte instruentis, anima Christi principaliter, & corpus secũdariò inuenitur: & similiter ex parte recipientiũ influxum, animæ hominum principaliter, & corpora secundariò inueniũtur. & vtrobiq; eadẽ sit ratio, scilicet propter naturalem ordinẽ corporis ad animã. Declaratur deinde q̃ corpus secũdariò recipiat influxũ, dupliciter verificari, scilicet per modũ ministerij, vel per modũ derivationis. Nã quãdo in præsenti vita anima iustificatur, mouet mẽbra corporis ad assequendam, conseruandam, tuendãq; augendãq; animæ iustitiã & sic corpus nostrum secundariò vt minister animæ mouetur à iustificante anima. Quando verò in resurrectione anima gloriosa iuncta erit corpori, ex gloria animæ derivabitur gloria in corpus: & sic à glorificante immortali diuinãq; vita animam, glorificabitur secundariò corpus, redundante gloria animę in corpus.

In corp.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo sunt: primò declaratur modus quo corpus Christi mysticum habet membra: secundo respondetur quæstio. Ex differentia autem inter corpus naturale & mysticum, quo ad modũ habendi membra, simul vel successiue, declaratur modus, quo corpus Christi mysticũ habet membra, scilicet non solùm in actu, sed in potentia. Et potentia quidẽ in proposito dupliciter inuenitur: quæ scilicet quandoque reducetur, & quæ nunquã reducetur ad actũ. Actus verò tripliciter vel secundum fidem vel secũdum charitatem viæ, vel secundum fruitionem patriæ.

Infra q. 73 art. 3. & q. 19 art. 4. ro. & 1. Et 3.di.13.q. quandoq; reducetur ad actum, & in potentiam, quæ de facto nunquam reducetur ad actũ. quanuis reducibilis fuerit ad actumalioquin nõ fuisset in potentia.

¶ Vbi nota primò, quòd non distinguitur potentia in potentiam reducibilem, vel non reducibilem ad actum: sed in potentiam quæ de facto nunquam reducetur ad actũ. quanuis reducibilis fuerit ad actumalioquin nõ fuisset in potentia.

¶ Nota secundò, quòd licet fides (vt in responsione ad secundum habes) constituat membrũ Christi imperfectè & secundum quid: quia tamen infra latitudinem actus consistit, ideo hic primus gradus actus in esse gratiæ in membris Christi, assignatur fidei.

¶ Conclusio responsiua est. Christus est caput omniũ hominũ, diuersimodè tamen loquendo, generaliter secundũ totum mũdi tempus, probatur deducendo per quinque gradus, secundum quos homines vniuntur Christo.

¶ Vbi nota Autorem in sex status omnes homines distinxisse, & omnes differentias eorum comprehendisse. In primo beati, in secũdo Viatores in charitate: in tertio Viatores in fide tantùm: in quarto Viatores sine fide, prædestinati tamen: in quinto Viatores sine fide non prædestinati: in sexto damnati sunt. Et primus quidẽ gradus licet hodie omnino sit clarus, relatus tamen ad totum mundi tempus comprehendit sub se Beatos, etiam impeditos, quantũcunq; in remoto, vt erant sancti Patres in Limbo ante mortẽ Christi. Cõprehenduntur siquidem in primo gradu omnes actu Christo conjuncti immutabiliter seu ja termino: quales tunc erant sancti Patres, quibus fuit patefactio exili delerat.

¶ Secũdus verò gradus tristi tam distinguitur: nam continet tam existentes in Purgatorio, qui adhuc extra viam totaliter non fuit quàm existentes in charitate hic prædestinatos, quam existentes in charitate secundum præsentem iustitiam tantùmquos cõstat esse præfectos. Hi enim omnes, quia sunt in via & charitate, computantur inter membra Christi actualiter: sed primi duo simpliciter, tertij secũdum præsentem tantum iustitiam.

¶ Tertius quoque gradus, qui etiam secundum actum licet imperfectum attẽditur, duo continet genera hominum, scilicet fide tantùm prædictos, & tamen prædestinatos, & similes nõ prædestinatos. Vtrique enim inter membra Christi actualiter ratione fidei computantur: mortificata tamen, sed prima vt membra permansura, secundi vt membra abscindenda.

¶ Quartus gradus, qui secundum potentiam attenditur, assignatus est in litera in o. dicit ad actum simpliciter: hoc est fruitionem patriæ, sicut & quintus: sed quartus secundum ordinem positiuum ad dictum actum: quintus secũdum negationem ordinis ad eundem actum. Et quoniam iustũ est, vt potentiæ ad actũ secundũ quid, reducantur ad potẽtiam ad actũ simpliciter: ideo quartus gradus comprehendit omnes viatores sine fide prædestinatos, & productos illos etiam sine fide, qui quandoq; reducentur in actũ fidei tantum, vel etiam charitatis viæ tantum. In hi enim ratione status potentiæ, quæ quandoque reducetur ad actum simpliciter vt primi, vel secũdũ quid, vt reliqui quartum constituunt gradũ, iuxta distinctionẽ præmissam in litera ante conclusionem. Et propterea quinto gradui illi soli relinquuntur, qui sic in vita ista degunt in potentia ad actum simpliciter, vel secundum quid, quòd nũquam assequentur aliquem eorum: qui scilicet non ponũt præsciti sunt, sed nũquam ad charitatem viæ, nunquam ad fidem informem perueni ent vt sunt iugiter infideles.

¶ Extra omnia autem Christi membra cõputatur sextus status hominum, hoc est status æternę damnationis, qui etiam continet duo genera hominum, scilicet damnatorum ad pœnã sensus & damni (quales sunt omnes adulti damnati) & ad pœnã damni tantùm, quales sunt infantes & perpetuò amẽtes: qui sine sacramento fidei decesserũt. Hi nãque vt sic, quia nec actu nec potẽt a inter membra Christi sunt, aliena omnino ponuntur à capite Christo. Est tamen inter istos latitudo, dum quidam eorum decidit à potẽtia tantùm, vt semper infideles, & quidam vium liberi arbitrij habuerũt, de quibus tantùm fit mentio in litera. Quidam autẽ decidunt ab actu, vel fidei tantùm, vel etiã charitatis viæ, vt Christiani dãpnati, qui membra verè abscissa à corpore Christi sunt: quoniam illius fuerunt secundum præsentem iustitiam vel fidei sacramẽta, membra.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, aduerte pro intellectu literæ & prædictorum quòd dupliciter possumus loqui de potentia, vt patet 5. Meta. scilicet Logicè vel Physicè, hoc est, vel de potẽtia, prout tenimini non implicant contradictionem, vel de potentia actiua vel passiua existente in natura, ad agendum vel patiendum actum aliquem ordinata. In præsenti materia non est sermo de potentia Logicè, sed Physicè, vt patet ex hac litera. In qua Autor fundat potentiam ecclesiasticam, hoc est posse esse membrum Ecclesiæ, quæ est corpus Christi mysticum, super reali virtute Christi, & reali facultate liberi arbitrij humani in statu viæ: secundum enim has duas potestates dicitur aliquis Physicè in potentia vel non in potentia ad esse membrum Christi. Et propterea damnati omnes licet sint in potentia Logicè, vt sint membra Christi, quia tamen nõ sunt in potentia Physicè ad esse inter membra Christi, quoniã nec virtus Christi est ordinata ad redẽptionẽ dãnatorum: scriptũ est enim, q̃ de inferno nulla est redẽptio: nec illorum liberũ arbitrium verũbile est amplius ad Christum: quia sunt in termino) ideo simpliciter

pliciter & absolutè dicuntur in litera totaliter desinere esse membra Christi.

¶ In responsione ad secundum aduerte, quod tres conditiones Ecclesiæ, hoc est gloriosam, & sine macula, & sine ruga esse, non conuenire Ecclesiæ militanti ratione primæ conditionis, manifestè patet. Sed & Autor ratione tertiæ, hoc est peccatorum venialium probat. Quod intellige formaliter de Ecclesia militante, hoc est de congregatione fidelium existentium in charitate: quoniã huiusmodi congregatio ratione omniũ suarum partium in via hac rugam aliquam vestitaris habet: licet non semper in singulis. Potest enim viator aliquis aliquanto tempore sine omni actuali peccato inueniri: non potest, tamen omnino vitam hãc agere sine aliquo peccato, vt in litera, Apostolica probat autoritas.

3.di.13.q. 2.ar.2. q. 1. & dist. 14.art. 3. q.2. & 6. Et veri. q.29 art. 4.c. & 5. Et opus. 3. c.223.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum quartum.

Et .Cor. 11. col. 2. Et Eph.1 in fi.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæstionis: Christus non solum est caput hominum, sed etiam angelorum. Probatur dupliciter, scilicet ratione & autoritate. Ratione quidem sic, Homines & Angeli ordinantur ad vnum finem, scilicet gloriam diuinæ fruitionis: ergo corpus mysticum Ecclesiæ non solum ex hominibus, sed etiam ex Angelis consistit: ergo totius huius multitudinis est caput vnum, quod est Christus, igitur Christus est caput non solùm hominum, sed Angelorum. Prima consequentia probatur: quia corpus similitudinarie dicitur quæcunque vna multitudo ordinata in vnum secundum distinctos actus seu officia. Hinc enim aperte patet, quod multitudo Angelorum & hominum ex eo, quòd ordinatur ad vnum finem, est vnũ corpus mysticè: nulla enim est ambiguitas, quin in his sit diuersitas actuum & officiorum in ordine ad cœlestem felicitatem. Secunda verò cõsequentia habet duas partes. prima est, quòd infertur caput vnum. Secunda est, quòd illud caput sit Christus. Et quo ad primam, probatur ex eo, quòd vbi est vnum corpus, oportet esse caput vnum. Quo ad secundam vero probatur dupliciter, primo ex tribus cõditionibus capitis antedictis: scilicet primitate, perfectione, & virtute, inuentis in Christo: quia propinquior est Deo, & perfectius habet dona Dei, & influit in homines & Angelos. Secundò autoritate Apostoli ad Philip. primo. Deinde probatur conclusio principalis ex signo: quia scilicet Angeli ministrabant Christo, Matth. 4. hoc enim signum est subiectionis, quum minor sit qui ministrat.

Tract.23. & 19. to. 6

Cap.3

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, aduerte notanter, quòd non apponitur hic supradictis tribus conditionibus capitis quarta conditio, puta cõformitas naturæ, sed prius fuit sermo de cõditionibus propriis capitis, quibus differt & præstat cæteris membris: modo autem loquimur de conditione communi capiti, & reliquis membris. Oportet siquidem omnia membra corporis vnius esse naturæ, puta humanæ, vel leoninæ, vel taurinæ, &c. Vnde conditio ista conformitatis in natura, exigitur ad caput vt præsuppositus, sicut commune præsupponitur proprio. Et propterea in litera dicitur, quòd propter conformitatem Christi cum Angelis in natura generis, potest Christus dici caput Angelorum: non quod conformitas sit ratio Christo, quòd sit caput (quia conformitas communis sic Christo & Angelis) sed quia cõformitas ratio est, quòd in Christo inueniatur communis conditio capiti & membris: & ideo propter conformitatem vt conditionem communem Christus habens proprias capitis conditiones, potest dici caput Angelorum.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, dubium occurrit circa causalitatem corporis naturæ Christi super Angelos, qui sunt puri spiritus, corporibus nec vniti nec vnibiles vt formæ. Non videtur siquidem intelligibile, quòd corpus possit agere in spiritum separatum omnino, l'peripatetice loquendo quum non communicent, & longe inferiori s, imò infimæ naturæ sit corpus, quodcunque cum corporalibus respectu substantiarum omnino separatarum à materia, quales supponimus Angelos esse.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet hoc mirum appareat: si tamen consideremus phantasma sub lumine intellectus agentis posse in animam intellectiuam agere, non erit incredibile, quòd aliqua res corporea virtute diuinitatis, cui iuncta est personaliter, possit in substantiam separatam agere: vt sic quòd phantasma ex naturali vinculo cum anima intellectiua fortitum est, humanitas Christi ex supernaturalissima & maxima coniunctione ad diuinitatem adepta sit excellẽtiori modo quia potest liberè, instrumentaliter tamen, causare in Angelis, & animabus nostris aliquid spirituale. Non intelligo tamen hunc causandi modum excedere modum, quo ponimus, sacramenta causare in animabus nostris spirituales gratias.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum quintum.

Titulus clarus est: de identitate enim eadem quæritur.

¶ In corpore art. vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, Gratia personalis, qua anima Christi iustificata est, & gratia eius, secundum quam est caput Ecclesiæ iustificans alios est eadem secundum essentiam: differunt tamen secundum rationem. Probatur. Quo aliquid est actu, & quo agit, est vnus actus: oportet tamen ad hoc vt sit quo agat in alio, quod etiam quandam habet habet etiam, quòd sit actius in alios, quod pertinet ad rationem capitis. ergo gratia personalis, qua anima Christi iustificata est & gratia eiusdem, qua est caput Ecclesiæ iustificans alios, est eadem. Antecedens quo ad primam par tem probatur ratione: quia vnumquodque agit secundum quòd est ens actu) & exemplo in calore ignis. Quo ad secundam vero partem: quia agens oportet esse præsentium patiente, vt Augustin. & Aristot. testantur. Consequentia verò prima probatur: quia in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam: secunda autem est per se euidens.

3.di.13. q. 3.art.2 q. 1. & 2. Et 4. dist. 5. quæst. 1. ar 3.q.2. ad 3. Et ver. q.29. art.2 c.fi. & sentẽ. Et opus. 3. c. 222. & 223 Et Io.3.l. 6.to.2.

¶ Sed occurrit hic dubium, quantum valeat processus iste ex hoc quòd actus habetur secundum quandam eminentiam, inferens quòd sit actiuus aliorum eiusdem rationis. supponimus enim, habitualem gratiam in anima Christi & in aliis esse vnius speciei specialissimæ secundum essentiam. Et est ratio dubij: quia licet ex hoc, quòd actus aliquis eminet, & præstat, habeat quòd sit actiuus sibi similis: non tamen ex hoc sibi vendicat, quòd sit caput omnium aliorum sibi similium, hoc est quod sit actiuus omnium sibi similium, vel patet inductiue: alioquin, quodlibet actiuum esset actiuum omnium sibi similium. Peccat ergo processus iste: quia aliud est probare, quòd actus sit actiuus sibi similis (quod probatur in litera) & aliud, quòd sit actiuus omnis sibi similis, quod erat probandum: quia hoc importatur nomine Gratiæ capitalis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia sermo literæ formalis est, non spectat ad locum

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus sit caput omnium hominum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit caput omniũ hominũ. Caput enim nõ habet relationẽ nisi ad membra sui corporis. Infideles autẽ nullo modo sunt membra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi: vt dicitur Ephes. 1. Ergo Christus non est caput omnium hominum.

¶ 2 Præterea, Apostolus dicit ad Ephes. 5. q̃ Christ⁹ tradidit semetipsum pro ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Sed multi sunt etiã fideles, in quib⁹ inuenitur macula aut ruga peccati. Ergo nec etiam omnium fidelium Christus est caput.

¶ 3 Præterea, Sacramenta veteris legis comparãtur ad Christum, sicut vmbra ad corp⁹: vt dicitur Coloss. 2. sed patres veteris testamẽti sacramẽtis illis suo tempore seruiebãt: secundũ illud Hebr. 8. Qui exẽplari & vmbræ deseruiunt cælestium. Non ergo pertinebant ad corpus Christi. & ita Christus nõ est caput omnium hominum.

¶ SED CONTRA est q̃ dicitur 1. Timoth. 4. Est Saluator omnium hominũ, & maximè fidelium. Et 1. Ioã. 2. Ipse est ꝓpitiatio ꝓ peccatis nostris, nõ pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mũdi. Saluare autem homines, & propitiatorem esse pro peccatis eorum competit Christo, secundum quòd est caput. Ergo Christus est caput omnium hominum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est differentia inter corpus hominis naturale & corpus Ecclesiæ mysticum, q̃ membra corporis naturalis sunt omnia simul, membra autem corporis mystici non sunt omnia simul neq; quãtum ad esse naturæ, quia corpus Ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mũdi vsq; ad finem ipsius. Neq; etiam quantum ad esse gratiæ: quia eorum etiam, qui sunt in vno tempore, quida gratia carẽt, postmodum habituri, aliis eam iam habentibus. Sic igitur membra corporis mystici accipiuntur, non solùm secundum quòd sunt in actu, sed etiam secundum q̃ sunt in potentia. Quædam tamen sunt in potẽtia, quæ nunquam reducuntur ad actum. Quædam verò sunt, quæ quandoq; reducuntur ad actum. Et hoc secũdum triplicẽ gradum, quorum primus est per fidem, secundus per charitatẽ viæ, tertius per fruitionem patriæ. Sic ergo dicendum est, q̃ accipiendo generaliter secundum totum tempus mũdi, Christus est caput omnium hominum: sed secundum diuersos gradus. primò enim & principaliter est caput eorum qui actu vniũtur sibi per gloriam: secundò, eorũ qui actu vniuntur sibi p charitatẽ: tertiò eorũ, qui actu vniũtur sibi p fidem: quartò verò eorũ, qui sibi vniuntur solùm in potentia nondũ reducta ad actũ, quæ tamen est ad actũ reducẽda secundũ diuinã prædestinationẽ: quintò verò eorum, qui in potẽtia sunt sibi vniti, quæ nũquã reducetur ad actum: sicut homines in hoc mũdo viuẽtes, qui non sunt prædestinati, qui tamẽ ex hoc sæculo recedentes, totaliter desinũt esse mẽbra Christi: quia iã nec sunt in potẽtia, vt Christo vniatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamẽ de Ecclesia in potẽtia. Quæ quidẽ potentia in duobus fundatur. Primo quidem & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiens ad saluté totius humani generis: secundariò in arbitrij libertate.

¶ Ad secũdum dicẽdum, q̃ esse Ecclesiam gloriosam nõ habentẽ maculam, neq; rugã, est vltimus finis, ad quẽ perducimur p passionem Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, nõ autem in statu viæ, in quo si diximus, quia peccatũ non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primæ Ioãnis primo. Sũt tamẽ quæda, scilicet mortalia, quibus carent illi, qui sunt membra Christi per actualẽ vnionẽ charitatis. Qui verò his subduntur, nõ sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi forte imperfectè, per fidẽ informẽ: quæ vnit Christo secundũ quid, & nõ simpliciter, vt ſcilicet per Christũ homo cõsequatur vitam gratiæ. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iac. 2. Percipiunt tamẽ tales à Christo quendam actum vitæ, qui est credere: sicut si membrum mortificatum moueatur aliqualiter ab homine.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ sanctì Patres nõ insistebãt sacramentis legalibus, tanquam quibusdã reb⁹, sed sicut imaginib⁹ & vmbris futurorum. Idem autem est motus in imaginẽ, inquãtũ est imago, & in rẽ, vt patet ꝓ Philosophũ in lib. de Mem. & remi. * Et ideo antiq Patres seruãdo legalia sacramẽta, ferebãtur i Christũ p fidẽ & dilectionẽ eadẽ, qua & nos in ipsum ferimur. Et ita patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus.

Ar.1.ad 2

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus sit caput Angelorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quòd homo, non sit caput Angelorũ. Caput enim & membra sunt vnius naturæ. Sed Christus, secundũ quòd est homo, non est conformis in natura cum Angelis, sed solùm cũ hominib⁹: quia vt dicitur Hebr. 2. Nunquã Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Ergo Christus secundum q̃ homo non est caput Angelorum.

¶ 2 Præterea, Illorum Christus est caput, qui pertinent ad Ecclesiã, quæ est corpus eius, vt dicitur Ephes. 1. Sed Angeli non pertinent ad Ecclesiam. Nam Ecclesia est congregatio fidelium. fides autem nõ est in Angelis: non enim ambulant per fidem, sed per speciem: alioquin peregrinarẽtur à Domino: secundũ quòd Apost. argumẽtatur 2. ad Cor. 5. Ergo Christus, secũdum quòd homo, non est caput Angelorum.

¶ 3 Præterea, Aug. dicit super Ioan. * q̃ sicut Verbũ, quod erat in principio apud Patrem, viuificat animas: ita Verbũ caro factum viuificat corpora, quibus Angeli carẽt. Sed Verbum caro factum est Christus, secundum quòd homo. Ergo Christus secundum quòd homo, non influit vitam Angelis. Et ita secundum quòd homo, non est caput Angelorum.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Col. 2. Qui est caput omnis principatus & potestatis. Et eadem ratio est de Angelis aliorum ordinum. Ergo est Christus caput Angelorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * vbi est vnũ corpus, necesse est ponere vnum caput. Vnum autẽ corpus similitudinarie dicitur vna multitudo ordinata in vnũ secũdum distinctos actus siue officia. Manifestum est autẽ, q̃ ad vnum finem, qui est gloria diuinæ fruitionis, ordinãtur & homines & angeli. Vnde corpus Ecclesiæ mysticum, non solùm consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis. Totius autẽ huius multitudinis Christus est caput: quia propinquius se habet ad Deum, & perfectius participat dona ipsius, nõ solum quàm homines, sed etiam quam Angeli; & de eius influentia nõ solùm homines recipiunt, sed etiam Angeli. Dicitur enim Ephes. 1. quòd constituit eum, scilicet Christũ, Deus pater ad dexteram suam in cælestibus supra omnẽ potestatem & principatum & virtutem & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Et ideo Christus nõ solùm est caput hominum, sed etiam Angelorũ: vnde & Matth. 4. legitur, q̃ accesserunt Angeli, & ministrabant ei.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod influẽtia Christi super homines, principaliter quidẽ est quatum ad animas, secundum quas homines cõueniunt cũ Angelis in natura generis, licet nõ in natura speciei. Et ratiõe huius cõformitatis Christ⁹ põt dici caput Angelorum, licet deficiat conformitas quantum ad corpora.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia secundum statum viæ est cõgregatio fidelium: sed secũdum statum patriæ est congregatio comprehendentiũ. Christus autem non solùm fuit viator, sed comprehensor. Et ideo non solùm fidelium, sed etiam comprehendentium est caput: vtpote plenissimè habens gratiam & gloriam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Augu. ibi loquitur secundum quãdam assimilationem causæ ad effectum: prout scilicet res corporalis agit in corpus, & res spiritualis in res spirituales. Tamen humanitas Christi ex virtute spiritualis naturæ, scilicet diuinæ, põt aliquid causare nõ solùm in spiritibus hominũ, sed etiã in spiritibus Angelorum, propter maximã coniunctionem eius ad Deũ, scilicet secundum vnionem personalem.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum gratia Christi, secundum quam est caput Ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali eius secundum quod est quidam homo singularis.

ADQVINTVM sic procedi tur. Videtur q̃ non sit eadem gratia, qua Christ⁹ est caput Ecclesiæ, cũ gratia singulari illius hõs. Dicit enim Apost. Rõ. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, & donũ, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abũdauit. Sed aliud est peccatum actuale ipsius Adæ, & aliud peccatum originale, quod traduxit in posteros. Ergo alia est gratia personalis, quæ est propria ipsius Christi, & alia est gratia ei⁹, inquãtũ est caput Ecclesiæ, q̃ ab ipso ad alios deriuatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hunc ptobare, sed supponere ex antè discussis gratiam esse Christi, qua influit aliis, esse capitalem, hoc est, influxiuum in omnes: & propterea falsum obiiciendo assumitur, quòd erat hic probandum, gratiam Christi esse actiuam omnis sibi similis seu capitalem. Sed litera synonymè vtitur gratia Christi, qua agit in alios, & gratia Christi, vt est caput, hoc est, qua agit in omnes: quia supponit, quòd agere in alios coincidit eum agere in omnes respectu gratiæ Christi, quam superius manifestauit esse gratiam capitis cuius est in omnia membra influere. Quia igitur vt synonyma hæc hic habentur, ideo Autor solicitus tantum fuit, vt probaret identitatem actus quo Christi anima est in se sancta, & quo alios sanctificat. Et hanc identitatem probat sufficienter ex hoc, quòd posse agere non addit super actum dantem esse nisi eminentiam quandam, quam constat non mutare essentiam actus. Vnde restat processus solidus & efficax.

q.6.ar.6.

¶ Cum hic quoq; scito, quòd in litera non dicitur quòd habeatur actus intensissimè, sed dicitur quod habeatur secundū eminentiam quandam: & de Christo subditur, quòd habuit gratiam secundum eminentiā maximam: plus enim comprehenditur sub Eminentiæ nomine, quàm Intensionis quantæcunque. Et re vera quando actus habetur secundum eminentiam intentionis & modi habēdi, est causa vniuersalis, homogenea tamen reliquorum: vt patet in calore, qui quoniam in summo ineuenitur in igne, & habetur eminenti modo (quia calor in summo est naturalis proprietas ignis solius) ideo est causa vniuoca cæterorum calidorum. Et proportionaliter, quia in anima Christi gratia est in summo, & habetur eminentissimo modo, (quia vt naturalis proprietas cōsequens vnionem personalem: iuxta illud, Vidimus gloriam eius, quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, &c.) ideo gratia Christi ex eminentia talis est actiua in alios, & est actiua in omnes, vt caput: ac per hoc vt conforme seu homogeneū. Vltima pars conclusionis, hoc est, differt tamen ratione, non aliter probatur in litera, quia clara est: constat enim secundum rationem differre, quod gratia est actus faciens formaliter esse gratum, & quod est principium agendi in alios alioquin esse gratum & causare gratiam in alios essent idem.

*Cap.16. *Tex.19. Act.1. hoius q. & q.7. art.9.*

¶ In responsione ad primū scito nouitie, quod in Adam distinguitur peccatum personæ & naturæ, quia peccatum personæ vocatur peccatum illud, quod in actu primi peccati Adæ constitit. Peccatum verò naturæ, vocatur fomes peccati cum priuatione originalis iustitiæ.

¶ 2 Præterea, Habitus distinguuntur secundum actus. Sed ad alium actum ordinatur in Christo gratia eius personalis, scilicet ad sanctificationem illius animæ: & ad alium actum ordinatur gratia capitis, scilicet ad sanctificandum alios. Ergo alia est gratia personalis ipsius Christi, & alia est gratia eius, inquantum est caput Ecclesiæ.

¶ 3 Præterea, Sicut suprà dictum est, * in Christo distinguitur triplex gratia, scilicet gratia vnionis, gratia capitis, & gratia singularis illius hominis: sed gratia singularis Christi est alia à gratia vnionis: ergo etiam est alia à gratia capitis.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Secundum hoc autem est caput nostrum, quod ab eo accipimus. Ergo secundum hoc, quòd habuit plenitudinem gratiæ, est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiæ habuit, secundū quòd perfectè fuit in illo gratia personalis, vt suprà dictum est. * Ergo secundum gratiam personalem est caput nostrum, & ita non est alia gratia capitis, & alia gratia personalis.

q.7.ar.q.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quia vnumquodque agit, inquantum est ens actu, oportet quòd idem sit actus, quo aliquid est actu, & quo agit, sicut idem est calor, quo ignis est calidus, & quo calefacit. Non tamen omnis actus, quo aliquid est actu, sufficit ad hoc, quòd sit principium agendi in alia: cum enim agens sit præstantius patiente, (vt Augustin. dicit 12 super Genes. ad literam, * & Philosophus in 3. de anima, * oportet quòd agens in alia habeat actum secundum eminentiam quandam. Dictum est autem suprà, * quòd in anima Christi recepta est gratia secundum maximā eminentiā: & ideo ex eminentia gratiæ, quam accepit competit sibi quòd gratia illa ad alios deriuetur: quod pertinet ad rationem capitis. Et ideo eadem est secundum essentiam gratia personalis, qua anima Christi est iustificata, & gratia eius, secundū quā est caput Ecclesiæ, iustificans alios: differt tamen secundum rationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum originale in Adam, quod est peccatū naturæ, deriuatum est à peccato actuali ipsius, quod est peccatū personale: quia in eo persona corrupit naturam: qua corruptione mediante, peccatum primi hominis deriuatur ad posteros, secundū quòd natura corrupta corrumpit personam. Sed gratia non deriuatur à Christo in nos mediante natura humana, sed per solam personalem actionē ipsius Christi. Vnde non oportet in Christo distinguere duplicem gratiam: quarū vna respondeat naturæ, alia personæ, sicut in Adam distinguitur peccatum naturæ & personæ.

Ad secundum dicendum, quòd diuersi actus, quorum vnus est ratio, & causa alterius, non diuersificant habitum: actus autem personalis gratię, qui est sanctū sacere formaliter habentem, est ratio iustificationis aliorum, quæ pertinet ad gratiam capitis. Et inde est quòd per huiusmodi differentiam non diuersificatur essentia habitus.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd gratia personalis & gratia capitis ordinantur ad aliquem actum: gratia autem vnionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis & gratia capitis conueniunt in essentia habitus, non autem gratia vnionis. Quamuis personalis gratia posuit quodammodo dici gratia vnionis: prout facit congruitatem quandam ad vnionem. Et secundum hoc vna per essentiam est gratia vnionis & gratia capitis & gratia singularis personæ, sed differens sola ratione.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd esse caput Ecclesiæ nō sit proprium Christo. Dicitur enim 1. Reg. 15. Cùm esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es. Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri Testamento. Ergo videtur quòd eadem ratione aliquis alius homo præter Christum poterit esse caput Ecclesiæ.

¶ 2 Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesiæ, quòd gratiam influit Ecclesiæ membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliis præbere: secundū illud Ephe. 4. Omnis sermo malus ab ore vestro nō procedat: sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Ergo videtur quòd etiam alij quàm Christo competat esse Ecclesiæ caput.

¶ 3 Præterea, Christus ex eo quòd præest Ecclesiæ, nō solùm dicitur caput, sed etiā Pastor & fundamentum Ecclesiæ. Sed nō sibi solùm Christus retinuit nomē Pastoris, secundum illud 1. Pet. 5. Cùm apparuerit princeps pastorū, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Nec etiam nomen Fundamenti: secundum illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. ergo videtur quòd nec etiam nomen Capitis sibi soli retinuit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Col. 2. Caput Ecclesiæ est, ex quo corpus pernexus & coniunctiones subministratū & constructum crescit in augmentū Dei. Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo quodā intrinseco influxu: pro vt scilicet virtus motiua & sensitiua, a capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundum quandā exteriorem gubernationē: prout scilicet secundū visum & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ, non est ab aliquo, nisi à solo Christo: cuius humanitas ex hoc, quòd est diuinitati coniuncta, et quia hoc secūdum causarum fuit in Adam ex primo, ideo dicitur quòd persona, hoc est actus personalis corrupit naturam, hoc est naturale bonum, ac donum. In nobis autem dicitur, quod natura corrumpit personam, quia ex fomite, & c. quem cum natura contrahimus, persona & damnationi obnoxia semper est nisi per Baptismum reparetur, & in peccatum actuale labitur. Non proportionaliter autem se habet Christi gratia, vt scilicet alia sit gratia naturæ, alia personæ: tum quia gratia non est data Christo ex animæ iuæ actuali operatione: tum quia gratia non communicatur nobis à Christo per actionem naturæ, seu communicando naturam, sed per actionem personalem Christi, quia meruit nobis, & voluntariè influit nobis gratiam.

¶ In responsione ad tertium vide nouitie, quod Autor primò appellat gratiam vnionis id quod proprie est gratia vnionis: & de illa dicit, quod non est eadem gratiæ personali seu habituali. Deinde propter reuerentiam aliorum permittit appellari ipsam habituale gratiam Christi nomine Gratiæ vnionis, non simpliciter, sed quodammodo: pro quāto scilicet ipsa habitualis gratia in Christo tacit congruitatem quandam ad vnionem. Et intelligit de congruitate non antecedente vnionem velut disponente ad illam, sed de cōgruitate consequente ad vnionem: reddit enim habitualis gratia animam Christi cōgruam dignitati vnionis, ad quam præeleuata intelligitur, sicut grauitas congruit terræ, & sicut desponsata iam mulier principi, congrua redditur principi ex ornatu iocalium, quæ ex dono sponsi accipit.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum sextum.

IN titulo articuli sexti, nota quòd in dubium dupliciter potest verti, an esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo, primò, in ordine ad Deum & personas patris & Spiritus sancti: secundò, in ordine ad creaturas angelicas & humanas. In hac tamen litera non disputatur, & consequenter non quæritur nisi secundo modo: ita quòd ly proprii, excludit cōmune Christo aliis creaturis. Deo enim patre dictum est, Caput Christi (ac per hoc Ecclesiæ totius, hoc est totius integri corporis Ecclesiastici ex capite & membris constantis) Deus: de Spiritu sancto autem, quòd est cor Ecclesiæ, & propterea esse caput homogeneum, id est, eiusdem naturæ, specificæ, vel genericæ, proprium Christo esse, & non commune toti Trinitati, relictum est. Nūc superest videre, an sit commune Christo secundum naturam humanam & alteri creaturæ

turæ, an soli Christo cōueniat.

¶ In corpore articuli vnica est distinctio bimembris cum duabus conclusionibus respōsiuis iuxta singula membra. Distinctio est de esse caput, vel secundū influxum interiorē, vel secundum exteriorem gubernationem. Prima conclusio est, Esse caput Ecclesiæ secundum interiorem influxum est proprium Christo. Probatur: quia sola humanitas Christi habet virtutem iustificandi: quia sola coniuncta est personaliter diuinitati. Secunda conclusio est, Esse caput Ecclesiæ secundum exteriorem gubernationem est commune Christo & aliis, differenter tamen. Prima pars conclusionis, vtpote clara, manifestatur autoritate Amos. secūda autem pars ex duplici differentia: prima secundum extensionem vel restrictionem: quia gubernatio Christi extenditur ad omne tempus, omnem locum omnemque statum, scilicet vitæ & termini: aliorum verò restringitur vel ad certum locum, vel certum tempus, vel certum statum. Secunda secūdum virtutem propriam vel vicariam, quia Christus propria autoritate est caput: alij vt vices gerētes Christi, vt patet autoritatibus.

Tract.46 in 9.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli dicentne nouitie inter ostium & ostiarii: quia Ecclesiæ regni cœlorum sibi soli Dominus reseruauerit: esse tamē ostiarium aliis communicauit, clauēs regni cœlestis tribuendo, & ecrum tantorum cœli instituendo.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum septimum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli repetitur primò suprà posita distinctio de capite, secundum interiorem influxum & secundum gubernationē exteriorem. Exponitur deinde cōclusio responsiua quæsito iuxta alterum membrum distinctionis: Diabolus est caput omnium malorum secundum exteriorem gubernationē. Probatur dupliciter: primò autoritate Iob, Ipse est Rex, &c. Secundò, ratione, Finis diaboli est auersio à Deo: ergo inquantum quicunque adducuntur peccando in hunc finem, sub diaboli gubernatione cadunt: ergo diabolus est omnium malorum caput secundum gubernationem. Antecedens probatur primò, ex hoc quòd tentauit ab initio à diuinis abducere. Ma-

Infrà art. 8.c.

Ca.82 to. 3. ope. Aug.

habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra Ecclesię, quantum ad exteriorem gubernationem, potest aliis conuenire. Et secundum hoc aliqui alij possunt dici capita Ecclesiæ: secundū illud Amos 6. Optimates capita populorum. Differēter tamen à Christo: primò quidem quantum ad hoc, quòd Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinēt, secundum omnem locum & tempus & statum: alij autem homines dicuntur capita, secundum quædam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiā secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesiæ, scilicet tēpore sui pontificatus: & secundum determinatum statū, prout scilicet sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesiæ propria virtute & autoritate. Alij verò dicuntur capita, in quantum vicem gerunt Christi: secūdum illud 2. ad Corin. 2. Nam & ego quod donaui, siquid donaui propter vos in persona Christi. & secundum illud secundæ ad Cor. 5. Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud intelligitur, secúdum quòd ratio capitis consideratur ex exteriori gubernatione: prout dicitur Rex caput regni sui.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo non dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadēdo ad ea, quæ sunt gratiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit super Ioā. * Si præpositi Ecclesię pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius membra pastoris? Et similiter alij possunt dici fundamēta & capita, inquantum sunt vnius capitis & fundamenti membra. Et tamen sicut Augst. ibidem dicit, * pastorē esse dedit mēbris suis: ostium verò nemo nostrum sibi dicit: hoc sibi ipse proprium tenuit. Et hoc ideo, quia in ostio importatur principalis autoritas, inquantum ostium est, per quod omnes ingrediūtur in domum: & ipse solus Christus est, per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia verò nomina prædicta potest importari autoritas, non solùm principalis, sed etiam secundaria.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum diabolus sit caput omnium malorum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̄ diabolus non sit caput malorū. Ad rationē enim capitis pertinet, q̄ influat sensum & motum in membra: vt dicit quædā glos. super illud ad Eph. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccanti: quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

¶ 2 Præterea, Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis dæmonum, qui nō ex persuasione alterius peccauerunt. Similiter etiā nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit: dicitur enim in 1. de Ecclesiasticis dogmatib⁹, * Nō omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitātur: sed aliquoties ex motu arbitrij nostri emergunt. ergo diabolus non est caput omnium malorum.

¶ 3 Præterea, Vnum caput vni corpori præficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquid, in quo vniatur: quia malum malo contingit esse contrarium: cōtingit etiam ex diuersis defectibus, vt Dionysius dicit 4. cap. de Diuinis nominibus. Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

¶ SED contra est quod super illud Iob 18. Memoria illius pereat de terra. dicit Glos. * De vnoquoque iniquo dicitur, vt ad caput, id est diabolum reuertatur.

Greglib. 4. Moral. super. 11.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * caput non solùm interius influit mēbris, sed etiam exterius gubernat, corū actus dirigēdo ad aliquē finē. Sic ergo potest dici aliquis caput alicuius multitudinis, vel secundum vtrumq; scilicet secundum interiorem influxum & exteriorem gubernationē: & sic est Christus caput Ecclesiæ, vt dictum est. * Vel secūdum exteriorem gubernationem: & sic quilibet princeps vel prælatus est caput multitudinis sibi subiectæ. Et per hūc modū dicitur diabolus caput omniū malorum: nā, vt dicitur Iob 41. ipse est Rex super vniuersos filios superbiæ. Pertinet autē ad gubernatorē, vt eos quos gubernat, ad suū finē adducat: finis autē diaboli est auersio rationalis creaturæ a Deo: vnde & à principio hominē ab obedientia diuini præcepti remouere tētauit. Ipsa autem auersio à Deo, habet rationē finis, inquātum appetitur sub specie libertatis, secūdum illud Hier. 2. A seculo confregisti iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruiā. Inquantum igitur ad hunc finē aliqui adducuntur peccādo, sub diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

Pr. prat.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd licet diabolus interius non influat rationali menti: tamen suggerendo inducit ad malum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gubernator non semper suggerit singulis, vt suæ voluntati obediāt, sed proponit omnibus signum suæ voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitātur inducti, alij propria spōte. Sicut patet in duce exercitus, cuius vexillum sequūtur milites, etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatū diaboli (quia ab initio peccat, vt dicitur 1. Io. 3.) propositum est omnibus ad sequendum: quod quidam imitantur per suggestionem ipsius, quidā propria spōte absq; vlla suggestione. Et secundum hoc omnium malorum caput est diabolus, inquātum ipsum imitantur: secundū illud Sap. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.

¶ Ad tertium dicēdum, q̄ omnia peccata conueniunt in auersione à Deo, licet abinuicem differant, secūdum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum.

ADOCTAVVM sic procedi-
tur. Videtur quòd Antichristus non sit caput malorū. Vnius enim corporis nō sunt diuersa ca-

Et 1. Cor 11. co. 3. & 4.

nifestatur deinde quo modo auersio potest habere rationem finis, scilicet sub specie libertatis. Probatur autoritate Hieron. Cōsequentia verò prius probatur: quia ad gubernatorem pertinet adducere quos gubernat, in suum finem. Altera autem sequela est per se nota.

¶ Continge huic doctrinæ responsionem ad secundum: & perspice, quòd ad gubernatorem spectat, ad suum finem alios adducere, non vno tantum modo, sed diuersis, scilicet vel imperando, vel solum ex proposito signo sui regni. Et sic videbis primam consequentiam tenere, dum ex fine diaboli, omnes ad illum finem tendentes, sub diaboli regimine concludi infertur, tanquam diabolus ipse omnium tantorum dux fuerit, hoc vel illo modo ad suum vexillum.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum octauum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæsito, Antichristus est omnium malorum hominum caput, secūdum perfectionem tantum. Hæc conclusio habet tres partes, vnam affirmatiuæ, quod est omnium caput secundum perfectionem: & duas negatiuæ, & quòd non est caput secundum ordinem, neq; secundum virtutem, tam interiorem quàm exteriorem iuxta tres modos, quibus potest dici caput, secundum similitudinem ad tres conditiones capitis, scilicet ordinem, virtutem, & perfectionem. Et propterea in litera probatur processu diuino, hic, quòd primò repetitur tria membris ac sufficiens diuisio cōditionum, secundum quarum similitudinem caput dicitur in Sacris literis mystice. Deinde excluditur figillatim duo membra, scilicet secundum ordinem & secundum virtutem, tam intrā quām extrā: & sic concludit certium membrum, scilicet secundum perfectionem.

¶ Vbi, quia processus clarè patet in litera, nota quòd Autor licet quærat, an Antichristus sit caput omnium malorum hominum: quia tamen hoc ex autoritate constat ne esse, respondet id quod est obscurum in hoc quæsito, scilicet quæ ratione sit caput omnium hominum malorum: & dicit, quod ratione perfectionis.

q.84. ar. 1.2. 3. & 4. Et 3. di.13.q.2. ar.1.c. Et veri q 29 ar.4.c. Et mal.q. 8. artic.1.c. Et opus. 2.c. 223. Et 1. Cor 11. co. 3. & 4.

Nec hoc exorbitat ab arte: quoniam, vt patet 2. Post. omnis quæstio est quæritio medij: constat autem quod quidlibet est, esse medium ad omnem quæstionem solubilem

Universidad de Deusto
Biblioteca

uendam. Ratio autem, qua Antichristus est caput omnium malorum, est quod quid est esse capitis in Antichristo respectu omnium malorum. Confirmat autem litera conclusionem illatam ex autoritate Glossæ, quam etiam declarat, tollens falsum sensum, qui posset ex illa accipi. Et clarè patent omnia. Et demum declarat quo pacto mali priores Antichristo secundum tempus se habent ad ipsum, scilicet vt

figura quædam: vt ex glossa super illud, Nam mysterium iam operatur iniquitatis, dicitur.

¶ Vbi perspicere potes, esse inter Antichristum & alios malos ipsum præcedentes non solum simplicem habitudinem perfecti ad imperfectos (quia ille perfectionem omnis malitiæ, isti minus mali) sed esse talem modum habitudinis imperfectionis: quo scilicet figura est imperfectior figurato: ita quod Antichristus est caput præcedentium malorum ratione perfectionis: & quia in ipso est plenitudo maliæ, in aliis pars aliqua malitiæ, & quia ipse est vt veritas malitiæ, illi, vt figura tantæ futuræ malitiæ. Et propterea dicitur operari iam mysterium iniquitatis: quia iniqui operantur malum, non solùm secundum se, sed vt figura malitiæ sui capitis. Figura enim mysterium est respectu figurati: & figuratum operati dicitur non secundum se, sed secundum se figurantes quando ad ipsum figuratum operantur: vt contingit quando mali iniquè agunt.

Est Greg. lo. 15 Moral. c. 32.

Ar. 1. huius q.

¶ Memento hic doctrinæ acceptæ in 5. Metaphy. quod perfectum & imperfectum transferimus etiam ad mala, dum dicimus perfectum latronem, & perfectum tyrannum, & huiusmodi. Sic namque hic dicimus Antichristum esse caput ratione perfectionis, quia scilicet perfectæ malus.

Glo. ordi.

¶ Occurrit hic dubium, an Antichristus dicitur caput omnium malorum, tam dæmonum, quam hominum, an hominum tantum. Et est ratio dubij: quia in litera nunquam restringuntur membra Antichristi ad malos homines, sed absolutè dicitur caput malorum, & quod ipse est, dum in litera distinguuntur articuli huius quæstionis, post locatum articulum septimum, an diabolus sit caput omnium malorum: locando hunc octauum, dicitur, an Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum. Vbi apponendo ly etiam, ostenditur quod ad eosdem omnes malos refert Antichristum, ad quos retulerat diabolum. constat autem diabolum esse caput omnium malorum, tam dæmonum, quam hominum: ergo Antichristus etiam erit caput eorundem. Et confirmatur ratione ex autoritate Glos. 1. ad Thessa. sicut in Christo plenitudo diuinitatis, ita in Antichristo plenitudo malitiæ. Si enim in Antichristo habitauit plenitudo maliæ Luciferi, sequitur quod erit perfectior in malitia, quàm quicunque alij mali tam dæmones, quàm homines. & consequenter est caput ratione perfectionis, tam dæmonum quàm hominum malorum. In oppositum est, & quia absurdum est ponere Antichristum caput dæmonum: & quia Antichristus, quum sit viator purus, non potest poni caput malorum in termino, quales sunt dæmones: quum quilibet damnatus vtpote omnino pertinax & inflexibilis ad bonum sit peior quocunque viatore. ecficit econtra, quilibet Beatus melior est quocunque puro viatore: iuxta illud Matth. 11. Qui autem minor est in regno cœlorum, maior est illo, scilicet Ioan. Bapt.

¶ Ad hoc dicitur, quòd proculdubio Antichristus non est caput dæmonũ malorum, sed hominũ tantum: quia nec ordine, nec virtute, nec perfectione illos excedet in malitia, quum sit futurus purus viator: nec per hoc non habiturus ita malam voluntatem, sicut habent dæmones, qui in quolibet opere suo finem mali, adeo quod etiam naturalibus actibus apponunt circumstantias malas. Antichristum autem nihil prohibet operaturum aliquid de genere suo bonũ fine pita. Sed diabolus est caput multitudinis malorum. Non ergo Antichristus est eorum caput.

¶ 2 Præterea, Antichristus est membrum diaboli. Sed caput distinguitur à membris. ergo Antichristus nõ est caput malorum.

¶ 3 Præterea, Caput habet influentiam in membra. Sed Antichristus nullam habet influentiã in malos, qui eũ præcesserunt. Ergo Antichristus non est caput malorum.

¶ SED CONTRA est quod Iob 21. super illud, Interrogate quemlibet de viatoribus, dicit Glos.* Dum de omnium malorum corpore loqueretur, subitò ad omnium iniquorum caput Antichristum verba conuertit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est,* in capite naturali tria inueniuntur, scilicet ordo, perfectio, & virtus influẽdi. Quantùm igitur ad ordinem temporis, non dicitur Antichristus esse malorum caput, quasi eius peccatum præcesserit, sicut præcessit peccatum diaboli. Similiter etiam non dicitur esse caput malorum propter virtutem influendi: etsi enim aliquos sui temporis ad malum sit conuersurus, exterius inducendo: non tamen illi, qui ante eum fuerunt, ab ipso sunt in malitiam inducti, nec etiam eius malitiam sunt imitati, vnde secũdum hoc non posset dici caput omnium malorum, sed aliquorum. Relinquitur ergo, quòd dicatur caput omnium malorum propter malitiæ perfectionem. Vnde super illud secundæ ad Thess. 2. Ostẽdens se tanquam sit Deus, dicit Glos.* Sicut in Christo omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichristo omnis malitiæ plenitudo: non quidem ita quòd humanitas eius sit assumpta à diabolo in vnitatem personæ, sicut humanitas Christi à filio Dei: sed quia diabolus suam malitiam eminentius ei influet suggerendo, quam omnibus aliis. Et secundum hoc omnes alij mali, qui præcesserunt, sunt quasi quædam figura Antichristi: secundum illud 2. ad Thess. 2. Mysterium iam operatur iniquitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q diabolus & Antichristus nõ sunt duo capita, sed vnum, quia Antichristus dicitur esse caput, inquantum plenissimè inuenitur in eo impressa malitia diaboli. Vnde

malæ operis circumstantia, puta quia honorabit parentem, & huiusmodi. Vnde & Augustinus custodiam habebit, persuasurum quandoque, vt ab aliquo desistat malo. De diabolo autem aliud est dicendum absolutè, & aliud infrà expositionem præsentis literæ, nam absolutè verum est quòd Lucifer est caput omnium malorum, tam dæmonum, quam hominum, quod facilè deduci potest vtendo

Glo.

super illud secundæ ad Thess. 2. Ostendẽs se tanquam sit Deus, dicit Glos.* In ipso erit caput omnium malorum, scilicet diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiæ. Non autem dicitur in eo esse per vnionem personalem, nec per intrinsecã inhabitationem, quia sola Trinitas menti illabitur, vt dicitur in lib. de Eccl. dog.* sed per malitiæ effectum.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesiæ (vt supra dictum est)* ita Antichristus est membrum diaboli, & tamen est caput malorum.

Glo.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd Antichristus non dicitur caput omniũ malorũ propter similitudinẽ influẽtiæ, sed propter similitudinẽ perfectionis. In eo enim diabolus quasi malitiã suã ducet ad caput per modum, quo dicitur aliquis ad caput suum propositum ducere, cùm illum perfecerit.

QVAESTIO NONA, DE scientia Christi in communi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de scientia Christi. Circa quã duo cõsiderandã sunt. Primò, quam scientiã Christus habuerit: secundò, de vnaquaque scientiarum ipsius.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrũm Christus habuerit aliquã scientiam præter diuinam.

¶ Secũdò, vtrũm habuerit scientiam, quã habent Beati, vel comprehensores.

¶ Tertiò, vtrum habuerit scientiam inditam vel infusam.

¶ Quartò, vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam.

AD PRIMVM sic procedi-tur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia præter diuinam. Ad hoc enim necessaria est scientia, vt per eam aliqua cognoscatur. Sed Christus per scientia diuinã cognoscebat omnia. Superfluũ igitur fuisset, quòd d in eo esset alia scientia.

possibile. Secundum circa dicti rationem, scilicet quum sit alterius naturæ quo niam non apparet quantum valeat.

¶ Circa primum igitur habes fi tertio sentent. Ioannis Capreoli distin. 14. q.1. argumenta multa, Ioannis de Ripa, Tranzonum & aliorum: quæ quoniam procedunt ex extraneis, aut immiscent illa (puta quod visio sit species) aut differentiam inter matutinam & vespertinam cognitionẽ, aut cognitionẽ creaturarũ in verbo, aut differẽtiã inter cognitionẽ ænigmaticã & facialem, aut intuitiuam, aut etiam magis extraneas, aut illa, quæ in litera hac soluuntur: & scientia debet tradi ex propriis, non ex extraneis, resecandoq; debet superfluaideo omittenda sensui, allatis tantum duobus modis. Primum est, Deus respectu Beatorum se habet vt species intelligibilis. ergo multò magis potest se habere, vt intellectio. Antecedens patet. Et cõsequẽtia probatur: quia magis repugnat Deo ratio habitus seu habitualis formæ, quàm actus seu formæ actualis: sed species habet rationem habitus seu habitualis formæ: intelligere autẽ habet rationem actus: ergo. Secundum est ex autoritate August. 4. de Trinitat. cap. vlt. dicentis de visiõe beata duo. primò, quòd illa Deus est bonus & beatus: secundò, quòd ipsa sola est summũ bonum, cuius adipiscendi gratia præcipimur agere quicquid ratione agimus. Ex his enim patet, quòd visio Beatorum est quid increatũ. alioquin Deus esset bonus & beatus aliquo creato, & aliquid creatum esset summum bonum & finis vltimus. &c.

q. 2. ar. 1.

Capit. 7. tom. 2.

Quæst. 5.

Tex. 18.

¶ Circa secundum autẽ occurrit statim obiectio, quòd alietas naturæ, licet inferat, intellectionem diuinam non posse esse naturalem animæ humanæ: non tamen infert non posse communicari animæ humanæ. Magna enim differentia est inter conuenire vt naturale, & conuenire vt communicatum, proprietas siquidem ignis non conuenit rei ignitæ, vt naturalis illi rei, puta ferro, sed vt communicata ferro. Et ad diuina ascendẽdo personalitas Verbi non conuenit humanitati Christi, vt naturalis sibi, sed vt communicata. Quocirca sicut personalis Verbi est ipsa Dei subsistentia, & tamen conuenit animæ humanæ Christi, quæ est alterius naturæ, non vt naturalis animæ humanæ, sed vt communicata sibi ita intelligere diuinum, quod est essentia Dei, potest animæ humanæ alterius naturæ conuenire, non vt naturale animæ humanæ, sed vt communicatum. Alietas siquidem naturæ (vt monstratum est) non prohibet proprietatis communionem, sed naturalitatem. Vana igitur est hæc ratio. Et si hæc ratio non valet, voluntariè concluſio asseritur: quum ineuitanter tenentes oppositum Philosophi: vt patet de Auerroi in tertio de Anima. Comm. 36. dicente, quòd in statu intellectus adepti, intelligimus per substantiam intellectus agentis, ex quo apparet, quòd possibile est actum proprium naturæ superioris, qui est illius substantia, communicari inferiori.

¶ 2 Præterea, Lux minor per maioré offuscatur. Sed omnis scientia creata comparatur ad scientiam Dei increatam, sicut lux minor ad maiorem. Ergo in Christo nõ refulsit alia scientia, quàm diuina.

¶ 3 Præterea, Vnio humanæ naturæ ad diuinam, facta est in persona, vt ex supradictis patet.* Ponitur autem in Christo secundum quosdam quædam scientia vnionis: per quam scilicet Christus ea quæ ad mysterium Incarnationis pertinent, plenius sciuit, quàm aliquis alius. Cùm ergo vnio personalis contineat duas naturas, videtur quòd in Christo non sint duæ scientiæ, sed vna scientia pertinens ad vtranque naturam.

¶ SED CONTRA est quod Ambrosius dicit in lib. de Incar.* Deus in carne perfectionem naturæ assumpsit humanæ, susceptæ sensum hominis, non sensum carnis inflatum. Sed ad sensum hominis pertinet scientia creata. Ergo in Christo fuit scientia creata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex supradictis patet,* filius Dei humanã naturam integram assumpsit, id est, non solùm corpus, sed etiam animam: non solùm sensitiuam, sed etiam rationalem. Et ideo oportuit quòd haberet scientiam creatam propter tria. Primò quidem propter animæ perfectionẽ. Anima enim secundum se considerata est in potentia ad intelligibilia cognoscenda: est enim sicut tabula, in qua nihil est scriptum, & tamen possibile est in ea scribi per intellectum possibilem, in quo est omnia fieri, vt dicitur in tertio de Anima.* Quod autem est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur ad actum. Non autem fuit conueniens, quod filius Dei humanam naturam imperfectam assumeret, sed perfectam, vtpote qua mediante, totum humanum genus ad perfectum erat reducendum. Et ideo oportuit, quòd anima Christi esset perfecta per aliquam scientiam, quæ esset propria perfectio eius. Et ideo oportuit in Christo esse aliquam scientiam, præter scientiam diuinam, alioquin anima Christi esset imperfectior animabus aliorum hominum. Secundò, quia cùm quælibet res sit propter suam operationem, vt dicitur in secundo de Cœl.* frustra haberet Christus animam intellectiuam si non intelligeret secundum illam, quod pertinet ad scientiam creatam. Tertiò, quia aliqua scientia creata pertinet ad animæ humanæ naturam, scilicet illa, per quam naturaliter cognoscimus prima principia: scientiã enim hic largè accipimus pro qualibet cognitione intellectus humani. Nihil autem naturalium Christo defuit: quia totam humanam naturam suscepit, vt suprà dictum est.* Et ideo in sexta Synodo damnata est positio negantium in Christo esse duas scientias, vel duas sapientias.

Text. 17.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q Christus cognouit omnia per scientiam diuinam operatione increata, quæ est ipsa Dei essentia: Dei enim intelligere est sua subsistantia, vt probat Philosophus 12. Metaphys.* Vnde hic actus non potuit esse animæ humanæ Christi, cùm sit alterius naturæ. Si igitur nõ fuisset in anima Christi aliqua alia scientia præter diuinam, nihil cognouisset: & ita fuisset frustra assumpta, cùm omnis res sit propter suam operationem.

Text. 39.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd si duo lumina accipiuntur eiusdem ordinis, minus offuscatur per maius, sicut lumen solis offuscat lumen candelæ, quorum vtrunque accipitur in ordine illuminantis. Si verò accipiantur duo lumina, ita quòd maius sit in ordine illuminantis, & minus in ordine illuminati, minus lumen non offuscatur per maius, sed magis augetur: sicut lumen aeris per lumen solis. Et hoc modo lumen scientiæ non offuscatur, sed clarescit in anima Christi per lumen scientiæ diuinæ, quæ est lux vera illuminans omnẽ hominem venientem in hunc mundum, vt dicitur Ioan. 1.

¶ Ad tertium dicendum q ex parte vnitorũ ponitur scientia in Christo, & quantum ad naturã diuinam, & quãtum ad humanã: ita quòd propter vnionẽ, secũdum quam est eadẽ hypostasis Dei & hominis, id quod est Dei, attribuitur homini: & id quod est hominis, attribuitur Deo, vt supra dictũ est.* Sed ex parte ipsius vnionis non potest poni in Christo aliqua scientia.

Q. 3. ar. 1.

& appetitus eius non sit ab anima: ita non est intelligibile quòd viuat vita intellectuali actuali, quæ nihil aliud est quàm ipsum intelligere, & quòd tale intelligere, tale viuere non sit ab intelligente. Constat autem quòd diuinum intelligere, non potest dependere ab aliqua creatura. Impossibile est igitur, quòd actus intelligendi, quo Deus intelligit, fiat actus intelligendi quo creatura formaliter intelligat. Ex hac igitur via, quod actus vitalis cuiusq; viuẽtis aut est ipsa subsistantia viuẽtis, aut est ab ipsa, cõcludit primo impossibilitas proposita. Quia tamen multi ignorantes proprium vocem, non sunt capaces dictæ rationis, offert secũda via, & hoc quod operatio est actus operantis secũdum esse naturale. Hæc propositio habet duas partes: prima est, quòd operatio est actus operantis. Et quo ad istam partẽ sobrie intellectã, & hoc est proportionaliter de operatione transeunte & immanẽte, per se nota est: nam operatio transiens, est actus agentis, vt à quo saltem: operatio autem immanens est actus operantis, vt cuius saltem. Secunda verò pars est ly secũdum esse naturale: quæ etiam est per se nota inducendo: nam generare est à generante, secundũ esse naturale: & sentire est in sentiente, secundum naturale esse: & similiter desiderare in desiderante, & intelligere in intelligente. Et ex terminis patet, quia operans, inquantũ operans, secũdum suum naturale esse operatur, sicut & est. Sub hac autem propositione subsumẽdum est quòd diuina subsistantia nõ potest esse actus secundum esse naturale alicuius creaturæ, vt patet, igitur non potest diuinum intelligere esse intelligere, quo formaliter intelligat creatura. Dico autem naturale esse, ad differentiam actus secundum esse intelligibile: vt obiectum intellectus est perfectio & actus intellectus, secundum esse intelligibile. nihil enim prohibet substantiam aliquam, quæ est actus, non solum in genere entis, sed in ordine intelligibili, esse perfectionem, ac per hoc actum alterius secũdum esse intelligibile. Hoc siquidem modo

Text. 17.

Q. 3. ar. 1.

ponunt Theologi diuinam essentiam esse, vt speciem intelligibilem intellectus creati beati: & similiter Philosophi ponentes inferiorem intelligentiam intelligere per superiorem. Et hac via procedit Autor in litera afferens pro ratione alietatem naturæ: quia enim operatio est actus operantis in esse naturæ, impossibile est, quòd operatio, quæ est substantia vnius, conueniat alienæ naturæ, nisi substantia illa ineſſe naturæ iungatur alienæ naturæ: quod in proposito esse impossibile clarè liquet. Et per hæc patet responsio ad primam obiectionem in primo dubio. Nam patet iam non esse idem aut par iudicium de specie intelligibili & actu intelligendi: quia illa potest esse alterius actus in genere intelligibili, iste non nisi in genere naturæ. Nec ratio allata de actu & habitu obstat: quia licet species intelligibiles secundum communem viam sint formæ habituales (quod tamen Auicenna negauit (diuina tamen substantia quia habitus claudit in se perfectionem potentiæ, quam in sua ratione admittam habet, sed quatenus est forma actualis tantum: & hoc ineſſe intelligibili tantum: vt dictum est.

¶ Ad autoritatem primam August. dicitur, quòd non intendit Aug. eandem numero visionem esse beantem Deum & nos, sed eandem obiectiue & modaliter, quia idem obiectum & idem modus est vtriusque, dum Deus per seipsum à se, & à nobis videtur.

¶ Ad secundam dicitur, quòd non inconuenit aliquam operationem creatam esse summum bonum, non simpliciter, sed inter creata, & similiter esse vltimũ finem, idem & in idẽ redit, dum dicitur summum bonum inter concupiscibilia simpliciter: & vltimus finis vt concupiscibilis simpliciter.

¶ Ad secundi autem dubij obiecta respondetur, quòd processus literæ est essi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cax ad probandum, quod intelligere diuinum non potest esse actus animæ Christi ex eo quòd est alterius naturæ, & cùm dicitur, quòd alietas naturæ cõparitur habere actum alienum per communionem: respõdetur quòd licet hoc in communi verum sit (quia in quibusdam potest natura ipsa alteri naturæ cõmunicari, vt forma communicatur materiæ, & ignis ferro) in tali tamen naturæ, quæ est incommunicabilis alterí naturæ, in esse naturæ falsum est, quia alietas naturæ excludit alienum actum à se, non solùm vt naturalem, sed vt communicatum sibi, ita quòd sit actus eius. Et quia diuina natura est incommunicabilis secundum esse naturæ cuicunque naturæ: ideo efficaciter loquês, explicitè de ipsa Autor concluſit, quòd non potest ipsius intelligere esse actus animæ humanæ Christi.

Infrà ar. 3. cor. Et opuſ. 3. ca. 223.

¶ Quod autem obiicitur, quasi à simili, de psonalitate diuina communicata naturæ humanæ, facilè soluitur ex eo quòd personalitas non communicatur vt actus creatæ naturæ: Autoris autem ratio de actu loquitur, dum ex eo quòd intelligere Dei est actus, qui natura est diuina, infert quòd non potest esse actus animæ: quia est alterius naturæ. Non est ergo similis ratio de communione personalitatis, vt personalitas, & actu intelligẽdi, vt actus intelligendi: quia personalitas diuina pòt fieri psonalitas humanæ naturæ, sine hoc quòd fit actus eius: actus autem intelligendi diuinus nõ potest fieri actus intelligendi humanæ animæ, nisi fiat actus animæ humanæ: quod est impossibile. Rationaliter igitur conclusio literæ asseritur.

¶ Philosophi autem ponentes inferiores intelligentias intelligere per substantias superiorum intelligentiarum, non aduertunt doctrinæ huic, quoniam ex hoc non habetur, quòd pona̅t intelligere superioris communicari inferiori idem numero: sed solum quòd substantia superioris se habet respectu inferioris, vt forma seu species intelligibilis: vt nos dicimus de essentia diuina respectu Beatorum. Vnde nihil obstant eorum dicta siue vera, siue falsa sint in se.

¶ In resposione ad tertium eiusdem articuli aduertre, quòd Autor ad rem spectans, monstrat non dari scientiam vnionis, vt distinguitur contra vnita: hoc est, non dari ex parte vnionis aliquam scientiam, sed solum ex parte naturarum vnitarum, diuinæ scilicet & humanæ. Et loquitur de his subiectiuè: isti autem, qui allegantur in argumento, posuerunt scientiam vnionis obiectiuè: & ideo non curauit de illis Autor.

¶ Appellatur autem scientia vnionis vel vnitorum subiectiuè, quæ scilicet cõsequitur ad vnitas naturas, vt diuina ad diuinam, & humana ad humanam, & quæ consequeretur ad ipsam vnionem naturarum: quam Autor monstrat non dari.

¶ Scientia autem vnionis vel vnitorum obiectiuè vocatur, quæ de vnione vel vnitis est, vt obiectio. Et talis scientia vnionis datur in Christo, quia scitur à Christo vnio, vt illi dicebant: sed non nisi scientia diuina vel humana: vt Autor in litera explanat.

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vna est conclusio: In Christo est scientia beata consistens in visione Dei excellentissime. Conclusio ista habet duas partes: prima est, quòd in Christo est scientia beata: secunda, quòd excellentissime. Probatur in litera primò prima pars: Omne quod est in potentia, reducitur in actum per aliquod ens actu: homo est in potentia, ad scientiam beam in Dei visione consistentem, & reducitur in actum istum per Christi humanitatem: ergo in Christo est scientia beata. Maior probatur in calido. Minor quo ad primam partem probatur: quia homo est capax illius beatitudinis: quia est ad imaginem Dei, & ad illam ordinatur vt ad finem. Quòd ad secundum verò autoritate Apostoli: Dicebat eum, &c. Deinde in calce corporis articuli probatur secunda pars conclusionis, scilicet quòd excellentissimè: quia semper causam oportet esse perfectiorem causato.

¶ Aduerte nouitie, quòd quia propositiones euidentes ac vsitatæ: tanquam statim perceptæ, truncatè quandoque dicuntur: ideo Autor maiorem sic attulit, non curans limitare eam, vt debet intelligi: scilicet si reducitur ad actum. neque enim omne quod est in potentia, reducitur ad actũ (quum multa sint in potentia quæ nunquam erunt) sed omne quod est in potentia si reducitur ad actũ, oportet quòd reducatur ad actũ per aliquod ens actu: hoc enim intendit litera, & hoc solum est ad propositũ. Et propterea in minore ponũtur tot conditiones: scilicet quòd homo est in potentia, & quòd ordinatur ad illam vt finem. Ex hoc enim ostendit necessitatem, quòd potentia est reducenda ad actum, licet non in singulis hominibus: quia impossibile est, quòd potentia ad finem sit frustra in tota vniuersali specie.

¶ Circa hunc literæ procedum, dubium occurrit, quia propositio illa fundamentalis, reducens aliquid de potentia in actum, est in actu, quamuis sit verissima in causis principalibus, non tamen est vera in causis instrumentalibus: vt ex Alexand. patet, 22. Metaphys. Et ad sensum patet, instrumenta non esse talia in actu, qualia fiunt ab ipsis: vt femina in naturalibus, & organa artificum testantur. Humanitas autem Christi non est efficiens principale, sed instrumentale respectu nostræ beatitudinis: non igitur sequitur ex sua efficientia, quòd sit actu beata, quam vis de facto beata sit: nõ est ergo efficax processus literæ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd instrumentum est duplex: quoddam purè instrumentum, vt organa artium & semina, & huiusmodi. Quoddam ita instrumentum, quòd est etiam causa sui, sicut seruus est organum domini: ita tamen quòd libero arbitrio suorum motuum causa est. Quamuis autem primum instrumentorum genus non habeat actu quod instrumentaliter efficiere (secundum ramẽ instrumentorum genus, quatenus sui dominium habet admixtum, actu habet quòd in alis efficit. Et quia Christus homo ita est instrumentum Dei, vt liber sit, liberè cooperetur, & efficiat nos beatos: ideo in litera illatum est, quòd ipse est actu beatus.

¶ In probatione secundæ partis conclusionis, nota nouitie, quòd Autor plus concludit, quàm probet explicitè ratio allata: quia ratio non probat explicitè nisi quòd Christus est perfectius beatus, quàm alij homines, & tamen concludit, quòd est beatus excellentissimè. Licuit autem hoc gratia materiæ: quoniam iam declaratum est, Christum esse caput omnium Beatorum, tam hominum, quàm Angelorum: ac per hoc subintelligendo nunc, quòd Christus est causa efficiẽs beatitudinem nostram, vt caput Beatorum, optimè infertur, quòd est excellentissimè beatus: vtpote causa, vt caput.

¶ In resposione ad tertium eiusdem articuli nota distinctionem de supra naturam vel secundum naturam: quoniam hinc habes intellectum diuersorum dictorũ de beatitudine nostra, quum inueniesquòd est naturalis, aut quòd est supernaturalis. Veruntamen esto cautus, vt bene notes in secundo membro ly Inquãtum, scilicet secundum naturam suam est capax eius, quoniam est cõditio hæc diminuens à simplicitet ad secundum quid. non enim quia homo est capax illius visionis, sequitur, ergo est illi naturalis, aut habet ad illam potentiam naturalem: quia plus requiritur ad naturaliter am simpliciter, & ad potentiam naturalẽ, scilicet naturalis in cõtinatio in illum actum: sed solum sequitur, quòd habet naturam, quæ potest eleuari in illũ actũ. In hoc enim differt homo ab animalibus, scilicet ex hoc ipso, quòd est intellectualis animæ, quòd bruta non possunt eleuari in actum videndi Deũ, homo autẽ potest eleuari in illum. Quod hinc prouenit, quia intellectualitas est capax vnionis illius: pars autẽ sensitiua tantùm non est illius capax. Quocirca visio Dei est aliquo modo naturalis animæ nostræ, sed secundum quid, quia est capax ex sua natura illius: non est autem simpliciter naturalis illi aut alteri cuicunque creaturæ, sed soli Deo.

¶ Super

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum tertium.*

IN titulo tertij articuli ponitur distinctio terminorum illorum, videlicet in dita vel infusa, vt satisfiat diuersimodè illam appellantibus. Scientia siquidem ista, quia simul cum natura animæ datur, indita vocatur. Quia verò non acquiritur, nec ex vi naturæ animæ, ipsam comitatur, sed Deo alia actione creante animam, & alia actione influente scientiã, quamuis simul tempore habetur: ideo infusa nuncupatur. Et reuera infusa vocanda est, si propriè loquendum est: Angelorum autem scientia indita propriè vocatur, quia comes est naturæ vt illius proprietas naturalis: eadémque actione, qua verbum Dei creat Angelicam naturã, imprimit in illa species intelligibiles perfectiuas intellectus Angelici. Potest nihilominus gratia materiæ, scilicet animæ Christi dici scientia indita: pro quanto comitatur naturaliter animam Christi, non vt creatam, sed vt assumptam à Verbo, sicut & gratia habitualis: est enim Vnigenitus à Patre plenus non solùm gratiæ, sed veritatis.

In corp.

Infra q. 12. art. 1. cor. & 3. dist. 14. art. 1. q. 5. Et veri. q. 10. art. 2. c. fin. et art. 3. Et opuſ. 9. c. 223. & opuſ. 2. q. 81. Ar. pra.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito, dupliciter probata. Conclusio est, Oportet in Christo ponere scientiam inditam. Probatur primò ex vitanda imperfectione naturę assumptæ. Decebat, vt natura humana assumpta à verbo Dei, imperfecta non esset, ergo oportet in Christo ponere scientiam inditam. Probatur consequentia: quia aliter intellectus eius possibilis fuisset imperfectus. Probatur hoc, quia omne quod est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur in actum, sed intellectus possibilis humanus est in potentia, & reducitur in actũ per species intelligibiles: ergo esset imperfectus, si non haberet species intelligibiles, quod est habere scientiam inditam. Et hoc explanatur in litera apponendo cõclusionem, inquantum per verbum Dei impressæ sunt species intelligibiles, &c. & declaratur ex subiuncto exemplo in Angelis. Deinde probatur à simili ex autoritate Augustí. Sicut in Angelis ponitur duplex cognitio, matutina & vespertina, ita in Christo vtraque. Litera clara est.

Art. 1 hu ius quæſt.

Tex. 32. & 38.

¶ Aduerte hic, quòd natura humana assumpta à Verbo, debet abstine imperfectione poni ex parte animæ: nam ex parte corporis nihil prohibet imperfectionem affirmare in illa, in sui principio, quia minoratus est paulo minus ab Angelis, propter corpus passibile. scientia autem ad animam spectat.

¶ Circa probationem conclusionis, dubium occurrit: quia ratio allata procedit de potẽtia naturali intellectus possibilis quæ perficitur per species intelligibiles naturales (de quibus allata autoritas Philosophi loquitur) ac per hoc de imperfectione naturali. Conclusio autem loquitur de scientia tam naturali, quam reuelata: vt patet in primo articulo quæst. 11. inferius, vbi de illa scientia tractatur. excedit ergo conclusio rationem, imò nec consonat conclusioni: quia, vt in sequenti habetur articulo, alterius rationis est scientia infusa Christo, ab illa, quæ est naturalis: de qua loquitur autoritas allata Aristotelis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd proculdubio litera non arctatur ad imperfectionẽ & potentiam naturalem intellectus possibilis: sed in communi loquitur de potentia intellectus nostri ad actũ sibi commensuratum: & similiter de imperfectione priuatiua actus proportionati intellectui humano possibili & hoc siue secundum statum naturæ, siue secundum statum gratiæ. quia quòd intendit litera, quòd quia in intellectu humano secũdum esse naturæ est potentia naturalis ad scibilem omnia naturalia per actus commensuratos sibi, & similiter secundum esse gratiæ ad sciendum omnia ecclesiastica per actus commensuratos sibi, & omne quod est in potentia est imperfectum, nisi reducatur in actũ: ideo esset imperfectus, nisi ponatur reductus in actum omnium intelligibilium tam spectantium ad ordinem naturæ, quàm spectantium ad ordinem Ecclesiæ, siue militantis, siue triũphantis, per actus proportionatos ipsi humano intellectui. Autoritas autem Aristotelis est allata directè ad monstrandum quòd intellectus humanus est in potentia ad sciendum omnia per species intelligibiles, vt actus commensuratos sibi: vt per hoc habeatur intentum, quod sicut in esse naturali esset imperfectus intellectus, nisi esset reductus in actum commensuratum sibi (scilicet scientiam per species, quantumcunque illamet sciat in Verbo actu omnino super excedente omnem facultatem naturæ) ita inesse ecclesiastico esset imperfectus nisi nosset omnia per actus commensuratos sibi: quantumcunque eadem nouerit in verbo. Consonat ergo ratio conclusioni: & probat eam, siue ista scientia infusa cum fuit speciebus, sit alterius, siue eiusdem rationis cum illa, de qua loquitur Aristotel. quoniam, vt patet ex dictis, non arctatur ad natũ multo minus ad talem modum naturalitatis, qualis est in scientia de qua loquitur Arist. Hoc autem dixerim, quia anima habet duplicem scientiam naturalem, alteram secundum statum naturæ, quæ quidem essentia diuina est forma excedens proportionem cuiuslibet creaturæ. Vnde nihil prohibet, quin cum hæc forma superexcedente, simul insint rationali menti species intelligibiles proportionatæ suæ naturæ.

Cap. 8. Lib. 11. de ciui. Dei, cap. 7. & lib. 4. ſuper Gen. c. 24.

D. 485.

Q. 12. ar. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cognitio beata non fit per speciem, quæ sit similitudo diuinæ essentiæ, vel eorum, quæ in diuina essentia cognoscuntur: vt patet ex his, quæ in Prima parte* dicta sunt. sed talis cognitio est ipsius diuinæ essentię immediatè per hoc, quòd ipsa essentia diuina vnitur menti beatæ, sicut intelligibile intelligenti, quæ quidem essentia diuina est forma excedens proportionem cuiuslibet creaturæ. Vnde nihil prohibet, quin cum hæc forma superexcedente, simul insint rationali menti species intelligibiles proportionatæ suæ naturæ.

non nouit Aristotel. Præsens autem tam ratio, quàm conclusio non arctatur ad actum commensuratum naturæ intellectus possibilis secundum istum vel illum statum: sed in communi indistinctè quæ de potentia intellectus possibilis humani ad actum sibi commensuratum loquitur, quem esse species intelligibiles ex eo, quod in isto apparet statu, ex autoritate Aristotel. probat.

¶ In resposione ad secundum dicerne verba literæ ex industria mutata, dum

Universidad de Deusto
Biblioteca

primò proponitur cognitio ex dialectico syllogismo acquisita, vt via sub nomine opinionis: & deinde resumitur eadem cognitio vt consequens, non sub nomine Opinionis, sed sub nomine Cognitionis. Oportuit autem sic dicere: quia cùm scientia alicuius conclusionis non possit simul stare in eodem subiecto, & opinio eiusdem: sed bene potest cognitio eiusdem per medium probabile stare in eodem subiecto. Addit siquidé opinio super cognitionem per medium probabile, formidinem in subiecto respectu alterius partis, quæ repugnat subiecto excludenti formidinem, quale est sciés demõstratiuè. Vnde de cognitio dialectica ante demõstratiuam habet. *Et* bens rationem opinionis, post demõstratiuam scientiam non habet rationem opinionis, sed remanet solùm cognitio dialectica, cessante illa conditione formidinis ex parte subiecti.

Infrà qu. 12. art. 12. & qu. 14. art. 3. qu. 5. 3. Et dist. 8. art. 3. 5. & verit. qu. 20. artic. 3. 1.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, quòd qualiter species insusæ sint humanæ menti commensuratæ, inferius patebit: quia liter autem diuina essentia sit species superexcedens, clarum est.

Ar. pra.

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum quartum.*

IN titulo aduerte, quòd aliud sonat, & aliò tẽdit. Nam sonat scientiam experimẽtalem acquisitam, quæ communiter se habet ad actualem experiẽtiam, quam quis acquirere potest, vel ad habitualem sciẽtiam intellectus experientia acquisiram. Tendit autem ad perfecutationem huius secundi membri: quia de hoc tantum est difficultas.

Gl. inter.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio respõsiua quæsito: In Christo est sciẽtia acquisita. Probatur dupliciter. primo, Nihil eorum, quæ Deus in humana natura plantauit defuit humanitati assumptæ à verbo Dei. ergo in anima Christi fuit non solũ intellectus possibilis, sed etiã intellectus agens: ergo non fuit in Christo intellectus agens frustra: ergo habuit propriam operationem: ergo in Christo fuerunt aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu eius possibili receptæ, ergo in ipso fuit scientia acquisita. Prima consequentia probatur: quia in humana natura Deus plantauit non solùm intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Secunda verò: quia Deus & natura in aliis nihil faciunt frustra, ex primo Cœli. Tertia autem: quia frustra est, quod non habet propriam operationem. probatur: quia omnis res est propter propriam operationem, ex 2. Cœli. Quarta deinceps: quia propria operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles in actu, abstrahendo eas à phantasmatibus. Quinta demum: quia hoc est esse in Christo scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. Secundò probatur conclusio connaturalitate talis scientiæ, seu modi sciendi ad naturam humanam. Et consistit vis rationis in hoc: ex quo in Christo ponitur scientia connaturalis soli Deo, scilicet beata, & scientia connaturalis Angelis, scilicet infusa: & sequens est, vt ponatur in illo scientia connaturalis vndique naturæ humanæ: scilicet scientia acquisita, quæ est connaturalis homini ex parte agentis & patientis: ac per hoc scientia proprie est secundum humanum modum, & totaliter humana.

¶ In hoc processu duo occurrunt dubia. Primum circa illam propositionem: Frustra est quod caret propria operatione: potest enim habere duplicem sensum, vel quòd intelligatur de genere vel specie, vel quòd intelligatur de quolibet individuo. Nam si in primo intelligitur sensu, vera est: frustra enim esset potens operari natura aliqua generica vel specifica, si secundum totam latitudinem generis vel speciei careret propria operatione: sed in hoc sensu non infert conclusionem literæ, quæ de vno individuo humanitatis Christi est. Si autem in secundo sensu intelligitur, tunc est sensus, quòd frustra est potentia, quæ in quolibet individuo suo caret propria operatione. Et sic est quidem ad propositum: sed est falsa, inquit Scotus in 3. quæstione 14 distinct. tertij sentent. quoniam stat, quòd potentia in aliquo præueniatur ab alio superiore agente, & propterea careat propria operatione: & ipsa non est frustra, quia est ad integritatem perfectionemque naturæ. Afferque instantias in Beatis, in quibus est intellectus agens: & sic possent acquirere scientiam. Et similiter est potentia augmentatiua: & sic possent augeri, &c.

¶ Secundum dubium est circa eandem propositionem iunctam Minori: quoniam aut est sermo de omni propria operatione alicuius, ita quòd sensus sit, Frustra est quod caret omni propria operatione. Et tunc Minor est falsa, scilicet quod omnis propria operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles in actu: quum præter hanc operationem habeat alias sibi proprias operationes, scilicet facere euidentiam propositionũ per se notarum, & mediante ista euidentia facere euidentiam omnium, quæ per prima principia cognoscuntur. Si verò non est sermo de omni propria operatione, sed de quacunque, propria tamen (ita quòd sensus sit, Frustra est quod caret aliqua operatione sibi propria) tunc esset ad propositum: sed est falsa, quia non est frustra, quod caret vna propria operatione, & habet aliam propriam operationem: esset enim propter illam, quam habet, operationem. Sicut mutus non frustra habet os & linguam: quia quamuis non habeat loquutionem, habet aliam operationem, puta sumere & discernere alimentum.

Ar. huius & 9. Text. & Com. 20. Tho. D.

¶ In eodem corpore circa conclusionẽ principalem, occurrunt primò obiectiones Scot. in loco allegato, deinde Durandi ibidem. Et Scotus quidem arguit dupliciter: primò ex dictis (vt ipse ait) opinantis, scilicet Autoris: secundo contra conclusionem in se. Sed quoniam omnes obiectiones eius consistunt in hoc, quod scientia infusa, & acquisita sunt eiusdem rationis, aut distinguuntur sicut matutina & vespertina, aut secundum originẽ (quia vna à Deo, altera ab intellectu agente apud nos: sicut homo genitus & homo creatus) quorum nullum Autor etiã somniauit: vt expressè in hoc eodem articulo respondendo ad tertiũ docet, ideo omittendas cẽsui. Durãdus verò probat probabile esse, scientiam infusam & acquisitam esse vnius rationis; quia oculi nati & oculi restituti vel dati à Deo, sunt vnius rationis: probatéque nititur indignum esse Christo, quod acquisierit scientiam à sensibilibus, sicut non decuit ipsum discere ab homine: quia æquiualent hæc duo: quum homo docens non se habeat nisi vt proponens obiectum.

Ar. 9. & 9. 4.

¶ Ad horum euidentiam scito, quòd scientiam esse & vocari infusam, contingit dupliciter: hoc est per se vel per accidens. Scientia est, & vocatur infusa per se, cuius naturalis generatio est infusio: qualis est scientia Angelorum. Per accidens autem infusa est, cui accidit quòd habita sit per infusionem, vt scientia Adæ. Scientia autem acquisita non nisi per se inuenitur, cuius scilicet naturalis generatio est acquisitio: quoniam non potest scientia ex suo genere infusa acquiri, sicut econtra potest scientia ex suo genere acquisita infundi: quia agens superius potest præuenire inferiorem causam, inferius autem agens non potest superioris ordinis effectum producere. Vnde scientia, quæ nata est haberi per lumen intellectus agentis, siue habeatur per acquisitionem, siue per infusionem, est, & vocatur, per se loquendo, scientia acquisita, quia ex suo genere est scientia acquisita. Et propterea sciẽtia naturalium, quam habuit Adam, fuit scientia acquisita ex suo genere, & per se: quamuis ipse non acquisierit illam, sed fuerit sibi à Deo infusa. Scientia autem infusa in Christo concluſa, in præcedenti articulo, est infusa ex suo genere: & non est sicut Adæ scientia, sed fuit scientia Angelica: vt in hoc articulo dicitur.

¶ Intellige igitur hunc titulum de scientia tam infusa, quam acquisita ex suo genere seu per se, & non per accidens ab actu infusionis vel actualis acquisitionis: & tunc illucescet altitudo veritatis huius literæ tam malè intellectæ. Noli ergo proponere ante mentis oculos, Christum veiut Adam plenum scientiæ acquisibilis ex suo genere, sed infusæ per accidens: quia si sic Christum imaginatus fueris, processus literæ corruet: & tamen sic est imaginatus Christus à non intelligentibus hanc literam, & obiicientibus. Neque enim in Adam fruſtra fuit intellectus agens, sicut nec potentia augmentatiua. Sed imaginari Christum plenum scientiæ infusæ ex suo genere, est sicut imaginari tabulam rasam, quo ad scientiam acquisitam ex suo genere: & tunc

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quicq̃ d enim Christo conueniens fuit, excellentissimè habuit. Sed Christus nõ habuit excellentissimè scientiam acquisitam: nõ enim instituit studio literarum, quo perfectissimè scientia acquiritur: dicit enim Ioan. 7. Mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit? Ergo videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia acquisita.

¶ 2 Præterea, Ei quod est plenum, nõ potest aliquid superaddi. Sed potentia animæ Christi fuit impleta per species intelligibiles diuinitus inditas, vt dictum est.* Ergo non potuerũt superuenire eius animæ aliquæ species acquisitæ.

¶ 3 Præterea, In eo qui iam habet habitũ scientiæ, per ea, quæ à sensu accipit, non acquiritur nouus habitus (quia sic duæ formæ eiusdem speciei simul essent in eodem) sed habitus qui prius inerat, confirmatur & augetur. Ergo cùm Christus habuerit habitum scientiæ inditæ, non videtur quòd per ea, quæ sensu percepit, aliquam aliam scientiam acquisierit.

¶ SED CONTRA est quod Hebr. 5. dicitur: Cùm esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Glos.* id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quæ est scientia acquisita.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vt exsuprà dictis patet,* nihil eorum, quæ Deus in nostra natura plãtauit, defuit humanæ naturæ assumptæ à Dei verbo. Manifestum est autem, quòd in humana natura Deus plantauit non solùm intellectum possibilem: sed etiam intellectum agẽtem. Vnde necesse est dicere, q̃ in anima Christi fuit nõ solùm intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens. Si autem in aliis Deus & natura nihil frustra faciũt (vt Philosophus dicit in 1. de Cæl.* multo minus in anima Christi aliquid fuit frustra. Frustra autẽ est quod nõ habet propriam operationẽ, cũ omnis res sit propter suã operationẽ: vt dicitur in secũdo de Cæl.* Propria autem operatio intellectus agẽtis, est facere species intelligibiles actu, abstrahendo eas à phantasmatibus: vnde dicitur in 3. de Anima,* quod intellectus agẽs est, quo est omnia facere. Sic igitur necesse est dicere quòd in Christo fuerint aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili eius receptæ: quod est esse in ipso sciẽtiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant.

Infrà qu. 12. art. 2. ad 3. Ar. 2. de Cæl. text. 20. 3. de Anim. text. 36. D. 1183.

Et ideo quamuis aliter alibi scripserim, dicẽdum est, in Christo fuisse sciẽtiam acquisitam: quę propriè est sciẽtia secũdum modum humanum, nõ solùm ex parte subiecti recipientis, sed etiam ex parte causæ agentis. Nam talis sciẽtia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quod est animæ humanę cõnaturale. Sciẽtia autem infusa attribuitur animæ humanæ secundum lumen desuper infusum: qui modus cognoscendi est proportionatus naturæ angeliçæ. Sciẽtia verò beata, per quam ipsa Dei essẽtia videtur, est propria & connaturalis soli Deo, vt in prima Parte dictum est.*

Art. huius 4. 5. & 6.

tellectu agente apud nos: sicut homo genitus & homo creatus) quorum nullum Autor etiã somniauit: vt expreſsè in hoc eodem articulo reſpondendo ad tertiũ docet, ideo omittendas cẽsui. Durãdus verò probat probabile esse, scientiam infusam & acquisitam esse vnius rationis; quia oculi nati & oculi restituti vel dati à Deo, sunt vnius rationis: probatéque nititur indignum esse Christo, quod acquisierit scientiam à sensibilibus, sicut non decuit ipsum discere ab homine: quia æquiualent hæc duo: quum homo docens non se habeat nisi vt proponens obiectum.

¶ Ad horum euidentiam scito, quòd scientiam esse & vocari infusam, contingit dupliciter: hoc est per se vel per accidens. Scientia est, & vocatur infusa per se, cuius naturalis generatio est infusio: qualis est scientia Angelorum. Per accidens autem infusa est, cui accidit quòd habita sit per infusionem, vt scientia Adæ. Scientia autem acquisita non nisi per se inuenitur, cuius scilicet naturalis generatio est acquisitio: quoniam non potest scientia ex suo genere infusa acquiri, sicut econtra potest scientia ex suo genere acquisita infundi: quia agens superius potest præuenire inferiorem causam, inferius autem agens non potest superioris ordinis effectum producere. Vnde scientia, quæ nata est haberi per lumen intellectus agentis, siue habeatur per acquisitionem, siue per infusionem, est, & vocatur, per se loquendo, scientia acquisita, quia ex suo genere est scientia acquisita. Et propterea sciẽtia naturalium, quam habuit Adam, fuit scientia acquisita ex suo genere, & per se: quamuis ipse non acquisierit illam, sed fuerit sibi à Deo infusa. Scientia autem infusa in Christo concluſa, in præcedenti articulo, est infusa ex suo genere: & non est sicut Adæ scientia, sed fuit scientia Angelica: vt in hoc articulo dicitur.

¶ Intellige igitur hunc titulum de scientia tam infusa, quam acquisita ex suo genere seu per se, & non per accidens ab actu infusionis vel actualis acquisitionis: & tunc illucescet altitudo veritatis huius literæ tam malè intellectæ. Noli ergo proponere ante mentis oculos, Christum veiut Adam plenum scientiæ acquisibilis ex suo genere, sed infusæ per accidens: quia si sic Christum imaginatus fueris, processus literæ corruet: & tamen sic est imaginatus Christus à non intelligentibus hanc literam, & obiicientibus. Neque enim in Adam fruſtra fuit intellectus agens, sicut nec potentia augmentatiua. Sed imaginari Christum plenum scientiæ infusæ ex suo genere, est sicut imaginari tabulam rasam, quo ad scientiam acquisitam ex suo genere: &

tunc proceſſu literæ vtere, dicendo, quòd si in Christo non esset sciẽtia acquisita ex suo genere (dico autem, non esset omnino, scilicet nec per se, nec per accidens, hoc est neque per acquisitionem, quæ est per se generatio eius: nec per infusionem, quæ est per accidens generatio eius) si inquam in Christo nõ esset omnino scientia acquisita, intellectus agens esset in ipso fruſtra: quia nihil esset impediens aut tollẽs quouis modo operationem eius, & tamen non posset habere operationem suam. In Adam siquidem caruit operatione sua principali: quia non erat ibi patiens dispositum ad recipiendum: quia erat iam in actu ab alio agente reductum, nec erat amplius in potentia ad recipiendum intelligibilia ab intellectu agente, sicut potentia augmentatiua nõ poterat augere, quia corpus eius iam erat actu perfectum in quantitate naturali.

Cap. 4.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quòd propositio illa, Fruſtra est quod caret propria operatione, non est actanda ad genus, speciem, aut individuum quodlibet vel aliquod, sed absolutè sumenda est. Et sanè debet intelligi, scilicet subintellectis conditionibus generalibus: quæ quum de operibus est sermo, subintelliguntur, scilicet, quando, vbi, & in quo, &c. debet operari. Ita quòd sensus est, quòd fruſtra est quod caret operatione, quando debet illam habere. Et sic propositio ista efficaciter in litera probatur. ex hoc quòd vnumquodque est propter suam operationem: fruſtra siquidem est quod finem suum non assequitur, quãdo debet. Et per hoc satisfit omnibus instantiis. Nam status beatus habet, vt tunc non debeat abstrahere intellectus agens: quia homo est in termino. Et Adam fuit suppositum, in quo intellectus agens non debebat abstrahere species: quia intellectus possibilis plenus erat acquisita scientia. Et similiter potentia augmentatiua non fuit fruſtra: quia caruit quidem operatione, sed non quando, & in quo debuit operari: quoniam constat, quòd operatio eius debet esse in subiecto imperfecto secundum quantitatem, & in statu augmenti, quorum nullum locum habuit in Adam creato perfecto, secundum quantitatem naturalem. Stat ergo solida prima literæ propositio.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quòd non refert, vero modo propositio intelligatur: quia vnius potentiæ non est nisi vna operatio propria principalis, quæ se habet ad ipsam vt finis, cuius privatione dicitur fruſtra: quia potentia naturalis determinata est ad vnum, & rationalis alterum contrarium principaliter respicit. Et rursus omnis potentia naturæ quædam est: & propterea vna est cuiusque principalis operatio, fundans reliquas ordine quodam. Ad literam tamen Autor loquitur, de operatione principali, quæ est finis. Et multò minus refert quouis modo sumatur in propositio: quia si in Christo non est scientia ex suo genere acquisita, intellectus agens esset fruſtra: quis careret operatione principali, quæ est finis, & hoc intendit Autor, vt patet in artic. 2. quæst. 12. Et nihilominus sequi videtur, quòd esset omnino fruſtra in ipso: quia careret & principali operatione, quæ est facere specie intelligibiles: & secundaria, quæ est facere euidentiam primarum propositionum immediatè, & mediante illa facere aliorum euidentiam: quoniam tam cognitio primorum principiorum, quàm reliquorum ex illis, ad scientiam acquisitam ex suo genere spectat, quam supponimus in Christo non esse, sed infusam ex suo genere tantum. Quocirca si in Christo supponeretur scientia ex suo genere acquisita, per infusionem habita (sicut ponitur in Adam) intellectus agens non careret omni operatione sibi propria, sed prima tantùm, scilicet abstractione specierum intelligibilium: fecisset namque, sicut de facto in Adam fecit, euidentiam primarum propositionum immediatè & aliarum mediante illa. Nam eodem lumine fuerunt per se nota Adæ prima principia & conclusiones per principia, quomodo sunt euidentia nobis, quanuis nos acquiramus nostra actione species, & studio nostro conclusiones: ille autem per infusionem habuit qui quid nos acquirimus, sub illo tamen lumine quo acquirere nos possumus. Sed quia in Christo supponitur non esse quouis modo scientiam ex suo genere acquisitam, sed ex suo genere infusam, quæ est supra lumen intellectus agentis: ideo omnino fruſtra poneretur, vt pote absque omni sua propria operatione intellectus agens in Christo. Et sic stat omnino solida & inconcussa propositio literæ iunctæ etiam subsumptis. Et hæc intelligito, quanti est ex parte sui, hoc est intellectus agentis: quoniam ex libertate animæ Christi potuisset cooperari ad illustrandum phantasmata ministrantia scientiæ infusæ, quando placuisset vti scientia illa, conuertendo se ad phantasmata similiter ad intellectionem multorum intelligibilium.

¶ Ad obiecta Scoti contra conclusionem ipsam, iam incipit patere quod in responsione ad tertium amplius explanabitur. Nam secundum Autorem scientia infusa ex suo genere seu per se, & scientia acquisita ex suo genere, seu per se, sunt diuersarum rationum. Et licet differãt penes origines & agentia diuersarum rationũ: non tamen differunt tantum penes origines & agentia, sed penes formalia obiecta, ac per hoc per intrinsecas differentias: vt patebit. Et ideo ridiculum est obiicere, quòd differunt, sicut homo natus & homo creatus, aut sicut oculi cæci nati, miraculosè illuminati, & oculi aliorum. Hæc enim vera sunt de scientia acquisita, & scientia per accidens infusa, vt fuit scientia Adæ, quæ ex suo genere erat eiusdem rationis cum nostra: non autem de scientia ex suo genere infusa: quoniam hæc altioris ordinis ex intrinseco est: & ideo non potest acquiri, & exigit infusionem. Et de hac Autor assuetus sermonibus formalibus, & per se, loquitur in hac litera. Isti autem ad per accidens declinarunt, dum ad scientiam cui fieri accidit, quòd sit infusio, direxerunt.

¶ Vnde patet Durandi suppositionem, non à probabilitate, sed à possibilitate alienam esse, loquendo per se. Sed ipse loquitur de infusa per accidẽs, & credit se opponere contra hanc literam. A quæ æquiuocatione litera loquitur de per se acquisita & per se infusa, sciens quòd ea quæ sunt per accidens relinquuntur ab arte. Ad rationem autem Durandi ex dignitate Christi, respondetur quòd non eadem est ratio acceptionis scientiæ à rebus & à Doctore: quoniam res causant scientiam, quasi vt instrumenta Dei, qui fecit illas, vt exemplatas à sua sapientia, iuxta illud Eccles. 1. Effudit sapientiam super omnia opera sua. Doctor verò licet se habeat vt proponens obiectum: non tamen se habet sic tantum, sed principaliùs se habet vt proponens conceptiones suas per voces, quæ sunt signa eorum, quæ sunt in anima, & ordinando ac subordinando has conceptiones illis, & deducẽdo has ex illis: vt experimur quotidie: quod indignũ erat Christo domino, qui vnus est magister totius generis humani. Et habes hanc responsionem inferius q. 12. art. 3. ad 2.

D. 1183.

¶ In eodem ar. 4. in responsionibus ad secundum & tertium perspicere facile potes quæ diximus esse vere de intentione Autoris. Nam in responsionibus his habes tres differentias per se inter habitum infusum & acquisitum. Prima est secundum causæ efficientes: quia infusa à superiori, acquisita ab inferiori. Secunda sequens ad istam, secundum origines, scilicet infusionem & acquisitionem. Tertia est secundum obiecta: quia acquisita est commensurata & proportionata phantasmati, quod se habet ad intellectum, vt color ad visum (vt dicitur in tertio de anima) infusa autem est superexcedens proportionem phantasmatum. Et hæc est differentia intrinseca & essentialis, propter quam istæ scientiæ sunt diuersarum rationum. Et quum hæc vltima differentia clarissimè habeatur in litera, mirum est quo modo Scotus ausus est imponere Autori oppositum. Et debes scire nouitie, quòd scientiam esse commensuratam phantasmati, nihil aliud est, quàm esse proportionatam & adæquatam obiecto, vt relucet in phantasmatibus: qualis est scientia humana, vt fuit scientia Adæ. Et per oppositum scientiam excedere commensurationem phantasmatum, est illam esse proportionatam obiecto excellentiori; & excellentiori modo, quàm sit obiectum phantasibile. Et hæc inferius clara erunt, quum de vtraque scientia tractabitur. Et dicetur quòd scientia acquisita habet pro obiecto quod quid est, abstrahens à singularibus: & non omne quod quid est, sed sensibilium rerum tantùm. Et ideo illa scientia non se extendit ad singularia, nec substantias separatas, sicut nec nostra scientia: ad hæc se extendit. Scientia autem infusa ex suo genere est, sicut angelica sciẽtia, habens quidditatem pro obiecto, non abstrahentem, sed concretam singularibus: ita quòd extendit se ad essentiam & omnia illius tunc accidentia, &c. vt patuit in 1. lib. Et similiter habet pro obiecto quidditatem non sensibilium, sed etiam intellectualium, citra actum purum, qui soli sibi ipsi est quidditatiuè notus, & Beatis vt fic: vt ibidem monstratum est. Concludere ergo, licut in communi loquẽdo, habitus per se infusi & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecus & essentialiter (vt patet de charitate, fide, spe, & virtutibus intellectualibus & moralibus) ita in speciali de sciẽtia dicẽdum est, quòd scientia per se infusa seu ex suo genere, & per se, seu ex suo genere acquisibilis, sunt diuersarum rationum.

¶ Oritur autem ex dictis nouum dubium simpliciter & ad hominem, cur in Christo asseritur non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem, vt fuit in Adam. Et est ratio dubij simpliciter: quia melius est, vt Christus semper habuerit talem scientiam, quàm post lapsum temporis: actus enim melior est potentia in bonis, vt dicitur nono Meta. Et confirmatur: quia eadem ratio militat de Adam & Christo: scilicet quia datus est à Deo vtique doctor generis humani. Vnde si Adam quia creatus instructor succedentis generis habuit talem scientiam per infusionem, multò magis Christus, qui datus est in doctorem humani generis, debuit perfectus creari, quo ad animam: vt scilicet per secta esset scientia acquisibilis ex suo genere. Ad hominem verò, quia licet in litera probetur, in Christo fuisse scientiam acquisitam ex suo genere: non tamen probatur, quòd fuit talis sciẽtia in Christo, per talem viam, scilicet per acquisitionem. Stat enim, quòd talis scientia fuerit in Christo, & non per talem viam, sed per infusionem, vt patet in Adam: in quo quia fuit scientia acquisita ex suo genere, licet non per acquisitionem, sed per infusionem, non sequitur, intellectum agentem fuisse fruſtra: vt patet ex dictis. Et eadem ratione nõ fuisset in Christo intellectus agens fruſtra, si scientia acquisita ex suo genere, fuisset in ipso per infusionem.

¶ Ad hoc dicitur, quòd rationabiliter hæc scientia in Christo ponitur per acquisitionem & non per infusionem: tum ex parte scientiæ, tum ex parte scientis, tum ex perfectione modi sciendi. Ex parte scientiæ, quoniam scientiæ acquisitio est talis scientiæ generatio per se (quoniam ipsa illius naturalis generatio est) infusio autem est talis scientiæ generatio per accidens: accidit enim ex miraculo, quòd infundatur: generatio autem per se præstat generationi per accidens. Ex parte verò scientis: quia nobilius est quod seipsum mouet, quàm quod ab alio mouetur (vt dicitur in octauo Physic.) sciens autem per inuentionem seipsum mouet, sciens per infusionem ab extrinseco mouetur, hoc est, reducitur de potentia ad actum: illud ergo est Christo attribuendum. Ex parte autem modi sciendi: quia sicut in Christo fuit scientia beata modo Beatorum, & scientia inditа modo inditæ, ita debuit esse scientia acquisita modo acquisitæ, vt nullus modus sciendi conuenire potens Christo illi defuerit.

¶ Ad obiectionem autem primam dicitur, quòd actus melior est potentia, cæteris paribus in proposito autẽ cætera non sunt paria: nam esset motus ab alio, vbi nunc ponitur mouere seipsum, & carere connaturali & per se modo generationis talis scientiæ, vt patet ex dictis, quæ præponderant illi præuentiori actualis scientiæ. Ad confirmationem dicitur, quòd non est similis ratio: quia Adam creatus est vt principium naturæ humanæ in naturalibus, tam secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus, quàm secundum animam, & quia perfecta sunt secundum naturæ ordinem priora imperfectis (vt 12. Meta. Arist. dicit) ideo Adam sicut secundum corpus creatus est perfectus in quantitate, ita & secundum animã creatus est perfectus in scientia. Christus autem non est productus vt principium hominum in esse naturæ, nec in naturalibus pro hoc statu, sed vt doctor mysteriorum Dei & regni cælestis. In cuius signum productus est secundum corpus quantitatis imperfectæ: & similiter secundum animam in pura potentia, quo ad scientiam naturaliter acquisibilem. Et sicut creuit ætate, & verè augmentum corporale habuit: ita creuit sapientia: simul enim Euangelista hæc dicit. Nec docuit Mathematicam aut Astrologiam, & huiusmodi, sed arcanum Trinitatis, & vias ac secreta regni cælorum.

Quæst.14 ¶ Ad obiectionẽ contra literam dicitur, quòd licet illa ratio, quòd intellectus agens esset frustra, si absolutè sumatur, nõ cõcludat vtrumque, scilicet scientiam *Quæst.11.* talem ex suo genere acquisibilem, & viam talem, scilicet per acquisitionem (vt instantia de Adam manifestat) contractè tamen sumpta, hoc est in Christo, infert vtrumque. Nam in Christo supponitur, nullam esse per accidens productam scientiam, sed omnem in illo scientiam esse cum suo proportionato naturaliter modo, tam in se quàm in sua origine: decet enim Christum perfectionem omnem suæ animæ per se habere, & non per accidens. In Christo igitur, in quo *3. distin. 14. ar. 2. qo. 1. & 2. Et vers. quæst. 2. art 4. & 5. cap. Et quod. 3. q. 2. artic. 1. sorp. Et opus. 3. c. 213. & 1. Timo. 6. lectio. 3. colum. 2.* omnis suæ animæ conueniens perfectio per se ponenda est, frustra ponerentur intellectus agens, si in eo non esset scientia acquisita, & per acquisitionem: quia caret propria principali causatione specierum intelligibilium in illo, in quo debet talem operationem habere: hoc est, in Christo viatore, quem decet scientiam acquisitam habere, & modo humano habere.

Lib. 3. de summo. bono. c. 3. Capit. 6. Vnde in litera ad explicandam plenè probationem conclusionis subiungitur connaturalitas cuiusque scientiæ inuentę in Christo, scilicet quòd beata est Deo cõnaturalis, infusa Angelo, acquisita homini. Et est sermo non solùm de ipsa scientia, sed de modo habendi ipsam: vt patet in litera, tanquam si diceret, quòd quia Christum decet habere humanam scientiam more humano, est secundum animam subiectus, in quo intellectus vterque debet habere proprium operationem more humano. *Cap. 13. tom. 3.* Ac per hoc optime dictum est, quòd frustra, vtpote carens propria operatione principali, quando & in quo debet esse intellectus agens, nisi caufaret scientiam in Christo humanam. Nec obstat instantia de Adæ scientia: quia illum, vtpote principium naturæ humanæ, decebat esse ab initio perfectum, & sciẽtia ex suo genere acquisita: quæ absolutè quidem sortitur infusionem pro generatione per accidens. In tali verò supposito, scilicet primo totius generis humani, sortitur infusionem pro productione quodammodo, quasi per se, pro quanto principia exigunt, quòd sint perfecta: quoniam perfecta sunt naturaliter priora imperfectis: vt dicitur 12. Metaphys.

¶ Super Quæstionis decimæ Articulum primum.

TItulus clarus ex dictis in Prima parte quæstio. 12. vbi de Dei comprehensione tractatum est. Comprehendere namque est cognoscere rem, quantum & cognoscibilis est: ita quòd non possit plus cognosci, quàm cognoscitur. *q. 12. ar. 7.*

¶ In corpore est vnica conclusio responsiua quæsito negatiuè: Anima Christi non comprehendit diuinam essentiam. Probatur: Impossibile est, quòd aliqua creatura comprehendat diuinam essentiam: ergo impossibile est animam Christi comprehendere diuinam essentiam. Antecedens probatur, quia infinitum nõ comprehenditur à finito. Consequentia probatur: quia vnio naturarum in persona Christi facta est sic, quòd salua est vtriusque naturæ proprietas, &c. *Capit. 4. D. 3. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 3. Assumptum.*

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit: quia diuertere videtur Autor à virtute deitatis in personando ad virtutem deitatis in operando. Respondendo siquidem Autor dicit, quòd licet tota deitas sit vnita humanitati Christi: non tota tamen deitatis virtus est quasi circunscripta. Quod de virtute personatiua directè & secundum planum literæ contextum intelligitur, quasi dixerit, quod tota quidem deitas est coniuncta in vna persona Christi, non tamen comprehensa; quia potest in eadem persona coniungi aliis naturis, vt ex supradictis patet: & sic virtus personatiua illius non est comprehensa ab humanitate Christi. Allegando autem autoritatem August. ad virtutem operatiuam dicitur, ad quam spectat cura gubernandi mundum. *Epist. 2.*

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor declarat à virtute operatiua non contracta, virtutem deitatis absolutè siue in personando (de qua directè erat dicendum) siue in operando, quæ sub Deitatis virtute comprehenditur, non esse comprehensam ab humanitate Christi. Vnde nulla digressio commissa est, sed à notioribus doctrina tradita est.

¶ Super Quæstionis decimæ Articulum secundum.

TItulus sumendus est vt sonat: in corpore namque articuli distinguitur.

¶ In corpore sunt tres conclusiones, iuxta tria mẽbra distinctionis, qua distinguitur quot modis potest distribuere ly Omnia. In litera igitur sit talis distinctio bimembris. Ly Omnia, potest sumi vel propriè (& sic distribuit pro omnibus, quæ quandoque actu secundum aliquod tempus sunt) vel largè: & sic distribuit etiam pro his quæ sunt in potentia nunquam reducta ad actum. Et hoc

Et hoc subdistinguitur in duo membra: quia vel in potentia diuinæ sola, vel non in sola potentia diuina, sed etiam in potentia creaturæ. Ex quibus patet quòd ex vniuersa distinctione & subdistinctione tria tantum membra constituuntur: & sic iuxta membrorum horum numerum tribus conclusionibus respondetur quæsito. Prima est, Anima Christi nouit in Verbo omnia propriè, hoc est quæ quandoque in actu sunt, erunt, aut fuerunt. Probatur primò absolutè: Licet inter intellectus beatos sit differentia, nulli intellectui beato deest cognoscere in Verbo omnia quæ ad ipsum spectant sed ad Christum & eius dignitatem spectat omnia: ergo anima Christi cognoscit in Verbo omnia. Probatur Minor: tum quia omnia Christo subiecta sunt: tum quia est omnium iudex constitutus à Deo. Probatur secundò quo ad cogitationes hominum, autoritate Ioan. 2.

¶ Circa hanc processum dubium occurrit: quoniam propositio dicens, cuilibet Beato conuenire, quòd videat in Verbo omnia spectantia ad se, difficultatem patitur. Sequeretur enim ex ipsa coniuncta præcedenti propositioni in litera posita, scilicet, Quilibet Beatus tantò plura in Verbo cognoscit, quantò perfectius videt Verbum, quòd aliquis Sanctus minus beatus, puta sanctus Antonius, esset magis beatus altero beatiore se, puta sancto Petro: quod implicat contradictoria. Et patet sequela, posito, quòd plura singularia spectẽt ad sanctum Anton. quam ad sanctum Petrum, quem nemo interpellat. Ad hoc dicitur, quòd propositio dicens, quemlibet Beatum videre in Verbo omnia spectantia ad se, potest dupliciter intelligi, scilicet, vel formaliter vel causaliter. Si formaliter, sensus est, quòd ipsa visio Verbi est etiam visio spectantium ad se. Et sic sumpta propositio intelligitur de spectantibus ad Beatum, tunc quum primò fit Beatus, & non de spectantibus postea ad ipsum, quoniam hæc per reuelationem habent: vt patet de Angelis, qui spectantia ad ipsos de dispositione populorum sibi commissorum nesciebant: vt testatur eorum pugna viginti & vno diebus, Dan. 10. cã. Et sic ad obiectionem dicitur, quòd impossibile est plura singularia spectare ad minus Beatum: tunc, quando primò fit Beatus: quoniam ex hoc ipso quòd ponitur minus Beatus, ponitur quòd visio sua in Verbo ad pauciora se extendat, vt in litera dicitur. Si verò intelligatur sine formaliter, sine causaliter, sic est sensus, quòd quilibet Beatus videt vel formaliter vel causaliter in Verbo omnia ad se spectantia. Et est indubiè verum: quoniam vel ipsa visio Verbi est illorum visio, vel est causa visionis illorum: quoniam ex hoc ipso, quòd aliquis videt Verbum, detur sibi, quòd suo tempore innotescant sibi spectantia ad se: aliter visio illa non substantialiter constitueret Beatum: beatitudo enim est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Et secundum hoc patet, obiectionem cessare, quocunque autem modo intelligatur in proposito, inter intentum literæ: tum quia omnia fuerunt subiecta Christo ab instanti conceptionis suæ, in quo fuit beatus videndo Verbum: & sic in primo sensu processus inuenitur efficax: tum quia in Christo non habet locum noua notitia per reuelationes nouas, vt in aliis Beatis: ac per hoc quicquid aliis Beatis conuenit ex visione Verbi formaliter vel causaliter, Christo conuenit secundum ipsam visionem Verbi formaliter: & sic habetur intentum.

¶ In eodem processu nota, quòd Autor distinguẽdo ly Omnia, in omnia quandoque in actu, vel in omnia siue in actu siue in potentia, appellauit primam distributionem propriè, & secundam largè: ratione, quia quæ sunt in potentia, non sunt, & sic eurcludunturà numero entium, ita excludunturà numero omnium. Fecit autem hoc ob dignificandos sermones de Christo, vt scilicet, simpliciter loquendo, affirmandum doceret, quod Christus, inquantum homo, nouit omnia.

¶ Secunda conclusio est: Anima Christi non nouit in Verbo omnia, quæ sunt in solo potentia Dei. Probatur: ducendo ad impossibiles quia nosse omnia, quæ sunt in sola Dei potentia, est comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: ergo est comprehendere diuinam virtutem: ergo est comprehendere diuinam essentiam, quod est impossibile. Prima consequentia probatur: quia virtus quælibet comprehenditur per cognitionem omnium, in quæ potest. *Q. 9 ar. 1.*

¶ Vbi nota omnes has propositiones loqui de notitia seu comprehensione omnium non in seipsis, sed in verbo seu causa. Ex comprehensione enim omnium effectuum in seipsis, non infertur comprehensio causæ altioris ordinis, & præsertim in infinitum excedentis omnia, quæ sunt in potentia sua: qualis est Deus, quum omnia sint entia limitata, ipse autem Deus sit infinitum esse. Sed ex comprehensione omnium possibilium in sua causa, infertur comprehensio illius virtutis causatiuæ, quæ in proposito est omnipotentia diuina: & consequenter comprehensio essentiæ diuinæ. Nam in tali modo cognoscendi, cognitio possibilium sequitur naturaliter cognitionem causæ per hoc maior maiorem, & tandem maxima maximam. Maior autem possibilium cognitio haberi non potest in causa, nuam vt omnia comprehendantur in illa, vt patet in cognitione primorum principiorum: quanto enim aliquis perfectius illorum penetrat virtutem, tanto plura in illis, & ex illis cognoscit: adeo vt quum omnia ex & in illis cognoscibilia quis comprehendit, tam perfectè illa nouit, vt perfectius cognosci nequeat: illorum. Et scito, quòd adæquat siquidem tunc cognitio cognoscibilitatem materia ista, an sit possibile, creaturam cognoscere omnia in Verbo, & an visio omnium in Verbo sit comprehensio, in articulo octauo quæstionis duodecimæ primi libri discussa est, vbi responsum est Scoto & aliis: nec repetenda duxi. *Hom. 71. in Mat. tom. 2. & ho. 14. in Mat. to. 2. Ho. 30. in Mat. to. 2. p. q. 14. art. 9.*

¶ Tertia conclusio est: Anima Christi scit in verbo omnia, quæ sunt in potentia creaturæ. Probatur: Anima Christi comprehendit in verbo omnis creaturæ essentiam: ergo virtutem & potentiam: ergo omnia, in quæ potest. Omnia tolli quantur in litera pro constantibus: & vere constant præsupposito antecedẽte, quòd rationabiliter affirmatur de anima Christi: quia tribuendum ei est quicquid potest excellentiæ tribui.

¶ In responsione ad secundum nota primò illud verbum, Anima Christi scit in verbo omnia, quæ Deus in seipso scit scientia visionis: habebit enim inferius quæstionem non parum. Nota secundò, quod aliud est dicere, animam Christi scire omnia nota Deo scientia visionis, & non scire omnia nota Deo simplici intelligentia: & aliud est dicere, animam Christi scire tantum ea, quæ sunt nota Deo scientia visionis, quoniam hoc secundum dictum autem ab anima Christi quicquid notum est Deo simplici intelligentia. Quod constat esse falsum ex litera, dicente, quod anima Christi nouit multa in potentia, nunquam in actu.

Vnde

QVAESTIO DECIMA, *De scientia beata animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerãdum est de qualibet prædictarum scientiarum. Sed quia de sciẽtia diuina dictũ est in Prima parte, * restat nunc dicendum de aliis tribus, primò de scientia beata: secundò de scientia indita: tertiò de scientia acquisita.

¶ Sed quia etiam de scientia beata, quæ in Dei visione cõsistit, plura dicta sunt in prima parte: * hic illa sola videntur dicenda, quæ propriè pertinẽt ad animam Christi.

¶ Circa hoc ergo quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum anima Christi cõprehenderit Verbum siue diuinam essentiam.

¶ Secundò, vtrum in Verbo cognouerit omnia.

¶ Tertiò, vtrum anima Christi in Verbo cognouerit infinita.

¶ Quartò, vtrum videat Verbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum anima Christi comprehenderit Verbum siue diuinam naturam.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd anima Christi comprehẽderit & comprehendat Verbum siue diuinam essentiam. Dicit enim Isidor. * quòd Trinitas sibi soli nota est, & homini assumpto. Igitur homo assumptus communicat cum sancta Trinitate in illa notitia sui, quæ est sanctæ Trinitati propria. Huiusmodi autem est notitia comprehensionis: ergo anima Christi comprehendit diuinam essentiam.

¶ 2 Præterea, Magis est vniri Deo secundũ esse personale, quàm secundum visionem. Sed sicut Damas. dicit in 3. lib. * tota diuinitas in vna personarum est vnita humanæ naturæ in Christo. Multò ergo magis tota natura diuina videtur ab anima Christi: & ita videtur, quòd anima Christi comprehendat diuinam essentiam.

¶ 3 Præterea, Illud quod cõuenit filio Dei per naturã, conuenit filio hominis per gratiam: vt August. dicit in primo de Trinit. * Sed comprehendere diuinã essentiã, competit filio Dei per naturam. Ergo filio hominis competit per gratiam. Et ita videtur quòd anima Christi per gratiam Verbum comprehendat.

¶ SED CONTRA est quod August. dicit in lib. 83. * Quod se comprehendit, finitum est sibi. Sed essentia diuina non est finita in comparatione ad animam Christi, infinitum eam excedat. Ergo anima Christi non comprehendit Verbum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex supradictis patet, * sic facta est vnio naturarum in persona Christi, quòd tamẽ proprietas vtriusque naturę incõfusa permanserit, ita scilicet quòd increatum manserit increatum, & creatum mãserit infra limites creaturæ: sicut Damas. dicit in tertio lib. * Est autẽ impossibile, aliquã creaturã comprehẽdat diuinam essentiã (sicut in prima parte * ostensum est) eo quòd infinitum non comprehenditur à finito. Et ideo dicendum, quòd anima Christi nullo modo comprehendit diuinam essentiam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo assumptus connumeratur * diuinæ Trinitati in sui cognitione, nõ ratione cõprehẽsionis, sed ratione cuiusdã excellentissimæ cognitionis præ cæteris creaturis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd nec etiam in vnione, quæ est secũdum esse personale, natura humana comprehẽdit Dei verbum siue naturam diuinam. Quæ quanuis tota vnita fuerit humanæ naturæ in vna persona Filij, non tamen fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circunscripta. Vnde August. dicit in Epistola ad Volusianũ, * Scire te volo, non hoc Christiano habere doctrinam, quòd ita Deus infusus sit carni, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi cõtractã, collectámque transtulerit. Et similiter anima Christi totam Dei essentiam videt, non tamen eam comprehendit: quia non totaliter eam videt, id est, non ita perfectè sicut visibilis est: vt in Prima parte * expositum est.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd verbum illud August. est intelligendũ de gratia vnionis, secundum quam omnia, quæ dicuntur de filio Dei secundum diuinam naturam, dicuntur de Filio hominis, propter identitatem suppositi. Et secundũ hoc verè potest dici quòd filius hominis est comprehẽsor diuinæ essentiæ: non quidem secundũ animam, sed secundum diuinam naturam. Per quem etiam modum potest dici quòd Filius hominis est creator.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum anima Christi in Verbo cognouerit omnia.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur q̃ anima Christi in Verbo nõ cognoscat omnia. Dicitur enim Mar. 13. De die autẽ illa nemo scit, neq; Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater. Non ergo omnia scit in Verbo.

¶ 2 Præterea, Quãto aliq̃s perfectiõ cognoscit aliquã principiũ, tãtò plura in illo principio cognoscit. Sed Deo perfectius videt essentiã suã, quã anima Christi. Ergo plura cognoscit in Verbo, quàm anima Christi. Non ergo anima Christi in verbo cognoscit omnia.

¶ 3 Præterea, Quantitas scientiæ attenditur secundum quantitatem scibilium. Si ergo anima Christi sciret in verbo omnia, quæ scit Verbum, sequeretur quòd scientia animæ Christi æquaretur scientiæ diuinæ, creatum videlicet increato: quod est impossibile.

¶ SED CONTRA est quod super illud Apoc. 5. Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatem & sapientiam, Gloss. dicit, id est, omnium cognitionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm quæritur an Christus cognoscat omnia in Verbo, ly omnia, potest dupliciter accipi. Vno modo propriè, vt distribuat pro omnibus, quæ quocunque modo sunt, vel erunt, vel fuerunt, vel facta, vel dicta vel cogitata à quocunque, secundũ quodcunque tempus. Et sic dicendum est, quòd anima Christi in verbo cognoscit omnia. Vnusquisque enim intellectus creatus, in Verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tantò plura, quãtò perfectius videt Verbum. Nulli tamen intellectui beato deest, quin cognoscat in Verbo omnia quæ ad ipsum spectant. Ad Christum autem & ad eius dignitatem spectant quodammodo omnia, inquantum ei subiecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium iudex constitutus à Deo, quia filius hominis est: vt dicitur Ioan. 5. Et ideo anima Christi in Verbo cognoscit omnia existentia, secundum quodcunque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorum est iudex: ita vt quod de eo dicitur Ioan. 2. Ipse enim sciebat quid esset in homine, potest intelligi non solùm quantum ad sciẽtiam diuinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ eius, quam habet in Verbo. Alio modo ly omnia, potest accipi magis largè, vt extendatur non solùm ad omnia, quæ sunt actu secundum quodcunque tempus, sed etiam ad omnia quæcunque sunt in potentia nunquã reducenda vel reducta ad actum. Horum autem quædam sunt in sola potentia diuina: & huiusmodi non omnia cognoscit in Verbo anima Christi. Hoc enim esset comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: quod esset comprehendere diuinam virtutem, & per consequens diuinam essentiam. Virtus enim quælibet cognoscitur per cognitionem omnium, in omnia quæ potest. Quædam verò sunt non solùm in potentia diuina, sed etiam in potentia creaturæ: & huiusmodi omnia scit anima Christi in Verbo. Comprehendit enim in Verbo omnis creaturæ essentiam, & per consequens potẽtiam & virtutem, & omnia, quæ sunt in potentia creaturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd illud Verbum intellexerunt Arrius & Eunomius, non quantum ad scientiam animæ, quam in Christo non ponebant (vt suprà dictum est *) sed quantum ad diuinam cognitionem Filij, quem ponebãt esse minorem Patre, quantum ad scientiam. Sed istud stare non potest: quia per verbũ Dei facta sunt omnia, vt dicitur Ioã. 1. Et inter alia, facta sunt etiã per ipsum omnia tempora. Nihil autẽ per ipsum factũ est, quod ab eo ignoretur. Dicitur ergo nescire diẽ & horã iudicij, quia non facit scire. Interrogatus enim super hoc ab Apostolis, Act. 1. hoc eis noluit reuelare. Sicut eõtrario legitur Genes. 22. Nunc cognoui, quòd timeas Deum, id est nunc cognoscere feci. Dicitur autem Pater scire: quia huiusmodi cognitionẽ tradidit Filio. Vnde in hoc ipso, quòd dicitur, Nisi Pater, datur intelligi quòd Filius cognoscit, & non solum quantum ad diuinam naturam, sed etiam quantũ ad humanã: quia vt Chrysost. * argumentatur, si Christo homini datũ est, vt sciat qualiter oporteat iudicare, quod est maius, multo magis datũ est ei scire quod minus est, scilicet tẽpus iudicij. Origenes tamen * hoc exponit de Christo secũdum corpus eius, quod est Ecclesia, quæ hoc tempus ignorat. Quidam autem dicũt hoc esse intelligendum de filio Dei adoptiuo, non de filio naturali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Deus intantũ perfectius cognoscit suam essentiã quàm anima Christi, quòd eam comprehendit. Et ideo cognoscit omnia non solum quæ sunt in actu, secundum quodcunque tempus, sed etiam omnia quæcunque sunt in potentia creaturæ. Probatur ducendo ad impossibiles quia nosse omnia, quæ sunt in sola Dei potentia, est comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: ergo est comprehendere diuinam virtutem: ergo est comprehendere diuinam essentiam, quod est impossibile. Prima consequentia probatur: quia virtus quælibet comprehenditur per cognitionem omnium, in quæ potest. *Q. 9 ar. 1.*

¶ Vbi nota omnes has propositiones loqui de notitia seu comprehensione omnium non in seipsis, sed in verbo seu causa. Ex comprehensione enim omnium effectuum in seipsis, non infertur comprehensio causæ altioris ordinis, & præsertim in infinitum excedentis omnia, quæ sunt in potentia sua: qualis est Deus, quum omnia sint entia limitata, ipse autem Deus sit infinitum esse. Sed ex comprehensione omnium possibilium in sua causa, infertur comprehensio illius virtutis causatiuæ, quæ in proposito est omnipotentia diuina: & consequenter comprehensio essentiæ diuinæ. Nam in tali modo cognoscendi, cognitio possibilium sequitur naturaliter cognitionem causæ per hoc maior maiorem, & tandem maxima maximam. Maior autem possibilium cognitio haberi non potest in causa, quàm vt omnia comprehendantur in illa, vt patet in cognitione primorum principiorum: quanto enim aliquis perfectius illorum penetrat virtutem, tanto plura in illis, & ex illis cognoscit: adeo vt quum omnia ex & in illis cognoscibilia quis comprehendit, tam perfectè illa nouit, vt perfectius cognosci nequeat: illorum. Et scito, quòd adæquat siquidem tunc cognitio cognoscibilitatem materia ista, an sit possibile, creaturam cognoscere omnia in Verbo, & an visio omnium in Verbo sit comprehensio, in articulo octauo quæstionis duodecimæ primi libri discussa est, vbi responsum est Scoto & aliis: nec repetenda duxi. *Hom. 71. in Mat. tom. 2. & ho. 14. in Mat. to. 2. Ho. 30. in Mat. to. 2. p. q. 14. art. 9.*

¶ Tertia conclusio est: Anima Christi scit in verbo omnia, quæ sunt in potentia creaturæ. Probatur: Anima Christi comprehendit in verbo omnis creaturæ essentiam: ergo virtutem & potentiam: ergo omnia, in quæ potest. Omnia tolli quantur in litera pro constantibus: & vere constant præsupposito antecedẽte, quòd rationabiliter affirmatur de anima Christi: quia tribuendum ei est quicquid potest excellentiæ tribui.

¶ In responsione ad secundum nota primò illud verbum, Anima Christi scit in verbo omnia, quæ Deus in seipso scit scientia visionis: habebit enim inferius quæstionem non parum. Nota secundò, quod aliud est dicere, animam Christi scire omnia nota Deo scientia visionis, & non scire omnia nota Deo simplici intelligentia: & aliud est dicere, animam Christi scire tantum ea, quæ sunt nota Deo scientia visionis, quoniam hoc secundum dictum autem ab anima Christi quicquid notum est Deo simplici intelligentia. Quod constat esse falsum ex litera, dicente, quod anima Christi nouit multa in potentia, nunquam in actu.

Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde patet error Scoti, qui hoc videtur imponere Autori in q.2. 34. dist.3. sen.

¶ In responsione ad tertium aduerte, quòd quia vnum & idem est lumen claritatis diuinæ in scientia visionis & simplicis intelligentiæ: ideo litera non subsumit, quòd scientia visionis in Deo est clarior, sed absolutè, quòd scientia Dei excedit in infinitum, quantum ad claritatem cognitionis. Quo circa excessus in infinitum, conceditur simpliciter: pacificatio autè non simpliciter, sed secundum quid, hoc est quo ad aliquid, hoc est quo ad numerum scitorum scientia visionis.

¶ In eadem responsione dubium occurrit ex Durando in 3. sent. dist. 14. quæst. 1. artic. 2. tenente, quòd anima Christi videt in Verbo quicquid videt Verbum, quo ad quæstionem quid est, & sic scientia animæ Christi æquatur diuinæ scientiæ simplicis intelligentiæ quo ad numerum scitorum, licet non quo ad claritatem cognitionis. Probatq; hoc sic: Videns Deum, videt visione beata quicquid naturaliter repræsentatur in diuina essentia: ergo videt quidditates omnium possibilium. Consequentia patet; quia diuina essentia naturaliter repræsentat omnem possibilem quidditatem. Antecedens verò probatur, quia nec ex parte repræsentantis aut repræsentationis est impedimentum, ouum ex naturali necessitate sit huiusmodi repræsentationi nec ex parte cognoscentis, quia potest in longè, imò infinitè maius, scilicet essentiam diuinam ergo & in omnia possibilia quidditatiuè, quæ in infinitum minus sunt cognoscibilia.

¶ Ad hoc dicitur, quòd antecedens est falsum. Et ad illius probationē dicitur, quòd impedimentum in propriu est, & apparet ex parte cognoscentis, qui non est capax totius repræsentationis naturalis diuinæ essentiæ, sicut nec comprehensionis illius. Et ad probationem inductam, scilicet potest in longe maius, &c. respondetur, quod peccat secundum figuram dictionis, iub posse in maius & minus; subsumendo posse tali modo, hoc est posse videre quidditates possibiles in Verbo. Nam licet longè & infinitè maius sit videre Deum, quàm videre omnia alia: longe tamen maius est videre hic Deum, quòd in ipso viso videātur omnes quidditates possibiles, quàm videre Deum. Et hoc iam docuerat Autor: & tamen iste non erubuit concludere ex tali sophistica ratione.

In corp. 1.p.q.14. ar.12. Et 3. di.14. ar.2.q.2. ad 2. & q.4 ad 2. Et ver.q. 20 artic. 4. co. & ad 1.2. & 5. Et quodlibet 3.q. 2.ar.1. Et opus. 9.q. 81.

Text. 63.

Q. prec. artic. 1.

Ad tertium dicendū, quòd quātitas scientiæ non solùm attenditur secundum numerum scibilium, sed etiam secundum claritatem cognitionis. Quanuis igitur scientiæ animæ Christi, quam habet in Verbo, paricetur scientiæ visionis, quā Deus habet in seipso, quātum ad numerum scibilium: scientia tamen Dei excedit in infinitum, quantum ad claritatem cognitionis, scientiam animæ Christi: quia lumē increatum diuini intellectus, in infinitum excedit lumen creatum, quodcunque receptum in anima Christi. Licet absolutè loquendo, scientia diuina excedat scientiam animæ Christi, non solum quantum ad modū cognoscendi, sed etiam quantum ad numerum scibilium, vt dictum est.*

ARTICVLVS III.

¶ Verum anima Christi in Verbo cognouerit infinita.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non possit cognoscere infinita in Verbo. Quod enim infinitū cognoscatur, repugnat diffinitioni infiniti, prout dicitur in 3. Physic.* quòd infinitum est, cuius quantitatē accipientibus, semper est aliquid extrà accipere. Impossibile autem est diffinitionem à diffinito separari: quia hoc esset cōtradictoria esse simul. Ergo impossibile est, quòd anima Christi sciat infinita.

¶ 2 Præterea, Infinitorum scientia est infinita. Sed sciētia animæ Christi non potest esse infinita: est enim capacitas eius finita, cum sit creata. Non ergo anima Christi potest cognoscere infinita.

¶ 3 Præterea, Infinito non potest esse aliquid maius. Sed plura continētur in sciētia diuina, absolutè loquendo, quàm in scientia animæ Christi, vt dictum est.* Ergo anima Christi non cognoscit infinita.

¶ SED CONTRA, Anima Christi cognoscit totam suam potentiam, & omnia quæ potest. Potest autem in emundationē infinitorum peccatorum: secundum illud primæ Ioā. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantū, sed etiam pro totius mundi. Ergo anima Christi cognoscit infinita.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia non est nisi entis, eo quòd ens & verum conuertuntur. Dupliciter autē dicitur aliquid ens. Vno modo simpliciter, quod scilicet est ens actu: alio modo secūdum quid, quod scilicet est ens in potentia. Et quia, vt dicitur in 9. Meta.* vnumquodque cognoscitur, secūdum quòd est actu, non autem secundum quòd est in potentia: scientia primò & principaliter respicit ens actu, secundariò autem respicit ens in potentia. quod quidem non secundum seipsum cognoscibile est, sed secundum quòd cognoscitur illud, in cuius potentia exisit. Quantum igitur ad primum modum scientiæ, anima Christi non scit infinita, quia non sunt infinita in actu, etiam si accipiantur omnia quæcunque sunt in actu, secundum quodcunque tempus, eo quòd status generationis & corruptionis non durat in infinitum. Vnde est certus numerus non solum eorū, quæ sunt absque generatione & corruptione: sed etiam generabilium & corruptibilium. Quantum verò ad alium modum sciendi, anima Christi in Verbo scit infinita: scit enim, vt dictum est,* omnia quæ sunt in potentia creaturæ. Vnde cum in potentia creaturæ sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd infinitum (sicut in Prima parte* dictū est) dupliciter dicitur. Vno modo secundum rationem formæ. Et sic dicitur infinitū negatiue, scilicet id quod est forma vel actus non limitatus per materiam vel subiectū, in quo recipiatur. Et huiusmodi infinitum, quātum est de se, est maximè cognoscibile, propter perfectionem actus, licet non sit comprehensibile à potentia finita creaturæ: sic enim dicitur Deus infinitus. Et tale infinitū anima Christi cognoscit, licet non comprehendat. Alio modo dicitur infinitum secundum *rationem materiæ: quod quidē dicitur priuatiuè, ex hoc scilicet, quòd non habet formā, quam natum est habere: & per hunc modum dicitur infinitum in quantitate. Tale autē infinitum ex fui ratione est ignotum: quia scilicet est quasi materia cùm priuatione formæ (vt dicitur 3. Physi.*) omnis autem cognitio est per formam vel actū. Sic ergo si huiusmodi infinitū cognosci debeat secundum modū ipsius cogniti, impossibile est, q̄ cognoscatur: est enim modus ipsius vt accipiatur pars eius post partē, vt dicit in 3. Phys.* Et hoc modo verū est, quòd eius quantitatem accipiētibus, scilicet parte accepta post partē, semper est aliquid extrà accipere. Sed sicut materialia possunt accipi ab intellectu immaterialiter & multa vnitè: ita infinita possunt accipi ab intellectu nō per modū infiniti, sed quasi finitè: vt sic ea quæ sunt in seipsis infinita, sint in intellectu cognoscentis finita. Et hoc modo anima Christi scit infinita: inquantum sciliceet scit ea nō discurrendo per singula, sed in aliquo vno, puta in aliqua creatura, in cuiusportētia existūt infinita, & principaliter in ipso Verbo.

¶ Ad secundum dicendū, quòd nihil prohibet aliquid esse infinitum vno modo, quod est alio modo finitum: sicut si imaginemur in quātitatibus superficiem, quæ sit secundum longitudinem infinita, secūdum latitudinem autem finita. Sic igitur si essent infiniti homines numero, haberent quidem infinitatem secundū aliquid, scilicet secundum multitudinem, secundum tamen essentiæ rationem haberent finitatem, eo quòd omnium essentia esset limitata sub ratione vnius speciei. Sed id quod est simpliciter infinitum secundum essentiæ rationem, est Deus: vt in Prima parte* dictum est. Proprium autem obiectum intellectus est quod quid est (vt dicitur 3. de anima*) ad quod pertinet ratio speciei. Sic igitur anima Christi propter hoc, quod habet capacitatem finitam, id quod est simpliciter infinitum secundum essentiam, scilicet Deum, attingit quidē: sed non comprehendit, vt dictum est.* Id autem infinitum, quod in creaturis est in potentia, potest comprehendi ab anima Christi: quia comparatur ad ipsam secundum essentiæ rationem: ex qua parte infinitatem non habet. Nam etiam intellectus noster intelligit vniuersale, puta naturam generis vel speciei: quod quodammodo habet infinitatem, inquantum potest de infinitis prædicari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd id quod est infinitum omnibus modis, non potest esse nisi vnum. Vnde & Philosophus dicit in primo de Cæl.* quòd quia corpus est ad omnem partem diēsionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum vno modo tantum, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem, protractas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.

Quia igitur infinitum nō est subsistantia quædā, sed accidit rebus, quæ dicūtur infinitæ (vt dicitur 3. Phys.*) ficut infinitum multiplicatur secundum diuersa subiecta, ita necesse est, q̄ proprietas infiniti multiplicetur: ita q̄ cōueniat vnicuiq; illorum, secundū illud subiectū. Est autem quædam proprietas infiniti, q̄ infinito non sit aliquid maius. Sic igitur si accipiamus vnam lineā infinitā, in illa non est aliquid maius infinito. Et similiter si accipiamus quamcunq; aliarum linearum infinitarum, manifestum est q̄ vniuscuiusq; earum partes sunt infinitæ, oportet ergo q̄ omnibus illis partibus infinitis non sit aliquid maius in illa linea: tamē in alia linea & in tertia erunt plures partes etiam infinitæ præter istas. Et hoc etiā videmus in numeris accidere: nā species numerorum pariū sunt infinitæ, & similiter species numerorū imparium, & tamē, numeri pares & impares sunt plures q̄ pares. Sic igitur dicendum est, q̄ infinito simpliciter quo ad omnia, simpliciter nihil est maius: infinito autem secundum aliquid determinatum, non est maius in illo ordine: potest tamen accipi aliquid aliud maius extra illum ordinem. Per hūc igitur modum infinita sunt in potentia creaturæ, & tamē plura sunt in potentia Dei, q̄, in potētia creaturæ, & similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ, plura tamen scit Deus secundum hunc scientiæ modum.

Text. 65.

Text. 63. & 92.

Text. 2.

Alias potentiam.

*D.*366.

Text. 37. & 38.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum anima Christi videat Verbum sue diuinam essentiam clarius quilibet alia creatura.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non perfectius videat Verbū quàm quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundùm medium cognoscēdi: sicut perfectior est cognitio, quæ habetur per medium syllogismi demōstratiui, quàm quæ habetur per mediū syllogismi dialectici. Sed omnes Beati vident Verbum immediatè per ipsam diuinam essentiā, vt in Prima parte* dictū est. Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum, quàm quælibet alia creatura.

¶ 2 Præterea, Perfectio visionis nō excedit potentiā visuam. Sed potētia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potētiam intellectiuā Angeli: vt patet per Dion. 4. c. Cæl. hier. Ergo anima Christi nō perfectius videt Verbum, q̄ Angeli.

¶ 3 Præterea, Deus in infinitū perfectius videt Verbum sunm q̄ anima. Sunt ergo infiniti gradus medij possibiles inter modum, quo Deus videt Verbum suum, & inter modū, quo anima Christi videt ipsum. Ergo nō est asserendū quòd anima Christi perfectius videat Verbū vel essentiam diuinam, quàm quælibet alia creatura.

Sup qu.9. artis 2. co. Et infrà qu.11. art. 3. ad 1.

¶ Super Quæstionis decimæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli cōclusiua responsiua quæsito affirmatiuè: Anima Christi præ cæteris creaturis perfectiō videt diuinam essentiam. Probatur, Visio diuinæ essentiæ contenit omnibus Beatis secūdum participationem diuini luminis, detriati in eos à fonte diuini Verbi: sed anima Christi coniungitur propinquius verbo Dei, plenius recipit influxum luminis, in quo Deus videtur: ergo. Maior probatur Eccles. 1. Minor quo ad primam partem, quia coniungitur in persona. Quo ad secundam, quia tāquam Vnigenitus est plenus veritatis Ioan 1.

¶ In responsione ad secundum, nota expositionem Maiotis propositionis assumptæ in corpore articuli, in qua dicitur, quòd visio Dei attenditur secundū participationem diuini luminis, explanatur siquidem hic, quòd visio Dei attenditur & secundum virtutem naturæ videntis, & secundum lumen gloriæ: sed magis secundum lumē gloriæ, quod spectat ad ordinem gratiæ, & ideo Christi anima præ cæteris videt, quàm Angeli, præstantes virtute intellectus naturalis. Dicendo siquidem, quòd magis attenditur gradus visionis secūdum ordinem gratiæ, quàm secundum ordinem naturæ, sufficienter explicauit, quòd secundum vtrunque ordinem attenditur. Et hoc bene notabis: quia hic habes quòd pari existente lumine gloriæ in homine & Angelo, perfectius videt

Text. 26.

Artic. 1.

Q. 7. *ar.* 2.

*D.*752.

odium infiniti demeriti, puta si quis vellet ex odio Dei occidere infinitos homines visos simul: vel charitas infiniti meriti, puta si quis ex charitate illos infinitos diligeret.

¶ Sed ex hac litera primum argumentum (quod extra propria materiæ non vagantur facile soluitur, dicendo quod visio non est infinita, nisi essentia comprehensa sit infinita essentialiter. Et quia Arguens apponit ly i genere cognitionis, ideo ne in æquiuoco disputet, distingue quòd si per hoc intendit quod sit cognitio infinita simpliciter, patet respōsio ex litera hac, quod scilicet consequentia nihil valet. Nec ex eo quòd vna cognitio æquipollet infinitis in aliquo certo genere, sequitur quòd sit infinita simpliciter: sed tas est quòd sit altioris ordinis, vnum siquidem individuum superioris ordinis excedit infinita inferioris ordinis, & vna species altioris ordinis excedit perfectionem infinitarum specierū inferiorū ordinis: sol enim est perfectior omnibus generabilibus & corruptibilibus, etiam si mundus æternus esset. Vnde visio animæ Christi, qua videt Verbum, & in illo infinita, nō solum æquipollet, sed excedit infinitas cognitiones terminabiles ad infinita: & tamen non est infinita simpliciter. Nec illæ cognitiones essent infinitæ perfectionis simpliciter etiam vt cognitiones: quia infinitas simpliciter cognitionis (vt in hac habes litera) nunquā habetur nisi essentia infinita essentialiter comprehendatur: quod constat non inueniri in infinitis cognitionibus finitorum specie distinctorum, creatorum vel creabilium: quoniam & singula & omnia simul habeut essentias finitas essentialiter, vt patet, si singas infinitas species animalis: omnes enim simul ad animalis genus essentias limitatas habebunt. Simile est enim de tota latitudine possibilium: quoniam omnia simul non essent actus purus, sed infra latitudinem habentium potentiam admixtam. Si autem intēdit quòd sit cognitio infinita secūdum quid, cūm infinitas secundum quid non repugnet creaturæ, nihil omnino probatur.

¶ Ad secūdum autem ex extraneis, scilicet ex potentia Dei, neganda est Maior, quia modus intelligendi econtrario se habet ad modum, quo res in esse ponitur: nam in intellectu adunantur diuisa, ad extrà vero pedeuntia, diuiduntur, quæ in causa erant nō solum simul, sed vnum. Et hinc fit, quòd videri simul nō repugnat infinitis: produci autem simul repugnat eis.

¶ Ad tertium de merito & demerito, respondetur quòd neutrum sequitur infinitum, nisi secundum quid, & non simpliciter. Magnitudo siquidē simpliciter tam ex statu generationis & corruptionis probat, qui non comprehendit accidentia vniuersaliter, sed omnes substantias, & quædam tantùm accidentia: vt patet de actibus nouis futuris post iudicium. Tertio, quia in articulo præcedenti expressè ad omnia existentia secundum quodcūque tempus adiungit etiam hominum cogitatus: infinitum per hoc, quòd per existentia secundum quod cunque tempus intelligit hic ea sola, quæ simpliciter exiliunt, quæ sunt solæ substantiæ.

Est igitur doctrina Autoris, quod omnia cognita scientia visionis, possunt dici & infinita & finita. Finita quidem, si ly Omnia distribuit pro entibus simpliciter: infinita verò, si ly Omnia distribuit tam pro entibus, quàm accidentibus entium. Et propterea vtrumq; est verum, scilicet quòd scientia visionis animæ Christi est infinitorum, & quòd non est infinitorū. Quo ad tertium, secunda conclusio responsiua affirmatiue est: Anima Christi scit in verbo infinita in potentia. Probatur primò: In potentia creaturæ sunt infinita: ergo scit infinita. Probatur consequentia: quia scit omnia quæ sunt in potētia creaturæ. Declaratur secundò modus illius scientiæ: & dicitur quòd est ad modum simplicis intelligētiæ & non per modū scientiæ visionis. Omnia ex supradictis clara sunt.

¶ In responsione ad primum vide nouitie, quod infinitum quantitatiue, accipiendo partē post partē in actu, sicut est impertransibile tam realiter, quàm secundum designationem, ita est impertransibile secundum cognitionē. Et ideo dicitur, quòd vt sic est ignotum, & implicat, quòd pertranseundo cognoscatur.

¶ In responsione ad secundum nota, quòd responsio consistit in hac distinctione, Infiniti secundum essentiam scientia comprehensiua est infinita: infiniti autem aliter, finiti tamen secundum essentiam, scientia comprehēsiua non est infinita, quia scientia est finita, vel infinita, ex finitate vel infinitate proprij obiecti, & non est alia finitate vel infinitate. Propriū autem obiectum intellectus est, quod quid est, & ideo si quod quid est, hoc est essentia est infinita, scientia comprehensiua est infinita. & si quod quid est, seu essentia est finita, scientia est finita. Vnde quum infinita scita ad anima Christi sint finita secundum essentiam, licet infinita secundum multitudinem; non inferunt, scientiam animæ Christi esse infinitam.

¶ In hac responsione dubium occurrit ex Adam in 3. sen. probare conāte quòd intellectus creatus nō potest simul videre infinita, ita quòd distinctè cognoscat quodlibet eorum: eo quod sequeretur, quod visio illa esset infinitæ perfectionis in genere cognitionis: quia æquipolleret infinitis cognitionibus etiā specie distinctis, quæ ad infinita illa terminari possent: & quia nō plus potest creatura simul videre, quàm Deus possit simul facere. & quia sequeretur, quòd esset odium

Universidad de Deusto
Biblioteca

videt Deum Angelus, quàm homo. Et meritò, quia visus acutior melius videt, quàm visus minus acutus, cæteris paribus. Et ex hoc viterius sequitur quòd si Verbum Dei assumpsisset in vnitatem personæ angelicam aliquam naturam cum lumine gloriæ æquali illi, quod anima Christi de facto habet, Angelus ille perfectius videret diuinam essentiam, quàm modò videat anima Christi.

¶ In responsione ad tertium circa illa verba, licet absolutè consideràdo possit esse aliqs gradus sublimior secũdum infinitatem diuinæ potentiæ, dubium occurrit. Quònam pacto stat cum supradictis, quòd in summo simpliciter, ita quòd non est dabilis maior gratia habitualis illa, quia est in summo? Simile siquidé iudicium est de lumine gloriæ, quod est ipsa gratia consummata formaliter vel causaliter. Si enim lumen gloriæ est in anima Christi in summo, impossibile est secũdum quamcunq; potẽtiam inueniri gradum sublimiorem: sicut non potest inueniri sublimior gradus caloris, q̃ sit calor in summo: esse enim implicare contradictoria simul, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quum in litera non dicatur, quòd posset esse sublimior gradus luminis gloriæ nec visionis diuinæ, sed sublimior gradus sine additione aliqua, nullam habet literã difficultatem, quum de facto multi sint gradus perfectiores gradu diuinæ visionis, scilicet gradus substantię quum quælibet substãtia sit sublimior simpliciter quolibet accidente. Sed hæc responsio dissonat à literã, quæ gradum sublimiorem possibilem dicit, secundum infinitatẽ diuinæ potẽtiæ per hoc manifestè significãt quòd de sublimiori, de potentia non ordinaria, sed de potentia absolutè loquitur. Et contextus ipse planè intellectus sonat, quod loquit̃ de sublimiori gradu diuinæ visionis, de cuius altitudine tractatur. Vnde & ꝓpter sensum plani contextus, & ꝓpter attributum sublimioreꝫ gradum infinitati diuinæ potentiæ aliter respondetur, fatẽdo quòd litera loquitur de sublimiori gradu diuinæ visionis: verum quia diuina visio graduatur vel ex parte luminis gloriæ, vel ex parte intellectiuæ, diuersimode assignatur sublimior gradus diuinæ visionis. Primo namque sublimatur diuina visio ex lumine gloriæ sublimioris specie: ita quòd lumen gloriæ ponatur genus ad speciem vnã luminis gloriæ inuenti de facto in Christo, & in aliis Beatis, & aliam vel alias species luminis gloriæ possibiles fieri. Sed hæc positio diuinat, nec habet vnde formalem seu specificam differentiam inter lumina gloriæ offendat: quum sit vnum obiectum formale absque medio: nec varietur specie ex receptiuis, vt patet ex hoc, quòd eiusdem speciei est in Angelis & hominibus.

Secundò itaq; sublimatur diuinæ visionis gradus ex augmẽto in infinitum luminis gloriæ ita quòd à formis terminabilibus ad summum excipitur lumẽa gloriæ, quod est tale, quòd quocunque lumine gloriæ posito, adhuc potest poni maius. Et in Christo est lumen gloriæ in summo, secundum Dei potentiam ordinatam: non secundum Dei potentiam absolutè, secundum quam potest quocunque posito, semper poni maius. Et est ratio exceptionis singularis, quia solum lumen gloriæ est qualitas propria cælestis patriæ. Reliquæ nanque qualitates supernaturales, aut sunt viæ, vt fides, aut sunt communes viæ & patrię, vt charitas. Sed huic positioni obstãt quia secũdum hoc maiori lumini gloriæ non responderet maior claritas in patria. Ac per hoc non quantò aliquis perfectius videret Deũ, tantò maiorem charitatẽ haberet, quia charitas ponitur in summo simpliciter in Christo: & sic lumen gloriæ posset poni maius, & charitas non posset poni maior.

¶ Relinquitur igitur, ꝙ alio modo sublimior gradus diuinæ visionis intelligat̃ possibilis: scilicet ex parte naturæ intellectiuæ: quia scilicet si ad æquale lumen gloriæ Angelus assumeretur à verbo Dei in vnitatem personæ, Angelus ille perfectius videret Deũ, quàm anima Christi, & esset sublimior visionis diuinæ gradus nõ ex sublimiori lumine, aut gradu luminis, sed ex sublimiore intellectu illuminato æqualiter. Et rursus si Deus assumeret sublimiorem Angelum cum æquali lumine gloriæ, perfectius iste videret Deũ quam Christus, & prior Angelus: & iterum si aliunt sublimiorem, & sic deinceps assumeretur, cum æquali lumine semper sublimior perfectius videret. Et sic secundum infinitatem diuinæ potentiæ infiniti gradus visionis diuinæ mediant inter perfectissimam visionẽ animæ Christi, & visionem, qua Deus seipsum videt. Et quia hæc responsio ab ante dictis non dissonat, & clara est absque ambiguitatibus, ideo amplectenda est.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum secundum scientiam inditam vel infusam Christus omnia sciat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non cognouerit omnia. Hæc enim scientia indita est Christo ad perfectionem posibilis intellectus eius. Sed intellectus posibilis animæ humanæ non videtur esse in potentia ad omnia simpliciter, sed ad illa sola, in quæ potest reduci in actum per intellectum agentẽ, qui est proprium actiuũ ipsius, quæ quidem sunt cognoscibilia secundum rationem naturalem. Ergo secũdum hanc scientiam non cognouit Christus ea, quæ naturalem rationem excedũt.

¶ 2 Præterea, Phantasmata se habent ad intellectum humanũ, sicut colores ad visum: vt dicitur tertio de Anima.* Sed non pertinet ad perfectionem visiuæ potentię cognoscere ea, quæ sunt omnino absque colore. Ergo neq; ad perfectionem intellectus humani pertinet cognoscere ea, quorum non possunt esse phantasmata, sicut sunt substantiæ separatę. Sic ergo cum huiusmodi scientia fuerit in Christo ad perfectionem animæ intellectiuæ ipsius, videtur quòd per huiusmodi scientiam non cognouerit substantias separatas.

¶ 3 Præterea, Ad perfectionẽ intellectus nõ pertinet cognoscere singularia. Videtur ergo quòd per huiusmodi scientiam anima Christi singularia non cognouerit.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa. 11. quòd replenit eum Spiritus sapientiæ & intellectus, scientiæ & consilij. Sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia: nam ad sapientiam pertinet cognitio omnium diuinorum: ad intellectũ autem pertinet cognitio omniũ immaterialium: ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum: ad consiliũ autem cognitio omnium agibilium. Ergo videtur quòd Christus secundum scientiam inditam sibi per Spiritum sanctum habuerit omnium cognitionem.

¶ RESPONDEO dicẽdum, ꝙ sicut prius dictũ est,* conueniens fuit vt anima Christi omnino esset perfecta, per hoc ꝙ omnis ei⁹ portẽtialitas sit reducta ad actũ. Est autem cõsiderandum, ꝙ in anima humana, sicut in qualibet creatura, cõsiderandum est duplex potentia obedientiæ ad sciendum omnia, quæ reuelantur à Deo hominibus: ergo vtraque eius potentia est reducta ad actum: & consequenter omnia nouit per scientiam inditam, excepta essentia diuina. Hic est processus literæ.

¶ In quo primo reuolendum est ex supradictis in art. 3. quæst. 9. ꝙ non intendit litera

¶ Primò, vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia.

¶ Secundò, vtrum hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad phantasmata.

¶ Tertiò, vtrum hæc scientia fuerit collatiua.

¶ Quartò, de comparatione huius scientiæ ad scientiam Angelicam.

¶ Quintò, vtrum fuerit sciẽtia habitualis.

¶ Sextò, vtrum fuerit distincta per diuersos habitus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum secundum scientiam inditam vel infusam Christus omnia sciat.

SED PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non cognouerit omnia. Hæc enim scientia indita est Christo ad perfectionem posibilis intellectus eius. Sed intellectus posibilis animæ humanæ non videtur esse in potentia ad omnia simpliciter, sed ad illa sola, in quæ potest reduci in actum per intellectum agentẽ, qui est proprium actiuũ ipsius, quæ quidem sunt cognoscibilia secundum rationem naturalem. Ergo secũdum hanc scientiam non cognouit Christus ea, quæ naturalem rationem excedũt.

¶ 2 Præterea, Phantasmata se habent ad intellectum humanũ, sicut colores ad visum: vt dicitur tertio de Anima.* Sed non pertinet ad perfectionem visiuæ potentię cognoscere ea, quæ sunt omnino absque colore. Ergo neq; ad perfectionem intellectus humani pertinet cognoscere ea, quorum non possunt esse phantasmata, sicut sunt substantiæ separatę. Sic ergo cum huiusmodi scientia fuerit in Christo ad perfectionem animæ intellectiuæ ipsius, videtur quòd per huiusmodi scientiam non cognouerit substantias separatas.

¶ 3 Præterea, Ad perfectionẽ intellectus nõ pertinet cognoscere singularia. Videtur ergo quòd per huiusmodi scientiam anima Christi singularia non cognouerit.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa. 11. quòd replenit eum Spiritus sapientiæ & intellectus, scientiæ & consilij. Sub quibus comprehenduntur omnia cognoscibilia: nam ad sapientiam pertinet cognitio omnium diuinorum: ad intellectũ autem pertinet cognitio omniũ immaterialium: ad scientiam autem pertinet cognitio omnium conclusionum: ad consiliũ autem cognitio omnium agibilium. Ergo videtur quòd Christus secundum scientiam inditam sibi per Spiritum sanctum habuerit omnium cognitionem.

¶ RESPONDEO dicẽdum, ꝙ sicut prius dictũ est,* conueniens fuit vt anima Christi omnino esset perfecta, per hoc ꝙ omnis ei⁹ portẽtialitas sit reducta ad actũ. Est autem cõsiderandum, ꝙ in anima humana, sicut in qualibet creatura, cõsiderandum est duplex potentia obedientiæ ad sciendum omnia, quæ reuelantur à Deo hominibus: ergo vtraque eius potentia est reducta ad actum: & consequenter omnia nouit per scientiam inditam, excepta essentia diuina. Hic est processus literæ.

¶ In quo primo reuolendum est ex supradictis in art. 3. quæst. 9. ꝙ non intendit litera

r era dicere, quòd omnis potentia obedientiæ in Christi anima sit reducta ad actum, quum potentia obedientiæ in qualibet creatura inexplebilis sit, quia secundum ordinem ad id quod potest in creatura facere Deus attẽditur. Sed intendit quòd omnis potentia obedientiæ ad actum naturæ animæ proportionatum, est reducta ad actum. Cõstat autem quòd cognoscere per reuelationes, est actus naturæ animæ in statu tam viæ quàm patriæ locatæ proportionatus, imò debitus. vt patet de reuelationibus necessariis, & factis Ecclesiæ tam triumphanti, quàm militanti. Et si quis diceret, potentiam hanc esse quidem respectu animæ humanæ, absolutè potentiam obedientiæ: respectu verò eiusdem in vtroque statu esse naturalem (vt potẽ naturali concomitantia consequentem statũ) nõ abercaret. Vnde quã Christꝰ fuerit verus viator & comprehensor simul, optime de ipsius anima infertur, ꝙ vtraque illius potẽtia reducta est ad actum. Aduertẽ secundò, quòd ideo essentiæ diuinæ cognitio excepta est: quia non cognoscitur naturaliter, nec per reuelationem. Et intellige Reuelationis nomine quemcunq; influxum speciei cuiuscunque intelligibilis, & per cognitionem diuinæ essentiæ, non quamcunq; cognitionem, sed visionẽ illius. Nouit siquidem anima Christi per scientiam inditam, diuinam naturam multò magis, quàm quicunque Philosophus, imò quàm anima separata, imò quàm Angeli naturali cognitione: quoniam clara reuelatione nouit Deum esse trinum in personis, & alia huiusmodi spectantia ad gratiæ ordinem, quæ Angelorum naturaleꝫ cognitionem excedunt. Sed quia per eam non videbat diuinam essentiam, quam per scientiam beatam videbat: ideo excepta est cognitio diuinæ essentiæ à scientia indita. Sola autem essentia diuina excepta est: quia reliqua omnia aut ad naturalem, aut ad reuelatam cognitionem spectant: quum etiam Angeli ipsi per reuelationem, hoc est per infusas species, ab anima nostra separata cognoscantur.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli nota primò, quòd cum dicitur, animam separatam cognoscere substantias separatas per seipsas: non est sensus, quòd intelligantur per proprias substantias vt species intelligibiles ab anima separata: sed est sensus, quòd per seipsas, hoc est per proprias species intelligibiles, & non per species rerũ sensibilium (vt modo sit) intelligantur: sicut color dicitur videri per seipsum, quando per propriam speciem videtur. Paret autem hunc esse sensum intentum, ex hoc quòd ad primam partem se remittit: vbi in articulo secundo quæstionis octuagesimæ nonæ, determinatum est, animam separatam cognoscere substantias separatas, per species diuinitus sibi infusas.

¶ Nota secundò, quòd quum de anima Christi dicitur, quòd cognouit substantias separatas per modum, quo cognoscit illas anima separata, communicatio huius in modo cognoscendi intelligitur solùm quo ad substantialitatem modi cognoscendi, & non quo ad perfectionem: hoc est, quòd anima Christi communicat cum anima separata in hoc, quòd vtraque cognoscit substantias separatas per species influxas à Deo. Sed anima Christi tali modo cognoscens, perfectè & distinctè cognoscit substantias separatas: vt in quarto artic. infrà patet, anima verò separata imperfectè nouit substãtias separatas, vt in prima parte patet. Et propterea in litera hac dicitur, quòd anima separata aliqualiter nouit substantias separatas, & non dicitur absolutè, quòd nouit illas.

¶ In responsione ad tertium, circa cognitionem singularium omnium, triplex dubium occurrit. Primum ex Scoto in tertio sentent. distinct. quarta quæstione tertia, vbi infert quòd si in Christo ponitur cognitio abstractiua omnium singularium, concedendum est, cuiuslibet singularis esse propriam speciem in intellectu Christi: & consequenter duo alia, hoc est, & plures species eiusdem speciei simul in eodem, & infinitas species infinitorum singularium possibilium.

¶ Secundum dubium est etiam ex Scoto ibidem probante, quòd in Christo nõ fuit cognitio intuitiua per species infusas omnium singularium, quæ sunt, fuerunt, & erunt, tum quia species infusa repræsentat obiectum, vt abstrahit ab actuali existentia, quia eodem modo repræsentat obiectum, siue existat, siue non existat: ac per hoc non est ratio cognoscendi existẽs, vt existens: tum quia veritates cognoscibiles cognitione intuitiua, sunt veritates contingentes, quę non possunt cognosci per quascunq; species innatas: quia ex cognitione ternorum non contingentium non potest cognosci veritas complexorum cõtingentium de illis terminis: quia illarum complexionum veritas non includitur in illis terminis, quemadmodum veritas necessaria complexionis scibilis claudit̃ur in extremis.

¶ Tertium dubium est, quia ex ratione literæ malè videtur concludi in anima Christi per scientiam infusam notitia omnium singularium: quia ex plenitudine prudentiæ in anima Christi non habetur cognitio omnium singularium, sed agibilium tantummodo: quum prudentia sit ratio agibilium: extra agibilia autem sunt & singularia factibilia (quæ spectant ad artem) & singularia nec agibilia nec factibilia, vt singularia speculabilium, vt sunt singularia arenæ, seminum, animalium, & huiusmodi.

¶ Super Quæstionis vndecimæ Articulum primum.

TItulus articuli clarus est: intelligitur quippe vt sonat.

¶ In corpore est vnica conclusio: Anima Christi per scientiam inditam nouit omnia, excepta diuina essentia. Probatur. Conueniens fuit, vt anima Christi esset omnino perfecta, ita vt eius omnis potentialitas fuerit reducta ad actum: sed in illa est potentia naturalis ad cognoscendum per humanas scientias nota, & quod est intellectus agens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd humana anima in statu huius vitæ, quo quodãmodo est ad corpus obligata, vt sine phãtasmate intelligere non possit, non potest intelligere subsistentias separatas. Sed post statum huius vitæ anima separata poterit aliqualiter substãtias separatas per seipsas cognoscere: vt in Prima parte * dictum est. Et hoc præcipuè manifestum est circa animas Beatorum. Christus autem ante passionem non solùm fuit viator, sed etiam comprehensor: vnde anima eius poterat cognoscere substantias separatas per modũ, quo cognoscit anima separata. ¶ Ad tertium dicendum, quòd cognitio singularium non pertinet ad perfectionem animæ intellectiuæ secundum cognitionem speculatiuam. Pertinet tamen ad perfectionem eius secundum cognitionem practicam, quæ non perficitur absque cognitione singularium, in quibus est operatio: vt dicitur in sexto Ethicor.* Vnde ad prudentiam requiritur memoria præteritorum, cognitio præsentium, & prouidentia futurorum: vt Tullius dicit in sua Rhetorica.* Quia igitur Christus habuit plenitudinem prudentiæ secundum donum consilij, consequẽs est quòd

¶ Vnde ad primum dubium respondetur, negando illationem primam, & dicendo quòd vna species superioris ordinis seu infusa ex suo genere, potest sufficere ad notitiam abstractiuã, hoc est quidditatiuam, tam speciei, quàm singulatis, vt singulare est: nec oportet multiplicare species illas iuxta numerum singularium. Reliquæ autem consequentiæ, quia istam primam supponunt, manifestè ruunt.

¶ Ad secundum verò dubium dicitur, quòd quia Christi animæ attribuenda est scientia infusa absque diminutione, ideo asserendum est Christum notitia intuitiua infusa vidisse omnia individua: vt in hac litera dicitur.

¶ Et ad primam obiectionem respondetur, quòd falsum est, speciem infusam ex suo genere, abstrahere necessariò ab actuali existentia: nam talis species potest repræsentare naturam, puta leoninam, secundum omnia prædicata quidditatiua, & secũdum individuales conditiones & existentias, quas habet, ac continuata in ea accidentia: vtpote exemplata à diuina essentia, vt exemplati talis naturæ sic & sic individuatæ, ac existentis, & qualificatæ ac quantificatæ.

Ad probationem verò, quia siue existat, siue non, eodem modo repræsentat, respondetur quod repræsentare eodem modo contingit dupliciter, vel ex parte repræsentantis: & hic falsum est quòd eodem modo repræsentet leonem, siue existat, siue non: quia existente leone repræsentatur existens: non existente autem nõ repræsentatur existens. Vel ex parte repræsentantis: & sic verum est quòd eodem modo repræsentat: non enim mutatio fit in specie illa per hoc quòd repræsentat naturam leoninam in hoc nunc de nouo existentem, sed eodem modo se habet ex parte sui: verum ipsa natura leonina in remutationem patitur.

Et breuiter ita respondetur de istis speciebus in anima Christi: sicut de essentia diuina, vt repræsentat hæc eadem: de qua constat quòd repræsentat eodem modo ex parte repræsentantis, diuersimodè autem ex parte repræsentati. Et per hæc patet responsio ad secundam obiectionem: quia supponit hoc falsum, scilicet quòd species istæ sint species adæquatæ terminis incomplexis. Non autem dissimus, quòd species istæ quæ in anima Christi sunt, sunt adeò alti ordinis, vt intueantur diuinam essentiam, vt repræsentantem veritatem contingentium, & non solum vt repræsentantem naturam quamlibet secundum se. Et propterea anima Christi intuitiuè perfectè per illas videt præterita, præsentia & futura.

¶ Ad tertium dubium potandum est, quantum seipso doctior fuerit Autor hic, quoniam in 3. sentent. distinct. 14. quæst. 1. articul 3. quæst. 2. & in quæst. de verit. quæst. 20. art. 6. modificans infusam Christo scientiam, eximit ab ea non solum diuinam essentiam, sed singularia, vt cogitationes cordium, quia non pertinẽt hæc ad perfectionem humani intellectus, tam secundum naturæ, quàm gratiæ statum. Hic autem perspicacius differnens intellectus practici perfectionem à perfectione intellectus speculatiui humani, probat per hãc scientiam, animam Christi nosse omnia singularia præterita, præsentia, & futura: quia pertinent ad perfectionem intellectus practici. Et vere sic est, non solùm de cogitationibus hominum, sed de omnibus singularibus: quia omnia subiecta sunt prouidentiæ Christi, inquantum homo, vt patet ex autoritate Apostoli ad Hebr. 2. & ipsius Domini, Matth. vltimo: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Ex plenitudine igitur prudentiæ, non solùm monasticæ, sed politicæ, imò regalis, imò monarchicæ totius vniuersi (cuius prudentiæ pars est esse prouidentiam) recte concluditur, ad perfectionem intellectus practici humani in Christo, etiã non in aliis hominibus, spectare cognitionem omnium

Lib. 2. de Inuit. fol. 4. ante finem.

Cap. 7.

q. 3. art. 1.

q. prac. ar ti. 1.

Art. 12. q. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnium singularium quæ sunt subiecta prouidentiæ suæ. Constat autem ex. ad Corinth.15. Quod omnia sunt Christo homini subiecta, præter eum qui subiecit sibi omnia, ergo sola essentiæ diuinæ visione excepta, anima Christi per scientiam infusam scit quæcunque scit Deus scientia visionis. Et per hæc clarè patet resp̃onsio ad obiecta.

¶ Super Quæstionis vndecimæ Articulum secundum.

TItulus clarus.
¶ In corpore vnica est conclusio: Animæ Christi secũdum scientiam infusam potest intelligere absque conuersione ad phantasmata. Probatur: Conditio animæ comprehẽsoris est, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat: ergo animæ beatæ ante & post resurrectionem intelligere possunt absq; cõuersione ad phantasmata: ergo anima Christi potuit intelligere absque cõuersione ad phantasmata. Antecedẽs manifestatur: quia post resurrectionem, ex anima redundabit gloria ad corpus. Et prima consequentia probatur: quia indigere cõuersione ad phantasmata, est ex hoc, quòd anima est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens. Secunda verò consequentia probatur: quia Christus ante passionem fuit simul viator & comprehẽsor: comprehẽsor præcipuè ex parte animæ intellectiuæ, viator ex parte corporis.

Infrà ar. 4. s. & q. 34. art. 2. 3. Et 3. di. 14. q. 1. art. 22. 2. & di. 14. art. 3. qu 2. & 3. c. Et vrit qu 20. ar. 3. ad 1.

D. 185.

¶ Circa efficaciã istius processus, dubium tãrim occurrit: quia concesso toto, non infertur propositæ quæstionis intenta conclusio. Nam conclusio inferenda est, quòd anima Christi potest absque conuersione ad phantasmata intelligere secundum scientiam infusam in litera autem infertur non dicta conclusio, sed absolutè, quòd absq; conuersione ad phantasmata anima Christi potuit intelligere.

qu 15. art. 2c.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor solicitus fuit non circa verba, sed circa illud, in quo consistit difficultas. Concurrẽtibus autem duobus simul ad propositam quæstionẽ, scilicet potentia intellectiua, & habitu scientiæ infusæ, & ex parte scientiæ ex suo genere infusæ, nulla habeatur ratio vinculi ad phantasmata, quin potius ex hac parte habetur elevatio supra phantasmata: restat vt tota difficultas ex parte intellectus, qui naturali necessitudine deuinctus, experitur, phantasmatibus se teneat, an scilicet naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat, vt non possit etiam infusa vti scientia, nisi conuertendo se ad phantasmata. Et ideo difficultatis huius veritate aperta, monstrando quòd intellectus comprehensorum, ac per hoc animæ Christi, non obligatur ad phantasmata, pro constanti & clxro dimissum est, quid dicendum sit ad quæsitum, scilicet quod potuit secundum infusam scientiam, Christi anima intelligere absque conuersione ad phantasmata.

¶ In eodem processu dubium occurrit ex Durand. in quæst. 4. tenente oppositam conclusionem: hoc est, quòd Christus indigebat conuersione ad phantasmata in vsu scientiæ infusæ. Et ratio eius est: quia scientia infusa erat perfectio animæ Christi, secundum quòd erat viator: naturalis autem cõditio viatoris est indigentia phãtasmatum ad vsum scientiæ. Sed hæc ratio facilè apparet infirma ac voluntaria: quoniam scientia infusa est perfectio animæ Christi, aut absolutè, aut secũdum quòd nata est communicare cum Angelis in habendo scientiam infusam: quod constat conuenire animæ humanæ non in via, sed in termino, in statu scilicet separationis. Vtro autem modo sit, liquet quòd non est perfectio Christi, inquãtum erat viator. Et quoniam erat simul viator & comprehensor, ex litera hæc habes rationẽ, quare magis vsus huius scientiæ sequitur conditiones comprehensoris, quàm viatoris: quia scilicet in Christo hæc inuenitur differentia, q̃ cõditiones viatoris habuit ex parte corporis: conditiones verò comprehẽsoris habuit maximè ex parte animæ intellectiuæ: ad quam cõstat spectare scientiam infusam. Falsum est ergo, scientiam infusam esse perfectionem animæ Christi: inquantum viator erat, quum ratio ducat ad oppositum.

D. 3. q. 1. art. 2. qu 1. ar. 1. ad 3.

¶ In responsione ad primum circa illud verbum, Finis potentiæ intellectiuæ est cognoscere species intelligibiles, quas apprehẽdit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantùm ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia: non autem quantum ad hoc, in quod vtriusq; potentiæ cõditio terminatur. Nihil autem prohibet secũdum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suũ finem tẽdere: finis tamẽ propriusalicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd licet anima Christi fuerit eiusdẽ naturæ cum animabus nostris: habuit tamen aliquem statum, quem animę nostræ non habent nunc in re, sed solùm in spe, scilicet statum comprehensionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet anima Christi potuerit intelligere, non conuertendo se ad phantasma: poterat tamen intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cũ sensus non dẽtur homini solum ad sciẽtiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitæ animalis.

Supra q. 20. art 4. & infra, ar. 6. 1. & q 34. art. 4. cor. & q 39. art. 6. c. Et 3. di 14. ar. 1. q. 2. 1. & art. 2. q⁵. 2. cor. & art. 3. q⁰. 2. cor. Et veri. q. 20. ar. 3. cap. & art. 4. ca. & 6. co. Et opusc. 3. c. 123.

cognouerit omnia singularia præsentia, præterita & futura.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus hac scientia vti potuerit, non conuertendo se ad phantasmata.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ anima Christi non potuerit intelligere secundum hanc scientiam, nisi cõuertendo se ad phantasmata: Quia, vt dicitur in tertio de Anima, phantasmata comparantur ad animam intellectiuam humanam, sicut colores ad visum. Sed potentia visiua Christi non potuit exire in actum, nisi conuertẽdo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ 2 Præterea, Anima Christi est eiusdem naturæ cum animabus nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apost. dicit Philip. 2. quòd est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra non potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

¶ 3 Præterea, Sensus dati sunt homini, vt deseruiant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absq; conuersione ad phantasmata, quæ per sensus accipiuntur, sequeretur quòd sensus frustra fuissent in anima Christi: quod est inconueniẽs. Videtur igitur quòd anima Christi non potuerit intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ SED CONTRA est, quòd anima Christi cognouit quædam quæ per phantasmata cognosci nõ possunt, scilicet substantias separatas. Potuit igitur intelligere, non conuertendo se ad phantasmata.

¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ Christus in statu ante passionẽ, fuit simul Viator & Cõprehensor: vt infrà * magis patebit. Et præcipuè quidẽ conditiones viatoris habuit ex parte corporis, inquãtũ fuit passibile: cõditiones verò cõprehensoris maximè habuit ex parte animæ intellectiuæ. Est autẽ hæc conditio animæ comprehẽsoris, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionẽ, ex anima gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis Viatoris indiget ad phãtasmata conuerti, q̃ est corpori obligata, & quodãmodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animæ beatæ, & ante resurrectionẽ & post, intelligere possunt absq; connersione ad phãtasmata. Et hoc etiã oportet dicere de anima Christi, quæ plenè habuit facultatẽ cõprehẽsoris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum q̃ similitudo illa, quam Philosophus ponit, non attenditur quantùm ad omnia. Manifestum est enim, quòd finis potentiæ visiuæ est cognoscere colores: finis autẽ potentiæ intellectiuæ non est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehẽdit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantùm ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia: non autem quantum ad hoc, in quod vtriusq; potentiæ cõditio terminatur. Nihil autem prohibet secũdum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suũ finem tẽdere: finis tamẽ proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd licet anima Christi fuerit eiusdẽ naturæ cum animabus nostris: habuit tamen aliquem statum, quem animę nostræ non habent nunc in re, sed solùm in spe, scilicet statum comprehensionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet anima Christi potuerit intelligere, non conuertendo se ad phantasma: poterat tamen intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cũ sensus non dẽtur homini solum ad sciẽtiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitæ animalis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit collatiua.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ anima Christi hanc scientiam nõ habuerit per modũ collationis. Dicit enim Damasc. in 3. lib.* In Christo non dicimus consiliũ neque electionem. Non autem remouentur hæc à Christo, nisi inquantum important collationem & discursum. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit scientia collatiua vel discursiua.

¶ 2 Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis ad inquirẽda ea, quæ ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt suprà dictum est.* Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collatiua.

¶ 3 Præterea, Scientia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui Angelis conformantur: vt dicitur Matthæi vigesimosecundo capite. Sed in Angelis non est scientia discursiua, seu collatiua: vt patet per Dionys. 7. cap. de Diuin. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collatiua.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus habuit animam rationalem, v t suprà habitum est.* Propria autẽ operatio animæ rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit sciẽtia discursiua vel collatiua.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua sciẽtia põt esse discursiua vel collatiua dupliciter, vel quo ad acquisitionem, vel quo ad vsum. Prima cõclusio est. Scientia infusa animæ Christi non est collatiua secundum acquisitionem. Probatur: quia fuit non per inuestigationem acquisita, sed diuinitus indita. Secunda conclusio est: Scientia huiusmodi potuit esse collatiua, quantum ad vsum. Probatur, quia poterat, vt sibi placebat vti illa, & manifestatur de facto in Christi discursu Mat. 17. Omnia clara sunt in litera.

¶ Super Quæstionis vndecimæ Articulum quartum.

TItulus clarus.
¶ In corpore articuli est vnica distinctio bimembris, cum singulis conclusionibus. Distinctio est, Scientia indita animæ Christi potest dupliciter considerari, primo secundum id quod habuit ex causa influente: secundo, secundum id quod habuit ex subiecto recipiente. Prima conclusio est: Scientia indita animæ Christi est multò excellentior scientia Angelorum quãtum ad id quod se tenet ex parte Dei influentis, quo ad duo: hoc est multitudinẽ cognitorum, & certitudinem cognitionis. Probatur: quia lumen spirituale gratiæ inditum animæ Christi est multò excellentius, quàm lumen naturaliter inditum naturæ Angelicæ. Secunda conclusio est, Scientia indita animæ Christi, quantum ad id quod se tenet ex parte subiecti recipientis, est infra scientiam angelicam. Manifestatur: quia modus cognoscẽdi naturalis animæ humanæ est infectior angelico: vt patet ex collatione, & discursu, & phantasmate.
¶ Nota hic, quòd formalis differentia inter has duas conditiones scientiæ infusæ animæ Christi, consistit in diuersitate eius, quod se tenet ex parte gratuiti influxus, & eius quod se tenet ex parte subiecti. Et primus quidem effectus gratuiti influxus videtur lumen gratiosè inditum animæ Christi, quod ex tendens se, & ad tot & ad tam excellam cõtitudinem parit duos hos effectus: hoc est quod anima Christi per infusam sciẽtiam multò plura cognoscit, quàm Angeli (quia scit omnia creata, quæ quandoque sunt) & certius scit etiam illa, quorum cognitio communis est sibi & Angelis. Primum autem consequens subiectum recipiens, est modus recipiendi scientiam, quia scilicet recipit illam diuisim, & per species minus vniuersales, quàm sint species angelicæ: hoc enim ex parte subiecti se tenet, vt in articulo sexto huius quæstionis patet, & hic effectus ac defectus est essentialis scientiæ infusæ. Alij autem effectus, scilicet conferre, discurrere, &c, sunt accidentales: quia possunt adesse & abesse huic scientiæ, & eius vsui. Verum quia manifestiores sunt isti, & ille seruabatur texto artic. (vbi ex proposito tractandus erat, quamquam proprias habens difficultates) ideo Autor horum in litera hac meminit. non tamen in his consistet ter essentialis differentia, sed tanquam in istis sat esset manifestare defectum scientiæ infusæ ex parte subiecti. Et potes hos effectus collationis, discursus, & phantasmatum, eleuare, & dicere, licet actualiter discursu aut phãtasmate vti, sit accidẽtale scientiæ infusæ: attamen scientia infusa animæ Christi ex hoc ipso, quòd apta nata est cõpati in suo vsu discursum ac phantasmata, manifestatur à posteriori essentialiter cõsequente, inferior scientia angelica, quæ nec discursum, nec phantasma patitur, suo admisceri vsui. Et quod Autor ab essentiali proprietate in 2. artic. iam manifestata, declaravit intentum hic, à notioribus tradens doctrinam, reseruans proprio loco essentialem differentiam de particularitate specierum.

Suprà q. 20. art 4. & infra, ar. 6. 1. & q 34. art. 4. cor. & q 39. art. 6. c. Et 3. di 14. ar. 1. q. 2. 1. & art. 2. q⁵. 2. cor. & art. 3. q⁰. 2. cor. Et veri. q. 20. ar. 3. cap. & art. 4. ca. & 6. co. Et opusc. 3. c. 123.

D. 142. & 186.

¶ Circa doctrinam prædictã essent duo dubia ex Scoto in 3. sen. dist. 14. quæst. 4. Alterum de perfectione seu nobilitate specierum infusarum animæ Christi. Dub. 3.

magis immaterialis, tantò est potior. Sed scientia Angelorum est immaterialior, quàm scientia animæ Christi: quia anima Christi est actus corporis, & habet conuersionem ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorum est potior, quàm scientia Christi.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Hebr. 2. Eum autẽ, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, & gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd propter solam passionẽ mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia indita animæ Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo secũdum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantùm igitur ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multo excellentior, quàm Angelorũ sciẽtia, & quantùm ad multitudinem cognitorũ, & quantũ ad scientiæ certitudinem: quia lumẽ spiritualis gratiæ, quod est inditũ animæ Christi, est multò excellẽtius, quàm lumen, quod pertinet ad naturam Angelicã. Quantum autem ad secundum, sciẽtia indita animę Christi, est infra sciẽtiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscẽdi, qui est naturalis animæ humanæ: qui. s. est per cõuersionẽ ad phãtasmata, & per collationem & discursum.
Et per hoc patet resp̃onsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit habitualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo nõ fuerit habitualis sciẽtia. Dictũ est enim,* quòd animam Christi decuit maxima perfectio scientiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existẽtis in actu, quàm existentis in potẽtia vel habitu. Ergo cõueniens fuisse videtur, quod omnia sciret in actu. Nõ ergo habuit habitualem scientiam.

¶ 2 Præterea, Cũ habitus ordinetur ad actũ, frustra videtur esse habitualis sciẽtia, quæ nunquã in actum reducitur. Cùm autem Christus sciuerit omnia (sicut iã dictũ est) * nõ potuisset actu omnia illa cõsiderare, vnũ post aliud cogitando: quia infinita non est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorundam scientia habitualis: quod est inconueniẽs. Habuit ergo actualem sciẽtiam omnium, quæ sciuit, & non habitualem.

*3. distin. 14. art. 1. q. 2. & 3. Et veri. q 20. art. 2. * q. 9. ar. 1.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm hæc scientia in Christo fuerit maior scientia Angelorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd huiusmodi sciẽtia in Christo fuerit minor, quã in Angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana secũdum ordinem naturæ est infra naturam angelicam. Cùm igitur sciẽtia, de qua nunc loquimur, sit indita animæ Christi ad perfectionem ipsius, videtur quòd huiusmodi scientia fuerit infra scientiam, qua perficitur natura angelica.

¶ 2 Præterea, Scientia animæ Christi fuit aliquo modo collatiua & discursiua: quod non potest dici de scientia angelica. Ergo scientia animæ Christi fuit inferior scientia Angelorum.

¶ 3 Præterea, Quantò aliqua scientia est latiùs dupliciter. Vno modo, quantùm ad scientiæ acquisitionẽ: sicut accidit in nobis, qui procedimus ad cognoscendum vnum per aliud, sicut effectus per causas, vel econuerso. Et hoc modo scientia animæ Christi nõ fuit discursiua vel collatiua: quia hæc scientia, de quã nunc loquimur, fuit sibi diuinitus indita, non per inuestigationem rationis acquisita. Alio modo potest dici aliqua scientia discursiua vel collatiua, quantùm ad vsum: sicut interdum scientes, ex causis concludunt effectus: non vt de nouo addiscant, sed volentes vti scientia, quam iam habent. Et hoc modo scientia animæ Christi poterat esse collatiua & discursiua: poterat enim ex vno aliud concludere, sicut sibi placebat. Sicut Matth. 17. cùm Dominus quæsisset à Petro, à quibus Reges terræ tributũ acciperent, à filiis suis, an ab alienis, Petro respondente, quòd ab alienis, conclusit, Ergo liberi sunt filij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd à Christo excluditur consiliũ, quod est cum dubitatione: & per consequens electio, quò in sui ratione tale consilium includit. Non autem à Christo excluditur vsus consiliandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de discursu & collatione, prout ordinatur ad scientiã acquirẽdam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Beati cõformantur Angelis, quantùm ad dona gratiarum: manet tamen differentia, quæ est secundum naturam. Et ideo vti collatione & discursu, est connaturale animabus Beatorum non autem Angelis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm hæc scientia in Christo fuerit maior scientia Angelorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd huiusmodi sciẽtia in Christo fuerit minor, quã in Angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana secũdum ordinem naturæ est infra naturam angelicam. Cùm igitur sciẽtia, de qua nunc loquimur, sit indita animæ Christi ad perfectionem ipsius, videtur quòd huiusmodi scientia fuerit infra scientiam, qua perficitur natura angelica.

¶ 2 Præterea, Scientia animæ Christi fuit aliquo modo collatiua & discursiua: quod non potest dici de scientia angelica. Ergo scientia animæ Christi fuit inferior scientia Angelorum.

¶ 3 Præterea, Quantò aliqua scientia est magis immaterialis, tantò est potior. Sed scientia Angelorum est immaterialior, quàm scientia animæ Christi: quia anima Christi est actus corporis, & habet conuersionem ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorum est potior, quàm scientia Christi.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Hebr. 2. Eum autẽ, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, & gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd propter solam passionẽ mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia indita animæ Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo secũdum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantùm igitur ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multo excellentior, quàm Angelorũ sciẽtia, & quantùm ad multitudinem cognitorũ, & quantũ ad scientiæ certitudinem: quia lumẽ spiritualis gratiæ, quod est inditũ animæ Christi, est multò excellẽtius, quàm lumen, quod pertinet ad naturam Angelicã. Quantum autem ad secundum, sciẽtia indita animę Christi, est infra sciẽtiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscẽdi, qui est naturalis animæ humanæ: qui. s. est per cõuersionẽ ad phãtasmata, & per collationem & discursum.
Et per hoc patet resp̃onsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit habitualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo nõ fuerit habitualis sciẽtia. Dictũ est enim,* quòd animam Christi decuit maxima perfectio scientiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existẽtis in actu, quàm existentis in potẽtia vel habitu. Ergo cõueniens fuisse videtur, quod omnia sciret in actu. Nõ ergo habuit habitualem scientiam.

¶ 2 Præterea, Cũ habitus ordinetur ad actũ, frustra videtur esse habitualis sciẽtia, quæ nunquã in actum reducitur. Cùm autem Christus sciuerit omnia (sicut iã dictũ est) * nõ potuisset actu omnia illa cõsiderare, vnũ post aliud cogitando: quia infinita non est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorundam scientia habitualis: quod est inconueniẽs. Habuit ergo actualem sciẽtiam omnium, quæ sciuit, & non habitualem.

*3. distin. 14. art. 1. q. 2. & 3. Et veri. q 20. art. 2. * q. 9. ar. 1.*

¶ Super Quæstionis vndecimæ Articulum q. 10. art. 2. quintum.

TItulus clarus est.
¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Scientia indita animæ Christi fuit habitualis. Probatur: Modus scientiæ inditæ animæ Christi fuit conueniens subiecto recipienti; ergo scientia indita animæ Christi fuit habitualis. Antecedens probatur: quia receptum est in recipiente per modum recipientis. Consequentia verò probatur: quia modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Probatur hoc, Modus connaturalis animæ humanæ est, vt quandoque sit intelligens in actu, & quandoque in potentia: ergo modus connaturalis eiusdem est, vt quandoque sit in habitu quia medium inter puram potentiam & actum completum est habitus, & medium est eiusdem generis cum extremis hoc est, si extrema sunt naturalia, medium est naturale: & si extrema sunt supernaturalia, medium est supernaturale. hoc enim ad identitatem generis spectat, quia penes vnitatem subiecti communis extremis & medio attenditur genus. Et sicut est naturalis via inter extrema per medium, ita oportet esse connaturalem viam per medium in illo, cui vtrunque extremum est vicissim connaturale: alioquin transitus de

Universidad de Deusto
Biblioteca

connaturali extremo ad aliud connaturale extremum non esset cõnaturalis, aut sine medio extremi non habentibus mediũ, quorum vtrũq; à natura ordine exorbitat.

¶ In responsione ad primũ aduerte, quòd ideo cognitio animæ Christi, qua videt Verbũ, dicitur perfectissima simpliciter: quia tam negatiuè, quàm positiuè est perfectissima inter omnes creatæ cognitiones. Est nãque ita perfecta, quòd nulla est perfectior ipsa: & ipsa est omnia alia perfectior, quia non habet

Ar. præd. parem. Scientia autem ipsius infusa dicitur perfectissima, non simpliciter quia neutro modo est perfectissima, sed in genere, hoc est in genere cognitionis rerum in proprio genere. In hoc liquidẽ genere est perfectissima, & negatiuè, quia nulla scientia in proprio genere inuenitur perfectior illa, quæ data est animæ Christi: & positiuè, quia ipsa est perfectior qualibet alia scientia in proprio genere inuenta, rã in hominibus, quàm in Angelis.

¶ In responsione ad secũdũ nota primò, q̃ quũ multipliciter potuisset argumẽto secũdo satisfieri, puta ex parte ipsius habitus, dicendo q̃ licet nõ possit tali modo, hoc est numerãdo vnũ post aliud exire in actum cognitionis infinitorum, quæ habitualiter nouit: potest tamẽ exire in actũ cognitionis eorundem alio modo, scilicet ũmul cognoscendo actu quæcunq; per vnã speciẽ repræsentantur: & q̃ cognitio sit successiua quo ad numerũ specierũ intelligibiliũ, quæ sunt finitæ, ẽnõ quo ad numerum per illas cognitorũ, quæ sũt infinita. Nec exigit habitualis cognitio infinitorũ, vt possit exire in actum tali modo, scilicet numerando cognita vnũ post aliud: quoniã nõ sic est in potentia ad actum cõsummandũ, sed ad actus incõsummabiles. Malunt tamẽ Autor alia via soluere, hoc est ex parte voluntatis, quæ est reductiua habitus de otio in operationẽ & docere q̃ quia voluntas in determinatiuè se habet ad infinita, ad hoc deseruit infinitas habitualiter cognitorum, vt voluntas ad quodcunque infinitorũ maluerit, habitu vtatur quod nõ esset in potestate sua habitualis cognitio ad infinita se nõ extẽderet. Quo fit, vt non frustra fit infinitas cognitorũ habitualiter licet non omnia actualiter in vsum cognitionis veniant quia ad hoc est necessaria, vt ad quodcunque maluerit applicari possit habitus, pro loco, tẽpore, negotio, fine, & huiusmodi.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum sextum.*

¶ 3 Præterea, Scientia habitualis est quædam perfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientiæ creatus, sequeretur quòd aliquid creatũ esset nobilius, quàm anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

¶ SED CONTRA, Sciẽtia Christi, de qua nunc loquimur, vniuoca fuit sciẽtiæ nostræ: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed sciẽtia nostra est in genere habitus. Ergo & scientia Christi fuit habitualis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd supra dictum est, * modus huius scientiæ inditæ animæ Christi fuit conueniens ipsi subiecto recipienti: nam receptum est in recipiente per modum recipientis. Est autem hic modus connaturalis animæ humanæ, vt quandoque sit intelligens actu, quandoque in potentia. medium autem inter puram potentiam & actum completum est habitus. eiusdem autem generis est medium & extrema: & sic patet quòd modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat sciẽtiam per modum habitus. Et ideo dicendum est, quòd scientia indita animæ Christi fuit habitualis, & potebat ea vti quando volebat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima. Vnde quidem excedens modum naturæ humanę: quia scilicet vidit Dei essentiam, & alia in ipsa, & hæc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio nõ fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quæ hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secũdum modum proportionatum humanæ naturæ: prout scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nũc loquimur. Et hæc cognitio non fuit simpliciter perfectissima, sed perfectissima in genere humanæ cognitionis: vnde non oportuit, quòd esset semper in actu.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus reducitur in actum ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cùm voluerit. Voluntas autem indeterminatè se habet ad infinita. Nec tamẽ hoc est frustra, licet non in omnia actualiter tendat, dummodo tendat actualiter in id, quod conuenit loco & tempori. Et ideo etiam habitus nõ est frustra, licet non omnia reducantur in actum, quæ habitui subiacẽt, dummodo reducatur in actum id quod cõgruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substantiæ, quæ in suo esse & sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens & bonum secundum quid: & hoc modo dicitur ens & bonum accidens: non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectum est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non est simpliciter melior, aut dignior, quàm anima Christi, sed secundum quid: cùm tota bonitas habitualis scientiæ cedat in bonitatem subiecti.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus.

AD SEXTVM sic procedi-
tur. Videtur quòd in anima Christi non fuerit nisi vnus habitus scientiæ. Quantò enim scientia est perfectior tantò est magis vnita: vnde & Angeli superiores per formas magis vniuersales cognoscunt, vt in prima parte * dictum est. Sed scientia Christi perfectissima: ergo fuit maximè vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus.

¶ 2 Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi: vnde dicitur Hebræorum duodecimo aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum. Sed vnus est habitus fidei de omnibus credibilibus: vt in secunda parte dictum est. * Ergo multò magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ.

¶ 3 Præterea, Scientiæ distinguuntur secundum diuersas rationes scibilium. Sed anima Christi omnia sciuit secundum vnã rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantũ vnus habitus scientiæ.

¶ SED CONTRA est quod Sacharię 3. dicitur, quòd super lapidem vnum, id est Christum sunt septem oculi. Per oculum autem scientia intelligitur. Ergo videtur quòd in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * scientia indita animæ Christi habuit modum connaturalem animæ humanæ. Est autem connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli: ita scilicet, quòd diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit quòd in nobis sint diuersi habitus scientiarum, quia sunt diuersa scibilium genera: inquantum scilicet, ea quæ reducuntur in vnum genus eodem habitu sciẽtiæ cognoscuntur. Sicut dicitur in primo Posteriorum * quòd vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animæ Christi fuit distincta secundum diuersos habitus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut supra dictum est, * scientia animæ Christi est perfectissima, & excedens Angelorum scientiam, quantum ad id quod consideratur in ea ex parte Dei influentis: est tamen infra scientiam angelicam, quantùm ad modum recipientis. Et ad huiusmodi modum pertinet quòd scientia illa per multos habitus distinguatur, quasi per species magis particulares existens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fides nostra innititur primæ veritati: & ideo Christus est autor fidei nostræ secundum diuinam scientiam, quæ est simpliciter vna.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd lumen diuinitus infusum, est communis ratio intelligendi, quæ diuinitus reuelatur: sicut & lumen intellectus agentis eorum, quæ

Titulus clarus est. De scientia siquidem infusa quæritur, an sit infusa Christo in vnica specie seu habitu, an in diuersis. Et est ratio dubij, excellentia magna talis scientiæ infusæ animæ Christi. *Art. 3.*

¶ In corpore vnica est conclusio respõsiua quæsito. Sciẽtia indita animæ Christi fuit distincta secundũ diuersos habitus. Probatur: Habitus scientiæ diuersificatur in nobis ex diuersitate generis scibilis, sed respectu scientiæ inditæ animæ Christi inuenitur diuersitas generis scibilis: ergo sciẽtia indita animæ Christi distinguitur in diuersos habitus. Maior probatur ex primo Posteriorũ Minor quæ non nisi implicite ex litera habetur, hoc est in sua probatione, probatur ita litera sic, Connaturale est animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quã Angelitas scilicet q̃ diuersas naturas specificas per diuersas species intelligibiles cognoscat. Sed scientia indita animæ Christi habuit modum connaturalẽ animæ humanæ: ergo scientia indita animæ Christi est distincta per species intelligibiles secũdum diuersitatem naturarũ specificarum. Hoc autem nihil aliud est, quã sciẽtiam talem talem respicere diuersa genera scibiliũ: nã sit diuersificatur secũdũ diuersas naturas specificas, multò magis distinguitur secundum diuersa genera scibiliũ: quũ minor sit distinctio per genera scibilia, quã per specificas naturas: quoniã sub vno genere scibili cõprehenduntur multæ naturæ specificæ, vt patet ex suprà dictis. *In corp.*

¶ Et scito, quòd quũ hoc dicitur species intelligibiles oportere diuersificari secundũ diuersas naturas specificas, intelligendum est de natura *a priori*, hoc est subsistãtia nam per vnam & eandẽ speciem intuitam intelligit anima Christi subsistentiam & proprietates accidentiasque eius. Ratio autem, non ita intelligas species intelligibiles infusas de articulari ad naturas specificas, vt præcisè repræsentent eas & non principia individuantia, vt faciunt species intelligibiles abstractæ à phantasmatibus, & quales fuerunt species infusæ primo homini: quoniã species infusæ animæ Christi, sunt non per accidens, sed ex suo genere infusæ & ita ad naturas subsistãtiarum specificas ordinantur, vt simul individua earum offendant distinctè: aliquin aut non nouisset hac scientia omnia, aut infinitæ species ponerentur: quorũ vtrumque esse falsum mostratum est.

¶ Circa hanc doctrinam iunctam responsioni ad primum

primum dubium superius reseruatum ex Sco. in 3. sent. dist. 14. q. vlt. volente, quòd species intelligibiles infusæ animæ Christi fuerunt perfectissimæ: quia sicut ponitur animæ Christi collatam esse gratiam summam possibilem creaturæ: ita probabile est infusas esse sibi species perfectissimas, nobilissimas per quas perfectissimè nouit habitualiter res cognitione abstractiua.

¶ Ad hoc dicitur, quòd proportionalis similitudo assumpta est falsa. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd dono gratiæ respondet directè donum gloriæ: & consequẽter sicut animę Christi collata ponitur summa gratiæ: ita collata, est summa gloria, ad quam spectat cognitio beata, & non cognitio infusa de qua est quæstio. Vnde quia cognitio infusa nõ respondet gratiæ, consequens est, vt malè assũpta sit similitudo proportionalis: vt sicut ponitur, summam habere gratiam, ita ponendum est habere summas species infusas. Et si quæratur, cur gratia, gloria & visio beata non modificantur, & articulantur iuxta modum naturalem animæ humanæ, scientiã autẽ infusam modificari ponitur in litera ad naturalem modum animæ humanæ, & ideo species eius intelligibiles esse minus vniuersales, ac per hoc minus perfectas, quam species angelorum: respondendum est ex responsione ad primum in ar. præcedenti, quòd visio beata, & huiusmodi, sunt de ordine connaturalium sola diuinæ naturæ, ac per hoc superexcedentium modum cuiuscunque naturæ creatæ: Et propter ea non articulantur aut modificantur ex modo naturali animę vel Angeli. Sciẽtia autem infusa est ordine connaturalium creaturis, scilicet Angelis, & animabus nostris in statu separationis: ac per hoc est de ordine proportionatorum modo humanæ naturæ: & propterea meritò ponitur ipsam modificari & de articulari, iuxta connaturalem modum humanæ naturæ: ac per hoc, vt in litera dicitur, ponitur, species ipsius esse minus vniuersales & imperfectiores, quàm sint species angelicæ. Cum qua tamen imperfectione specierum stat, quòd sciẽtia infusa animæ Christi, quòd ad euidentiam, certitudinem multitudinẽmque cognitorum sit perfectior scientia angelica propter excellentius lumen: vt prædictum est.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli 6. nota, quòd sicut Aristoteles posuit, ad intellectionem nostrã concurrere tria scilicet obiectum in sua specie intelligibili, & intellectum possibile elicientem intellectionem, & lumen in tellectus agentis, quo clarent immediatè principia, & illis mediãtibus reliqua (cõcurrere enim intellectum agentẽ non solũ ad generationẽ specierũ intelligibiliũ, sed etiã ad faciendã cuidentiã cognitorũ ex eo patet, q̃ ipse, vt inquit Auerrois in prœmio de anima, est causa primarũ propositionũ proculdubio quo ad euidentiã, & cõsequenter reliquarũ, mediantibus illis primis) ita proportionabiliter Autor ponens sciẽtiam altioris ordinis in anima humana, posuit species altioris ordinis & lumen altioris ordinis, sub quo clarẽ cognoscãtur ea quæ p̃ species infusas repræsentãtur Et propterea vt in litera dicitur, illud lumẽ cõmune est õnibus reuelatis, sicut lumẽ intellectus agẽtis: & est medium, sub quo, species autẽ intelligibilis est mediũ, in quo res repræsentatur.

¶ *Super Quæstionis duodecimæ articulum primum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito: Anima Christi per scientiam acquisitam sciuit omnia illa, quæ possunt per actionẽ intellectus agentis sciri. Probatur ex proportionali similitudine inter scientiam infusam respectu intellectus possibilis, & acquisitam respectu intellectus agentis: sicut illa ponitur propter perfectionem potentiæ intellectus possibilis, ita ista propter conuenientia potentiæ actiuæ intellectus agentis. Et ideo sicut illa se extendit ad omnia, ad quæ se extendit possibilis intellectus potentia, ita est ad omnia, quæ potest intellectus agens facere.

¶ In responsione ad primum & secundum simul, dubium ex Durando in 3. sent. dist. 14. quæstio. 1. occurrit, arguente directè contra vtranque responsionem. Primò, cõtra secundam, dicens, q̃ ex visione corporũ cœlestiũ nullus potest cõprehendere virtutes eorum, sed potius experiẽtia effectuũ. Deinde cõtra primam dicẽs, quòd experiẽtia nõ parit sciẽtiam nisi rerum expertarum & consimilium secundum speciẽ: quoniã sic ex multis sensibus fit memoria, & inde experimentũ, & inde vniuersale: quod est principiũ artis & scientiæ (vt dicitur in prœmio Meta.) nõ ergo ex quibusdam expertis Christus venit in notitiam omnium: vt in litera dicitur. *Q. 9 ar. 4* *Tex. 18.*

¶ Ad primum horũ dicitur, quòd Durandus voluit esse cæcutiẽ in litera non dicitur, quòd ex sola visione corporali corporũ cœlestiũ Christus cõprehẽderit cœlestia: sed expressè præmittitur in hac ipsa responsione ad secundum ibi, Per modum præcitum, scilicet per experientiam: & subditur ibi tamen exemplariter, Sicut vidẽdo, &c. Est ergo sermo literæ de visione experimentali, & non de visione absolutè. *D. 1218.*

¶ Ad secundum autẽ dicitur, quod connexio specierũ, causarum, effectuũ, & huiusmodi, manifestat quòd experiẽtia in quibusdã, puta in calidis, generat nõ solum sciẽtiã calidorum, sed excellenti existente ingenio, ex sciẽtia calidorum generatur sciẽtia frigidorum, & ex his mediorum, & ex his omnibus elementorum & mixtorũ, & ex his ad causas ascenditur superiores. Quocirca, experientiam parere scientiam similium tantum, potest intelligi dupliciter: scilicet vel immediatè, & sic est verum: vel quouis modo, & sic est falsum: vt in litera hac dicitur, Sciẽtia, inquit Autor, rerum non solum acquiri potest ex experientia ipsarum, sed ex experiẽtia quarundam aliarum. Et ratio assignatur: quia ex virtute luminis, potest homo procedere, &c. *In corp.* *D. 1217.* *In cor. ar. & q. præ. & q. 9. ar. 3. & 4.*

¶ Et scito, quòd tota difficultas nostra consistit in comprehendendo substantiam vnam inferiorem: quoniam illa comprehensa, facilè reliqua comprehenderentur. Et similiter in comprehendendo vnum corpus cœleste, vno enim comprehenso, facilè omnia comprehenderentur ab excellentissimo ingenio, quale fuit illud animæ Christi: Nõ est autem impossibile tali ingenio comprehendere vnum corpus cœleste, & vnum mixtum perfectum, puta hominem. nõ est igitur impossibile, quòd omnia quæ possunt virtute intellectus agentis cognosci, cognouerit per inuentionem.

¶ At si quis dixerit, sensibus Christi omnia singularia per inuentionem scientiam omnium naturali ratione cognoscibilium oblata esse Angelorum ministerio suppletur, non abhorret: quoniam si (Euangelista testante) eiurienti Christo Angeli cibum corporalem ministrauerũt, Matth. 4. multò magis rationabile est, vt indigenti Christo (spirituali cibo sciẽtiæ acquisitæ) ministrauerint Angeli singularia oportuna, ex quibus ipse suo ingenio adinueniret scientiam. Hoc enim nullum incõueniens habet annexum: nec est miraculum voluntarie fictum, sed super simili & minus necessariò expresso in Euangelio fundatum, & propterea vt rationabile amplectendum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli tria sunt. Primò ponitur distinctio bimembris. Duplex est profectus scientiæ, alter secundum ipsius essentiam, alter secundò effectum.

Secundo respondetur quæsito iuxta secundum membrum, Christus profecit in sciētia, grātia, sicut & ætate. Probatur: quia iuxta ætatis augmētū maiora opera faciebat: quæ maiorem scientiam & gratiam demonstrabant.

Tertiò respōdetur quæsito iuxta primum membrum, quo ad quadrūplicem Christi sciētiam, scilicet infusam, beatā, diuinam, & acquisitam. Et de tribus primis quidem negatiuè: scilicet quòd Christus non profecit. De acquisita verò recitatur prius aliorum & sua olim opinio, quòd non est augmentata secundum se, sed secundum experientiam: hoc est, conuersionem seu applicationem illius ad phantasmata, quæ ex sensibus & experientiis ab extrà veniebant. Deinde repetitur propria nunc opinio, quòd acquisita secundum essentiam auctæ fuit: quia inconueniens videtur, dicere Christo aliquam intelligibilem actionē. Vbi nota & modestiam Autoris, quòd opinārī per somnum induit, dum ait, Inconueniens videtur. & explanatione suprà dictorum de operatione intellectus agētis, quod scilicet de principali illius operatione, cuius priuatione otiosus seu frustrà poneretur, fuit sermo.

*Suprà q. 7. art. 12. & infra ar. 3. & q. 15. art. 8. Et 3 dist. 13. ii. in fi. & dist. 14 ar. 3. q. 5. Et veri. q 20. ar. 6. 3. Et opus. 3. cap. 223. Et Io. 1. loc. 23. co. 1. fi Et Heb. 5 col. 6. * Artic. præc. *Lib. 3. ca. 21.*

Libr. de Incar. Domi. c. 5. co. 2.

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli vtra est conclusio responsiua quæsito negatiuè: Christus nihil ab homine didicit. Probatur: Primum mouens in quolibet genere, non mouetur illa specie motus: Christus est primus doctor hominum omnium ergo non docetur ab aliquo homine. Maior manifestatur in prima alterationis. Minor autoritate D. Ioan. 18.

q. 14. art. 15.

3. sent. d. 14. q. 3 ar. 3.

D. 1218.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum Christus in hac scientia profecerit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non profecerit. Sicut enim secundū sciētiam beatitudinis & secūdum scientiam infusam Christus cognouit omnia: ita & secundum hanc sciētiam acquisitam, vt ex dictis* patet. Sed secūdum illas scientias non profecit: ergo nec secundum istam.

¶ 2 Præterea, Proficere est imperfecti: quia perfectum additionem non recipit. Sed in Christo non est ponere scientiam imperfectam. Ergo secundum hanc scientiam Christus non profecit.

¶ 3 Præterea, Damas. dicit, * Qui proficere dicunt Christū sapientia & gratia, vt additamentum sensus suscipiētem, nō venerantur vnionem, quæ est secundum hypostasim. Sed impium est illam vnionem nō venerari. Ergo impium est dicere, quòd scientia eius additamentum acceperit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Luc. 2. quòd Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia, apud Deum & homines. Et Ambr. dicit * quòd proficiebat secundum sapiētiam humanam. Humana autem sapientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet per lumen intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est profectus scientiæ. Vnus quidem secundum essentiam: prout scilicet ipse habitus sciētiæ augetur. Alius autem secundum effectum: puta si aliquis secundum eundem & æqualem scientiæ habitum, primò minora aliis demōstret, & postea maiora & subtiliora. Hoc autē secundo modo manifestum est, quòd Christus in scientia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet secundū augmentū ætatis opera maiora faciebat, quæ scilicet maiorem scientiam & gratiā demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitū scientiæ, manifestum est quòd habitus scientiæ infusæ in eo non est augmentatus, cùm à principio plenariè fuerit sibi omnium sciētia infusa: & multo minus sciētia beata in eo augeri potuit. De sciētia enim una q̄ non posit augeri suprà in prima parte * dictū est. Si igitur præter habitum scientiæ infusum, non sit in anima Christi aliquis habitus scientiæ acquisitæ (vt quibusdā videtur, & mihi aliquando visum est *) nulla scientia in Christo augmentata fuit secundū essentiam, sed solum per experientia, id est cōuersionem specierū intelligibilium, inditarum ad phantasmata.

*Et secundum hoc dicunt, quòd scientia Christi profecit secūdum experientiam, cōuertendo scilicet species inditas ad ea quæ de nouo per sensum accipit. Sed quia inconueniens videtur quòd aliqua naturalis actio intelligibilis, Christo deesset cum extrahere species intelligibiles à phantasmatibus, fit quædam naturalis actio hominis secundum intellectum agentem, conueniens videtur hanc etiam actionem in Christo ponere. Et ex hoc sequitur quod in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit qui per huiusmodi abstractionem specierum potuerit augmentari: ex hoc scilicet, quod intellectus agens, post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus potest ac etiam alias & alias abstrahere.

D. 1218.

ARTIC. II. ET III.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tam scientia infusa animæ Christi, quàm scientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui potest simul totum operari: & ita in neutra scientia Christus profecit, sed à principio eam perfectam habuit. Sed scientia acquisita causatur ab intellectu agēte, qui non simul totum operatur, sed successiuè. Et ideo secundum hanc scientiam Christus nō à principio sciuit omnia, sed paulatim, & post aliquod tempus, scilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc, quòd Euangelista simul dicit eum profecisse scientia & ætate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc etiam scientia semper fuit perfecta secundum tempus: licet non semper fuerit perfecta simpliciter & secundum naturam. Et ideo potuit habere augmentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbū Damas. intelligitur quātum ad illos, qui dicunt simpliciter fuisse factam additionem scientiæ Christi, scilicet secundum quamcunque eius scientiā: & præcipue secundum infusam, quæ causatur in anima Christi ex vnione ad Verbum. Non autem intelligitur de augmento scientiæ, quæ ex naturali agente causatur.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum Christus aliquid ab homine didicerit.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus aliquid ab hominibus didicerit. Dicitur enim Luc. 2. quòd inuenerunt eum in templo in medio Doctorum interrogantem illos, & respondentem. Interrogare verò & respōdere est addiscētis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

¶ Præterea, Acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius, quàm acquirere à rebus sensibilibus: quia in anima hominis docentis sunt species intelligibiles in actu, in rebus autem sensibilibus sunt species intelligibiles solùm in potentia. Sed Christus accipiebat scientiam experimentalem ex rebus sensibilibus, vt dictum est. * Ergo multo magis poterat accipere scientiam addiscendo ab hominibus.

¶ Præterea, Christus secundum scientiam experimentalem nō omnia à principio sciuit, sed in ea profecit, vt dictum est. * Sed quilibet audiens sermonem significatiuum alicuius, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominib* aliqua addiscere, quæ secundum hanc scientiam nesciebat.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 55. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gētibus. Præceptoris autem non est doceri, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet genere id quod est primum mouens, non mouetur secundum illā speciem motus: sicut primum alterans non alteratur. Christus autem constitutus est à Deo caput Ecclesiæ, quinimo omnium hominum (vt suprà dictum est) * vt nō solum omnes per ipsum gratiam acciperent: sed etiam vt omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Vnde ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mūdum, vt testimonium perhibeam veritati. Et ideo non fuit conueniens eius dignitati, vt à quocunque homine doceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Origen. dicit super Luc. * Dominus interrogabat, non vt aliquid addisceret, sed vt interrogatus erudiret. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat & interrogare & respondere sapienter. Vnde & ibidem in Euangelio sequitur, quod stupebāt omnes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis eius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui addiscit ab homine, non accipit immediatè scientiam à speciebus intelligibilibus, quæ sunt in mente ipsius, sed mediantibus vocibus sensibilibus tanquam signis intelligibilium conceptionum. Sicut autem voces ab homine formatæ sunt signa intellectualis scientiæ ipsius, ita creaturæ à Deo cōditæ sunt signa sapientiæ eius. Vnde dicitur Eccles. 1. quòd Deus effudit sapientiā super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri à Deo, quàm ab homine: ita dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd Iesus proficiebat in sciētia experimentali, sicut & in ætate: vt dictū est. * Sicut autē ætas opportuna requiritur ad hoc quòd homo accipiat scientiam per inuentionem, ita etiam ad hoc quod accipiat scientiam per disciplinam. Dominus autem nihil fecit quod non congrueret eius ætati: & ideo audiēdis doctrinæ sermonibus, nō accommodatur auditum nisi illo tempore, quo poterat etiam per viam experientiam scientiæ gradum attigisse. Vnde Gregor. dicit super Ezech. * Duodecimo anno ætatis suæ interrogare dignatus est homines in terra: quia iuxta rationis vsum doctrinæ sermo non suppetit nisi in ætate perfecta.

Homil. 2.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum Christus aliquid acceperit ab Angelis.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus ab Angelis scientiam acceperit. Dicitur enim Luc. 22. quòd apparuit Christo Angelus de cœlo, confortans eū. Sed confortatio fit per verba cōfortatoria docētis: secundū illud Iob. 4. Ecce docuisti plurimos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmauerunt sermones tui. Ergo Christus ab Angelis edoctus est.

¶ 2 Præterea, Dionys. dicit 4. Cæl. hier. Video enim quòd & ipse Iesus, super cælestium substantiarum supersubstantialis substantia, ad nostram intransmutabiliter veniens, obedienter subiicitur Patris, & Dei per Angelos formationibus. Videtur igitur q̄ ipse Christus ordinationi legis diuinæ subiici voluerit, per quam homines mediantibus Angelis eruditur.

¶ 3 Præterea, Sicut corpus humanū naturali ordine subiicitur corporibus cœlestibus: ita etiā humana mēs Angelicis mētibus. Sed corpus Christi subiectum fuit impressionibus cœlestium corporum: passus est enim calorem æstate, & in hyeme frigus, sicut & alias humanas passiones. Ergo etiam eius mens humana subiacebat illuminationibus supercœlestium spirituum.

¶ SED CONTRA est, quod Dion. dicit 7. c. Cæl. hierar. quòd supremi Angeli ad ipsum Iesum quæstionē faciunt, diuinique illius operis, & pro nobis assumptæ carnis scientiam discunt, & eos ipse Iesus sine medio docet. Non est autem eiusdem docere & doceri. Ergo Christus non accepit scientiam ab Angelis.

Infra q. 30. art. 2. 1. Et 3. dist. 13. q. 2. ar. 2. q. 1. & di. 14. ar. 3. q. 6.

D. 1218.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut anima humana media est inter spirituales substantias & res corporales: ita duobus modis nata est perfici. Vno quidē modo per sciētiam acceptā ex rebus sensibilibus: alio modo per sciētiam inditam siue impressam ex illuminatione spiritualium substantiarum. Vtroque autem modo anima Christi fuit perfecta: ex sensibilibus quidem secundum sciētiam experimentalem, ad quam quidem non requiritur lumen Angelicum, sed sufficit lumen intellectus agētis: ex impressione verò superiori secundum scientiā infusam: quam est immediatè adeptus à Deo. Sicut enim supra communem modum creaturæ anima illa vnita est Verbo in vnitate personæ: ita supra cōmunem modum hominū, immediatè ab ipso Verbo repleta est sciētia & gratia. Nō autem mediantibus Angelis, qui etiam ex influentia verbi, rerum scientiam in sui principio acceperunt, sicut in 2. super Genes. ad literam * Augustinus dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa confortatio Angeli non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ. Vnde Beda dicit super Luc. * In documento vtriusque naturæ, & Angeli ei ministrasse, & eum cōfortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio: sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides carnationis ipsius confirmetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dion. dicit Christum fuisse formationibus Angelicis subiectum: non ratione suiipsius, sed ratione eorum, quæ circa eius incarnationem agebantur, & circa ministrationem eius in infantili ætate cōstituti. Vnde ibidem subdit, quòd per medios Angelos nuntiatur Ioseph à Patre dispensata Iesu ad Aegyptum recessio, & rursum ad Iudæam de Aegypto traductio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius Dei assumpsit corpus passibile (vt infrà dicetur *) sed animam perfectam scientia & gratia. Et ideo corpus eius conuenienter fuit subiectū impressioni cælestium corporum: anima verò eius non fuit subiecta impressioni cælestium spirituum.

Cap. 92. lib. 6. to. 2.

Capit. 8. tom. 3.

Q. 14. ar. 1.

QVAESTIO DECIMATERTIA de potentia animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de potentia animæ Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm habuerit omnipotentiam simpliciter.

¶ Secundò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarū.

¶ Tertiò, vtrùm habuerit omnipotētiam respectu proprij corporis.

¶ Quartò, vtrùm habuerit omnipotētiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam. Dicit enim Ambr. super Luc. * Potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus. Sed hoc præcipuè videtur esse secundum animā, quæ est portior pars hominis. Cum ergo filius Dei ab æterno omnipotentiam habuerit, videtur quòd anima Christi ex tempore omnipotentiam acceperit.

¶ 2 Præterea, Sicut potentia Dei est infinita, ita etiam & eius scientia. Sed anima Christi habet omnium scientiam, quæ scit Deus quodammodò: vt suprà dictū est. * Ergo etiam habet omnium potentiam, & ita est omnipotens.

¶ 3 Præterea, Anima Christi habet omnem scientiam. Sed scientiarū quædam est practica, quæ dā speculatiua. Ergo habet eorum, quæ scit, sciētiam practicā, vt scilicet sciat facere ea, quæ scit. Et sic videtur, q̄

*Infra tertio artículo huius q. & q. 21. art. 1. 1. & 1. dist. 43. q. 1. ar. 2. 2. & 3. dist. 14 ar. 4. * glo. ord. ex Amb. Luc. 1.*

Q. 10. ar. tic. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad tertium, aduertẽ, quòd Autor hic corrigit loquendi modum de scientia animæ Christi respectu omniũ, quæ à Deo fuit, In tertio namq; sent. di. 14. ar. vlt. ad secundum, vocauerat practicã scientiam: quam hic probat non esse practicam, quia non est actiua. Ettu doctrinam hanc sequeris.

q.2. ar.1. & 2. ¶ *Super Quæstionis decimatertiæ Articulum secundum.*

TItulus, vt sonat, intelligendus est.

¶ In corpore tria fiunt. Primò ponuntur duæ distinctiones: secundò ponuntur tres conclusiones: tertiò ex dictis conclusionibus respondetur quæstio negatiuè, Quo ad primũ ponitur distinctio trimembris. Transmutationes sunt triplices, quædam naturales, quædam miraculosæ, quædam secundũ veritibilitatem in nihil. Altera distinctio est bimembris: Anima Christi sumitur dupliciter vel secundum propriam virtutem

D.944. siue naturalem, siue gratuitam, vel secũdũ quòd est instrumentum verbi Dei. Quo ad secundum prima conclusio est: Anima Christi secundũ propriam virtutem habuit potentiam ad illos effectus faciendum, qui sunt animæ conuenientes. Hæc cõclusio non probatur, sed manifestatur quo ad effectus tres, hoc est gubernationem corporis, dispositionem humanorum actuum, & illuminationem omnium per gratiam & scientiam. Secunda conclusio est: Anima Christi, vt est instrumentum Verbi sibi personaliter vniti, habuit instrumẽtalẽ virtutẽ ad omnes immutationes miraculosas ordinabiles ad incarnationis finẽ. Et hæc quoque conclusio nõ aliter probatur, sed manifestatur, declarãdo, Incarnationis finem esse instaurare omnia, siue quæ in cælis siue quæ in terris sunt: quod consummabitur, quũ noua fiẽt omnia, & Deus erit omnia in omnibus. Tertia conclusio est, Solus Deus potest creaturas in nihilũ redigere. Probatur: quia solus potest creare & conseruare; immutatio autẽ in nihil respõdet creationi ex nihilo. Principalis conclusio est: Anima Christi nõ habet omnipotẽtiã respectu immutationis creaturarũ. Et relinquitur clara, tanquam cõsequitur clara, tanquã consequens ex antedictis conclusionibus.

¶ Et scitò, quòd primæ duæ cõclusiones intelligũtur cũ præcisione alterius, puta q. secundũ propriã virtutẽ habuit tantũ potentiã ad gubernãdũ. &c. & similiter vt instrumentũ Verbi, habuit potentiã ad illa tantùm & non ad nihilandum aut creandum. Nec hũc omnia facere posit.

¶ SED CONTRA, Illud quod est proprium Dei non potest alicui creaturæ conuenire. Sed proprium est Dei esse omnipotentem: secundum illud Exod. 15. Ille Deus meus, & glorificãbo eum. Et postea subditur, Omnipotens nomen eius. Ergo anima Christi cùm sit creatura, non habet omnipotentiam.

¶ RESPONDEO dicendum quòd sicut suprà dictũ est, *mysterio incarnationis ita facta est vnio in persona, quòd tamen remãsit distinctio naturarũ, vtraque scilicet natura retinẽte id qđ sibi est proprium. Potentia autem actiua cuiusliber rei, sequitur formam ipsius, quæ est principium agẽdi. Forma autem vel est ipsa natura rei, sicut in simplicibus vel est constituens ipsam rei naturam, in his scilicet, quæ sunt composita ex materia & forma. Vnde manifestum est, quòd potẽtia actiua cuiusliber rei, consequitur naturam ipsius Et per hunc modum, omnipotentia cõsequẽter se habet ad diuinam naturã. Quia enim natura diuina est ipsũ esse Dei incircunscriptũ (vt patet per Diony. 5. c. de Di. no.) inde est quòd habet potẽtiã actiuam respectu omnium, quæ possunt habere rationem entis, quod est habere omnipotentiam. Sicut & quælibet alia res habet potentiam actiuã respectu eorum, ad quæ se extẽdit perfectio suæ naturæ. sicut calidũ ad calefaciendũ. Cùm igitur anima Christi sit pars humanæ naturæ, impossibile est quòd omnipotentiam habeat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd homo accepit ex tempore omnipotentiã, quam filius Dei habuit ab æterno per ipsam vnionem personæ: ex qua factũ est, vt sicut homo dicitur Deus, ita dicatur omnipotens. Non quasi sit alia omnipotẽtia hominis, quàm filij Dei, sicut nec alia deitas: sed eo quòd est vna persona Dei & hominis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia ratio est de scientia & potentia actiua: sicut quidã dicũt. Nam potentia actiua cosequitur ipsam naturam rei, eo quòd actio cõsideratur vt egrediens ab agente. Sciẽtia autem non semper habetur per ipsam essentiam sciẽtis, sed potest haberi per assimilationem scientis ad res scitas, secundum similitudines susceptas. Sed hæc ratio non videtur sufficere: quia sicut aliquis potest cognoscere per similitudinem susceptam ab alio, ita etiã potest agere per formam ab alio susceptam: sicut aqua vel ferrum calefacit per calorem susceptum ab igne. Non ergo per hoc prohibetur, quin sicut anima Christi per similitudines omnium rerum sibi à Deo inditas, potest omnia cognoscere, ita per easdem similitudines posit ea facere.

Est igitur vlterius considerãdum, quòd id quod à superiori natura in inferiorem recipitur, habetur per inferiorẽ modũ: non enim calor in eadẽ perfectione & virtute recipitur ab aqua, qua est in igne. Quia igitur anima Christi inferioris naturæ est, quàm natura diuina, similitudines rerum non recipiũtur in ipsa anima Christi secũdum eandem perfectionem & virtutem, secũdum quã sunt in natura diuina. Et inde est, quòd sciẽtia animæ Christi est inferior sciẽtia diuina, quantùm ad modũ cognoscẽdi, quia Deus perfectius cognoscit res, quàm anima Christi: & quantum etiam ad numerum scitorum, quia anima Christi nõ cognoscit omnia, quæ Deus potest facere, quæ tamen Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ, licet cognoscat omnia præsentia, præterita & futura, quæ Deus cognoscit scientia visionis. Et similiter similitudines rerũ, animæ Christi inditæ, non adæquant virtutem diuinam in agendo, vt scilicet possint omnia agere, quæ Deus potest, vel etiam eo modo agere, sicut Deus agit, qui agit infinita virtute, cuius creatura nõ est capax: Nulla autẽ res est, ad cuius cognitionẽ aliqualiter habẽdam requiratur virtus infinita, licet aliquis modus cognoscẽdi sit virtutis infinitæ: quædam tamẽ sunt quæ nõ possunt fieri nisi à virtute infinita, sicut creatio, & alia huiusmodi: vt patet ex his, quæ in Prima parte* dicta sunt. Et ideo anima Christi, quæ cùm sit creatura, est virtutis finitæ, potest quidem omnia cognoscere, sed non per omnem modum: nõ autem potest omnia facere: quod pertinẽt ad rationem omnipotentiæ. Et inter cætera manifestum est, quòd non potest creare seipsam.

¶ Ad tertium dicendum, qꝙ anima Christi habuit & scientiam practicam & speculatiuam, non tamen oportet, quòd omnium illorum habeat sciẽtiam practicam, quorum habuit scientiam speculatiuam. Ad scientiam enim speculatiuam habendam sufficit sola conformitas vel assimilatio scientis ad rem scitam: ad sciẽtiam autem practicam requiritur, quòd formæ rerum, quæ sunt in intellectu, sint factiuæ. Plus autem est habere formam, & imprimere formam habitam in alterum, quàm solùm habere formam: sicut plus est lucere & illuminare, quàm solùm lucere. Et inde est quòd anima Christi habet quidem speculatiuam scientiam creandi (scit enim qualiter Deus creat) sed non habet huius rei scientiam practicam: quia nõ habet scientiam creationis factiuam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Dicit enim ipse Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Sed nomine Cœli & terræ intelligitur omnis creatura: vt patet cùm dicitur Genesis primò, In principio creauit Deus cœlum & terram. Ergo videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶ 2 Præterea, Anima Christi est perfectior qualibet creatura. sed quælibet creatura potest moueri ab aliqua creatura: dicit enim Augustinus in tertio de Trinit.* quod ficut corpora crassiora & inferiora, per subtiliora & potẽtiora quodã ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritũ vitæ rationalẽ, & spiritus vitæ rationalis defertor atq; peccator, per spiritũ vitæ rationalem, piũ & iustũ. Anima autẽ Christi etiã ipsos supremos spiritus mouet, illuminãdo eos: vt dicit Dionys. septimo capite sensum oportet probare qui ad litteram facta probat, & in litera huius quæstionis claré habetur, vt patet intuenti. Sed si quæritur quare Autor non probauit primas cõclusionem respondeatur, quòd ipsa ex natura animæ, & ex dictis de gratia Christi, quòd est caput hominum, & Angelorum, &c. per se nota relicta est. Secunda autem sufficiẽter probata est ex hoc ne monstrato: quia instrumentum ductiuum debet esse ad finem, cõmensuratumque illi, vt instrumentũ tamen. Vnde ex hoc ipso q. anima Christi est instrumẽtum proprium verbi incarnati, & finis Incarnationis est instauratio omnium, habetur statim, q. anima Christi instrumẽtaliter potest omnia miracula oportuna ad instaurationem omnium.

¶ Nota diligẽtissimè, vt ex doctrina præsentis articuli discernas in speciali, quid sub quoque membro cõtinetur, vt inde scias quid cadit sub instrumẽtali Christi potentia. Dico autem hoc specialiter: primo propter infusionem gratiæ gratum facientis, quam membra Ecclesiæ habent à Christo capite effectiuè instrumẽtaliter Autor superi° dixit. Et hinc apparet non comprehẽdi sub mutationib°, quæ conuenĩt creaturæ, secundum vertibilitatem in nihilquoniam quamcunque peccator perdit gratiã, constat, gratiam non annihilari, quum Deus nihil aliquid annihiletur. Et consequenter patet, quòd gratiam pœnitẽti concedere, non est creare proprie loquẽdo. Et similiter Deũ conseruare gratiam in anima, nõ est conseruare continuans creationẽ, de quo dicitur, quòd omnia in nihilum redigerentur, nisi ea manus omnipotentis conseruaret. Hæc enim tria, scilicet creatio, conseruatio & annihilatio sibiinuicem ita respondent, vt creationi ac conseruationi non opponatur nisi annihilatio, & contra. Claudit ergo infusio gratiæ sub genere miraculosarũ mutationum, quãuis non sit proprie miraculosa: quia est secundum ordinarium cursum ordinis supernaturalis ad patriam cœlestẽ. Secundò dico hoc propter transubstantiationẽ panis in corpus Christi quoniã hoc quoque sub genere eodem continetur, scilicet immutationum miraculosarum, & non sub mutatione creationis. Quod ex eo patet, quòd creatio est ex nihilo, trãsubstantiatio autem est ex posito in aliud præexistens. Vnde & sancti Patres, & specialiter Ambrosius arguit transubstantiationem possibilem ex creationem, tanquàm magis difficili, dicens, Sermo Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, multò magis facere potest, vt sit, quod erat in aliud transmutatum: vt patet de consecrat. distinct. 2. cap. panis, & cap. reuer. & hæc notata sint, vt à duertat lector hæc fieri potest resurrectio mortuorũ, & ponit duo corpora in eodem loco, & quicquid eiusmodi est: quamuis requirat infinitam virtutem in agente principali.

¶ Circa doctrinam præsentis articuli dubium occurrit, pro quãto ponit in anima Christi virtutem instrumentalem ad omnia miracula. est autem ratio dubij: quia vel Autor intelligit de causa instrumẽtali proprie, vel largè pro causa, sine qua non. Si proprie, obstat tunc doctrina Autoris, & Durandus. Nam Autor superius in prima parte, quæstio. 45. articul. 5. docet instrumentum oportere, secundum id quòd sibi proprium aliquid operari dispensatiuè ad effectũ principalis agẽtis: & constat autem q. anima Christi nihil operatur faciens ad effectum miraculi puta quòd dixit, Lazare veni foras, intellectio, volitio, D.219. imaginatio, vox cũ clamore nullum effectum ex propriis habuerunt citra cadauer, aut animam Lazari: sed deitatis virtute anima reunita est, corpori concurrentibus illis actibus humanis Christi vt medio, seu causa sine qua nõ. & sic de aliis. Et confirmatur: quia in 3. sent. dist. 16. quæst. 1. art. 3. Autor dicit, quòd nec Angelo, nec animæ Christi impressa est aliqua virtus spiritualis ad faciendã miracula, nisi per modum orationis aut intercessionis. Durãdus quoque in 3. sent. dist. 14. quæst. vlt. probare nititur q. humanitas Christi faciebat miracula, nulla virtute supernaturali inhærente animæ aut corpori Christi, sed sola diuina virtute assistente sibi. Qua miracula faciebat Christus ad testificandam deitatem, sicut defectus fubilicit ad testificandam suam humanitatem: & propterea ficut defectus omnes sunt humanitatis, ita miracula omnia sunt diuinitatis. Si verò largè sumitur instrumentum, tunc obuiat littera præsens, attribuẽdo animæ Christi, vt instrumento Verbi, operationem omnium mutationum, naturalium quàm miraculosarum, & reseruando soli Deo mutationes annihilationis & creationis. Nam largè de instrumento loquendo potest oratione aut intercessione simili modo concurrere anima Christi ad creationem aut annihilationem, sicut concurrit ad miracula. Obuiat quoque doctrina Autoris in quæst. de Po. quæstio. 6. artic. 4. dicentis Angelos & homines non solùm oratione, sed ex potestate quandoque miracula facere; iuxta doctrinam Gregorij. Et declarat potestatem illam esse per modum intentionis seu motus in ipsis Angelis seu hominibus sanctis.

¶ Ad euidentiam horum, sciendum est secundum Autoris doctrinam indubitatum esse, quòd anima Christi instrumentaliter non abusiuè, sed propriè loquendo de instrumento, concurrit ad miracula faciendum. Hoc autem quid sit, & qualiter fiat, accipi potest ex ipsa ratione agendi instrumenti. Instrumentum siquidem habet duplicem actionem, scilicet propriam & instrumentalẽ: vt scindere est propria operatio ferræ: facere verò sedem secando, est ipsius operatio instrumentalis. & calefacere est propria operatio caloris, augere verò animal est instrumentalis illius operatio. Et sicut instrumenti est operatio duplex, ita etiam est duplex quo operatur. Alterum sibi proprium: vt dentatura ferrea, & acuta farra, qua scindit, & ipsa natura caloris, qua calidum calefacit. Alterum à principali agente participatum, quo extenditur, & facere dicitur principalem effectum. Et hoc est motus ipse, quo instrumentum mouetur à principali agente. vt testatur Autor inferius quæstio. 62. art. 1. dicens, Causa instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ: sed solum per modũ, quo mouetur à principali agente. Qui quidem motus vocatur virtus instrumentalis quandoque, & quandoque virtus intẽtionalis, & virtus spiritualis quãdoque, eo quòd est motus rei, quæ assumitur in instrumentum, & ideo motus & constituit ipsum in esse facti uo, & ideo vis seu virtus.

¶ Vnde etiam quum lapidẽ baculo moueo, baculus ex hoc ipso quòd vtor eo, fit & est motor effectiuè lapidis. Et quia diminuta quædam mediatio est inter principale agens, & effectum, deferens principale agens ad effectum, ideo intentionalis: & quia insensibilis est, & ad spiritualem quandoque effectum, ideo spiritualis. Et est sermo de illo instrumenti motu, quo mouetur ab agente principali vt sic. Quod vt clarius intelligas, considera in instrumentis artium duplicem potentiam, alteram ad motum localem: alteram ad cooperandum arti. exequendo operationem ipsius artis. Verbi gratiã, Instrumenta artis musicæ sunt in potentia, vt moueantur contactu digitorum, & sunt in potentia vt musicam sonent. Et constat quod de prima potentia reduci possunt ad actum à quacunque sint artre potente illa eommouere: sed de secunda potentia, non nisi ab arte reduci possunt ad actum. Quum autem mouere nihil aliud sit, quàm educere de potẽtia ad actũ: & moueri sit educi de potentia ad actum, clarè constat quòd instrumentum tunc mouetur à principali agente, quum educitur de secunda potentia ad actũ, quum sit cooperans ipsi principali agenti, quum sit exequens operationem principalis agentis. Quod sit per hoc, quòd principale agens vt sic, vtitur illo ad opus puta quòd ipse principalis agentis: puta quum ars musica vtitur instrumẽto musico, ad sonũ musicũ. Ipse enim vsus est quidã ingressus artis in instrumẽta, est quædã actuatio instrumẽtorũ. Et propterea oportet certæ artis certa esse instrumẽta: nisi quam enim musica ingredietur instrumenta artis sutoris, aut econuerso. Et propterea habet rationem vis & virtutis & intentionis artis: & ad genus eius reducitur. Ex quibus ad propositum ascendendo dicimus, quod Deus omnipotens, qui potest sine causis secundis cooperantibus effectiuè, miracula facere, dignatur quandoque illa effi-

Hieron. in illud Mat. 28. data est mihi omnis potest. tom. 9. Ar. grec. ad 1. D. 152.

illuminandum per gratiæ, & scientiæ plenitudinem, omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes, per modum, quo hoc est conueniens creaturæ rationali. Si autem loquamur de anima Christi secundum quòd est instrumentum Verbi sibi vniti, sic habuit instrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas faciendas, ordinabiles ad incarnationis finem: qui est instaurare omnia, siue quæ in cælis siue quæ in terris sunt. Immutationes verò creaturarum, secundum quòd sunt vertibiles in nihil, cor respondent creationi rerum: prout scilicet producuntur ex nihilo. Et ideo sicut solus Deus potest creare, ita solus potest creaturas in nihilum redigere: qui etiam solus eas in esse conseruat, ne in nihilum decidant. Sic ergo dicendũ est, quòd anima Christi non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut Hier. dicit* illi potestas data est, qui paulò ante crucifixus, qui sepultus in tumulo, qui postea resurrexit, id est Christo, secundum quòd homo. Dicitur autem sibi omnis potestas data, ratione vnionis, per quam factum est, vt homo esset omnipotens: vt suprà dictum est. * Et quamuis hoc ante Resurrectionem innotuerit Angelis, post resurrectionem tamen innotuit omnibus hominibus: vt Remigius dicit. Tunc autem dicuntur res fieri, quando innotescunt: & ideo post Resurrectionem dicit Dominus sibi datam omnem potestatem in cælo & in terra.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd licet omnis creatura sit mutabilis ab alia creatura, præter supremum Angelum, qui tamen potest illuminari ab anima Christi, non tamen immutatio omnis, quæ potest fieri circa creaturam, potest fieri à creatura: sed quædam immutationes possunt fieri à solo Deo. Quæcunque tamen immutationẽre per causas secundas, non dando illis virtutes aliquas naturales, aut gratuitas permanentes: sed vtendo illis instrumentaliter ad opera mirabilia. Ita quòd ex hoc ipso, quòd Deus vtitur aliqua re, vt instrumento ad opus miraculosum, eleuatur res illa in ordinem causæ instrumentalis: & ipse passiuus vsus, quo Deus illa vtitur ad hoc opus, est motus quo à principali agente instrumentum mouetur. Et ex hoc ipso est vis actuatiua atque constitutiua ipsius inesse instrumenti: ac per hoc inesse causæ affectiui instrumentaliter operis miraculosi reducitur enim res illa de potentia obedientiali ad actum, quum de non instrumento fit instrumentum, quod fieri constat ex hoc solo, quòd Deus vtitur illa instrumentaliter ad opus miraculosum. Quod non esse impossibile constat: quum nullis sit ratio impossibilitatis, & quandoque de facto sic fuisse Gregorij autoritate patet in secundo Dialog. ponentis, Sanctos ex potestate quandoque miracula facere. Et verè decet diuinam liberalitatem eleuare etiam in hoc quosdam amicos suos, vt etiam confectores miraculorum efficiat: & non solùm benemeritos aut intercessores. Et quia omnipotentia non est allegata certis instrumentis, locis aut propinquitatibus: ideo non refert, quanis re vtatur Deus instrumentaliter ad quodcunque miraculum: nam sicut potest sine instrumento opus illud perficere: ita potest non solùm efficere per instrumentum, sed per quodcunque, & vbicunque existat, & quantumcunque distet. Neque enim minuitur aut arctatur omnipotentia diuina ad limites instrumenti, quod assumit sed instrumentum eleuatur ad tur ab ipsa. Et propterea Autor in Secunda Secundæ, quæstione 178. articulo primo ad primum de his loquens, dicit, quòd Deus vtitur instrumentaliter interiori actu hominis, vel eius loquutione, vel actu exteriori, vel contractu alicuius corporis etiam mortui. Quamuis ergo tunc minus perspicaciter textum illum exposuerim non enim eluxerat mihi quod modo trado. Et quoniam homo Christus Iesus plenitudinem omnium gratiarum habuit consequens est vt anima sua quatenus diuini Verbi instrumentum, non qualecunque, sed coniunctum, omnia possit miraculosa opera efficere. Nec opus est quærere alium modum, aut quid, & qualiter. nisi quòd verbum vtatur instrumentaliter anima seu humanitate coniuncta sibi ad opera miraculosa. Applicando enim dicta ad Verbum & humanitatem Christi, perspicies quæ dicimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus, quæ in hac litera ab Autore traduntur.

¶ Dicendum est ergo ad quæstionem, quòd de instrumento propriè loquitur Autor & hic, & in Secunda secundæ, loco allegato, & in Prima parte. Et ad obiectionem ex doctrina Primæ partis respondetur, quòd ad instrumentum exigitur, quòd habeat propriam operationem vltra illam, quam participat à principali agẽte, & quòd operatio propria sit præsuppositæ operationi participatæ à q. prius intelligatur propria operatio terminata ad illud, in qđ tenditur, quam operatio participata, sicut præsuppositum prius intelligitur, quam iunctum illi. Et huiusmodi præuiam operationem appellauit Autor operari dispositiuè, non quòd oporteat illã operationẽ propriè dispònere. Nec hãc ego fingo glossam: sed ex ipso Autore inferius in quæst. 82. accepi. Vbi Baptismũ instrumentalem causam ponẽs, expressè docet sufficere, vt aqua secundum propriã operationem corpus tãgat, diluendo ad hoc vt participata operatione animam ablua. Et hoc sufficit proposito & intento in prima parte, quia per hoc concluditur efficaciter, q. nulla creatura potest instrumentaliter creare: quia nulla potest propriam operationem præuiam creationi circa creandũ ponere, quum nihil sit, vt ibi dicitur. In proposito autem quòd Deus vtitur creatura aliqua instrumentaliter ad opus miraculosum, opus proprium illius creaturæ se habet vt præuium operi miraculoso: quia se habet vt præsentãs seu deferens diuinum imperiũ ad creaturam, in qua fit opus miraculosum, vt Autor docuit in loco allegato in quæstio. de Potentia. Et hoc esse verum, ex eo colligere potes, quia hinc vtriusque difficultatis solutio habetur: hoc est quare operari miracula per modum meriti seu intercessionis, & ex potestate seu instrumentaliter distinguuntur, etiamsi solus actus interior instrumentum ponatur: & quare opus creationis inter miraculosa nõ cõputatur. Prima siquidem quæstio soluitur ex hoc, quòd tam meriti quàm oratio vt sic præcedit actionẽ diuinam ad miraculum: actus verò quicunque etiam interior: etiam ipsa oratio, nõ vt oratio, sed vt instrumentum Dei, sequitur diuinam actionem, vt illius executio: ita quòd ex hoc ipso quòd Deus elevat suum instrumentum ad opus miraculosum, fit executorium diuini imperij, tanquam deferens (vt dictũ est) illud creatum, in quã miraculum fit.

1.2.q.111. art.1.

Cap. 20 & 33.

¶ Quando igitur Sanctorum actus aut opera solum meritorie, aut intercessorie se habent ad miracula, tunc dicuntur facere miracula impetrando, quæ Deus per seipsum facit. Quando verò actus aliquis se habet vt exequens diuinum imperium cui omnia obediunt, tunc dicuntur operari miracula ex potestate, instrumentali tamen, vt Autor declarauit.

¶ Secundæ autem quæstionis solutio ex hoc habetur, quia delatio imperij non potest fieri ad nihil: oportet enim ens esse ad quod exequutiuè delatio imperij fiat: ad nihil namque nihil potest deportari.

¶ Ad id verò quod ex 3. sententia affertur, dici potest, vel quòd Autor doctior se ipso correxit illud: vel quòd sub modo intercessionis vel orationis comprehendit etiam modum instrumentalem: quia conueniunt in hoc generali modo, quòd nõ sunt de genere permanẽtium, sed consistentium in motu. Et per hæc patet inrelectus infinitorũ dictorum de efficientia attributa humanitati Christi, vel passioni, vel sacramentis Ecclesiæ, & aliis huiusmodi.

¶ In responsione ad secundum eiusdem secũdi articuli 25. quæst. aduerte quòd hic Autor adfertiuè dicit, animam Christi vt instrumẽtum Verbi, posse in omnes mutationes, quas quæcunq; creaturæ possunt facere: quod in 3. sententiã non nisi credendo dixit.

Art. pen.

¶ In responsione ad tertium memento, gratiam Christi esse non solum singularem, sed capitalem, ita quod homini illi vt vniuersali capiti conuenit. Ac per hoc gratia miraculorum, vt vniuersali instrumento conferrur duplici vniuersalitate, hoc est vniuersalitate miraculorũ, quia poterat omnia miracula instrumentaliter efficere, & vniuersalitate generationis sibi similis, participatiuè tamẽ: quia non poterat instrumentaliter efficere alios homines cooperatores miraculorum ex potestate instrumentali quæ participata, vt Euangelico testimonio in litera. Sumitur siquidem hic per seipsum, sicut in secundo articulo sumptum est, per propriam virtutem: vtrobique enim contra virtutem instrumentalem distinctio fit, vt patet in litera. Prima ergo cõclusio est, Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit. Probatur: quia decebat sapientiam suam, vt aliquid vellet per seipsum efficere quod non subiaceret virtuti suæ. Secunda conclusio est, Anima Christi quicquid voluit efficiendum diuina virtute, potuit instrumentaliter, & non propria virtute: vt patet de operibus miraculosis.

Cap.

Art. 1.

Loc. cit.

¶ In responsione ad primum perspice ex secunda responsione, quòd distinctio in corpore articuli posita, non fuit comprehẽsiua omnium quæ Christi humana voluntas voluit fieri: quoniam sub neutro membro comprehenduntur quæ Christus voluit per alios homines fieri: quæ non subiacebant potestati eius naturali, aut gratuitæ: cuius exequutio ad humanam spectabat voluntatem, sed comprehendit omnes modos quibus anima Christi potest dici omnipotens, respectu exequutionis propriæ voluntatis, scilicet respectu exequendorum per ipsum, & exequendorum instrumentaliter tantùm per ipsum, Deo principaliter operante. Respectu siquidem reliquorum non ponitur omnipotens, iuxta hanc secundam responsionem autoritate Agathonis firmatam.

Quæ habetur in 6. Synod generali Const. in actione 4.

¶ Sed dubio non caret hæc secunda responsio: quomodo verificetur, quòd Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines, & non potuerit facere quòd sic fieret: quum minus pie sonare hoc videatur. Posset dici, quòd verificatur de voluntate antecedente, non consequente, sed hæc responsio non consonat Agathoni: quia hoc commune est voluntati tam diuinæ, quàm humanæ, vt contra voluntatem antecedentem agatur. Sententia autem Agathonis, secundùm differentiam inter diuina & humana voluntatem in hoc, quòd diuina quæcunque voluit fecit, humana autem aliquid vult, & non potest: procedit, vt patet in litera.

Cap. 18.

¶ Dicendum est ergo, quòd non conuenit, Christum humana voluntate vera voluisse aliquid per aliquos operandum, vel non operandum, cuius oppositum factum est: puta potuit velle, quòd aliquis non peccaret, desiderando quòd ille non offenderet Deum, & tamen ille peccabat, Christo non permittente secundum humanam voluntatem: quia non erat in potestate virtutis eius, cohibere peccatum contra peccantis voluntatem. Et est sermo de Christo homine secundum propriam virtutem. Et hoc modo Agathon dicit, quòd voluit latere & non potuit, scilicet secundum propriam virtutem, potuisset tamen secundum instrumentalem virtutem. Nec hæc minus pie sonant apud differentes inter subiacentia & non subiacentia Christo homini secundum propriam virtutem, quàm quòd decuerint humanam Christi voluntatem Christi voluntatem recta desideria etiam sine opere.

¶ In responsione ad secundum, optimè vtrobique distinctione inter voluntatem antecedenter vel absolutè, attribuendo præceptum tacituritatis voluntati etiam humanæ Christi antecedenter. Volebat siquidem, quantum ex se erat, glorium fugere: & hanc voluntatem præcepto tacituritatis significabat. Volebat tamen absolutè, hoc est omnibus consideratis, tacere, & ideo non peccabant publicantes illa miracula.

¶ In responsione ad tertium, considera quanta sit necessitas orandi, quum etiam ad ipsa opera quæ Christus sciebat & de se facturum, orationis medium adhibet: ea causa mediæ sunt ad operanda & consequenda sine causis autem meritis velle effectus ritè efficit, sicut velle colligere frumenta sine seminatione.

3. dist. 15. q.1. art 1. & dist 22. q. 2. art. 1. c. Et contra c. 55 11. Et 42. & 47 Q. 3. art. 9. & q. 2. art. 1.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu propry corporis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis. Dicit enim Dam. in 3. lib. * quòd omnia naturalia fuerunt Christo voluntaria: volens enim esurriit, volens sitiuit, volens timuit, volens mortuus est, &c. Sed ex hoc Deus dicitur omnipotẽs, quia omnia quæcunque voluit fecit. Ergo videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu naturalium operationum proprij corporis.

¶ 2 Præterea, In Christo fuit perfectius humana natura, quam in Adam, in quo secundum originalem iustitiam, quam habuit in innocentiæ statu, corpus habebat omnino subiectum animæ, vt nihil in corpore posset accidere contra animæ voluntatẽ. Ergo multò magis anima Christi habuit omnipotẽtiam respectu sui corporis.

¶ 3 Præterea, Ad imaginationem animæ, naturaliter corpus immutatur, & tantò magis, quanto magis anima fuerit fortis imaginationis, vt in Prima parte habitum est. Sed anima Christi habuit virtutẽ perfectissimam, & quantum ad imaginationem, & quantum ad alias vires. Ergo anima Christi fuit omnipotens in respectu ad corpus proprium.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Hebræ. 2. quòd debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipue in his, quę pertinent ad conditionem naturæ humanæ. Sed ad conditionem humanæ naturæ pertinet, quòd valetudo corporis, & eius nutritio & augmentum, imperio rationis seu voluntatis non subdantur: quia naturalia soli Deo qui est actor naturæ, subduntur. Ergo nec in Christo subdebantur. Non igitur anima Christi fuit omnipotens respectu proprij corporis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictũ est, * anima Christi potest dupliciter considerari. Vno modo secũdum propriam naturam & virtutẽ. Et hoc modo sicut non poterat immutare exteriora corpora à cursu & ordine naturæ, ita etiã non poterat immutare proprium corpus à naturali dispositione: quia anima secũdum propriam naturam, habet determinatam proportionem ad suũ corpus. Alio modo potest considerari anima Christi, secundum quòd est instrumentum vnitum verbo Dei in persona. Et sic subdebatur eius potestati totaliter omnis dispositio proprij corporis. Quia tamẽ virtus actionis non propriè attribuitur instrumento, sed principali agenti, talis omnipotentia magis attribuitur ipsi verbo Dei quàm animæ Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Damasc. * est intelligẽdum quantum ad voluntatem Christi diuinam: quia ficut ipse in præcedenti cap. dicit, * beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur carni pati, & operari quæ propria.

Cap. 18.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non pertinebat hoc ad originalem iustitiam, quam Adam habuit in statu innocentiæ, quòd anima hominis haberet virtutem transmutandi proprium corpus in quãcunque formam: sed quòd posset ipsum conseruare absque omni nocumento. Et hanc etiam virtutem Christus assumere potuisset, si voluisset. Sed cùm sint tres status hominum, scilicet innocentiæ, culpæ & gloriæ, sicut de statu gloriæ assumpsit comprehensionem, & de statu innocentiæ immunitatem à peccato, ita & de statu culpæ assumpsit necessitatem subiacendi pœnalitatibus huius vitæ: vt infra dicetur. *

¶ Ad tertium dicendum, quod imaginationi, si fuerit fortis, naturaliter obedit corpus quantum ad aliqua: puta quantum ad casum de trabe in alto posita: quia imaginatio nata est esse principium motus localis: vt dicitur 3. de Anima. * Similiter etiam quantum ad alterationem, quæ est secundum calorem & frigus, & alia consequentia: eo quòd ex imaginatione consequenter natæ sunt consequi animę passiones, secundum quas mouetur cor, & sic per cõmotionem spiritum, totum corpus alteratur. Aliæ verò dispositiones corporales, quæ non habent naturalem ordinem ad imaginationem, non transmutantur ab imaginatione, quantumcunque sit fortis: puta figura manus vel pedis, vel aliquid simile.

denti articulo vt clara relinquitur. Et hoc intellige sobriè, hoc est de omnipotentia respectu & naturalium & miraculosarum transmutationum, non respectu cõstitutionis ex nihilo, aut annihilationis: vt in præcedenti articulo determinatum est. Subdit tamen Autor, vnde possis doctorum dicta intelligere absque dictæ conclusionis præiudicio: quòd scilicet hæc omnipotentia attributa inuenitur magis verbo Dei, quàm animæ Christi, in tantum, vt inueniat forte negatam ab anima Christi, & attributam Verbo: quia virtus actionis factiua, principali agenti attribuitur simpliciter: instrumento autem, ignoto præsertim, aut non attribuitur, aut etiam auferitur.

¶ Super Quæstionis decimæseptimæ Articulum quartum.

TItulus clarus est in telligentibus terminos. Ille enim dicitur omnipotẽs respectu exequutionis propriæ voluntatis, qui potest exequi quicquid vult exequi: ita quòd potentia exequutiua æquiparatur in ipso voluntati exequutionis.

q. 19. art. 12.

¶ In responsione ad tertium memento, gratiam Christi esse non solum singularem, sed capitalem, ita quod homini illi vt vniuersali capiti conuenit. Ac per hoc gratia miraculorum, vt vniuersali instrumento conferrur duplici vniuersalitate, hoc est vniuersalitate miraculorũ, quia poterat omnia miracula instrumentaliter efficere, & vniuersalitate generationis sibi similis, participatiuè tamẽ: quia non poterat instrumentaliter efficere alios homines cooperatores miraculorum ex potestate instrumentali quæ participata, vt Euangelico testimonio in litera. Sumitur siquidem hic per seipsum, sicut in secundo articulo sumptum est, per propriam virtutem: vtrobique enim contra virtutem instrumentalem distinctio fit, vt patet in litera. Prima ergo cõclusio est, Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit. Probatur: quia decebat sapientiam suam, vt aliquid vellet per seipsum efficere quod non subiaceret virtuti suæ. Secunda conclusio est, Anima Christi quicquid voluit efficiendum diuina virtute, potuit instrumentaliter, & non propria virtute: vt patet de operibus miraculosis.

Cap.

Art. 1.

Loc. cit.

¶ In responsione ad primum perspice ex secunda responsione, quòd distinctio in corpore articuli posita, non fuit comprehẽsiua omnium quæ Christi humana voluntas voluit fieri: quoniam sub neutro membro comprehenduntur quæ Christus voluit per alios homines fieri: quæ non subiacebant potestati eius naturali, aut gratuitæ: cuius exequutio ad humanam spectabat voluntatem, sed comprehendit omnes modos quibus anima Christi potest dici omnipotens, respectu exequutionis propriæ voluntatis, scilicet respectu exequendorum per ipsum, & exequendorum instrumentaliter tantùm per ipsum, Deo principaliter operante. Respectu siquidem reliquorum non ponitur omnipotens, iuxta hanc secundam responsionem autoritate Agathonis firmatam.

Quæ habetur in 6. Synod generali Const. in actione 4.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non habuerit omnipotentiam respectu exequutionis propriæ voluntatis. Dicitur enim Marci 7. quòd ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Non ergo potuit in omnibus exequi propositum suæ voluntatis.

¶ 2 Præterea, Præceptum est signum voluntatis: vt in prima parte * dictum est. Sed Dominus quædam faciẽda præcepit, quorum contraria acciderunt: dicitur enim Matth. 9. quòd cæcis illuminatis, comminatus est Iesus, dicẽs, Videte ne quis sciat: illi autem exeuntes, diffamauerunt illum per totam terram illam. Non ergo in omnibus potuit exequi propositum suæ voluntatis.

¶ 3 Præterea, Id quod potest aliquis facere, non petit ab alio. Sed Dominus petiuit à Patre, orando illud quod fieri volebat: dicitur enim Luc. 6. quòd exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ergo non potuit exequi in omnibus propositum suæ voluntatis.

¶ SED CONTRA est quod dicit Aug. in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti: * Impossibile est, vt Saluatoris voluntas non impleatur: nec potest velle, quod scit fieri non debere.

Quæst. 77. to. 4.

¶ RESPONDEO dicendum, quod anima Christi dupliciter aliquid voluit. Vno modo quasi per se implendum. Et sic dicendum est, quòd quicquid voluit, potuit: non enim conueniret sapientiæ eius, vt aliquid veller per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret. Alio modo voluit aliquid vt implendum virtute diuina: ficut reflexi tationẽ proprij corporis, & alia huiusmodi miraculosa opera. Quæ quidem non poterat propria virtute, sed secundum quòd erat instrumentum diuinitatis: vt dictum est. *

Art. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ficut Augustinus dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti, * Quod factum est, hoc voluisse dicendus est Christus. Aduertendum est enim, quòd illud in finibus gestum est Gentilium, quibus adhuc tempus prædicandi non erat: vtrò tamen venientes ad fidem, non suscipere, inuidiæ erat. A suis ergo noluit prædicari, requiri autem se voluit: & ita factum est. Vel potest dici, quòd hæc voluntas Christi non fuit de eo, quod per eum fiendum erat, sed de eo, quod erat fiendum per alios: quod non subiacebat humanæ voluntati ipsius. Vnde in Epistola Agathonis Papæ, quæ est recepta in sexta Synodo, * legitur, Ergóne ille omnium Conditor ac Redemptor, in terris latere volens, non potuit, nisi hoc ad humanam eius voluntatem, quam temporaliter est dignatus assumere, redigatur?

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sicut Gregor. dicit 19. Mor. * per hoc, quòd Dominus præcepit taceri virtutes suas, seruis suis se sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultari desiderent: & tamen vt alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti. Sic ergo præceptum illud designabat voluntatẽ ipsius, quia humanam gloriam refugiebat: secundum illud Ioan. 8. Ego gloriam meam non quæro. Volebat tamen absolutè præsertim secundum diuinam voluntatem, vt publicaretur miraculum factum, propter aliorum vtilitatem.

Cap. 18.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus orabat & pro his, quæ virtute diuina fienda erant, & pro his etiam, quæ humana voluntate erat facturus, quia virtus & operatio animæ Christi dependebant à Deo, qui operatur in nobis velle & perficere: vt dicitur Philip. 2.

QVAESTIO DECIMAQVARTA, De defectibus corporis assumptis à filio Dei, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. Et primò de defectibus corporis, secũdò de defectibus animæ.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus.

¶ Secundò, verùm assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi.

Tertiò, vtrum hos defectus contraxerit.

¶ Quartò, vtrum omnes huiusmodi defectus assumpserit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non debuerit assumere humanam naturam cum corporis defectibus. Sicut enim anima vnita est personaliter verbo Dei, ita & corpus. Sed anima Christi habuit omnimodam perfectionem, & quantum ad gratiam, & quantum ad scientiam: vt suprà dictum est. * Ergo etiam corpus eius debuit esse omnibus modis perfectum, nullum in se habens defectum.

¶ Super Quæstionis decimæquartæ Articulum primum.

TItulus articuli clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio, Conueniens fuit corpus assumptum à filio Dei, defectibus subiacere. Probatur tripliciter. Primò ex fine Incarnationis: secundò, ex fidei susceptione, tertiò, ex exemplaritate patientiæ. Et omnia clara sunt in litera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis decimequartæ Articulum secundum.

Q 9 ar. 2.

TItulus intelligendus est vt iacet.

¶ In corpore duo fiunt. Primò ponitur vna distinctio huiusmembris cum conditionibus membrorum & multiplicatè vtrinsque. Secùdo respondetur quæsito tribus conclusionibus. Distinctio est, Necessitas est duplex, coactionis, vel naturalis, Conditio necessitatis coactionis est, quòd est ab extrinseco, multiplicitas eius est, quòd contrariatur quandoque naturæ, quandoque voluntati: quia tam natura, quam voluntas est principium intrinsecum illa autem est ab extrinseco. Conditio necessitatis naturalis est, quòd consequitur principium naturale: multiplicitas eius est, quia vel consequitur formam vel materiam. Prima conclusio est: Corpus Christi secundum necessitatem naturalem consequentem materiam subiectum fuit necessitati mortis, & aliorum huiusmodi defectuum. Probatur. Carni Christi permittebatur agere & pati, quæ erant propria: sed necessitas horum defectuum causatur ex propriis carnis, ergo, Secunda conclusio est: Corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ subiacuit necessitati coactionis repugnantis naturæ corporali: vt patet de claudo perforante, & flagello percutiente. Tertia conclusio est, In Christo non fuit necessitas coactionis repugnantis voluntati diuinæ aut humanæ absolutè: sed solùm secundum naturalem motum voluntatis. Hæc conclusio non aliter probatur: sed ex declaratione terminorum relinquitur euidèr apud Theologos. Declaratur siquidem voluntas absolutè, hoc est consequens rationem deliberantem, & naturalis, prout naturaliter refugit mortem, corporisque nocumenta.

¶ Vbi nota primò, quòd apud Autorem hic deliberatio est actus rationis, Et voluntas dicitur deliberata denominatiuè ratione deliberantis, & causaliter: quia consequitur rationem deliberantem (quæ scilicet ratio omnibus consideratis, concludit aliquid esse malum vel bonum, fugiendum vel prosequendum) & sequitur motus voluntatis conformis tali rationi appetens vel fugiens qui vocatur voluntas deliberata. Naturalis autem voluntas vocatur motus ille voluntatis, qui consequitur rationem apprehendentem bonum vel malum non consideratis omnibus circunstantiis, sed ipsum nudum obiectum bonum (puta vitam, sanitatem) vel malum, puta mortem, infirmitatem, flagellari, & huiusmodi, ad huiusmodi enim apprehensionem sequitur naturaliter motus voluntatis volens, bonum, vel nolens malum. Et tamen, vt dictum est, superaddita ratioui consideratione circunstantiarum (puta motis) sequitur in voluntate motus volitionis respectu mali, puta, mortis, propter iustitiam, & volitionis respectu boni, puta vitæ cum detrimento virtutis. Renuit siquidem viuere cum defectu etiam negativo talis actus virtutis, puta redemptionis humanæ.

¶ In responsione ad tertium, vide quod Autor necessitatem coactionis cõtrariæ corpori (quam in corpore articuli respectu corporis Christi posuit) hic extrédit etiam ad animam Christi secundum propriam naturam & virtutem: quia superius dictũ est, quòd anima Christi secũdum propriam naturam & virtutem non poterat mutare naturalem cursum rerum: secundum quem constat, clauum esse potentiorem ad perforandum carnem humanam, quàm anima sit potens seruare corpus illæsum à perforatione: quoniam hoc non fine miraculo fieret. Et hoc est quod litera docet.

¶ 2 Præterea, Anima Christi videbat verbum Dei ea visione, qua Beati vident (vt suprà dictum est*) & sic anima Christi erat beata. Sed ex beatitudine animæ glorificatur corpus: dicit enim Augustinus in Epistola ad Dioscorum,* Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatudine, redunder etiam in inferiorem naturam, qua est corpus, non beatitudo, quæ fruentis & intelligentis est propria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Corpus igitur Christi fuit incorruptibile, & absque omni defectu.

¶ 3 Præterea, Pœna consequitur culpam, sed in Christo non fuit aliqua culpa: secundum illud primæ Petr. 2. Qui peccatum non fecit, Ergo nec defectus corporales, qui sunt pœnales, in eo esse debuerunt.

¶ 4 Præterea, Nullus sapiens assumit id quod impedit ipsum à proprio fine. Sed per huiusmodi defectus corporales, multipliciter videtur impediri finis Incarnationis. Primò quidem, quia propter huiusmodi infirmitates, homines ab eius cognitione impediebantur: secundum illud Isa. 53. Considerauimus eum despectum & nouissimum virorum Virum dolorum, & scientem infirmitatẽ, & quasi absconditus vultus eius & despectus: vnde nec reputauimus eum. Secundò, quia sanctorum Patrum desiderium non videtur impleri: ex quorum persona dicitur Isa. 51. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. Tertiò, quia congruentius videbatur & potestas diaboli posse superari, & humana infirmitas posse sanari. Non ergo videtur conueniẽs fuisse, quòd filius Dei humanam naturam assumpserit cum corporalibus infirmitatibus, siue defectibus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 1. In eo, in quo passus est & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari. Sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret: vnde & Dauid dicebat, Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Ergo conueniens fuit, vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea posset pati & tentari: & sic auxilium nobis ferre.

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse, corpus assumptum à filio Dei humanis infirmitatibus & defectibus subiacere, & præcipuè, propter tria. Primò quidem, quia ad hoc filius Dei, carnem assumpta, venit in mundum, vt pro peccato humani generis satisfaceret. Vnus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam, in se suscepit. Huiusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, fletus, & huiusmodi, sunt pœna peccati, quòd est in mundum per Adam introductum: secundum illud Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Vnde conueniens fuit quantum ad finem Incarnationis, quòd huiusmodi pœnalitates in nostra natura susciperet vice nostra, secundum illud Isa. 53. Vere languores nostros ipse tulit. Secundò, propter fidem Incarnationis asstruendam. Cùm enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi corporalibus defectus subiacet, si fine his defectibus filius Dei humanam naturam assumpsisset, videretur non fuisse verus homo, nec veram carnem habuisse, sed phantasticam, vt Manichæi posuerunt. Et ideo, vt dicitur Phil. 2. Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Vnde & beatus Thomas per aspectum vulnerum est ad fidem reuocatus, vt dicitur Ioann. 20. Tertiò, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerando. vnde dicitur Hebr. 12. Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd satisfactio pro peccatis alterius, habet quidem quasi materiam pœnas, quas aliquis pro peccato alterius sustinet: sed pro principio habet habitum animæ, ex quo inclinatur ad volendum satisfacere pro alio, & ex quo satisfactio efficaciam habet. Non enim esset efficax satisfactio, nisi ex charitate procederet: vt infrà dicetur.* Et ideo oportuit animam Christi & perfectam esse, quantum ad habitus scientiarum & virtutum, vt haberet facultatem satisfaciendi: quòd corpus eius esset subiectum infirmitatibus, vt ei satisfactionis materia non deesset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum naturalem habitudinem, quæ est inter animam & corpus, ex gloria animæ redundat gloria ad corpus. Sed hæc naturalis habitudo in Christo subiacebat voluntati diuinitatis ipsius, ex qua factum est, quòd beatitudo remaneret in anima, & non deriuaretur ad corpus, sed caro patereturr: quæ conueniunt naturæ passibili, secundum illud quod Damasc. dicit,* quòd beneplacito diuinæ voluntatis, permittebatur carni pati & operari quæ propria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœna semper sequitur culpam actualem vel originalem quãdoque quidem eius qui punitur: quandoque autem alterius, pro quo ille, qui pœnas patitur, satisfacit. Et ita accidit in Christo, secundum illud Isaiæ 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.

¶ Ad quartum dicendum, quòd infirmitas assumpta à Christo non impediuit finem Incarnationis, sed maximè promouit: vt dictum est,* Et quamuis per huiusmodi infirmitates absconderetur eius diuinitas, manifestabatur tamen humanitas, quæ est via ad diuinitatem perueniendi: secundum illud Rom. 5. Accessum habemus per Iesum Christum ad Deum. Desiderabant autem antiqui Patres in Christo, non quidem fortitudinẽ corporalem, sed spiritualem, per quam & diabolum vicit, & humanam infirmitatem sanauit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus necessitatem his defectibus subiacendi assumpserit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ex necessitate his defectibus subiacuerit. Dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit, & loquitur de oblatione ad passionem. Sed voluntas apponitur necessitati. Ergo Christus non ex necessitate subiacuit corporalibus defectibus.

¶ 2 Præterea, Damasc. dicit in 3. lib.* Nihil coactum in Christo consideratur, sed omnia voluntaria. Sed quod est volũtarium, non est necessarium. Ergo huiusmodi defectus non fuerunt ex necessitate in Christo.

¶ Præ

¶ 3 Præterea, Necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior, quàm anima Christi, ad quam pertinebat proprium corpus conseruare. Ergo huiusmodi defectus seu infirmitates, non fuerunt in Christo ex necessitate.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Rom. 8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Sed conditio carnis peccati est, quod habeat necessitatem moriendi & sustinendi alias huiusmodi passiones. Ergo talis necessitas sustinendi hos defectus fuit in carne Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est necessitas. Vna quidem coactionis, quæ fit ab agente extrinseco. Et hæc quidem necessitas contrariatur & naturæ, & voluntati: quorum vtrumque est principium intrinsecum. Alia autem est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia, puta formam, sicut necessarium est ignem calefacere: vel materiam, sicut necessarium est corpus ex contrariis compositum dissolui. Secundum igitur hanc necessitatem, quæ consequitur materiam, corpus Christi subiectũ fuit necessitati mortis & aliorum huiusmodi defectuum, quia, sicut dictum est,* beneplacito diuinæ voluntatis, carni Christi permittebatur agere & pati quæ propria. Hæc autem necessitas causatur ex principiis carnis humanæ: vt dictum est.* Si autem loquamur de necessitate coactionis, secundum quidem quòd repugnat naturæ corporali, sic, iterum corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ necessitati subiacuit & claui perforantis & flagelli percutientis. Secundum verò quòd necessitas talis repugnat voluntati, manifestum est quòd in Christo non fuit necessitas horum defectuum, neque per respectum ad diuinam voluntatem, neque per respectum ad voluntatem humanam Christi absolutè, prout sequitur rationem deliberantem, sed solùm secundum naturalem motum voluntatis, prout scilicet naturaliter refugit mortem, & etiam corporis nocumenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur oblatus, quia voluit & voluntate diuina, & voluntate humana deliberata: licet mors esset contra naturalem motum voluntatis humanæ, vt Damas. dicit.*

¶ Ad secundum patet responsio ex dictis.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil fuit potentius, quàm anima Christi absolutè: nihil tamen prohibet aliquid fuisse potentius, quantum ad hunc effectum: sicut clauus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quòd anima Christi consideratur secundum propriam naturam & virtutem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus defectus corporales contraxerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus defectus corporales contraxerit. Illud enim contrahere dicimur, quod simul cum natura ex origine trahimus. Sed Christus simul cũ natura humana defectus & infirmitates corporales per suam originem traxit à matre, cuius caro huiusmodi defectibus subiacebat. Ergo videtur quòd hos defectus contraxerit.

¶ 2 Præterea, Id quod ex principiis naturæ causatur, simul cum natura trahitur, & ita contrahitur. Sed huiusmodi pœnalitates causantur ex principiis naturæ humanæ. Ergo eas Christus contraxit.

¶ 3 Præterea: Secundum huiusmodi defectus Christus aliis hominibus similatur: vt dicitur Heb. 2. Sed alij homines huiusmodi defectus contrahunt: ergo videtur quòd etiam Christus huiusmodi defectus contraxerit.

¶ SED CONTRA est, quòd huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato: secundum illud Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Sed in Christo non habuit locum peccatum. Ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in Verbo contrahendi intelligitur ordo effectus ad causam: vt scilicet illud dicatur contrahi, quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. Causa autem mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum, quia per peccatum mors intrauit in hunc mundum, vt dicitur Rom. 5. Et ideo illi propriè dicuntur hos defectus contrahere, qui ex debito peccati hos defectus incurrũt. Christus autem hos defectus non habuit ex debito peccati. quia vt Aug. dicit exponens illud Ioan. 3.* Qui de sursum venit, sui per omnes est, de sursum venit Christus, id est, de altitudine naturæ humanæ, quã habuit ante peccatum primi hominis. Accepit enim naturam humanam absque peccato, in illa puritate, in qua erat in statu innocentiæ: & simili modo potuisset assumere humanam naturam absque defectibus. Sic igitur quòd Christus non contraxit hos defectus, quasi ex debito peccati eos suscipiens, sed ex propria voluntate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro Virginis concepta fuit in originali peccato: & ideo hos defectus contraxit.* Sed Christus naturam ex Virgine assumpsit absque culpa. Et similiter potuisset naturam assumere absque pœna: sed voluit suscipere pœnam propter opus nostræ redemptionis implendum: vt dictum est:* Et ideo habuit huiusmodi defectus, non contrahendo, sed voluntariè assumendo.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd causa mortis & aliorum corporalium defectuum in humana natura, est duplex. Vna quidem remota, quæ accipitur ex parte principiorũ materialium humani corporis, inquãtum est ex contrariis compositum, sed hæc causa impediebatur per originalem iustitiam. Et ideo proxima causa mortis & aliorum defectuum, est peccatum: per quod subtracta est originalis iustitia. Et propter hoc, quia Christus fuit sine peccato, dicitur nõ contraxisse huiusmodi defectus, sed voluntariè assumpsisse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus in huiusmodi defectibus, assimilatus est aliis hominibus, quantum ad qualitatem defectuum, non autem quantum ad causam. Et ideo Christus non contraxit huiusmodi defectus, sicut alij.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit. Dicit enim Dam.* Quod est inassumptibile, est incurabile. Sed Christus venerat omnes defectus nostros curare. Ergo omnes defectus nostros assumere debuit.

¶ 2 Præterea, Dictum est,* quòd ad hoc quòd Christus pro nobis satisfaceret, debuit habere habitus perfectiuos in anima & defectus in corpore. Sed Christus ex parte animæ assumpsit plenitudinem omnis gratiæ. Ergo ex parte corporis debuit assumere omnes defectus.

¶ 3 Præterea, Inter omnes defectus corporales, præcipuum locum tenet mors. Sed Christus mortem assumpsit. Ergo multò magis omnes alios defectus assumere debuit.

¶ SED CONTRA est, quòd contraria non possunt simul fieri in eodem. Sed quædam infirmitates sunt sibiipsis contrariæ: vtpote ex contrariis principiis causatæ. Ergo non potuit esse,* quòd Christus omnes infirmitates humanas assumeret.

¶ Super Quæstionis decimequartæ Articulum tertium.

Habetur in glo. ord. in hunc locum.

TItulus totus consistit in verbo Contractio nis. Nihil enim aliud venitur in dubium hic, nisi an defectus corporales qui in Christo fuerunt, fuerint contracti, an non fuerint contracti sed alter habiti.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito Christus non contraxit defectus corporales, sed voluntariè suscepit. Probatur quo ad primam principalémque partem: Contractio importat ordinem effectus ad causam: ergo illi proprié dicuntur contrahere defectus mortis, &c. qui ex debito peccati hos defectus incurrunt: ergo Christus hos defectus non contraxit: Antecedens probatur: quia contrahere est simul trahere, effectum scilicet cum causa sua. Prima consequentia probatur: quia causa mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum. Probatur ex autoritate ad Rom. 15. Per peccatum mors, &c. Secunda verò conclusio probatur: quia Christus non habuit hos defectus ex debito peccati: Probatur autoritate Augustini, Vltima pars conclusionis probatur: quia potuisset, si voluisset Christus assumere naturam absque pœna, sicut assumpsit absque culpa.

¶ In responsione ad secundum, nota Autorem in Theologia theologicè loqui, quum dicit causam proximam mortis esse peccatum, remotam autem compositionem ex contrariis. Formaliter siquidem loquitur vbi omnino theologica est materia, qualis est ista.

¶ Super Quæstionis decimequartæ Articulum quartum.

TItulus consistit in vniuersalitate defectuum humanorum corporalium, an scilicet omnes assumi à Christo fuerit conueniens.

¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæsito: Non fuit conueniens, vt Christus assumeret omnes defectus seu infirmitates humanas. Probatur, Christus assumpsit defectus humanos ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ: ergo illos tantum defectus assumere debuit, qui consequuntur ex peccato communi totius humanæ naturæ, nec tamen repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ: ergo non fuit conueniens vt omnes defectus seu infirmitates humanas assumeret. Antecedens patet. Et prima consequentia, quo

Alius. Sed caro Christi ex Virgine sumpsit naturam absque culpa. Ar. 1. huius quæst.

Supra q. 12. ar. 4. 3. Et infra q. 15. ar. 1. & q. 46. artic. 4. 3. Et 3. dist. 1. q. 2. 1. & di. 15. q. 1. ar. 1. & di. 22. q. 2. ar. 1. q. 1. Et 4. contra c. 55. 11. Et opus. 3. c. 223. & 238. Li. 3. c. 6. & 18. Ar. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia, quo ad primam partem, relinquitur clara. Quò ad secundam verò probatur: quia ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ requiritur satisfactor perfectus in anima, scientia, & gratia. Secunda autem, quia defectus sunt tribuendi quidam repugnantes perfectioni scientiæ, vt ignorantiæ vel gratiæ, vt pronitas ad malum & difficultas ad bonum: quidam particulares, vt varij morbi: quidam communes toti humanæ naturæ, vt fames, sitis, fatigatio, mors, &c.

1.Art.1. & 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est,* Christus defectus humanos assumpsit, ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ: ad quod requirebatur, quòd haberet perfectionem scientiæ & gratiæ in anima. Illos ergo defectus Christus assumere debuit, qui consequuntur ex peccato communi totius naturæ, nec tamen repugnāt perfectioni scientiæ & gratiæ. Sic igitur non fuit conueniens, vt omnes defectus seu infirmitates humanas assumeret. Sunt enim quidam defectus, qui repugnant perfectioni scientiæ & gratiæ: sicut ignorantia, pronitas ad malū & difficultas ad bonum. Quidam autem defectus sunt, qui non consequuntur communiter totam humanam naturam, propter peccatum primi Parentis, sed causantur in aliquibus hominibus ex quibusdam particularibus causis: sicut lepra, & morbus caducus, & alia huiusmodi. Qui quidē defectus quandoque causantur ex culpa hominis, puta ex inordinato victu: quandoque autem ex defectu virtutis formatiuæ. Quorum neutrum conuenit Christo: quia & caro eius de Spiritu sancto cōcepta est, qui est infinitæ sapientiæ & virtutis, errare & deficere non potens: & ipse nihil inordinatum in regimine suæ vitæ exercuit. Sunt autem tertij defectus, qui in omnibus hominibus communiter inueniuntur, & peccato primi Parētis: sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi. Et hos defectus omnes Christus suscepit, quos vocat Damas.* naturales & indetractabiles passiones, naturales quidem, quia consequuntur communem totam naturam humanam: indetracti biles autem, quia defectum scientię & gratiæ non important.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnes particulares defectus hominum causantur ex corruptibilitate & passibilitate corporis, superadditis quibusdā particularibus causis. Et ideo cùm Christus curauerit passibilitatem & corruptibilitatem corporis nostri, per hoc quòd eam assumpsit, ex consequenti omnes alios defectus curauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd plenitudo omnis gratiæ & scientiæ, animæ Christi secundum se debebatur ex hoc ipso, quòd erat à verbo Dei assumpta: & ideo absolutè omnem plenitudinem sapientiæ gratiæ Christus assumpsit. Sed defectus nostros dispensatiuè assumpsit, vt pro peccato nostro satisfaceret, non quia ei secundum se competerent. Et ideo non oportuit, quòd omnes assumeret, sed solùm illos, qui sufficiebant ad satisfaciendum pro peccato totius humanæ naturæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd mors in omnes homines deuenit ex peccato primi Parentis: non autem quidam alij defectus, licet sint morte minores. Vnde non est similis ratio.

num verè interpretatur. aliter dicitur, quòd per ignorantiam hīc intelligitur copulatio corporalis causatiua ignorantiæ. Nascuntur siquidem aliqui inepti ad scientiam, sicut alij inclinati ad istam, & huiusmodi.

¶ Sed hoc minus conuenit litteræ, dum dicit contra defectus repugnantes perfectioni scientiæ vel gratiæ, defectus corporis speciales: constat autem has copulationes ex orbitantes à temperantia humanæ medietatis, inter speciales computari defectus. Vnde dicendū est, quòd ignorātia dupliciter sumi potest, vel secundum se: & sic est defectus non corporis, sed animæ, sicut enim circa idem nata sunt fieri. Vel secundum suam causam occasionalem communem totī naturæ humanæ: & sic est defectus tenens se ex parte corporis: quoniam ex hoc ipso, quod anima sit in corpore, non recipitur influxum scientiæ à superioribus: & manet ignorans. In cuius signum statim, quod à corpore separatur anima, perficitur scientia infusa à superioribus. Christus autem licet susceperit animam in corpore, non suscepit tamen concomitantiā animam ex hoc, quod sit in corpore: quoniam ab initio eius anima repleta est & beata & infusa scientia: vt patet ex antedictis. Et ideo inter defectus corporis, hoc est scientes ex parte corporis, computata est hoc in loco ignorantia.

¶ In responsione ad secundum perspicacitet vide, quod animæ Christi secundum se debebatur plenitudo omnis gratiæ & scientiæ, ex hoc ipso, quòd erat assumptum ex Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, quasi Vnigentum à Patre. Et docemur ex hoc, non solum differentiam inter & tam in litera inter scientiam ac gratiam, & defectus, quod illæ debebantur animæ Christi secundum se, hoc est ob propriam perfectionem, isti verò solū propter aliud, hoc est ad satisfactionem & exemplaritatem, &c. sed etiam quod non sunt duo miracula, gratia vnionis & gratia virtutum in anima Christi: sed sicut in naturalibus generans dat vna generatione formam, & consequentia ad formam, ita in mysterio Incarnationis assumens dat gratiæ & scientiæ plenitudinem, vt consequentia assumptionem. Et propterea sicut debentur genito concomitantia formam, debito naturalitas debetur assumptæ animæ plenitudo gratiæ & scientiæ, debito quasi naturali, seu connaturalis ordinis. Connaturalis quippe est assumptæ animæ plenitudo gratiæ & scientiæ.

1.art. 3.ca. 14. & li.3.ca. 20.

Vbi nota tria. Primò, quòd quia rationis ordo poscit, vt satisfactio, quæ pœnalis est, respondeat culpæ (vt culpæ communi respondeat pœna communis) ideo litera ex eo, quòd Christus defectus pœnales assumpsit ad satisfaciendum pro peccato naturæ humanæ, optimè, vt clarum intulit consequēs, quòd solos communes humanæ naturæ defectus pœnales assumere debuit. Secundo, quòd quia negatio particularium defectuum in Christo illata, nō erat prouata (quauis fuerit probata affirmatio vniuersalium defectuum in eodem ex proportione pœnæ ad culpam) ideo litera subiunxit rationem eximentem corpus Christi à specialibus defectibus ex negatione causarum, eorundem ad negationem eorum procedentem ex eo, quòd defectus speciales aut sunt ex defectu principij vel principiorum, aut ex defectu progressus vitæ: quorū neutrum in Christo locum habere potuit.

¶ Et si quis obiecerit, quòd possit esse aliquis horum defectuum ex tertia causa puta ex cælo vel concursu elementi alicuius, sciat omnes huiusmodi concursus causarios motbi specialis, nihil aliud esse quàm defectum principij: concurrens enim causa impedit principia à naturali perfectione actionis vel passionis suæ, & ideo reducitur huiusmodi causa ad defectum virtutis formatiuæ, causam positam in litera.

¶ Tertiò, quod Autor doctrinam suam conformem Damasceno ostendens, confirmat simul, & exponit illam.

¶ Sed restat hic dubium quo pacto licuerit, vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus communes computare: quum constet ignorantiam esse defectum animæ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor litteraliter tractat de defectibus corporis: inserit tamen vniuersalem doctrinam de defectibus humanis, qui non debuerunt assumi à Christo, vt ex vniuersali regula haberur descriptio inter defectus etiam corporis, qui debuerunt vel non debuerūt assumi. Et hoc propter pronitatem ad malum & difficultatem boni: quorum alia est lex in membris humanis repugnans legi mentis; secundum quam proni sunt sensus hominis ad malum, & non quod volumus bonum hoc agimus, id autem quod de ignorantia admiscetur, exempli gratia positum est.

¶ Sed quia hæc responsio dicta secundum eundem contextum separat, dum ignorantiam vt exemplum, pronitatem verò ad malum, & difficultatem ad bo-

QVAESTIO DECIMAQVINTA De defectibus animæ, à Christo assumptis, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de defectibus permittentibus ad animam.

¶ Et circa hoc quærūtur decem.

¶ Primò, vtrùm in Christo fuerit peccatū.
¶ Secundò, vtrū in eo fuerit fomes pecati.
¶ Tertiò, vtrùm in eo fuerit ignorantia.
¶ Quartò, vtrū anima ej⁹ fuerit passibilis.
¶ Quintò, vtrū in eo fuerit dolor sēsibilis.
¶ Sextò, vtrùm in eo fuerit tristitia.
¶ Septimo, vtrùm in eo fuerit timor.
¶ Octauò, vtrùm in eo fuerit admiratio.
¶ Nonò, vtrùm in eo fuerit ira.
¶ Decimò, vtrùm simul fuerit viator & comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in Christo fuerit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit peccatum. Dicitur enim in Psal. Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? longè à salute mea verba delictorum meorum. Sed hæc verba dicūtur ex persona ipsius Christi: vt patet ex hoc, q⁹ ipse ea in cruce protulit. Ergo vidētur, quòd in Christo fuerint delicta.

¶ 2 Præterea, Rom. 5. dicit Apostolus, quòd in Adam omnes peccauerunt: quia scilicet in eo originaliter fuerunt. Sed Christus etiā originaliter fuit in Adam. Ergo in eo peccauit.

¶ 3 Præterea, Apostolus dicit Hebr. 2. quòd in eo, in quo Christus passus est, & tētatus, potēs est & his, qui tentatur auxiliari. Sed maximè indigebamus auxilio ejus contra peccatum: ergo videtur quod in eo fuerit peccatum.

¶ 4 Præterea, Secundæ ad Cor. 5. dicitur q⁹ Deus eum, qui non nouerat peccatum, scilicet Christum, pro nobis peccatum fecit. Sed illud vere est, quod à Deo factum est. Ergo in Christo vere fuit peccatum.

¶ 5 Præterea, Sicut Aug. dicit in lib. de Agone Christiano,* in homine Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed homo indiget exemplo non solùm ad rectè viuendum, sed etiam ad hoc, quòd pœniteat de peccatis. Ergo videtur, quòd in Christo debuerit esse peccatum, vt de peccatis pœnitendo, pœnitentiæ nobis daret exemplum.

¶ SED CONTRA est quod ipse dicit Ioannis 8. Quis ex vobis arguet me de peccato?

RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictū est,* Christus suscepit defectus nostros, vt pro nobis satisfaceret, & vt veritatē humanæ naturæ comprobaret.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ, Articulum primum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore est vnica conclusio respōsiua quæsito, Christus nullo modo assumpsit defectum peccati. Probatur: defectus assumpti à Christo sunt assumpti ad tria, hoc est ad satisfaciendum pro natura humana, ad comprobandam suam humanitatē, & ad exemplum virtutis. Sed defectus peccato id nihil totū valet, ergo. Maior patet ex primo articulo præcedentis quæstiōis. Minor sigillatim, quòd ad singulas partes clarè probatur in litera: ita vt non fit opus exponere.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum secundum.

Libr. 2. c. 30. & li. 3. c. 20. IN titulo fomes peccati importat inclinationem appetitus sensitiui in id, quod contrariatur rectæ rationi, puta in superfluā delectationem, in excessiuā cupiditatem, & similia.

Capit. 25. ¶ In corpore vnica est cōclusio respōsiua quæsito: In Christo non fuit fomes peccati. Probatur dupliciter. primò sic: Virtus moralis facit rationalem partem animæ, in qua est, rationi esse subiectam: & tanto magis, quātò perfectiōr fuerit: ergo quātò virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tātò magis in eo debilitatur vis fomitis: ergo in Christo nō fuit fomes peccati. Antedens declaratur in temperantia & mānsuetudine. Prima consequētia probatur: quia ad rationē fomitis pertinet inclinatio appetitus sensualis in id, quod est cōtra rationem. Secunda verò,

Capit. 19. & 20. to. 3. quia in Christo fuit virtus secundum perfectissimū gradū. Quod probatur: quia Christus perfectissimè habuit gratiā, & omnes virtutes morales. Secundò probatur cōclusio principalis: quia iste defectus nō est ordinabilis ad satisfaciendū: sed potius inclinat ad contrarium satisfactioni. ergo nō debuit assumi à Christo. Et patet sequela ex præcedētibus.

¶ Occurrit hīc dubium: quia secundum primam rationem in litera allatam, sequitur, quòd non solum in Christo, sed etiā in puris hominibus, puta Ioāne Baptista, nō fuerit fomes peccati: quia in ipso à principio fuerūt virtutes perfectæ, nō solum in habitu vt sunt in pueris baptizatis: sed in exercitio: quū fuerit tanta perfectionis, vt iustitia appellat* sit, vt dicit Glan verbo, Iustitiæ vbi scriptum est: Iustitia ante eum ambulabit.

In cor. ar. & qu. 4. ar. 6. ad 2. ¶ Ad hoc dicitur, quòd differētia inter animam Christi & aliorū est, quia anima Christi est, secundum quod erant animæ in statu innocētiæ, quātum ad elongationem à peccato: animæ verò reliquorum quantumcūq; sanctificatorū in vtero, suæ vita sunt sicut anima hominis, qui incidit in latrones: & nō solum spoliat* est gratuitis, sed vulnerat in naturalibus. Et ideo in anima Christi secundum se fo-

Dominus posuit in eo iniquitatem omnium: quia scilicet eum tradidit, vt esset hostia pro peccatis omniū hominum. Vel fecit eum peccatum, id est, habentem similitudinē carnis peccati: vt dicitur Roman. 8. & hoc propter corpus passibile & mortale quod assumpsit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd pœnitens laudabile exemplum dare potest, non ex eo quòd peccauit: sed in hoc, quòd volūtarie pœnam sustinet pro peccato. Vnde Christus dedit maximum exemplum pœnitentibus: dum nō pro peccato proprio, sed pro peccatis aliorum voluit pœnam subire.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo fuerit fomes peccati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q⁹ in Christo fuerit fomes peccati. Ab eodē enim principio deriuatur fomes peccati & passibilitas corporis sue mortalitas, scilicet ex subtractione originalis iustitiæ: per quam simul inferiores vires animæ subdebantur rationi, & corpus animæ. Sed in Christo fuit passibilitas corporis & mortalitas. Ergo etiam in eo fuit fomes peccati.

Infra qu. 27. art. 1. & 1. Et 3. dist. 17. ar. 1. qu. 2. 4. Et opusc. 3. ca. 231.

¶ 2 Præterea, Sicut Damasc. dicit in 3. lib.* beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur carni Christi pati & operari quæ propria. Sed proprium est carni, vt concupiscat delectabilia sibi. Cùm igitur nihil aliud sit fomes, quàm concupiscentia (vt dicitur in Gloss. Rom. 7.) videtur quòd in Christo fuerit fomes peccati.

Capit. 14. & 15.

¶ 3 Præterea, Ratione fomitis peccati, caro cōcupiscit aduersus spiritum, vt dicitur Galat. 5. Sed tantò spiritus ostenditur fortior & magis dignus corona, quātò magis superat hostem, scilicet concupiscentiam carnis: secūdum illud 2. ad Tim. 2. Nō coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Christus autem habuit fortissimum & victoriosissimum spiritum, & maximè dignum corona, secundum illud Apoc. 6. Data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Videtur ergo quòd in Christo maximè debuerit esse fomes peccati.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Sed Spiritus sanctus excludit peccatum, & inclinationem peccati, quæ importatur nomine Fomitis. Ergo in Christo non fuit fomes peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est,* Christus perfectissimè habuit gratiam & omnes virtutes. Virtus autem moralis, quæ est in* rationali parte animæ, eam facit esse rationi subiectam: & tanto magis, quanto perfectior fuerit virtus: sicut temperantia concupiscibilem, & fortitudo & mansuetudo irascibilem: vt in Secunda parte dictum est:* ad rationem autem fomitis pertinet inclinatio sensualis appetitus in id, quod est contra rationem. Sic igitur patet, quòd quantò virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tanto magis in eo debilitatur vis fomitis. Cùm igitur in Christo fuerit virtus secundum perfectissimum gradum, consequens est, quòd in eo fomes peccati non fuerit, cùm etiam iste defectus non sit ordinabilis ad satisfaciendum, sed potius inclinet ad contrarium satisfactioni.

9. q. 7. ar. 2. & 9. Aliquis rationali. 1. 2. q. 56. per. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inferiores vires pertinentes ad sensibilem appetitum, naturaliter sunt obedibiles rationi: non autem vires corporales, vel humorum corporalium vel etiam ipsius animæ vegetabilis: vt patet in primo Ethic.* Et ideo perfectio virtutis, quæ est secundum rationem rectam, non excludit passibilitatem corporis: excludit autem fomitem peccati: cuius ratio consistit in resistentia sensualis appetitus ad rationem.

Cap. vlt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd caro naturaliter concupiscit id quod est sibi delectabile cōcupiscentia appetitus sensitiui: sed caro hominis (quæ est animal rationale) hoc cōcupiscit secundum modum & ordinē rationis. Et hoc modo caro Christi concupiscentia appetitus sensitiui, naturaliter appetebat escā & potum & somnum, & alia, quæ secundum rectam rationem appetuntur: vt patet per Damasc. in 3. libr.* Ex hoc autem non sequitur

Capit. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis decimaequintæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio: In Christo non fuit ignorantia. Probatur. Sicut in Christo fuit plenitudo gratię & virtutis, ita fuit plenitudo omnis scientię: ergo sicut prima plenitudo excludit fomitē peccati: ita secunda excludit ignorātiam: ergo in Christo nō fuit ignorantia. Prima cōsequentia probatur: quia ignorantia opponitur plenitudini scientiæ: secūda, quia nō fuit fomes peccati in Christo.

¶ In resp̄onsione ad tertium, aduerte nouitię, q̄ trium expositionū verborum Isaię, quæ in litera ponuntur, duæ primæ conueniūt in hoc, quod ly Antequam puer sciat, exponūt, antequā Deus fiat puer sciens: hoc est, antequā incarnetur habens matrem & patrem putatiuum. In hoc enim sensu verificatur tam literalis expositio, quòd res Assyriorum auferret spolia ante incarnationem filij Dei: quam spiritualis, quòd filius Dei ante Incarnationem inuocatus saluaret populū suum. Tertia autem post Incarnationem, exponitur quòd ly Ante, dicat ordinem temporis, secundum ætatem infantilem Iesu Christi.

¶ Super Quæstionis decimaequintæ Articulum quartum.

IN titulo passibilitas vt sonat, sumenda est.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primò respōdetur quæsito: secundò declaratur respōsio.

¶ Quò ad primū primò distinguitur de passione animæ coniunctæ corpori vel corporali, vel animali.

¶ Secūdo declaratur terminus primus, quid scilicet est animā pati passione corporali.

¶ Tertiò respōdetur secundum talem passionē quæsito vna conclusione: Anima Christi fuit passibilis passione corporali. Probatur: Corpus Christi fuit passibile & mortale: ergo necesse fuit, animā esse passibilē. Patet cōsequētia ex terminis declaratis. Quartò declaratur alter terminus, quid scilicet est animā pati passione animali: & hic distinguitur, vel proprie, vel proprissimē.

¶ Quintò respōdetur iuxta talem passionem quæsito vnica conclusione. Anima Christi fuit passibilis passione animali. Probatur, Affectiones appetitus sensitiui, fuerunt in Christo: ergo. Antecedēs probatur dupliciter. primo: quia pertinent ad naturam hominis: secundo, autoritate Augustini.

3. dist. 17. artic. 1. q. 2.

Cap. 21.

9. 7. ar. 9. & q. 9. ar tic. 1.

sequitur, quòd in Christo fuerit fomes peccati, qui importat concupiscentiam delectabilium, præter ordinem rationis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fortitudo spiritus aliqualis ostenditur, ex hoc quòd resistit concupiscentiæ carnis sibi contrariantis, sed maior fortitudo spiritus ostēditur, si per eius virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo: cuius spiritꝰ summū fortitudinis gradum attigerat. Et licet non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis, sustinuit tamen exteriorē impugnationem ex parte mundi & diaboli: quos superando victoriæ coronam promeruit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm in Christo fuerit ignorantia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit ignorantia. Illud enim verè fuit in Christo, quod sibi competit secundum humanam naturam, licet ei non competat secūdum diuinā, sicut passio & mors. Sed ignorantia cōuenit Christo, secundum humanam naturam: dicit enim Damasc. in 3. lib.* quòd ignorantem & seruilem assumpsit naturam. ergo ignorantia verè fuit in Christo.

¶ 2 Præterea, Aliquis dicitur ignorans per notitiæ defectum. Sed aliqua notitia defuit Christo: dicit enim Apostol. 2. ad Corinth. 5. Eum, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit. ergo in Christo fuit ignorantia.

¶ 3 Præterea, Isa. 8. dicitur, Antequā sciat puer vocare patrem suum & matrem suā, auferetur fortitudo Damasci. Puer autem ille est Christus. Ergo in Christo fuit aliquarum rerum ignorantia.

¶ SED CONTRA, Ignorantia per ignorantiam non tollitur. Christus autem ad hoc venit, vt ignorātias nostras auferret: venit enim vt illuminaret his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. ergo in Christo ignorantia non fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scientiæ, vt ex præmissis patet.* Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Vnde sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.

¶ AD PRIMVM dicendum, quòd natura à Christo assumpta potest dupliciter considerari. Vno modo, secundum rationem suæ speciei: & secundum hoc dicit. Damasc. eam esse ignorātem & seruilem. Vnde subdit, Nā serua quidē est hominis natura eius, qui fecit ipsam, Dei scilicet, & non habet futurorum cognitionē. Alio modo potest cōsiderari secundū id, quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam, ex qua habet plenitudinem scientiæ & gratiæ: secundum illud Ioann. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc modo natura humana in Christo ignorantiam non habuit.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd Christus dicitur non nouisse peccatū, quia nescivit per experientiam, sciuit autem per simplicem notitiam.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd loquitur ibi Propheta de scientia humana Christi. Dicit ergo, Antequam sciat puer, scilicet secūdum humanitatem, vocare patrē suum, scilicet Ioseph (qui pater eius fuit putatiuus) & matrē suā, scilicet Mariā, auferetur fortitudo Damasci. Quod non est sic intelligendū, quasi aliquādo fuerit homo, & hoc nescīuerit: sed antequā sciat, id est, antequā fiat homo, scientiā habēs humanam, auferetur, vel ad literam, fortitudo Damasci, & spolia Samariæ, per regē Assyriorū: vel spiritualiter, quia nōdum natus, populum suū sola inuocatione saluabit, vt gl. Hier. ibi exponit. Augustē in sermo. de Epist.* dicit, hoc esse completū in adoratione Magorum. Ait enim, Antequam per humanam carnē humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, scilicet diuitias, in quibus Damascus præsumebat: in diuitiis autem principatus auro defertur. Spolia verò Samariæ iidē ipsi erant: Samaria namq; pro idololatria ponitur. Illic enim populus ad idola colenda conuersus est. Hæc igitur prima spolia puer idololatriæ detraxit. Et secūdum. hoc intelligitur, antequam sciat, id est, antequam ostendat se scire.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm anima Christi fuerit passibilis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur ꝙ anima Christi non fuerit passibilis. Nihil enim patitur nisi à fortiori: quia agēs præstantius est. Sed ꝙ passiones animæ sunt quædam ægritudines. Sed in anima Christi non fuit aliqua ægritudo: nam ægritudo animæ sequitur peccatum: vt patet per illud Psal. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Ergo in Christo non fuerunt animæ passiones.

¶ 3 Præterea,* passiones animæ videtur idem esse cum fomite peccati, vnde & Apostolus Rom. 7. vocat eas passiones peccatorum. Sed in Christo non fuit fomes peccati: vt suprà dictum est.* Ergo videtur quod non fuerint in eo animæ passiones: & ita anima Christi non fuit passibilis.

¶ SED CONTRA est quòd in Psal. dicitur ex persona Christi, Repleta est malis anima mea. Non quidem peccatis, sed humanis malis, id est, doloribus: vt gloss. ibi exponit. Sic ergo anima Christi fuit passibilis.

¶ RESPONDEO dicēdū, ꝙ animā in corpore cōstitutā dupliciter contingit pati. Vno modo passione corporali: alio modo passione animali. Passione quidē corporali patitur per corporis læsionē. Cùm enim anima sit forma corporis, consequēs est ꝙ vnū sit esse animæ & corporis: & ideo corpore perturbato per aliquam corpoream passionē, necesse est ꝙ anima, per accidens perturbetur, scilicet quantum ad esse, quod habet in corpore. Quia igitur corpus Christi fuit passibile & mortale (vt suprà habitū est)* necesse fuit, vt etiam eius anima hoc modo passibilis esset. Passione autē animali pati dicitur anima secundū operationē, quæ vel est ꝓpria animæ, vel principaliꝰ est animæ, quā corporis. Et quāuis etiā secundū intelligere & sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati: tn̄ sicut in secūda parte dictū est,* ꝓpriissimè dicuntur passiones animæ, affectiones appetitus sensitiui: quæ in Xpo fuerunt, sicut & cætera, quæ ad naturā hois pertinent. Vnde Aug. dicit in 14. de Ciuit. Dei,* Ipse Dns in forma serui vitā agere dignatꝰ, humanitus adhibuit eas, vbi adhibendas esse iudicauit: neq; enim in quo verum erat hois corpus, & verus hois animus, falsus erat humanus affectus. Sciendum tamen est, ꝙ huiusmodi passiones aliter fuerūt in Christo, q̄ in nobis, quantū ad tria. primò quidē quantū ad obiectū: quia in nobis plerumq; huiusmodi passiones feruntur ad illicita: quod in Christo non fuit. Secundò quātū ad principiū: quia huiusmodi passiones frequēter in nobis

3. dist. 17. artic. 1. q. 2.

Cap. 21.

Cap. 4. tom. 3.

Psal. 39.

Lib. 4. Pag. 2. Ante. Dam.

Sum. 3. tom. 10.

Cap. 3. tom. 3.

Cap. 4. tom. 3.

9. 15. ar. 1.

Cap. 5. tom. 3.

¶ Super Quæstionis decimaequintæ Articulum quintum.

Capit. 6.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: In Christo fuit verus. Probatur: In quo est læsio corporis & sensus læsionis, est dolor sensibilis: sed in Christo fuit vtrunque: ergo: Probatur Minor quò ad primum, quia corpus Christi erat passibile & mortale. Quò ad secundum verò quia anima Christi perfectè habuit omnes potentias naturales.

Capit. 26. in Mat. tom. 9.

¶ Nota nouitie, quòd illa duo in litera posita requisita ad dolorem, non sunt doloris partes, sed causæ sufficientes. Dolor namque nec est læsio, nec perceptio læsionis: sed est passio appetitus sensitiui consurgens ex corporis læsione percepta sensu: nā quantumcunq; corpus læderetur flagello, clauo, vel gladio, si nō perciperetur, non consurgeret dolor: vt patet, quum lædūtur hi, qui patiūtur extasim. Et rursus quantumcunq; corpus lædatur, & lęsio percipiatur intellectu vel imaginatione, si nō sentitur, non sequitur dolor vt patet in iis, qui calidis adhuc plagis superlædūtur. Hi enim magnam læsionem patientes, vix dolent: quia ferē illam non sentiunt, pertusto organo tactus: quam tamen cognoscunt esse magnam corporis læsionem. Ex hoc enim quòd quantitas doloris iuxta quantitatem sensationis consequitur, habetur quòd dolor absolutè sensationem absolutæ læsionis corporis cōsequitur. Infrà ar. 4. 6. cap. 15. q. di. ar. 3. 21. Et vt vit. q. 26. art. 8. cor. fi. & ocia num. Et opusc. 3. ca pit. 236.

¶ In resp̄ōsione ad primum, dubium occurrit ad hominem: quia Augustinus superius in quæst. 14. artic. 3. ad secundum dixit compositionē ex contrariis esse causam remotam: peccatum verò causam proximam mortis, & aliorum defectuum naturæ humanæ: nunc verò dicit peccatum esse causam primā, & cōpositionem ex contrariis esse causam propinquam horum defectuum. Quomodo stant hæc simul?

Pag. 2. Ante me dium.

¶ Ad hoc dicitur, quòd prius dicta verificantur, referendo causas defectuum ad naturam humanam. hic autem dicta verificantur, referendo eadem ad singulares filios Adæ. Nam si ad naturam spectes humanā, inuenies compositionē ex contrariis causam esse mortis & defectuum remotam: quia impediebatur à superueniente originali iustitia, vt in 9. 9. ar. 2.

bis præueniunt iudicium rationis: sed in Christo omnes motus sensitiui appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis. Vnde Augustē. dicit 14. de Ciuitat.* Dei, quòd hos motus certissimę dispensationis gratia, ita cùm voluit Christus suscepit animo humano, sicut cùm voluit, factus est homo. Tertiò quantum ad effectum: quia in nobis quandoq; huiusmodi motus nō sistunt in appetitu sensitiuo, sed trahunt rationē. quod in Christo non fuit quia motus naturaliter humanę carni cōuenientes, sic ex eius dispositione in appetitu sensitiuo manebant, quòd ratio ex his nullo modo impediebatur facere quæ conueniebāt. Vnde Hier. dicit super Matthæum,* quòd Dominus noster, vt veritatem assumpti probaret hominis, verè quidem contristatus est: sed ne passio in animo illius, dominaretur per propassionē, dicitur quòd cœpit contristari: vt passio perfecta intelligatur, quādo animo, id est, rationi dominatur: propassiō autem, quādo est inchoata in appetitu sensitiuo, sed vlterius non se extendit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ anima Christi poterat quidē resistere passionibus, vt ei non superuenirent, præsertim virtute diuina: sed propria voluntate se passionibus subiiciebat tam corporalibus, quàm animalibus.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ Tullius ibi loquitur secundum opinionem Stoicorū, qui non vocabant passiones quoscunque motus appetitus sensitiui, sed solùm inordinatos: tales autem passiones manifestum est in Christo non fuisse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd passiones peccatorum, sunt motus appetitus sensitiui, in illicita tendentes: quod non fuit in Christo, sicut nec fomes peccati.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm in Christo fuerit dolor sensibilis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo nō fuerit verus dolor sensibilis. Dicit enim Hilari⁹ in 10. de Trin.* Cùm pro Christo mori sit vita, quid ipse in mortis sacramento doluisse æstimādus est, qui pro se morientibus vitam repēdit? Et infrà* dicit, Vnigenitus Deus hominē verum, non deficiens à se Deo sumpsit: in quo quamuis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio eleuaret, afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent. Non igitur in Christo fuit verus dolor.

¶ 2 Præterea, Hoc proprium videtur esse carni in peccata conceptæ, ꝙ necessitati doloris subiaceat. Sed Caro Christi non est cum peccato concepta, sed ex Spiritu sancto in vtero virginali. Non ergo subiacuit necessitati patiendi dolorem.

¶ 3 Præterea, Delectatio cōtemplationis diuinorum diminuit sensum doloris: vnde & Martyres in passionibus suis tolerabilius sustinuerunt ex consideratione diuini amoris. Sed anima Christi summè delectabatur in cōtemplatione Dei, quem per essentiam videbat: vt suprà dictum est.* Nō ergo poterat sentire aliquem dolorē.

¶ SED CONTRA est, quòd Isa. 53. dicitur, Vere dolores nostros ipse tulit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut patet ex his, quæ in secunda parte dicta sunt)* ad veritatē doloris sensibilis, requiritur læsio corporis & sensus læsionis. Corpus autē Christi lędi poterat: quia erat passibile & mortale: vt suprà habitū est.* Nec defuit ei sensus læsionis: cū anima Christi perfectè haberet omnes potētias naturales. Vnde nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in omnibus illis verbis & similibus. Hilarius à carne Christi non veritatē doloris, sed necessitatem excludere intēdit. Vnde post præmissa verba subdit, Neque enim cùm sitiuit, aut esuriuit, aut fleuit, bibisse Domin⁹ aut māducasse, aut doluisse mōstratus est, sed ad demonstrandam corporis veritatem, corporis consuetudō suscepta est: ita vt naturæ nostræ cōsuetudine, consuetudini sit corporis satisfactum, vel cùm potum & cibum accepit, non se necessitati corporis: sed consuetudini tribuit. Et accepit necessitatem per comparationem ad causam primam horū defectuum, quæ est peccatum: vt suprà dictum est,* vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiacuisse necessitati horum defectuum, quia non fuit in ea peccatum. Vnde subdit,* Habuit enim, scilicet Christus, corpus, sed originis suæ propriū, neq; ex vitiis humanę conceptionis existēs, sed in forma corporis nostri, virtutis suæ potestate subsistens. Quantum tamē ad causam propinquam horum defectuum, quæ est compositio contrariorum, caro Christi subiacuit necessitati horum defectuū: vt suprà dictum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd caro in peccato concepta subiacet dolori, nō solum ex necessitate naturalium principiorum, sed etiam ex necessitate reatus peccati. Quæ quidem necessitas in Christo non fuit: sed solùm necessitas naturalium principiorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictū est,* virtute diuinitatis Christi, dispensatiuè sic beatitudo in anima cōtinebatur, quòd nō deriuabatur ad corpus, vt eius passibilitas & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis, sic retinebatur in mente, quòd non deriuabatur ad vires sensibiles, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm in Christo fuerit tristitia.

AD SEXTVM sic pcditur. Videtur ꝙ in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim de Christo, Isa. 42. Nō erit tristis nec turbulentus.

¶ 2 Præterea, Prouerb. 12. dicitur, Nō cōtristabit iustum quicquid ei acciderit. Et huius rationem Stoici assignabant, quia nullus tristatur nisi de amissione suorum bonorum: iustus autem non reputat bona sua nisi iustitiam & virtutem, quas nō potest amittere: alioquin subiiceretur iustus fortunæ, si pro amissione bonorū fortunæ tristaretur. Sed Christus fuit maximè iustus: secundùm illud Hier. 23. Hoc est nomen quòd vocabunt eum, Dominus Iustus noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

suum non posset effectū, ac per hoc peccatū tollens originalem iustitiam prohibentem defectus, sit mortis & defectuum proxima causa, non positiuè (vt compositio ex contrariis) sed remouendo prohibens: & hoc superius. Autor docuit, Si verò ad singulos filios Adę spectes, inuenies peccatū esse causam primā (vt potè vniuersalē causam in suo, vt dictū est, ordine, sed vt remouentem prohibēs) compositionem autem ex contrariis in hoc nomine esse propinquā causam mortis & defectuum: quia hęc sola sufficit ad causandam mortem & defectus corporales.

1. 2. q. 33.

q. 14. ar. 1.

¶ Sed quoniam tam cōpositio ex contrariis, q̄ peccatum, est causa vniuersalis absolutè, & particularis in hoc: ideo aliter dicitur, quòd priꝰ dictum, verum est quo ad ipsas causas: nunc verò dictum verū est quo ad exequutiones ipsarum causarum. Nam si ad compositionem ex contrariis & peccatum spectēmꝰ, inuenitur cōpositio prior, & peccatum tollens superueniēs tem iustitiam, inuenitur posterior causa, & hoc superius docuit Autor dicens compositionem remotam: peccatum verò proximā causam. Si autem spectemus ad exequutiones causalitatum vtriusque inuenimꝰ peccatū esse priorem causam: quia prius peccatum sustulit iustitiam prohibentem mortem & defectus: & deinde compositio ex contrariis intulit defectus & mortem. Et ideo Autor hic dicit peccatum esse primā causam mortis & defectuum: quia ab ipso incipit mors & defectus omnis: compositio autem dicitur causa propinqua: quia com positio ex cōtrariis post peccatum exequuta est operationem suam, qua mortem defectūsque intulit. Et hæc est vera expositio horum dictorum.

q. 14. ar. 2.

q. 14. art. 1. ad 2.

¶ Super Quæstionis decimaequintæ Articulum sextum.

Infra qu. 46. art. 8. Et 3. dist. 15. q. 2. ar. 3. c. in Christo potuit esse & 5. Et verus dolor sita potuit in eo esse vera tristitia. Probatur: Anima Christi potuit aliquid apprehendere interius vt nociuum: ergo potuit in eo esse vera tristitia, sicut & verus dolor. Antecedens manifestatur: quia & quantum ad se, & quantum ad alios potuit apprehendere aliquid vt nocium, vt patet in exemplis. Consequentia verò probatur

opusc. 3. ca. 239.

Aute med. lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatur ex quod quid est tristitiæ & doloris, & ex vna communi vtriusq; causa in Christo, assignatur siquidé vtriusq; additas ex essentiali cõuenientia & differentia vtriusq;. Ex hoc namq;, quòd cõueniunt in hoc, quòd sunt vna passio appetitus sensitiui, constitúis in refutatione mali præsentis, & differũt penes obiectum (quia doloris obiectum est malũ corporis præsens, sensu tactus perceptum, tristitiæ autem malum præsens, interius perceptũ) iuncto his, quòd causa doloris possibilis (Christo fuit dispẽsatio diuinæ virtutis rednens in parte superiori quæ sunt gloriæ, vt pars sensitiua propria dolendo exequi posset: claré sequitur q; sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita & vera tristitia. Et by Sicut, monstrat non solum similitudinem seu conuenientiam in causa propria Christo: sed & in proportionali ratione diffinitiua vtriusq; & in modo communi omnibus in Christo passionibus, scilicet per modum propassionis. De quo modo subditur in litera remittẽtes se ad dicta in art. 4. huiusmet quæstionis.

¶ In responsione ad secundum memento nouitis numeri principalium passionum, scilicet spei seu cupiditatis, delectationis, timoris, & tristitiæ. & itelliges quare ad has quatuor ipe ctabant Stoici.

¶ Super Quæstionis decimaquintæ Articulum septimum.

Artic. 4.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. primo declarantur conditiones requisitę ad causandum timorem: secundo respõdetur quæsito cũ distinctione bimembri & cõclusionibus duab⁹. Quo ad primum conditiones sunt quatuor, apprehensio mali futuri, incerti, seu possibilis euitari. Et in duabus primis cõuenit cũ tristitia: quia vterque est ex apprehẽsione mali: in tertia differunt, quia illa est præsentis, iste futuri. Sed hæc differentia nõ sufficit: quia non est vsquequaq; differẽtia: quoniã futurum potest habere rationem præsentis: & tunc nõ timor, sed tristitia causatur. Apprehenditur autẽ malũ futurũ sub ratione præsentis, quãdo vt certũ apprehẽditur: & ideo incertũ seu possibile vitari esse debet malũ futurũ, quod timoré ingerit. Et hæc omnia in litera ex cõuenientia & differentia inter tristitiam & timoré clarè dicitur.

¶ Sed bene nota verba literæ, si omnimodã certitudinem habeat: quoniam etsi est certum quo ad tẽpus (vt contingit communiter de morte) aut quo adhuc tum sensitiuum, secundum apprehensionem huiusmodi malorum: non tamen ita quòd ista tristitia perturbet rationem. Et secundum hoc intelligitur, quod non cõtristabit iustũ quicquid ei acciderit: quia scilicet ex nullo accidente eius ratio perturbatur. Et secundum hoc tristitia fuit in Christo secundum propassionem, non autem secundum passionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnis tristitia est malum pœnæ, non autem est semper malum culpæ: sed solùm quando ex inordinato affectu procedit. Vnde Aug. dicit 14. de Ciuit. Dei. * Cùm rectam rationem sequuntur istæ affectiones, & quãdo, & vbi oportet adhibentur, quis eas tunc morbidas seu vitiosas passiones audeat dicere?

¶ Ad quartum dicendum, quòd nihil prohiber, aliquid esse contrarium voluntati secundum se, quod tamen est volitum ratione finis, ad quem ordinatur: sicut medicina amara non est secundum se volita, sed solùm secundum quòd ordinatur ad sanitatem. Et hoc modo mors Christi & eius passio fuit secundum se considerata inuoluntaria, & tristitiam causans: licet fuerit voluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.

Capit. 13. & 14.

Capit. 6. tom. 5.

Libr. 2. de fide ad Grat. c. 2.

Ar. præ. ad 3.

2. 2. q. 33. artic. 2.

¶ 3 Præterea, Philosophus dicit in 7. Ethicor.* q; omnis tristitia est malũ & fugiendum. Sed nullum malum fugiẽdum fuit in Christo. Ergo in Christo non fuit tristitia.

¶ 4 Præterea, Sicut Augustꝰ. dicit 14. de Ciuit. Dei, * tristitia est de his quæ nobis nolentibus accidunt. Sed nihil passus est Christus contra suam voluntatem. dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia voluit. Non ergo in Christo fuit tristitia.

¶ SED CONTRA est quòd dicit Dominus Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et Ambrosꝰ. dicit in 3. de Trin.* Vt homo tristitiam habuit: suscepit enim tristitiam meam confidenter: tristitiam nomino, qui crucem prædico.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * delectatio diuinæ contemplationis ita per dispensationem diuinæ virtutis retinebatur in mente Christi, quod non deriuabatur ad vires sensitiuas, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur. Sicut autẽ dolor sensibilis est in appetitu sensitiuo, ita & tristitia. Sed est differentia secundum motiuum siue obiectũ: nam obiectum & motiuũ doloris, est læsio sensu tactus percepta: sicut cum aliquis vulneratur. Obiectum autem & motiuum tristitiæ, est nociuum seu malum interius apprehensum siue per rationem, siue per imaginationem (vt in secunda parte* habitum est) sicut cùm aliquis tristatur de amissione gratiæ vel pecuniæ. Potuit autẽ anima Christi interius apprehendere aliquid, vt nociuum, & quantum ad se, sicut passio & mors eius fuit: & quantum ad alios, sicut peccatũ Diſcipulorum vel etiã Iudæorum occidentium ipsum. Et ideo sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita potuit in eo esse vera tristitia. Alio tamen modo quàm in nobis: secundum illa tria quę supra assignata sunt, * cùm communiter de passionibus animæ Christi loquęremur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tristitia remouetur à Christo secũdum passionem perfectam: fuit tamẽ in eo initiata secũdum propassionem. Vnde dicitur Matth. 26. Cœpit contristari & mœstus esse. Aliud enim est contristari, aliud incipere cõtristari, vt Hier, ibidem* dicit.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd sicut Augustꝰ. dicit in 14. de Ciuit. Dei, * pro tribus perturbationib⁹, scilicet, cupiditate, lætitia & timore, Stoici tres eupathias, id est, bonas passiones, in animo sapiẽtis posuerunt, scilicet pro cupiditate voluntatem, pro lætitia gaudium, pro metu cautionẽ, sed pro tristitia negauerunt aliquid posse esse in animo sapientis: quia tristitia de malo est, quod iam accidit, nullum autem malũ existimant posse accidere sapiẽti. Et hoc ideo est: quia non credebant aliquid esse bonum nisi honestum, quod homines bonos facit: nec aliquid esse malũ nisi inhonestum, per quod homines mali fiunt. Quamuis autem honestum sit principale hominis bonum, & inhonestũ principale hominis malum (quia hæc pertinent ad ipsam rationem, quæ est principalis in homine) sunt tamen quædam secũdaria hominis bona, quæ pertinent ad ipsum corpus vel ad exteriores res corpori deseruientes. Et secundum hoc potest in animo sapiẽtis esse tristitia, quantùm ad appetitum mortis (vt contingit damnatis ad mortem & huiusmodi) quãtum admiscetur de incertitudine, tantum potest immisceri spei euadentiæ & consequenter timori. Nec putes propterea enumeratas esse omnes timoris causas: quoniam fuit propositũ eas cõditiones afferre, secundum quas differũt ſdum est qualiter fuit, & qualiter non fuit in Christo timor. de timore enim diffuse in Prima secundæ tractatum est.

Capit. 7. tom. 5.

Cap. 8.

Hier. in capit. 26. Matth. tom. 9.

Cap. 3. tom. 3.

¶ Quòd ad secundum distinctio est, Timor potest cõsiderari quantum ad duo: primò, quantum ad motũ appetitus sensitiui ex apprehensu malo futuro: secundò, quãtum ad motum eiusdem ex apprehensu malo futuro incerto. Prima cõclusio est, In Christo fuit timor quo ad primum. Secunda conclusio est, In Christo non fuit timor quo ad secundum. Probatur autoritate Damasc. Et patet vtraque conclusio ex dictis.

¶ Sed dubium occurrit circa primam conclusionem: quia motus appetitus ex malo futuro apprehenso, non est timor nisi fiat cum spe euasionis (vt in litera dicitur ex Aristotele) ergo talis motus nõ est timor nisi æquiuocè: non fallatur igitur per hoc sufficienter in Christo timor.

¶ Dubium quoque alterum occurrit circa secundam conclusionem: quoniam ex hoc, quòd Christus omnia futura certò cognouit, nõ sufficienter excluditur timor, quo ad incertitudinem euẽtus, quoniam scientia animæ Christi (vt patet ex supra dictis) erat habitualis: nec oportebat esse actualẽ: quoniã habitus est, quo quis operatur, quum vult: & propterea poterat Christus non vtendo scientia euentus, quam habebat, apprehendere malum futurum quasi incertum: & sic habere in fuso appetitu timoris motum quo ad omnia (sicut & tristitiam) non quo ad aliquid tantum.

¶ Et augetur dubium, quia ex eo, q; in Christo non erat redundantia superiorum ad inferiores partes, aut econtra, sed vnaquæque pars sibi propria exercebat, consentaneum est, vt ætimatiua seu cogitatiua Christi cum ratione nõ vrente scientia infusa de certitudine euẽtus mortis, quamuis vtente scientia futuræ mortis, apprehenderit malum futurum, vt incertum ipsi cogitatiuæ quo ad euentum, & ex tali apprehẽsione fuerit timor quo ad omnia, quum imaginatiua seu cogitatiua sit potẽtius immediatum appetitus sensitiui.

¶ Ad horum euidẽtiam sciendum est, quòd sermo literæ est de Christo homine simpliciter & absolutè, & non est de Christo, secũdum quid: ita quòd vtraque cõclusio verificatur de Christo, secundum id quod cõuenit Christo simpliciter. Constat autem, de Christo non dici simpliciter, quòd incertus erat de euentu mali futuri: sed oppositum, scilicet quod certus erat de euẽtu mortis & reliquorum malorum futurorum: nõ solùm inquãtum Deus, sed etiam inquantũ homo: nec solùm vt comprehensor, sed etiam vt viator, quantuis secundum aliquam eius partem, possit euentus incertitudo, non priuatiuè, sed negatiuè intelligi, illi attribui. Sed non propterea potest ratione partis attribui ipsi Christo absolutè: quia oppositum, vt dictum est, conuenit illi simpliciter: sicut Æthiops potest quidem dici albus dentes: non tamen propterea potest dici albus, quia, simpliciter loquendo, est niger. Timor igitur quo ad incertitudinem euentus, verè negatur in Christo simpliciter & absolutè: quia Christus erat certissimus de euentu malorum.

Cap. 23.

4. cõ. cap. 33. fin. & Matth. 7 col. 5. fi.

Capit. 2.

¶ Et hoc est quod docemur ex secunda conclusione licet: cum quo tamen stat, quod in Christo secundum aliquam portionem potuit esse timor, etiam quo ad incertitudinem euentus, quod est, in Christo secundum quid fuisse timorem, quo ad incertitudinem euentus, pro quanto potuit ratio inferior apprehẽdere malum futurum, nihil proponẽdo de certitudine, vel incertitudine euentus: ac per hoc apprehẽdebatur malum futurum vt incertum negatiue. remanebat tamen malum futurum non certũ ex hoc ipso, quòd non proponebatur certũ euenturum. Et sic potuit esse in Christo timor, etiam quo ad incertitudinem euentus.

Artic. 3.

Cap. 15.

Cap. 3.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quòd motus appetitus sensitiui causatus ex apprehensione mali futuri, abstrahendo à certo vel incerto, est vere timor, nõ tristitia, requitens quòd malum futurum apprehendatur, quasi præsens, quia certum. Et quoniã in litera nihil aliud dicitur, ponendo primam conclusionem, nisi quòd timor fuit in Christo, quatenus causatur ex apprehensione mali futuri: ideo sibi non obstant prius dicta ex Aristot. Nec obstat secunda conclusio: quæ non negat huiusmodi timorem à Christo, sed negat timorem quo ad incertitudinẽ contrariẽ à Christo simpliciter.

Alias, effectum.

Capit. 8. tom. 1.

¶ Et hinc patet solutio secundi dubij: quoniam diné futuri euentus: sicut quãdo nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorãtes quid hoc sit. Et quantum ad hoc timor nõ fuit in Christo, vt Dam. dicit in tertio lib.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iustus dicitur esse absque terrore, secundum quòd terror importat perfectã passionem, auertentem hominem ab eo quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solùm secundum propassionem. Et ideo dicitur quòd Iesus cœpit pauere, quasi secundum propassionem, vt Hieronym. exponit.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd Hilarius eo modo à Christo excludit timoré, quo excludit tristitiam, scilicet quòd ad necessitatem timendi. Sed tamen ad comprobandam veritatem humanæ naturæ, voluntariè timorem assumpsit, sicut etiam & tristitiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet Christus potuerit vitare mala futura secũdum virtutem diuinitatis: erant tamen ineuitabilia vel non de facili vitabilia secundum infirmitatem carnis.

ARTICVLVS VIII.

¶ Verùm in Christo fuerit admiratio.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo nõ fuerit admiratio. Dicit enim Philosophus in primo Metaph.* q; admiratio causatur ex hoc, quòd aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari non est nisi ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia, vt dictum est.* Ergo in Christo non fuit admiratio.

¶ 2 Præterea, Damasc. dicit in 2. libr.* q; admiratio est timor ex magna imaginatione, & ideo Philosophꝰ dicit in 4. Ethicor.* quòd magnanimus non est admiratiuus. Sed Christus fuit maximè magnanimus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

¶ 3 Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest. Sed Christus facere poterat quicquid magnũ erat in rebus. Ergo videtur q; de nullo admirabatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 7. Audiens Iesus, (scilicet verba Centurionis) miratus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd admiratio propriè est de aliquo nouo & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid nouum & insolitum, quãtum ad scientiam diuinam, neque etiam quantum ad scientiam humanam, qua cognoscit res in Verbo, vel qua cognoscit res per species inditas: potuit tamen aliquid esse sibi nouum & insolitum secundum scientiam experimentalem, secũdum quam sibi poterat quotidie aliqua noua occurrere.

¶ Et ideo si loquamur de ipso, quãtum ad scientiam diuinam, & scientiam beatam, vel etiam infusam, non fuit in Christo admiratio. Si autem loquamur de eo, quantum ad sciẽtiam experimẽtalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc * defectum ad nostrã instructionẽ, vt scilicet doceat esse mirandum, q; etiam ipse mirabatur. Vnde dicit Augustꝰ. in primo super Genes. contra Manichæos: * Quòd mirabatur Dominus, nobis mirãdum esse significat: quibus adhuc opus est sic moueri. Omnes ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt, sed docentis magisterium.

Cap. 5.

Cap. 33.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Christus nihil ignoraret, poterat tamen aliquid de nouo occurrere experimentali eius scientiæ: ex quo admiratio causaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non admirabatur de fide Centurionis, ea ratione, q; esset magna quãtum ad ipsum, sed quia erat magna quantum ad alios.

¶ Ad tertium dicendum, q; ipse poterat facere omnia secundum virtutem diuinã: secundum quam in eo admiratio nõ erat, sed solùm secundum humanam scientiam experimentalem, vt dictum est.*

ARTICVLVS IX.

¶ Verùm in Christo fuerit ira.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q; in Christo nõ fuerit ira. Dicitur enim Iac. 1. Ira viri, iustitiam Dei nõ operatur. Sed quicquid fuit in Christo, ad iustitiam Dei pertinuit: ipse enim factus est nobis iustitia à Deo: vt dicitur 1. Cor. 1. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit ira.

¶ 2 Præterea, Ira mãsuetudini opponitur: vt patet in 4. Ethicor.* Sed Christus fuit mansuetus. Ergo in eo non fuit ira.

¶ 3 Præterea, Gregor. dicit in 5. Moral.* quòd ira per vitium excæcat oculum mẽtis, ira verò per zelum ipsum turbat. Sed in Christo mentis oculus nõ fuit excæcatus nec turbatus. Ergo in Christo non fuit nec ira per vitium, nec ira per zelum.

¶ SED CONTRA est quod Ioan. 2. de eo dicitur esse impletum quod in Psal. legitur, Zelus domus tuæ comedit me.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, * ira est effectus tristitiæ. Ex tristitia enim alicui illata, consequitur in eo circa sensitiuã partem, appetitus repellẽdi illatam iniuriam vel sibi vel aliis. Et sic ira est passio composita ex tristitia & appetitu vindictæ. Dictum est autem, * q; in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam vindictæ quandoq; est cum peccato, quando scilicet aliquis vindictam quærit absq; ordine rationis. & sic ira in Christo esse nõ potuit: huiusmodi enim dicitur ira per vitium. Quãdoq; verò talis appetitus est sine peccato, imò est laudabilis: puta cùm aliquis appetit vindictam secundum ordinem iustitiæ: & hoc vocatur ira per zelum. Dicit enim Augustꝰ. super Ioan.* quòd zelo domus Dei comeditur, qui omnia peruersa quæ videt, cupit emendare: & si emendare non potest, tolerat, & gemit. Et talis ira fuit in Christo.

Tertij dist. 15. q. 2. ar. 2. q. 2.

Cap. 5.

Cap. 33.

Prima secundæ qu. 46. art. 3. ad 3. Et 2. 2. q. 158 arti. 1. 2. Mal. q. 12 ar. 1. & 2. q. 46. ar. 2. & 3.

Artic. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Greg. dicit 5. Moral.* ira dupliciter se habet in homine. Quãdoq; enim præuenit rationẽ, & trahit eã secum ad operandũ, & tunc proprie ira dicitur operarimã operatio attribuitur principali agenti. Et secũdum hoc intelligitur, q; ira viri, iustitiam Dei non operatur. Quandoque verò ira sequitur rationẽ, & est quasi instrumẽtum ipsius: & tunc operatio, quæ est iustitiæ, non attribuitur iræ, sed rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ira, quæ trãsgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini, non autem ira, quæ est moderata, & ad medium reducta per rationẽ: nam mansuetudo medium tenet in ira.

Tract. 10. tom. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vindictæ: cauſaliter autē eſt triſtitia, quia ex triſtitia iniuriæ cauſatur. Et potes, ſi vis, concluſiones deducere, ſyllogizare facilè. In Chriſto fuit triſtitia & appetitus vindictæ, nō præter, ſed ſecūdum rationis ordinem: ergo in ipſo ira nō per vitium, ſed per zelum fuit.

¶ Super Quæſtionis decimæquintæ Articulum decimum.

TItulus in principio corporis elatificatur, dum termini declarantur, ſcilicet comprehenſor, & viator, hoc eſt, habens beatitudinē, & tendens in beatitudinem.

¶ In corpore vna eſt cōcluſio, Chriſtus fuit ſimul comprehenſor & viator. Probatur: Chriſtus ante paſſionem ſecundum mentem plenè videbat Deum: & cum hoc anima eius erat paſſibilis, & corpus paſſibile & mortale. ergo habebat beatitudinē, quātum ad id quod eſt proprium animæ, & deerat ei beatitudo quātum ad alia: ergo erat ſimul cōprehenſor & viator. Antecedens patet ex antedictis. Prima conſequētia probatur: quia beatitudo hominis perfecta cōſiſtit in anima & corpore, &c. Secūda autem quia viator eſt qui tendit in beatitudinem: cōprehenſor, qui obtinet. Probatur autoritate duplici Apoſtoli.

3. dist. 14. art. 2 & dist. 18. art 2. Et vide rit. q. 26. ar. 10. & q. 29. art. 6. Et quo lib. 11. qu. 2. ar. 1. Et opuſc. 3. c. 238. Et opuſc. 18. cap. 7.

Epiſt. 56. tom. 2.

¶ Super Quæſtionem decimamſextam.

HIc incipit ſecunda pars primi tractatus de Chriſto, in qua expediris his, quæ de Vnionis myſterio erant dicēda, tractantur illa quæ ad vnionem cōſequuntur: vt patet in litera, in qua tota iſta pars dutans vſque ad quæſtionem 26. diſtinguitur ſatis clarē.

¶ Super Quæſtionis decimæſextæ Articulum primum.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore articuli tria fiūt. Primò in communi recitatur, in quo conueniunt & differunt Chriſtiani circa propoſitum: & dicitur q. conueniūt omnes in affirmatione iſtius propoſitionis: differunt autem in ratione affirmandi.

¶ Secūdò referūtur tria genera errorū circa rationem affirmādi illam. Primū eſt circa veritatē prædicati, ſcilicet ly homo: & diuiditur in duos errores. Secundū eſt circa veritatē ſubiecti, ſcilicet ly Deus: & cōtinet vnum errorem. Tertium eſt circa veritatem propoſitionis: hoc eſt circa eſſe ſignificatum per ly eſt, copulam verbalē dictæ propoſitionis, & diuiditur in duos errores, computando illos qua-

1. 2. qu. 4. art. 2.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd in nobis ſecundum naturalē ordinem, potentiæ animæ mutuò ſe impediunt: ita ſcilicet quòd cùm vnius potentiæ operatio fuerit intēſa, alterius operatio debilitetur. Et ex hoc procedit, quòd motus iræ, etiam ſi ſit ſecundum rationem moderatus, vtcunque impedit oculum animæ cōremplantis. Sed in Chriſto per moderationem diuinæ virtutis, vnicuique potentiæ permittebatur agere quod erat ei propriū: ita quòd vna potētia ex alia non impediebatur. Et ideo ſicut delectatio mentis contemplantis nō impediebat triſtitiam vel dolorem inferioris partis: ita etiam econuerſo paſſiones inferioris partis, in nullo impediebant actum rationis.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum Chriſtus ſimul fuerit viator & comprehenſor.

AD DECIMVM ſic procedit. Videtur quòd Chriſtus nō fuerit ſimul viator & cōprehēſor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis, comprehenſori autem competit in fine quieſcere. Sed non poteſt eidem ſimul conuenire, quòd moueatur ad finem, & quòd quieſcat in fine. Ergo non potuit ſimul eſſe, quòd Chriſtus eſſet viator & comprehenſor.

¶ 2 Præterea, Moueri ad beatitudinē, aut eam obtinere, non competit homini ſecūdum corpus, ſed ſecundum animam: vnde Auguſtinus dicit in Epiſtola ad Dioſcorum * q ad inferiorem naturam, quæ eſt corpus, redūdat ab anima, nō beatitudo, quæ propria eſt fruētis & intelligētis, ſed plenitūdo ſanitatis, id eſt, incorruptionis vigor. Sed Chriſtus, licet haberet corpus paſſibile, tamen ſecundum mentem plenè Deo fruebatur. Non igitur Chriſtus fuit viator, ſed purus comprehenſor.

¶ 3 Præterea, Sancti, quorū animæ ſunt in cælo, & corpora in ſepulchris, fruuntur quidē beatitudine ſecundū animā, quamuis eorū corpora morti ſubiaceant: tamen non dicūtur viatores, ſed ſolùm comprehenſores. Ergo pari ratione licet corpus Chriſti fuerit mortale: quia tamen mens eius Deo fruebatur, videtur q fuerit purus comprehenſor, & nullo modo viator.

¶ SED CONTRA eſt, q dicitur Hier. 14. Quare colonus futurus es in terra, & quaſi viator declinans ad manendū?

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur viator, ex eo quòd tēdit in beatitudinem: cōprehenſor autem dicitur ex hoc, quòd iam beatitudinē obtinet, ſecundū illud 1. Cor. 9. Sic currite vt cōprehēdatis. & Philip. 3. Sequor autem, ſi quomodo comprehēdam. Hominis autē beatitudo perfecta conſiſtit in anima & corpore: vt in ſecunda parte habitum eſt. * In anima quidem quantum ad id quod eſt ei propriū ſecundum q mēs videt, & fruitur Deo. In corpore verò, ſecūdum q corpus reſurgit ſpirituale & in virtute, & in gloria, & in incorruptione: vt dicitur 1. Cor. 15. Chriſtus autē ante paſſionem ſecūdum mētem plenè videbat Deū: & ſic habebat beatitudinem, quantum ad id quod eſt proprium animæ, ſed quantum ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima eius erat paſſibilis, & corpus paſſibile & mortale: vt ex ſuprà dictis patet. * Et ideo ſimul erat comprehenſor, inquantum habebat beatitudinem propriam animæ: & ſimul viator, inquantum tendebat in beatitudinem, ſecundum id quod ei de beatitudine deerat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impoſſibile eſt moueri ad finem, & quieſcere in fine ſecundum idem. Sed ſecundum diuerſa nihil hoc prohibet, ſicut aliquis homo ſimul eſt ſciens, quantum ad ea, quæ iam nouit: & addiſcens, quantum ad ea, quæ nondum nouit.

¶ Ad ſecundū dicendum, quòd beatitudo principaliter & propriè cōſiſtit in anima & ſecundum mentem: ſecundariò tamē & quaſi inſtrumētaliter requiruntur ad beatitudinem corporis bona. Sicut etiā Philoſophus dicit in primo Ethi. * q exteriora bona organicè deſeruiunt beatitudini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non eſt eadem ratio de animabus Sanctorum & de Chriſto, propter duo: primò quidem quia animæ Sanctorum nō ſunt paſſibiles, ſicut fuit anima Chriſti. ſecundò, quia corpora non agunt aliquid, per quod in beatitudinem tendant, ſicut Chriſtus ſecūdum corporis paſſiones, in beatitudinem tendebat, quantum ad gloriam corporis.

QVAESTIO DECIMASEXTA,
De conſequentibus Vnionem quantum ad ea, quæ conueniunt Chriſto quantum ad eſſe & fieri, in duodecim articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderandum eſt de his, quæ conſequuntur vnionē. Et primò quantum ad ea, quæ cōueniunt Chriſto ſecūdum ſe. Secundò, de his, quæ conueniunt Chriſto per comparationem ad Deum patrē. Tertiò, de his quæ conueniunt Chriſto per comparationem ad nos.

¶ Circa primum duplex conſideratio occurrit, prima quidem de his, quæ conueniunt Chriſto, ſecundum eſſe & fieri. Secūda de his, quę conueniunt Chriſto ſecundū rationē vnitatis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm hæc ſit vera, Deus eſt homo.

¶ Secundò, vtrùm hæc ſit vera, Homo eſt Deus.

¶ Tertiò, vtrùm Chriſtus poſſit dici homo Dominicus.

¶ Quartò, vtrùm ea quæ conueniunt Filio hominis, poſſint prædicari de filio Dei, & econtrario.

¶ Quintò, vtrùm ea, quę cōueniūt Filio hominis, poſſint prædicari de diuina natura: & de humana ea, quę cōueniūt filio Dei.

¶ Sextò, vtrùm hæc ſit vera, Filius Dei factus eſt homo.

¶ Septimò, vtrùm hæc ſit vera, Homo factus eſt Deus.

¶ Octauò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus eſt creatura.

¶ Nonò, vtrùm hæc ſit vera, iſte homo, demonſtrato Chriſto, an inceperit eſſe, vel fuerit ſemper.

¶ Decimò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus, ſecundum quod homo, eſt creatura.

¶ Vndecimò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus, ſecundum quòd homo, eſt Deus.

¶ Duodecimò, vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus, ſecundum quod homo, eſt hypoſtaſis vel perſona.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum hæc ſit vera, Deus eſt homo.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod hæc ſit falſa, Deus eſt homo. Omnis enim propoſitio affirmatiua in materia remota eſt falſa. Sed hæc propoſitio, Deus eſt homo, eſt in materia remota: quia

tuor modos, ſcilicet diuinitatis, autoritatis, affectionis vel inhabitationis pro vnico & relicto. Et quum duarum hypoſtaſiū pro altero. Itaque aliqui vniuerſi errores ſi ſunt quinque: qui ſatis clarè patent in litera ex prius dictis.

¶ Tertiò reſpondetur quæſito vnica concluſione: Hæc propoſitio, ſcilicet, Deus eſt homo, eſt vera, & propria ſuppoſitio Incarnationis myſterio cum fide catholica. Probatur, Hoc nomen Deus ex modo ſuę ſignificationis poteſt ſupponere pro perſona filij Dei: ergo poteſt ſupponere pro ſuppoſito humanæ naturæ: ergo de Deo poteſt prædicari homo. Antecedens probatur: quia nomen ſignificans naturam communem in concreto, poteſt ſupponere pro quolibet contentorum ſub natura communi, vt patet inductiuè in homine, &c. Conſequētia autem probatur: quia perſona filij Dei eſt verè & propriè ſuppoſitum humanæ naturæ. Secundò autem probatur: quia de quolibet ſuppoſito alterius cuius naturæ, poteſt verè & propriè prædicari nomen ſignificans illam naturam in concreto.

¶ Vbi nota diligentiſſimè, quòd in iſta propoſitione, Deus eſt homo, Deus ſupponit pro perſona humana: quia ſupponit pro perſona filij Dei, quatenus eſt perſona humana. Hinc enim litera infert, quòd homo verè & propriè prædicatur de Deo: quia nomen Naturæ humanæ in cōcreto verè & propriè prædicatur de quolibet ſuo ſuppoſito: oportet enim ſubſumere, quod Deus pro perſona Verbi, eſt verè & propriè ſuppoſitum naturæ humanæ: ergo.

In ſue Symbolo.

Cap.

p. q. 39. art. 3.

¶ Et ſcito quòd iſta propoſitio, Deus eſt homo, eſt quaſi vna indefinita: & ideo ad veritatem eius ſufficit, quòd vna perſona diuina ſit homo, & ad proprietatē ipſius ſufficit prædicatum eſſe æquale aut maius ſubiecto (vt Porphyrius dixit) & ſe habere ab ſubiectum quaſi per modum informantis, vt euitentur implicita ſubiecta, quæ oportet ſubintelligi in propoſitionibus indirectis: puta riſibile eſt homo: hoc eſt, ille qui eſt riſibilis, eſt homo.

¶ Vnde ſicut iſta eſt vera & propria, Homo eſt criſpus, quia Sortes eſt criſpus: ita iſta eſt vera & propria, Deus eſt homo, quia vna perſona diuina eſt homo. habet enim ſe homo ad verbum, vt eſt perſona humana, tanquam formale: vt Autor docuit in 4. contra Gent. cap. 49. in ſolutione ſextæ obiectionis.

¶ In reſponſione ad primū, collige copias doctrinæ ibi cōtentæ. Duo ſiquidem ad Metaphyſicam, & tria ad Logicam ſpectantia, ibi docentur. Primum Metaphyſicum mixtū Logicæ eſt, quòd non formarum diuerſitas, ſed incompatibilitas coēundi, eſt quæ fundat materiam remotam.

¶ Alterum mixtum fidei eſt, quòd ſuppoſito diuino neutra natura, diuina ſcilicet & humana, ineſt per accidens, ſed per ſe. Primum Logicum ſuppoſito Incarnationis myſterio eſt, hæc propoſitio, Deus eſt homo, non eſt in materia remota neque in contingenti, ſed naturali. Secundum eſt, Homo prædicatur de Deo, non per accidens, ſed per ſe. Tertium eſt, quòd homo prædicatur de Deo ſicut ſpecies de ſua hypoſtaſi. Et declaratur qua ratione ſubiungendo, non ratione formæ ſignificatæ per hoc nomen Deus, quod eſt ſubiectum propoſitionis, ſed ratione ſuppoſiti, quod eſt hypoſtaſis humanæ naturæ. Et prima quidem duo ab omnibus acceptari videntur: quoniam ſine his Incarnationis myſterium ſaluari nequit: & de his ſuperius multa dicta ſunt, ſed tria vltima non carent quæſtione, & ſingula diſcutienda ſunt.

¶ Circa primum igitur horum, ſcilicet, hæc propoſitio, Deus eſt homo, eſt in materia naturali, dubium occurrit: quia omnis propoſitio in materia naturali eſt neceſſaria: alioquin non diſtingueretur contra propoſitionem in materia contingenti: ſed iſta non eſt neceſſaria (non enim Deus neceſſariò eſt homo) ergo non eſt in materia naturali.

¶ Circa ſecundum, ſcilicet quòd dicta propoſitio eſt per ſe, ex Scoto & Durando in 7. diſtinct. tertij ſentent. dubium occurrit. Scotus quidem probat tripliciter hanc propoſitionem eſſe veram non per ſe, ſed per accidens, Logicè loquendo. Tum quia prædicatum non eſt de intellectu ſubiecti. Tum quia ſi ſic, prædicaretur de quolibet contento ſub ſubiecto: & ſic Spiritus ſanctus & Pater eſſet homo. Tum quia in prædicationibus per ſe, ſubiectum ſupponit determinate: quia ſi indeterminate tantùm ſupponeret, hæc eſſet per ſe, animal eſt homo: quia poteſt verificari pro Petro vel Paulo: ſed hoc ſubiectum Deus, non includit determinate plus filium quàm Patrem.

¶ Durandus verò inquit, Puto quòd magis propriè poteſt dici vera per accidens, quàm per ſe: quia omnis propoſitio vera per ſe, eſt vera cum reduplicatione termini ſupra ſe: homo enim, ſecundum quòd homo, eſt animal, & eſt riſibilis. In propoſito autem, Deus, ſecundum quòd Deus, eſt homo, eſt falſa, quia non forma ſignificata per ſe ſubiectum eſt ratio inhærentiæ prædicati ad ſubiectum: ſed ſola vnitas ſuppoſiti, quæ etiam in propoſitionibus per accidens, eſt tota cauſa verificationis earum. Et ideo hæc propoſitio magis eſt dicenda per accidens, quàm per ſe.

¶ Circa tertium, ſcilicet homo prædicatur de Deo ſicut ſpecies de ſua hypoſtaſi, Scotus vbi ſuprà, occurrit dicens, quòd quia iſta vnio non habet ſimilem, nullum eſt prædicatum ſicut in propoſito: ſed hæc prædicatio ex parte prædicati eſt ſpecies: ex parte verò modi ſe habendi prædicati reſpectu ſubiecti, eſt ſicut accidens quintum prædicabile: quia non eſt de ratione ſubiecti: & aduenit temporaliter ſubiecto exiſtenti in actu completo æternaliter: & per hoc aduenit, ita vt poſſit abeſſe.

¶ Ad horum euidentiam oportet tria prænotare. Primum eſt, quòd ly Deus, poteſt, quantum ad propoſitum ſpectat, dupliciter conſiderari: primò abſolutè: ſecundò, vt contractum vel determinatum per prædicatum, ſcilicet eſſe hominem: poteſt enim ſupponere ly Deus, ſecundum ſuam naturalem ſuppoſitionem pro habente deitatem, abſque determinatione huius vel illius habentis deitatem, ſicut homo pro habente humanitatem: & ſic confideratur abſolutè, ſicut quum dicitur, Deus charitas eſt. Poteſt quoque ſupponere pro certo ſuppoſito diuinæ naturæ: quoniam talia ſunt, quo ad ſuppoſitionem ſubiecta, qualia permittunt prædicata: ſicut quum in Symbolo dicitur, Deum de Deo, ly Deum ſupponit pro Filio: & ly Deo, pro Patre. Et ſi in hac propoſitione, Deus eſt homo, accipiatur ly Deus abſolutè, conſtat propoſitionem iſtam eſſe veram per accidens: ſicut conſtat, hanc eſſe per accidens, animal eſt homo. Accidit enim, Logicè loquendo (vt nunc loquimur) animali eſſe hominem, ratione alicuius animalis: quod eſt homo: & ſimiliter accidit Deo eſſe hominem, ratione alicuius hypoſtaſis diuinæ, quæ eſt homo. Si autem accipiatur ly Deus, vt ſubſtat determinationi prædicati, ſic ſupponit pro perſona Filij, quæ ſola eſt homo: ſicut quum dicitur, quòd homo peccando ſpoliauit genus humanum ſtola innocentiæ, ſupponit pro vno ſingulari, ſcilicet Adam, & ſic ſumi in hac propoſitione, clare Autor affirmat in litera in calce corporis articuli.

¶ Sed quia hoc non ſufficit, ſciendum eſt ſecundò, quòd ly Deus, ſupponendo pro perſona Filij, dupliciter poteſt conſiderari, vel quò ad formam ſignificatam, quæ eſt Deitas, vel quò ad ipſam perſonam ſuppoſitam. Et quia extremum inſtuunt medium, hinc ſubintelligas, vel quò ad vtrunque. Et ſi quidem in hac propoſitione ſumeretur Deus ſupponens pro Filio quo ad formam ſignificatam: ſimiliter clarè conſtat, quod propoſitio eſſet per accidens: accidit enim deitati ratione hypoſtaſis Verbi eſſe hominem. Et idem eſt iudicium, ſi ſumeretur quo ad vtrunque. Et propterea in propoſito ſumitur ly Deus, vt ſupponit pro perſona Filij quo ad hypoſtaſim: & hoc habes etiam clarè in litera in calce reſponſionis ad primum.

¶ Si ergo verè prædicatur de Deo, ſequeretur quòd tota Trinitas, & quælibet perſona ſit homo. quod patet eſſe falſum.

¶ SED CONTRA eſt, quod dicitur Philip. 2. Qui cum in forma Dei eſſet, exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiēs, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Et ſic ille qui eſt in forma Dei, eſt homo. Sed ille qui eſt in forma Dei, eſt Deus. Ergo Deus eſt homo.

¶ RESPONDEO dicendum, q ſta propoſitio, Deus eſt homo, ab omnibus Chriſtianis cōceditur: nō tamen ab omnibus ſecundū eandem rationē. Quidā enim hanc propoſitionem concedunt, non ſecundum propriam acceptionē horum terminorum. Nam Manichæi verbum Dei dicunt eſſe hominem, non quidem verum, ſed ſimilitudinarium, inquantum dicūt filiū Dei corpus phātaſticum aſſumpſiſſe: vt ſic dicatur Deus homo, ſicut cuprū figuratum dicitur homo. Et Valentinus dicebat, quòd corpus aſſumptum fuit quidē humanum, ſed non de ſubſtantia virginis. Et ſic dicebat, quòd Deus erat homo, ſed non verum hominem. Et Apollinaris dicebat, quòd Deus aſſumpſit corpus humanum, ſed non animatum anima rationali. Et ſic dicebat, quòd Deus erat homo, ſed non perfectum. Et Eutyches dicebat, quòd Deus aſſumpſit humanitatem, ſed non humanitatis naturam. Et ſic dicebat, quòd Deus erat homo, ſed non naturalem. Et Neſtorius dicebat, quòd Deus aſſumpſit humanitatem, ſed non humanitatis perſonam. Et ſic dicebat, quòd Deus erat homo, ſed non perſonalem. Et ſic patet, quòd omnes iſti errores ſunt circa veritatem ſuppoſiti, ſcilicet ly Deus. Et ideo ſi ly Deus ponatur pro ſuppoſito, ſecundum quòd de facto eſt, poſtquam Verbum caro factum eſt, verè habebimus quòd homo prædicatur de ſua hypoſtaſi, quum dicitur, Deus eſt homo. Et hoc eſſe intentum ab Autore, euidenter patet, ex eo quòd tractatus iſte intitulatur, De iis, quæ conſequuntur vnionem. Suppoſito ergo Incarnationis myſterio, de perſona Filij eſt ſermo præſentis literæ, quum dicitur quòd Deus hic ſupponit pro perſona Filij: imò & clarè in litera dicitur, quòd in dicta propoſitione, Homo prædicatur de Deo vt ſpecies de ſua hypoſtaſi. Supponit ergo Deus pro hypoſtaſi humana, ſi homo prædicatur de Deo vt ſpecies de ſua hypoſtaſi: ſpeciei ſiquidem humanæ nulla hypoſtaſis eſt ſua, niſi humana, quæ in Chriſto eſt ab æterno diuina. Clariſſimè autem hoc ſupponi explicatur in principio corporis ſequentis articuli, quum dicitur ſuppoſita veritatē vtriuſque naturæ diuinæ, & humanæ, & vnione in perſona & hypoſtaſi, hæc eſt vera & propria, Homo eſt Deus: ſicut & iſta, Deus eſt homo.

¶ Hic enim explicatur, quòd vtraque propoſitio ſupponit conditionem de facto inuentam in perſona Verbi. His præmiſſis ad ſingula dicendum eſt.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quòd hæc propoſitio eſt neceſſaria: & quamuis Deus abſolutè non ſit neceſſariò homo, Deus tamē pro perſona Verbi incarnati eſt neceſſariò homo, conſtat enim euidenter, quòd perſona humana quælibet eſt neceſſariò homo: Deus autē in hac propoſitione determinatur ad ſupponendum pro perſona humana. Et propterea iſta propoſitio, etſi non quo ad ſignificatum, tamē quo ad ſuppoſitū per nomen ſubiecti, eſt neceſſaria.

¶ Ad ſecundum verò dubium, reſpondēdo ad primum Scoti, dicitur quòd iſta propoſitio eſt per ſe reſpectu ſuppoſiti, & quòd prædicatum eſt de intellectu ſubiecti quo ad ſuppoſitum per illud: quamuis non ſit de intellectu eius quo ad formam ſignificatam per idem: eſt enim homo de intellectu hypoſtaſis humanæ, ita quòd oppoſitum nequit intelligi.

¶ Ad ſecundum negatur ſequela, loquendo de Deo quo ad ſuppoſitum: illud enim quod per ſe prædicatur de Deo ratione formæ, ſignificatæ per ly Deus, prædicatur de quolibet contento ſub Deo. Sed illud quod per ſe prædicatur de Deo ratione ſuppoſiti talis, pro quo ſupponit exigente prædicato huiuſmodi ſuppoſitionem, non prædicatur de quolibet contento ſub hoc nomine Deus.

¶ Ad tertium dicitur per eandem diſtinctionem, quòd in prædicationibus per ſe ratione formæ ſignificatæ per ſubiectum, ſubiectum ipſum ſupponit indeterminatè quo ad ſuppoſitum, & determinatè quo ad naturam. Sed in prædicatione per ſe ratione certi ſuppoſiti, pro quo prædicatū facit ſupponere ſubiectum, ſecus oportet eſſe: quia neceſſe eſt ſubiectum ſupponere pro determinato ſuppoſito: & ſic eſt in propoſito, vt patet ex dictis.

¶ Ad Durandum autem ex eadem diſtinctione reſpondetur, dicendo quòd illa Maior, Omnis propoſitio per ſe vera, eſt vera cum reduplicatione termini ſubiecti ſupra ſe, licet admittatur in propoſitionibus per ſe veris de ſubiecto ratione formæ ſignificatæ negatur tamen in propoſitione per ſe vera de ſubiecto ratione certi ſuppoſiti tantùm. Et ratio diuerſitatis eſt: quia reduplicatio transfert terminum ſubiectum in naturam prædicati, quod conſtat teneri formaliter: quum enim dico, homo, inquantum homo, eſt animal vel riſibilis, perinde eſt ac ſi dicerem, homo, inquantum eſt homo, eſt animal, vel, &c.

¶ Vbi patet, quòd ly homo repetitur vt prædicatū: & propterea denotat humanitatem eſſe rationem cōiunctionis prædicati cum ſubiecto. Et ideo iſta eſt falſa, Deus, inquātum Deus, eſt homo: ſignificat enim deitatem eſſe rationem neceſſariam coniunctionis prædicati cum ſubiecto. Nec ſolùm ipſa eſt falſa, ſed etiam iſta, Verbum, inquantum Verbum, eſt homo: quia ly Inquantum, reduplicatiuè ſumptū, denotat formam ſignificatam: hoc eſt proprietatē hypoſtaticam Verbi conſtitutiuam, eſſe rationem neceſſariā connexionis prædicati cū ſubiecto. Secus autem dicendum eſſet, ſi ly Inquātum, teneretur ſpecificatiuè: quoniam ſic iſta eſt vera, Verbum, inquantum Verbum, eſt homo: quoniam eſſe hominem conuenit Verbo ſecūdum propriam perſonalitatem. Sed quia hoc non ſpectat ad perfeitatem Logicam, de qua eſt ſermo: ideo reuertētes ad ſubiunctionis extremorum, propoſitio eſt vera per accidens, reſpōdemus q ſola vnitas ſuppoſiti extrinſeci ab altero ſaltem extremorum verificans propoſitionē: conſtituit illā veram per accidēs: ſed vnitas ſuppoſiti intrinſeci vtriq; extremo conſtituit propoſitionē directam & formalem, veram per ſe de altero extremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

non respectu formæ significatæ, sed respectu suppositi. Sic autem est in proposito: nam in vtroque termino, scilicet, Deus & homo, clauditur intrinsecè, quàuis indeterminate, hypostasis Verbi incarnati: vtpote verissimè & propriissimè persona diuina & humana. Non sic autem est in propositionibus per accidens: puta, Homo est albus: quoniam in istis suppositum per hominem copulatur tãtum, & extrinsecè importatur per albũ: quod puram qualitatem significat. Et hæc iam docuerat Autor in 3. sentent. distinct. 7. quæst. 1. articul. 1.

¶ Ad tertium dubiũ dicitur, quòd Scotus videtur accepisse pro subiecto Deum seu hypostasim Verbi absolutè: & ideo non inuenit quale sit hoc prædicatum cum sua prædicatione. Sed Autor intuens talia esse subiecta, quo ad suppositionem, qualia exigunt prædicata, supponendo Incarnationis mysteriũ supponit cũ fide catholica, Deum esse quandam hypostasim humanam, & pro illa in hac propositione supponere ly Deus. Et propterea statim inuenit, non solùm quòd prædicatum est species: sed etiam q̃ prædicatur vt species de propria hypostasi. Nec hoc aliquam habet difficultatem, nisi illam, quam ex fide supponimus, scilicet, pectoram Filij esse verè & propriè personam humanã, hac namq; suppositione facta, clarè liquet, quòd sicut species prædicatur de sua hypostasi, quum dicitur, A est homo: si ly A, supponit pro certa persona humana: ita in proposito ex quo ly Deus, supponit pro quadam certa persona humana. Et hinc patet, quòd ista propositio, Deus est homo, dum ly Deus supponit pro illa persona humana, quæ est Verbũ incarnatum, est per se in primo modo dicendi per se respectu suppositi (vt tot. dictum est) & non respectu formæ significatæ per ly Deus. Et est prædicatio essentialis & vniuoca, vt patet ex definitione vniuocorum: & Autor in allegatis locis explanat. Et tu potes ex notioribus monstrate explicatam doctrinam esse veram, mutando nomen subiectum: ita quòd loco ly Deus, ponatur nomen propriũ illius personæ, quatenus est persona humana, & dicendo, Iesus est homo. Constat enim, quòd ly Iesus supponit pro persona filij Dei, vt est hypostasis humana: pro qua dictum est, etiam supponere ly Deus in hac propositione, Deus est homo. Nec est differentia inter has propositiones, Deus est homo, Iesus est homo, quo ad suppositum, sed quo ad significatum per nomina subiecta. Quocirca sicut ista, Iesus est homo, est per se primo modo & essentialis, & prædicat speciem de propria persona: ita ista, Deus est homo, restringendo ly Deus, ad Iesum, vt vnico verbo dicatur. Et sicut non vertitur in opiniones, an ista sit per se & essentialis vniuoca, &c. Iesus est homo: ita non debet in diuersas trahi opiniones ista, Deus est homo, intellecta quo ad suppositum: ex quo supponit pro Iesu. Et hinc patere potest, quòd etiam propositio, Christus est homo, respectu suppositi, est per se in primo modo.

¶ Nec obstat quod Scotus vbi suprà obiicit dicens, Quòd quia Christus, Damasceno teste, significat hypostasim duarum naturarum, nihil per se vnum prædicatur de illo per se, vtpote de non per se vno in se. Sicut enim apud Aristot. primo Metaphys. ratio in se falsa, de nulla est vera: ita ratio per se non vna, nihil per se vnum de se verificat. Et simile est de ista, Christus est homo, & ista, Homo albus est coloratus. Hæc inquam non obstant: quia quo ad rem, Christus significat vnam per se & in se hypostasim: homo albus autem significat hypostasim vnã per accidẽs. accidit enim subiecto albedinis esse homo, & è cõtra. Quo ad propositionem quoque iam dictum est, q̃ istæ propositiones dicuntur per se respectu suppositi, & non respectu formæ deitatis significatæ. Suppositum autem est in se per se vnum, quia non est nisi hypostasis æterna filij Dei, quę ex tempore est ipsamet immutata omnino hypostasis humana: & ideo optimè per se illo prædicatur tam Deus quàm homo, nihil minus, quàm si esset vnius illarum naturarum tantum hypostasis: extenditur siquidem seu communicatur ipsius ad duas naturas, nihil tollit de proprietate eiusdem respectu singularium.

¶ In responsione ad quartum, dubium occurrit: quoniam responsio ista videtur cõtradicere doctrinæ iam habitæ, & enervare illam: nã si homo prædicatur de Deo ratione relationis, vt in hac responsione dicitur, sequitur quòd non prædicatur essentialiter, vt species de sua hypostasi, vt in responsione ad primum dictũ est. Prædicatio namque speciei humanæ de sua hypostasi, est & essentialis & substantialis, non relatiua, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor non dixit, quòd vnio, ratione cuius est ista prædicatio, est relatio aut relatiua: sed dixit, quòd relationẽ importat, hoc est cõnotat: importatur enim nõ significata, sed connotata. Et propterea licet vnio naturę humanæ ad Deum sit substantialis: quia tamen cõnotat relationem, ideo nomen prædicatum secundum illam, non sequitur regulam absolutorum ab æterno.

¶ Altius posset exponi hæc responsio, dicendo, quòd homo prædicatur de Deo ratione vnionis in persona: quam vnionem constat ex supradictis fundamentaliter esse substantialem, formaliter relatiuam: sed prædicatio est ratione vnionis fundamentalis, quæ significatur per vnionem formaliter, vt differẽtia per proprietatem consueuit significari. Et quia illa fundamẽtalis vnio, quæ fundat prædicationẽ istã, habet modũ relatiuũ, quo ad hoc, q̃ de nouo posita in persona diuina, nullã in illa mutationem ponit, nisi relatiuã relatione non reali, sed rationis: ideo dictum est, quod relationem importat. Et ideo non sequitur regulam absolutorum ab æterno, quæ si de nouo apponerentur, aut tollerentur à Deo, mutationem in ipso ponerent.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum secundum.*

Titulus clarus est:

¶ In corpore articuli vnica est cõclusio respõsiua quæsito. Hæc est vera & propria, Homo est Deus, supposito Incarnationis mysterio. Probatur. Deus

Deus prædicatur verè & propriè de persona filij Dei: ergo prædicatur verè & propriè de homine. Probatur consequẽtia: quia homo potest supponere pro persona filij Dei. Probatur hoc: Homo potest supponere pro qualibet hypostasi humanę naturæ, sed quædam hypostasis humanæ naturæ est persona filij Dei, ergo homo potest supponere pro persona filij Dei.

¶ In hac materia recoleda sunt dicta in priore articulo: quoniam ista propositio, de qua est sermo, est etiam per se in primo modo respectu suppositi per subiectum, non respectu naturæ significatæ: & subiectum trahitur ad suppondendum pro tali supposito ex prædicato, sicut de sua conuertente & conuersa dictum est in præcedenti articulo. Et per hoc patet cõpus articuli, quãm responsio ad primum.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit circa illud dictum: In ista propositione, Deus est Pater, ly Deus supponit pro persona Patris. Nam ly Deus, quantum est ex naturali sua suppositione, supponit pro habẽte deitatem indistincte, sicut homo pro habẽte humanitatem: ex parte autem prædicati non restringitur ad supponendum pro persona Patris, quoniam stando in sua naturali suppositione, vera est propositio, Deus est Pater: quoniam habens deitatem est Pater, vt patet. Minus ergo bene dictum videtur quòd supponit pro parte hoc nomen Deus: quum nomen Patris de illo prædicatur.

¶ Ad hoc dicitur quòd quia argumentũ de prædicatione per se procedit fundatũ super illa regula: Quicquid prædicatur de prædicato, &c. ideo Autoris verba de prædicatione per se intelligenda sunt. Ista siquidẽ propositio, Deus est Pater, potest esse per se & per accidẽs, Logice loquendo. Nam prædicatio per se exigit prædicati æqua de æquis, aut maiora de minoribus. Minus autẽ de maiori non nisi per accidens prædicatur: vt patet dicendo, animal est homo. Hoc autem nomen Deus, si secundum suam naturalem sumatur suppositionẽ maius, hoc est, communius est, quàm nomen Patris aut Trinitatis: quoniam extenditur se etiam ad Filiũ, & Spiritum sanctũ, quorum neuter est Pater aut Trinitas. & propterea sic sumptum, reddit prædicationem per accidens, dicendo, Deus est Pater aut Trinitas. Quo fit vt ex constituenda sic propositio per se prædicãs Patrem de Deo, oporteat Deum restringi ad supponendum pro persona Patris: vt sic æquale de æquali prædicetur. Et sic patet sensus literæ.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum tertium.*

Titulus clarus est, originem habens ab Augustini varia diuersis temporibus sententia, & Magistri Sententiarum distinctio. 7. tertij libri.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Non potest verè & propriè dici, quòd homo ille sit dominicus: sed quòd est dominus. Probatur primò directè: Homo ille, scilicet Christus Iesus, designat personam filij Dei: ergo de illo prædicatur dominus essentialiter. ergo non debet de illo prædicari dominus denominatiuè. Antecedens probatur: quia vnũ est suppositum diuinę & humanę naturæ in Christo. prima consequentia est clara. Secunda verò probatur: quia derogaret veritati vnionis, si prædicaretur, denominatiuè. Firmatur deinde conclusio ac ratio allata ex oppositо: quia scilicet hæc prædicatio propria est Nestoriani, & quia similis prædicatio propria est naturæ assumptæ. Nestoriani siquidem, ponẽdo duo in Christo suppositа, proprièdicũt Christum hominem dominicũ: quia verè esset ibi suppositũ participatiuè dominij. Nos quoq; propriè dicimus naturã assumptã esse deificatam, nõ deum: quia enim diuersa est assumpta natura à deitate, nõ deã dicimus. Et quia iuncta est deitati in vnitatem personę, ideo deificata. Suppositum autẽ quia vnicũ est filij Dei: ideo Deum & dominũ, nõ dominicum, aut deificatum dicimus.

¶ Circa rationẽ conclusionis dubium occurrit: quia videtur falsa. Tum quia ex affirmatione prædicationis essentialis, infert negationem denominatiuę. Constat enim illationem hanc non tenere ex forma, vt manifestat instantia de Deo & diuino, neq; ex materia: quia dominicus nomen est cõmune supposito & naturæ: potest enim dici natura assumpta, natura dominica, sicut & caro eius, dicitur caro dominica. Tũ quia hæc prædicatio non derogat veritati vnionis: quoniã affirmare Christum hominẽ dominicũ, nõ est negare Christum esse verũ dominũ: sicut affirmare Verbũ esse diuinum, non est negare ipsum esse verũ Deum.

¶ Ad hoc dicitur, q̃ ratio veritati innititur, & est

Tertia S. Thomæ. Ggg 3

¶ 2 Præterea, Quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto. Sed hæc est vera, Deus est Pater, vel, Deus est Trinitas. Si ergo hæc sit vera, Homo est Deus, videtur q̃ hæc etiam sit vera, homo est Pater, vel homo est Trinitas. Quas quidem patet esse falsas. ergo & primam.

¶ 3 Præterea, In Psalm. dicitur, Nõ erit in te Deus recens. Sed homo est quiddam recens: non enim Christus semper fuit homo. Ergo hæc est falsa, Homo est Deus.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Rom. 9. Ex quibus est Christus secundum carnẽ, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Sed Christus secundum carnem est homo. Ergo hæc est vera, Homo est Deus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd suppositа veritate vtriusq; naturæ, diuinæ scilicet, & humanę, & vnione in persona & hypostasi, hæc est vera & propria, Homo est Deus, sicut & ista, Deus est homo. Hoc enim nomen homo, potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ: & ita potest supponere pro persona filij Dei, quã dicimus esse hypostasim humanæ naturę. Manifestum est autem quòd de persona filij Dei verè & propriè prædicatur hoc nomen Deus, vt in prima parte habitum est. Vnde relinquitur quòd hæc sit vera & propria, Homo est Deus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd idololatræ adhærebant nomẽ Deitatis lapidibus & lignis, secundum quòd in sua natura considerantur: quia putabãt in illis aliquid numinis esse. Nos autem nõ attribuimus nomen Deitatis homini secundum humanam naturam, sed secũdum suppositum ętternum, quod est etiam per vnionem suppositum humanę naturę: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc nomen Pater, prædicatur de hoc nomine Deus, secundum q̃ hoc nomen Deus supponit pro persona Patris. sic autẽ nõ prædicatur de persona Filij: quia persona Filij nõ est persona Patris. Et per consequẽs non oportet, quòd hoc nomen Pater, prædicetur de hoc nomine homo, de quo prædicatur hoc nomen Deus: inquantum ly homo supponit pro persona Filij.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd licet humana natura in Christo sit quiddam recens: tamen suppositum humanę naturę non est recens, sed ęternum. Et quia hoc nomen Deus, non prædicatur de homine ratione humanę naturę, sed ratione suppositi, non sequitur quòd ponamus Deum recentem. Sequeretur autẽ, si poneremus, quòd homo supponit suppositum creatum, secundum q̃ oportet dicere eos, qui in Christo ponunt duo suppositа.

ARTICVLVS III.

¶ Verum Christus possit dici homo dominicus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ Christ⁹ possit dici homo dominicus. Dicit enim Aug. in lib. 83. quæst.* Monendũ est, vt illa bona expectentur, quæ fuerunt in illo homine dominico. Loquitur autem de Christo. Ergo videtur q̃ Christus sit homo dominicus.

¶ 2 Præterea, Sicut dominium conuenit Christo ratione diuinæ naturę, ita etiam humanitas pertinet ad humanã naturam. Sed Deus dicitur humanatus: vt patet per Damasc. in 3. libr.* Vbi dicit q̃ humanatio eam, quæ ad hominẽ copulationẽ demonstrat. Ergo pari ratione potest dici denominatiue, quòd homo ille sit dominicus.

¶ 3 Præterea, Sicut dominicus denominatiuè dicitur à domino, ita diuinus denominatiuè dicitur à Deo. Sed Dionys.* Christum nominat diuinissimum Iesum. Ergo pari rationẽ potest dici quòd Christus sit homo dominicus.

¶ SED CONTRA est, quòd Aug. dicit in libr. Retract.* Non video vtrũ recte dicatur homo dominicus Iesus Christus, cùm sit vtique dominus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, * cùm dicitur homo Christus Iesus, designatur suppositũ ęternũ, quod est persona filij Dei: propter hoc q̃ est vnum suppositũ vtriusq; naturæ. De persona autem filij Dei prædicatur Deus & Dominus essentialiter. & ideo non debet prædicari denominatiuè: quia hoc derogat veritati vnionis. Vnde cùm Dominicus dicatur denominatiuè à Domino, non potest verè & propriè dici, q̃ homo ille sit dominicus, sed magis q̃ sit dominus. Si autẽ per hoc, quod dicitur, homo Christus Iesus, designaretur suppositũ aliquod creatum, secundũ illos, qui ponũt in Christo duo suppositа, posset dici homo ille dominicus, inquantũ assumitur ad participationẽ honoris diuini: sicut Nestoriani posuerũt. Et hoc etiam modo humana natura nõ dicitur essentialiter dea, sed deificata: non quidem per conuersionem ipsius in diuinam naturã, sed per coniunctionem ad diuinam naturã in vna hypostasi, vt patet per Damasc. in tertio lib.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Aug. verba illa & similia retractat in libr. Retractat.* Vnde post verba præmissa in libr. Retractat. subdit, Vbicunq; hoc dixi, scilicet q̃ Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollem: postea quippe vidi nõ esse dicendũ. Quamuis nonnulla ratione posset defendi, quia scilicet posset aliquis dicere q̃ dicitur homo dominicus ratiõe humanę naturę, quã significat hoc nomen homo: nõ autem ratione suppositi.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd illud vnum suppositum, quod est humanæ & diuinæ naturę, primò quidem fuit diuinæ naturę, scilicet ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositũ humanæ naturæ. Et hac ratione dicitur humanatũ: non quia assumpserit hominem, sed quia assumpsit humanã naturam. Non autem sic est econuerso, quòd suppositum humanæ naturæ assumpserit diuinam naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ hoc nomen diuinum, consueuit prædicari etiam de his, de quibus prædicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, q̃ diuina essentia est Deus, ratione identitatis: & q̃ essentia est Dei siue diuina, propter diuersum modũ significãdi, & verbum diuinum, cùm tamẽ verbum sit Deus. Et similiter dicimus personã diuinam sicut & personam Platonis, propter diuersum modũ significandi. Sed Dominicus non dicitur de his, de quibus dominus prædicatur:

Cap. 11.

Cap. 4. Eccl. hier.

Lib. 1. ca. 19. tom. 1.

Art. præc.

Cap. 3. 4. 15. & 17.

Lib. 1. ca. 19. tom. 1.

D. 8. 28.

q. 3. ar. 4.

q. 5. ar. 1. & 2.

q. 2. ar. 6.

q. 1. art. 6.

q. 39. art. 3. & 4.

In corp.

3. dist. 7. q. 1. art. 1.

quæst. 36. tom. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est efficax. Nam quæstio ista de nominibus est, nominibus autem vtendum est, vt plures vtuntur, secundum Philosophum: cõmunis autem vsus illud dominicum vocat quod est domini, non quod dominus est: vt in respõsione ad tertium litera explicat: & propterea ex affirmatione prædicationis essentialis istius termini Dominus, bene illata est negatio denominatiui. Et similiter dicẽdo, homo dominicus, secundũ communẽ vsum intelligitur homo domini, ac per hoc aliquis homo domini, & sic intelligitur ibi duo supposita, vnum in ly Aliquis homo, & vnum in ly Domini, ac per hoc ruit veritas vnionis diuinæ & humanæ naturæ in vno eodémq; supposito. Et propterea Autor hanc loquutionem Nestorianam dixit. Nõ est autem simile de Deo & diuino, vt in litera dicitur: quia diuinum identicè consueuit sumi frequenti vsu: non sic autem dominicum.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum quartum.

TItulus, vt iacet, intelligendus est de conuenientibus humanæ naturæ existenti in Christo: puta passibilitate, morte, & aliis huiusmodi, quæ de Christo ratione illius naturæ humanæ dicuntur, dum dicimus Christum crucifixum, mortuum, sepultum, &c.

Cap. 6.

¶ In corpore articuli tria sunt, primò refertur differentia inter Nestorium & Catholicos in hac quæstione. Secũdò redditur ratio catholicę doctrinę. Tertiò subiungitur opportunũ documentum circa hanc catholicam doctrinam. ¶ Quo ad primam, Nestoriani duabus distinctionibus vtebantur in proposito. Altera binẽbri ex parte prædicatorum: quædam enim sunt prædicata propria diuinæ naturæ (vt esse omnipotentem, æternum, & similia) quædam sunt prædicata propria humanæ naturæ: vt esse mortalem, corporeum, filium hominis, & huiusmodi. Altera ex parte subiectorum trimembri. potest enim dictis prædicatis subiici in enuntiatione vel nomẽ proprium Dei, vt Deus, vel nomen proprium hominis, vt homo: vel nomen commune vtique naturæ, diuinæ scilicet & humanæ, vt Christus. Et subiungebãt duas cõclusiones: prima de subiectis propriis, dicendo, q̃ nec de nomine proprio Dei dicuntur prædicata propria homini, nec de nomine proprio hominis dicuntur prædicata propria Dei. Et non enim cõsueuit dici, q̃ aliquis homo, qui est dominus, sit dominicus. Sed illud quod qualitercunq; est domini, dominicum dicitur: sicut dominica voluntas, vel dominica manus vel dominica passio. Et ideo ipse homo Christus, qui est dominus, non potest dici dominicus: sed potest carо eius dici caro dominica, & passio eius potest dici passio dominica.

In consil. Ephes. 1. can. 4. in 1. conc.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econuerso.

AD QVARTVM sic procedi-tur. Videtur quòd ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possint dici de Deo. Impossibile enim est opposita de eodem prædicari. Sed ea quæ sunt humanæ naturæ, sunt contraria his, quæ sunt propria Dei: Deus enim est increatus, immutabilis & æternus: ad humanam autem naturã pertinet, vt sit creata, temporalis & mutabilis. Ergo ea quæ sunt humanę naturę, non possunt dici de Deo.

¶ 2 Præterea, Attribuere Deo ea, quæ ad defectũ pertinent, videtur derogare diuino honori, & ad blasphemiã pertinere. Sed ea, quæ sunt humanę naturę, defectũ quẽdã continẽt: sicut pati, mori & alia huiusmodi. Ergo videtur q̃ nullo modo ea, quæ sunt humanæ naturę, possint dici de Deo.

¶ 3 Præterea, Assumi conuenit humanæ naturę. Non autem hoc conuenit Deo. Nõ ergo ea quæ sunt humanę naturæ, de Deo dici possunt.

¶ SED CONTRA est, q̃ Damasc. dicit in 3. lib.* quòd Deus susceperit ea, quæ sunt carnis idiomata, id est, proprietates: dum Deus passibilis nominatur, & Deus gloriæ crucifixus est.

Cap. 6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionẽ diuersitas fuit inter Nestorianos & Catholicos. Nestoriani enim voces, quæ dicũtur de Christo, diuidere volebant hoc modo, vt ea quæ pertinẽt ad humanã naturã, non dicerentur de Deo: nec ea, quæ pertinẽt ad diuinã naturã, dicerentur de homine. Vnde Nestorius dixit, Si quis Dei verbo tentat passiones tribuere, anathema sit. Si qua verò nomina sunt, quæ pertinere possunt ad vtranq; naturã, de talibus prædicabãt ea, quę sunt vtriusq; naturæ: sicut hoc nomẽ, Christus vel Dominus. Vnde concedebant Christũ esse natum de Virgine, & fuisse ab ęterno: non tamen dicebant vel Deum natum de Virgine, vel hominẽ ab æterno fuisse. Catholici verò posuerũt huiusmodi, quæ dicuntur de Christo, siue secũdum diuinam naturam, siue secundum humanam, dici posse tam de Deo, quam de homine. Vnde Cyrillus dicit, * Si quis duabus personis seu subsistãtiis, id est hypostasibus, eas, quę in Euangelicis & Apostolicis cõscriptionibus sunt, diuidit voces, vel ea quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de semetipso, & aliquas quidẽ ex his homini applicãdas crediderit, aliquas verò soli Verbo deputauerit, anathema sit. Et huius ratio est: quia cùm sit eadẽ hypostasis vtriusq; naturæ, eadem hypostasis supponitur nomine vtriusque naturæ, siue ergo dicatur homo, siue Deus, supponitur hypostasi diuinæ & humanæ naturæ. Et ideo de homine possunt dici ea quæ sunt diuinæ naturæ, tanquam de hypostasi diuinæ naturæ: & de Deo possunt dici ea, quæ sunt humanæ naturæ, tanquam de hypostasi humanæ naturæ. Sciendum tamen, quòd in propositione, in qua aliquid de aliquo prædicatur, non solùm attenditur quid sit illud de quo prædicatur prædicatum: sed etiam secũdum quid de illo prædicetur. Quamuis ergo non distinguantur ea, quæ prædicãtur de Christo: distinguũtur tamen secundum id, secundum quod vtrunq; prædicatur. Nam ea, quæ sunt diuinæ naturæ, prædicãtur de Christo secũdum diuinam naturam: ea autem, quæ sunt humanæ naturæ, prædicantur de eo secũdum humanam naturam. Vnde Aug. dicit in primo de Trin.* Distinguamus quid in Scripturis sonet, Secundum formam Dei, & quid, Secundum formam serui. Et infrà quid & propter quid, & quid secundum quid dicatur, prudens & diligens & pius lector intelliget.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ oppositа prædicari de eodem secundum idem, est impossibile: sed secũdum diuersa nihil prohibet. Et hoc modo opposita prædicantur de Christo, non secundum idem, sed secundum diuersas naturas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si ea quæ ad defectũ pertinent, Deo attribuerentur secũdum diuinam naturam, esset blasphemia, quasi pertinẽs ad diminutionem honoris ipsius: nõ autem pertinet ad Dei iniuriam, si attribuãtur ei secundũ naturam assumptã. Vnde in quodã sermone Ephesini Concilij dicitur, Nihil putat Deus iniuriam, quod est occasio salutis hominibus: nihil enim abiectorũ, quæ elegit propter nos, iniuriam facit illi naturæ, quæ verò facit inferiora, vt saluet naturã nostram. Quando ergo abiecta & vilia sunt, diuinam naturam non iniuriantur, sed saluti hominibus operantur. Quomodo dicis ea quæ causa nostræ salutis sunt, iniuriæ occasionem Deo fuisse?

¶ Ad tertium dicendum, quòd assumi cõuenit humanæ naturæ, non ratione suppositi, sed ratione suiipsius: & ideo non conuenit Deo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm ea quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana, ea quæ conueniunt filio Dei.

AD QVINTVM sic procedi-tur. Videtur q̃ ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de natura diuina. Ea enim quę sunt humanæ naturæ, prædicantur de filio Dei & de Deo. Sed Deus est sua natura. Ergo ea quæ sunt naturæ humanæ, possunt prædicari de diuina natura.

¶ 2 Præterea, Caro pertinet ad naturam humanã. Sed ficut dicit Damasc. in 3. lib.* dicimus naturã Verbi incarnatam esse, secũdum beatos Athanasiũ & Cyrillũ. Ergo videtur q̃ pari ratione ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

¶ 3 Præterea, Ea quæ sunt diuinæ naturæ, conueniunt humanæ naturæ in Christo: sicut cognoscere futura, & habere salutiferam virtutem. Ergo videtur quòd pari ratione ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

propterea negabãt Deũ esse natum ex Virgine aut mortuũ, aut aliquid passum: & similiter hominem esse, creatorem cæli & terræ, & huiusmodi. Secunda de subiecto communi, dicendo, de homine cõmuni Deo & homini prædicari vere tam ea quæ sunt propria Deo, quàm ea quæ sunt propria homini. Et propterea Christus verè dicitur omnipotẽs, creator, & natus ex Virgine, crucifixus, mortuus & sepultus. Hoc fuit dogma Nestorij.

¶ Catholici autem affirmant vniuocè vtraque prædicata verè enuntiari de quocunque nomine subiecto siue proprio siue communi: vt patet ex Cyrilli autoritate.

¶ Quòd ad secundam ratio catholicæ assertionis est, identitas hypostasis vtriusque naturæ in Christo. Hinc enim fit, vt vna eadémq; hypostasis supponatur vtriusque nominibus, & quæ propria Deo inueniantur prædicari de hypostasi diuina, & propria homini de hypostasi humana. Nec oportet blasphemiã timere, quia ex prædictis patet, nomina communia cõcreta posse pro qualibet suа hypostasi supponere.

¶ Quò ad tertium, documentum catholicum est, quòd licet non distinguẽdum sit cum Nestorio subiectũ, de quo diuina & humana prædicantur, distinguendum tamen est ratio subiecti, qua diuina de ipso dicũtur, à ratione, qua humana de eodem enuntiãtur: nam vna eademque est hypostasis in diuersis naturis subsistens. Et propterea discernendum cautè est non id de quo dicuntur, sed id, secundum quod dicuntur. Et hoc confirmatur autoritate Augustini.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum quintum.

IN titulo vide diuersitatem huius à præcedenti titulo: nã hic quæstio refertur ad diuinam naturã, ibi verò ad Deitatem hic quæritur an humana prædicentur de natura diuina: ibi, an humana prædicentur de Deo. Vnde quum inter Deum & diuinam naturam sola sit differentia secundum modum significandi, omnis illa quæstio ad rem diuinam spectat, non vt res est absolutè, sed vt res est significata nomine abstracto, puta deitas aut diuinitas: vel æquiualẽte, puta, natura diuina, essentia diuina, & huiusmodi.

¶ In corpore articuli duæ sunt conclusiones simul probatæ. Altera est: In Christo ea quæ sunt vnius naturæ nõ possunt prædicari de alia in abstracto significata. Altera est, In Christo ea quæ sunt vtriusque naturæ, possunt indifferenter de nominibus concretis vtriusque naturæ prædicari. Probantur simul. Ea quæ sunt propria vnius, non possunt vere prædicari de alio nisi de eo quod est idem illi: ergõ ea quæ sunt vnius naturæ, &c. Antecedẽs manifestatur: quia risibile nõ conuenit nisi ei, quod est homo. Consequentia verò probatur primò: quia nomina concreta supponunt hypostasim naturæ. Et confirmatur deinde secunda conclusio autoritate Leonis.

cap. 4

¶ Aduerte hîc, quòd abstracta & concreta nomina, quanuis conueniant in significato formali (quoniam tam deitas, quàm Deus deitate significat: & similiter ea humanitas, quam homo humanam significat naturam) ex differẽti tamen significandi modo inuento in illis, alia oritur differentia quo ad supposita per illa: nam abstractum nomen & significat naturam, & supponit pro natura: deitas enim pro deitate supponit. Concretum verò significat quidem naturam, sed etiam supponit pro habente naturam: ac per hoc pro hypostasi naturæ. hypostasis enim est habens naturam: Deus enim supponit pro habente deitatem, pro hypostasi diuinæ naturæ: & similiter homo pro habente humanam naturam, pro hypostasi humanæ naturæ. Et similiter risibilitas & significat & supponit ipsam risibilitatem: sed risibile supponit pro habente risibilitatem. Et ideo risibilitas non prædicatur de humanitate: sed risibile vere prædicatur de homine, quoniam idem est habẽs humanitatem & risibilitatem. Ex his igitur pater in primis assumptum in litera antecedens, cum sua manifestatione exemplari de risibili. Verissime siquidem dicitur, propria vnius non verificari de alio, nisi illud aliud sit idem huic, cui sunt propria: quemadmodum propria risibilitatis non verificantur de humanitate, quia nihil est idem vtrique, sed verificantur de homine, quia homo est id humanæ naturæ, quod est idem habenti risibilitatem: idem enim subiecto est hypostasis humana & subiectum risibilitatis. Patet deinde vis consequentiæ, quoniam dum explicatur in litera proprietas concretorum in supponendo, insinuatur differentia, quam explicauimus inter suppositionẽ concretorum & abstractorum. Ex qua fit vt abstractum nomen vnius naturæ pateat importare omnino aliud ab his quæ sunt alterius naturæ, scilicet ipsam solam naturam secundum se. ac per hoc optimè inferri, quòd non prædicantur de abstracto ea quæ sunt alterius naturæ. Et similiter pateat cõcretum cuiusque

Ep. 83. inter medias, & finem.

D. 1147.

Q. 39. ar. 3.

9. 3. ar. 2.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib.* Deitatem quidem dicentes, non nominamus de ea, quæ humanitatis idiomata sunt, id est proprietates: non enim dicimus deitatem passibilem, vel creabilem. Deitas autem est diuina natura. Ergo ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de diuiua natura.

RESPONDEO dicendum, quòd ea quę sunt propria vnius, non possunt verè de alio prædicari, nisi de eo, quod est idem illi: ficut risibile non conuenit nisi ei quod est homo. In mysterio autem Incarnationis non est eadem natura diuina & humana, sed eadem est hypostasis vtriusque naturæ: & ideo ea, quæ sunt vnius naturæ, non possunt de alia prædicari, secundum quòd in abstracto significantur. Nomina verò concreta supponunt hypostasim naturæ: & ideo indifferenter prædicari possunt ea quæ ad vtranque naturam pertinent, de nominibus concretis. Siue illud nomen de quo dicuntur, det intelligere vtranque naturam: sicut hoc nomen Christus, in quo intelligitur & diuinitas vngens, & humanitas vncta. Siue solùm diuinam naturam: sicut hoc nomen Deus vel filius Dei. Siue solùm naturam humanam, sicut hoc nomen homo vel Iesus. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Palestinos, * Non interest, ex qua Christus substantia nominetur: cùm iuseparabiliter manente vnitate personæ, idem sit & totus hominis filius, propter carnem, & totus Dei filius, propter vnam cum Patre deitatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in diuinis realiter est idem persona cum natura: & ratione huius identitatis diuina natura prædicatur de filio Dei. Non tamen est idem modus significandi: & ideo quædam dicuntur de filio Dei, quæ non dicuntur de diuina natura: sicut dicimus quòd filius Dei est genitus, no tamen dicimus quòd natura diuina sit genita: vt in prima parte* habitum est. Et similiter in mysterio Incarnationis dicimus, quòd filius Dei passus est: non autem dicimus quòd diuina natura sit passa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Incarnatio magis importat vnionẽ ad carnem, quàm carnis proprietatẽ. Vtraque autem natura in Christo, est vnita alteri in persona: ratione cuius vnionis & diuina natura dicitur incarnata, & humana natura deificata: vt suprà dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd ea quæ sunt diuinæ naturæ, dicuntur de humana natura, non secundum quòd essentialiter competunt diuinæ naturæ: sed secundum quòd participatiuè deriuantur ad humanam naturam. Vnde ea quæ participari nõ possunt à natura humana (sicut esse increatum, aut omnipotentem) nullo modo de humana natura dicuntur. Diuina autem natura nihil participatiuè recipit ab humana natura: & ideo ea quæ sunt humanæ naturæ, nullo modo possunt dici de diuina naturã.

in Christo naturę importare id quod idem est, quod commune est omnibus ad quamcunque naturam spectantibus, scilicet vnam eandémque hypostasim: & ideo optimè inferri, quod indifferenter ea quæ sunt vtriusque naturæ, de concretis vtriusque naturæ prædicantur.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum sextum.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm hæc sit vera, Deus factus est homo.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd hęc sit falsa, Deus factus est homo. Cùm enim homo significet substantiam fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed hæc est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ 2 Præterea, Fieri hominem est mutari. Sed Deus non potest esse subiectum mutationis, secundum illud Mal. 3. Ego dominus, & non mutor. Ergo videtur quòd hæc sit falsa, Deus factus est homo.

¶ 3 Præterea, Homo secundum quòd de Christo dicitur, supponit personam filij Dei. Sed hæc est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioannis 1. Verbum caro factum est. Et ficut Athanasius dicit in Epistola ad Epictum,* quòd dixit, Verbum caro factum est, simile est acsi diceretur, quòd Deus homo factus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque dicitur esse factum illud quod de nouo incipit prædicari de ipso. Esse autem hominem, verè prædicatur de Deo (sicut dictum est*) ita tamé quòd nõ conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tempore per assumptionem humanæ naturæ. Et ideo hæc est vera, Deus factus est homo. Diuersimodè tamen intelligitur à diuersis, sicut & hæc, Deus est homo, vt suprà dictum est.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus his, in quibus humana natura incipit esse in suppposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo eo quòd humana natura incepit esse in suppósito diuinæ naturæ, ab æterno præexistente. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictũ est,* fieri importat, quod aliquid prædicetur de nouo de altero. Vnde quandocunque aliquid de nouo prædicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus, quæ absolutè dicũtur: non enim potest albedo aut magnitudo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc quòd de nouo mutatur ad albedinem vel magnitudinẽ. Ea verò, quæ relatiuè dicuntur, possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de nouo fit dexter absque sua mutatione, per motum illius, qui fit ei finister. Vnde in talibus non oportet omne, quod dicitur fieri, esse mutatum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum ad Deum dicimus, Domine refugiũ factus es nobis. Esse autem hominem, cõuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam, & ideo esse hominem prędicatur de nouo de Deo absque eius mutatione per mutationem humanæ naturæ, quæ assumitur in diuinam personam. Et ideo cùm dicitur,

Infrà q. 33. art. 3. cor. Et 3. dist. 3. q. 5. ar. 3. c. & dist. 7. qo. 2. Et opus. 1. cap. 10. Et opusc. Ro. 1. l. 2. & 3.

Post medium illius.

Ar. 1.

Ar. 1.

In corp.

¶ Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli primo respondetur quæsito vnica conclusione: Hęc est vera, Deus factus est homo. Probatúrque syllogismo satis clarè posito & ordinato ar. 3. c. & in litera: ita vt non sit opus formare illum.

¶ Deinde aperitur, quòd hæc propositio à diuersis diuersimode intelligitur iuxta dicta in pri. 2. c. 6. & me huius quæstionis articulo de illa propositione, Deus est homo.

¶ In responsione ad secundum, si dubitas, vide scripta in articulo primo in responsione ad vltimum. Et si tibi illa non sufficiunt, nec quiescis ex relatiua declaratione tam profunde factionis, dicito quòd licet fieri hominem absolutè importet mutationem in subiecto acquirente humanam naturam, puta in materia, attamen personam aliquam fieri hominem, non importat mutationem in persona acquirente naturam humanã. Et ratio diuersitatis est, quia subiectũ quod fit homo, per translationem sui acquirit esse humanum: sed persona, quæ fit homo, sola noua personatione humanæ naturæ fit homo. Personare autem naturam humanam, non est mutari, sed subsistere nũc primò in illa. Et ideo filius Dei prius nõ erat homo, quia non personabat naturã humanam: & in tempore factus est homo, quia incepit quandoque personate naturam vnam humanam: & per hoc acquisiuit primò esse substãtiale humanæ naturæ, & non tantùm esse relatiuum: factus est homo, factus est substantia animata sensibilis rationalis, & non ad aliquid, non ad humanam naturam. Et est non solum subiectum propositionis ly Deus, quum dicitur, Deus factus est homo: sed vt subiectum factionis, hoc est personationis nunc primò. Hoc enim fieri nihil aliud est, quàm personare nunc primò. Et sic habes substantialem factionem & terminum & subiectum absque mutatione subiecti. Et si tibi apparet mirabile, memento quia nihil est mirabilius, quàm Verbum caro factum est, post Trinitatis arcanum.

¶ In responsione ad tertium, si formalem responsionem nouisti optat, dicito quòd ista est vera, Deus factus est subsistens in humana natura: hoc enim istormaliter supponit ly Homo. Et si ad materia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter subſtractum inſter: deſcendi, dicito quòc hæc etiam eſt vera, Deus factus eſt perſona filij Dei ſubſiſtens in humana natura. Sicut etiam quum paries fit albus, verè dicitur, quòd paries factus eſt paries albus: vt patet in ſeptimo Metaphyſi. & ad propoſitum in tertio Sent. diſt. 7.

¶ Super Quæſtionis decimæſextæ Articulum ſeptimum.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore duo ſiunt. Primo ponitur duplex propoſitionis ſenſus improprius: & iuxta vtrunque reſpondetur. Secundò ponitur tertius ſenſus, qui ſolus eſt proprius: & reſpondetur quæſito.

¶ Quo ad primum vide nouitie, quòd in primo ſenſu copula verbalis eſt, ly eſt. Et ly factus ponitur vel adiectiuum ſubiecti, puta homo factus: ſicut ſi diceretur, homo creatus. Vel adiectiuum prædicati, puta Deus factus: ita quòd ſenſus eſſet, vel quòd factus homo eſt Deus, vel quòd homo eſt Deo factus. Et vtroque modo iudicatur falſa: & de ſecunda quidem non eſt dubium. Prima autem falſa iudicatur: quia ly Homo, in ſubiecto ſtat pro hypoſtaſi: ac per hoc dicendo, homo factus, enũciatur de perſona humana facta, quod eſt Deus: conſtat autem, nullam eſſe perſonam ſiue humanam, ſiue diuinam factam, quæ ſit Deus: nam perſona humana, quæ eſt Deus, eſt non facta, ſed genita ab æterno, Deus de Deo.

¶ In ſecũdo autem, quãuis improprio ſenſu, dicuntur quinque. primo ponitur modus, quo ſumitur ly Factus, & dicitur ſumi vt modus determinans compoſitionem, ſicut in propoſitionibus modalibus ly poſſibile, aut neceſſarium determinatur dicitur compoſitionem: ita quòd propoſitio iſta, Homo factus eſt Deus, ſonat iſtam, Hominem eſſe Deum, factum eſt. Et propterea ſecundò in litera explicatur dictus ſenſus eiuſdem, ſcilicet, factum eſt, vt homo ſit Deus, & ſimiliter Deus factus eſt homo, factum eſt vt Deus ſit homo. Tertiò dicitur quòd propoſitio vtraque eſt vera in hoc ſenſu. Quartò, quòd hic ſenſus non eſt proprius harum propoſitionum. Et ratio quidem Logica eſt: quia ly Factus, non eſt modus determinatiuus compoſitionis, ſicut ly Poſſibile aut neceſſarium. Ratio verò realis ad ſenſum reſpiciens, quæ in litera redditur quum quintò ſubiungitur, quomodo ſenſus iſte poteſt proprietatem forte habere, eſt: quia hic homo, de quo enuntiatur factum eſſe Deum, non eſt factus Deus: ita quòd neque ab æterno, neque ex tempore factum eſt, vt homo, hoc eſt hic homo, eſſet Deus. Conſtat enim, quòd ly homo, ſupponit in hac enuntiatione pro hoc homine: quia ſupponit perſonaliter & determinatè: & quòd hic homo eſt Deus ab æterno genitus, non factus, eſt hypoſtaſis filij Dei. Non eſt igitur proprius ſenſus harum loquutionum, dicere, Factum eſt vt homo eſſet Deus. Poſſet tamen, vt quinto dicitur, in litera ſaluari, vt proprius ſenſus, ſuſtinendo quòd homo habeat ſuppoſitionem ſimplicem: hoc eſt, ſupponat pro natura humana in concreto communiter: nam factum eſt, quòd homo ſit Deus: quanuis non ſit factum, quòd aliquis ſingularis homo ſit Deus: quia ille ſingularis homo, qui eſt Deus, eſt naturaliter, & ab æterno Deus.

¶ Occurrit hic autem circa duo quæſtio. Primò circa ſuppoſitionem ſimplicem, & proprietatem propoſitionis ſic ſumptæ. Secundò, circa perſonalem, an iſte homo ſit factus Deus. Eſt autem dubitandi ratio circa primum: quia dicendo, homo eſt factus Deus, ly homo ſupponit pro habente naturam humanam indeterminatè: aliud enim eſt dicere, hic homo eſt factus Deus: & aliud eſt dicere, homo eſt factus Deus: quoniam homo ſupponit confuſè pro habente naturam humanam, hic homo autem determinatè.

¶ Et hinc fit primò, vt ratio literæ nihil valeat, reprobando illam, Homo factus eſt Deus: quia iſta eſt falſa, iſte homo factus eſt Deus.

¶ Fit ſecundò, vt non Logicè dicatur in litera, quòd ſupponat ſimpliciter ly Homo, ſtando pro homine communiter: quoniam ſupponit perſonaliter, confuſè tamen: imo naturalis ſuppoſitio termini communis concreti, eſt ſupponere pro habente naturam indeterminatè.

¶ Fit tertiò, vt quia iſta propoſitio, Homo factus eſt Deus, in perſonali ſuppoſitione propriiſſime ſumpta eſt vera: quia in veritate homo eſt Deus, & non ſemper fuit Deus, ſed per vnionis gratiam eſt Deus: malè in litera arguatur falſitatis.

¶ Fit quartò, vt Scotus in tertio ſententiarum diſtinctione ſeptima, quæſtione ſecunda, rectius dixerit quòd iſta propoſitio, Homo factus eſt Deus, eſt ſimpliciter vera & propria: tum quia homo per actionem agentis eſt Deus, & non ſemper fuit Deus: tum quia eſt conuertens illam, Deus factus eſt homo.

¶ Ad euidentiam horum ſcito, quòd inter perſonalem & ſimplicem ſuppoſitionem hæc eſt differentia: quòd ſi ly Homo, ſupponit perſonaliter, oportet prædicatum conuenire alicui perſonæ humanæ: quod enim de nulla perſona humana, nec de omnibus ſimul verificatur, de homine perſonaliter ſumpto non verificatur, vt patet diſcurrenti, tam in propoſitionibus per ſe, quam per accidens. Si verò ſupponit ſimpliciter, prædicatũ conuenit: homini abſtrahenti à ſuis ſuppoſitis. ita quod verificatur de homine communiter, & de nullo homine, nec de omnibus ſimul verificatur.

Locus ſupra ar. 6. tatis.

Capi. 13. tom. 3.

Ep. 1. ad eũ, inter princi. & med.

¶ Ad propoſitum autem deſcendendo, conſiderandum eſt, quòd in iſta propoſitione, Homo factus eſt Deus, ly Homo ſupponit perſonaliter proprie loquendo: quia ly Factus eſt, non permittit hominem ſupponere niſi perſonaliter ſicut quum dicitur, Homo factus eſt albus: quoniam factus eſt albus, non eſt hominis communiter, ſed hominis ſingularis. Et propterea ad veritatem iſtius, Homo factus eſt Deus, oportet veram eſſe iſtam, Aliquis homo factus eſt Deus: ſicut ad veritatem iſtius, Homo factus eſt albus, oportet quòd aliquis homo ſit factus albus. Sed ſi ly homo ſupponat ſimpliciter: veritas eius non exigit, quòd aliquis homo ſit factus Deus: ſed ſufficit quòd per actionẽ alicuius agentis factũ ſit, vt de homine abſolutè verificetur de nouo eſſe Deus. Et quia poteſt dici quòd iſte ſenſus eſt proprius ſenſus iſtius propoſitionis à doctoribus poſitus (ita quòd de homine abſolutè dixerunt quòd factus eſt Deus) nec hæc proprietas eſt vſque hodie clara: ideo Autor eſt dubius.

Ep. 1. ad eũ, inter princi. & med.

¶ Ad obiecta igitur reſpondendo dicitur, quòd homo, propriè loquendo, ſupponit pro habente naturam humanam indeterminatè: & quòd alia eſt propoſitio, Homo factus eſt Deus, & alia, Hic homo factus eſt Deus. Sed quum infertur primò, ergo ratio literæ nihil valet, reſpondetur quòd efficax eſt: quia licet ſint diuerſæ propoſitiones, negatio tamen illius ſingularis, ſcilicet, hic homo eſt factus Deus, infert negationẽ illius indefinitæ, Homo factus eſt Deus: quoniam gratia materiæ vnum ſingulare in propoſito æquiualet omnibus ſingularibus: conſtat enim vnum tantum hominem eſſe Deum. Et propterea ſicut à negatione omnium ſingularium infertur negatio indefinitæ: ita in propoſito à negatione vnius ſingularis *deficit* tur indefinita.

¶ Ad ſecundum dicitur, quòd quia talia ſunt ſubiecta, qualia permittuntur à prædicatis, & prædicatum integrum, ſcilicet factum eſſe Deum, verificandum eſt: & non poteſt verificari de homine perſonaliter ſiue confuſe, ſiue determinatè ideo ad ſuppoſitionem ſimplicem recurſum eſt. Logicum quippe eſt, vt homo ſupponat ſimpliciter pro habente naturam, abſtrahendo à ſingularibus, non ſolum quo ad ſignificationem, ſed quo ad id quod prædicato ſupponat, & hæc non eſt eius naturalis ſuppoſitio, ſed quum perſonaliter ſupponit pro habente naturam indeterminatè.

¶ Ad tertium dicitur, quòd iam patet, falſum eſſe, quòd perſonaliter ſumpta illa propoſitio, Homo factus eſt Deus, ſit veramec eſt verum de homine perſonaliter ſumpto, quòd per gratiam vnionis eſt Deus.

¶ Vnde ad quartum ex Scoto dicitur, quòd ſi Scotus vellet ſuppoſitione ſimplici, verum dicit & affirmat proprietatem ſenſus, quam Autor in litera ſub dubio reliquit. Sed in veritate ly factus eſt, tranſit in impersonale: hoc eſt, factum eſt vt homo eſſet Deus. Quod non videtur de intentione Scoti, volentis iſtam, Homo factus eſt Deus, ſequi per conuerſionem ad illam, Deus factus eſt homo: oporter enim perſonaliter ſupponere hominem, ſi per conuerſionem ſequitur ad illam. Et propterea ſi (vt appatet) vtitur ſuppoſitione perſonali, dicit recte contra Autorem. ſed falſum dicit: quoniam perſonaliter ſumpta propoſitio illa, Homo factus eſt Deus, eſt falſa. Et quum probatur: quia iſtæ ſunt veræ, Homo per actionem agentis eſt Deus: &, Homo non prius erat Deus: reſpondetur quòd prima eſt falſa: quia veritas eius exigit veritatem alicuius ſuæ ſingularis, ſcilicet quòd aliquis homo per actionem agentis eſt Deus, qui prius non fuit Deus. Conſtat autem, quòd nullus homo per actionem cuiuſcunque agentis eſt de nouo Deus: quia ille homo, ſcilicet Ieſus Nazarenus, qui ſolus inter homines eſt Deus, non eſt de nouo Deus, ſed ab æterno: nec per actionem alicuius agentis, ſed æterna natiuitate à Patre eſt Deus. Nec eſt verum, quòd iſtius, Deus factus eſt homo, conuertens ſit, Homo factus eſt Deus: ſed illa, Qui factus eſt homo, eſt Deus: ſicut iſta, Paries factus eſt albus, non conuertitur in iſtam, Album factum eſt paries: ſed in iſtam, Quod factum eſt album, eſt paries.

¶ Secundum dubium occurrens eſt: quia videtur quòd etiam factum ſit, quòd iſte homo ſit Deus: nam ly Iſte homo, ſtat pro ſuppoſito æterno, non quatenus eſt æternum, ſeu hypoſtaſis diuinæ naturæ: ſed quatenus eſt ex tempore hypoſtaſis humanæ naturæ. Conſtat autem, quòd factum eſt per gratiam diuinam, vt hypoſtaſis diuinæ naturæ, eſſet hypoſtaſis humanæ naturæ: & quòd hypoſtaſis humanæ naturæ, eſſet ipſa Verbi hypoſtaſis. Et ſic propoſitio eſſet vera, & ſenſum proprium haberet ſecundum perſonalem ſuppoſitionem.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in hac vltima particula literæ nõ eſt ſermo de veritate, ſed de proprietate ſenſus. Et propterea licet aſſignatus ſenſus obiiciendo ſit verus, non proprius dictæ tamen eſt propoſitionis: quia ly homo ex parte ſubiecti perſonaliter ac determinatè ſupponens, debet ſumi pro illa hypoſtaſi abſolutè: & non pro illa, vt abſtrahit à ſenſu (vt obiectio ſumit) quia ſubiecta tenentur materialiter: cõſtat autem quòd abſolutè ſumpta hypoſtaſis illa, falſum eſt quòd factum ſit illã eſſe Deum.

Vbi tamen huiuſmodi dicta inueniuntur, pie interpretanda ſunt, nec extendenda.

¶ Quo ad ſecundum tertius ſenſus ponit, quòd hoc rotum, Factum eſt, ponitur pro copula verbali: ſic enim ly factus eſt ponit circa hominem vt ſubiectum fieri, non abſolutè, ſed in ordine ad Deum, vt terminum factionis: ita quòd ſenſus proprius eſt, quòd homo effectus eſt Deus. Et in hoc ſenſa proprié reſpondetur quæſito, quòd propoſitio eſt falſa, & manifeſtatur, & probatur. Manifeſtatur quidem & ex ſuppoſita ſententia fidei falſificantẽ dictam propoſitionem, & ex contraria hæreſi Neſtorianorum verificante eandem. Ponendo enim vnam tantùm in Chriſto hypoſtaſim, quam illa ſit genita Deus ab æterno, & ſupponatur per ly homo, non poteſt dici, quòd factus eſt Deus. Ponendo autem cum hæreticis duas in Chriſto hypoſtaſes, optimè verificatur quòd homo factus eſt Deus, quia ille homo coniunctus eſt Deo: ſicut econtra, Deus factus eſt homo, id eſt coniunctus eſt illi homini ſecundum hos hæreticos. Probatur autem ſic: Eſſe Deum verificatur de homine non ratione naturæ, ſed ſuppoſiti: ergo fieri Deum, de ſuppoſito quoque verificari debet, ſi propoſitio eſt vera. Sed de ſuppoſito non poteſt verificari fieri Deum. Probatur: quia ab æterno eſt Deus, nec vnquam cœpit eſſe Deus, aut fieri Deus, aut quod factus ſit Deus: ergo. Antecedens patet. Conſequentia verò probatur: quia eiuſdem eſt fieri & eſſe, ſi fic, quum fieri terminatur ad eſſe.

¶ Aduerte circa hæc, quòd quum in omni factione, qua vnum fit aliud, non ſolùm concurrat terminus, ſed ſubiectum (eu quaſi ſubiectum, & in hac factione vt in litera dicitur, Deus ſignificetur vt terminus per hanc propoſitionem, Homo factus eſt Deus, reſtat vt homo ſignificetur vt ſubiectum: & ideo, vt in litera dicitur, eſt falſa propoſitio iſta, Homo factus eſt Deus. Et tamen ſi relatiuè iudicetur iſta factio, verißimum eſt, quòd Deus eſt terminus, & homo formaliter eſt ſubiectum: quia ſecundum eem mutatio ponitur in homine formaliter, & in Deo non niſi vt in termino. Quo ſit, vt ad rem ſpectando, deberet iſta propoſitio, Homo factus eſt Deus, dici vera, & magis vera, quàm illa, Deus factus eſt homo: quia in illa ſubiectum factionis ponitur ſubiectum, & terminus ponitur tenuiter minuſue iſta autem econtra. Et tamen totum oppoſitum affirmatur: quia iſta, Deus factus eſt homo, affirmatur & in Euangelio, Verbum caro factum eſt, & in Symbolo, Et homo factus eſt. Illa autem, Homo factus eſt Deus, communiter dicitur falſa.

¶ Quorſum hæc? Propter duo. Primum eſt, vt non ſiſtas in factione relatiua, ſed intelligas in hoc myſterio fieri illud, quo dicitur, Verbum caro factũ eſt, & homo factus eſt, eſſe non fieri relatiuum: quia non caro, nõ homo factus eſſet Dei filius, ſed ad carnem, ad hominem, & militaret multum argumenta allata. Sed fieri ſubſtantiale, non quale eſt fieri, quo materia tranſmutatur in carnem, aut humanam naturam: ſed quale eſt fieri, quo fingeretur, Sortem fieri hominem. Nam ſicut alio modo ſe habet eſſe inter Sortem & humanam naturã ex altera parte: ita diſſimiliter ſe habet fieri inter hæc & illa. quum enim dicimus, Sortes eſt homo, non denotatur aliud eſſe prædicati, & aliud ſubiecti: ſed quum dicitur, Materia eſt humana, aliud eſſe eſſentiale denotatur materiæ & aliud humanitatis. Et ideo fieri medians inter materiam & eſſe humanum, fieri ſubſtantiale quidem, ſed mutationis eſt ipſius materiæ: inter Sortem autem & humanam naturam non mediat fieri mutationis: ſed aut nullum, aut ſine mutatione. Et ad hoc fieri ſpectat fieri illud, quo Verbum caro factũ eſt: ſicut ad hunc eſſendi modũ ſpectat eſſe illud, quo Verbum eſt homo, in primo modo dicendi per ſe, vt patet ex ſupradictis.

¶ Secundum eſt, quòd cum hic ſtat, quòd interuenit in hoc myſterio mutatio relatiua, ſecundariò tamen ita quòd quum de hoc myſterio loquendum eſt, dicitò, quòd interuenunt hic duo, ſcilicet factio, & mutatio. Et quod factio quidem eſt ſubſtantialis, quia Verbum caro factum eſt, & locum ſubiecti tenet in hac factione ſubſtantiali Verbum: quia ſecundum rei veritatem & proprietatẽ concurrit in hoc fieri verbum, vt hypoſtaſis, quæ naturæ ſubiicitur, naturam ſubſtantificans, in natura ſubſiſtens. Et natura ipſa humana (de qua eſt ſermo) tenet locum termini, quanuis non tantum, vt dicetur. Mutatio autem eſt relatiua: & reſpectu huius naturæ humanæ tenet locum ſubiecti, Verbum autem locum terminiquia Verbum non refertur, ni ſi quia natura refertur ad Verbum. Et quoniã non de mutatione, ſed de factione eſt ſermo in illis propoſitionib⁹ ideo illa eſt ſimpliciter vera, Deus factus eſt homo: in ea ſiquidem de eo quod eſt, vt ſubiectum factionis, dicitur, quòd factum eſt homo: quod conſtat eſſe veriſſimum, & propriiſſimè dictum. Iſta verò, Homo factus eſt Deus, eſt ſimpliciter falſa: quoniam in ea enuntiatur vt terminus factionis Deus, qui nec ratione naturæ, nec ratione ſuppoſiti poteſt terminare factionem circa ſuppoſitum hominis ex ſignificatione pro poſitionis poſitã, quum dicitur, Homo factus eſt Deus.

In corp.

D. 1052.

¶ In reſponſione ad primum aduerte nouitie, quòd tota vis argumenti conſiſtit in illo pronomine, Ei: quaſi diceret Apoſtolus, De filio ſuo, quia factus eſt ei, hoc eſt Deo filius, &c. Et propterea reſponſio conſiſtit in hoc, quòd ly Ei, idem ſignificat quòd ad honorem eius: & conſtruitur ſic, Qui factus eſt ad Dei honorem ex ſemine Dauid ſecundum carnem.

Inſq. 20. ar. 1. ad. 1. Et 1. qũ. 41. art. 3. c. & ad 3. diſt. 4. q. 2. ar. 2. ad 4. & diſ. 11. q. 1. ar. 2. & diſt. 21. q. 1. ar. 3. ad 2. Et 4. cõt. cap. 48. Et 7ª 3. c. 223. Et 1. Cor. 15. l. 2. tol. 1.

¶ In reſponſione ad quartum videin calce reſponſionis, quòd natura humana dicitur ſubiectum factionis, non ſolùm ea ratione, quia eſt ſubiectum mutationis relatiuæ: ſed quia ſubſtantiale fieri in myſterio Incarnationis inuentum conuenit humanæ naturæ paſſiuè: quoniam hoc fieri non eſt, niſi Verbo vniri naturam humanam in vnitatem hypoſtaticam: vbi conſtat Verbum perſonare naturam, & naturam perſonari in Verbo. Et licet Verbum perſonare naturam, non ſit agere (quum non ſit commune toti Trinitati: cui omnis actio ad extra communis eſt. ſed ſolo Verbo conueniat) & conſequenter naturam à Verbo perſonari, non ſit pati: quia tamen hoc fieri, phyſicè loquendo, non eſt niſi perſonatio humanæ naturæ in Verbo, vt nunc primò dependens à tota Trinitate, vt cauſa efficiente, & Verbum in ipſa perſonatione concurrat vt hypoſtaſis, & natura humana vt patiens ipſam factionem ſuæ perſonalitatis in Verbo, tam Verbum quàm natura humana poteſt ſignificari vt ſubiectum factionis in hoc myſterio. Et propterea *ſim.* in litera dicitur, quòd dici poteſt, Humanitas facta eſt Dei, non autem, quod homo factus eſt Deus.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm hæc ſit vera, Homo factus eſt Deus.

AD SEPTIMVM ſic procedi-
tur. Videtur quòd hæc ſit vera, Homo factus eſt Deus. Dicitur enim Rom. primo, Quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis, de Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecũdum carnem. Sed Chriſtus, ſecundum quod homo, eſt ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Ergo homo factus eſt filius Dei.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in primo de Trinita. * Talis erat illa ſuſceptio, quæ Deũ hominem faceret, & hominẽ Deum. Sed ratione illius ſuſceptionis hęc eſt vera, Deus factus eſt homo. Ergo ſimiliter hæc eſt vera, Homo factus eſt Deus.

¶ 3 Præterea, Gregor. Nazanzenus dicit in Epiſt. ad Elidoniũ, * Deus quidem humana tus eſt, homo autẽ deificatus, vel quomodolibet aliter nominauerit. Sed Deus ea ratione dicitur humanat⁹, qua eſt homo factus. Ergo homo ea ratione dicitur deificatus, qua eſt factus Deus. Et ita hæc eſt vera, Homo factus eſt Deus.

¶ 4 Præterea, Cùm dicitur, Deus factus eſt homo, ſubiectum factionis vel mutationis non eſt Deus: ſed humana natura, quam ſignificat hoc nomen homo. Sed illud videtur eſſe ſubiectum factionis, cui factio attribuitur. Ergo hæc magis eſt vera, Homo factus eſt Deus, quàm iſta, Deus factus eſt homo.

¶ SED CONTRA eſt quod Dam. dicit in 3. lib. * Non hominẽ deificatum dicimus, ſed Deum humanatũ. Idem autem eſt fieri Deum quod deificari. Ergo hæc eſt falſa, Homo factus eſt Deus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iſta propoſitio, Homo factus eſt Deus, tripliciter poteſt intelligi. Vno modo, ita q̃ hoc participium Factus, determinet abſolutè vel ſubiectum, vel prædicatum. Et in hoc ſenſu eſt falſa: quia neq; homo ille, de quo Deus prædicatur, eſt factus, neque Deus eſt factus: vt infrà dicetur. * Et ſub eodẽ ſenſu hęc eſt falſa, Deus factus eſt homo. Sed ſub hoc ſenſu non quæritur hic de iſtis propoſitionibus. Alio modo poteſt intelligi, vt ly Factus determinet compoſitionem: vt ſit ſenſus, Homo factus eſt Deus, id eſt, factum eſt, vt homo ſit Deus. Et ſub hoc ſenſu vtraque eſt vera, Homo factus eſt Deus, &, Deus factus eſt homo. Sed hic non eſt proprius ſenſus harum locutionum: niſi forte intelligatur ſecũdum quòd ly homo, non habet perſonalem ſuppoſitionem, ſcilicet perſona filij Dei, ab æterno fuit Deus: tamen homo, communiter loquendo, nõ ſemper fuit Deus. Tertio modo proprie intelligitur, ſecundum quòd hoc participium factus, ponit fieri circa hominem in reſpectu ad Deum ſicut ad terminum factionis. Et in hoc ſenſu, ſuppoſito quòd in Chriſto ſit eadem perſona, & hypoſtaſis, & ſuppoſitum Dei & hominis (vt ſupra oſtenſum eſt *) iſta propoſitio eſt falſa: qua cùm dicitur, Homo factus eſt Deus, ly homo, habet perſonalem ſuppoſitionem. Non enim eſſe Deum, verificatur de homine ratione humanæ naturæ, ſed ratione ſuppoſiti ſui: ſuppoſitum autem illud humanæ naturæ, de quo verificatur eſſe Deum, eſt idẽ quod hypoſtaſis ſeu perſona filij Dei, quæ ſemper fuit Deus. Vnde non poteſt dici, quòd iſte homo incepit eſſe Deus, vel quòd fiat Deus, aut quòd factus ſit Deus. Si verò eſſet alia perſona vel hypoſtaſis Dei & hominis, ita quòd eſſe Deum, prædicaretur de homine, & econuerſo, per quandam coniunctionem ſuppoſitorum, vel dignitatis perſonalis, vel affectionis vel inhabitationis (vt Neſtoriani dixerũt) tũc pari ratione poſſet dici, q̃ homo factus eſt Deus, id eſt coniunctus Deo, ſicut & quòd Deus factus eſt homo, id eſt, coniunctus homini.

q. 2. art. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod in verbis illis Apoſtoli hoc relatiuum Qui, quod refert perſonam filij Dei, non debet intelligi ex parte prædicati, quaſi aliquis exiſtens ex ſemine Dauid ſecundũ carnem, ſit factus filius Dei, in quo ſenſu obiectio procedebat: ſed debet intelligi ex parte ſubiecti, vt ſit ſenſus, quòd filius Dei factus eſt, ſcilicet homo, ad honorem Patris (vt Gloſ. exponit) exiſtens ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Ac ſi diceret, Filius Dei factus eſt habẽs carnem ex ſemine Dauid, ad honorem Dei.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum Aug. eſt intelligendum in illo ſenſu, ſecundum quòd ex illa ſuſceptione Incarnationis factum eſt, vt homo eſſet Deus, & Deus eſſet homo. In quo ſenſu ambæ locutiones ſunt veræ: vt dictum eſt. *

¶ Et ſimiliter dicẽdum eſt ad tertium: nam deificari idem eſt quod fieri Deum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd terminus in ſubiecto poſitus tenetur materialiter, id eſt pro ſuppoſito: poſitus vero in prædicato teneturformaliter, id eſt pro natura ſignificata. Et ideo cùm dicitur, Homo factus eſt Deus, ipſum fieri, non attribuitur humanæ naturæ, ſed ſuppoſito humanæ naturæ, quod eſt ab æterno Deus, & ideo non conuenit ei fieri Deum. Cùm autem dicitur, Deus factus eſt homo, factio intelligitur terminari ad ipſam humanã naturam. Et ideo propriè loquendo, hæc eſt vera, Deus factus eſt homo: ſed hæc eſt falſa, Homo factus eſt Deus. Sicut ſi Sortes cùm prius fuerit homo, poſtea factus eſt albus, demonſtrato Sorte, hæc eſt vera, Hic homo hodie factus eſt albus: hæc tamen eſt falſa, Hoc album hodie factum eſt homo. Si tamen ex parte ſubiecti poneretur aliquod nomen ſignificans naturam humanam in abſtracto, poſſet hoc modo ſignificari vt ſubiectum factionis: puta ſi dicatur, quòd natura humana facta eſt filij Dei.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm hæc ſit vera, Chriſtus eſt creatura.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd hęc ſit vera, Chriſtus eſt creatura. Dicit enim Leo Papa, Noua & inaudita conuentio, Deus qui eſt & erat, ſit creatura. Sed illud poteſt ꝑdicari de Chriſto, q̃ filius Dei factus eſt per Incarnationẽ. Ergo hęc eſt vera, Chriſtus eſt creatura.

¶ In reſponſione ad quartum videin calce reſponſionis, quòd natura humana dicitur ſubiectum mutationis relatiuæ: ſed quia ſubſtantiale fieri in myſterio Incarnationis inuentum conuenit humanæ naturæ paſſiuè: quoniam hoc fieri non eſt, niſi Verbo vniri naturam humanam in vnitatem hypoſtaticam: vbi conſtat Verbum perſonare naturam, & naturam perſonari in Verbo. Et licet Verbum perſonare naturam, non ſit agere (quum non ſit commune toti Trinitati: cui omnis actio ad extra communis eſt. ſed ſolo Verbo conueniat) & conſequenter naturam à Verbo perſonari, non ſit pati: quia tamen hoc fieri, phyſicè loquendo, non eſt niſi perſonatio humanæ naturæ in Verbo, vt nunc primò dependens à tota Trinitate, vt cauſa efficiente, & Verbum in ipſa perſonatione concurrat vt hypoſtaſis, & natura humana vt patiens ipſam factionem ſuæ perſonalitatis in Verbo, tam Verbum quàm natura humana poteſt ſignificari vt ſubiectum factionis in hoc myſterio. Et propterea *ſim.* in litera dicitur, quòd dici poteſt, Humanitas facta eſt Dei, non autem, quod homo factus eſt Deus.

Super Quæſtionis decimæſextæ Articulum octauum.

TItulus de propoſitione eſt, an enuntiatio iſta, Chriſtus eſt creatura, ſit vera.

¶ In corpore duæ ſunt concluſiones. Prima eſt directè reſponſiua quæſito: Non eſt abſolutè dicendum, Chriſtus eſt creatura: ſed cum determinatione, ſcilicet, ſecundum humanam naturam. Probatur, Cum hæreticis nec nomine debemus habere communia: ergo cum Arrianis non debemus conuenire in dicendo Chriſtum creaturam. Antecedens probatur & ex Hieronymo: quia ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæreſis: & ne hæreticorum errori fauere videamur. Conſequentia probatur: quia Arriani dicebant Chriſtum creaturam ſimpliciter: quia ſecundum vtranque naturam erat creatura: quod eſt damnata hæreſis.

¶ Notabile nouitie, quòd ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæreſis, non formaliter, quæ exigit pertinaciam in voluntate: ſed vel materialiter, in ſignificato verborum inordinatorum, errorem contrarium fidei importantiũ, vel apparenter, dũ inordinata verba ſpeciẽ hæreſis præ ſe ferũt. Sicut etiã in aliis vitiis

Universidad de Deusto
Biblioteca

incurritur ex aliqua inordinatione speciei mali: à qua vniuersaliter abstinendum esse iubet Apostolus.

¶ Nota secundò quòd quia quæstio ista est de nominibus, quæ diuersimodè à diuersis intelligi possunt, ideo sufficiens ratio abstinéndi ab aliqua loquutione est fuga apparentiæ, ne videamur fauere hæreticis, etiam si in veritate non faueremus.

¶ Nota tertiò, quòd communicare cum hæreticis in vocabulis, prohibitum est quo ad propria, non autem quo ad communia: nam in his quæ bene cum Ecclesia dicunt, nos non communicamus cum illis: sed ipsi communicant nobiscum. Sed in iis vocibus, quas contra Ecclesiam leuant, vt pote ipsis propriis, communicare non debemus. Talis autem est vox ista, Christus est creatura. Vsurparunt siquidem Arriani vocem hanc de Christo secúdum id totum quod est, & non secundum partem: quum secundum veritatem non nisi ratione partis: hoc est humanæ naturæ creatus sit. Et propterea in hac enunciatione, Christus est creatura, vtpote hæreticis propria, contra Ecclesiæ & veritatem, non est communicandū cum Arrianis: & ideo est simpliciter neganda.

Refertur 4. senten. Dist. 13 in fine. ¶ Occurrit hic dubium quia vox ista non Arriana, sed Euangelica est: ac per hoc non propria hæreticis, sed communis & frequentanda. Probatur assumptum Ioan. 14. ex verbis Domini dicentis fine determinatione aliqua, Pater maior me est. Si enim Christus absolutè & simpliciter dixit, Pater maior me est (quod est dicere, ego sum minor Patre) & idē est iudicium de ista & de illa, Christus est creatura, vt in litera dicitur: consequens est, vt dicere hæc, non sit communicare in vocabulis cum hæreticis, sed sectari Euangelica verba, destruendo tamen sensum hæreticorum. Non enim prohibemur loqui & frequentare loquutiones sacræ Scripturæ, malè expositas ab hæreticis: aliàs oporteret nouum semper modum loquendi inuenire: quod est fatuum.

Art. 5.

D. 2213.

D. 617.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Saluator nō dicit sine de terminatione, Pater maior me est: quoniam appositi hanc loquutionem vt rationem præcedentis, de seipso secundum assumptam naturam loquentis: ait enim, Gauderetis vtique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est. Constat enim liquidò quòd secundum humanam naturam vadit ad Patrem, quia pater maior est ipso: proculdubio secundum illam naturam, secundum quam vadit ad patrem: alioquin maioritas non esset ratio eundi ad Patrem. Ex contextu igitur literæ quo maioritas Patris ratio eundi ad Patrem ponitur, determinatur maioritas ipsa Patris ad filium secundum humanam naturam: secundum quam vadit ad Patrem: non est ergo Euangelica, sed Arriana vox, Christus est minor Patre, Christus est creatura.

¶ Secunda conclusio seu potius regula vniuersalis est: Ea quæ non possunt suspicari conuenire personæ Christi, secundum se absolutè affirmantur de Christo quamuis solum ratione naturæ humanæ illi conueniant.

¶ Vbi nota nouitie Autorem in hac litera distinguere ea, quæ conuenidt Christo ratione humanæ naturæ in duo genera: nam quædam sunt, quæ in dubitationem venire possunt, an conueniant personæ secundum se quæ verò clarè conuenire intelliguntur solum ratione naturæ. Et de secundo genere habetur regula, quod simpliciter & absolutè affirmantur de Christo: vt esse crucifixum, mortuum, &c. De primo autem genere traditam esse regulam cōtrariam: scilicet quòd non simpliciter, sed cum determinatione affirmada sunt de Christo, testatur contextus literæ, quum ponendo secundi generis regulam dicit, Ea verò de quibus. Per hanc siquidem aduersatiuè continuationem textus insinuauit, quod in illis duobus, scilicet minor Patre, & creatura, omnia similis generis intellexit, ac per hoc vniuersalem regulam. Probatur autem in litera vtra que regula ex communi vsu loquendi in corporalibus humanis, ex eo quòd in illis differentia huiusmodi seruatur: distinguuntur siquidem in illis communia toti & partī à propriis parti. Et communia si secundum partem tantum insunt, non simpliciter enuntiantur de toto: non enim dicimus quòd Æthiops est albus, sed quòd est albus dentes: sed bene dicimus quòd est crispus, quamuis solos capillos habeat crispos. Et scito hic neutram obiectionem Durandi in 3. sen. dist. 21. militare contra præsentem doctrinam: quia ad rem ipsam spectant

aliquando sancti Doctores causa breuitatis determinatione omissa, nomine Creaturæ vtuntur circa Christum: est tamen in eorum dictis subintelligenda determinatio inquantum homo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnes proprietates humanæ naturæ, sicut & diuinæ possunt aliqualiter dici de Christo. Vnde & Damasc. dicit in 3. lib.* quòd Christus qui Deus est & homo, dicitur & creabilis & increabilis, partibilis & impartibilis. Sed tamen illa, quæ dubitationem habēt circa alterutram naturam, non sunt dicenda absq; determinatione. Vnde ipse postea alibi subdit, Ipsa vna hypostasis, scilicet Christi, & increata est deitate, & creata est humanitate. Sicut & econuerso non esset dicendum sine determinatione, Christus est incorporeus vel impassibilis ad eui tandum errorē Manichæi, qui posuit Christum verum corpus non habuisse, nec verè passum esse: sed dicendum est cum determinatione, quod Christus secūdum deitatem est incorporeus & impassibilis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de natiuitate ex Virgine, nulla dubitatio potest esse, quòd conueniat personæ filij Dei, sicut potest esse de creatione. Et ideo non est similis ratio vtrobique.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum hæc sit vera, Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q̄ ille homo, demonstrato Christo, inceperit esse. Dicit enim Aug. super Ioan.* Priusquam mundus esset, nec nos eramus, nec ipse mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus. Sed illud quod non semper fuit, incepit esse. Ergo ille homo, demonstrato Christo, incepit esse.

¶ 2 Præterea, Christus incepit esse homo. Sed esse hominem est esse simpliciter. Ergo ille homo incepit esse simpliciter.

¶ 3 Præterea, Homo importat suppositum humanæ naturæ. Sed Christus non semper fuit suppositum humanæ naturæ. Ergo ille homo incepit esse.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Hebr. vlt. Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in sæcula.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non est dicendum, q̄ ille homo, demōstrato Christo, inceperit esse, si nihil addatur. & hoc duplici ratione. Primò quidē: quia hæc locutio est simpliciter falsa secūdum sententiam catholicæ fidei: qua ponimus in Christo vnum suppositū & vnam hypostasim, sicut & vnam personam. Secundū hoc enim oportet, q̄ in hoc quod dicitur, iste homo, demonstrato Christo, designetur suppositū æternum: cuius æternitati repugnat incipere esse. Vnde hæc est falsa, hic homo incepit esse. Nec obstat q̄ incipere esse conuenit humanę naturæ, quę significatur per hoc nomē homo: quia terminus in subiecto positus nō tenetur formaliter pro natura, sed magis materialiter pro supposito, vt supra dictum est.* Secundò, quia etiā si esset vera, nō tamen esset ea vtendū absq; determinatione, ad euitandū hæresim Arrij: quia sicut personæ filij Dei attribuit, q̄ esset creatura, & quòd esset minor Patre, ita attribuit ei, quod esse inceperit, dicēs quòd erat, quando nō erat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas ista est intelligēda cū determinatione: vt scilicet dicamus q̄ homo Iesus Christus non fuit antequā mundus esset, secundum humanitatem.

¶ Ad secundum dicendū, quòd cum hoc verbo Incipit, non sequitur argumentum ab inferiori ad superius: nō enim sequitur, hoc incipit esse albū, ergo incepit esse coloratū. Et hoc ideo, quia incipere, importat nunc esse, & non prius: non autem sequitur, hoc non erat prius album, ergo nō erat prius coloratum. Esse autē simpliciter, est superius ad esse hominem: vnde nō sequitur, Christus incepit esse homo, ergo

Art. 7. ad 6.

Lib. 2 de fide, ca. 7.

Lib. 3.

¶ Super Quæstionem decimamsextam Articulum nonum.

TItulus, vt sacet, sumendus est de hac propositione, Iste homo incepit esse.

¶ In corpore vnica est conclusio respōdiua quæsito. Iste homo non incepit esse. Probatur dupliciter. Primò: quia propositio est simpliciter falsa, quia demonstrat suppositum æternum. Nec obstat, quòd ly homo significat naturam: quia terminus in subiecto positus tenetur non formaliter pro natura, sed materialiter pro subiecto.

¶ Circa hunc processum Thomas occurrit primò Durandus in 1. dist. 3. sen. q. 2. reprehendens concludentem ex eo quòd subiectum stat materialiter pro supposito, istam esse falsam. Iste homo, id est, Christus incepit esse. Ex hoc enim, inquit, quòd subiectum tenetur materialiter, licet habeatur quòd aliquid potest sibi verē attribui, quod non formæ (sicut quum dicimus, album currit) non tamen habetur, quin etiā attribui sibi verē possit quod conuenit illi ratione formæ. vt patet dicendo, hoc album disgregat. Ac per hoc, quūm incipere esse conueniat Christo ratione humanæ naturæ, sicut illa est vera, Hic homo (demonstrato Christo) est: sic & ista, Hic homo incepit esse, si nihil aliud obstat nisi quòd subiectum tenetur materialiter. Vtrobique enim suppositio attribuitur quod ratione formæ conuenit.

¶ Occurrit deinde Scotus in 3. sen. dist. 11. q. 1. obiiciēs, quòd stare pro supposito cōtingit dupliciter, scilicet secundū se, vel vt habeat aliquid aliud: sicut Sortes albus stat pro supposito generis substantiæ: non secundū se, sed vt habet albedinem: similiter hic homo, id est, Christus stat pro supposito diuino, non secundū se, sed vt est suppositū humanæ naturæ. Deficit ergo processus literæ, nō distinguendo modos, quibus potest pro supposito accipi hic homo, seu Christus.

¶ Circa eundem processum pro quanto fundat se super hoc, quòd ista propositio, Christus incepit esse, significat in supposito æterno aliquid repugnans illius æternitati, scilicet incipere esse. Durandus quoqus ibidem occurrit, arguēs quòd nec istud videtur valere: quia li ere ponendo in Christo vnum esse tantum, valeret: non tamen ponendo in ipso plura esse, sicut oportet aliquo modo ponere. Quoniam non sequitur, quòd non semper fuerit nullum esse habēdo: sed quòd non semper fuerit, secūdum esse illud secundum quòd incepit esse: cum quo stat, quòd semper fuerit secundum aliud esse.

¶ Circa conclusionem Scotus primò vbi supra occurrit, volens quòd ista possit concedi, Christus seu iste homo incepit esse. Et ratio eius est, quia ly esse, importat esse simpliciter: hoc est, de genere substantiæ: constat autem Christum incepisse esse hominem, quod est esse de genere substantiæ. Tuetúrque hanc suam positionem ex prælegato dicto, scilicet quòd iste homo seu Christus stat pro Verbo, vt est suppositum humanæ naturæ. Fouétque se tum quia

¶ quia quod generatur, incipit esse: q. Physicorum quia Verbum incepit esse homo: ergo Christus incepit esse. Probatur cōsequentia: Quando de aliquo dicitur incipere determinatū per aliquod prædicatū, de illo toto dicitur incipere: sicut si Sortes incepit esse albus, Sortes albus incipit esse, ergo similiter est in ppōsito.

¶ Occurrit deinde Durandus, concludens, distinguendum esse, & non simpliciter respondendum, an Christus inceperit esse: quoniam vtraque pars contradictionis est vera: ad diuersa referendo: naturam scilicet vel suppositum.

¶ Ad primò obiecta ex Durando, dicitur quòd non militant cōtra præsentem literam. Concedimus siquidem omnia quæ obiiciendo dicuntur in communi de subiecto stante materialiter: scientes, quòd aliud est conuenire supposito ratione suppositi, & aliud conuenire supposito, quacunque illud ratione conueniat. Vnde nec somniauit Autor, quòd quia subiectum tenetur materialiter, ideo oportet quicquid illi attribuitur, verè conuenire illi ratione suppositi. Sed docuit quod oportet illud non repugnare suppositō: ita quod fundatur processus literæ super hoc, quòd quia subiectum tenetur materialiter pro supposito, ideo oportet attributum supposito non repugnare supposito: nec sufficit non repugnare naturæ seu formæ. per hoc enim excludit Autor obiectionem dicentium, quòd quia dicēdo, Iste homo incepit esse, incipere esse, non repugnat naturæ humanæ Christi significatæ per ly homo, consequens est quòd sit vera. Excluditur siquidem: quia oportet quòd incipere esse non repugnet supposito importato per ly iste homo: quia ly homo ex parte subiecti stat pro habente naturam hypostaticè, significat enim istum habentem naturam humanam. constat enim quòd iste habens humanitatē est suppositum. Et quia in Christo non est aliud suppositum nisi æternum, cui repugnet incipere esse, ideo propositio concluditur falsa.

¶ Ad obiecta deinde contra eundē processum ex Scoto dicitur q. processus nō peccat ex prætermissa distinctione inter suppositum diuinum secundū se, & vt suppositū humanæ naturæ: quia illa distinctio superflua est in proposito: quoniā quæstio nō est de propositione aliqua in qua subiectum est suppositum diuinum secundum se. non enim vertitur hic in dubium, An verbum seu filius Dei incepit esse. præsupponimus enim suppositum diuinum æternum esse. Sed quæstio est de propositione, in qua subiicitur suppositum æternum habens humanam naturam: vt est ista, Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse: & similiter ista, Christus incepit esse. Et propterea nō oportuit distinguere: sed infra terminos quæstii stando procedere. Et sic factum est in litera procedente ex eo quòd si de hoc homine negatur fuisse, negatur fuisse de supposito æterno: quia negatio totum destruit significatum per hunc hominem, & non solam rationem, qua est homo. Ista siquidem propositio, Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse, claudit in se duas propositiones: alteram affirmativam, iste homo quandoque fuit: alteram negativam, iste homo immediate ante illud non fuit. Hæc autem negativa est de secundo adiacente: & negat pro tempore præcedente absq; homine esse. Negans autem hunc hominem esse non negat directè hunc esse hominem, vt Scotus & aduersarij exponunt, vt pater: ergo negat totum, scilicet hunc hominem esse. Et quum hic homo ex parte subiecti principaliter importet ly hunc (quia subiecta materialiter tenentur) consequēs est quod principaliter negatur esse de supposito demonstrato per ly hic ac per hoc propositio est simpliciter falsa.

¶ Ad obiecta secundo loco Durandi & Scoti, scito quòd esse, quando est secūdum adiacēs, dicitur importare esse simpliciter: nō vt esse simpliciter vocatur esse substantiæ (vt pater ex eo, quod de accidētibus formatur propositio de esse cūdo adiacēte, vt albedo est, & hinc ruit fabrica Scotica) sed vt esse simpliciter significat esse sine additione, seu determinatione aliqua, iuxta illud secundi Topicorū, Simpliciter dico quod nullo addito dico. Et hinc fit, vt siue in Christo sit vnum, siue plura esse, nihil referat ad quæstionem hanc de propositione, non de re. Et similiter siue esse hominem ponat esse substantiæ in Christo, siue non, nihil ad propositum, de propositione veritatis quærens. Dicendo igitur, Iste homo incepit esse: quia claudit in se istam negativam de secundo adiacente, iste homo non fuit: & ly non fuit, tollit esse ab vsque determinatione quacunque, consequens euidenter est, quòd significat subiectum non fuisse: & non significat non fuisse substantiam aut hominem, aut secundū primarium aut secundarium esse. Et fuit tam obiectio Durandi super duo esse fundata, quàm positio Scoti super esse simpliciter, hoc est substantiæ fundata. Vtercq; enim oportet quòd determinet ly non fuit, ad aliquod esse saltem substantiæ: propositio autem ipsa negat fuisse absque determinatione ad esse substantiæ vel accidentis primi vel secundi simpliciter vel secundum quid: & ideo ex virtute sermonis propositio est simpliciter falsa: vt Autor optimè in litera intulit.

incepit esse.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ hoc nomē Homo, secundum quòd accipitur pro Christo, licet significet humanā naturā, quæ incepit esse: tamē supponit suppositum æternum, quod esse nō incepit. Et ideo quia secundum q̄ ponitur in subiecto, tenetur pro supposito: secundum autem quòd ponitur in prædicato, fertur ad naturam. ideo hæc est falsa, Homo Christus esse incepit: sed hæc est vera, Christus incepit esse homo.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quòd homo, est creatura.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura, vel incepit esse. Nihil enim in Christo est creatum nisi humana natura. Sed hæc est falsa, Christus, secundum quòd homo, est humana natura. Ergo hæc etiam est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

¶ 2 Præterea, Prædicatum magis prædicatur de termino in reduplicatione posito, quàm de ipso subiecto propositionis: sicut si dicam, corpus, secundum quòd coloratum, est visibile, sequitur quòd coloratum sit visibile. Sed hæc non est absolutè (sicut dictum est*) concedenda, Homo Christus est creatura. Ergo neque hæc, Christus, secundum quòd homo, est creatura.

¶ 3 Præterea, Quicquid prædicatur de quocunque homine, secundum quòd homo, prædicatur de eo per se & simpliciter: idem enim est per se, & secundum quod ipsum, vt dicitur 5. Meta.* Sed hæc est falsa, Christus est per se & simpliciter creatura. Ergo etiam hæc est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

Dist. 4. q. 1. art. 2. q. 1. c. & q. 2. ad 1.

Et dist. 10. qū. 1. ar. 1. q. 2. & dis. 11. art. 3.

Ar. præc.

Text. 28.

¶ Ad rationē ergo Scoti dicitur, quòd licet esse substantiæ sit esse simpliciter, vt distinguitur contra esse accidentale: non tamen est esse simpliciter, vt distinguitur contra esse determinatum. Esse autem secundum adiacens est esse simpliciter, vt distinguitur contra esse determinatum: quum enim dicimus, A est, vel non est, non dico esse substantiale, aut accidentale: sed esse absque determinatione substantialitatis aut accidentalitatis, &c.

¶ Ad primum fomentū, quia quod generatur, incipit esse, dicitur, q. hoc est verum communiter: sed non est verum, quādo quod generatur, supponitur præesse: vt accidit in proposito.

¶ Ad secundum negatur consequentia. Et ad probationem dicitur, quòd Maior est vera de toto, vt totū est categorematicē & similiter de composito seu coniuncto. Et similiter de nomine per se primo significante totum seu cōpositum aut coniunctum categorematicē, & supponente per se primò pro illo: vt fixus incepit esse sphæricū, sequitur, ergo sphæra ænea incepit esse, quia & significat & supponit per se primò pro toto, id est, sphæra ænea. Secus autem est de termino impertante quidem totum, sed principaliter alterā partem: & supponente pro illa, cōnotando tantum reliquā: tunc enim quamuis præcedēs pars incipiat esse altera, non infertur tamē quòd nomen supponens pro prima parte, & cōnotando tantum in suppositione alterā incipiat esse, quia denotaretur per hoc, q. ipsa prima pars, pro qua supponit, incipere esse. Sic aut̄ est in proposito: quoniam tam ly Christus, quām iste homo, licet importent totum, scilicet suppositum & naturā humanā: supponit tamē pro supposito, & in supponendo ex parte subiecti connotat tantum naturā humanā: quia subiecta tenentur materialiter. Et propterea quāuis iste incipiat esse homo, nō sequitur, ergo iste homo incipit esse: quia denotaretur quòd pertona illa inceperit esse.

¶ Ad Durandū vltimo distinguendū censenté, dicitur quòd si cautelæ operā dat, distinguēdo, tutior cū Magistro sen. in 3. di. 22. eligitur parsvt tibi patet. Sed si accusatur falsitatis, negans istā propositionē, Iste homo, seu Christus incepit esse, vnitam, nō iudicatur calumniæ, quoniā vt iā ex dictis perlustrari potest, lo quutio ista simpliciter & absolutè est falsa. Vnde damnata nuper est Parisiis: & quū appellatū esset ad apostolicā sedem, reprobata dicitur sub Alexādro sexto.

¶ Secundo in litera probatur cōclusio proposita, scilicet, nō est dicendū quod iste homo incepit esse: quia dato, quòd esset vera, non esset ea vtendū ad euitandā hæresim Arrij, attribuentis Christo non solum, quòd est creatura, & minor Patre, sed etiam quòd incepit esse, dicendo, quòd erat quando non erat, vt patet in Nicena synodo. Et est sensus, Erat dū ratio, in qua non erat Christus: quia non est ab æterno. Contra Apostolum dicentem, Iesus Christus, heri & hodie, ipse & in sæcula: & Ioannem dicentem, In principio erat Verbum.

¶ In responsione ad secundum, habes quod diximus: de esse simpliciter, vt distinguitur contra esse substantiæ, puta hominis, & similiter accidentis: quid ponitur superius ad esse hominem, & pari ratione ad esse substantiam, & esse accidens.

¶ Super Quæstionis decimesextæ Articulum decimum.

TItulus clarus, vt sonat.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primo dicitur quid potest dici distinguendo, hoc est quòd vtraq; pars sustineri potest cum distinctione: quia ly homo, potest stare vel pro natura, vel pro supposito. Secundo in quam partem sit potius declinandum. Et duo dicuntur. Primum circa propositionem, scilicet Christus, secūdum quòd homo, est creatura, vel incepit esse: & dicitur quòd in partem affirmatiuam declinandum est, quia ly homo, cenotur formaliter, quia habet vim prædicati. Secundum circa alterā propositionem, scilicet Christus, secundū quòd hic homo, est creatura, aut incepit esse. Et dicitur, q. in partem negatiuam declinandū est: quia ly hic, trahit hominem ad suppositum.

¶ Hoc in loco aduerte, q. quia ista ppositio, Christ⁹ est creatura, nō est reproba ta, quia omnino falsa, sed qa Arrianos sonat: ideo quā de ista modo est quæstio, Christus secundū q. homo, est creatura, minor quæstio est, & nulla de falsitate, sed de

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed de vsu. Et ista quidem vti licet, illa non: quia in illa cum Ario communicaremus, in ista non. Verum aduerte, quòd quum de Christo sermo sacer loquitur, & distingnit ea quæ conueniunt illi ratione naturæ assumptæ, semper vtitur ly inquantum, aut ly secundum specificatiuè. dicimus enim quod Christus, secundum quod homo, crucifixus, sepultus, descendit ad inferos, prædixit, ascendit in templum, circuncisus est, &c. Constat namque quòd in his & similibus ly inquantum, non tenetur reduplicatiuè, quoniam natura humana non est per se ratio talium, sed multa per accidens insunt: vt patet: sed tenetur specificatiuè: quoniam specificat eam partem seu cõditionem, qua insunt hæc: sicut quum dicitur, Æthiops, secundum quòd habet dentes, est albus. Vnde & in proposito licet possit teneri reduplicatiuè, quia esse hominem, est per se ratio, quòd sit creatura) à Sanctis tamen assumptum videtur principaliter, vt tenetur specificatiuè: vt denotetur quòd esse creaturam, nõ conuenit Christo secundum suppositum, sed secũdum naturam assumptam: & similiter incipere esse. Verum inter has duas ex prædictis paret differentia, quòd illa reprobata est vt malè sonãs, ista vt falsa: ita quòd dicimus istam esse falsam, Christus incepit esse: istam autem veram, Christus, inquantum homo incepit esse.

Ar. 8. huius quæst.

¶ Occurrit autem statim hic Scotus in quæstio. 2. distin. 11. 3. senten. obiiciens, quòd propositio affirmatiua falsa ex repugnantia terminorum, non fit vera per additam reduplicationem, vel determinationem non tollentem illam repugnantiam. Sed reduplicatio propriè sumpta non diminuit alterum extremum: quia est determinatio extremi ad extremum: ergo ipsa non verificat aliquam propositionem, quæ sine reduplicatione fuit falsa. Si igitur ista est falsa, Christus incepit esse, ista non est vera, Christus, inquantum homo, incepit esse, & hoc loquendo de reduplicatiua propria. Et addit quòd loquendo de ipsa specificatiuè, quamuis sit vera, est tamẽ impropria: quoniam deberet ipecificatio se tenere ex parte prædicati, puta Christus incepit esse secundum hominem: sicut non est propria illa, Æthiops, secundum quòd habet dentes, est albus: sed ista, Æthiops est albus secundum dentes. Et hæc sunt allata quo ad illam propositionem, Christus inquantum homo, incepit esse: quia apud nos ista est vera, & sua præiacens falsa: quamuis Scotus subsumat de illa, Christus, inquantum homo, est creatura: quia ipse tenet illius præiacentem esse falsam.

In corp.

¶ Ad hæc dicitur sustinendo etiam hanc esse veram & propriè reduplicatiuam: Christus, secundum quòd homo, incepit esse: ita tamen quòd non fiat difficultas circa inceptionem essendi: an per se conueniat homini, an solùm de facto: quia non est ab æterno: quoniam ad propositum non refert. Et propterea supposito quòd per se conueniat naturæ humanæ incipere esse, sicut per se conuenit ei esse creaturam, dicitur q. Maior Scoti est vera: sed Minor tacita, scilicet, sed nulla reduplicatio tollit illam repugnantiam, est falsa. Et ad illius probationem expressam, quia scilicet reduplicatio non minuit extremum, si propriè loquimur de conditione diminuente, conceditur totum quod assumitur. Sed negatur sequela: quoniam conditio diminuens tollit terminum, quem diminuit: sicut homo in potentia non est homo, & homo mortuus, non est homo. constat enim quòd reduplicatio extremi non tollit illud. Sed si latiori vocabulo sumitur minuere, prout vtens aliquo vtitur, & non vtens aliquo eiusdem, minuit illud (pro quanto non totaliter, seu secundum totum, sed secundum aliquid eius illo vtitur) sic concedimus quòd reduplicatio minuit quandoque, quia reduplicat terminum ratione naturæ seu formæ, & non ratione suppositi. Et propterea tollit repugnantiam inuentam in præiacente propositione in ter extrema sine reduplicatione propter suppositum. sic enim est in proposito. Nam ista, *3. dist. 6. q. 1. ar. 2.* Christus incepit esse, est falsa ex repugnantia extremorum: quia incipere esse repugnat supposito per ly Christus in subiecto, vt prædictum fuit. Sed quum aliquid tantum Christi reduplicatur, scilicet natura humana, vt contingit in ista, Christus, inquantum homo, incepit esse, repugnantia tollitur, hoc est incipere esse, nõ significatur conuenire supposito absolutè, sed ratione naturæ humanæ: ratione cuius in veritate conuenit illi suppositio incipere esse. Et propterea ista reduplicatiua dicitur vera, & illa falsa. Nam ex hoc quòd reduplicatio est determinatio extremi ad extremum, sequitur quòd non minuat prædicto modo: quoniam constat, quòd potest esse determinatio vnius extremi secũdum suum formale ad alterum, & non secundũ suum materiale: vt contingit in proposito. Ad id vero quod subditur, quòd specificatiuè sumendo ly inquantum, propositio est vera, sed impropria dicitur, & quòd est vera & propriè, quoniam specificatio non denotat specificatum terminum esse rationem inhærentiæ prædicati ad subiectum, & propterea specificatiua potest esse vera in materia contingenti, vt est ista, Sortes, inquantum capillatus, est crispus, & ens, inquantũ ens, est subiectum Metaphysicæ. Sed denotat illud, secundum quod, seu mediante quo prædicatum inest subiecto, siue per se, siue per accidens prædicatum insit siue subiecto, siue conditioni specificatæ. Signum autem, quòd huiusmodi enuntiationes sunt non solum veræ, sed propriæ, defert frequens vsus earum: quum de his quæ conueniunt Christo, discretè ac cautè loquimur, dicentes Christum, secundum quòd erat homo, passum, natũ sepultum, resurrexisse.

q. 2. ar. 2. & 6.

Art. 10.

D. 1214.

Cùm his tamen omnibus, quia in litera comparatiuè dicitur, magis concedendum, quàm negandum, vel econuerso: disce declinare quidem in alteram partem, sed non pertinaciter contendere.

¶ In responsione ad tertium vide nouitie, quòd sustinendo propositionem in reduplicatam propriè esse, respondet Autor ad maiorem distinguendo illam, quòd verum est prædicari de quocunque homine, qui solummodo est suppositum humanæ naturæ: secus autem est de illo homine, qui est suppositum diuinæ prius, & post humanæ naturæ.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum vndecimum.*

TItulus, vt sonat, clarus.

¶ In corpore duo, primò distinguendo, vtranq; partem dicit posse teneri quia terminus reduplicatus potest vel ratione naturæ, vel suppositi reduplicari. Secundò docet, quòd in parte negatiuam declinandum est: quia magis tenetur formaliter terminus reduplicatus. Et omnia clara sunt ex præcedentibus.

¶ In respon

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quòd homo est Deus.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quòd homo, sit Deus. Christus enim est Deus per gratiam vnionis. Sed Christus, secundũ quòd homo, habet gratiam vnionis. Ergo Christus secundum quòd homo, est Deus.

¶ 2 Præterea, Dimittere peccata, est proprium Dei, secũdum illud Isa. 43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas, propter me. Sed Christus, secundum quòd homo, dimittit peccata: secundum illud Matt. 9. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Ergo Christus secundum quòd homo, est Deus.

¶ 3 Præterea, Christus non est homo communis, sed est homo iste particularis. Sed Christus, secundum quòd est iste homo, est Deus: quia in isto homine designatur suppositum æternum, quod naturaliter est Deus. Ergo Christus, secundum quòd homo, est Deus.

¶ SED CONTRA, Illud quod cõuenit Christo, secundũ quòd homo, cõuenit cuilibet homini. Si ergo Christus, secũdum q. homo, est Deus, sequitur q. omnis homo sit Deus: quod patet esse falsum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iste terminus, homo, in reduplicatione positus, potest dupliciter accipi. Vno modo quantum ad naturam: & sic non est verum, quod Christus, secũdum quòd homo sit Deus: quia humana natura est distincta à diuina secundũ differentiã naturæ. Alio modo potest accipi ratione suppositi: & sic cùm suppositum naturæ humanæ in Christo, sit persona filij Dei, cui per se cõuenit esse Deum, verum est q. Christus, secundum quòd homo, sit Deus. Quia tamẽ terminus in reduplicatione positus magis propriè tenetur pro natura, quàm pro supposito (vt suprà dictum est *) ideo magis est ista neganda, Christus secundum quòd homo, est Deus, quàm sit affirmanda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nõ secundum idem conuenit alicui moueri ad aliquid, & esse illud: nã moueri cõuenit alicui ratione materiæ vel subiecti: esse autẽ inactu, ratione formę. Et similiter nõ secundũ idem cõuenit Christo ordinari ad hoc, quòd sit Deus per gratiã vnionis, & esse Deũ. Sed primum cõuenit

¶ In responsione ad tertium perspice responsionem consistere in hoc, quòd licet secundum rem Christus non sit homo communis, sed iste, in propositione tamen illa, Christus, secundum quòd homo est, &c. ly Homo, non trahitur ex reduplicationis nota ad suppositum ad quod trahitur ex pronomine. Et ideo ista conceditur, Christus, secundũ quòd iste homo, est Deus: & non illa, Christus, secundum quòd homo, est Deus.

Ho. 50. to. 3.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum duodecimum.*

TItulus clarus, vt sonat.

¶ In corpore articuli cum distinctione respondetur triplici conclusione. Distinctio est, quòd ly homo reduplicari potest ratione suppositi vel naturæ. Et hoc dupliciter, vel quòd natura exigat personam, vel quòd natura exigat personam propriã. Conclusio prima iuxta primum membrum est: Christus, secundũ quod homo est persona: tum quia suppositum Christi est persona: tum quia suppositum humanæ naturæ in Christo est persona filij Dei. Conclusio secunda iuxta secundum membrum est, Christus secũdum quòd homo, est persona: quia humana natura exigit personari. est enim substantia rationalis perfecta: omnis autem substantia huiusmodi subsistẽtiam exigit, qua persona est. Conclusio tertia iuxta tertium membrum est: Christus, secundum quòd homo, non est persona: quia humana natura in Christo caret propria subsistentia seu personalitate, vtpote non per se secta, sed in persona diuina existens.

3. dist. 10. q. 1. ar. 2. Et Ro. 1. lect. 3.

Pag. 3.

¶ *Super Quæstionis decimæseptimæ Articulum primum.*

IN titulo fige oculos mentis in neutrum genus, quum legis, an Christus sit vnum, vel duo: ita quòd ly duo, in neutro etiam genere sumitur. Et meritò, vt directè opponatur ad ly vnum. Nec addendus est aliquis alius terminus, puta ens, an scilicet vnum ens, vel duo entia, sed absolutè, vt sonat: discutienda est quæstio, an Christus sit vnum vel duo. Sic enim promissus recũsque ordo de consequentibus Incarnationis mysterium, seruatur: dum discussis his quæ ad veritatem esse vel fieri spectant in præcedenti quæstione, in hac vetitas indaganda est eorum, quæ spectant ad vnitatem: inter quæ constat primum locum tenere vnitatem aut dualitatẽ simpliciter & absolutè, & sibi secũdum humanã naturam, secundum verò secundum diuinam. Et ideo hæc est vera, Christus secundum quòd homo, habet gratiam vnionis: non tamẽ ista, Christus secundum quòd homo, est Deus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd filius hominis habet in terra potestatem dimittẽdi peccata, non virtute humanæ naturæ, sed virtute naturæ diuinæ. In qua quidem natura consistit potestas dimittendi peccata per autoritatem: in humana autem natura consistit instrumentaliter & per ministerium. Vnde Chrys. super Matth. * hoc exponens dicit: Signanter dixit, In terra dimittendi peccata: vt ostenderet, q. humanæ naturæ potestatem diuinitatis vniuit indiuisibili vnione: quia etsi factus est homo, tamen Dei verbum permansit.

Ho. 50. to. 3.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd cum dicitur iste homo, pronomen demonstratiuũ, hoc nomẽ homo trahit ad suppositum. Et ideo magis est hæc vera, Christus, secundum quòd iste homo, est Deus: quàm ista, Christus, secundum quòd homo, est Deus.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quòd homo est hypostasis, vel persona.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus secundum quòd homo, sit persona. Illud enim quod cõuenit cuilibet homini, conuenit Christo secundum quòd est homo: est enim aliis hominibus similis: secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus. Sed omnis homo est persona. Ergo Christus, secundum quòd homo, est persona.

¶ 2 Præterea, Christus secundũ quòd homo, est substantia rationalis naturæ, non autẽ substãtia vniuersalis: ergo substantia indiuidua. Sed nihil aliud est persona quã rationalis naturæ indiuidua substãtia, vt Boët. dicit in lib. de duab. nat. * Ergo Christus, secundum quòd homo, est persona.

¶ 3 Præterea, Christus secundum quòd homo, est res humanæ naturæ, & suppositum & hypostasis & suppositum & res humanæ naturæ, est persona. Ergo Christus, secundum quòd homo, est persona.

¶ SED CONTRA, Christus secundũ quòd homo, non est persona æterna. Si ergo Christus secundum q. homo, sit persona, sequeretur quòd in Christo sint duæ personæ, vna temporalis & alia æterna. Quod est erroneum, vt suprà dictum est. *

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, * iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cùm ergo dicitur, Christus secundum q. homo, est persona, si accipiatur ratione suppositi, manifestum est quod Christus secundum quòd homo, est persona, quia suppositũ humanæ naturæ nihil est aliud, quam persona filij Dei. Si autem accipiatur ratione naturæ, sic potest intelligi dupliciter. Vno modo vt intelligatur, q. natura humanę competat esse in aliqua persona. Et hoc etiã modo verum est: omne enim quod subsistit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, causata ex propriis humanæ naturæ. Et sic Christus secundum quod homo, non est persona: quia humana natura non est per se seorsum subsistens à diuina natura: quod requirit ratio personæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q. omni homini conuenit esse personam, secundũ quòd omne subsistens in humana natura est persona. Sed hoc est proprium homini Christo, quod persona subsistens in humana natura eius, non sit causata ex principiis humanæ naturæ, sed sit æterna. Et ideo vno modo est persona, secundũ q. homo, alio modo non, sicut dictum est. *

In corp.

¶ Ad secundum dicendum, q. substantia indiuidua, quæ ponitur in diffinitione personæ, importat subsistẽtiã completam per se subsistẽtem separatim ab aliis, aliquin manus hominis posset dici persona, cùm sit substãtia quædam indiuidua: quia tamen est substantia indiuidua sicut in alio existens, nõ potest dici persona. Et eadem ratione nec humana natura in Christo: quę tamen potest dici indiuiduum, vel singulare quoddam.

D. 728. & 729.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd sicut persona significat quid cõpletum, & per se subsistens in natura rationali, ita hypostasis, suppositũ & res naturæ in genere substantiæ significãt quiddã per se subsistens. Vnde sicut humana natura nõ est per se persona seorsum à persona filij Dei, ita etiam non est per se hypostasis vel suppositũ vel res naturæ. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus secundum quod homo, est persona, oportet etiã negari oẽs alias.

D. 1212.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA,

De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad esse, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quæ pertinent ad vnitatem in Christo in cõmuni. Nam de his, quæ pertinent ad vnitatem, vel pluralitatẽ in speciali, suis locis determinandum est: sicut suprà determinatum est, * quod in Christo non est vna tantum scientia, & infrà determinabitur * quod in Christo non est vna tantùm natiuitas.

Quæst. 9.

Quæs. 35.

¶ Considerãdum est ergo primo de veritate Christi quantũ ad esse. secundo quãtum ad velle. tertio, quantum ad operari.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrũm Christus sit vnũ vel duo.

¶ Secundò, vtrũm in Christo sit tantùm vnum esse.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus sit vnum, vel duo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ sit vnum, sed duo. Dicit enim Aug. in primo de Trin. * quia forma Dei accepit formam serui: vtrũque Deus propter accipientem Deum: vtrunque autem homo propter acceptum hominem. Sed vtrunque dici nõ potest, nisi vbi sunt duo. Ergo Christus est duo.

3. dis. 6. q. 2. ar. 1. & dis. 21 q. 1. art. 1. q. 2. ad 6. Et 4. contra c. 38. fi. Et vnio. artic. 2. & 7. & ar. 3. & 4. per totum & art. 5.

¶ 2 Præterea, Vbicũque est aliud & aliud, ibi sunt duo. Sed Christus est aliud & aliud: dicit enim Aug. in Ench. * Cùm in forma Dei esset, formã serui accepit, vtrunque vnus, sed aliud propter Verbum, aliud propter hominem. Ergo Christus est duo.

*14. * Cap. 7. to. 3.*

¶ 3 Præterea, Christus non est tantũ homo: quia sic purus homo esset. Ergo est aliquid aliud, q. homo: & ita in Christo est aliud & aliud.

**Cap. 35. to. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cetur de Christo, esset duo Christus: quia naturæ ponunt in numerum, sed quia non prædicatur, non constituit Christum duo: & quia prædicatur vt in supposito, ideo secundum rationem suppositi numerati vel non numerati dicendus est Christus vnum vel duo.

¶ Vbi occurrit dubium. Primum est circa illud, In solo Deo natura prædicatur de supposito: habet enim instantiam, in Angelis suppositum non differt à natura.

Tex.18. ¶ Alterum est circa processum litteræ conditionalem, quoniam procedit à destructione antecedentis: quod non licet. Ait enim, Si ambæ naturæ in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quòd Christus esset duo: sed quia duæ naturæ non prædicantur, &c.

In prædicam. de differ. ¶ Ad primum facilè patet responsio: quod quia aliquo modo differt suppositum à natura in Angelis, quamuis in illis nõ differat indiuiduum à natura, ideo solida stat litera.

In libr. an omne quod est bonũ sit. ¶ Ad secundum dicitur, quòd quia in propriis argumentum à destructione antecedentis non est prohibitum, ideo quum ex propriis hic procedatur (vt patet ex declaratis) absque vitio processum est.

D. 114. & 417. & 466. D. 1081 ¶ Quo ad secundam partem corporis conclusio est: Christus est & vnus & vnum. Deducitur cõclusio ex præmissis, subiunctis tribus modis dicendi de supposito seu persona Christi. Primus est dicentium in Christo duo suppositа & vnam personam: secundus est dicentium in Christo duo suppositа & duas personas: tertius est dicentium in Christo vnũ suppositum & vnã personam. Iuxta primum, Christus est duo, in neutro genere, & vnus. Iuxta secundum, Christus est duo tam neutraliter quàm masculine. Iuxta tertium, Christus est vnũ & vnus. Et quia tertius modus solus est sententia fidei: ideo concluditur, quòd Christus est vnum & vnus.

p. p. 9. 3. art. 3. & 4) ¶ In responsione ad tertium aduerte nouitie, quòd quum in medio responsionis dicitur, non tamen sequitur quòd sit aliquid aliud quàm homo, &c. Ista aduersatiua non respicit ad propositionem immediatè positã in litera: sed ad propositionem negatiuam in arguẽdo assumptam, scilicet, Christus non est tantum homo. Autor siquidem in hac responsione primò monstrat hanc assumptam propositionem esse veram, monstrando sua contradictoriam affirmatiuam esse falsam, scilicet Christus est tantùm homo: quia prædicata tenentur formaliter. Et interpobãt Christũ esse duo neutraliter, sed quia ponebant vnam personam, dicebãt Christum vnum masculinè. Nam neutrum genus designat quiddam informe & imperfectum: genus autẽ masculinum designat quiddam formatum & perfectum. Nestoriani autem ponẽtes in Christo duas personas, dicebant Christum non solùm esse duo neutraliter, sed etiam duo masculinè. Quia verò nos ponimus in Christo vnam personam & vnũ suppositum (vt ex suprà dictis patet *) sequitur quòd dicamus q̃ non solùm Christus est vnus masculinè, sed etiam quòd est vnum neutraliter.

Cap. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum q̃ verbum illud Aug. non est sic intelligendum, quòd ly Vtrunque teneatur ex parte prædicati, quasi dicat, quòd Christus sit vtrunque: sed tenetur ex parte subiecti. Et tunc ly Vtrunque ponitur non quasi pro duobus suppositis, sed pro duobus nominibus significantibus duas naturas in cõcreto. Possum enim dicere, quòd vtrunq; scilicet Deus & homo, est Deus propter accipientẽ Deũ: & vtrũque. s. Deus & homo est homo propter acceptũ hominem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm dicitur, Christus est aliud & aliud, locutio est exponenda, vt sit sensus, habens aliam & aliam naturam. Et hoc modo exponit Aug. in lib. contra Felicianum. * Vbi cum dixisset, In mediatore Dei & hominum, aliud Dei filius, aliud hominis filius, subdit, Aliud inquam pro discretione substãtiæ, non aliud pro vnitate personæ. Vnde Greg. Nazanzenus in Epistola ad Elidonium * dicit, Si oportet compendiosè dicere, aliud quidem & aliud, ea, ex quibus Saluator est: siquidem non idem est inuisibile visibili, & quod absque tempore ei, quod sub tempore, non autẽ alius & alius, absit: hæc enim ambo vnum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hęc est falsa, Christus est tantùm homo: quia nõ excludit aliud suppositũ, sed aliã naturã: eo quòd termini in prædicato positi, formaliter tenentur. Si verò adderetur aliquid, per quod traheretur ad suppositum, esset vera locutio: puta, Christus est tantùm id quod est homo. Non tamẽ sequitur, quòd sit aliquid aliud, quã homo: quia ly aliud cùm sit relatiuum diuersitatis substantiæ, propriè refertur ad suppositũ (sicut & omnia relatiua faciẽtia personalẽ relationẽ) sequitur autẽ, ergo habet aliam naturam.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd cùm dicitur, Christus est aliquid quod est Pater, ly Aliquid, tenetur pro natura diuina: quæ etiã in abstracto prædicatur de Patre & Filio. Sed cùm dicitur, Christus est aliquid quod non est Pater, ly aliquid tenetur non pro ipsa natura humana, secũdum quòd significatur in abstracto, sed secundum quòd significatur in concreto: non quidem secundum suppositum distinctum, sed secũdum suppositum indistinctum: prout scilicet substat naturę, non autem proprietatibus indiuiduantibus. Et ideo non sequitur, quòd Christus sit aliud, & aliud, vel quòd sit duo: quia suppositum humanæ naturæ in Christo, quod est persona filij Dei, non ponit in numerum cum natura diuina, quæ prædicatur de Patre & Filio.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ in mysterio diuinę Trinitatis natura diuina prædicatur etiã in abstracto de tribus personis: & ideo simpliciter potest dici, q̃ tres personæ sint vnũ. Sed in mysterio Incarnationis non prædicantur ambæ naturæ in abstracto de Christo: & ideo non potest simpliciter dici, q̃ Christus sit duo.

¶ Ad sextum dicendũ, q̃ duo dicitur, quasi habẽs dualitatem, nõ quidẽ in aliquo alio, sed in ipso, de quo duo prædicatur. Fit autẽ prædicatio de supposito, quod importatur per hoc nomẽ Christus. Quãuis igitur Christus habeat dualitatẽ naturarum: quia tamen non habet dualitatem suppositorum, nõ potest dici Christus esse duo.

¶ Ad septimum dicendum, q̃ alterum importat diuersitatẽ accidẽtis: & ideo diuersitas accidentis sufficit ad hoc, q̃ aliquid simpliciter dicat alterũ. Sed aliud importat diuersitatẽ naturæ, non sufficit ad hoc, q̃ aliquid simpliciter dicatur aliud, nisi adsit diuersitas secundũ suppositũ. Sed diuersitas naturæ facit aliud secundũ quid. s. secundum naturam, si non adsit diuersitas suppositi.

nit ad bonitatem doctrinæ qualiter posset fieri affirmatiua vera, scilicet Christus est tantum id quod est homo. Deinde redit ad respondendum argumento. Et quia concessit antecedens assumptum, scilicet Christus non est tantùm homo, respondet ad consequẽtiam, ergo est aliquid aliud, quàm homo, dicẽs, Non tamen sequitur quòd sit aliquid aliud quàm homo, &c. quasi dixerit, licet antecedens sit verum, sequela tamen non valẽt.

¶ In responsione ad quartum, vide nouitie quòd quum in litera concedi-
q. 2. ar. 2. tur, quòd Christus est aliquid, quod nõ est Pater, &c. sensus est quòd Christus est homo, hoc est suppositum humanæ naturæ: quod est esse aliquid quod non est Pater, quia est esse substãtiæ, vt substantia dicitur hypostasis: quæ substantia secũdum rem in Christo est hypostasis Filij, quæ non est Pater. Quamuis non significetur nomine Hominis ipsa hypostasis Filij distinctẽ, sed ipse distinctẽ. Quia igitur ex his duobus dictis, Christus est aliquid quod est Pater, Christus est aliquid quod non est Pater, nihil aliud habetur, nisi quòd Christus est deitas & suppositum humanæ naturæ, & hæc duo, scilicet deitas & suppositum humanæ naturæ in numerum (quia suppositum humanæ naturæ in Christo est filius Dei, qui non ponit in numerum cum deitate) ideo nõ sequitur quòd Christus sit duo.

¶ Attende vir docte, ex hoc articulo collato cũ articulo 3. in quæstionibus disputatis de vnione Verbi incarnati, quãtum seipso doctior fuerit hic Autor, quantum distent fundamenta doctrinæ huius ab illis, vt scias omnem autoritatem huic operi defertę.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo sit tantùm vnum esse.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christo nõ sit tãtùm vnum esse, sed duo. Dicit enim Damas. in 3. libr. * quòd ea quæ consequuntur naturam, in Christo duplicantur. Sed esse consequitur naturã: esse enim est ã forma. Ergo in Christo sunt duo esse.

*3. dist. 4. q. 1. ar. 2. q. 1. col. fi. & dist. 6. q. 2. ar. 2. Et vnio. art. 4. Et quol. 9. q. 2. artic. 2. Et opusc. 3. c. 216. & 219. * Cap. 13.*

¶ 2 Præterea, Esse filij Dei est ipsa natura diuina, & est æternum. Esse autem hominis Christi non est diuina natura: sed est esse temporale. Ergo in Christo non est tantùm vnum esse.

¶ 3 Præterea, In Trinitate quamuis sint tres personæ, est tamen vnum esse propter vnitatem naturæ. Sed in Christo sunt duæ naturæ, quamuis sit vna persona. Ergo in Christo nõ est tantùm vnum esse, sed duo.

¶ 4 Præterea, In Christo anima dat aliq̃ esse corpori, cũ sit forma eius. Sed nõ dat sibi esse diuinũ, cùm sit increatũ. Ergo in Christo est aliud esse, præter esse diuinũ: & sic in Christo nõ est tantùm vnum esse.

¶ SED CONTRA, Vnumquodque

¶ Super Quæstionis decimæseptimæ Articulum secundum.

TItulus, vt sonat, sumendus est de esse simpliciter & absolutè. Verũtur enim in quæstionem, an sicut dicimus in Christo simpliciter & absolutè duas naturas: ita dicere possumus, in Christo duo esse simpliciter & absolutè: an verò sicut in Christo non est nisi vnum suppositũ, vna persona: ita non est nisi vnum esse.

Et notandum est, quòd non quæritur de propositione, sed de re: non enim quæritur, an illa propositio sit vera, Christus habet duo esse: sed an Christo sint duo esse. Et licet ista quæstio videtur prima facie locanda inter quæstiones substantiales de Incarnatione, & non inter consequentes (vt ab Autore locata est) si quis tamen profundius consideret, suo loco posita est: quoniam vnum sequitur ens. tota autem latitudo tractatorum ante illam quæstionem, spectat ad esse vel fieri Incarnationis in se, vel enuntiatum. Vnde meritò, modo deuno vel multis tractatur. Nec propterea à substantialibus receditur: quia vnum vel multa non addit naturam aliquam supra ens, hoc est illud quod vnum vel multa dicitur secũdum vetam Metaphysicam. Vna enim albedinis natura, nullam entitatem addit supra albedinis naturã, & sic de aliis.

Tex. 15.

¶ In corpore duo principaliter fiunt, primò præmittuntur tria manu ducentia ad veritatem: secundo proceditur ex duabus conditionalibus, & infertur conclusio responsiua quæsto, quod in Christo est vnum esse tantum.

¶ Quo ad primum præmittuntur tria. Vnum ex parte subiecti, quod est Christus: & duo ex parte prædicati, quod est habere esse vnum vel plura. Ex parte siquidem subiecti præmittitur generalis regula, quòd quæ sunt naturæ, multiplicantur in Christo: quæ sunt hypostasis, non multiplicantur. Et ratio redditur: quia in Christo sunt duæ naturæ & vna persona. Ex parte verò prædicati præmittitur prius, quòd esse est de numero spectantium & ad naturam & ad personam: diuersimodè tamẽ, quia personę vt habentis, seu quod est: naturæ autem vt principium, seu quo aliquid est. Et hoc probatur à signo: quia natura significatur per modum formæ, qua aliquid est ens vel tale: vt patet de albedine & humanitate. Deinde præmittitur aliud ex parte prædicati: scilicet quòd esse est duplex, quoddam à forma vel natura pertinente ad esse personale: quoddam à forma vel natura non pertinente ad esse personale. Exemplum primi in homine, est esse quod homo habet ab anima. Exemplũ secũdi est esse quod habet ab albedine, & vhiuersaliter ab accidẽtali forma nõ anima spectat ad personalitatẽ Sortis, albedo non. Ponitur autem in litera duplex inter hæc duo esse, differentia. Prima est penes simpliciter vel secundum quid: quia primum esse, est esse Sortis simpliciter & absolutè: secundum autem est esse Sortis non simpliciter, sed vt est talis, puta inquãtum albus. Secunda est penes vnitatem vel pluralitatem: quia secundum potest in vna & eadem persona multiplicari (vt patet) primum autem impossibile est in vna & eadem persona multiplicari: quia impossibile est, quòd vnius rei non sit vnum esse.

¶ Quo ad secundum, prima conditionalis est, Si natura humana aduenisset filio Dei non hypostaticè, sed accidentaliter, oporteret in Christo ponere duo esse: vnum, secundum quòd est Deus, & aliud, secundum quòd est homo. Hæc conditionalis non aliter probatur in litera, nisi quòd deducitur ex præmissis, exemplum adfecendo in Sorte de esse ipsius, secundum quod est homo, & secundum quòd est albus: & rationem applicando, quia esse album, non spectat ad esse personale Sortis.

¶ Secunda conditionalis est: Si natura humana cõiungitur filio Dei personaliter, secundum naturam humanam non aduenit sibi nouum esse personale, sed solùm noua habitudo præexistentis esse personalis ad naturam humanã. Circa quam conditionalem quatuor apponit: nam primo narrat, quòd quotcunque sint integrantia personam, non nisi vnum esse constituunt. Et hoc declarat in partibus integralibus, per ly esse autem, capitatum: & in partibus essentialibus materialibus per ly & esse corporeum, & in partibus essentialibus formalibus per ly & esse animatum. Secũdo declarat, quòd si pars aliqua personalis adueniret præexistenti personę, idem esset iudicium quo ad vnitatem ipsius essentię quòd ex adueniente noua parte non aduenireț nouum esse. Ita quòd manifestauit, quòd spectantia quæcunque ad personalitatem, siue simul cum persona coæua sint (vt quum Sortes integer nascitur) siue aliquid eorum de nouo aduenit præexistenti personæ, vnum tantùm esse semper est. Et ratio est in promptu: quia non melioris sunt conditionis personalia ex hoc, quòd adueniunt post, quàm si essent congenita seu coæua personæ: sed si essent congenita seu coæua, non nisi vnum esse constituerent: ergo si aduenerunt, non deterunt nouum esse. Tertiò declaratur, quid noui personæ aduenit ex superaduẽtu personalium: & dicitur q̃ est relatio ad nouam partem personalem. Et huius quoque in promptu causa est, quia sicut personalia congenita non dant personæ singula propria esse, sed persona vnum esse habet relatum ad omnia personalia (Sortes enim non habet vnum esse partiale à manu, & vnum à capite, & vnum ab hepate, & vnum ab oculis, &c. quasi ex his consletur vnũ esse totale, sed Sortes habet suum proprium esse, quod est primò esse ipsius Sortis, & illo refertur ad omnia personalia, cum illo dicitur esse & ipse, & dicitur esse secundum caput, manus, pedes, &c.) ita si sint aduentitia, sola relatio præexistenti esse acquiritur ad illa. Demum posita ipsa conditionali, declaratur sensus huiusmodi relationis in Christo, vt scilicet persona illa dicatur subsistere non solùm secundum diuinam, sed etiam secũdum humanam naturam.

¶ Hæc sunt in corpore articuli in quibus multæ sunt quæstiones. Prima dometica est de intentione & sensu Autoris, an scilicet Autor intendat docere, quòd in Christo nullum est esse actualis existentiæ de genere substantiæ creatum, sed sola existentia increata. Secunda quæstio, an ita sit in veritate, quòd in Christo nulla existentia substantialis sit nisi diuina.

¶ Quæstionis primæ ratio est varietas verborum ipsius Autoris: nam in quæstionibus disputatis de vnione Verbi incarnati, Autor clarè dicit, in Christo inueniri duo esse: vnum æternum, quod est esse principale suppositi: & vnum temporale, inquantum Verbum factum est homo: & hoc etiã est esse secundarium illius suppositi. In hac etiam litera non concludit Autor, quòd Christo humanam humanam naturam non aduenit nouum esse, sed apposuit ly Personale, vt patet quum infertur conclusio circa calcem corporis articuli: quasi præseruauerit ie Autor ab existentia actuali, vt est naturæ humanæ, non vt est personæ. In responsione quoque ad primum non negatur totaliter dialitas esse: sed cum comparatiuo magis dicitur, quòd esse magis retinet vnitatem secundum vnitatem hypostasis, quàm habeat dualitatem secundum dualitatem naturæ. In quibus verbis dualitas esse, minus quidem affirmatur, nõ autem negatur totaliter, quasi tanquam quid secundarium, non nisi secundum quid affirmandum. In responsione quoque ad tertium duplex esse infinuatur, dum soluitur argumentum ex identitate naturæ & personæ in diuinis: & affirmatur cõditionalis, quòd si ibi esset aliud esse naturæ, & aliud esse personæ, esset triplex esse. Hæc enim solutio insinuat, quòd quia in humanis & in Christo, persona non est idem cum natura assumpta, aliud est esse personæ, & aliud naturę: ac per hoc duo sunt in Christo esse.

¶ In oppositum autem est processus articuli secundum planum illius sensum.

¶ Ad hoc dicitur, quòd proculdubio sensus literæ huius & doctrina Autoris est, in Christo non inueniri aliquod esse actualis existẽtiæ substantiale, nisi esse existẽtiæ diuinũ. Clarè siquidem patet ex processu huius articuli, tolli à Christo omne esse, quod à quacunque re personali in Christo est nisi à deitate. Fundatur enim vis rationis literæ super hoc, quòd siue forma siue materia, siue pars, siue natura quæcunque sic spectanea ad personalitatem alicuius, non asserit suum esse: & propterea oporteret alterum duorum dicere, aut quòd natura humana non spectet ad personalitatem Christi, aut quòd non attulerit Christo esse quod dedisset personæ humanæ, quum constituisset si non fuisset assumpta. Ad hoc namque fundauit se Autor super pertinentia vel impertinentia formæ ad personalitatem alicuius, vt pertinentia ad personalitatẽ alicuius, priuata foret singulis propriis esse, ex hoc ipso quòd quæ ad alterius personalitatem spectãt monstraret, quoniam in hoc differunt personales à non personalibus formis: quòd non personales habẽt singulæ singula propria esse (vt patet de albedine, dulcedine, quantitate, &c.) personalia autem catent singulis esse. Et propterea si, pro quia, humanitas in Christo personalis res est, oportet quod careat suo proprio esse: quod constat vocari esse actualis existentiæ, natum principiari ab hu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab humanitate, seu natum esse humanitatis vt principij quo. Vnde perinde est dicere humanitatem in Christo habere propriam existentiam, sed illam nõ esse simpliciter, aut principalem existentiam Christi: sed secundariam aut secundum quid (puta inquantum est homo) & collocare humanitatẽ Christi in ordine formarum seu naturarum non pertinentium ad personalitatem, quibus conuenit afferre secum sua singula esse: & propterea multiplicare illa in vna & eadem persona. Quamtamen euidenter in litera clarum sit, humanitatem Christi locarã esse inter spectantia ad personalitatem. Et ideo non afferre proprium esse: quia si afferret illud, multiplicaretur ifa vna & eadem persona esse personale: quoniam esse proprium naturæ humanæ, est esse personale, est enim esse Sortis aut Platonis, &c.

¶ Ad obiecta autem in oppositum respondendo ad primum dicitur, quòd opinio illa posita in quæst. illa de vnione Verbi, vt retractata censenda est, nisi quis adeo desipiat, vt putet doctrinam in hoc vltimo libro traditam, & in Authenticis libris etiã prius probatam (scilicet in 3. sent. dist. 6. q. 1. & in quolib. 9. q. 1.) reducendam esse ad quæstiunculam vix cognitam inter opera Autoris, & longe antè factam. Quæ rationabilius crederiur colligendo conclusiones, inter scholas disputationum * quàm vnquam edita à diuo Thoma: constat enim quæstionem illam de tanta re, hoc est de vnione Verbi incarnati, imperfectissimè materiam vnionis tractare: & per hoc diffonare ab alijs quæstionibus disputatis eiusdem: & rationibus multum debilibus vti (vt patet conferenti illos articulos similibus in hoc opere) & quinque tantum articulis rem tantam absoluere. Præ se ferunt siquidem hæc quod diximus.

Q. 2. artic. 6.

* Inuẽta.

¶ Ad secundum sumptum ex corpore huius articuli dicitur, quòd nihil obstat quoniam esse personale & esse subsistantiæ personalitã, apud Autorem idem est: & iam declaratum erat in hac met litera hoc: quando illarum est, Christo non aduenire nouum esse personale. Vnde ly Personale sumitur ibi, vt distinguitur cõtra accidentale: quia enim hæc duo tantum essendi genera in persona declarantur: & filio Dei ex humanitate assumpta non aduenit nouum esse accidentale, sub quo subsistantiale esse existentiæ secum affert: quod accidentale esset filio Dei: ideo ad differentiã huiusmodi accidentalis esse addidit ly personale: alioquin conclusio nouum terminum appoiuisset, & non sequeretur ex præmissis.

¶ Ad tertium sumptum ex responsione ad primũ, dicitur quod comparatio facit supra causas, & non supra effectus: vnitas enim personæ, & dualitas naturæ sunt causæ, vnitas vel dualitas esse est effectus. Docet ergo litera quòd quia esse ad naturam se habet vt ad principij quo: ad personam verò se habet vt ad proprium subiectum, quod ideo magis verget vnitas personæ ad vnitatẽ esse, quàm dualitas naturæ ad duo esse: ac per hoc quia causa efficaciorẽ effectum habere deber, ponenda est vnitas, & non dualitas esse in Christo. Hic est verus & intentus sensus literæ: & resp õsione satisfacit argumẽto, vt patet: & cõstat corpori articuli, nec vllam habet dissonantiã. Et si vis eriã Grãmaticè literã construere, dispone construendo ly Magis supra ly Secũdum vnitatem hypostatis: & similiter ly Quàm, supra ly Secundum dualitatẽ naturæ, & exponito, & ideo magis secundum vnitatẽ hypostatis retinet vnitatem, quàm secundum dualitatem naturæ habeat dualitatem, & videbis quod comparatio fit ad causas, nõ effectus.

¶ Ad quartum sumptum ex responsione ad tertium dicitur quòd responsio ista supponit vnum singularissimũ verum in prima parte habitum: scilicet quòd solo Deo esse est naturæ proprium, ita quòd ipsius est & vt quo, & vt quod est: in cæteris nãque esse est naturæ vt quo, personæ autem, quæ est aliud quid à natura, est vt quod. Hinc enim sequitur responsio literæ: scilicet quod quia persona in diuinis est idem quod natura, non est aliud esse personæ præter esse naturæ.

¶ Et bene nota ly Præter, quia ex hoc verbo infinuat, q. supponitur quòd esse sit naturæ. Ecquam dixit, Non est aliud, intẽdit de illa alteritate, qua persona est aliud à natura. In ijs enim, in quibus persona & natura secundũ rem differunt, sicut persona est aliud à natura: ita esse personæ debitum est aliud ab esse naturæ: aliud autem nõ per positionem duorum esse, quorũ vnum sit aliud ab alio, sed per alteratem (vt ita dixerim) naturalem, quia alterius naturæ est esse, quod non debetur naturæ, nisi per personam, cui primò conuenit: & alterius naturæ esset esse, quod conuenit naturæ absque expectatione à persona, quod in solo Deo inuenitur. Quia igitur in diuinis persona est idem cum natura vendicãre sibi esse vt proprium, ideo non est aliud esse conueniẽs personæ quàm esse pro priũ naturæ, & ideo tres personæ nõ habent nisi vnum esse, & haberent triplex esse, sicut est ibi triplex persona, si personæ esse distinguerentur ab esse naturæ, hoc est personæ, deberetur proprium esse alteritas rationis ab eo quod debetur naturæ, quando esse est proprium naturæ. Et hinc esse intẽrum sensum, videre potes, tum ex eo quod nec in creaturis apud Autorẽ esse duplex ponitur, vnum naturæ, & aliud personæ. Tum ex eo, quod non triplex, sed quadruplex esse haberent diuinæ personæ, si esse personæ esset aliud ab esse naturæ per positionẽ pluriũ esse in persona & in natura: quia inueniretur præter esse naturæ in quo communicarent personæ, triplex esse personæ triplicis: in litera autem nõ nisi triplex infertur esse, si aliud esset esse naturæ ab esse personæ. Tum quia hinc satis fit argumento, quod non est eadem ratio de vnitate vel pluralitate ipsius essenes naturam, vel personam in Trinitate, & in mysterio incarnati Verbi: quia in Trinitate esse est naturæ proprium: & ideo eius vnitatem sequitur, & non pluralitatem personarum, existẽte persona idem cum natura: in assumpta aũt natura à Verbo, esse est proprium personæ: quia persona aliud est à natura: sicut in cæteris hominibus esse quamuis sit à natura, non est tamen naturæ, sed personæ proprium: & propterea ad vnitatem personæ sequitur vnitas esse, & ad pluralitatem naturæ tot sequitur pluralitas ipsius esse. Nec satisfieret argumento, si exponeretur litera, quòd vbi persona est aliud à natura, ibi sunt duo esse, vnum naturæ, & aliud personæ: sed potius argumentis firmaretur, & concluderentur in Christo duo esse, vnum naturæ & personæ simul diuinæ, & aliud naturæ humanæ: quoniam persona Christi aliud est à natura humana assumpta.

Est igitur indubitẽ tenendum secundum Autoris doctrinam, in Christo nullum esse actuale existentiæ subsistantialis inueniri, nisi esse actuale filij Dei: quod est æternum, & ipse Deus.

¶ Circa secũdam autem quæstionem multiplex dubium occurrit: nam primò dubitatur de præmissis, deinde de modo, quo ponitur Christus existentiam humanam habere: tertiò, de ipsa conclusione, quæro, de sua contradictoria.

Scotus in primis in 3. sent. dist. 6. q. 1. arguit processum istum quo ad fundamentum, scilicet quòd vnum & idem est esse personæ & pertinentium ad personam, tum quo ad personam respectu naturæ, tum quo ad personam respectu partium.

Ex primo enim arguit non sequi intentum sic. Esse naturæ & personæ est ità, quando est in proprio supposito: quia suppositũ non addit rem supra naturam sed negationem: ergo si à natura totaliter ratio suppositi, colligo illas negationes, non propterea tollitur esse naturæ, sed remanet cum suo esse: ac per hoc in alia persona posita, haberet & suum esse, & esse illius personæ: non est ergo idem iudicium de natura in proprio vel alieno supposito, quo ad vnum vel plura esse.

Et confirmatur: quia sicut persona assumens non supplet identitatem personæ humanæ cum natura humana: ita esse personæ assumẽtis non supplet identitatem ipsius esse personæ humanæ & naturæ humanæ.

¶ Contra secundum verò de partibus personæ arguit, Pars adueniens toti non dat esse toti, sed recipit: quia perficitur à forma totius. Quod probatur: quia si remaneret distincta, sicut prius, non reciperet esse totius, sed vel haberet proprium esse, vel nullum: sed natura humana vnita Verbo non habet rationẽ partis, nec illam rationem partis: quia non insormatur à Verbo: sed remanet simpliciter distincta: igitur vel nullum esse habet, vel aliquod esse proprium.

¶ Contra modum, quo ponitur Christum habere esse, secũdum naturam humanam (scilicet quòd Verbũ nouo modo relatiue se habet secũdum illam) arguit: Si verbum tantum haberet respectum nouum ad naturã, & ille est respectus rationis tantum, quum per respectum rationis non dicatur subiectum formaliter esse aliquid: ergo Verbum, inquantum homo, non erit formaliter aliquid. Consequens est contra illud extra: de hæret. quum Christus. ergo, &c.

¶ Contra conclusionem ipsam, scilicet, in Christo nullum est esse existentiæ substantiale creatum, arguit septem vel octo medijs. Primo, Terminus per se generationis habet esse acquisitum per generationem: filius Dei homo est per se terminus generationis ex matre: ergo. Si dicatur, inquit Durandus, quòd generatio terminatur ad esse diuinum, non secundum se, sed relatum ad humanam naturam: contra. Illud est per generationem acceptum, quod est per corruptionem mortis peractum: sed per mortem Christi non est amissa relatio Verbi ad natutam assumptam: sed esse vitale secundum naturam humanam: ergo illud non est per generationem acquisitum, sed hoc.

¶ Secundo, in Christo fuit duplex viuere, vt patet ex hoc, quod vnum per mortem perdidit: ergo in ipso fuit duplex esse. Et tenet sequela ex secundo de Anima: Viuere viuentibus est esse.

¶ Tertiò, Anima Christi creabatur: ergo habuit creatam existentiam. Probatur sequela: quia creatio terminatur ad existentiam.

¶ Quarto, Humanitas Christi est effecta & conseruatur à tota Trinitate: ergo secundum existere creatum. Probatur consequentia: quia non secundum existere increatum: probatur: quia nihil efficit se.

¶ Quinto, Si natura assumpta à Verbo dimitteretur, non oporteret acquiri sibi nouũ esse per generationem nec per creationẽ: & tamẽ ipsa ex hoc quòd dimissa, non esset annihilata, nec esset ens it: potẽtia (vt anima Antichristi ante creationẽ) ergo haberet aliquod esse in actu. & nõ nouum: quia per nullã mutationem positiuã: ergo idem quod modo habet: igitur, &c. Et si dicatur, inquit Durandus, quòd habet esse nouũ: ergo est corrupta. Probatur dupliciter sequela: quia perdidit esse simpliciter, & acquisiuit aliud esse simpliciter. Tum quia nisi hoc fuisset ad corruptionẽ simpliciter naturæ, sed requiritur q. nullum aliud esse recipiat, sequeretur q. nunquam poterit esse corrupcio sine annihilatione.

¶ Sexto, Natura Angeli posset assumi à Verbo: & illa non posset manere eadem: nisi maneat sua existentia eadem secundum ipsos: ergo nec natura humana modo posset manere eadem in Christo, nisi maneret sua existentia. Consequentia est manifesta: quia ita est intrinseca sua existentia vni sicut alteri.

¶ Septimò, Fundamentũ relationis naturaliter præcedit relationẽ: & secũdum esse actuale, præcedit rationẽ relationis actualis: vnio ista fuit relatio actualis: ergo eius fundamẽtũ præcessit naturaliter secũdũ esse actuale, fundamẽtũ illud erat ipsa natura totalis: igitur, &c. Cõfematur. Prius naturaliter anima perficit corpus, quã tota natura esset nata assumi. In illa priori forma fuit actus materiæ: & p consequẽs dabatur esse sibi quod non corrũpebatur per assumptionẽ.

¶ Octauo arguitur ex doctrina Autoris in prima parte, q. 1. artic. 5. ex proposito probantis esse non posse separari à forma, sicut nec rotunditas potest separari à circulo, quia esse conuenit formæ secundum se, sicut rotunditas circulo. Ex hoc enim arguitur sic. Esse non potest separari à forma: ergo nec ab anima Christi: igitur anima Christi habet proprium esse.

¶ A Durando quoque in sent. dist. 6. q. 2. vltra præallegata arguitur: qa agere est etiã suppositi sicut & esse, & pßupponit esse: & multiplicatur in Christo. ergo.

¶ Aureolus etiam & Ioan. de Neapoli apud Capreolum in 6. dist. tertij sent. arguunt. Ille quidem quia esse existentiæ est actus quo formaliter essentia est esse diuinum, non actuat essentiam humanam: ergo humanitas Christi vel est actuata suo esse, vel adhuc perseuerat potentialis ad esse: nam esse diuinũ non supplet vicem causæ formalis inhærentis. Iste autem tum quia secundum ipsum manifestum quod est inassumptibile, est incurabile. Tum quia Christus homo perfectus est, nihil minus habens tam in diuinitate, quàm in humanitate. Et qui oppositum dixerit, plenus diaboli spiritu, seipsum gehennæ filium demõstrabit: vt Damasus dixit in Epistola recitata in lib. 9. tit. 15. Historiæ tripartitæ.

¶ Demum pro contradictoria conclusionis arguit Scotus tenens illam. Tum quia humanitas Christi est extra causam suam: ergo habet necessario propriam existentiã actualem, sicut habet proprium esse quidditativum: licet non habeat proprium subsistentiam, quæ nihil positiui addit. Tum quia Verbum subsistit in natura humana, sicut suppositũ in natura: propter quod propriè dicitur homo: & ideo est existens existentia huius naturæ. Sicut per oppositũ: quia ergo nou sum pes meus, nec subsisto respectu pedis, sicut respectu naturæ, ideo existentia pedis mei non est existentia mei: quamuis sit in me: sed eõuerso magis pes existit per existentiam mei. Nec est, inquit Scotus, existentia humanitatis Christi existentia secũdũ quid, sed simpliciter, tam in se quia est existentia de genere substantiæ, quæ est ens simpliciter) quàm respectu Christi: quia qualis est existẽtia in se, tale existere dat cuicunq; existenti per ipsam. sed Verbũ existit existentia ista, scilicet naturæ humanæ: ergo existit simpliciter per existentiã naturæ humanæ: & sic sunt duæ existẽtiæ simpliciter, non solũ in Christo, sed Christi. Tũ quia in Christo sunt duæ voluntates & duo velle, secundũ Damas. l. 3. c. 14. sed esse intimius seu immediatius, se habet ad essentiã, quã velle ad voluntatẽ: ergo magis necesse est plurificari esse, secundũ pluralitatẽ naturarum. Vel formetur sic. Natura vt distinguitur contra suppositũ, est principium operãdi, ergo est etiã principiũ essendi in actu: quia esse simpliciter se habet, &c.

¶ Ad euidentiam horum, nõ sunt alia fundamenta iacienda, sed supra positum in litera fundamentũ solidè fabricandum. quamuis enim dum non cutamus de distinctione inter personam & naturam, dicamus esse actualis existentiæ, de quo est sermo esse actualitatem naturæ cuiusque creatæ: quum tamen exactè discernitur persona à natura, dicimus (vt in hac litera habetur) quòd esse est actus naturæ, vt principij quo, personæ autem vt subiecti, seu quod habet ipsum esse. Ita quòd natura est principium quo immediatum ipsius esse, sed non est receptiuum immediatum ipsius esse, sed mediante persona: ita quod oportet naturam personari ad hoc vt ab ea principietur ad actualiter ipsum esse: non ex defectu naturæ principiantis vt quo sed quia deficeret susceptiuũ primum ipsius esse, si non esset personata. persona enim est, cui primò conuenit esse vt subiecto, seu quod habet esse, seu quod est. Et si hîs adiunxeris, quòd natura nũquam est quod est, sed semper est quo est (inuenitur siquidem natura existens, non vt quæ existit sed vt qua aliquis existit) percipies duos Primum, quòd ad hoc quòd natura existat, non exigitur quòd ipsa actũetur per existentiam, vt subiectum actuatur per formam in eo, sed sufficit quòd ipsa sit, qua aliquis existit. Nec mirum est scientibus, quòd non omnia vno eodẽque modo sunt, sed sat est vnicuique entium esse modo sibi conuenienti. sunt enim multi essendi modi. Et naturis quidem ac formis consonus essendi modus est, non vt sint tanquam quod est, sed vt sint tanquam quo est: nec plus eis debetur. sicut apud Peripateticos principium est indubitatum, quòd formæ sunt, & non sunt abiecti generationẽ & corruptione. Aliud est, quòd quia prius natura personatur quàm existentiam propriam cõstituat, intimior est persona naturæ, quàm existentia: ac per hoc si potest præueniri, ne cõstituat proprià personã, multo magis potest præueniri, ne cõstituat existentiam, ordine liquidẽ quodã, personalitas prius & existentia deinde à natura cõstituitur propter antedictã rationẽ.

¶ Et ex his sequitur tertiũ, q. natura carẽs propria personalitate, quia præuenitur ab aliena, oportet consequenter quòd careat propria existẽtia: si enim existentia propriè nõ prouenit ab ipsa actualiter, nisi in propria persona, ex hoc ipso quod ad alienã trahitur persona, sequitur q. ad alienã trahitur existentia: illius scilicet personæ præuenientis ipsam. Et rursus, si existentia non debetur naturæ, vt quod est, sed vt quo est, personæ autem vt quod, ex hoc ipso q. natura trahitur ad alienã personã, vt sit quo est: sequitur q. sufficienter consequuta est existentiam quia cõsequuta est existentiã illius personæ, modo cõuenienti ipsi naturæ, scilicet vt quo: hoc enim ipsum, quod est, naturã aliquã esse naturã alicuius personæ actu existẽtis, est natura illam existere, siue personalia sit cõstitura per illã naturã, siue non. Sicut igitur in Christo (vt inferius patebit) vnã tantum filiationem, relationem realẽ ponimus ex defectu subiecti, ita in Christo ex defectu subiecti primi vnum tantum esse ponimus. primũ enim substantialis existentiæ subiectum est persona. Repugnat autem diuinæ personæ existentia creata duplici ratione. Prima est ex diuinitate, quia diuina persona non potest recipere in se creatũ aliquid. Secunda est ex communi ratione personæ, quia personæ vnius non est nisi vnum esse subsistẽtiale. Et hæc ratio in litera ponitur. Quocirca quia humanitas Christi præcita est in mysterio Incarnationis, vt propriã nõ sortiretur personalitatẽ, sed ad personalitatẽ Verbi assumpta est: ideo quasi impedita est à proprio esse, & est sortita esse personæ diuinæ, ex hoc ipso, q. est diuinæ personæ natura dicta de illa in q. d. Habet enim ex hoc suũ esse ipso, q. est diuinæ personæ natura dicta de illa in q. d. Habet enim ex hoc suũ essendi modũ. Esse vt quo. natura est personæ est vt quo, nec plus sibi debetur.

¶ Ad primo ergo obiecta cõtra fundamentũ processus, quia idem est esse naturæ & personæ, respondetur, præmittẽdo tamen, quòd fundamentũ Autoris est quidem identitas ipsius esse respectu naturæ & personæ: sed non sola idẽtitas sed adiunctis modi diuersitate: respectu vtriusque: quia scilicet illud idẽ esse est naturæ vt quo, personæ vt quod. Ex identitate enim esse cũ hac modi diuersitate, procedit litera, vt patet. Sed Scotus cõtra, solam identitatem affert pro causa, & hoc est primum, in quo argumentum deficit. Verumtamen quia identitas quoque causa est, respondetur quod falsa ratio redditur, quare esse est vnum vtriusque: quia scilicet non differunt re aliqua: quoniam, vt patet ex superius discussis, persona addit rem aliquam supra naturam. addit enim terminationem ipsius. Vnde argumentum Scot. assumit & non causam pro causa, & falsum. Vera autem causa est, quia esse vnicuique est sufficit suo modo. propterea enim persona & personalibus omnibus sufficit vnum esse: quia eodẽ esse personam est, vt quod, personalia vt quo, vel secundum quod, alio vel simili modo.

¶ Et per idem patet respõsio ad confirmationẽ: non oportet enim personam supplere identitatem cum natura, sed sufficit quòd suppleat personalitatem illius naturæ. Ex hoc enim, quod verum supplet humanitatis personam, supplet etiam illius esse quia ric ipsum quod est humanitatis, ac per hoc humanitas existit, vt quo est persona, quæ est humanitatis quod est.

¶ Ad obiecta verò eiusdem, contra vnum esse partis & personæ, respondetur quòd si vis stat in verbis, assumitur non causa vt causa: non enim ideo pars est contenta ipso esse totius, quia perficitur per formam totius sed quia specitat ad integritatem totius. Ex hoc enim sit, vt sit contenta modo essendi congruo ac debito integrantibus personam scilicet vt existant per existere totius, ex hoc ipso, quòd totius integratiua sunt. Et proportionaliter in proposito dicitur quòd quia humanitas Christi pertinet ad personalitatẽ Christi: quia est assumpta quasi ad integritatẽ personæ Christi: non quòd suppleat defectum aliquem in persona Christi, sed vt sit persona Christi persona illius humanitatis: ideo humanitas Christi non dat nouum esse Christo: sed contenta est consono sibi essendi modo, vt scilicet existat ex hoc ipso, quòd est natura Christi.

¶ Ad probationem autẽ, quia si pars maneret distincta à toto, vt prius, &c. dicitur quod ista conditionalis non probat probandum: quoniam cum ipsius veritate stat falsitas causalis assumptæ, quæ negata est. Verumtamen ad rem dicendo, non faciẽdo vim in verbis, respondetur quòd si pars remaneret distincta & omnino diuersa à toto: dum tamen esset toti vnita pars personaliter, non afferret nouum esse, sed existeret per esse sui totius. Et in proposito humanitas Christi nõ sic aduenit personæ diuinæ, vt sit distincta ab illa sicut prius: sed est indiuisa à persona secundum esse personale: ita quod nõ est sicut pars separata, sed est sicut pars coniuncta secundum esse subsistantiale. est enim assumpta ad personalitatem positiuam verbi Dei. Et ex hac personalitate communicata humanitati Christi, perfecta est humanitas illa, multò plus, quàm quæcunque pars perficiatur per hoc, quod aduenit sino toti, acquisiuit enim perfectionem infinitam, acquirendo personalitatem infinitam. Quo fit, vt quia humanitas Christi non remanet distincta, sed indistincta secundum esse substantiale à Verbo: consequens sit, vt non det Verbo nouum esse, sed ipsa fit per esse infinitum ipsius Verbi.

¶ Ad obiecta deinde eiusdem Scoti contra modum, respõdetur, quòd ex malo intellectu literæ procedit. Interpretatur siquidem arguẽs, Autorẽ dicere, inter Verbum & naturam humanã non esse coniunctionẽ nisi relatiuam relatione rationis ex parte Verbi: & ideo arguit, Si tantum habet relationem, &c. Hic autẽ sensus longè est à nobis plus quàm terra à cœlo quoniã Scotus secundũ doctrinam Autoris sæpe repetitam, inter Verbum & humanitatem assumptam est coniunctio substantialis, quam comitatur vnio relatiua. Sed quia coniunctio ista substantialis non est secundum nouũ esse ipsius humanitatis, sed secundum æternum esse ipsius Verbi: ideo Autor ad excludendam acquisitionem nouũ esse, dicit, quòd solum aduenit sibi noua relatio: & nõ dixit hoc ad excludendã coniunctionem substantialem secãdum personalitatem & illius esse, vt clarè patet in litera. Quin potius cum dictio exclusiua non excludat à concomitantibus nec fundamentũ à relatione, ponendo solũ nouã relationem acquiri, intelligitur præacquiri fundamentũ illius, quòd est personalis coniunctio, super quã fundatur relatio nouæ personæ ad naturã. Vnde patet argumentũ tòcaliter tuere.

¶ Ad obiecta contra conclusionem respondendo ad primum Scoti dicitur, negando Maiorem ad sensum Argentis: generationis enim terminus habet esse nouiter acquisitum, vel antiquum nouo modo se habenti.

¶ Vnde ad obiectionem Durandi contra hanc responsionem dicitur, quòd si matior intelligatur cum præcisione, falsa est: nam licet illud per generationem sit acceptum quod est per corruptionem mortis amissum: non tamẽ illud præcisè. Sed si ad terminum formalem generationis propositio restringatur, concedatur: sed terminus formalis est natura, vel anima in corpore: & per mortem humanitas ipsa corrupta est per separationem animæ à corpore. Quamuis etiam dici possit falsam esse Minorem: quia definente per mortem humanitate Christi, quæ est ipsa natura humana resultans ex partibus vnitis, oportuit quoque definere vnionem Verbi ad illam secundum se, quamuis remanserit ad illam secundum vtramque sui partem, animam scilicet & corpus.

¶ Ad secundum Scoti dicitur, quòd verbum Philosophi verũ est de viuere essentiali & de esse essentiali. viuere enim est esse essentiale. Et hoc in Christo duplex fuit: & vnum eorum quod in coniunctione animæ & corporis constitit: corruptum est per mortem, & non intelligitur de esse actualis existentiæ.

¶ Ad tertiũ dicitur, negando sequelã: & ad probationẽ, quòd creatio terminatur ad rẽ, quæ creatur sub existentia noua simpliciter vel illi rei quæ creatur. Et sic ala Christi creata est, vt existat existentia noua sibi non noua simpliciter.

¶ Ad quartum dicitur, quòd humanitas Christi effectiuè cõseruatur, & facta est à tota Trinitate secundum esse existentiæ increatum communicatum sibi. Nec sequitur quòd Deus efficiat ideo se, aut suum esse, sed quòd effecerit, & conseruet se & suum esse communicatum humanæ naturæ personaliter.

¶ Ad quintũ dicitur, quòd si humanitas Christi dimitteretur à Verbo, sortiretur nouam personalitatem & nouam existentiã: nõ per aliquã nouam actionẽ, sed per antiquam actionẽ, qua à principio effecta fuit. Illa enim actio tanquam impedita à completione proprij effectus, ob prouenientem personalitatem Verbi, nõ est hactenus consequuta effectum propriæ personalitatis & propriæ existentiæ. Modo autem dimisso ipso esset tanquam remotio prohibẽtis: & sic sortiretur effectum nouæ personalitatis & nouæ esse. Et probatur sic esse dicendũ: quia perinde se haberet humanitas dimissa, ac si non fuisset assumpta: sed constat quòd si nõ fuisset assumpta, ex sua generatione propriam personalitatem & propriam existentiam habuisset: igitur si dimitteretur, acquireret propriam personalitatẽ & propriã existẽtiam à generante, per se loquẽdo, & à dimittente per accidens, tanquam à remouente prohibens. Et per hæc patet ad formam argumenti, quòd haberet esse nouum per nouam mutationem: licet per accidens, tanquam remotionem prohibentis, & per antiquam per se, soluto impedimento: sicut graue impediẽtium mouetur à generante per se à remouẽte prohibens per accidens. Habet enim à generante humanitas plus ad personalitatem propriam & propriam existentiam, quàm graue ad motum deorsum, quum illa ceipsa ad hoc tẽdat intime: hoc autem per grauitatem & extrinsece. In cuius signum illa per solum omnipotentiam diuinam potest impediri: hoc autem à naturalibus & voluntarijs impeditur passim.

¶ Ad obiectionem autem Durandi dicitur, quòd talis dimissio esset nonnulla corruptio: quoniam corrumperetur humanitas non in se, sed secundò esse cõiunctũ Verbo, & perderet: duo, scilicet personalitatem diuinam sibi, & existentiã diuinã sibi: & acquireret personalitatẽ propriam, nõ solum sibi, sed simpliciter & similiter existentiam propriam & sibi & simpliciter, sic esset secundum rem. Ad rationes autem terminorum spectãdo, dicitur quòd corruptio simpliciter naturæ compositæ (qualis est humanitas Christi) nõ attenditur penes esse actualis existẽtiæ, sed penes esse essentiæ. Quod ex eo clare patet, quod humanitas Christi per mortẽ corrupta est, ex hoc q. anima separata est à corpore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et in hoc omnes conuenimus, quamuis secundum Autorem & multos, nullum esse actualis existentiæ fuerit per Christi mortem corruptum. Quum igitur ex perditione esse corruptio simpliciter infertur, nisi sit termo de esse essentiæ, aut de esse, vt includit esse essentiæ, negetur sequela. Et per hoc patet quòd sub iuncta probatio nihil valet dicendo, si non sufficit perdere vnum esse existentiæ, & acquirere aliud, sed oportet etiam nullam aliud acquirere, ergo annihilatio. Stat enim quòd perdat vnum, & nullum aliud acquirat, & non annihiletur, sed corrumpatur per expoliationem materiæ ab illa forma. Si enim in ipsa dimissione humanitatis à Christo, anima illa separaretur à corpore, tunc humanitas Christi perderet vnum esse, & nullum aliud acquireret, quia non esset, & tamen non annihilata esset: quia remaneret & materia cum forma cadauteris, & anima intellectiua cum noua existentia modo præexposito.

¶ Ad sextum Scoti negatur, quòd apud nos natura Angeli non esset eadem nisi sit eadem existentia.

¶ Ad septimum conceditur, quòd fundamentum est prius secundum actualem existentiam relatione, & in proposito, dicimus enim quòd humanitas Christi fuit prius existens, quàm relata ad Verbum. Sed negatur sequela ista, Fuit existens, ergo propria existentia. stat enim quod fuerit existens existentia Verbi. Et hæc responsio satisfacit omnibus argumentis, quæ sunt de agere, quòd supponit existere, & de accidentibus, quòd supponunt subiectum existere, & similibus. conceditur enim semper, quod hæc omnia in Christo supponunt humanitatem existere: sed ab existentia ad existentiam propriam, non valet constat argumentum. stat enim quòd præexistat existentia communicata sibi ex personalitate Verbi sibi communicata.

¶ Ad confirmationem dicitur, quod anima Christi informabat corpus, & dabat ei esse animatum. esse dico essentiæ essentialiter, liquidem constituebat animatum corpus, non autem esse existentiæ proprie, sed antequam daret hoc, præuenta fuit ex assumptione ad personam Verbi.

¶ Ad octauum ex doctrina Autoris dicitur, quòd doctrina Autoris intelligitur de separabilitate naturali, quòd scilicet impossibile est naturaliter formam separari à tuo esse. Et ex hoc concludit efficaciter formas subsistentes per se abiici materia, esse incorruptibiles. anima autem Christi absque proprio esse est diuinæ omnipotentiæ præuentione. Nec obstat exemplum de circulo & rotunditate: quia exempla & similia non currunt in omnibus. Et si exigat pars exactam responsionem ad singula, dicito quòd hæc propositio, Formæ conuenit per se propriũ esse, potest intelligi dupliciter. Primò quod per se conuenitat formæ vt principio: & sic est vera: sed quia perfectas principij est impedibilis per superiorem causam, ideo cũ huius propositionis veritate, stat quod in Christo anima præuenitur à proprio esse, cuius per se effectus principij. Alio modo intelligitur, quòd per se conueniat formæ vt principio & subiecto, sicut propria passio conuenit subiecto proprio. Et si hæc propositio nõ est vera, nisi de forma, propria personalitate seu subsistantia terminata, qualis nõ est anima Christi quæ nõ nisi per Verbum subsistit. Vnde Autor ibi ex prima propositione, Forma inquantum forma, subsumpta secunda de forma per se subsistente, concludit Angelos incorruptibiles. Et verè ita est: quia implicat formam per se subsistere absque proprio esse, non minus quàm circulum absque rotunditate inueniri.

¶ Ad Durandum dicitur, quòd licet esse & agere conueniant in hoc, quòd vtrumque est suppositi, quia tamen diuersimodè sunt suppositi: ideo non est similis de illis ratio quo ad vnitatem vel pluralitatem. Esse enim est suppositi immediatè vt subiecti. agere autem non sustipitur in supposito nisi mediante natura & potentia eius: & ideirco agere multiplicatur cum pluralitate naturæ: esse verò vnum est enim persona vna.

¶ Ad Aureolum dicitur quòd esse existentiæ non actuat essentiam nisi terminatum, hoc est personatam seu per se subsistentem: & quia humanitas Christi non est terminata propria personalitate, sed personalitate Verbi, ideo non conuenit sibi actuari per existentiam. Et hæc intelligo, loquendo de Actuate & Actuari per modum inhæsionis. Nam si de Actuate & Actuari infra totam latitudinem suorum modorum sermo sit, non est remotum à Philosophia diuina, Deum posse actuare rem creatam. In cuius signum diuinam essentiam esse actum purum, quæ intellectus videntis ipsam, & Theologi & Philosophi fatentur. Quum ergo naturam humanam in Christo ex diuina personalitate & esse diuino perfici fatemur, non est absonum fateri etiam, quòd actuatur aliquo etiã modo per personalitatem, & esse diuinum. Quocirca quum dicitur, aut est actuata proprio esse, aut perseuerat potentialis ad propriũ esse, dicitur quòd proprie loquendo, vtraque pars disiunctiue est falsa: quoniam ex assumptione ad diuinum esse perfecta est potentialis ad existentiã longe excellentius, quam fuisset perfecta per propriam existentiam sicut posse personari in propria persona, longè excellentius perfectum est per personam Verbi, quàm fuisset perfectum per propriam personalitatem. Et quia potentiæ perfectio actuatio vocatur: ideo dicere potes, quòd potentia ad propriam existentiam est actuata nõ per proprium, sed per diuinum esse, longè excellẽtius & perfectius, quam fuisset actuata per proprium esse. Et ideo non remanet humanitas Christi potentialis, hoc est in statu potentiali ad propriam existentiam, ad quem statum rediret, si dimitteretur à Verbo cessante tam excellenti actuatione: prohibente naturam ab imperfectionibus sibi propriis & connaturalibus, personalitate scilicet & existentia propria.

¶ Ad Ioannẽ de Neapoli dicitur, q̃ vtraq; auctoritas cũ sibi similibus loquitur de naturalibus, vt distinguitur contra personalia: ita q̃ Christus habuit omnia homini naturali, nõ personalia, & quod de naturalibus est inassumptibile, est incurabile: secus est de personalibus. Probatur hæc glosa ex fide catholicæ sententia, dicentis in Christo non esse personam nisi diuinam, non est ergo in Christo personalitas humana: quam tamen constat in reliquis hominibus inueniri. Idem est autem iudicium de personalitate & propriis personæ: vt distinguitur contra naturam. Aut igitur dicamus illi personas nostras esse incurabiles, quia persona est inassumptibilis, & similiter Christũ non perfectum nominem, quia caret personalitate humana: quorum vtrumque alienũ esse à veritate constat. Aut vniuersaliter sic fatemur, quòd non de personalibus hominis, sed de naturalibus est sermo, quum Christus perfectus homo dicitur, & assimpsit se omnis humana & summa. Attestante hoc Symbolo Athanasij, explicante, naturalia sufficere ad hoc, quod Christus sit perfectus homo, dum dicit de Christo, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens.

¶ Ad obiecta demum Scoti pro contraria potitione, respondendo dicitur: ad primum, quod consequentia nihil valet: quia esse actualis existentiæ, realiter distinguitur ab esse essentiæ seu quidditatiuo. Et diuina præuentione tactũ est, vt humanitas Christi extra causam sui actus sit per existentiam Verbi, & non per propriam. Vbi aduerte pro clariori intellectu, quòd non est imaginandum (vt isti putant) quod additio partis ad personam, sit velut additio quanti ad quantum, siue per modum continuationis, puta quum aqua aquæ continuatur: vel ex duabus quantitatibus partialibus fit vna totalis quantitas, partialiter inhærẽs partibus totius aquæ: siue per modum aggenerationis, puta quòd alimentum augeat hominẽ, quia litur exillo: vbi non remanet quæ litas cibi postea, sed sic adiungitur alito, vt subinduat quantitatẽ ipsius, qui alitur, extendẽte illa anima, vt in secundo de anima dicitur. Nam si oculus adueniret de nouo Sorti, neque existentiam propriam partialem adiungeret existentiæ Sortis, quum existentia Sortis sit indiuisibilis, non extensa per se aut per accidens: quia de genere est immaterialis, vtpote propria animæ intellectiuæ, quæ inextensa est omnino in corpore. Nec adueniens oculus subinduceret existentiam Sortis, quam formam ad se extensam per inhæsionem sibi: ita quòd existentia Sortis incipiret inhærere oculo nouo: quoniam huiusmodi inhæsio nõ deberet patitised sufficienter prouisum est parti de existentia in hoc ipso, quod est pars personæ existentis. Nec videtur etiam intelligibile, quòd secus posset esse: quoniam quòd natumque existentia indiuisibilis propria alicui, intelligetur actuare quãtum aliquod, seu etiam non quãtum aduentum, nisi mediante illo, cui est propria: Et quia idem est iudicium de oculo adueniente de nouo, & oculo congenito, & de hæc & reliquis partibus, ideo humanitas Christi, quæ quasi pars quædam est personæ Verbi (quia ad personalitatem propriam Verbi assumpta est) inuenitur sufficienter prouisum est parti de existentia in hoc ipso, quod est pars personæ existentis. Nec videtur etiam intelligibile, quòd secus posset esse: quoniam quòd natumque existentia indiuisibilis propria alicui, intelligetur actuare quãtum aliquod, seu etiam non quãtum aduentum, nisi mediante illo, cui est propria: Et quia idem est iudicium de oculo adueniente de nouo, & oculo congenito, & de hæc & reliquis partibus, ideo humanitas Christi, quæ quasi pars quædam est personæ Verbi (quia ad personalitatem propriam Verbi assumpta est) inuenitur sufficienter: posita extra causam suam existens absque propria existentia, & absque hoc, quòd actuetur per informationem inhærentem ab existentia Verbi, sibi enim non debetur existentia nisi per personam, cuius est.

¶ Ad secundũ dicitur, q̃ ex hoc, quòd Verbum subsistit in natura humana, sicut suppositum in natura, non sequitur quòd existat per existentiam illius naturæ: sed bene sequitur e contra, q̃ natura illa subsistat per existentiã Verbi. Ad probationẽ autem ex opposito de pedis existentia, dicitur quòd peccat secundũ non causam vt causam. Neque enim, quia Christus est homo, causa est q̃ existat humana existentia neque quia non est pes, causa est quòd non existat existentia.

Ad id verò quod subditur de qualitate existentiæ humanæ in Christo, scilicet q̃ est existentia simpliciter & in se & Christo nõ oportet aliter respõdere, quo niam negata in Christo existẽtia humana, vana est disputatio de qualitate existẽtiæ humanæ in ipso. Ad extrema dicitur, negando sequelam, esse est intimius seu immediatius, ergo magis multiplicatur. Melius tamẽ dicitur, q̃ intimius seu immediatius est alicui duplicitер, vel vt principio, vel vt subiecto. Et subditur, quòd esse est intimius naturæ vt principio, quàm velle voluntatis sed velle est immediatius voluntati vt subiecto, quã esse naturæ vt subiecto: quia esse non naturæ, sed personæ est, vt subiecti proprij: velle autem est voluntas vt proprij subiecti. Et propterea nõ sequitur, quod si velle pluralitatem habet, quòd esse pluralitatem habeat, quod esse pluralitatem habeat

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum secundum.

TItulus singularis est: non quæritur de appetitu sensitiuo, vtsic sed de appetitu sensitiuo, vt habet rationem voluntatis: nō simpliciter & absolutè, sed talis, hoc est sensualis. Puto autem rationem tituli huius fuisse euangelica verba, quibus motus appetitus sensitiui velle vocatur, cum dicitur, Verumtamen non sicut ego volo.

¶ In corpore artic. vnica est conclusio: In Christo fuit voluntas sensualitatis, seu sensualitas dicta voluntas participatiue. Probatur primò: In Christo fuit sensualis appetitus, secundò, quòd ista fuit voluntas per participationem. Primum probatur, Filius Dei assumpsit naturam humanam cum omnibus pertinentibus ad ipsius naturæ perfectionem: ergo assumpsit cum ea omnia, quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis: ergo assumpsit sensualitatem. Prima consequentia probatur: quia

Infra, ar. 5. cor. Et 3. dist. 17. ar. 1. q. 2. Et vpsi. 3. c. 239.

¶ Tex. 42.

Ca. 13. to. 3.

in natura humana includitur, natura animalis, sicut in specie includitur genus. Secunda autem probatur: quia appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur, est vnum de pertinentibus ad perfectionem naturæ animalis. Secundum probatur: Appetitus sensitiuus seu sensualitas, vt natus obedire rationi, vocatur & est rationalis participatiue, secundo Eth. ergo pari ratione vocari potest & est voluntas participatiue.

Tract. 12. to. 9.

Lib. 2. de fide ad Cirn. c. 3. to. 2.

Probatur: quia voluntas est in ratione est. nam sicut à ratione præcipiēte rationalis appetitus, ita à voluntate quoquo præcipiēte voluntarius appetitus, qui voluntas vocatur, dici potest,

1. 2. q. 23. ar. 1. & 3.

Imò ex hoc ipso, quod rationalis appetitus, voluntas dicitur: quia rationalis appetitus nomē est proprium voluntatis, & participatiuè solum communicatum sensualitati.

Ar. præc.

¶ Aduerte hic, quòd quia omnis motus appetitus sensitiui in Christo fuit voluntarius, quoniā etiam motus proprij sensualitatis in propria obiecta, voluntarij erant: nam voluntariè esurit, & vnam quamque virtū propria exercere dispositi: ideo in Christo appetitus sensitiuus semper rationalis, & semper participatiue voluntas in quolibet suo actu fuit.

D. 12. 19.

Cap. vlt.

Ar. præc.

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum tertium.

TItulus clarus est, ortumque habuit ex distinctione voluntatis tam a Damasc. quàm aliis facta.

prout est motus rationalis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per hoc quòd dicitur aliqualiter velle, designatur determinatus modus volendi: determinatus autē modus ponitur circa ipsam rem cuius est modus. Vnde cùm voluntas pertineat ad naturam ipsam, etiam quod est aliqualiter velle, pertinet ad naturam: nō secundum quòd est absolutè considerata, sed secundū quòd est in tali hypostasi. Vnde etiam voluntas humana Christi habuit quendam determinatum modum, ex eo quòd fuit in hypostasi diuina, vt scilicet moueretur semper secundum nutum diuinæ voluntatis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo fuerit aliqua voluntas sensualitatis, præter rationis voluntatem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua volūtas sensualitatis præter rationis voluntatem. Dicit enim Philosophus in 3. de Anima, * quòd voluntas in ratione est: in sensitiuo autem appetitu est irascibilis & concupiscibilis. Sed sensualitas significat appetitum sensitiuum. Ergo non fuit in Christo voluntas sensualitatis.

¶ 2 Præterea, Secūdum Aug. 12. de Trin. * sensualitas significatur per serpētem. Sed nihil serpētinum fuit in Christo: habuit enim similitudinem animalis venenosi sine veneno: vt Aug. dicit super illud Ioan. 3. * Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. Ergo in Christo non fuit voluntas sensualitatis.

¶ 3 Præterea, Voluntas sequitur naturam, vt dictum est. * Sed in Christo non fuit nisi vna natura præter diuinam. Ergo in Christo non fuit, nisi vna voluntas humana.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in 2. ad Gratianū, * Mea est voluntas, quam suā dixit, quia vt homo suscepit tristitiam meā. Ex quo datur intelligi, quòd tristitia pertinet ad humanā voluntatem in Christo. Sed tristitia pertinet ad sensitiuā litterē: vt in Secūda parte habitū est. * Ergo videtur q̄ in Christo sit voluntas sensualitatis, præter voluntatem rationis.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut prædictum est, * filius Dei humanā naturam assumpsit cum omnibus, quæ pertinēt ad perfectionem ipsius naturæ humanæ. In humana autē natura includitur etiam natura animalis, sicut in specie includitur genus. Vnde oportet quòd filius Dei assumpserit cum humana natura etiam ea quæ pertinent ad perfectionē naturæ animalis, inter quæ est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur: & ideo oportet dicere, q̄ in Christo fuit sensualitas. Sciendum est etiam, quòd sensualitas, siue sensualis appetitus, inquātum est natus obedire rationi, dicitur rationale per participationē, vt patet per Philosophū 1. Eth. * Et quia voluntas est in ratione (vt dictum est *) pari ratione potest dici quòd sensualitas sit voluntas per participationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta, quæ non est nisi in parte intellectiua. Sed voluntas participatiuè dicta, potest esse in parte sensitiua, inquātum obedit rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensualitas signatur per serpentem: nō quantum ad naturam sensualitatis: quam Christus assumpsit: sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

¶ Ad tertium dicendū, quòd vbi est vnum propter alterum, ibi vnum tātum esse videtur: sicut superficies, quæ est visibilis per colorem: est vnum visibile cum colore. Et similiter quia sensualitas non dicitur voluntas, nisi quia participat voluntatem rationis: sicut est vna natura humana in Christo, ita etiam ponitur vna voluntas humana in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in Christo fuerint duæ voluntates, quantum ad rationem

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerint duæ voluntates quātum ad rationem. Dicit enim Dam. in 2. lib. * quòd duplex est hominis voluntas, scilicet naturalis, quæ vocatur thelesis: & voluntas rationalis, quæ vocatur bulesis. Sed Christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanæ naturæ pertinet. Ergo vtraque prædictarum voluntatum fuit in Christo.

¶ 2 Præterea, Vis appetitiua diuersificatur in homine secūdum diuersitatem virtutis apprehensiuæ: & ideo secundum differentiam sensus & intellectus diuersificatur in homine appetitus sensitiuus & intellectiuus. Sed similiter quantū ad apprehensionem hominis ponitur differētia rationis & intellectus, quorum vtrunq; fuit in Christo. Ergo fuit in eo duplex voluntas, vna intellectualis, & alia rationalis.

¶ 3 Præterea, A quibusdā ponitur in Christo voluntas pietatis, quæ non potest poni nisi ex parte rationis. Ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

¶ SED CONTRA est, quòd in quolibet ordine est vnum primum mouens, sed voluntas est primum mouens in genere humanorum actuum, ergo in vno homine non est nisi vna voluntas propriè dicta, quæ est voluntas rationis: Christus autē est vnus homo, ergo in Christo est vna tantùm voluntas humana.

¶ RESPONDEO dicēdum, q̄ sicut dictum est, voluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas voluntates, id est duas species actuum voluntatis. Voluntas enim, vt in secunda parte dictum est, * & est finis, & est eorum, quæ sunt ad finem, & alio modo fertur in vtrunque. Nam in finem fertur simpliciter & absolutè, sicut in id quod est secundum se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secundum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis, secundum quòd fertur in aliquid, quod est secundum se volitum: vt sanitas (quod à Damasc. vocatur thelesis, id est simplex volūtas: & a Magistris vocatur voluntas, vt natura; & alterius rationis est actus voluntatis, secūdum quòd fertur in aliquid quod est volitum solùm ex ordine ad alterum: sicut est sumptio medicinæ: quem quidē voluntatis actum Damasc. vocat bulesim, id est, consiliatiuam voluntatem, a Magistris autē vocatur voluntas, vt ratio. Hęc autem diuersitas actus non diuersificat potentiam: quia vterque actus attendit ad vnā communem rationem obiecti, quod est bonum. Et ideo dicendum est, quòd si loquamur de potentia volūtatis, in Christo est vna sola voluntas humana, essentialiter, & nō participatiue dicta. Si verò loquamur de voluntate, quę est actus, sic distinguitur in Christo voluntas, quæ est, vt natura, quæ dicitur thelesis, & voluntas, quæ est vt ratio, quæ dicitur, bulesis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illæ duę volūtates non diuersificantur secundum potētiam, sed solùm secundum differentiam actus: vt dictum est. *

¶ Ad secūdum dicendum, quòd etiam intellectus & ratio non sunt diuersę potentiæ: vt in Prima parte dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd voluntas pietatis nō videtur esse aliud quàm voluntas, quæ consideratur vt natura, inquantum scilicet refugit alienum malum absolutè consideratum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ in Christo non fuerit liberum arbitriū. Dicit enim Damasc. in 3. li. * Gnomen autem, id est, sentētiam vel mētem vel excogitationem, & prohæresim, id est electionē, in Domino dicere impossibile est, si propriè loqui volumus. Maximè autem in iis, quæ sunt fidei, est propriè loquendum. Ergo in Christo non fuit electio, & per consequens nec liberum arbitrium, cuius actus est electio.

¶ 2 Præterea, Philosophus dicit in 3. Ethi. * q̄ electio est appetitus præconsiliati. Sed consiliū nō videtur fuisse in Christo, quia non consiliamur, de quibus certi sumus: Christus autem de omnibus certitudinem habuit. Ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium.

¶ 3 Præterea, Liberū arbitrium se habet ad vtrunque. Sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum: quia non potuit peccare, sicut suprà dictum est. * Ergo in Christo non fuit liberum arbitrium.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum: quod est actus liberi arbitrij. Ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

¶ RESPONDEO dicendum quòd sicut dictum est, * in Christo fuit duplex actus voluntatis. Vnus quidē, quo eius volūtas ferebatur in aliquid, sicut secundū se volitum: quod pertinet ad rationem finis. Alius autem, secundum quem eius volūtas ferebatur in aliquid per ordinē ad aliud: quod pertinet ad rationem eius, quod est ad finem. Differt autē, vt Philosophus dicit in 3. Ethi. * electio à voluntate in hoc, quòd voluntas, per se loquēdo, est ipsius finis: electio autem eorum, quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter volūtas est idem quod voluntas vt natura. Electio autem est idē quod voluntas vt ratio: & est proprius actus liberi arbitrij: vt in Prima parte * dictum est. Et ideo cùm in Christo ponatur voluntas vt ratio, necesse est etiā ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cuius actus est electio:

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Damasc. excludit à Christo electionem, secundum quòd intelligit in nomine Electionis importari dubitationem. Hæc ratiō dubitatio non est de necessitate electionis: quia etiam Deo conuenit eligere: secundum illud Ephe. 1. Elegit nos in ipso, &c. cùm tamen in Deo nulla sit dubitatio. Accidit tamen dubitatio electioni, inquantum est in natura ignorante. Et idem dicendum est de aliis, de quibus fit mentio in autoritate prædicta.

D. 1219.

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum quartum.

TItulus, vt sonat, clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respōnsiua: In Christo fuit liberum arbitrium. Probatur: in Christo voluntas ponitur vt ratio: ergo electio, ergo liberum arbitriū. Antecedēs probatur: quia in Christo ponitur duplex voluntatis actus, scilicet respectu finis, & respectu eius quod est ad finem, &c. vt suprà dictum est. Prima consequentia probatur: quia electio est idem quod voluntas, vt ratio. Quod probatur ex differentia inter voluntatem & electionem ex tertio Ethicorum: quia illa finis, hæc eius quod ad finem: & præterea illa voluntas vt natura, hæc voluntas vt ratio. Secunda verò consequētia probatur: quia electio est proprius actus liberi arbitrij, hoc est voluntatis, vt est liberum arbitrium: vt in Prima parte dictum est.

In corp.

D. 1084. p. q. 79. ar. 8.

*4. dist. 14. art. 1. q. 1. cor. & dist. 17. art. 1. q. 3. 5. Et d. 18. art. 2. 5. * cap. 14.*

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum quintum.

TItulus clarus est de conformitate voluntatis Christi humanæ ad diuinam in volito. Nam de conformitate in modo volendi nulla est quæstio: quum impossibile sit voluntatem creatam velle eo modo, quo vult Deus. Sed an circa rem volitam fuerit conformitas, ita quòd nihil voluerit secundum appetitum humanū, quod alienū sit à volito secundum diuinam voluntatem in dubium vertitur propterea quod legimus Christum secundum hominem noluisse mortē propriam, quam tamen constat eundem voluisse voluntate diuina.

Cap. 3.

9. 15. ar. 1. & 2.

¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione quæsitum. Distinctio est: Voluntas accipi potest vel propriè, vel pro actu. Prima conclusio est iuxta primum membrum: In Christo est vna tantùm voluntas humana essentialiter & nō participatiuè dicta. Secunda conclusio iuxta secundum membrum est: In Christo fuerunt duę voluntates: scilicet voluntas vt natura, & volūtas vt ratio. Probatur primò secunda conclusio: Voluntas est finis, & eorum quæ sunt ad finem alio & alio modo: ergo alterius rationis est actus voluntatis in finem: & alterius rationis, actus voluntatis in id quod est ad finem: ergo in Christo fuerunt duæ voluntates, quia duæ species actuum voluntatis. Antecedens pro prima parte ex superioribus supponitur. Secunda probatur: quia in finem fertur simpliciter & absolutè: quia fertur vt in id quod est secundum se bonum, vt in sanitatē. In id verò quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, quia fertur in id, secundum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud, scilicet finem: vt patet de sumptione medicinæ propter sanitatem. Consequentia relinquitur pro euidenti gratia exteriæ: nam talis moderum diuersitas, quæ scilicet cōfurgit ex potentiis rationibus finis, & eius quod est ad finem, diuersim habet tantùm in appetitibus proprijs. Probatur deinde prima conclusio: quia talis diuersitas actuum non diuersificat potentiam. Probatur: Stat enim vna communi ratione boni, quæ est obiectum voluntatis: stante enim vnitate obiecti propriū voluntaris, quod est bonum in communi, non diuersificatur potentia voluntatis: quamuis diuersificentur genera actuum eius ex diuersa ratione generali actuum eiusmodi sunt ordinatus ad bonum in se, & ad bonum propter aliud.

9. 83. art. 4.

9. 83 art. 3. & 1. 2. 9. 13 ar. 1.

¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione ad quæsitum. Distinctio est: Voluntas accipi potest vel propriè, vel pro actu. Prima conclusio est iuxta primum membrum: In Christo est vna tantùm voluntas humana essentialiter & nō participatiuè dicta. Secunda conclusio iuxta secundum membrum est: In Christo fuerunt duę voluntates: scilicet voluntas vt natura, & volūtas vt ratio. Probatur primò secunda conclusio: Voluntas est finis, & eorum quæ sunt ad finem alio & alio modo: ergo alterius rationis est actus voluntatis in finem: & alterius rationis, actus voluntatis in id quod est ad finem: ergo in Christo fuerunt duæ voluntates, quia duæ species actuum voluntatis. Antecedens pro prima parte ex superioribus supponitur. Secunda probatur: quia in finem fertur simpliciter & absolutè: quia fertur vt in id quod est secundum se bonum, vt in sanitatē. In id verò quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, quia fertur in id, secundum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud, scilicet finem: vt patet de sumptione medicinæ propter sanitatem. Consequentia relinquitur pro euidenti gratia exteriæ: nam talium moderum diuersitas, quæ scilicet cōfurgit ex potentiis rationibus finis, & eius quod est ad finem, diuersim habet tantùm in appetitibus proprijs. Probatur deinde prima conclusio: quia talis diuersitas actuum non diuersificat potentiam. Probatur: Stat enim vna communi ratione boni, quæ est obiectum voluntatis: stante enim vnitate obiecti propriū voluntaris, quod est bonum in communi, non diuersificatur potentia voluntatis: quamuis diuersificentur genera actuum eius ex diuersa ratione generali actuum eiusmodi sunt ordinatus ad bonum in se, & ad bonum propter aliud.

Art. 1. ad 3.

Cap. 2.

¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione ad quæsitum. Distinctio est: Voluntas accipi potest vel propriè, vel pro actu. Prima conclusio est iuxta primum membrum: In Christo est vna tantùm voluntas humana essentialiter & nō participatiuè dicta. Secunda conclusio iuxta secundum membrum est: In Christo fuerunt duę voluntates: scilicet voluntas vt natura, & volūtas vt ratio. Probatur primò secunda conclusio: Voluntas est finis, & eorum quæ sunt ad finem alio & alio modo: ergo alterius rationis est actus voluntatis in finem: & alterius rationis, actus voluntatis in id quod est ad finem: ergo in Christo fuerunt duæ voluntates, quia duæ species actuum voluntatis. Antecedens pro prima parte ex superioribus supponitur. Secunda probatur: quia in finem fertur simpliciter & absolutè: quia fertur vt in id quod est secundum se bonum, vt in sanitatē. In id verò quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, quia fertur in id, secundum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud, scilicet finem: vt patet de sumptione medicinæ propter sanitatem. Consequentia relinquitur pro euidenti gratia exteriæ: nam talium moderum diuersitas, quæ scilicet cōfurgit ex potentiis rationibus finis, & eius quod est ad finem, diuersim habet tantùm in appetitibus proprijs. Probatur deinde prima conclusio: quia talis diuersitas actuum non diuersificat potentiam. Probatur: Stat enim vna communi ratione boni, quæ est obiectum voluntatis: stante enim vnitate obiecti propriū voluntaris, quod est bonum in communi, non diuersificatur potentia voluntatis: quamuis diuersificentur genera actuum eius ex diuersa ratione generali actuum eiusmodi sunt ordinatus ad bonum in se, & ad bonum propter aliud.

Cap. 2. & 3.

Cap. 4.

Ar. 1. 2. & 3.

Ll. 1. c. 5. & li. 15. c. 5. & 6. to. 5.

L. 1. c. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis horum motuum in volito ex parte subiecti oritur: quia scilicet Christus anima & carnem passibilem habebat: Beati autem nō. Hinc enim fit, vt Christi voluntati naturali & sensuali occurrerēt aliqua vt contraria & læsiua, quæ beatis exēptis ab omni passibilitate mali occurrere nequeunt: & proptrea Beati etiā secundum naturalem voluntatis motum, & secūdum appetitū sensitiuum cōformantur diuinæ voluntati in volito, Christus autem nō. Et sic ito, quòd isti voluntatis motus, qui in aliud tendebant in Christo, nihil aliud sunt quā velleitates: vniuersaliter siquidem loquendo, actus volūtatis per modum naturæ distinctus contra actū voluntatis per modum rationis contrarium eiusdem, nihil aliud est, quàm velleitas, de qua dicitur in 3. Eth. quòd est etiam impossibilium. Its quòd in Beatis nec electio nec velleitas est ad aliud volitū, quā quod Deus vult. In Christo autem electio omnis conformis Deo fuit in volito: sed nō omnis velleitas eius fuit conformis Deo in volito: habuit enim Christus velleitatem non patiendi crucem, quam tamen elegit, quia Deus sic volebat. Ens simile est in nobis, quum dolemus de morte iustè patientium, & plagis iniustè à Deo nobis inflictis, & aliis huiusmodi. Velimus enim hæc non esse: veruntamen, Fiat voluntas Dei, dicimus, & volumus si non exorbitamus.

q. 14. art. 1. ad 2.

D. 1219.

¶ Super Quæstionis decimaoctauæ Articulum sextum.

TItulus clarus quo ad quid nominis, in corpore autem manifestatur quid sit contrarietas volūtatum, & secundū quæ attēdatur, nempe secundū contrarietatem obiectorum: vt volentis, nolentis, & similium.

¶ In corpore articuli duo fiunt, primò mōstratur in communi, in quo consistit cōtrarietas voluntatum. secundo respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum conclusio est: Ad contrarietatem voluntatum in aliquo requiritur, quòd oppositio voluntatū sit & circa idem, & in eadem voluntate. Probatur primo cōclusio hæc ex cōmuni ratione contrarietatis, quam addit supra diuersitatem: contrarietas enim species est diuersitatis. Sed inter contrarietatē & diuersitatem hoc interest, quòd contrarietas addit supra diuersitatem oppositionem, secundum idem & in eodē. Procedit ergo litera sic: Contrarietas exigit oppositionem in eodem secundum idem: ergo cōtrarietas voluntatum in aliquo exigit oppositionem voluntatum secundum idem & in eadem volūtate. Antecedens probatur: quia si diuersitas sit in diuersis, autē secundum diuersa, non est contrarietas.

3, dist. 17. art. 2. q. 2, & 3. Et opus 3. ca. 238. fin.

**Te. 49 vsque ad 52.*

Probatur: quia non est contradictio nem in se claudit. Deinde declaratur eadē conclusio, quo ad illam particulam, secūdum illem ex diuersis rationibus volendi & nolendi vnū & idem (puta mortem Sortis propter commune vel priuatū bonum) dupliciter se habentibus, vel vt diuersis tantūm, vel non solum vt diuersis, sed oppositis: vt patet in exemplo literæ, de voluntate principis circa mortem Sortis ironis, propter bonum publicum, & voluntate parentis, vt non moriatur propter bonum proprid. Quando enim hic sistunt ambæ voluntates diuersæ quidē sunt, sed non contrariantur: quia licet cōtraria velint (scilicet mori illum, & non mori illum) diuersa tamen est ratio volendi morīē, & volendi non mortem: ac per hoc non est oppositio secundum eadem rationem volendi. Sed si non sistitur hic, sed voluntas parentis circa non mori propter bonum proprium, oppo nit bonū proprium bono communi, iam non sola est diuersitas rationum volendi, scilicet & sed est oppositio eorundem: quia cōmune bonum tollitur per oppositum in ratione volendi. Vincit enim amor proprius amorem communis boni, & expellit illud à ratione volendi: & vult illum non mori, etiam contra commune bonū ob nimium amorem proprij boni. Demum declaratur eadem conclusio quo ad illam particulā, in eadem voluntate ex diuersis appetitibus, dupliciter etiam dispositis, vel cum sola diuersitate, vel cum diuersitate habentibus etiam oppositionē. Vertia gratia, Appetitus rationalis vult bonum rationis, appetitus sensitiuus vult bonum delectabile secundum sensum. Si hic fiat tur, diuersitas appetitum est sola: sed si vltrà progreditur, ex parte subiecti appetitus boni delectabilis: vt insimuet appetentem vel ad tardandum, vel mutandum appetitum boni rationis, iam non sola diuersitas est appetitiua, sed oppositio: quia opponit te appetitus delectabilis contra appetitū rationis, & vincit illū, dum immutat illum vel annullando, vel delitando illius ex parte appetētiss: vt scilicet vel non velit bonum rationis cūe, vel debilitet velitillud. Hoc autē quod dicimus de oppositione

Hebdom. in Epist. Aug. ad Dios. & Aug. lib. 83. qq. & Anse. & recitatur vlt.

Lib. 3. ca. 25.

Capit. 18. 20. & 23.

Epistola per editum per Z. B.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cōtrarietas nō potest esse nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Si autem secūdum diuersa & in diuersis existat diuersitas, non sufficit hoc ad rationē contrarietatis, sicut nec ad rationem contradictionis, puta quòd homo sit pulcher aut sanus secūdum manum, & non secundum pedem. Ad hoc ergo, quòd sit contrarietas voluntatū in aliquo, requiritur primò quidem, quòd secundum idē attēdatur diuersitas voluntatum. Si enim vnius voluntas sit de aliquo fiendo secundum quandam rationem vniuersalē, & alterius voluntas sit de eodem non fiendo, secundum quādam rationem particularem, non est omnino contrarietas voluntatum. Puta, si Rex vult suspendi latronem propter bonum publicum, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi propter amorem priuatum, nō erit cōtrarietas volūtatis: nisi fortè in tantum se extendat voluntas hominis priuati, vt bonum publicum velit impedire, vt cōseruetur bonum priuatum: tunc enim circa idē attenditur repugnantia voluntatū. Secundò autem requiritur ad cōtrarietatem volūtatis, quòd sit circa eandem voluntatē. Si enim homo vult vnum secundum appetitum rationis, & vult aliud secūdum appetitum sensitiuum, non est hic aliqua contrarietas, nisi forte appetitus sensitiuus in tantūm præualeat, quòd vel immutet vel retardet appetitū rationis: sic enim iam ad ipsam voluntatem rationis perueniret aliquid de motu contrario appetitus sensitiui.

Epist. ma per editum per Z. B.

¶ Sic igitur dicēdū est, quòd licet voluntates contraria volebat: nam secūdum voluntatem diuinam volebat mortem, quam refugiebat secundum voluntatem humanam. Vnde Ath. dicit in lib. aduersus Apollinarium, * Quando Christus dicit, Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: & tamen non mea, sed tua voluntas fiat. & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma: duas voluntates hic ostendit: humanam, quæ propter infirmitatem carnis refugiebat passionem: & diuinam eius promptā ad passionem. Ergo in Christo fuit contrarietas voluntatum.

** Ex Ioan. Damasc. lib. 3. ca. 25.*

¶ 2 Præterea, Ad Gal. 5. dicitur, quòd caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quando spiritus vnum cōcupiscit, & caro aliud. Sed hoc fuit in Christo: nam per voluntatem charitatis, quam Spiritus sanctus in eius mēte faciebat, volebat passionē: secūdū illud Isa. 53. Oblatus est, quia voluit: secundum autem carnem passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatum.

¶ 3 Præterea, Luc. 22. dicitur, quòd factus in agonia, prolixius orabat. Sed agonia videtur importare quandam compugnationem animi, in contraria tendentis. Ergo videtur, quòd in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

¶ SED CONTRA est quod in determinatione sextæ Synodi dicitur, * Prædicamus duas naturales volūtates, nō contrarias (iuxta quod impij asserunt hæretici) sed sequentem eius humanam voluntatem, & non resistentem vel reluctantem, sed potius subiectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati.

** Habetur in Epist. Agat. ad Imp. & recitatur vlt. Act. 4.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contrarietas voluntatum in aliquo exigit oppositionem voluntatum secundum idem & in eadem volūtate. Antecedens probatur: quia si diuersitas sit in diuersis, autē secundum diuersa, non est contrarietas. Probatur: quia non est contradictio nem in se claudit. Deinde declaratur eadē conclusio, quo ad illam particulam, secūdum illem ex diuersis rationibus volendi & nolendi vnū & idem (puta mortem Sortis propter commune vel priuatū bonum) dupliciter se habentibus, vel vt diuersis tantūm, vel non solum vt diuersis, sed oppositis: vt patet in exemplo literæ, de voluntate principis circa mortem Sortis ironis, propter bonum publicum, & voluntate parentis, vt non moriatur propter bonum proprid. Quando enim hic sistunt ambæ voluntates diuersæ quidē sunt, sed non contrariantur: quia licet cōtraria velint (scilicet mori illum, & non mori illum) diuersa tamen est ratio volendi morīē, & volendi non mortem: ac per hoc non est oppositio secundum eadem rationem volendi. Sed si non sistitur hic, sed voluntas parentis circa non mori propter bonum proprium, oppo nit bonū proprium bono communi, iam non sola est diuersitas rationum volendi, scilicet & sed est oppositio eorundem: quia cōmune bonum tollitur per oppositum in ratione volendi. Vincit enim amor proprius amorem communis boni, & expellit illud à ratione volendi: & vult illum non mori, etiam contra commune bonū ob nimium amorem proprij boni. Demum declaratur eadem conclusio quo ad illam particulā, in eadem voluntate ex diuersis appetitibus, dupliciter etiam dispositis, vel cum sola diuersitate, vel cum diuersitate habentibus etiam oppositionē. Vertia gratia, Appetitus rationalis vult bonum rationis, appetitus sensitiuus vult bonum delectabile secundum sensum. Si hic fiat tur, diuersitas appetitum est sola: sed si vltrà progreditur, ex parte subiecti appetitus boni delectabilis: vt insimuet appetentem vel ad tardandum, vel mutandum appetitum boni rationis, iam non sola diuersitas est appetitiua, sed oppositio: quia opponit te appetitus delectabilis contra appetitū rationis, & vincit illū, dum immutat illum vel annullando, vel delitando illius ex parte appetētiss: vt scilicet vel non velit bonum rationis cūe, vel debilitet velitillud. Hoc autē quod dicimus de oppositione

Hebdom. in Epist. Aug. ad Dios. & Aug. lib. 83. qq. & Anse. & recitatur vlt. Act. 4.

appetitus sensitiui ad rationalem, intelligēdum quoque est locū habere inter actū voluntati per modum naturę & actum electionis: nā qui in diuersa tendūt, si voluntas naturalis in tātum proteniatur, vt opponat se electioni, & vincat illā, contrarietas volūtatum est, vtū quis electurus dispendium honoris, famæ, ac vitæ, ob bonū vir tutis, à naturali volitate vitæ, honoris glorię que vincatur.

Sopra q. 3. art. 1. & 2. Et 3. d. 10. q. 1. ar. 2. q. 1: 3. Et d. 18. art. 1. Et 4. con. ca. 56. Et ver. quæs. 20. art. 2. & 6. Et vnio. art. 1. 16. & art. 5. Et opr. 3. c. 219.

¶ Circa hanc conclusionem nota, quòd in conclusione non dicitur ad cōtrarietatem voluntatū requiri hæc duo: sed dicitur. hæc duo requiri ad contrarietatem voluntatum in aliquo. Apposuit siquidem Autor ly in aliquo, ad mōstrandum quòd de cōtrarietate voluntatum in vno & eodem homine loquitur. Et dixit hoc: quia sciebat, imò etiā in hac litera, docet quòd ad contrarietatem voluntatum simpliciter & absolute non requiruntur hæc duo: sed alterū tantum sufficit: vt pote in exēplo literæ de voluntate principis, & volūtate parentis nimis vitam filij amantis. Sunt enim vere tūc contrariæ volūtates: quāuis sint diuersorum hominum. Et hoc modo volūtās peccatorū est contraria volūtati diuinæ: & contra Dei voluntatē agere dicūtur. Est siquidem hæc cōtrarietas voluntatum obiectiue, nō subiectiue. Sed Autor in litera loquitur de volūtatū contrarietate & obiectiua & subiectiua: & ideo addiunxit ly in aliquo: & dixit, ad cōtrarietatem voluntatum in aliquo, hoc est obiectiue & subiectiuē, exigi duo: scilicet oppositionem secundum idem, & oppositionem in eadem voluntate.

¶ Quo ad secundū, conclusio respōsiua quæsito est: In Christo nulla fuit contrarietas voluntatum. Probatur: primò ex parte primę conditionis requisitæ ad contrarietatē voluntatum: hoc est, oppositionis secundum idem seu eandem rationem. Probatur autem sic: In Christo nec voluntas naturalis nec voluntas sensualitātis repudiabat rationem volitam, à diuina & humana electione: ergo in Christo non habuit locum repugnantia voluntatū secundum idem. Antecedēs probatur quo ad voluntatē naturalem: quia etiam volūtate absoluta Christus volebat saluté humani generis, quāuis non vellet hoc in ordine ad aliud: hoc est, quāuis non vellet eā vt rationē volēdi mortem propriam: quia ad voluntatem vt natura, non spectat velle aliquid in ordine ad aliud, sed solū velle vel nolle aliud absolutē. Deinde probatur antecedēs, quo ad voluntatem sensualitatis: quia eius motus nec ad acceptandum, nec ad repudiandum tanquam excēlum bonum (quod est bonum cōmune æternæ salutis generis humani) se extendit. Secunda probatur conclusio ex parte secundę conditionis requisitæ ad contrarietatem voluntatum in aliquo: hoc est oppositionis in eadem voluntate. Probatur autē sic: Neutra volūtatum coniugata ex altera impediebatur, aut retardabatur. Ergo in Christo non fuit locum repugnantia in eadē volūtate, Antecedēs manifestatur, & quo ad voluntatem diuinam huiusmodi electionem: quia nec impediebatur, nec retardabatur ex volūtate sensualitatis, aut sensualitatis: & econuerso, quia nec voluntas naturalis, nec sensualitatis impediebatur à diuina aut humana electiua. Placebat siquidem Christo secundum voluntatem & rationalem voluntatem, vt & voluntas sua humana per modum naturę moueretur: hoc est, haberet suas naturales velleitates respectu suę vitæ, respectu integritatis corporis, respectu honoris, respectu filiorum, respectu matris, respectu gloriæ, &c. & appetitus sensitiuus timeret futurum, tristaretur que de præsenti malo corporis, &c.

Sopra q. 3. art. 1. & 2. Et 3. d. 10. q. 1. ar. 2. q. 1: 3. Et d. 18. art. 1. Et 4. con. ca. 56. Et ver. quæs. 20. art. 2. & 6. Et vnio. art. 1. 16. & art. 5. Et opr. 3. c. 219.

Lib. 3. ca. 25.

¶ Præterea, Principalis agentis & instrumenti est vna sola operatio. Sed humana natura in Christo fuit instrumētū diuinæ, vt suprà dictū est. * Ergo eadem est diuinæ & humanæ naturæ in Christo operatio.

** Quæst. 19. ar. 2. & 5.*

¶ 3 Præterea, Cùm in Christo sint duæ naturæ in vna hypostasi vel persona, necessariū est vnū & idem esse, quod pertinet ad hypostasim vel personā. Sed operatio pertinet ad hypostasim vel personā: nihil enim operatur nisi suppositum subsistens. vnde secundum Philosophum * actus sunt singulariū. Ergo in Christo est vna & eadem operatio diuinitatis & humanitatis.

Li. 1. Meta. ph. c. 8. & appetitus sensitiuus

¶ 4 Præterea, Sicuti esse est hypostasis subsistētis, ita etiā operari. Sed propter vnitatem hypostasis est in Christo vnum esse: vt suprà dictū est. * Ergo etiam propter eandem vnitatem est in Christo vna operatio.

¶ 5 Præterea, Vbi est vnum operatū, ibi est vna operatio. Sed idem operatum erat diuinitatis & humanitatis: sicut sanatio leprosi, vel suscitatio mortui. Ergo videtur quòd in Christo sit vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in 2. li. ad Gratianū Imperatorē. * Quę admodum eadem operatio diuersę est potestatis, nūquid sic potest minor quem admodum maior operari? aut vna operatio potest esse, vbi diuersa substantia est?

Cap. 4.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd supra dicti * hæretici, qui posuerūt in Christo vnam voluntatem, posuerunt etiam in Christo vnam operationem. Et vt eorum opinio erronea melius intelligatur, cōsiderandū est, quòd vbicūque sunt plura agētia ordinata, inferri * mouetur à superiori: sicut in homine corpus mouetur ab anima, & inferiores vires à ratione. Sic igitur actiones & motus inferioris principij sunt magis operata quædā, quàm operationes: id autem quod pertinet ad supremū principium, est proprie operatio. Puta, si dicamus in homine quòd ambulare, quod est pedum, & palpare, quod est manuum, sunt quædam hominis operata: quorum vnum operatur anima per pedes, aliud per manus. Et quia est eadem anima operans per vtrúque, ex parte ipsius operātis, quod est primum principium mouens, est vna & indifferens operatio: ex parte autē ipsorum operatorum differentia inuenitur. Sicut autem in homine puro corpus mouetur

q. 17. ar. 2.

Tertia S. Thomæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatio in Christo: quia gignebatur in eo vnũ tantũ principium virtute propria actiuũ, scilicet natura illa terrã confusa. Et multò magis heresis ponentiũ in Christo solam deitatẽ esse actiuã virtute propria: humanitatẽ verò esse purũ instrumẽtum sine propria virtute (quales fuerunt subtrahẽtes Christo voluntatẽ humanã vel eius actum) quoniã secundum hoc in Christo cõsequẽter ponerẽtur deitatis & humanitatis vna tãtũ operatio, iuxta vnitatẽ actui principij propij. At si in Christo deitas agit virtute propria, & humanitas agit etiam virtute propria (quãuis coagat simul deitati) nõ est deitatis & humanitatis in Christo operatio vna tantũ, sed est vna & multæ. Verbi gratia, dũ Christus sanauit infirmũ tangẽdo, si fuit in illo operatiue aliquis actus causatus ab humanitate virtute propria, & aliquis causatus à diuinitate virtute propria, operatio illa non est vna tantum, sed est vna & multę. Vna quidẽ, puta sanatio, quia virtute propria deitatis, & ab humanitate instrumẽtaliter est: duę verò, quia adiungitur diuinæ operationi operatio, quæ est ab humanitate virtute propria: dum sanationi coniungitur voluntaria contactio, sanatio enim vna operatio est à deitate per humanitatẽ: contactus autem voluntarius poneretur humana operatio à propria humanitatis virtute. Si autem sola deitas, propria virtute operari ponatur, & humanitas solum vt pure exequens principalis agentis virtutẽ poneretur, vna tamẽ operatio inueniretur in huiusmodi curatione. Hæc de tr.

¶ In corpore art. primo recitatur simul & declaratur hæreticorum positio cum fundamento. Secundo ostenditur radix erroris eorum. Tertio respondetur quęsito, ibi: Et ideo vbicunque motus & motum.

¶ Quo ad primum error. conclusio est: In Christo est vna tantum operatio, licet sint multa operata. Probatur: quia vnum tantum est in Christo principium actiuum, scilicet deitas: humanitas autẽ instrumentaliter se habet. Declaratur hæc & in animata respectu organorum corporeorum, & respectu vitiũ sensitiuarum.

Est ep. 20. c. 4.

¶ Quo ad secundum radix errãdi ponitur: quia non distinxerunt operationem instrumẽti per propriam formam, vel per participationem agentis. Declarantur hæc in artificialibus artificę & serra: & in naturalibus, scilicet igne respectu artis. Quod potest declarare respectu animæ vegetatiuę: cuius subiectum augmẽto: vt patet in igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quæ est rei solùm secundum quòd mouetur ab alio, non est alia præter operationem mouentis ipsum: sicut fácere scamnum, non est scorsum operatio secundum quòd vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quæ est rei solùm secundum quòd mouetur ab alio, non est alia præter operationem mouentis ipsum: sicut fácere scamnum, non est scorsum operatio secundum quòd vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed

ab anima, & appetitus sensitiuus à rationali, ita in Domino Iesu Christo humana natura mouebatur & regebatur à diuina. Et ideo dicebãt, quòd eadem est operatio & indifferés ex parte ipsius diuinitatis operãtis: sunt tamen diuersa operata, inquantũ scilicet diuinitas Christi aliud agebat per seipsam, sicut q portabat omnia verbo virtutis suæ: aliud autem per humanam naturã, sicut quòd corporaliter ambulabat. Vnde in sexta Synodo inducũtur verba Seueri hæretici, sic dicẽtis, Ea quę agebãtur & operabãtur ab vno Christo, multũm differunt. Quædam enim sunt Deo debibilia: quędam humana. veluti corporaliter vadere super terrã, profectò humanum est: cruribus verò vexatis, & ambulare super terram penitus nõn valenticus, sanum gressum donare, Deo decibile est. Sed vnus, scilicet incarnatũ Verbũ, hoc & illud operatus est: & nequaquam hoc quidem huius, hoc verò huius est naturæ: neque eo quòd diuersa sunt operamenta, ideo duas operatrices naturas atque formas iustè dicimus. Sed in hoc decipiebãtur: quia actio eius quod mouetur ab altero, est duplex. Vna quidem, quã habet secundũ proprium formam: alia autem, quã habet, secundũ quòd mouetur ab alio. Sicut secundum operatio secundum propriam formam, est incisio: secundũ autem quòd mouetur ab artifice, operatio eius est facere scamnum. Operatio igitur, quæ est alicuius rei secundum suam formam, est propria eius: nec pertinet ad mouentem, nisi secundum quòd vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed

dicere, quòd ex diuina virtute, & humana esset conflata in Christo vna virtus, quorũ vtrunque est impossibile. Nã per primum horum ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum verò ponitur cõfusio naturarũ. Et ideo rationabiliter in sexta Synodo * hæc opinio est cõdẽnata. in cuius determinatiõe dicitur: Duas naturales operationes indiuise, incõuerti biliter, inconfuse, insęparabiliter, in eodem domino Iesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est, diuinam operationem, & humanam operationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Dion. ponit in Christo operationẽ theandricẽ, id est diuinam virilem, vel diuinam humanam, non per aliquam confusionem operationum seu virtutum vtriusq; naturæ, sed per hoc, quòd diuina operatio eius vtitur humana, & humana eius operatio participat virtutẽ diuinæ operationis. Vnde sicut ipse dicit in quadã Epistola ad Cãdidum: * Super hominem operabatur ea quæ sunt hominis: quod mõstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem. Manifestum est enim, quod cõcipi est humanæ naturæ, similiter & ambulare, sed vtrũque fuit in Christo supernaturaliter. Et similiter diuina operabatur humanitus: sicut cũ sanauit leprosum tãgendo. Vnde in eadẽ Epistola subdit: * Nõ secundũ Deum diuina faciens, nõ humana secundum hominẽ, sed Deo homine facto, noua quædã Dei & hominis operatione. Quod autẽ in tellexerit duas esse operationes in Christo, vnã diuinæ naturæ, aliã autẽ humanæ, patet ex his quæ dicit in 2. c. de Di. no. vbi dicit, quòd his quæ pertinẽt ad humanam eius operationẽ, Pater & Spiritus sanctus nulla ratione cõmunicãt, nisi quis dixerit secundum benignissimã & misericordem volũtatem, inquãtum scilicet Pater & Spiritus sanctus ex sua misericordia voluerũt Christum agere & pati humana. Addit autem & omnem sublimissimam & ineffabilem Dei operationem, quã homo pro nobis factus adimpleuit, immutabilis profectò Deus, & Dei verbum. Sic igitur patet, quòd alia est operatio humana, in qua Pater, & Spiritus sanctus non communicant nisi secũdum acceptationem misericordię suæ: & alia est eius operatio, inquantum est Dei verbum, in qua communicant Pater & Spiritus sanctus.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd instrumẽtũ dicitur aliquid agere ex eo, quòd mouetur à principali agente, quod tamẽ per hoc potest habere propriã operationẽ secũdum suã formam, vt de igne dictũ est. * Sic igitur actio instrumenti, inquãtum est instrumentum, nõ est alia ab actione principalis agentis: potest tamẽ habere aliam operationẽ, prout est res quædam. Sic igitur operatio, quæ est humanæ naturæ in Christo, inquantũ est instrumẽtũ diuinitatis, non est alia ab operatione diuinitatis: nõ enim est alia saluatio, qua saluat humanitas Christi & diuinitas eius. Habet tamẽ humana natura in Christo, inquãtũ est natura quædam, quandam propriam operationem præter diuinam, vt dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd operari est hypostasis subsistentis, sed secundum formam & naturam, à qua operatio speciem

ter in secũdo de Anima cõtra Empedoclem. Indistinctio igitur operationum & communione agentium, quia principale vtitur propria operatione instrumenti, & instrumentum participat operationem proprijam, principalis secundi occasio fuit. *Act. 4. 8. & 9.*

¶ Quo ad tertiũ conclusio est: In Christo sunt duæ operationes. Probatur primò ratione ostensa: secundò, auctoritate Leonis: tertiò ducendo ad impossibile: quartò definitione Synodi. Omnia clara sunt in littera.

¶ In respõsione ad quartum aduerte & percipe sensum litteræ, ponentis differentiam inter esse, & operari respectu naturæ & personæ. Ponitur siquidem primò vtriusque conuenientia in hoc, quòd vtrunque, hoc est tam esse, quàm operari, est personæ à natura ita quòd vtrũque habet naturam pro principio, & personam pro subiecto quod est & quod operatur. Deinde subditur differentia inter vtrunque: quia in constitutione personæ à natura esse ha bet vt terminus: quia respectat ad ipsam personã constitutionem, vt propria actualitas eius: per ipsa enim nihil aliud est, quàm natura deducta ad hoc, quod sit proprię id quod est. Et hinc prouenit, vt vnitas personæ exigat vnitatẽ essẽ: oporteat nãq; cõstitutionem vnius personæ, ad vnũ tantũmodo terminũ cõpleri. Operatio verò nõ sic se habet: non enim natura, cõstituta in persona, dat operari, sicut dat esse, sed persona iam existẽs præterit, mediante natura, operationem. Et ideo vnitas personæ nõ exigit vnitatem operationis. Vbi vides quòd esse immediatè in persona à natura est: operari verò iã cõstituta persona habet à natura ipsa, mediante natura, habet enim operatio naturam & vt principiũ, & vt susceptiuũ proximũ, sublatis mediante potentia: personam autẽ vt primum operãs, vt quod. Esse verò naturam, habet vt principium quo tantum & personam vt immediatum subiectum quod est. Eadem ergo est doctrina hic, & superius. In corp. Nam hic, & superius traditio non enim docemur hic, quòd esse sit de intrinseco intellecta personæ, sed quòd pertineat ad constitutionẽ personæ. Et verè sic est, quoniã constitutio personæ est cõstitutio ipsius esse cum quia non alia constitutione fit persona, & alia fit esse, sed vna & eadẽ. Tum quia ad hoc constituitur persona, vt sit quod est dictũ, cõstitutionem personæ requiri ad esse, tanquam ad ipsius personæ proprium, immediatam vltimamq; actualitatẽ intra latitudinẽ, sui generis, scilicet est substantiæ.

¶ In

¶ In respõsione ad quintum vide nouitie, quòd cùm propriis operatis singularum operationum (diuinæ scilicet & humanæ) stare dicitur vnitatem operati respectu vtriusque: non per viam proprietatis, quia hoc repugnat his, quæ nunc immediatè dicta sunt, sed per viam concursus seu communionis. Nunquam enim operatum proprium vnius operationis est operatum proprium alterius: vt in principio responsionis docemur.

D. 946. Sed operatum proprium vnius potest esse operatum commune sibi & alteri operationi: vt sanatio leprosi est proprium operatum diuinæ operationis: & cum hoc est commune operatum dictæ diuinæ operationi & humano contactui participanti diuinam operationem: vt in calce responsionis docemur.

¶ Super Quæstionis decimænonæ Articulum secundum.

Titulus ex præcedenti clarus est.

¶ In corpore tria sunt. primò declaratur in cõmuni quid & quæ sit operatio humana vel non humana, & similiter vna vel multæ. Secundò declaratur hæc eadem in puro homine applicando ad purum hominem cõmuniter prædicta. Tertiò, applicando ad Christum, respondetur quæsito vnica conclusione: In Christo est vna humana operatio multò magis, quàm in quocunque homine.

In corp.

¶ Quo ad primum, quia titulus duos terminos claudit, scilicet operationem humanam & vnitatem, vel pluralitatem: ideo Autor primò operationem eluc dat humanam: & deinde illius vnitatem vel multitudinem in communi. Dicit ergo tria. Primum: Operatio humana simpliciter est, quæ à ratione procedit secundum voluntatem: quia homo est homo per rationem, & per oppositum reliquæ operationes attribuæ homini, non humanæ nisi secundum partem sunt: & tam tripliciter ordinis, scilicet ex natura elementi, ex anima vegetatiua, ex anima sensitiua. Secundum: Differentia inter operationes hominis secundum partem naturæ humanæ est, quòd quædam sunt participatiuæ, quandoque humanæ, vt quæ sunt partis sensitiuæ: & quædam non, vt quæ sunt partis vegetabilis & elementaris. Tertium, Subordinatorum agentium propriis virtutibus operationes sunt multæ, agentium verò vna virtute vna est operatio.

Cap. 14. & 15.

¶ Nota hic duo: primo quòd & quia ratio (vt dicitur 9. Metaph.) est ad opposita, & ab electione, quæ est actus voluntatis determinatur, ideo ratio & voluntas pro vnico principio operationis humanæ computantur, & idem est operationem esse à ratione, & voluntate, quæ est appetitus rationis determinatius. Secundo, quòd

recipit. Et ideo à diuersitate formarum seu naturarum est diuersa species operationũ: sed ab vnitate hypostasis est vnitas secundum numerum, quantum ad operationem speciei. Sicut ignis habet duas operationes specie differentes, scilicet illuminare & calefacere secundum differentiam lucis & caloris: & tamen est vna numero illuminatio ignis semel illuminãtis. Et similiter in Christo oportet quòd sint duæ operationes specie differentes secundum eius duas naturas. quælibet tamen operationum est vna numero in Christo semel facta, sicut vna ambulatio, & vna sanatio.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd esse & operari est personæ à natura, aliter tamẽ & aliter. Nã esse pertinet ad ipsam cõstitutionẽ personæ: & sic quantum ad hoc se habet in ratione termini. Et ideo vnitas personæ requirit vnitatem ipsius esse completi personalis. Sed operatio est quidã effectus personæ secundum aliquam formam vel naturam: vnde pluralitas operationum nõ præiudicat vnitati personali.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd aliud est prius operatum operationis diuinæ & operationis humanæ in Christo: sicut operatũ propriũ diuinæ operationis est sanatio leprosi, operatum autem proprium humanæ naturæ, est eius contactus. Concurrunt autem ambæ operationes ad vnũ operatum, secundum quæ vna natura agit cum communione alterius: vt dictum est. *

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo sint plures operationes humanæ.

AD SECVNDVM sic procedi tur. Videtur quòd in Christo sint plures humanæ operatiões. Christus enim, inquantum homo communicat cum plantis in natura nutritiua, cum animalibus autem in natura sensitiua: cum Angelis autem in natura intellectiua, sicut & cæteri homines. Sed alia est operatio plantæ, inquãtũ est plãta: & alia animalis, inquãtum est animal. Ergo Christus, inquãtũ est homo, habet plures operationes.

¶ 2 Præterea, Potẽtiæ & habitus distinguuntur secundum actus. Sed in anima Christi fuerunt diuersæ potẽtiæ & diuersi habitus. Ergo & diuersæ operationes.

¶ 3 Præterea, Instrumenta debent esse proportionata operationibus. Corpus autem humanum habet diuersa membra differentia secundum formam. Ergo diuersis operationibus debẽt esse accommodata. Sunt ergo in Christo diuersæ operationes secundum humanam naturam.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Damasc. dicit in 3. lib. * operatio sequitur naturam. Sed in Christo est tantum vna natura humana. Ergo in Christo fuit vna tantum operatio humana.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd quia homo est id quod est secundum rationem, illa operatio dicitur esse simpliciter humana, quæ à ratione procedit per volũtatem, quæ est rationis appetitus. Si qua autẽ quæ ratio est in homine, quæ non procedit à ratione & voluntate, non est simpliciter operatio humana: sed cõuenit hominis secũdũ aliquã partẽ humanæ naturæ. Quandoque quidẽ secundũ ipsam naturã elementi corporalis, sicut ferri deorsum. Quãdoque verò secũdũ virtutẽ animæ vegetabilis, sicut nutriri & augeri. Quãdoque verò secũdũ partẽ sensitiuã, sicut videre & audire, imaginari & memorari, cõcupiscere & irasci: inter quas operationes est differẽtia. Nam operationes animæ sensitiuæ sunt aliqualiter obedientes rationi, & ideo sunt aliqualiter rationales & humanæ, inquantũ scilicet obediunt rationi, vt patet per Philosophũ in 1. Eth. * Operationes verò q̃ sequuntur animã vegetabile, vel etiã naturã elementaris corporis, non subiiciũtur rationi, vnde nullo modo sunt rationales, nec humanæ simpliciter, sed solũ secundũ partẽ humanæ naturæ. Dictũ est autẽ suprà, * q̃ quãdo agẽs inferius agit per propriam formã, tũc est alia operatio inferioris agẽtis & superioris: quando verò agens inferius non agit, nisi secundum quòd est motum à superiori agente, tunc est eadẽ operatio superioris agentis & inferioris. Sic igitur in quocunque homine puro alia est operatio elemẽtaris corporis & animæ vegetabilis ab operatione volũtatis, quæ est proprie humana. Et similiter etiam operatio animæ sensitiuæ, quantũ ad id quod nõ mouetur à ratione: sed quãtum ad id quod mouetur à ratione, est eadem operatio partis sensitiuæ & rationalis. Ipsius autem animæ rationalis est vna operatio, si attendamus ad ipsum principiũ operationis: quod est ratio vel volũtas. Diuersificatur autem secundũ respectũ ad diuersa obiecta, quã quidem diuersitatem aliqui appellauerunt diuersitatẽ operatorũ magis, quã operationum, iudicãtes de vnitate operationis solũ ex parte operatiui principij. Sic enim nunc quæritur de vnitate vel pluralitate operationũ in Christo. Sic igitur in quolibet puro homine est tãtũ vna operatio, quę propriè humana dicitur: præter quã tamẽ sunt in homine puro quædã aliæ operationes, quæ nõ sunt propriè humanæ, sicut dictũ est. * Sed in homine Iesu Christo nullus erat motus sensitiuæ partis, qui nõ esset ordinatus à ratione. Ipsę etiã operationes naturales & corporales aliqualiter ad eius voluntatẽ pertinebãt, inquãtum volũtatis cius erat, vt caro eius ageret, & pateretur quę sunt sibi propria, vt dictũ est suprà. * Et ideo multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

Cap. xlv.

In hoc ar.

Q. præc. ar. 5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd operatio partis sensitiuæ & etiã nutritiuæ nõ est propriè humana: sicut dictũ est. * Et tamen in Christo huiusmodi operationes fuerunt magis humanæ, quàm in aliis.

In corp.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ potẽtiæ & habitus diuersificantur per comparationem ad obiecta. Et ideo diuersitas operationũ hoc modo respondet diuersis potentiis & habitibus, sicut etiam respondet diuersis obiectis. Talem autẽ diuersitatẽ operationũ non intẽdimus excludere ab humanitate Christi, sicut nec eã, quæ est secũdũ aliud & aliud instrumẽtũ: sed solum illã, quæ est secundum primum principium actiuum,

¶ Quo ad secundum, conclusio est: In quolibet puro homine est tantum vna operatio humana, multæ autem non humanæ. Declaratur discurrendo sigillatim per quatuor enumeratas partes humanæ naturæ: scilicet elementarem, vegetabilem, sensitiuam & rationalem. Nam ex elementari & vegetabili patet secunda pars conclusionis: quia alia & alia est operatio harum partium & voluntatis. De sensitiua verò distinguendo propriam à participato, patet quod secundum propria habet quilibet homo aliam operatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem: participatiue autem vnam, & est ipsius & voluntatis operatio. Ex rationali autem distinguendo seu replicando de quali vnitate operationis est sermo (scilicet penes vnitatem principij proprij virtute habetur quòd vna tantùm est operatio humana in vno homine. Quæ est prima pars conclusionis, quia vnum tantùm est humanum principium, scilicet voluntas, quanuis diuersitas sit operationum humanarum

In corp. penes obiecta, quæ vocatur penes operata à quibusdam. Ex quibus omnibus patet, quòd sequitur conclusio, quo ad vtranque sui partem: nam ex hoc quòd nulla pars humanæ naturæ multiplicat operationẽ humanam in vno puro & 5. *Et* homine, habetur quòd *veri. q. 29* vna tantùm est operatio *art. 7. 6.* humana in vno homine: *Et opu. 3.* & ex eo quòd in eodem *c. 238 fin.* secundum diuersas humanæ naturæ partes multiplicantur operationes non humanæ, habetur quòd præter humanam operationẽ sunt in vno puro homine multæ operationes non humanæ.

¶ Notato hic, quod hic apparet non esse hic sermonem de vnitate numerali, aut pure specifica operationis quum clarè constet, in vno eodémque homine esse diuersis temporibus humanas operationes multas secundum numerum ab eodem principio actiuo humano: sed quia omnis humana operatio in vno homine ab eodem est humano principio, vna dicitur vnitate formali sui actiui principij, & vnitate nihilominus numerali in omni subordinato principio sibi obsequente: vna enim numero est moderatio humani motus à volunte, concupiscentia ac lingua seu manu: & simile est de aliis. Distinctio autẽ specifica vel etiam generica operationum humanarum penes obiecta (de qua in præcedentibus libris tractatum & discussum est in processu materiæ moralis) extra præsens propositum est, vt patet in litera.

¶ Quòd ad tertium, concluso est: multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine. Probatur quia & operationes elementares & vegetatiuæ aliqualiter voluntariæ erant, & sensitiuæ nullus erat motus non ordinatus à ratione, quorum oppositum homine pu- *Tex. 39.* to multiplicantur operationes.

¶ Aduerte hic primò quòd omnis motus partis sensitiuæ in Christo dicitur ordinatus à ratione, pro quanto voluntas rationalis in Christo volebat motus naturales partis sensitiuæ in se esse vsque ad tales terminos, & non amplius.

¶ Aduerte secundò, quòd motus naturales partis vegetatiuæ & elementaris dicuntur in Christo voluntarij voluntate humana, & approbatiuè (vt patet) & passiuè, vt voluntas eius erat instrumentum diuinitatis. His enim duobus modis verificatur de volunate humana Christi, quòd esurijt, sitijt, &c. voluntarie.

¶ Aduerte tertiò, quòd Autor non concludit in Christo esse vnam tantùm operationem humanæ naturæ: sed quum monstrasset, in quolibet puro homine inferi operationem quidem humanam vnam tantùm, operationes autem naturæ humanæ secundum diuersas partes multas, intulit, in Christo non solùm esse operationem humanam vnam (sicut in cæteris hominibus) sed reliquas partium naturæ humanæ operationes in Christo ad illud vnum principium operationem humanæ reduxit, ostendendo eas esse voluntarias: ac per hoc ad vnitatem & elementares: sed quòd ammodo, quatenus scilicet sunt voluntariæ: & ideo comparatiuum cõclusit, Multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

¶ Super quæstionis decimænonæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est, Christus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum, nisi sit tale cuius meritum deroget dignitati Christi. Secunda est directè responsiua quæsito: Christus potuit aliquid sibi mereri. Prima conclusio habet duas partes. Et quo ad primam probatur: Habere aliquod bonum per se, est nobilius, quam habere illud per aliud: sed habere per proprium meritum, est habere illud per se: ergo habere per meritum, est nobilius quàm sine merito: ergo Christus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum. Maior probatur: quia causa per se potior est ea quæ est per aliud. Minor probatur, sanè tamen exposita, quòd intelligitur per se tanquam causam non primã (quia illa est Deus, vt patet ex Apostolo) sed secundariam, quia est esse Dei cooperatorem. Consequentia autem vltima probatur: quia omnis perfectio & nobilitas est Christo attribuenda.

¶ Quo ad secundam verò partem probatur conclusio, distinguendo bonas in duo genera: quædam quorum quando- *D. 887.* que absentia maiorem adimit perfectionem, quàm dignitas merendi ponat: vt gloria animæ, scientia, gratia, vnio per tonalis Verbi: quædam quorum coæua præsentia, melior est dignitas merendi: vt gloria corporis, ascensio, veneratio. Stante si quidem distinctione patet, quòd probata tertia conclusionis secunda pars ex illa radice. Omnis perfectio & nobilitas attribuenda est Christo. Hinc liquidè sequitur & quòd dignitas meriti attribuenda est sibi respectu bonorum tunc minorum dignitare merendi: & quòd respectu maiorum tunc dignoscantur autem in litera vtraque bona: & probatur quòd quædam Christus meruerit: quia minora sunt quàm dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem charitatis. Secunda autem conclusio responsiua directè quæsito, non aliter probatur: sed ex prima probata & explanata in specialibus bonis quæ Christus meruit, relinquitur euidens.

¶ Aduerte hic, quòd licet Autor potuisset vnico verbo expedire hanc quæstionem, dicendo quòd supposita absentia quorundam bonorum quæ de facto fuit in Christo (vt patet) ad dignitatem ipsius spectat, quòd habuerit illa per meritum: quia quod est per se, nobilius est, quàm quod per aliud. Alcius tamen Autor ortius, monstrare voluit quare quædam potuit mereri Christus, & quædam non. Et ad hoc monstrandũ accepit hinc modum habendi (scilicet per meritum vel sine merito) & inde bonum quod habeti debet: & appedit vtrũque in statera cũ opposito alterius. posuit enim in vna parte modũ habẽdi per meritũ cum absentia exteriorum bonorum, meliorem esse, quàm præsentiam eorundem sine meriso, cõclusit in Christo fuisse meritũ respectu exteriorũ bonorũ. Et quia inuenit præsentiam interiorũ bonorum cum non merito eorum, meliorẽ forte quàm meritum eorundem, quod eorundem oportet habere absentiam, concluit in Christo interiora bona iuste sine merito. Hic processus est litteræ, vt patet.

¶ Sed tenanet hic dubium circa rationem in litera redditam, quare Christus meruit exteriora bona: quia scilicet dignitas merendi, spectat ad charitatem, ac per hoc præstat exteriorum bonorum præsentiæ eorũ. Nam secundum hanc rationem Christus etiam meruit scientiam: quia scientia inferior est charitate, ad quam spectat dignitas meriti. In litera autem computatur scientia inter bona non sub merito Christi: quia detogaret dignitati Christi plus nescientia quandoque, quàm non meritum scientiæ.

¶ Ad hoc

Alias actum. ¶ Ad hoc dicitur, quòd scientia tam beata quàm infusa, quæ in Christo excluditur à merito, claudit infra latitudinem gratiæ: & de beata patet. De infusa autem perfruebatur, ex eo quòd comprehendit in se dona Spiritus sancti, intellectum, sapientiam, scientiam, & consimilia: vt patet ex superiori tractatu de scientia infusa Christi. Gratiæ autem plenitudinis defectus in Christo, maiorem tolleret à Christo perfectionem, quam ponerent modus habendi ex merito. Et propterea ratio literæ stat solida respectu exteriorum bonorum: nec habet locũ respectu scientiæ infusæ.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli aduerte responsionem consistere in distinctione Maioris argumenti assumpti, scilicet habito principali, accessorium non propriè cadit sub merito. Distinguitur exclusio, scilicet, vel absolute, vel secundum congruentiam humanorũ meritorum. De primo transeat Maior, sed de secundo negatur, gloria autem corporis est ad gloriam animæ accessoria, secũdum congruentiam humanorum meritorum ex diuina ordinatione: & adeo sub merito cadere potest.

¶ In responsione ad quartum, collige debitum no strum ergà Christũ. Nam si parentibus & benefactoribus debemus, secundum esse quod habent in nobis, & opinionem bonam, & affectum benevolum, & actus reuerentes, & verba honorabilia: quanto magis Creatori ac Redemptori nostro debemus, vt in nobis esse habeat (tam in intellectu, quàm in affectu, quã in verbis & actibus) confessẽ ad excellentiam suam, ad recepta beneficia, &c. Hoc enim est id solum quod retribuere illi possumus: quoniam secundum esse, quod habet in seipso, nihil possumus ei dare aut tollere. In hoc namque esse quod in nobis habet, omnis cultus diuinus consistit, & ad hoc ordinatum, in quo tota Dei gloria extra seipsum consistit.

¶ Super Quæstionis decimænonæ Articulum quartum.

Titulus de merito con digni intelligitur, & clarus est ex terminis superius declaratis.

¶ In corpore est vnica conclusio responsiua: Meritum Christi excendit se ad alios vt membra ipsius. Probatur & declaratur. Primò probatur: In Christo fuit gratia, nõ solùm vt in homine singulari, sed vt in capite totius Ecclesiæ: ergo meritum ipsius. Antecedens patet ex supradictis. Consequentia patet: quia ex omnibus membris constituitur vna persona mystica.

Infrà q. 48. art. 1. cor. & ar. 6. & q. 49. art. 1. cor. Et 2. de 20. q. 2. ar. 3. ad 3. Et 3. d. 18. art. 6. Et veri. q. 26 ar. 6 20 & q. 29. ar. 7.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sed demeritum Adæ deriuatur ad condemnationem aliorum. Ergo multò magis meritum Christi ad alios deriuatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supradictum est, * in Christo non solùm fuit gratia, sicut in quodam homine singulari, sed sicut in capite totius Ecclesiæ, cui omnes vniuntur, sicut capiti membra: ex quibus constituitur mystice vna persona. Et exinde est, quòd meritum Christi se extendit ad alios, inquantum sunt membra eius, sicut etiam in vno homine actio capitis aliqualiter pertinet ad omnia membra eius: quia non solùm sibi sentit, sed omnibus membris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum singularis personæ non nocet nisi sibi ipsi: sed peccatum Adæ, qui constitutus est à Deo principium totius naturæ, ad alios per carnis propaginem deriuatur. Et similiter meritũ Christi, qui est à Deo constitutus caput omnium hominum, quãtum ad gratiam, se extẽdit ad omnia eius membra.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd alij de plenitudine Christi accipiunt, non quidẽ fontem gratiæ, sed quandam particularẽ gratiam: & ideo non oportet quòd alij homines possint aliis mereri, sicut Christus.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd sicut peccatum Adę nõ deriuatur ad alios, nisi per carnalẽ generationẽ: ita meritum Christi non deriuat ad alios, nisi per generationẽ spiritualem, quæ fit in Baptismo, per quã homines Christo incorporantur: secundum illud ad Gal. 3. Omnes quotquot in Christo baptizati estis, Christũ induistis. Et hoc ipsum est gratię, quòd homini cõceditur regenerari in Christo: & sic salus hominis est ex gratia.

QVAESTIO VICESIMA, DE conuenientibus Christo, secundum quòd Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quæ conueniunt Christo per cõparationẽ ad Patrẽ. Quorum quædam dicuntur de ipso secundum habitudinem ipsius ad Patrem: puta quòd est ei subiectus, quòd ipsum orauit, & ei in sacerdotio ministrauit. Quædã verò dicuntur vel dici possent secundum habitudinem Patris ad ipsum: puta si Pater eum adoptasset, & quòd eũ prædestinauit.

¶ Primò igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secũdò, de eius oratione. Tertiò, de ipsius sacerdotio. Quartò, de adoptione, an ei conueniat. Quintò, de eius prædestinatione.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrũ Christus sit subiectus Patri.

¶ Secundò, vtrũm sit subiectus sibiipsi.

ARTICVLVS I.

¶ Verùm dicendum sit, Christũ esse subiectum Patri.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd non sit dicendum, Christum esse subiectum Patri. Omne enim quod subiicitur Deo Patri, est creatura: quia, vt dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, * in Trinitate nihil est seruiens neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum quòd Christus sit creatura, vt suprà dictum est. * Ergo etiam non est simpliciter dicendum, quòd Christus sit Deo patri subiectus.

¶ 2 Præterea, Ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum, quòd est eius dominio seruiens. Sed humanæ naturæ in Christo non potest attribui seruitus. Dicit enim Damascẽus 3. li. * Sciendum est, quòd neque seruam ipsam, scilicet humanam naturam Christi dicere possumus: seruitutis enim & dominationis nomina, non naturæ sunt nomina cognitionisque signa, sed eorum, quæ ad aliquid, quemadmodum paternitatis & filiationis nomina. Ergo Christus secundum humanam naturam non est subiectus Deo patri.

¶ 3 Præterea, Prioris ad Cor. 15. dicitur, Cùm autem subiecta illi fuerint omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit omnia. Sed sicut dicitur Heb. 2. Nunc videmus omnia subiecta ei. Ergo nondum ipse est subiectus Patri, qui ei subiecit omnia.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater maior me est. Et Aug. dicit in primo de Trin. * Non immeritò Scriptura vtrunque dicit, æqualem Patri Filium, & Patrem Filio maiorem. illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam serui sine vlla confusione intelligitur. Sed minor est subiectus maiori. Ergo Christus secundum formam serui est Patri subiectus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cuilibet habenti aliquam naturam, conueniunt ea, quæ sunt propria illi naturæ. Natura autem humana ex sui conditione habet triplicẽ subiectionem ad Deum. Vnam quidem secundum gradum bonitatis, prout

1. q. 42. ar. 4. ad 1 Et q. 45. ar. 7. ad 1 Et 3. d. 31. ar. 1. 2. & d. 17. ar. 3. q. 1. 10. Et 1. Cor. 15. lec. 3. fi.

Cap. 4. 10. 3. oper. Aug. Q. 83. art. 8. Cap. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ Articulum secundum.

TItulus clarus est in se: sed sua causa ex articulo colligitur, quòd sit diuersus loquendi modus Græcorum & Latinorum: Cyrillus enim & Dam. cum Ephesina synodo negat Christum subiectum sibi: Augustinus verò Christum sibi subiectum secundum humanitatem affirmat. Et quia vtraque sententia est vera, & ad diuersos sensus relata rationabiliter dicta ab vtrisq; : ideo nota est quæstio hæc.

¶ In corpore duo sunt. Primò respondetur quæsito secundum veritatem: secundò dnemur conuenientem loquendi modum in hac materia.

¶ Quo ad primum cum distinctione duplicis sensus huiusmodi loquutionū respondetur, quòd scilicet possunt seruitus & dominium referri vel ad diuersitatem suppositorum, vel ad solam diuersitatem naturarum in vna persona. Probatur hæc distinctio: quia esse dominum vel seruum attribuitur personæ secundum aliquam naturam: potest igitur referri diuersitas requisita inter dominum & seruum vel ad personarum & naturarum simul diuersitatem, vel ad diuersitatem naturarum tantum, stante vnitate personæ. Et prima conclusio iuxta primum sensum est: Christus non est subiectus sibi, aut dominus sui. Manifestatur: quia sic est hæresis Nestorij damnata in synodo negata à Cyrillo, & Damasc. Secunda verò conclusio iuxta secundū sensum est: Christus est sibi subiectus & sui dominus. Hæc probatur ex diuersitate naturarum & autoritate Augustī.

Q 16. ar. 8.

¶ Quòd ad secundum, modus loquendi congruus est, vt de Christo ea, quæ sunt excellentiæ, absolutè dicantur: ea verò quæ sunt subiectionis, cùm determinatione apposita dicantur, scilicet secundum humanam naturam. Et ratio est: quia Christus est nomen personæ, quæ in Christo est æterna, & Deus verus.

D. 617.

D. 1213.

¶ Nota hic, quòd ea quæ sunt excellentiæ: vbi scilicet signantur vel fine determinatione seu limitatione, vt esse dominum, præsidentem, maximum, &c. vel cum limitatore termino sui ipsius, puta quòd est dominus sui, præsidet sibi, &c. Aliter in litera loquitur de relationibus: ex excellentia simpliciter & absolutè quā dicit quod de Christo fuerunt absolutè enunciāda. Et per oppositum ea quæ sunt minorationis, non sunt simpliciter & absolutè enuntianda, puta quòd est creatura, quòd est seruus, quòd subiectus. Et non loquitur de relationibus exprout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis: vt patet per Dion. primo cap. de Di. no. natura autem creata habet quandam participationē diuinæ bonitatis, quasi radius illius bonitatis subiecta. Secundò, humana natura subiicitur Deo, quātum ad Dei potestatē, prout scilicet natura humana, sicut & quælibet creatura subiacet operationi diuinæ dispositionis. Tertio modo specialiter humana natura Deo subiicitur, quantum ad proprium suum actum: inquantum scilicet propria volūtate obedit mandatis eius. Et hanc triplicem subiectionem ad Patrem Christus de seipso confitetur. Primam quidem Matt. 19. Quid me interrogas de bono? vnus est bonus Deus. Vbi Hier. dicit, quòd quia eum magistrum vocauerat bonū, & non Deum vel Dei filium confessus erat, dixit, hominem, quanuis sanctum, in cōparatione Dei non esse bonum. Per quod dedit intelligere, quòd ipse secundum humanam naturam non pertingebat ad gradum bonitatis diuinæ. Et quia in his quæ non mole magna sunt, idem est esse maius quod melius: vt Aug. dicit in vlt. de Trin.* ex hac ratione Pater dicitur maior Christo secundum humanam naturam. Secunda etiam subiectio Christo attribuitur, inquātum omnia, quæ circa humanitatem Christi acta sunt, diuina dispositione gesta credūtur. Vnde Diō. dicit 4. cap. cæl. hier. q. Christus subiicitur Dei patris ordinationibus. Et hæc est subiectio seruitutis, secundū quòd omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta: secūdū illud Sap. 16. Creatura tibi factori deseruiens. Et secundum hoc etiam filius Dei Philip. 2. dicitur, formam serui accepisse. Tertiam etiam subiectionē attribuit sibiipsi, Io. 8. dicens, Quæ placita sunt ei, facio semper. Et hæc est subiectio obedientiæ. Vnde dicitur Philip. 2. quòd factus est obediens Patri vsque ad mortem.

Lib. 6. c. 8. 20. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut non est simpliciter intelligendū, quòd Christus sit creatura, sed solùm secundum humanam naturam, siue apponatur ei determinatio, siue non (vt supra dictum est*) ita etiam non est simpliciter intelligēdum, quòd Christus sit subiectus Patri, sed solùm secūdum humanam naturam, etiam si hæc determinatio non apponatur: quam tamen conuenientius est apponere, ad euitādū errorem Arrij, qui posuit filiū minorē Patre.

¶ Ad secundū dicendum, quòd relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione: inquantū scilicet serui est moueri à domino secundū imperiū. Agere autē non attribuitur naturæ sicut agenti, sed personæ: actus enim suppositorū sunt & singulariū, secundum Philosophū.* Attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit. Et ideo quamuis non proprie dicatur quòd natura sit domina vel serua, potest tamen propriè dici, quòd quælibet hypostasis vel persona sit domina vel serua, secundum hanc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectū, vel seruum secundum humanam naturam.

Lib. 1. Met. in princ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in primo de Trinit.* tunc Christus tradet regnum Deo & Patri, quando iustos, in quibus nunc regnat per fidē, perducturus est ad speciē: vt scilicet videāt ipsam essentiam communē Patri & Filio. Et tūc totaliter erit Patri subiectus non solū in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationem diuinæ bonitatis. Tunc etiā omnia erūt plene ei subiecta per finalē impletionem suæ volūtatis de eis: licet etiam modo sint omnia ei subiecta quātum ad potestatem: secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

Cap. 8. 10. 3.

¶ Vtrùm Christus sit subiectus sibiipsi.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur quòd Christus nō sit subiectus sibiipsi. Dicit enim Cyrillus in Epistola synodica:* quam scilicet synodus Ephesina recepit: Neq; ipse Christus sibi seruus est, nec dominus. fatuum enim est, magis autem & impium, ita dicere & sapere. Et hoc etiam asserit Damasc. in 3. lib.* dicens: Vnum enim ens Christus non potest seruus esse suiipsius & dominus. Sed intantum Christus dicitur seruus Patris, inquātum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibiipsi.

Ad Nestor. med. hab. 1. Ephes.

Cap. 21.

¶ 2 Præterea, Seruus refertur ad dominum. Sed relatio non est alicuius ad seipsum. vnde & Hilarius dicit in lib. de Trin.* quòd nihil est sibi simile aut æquale. Ergo Christus non potest dici seruus suiipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

Lib. 2. post. Lo. ante fo. uem.

¶ 3 Præterea, Sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus: vt Athanas. dicit.* Sed homo non dicitur subiectus sibiipsi, vel seruus suiipsius, aut maior seipso propter hoc, quòd corpus eius subiectum est animæ. Ergo neque Christus dicitur subiectus sibiipsi propter hoc, quòd eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

In Symb.

¶ SED CONTRA est quòd Aug. dicit in primo de Trinit.* Veritas ostendit secundum istum modum, quo scilicet Pater maior est Christo secundum humanam naturam, & seipso minorem Filium.

Cap. 7. in. 3.

¶ 2 Præterea, Sicut ipse argumentatur ibidem, sic accepta est à Filio Dei forma serui, vt non amitteretur forma Dei. Sed secundum formam Dei, quæ est cōmunis Patri, & Filio, Pater est Filio maior secundum humanam naturam. Ergo etiam Filius est maior ipso secundum humanam naturam.

¶ 3 Præterea, Christus secundum humanam naturam est seruus Dei patris, secundum illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed quicunque est seruus Patris, est seruus Filij: alioquin non omnia quæ sunt Patris, essent Filij. Ergo Christus est seruus suiipsius, & sibi subditus.

Aug. ubi ad 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est*) esse dominum & seruum attribuitur personæ vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cùm ergo dicitur Christus esse dominus vel seruus suiipsius, vel quòd verbum Dei est dominus hominis Christi: hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur hoc esse dictum ratione alterius hypostasis vel personæ, quasi alia sit persona verbi Dei dominantis, & alia hominis seruientis; quod pertinet ad hæresim Nestorij. Vnde in condēnatione Nestorij, dicitur in synodo Ephesina:* Si quis dicit Deum vel dominum esse Christi ex Deo patre verbum, & non magis eūdem confitetur simul Deum & hominem, vt pote verbum factum carnem, secūdum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo & Damasceno.* Et sub eodem sensu negandum est, Christum esse minorem seipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarum in vna persona vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum vnam earum, in qua cum Patre conuenit simul cum Patre præesse, & dominari: secundum verò alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum, dicit Augustinus,* Filium esse seipso minorem. Sciendum tamen, quòd cùm hoc nomen Christus nomen personæ, sicut & hoc nomen Filius, illa per se & absolute possunt

In symb. 6.

Loc. inter. 1. sub.

Lib. 1. de Trin. c. 7.

¶ Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christo, secundum quòd est homo, cōuenit orare. Probatur. Oratio est explicatio propriæ volūtatis apud Deum, vt eam impleat: ergo ſi in Christo esset tantum volūtas diuina: non competeret ei orare: ergo Christo, secundum quòd habet voluntatem humanam, cōuenit orare. Antecedēs patet ex antedictis. Consequētia prima probatur: quia diuina voluntas est per seipsam efficax, iuxta Psal. Secūda verò probatur: quia in Christo præter diuinā est humana voluntas, quæ nō per seipsam est efficax: sed opere diuinæ virtutis eget.

¶ In responsione ad primū, vide nouitie, quòd Autor primò loquitur de Christo ratione humanæ naturæ assumptæ: & dicit necessitatē orādi, nō omnipotentiā naturæ suæ humanæ. Deinde loquitur de toto Christo. & assignat plures rationes orandi, scilicet fidei, suæ deitatis, & exēpli nostri.

Cap. vlt.

¶ In responsione ad secundum vide curiose, q responsio stat in hoc, q Christus nescisit Lazarum resuscitandum absolutè: sed sciuit Lazarū resuscitandū medio suo clamore, &c. & simile est de aliis. Et ideo vana est quæstio, ad quid oportet tot media opponere: eadem enim est præuisio termini, & mediorum, & eadem est quæstio & solutio omnium.

Libr. 1. de Trin. c. 7.

¶ In responsione ad tertium vide nouitie, quòd affectus est nomen motus proprie dicti. Translatum autem ad mētem potest dupliciter cōuenire mēti, secundū proprium mentis actum, qui verē & propriē est actus perfecti, puta intelligere. Nam potest mēti cōuenire affectus vel per modū motus, qui actus est imperfecti: & sic cōuenit nobis, qui non sumus mente cōiuncti supernis, sed tēdimus mētis actibus ad illa: sicut vapores ascendunt fursum, qui de terra elevātur & tendūt sursum. Et sic Christi mēti non cōuenit affectus: quia semper est cum Deo. Vel per modum motus, qui est actus perfecti: & sic conuenit Christo & Beatis affectus mentis in Deū: quia iuncti Deo cōtemplantur ipsum, vt super se perfecti contemplatione illius, sicut nos qui contemplamur aliquid, dicimur moueri, secundum intellectū in illud.

3. dist. 17. ar. 4. q. 1. & 4. di. 15. q. 4. ar. 6. qu. 2. primum. Et 2o. 11. lec. 6. col. 2. fi.

Lib. 3. ca. 24.

¶ Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum secundum.

Cap. 24.

TItulus, vt sonat, sumatur: quoniam in articulo distinguitur.

¶ In corpore vnica est distinctio bimembris cū duabus conclusionibus responsiuis singulis ad singula membra. Distinctio: Orare secundū sensualitatē dupliciter contingit: primò elicitiuè, secūdo materialiter. Iuxta primum membrū cōclusio est: Christus non orauit secūdum sensualitatem. Iuxta secundum conclusio est, Christus orauit secūdum sensualitatem. Probatur ambæ cōclusiones in litera articuli clarè: vt patet. Et tota materia est clara: quoniam & constat q oratio non potest esse sensualitatis actus, & q sensualitatis affectus potest esse materia, quam oratio Deo offert.

2. 2. q. 83. ar. 1 & 2.

QVAESTIO VICESIMAPRIMA,
De oratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de oratione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christo conueniat orare.

¶ Secundò, vtrùm conueniat sibi orare secundum suam sensualitatem.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi orare pro seipso, an tantùm pro aliis.

¶ Quartò, vtrùm omnis eius oratio sit exaudita.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christo competat orare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo nō competat orare. Nam sicut Damasc. dicit,* oratio est petitio decentium à Deo. Sed cùm Christus omnia facere posset, non videtur ei conuenire, q aliquid ab aliquo peteret. Ergo videtur quòd Christo non conueniat orare.

¶ 2 Præterea, Non oportet orādo petere illud, quod aliquis scit pro certo esse futurum (sicut nō oramus, quòd sol oriatur cras) neq; est etiam conueniens quòd aliquis orando petat, quod scit nullo modo esse futurum. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurum. Ergo non conueniebat ei aliquid orando petere.

¶ 3 Præterea, Damasc. dicit in libr. 3.* q oratio est ascensus intellectus in Deū. Sed intellectus Christi nō indigebat ascensione in Deum: quia semper intellectus eius erat Deo coniunctus, non solùm secundum vnionem hypostasis, sed etiam secundum fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non conueniebat orare.

¶ SED CONTRA est, q dicitur Lucæ 6. Factū est, in illis diebus exiit in mōtē orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictū est in Secunda parte) * oratio est quædam explicatio propriæ volūtatis apud Deū, vt eā impleat. Si igitur in Christo esset vna tātùm voluntas, scilicet diuina, nullo modo cōpeteret sibi orare, quia voluntas diuina per seipsam est effectiua eōrū, quæ vult: secūdum illud Psal. Omnia quæcunq; voluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas diuina, & alia humana, & voluntas humana non est per seipsam efficax ad implendū quæ vult, nisi per virtutem diuinam: inde est q Christo, secundum quòd est homo, & humanam volumtatem habens, competit orare.

2. 2. q. 83. ar. 1 & 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus poterat perficere omnia quæ volebat, secundum q Deus, nō autem secundum quòd homo: quia secundum quòd homo non habuit omnipotentiam, vt suprà habitum est.* Nihilominus tamē ipse idem Deus existēs & homo, voluit ad Patrē orationē porrigere: nō quòd ipse esset impotēs, sed propter nostrā instructionē. Primò quidē, vt ostēderet se esse à Patre. Vnde ipse dicit Ioā. 11. Propter populū qui circumstat, dixi, scilicet verba orationis, vt credāt, quia tu me misisti. Vnde Hilarius in 10. de Trin.* dicit, Nō prece eguit, pro nobis orauit, ne filius ignoretur. Secundò, vt nobis exemplum orandi daret. Vnde Ambros. dicit super Luc.* Noli infidiatrices aperire aures, vt putes filiū Dei quasi infirmū rogare, vt impetret quod implere nō possit. potestatis enim actor, obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suo nos informat exēplo. Vnde & Aug. dicit super Ioan.* Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio: sed ita se Patri exhibere voluit precatorem, vt meminisset nostrum se esse doctorem.

Paulò ante finem.

Lib. 5. c. 5.

Trac. 104

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter alia, quæ Christus sciuit futura, sciuit quædam esse fienda propter suam orationem: & huiusmodi non inconuenienter à Deo petiit.

¶ Ad tertium dicendū, quòd ascensio nihil est aliud, quàm motus in id quod est sursum: motus autem, vt habetur in 3. de Anima,* dupliciter dicitur. Vno modo propriè, secundum q importat exitum de potētia in actū, prout est actus imperfecti: & sic ascendere cōpetit ei quod est potentia sursum, & non actu. Et hoc modo, vt Damasc. dicit in 3. libr.* intellectus humanus Christi nō eget ascensione in Deū: cùm sit semper Deo vnitus, & secundum esse personale, & secūdum contemplationē beatitudinis. Alio modo dicitur motus qui est actus perfecti, id est exitam. Alio modo dicitur motus qui est actus perfecti, id est existētis in actu: sicut intelligere & sentire dicuntur quidam motus. Et hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deum: quia semper contemplatur ipsum, vt suprà se existentem.

Text. 28.

Cap. 14.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christo conueniat orare secundum sensualitatem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christo conueniat orare secundū suam sensualitatē. Dicitur enim in Psal. ex persona Christi, Cor meū & caro mea exultauerūt in Deū viuum. Sed sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas Christi potuit ascendere in Deum viuum, exultando, & pari modo orando.

Infrà ar. 4. cor. & ad 4. Et 3. dist. 17. ar. 3. q 3. Et opusc.

¶ 2 Præterea, Eius videtur esse orare, cuius est desiderare illud quod petitur. Sed Christus petiuit aliquid quod desiderauit eius sensualitas, cùm dixit, Transeat à me calix iste: sicut dicitur Matth. 26. Ergo sensualitas Christi orauit.

1. ca. 240. Et opusc. 7.

¶ 3 Præterea, Magis est vniri Deo in persona, quàm ascendere in Deum per orationem. Sed sensualitas fuit assumpta à Deo in vnitatem personæ, sicut & quælibet pars humanæ naturæ. Ergo multò magis potuit ascendere in Deum orando.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Philip. 2. quòd filius Dei secundum naturam quam assumpsit, in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non orant secūdum sensualitatem. Ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem.

¶ RESP

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore duæ conclusiones. Prima est, Christus gessit pro se, sensualitatis & simplicis voluntatis affectum explicando. Secúda est: Christus orauit pro se, explicando petendóque affectum voluntatis deliberatæ. Prima cóclusio reciuquitur ex dictis Isaiæ & autoritate Euangelij, Transeat à me calix iste. Secunda autem probatur ratione simul & similitudine; Christus ora- 2.2 q. 83. uit pro exemplo, & pro fide, quod ipse à patre, *artic.1.* secundum deitatem & humanitatem: sed ipse erat à Patre secundum aliqua bona percepta in natura humana: & secúdum aliqua percipiéda: ergo sicut cósonum fuit gratias agere pro perceptis, ita petere percipiéda. Et tenet sequela: quia sic vtrorumq; autor recognoscitur Pater. Et hæc quo ad fidem. Quo ad exemplum verò infertur: ergo consonum fuit exemplum dare, & gratias agédi, & petédi.

¶ Memento nouitie, q; orationis multę sunt partes quarú duæ sunt gratiarum actio & petitio, de quibus hic est sermo. Et ideo petitionem probat litera, Christo conuenire à simili, sicut & gratiarum actionem. *Psal. 32. & 1.10.8.*

¶ *Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli est vna conclusio respónsiua quæsito: Omnis oratio Christi fuit exaudita. Probatur: Omnis voluntas simpliciter Christi fuit adimplera: ergo omnis oratio eius fuit exaudita. Antecedés & declaratur quidé distinguendo de voluntate simpliciter, vel secundum quid illa rationis deliberata, ista naturæ & velleitatis. Probat verò: quia omnis volitas simpliciter Christi fuit Deo conformis: qu a nihil sic voluit nisi quod sciuit Deum velle. Consequé- *In corp.* tia verò probatur dupliciter. Primo: Tunc alicuius oratio exauditur, quádo eius volitas impletur, quia oratio est interpretatiua voluntatis. Secundò, quia conformitas voluntatis ad *In corp.* 3.*dist.* 17. diuinam volitatem, est *art.*3 q.2. ratio exauditionis aliorum orantium. Vt probatur ex autoritate Apo- *Et opusc.* 7. *Et le.* stoli ad Rom 8. *12.lect.*4. ¶ Aduerte hic nouitie, *col.*2. quod oratio est explicatiua voluntatis, & illius procuratrix: non solum autem volútatis deliberatæ, sed velleitatis & affectus: vt patet ex su- *Paulo ante finem.* prædictis, & ex oratione Christi, Tráseat à me calix iste, Verúm sicut vo- *Artic.*1.

¶RESPONDEO dicendum, quòd orare secundum sensualitatem potest intelligi dupliciter. Vno modo sic, q; ipsa oratio sit actus sensualitatis: & hoc modo Christus secundum sensualitatem nó orauit: quia eius sensualitas eiusdem naturæ & speciei fuit in Christo & in nobis. In nobis autem non potest sensualitas orare duplici ratione. Primò quidem: quia motus sensualitatis non potest sensibilia trás- 10 scendere: & ideo nó potest in Deum ascéndere: quod requiritur ad orationem. Secundò, quia oratio importat quádam ordinationem: prout scilicet aliquis desiderat aliquid quasi à Deo implédum: & hoc est solius rationis. Vnde oratio est actus rationis: vt in Secúda parte habitum est. * Alio modo potest dici aliquis orare secúdum sensualitatem, quia scilicet eius ratio orando Deo proponit quod est in ap- 20 petitu sensualitatis ipsius. Et secúdum hoc Christus orauit secundum sensualitatem: inquantum scilicet oratio eius exprimebat sensualitatis affectum, tanquam sensualitatis aduocata: & hoc vt nos de tribus instrueret. Primò quidem, vt ostenderet, se veram naturam humanam suscepisse cũ omnibus naturalibus affectibus. Secundò, vt ostenderet quòd homini licet 30 secúdum naturalem affectum aliquid velle, quod Deus non vult. Tertiò, vt ostendat quòd proprium affectum debet homo diuinæ voluntati subiicere. Vnde August. in Enchir. * dicit, Sic Christus hominem gerens, ostendit priuatam quandam hominis voluntatem, cùm dicit, Transeat à me calix iste. Hæc enim erat humana voluntas, proprium aliquid & tanquam priuatum volens. Sed quia rectum vult esse hominem, & ad eũ dirigi: subdit, Verumtamen non sicut ego volo: sed sicut tu: ac si dicat, vide te in me: quia potes aliquid proprium velle, etsi Deus aliud velit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro exultat in Deum viuum, non per actum carnis ascendentem in Deum: sed per redundantiam à corde in carnem: inquantum appetitus sensitiuus sequitur motum appetitus rationalis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd licet sensualitas hoc voluerit, quod ratio petebat: hoc tamen orando petere non erat sensualitatis, sed rationis: vt dictum est. *

¶ Ad tertium dicẽdum quòd vnio in persona est secundum esse personale: quod pertinet ad quamlibet partem humanæ naturæ. Sed ascensio orationis est per actum, qui non conuenit nisi rationi, vt dictum est. * Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum fuerit conueniens Christum pro se orare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q; Christo non fuerit conueniens pro se orare. Dicit enim Hilar. in 10. de Trinitate, * Cùm sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostræ fidei loquebatur. Sic ergo videtur quod Christus non sibi, sed nobis orauerit.

¶ 2 Præterea, Nullus orat nisi pro eo quod vult: quia sicut dictum est, * oratio est quædam explicatio volũtatis per Deũ implendæ. Sed Christus volebat pati ea, quæ patiebatur: dicit enim August. 26. contra Faustum, * Homo plerunq; etsi nolit, contristatur: etsi nolit dormit, etsi nolit esurit, aut sitit. ille autẽ, scilicet Christus, omnia ista habuit, quia voluit. Ergo ei non competebat pro seipso orare.

¶ 3 Præterea, Cyprianus dicit in libr. de oratione Dominica: * Pacis & vnitatis Magister noluit sigillatim & priuatim preces fieri, vt quis cùm precatur, pro se tantùm precetur. Sed Christus illud implenit quod docuit, secũdum illud Actuum primo, Cœpit Iesus facere & docere. Ergo Christus nunquam pro se solo orauit.

¶ SED CONTRA est, quòd ipse Dominus orando dicit Ioan. 17. Clarifica filium tuum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus pro se orauit, dupliciter. Vno modo, exprimendo affectum sensualitatis (vt suprà dictũ est) * vel etiam voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, sicut cùm orauit à se calicem passionis transferri. Alio modo, exprimendo affectum voluntatis deliberatæ, quæ consideratur vt ratio: sicut cùm petiit gloriam resurrectionis. Et hoc rationabiliter. Sicut enim dictum est, * Christus ad hoc vti voluit oratione ad Patrem, vt nobis daret exemplum orandi, & vt ostenderet, Patrem suum esse autorem, à quo & æternaliter processit secundum diuinam naturam, & secundum naturam humanam ab eo habet, quicquid boni habet. Sicut autem in humana natura quædam bona habebat à Patre iam percepta, ita etiam expectabat ab eo quædam bona, nondum habita, sed percipienda. Et ideo sicut pro bonis iam perceptis in humana natura gratias agebat Patri, recognoscendo eum autorem (vt patet Matthæi 26. & Ioan. 11.) ita etiam vt patrem autorem recognosceret, ab eo orando petebat ea quæ sibi deerant, secundum humanam naturam: puta gloriam corporis, & alia huiusmodi. Et in hoc etiam nobis dedit exemplum, vt de perceptis à nobis muneribus gratias agamus, & etiam nondum habita orando postulemus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hilarius loquitur quantùm ad orationem vocalem, quæ non erat ei necessaria propter ipsum, sed solùm propter nos. vnde signanter dicit quòd sibi non proficiebat deprecationis sermo. Si enim desiderium pauperum exaudit Dominus (vt in Psal. dicitur) multò magis sola volũtas Christi habet vim orationis apud Patrem. Vnde ipse dicebat Ioan. 11. Ego sciebam, quoniam semper me audis, sed propter populum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus volebat quidem pati illa quæ patiebatur, pro tempore illo: sed nihilominus volebat, vt post passionem, gloriam corporis consequeretur, quam nondum habebat. Quam quidem gloriam expectabat à Patre sicut ab Autore, & ideo conuenienter ab ipso eam petebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa gloria quam Christus orãdo petebat, pertinebat ad salutem aliorum, secundum illud, Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Et ideo illa etiam oratio, quam pro se faciebat, erat quodammodo pro aliis. Sicut & quicunque homo aliquod bonum à Deo postulat, vt vtatur illo ad vtilitatem aliorum: non sibi soli, sed etiam aliis orat.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum oratio Christi semper fuerit exaudita.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q; oratio Christi nõ semper fuerit exaudita. Petiit enim à se remoueri calicem passionis: vt patet Matth. 26. Qui tamẽ ab eo nõ fuit translatus. Ergo videtur quòd non omnis oratio eius fuerit exaudita.

¶ 2 Præterea, Ipse orauit, vt peccatũ crucifixorib* suis ignosceretur: vt patet Luc. 22. Nõ tamẽ omnibus peccatũ illud fuit dimissum

¶ In responsione ad primum vide nouitie, quòd Dionysij Alexãdrini expositio habetur in Catena aurea, Lucæ 22. Et est illa, quæ secundo loco ponitur in litera, scilicet quod timor mortis eum nõ perturbaret, aut quòd mors eum non detineret. Loquitur enim Dionysius hic ad similitudinem alicuius nocui applicati nobis per modum transeuntis: puta ignis vel aquæ, & huiusmodi. Tale enim quia applicatur mihi, non est in actum, sed aliqualiter contingens me: quia verò pertransit, nõ permanet in me. Et sic volebat Christus vel mortis timore tangi, nó competi, vel morte ipsa tangi, *Art. prec. & art.1.* non detineri, sed resurgere. Modus igitur mali *huius qu.* est qui sub petitione cadit, quã dicitur, Trãseat calix, transfer calicem, & c. secundum istam expositionem. Reliqua clara sunt.

¶ *Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio respõsiua quæsito: Christo maxime cõuenit esse sacerdotem. Probatur: Proprie officium sacerdotis est esse mediatorẽ inter Deum & populum vtrinque: sed hoc maximé cõuenit Christo: ergo. Maior declaratur, quòd ad vtranque partem officij: minor similiter: & omnia clara sunt.

¶ In responsione ad primum considera nouitie, quod tota vita Christi in terra fuit oblatio pro humano genere: & propterea Angeli Christo post ieiunium & tentationem ministrantes in his quæ ad resurrectionem corporis spectabãt, ministri sacerdotij Christi dicuntur.

¶ 4 Præterea, In Psal. dicitur in persona Christi, Clamabo per diem, & non exaudies. Non ergo omnis oratio Christi fuit exaudita.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit ad Hebr. 5. Cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) * oratio est quodammodo interpretatiua volũtatis humanæ. Tũc ergo alicuius orantis exauditur oratio, quando eius volũtas adimpletur. Volũtas autẽ simpliciter hominis est rationis voluntas: hoc enim absolute volumus, quod secundum deliberatam rationẽ volumus. Illud autem quod volumus secũdum motum sensualitatis, vel etiam secũdum motum voluntatis simplicis, quæ cõsideratur vt natura, non simpliciter volumus, sed secundum quid, scilicet si aliud non obstat, quod per deliberationem rationis inuenitur. Vnde talis voluntas magis est dicẽda velleitas, quàm absoluta volũtas, quia scilicet homo hoc vellet, si aliud non obsisteret. Secundum autem voluntatem rationis, Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deũ velle. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiã humana fuit impleta, quia fuit Deo conformis: & per consequens omnis eius oratio fuit exaudita. Nã & secũdum hoc aliorũ orationes implentur, q; sunt eorum voluntates Deo conformes: secundũ illud Rom. 8. Qui autem scrutatur corda, scit, id est approbat, quid desideret spiritus, id est quid faciat Sanctos desiderare. quoniam secundum Deum, id est secundum conformitatem diuinæ voluntatis, postulat pro Sanctis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q; illa petitio de translatione calicis, diuersimodè à Sanctis exponitur. Hilarius enim super Matth. * dicit, Quòd autem vt à se transeat, rogat, non vt ipse prætereatur, orat: sed vt in alterum id quod à se tranſit, accedat: atque ideo pro his orat, qui passuri post se erant: vt sit sensus, Quomodo à me bibitur calix iste passionis: ita ab his bibatur fine spei diffidentia, fine sensu doloris, fine metu mortis. Vel secundum Hieronym. * Signanter dicit, calix iste, hoc est populi Iudæorum: qui excusationem ignorantiæ habere non possunt, si me occiderint habentes leges & prophetas, qui me vaticinantur. Vel secundum Dionys. Alexandrinum: Quòd dicit, Transfer calicem istum à me, non hoc est, non adueniat mihi: nisi enim aduenerit, transferri non poterit. Sed sicut quod prætereat, nec intactum est, nec permanens, sic Saluator leuiter innauit, nec intactum est, nec permanens, sic Saluator leuiter innauit, nec intactum est, nec permanens, sic Saluator leuiter innauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnicæ est conclusio responsiua quæsito: Christus nõ solum sacerdos, sed simul fuit hostia perfecta, scilicet pro peccato pacifica, & holocaustum. Hæc conclusio quò ad primã partem supponitur ex præcedẽte articulo, quò ad secundam vero, quod fuerit simul hostia, probatur: Omne quod Deo exhibetur ad hoc vt spiritus hominis feratur in Deum, est hostia seu sacrificium: sed humanitas Christi est Deo exhibita ad hoc, vt spiritus hominum ferantur in Deum, ergo. Maior proposito probatur: Sacrificium visibile est sacramentum inuisibilis, inuisibile autem est oblatio spiritus. Ergo.

Cap.26.

D.1094.

q.8.ar.4.

¶ Aduerte quod vis probationis cõsistit in hoc: Omne sacrificiũ aut est visibile, aut inuisibile; sed visibile ordinatur ad inuisibile, vt sacrum cius significans ad sanctum significatum, ac per hoc finẽ: signi enim finis est significatum. omne igitur sacrificium ex ordine ad interius, hoc est oblationẽ spiritus: & ecõtra, omne quod ad oblationẽ spiritus Deo offertur, sacrificiũ denominatiuè dicitur. Tertia verò pars cõclusionis, hoc est perfecta pro peccato pacifica & holocaustũ, probatur ex litera: Homo indiget sacrificio propter tria, scilicet remissionem peccati, gratiæ consertationem, & cõsummationem: sed hæc tria per humanitatem Christi habuimus: ergo. Maior in litera, & infertur ex priori syllogismo, quo probata est altera pars conclusionis. Nam si sacrificium exterius dicitur ex relatione ad oblationem spiritus, & ad oblationem spiritus nostri, concurrunt ista tria, scilicet remissio peccati, consertatio vitæ gratiæ, & consummatio illius: consequens est, vt ad hæc tria homo indigeat sacrificio. Et declaratur quo ad singula singulis autoritatibus Scripturæ. Minor verò probatur autoritatibus sacræ Scripturæ etiã singulis ad singula.

Infrà qu. 84.ar.7. ad 4. Et opusc. 60. ca.18.col. 5.

¶ Recolito hic ex prima secundæ quæst.102.art.3. ad octauũ, triplex fuisse sacrificij genus in veteri Testamẽto, holocaustũ, hostiam pro peccato, & hostiam pacifica. Et holocaustum quidẽ perfectionis fuit, quia totum comburebatur in honorem Dei, hostiam verò pacificam ad profectus fratrum pertinere qui ex Deo per ministros nobis cooperantibus est. In tres enim partes diuidebatur, vna Deo incensam, aliam in vsum sacerdotum, tertiã in vsum offerentium, secundum humanitatem, inquantum habuit plenitudinem gratiæ & gloriæ. Vnde etiam excellentiori modo hierarchicam seu sacerdotalem potestatem præ Angelis habuit: ita etiam quòd ipsi Angeli fuerunt ministri sacerdotij eius: secundum illud Matth.4. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei: secundum tamen passibilitatem carnis, modico ab Angelis minoratus est, vt Apostolus dicit Hebr.2. Et secundum hoc conformis fuit hominibus viatoribus in sacerdotio constitutis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd sicut Damasc. dicitur in 3. libr.* quod in omnibus est simile, idem vtiq; erit, & non extraneum. Quia igitur sacerdotiũ veteris legis erat figura sacerdotij Christi, noluit Christus nasci de stirpe figuralium sacerdotum, vt ostenderetur non esse omnino idem sacerdotium: sed differre sicut verum à figurali.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictũ est, * alij homines particulatim habent quasdam gratias, sed Christus tanquam omnium caput habet perfectionem omnium gratiarum. Et ideo quantum ad alios pertinet, alius est Legislator, & alius Sacerdos, & alius Rex: sed hæc omnia cõcurrunt in Christo tanquam in fonte omnium gratiarum. Vnde dicitur Isa.33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster: ipse veniet & saluabit nos.

Cap.26.

D.1094.

q.8.ar.4.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus simul fuerit sacerdos & hostia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ipse Christus non fuerit simul sacerdos & hostia. Sacerdotis enim est hostiã occidere. Sed Christus non seipsum occidit. Ergo ipse nõ fuit simul sacerdos & hostia.

¶ 2 Præterea, Sacerdotium Christi magis est simile sacerdotio Iudæorũ, quod erat à Deo institutum, quàm sacerdotio Gentilium quo dæmones colebãtur. In veteri autem lege nunquam homo in sacrificium offerebatur: quod maximè reprehenditur in sacrificiis Gentilium: secundum illud Psalm. effuderũt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum & filiarũ suarũ, quos sacrificauerũt sculptilibus Chanaan. Ergo in sacerdotio Christi non debuit esse ipse homo Christi hostia.

¶ 3 Præterea, Omnis hostia ex hoc quòd Deo offertur, Deo sanctificatur. Sed ipsa Christi humanitas à principio fuit sanctificata, & Deo coniuncta. Ergo non conuenienter potest dici, quòd Christus, secundum quod homo, fuerit hostia.

¶ SED CONTRA est, quòd Apost. Ephes.5. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorẽ suauitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustin. in 10. de Ciuitat.* Dei dicit, omne sacrificiũ visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. Inuisibile autem sacrificium est, quo homo Deo spiritum suum offert: secũdum illud Psalm. Sacrificium Deo spiritus cõtribulatus. Et ideo omne illud, quod Deo exhibetur, ad hoc quòd spiritus hominis feratur in Deum, potest dici sacrificium.

¶ Indiget igitur homo sacrificio propter tria. Vno quide modo ad remissionẽ peccati, per quod à Deo auertitur, & ideo Apost. dicit ad Hebr.5. q ad sacerdotem pertinet, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Secundo, vt homo in statu gratiæ conseruetur, semper Deo inhærens, in quo eius pax & salus consistit. Vnde & in veteri lege immolabatur hostia pacifica pro offerẽtium salute: vt habetur Leuit.3. Tertiò ad hoc, quòd spiritus hominis perfectè Deo vniatur: quod maximè erit in gloria. Vnde & in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum incensum: vt dicitur Leuit. primo. Hæc autẽ pro humanitatem Christi nobis prouenerunt. Nam primò quidem nostra peccata deleta sunt: secũdum illud Rom.4. Traditus est propter delicta nostra. Secundò gratiã nos salnãtem per ipsum accepimus: secundum illud Hebr.5. Factus est omnibus obtemperãtibus sibi, causa salutis æternæ. Tertiò per ipsum perfectionem gloriæ adepti sumus. Hebr.10. Habemus fiduciã per sanguinem eius in introitũ sanctorũ, scilicet in gloriã cælestem. Et ideo ipse Christus inquãtum homo, non solùm fuit sacerdos, sed etiam hostia perfecta, simul existens hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustũ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q Christus non se occidit, sed seipsum voluntariè morti exposuit: secundum illud Isa.53. Oblatus est, quia ipse voluit: & ideo dicitur seipsum obtulisse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hominis Christi occisio potest ad duplicem voluntatem comparari. Vno modo ad voluntatem occidentium. Et sic non habet rationem hostiæ: non enim dicuntur occisores Christi, hostiam Deo obtulisse, sed grauiter deliquisse. Et huius peccati similitudinem gerebant impia Gentilium sacrificia, quibus homines idolis immolabant. Alio modo potest considerari occisio Christi per comparationem ad voluntatẽ patientis, qui volũtariè se obtulit passioni. Et ex hac parte habet rationem hostiæ, in quo non conuenit cum sacrificiis Gentilium.

¶ Ad * tertiũ dicitur, q sanctitas humanitatis Christi à principio non impedit quin ipsamet humana natura, quum in passione oblata est Deo, sanctificata nouo modo fuerit, scilicet vt hostia actualiter tũc exhibita. Acquisiuit enim actualẽ hostię sanctificationem tunc ex antiqua charitate & gratia vnionis sanctificante eandem absolutè.

Rectitudo suppositi.

ARTICVLVS III.

¶ Virum effectus sacerdotij Christi sit expiatio peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd effectus sacerdotij Christi non sit expiatio peccatorũ. Soliusenim Dei est peccata delere, secũdũ illud Isa.43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus nõ est sacerdos, secundum quòd Deus, sed secũdum quòd homo. Ergo sacerdotium Christi non est expiatiuum peccatorum.

¶ 2 Præterea, Apostolus dicit Hebr.10. q hostiæ veteris Testamẽti nõ poterant perfectos facere: alioquin cessassent offerri, eo quòd nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati, sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Sed similiter sub sacerdotio Christi fit commemoratio peccatorum, cùm dicitur, Dimitte nobis debita nostra, Matth.6. offertur etiam cõtinuè sacrificium in Ecclesia. vnde & ibidem dicitur, Panem nostrum quotidianũ da nobis hodie. Ergo per sacerdotium Christi non expiantur peccata.

¶ 3 Præterea, In vetteri lege maximè immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato sacerdotis, vt patet Leuitic.4. Sed Christus nulli horũ comparatur, sed agno, secundũ illud Hieremiæ 11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur quòd eius sacerdotium non sit expiatiuum peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit Hebr.9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit cõscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo sacerdotium Christi habet virtutem emundandi peccata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad peccatorum perfectam emũdationem duo requiruntur, secũdum quòd duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiã, qua cor peccatoris cõuertitur in Deũ: reatus autem pœnæ totaliter tollitur per hoc, quòd homo Deo satisfacit. Vtrumq; autem horum efficit sacerdotiũ Christi. Nã virtute ipsius gratia nobis datur, qua corda nostra conuertuntur ad Deum: secundum illud Rom.3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenariè satisfecit, inquantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quòd Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata.

¶ Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum quartum.

TItulus clarus est, occasionem sumens ex diuersis autoritatibus, Apostoli scilicet, & Synodi: vt patet in articulo.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Nõ conuenit Christo effectum sacerdotij sui recipere. Probatur dupliciter, primo ex conditione recipientis sacerdotij effectũ: sacerdo ex excellẽtia sacerdotij Christi. Prima ergo ratio est, Suscipere sacerdotij effectum, nõ potest per seipsum accedere ad Deũ. Sed Christus per seipsum accedit ad Deum: ergo. Maior probatur: quia sacerdos est mediator: per hoc suscipere effectum sacerdotij est suscipere effectum medium: hoc autem est solius importũtis per seipsum accedere ad Deũ. Sed qui enim potest per seipsum, non eget medio. Minor probatur auctoritate Apostoli. Secunda ratio est: Primus agens in quolibet genere est virtuosius, quòd non est recipiens in illo genere. Probatur inductiuè in primo illuminante, in primo calefaciente: & posset adferri in primo alterante, scilicet cælo, & in primo mouente localiter, scilicet Deo, seu intelligentia. Sed Christus est fons totius sacerdotij. Probatur inductiuè, & respectu sacerdotij Legis veteris & nouæ.

Sym.1.c. 10.

Capit.14. tom.3.

¶ Occurrit autem fortassis dubiũ, quare omissum fuerit in hac inductione sacerdotium ante vtrumque Legem, scilicet Melchisedec & Patrum.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia erat eadem ratio de sacerdote legali: & ante legem quo ad propositum (quia vterque erat figura Christi) ideo exprimendo legalem cũ ei ratione, scilicet quia figura erat sacerdotij Christi, eadem prædecessores comprehendit.

Capit.20. tom.5.

Super illud Ioã.1. Ecce agnus Dei.

¶ In resp onsionibus argumentorum, vide quòd Author non totaliter excludit Christum ab esse sacerdotij. Sed docet loqui caute quod secundum quid, inquãtum scilicet erat passibilis, participauit sacerdotij sui effectum: simpliciter autem non: tum quia non habuit peccatum: tum quia non indiguit, vt prima ratio in corpore articuli allata probat: tum quia non congruebat sibi, vt secunda ratio ibi allata probat.

4. dist.4.q. 1. artic.3. q.5.

¶ In resp onsione ad secundum per simile quòd dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis, & effectum ipsius proprium esse quod ex vi ipsius quatenus satisfactorium est, fit. Ratio liquidem huius est: quia sacrificium ex sua essentiali & primaria institutione, nihil aliud est quam quædam recognitio reuerentialis ipsius Dei: quæ quia debita est Deo, quia Deus est, quia creator, conseruator, largitorque est omnium, satisfactionis cuiusdam rationem habet. Offertur ergo sacrificium per modum satisfactionis, non tantum pœnæ debitæ peccato, aut offensæ contra Deũ: sed etiam beneficiorum, & (quod primum est) debiti Deo cultus, quia Deus est.

q.21.ar.5

q.19. art. 1. & 4.

¶ Vnde habes, quòd effectus consequens ex vi sacrificij vt satisfactorij, est absolutio à pœna, aut reconciliatio ad Deum. Nam libertas à gratiarum actione, aut debito cultu, non est effectus aliquis consequẽs sacrificium, proprie loquendo: sed communis est negatio omnem actũ *contrit.*

Sym.1.c. 10. tom.1.

Artic.1. huius q.

¶ Super

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum effectus sacerdotij Christi non solùm ad alios pertineat, sed etiam ad ipsum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q effectus sacerdotij Christi non solùm pertinuerit ad alios, sed etiã ad ipsum. Ad officiũ enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secũdũ illud 2. Machab. primo. Orationem faciebant sacerdores, dũ consummaretur sacrificiũ. Sed Christus nõ solùm pro aliis orauit, sed etiã pro seipso: secundum quod suprà dictum est, * sicut expresse dicitur Hebr.5. q in diebus carnis suæ, preces supplicationesq; ad Deũ, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit non solùm in aliis, sed etiam in seipso.

¶ 2 Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionẽ suam non solùm aliis meruit, sed etiam sibi: vt suprà habitum est. * Ergo sacerdotium Christi non solùm habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

¶ 3 Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis non solùm pro aliis, sed etiã pro seipso sacrificium offerebat. Dicitur enim Leuit.16. q Pontifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro se, pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorum Israel. Ergo etiam sacerdotium Christi non solùm in aliis, sed in seipso effectum habuit.

¶ SED CONTRA est quod in Ephesina synodo* legitur: Si quis dicit Christũ pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solùm (non enim indiguit sacrificio, qui peccatum nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potissime sacerdotis consistit officiũ. Ergo sacerdotiũ Christi non habuit effectũ in ipso Christo.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd sicut dictum est, * sacerdos cõstituitur medius inter Deum & populum. Ille autem indiget medio ad Deum, qui per seipsum inefficaciam sacerdotij Christi, quasi per ipsum non sufficienter expientur peccata: sed commemorantur quarum ad illos, qui vel eius sacrificij nolũt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt cõuertantur: vel etiã quantum ad illos, qui post participationem huius sacrificij, ab eo deuiãt, qualitercunq; peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius commemoratio: vnde August. dicit in 10. de Ciuitate Dei, * Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

¶ Ad tertium dicẽdum q sicut Origen. dicit super Ioan.* Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamen sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Numeri 28. Vnde significabatur, q oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatiuum omnium aliorum. Et ideo Ioan.1. dicitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Rectitudo suppositi.

Capit.20. tom.5.

Super illud Ioã.1. Ecce agnus Dei.

¶ In resp onsionibus argumentorum, vide quòd Author non totaliter excludit Christum ab esse sacerdotij. Sed docet loqui caute quod secundum quid, inquãtum scilicet erat passibilis, participauit sacerdotij sui effectum: simpliciter autem non: tum quia non habuit peccatum: tum quia non indiguit, vt prima ratio in corpore articuli allata probat: tum quia non congruebat sibi, vt secunda ratio ibi allata probat.

4. dist.4.q. 1. artic.3. q.5.

¶ In resp onsione ad secundum per simile quòd dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis, & effectum ipsius proprium esse quod ex vi ipsius quatenus satisfactorium est, fit. Ratio liquidem huius est: quia sacrificium ex sua essentiali & primaria institutione, nihil aliud est quam quædam recognitio reuerentialis ipsius Dei: quæ quia debita est Deo, quia Deus est, quia creator, conseruator, largitorque est omnium, satisfactionis cuiusdam rationem habet. Offertur ergo sacrificium per modum satisfactionis, non tantum

q.21.ar.5

q.19. art. 1. & 4.

pœnæ debitæ peccato, aut offensæ contra Deũ: sed etiam beneficiorum, & (quod primum est) debiti Deo cultus, quia Deus est.

¶ Vnde habes, quòd effectus consequens ex vi sacrificij vt satisfactorij, est absolutio à pœna, aut reconciliatio ad Deum. Nam libertas à gratiarum actione, aut debito cultu, non est effectus aliquis consequẽs sacrificium, proprie loquendo: sed communis est negatio omnem actũ *contrit.*

Sym.1.c. 10. tom.1.

Artic.1. huius q.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum quintum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Sacerdotium Christi est æternũ quo ad consummationem. Declarãtur primò termini, distinguẽdo in sacerdotis officio duo, scilicet oblationem & consummationẽ. Probatur deinde, quia cõsummatio sacerdotij Christi consistit in bonis æternis. Probatur autoritate Apostoli: Christus pontifex futurorum bonorum. Manifestatũq; demum ipsa conclusio ex figura legalis sacerdotij ita quòd introitus Pontificis legalis semel in anno in Sancta sanctorum cum sanguine immolatorum extra, est figura cõsummationis sacerdotij Christi. Quia Pontifex in Sancta sanctorum intrãs significat Christũ totũ, hoc est in se & membris intrãtem in cælum secretũ æternorum bonorum, quia cũ sanguine immolatorum extra significat modum, quo Christus totus cælos intrauit, scilicet per sanguinem suum, quem effudit extra cælos, immolãdo seipsum in terra, quia semel in anno, hoc est integro cursu solis, significat vnitatem sacrificij Christi imperfecto cursu solis iustitię: hoc est in æternum, vt in responsione ad tertium dicitur.

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum sextum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Sacerdotium Christi est secũdum ordinem Melchisedec. Probatur: Sacerdotium Christi fuit præfiguratum per legale sacerdotium & per sacerdotiũ Melchisedec: sed per illud defectiuè: per hoc quantum ad excellentiam ipsius supra legale: ergo est secundum ordinem Melchisedec.

¶ Antecedẽs habet tres partes. Prima supponitur, quòd sacerdotium Christi præfiguratũ fuerit in vtroque. Secunda, quòd defectiuè in legali, probatur, tum quia nõ mũdabat peccatum: tum quia non æternum. Tertia, quòd excellentia figurata esset per Melchisedec, probatur: quia excellentia istius per excellentiam illius repræsentata fuit. Quòd autem illud fuerit excellentius legali probatur, quia sacerdos legalis decimatus fuit in lumbis Abrahæ, decimas soluentis Melchisedec: cõstat enim excedere illum cui decimæ dantur. Hanc materiam diffusè tractat Apostolus ad Hebræ.7. vnde sumpta est hæc ratio.

Art. sequen. & qu.63. art.5. cor. Et Prima secũdæ, q. 106. ar.4 Et 3. dist. 22. q.1. ar 1. ad 4.

Art. præc.

accedere ad Deum non potest, & talis sacerdotio subiicitur, effectum sacerdotij participans. Hoc autem Christo nõ competit: dicit enim Apostolus ad Hebr.7. Accedens per semetipsum ad Deum, semper viués, ad interpellandũ pro nobis. Et ideo Christo non cõuenit effectum sacerdotij in se suscipere, sed potius ipsum aliis cõmunicare. Primum enim agẽs in quolibet genere, ita est influens, quod non est recipiens in genere illo: sicut sol illuminat, sed non illuminatur: & ignis calefacit, sed nõ calefit. Christus autem est fons totius sacerdotij: nam sacerdos legalis erat figura ipsius: sacerdos autẽ nouæ legis in persona ipsius operatur: secundum illud 2. ad Cor.2. Nam & ego quod condonaui, si qui condonaui, feci propter vos in persona Christi. Et ideo non competit Christo effectum sacerdotij recipere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ oratio etsi conueniat sacerdotibus: nõ tamẽ est eorũ officio propria. Cuilibet enim cõuenit & pro se & pro aliis orare: secundũ illud Iac.vlti. Orate pro inuicẽ, vt salui emini. Et sic posset dici, quòd oratio qua Christus pro se orauit, non erat actus sacerdotij eius. Sed hæc responsio videtur excludi per hoc, quod Apostolus Hebr.5. cùm dixisset, Tu es sacerdos inæternũ secũdum ordinem Melchisedec, subdit, Qui in diebus carnis suæ preces, &c. vt suprà.* Et ita videtur q̃ oratio, qua Christus orauit, ad eius sacerdotium pertineat. Et ideo oportet dicere, q̃ alij sacerdotes effectum sacerdotij sui participant: nõ inquantum sacerdotes, sed inquantum peccatores, vt infra dicetur: Christus autem, simpliciter loquẽdo, peccatũ non habuit. Habuit tamen similitudinem peccati in carne: vt dicitur Rom.8. Et ideo nõ simpliciter dicẽdum est, q̃ ipse effectum sacerdotij participauerit, sed secundũ quid, scilicet secũdũ passibilitatẽ carnis. Vnde signãter dicit, Qui posuit illum saluũ facere à morte.

Argu.1.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ in oblatione sacrificij cuiuscunq; sacerdotis, duo possunt cõsiderari, scilicet ipsum sacrificium oblatũ, & deuotio offerẽtis. Proprius autem effectus sacerdotij est id quod sequitur ex ipso sacrificio, Christus autẽ consecutus est per suam passionem gloriam resurrectionis nõ quasi ex vi sacrificij quod offertur per modum satisfactionis: sed ex ipsa deuotione, qua secũdum charitatem humiliter passionem sustinuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd figura non potest adæquare veritatem. Vnde sacerdos figuralis veteris legis non poterat ad hanc perfectionem pertingere, vt sacrificio satisfactorio non indigeret: sed Christus non indiguit: vnde non est similis ratio de vtroque. Et hoc est quod Apostolus dicit, Lex homines constituit sacerdotes, infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium inæternum perfectum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm sacerdotium Christi permaneat inæternum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdotium Christi nõ permaneat inæternũ. Quia (vt dictum est)* illi soli effectu sacerdotij indigent, qui habent infirmitatem peccati: quæ per sacerdotis sacrificium expiari potest. Sed hoc non erit inæternum: quia in Sanctis nulla erit infirmitas: secundum illud Isa. 60. Populus tuus omnes iusti. Peccatorum autem infirmitas inexpiabilis erit, quia in inferno nulla est redemptio. Ergo sacerdotium Christi frustra remaneret inæternum.

¶ 2 Præterea, Sacerdotium Christi præcipuè manifestatum est in eius passione & morte: quando per proprium sanguinem introiuit in Sancta: vt dicitur Hebr.9. Sed passio & mors Christi non erit inæternum: secundum illud Rom.6. Christus resurgens à mortuis, iam non moritur. Ergo sacerdotium Christi non est inæternum.

¶ 3 Præterea, Christus est sacerdos nõ secundum quòd Deus, sed secundum quòd homo. Sed Christus quandoque non fuit homo, scilicet in triduo mortis. Ergo sacrificium Christi, non est inæternum.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur in Psalm. Tu es sacerdos inæternum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in officio sacerdotis duo possunt considerari. Primò quidem ipsa oblatio sacrificij. Secundò, ipsa sacrificij consummatio. Quæ quidem consistit in hoc quòd illi, pro quibus sacrificium offertur, finem sacrificij consequuntur. Finis autem sacrificij, quod Christus obtulit, nõ fuerunt bona temporalia, sed æterna, quæ per eius mortem adipiscimur (vnde dicitur Hebr.9. quòd Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum) ratione cuius Christi sacerdotium dicitur esse æternum.

¶ Et hæc quidem consummatio sacrificij Christi, præfigurabatur in hoc ipso, quod Pontifex legalis semel in anno cũ sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta sanctorum (vt dicitur Leuit.16.) cum tamen hircum & vitulum nõ immolaret in Sanctis sanctorum, sed extra. Et similiter Christus in Sancta sanctorum, id est in ipsum cælum intrauit: & nobis viam parauit intrandi, per virtutem sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Sancti, qui erũt in patria, nõ indigebunt vlterius expiari per sacerdotiũ Christi: sed expiati iam indigebunt consummari per ipsum Christũ, à quo gloria eorum dependet. Vnde dicitur Apoc.21. quod claritas Dei illuminat illam, scilicet ciuitatem Sanctorum, & lucerna eius est agnus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet passio & mors Christi de cætero non sit iteranda: tamen virtus illius hostiæ semel oblatæ, permanet inæternum.

¶ Et per hoc patet responsio ad tertiũ: quia, vt dicitur ad Heb. 10, vna oblatione consummauit inæternum sanctificatos. Vnitas autem huius oblationis figurabatur in lege, per hoc quòd semel in anno legalis Pontifex cum solenni oblatione sanguinis intrabat in Sancta: vt dicitur Leuit.16. Sed deficiebat figura à veritate in hoc, quòd illa hostia non habebat sempiternam virtutem: & ideo annuatim illæ hostiæ reiterabantur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm sacerdotium Christi fuerit secundum ordinem Melchisedec.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdotium Christi non fuerit secundum ordinem Melchisedec. Christus enim est fons totius sacerdotij, tàquam principalis sacerdos. Sed illud quod est principale, non sequitur ordinem alterius, sed alia sequuntur ordinem ipsius. Ergo Christus non debet dici sacerdos secundum ordinem Melchisedec.

¶ 2 Præterea, Sacerdotium veteris legis, propinquius fuit sacerdotio Christi, quàm sacerdotium quod fuit ante legem. Sed sacramenta tantò expressius significabant Christum, quãtò propinquiora fuerunt Christo: vt patet ex his, quæ in Secunda parte dicta sunt.* Ergo sacerdotium Christi magis debet denominari secundum sacerdotium legale, quam secundum sacerdotium Melchisedec, quod fuit ante legem.

¶ 3 Præterea, Hebr. septimo dicitur, quòd est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque numerum dierum, neque finem vitæ habens, Quæ quidem conueniunt soli filio Dei. Ergo non debet dici Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedec, tanquam cuiusdam alterius, sed secundum ordinem suiipsius.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur in Psalmo, Tu es sacerdos inæternum, secundum ordinem Melchisedec.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * legale sacerdotium fuit figura sacerdotij Christi: non quidem quasi adæquans veritatem, sed multum ab ea deficiens. Tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata: tum etiam quia non erat æternum, sicut sacerdotium Christi. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticũ fuit figurata in sacerdotio Melchisedec, qui ab Abraham decimas sumpsit: in cuius lumbis decimatus est quodammodo ipse sacerdos legalis. Et ideo sacerdotium Christi dicitur esse secundum ordinem Melchisedec, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis.

Artic. 4. huius q.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non dicitur esse secundum ordinem Melchisedec, quasi principalioris sacerdotis, sed quasi præfigurantis excellentiam sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacerdotio Christi duo possunt cõsiderari: scilicet ipsa oblatio Christi, & participatio eius. Quantum ad ipsam oblationem, expressius figurabat sacerdotiũ Christi sacerdotium legale per sanguinis effusionem, quàm sacerdotium Melchisedec, in quo sanguis non effundebatur. sed quantum ad participationem huius sacrificij & eius effectum (in quo præcipuè attenditur excellentia sacerdotij Christi) ad sacerdotium legale) expressius præfigurabatur per sacerdotium Melchisedec, qui offerebat panem & vinum, significantia (vt Augustinus dicit)* ecclesiasticam vnitatem, quam constituit participatio sacrificij Christi. Vnde etiam in noua lege verum Christi sacrificium communicatur fidelibus sub specie panis & vini.

Refertur de cõsecr. di.2. can. quia passus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Melchisedec, dictus est sine patre, & sine matre, & sine genealogia, & quòd non habet initium dierum neque finem: non quia ista non habuerit, sed quia in Scriptura sacra ista de eo non leguntur. Et per hoc ipsum (vt Apostolus ibidem dicit) assimilatus est filio Dei: qui in terris est sine patre & in cælis sine matre, & sine genealogia: secundum illud Isa.53. Generationem eius quis enarrabit? & secundum diuinitatem neque principium neque finem dierum habet.

¶ Super Quæstionis vicesimæ tertiæ Articulum primum.

TItulus clarus est. Adoptare enim significat facere sibi filium adoptiuum.

¶ In corpore vnica est conclusio. Deo conuenit adoptare. Probatur & declaratur: probatur quidem sic, Deus ex sua bonitate admittit homines ad diuinæ beatitudinis hæreditatem: ergo Deo conuenit adoptare. Antecedens continetur. primò causam, scilicet quòd ex bonitate: secundò terminum, scilicet diuinam beatitudinem: tertiò modum seu formam, scilicet hæreditatem. Et quo ad singula in litera probatur. Quo ad causam: quia Deus ex sua bonitate admittit omnes creaturas ad suæ bonitatis participationem: & præcipuè rationales. Quo ad terminum, quia creaturæ rationales sunt capaces diuinæ beatitudinis, quia sunt ad imaginem Dei factæ. Quo ad formam

¶ Aduerte hic, quòd sacrificium Christi sumitur dupliciter. Primo secundum seipsum, vt ab ipso Christo oblatũ est in ara crucis. Et sic consideratur dupliciter: vel formaliter secundum ad quod in se est: & hoc modo Christus, quum dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, intelligitur secũdum ordinem dignitatis & excellentiæ respectu sacerdotij legalis. Vel causaliter secũdum suum effectum, vnitatẽ scilicet membrorũ Christi in charitate & pace: & hoc modo quũ Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, intelligitur secundum ordinem proportionalis similitudinis inter res oblatas à Melchisedec (panẽ scilicet & vinum) & vnitatem Ecclesiæ: quoniam sicut tã panis, quàm vinum fit ex multis concurrentibus in vnum (vt Augustinus dicit, & in litera habetur) ita ex multis vnũ Christi corpus mysticum conficitur: quod est Ecclesia, &c.

¶ Secundo modo sumitur sacrificium Christi secundum suum memoriale sacrificium, quod scilicet Christus instituit in sua Ecclesia, in suę passionis mortisque memoriam offerendum: vt quotidie fit in Eucharistiæ sacrificio. Et sic quũ Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, intelligitur de ordine assimilationis in materia sacrificij: nam panem & vinũ assumi instituit in suo memoriali sacrificio pro materia Eucharistię, sicut Melchisedec panem & vinum obtulerat in sacrificium.

¶ Tertiò, vtrùm sit proprium hominum adoptari in filios Dei.

¶ Quartò, vtrùm Christus posit dici filius adoptiuus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Deo conueniat filios adoptare.

Art. 1. huius q.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Deo non conueniat filios adoptare. Nullus enim adoptat nisi extraneam personam in filium: secundum quod Iuristæ dicunt. Sed nulla persona est extranea à Deo, qui est omnium creator. Ergo videtur quòd Deo non conueniat adoptare.

¶ 2 Præterea, Adoptio videtur esse introducta in defectũ filiationis naturalis. Sed in Deo inuenitur naturalis filiatio: vt in Prima parte habitum est.* Ergo non conuenit Deo filios adoptare.

¶ 3 Præterea, Ad hoc aliquis adoptatur, vt in hæreditate Dei non videtur aliquis posse succedere: quia ipse nunquam decedit. Ergo Deo non conuenit adoptare.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ephes.1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei. Sed prædestinatio Dei non est irrita. Ergo Deus aliquos sibi adoptat in filios.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis homo adoptat alium sibi in filium, inquantum ex sua bonitate admittit eum ad participationem suæ hæreditatis: Deus autem est infinitæ bonitatis: ex qua contingit, quòd ad participationem bonorũ suorum suas creaturas admittit. Et præcipuè rationales creaturas, quæ inquantum sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis diuinæ. Quæ quidem consistit in fruitione Dei: per quam etiam ipse Deus beatus est, & per seipsum dies, inquantum scilicet seipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicuius, ex quo ipse est dies. Et ideo inquantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare. Hoc autem plus habet adoptatio diuina, quàm humana: quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cælestem percipiendam. Homo autem non facit idoneum eum, quem adoptat, sed potius eum iam idoneum eligit adoptando.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in sua natura consideratus: non est extraneus à Deo, quantum ad bona naturalia quæ recipit: est tamen extraneus, quantum ad bona gratiæ & gloriæ, & secundum hoc adoptatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hominis est operari ad supplendam suam indigentiam: non autem Dei cui conuenit operari ad communicandam suæ perfectionis abundantiam. Et ideo sicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis, secundum quandam similitudinem, ita per actum adoptionis communicatur similitudo naturalis filiationis hominibus, secundum illud Rom.8. Quos præsciuit, conformes fieri imaginis filij sui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri, non autem bona corporalia. Et ideo hæreditatem corporalem nullus potest percipere, nisi succedens decedenti: hæreditatem autem spiritualem simul omnes ex integro accipiunt sine detrimento Patris semper viuentis. Quamuis posset dici, quòd Deus decedit, secundum quòd est in nobis per fidem, & incipiet in nobis esse per speciem: sicut glossa dicit Rom.8. super illud, Si filij, & hæredes.

Art. 3. huius q.

contra cap.

17. fin.

Declaratur autẽ ex differentia inter humanam & diuinam adoptionẽ: quia diuina significat, idoneum faciendo hæreditate, humana autem idoneum præsupponit, quem hæredem facit.

¶ Et nota hic responsiones ad singula argumenta: quia necessariæ valde sunt ad intellectum materiæ huius.

q.3. ar.3.

¶ Vnum tamẽ restat hic dubium circa illud: Beatitudo est, qua Deus est dies: quoniam beatitudo spectat ad mentem, diuitiæ verò ad potentiam: constituunt enim diuitiæ potentem vti affluenter rebus ad possessionem pertinẽtibus.

¶ Sed hoc facile solutur, dicendo, vel quòd beatitudo facit causaliter diuitem. Vnde Beato promissum est, Super omnia bona sua constituet eum. Vel quòd beatitudo sumitur collectiue seu integraliter: vt ex suis omnibus partibus constat. Ad felicitatem enim requiritur potentia plena: alioquin non esset quis simpliciter felix.

QVAESTIO VICESIMATERTIA,
De adoptione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, an adoptio Christo conueniat.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Deo conueniat adoptare filios.

¶ Secundò, vtrùm hoc conueniat soli Deo patri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimætertiæ Articulum secundum.

3 d.10 q.1. a.2. q.1. & 3.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati. Probatur. Facere quemcunq; effectum in creaturis, commune est toti Trinitati: sed filius adoptiuus est factus, non genitus naturali generatione à Deo, ergo adoptare est commune toti Trinitati. Maior tripliciter probatur. Primò ex opposito, quia generare naturaliter in diuinis proprium est Patri. Secundò, quia vna est substantia Trinitatis: vbi autem est vna substantia, est vnica virtus & operatio. Tertiò autoritate. Quæcunque facit Pater, Minor declaratur ex differentia inter filium Dei naturaliter & adoptiuum: quia ille genitus, non factus, iste factus, non genitus naturaliter. Et notanter apponitur ly naturaliter: quia generatio est duplex, naturalis & gratuita, illa propria est filio: hæc conuenit adoptiuis, & ad facere spectat: est enim faciendi quædam species.

¶ In responsionibus argumentorum memento differentiæ inter proprium & appropriatum: & videbis adoptionem nostram, non propriam alicui personæ diuinæ, sed communem tribus. appropriatá autem Patri, vt actori (& ideo peculiariter dicitur ipse pater noster) Filio, vt exemplari (& ideo frater noster, quasi similis cõmunicans in Patre) Spiritui sancto, vt quasi executori in suo appropriato, quod est charitas, qua sumus filij Dei: & ideo Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

9.39. ar. tic.7.

¶ Super Quæstionis vicesimætertiæ Articulum certium.

TItulus clarus, vt sonat.

¶ In corpore vnica est conclusio: Adoptari conuenit creaturæ rationali soli, non omni. Probatur: Filius Dei naturaliter procedit à Patre vt verbũ intellectuale vnũ cum ipso Patre existens, & filiatio adoptionis, & est similitudo filiationis naturalis, non tamen secundum formã, aut gradũ intelligibilitatis, sed secundum vnitatem. ergo adoptari conuenit creaturæ rationali soli, non omni. Antecedens quòd ad primam propositionem includit tres conditiones ad propositum filij Dei. prima est quòd Verbum: secunda, quòd intellectuale: tertia, quòd vnum cum Patre.

¶ Et ideo ex ipsa propositione deducitur triplex modus ac gradus

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm adoptare conueniat toti Trinitati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd adoptare nõ cõueniat toti Trinitati. Adoptatio enim dicitur in diuinis ad similitudinem rerum humanarum. Sed in rebus humanis soli illi conuenit adoptare, qui potest filios generare: quod in diuinis cõuenit soli Patri. Ergo in diuinis solus Pater potest adoptare.

¶ 2 Præterea, Homines per adoptionem efficiuntur fratres Christi: secũdum illud Rom.8. Vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Fratres autem dicũtur, qui sunt filij vnius patris. vnde & Dominus dicit Ioan.20. Ascẽdo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Ergo solus Pater Christi habet filios adoptiuos.

¶ 3 Præterea, Galat.4. dicitur, Misit Deus Filium suum, vt adoptionem filiorum Dei reciperemus: quoniam autẽ estis filij Dei, misit Deus spiritum Filij sui in corda vestra, clamantem, Abba, pater. Ergo eius est adoptare, cuius est Filium, & Spiritum sanctum habere. Sed hoc est solius personæ Patris. Ergo adoptare conuenit soli personæ Patris.

¶ SED CONTRA, Eius est adoptare nos in filios, quẽ nos patrem possumus nominare. vnde dicitur Rom.8. Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater. Sed cùm Deo dicimus, Pater noster, hoc pertinet ad totam Trinitatem: sicut & cætera nomina, quæ dicuntur de Deo relatiuè ad creaturam, vt in Prima parte* habitum est. Ergo adoptare conuenit toti Trinitati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est differẽtia inter filium Dei adoptiuum & naturalem, quòd filius Dei naturalis est genitus, non factus: filius autem adoptiuus est factus, secundum illud Ioã. primo, Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Dicitur tamen quandoque filius adoptiuus esse genitus propter spiritualẽ regenerationem: quę est gratuita, non naturalis: vnde dicitur Iacob.1. Volũtariè genuit nos Verbo veritatis. Quamuis autem generare in diuinis, sit proprium personæ patris, tamẽ facere quemcunque effectum in creaturis, est commune toti Trinitati propter vnitatem naturæ: quia vbi est vna natura, oportet quòd sit vna virtus & vna operatio. vnde Dominus dicit Ioann.5. Quæcunque pater facit, hæc & filius similiter facit. Et ideo adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnes personæ humanæ non sunt vnius naturæ secundum numerũ, vt oporteat vnam esse omnium operationem, & vnum effectum, sicut accidit in diuinis. Et ideo, quantum ad hoc, non potuit attendi similitudo vtrobique.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nos per adoptionẽ efficimur fratres Christi quasi eundem patrem habentes cum ipso: qui tamen alio modo est pater Christi, & alio modo est pater noster. Vnde signãter Dominus Ioã. 20. eorsum dixit, patrem meũ, & seorsum dixit, patrem vestrum: est enim pater Christi, naturaliter generãdo: quod

est proprium sibi. Est autem pater noster voluntariè aliquid faciendo, quod est cõmune sibi & Filio & Spiritui sancto. Et ideo Christus non est filius totius Trinitatis, sicut nos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dictũ est, * filiatio adoptiua est quædam similitudo filiationis æternæ: sicut omnia quæ in tempore facta sunt, similitudines quædam sunt eorum, quæ ab æterno fuerunt. Assimilatur autem homo splendori æterni Filij, per gratiæ claritatem, quæ attribuitur Spiritui sancto. Et ideo adoptatio licet sit communis toti Trinitati: appropriatur tamen patri vt actori, Filio vt exẽplari, Spiritui sancto vt imprimenti in nobis huius similitudinem exemplaris.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm adoptari sit proprium rationalis creaturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ adoptari non sit proprium rationalis creaturę. Nõ enim dicitur Deus pater creaturæ, nisi per adoptionẽ. Dicitur autem pater creaturæ etiam irrationalis: secundum illud Iob 38. Quis est pluuiæ pater, & stillas roris quis genuit? Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

¶ 2 Præterea, Per adoptionem dicuntur aliqui filij Dei. Sed esse filios Dei, in Scriptura propriè videtur attribui Angelis, secundum illud Iob 1. Quadam autem die cum assisterent filij Dei coram Domino. Ergo non est proprium creaturæ rationalis adoptari.

¶ 3 Præterea, Quod est proprium alicui naturæ, conuenit omnibus habentibus naturam illam: sicut risibile conuenit omnibus hominibus. Sed adoptari non conuenit omni rationali naturæ. Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

¶ SED CONTRA est, quòd filij adoptati sunt hæredes Dei, vt pater Romanorum octauo. Sed talis hæreditas conuenit soli rationali creaturæ. Ergo proprium est creaturæ rationalis adoptari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * filiatio adoptionis est quædam similitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit à patre, vt verbũ intellectuale, vnum cum ipso patre existẽs. Huic ergo verbo tripliciter potest aliquid assimilari. Vno quidem modo secundum rationem formæ, non autem secundum intellectualitatẽ ipsius, sicut forma domus exterius constitutæ assimilatur verbo mẽtali artificis secundum speciem formę, non autem secundum intelligibilitatem: quia forma domus in materia non est intelligibilis, sicut erat in mẽte artificis. Et hoc modo Verbo ęterno assimilatur quælibet creatura, cùm sit facta per Verbum. Secundo modo assimilatur creatura Verbo non solùm quantum ad rationem formæ, sed etiam quantum ad intellectualitatem ipsius, sicut etiam scientia, quæ fit in mente discipuli, assimilatur verbo, quod est in mẽte magistri. Et hoc modo creatura rationalis etiam secũdum suam naturam assimilatur verbo Dei. Tertio modo assimilatur creatura verbo Dei ęterno, secundũ vnitatem quam habet ad patrem, quod quidem fit per gratiam & charitatem, vnde Dominus orat Ioã. 17. Sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. Et talis assimilatio perficit rationem adoptionis, quia sic assimilatis debetur hæreditas ætęrna. Vnde manifestum est, quòd adoptari cõuenit soli creaturę rationali, non tamen omni, sed solum habenti charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, vt dicitur Rom.5. Et ideo Rom.8. Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Deus dicitur pater creaturæ irrationalis, non propriè per adoptionem, sed per creationem, secũdum primam participationem similitudinis.

assimilationis ad filium Dei, seu ad Verbum. Primus per imitationẽ formæ, quæ habet in Verbo, quòd est omnium eminentissima similitudo, & hic communis omnibus est, quæ per Verbum facta sunt. Secũdus per imitationem etiam gradus immaterialitatis, & hic proprius rationalibus est, quę sola sunt immaterialia. Tertius per imitationẽ etiã vnitatis ad Deum: & hic est proprius gratiã charitatis habentibus. Secũda autem propositio antecedentis, ex præmissis clarificata quòd ad terminos est. Et quòd ad vltimam partẽ dupliciter probatur. Primò: quia assimilatio secũdum huiusmodi vnitatẽ, fit per gratiam charitatis, vt patet ex auctoritate Domini, Ioan.17. Secũdò quia talis assimilatio perficit rationem adoptionis, si cut rationale perficit rationem hominis. Probatur. Et 4. dist. 32. q.2. art.2. quæst.3. & 32. quia sic similibus filiis Dei debetur hæreditas æterna.

¶ Cõsequentia verò quoad ly soli, euidens ex se est: quia talis similitudo in sola rationali natura inueniri potest. Quòd ad ly verò, sed non omni, probatur quia non omnium rationalium est charitas per Spiritum Sanctum.

¶ Super Quæstionis vicesimætertiæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio, Christus nullo modo potest dici filius Dei adoptiuus. Probatur hæc conclusio dupliciter. Primo Christus est naturalis filius Dei: ergo non potest dici filius Dei adoptiuus. Antecedens probatur: quia filiatio conuenit non naturæ, sed personæ: vt patet ex antedictis: persona autem Christi vnica & increata est. Consequentia probatur: præsupposita ratione terminorum, scilicet quòd filiatio adoptiua est quædã participatio filiationis naturalis: quod ex dictis patet. Habetur ergo: quia quod dicitur per se, non dicitur participatiue.

¶ Aduerte hic quòd Autor summarię scribens, plus probat quam exprimat. Huic enim conclusioni & rationi non potest nisi dupliciter obiici, vel recedendo à sententia fidei, ponendo in Christo plures personas vel hypostases. Et hoc Autor tangit in his verbis subiungit, Vel ponendo quod filiatio potest denominare Christum naturæ, sicut passio, crucifixio, natiuitas & huiusmodi. Secundum hoc enim posset Christus ratione naturæ humanæ assumptæ, in gratia & gloria beatitudinis participare dici filius adoptiuus: sicut dicitur beatus beatitudine participata ratio ne naturæ assumptæ. Et hoc Autor excludit in principio corporis, per hoc, quòd filiatio non naturæ, sed personæ conuenit: & propterea non potest Christo conuenire filiatio adoptiua ratione naturæ humanæ. Excluso autem, quòd non cõuenit Christo adoptiua filiatio ratione naturæ humanæ (quum sit filius Dei per se seu naturaliter) consequẽs est, quòd non possit dici Dei filius, participatiuè. Id enim quod per se dicitur, non participatiuè dicitur: & hoc solo modo posset participatiuè dici, si ratione naturæ assumptæ filiatio adoptiua ei conueniret: quod excluditur est.

¶ Nota hic pro clariori intellectu ex responsione ad secundum, quod sicut in humanis, is qui est filius naturalis, & nõ adoptatur in filium, sed hæreditas sibi debetur, quia filius: sic Christus, vt homo habet quidem omnia bona patriæ & viæ: quæ debentur filiis adoptiuis: sed non ex vi seu iure adoptionis, sed ex hoc quòd est filius Dei naturalis, habet in natura assumpta hæreditatem Dei. Ita quòd non fuit opus Christo ad hoc, vt natura sua humana haberet dona patriæ & viæ, vt adoptaretur à Deo, quoniam ex hoc ipso quod erat Dei naturalis filius, debebatur sibi, vt natura assumpta haberet illam, testante hoc Ioanne. Vidimus, inquit, gloriam eius, scilicet Verbi incarnati, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Et hinc patet, quòd non est eadem ratio de beatitudine duplici in Christo (scilicet diuina & participata) & de filiatione duplici, scilicet naturali & adoptiua. illa enim dualitas necessaria est, vt natura assumpta sit perfecta: sed ista non est necessaria, nec conueniens dignitati Christi, quoniam detrogat dignitati filij veri quod hæres fiat adoptione. Demum Autor ex oppositu errore confirmat conclusionem & probationem, dicens quòd opposita cõclusio consonat errori ponentium in Christo plures hypostases.

Infrà q. 32. art. 3 & q. 43 art. 1. cor. Et 3 dist. 10. qu. 2 art. 2. q. 3. & 4. cor. cap. 4. Et per. q. 19. artt. 1. ad 1.

* Cap. 15. tom. 7.

* Li. 2. de Trinita. à medio.

ca. 3. in 2.

9.33. art. 2. & 3.

Ar. præ.

¶ Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum primum.

TItulus, vt iacet, sine additione aliqua sumendus est.

¶ In corpore vnæ est conclusio, Christus est prædestinatus. Probatur, Prædestinatio propriè est diuina ab æterno præordinatio eorum, quæ per gratiam sunt facienda in tempore: sed Deum esse hominem, & econuerso, est quoddam factum in tempore per gratiam vnionis, & præordinatum à Deo ab æterno: alioquin aliquid quod nunc diuinæ menti accideret. ergo vnio illa est prædestinata: ergo Christus est prædestinatus.

¶ Aduerte sensum literæ intentum ab Autore: & vt discernas doctrinam Autoris ab aliorum sententiis, recolino quod Prædestinationis nomen in sacris literis dupliciter venit in vsũ. Vel simpliciter, hoc est sine additione aliqua, vt quum dicimus, Sanctus Petrus fuit prædestinatus. Vel cum determinatione aliqua: vt quum dicimus, quod Magdalena fuit prædestinata ad lauandũ Christi pedes lacrymis fusis: Latro ad confitendum regnum Christi pẽdentis in cruce & similia. Et quoniam communi vsu prædestinatio absolutè respicit æternam felicitatem vt terminum (est enim ratio ordinis Electorum in vitam æternam) vt in prima parte habitum est, ideo Durandus in 1. sentent. distinctio. 7. dicit, quod prædestinatio absolutè est respectu beatitudinis, distinguens prædestinationem Christi, qua quasi gratia vnionis fuerit medium in Christo ad beatitudinis animæ fuæ. Diuus autem Autor intuens gratiam vnionis esse excellentius quid gratia summę beatitudinis creatę, quanto magis est esse Deum, quàm frui Deo, & gratia summæ beatitudinis consequi ad gratiam vnionis (non vt huius sequitur ad medium, sed vt proprietas ad substantiam, vt q. 3. art. 2. calor ad ignem) posuit prædestinationem absolutè communiter quidem respicere gratiam vitæ æternæ vt terminũ. Et singulariter autem in Christo respicere gratiam vnionis, vt in re-

1. d. 40. q. 2. corp. fi. & ad 5. Et 3. d. 7. q. 3. art. 2. q. 2. & q. 3. art. 2. q. 3. & 4. c. cap. 9. ad 1. Et Ro. 1. d. 3. c. 4. q. prac. art. 4.

nullo modo potest dici filius adoptiuus. Secundum autem illos, qui ponũt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo suppposita, nihil rationabiliter prohiberet Christum hominem dici filium adoptiuum.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut filiatio nõ proprie conuenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo cùm dicitur quòd carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro vnione humanæ naturæ ad personam filij.

¶ Ad secundum dicendum, quòd similitudo illa Aug. est intelligenda, quantum ad principium, quia scilicet sicut sine meritis quilibet homo habet vt sit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit vt esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiam vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiã habitualem est filius adoptiuus. Gratia autẽ habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiuum, sed est quidam effectus filiationis in anima Christi, secundum illud Ioann.1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd esse creaturam, & etiam seruitus vel subiectio ad Deum, non solùm respicit personam, sed etiam naturam: quod non potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

QVAESTIO VICESIMAquarta, de Prædestinatione Christi in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de prædestinatione Christi.

¶ Et circa hoc quęruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus sit prædestinatus.

¶ Secundò, vtrùm sit prædestinatus, secundum quòd homo.

¶ Tertiò, vtrùm eius prædestinatio sit exẽplar nostræ prædestinationis.

¶ Quarto, vtrùm sit causa prædestinationis nostræ.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christo conueniat prædestinatum esse.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo nõ cõueniat prædestinatum esse. Terminus enim prædestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephe. primo, prædestinauit nos in adoptionem filiorum. Sed Christo nõ cõuenit esse filium adoptiuum: vt dictum est. * Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

sponsione ad primum litera monstrat.

¶ Et si perspicacius consideraueris, videbis tria, scilicet gratiam vitæ æternæ, gratiam vnionis, & gratiam in cõmuni. Et quia gratia æterna felicitatis, communis est omnibus Electis in Dei filios adoptiuos, penes illã diffinita fuit prædestinatio filiorum adoptionis: de qua in prima parte tractatum est. Quia verò gratia vnionis propria est naturali Dei filio, & longè eminentior prima: ideo penes illam concluditur prædestinatio Christi. Cõstat namque rationi, vt excellentior gratia, termini implicitèr rationem habens, magis terminet prædestinationem implicitèr, ti minor illam terminat.

¶ Quia autem gratia beatitudinis patriæ, includit in se rationem gratiæ & rationem gratiæ per se primo termini & vltimi termini, vt species claudit in se rationem generis, & tam gratia æternæ vitæ, quam gratia vnionis conuenit in ratione per se primo termini summi & vltimi, quantum est ex propriis generationibus (quod ideo apposuerim: quia si beatitudo aliquis non

Universidad de Deusto
Biblioteca

propria generatione fieret, sed consequutiuè haberetur, non haberet rationem per se primò termini, sed consequentis ad terminum: vt in Christo dictum est contigisse) quia inquam hoc in se claudit, ideo Autor in litera & prædestinationem proprie acceptam dicit respicere gratiam: & hoc habeti ex antedictis in prima parte. Verissimum siquidem est hoc, non solùm vt sonat, sed vt inducit ad excellentius genus gratiæ, & termini gratuiti. Si enim gratia consummata sufficit ad terminum prædestinationis simpliciter (vt dictum est) multò magis gratia vnionis quæ parit gratiam consummatam vt proprietatem, sufficiens est vt terminet prædestinationem etiam absolutè. Et propterea litera dicit quòd ratione gratiæ vnionis Christus dicitur esse prædestinatus non ad hoc vel illud, sed prædestinatus.

9.23.ar.5.

¶ In responsionibus ad secundum & tertium attende primò, quòd secundum rem nulla est inter Catholicos quæstio de prædestinatione Christi ad filiationem Dei per gratiam vnionis naturæ humanæ ad filium Dei, sed quæstio est de verificatione sermonis Pauli apostoli proprie vel improprie in hoc vel illo sensu. Autor supponens loquutionem Apostoli esse propriam, & intelligi non de aliquo consequente ad filium Dei (puta manifestatione) difficilem suscepit prouinciam verificandi illam de persona Christi. Vtra expositionem nanque illam referentem prædestinationem ad naturam, & alteram Ambrosij referentem ad manifestationē Christi, referri quoque potest prædestinatio Christi ad filium Dei in virtute actuali: ita quòd filius Dei ex semine Dauid secundum carnem, prædestinatus est filius Dei in virtute actualis operationis sanctificatiuæ & reparatiuæ mundi; ita quòd totum coniunctum, scilicet filius Dei in virtute actuali, est terminus prædestinationis.

9.23.ar.1. & 4.

Gloss. ord.

¶ Et licet hæc expositio satis consonet literæ Apostoli, subiungentis opera sanctificationis & resurrectionis mortuorum: quia tamen exponitur etiam quòd filius Dei absolutè sit terminus prædestinationis (vt Autor cum Glossa ibidem sustinet) ideo hunc prosequendo, aduerte secundò, quòd Autor ponit Christum prædestinatum ratione naturæ: ita quòd ipsa persona Christi ratione assumptæ naturæ, denominatur prædestinata ad Dei filiationem. Considerat quippe æternam Christi personam dupliciter. Vel secundum se seu absolutè. Et hic negat ipsam prædestinatam ad filiationem Dei: quia est ipsa Dei filiatio per essentiam. Vel secundum quòd in ipsa est humanitatem. Et hic affirmat ipsam prædestinatam ad filiationem Dei: quia vtlic per gratiam vnionis assequitur eā filiationem Dei.

¶ Quod vt clarius percipiat, vtere positionibus hæreticorum, & ex differentia illarum ad sentientiam fidei, videbis veritatem, necessitatem, proprietatemque huius sensus. Si enim Verbum indutum esset carnem (vt hæretici fingunt) vel per inhabitationem, aut affectionē, aut quouis modo non personaliter, talsum

¶ 2 Præterea, In Christo duo est considerare, scilicet naturā humanā & personam. Sed nō potest dici, q̄ Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturæ, quia hęc est falsa, humana natura est filius Dei. Similiter etiam neq; ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia quòd sit filius Dei, sed ex natura, prædestinatio autē est eorum quæ sunt ex gratia: vt in Prima parte * dictum est. Ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

¶ 3 Præterea, Sicut illud quod est factum, non semper fuit: ita & illud quod est prædestinatum, eo quòd prædestinatio antecessionem quandam importet. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, non propriè dicitur quòd homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione non debet dici quòd Christus sit prædestinatus filius Dei.

¶ SED CONTRA est quod Apostol. dicit Roma. primo de Christo loquens, Qui prędestinatus est filius Dei in virtute.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima parte * dicta sunt, prædestinatio proprie accepta, est quædam diuina præordinatio ab æterno de his quæ per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autem hoc in tempore factum per gratiam vnionis à Deo, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. Nec potest dici, quòd Deus ab æterno non prærdinauerit hoc se facturum in tempore: quia sequeretur quod diuinæ menti aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quòd ipsa vnio naturarū in persona Christi cadat sub æterna Dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur esse prędestinatus.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Apostolus ibi loquitur de prædestinatione, qua nos prædestinamur, vt simus filij adoptiui. Sicut autem Christus singulari modo præaliis est Dei filius naturalis: ita quodā singulari modo est prædestinatus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicitur in Glos.* Rom. primo, quidam dixerunt prædestinationem intelligendam esse de natura, nō de persona: quia scilicet humanæ naturæ facta est hæc gratia, vt vniretur filio Dei in vnitate personæ. Sed secundum hoc locutio Apostoli est impropria, propter duo. Primò quidem ratione communi. Non enim dicimus naturam alicuius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigi in salutem, quod quidem est suppositi agentis proper beatitudinis finem. Secundo ratione speciali, quia esse filium Dei, non conuenit humanæ naturę: est enim hæc falsa, Humana natura est filius Dei, nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione, Qui prędestinatus est filius Dei in virtute, esset quòd Verbum secūdum carnem prædestinatū est, vt sit filius Dei per gratiam vnionis: quoniam secundum carnem non esset personaliter vnitum sibi Dei filio. Sed ſi pro quia, Verbum secundum carnem est personaliter vnitum sibi ipsi, ideo verum est dicere de filio Dei, qui ex semine carnem, quòd prædestinatus est filius Dei. significat enim id est, prędestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in persona. Relinquitur ergo, q̄ prędestinatio attribuitur personæ Christi: non quidem secundū se, vel secundū quòd subsistit in diuina natura, sed secūdū quòd subsistit in humana natura. Vnde cùm prædixisset Apostolus, Qui factus est ei ex semine Dauid secundū carnē, subiunxit, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, vt daret intelligere, quòd secūdū hoc, quòd est factus ex semine Dauid secūdum carnē, est prædestinatus filius Dei in virtute. Quāuis enim sit naturale illi personæ secundū se consideratæ, quòd sit filius Dei in virtute: non tamē est ei naturale secundū humanam naturam, secundū quam hoc sibi conuenit per gratiam vnionis.

¶ Ad tertium dicendū, quòd Origenes super Epistolā ad Rom.* dicit hāc esse literā Apostoli, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute: ita q̄ nō designetur aliqua antecessio: & sic nihil habet difficultatis. Alij verò antecessionē, quæ designatur in hoc participio Prędestinatus, referūt, nō ad id q̄ est esse filiū Dei, sed ad ei⁹ manifestationem: secundū illum cōsuetum modum loquēdi in Scripturis, quo res dicuntur fieri, quādo innotescūt, vt sit sensus, q̄ Christus p̄destinatus est manifestari filius Dei. Sed sic nō ꝓpriè prædestinatio accipitur: nā aliquis dicitur propriè prędestinari, secundū quòd dirigitur in finem beatitudinis: beatitudo autem Christi non dependet ex nostra cognitione. Et ideo melius dicēdum est, quòd illa antecessio, quā importat hoc participium Prædestinatus, nō refertur ad personam secundum seipsam, sed ratione humanæ naturæ: quia scilicet persona illa etsi ab æterno fuerit filius Dei, hoc tamē nō fuit semper quòd subsistēs in natura humana fuerit filius Dei. Vnde Augus. dicit in lib. de Præd. San.* Prædestinatus est Iesus, vt qui futurus erat secūdū carnē filius Dauid, esset in virtute filius Dei.

Et est considerandū quòd licet hoc participium Prędestinatus, importet antecessionē, sicut & hoc participium Factus: aliter tamen & aliter. Nam fieri pertinet ad ipsam rem, secundum quòd in se est: prędestinari autē pertinet ad aliquē, secundum quòd est in apprehensione alicuius prǫrdinātis. Id autē quod subest alicui formæ vel naturæ secundum rē, potest apprehendi, vel prout est sub forma illa, vel etiā absolutè. Et quia absolutè nō cōuenit personæ Christi, quod incœperit esse filius Dei, cōuenit autem ei, secundum quod intelligitur vel apprehēditur vt in natura humana existens (quia scilicet hoc aliquādo incœpit esse, quod in natura humana existēs esset filius Dei) ideo magis est hæc vera, Christus est prędestinatus filius Dei, quam ista, Christus est factus filius Dei.

¶ In respōsionē ad tertium, respice primò literam Apostoli apud Origenem esse punctuatam sic, quod ly prædestinatus, est adiectiuum subiecti: & non est pars copulæ seu prædicati. Ita quòd dixit, Qui prædestinatus tanquam si dixisset, qui omnipotens, vel quoduis aliud apposuisset subiecto: & subdit copulam prædicato, Est filius Dei in virtute. Et sic litera nihil habet difficultatis quoniam verum est, quòd Christus est prædestinatus, & quòd est filius Dei in virtute.

¶ Nota secundò, quòd Autor comparatiuè de harum propositionum, scilicet, Christus prædestinatus est filius Dei, Christus factus est filius Dei, in veritate loquitur, dicendo quòd prima est magis vera: ac per hoc vtranque fateretur esse veram. Christus enim significat suppositum duarū naturarum: & ratione humanæ naturæ, vtranque suscepit prædicationem: & quòd prædestinatus est, & quòd factus est filius Dei: quoniam vtrūque ei secūdum humanam naturā cōuenit per gratiam vnionis. Magis tamen prima conceditur: quia abstractio Christi secūdum naturam humanam à seipso secundum vnionem personalem, magis intelligitur supponere ipsum prædestinationi, quæ est mentis actus, quàm factioni reali, quum ibi sufficiat ordo naturæ secundum intellectum, qui minus sufficit ad factionem.

3.d.10.q. 1.art.1.9. 3. Et 4.c. 9.ad 2.

9.16.art. 6.& 7.

¶ Cum his tamen retine, quòd ista est impropria, Christus factus est filius Dei, multo plus quàm illa, Homo est factus Deus, quia homo potest habere suppositionem simplicem (vt superius patuit) Christus autem pro persona supponit. Et propterea loquutiones istæ non sunt extendendæ, sed præexponendæ. Et quo ad sensum, reducendæ ad sensum simplicis suppositionis pro humana natura in concreto, iuxta hoc quod in litera dicitur, Aliquando incepit esse quod existens in natura humana esset filius Dei. hoc enim verissimum est de existente in natura humana, communiter loquendo. Quamuis hic existens in natura humana nunquam inceperit esse Deus propter falsitatem exponentis negatiuè, hic existens in natura humana immediate ante non fuit Deus: hic enim est Deus heri, hodie & in sæcula.

cap.35. to. 7.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum secundum.*

Titulus vt iacet sumatur.

¶ In corpore articuli vna est cōclusio respōsiua quæsito: Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei. Probatur. Hoc conuenit alicui, secundum quòd homo, quod conuenit ei ratione humanæ naturæ: sed prædestinatio conuenit Christo ratione humanæ naturæ: ergo. Probatur Minor distinguēdo duo importata in prædestinatione, scilicet ordinem & effectum, gratuitum scilicet donum, & manifestando vtrum quę conuenire humanitati Christi, adūcta autoritate Augustini.

¶ In responsione ad primum vide, & perspice cautelam Autoris. nam quia ista propositio, Christus, secundum quod homo, est filius Dei: simpliciter est falsa, vt ex quæstio. 16. superius patet: & sic simpliciter & absolutè sequeretur ex ista, Christus, secundum quòd homo, prædestinatus est esse filius Dei, si quo ad materiale prædestinationis ponretur hæc vera, ideo Autor sustinens antecedens exponit illud limitare.

In corp.

¶ Posset tamen dici absque antecedētis limitatione, quod in consequente apponenda secundum intellectum est gratia vnionis ita quòd ex isto antecedēte, Christus, secūdum quòd homo, prædestinatus est filius Dei, sequitur, ergo Christus, secundum quod homo, est filius Dei, subintelligendo vel exprimendo per gratiā vnionis. Ita quòd licet ista sit falsa, Christus, secūdum quòd homo, est filius Dei: quia significat Christum secundum naturam humanam esse naturalem filium Dei) ista tamen est vera, Christus, secundum quod homo, est per gratiam vnionis filius Dei. & quia in antecedente illo, Christus, secundum quod homo, est prædestinatus filius Dei, subintelligitur per gratiam vnionis: ideo in consequente quoque potest subintelligi. Et hic concedimus quòd illud enuntiatiuè quodcunque est, quòd prædestinatus est esse, & quòd Christus, secundum quod homo, est prædestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Rom. 1. Ergo eius prædestinatio non est exemplar nostræ prædestinationis.

3.d.10.q. 3.ar.3. *Et Ro.1.3. vel. 2 fin.*

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum tertium.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica est distinctio bimembris.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum hæc sit falsa, Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Christus, secundū quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei. Hoc enim est vnusquisque secundum aliquod tempus, quod est prædestinatus esse, eo quod prædestinatio Dei nō fallitur. Si ergo Christus, secūdum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, videtur sequi quòd sit filius Dei, secūdum quòd homo. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

¶ 2 Præterea, Illud quod cōuenit Christo, secundum quòd homo, conuenit cuilibet homini, eo quòd ipse est vnius speciei cū aliis hominibus. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, sequeretur, quòd cuilibet homini conueniat. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

¶ 3 Præterea, Hoc aeterno prędestinatur, quod est aliquādo fiēdum in tempore. Sed magis hæc est vera, Filius Dei factus est homo, quàm ista, Homo factus est filius Dei, vt suprà habitū est.* Ergo magis hæc est vera, Christus, secundum quòd est filius Dei, p̄destinatus est esse homo, quàm econuerso, Christus, secundum quòd est homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Præd. San.* Ipsum Dominum gloriæ, inquantum homo factus est Dei filius, prædestinatum esse dicimus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in prædestinatione duo possūt cōsiderari. Vnum quidē ex parte ipsius prædestinationis æternæ, & secundum hoc importat antecessionē quādam respectu eius quod sub prædestinatione cadit. Alio modo potest cōsiderari secundum effectum temporalem: qui quidem est aliquod gratuitum Dei donum. Dicendum est ergo, quòd secūdum vtrunque istorum attribuitur prædestinatio Christo, ratione solius humanæ naturæ. Nam humana natura non semper fuit Verbo vnita: & ei etiam hoc per gratiam est collatum, vt filio Dei in persona vniretur. Et ideo solum ratione humanæ naturæ prædestinatio cōpetit Christo, vnde Aug. dicit in lib. de Præde. San.* prædestinata est ista humanæ naturæ tāta & tam excelsa subuectio, vt quo attolleretur altius non haberet. Hoc autem dicimus conuenire alicui, secundum quòd homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturæ. Et ideo dicendum est, quòd Christus secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei.

Ca.15.to. 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd cum dicitur, Christus secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei, hęc determinatio, secundum quòd homo, potest referri ad actū significatū per participium dupliciter. Vno modo ex parte eius, quod materialiter cadit sub prædestinatione: & hoc modo est falsa. Est enim sensus, quòd

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ prædestinatio Christi non sit exēplar nostræ prædestinationis, exemplar enim præexistit exēplato. Nihil autē præexistit æterno. Cùm igitur prædestinatio nostra sit æterna, videtur quòd prædestinatio Christi non sit exemplar nostræ prædestinationis.

¶ 2 Præterea, Exēplar ducit in cognitionē exēplati. Sed non oportuit quòd Deus duceretur in cognitionē nostræ prædestinationis ex aliquo alio, cū dicatur Roma. 8. Quos præsciuit, hos prædestinauit. Ergo prædestinatio Christi nō est exemplar nostræ prædestinationis.

¶ 3 Præterea, Exemplar est cōforme exemplato. Sed alteri⁹ rationis videtur esse præ destinatio Christi quā prædestinatio nostra: quia nos prędestinamur in filios adoptionis, Christus autem est prædestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Rom. 1. Ergo eius prædestinatio non est exemplar nostræ prædestinationis.

¶ SED CONTRA est quòd Aug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.25. bris, & duæ conclusiones respondentes singulis distinctionis membris. Distinctio est: Prædestinatio dupliciter sumitur, vel ex parte actus, vel ex parte termini. Prima conclusio est: Prædestinatio Christi ex parte actus non est exemplar nostræ. Probatur: quia ex parte actus vno actu & modo æterno Deus Christum, & nos prædestinauit. In actu iquidē diuino & modo ex parte Dei, nulla est differentia, quū sint omnia vnamet res, ipsa scilicet Dei tas. Secunda conclusio: Prædestinatio Christi est nostræ exemplar ex parte termini, quò ad duo: hoc est quo ad bonum terminans, & quo ad modum consequēdi illud bonum. Probatur primum, quia Christus ad filiationem naturalem, nos ad adoptiuam. Probatur secundū: quia Christus per gratiam ex cludentem omne meritum, nos per gratiam in cludentē meritum Christi, quia de plenitudine eius omnes accepimus. ¶ Memento nouitie, q Christus dicitur prædestinatus vt sit filius Dei naturalis modo exposito, scilicet ratione humanæ naturæ per gratiā vnionis personalis. Reliqua sunt plana.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum quartum.*

TItulus clarus vt iacet.

¶ In corpore est vnica distinctio, cum duplici cōclusione: sicut in præcedēti articulo. & quia similiter clara sunt, pertranseamus.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum primum.*

TItulus non de qualitate, sed de identitate vel diuersitate adorationis quæritur, an scilicet vna eadēque adoratio (qualiscunque sit vna illa) terminetur ad Christi humanitatem, quæ ad illius terminauit diuinitatem. Et est ratio dubij huius, vius Ecclesiæ, & decretum quintæ synodi: quod in litera affertur, extatque hæc materia in 3. sent. dist. 9.

3.d.10.q.3.ar.3.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primo distinguitur terminus: deinde resp̄detur quæsito. Distinguitur ergo primo id quod honoratur, secundo vnitas vel pluralitas honoris. Distinguuntur igitur in honorato res honorata & causa honoris: & dicitur, quòd res honorata est tantū persona seu totum subsistens, & probatur excludendo partes, ex vsu loquēdi: quia non dicimus manum honorari. Et quia hoc videtur pati calumniam, respondetur obiectioni, quod partes quadoque dicuntur honorari, nō secundum se, sed vt totū honoretur. Et declaratur à

Et.13. co. 10.co.3.

dicit in lib. de Præd. San. * Est præclarissimum lumē prædestinationis & gratiæ ipse Saluator, ipse Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dicitur autem lumē prædestinationis & gratiæ, inquantum per eius prędestinationem & gratiam manifestatur nostra prædestinatio: quod videtur ad rationem exemplaris pertinere. Ergo prædestinatio Christi est exemplar nostræ prædestinationis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd prædestinatio dupliciter potest cōsiderari. Vno modo secundum ipsum actum prædestinātis: & sic prædestinatio Christi non potest dici exemplar nostræ prædestinationis: vno enim modo, & eodem actu æterno prædestinauit Deus nos & Christum. Alio modo potest prædestinatio cōsiderari secūdum illud, ad quod aliquis prædestinatur: quod est prædestinationis terminus & effectus. Et secundum hoc prædestinatio Christi est exemplar nostræ prędestinationis. & hoc dupliciter. Primò quidem quantum ad bonum, ad quod prædestinamur. Ipse enim est prædestinatus ad hoc, quòd esset Dei filius naturalis: nos autem prædestinamur ad filiationē adoptionis, quæ est quædam participata similitudo filiationis naturalis. Vnde dicitur Ro. 8. Quos prę scīuit, hos prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Alio modo quātū ad modum consequendi illud bonum: quod est per gratiā, quod quidē in Christo est manifestissimū: quia natura humana in Christo nullis suis præcedētibus meritis est vnita filio Dei. Et de plenitudine gratiæ eius nos omnes accepimus, vt dicitur Ioan. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd illa ratio procedit ex parte illius actus prædestinantis. Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est necessarium, quòd exemplatum exemplari quantum ad omnia conformetur, sed sufficit quòd exemplatum aliqualiter imitetur suum exemplar.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum prædestinatio Christi sit causa nostræ prædestinationis.

3.d.10.q.3.ar.3.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd prędestinatio Christi non sit causa nostræ prędestinationis: æternū enim non habet causam. Sed prędestinatio nostra est æterna. Ergo prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.

¶ 2 Præterea, Illud quod depēdet ex simplici Dei volūtate, nō habet aliā causam nisi Dei volūtatē. Sed prædestinatio nostra ex simplici voluntate Dei dependet. dicitur enim Eph. 1. Prædestinati secundū propositū eius, qui omnia operatur secundū cōsiliū volūtatis suę. Ergo prędestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis.

¶ 3 Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed remota p̄destinatione Christi, nō remouetur nostra prædestinatio: quia etiā si filiꝰ Dei nō incarnaretur, erat alius modus possibilis nostrę salutis, vt Aug. dicit in lib. de Tri. * Prædestinatio ergo Christi non est causa nostræ prædestinationis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Eph. primo, Prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd si cōsideretur prædestinatio secundū ipsum prædestinationis actū, prædestinatio Christi nō est causa nostræ prædestinationis, cū vno & eodē actu Deus prædestinauerit ipsum & nos. Si autem cōsideretur prædestinatio secūdū terminū prædestinationis, sic prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Sic enim Deus præordinauit nostrā salutē ab æterno prædestinādo, vt per Iesum Christū compleretur. Sub prędestinatione enim ęterna nō solum cadit id, quod est fiendum in tempore, sed etiā modus & ordo, secundum quem est complendum in tempore.

¶ AD PRIMVM ergo & secundum dicendum, quòd rationes illæ procedunt de prædestinatione secundū prædestinantis actum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si Christus non fuisset incarnandus, Deus præordinasset homines saluari per aliam causam: sed quia præordinauit incarnationem Christi, simul cum hoc præordinauit, vt esset nostræ salutis causa.

QVAESTIO VICESIMAquinta, De adoratione Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his quæ pertinent ad Christum in cōparatione ad nos. Et primò de adoratione Christi: qua scilicet nos eum adoramus. secundò, de hoc quòd est Mediator noster ad Deum.

¶ Et circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

¶ Secundò, vtrùm caro Christi sit adoranda adoratione latriæ.

¶ Tertiò, vtrùm adoratio latriæ sit exhibenda imagini Christi.

¶ Quartò, vtrū sit exhibēda cruci Christi.

Quintò, vtrùm sit exhibenda matri eius.

¶ Sextò, de adoratiōe reliquiarū Sāctorū.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ nō eadē adoratione adoranda sit humanitas Christi & eiꝰ diuinitas. Diuinitas enim Christi est adorāda: quia est cōmunis Patri & Filio, vnde dicitur Ioā,. Omnes honorificent Filiū, sicut honorificāt Patrem. Sed humanitas Christi non est communis ei & Patri. Ergo nō eadē adoratione adorāda est humanitas Christi & eiꝰ diuinitas.

¶ 2 Præterea, Honor est propriè p̄miū virtutis, vt Philosophꝰ dicit in 4. Eth. * Meretur autē virtus suū præmiū per actū. Cùm igitur in Christo sit alia operatio diuinæ & humanæ naturę (vt supra habitū est*) videtur quòd alio honore sit venerāda humanitas Christi, & alio eius diuinitas.

¶ 3 Præterea, Anima Christi si nō esset verbo vnita, esset venerāda propter excellentiam sapientiæ & gratiæ, quam habet. Sed nihil dignitatis est ei subtractum per hoc quòd est vnita Verbo. Ergo natura humana in Christo est quadam propria adora-

hinc Synodi anathema processit contra adorantes Christum duobus adorationibus: propriè enim loquuti sunt de honorato seu adorato.

In concil. 2. Constantino. quod est 5. Gener. can. 9.

¶ Rursus circa eandem distinctionē nota, quòd causa honoris dicitur id quo persona excellit. Hoc est totū in se partes, dupliciter. Vel per modum formæ, vt sapientia, virtus, status. Vel per modum operationis, vt creare, gubernare, vincere, docere, misereri, &c. Vtrunque enim est, vnde quis excellit: excellunt enim homines non solum sapientia, potentia, virtute, dignitate, sed etiam quia vicerunt, quia docuerunt, quia ordinarunt, &c. Et vtrunque in litera hac habes, primum in corpore, secundum in responsione ad secundum.

¶ Circa distinctionem alteram ex litera sumptam de modo dupliciꝰ quo res adorata adoratur (vel secundum se vel secundum aliud in se) aduerte primò ex litera illam haberi, dum dicitur de partibus, quod non secundum se honorantur, sed eorum in illis honoratur. Et subditur per quem modum potest aliquis honorari in exteriori, puta veste, imagine vel nuntio. Ex his enim clara habetur dicta distinctio, dum totum secundum se honoratur, & quando partes honorantur, totum honoratur in partibus. Hoc enim est partem honorari, secundum quòd totum est in parte. Et similiter vestis honoratur, secūdum quòd persona est sub illa. Imago quoque veneratur, secundum quòd repræsentata persona est in illa. Et similiter nuntius honoratur, secundum quòd princeps est in illo.

2.2.q.103. ar.1.

¶ Aduerte secūdo, quòd quia illa quodammodo honorantur, & quodam modo non (quia secundum se non honorantur, secūdum verò aliud in ipsis honorantur) idcirco de eis & affirmatiua & negatiua verificantur. Dicitur enim quòd partes & huiusmodi non honorantur, scilicet proprie (quia non secundum se) & quòd honorantur, scilicet secundum aliud in ipsis. Et quoniam clauis est vna istius tractatus, sententia hæc diluciduanda amplius est, discutiendo illam.

¶ Scito igitur tertiò, duplicem esse opinionem circa honorationē personæ in suis extrinsecis, puta imagine, &c. Altera est, quod persona honorata honoratur in illis: quia habet quoddam esse in illis. Altera est, quòd persona honorata honoratur in illis: non quia habet esse in illis, sed quia per illa excitantur, conuertuntúrque homines ad personam illam honorandam. Ita quòd inter has opiniones tantū est distantia, quòd prima ponit extrinseca hæc terminare honorationem, non secundum se, sed secundum quod pertinent ad ipsum. Secunda autem ponit extrinseca hæc non terminare honorationē quoniam sanctū est: dicit Glos. Caro à Verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnē eius spiritualiter manducat, nisi prius adoraret: non illa dico adoratione, quæ latria est, quæ soli Creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

3.d.9.q.1. ar.2.q.1. & qu. 4. ad 1.

¶ 2 Præterea, Cultus latriæ nulli creaturæ debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles quòd coluerunt & seruierūt creaturæ: vt dicitur Rō. 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3 Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij: secundum illud Deut. 6. Dominum Deum tuum * adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum quòd est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

Alicui, ti mebi.

¶ SED CONTRA est, quòd Dam. dicit in 3. lib. * Adoratur autem caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitū ei secundum hypostasim verbū Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedum eius, dicit Glos. Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur: sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in hoc scabellum adorat. Sed Verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

Cap.5.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, * honor adorationis propriè debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud inest. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi. Vno modo, vt sit eius sicut rei adoratæ: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatū, sicut adorare vestem Regis, nihil est aliud quàm adorare Regem vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quod vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ, propter perfectionem humanitatis.

Tert. q.5. ar.3. q.1. ar.1. & quarto. Et 3.d.9. ar.1. quæst. 2. ad 4. *Cap. 1.

¶ Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominiū quo gubernat creaturā. Vnde super illud Psal. Domine Deus meus in te speraui, dicit Glos.* Dominus omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium per creationem, cui debetur latria.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Glossa illa non est sic intelligēda, quasi seorsum adoretur caro Christi ab eius diui-

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm humanitas Christi adoranda sit adoratione latriæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd humanitas Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Quia super Psal. Adorate scabellū pedum eius, quoniam sanctū est: dicit Glos. Caro à Verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnē eius spiritualiter manducat, nisi prius adoraret: non illa dico adoratione, quæ latria est, quæ soli Creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 2 Præterea, Cultus latriæ nulli creaturæ debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles quòd coluerunt & seruierūt creaturæ: vt dicitur Rō. 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3 Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij: secundum illud Deut. 6. Dominum Deum tuum * adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum quòd est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quòd Dam. dicit in 3. lib. * Adoratur autem caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitū ei secundum hypostasim verbū Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedum eius, dicit Glos. Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur: sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in hoc scabellum adorat. Sed Verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, * honor adorationis propriè debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud inest. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi. Vno modo, vt sit eius sicut rei adoratæ: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatū, sicut adorare vestem Regis, nihil est aliud quàm adorare Regem vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quod vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ, propter perfectionem humanitatis.

Tert. q.5. ar.3. q.1. ar.1. & quarto. Et 3.d.9. ar.1. quæst. 2. ad 4. *Cap. 1.

¶ Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo patri debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominiū quo gubernat creaturā. Vnde super illud Psal. Domine Deus meus in te speraui, dicit Glos.* Dominus omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium per creationem, cui debetur latria.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Glossa illa non est sic intelligēda, quasi seorsum adoretur caro Christi ab eius diuinitate venerāda, præter venerationem, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

¶ SED CONTRA est, quòd in capitulis quintæ Synodi * sic legitur, Si quis duabus naturis adorari dicit Christū (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed non vna adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditum est: talis anathema sit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in eo qui honoratur, duo possumus considerare, scilicet cum cui honor exhibetur, & causam honoris. Proprie autem honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus quòd manus hominis honoretur, sed quòd homo honoretur. Et si quandoque contingat, quòd dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc non dicitur ea ratione, quòd huiusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in istis partibus honoratur totum, per quem etiā modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori: puta in veste, aut in imagine, aut in nūtio. Causa autē honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet aliquā excellentiam. Nam honor est reuerentia alicui exhibita propter sui excellentiam, vt in Secūda parte dictū est.* Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris (puta prælatio, scientia, & virtus) erit quidem illius hominis vnus honor ex parte eius, qui honoratur, plures tamen secūdum causas honoris: homo enim est, qui honoratur, & propter scientiam & propter virtutē. Sic ergo cùm in Christo sit tantum vna persona diuinæ & humanæ naturæ, & etiam vna hypostasis, & vnum suppositum: est quidem eius vna adoratio, & vnus honor ex parte eius, qui adoratur. Sed ex parte causæ qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, vt scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personæ seu hypostases, sequeretur quòd simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quod in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli, * Si quis audet dicere assumptum hominem coadorari oportere Deo verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem, secundū quòd factum est caro Verbum: anathema sit.

Concil. 1. Ep. ca.8.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Trinitate sunt tres, qui honorantur, sed est vna causa honoris. In mysterio autem Incarnationis est econuerso. Et ideo alio modo est vnus honor Trinitatis, & alio modo est vnus honor Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd operatio non est quæ honoratur, sed est ratio honoris. Et ideo per hoc quòd in Christo sunt duæ operationes, non ostenditur quòd sint duæ adorationis causæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi, si non esset vnita Dei verbo, esset id quod est principalissimū in homine illo: & ideo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo est id, quod est potissimum in eo. Sed quia anima Christi est vnita personæ digniori, illi personæ præcipuè debetur honor, cui anima Christi vnitur. Nec per hoc tamē diminuitur dignitas animæ Christi, sed augetur, vt etiam supra dictum est.*

q.2.ar.2. ad 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem non, sed dulia, vt ratio tamen adorandi. Et hæc omnia in litera habentur, quanuis dicta distinctio non formaliter explicetur, sed ipsa Autor vtatur.

¶ Secundum est quod licet dulia, qua persona Patris honoratur propter potentiam, & dulia, qua persona Filij ratione humanitatis adoratur, non omnino sint eadem (quia illa est dulia communiter sumpta ad species duliæ & latriæ: ista vero est species duliæ distincta contra latriam, sicut dispositio est genus ad dispositionem & habitum) licet inquam ita sit, non officit tamen processui literæ persuasiuo ex verbis Glossarum, ad tollendam admirationē. Materia enim hæc de se clarissima est: nam liquet personam Christi ratione diuersarum naturarum diuersimodè honorandam. Sed vt nonnulla consonantia veritatis huius ad priscos monstraretur, allatum est illud quasi simile de persona Patris.

¶ In hoc articulo, & specialiter in responsione ad primum, vide quòd accepturi communionem sacram aut sacrificio missæ assistentes, tam corpus, quàm sanguinē Dominicū adorare nos experimur adorationē latriæ: nam vt Deū summè honoramus, non distinguendo inter corpus & eum, cuius est corpus: dicendo, Domine, non sum dignus, & aliis similes orationes. Adorationem siquidē duliæ Christo debitam ratione humanæ naturæ, Ecclesia in mente retinet, non in vsu, ad cuitandos (vt dictum est) errores.

Lib. 4. c. 3.

2.2.q 81. art.3. ad 3. & q 49 ar.2.ad 1. Et infra art. 4. cor. & art. 5.

Super Quæstionis vicesimequintæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primo in communi determinatur de duplici motu in imaginem: secundo in speciali respondetur quæsito vna conclusione.

¶ Quo ad primum ex Aristotelis autoritate distinguitur motus animę in imaginem duplex: vnus vt in rem, alter vt in imaginem. Primus est alius à motu in rem repræsentatam: secundus est vnus & idem cum motu in rem repræsentatam. Quo ad secundum conclusio respondetur, Imago Christi est adoranda adoratione latriæ. Probatur, Imagini Christi exhibetur reuerentia, & non vt est res quædam: ergo vt imagini: ergo eadem reuerentia, quæ Christo exhibetur: ergo est adoranda adoratione latriæ. Antecedens pro prima parte experientia testatur. Pro secunda probat litera, quia reuerētia non nisi rationali naturæ debetur. Prima consequentia probatur ex sufficienti distinctione motus animæ in imaginem: destructo enim altero mēbro reliquum optimè infertur. Secunda autem consequentia probatur ex eadem Aristotelis doctrina: quia motus in imaginem vt hic, est vnus cum motu in rem repræsentatam. Tertia demum consequentia probatur, quia Christus adoratur adoratione latriæ.

¶ Circa radicem processus, propositionem scilicet illam ex Arist. Motus in imaginem, inquantum imago, est idem cum motu in rem: dubium ex multiplici capite occurrit. Primò enim obijcitur ex parte motus: secundò ex parte imaginis: tertiò ex parte vnitatis. Ex parte siquidē motus dicitur, quòd propositio est vera de motu apprehensiuo, in quo illa vtitur Aristoteles, vt est motus intellectus & memoriæ. Non est autem vera de motu appetitiuo, in quo vtitur illa hic Autor. Adoratio enim actus est moralis virtutis: ac per hoc appetitiuæ partis. Eadem quippe intellectione cognoscitur imago & imaginatum: quia vnum relatiuorum difficit reliquum. Et si quis diffinire nouit vnum correlatiuum, diffinire nouit reliquum, vt dicitur in prædicamentis. Quicunque autem amat patrem, non propterea amat filium.

¶ Ex parte verò imaginis: quia imago vt imago, est relatiuum: nulla autem relatio realis creata, aut rationis, adoranda est adoratione latriæ.

¶ Ex parte autem vnitatis: quia vel intelligitur de motu vno simpliciter, vel secundum partem seu aliquid, non de motu vno simpliciter: quia falsum diceretur. Nam motus in rem secundum se immediatè, & in illames mediante sua imagine, non est omnino idem, vt patet. Si secundum aliquid, tunc ex hac propositione non infertur propositum: quia ex motus vnitate secundum quid, non sequitur vnitas specifica adorationis imaginis & exemplaris: quæ tamen in litera infertur: quia latria adoranda imago Christi dicitur, qua Christus adoratur.

¶ Dubium rursus circa processum eundem ex Duran. in 3. sen. dist. 9. q. 1. occurrit. Nam primò impugnat processum hunc ex eo quòd aliud est, motum in imaginem & rem esse vnum: & aliud imaginem & rem esse vnum. Primum enim est verum, secundum falsum: nam sunt correlatiua, quæ licet simul apprehendantur, dicuntur tamen & sunt diuersa relatiui enim esse est ad aliud se habere. Ad propositum autem oporteret imaginem & rem esse vnum, seu vnius rationis, si adoratio rei deberet exhiberi imagini.

¶ Deinde dicit, quòd imago Christi nec vt res nec vt imago, proprię loquendo adoranda est latria: quia latria soli Deo debetur per se, & communicatis sibi (vt humanitati Christi) per accidēs. Imago autem, est vt imago, creatura, est extrinseca à Deo: & ideo nec per se, nec per accidens, terminus est adorationis latriæ.

¶ Tertiò dicit, quòd commune dictum quod Autor in litera tradit, est impropriè dictum: & expositum est, quia res cognita seu reimemorata per imaginem, ad præsentiam imaginis adoratur, acsi esset in se præsens: non quòd adoratio ad imaginem aliquo modo terminetur.

Li. 4. c. 15

Li. 4. d. 37

Cap. 2.

¶ Ad horum cui dētiam, sciendum est, quòd distinctio in litera posita ex Arist. de imagine vt est res quædam, & vt est imago, potest dupliciter intelligi.

¶ Primo vt distinguatur imago in imaginem materialiter, vel formaliter, puta in aurum, vel figuram seu relationem. Et consequenter quòd dicamus adorari imaginē Christi non secundum materiam, sed secūdum formam hoc est figuram Christi vel relationem ad Christum, & hinc sensum acceptus videtur cōmuniter, quantum materiam. Et quoniam tam figura quàm relatio, longè est à creatoris natura: ideo aut falso aut improprię dictum putatur, quòd imago Christi sit adoranda adoratione latriæ.

D 4.20.

¶ Sed hunc sensum longè esse à vero sensu Aristotelis & autoris, patet ex duobus. Primo, quia imago vt res quædam comprehendit imaginem & secundum materiā & secundum formam, vt quædam res est: imago enim Cæsaris sumitur vt res quædā ex parte materiæ si sumatur vt marmorea, aut aurea. Et similiter sumitur vt res quædam ex parte formæ, si sumatur vt secundum talia lineamenta, colores, &c. vel vt est relatio quædam siue realis siue rationis. Hæc enim omnia sub vno membro distinctionis comprehenduntur, scilicet sub imagine, vt res quædam est, licet exempla dentur de materia: quia manifestius habet rationem cuiusdā rei. Secundò, ex eo quòd motus in imaginem vt est figura quædam vel relatio, non est vnus cum motu in rem, sed diuersus ab illo. Sistit enim intellectus & affectus in figuræ & relationis cōsideratione & complacentia. vt patet, dum alicui formæ ipsius figuræ placet, vellētq; illam relationem habere ad se, vel aliquem suorum, ex quo est ita pulchra. Est enim tunc motus animi in imaginem formaliter, & tamen non in rem. Imò oppositum motum habet quandoque vel fus rem puta quia displicet, quòd imago tam pulchra, sit imago illius, cuius est.

¶ Est igitur secundo modo intelligendum, quòd res contra imaginem distinguitur quo ad vtriusque proprium actum: ita quòd imago terminat motum vt res, quatenus exercet actum rei cuiusdam, vt res est: & similiter terminat motum inquantum imago, quatenus exercet actum imaginis. Et quia res vt res in se, est quædam entitas: ideo tunc tremin. vt res, quando ratione sui siue formaliter siue materialiter terminat. Et quia imago tunc tantùm exercet actum imaginis, quando ratio eius actus est exemplar, ipsa autem est conditio agentis (sic enim tantùm motus tam apprehensiuus quàm appetitiuus in ipsum, ad exemplar suum terminatur: ideo motus in imaginem, quatenus est imago, est in ipsam quidem, sed secundum aliud in ipsa. In ipsam quidem: quia ipsa est quæ exercet actum terminandi motum: quia in ipsa est exemplar ad quod ducit. Secundum aliud verò in ipsa: quia ratio terminandi est exemplar quod est aliud ab ipsa: & constat quòd est in ipsa. Ex his autem est facile perpiccre & efficaciam processus literæ, & veritatem doctrinæ eius, & causam defectus aliorum declarantium, habetur siquidem hinc, quòd motus adorationis, quo imago Christi veneratur, terminatur ad imaginem Christi, & verè & propriè loquēdo. Et quia terminatur ad ipsam, non quatenus est res thoc est non quatenus exercet actum rei in se, siue secūdum rem, quæ est forma, siue secundū rem quæ est materia: sed quatenus est imago, hoc est, quatenus exercet actum imaginis: ideo Christus, cuius est imago, est ratio, quòd imago eius adoretur: & esse Christum in imagine, est conditio, in qua ratio adorandi mouet ad adorandū, & terminat adorationē. Et propterea nō exhibetur adorationis honor creaturæ, sed creatori: quia non exhibetur conditioni adoratæ rei, sed rationi adorandi, quæ est ipse Christus. Et hoc est quod in litera dixit Autor, quòd per hunc modum, scilicet quo totum in parte honoratur, adoratur etiam quis in imagine. Habes & falsum intellectum Aristotelicæ propositionis, causam fuisse errādi.

¶ Ad obiecta contra dictam propositionem ex parte motus, iam patet quòd vera est de vtroque motus genere, scilicet appetitiui & apprehensiui: quoniam impossibile est intelligere aut colere imaginem, vt exercet imaginis actum, nisi terminus apprehensionis vel appetitus sit res repræsentata: quia ipsa est tunc ratio terminandi vtrunque motum. In æquiuoco quoque laborant obiecta ex parte imaginis: quoniam, vt iam patet, ignorant imaginem vt exercet imaginis actum: quæ cùm adoratur, non relatio nec figura, sed persona adoratur repræsentata in imagine, vt in conditione in qua adoratur.

Li. 4. c. 15

¶ Ad obiecta ex parte vnitatis dicitur, quòd est sermo de vnitate simpliciter, hoc est specifica: quia est sermo de vnitate motus secundum per se primo terminum, ex quo vnitas specifica motus sumitur. Nec obstat differentia penes esse in medio vel cum medio: quia non inuenitur hic medium ex parte termini, sed solùm secundum conditionem diuersam eiusdem termini: eadem siquidem persona repræsentata, terminat formaliter motum vel in seipsa, vel in sua imagine. Conditiones autem quia non variant speciem termini, consequenter nec speciem motus in terminum.

¶ Ad obiecta autem Durandi dicitur, quòd sanè intellecta imagine vt imagine, imago & repræsentata res sunt idem, quo ad formalem rationem terminandi motum (quod ipse non vidit) & ideo optimè infertur, quòd honor exhibitus rei, exhibendus est imagini. Error enim fuit: quia non est intellectum quid importat imago vt imago in actu exercito.

¶ Ad aliam obiectionem eiusdem dicitur, quòd imago Christi, propriè loquendo, est adoranda adoratione latriæ, quæ soli Creatori debetur. Distinctio autem ab obiiciente indutta de per se vel per accidens coniuncto refutanda est vt insufficiens. Distinguitur siquidem in primo articulo huius quæstionis honorari vt rem honoratam dupliciter, vel secundum se, vel secundum aliud. Et ad secundum modum (vt ibi dicitur, & declaratum est) spectat adorari personam in sua imagine. Exhibetur siquidem Christi imagini latria vt termino secundum Christum in ipsa, vel Christo in sua imagine: quorum neutrum est aliud, quàm exhibere latriam Creatori Iesu Christo.

¶ Ad tertium eiusdem dicitur, quòd Autoris & commune dictum est propriè dictum, & non est ob ignorantiam quorundam, inter impropria locandum, vt obiiciens facit. Cuius error ex hoc potest conuinci, quòd si imago Christi non nisi quia ad memoriam aut cognitionem reducit Christi, adorari dicitur, posset pari ratione quælibet res quatenus reducit in memoriam Christi, adorari adoratione latriæ. Et si hoc ponesin practica, percipies, & videbis quòd Ecclesia non ideo imaginem Christi adorat, quia fecit sibi eam signum rememorationis Christi: sed quia imago Christi adoranda latria est, ideo eam adorat. Si autem esset huiusmodi adoratio nostra lege aut cōsuetudine posita, fictis istiusmodi rememorationis, quis Ecclesiam à Iudæorum prisco rumque quorundam imaginum cultui detrahentium, morsibus eripuisset: quis iuste damnasset hæreticos, imagines, honorandas aut dehonorandas esse?

Li. 4. c. 15

¶ In responsione ad primum eiusdem artic. circa imagines Dei, dubium occurrit, an sint licitæ. Et est ratio dubij: quia autoritas Damasceni in litera damnat illas inūpientiæ & impietatis. Et eadem est ratio nunc de deitate, quæ erat in veteri lege quo ad rem figurabilem vel non secundum se: constat autem in veteri lege, imagines Dei esse prohibitas: occasio quoque falsæ opinionis de Deo ex imaginibus, eadem vtrobique est. Vnde non desunt doctores reprehendentes imagines sanctæ Trinitatis.

¶ In oppositum autem est Ecclesiæ vsus, admittens Trinitatis imagines, repræsentantes non solùm Filium incarnatum, sed Patrem ac Spiritum sanctum. Adsunt & literæ huius verba sonantia, quòd postquam Deus est incarnatus, potest adorari in imagine.

¶ Ad huius rei cuidentiam aduertendum est, tripliciter posse formari imagines Dei, seclusio Incarnationis mysterio. Primo vt res diuina figuretur per imaginos. Et hic insipientiæ quo ad partem apprehensiuam, & impietatis secundum partem appetitiuam, est figurare quod diuinum est: vt Damasc. dicit. Et hæc ratione damnantur imagines Dei, vt Deus est: & ingerunt erroneam de Deo opinionem. Et hoc modo in Ecclesia Dei constat non haberi imagines Dei.

¶ Secundò, vt species Dei in Scripturis traditæ figurentur: sicut cùm depingitur Spiritus sanctus in forma columbæ, non vt Spiritus sanctus figuratus linea tur. Spiritus sanctus in forma columbæ, non vt Spiritus sanctus figuratus lineamentis columbæ monstretur: sed vt species in qua apparuit Spiritus sanctus, figuratus monstretur. Et hoc frequenti vsu Ecclesia passim efficit & de Deo, & de Christo, & de Angelis, & de Sanctis. vt patet quum Deus depingitur imaginibus

speciebus, in quibus visus dicitur in Testamento veteri, vt in forma senis antiqui, scilicet dierum, Dan. 7. & Christus in forma agni, & Angeli, cum sex alis, & Euangelistæ in forma quatuor animalium. Et hæc non solùm pinguntur, vt ostendantur (sicut Cherubim olim in templo) sed vt adorentur, vt frequens vsus Ecclesiæ testatur.

¶ Tertiò, vt ex similioribus apud nos etiam fictis, ad insigurabilia ascendamus: sicut Angelorum imaginem, facimus iuuenē pulchrum, alatum, cum diademate: non quòd talis sit Angelus, sed vt vel ex similiori sibi natura, scilicet humana (appositis sanctitate per diadema, & iuuentute pro perfectione, & aliis confictis pro celeritate) vel sic ex sensibilibus ad insensibilia venerando ascendamus. Et hoc modo alicubi spiritus sanctus in forma senis, orbem pugillo cōcludentis, &c. figuratur. Hic autem tertius modus satis propinquus est rituī Paganorum, figurantium Deum diuersimodè, prout causa est diuersorum effectuum, vt in forma Minervæ ratione sapientiæ, & huiusmodi.

In corp.

¶ His præmissis scien dum est, quòd figurare diuinum primo modo, est actus ex suo genere malus moraliter, quia cadit super repugnante materia: repugnat siquidem deitati, figurabilem esse. Figurare autem Deū secundo vel tertio modo ad actum institutionis, est actus ex suo genere bonus: quoniam naturale est homini per sensibilia differre insensibilia. Vnde pictuæ codices sunt populorum sicut libri (in quibus per hæc sensibilia docemur intelligibilia contemplari) propter eruditos sunt: & sic Moyses statuas constituit Angelorum in templo. Sed ad actum cultus figurare hæc, actus est solitariè sumptus, non bonus nec eligibilis, sed declinabilis: sicut occidere hominem, si solitariè proponatur, non est actus eligibilis aut laudabilis: sed si nihil addatur, malus & vituperabilis. Sed si figurare Deum ad actum cultus, vestiatur quibusdam circumstantiis (puta auctoritate Ecclesiasticæ consuetudinis, securitate ab errorum occasione, pietatéque colentium) sed ditur actus iste honestus, sicut si occidere hominem, industur circunstantia publicæ potestatis, actum præcipientis, propter iustitiam ac commune bonum, erit occidere hominem, actus honestus.

¶ Cauere ergo oportet, ne facilis sit sententia contra quācunque partem habenda siquidem in primis est ratio erroris. Nam si ex falsa aliqua opinione de Deo aut Angelis, &c. aliqua processit aut perseuerat imago tertij modi, vel secundi inusitata, abolenda esset, & instruendus populus. Dico autem vel secundi inusitata: quia etsi ad repræsentationem historiæ Deus depingitur in forma rubricantis, loquentis Moysi, & similium visionumque ita tamen Ecclesia non consuuit omnia figuralia proponere vt colenda, idco cauendum est ne noua abusio introducta sit, puta si petra adoraretur pro Christo, quia scriptum est, Petra autem erat Christus. si verò nulla falsa opinio aut præsumptio interuenit, sed antiquus Ecclesiæ vsus seruatur, nullúsque occasionem errandi accipit: quia plebs est bene instructa in fide, & credit Deum spiritum esse, & in omnibus rectè cum Ecclesia sentiunt: non video peccatum aliquod in huiusmodi cultu imaginum tam secundi, quàm tertij modi. Et secundus quidem autoritatem habet ex sacra Scriptura & Ecclesiæ vsu manifestē.

¶ Tertius autem: quia originaliter secundum partes est ex sacra Scriptura: quamuis (non tota imago) & Ecclesiæ vsu approbatur, non solùm tolerabilis, sed licitus mihi videtur. Ex eo enim quòd cultus Deo exhibetur in imagine, non imputat

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum quartum.

2.2.q.103. ar.4 ad 3 Et 3.d.9. q.1.ar.2. q.4.

TItulus de cruce Christi loquitur, siue illa in qua passus est Christus, siue quacúque alia, vt est crux Christi.

¶ In corpore articuli duæ sunt partes. Primò determinatur in communi de re honorata & qualitate adorationis. Et dicuntur quatuor. Primum est: Soli rationali naturæ debetur honor, intellige ratione sui. Secundum est, Creaturæ insensibili non debetur honor nisi ratione rationalis naturæ. Tertium est, Dupliciter creaturæ insensibili ratione naturæ rationalis honor debetur, vel ratione repræsentationis, vel ratione connunctionis quomodolibet. Declaratur hoc exemplis imaginis & vestis regiæ. Quartum est, vtroque modo eadem exhibetur reuerentia, quæ exhibetur & Regi. In secunda parte respondetur in speciali de cruce Christi, distinguendo, vel de cruce illa, in qua Christus pependit, vel de quacunque alia. Et de prima quidem respondetur vna conclusione habente duas partes, quòd est veneranda vtroque modo, & adoratione latriæ, qua Christus adoratur, & declaratur quo ad singula clarè. De cruce verò Christi in quacunque alia materia respondetur, quòd est adoranda etiam latria, inquantum repræsentatiua Christi, sicut Christi crucifixi imago. Omnia clare patent in litera, aduertendo quòd alloquutio crucis pro effectu affertur adorationis eiusdem, qua Christus adoratur: ex eo enim quòd ipsam alloquimur quasi Christum, signum est, quòd ad ipsum vt Christum nos recurrimus. Et propterea alloquutio fit etiam ad crucem in omni materia, & non ad illam tantùm, in qua Christus pependit.

¶ Aduerte hic, quòd Durand. vbi supra, & Ioan. Capreolus crediderunt Autorem retractasse hic quod in tertio sentent. dixerat, scilicet crucem illam, in qua pependit Christus, esse adorandam non solùm vt imaginem Christi latria, sed vt quandam rem Christi hyperdulia: quali crux illa Christi non sit capax adorationis, vt est quædam res Christi. Patent mihi Domini iiti. non retractauit, sed magnificauit hic Autor doctrinam ibi traditam: quoniam crucem illam vt quandam Christi rem per contractum, ibi hyperdulia, hic latria adorandam dicit. Hoc enim patet non esse reuocationem dicti, quòd crux illa vt quædam Christi res, est venerandaset magnificationem illius dupt ab hyperdu-

Ar.pro. ad.3.

Ar.pra.

¶ Vtrùm crux Christi sit adoranda adoratione latriæ

ADQVARTVM sic procedit. Videtur q̃ crux Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Nullus enim pius filius veneratur contumeliã patris sui: puta flagellũ, quo flagellatus est, vel lignum in quo fuisset suspensus: sed magis illud abhorreret. Christus autem in ligno crucis opprobriosissimam mortem passus est, secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo non debemus crucẽ venerari, sed magis abhorrere.

¶ 2 Præterea, Humanitas Christi adoratione latriæ adoratur, inquantum est vnita filio Dei in persona: Quod de cruce dici nõ potest. Ergo crux Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ 3 Præterea, Sicut crux Christi fuit instrumentum passionis eius & mortis, ita etiam & multa alia (puta claui, corona & lãcea) quibus tamen non exhibemus latriæ cultum. Ergo videtur quòd crux Christi non sit adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quòd illi exhibemus latriæ cultum, in quo ponimus spem salutis. Sed in cruce Christi ponimus spem salutis: cantat enim Ecclesia, O crux, aue spes vnica, hoc passionis tempore auge piis iustitiam, reisque dona veniam. Ergo crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * honor seu reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili non debetur honor vel reuerentia nisi ratione rationalis naturæ. Et hoc dupliciter. Vno modo inquantum repræsentat rationalem naturam: alio modo, inquantum ei quocunque modo coniungitur. Primo modo consueuerunt homines venerari Regis imaginem: secundo modo eius vestimentum. Vtrunque autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd crux Christi, licet non fuerit vnita verbo Dei in persona: fuit tamẽ ei vnita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem & contactum. Et hac sola ratione exhibetur ei reuerentia.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quantum ad rationem contactus membrorum Christi, adoramus non solum crucem, sed ttiã omnia quæ sunt Christi. Vnde Damasc. dicit in 4. lib. * pretiosum lignũ vt sanctificatum tactu sancti corporis & sanguinis, decenter adorandum, clauos, indumenta, lanceam, & sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelũca, & huiusmodi. Ista tamen non repræsentant imaginem Christi, sicut crux, quæ dicitur signũ filij hominis, quod apparebit in cælo: vt dicitur Mat. 24. Ideóque mulieribus dixit Angelus, Iesum quærentis Nazarenum crucifixum: non dixit lancea, sed crucifixum. Et inde est quòd crucem Christi veneramur in quacunque materia, non autem imaginem clauorum, vel quorumcunque huiusmodi.

Ar.pra. ad.3.

¶ Vtrùm mater Christi sit adoranda adoratione latriæ.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei sit adoranda adoratione latriæ. Videtur enim idem honor esse exhibendus matri Regis, & Regi vnde dicitur 2. Reg. 2. quòd positus est thronus matri Regis, quæ sedet ad dexteram eius. Et August. dicit in sermone de Assumptione, * Thronum Dei, & thalamum Domini cæli, atque tabernaculum Christi dignum est ibi esse, vbi est ipse. Sed Christus adoratur adoratione latriæ, ergo & mater eius.

¶ 2 Præterea, Damasc. dicit in 4. lib. * quòd honor Matris refertur ad filium. Sed filius adoratur adoratione latriæ, ergo & Mater.

¶ 3 Præterea, Coniunctior est Christo mater eius, quã crux. Sed crux adoratur adoratione latriæ. ergo & mater Christi est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quòd mater Dei est pura creatura. Nõ ergo ei debetur adoratio latriæ.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd quia latria soli Deo debetur, nulli creaturæ debetur latria, prout creaturam secundum se veneramur. Licet autem creaturæ insensibiles non sint capaces venerationis secundum seipsas: creatura tamen rationalis est capax venerationis secundum seipsam: & ideo nulli puræ creaturæ rationali debetur cultus latriæ. Cum igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis, nõ debetur ei adoratio latriæ, sed solũ veneratio duliæ, eminentius tamẽ cæteris creaturis, inquantũ ipsa est mater Dei. Et ideo dicitur quòd debetur ei non qualiscunque dulia, sed hyperdulia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matri Regis non debetur æqualis honor honori, qui debetur Regi. debetur tamẽ ei quidam honor consimilis ratione cuiusdã excellẽtiæ. Et hoc significãt autoritates inductæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd honor matris refertur ad filium, quia ipsa mater est propter filium adoranda. Non tamen eo modo quo honor imaginis refertur ad exemplar: quia ipsa imago prout in se consideratur, vt res quædam, nullo modo est veneranda.

¶ Ad tertium dicendum, quòd crux non est capax venerationis, prout in se consideratur, vt dictum est: * sed beata Virgo secundum seipsam est venerationis capax. Et ideo non est similis ratio.

Ar. prac.

¶ Vtrùm reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.

2.2. qũ 9. 6. ar.4.3.

ADSEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Sanctorum reliquiæ nullo modo sint adorandæ. Non enim est aliquid faciendum, quod ponit esse occasio erroris. Sed adorare mortuorum reliquias, videtur ad errorem Gentilium pertinere, qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. Ergo non sunt Sanctorum reliquiæ adorandæ.

¶ 2 Præterea, Stultum videtur rem insensibilem venerari. Sed Sanctorum reliquiæ sunt insensibilia corpora. Ergo stultum est eas venerari.

¶ 3 Præterea, Corpus mortuum non est eiusdem speciei cum corpore viuo: & per consequens non videtur esse numero idẽ. Ergo videtur quòd post mortem alicuius Sancti corpus eius non sit adorandum.

Cap. 73. tom.3.ap Aug.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, * Sanctorum corpora, & præcipuè beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi mẽbra, sinceriss imè honorãda, scilicet credimus. Et postea subditur, Si quis cõtra hanc sententiam velit esse, nõ Christianus, sed Eunominianus & Vigilantianus creditur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit in li. de Ciuit. Dei. * Si paterna vestis & annulus, ac si quid est huiusmodi, tãto charius est posteris, quanto erga parẽtes est maior affectus, nullo modo ipsa spernẽda sunt corpora, quę vtique multò familiarius atque cõunctius quam quęlibet induméta gestamus. hæc enim ad ipsam naturam hominis pertinent. Ex quo patet, quòd qui habet affectum ad aliquẽ, etiam ea, quæ de ipso post mortem relinquuntur, veneratur: non solùm corpus aut partes corporis eius, sed etiã aliqua exteriora, puta vestes, & similia. Manifestũ est autem, quòd Sanctos Dei in veneratione habere debemus, tanquã membra Christi, Dei filios & amicos, & nostros intercessores. Et ideo eorũ reliquias qualescunque, honore cõgruo in eorum memoriã venerari debemus, & præcipuè eorũ corpora, quæ fuerunt tẽpla & organa Spiritus sancti in eis habitantis & operantis, & sunt corpori Christi configuranda per gloriosam Resurrectionẽ. Vnde & ipse Deus huiusmodi reliquias conuenienter honorat, in eorũ * præsentiam miracula faciendo.

Libr.1. c. 13.tom.5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit ratio Vigilatij, cuius verba introducit Hiero. in libr. quem cõtra eum scribit, * dicentis, Probè ritũ Gentiliũ videmus sub prætextu religionis introductum, puluisculum nescio quẽ in modico vasculo, pretioso linteamine circundatũ osculantes adorant. Contra quem Hieronymus dicit in Epistola ad Riparium: Nos nõ dico Martyrum reliquias, sed nec solem nec Lunam nec Angelos adoramus, scilicet adoratione latriæ, honoramus autem reliquias Martyrum, vt eum cuius sunt Martyres, adoremus: honoramus seruos, vt honor seruorum redundet ad dominum. Sic ergo honorando reliquias Sanctorũ, non incidimus in errorem Gentilium, qui cultum latriæ mortuis hominibus exhibebant.

Epist. ad Riparium non longè a princ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus illud insensibile non adoramus propter seipsum, sed propter animam, quæ fuit ei vnita, quæ nunc fruitur Deo: & propter Deum: cuius fuerunt ministri.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus * mortui alicuius Sancti non est idem numero quod primò fuit dum viueret, propter diuersitatem formæ, quæ est anima: est tamen idem identitate materiæ, quæ est iterum suæ formæ vnienda.

Alias mortuum

D. 404. & 1092.

¶ Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli sunt duę conclusiones. Prima est: Esse mediatorem inter Deum & homines simpliciter seu perfectiue, est proprium Christo. Secunda est: Nihil prohibet alios dici mediatores secundum quid, scilicet dispositiue vel ministeriales: prima exclusio probatur: Vnitre homines Deo perfectiue, conuenit soli Christo: ergo solus Christus est perfectus mediator Dei & hominum. Antecedens probatur: quia per mortem suam mundum Deo reconciliauit: & Apostolus dicit, Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians. Consequentia verò probatur & ratione: quia mediatoris officium est mediare inter eos, inter quos est mediator, probaturquia in medio vniuntur extrema. Et autoritate Apost. quia cùm dixisset, Mediator, &c. subiunxit, Qui dedit, &c. Secunda conclusio vt clarè relinquitur: quia cooperantur aliqui ad vnionem.

QVAESTIO VICESIMASEXTA,

De eo quòd Christus Mediator Dei hominum dicitur, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de hoc, quòd dicitur Christus Dei & hominum mediator.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm esse mediatorem Dei, & hominum, sit proprium Christo.

¶ Secũdò, vtrùm hoc conueniat ei secundũ humanã naturam.

¶ Vtrùm esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo.

3.dist.19. ar.5.q.3. Et opusc. 3.ca.22. Et opusc. 60.c.18. Et Gal. 3.le.7.fin.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd esse mediatorem Dei & hominum, nõ sit proprium Christo. Sicut enim Sacerdos, ita & Propheta videtur esse mediator inter Deum & homines: secundum illud Deut. 5. Ego illo tempore sequester fui, & medius inter Deum & vos. Sed esse Prophetam, & Sacerdotem non est proprium Christo. Ergo etiam nec esse mediatorem.

¶ 2 Præterea, Illud quod conuenit Angelis bonis & malis, non potest dici esse proprium Christo. Sed esse mediũ inter Deum & homines, conuenit Angelis malis, id est dæmonibus: habent enim quædam cõmunia cum Deo, s. immortalitatem, quædam cum hominibus, scilicet quòd sunt animo passibili, & per consequens miseri: vt patet per August. in 9. de Ciu. Dei. * Ergo esse mediatorem Dei & hominum non est proprium Christo.

Cap.8.12. 5.

¶ 3 Præterea, Ad officium mediatoris pertinet interpellare ad vnum eorum, inter quos est mediator pro altero. Sed Spiritus sanctus, sicut dicitur Rom. 8. interpellat pro nobis ad Deum gemitibus inenarrabilibus. Ergo Spiritus sanctus est mediator inter Deum & homines. Non ergo est proprium Christo.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur 1. ad Tim. 2. vnus est mediator Dei & hominum homo Iesus Christus.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd ad Mediatoris officium propriè pertinet, coniungere & vnire eos inter quos est mediator. Nam extrema vniũtur in medio. Vnire autẽ homines Deo, perfectiuè quidem cõuenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo, secundum illud 2. ad Cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ideo solus Christus est perfectus Dei & hominum mediator, inquãtum per suam mortẽ humanũ genus Deo reccõciliauit: vnde cùm Apost. dixisset, Mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus, subiunxit, Qui dedit semetipsum redemptionẽ pro omnibus. Nihil tamen prohibet aliquos alios secundum quid, dici mediatores inter Deum & homines

D. 864

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt: primò ponuntur duæ conditiones mediatoris, secundò applicantur ad Christum dupliciter, & secundum quod Deus negatiuè, & secundum quod homo affirmatiuè, & sic respondetur quæsito. Christus verissimè dicitur mediator Dei & hominum, secundum quod homo. Omnia clara sunt in litera. consistit enim eius processus in hoc: Mediator secundum duo quæ habet scilicet esse medium & officium coniungendi extrema inter se(duas exigit conditiones: prima est distantia ab extremis, secunda est delatio ad extrema vtrinque ex altero. Sed Christus, secundùm quod Deus, neutram habet, quia non distat à Deo in natura aut dominio: nec aliquid Dei non sui deferre potest: ac per hoc nihil potest deferre ex Deo tanquam extremo. Sed secundum quod homo, habet vtramque: quia distat à Deo natura, & ab hominibus puris dignitate gratiæ & gloriæ: defert quoque præcepta donaque Dei ad homines, & satisfactionem ac interpellationē ex hominibus ad Deum, non quasi hæc ab hominibus accipiat, sed quia hæc vice hominum ipse Deo offert, quod vocatur pro hominibus offerre ac satisfacere. Nihilominus satisfactionem ex hominibus quodammodo accipit, pro quanto ex massa peccatrice, carne scilicet humana ab Adam genita, naturam passibilem in qua satisfaceret assumpsit.

¶ In responsione ad primum & tertium simul considera discernendo rationem specificantem id quod Christus mediat, aut satisfacit: & radicem vnde illud, quo efficax originaliter redditur ad mediandum, & satisfaciendum, & merendum pro omnibus. Nam si specificare aut determinare quæris naturam, qua Christus meretur, mediat, & satisfacit, proculdubio natura humana est: creatæ quippe naturæ sunt actus isti. Sed si quæris, vnde natura creata tanti est, vt mediet, mereatur, & satisfaciat pro toto mundo, ex gratia vnionis, & ex hypostasi est diuina. quia enim Christus vnigenitus est Patris, ideo per naturam assumptam satisfacit, meretur & mediat. Et hoc est quod in responsione ad primum docemur: & doctrina superius habita de efficacia satisfactionis & meriti Christi sic applicanda est in responsione ad tertium. Et sic omnia consonant.

Et li. 14. cap. 15.

¶ Prima pars de Christo tractatus tertius.

Hic incipit tertius tractatus primæ partis, quæ de Christo est, tractaturque hæc vsque ad q. 59. de spectantibus ad ingressum Christi in mundum: vt clarè patet in litera.

homines: prout scilicet cooperātur ad vnionem hominum cum Deo dispositiue vel ministerialiter.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Prophetæ & Sacerdotes veteris Testaméti, dicti sunt mediatores inter Deū & homines dispositiue, & ministeriāliter, inquantum scilicet prænuntiabant & præfigurabant verum & perfectum Dei & hominum mediatorē. Sacerdotes verò noui Testamenti possunt dici mediatores Dei & hominum, inquātum sunt ministri veri Mediatoris, vice ipsius salutaria sacramenta hominibus exhibentes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Angeli boni, vt Aug. dicit in 9. de Ciuit. Dei, * nō rectè possunt dici mediatores inter Deū & homines. Cum enim vtrunque habeant commune cum Deo, & beatitudinem & immortalitatem, nihil autem horum cum hominibus miseris & mortalibus, quomodo non potius remoti sunt ab hominibus, Deóque coniuncti quàm inter vtrosque medij constituti? Diony. tamen dicit eos esse medios, quia secundum gradum naturæ sunt infrà Deum & supra homines constituti: & mediatoris officiū exercent, non quidem principaliter & perfectiue, sed ministeriāliter & dispositiuè. Vnde Matth. 4. dicitur, quòd accesserunt Angeli, & ministrabant ei, scilicet Christo. Dæmones autem habent commune cum Deo immortalitatem, cum hominibus autem miseriā. ad hoc enim se interponit mediū dæmon immortalis & miser, vt ad immortalitatem beatā transire nō sinat, sed perducat ad miseriam immortalē. Vnde est, sicut malus medius, qui separat amicos. Christus autem habuit communem cum Deo beatitudinem, cum hominibus autē mortalitatē. & ideo ad hoc se interposuit mediū vt mortalitates trāsacta & ex mortuis faceret immortales (qđ in se resurgēdo mōstrauit) & ex miseris beatos, vnde nūquam ipse decesit. Et ideo ipse est bonus mediator, qui reconciliat inimicos.

3. dist. 19. ar. 5. q. 2. Et 4. dist. 43. art. 2. q. 1. co. Et dist. 48. q. 1. artic. 2. Et ver. q. 29. art. 5. ad 5. Et 1. 7 inqt. 2. l. 1. fin. Et 2. Ti. 2. colum.

¶ Ad tertium dicendū, quòd Spiritus sanctus cùm sit per omnia Deo æqualis, non potest dici medius vel mediator inter Deum & homines, sed solus Christus, qui licet secundum diuinitatē æqualis sit Patri, tamé secundum humanitatē minor est Patre, vt suprà dictum est. * Vnde super illud ad Gala. 3. Christus est mediator. dicit Glos. * Non Pater nec Spiritus sanctus. Dicitur autē Spiritus sanctus interpellare ꝓ nobis, quia ipse interpellare nos facit.

** Q. 20. art. 1.*

Glo. erdi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus, secundum quòd homo, sit mediator Dei & hominum.

3. dist. 19. ar. 5. q. 2. Et 4. dist. 43. art. 2. q. 1. co. Et dist. 48. q. 1. artic. 2. Et ver. q. 29. art. 5. ad 5. Et 1. 7 inqt. 2. l. 1. fin. Et 2. Ti. 2. colum.

** Cap. 10. tom. 6.*

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur ꝙ Christus non sit mediator Dei & hominum, secundum quòd homo. Dicit enim Aug. in li. contra Felicianum: Vna est Christi persona, ne sit non vnus Christus, non vna substantia, nec mediatoris dispensatione submota, aut Dei tantum dicatur aut hominis filius. Sed non est Dei & hominis filius, secundum quòd homo, sed simul secundum quod Deus & homo. Ergo neque dicendū est, quod sit mediator Dei & hominū solum secundum quod homo.

¶ 2 Præterea, Sicut Christus, inquantū est Deus, conuenit cum Patre & Spiritu sancto, ita inquantum est homo, conuenit cū hominibus. Sed propter hoc, quod inquātum est Deus, conuenit cum Patre & Spiritu sancto, non potest dici mediator, inquantum est Deus: quia super illud 1. ad Tim. 2. Mediator Dei & hominum, &c. dicit Glos. Inquantum est Verbum non medius est: quia æqualis est Deo, & Deus apud Deum, & simul vnus Deus. Ergo nec etiā inquantum est homo, potest dici mediator, propter conuenientiam quam cum hominibus habet.

¶ 3 Præterea, Christus dicitur mediator, inquantum reconciliauit nos Deo: quod quidem fecit, auferēdo peccatum, quod nos separabat à Deo. Sed auferre peccatum, conuenit Christo non inquantum est homo, sed inquantum est Deus. Ergo Christus, inquantum est homo, non est mediator, sed inquantum est Deus.

Capit.

¶ SED CONTRA est, quòd Aug. dicit in lib. 9. de Ciuit. Dei. * Non ob hoc mediator est Christus, quia est verbum: maximè quippe immortale & maximè beatum Verbum, longè à mortalibus miseris: sed mediator est secundum quod homo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in mediatore duo possumus considerare. Primò, quidem rationem medij: secundò, officium coniungendi. Est autem de ratione medij, quod distet ab vtroque extremorum, coniungit autem mediator per hoc, quod ea quæ vnius sunt, defert ad alterum. Neutrum autem horum potest conuenire Christo secundū quod Deus, sed solum secundum quod homo. Nam secundum quod Deus, non differt à Patre & Spiritu sancto in natura & potestate dominij. Nec etiā Pater & Spiritus sanctus aliquid habēt quod non sit filij. vt sic possit id quod est Patris vel Spiritus sancti, quasi quod est aliorum, ad alios deferre. Sed vtrunque conuenit ei, inquantum est homo: quia secundum quod est homo, distat à Deo in natura & ab hominibus in dignitate & gratiæ & gloriæ. Inquantum etiam est homo conuenit ei coniungere homines Deo, præcepta & dona Dei hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo, & interpellando. Et ideo verissimè dicitur mediator secundum quod homo.

Epist. 57. tom. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod si subtrahatur diuina natura à Christo, subtrahetur per cōsequens ab eo singularis plenitudo gratiarum, quæ conuenit ei, in quantum est vnigenitus à Patre: vt dicitur Ioan. 1. ex qua quidem plenitudine habet vt sit super omnes homines constitutus: & propinquius ad Deum accedens.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus, secundum quod Deus, est per omnia æqualis Patri, sed etiam in humana natura excedit alios homines. Et ideo secundum quod homo, potest esse mediator, non autem secundum quod Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet autoritatiuè peccatum auferre conueniat Christo secundum quod est Deus, tamē satisfacere pro peccato humani generis cōuenit ei, secundū quod est homo. Et secundū hoc dicitur Dei & hominum mediator.

QVAESTIO VICESIMASEPTIMA, DE BEATAE Virginis Mariæ sanctificatione, in sex articulos diuisa.

POST prædicta, in quibus de vnione Dei & hominis, & de his quæ vnionem consequuntur, tractatum est: restat considerandum de his, quæ fuerunt in ipso filio Dei incarnatus, in natura humana sibi vnita gessit vel passus est. Quæ quidem consideratio quadripartita erit. Nam primo cōsiderabimus de his, quæ pertinent ad ingressum eius in mundum. Secundò, de his quæ pertinent ad progressum vitæ ipsius in hoc mundo. Tertiò, de exitu ipsius ab hoc mundo. Quartò, de his quæ pertinent ad exaltationem ipsius post huiusmodi vitam.

¶ Circa primum quatuor consideranda occurrunt. primò quidem de conceptione Christi. secundò, de eius natiuitate. tertiò, de eius circuncisione. quartò, de eius baptismo.

¶ Circa conceptionem autē eius oportet primò aliqua considerare quantum ad matrem concipientem: secundò, quantum ad modum conceptionis: tertiò, quantum ad perfectionem prolis conceptæ.

¶ Expar

¶ Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum primum.

IN corpore duo fiunt, primò qualis notitia de hoc quæsito haberi potest, dicitur: ac per hoc monstratur via ad inuestigandam veritatem conclusionis. secundò per mōstratam viam incedendo, respondetur quæsito vna conclusione affirmatiua. Quo ad primum via sciendi non est ex sacræ Scripturæ autoritate in spem, sed ex rationabilibus sacræ Scripturæ consonis: vt Aug. de Assumptione arguit. Quo ad secundum conclusio est: Rationabiliter creditur beatam Virginem sanctificatam in vtero, probatur: Maiora gratiæ priuilegia beatæ Virgini concella creduntur, quàm aliis Sanctis: sed quibusdam Sanctis concessa est sanctificatio in vtero. ergo. Maior probatur, tum quia mater futura erat vnigeniti à Patre pleni gratia: tum quia Angelus dixit eam plenam gratia. Minor probatur de Hierem. & Ioan. Baptista.

3. dist. 3. q. 3. Et quol. 6. q. 5. ar. 2. co. Et opusc. 3. c. 231. Et Psal. 45. 10. 2.

¶ Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum secundum.

Titulus clarus est de animatione secundum animam rationalem intellectus.

¶ In corpore ar. est vna conclusio cum vno corollario. Conclusio est responsiua quæsito dicēdē: Beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem. Corollarium est, beata Virgo fuit sanctificata post animationem. Conclusio probatur dupliciter: primò sic, sanctificatio de qua loquimur, est emundatio à peccato originali: ergo est per gratiam: ergo in sola creatura rationali, ergo non ante infusionem animæ rationalis. Antecedens declaratur ex Dion. Sanctiras est perfecta mundities. Prima consequentia probatur, quia culpa non emundatur nisi per gratiam: secunda vero, quia sola creatura rationalis est subiectum gratiæ. secundò, ducendo ad inconuenientia sic: Proles concepta ante infusionem animæ rationalis non est culpæ obnoxia: ergo quocunque modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, non incurrisset originalis peccati maculam: ergo non indiguisset redemptione & saluce, quæ est facta per Christum. sed hoc est inconueniens: ergo. Antecedens probatur: quia sola creatura rationalis est susceptiua culpæ: prima consequentia vt clara relinquitur. secunda autem probatur autoritate angeli Mat. 1. Ipse saluū faciet populum à peccatis suis. Inconueniens consequens ad tertium. Et sic omnia consonant.

Epist. 57. tom. 2.

¶ Ex parte autem Matris occurrit considerandum. primò quidem de sanctificatione eius: secundò de virginitate eius: tertiò de desponsatione eiusdem: quartò de annuntiatione ipsius: quintò, de præparatione ipsius ad concipiendum.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrū beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

¶ Secundò, vtrùm fuerit sanctificata ante animationem.

¶ Tertiò, vtrùm per huiusmodi sanctificationē fuerit sibi totaliter sublatus fomes peccati.

¶ Quartò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret.

¶ Quintò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinē gratiarum.

¶ Sextò, vtrùm sic sanctificari, fuerit proprium sibi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm beata Virgo mater Dei fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ beata Virgo nō fuerit sanctificata ante natiuitatē ex vtero. Dicit enim Apost. 1. ad Cor. 15. Non prius quod spirituale est, sed prius quod est animale, deinde quod est spirituale. Sed per gratiam sanctificantem nascitur homo spiritualiter in filiū Dei, secundū illud Ioan. 1. Ex Deo nati sunt. Natiuitas autē ex vtero, est natiuitas animalis. Non ergo beata Virgo fuit priꝰ sanctificata, quā ex vtero nasceretur.

¶ 2 Præterea, August. dicit in Epistola ad Dardanum: * Sanctificatio qua efficimur templū Dei, non nisi renatorum est. Nemo autem renascitur nisi prius nascatur. Ergo beata Virgo non fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

¶ 2 Præterea, Quicunque est sanctificatus per gratiam, est mundatus à peccato originali & actuali. Si ergo beata Virgo fuit sanctificata ante natiuitatē ex vtero, consequens est quòd tunc fuerit emundata ab originali peccato. Sed solum originale peccatum poterat eā impedire ab introitu regni cælestis. Si ergo tūc mortua fuisset, videtur ꝙ ianuā regni cælestis introiisset. Quod tamen fieri non potuit ante passionem Christi. habemus enim fiduciam in introitum Sanctorū per sanguinem eius: vt dicitur Hebr. 10. Videtur ergo quòd beata Virgo non fuerit sanctificata antequam ex vtero nasceretur.

¶ 4 Præterea, Peccatum originale cōtrahitur ex origine, sicut peccatū actuale ex actu. Sed quamdiu aliquis est in actu peccandi, non potest à peccato actuali mundari. Ergo etiā nec B. Virgo à peccato originali mūdari potuit, dū esset adhuc in ipso actu originis in maternovtero existēs.

¶ SED CONTRA est, quòd Ecclesia celebrat natiuitatem beatæ Virginis, non autem celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo Sancto. Ergo beata Virgo in ipsa sua natiuitate fuit sancta. Fuit ergo in vtero sanctificata.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ de sanctificatione beatę Marię, quòd scilicet fuerit sanctificata in vterō, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiā nec de eius natiuitate mentionem facit. Sicut tamē Aug. in sermone de Assumptione ipsius Virginis * rationabiliter argumētatur, ꝙ cum corpore sit assumpta in cœlum (quod tamen Scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumētari possumus, quòd fuerit sanctificata in vtero. Rationabiliter enim creditur, ꝙ illa quæ genuit Vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus aliis maiora priuilegia gratiæ acceperit. Vnde vt legitur Luc. 1. Angelus ei dixit, Aue Maria, gratia plena. Inuenimus autē quibusdam aliis hoc priuilegialiter esse cōcessum, vt in vtero sanctificarētur, sicut Hieremiæ, cui dictū est, Hier. 1. Antequam exires de vulua, sanctificaui te. & sicut Ioanni Baptistæ, de quo dictū est Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Vnde rationabiliter creditur quòd beata Virgo sanctificata fuerit, antequā ex vtero nasceretur.

D. 845.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam in beata Virgine prius fuit id quod est animale, & pòst id, quod est spirituale: quia prius fuit secundum carnem concepta, & postea secundum Spiritum sanctificata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd August. loquitur secūdum legem communem, secundum quam per sacramenta non regenerantur aliqui nisi prius nati. Sed Deus huic legi sacramentorum, potētiam suam non alligauit, quin aliquibus ex priuilegio gratiam suam conferre possit, antequam nascantur ex vtero.

D. 843.

¶ Ad tertium dicendū, quòd beata Virgo sanctificata fuit in vtero a peccato originali, quantum ad maculam personalem: non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, vt scilicet non intraret in paradisum nisi per * ostiū Christi, sicut & de sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Christum.

D. 370.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd peccatum originale trahitur ex origine, inquantum per eam communicatur humana natura, quam propriè respicit peccatum originale: quod quidem fit, quando proles cōcepta animatur. Vnde post animationem nihil prohibet prolem conceptam sanctificari, postea enim non manet in materno vtero ad accipiēdam humanam naturam, sed ad aliqualem perfectionem eius, quod iam accepit.

Alias hostiam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm beata Virgo fuerit sanctificata ante animationem.

AD SECVNDVM sic procēditur. Videtur quòd beata Virgo sanctificata fuerit ante animationē. Quia (vt dictum est *) plus gratiæ est collatum Virgini matri Dei, quàm alicui Sanctorum. Sed quibusdam videtur esse concessum, quòd sanctificaretur ante animationem: quia vt dicitur Hier. 1. Priusquam te formarem in vtero, noui te. Non autem infunditur anima ante corporis formationem. Similiter etiam de Ioan. Bapt. dicit Ambr. super Luc. * quòd nondū inerat ei spiritus vitæ, & iā inerat ei Spiritus gratiæ. Ergo multò magis beata Virgo ante animationem sanctificari potuit.

*3. dist. 3. 1. q. 1. Et quol. 6. q. 5. ar. 5. cor. Et opusc. 3. c. 231. * Ar. pra. Lib. 1. in Luc. 10. 5.*

¶ 2 Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa secundam rationem dubium occurrit de illa consequentia: ergo non indiguisset redemptione Christi: nam videtur non valere ex eo, quòd multi quum sint modi, quibus redemptio & salus per Christum fit etiam à peccato, ratio ista verum tantum modum excludens, quasi omnes excluserit, infert negativam totaliter, quòd non indiguisset redemptione Christi. Quòd autem non sit unicus tantum modus, quo redemptio à peccato fit per Christum, ex eo patet quòd virtus illium communem modum quod salvar, deinde inuentam peccati maculam in anima, datur alius, quo tollendo macula non est in re. Sed maior patet, quia si non fuisset B. Virginis, si nunquam anima eius fuisset inquinata contagio originalis peccati. Ergo hoc ei præstitū fuit, vt ante quā animaretur caro eius, sanctificaretur.

Cap. 28. ¶ 2 Præterea, Cōueniens fuit (sicut Ansel. dicit in lib. de cōceptu Virginali*) vt illa Virgo ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. Vnde & Canticorū quarto dicitur, Tota pulchra es amica mea, macula non est in te. Sed maior puritas fuisset B. Virginis, si nunquam anima eius fuisset inquinata contagio originalis peccati. Ergo hoc ei præstitū fuit, vt ante quā animaretur caro eius, sanctificaretur.

Art. 1. huius q. ¶ 3 Præterea, Sicut dictum est, *non celebratur festum nisi de aliquo Sancto. Sed quidam celebrāt festū conceptionis beatæ virginis. Ergo videtur quod in ipsa sua conceptione fuerit sancta, & ita quòd ante animationem fuerit sanctificata.

¶ 4 Præterea, Apostolus dicit Rom. 11. Si radix sancta, & rami: radix autē filiorum sunt parentes eorum. Potuit ergo beata Virgo sanctificari etiam in suis parentibus ante animationem.

¶ SED CONTRA est, quòd ea quæ fuerunt in veteri Testamento, sunt figura noui secundum illud 1. ad Corint. 10. Omnia in figura contingebant illis. Sed per sanctificationem Tabernaculi, de qua dicitur in Psal. Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus, videtur significari sanctificatio matris Dei, quæ tabernaculum Dei dicitur: secundum illud Psalm. In sole posuit tabernaculum suum. De Tabernaculo autē dicitur Exod. vlt. Postquā cuncta perfecta sunt, operuit nubes Tabernaculū testimonij, & gloria Domini impleuit illud. Ergo etiam beata Virgo nō fuit sanctificata nisi postquam cūcta eius perfecta sunt, scilicet & corpus & anima.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sanctificatio beatæ Virginis, non potest intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primò quidem, quia sanctificatio, de qua loquimur, non est nisi emundatio à peccato originali. Sanctitas enim est perfecta munditia, vt Diony. dicit 12. capit. de Diui. no. Culpa autem non potest emūdari nisi per gratiam: cuius subiectum est sola creatura rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis beata Virgo sanctificata non fuit. Secundò, quia cum sola creatura rationalis sit susceptiua culpæ, ante infusioné animæ rationalis proles concepta non est cuipæ obnoxia. Et sic quocunq; modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, nunquam incurrisset maculam originalis culpæ, & ita nō indiguisset redemptione & salute, quæ est per Christum, de quo dicitur Matth. 1. Ipse saluum faciet populum suū à peccatis eorum. Hoc autem inconueniens est, quòd Christus nō sit saluator omniū hominū, vt dicitur primæ ad Timoth. Vnde relinquitur quòd sanctificatio beatæ Virginis fuerit post eius animationem.

¶ Ad huius euidentiam aduertendum est, quòd aliud est persona beatæ Virginis indiguisse redimi à peccato per Christum: & aliud est ei infusionem indiguisse sanctificari per Christū. Nam personam ipsam indigere saluari à peccato est, liberari à peccato, quod habet vel habuerit, oportet enim aut quòd habeat peccatum, vel quòd sit in proximo seu periculo habendi peccatum quitquis eget saluari à peccato: si enim peccatum non habet, nec est in periculo habendi peccatum, saluari à peccato non indiget, vt patet. Eorum autem egere sanctificatione, est quia nisi sanctificetur, immundus erit. Si beatæ igitur Virginis fœtus sanctificatus fuisset ante infusionem animæ rationalis, quō fœtus non sit homo nisi per animam rationalem, nō ipsa beata Virgo, quæ non erat adhuc, sed fœtus ille indiguisset sanctificari per Christum, sed ipsa beata Virgo fuisset concepta sine peccato originali absque quacunque alia gratia. Ita quòd ex hoc ipso, quòd anima sua infusa esset materiæ mundæ, originale peccatum nō contraxisset, etiam si nulla superappolita fuisset gratia: ac per hoc ipsa beata Virgo non indiguisset gratia redemptionis seu saluationis à peccato per Christum facta. Exemplum: Apostolus Paulus, quia natus est ciuis Romanus, nūquam indiguit Cæsarea gratia ad ciuitatem Romanam, quamuis aliquis ex patribus suis hac gratia indiguerit. Simile est in proposito, quia licet caro antecedens personam beatæ Virginis indiguerit redimi tali modo per Christum, ipsa tamen beata Virgo, quia nata in vtero esset expers peccati absq; infusa sibi gratia præseruante, ne incurreret, non indiguisset simpliciter & absolute redimi seu saluari à peccato per Christum. Et hinc habes, quod si dicatur quod beata Virgo indiguisset in carne præcedente redimi à peccato, quamuis non in se, hæc distinctio non obstat dictis: quoniam indigere in antecedentibus non est ipsam indigere, ita quod ly in antecedentibus, est conditio diminuens rationem indigentiæ personalis. Et propterea non valet consequentia, indiguisset in suis fœtus carne, ergo ipsa beata Virgo indiguisset. Est ergo simpliciter vera doctrina in litera tradita, quòd si beata Virgo fuisset ante infusionem animæ à peccato facta per sanctificata, quòd non eguisset redemptione & salute à peccato per Christum. Et bene nota, quod non dicitur, quod non indiguisset salute gratiæ aut gloriæ facta per Christum, sed salute à peccato, à qua dictus est Iesus, hoc est saluator, vt Angelus reuelauit Ioseph, dicens Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum. ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus dicit, ante formationē in vtero se Hieremiā nouisse, notitia scilicet prædestinationis: sed sanctificasse dicit eū nō ante formationē, sed antequam exiret de vētre. Quod autē Ambr. dicit, q̄ Ioāni Baptistæ nō dum inerat spiritus vitæ, cum iam habebat Spiritum gratiæ, non est intelligendum, secundum quòd spiritus vitæ dicitur anima viuificans: sed secundum quòd spiritus vitæ dicitur aër exterius respiratus. Vel potest dici, quòd nondū inerat ei spiritus vitæ, id est anima, quantum ad manifestas & completas operationes ipsius.

¶ Ad secūdum dicēdum quòd si nunquam anima beatæ Virginis fuisset cōtagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Christi, secūdum quā est vniuersalis omniū saluator. Et ideo sub Christo, qui saluari non indiget, tanquā vniuersalis saluator, maxima fuit beatæ Virginis puritas. Nam Christus nullo modo cōtraxit originale peccatū. sed in ipsa sui cōceptione fuit sanctus, secūdum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctū, vocabitur filius Dei. Sed beata Virgo cōtraxit quidē originale peccatū, sed ab eo fuit mūdata, antequā ex vtero nasceretur. Et hoc signatur Iob. 3. vbi de nocte originalis peccati dicitur, Expectet lucē, id est Christū, & nō videat (quia nihil inquinatum incurrit in illam: vt dicitur Sapi. 7.) nec ortum surgētis auroræ, i. beatæ Virginis, quæ in suo ortu à peccato originali fuit immūnis.

¶ Ad tertium dicēdum quòd licet Romana Ecclesia cōceptionem beatæ Virginis non celebret, tolerat tamē cōsuetudinem aliquarum Ecclesiarum illud festum celebrantiū. Vnde talis celebritas nō est tota liter reprobanda. Nec tamē per hoc quòd festum conceptionis celebratur, datur intelligi, quòd in sua conceptione fuerit sancta: sed quia quo tempore sanctificata fuerit ignoratur, celebratur festum sanctificationis eius potius quàm conceptionis in die conceptionis ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd duplex est sanctificatio. Vna quidem totius naturę, inquantum scilicet tota natura humana ab omni corruptione culpæ & pœnæ liberatur: & hæc erit in resurrectione. Alia verò est sanctificatio personalis, quæ non tranfit in prolem carnaliter genitam: quia talis sanctificatio nō respicit carnem, sed mentem. Et ideo si parētes beatæ Virginis fuerūt mundati à peccato originali, nihilominus beata Virgo peccatum originale cōtraxit: cum fuerit cōcepta secūdum carnis cōpuiscētiam ex commixtione maris & fœminę. dicit enim Augu. in lib. de nuptiis & concupiscentia, * omnem, quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati. hodie mulieribus vulgo affectuque nonnullorum pio, multorum autem ductria ac quæstu cogentibus ita præualuit, vt doctrinæ Sanctorum scitissima pietas præferatur, & quod in communi asseritur, in his scilicet, quæ credenda sunt sectandos magis esse antiquos doctores quàm modernos, in hoc particulari posthabetur, dum moderni antiquis, & non Sancti Sanctis præferuntur. Testatur autem erraticus hic processus, similes esse istos peccantibus ex ignorantia electionis: dum in vniuersali scientes, applicando, ad particulare ab vniuersali declinant.

Verum opinio ista media quamuis noua, quamuis aliena à doctrina antiquorum

quorum Doctorum, & à doctrina Sanctorum communiter, quia tamen nihil contra fidem sustinet, & Apostolica sedes decreuit, donec fuerit decisum, absque hæresis criminisque labe vtranque contradictionis partem teneri posse, vnaquæque prouincia in suo sensu abundet, modo prompta sit Ecclesiæ sanctæ diffinitioni subesse.

¶ Scripsimus de hac materia tractatulum quendam ad Leonem x. Pon. Maxim. qui vinit & regnat, & ideo sat sit hic

3. dist. 3. q. 1. ar. 2. Et idem in expositione primæ partis textus. Et opusc. 3. ca. 231. monuisse omnes de re hac differentes aut præ dicantes vt meminerint se non de fidei necessariis, sed de probabilibus tractare: neutra fidei documentis aduersatur. Nam si teneatur beatam Virginem contraxisse originale peccatum (vt Sancti & antiqui doctores tenēt) stat omnia consona inueniri. Si autem teneatur beatam Virginem nō ex vi conceptionis, sed ex gratia singularissima in ipso instanti infusionis animæ, infusa illi animæ præseruata ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia affuisset, nihil contra fidem tenetur: sed specialis modus redimendi ac saluandi à peccato originali, Christo attribuitur respectu suæ matris, si enim ipsa beata Virgo indiguit redimi & saluari à peccato per

Cap. 36. Christū, quoniā ipsa tūc incurrisset peccatū, nisi manus gratiæ præuenientis nō tempore, sed natura affuisset. Et ita puritas eius fuit maxima sub Christo, qui nullo modo indiguit redimi, qui ex vi suæ conceptionis fuit Sanctus. Fuit ergo in beata Virgine quod animale est prius natura nō tēpore, quàm quod spirituale est, quoniam infusio gratiæ in ipsius anima supponit productionem animæ: quamuis, vt dictum est, præueniat peccati maculam, quæ tunc incurrenda erat nisi gratia illam impedisset. probabilis profecto opinio, nisi Sanctorū antiquorum autoritas obstaret, longē probabiliorem reddens contrariam positionem.

¶ Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum tertium.

TItulus clarus recolentibus fomitis ratione ex dictis in præcedentibus est enim appetitus sensitiui deordinatio, ex subtractione originalis iustitiæ destituti, quæ deordinatione caro concupiscit aduersus spiritum.

¶ In corpore ar. duo fiūt. primò recitātur quatuor opiniōes circa quæstū, dein de singulæ examinantur, & sola quarta approbatur, sicq; respondetur quæstio.

¶ Quo ad primum opiniones patent, prima q. totaliter ablatus: secunda, quòd ablatus, quantū ad pronitatem in malū, non autē quantum ad difficultatem in bonum. tertia, quòd ablatus quantū ad personam, nō quantum ad naturā. quarta, quòd remanet secundum essentiā ligatus quo ad actum. Et hæc quarta videtur coincidere cum secunda opinione posita à Magistro sent. 3. di. 33. tertij sen. Duas tantum ibi ponit, scilicet primam & quartam sub aliis verbis: vide tbi.

¶ Quo ad secundum examinatur primò secunda opinio, dicens quòd fomes remansit quo ad difficultatem ad bonum, sed nō quo ad pronitatem ad malū. Contra quam obiicitur sic, Fomes est inordinata habitualis concupiscentia appetitus sensitiui, & inordinatio hæc attenditur penes repugnātiam ad rationem. ergo ponere quòd remanserit, & non inquantum inclinat ad malum, est ponere duo apposita. Et tenet sequela, quia repugnantia ad rationem in appetitu, est in quantum inclinat ad malum, vel difficultas in bono.

¶ Circa hanc rationem duo sunt dubia: alterum commune, qualiter fomes sit inordinata concupiscentia habitualis, quum nullus sit habitus malus in prole: quia nec acquisitus, nec infusus.

¶ Alterum proprium huic intento: quia hæc ratio non videtur efficax: quoniā inordinata cōcupiscentia (vt litera restatur) habet duos effectus sub diffunctione, vel inclinare ad malum, vel difficultate ad bonum. Et positio cōtraria dicit, q. fomes manet cū vno tantum istorum effectuū. Autor autē ex positione causæ habentis plures effectus, scilicet inordinatæ cōcupiscentiæ nate habere vtrūque dictorū effectuū, infert positionē vtriusque effectus. Quod constat non licere ex 2. Post. sed econuerso. ex quolibet enim effectu communis causæ potest inferri causa, sed ex positione communis causæ non potest inferri determinate ille effectus: vt in litera fit, dum ex inordinata concupiscētia infertur pronitas ad malum, & non solum difficultas ad bonum, quam opinio illa ponebat.

¶ Ad primū dubium dicitur, quòd concupiscētia habitualis dicitur nō quia sit habitus, sed quia est priuatio habitus: priuatio enim ad genus sui oppositi spectat. Non homo enim ad substantiam: & non album ad quale reducitur: est figuidem appetitus sensitiuus humanus priuatus gratia habitualis originalis iustitiæ, qua prompt⁹ fuberat rationis ordini: destitutus siquidem tali dono dicitur concupiscentia inordinata habitualis: quia tic est etiam si nihil actualiter concupiscat. *Cap. 24. to. 7.*

¶ Ad secundum dubium dicitur dupliciter. Primò, quòd doctrina Arist. loquitur de causa communi ad disparatos effectus: nō autem de causa communi effectuum mutuo se inferentium qualer sunt isti. Nā pronitas ad malū, difficilem facit ad bonum, & difficultas ad bonum pronū monstrat animū ad malū, nisi enim animus inclinaretur ad contrariū bono rationis, non esset difficilli ad bonum sicut si corpus non inclinaretur ad motum deorsum, non difficultaretur ad ascendendum. Et similiter ex hoc quòd inclinatur ad bonum sensibile contrariū bono rationis, prouenit q. difficultatem patitur ad motum secūdum rationem in bonum. Nullus ergo error, nulla debilitas in processu hoc litera est. *Q. 35. art. 2.*

Secundo dici potest, licet ex positione causæ communis non possit determinatè inferri positio alterius determinatè effectus, vel positio vtriusque simul: potest tamen inferri potentia hoc ipso quòd causa cōmunis est vtrique, in potētia habet vtrunque. Ac per hoc licuit Autori ex hoc, quod fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter, inferre, quòd fomes necessario est inclinatiuus ad malum & difficultatiuus in bono, & non intulit quòd actualiter inclinaret ad malum. Ipsa quidem inordinatio, quia rationi contraria, fonat pronitatem ad malum non actualem, sed habitualem: vt declaratum est. Et propterea recte illatum est, quòd duo simul ponuntur cōtraria, dum ponitur fomes & negatur habitualis pronitas ad malum: quia ipsa inordinata concupiscentia est pronitas ad malum, quia est contraria rationi. Et hæc responsio magis literam assequitur.

¶ Examinatur deinde tertia opinio, dicens fomitē remānsisse quantū ad corruptionē naturæ, nō quantū ad corruptionē personæ. Contra hanc in litera limiter procedit. q. ponat duo opposita simul, arguēdo sic: Fomes vt corruptio naturæ est libido tranfmittens peccatum in prolem. libido autem est supra dicta concupiscentia rationi cōtraria: ergo fomes vt corruptio naturæ infert secūdum vt corruptionē personæ. Antecedēs est Aug. Altera oppositio accipitur vt per se nota, quia aut est termo de libidine actuali & habetur intentū: quia hæc non compatitur liberū rationis vsum. Sed de hac nō est termo: quia quantumcunq; parētes absq; delectatione coirent, proles cōcipereiur in peccato origi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nali. Si autē est sermo de libidine habituali, vt in vtitate est sermo de illa: cōstat q; ipsa nō nisi habitualis est concupiscentia inordinata, quā declaraimus. Consequentia autē est per se euidens: quia inordinata cōcupiscentia ideo inordinata est, quia cōtrariatur rationi habētis illā: ac per hoc ad personale malum habentis illam spectat. Quia igitur inordinata habitualis concupiscentia est ex ea de ratione & cōtrariatur rationi habentis illam, & ex qua transmittitur originale peccatum in prolem non potest secundū vnā & eandē atomā rationem seiparari à seipsa, vt maneat in seipsa & non maneat quicquid sit de effectibus.

¶ Post hæc excluſis secunda & tertia opinionibus, infertur prima aut quarta asserenda. Et examinatur prima, declarādo primo, quomodo potest intelligi ista positio. Et satis plane patet litera quo ad hoc exemplo Christi & Adæ. Muniēdo secundo hanc opinionē, quia spectat ad dignitatē beatæ Virginis. Obliēdo tertio cōtra illā: quia derogat dignitati Christi: quia prima caro sancta debuit esse caro Christi. Assertur autē in litera ratio talis: Absque virtute Christi nullus à prima dānatione liberatur: ergo ante incarnationē Christi nullus secundum carnē debuit à prima dānatione liberari. Cōsequentia probatur quia in Christi carne debuit primo apparere immunitas à dānatione. Et confirmatur à simili, de immortalitate carnis.

¶ Aduerte hic, q; Autor posito antecedente, aduersatiuā opponit adiuuātē cōsequentiā, dicēs: Et quāuis per spiritualē fidem Christi aliqui sint secundum Spiritū ab illa dānatione ante Christi incarnationem liberati: tamē, &c. Vbi exdissimili in effectu saluti carnalis & spirituālis à Christo, dū causam tangit, scilicet secūdum spiritum & secundū carnē consequētiā probat. Consentaneū quippe ratiōi est, vt sicut salus spiritus per spiritualem modum fit (per fidē scilicet, quæ est etiam futurorum) ita salus carnis carnaliter quoque fiatur: per hoc à prima carne sancta suapte natura, qualis est procul dubio secundū omnes sola Christi caro: de qua sola scripta est, Quod ex te nascetur sanctū. Videre etiā potes quā consona ratio allata sit: tamen vt primum in vnoquoque genere sit causa aliorū: tum vt principiū & consummatio rei correspōdeant ibi: salus carnis cōsummatur per immortalitatē, inchoatur per sanctitatē eiusdem carnis. Et quia cōstat primā carnē immortalē fuisse carnē Christi (quia ipse est primogenitus mortuorum) cōsonum est, vt eius caro fuerit etiā prima caro sancta. Sanctitas autem carnis penes mundiciam seu immunitatem à fomite, qui lex carnis dicitur, attenditur, non igitur inuenta est caro sine fomite ante Christi carnem, sp̄rimus locus Christo reseruatus est, sicut referuari decuit. Et memento lector, vt in istiusmodi quæstionibus non quæras rationes Mathematicas: indiscīplinati enim est ingenij, quærere similem in omni materia certitudinem: ratiōnabilem hic sufficit inferre conclusionem.

¶ Demum quarta opinio approbatur, quam primō ponit, dicens quōd remanet fomes secūdum essentiam ligatus quo ad exercitium seu operationem vsq; ad conceptionem filij Dei: in qua fuit totaliter sublatus. Secundo declarat modum, quo ligatus fuit, vbi tres modos tangit, scilicet per dominium liberi arbitrij, per gratiam habitualem, per diuinæ prouidentiæ assistentiam. Et primum modum excludit eadem ratione: quia priuilegium similiter Christi est vsum liberi arbitrij in materno vtero habere. Secundum modum approbat, quem demodum magnificat. Tertiō declarat vltimam conclusionis partē: tū quia in cōceptione Christi iā apparuit immunitas primo in carne Christi: ac per hoc absq; vlla derogatione priuilegiorū Christi, dignitas matris nūc poni potest vt gratiā habuerit totaliter auferentē fomitē: tū quia figurate autoritas Ezechiel. pro quanto dicitur Christi priuilegiū, scitō q; dupliciter cōtingit haberi vsum liberi arbitrij in materno vtero. Primo abinitio cōceptionis seu infusionis animæ, & deinceps semper: & hoc est priuilegiū Christi, & hoc negatur cuiquā alteri cōceſſum. Et per hanc negationē sufficiēter probatur, fomitē in B. Virgine non esse ligatum per liberum arbitrium, quia fomitem ab initio habuit & cōtinuē, liberi autem arbitrij vsum nō habuit ab initio, & deinceps, quia hoc est Christi priuilegiū. Secundo cōtingit ex spirituali gratia ad aliquē actum, vt de Ioan. Baptista potest credi, quum exaltauit in gaudio infans in vtero: gaudere enim motus est appetitiuæ partis: & gaudere de spiritualibus, motus est appetitus superioris, qui vocatur voluntas. Constat autem Ioannis gaudium Christi aduentui fuisse, & exultasse in gaudio, veru post actū illū Ioannes non cū vsu liberi arbitrij. Sicut & nūc quandoque legitur de sanctis perfecte viuentibus, quia ad aliquid ac tū aliquantū præcipitus vsus loquendi carū fuit, nescibāt propterea peccare, alij instantes: vt pater in gestis Apostolorū Simon-pugnis & Iudæ, & Faustini, &c. Simplicij & Beatricis.

¶ Circa magnificatiuū terminū modi, quo fomes ligatus perfectius potest dici tiam, aduerte q; duplic. exponi. Primō, vt denotet iam additionē maioris perfectionis, ita quod perfectioni interiori superaddatur perfectio aduentiori prohibēs, dicentes q; fomes actus est frigidus ab intrinseco, & perfectius ab extrinseco cauo monte &c. Et hic sensus cadere nequit, quoniā conflictionem perfectius ligat ex gratia intrinseca, & prouidētia extrinseca, quā ex gratia tantum. Alio modo potest exponi, vt vltimo dū modū vincula fensus, quod fomes potius ligatus per gratiam, quā per prouidentiā, quā per interiore sanctificationē. Et hic iterū non cadere nequit, quoniā efficacius ac nobilius ligatur inclinatio per gratiam, quā per exteriorem prouidentiam. Et hic sensus est, quod fomes autem est minus potens ad exercitium rationis quā ante, quia ratione habitualis fit, quæ ratione actualis fit, quia diligentius perficimus, inuenimus operosa. Et hic sensus est, quod fomes

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur sententia, in idem redit: prima tamen expositio magis consonat literæ.

¶ In eodem articulo quò ad actum doctrinæ negatum à beata Virgine, aduerte quòd quia Theologia solida fundatur super Scriptura sacra, & nullibi in ea reperitur beatam Virginem docuisse, sicut nec Christum loquutum linguis: ideo sicut affirmamus Christum non vsum gratia linguarum in loquendo, eadem ratione affirmadd est B. Virginé nõ docuisse præter actio sanctificationis. Secunda autẽ perfectio gratiæ fuit in beata Virgine ex præsentia filij Dei in eius vtero incarnati. Tertia autem est perfectio finis, quam habet in gloria.

Quòd autẽ secunda perfectio sit potior quàm prima, & tertia quam secũda, patet quidem vno modo per liberationẽ à malo. Nam primò in sua sanctificatione fuit liberata à culpa originali: secundò in cõceptione filij Dei fuit totaliter à fomite mundata: tertiò verò in sui glorificatione fuit liberata etiã ab omni miseria. Alio modo per ordinẽ ad bonum. Nã primò in sua sanctificatione adepta est gratiam inclinantem eam ad bonum. in cõceptione autem filij Dei consummata est citis gratia cõfirmans eam in bono: in sui verò glorificatione consummata est eius gratia perficiens eam in fruitione omnis boni.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ nõ est dubitãdum, quin B. Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ, & gratiam virtutum, & etiam gratiam Prophetiæ: non tamen accepit, vt haberet omnes vsus harũ, & similium gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundum q̃ conueniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim vsum habuit in contemplando, secundum illud Luc. 2. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, cõferẽs in corde suo. Nõ autem habuit vsum sapiẽtiæ, quantum ad docẽdum: quia hoc non conueniebat sexui muliebri: secundũ illud 1. ad Tim. 2. Docere autẽ mulieri non permitto. Miraculorũ autem vsus sibi non competebat, dum viueret: quia tunc tẽporis confirmanda erat doctrina Christi miraculi, & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erãt baiuli doctrinæ Christi, cõueniebat ea de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. q̃ signũ fecit nullũ: vt scilicet omnes Christo intenderent. Vsum autẽ prophetiæ habuit, vt paret in Cantico quod fecit, Magnificat anima mea Dominum, &c.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum sic sanctificari fuerit proprium beatæ Virginis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sanctificari in vtero post Christum propriũ fuerit B. Virginis. Dictũ est enim* quòd propter hoc B. Virgo fuit sanctincata in vtero, vt redderet idonea ad hoc vt esset mater Dei. Sed hoc est proprũ filio: ergo sola ipsa fuit sanctificata in vtero.

¶ 2 Præterea, Aliqui videntur propinquius accessisse ad Christũ, quam Hieremias & Ioãnes Baptista, qui dicuntur sanctificati in vtero, Christus specialiter dicitur filius Dauid & Abraham, propter promissionẽ eis specialiter factã de Christo. Isaias etiã expressissimè de eo propheтauit. Apostoli etiam cum ipso Christo conuersati sunt. Nec tamen leguntur sanctificari in vtero. ergo neque etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

¶ 3 Præterea, Iob de se dicit Iob 31. Ab infantia creuit mecũ miseratio, & de vtero egressa est mecũ. Nec tamen propter hoc dicimus eũ sanctificatũ in vtero. ergo neque etiã Ioanné Baptistam & Hieremiam cogimur dicere sanctificatos in vtero.

¶ SED CONTRA est quod dicitur de Hieremia, Hier. 1. Antequam exires de ventre, sanctificaui te. Et de Ioãne Baptista dicitur Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Aug. in Epistola ad Dardanũ,* dubiè videtur loqui de horũ sanctificatiõe in vtero. Potuit enim exultatio Ioannis in vtero (vt ipse dicit) esse significatio rei tantæ. s. quòd mulier esset mater Dei, à maioribus cognoscendæ, non à paruulo cognitæ. vnde in Euangelio non dicitur, credidit infans in vtero, sed exultauit. Videmus autẽ exultationem non solùm paruulorum, sed etiam pecorum esse: sed hæc inuitata extitit, quia in vtero, & ideo sicut solẽt miracula fieri, facta est diuinitus in infante, non humanitus ab infante. Quanquã etiã si vsque adeò est in illo puero acceleratus vsus rationis & volũtatis, vt intra viscera materna iam posset agnoscere, credere, consentire (ad quod in aliis paruulis ætas expectatur, vt possint) & hoc in miraculis habendum puto diuinæ potẽtiæ. Sed quia expresè in Euangelio dicitur, q̃ Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ, & de Hieremia expresè dicitur, Ante quã exires de vulua, sanctificaui te: asserẽdũ videtur eos sanctificatos in vtero: quãuis in vtero vsum liberi arbitrij nõ habuerint. de quo Aug. quæstionem mouet, sicut pueri, qui sanctificantur per Baptismum, nõ statim habent vsum liberi arbitrij. Nec est credendum aliquos alios sanctificatos esse in vtero, de quibus Scriptura mẽtionem non facit, quia huiusmodi priuilegia gratiæ, quæ dãtur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad vtilitatẽ aliorum (secundum illud primæ ad Cor. 12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatẽ) quę nulla proueniret ex sanctificatione aliquorũ in vtero, nisi Ecclesiæ innotescerent. Et quamuis iudiciorũ Dei nõ possit ratio assignari, quare scilicet huic, & nõ alij hoc munus gratiæ conferat, cõueniens tamen videtur fuisse vtrunq; dictorum sanctificari in vtero, ad præfigurandam sanctificationem per Christum faciẽdam. Primò quidem per eius passionem, secũdum illud Heb. vlt. Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est: quam quidẽ passionem Hieremias & verbis & mysteriis apertissimè pronuntiauit, & suis passionibus expressissimè præfigurauit. Secundò per Baptismum, primæ ad Cor. 6. Sed abluti estis, sed sanctificati estis. Ad quem quidem Baptismum Ioannes suo Baptismo homines præparauit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ B. Virgo, quæ fuit à Deo electa in matrẽ, ampliorem sanctificationis gratiam obtinuit quam Ioannes Baptista & Hieremias, qui sunt electi vt speciales præfigura tores sanctificationis Christi. Cuius signũ est, quòd B. Virgini præstitum est, vt de cętero non peccaret, nec mortaliter nec venialiter: aliis autem sanctificatis creditur præstitum esse vt de cętero mortaliter non peccarent, diuinæ eos gratia protegente.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantum ad alia potuerunt Sancti esse Christo coniunctiores quàm Hierentias & Ioanes Baptista, qui tamen fuerunt ei coniunctissimi quantum ad expressam figuram sanctificationis ipsius: vt dictum est.*

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd miseratio, de qua ibi Iob loquitur, non significat virtutem infusam, sed quandam inclinationem naturalem, ad actum huius virtutis.

QVAESTIO VICESIMAOCTAVA, de Virginitate beatæ Mariæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de virginitate Matris.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrũ fuerit virgo in concipiẽdo.

¶ Secundò, vtrùm, fuerit virgo in partu.

¶ Tertiò, vtrùm permanserit virgo post partum.

¶ Quartò, vtrùm votum virginitatis emiserit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm beata Maria fuerit virgo in concipiendo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ mater Dei non fuerit virgo in concipiẽdo Christũ. Nulla enim proles, quæ habet patrem & matrem, ex virgine matre cõcipitur. Sed Christus nõ solum dicitur habere matrẽ, sed etiam patrẽ: dicitur enim Luc. 2. Erant pater eius & mater mirantes super his, quæ dicebãtur de illo, & infrà, eadem mater dicit, Ecce enim, pater tuus & ego dolentes, quærebamus te. Ergo Christus non est conceptus ex virgine matre.

¶ 2 Præterea, Mat. primo probatur q̃ Christus fuerit filius Abrahæ & Dauid, per hoc q̃ Ioseph ex Dauid descendit. Quæ quidẽ probatio nulla esset, si Ioseph pater Christi nõ fuisset. Ergo videtur q̃ mater Christi eum ex semine Ioseph conceperit, & ita non videtur fuisse virgo in concipiendo.

¶ 3 Præterea, Gal. 4. dicitur, Misit Deus filiũ suum factum ex muliere. Mulier autẽ consueto modo loquendi dicitur quæ est viro cognita, ergo Christus non fuit cõceptus ex Virgine matre.

¶ 4 Præterea, Eorũ quæ sunt eiusdẽ speciei, est idem modus generationis, quia generatio recipit speciẽ à termino, sicut & cætera motus. Sed Christus est eiusdem speciei cum aliis hominibus, secundum illud Phil. 2. In similitudinẽ hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Cùm ergo alij homines generentur ex commixtione maris & fœminæ, videtur quòd etiam Christus si mili modo fuerit generatus: & ita non videtur fuisse conceptus ex Virgine matre.

¶ 5 Præterea, Quælibet forma naturalis habet materiã sibi determinatã, extra quam esse nõ põt. Materia aũt formæ humanę videtur semẽ maris & fœminæ. Si ergo corpus Christi nõ fuerit cõceptum ex semine maris & fœminę, non vere fuit corpus humanũ, quod est inconuenjens. videtur igitur non fuisse conceptus ex virgine matre.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 7. Ecce, virgo concipiet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter confitendũ est matrem Christi virginem concepisse: cõtrarium enim pertinet ad hæresim Hebionitarũ & Cherinti,* qui Christũ purũ hominẽ arbitrabantur, & de vtroque sexu eum natũ putauerunt. Quòd enim Christus sit cõceptus ex virgine, conueniens est propter quatuor.

¶ Primò propter mittẽtis. Patris dignitatẽ conseruãdam: cùm enim Christus sit verus & naturalis Dei filius, non fuit conueniẽs quòd aliũ patrẽ haberet, quàm Deum, ne dignitas Dei patris transferatur ad alium. Secundò, hoc fuit conueniens proprietati ipsius Filij, qui mittitur, qui quidẽ est verbũ Dei. Verbum autẽ absque omni corruptione cordis concipitur: quinimo cordis corruptio perfecti verbi conceptionẽ non patitur. Quia ergo caro sic fuit à verbo Dei assumpta, vt esset caro verbi Dei, conueniẽs fuit q̃ etiã ipsa sine corruptiõe matris cõciperetur. Tertiò hoc fuit cõueniẽs dignitati humanitatis Christi, in qua locũ peccatũ habere non debuit, per quã peccatum mundi tollebatur: secundum illud Ioan. primo, Ecce agnus Dei, scilicet innocẽs, qui tollit peccatum mundi: non poterat autem esse, quod in natura iam corrupta ex cõcubitu, caro nasceretur sine infectione originalis peccati. Vnde Aug. dicit in lib. de Nuptiis & concupiscẽtia,* Solus nuptialis cõcubitus ibi nõ fuit, scilicet in matrimonio Mariæ & Iosephi: quia in carne peccati fieri nõ poterat sine vlla carnis cõcupiscẽtia, quæ accidit ex peccato: sine qua concipi voluit, qui futurus erat sine peccato. Quartò propter ipsum finem incarnationis Christi: quę ad hoc fuit, vt homines renascerentur in filios Dei, non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo. i. Dei virtute. Cuius rei exemplar apparere debuit in ipsa conceptione Christi. Vnde Aug. dicit in l. de sancta Virginitate.* Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundũ corpus nasci de Virgine: vt significaret mẽbra sua de virgine Ecclesia secundum spiritum nasciturа.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut Beda dicit super Luc.* pater Saluatoris appellatur Ioseph, nõ quòd verè iuxta Photinianos pater fuerit eius, sed q̃ ad famã Mariæ conseruãdam pater sit ab omnibus æstimatus. Vnde & Luc. 3. dicitur, Vt putabatur filius Ioseph. Vel sicut Aug. dicit in libr. de Bono coniugali,* Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo & vir Mariæ in telligitur, sine cõmixtione carnis, ipsa copulatione coniugij: multò videlicet coniunctius, quàm si esset aliunde adoptatus. Neq; enim propterea non erat appellãdus Ioseph pater Christi: quia nõ cum genuerat concumbendo: quandoquidem pater esset etiã ei, quem nõ ex sua coniuge procreatum aliunde adoptasset.

ordinatur: cui non nisi per Scripturã sacrã innotescẽs, secundum hãc literam.

¶ Ad primum dubium dicitur, q̃ assumptũ literæ ad quod probandum inducitur Apostoli autoritas, non est, sanctificationis gratia ordinatur ad vtilitatem: sed est huiusmodi, priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus, præter communem legem ordinantur ad vtilitatem. Ex quibus verbis dupliciter respõderi potest: primò quòd sicut priuilegia materialia alicui à principe cũ ritu concessa, sub specie manifestatiõis cõtinentur, ita priuilegiũ gratiæ est manifestatio Spiritus & concessi in ipsa gratia infusa, & cõcedentis spiritus sancti specialiter diligentis illũ, cui gratiam dedit. ac per hoc litera probãs priuilegia gratiæ per manifestationẽ Spiritus, non diuertit ad extranea. Et si obiciatur, quòd rũc ratio ista supponit sanctificationem in vtero semper fieri cũ priuilegio: conceditur quòd sic est secundum hanc responsionem. Et suppositio est satis rationabilis: quoniam sicut secundum rem sanctificatio in vtero est actus priuilegialis, ita etiam debet esse secũdum cognitionem.

¶ Secundò, quòd quia rã singulares gratiæ super excedunt cõmunem legẽ diuinæ prouidentiæ, ac per hoc humana concessio spectat ad diuina miracula, constat autem miracula ordinari ad aliorũ vtilitatem: ideo non solum priuilegia, seu ipsa sanctificatio in vtero, sed quòd præter legẽ communem fit, continetur sub gratia, quæ datur ad aliorum vtilitatem: & consequenter sub Spiritu manifestando. Nam ex hoc ipso, quòd ad Ecclesiæ vtilitatem ordinatur, ad ecclesiæ quę quę notitiam necesse est ordinetur: alioqui diuina sapientia non dispone ret omnia suauiter dum rationalibus creaturis ex quibus Ecclesia constat: nõ per rationis actũ de suo bono prouideret: sed velut animalibus brutis incognitas vtilitates ingeteret. Et confirmatur ex dictis in primo libr. scilicet quòd Deus in Ecclesia triumphante nunquam præter communem ibi legem operatur, quia nulla vtilitas esset. quum igitur in militãti Ecclesia præter communem legem operatur, ad Ecclesiæ vtilitatem operatur, ob cuius vtilitatẽ communem legem prætermittit. Quia igitur assumptum in litera de gratia contenta sub spiritus manifestando loquitur, ideo probandum meritò fuit per autoritatem Apostoli de manifestatione Spiritus. Et hæc responsio est directè secundum literam, nihil præsupponens, & solida.

¶ Ad dubium secundum dicitur, q̃ sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris, etsi non est tradita in sacra Scriptura explicite, est tamen tradita implicitè, hoc ipso q̃ in sacris literis inuenitur aliqui sancto conceptus ante sanctificationis in vtero. hinc enim, vt ex superius dictis patet, habetur, beatam Virginem fuisse sanctificatam: quia habuit quicquid gratiæ exteris collatum est. Vnde hæc ratio interimit Autorem suum, sed tuetur eum.

¶ Ad tertium dubiũ dicitur, quod loquendo de Ecclesiæ fide simpliciter necessaria, concedendum est consequẽs. sed non fuit firmo de Ecclesiæ fide ex tali suppositione vel accessoria (pura quæ post talem fœminę promissionem extẽsa est tale miraculum: vt si ecclesia credendum traderet tale miraculum) vel probabiliter est fides de miraculis recitatis in canonizationibus Sanctorum) credenda sunt miracula quæ in sacra Scriptura nõ continẽtur. Nec oppositum sequitur ex relatione literæ, quæ de fide Ecclesiæ simpliciter & absolutè loquitur. Autẽ Deus aliquẽ decepit sanctificaueritit, & Ecclesiæ reuelauerit, alterius est quæstionis: quia tamen non est exspectanda Ecclesia melior, quam fuerit: nec Apostoli ipsi primitias Spiritus habentes sancti ficati sunt in vtero (quãuis Ioannes Euangelista virginitatis prophetiæ Euangelistæ singularis quoque officij ergà matrem Domini gratia donatus fuerit) credẽdum est quòd nullus simpliciter in toto temporis decursu fuit, est aut erit sanctificatus in vtero, nisi qui in litera expliciter continentur. Non defuisse tamen audiuimus temeritatem modernam cuiusdam militer cultæ sanctificatam se in vtero prophetissæ: & forte fuit verẽ sanctificata in vtero non matertno, sed proprio velut Beroãbee. Deo puniẽte superbiã illius.

¶ Demũ ratione reddit Autor, quare isti duo, Hieremias & Ioannes Baptista, sanctificati sunt in vtero, præmissa excusatione rationis necessariæ subdẽs rationẽ congruentiæ, quia scilicet præfiguratores fuerunt sanctificationis per Christum faciẽdæ: dum præmonstrarunt media sanctificantia, alter passionem, alter baptismã. his enim duobus mediis Christus sanctificauit mũdum: passione, vt coniunctio instrumento: baptismo, vt instrumento separato.

¶ Nota hic, quòd duo? rum propositorum, scilicet quòd isti duo sunt sanctificati in vtero, & quòd nullus alius, Autor primi tantum rationẽ reddere nititur: quorũ nitam ad affirmationem certa potest conuincitur: ad tã latam autem & altã ac profundam negationem, quæ consonantia fat erit

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum primum.*

TExtus de virginitate carnali intelligitur.

¶ In

1.d.1.q.1. ar.2 q.1. 4. Etquo. 6.q.3. ar. 1. co. in fi. Et op. 3 tr.111. Et Pial. 45. co.5. ar.3. & 4.

D.383.

In corp.

Epsãz

D.384.

4. con. ca. 45. Et op. 3 ca.232. Et opus. 60. ca.4.

Lib.1. de nupt. & concu. Capit.12. tom.7.

Cap. 6. tom.6.

Li.1.c.8. tom.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore duo sunt: primò respondetur quæsito affirmatiuè: Mater Christi concepit virgo, probatur ex contrario: quia contrarium est hæresis, &c. Secundò assignatur ratio quadruplex conuenientiæ, quòd sic fuerit, & omnia clare patent in litera. Si tamen nouirius non intelligit corruptionem cordis, cuius meminit secunda ratio, sciat cor pro mente seu intellectu sumi, corruptio autem intellectus non secundum substantiam, sed secundum operationem attenditur: omnis enim defectus in intelligendo corruptio quædam intellectus est, sicut omnis deperditio alicuius rei corruptio quædam in natura est. Quia igitur defectus intellectus in intelligendo efficit vt intellectus defectuosum quoque verbum formet, concipiendo illud quod sic defectiuè intelligit (quia enim imperfectè intelligit leonis naturam, perfectum quoque verbum de natura leonis exprimere intus nequit) ideo in litera dicitur, quòd cordis corruptio impedit perfectionem verbi.

Cyr. to. 7.

Est Aug. lib. 23. cō. Faustum c. 7. to. 6.

¶ In responsione ad primum habes Ioseph patrem dici Christi verè dupliciter vel putatiuè vel officio: quamuis non fuerit pater generatione.

¶ In responsione ad tertium, adiunge ad glossam, quòd nec secundum Latinæ linguæ proprietatem mulier est nomen corruptionis, sed naturalis proprietatis fœminæ humanæ: dicta est enim mulier quasi mollier à mollicie & animi & corporis.

¶ In responsione ad quartum, dubium magnum in philosophia occurreret, si philosophia nunc traderetur, quantum veritatis haberet litera & hæc dicés. Ratio illa habet locum in iis quæ procedunt in esse per viam naturæ, eo quòd natura sicut est determinata ad vnum effectum, ita est determinata ad vnum modum producendi illum, habet siquidem instantias in elementaribus, in vegerabilibus, & in animalibus: Autoris autem propositio sat est quòd non habet locum in potentia diuina. Absque multa tamen digressione pro litera exponitione aduerte qui philosopharis, quòd illa propositio, de qua est tanta quæstio, scilicet vnus naturæ, vnus est modus generationis, probatur in litera hac duplicitèr, scilicet ex parte termini, quia generatio recipit speciem termino: & hæc probatio assumitur arguendo. Et ex parte agentis: quia natura sicut est determinata ad vnum effectum, ita est determinata ad vnum modum producendi effectum illum. Et probatio quidem ex parte termini ex vnitate termini vnitatem generationis inferens satis debilis videtur: quoniam videmus ignem generari diuersis generationibus: scilicet ab igne & non ab igne, sed à sole: & musca videmus genitos per semen, & sine semine. Et quòd hæc omnia sint eiusdem speciei, ex hoc patet, quòd hæc tam genita quàm aliter producta generant sibi similia in specie eiusdem: ergo speciei est productus mus per propagationem cum mure patre suo, qui sine propagatione productus est: vna ergo natura pluribus potest generationibus acquiri. In motibus quoque idem apparet: nam idem secundum speciem vbi in circunferentia signatum potest diuersis secundum speciem motibus acquiri: puta per motum super cordam & per motum super arcum semicirculi: & similiter in naturalibus idem locus potest acquiri per volatum & per ambulationem. Propter quæ forte Autor nō propter illam probationem, sed propter probationem secundam, quam respondendo apposui, accepta illa ratione: dicens, cum reddit one causæ, eo quòd natura, &c. Secunda igitur probatio in se quidem vera est: nam quodlibet naturale agē: sicut ad vnum terminum, ita non ad oppositos nec disparatos, est determinatum ex vnitate suæ naturæ, ita etiam ad vnum motum determinatur. In cuius signum semen plātæ non generat plantam, si inferatur, & oculus plantæ non generat plantam, si feminatur: neutrum enim videmus exercitari. Sed quātum hæc probatio in se vera, sit efficax ad probandum illam conclusionem, non apparet, nisi præsupposita vnitate naturalis agentis ad vnum effectum. Et quoniam in animalibus perfectis (quale est homo, leo, bos, & huiusmodi) supponitur vnitas agentis naturalis: ideo ratio pro efficaci admittitur. Si quis autem negaret, cum Auicē. suppositionem illam, in campum magnum disputandi ingrediatur, ad quem nunc ingrediendi non est tempus, quando de beatissimæ matris Dei virginitate tractatur: sat fuerit nosse Autoris intentionem & litteræ discussionem.

Hō. 26. in Euāg.

¶ In responsione ad quintum aduerte quòd Autor dotis nomine appellat & ipsam rem, quæ dos dicitur, & modum eiusdē, hoc est rem tali modo: puta per modum immunitatis: vt ipsemet inferius manifestabit, quæst. 45. art. 2. Et quum ex duplici capite potuit fieri reprehendi positio Hugonis de sanct. Vict. scilicet ex hoc quòd nō spectat ad subtilitatis dotē, duo corpora esse simul in eodem loco: vt de nec corpora gloriosa ex sua proprietate potuerunt simul esse in eodē loco. Et ex hoc quòd in corpore animali non inuenitur dos, quia non inuenitur animæ gloria redundantia simpliciter ad corpus: quāuis vt infertur in allegato loco dicitur, inueniri possit miraculosè redūdantia secundum quid. Maluit tamen autor ex ipsa dōtis ratione sic procedere, quàm in illam disputationē aliam intricare.

Opus. 3. c. 232.

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio, contra errorem Eliridij quatuor rationibus firmatur. Et accepit coniugem suam, & non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum. Hoc autem aduerbiū Donec, consuevit determinatum tempus signare, quo impleto, fit id quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur: sicut & Genes. quarto dicitur, quòd Adam cognouit vxorem suam. Ergo videtur quòd post partum beata virgo fuerit carnaliter à Ioseph cognita. ergo videtur quòd non permanserit Virgo post partum.

¶ 4 Præterea, Primogenitus non potest dici nisi qui habeat Fratres subsequētes: vnde & Rom. 8. dicitur, Quos præscuit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sed Euangelista nominat Christum primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post Christum: & ita videtur, quòd mater Christi non manserit virgo post partum.

¶ 5 Præterea, Ioā. dicitur, Post hæc descendit Capharnaum ipse, scilicet Christus, & mater eius & fratres eius. Sed fratres dicuntur, qui ex eodem parente geniti sunt. Ergo videtur quòd beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

¶ 6 Præterea, Matthæi 27. dicitur, Erant ibi, scilicet iuxta crucem Christi, mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes eis inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Videtur autem hæc Maria, quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioā. 19. quòd stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius. ergo videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezechiel 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam. Quod exponens Augusti. * in quodam sermone dicit, Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quòd Maria semper erit integra? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quod Ioseph non cognoscet eam? Et quid est, Dominus solus intrat & egreditur per eam, nisi quòd Spiritus sanctus imprægnabit eam, & Angelorum dominus nascetur per eam? Et quid est, clausa erit in æternum, nisi quòd Maria virgo est ante partū & virgo in partu, & virgo post partum?

Serm. 74. de temp.

ca. 10.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio detestādus est error Eluidii, qui dicere præsumpsit matrem Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc enim primò derogat Christi perfectioni: qui sicut secundum diuinam naturā vnigenitus est Patris, tanquā perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris tanquam perfectissimum germen eius. Secundò hic error iniuriam facit Spiritui sancto, cuius sacrariū fuit vterus virginalis: in quo carnem Christi formauit, vnde non decebat quòd de cætero violaretur per commixtionem virilem. Tertiò derogat dignitati & sanctitati matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto filio contēta non esset: & si virginitatem, quæ in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quartò etiā ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputandum, si eam, quam reuelante Angelo de spiritu sancto concepisse cognouerat, polluere attētaret. Et ideo simpliciter est asserendum, quod mater Dei sicut virgo concepit, & virgo peperit, ita etiam & virgo post partum in sempiternum permansit.

Non proprie aprim.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hieronymus dicit in lib. contra Eluidium*) intelligēdum est, quòd hæc propositio Ante, licet ſæpe consequetia indicet, tamē nonnunquam ea tantum quæ prius cogitabantur ostendit: necesse est vt cogitata fiat, cū ideo aliud interuenerit, ne ea quæ cogitata sunt fierēt. Sicut si aliquis dicat, Antequam in portu prandeā, nauigauimus intelligitur quòd in portu prādeat, postquam nauigauerit: sed quia cogitabatur in portu prandurus. Et similiter Euangelista dicit, Antequam conuenirent, inuenta est in

Libr. 1. in Luc. ca. 8 to. 2.

conceptio verbi in corde, processio verbi ex corde, nō sunt duo progressus. Sed ad expriměndas diuersas conditiones habitudinis verbi ad intellectū diuersæ adhibētur rationes: verbum enim cordis, hoc est conceptus quem format intellectus, quum rem aliquam intelligit, & manet intus in intellectu, dum res actu intelligitur & distinguitur ab intellectiua, quō emanat. Dum enim ego intelligo me ad imaginem Dei esse, formo similitudinem de meipso ad imaginem Dei: similiter quum intelligo me peccatorē, formo similitudinem de meipso peccatore: & sic de aliis. Illud autem simulacrū quod concipitur, quod verbo appellatur, nō extra mētem meam, sed in mente mea manet. Et similitudinarie dicitur concipi in corde: & nasci ex corde: quia proles, dum in vtero cōcipitur, in vtero manet: & dum exit nascitur à matre distinguitur perfectè. Sīmili modo, quia verbum cordis in corde prolatū manet, concipi dicitur: & quia à corde prolatū perfectè distinguitur accidentis subiecta natura, ideo nasci dicitur ex corde. Vbi videre potes quòd concepcio natiuitásque verbi in & ex corde vnus processus est diuersis nominibus diuersa ratione appellatus, & quòd nec in concepto nec in ortu suo mentē in qua & ex qua procedit corrumpit: vt in synodo allata in litera dicitur.

Qui ca-natur in resp. ru Nat. do-minis.

Quæ. 12.

Nō cōple nit. Q. 14 ar. 2. ad 2.

Epist. ad Cæsum.

¶ In responsione ad tertium aduerte quòd Autor dotis nomine appellat & ipsam rem, quæ dos dicitur, & modum eiusdē, hoc est rem tali modo: puta per modum immunitatis: vt ipsemet inferius manifestabit, quæst. 45. art. 2. Et quum ex duplici capite potuit fieri reprehendi positio Hugonis de sanct. Vict. scilicet ex hoc quòd nō spectat ad subtilitatis dotē, duo corpora esse simul in eodem loco: vt de nec corpora gloriosa ex sua proprietate potuerunt simul esse in eodē loco. Et ex hoc quòd in corpore animali non inuenitur dos, quia non inuenitur animæ gloria redundantia simpliciter ad corpus: quāuis vt infertur in allegato loco dicitur, inueniri possit miraculosè redūdantia secundum quid. Maluit tamen autor ex ipsa dōtis ratione sic procedere, quàm in illam disputationē aliam intricare.

Opus. 3. c. 232.

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio, contra errorem Eluidij quatuor rationibus firmatur. Et accepit coniugem suam, & non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum. Hoc autem aduerbiū Donec, consuevit determinatum tempus signare, quo impleto, fit id quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur: sicut & Genes. quarto dicitur, quòd Adam cognouit vxorem suam. Ergo videtur quòd post partum beata virgo fuerit carnaliter à Ioseph cognita. ergo videtur quòd non permanserit Virgo post partum.

¶ 4 Præterea, Primogenitus non potest dici nisi qui habeat Fratres subsequētes: vnde & Rom. 8. dicitur, Quos præscuit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sed Euangelista nominat Christum primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post Christum: & ita videtur, quòd mater Christi non manserit virgo post partum.

¶ 5 Præterea, Ioā. dicitur, Post hæc descendit Capharnaum ipse, scilicet Christus, & mater eius & fratres eius. Sed fratres dicuntur, qui ex eodem parente geniti sunt. Ergo videtur quòd beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

¶ 6 Præterea, Matthæi 27. dicitur, Erant ibi, scilicet iuxta crucem Christi, mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes eis inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Videtur autem hæc Maria, quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioā. 19. quòd stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius. ergo videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezechiel 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam. Quod exponens Augusti. * in quodam sermone dicit, Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quòd Maria semper erit integra? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quod Ioseph non cognoscet eam? Et quid est, Dominus solus intrat & egreditur per eam, nisi quòd Spiritus sanctus imprægnabit eam, & Angelorum dominus nascetur per eam? Et quid est, clausa erit in æternum, nisi quòd Maria virgo est ante partū & virgo in partu, & virgo post partum?

Serm. 74. de temp. ca. 10.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio detestādus est error Eluidii, qui dicere præsumpsit matrem Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc enim primò derogat Christi perfectioni: qui sicut secundum diuinam naturā vnigenitus est Patris, tanquā perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris tanquam perfectissimum germen eius. Secundò hic error iniuriam facit Spiritui sancto, cuius sacrariū fuit vterus virginalis: in quo carnem Christi formauit, vnde non decebat quòd de cætero violaretur per commixtionem virilem. Tertiò derogat dignitati & sanctitati matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto filio contēta non esset: & si virginitatem, quæ in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quartò etiā ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputandum, si eam, quam reuelante Angelo de spiritu sancto concepisse cognouerat, polluere attētaret. Et ideo simpliciter est asserendum, quod mater Dei sicut virgo concepit, & virgo peperit, ita etiam & virgo post partum in sempiternum permansit.

Non proprie aprim.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hieronymus dicit in lib. contra Eluidium*) intelligēdum est, quòd hæc propositio Ante, licet ſæpe consequetia indicet, tamē nonnunquam ea tantum quæ prius cogitabantur ostendit: necesse est vt cogitata fiat, cū ideo aliud interuenerit, ne ea quæ cogitata sunt fierēt. Sicut si aliquis dicat, Antequam in portu prandeā, nauigauimus intelligitur quòd in portu prādeat, postquam nauigauerit: sed quia cogitabatur in portu prandurus. Et similiter Euangelista dicit, Antequam conuenirent, inuenta est in

Hō. 26. in Euāg.

gelista de lege induxit, Omne masculinum adaperiēs vuluam, sanctum Domino vocabitur. Quod quidem vt Beda dicit, * consuetæ natiuitatis more loquitur: non quòd Dominus sacri vētris hospitiū, quod ingressus sanctificauerat, egressus deuirginasse credendus sit. Vnde illa adapertio non significat referationem communem claustri pudoris virginei: sed solūm existum prolis de vtero matris.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd ita Christus voluit veritatem sui corporis demonstrare, quòd etiam eius diuinitas declararetur: & ideo permisit cui mira humilibus. Vnde vt corpus eius verum ostenderetur, nascitur ex fœmina. sed vt ostenderetur eius deitas, procesit ex virgine: talis enim partus decet Deum: vt Amb. dicit in hymno Natiuitatis.*

¶ Ad tertium dicēdum, quòd quidam dixerunt Christum in sua natiuitate dotem subtilitatis assumpsisse, sicut quando ambulauit siccis pedibus super mare, dicunt eum assumpsisse dotem agilitatis: sed hoc non conuenit his quæ supra * determinata sunt. huiusmodi enim dotes corporis gloriosi prouenisit ex redundātia gloriæ animæ ad corpus, vt infra dicetur, * cum tractabitur de corporibus gloriosis. Dictum est autem supra, * quòd Christus ante passionem permittebat carni suæ agere & pati quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ ab anima ad corpus. Et ideo dicendum est quòd omnia ista sunt miracolosè per virtutem diuinam. Vnde Augustin. dicit super Ioann. * Moli corporis vel diuinitas erat, ostia clausa non obstiterūt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et Dionysius dicit in quadam Epistola, * quòd Christus super hominem operabatur ea quæ sunt hominis, & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem.

Trā. 111.

ARTICVLVS III.

¶ Virum mater Dei permanserit virgo post partum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mater Christi non permānserit virgo post partum. Dicitur enim Matthæi 1. Antequam conuenirent Ioseph & Maria, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Non autem Euangelista diceret, antequam conuenirent, nisi de conuentis: quia nemo dicit de non præsuro, antequam pranderet. Ergo videtur quòd Beata virgo quandoque conuenerit carnali copula cū Ioseph, & ita non permanserit virgo post partum.

¶ 2 Præterea, Ioidē subditur ex verbis angeli loquentis ad Ioseph, Ne timeas Mariam accipere coniugem tuam. Cōiugium autem cōsumatur per carnalem copulam. Ergo videtur quòd quandoque carnalis copula interuenerit inter Mariam & Ioseph, & ita videtur quòd non permanserit virgo post partum.

¶ 3 Præterea, Ibidem post pauca subditur: Et accepit coniugem suam, & non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum. Sed aperuit illā rationem: dicens, cum redditione causæ, eo quòd natura, &c. Secunda igitur probatio in se quidem vera est: nam quodlibet naturale agē: sicut ad vnum terminum, ita non ad oppositos nec disparatos, est determinatum ex vnitate suæ naturæ, ita etiam ad vnum motum determinatur. In cuius signum semen plātæ non generat plantam, si inferatur, & oculus plantæ non generat plantam, si feminatur: neutrum enim videmus exercitari. Sed quātum hæc probatio in se vera, sit efficax ad probandum illam conclusionem, non apparet, nisi præsupposita vnitate naturalis agentis ad vnum effectum. Et quoniam in animalibus perfectis (quale est homo, leo, bos, & huiusmodi) supponitur vnitas agentis naturalis: ideo ratio pro efficaci admittitur. Si quis autem negaret, cum Auicē. suppositionem illam, in campum magnum disputandi ingrediatur, ad quem nunc ingrediendi non est tempus, quando de beatissimæ matris Dei virginitate tractatur: sat fuerit nosse Autoris intentionem & litteræ discussionem.

Hō. 26. in Euāg.

¶ In responsione ad quintum aduerte quòd Autor dotis nomine appellat & ipsam rem, quæ dos dicitur, & modum eiusdē, hoc est rem tali modo: puta per modum immunitatis: vt ipsemet inferius manifestabit, quæst. 45. art. 2. Et quum ex duplici capite potuit fieri reprehendi positio Hugonis de sanct. Vict. scilicet ex hoc quòd nō spectat ad subtilitatis dotē, duo corpora esse simul in eodem loco: vt de nec corpora gloriosa ex sua proprietate potuerunt simul esse in eodē loco. Et ex hoc quòd in corpore animali non inuenitur dos, quia non inuenitur animæ gloria redundantia simpliciter ad corpus: quāuis vt infertur in allegato loco dicitur, inueniri possit miraculosè redūdantia secundum quid. Maluit tamen autor ex ipsa dōtis ratione sic procedere, quàm in illam disputationē aliam intricare.

Opus. 3. c. 232.

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum secundum.*

IN corpore duo fiūt, primò respōdetur quæsito: Beata virgo fuit Virgo in partu. Probatur autoritate Isaiæ. Secūdo triplicē rationē conuenientiæ assignat quæ clarè patet in litera. Nouiti tamen percipiant pro prima ratione, quod conceptio

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum quartum.

TItulus clarus est. Et ratio dubij est : quia nihil legitur de voto beatæ Virginis , & ipsa eius desponsatio contrariari videtur voto virginitatis.

Ca.11. to. 7.

¶ In corpore duo fiunt. primò tractatur de ipsius voto , secundò de tempore voti. Quò ad primum vnica est conclusio : Conueniens fuit beatæ Virgini virginitatem esse Deo consecratam voto. Probatur: quia laudabilior est virginitas voto dicata, si-

Li.2.cap. 1.

cut reliqua perfectionis opera. Quo ad secundum distinguuntur duo tempora ante annũciationem , primum ante desponsationem, secundum inter desponsationẽ & annuntiationem, & secundũ singulatem porta sigillatim respondetur. iuxta primũ conclusio est : Beata virgo ante desponsationẽ non simpliciter, sed sub conditione virginitatẽ voluit. Probatur: quia tunc virginitas erat prohibita a lege , & desiderata a persona beatæ Virginis : & quia prohibita , non simpliciter vouit , quia desiderata, vouit sub cõditione, si Deo placeret: vt in responsione ad primum explicatur.

Ho. 3. in Matthæ. in opere imperf.

** Alias Spectosior.*

In 3. com. ad 1. cap. Matt. to. 9.

¶ Iuxta secundum conclusio est : Beata virgo votum virginitatis cum viro suo simul emisit simpliciter.

¶ Vbi scito quòd cõclusio non aliter in litera probatur : sed ex iam dictis consequẽs relinquitur. ex eo enim quòd ante desponsationem non vouit simpliciter , quia prohibitum erat : & virginitatẽ quandoque vouit simpliciter, quia laudabilior virginitas est matri Dei tribuenda. & scripta non fuissent : cætera verò nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit matrem Dei non esse cognitam à viro vsque ad partum: vt multò magis intelligamus cognitam non fuisse post partum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mos diuinarum Scripturarum est , vt primogenitum vocent non solùm eum, quem fratres sequuntur, sed eum , qui primus natus sit. Alioquin si nõ est primogenitus,nisi quem sequuntur fratres , tandiu * secundum Legem primogenita non debentur, quandiu & alia fuerint procreata. Quod patet esse falsum : cùm intra vnum meniem primogenita redimi mandentur secundum legem.

** Alias secundum legẽ facer dotibus, &c.*

Cap. 12. to. 9.

¶ Ad quintum dicendum , quòd quidam, sicut Hieronymus dicit super Matthæũ. * Fratres Domini de alia vxore , Ioseph filios suspicantur. Nos autem fratres Domini , non filios Ioseph , sed consobrinos Saluatoris , sororis Mariæ, matris Domini, filios intelligimus. Quatuor enim modis in Scripturis fratres dicuntur , scilicet natura, gente, cognatione & affectu. Vnde fratres Domini dicti sunt , non secundum naturam quasi ab eadem matre nati : sed secundum cognationem , quasi consanguinei eius existentes. Ioseph autem , sicut Hieronymus dicit contra Eluidium, magis credendus est virgo permansisse : quia aliam vxorem habuisse non scribitur , & fornicatio in sanctum virum non cadit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Maria, quæ dicitur Iacobi & Ioseph mater, non intelligitur esse mater Domini : quæ in Euangelio non consueuit nominari , nisi cum cognominatione huius dignitatis , quòd sit mater Iesu. Hæc autem Maria esse intelligitur vxor Alphæi: cuius filius est Iacobus minor , qui dictus est frater Domini.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm mater Dei virginitatem vouerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei virginitatem nõ vouerit. Dicitur enim Deuteronom. septimo, Non erit apud te sterilis vtriusque sexus. Sterilitas autem sequitur virginitatem. Ergo seruatio virginitatis erat contra præceptum veteris legis. Sed adhuc lex vetus habebat ſtarum antequàm Christus nasceretur,ergo non potuit licitè beata Virgo vouere virginitatem pro tempore illo.

4. dist. 30. q. 2. ar. 1. q. 2. & 3. Et Mat. 1. c. 23.

Ep. 3. to. 2.

¶ 2 Præterea, Apostolus primæ ad Corin. septimo dicit, De virginibus autem præceptum Domini non habeo , consilium autem do. Sed perfectio consilij à Christo debuit inchoari , qui est finis legis: vt Apostolus dicit Rom. 10. Non ergo conueniẽs fuit quòd beata Virgo votum virginitatis emitteret.

¶ 3 Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timot. 5. quòd vouentibus castitatem , non solùm nubere , sed etiam velle nubere, damnabile est. Sed mater Christi nullum peccatum damnabile commisit : vt suprà habitum est. * Cùm ergo desponsata fuerit (vt habetur Luc. 1.) videtur quòd ipsa virginitatis votum non emiserit.

Mat. 1. to. 5.

Supra. q. 27. ar. 4.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus dicit in libro de sancta Virginitate : * Annuntianti Angelo Maria respondit , Quomodo fiet istud , quoniam virum non cognosco? Quod profectò non diceret , nisi prius se virginem Deo vouisset.

Cap. 4. & 6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd, sicut in Secunda parte habitum est , * perfectionis opera magis sunt laudabilia si ex voto celebrentur. virginitas autem in matre Dei præcipue debuit pollere , vt ex suprà dictis * rationibus patet: & ideo conueniens fuit vt virginitas eius ex voto esset Deo consecrata. Verùm quia tempore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres quàm viros (quia secũdum carnis originem, cultus Dei propagabatur antequam ex illo populo Christus nasceretur) mater Dei non creditur antequam despõsaretur Ioseph, absolutè virginitatem vouisse : sed licet eam in desiderio habuerit: super hoc tamen voluntatem suam diuino commisit arbitrio. postmodum verò accepto sponso, secundũ quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit.

2. 2. q. 88. ar. 3. Ad 3. D. 1170

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quòd quia videbatur esse lege prohibitum , non dare operam ad relinquendum semen super terram , ideo nõ simpliciter virginitatem vouit Dei genitrix: sed sub conditione, si Deo placeret. Postquam autem ei innotuit hoc esse Deo acceptum , absolutè vouit antequam ab Angelo annuntiaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut gratiæ plenitudo perfectè quidem fuit in Christo, & tamẽ aliqua eius inchoatio præcessit in matre: ita etiam obseruatio consiliorum, quæ per gratiam Dei fit, perfectè quidẽ incepit in Christo , sed aliquo modo fuit inchoata in virgine matre eius.

¶ Ad tertium dicendum , quòd Verbum illud Apostoli est intelligendum de illis, quę absolutè castitatẽ vouent. Quod quidem mater Dei non fecit antequam Ioseph desponsaretur: sed post desponsationem ex communi voluntate simul cum sponso suo votum virginitatis emisit.

QVAE

¶ Super Quæstionis vicesimanonæ Articulum primum.

IN corpore vnita est conclusio, ex tribus capitibus cõprobata. Conclusio est : Conueniens fuit Christum de despõsata Virgine nasci. Probatur primò ex parte Christi quadrupliciter, secundò , ex parte beatæ Virginis tripliciter , tertiò ex parte nostri quintupliciter. Omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad primum , perspice in litera duo capita , quæ videntur posse obstare virginitati-mẽtali, scilicet cõsensum in copulam coniugalem , & consensum conditionatum, scilicet si Deo placeret,in copulam carnalem , non obstare in veritate puritatis mentali virginitati beatæ Virginis. Et ratio quidem,quòd consensus præcise, non præiudicat mentali virginitati , est, quia in copula coniugali non continetur copula carnalis, nisi in potentia , quia potentia autem est conditio diminuens (coniunctio enim in potentia non est coniũctio: sicut nec rex in potentia est rex)sequitur quòd cõsensus in copulam coniugalem, hoc sit consensus in copulam carnalem. Ratio vero , quare consensus sit conditionatus in copulam carnalem,nõ præiudicat mentali virginitati , est : quia consensus iste tam formaliter, quàm materialiter est ad obediendum Deo , & copulam carnalem , non nisi pro materia remota & tali conditione vallatam habet, vt oppositum non liceat habere in proposito.

3. d. 30. q. 2. ar. 1. q. 2. & 3. Et Mat. 1. c. 23.

Ep. 3. to. 2.

Lo. cit.

¶ Ad cuius euidentiam scire oportet , quod dupliciter intelligi potest ista conditio, si Deo placuerit. Primo secundum communem locutionem vsum: & sic sola negatione beneplacitum Dei expectatur,scilicet quod Deus sinat illud fieri: & sic loquitur Apostolus Iacobi in sua Canonica cap. 4. Vt dicatis , Si Dominus voluerit. Et talis conditio , quia communissima est , habetur pro non adiecta , virginitatẽmentalem aufert. Et proculdubio à fic contẽtiente in copulã carnalem, & propterea non sic intelligitur in proposito beatæ Virginis , si Deo placuerit. Secundo sumitur Placere pro lubere, ac si dictum esset , si Deus iusserit: & sic sumitur in proposito. Ratio-

Cap 1. in Matt. to. 9.

nabile si quidem est, vt quod conceperat virginitatis votum diuina inspiratione ante desponsationem , non nisi diuino iussu cõceperit quoque soluendum. Expecta siquidem in tota vita anteriore , tam familiarem Spiritus sancti curam ac sollicitudinem de vita ac operibus eius, vtpote quæ nũquam etiam venialiter peccabat, certè sibiipsi polliceri poterat perficiendam inspirationem de virginitate contra legem Moysi, nisi Deus aliud inspirando vel nuntiando iuberet.

Lib. 2. c. 3.

Talis autem cõditio subsidens propositi sui oppositum diuino præcepto, transfert consensum in oppositum sui proprii, vt patet exemplariter. Quicunque enim patrem consentit in occisionem proprij filij , si Deus inferit, non propterea consensit in mortem filij: & si sanctimonialis virgo consentit in nuptias , si Deus inferit, non propterea consentit in nuptias. Sic autem beata Virgo consensit conditionaliter in carnalem copulam , si Deo placuerit beneplacito præcepti. Credendum quoque nihilominus est quod etiã hic sic cõditionatus consensus in carnalem copulam, non actu, sed habitu tãtum fuerit in beata Virgine. Et ratio est: quia nullus actus superfluus fuit in ea: hic autẽ consensus in actu superfluus fuisset, vtpote carens necessitate & pietate. Nam ad mentis suæ rectitudinem sat erat habere hunc actum in habitu, hoc est in præparatione animi, & secundum animi præparationem intelligendum est quicquid à sacris doctoribus dicitur de beatæ Virginis consensu conditionato in copulam carnalem, commutando suam causam diuino arbitrio. Preces enim pro virginitatis perseuerantia actualitet fundebantsed ad oppositum præparatio sola animi conditionata (vt dictũ est)erat, absque actuali consensu quantumcunque cõditionato. Et hæc fuit etiam pro tempore articulo , vbi explicatur consensus ille sic conditionatus in copulam carnalem.

Lib. 2. c. 3.

Li. 3. to. 5.

Lo. cit.

Lib. 2. de. 28.

Li. 2. to. 3

QVAESTIO VICESIMANONA. *De matris Dei desponsatione, in duos articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de desponsatione matris Dei.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò , vtrùm Christus debuerit de desponsata Virgine nasci.

¶ Secundò, vtrùm fuerit verum matrimonium inter Mariam matrem Domini & Ioseph.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus nasci debuerit de Virgine desponsata.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit de Virgine desponsata nasci. Desponsatio enim ad carnalem copulam ordinatur. Sed mater Domini nunquam voluit carnali copula viri vti: quia hoc derogaret virginitati mentis ipsius. Ergo non debuit esse desponsata.

¶ 2 Præterea , Quod Christus ex Virgine nasceretur, miraculum fuit. Vnde Aug. dicit in Epistola ad Volusianũ: * Ipsa Dei virtus per inuiolata matris virginea viscera, membra infantis eduxit : quæ postea per clausa ostia , membra iuuenis introduxit: hic si ratio quæritur , non erit mirabile : si exemplum poscitur , non erit singulare. Sed miracula fiunt ad confirmationem fidei , vnde debent esse manifesta. Cùm igitur per desponsationem hoc miraculum fuerit obũbratum, videtur non fuisse conueniens quòd Christus de desponsata nasceretur.

¶ 3 Præterea , Ignatius martyr, vt Hieron. dicit * super Matthæum, hanc causam assignauit desponsationis matris Dei , vt partus eius diabolo celaretur, dum eum putat non de Virgine , sed de vxore generatum. Quæ quidem causa nulla esse videtur: tum quia diabolus ea quæ corporaliter fiunt, perspicacitate sui sensus cognoscit : tum etiam quia postmodum per multa euidentia signa dæmones aliqualiter Christum cognouerunt. vnde dicitur Matth. 1. quòd homo in spiritu immundo exclamauit dicens , Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tempus perderenos? scio quòd sis sanctus Dei. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd mater Dei esset desponsata.

Ep. 3. to. 2.

Mat. 1. to. 5.

¶ 4 Præterea, Aliam rationẽ assignat Hier. * ne lapidaretur mater Dei à Iudæis , sicut adultera. Hæc autem ratio nulla esse videtur: si enim non esset desponsata , non posset de adulterio condemnari. Et ita non videtur rationabile fuisse, quod Christus de desponsata Virgine nasceretur.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Matth. 1. Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph. & Luc. 1. Missus est Gabriel Angelus ad Mariam virginem despõsatam viro, cui nomen erat Ioseph.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci: tũ propter ipsum , tum propter matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem Christum quadruplici ratione. Primò quidem , ne ab infidelibus tanquam illegitimè natus abiiceretur. Vnde Ambr. dicit super Luc. * Quid Iudæis, quid Herodi posset ascribi, si natum videretur ex adulterio persequuti? Secundò, vt consueto modo eius genealogia per virum describeretur. Vnde dicit Ambr. super Luc. * Qui in seculum venit , seculi debuit more describi. viri autem persona quæritur , qui in senatu & reliquis curiis ciuitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum , quæ semper viri originem quærit. Tertiò ad eutelam pueri nati , ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procuraret. Et ideo Ignatius dicit ipsam fuisse desponsatã, vt partus eius diabolo celaretur. Quartò , vt à Ioseph nutriretur : vnde & pater eius dictus est, quasi nutritius. Fuit etiam conueniens ex parte Virginis. Primò quidem: quia per hoc redditur immunis à proba , ne scilicet lapidaretur à Iudæis tanquam adultera, vt Hieronym. dicit. * Secundò, vt per hoc ab infamia liberaretur. Vnde dicit Ambros. super Luc. * quòd desponsata est, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia , cui grauis aluus corruptelæ videretur insigne præferre. Tertiò , vt ei à Ioseph ministerium exhiberetur: vt Hiero. dicit.

Lib. 2. c. 3.

Li. 2. to. 5.

Matth. 1. to. 9.

Li. 2. in Luc. to 5.

Ca. 12. to. 5.

¶ Ex parte etiam nostra hoc fuit conueniens. Primò quidem: quia testimonio Ioseph comprobatum est Christum ex Virgine natum. Vnde Ambros. dicit super Luc. * Locupletior testis pudoris maritus adhibetur qui posset & delere iniuriam, & vindicare opprobrium , si non agnosceret sacramentum. Secundò, quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, suã virginitatẽ asserentis. Vnde Amb. dicit super Luc. * Fides Mariæ verbis magis ad fidem scisciturr, & mendacij causa remouetur. Vi deretur enim culpam obumbrare voluisse mendacio innupta prægnans: causam autem mentiendi desponsata non habuit, cùm coniugij præmium , & gratia nuptiarum partus sit fœminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ.

Lo. cit.

Tertiò , vt tolleretur excusatio virginibus , quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Vnde Ambrosius dicit, * Non decuit virginibus sinistra opinione viuentibus , velamen excusationis relinqui , quòd infamata mater quoque Domini videretur. Quartò, quia per hoc significatur vniuersa Ecclesia : quæ cùm virgo sit, desponsata tamen est vni viro Christo , vt Augustinus dicit in lib. de sancta Virginitate. * Potest etiam & quinta ratio esse , quòd mater Domini fuit desponsata virgo : quia in persona ipsius & virginitas & matrimonium honoratur , contra hæreticos alteri horum detrahentes.

Li. 2. Nũ procul à princ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beata Virgo mater Dei , ex familiari instinctu Spiritu sancti credenda est desponsari voluisse, confidens de diuino auxilio, quòd nunquam ad carnalem copulam peruenieret. Hoc tamen diuino commisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

¶ Ad secundum dicendum , quòd sicut Ambrosius dicit super Lucam, * maluit Dominus aliquos de suo ortu quam de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse Virginis verecundiam & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniuriis attruendam. Sciendum tamen , quòd miraculorum Dei quædam sunt, de quibus est fides: sicut miraculum virginei partus, & resurrectionis Domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, vt fides eorũ magis meritoria esset. Quædam verò miraculosa sunt ad fidei

Li. 2. to. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimenonæ Articulum secundum.*

Cap.7.& 8.10.3. IN corpore duo sunt. Primo declaratur in communi vnde & quotupliciter matrimonium dicatur verum: secundo respondetur in particulari de hoc coniugio. Quò ad primum, dicitur coniugium verum ex sua perfectione: & quia perfectio est duplex, prima & secunda: ideo dupliciter dicitur coniugium verum, vel secundum primam, vel iuxta secundam perfectionem. Et declaratur in litera, quid sit prima perfectio coniugij, scilicet forma, & quæ sit forma eius, & quid sit fecunda: & ponitur duplex, generatio & eductio. Et media ad hæc ponitur clarè. Quò ad secundum respondetur quæsito tribus conclusionibus, vel vnica timembri. Coniugium inter matrem Dei & Ioseph fuit verum quo ad primam perfectionem: & quo ad secundam perfectionem, si referatur ad educationem, non autem si referatur ad generationem. Prima pars probatur ratione: quia vterque consensit in copulam coniugalem, quod probatur autoritate Angelii in Euangelio expositæ ab Augustino. Quò ad tertiam affertur autoritas Ambrosij, quò ad secundam & omnes simul deniq; affertur autoritas Aug.

¶ In responsione ad tertium aduertendum est, quod ex Euangelio bene perspecto habetur, quòd nondum erat nuptiarum solemnitas celebrata, quum beata Virgo inuenta est habens in vtero: quoniam ibi habetur, quòd beata Virgo non solum non erat cognita à viro, sed etiam quòd non erat adhuc accepta à Ioseph coniuge suo. Ex eo enim quòd affirmatur coniux, & negatur non solum cognita, sed accepta, & post monitionem Angeli affirmatur accepta, & perfecte in cognita: consequès est quod acceptio huiusmodi fuerit acceptio solennitatis nuptialis: qua scilicet coniuges efficiuntur simpliciter & absolutè domestici consortes. Et de hoc nulla est habenda quæstio: sed an prius quàm ista acceptio fieret, beata Virgo fuerit retenta, secundum quid in domo Ioseph, dubium est. Sicut sub dubio quoque relinquitur, de qua traductione Euangelista loquitur: aut de traductione simpliciter ad domesticum consortium, quæ cum solennitate nuptiali fieri solet, aò de traductione in infamiam iudicij. Euangelista enim duo dicit, & quòd noluebat eam traducere, & quòd voluit occultè dimittere eam.

D.446.

In Ser.4. de epiph.

Li.2.c.1. in 5.

D.1135.

In 1. cap. Matth. 9.

comprobationem: & ista debent esse manifesta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 2. de Trin. * diabolus multa potest virtute suæ naturæ, à quibus tamen prohibetur virtute diuina. Et hoc modo potest dici quòd virtute naturæ suæ diabolus cognoscere poterat matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem: prohibebatur tamen à Deo cognoscere modum partus diuini. Quod autem post modum eum aliqualiter cognouit diabolus esse filiũ Dei non obstat: quia iam tempus erat vt Christus suam virtutem cõtra diabolum ostenderet, & persecutionem ab eo concitatam pateretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiã diaboli, ne eum acrius persequeretur, quando Christus nec pati disposuerat, nec virtutem suam ostendere: sed in omnibus aliis infantibus se similé exhibebat. Vnde Leo papa in sermone de Epiphania * dicit, quòd Magi inuenerunt puerum Iesum quantitate paruum, alienæ opis indigentem, fandi impotentem. & nullã ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Ambr. tamen super Luc. * videtur hoc magis referre ad membra diaboli. Præmissa enim hac ratione, scilicet de fallendo principé mundi, subdit, Sed tamen magis fefellit principes seculi: dæmonum enim malitia facile etiã occultata deprehẽdit: at verò qui secularibus vanitatibus occupãtur, scire diuina non possunt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iudicio adulterarium lapidabatur secũdum legem non solum illa quæ iam erat despõsata vel nupta, sed etiam illa quæ in domo patris custodiebatur, vt virgo quandoque nuptura. Vnde dicitur Deut. 22. Si non est in puella inuenta virginitas, lapidibus obruent eã viri ciuitatis illius, & morietur: quia fecit nefas in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui. Vel potest dici secundum quosdam, quòd beata Virgo erat de stirpe Aarõ: vnde erat cognata Elisabeth, vt dicitur Luc. 1. Virgo autem de genere sacerdotali, propter stuprũ occidebatur, legitur enim Leuit. 21. Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomẽ patris sui, flammis exuretur. Quidam referunt verbum Hier. ad lapidationem infamiæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm inter Mariam & Ioseph fuerit verum matrimonium.

4.d.30 q. 2. ar.2.& opusc. 10.c. 2.10.3. Et Mat.1.co. 20 fin.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inter Mariam & Ioseph non fuerit verum matrimonium. Dicit enim Hier. contra Eluidium, * quòd Ioseph Mariæ custos fuit potius, quã maritus eius. Sed si fuisset verum matrimonium, verè Ioseph maritus eius fuisset. Ergo videtur quòd nõ fuerit verum matrimonium inter Mariam & Ioseph.

Titulus li. brevis de perpetua virginitate beatæ Mariæ to.3.

¶ 2 Præterea, Super illud Mat. 1. Iacob genuit Ioseph virũ Mariæ, dicit Hieronymus, * Cùm virũ audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum: sed recordare consuetudinis Scripturarum, quòd sponsi viri, & sponsæ vxores vocantur. Sed verum matrimonium non efficitur ex sponsalibus, sed ex nuptiis. Ergo non fuit matrimonium inter beatam Virginem & Ioseph.

In 1. cap. Matth. 1.

¶ 3 Præterea, Mat. 1. dicitur, Ioseph vir eius cùm esset iustus, & nolle eam traducere, scilicet in domum suam ad cohabitationẽ assiduam, voluit eam occultè dimittere, id est rẽpsus nuptiarum mutare: vt Remigius exponit. Ergo videtur quòd nondum nuptiis celebratis, nondum esset matrimonium: præsertim cùm post matrimonium contractum non liceat alicui sponsam dimittere.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus dicit in lib. de consensu Euangelistarum, * Non est fas, vt Ioseph ob hoc à coniugio Mariæ separãdum Euangelista putaret, quòd non ex eius concubitu, sed Virgo peperit Christum. Hoc enim exemplo magnifice insinuatur fidelibus coniugatis, etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere vocarique coniugiũ, non permixto corporis sexu.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium siue coniugium dicitur verum ex hoc, quòd suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima & secunda. Prima quidem rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur, secunda verò perfectio cõsistit in operatione rei, per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonij consistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidẽ seruare tenetur. Finis autẽ matrimonij est proles generanda & educãda. Ad quorum primum perueniturper concubitum coniugalem: ad secundum per alia opera viri & vxoris, quibus sibimuicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum est, quòd quantum ad primam perfectionem, omnino verum fuit matrimonium Virginis matris Dei & Ioseph: quia vterque cõsensit in copulam coniugalem: non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub conditione, si Deo placeret. Vnde & Angelus vocat Mariam coniugem Ioseph, dicens ad Ioseph, Mat. 1. Noli timere accipere Mariam tuam. Quod exponens Aug. in lib. de Nuptiis & concupiscentia * dicit, Coniux vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus. Quantum verò ad secundam perfectionem, quæ est per actum matrimonij, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatum. Vnde Amb. dicit super Luc. * Non te moueat, quòd frequenter Mariam Scriptura vocat coniugẽ: non enim virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem quantum ad prolis educationem. Vnde Aug. dicit in libro de Nuptiis & concupiscentia, * Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides & sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum diuortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

Li.1.c.1.

Ep.11.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hier. accipit ibi maritum ab actu matrimonij consummati.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nuptias Hier. vocat nuptialem concubitum.

Constat autem quòd cogitatum remedium dimittendi illam occultè, verique traductioni obuiabat: & quod negatio vtriusque traductionis ex iuxta hominis mente procedere potest. Quia tamen ad iustitiam viri spectat magis non communicare alieno crimini, & angelus ad Ioseph loquens, ex timore accipiendi Mariam suam cõiugem, Ioseph motum monstrat: & iubet illam accipere, quia de spiritu sancto concepit, aperte *Li.2.c.* apparet quòd Ioseph cimuit communicare adul *1.to.4.* terij peccato: & ideo vocãtuit occultè dimittere eã. Et qui a dicitur ab Angelo, cum sponso habitauit: non enim prouidet opinio illa famæ beatæ Virginis sufficienter: & non comparando ad hanc mediam expositionem, cuius Autor non memi- *Hom. 4. in Matt. to.2.* nit: quæ magis consonat Euangelio, quàm ambæ extremæ, vt patet ex dictis.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ Articulum primum.*

IN titulo sermo est de necessario ad finem, sine quo non bene peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est homini debili ituro ex Germania Romam: & non necessario simpliciter vel necessario, sine quo non potest peruenire ad finem. Nam constat quòd neque simpliciter necessaria est annuntiatio, quia oppositum non implicat contradictoria: neque sicut nauis ad transeundum mare: quia poterat incarnari verbum Dei absque præuia annuntiatione. Sed an fuerit necessaria annuntiatio, ita quòd sine illa præuia non bene fuisset facta Incarnatio, quæritur.

¶ In corpore vnica est conclusio. Congruum fuit beatæ Virgini annuntiari, quòd esset Christum concepturata. *3.d.3. q.3. ar.1.qo.1. & d.30. ar.4.* Vbi nota, quòd necessitas congruitatis respondet quæsito. Probatur conclusio quadrupliciter. Et omnia in litera clara sunt, duobus notatis.

¶ Primum est in prima ratione: quòd quia diuina prouidentia disponit omnia suauiter, quemadmodum conceptio naturalis hominum præuenitur à mentis opere, quo homines ad concipiendum per generationis actum conueniunt: ita beata Virgo in vtero concepturata de Spiritu sancto, in mente erat prius monenda, vt prius conciperet in mente, quàm in ventre: sicut etiam aliæ matres priùs concipiunt in affectu, quàm in vtero.

¶ Alterum est in secunda ratione, quòd maior certitudo huius mysterij in beata Virgine causata est ex præuia annuntiatione, quàm si non, aut: post fuisset de hoc instructa: quia prioritas annuntiationis arrentam illam reddebat ad actum primum huius mysterij, ad quod non aduertisset, aut non ita aduertisset si non fuisset prius sibi nuntiatum. Attentio autem & eleuatio mentis maior certiorem reddit.

¶ In responsione ad primum, cum audis propterea præ destinationis compleri sine nostro arbitrio causante: non intelligas omnem ab arbitrio nostro excludi causalitatem circa eam prædestinatam: quoniam hinc fallium esset: causamus liquidem nostro arbitrio multa prædestinata opera. Sed excludi causalitatem propriam respectu complementi per oppositum ad prophetiam comminationis: nam prophetia comminationis non dicit causam, quòd compleatur, sed reliquit nostro arbitrio vtrum patiatem velit. qui enim non minatur, non causat: sed si nos perseueramus in malo, nosipsi accersimus comminatas: & ideo *Cap.4.to.* nostro arbitrio prophe- *6.* tia comminationis compleri dicitur. Sed qui prædestinat, perducit ad destinatum terminum: & ideo prophetia prædestinationis causam in se importat complementi, & non relinquit illud optimi nostri arbitrij. Et propterea nostrum arbitrium, licet liberè concurrat ad prædestinationis complementum: quia tamen non est causa huius complementi, sicut in cõminationibus, sed est concausa & subeausa respectu prædestinantis: ideo sine nostro arbitrio causante compleri dicitur prophetia prædestinationis.

¶ In responsione ad Secundum, distingue inter fidem Incarnationis futuræ absolutè, & ex Maria. Et vide quòd beata Virgo habebat expressam fidem futuræ Incarnationis: sed non habebat fidẽ explicitè, quod ex se futura esset Incarnatio sicut modo credimus explicitè quòd incarnatus est ex Maria. Communis autem ratio ex parte rei creditæ, quare tunc non erat fides huius conditionis, explicita est: quia nondum erat aperte promulgatum, quòd ex ipsa Maria futura esset Incarnatio. Singularis autem ratio ex parte ipsius beatæ Virginis fuit: quia ipsa erat humillima: nec tam cel-

restatur, & inuenta dicitur in vtero habens, nulla facta de sponsi domo mentione, nec consuetudo de sponsa in domo coniugis retenta ex Scripturarũ testimonium habet: affirmandum, vt rationi consentaneum est, quòd in propria domo inuenta est in vtero habens, sed absque infamiæ nota apud domesticos, & alios: quia tribus mẽsibus simul fuerat in domo Elisabeth cum Ioseph. Quod non voluntariè dicimus, sed ex Euangelio accipimus: dicente quòd beata Virgo adhuc desponsata *Hom. 2. in Matt. in op.imperf.to.1.* vxor Ioseph, ascendit de Nazareth in Bethleem, quando exiit edictum à Cæsare Augusto. Simili siquidem ratione debuit eadem desponsata vxor ascendere in montana cum eodem Ioseph suo sponso. Autor autem in litera dicens magis consonare Euangelio beatam Mariam in domo sponsi habitasse: intelligendus est comparatiuè ad opinionem extremam, quòd nec simpliciter nec secũdum quid cum sponso habitauit: non enim prouidet opinio illa famæ beatæ Virginis sufficienter: & non comparando ad hanc mediam expositionem, quæ Autor non memi- *Hom. 4. in Matt. to.2.* nit: quam cum hac voluntate occultè dimittendi eã, cogitasset explicitè, ac deliberasset nolle illam in infamiam traducere, ita quòd de hac deliberatione loquatur Euangelista dicẽs, Nolle eam traducere.

¶ De primo autem dubio saudet ratio, vt siue in paterna, siue in coniugis domo, siue in vtraque, siue alibi habitauerit, talis habitatio fuerit secundum illius temporis morem inter Mariam & Ioseph conuersatio, vt licita absque omni nota potuerit inter eos interuenire, si voluissent, consummatio matrimonij: alioquin non fuisset sufficienter Virginis, quem beatæ Virginis, quem inuenta est in vtero habens. Dixi autem alibi, quoniam non irrationabiliter apparet, quòd post annuntiationem beata Virgo cum centuige suo Ioseph, iuxit ex Nazareth Galilææ *Li.2.c.6.* in ciuitatem Iuda, in montana, visitatura Elisabeth &, & quòd post reuersionem in Nazareth, quum esset grauida mense tres ad minus (quoniam manifestè apud Elisabeth quasi mẽsibus tribus) inuenta est habens in vtero. Et alij quidem putabant quòd esset grauida nouem mensibus, cum quo fuerat inuenibus tribus domestice in domo Zacharie. Ipse autem Ioseph sciens se non cognouisse illam, & videns illam grauidam, quum esset iustus, & nolle eam traducere, siue in infamiam, siue simpliciter in domesticum consortium, siue in vtrumque, quod verius est, voluit occultè dimittere eam. Et hæc interpretatio magis consonat Euangelio, quoniam expressè Lucas subdit de beata Virgine, quòd post dictum tempus quo manserat apud Elisabeth, reuersa est in domum suam: & non dixit, in domum sponsi sui. Ex quo ipse Euangelista in domo sua eam habitasse

Euthi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit super Mat. * Beata Virgo sic fuit desponsata Ioseph, quòd etiam esset domi habita. Nam sicut in ea quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio naturalis: sic in ea quæ extra domum concipit, est suspecta cõiunctio. Et ita non esset sufficienter prouisum famæ beatæ Virginis per hoc quòd fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habita. Vnde quod dicitur, Et nollet eã traducere, melius intelligitur, id est, nollet diffamare in publicũ, quam quòd intelligatur de traductione in domũ. Vnde & Euangelista subdit, quòd voluit occultè dimittere eam. Quãuis tamen esset domi habita propter primã desponsationis fidem, nondum tamen interuenerat solennis celebratio nuptiarum, propter quod etiam nõdum carnaliter conuenerant. Vnde sicut Chrys. dicit, * Non dicit Euãgelista, antequã duceretur in domũ sponsi: etenim intus erat. Consuetudo enim fuit veteribus, multotiens in domo desponsatas habere. Et ideo etiam Angelus dicit Ioseph, Ne timeas accipere Mariam coniugem tuam, id est, non timeas nuptias eius solenniter celebrare. Licet alij dicant, quòd nondum erat in domum inducta, sed solùm desponsata. Primum tamen magis consonat Euangelio.

QVAESTIO TRICESIMA, DE beatæ Mariæ virginis annuntiatione, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de annuntiatione beatæ Virginis.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit ei annuntiari quod in ea generandum erat.

¶ Secundò, per quem erat ei hoc annuntiandum.

¶ Tertiò, per quem modum ei annuntiari debebat.

¶ Quartò, de ordine annuntiationis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm necessarium fuerit annuntiari beatæ Virgini quod in ea erat generandum.

3.d.3. q.3. ar.1.qo.1. & d.30. ar.4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ fuerit necessarium beatæ Virgini annuntiari quod in ea fiendum erat. Annuntiatio enim ad hoc solum necessaria esse videbatur, vt Virginis consensus haberetur. Sed consensus eius nõ videtur necessarius fuisse: quia conceptus Virginis prænũtiatus fuit prophetia prædestinationis, quæ fine nostro completur arbitrio: vt dicit quædam gloss. Mat. 1. Non ergo necessarium fuit quòd talis annuntiatio fieret.

¶ 2 Præterea, Beata virgo Incarnationis fidẽ habebat, sine qua nullus esse poterat in statu salutis: quia vt dicitur Rom. 3. Iustitia Dei per fidem est Iesu Christi. Sed de eo, quod aliquis per certitudinem credit, non indiget vlterius instrui. Ergo beatæ Virgini nõ fuit necessarium, vt ei Incarnatio filij Dei annuntiaretur.

¶ 3 Præterea, Sicut beata Virgo corporaliter Christum concepit, & ita quælibet sancta anima concipit ipsum spiritualiter. Vnde Apost. dicit Gal. 3. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Sed illis, qui spiritualiter debent Christum concipere, talis conceptio non annuntiatur. Ergo nec beatæ Virgini fuit annuntiandum, quòd esset in vtero concepturata filium Dei.

¶ SED CONTRA est, quòd habetur Luc. 1. quòd Angelus dixit ei, Ecce, concipies in vtero, & paries filium.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd congruum fuit beatæ Virgini annuntiari quòd esset Christum cõceptura. Primo quidem, vt seruaretur congruus ordo coniunctionis filij Dei ad Virginem: vt scilicet prius mens eius de ipso instrueretur, quàm carne eum conciperet. Vnde Aug. dicit in lib. de Virginitate, * Beatior est Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi. Et positea subdit, Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christũ corde quàm carne gestasset. Secundò, vt posset esse certior testis huius sacramenti, quando super hoc diuinitus erat instructa. Tertiò vt voluntaria sui obsequij munera Deo offerret: ad quod se prõptam obtulit, dicens, Ecce ancilla Domini. Quartò, vt ostenderetur esse quoddã spirituale matrimonium inter filium Dei & humanam naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanæ naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prophetia prædestinationis completur fine nostro arbitrio causante: non tamen fine nostro arbitrio consentiente.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd beata Virgo expressam fidem habebat Incarnationis futuræ: sed cùm esset humilis, non tam alta de se sapiebat: & ideo super hoc erat instruenda.

¶ Ad tertium dicendum, quòd spiritualem conceptionem Christi, quæ est per fidem, præcedit annũtiatio, quæ est per fidei prædicationẽ, secundũ quod fides est ex auditu, vt dicitur Rom. 10. Nec tamen propter hoc aliquis pro certo scit se gratiam habere, sed scit veram fidem esse, quam accepit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm annuntiatio beatæ Virgini fieri debuerit per Angelum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beatæ Virgini non debuerit annũtiatio fieri per Angelum. Supremis enim Angelis fit reuelatio immediatè à Deo: vt Dion. dicit 7. cap. Cæl. Hier. Sed mater Dei est super omnes Angelos exaltata. Ergo videtur quòd immediatè à Deo debue rit sibi annũtiari Incarnationis mysterium, & non per Angelum.

3.d.3. q.3. ar.2.qo.1. & 2.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ Articulum secundum.*

IN corpore vnica est conclusio: Conueniẽs fuit annuntiari per Angelum, &c. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

¶ In

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsionibus ad primum & secundum aduerte discretionem: dum quo ad ordinē institutionis humanæ mediantibus Angelis, beata Virgo legi communi subiicitur: quo ad ordinem vero institutionis mulierum à viris beata Virgo à communi lege excipitur. Oportet ergo prudentem esse doctorem ad occurrentium rationes discernendas, vt sciat in quo communicat cum aliis, & in quo eximitur ab his, quæ omnibus aliis communia sunt.

¶ In responsione ad quartum aduerte, quòd quanuis si ad magnitudinem annuntiandæ personæ filij Dei incarnandæ spectetur, supremus Seraphinus debuisset annuntiare: quia tamen annuntiare Dei verbum infra institutionem officij annuntiantis claditur, non debuit aliquis extra deputatos ad annuntiandum, mitti ad annuntiandum, vt omnia suauiter à diuina prouidentia disponerentur, & propterea non debuit primus Seraphinus annuntiare, sed supremus inter Archangelos.

¶ Super Quæstionis tricesimæ Articulum tertium.

TItulus simul quærit, quia & propter quid de corporali apparitione, an fuerit conueniens, & quare fuerit apparitio visibilis, vtrumque enim importat titulus quærens an debuerit apparere corporaliter.

¶ In corpore ad vtrumque simul respondetur: Angelus apparuit corporaliter, & hoc conuenienter. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera. Quis tamen moderno tempore audita est noua quædam præsumptio, dicens apparitionem istam non visibilem, sed intelligibilem tantum fuisse, aduertendum quòd vltrà Ambrosij, Auguſt. Chrysost. Autorisque autoritatem, vt in litera dicitur, Euangelistæ textus præ se fert corporalem visionem fuisse. Tum ex descriptis de Angelo: quoniam describit primò ipsum Zachariæ apparuisse stantem à dextris altaris: constat autem quod stare à dextris altaris, corporalem sit um dicit. Et consequenter subdit quòd missus est in ciuitatem Galilææ, & ingressus est ad Virginem. exercitati autem in Sacris literis sciunt quòd huiusmodi verba, Ingressus est ad Regem, ad talem, &c. corporalem morum significare consueuerunt. Et subditur de sermone eius & colloquio cum beata Virgine, & tandem quòd discessit ab ea: quod etiam corporalem motum significat. Tum ex descriptis de beata Virgine: quoniam describitur turbata turbatione timoris: vt patet ex eo, quòd Angelus dixit ei post, Ne timeas Maria: turbatio autem timoris ad partem spectat sensitiuam: & rursus turbatio illa timoris in ferma Angeli describitur accidisse. Etenim si intelligibilis tantùm fuisset sermo, quum audiens mente tantùm intelligibilem spiritualis substantiæ sermonem eleuata supra se sit, non timuisset in parte inferiori. Tum ex progressu in ipsa descripto, describitur enim primò audisse, deinde cogitare, & quarto sanari ab Angelo nominatim confortante, Ne timeas Maria.

In prin. Tom. 2.

¶ 2 Præterea, Si in hoc oportebat seruari communem ordinem, secundum quem diuina hominibus per Angelos reuelantur, similiter diuina ad mulierem per virum deferuntur. vnde & Apostolus dicit 1. ad Co. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant: si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Ergo videtur quòd beatæ Virgini debuerit annuntiari mysterium Incarnationis per aliquem virum: præsertim quia Ioseph vir eius super hoc fuit ab Angelo instructus: vt legitur Matthæi 1.

¶ 3 Præterea, Nullus potest congruè annuntiare quod ignorat. Sed etiam supremi Angeli non plenè cognouerunt Incarnationis mysterium. vnde dicit Dio. 7. Cæl. Hier. ex eorum persona esse intelligendam quæstionem, quæ ponitur Isa. 63. Quis est iste qui venit de Edom? Ergo videtur quòd per nullum Angelum potuit conuenienter annuntiatio Incarnationis fieri.

¶ 4 Præterea, Maiora sunt per maiores nuntios annuntianda. Sed mysterium Incarnationis est maximum inter omnia quæ per Angelos sunt hominibus annuntiata. Ergo videtur quòd si per aliquem Angelum debuit annuntiari, quòd ille debuerit esse de supremo ordine. Sed Gabriel non est de supremo ordine, cùm sit de ordine Archangelorum, qui est penultimus, vnde Ecclesia cantat, Gabrielem Archangelum scimus diuinitus te esse affatum. Non ergo huiusmodi annuntiatio per Gabrielem archangelum conuenienter facta est.

¶ SED CONTRA est qđ dicitur Luc. 1. Missus est Gabriel Angelus à Deo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit matri Dei annuntiari per Angelum diuinæ Incarnationis mysterium, propter tria. Primò quidem, vt in hoc etiā seruaretur diuina ordinatio: secūdum quā mediantibus Angelis diuina ad homines perueniunt. Vnde Diony. dicit 4. cap. Cæl. Hierar. quòd diuinum Iesu benignitatis mysteriū Angeli primò edocti sunt: postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. Sic ergo diuinissimus Gabriel Zachariam quidem docuit, prophetam Ioannem ex ipso nasciturum: Mariam autem quomodo in ipsa fieret theanthicū ineffabilis Dei formationis mysterium. Secundò hoc fuit conueniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum. Vnde Beda dicit in homilia, Aptum humanæ restaurationis principium, vt Angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ fuit causa cùm serpens à diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendam. Tertiò quia hoc cōgruebat virginitati matris Dei. Vnde Hieron. dicit in sermone Assumptionis,* Bene Angelus ad Virginē mittitur: quia semper est Angelis cognata virginitas. Profecto in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cælestis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mater Dei superior erat Angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diminitus eligebatur: sed quantum ad statum præsentis vitæ, inferior erat Angelis. Quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab Angelis minoratus est: vt dicitur Heb. 2. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quantum ad cognitionem diuinorum non indigebat ab Angelis instrui. Sed mater Dei nondum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per Angelos instruenda erat.

¶ Ad secundum dicendū, quòd (sicut Aug. dicit in sermone de assumptione *) beata virgo Maria vera æstimatione à quibusdā generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicauit, nec sub viri, id est maritipotestate fuit, quæ integerrimis viscēribus de Spiritu sancto Christum suscepit. Et ideo non debuit mediante viro instrui de mysterio Incarnationis, sed mediante Angelo. Propter quod etiam ipsa est prius instructa, quàm Ioseph: nam ipsa instructa est ante conceptum, Ioseph autem post eius conceptum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex autoritate Dion. inducta, Angeli Incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamen interrogabāt, perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehēsibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit, Quòd Angeli nouerint futuram Incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autem eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qua liter totus in genitore, totus manebat in omnibus, necnon & in virginea cellula.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine angelorū: propter quod Greg.* dicit, summum angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur quòd fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Vnde Ecclesia eum Archāgelum nominat: & Greg. ipse dicit in hom. de centum ouibus,* quòd Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, q̄ fit summus in ordine Archāgelorum. Et, sicut Greg. dicit, * hoc nomen officio suo congruit: Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum dominus & potens in prælio, ad debellandas potestates aëreas veniebat.

ARTICVLVS III.

¶ Verum Angelus annuntians debuerit beatæ virgini visione corporali apparere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio quàm corporalis: vt Augustinus dicit 12. super Gen. ad literam.* Et præcipue ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali videtur Angelus in sui substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntiū, ita etiā videtur, quòd decuerit esse summū genus visionis. Ergo videtur quòd Angelus annuntians apparuerit Virgini visione intellectuali.

¶ 2 Præterea, Visio imaginaria videtur etiā esse nobilior quàm visio corporalis: sicut imaginatio est altior potentia, quàm sensus. Sed Angelus apparuit Ioseph in somnis secundum imaginariam visionem: vt patet Matth. 1. & 2. Ergo videtur quòd etiam apparere debuerit beatæ Virgini imaginaria visione, & non corporali.

¶ 3 Præterea, Corporalis visio spiritualis substantiæ, videntes stupefacit: vnde & de ipsa Virgine cātatur, Expauescit Virgo de lumine. Sed melius fuisset q̄ à tali turbatione mens eius esset præseruata. Non ergo fuit conueniens quòd huiusmodi annūtiatio fieret per visionem corporalem.

Serm. 14. de Nat. Do. 10. c.

¶ SED CONTRA est, quòd Aug. in quodam sermone* inducit beatam Virginem sic dicentem, Venit ad me Gabriel archāgelus, facie rutilās, veste coruscans, incessu mirabilis. Sed hæc nō possunt pertinere nisi ad corpoream visionem. Ergo corporea visione Angelus annuntians beatæ Virgini apparuit.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ angelus annuntians apparuit matri Dei corporea visione & hoc conueniens fuit. Primò quidem quantum ad id quod annuntiabatur: venerat enim Angelus annūtiare incarnationem inuisibilis Dei. Vnde etiā conueniens fuit, vt ad huius rei declarationem, inuisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret: cùm etiam omnes apparitiones veteris Testamenti ad hanc apparitionem præordinētur, qua filius Dei in carne apparuit. Secūdò fuit congruum dignitati matris Dei, quæ non solùm in mente, sed in corporeo ventre erat Dei filium receptura. & ideo non solùm mēs eius, sed etiam sensus corporei erant visione angelica refouendi. Tertiò cōgruit certitudini eius, quod annuntiabatur: ea enim, quæ sunt oculis subiecta, certius apprehendimus, quàm ea quæ imaginamur. Vnde

Hom. 4. tom. 2.

Chrysost. dicit super Matth.* quòd Angelus nō in somnis, imò visibiliter Virgini astitit. nam quia magnam valde* reuelationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei euentum, visione solenni.

Alias relationem accipiebat ab Angelo: egebat tamen rei euentus visione solenni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd intellectualis visio est potior, quàm visio imaginaria vel corporalis, si fit sola. Sed ipse Augustin.* dicit quòd excellētior est prophetia, quę habet simul intellectualem & imaginariam visionem, quam illa quæ habet alterum tantum. beata autem Virgo non solum percepit visionem corporalem, sed etiam intellectualē illuminationem, vnde talis apparitio nobilior fuit. Fuisset tamen nobilior si ipsum Angelum intellectuali visione in sua substantia vidisset: sed hoc non patiebatur status hominis viatoris, quòd Angelum per essentiam videret.

Lib. 12. sup. Gen. c. 9. tom. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd imaginatio est quidem altior potentia, quàm sensus exterior: quia tamen principium humanæ cognitionis est sensus, in eo cōsistit maxima certitudo: quia semper oportet quòd principia cognitionis sint certiora. Et ideo Ioseph, cui Angelus in somnis apparuit, non ita excellentem apparitionem habuit, sicut Virgo.

Lib. 1. ca. de Angeli appar.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambros. dicit super Luc.* perturbamur & à nostro alienamur affectu, quando restringimur alicuius superioris potestatis occursu. Et hoc contingit non solùm in visione corporali, sed etiam in visione imaginaria. Vnde Genes. 15. dicitur, quòd cum sol occubuisset, super irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Talis tamen perturbatio hominis, nō tantum honum nocet, vt propter eā debeat angelica apparitio prætermitti. Primò quidem, quia ex hoc ipso quòd homo supra seipsum eleuatur (quod ad eius pertinet dignitatem) pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio prædicta: sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Secundò, quia sicut Orig. dicit super Luc.* Angelus apparens, sciēs hanc esse humanam naturam, primum perturbationi humanæ medetur, vnde tam Zachariæ quàm Mariæ post turbationem dixit, Ne timeas. Et propter hoc, vt legitur in vita Antonij, non difficilis est beatorum spirituum malorumq; discretio. Si enim post timorem succefferit gaudium, à Domino venisse sciamus auxilium: quia securitas animæ præsentis maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. ipsa etiam turbatio Virginis, conueniens fuit verecundiæ virginali: quia vt Ambros. dicit super Lucam, * trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Quidam tamen dicunt, quòd cùm beata Virgo assueta esset visionibus Angelorum, non turbata fuit in visione Angeli: sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se tam magnifica non cogitabat. Vnde & Euangelista non dicit, quòd turbata fuerit in visione Angeli, sed in sermone eius.

Hom. 4. tom. 3.

Lib. 2. c. 1. tom. 5.

Homil. 6. tom. 3.

Lib. 2. in Luc. ca. 2. tom. 5.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum annuntiatio conuenienti fuerit ordine perfecta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ Annuntiatio eius non fuerit conuenienti ordine perfecta. Dignitas enim matris Dei depēdet ex prole concepta. Sed causa prius debet manifestari, quàm effectus. ergo primò debuit Angelus Virgini annuntiare conceptum prolis, quàm eius dignitatem exponere, eam salutando.

¶ 2 Præterea, Probatio aut prætermitti debet in his, quæ dubia non sunt, aut prætermitti in his, quæ dubia esse possunt. Sed Angelus primò videtur annuntiasse id, de quo Virgo dubitaret, & dubitando quæreret, dicēs, Quomodo fiet istud? & postea probationem adiunxit, tum ex exemplo Elizabeth, tum ex Dei omnipotentia. ergo inconuenienti ordine annuntiatio per Angelum est perfecta.

¶ 3 Præterea, Maius nō potest probari sufficienter per minus. Sed maius fuit Virginem parere, quàm vetulam. Ergo non fuit sufficiens probatio Angeli, probantis conceptum Virginis ex conceptu senis.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Angelus autem missus est à Deo ad hoc q̄ Virgini annuntiaret: vt dicitur Luc. 1. ergo ordinatissimè fuit annuntiatio per Angelum completa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd annuntiatio cōgruo ordine per Angelum est perfecta. Tria enim Angelus intendebat circa Virginem. Primò quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei considerationem: quod quidem fecit, eam salutando quadam noua & insolita salutatione, vnde Origenes dicit super Lucam,* quòd si sciuisset ad alium quempiā similem esse factum sermonem (vtpote quæ habebat legis scientiam) nūquam eam quasi peregrina talis salutatio terruisset. In qua quidem salutatione præmisit idoneitatem eius ad conceptum, in hoc quod dixit, Gratia plena: expressit conceptum, in hoc quod dixit, Dominus tecum: & prænuntiauit honorem consequentem, cùm dixit, Benedicta tu in mulieribus. Secundò autem intendebat eam instruere de mysterio Incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit in prænuntiando conceptum & partum, dicens, Ecce, cōcipies in vtero, &c. & ostendendo dignitatē prolis cōceptæ, cùm dixit, Hic erit magnus, & etiam demonstrando modū conceptionis, cùm dixit, Spiritus sanctus superueniet in te. Tertiò intendebat animum eius inducere ad consensum. quod quidem fecit exemplo Elizabeth, & ratione ex diuina omnipotētia sumpta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd animo humili nihil est mirabilius quàm auditus suæ excellentiæ, admiratio autem maximè attentionem animi facit. Et ideo Angelus volens mentem Virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterij, ab eius laude incepit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambros. expressè dicit super Lucam,* quod beata virgo de verbis Angeli nō dubitauit. Dicit enim, Teperantior est Marię respōsio, quā verba sacerdotis. Hæc ait, Quomodo fiet istud? ille respōdit, vnde hoc scią? Negat ille se credere, qui negat se scire: ista nō dubitat esse faciēdum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum primum.

q.5 1.a.2.4. TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit, vt Christus carnem sumeret ex Maria ex Adam deriuata. Probatur: Christus assumpsit naturam humanam, vt eam à corruptione purgaret:ergo assumpsit ea, secundum quod erat ex origine vitiata ex Adã: ergo conueniens fuit vt assumeret carnẽ ex Maria ex Adam deriuata. Prima cõsequentia probatur: quia natura humana non aliter indigebat purgatione. Secunda vero probatur, vt sic per assumptionem curaretur humana natura.

¶ Nota hic, quod assumptio, qua verbũ Dei incarnatum est, potest referri ad tria, scilicet ad naturam humanam vel ad naturam humanam infectam, vel ad humanitatem quæ vnita est Verbo. Et in quẽ referatur ad naturam humanam, nulla est quæstio: & similiter si referatur ad hanc humanitatem, nam filius est & homo & hic homo. Sed si referatur ad humanam naturam infectam, aliter oportet dicere: quoniã Christus non est nec vnquam fuit homo infectus. Et propterea non possumus dicere quod Verbum assumpsit naturam infectam: sed dicimus quòd assumpsit naturam humanam ex vitiata origine descendentem, non tamen infectam assumpsit: vt sic sanans Christi natura esset expers omnis morbi, sicut primum alterans est inalterabile, &c.

¶ Nota secundo, quòd quia alius est morbus naturæ, alius personæ (persona enim actualibus peccatis inficitur, natura autem solo originali per se loquendo) ideo Autor de naturæ reparatione loquẽs per se, dixit quòd natura humana non indigebat reparatione nisi secũdum quòd infecta erat per originem vitiatam.

¶ Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum secundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Christus specialiter dicitur filius Abrahæ & Dauid. Probatur triplici ratione conuenientiæ quare specialiter. Omnia clara sunt: & plus est probetur quàm fuerit quæsitum, vt patet.

dum, quod quomodo fieri possit inquirit. Augustin. tamen videtur dicere quòd dubitauerit. Dicitur enim in lib. Quæstionum veter. & noui Testamenti, *Ambigẽti Mariæ de conceptu, possibilitatem Angelus prædicat. Sed talis dubitatio magis est admirationis quàm incredulitatis. Et ideo probationem Angelus inducit non ad auferendam infidelitatem, sed magis ad remouendam eius admirationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus humanam naturam assumpsit, vt eam à corruptione purgaret. Non autem purgatione indigebat natura humana, nisi secundum quòd infecta erat per originem vitiatam, qua ex Adam descendebat. Et ideo conueniens fuit, vt carnem sumeret ex materia ab Adam deriuata, vt ipsa natura per assumptionem curaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundus homo, id est, Christus, dicitur esse de cælo, non quidem quantum ad materiam corporis: sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis eius, vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatem. Secundum autem materiam corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpus Adæ.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut suprà dictum est, *mysterium incarnationis Christi est quiddam miraculosum: non sicut ordinatum ad confirmationem fidei, sed sicut articulus fidei. Et ideo in mysterio Incarnationis non requiritur quid sit maius miraculum, sicut in miraculis quæ fiunt ad confirmationem fidei: sed quid sit diuinæ sapientiæ conueniẽtius, & magis expediens humanæ saluti: quod requiritur in omnibus quæ fidei sunt. Vel potest dici, q̃ in mysterio Incarnationis nõ solùm attenditur miraculum ex materia conceptus: sed magis ex modo cõceptionis & partus: quia scilicet Virgo cõcepit* & peperit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, *corpus Christi fuit in Adam secundum corpulentam substãtiam: quia scilicet ipsa materia corporis Christi deriuata est ab Adam. Non autem fuit ibi secundum seminalem rationem: quia non est concepta ex virili semine. Et ideo non contraxit originale peccatum sicut cæteri, qui ab Adam per viam virilis seminis deriuantur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Dauid.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus non sumpserit carnem de semine Dauid. Matthæus enim genealogiam Christi texens, eam ad Ioseph perducit. Ioseph autem non fuit pater Christi: vt suprà dictum est.* Non ergo videtur, quòd Christus de genere Dauid descenderit.

¶ 2 Præterea, Aaron fuit de tribu Leui: vt patet Exod. 6. Maria autem mater Christi cognata dicitur Elizabeth, quæ erat filia Aaron: vt patet Luc. 1. Cùm ergo Dauid fuerit de tribu Iuda (vt patet Matth. 1.) videtur quòd Christus de semine Dauid non descenderit.

¶ 3 Præterea, Hierem. 22. dicitur de Iechonia, Scribe istum virum sterilem: nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid. Sed de Christo dicitur Isa. 9. Super solium Dauid sedebit. Ergo Christus non fuit de semine Iechoniæ, & per consequens nec de genere Dauid: quia Matthæus à Dauid per Iechoniam seriem generationum perducit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus specialiter duorum antiquorum Patrũ filius dicitur esse, Abrahæ scilicet & Dauid: vt patet Matth. 1. Cuius est multiplex ratio: prima quidẽ quia ad hos specialiter de Christo promissio facta est: dictũ est enim Abrahæ Genes. 22. Benedicẽtur in semine tuo omnes gẽtes terræ. Quod Apost. de Christo exponit, dicẽs Galat. 3. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius: nõ dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ad Dauid autẽ dictũ est, De fructu ventris tui ponam super sedẽ tuam. Vnde & populus Iudæorũ, vt Regẽ honorificè suscipiẽtes, dicebãt Matth. 21. Hosanna filio Dauid. Secũda ratio est, quod Christus futurus erat Rex, Propheta, & sacerdos: Abraham autẽ sacerdos fuit: vt patet ex hoc q̃ Dominus dixit ad eum Genes. 15. Sume tibi vaccam triennem, &c. Fuit etiam Propheta, secũdũ illud quod dicitur Genes. 20. Propheta est, & orabit

¶ Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Genealogia Christi est conueniẽti ordine ab Euangelistis scripta. probatur ex cõmunissimis: Quæ diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: Euangelium est diuinitus factum: ergo. Maior ad Rom. 15. Minor 2. ad Tim. 3.

¶ In responsione ad secundum, vide Autoris cõatum tẽdere ad duo, & quod Ioseph per Salomonem descendit à Dauid: & q̃ beata Virgo similiter per Salomonẽ descẽdit à Dauid. Et ratione primi refutat expositionem dicẽtem bis nomios: quoniam consfrat Natham, non illum prophetam, sed alium, per quẽ Lucas Heli patrem Ioseph, reducit in Dauid, fratrem fuisse Salomonis: per quem Matthæus Iacob patrem Ioseph reducit in Dauid. Ratione verò secũdi ad occultam aliquam originem, vel ipsius Melchi, vel alicuius mulieris, ex qua carnaliter genita est beata Virgo recurrit, vt beata Virgo inueniatur carnaliter genita ex aliquo descendẽte ex Iechonia: vt sic & Damascenus & Ambrosius faluentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd huic obiectioni Gregor. Nazan. respondet dicens, quòd hoc nutu superno contingit, vt regium genus sacerdotali stirpi iungeretur, vt Christus qui Rex est & sacerdos, ab vtrisque nasceretur secũdum carnem. Vnde & Aaron qui fuit primus sacerdos secundum legem, duxit ex tribu Iuda coniugem Elisabeth filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, vt pater Elisabeth aliquam vxorem habuerit de stirpe Dauid: ratione cuius beata virgo Maria, quæ fuit de stirpe Dauid, esset Elizabeth cognata. Vel potius è conuerso, q̃ pater beatæ Mariæ de stirpe Dauid existens, vxorem habuerit de stirpe Aaron. Vel sicut Augustin. dicit 26. contra Faustum, * Si Ioachim pater Mariæ de stirpe Aaron fuit (vt Faustus hæreticus per quasdam scripturas apocryphas asserebat) credẽdum est quòd mater Ioachim fuerit de stirpe Dauid vel etiam vxor eius: ita vt per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe Dauid.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per illam autoritatem prophetica (sicut Ambros. dicit super Lucam) * nõ negatur ex semine Iechoniæ posteros nascituros, & ideo de semine eius Christus est. Et quòd regnauit Christus, non contra prophetiam est: non enim seculari honore regnauit. Ipse enim dixit, Regnum meum non est de hoc mundo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum conuenienter genealogia Christi ab Euangelistis texatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd genealogia Christi inconuenienter ab Euangelistis texatur. Dicitur enim Isaiæ 53. de Christo, Generationem eius quis enarrabit? Ergo non fuit generatio Christi enarranda.

¶ 2 Præterea, Impossibile est vnum hominem duos patres habere. Sed Matth. dicit, q̃ Iacob genuit Ioseph virum Mariæ, Luc. autem dicit Ioseph fuisse filium Heli. ergo contrariè sibi inuicem scribunt.

¶ 3 Præterea, Videntur in quibusdam à se inuicẽ diuersificari: Matthæus enim in principio libri incipiẽs ab Abraham, descẽdendo vsque ad Ioseph, quadraginta duas generationes enumerat, Lucas autem post Baptismum Christi, generationem Christi ponit, incipiens à Christo, & perducens generationum numerum vsque ad Deum, ponens generationes septuaginta septem vtroque extremo computato. Videtur igitur quòd inconuenienter generationem Christi describant.

¶ 4 Præterea, Quarti Reg. 8. legitur quòd Ioram genuit Ochoziam, * cui successit Ioas filius eius: huic autem successit filius eius Amasias, postea regnauit filius eius Azarias, qui appellatur Ozias, cui successit Ioatham filius eius. Matthæus autem dicit, quòd Ioram genuit Oziam, ergo videtur inconuenienter generationem Christi describere, tres Reges in medio prætermittens.

¶ 5 Præterea, Omnes qui in Christi generatione describũtur, patres habuerunt & matres, & plurimi etiam ex eis fratres habuerunt: Matth. autem in generatione Christi tres tantum enumerat matres, scilicet Thamar, Ruth, & vxorem Uriæ, fratres autem nominat Iudæ & Iechoniæ, & iterum Phares & Zaram. Quorum nihil posuit Lucas. Ergo videtur Euangelistæ inconuenienter genealogiam Christi descripsisse.

¶ AD CONTRA est autoritas Scripturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ sicut dicitur 2. ad Tim. 3. Omnis scriptura sacra est diuinitus inspirata. Quæ autem diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: secundum illud Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Vnde conueniẽti ordine genealogia Christi est ab Euangelistis scripta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hier. dicit super Matth. * Isaias loquitur de generatione diuinitatis Christi: Matth. autem enarrat generationem Christi secundum humanitatem. Non quidem explicãs modum Incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile: sed enumerans Patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hanc obiectionem, quam mouit Iulianus Apostata, diuersimodè ab aliquibus respõdetur. Quidam enim (vt Gregor. Nazan. dicit) dicunt eosdẽ esse, quos vterq; Euangelista enumerat: sed sub diuersis nominibus, quasi binomios. Sed hoc stare nõ potest: quia Matthæus ponit vnum filiorum Dauid, scilicet Salomonem, Lucas autem ponit alium, scilicet Natham: quos secundum historiam libri Regum constat fratres fuisse. Vnde alij dixerunt, quòd Matthæus verã genealogiam Christi tradidit: Lucas autẽ puratiuam. vnde incepit, Vt putabatur filius Ioseph. Erant enim aliqui ex Iudæis, qui propter peccata Regum Iuda credebant Christũ ex Dauid non per Reges, sed per aliam eius stirpem hominum priuatorũ esse nasciturum. Alij verò dixerunt, quòd Matthæus posuit patres carnales, Lucas verò posuit patres spirituales, scilicet iustos viros, qui dicũtur patres propter similitudinẽ honestatis. In libro verò de Quæstionibus veteris & noui Testamenti * respondetur, quòd non est intelligendum, q̃ Ioseph à Luca dicatur esse filius Heli, sed q̃ Heli & Ioseph fuerũt * patres Christi diuersimodè à Dauid descendentes. Vnde de Christo dicitur, *putabatur* filius Ioseph, & q̃ ipse etiam Christus fuit Heli filius: quasi diceret q̃ Christus ea ratione qua dicitur filius Ioseph, potest dici filius Heli, & omnium eorum, qui ex stirpe Dauid descenderunt: sicut Apostol. dicit Rom. 9. Ex quibus, scilicet Iudæis, Christus est secundum carnem.

¶ Augustin. verò in lib. de Quæstionibus Euãgel. * tripliciter solui dicens, Tres causæ occurrunt: quarum aliquam Euangelista secutus est. Aut enim vnus Euangelista patrem Ioseph, à quo genitus est, nominauit: alter verò vel auũ maternum, vel aliquẽ de cognatis maioribus posuit. Aut vnus erat Ioseph naturalis pater & alter eum adoptauerat. Aut more Iudæorum, cùm sine filiis vnus decessisset, eius vxorem propinquus accipiens, filiũ quem genuit, propinquo mortuo deputauit. Quod etiã quoddam genus adoptionis legalis est, vt ipse Augustin. dicit in 2. de consensu Euãgel. * Et hæc vltima causa est verior, quam & Hieronym. super Matthæum ponit: & Eusebius Cæsariensis in Ecclesiastica historia * ab Aphricano Histo riographo traditum asserit. Dicunt enim quod Natham & Melchi diuersis temporibus de vna eademque vxore * Iesca nomine singulos filios procreauerunt: quia Natham, qui per Salomonem descendit, vxorem eam primùm ceperat: & relicto filio vno Iacob nomine, defunctus est: post cuius obitum (quoniam lex viduam alij viro non vetat nubere) Melchi qui per Natham genus ducit, cùm esset ex eadem tribu, sed non ex eodem genere, relictam Natham accepit vxorẽ: ex qua etiam ipse suscepit filiũ nomine Heli. Et sic ex diuerso Patrum genere efficiũtur Iacob & Heli

vterini

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæ primæ Articulum quartum.

Aliter ger manus.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniētissimum fuit, vt de femina carnem assumeret filius Dei. Probatur triplicit. Omnia clara sunt.

Libr. 4. d. 15.

¶ In responsione ad tertium vide quòd dupliciter excluditur immūditia, & ab humanitate prima responsione, & à verbo Dei secunda responsione.

vterini fratres: quorum alter, id est Iacob fratris sui Heli sine liberis defuncti, ex mandato legis accipiens vxorem genuit Ioseph: natura quidem generis * suum filium, secūdum verò legis præceptum Heli efficitur filius. Et ideo Matthæus dicit, Iacob genuit Ioseph: sed Lucas, quia legalem generationem describit, nullum nominat aliquem genuisse.

Et quamuis Damasc.* dicat, quòd beata virgo Maria Ioseph attinebat secūdum illam originē, qua pater eius dicitur Heli, quia dicit eam ex Melchi descendisse: tamen credendum est, quòd etiam ex Salomone originem duxerit secundum aliquē modum per illos Patres, quos enumerat Matthæus, qui carnalem Christi generationem dicitur enarrare, præsertim cùm Ambrof.* dicat Christum de semine Iechoniæ descendisse.

Libr. 3. in Luc. to. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicit Augustin. in lib. de cōsensu Euangel.* Matth. regiam in Christo instituerat infinuare personam, Luc. autem sacerdotalem. Vnde in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorū à domino Iesu Christo: inquantum scilicet per carnis originem similitudinem carnis peccati assumpsit. In generationibus autem Luc. signatur nostrorum* ablutio peccatorum, quæ est per sacrificium Christi. Et ideo generationes Matthæus descendens enumerat, Lucas autem ascendens. Inde etiam est, quòd Matthæus ab ipso Dauid per Salomonem descēdit, in cuius matre ille peccauit: Lucas verò ad ipsum Dauid per Nathan ascēdit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiā, quòd quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christum descendentem voluit signare, ipsas generationes ad Abraham vsque ad Ioseph, & vsque ad ipsius Christi natiuitatē descendendo commemorauit ab initio Euāgelij sui. Lucas autem nō ab initio, sed à Baptismo, Christi generationem narrat, nec descendendo, sed ascendendo tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans. vbi testimoniū Ioannes perhibuit dicens, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ascēdendo autem transit ab Abraham, & peruenit ad Deum: cui mundati & expiati reconciliamur. Meritò etiam adoptionis originē ipse * suscepit: quia per adoptionē efficimur filij Dei: per carnalem verò generationē filius Dei filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse Ioseph filium Heli, quòd de illo sit genitus: sed quòd ab illo fuerit adoptatus, cùm & ipsum Adam filium Dei dixerit, cùm sit factus à Deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus præsentis vitæ pertinet, propter quatuor partes mundi: in quo mortalem vitam ducimus sub Christo regnante. Quadraginta autem quater habent decem, & ipsa decem ab vno vsque ad quatuor progrediente numero cōsummantur. Posset etiam denarius ad decalogum referri, & quaternarius ad præsentem vitam, vel etiam ad quatuor Euangelia, secundum quòd Christus regnat in nobis. Et ideo Matth. regiam personam Christi commendans, quadraginta personas posuit, excepto ipso.

Aliter alio litio.

Aliàs, scripsit.

Sed hoc intelligendum est, si sit idem Iechonias, qui ponitur in fine secundi quaterdenarij & in principio tertij, vt Augustin. vult.* Quod dicit factum esse ad significandum, quòd in Iechonia facta est quædam deflexio ad extraneas gentes, quādo in Babyloniam trāsmigratum est: quod præfigurabat Christum à circuncisione ad præputium migraturum. Hieronym.* autem dicit duos fuisse, Ioachim, id est Iechoniam, patrem scilicet & filium, quorum vterque in generatione Christi assumitur, vt conster distinctio generationum, quas Euangelista per tres quaterdenarios distinguit: quòd ascendit ad quadraginta duas personas. Qui etiam numerus sanctæ conuenit Ecclesiæ. Hic enim numerus consurgit ex senario, qui signat laborem præsentis vitæ: & septenario, qui significat quietem vitæ futuræ. Sexies enim septem sunt quadraginta duo. Ipse etiam quaterdenarius, quia ex denario & quaternario constituitur per aggregationem, ad eandem significationem pertinere potest, quæ attributa est quadragenario, qui consurgit ex eisdem numeris secundum multiplicationem.

Lib. 2. de consen. Euang. c. 4. tom. 4.

Matth. 1. tom. 9. & 1. Ambro. libr. 3. in Luc. to. 5.

Numerus autem, quo Lucas vtitur in generationibus Christi, significat vniuersitatem peccatorum. Denarius enim tantam iustitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur. Peccatum autem est legis transgressio. Denarij verò numeri transgressio est vndenarius. Septenarius autem significat vniuersitatem: quia vniuersum tempus septenario dierum numero voluitur: septies autem vndecim sunt septuaginta septem, & ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum, quæ per Christum colluntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Hieronym. super Matth.* dicit, quia Ioram rex generi se miscuerat impiissimæ Iezabelis: idcirco vsq; ad tertiam generationem, eius memoria tollitur, ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur. Et ita Chrysost. dicit, * quanta benedictio facta est super Iehu, qui vindictam ceperat super domum Achab & Iezabel, tanta est maledictio super domum Ioram, propter filiam iniqui Achab & Iezabel, vt vsq; ad quartam generationem præcidatur filij eius de numero Regum: sicut scriptum est Exod. 20. Reddam peccatum parentum in filios vsque ad tertiam & quartam generationem.

Matth. tom. 9.

Homil. 2. in opus. perf. sec.

¶ Est etiam attendendum, quòd & alij Reges fuerunt peccatores, qui in genealogia Christi ponuntur: sed non eorum continua impietas. Nam vt dicitur in libr. Quæstionum veteris & noui Testamenti,* Salomon merito patris sui dimissus in regno est, Roboam merito Asa filij sui. horum autem trium continuauit impietas.

Aug. in lib. quæst. ex vtro Testam.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ sicut dicit Hierem. super Matth.* In genealogia Saluatoris nulla sanctarum mulierū assumitur, sed eæ quas Scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascēs, omnia peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ reprehenditur de focerino concubitu: & Raab, quæ fuit meretrix: & Ruth, quæ fuit alienigena: & Bersabee vxor Vriæ, quæ fuit adultera. Quæ tamen proprio nomine nō ponitur, sed ex nomine viri designatur: tum propter peccatum ipsius, quæ fuit adulterij & homicidij conscia: tum etiam vt nominato viro, peccatum Dauid ad memoriam reuocetur. Et quia Lucas Christum designare intēdit, vt peccatorum expiatorem, talium mulierum mentionem non facit. Fratres autē Iudæ commemorat, vt ostēdat eos ad Dei populum pertinere: cùm tamen Ismael frater Isaac, & Esau frater Iacob à populo Dei fuerint separati, propter quod in generatione Christi non commemorantur, & etiam vt superbiam de nobilitate excludat. Multi enim fratrum Iudæ ex ancillis nati fuerunt: sed omnes simul erāt Patriarchæ & tribuum principes. Phares autem & Zaram simul nominantur (vt Ambrof. dicit super Lucam) * quia per eos gemina describitur vita populorum. vna secūdum legem, quæ significatur per Zaram: altera secūdum fidem, quæ significatur per Phares. Fratres autē Iechoniæ ponit: quia omnes regnauerant diuersis temporibus, quod in aliis Regibus nō acciderat, vel quia eorū similis fuit & iniquitas & miseria.

Matth. 1. tom. 9.

Lib. 3. in Luc. to. 5.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum decuerit Christum nasci de fœmina.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ materia corporis Christi non debuerit esse assumpta de fœmina. Sexus enim masculinus est nobilior quam sexus fœmineus. Sed maximè decuit vt Christus assumeret id quod est perfectum in humana natura. Ergo videtur quòd non debuerit de fœmina carnem assumere, sed magis de viro: sicut & Eua de costa viri formata est.

1. d. 48. q. 1. a. 2. 2. Reg. 21. 22.

¶ 2 Præterea, Quicunq; ex fœmina concipitur, vtero fœminæ includitur. Sed Deo qui cœlum & terram implet (vt dicitur Hierem. 22.) non competit quòd paruo fœminæ vtero includatur. Ergo videtur quòd non debuerit concipi de fœmina.

¶ 3 Præterea, Illi qui concipiuntur ex fœmina, quandam immunditiam patiuntur. Vnde dicitur Iob 25. Nunquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Sed in Christo nulla immūditia esse debuit: ipse enim est Dei sapientia: de qua dicitur Sapient. 7. Nihil inquinatum in illam incurrit. Ergo non videtur quòd debuerit carnem assumere de fœmina.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Galat. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd licet filius Dei carnem humanam assumere potuerit de qua cunq; materia voluisset: conuenientissimum tamen fuit vt de fœmina carnem acciperet. Primò quidem, quia per hoc tota humana natura nobilitata est. Vnde Augustin. dicit lib. 83. Quæstionum, * Hominis liberatio

Aug. de liberat. q. 68.

¶ Super Quæstionem tricesimam septimæ Articulum quintum.

TItulus duo ponit, ly ex sanguine, & ly purissimo. Et sanguis quidem ponitur ad differentiam carnis, ossis, nervi, & huiusmodi partium: puritas autem apponitur ad excludendam admixtionem seminū, quæ videtur in aliorum hominum formatione cōcurrere.

Capit. 6. tom. 2.

¶ In corpore articulivni ea est conclusio: Corpus Christi fuit conceptum ex purissimo sanguine beatæ Virginis ad ampliorem digestionē perducto per virtutem eius generatiuam. Probatur: Generatio Christi habuit naturalem modum generationisquo ad hoc quòd ex fœmina est, & super naturalem quo ad hoc quòd est ex Virgine: ergo habet materiam ex matre similem aliis, principium verò actiuum diuersumergo habet pro materia sanguinem matris non quemcunque, sed perductum naturali matris virtute ad hoc quod materia fit apta conceptui. Antecedens patet ex autoritate Ambrof. in præcedenti articulo. Prima consequentia probatur: quia ad naturalem modum generationis spectat cōformitas materiæ, sicut cōformitas matris: quia naturaliter mater materiam ministrat ad supernaturalem verò modum spectat differentia principij actiui: quia fœmina ex viro concipiens non est virgo: principium autē actiuum naturaliter ad virum spectat. Secunda verò consequentia probatur autoritate Philosophi, cōmunem materiam mulierum ponentis sanguinem talem.

Epistol. 3. tom. 2.

¶ Hoc in loco aduerte nouum errorem diebus nostris exortum, dicentem Christum concepturn ex sanguine beatæ Virginis purissimo non quocunque, sed in corde existēte: ita quòd ex tribus guttis sanguinis circa cor beatæ Virginis cōceptus est Christus. Repugnat autem huic errori & dictis hic & Ambrosij supradictæ autoritati: secundū conditionem naturæ in vtero fœmineo fuit) & sacræ Scripturæ ex voce Angeli dicentis, Ecce concipies in vtero, non in corde. Et quòd proprie de vtero loquatur, ex beatæ Virginis verbis habetur: quæ optimè intellexit verba Angeli: & respondens dixit, Quomodo fiet istud, quoniam virum nō cognosco? Si in corde cōceptus erat, nulle allegata fuisset causa quæstionis. Quoniam virum non cognosco: conceptio enim in corde non fit ex semine viri: de modo ergo concipiendi in vtero illo quæsiuit in quo ex semine concipi consueuit. Amplius, beata Virgo in Euangelio dicitur prægnans, & quòd peperit filium, & quòd est mater: quæ omnia falsa essent. Nam habens infantem in corde, non est prægnans, sicut nec si haberet infantem in stomacho, aut in ventriculo cerebri: prægnans enim sola illa dicitur, quæ in loco naturali infantem conceptum habet. Similiter nec mater aut pater dici potest, sicut nec Adam fuit pater aut mater Euæ, licet ex eius parte vna fuerit formata Eua. tollit ergo veritatem maternitatis beatæ Virginis respectu Christi error iste. Vnde & Ambrosius damnatus fuit Romæ me præsente.

7. 19. ar. 2.

Capit. 6. tom. 6.

3. dist. 3. q. 2. ar. 5.

¶ In responsione ad tertiam aduerte diligenter vim argumenti: vt ex notitia nodi intelligas solutionem. Obiicit duo tertium argumentum, scilicet semen & menstruum esse ex quibus aliorum hominum corpora formantur, tanquam ex materia: constat enim vtrumque opponi puro sanguini ac propterea Christi corpus ex eisdē fortiatum, si eiusdem est speciei nobiscum. Respondet Auror fistillatim ad singula. Et de semine quidem mulieris quatuor dicit: primum, quòd non est apta generationi: secundum quòd est in genere seminis imperfectum quid. tertiò, quòd non est materia necessaria ad conceptū: quartum, quòd cum quadam concupiscentia resoluitur. Et infert Autor tertium ex primo & secundo: & quintum ex illud autoritate Aristo. Cap. 2. fibi ipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali.

Libr. 1. ca. 15. & lib. 2. ca. 4. & 5. tom. 4.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * in conceptione Christi fuit secūdum conditionē naturæ, q̄ est natus ex fœmina, sed supra cōditionem naturæ, q̄ est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio, q̄ in generatione animalis fœmina materiam ministret, ex parte autem maris sit principium actiuum in generatione, sicut probat Philosophus in libr. de Generatione animalium.* Fœmina autem quæ ex mare concipit, non est virgo. & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi pertinet, quòd actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina. Sed ad naturalem modum generationis eius pertinet, quòd eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ, quam aliæ fœminæ subministrant ad conceptionem prolis. Hæc autem materia secundum Philosophum in libro de generatione animalū,* est, sanguis mulieris non quicunque, sed perductus ad quandam amplioremdigestionem per virtutem generatiuam materiam humani fœtus. Et

Art. præc.

Libr. 1. ca. 18. & 19. tom. 2. pag. 868.

quod tamen in Christo non fuit, vt suprà ostensum est.*

¶ Si tamen aliqua esset ibi immunditia, ex ea non inquinaretur Dei verbū, quod nullo modo est immutabile vel alterabile. Vnde Augustin. dicit in lib. contra quinque hæreses,* Dicit Deus creator hominis, Quid est quod te permouet in mea natiuitate? non sum libidinis conceptus cupiditate: ego matrem, de qua nascerer feci. Si solis radius cloacarum sordes siccare nouit, eis inquinari non nouit: quāto magis splendor lucis æternæ, quocunque radiauerit, mundare potest, & ipse pollui non potest?

Capit. 11. tom. 3.

Capit. 10. tom. 6.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum corpus Christi de purissimo sanguine Virginis formatum fuerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi non fuerit cōcepta ex purissimis sanguinibus Virginis. Dicitur enim in Collecta, q̄ Deus verbum suum de Virgine carnem sumere voluit. Sed caro differt à sanguine Virginis. Ergo corpus Christi non est sumptum de sanguine Virginis.

¶ 2 Præterea, Sicut mulier formata est miraculosè de viro, sic corpus Christi miraculosè formatū est de Virgine. Sed mulier non dicitur esse formata de sanguine viri, sed magis de carne & ossibus eius, secundū illud quod dicitur Genes. 2. Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ergo videtur quòd nec etiam corpus Christi formari debuerit de sanguine Virginis, sed de carnibus & ossibus eius.

¶ 3 Præterea, Corpus Christi fuit eiusdē speciei cum corporibus aliorum hominū: sed corpora aliorum hominum non formātur ex purissimo sanguine, sed ex semine & sanguine menstruo. Ergo videtur q̄ nec etiam corpus Christi fuerit conceptum ex purissimis sanguinibus Virginis.

¶ SED CONTRA est, q̄ Damasc. dicit in 2. libr.* quòd filius Dei construxit sibiipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * in conceptione Christi fuit secūdum conditionē naturæ, q̄ est natus ex fœmina, sed supra cōditionem naturæ, q̄ est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio, q̄ in generatione animalis fœmina materiam ministret, ex parte autem maris sit principium actiuum in generatione, sicut probat Philosophus in libr. de Generatione animalium.* Fœmina autem quæ ex mare concipit, non est virgo. & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi pertinet, quòd actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina. Sed ad naturalem modum generationis eius pertinet, quòd eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ, quam aliæ fœminæ subministrant ad conceptionem prolis. Hæc autem materia secundum Philosophum in libro de generatione animalū,* est, sanguis mulieris non quicunque, sed perductus ad quandam amplioremdigestionem per virtutem generatiuam ma-

Epistol. 3. tom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

proximam esse mulieris semen: absque fidei iniuria dicerent, quòd fuerit ad virginitatem matris Christi spectat quòd sanguis eius ad locum naturalem generationis alterius fuerit absq; cõcupiscentia: ita ad eiusdem virginalis conceptus miraculum spectat quòd absque libidinis æstu resolutum semen habitum fuerit. Et propterea instruens Angelus Virginem de modo conceptus, non dixit Spiritum, Spiritus sanctus supereueniet in te, sed addidit, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ab æstu proculdubio concupiscentiæ umbra enim opus nõ est nisi propter æstũ, qui esset non protegente umbra.

q.28. art. 1. & 2.

¶ Nec obstat integerrimæ virginitati mentis & corporis talis concursus seminis fœminei ad cõceptum: quoniam naturalis ac voluntaria resolutio seminis virginitatem tollit mulieris, nõ autem miraculosa supra naturæ cursum: & non voluntaria in seipsa, sed tantum in sua causa: vt verba beatæ Virginis ad Angelum mõstrant: Ecce ancilla Domini (vbi totam se Domino subiiciendo obtulit) fiat mihi secũdum verbum tuum, vbi consensum non ad semináduin, sed ad Spiritus sancti superueniat. & obumbrationem, filiisque Dei conceptum virgineum præbuit: hæc enim Angelus annunciabat. Constat namque conientium illum ad cõfirmãdam virginitatem mirabilem pertinere, de qua solicita fuerat interrogando. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Secura siquidem redditur per subsequutam Angeli responsionem de virginitate non solum seruanda, sed mirabili conceptu & diuina prole magnificanda, nullum mentali virginitati detrimentum intulit, dicendo, Fiat mihi secundum verbum tuum, etiã si semen suum miraculose ad conceptum hũc concursurum mouisset.

q.91. art. 3. ad 2.

D.662.

D.117.

Lib. 3. ca. 1. 4. 6. & 7.

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum sextum.*

TItulus occasionẽ habet ex errore putantium corpus Christi formatum ex certa determinata portione transfusa successiue de persona in personã ab Adam vsque ad beatam Virginem: huic sic opinantium esse commune omnibus hominibus, siue Christo proprium.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signati. Probatur: Quicquid fuit in beata Virgine a parentibus acceptum, fuit actu pars beatæ Virginis, tris, vt sit materia apta ad conceptum, & ideo ex tali materia fuit corpus Christi conceptum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm beata Virgo fuerit eiusdem naturæ cum aliis fœminis, consequens est quòd habuerit carnem & ossa eiusdem naturæ. Carnes autem & ossa in aliis fœminis sunt actuales corporis partes, ex quibus constituitur integritas corporis, & ideo subtrahi non possunt sine corruptione corporis vel diminutione. Christus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem aut diminutionẽ integritati matris eius inferre debuit, vt suprà dictum est.* Et ideo non debuit corpus Christi formari de carne vel ossibus Virginis, sed de sanguine, qui nõdum est actu pars, sed est potentia totum, vt dicitur in lib. de Generatione animalium. Et ideo dicitur carnem de Virgine sumpsisse: non quòd materia corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis, qui est potentia caro.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut in prima parte* dictum est, Adam, quia institutus erat, vt principium quoddam humanæ naturæ, habebat in suo corpore aliquid carnis & ossis, quod non pertinebat ad integritatem personalem ipsius, sed fo-lùm inquãtum erat naturæ humanæ principium: & de tali formata est mulier absq; viri detrimento. Sed nihil tale fuit in corpore Virginis: ex quo corpus Christi posset formari sine corruptione materni corporis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd semen fœminæ non est generationi aptum, sed est quoddam imperfectum in genere seminis, quod non potuit perduci ad perfectum seminis complementum, propter imperfectionem virtutis fœmineæ. Et ideo tale semen non est materia, quæ de necessitate requiratur ad conceptum: sicut Philosophus dicit in libro de Generatione animalium. Et ideo in conceptione corporis Christi non fuit: præsertim quia licet sit imperfectum in genere seminis, tamẽ cum quadam concupiscentia resolvitur, sicut & semen maris. In illo autem conceptu virginali, concupiscentia locum habere non potuit. & ideo Damasc.* dicit quòd corpus Christi non seminaliter cõceptum est. Sanguis autem menstruus, quem fœminæ per singulos menses emittunt, imminæ per singulos menses emittunt, impuritatem quãdam naturalem habet corruptionis: sicut & cæteræ superfluitates, quibus natura non indiget, sed eas expellit. Ex tali autem menstruo corruptionem habente, quod natura repudiat, non formatur conceptus: sed hoc est purgamentum quoddam illius puri sanguinis, qui digestione quadam est præparatus ad cõceptũ quasi purior & perfectior alio sanguine. Habet tamen impuritatem libidinis in conceptione aliorum hominum: inquantum ex ipsa commixtione maris & fœminæ, talis sanguis ad locum generationi congruum attrahitur. Sed hoc in conceptione Christi non fuit: quia operatione Spiritus sancti talis sanguis in vtero Virginis adunatus est & formatus in prolem. Et ideo dicitur corpus Christi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis formatum.

¶ *Vtrùm corpus Christi in antiquis Patribus fuerit secundum aliquid signatum.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi fuerit secũdum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus. Dicit enim Augustinus. 10. super Genes. ad literam,* quòd caro Christi fuit in Adã & Abrahã secundum corpulentam substantiam. Sed substantia corpulenta est quiddam signatum. Ergo caro Christi fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus secundum aliquid signatum.

3. dist. 3. q. 4. art. 2.

¶ 2 Præterea, Rom. 1. dicitur quòd Christus factus est ex semine Dauid secundum carnem. Sed semen Dauid fuit aliquid signatum in ipso. Ergo Christus fuit in Dauid secundum aliquid signatum, & eadem ratione in aliis Patribus.

¶ 3 Præterea, Christus ad humanum genus affinitatem habet, inquantum ex humano genere carnem assumpsit. Sed si caro illa non fuit secundum aliquid signatum in Adam, nullam videtur habere affinitatem ad humanum genus, quod ex Adam deriuatur: sed magis ad alias res, vnde materia carnis eius assumpta est. Videtur ergo quòd caro Christi fuerit in Adam & in aliis Patribus secundum aliquid signatum.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. dicit 10. super Genes. ad literam:* Quocunque modo Christus fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus, alij homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertitur. Alij autem homines non fuerunt in Adam & Abraham, secundum aliquam materiam signatam, sed solum secundum originem, vt in Prima parte* habitum est. ergo neque Christus fuit in Adam & Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis Patribus.

Capitul. 19. & 20.

q. 118. art. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est,* materia corporis Christi non fuit caro & os beatæ Virginis, nec aliquid, quod fuerit actu pars corporis eius, sed sanguis, qui est potentia caro. Quicquid autem fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars corporis beatæ Virginis. Vnde illud quod fuit in beata Virgine a parentibus acceptum, non fuit materia corporis Christi. Et ideo dicendum est quòd corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signatum, ita scilicet quòd aliqua pars corporis Adæ vel alicuius alterius posset designari determinatè, vt diceretur quòd ex hac materia determinatè formabitur corpus Christi: sed fuit ibi secundum originem, sicut & caro aliorum hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adam & alios Patres mediante corpore matris eius. Vnde nullo alio modo fuit in Patribus corpus Christi quàm corpus matris eius, quod non fuit in Patribus secundum materiam signatam, sicut nec corpora aliorum hominum: vt in prima parte* dictum est.

q. 118. art. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur Christus fuisse in Adam secundum corpulentam substantiam, non est intelligẽdum hoc modo, quòd corpus Christi in Adam fuerit quædam corpulenta substantia: sed quia corpulenta substantia corporis Christi, id est, materia, quam sumpsit ex Virgine, fuit in Adam, sicut in principio actiuo, non autem sicut in materiali principio: quia scilicet per virtutem generatiuam Adæ & aliorum ab Adam descendentium vsque ad beatam Virginem, factum est, vt illa materia præpararetur ad cõceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus Christi, per virtutem seminis ab Adam deriuatam. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter, secundum corpulentam substantiam: non autem secundum seminalem rationem.

D.376.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis corpus Christi non fuerit in Adam & in aliis Patribus, secundum seminalem rationem: corpus tamen beatæ Virginis, quod ex semine maris est conceptum, fuit in Adam & in aliis Patribus secundum rationem seminalem. Et ideo mediante beata Virgine, Christus ergo illud non fuit materia corporis Christi: ergo corpus Christi nõ fuit in Adam & aliis secundum aliquid signatũ. Antecedens pro constanti relinquitur: quia sic est in aliis hominibus. Prima enim & præcipua pars geniti est id quod à parentibus habetur, secundum omnes. Prima cõsequentia probatur: quia materia corporis Christi non fuit caro aut os aut quæcunque pars actu beatæ Virginis, sed sanguis, vt patet in præcedenti articulo. Secunda verò consequentia probatur: quia corpus Christi non habet originis relationem ad Adam & alios Patres nisi mediante corpore matris suæ.

3. dist. 3. q. 4. art. 2.

Capitul. 19. & 20.

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum septimum.*

TItulus, vt sonat propter quosdam ponẽtes, carnem Christi in Patribus non subiectam fuisse peccato, sed immunem seruatam.

¶ In corpore tria: primò duo supponuntur secũdò duo excludũtur errores: tertiò respõdetur quæsito. Quo ad primũ supponitur primò, quòd est sermo comparatiuus Christi ad Patres, supponitur secundo, quòd diuersa est cõditio Christi & Patrum quoad peccatũ, quia illi subiecti peccato, Christus immunis à peccato. Quo ad secundum, primus error esset cõditionem Patrum attribuere Christo: secundus esset conditionem Christi attribuere patribus seu aliqui parti cuiusuis eorũ. Et quia primus opinantes non habet, secundus verò habet, cõtra secundum dupliciter arguitur: primò, quia caro Christi nõ fuit in Patribus secũdum aliquid signatum, secundo, quia non pars, sed tota caro Patrum ex concupiscentia cõcipitur. Quò ad tertium cõclusio tenet sponsiua est: Tota caro Patrum fuit peccato obnoxia, ita q; nihil fuit in eis liberum, vnde caro Christi formaretur. Infertur hæc conclusio ex antedictis.

3 dist. 3. q. 4. art. 1.

Capit. 6. & 7.

¶ Vbi aduerte, Autorem nõ intulisse, Christi carnem in Patribus peccato obnoxiam, sed nihil carnis in Patribus ex impetum fuisse à culpa. Dicitur autem propterea, ne quasi fateretur, Christum subiacuisse peccato: & cum hoc satisfaceret rationi difficultatis: quæ ex hoc erat quòd in Patribus aliquid exemptum à peccato putabatur, ex quo caro Christi in Patribus immunis à peccato dicebatur.

Cap. 20. tom. 3.

¶ Potest nihilominus vtrè dici quòd caro Christi in Patribus, vt in Patribus erat, fuit subiecta peccato: & cum hoc etiã verè dici q; caro Christi in Patribus vt ad Christum deducenda, non erat peccato obnoxia quia mũda ad Christum per Spiritum sanctum & non ex virili semine deducenda erat. Simpliciter autem affirmatiua est vera, scilicet caro Christi in Patribus fuit obnoxia peccato: quoniam non de carne Christi in se, sed in Patribus enunciatur peccatum: & inde filio Dei maiores debemus gratias, q; ex massa peccatrice carnem suam deduci voluit.

q. 27. art. 2. & q. 14. art. 3. ad 1.

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum octauum.*

TItulus ex verbis Apostoli ad Hebr. & Augustini occasionem habet ex errore putantium Christum ex semine Dauid per modum originis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus habet affinitatem ad humanum genus secundum similitudinem speciei. Similitudo autem speciei attenditur, non secundum materiam remotam: sed secundum materiam proximam, & secundum principium actiuum, quod generat sibi simile in specie. Sic igitur affinitas Christi ad humanum genus sufficienter conseruatur per hoc quòd corpus Christi formatum est ex sanguinibus Virginis, deriuatis secundum originem ab Adam, & aliis Patribus. Nec refert ad hanc affinitatem vndecunq; materia illorum sanguinum sumpta fuerit: sicut nec hoc refert in generationem aliorum hominum, sicut in Prima parte dictum est.

¶ *Vtrùm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi in antiquis Patribus peccato infecta non fuerit. Dicitur enim Sap. 7. quòd in diuinam sapientiam nihil inquinatum incurrit. Christus autem est Dei sapientia, vt dicitur 1. ad Cor. primo. Ergo caro eius nunquam peccato inquinata fuit.

¶ 2 Præterea, Damascen. dicit in tertio libro* quòd Christus primitias nostræ naturæ assumpsit. Sed in primo statu caro humana non erat peccato infecta. Ergo caro Christi non fuit infecta, nec in Adam nec in aliis Patribus.

¶ 3 Præterea, Aug. dicit 10. super Genes. ad literam,* quòd natura humana semper habuit cum vulnere vulneris medicinam. Sed id quod est infectum, non potest esse vulneris medicina, sed magis ipsum indiget medicina. Ergo semper in natura humana fuit aliquid non infectum, ex quo postmodum est corpus Christi formatum.

¶ SED CONTRA est, quòd corpus Christi non refertur ad Adam & alios Patres, nisi mediante corpore beatæ Virginis, de qua carnem assumpsit. Sed corpus beatæ Virginis totum fuit in originali peccato conceptum, vt suprà dictũ est:* & ita etiam secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxium. Ergo caro Christi, secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm dicimus Christum secundum carnem eius fuisse in Adam & in aliis Patribus, comparamus ipsum vel carnẽ eius ad Adam & ad alios Patres. Manifestum autem est quòd alia fuit cõditio Patrum, & alia Christi. nam Patres fuerunt subiecti peccato, Christus autem fuit omnino à peccato immunis. Dupliciter ergo in hac comparatione errare contingit. Vno modo vt attribuamus Christo vel carni eius cõditionem, quæ fuit in Patribus, puta si dicamus, quòd Christus in Ada peccauit: quia in eo aliquo modo fuit, quod est falsum: quia non eo modo in eo fuit, vt ad Christum peccatum Adæ peruenire t: quia non deriuatur ab eo secundum concupiscentiæ legem, siue secundum rationem seminalem, vt supra dictũ est.* Alio modo contingit errare, si attribuamus ei, quod actu fuit in Patribus, conditionem Christi vel carnis eius, vt scilicet, quia caro Christi secundum quod in Christo fuit, non fuit peccato obnoxia: ita etiam in Adam & in aliis Patribus fuerit aliqua pars corporis eius, quæ non fuit peccato obnoxia, ex qua postmodum corpus Christi formaretur: sicut quidam posuerunt. Quod quidem esse non potest. Primò, quia caro Christi non fuit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus, quod posset distingui à reliqua eius carne, sicut purum ab impuro: sicut iam suprà dictum est.* Secundò, quia cùm caro humana peccato inficiatur ex hoc, quòd est per cõcupiscentiam concepta: sicut tota caro alicuius hominis per concupiscentiam concipitur, ita tota peccato inquinatur. Et ideo dicendum est, quòd tota caro antiquorum Patrum fuit peccato obnoxia, nec fuit in eis aliquid à peccato immune, de quo postmodum corpus Christi formaretur.

Art. præc. ad 1. & q. 15. art. 1. ad 2.

Art. præc. & q. 15. art. 1. ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non assumpsit carnem humani generis subiectam peccato, sed ab omni infectione peccati mundatam. Et ideo in Dei sapientiam nihil inquinatum incurrit.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Christus dicitur primitias nostræ naturæ assumpsisse quantum ad similitudinem conditionis: quia scilicet assumpsit carnem peccato non infectam, sicut fuerat caro hominis ante peccatum. Non autem hoc intelligitur secundum continuationem puritatis: ita scilicet quòd illa caro puri hominis conseruaretur a peccato immunis, vsque ad formationem corporis Christi.

D. 370.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in humana natura ante Christũ erat vulnus, id est, infectio originalis peccati in actu: medicina autem vulneris non erat ibi actu, sed solùm secundum virtutem originis: prout ab illis Patribus propaganda erat caro Christi.

¶ *Vtrùm Christus in lumbis Abrahæ fuerit decimatus.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christus fuerit in lumbis Abrahæ decimatus. Dicit enim Apostolus ad Hebr. 7. quòd Leui pronepos Abrahæ decimatus fuit in Abraham, quia eo decimas dante Melchisedec, adhuc Leui erat in lumbis eius. Sed similiter Christus erat in lumbis Abrahæ quando decimas dedit. Ergo ipse etiam Christus fuit decimatus in Abraham.

3 dist. 3. q. 4. art. 1. & 2. q. 2. art. 3. dist. 3. q. 2. art. 2. & 3. ad 2. Et dist. 4. qu. 1. art. 2. ad 4.

¶ 2 Præterea, Christus est ex semine Abrahæ secundum carnem, quam de matre accepit. Sed mater eius fuit decimata in Abraham. Ergo pari ratione Christus.

¶ 3 Præterea, Illud in Abraham decimabatur, quod curatione indigebat, vt Augustin. dicit 10. super Genes. ad literam.* Cura-tione autem indiget omnis caro peccato obnoxia. Cum igitur caro Christi fuerit peccato obnoxia (sicut dictum est*) videtur quòd caro Christi in Abraham fuerit decimata.

Capit. 20. tom. 3. Ar. præc.

¶ 4 Præterea, Hoc non videtur aliquo modo derogare dignitati Christi: nihil enim prohibet patre alicuius Pontificis decimas dante alicui sacerdoti, filium eius Pontificem maiorem esse simplici sacerdote. Licet ergo dicatur Christus decimatus, Abraham decimas dante Melchisedec, non tamen propter hoc excluditur, quin Christus sit maior quàm Melchisedec.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. dicit 10. super Genes. ad literam,* quòd Christus ibi, scilicet in Abraham, decimatus non est: cuius caro inde non feruorem vulneris, sed materiam medicaminis traxit.

Capi. 20. tom. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum intentionem Apostoli oportet dicere quòd Christus in lumbis Abrahæ non fuerit decimatus. Probat enim Apostolus, maius esse sacerdotio, quod est secundum ordinem Melchisedec, sacerdotio Leuitico; per hoc quod Abraham decimas dedit Melchisedec, adhuc Leui existente in lumbis eius, ad quem pertinet legale sacerdotium. Si autem Christus esset etiam in Abraham decimatus esset, eius sacerdotium non esset secundum ordinem Melchisedec, sed minus sacerdotio Melchisedec. Et ideo dicendum est, quòd Christus non est decimatus in lumbis Abrahæ, sicut Leui. Quia enim ille qui decimas dat, nouem sibi retinet, & decimam alij tribuit, quod est perfectionis signum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet. Et significat esse decimatum, soluisse decimas per ministerium Abrahæ.

¶ In corpore est vna cõclusio: Christus non fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Probatur duplici ter: primo autoritate Apostoli: secundò ratione. Et ex autoritate quidem Apostoli arguitur ducendo, ad impossibile sic: Si Christus fuisset decimatus in lumbis Abrahæ, eius sacerdotium non esset secundum ordinem Melchisedec, sed minus ipso, sicut Leuit. Probatur sequela: quia per hoc quod Leui existẽs in lumbis Abrahæ, Abraham dedit decimas Melchisedec. Probatur ab Apostolo sacerdotiũ Leui esse minus sacerdotio Melchisedec. Ex ratione autem mystice probatur: Dans decimas protestatur, se imperfectum, & perfectionẽ alij tribuere: ergo Abraham dãdo decimas, protestatus est se & suos contractores originale peccatum, curatione indigere à Christo: ergo omnes qui fuerunt in lumbis Abrahæ, non solùm secundum corpulentam substãtiam, sed etiam secũdum rationem seminalem, fuerunt decimati: ergo Christus nõ fuit decimatus. Antecedens probatur: quia dans decimas, nouẽ sibi retinet, & decimã perfectionis signum alij tribuit. Probatur: signum perfectionis, quia decimus est numerorũ: nam numerando, vsque ad decem procedimus: & inde replicamus vnũ supra decem, vndecim, &c. prosequendo. Prima consequẽtia probatur, quo ad primam partẽ: quia imperfectio humani generis est propter peccatum indigẽs curatione: & solus Christus curator est peccati: iuxta illud, Ecce qui tollit peccatum mũdi: & ipsum præfigurabat Melchisedec: vt patet ex Apostolo. Et hæc quo ad secundã partem. Secũda verò consequẽtia probatur: quia per rationem seminalem originale peccatum cõtrahitur. Tertia autem consequẽtia probatur: quia solus Christus non fuit secundum rationem seminalem in Patribus.

Ar. præ. 6. loci ibi citatis.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum primum.*

TItulus clarus est, sumens occasionem ex Symbolo: Qui cõceptus est de Spiritu sancto.

¶ In corpore vnica cõclusio: Cõceptio corporis Christi, licet à tota sit Trinitate, attribuitur tamẽ Spiritui sancto. Probatur secunda pars, de qua est quæstio, triplici ratione: & rationes in littera clarè patent.

¶ Duo tamen pro nouitis occurrunt, primum (inquantum est quodammodo terminus omnium numerorum, qui procedunt vsq; ad decem) inde est, quòd ille, qui decimas dat, protestatur se imperfectum, & perfectionem alij tribuere. Imperfectio autem humani generis est propter peccatũ, quod indiget perfectione eius, qui à peccato curat. Curare autem à peccato, est solius Christi: ipse enim est agnus, qui tollit peccatum mundi, vt dicitur Ioan. 1. Figuram autem eius gerebat Melchisedec, vt Apostolus probat Hebr. 7. Per hoc ergo, quòd Abrahã Melchisedec decimas dedit, præfigurauit se velut in peccato conceptum, & omnes qui ab eo descensuri erãt, ea ratione, vt peccatũ originale contraherent, indigere curatione, quæ est per Christum. Isaac autẽ & Iacob & Leui & omnes alij sic fuerunt in Abraham, vt ex eo deriuarentur, non solùm secundum corpulẽtam substãtiam, sed etiam secundum rationem seminalem, per quam originale peccatum contrahitur. Et ideo omnes in Abraham sunt decimati, id est, præfigurati indigere curatione, quæ est per Christum. Solus autẽ Christus sic fuit in Abraham, vt ab eo deriuaretur non secundum rationem seminalem, sed secundum corpulentam substantiam. Et ideo non fuit in Abraham sicut curatione indigens, sed magis sicut vulneris medicina, & ideo nõ fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quia beata Virgo fuit in originali concepta, fuit in Abraham sicut curatione indigẽs: & ideo fuit ibi decimata, velut inde descẽdẽs secundum seminalem rationem. De corpore autem Christi non est sic, vt dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd caro Christi dicitur fuisse in antiquis Patribus peccato obnoxia, secũdum qualitatem, quam habuit in suis parentibus, qui fuerunt decimati: non autem secundum qualitatem, quam habet, prout est actu in Christo, qui non est decimatus.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ sacerdotium Leuiticum secũdum carnis originem deriuabatur: vnde non minus fuit in Abrahã, quàm in Leui. Vnde per hoc q̃ Abraham decimas dedit Melchisedec tanquam maiori, ostẽditur sacerdotium Melchisedec, inquantum gerit figurã Christi, esse maius sacerdotio Leuitico. Sacerdotium autem Christi non sequitur carnis originem, sed gratiam spiritualem. Et ideo potest esse q̃ pater det decimas alicui sacerdoti tanquã minor maiori: & tamẽ filius eius fit pontifex, est maior illo sacerdote nõ propter carnis originem, sed propter gratiam spiritualem, quam habet à Christo.

QVAESTIO TRICESIMA secunda, De conceptione Christi, quo ad actiuum principium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de principio actiuo in conceptione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrũm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum cõceptionis Christi.

¶ Secundò, vtrum possit dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶ Tertiò, vtrum possit dici, quòd Spiritus sanctus sit pater Christi secũdum carnem.

¶ Quartò, vtrũm beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrũm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd efficere conceptionẽ Christi, nõ debet attribui Spiritui sancto. Quia vt Augustinus dicit in primo de Trin.* Indiuisa sunt opera Trinitatis, sicut & indiuisa est Trinitatis essentia. Sed efficere conceptionem Christi, est quoddam opus diuinũ. Ergo videtur quòd non magis fit attribuendum Spiritui sancto quàm Patri vel Filio.

¶ 2 Præterea, Apostolus dicit Galat. 4. Cũ venit plenitudo temporis, misit Deus filiũ suum factum ex muliere. Quod exponens August. in 4. de Trin. dicit:* Eo vtiq; missum, quo factũ ex muliere. Sed missio Filij attribuitur præcipuè Patri, vt in Prima parte* habitum est. Ergo & conceptio secundum quam factus est ex muliere, debet præcipuè Patri attribui.

¶ 3 Præterea, Prouerb. 9. dicitur: Sapiẽtia ædificauit sibi domum. Est autem sapiẽtia Dei ipse Christus: secundũ illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiã. Domus autem huius sapientiæ est corpus Christi, quod etiam dicitur templum eius, secundum illud Ioan. Hoc autem dicebat de templo corporis sui. Ergo videtur q̃ efficere conceptionem corporis Christi, debet præcipuè attribui Filio, non ergo Spiritui sancto.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conceptionem corporis Christi tota Trinitas est operata: attribuitur tamen hoc Spiritui sancto triplici ratione. Primò quidem: quia hoc congruit causæ incarnationis, quæ consideratur ex parte Dei. Spiritus enim sanctus est amor Patris & Filij, vt in Prima parte* habitum est. Hoc autẽ ex maximo Dei amore prouenit, vt filius Dei carnem sibi assumeret in vtero virginali. Vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Secundò, quia hoc congruit causæ incarnationis ex parte naturæ assumptæ. Per hoc enim datur intelligi, quòd humana natura assumpta est à filio Dei in vnitatẽ personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia: quæ Spiritui sancto attribuitur, secundum illud 1. ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Vnde Augustinus dicit in Enchi.* Iste modus quo est natus Christus de Spiritu sancto, infinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedentibus meritis, in ipso primo exordio naturæ suæ, quo esse cœpit verbo Dei copularetur in tãtam personæ vnitatem, vt idẽ ipse esset filius Dei. Tertiò: quia hoc congruit termino Incarnationis. Ad hoc enim terminata est Incarnatio, vt homo ille qui cõcipiebatur, esset sanctus & filius Dei. Vtrunq; autẽ horũ attribuitur Spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur homines filij Dei secundũ illud Galat. 4. Quoniam estis filij Dei, misit Deus Spiritũ filij sui in corda vestra, clamantem Abba, pater. Ipse est etiã Spiritus sanctificationis: vt dicitur Rom. 1. Sicut ergo alij per Spiritum sanctũ sanctificantur spiritualiter, vt sint filij Dei adoptiui: ita Christus per Spiritũ sanctum est in sanctitate cõceptus, vt esset filius Dei naturalis. Vnde Rom. 1. secundum vnã gl.* quod præmittitur, scilicet, Qui prædestinatus est filij Dei in virtute, manifestatur per id quod immediatè sequitur. Secũdum

dũ Spiritũ sanctificationis, id est, per hoc quòd est cõceptus de Spiritu sancto, & Angelus annuntiãs ex hoc quod præmittebat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd opus conceptionis commune quidem est toti Trinitati, secundũ tamen modum aliquem attribuitur singulis personis. Nam Patri attribuitur autoritas respectu personæ Filij, qui per huiusmodi conceptionem sibi assumpsit humanam naturam. Filio autem attribuitur ipsa carnis assumptio. Sed Spiritui sancto attribuitur formatio corporis, quod assumitur à Filio. Nã ipse Spiritus sanctus est spiritus Filij, secundũ illud Gal. 4. Misit Deus Spiritũ filij sui. Sicut autẽ virtus animæ, quæ est in semine, per spiritũ, qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum: ita virtus Dei, quæ est ipse filius (secundum illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem) per Spiritũ sanctũ corpus formauit, quod assumpsit. Et hoc etiam verba Angeli demonstrãt, dicẽtis, Spiritus sanctus superueniet in te, quasi ad præparãdam & formandam materiã corporis Christi, & virtus Altissimi, id est, Christus obumbrabit tibi, id est, corpus in te humanitatis accipiet incorporeum lumẽ diuinitatis. Vmbra enim à lumine formatur & corpore: vt Greg. dicit 18. Moral.* Altissimus autem intelligitur Pater, cuius virtus est Filius.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd missio refertur ad personam assumentem, quæ à Patre mittitur: sed cõceptio refertur ad corpus assumptum, quod operatione Spiritus sancti formatur. Et ideo licet missio & cõceptio sint idem subiecto: quia tamẽ differũt ratione, missio attribuitur Patri, efficere autem cõceptionem Spiritui sancto: sed carnem assumere attribuitur Filio.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamẽti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primùm enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autẽ Spiritus sancti factum filij Dei est, propter naturæ & volũtatis vnitatem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrũm Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur q̃ Christus non debeat dici cõceptus de Spiritu sancto. Quia super illud Rom. 1. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, dicit glo. Aug.* Attendendũ, quòd non ait de ipso: sed ex ipso: ex ipso enim cælũ sunt & terra: quia fecit ea: non autem de ipso, quia nõ de substãtia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶ 2 Præterea, Principiũ actiuũ, de quo aliquid cõcipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in cõceptione Christi. Dicit enim Hiero. in expositione Catholicæ fidei, Nõ sicut quidã sceleratissimi opinãtur, Spiritum sanctũ dicimus fuisse pro semine, sed potẽtia ac virtute Creatoris dicimus esse operatum, id est, formatum corpus Christi. Nõ ergo debet dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶ 3 Præterea, Nihil vnũ de duobus formatur, nisi aliquo modo commixtis. Sed corpus Christi formatũ est de virgine Maria. Si ergo Christus dicatur cõceptus de Spiritu sancto, videtur quòd facta sit cõmixtio quædam Spiritus sancti & materiæ, quam Virgo ministrauit: quod patet esse falsum. Non ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Matth. 1. Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cõceptio nõ attribuitur soli corpori Christi, sed etiã ipsi Christo ratione ipsius corporis. In Spiritu autẽ sancto duplex habitudo cõsideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filiũ Dei, qui dicitur esse conceptus, habet habitudinem consubstantialitatis: ad corpus autem eius habet habitudinẽ causæ efficientis. Hæc autẽ præpositio De, verã habitudinẽ designat, sicut cum dicimus hominẽ aliquem esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus Christum esse cõceptum de Spiritu sancto, hoc modo, quòd efficiẽtia Spiritus sancti refertur ad corpus assumptum: consubstãtialitas verò ad personam assumentem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd corpus Christi, quia non est consubstãtiale Spiritui sancto, non proprie potest dici de Spiritu sancto conceptum, sed magis ex Spiritu sancto. Sicut Amb. dicit in 1. de Spiritu sancto,* q̃ ex aliquo est, aut ex substãtia, aut ex potestate eius est. Ex substantia, sicut filius, qui à patre est: ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto.

¶ Ad secũdum dicẽdum, quòd super hoc videtur esse quædam diuersitas Hie. ad quosdam alios doctores, qui asserunt Spiritum sanctũ in cõceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chryso. super Matth.* Vnigenito Dei in Virginem ingressuro præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificatione nascatur, scilicet Christus secũdũ corpus, diuinitate ingrediente pro semine. Et Dam. dicit in 3. lib.* Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen.

¶ Sed hoc de facili soluitur: quia secũdum quòd in semine intelligitur virtus actiua, sic Chryso. & Dam.* comparant semini Spiritum sanctum: vel etiam Filium qui est virtus Altissimi. Secundum autem quòd in semine intelligitur substantia corporalis, quæ in conceptione transmutatur, negat Hier. Spiritum sanctum fuisse pro semine.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut August. dicit in Enchi. non eodem modo dicitur Christus conceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria virgine, sed de Maria virgine materialiter, de Spiritu sancto verò effectiue. Et ideo non habuit hic locum commixtio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrũm Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secundũ humanitatem. Quia secundum Philosophum in lib. de Generatione animalis,* pater dat principium actiuum in generatione, mater verò minutrat materiam. Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter materiam quam in cõceptione eius ministrauit. Ergo videtur quòd etiam Spiritus sanctus possit dici pater eius, propter hoc, quòd fuit principium actiuũ in conceptione ipsius.

¶ 2 Præterea, Sicut mentes aliorũ sanctorũ formãtur per Spiri-

Cap. 12. Ar. tic. 3.

Quæ. 51.

Ante me. illato 2.

3. dist. 4. q. 1. art. 1. q. 4. Et 4. con. c. 46. Et op. 3. c. 226. *Aug. de nat. bo. ni c. 27.

Cap. 8

Lib. 4. de

3. dist. 4. q. 1. art. 2. q. 1. & 2. ad 4. & in ver. imperf. *Cap. 2.

Hom. 1. in ver. imperf.

Loci ut ſupra.

3. dist. 4. q. 1. art. 2. q. 1. & 2. ad 4. & in ver. imperf. Et 4. cont. c. 47. Et com. 3. c. 1. 2. *Li. 1. c. 2.

Ex regula præsupposita.

Secunda vero probatur quia secũdum æternam generationẽ solus Patris est Filius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tria: sima secunda. Articulum quartum.

TItulus clarus, notando quòd non est quæstio, an actiuè egerit, sed an actiuè egerit in ipso actu conceptionis corporis Christi: inde actione enim circa illum actum est quæstio.

¶ In corpore articuli quatuor sunt. primò refertur opinio quædam habens duas partes: secundò improbatur prima pars illius: tertiò secunda: quartò respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum opinio dicit beatam Virginem operatam in conceptione Christi actiuè duplicitersicilicet naturali & supernaturali virtute. Et primæ partis ratio est communis de infusione formarum in materia per aliquod cooperatiuum principium in materia: in hoc enim ponitur differentia
Ar.1. inter transmutationem naturalem & artificialem: quia naturalia habet tale principium in materia, & idea naturaliter: artificialia verò habet solum materiam puræ passiuam.

Cap.38. tom.3.

¶ Quòd secundum tripliciter argitur contra hoc Autor. Primò inserimèdo fundamentū, quia ad mutationem naturalem sufficit principium materiale esse passiuum ex autoritate Aristo. Secundò quia impossibile est quòd materia agat ad sui formationem, quia nō est actus. agere enim est actus non potentiæ, semper enim actus simabilis
Enchir. cap.39. species mouere, vt dicitur 3. Physic. Tertiò quia impossibile est aliquid non diuisum in duas partes (vt anima) mouere seipsum: ex 8. Phyti.

¶ Aduerte hic, quòd oportet digredi ad omnes solutiones multas, & examinandæ essent hæ rationes. Nam & de inchoatione formarum & de mora grauis & leuium, & de maxima atque vetustissima ambiguitate: an aliquid seipsum mouere possit, tractare oportereti: & non Theologiam, sed Philosophum puram tradere operis longo: propter ea exeta librum hunc tradandi hæc relinquam.

¶ Quo ad tertium ponitur primo ratio secundæ partis. Et assumit ratio hæc duo. Alterum naturale: scilicet quòd materi conuenit ad generationem per proprium semen, actiue concurrens ad generationem. Alterum supernaturale, scilicet quod beatæ Virgini data est miraculosè virtus illa actiua, quam aliæ matres habent per semen, vt scilicet sine femine posset quòd per semen peccasset. Et huius miraculi ratio est integerrima virginitas: nec repugnat seminis retentio. Deinde ponitur improbatio istius opinionis quam ad tacitum eius, & ipsam bipartiam. Et est ratio ista - Distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunam: ergo ad penes diuersitatem agentis & potentiæ: ergo tota virtus actiua est ex parte maris, passio verò ex parte fœminæ. Antecedens probatur ex secundo Cæl. tic: Sexus est propter operationem opportunam ad generationem. ergo diuersitas sexus est propter diuersam operationem opportunam ad generationem. Consequentia hæc est per se nota, & assumptum est ex primo Cæl. Vnum undique est propter vnam operationem. Consequentia principalis probatur in litera: quia distinctio operationis in generatione est secundum magis & patiens. Deinde ad huius rationis confirmationem firmandam affertur signum in litera ex plantis: quia ideo in illis non est distinctio sexus: quia actiua & passiua virtus sunt maxime, hoc enim signum est quòd distinctio sexus est penes actiuum & passiuum: hæc quidem rationem

¶ Contra ipsam verò positionē procedit litera subsumendo, Beata Virgo non accepit à Spiritu sancto, vt esset pater Christi, sed mater: ergo nō accepit. potiùs tiam actiuam in conceptione. Demum duę viæ secundū hanc opinionē excludūtur, altera dicētiū, quòd virtute illa supernaturali beata Virgo via est agendo conceptionē Christi. & sic fuisset pater Christi. Altera dicentiū, quòd virtute illa beata Virgo nō est via. & sic frustrā collata fuisset vti" actiua illa.

¶ Circa processum istum dno occurrūt dubia. Primū est circa consequentiā rationis, non enim apparet illius efficacia: quoniā fundatur super illa vniuersali. Omnis diuersitas operationum ad generationem, quæ est secundum diuersitatem actiui & passiui quæ non videtur vera, nec in litera habetur. Et quòd oportet illam vniuersaliter veram ad probādam dictam consequentiam, patet: clarissimè: quia nisi fit vniuersaliter vera, fieri negabitur consequētia, concedendo omnia assumpta: scilicet & quòd distinctio sexuum est propter diuersam operationem: & quòd distinctio operationis alicuius est penes actiuum & passiuū. Tunc enim patet quia ex hoc quòd aliquid ad generationem est penes actiuum & passiuum, non sequitur de terminate, ergo distinctio sexus est penes actiuum & passiuum. Sed fi omnis distinctio operationis ad rationem sit penes actiuum & passiuum, quæritur, ergo distinctio sexuum est penes actiuum & passiuum: quia ipsa est manifestè ad diuersa opera ad generationem requisita.

¶ Secundum dubium est circa secundam consequentiam, scilicet, ergo tota vis actiua se tenet ex parte patris. Nā plus infertur, quàm sequitur. tur: licet enim sequatur, ergo vis actiua se tenet ex parte patris, non tamen sequitur, ergo tota se tenet ex illa parte. Et confirmatur, quia secundum multos concedēdus mare & fœminam distinguī penes actiuū & passiuū, patet concurrit aliquid ex parte & pro quanto pars femalis potentialiter concurrit ad generationem. Igitur econtra aliquid ex parte maris non concurrit. nit concurrere actiue, quia principaliter concurrit passiue, & sic fal-

Cap. 20. to.3.

D. 241. & 644

D. 601. T.18.30. 31.32.

D. 690. & 851.

Tex. 30.

D. 1117.

Tex 17

D.616

Inferi fe. 2. Lect. 2. Cap.2.

In corp.

matetiam (vt in secunda conclusione dicitur) & in instanti terminate tempus illud, quòd fuit instans conceptionis, præparatam materiam ministrauit (vt in prima conclusione dicitur) quasi ad terminū suæ actionis peruenies. Ad ipsum autem conceptionis actum non concurrit actiuè, sed passiuè, suscipiēdo in materia ministrata actionem agentis Spiritus sancti loco seminis.

¶ Occurrit circa conclusionem dubium ex Scot.in 3. sentent. distinctio. 4. quæstio. 1. dicēte contra doctrinam præsentis articuli arguente. primò de matribus in communi. Tum primò: quia formas eiusdē speciei consequuntur potētiæ naturales eiusdem speciei: mas & fœmina sunt eiusdem speciei. 10. Meta. Ergo si formam maris sequitur potentia vegetatiua actiua, similiter & formam fœminæ. Et confirmatur: quia aliter vegetatiua maris & fœminæ differrent sicut actiua & passiua: & ita esset potentiæ omnino alterius rationis. Tū secundo quia mater naturaliter plus diligit filium quàm pater: vt patet 8. Ethic. ergo filius est opus matris. Et probatur cōsequentia: quia pater diligit filium vt opus suum. Tum tertiò quia filius assimilatur magis quandoque matri, quàm patri: ergo in matre est virtus actiua. Probatur sequela: quia agentis est assimilare sibi effectum: ita quòd effectus nulli assimilatur, nisi propter aliquam actionem eius. Tum quat tò: quia matrem tantum esse quasi vas, in quo sicut in loco conuenienti generatur proles, & de aliquo eius vt materia: non videtur plus dā re matri quàm terræ in generatione mineræ, si de aliquo eius generatur minera. & sic talis terra esset matei mineræ: imò homo esset materi vermis in eo geniti loco conuenienti ex aliquo hominis. Et si dicatur quod vermis non est eiusdem speciei, obiicitur quòd anima est mater mulæ: & tamen non est eiusdē speciei.

¶ Secundò principaliter obiicitur de hac materie in speciali per illud Damascen. cap. 48. virtutem tribuēs suscepti, simul autem & generatiuam. si enim ipsa esset tātum principium passiuum, non videretur quare copalauit virtuti susceptiuæ virtutem generatiuam.

¶ Ad euidentiam motatum quæstionum, sciendum est quòd veritas quæstionis huius sicut & multarum aliarum in medio consistit. Et ideo extrema sectati errarunt: & quia medium extremorum naturas sapit, veritatis aliquid attigerunt. Fœminarum enim potentiæ ad partem vegetatiuam spectantes actiuæ proculdubio sunt: sed res facta ab actiua potentia fœminæ materiale est, non actiuum generationis principium. Ita quod mas & fœmina conueniūt in hoc, quod virtusque potentiæ sunt actiuæ: sed differunt in re facta per illas potentias: nam factum à mari, semen est actiuum generationis principium: factum verò à fœmina, quicquid sit illud menstruum aut semen, materiale est generationis principium. Hæc est Peripateticorum, quos Autor sequitur, sententia, confunatque primæ Philosophiæ: quoniam sic inter matrem & fœminam vnitas specifica saluatur & in formis & in potentiis: differentia ponitur ex parte corporis seu materiæ, dum penes res factas non penes potentias animæ, diuersitas formalis actiui & passiui collocatur: res enim facta ex parte corporis sequens est quòd non acceperit potētiam actiuam in conceptione Christi: siue aliquid egerit, ex quo sequitur ipsam fuisse patrē Christi: siue nihil egerit (vt quidam dicūt) ex quo sequitur, huiusmodi potentiam actiuam sibi frustra fuisse collatā. Et ideo dicendum est, quod in ipsa conceptione Christi beata Virgo nihil actiuè operata est, sed solam materiam ministrauit. Operata tamen est ante cōceptionem aliquid actiuè, præparando materiam, vt esset apta conceptui.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd illa conceptio tria priuilegia habuit, scilicet, quòd esset sine peccato originali: quòd esset nō puri hominis, sed Dei & hominis: item quòd esset cōceptio Virginis. Et hæc tria habuit à Spiritu sancto. Et ideo dicit Dam. quatum ad primum, quòd Spiritus sanctus superuenit Virgini purgans ipsam, id est, præseruans, ne cum peccato originali cōciperet. Quantū ad secundum dicit, & virtutem susceptiuam verbi Dei tribuens, id est vt conciperet verbum Dei. Quātum autem ad tertium dicit, simul autem & generatiuam: vt scilicet manēs virgo posset generare, nō quidem actiuè, sed passiuè: sicut aliæ matres hoc consequuntur ex semine viri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd potentia generatiua in fœmina est imperfecta respectu potentiæ generatiuæ, quę est in mari. Et ideo sicut in artibus ars inferior disponit materiam: ars autem superior inducit formam, vt dicitur in 2. Phy. * ita etiam virtus generatiua fœminæ præparat materiam, virtus autem actiua maris formam materiam præparatam.

¶ Ad tertium dicendū, quòd ad hoc, quod transmutatio sit naturalis, non requiritur, quòd in materia sit principium actiuum, sed solum passiuum: vt dictum est. *

Tex.25.

D.660.

QVAESTIO TRICESIMA tertia, De modo & ordine conceptionis Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo & ordine conceptionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Ad obiecta Scoti contra doctrinam articuli huius de matribus in communi respondetur: & ad primum dicitur, quòd autem est de isto homine assumente articulum Autoris in litera secundum, & vidente resolutionem, & tamen arguente, quasi Autor non respōderit. Dicimus ergo, vt iam dictum est, quòd nec fœminarum nec potentiam vegetatiuam in muliere esse passiuam: actiua enim est, sed materiæ, in quam semen viri agit: sicut etiam in vno & eodem homine digestiua virtus est actiua materiæ, in quam nutritiua agit, conuertendo in substantiam alti. Nec accipias proprie, sed exempli gratia dictum in litera in responsione ad secundum, quòd potentiæ generatiuæ in mari & fœmina sint ficut ars superior & inferior. sunt enim non diuersæ, sed eiusdem rationis in secundum quod ad effectus ab eis referatur, diuersarum rationum inueniretur secundum diuersam rationem actiui & passiui, agendi & patiēdi, vt dictum est. Dic ergo, quòd potentia generatiua terminæ est actiua non generationis, sed materiæ proximæ & propriæ ipsius generationis & geniti.

¶ Ad secundum dicitur, quòd mater diligit filium suum vt proprium opus effectiue, secūdum proprium materiam seu proprium corpus ipsius filij: est enim ipsa effectiua causa materiæ proximæ, vt dictum est.

¶ Et ex hoc patet responsio ad tertium, concedendo quòd quia mater est causa effectiua materiæ proximæ filij: ideo filius assimilatur matri. Sed falluntur argentes à negata efficientia respectu actus conceptionis seu generationis in vero, ad inferendum negari omnem efficientiam respectu filij.

¶ Ad quartum dicitur, quod nos non dicimus materiē esse vt vas, seu locum, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ambæ enim opiniones sunt extremæ, & quòd mater concurrat actiuè ad generationẽ, & quòd mater sit purè receptiuè, & passiuè principium filij. Media siquidem est Peripatetica sententia, matrẽ esse principium actiuum materiæ filij, & passiuum generationis eiusdem.

¶ Ad obiecta ex Damasceni autoritate respondetur in litera ad primum, quòd ideo generatiuam adiunxit Dam. susceptiuè, quia diuersas conditiones indicant. susceptiua quidem potentia ad filium Dei refertur, generatiua autem ad virginitatẽ matris: virgo enim manens virgo non potest generare: quoniã generatio tunc tantum naturaliter fieri potest à fœmina, quantumcunque fœcunda, quum concipere potest: concipere autem passiuè non potest sine virili semine: quod si sit, iam non virgo concipieret. Quia ergo beatæ Virgini tributum est, vt manens virgo posset cõcipere: ideo ad hoc defertur ei potentia generatiua, quæ procul dubio est multum distans à ratione potẽtiæ susceptiuæ verbi Dei, vt patet.

3.d.3.q.5. art. 1. Et 4. con. ca. 44.

ca.5. to.3. Quæs.56.

¶ *Super Quæstionis tricesimæterciæ Articulum primum.*

F.37. 38. & 39.

TItulus de mensura formationis, qua corpus figurarum in membrorum interiorum & exteriorum forma est, quærit, an scilicet mensura durationis ipsius formationis fuerit instans conceptionis: an fuerit in aliis hominibus fuerit tẽpus consequens conceptionem.

Q.11. art. 3.

¶ In corpore articuli primò distinctio trimembris fit: secundò singula tractãtur membra: & sic respondetur quæsito.

Distinctio est: Tria in conceptione cõsideranda sunt, &c. quæ clare patent in litera.

¶ Tractando autem tertium membrum, scilicet de augmento, aduertendum est quòd cum dicitur augmentum non esse sine motu locali, intelligendum est de motu locali, formaliter vel virtualiter, hoc est vel quia motui augmẽtationis iugiter vere localis motus corporis quanti ad maiorem locum: vel ipse motus augmenti affert secundum intrinsecũ quantitatem maiorem, est collatiuus per viam sequelæ maioris loci: ac si motus ibi interueniret localis. Vtro autem modo fit, ratio litera currit: quia vtroque modo tempore mensuratur acquisitio maioris loci. Non est autem locus iste consonus discutiendæ huic quæstioni.

Cap. 35.

¶ Tractando secundum membrum in quo tituli quæstio consistit, cõcludit ad quãtitatem perfectam. In quorum medio ratio conceptionis consistit. nam primum est conceptioni præambulum, tertium autem conceptionem consequitur. Primum autem non potuit esse in instanti: quia hoc est contra ipsam rationem motus localis corporis cuiuscunque, cuius partes successiue subintrant locum. Similiter & tertium oportet esse successiuum: tum quia augmentum nõ est sine motu locali, tum etiã quia procedit ex virtute animę, iam in corpore formato operantis, quæ non operatur nisi in tempore. Sed ipsa formatio corporis, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuit in instanti, duplici ratione. Primò quidem propter virtutem agentis infinitam, scilicet Spiritus Sancti, per quem corpus Christi est formatum, vt suprà dictum est. * Tantò enim aliquod agẽs citiùs potest materiam disponere, quãtò maioris virtutis est. Vnde agens infinitæ virtutis potest in instanti materiam disponere ad debitã formam. Secundò ex parte personæ Filij, cuius corpus formabatur: non enim erat congruum vt corpus humanum assumeret nisi forma tum. Si autem ante formationẽ perfectam aliquod tempus conceptionis præcessisset, non posset tota conceptionis attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei nisi ratione assumptionis. Et ideo in primo instãti quo materia adunata peruenit ad locum generationis, fuit perfectè formatum corpus Christi & assumptum. Et per hoc dicitur ipse filius Dei conceptus: quod aliter dici non posset.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd verbum Aug. vtrobique nõ refertur ad solam formationem corporis Christi, sed ad formationem simul cum determinato augmẽto vsque ad tempus partus. Vnde secundum rationem illius numeri dicit perfici tempus nouem mensium, quo Christus fuit in vtero Virginis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd motus ille localis non comprehẽditur infra ipsam conceptionem, sed est cõceptioni præambulus.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd non est assignare vltimum instans, in quo materia illa fuit sanguis, sed est assignare vltimum tempus, quod continuatur, nullo interueniente medio ad primum instans, in quo fuit caro Christi formata. Et hoc instans fuit terminus temporis motus localis materiæ ad locum generationis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd augmentum fit per potentiam augmentatiuam ipsius, quod augetur. Sed formatio corporis fit per potentiam generatiuam, non eius qui generatur, sed ipsius generantis ex semine, in quo operatur vis formatiua ab anima Patris derinata. Corpus autem Christi non fuit formatum ex semine viri (ficut suprà dictum est *) sed ex operatione Spiritus sancti, & ideo talis debuit esse formatio, vt Spiritum sanctum deceret. Sed augmentum corporis Christi fuit factum secundum potentiam augmentatiuam animæ Christi, quæ cum sit speciei conformis animæ nostræ, eodem modo debuit corpus illud augmentari, ficut & alia hominum corpora augmentantur, vt ex hoc ostenderetur veritas humanæ naturæ.

¶ Primò, vtrùm corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum.

¶ Secundò, vtrùm in primo instanti conceptionis fuerit animatum.

¶ Tertiò, vtrùm in primo instanti conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

¶ Quartò, vtrùm conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm corpus Christi fuerit formatum in primo instanti conceptionis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ corpus Christi non fuerit formatũ in primo instanti suę cõceptionis. Dicitur enim Ioan. 2. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. Quod exponens Augustin. in 4. de Trinita. * dicit, Hic numerus perfectioni Dominici corporis apertè cõgruit. Et in lib. 83. Quæstionum * dicit, Non absurdè 46. annis dicitur fabricatum esse templum, quod corpus eius figurabat, vt quot anni fuerunt in fabricatione templi, tot dies fuerint in corporis Dominici perfectione. Non ergo in primo instanti conceptionis corpus Christi fuit perfectè formatum.

¶ 2 Præterea, Ad formationem corporis Christi requirebatur motus localis, quo purissimi sanguines de corpore Virginis ad locum generationi congruum peruenirent. Nullum autem corpus potest moueri localiter in instanti: eo quòd tempus motus diuiditur secundum diuisionem mobilis: vt probatur in 6. Phys. * Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum.

¶ 3 Præterea, Corpus Christi formatum est ex purissimis sanguinibus Virginis, vt suprà habitum est. * Non autem potuit esse materia illa in eodem instanti sanguis & caro: quia sic materia simul fuisset sub duabus formis. Ergo aliud fuit instans, in quo vltimò fuit sanguis, & aliud in quo primò fuit caro formata. Sed inter quælibet duo instantia est tempus mediũ. Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum, sed per aliquod tempus.

¶ 4 Præterea, Sicut potentia augmẽtatiua requirit determinatum tẽpus in suo actu, ita etiam & virtus generatiua: vtraque enim est potentia naturalis, ad vegetatiuam animam pertinens. Sed corpus Christi fuit determinato tempore augmentatum, ficut & aliorum hominum corpora: dicitur enim Lucæ 2. quòd proficiebat sapientia & ætate. ergo videtur quòd pari ratione formatio corporis eius, quæ pertinet ad vim generatiuam, non fuerit in instanti, sed determinato tempore, quo aliorum hominum corpora formantur.

¶ SED CONTRA est quòd Gregor, dicit 18. * Moralium, Angelo nuntiante, & Spiritu sancto adueniente, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in conceptione corporis Christi tria est considerare. Primò quidem motum localem sanguinis ac locum generationis: secundò formationem corporis ex talimateria. tertiò autem augmentum, quo perfio responsiua ponitur. Formatio corporis Christi fuit in instanti. Probatur duplici ratione primo, ex infinitate virtutis actiuæ, secundo ex parte personæ Filij.

¶ Clara sunt in litera, si aduertaris, quòd prima ratio concludit de possibili: secunda verò de facto. Nam ex infinitate virtutis actiuæ, agentis, tamen secundum liberi arbitrium non infertur efficaciter quòd fecerit sed quòd facere potuit in instanti: & hoc exprimẽ te sonant verba litera. Ex necessitate autẽ consequentiæ, quòd filius Dei conceptus est, ideo dicitur, quòd nõ nisi formatũ corpus assumeret. Et quia de facto idem fuit instãs formationis & assumptionis, vt patet.

3.p.q.31. ar.2. ad 3. Et 4. con tra c.44. & 45. ad 2. Et ep. 3.ad. 2. & 22.a. Et 10.1 l. 15. cor. 2. & 12.d.3. ca.3. Ep. 11. ad procul. in fine.

¶ *Super Quæstionis tricesimæterciæ Articulum tertium.*

TItulus prima facie superfluitatem præ se fert: quia tam in præcedẽti articulo assumptum & probatum est, quòd dum conciperetur corpus Christi, assumptum est. Verumtamen si consideretur quod propriè habet difficultatem propositionis istius, quæ manifestata est ad fundandum ante dicta, non superfluitati, sed perfectioni doctrinæ attribuitur, quod specialiter mota sit quæstio de articulo isto.

Ca.5. to 3. Ser.4. circa med.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Caro Christi est simul concepta & assumpta à Verbo. Probatur duplicitèr: primo ex proprietate locundo deducẽdo ad inconuenientes. Probatio prima est: quia illa est propria, Deus factus est homo, non autem ista. Homo factus est Deus. Hæc enim loquendi proprietas significatiuè quod est hominis non præextitisse, ac per hoc carnẽ non prius fuisse quàm assumptam esse. Ratio autem ad inconueniens est: Si caro Christi fuisset prius concepta quàm assumpta, habuisset aliquando propriam hypostasim, præter Verbi hypostasim: & sic aut vnio incarnationis non fuisset secundum hypostasim aut destructa fuisset propria carnis hypostasis in assumptione. Hoc secundum est inconueniens. primum autem est contra mysterium Incarnationis: ergo contra fidem est dicere, carnem Christi prius cõceptam, quàm assumptam.

Li.2.c.4. Cap.2. 3.p.q.31. ar.1.

¶ Aduertẽdum hic, quod quia fides nullum inducit inconueniens asserendum, ideo seclusis inconuenientibus responsionibus (quæ semper pro exclusis habendæ sunt) Autor cõcludit positionem hanc esse contra fidem: vtpote talem, ex qua sequitur aliquid contra fidem Incarnationis: sequitur enim non esse factam vnionem hypostaticam inter Verbum & humanam naturam secundum se, & eius essentiales partes. Ac per hoc nori quantitate saluatur. Quantitas autem corporis, quam habet cum primo, sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum peruenit: ita scilicet quòd maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habẽt in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animantur: minorem tamen habuit in principio suæ cõceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conseruari, cùm in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animentur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in generatione aliorum hominum locum habet quod dicit Philosophus, propter hoc quòd successiuè corpus formatur & disponitur ad animam. Vnde primò, tanquam imperfectè dispositum, recipit animam imperfectam: & postmodum quando perfectè est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitatem virtutis agentis fuit perfectè dispositum in instanti, vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm corpus Christi fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi nõ fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis. Dicit enim Leo Papa in Epistola ad Iulianũ: * Nõ alterius naturæ erat caro Christi quàm nostra, nec alio illi quàm cæteris hominibus anima est inspirata principio. Sed aliis hominibus non infunditur anima in primo instanti suæ conceptionis. ergo nec corpori Christi anima debuit infundi in primo instanti suæ conceptionis.

¶ 2 Præterea, Anima sicut quælibet forma naturalis requirit determinatam quantitatem in sua materia. Sed in primo instanti conceptionis corpus Christi non habuit tantam quantitatem, quantam habent corpora aliorum hominum, quando animãtur: alioquin si cõtinue fuisset postmodum augmentatum, vel citius fuisset natum: vel in sua natiuitate fuisset maioris quantitatis, quàm alij infantes. Quorum primum est cõtra Aug. 4. de Trin. * vbi probat eum spatio nouem mensium in vtero Virginis fuisse. secundum autem est contra Leonẽ Papam, qui in sermone Epiphaniæ * dicit quòd Magi inuenerũt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

3.d.3.q.5. ar.2. Et d. ar.3. q.1. ar.3.

¶ 3 Præterea, Vbicunque est prius & posterius: prius enim est vnum, & postea animal, & postea homo. Ergo non potuit animatio Christi perfici in primo instanti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit in 3. lib. * Simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata anima rationali & intellectuali.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc quòd conceptio ipsi filio Dei attribuatur (vt in Symbolo cõfitemur, dicẽtes, Qui conceptus est de Spiritu sancto) necesse est dicere, quòd ipsum corpus Christi, dum cõciperetur, esset à verbo Dei assumptum. Ostensum est autem suprà * quod verbum Dei assumpsit corpus mediante anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu. Vnde oportuit quòd in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principiũ inspirationis animæ, potest considerari dupliciter. Vno modo secundũ dispositionem corporis: & sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi, & corporibus aliorum hominum, sicut enim statim formato corpore alterius hominis, infunditur anima ista fuit in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solùm secundum tempus: & sic quia prius tempore formatum fuit perfectè corpus Christi, prius tẽpore fuit etiam animatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima requirit debitam quãtitatem in materia, cui infunditur, sed ista quãtitas quandam latitudinem habet: quia & in maiori & in minori quantitate saluatur. Quantitas autem corporis, quam habet cum primo, sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum peruenit: ita scilicet quòd maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habẽt in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animantur: minorem tamen habuit in principio suæ cõceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conseruari, cùm in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animentur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in generatione aliorum hominum locum habet quod dicit Philosophus, propter hoc quòd successiuè corpus formatur & disponitur ad animam. Vnde primò, tanquam imperfectè dispositum, recipit animam imperfectam: & postmodum quando perfectè est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitatem virtutis agentis fuit perfectè dispositum in instanti, vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm corpus Christi in primo instanti suæ conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incœpit. ergo videtur quòd fuerit assumpta à verbo Dei, postquam fuit concepta.

3.d.1.q.2. ar.1. Et d. 3.q.5. art. 2. Et 4. contra c. 44. & 45

¶ 2 Præterea, Caro Christi fuit assumpta à verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis accepit animam rationalem: ergo in termino conceptionis fuit assumpta, sed in termino cõceptionis dicitur iam cõcepta: ergo prius fuit concepta & postmodum assumpta.

¶ 3 Præterea, In omni generato prius tẽpore est id quod est imperfectum, eo quod est perfectum: vt patet per Philosophum in 9. Metaph. * Sed corpus Christi est quiddam generatum. Ergo ad vltimam perfectionem, quæ consistit in vnione ad verbum Dei, non statim in primo instanti cõceptionis peruenit, sed primo fuit caro concepta, & postmodum assumpta.

Tex. 13.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de fide ad Petrum: * Firmissimè tene & nullatenus dubites, carnem Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur à verbo.

Ca.18.to. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) propriè dicimus Deum factum esse hominem, non autem propriè dicimus, quòd homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit fibi id quod est hominis: non autem præextitit id quod est hominis, quasi per se subsistens antequam susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta, antequam susciperetur à Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim, præter hypostasim verbi Dei, quod est contra rationem Incarnationis: secundum quam ponimus verbum Dei esse vnitum humanæ naturæ, & omnibus partibus eius in vnitate hypostasis. Nec fuit conueniens quòd hypostasim præexistentem humanæ naturæ vel alicuius partis eius, verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quòd caro Christi prius fuerit concepta & postmodum assumpta à verbo Dei.

3.p.q.16.ar.6 & 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si caro Christi non fuisset in instanti formata, seu concepta, sed per temporis successionem, oportet alterum duorum sequi, vel quod assumptum nondum esset caro, vel quòd prius esset conceptio carnis, quàm eius assumptio. Sed quia ponimus, conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est quod in illa carne simul fuit concipi & conceptum esse. Et sicut Augustinus dicit in lib. de fide ad Petrum, * dicimus ipsum Dei verbum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem Verbi incarnatione conceptam.

Ca.18.to. 3.

¶ Et per

¶ In corpore vnica est conclusio: Corpus Christi in primo conceptionis instanti fuit animatum anima rationali. Probatur: Filius Dei conceptus est ex Spiritu sancto: ergo dum conciperetur, assumpsit corpus: ergo animatum anima intellectiua. Antecedens est in Symbolo. Prima consequentia probatur quia aliter non attribuit posset filio Dei conceptum esse: secunda verò, quia assumpsit corpus mediante anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu: vt patet ex superioribus.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Caro Christi est simul concepta & assumpta à Verbo. Probatur duplicitèr: primo ex proprietate locundo deducẽdo ad inconuenientes. Probatio prima est: quia illa est propria, Deus factus est homo, non autem ista. Homo factus est Deus. Hæc enim loquendi proprietas significatiuè quod est hominis non præextitisse, ac per hoc carnẽ non prius fuisse quàm assumptam esse. Ratio autem ad inconueniens est: Si caro Christi fuisset prius concepta quàm assumpta, habuisset aliquando propriam hypostasim, præter Verbi hypostasim: & sic aut vnio incarnationis non fuisset secundum hypostasim aut destructa fuisset propria carnis hypostasis in assumptione. Hoc secundum est inconueniens. primum autem est contra mysterium Incarnationis: ergo contra fidem est dicere, carnem Christi prius cõceptam, quàm assumptam.

¶ Aduertẽdum hic, quod quia fides nullum inducit inconueniens asserendum, ideo seclusis inconuenientibus responsionibus (quæ semper pro exclusis habendæ sunt) Autor cõcludit positionem hanc esse contra fidem: vtpote talem, ex qua sequitur aliquid contra fidem Incarnationis: sequitur enim non esse factam vnionem hypostaticam inter Verbum & humanam naturam secundum se, & eius essentiales partes. Ac per hoc

¶ In cor

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimtertiæ Artículum quartum.

TItulus quærit, an simpliciter & absolute conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa. Constat enim quod in conceptione aliquid fuerit naturale, & aliquid miraculosum: sed quæritur, an fuerit simpliciter & absolute miraculosa.

¶In corpore vna est conclusio habens duas partes. Conceptio est simpliciter miraculosa, secundum aliquid naturalis. Declaratur & probatur. Declaratio est ex auctoritate Ambrosij, quæ exponitur quia ex parte materiæ ministrat exáma
3.d 3.q.2. art. 2. Et 4. contra tre est naturalitas: ex parte virtutis actiuæ est sua pernaturalitas. Probatio c. 45. Et quod. 6. q 10. Et op 3. c. 225. 7. 223. *Et Isa. 7.* & secundum quid naturalis.

¶ Aduerte hic, 9 quia, vt in secundo traditur phys. forma ex parte agentis se tenet, ideo Autor formam agenti coniunxit in probatione: licet in declaratione solius actiuæ virtutis meminerit. Rursus aduerte, quòd Autor ad rem spectas, non curauit distcutere tertium membrum: scilicet quod illa conceptio nec naturalis nec miraculosa simpliciter est, sed secundum aliquid miraculosa & secundum aliquid naturalis. Ratio enim allata in litera non solum concludit quod magis est miraculosa, quam naturalis: sed sufficiens est ad concludendum, quod est simpliciter miraculosa: quoniam iudicium simpliciter & absolute habendum de re, secundum formale sumitur: vt in litera fit. Et ideo ad rem, hoc est ad vim medij spectando, Autor intulit quod simpliciter est miraculosa, licet secundum verba assumpserit concludendum quod est magis miraculosa, quam naturalis, dū assumpsit. Vnumquodque magis iudicatur secundum formam, &c. vnde patet efficacia processus literæ.

q.pra. ar. 4.

q.32.ar.4

Circa me.

Ca.6.to.2

¶ Super Quæstionis tricesimæquartæ Artículum primum.

TItulus clarus est. intellectus vt sonat.

¶In corpore vnica est conclusio: Christus fuit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis instanti. Probatur: Abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi derivatur ex ipsa Verbi vnione: ergo in primo instan

¶ Et per hoc patet etiam responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur, concepta est, & animatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in mysterio Incarnationis, non consideratur ascensus quasi alicuius præexistentis proficientis vsque ad vnionis dignitatem: sicut posuit Photinus hæreticus, sed potius consideratur ibi descensus secundū quod perfectum Dei verbum imperfectionē naturæ nostræ sibi assumpsit, secundum illud Ioan. 6. Descendit de cælo.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa.

AD QVARTVM sic procedi-
tur. Videtur quod cōceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus & naturalis filius hominis, sicut verus & naturalis Dei filius: ergo eius conceptio fuit naturalis.

¶2 Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed cōceptio Christi attribuitur beatæ Virgini, quæ est pura creatura: dicitur enim quod Virgo Christum concepit. Ergo videtur quòd non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

¶3 Præterea, Ad hoc quod aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quòd principium passiuum sit naturale. vt supra habitum est.* Sed principium passiuum ex parte matris in conceptione Christi fuit naturale: vt ex dictis patet. * Ergo conceptio Christi fuit naturalis.

¶ SED CONTRA est quod Dionysius dicit in Epistola ad Caium monachum:* Super hominem operabatur Christus ea, quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Amb. dicit in libro de Incarnatione,* multa in hoc mysterio & secundum naturam inuenies, & vltra naturā. Si enim consideremus id quod est ex parte materiæ cōceptus quam mater ministrauit, totum est naturale. Si verò consideremus id quod est ex parte virtutis actiuæ, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodque magis iudicatur secundū formam, quam secundum materiam, & similiter secundum agens, quam secundū patiens: inde est, quòd conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa & supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur naturalis filius hominis, inquātum habet naturam humanā veram, per quam est filius hominis, licet eam miraculose habuerit. Sicut cæcus illuminatus, videt naturaliter per potentiam visuam quam miraculose accepit.

¶ Ad secundum dicendū, quòd conceptio attribuitur Virgini beatæ, nō tanqua principio actiuo: sed quia ministrauit materia conceptui, & in eius vtero est conceptio celebrata.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principium passiuum naturale sufficit ad transmutationem naturalem, quādo naturali & consueto modo mouetur à principio actiuo proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

QVAESTIO TRICESIMAquarta, De perfectione prolis conceptæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de perfectione prolis conceptæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam.

¶ Secundò, vtrùm in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij.

¶ Tertiò, vtrùm in eodem instanti potuerit mereri.

¶ Quartò, vtrùm in eodem instanti fuerit plenè comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

AD PRIMVM sic procedi-
tur. Videtur quòd Christus nō fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim primæ ad Cor. 15. Non prius spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale est. Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualitatem. Non ergo statim à principio suæ cōceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis, sed post aliquod spatium temporis.

¶2 Præterea, Sanctificatio videtur esse à peccato, secundum illud primæ ad Cor. 6. Et hoc quidem fuistis aliquando, scilicet peccatores, sed abluti estis, sed sanctificati estis. sed in Christo nunquam fuit peccatum. ergo non cōuenit sibi sanctificari per gratiam.

¶3 Præterea, Sicut per verbum Dei omnia facta sunt, ita per Verbum incarnatū sunt omnes homines sanctificati, qui sanctificatur. Heb. 2. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes. Sed verbum Dei, per quod facta sunt omnia, non est factum, vt Aug. dicit in primo de Trin.* ergo Christus per quem sanctificatur omnes, non est sanctificatus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et Io. 10. Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut suprà dictum est*) abundantia gratiæ sanctificātis animam Christi, deriuatur ex ipsa Verbi vnione, secundum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti a Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ostensum est autem suprà, * quòd in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit, & à verbo Dei assumptum. vnde consequens est quòd in primo instanti conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam & corpus eius.

ti conceptionis Christus habuit plenitudiné gratiæ sanctificantis animam & corpus eius. Antecedens probatur Io. 1. Consequentia probatur ex suprādictis, quod corpus Christi animatum & assumptum in primo suæ conceptionis instanti fuit.

¶ Aduerte hic & in responsione ad primum, vt ipsum originis ordinem sic intueatis, vt perspicias esse non solum originis, sed causalitatis ordinem inter gratiam vnionis & gratiam habitualem in Christo: hæc enim Autor hic docet ex doctrina Euangelica, vidimus eum plenum gratia quasi vnigenitum à Patre. Nota autem hoc: quia prior ordine generationis tantum, sunt imperfectiora, vtpote ordinata ad posteriora vt ad finem: vt artificialium ordo in exequutione testatur. Sed prior ordine generationis & causalitatis simul, non imperfectiora, sed perfectiora sunt & fines posteriorum: vt patet de substantia & accidente proprio: homo enim prius generatur, quam suum accidens proprium, quod ipsum cōsequitur, perfectior ens tamē homo est: quia non solum origine, sed causaliter præcedit subiectum accidens, est enim illius causa effectiua & finalis. Et simile accidit in mysterio Christi: prius enim exequutionis ordine est gratia vnionis, & posterius consequitur gratia habitualis sanctificans animam Christi: sed non propterea est imperfectior, vt Scotus in 3. sent. distin. 7. q. 3. bio secundo formaliter vel finaliter, ponens, prius ordine intentionis esse summam gratiam, scilicet gloriam, & posterius vnionem intentam propter dictam rationem. Et dicit, scilicet prius in exequutione esse posterius in intentione. Debebat apponere ly tamen & dicere, prius ordine exequutionis tantum, esse posterius ordine intentionis: alioquin propositio non esset vniuersaliter vera, & ratio subsumendo, sed vnio personalis est prior ordine exequutionis tantum, aduertisse mentem hanc esse falsam, & depoluisse illam inoportunam phantasiam confutatam ab Euangelio, & ab vniuersis patrum meditantibus circa excellentiā mysterij vnionis personalis. Et in quidem non solum prior exequutione, sed causalitate enim finis & efficiens reliquorum donorum in Christo. Et ideo ex ipsa vnione concludimus & gratiam & gloriam tum mam: adeo vt Io. Euangelista describens plenitudinem gloriæ in Christo, nesciens quomodo sanctius describeret, vt ait

raditeram altissimam se confiteretur omnia dixisset, Vidimus gloriam eius, subdidit. Gloriam quasi vnigeniti a Patre, plenum, &c. Non solum vniuersa humana natura, sed dæmones & Angeli stupent de mysterio Vnionis personalis. Et ad ipsum omnia à principio mundi ordinata conspicimus, tanquam maximum omnium facibilium, sicut & vere est eorum maximum: non potest siquidem magis fieri, quàm quòd homo sit vere personaliter Deus. Et iste homo non erubuit dicere, eam esse posteriorem ordine intentionis.

¶ Super Quæstionis tricesimæquartæ Artículum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio: Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij. Probatur, humanæ naturæ assumptæ conuenit spiritualis perfectio à principio: ergo Christus in primo suæ conceptionis instanti habuit illam operationem, quæ potest in instanti haberi: ergo habuit tunc vsum liberi arbitrij. Antecedens habetur ex suprà dictis, quod Christus non profecit in spirituali perfectione. Consequentia prima probatur: quia perfectio vltima non in potentia, vel habitu, sed operatione cōsistit, in cuius signum secundo de Anima, operatio actus secundos dicitur. Consequentia secunda probatur: quia operatio intellectus & voluntatis, in qua vsus arbitrij liberi consistit, potest haberi in instanti. Quod declaratur à minori ex operatione visus. Et probatur ratione, quia est motus qui est actus perfecti, ad differentiam motus, qui perficitur successiue, vt dicitur in tertio de anima.

Cap. 34.

9.13.ar.3.

Ver.q.29. art.8.cor.

¶ Circa assumptum huius processus dubium occurrit: quoniam æquiuocate videtur dicere perfectione. Nam perfectio actus secundi non est inconueniens, quòd de nouo adueniat animæ Christi secundum scientiam infusam: alioquin anima Christi semper fuisset in actu secundo respectu omnium, quæ possunt cognosci per scientiam infusam: quod patet esse falsum. Præterea ergo animam Christi in perfectione spirituali, potest intelligi dupliciter. Primò secundum perfectionem actus secundi: & sic non inconuenit, animam Christi profecisse. Alio modo secundum perfectionem actus primi: & sic dato, quòd sit inconueniens, est extra propositum: quia de perfectione actus secundi quæritur & tractatur in hac quæstione. Et sic antecedens stat, & per hoc totus processus literæ.

Ar.pra.

Cap.3.

Quæst.83

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille ordo quem ponit ibi Apostolus, pertinet ad eos, qui per profectum ad spiritualem statum perueniunt. In mysterio autem incarnationis magis consideratur descensus diuinæ plenitudinis in naturam humanam, quàm profectus humanæ naturæ, quasi præexistentis in Deum: & ideo in homine Christo à principio fuit perfecta spiritualitas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sanctificari, est aliquid fieri sanctū. Fit autē aliquid non solùm ex contrario, sed etiam ex negatiuè vel priuatiuè opposito, sicut album fit ex nigro, & etiam ex non albo. nos autem ex peccatoribus sanctificemur, & ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratiæ sanctitatem non semper habuit: non tamen factus est sanctus ex peccatore: quia peccatum nūquam habuit. sed factus est sanctus ex non sancto secundum hominem, non quidem priuatiuè, vt scilicet aliquid de fuerit homo, & non fuerit sanctus: sed negatiuè, quia scilicet quando non fuit homo, non habuit sanctitatem humanam, & ideo simul factus fuit homo & sanctus homo. Propter quod Angelus dicit Luc. 1. Quod nascetur ex te sanctum. Quod exponens Greg. 18. Mora.* dicit: Ad distinctionem nostræ sanctitatis Iesus sanctus nasciturus asseritur, nos quippe si sanctificemur, non tamē nascimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur: ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex coniunctione carnalis copulæ conceptus non est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliter operatur Pater creationem rerum per Filium, aliter totā Trinitas sanctificationem hominum per hominem Christum. Nam verbum Dei est eiusdē virtutis & operationis cum Deo Patre: vnde Pater non operatur per Filium sicut per instrumentum, quod mouet motum. Humanitas autem Christi est sicut instrumentum diuinitatis: vt suprà dictum est: * & ideo humanitas Christi est sanctificans & sanctificata.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

AD SECVNDVM sic procedi-
tur. Videtur quòd Christus secūdum hominem non habuerit vsum liberi arbitrij in primo instāti suæ conceptionis. Prius est enim esse rei quàm agere vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quædā operatio. Cùm ergo anima Christi esse inceperit in primo instanti conceptionis (vt ex prædictis patet*) videtur esse impossibile quòd in primo instanti cōceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

¶2 Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autē præsupponit deliberationem cōsilij: dicit enim Philosophus in 10. Ethic. *quòd electio est appetitus præconsiliati. ergo videtur impossibile, quòd in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit vsum liberi arbitrij.

¶3 Præterea, Liberum arbitrium est facultas voluntatis & rationis (vt in Prima parte* habitum est) & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis & rationis, siue intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actum sensus, qui esse non potest sine conuenientia organorum, quæ non videtur fuisse in primo instanti conceptionis Christi. Ergo videtur quòd Christus non potuerit habere vsum liberi arbitrij in primo instāti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de Trin.* Mox vt Verbum venit in vterum, seruata veritate propriæ naturæ factum est caro & perfectus homo. Sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij: ergo Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis vsum liberi arbitrij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictū est*) humanæ naturæ, quæ Christus assumpsit, cōuenit spiritualis perfectio, in qua non profecit, sed eam statim a principio habuit. Perfectio autem vltima non consistit in potentia vel in habitu, sed in operatione. Vnde in 2. de Anima* dicitur, quòd operatio est actus secundus. Et ideo dicēdum est, quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit illā operationem animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autem est operatio voluntatis & intellectus, in qua consistit vsus liberi arbitrij. Subito enim & in instanti perficitur operatio intellectus & voluntatis, multo magis quam visio corporalis, eo quod intelligere, velle & sentire, nō est motus qui sit actus imperfecti (quod successiuè perficitur) sed est actus iam perfecti: vt dicitur in 3. de Anima.* Et ideo dicēdum est quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd esse est prius natura quàm agere: non tamē est prius tempore, sed simul cum agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi fit aliquid impediens, sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere & illuminare. Sed calefactio non terminatur in instanti, sed per tēporis successionem: illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij, vt dictum est.*

¶ Ad secūdum dicendum, quòd simul cùm terminatur consiliū vel deliberatio, potest esse electio. Illi autē qui deliberatione cōsilij indigent, in ipsa terminatione consilij primo habent certitudinem de eligēdis: & ideo nō statim eligūt. Ex quo patet q; deliberatio cōsilij non præexigitur ad electionem, nisi propter inquisitionē incerti. Christus autē in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinē gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitæ: secundū illud, Plenū gratiæ & veritatis. Vnde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata: vt suprà habitū est,* vnde poterat in eo esse operatio voluntatis & intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus in primo instanti suæ conceptionis, maxime quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre, etiam antequam anima rationalem obtineat, vt dicitur in libro de Generatione animalū. * Vnde cum Christus in primo instanti suæ

Cap.34.

Ar.pra.

Cap.3.

Quæst.83

Ca.d.

3.d.3.q.5.

Ver.q.19.

ar.3 & 4.

Tex.5.to.

D.746.

9.7.ar.12.

& 9.19.

ar.3 & 4.

33.ar.3.

Tex.28.

to.2.

In corp.

Ia.13. de

fecundi, quando fuit

17. & 19.

19.3.

Ia.2.c.4.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trice-simaquarta, Articulum secundum.

TItulus clarus est de merito proprie dicto
intellectus.
¶ In corpore vnica est cõclusio: Christus in primo suæ conceptionis instanti meruit. Probatur: Christus in primo suæ conceptionis instanti per gratiam sanctificatus fuit sanctificatione perfectissimæ: ergo secundum proprium motum liberi arbitrij, in Deum fuit sanctificatus: ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit. Antecedens probatur: quia sanctificatus est, vt esset aliorũ sanctificator. Consequentia verò prima probatur, distinguendo duplicem sanctificationem: Sanctificatio duplex, vel per proprium sanctificati actum, vel non per proprium, sed Ecclesiæ fidem. Comparatio est: Prima est perfectionis actum: quia actus est perfectior habitu, tum quia per id est perfectius eo quod est per aliud. Secunda autem consequentia probatur: quia motus liberi arbitrij in Deum est meritorius.
¶ Aduerte & diligenter hic tu, qui sacramenta Ecclesiæ exples frequentas quod sanctificatio adultorum est per proprium actum liberi arbitrij tendentis in Deum & similiter augmentum sanctificationis est per augmentum actus liberi arbitrij tendentis in Deum, hinc enim fit, vt cum ex quantitatione factorum mysteriorũ non crescat sanctificatio hominis, quia fit fit homo per proprium liberi arbitrij actum non concurrit ea augmento, quod sanctificatur, quæ fieri debere, exigeret. Hinc fit, vt suscipientes sacramenta in ipso susceptionis actu maximè debeant actualiter in Deum actu dilectionis conspergere.
¶ In responsione ad primum aduerte, quòd de actu liberi arbitrij proprie loquitur Autor, vt patet tum ex eo quod termino eius est formalis, & liberum arbitrium sæpe nominat: tum ex eo quod in præcedenti art. in responsione ad secundum expresse ad actum electionis descendit. Et hæc ideo dixerim, vt per capitas, tam de Angelis, quam in Christi anima, primum actum meritorium vere fuisse actum liberum: quòd non indifferentem ad bonum & malum, sed ex natura seu natura ordinis vt in litera dicitur) determinatum ad bonum. Non solum voluntas, sed liberum arbitrium. (vt in litera dicitur) per se & naturaliter se habet ad bonum, ad malum autem per aliud, hoc est per bonum, à quo deficiendo, malum incurrit, & præter naturam: malum enim est excisio ab eo, quod est secundũ naturam, ad quam malus non habetet.

¶ Super Quæstionis trice-simaquarta, Articulum quartum.

TItulus clarus est.
¶ In corpore articuli vnica est cõclusio, Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit actu comprehensor, videndo Deum per essentiam clarius cæteris creaturis. Probatur & primo, quod habuerit gratiam maiorem omnibus comprehensoribus actu videtur pius extitisse. Primum probatur: Christus accepit tunc gratiam non ad mensuram: ergo accepit gratiam & quantum habens comprehensores, & maiorem omnibus. Antecedens ex Euangelio, Consequentia probatur: quia via oris minoretur, cũ gratiæ comprehensoris, probatur: quia de illa ex hoc enim sequitur, quòd habeat gratiam quantum comprehensores, & ratio sequitur, quod maior est omnibus: quia alioquin esset mensurata ad aliam maiorem: vel æquabilem. Secunda verò pars probatur: quia gratia illa non fuit finem actu. probatur: quia incompatibile est dictum esse, in Christo habuisse gratiam habitualem sine actu.
¶ Aduerte hic, quod videtur sensisse Autor de illa quæstione in 3. cedente libro tacta, an gratia viatoris sit minor gratia comprehensoris secundum quantitatem, an secundum rationem modi quia fieret comprehendi, & viatori non. Expresse inquidem hoc loco est, ex hoc videri viatoris gratiæ defectu à gratia comprehensoris inferri quod minorem habeat mensuram. Et nos dubites, quod de quantitate loquatur, subintrat tanta & quanta. Et vt explicitius id ac de ipsa efficientia gratiæ, & non de modo actus, subtilior & quia gratia illa non fuit finem actu: vbi manifestè de ipsa essentia habitualis gratiæ loquitur, imò ex ipso quod pugnat actum cũ habitu secundum defectum. Et si fic est, consequens est, vt minimum comprehensor habuerit habitualem gratiam quantum Ioan. Bap. & similiter de cæteris: & quicunque alius viator fuit. Et propterea dicit, quòd gratia hic est sicut terminus. Et propterea quæritur primo vna distinctio bimembris deinde respondetur ad quæsito duabus conclusionibus singulis iuxta singula distinctionis membra. Distinctio est: Natiuitas potest aliqui dupliciter attribui, vel sicut subiecto, vel sicut termino. Prima conclusio est: Natiuitas attribuitur non naturæ, sed personæ vt subiecto naiscenti. Secunda: Natiuitas naturæ attribuitur vt termino.

quæ est gloria: sicut nec semel est, quanta est arbor sua, quantumcunque minima, seu animal suum quantumcunque paruum.

¶ Super Quæstionis trigesimaquintæ Articulum primum.

PRo hac quæstione in tit. primi art. notandi sunt termini omnes, & primum, quòd natiuitas sumitur propriè & formaliter, vt continet natiuitatem in vtero, & natiuitatem ex vtero, ita quod non tractabitur solùm de natiuitate ex vtero, sed etiam de natiuitate in vtero: vt testantur quinque primi articuli huius quæstionis. Est autem differentia inter cõceptionem, & natiuitatem in vtero formaliter: quia conceptio attendit penes captionem rei ad concipientem: ex hoc enim dicitur mulier concipere, quòd simul apud se capit quod generandum est. Natiuitas autem attenditur penes egressum à parente: ex hoc enim res nasci dicitur, quòd ad naturam pergit, est enim via in naturam. Vnde natiuitas tunc perfectè consummata est, quando ex vtero proles exit: quia tunc primo adipiscitur propriam naturam, vt res omnino separata à matre. Quandiu enim est in vtero proles, est aliquid matris: & propterea tunc simpliciter & absolutè dicimus ℣ homo natus est.
¶ Tractauit ergo Autor prius de Christi conceptione, & nunc de natiuitate: tum quia prius consideranda fuit ratio conceptionis, & postea natiuitatis in vno & eodem opere, quo conceptus & natus est in vtero. Tum quia natiuitas simpliciter & absolutè nuncupata: quæ scilicet est ex vtero (vnde tractatus iste denominatur) posterior est omnino conceptione: & fas fuit vt in principio tractatus de natiuitate inchoaretur ratione natiuitatis etiam in vtero.
¶ Notandum est deinde quod comparatio distinctionem comparatorum exigit. & propterea natura & persona inter quas fit hic comparatio in ordine ad natiuitatem, tumuntur in hoc articulo vt abinuicem distinguuntur, hoc est natura secundum rationem naturæ, vt scilicet actum naturæ seu formæ exercet, qui exprimitur per ly vt quo, & similiter persona secundum rationem hypostasis: vt scilicet actum personæ exercet: qui significatur per ly vt quod. Distinguuntur siquidem natura & persona vt quo & quod: est enim natura qua hypostasis est id quod est.
¶ Notandum demum est, quod in hoc primo artic. non est quæstio de persona Christi & natura Christi sed in communi de natura & persona, vt titulus ipse sonat. In sequenti siquidem art. an Christo conueniat reparatis natiuitas, quæritur, & ideo ad vniuersalissimã distinctionem inter naturã & personam (quæ est dicta differentia) recurrendum est, vt etiam ex Autore in corpore articuli patet. per quæ potes, dum ex distinctione secundum modum significandi inter naturam & personam, differentiam inter naturam & personam aperuit.
¶ In corpore art. ponitur primo vna distinctio bimembris deinde respondetur quæsito duabus conclusionibus singulis iuxta singula distinctionis membra. Distinctio est: Natiuitas potest aliqui dupliciter attribui, vel sicut subiecto, vel sicut termino. Prima conclusio est: Natiuitas attribuitur non naturæ, sed personæ vt subiecto naiscenti. Secunda: Natiuitas naturæ attribuitur vt termino.

¶ Aduertendum est hoc in loco cautissimè quòd distinctio ista non est intelligenda vt sonat. nam dupliciter potest intelligi, vel de subiecto inhærionis: vt scilicet illi dicatur attribui natiuitas vt subiecto in quo subiectiue est natiuitas, sicut motus vel mutatio est in subiecto, cui inhæret seu in est: motus seu mutatio, quemadmodum si manus calefiat, calefactio est subiectiue in manu: & si ex aqua fit aër, generatio aëris est subiectiue in materia prima, quæ transmutatur in aërem. Et sic non fumitur in proposito: sed quia natiuitas hac in litera dicitur esse in persona, vt in subiecto: conflat autem personam non esse subiectum inhæsionis respectu natiuitatis, quia natiuitas est subiectiue in materia prima quam sit species generationis substantialis: & quia natiuitas quamdiu durat non est adhuc persona quæ nascitur, & quãm primum persona est, natiuitas desinit. Tũ quia infinitum inhæretur exclusio istius sensus, dum concluditur dicitur genitalitas tanquam subiecto nascendi proprie attribuitur personæ: non enim fluxus additur ly nasceuti, sed vt significet illi attribuitur natiuitas vt subiecto, quod denominatur proprie à natiuitate nascens & natum. Et sic fumitur in proposito. Tum quia medius terminus probans & declarans conclusionem primam est, quòd id quod nascitur, est vt subiectum: & similiter conclusio, vt dictum est, dicitur vt subiecto nascenti. Tum quia vt omnia quæ in litera dicuntur, quod subiecto nascenti, proprie attribuitur persona vel hypostasis, non natura. Sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminus enim generationis & cuiuslibet natiuitatis est forma: natura autem per modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturã, vt patet per Phil. 2. Phys.* terminatur enim natura intentio ad formam seu naturam speciei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propter identitatem, quæ in diuinis est inter naturam & hypostasim, quadoq; natura ponitur pro persona vel hypostasi. Et secundum hoc dicit Aug. naturam diuinam esse conceptam & natam: quia scilicet persona Filij est concepta & nata secundum humanam naturam.
¶ Ad secundũ dicendum, quòd nullus motus seu mutatio denominatur à subiecto quod mouetur: sed à termino motus, à quo specie habet. Et propter hoc natiuitas non denominatur à persona quæ nascitur, sed à natura, ad quã natiuitas terminatur.
¶ Ad tertium dicendum, quòd natura proprie loquendo, non incipit esse, sed magis mana natura, nisi secũdum veritatem humanæ naturæ. Si igitur diuinæ naturæ cõuenit concipi & nasci ratione humanæ naturæ, multò magis conuenit humanæ naturæ.
¶ 2 Præterea, Secundum Philosophum in 5. Meta.* nomen naturæ à nascendo sumptum est. Sed denominationes fiunt secũdum similitudinis conuenientiam. ergo videtur, quòd natiuitas magis pertineat ad naturam, quàm ad personam.
¶ 3 Præterea, Illud proprie nascitur quod per natiuitatem incipit esse. Sed per natiuitatem Christi non incepit esse persona Christi, sed eius humana natura. ergo videtur quòd natiuitas propriè pertineat ad naturam, non ad personam.
¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib.* Natiuitas hypostasis est, nõ naturæ.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas potest attribui alicui dupliciter. vno modo sicut subiecto: alio modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei quod nascitur, hoc autẽ proprie est hypostasis, non natura. Cùm enim nasci sit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc quòd sit, ita nascitur aliquid ad hoc quòd sit. Esse autem proprie est rei subsistentis: nam forma, quæ non subsistit, dicitur esse solùm, quia ea aliquid est. Persona autem vel hypostasis significatur per modum subsistentis: natura autem significatur per modum formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas ratione subiecto nascenti, proprie attribuitur personæ vel hypostasi, non naturæ. Sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminus enim generationis & cuiuslibet natiuitatis est forma: natura autẽ per modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturã, vt patet per Phil. 2. Phys.* terminatur enim natura intentio ad formam seu naturam speciei.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propter identitatem, quæ in diuinis est inter naturam & hypostasim, quadoq; natura ponitur pro persona vel hypostasi. Et secundum hoc dicit Aug. naturam diuinam esse conceptam & natam: quia scilicet persona Filij est concepta & nata secundum humanam naturam.
¶ Ad secundũ dicendum, quòd nullus motus seu mutatio denominatur à subiecto quod mouetur: sed à termino motus, à quo specie habet. Et propter hoc natiuitas non denominatur à persona quæ nascitur, sed à natura, ad quã natiuitas terminatur.
¶ Ad tertium dicendum, quòd natura proprie loquendo, non incipit esse, sed magis

QVAESTIO TRICESIMAquinta. De natiuitate Christi, in octo articulos diuisa.

CONSEQVENTER post Christi conceptionẽ agendum est de eius natiuitate. Et primo quantũ ad ipsam natiuitatem. secundò quãtum ad natiuitatis manifestationem.
¶ Circa primum quæruntur octo.
¶ Primò, vtrùm natiuitas sit naturæ vel personæ.
¶ Secundò, vtrùm Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam.
¶ Tertiò, vtrùm secundum natiuitatem temporalem beata virgo sit mater eius.
¶ Quartò, vtrùm debeat dici mater Dei.
¶ Quintò, vtrùm Christus secũdum duas filiationes sit filius Dei patris & Virginis matris.
¶ Sextò, de modo natiuitatis.
¶ Septimò, de loco.
¶ Octauo, de tempore natiuitatis.

ARTICVLVS I.

Vtrum natiuitas sit naturæ vel personæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd natiuitas naturæ cõueniat magis, quàm personæ. D. cit enim August. in lib. de fide ad Petrum,* Natura æterna atque diuina, non posset concipi & nasci ex humana

Universidad de Deusto
Biblioteca

personam & non naturā esse subiectū denominationis respectu naturitatis, hoc est, esse cui vt subiecto attribuitur naturitas. Et simile quid est videre in probatione secundæ conclusionis, dū ipsa etiā ex modo significandi probatur.

¶ Secunda cōclusio probatur primò, Terminus natiuitatis est forma: ergo natura. Antecedens patet: quia terminus cuiuslibet generationis est forma. Cōsequentia probatur: quia natura significatur per modum formæ. Confirmatur secundo: quia natiuitas dicitur via in naturam, ex 2. Phys. & exponitur: quia intentio naturæ ad formam seu naturam terminatur.

¶ Aduerte hic, quòd natura non solùm se habet vt terminus in denominādo ipsum natiuitatem (à terminis enim denominantur generationes) sed & secundùm rem natura habet termini rationē: quoniam ad naturam terminatur secundùm rem generatio. Et propterea Autor ex parte rei etiam rationē attulit ex intentione naturæ vtentē generatione vt via in naturam, ad quam tendit.

¶ Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: Necesse est Christo attribuere duas natiuitates. vnam quæ æternaliter natus est à Patre: aliam, qua temporaliter natus est à matre. Probatur, In Christo sunt duæ naturæ: ergo vnam ab æterno à Patre, alteram temporaliter à matre habet: ergo Christo attribuendæ sunt duæ natiuitates, &c. Antecedens fide. Cōsequentia probatur: quia natura se habet ad natiuitatē vt terminus ad motum: motus autem diuersificatur secundum diuersitatem terminorum, 5. Phy. Ex hoc enim manifestè sequitur, quòd diuersitas naturarum terminantiū, inferat diuersas natiuitates: ac per hoc duæ naturæ inferunt duas natiuitates.

¶ In responsione ad vltimū habes in litera satisfactionē ad eam, si ad formā inītāris, quòd hic exigit interruptionem mensuræ inter primum actū & secundum respōdere cupis, dicito q. est verū, si primus & secundus actus mensurantur mēsura durationis vnius rationis, puta quòd tempus sit vtriusque mēsura, aut æternitas sit vtriusq; mēsura. Oportet enim interrupto tempore currere, qui bis currit in tempore, & similiter oportet interrupta æternitate nasci, qui bis in æternitate diceretur natus. Sed diuersarum rationū existentibus mensuris actus (puta intellectionis, volitionis, natiuitatis, dum vna intellectio alicuius est in æternitate, & altera in tempore & sic de aliis) potest dici quòd ille bis intellexit lapidem: semel in æternitate, & semel in tempore absque æternitatis interruptione, & ratio in littera assignatur: quia plus differunt etiam vt mensuræ durationis æternitatis, & tempus, quā duo tēpora interrupta puta hodie, & post cras. Non oportet igitur naturitatem Christi diuinā interruptionem habere ex respectu natiuitatis Christi humanæ: & ad hoc vt Christus verè dicatur bis natus, quia plus differat mensura diuinæ naturitatis à mensura humanæ natiuitatis, quā si vna fuisset ante mille annos, & alia hodie.

¶ Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum tertium.

TItulus, an beata Virgo verè possit dici mater Christi.

¶ In corpore artic. vna conclusio: Beata Virgo est verè mater Christi. Probatur: Corpus Christi non est de cœlo allatū: sed de virgine matre sumptū, & ex purissimis sanguinibus eius formatum: ergo beata Virgo verè potest dici mater Dei. Antecedens patet: prima consequentia probatur: quia vnio Incarnationis facta est in hypostasi. Secunda ex eisdem est euidens. Tertia probatur: quia concipi & nasci attribuitur hypostasi secundum naturam illam, in qua concipitur & nascitur. Iam autem ex dictis patet hypostasim Verbi à principio conceptionis vnitam naturæ humanæ. Quarta probatur: quia ex hoc aliqua mulier dicitur alicuius mater, quod eum concepit & genuit.

¶ Secunda cōclusio probatur: Solis duobus modis hæreticis potest negari, beatam Virginem esse matrem Dei: ergo hæreticum est, &c. Antecedens probatur & quo ad modos & quo ad hæresim: quo ad modos quidem: quia alter est quo poneretur homo ille purus conceptus, quām fuerit hinc Deus, alter verò est, quo ille homo poneretur non esse filius Dei personaliter. Quo ad hæresim verò: quia primum fuit Photini, secundum Nestorij. Omnia clara sunt.

¶ Super Quæstionis Tricesimæquintæ Articulum quintum.

TItulus de filiationibus realibus, hoc est, an ambæ sint reales relationes, intelligitur.

¶ In corpore quatuor sunt. primo ponuntur duæ circa quæ situm opinationes, secundo tractatur in communi, penes quid attenditur vnitas, pluralitas relationis realis tertiò applicatur ad Christi filiationē, quartò respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum, prima opinio ponit duas reales in Christo filiationes, propter plures naturitates, quæ sunt causa fœcundæ ponit vnam tantùm propter vnitatē personæ, quæ est subiectum.

¶ Quòd ad secundum aduertendum est, quòd tria concurrunt ad realem relationem, scilicet causa: non quæcunque, sed ea quæ fundat relationem (vt albedo respectu similitudinis, & quantitas respectu qualitatis, & generatio actiua respectu paternitatis & filiationis) subiectum, in quo scilicet est subiectiue ipsa relatio, vt paternitas in persona Patris: & sic de aliis. Et terminus ad quem vt ad correlatiuū relatio est, vt filiatio est ad quem dicitur paternitas: & sic de aliis. Et quia hæc inueniuntur concurrere ad esse relatio & vnitas aut pluralitas ad esse rei spectant: ideo Autor in communi tractare volens hic de vnitate vel pluralitate relationis realis, de qua est sermo, ab istis tribus inchoauit, & per hæc tria diffinxit, proponendo quod penes causam vel subiectum, & non penes terminum vnitas aut pluralitas relationis realis attenditur. Probat autem hoc, ex eo quòd si ad pluralitatem terminorū multiplicaretur realis relatio, sequeretur quòd Sor esset filius duabus filiationibus realibus specie differentibus: quia est filius patris & matris, quod est inconueniens: quia vna natiuitate est vtriusque filius. Et hinc secundò infert penes vnitatem causæ attendi vnitatem specificam relationis, & manifestat hoc primò in filiatione penes natiuitatem, secundò in magistro penes vnam doctrinam, & in domino penes vnum dominum. Et in tertio sequitur pluralitatem specificam attendi penes specificam pluralitatē causæ: quod manifestat in magistério Grammaticæ, & Logicæ: & sic de aliis.

Et demum vnitatem numericam relationis non penes causam, sed subiectum ponit: & manifestat in parte respectu multorum filiorum, in quo nec plures species paternitatis sunt eiusdem speciei, nec plures numero naturitates. ergo etiam in Christo sunt duæ filiationes.

Cap. 7. *Ar. præc. 12* *Tex. 41. & seq.* *Cap. 12. to. 6.*

3. dist. 14. q. 1. art. 2. ad 4. Et 3. dist. 8. ar. 4. q. 1. Et de v- nio. ar. 2. ad 16.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm attribuenda sit Christo aliqua natiuitas temporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christo non sit attribuenda aliqua natiuitas temporalis. Nasci enim est velut quidam motus rei nō extantis, antequam nascatur, id agēs beneficio natiuitatis, vt sit. Sed Christus ab æterno fuit: ergo non potuit temporaliter nasci.

¶ 2 Præterea, Illud quod est in se perfectum, natiuitate non indiget. Sed persona filij Dei ab æterno fuit perfecta. Non ergo indiget temporali natiuitate. Et ita videtur quòd non sit temporaliter natus.

¶ 3 Præterea, Natiuitas propriè personæ conuenit. Sed in Christo est vna tantùm persona. ergo in Christo est tantùm vna natiuitas.

¶ 4 Præterea, Quod duabus natiuitatibus nascitur, bis nascitur. Sed hæc videtur esse falsa, Christus est bis natus, quia natiuitas eius, qua de Patre est natus, interruptionē non patitur, cùm sit æterna: quod tamen requiritur ad hoc aduerbiū bis. Ille enim dicitur bis currere, qui cum interruptione currit. Ergo videtur quod in Christo non sit ponenda duplex natiuitas.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. libr. * Confitemur duas Christi natiuitates: vnam, quæ est ex Patre æternam, & vnam, quæ est in vltimis temporibus propter nos.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est*) natura comparatur ad natiuitatem, sicut terminus ad motum vel mutationem. Motus autem diuersificatur secundum diuersitatem terminorum: vt patet per Philosophū in 5. Phys.* In Christo autem sunt duæ naturæ, diuina scilicet & humana: quarum vnam accepit ab æterno à Patre, alteram accepit temporaliter à matre. Et ideo necesse est attribuere Christo duas natiuitates: vnam, qua æternaliter natus est à Patre: aliam, qua temporaliter natus est à matre.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit obiectio cuiusdam Feliciani hæretici: quam Augustin. in lib. contra Felicianum * sic soluit, Fingamus, inquit, sicut plerique volunt, esse in mundo animam generalem, quæ sic ineffabili motu semina cuncta viuificet, vt non sit concreta, cum genitis, sed vitam præstet ipsa gignendis. Nempe cùm hæc in vterum, paßibilem materiam ad vsus suos formatura peruenerit, vnam facit secum esse personam eius rei, quam nō eandem constat habere subßantiā: & fit operante anima, & patiente materia, ex duabus subßantiis vnus homo. Sic que animam nasci fatemur ex vtero, nō quia antequam nascereturq, quantum ad se attinet, ipsa penitus non fuisset. Sic ergo, imò sublimius natus est de matre filius Dei secūdum hominem, eo pacto quo cum corpore nasci docetur & animus: non quia vtriusque sit vna subßantia: sed quia ex vtraque fit vna persona. Non tamen ab initio carnis incepisse dicimus Dei filium, ne temporalem credat aliquis deitatem: non ab æterno filij Dei nouimus carnem, ne nō veritatem humani corporis, sed quandam eum fuisse pisse putemus imaginem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc fuit ratio Nestorij, quam soluit Cyrillus in quadam Epistola,* dicens, Non dicimus, quòd filius Dei indiguerit necessariò propter se secunda natiuitate post eam, quæ ex Patre est. est enim fatuum & indoctum, existentem ante omnia secula, & cōsempiternum Patri indigere dicere initio, vt sit secundò. Quoniam autem propter nos & propter nostram salutem vniens sibi secundum subßistentiam, quod est humanum, processit ex muliere, ob hoc dicitur nasci carnaliter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd natiuitas est personæ vt subiecti, naturæ autem vt termini. Possibile est autem vni subiecto plures transmutationes ineße, quas tamen necesse est secundum terminos variari. Quod tamen non dicimus, quasi æterna natiuitas sit transmutatio aut motus, sed quid significatur per modum mutationis, aut motus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus potest dici bis natus secundum duas natiuitates. Sicut enim dicitur bis currere, qui currit duobus temporibus, ita potest dici bis nasci, qui semel nascitur æternitate, & semel in tempore: quia æternitas & tempus multò magis differūt quam duo tempora, cùm tamen vtrunque designet mensuram durationis.

Ephes. 4. Nest. & refertur Chal. Syn. cap. 7. colum quartum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum secundum temporalem Christi natiuitatem beata Virgo possit dici mater eius.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd secundum tēporalem natiuitatem Christi B. Virgo nō possit dici mater eius. Verum ßupra dictum est,* B. Virgo Maria nihil actiuè in generatione Christi operata est, sed ßolam materiā ministrauit. Sed hoc nō videtur sufficere ad rationem matris: alioquin lignū diceretur esse mater lecti aut scamni. Ergo videtur quòd beata Virgo nō possit dici mater Christi.

¶ 2 Præterea, Christus ex B. Virgine miraculosè natus est. Sed miraculosa generatio nō sufficit ad rationē maternitatis vel filiationis. non enim dicimus Euam fuisse filiam Adæ. Ergo videtur quòd nec Christus debeat dici filius beatæ Virginis.

¶ 3 Præterea, Ad matrem pertinere videtur decißio ßeminis. Sed ßicut Damas. dicit in 3. lib.* corpus Christi non ßeminaliter, sed conditiue à Spiritu ßancto formatum est. ergo videtur quòd beata Virgo non debeat dici mater Christi.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Matthæi primo, Christi generatio sic erat: Cùm esßet deßponsata mater Iesu Maria, Ioßeph, &c.

¶ RESPONDEO dicendū q. B. Virgo est vera & naturalis mater Christi. Sicut enim ßupra dictum est,* corpus Christi non est de cœlo allatū, ßicut Valētinus hæreticus posuit: sed de Virgine matre sumptū, & ex purißimis sanguinibus eius formatum. Et hoc ßolum requiritur ad rationem matris: vt ex ßupra dictis patet.* Vnde beata Virgo verè est mater Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q. (ßicut ßupra dictum est*) paternitas ßiue maternitas & filiatio, nō cōpetunt in quacūq; generatione, ßed in ßola generatione viuentium. Et ideo ßi aliqua inanimata ex aliqua materia fiant: non propter hoc cōßequitur in eis relatio maternitatis & filiationis: ßed ßolùm in generatione viuentium, quæ propriè naturitas dicitur.

¶ Ad ßecundum dicendum, quòd ßicut Damas. dicit in 3. lib.* naturitas temporalis, qua Chriſtus est natus propter nostrā ßalutem, & quodammodo ßecundum nos: quoniam natus est homo ex muliere, & tēpore conceptionis debito. Super nos autem, quoniam non ex ßemine, ßed ex Spiritu ßancto & ßancta Virgine, ßupra legē cōceptionis. Sic igitur ex parte matris naturitas illa fuit naturalis, ßed ex parte operationis Spiritus ßancti fuit miraculoßa. vnde beata Virgo est vera & naturalis mater Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (ßicut ßupra dictum est*) resolutio ßeminis fœminæ, nō pertinet ad necessitatē conceptus. & ideo resolutio ßeminis non ex necessitate requiritur ad matrem.

9. 31. ar. 5. *9. 35. ar. 5.* *3. di. 4. q. 2. artic. 2. Et 4. cō tra. 6. 34. 43. & 45 ßin. Et o- puß. 3. c. 229.* *Ca. 1. cōf. Eph. 1. to. 1. concor.* *9. 16 ar. 1.* *9. 2. ar. 2. ßecundum quosdam. & 3.* *9. 30. ar. 4.* *D. 661 & 1117.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm beata Virgo debeat dici mater Dei.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd beata Virgo non debeat dici mater Dei. Nō enim dicendum est circa diuina mysteria, niſi quod ex ßacra Scriptura habetur. Sed nunquam in ßacra Scriptura legitur quòd ßit mater aut genitrix Dei, ßed quod ßit mater Chriſti, vel mater pueri: vt patet Matth. 1. Ergo non est dicendum quod beata Virgo ßit mater Dei.

¶ 2 Præterea, Chriſtus dicitur Deus ßecūdum diuinam naturam. Sed diuina natura non accepit initium eßendi ex Virgine. ergo B. V. non est dicenda mater Dei.

¶ 3 Præterea, Hoc nomen Deus, communiter prædicatur de Patre & Filio & Spiritu ßancto. Si ergo B. Virgo est mater Dei, videtur ßequi quòd B. Virgo ßit mater Patris & Filij & Spiritus ßancti, quod est inconueniens. Non ergo beata Virgo debet dici mater Dei.

¶ SED CONTRA est quod in capitulis Cyrilli approbatis in Ephesina ßynodo * legitur. Si quis non confitetur Deum esße ßecundum veritatem Emanuel, & propter hoc Dei genitricem ßanctam Virginem (genuit enim carnaliter carnem factā ex Deo Verbum) anathema ßit.

¶ RESPONDEO dicendum, q. (ßicut ßupra dictū est*) omne nomen ßignificans in concreto naturam aliquam, potest ßupponere pro qualibet hypoßtaßi illius naturæ. Cùm autē vnio Incarnationis ßit facta in hypoßtaßi (ßicut ßupra dictū est*) manifestum est quòd hoc nomen Deus, potest ßupponere pro hypoßtaßi habente humanā naturam & diuinam. Et ideo quicquid cōuenit diuinæ naturæ vel humanæ, potest attribui illi personæ: ßiue ßecundum quod

*9. 3. ar. 1. Et 2. cō tra 1. 2. 3. 4. Et 3. di. 5. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 4. di. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 3. di. 8. ar. 1. q. 1. Et 3. di. 9. q. 1. ar. 1. Et 4. di. 10. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 3. di. 11. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 3. di. 12. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 3. di. 13. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 3. di.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liatione Christi deducit, primum ex parte causæ, scilicet quòd quia duæ sunt Christi natiuitates, & sunt diuersarum rationum: cõsequens est quod duæ sunt in Christo filiationes. Secundum ex parte subiecti: quòd quia vna tantum est persona, & subiectum filationis non est natura nec pars naturæ, sed persona: consequens est quòd in Christo non sit filiatio temporalis, nisi cuius capax est persona diuina: & sic filiatio temporalis in Christo non est relatio realis, sed rationis tantum.

¶ Ad quartum respondetur primò quæsito, distinguendo & cõcordando opiniones ambas: quia aut sermo est de filiationibus secundum perfectas rationes filationis: & sic affirmãdæ sunt duæ in Christo filiationes iuxta duas Ar. prædic. natiuitates, aut secundum filationis subiectum: & sic in Christo non est nisi filiatio æterna: quia solum est suppositum æternum. Secundò excluditur obiectionem, quomodo scilicet Christus dicitur filius matris: & dicit quòd dicitur relatione filationis cointellecta maternitati. Tertiò excludit aliam obiectionem, quomodo Christus dicitur realiter filius matris: & dicit quòd dicitur realiter filius ex reali maternitate ad ipsum.

¶ Occurrunt hoc in loco quinque ex Scoto in Cap. 23. 8. dist. 3. Sent. dubitandæ: arguit enim cõtra quinque hic dicta, primũ est circa illud, quòd relatio nes nõ plurificantur secundum terminos, secundum est circa illud, g. 40. ar. impossibile est in eodem 2. & 3. & subiecto esse duas formas eiusdem rationis. 4. tertium est circa illud, Pater vnica paternitate refertur ad plures filios. quartum est circa rationem literæ pro principali conclusione. quintum est circa ipsam principalem conclusionem.

¶ Contra primum ergo dictum, scilicet relationem non plurificari secundum terminos, arguit Scotus: Si ad duos terminos esset eadem relatio, tunc eadem relatio simul esset & non esset.

¶ Cõtra tertium dictum quod est propinquum huic primo (scilicet q pater vnica paternitate refertur ad plures filios) arguit Scotus primò. Pater hæc paternitate primò respicit hunc filium hac filiatione: ergo hæc paternitas nõ est ad plures filios. Antecedens probatur: quia sicut paternitas fundatur super genuisse: ita hæc paternitas super hoc genuisse.

¶ Secundò, cor relativa sunt simul naturaliter: ita quòd vno destructo, destruitur & reliquum, ergo destructa hac filiatione in hoc filio, destruitur quoque hæc paternitas in hoc patre. ergo paternitas remanens ad alium filium, est alia paternitas, nisi aut idem simul esset & non esset corruptum, & remaneret, quod est impossibile: aut noua paternitas tunc aduenisset sine noua generatione: quod est etiam impossibile.

¶ Tertiò, quia quando aliquid est aliquo vltimatè tale, non potest illud manere in ipso, nisi ipsum habens simul maneat: ita quòd ipso tale: sicut non potest albedo manere in superficie, nisi ipsa superficies sit alba. Sed relatio est qua habès illam, est vltimatè ad aliud: igitur non potest manere eadem in eo, nisi illud in quo manet, sit illa ad idem aliud. igitur non manet eadem paternitas destructo illo termino, ad quem habens paternitatem dicitur pater paternitate illa.

¶ Quartò, Pater aliquo modo aliter respicit hunc filium, & illum, si alia relatio ne: inabetur propositum: si non alia relatione, sed alio respectu eiusdem relationis, iterum habetur propositum.

¶ Contra secundum dictum: quia illi respectus erunt eiusdem rationis propter fundamenta eiusdem rationis. Et propterea respectus isti aut sunt aliud à relatione: & hoc est superfluum multiplicare tot entia. aut sunt idem relationis & runc sequitur, quòd est idem dicere, respectum plurificari, & relationem plurificari: ergo debetur propositum.

¶ Quinto, multiplicato priori, multiplicatur posterius: sed fundamentum est prius relatione: puta generatio paternitate: ergo multiplicata generatione actiua, multiplicatur paternitas.

¶ Contra secundum dictum, scilicet formas eiusdem speciei nõ posse simul esse in eodem subiecto, arguit Scotus primò. In omni ordine essentiali cum vnitate prioris essentialiter potest stare pluralitas posterioris naturaliter: nõ per se nec adæquate inhærentis prioris: sed subiecti est prius essentialiter illa dispositione, quæ ponitur sibi inhærens nec per se ei inhærent nec adæquatè: ergo. Maior probatur per similie in causa & in effectu: quia nec subiectum est causa intrinseca dispositionis. D. 16. q. 1.

¶ Secundò: quia plures species phantasticæ eiusdem speciei sunt simul in eodem organo phantasiæ secundum eandem partem organi: ergo. Antecedens probatur. Et quidem quòd plures formæ sint, patet ex eo, quia aliter deleta vna specie, non posset quia imaginari, nisi de nouo acquireret. Quòd vero sint eiusdé species, probatur ex obiectis: quia obiecta sunt eiusdé speciei. Quòd autem sint in eadé patte organi probatur, quia organum non potest in tot partes minimas diuidi quot sunt species imaginabiles, quæ simul sunt in organo phantasiæ.

¶ Contra quartum (scilicet, rationem illam, filiatio est ita suppositi ut subiecti, quòd non natura, ergo in Christo non est filiatio temporalis) arguit Scotus primo: Si filiatio est talium personæ, ita quòd non D. 23. ar. potest nisi plurificata, 7. persona plurificari, aut hoc conuenit filiationi, *vnde relatio, aut vnde relatio talis originis. Sed primum vt patet: nec secundum quia non nec ratio gis repugnant vni potius relationis, quàm pluralitas talis relationis, vt originationis fundamenta tales relationes, sed tigines: ergo.

¶ Secundò: quia Pater æternus habet duas relationes originis, scilicet ad Filium & Spiritum sanctum super vnum fundamentum, scilicet duas naturas & essentia. ergo à fortiori Filius super duo fundamenta, scilicet duas naturas & natiuitates, habet duas filiationes reales. D. 16. q. 1.

¶ Tertiò: Christus habet duas operationes, ergo duas filiationes. Probatur consequentia: quia relatio originis non magis quam operatio respicit suppositum, cuius suppositi est operari, primo Metaph.

¶ Quartò: Christus si genuisset plures filios, habuisset duas paternitates ad illos: ergo nunc habet duas filiationes propter duas natiuitates. Quintò: si filiatio tã tummodo diceretur de Christo secũdum rationem personalitatis æternæ, sequeretur quòd hæc esset falsa, Christus, inquantum homo, est filius. Probatur sequela: quia quod præcise Christo conuenit secundum rationem personalitatis æternæ non dicitur de eo, inquantum homo. propterea enim ista est falsa, Christus, inquantum homo, est persona.

¶ Contra quintum (scilicet filiatio temporalis Christi non est relatio realis) arguit Scotus probando vltimã particulam, de qua sola est quæstio, scilicet quòd sit realis. Primo, illa relatio est realis, quæ consequitur extremia ex natura extremorum sine actu intellectus: sed ponita matre generante & suppósito habente naturam per generationem ex natura extremorum sine actu intellectus; sequitur

quitur hic filiatio, sicut ibi maternitas, ergo. Quòd si quis fingat intellectum operari ad causandum relationem, hoc imptobatur, quia si Maria genuisset putum hominem, fuisset ille verè filius relatione reali: ergo cum Christus non minus acceperit naturam à matre quàm purus homo accepisset, æquè realis erit in 20 relatio, sicut in puro homine fuisset.

¶ Ad hæc dubia mota, secundum ordinem dictorum in litera respondendum est, non eodem ordine, sed prout doctri næ ordo exigit, vt primo scilicet communiora, quàm minus communia tractentur: vt ex notis generibus ad species cognoscendas transeatur. Et propterea ad dubium tricesimum tertium, quod inter illa cõmunissimum esse: vtpote in communi disputans de formis vnius speciei in eodem subiecto, dicendum est primò, prænotando quòd ratio quare In comp. formas vni⁹ speciei multiplicari in eodem dicimus impossibile, est illa radicabilis propositio Peripatetica: Omnis distinctio aut est secundum formam, aut secundum quantitatem. De qua propositione quum de principio individuationis tractaretur, diffusè dictum est. hinc enim oritur quòd implicat dicere, formas vnius speciei duas: & apponere in eodem subiecto, quia si in eodem subiecto sunt, ergo non distinguuntur secundum quantitatem: ac per hoc quum non distinguantur, etiam formaliter non sunt duæ.

¶ Ad primam ergo obiectionem respondendo dicitur, quòd Maior est vniuersaliter falsa, & distinguenda propterea ad claritatem solutionis, potest siquidé intelligi de vnitate formali vel de vnitate numerali: si de vnitate formali, trãseat tanquam impertinens: si de vnitate numerali, falsa est vniuersaliter. Ratio est, quia in aliis à quantitate vnitas numeralis posterioris inhærentis dependet per se ab vnitate numerali prioris: hoc est subiecti, ita quòd licet albedo per accidens se haberet ad hoc quantum: hæc tamen albedo, inquantum hæc per se dependet ab hoc quanto: ita quòd si hæc albedo, vt hæc distinguitur, in distinctione eius ponetur hoc quantum, quod est subiectum: vnde cum vnitate numerali subiecti prioris non stat pluralitas numeralis accidentis posterioris: quod secundũ suam speciem non per se inhæret: quod secundum vnitatẽ numeralẽ vendicat sibi per se & adæquatè hoc subiectũ per se quidé, quia hoc subiectum poneretur in diffinitione accidentis, inquantũ hoc: ad æquatè autẽ quia vnitas numeralis huius accidentis subiecti, soli huic subiecto cõuenit: nec extra illud inueniri aut intelligi potest. Vnde probatio à simili nulla est: quoniam vnitas numeralis effectus non dependet ab vnitate numerali causæ, vt illius diffinitiua: sicut vnitas numeralis accidentis diffiniẽda est per hoc subiectum.

¶ Ad secundam obiectionem de speciebus in phantasia, respondetur tripliciter, primò quòd non probatur ab arguente esse tot eiusdem speciei species simul in vna phantasia quòd non possint esse in diuersis organi partibus, præsertim quum huiusmodi intentionalis entia videantur quasi in puncto saluari: vt apparet videntibus per minimum foramen, tot & multa sunt similia in phantasia, non per proprias species, sed per species aliquorum totorum, quorum illa occurrerunt vt partes.

¶ Secundò dicitur negando, in eadem phantasia inueniri plures species eiusdem rationis: & ad probationem, obiecta sunt eiusdem rationis: ergo species eorum dicitur quod obiecta sumuntur dupliciter, scilicet, in esse naturæ: & sic duo alba sunt eiusdem rationis: vel in esse sensibili: & sic duo alba sunt diuersarum rationum. Quod sic manifestatur ab ipsis repræsentantibus: nam sicut in esse naturæ illa tantum dicuntur vnius speciei: quorum quicquid habet essentialiter vnum, habet essentialiter aliud: ita in repræsentando illa tantum dicuntur vnius speciei, quorum quicquid repræsentat vnum totum, illud idem repræsentat reliquum. Sicut si vnũ album videatur à duobus vel pluribus, omnes illæ species sunt vnius speciei. non enim differunt in repræsentando, quia idem repræsentant, sed solo numero differunt: quia hæc in illo, & illa in illo est. Sed duorum alborum species non sunt vnius speciei: quia species vnius nõ repræsentat aliud, vt patet. Vnde cum in vna phantasia negemus plures species eiusdem obiecti, consequenter negamus plures species eiusdem rationis: quoniam, vt dictum est, species diuersorum individuorum sunt diuersæ speciei. rumquia ipsa individua diuersa, sunt diuersarum rationum in esse sensato.

¶ Tertiò dicitur, quòd sicut lumen generatum in eodem diaphano à secunda candela, non est aliud numero à lumine genito à prima: sed coincidit in idem dependens à duobus, vt partialibus agentibus. Ita quum in phantasiæ organum secundum eandem partem occurrit obiectum eiusdem rationis, non fit alia species: sed præexistens fit dependens à duobus partialibus, conuertente animã speciem illam ad nouum obiectum: ita quòd præcedens species perficitur, & firmitate & extensione. Hæc responsio sustinenda est ab illis, qui diuersorum individuorum nõ admitterent diuersarum rationum esse species: & in eadem parte organi recipi. Ego magis trahor in secundã responsionẽ. Quæ potest cõfirmari: quia alia & maiori ratione differunt species imaginatæ Sortis & Platonis quàm differant duæ species imaginatæ Sortis. Sed duæ species Sortis differunt rationes differentiæ numerali: ergo species Sortis & Platonis differunt differentia maiori, quam constat esse specificam.

¶ Ad primum dubiũ dicitur, quòd ex hoc quòd relatio vna est ad plures terminos inadæquatos non sequitur eam simul esse & non esse, quemadmodum sequeretur si esset ad plures adæquatos terminos, quod non est intelligibile: sunt enim duo inadæquati termini quasi partiales termini. Et propterea vno sublato, potest remanere eadem relatio ad alium, quasi partialem terminum.

¶ Ad secundum dubium de vnica paternitate ad plures filios respondendo dicitur, q. Maior seu Antecedẽs illud, Pater hac paternitate primò respicit hũc filium hac filiatione, distinguendum est. Nam si ly primò, sumitur pro adæquatè, negatur: si verò sumitur primò, pro principaliter, conceditur: sed tunc negatur sequela. Nec Antecedens in primo sensu probatur ex allata probatione: quoniã nihil aliud probatur, nisi quòd hæc paternitas habet pro propria causa, hoc genuisse: sed ex hoc negatur, ergo adæquatè respicit hunc filium.

¶ Vbi pro claritate doctrinæ: scito, q. hæc paternitas si secundũ proprias causas indicaretur, esset pro eâdem dubio ad solum hunc filium, sed si secundum merita subiecti iudicaretur, oportet quòd sit ad hunc & alium filium: propter hoc scilicet quòd secunda paternitas cedit in identitatem primæ ratione subiecti: quia non habet vnde differat solo numero ab illa. Sicut lumen genitum à secunda candela in eodem diaphano, per se primo est ab hoc agente: vt patet 12. Met. sed propter subiecti identitatem coincidit in idẽ numero lumẽ prius genitũ à prima candela ibi illuminante. Et quia huiusmodi coincidentiæ sunt per accidens, hoc est per aliud, hoc est per subiectum idẽo non ex rationibus formarum aut causarum arguendum est, sed ad identitatem spectandum est subiecti. Ioan. 5. Ioan. 20.

¶ Et per hoc patet responsio ad secundũ, scilicet quòd destructo vno correlatiuorũ destruitur & reliquũ, nisi per accidens contingat illud remanere: propositionem enim fiunt de eo quod secundũ proprias rationes cõuenit correlatiuis, nõ de iis, quæ per accidens contingunt. Sicut autẽ est in proposito, distincto enim hoc filio, secundo vel primo destruitur hæc paternitas, nisi per accidẽs remaneat ratione identitatis ad paternitatem ad reliquum: licet destructo vno albo destruerentur similitudines omnium alborum ad illud, si per accidẽs remanerent inter se. Album enim vna similitudine refertur ad omnia alba, nisi quasi infinitas relationes reales distinctas realiter etiam ab hac albedine ponat Scot. in hoc albo simul quod est ridiculum absurdum super stuum. Et hæc altera responsio à superius data de termino adæquato vel inadæquato.

¶ Ad tertium dicitur, quòd Maior est vera per se, potest tamen esse falsa per accidẽs, vt dictum est. Licet enim Sortes sit pater hac paternitate ad hunc filium, & non possit per se remanere hæc paternitas sine hoc filio: potest tamen per accidens remanere absque hoc, quòd dicatur ad hunc filium. Et ratio est reddita ex parte subiecti, & ex parte termini: quia est inadæquatus.

¶ Ad quartum dicitur, quòd pater eadem relatione & eodem respectu reali respicit virumque filium. Et quum apud Autorem intenitur quòd respectus sunt diuersi, non intelligitur de diuersitate reali, sed rationis: quia vnica illa realis relatio duorum respectuum rationem induit, dum cointelligitur respicere diuersos terminos. Ita quòd in re nõ est diuersitas respectuum, sed respectorum: quibus illa vna relatio quasi duplex cointelligitur. Et sic tuit tota fabrica argumenti quod de respectibus realibus loquitur.

¶ Ad quintum negatur assumptum vniuersaliter, vt assumitur: & specialiter etiam de fundamentalis causæ successiuè multitudine numerali in eodem subiecto permanente. Possunt enim successiuè generationes actiuæ multiplicari, & tamen permanentia consequentia oportet identitatem eodere, propter identitatem subiecti non compatientis permanentium numeralem distinctionem in se vno.

¶ Ad quartum dubium de proprio filiationis subiecto dicitur, quòd filiatio nec ex eo quòd relatio nec ex eo quòd relatio originis, habet quòd non plurificetur nisi plurificata persona, sed hoc habet ex eo quòd sola persona capax est filiationis, sicut & paternitatis. nulla enim natura, nulla pars naturæ aut personæ capax est paternitatis aut filiationis: vt patet ex eo quòd nihil horum potest dici pater vel filius. Vnde pater quòd non est ad propositum pluralitas rationum originis in Patre æternoipse pluralitas generationum, quoniam generatio est subiectiue in parte naturę, hoc est materia. Filiatio autem immediate est in persona: alloquin illud membrum posset dici filius sicut superficies dicitur alba: quia mediat inter subiectum & albedinem, & sic de aliis. Et per hoc patet responsio ad secundum quoniam ex parte fundamentali, sed subiecti prouenit quòd ista filiatio temporalis non est realis.

¶ Ad tertium negatur sequela ad probationem dicitur, quòd aliter operatio & aliter filiatio est suppositi: nam filiatio est suppositi vt subiecti immediati: operatio autem est suppositi mediante natura & potentia & subiecto, vt patet.

¶ Ad quartum dicitur, quòd si Christus genuisset, nullam paternitatem realem ex suo genuisse acquisiuisset, quia paternitas est subiectiue immediatè in persona, non minus quàm filiatio.

¶ Ad quintum dicitur, quòd antecedens potest habere duos sensus, prout ly secundum rationem personalitatis æternæ, duplicitet teneri potest. Primo reduplicatiuè, & tunc conceditur totum, vtpote impertinens: quia antecedens non est nostrum & est falsum, quia Christo conuenit esse filium hominis, non secundum rationem personalitatis æternæ: hoc est non ex hoc quòd est persona æterna. Secundo potest teneri specificatiuè: & sic antecedẽs quidem est nostrum & verum: sed consequentia nihil valet, quia procedit secũdum primum sensum. Constat enim quòd omnia personalia siue humana, siue diuina conueniunt Christo secundum rationem personalitatis æternæ, si ly secundum teneatur specificatiuè: Christus enim secundum suam personam est hic homo & Filius hominis: vt patet.

¶ Ad quintũ dubiũ de realitate filiationis tẽporalis in Christo, dicitur negãdo

Universidad de Deusto
Biblioteca

maiorem: quoniam oportet addere quòd suppositum sit capax nouæ filiationis realis propter excellentiam, siquidem persona Christi prouenit, quòd non confungat in eo filiatio realis noua. Nec oportet fingere intellectum cooperantem filiationem realem, sed ad filiationem rationis non fingitur: sed nec frustrà concurrit cointellecta filiatio ad maternitatem. Et quum dicitur, si Maria genuisset purum hominem, &c. ergo negatur sequela: quia in puro homine fuisset persona capax filiationis realis nouæ. in Christo autem licet æquè acceperit naturam à matre; non tamen est æquè subiectum filiationis: quia non est in Christo suppositum capax filiationis realis nouæ, ob defectum subiecti propter excellentiã suppositi, vt enim in litera dicitur, omnia requisita ad filiationem realem inueniuntur in Christo nato, excepto subiecto, quod quia persona est, & illa est Deus, ideo subiectum realis filationis nouæ esse non potest. Cum quibus tamẽ tene, quòd Christus referatur ad matrem reali relatione causati ad causam, & similis ad simile: & sic de aliis relationibus realibus, quæ non immediatè sunt in supposito subiectiue.

2.2.q.6 & 164.art. 2.ad 3.

¶ In responsione ad vltimum nota duo, primo, quòd de vnitate specifica, & non de vnitate numerali est sermo in litera dicente, In omnibus trahentibus nauem est vna relatio, nam specificæ diuersitati paternitatis & maternitatis, quia sunt diuersa ratione principia, contia ponitur vnitas eadẽ ratione principiantium tractum nauis. Et veritas est, quòd multi trahentes nauem, multis actionibus vnum passiuè nauis tractum inferunt: quilibet enim sua propria actione cõcurrit. Et propterea multis relationibus solo modo differentibus refertur ad nauem, quæ trahitur, quilibet enim sua propria relatione consequente ad propriam actionem refertur, quamuis nauis, quia vno numero motu trahitur, vna relatione numero ad omnes trahentes refertur. Nota secundo, quòd filiatio singulorũ hominũ dicitur vna secundũ rem, & duplex secũdum rationẽ, secundũ duos respectus intellectus, in hoc sensu, q̃ sicut albedo vna secundum rem est multiplex, secũdum rationem, puta vt visibilis, vt terminativa alterationis, vt exercitativa perspicui, &c. ita filiatio Socratis est vna res respectiua & multiplex secundum multas rationes respectiuas, ita quòd intellectus non tacit in illa filiatione respectum ad patrem aut ad matrem, sed facit distinctionem rationis in illo vno respectu secundum rem idem cointelligit illum, vt respondet patri, & iterum vt respondet matri.

Ser. 14. fo.10.

7.28.art. 2.

Cap.4.to. 9.

¶ *Super Quæstionis vigesimaquintæ Articulum sextum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. prima est, Christus est natus sine dolore matris, probatur, Christus est egressus ex clauso utero matris, ergo nulla apertionis meatuum violentia ibi fuit: ergo in illo partu nullus fuit dolor. Prima consequentia patet, secunda verò probatur: quia dolor parientis causatur ex apertione meatuum, per quos proles egreditur. Et confirmatur conclusio: quia ibi nulla fuit corruptio. Secunda conclusio est: In illo partu fuit maxima iucunditas. Probatur dupliciter, primò ratione: quia homo Deus natus est in mundo, secundò autoritate Isa.35. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad tertium, aduerte quòd Euangelista tres actus beatæ Virginis in partu dicit, scilicet quòd peperit, inuoluit pannis & reclinauit in præsepio. Et ex primo quidem docet legitimum infantem per genitalia membra & non per os, aut quamcunque aliam partem corporis materni egressum. pertinet namque est per naturalia generationis membra prolem edere. Ex secundo verò, quòd ipsa mater suscepit nascentem ex se infantem, ex hoc enim quòd ipsa extremos actus, scilicet parere & inuolutere, exercuisse dicitur, sicut exercuisse dicitur obstetricium obsequium ad matris foetum latium, ita excluditur ad prolis susceptionẽ, & reliquos actus internecessarios, vt sunt ablutio, & alia quæ solent fieri. Et tionabile autem est vt Ioseph mirabilem partum angelica ministeria fouerint: sicut vt Angelorum ministerio tam nascens filius quàm patiens mater coronabatur. Maria autem ipsa, quæ eisum in statu innocentiæ opportuna, & fuissent, quæ non ex peccato, sed ex natura fuisset habuerint, quamuis aliomodo, puta absque ulla tione immunditiæ, & quamuis à ratione tum non sit, vt mater edocta ab Angelo omnia perfecerit: mum tamen bilius videtur, virginæ ab immundi obstetricis seruitio tur immunes, & ipsius ad tanti fructus magis vacare fet, & citius omnia expedirentur: & longa fides tam cito, tam nouæ de, tam expeditæ cunctationis ventrem euacuatum & infantem editum implerum esse experiretur: quia quod in ea natum est, de Spiritu sancto est, & cum expedita matre adoraret omnium dominum. Et licet publica nuptiarum cula ab inuidentibus detorqueri deberent, ne plurimi fatuita putarent, aliam humanitas, secreta tamen quæ ab hac fuspicione aliena sunt, nouit dedecet ipsum effecisse ad Virginis matris obsequia: vt suus ipse creator per omnium dispositionem diuina procederet sapientia.

¶ *Super Quæstionis tricesimaquintæ Articulum septimum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus in Bethleem natus voluit. Probatur dupliciter, primo ad literam, secundo mystice.

¶ Aduerte hic, q̃ Autor reddit rationẽ ex parte loci voliti, quare Christus voluerit nasci ibi: quæ ratio est etiam, ratio quare prophetati fecerit ei ibi nasciturum, & prouerea non assertur in litera ratio ex parte prophetiæ implendæ.

Hom. 8. in Euan.

¶ In responsione ad secundum nota quòd ad literam ideo in diuersorio nasci eligit Christus vt sacramentum virginei partus occultè absque matris consanguineæ fumque nota manereret. Si enim in ciuitate peperisset, oportuisset obstetricem vocare & consanguineas: & sic aut virginitas matris fuisset manifestata, aut reprehensa mater fuisset quòd non vocasset, imò sorores eius obstetricem etiam ad inuitam matrem conuocassent. Nec obstat, quòd in Bethleem natus dicitur quotiam, Bethleem appellatione veniunt etiã suburbanæ domus. In cuius signum Herodes audito quòd in Bethleem nasceretur, iussit occidi in Bethleem & in omnibus finibus eius infantes, intelligens per locum natiuitatis Christi totum intra fines Bethleem. Suauiter ergo omnia diuina disposuit sapientia, dum nasci in diuersorio elegit: vbi nullius cura vel incuria conformem haberet: vbi & à Magis adorandus erat absque arbitris ciuibus, & inde admirandus ab his eorum ingressum, inde iudice in domum Ioseph, propter quod diuersorium hoc non intra ciuitatem, sed extra videtur fuisse, vt ipsum Diuersorij nomen fonat: nam si intus fuisset, potuissent Herodi testificati multi, quòd Magi in Bethleem ingressi essent, &c. sed vbi per via in diuersoria domo celebrata est adoratio, latuit ipsa adoratio.

Cap.2. in Luc. & c. 7. fin. 9. Beda 10. 2.

¶ In responsione ad tertium, nota quòd ipse Christus Romæ caput Ecclesiæ suæ statuit, non solum ratione communi, quia caput Apostolorum sunt facta Christi (iuxta illud, Sine me nihil potestis facere) sed quia volenti Petro ex Roma recedere, sicut olim ex Antiochia receserat, ipse Christus obuiauit iubens vt reuertatur, & Romæ sedes Apostolica stabiliatur, dum dixit, Venio Romam iterum crucifigi: si enim Petrus alibi sedem elegisset, nõ Romæ, sed in loco illo vbi postremo sedisset, caput Ecclesiæ fuisset. Et sicut nec non Antiochena, sed Romana ecclesia caput est, quia Romanus pontifex successor est Petri similiter in illo casu non Romanus, sed illius alterius loci pontifex successor fuisset Petri, ac Christi vicarius. Ipse ergo Christus præcipiendo regressum & crucem Romæ statuit caput Ecclesiæ. quo circa non potest huma-

natus fuit Dauid, nasci voluit, vt ex ipso loco natiuitatis, promissio ei facta impleta ostenderetur, & hoc designat Euangelista, dicens, Eo quòd esset de domo & familia Dauid. Secũdò, quia (vt Greg. dicit in Hom.*) Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autem Christus est qui ait, Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Dauid in Bethleem natus est, ita etiam Hierusalem elegit, vt in ea sedẽ regni constitueret, & templum Dei ibi ædificaret, & sic Hierusalem elegit, vt esset ciuitas simul regalis & sacerdotalis. Sacerdotium autem Christi & eius regnũ, præcipuè cõsummatum est in eius passione: & ideo conuenienter Bethleem elegit natiuitati, Hierusalem verò passioni. Similiter etiam per hoc hominum gloriam confutauit, qui gloriantur de hoc, quòd ex ciuitatibus nobilibus originem ducũt, in quibus etiam præcipuè volunt honorari. Christus autem conuersõ, in ciuitate ignobili nasci voluit, & in ciuitate nobili pati opprobrium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus florere voluit secundum virtuosam conuersationem, non secundum carnis originem. Et ideo in ciuitate Nazareth educari voluit & nutriri, in Bethleem autem voluit quasi peregrè nasci. Quia, vt Greg. dicit, per humanitatem, quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur: non secundum potestatem, sed secundum naturam. Et etiam (vt Beda dicit*) in diuersorio loco egebat, vt nobis multas mansiones in domo Patris sui præpararet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilij: Si maximam Romam elegisset ciuitatem propter potentiam ciuium, mutationem orbis terrarum putarent, si filius fuisset Imperatoris, potestati vtilitatem ascriberent. Sed vt diuinitas cognosceretur orbẽ transformasse terrarum, pauperculam elegit matrem, & pauperiorem patriam. Elegit autem Deus infirma mundi, vt confundat fortia, sicut dicitur primæ ad Cor. 1. Et ideo vt suam potestatem magis ostenderet in ipsa Roma, quæ caput mũdi erat, etiam caput Ecclesiæ suæ statuit, in signũ perfectæ victoriæ. Vt exinde fides deriuaretur ad vniuersum mundum: secundum illud Isa.26. Ciuitatem sublimẽ humiliabit: & conculcabit eam pes pauperis, scilicet Christi, gressus egenorum, id est, Apostolorum Petri & Pauli.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrùm Christus fuerit tempore congruo natus.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus non fuerit congruo tempore natus. Ad hoc enim Christus venerat, vt suos in libertatem reuocaret. Natus est autem tempore seruitutis, quo scilicet totus orbis præcepto Augusti describitur, quasi tributarius factus: vt habetur Luc.2. Ergo videtur quòd non congruo tempore Christus fuerit natus.

¶ 2 Præterea, Promissiones de Christo nascituro Gentibus non fuerant factæ: secũdum illud Rom.9. Quorum sunt promissa. Sed Christus natus est tempore, quo Rex alienigena dominabatur: sicut patet Mat. 2. Cum natus esset Iesus in diebus Herodis regis. Ergo videtur quòd non fuerit congruo tempore natus.

Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum octauum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio. Christus conuenientissimo tempore est natus, probatur: Christus tanquam dominus & conditor omnium temporum elegit sibi tempus quo nasceretur, ergo conuenientissimo tempore natus est. Antecedens manifestatur dupliciter: primò ex differentia inter Christum & alios homines. Secundò ex simili: quia elegit sibi & locum & matrem, cõsequentia probatur: quia quæ à Deo sunt, ordinata sunt & conuenienter disposita. Vbi nota, quòd plus infertur, quàm probatur, scilicet propter matrem & eius claritatem probatur enim, quòd conuenienti tempore infertur autem, quòd conuenientissimo repore: quia si omnia à Deo sunt conuenienter dispositi, ea quæ sunt circa propriam ipsius Dei personam, oportet conuenientissimè esse dispositi. Et hoc claret ex eo: quia de ipso Christo est sermo in cõclusione.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est differentia inter Christum & alios homines, quòd alij homines nascuntur subiecti necessitati temporis, Christus autem tanquam dominus & conditor omnium temporum eligit sibi tempus, in quo nasceretur, sicut & matrem & locum. Et quia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, & cõuenienter dispositi: consequens est quòd conuenientissimo tempore Christus nasceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Et ideo sicut mortalitatem nostram suscepit, vt nos ad vitam reduceret, ita (vt Beda dicit)* eo tempore dignatus est incarnari, quo mox natus, * censu Cæsaris adscriberetur, atq; ob nostri liberationem ipso seruitio subderetur.

Cap.5 sua diu sionis Aliæ ensus.

¶ Tempore etiam illo quo totus orbis sub vno principe vinebat, maxima pax fuit in mundo, & ideo decebat vt illo tempore Christus nasceretur, qui est pax nostra faciens vtraque vnũ: vt dicitur Eph. secundo. Vnde Hieronym. dicit super Isaiam.* Veteres si reuoluamus historias, inuenimus vsque ad vigesimum octauum annum Cæsaris Augusti, in toto orbe terrarum fusse discordiam: orto autẽ Domino, omnia bella cessauerunt, & secundum illud Isa.2. Non leuabit gens contra gentem gladium. Cõgruebat etiam vt in illo tempore, quo vnus princeps dominabatur in mundo, Christus nasceretur, qui veneratcongregare suos in vnum, vt esset vnum ouile & vnus pastor, vt dicitur Ioan.10.

Ca.2. super illud. Non leuabit gẽs,

¶ Ad secundum dicendum, quòd ideo Christus, Regis alienigenæ tempore nasci voluit, vt impleretur prophetia Iacob dicẽtis Genes. penult. Non auferetur sceptrũ de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus est. Quia vt Chrysost. dicit super Matth.* quamdiu Iudaica gens sub Iudaicis regibus, quamuis peccatoribus tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium eius. Nunc autem quando lex Dei sub potestate Regis iniqui tenebatur, nascitur Christus. quia magna & desperabilis infirmitas, medicum artificiosiorem quærebat.

Hom. 2. to.2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in lib. de q. veter. & noui Testam.* tunc Christus nasci voluit, quando lux diei crementum incipit accipere: vt ostenderetur quòd ipse venerat vt homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luc.1. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem, vt ex túc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

q.53 to.4. inter op. Au.

QVAESTIO TRICESIMASEXTA, DE MANIfestatione Christi nati, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de manifestatione Christinati.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Probatur tripliciter: primo ex mysterio passionis impleti: secundò ex fidei merito: tertiò ex humanitatis assumptæ testificanda veritate.

¶ Clarâque sunt omnia, nisi quòd secunda ratio non caret scrupulo: quia aut est sermo de Christi natiuitatis manifestatione per visionem, aut per attestationem. Si enim est sermo de manifestatione per visionem, tolleretur proculdubio meritum fidei: quia tolleretur ipsa fides respectu vis. nemo enim credit quod videt. Sed huic sensui obstat 1 quia manifestatio negata omnibus est facta quibusdam, puta Pastoribus & Magis: quibus non per visionem, sed per attestationem Angelorum & stellæ manifestata est Christi natiuitas. Si verò est sermo de manifestatione per attestationem, non sequitur quòd tollatur meritum fidei: & falsò in litera dicere-tur, si manifestis indiciis, Christo nascente, ejus natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei. Vnde & Magis manifestis indiciis natiuitas Christi apparuit: & tamen non est ratio fidei ablata respectu natiuitatis Christi.

¶ Ad hoc dicitur, quòd nibus, eruditens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, & pie, & iustè viuamus in hoc seculo. Ergo videtur quòd Christi natiuitas debuerit omnibus esse manifesta.

¶ 2 Præterea, Deus super omnia pronior est ad miserandum, secundum illud Psal. Miserationes eius super omnia opera ei⁹. Sed in secundo aduentu, quo iustitias iudicabit, veniet omnibus manifestus: secùdum illud Matth.24. Sicut fulgur exit ab Oriente, vt patet vsque in Occidentem, ita erit aduentus Filij hominis. Ergo multò magis primus aduentus, quo natus est in mundo, secundum carnem, debuit esse omnibus manifestus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa.45. Verè tu es Deus absconditus, sanctus Israel saluator. Et Isa.53. Quasi absconditus est vultus eius & despectus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primò quidem: quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia, vt dicitur primæ ad Corinth.2. Si cognouissent, nûquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Secùdo, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quâ venerat homines iustificare: secundum illud Rom.3. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indiciis Christo nascéte eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentiû, vt dicitur Hebr.11.

Tertiò, quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ipsius: vnde Aug. dicit in Epistola ad Volusianû, *Si nullas ex

Infrà, q. 39. art. 8. 3.

Epist. 3. paulo ante med.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta. Impletio enim promissionis debet respõdere. Sed de promissione aduentus Christi dicitur in Ps. Deus manifestè veniet. Venit autem per carnis natiuitatem. Ergo videtur quòd eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

¶ 2 Præterea, Primæ ad Timoth. primo dicitur: Christus in hunc mûdum venit peccatores saluos facere. Sed hoc non fit, nisi inquantum eis gratia Christi manifestatur, secundum illud Tit.2. Apparuit gratia Dei & Saluatoris nostri omnibus hominibus. Ergo videtur quòd Christi natiuitas debuerit omnibus esse manifesta.

¶ 3 Præterea, Duplicia sunt indicia rei, quædam credentia rei, illam credibilem. Etiam hæc est magna fatuitas: & in hoc genere sunt omnia testimonia siue Angelorum siue miraculorum, siue hominum, necnon ipsius Dei, si vellet attestationé præbere: & sic fuit manifestata Christi natiuitas supradictis. Quædam verò sunt indicia rei tantùm, & in diuinis lumen clarum menti Angelicæ, vel humanæ infusum, vel ut fidem respectu illius. Prima autè indicia quædo sunt manifesta, vt per miracula Angelos, &c. licet non tollat, minuit tamen meritũ fidei propter propinquitatem ad apparentiã. Quod ex eo patet, quòd licet etiam minus Thomæ dixit, &c. quam arguens ipsum de infidelitate: Beati qui non viderunt & crediderunt. nunquã enim Dominus ex opposito cõmendasset credentes qui non viderunt, nisi ipsum videre minueret meritũ credendi. Et si inferetur ergo Magi & Pastores minus meruerunt credendo, respondetur quòd quidam est ex parte manifestationis, minus meruerunt credendo: hoc est minorem occasionem merendi. Sed cũ hoc stat quòd magis meruerunt credẽdo ex parte ipsorum credentium. Et hoc præcipuè, quia meritũ ex parte meretentis maximè pensatur. Cum hoc quoque stat, quòd licet etiam nihil mererentur credendo natiuitatem Christi, puta si vidissent: attamen multo plus meruissent amando, quàm alij credendo & amando, propter maiorem dilectionem ex visu, quàm ex fide produ&tam.

Sermo. 30. ante med.

Epist. 3. paulo ante med.

¶ SED CONTRA est q̃ Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta. Sed oportebat Christi natiuitatẽ esse proficuam: alioquin fruſtra natus fuisset. ergo videtur quòd aliquibus manifestari debuerit Christi natiuitas.

RESPONDEO dicendum, q̃ sicut Apostolus dicit Rom.15. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Pertinet autẽ ad diuinæ sapientiæ ordinẽ, vt Dei dona & secreta sapientiæ eius, non æqualiter ad omnes, sed immediatè ad quosdam perueniãt, & per

eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Act. 10. quòd Deus dedit Christum resurgentem manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo. Vnde & hoc etiam debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt non omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas in notuisset, ita etiam & si nulli nota fuisset. Vtroque enim modo tollitur fides: tam scilicet per hoc quòd aliquid est totaliter manifestum, quàm etiam per hoc, quòd à nullo cognoscitur, à quo posset testimonium audiri. Fides enim est ex auditu, vt dicitur Rom.10.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequam nascereturi: quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli concepti in vtero, & etiam obsequi nascituræ. Eorum autem testimonium propter hoc quod erat domesticũ, fuisset habitum suspectum circa magnificentiam Christi, & ideo oportuit vt aliis manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. primò quidem, quia per hoc manifestatur cælestis Christi dignitas. Vnde Gregor. dicit in Ho.* Cæli Rege nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confundit ur, cùm cælsitudo cælestis aperitur. Secũdò, quia per hoc figurabatur iudiciaria Christi potestas. Vnde Augu. dicit in quodã sermone Epiphaniæ, *Quid erit tribunal iudicãtis, quando superbos Reges cuna terrebat infantis? Tertiò, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli: quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ:* Non tantũ Herodes in semetipso turbabatur, quãtum diabolus in Herode: Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum, & vterque regni sui successorem timebat, diabolus cælestem, sed Herodes terrenum. Superfluè tamen: quia Christus non venerat regnum in terra habere. Vnde Leo Papa dicit * Herodi loquẽs, Non capit Christum regia tua: nec mundi Dominus, potestatis tuæ scepтri est contentus angustiis. Quòd autẽ Iudæi turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia, vt Chrys.* dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui, aut volentes fauere Herodi, quem timebant: populus enim plus iusto fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessit in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus in sermone quodam de Epipha nia: *Absit, vt ad liberãdos homines Christus veniens, de illorum præmio, qui pro eo interficiuntur, nihil egerit, qui pendẽs in ligno, pro eis a quibus interficiebatur, orauit.

Hom. 10. in Euan. Ser. 2.

Serm. 30. ante med.

Serm. 4. Epipha.

Hom. 2. in Matt. to. 2.

Ser. 4. de Epipha.

Ho. 2. in Matt. in opere imperf.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum filii conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata, Dominus enim Matthæi 10. mandauit discipulis, In viam Gentium ne abieritis, vt scilicet prius manifestaretur Iudæis quàm Gentibus. Ergo videtur quòd multò minus à principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gentilibus, qui ab Oriente venerunt: vt habetur Matthæi 2.

¶ 2 Præterea, Manifestatio diuinæ veritatis præcipuè debet fieri ad Dei amicos: secundum illud Iob 36. Annuntiat de ea amico suo. Sed Magi videntur esse Dei inimici: dicitur enim Leu. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid scisciteminí. Non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

¶ 3 Præterea, Christus venerat totum mundum à potestate diaboli liberare. vnde dicitur Malach. 1. Ab Ortu solis vsque ad Occasum, magnum est nomen meum in Gentibus. Non ergo solùm in Oriente positis debuit manifestari, sed etiam vbique terrarum.

¶ 4 Præterea, Omnia sacramenta veteris legis erant Christi figura. Sed sacramenta veteris legis dispensabantur per ministerium sacerdotum legalium. Ergo videtur quòd magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in templo, quàm pastoribus in agro.

¶ 5 Præterea, Christus ex Virgine matre natus est, & ætate paruulus erat. Conuenientius igitur videtur fuisse, quòd Christus manifestaretur iuuenibus & virginibus, quàm senibus & coniugatis, vel viduis: sicut Simeoni & Annæ.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 13. Ego scio quos elegerim. Quæ autem fiunt secundum Dei sapientiam, conuenienter fiunt. Ergo conuenienter sunt electi illi, quibus est manifestata Christi natiuitas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd salus, quæ erat futura per Christum, ad omnem diuersitatem hominum pertinebat, quia sicut dicitur Colos. 3. In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Gẽtilis & Iudæus, seruus & liber, & sic de aliis huiusmodi. Et vt hoc in ipsa Christi natiuitate præfiguraretur, omnibus conditionibus hominum est manifestatus, quia vt Aug. dicit in sermone de Epiphania: * Pastores fuerũt Israelitæ, Magi, Gentiles, illi propè, isti longè: vtrique tamen ad angularem lapidem concurrerunt. Fuit etiam inter eos alia diuersitas: nam Magi fuerunt sapientes & potentes: pastores autem simplices & viles. Manifestatus etiam est iustis, Simeoni & Annæ, & peccatoribus, scilicet Magis. Manifestatus est etiã & viris * & mulieribus: vt per hoc ostenderetur, nullam conditionem hominum excludi à Christi salute.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd illa manifestatio natiuitatis Christi fuit quædam præliba tio plenæ manifestationis quæ erat futura. Et sicut in secunda manifestatione primò annuntiata est gratia Christi per Christum & eius Apostolos Iudæis, & postea Gentilibus: ita ad Christum primò peruenerunt pastores, qui erant primitiæ Iudæorum, tanquam prope exi stentes: & postea venerunt Magi à remotis, qui fuerunt primitiæ Gentium, vt Aug. dicit.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustin. dicit in sermo. de Epiphan. * sicut prævalet imperitia in rusticitate pastorum, ita prævalet impietas in sacrilegiis Magorum: vtrosque tamen sibi lapis ille angularis attribuit, quippe qui venit stulta eligere, vt confunderet sapientes: & non vocare iustos, sed peccatores: vt nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tamen dicunt, quòd isti Magi non fuerunt malefici, sed sapiẽtes Astrologi: qui apud Persas vel Chaldæos Magi vocantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrys. dicit, * ab Oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Vel quia omnes qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt, de quo dicitur Zachar. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab Oriente, ad literam, venisse: vel quia de vltimis Orietis partibus venerũt, secundum quosdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus Iudææ venerunt, quæ tamen sunt regionis Iudæorum ad Orientem. Credibile tamen est, etiam in aliis partibus mũdi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romę fluxit oleum, & in Hispania apparuerũt tres soles, paulatim in vnum coeuntes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrys. dicit, Angelus manifestans Christi natiuitatem, non iuit Hierosolymam, non requisiuit Scribas & Pharisæos: erant enim corrupti & præiudicia cruciabantur. Sed pastores erant synceri antiquâ conuersatione Patriarcharum & Moysi colentes. Per hos etiã pastores

Ser. 4. to. 10.

** Aliàs & mulieribus salices.*

*Ser. 2. de Epip. to. 10. * Ser. eod.*

Ho. 2. in Matt. to. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum sextum.*

Lib. 2. in luc. 10. 5. TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus non per seipsum, sed per alias creaturas suam natiuitatem manifestare debuit. Probatur: Natiuitas Christi ordinata est ad humanam salutem per fidem: ergo oportebat ita manifestari, vt fides deitatis fidei humanitatis non præiudicaret: ergo non per seipsum, sed per alias creaturas debuit manifestari. Prima consequentia probatur: quia fides salutaris est circa vtranque, scilicet deitatem & humanitatem

Tex. 39. Christi. Secunda probatur: quia fides humanitatis fit, dum Christus in seipso humanitatem infirmam, sicut alij, exhibuit: fides verò deitatis, dum per creaturas, Angelos scilicet & stellam pastoribus, Magis, Simeoni, Annæque virtus deitatis manifestatur.

¶ In responsione ad tertium, collige vltra Chrysostomi autoritatem, quòd ad literam miraculum vini fuit initium signorum Christi simpliciter, & non limitatè in illo loco. Et hoc

Text. 32. optima ratione litera probat ex verbis Ioann. Baptistæ, miraculum quippe vini factum est post baptismum Christi per annum, secundum ecclesiæ traditionem, tria mysteria vno die diuersis annis contigisse attestantem, scilicet

Serm. 4. de Epip. Magorum adorationē, baptismum Christi, & conuersionem aquæ in vinum.

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum quintum.*

TItulus minus explicat breuitatis causa, quàm quærit. Non, vt pater in distinctione articulorum in principio huius quæstionis facta in litera, quintus articulus inquirit per quæ alia debuerit manifestari: vbi patet non solùm de Angelis (vt hic explicatur) sed vniuersaliter de omnibus creaturis, per quas debuerit manifestari Christi natiuitas inquiri. Idem quoque euidenter apparet in processu articuli: vbi non solum quare per Angelos pastoribus, sed diffusè quoque quare per stellam Magis, & per inspirationem interiorem Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas, ratio redditur.

¶ In corpore articuli vna est conclusio respondua quæsito: Christi natiuitas conuenienter manifestata est per significabantur doctores Ecclesiæ, quibus Christi mysteria reuelantur, quæ latebant Iudæos.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut Ambrosius dicit, * generatio Domini non solùm à iuuenibus, sed etiam à senioribus & iustis accipere debuit testimonium, quorum etiam testimonio propter iustitiam magis credebatur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit. Causa enim quę est per se, semper est potior ea quæ est per aliud: vt dicitur in octauo Physicorum. * Sed Christus suam natiuitatem manifestauit per alios, puta pastoribus per Angelos, & Magis per stellam. Ergo multò magis per seipsum debuit suam natiuitatem manifestare.

¶ 2 Præterea, Ecclesiastici 20. dicitur, Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisq;? Sed Christus à principio suæ conceptionis plenè habuit sapientiæ & gratiæ thesaurum. Nisi ergo hāc plenitudinem manifestasset per opera & verba, fuisset frustra ei data sapientia & gratia: quod est inconueniens: quia Deus & natura nihil frustra facit: vt dicitur in primo de Cælo. *

¶ 3 Præterea, In libr. de Infantia Saluatoris legitur, quòd Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Et ita videtur quòd suam natiuitatem per seipsum manifestauerit.

¶ SED CONTRA est quòd Leo Papa dicit, * quòd Magi inuenerunt puerum Iesum nulla ab humanæ infantiæ generalitate discretū. Sed alij infantes non seipsos manifestant. Ergo neque decuit, quòd Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Christi ad humanam salutem ordinabatur, quæ quidem est per fidem. Fides autem salutaris diuinitatem, & humanitatem Christi confitetur. Oportebat igitur ita manifestari natiuitatem Christi, vt demonstratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipsius non præiudicaret. Hoc autem factum est, dum Christus in seipso natiuitatem similem infirmitati humanæ exhibuit, & tamen per Dei creaturas diuinitatis virtutem in se monstrauit. Et ideo Christus non per seipsum suam natiuitatem manifestauit, sed per quasdam alias creaturas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in via generationis & motus oportet per imperfecta ad perfectum peruenire. Et ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas: & postea manifestauit se per seipsum manifestatione perfecta.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd licet sapientia abscondita sit inutilis: non tamen ad sapientem pertinet, vt quolibet tempore manifestet seipsum, sed tempore congruo. Dicitur enim Ecclesiastici 20. Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens tempus apti temporis. Sic ergo sapientia Christi data non fuit inutilis, quia seipsum tempore cōgruo manifestauit: & hoc ipsum, quod tempore congruo abscondebatur, est sapientiæ indicium.

¶ Ad tertium dicendum, quod liber ille de infantia Saluatoris est apocryphus. Et Chrys. dicit super Ioann. * quòd Christus non fecit miracula antequam aquam conuertit in vinum, secundum illud quod dicitur Ioann. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus. Si enim secundum primam ætatem miracula feciſſet, non indiguissent Israelitæ alio manifestāte eum: cùm tamen Ioannes Baptista dicat Ioan. primo, Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Decēter autem non incepit facere signa in prima ætate: exist imassent enim phātasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent liuore liquefacti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit per Angelos & stellam manifestari.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non debuerit manifestari per Angelos Christi natiuitas. Angeli enim sunt spirituales substantiæ, secundum illud Psal. Qui facit Angelos suos spiritus. Sed Christi natiuitas erat secundum carnem, non autem secundum spiritualem eius substantiam. Ergo non debuit per Angelos manifestari.

¶ 2 Præterea, Maior est affinitas iustorum ad Angelos quàm ad quoscunque alios, secundum illud Psalm. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sed iustis, scilicet Simeoni & Annæ, non est manifestata Christi natiuitas per Angelos. Ergo nec pastoribus per Angelos manifestari debuit.

¶ 3 Præterea, Videtur quòd nec Magis debuerit manifestari per stellam. Hoc enim videtur esse erroris occasio, quātum ad illos, qui æstimant sydera natiuitatibus hominum dominari. Sed occasiones peccandi sunt hominibus auferendæ. Non ergo fuit conueniēs, quòd per stellam Christi natiuitas manifestaretur.

¶ 4 Præterea, Signum oportet esse certum ad hoc, quòd per ipsum aliquid manifestaretur. Sed stella non videtur esse signum certum natiuitatis Christi. Ergo inconueniēter fuit Christi natiuitas per stellam manifestata.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Deut. 32. Dei perfecta sunt opera. Sed talis manifestatio fuit opus diuinum. ergo per conuenientia signa fuit effecta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut manifestatio syllogistica fit per ea, quæ sunt magis nota ei, cui est aliquid manifestandum: ita manifestatio quæ fit per signa, debet fieri per ea quæ sunt familiaria illis, quibus manifestatur. Manifestum est autē, quòd viris iustis est familiare & consuetum interiori Spiritus sancti instinctu edoceri, absque signorum sensibilium demonstratione, scilicet per Spiritum prophetiæ. Alij verò corporalibus rebus dediti, per sensibilia ad intelligibilia adducuntur. Iudæi autem consueti erant diuina responsa per Angelos accipere, per quos etiam legem acceperāt: secundum illud Actuum 7. Accepistis legem in dispositione Angelorum. Gentiles verò, & maximè Astrologi, cōsueti sunt stellarum cursus inspicere. Et ideo iustis, scilicet Simeoni & Annæ, manifestata est Christi natiuitas per interiorem instinctum Spiritus sancti: secundum illud Luc. 2. Responsum accepit à Spiritu sancto, nō visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Pastoribus autem & Magis tāquam rebus coporalibus deditis manifestata est Christi natiuitas per visibiles apparitiones. Et quia natiuitas nō erat pure terrena, sed quodāmodo cælestis, ideo per signa cælestia vtriusq; Christi natiuitas reuelatur. Vt enim Angelos, stellam & inspirationem, Pastoribus, Iudæis, Magis, & iustis Simeoni & Annæ. Prostatio per signa debet fieri per familiaria illis, quibus manifestatio fit, ergo conuenienter &c.

Antecedēs probatur ex simili de manifestatione syllogistica. Consequentia autem probatur: quia iustis, scilicet perfectis, familiare est per inspirationem, aliis corporalibus deditis per visibilia, & turbus inter istos alios Iudæis per Angelorum visionem. Gentilibus per astrorum signa instruit. Confirmatur secundò quo ad hoc, quòd omnia signa fuerint cælestia, ex hoc natem enarrabant. Et firmatur tertiò quo ad differentiam inter Angelos & stellam respecta Pastorum & Magorum: & hoc triplici ratione, vt patet in litera. Confirmatur quærò quo ad stellam, ex spirituali generare Abrahæ, sicut stellarum numerus.

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum sextum.*

TItulus de ordine temporis quærit, quo prius Pastoribus, deinde Magis, demum Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas.

¶ In corpore Autor duo facit: primo ordinem manifestationum ex Euangelij autoritate aperit, scilicet quòd ipso die Natalis Pastoribus, decimatertia die Magis, quadragesima Simeoni & Annæ. Secundò rationem reddit optimam ex significatis. Omnia clara sunt in litera.

Ho. 6. in Matt. 10. 2.

Ho. 10. in Euan.

¶ In responsione ad tertium, de tempore occisionis Innocētium non multum constat. Ex Euangelio siquidem habetur quòd non statim occisi sunt. nam post adorationem Magorum in domo diuersoria iuxta Bethleem (in qua natus est Christus) oblatus est Dominus in templo, & postea portatus à parentibus in Nazareth, vbi Angelus dixit ad Ioseph, Fuge in Ægyptum: futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Hoc enim oportet fuisse, postquam ex Hierusalem venerant parētes eius in Nazareth, vt Lucas narrat: si enim antè fuisset, nō venisset in Hierusalem, nec inde in Nazareth. Vnde certum relinquitur, quòd non statim Herodes sæuit in pueros: sed incertum est quanto tempore post sæuierit in eos. Satis rationabile est illud impedimentum ex Romano itinere: quia pro historia habetur quòd Romam fuerit à filiis accusatus.

¶ Super Questionis tricesimæsextæ Articulum sextum.

TItulus de ordine temporis quærit, quo prius Pastoribus, deinde Magis, demum Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas.

¶ In corpore Autor duo facit: primo ordinem manifestationum ex Euangelij autoritate aperit, scilicet quòd ipso die Natalis Pastoribus, decimatertia die Magis, quadragesima Simeoni & Annæ. Secundò rationem reddit optimam ex significatis. Omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad tertium, de tempore occisionis Innocētium non multum constat. Ex Euangelio siquidem habetur quòd non statim occisi sunt. nam post adorationem Magorum in domo diuersoria iuxta Bethleem (in qua natus est Christus) oblatus est Dominus in templo, & postea portatus à parentibus in Nazareth, vbi Angelus dixit ad Ioseph, Fuge in Ægyptum: futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Hoc enim oportet fuisse, postquam ex Hierusalem venerant parētes eius in Nazareth, vt Lucas narrat: si enim antè fuisset, nō venisset in Hierusalem, nec inde in Nazareth. Vnde certum relinquitur, quòd non statim Herodes sæuit in pueros: sed incertum est quanto tempore post sæuierit in eos. Satis rationabile est illud impedimentum ex Romano itinere: quia pro historia habetur quòd Romam fuerit à filiis accusatus.

¶ Ad secundum dicendū, quòd stella natiuitatem Christi manifestans, omnem occasionem erroris subtraxit. Vt enim August. dicit in serm. de Epiphania, Cælos Angeli habitant, & sydera ornant, vtriusque ergo cæli enarrāt gloriam Dei. Rationabiliter autem pastoribus tanquam Iudæis, apud quos frequenter factæ sunt apparitiones Angelorum, reuelata est natiuitas Christi per Angelos. Magis autē assuetis in cōsideratione cælestium corporum, manifestata est per signum stellæ: quia, (vt Chrys. dicit*) per consueta eos Dominus vocare voluit, eis condescendens. Est autem alia ratio: quia vt Greg. dicit, * Iudæis tanquam ratione vtentibus rationale animal, id est Angelus prædicare debuit. Gentiles vero, quia vti ratione nesciebant ad cognoscendum Dominum; non per vocem sed per signa perducuntur. Et sicut Dominum iam loquētem annuntiauerunt Gentilibus prædicatores loquentes, ita eum nondum loquentem elementa muta præ-

Li. 2. c. 10. 6. dicauerunt. Est etiam & alia ratio: quia vt Aug. dicit in sermo. Epipha. Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio non carnis semine, sed fidei fœcunditate generanda. Et ideo stellarum multitudini est comparata: vt cælestis progenies speraretur. Et ideo Gentiles in syderibus designati, ortu noui syderis excitantur, vt peruenient ad Christum, per quem efficiuntur semen Abrahæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud manifestatione indiget, quod de se est occultum: non autem illud quod de se est manifestum. Caro autem eius, qui nascebatur, erat manifesta, sed diuinitas erat occulta. Et ideo conuenienter manifestata est illa natiuitas per Angelos, qui sunt Dei ministri. Vnde & cum claritate Angelus apparuit, vt ostenderetur quòd ille, qui nascebatur, erat splendor paternæ gloriæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iusti non indigebant visibili apparitione Angelorum: sed eis sufficiebat interior instinctus Spiritus sancti propter eorum perfectionem.

¶ Ad tertium dicendū, quòd stella natiuitatem Christi manifestans, omnem occasionem erroris subtraxit. Vt enim August. dicit in serm. de Epiphania, Cælos Angeli habitant, & sydera ornant, vtriusque ergo cæli enarrāt gloriam Dei. Rationabiliter autem pastoribus tanquam Iudæis, apud quos frequenter factæ sunt apparitiones Angelorum, reuelata est natiuitas Christi per Angelos. Magis autē assuetis in cōsideratione cælestium corporum, manifestata est per signum stellæ: quia, (vt Chrys. dicit*) per consueta eos Dominus vocare voluit, eis condescendens. Est autem alia ratio: quia vt Greg. dicit, * Iudæis tanquam ratione vtentibus rationale animal, id est Angelus prædicare debuit. Gentiles vero, quia vti ratione nesciebant ad cognoscendum Dominum; non per vocem sed per signa perducuntur. Et sicut Dominum iam loquētem annuntiauerunt Gentilibus prædicatores loquentes, ita eum nondum loquentem elementa muta præ-

Li. 2. c. 10. 6. dicauerunt. Est etiam & alia ratio: quia vt Aug. dicit in sermo. Epipha. Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio non carnis semine, sed fidei fœcunditate generanda. Et ideo stellarum multitudini est comparata: vt cælestis progenies speraretur. Et ideo Gentiles in syderibus designati, ortu noui syderis excitantur, vt peruenient ad Christum, per quem efficiuntur semen Abrahæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud manifestatione indiget, quod de se est occultum: non autem illud quod de se est manifestum. Caro autem eius, qui nascebatur, erat manifesta, sed diuinitas erat occulta. Et ideo conuenienter manifestata est illa natiuitas per Angelos, qui sunt Dei ministri. Vnde & cum claritate Angelus apparuit, vt ostenderetur quòd ille, qui nascebatur, erat splendor paternæ gloriæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iusti non indigebant visibili apparitione Angelorum: sed eis sufficiebat interior instinctus Spiritus sancti propter eorum perfectionem.

¶ Ad tertium dicendū, quòd stella natiuitatem Christi manifestans, omnem occasionem erroris subtraxit. Vt enim August. dicit in serm. de Epiphania, * quòd ab Angelis aliqua admonitione reuelationis audierunt Magi, quòd stella Christum natum significaret: & probabile videtur quòd à bonis quoque in Christo adorando salus eorum iam quęrebatur. Vel sicut Leo Papa dicit in sermone de Epiphania, * præter illam speciem, quæ corporeum incitauit obtutum, fulgētior veritatis radius eorum corda perdocuit, quod ad illuminationē fidei pertinebat.

Serm. 4. Epipha.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm natiuitas Christi ordine conuenienti fuerit manifestata.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienti ordine Christi natiuitas fuerit manifestata. Illis enim debuit primò manifestari Christi natiuitas, qui Christo propinquiores fuerunt, & qui magis Christum desiderabant; secundum illud Sapien. 6. Præoccupat eos, qui se concupiscunt, vt se priorem illis ostendat. Sed iusti propinquissimi erant Christo per fidem, & maximè eius aduentum desiderabant: vnde dicitur Luc. 2. de Simeone, quòd erat homo iustus & timoratus, expectās redemptionem Israel. Ergo prius debuit manifestari Christi natiuitas Simeoni, quàm pastoribus, vel Magis.

¶ 2 Præterea, Secundum Augu. * Magi fuerunt primitiæ Gentium Christo crediturarum. Sed primò plenitudo Gentium intrat ad fidem, & postmodū omnis Israel saluus fiet: vt dicitur Romanor. 11. Ergo primò debuit manifestari Christi natiuitas Magis, quàm pastoribus.

Ser 2. de Ep. 10.

¶ 3 Præterea, Matth. 2. dicitur; quòd Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Et sic videtur quòd per duos annos post Christi natiuitatem Magi ad Christum peruenerint. Inconuenienter igitur post tātum tempus fuit Gentilibus Christi natiuitas manifestata.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Dan. 2. Ipse mutat tempora & ætates. Et ita tempus manifestationis natiuitatis Christi videtur congruo ordine esse dispositum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christi natiuitas primò quidem manifestata est Pastoribus ipso die natiuitatis Christi: vt enim dicitur Luc. 2. erant in regione eadem vigilātes & custodientes vigilias noctis super gregem suum: & vt discesserūt ab eis Angeli in cælum, loquebantur adinuicem, transeamus vsque Bethleem, & venerunt festinantes. Secundò autem Magi peruenerunt ad Christum decimatertia die natiuitatis eius: quo die festum Epiphaniæ celebratur. Si enim reuoluto anno, vel etiam duobus annis venissent, nō inuenissent eum in Bethleem: cùm scriptum sit Luc. 2. quòd postquam perfecerunt omnia secundum legem Domini (offerentes scilicet puerum Iesum in templum) reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem suam Nazareth. Tertiò manifestata est iustis in templo quadragesimo die à natiuitate Christi: vt habetur Luc. 2. Et huius ordinis ratio est: quia per Pastores figuratur Apostoli & alij credentes ex Iudæis, quibus primò manifestata est fides Christi, inter quos non fuerunt multi potentes, nec multi nobiles: vt dicitur 1. Corinth. 1. Secundò autem fides Christi peruenit ad plenitudinem Gētium, quæ est præfigurata per Magos. Tertiò autem peruenit ad plenitudinem Iudæorum, quæ est præfigurata per iustos: vnde & in templo Iudæorum est eis Christus manifestatus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Apo. dicit Roma. 9. Israel sectando legem iustitiæ, in legē iustitiæ non peruenit: sed Gētiles qui non quærebant iustitiam, Iudæos communiter in iustitia fidei præuenerunt. Et in huius figuram Simeon, qui expectabat consolationem Israel, vltimò Christum natum cognouit, & præcesserunt eum Magi & Pastores, qui Christi natiuitatem non ita solicitè expectabant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet plenitudo Gentium prius intrauerit ad fidem, quàm plenitudo Iudæorum: tamen primitiæ Iudæorum præuenerunt in fide primitias Gētium, & ideo Pastoribus primò manifestata est Christi natiuitas, quàm Magis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de apparitione stellæ, quę apparuit Magis, est duplex opinio. Chryl. enim super Matt. * & Aug. 10. 2. in sermo. Epiph. * dicunt quòd stella Magis apparuit per dien-

Hom. 10.

Ser. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum septimum.

IN corpore duo fiunt. Primò ex Chrysostom. respondetur quæstio vna conclusione: Stella non fuit ex cælestibus. Et afferuntur quinque rationes ex eodem. Secundò tractatur quid fuit illa stella: primò secundum Chrysost. sub cuius opinione afferuntur duo modi dicendi: deinde secundum propriam opinionem autoritate Leonis firmatam. Omnia patent in litera.

¶ In responsione ad tertium, perspice, Autorem commune verbum de significatione cometarum admittêdo respondere, nô quòd propterea sic ipsum sensisse putâdum sit; sed esto quòd sic respondisse intelligendum est: Cometes enim non magis Regis, quàm pauperis rustici mortem significat: sed quia mortis principium notatur, paupertum autem ratio non habetur, ideo vulgarium est, quòd significet mortem principis, si magno credimus Alberto.

Eth. 2. ca. 21. to. 4.

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum octauum.

TItulus de conueniẽtia seu rationabilitate actus quærit.

¶ In corpore vnica conclusio: Credendum est Magos à Spiritu Sancto inspiratos sapiẽter Christum adorasse. Probatur: Magi sunt primitiæ Gentium in Christum credentiũ. ergo credendum est, &c. Antecedens manifestatur: quia in ipsis sicut in quodam præsagio fides deuotióque Gentium à remotis ad Christum veniẽtium monstrabatur. Consequentia probatur: quia sicut fides deuotióque Gentium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti, &c.

Opus. 60. cap. 7. Et Matt. 2. 60. 4.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in sermone quodam Epipha.* Pastoribus Angeli, Magis stella Christum demonstrat, vtrisque loquitur lingua cælorum: quia lingua cessauit Prophetarum. Sed Angeli Pastoribus apparẽtes, fuerunt verè de cælestibus Angelis. Ergo & stella Magis apparens, fuit verè de cælestibus stellis.

Ser. 2. & 3. to. 10.

¶ 3 Præterea, Stellæ quæ non sunt in cælo, sed in aere, dicuntur stellæ comatæ, quæ non apparent in natiuitatibus Regum, sed magis sunt indicia mortis eorum. Sed illa stella designabat Regis natiuitatem: vnde Magi dicunt Matth. 2. Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente. Ergo videtur quòd fuerit de cælestibus stellis.

¶ SED CONTRA est quòd Aug. dicit in lib. contra Faustum, *Non ex illis erat stellis, quæ ab initio creaturę itinerum ginis partu nouum sydus apparuit.

Li. 2. c. 5. to. 60.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut Chry. dicit super Matth. * quòd illa stella, quæ Magis apparuit, non fuerit vna cælestium stellarum, multipliciter manifestum est. Primò quidem, quia nulla alia stellarum hac via incedit, hæc enim stella ferebatur a Septẽtrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Perfidem, vnde Magi venerunt. Secundò apparet hoc ex tempore: non enim solùm apparebat in nocte, sed etiam in media die, quod nô est virtutis stellæ, sed nec etiam lunæ. Tertiò, quia quandoque apparebat, & quãdoque occultabatur. Cùm enim intrauerunt Hierosolymam, occultauit seipsam: deinde vbi Herodem reliquerunt, seipsam monstrauit. Quartò, quia non habebat continuum motum, sed cùm oportebat ire Magos, ibat, cùm oportebat stare, stabat, sicut & de columna nubis erat in deserto. Quintò, quia non sursum manens, partum Virginis demonstrabat, sed deorsum descendens, hoc faciebat. Dicitur enim Matthæi 2. quòd stella, quam viderunt Magi in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Ex quo patet quòd verbum Magorum dicẽtium, Vidimus stellam eius in Oriente, non est sic intelligendum, quasi ipsis in Oriente positis stella apparuerit existẽs in terra Iuda, sed quia viderunt eam in Oriente existentem, & præcessit eos vsque in Iudæam, quanuis hoc à quibusdam sub dubio relinquatur. Non autem potuisset distinctè domum demonstrare, nisi esset terræ vicina. Et sicut ipse dicit, hoc non videtur proprium stellæ, sed virtutis rationalis cuiusdam. Vnde videtur hæc stella virtutis inuisibilis fuisse in talem apparentiam transformata. Vnde quidam dicunt, quòd sicut Spiritus Sanctus descendit super baptizatum Dominum in specie columbæ: ita apparuit Magis in specie stellæ. Alij verò dicunt, quòd Angelus qui apparuit pastoribus in humana specie, apparuit Magis in specie stellæ.

Probabilius tamen videtur, quòd fuerit stella de nouo creata, non in cælo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum diuinam voluntatem mouebatur. Vnde Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ:* Tribus Magis in regione Orientis, stella nouæ claritatis apparuit: quæ illustrior cæteris, pulchriorque ibidem ribus, insè intuentium oculos animósque conuerteret, vt confestim aduerteretur, non esse otiosum, quod tam insolitum videbatur.

Serm. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælum in Sacra Scriptura quandoque dicitur aer: secundum illud, Volucres cæli, & pisces maris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsi Angeli cælestes ex suo officio habent, vt ad nos descendant in ministerium missi: sed stellæ cælestes suum situm non mutant. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut stella illa non est sequuta modum stellarum cælestium, ita nec etiam stellarum cometarum: quæ nec de die apparent, nec cursum ordinatum mouent. Et tamen non omnino aberat significatio cometarum, quia cælestes regnum Christi comminuit, & consumit vniuersa regna terræ, & ipsum stabit in æternum: vt dicitur Dan. 2.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum stella quæ Magis apparuit, fuerit vna de cælestibus stellis.

AD SEPTIMVM sic procedit. Videtur quòd stella quę Magis apparuit fuerit vna de cælestibus stellis. Dicit enim Aug. in quodam sermone Epiphaniæ, Dum pendet ad vbera, & vilium patitur Deus inuolumenta pannorum, repentè nouum de cælo sydus effulsit. Fuit igitur stella cælestis, quæ Magis apparuit.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum Magi conuenienter ad Christum adorandum venerint.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Magi non conuenienter ad Christum venerandum venerint. Vnicuique enim Regi reuerentia debetur à suis subiectis: Magi autem non erant de regno Iudæorum. Ergo cùm ex visione stellæ cognouerunt natum esse Regem Iudæorum, videtur quòd inconuenienter venerint ad eum adorandum.

¶ 2 Præterea, Stultum est viuente Rege aliquo, extraneum Regem annuntiare. Sed in regno Iudææ regnabat Herodes. Ergo stultè fecerunt Magi, alterius Regis natiuitatem annuntiantes.

¶ 3 Præterea, Certius est cæleste indicium, quàm indicium humanum. Sed Magi ducatu cęlestis indicij ab Oriente venerant in Iudæam. Stultè ergo egerunt, præter ducatum stellæ, humanum indicium requirendo, dicentes, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

¶ 4 Præterea, Munerum oblatio & adorationis reuerentia, non debetur nisi Regibus iam regnantibus. Sed Magi non inuenerunt Christum regia dignitate fulgentem. Ergo inconuenienter ei munera & reuerentiam regiam exhibuerunt.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 60. Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Sed qui diuino lumine ducuntur, non errant. Ergo Magi absque errore Christo reuerentiam exhibuerunt.

RESP

¶ Super Quæstionis Art. 1. tricesimæseptimæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corporevnica cõclusio: Christus debuit circuncidi. Probatur septem rationibus: quæ clarè patent in litera.

¶ In responsione ad secundum (vbi de imitatione Christi, quo ad circuncisionem corpoream agitur) dubium occurrit de circuncisione Christianorum Indorum, dicentium se circuncidi, vt conformentur Christo, an sit licita.

Serm. 2. Epiph. an te med.

Videtur enim quòd non. Primo ex autoritate Apostoli: Si circuncidimini, Christus nihil vobis proderit, ad Gal. 5. & ex autoritate Ecclesiæ, quæ in concilio Floren. sub Eugenio 4111 t. determinauit circuncisionem & alia legalia, post publicationem Euangelij esse non solum mortua, sed mortifera.

Secundò: quia circuncisio facta ad imitationem Christi, non effugit quin fiat etiam ad imitationem Abrahæ & Iudæorum: quoniam quicquid sit ad imitationem imitantis tertium, fit ad imitationem illius tertij. ergo per hoc circuncisio facta ad imitationem Christi, est circuncisio legalis. Et confirmatur: quia fieti ad imitationem alicuius mediatè vel immediatè, non variat naturam actus: sed circuncisio facta ad similitudinem Christi immediatè, fit mediatè ad similitudinem legalis circuncisionis: quia Christus legalem circuncisionem suscepit: ergo circuncisio ad similitudinem Christi facta est legalis.

Hom. 2. in opere imp.

Ser. 6. to. 10.

Ser. 4. Epiph.

Tertiò: quia secundum Apostolum ab omni specie mali abstinendum est: inficiari autem non potest, quin circuncisio ista habeat speciem malignam: constat quòd habet speciem Iudaismi: igitur illicita est. In oppositum autem est: quia damnare totam illam patriam Christianam, & morem antiquitus tot Ecclesiarum, præsumptuosum videtur.

Ser. 6. to 10.

¶ Ad euidentiam huius quæstionis sciẽdum est, quòd non vertitur in dubium, an circuncisio legalis sit aliquibus licita. Determinata siquidem est in dicto concilio hæc quæstio: & diffinitum est circuncisionem legalem, siue in ea ponatur spes, siue non, esse illicitam. Sed quia ista circuncisio negatur quòd sit legalis (dicitur enim quòd non sit ad observandam legem Mosi vel præceptum datum Abrahæ de circuncisione) propterea in dubium vertitur, an sit licita vel illicita. via autem resolutionis incedendo circuncisio facta præcisè ad conformandum hominem Christo, duo in se continet, ipsam corporalem circuncisionem vultumcarnis, & conformitatem ad Christum circuncisum. Ex primo autem constat adhuc non esse de genere malorum: quoniam actus malus secundum genere non potest reddi bonus per circumstantiam. Sed ex secundo quia non sunt facienda mala, vt veniant bona: circuncidere autem licitè potest se homo ob sanitatem: non igitur est ex suo genere mala corporalis circuncisio voluntaria. Ex secundo autem, inquantum continet conformitatem ad Christum, constat quod malus non redditur. Conformitas siquidem ad Christum de genere bonorum est secundum se: bonum autem adiunctum non malo actui, non habet vnde reddat adhuc illum malum: sed potius habet vnde bonificet actum illum. Inquantum vero continet ly circuncisum (non enim addit nisi conformitas ad Christum absolutè, sed ad Christum circuncisum) potest reddere actum malum: nam Christus vt circuncisus, significat & circuncisionem corporalem & legalem: quoniam circuncisio eius fuit & corporalis & legalis: imò ideo ad literam corporaliter circuncidi voluit, vt legalem circuncisionem susciperet. Et propterea si conformitas ad Christum circuncisum, intelligatur ad circuncisum materialiter & formaliter, actus circuncisionis redditur malus pro tempore Euangelij publicati: quia talis circuncisio nihil aliud est quàm circuncisio legalis: est enim imitatio eius, vt patet, & rationes secundo & tertio loco arguendo probant. Si verò conformitas referatur ad Christum circuncisum corporaliter tantum ratione similitudinis in patiendo (quia scilicet vult sequi Christum in dolore circuncisionis) non malus, sed laudabilis redderetur actus circuncisionis. Ratione vero similitudinis in hoc quod est esse circuncisum corporaliter, quia Christus fuit corporaliter circuncisus (quum in corporalibus secundum se non sit vitium nec virtus nec vitiumnec vnde malus, nec vnde bonus reddatur actus circuncisionis propter huiusmodi corpotalem similitudinem factæ video, nisi quòd pro tanto malus esset, pro quanto vanus esset: careret enim necessitate & pia vtilitate, si solùm pro corporea assimilatione fieret. Et si pro quadam veneratione Christi hoc fieret, an actus sic religiosus, an superstitiosus, considerandum est. Et quidem quòd sic superstitiosus testatur, quia MMm 5 cor

Hoyo. 10. de Euangelio post nativ.

Infra q. 40. artic. 4 cor. Et 4 d. 1. c. 9. 1. art 2. Et opus. 60. cap. 3.

Q. 15. art. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * Magi sunt primitiæ Gentium in Christum credẽtium: in quibus apparuit sicut in quodam præsagio fides, & deuotio Gentium venientium à remotis ad Christum. Et ideo sicut deuotio & fides Gentium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti, ita etiam credendum est, Magos à Spiritu sancto inspiratos, sapienter Christo reuerentiam exhibuisse.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd sicut Aug. dicit in sermone Epiphaniæ,* cùm multi Reges Iudæorum nati fuissent atque defuncti, nullum eorum Magi adorandum quæsierunt. Non itaque Regi Iudæorum, quales illic esse solebant, hunc tam magnum honorem longinqui alienigenæ, & ab eodem regno prorsus extranei, à se deberi arbitrabantur: sed talem natum esse didicerunt, in quo adorando, & salutem, quæ secundum Deum est, consequuturos minimè dubitauerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per illam annuntiationem Magorum præsignabatur constãtia Gentiũ, Christum vsque ad mortem confitentium. Vnde Chryl. dicit super Matth.* quòd dum considerabant Regem futurum, non timebant Regem præsentem: adhuc non viderant Christum, & iam parati erant pro eo mori.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in serm. Epiphaniæ: * Stella quæ Magos perduxit ad locum, vbi erat cum matre Virgine Deus infans, poterat eos ad ipsam perducere ciuitatem Bethleem, in qua natus est Christus: sed tamen subtraxit se, donec de ciuitate, in qua Christus nasceretur, etiam Iudæ testimonium perhiberent: vt sic geminato testimonio confirmati (sicut Leo Papa dicit *) attentiori fide expeterent, quem & stellæ claritas & prophetiæ manifestabat autoritas. Et ita ipsi annuntiant Iudæis Christi natiuitatem & interrogant locum, credunt & quærũt: tanquam significantes eos qui ambulant per fidem, & desiderant speciem: vt Aug. dicit in serm. Epiphaniæ. * Iudæi autem indicãtes eis locum natiuitatis Christi, similes facti sunt fabris arcæ Noë, qui aliis vbi euaderent præstiterunt, & ipsi diluuio perierunt. Audierunt & abierunt inquisitores, dixerunt & remanserunt doctores similes lapidibus milliariis, qui viam ostendunt, nec ambulant. Diuino etiam nutu factum est, vt aspectu stellæ subtracto, Magi humano sensu in Hierusalem irent, quærentes in ciuitate regia Regem natum, vt in Hierusalem primò Christi natiuitas publicè annuntiaretur (secundum illud Isa. 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem) & vt etiam studio Magorum de longè venientium, damnaretur Iudæorum pigritia propè existentium.

Ser. 6. to 10.

Hom. 2. in opere imperf.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit super Matth. * Si Magi terrenum regem quærentes venissent, fuissent confusi: quia tãti itineris laborem sine causa susciepissent, vnde nec adorassent, nec munera obtulissent. Nunc autem quia cælestem regem quærebant, etsi nihil regalis excellentiæ in eo viderent: tamen solius stellæ testimonio contenti, eum adorauerunt: videntes enim hominem & agnoscunt Deum. Et offerunt munera dignitati Christi congruentia: aurum quidem, quasi Regi magno: thus quod in Dei sacrificio ponitur, immolatur vt Deo: myrrha, qua mortuorũ corpora condiuntur, præbetur tanquam pro salute omniũ morituro. In quo etiam vt Greg. * dicit, instruimur, vt nato Regi aurum (per quod significatur sapientia) offeramus, in conspectu eius, sapientiæ lumine splendentes. Thus autem, per quod exprimitur orationis deuotio, offerimus Deo, si per orationum studia Deo redolere valeamus. Myrrham autem, quæ significat mortificationem carnis, offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificemus.

QVAESTIO TRIGESIMASEPTIMA. De legalibus circa puerum Iesum seruatis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de circuncisione Christi. Et quia circuncisio est quæda professio legis obseruandæ (secundum illud Gal. 5. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ) simul cum hoc quærẽdum est de aliis legalibus circa puerum Iesum obseruatis.

¶ Vnde quærũntur quatuor.

¶ Primò de eius circuncisione.

¶ Secundò, de nominis impositione.

¶ Tertiò, de eius oblatione.

¶ Quartò, de matris purgatione.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus debuerit circuncidi.

AD PRIMVM sic procedi tur. Videtur quòd Christus non debuerit circuncidi. Vbi enim veritate, cessat figura. Sed circuncisio fuit Abrahæ præcepta, in signum fœderis quod erat de semine nascituro: vt patet Gen. 17. Hoc autem fœdus fuit in Christi natiuitate completum. Ergo circuncisio statim cessare debuit.

¶ 2 Præterea, Omnis Christi actio, nostra est instructio, vnde dicitur Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Sed nos non debemus circuncidi: secundum illud Gal. 5. Si circuncidimini, Christus vobis nihil proderit. Ergo videtur quòd nec Christus debuerit circuncidi.

¶ 3 Præterea, Circũcisio est ordinata in remedium originalis peccati. Sed Christus non contraxit originale peccatum: vt ex suprà dictis patet.* Ergo Christus non debuit circuncidi.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Luc. 2. Consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pluribus de causis Christus debuit circuncidi. Primo quidem, vt ostenderet veritatem carnis humanæ, cõtra Manichæum, qui dixit eum habuisse corpus phantasticum; & contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse diuinitati consubstantiale: & cõtra Valentinum, qui dixit Christum de cælo corpus attulisse. Secundò, vt approbaret

Tertia S. Thomæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corporalé cæremoniam inutilem contra communem Ecclesiæ morem, habentem mali speciem exercet. Sed quòd cæremonia hæc licet sit corporea, non sit vana aut inutilis, inde apparet, quòd nonnulla veneratio est vacare assimilatio ad principem. In honorem siquidem principum vocamus filios nostros ipsorum principum nominibus: vt Iulios à Iulio, & Leones à Leone. Nec superstitiosè similes honor in Sanctos transfertur: sed ad venerationem Sanctorum spectare credimus, quòd filios nostros Sanctorum nominibus appellemus.

Et propterea sicut assimilari velle Sanctis in nominibus, extra religionem non est, sed ad venerationem quandam spectat: ita honorem hûc exhibere Christo, vt etiã corporaliter assimiletur sibi circunciso homo non superstitionis vnitas, sed veneratio quædam est, ab hominibus humano more exhibita, & licet sit non secundum communem Ecclesiæ morem, est tamen secundum illarum Ecclesiarum, quæ sunt Indiæ sub rege Dauid (qui vulgariter dicitur Prete Ioãni) antiquum vetustúmque morem: qui & nunquam ab vniuersali aut Romana Ecclesia damnatus apparet, & propterea licet alibi circuncisio ista esset superstitiosa: non tamen vbi est consueta. De mali autem specie, quam præ se ferre circuncisionem hoc tempore negari etsi non potest: dicitur tamen quod ab omni specie mali cauendum est quando & vbi speciem mali habet. Verum vbi & quando actus aliquis cessat habere mali speciem, potest exerceri licitè: nam comedere immolata ido lis, speciem mali habet, & secundum Apostoli doctrinam 1. ad Corint. 8. & 10. quandoque est licitum & quandoque illicitum: nam præsentibus infirmis est illicitum: quando autem & vbi scandalum infirmorum non timetur, licitum est. Et secundum hoc circuncisio huiusmodi, quia in Ecclesiis illis nõ est in scandalum infirmorum neque mali occasio cessat habere ibi malí speciem. Et si obiciatur, quòd licet tollatur per hoc ratio scandali apud illos: non tamen tollitur per hoc ratio scandali apud immeras Christi Ecclesias, quæ de Indorum circuncisione scandalizantur, vt pote Iudaïsmi speciẽ habentẽ, non hic vel ibi, sed simpliciter & absolutè posit perfectã Euangelij publicationem, cõsulendum credo per Romanam ecclesiam esse: vt vel non toleraretur rũsit: dicitur enim Isa. 7. Ecce, virgo concipiet, & parier filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Et 8. Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et 9. Vocabitur nomẽ eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis, & Zachar. 6. dicitur, Ecce vir, Oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

Hom. 14. in Luc. 10. 3.

circuncisionem, quam olim Deus instituerat. Tertiò, vt comprobaret se esse de gene re Abrahæ, qui circuncisionis mandatum acceperat in signum fidei, quam de ipso habuerat. Quartò, vt Iudæis excusationem tolleret ne eum reciperent, si esset incircuncisus. Quintò, vt obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo. Vnde & octaua die circũcisus est, sicut in lege erat præceptũ. Sextò, vt quia in similitudinem carnis peccati aduenerat, remedium quo caro peccati consueuerat mundari, non respueret. Septimò, vt legis onus in se susti nens, alios à legis onere liberaret, secundũ illud Gal. 4. Misit Deus filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circuncisio per remotionem carnalis pelliculæ in membro generationis facta, significabat spoliationem vetustæ generationis, à qua quidem vetustate liberamur per passionem Christi. Et ideo veritas huius figuræ non fuit plenè impleta in Christi natiuitate, sed in eius passione, antequã circuncisio suam virtutem & statum haberet. Et ideo decuit Christum ante suam passionem tanquam filium Abrahæ circuncidi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus circuncisionem suscepit eo tempore quo erat sub præcepto. Et ideo sua actio in hoc est nobis imitanda, vt obseruemus ea, quæ sunt nostro tempore in præcepto: quia vnicuique negotio est tempus & opportunitas: vt dicitur Eccles. 8. Et præterea, vt Orig. * dicit, sicut mortui sumus cum illo moriente, & consurreximus Christo resurgenti: ita circuncisi sumus spirituali circuncisione per Christum: & ideo carnali circuncisione non indigemus. Et hoc est quod Apostolus dicit Coloss. 2. In quo, scilicet Christo, circuncisi estis circuncisione non manufacta, in expoliatione corporis carnis, sed in circuncisione domini nostri Iesu Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit, quæ est effectus peccati (nullum in se habens peccatum) vt nos à morte liberaret, & spiritualiter nos faceret mori peccato, ita etiam & circuncisionem, quæ est remedium originalis peccati, suscepit absq; hoc quod haberet originale peccatum: vt nos à legis iugo liberaret, & vt in nobis spiritualem circuncisionem efficeret: vt scilicet suscipiendo figuram, impleret veritatem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm conuenienter fuerit Christo nomen impositum.

Opus. 60. cap. 6.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim Euangelica debet prænuntiationi prophetic æ respondere. Sed phophetæ aliud nomen de Christo prænuntiauerunt: dicitur enim Isa. 7. Ecce, virgo concipiet, & parier filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Et 8. Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et 9. Vocabitur nomẽ eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis, & Zachar. 6. dicitur, Ecce vir, Oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

¶ Præterea, Isa. 62. dicitur, Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Sed hoc nomen Iesus non est nomen nouum, sed pluribus fuit in veteri Testamento impositum: vt patet etiam ex ipsa genealogia Christi Luc. 3. ergo videtur quòd inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

¶ 3 Præterea, Hoc nomen Iesus salutem significat: vt patet per id quod dicitur Matt. 1. Paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populũ suum à peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solùm in circuncisione, sed etiam in præputio: vt patet per Apostol. Roman. 4. Inconuenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circuncisione.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ: in qua dicitur Luc. 2. quòd postquam consummati sunt dies octo, vt circunc ideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nomina debent proprietatibus rerum respondere. Et hoc patet in nominibus generum & specierum: quia, vt dicitur 4. Meta. ratio, quam significat nomen, est diffinitio, quæ designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorum his, qui in eorum festis nascuntur. Vel à cognatione: sicut cùm filio imponitur nomen patris. Vel alicuius de cognatione eius: sicut proprinqui Ioannis Baptistæ volebant eum vocare nomine patris sui Zachariam, non autem Ioannem: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, vt dicitur Luc. 1. Vel etiam ab euentu: sicut Ioseph vocauit primogenitum suum Manassem, dicens, Obliuisci fecit me Deus omnium laborum meorum. Gen. 41. Vel etiam ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur: sicut Gen. 25. dicitur quòd quia primus egressus de vtero matris, rufus erat, & totus in morem pellis hispidus, vocatum est nomen eius Esau, quod interpretatur rubeus. Nomina autem quæ imponuntur aliquibus diuinitus, semper significãt aliquod gratuitum donum, eis diuinitus datum: sicut Gen. 17. dictum est Abrahæ, Appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constituti te. Et Matth. 16. dictum est Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat, vt per ipsum omnes saluarentur: ideo conuenienter vocatum est nomen eius Iesus, id est Saluator, Angelo hoc nomen prænunciante, non solùm matri, sed etiam Ioseph, qui erat futurus eius nutritius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Iesus, quod est significatiuum salutis. Nam in hoc quòd dicitur, Emmanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus, designatur causa salutis, quæ est vnio diuinæ & humanæ naturæ in persona Filij Dei, per quam factum est vt Deus esset nobiscum, quasi particeps nostræ naturæ. Per hoc autem quod dicitur, Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, &c. designatur à quo nos saluauit, quia à diabolo, cuius spolia abstulit, secundum illud Col. 2. Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter. In hoc autem quod dicitur, Vocabitur nomen eius Admirabilis, &c. designatur via & terminus nostræ salutis, inquantum scilicet admirabili diuinitatis consilio & virtute, ad hæreditatem futuri sæculi perducimur, in quo erit pax perfecta filiorũ Dei, sub ipso principe Deo. Quod verò dicitur, Ecce, vir, Oriens nomen eius, ad idem refertur ad quod primum, scilicet ad Incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

¶ Ad

¶ Conclusio responsiua est: conuenienter vocatum est nomen Christi Iesus, id est Saluator, quia fuit impositum diuinitus Angelo nuntiante: & Christo hoc munus gratiæ collatum est, vt esset saluator omnium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd his, qui fuerunt ante Christum, potuit conuenire hoc nomen Iesus secundum aliquam aliam rationem, puta quia aliquam particularem & temporalem salutem tulerũt. Sed secundum rationem spiritualis & vniuersalis salutis hoc nomen proprium est Christo: & secundum hoc dicitur esse nomen nouum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Gen. 17. legitur, simul Abraham suscepit nominis impositionem à Deo, & circuncisionis mandatum. Et ideo apud Iudæos consuetum erat, vt ipso die circuncisionis nomina pueris imponerentur: quasi ante circuncisionem perfectum esse non habuerint. Sicut etiam nunc pueris in Baptismo nomina imponuntur. Vnde super illud Prouerb. 4. Ego filius fui patris mei, tenellus & vnigenitus coram matre mea, dicit glos. Quare Salomon se vnigenitum coram matre nominat, quem fratrem vterinum præcessisse Scriptura testatur, nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam esset, de vita decessit? Et ideo Christus simul cùm fuit circuncisus, nominis impositionem accepit.

¶ Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica cõclusio respõsiua quæstio: Christus conuenienter in templo oblatus est, cum oblatione. Probatur: Christus voluit sub lege fieri, & ex muliere natus primogenitus est: ergo conuenienter, &c. Antecedens quo ad primam partem declaratur ex fine: quia eos qui sub lege erant redimeret, & iustificationem spiritualem in membris suis impleret. Quo ad secundam, est per se euidens. Consequentia probatur: quia in lege erant circa primogenitum duo præcepta: alterum inquãtum genitum, & alterum inquantum primogenitum, & vtrumque in Christo seruatum est. Litera est clara.

Opus. 60. ar. 8.

¶ Sed circa rationem in litera redditam de sacrificio præcepto Leuitic. 12. quia fit et pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam expiatum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia in textu illo expresse dicitur, Et orabit pro ea, scilicet matre, sacerdos, & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: malè ergo in litera dicitur, quòd offerebatur pro peccato prolis.

¶ Ad huius euidentiam considerandum est quòd litera illius textus, vt glossa ex Aug. dicit, dupliciter legi potest. Primò, vt by pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum secutus est Autor, sequens Augustinum probantem hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis, Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quod dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant, constat autem quòd tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista ergo. Alio modo by pro filio aut filia, referatur ad purgationis terminationẽ: & secundum hunc sensum ab aliis exponitur, & remanet indecisum pro quo fiat oblatio, an pro filio, an pro matre: quæ ibi mundari dicitur. Et quia litera illa vtriusque expositionis est capax (quia potest ed

Art. 3. corp. & ad. 3.

dum se licita, toleraretur ratione scandali apud Ecclesias alias. Et per hæc patet solutio omnium obiectorum. Hæc sunt quæ de hac quæstione noua mihi occurrunt: in qua libentius audirem Apostolicæ sedis sententiam, quàm proprium proferrem opinionem.

¶ Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum secundum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore tripler ratio imponendi nomina refertur. Deinde respondetur quæsito: Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datũ. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus hominum: tertium in nominibus diuinitus impositis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus conuenienter fuerit in templo oblatus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerit Christus in templo oblatus. Dicitur enim Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filiis Israel. Sed Christus exiuit de clauso Virginis vtero: & ita matris vuluam non aperuit. Ergo Christus ex hac lege non debuit in templo offerri.

¶ 2 Præterea, Illud quod est semper præsens alicui, non potest ei præsentari. Sed Christi humanitas semper fuit Deo maximè præsens, vt pote ei coniuncta in vnitate personæ. Ergo non oportuit, quòd coram Domino sisteretur.

¶ 3 Præterea, Christus est hostia principalis, ad quam omnes hostiæ veteris legis referuntur, sicut figura ad veritatem. Sed hostiæ non debet esse alia hostia. Ergo non fuit conueniens, vt pro Christo alia hostia offerretur.

¶ 4 Præterea, Inter legales hostias præcipua fuit agnus, qui erat iuge sacrificium: vt habetur Numer. 28. vnde etiam Christus dicitur agnus, Ioan. 1. Ecce agnus Dei. magis ergo fuit conueniens quod pro Christo offerretur agnus, quam par turturum, vel duo pulli columbarum.

¶ SED IN CONTRARIVM est autoritas Scripturæ, quæ hoc factum esse testatur, Luc. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * Christus voluit sub lege fieri, vt eos qui sub lege erant, redimeret: & vt iustificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. De prole autem nata duplex præceptum in lege traditur. Vnum quidem generale quò ad omnes: vt scilicet cõpletis diebus purificationis matris offerretur sacrificiũ pro filio, siue, pro filia: vt habetur Leuit. 12. Et hoc quidem sacrificium erat & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta & nata, & ad consecrationem quandam ipsius: quia tũc primò præsentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim Dominus deputauerat omne primogenitum filiorũ Israel: pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti, ab homine vsq; ad pecus, primogenitis filiorũ Israel reseruatis. Et hoc mandatum ponitur Exod. 13. in quo etiam præfigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, vt dicitur Rom. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus, erat quasi primogenitus, & voluit fieri sub lege, hæc duo Euangelista Lucas circa eum fuisse obseruata ostendit. Primò quidem id quod pertinet ad primogenitos, cũ dicit, Tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino: sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctũ Domino vocabitur. secundò, illud quod pertinet cõmuniter ad omnes, cum dicit, Vt darent hostiam, secundum quòd dictum erat in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Greg. Nyssenus dicit, Illud legis præceptum in solo incarnato Deo singulariter & ab aliis differenter impleri videtur. Ipse nanque solus ineffabiliter conceptus ac incomprehensibiliter editus, virginalem vterum aperuit, non antea connubio reseratum, seruans post partum inuiolabiliter signaculum castitatis. Vnde quòd dicit, aperiens vuluam, designat, quòd nihil antea inde intrauerat vel exiuerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de fœminitate culpæ portauit. Singulariter etiam sanctus, quia terrenæ contagia corruptelæ, immaculatus parsus nouitate non sensit.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo & circuncisus in carne, sed vt nos per gratiã faceret deos, & vt spiritualiter circuncidamur: sic propter nos sistitur Domino, vt discamus Deo præsentare nosmetipsos. Et hoc post circũcisionem eius factum est, vt ostendat neminem nisi circuncisum vitiis, dignum esse diuinis conspectibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd propter hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, vt figura veritati coniungeretur, & per veritatem figura approbaretur: contra illos, qui Deum legis negant a Christo fuisse in Euangelio prædicatum. Non enim putãdum est (vt Origen. dicit*) quòd filium suum bonus Deus sub lege inimici fecerit, quam ipse non dederat.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd Leu. 12. præcipitur, vt qui possent, agnum pro filio aut filia, simul & turturem siue columbam offerrent: qui verò non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures, vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo qui cùm diues esset, propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus: vt dicitur 2. ad Cor. 8. pro se pauperum hostia voluit offerri: sicut & in ipsa natiuitate pannis inuoluitur, & reclinatur in præsepio.

vtraque oratione, tam scilicet antecedente de termino purgationis, quàm subsequente de oblatione, construi by pro filio vel filia posicum in medio vtriusque orationis) ideo ambiguus restat sensus, quantum est ex litera illa. Libera videtur cuique sua opinio: quod vel pro peccato prolis vel matris offerebatur. Et quidem quòd pro peccato oblatio fieret, textus clare dicit. Et ideo dicere, quòd pro sola irregularitate corporea hoc fieret, alienum à litera est dicente animal vnum pro peccato, & aliud pro holocausto offerri. Dicere autem quòd pro peccato matris, quod non patiendo, sed concumbendo commisit (quia communiter aliquod veniale peccatum in actu illo interuenit) omnino irrationabile non est: ex litera tamen non habetur: quæ oratiõem quidem pro matre fieri manda t, oblationem autem non dicit fieri pro matre. Habetque contra se hæc opinio verbum inductum ex Euangelistæ quod potest glossari, quod intelligitur ratione præsentationis primogeniti, & oblationis pro holocausto: Cum indicerent eum vt facerẽt pro eo hæc secundum consuetudinem legis: vt sic oblatio pro peccato remaneat dubia pro quo fiat.

Hom. 14. in Luc. 10. 4.

¶ Et licet hæc glossa non appareat cõmunibus de salutatione sancti Patrum regulas sequendo, in tutiorem declinare debemus partem, dicendum est, quòd pro filio seu filia oblatio fiebat & in holocaustum & pro peccato. Tum quia Euangelistæ autoritas indistincte tradit, quòd pro puero hæc faciebant. Tum quia Augustinus, tanti facit hanc Euangelistæ verba, vt dicat communi ex his verbis oblationem fieri pro filio seu filia. Tum quia hoc etiam sentit glossa ordinaria ibidẽ, vt ex illam ex Augustino, alibi tamen & diui Thomæ accedit non posse habenda autoritas, pro matris autem peccato oblationem fieri nullatenus: cũ Scripturæ autoritas, dicente expresse eorum mundationem matris esse corpoream dum dicit, Et rogabit pro ea sacerdos: & sic mundabitur à profluuio sanguinis sui, & non dicit, à peccato: pro quo tamen offerri mandatur.

¶ Ad obiectionem autem, quòd originale peccatum tum expiatũ erat per circuncisionem dicitur, quòd quia peccatum originale plura in se continet, scilicet maculam cum reatu æternæ pœnæ dãni, & fomitem, non in conuenienter pro peccato originali remissio quo ad maculam cum reatu æternæ pœnæ dãnii, offerre vt exigatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur aliqualiter quo ad fomitem vt scilicet proles minus prona sit ad malum. Et tanto magis hoc erat tunc necessarium, quanto per circuncisionem minor gratia conferebatur, quàm nũc per baptismum: vt sic adiunctum hoc sacrificium circuncisioni, accederetur ad gratiam baptismalem, vel propriùs ad illã non ex opere aliquo sacramentali, sed ex deuotione & fide oblati sacrificij, partem misericordiarum largiente.

¶ *Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.

¶ Incorpore vna cõclusio: Mater Christi conuenienter purganda accessit, probatur: Sicut gratia à Christo in matrem, ita & humilitas: ergo sicut Christus sub lege, ita & mater. Antecedés probatur: quia humilibus data est gratia. Consequentia est euidens: quia ad humilitatem matris spectare constat purgationem matris.

Opuſ.60. c.3. col.1.

¶ *Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum primum.*

TItulus clarus est.

Ar.præ. ad 1.

¶ In corpore vna cõclusio: Conueniens fuit Ioannem baptizare. Probatur quadrupliciter. Litera ordinata est & clara.

Nihilominus, tamen huiusmodi aues figuræ congruunt, turtur enim quia est auis loquax, prædicationem, & confessionem fidei significat: quia verò est animal castum, significat castitatem: quia verò est animal solitarium, significat contemplationem. Columba verò est animal mansuetum & simplex, mansuetudinem & simplicitatem significans. Est etiam animal gregale: vnde significat vitam actiuam. Et ideo huiusmodi hostia figurabat perfectionem Christi & membrorum eius. Vtrunque etiam animal propter consuetudinem gemẽdi, præsentes sanctorum luctus designat: sed turtur, quæ est solitaria, significat secretas orationum lachrymas. Columba verò, quæ est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiæ. Vtrunque verò animal duplicatum offertur, vt sanctitas sit non solùm in anima, sed etiam in corpore.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter mater Dei purganda ad templum accesserit. Purgatio enim nõ videtur esse nisi ab immũditia. Sed in beata Virgine nulla fuit immunditia, vt ex suprà dictis * patet. Ergo non debuit vt purganda ad templum accedere.

¶ 2 Præterea, Leuitic. 12. dicitur: Mulier quæ suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus: ideo præcipitur quòd non ingrediatur Sanctuarium, donec impleantur dies purgationis eius. Sed beata Virgo peperit masculum sine virili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

¶ 3 Præterea, Purgatio ab immunditia non fit nisi per gratiam. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebat, sed ipsa potius secum gratiæ auctorem habebat. Non ergo conueniens fuit, vt ad templum purganda veniret.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ, qua dicitur Luc. 2. quòd impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundum legem Moysi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut plenitudo gratiæ à Christo deriuatur in matrem, ita decuit vt mater humilitati filij conformaretur: humilibus enim Deus dat gratiam, vt dicitur Iacobi 4. Et ideo sicut Christus licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circuncisionem & alia legis onera subire, ad demonstrandum humilitatis & obedientiæ exemplum, & vt approbaret legem, & vt calumniæ occasionem Iudæis tolleret, propter eandem rationem voluit & matrem suam implere legis obseruantias, quibus tamen non erat obnoxia.

1.2 q 102. ar.5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet beata Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purgationis obseruantiam implere: non propter indigentiam, sed propter legis præceptum. Et ideo signanter Euangelista dicit, quòd completi sunt dies purgationis eius secundum legem: ipsa enim secũdum se purgatione non indigebat.

In corp.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd signanter Moyses videtur fuisse locutus ad excipiendam ab immunditia matrem Dei, quæ non peperit suscepto semine. Et ideo patet quòd non obligatur ad impletionem illius præcepti, sed voluntariæ purgationis obseruantiam adimpleuit, vt dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd legalia sacramenta non purgabant ab immunditia culpæ, quæ fit per gratiam, sed hanc purgationem præfigurabat. Purgabant autem purgatione quadam carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam, sicut in secunda parte dictum est. * Neutram tamen immunditiam beata Virgo contraxerat: & ideo non indigebat purgari.

QVAESTIO TRIGESIMAOCTAua, de Baptismo Ioannis, in sex articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de baptismo, quo Christus baptizatus est. Et quia Christus baptizatus est baptismo Ioãnis, primò considerandum est de baptismo Ioannis in communi, secundò, de baptizatione Christi.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret.

¶ Secundò, vtrùm ille baptismus fuerit à Deo.

¶ Tertiò, vtrùm contulerit gratiam.

¶ Quartò, vtrùm alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari.

¶ Quintò, vtrùm baptismus ille cessare debuerit, Christo baptizato.

¶ Sextò, vtrùm baptizati baptismo Ioã. essent postea baptizandi baptismo Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Ioannem baptizare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Ioannem baptizare. Omnis enim ritus sacramentalis ad aliquam pertinet legem. Sed Ioannes non introduxit nouam legem. Ergo inconueniens fuit quòd nouum ritum baptizandi introduceret.

¶ 2 Præterea, Ioannes fuit missus à Deo in testimonium tãquam propheta: secundum illud Luc. 1. tu puer propheta Altissimi vocaberis. Sed prophetæ, qui fuerunt ante Christum, non introduxerunt nouum ritum, sed ad obseruantiam legalium rituum inducebant, vt patet Malach. vlt. Mementote legis Moysi serui mei: ergo nec Ioannes nouum ritum baptizandi introducere debuit.

¶ 3 Præterea, Vbi est alicuius rei superfluitas, non est ad aliquid addendum. Sed Iudæi excedebant in superfluitate baptismatum, dicitur enim Mar. 7. quòd Pharisæi & omnes Iudæi nisi crebrò lauent manus, non manducant, & à foro venientes nisi baptizarentur, non comedunt. & alia multa fuerunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum & æramentorum & lectorum. Ergo inconueniens fuit, quòd Ioannes baptizaret.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ, Mat. 3. vbi præmissa sanctitate Ioannis, subditur, Quod exibant ad eum multi, & baptizabantur in Iordane.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Ioannem baptizare propter quatuor. Primò quidem, quia oportebat Christum à Ioanne baptizari, vt baptismum consecraret, vt Augustinus dicit super Ioannem. * Secundò, vt Christus manifestaretur. Vnde ipse Ioannes Baptista dicit Ioannis primo, vt manifestetur, scilicet Christus in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. concurrentibus enim turbis ad baptismum annuntiabat Christum: quod quidem facilius sic factum est, quàm si per singulos discurrisset, vt Chrysostomus. * dicit super Ioannem. Tertiò, vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismum Christi. Vnde Greg. dicit in quadam Homil. * quòd ideo Ioannes baptizauit, vt præcursionis suæ ordinem seruans, qui nascenturum Dominum nascendo præuenerat, baptizando quoque baptizaturum præueniret. Quartò, vt ad pœnitẽtiam homines inducens, homines præpararet ad dignè suscipiendum baptismum Christi. Vnde ibidem Beda dicit quòd quanetum catechumenis nondum baptizatis prodest doctrina fidei, tantum profuit baptisma Ioannis ante baptisma Christi. Quia sicut ille prædicabat pœnitentiam, & baptismum Christi præmuntiabat, & in cognitionem veritatis quæ mundo apparuit attrahebat: sic ministri Ecclesiæ primò erudiunt, post redarguunt, demum in baptismo Christi remissionem peccatorum promittunt.

4. dist. 2. q.2. art.1. q.1.

2. dist. 2. q. 1. art. 1. q. 1.

Hom. 6. in Euang.

Hom. 10. super Matth.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd baptismus Ioannis non

D.263. tricesimæoctauæ Articulum secundum.

¶ *Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum secundum.*

TItulus quæstionem à Domino Phariseis propositam mouet.

¶ In corpore vnica est distinctio bimembris cũ conclusione bimembri. Distinctio est: Baptismus Ioannis vel quo ad eius ritum, vel quo ad eius effectum. Conclusio est: Baptismus Ioannis quo ad ritum erat à Deo: quo ad proprium effectum fuit ab homine. Probatur quo ad primam partem: quia ex institutione Spiritus sancti baptizabat, dicente ipso Ioanne primo, Qui me misit baptizare in aqua. Quo ad secundam partem: quia nihil efficiebat quod homo efficere non potuisset, hoc est quia non cõferebat aliquod spirituale.

In corp.

4. dist. 2. q.2. art.1. q.3.

¶ *Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio trimembris: Baptismus Ioannis non cõferebat gratiam, sed præparabat ad eam tripliciter. Probatur cõclusio, primò quo ad primas partes simul. Tota doctrina & operatio Ioannis, erat præparatoria ad Christum, per quem cõferenda erat gratia. ergo baptismus Ioannis non conferebat gratiam, sed præparabat ad illã. Antecedẽs quo ad primam eius partẽ ex dictis patet, quo ad secũdam verò Ioann. primo, Gratia per Iesum Christum facta est. Cõsequentia verò probatur, quia ministri ac inferioris artificis, nõ est inducere formã principalis artificis, sed præparare ad illam. deinde conclusio declaratur quo ad vltimam partem tripliciter, scilicet per doctrinam ad fidem, per baptizationem ad ritum baptismi, per pœnitentiam ad gratiam effectus Baptismi.

¶ In responsione ad primũ, differentia inter expositionem primam ex Beda & tertiam ex Hieronym. est: quia in prima ad duo baptismata referuntur illa duo verba, Baptizare & prædicare. primum ad baptismũ Ioannis: secundum ad baptismũ Christi. In tertia verò ad idem Baptisma, scilicet Ioannis, referuntur ambo: & verificatur quòd dispositiuè in remissionem peccatorũ baptizabat, & prædicabat ad perfectionem gratiæ per Christum. Et si quæratur nouitius, in quo ergo differt tertia à secunda expositione? respondeatur quòd tertia ordinẽ Ioannis ad Christum respicit: & ideo illud idem quod Christus perfecturus erat, Ioannes inchoatiuè facere dicitur. Secunda autem nis non erat per se sacramentum: sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi. Et ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi, non autem ad legem Moysi.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Ioannes non solùm fuit propheta, sed plusquã propheta, vt dicitur Matth. 11. fuit enim terminus legis & initium Euangelij. Et ideo magis pertinebat ad eum, verbo & opere inducere homines ad legem Christi, quàm ad obseruantiam veteris legis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismata illa Phariseorum erant inania, vtpote ad solam munditiam carnis ordinata. Sed baptismus Ioannis ordinabatur ad munditiam spiritualem: inducebat enim homines ad pœnitentiam: vt dictum est. *

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum baptismus Ioannis fuerit à Deo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus Ioãnis non fuerit à Deo. Nihil enim sacramentale quod est à Deo denominatur ab homine puro, sicut baptismus nouæ legis non dicitur Petri vel Pauli, sed Christi. Sed ille baptismus denominatur à Ioanne: secundum illud Matth. 21. Baptismus Ioannis, vnde erat? de cælo, an ex hominibus? Ergo baptismus Ioannis non fuit à Deo.

¶ 2 Præterea, Omnis doctrina de nouo à Deo procedens, aliquibus signis cõfirmatur. Vnde & Dominus Exod. 4. dedit Moysi potestatem signa faciendi. Et Hebr. 2. dicitur, Cùm fides nostra principium accepisset enarrari à Deo, per eos qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & prodigiis. Sed de Ioãne Baptista dicitur Ioan. 10. Ioannes signum fecit nullum. Ergo videtur quòd baptismus quo baptizauit, non esset à Deo.

¶ 4 Præterea, Sacramenta quæ sunt diuinitus instituta, aliquibus sacræ Scripturæ præceptis cõtinentur. Sed baptismus Ioãnis non præcipitur aliquo præcepto sacræ Scripturæ. Ergo videtur quòd non fuerit à Deo.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioann. primo, Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in baptismo Ioannis duo possunt cõsiderari, scilicet ipse ritus baptizandi, & effectus baptismi. Ritus quidem baptizandi non fuit ex hominibus, sed à Deo: qui satis prædictas. * Et ideo non fuit commendatus aliquo præcepto communiter edito in sacra Scriptura, sed familiari quadam reuelatione Spiritus sancti, vt dictum est. *

Artic. 1.

Ex art. 3.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in baptismo Ioannis gratia daretur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in baptismo Ioannis, gratia daretur. Dicitur enim Marc. primo, Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Sed pœnitentia & remissio peccatorum est per gratiam. Ergo baptismus Ioannis gratiam conferebat.

4. dist. 2. q. 1. art. 1. q. 1. 1. cor.

¶ 2 Præterea, Baptizandi à Ioanne confitebantur peccata sua, vt habetur Matth. 3. & Marc. primo. Sed confessio peccatorum ordinatur ad peccatorum remissionem, quæ fit per gratiam. Ergo in baptismo Ioannis, gratia conferebatur.

¶ 3 Præterea, Baptismus Ioannis propinquior erat baptismo Christi, quàm circuncisio. Sed per circuncisionem remittebatur peccatum originale: quia, vt Beda dicit, * idem salutifera curationis auxilium circuncisio in lege contra originale peccatum adhibebat, quod nunc baptismus agere reuelatæ gratiæ tempore consueuit. Ergo multò magis baptismus Ioannis remissionem peccatorum operabatur, quod sine gratia fieri non potest.

Hom. Circumcisionis princip. ep. & me dium.

¶ SED CONTRA est, quòd Matth. 3. dicitur, Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiã. Quod exponens Gregor. in quadam Homil. * dicit, Ioannes non in Spiritu, sed in aqua baptizat: quia peccata soluere non valebat. Sed gratia est à Spiritu sancto, & per eam peccata tolluntur. Ergo baptismus Ioannis, gratiam non conferebat.

Homil. 7. in Euang.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * tota doctrina & operatio Ioannis præparatoria erat ad Christum: sicut ministri & inferioris artificis est præparare materiam ad formam, quam inducit principalis artifex. Gratia autem conferenda erat hominibus per Christum: secundum illud Ioann. primo, Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et ideo baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed solùm ad gratiam præparabat tripliciter. Vno quidem modo per doctrinam Ioan. inducentem homines ad fidem Christi. Alio modo assuefaciendo homines ad ritum baptismi Christi. Tertio modo per pœnitentiam, præparando homines ad suscipiendum effectum baptismi Christi.

Artic. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis verbis (vt Beda dicit) * potest intelligi duplex baptismus. Vnus quidem quem Ioannes baptizando cõferebat, qui dicitur baptismus pœnitẽtiæ: quia scilicet ille baptismus erat quoddam inductiuum ad pœnitentiam: & quasi quædam protestatio, qua profitebantur homines se pœnitentiam acturos. Alius autem est baptismus Christi per quẽ peccata remittuntur: quem Ioannes dare non poterat: sed solum prædicabat, dicens, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Vel potest dici, quòd prædicabat baptismum pœnitentiæ, id est inducentem ad pœnitentiam: quę quidem pœnitentia ducit homines in remissionem peccatorũ. Vel potest dici, quòd per baptismũ Christi (vt Hieronymus dicit

Super Matth. c. 3. secundum huius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super illud Mat. 2. prædicãs baptismũ pœnitentiæ.

¶ *Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.
¶ In corpore vna cõclusio: Baptismo Ioãnis alij debuerunt baptizari. Probatur dupliciter, aliter clara est.

¶ *Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum quintum.*

TItulus clarus est.
¶ In corpore vna cõclusio: Baptismus Ioannis non debuit cessare Christo baptizato. probatur quadrupliciter.
¶ In prima ratione ex Chrysost. aduerte nouitie, quòd si Christo baptizato Ioannes cessasset, putari potuisset, q̃ tantæ Christi excellentiæ in baptismo mõstratæ inuidisset Ioannes: & cessando à baptismo vel denigrauerat sui ministrare Christo amplius per baptismum præparando ad ipsum, vel ipsa cessatio vindicaret suã minoritatẽ, apparẽtem

4. dist. 2. q. 2. art. 3. q. 2.

ex tãta manifestatæ Christi excellentia in baptismo. Vterque sequitur motus, inuidiæ scilicet & iræ poterat cõsurgere, & ad cessationem inducere. Reliqua sunt clara.

Tract. 13. inter principium & medium.

¶ *Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum sextum.*

TItulus clarus.
¶ In corpore duo sunt. Primo recitatur opinio Magistri sent. secundò refõ detur quæsito. Opinio Magistri distinguit duplicem dispositionem baptizatorum à Ioanne (vt patet in litera) & quosdam baptizãdos baptismo Christi, & quosdam non dicit.
¶ Quò ad secũdum Autor simpliciter dicit q̃ omnes baptizati à Ioanne baptizandi erant baptismo Christi: & propterea pro vna parte cõsentit Magistro, pro alia contradicit, & probat vniuersaliter dupliciter. Primò ex parte effectus inseparabilis per fidem, spem & charitatem, scilicet characteris, qui per Christi baptismum imprimitur. Secundò ex parte essentialis partis ipsius baptismi, deficientis scilicet Spiritui. Omnia patent in litera.

Tract. 4. & 5.

¶ In responsione ad secundum & tertium, aduerte quòd de baptismo Christi materiali passiuè accepto à Ioãne & Apostolis, non habetur claré in Scriptura pars affirmatiua. Sed rationabile est, q̃ baptizati à Christo

Artic. 1. & 3.

fuerint, vt Ioannes implerer debitum suũ. Ergo ãte debeo baptizari: & Apostoli baptizãtes Christi baptismo, primò fuerint baptizati: vt Augustarguit, & bene. Nec aliquis apparet obliterẽnis sortè verbum Christi Act. primo. Ioannes

Art. prec.

dicit) * gratia datur, qua peccata gratis dimittuntur: quod autem cõsummatur per sponsum, initiatur per paranymphum, scilicet per Ioannem. Vnde dicitur, quòd baptizabat & prædicabat baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: non quia hoc ipse perficeret, sed quia præparando ad hoc homines disponebat.
¶ Ad secundum dicendum, quòd illa confessio peccatorum nõ fiebat ad remissionem peccatorum statim per baptismum Ioannis exhibendam: sed cõsequendam per pœnitentiam cõsequentem & per baptismum Christi, ad quem pœnitentia illa præparabat.
¶ Ad tertium dicendum, quòd circumcisio instituta erat ad remedium originalis peccati. Sed baptismus Ioannis ad hoc nõ erat institutus: sed solùm erat præparatorius ad baptismum Christi: vt dictum est.* Sacramenta autem ex vi institutionis suum habent effectum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm alq̃ prater Christum, baptismo Ioannis baptizari debuerint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd baptismo Ioãnis solus Christus debuerit baptizari, vt Christus baptizaretur: sicut Augustinus dicit super Ioannem, * nulli alij debuerunt illo baptismo baptizari.
¶ 2 Præterea, Quicunque baptizatur, aut accipit aliquid, aut baptismo aliquid cõfert. Sed à baptismo Ioãnis nullus aliquid accipere poterat (quia in eo gratia non conferebatur, vt dictum est) * nec aliquis baptismo aliquid conferre poterat, nisi Christus, qui tactu mundissimæ suæ carnis aquas sanctificauit. Ergo videtur quòd solus Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.
¶ 3 Præterea, Si alij illo baptismo baptizabantur, hoc non erat nisi vt præpararẽtur ad baptismũ Christi: & sic conueniens videbatur, quòd sicut baptismus Christi omnibus confertur, & magnis & paruis, & Gentibus & Iudæis, ita etiam & baptismus Ioannis conferretur. Sed nõ legitur quòd ab eo pueri baptizarentur, nec etiã Gẽtiles: dicitur enim Matth. 11. quòd egrediebantur ad illum Israelitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo. Ergo videtur quòd solus Christus à Ioãne debuerit baptizari.
¶ SED CONTRA dicẽdum, quòd duplici de causa oportuit alios à Christo baptizari baptismo Ioannis. Primò quidem (vt Augustinus dicit super Ioan.) * quia si solus Christus baptismo Ioannis baptizatus esset, non defuissent qui dicerent baptismum Ioannis, quo Christus est baptizatus, digniorem esse baptismo Christi, quo alij baptizãtur. Secundò, quia oportebat per baptismum Ioannis alios ad baptismum Christi præparari: sicut dictum est.*
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non propter hoc solum fuit Ioannis baptismus instituturus, vt Christus baptizaretur, sed etiam propter alias causas, vt dictum est.* Et tamen si ad hoc solum esset institutus, vt Christus eo baptizaretur: oportebat prædictum inconueniens vitari, aliis hoc baptismo baptizatis.
¶ Ad secundum dicendum, quòd alij qui ad baptismum Ioannis accedebant, non poterant quidem baptismo aliquid conferre, nec tamen à baptismo gratiam accipiebant, sed solùm pœnitentiæ signum.
¶ Ad tertium dicendum, quòd quia ille baptismus erat pœnitentiæ, quæ pueris non conuenit, ideo baptismo illo pueri non baptizabantur. Conferre autem Gentibus viam salutis, soli Christo reseruabatur: qui est expectatio Gentium, vt dicitur Genes. penult. Sed & ipse Christus Apostolis inhibuit Gentilibus Euangelium prædicare, ante passionem & resurrectionem. vnde multò minus conueniebat per Ioannem Gentiles ad baptismum admitti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm baptismus Ioannis debuerit cessare, Christo baptizato.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ baptismus Ioannis cessare debuerit, postquam Christus fuit baptizatus. Dicitur enim Ioan. 1. vt manifestetur Israel, propterea veni in aqua baptizans. Sed Christo baptizato, sufficienter fuit manifestatus: tum per testimonium Ioannis, tum per descensum columbæ, tum etiam testimonio paternæ vocis. Ergo videtur quòd non debuerit postea baptismus Ioannis durare.
¶ 2 Præterea, Augustinus dicit super Ioã.* Baptizatus est Christus, & cessauit Ioannis baptismus. Ergo videtur quòd Ioannes baptizauerit post Christum baptizatum, non debuerit baptizare.
¶ 3 Præterea, Baptismus Ioannis erat præparatorius ad baptismum Christi. Sed baptismus Christi incepit statim Christo baptizato, qui tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerativam contulit aquis, vt Beda dicit. Ergo videtur quòd baptismus Ioannis cessauerit Christo baptizato.
¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioann. 3. quòd venit Iesus in Iudæam terram, & batizabat, erat autem & Ioannes baptizans. Sed Christus non baptizauit nisi postquam fuit baptizatus. Ergo videtur quòd postquam Christus fuit baptizatus, adhuc Ioannes baptizabat.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus Ioannis cessare non debuit Christo baptizato. Primò quidem: quia (vt Chrysost.* dicit) si cessasset Ioannes baptizare Christo baptizato, existimaretur q̃ zelo vel ira hoc faceret. Secundò: quia si cessasset à baptizando, Christo baptizante, discipulos suos maiorem zelum immisisset. Tertiò: quia persistens in baptizando, suos auditores mittebat ad Christum. Quartò, quia (vt Beda dicit) adhuc permanebat vmbra veteris legis: nec debuit præcursor cessare, donec veritas manifestaretur.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nondum Christus erat plene manifestatus eo baptizato: & ideo adhuc necessarium erat, quòd Ioannes baptizaret.
¶ Ad secundum dicendum, quòd baptizato Christo cessauit baptismus Ioannis: non tamẽ statim, sed eo incarcerato. Vnde Chrysost. dicit super Ioannem,* Æstimo propter hoc permissam esse mortem Ioannis, & eo sublato de medio, Christum maximè prædicare cœpisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum transiret, & non vltrà his, quæ de vtroque erant, sectantiis scinderetur.
¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis præparatorius erat, non solùm ad hoc quòd Christus baptizaretur, sed etiam ad hoc quòd alij ad Christi baptismum accederent. Quod nondum fuit impletum, Christo baptizato.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm baptizati baptismo Ioannis essent postea baptismo Christi baptizandi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd baptizati baptismo Ioannis, non fuerint baptizandi baptismo Christi. Ioannes enim non fuit minor Apostolis: cùm de eo scriptum sit Matth. 11. Inter natos mulierum nõ surrexit maior Ioãne Baptista. Sed illi qui baptizabantur ab Apostolis, nõ iterum baptizabantur, sed solummodo addebatur eis impositio manuum. Dicitur enim Act. 8. quòd aliqui baptizati tantùm erant à Philipp

baptizauit aqua, vos autẽ baptizabimini Spiritu sancto. Sed reuera hoc non obstantibus quia per hoc non excludunt, eos baptizatos esse baptismo Christi, licet de Ioannis baptismo tantùm mẽtio fiat. Tũ quia in promptu ratio est, quare Ioannis baptismi solius meminit Christus: quia scilicet donum Spiritus sancti non distinguitur contra baptismum Christi, qui fit in aqua & Spiritu, Ioã. 3. sed contra baptismum Ioannis, qui habet solum in aqua. Ipso Ioãne teste distinguẽte baptismum suum ecõtra baptismum in Spiritu sancto, Matt. 3.
¶ In responsione ad quintum, dubium occurrit: quia aliud est loqui de gratia futura, & aliud de Christo venturo: potuit enim à gratia præsens esse ea fide Christi venturi (vt patet in Sanctis illis qui præcesserunt Christi aduentum) litera autem pro eodem habet Christum venturum & gratiam futurã: incompacta ergo videtur.
¶ Ad hoc dicitur, q̃ litera est intelligẽda iuxta subiectam materiam, de qua est sermo, scilicet de sacramentis. Exilla si quidem differentia ab Augustino posita inter sacramenta nouæ & veteris legis, quod nostra præsentis, vetera futuræ gratiæ sunt signa manifeste sequitur quòd nostra præsentes Christi, per quẽ gratia facta est, Ioan primo, illa venturi Christi signa erant. Et propterea Ioannis baptismã sapiebat in hoc sacramenta veteris legis, quod in nomine venturi Christi dabatur. vnde & Paulus iussit in nomine domini nostri Iesu Christi simpliciter & absolute, & non venturi illos baptizari, qui Ioannis Baptismum suscepe-

Tract. 5.

rat, Actuum 19.

¶ Super Quæstionis tricesimæoctauæ Articulum primum.

TItulus clarus est.
¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit Christum baptizari. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

Tract. 5.

Cap. 2. nõ longè à fine.

Lib. 1. c. 3.

Ex tract. 80. in Io.

Fine art. 1.

Tract. 4. in fine.

Fine art. 2.

Fine art. 3.

Cap. 3. fere per illud, fine motum.

Fine art. 4.

Fine art. 5.

à Philippo in nomine domini Iesu tunc Apostoli, scilicet Petrus & Ioannes, imponebant manus super illos, & accipiebãt Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd baptizati à Ioanne, non debuerint baptizari baptismo Christi.
¶ 2 Præterea, Apostoli fuerunt baptizati baptismo Ioannis: fuerunt enim quidam eorum discipuli Ioannis, vt patet Ioan. 1. Sed Apostoli non videntur esse baptizati baptismo Christi: dicitur enim Ioan. 4. q̃ Iesus non baptizabat, sed discipuli eius. Ergo videtur q̃ baptizari baptismo Ioannis non erãt baptizandi baptismo Christi.
¶ 3 Præterea, Minor est qui baptizatur, quam qui baptizat. Sed ipse Ioannes non legitur baptizatus baptismo Christi. Ergo multò minus ille, qui à Ioanne baptizabantur, indigebant baptismo Christi.
¶ 4 Præterea, Act. 19. dicitur, q̃ Paulus inuenit quosdam de discipulis, dixitque ad eos, Si Spiritum sanctum accepistis credẽtes. At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus est, audiumus. Ille verò ait, In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt, In Ioannis baptismate. Et sequitur q̃ baptizati sunt iterum in nomine domini nostri Iesu Christi. Sic ergo videtur quòd quia Spiritum sanctũ nesciebãt, oportuit eos iterum baptizari: sicut Hieronymus dicit super Ioelem,* & in Epistola de viro vnius vxoris. & Ambros. in libr. de Spiritu sancto.* Sed quidam fuerũt baptizati baptismo Ioannis, qui habebant plenam notitiam Trinitatis. Ergo non erant baptizandi iterum baptismo Christi.
¶ 5 Præterea, Rom. 10. super illud, Hoc est Verbum fidei, quod prædicamus, dicit gl. Augustini.* Vnde est ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciẽte Verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Ex quo patet q̃ virtus baptismi dependet ex fide. Sed forma baptismi Ioannis significauit fidem Christi, in qua nos baptizamur: dicit enim Paulus Actuũ 19. Ioannes baptizabat baptismo pœnitentiæ populum, dicens, In eum qui venturus est post ipsum, vt crederent, hoc est in Iesum. Ergo videtur q̃ non oportebat baptizatos baptismo Ioannis iterum baptizari baptismo Christi.
¶ SED CONTRA est, quòd Aug. dicit super Ioan.* Qui baptizati sunt baptismate Ioannis, oportebat vt baptizarentur baptismate Christi.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd secũdum opin. Magistri in 2. dist. 4. sent. illi, qui baptizati sunt à Ioanne, nescientes Spiritum sanctũ esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. Illi verò qui spem non posuerunt in baptismo Ioannis, & Patrem & Filium & Spiritum sanctum credebant, non fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Et hoc quidem verum est, quantum ad primam partem, quod multis autoritatibus confirmatur.
Sed quantum ad secundam partem est penitus irrationabile quod dicitur. Primò quidem: quia baptismus Ioannis, neque gratiam conferebat, neque characterem imprimebat, sed erat solùm in aqua, vt ipsemet dicit Matth. 3. Vnde baptizatis fides vel spes, quam habebant in Christum, non poterat hunc defectum suppliere.
Secundò: quia quando in sacramento omittitur, quod est de necessitate sacramenti, non solùm oportet suppleri, quod fuerat omissum, sed oportet totaliter innouari. Est autẽ de necessitate baptismi Christi, q̃ fiat non solùm in aqua, sed etiam in Spiritu sancto: secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde illis qui tantùm in aqua baptizati erant baptismo Ioannis, non solùm erat supplendum quod deerat (vt scilicet daretur eis Spiritus sanctus per impositionem manuum) sed erant iteratò totaliter baptizandi in aqua & spiritu.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Aug. dicit super Ioan.* ideo post Ioannem baptizarum est: quia non dabat baptismum Christi, sed suum: quod autem dabatur à Petro, & sic quod datũ est à Iuda, Christi erat. Et ideo si quos baptizauit Iudas, non sunt iterum baptizandi, baptisma enim tale est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis ille, cuius ministerio datur. Et inde est etiam q̃ baptizati à Philippo diacono, qui baptismum Christi dabat, non sunt iterum baptizati: sed acceperunt manus impositionem per Apostolos: sicut baptizati per sacerdotes, confirmantur per Episcopos.
¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit ad Seleucianum, * Intelligimus discipulos Christi fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis, (sicut nonnulli arbitrantur) siue, quod magis credibile est, baptismo Christi, neque enim ministerio baptizandi defuit, vt haberet baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret, qui non defuit humilitatis ministerio, quando eis pedes lauit.

Epist. 108 à med. præ. ipsum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sicut Chrysost. dicit super Matth.* per hoc quod Christus Ioanni dicenti, Ego à te debeo baptizari, respondit, Sine modo: ostenditur q̃ postea Christus baptizauit Ioannem. Et hoc dicit, in quibusdam libris apocryphis manifeste scriptum esse. Certum tamen est, vt Hieronymus dicit super Matth.* quòd sicut Christus fuit baptizatus in aqua à Ioanne, ita Ioannes à Christo erat in Spiritu baptizandus.

Hom. 4. in opere imperf.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est tota causa, quare illi fuerunt baptizati post baptismum Ioannis, quia Spiritum sanctum non cognouerant, sed quia non erant baptismo Christi baptizati.
¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus contra Faustum, Sacramenta nostra sunt signa præsentis gratiæ: Sacramenta verò veteris legis fuerunt signa gratiæ futuræ. Vnde ex hoc ipso quod Ioannes baptizauit in nomine venturi, datur intelligi quòd non dabat baptismum Christi, qui est sacramentum nouæ legis.

QVAESTIO TRIGESIMANONA,
De Baptizatione Christi, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de baptizatione Christi.
¶ Et circa hoc quæruntur octo.
¶ Primò, vtrùm Christus debuerit baptizari.
¶ Secundò, vtrùm debuerit baptizari baptismo Ioannis.
¶ Tertiò de tempore baptismi.
¶ Quartò de loco.
¶ Quintò, de hoc quòd ei sunt cæli aperti.
¶ Sextò, de Spiritu sancto apparente in specie columbæ.
¶ Septimò, vtrùm illa columba fuerit verum animal.
¶ Octauò, de voce paterni testimonij.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum baptizari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̃ non fuerit conueniens Christum baptizari. Baptizari enim est ablui. Sed Christo non conuenit abluì: in quo nulla fuit impuritas. Ergo videtur quòd Christum non decuerit baptizari.

3. dist. 2. q. 1. art. 1. & q. 3. art. 2. q. 1. & 2. 1. cor. & Matth. 3. & opusc. 60. c. 9.

¶ 2 Præterea, Christus circumcisionem suscepit, vt impleret legem. Sed baptismus non pertinebat ad legem. Ergo non debebat baptizari.
¶ 3 Præterea, Primum moueus in quolibet genere, est immobile secundum illum motum: sicut cælum quod est primum alterans, non est alterabile. Sed Christus est primum baptizans secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Ergo ipsum non decuit baptizari.
¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 3. q̃ venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

¶ RESP

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum secundum.

Lib.2.capit.vlt.

TItulus clarus est.

¶In corpore duo fiunt. Primò declaratur quod supponitur, Christum baptizatum baptismo Ioānis ex autoritate Augustini. Secundò probatur tripliciter cōclusio, scilicet conueniens fuit Christum baptizari baptismo Ioannis.

Hom.4. in op.imperf.

¶Et in tertia ratione aduertē quòd ratio tendit ad hoc quòd ideo ab baptismum Ioannis non sanctum accedit, vt sanctificet baptismum non Ioannis, sed nouæ legis, instituendo sanctificatione aquarum per carnis suæ lauacrum baptismum in sanctitatē animarum: ex tunc enim institutus est baptismus nouæ legis.

Inoratione de Epiphan. à med.

Lib.2.capit.vlt.

¶ Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum tertium.

TItulus de tempore Christi gratis: scilicet anni trigesimi quærit.

In corp.

¶In corpore vna conclusio: Christus conuenienter anno trigesimo fuit baptizatus. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus est primum baptizans spiritualiter: & sic non est baptizatus, sed solùm in aqua.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit baptizari baptismo Ioannis. Baptismus enim Ioannis fuit baptismus pœnitentiæ. Sed pœnitentia Christo non conuenit: quia nullum habuit peccatum. Ergo videtur quòd non debuerit baptizari baptismo Ioannis.

Hom.12. in Matt.

¶2 Præterea, Baptismus Ioannis, sicut dicit Chrysost.* mediū fuit inter baptismum Iudæorum & Christi baptismū. Sed mediū sapit naturam extremorum. Cùm ergo Christus non fuerit baptizatus baptismate legali, nec etiam baptismate suo, videtur quòd pari ratione baptismate Ioannis baptizari non debuerit.

¶3 Præterea, Omne quod in rebus humanis est optimum, debet attribui Christo. Sed baptismus Ioannis non tenet supremum locum inter baptismata. Ergo non conuenit Christum baptizari baptismo Ioannis.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Matth.3. quòd venit in Iordanem, vt baptizaretur à Ioanne.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit super Ioann,* baptizatus Dominus baptizabat, non eo baptismate, quo baptizat' est. Vnde cùm ipse baptizaret baptismo proprio, consequens est quòd non fuerit baptizatus suo baptismate, sed baptismate Ioannis. Et hoc fuit conueniens, primò quidem propter conditionem baptismi Ioannis, qui non baptizauit in Spiritu, sed solùm in aqua, Christus autem spirituali baptismate non indigebat, qui à principio suæ conceptionis gratia Spiritus sancti repletus fuit, vt patet ex dictis,* & hæc est ratio Chrysost.* Secundò vt Beda dicit, baptizatus est baptismo Ioānis, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret. Tertiò, sicut Gregor. Nazan.* dicit, Accedit Christus ad baptismum Ioannis, sanctificaturus baptismum.

Tract.13. tom.6.

q.34.art.4.

Homil.3. & 4. in op. imper.

In orat. Epiphan. à med.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est,* Christus baptizari voluit, vt nos suo exemplo induceret ad baptismum. Et ideo ad hoc, quòd esset efficacior eius inductio, voluit baptizari baptismo, quo manifestè nō indigebat, vt homines ad baptismū accederent, quo indigebāt. Vnde Ambros. dicit super Luc.* Nemo refugiat lauacrum gratiæ, quando Christus lauacrum pœnitentiæ non refugit.

Art.prec.

Lib.2. cap. pri. vlt.

¶Ad secundum dicendum, quòd baptismus Iudæorum in lege præceptus, erat solùm figuralis: baptismus autem Ioannis aliqualiter erat realis, inquantum inducebat homines ad abstinendum à peccatis: baptismus autem Christi habet efficaciam mundandi à peccato, & gratiam conferendi. Christus autem neq; indigebat percipere remissionem peccatorum, quæ in eo non erant: neq; recipere gratiam, qua plenus erat: similiter etiā cùm ipse sit veritas, non competebat ei id quod in sola figura gerebatur. Et ideo magis congruum fuit quòd baptizaretur baptismo medio, quàm aliquo extremorum.

¶Ad tertium dicendum, quòd baptismus est quoddam spirituale remedium. Quantò autem aliquid est magis perfectum, tantò minori remedio indiget. Vnde ex hoc ipso quòd Christus est maximè perfectus, conueniens fuit quòd non baptizaretur perfectissimo baptismo: sicut ille, qui est sanus, non indiget efficaci medicina.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus conuenienti tempore fuerit baptizatus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non cōuenienti tempore Christus fuerit baptizatus. Ad hoc enim Christus baptizatus est, vt suo exemplo alios ad baptismū prouocaret. Sed fideles Christi laudabiliter baptizantur, nō solùm ante trigesimum annū, sed in infantili ætate. Ergo videtur quòd Christus non debuerit baptizari in ætate triginta annorum.

Aliter rationem.

Hom.4. tom.2.

¶2 Præterea, Christus non legitur, docuisse vel miracula fecisse ante baptismum. Sed vtilius fuisset mundo, si priori tempore docuisset, incipiens à vicesimo anno, vel etiam prius. Ergo videtur quòd Christus, qui pro vtilitate hominum venerat, ante trigesimum annum debuerit baptizari.

¶3 Præterea, Iudicium sapiētiæ diuinitus infusæ, maximè debuit manifestari in Christo. Est autem manifestatū in Daniele tempore suæ pueritiæ: secūdum illud Daniel.13. Suscitauit Dominus Spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel. ergo multo magis Christus in sua pueritia debuit baptizari, & docere.

¶4 Præterea, Baptismus Ioannis ordinatur ad baptismum Christi sicut ad finem. Sed finis est prior in intētione, & posterior in executione. Ergo vel Christus debuit primus à Ioanne baptizari, vel vltimus.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Luc.3. factum est cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante. Et infrà, Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus conuenienter fuit in trigesimo anno baptizatus. Primò quidē, quia Christus baptizabatur, quasi ex tunc incipiēs docere & prædicare. Ad quod requiritur perfecta ætas: qualis est triginta annorum. Vnde legitur Genes.41. q triginta annorū erat Ioseph, quando accepit regimen AEgypti. Similiter etiam 2.Reg.5. legitur de Dauid, q triginta annorū erat, cùm regnare cœpisset. Ezechiel etiā in trigesimo anno cœpit prophetizare, vt habetur Ezech. 1. Secundò, quia sicut Chrysost. dicit super Matth.* futurū erat vt post baptismum Christi, lex cessare inciperet. Et ideo hæc ætate Christus ad baptismum venit, qui potest omnia peccata suscipere, vt lege seruata, nullus dicat, q ideo eam soluit, quia implere non potuit. Tertiò, quia per hoc q Christus in ætate perfecta baptizatur, datur intelligi q baptismus parit viros perfectos, secundum illud Ephes.4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vnde & ipsa proprietas numeri ad hoc pertinere videtur: consurgit enim trigenarius numerus ex ductu ternarij in denariū. Per ternariū autē intelligitur fides Trinitatis, per denarium autem impletio mandatorū legis, & in his duobus perfectio vitæ Christianæ consistit.

Matth.3. co.4 fin.

Ioan.1.cap. pri.

Ephes.4. post med.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q sicut Greg. Nazanzenus* dicit, Christus non est baptizatus quasi indigeret purgatione, nec quòd aliquod illi imminēret periculum, differendo baptismum, sed cuiuis alij non in paruum redundat periculum, si exeat ex hac vita, non indutus veste incorruptionis, scilicet gratia. Et licet bonum sit baptismi munditiam custodire, potius tamen est (vt ipse dicit) interdum pauliper maculari, quàm gratia omnino carere.

¶Ad

¶ Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶In corpore vna conclusio: Conuenit fuit vt Christus in Iordane baptizaretur: quia per hoc significatur ingressus per baptismum in regnum Dei. Declaratūrque hoc duplici figura: scilicet per transitū filiorum Israël in terrā promissionis & Heliæ in cælum. Et scito, quod ratio ista mystica est: nec alia potest reddi magis literalis, nisi quia Deus elegit magis Iordanem, quàm alias aquas.

¶ Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum quintum.

Loco cit.

TItulus clarus ex Euāgelij historia ortus.

Aliter rationem.

¶In corpore respondetur quæsito vnica conclusione: Christo baptizato & orante, conuenienter aperti sunt cæli. Et duo fiunt: quia declaratur conuenientia respectu ly baptizato: secundò respectu ly, & orate. Quo ad primum probatio est: Christus baptizatus est, vt nostrum baptisma consecraret: ergo in illius baptismo illa monstrari debuerunt, quę ad nostri efficaciam baptismi spectant: ergo virtus cælestis, fides cælestium introitūq; cæli monstrari debuerūt per cælos apertos. Prima cōsequentia est clara. Secūda declaratur ex tribus, scilicet causa, & fide, & affectu, inuentis in efficacia baptismi.

Hom.4. tom.2.

¶Quo ad secūdū declaratur: quia oratio vel ad exemplum vel ad causam apertionis cæli nobis refertur: & vtrunque est conueniens.

¶In responsione ad secūdum, vide duo declarari. Primum, quod cæli aperti dicuntur in non ipsis, sed secundum visionem Christi. Secūdus est, qualis fuerit ista visio corporalis, imaginaria vel intellectualis. Et licet quælibet possibilis dicatur: intellectualis tamen conuenientior videtur, vt patet excellentior.

¶Ad secundum dicendum, quòd vtilitas quæ à Christo prouenit hominibus, præcipuè est per fidem & humilitatē, ad quorum vtrunque valet, q Christus in pueritia, vel adolescentia non cœpit docere, sed in perfecta ætate. Ad fidem quidē: quia per hoc apparet in eo vera natura humanitatis, quod per temporum incrementa corporaliter profecit, & ne huiusmodi profectus putaretur esse phantasticus, noluit sapientiam suam vel virtutem manifestare ante perfectam corporis ætatem. Ad humilitatem verò, ne ante perfectam ætatē aliquis præsumptuosè prælationis gradum, & docendi officium assumat.

¶Ad tertium dicendum, q Christus proponebatur hominibus in exemplum omnium. Et ideo oportuit in eo ostendi id qđ competit omnibus secūdum legem communem: vt scilicet in ætate perfecta doceret. Sed sicut Gregor. Nazan. dicit,* nō est lex communis quod raro contingit, sicut nec vna hirundo ver facit. Aliquibus enim ex quadam speciali dispensatione, secundum diuinæ sapientiæ* ordinem concessum est præter legem communem, vt ante perfectam ætatem, officium vel prædicandi, vel docendi haberent: sicut Salomon, Daniel & Hieremias.

Loco cit.

¶Ad quartum dicendum, quòd Christus nec primus nec vltimus debuit à Ioanne baptizari: quia vt Chrysostom. dicit super Matth.* Christus ad hoc baptizabatur, vt cōfirmaret prædicationem & baptismum Ioannis, & vt testimonij acciperet à Ioāne. Nō autem creditum fuisset testimonio Ioannis nisi postquam fuerūt multi baptizati ab ipso. Et ideo non debuit primus à Ioanne baptizari. Similiter etiam nec vltimus: quia (sicut ipse ibidem subdit) sicut lux Solis non expectat occasum Luciferi, sed eo procedente egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Christus non expectauit, vt cursum suum Ioannes impleret, sed adhuc eo docente & baptizante, apparuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus debuerit in Iordane baptizari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q Christus non deberit baptizari in Iordane. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed figura baptismi præcessit in transitu maris Rubri: vbi AEgyptij sunt submersi, sicut peccata delentur in baptismo. Ergo videtur quòd Christus magis debuerit baptizari in mari, quàm in flumine Iordanis.

¶2 Præterea, Iordanis interpretatur descensus. Sed per baptismum aliquis ascendit magis, quàm descendat: vnde etiam Matth.3. dicitur quod baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur inconueniens fuisse, quòd Christus in Iordane baptizaretur.

¶3 Præterea, Transeuntibus filiis Israël, aquæ Iordanis conuersæ sunt retrorsum, vt legitur Iosuæ 4. & sicut etiam in Psal. dicitur. Sed illi qui baptizantur, non retrorsum, sed in antea progrediuntur. Non ergo fuit conueniens quod Christus in Iordane baptizaretur.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Marci 1. quod baptizatus est Iesus à Ioanne in Iordane.

¶RESPONDEO dicendum, quòd fluuius Iordanis fuit per quem filij Israël in terram promissionis intrauerunt. Hoc autē habet baptismus Christi speciale præ omnibus baptismatibus, quod introducit in regnum Dei: quod per terram promissionis significatur. Vnde dicitur Ioānis 2. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad quod etiam pertinet q Helias diuisit aquas Iordanis, quando erat in curru igneo rapiendus in cælum, vt dicitur 4. Reg. 2. quia scilicet transeuntibus per aquam Baptismi, per ignem Spiritus sancti patet aditus in cælum. Et ideo conueniens fuit, vt Christus in Iordane baptizaretur.

Matth.3. co.4 fin.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q transitus maris Rubri præfigurauit baptismum, quantum ad hoc quod baptismus delet peccata. Sed transitus Iordanis quantum ad hoc, quod aperit ianuam regni cælestis, qui est principalior effectus baptismi, & per solum Christum impletus. Et ideo conuenientius fuit, quòd Christus in Iordane, quàm in mari baptizaretur.

¶Ad secundum dicendum, quòd in baptismo est ascensus per profectum gratiæ, qui requirit descensum humiliatis: secundum illud Iacob.4. Humilibus autem dat gratiam. Et ad talem descensum referendum est nomen Iordanis.

¶Ad tertium dicendum, q sicut August. dicit in serm. de Epiph. Sicut antea aquæ Iordanis retrorsum conuersæ fuerant, ita modo Christo baptizato retrorsum peccata conuersa sunt. Vel etiam per hoc significatur, quod contra descensum aquarum, benedictionum fluuius sursum ferebatur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christus baptizato, cæli debuerint aperiri.

Infrà qu. 59.art.1.3.

Et 3.dist. 18.art.6. q.3.2. & dist.22.q. 1.ar.3.4.

Et opusc. 60.c.9.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod Christo baptizato nō debuerint cæli aperiri. Illi enim aperiēdi sunt cæli, qui indiget intrare in cælum, quasi extra cælum existens. Sed Christus semper erat in cælo: secundum illud Ioan.3. Filius hominis, qui est in cælo. Ergo videtur quod non debuerint ei cæli aperiri.

¶2 Præterea, Apertio cælorum aut intelligitur spiritualiter, aut corporaliter. Sed non potest intelligi corporaliter: quia corpora cælestia sunt impassibilia, & infragibilia: secūdum illud Iob 37. Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi, quasi ære fulti sunt. Similiter etiā nec potest intelligi spiritualiter, quia ante oculos filij Dei cæli antea clausi non fuerant. Ergo videtur inconuenienter dici, quod baptizato Christo, aperti fuerint ei cæli.

¶3 Præterea, Fidelibus cælum apertum est per Christi passionem, secundum illud Hebræorum 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Vnde etiam nec Christi baptismo baptizati, si qui ante eius passionem decesserint, cælos intrare potuerunt. Ergo magis debuerunt aperiri cæli Christo patiente, quàm eo baptizato.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Lucæ 3. Iesu baptizato & orante, apertum est cælum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictū est, Christus baptizari voluit, vt suo baptismo consecraret baptismum, quo nos baptizaremur, & ideo baptismo Christi ea demōstrari debuerunt, quæ pertinēt ad efficaciam nostri baptismi. Circa quam tria sunt cōsideranda. Primò quidem principalis virtus ex qua baptismus habet efficaciam. Quæ quidem est virtus cælestis. Et ideo baptizato Christo, apertum est cælum, vt ostenderetur quod de cætero cælestis virtus baptismum sanctificaret. Secundò operatur ad efficaciam baptismi fides Ecclesiæ, & eius qui baptizatur, vnde & baptizati fidem profitentur, & baptismus fidei dicitur sacramentum. Per fidem autem inspicimus cælestia, quæ sensum & rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt cæli. Tertiò, quia per baptismum Christi* specialiter aperitur nobis introitus regni cœlestis: qui primo homini præclusus fuerat per peccatum. Vnde baptizato Christo, aperti sunt cæli: vt ostenderetur quod baptismatis patet via in cælum. Post baptismum autē necessaria est homini iugis oratio, ad hoc quòd cælum introeat. Licet enim per baptismum remittantur peccata, remanet tamen fomes peccati, nos impugnans interius, & mundus, & dæmones, qui impugnant exterius. Et ideo signanter dicitur Luc.3. quod Iesu baptizato & orante, apertum est cælum: quia scilicet fidelibus necessaria est oratio post baptismum. Vel vt detur intelligi, quòd hoc ipsum quòd per baptismum cælum aperitur credentibus, est ex virtute orationis Christi. Vnde signāter Matth.3. dicitur, quod apertum est ei cælum, id est omnibus propter eum: sicut si imperator alicui pro alio petenti dicat, Ecce, hoc beneficium non illi do, sed tibi, id est propter

Alius sp ritualiter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hom.4. in opere imperfect.

¶ *Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum sextum.*

Ibidem.

TItulus clarus ex Euãgelio etiam ortus.

Circa finẽ cõm. super cap.2.

¶ In corpore vna conclusio. Conuenienter fuit vt super baptizatũ Christum Spiritus sanctus descenderet. Probatur: Quod in Christi baptismo factum est pertinet ad mysterium nostri baptismi: ergo. Antecedens est Christi. consequentia probatur: quia omnes baptizati non ficti, accipiunt Spiritum sanctum Matth.3.

Loco proximè citato.

¶ Aduerte hic, quòd minus respondẽdo determinatur, quàm fuerit quæsitum. nam quæsitũ est de descensu Spiritus sancti in specie columbæ, & respondetur de descensu Spiritus sancti solum, vbi dicendo de specie columbæ. Et hoc ideo, quia reseruauit hoc secundum responsioni ad argumenta.

Alias catharacta.

te illi: vt Chrysost. dicit super Matth.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Chrysost. dicit super Matth. * sicut Christus secundum dispẽsationem humanam baptizatus est, quamuis ipse propter se baptismo non indigeret: sic etiam secũdum humanam dispẽsationem aperti sunt ei cæli, secundum autem naturam diuinam semper erat in cælis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut Hier. dicit super Matth.* cæli aperti sunt Christo baptizato, non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis: sicut & Ezechiel in principio voluminis sui cælos apertos esse commemorat. Et hoc probat Chrysost. super Matth.* dicens, Quòd si ipsa* creatura, scilicet cælorũ, rupta fuisset, non dixisset, aperti sunt ei: quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum. Vnde etiã Marci primo expresse dicitur, q̃ Iesus statim ascendẽs de aqua, vidit apertos cælos: quasi ipsa apertio cælorum ad visionem Christi referatur. Quod quidem aliqui referunt ad visionem corporalem, dicentes, quod circa Christum baptizatum tantus splendor fulsit in baptismo, vt viderẽtur cæli aperti. Potest etiam referri ad imaginariam visionem: per quem modum Ezechiel vidit cælos apertos. Formabatur enim ex virtute diuina & voluntate rationis, talis visio in imaginatione Christi, ad designandum, quod per baptismum, cæli aditus hominibus aperitur. Potest etiam & ad visionem intellectualem referri, prout scilicet Christus vidit iam baptismo sanctificato, apertum esse cælum hominibus: quod tamen etiam ante videratur fiendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per passionem Christi aperitur cælum hominibus, sicut per causam communẽ apertionis cælorum. Oportet tamen hãc causam communem apertionis cælorum, singulis applicari ad hoc quòd cælum introeant. Quod quidem fit per baptismum: secundum illud Rom.6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo potius fit mentio de apertione cælorum in baptismo, quàm in passione Christi. Vel sicut Chrysost. dicit super

Hom.4. in opere imperf.

Matth.* baptizato Christo, cæli tatum sunt aperti: postquã verò tyrannum vicit per crucem, quia non erant necessariæ portæ cælo, nunquam claudendo: non dicunt Angeli, Aperite portas, iam enim erant apertæ, sed, Tollite portas. Per quod dat intelligere Chrysl. q̃ obstacula, quibus prius obfitentibus animę defuncto ſũ introire nõ poterãt cælos, sunt totaliter per passionẽ Christi ablata: sed in baptismo Christi sunt aperta quasi manifestata iam via, per quam homines erãt in cælũ intraturi.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm conuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum descenderit in specie columbæ.

Infrà qu. 46. ar. 4. 1. Et opuſc 60. c. 9.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod incõuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatũ dicatur descẽdisse in specie columbæ. Spiritus enim sanctus habitat in homine per gratiam. Sed in homine Christo fuit plenitudo gratiæ à principio sũæ cõceptionis, quo fuit vnigenitus à patre: vt ex supradictis patet. * Non ergo debuit Spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo.

q 34. art. 4.

¶ 2 Præterea, Christus dicitur in mundũ descẽdisse per mysterium Incarnationis, qua exinaniuit semetipsum, formam ierui accipiens. Sed Spiritus sanctus non est incarnatus. Ergo inconuenienter dicitur, quod Spiritus sanctus descenderit super eũ.

¶ 3 Præterea, In baptismo Christi ostẽdi debuit, sicut in quodã exemplari id quod fit in nostro baptismo. Sed in nostro baptismo nõ fit alia qua missio visibilis Spiritus sancti. Ergo nec in baptismo Christi debuit fieri visibilis missio Spiritus sancti.

¶ 4 Præterea, Spiritus sanctus à Christo in omnes alios derivatur: secundũ illud Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed super Apostolos Spiritus sanctus descẽdit, nõ in specie columbæ, sed in specie ignis. Ergo nec super Christũ debuisset descendere in specie columbæ, sed in specie ignis.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 3. descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd hoc quod circa Christum factum est in eius baptismo (sicut Chrysost. dicit super Matth.) * pertinet ad mysteriũ omnium, qui postmodũ fuerant baptizandi. Omnes autẽ qui baptismo Christi baptizãtur, Spiritum sanctum recipiunt, nisi ficti accedant: secundum illud Matth. 3. Ipse vos baptizabit Spiritu sancto. Et ideo conueniẽs fuit, vt super Christum baptizatũ Spiritus sanctus descenderet.

Hom.4. in opere imperf.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Augustinus dicit * absurdissimũ est dicere, q̃ Christus cum iam tricesimo annorũ, acceperit Spiritum sanctũ, sed venit ad baptismum, sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de Ioãne scriptum est, quòd Spiritu sancto replebitur ab vtero matris suæ, quid de homine Christo dicẽdum est, cuius carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritualis fuit? Tunc ergo, id est in baptismo, corpus suũ, id est Ecclesiã, præfigurare dignatus est, in qua baptizati præcipuè accipiunt Spiritum sanctum.

Cap.15. de Trinit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in 2. de Trinit.* Spiritus sanctus descẽdisse dicitur super Christũ corporali specie, sicut columba: non quia ipsa substantia Spiritus sancti videretur, quæ est inuisibilis, neque ita quod illa visibilis creatura in vnitatẽ personæ diuinæ assumeretur. neq; enim dicitur, q̃ Spiritus sanctus sit columba, sicut dicitur, q̃ filius Dei est homo ratione vnionis. Neq; etiã hoc modo Spiritus sanctus visus est in specie columbæ, sicut Ioãnes vidit agnum occisum in Apocalypsi: vt habetur Apocalyp. 2. Illa enim visio facta fuit in Spiritu per spirituales imagines corporum: de illa verò columba nullus vnquam dubitauit, quin oculis visa sit. Nec etiam hoc modo in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit, sicut dicitur primæ ad Cor. 10. Petra autem erat Christus. Illa enim petra iam erat in creatura, & per actionis modum nuncupata est nomine Christi, quem significabat: illa autem columba ad hoc tantùm significandum repente exstitit, & postea cessauit, sicut flamma, quæ in rubo apparuit Moysi. Dicitur ergo Spiritus sanctus descendisse super Christum, nõ ratione vnionis ad columbam: sed vel ratione ipsius columbæ significatis Spiritum sanctum, quæ descendendo super Christum venit. Vel etiã ratione spiritualis gratiæ, quæ à Deo per modum cuiusdam descensus in creaturam derivatur: secundum illud Iacob. primo, Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens à Patre luminum.

Hom.10. imperf.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sicut Chrysost. dicit super Matth. * in principiis spiritualium rerum semper sensibiles apparent visiones, propter eos qui nullam intelligentiam incorporalitatis suscipere valent: vt si postea non fiat, ex his quæ sensibiliter facta sunt, recipiant fidem. Et ideo circa Christum baptizatum corporali specie Spiritus sanctus visibiliter descendit, vt per hoc omnes baptizandos, inuisibiliter postea credatur descendere.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ Spiritus sanctus in specie columbæ apparuit super Christũ baptizatũ propter tria. Primò quidem propter dispositionẽ quæ requiritur in baptizato, vt scilicet non fictus accedat: quia sicut dicitur Sap. primo, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictũ. Columba autẽ est animal simplex, absque astutia & dolo carens: vnde dicitur Matth. 10. Estote simplices sicut columbæ. Secundò ad designandum sepremdona Spiritus sancti, quę columba suis proprietatibus significat. Columba enim secus fluẽta habitat, vt inde viso accipitre, mergat se, & euadat. quod pertinet ad donum sapiẽtię, per quã sancti secus Scripturæ diuinę fluenta resident, vt incursum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit: quod pertinet ad donũ scientię, qua sancti sentẽtias sanas, quibus pascũtur, eligũt. Itẽ columba alienos pullos nutrit: quod pertinet ad donũ consilij, quo sancti homines, qui fuerũt pulli, id est, imitatores diaboli, doctrina nutriunt & exẽplo. Item columba nõ lacerat rostro: quod pertinet ad donum intellectus, quo Sancti nonas sciẽtias lacerando nõ peruertũt, hæreticorũ more. Itẽ columba felle carent: quod pertinet ad donũ pietatis, per quam Sancti ira irrationabili carent. Itẽ columba in cauernis petræ nidificat: quod pertinet ad donum fortitudinis, qua Sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firma, nidũ ponũt, id est, fidũ retinent & spem. Itẽ columba gemitũ pro cantu habet: quod pertinet ad donũ timoris, quo Sancti delectãtur in gemitu pro peccatis. Tertiò apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ propter effectũ propriũ baptismi, qui est remissio peccatorum. & pacis reconciliatio ad Deũ, columba enim est animal mansuetum. Et propter hoc ideo sicut Chrysost. dicit super Matth. * in diluuio apparuit exemplum

¶ *Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum septimum.*

Hom.22. tom.2.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Columba illa fuit verum animal. Probatur: Sicut veritas verũ hominem, ita Spiritus veritatis veram columbam, in qua appareret, &c. & confirmatur hoc autoritate Augustini.

¶ Aduerte hic, quod rãtam habuit Autor reuerẽtiam ad Augustinum, vt absque trepidatione aliqua affirmauerit, columbam illam veri animalis fuisse animal propter Augustini autoritatem potius, quam illius rationẽ, qua Autor vtitur contra suam in primo sent. dist. 16. art. 1. ad tertium, opinionem, qua tenuit, columbam illam non fuisse verum animal. Et certè ratio allata non cogit: quoniam in nullo Spiritui veritatis præiudicii fit, si per speciẽ columbæ & non ipsam columbam apparuerit: sicut in Apostolis apparuit non in vero igne, sed similitudine ignis, & sicut ibi dicitur, Tanquam ignis, ita hic dicitur, Sicut columba. Nec est simile de mysterio Incarnationis: quia de eo scriptum est, Verbum caro factũ est. & ideo oportet veram esse carnem. hic autem dicitur, sicut columba. Et quoniam omnes Euãgelistæ cõueniunt in similitudine columbæ, & nullus dicit columbam (Matthæus siquidem & Lucas dicunt, sicut columba: Marcus dicit, tãquam columba: Ioannes dicit, quasi colũba) ideo rationabilius ingenioloco videtur ad literam sequi textum omnium Euangelistarũ, quàm dicere quod fuerit verum animal: cum etiam Scripturæ adsit autoritas de Spiritu sancto in igne misso, quod non verus ignis, sed tanquam ignis fuerit: sicut non fuerunt veræ linguæ, sed similitudine linguarum. Quocirca sicut absque fallacia Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit non veris, sed specie tenus, (& de hoc nullus dubitat) ita in specie columbæ, & non columba ipsa apparuit: eisdẽ enim vocabulis Scriptura vtitur vtrobique.

Trall.6. tom.9.

Text.32.

Cap.6.

¶ *Super Quæstionis tricesimanonæ Articulum octauum.*

Capit.22. tom.3.

TItulus clarus ortus etiam ex Euangelio.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit vt in illo baptismo Pater declararetur in voce. probatur: In baptismo Christi demõstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur: ergo in baptismo Christi mysterio Trinitatis demonstrari debuit: ergo conueniens fuit, vt Pater declararetur in voce. Antecedens probatur: *q. 5. art. 1.* quia baptismus Christi fuit exẽplar nostri. Prima consequẽtia probatur: quia noster baptismus consecratur in inuocatione & virtute Trinitatis. Matth. vlt. Secũda vero consequentia probatur: quia persona Filij baptizatur, Spiritus sanctus in columba, relabebat ergo persona Patris manifestanda, & approbatur hic autoritas Hieronymi.

D. 3. 62. Fode lib. de Agone Christ. cap. 12.

cut supra dictum est) * nõ decebat vt filius Dei, qui est veritas Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo non phãsticum: sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur Spiritus veritatis, vt patet Ioã. 15. ideo etiam ipse veram columbã formauit, in qua apparet: licet non assumeret ipsam in vnitatẽ personæ. Vnde post prædicta verba Aug. subdit, * Sicut non oportebat vt homines falleret filius Dei, sic etiã nõ oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotẽti Deo, qui vniuersam creaturã ex nihilo fabricauit, nõ erat difficile, verũ corpus columbæ sine aliorũ columborum ministerio figurare, sicut nõ fuit ei difficile verum corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare, cùm creatura corporea & in visceribus fœminæ ad formandum hominem, & in ipso mundo ad formandam columbam imperio Domini voluntatique seruiet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Spiritus sanctus dicitur descendisse in specie vel similitudine columbæ: non ad excludendam veritatem columbæ, sed ad ostendendum quod ipse non apparuit in specie sũæ substantiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non fuit superfluum formare verã columbam, vt in ea Spiritus sanctus appareret: quia per ipsam veritatem columbæ significatur veritas Spiritus sancti, & effectuum eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd proprietates columbæ eodem modo ducunt ad significãdum naturam columbæ, & ad significandos effectus Spiritus sancti. Per hoc enim quòd columba habet tales proprietates, * contingit quòd columba significat Spiritum sanctum.

Alias, ostẽditur.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus, fuerit verum animal.

Ioã. 1. 20. col. 2. Et opuſc. 60. cap. 9.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ illa columba, in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur specie tenus apparere, quod secũdum similitudinem apparet. Sed Luc. 3. dicitur quod descẽdit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædam similitudo columbæ.

¶ 2 Præterea, Sicut natura nihil facit frustra: ita nec Deus, vt dicitur in primo de Cælo. * Sed cùm columba illa nõ aduenerit nisi vt aliquid significaret, atq; præteriret (vt Aug. dicit in 2. de Trinit.* frustra fuisset vera columba: quia hoc ipsum fieri poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

¶ 3 Præterea, Proprietates cuiuslibet rei ducunt in cognitionem naturæ illius rei. Si ergo fuisset illa columba, significassent naturam veri animalis, nõ autem effectus Spiritus sancti. Non ergo videtur quòd illa columba fuerit verum animal.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus dicit in libr. de agone Christiano, * Neq; hoc ita dicimus, vt dominũ Iesum Christum dicamus solũm verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum, sed ambo illa corpora vera esse credimus.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ (sicut supra dictum est) * in baptismo Christi, qui fuit exẽplar nostri baptismi, demõstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizantur fideles, consecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matth. vltimo: Euntes docete omnes Gentes, baptizãtes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et ideo in baptismo Christi (vt Hieronym. dicit) * mysterium Trinitatis demonstratur: Dominus enim in natura humana baptizatur, Spiritus sanctus descẽdit in habitu columbæ, Patris vox testimonium Filio perhibentis auditur. Et ideo conueniẽs fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce.

Art. 6.

In comment. 2. c. Matth. tom. 9.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ missio visibilis addit aliquid super apparitionem, scilicet autoritatem mittentis. Et ideo Filius & Spiritus sanctus, qui sunt ab alio, dicũtur mitti visibiliter, & non solũm apparere: Pater autem, qui nõ est ab alio, apparere quidem potest, visibiliter autem mitti nõ potest.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Pater non demonstratur in voce nisi sicut actor vocis, vel loquens per vocem. Et quia proprium est Patri, producere verbũ, quod est dicere vel loqui: ideo cõuenientissimè Pater per vocem manifestatus est, quæ significat verbũ. Vnde & ipsa vox à Patre emissa, filiationẽ Verbi protestatur. Et sicut species columbæ, in qua demonstratus est Spiritus sanctus, nõ est ipsa natura Spiritus sancti, nec species hominis, in qua demonstratus est ipse Filius, est ipsa natura filij Dei:

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Tractatus quartus huius voluminis.*

HIc incipit quarta pars huius libri: in qua agitur de progressu Domini nostri Iesu Christi in hoc mundo, vsque ad quæstionem quadragesimam quintam inclusiue.

Hom.39. tom.3.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus conuenienter vitam socialē assumpsit. Probatur: Christus debuit talem viuēdi modum assumere qui cōueniret fini Incarnationis: sed finis Incarnationis exigit vitā socialem, ergo. Maior declaratur: quia triplex est finis Incarnationis. Primò, testimonii veritatis. Secūdo, saluare peccatores. Tertiò, adducere hominēs ad Deū. omnia clara sūt in litera.

Capit. 6. tom.3.

¶ Aduerte hic, quòd cōuersatio Christi post Ioannis baptismā tractatur ab Autore; conuersatio autem Christi ante illud tempus tacetur. Et quoniam à multis quæritur quid fecerit illa ætate Christus, respōdendum est quod exercuit artem fabrilem in ciuitate Nazareth. Nam non solum ex Euangelio, Matth.13. habetur, quòd fuit filius fabri: sed ex Euangelio, Matth. 6. habetur quod ipse Christus fuit faber. Et nisi exercuisset ipsam artem in Nazareth, non admirati ibi fuissent de doctrina eius. Nā si alibi Christus habitasset, aut in Nazareth vacasset literis, non fuissent admirati compatriotæ. Vnde huic sapientiæ imo tam notoria erat Christi cōuersatio in Nazareth, vt etiam Hierosolymis Iudæi dicerent, quomodo hic literas scit, quum nō didicerit? Ioan. 7. Quo circa oportet dicere aut Christum ibi artem suā fabrilem continuē exercuisse, & propterea constare, quòd literas nō didicit, &c. aut inertem ostiolum, vagatū esse p Nazareth. Quod decet Christū, filium pauperis adeo, vt nō potuisset agnum pro eo offerre: vt habetur Luc. 2. & pauperem infantum, vt nō haberet vbi reclinaret caput suum. Matth. 8.

Canon. 2. in Mat.

¶ Et confirmatur: quia Marc. 3. dicitur, Quòd audissent sui, exierūt tenere eum: dicebant enim quoniam in furorē versus est. Ex eo namque quo vsque ad ætatem illā fabrilis arti viderant Iesum operam dātem, & repēte audiuerunt eū prædicabat, & turba conuenit ad eum, &c. dixerunt illum versum in furorē

Infrà ar. 2. cor. & ad 3. Et 2.2.q.23. ar.6.ad 5.

iuncta testimonia sunt ab hostibus, & q Christi doctrina nō erat humana, nec aliquo modo accepta etiam ipsa vox non pertinet ad naturā verbi vel Patris loquentis. Vnde Ioānis 5. Dominus dicit: Neq; vocē eius, id est Patris, vnquam audistis, neq; speciē eius vidistis. Per quod (sicut Chrysost. dicit super Ioan.) *paulatim eos in philosophicū dogma inducens, ostendit, quoniam neq; vox circa Deum est, neq; species, sed superior est & figuris & loquelis talibus. Et sicut columbam, & etiam humanam naturā à Christo assumptam tota Trinitas operata est, ita etiam & formationem vocis. Sed tamen in voce declaratur solus Pater, vt loquēs, sicut naturam humanam solus Filius assumpsit, & sic in columba solus Spiritus sanctus demonstratus est, vt patet per August. in lib. de Fide ad Petrum.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuinitas Christi nō debuit omnibus in eius natiuitate manifestari: sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis. Sed quando iā peruenit ad perfectam ætatē, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se conuertere, tūc testimonio Patris erat eius diuinitas manifestanda: vt eius doctrina credibilior fieret: vnde & ipse dicit Ioann. 5. Qui misit me Pater, ipse testimonium perhibet de me. Et hoc præcipuè in baptismo, per quē homines renascūtur in filios Dei adoptiuos. Filij autem Dei adoptiui instituuntur ad similitudinē filij naturalis: secundū illud Rom. 8. Quos præsciuit, hos & prædestinauit cōformes fieri imaginis Filij sui. Vnde Hilarius dicit super Matth. * q super Iesum baptizatū descendit Spiritus sanctus, & vox Patris audita est, dicentis, Hic est filius meus dilectus: vt ex his, quæ consummabantur in Christo, cognosceremus post aquæ lauacrum, & de cælestibus portis sanctum in nos Spiritum inuolare, & paternæ vocis adoptione, Dei filios fieri.

Hom. 2. in Mat.

QVAESTIO QVADRAGESIMA,
De modo conuersationis Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER post ea quæ pertinēt ad ingressum Christi in mundū, vel ad eius principium, considerandum restat de his quæ pertinent ad progressum ipsius.

¶ Et primo considerandū est de modo cōuersationis ipsi⁹: secūdò, de tētatione ei⁹: tertiò, de doctrina: quartò, de miraculis.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christ⁹ debuerit solitariā vitā ducere, an inter homines conuersari.

¶ Secundò, vtrùm debuerit austeram vitam ducere in cibo & potu & vestitu, an aliis communem.

¶ Tertiò, vtrùm debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in diuitiis & honore.

¶ Quartò, vtrùm debuerit secundum legem viuere.

ARTICVLVS I.

¶ *Virum conuenientius fuerit, Christum inter homines conuersari.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit inter homines cōuersari, sed solitariam vitā agere. Oportebat enim q Christus sua conuersatione non solùm se hominem ostēderet esse, sed etiam Deum. Sed Deum nō conuenit cum hominibus conuersari: dicitur enim Daniel. 2. Exceptis diis, quorum nō est cū hominibus cōuersatio. Et Philosophus dicit in primo Politicæ, * q ille qui solitarius viuit, aut est bestia, si scilicet propter sæuitiam hoc faciat: aut est Deus, si hoc facit propter contemplandam veritatem. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum inter homines conuersari.

¶ 2 Præterea, Christus dum in carne mortali vixit, debuit perfectissimam vitam ducere. Perfectissima autē vita est contemplatiua, vt in Secunda parte habitum est. * Ad vitam autem cōtemplatiuam maximè competit solitudo: secūdum illud Osee 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. ergo videtur, quòd Christus debuerit solitariam vitam ducere.

Ar. 2.

¶ 3 Præterea, Conuersatio Christi debuit esse vniformis: quia semper in eo debuit apparere id quod optimum est. Sed quandoque Christus solitaria loca quærebat, turbas declinās. Vnde Remigius dicit super Matth. Tria refugia legitur Dominus habuisse, nauim, mōtem, & desertum: ad quorum alterum quotiescunque à turbis comprimebatur, conscendebat. Ergo & semper debuit solitariam vitam agere.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Baruch 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuersatio Christi talis debuit esse vt conueniret fini Incarnationis, secundum quam venit in mundum. Venit autē in mundum, primo quidem ad manifestādum veritatē: sicut ipse dicit Ioā. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Et ideo non debebat se occultare, vitam solitariā agens: sed in publicum procedere, publicè prædicando. Vnde Luc. 4. dicit illis qui volebant eum detinere, Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnū Dei, quia ideo missus sum. Secūdò venit ad hoc, vt homines à peccato liberaret: secundū illud primæ ad Timoth. 1. Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Et ideo vt Chrysost. dicit in eodē loco, manēdo posset Christus ad se omnes attrahere, vt eius prædicationē audirent: non tamen hoc fecit, præbens nobis exemplum, vt præambulemus & requiramus pereuntem, sicut pastor ouem perditā, & medicus accedit ad infirmū. Tertiò venit, vt per ipsum habeamus accessum ad Deum: vt dicitur Rom. 5. & ideo familiariter cū hominibus conuersando, conueniens fuit vt hominibus fiduciā daret ad se accedēdi. Vnde dicitur Matt. 9. Factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores discumbebāt cum Iesu & discipulis eius. Quos exponens Hieronym. dicit, * Viderant publicani, à peccatis ad te exp. meliora conuersum, locum inuenisse pœnitentiæ: & eō id. Matt. 9. etiam ipsi non desperant salutem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q Christus per humanitatem suam, voluit manifestare diuinitatem. Et ideo conuersando cum hominibus (quod est proprium hominis) manifestauit omnibus suam diuinitatem, prædicando, & miracula faciendo, & innocenter & iustè inter homines conuersando.

¶ Ad secundū dicendum, q (sicut in Secunda parte * dictū est) vita cōtemplatiua simpliciter est melior quā actiua, quæ occupatur circa corporales. Sed vita actiua secūdum quam aliquis prædicādo, & docēdo, cōtēplata aliis tradit, est perfectior quā sola vita, quæ solùm cōtemplatur: quia talis vita præsupponit abundantiam cōtemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit.

¶ Ad tertiū dicendum, q actio Christi fuit nostra instructio. Et ideo vt daret exemplū prædicatoribus, quod nō semper in deserto, sed interdum in publicum, ideo quandoq; Dominus se à turbis retrahit. Quod quidē legitur fecisse propter tria. Quādoq; quidē propter corporalē quietē, Vnde Marci 6. dicitur, quod Dominus dixit discipulis, Venite seorsum in desertū locū, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebāt & redibāt multi, & nec spatium manducandi habebant. Quandoq; verò causa orationis. Vnde dicitur Luc. 6. Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Vbi ait Ambros. * q non vocatur pauperias voluntaria, quæ solo voto firmata est, sed quæ habet pertinentia vo- *Cap. 12. to. 3.* luntariam: parum enim prodest vouisse paupertatē & ægrè ferre illam: reincidit enim pauperias ista in necessariam paupertatem, & transit de voluntaria in inuitā. Nec sufficit voluntas perseuerās ad paupertatem: ita tamen vt non desint opportunæ commoditates: est enim voluntas hæc ad paupertatis nomen, & non ad pauperta tis rem. Velle siquidem paupertatem, & nihil sibi deesse, q non sit velle paupertatem, ex eo patet, q. Solomon tria proponit, diuitias, pauperta tem, & victui necessaria: & inter duo extrema me diū perit: q appetit se cundum rem ille qui nihil vult sibi deesse sub paupertatis nomine. Oportet enim pauperem volūtarie velle & nomē & rem paupertatis pro loco & tempore, vt vel- *Cap. 12. in Marc. to.* letia cum esset oppor tunis, libenter penuriam pati: sic enim nullius e. 2. ri peccati occasio paupertas. Et quoniam hoc paucorum videtur esse: inde tanta videtur orta aut nutrita religionorum imperfectio.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum secundum.*

TItulus clarus.

Ln. q 41. ar. 3. ad. 1

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit vt Christus in cibo & potu sicut alij se haberet, probatur primò: Cōgruum erat Incarnationis fini, vt Christus socialem vitam duceret: ergo cōuenientissimum fuit, &c. Probatur sequela: quia qui cum aliis conuersatur, cōuenientissimum est, vt conformet se aliis. Quod probatur etiam primæ ad Corinth. 9. Factus sum omnia omnibus. Probatur secundo autoritate Augustin. imo Domini, Matthæi.

Hom. 10. in Matt. to. 2.

¶ In responsione ad primū, nota & fige animo doctrinam hanc: scilicet, Christus exemplum fuit perfectionis in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. hinc enim habes quod in his quæ non per se pertinēt ad salutem (quæ scilicet non sunt secundum se bona, sed solùm relata ad aliquem finem, vt abstinentia, paupertas, & alia huiusmodi) non oportet inquirere in Christo austeriora tanquam perfectiora: sed ea quæ magis cōsonant Incarnationis fini, siue sint austera, siue non.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna cōclusio: Decuit Christum in hoc mūdo pauperem vitam ducere. Probatur quatuor rationibus, quæ clarè patent in litera.

¶ Circa quarum primam & tertiam notate Domini prædicatores, & quod oportet prædicatores à curis temporalium rerum absolutos esse, & nec apparere q lucri causa prædicēt. Et hoc quidē contra multos militat, qui stipendio prædicant: qui locum prædicandi, non vbi maior animarū fructus, sed vbi maius stipēdium præbetur, aucupantur: eleemosyna speratur pro se vel conuentu suo, eligunt. Primum autem quantum noceat, experientia testatur. pauperum enim prædicatio defertur à religiosis habentibus possessiones, quæ iam ab Episcopis, Abbatibus, aliisque dignitibus clericis ac religiosis deserta videtur. Secundum autem Iesu Christi ac Ecclesiæ præcipuum officium, ad mercedem atque quæstum abducit.

Ar. pro.

Li. 16. ca. 30. to. 6.

¶ In responsione ad primū, vbi habes differentiam inter voluntariam & necessariam paupertatem, quo ad occasionem peccandi, aduerte q non vocatur pauperias voluntaria, quæ solo voto firmata est, sed quæ habet pertinentia voluntariam: parum enim prodest vouisse paupertatē & ægrè ferre illam: reincidit enim paupertas ista in necessariam paupertatem, & transit de voluntaria in inuitā. Nec sufficit voluntas perseuerās ad paupertatem: ita tamen vt non desint opportunæ commoditates: est enim voluntas hæc ad paupertatis nomen, & non ad paupertatis rem. Velle siquidem paupertatem, & nihil sibi deesse, q. non sit velle paupertatem, ex eo patet, q. Solomon tria proponit, diuitias, paupertatem, & victui necessaria: & inter duo extrema medium perit: q appetit se cundum rem ille qui nihil vult sibi deesse sub paupertatis nomine. Oportet enim pauperem volūtarie velle & nomē & rem paupertatis pro loco & tempore, vt vel- letia cum esset oppor tunis, libenter penuriam pati: sic enim nullius e. 2. ri peccati occasio paupertas. Et quoniam hoc paucorum videtur esse: inde tanta videtur orta aut nutrita religionorum imperfectio.

Cap. 12. in Marc. to.

L. 2. c. 11. to. 4.

Cap. 12. to. 3.

¶ Præterea, Ridiculum videtur, vt aliquis districtiorem vitam incipiat, & ab ea in laxioré reuertatur: potest enim dici contra eū quod habetur Luc. 14. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit cōsummare. Christus autem districtissimam vitam incepit post baptismum, manēs in deserto, & ieiunans quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ergo videtur non fuisse congruum, quod post tantam vitæ districtionem ad communem vitam rediret.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 11. Venit Filius hominis manducans & bibens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictū est *) congruum erat Incarnationis fini, vt Christus non ageret solitariā vitam, sed cum hominibus conuersaretur. Qui autē cum aliquibus cōuersatur, conuenientissimū est, vt se eis in conuersatione cōformet, secundum illud Apostoli primæ ad Cor. 9. Omnibus omnia factus sum. Et ideo conuenientissimū fuit vt Christus in cibo & potu cōmuniter se ficut alij haberet. Vnde Aug. dicit contra Faustum, * quod Ioannes dictus est nō manducās neque bibens, quia illo victu quo Iudæi vtebantur, non vtebatur. Hoc ergo nisi Dominus vteretur, non in eius comparatione, manducans bibēnsque diceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus in sua conuersatione exemplum perfectionis dedit in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. Ipsa autem abstinentia cibi & potus, nō per se pertinet ad salutem: secundum illud Rom. 14. Non est regnum Dei esca & potus. Et Aug. dicit in li. de Quæstionib⁹ Euā. * exponēs illud Matt. 11. Iustificata est sapiētia a filiis suis: quia scilicet sancti Apostoli intellexerūt regnū Dei non esse in esca & potu, sed in æquanimitate tolerādi: quos nec copia sublevat, nec deprimit egestas. Et in tertio de doctrina Christiana dicit, * q in omnibus talibus nō vsus rerum, sed libido vtētis in culpa est. Vtraq; autē vita est licita & laudabilis: vt scilicet aliquis à consortio hominum segregatus abstinentiam seruet, & vt in societate aliorum positus, communi vita vtatur. Et ideo Dominus voluit veriusque vitæ exemplum dare hominibus. Ioannes autem (sicut Chrys. dicit super Matth.) nihil plus ostendit præter vitā & iustitiam: Christus autē & à miraculis testimonium habebat. dimittens ergo Ioannem ieiunio fulgere, ipse cōtraria incessit via, ad mensam intrans Publicanorum, & manducans & bibens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut alij homines per abstinentiā cōsequuntur virtutem continendi, ita etiam Christus in se & in suis discipulis per virtutem suæ diuinitatis carnem comprimebat. Vnde sicut Matth. 9. dicitur, Pharisæi & discipuli Ioā. ieiunabant, non autem discipuli Christi. Quod exponens Beda dicit, * quòd Ioannes vinū & ficeram non bibit: quia illi abstinentia meritum auget, cui potentia nulla inerat naturæ. Dominus autem, cui naturaliter fuppetebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abstinentious poterat reddere puriores?

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrys. dicit super Matth. * Vt discas quā magnum bonū est ieiunium, & quale scutum est aduersus diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: & ipse ieiunauit, non eo indigens, sed nos instruens. Non autem vtra processit ieiunando, quàm Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Secundum mysteriū autē, vt Greg. dicit, * quadragenarius numerus exēplo Christi in ieiunio custoditur: quia virtus Decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur: denarius enim quater ductus in quadragenariū surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus: per cuius voluntatem præceptis dominicis cōtrahimus quæ per Decalogum sunt accepta. Vel secundum Aug. in lib. 83. Quæstionum, * omnis sapiētiæ disciplina est Creatorem creaturamq; cognoscere. Creator est Trinitas, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Creatura verò partim est inuisibilis, sicut anima, cui ternarius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mēte. Partim visibilis, sicut corpus, cui quaternarius debetur, propter cafidum, humidū, frigidū, & siccū. Denarius ergo numerus qui totā insinuat disciplinā, quater ductus, id est numero qui corpori tribuitur, multiplicatus, quadragenariū cōficit numerū, & ideo tēpus quo ingemiscimus & dolemus, quadragenario numero celebratur. Nec tamē incongruū fuit, vt Christus post ieiuniū & desertum, ad commune vitam rediret: hoc enim cōuenit vitæ secundū quam aliquis contēplata aliis tradit: quam Christus dicitur assumpsisse, vt primò contēplationi vacet, & postea ad publicum actionis descendat, aliis conueniendo. Vnde & Beda dicit super Marc. * Ieiunauit Christus, ne præceptū declinaret: māducauit cum peccatoribus, vt grātiam cernens, agnoscerēs potestatem.

Ep. 17. ca. 15. Et ep. 20. li. 3. c. 15.

Hom. 13. Ho. 16. in Euan.

Id habet formaliter Amb. libr. 2. in Luc. c. de Maria turbata cōsolat.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum Christus austeram vitam in hoc mundo ducere debuerit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus debuerit austeram vitam ducere in hoc mūdo: Christus enim multò magis prædicauit perfectioné vitæ quàm Ioannes. Sed Ioannes austeram vitā duxit, vt suo exemplo homines ad perfectionem vitæ prouocaret: dicitur enim Matth. 3. q ipse Ioannes habebat vestimētum de pilis camelorum, & zonam pelliceā circa lumbos suos, esca aūt eius erat locustæ & mel syluestre. Quod exponēs Chr. * dicit, Erat mirabile in humano corpore, tantam patiētiam videre: quod & Iudæos magis attrahebat. Ergo videtur quòd multò magis Christum decuerit austeritas vitæ.

Ar. 2.

¶ 2 Præterea, Abstinentia ad continentiam ordinatur. dicitur enim Osc. 4. Comedent, & non saturabuntur: fornicati sunt, & non cessauerūt. Sed Christus continentiā in se seruauit, & aliis seruādam proposuit, cum dixit Matth. 19. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum: qui potest capere capiat. Ergo videtur q Christus in se & in suis discipulis austeritatem vitæ seruare debuerit.

¶ 3 Præterea, Ridiculum videtur, vt aliquis districtiorem vitam incipiat, & ab ea in laxioré reuertatur: potest enim dici contra eū quod habetur Luc. 14. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit cōsummare. Christus autem districtissimam vitam incepit post baptismum, manēs in deserto, & ieiunans quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ergo videtur non fuisse congruum, quod post tantam vitæ districtionem ad communem vitam rediret.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 11. Venit Filius hominis manducans & bibens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictū est *) congruum erat Incarnationis fini, vt Christus non ageret solitariā vitam, sed cum hominibus conuersaretur. Qui autē cum aliquibus cōuersatur, conuenientissimū est, vt se eis in conuersatione cōformet, secundum illud Apostoli primæ ad Cor. 9. Omnibus omnia factus sum. Et ideo conuenientissimū fuit vt Christus in cibo & potu cōmuniter se ficut alij haberet. Vnde Aug. dicit contra Faustum, * quod Ioannes dictus est nō manducās neque bibens, quia illo victu quo Iudæi vtebantur, non vtebatur. Hoc ergo nisi Dominus vteretur, non in eius comparatione, manducans bibēnsque diceretur.

Li. 16. ca. 30. to. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus in sua conuersatione exemplum perfectionis dedit in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. Ipsa autem abstinentia cibi & potus, nō per se pertinet ad salutem: secundum illud Rom. 14. Non est regnum Dei esca & potus. Et Aug. dicit in li. de Quæstionib⁹ Euā. * exponēs illud Matt. 11. Iustificata est sapiētia a filiis suis: quia scilicet sancti Apostoli intellexerūt regnū Dei non esse in esca & potu, sed in æquanimitate tolerādi: quos nec copia sublevat, nec deprimit egestas. Et in tertio de doctrina Christiana dicit, * q in omnibus talibus nō vsus rerum, sed libido vtētis in cul-

L. 2. c. 11. to. 4.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum Christus in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere.*

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in hoc mundo non debuerit pauperē vitam ducere. Christus enim debuit eligibilissimā vitā assumere. Sed eligibilissima vita est quæ est mediocris inter diuitias & paupertatem: dicitur enim Prouer. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo necessaria. Ergo Christus non debuit pauperem vitam ducere, sed moderatam.

4. ad 2. Et c. 55. ad 12. Et

¶ 2 Præterea, Exteriores diuitiæ ad vsum corporis ordinantur quantū ad victū & vestitū. Sed Christus in victu & vestitu communem vitā duxit, secundū modū aliorū, quibus conuiuebat. Ergo videtur quòd in diuitiis & paupertate communē modū viuendi seruare debuerit, & non vti maxima paupertate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. Hæc autem conclusio primò probatur quòd ad factum: deinde quòd ad conuenientiam. Quòd enim Christus in omnibus secundum legem de facto conuersatus fuerit, probatur ex illo facto, in quo tanquam in principio comprehendûtur reliqua Euangelia, scilicet ex circumcisione, vt patet ex autoritate Apostoli. Conuenientiam autem quare Christus seruare voluit, ostendit ex quatuor clarissimis in litera.

In illum locum.

Circa fin. Com. ad illud cap.

¶ 3 Præterea, Christus maximè homines inuitauit ad exemplum humilitatis: secundû illud Matt.11. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Sed humilitas maximè cõmẽdatur in diuitibus: vnde dicitur primę ad Tim.vlt. Diuitibus huius tęculi præcipe, non altum sapere. Ergo videtur quòd Christus non debuerit ducere pauperem vitam.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Mat.8. Filius hominis non habet vbi caput declinet, quasi dicat, secûdum Hier. * Cur me propter diuitias & sæculi lucra cupis sequi, cùm tantæ sim paupertatis vt nec hospitiolum quidem habeã, & tecto vtar non meo? Et super illud Matthæi.17. Vt non scandalizemus eos, vade ad mare, dicit Hier. * Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tãtæ Dominum fuisse paupertatis, vt vnde tributa pro se & Apostolo redderet non haberet.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd Christum decuit in hoc mũdo pauperem vitam ducere. Primò quidem: quia hoc erat congruum prædicationis officio, propter quod venisse se dicit Marc.1. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Oportet autem prædicatores verbi Dei, vt omnino vacent prædicationi, omnino à sæcularium rerum cura esse absolutos: quod facere non possunt qui diuitias possident. Vnde & ipse Dominus Apostolos ad prædicandum mittens, dicit eis Matth.10. Nolite possidere aurum neque argentum. Et ipsi Apostoli dicunt Actu.6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Secundò, quia sicut mortem corporalem assumpsit vt nobis vitam largiretur spiritualem: ita corporalem paupertatem sustinuit, vt nobis diuitias spirituales largiretur: secundum illud secundæ ad Cor.8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, vt illius inopia diuites essetis. Tertiò, ne si diuitias haberet, cupiditati eius prædicatio ascriberetur. Vn de Hier. dicit super Matth. * Quòd si discipuli eius diuitias habuissent, viderentur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicasse. & eadem ratio est de Christo. Quartò, vt tantò maior virtus diuinitatis eius ostẽderetur, quàtò per paupertatẽ videbatur abiectior. Vnde dicitur in quodã sermone Ephesini concilij: Omnia paupera & vilia elegit, omnia mediocria & plurimis obscura, vt diuinitus cognosceretur orbẽ trãsformasse terrarũ, propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriã, egens fuit pecuniis: & hoc tibi exponat præsepe.

In illud Mat.10. Nolite possidere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd superabundantia diuitiarum & mẽdicitas, vitãda videntur ab his qui volunt viuere secundum virtutem, inquantum sunt occasiones peccandi. Abundãtia nanque diuitiarum est superbiẽdi occasio: mendicitas autem est occasio furandi & mentiendi, aut etiam periurandi. Quia verò Christus peccati capax non erat, propter hanc causam, ex qua Salomon hoc vitabat, Christo vitãda non erant. Neque tamen quælibet mendicitas est furandi & periurandi occasio, vt ibidem Salomon subdere videtur, sed sola illa quæ est contraria voluntati, ad quam vitandam homo furatur & periurat. Sed paupertas voluntaria hoc periculum non habet: & talem paupertatem Christus elegit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cõmuni vita vti, quantum ad victum & vestitum, potest aliquis nõ solùm diuitias possidendo: sed etiam à mulieribus, & diuitibus necessaria accipiendo. Quod etiam circa Christum factum est: dicitur enim Lucæ 8. quòd mulieres quædam sequebantur Christum, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Vt enim Hier. dicit contra Vigilantium, * consuetudinis Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpa more gentis antiquo, vt mulieres de substãtia sua victum atque vestitum præceptoribus suis ministrarent. Sed quia hoc scandalũ facere poterat in nationibus, Paulus se abiecisse cõmemorat. Sic ergo communis victus poterat esse sine solicitudine impediente prædicationis officium: non autem diuitiarum possessio.

Hoc habetur forma Ister cap. 27. Mat. super illud Erãt ibi multę.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in eo qui ex necessitate pauper est humilitas non multum commendatur: sed in eo qui voluntarie pauper est (sicut fuit Christus,) ipsa paupertas est maximè humilitatis indicium.

¶ *Vtrùm Christus in hac vita secundum legem conuersatus fuerit.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit conuersatus secundum legem. Lex enim præcipiebat vt nihil operis in sabbatho faceret: sicut Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat. Sed ipse in sabbatho curauit hominem, & ei mãdauit vt tolleret lectum suum. ergo videtur quòd non fuerit secundum legem conuersatus.

Supra 13. prim. 13. 3. 14. 3. Et 14. 4. 15. 2. Ioan. 5. 16. 9. 14.

¶ 2 Præterea, Eadem Christus fecit & docuit, secundum illud Act. primo, Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse Matt. 15. docuit quòd omne quod intrat in os, non coinquinat hominem, & quod est contra præceptum legis, quæ per esum & contactum quorundam animalium dicebat hominem immundum fieri: vt ex patet Leu.11. Ergo videtur quòd ipse non fuerit secundum legem conuersatus.

Supra 14. 4. ad 2. 15. 2. ad 2.

¶ 3 Præterea, Idem iudicium videtur esse facientis & consentientis, secundum illud Ro.1. Non solùm illi qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus. Sed Christus consensit discipulis suis soluentibus legem, in hoc quòd sabbatho spicas vellebãt, excusando eos: vt habetur Matth.12. Ergo videtur quòd Christus non conuersatus fuerit secundum legem.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Matth.5. Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. Quod exponens Chryso. dicit, * Legem impleuit primo quidem, nihil transgrediendo legalium: secundo iustificando per fidem, quod lex per literam facere non valebat.

Supra 3. 4. Mat. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. In cuius signum etiam voluit circuncidi: circuncisio enim est quædam protestatio legis implendæ: secundum illud Gala.15. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendę. Voluit autem Christus secundum legẽ conuersari, primo quidem, vt legem veterẽ approbaret. Secundo, vt eam obseruando, in seipso consummaret & terminaret: ostendens quod ad ipsum erat ordinata. Tertio vt Iudæis occasionem calumniandi subtraheret. Quarto, vt homines à seruitute legis liberaret: secundum illud Gal.4. Misit Deus, Filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus super hoc se excusat à transgressione legis tripliciter. Vno quidem modo, quia per præceptum de sanctificatione sabbathi non inuerdicitur opus diuinum, sed opus humanum: quanuis enim Deus die septimo cessauerit à nouis creaturis condendis, semper tamen operatur in rerum conseruatione & gubernatione. Quod autẽ Christus miracula faciebat, erat operis diuini. Vnde ipse dicit Ioannis quinto, Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Secundo excusat se per hoc, quòd illo præcepto non prohibentur opera quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Vnde ipse dicit Luc.13. Vnusquisque vestrum sabbatho non soluit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Et infrà 14. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die sabbathi? Manifestum est autem, quod opera miraculorum, quæ Christus faciebat, ad salutem corporis & animæ pertinebant. Tertio, quia illo præcepto non prohibentur opera, quæ pertinent ad Dei cultum. Vnde dicitur Matthæi duodecimo, Annõ legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt? Et Ioannis septimo dicitur, quod circuncisionem accipit homo in sabbatho. Quod autem Christus paralyticum mandauit vt lectum suum sabbatho portaret, ad cultum Dei pertinebat, id est ad laudem virtutis diuinæ. Et sic patet quod sabbathum nõ soluebat: quanuis hoc ei Iudæi falsò obiicerẽt, dicentes Ioan. 9. Non est hic homo à Deo, qui sabbathum non custodit.

Ho.16. in Euã. non longè à princ.

Canon.6. Cap.13.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus voluit ostendere per illa verba, quòd homo nõ redditur immundus secundum animam ex vsu ciborum quorũcunque secundum suam naturam, sed solum secũdum quandam significationem. Quod autem in lege quidam cibi dicũtur immũdi, hoc est per quandam significationem. Vnde Augustin. dicit contra Faustum: * Si de porco & agno requiratur, vtrũ natura mũdus est, dicimus quod omnis creatura Dei bona est: quadam verò significatione agnus mundus, porcus immundus est.

Lib.21. cont. Faust. post. ad princ.

¶ Ad

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus tentari voluit. Probatur quadrupliciter. Vbi in prima ratione cõsiderandum est liber, quod virtuosa contra nostras tentationes tentatio Christi fuit ita quod non solum exẽplo (quod ad tertiam spectat rationem) sed efficacia auxilium nobis contra tentationes tentatus Dominus, confortando profuit: sicut mortuus nos contra mortem muniuit. Modus autem quo hoc confertur auxilium, quum de efficacia mortis eius inferius tractabitur, patebit: pro nunc sufficiat quod saltem meritorie tentatus Dominus opẽ contulit nobis.

¶ In tertia autem ratione percipe, quod modus vincendi tentationes est recursus ad diuinas Scripturas, & eadem ratione ad Sanctorum exempla: hoc enim Dominus in sua pugna ac victoria docuit, dum sic repugnauit & vicit.

Op.60.c. 21. prin.

¶ In responsione ad primum circa notitiam dęmonum de Christo, duo sunt videnda. Primum quid dæmones scierũt de Christo: quod inferius tractabitur in quæstio. de mirabilis Christi. Secundum est, quorsum ab Autore hic affertur notitia habita à dæmone de Christo, cuius Lucas meminit capit. 4. quum manifestè pateat Euangelistam loqui post visa miracula, hic autem est sermo ante miracula: nam post regressum à deserto cœpit Christus prædicare & miracula facere.

¶ Ad hoc dicitur, quòd coactus fuit Autor exentationis actu de incertitudine notitiæ de Christo apud dæmones loqui. Inferuit autem verbum Lucæ Euangelistæ de scientia dæmonum in principio prædicationis Christi: quoniam licet Lucas dicat illa verba inter narrandum de miraculis Christi: non tamen dicit quod tunc primò didicerunt dæmones illum esse Christum. Et præterea illud Lucæ verbum, quia sciebant illum esse Christum, ad præteritum tempus inculpabiliter ab Autore relatum videtur. Videruntque siquidem dæmones, & quæ ab Angelis in die natuitatis Christi dicta sunt, & quæ à pastoribus gesta, & quæ à Magis duce stella, & quæ à Simeone & Anna dicta sunt: & postea Christi verba ad matrẽ in templo, de Patre suo, & dicta à Ioanne Baptista de Christo. Ex quibus facile erat cognoscere illũ esse Christum absque vlteriori-

Ho.16. in Euã. non longè à princ.

Canon.6. Cap.13.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam discipuli, qui esurientes, spicas sabbatho vellebãt, à trãsgressione legis excusantur propter necessitatem famis. Sicut & Dauid non fuit transgressor legis, quãdo propter famis necessitatem comedit panes, quos ei edere non licebat.

QVAESTIO QVADRAGESIMAPRIMA, De tentatione Christi in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tentatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm fuerit conueniens Christum tentari.

¶ Secundò, de loco tentationis.

¶ Tertiò, de tempore.

¶ Quartò, de modo & ordine tentationis.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm conueniens fuerit Christo tentari.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo tẽtari nõ conueniebat. Tentare enim est experimẽtum sumere, quod qui dẽ nõ fit nisi de re ignota. Sed virtus Christi erat nota etiam dæmonibus: dicitur enim Luc.4. quod non sinebat dæmones loqui, quia sciebant eum esse Christum. Ergo videtur quod non decuerit Christũ tẽtari.

¶ 2 Præterea, Christus ad hoc venerat, vt opera diaboli dissolueret: secundum illud Io.3. In hoc apparuit filij Dei, vt dissoluat opera diaboli. Sed non est eiusdem dissoluere opera alicuius, & ea pati. Et ita videtur inconueniens fuisse, quod Christus pateretur se tentari à diabolo.

¶ 3 Præterea, Triplex est tentatio, scilicet à carne, à mundo, & à diabolo. Sed Christus non fuit tentatus nec à carne, nec à mũdo. Ergo nec etiam debuit tentari à diabolo.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Matth. 4. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus tẽtari voluit. Primo quidẽ vt nobis contra tẽtationis auxilium ferret. Vnde Greg. dicit in Ho. * Non erat indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi: vt sic tentationes nostras suis tẽtationibus vinceret, sicut mortem nostram sua morte superauit.

¶ Secundò, propter nostrã cautelã, vt nullus quantũcunq; sanctus se existimet securum & immunẽ à tentatione. Vnde & post baptismum tentari voluit: quia, sicut Hilarius dicit super Mat. * in sanctificatis maximè diaboli tentamẽta grassantur: quia victoria magis est ei exoptata de sanctis. Vnde & Eccl.2. dicitur, Fili, accedens ad seruitutẽ Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

¶ Tertiò, propter exẽplum, vt scilicet nos instrueret qualiter diaboli tẽtationes vincamus. Vnde Aug. dicit in quarto de Trinitate, * quod Christus diabolo se tẽtandum præbuit: vt ad superandas tentationes eius mediator esset, nõ solùm per adiutorium, verùm etiam per exemplum.

¶ Quartò, vt nobis fiduciam de sua misericordia largiretur. Vnde dicitur Heb.4. Nõ habemus pontificem, qui non possit cõpati infirmitatibus nostris, tẽtatum autẽ per omnia per similitudinem absque peccato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 9. de ciui. Dei, * Christus tãtùm innotuit dæmonibus, quãtù voluit: nõ per id quod est vita æterna, sed per quædam tẽporalia suæ virtutis effecta: ex quibus quandam coniecturã habebant Christum esse filium Dei. Sed quia rursus in eo quædã signa humanæ infirmitatis videbat non pro certo cognoscebat eum esse filiũ Dei: & ideo eum tentare voluit. Et hoc signatur Mat.4. vbi dicitur, quòd postquam esuriit, accessit Tẽtator ad eũ: quia, vt Hilarius dicit, * tentare Christũ diabolus nõ fuisset ausus, nisi in eo per esuriei infirmitatem, quæ sunt hominis, recognosceret. Et hoc etiam patet ex ipso modo tentandi, cùm dixit, Si filius Dei es. Quod exponens Ambr. * dicit, Quid sibi vult talis sermonis exordius, nisi quia cognouerat Dei filium esse vẽturum, sed venisse per infirmitatem corporis non putabat?

Cap.21.

Canon.3. in Matt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus venerat dissoluere opera diaboli, nõ potestatiuè agẽdo, sed magis ab eo & eius mẽbris patiẽdo, vt sic diabolũ vinceret iustitia, non potestate, sicut Augustin. dicit 13. de Trin. * quod diabolus nõ potentia Dei, sed iustitia superãdus fuit. Et ideo circa tẽtationem Christi considerandum est, quid propria voluntate fecit, & quid à Diabolo passus fuit. Quod enim Tentatori se offeret, fuit propriæ voluntatis. Vnde dicitur Matth.4. Ductus est Iesus in desertũ à Spiritu, vt tẽtaretur à diabolo. Quod Greg. * intelligendũ dicit de Spiritu sancto: vt scilicet illuc eum Spiritus suus duceret, vbi eum ad tentandum spiritus malignus inueniret. Sed à diabolo passus est vt assumeretur, vel supra pinnaculum templi, vel etiam in montem excelsum valde. Nec est mirum (vt Gregor. dicit *) si se ab illo permisit in mõtem duci, qui se permisit à mẽbris ipsius crucifigi. Intelligitur autem à diabolo assumptus non quasi ex necessitate: sed quia (vt Origen. dicit super Luc. *) sequebatur eũ ad tẽtationem, quasi athleta sponte procedens.

Cap.13.

Lib.19. de Ciu. Dei cap.4.

Ho.16. in Euã. non longè à princ.

Ho.11. in princ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Apostolus dicit, Christus in omnibus tentari voluit absque peccato. Tẽtatio autem quæ est ab hoste, potest esse sine peccato: quia fit per solam exteriorem suggestionem. Tentatio autem quæ est à carne, non potest esse sine peccato: quia huiusmodi tentatio fit per delectationem & cõcupiscentiam. Et sicut Aug. * dicit, nonnullum peccatum est quando caro cõcupiscit aduersus spiritum. Et ideo Christus tentari voluit ab hoste, sed non à carne.

D. 445.

Li. 19. de Ciu. Dei cap.4.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus in deserto tentari debuerit.*

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum secundum.*

ADSECVNDVM sic procedi tur. Videtur quod Christus non debuerit tentari in deserto. Christus enim tentari voluit propter exẽplum nostrum: vt dictũ est. * Sed exemplum debet manifestè proponi illis, qui sunt per exemplum informandi. Non ergo debuit in deserto tentari.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus conuersatus est in deserto. Probatur tripliciter. primo ratione solitudinis: secundo ratione mysterij: vt scilicet hominem de mũdo deserto liberaret:

Ar. pre.

Hom.13.

¶ 2 Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

certiò ratione instructionis, vt scilicet doceremur ad meliora tendentibus diabolum inuidere. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad tertium perspice diligenter Euangelistas, & inuenies manifestè figmenta esse hæc, quæ in litera recitantur de imaginario monte & templo. Dicitur autem ad literam: Christus tentatur in deserto, quia ibi incœpit tentari, vbi & prima tentatio consummata est.

¶ Super Quæstionis quadragesimæprimæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter post ieiunium Christus tentari voluit. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

Ar. præ. ad 2.

¶ In responsione ad secundum noli despicere expositionem Bedæ de tentationibus aliis ante illas tres nominatas: quoniam potuit sæpe diabolus varias corporeas similitudines formare ad tentãdum Christũ, sicut legimus, quòd ad tentãdum Antonium tot formauit.

¶ In responsione ad tertium habes duas responsiones. Alteram ex Ambros. quod diabolus recessit vsque ad tempus passionis per sua membra aperte pugnaturus. Alteram, quod per sua membra pugnando, recidit etiamtentans de tristitia & odio proximorum: excitatio quippe tot aduersantium & quæ tentium eius mortem, tentatio erat Christi ad odio habendum illos, & contristandum de illis persequentibus.

Lib. 4 in Luc. 10. 2.

dum, cũ viderit solitarios: vnde & in principio mulierem tentauit, sine viro eam inueniens. Et sic videtur per hoc, quòd in deserto iuit, vt tentaretur, quod tentationi se exposuit. Cùm ergo eius tentatio sit nostrum exemplum, videtur quod etiam alij debeant se ingerere ad tentationes suscipiendas: quod tamen videtur esse periculosum, cum magis tentationum occasiones vitare debeamus.

¶ 3 Præterea, Matthæi 4. ponitur secunda Christi tentatio, quia diabolus Christum assumpsit in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi. Quod quidem non erat in deserto. Non ergo tentatus est solùm in deserto.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Mar. 1. quòd erat Iesus in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Sathana.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd (sicut dictum est*) Christus propria volũtate se diabolo exhibuit ad tentandum, sicut etiam propria voluntate membris eius se exhibuit ad occidendum, alioquin diabolus venire ad eũ non auderet. Diabolus autem magis attentat aliquem, cùm est solitarius: quia, vt dicitur Eccles. 4. si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei. Et inde est quòd Christus in desertum exiuit, quasi ad cãpum certaminis, vt ibi à diabolo tẽtaretur. Vnde Amb. dicit super Lucam, * quòd Christus agebatur in desertũ cõsilio, vt diabolum prouocaret: nam nisi ille certasset, scilicet diabolus, non iste vicisset, id est Christus. Addit autem & alias rationes, dicens hoc Christum fecisse mysterio, vt Adam de exilio liberaret, qui scilicet de paradiso in desertũ eiectus est: & exemplo, vt ostẽderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus proponitur omnibus in exemplum per fidem: secundum illud Hebræ. 12. Aspiciẽtes in autorem fidei & consummatorem Iesum. Fides autem (vt dicitur Ro. 10.) est ex auditu: non autem ex visu. Quinimo Ioann. 20. dicitur, Beati qui non viderunt & crediderũt. Et ideo ad hoc quod tentatio Christi esset nobis in exemplum, non oportuit quòd ab hominibus videretur, sed sufficiens fuit quod hominibus narretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est tentationis occasio. Vna quidem ex parte hominis, puta cùm aliquis se peccato propinquum facit, occasiones peccandi non euitãs. Et talis occasio tentationis est vitanda, sicut dictum est* Lot, Gen. 19. Non steteris in omni regiõe circa Sodomã. Alia verò tẽtationis occasio est ex parte diaboli, qui semper inuidet ad meliorã tendentibus: vt Ambro. dicit,* Et talis tentationis occasio non est vitanda. Vnde dicit Chry. super Matt.* quòd non solum Christus ductus est in desertũ à Spiritu, sed omnes filij Dei habentes Spiritus sanctus vrget eos aliquod magnum apprehendere opus. Quod est esse in deserto, quantum ad diabolum: quia non est ibi iniustitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiam bonum opus est desertum quantum ad carnem & mundum: quia non est secundum voluntatem carnis & mundi. Talem autem occasionem tẽtationis dare diabolo, nõ est periculosum: quia magis est auxiliũ Spiritus sancti, qui est perfecti operis actor, quam impugnatio diaboli inuidentis.

Ar. præc. ad 3. & 22. qu. 88. art. 4. ad 2.

** L. 4 in Luc. 10. 5.*

** Ho 5 in Matthe. in opere imperf.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt omnes tẽtationes factas fuisse in deserto, Quorum quidã dicunt quod Christus ductus est in sanctam ciuitatem, non realiter, sed secũdum imaginariam visionem. Quidam autem dicũt, quod etiam ipsa ciuitas sancta, id est Hierusalem, desertum dicitur: quia erat derelicta a Deo. Sed hoc non est necessarium: quia Marcus dicit quòd in deserto tentabatur à diabolo: non autẽ dicit quòd solùm in deserto.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christi tentatio debuerit esse post ieiunium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ Christi tẽtatio nõ debuerit esse post ieiunium. Dictum est enim supra,* quod Christũ nõ decebat cõuersationis austeritas. Sed maximè austeritatis fuisse videtur, quod quadraginta diebus & quadraginta noctibus nihil comederit: quia scilicet in illis diebus nullũ omnino cibum sumpsit: vt Greg. dicit. * Ergo nõ videtur quod debuerit huiusmodi ieiunium tentationi præmittere.

** Hier. in Epist. ad Eustoch.*

¶ 2 Præterea, Mar. primo dicitur, quòd erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tẽtabatur à Sathana. Sed quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit, ergo videtur quod non post ieiunium, sed simul dum ieiunaret, fuit tentatus à diabolo.

¶ 3 Præterea, Christus non legitur nisi semel ieiunasse. Sed non solùm semel fuit tentatus à diabolo. dicitur enim Luc. quarto, quòd consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus. Sicut ergo secundæ tentationi non præmisit ieiunium, ita nec primæ præmittere debuit.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Matthæi quarto, Cùm ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit, & tunc accessit ad eum Tentator.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenienter Christus post ieiunium tẽtari voluit. Primò quidem propter exemplum: quia cum hominibus (sicut dictũ est*) immineat se contra tentationes tueri, per hoc quod ipse ante tẽtationem futurã ieiunauit: docuit quod per ieiunium nos oportet contra tentationes armari. vnde inter arma iustitiæ Apostolus ieiunia connumerat, secundæ ad Corinth. 7. Secundò, vt ostenderet, quod etiam ieiunãtes diabolus aggreditur ad tentandũ, sicut alios, qui bonis operibus vacant: & ideo sicut post baptismũ, ita post ieiunium Christus tentatur. Vnde Chry. dicit super Matth.* discas quàm magnum bonum est ieiunium, & qualiter scutum est aduersus diabolum: & quoniam post baptismum non sufficit ieiunio intẽdere oportet: ideo Christus ieiunauit non ieiunio indigens, sed nos instruens. Tertiò, quia post ieiunium secuta est esuries, quæ dedit diabolo audaciã eum aggrediendi: sicut dictum est.* Cum autem esuriit Dominus (vt Hilarius dicit super Matth.*) non fuit ex surreptione inediæ, sed naturæ: suæ hominem dereliquit: non enim erat à Deo diabolus edita carne vincendus. Vnde etiam, vt Chrysostomus* dicit, non vitra processit in ieiunando quam Moyses & Elias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

** Matth. 4.*

** Hilar. can. 1.*

** Chrys. hom. 13. in Matth.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christum non decuit conuersatio austerioris vitæ, vt se communem exhiberet cæteris quibus prædicauit. Nullus autem debet assumere prædicationis officiũ, nisi prius fuerit purgatus & in virtute perfectus, sicut & de Christo dicitur Actuũ primo, quod cœpit Iesus facere & docere. Et ideo Christus statim post baptismũ austeritatem vitæ assumpsit, vt doceret post carnem edomitam, oportere alios ad prædicationis officium transire: secundum illud Apostoli, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbũ illud Marci, potest sic intelligi, quòd erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus scilicet ieiunauit. Quod aũt dicitur, Et tẽtabatur à Sathana, intelligendũ non est in illis quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibꝰ ieiunauit, sed post illos: eo quòd Matth. dicit, quòd cùm ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit: ex quo sumpsit tẽtator occasionẽ accedendi ad ipsum. Vnde & quod subditur, Et Angeli ministrabãt ei, cõsecutiuè intelligẽdũ est ostẽditur ex hoc quòd Mat. quarto dicitur, Tunc reliquit eum diabolus, scilicet post tẽtationem, & ecce angeli accesserũt & ministrabant ei. Quod verò interponit Mar. Erãtque cũ bestiis, inducitur, secundum Chrys.* ad ostendendum quale erat desertum, scilicet quia erat inuium hominibus, & bestiis plenum. Tamen secũdum expositionem Bedæ,* Dominus tentabatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Sed hoc intelligẽdum est non de illis tentationibus visibilibus, quas narrant Matt. & Lucas,

¶ Super Quæstionis quadragesimæprimæ Articulum quartum.

Lucas, quæ manifestè factæ sunt post ieiunium: sed de quibusdam aliis impugnationibus, quas fortè illo ieiunij tẽpore Christus est a diabolo passus.

¶ Ad tertium dicendum quòd sicut Ambrosius dicit super Lucam, *recessit diabolus à Christo vsque ad tempus, quia postea non tentaturus, sed apertè pugnaturus aduenit: tempore scilicet passionis. Et tamen per illam impugnationem videbatur Christum tentare de tristitia & odio proximorum: sicut in deserto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idolatriam.

Lib. 4. c. 3. tent. Chr. 50. 3.

TItulus de modo & ordine Ordo ad ipsas tentationes inter se respicit, quæ prima, quæ secunda, quæ tertia. Modus & ordo simul, ad singulas respiciunt tentationes, quo ad modum proponendi, ordinémque deducendi ad intentum.

Reg. 3. te. 1.

Super illud Ca. 4. Non in solo pane.

¶ In corpore sunt quatuor. Primò, in communi modus ac ordo tentationis ab hoste ponitur: & modus est per viam suggestionis eorum, ad quæ homo est effectus: ordo est, vt à leuioribus incipiat spirituales tentare, & inde ad grauiora, inde ad grauissima. Probatúrque autoritate Gregor. Secundò declarantur hæc seruata in tentatione primi hominis. Tertiò applicantur hæc ad tentationem Christi: & redditur inde ratio quare in primis dicit. Si filius Dei es, & in tertia non. Quartò modus resistendi ponitur & laudatur, & ex honore humani generis, & ex hostis maiore pœna.

Opus. 60. 11. circa medium.

¶ Circa has Christi tentationes aduertendum est, quòd tentationes exeunt & incitationes ad peccatum, vt in litera exponitur: & explorationes deitatis in Christo, vt verba tẽtationis monstrant, Si filius Dei es, ita quòd in ordine ad filium Dei sunt explorationes, in ordine ad purum hominem inductiones sunt ad peccatum. Vtroque autem modo sunt tentationes vel deitatis cognoscendæ vel peccato polluendi. Vnde glos. Matth. 4. dicit, Sic tentat, vt exploret quod veretur: sic explorat, vt tentando decipiat. Et rursus suadet esuriem panè de lapidibus facto releuare, vt ex mutatione cognoscat virtutem: & si purus homo esset, panis oblectamento illuderet esuriem patienti.

1.2.q.8.4 ar.4.

¶ Et quia vt sunt suggestiones ad peccandum, in litera tractantur, expedit de eis loqui vt sunt explorationes deitatis. Memorans siquidem diabolus Trinitatis sibi exteriúsque Angelis reuelatæ per fidem ante casum: & inde coactè credens Patrem & Filium & Spiritum sanctum vnũ esse Deum (sicut etiam Christiani damnati nunc credunt) quum audisset à Gabriele archangelo, Filius Altissimi vocabitur: & in baptismo Christi, Hic est filius meus dilectus: videnséque Christum post ieiunium esurire, quod de deitate audierat, ex superbia ei in dubium venit, vt

Hom 16. in Euag.

Matth. 4.

Luc. 4.

Matth. 4.

Mar. 1.

Matth. 4.

Luc. 4.

Matth. 4.

Hier. in Matth.

Matth. 4.

Luc. 4.

Matth. 4.

Matth. 4.

*Matth

Universidad de Deusto
Biblioteca

adoraueris me & vel sic exploratam ex eius ore haberet suam deitatem. Et propterea in tertia tentatione non proposuit, si filius Dei es, sed in mente retinuit, quod si filius Dei es, autoritatiuè refellendo proposita manifestabis te filium Dei. Sed Dominus increpationem eius non omittens, ad Scripturam de Deo adorando, tacens de seipso, se contulit: & sic explorationem omnem gloriam spiritualem, corporaliter mitteret se deorsum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuitias & honores mundi appetere peccatú est, quando huiusmodi inordinate appetuntur. Hoc autē præcipuè manifestatur ex hoc, quòd pro huiusmodi adipiscendis homo aliquid inhonestum facit. Et ideo non fuit contentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum & bonorū: sed induxit ad hoc quòd propter huiusmodi adipiscenda Christus eum adoraret, quod est maximum scelus, & contra Deum. Nec solum dixit, Si adoraueris me, sed addidit, Si cadens: quia vt dicit Ambros.* habet ambitio domesticū periculum. vt enim dominetur aliis, prius seruit, & curuatur obsequio, vt honore dominetur: & dum vult esse sublimior, fit remissi or. Et similiter etiam in præcedentibus tentationibus, ex appetitu vnius peccati in aliud peccatū inducere est conatus, sicut ex desiderio cibi conatus est inducere in vanitatem sine causa miracula faciendi: & ex cupiditate gloriæ conatus est inducere tentandum Deum, per præcipitium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd (sicut dicit Amb. super Luc.*) non dixisset Scriptura quòd consummata omni tētatione, diabolus recessit ab illo, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorū: quia causæ tētationum, causæ sunt cupiditatum, scilicet carnis oblectatio, spes gloriæ, & auiditas potentiæ.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de consensu Euang.* incertum est quid prius factum fit, vtrum regna terræ prius demonstrata sint ei, & postea in pinnaculum tẽpli locatus fit, an hoc prius & illud postea: nihil tamen ad rem, dum omnia facta esse manifestum sit. Videntur autem Euangelistæ diuersum ordinem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria venitur ad cupiditatē, quādoque econuerso.

¶ Ad sextum dicēdum, quòd Christus cum passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolo, Si filius Dei es, mitte te deorsum, non est turbatus, nec diabolum increpauit. Quando verò diabolus, Dei sibi vsurpauit honorem, dicens, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, exasperatus est, & repulit eum dicens, Vade Sathana. Vt nos illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre.

¶ Ad septimum dicendū, quòd sicut Chrysost.* dicit, diabolus sic Christum assumebat in pinnaculum templi, vt ab omnibus videretur, ipse autem nesciēte diabolo sic agebat, vt à nemine videretur. Quod autem dicit, & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, non est intelligēdum, quòd videret ipsa regna, vel ciuitates eorum, vel populos, vel aurum vel argentum: sed partes terræ, in quibus vnumquodque regnū vel ciuitas posita est, diabolus Christo digito demōstrabat: & vniuscuiusque regni honores & statū verbis exponebat. Vel secūdū Origenē,* ostēdit ei quomodo ipse per diuersa vitia regnabat in mundo.

Lib. 4. in Luc. tit. de tribus tētat. Ch.

Li. 4. tit. de recessu diaboli à Christo.

Lib. 2. ca. 16.

Hom. 5. in Mat. in op. imper.

Hom. 30. in Luc.

passus est, Angelis ministrantibus: ex hoc enim apparet quòd sicut absque peccato miraculum fecit de ministerio Angelorum: ita potuisset de conuertione lapidis in panem.

¶ Ad hoc dicitur, quòd aliud est loqui de Christo & aliud loqui de puro homine. Nam de puro homine loquendo, verificatur quod in litera dicitur, scilicet quis miraculosè cibum inordinatum esse, vt alibi habere velit vbi ad humana subsidia recursus poterit haberi. Et ex hac communi ratione putauit diabolus, quòd Christus si purus homo esset, peccatum incurreret ad miraculum recurrendo in conuertione lapidis in panem. Sed loquendo de Christo, qui est vniuersorum Dominus, absque omni peccato poterat & conuertendo lapidem in panem, & ministerio Angelorum, & quouis alio sibi grato modo, cibum habere. &c.

¶ In responsione ad quia tum, mirot cur Augustinum dixerit incertum esse ordinem istarum tentationum, quum Lucas licet tertiā apud Matthæum, secundò recitet, & secundam vltimò referat, non dicit tamen quæ istarum prior fuerit: & propterea ex Luca nullus istarum tentationum ordo temporis habetur. Matthæus autem expressè ea exponit secundum ordinem secundum quem tempus explicat, vbi dicit, Iterū assumpsit eum diabolus in montem excelsum. Quum enim semel dixisset, Tunc, scilicet consummata prima tētatione, assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & postea subdit, Iterum assumpsit in montem: aperte monstrauit per ly iterum, quòd secundo assumpsit in montem, qui primo assumptus fuerat in sanctam ciuitatem. Ac per hoc patet quòd ordo rei gestæ fuit iste: primò tentans Iesum in deserto ad quod non est assumptus à diabolo, sed ductus est à Spiritu Sancto, vt tentaretur à diabolo. secundo tentans supra templum, quo assumptus est à diabolo. & tertio in monte excelso quo iterum assumptus est à diabolo: nam si hæc in monte præcessissent illa supra templum, non dixisset Matthæus, iterum assumpsit eum diabolus in montem.

¶ Cùm autem audis assumptum Dominum à diabolo, non istelligas portatum super dorsum aut collum diaboli, sed ductum à diabolo. Sic enim etiam Christus assumpsit Petrum & Iacobum & Ioannem in montem: & transfiguratus est ante eos, vt dicitur Matthæi 17.

Quæst. 42. Art. 1.

QVAESTIO QVADRAGESIMASECVNDA, De doctrina Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de doctrina Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit prædicare solum Iudæis, an etiam Gentilibus.

¶ Secundò, vtrùm in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare.

¶ Tertiò, vtrùm debuerit prædicare publicè vel occultè.

¶ Quartò, vtrùm debuerit docere solum verbo, vel etiam scripto.

¶ De tempore autem, quo docere incepit, suprà dictum est, * cum de baptismo eius ageretur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm conueniens fuerit Christum Iudæis & non Gentilibus prædicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non solum Iudæis, sed etiam Gentilibus debuerit prædicare. Dicitur enim Isa. 49. Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitādas tribus Israel, & fæces Iacob conuertendas, dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Sed lumen & salutem Christus præbuit per suam doctrinam: ergo videtur parum fuisse si solum Iudæis & non Gentilibus prædicauit.

¶ 2 Præterea, Sicut dicitur Matt. 7. Erat docens eos sicut potestatem habens: sed maior potestas doctrinæ ostenditur in instructione illorum, qui penitus nihil audierūt, quales erant Gentiles. vnde Apostolus dicit Roman. 15. Sic prædicaui Euangelium, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem. Ergo multò magis Christus prædicare debuit Gentilibus, quàm Iudæis.

¶ 3 Præterea, Vtilior est institutio multorū quā vnius. Sed Christus aliquos Gentilium instruxit: sicut mulierē Samaritanā, Ioan. 4. & Chananæam, Matth. 15. Ergo videtur quòd multò fortius Christus debuerit multitudini Gentium prædicare.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Matth. 15. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel. Sed Roman. 10. dicitur, Quomodo prædicabunt nisi mittantur? ergo Christus non debuit prædicare nisi Iudæis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit prædicationē Christi tam per ipsum quam per Apostolos à principio solis Iudæis exhiberi. Primo quidem, vt ostenderet per suum aduentum impleri promissiones antiquitus factas Iudæis, nō autem Gentilibus. Vnde Apostolus dicit Roman. 15. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis (id est Apostolum & prædicatorem Iudæorum) propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum. Secundo, vt eius aduentus ostenderetur esse à Deo. Quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt: vt dicitur Rom. 13. Hoc autem debitus ordo exigebat, vt Iudæis, qui Deo erant propinquiores per fidem & cultum vnius Dei, prius Doctrina Christi proponeretur, & per eos transmitteretur ad Gentes. Sicut etiam in cælesti hierarchia per superiores Angelos ad inferiores, diuinæ illuminationes deueniunt. Vnde super illud Mat. 15. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel, dicit Hier.* Non hoc dicit, quin & ad Gētes missus sit: sed quòd primum ad Israel missus est. Vnde & Isa. vlt. dicitur: Mittam ex eis, qui saluati fuerint (scilicet ex Iudæis) ad Gentes, & annuntiabunt gloriam meam Gentibus. Tertiò, vt Iudæis auferret calumniādi materiam. vnde super illud Matth. 10. In viam Gentiū ne abieritis, dicit Hieron.* Oportebat primùm aduentum Christi nuntiari Iudæis, ne iustam haberēt excusationem, dicentes, ideo se Dominum reiecisse, quia ad Gentes & Samaritanos, Apostolos miserit. Quartò, quia Christus per crucis victoriam, meruit potestatē & dominium super Gentes. Vnde dicitur Apoc. 2. Qui vicerit, dabo illi potestatem super Gentes, sicut & ego accepi à Patre meo. & Phil. 2. dicitur, quòd quia factus est obediens vsque ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit Gentibus prædicari suam doctrinam, sed post passionem dixit discipulis, Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes. Propter quod, vt legitur Ioan. 12. cùm imminente passione quidam Gentiles vellent Iesum videre respondit, Nisi granū frumenti cadēs in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Et, sicut Aug. dicit ibidem,* se dicebat granum mortificādum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide populorum.

In comm. in Matt.

In comm. in Matt.

Tract. 51. circa me.

¶ Super Quæstionis quadragesimæsecundæ Articulum secundum.

TItulus motus est propter publicas reprehensiones exhibitas à Christo Scribis & Phariseis, cum eorum scandalo: vt patet in Euangelio.

¶ In corpore vnica est conclusio: Dominus non obstante Iudæorum offensione publicè docebat, & vitia eorum redarguebat. Probatur dupliciter. Primò ratione: Quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est à Prædicatore vel Doctore eorum timenda offensio, vt multitudinis saluti prouideat: sed Scribæ, & principes Iudæorum, sua malitia plurimum impedichant populi salutem: ergo. Maior probatur: quia salus multitudinis præponenda est paci quorumcunque singularium hominum. Minor probatur, tum quia contra doctrinam Christi per quam solam salus esse potest, tum quia praui mores, populi vitam corrumpebant. Secundò probatur autoritate ipsius Christi, Matth. 15. Sinite illos, &c.

¶ Aduertē diligentissimè & cautissimè, quòd tota ratio publicæ reprehensionis Maiorum, assignatur salus multitudinis: & propterea vbi Maiores essent pessimi, & ex eorum reprehensione publica non speraretur populis salus, ibeum non haberet imitatio Christi. vana enim esset huiusmodi publica correctio.

¶ Et hoc bene aduertant Prædicatores, antequam ponant os in cælum, nec omittant distinguere inter Maiores corrumpentes multitudinis vitam malis moribus, vel exemplariter tantum, vel incitatiue. Nam Maiores, qui palàm vel sub aliquo colore adulterantes vel fornicantes, multitudinem ad hæc parandā solicitarent, sub dicto comprehenduntur canones vt scilicet si fit spes saluris ipsius multitudinis, publicè arguantur. Si enim sunt, de quibus in responsione ad tertium dicitur, quòd autoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertunt, publicè peccando.

¶ Illi verò Maiores, qui suis contenti sunt peccatis publicis, vt concubinarij & huiusmodi (qui reuera non simpliciter, sed quantum est ex suo exemplo, aliorum mores corrumpunt) an sint publicè arguendi, considerandum est. Nam si ex eo rum exemplo multitudo simulta tacit, essent publicè arguendi, si spes est emendationis ipsorum vel plebis: postquam moniti ad partem nolent cessare, quod dicou quia ipsi non ex malitia, sed ex infirmitate precant. Sed si moniti, cognita ruina populi ex suo exemplo non curarent, arguendi cum populo essent publicè, cum tali modestia vt salus verisimiliter populi sequi posset. Ita tamen vt si prædicationis effectum sibi incumbit ex prælationis debito super illos, non timeat illorum scandalum: quoniam quasi paria sunt, corrumpere populi mores, & ex malitia. Si autem Prælatus eorum non est, Superiorem illorum deberet ptius con sulere. Et hæc dico si in specie deberet Maiores reprehendere publicè, ex infirmitate publicè concubinas tenentes. Et eorum ratio est: quia hic non agitur ex proposito ad malum multitudinis: & multitudini pierunque sufficienter prouidetur, si in genere peccatum illud reprehendatur, & quòd non excusantur sequentes mala exempla, & huiusmodi. Si autem ex eorum publico peccato salus non periclitatur multitudinis, relinquendi sunt Superioribus suis, si habent, vel sibiipsis corrigendi in speciali,

¶ Super Quæstionis quadragesimæsecundæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclu-

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare. Quia vt Aug. dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Iesu Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed nos debemus vitare offensionem non solùm fidelium, sed etiam infidelium: secundum illud primæ ad Cor. 10. Sine offensione estote Iudæis & Gentibus & ecclesiæ Dei. Ergo videtur quòd etiam Christus in sua doctrina offensionē Iudæorum vitare debuerit.

¶ 2 Præterea, Nullus sapiens debet facere vnde effectum sui operis impediat. Sed per hoc quòd sua doctrina Christus Iudæos turbauit, impediebatur effectus eius doctrinæ. dicitur enim Lucæ 11. quòd cùm Dominus Pharisæos & Scribas reprehenderet, cœperunt grauiter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & quærētes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum. Non ergo videtur cōueniēs fuisse, quòd eos in sua doctrina offenderet.

¶ 3 Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. 5. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Sed sacerdotes & principes Iudæorum erant illius populi seniores. Ergo videtur quòd non fuerint duris increpationibus arguendi.

¶ SED CONTRA est, quod Isa. 8. fuerat prophetizatum, quòd Christus esset in lapidem offensionis & petrā scandali duabus domibus Israel.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd salus multitudinis est præferenda paci quorumcunque singularium hominum. Et ideo quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorū offensio à Prædicatore vel doctore, ad hoc quòd multitudinis saluti prouideat. Scribæ autem & Pharisæi & principes Iudæorum, sua malitia plurimum impediebant populi salutem: tum quia repugnabāt Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus: tum etiam quia prauis suis moribus vitam populi corrumpebant. Et ideo Dominus non obstante offensione eorum, publicè veritatem docebat, quam illi odiebant, & eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur Matt. 15. quòd discipulis Domino dicentibus, Scis quia Iudæi audito hoc verbo, scandalizati sunt: respondit, Sinite illos, cæci sunt, ducésque cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstat, ambo in foueam cadunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd homo sic debet esse sine offensione omnibus, vt nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruinæ. Sed cum de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scādalum, quam veritas relinquatur, vt Gregor. dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per hoc quòd Christus publicè Scribas & Pharisæos arguebat, non impediuit, sed magis promouit effectum suæ doctrinæ, quia cum eorum vitia populo innotescebant, minus auertebatur à Christo propter vera Scribarum & Pharisæorum, qui semper doctrinæ Christi obsistebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

speciali, cessat enim ratio publicæ correctionis agendæ cum offensione Maiorum.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore est distinctio trimembris quo ad principalia membra: quia tamen primum subdistinguitur, consurgunt quatuor membra, ac per hoc quatuor conclusiones singulæ iuxta singula membra. Distinctio est: Doctrina potest esse in occulto tripliciter, vel quo ad intentionem: & hoc dupliciter, aut ratione inuidiæ, aut ratione immunditiæ vel quo ad discipulos, vel quo ad modum. Prima conclusio est: Doctrina Christi non fuit occulta secundum intentionem ratione inuidiæ. Secunda, Non fuit occulta ratione immunditiæ. Tertia, Non fuit occulta quo ad pauciratem discipulorum. Quarta, fuit occulta quo ad modum in quibusdã respectu quorundam, scilicet plebis immediate: quia mediante tribus Apostolis reuelanda. Omnia clara sunt in litera.

¶ Et aduerte, quòd ad literam Christus palã docuit & in occulto nihil (vt ipse testatus est) tum quia quicquid docuit, vo fuit palãm fieri: tum quia nihil alienum ab his quæ publicè docuit, ad partem tradidit. Et sic omnia ad literam consona inueniuntur, scilicet sermo Cœnæ, & domi pluries, & in monte transfigurationi: &, Quod in aure auditis, & Nicodemo, & Samaritanæ, & huiusmodi. Sic enim secundum communem hominum intellectum, verificantur verba Domini ad pontificem interrogantem de doctrina eius, & sic cognita doctrina eius publicè tradita, nihil restabat examinãdum: quia nihil alienum à publicè tradita doctrina docuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de illis senioribus, qui non solum ætate vel autoritate, sed etiam honestate sunt senes, secundum illud Num.11. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sint. Si autẽ autoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertant, publicè peccando, sunt manifestè & acriter arguẽdi: sicut & Daniel dixit Dan.13. Inueterate dierũ malorum, &c.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus omnia publicè docere debuerit.

Opus. 69. cap. 14.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ omnia publicè docere debuerit. Legitur enim multa seorsum discipulis dixisse: sicut patet in sermone Cœnæ. Vnde & Mat. 10. dixit, Quod in aure auditis in cubilibus, prædicabitur in tectis. Non ergo omnia publicè docuit.

¶ 2 Præterea, Profunda sapientiæ non sunt nisi perfectis exponenda: secundum illud 1. ad Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectæ multitudini communicanda.

¶ 3 Præterea, Idem est, veritatem aliquam occultare silentio, & obscuritate verborum. Sed Christus veritatem, quam prædicabat, occultabat turbis obscuritate verborum: quia sine parabolis non loquebatur ad eos: vt dicitur Matt. 13. ergo pari ratione poterat occultare silentio.

¶ SED CONTRA est quod ipse dicit Ioan. 18. In occulto locutus sum nihil.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Vno modo quantum ad intentionem docentis, qui intẽdit suam doctrinam non manifestare multis, sed magis occultare. Quod quidem contingit dupliciter, quandoq; ex inuidia docẽtis: qui vult per suam scientiam excellere, & ideo sciẽtiam suam nõ vult aliis communicare. Quod in Christo locum non habuit: ex cuius persona dicitur Sap. 7. Quam sine fictione didici, & sine inuidia cõmunico, & honestatem illius non abscondo. Quandoque verò hoc contingit propter inhonestatem eorum, quæ docẽtur: sicut Aug. dicit super Ioã. * quòd quædam sunt mala quæ portare non potest qualiscũque pudor humanus. Vnde de doctrina hæreticorum dicitur Prou. 9. Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Doctrina autẽ Christi non est neque de errore, neque de immunditia. & ideo Dominus dicit Mar. 4. Nunquid venit lucerna (id est vera & honesta doctrina) vt sub modio ponatur?

Tract. 96. tom. 9.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respõdetur quæsito vnica conclusione: secundo reiecturntur quædam ex Aug. Conclusio est: Conueniẽs fuit Christum doctrinam suam non scripsisse. Probatur tripliciter.

¶ Vbi aduerte in prima ratione ex dignitate doctoris dignissimum modum docendi concludẽrem duo. Primum est, quòd modus docendi distinguitur in duo, scilicet verbo vel scripto. Et excellentior ponitur modus docendi solo verbo, ea ratione, quia immediatius perduxit ad finem: cum enim finis

Tract. 113. tom. 4.

parabolis vtens ad annuntiãda spiritualia mysteria, ad quæ capienda non erãt idonei vel digni. Et tamen melius erat eis, vel sic sub regumento parabolarum, spiritualium doctrinam audire, quàm omnino ea priuari. Harum tamen parabolarum apertam & nudã veritatem Dominus discipulis exponebat, per quos deueniret ad alios, qui essent idonei, secundum illud 2. ad Tim. 2. Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et hoc signatum est Numer. 4. vbi mandatur quòd filij Aaron inuoluerent vasa sanctuarij, quæ Leuitæ inuoluta portarent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hilarius dicit super Matt. * exponẽs illud verbum inductum) non legimus Dominum solitum fuisse noctibus sermocinari, & doctrinam tradidisse in tenebris: sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebræ sunt, & verbum eius infidelibus nox est. Itaque quod ab eo dictum est inter infideles, cùm libertate fidei & confessionis est loquendum. Vel secundũ Hieron. * comparatiuè loquitur: quia videlicet erudiebat eos in paruo Iudææ loco respectu totius mundi: in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dominus non omnia profunda suæ sapientiæ sua doctrina manifestauit, non solùm turbis, sed nec etiam discipulis: quibus dixit Ioan. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò. Sed tamen quodcunque dignum duxit aliis tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palàm propositum fuit: licet non ab omnibus intelligeretur. Vnde Aug. dicit super Ioan. * Intelligendum est ita dixisse Dominum, Palàm locutus sum mundo, acsi dixisset, Multi me audierunt: & rursus non erat palàm, quia non intelligebant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd turbis Dominus in parabolis loquebatur (sicut dictum est *) quia non erant digni nec idonei nudam veritatem accipere, quam discipulis exponebat. Quòd autem dicitur, quòd sine parabolis nõ loquebatur eis, secũdum Chrysost. * intelligendum est quantum ad illum sermonem: quanuis aliàs sine parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel secundum Aug. in libro de Quæstionibus Euangel. * hoc dicitur, non quia nihil proprie locutus est, sed quia nullũ ferè sermonem explicauit, vbi non per parabolam aliquid significauerit: quanuis in eo aliqua proprie dixerit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus doctrinam suam debuerit scripto tradere. Scriptura enim inuenta est ad hoc, quòd doctrina commendetur memoriæ in futurum. Sed doctrina Christi duratura erat in æternum: secundum illud Luc. 21. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ergo videtur quòd Christus debuerit suam doctrinam scripto mandare,

rius & interius docuit Apostolos: qui lumine infuso fulti scripserunt. aperuit enim illis sensum, vt intelligerẽt Scripturam: & Spiritus sancti lumine mentes eorum illustrauit: vt docerent verbo & scripto reliquos. Decuit ergo Christum nihil scribere: vt ex hoc sua doctrina Dei doctrina monstraretur.

¶ Est etiam ex eodẽ deitatis capite alia ratio: vt scilicet comprobaret se Deum ex modo docendi: scribendo in cordibus hominum, & non in tabulis materialib' (iuxta illud Hierem. 30. Ecce dies veniunt, &c. & scribam in cordibus eorum) & comprobaret doctrinam suam esse doctrinam Spiritus & vitæ, & non literæ & mortis. Reseruatum sibi quippe Dominus Iesus docendi modum per internum lumen gratiæ tanquam Deo proprium scienti, non debebat scripturæ doctrinam suam credere, quasi scriptura illa perdita, doctrina sua periisset, quam ipse festinauerit per internum esse lumen vsque in æternum.

Cap. 7. 10. 4.

Cap. eodẽ.

¶ Deinde ex Aug. quorundam Gentilium ea cam opinionem refert de scriptis à Christo, tribus adiunctis opinionibus. Prima est ex contentis in libro: quia contraria sunt Christianæ disciplinæ. Secunda est ex vtentibus ipsis libris, quia non illa quæ Christus fecit facere voluerunt. Tertia est ex titulo: quia ad Paulum, qui non erat discipulus.

Con. 10.

Super Ioã.

Matth.

Cap. 9. & 10. 4.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ tertiæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniẽtissimum fuit Christum miracula facere. Probatur: Miracula fiunt & ad confirmationem doctrinæ supernaturalis & ad testificandum Deum in faciente miraculaliter hæc præcipuè habent locum in Christo: ergo.

Trac. vlt. in Ioan.

Et confirmatur autoritate Ioan. 5. & 10. Omnia clara sunt.

¶ 2 Præterea, Lex vetus in figura Christi præcesserit: secundum illud Heb. 10. Vmbrã habet lex futurorum bonorũ. Sed lex vetus à Deo fuit descripta: secundum illud Exod. 24. Dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi. Ergo videtur quòd etiam Christus doctrinam suã scribere debuerit.

¶ 3 Præterea, Ad Christum qui venerat illuminare his, qui in tenebris & vmbra mortis sedẽt (vt dicitur Lucæ primo) pertinebat erroris occasiones excludere, & viã fidei aperire. Sed hoc fecisset, doctrinam suã scribendo: dicit enim Aug. in primo de consensu Euang. * quòd solet nonnullos mouere, cur ipse Dominus nihil scripserit, vt aliis de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim illi, & maximè Pagani quærũt, qui Christum culpare aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tanquam homini. Discipulos verò eius dicunt magistro suo amplius tribuisse, quàm erat: vt eum filium Dei diceret, & verbum Dei per quod facta sunt omnia. Et postea subdit, * Videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alij de illo pro suo arbitrio prædicassent. Ergo videtur quòd Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.

¶ SED CONTRA est quod nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse Christum doctrinam suam non scripsisse. Primò quidẽ propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctori excellentior modus doctrinæ debetur. & ideo Christo tãquam excellentissimo doctori hic modus competebat, vt doctrinã suam auditorũ cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Mat. 7. quòd erat docẽs eos sicut potestatem habens. Vnde etiam apud Gentiles Pythagoras & Socrates, qui fuerũt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem. Secundò propter excellentiã doctrinæ Christi, quæ literis comprehendi non potest: secũdum illud Ioan. vlt. Sunt & alia multa quę fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Quos sicut Aug. dicit, "non spatio locorum credẽdum est mundum capere non posse: sed capacitate legentium comprehendi non posse. Si autem Christus scripto doctrinam suam mandasset, nihil altius de eius doctrina homines æstimarent, quã quod Scriptura cõtineret. Tertiò, vt ordine quodam ab ipso doctrina ad omnes perueniret, dũ ipse scilicet discipulos suos immediatè docuit, qui postmodum alios verbo & scripto docuerunt. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediatè ad omnes peruenisset. Vnde & de sapientia Dei dicitur Prouerb. 9. quòd misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut Aug. dicit in primo de consensu Euang. *) aliquos Gentiles exillimasse Christum quosdam libros scripsisse, cõtinentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nullia talia faciunt, qualia illũ libris talibus fecisse mirantur. Diuino enim iudicio sic errãt, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquam epistolari titulo prænotatos, eo quòd in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Augst. dicit in eodem libro) omnibus discipulis suis tanquam membris sui corporis Christus caput est. Itaq; cùm illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quòd ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tãquam suis manibus imperauit.

¶ Ad secundum dicendum, quod quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam conuenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi quæ est lex Spiritus vitæ, scribi debuit non atramento, sed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus: vt Apostol. dicit 2. ad Corinth. 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui Scripturæ Apostolorum de Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent: de quo opinabantur, quòd magicis artibus fecisset miracula.

QVAESTIO QVADRAGESIMATERTIA, De miraculis à Christo factis in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de miraculis à Christo factis: & primò in generali, secundò in speciali, de singulis miraculorũ generibus. tertio, in particulari, de transfiguratione ipsius.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrùm Christus debuerit miracula facere.

¶ Secundò, vtrùm fecerit ea virtute diuina.

¶ Tertiò, in quo tempore inceperit miracula facere.

¶ Quartò, vtrùm per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christus debuerit facere miracula.

Opus. 2. c. 7. Et 10. pus. 3. ca. 115. Et 10. pus. 11. ar. 17. Et 10.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus miracula facere nõ debuerit. Factũ enim Christi verbo ipsius debuit cõcordare. Sed ipse dicit Matt. 16. Generatio mala & adultera signũ quærit, & signũ nõ dabitur ei, nisi signũ Ionę Prophetæ. Nõ ergo debuit miracula facere.

pus. 60. c.

¶ 2 Præterea, Sicut Christus in secundo aduentu venturus est *15. prim.* in virtute magna & maiestate (vt dicitur Matth. 25.) ita in primo aduentu venit in infirmitate: secundum illud Isa. 53. Virum doloroſum & sciẽrem infirmitatem. Sed operatio miraculorũ magis pertinet ad virtutem quàm ad infirmitatem. Ergo non fuit conueniens quod in primo aduentu miracula facerent.

¶ 3 Præterea, Christus venit ad hoc vt homines saluaret per fidẽ, secundũ illud Hebr. 12. Aspicientes in autorẽ fidei & cõsummatorem Iesum. Sed miracula diminuunt meritum fidei. Vnde Dominus Ioã. 4. dicit, Nisi signa & prodigia videritis, nõ credetis. Ergo nõ videtur quod Christ' debuerit miracula facere.

¶ SED CONTRA est quod ex persona aduersariorũ dicitur Ioan. 11. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

¶ RESPONDEO dicendum, quod diuinitus cõceditur homini miracula facere propter duo. Primo quidem & principaliter ad cõfirmandam veritatem, quam aliquis docet: quia enim ea quæ sunt fidei, humanam rationem excedunt, nec possunt per rationes humanas probari: sed oportet quod procentur per argumentum diuinæ virtutis, vt dũ aliquis facit opera, quæ solus Deus facere potest, credantur ea quę dicuntur esse à Deo, sicut cùm aliquis defert literas annulo Regi signatas, creditur ex voluntate Regis processisse quod in illis cõtinetur. Secundo, ad ostendendam præsentiam Dei in homine per gratiã Spiritus sancti: vt dum scilicet homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in eo per gratiã. Vnde dicitur Gal. 3. Qui tribuit nobis Spiritum sanctum, operatur virtutes in nobis. Vtrunque autem circa Christum erat hominibus manifestandum, scilicet quod Deus esset in eo per gratiam, non adoptionis, sed vnionis: & quod eius supernaturalis doctrina esset à Deo. Et ideo conuenientissimum fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Ioã. 10, Si mihi non vultis credere, operibus credite. Et Ioan. 5.

Opera

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimætertiæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo sunt. primò respondetur quæstio: Christus fecit miracula virtute diuina. Probatur: quia veramiracula sola virtute diuina fieri possunt: & confirmatur autoritate Leonis. Secundò respondet tacitæ quæstioni. Quid de humanitate Christi, nunquid faciebat miracula? & dicit quòd vtraque natura agebat miracula: communione tamen alterius, si licet diuinæ. Et declarat modum & quo ad naturas, quia humanitas erat instrumentum diuinitatis: & quo ad actionem, quia humana actio virtutem accepit à natura diuinam. Quæ ex superius explanatis clara sunt.

¶ Responsionem quoq; ad tertium, ex Lucæ 1. ea. habes.

¶ Super Quæstionis quadragesimætertiæ Articulum tertium.

3. dist. 15. q. 1. art. 3. ter. & di. 16. qõ. 1. ar. 2 cor. & ad 4. Et 4. dist. 3. q. 1. art. 3. Et expone. 11 c. 17.

TItulus clarus, occasionem ex Euangelij verbis habens.

¶ In corpore vna conclusio: Christus incepit miracula facere in nuptiis. Probatur: miracula Christi sunt vel ad confirmandam doctrinam eius: vel ad monstrandam eius deitatem facta. sed propter vtrumq; debuit in ætate perfecta incipere miracula ergo. Assumptum ex primo articulo patet. Minor quo ad vtrãque partem probatur clarè & sigillatim in litera.

¶ Vbi scito, quòd ex huiusmodi ratione licet non habeatur nisi quòd miracula Christi inceperint in ætate perfecta, quando incepit docere: hoc est post baptismum Ioãnis, iuxta verbum Petri Actu. primo, Incipiens à baptismo Ioannis. Quia tamen nullum legitur miraculum ante nuptias factum, & Ioannes Baptista toto illo primo anno monstrauit eum, & Ioannes Euangelista in anniuersario die quo nuptias

q. 110. ar. 4. celebratas credit Ecclesia, dicit, Hoc initium signorum fecit Iesus, &c. satis rationabiliter affirmatur, quod illud fuit primum miraculum simpliciter, quod Christus fecit.

¶ Quod etiam confirmatur ex eo quòd Ioannes Euangelista non est prosequutus secundum & tertium miraculum in Cana Galilææ: quod prosequendum erat, si primum non simpliciter,

q. 13. ar. 3. sed in Cana Galilææ fecere se proposuisset, & non potius initium signorum ab omnibus circunstantijs describere se monstrasset.

¶ Et hoc idem patet ex

Opera, quæ dedit mihi Pater vt faciam, ipsa sunt quæ testimoniũ perhibẽt de me.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod dicit, Signum nõ dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ, intelligendum est, vt Chrysost.* dicit quod tunc nõ acceperunt tale signũ quale petebant, scilicet de cœlo: non quòd nullum signum eis dederit, vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed vt alios emendaret. & ideo nõ eis, sed aliis illa signa dabantur.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd licet Christus venerit in infirmitate carnis, quod manifestatur per passiones: venit tamen in virtute Dei, quod erat manifestandum per miracula.

¶ Ad tertium dicendum, quòd miracula intantum diminuunt meritum fidei, inquantum per hoc ostenditur duritia eorũ, qui nolunt credere ea quę scripturis diuinis probantur, nisi per miracula. Et tamen melius est eis, vt vel per miracula conuertantur ad fidem, quàm q̃ omnino in infidelitate permaneant. dicitur enim primæ ad Corint. 14. quòd signa data sunt infidelibus, vt scilicet conuertantur ad fidem.

Hom. 54. in Mat.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus fecerit miracula diuina virtute.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ fecerit miracula diuina virtute. Virtus enim diuina est omnipotens. Sed videtur quòd Christus non fuerit omnipotens in miraculis faciendis: dicitur enim Mar. 6. quòd non poterat ibi, scilicet in patria sua virtutem vllam facere. Ergo videtur quòd nõ fecerit miracula virtute diuina.

¶ 2 Præterea, Dei non est orare. Sed Christus aliquando in miraculis faciẽdis orabat: vt patet in suscitatione Lazari Ioã. 11. & in multiplicatione panum, vt patet Matth. 14. Ergo videtur quòd non fecerit miracula virtute diuina.

¶ 3 Præterea, Ea quæ virtute diuina fiunt, non possunt virtute alicuius creaturæ fieri. Sed ea quæ Christus faciebat, poterant fieri in virtute alicuius creaturæ: vnde & Pharisæi dicebant, quòd in Beelzebub principe dæmoniorũ eiiciebat dæmonia. Ergo videtur quòd Christus non fecerit miracula virtute diuina.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater in me manens, ipse facit opera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in prima Parte habitũ est,* vera miracula sola virtute diuina fieri possunt: quia solus Deus potest mutare naturæ ordinem: quod pertinet ad rationem miraculi. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Flauianum, quod in Christo sunt duæ naturæ vna. s. diuina, quæ fulget miraculis: altera, scilicet humana, quæ succumbit iniuriis. Et tamen vna earum agit cum cõmunicatione alterius, inquantum scilicet humana natura est instrumentũ diuinæ actionis, & actio humana virtutem accepit à natura diuina, sicut supra habitum est.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd hoc quod dicitur, Non poterat ibi vllam virtutem facere, non est referẽdum ad potentiam absolutam: sed ad id quod potest fieri congrueter. non enim cõgruũ erat, vt inter incredulos operaretur miracula. Vnde subditur, Et mirabatur propter incredulitatem eorum: secũdum quem modũ dicitur Gen. 18. Num celare potero Abrahã quæ gesturus sum? & 19. Non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd (sicut Chry. dicit super illud Mat. 14.* Acceptis quinquepanibus & duobus piscibus, aspiciens in cœlum, benedixit & fregit) oportebat credi de Christo quoniam à Patre est, & quòd ei æqualis est. Ut ideo vt vtrunque ostẽdat, nunc quidem cum potestate, nunc autem orans miracula fecit: & in minoribus quidem respicit in cœlum, puta in multiplicatione panum, in maioribus autem, quæ sunt solius Dei, cum potestate agit: puta quãdo peccata dimisit, mortuos suscitauit. Quòd autem dicitur Ioan. 11. quòd in suscitatione Lazari oculos sursum leuauit, non propter necessitatem suffragij, sed propter exemplũ hoc fecit. Vnde dicit, Propter populum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus alio modo expellebat dæmones, quàm virtute dæmonum expellantur. Nam virtute superiorum dæmonum ita dæmones à corporibus hominum expelluntur, quòd tamen remanet dominium eorum, quantum ad animam. non enim contra regnum suum diabolus agit. Sed Christus dæmones expellebat non solùm à corpore, sed multò magis aò anima. Et ideo Dominus blasphemiam Pharisæorum dicentium eum in virtute dæmoniorum dæmonia eiicere: reprobauit primò quidem per hoc, quòd Satanas contra seipsum non diuiditur, secundò exemplo aliorum qui dæmonia eiiciebant per Spiritum Dei. tertio, quia dæmonium expellere non posset, nisi ipsum vicisset virtute diuina. quarto, quia nulla cõuenientia in operibus nec in effectu erat sibi & Satanæ: cùm Satanas dispergere cuperet quos Christus colligebat.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus inceperit facere miracula in nuptiis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christ⁹ nõ inceperit miracula facere in nuptiis, mutando aquam in vinum. Legitur enim in libro de infantia saluatoris, quòd Christus in sua puericia multa miracula fecit. Sed miraculũ de conuersione aquæ in vinum fecit in nuptiis tricesimo vel tricesimoprimo anno suæ ætatis. Ergo videtur quòd nõ inceperit tunc miracula facere.

¶ 2 Præterea, Christus faciebat miracula secundum virtutem diuinam. Sed virtus diuina in eo à principio suæ conceptionis erat: ex tunc enim fuit Deus & homo. Ergo videtur quòd à principio miracula fecerit.

¶ 3 Præterea, Christus post baptismum & tẽtationẽ cœpit discipulos cõgregare: vt legitur Matth. 4. & Ioan. 1. Sed discipuli præcipuè congregati sunt ad ipsum propter miracula, sicut dicitur Luc. 5. quòd Petrũ vocauit obstupescentem propter miraculum, quod fecerat in captura piscium. Ergo videtur quod ante miraculum quod fecit in nuptiis, fecerit alia miracula.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd miracula facta sunt à Christo propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostendendam virtutem diuinam in ipso. Et ideo quatum ad primum non debuit ante miracula facere, quàm docere inciperet. Non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem, vt supra habitum est,* cum de baptismo eius ageretur. Quantum autem ad secundum, sic debuit per miracula deitatem ostendere, vt crederetur veritas humanitatis ipsius. Et ideo sicut dicit Chry. super Ioan.* decenter non incepit signa facere in prima ætate: exiitimasset enim phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidisset.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Chrysost. dicit super Ioannẽ,* ex verbo Ioannis Baptistæ dicẽtis, Vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans, manifestum est quòd illa signa quæ quidam dicunt in puericia à Christo facta, mendacia & fictiones sunt. Si enim à prima ætate miracula fecisset Christus, neque Ioannes eum ignorasset, neque reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dei virtus operabatur in Christo, secũdum quòd erat necessariũ ad salutem humanã, propter quam carnẽ assumpserat. Et ideo sic miracula fecit Virtute diuina, vt fidei de veritate carnis eius, præiudiciũ nõ fieret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc ipsum ad laudem discipulorum pertinet, quòd Christum secuti sunt, cùm nulla eum miracula facere vidissent: sicut Greg. dicit in quadam homil.* Et, vt Chrys.* dicit, tunc signa maximè necessariũ erat facere, quãdo discipuli iam congregati erant & denoti, & attendentes his quæ fiebant. Vnde subditur, Et crediderunt in eum discipuli eius: non quia tunc primum crediderunt, sed quia tũc diligentius & perfectius crediderũt. Vel discipulos vocat eos, qui futuri erant discipuli: sicut exponit Augustinus in libro de consensu Euangelistarum.*

Ho. 5. in Euang. *Chry. ho. 22. in Io. tom 3.* *Ho. 12. in Mat.* *ho. 22.* *lib. 2. c. 17. tom. 4.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum miracula per Christum facta sufficienter eius diuinitatem ostenderint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd miracula quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius. Esse enim Deum & hominem, proprium est Christo. Sed miracula quæ Christus fecit, etiam ab aliis sunt facta. Ergo videtur quòd non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatẽ ipsius.

¶ 2 Præterea, Virtute diuina nihil est maius. Sed aliqui fecerunt maiora miracula, quàm Christus. dicitur enim Ioan. 14. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse facies, & maiora horũ faciet. Ergo videtur quòd miracula quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

¶ 3 Præterea, Ex particulari non sufficiẽter ostenditur vniuersale. Sed quodlibet miraculorum Christi fuit quoddam particulare opus. Ergo ex nullo eorum potuit manifestari sufficienter diuinitas Christi, ad quam pertinet vniuersalem virtutem habere de omnibus.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 5. Opera quæ dedit mihi pater vt faciam, ipsa testimonium perhibent de me.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd miracula quæ Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandã diuinitatẽ ipsius, secundum tria. Primò quidem, secũdum ipsam speciẽ operum, quæ transcendebant omnẽ potestatem creatæ virtutis: & ideo nõ poterant fieri nisi virtute diuina. Et propter hoc cæcus illuminatus dicebat Ioan. 9. A seculo nõ est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati: nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. Secundò propter modum miraculorum faciendi: quia. s. quasi ex propria potestate miracula faciebat: non autem orando, sicut alij. Vnde dicitur Luc. 6. quod virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Per quod ostẽditur (sicut Cyrillus dicit) quòd nõ accipiebat alienam virtutẽ: sed cùm esset naturaliter Deus, propriam virtutem super infirmos ostendebat, & propter hoc innumerabilia miracula faciebat. Vnde super illud Matth. 8. Eiiciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes curauit, dicit Chryl.* intende quantam multitudinem curatam trãscurrunt Euangelistæ, non vnumquodque curatim enarrantes, sed vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes. Et ex hoc ostẽdebatur, quòd haberet virtutem coæqualem Deo patri, secundum illud Ioan. 5. Quæcunque Pater facit, hæc & Filius similiter facit. Et ibidem, Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat, sic & Filius hominis quos vult viuificat. Tertiò ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat: quæ nisi vera esset, nõ confirmaretur miraculis diuina virtute factis. Et ideo dicitur Matth. 1. Quænam doctrina hæc noua: quia in potestate spiritibus immundi imperat, & obediunt ei?

Hom. 28.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc erat obiectio Gentilium. Vnde Aug. dicit in Epistola ad Volusianum,* Nulla, inquiunt, competentibus signis tantæ maiestatis indicia claruerunt: quia carnalis illa purgatio, qua scilicet dæmones effugabat, debilium cura, reddita vita defunctis, si & alia confiderentur, Deo parua sunt. Et ad hoc respondet Augustin. Fatemur & nos talia quidem fecisse Prophetas: sed & ipse Moyses & cæteri Propheræ dominum Iesum prophetizauerunt, & ei gloriam magnam dederunt. Qui propterea talia & ipse facere voluit, ne esset absurdum quod per illos fecerat, si ipse etiam non faceret. Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, nasci de virgine, resurgere à mortuis, cœlum ascendere: hoc Deo qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Non homine assumpto alium mundum facere debuit, vt eum esse crederemus, per quem factus est mundus. Sed nec maior mundus nec illi æqualis in hoc fieri posset. Si autem minorem faceret infra istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quæ tamen alij fecerunt, Christus excellentius fecit. Vnde super illud Ioan. 15. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, &c. dicit Aug.* Nulla in operibus Christi videntur esse maiora, quam suscitatio mortuorum: quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit. Sed respondetur nobis, & alios fecisse quæ nec ipse, nec alius fecit. Sed qui tam multa vitia & malas valetudines vexationesq; mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Vt enim taceam quos iubendo, sicut occurrebant, saluos singulos fecit: Marcus dicit, quòd quocunq; loco introibat in vicos, aut in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait, in eis, non inter eos, aut coram eis, sed prorsus in eis, quia sanauit eos. Nec tamen alius quicunque in eis talia opera fecit, quoniam quisquis alius homo aliquid eorũ fecit, ipso faciente fecit: hoc autem ipse non illis facientibus fecit.

Ho. 5. in Euang. *Tract. 23. in Io. to. 9 & lib. de trin. c. 6. tom. 3.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustin. exponens illud verbum Ioan.* inquirit quæ sint ista opera maiora quæ credentes in eum erant facturi: an forte quòd ægros ipsis transeuntibus etiam eorum vmbra sanabat? maius est enim quòd sanet vmbra quàm simbria. Veruntamen quando ista Christus dicebat, verborum suorum facta & opera commendabat. Cùm enim dixit, Pater in me manẽs ipse facit opera, quæ opera tunc dicebat nisi verba quæ loquebatur? Et eorundem verborum fructus erat fides illorum. Veruntamen euangelizantibus discipulis non tam pauci quàm illi erant, sed Gentes etiã crediderunt. Nõne ab ore ipsius diues ille tristis abscessit: & tamẽ postea quod ab illo auditum non fecit vnus, fecerunt multi, cùm per discipulos loqueretur? Ecce, maiora fecit prædicatus à credentibus, quàm locutus est audientibus. Verum hoc adhuc mouet, quòd hæc maiora per Apostolos fecit: non autem ipse? tãtum significans ait, Qui credit in me opera quæ ego facio, & ipse faciet. Audi ergo & intellige, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Prius ego facio, deinde & ipse faciet: quia facio vt faciat. Quæ opera, nisi vt ex impio iustus fiat? quod vtique in illo, sed non sine illo Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, quàm creare cœlum & terram. cœlum enim & terra transeunt, præsertim aruorum autem salus & iustificatio permanebit. Sed & in cœlis Angeli sunt opera Christi, nunquid etiam his operibus maiora facit qui cooperatur Christo ad suam iustificationem? iudicet qui potest, vtrum maius sit iustos creare, quam impios iustificare. Certè si æqualis est vtrunque potẽtiæ, hoc maioris & misericordiæ. Sed omnia opera Christi intelligere vbi air, Maiora horum faciet, nulla nos necessitas cogit. horum enim forsitan dixit quæ illa horæ facie bat. Tunc autem verba fidei faciebat: & vtique minus est verba iustitiæ prædicare (quod fecit præter nos) quàm impios iustificare, quod ita facit in nobis, vt faciamus & nos.

Tract. 71.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quando aliquod particulare opus proprium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum dæmones ab obsessis eijcere. Probatur: Miracula Christi sunt argumentum fidei, ergo conueniens fuit, &c. Probatur consequentia prima, quia futurum erat vt dæmones à credentibus spiritualiter pellerentur Ioan.12. Secunda consequentia est clara: quia sensibile est argumentum spiritualis.

¶ Vide hic nouitie, quòd Autor figurali ratione contentus, non curauit literalem pro principali ponere, vtpote manifestiorem, vt scilicet potestatem suam supra & contra dæmones monstraret.

¶ In responsione ad secundum tractatur, an Christus fuerit cognitus à dæmonibus, & dantur quæstiones, an scilicet cognouerint ipsum esse Christum seu Iudæos ad mortẽ Christi. Scirebat enim quòd esset verus Deus, actu esse de regno ipsius dæmonis.

¶ Sed si superbia diaboli consideretur, conuenientiam rationi superbiæ eius apparebit, quòd etiam si sciuisset Iesum Christum esse verũ Deũ, adhuc procurassiet ipsius mortem, vt fecit. Ex eo enim quòd scientia illa non est scientia euidentiæ, sed fidei coactæ ex Scripturis & miraculis: ac per hoc vnusquisque sic scientem non generat scientiam alteriùs, puta effectus, non enim est in hoc sciendi modo sicut in scientia demonstratiua, in qua ex vna causa cognita deducuntur omnes illius effectus; cognita Deitate cognoscebat incognitum, quid futurum esset. Nec obstabat ratio deducendi pro certo multa excellentia sequenda, quia experientia testabatur multa valde vilia illi deitati adiungi: si ille homo verè erat Deus. Vnde rationabiliter secundum superbiam suam agens dæmon, cogitauit pugnare contra ipsum, auferendo illi vitam, honorem, famam, discipulos, &c. cogitans quòd si non est Deus, sed Messias purus homo, iam prostraui eum: & si est verus Deus, non parum feci, habere hanc victoriam contra ipsum Deum, & postea videbitur quid Deus faciet. Tutiorem enim partem se putauit eligere, habẽdo primam victoriam vincere Deum in hoc mundo, nesciens quid postea sequeretur. Et propterea bene venerabilis Beda dixit, quòd si cognouissent latens mysterium sequentis fructus, nunquam dominum gloriæ crucifixissent, non quin etiam ipsum Deum audere aggredi (quoniam sciebant) est. Superbia eorum quæ te odersit, ascendit semper) sed quia proprium damnum vitare voluisset, & nolunsset Deum habere tantam gloriam, vt vinceret ipsum diaboli iustitia, vt esset redemptor ac saluator, vt est. Hæc de Beda.

¶ Sed de quæstione ipsa parti affirmatiuæ multi fauet contrario præcedentis articuli: ita quòd & simpliciter & ad hominem non parua consurgit quæstio, quo pacto si miracula Christi iuncta, sufficienter illum probant deitatem, dæmones omnium sentores & intelligentes, in dubio deitatis ipsius persisterent. Ad hoc dicitur, quòd quia miracula etiam doctrinæ Christi iuncta, non erant sufficientia ad causandam notitiam euidẽtiæ, sed fidei coactæ vel voluntariæ, deitatis Christi potuit permanere dubium apud dæmones, ex hoc quòd non penetrabatur habitudo miraculorum ac doctrinæ ad gratiam vnionis personalis in Christo.

¶ Quod ex aliquo vnium prouenire potuit, vel ex opinione pluris causarum, ex quibus procedere possent & miracula & doctrina, tũc nõ plene manifestata, quo ad sensum vetum, qui post apertus est, ita quòd licet ipsa miracula ex se sufficerent, non penetrari tamen ab eorum sufficientia. Lucrabar autem dæmonem huiusmodi habitudo, quia miracula poterant ex alia gratia, quam vnionis procedere, & similiter Dei proprietates & nomina, quæ de se Christum dicebat, poterat putare quòd secundum alia gratia, quam vnionis verificarentur, habituũ enim miraculorũ & doctrinæ Christi non erat habitudo euidentiæ, sed tantum fidei mater secundum naturalem cognitionem & propter rei locus semper suspicioni de opposito ignoto relinquitur. Sicut si videremus mortuum resuscitari, sciremus ex supernaturali quadam virtute hoc fieri: sed qualiter se habeat Deus ad illã virtutem illiusque resuscitantem nescitemus; & sub dubio hoc relinquẽtes miraremur. Vel ex deputato appetitu dæmonum affectione superbiæ & inuidiæ: quãuis enim tentaret & scrutaretur diabolus ob proprium amorem, an esset Deus: quia tamen quod mirari vellent, hoc facilè credunt, incredibile reddebatur diabolo, quòd humana natura supra angelicam etiam beata eleuaretur, ita vt vnus homo esset verè Deus: præsertim quia nulla naturali tam humana quàm angelica ratione hoc possibile apparebat, vnde tanquam quoddam inopinabile, à fui adhæsione intellectus hoc aduertebat. Vel quia Seraphim habent alas ad volandum vt dicitur Isa.6. diuina prouidentia velatum sic remansit vnionis mysterium, vt non certiores de eo redderentur dæmones, donec consummatum esset mysterium redemptionis humanæ, ne semper impediretur aut differretur. Et si omnes tres dictæ rationes simul iunctæ fuerint, manifestius apparebit ratio dubitandi in dæmonibus.

Ad habet Chrysost. Hom. 2. de Laz. resuscita. to, & Theophy. Luc. 4. & Mar. 1.

Hil. 9.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum secundum.*

TItulus clarus propter obseruationem solis tempore passionis.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit vt Christus miracula faceret etiam circa corpora cœlestia. Probatur: Miracula Christi debebant esse talia, vt sufficienter ostenderent eũ esse Deum: & non ita euidenter per miracula circa corpora inferiora sicut circa cœlestia hoc monstratur: ergo conueniens fuit, &c. Secunda pars assumpti manifestatur ex differentia inter causas actiuas in corpora inferiora, & actiuas in cœlestia, & autoritate Dion.

Super Marc. lo. cit.

¶ In responsione ad primũ intellige verba Autoris cum grano salis, & sic quòd licet corpora elementaris habent plures motus naturales, ita quòd vnus motus est eis naturalis secũdum propriam naturam particularem, & alius est eis naturalis, secundum quod mouentur à superiori, quasi secũdum naturam vniuersalem (vt patet de igne, qui vltra naturalẽ motum, quo fertur sursum, mouetur etiam naturaliter motu circulari, sequendo cœlum: & similiter fertur vltra naturalem motum, quo fertur deorsum, naturaliter mouetur ad adamantẽ, quasi superiorem (sequẽs naturam) ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus naturaliter, hoc est secundum potẽtiam obedientialem ad vniuersalem fontem motus naturæ, possunt immutari in illud quod Autor naturæ facit. Vtrobique enim est portio inferioris particularis naturæ ad superiorem vniuersalem naturam, quamuis diuersimodè: quia ibi cursus ordoque naturæ inditus seruatur: hic autem, quia ad naturam naturantem ascenditur, noua additamenta quæ à Theologis diuersis respectibus & miraculosa & naturalia appellantur, pro quarto enim adiori naturæ obeditur, naturalia vocantur: pro quãto supra naturæ cursum potestatemque sunt, in miraculorum ordine sunt.

Hom. 35. in Matt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd miracula in expulsione dæmonũ non fecit Christus propter vtilitatem dæmonum, sed propter vtilitatem hominum, vt ipsi eum glorificarent. Et ideo prohibuit eos loqui ea quę ad laudem ipsius pertinebant. primò quidem propter exemplum: quia, vt dicit Athanasius * compescebat eius fermonem, quãuis vera fateretur: vt nos etiam assuefaciat ne curemus de talibus, etiam si vera loqui videãtur. Nefas est enim vt cùm adsit nobis Scriptura diuina, instruamur à diabolo. Est enim hoc periculosum: quia veritati frequenter dæmonis immiscent mendacia. Secundò quia (sicut Chrysost. dicit) non oportebat eos surripere officij Apostolici gloriam, nec decebat Christi mysterium lingua fœtida publicari: quia non est speciosa laus in ore peccatorum. Tertiò, quia (vt Beda dicit) nolebat ex hoc inuidiam accẽdere Iudæorum. Vnde etiam ipsi Apostoli iubentur reticere de ipso, ne diuina majestate prædicata, passionis dispensatio differatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus specialiter venerat docere & miracula facere propter vtilitatem hominum, principaliter quãtum ad animæ salutem. Et ideo permisit dæmonibus quos eiiciebat, hominibus aliquod nocumentum inferre vel in corpore vel in rebus, propter animæ humanæ salutem, ad hominũ scilicet instructionem. Vnde Chrys. dicit super Matth.* quòd Christus permisit dæmonibus in porcos ire, non quasi à dæmonibus persuasus: sed primò quidem, vt instruat magnitudinem nocumẽti dæmonum, qui hominibus insidiantur. secundò, vt omnes discerent, quoniam nec aduersus porcos auderent aliquid facere, nisi ipse consenserit. tertiò, vt ostenderet quòd grauiora in illos homines operati essent, quàm in illos porcos, nisi essent diuina prouidentia adiuti. Et propter easdem etiam causas permisit eum, qui à dæmonibus liberabatur, ad horam grauius affligi, à qua afflictione eum continuò liberauit. per hoc etiam ostenditur (vt Beda dicit) quòd sæpe dum conuerti ad Deum post peccata conamur, maioribus nouisque antiqui hostis pulsamur insidiis. Quod facit, vel vt odium virtutis incutiat, vel expulsionis suæ vindicet iniuriam. Factus est etiã homo sanatus velut mortuus (vt Hieron. dicit*) quia sanatis dicitur, Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.

Ad tex. 20. vsque ad 31.

ARTICVLVS, II.

¶ *Virum conuenienter facta fuerint miracula per Christum circa cœlestia corpora.*

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur quòd inconuenienter fuerint à Christo facta miracula circa cœlestia corpora. Vt enim Diony. dicit 4.c. de Diui. no. diuinæ prouidentiæ non est naturam corrumpere, sed saluare. Corpora autem cœlestia secũdum suam naturam sunt incorruptibilia & inalterabilia: vt probatur in primo de cœlo.* Ergo nõ fuit conueniẽs, vt per Christum fieret aliqua immutatio circa ordinem cœlestium corporum.

¶ 2 Præterea, Secundum motum cœlestiũ corporum, temporum cursus designãtur, secundum illud Gene.1. Fiant luminaria in firmamẽto cœli, & sint in signa & tempora & dies & annos. Sic ergo mutato cursu cœlestium corporum, mutatur temporum distinctio & ordo. Sed non legitur hoc esse perceptum ab Astrologis, qui cõtemplantur sidera, & computant menses: vt dicitur Isa.47. Ergo videtur, quòd per Christum non fuerit aliqua mutatio facta circa cursum cœlestium corporum.

¶ 3 Præterea, Magis competebat Christo facere miracula viuens & docens: quàm moriens: tum quia vt dicitur secundæ ad Corint. vlt. Crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei, secundum quam miracula faciebat: tum etiam quia eius miracula confirmatiua erant doctrinæ ipsius. Sed in vita sua nõ legitur, Christum aliquod miraculum circa cœlestia corpora feciſſe: quinimo Pharisæis petentibus ab eo signum de cœlo, eis dare renuit: vt habetur Mat.12. & 16. Ergo videtur quòd nec in morte circa cœlestia corpora aliquod miraculum facere debuerit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc.23. Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra vsque ad horam nonam: & obscuratus est sol.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) *miracula Christi talia esse debebant, vt sufficienter eum ostenderent. Hoc autem non ita euidenter ostenditur per trãsmutationem corporum inferiorum, quæ etiam ab aliis causis moueri possunt, sicut per transmutationem cursus cœlestium corporũ, quæ à solo Deo sunt immutabiliter ordinata. Et hoc est quod Dionys. dicit in Epistola ad Polycarpum, * Cognoscere oportet non aliter aliquando posse aliquid peruerti cœlestis ordinationis & motus, nisi causam haberet ad hoc mouentem, quæ facit omnia, & mutat secundum suum sermonem. Et ideo conueniens fuit, vt Christus miracula faceret etiam circa cœlestia corpora.

Q. 3. ar. 4

Paulò ante med.

Cap. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inferioribus corporibus naturale est moueri à cœlestibus corporibus (quæ sunt superiora secundum naturæ ordinem) ita etiam naturale est cuilibet creaturæ, vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem. Vnde Aug. dicit 26. contra Faustum, * & habetur in Glo. Rom. 11. super illud, Contra naturam insertur, &c. Deus creator & conditor omnium naturarum nihil cõtra naturam facit, quia id est cuique rei natura, quod facit. Et ita non corrumpitur natura cœlestium corporum, cùm eorum cursus immutatur à Deo: corrumperetur autem, si ab aliqua alia causa immutaretur.

D. 917.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per miraculum à Christo factum, non est peruersus ordo temporum. Nam secundũ quosdam, illæ tenebræ vel solis obscuratio, quæ in passione Christi accidit, fuit propter hoc, quòd sol suos radios retraxit, nulla immutatione facta circa motum cælestium corporũ, secũdum quem tempora mensurantur. Vnde Hier. dicit super Matt.* videtur luminare minus retraxisse radios suos, ne aut pẽdentem videret Dominũ, aut impij blasphemantes sua luce frueren-tur. Talis autem retractio nõ est sic intelligẽda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere vel retrahere (nõ enim ex elẽctione, sed ex natura radios emittit: vt dicit Dion. 4.c. de Diui. no. sed sol dicitur retraxisse radios, inquantũ diuina virtute factum est, vt solis radij ad terrã nõ peruenirent. Origenes* autem dicit hoc accidisse per impositionem nubium. Vnde super Mat. dicit, Cõueniens est intelligere quasdam tenebrosissimas nubes multas & magnas concurrisse super Hierusalem & terram Iudææ: & ideo factæ sunt tenebræ profundæ à sexta hora vsque ad nonã. Arbitrer enim sicut cætera signa quæ facta sunt in passione, scilicet, quòd velum est scissum, quòd terra tremuit, &c. in Hierusalem tãtummodo facta sunt, ira & hoc. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram Iudææ, propter hoc quòd dicitur, Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra. Quod intelligitur de terra Iudææ, sicut in tertio li. Reg. dicit Abdias

Super Ca. 27.

Cap. 29. ad 3.

Hom. 35. in Matt.

Cap. 4.

mortuus est. Quãdoq; etiam cum damno rerum: sicut quando dæmones ad eorum preces misit in porcos, quos præcipitauerunt in mare. Vnde ciues illius regionis rogauerunt eum, vt transiret à finibus eorũ, vt legitur Matth.7. Ergo videtur inconuenienter feciſſe huiusmodi miracula.

¶ SED CONTRA est quod Zacha. 13. hoc prænuntiatum fuerat, vbi dicitur, Spiritum immundum auferam de terra.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd miracula quæ Christus fecit, argumenta quędam fuerunt fidei, quam ipse docebat. Futurum autem erat vt per virtutem diuinitatis eius excluderet dæmonum potestatem ab hominibus credituris in eũ: secundum illud Ioan.12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Et ideo conueniens fuit quòd inter alia miracula etiam obsessos à dæmonibus liberaret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homines sicut per Christum erant à potestate dæmonũ liberandi, ita per eum erant Angelis consociandi: secũdum illud Col.1. Pacificans per sanguinẽ crucis eius, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt. Et ideo circa Angelos alia miracula, hominibus demonstrare non conueniebat, nisi vt Angeli hominibus apparerent, quod quidem factum est in natiuitate ipsius, & in resurrectione & ascensione eius.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sicut Aug. dicit 9. de Ciuit. Dei, * Christus tantum innotuit dæmonibus, quantum voluit: tãtum autem voluit, quantum oportuit. Sed innotuit eis nõ sicut Angelis sanctis per id quod est vita æterna: sed per quædã tẽporalia suæ virtutis effecta. Et primo quidem vidẽtes Christũ esurire post ieiunium, æstimauerunt eũ non esse filium Dei. Vnde super illud Luc.4. Si filius Dei es, &c. dicit Ambr. * Quid sibi vult talis sermonis exorsus, nisi quia cognouerat Dei filium esse venturũ: sed venisse per infirmitatem corporis non putauit. Sed postmodũ visis miraculis, ex quadam suspicatione cõiecturauit eũ esse filium Dei. Vnde super illud Marc.1. Scio quod sis sanctus Dei, dicit Chrys. quod non certam aut firmã aduentus Dei habebat notitiam, sciebat tamen ipsum esse Christũ in lege promissum. Vnde dicitur Luc.4. Quia sciebant ipsum esse Christũ. Quòd autem ipsum confitebãtur esse filiũ Dei, magis erat ex quadã suspicione quàm ex certitudine. Vnde Beda dicit super Luc.* Et dæmonia filiũ Dei confitẽtur. Et sicut postea dicitur, Sciebant eum esse Christũ: quia cũ ieiunio fatigatum eũ diabolus videret, verũ hominẽ intellexit. Sed quia tentando non præualuit, vtrũ filius Dei esset dubitabat. Nũc autem per signorũ potentiam, vel intellexit, vel potius suspicatus est esse filiũ Dei. Nõ ideo igitur Iudæis eũ crucifigere persuasit, quia Christum Dei filiũ non esse putauit: sed quia sẽ morte illius non præuidit esse damnandũ. De hoc enim mysterio à seculis absc̃ditto. dicit Apostolus, quòd nemo principũ huius seculi cognouit: si enim cognouissent, nũquã Dominũ gloriæ crucifixissent.

Ioan. 12.

Luc. 4.

Marc. 1.

Cap. 4.

Cap. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter Christus circa homines miracula fecit. Probatur, Ea quæ sunt ad finem, debent consonare fini, sed aduentus, miracula doctrinaque Christi sunt ad salutem humanam vt finem. ergo quædam salutifera circa homines conuenerunt miracula ad finem vniuersalis salutis. Minor patet, Ioan.3. & omnia clara sunt.

¶ Hic, sicut in mille locis nota, Autorem nihil sibi arrogare de Sanctorum doctrina: sed singula quum potuisset complecti proprio nomine maluit singulis doctoribus tribuere: vt vtrumq; doceret, & miracula Christi & humilitatem.

ad Eliam, Viuit dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, vbi non miserit dominus meus quærere te, ostendens q̃ eum quæsierat in gentibus quæ sunt circa Iudæam. Sed circa hoc magis credendum est Diony. qui occulta fide inspexit hoc accidisse per interpositionem lunæ inter nos & solem. Dicit enim Epistola ad Polycarpum, * Inopinabiliter soli lunam incidentem videbamus, in Aegypto scilicet existentes: vt ibidem dicitur. Et designat ibi quatuor miracula.

Post med.

Quorum primum est, quòd naturalis eclipsis solis, per interpositionem lunæ, nũquam accidit nisi tempore coniunctionis solis & lunæ: tunc autem erat luna in oppositione ad solem, decimaquinta existẽs: qui erat Pascha Iudæorum. Vnde dicit, Non enim erat coniunctionis tempus. Secundum miraculum est, quòd cùm circa horam sextam luna visa fuisset sitnul cum sole in medio cæli, in vesperis apparuit suo loco, id est in Oriente oppositа soli. Vnde dicit, Rursus ipsam vidimus, scilicet lunam, à nona hora (in qua scilicet recessit a sole cessantibus tenebris) vsque ad vesperam supernaturaliter restitutam ad diametrum solis, id est vt diametraliter esset soli oppositа. Et sic patet quòd non est turbatus consuetus temporum cursus: quia diuina virtute factum est, & quòd ad solem supernaturaliter accederet præter tempus debitum, & quòd à sole recedens, in locum proprium restitueretur tẽpore debito. Tertium miraculum est, quòd naturalis eclipsis semper incipit ab Occidentali parte solis, & peruenit vsque ad Orientalem. Et hoc ideo: quia luna secundum proprium motum, quo mouetur ab Occidente in Orientem, est velocior sole in suo proprio motu: & ideo luna ab Occidente veniens attingit solem, & pertransit ipsum, ad orientem rendens. Sed tunc luna iam pertransiuerat solé, & distabat ab eo quasi per medietatem circuli, in oppositione existens: vnde oportuit quòd reuerteretur ad Orienté versus solem, & attingeret ipsum primò ex parte Orientali, procedens versus Occidentem. Et hoc est quod dicit, Eclipsim etiam ipsam ex Oriente vidimus inchoatam, & vsque ad solarem terminum venientem (quia totum solem eclipsauit) postea regredientem. Quartum miraculum fuit, quod in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incipit prius obscurari: quia scilicet luna se soli subiiciens, naturali suo motu solem pertransit versus Orientem: & ita partem Occidentalem solis quam primò occupat, primò etiam dereliquit. Sed tunc luna miraculosè ab Oriente versus Occidentem rediens, nõ pertransiuit solem, vt esset eo orientalior: sed postquam peruenit ad terminum solis, reuersa est versus Orientem: & ita partem solis, quam vltimò occupauit, primò etiam dereliquit. Et sic ex parte Orientali inchoata fuit eclipsis: sed in parte Occidentali prius incepit claritas apparere. Et hoc est quod dicit, Et rursus vidimus non ex eodem, id est non ex eadem parte solis & defectum & purgationem, sed econuerso secundum diametrum factum. Quintum miraculum addit Chrysost. super Matth.* dicens, quòd tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cùm eclipsis solis in momento pertransiat. non enim habet moram, vt sciunt illi qui considerauerunt. Vnde datur intelligi quòd luna quieuerit sub sole, nisi fortè velimus dicere quòd tempus tenebrarum computatur ab instanti, quo sol incepit obscurari, vsque ad instans in quo totaliter fuit repurgatus. Sed sicut Origenes dicit super Matth.* aduersus hoc filij seculi huius dicunt, Quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum aut Barbarorum scripsit? Et dicit, quòd quidam nomine Phlegon in Chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberij Cæsaris factum: sed non signauit q̃ fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc contingere, quia Astrologi vbique terrarum tunc temporis existẽtes non solicitabãtur de obseruanda eclipsi, quia tempus non erat: sed illam obscuritatem ex aliqua passione aeris accidere putauerunt. Sed in Aegypto, vbi raro nubes apparent propter aeris serenitatem permotus est Dion. & socij eius, vt prædicta circa illã obscuritatem obseruarent.

Hom.89. non longe à prin.

Hom.35 pag.4. & 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tunc præcipuè oportebat in Christo diuinitatem per miracula ostendere, quando in eo maxime apparebat infirmitas secundum humanam naturam. Et ideo in Christi natiuitate stella noua in cælo apparuit. Vnde Maximus dicit in sermone Natiuitatis, Si præsepe despicis, erige parumper oculos: & nouam in cælo stellam, protestantem mundo natiuitatem Dominicam, contuere. In passione autem adhuc maior infirmitas circa humanitatem Christi apparuit: & ideo oportuit vt maiora miracula ostẽderentur circa principalia mundi luminaria. Et, sicut Chrysost. dicit super Matth.* hoc est signum quod petentibus promittebat dare, dicens, Generatio praua & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ, crucem significãs & resurrectionem. Etenim multò mirabilius est in eo qui crucifixus erat, hoc fieri, quàm ambulante eo super terram.

Hom.32.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm conuenienter Christus circa homines miracula fecerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima quàm corpus. Sed circa corpora multa miracula Christus fecit, circa animas verò nulla miracula legitur fecisse: nam neque aliquos incredulos ad fidem virtuosè concurrit, sed admonendo & exterriora miracula ostendendo, neque etiam aliquos fatuos sapientes legitur fecisse. Ergo videtur quòd non conuenienter fit circa homines miracula operatus.

Q. præc. art.2.

¶ 2 Præterea, Sicut suprà dictum est,* Christus faciebat miracula virtute diuina, cuius proprium est subitò operari & perfectè absque adminiculo alicuius. Sed Christus non semper subitò homines curauit quantũ ad corpus: dicitur enim Marci quòd apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum, & expuens in oculos eius, impositis manibus, interrogauit eum si quid videret: & aspiciens ait, Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterũ imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est ei visus, ita vt clarè videret omnia. Et sic patet quòd non subitò eum curauit, sed primò quidem imperfectè & per sputum. Ergo videtur non conuenienter circa homines miracula fecisse.

¶ 3 Præterea, Quæ se inuicem non consequuntur, non oportet quòd simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur: vt patet per illud quod Dominus dicit Ioan.9. Neque hic peccauit neque parentes eius, vt cæcus nasceretur. Non ergo oportuit vt hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimitteret: sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matth.9. præsertim quia sanatio corporalis cùm sit minus, quàm remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, quòd posit peccata dimittere.

¶ 4 Præterea, Miracula Christi facta sunt ad confirmationem doctrinæ ipsius, & testimonium diuinitatis eius: vt suprà dictũ est.* Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur inconuenienter Christus quibusdam miraculosè curatis præcepisse, vt nemini dicerent: vt patet Matt.9. & Marc.8. præsertim quia quibusdam aliis mandauit, vt miracula circa se facta publicarent: sicut Mar.5. legitur, quòd dixit ei, quem à dæmonibus liberauerat, Vade in domum tuam ad tuos, & annuncia eis quanta tibi Dominus fecerit.

Q. præc. art.2.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Marc.7. Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ ea, quæ sunt ad finem debent fini esse proportionata. Christus autem ad hoc in mundum venerat, & docebat, vt homines saluos faceret: secundum illud Ioan.3. Non enim misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et ideo conuenientius fuit, vt Christus particulariter homines miraculosè curãdo, ostenderet se esse vniuersalem & spiritualem hominum saluatorem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miracula autem à Christo facta ordinabãtur sicut ad finem, ad rationalis partis salutem, quæ consistit in sapientiæ illustratione & hominum iustificatione: quorum primum præsupponit secundum: quia, vt dicitur Sap.

¶ Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter Christus fecit miracula in creaturis irrationalibus. Probatur: miracula Christi fuerunt ad monstrandam illius deitatem pro salute hominum: sed ad Deitatis virtutem spectat subiectio omnium: ergo conueniens fuit, vt in omnibus generibus creaturarum Christus miracula faceret: ergo in irrationalibus. Omnia clara sunt.

Sapien. primo, in maleuolam aninam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Iustificare autem homines, non conueniebat nisi eis volentibus: hoc enim esset & contra rationem iustitiæ, quæ rectitudinem voluntatis importat, & etiam contra rationem humanæ naturæ, quæ libero arbitrio ad bonũ ducenda est, non autem per coactionẽ. Christus ergo virtute diuina interius homines iustificauit, non tamen eis inuitis: nec hoc admiracula pertinet, sed ad miraculorum finem. Et similiter etiã virtute diuina simplicibus discipulis diuinam sapientiam infudit. Vnde dicit eis Luc.21. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Quod quidem quantum ad interiorem illuminationem inter inuisibilia miracula non numeratur: sed solùm quantum ad exteriorem actum, inquantum scilicet videbant homines eos qui fuerant illiterati & simplices, tam sapienter & constanter loqui. Vnde dicitur Act.4. Videntes Iudæi Petri constantiam & Ioannis, comperto quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur. Et tamen huiusmodi spirituales effectus, etsi à miraculis visibilibus distinguuntur, sunt tamen quædam testimonia doctrinæ & virtutis Christi, secundum illud Hebr.2. Contestante Deo signis & portẽtis & variis virtutibus & Spiritus sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum, maximè quantum ad immutandas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Vnde Hierony. super illud Matth.9.* Surgens secutus est eum, dicit, Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ, quæ etiã in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu. Et super illud Matth.21. Eiiciebat omnes videntes & ementes, &c. dicit idem Hierony.* Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilius, quòd vnus homo & illo tempore contemptibilis, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem. Igneum enim quiddam atque sydereum radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie eius. Et Origen. dicit super Ioan.* Hoc est maius miraculum eo, quo aqua conuersa est in vinum: eo quòd illic inanimata subsistit materia, hic verò tot milliũ hominum domantur ingenia. Et super illud Ioan.18. Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram, dicit Aug.* Vna vox turbam odiis ferocem, armisq; terribilem sine telo vllo percusit, repulit, strauit: Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Luc.4. quòd Iesus transiens per medium illorum ibat. Vbi dicit Chrysost. quòd stare in medio insidiantium & nõ apprehendi diuinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Ioan.8. Iesus abscondit se, & exiuit de templo. vbi Aug. dicit,* Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murũ aut columnam diuertens: sed diuina potestate se inuisibilem insidiantibus constituens, per medium illorum exiuit. Ex quibus omnibus patet quòd Christus quando voluit, virtute diuina animas hominum immutauit: non solùm iustificando, & sapientiam infundẽdo, quod pertinet ad miraculorum finem: sed etiam exterius alliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

In comm. in Matt.

In comm. in Matt.

Pag.128.

Tract.111. in Ioan.

Tract.44. in Ioan.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus venerat saluare mũdum, nõ solùm virtute diuina, sed per mysterium Incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum non sola potestate diuina vtebatur, curando per modum imperij, sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Vnde super illud Luc.4. Singulis manus imponẽs, curabat omnes, dicit Cyrillus, Quamuis vt Deus potuisset omnes verbo pellere morbos: tangit tamen omnes, ostendens propriam carnem efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marc.8.

Hom. 9. in 2.

Expuens in oculos eius impositis manibus, &c. dicit Chrys.* Spuit quidem & manus imponit cæco, volens ostendere quòd verbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit: manus enim operationis est ostensiua, sputũ sermonis ex ore prolati. Et super illud Ioan.9. Fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos cæci, dicit Augustin.* De saliua sua lutũ fecit, quia verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quòd ipse erat qui ex limo terræ hominem formauerat: vt Chrysost. dicit.

Est autem circa miracula Christi considerandum, quod communiter perfectissima opera faciebat. Vnde super illud Ioã.2. Omnis homo primum bonum vinum ponit, dicit Chrys.* Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matt.8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hierony.* Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius: vt Chrysost.* dicit. Vel sicut Beda* dicit, Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinẽ humanæ cæcitatis ostẽdat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat, & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

Hom 21. in Ioan.

In comm. in Matt.

In Matt.

Hom.9.

Super Matt. 8. cap.34.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est,* Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deut.32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur. finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ, & ideo non conueniebat Christo vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioan.7. Totum hominem sanum fecit in sabbatho, dicit Augustin.* q̃ curatus est, vt sanus esset in corpore: & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hierony. dicit super Matth.* datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates: & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis, ablatis sanitas restituatur. Vnde & Ioan.5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysost.* Discimus quòd ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamuis autem, vt Chrysost. dicit super Mat.* quantò anima est potior corpore, tantò peccatum dimittere maius sit, quàm corpus sanare: quia tamen illud non est manifestũ, facit minus quod est manifestius: vt demonstraret maius, & non manifestum.

Q. præc. art.1. & 2.

Super ca. 9.

Hfo.37.

Hom.30.

¶ Ad quartum dicendum, quòd super illud Matth.9. Videte ne quis sciat, dicit Chrysost.* Non est hoc contrarium quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade & annuntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat.

Hom.33.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cùm ad verbum eius est ficcata ficulnea: vt dicitur Mat.21. Ergo videtur quòd etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

¶ 2 Præterea, Pœna non iustè infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, quòd in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur quòd inconuenienter eam siccauerit.

¶ 3 Præterea, Aqua & Aër sunt in medio cœli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cœlo (sicut suprà dictũ est*) similiter etiam in terra, quãdo in eius passione terra mota est. Ergo videtur quòd etiam in aëre & aqua aliqua miracula facere debuerit, vt mare diuideretur, sicut fecit Moyses: vel etiã flumen, sicut fecerunt Iosue & Helias, & vt fierent in aëre tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur: & sicut Helias fecit 3.Reg.13.

Artic.1. & 2.

¶ 4 Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidẽtiam. Hoc autem opus præsupponit creationem. Inconueniens ergo videtur quòd Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videtur fuisse eius miracula circa irrationales creaturas.

¶ SED CONTRA est quòd Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sap.8. quòd disponit omnia suauiter.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aer. prac. ¶ *Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum primum.*

TItulus ex Euangelio clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Conueniens fuit Christum transfigurari. Probatur primò, Oportet finem aliqualiter præcognosci ad directè procedendum in via, præsertim difficili, aspera & laboriosa, ad finem iucundum: sed quia discipulorum Christi per passionem est: & finis gloria est similis gloriæ Christi, ad quam peruenit per passionem Christus. ergo conueniens fuit mostrari gloriam Christi: quod est ipsum transfigurari. Maior declaratur dupliciter, & exemplo sagittatoris, & verbo Thomæ. Minor autem quo ad discipulos, Act.4. & ad Christum, Luc.vlt. quo ad Philip.3. Et confirmatur autoritate Bedæ. Omnia clara sunt.

¶ Secundò, vtrùm claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa.

¶ Tertiò, de testibus transfigurationis.

¶ Quartò, de testimonio Paternæ vocis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum fuerit conueniens Christum transfigurari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum: vt suprà habitū est.* Ergo videtur quòd transfigurari non debuerit. *Q. 14. art. 1.*

¶ 2 Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis, claritas autē est in tertia, cùm sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo, transfiguratio dici non debet.

¶ 3 Præterea, Corporis glorioſi sunt quatuor dotes (vt infrà di cetur*) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas & claritas. Non ergo debuit transfigurari magis secūdum assumptionem claritatis quàm secundum assumptionem aliarum dotium. *Non dicendum.*

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth.17. quòd Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dominus discipulos suos prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quòd aliquis directè procedat in via, quòd finem aliqualiter præcognoscat, sicut sagittator non rectè iacet sagittam, nisi prius signum prospexerit in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioan.14. Domine, nescimus quò vadis, & quomodo possumus viam scire? Et hoc præcipuè necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis verò iucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret non solùm animæ, quam habuit à principio suæ conceptionis, sed etiam corporis, secundum illud Luc.vlt. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos qui vestigia suæ passionis sequuntur, secundum illud Act.14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum. Et ideo conueniens fuit, vt discipulis suis gloriam suæ claritatis ostenderet, quod est ipsum transfigurari. Cui eos configurabit, secundum illud Phil.3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Vnde Beda dicit super Matth.* Pia prouisione factum est, vt contemplatione semper manentis gaudij ad breue tempus delibatā, fortius aduersa tolerarent. *Matth.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hieron. dicit super Matth.* nemo putet Christum per hoc quod transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatē, & assumpsisse corpus spirituale vel aereum. Sed quomodo transformatus sit, Euangelista demonstrat dicens, Resplenduit facies eius sicut sol: vestimēta autem eius facta sunt alba sicut nix. Vbi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium: non substantia tollitur, sed gloria commutatur. *Hom. 68. in Matt. to. 3.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd figura circa extremitatem corporis consideratur: est enim figura, quæ termino vel termino comprehenditur. Et ideo omnia illa quæ circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere videntur. Sicut autem color, ita & claritas corporis non transparentis, in eius superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis, transfiguratio dicitur.

¶ Ad tertium dicendum quòd inter prædictas quatuor dotes sola claritas est qualitas ipsius personæ in seipsa: aliæ verò tres dotes nō percipiuntur nisi in aliquo actu, vel motu seu passione. Ostendit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia. puta agilitatis, cùm supra vndas maris ambulauit: subtilitatis, quādo de clauso vtero Virginis exiuit: impassibilitatis, quando de manibus Iudæorum vel præcipitare vel lapidare eum volentium illæsus euasit. Nec tamen propter illa transfiguratus dicitur, sed propter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personæ ipsius.

ARTICV-

Hom. 68. in Matt. to. 3. ¶ Ad secundum dicendum, quòd Chrys. dicit super Mat.* cùm in plantis vel brutis aliquid tale Dominus operatur, non quæras qualiter iustè siccata est ficus, si tempus non erat. Hoc enim quærere est vltimæ dementiæ: quia scilicet in talibus non inuenitur culpa & pœna: sed miraculum inspice, & admirare miraculi factorem. Nec facit Creator iniuriam possidenti, si creaturā suā suo arbitrio vtatur ad aliorum salutem: sed magis *Cauō. 21.* (vt Hila. dicit super Matt.*) in hoc bonitatis diuinæ argumentum reperimus. Nam vbi afferre voluit procurare per se salutis exemplum, virtutis suæ potestatem in humanis corporibus exercuit: vbi verò in contumaces formam seueritatis constituebat, futuri speciem damnatio arboris indicauit, & præcipuè *Loco proxime citato.* (vt Chrys. dicit*) in siculnea quæ est humidissima, vt miraculum maius appareat,

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus etiam in aqua & in aëre fecit miracula quæ sibi conueniebant: quando scilicet, vt legitur Matth.8. imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem conueniebat ei qui omnia in statū pacis & tranquillitatis reuocare venerat, vt vel turbationē aeris vel diuisionem aquarū faceret. Vnde Apostolus dicit Hebr.12. Non accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, turbinem & caliginem & procellam. Circa passionem tamen diuisum est velum, ad ostendendum reserationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quòd per eius mortem, mortuis vita daretur. Terra mota est & petræ scissæ sunt, ad ostendendum quòd lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quòd totus mundus virtute passionis eius erat in melius commutandus.

D. 968. ¶ Ad quartum dicendum, quòd multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conuersæ. Vnde Aug. super Ioan.* dicit, Vnde multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quòd per conuersionem grana multiplicantur in segetes. *Tract. 24. in Io. to. 9.*

QVAESTIO QVADRAGESIMAQVINTA,
De Transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de transfiguratione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari.

¶ Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum secundum.

TItulus quærit an illa claritat, quæ apparuit in Christo, fuerit claritas quæ ponitur vna ex quatuor dotibus corporis glorioſi: hoc est enim quærere an fuerit claritas glorioſa. Et quæritur hoc ad differentiam claritatis, quæ aliàs apparere potest: vt in natiuitate Domini dicitur, quòd claritas Dei circumfulsit illos: & in resurrectione Domini, Angeli in claritate candida apparuerunt. Constat enim huiusmodi claritates non esse claritates corporum glorioſorum, & propterea hic in quæstionem vertitur, an illa claritas Domini in transfiguratione fuerit sicut illæ claritates, an fuerit claritas corporis glorioſi. *3. dist. 16. q. 2. ar. 2.*

¶ In corpore duo sunt. Primò ponitur conclusio, & probatur: secundò ex illa excluditur opinio Hugonis de sancto Victore. Conclusio est habens duas partes. Claritas illa fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, & non quantum ad modum essendi. Probatur primum: Claritas gloriæ derluatur ab anima in corpus: claritas Christi deriuata est à deitate & anima in corpus: ergo. Maior ex Augustino ad Dioscorum: Minor ex Damascen. quo ad deiratem. Quo ad animam verò probatur, quia non est adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus ex dispensatione, ne redundaret. Secūda pars probatur ex differentia inter claritatis modos effendi diuersos, scilicet vel per modum qualitatis permanentis, vel per modum passionis transeuntis. nam primo modo est claritas gloriæ etiam quo ad modum effendi non secundo. Quod manifestatur ex alia differentia: quia corpora glorioſa sunt affecta claritate, ita vt naturaliter fulgeant: hoc autem miraculosè. Et declaratur modus effendi, sicut lumen in aëre. Declaratur miraculum: sicut ambulare super aquas, & autoritate Dio. confirmatur. *C. 38. in Luc. to 2.* *Ho. 57. in Matt. 2. Ep. 56. tomo 2.* *Epi. 56. ad medi.*

¶ Deinde excluditur opinio Hugonis de sancto Victore, qui in hoc secundo differt quo ad verba: quia Dotis nomine vsus est, quæ quid fixum sonare videtur. Sed fortè quo ad rem idem sentit, scilicet quòd assumpsit dotem secundum essentiam, non secundum modum essendi, id est, non per modum dotis. Omnia clara sunt in littera. *D. 349.* *D. 350.* *Que. 14. ar. 1. ad 1.*

¶ Circa rationem literæ dubium occurrit. Tum quia inualida videtur ex hoc quòd non est adempta Christo potestas deriuādi gloriam animæ ad corpus, in 7 o ferendo, ergo gloria illa deriuata est ab anima: à posse nanque ad esse non valet argumentum. Tum quia si gloria illa deriuata est ab anima in corpus, ergo non est miraculosa, sed naturalis: quouiam pro illo tempore redundantia naturalem cursum suum fecit. Et sic torum oppositum videtur: scilicet quòd non esse clarum Christi corpus, erat miraculosum, quia miraculosè suspendebatur redundantia animæ ad corpus: fulgere autem erat naturale: quia sibi dictum fulgebat.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum claritas Christi in transfiguratione fuerit claritas glorioſa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illa claritas nō fuerit claritas glorioſa. Dicit enim quædam gloss. Bedæ super illud Matthæi 17. Transfiguratus est coram eis. In corpore, inquit, mortali, ostendit non immortalem, sed claritatem similem futuræ immortalitati. Sed claritas gloriæ est claritatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriæ.

¶ 2 Præterea, Super illud Luc.9. Non gustabunt mortem, nisi videant regnum Dei, dicit glo. Bedę,* id est glorificationem corporis in imaginaria repræsentatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicuius rei nō est ipsa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.

¶ 3 Præterea, Claritas gloriæ non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solùm in corpore Christi, sed etiam in vestimentis eius, & in nube lucida, quæ discipulos obumbrauit. Ergo videtur quòd illa claritas non fuerit claritas gloriæ.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Matth.17. Transfiguratus est ante eos, dicit Hierony. Qualis futurus est tempore iudicij, talis Apostolis apparuit. Et super illud Matth. decimosexto, Donec videant Filium hominis venientem in regno suo, dicit Chryso. Volens monstrare quid est illa gloria, in qua postea venturus est, eis in præsenti vita reuelauit, sicut possibile erat eos discere: vt neq; in Domini morte iam doleant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd claritas illa, quam Christus in trāsfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Claritas enim corporis glorioſi deriuatur ab animæ claritate: sicut August. dicit in Epistola ad Dioscorum.* Et similiter claritas corporis Christi in transfiguratione deriuata est & à diuinitate ipsius (vt Damascen. dicit) & à gloria animæ eius. Quòd enim à principio conceptionis Christi, gloria animæ non redundaret ad corpus, ex quadam dispensatione diuina factum est, vt in corpore passibili nostræ redemptionis exploreret mysteria: sicut suprà dictum est.* Non tamen per hoc adempta est Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriæ claritatem in transfiguratione. Aliter tamen quàm in corpore glorificato: nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima, sicut qualitas quædam permanens, corpus afficiens: vnde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione deriuata est claritas à diuinitate & anima eius, non per modum qualitatis immanentis & afficientis ipsum corpus, sed magis per modum passionis trāseuntis: sicut cùm aër illuminatur à sole. Vnde ille fulgor tunc in corpore Christi apparens, miraculosus fuit: sicut & hoc ipsum quòd ambulauit super vndas maris. Vnde Dionys. dicit in Epistola 4. ad Caium,* Super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, materialiū & terrenorum pedum sustinens grauitatem. Vnde non est dicendum (sicut Hugo de sanct. Vict. dicit) quòd Christus assumpsit quatuor dotes: claritatis in transfiguratione: agilitatis, ambulando super mare: subtilitatis, egrediendo de clauso vtero Virginis: & impassibilitatis in cœna quando dedit corpus suum ad edendum, sine hoc quòd diuideretur, quia dos nomi nat quandam qualitatem immanentem corpori glorioso. Sed miraculosè habuit ea quæ pertinent ad dotes. Et est simile quantum ad animam de visione, qua Paulus vidit Deum in raptu: vt in Secunda parte dictum est.* *Ho. 57. in Matt. 2. Ep. 56. tomo 2.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illo verbo non ostenditur quòd claritas Christi non fuerit claritas gloriæ, sed quòd non fuit claritas corporis glorioſi: quia corpus Christi nōdum erat immortale. Sicut enim dispensatiuè factum est, vt in Christo gloria animæ non redunderet ad corpus, ita fieri potuit dispensatiuè vt redunderet quantum ad dotem claritatis, & non quantum ad dotem impassibilitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa claritas dicitur imaginaria fuisse, non quin esset vera claritas gloriæ: sed quia erat quædam imago repræsentans illam gloriæ per fectionem, secundum quam corpus erit glorioſum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut claritas quæ erat in corpore Christi, repræsentabat futuram claritatem corporis eius, ita claritas vestimentorum eius designat futuram claritatem Sanctorum, quæ superabitur à claritate Christi, sicut candor niuis superatur à splendore solis. Vnde Grego. dicit trigesimosecundo Moralium,* quòd vestimenta Christi facta sunt splendentia: quia in supernæ claritatis culmine Sancti omnes, ei luce iustitiæ fulgentes adhærebunt. vestium enim nomine iustos quos sibi adiunget significat: secundum illud Isa. quadragesimonono, His omnibus velut ornāmēto vestieris. Nu

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia dispensatio est sicut exceptio quædam à regula generali (vt patet secundum communem vsum Ecclesiæ) & regulariter anima beata glorificat corpus quod animat, vt Augustin. dicit: ac per hoc cum anima Christi fuerit beata ab initio sui, debebat regulariter ipsius corpus glorioſum esse ex naturali redundantia animæ beatæ ad corpus, quod viuificat. Sed quia Christus voluit pati, & in similitudine carnis peccati nobiscum conuersari, suspendit actualem redundantiam gloriæ in corpus anima sua. Et hoc est dispensasse in generali regula redūdantiæ ex qua dispensatiua suspensione actualis redundantiæ, tactum est vt corpus remaneret passibile, vtpote non dotatum actualiter adhuc ab animæ gloria: & vt anima nihil minus potestatis in se haberet, quàm si redundando actualiter communicaret corpori suo gloriā. Nihil enim ex hoc animæ ademptum est, nisi actualiter redundantia ad tempus: ex quo constat non minui ipsius animæ secundum se potestatem, propterea in littera dicitur, quòd non est per dispensationem adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et quia de facto apparuit gloria in corpore Christi, monstrata ad hoc, vt Apostoli viderent vel modicum futuræ gloriæ post resurrectionē: consequens est, vt gloria illa non alia fuerit, quam illa quæ est ipsius Christi propria, quam constat ab anima deriuata aliquoti non ostendisset illi gloriam suam, sed aliam: quum tamen homines, qui vidit, dicat, Videmus gloriam eius. Quocirca quia posita potestate deriuandi, dubium non est quin deinstito sequuta fuerit: ideo sufficit Autori potestatem deriuandi declarasse, pro manifesto relinquens quòd actualiter deriuata est. *Circa med.* *2. 2. que. 175. ar. 3. ad 2.*

¶ Et licet claritas illa relata ad animum Christi fuerit non miraculosa, sed naturalis (vt obiiciēdo dicitur, quia hæc relata tamen ad corpus Christi miraculosa erat, quia corpus illud etiam tunc erat passibile: quòd enim corpus passibile fulgeat sicut sol, miraculosum est. Verūm si de facto fuisset totaliter fuisset gloria ab anima Christi in corpus, non fuisset gloria miraculosa, sed naturalis: reddidisset siquidem corpus totaliter glorioſum, sicut modo est post resurrectionem: sed quoniam non nisi per modum cuiusdam passionis claritas illa à naturali quidem fonte animæ beatæ, in corpus descendit, ideo corpus glorioſum fuit, vt corpus non ne factum, quo supernia est redundantia gloriæ ab anima in corpore Christi, vt haberet corpus passibile, pro nostra salute moriendo, &c. Secundum autem hoc speciale miraculum, quo nunc actualiter corpori passibili, & c. præstitum est, vt fulgeret, ex ratione huius in littera dicitur, quòd fuit fulgor Christi miraculosus. *Cap. 31.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Et per hæc patet solutio obiectorum.

¶ In responsione ad tertium, Autor ad mysticam transit rationem, relinquens pro manifesto nihil officere claritati gloriosæ corporis Christi, si tanta est quòd etiam splendidas vestes efficiat, & nubes lucidas reddat, per radiorum suorum emissionem. Hæc enim non ad ipsam spectant claritatem, sed ad ipsius effectus: in hoc enim magnitudo lucis corporis Christi ostenditur, & graduata illius participatio, dum vestes propinquiores splendet, nubes autem remotior lucida fit.

Car. 3. In Matthæ.

¶ Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Conuenienter inducti sunt testes transfigurationis. Probatur. Ad gloriam æternam per Christum adducuntur homines præcedentes ipsum, & sequentes: ergo conuenienter homines duo ex præcedentibus, & tres ex sequentibus inducti sunt transfigurationis testes. Antecedens licet sit clarum manifestatur tamen ex mysterio tuibarum clamantium, &c. Consequentia autem quo ad transfigurationem probatur: quia transfiguratio nihil aliud fuit, quàm quædam demonstratio gloriæ inuitatiua ad ipsam. Quo ad numerū testium probatur: quia in ore duorum veltriū, &c.

Ex l. 3. de mirabilibus sacræ scripturæ ca 13. qui est inter opera Augus. to. 5.

¶ Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum quartum.

IN corpore vnica conclusio: Conuenienter testimonium naturalis Christi filiationis paternæ vocis audirum est in transfiguratione, sicut & in baptismo. Probatur. Adoptio filiorum Dei est per conformitatem imaginis diuinæ ad naturalem filium, & hoc vel secundum gratiam vel gloriam: ergo conueniens fuit testimonium naturalis filiationis Christi, &c. Antecedens quo ad primam partem relinquitur clarum: & patet ad Roman. 8. Quos prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Quo ad secundam & tertiam manifestatur autoritate Ioannis Euangelistæ. Consequentia probatur: quia in baptismo datur gratia, in transfiguratione gloria manifestatur est. Et manifestatur simul conuenientia testimonij ex persona Patris, quia solus nouit. Omnia clara sunt iuxta subiectā materiam.

Artic. 1.

** Aliàs &*

¶ Vtrùm testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non conueniēter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisque enim maximè potest perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis Angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse Angeli quàm homines.

¶ 2 Præterea, Testes veritatis non decet alia qua fictio, sed veritas. Moyses autē & Helias non ibi verè affuerūt, sed imaginariè: dicit enim quædam glos.* super illud Luc. nono, Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Heliæ ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, vt Angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur quòd fuerint conuenientes testes.

¶ 3 Præterea, Act. 10. dicitur, quòd Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses & Helias debuerūt adesse tanquam testes, sed etiam omnes Prophetæ.

¶ 4 Præterea, Gloria Christi omnibus Christi fidelibus repromittitur: quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum & Iacobū & Ioānem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

¶ IN CONTRARIVM est Euangelicæ scripturæ autoritas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus transfigurari voluit, vt gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines prouocaret: sicut supràdictum est. * Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducūtur homines per Christum, non solùm qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt. Vnde eo ad passionem properante, tam turbæ, quæ sequebantur, quàm quæ præcedebant eū, clamabant Hosanna: vt dicitur Matthæ. 21. quasi salutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit vt de præcedētibus ipsum testes adessent, scilicet Moyses & Helias, & de sequētibus ipsum, scilicet Petrus & Iacobus & Ioannes, vt in ore duorum * vel trium testium staret hoc verbum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriā, quæ ad solos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gloss. illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus sacræ Scripturæ, qui non est liber authenticus, sed falsò ascribitur Aug. & ideo illi glos. non est standum. Dicit enim expressè Hieronym. super Matthæ. * Considerandum est, quòd Scribis & Pharisæis de cælo signa poscentibus dare noluit: hic verò vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cælo: Helia inde descendente, quò conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum, quasi anima Moysi suum corpus resumpserit: sed quòd anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, in quem fuerat in curru igneo raptus.

D. 813.

Mat. 17. to. 9.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Chry. dicit super Matt. *) Moyses & Helias in medium adducūtur propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turbæ dicebant eum esse Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis: capita Prophetarum secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum & Domini. Secunda ratio est: quia Moyses legē dedit, Helias pro gloria Domini æmulator fuit. Vnde per hoc quòd simul cum Christo apparēt, excluditur calumnia Iudæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriam vsurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem mortis & vitæ, & esse iudicem mortuorum & viuorum: per hoc quòd Moysem iam mortuum & Heliam adhuc viuentem, secum ducit. Quarta ratio est: quia sicut Lucas dicit, loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est de passione & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos cōfirmaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias verò Regi Achab. Quinta ratio est: quia volebat vt discipuli sui æmularentur Moysi manſuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar. * vt ostenderet, scilicet se per legem quam dedit Moyses, & per Prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, esse prædicatum.

Hom. 57. tom. 2.

Cap. 17. in Matth.

¶ Ad quartum dicendum, quòd alta mysteria non sunt omnibus exponenda immediatè: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysost. * dicit, assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioan. verò in priuilegio amoris, quo à Christo diligebatur propter suam virginitatem: & iterum propter prærogatiuam Euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant, alicui nuntiare ante resurrectionem, ne (vt Hieronymus dicit) & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam, sequens crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & vt cum essent Spiritu sancto repleti, tūc gestorum spiritualium testes essent.

Hom. 57. in Matth.

¶ Vtrùm conuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd minùs conuenienter auditum fuerit testimoniū paternæ vocis dicentis, Hic est filius meus dilectus. Quia vt dicitur Iob 33. semel loquitur Deus, secundò, idipsum nō repetit. Sed in baptismo hoc ipsum pater na vox fuerat protestata. Nō ergo fuit cōueniens, quòd hoc iterum protestaretur in transfiguratione.

Matth. 3.

¶ 2 Præterea, In baptismo simul cū voce paterna affuit Spiritus sanctus in specie columbæ, quod in transfiguratione factū non fuit. Non ergo conueniens videtur fuisse Patris protestatio.

¶ 3 Præterea, Christus docere incepit post baptismum, & tamen in baptismo vox Patris ad eum audiendum homines nō induxerat. ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

¶ 4 Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non possunt, secundum illud Ioā. 16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ nō potestis portare modò. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant, dicitur enim Matth. 17. quòd audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. ergo non debuit vox paterna ad eos fieri.

¶ IN

¶ Quinta pars principalis.

Consequenter, &c.

¶ Hic incipit tractatus quintus, de exitu Christi ex hoc mundo.

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum primum.

TItulus vt sonat, fumatur: quoniam in corpore articuli distinguitur.

¶ In corpore distinctiones ponitur cum tribus conclusionibus. Distinctio est de necessario dupliciter, vel simpliciter vel extrinseco, & hoc vel coactionis vel suppositionis: & hoc vel sine quo non, vel non ita bene. Vbi vides quòd membra principalia distinctionis sunt tria, scilicet necessarii secundum se, vel coactionis, vel suppositionis. Si tamen vltimum membrum subdiuidatur, erunt quatuor, numerando duos modos necessarij ex suppositione, scilicet vel qui sine ipso nō potest peruenire ad finem, vel naturaliter est necessaria ad peruenīendum in insulam, vel sine quo non ita bene: vt equitare est necessarium ad eundum ex Bononia Romam, ad quam minus bene pedes posset quis ire. In litera omnes isti modi tanguntur distinguendo: sed conclusiones, ponendo tria tātum principalia membra consideranda: quia vt patebit, sequentibus articulis reducuntur distinctio subdistinctorum modorum, ad præsentem applicata materiā. Ponuntur ergo in litera iuxta tria principalia distinctionis membra prædicta tres conclusiones. Prima est: Christum pati non fuit necessariū absolutè. Probatúque statim: quia tam ex parte Dei quàm ex parte hominis possibile fuit aliter se habere. Secunda conclusio est: Christum pati, non fuit necessarium necessitate coactionis. Probatur: quia Deus qui diffiniuit Christum pati, non potest cogi: & ipse Christus qui passus est, voluntariè passus est: oblatus est enim quia voluit. Tertia conclusio est: Christum pati fuit necessarium necessitate suppositionis. Probatur & ex parte nostri, vt habeamus vitam æternam, Ioannis 5. & ex parte Christi, vt intraret in gloriam suam. Lucæ vltimo: & ex parte Dei, vt impleretur diffinitio eius, Lucæ vigesimosecundo, & vltimo. Omnia sunt clara.

Artic. 1.

Super ca. 17.

¶ IN CONTRARIVM est autoritas Euangelicæ Scripturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd adoptio filiorum Dei est per quandam cōformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidem fit dupliciter. primò quidem fit per gratiam vitæ, quæ est conformitas imperfecta. Secúdò, per gloriam patriæ quæ erit cōformitas perfecta, secundum illud primæ Io. 3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniā cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniā videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tam in baptismo, quàm in transfiguratione conueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfectè conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio & Spiritu Sancto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus pater verbum vnicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quòd licet idem corporali voce Deus protulerit: non tamen propter idem, sed ad ostendendum diuersum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

¶ Ad secundum dicendū, quòd sicut in baptismo, vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostēsa est operatio totius Trinitatis per hoc quòd fuit ibi filius incarnatus, apparuit Spiritus sanct⁹ in specie columbæ, & Pater fuit ibi declaratus in voce: ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quę per simplicitatem columbę designatur, ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ & refrigerium ab omni malo, quę designātur in nube lucida.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ Christus venerat gratiam actualiter dare: gloriam verò promittere verbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, vt ipsum audiant, non autem in baptismo.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd conueniens fuit discipulos voce paterna terreri & proterni, vt ostenderetur quòd excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum & facultatem mortalium, secundum illud Exo. 33. Non videbit me homo, & viuet. Et hoc est quod Hieron. dicit super Matt. * quòd humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragilitate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducēdo: quòd significatur, per hoc quod dixit eis, Surgite, nolite timere.

Hom. 57. tom. 2.

QVAESTIO QVADRAGESIMASEXTA. De passione Christi, in duodecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de his, quæ pertinēt ad exitū Christi de mundo. Et primò, de passione eius.

secundò, de morte. tertiò, de sepultura. quartò, de descensu ad inferos.

¶ Circa passionem occurrit triplex cōsideratio, prima de ipsa passione. secūda de efficiēte passionis. tertia de fructu passionis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum.

¶ Secundò, vtrùm fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ.

¶ Tertiò, vtrùm ille modus fuerit conuenientior.

¶ Quartò, vtrùm fuerit conueniens quòd in cruce patereretur.

¶ Quintò, de generalitate passionis eius.

¶ Sextò, vtrùm dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus.

¶ Septimò, vtrùm tota anima eius pateretur.

¶ Octauò, vtrum passio eius impedierit gaudium fruitionis.

¶ Nonò, de tempore passionis.

¶ Decimò, de loco.

¶ Vndecimò, vtrùm conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi.

¶ Duodecimò, vtrùm passio ipsius Christi sit diuinitati attribuenda.

¶ Vtrùm fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non potest nisi à Deo: secundum illud Isaiæ 45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deo autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati.

2. dist. 20. art. 1. q. 3. 1. Et op. 2. cap. 7.

¶ 2 Præterea, Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntatē est passus. dicitur enim Isaiæ 53. Oblatus est, quia ipse voluit, non ergo necessarium fuit eum pati.

¶ 3 Præterea, Sicut in Psa. dicitur, Vniuersæ viæ Domini, misericordia & veritas. Sed nō videtur necessarium, quòd pateretur ex parte misericordiæ diuinæ, quę sicut gratis dona tribuit, ita videtur quòd gratis debita relaxet absq; satisfactione, neque etiam ex parte diuinæ iustitiæ, secundum quam homo ęternam damnationem meruerat. Ergo videtur non fuisse necessarium quòd Christus pro liberatione hominum pateretur.

¶ 4 Præterea, Angelica natura est excellētior, quàm humana, vt patet per Dio. 4. c. de di. no. sed pro reparatione Angelicæ naturæ, quæ peccauerat, Christus non est passus. Ergo videtur quòd nec etiā fuerit necessariū eum pati pro salute humani generis.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ioann. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: sic oportet exaltari Filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quod quidem de exaltatione in cruce intelligitur. ergo videtur quòd Christum oportuit pati.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut Philosophus docet in quinto Meta. *) necessarium multipliciter dicitur. Vno quidem modo, quod secundum sui naturam impossibile est aliter se habere, & sic manifestum est, quòd non fuit necessarium Christum pati, neque ex parte Dei, neque ex parte hominis. Alio modo dicitur aliquid necessarium ex aliquo exteriori. Quod quidem si sit causa efficiens vel mouens, facit necessitatem coactionis: vt pura cùm aliquid non potest ire propter violentiam detinentis ipsum. Si verò illud exterius, quod necessitate inducit, sit finis, dicetur aliquid necessarium ex suppositione finis: quando scilicet finis aliquis aut nullo modo potest esse, aut non potest esse conuenienter nisi tali fine præsupposito. Non ergo fuit necessarium Christum pati necessitate coactionis, neque ex parte Dei qui Christum diffiniuit pati, neque etiam ex parte ipsius Christi, qui voluntariè passus est. Fuit autem necessarium necessitate finis: qui quidem potest triplici-

Tex. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum secundum.

TItulus statim affert secum quæstionem, quia videtur præposterus ordo, nam prius erat quærendum si erat alius modus possibilis, posterà quærenda erat necessitas alterius eorum. Post necessitatem siquidem cõclusum vnius modi, quid ad attem de aliis modis possibilibus.

** Alias & quoniã scripti est, quoniam oportebat, &c.*

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet possibile absolutè sit communius ac prius necessario, & propterea quærenda prius esset possibilitas, quàm necessitas absolutè: possibile tamen, vt medium ad finem, non est prius necessario ad finẽ communiter sumpto, hoc est comprehendẽdo necessitatem ad finem, tam finẽ quo nõ, quàm propter melius, sed est posterius eo, vtpote species illius, nam omne medium possibile ad finem, aut est sine quo non, aut propter melius: boni enim aliquid in via ad finẽ afferre oportet medium omne possibile. Quocirca postquam Autor concluſit, necessariam esse Christi passionem ad salutem humanam, merito nunc inquirit, an fuerit sic necessaria quòd sine illa non potuerit haberi liberes humana à peccato: hoc est quærere an fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ. Nã si non fuerit possibilis alius modus, passio Christi fuit ad libertatem humanam necessaria, sicut nauigatio ad transeundum in insulam: quia aliter non potest transiri. Et si fuit possibilis alius modus, passio Christi non fuit necessaria ad liberãdum genus humanam, sicut nauigatio ad insulam: quia per illum alium modum potuit nostra liberatio fieri. Vbi videre clarè potes, quòd ordo rectissimus articulorum seruatus est: vt primo quæsitum sit an passio Christi fuerit ad salutem nostram necessaria. Secundo, quomodo necessaria, an scilicet sine qua non potuisset haberi libertas humana. Et quoniam in hoc articulo concluditur quòd passio Christi non est sic necessaria (quoniam potuit alio modo humanũ genus liberari) ideo consequenter in tertio articulo quæritur an passio Christi fuerit conuenientius medium ad libertatem humanam, quàm aliquis alius modus possibilis.

D.151.
Q.54.ar. 2.
3.dist.20. ar.4.q.1. & ep.1.c. 17.
Tract.51. circamed.
Cañõ.31. in Matt.

¶ In corpore articuli est vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus iuxta duo membra. Distinctio est: possibile vel impossibile dupliciter vel absolutè, vel ex suppositione, & sic intrare in gloriam suam. Tertiò, ex parte Dei: cuius diffinitionẽ circa passionem Christi prænũciatam in Scripturis, & præfiguratam in obseruãtia veteris Testamenti, oportebat impleri. Et hoc est quod dicitur Lucæ 22. Filius hominis, secundum quòd diffinitum est, vadit. Et Luc. vlt. Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis & Psal. de me. * Quoniam sic scriptũ est, & sic oportebat Christum pati & resurgere à mortuis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte hominis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominẽ liberari per passionẽ Christi, cõueniens fuit & misericordiæ, & iustitiæ eius. Iustitiæ quidẽ: quia per passionẽ suam Christus satisfecit pro peccato humani generis: & ita homo per iustitiã Christi liberatus est. Misericordiæ verò: quia cùm homo per se satisfacere nõ posset pro peccato totius humanæ naturæ (vt suprà habitum est *) Deus ei satisfactorem dedit filium suum, secundũ illud Ro. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidẽ in sanguine ipsius. Et hoc fuit abundantioris misericordiæ, quàm si peccata absque satisfactione dimisisset. Vnde dicitur Ephes. 2. Deus, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.

Q.1.ar.2.

¶ Ad quartum dicendum, quòd peccatum Angeli non fuit remediabile sicut peccatum hominis, vt ex supradictis in Prima parte patet. *

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionem Christi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nõ fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionem Christi. Dicit enim Dominus Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadẽs in terrã, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. vbi dicit Augu, * quòd seipsum granum dicebat. Nisi ergo mortem passus esset, aliter frucum nostræ liberationis non fecisset.

¶ 2 Præterea, Matt. 26. Dominus dicit ad Patrem, Pater mi, si nõ potest hic calix trãsire nisi bibam illũ, fiat voluntas tua. Loquitur autem ibi de calice passionis, ergo passio Christi præteriri non poterat. Vnde & Hil. dicit, * Ideo calix transire non potest nisi illum bibat: quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

¶ 3 Præterea, Iustitia Dei exigebat, vt homo à peccato liberaretur, Christo per passionem satisfaciente. Sed Christus suam iustitiam non potest præterire: dicitur enim 2. ad Ti. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum nõ potest. Seipsum autem negaret, si iustitiam suam negaret, cum ipse sit iustitia: ergo videtur quòd nõ fuerit possibile alio modo hominem liberari, quàm per passionem Christi.

¶ 4 Præterea, Fides non potest subesse falsum. Sed antiqui Patres crediderunt Christum passurum. ergo videtur quòd nõ potuerit esse, quin Christus pateretur.

¶ SED CONTRA est quòd Aug. dicit 13. de Trin. * Modũ quo nos per mediatorẽ Dei & hominũ, hominẽ Christum Iesum, Deus liberare dignatur, asserimus bonum & diuinæ cõgruũ dignitati. verũ etiã ostẽdamus, nõ aliũ modũ possibilẽ Deo defuisse, cui' potestati cũcta æqualiter subiacẽt.

Cap.6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid potest dici possibile vel impossibile dupliciter. Vno modo simpliciter & absolutè, alio modo ex suppositione. Simpliciter igitur & absolutè loquẽdo, possibile fuit Deo alio modo hominẽ liberare, quã per passionẽ Christi: quia non est impossibile apud Deum omne verbum, vt dicitur Luc. 1. Sed ex aliqua suppositiõe facta fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiam falli, & eius voluntatem seu dispositionem cassari, suppositã præscięntia & præordinatione Dei de passiõe Christi, non erat simul possibile Christum non pati, vel hominem alio modo, quàm per eius passionẽ liberari. Et est eadẽ ratio de omnibus his quæ sunt præscita & præordinata à Deo, vt in Prima parte * habitum est.

D. 47.
Q.14.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus ibi loquitur suppositа præscientia & præordinatione Dei, secundũ quam erat ordinatum, vt fructus humanæ salutis non sequeretur, nisi Christo patiente. Et similiter intelligendũ est quòd secũdo obiicitur, Si non potest hic calix transire nisi bibam illum, scilicet propter hoc, q̃ tu ita dispositi. vnde subdit, Fiat voluntas tua.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ hæc etiã iustitia dependet ex voluntate diuina, ab humano genere satisfactionem exigẽte pro peccato: nã si voluisset absq; omni satisfactione hominẽ à peccato liberare, contra iustitiã non fecisset. Ille enim iudex non potest salua iustitia culpam sine pœna dimittere, qui habet punire culpã in alium commissam: puta vel in aliũ hominẽ, vel in totam rempublicã, siue in superiorẽ principẽ. Sed Deus non habet aliquem superiorem, sed ipse est supremum & commune bonum totius vniuersi. Et ideo si dimittat peccatum quod habet rationem culpæ ex eo quòd contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam: sicut quicunque homo remittit offensam in se commissam absque satisfactione, misericorditer & non iniustè agit. Et ideo Dauid misericordiam petens, dicebat, Tibi soli peccaui: quasi dicat, potes sine iniustitia mihi dimittere.

¶ Ad quartũ dicendũ, quòd fides humana, & etiam Scripturę diuinę, quibus fides instruitur, innituntur præscięti æ & præordinationi diuinæ. Et ideo eadem ratio est de necessitate, quæ prouenit ex suppositione eorum, & de necessitate, quæ prouenit ex præscientia & voluntate diuina.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm fuerit aliquis modus conueniẽtior ad liberationem humani generis, quàm per passionem Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd alius modus conueniẽtior fuisset liberationis humanæ, quàm per passionem Christi. Natura enim in sua operatione imitatur opus diuinum, vtpote à Deo mota & regulata. Sed natura non facit per duo quod per vnum potest facere. Cùm ergo Deus potuerit hominem liberare sola propria voluntate, non videtur conueniens fuisse, quòd ad liberationem humani generis Christi passio adderetur.

¶ 2 Præterea, Ea quæ fiunt per naturam, conuenientius fiunt, quàm ea quæ fiunt per violentiam: quia violentia est quædam excisio seu casus ab eo quod est secundum naturam: vt dicitur in libr. 3. de Cælo. * Sed passio Christi mortem violentam induxit. ergo conuenientius fuisset, vt Christus naturali morte moriendo, hominem liberaret, quàm quòd pateretur.

Tex.18

¶ 3 Præterea, Conuenientissimum videtur, quòd ille qui violenter & iniustè detinet aliquid, per superioris potentiam spolietur. vnde Isa. 52. dicit, Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Sed diabolus nullum ius in homine habebat: quem per fraudem deceperat, & per quandam violentiam seruituti subiectum detinebat. Ergo videtur conuenientissimum fuisse, quòd Christus diabolum per solam potentiam spoliaret absque sua passione.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit 13. de Trin. * Sanandæ nostræ miseriæ conuenientior modus alius non fuit, quàm per Christi passionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tantò aliquis modus conuenientior est ad assequendum finem, quantò per ipsum plura concurrunt, quæ sunt expedientia fini. Per hoc autem, quòd homo per Christi passionem est liberatus, multa concurrerunt ad salutem hominis pertinentia præter liberationem à peccato. Primò enim per hoc homo cognoscit, quantùm Deus hominem diligat, & per hoc prouocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Vnde Apost. dicit Rom. 5. Commendat suam charitatem Deus in nobis: quoniam cùm inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Secundò, quia per hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, humilitatis, constantiæ, iustitiæ, & cæterarum virtutum in passione Christi ostensarum: quæ sunt necessariæ ad humanam salutem. Vnde dicitur primæ Petr. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Tertiò, quia Christus per passionem suam non solùm hominem à peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificantem & gloriam beatitudinis ei promeruit, vt infrà dicetur. * Quarto, quia per hoc est homini inducta maior necessitas, se immunem à peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat à peccato: secundum illud primæ Corinth. 6. Empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Quintò, quia hoc ad maiorem dignitatem hominum cessit: vt sicut homo victus fuerat & deceptus à diabolo, ita etiam homo esset qui diabolum vinceret: & sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo, mortem superaret, vnde dicitur primæ ad Corinth. 5. Deo gratia, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Et ideo conueniẽtius fuit, quòd per passionem Christi liberaremur, quàm per solam Dei voluntatem.

Cap. 10. 20.3.
Q.46.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura etiam vt aliquid conueniẽtius faciat, plura ad vnum assumit, sicut duos oculos ad videndum. Et idem patet in aliis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit, Christus non fuit mortem, quam non habebat, cùm sit vita: sed hominum mortem venerat consumpturus. Vnde non propria morte corpus deposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, inconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere proprium corpus affectum languoribus. Sed & si absque morte corpus alicubi seorsum deposuisset, ac deinde se offerret, non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte victoria, nisi coram omnibus eam patiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam?

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet diabolus iniustè inuaserit hominem: tamen homo propter peccatum, iustè erat sub seruitute diaboli derelictus à Deo. Et ideo conueniens fuit, vt per iustitiam homo à seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso per suam passionem. Fuit etiam hoc conueniens ad vincendam superbiam diaboli, qui est desertor iustitiæ, & amator potentiæ, vt Christus diabolum vinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam & humilitatem passionis, vt Aug. dicit 13. de Trinitate. *

Cap. 13. & 19. de 3.

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniẽtissimum fuit, Christum pati mortem crucis. Probatur in litera rationibus septem: quibus potest addi octaua, quòd ideo mortem crucis elegit, vt vsque ad vltimum, quatuor sensibus (scilicet visu, auditu, olfactu, & gustu, ac lingua) officio vti libere posset, & ad cumulum passionis, videndo, audiendo, odorando, & affabiliter quæque contraria, ignominiosa, &c. & ad consummanda mysteria, quæ verbis in cruce dictis expleuit, & commendãdo Matrem, & Latronem exaudiendo, &c.

¶ In responsione ad tertium memento quòd male dictus à Deo quilibet est, cui mali aliquid à Deo infertur: quia enim ipse dixit, & facta sunt, sicut benedicere alicui Deum, est benefacere illi: ita Deũ maledicere alicui, est illi malum facere. Et quia Deus propter scelus populi sui percussit Christum, multa mala pœnæ & specialiter malũ pœnæ ignominiosissimæ crucis intulit illi, ideo maledixit Christo, dum illi malum fecit: & propterea Christus, sicut & omnis patiens in cruce, male dictus à Deo dicitur.

3.dist.20. ar.4.q.2. ad 1. Et 4. contra cap.55.ad 17. & 18. Et 2. quo lib.q.1.ar. 2. Et ep. 3.c.235. Li.3.c.28

Q.48

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus pati debuerit in cruce.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia veteris Testamenti, in quibus animalia gladio necabantur, & postmodum igni cremabantur. Ergo videtur quòd Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne.

Q.25 ar.4.

¶ 2 Præterea, Damasc. dicit * quòd Christus non debuerit assumere detestabiles passiones. Sed mors crucis videtur fuisse maxime detestabilis & ignominiosa. vnde dicitur Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo videtur quòd Christus non debuerit pati mortem crucis.

¶ 3 Præterea, De Christo dicitur, Benedictus qui venit in nomine Domini, vt patet Mat. 21. Sed mors crucis erat mors maledictionis, secundum illud Deut. 21. Maledictus est à Deo, qui pendet in ligno. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum crucifigi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Phil. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniẽtissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primo quidem propter exẽplum virtutis. Dicit enim Aug. in lib. 83. quæst. * Sapiẽtia Dei hominẽ ad exemplum, quo rectè viueremus, suscepit. Pertinet autem ad vitam rectam, ea quæ non sunt metuenda, non metuere. Sunt autem homines, qui quauis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt. Vt ergo nullũ genus mortis recte viuenti homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendũ fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius & formidabilius. Secũdò, quia hoc genus mortis

Quæst.25 ar.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sexta Articulum quintum.*

TItulus de passionibus corporalibus ab extrinseco illatis intelligitur, vt in corpore actio. Autor explicat. Sũt enim duo genera passionum. Quædam spirituales: vt decipi, priuari virture, & huiusmodi. Quæ longè fuerunt à Christo: quia derogarent perfectioni animæ ipsius. Quædam corporales: & hæ sunt duplices: quædam ab intrinseco, vt ægritudines corporales. Et de his non est quæstio: quia non decuit Christum infirmari: sed sat fuit ab intrinseco habere passiones naturales absque ægritudine, vt famem, sitim, lassitudinem quo ad corpus: & tristitiam, timorem, & huiusmodi quo ad partem sensitiuam animæ. Quædam verò ab extrinseco, siue sint puræ corporales, vt flagella, confossio, & huiusmodi: siue aliqualiter spirituales, vt infamari, & huiusmodi. Et similiter siue extrinsecè, vt spoliari, & huiusmodi: siue intus, vt tristari ex sensatis, & obiectis. De his enim quæ ab extrinseco inferri possunt passionibus absque spirituali dãno in anima patientis, quæstio est, vt vnico verbo dicatur.

¶ In corpore est vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus iuxta ipsa membra distinctionis, interiecta explicatione tituli. Distinctio est: Passiones humanæ ab extrinseco possunt considerari dupliciter, vel secundum species, vel secundum genus. Prima conclusio: Non oportuit Christum pati omnem humanam passionem secundum speciem. probatur: quia multæ earum sunt contrariæ: vt patet. Secunda conclusio est, Christus passus est omnem humanam passionem secundum genus. Probatur tripliciter: & ex parte generalitatis conditionum agentium à quibus, & rerum in quibus, & membrorum secundum quæ passus est.

¶ Aduerte hic primò, quòd Autor summarie pertractat generalitatem passionum Christi: nam si adamussim dinumeranda essent omnes conditiones passionum eius, & differentiæ earum, humanum ingenium forte deficeret. Clarè siquidem liquet, quòd passus est iudicialiter & extraiudicialiter: à iudicio ecclesiastico & seculari passus est obiectione superbiæ, blasphemiæ, seductionis, ambitionis, rebellionis Cæsaris, & iustitionis diuinæ: passus est à testibus falsis, & à propria confessione occasionaliter: passus est vt malus, & vt iustus: passus est à viris timoratis maximè conueniens erat satisfactioni peccato primi parentis: quod fuit ex eo quòd contra mandatum Dei, pomum ligni vetiti sumpsit. Et ideo cõueniens fuit, quòd Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum patereretur ligno affigi, quasi restituens quod Adam sustulerat: secundum illud Psal. Quæ non rapui, tũc exoluebam. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone de passione, Cõtempsit Adam præceptum accipiens ex arbore pomum, sed quicquid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est, quia (vt Chrysostomus dicit in sermone de passione*) in excelso ligno, & nõ sub tecto passus est, vt etiam ipsius aeris natura mundetur, sed & ipsa terra simile beneficium sentiebat decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Ioan. tertio, Oportet exaltari Filium hominis, dicit, Exaltari audiens, suspensionẽ intelligas in altum, vt sanctificaret aerem, qui sanctificauerat terram ambulãdo in ea. Quarta ratio est: quia per hoc quod in alto moritur, ascẽsum nobis parat in cælum, vt Chrysostomus dicit. Et inde est, quòd ipse dicit Ioan. 12. Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc cõpetit vniuersali saluationi totius mũdi. Vnde Greg. Nyssenus dicit quòd figura crucis à medio cõtactu* in quatuor extrema partita, significat virtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, vbique diffusam. Chrysostomus etiam dicit quòd in cruce expansis manibus moritur, vt altera manu veterem populum, altera, eos qui ex Gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est: quia per hoc genus mortis diuersæ virtutes designãtur. Vnde Aug. dicit in lib. de gratia vetere & noui Testamenti, * Non frustra tale genus mortis elegit, vt latitudinis & longitudinis & profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo est in eo ligno quod transuersum desuper figitur. hoc ad bona opera pertinet: quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo quod ab ipso ligno vsque ad terram cõspicuum est: ibi enim quodammodo statur, *id est perfistitur & perseueratur, quod lõganimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa quæ transuersum figitur, sursum versus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi: quia bene sperantium supernæ expectatio est. Iam verò illud ex ligno quod fixum occultatur, vnde totum illud exurgit, profunditatẽ significat gratiæ gratiæ. Et sicut Aug. super Ioan. dicit, * Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. Septima ratio est: quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. Vt enim Aug. dicit in sermone de passione, de diluuio aquarum, humanum genus arca lignea liberauit. De Aegypto Dei populo recedente, Moyses mare virga diuisit, & Pharaonẽ prostrauit, & populum Dei redemit. Idem Moyses lignum in aquam misit, & amaram aquam in dulcedinem commutauit. Ex ligneа virga de spirituali petra salutaris vnda profertur. Et vt Amalec vinceretur, circa virgã Moyses expansis manibus extẽditur. Et lex Dei arcæ Testamenti creditur lignea. Vt his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus veniatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium offerebãtur, erat factum de lignis, vt habetur Exod. 26. & quantum ad hoc veritas respondet figuræ. Non autem oportet quòd quantum ad omnia: quia iam non esset similitudo, sed veritas, vt Dam. dicit in 3. lib.* Specialiter tamen, vt Chrysostomus dicit, non caput ei amputatur, vt Ioãni, neque sectus est, vt Isaias: vt corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio volentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus detestabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant ad defectum scientiæ vel gratiæ aut etiam virtutis. Non autem illas, quæ pertinent ad iniuriam ab exteriori illatam, quinimò, vt dicitur Heb. 12. sustinuit crucem, confusione contempta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Aug. dicit 14. contra Faustum*) peccatum maledictum est, & per cõsequẽs mors & mortalitas ex peccato prouenient. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habens carnis peccati: & propter hoc Moyses eam nominat maledictum: sicut & Apostolus nominat eam peccatum: dicens secũdæ ad Cor. 5. Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet propter pœnam peccati. Nec ideo maior inuidia est: quia dixit, Maledictus est à Deo. nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendã atque tollendam, filium suum mitteret. Confitere ergo maledictum suscepisse pro nobis, quem confiteris mortuum esse pro nobis. Vnde ad Gal. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

Hom. de cruce & Lazaro, non longè à princ.

Alias tractu.

Ep. 120. c. 26.

Alias &.

Trac. 119. in Io. 19.

ARTICVLVS V.

¶ Verùm Christus omnes passiones sustinuerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar. 10. de Trin.* Vnigenitus Dei adpetendum mortis fuæ sacramẽtum, consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cùm inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo quòd omnes passiones humanas sustinuerit.

Ioan. 19. c. 34.

Cap. 26.

Cap. 14. tom. 8.

Ioan. 19.

¶ 2 Præterea, Isa. 52. dicitur, Ecce, intelliget seruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius & forma eius inter filios hominum. Sed Christus est exaltatus secundum hoc quòd habuit omnem gratiam & omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo videtur quòd inglorius fuerit, sustinendo omnem passionem humanam.

¶ 3 Præterea, Passio Christi ordinata est ad liberationem hominis à peccato, vt suprà dictum est. Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum. ergo debuit pati omne genus passionum.

Cor. 5. lib. 3.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 19. quòd milites primi quidem fregerũt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autẽ cùm venissent, non fregerunt eius crura. Non ergo passus est omnem humanam passionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd passiones humanæ possunt considerari dupliciter. Vno modo quantum ad speciem, & sic non oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibiinuicem contrariantur, sicut comouibilia in igne & submersio in aqua. Loquimur enim nũc de passionibus ab extrinseco illatis: quia passiones ab intrinseco causatas (sicut sunt ægritudines corporales) nõ decuit eũ pati, vt suprà dictũ est.* Sed secundũ genus passus est omnem passionem humanam. Quod quidem potest cõsiderari tripliciter. Vno modo ex parte hominũ, à quibus passus est. Passus est enim aliquid & à Gentilibus & à Iudæis & à masculis & à fœminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & à principibus & à ministris eorum & popularibus, secundum illud Psalm. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Passus est etiam à familiaribus & notis: sicut patet de Iuda eum prodente, & Petro ipsum negante. Alio modo patet idem ex parte eorum in quibus homo potest pati. Passus est enim Christus in suis amicis, cũ deseritibus. In fama, per blasphemias contra eum prolatas. In honore & gloria, per irrisiones & contumelias ei illatas. In rebus, per hoc quod etiam vestibus spoliatus est. In anima, per tristitiam, tædium & timorem. In corpore, per vulnera & flagella. Tertio potest considerari quãtum ad corporis membra. Passus est enim Christus in capite pungentium spinarum coronam, in manibus & pedibus fixionem clauorum, in facie alapas & sputa, & in toto corpore flagella. Fuit etiam passus secundum omnem sensum corporeum: secundum tactum quidem, flagellatus & clauis confixus: secundum gustum, felle & acero potatus: secundum olfactum, in loco fœtido cadauerum mortuorum (qui dicitur Caluariæ) appensus patibulo: secundum auditum, lacessitus vocibus blasphemantium & irridentium: secundum visum, videns matrem & discipulum, quem diligebat, flentes.

¶ AD PRIMVM ergo hoc dicendum, quòd verbum illud Hil. est intelligendum quantum ad omnia genera passionum, non autem quantum ad omnes species.

¶ Ad secundum dicendum, quòd similitudo ibi attenditur, non quantum ad numerum passionum & gratiarum, sed quantum ad magnitudinem vtriusque: quia sicut sublimatus est in donis gratiæ super alios, ita deiectus est infra alios per ignominiam passionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum sufficientiam vna minima passio Christi sufficisset ad redimendum genus humanum ab omnibus peccatis: sed secundum cõuenientiã, sufficiens fuit quòd pateretur omnia genera passionũ, sicut iam dictum est.*

Prodest autem malorum huiusmodi tanta dignitas humano generi valde: quoniam malorũ incursus post Adæ peccatum ineuitabilis est, & necessarius in via virtutis ambulantibus ad cælestem patriam. Naturaliter autem exosa, fugibilia tristíaque sunt mala: & propterea atra duráque dicitur via vitæ. Sed vbi assumpta à verbo Dei in propria persona, mala sunt, deificata proculdubio sunt: & inde reddita sunt desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum, quum non habentur, & dulciora super mel & fauum, quum habentur: vt gesta martyrum testantur, dicentium, Hoc est quod semper optaui: has expetias ego semper optaui: videor mihi quòd super roseos flores incedam, &c. Et hinc virtutis via patiendo mala, facta est humano generi amabilis, desiderabilis atque delectabilis secundum seipsam, sed animalis homo nõ percipit quæ Dei sunt: palato enim non sano pœna est panis, qui sano est suauis: & oculis ægris odiosa lux, quæ pueris est amabilis.

In corp.

3. d. 15. q. 2. ar. 3. q. 3. Et op. 3. c. 238. & 239.

Li. 2. Et c. 3. 6. & 9.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sexta Articulum sextum.*

TItulus, vt sonat, intelligendus est.

¶ In corpore duo. Primò resumuntur duo dolores in Christo: exterior scilicet, & interior. Secundò respondetur quæstioni vnica conclusione:

QVAEST. XLVI. ARTIC. VI. 219

ARTICVLVS VI.

¶ Virum dolor passionis Christi fuerit maior omnibus doloribus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd dolor passionis Christi non fuerit maior omnibus aliis doloribus. Dolor enim patientis augetur secundũ grauitatem & diuturnitatem passionis. Sed quidã martyres, grauiores passiones & diuturniores sustinuerunt quàm Christus, sicut patet de Laurentio, qui est assatus in craticula, & de Vincentio, cuius carnes sunt vngulis ferreis laceratæ. ergo videtur quòd dolor Christi patientis non fuerit maximus.

¶ 2 Præterea, Virtus mentis est mitigatiua doloris, intantum quòd Stoici posuerunt, tristitiam in animum sapientis nõ cadere, & Arist.* posuit quòd virtus moralis medium tenet in passionibus. Sed in Christo fuit perfectissima virtus mentis. ergo videtur quòd in Christo non fuerit maximus dolor.

¶ 3 Præterea, Quantò aliquod patiẽs est magis sensibile, tantò maior sequitur dolor passionis. Sed anima est sensibilior, quam corpus, cùm corpus sentiat ex anima. Adã etiam in statu innocentiæ videtur corpus sensibilius habuisse, quàm Christus, qui assumpsit corpus humanum cum naturalibus defectibus. ergo videtur quòd dolor animæ patientis in purgatorio vel in inferno, vel etiam dolor Adę, si passus fuisset, maior fuisset quàm dolor passionis Christi.

¶ 4 Præterea, Maioris boni amissio causat maiorem dolorem. Sed peccator peccãdo amittit maius bonum, quàm Christus patiendo: quia vita gratiæ est melior quã vita naturæ. Christus etiam qui amisit vitam, post triduum resurrecturus, minus aliquid amisisse videtur, quàm illi qui amittũt vitã, permansuri in morte. Ergo videtur quòd dolor Christi non fuerit maximus dolorum.

¶ 5 Præterea, Innocẽtia patientis diminuit dolorem passionis. Sed Christus innocenter est passus, secundum illud Hier. 11. Ego autem quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. ergo videtur quòd dolor passionis Christi non fuerit maximus.

¶ 6 Præterea, In his quæ Christi sunt, nihil fuit superfluũ. Sed minimus dolor Christi sufficeret ad finẽ salutis humanę. habuisset enim infinitam virturem ex persona diuina. Ergo super fluum fuisset assumere maximum dolorem.

¶ SED CONTRA est quod Thren. 1. dicitur ex persona Christi, Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est,* cùm de defectibus assumptis à Christo ageretur, in Christo patiente fuit verus dolor, & sensibilis, qui causatur ex corporali nociuo: & dolor interior, qui causatur ex apprehensione alicuius nocumenti, qui tristitia dicitur. Vterque autem dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis vitæ, quod quidẽ contingit propter quatuor. Primò quidem, propter causas doloris. nã doloris sensibilis causa fuit læsio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generalitatẽ passionis, de qua dictum est,* tum etiã ex genere passionis: quia mors confixorum in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis nervosis & maximè sensibilibus, scilicet in manibus & pedibus, & ipsum pondus corporis pendentis continuè auget dolorem, & cũ hoc etiã est doloris diuturnitas: quia non statim moriuntur, sicut hi qui gladio interficiuntur. Doloris autẽ interioris causa fuit primò quidem omnia peccata humani generis, pro quibus satisfaciebat patiẽdo: vnde ea quasi sibi ascribit dicẽs in Ps. Verba delictorum meorum. secũdò specialiter casus Iudæorum & aliorum in eius morte delinquentium, & præcipuè discipulorum, qui scandalũ passi sunt in Christi passione. tertiò etiã amissio vitæ corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ. Secũdò potest magnitudo doloris eius cõsiderari ex perceptibilitate patiẽtis, & secũdũ animã & secũdũ corpus. Nam & secũdũ corpus erat optimè cõplexionatus, cũ corpus eius fuerit formatum miraculosè operatione Spiritus sancti, sicut & alia, quæ per miracula facta sunt, fuerũt aliis potiora (vt Chr.* dicit de vino, in quod Christus aquã conuerit in nuptiis) & ideo in eo maximè viguit sensus tactus: ex cuius perceptione sequitur dolor. Anima etiam secundũ vires interiores, efficacissimè apprehendit omnes causas tristitiæ. Tertiò magnitudo doloris Christi patiẽtis potest cõsiderari ex doloris & tristitiæ puritate. Nã in aliis patiẽribus mitigatur tristitia interior, & etiã dolor exterior, ex aliqua cõsideratione rationis, per quandã derivationem seu redũdantiã à superioribus viribus ad inferiores. Quod in Christo patiẽre non fuit: quia vnicuique virũ permittit agere quod est sibi propriũ, sicut Dam. dicit.* Quartò potest cõsiderari magnitudo doloris Christi patiẽtis, ex hoc q̃ passio illa & dolor à Christo fuerũt assumpta voluntarie, propter finem liberationis hominum à peccato. Et ideo tantam quantitatem doloris assũpsit, quæ esset proportionata magnitudini fructus qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul consideratis, manifestè apparet, quòd dolor Christi fuerit maximus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ratio illa procedit ex vno tantum prædictorum, scilicet ex læsione corporali, quæ est causa sensibilis doloris. Sed ex aliis causis multò magis dolor Christi patientis augetur, vt dictum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus moralis aliter mitigat tristitiam interiorem, & aliter exteriorem dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorem diminuit directè, in ea mediũ constituendo,

Vterque dolor in Christo fuit maximus super omnes præsentis vitæ. Probatur ex quatuor simul iunctis, scilicet ex causis, ex patiente, ex virtute doloris & ex quantitate proportionata ad finem.

¶ Vbi videre facilè potes, quod in nullo alio dolore humano concurrentias adæquare aut etiã appropinquare possunt ad hæc. Et de tertio eorundem & quarto constat, quòd in aliis locum habere non possunt: secundum quoque ad perceptionem efficacissimã omnium causarum tristitiæ, procul etiam ab aliis est. In primo quoque duo sunt: innocentissima, scilicet tristitia ex omnibus peccatis humanis in generis, & amissio cor poralis vitæ diuinæ personæ, & tam excellentis animæ.

Hebr. 2. 11. in fine.

Ioan. 19. 5.

Q. 15. art. 5. & 6.

ps. 15. & art. pra.

In corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimasexta Articulum septimum.

TItulus in corpore articuli clarificatur.

¶ In corpore duo fiunt, primò distinguitur quot sensibus potest intelligi quæstio ista. secundo respondetur quæsito. Distinctio ponitur duplex, prima de ly Tota, scilicet vel ratione essentiæ vel potentiarum. Secunda est, ratione potentiarum dupliciter : vel secundum actus earum, vel ex parte subiecti. Exquibus con
3.2 q.64. ar.1.&2. surgunt tres quæstionis sensus. primus est, an anima secundum totam essentiam passa fuerit secundus est, an anima secundum omnium potentiarum passiones proprias passa fuerit: tertius, an anima secundum omnes potentias ex parte subiecti. passa
Cap.9.10. fuerit.
5.

¶ Prima conclusio est, Anima Christi tota secundum essentiam passa est. Probatur, Tota essentia animæ coniungitur corpori : ergo patiente corpore dispositio ad separationem ab anima, tota anima patiebatur. Antecedens probatur: quia est tota in toto, & tota in qualibet parte. Nota hic quòd non dicit Autor quòd anima Christi tota secundum essentiam doluit. sed dicit quòd passa est, dolece enim importat actum animalis appetitus: pati autem communis est. Vnde argumen-
In corp. ta Scoti in tertio Sent. distinct.5.contra opinionem dicentem Christi animam secundum essentiam doluisse, non sunt contrà doctrinam hanc, nisi vltimum, scilicet, in separatione animæ à corpore anima fuit facta impassibilis: ergo. Ad hoc enim dicitur, quòd aliud est loqui de separatione animæ, & aliud de separato esse. nam licet anima in separato esse fuerit impassibilis: quandiu tamen in separatione fuit, passibilis erat, & patiebatur dum separaretur : quia obiiciebatur à naturali suo statu quo perficiebat corpus. Vnde in litera dicitur, Corpore patiente & dispositio ad separationem, tota essentia animæ patiebatur.

¶ Secunda conclusio est, Anima Christi secundum omnes potentias inferiores patiebatur passionibus propriis illarum potentiarum. Probatur, quia in singulis viribus inferioribus, quæ circa temporalia versantur, inueniebatur aliquid quod esset causa doloris, vt patet ex art.5.

¶ Tertia conclusio est,
Cap 6. Ratio superior non patiebatur in Christo ex parte sui obiecti. Probatur : quia Deus erat causa animæ Christi non dolori: sed delectationis & gaudij.

¶ Circa hanc conclusionem dubium occurrit ex Sco. in 3. sent. distin. 15. probante quòd ratio superior in Christo per

proprium actum doluit de passione Christi. Tum quia passio erat contra naturalem appetitum ipsius rationis superioris. Tum quia erat contra conditionatum velle eiusdem. Quicquid autem nobis nolentibus vel naturali voluntate commodi, vel conditionato velle accidit, sufficiens causa tristitiæ est: vt patet de miseria quo ad primum, & de proiectione mercis in mare quo ad secundum. Ampliùs, Christus tristatus est de peccatis hominum, vt sunt offensa Dei: sed hoc spectat ad rationem superiorem quia hæc tristitia est secundum Deum, est secundum rationes æternas consultas, quæ sunt secundum Aug.12. de Trinobiectum rationis superioris. ergo.

¶ Ad euidentiam huius scito, quòd cùm secundum Augustinum de Ciuitate Dei, ca.2.9. tristitia sit de his quæ nobis nolentibus accidunt, & nostrum nolle quadruppliciter inueniatur, vel per actum elicitum, vt si nolo visitari : vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem secundum se, vt nolo mea miseriam : vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem colligatam appetitui sensitiuo, vt nolimus vim vel per conditionatum actum voluntatis, puta nolleitatem, vt nolimus proiicere mercem in mare, quas tamen proiicimus; putauit Scotus in loco dicto quodlibet istorum nolle, sufficienter causare tristitiam in voluntate, si contra hu-
9.77. art. 2.&8. iusmodi nolle eueniat nobis aliquid sic nolitum.

Minus autem verum inuenitur hoc dictum. Beatis multa possunt displicere. Voluntas enim beati in patria non potest discordare a voluntate dei. Sed quia nolleitas filij damnandi secundum amorem naturalem ad filium, & quia in damnatis remanet : vt pater de filio, qui perijt ne fratres damnarentur) & tamen Beatus non tristatur. Et filius damnatur.

mile est de iniustis, qui sunt Sanctis circa eorum corpora : sunt enim contra naturalem eorum luntatem eorum, & tamen non tristatur. Quocirca distinguendum est de nolle, quòd esse naturale, siue conditionatum, duplicitercumi potest. Vel absolutè, hoc est quantum est ex parte voluntatis seu-
4.dist.49. q.3. ar.3. men ad æternas: & ideo ficit ad caudandam tristi-
3.ar.3. tiam : vt ex dictis patet. Et
3.dist.15. q.3. ar.3. q.2. plis patet, & amplius patebit. Alio modo fiat, scito quòd ipse ratione superioris partis, & in æquiuoco cũ eo laboratur. Sed quo ad nolitionem causantem tristitiam, non est æquiuocatio, quoniam siue in superiori, siue in inferiori portione oportet adesse nolitum secundum præsentem statum, & non sufficit nolitum

vt clarius fiat, dicamus exemplariter differentiam inter voluntatem beati patris & non beati, pater siquidè iustus visitator respectu miseriæ filij præscici, habet nolle & naturale & conditionatum non solùm ita quòd voluntati paternæ secundum se absolutè sumptæ contrariatur miseria filij, & nollet filij damnationem seclusio diuinæ iustitiæ ordine, sed etiã ita quòd secũdum præ-
D.170. sentem statum in quo est, ex amore naturali exit in actum nolendi conditionatum, dicendo, Pater si possibile est, transeat calix iste. Idem autem pater beatus non habet amplius amorem illum paternum, vt consonet sibi, exire in actum nolleitatis respectu miseriæ filij (alioquin non esset beatus: quoniã aliquid vellet quod nõ haberet) sed in omnibus conforme diuinæ voluntati suum velle. Et hinc fit, vt damnatio filij euentiens, tristitiam ingeret patri visitori, & non patri beato. Conuenientia siquidem inuenta secũdum voluntatem absolutè, & similiter secundũ nolleitatem absolutè in
D.199. patre viatore & beato, & differentia inuenta secundum voluntatem in tali statu, testatur quòd non sufficit ad tristitiam voluntas naturalis aut conditionata absolutè, sed oportet quòd sit secundum præsentem statum. propterea enim tristor, proiiciendo merces, quia secundum præsentem statũ habeo nolleitatem perdendi illas,

¶ 2 Præterea, Philosophus dicit in septimo Ethicor.* quod tristitia si sit vehemẽs, non impedit delectationem contrariam, sed quamcunque, & econuerso. Dolor autem passionis Christi fuit maximus (vt ostensum est)* & similiter delectatio fruitionis est maxima : vt in principio Secun-
Artic.6. dæ partis habitum est. * Non ergo potuit esse quòd anima Christi tota simul pateretur, & frueretur.

¶ 3 Præterea, Fruitio beata est secundum cognitionem & amorem diuinorum, vt patet per Augin primo de doctrina Christiana. * Sed non omnes vires animę attingunt ad cognoscendum & amandum Deum. Non ergo tota anima Christi fruebatur.

¶ SED CONTRA est, quòd Damasc. dicit in 3.lib.* quòd diuinitas Christi permisit carni agere & pati quæ propria. Ergo pari ratione cùm proprium esset animæ Christi in quantum erat beata, quòd frueretur, passio eius fruitionem non impediebat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est prius, * tota anima potest intelligi & secundum essentiam, & secundum omnes eius potentias. Si autem intelligatur secũdum essentiam, sic tota anima fruebatur, inquantum est subiectum superioris partis animæ, cuius est frui diuinitate: vt sicut passio ratione essentiæ attribuitur superiori parti animæ, ita ecõuerso fruitio ratione superioris partis animæ attribuatur essentiæ. Si verò accipiamus totam animã ratione omnium potentiarũ eius, sic non tota anima fruebatur, nec directè quidem: quia fruitio non potest esse actus cuiuslibet partis animæ, nec per redundantiam gloriæ, quia dum Christus erat viator, non fiebat redũdantia gloriæ à superiori parte in inferiorẽ, nec ab anima in corpus. Sed quia nec ecõuerso superior pars animæ impediebat circa id quod est sibi proprium per inferiorẽ, consequens est quòd superior pars animæ perfectè fruebatur Christo patiente.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q gaudium fruitionis nõ contrariatur directè dolori passionis: quia non sunt de eodem. nihil autem prohibet cõtraria eidem inesse non secundum idem. Et sic gaudium fruitionis potest pertinere ad superiorem partem rationis per proprium actum, dolor autem passionis secundum suum subiectum. Ad essentiam verò animæ pertinet dolor passionis ex parte corporis, cuius est forma: gaudium verò fruitionis ex parte potentiæ, cui subiicitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum illud Philosophi habet veritatem ratione redundantiæ, quæ naturaliter fit ab vna potentia animæ in aliam. Sed hæc in Christo non fuit, vt suprà dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de totalitate animæ quantum ad eius potentias.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm tota anima Christi in passione fuerit fruitione beata.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi in articulo illius passionis non tota fruerefruitione est enim simul dolere & gaudere, cùm dolor & gaudium sint contraria. Sed anima Christi tota patiebatur dolorem in tempore passionis : vt suprà habitum est.* Non ergo poterat esse vt tota frueretur.

secundum disconueniẽtiam ad voluntatem absolutè: vt declaratũ est. Vercunimum ad singula obiecta respondẽdo, dicitur, quòd non contra naturalem inclinationẽ superioris appetitus bea-
Artic.6. ti passio Christi & similiter nec contra velle cõditionarum illius, & si-
3.2.2.q.4. militer nec contra eundem quamuis colligatũ corpori : quia nõ habuit locum redundantia in Christo.

¶ Ad illud de contritione peccatorum nostrorum dicitur quòd dolor
Cap.4.& ille est rationis inferio-
10.10.3. ris : quoniam obiectum talis actus, est aliquid temporale, scilicet offensa Dei. Nec obstat quòd secundum rationes æter-
Cap.15. nas fit hæc tristitia : quoniam ratio inferior regulatur ex ratione superiori, & ab illa sumit principia. secundũ enim obiecta, scilicet temporale vel æternum, distinguuntur ratio superior & inferior. vt Prima pa-
1.q.xxii.79.ar.9. te. quæst. 79. ar. 9 habet.

¶ Quarta conclusio est, Omnes potentiæ animæ Christi patiebantur ex parte subiecti. Probatur quia omnes radicantur in essentia eius, quæ patiebatur : quia actus corporis patientis erat.

¶ Super Quæstionis quadragesimasexta Articulum octauum.

TItulus clarus ex præcedẽtibus & in corpore.

¶ In corpore difficultio repetitur potita in præcedenti articulo de totalitate animæ. Deinde respõdetur quæstio tribus conclusionibus. Prima est: Anima Christi tota secundum essentiam fruebatur. Probatur quia tota essentia est subiectũ positionis superioris, qua fruebatur. Et declaratur à simili præcedentis articuli vt scilicet sicut portio superior dicta est pati propter essentiam patientem, ita econtra essentia fruitur ratione partis superioris fruentis.

¶ Secunda conclusio est: Anima Christi totalitate potentiarum non tota fruebatur. Probatur quia nec directè, quia non quælibet pars animæ capax est fruitionis : nec per redundantiam, quia in Christo quandiu fuit viator, non erat redundantia.

¶ Tertia conclusio est: Superior pars animæ propriè actu fruebatur Christo patiente. Probatur, *In corp. & art.6.* quia non impediebatur à coæua sibi fruitione per infectionem partem patientem.

¶ Super Quæstionis quadragesimasexta Articulum nonum.

Tussa ar. 10.cor.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio : Christus est cõpetenti tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore passus. Probatur dupliciter. Primò: Passio Christi subiecta erat eius voluntati, ergo. Probatur consequētia, quia voluntas Christi regebatur diuina sapientia suauiter omnia disponente, secundò autoritate Augusti.

¶ In responsione ad primum nota quòd moderni Latini adhuc nō quiescunt circa quorum Lunæ diem, quando Christus mortuus est. Addūntque super argumēta Græcorum, sanctitatē diei quinti decimi: nam quinta decima luna illius mēsis erat celebrit, ita quod nihil operis erat licitum in ea, excepti his quæ ad vescendum sunt, vt patet Exod. 12. constat autem in illa festa 6. qua Christus passus est, licita fuisse opera, quæ in festis fuissent illicita: vt patet tum ex operibus Iudæorum, qui illo die iudiciales actus in Christum exercuerūt: tum ex actibus Ioseph & Nicodemi, qui sepelierunt Christum, quod nō fuisse licitum sabbatho, patet ex eo, quòd propter parasceuem, festinata sepultura est (vt Augustinus otauit) & ex eo q mulieres sanctæ sabbatho se continuerunt ab officio circa Christum sepultum. Vnde volunt verba Ioan. Euangelistæ. Erat autē parasceue Paschæ, ad literam intelligi q erat vigilia Paschæ.

Tract. 8. in Ioann. tom. 9.

¶ Ad euidentiam huius considerādum est, quòd non solùm certa incertis præponenda sunt, sed ex certis ea quæ ambigua videntur, interpretanda sunt, & non econtra. Quocirca certitudo scripta à tribus Euangelistis, Matth. Marco, & Luca de primo die azymorum, qui quintadecima luna est (quòd scilicet fuit dies Veneris, in qua Christus passus est) debet præponi incertis, hoc est variè exponibilibus verbis Ioānis Euāgelistæ: non quo ad veritatem & falsitatē (quia omnia sunt vera) sed quo ad securitatem sensus literalis. Verba siquidem illorum non possunt exponi ad literam, nisi intelligendo diem illum

Hom. 82. in Ioann. tom. 5.

Veneris fuisse lunā quintamdecimam: quia expresse dicit primum diē azymorum inchoatum vespere præcedēte, vocātes diem Iouis ad vesperam, diem azymorū. Verba autem Ioan. Euāgelistæ possunt aliter interpretari, quām quòd sabbatho fuerit quintadecima luna, vt patet ex expositione Doctorum. Igitur fatendū est ipsum diē Veneris fuisse quintamdecimam lunam. Et confirmatur hoc, quia idem Ioann. Euangelista ibidem appellat vnum

Mat. 26. tom. 9.

Idēmque tempus parasceuē Paschæ & Pascha, dicit enim de illo die Veneris, Erat autem parasceue Paschæ, & de eodem introducit Pila-

Apost. dicit primæ ad Cor. 5. Pascha nostrū immolatus est Christ⁹. Sed agnus Paschalis immolabatur decimaquarta die ad vesperā: vt dicitur Exod. 12. Ergo videtur q̄ Christus tūc debuerit pati, quod patet esse falsum. nam nunc Pascha cum suis discipulis celebrauit (secūdum illud Marci 14. primo die azymorum quando Pascha immolabant) sequenti autem die passus fuit.

¶ 2 Præterea, Passio Christi dicitur eius exaltatio: secundum illud Ioan. 13. oportet exaltari filium hominis. Ipse autem Christus dicitur sol iustitiæ: vt patet Malach. vlt. Ergo videtur quòd debuerit pati hora sexta, quando sol est in sua maxima exaltatione, cuius contrarium videtur per id quod dicitur Marci 15. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

¶ 3 Præterea, Sicut sol in hora sexta maximè exaltatur quolibet die, ita in solstitio æstiuali maximè exaltatur quolibet anno. Debuit ergo magis pati circa tempus solstitij æstiualis, quàm circa tempus æquinoctij vernalis.

¶ 4 Præterea, Per præsentiam Christi in mundo, mundus illuminabatur, secundum illud Ioan. 9. Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Conueniens igitur fuisset humanæ saluti, vt diutius in hoc mūdo vixisset, ita quòd non patereturin iuuenili ætate, sed magis in senili.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 13. Sciens Iesus quia venit hora eius, vt transeat de hoc mūdo ad Patrem. Et Ioan. 2. dicit, Nondum venit hora mea. Vbi dicit Augustinus: Vbi tantum fecit quātum sufficere iudicauit: venit hora eius, non necessitatis sed voluntatis. Conuenienti igitur tempore passus est.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ (sicut suprà dictū est) passio Christi subiecta erat eius volūtati. Voluntas autē eius regebatur diuina sapiētia: quæ omnia cōuenienter & suauiter disponit, vt dicitur Sapient. 8. Et ideo dicendum est, quod cōuenienti tempore passio Christi celebrata est. Vnde Augustinus in libr. Quæstionum veter. & no. Test. dicit, Omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ quidam dicūt Christum fuisse passum decimaquarta luna, quando Iudæi Pascha immolabant. Vnde & Ioann. 18. dicitur, q̄ Iudæi non introierunt prætorium Pilati ipso die passionis, vt non cōtaminarētur, sed vt manducarent Pascha. Vbi Chrysost. dicit, *quod tunc Iudæi faciebāt Pascha, ipse verò ante vnā diē celebrauit Pascha reseruans suam occisionem sextæ feriæ, quando vetus Pascha fiebat. Cui videtur consonare q̄ dicitur Ioan. 13. q̄ ante diem festum Paschæ Christus facta cœna, pedes discipulorū lauit. Sed contra hoc videtur esse quod dicitur Matth. 26. quod prima die azymorum accesserūt discipuli ad Iesum, dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Ex quo patet, q̄ cum primus dies azymorum dicatur decimusquartus dies mensis primi, quando agnus immolatur & luna plenissima est (vt Hieronym. dicit) * constat decimaquarta luna Christum cœnam fecisse, & decimaquinta eū esse passum. Et hoc expressius manifestatur per id quod dicitur Marci 14. Primo die azymorum, quando Pascha immolabant, &c. & Lucæ 22. Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha.

Hom. 8. tom. 2.

Et ideo quidam dicunt quòd Christus die conueniēti in decimaquarta luna Pascha cum discipulis suis manducauit, demonstrans quòd vsque ad vltimum diem non erat contrarius legi, vt Crysost. dicit super Matth. * Sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Christi contra legem celebrationem Paschæ in crastinum distulerunt. Et propter hoc de his dicitur, quòd in die passionis Christi noluerunt intrare Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.

Capit. 45 tom. 2.

Sed nec istud videtur esse consonū verbis Marci dicentis, Primo die azymorum quando Pascha immolabant. Simul ergo Christus & Iudæi vetus Pascha celebrauerunt. Et sicut Beda dicit super Mar. * licet Christus qui est Pascha nostrū, sit crucifixus sequenti die, hoc est decimaquinta luna: attamē nocte qua agnus immolabatur, corporis sanguinisque sui discipulis tradens mysteria celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus ipsius immolationis, hoc est passionis suæ sacrauit exordium. Cum autem dicitur Ioann. 13. Ante diem festum Paschæ, intelligitur hoc fuisse decimaquarta luna, quod tūc euenit quinta feria: nā luna existente decimaquinta, erat dies solennissimus Paschæ apud Iudæos. Et sic eundem diem quem Ioānes nominat ante diem festum Paschæ, propter distinctionē naturalem dierum, Matth. nominat primā diem azymorum: quia secūdum ritum Iudaicæ festiuitatis, solennitas incipiebat à vespera præcedētis diei. Quòd autē dicitur, eos comesturos esse Pascha in decimaquinta luna, intelligēdum est q̄ ibi Pascha non dicitur agnus Paschalis (qui immolatus fuerat decimaquarta luna) sed dicitur cibus Paschalis, id est azymi panes: quos oportebat comedi à mūdis. Vnde Chrys. * ibidē aliam expositionē ponit, quòd Pascha potest accipi pro toto festo Iudæorum quod septem diebus agebatur.

Hom. 82. in Ioann. tom. 3.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ sicut Augustinus dicit in libro de cons. Euangel. * hora erat quasi sexta, cùm traditus est Dominus crucifigendus à Pilato: vt Ioā. dicit. Nō enim erat plenè sexta, sed quasi sexta, id est peracta quinta, & aliquid etiam de sexta esse cœperat, donec completa sexta, Christo pendente in cruce, tenebræ fierent. Intelligitur autem fuisse hora tertia, cùm clamauerunt Iudæi vt Dominus crucifigeretur: & veraciter demonstratur, tunc eos crucifixisse quando clamauerūt. Ergo ne quisquam cogitationem tanti criminis auersus à Iudæis in milites conuerteret, erat, inquit, hora tertia, & crucifixerūt eum, vt illi eum potius crucifixisse inueniantur, qui hora tertia, vt crucifigeretur, clamauerunt. Quanquam non desunt qui per parasceuem, quam Ioannes commemorat, dicēs, Erat parasceue hora quasi sexta, horā diei tertiā velint intelligi. Parasceue quippe interpretatur præparatio. Verum autē Pascha quod in passione Domini celebratur, incepit præparari ab hora noctis nona, quādo scilicet omnes principes Sacerdotum dixerunt, Reus est mortis. Ab illa ergo noctis hora, vsque ad Christi crucifixionē, occurrit hora parasceues sexta, secundum Ioann. & hora diei tertia, secundum Mar. Quidam tamen dicunt, quòd hæc diuersitas ex peccato scriptoris apud Græcos contingit: nam figuræ, quibus tria & sex repræsentantur, satis sunt propinquæ apud eos.

Lib. 3. ca. 13. tom. 4.

¶ Ad tertiū dicendum, q̄ sicut dicitur in libr. de Quæstionibus vet. & no. Testamēti, * tūc voluit Dñs passione sua mūdū redimere & reformare, quādo eum creauerat, id est in æquinoctio-

q. 55 ve. Antep. Aug.

Et

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum decimum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna cōclusio. Christus in loco cōcuēiēti passus est. Probatur, quia omnia propriis locis & temporibus gessit: quia omnia loca & tempora in manu eius sunt, ergo.

¶ In responsione ad secundum & tertium, aduerte quòd ad literam Christus passus est extra portam in loco damnatorum, vt mors sua turpior redderetur, dum in loco publicæ ignominiæ ac maximè patibulo passus est.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum undecimum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna distinctio cum duabus conclusionibus. Distinctio est: Alia ratione secundum intentionem Iudæorum, & alia secundū diuinā electionē Christus inter latrones crucifixus est. Prima cōclusio: Christus crucifixus est inter latrones secundum intentionē Iudæorum, vt crederetur esse malus inter malos punitus: hoc est conuenienter quidem ad malā cōsecutionem intentionem, quia medium consonum fini malo, sed inconuenienter quantum ad euentū: quia oppositum euenit, dum Christi crux adoratur, & ab illorum crucibus sic discernitur, & verè totum oppositum euenit. Putauerūt Iudæi confundere crucē Christi cum crucibus impiorum, dum simul cū impiis crucifixus, sicut alij pertransiret: sed euenit vt Christi crux fulxerit, ita quòd etiam alias memorabiles, quamuis non venerabiles, reddiderit, vt experientia testatur. Secunda cōclusio: Christus secundum Dei ordinationem inter latrones conuenienter crucifixus est. Probatur quadrupliciter. Omnia clara sunt.

Suprà q. 35. art. 7. ad 1. & infrà qu. 83. art. 3. ad 1. Et opusc. 60. ca. 28. col. 1.

Aliàs inter.

Et tunc dies super noctem increscit: quia per passionem Saluatoris à tenebris ad lucem perducimur. Et quia perfecta illuminatio erit in secundo aduentu Christi: ideo tempus secundi aduētus æstati comparatur, Matth. 24. vbi dicitur, Cùm ramus eius iam tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas: ita & vos cùm videritis hæc omnia, scitote quia propè est & in ianuis. Et tunc etiam erit maxima Christi exaltatio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus in iuuenili ætate pati voluit propter tria. Primò quidem, vt ex hoc magis suam dilectionem commenderet, quòd vitam suā pro nobis dedit, quando erat in perfectissimo statu. Secundò, quia nō conueniebat vt in eo appareret naturæ diminutio, sicut nec morbus, vt supra dictum est. Tertiò, vt in iuuenili ætate moriens & resurgens, suturam resurgentium qualitatem in seipso Christus præmonstraret. Vnde dicitur Ephes. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrùm Christus fuerit conueniēti loco passus.*

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non conuenienti loco Christus passus fuerit. Christus enim passus est secūdum carnem humanam, quæ quidem concepta fuit ex virgine in Nazareth, & nata in Bethleem. Ergo videtur quòd nō in Hierusalem, sed in Nazareth vel in Bethleē pati debuerit.

¶ 2 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebantur in templo. Ergo videtur quòd & Christus in templo pati debuerit, & non extra portam ciuitatis.

¶ 3 Præterea, Medicina debet morbo respondere. Sed passio Christi fuit medicina contra peccatum Adę. Adam autem nō fuit sepultus in Hierusalem, sed in Hebrō, dicitur enim Iosue 14. Nomen Hebron antea vocabatur Cariath-arbe, Adam maximus ibi in terra * Enachim situs est. Ergo videtur quòd Christus in Hebron, & non in Hierusalem, pati debuerit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Lucæ 13. Non cadit propheta extra Hierusalem. Sed Christus fuit propheta. Conuenienter ergo passus est in Hierusalem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in libr. 83. Quæstionum, * omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiā omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

Lib. 9. ex nouo test. 3. 15. to. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus conuenientissimè in Hierusalem passus est. Primò quidem: quia Hierusalem erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secundum illud Ephes. 5. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda dicit in quadam homilia, * quòd appropinquāte hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quò peruenit ante sex dies Paschæ, sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschæ, id est decima luna secūdum præceptum legis ad locum immolationis duce-

Hom. in dom. pal.

batur. Secundò, quia virtus passionis eius ad totum mundum diffundenda erat, in medio terræ habitabilis pati voluit, id est in Hierusalem. Vnde dicitur in Psalm. Deus autem rex noster, ante secula operatus est salutem in medio terræ, id est in Hierusalē: quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertiò, quia hoc maximè conueniebat humilitati eius: vt scilicet sicut turpissimum genus mortis elegit, ita etiam ad eius humilitatem pertinuit, q̄ in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodam sermone Epiphanię, * Qui serui susceperat formam, Bethleem præelegit natiuitati. Hierusalem passioni. Quartò, vt ostenderet à principibus populi Iudæorum exortam esse iniquitatem occidentium ipsum: & ideo in Hierusalē, vbi principes mōrabantur, voluit pati. Vnde dicitur Actuum quarto, Conuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus & populis Israel.

Serm. 1. ante med.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non in templo aut in ciuitate, sed extra portam passus est, propter tria. Primò quidē vt veritas responderet figuræ: nam vitulus & hircus, qui solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur, extra castra comburebantur: vt præcipitur Leuit. 16. Vnde dicitur Hebr. 13. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra: propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Secundò, vt per hoc daret nobis exemplum exeundi à mundana cōuersatione. Vnde ibidem subditur, Exeamus igitur ad eū extra castra, improperium eius portantes. Tertiò, vt Chrysost. in sermo. de passio. * dicit, noluit Dominus pati sub tecto, nō in templo Iudæo, ne Iudæi subtraherent sacrificium salutare, ne putarentur propter hoc tantùm plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem, foras muros: vt scias sacrificium esse commune, quod totius terræ est oblatio, quod communis est purificatio.

Hic inci- pit, Ho- die mandie à primit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Hieronym. dicit super Matthæum) * Quidam exposuit Caluariæ locum, in quo sepultus est Adam, & ideo sic appellatum: quia ibi antiqui hominis sit conditum caput. Fauorabilis interpretatio, & mulcens aurem populi, nec tamē vera. Extra vrbem enim & foras portam, loca sunt in quibus truncantur capita damnatorum, & Caluariæ, id est, decollatorum sumpsere nomen. Præterea autem ibi crucifixus est Iesus, vbi prius erat area damnatorum, vt ibi erigerentur vexilla martyrij. Adam verò sepultum iuxta Hebron & Arbee in Iesu filij Naue volumine legimus. Magis autem Iesus crucifigendus erat in loco communi damnatorum, quàm iuxta sepulchrum Adæ, vt ostenderetur quòd crux Christi non solùm erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

Super cā. 27.

ARTICVLVS XI.

¶ *Vtrùm conueniens fuerit, Christum cum latronibus crucifigi.*

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum cum latronibus crucifigi. dicitur enim 2. ad Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ cū iniquitate? Sed Christus factus est nobis iustitia à Deo, iniquitas autem pertinet ad latrones. Non ergo fuit conueniens, vt Christus simul cum latronibus crucifigeretur.

¶ 2 Præterea, Super illud Matth. 16. Si oportuerit me mori tecum, non te negabo, dicit Origenes, * Mori cum Iesu pro omnibus moriente, hominum non erat. Et Ambros. * dicit super illud Lucæ 22. Paratus sum tecum & in carcerem & in mortem ire. Passio, inquit, Domini amulos habet, pares nō habet. Multò igitur minus conueniens videtur quòd Christus simul cum latronibus pateretur.

Hom 35. in Matt. tom. 3. Libr. 10. in Lucā, tom. 5.

¶ 3 Præterea, Matth. 27. dicitur, quòd latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. Sed Lucæ 23. dicitur, q̄ vnus eorum, qui crucifixus erat cum Christo, ei dicebat, Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Ergo videtur quòd præter latrones blasphemantes fuerit cum eo crucifixus alius non blasphemans. Et sic videtur inconuenienter ab Euangelistis narratum, q̄ Christus fuerit cum latronibus crucifixus.

¶ SED CONTRA est, quòd Isa. 53. fuerat propheratum: Et cum sceleratis reputatus est.

¶ RESP

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum duodecimum.

TItulus quærit an sit dicendum, Deus passus est, ex eo q̃ Christus passus est: hoc est enim quærere, si passio Christi sit deitati ascribenda.

Hom. 88. in Matt. tom. 3.

¶ In corpora vna est cõclusio: Passio Christi attribuenda est supposito diuino non ratione diuinæ, sed humanæ naturæ. Probatur: Vnio naturæ vtriusque facta est in persona salua vtriusque naturæ proprietate; ergo, &c. Et confirmatur autoritate Cyrilli, &c.

Matth. 27. 20. 9.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum primum.

Serm. 4.

TItulus occasionem sumpsit ex Euãgelio, in quo Christus dicit, Nemo tollit animam meam à me.

August. tract 41. tom. 9.

¶ In corpore articuli vna ponitur distinctio bimembris: in qua membra respondetur quæstio duabus conclusionibus cum corollario. Distinctio est: Causa dicitur dupliciter, directè agendo vel indirectè, scilicet non prohibendo, tam posse.

Can. 33. in Matth.

¶ Prima conclusio: Christus fuit ab aliis non à seipso occisus directè. Probatur: quia persequutores eius intulerunt intentione & opere efficaci illi mortem.

¶ Secunda cõclusio est: Christus fuit causa mortis suæ indirectè, scilicet non prohibendo, quum posset. Probatur hæc vltima particula (in qua tota difficultas consistit) scilicet, cum posset, probatur autem dupliciter. Et ex parte occidentium: quia poterat reprimere vel in voluntate vel potestate. Et ex parte animæ suæ: quia spiritus eius habebat potestatem cõseruandi naturam carnis suæ. Probatur: quia erat vnita Verbo, autoritate Augustí. Corollarium est: Christus dicitur voluntariè mortuus. Probatur: quia, non tepulit nocumentũ à corpore anima, sed voluit corpus succumbere.

Cap 44. tom. 2.

Hom. 48 in Ioann. tom. 3.

¶ Circa secundam cõclusionem dubium occurrit ex Scot. in 3. sentent. distinct. 16. quæst. 2. tenente, q̃ anima Christi non habuit potestatem præseruandi corpus suũ à morte, & propterea non est mortuus voluntariè, sed affectiuè, quia non fuit indirectè causa mortis suæ. Vt Autor dicit, sed cõplacuit sibi sua mors: sicut etiam sancti martyres dicuntur voluntariè mori.

Lib. 3. ca. 16. 10. 4.

¶ Arguit autem ad hoc

Mat. 27. tom. 9.

duplicitèr, ex parte qui

gnis, vnus eorum crediderit.

¶RESPONDEO dicendũ, q̃ Christus inter latrones crucifixus est, alia quidẽ ratione quãtum ad intentionẽ Iudæorum, alia verò quãtum ad Dei ordinationem. Quantum enim ad intentionem Iudæorum, duos latrones vtrinq; crucifixerunt (sicut dicit Chrysost.) * vt eorũ suspitionis fieret particeps. Sed non ita euenit: nã de illis nihil dicitur. Huius autẽ vbiq; crux honoratur: Reges diademata deponẽtes, assumũt crucẽ in purpureis, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata vbique terrarum crux emicat. Quantum verò ad Dei ordinationem, Christus cũ latronibus crucifixus est: quia vt Hieron. dicit super Mat. * Sicut pro nobis maledictũ crucis factus est Christus: sic pro omniũ salute inter noxios quasi noxius crucifigitur.

Secundò, vt dicit Leo Papa in sermone de passione, * duo latrones, vnus ad dexteram & alius ad sinistrã crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie monstraretur illa quæ in iudicio ipsius, omnium hominum faciẽda est diſcretio. & August. dicit super Ioan. * Ipsa crux, si attẽdas, tribunal fuit: in medio enim iudice constituto, vnus qui credidit, liberatus, alius qui insultauit, dãnatus est: iam significabat quod factus est de viuis & mortuis, alios posturus ad dextram, alios verò ad sinistram.

Tertiò secũdum Hilarium * duo latrones læuæ ac dextræ affigũtur, omnem humani generis vniuersitatem vocari ad sacramentũ passionis Domini ostendentes. Sed quia per diuersitatem fideliũ ac infidelium, fit omnium secũdum dexterã sinistrámq; diuisio, vnus ex duobus ad dexterã eius situs, fidei iustificatione saluatur.

Quartò, quia vt Beda dicit super Marc. * latrones, qui cũ Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide & confessione Christi vel agonem martyrij, vel quælibet arctioris disciplinæ instituta subeunt. Sed qui hoc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis fide designantur: qui verò humanæ laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur & actus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Christus debitum mortis nõ habuit, sed mortem voluntariè subiit, vt sua virtute vinceret mortem: ita etiam non habuit meritum, vt cũ latronibus poneretur, sed voluit cum iniquis deputari, vt sua virtute iniquitatẽ destrueret. Vnde Chrysost. dicit super Ioan. * q̃ latronem in cruce cõuertere, & in paradisum inducere, non minus fuit, quàm concutere petras.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non conueniebat, vt cum Christo aliquis alius pateretur ex eadem causa. Vnde Orige. ibidẽ subdit, Omnes fuerant in peccatis, & omnes opus habebant, vt pro eis alius moreretur, non ipsi pro aliis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de consensu Euangelistarum, * possumus intelligere Matth. posuisse plurale numerum pro singulari: cùm dixit, latrones improperabant ei. Vel potest dici secundum Hieronym. * quòd primum vterque blasphemauerit, deinde visis signis, vnus eorum crediderit.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ passio Christi sit eius diuinitati attribuẽda. Dicitur enim primæ ad Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sed Dominus gloriæ est Christus secundum diuinitatem. ergo passio Christi competit ei secundum diuinitatem.

¶ 2 Præterea, Principium salutis humanę est ipsa diuinitas, secundum illud Psalm. Salus autem iustorum à Domino. Si ergo passio Christi ad eius diuinitatem non pertineret, videtur quòd non posset nobis esse fructifera.

¶ 3 Præterea, Iudæi puniti sunt pro peccato occisionis Christi, tanquam homicidæ ipsius Dei: quod magnitudo pœnæ demonstrat. Hoc autem non esset si passio ad diuinitatem non pertineret. ergo passio Christi ad diuinitatem eius spectat.

¶SED CONTRA est, quòd Athanasius dicit in Epistol. ad Epictetum, Natura Deus manens verbum est impassibile. Sed impassibile non potest pati. Passio ergo Christi non pertinebat ad eius diuinitatem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) * vnio humanæ naturæ & diuinæ facta est in persona & hypostasi & suppposito, manente tamen distinctione naturarum: vt scilicet sit eadem persona & hypostasis diuinæ & humanæ naturæ, salua tamen vtriusque naturæ proprietate. Et ideo (sicut suprà dictum est) * suppositio diuinæ naturæ attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturæ, quæ est impassibilis, sed ratione humanæ naturæ. Vnde in Epistola synodali Cyrillus * dicit, Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositum diuinæ naturæ ratione naturæ passibilis assumptę, non autem ratione diuinæ naturæ impassibilis.

q. 2. ar. 2. & 3.

Habetur in prima Syn. Ep. cap. 12.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus gloriæ dicitur crucifixus, non secundum quòd est dominus gloriæ: sed secundum quòd erat homo passibilis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilii) mors Christi tãquam facta mors Dei, scilicet per vnionem in persona, destruxit mortem: quoniam Deus, & homo erat, qui patiebatur. Non enim natura Dei læsa est, sed humana, neque mutatione sua suscepit passiones.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut subditur ibidem, non purum hominem crucifixerunt Iudæi, sed Deo intulerunt præsumptiones. Pone enim principem loqui per verbum, & hoc formari per literas in charta aliqua, & dirigi ciuitatibus, & aliquis inobediens chartam diſrumpat, ad mortis sententiam deducetur: non tanquam chartam diſrumpens, sed tanquam verbum imperiale diſrumpens. Non ergo securus sit Iudæus, tanquam purum hominem crucifigens: quod enim videbat, quasi charta erat: quod autem in ea celabatur, imperiale verbum erat natum ex natura, non prolatum per linguam.

QVAESTIO QVADRAGESIMASEPTIMA, De causa efficiente Passionis Christi.

DEINDE considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm Christus fuerit ab aliis occisus, vel à seipso.

¶ Secundò, ex quo motiuo seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertiò, vtrùm Pater tradiderit eum ad patiendum.

¶ Quarto, vtrùm fuerit conueniens, vt per manus Gentium pateretur, vel potius a Iudæis.

¶ Quintò, vtrum occisores eius eum cognouerint.

¶ Sextò, de peccato eorum qui Christum occiderunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christus fuerit ab alio occisus, an à seipso.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit ab alio occisus, sed à seipso. Dicit enim ipse Ioannis decimo, Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam. Ille autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. Non est ergo Christus ab aliis occisus, sed à seipso.

Infrà qu. 50. ar. 2. & ad 2. & qu. 51. ar. 3. con. Et opusc. 57. & 58.

¶ 2 Præterea, Illi qui ab aliis occiduntur, paulatim debilitata natura deficiunt, & maximè hoc apparet in crucifixis: vt enim dicit Augustí. in 4. de Trinit. * longa morte cruciabantur

Li. 3. c. 13.

dem corporis: quia corpus Christi erat necessario passiuum mortis ab illis actiuis, scilicet flagellis, clauis, &c. Ex parte verò animæ: quia si potuisset præseruare corpus ab omni extrinseca violentia, tenebatur se custodire in corpore: ac per hoc non custodiens peccasset. Probatur: sequeretur, quia quilibet homo tenetur se custodire à malis: quia teneretur posse Deum & anima diligere propriam corpori ex charitate.

¶ Dubium secundò occurrit de ratione cõclusionis: quomodo nec vnio animæ Christi ad Verbũ manifestat animã Christi habuisse hanc potestatem. Nec autoritas Augustí. ita hoc tradit, vt nõ possit glossari, quòd intendit de voluntate secundum affectum, & nõ secundum causam. Sicut etiam Autor fuperius in quæst. 15. articul. 3. ad primũ, glossat Damasc. Euiruit, sitiuit, mortuus est Christus, quia voluit, glossa, voluntate diuinæ quæ tamẽ Autor hic humanæ Christi voluntati tribuit.

Capit. 13. tom. 3.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est, quòd de anima Christi dupliciter loqui possumus, scilicet secũdum virtutem naturalem vel gratiam in ea manẽtem, quia scilicet ipsa dicitur potens: & sic anima Christi non poterat præseruare corpus suum à læsinis, nisi gloriam animę deriuando in corpus, & reddendo illud impassibile, q̃ fuisse contra mysterium nostræ redemptionis, & contra ordinem Incarnationis, quo ab initio diſſinitum est vt anima existente gloriosa corpus maneret passibile, susceptũ (vt suprà dictum est) redundantia gloriæ in corpus. Discurrendo quippe per omnes gratias infusas manentes in anima Christi, liquidò apparet nullã in ea fuisse potentiam aliam ad præseruandum corpus à læsuis approximatis. Alio modo loqui possumus de anima Christi vt est instrumentum coniunctum deitati, & sic, vt superius in quæst. 13. ar. 2. & 3. dixit Autor, potestatem habuit faciendi omnia miracula ordinabilia in finem incarnationis: hoc est omnes mutationes creaturarum præter ipsectãtes ad creationem, & huiusmodi. Et sic loquitur hic Autor de anima Christi: ita q̃ intendit q̃ anima Christi vt organũ Verbi, poterat & voluntates persequutorum immutare & potestatem eorum impedire, sicut poterat alia miracula in cælo & in terra facere, & similiter poterat conseruare carnem suam ne læderetur à flagellis, clauis & quibuscunque læsuis, sicut potuit seruare Petrum super aquas ambulantem, &c. Et huius ratio in secundo dubio redderur.

Cap. 13.

¶ Ad obiectionem ergo Scoti primam, dicitur quòd peccat secundum nõ causam vt causam. Concesso siquidem toto argumento, nihil aliud habetur nisi quòd corpus Christi necessario passum est ab extrinsecis, conferendo actiua ad passiuum (scilicet corpus ad animam) secundum se. Cum his enim stat quòd anima illa vt organum Verbi potuisset, si voluisset, impedire passionem.

¶ Ad secundam dicitur, quòd soluit seipsam: quia ex quo homo plus animam propriam quàm proprium corpus tenetur diligere, constat quòd non peccat, sed bene facit, qui quum possit, non custodit proprium corpus à læsuis proper salutem animarum: Christus autem pastor bonus fuit, ponens animam, hoc est vitam suam, pro ouibus suis.

¶ Ad tertium dubiũ dicitur q̃ quia à Catholicis acceptatur, q̃ anima Christi fuit organum coniunctum verbi Dei, consentaneum rationi est, vt q̃ singularitèr & insuffibiliter assumptum est organũ, ad omnia effectũ sui organum nõ quæ potest instrumentaliter concurrere. Nam sicut caput est Christus etiã angelorum, & in scientia & gratia & virtutibus præfatus est omnibus, ita etiam potestia instrumentali super omnia fit, quæ possunt diuino organo fieri: omnia enim quæ excellentia sunt, & nõ dedecent Christi animam, sed conseruant & ditioni eius, credenda sunt inesse illi. Et sic vnione animæ Christi ad verbum manifestatur rationabiliter potestas hæc (scilicet præfertim ad proprium corpus à læsuis) in anima Christi, vt organũ est verbi. Et licet glossari forte possit Aug. ad plandum sensum ex contextu recurrendum est, & isse tenẽdus, quicquid glossent alij. Quod autẽ Autor diuinæ voluntati sibi tribuerit, quod hic humanæ, non est mirum: quia ipsemet ibi in art. 1. regulam generalem tradidit inter prædicta de potestate instrumentali animæ Christi: scilicet quod quia instrumentum nõ propria sed principalis agentis potestate agit, ideo opera animæ Christi pure organicè, attribuuntur deitati. Et propterea vtrunq; est verũ, scilicet q̃ Christus exsuit, sitiuit, mortuus est voluntate humana, vt causa potẽte instrumentaliter impedire, & non impediente. Et primum, vt clarius & principalius ab omnibus affirmatur, secũdum à sapientibus intelligitur in Euangelio tempore, quum dicitur Nemo tollit animam meã à me: sed ego pono eam. Hoc verbũ nullus martyrum quantumcunque voluntarius ad mortem, potest verè dicere: sed propriè fuit Christus ergo nõ sola voluntas cõplacentiæ, sed causatiua mortis in Christo fuit.

Infrà qu. 48 ar. 2. & 3. tert. Et 4. cõt. cap. 55. ad 13. & 16. Et opusc. Et Ro. 5. lec. 2. fin. & lec. 5. col. 3. fin.

¶ In responsione ad secundum aduerte q̃ duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quòd Christus permittẽs corpus pati ac debilitari vsque ad mortem, secundum violentiã illati suo corpori tormẽti, speciãli miraculo fortitudinẽ ad clamandum effecit. Secũdus est, quòd Christus permisit quidẽ corpus pati, & nihil minuẽdo de passione miraculosè cõseruauit fortitudinem naturę ad clamãdum: quòd conseruatio fortitudinis fuit miraculosa: qua conseruatione desinente, statim passio effectum mortis habuit: tam ãs enim expirauit. Primus modus facilior est, sed multiplicat miracula: quoniam, vt patet Matth. 27. bis 3. ca. 24. Christus clamauit, ac per hoc duobus miraculis opus fuit. Secundus autẽ modus, quem sequitur Autor in litera, vnico contentus est miraculo, scilicet conseruatione fortitudinis vsq; ad extremũ: ex illa enim pluries clamare potuit. Et altior est, quia vt in litera dicitur, ad hoc Christus conseruauit fortitudinem, vt non sustineret quòd nemo tollit animam suam à corpore suo sed ipse ponit eam.

¶ In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia voluit, considerandum est quòd celeritas illa fuit & naturalis & voluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quod Christus moreretur, antequam latrones morerentur. Tum quia longè plura passus fuerat: tum quia debcationis erat complexionis: tum quia corpus iejunii, vigiliis atque laboribus debilitatum habebat: tum potissimè quia passio eius erat pura, scilicet sine tedundantia consolationis. Latrones enim consolabantur, alter spe, alter solitem sua sorte contentus. Ex parte verò deitatis, & animæ instrumentaliter fuit voluntaria: quia quandiu voluit conseruare fortitudinem patientiæ, fortis fuit: quàm primum autem noluit conseruare, reliquit ipsum corpus tibi, & sic statim ex illatis passionibus directè, alias verò voluntate indirectè, non prohibendo, quum posset, sequuta est mors, non expectata latrorum morte.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio, Conuenientissimum fuit vt Christus ex obedientia pateretur. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

¶ Memento colligere ex responsione ad primum & tertium, quòd Christus sua passione adimpleuit legem totam: charitate quidem & obedientia summa omnia præcepta moralia: sacrificiis summo sui ipsius, omnia cæremonialia: satisfactione summa tantæ pœnæ, omnia iudicialia. Et his tribus clauduntur manda omnia iuris diuini, iuris naturalis, & iuris positiui secundum genus, videlicet quòd Christus in sua passione impleuit omnem sensum ex contextu recurrendum est, & isse tenẽdus, quicquid glossent alij. Quod autẽ Autor diuinæ voluntati sibi tribuerit, quod hic humanæ, non est mirum: quia ipsemet ibi in art. 1. regulam generalem tradidit inter prædicta de potestate instrumentali animæ Christi: scilicet quod quia instrumentum nõ propria sed principalis agentis potestate agit, ideo opera animæ Christi pure

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem iustitiam omnis generis iuris & præcepti.

¶ Super Quæstionis quadragesimæseptimæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Deus pater tradidit tripliciter Christum passioni. Probatur: Christus passus est ex obedientia Patris: ergo. Et declaratur conclusio quo ad omnia membra, scilicet ordinationem, inspirationem, nō protectionē. Hæc enim tria inferuntur ex obedientia ordinate: nam obedientia huiusmodi infert in præceptore institutionem, in obediente inspirationem, in exequutore permissionem. ¶ In responsione ad primum, nota quòd illa propositio, Innocentem hominem passioni & morti tradere inuitum, est impium & crudele, intelligitur absolutè & nō in ordine ad Deum, cuius sunt vita & mors: qui potest absq; impietate & crudelitate innocentem inuitum tradere passioni & morti, sicut potest pro libito talem annihilare. Vtitur autem Autor propositione ista, tradendo de Deo, vt ostendat quòd traditio Christi in mortem ab ipso Deo non est secundum se absolutè iniusta: quia non inuitus, sed voluntarius traditus est in morte, sponte obediēs Deo ad hoc. Decuitque Deum non omnipotentia sua vti in traditione huiusmodi, qui diffinierat vincere diabolum non potentia, sed iustitia, & properat vsus est suaui dispositione, tradendo Christum voluntarium ad huiusmodi obedientiam.

Alias pro eo.

Hom. 59. in Ioann. in prin.

ipsum nobis. Ergo passio Christi magis debet attribui charitati, quàm obedientiæ.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Philip.2. Factus est obediens Patri vsque ad mortem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit, quòd Christus ex obedientia pateretur. Primò quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humanæ: vt sicut per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnius hominis obedientiam, iusti constituantur multi, vt dicitur Rom.5. Secundò hoc conueniens fuit recōciliationi Dei ad homines. Vnde dicitur Rom.5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, inquantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo: secundum illud Ephes.5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Obedientia verò omnibus sacrificiis antefertur: secundum illud primi Reg.15. Melior est obedientia quàm victimæ. Et ideo conueniēs fuit vt sacrificium passionis & mortis Christi ex obedientia procederet. Tertiò hoc conueniēs fuit eius victoriæ, qua de morte & actore mortis triumphauit. Nō enim miles vincere potest, nisi duci obediat, & ita homo Christus victoriam obtinuit *per hoc quod Deo fuit obediens: secundum illud Prouerb.21. Vir obediens loquitur victorias.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus mandatum accepit à Patre, vt pateretur: dicitur enim Ioan.10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumēdi eam, & hoc mandatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi eam. Ex quo (vt Chrysost.* dicit) non est intelligendum, quòd prius expectauerit audire, & opus ei fuerit dicere: sed voluntarium monstrauit processum, & contrarietatis ad Patrem suspicionem destruxit. Quia tamen in morte Christi lex vetus consummata est (secundum illud quod ipse moriens dixit Ioann.19. Consummatum est) potest intelligi quòd patiendo, omnia veteris legis præcepta impleuit. Moralia quidem, quæ in præceptis charitatis fundantur, impleuit inquantum passus est, & ex dilectione Patris (secundum illud Ioan.14. Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: surgite eamus hinc scilicet ad locum passionis) & etiam ex dilectione proximi: secundum illud Galat.2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Cæremonialia verò præcepta legis quę ad sacrificia & oblationes præcipuè ordinantur impleuit Christus sua passione, inquantum omnia antiqua sacrificia, figuræ fuerunt illius veri sacrificij, quod Christus obtulit, moriendo pro nobis. Vnde dicitur Coloss.2. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi: eo scilicet, quòd Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad vmbram. Præcepta verò iudicialia legis quæ præcipuè ordinantur ad satisfaciendum iniuriam passis, impleuit Christus sua passione: quoniam (vt in Psalm. dicitur) quæ non rapuit exoluit, permittens se ligno affigi, pro pomo, quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obedientia etsi importat necessitatem respectu eius quod præcipitur, tamen importat voluntatem respectu impletionis præcepti, & talis fuit obedientia Christi. Nam ipsa passio & mors secundum se considerata, naturali voluntati repugnabat: volebat tamen Christus Dei voluntatem circa hoc implere: secundum illud Psalm. Vt facerem voluntatem tuam Deus meus, volui. Vnde dicebat Matthæi vicesimosexto, Si non potest transire à me calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem ratione Christus passus est ex charitate & obedientia: quia & præcepta charitatis ex obedientia impleuit, & obediens fuit ex dilectione ad Patrem præcipientem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Deus pater tradiderit Christum passioni.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Deus pater non tradiderit Christum passioni. Iniquum enim & crudele videtur esse, quòd innocens passioni & morti tradatur. Sed, sicut dicitur Deuter.32. Deus fidelis & absque vlla iniquitate. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti. *3. dist.20. art.3.q.1. Et qual. 1 art.3 fi. & Mat. 26.col.2.*

¶ 2 Præterea, Non videtur quòd aliquis à seipso & ab alio morti tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundum quòd dicitur Isaiæ 53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo videtur quòd Deus pater eum tradiderit.

¶ 3 Præterea, Iudas vituperatur ex eo quòd tradidit Christum Iudæis: secundum illud Ioann.6. Vnus ex vobis diabolus est: quod dicebat propter Iudam, qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secundum quod ipse dicit Ioann.18. Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum, vt crucifigeretur, vt habetur Ioann.19. Non est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur 2.ad Corinth.6. Ergo videtur quod Deus pater non tradiderit Christum passioni.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Rom.8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est)* Christus passus est voluntariè ex obedientia Patris. Vnde secundum tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, secundum quod sua æterna voluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Isaiæ 53. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum: & iterum, Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Secundo, inquantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur, Oblatus est, quia voluit. Tertio, non protegendo eum à passione, sed exponendo persequentibus. Vnde & legitur Matthæi 27. quod pendens in cruce Christus dicebat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati persequentium eum expositi, vt Augustinus dicit.* *Art.prec. In Epist. 120.cap.11. & 8.& 10.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innocentem hominem passioni & morti tradere contra eius voluntatem, est impium & crudele: sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo offenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens, Proprio filio suo non pepercit) & bonitas eius in eo, quod cum homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicens, Pro nobis omnibus tradidit illum, & Roman.3. dicit, Quem, scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quod Deus, tradidit semetipsum in mortem eadem voluntate & actione qua & Pater tradidit eum: sed inquantum homo, tradidit seipsum voluntate à Patre inspirata. Vnde non est contrarietas in hoc, quod Pater tradidit Christum, & ipse tradidit semetipsum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem actio diuersimodè iudicatur in bono vel in malo, secundum quòd ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum, ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cu-

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ septimæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit, vt Christi passio à Iudæis inciperet, & medijs ipsis per Gentiles finiretur. Probatur: Conueniens fuit effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis: sed fructus incohauit in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles. ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Super Quæstionis quadragesimæsextæ septimæ Articulum quintum.

TItulus clarus vt sonat, de hominibus tamen, quia de dæmonibus iam dictum est.

¶ In corpore vna est distinctio bimembris cum conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quòd apud Iudæos quidam erant maiores, quidam minores. De maioribus tres conclusiones ponuntur. Prima est, quòd cognouerunt ipsum esse Messiam: secunda, quòd non cognouerūt ipsum esse Deum: tertia, quòd ignorantia ista non excusauit peccatum eorum. Prima conclusio probatur autoritate, & ratione, quia videbant omnia signa dicta de Messia. secunda probatur autoritate eadem adiuncta verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Autore retractiuè afferuntur: vt patet in litera.

Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorum ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu perseuerabant illa, & doctrinam abiicientes, nolentes credere. Probatur Ioan. 5. &c.

¶ Aduerte hic, quòd licet testimonia deitatis Christi essent secūdum se sufficiētia ad causandam fidem voluntariam vel coactam hominibus qui præsentes fuerunt testimoniis illis: scilicet miraculorum sic factorum ad confirmationem doctrinæ, qua docebat se Deum. Tamen gratia vnionis personalis non erat vniquaque data, tam hominibus quàm dæmonibus, antequam mysterium hoc fuisset apertum, nam etsi sciebatur, quòd Messias erat Deus & filius Dei: non tamen intelligebatur, in quo sensu verificaretur quòd ex cupiditate, Iudæi autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem, & ideo ipsi vituperantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Christum pari à Gētilibus. Quia enim per mortem Christi homines erāt à peccato liberandi, conueniens videbatur, vt paucissimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi, ex quorum persona dicitur Mat.21. Hic est hæres, venite, occidamus eum. Ergo videtur conueniens fuisse quòd in peccato occisionis Christi Gentiles non implicarentur.

¶ 2 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figuralia sacrificia veteris legis non Gentiles, sed Iudæi offerebant. Ergo neque passio Christi, quæ fuit verum sacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

¶ 3 Præterea, sicut dicitur Ioann.5. Iudæi quærebant Christum interficere, non solùm quia soluebat sabbathum, sed quia patrem suum dicebat Deum, æqualem se Deo faciēs. Sed hoc videbatur esse solùm contra legem Iudæorum, vnde & ipsi dicunt Ioannis 19. Secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. videtur ergo conueniens fuisse, quòd Christus non à Gentilibus, sed à Iudæis patereturs, & falsum esse quod dixerunt, Nobis non licet interficere quemquam, cùm multa peccata secundum legem morte puniantur, vt patet Leui.20.

¶ SED CONTRA est quòd ipse Dominus dicit Matth.20. Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum & crucifigendum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in ipso modo passionis Christi præfiguratus est effectus ipsius. Primò enim passio Christi effectum salutis habuit in Iudæis: quorum plurimi in morte Christi baptizati sunt: vt patet Act.2. & 3.

¶ Secundò verò Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes. Et ideo conueniens fuit vt Christus à Iudęis pati inciperet, & postea Iudęis traditus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus ad ostendendam abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam persecutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus ad Iudęos & Gētiles perueniret, voluit Christus ab vtrisque pati.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit sacrificij oblatio, inquantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. In quātum autem à persecutoribus est passus, nō fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug.* dicit, Iudæi dicentes, Nobis non licet interficere quemquam, intellexerunt non fibi licere interficere quemquam, propter festi Dei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant. Vel hoc dicebant (vt Chrysostom. dicit*) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia Regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quòd per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

Tra. 114. in Io. 9.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christi persecutores eum cognouerint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd persecutores Christi eum cognouerint. Dicitur enim Matt.21. quòd agricolæ videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite, occidamus eū. Vbi dicit Hieró.* Manifestè Dominus probat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorātiam, sed per inuidiā, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuā. Ergo videtur quòd cognouerint eū esse Christum vel filium Dei.

¶ 2 Præterea, Ioan.15. Dominus dicit, Nunc autem & viderunt, & oderunt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifestè cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt.

¶ 3 Præterea, In quodam sermone Ephesini concilij dicitur, Sicut qui chartā imperialem discerpserit, tāquam Imperatoris dirumpens verbum, ad mortem addicitur: sic crucifigens Iudæus quem viderat, pœnas dabit, tāquam in ipsum Deum verbum præsumptionis iniiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium, non cognouissent: quia ignorantia eos excusasset. Ergo videtur quòd Iudæi crucifigentes Christum, cognouerint eum esse filium Dei.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur 1.ad Corinth.2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. & Actu.3. dicit Petrus, Iudæis loquēs, Scio quia per ignorantiam feciſtis, sicut & principes vestri. & Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd apud Iudæos quidā erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebantur (vt dicitur in l. Quæstionum vet. & noui Test. *) sicut & dæmones, cognouerunt eum esse Christum promissum in lege: omnia enim signa videbant in eo, quæ dixerant futura Prophetæ. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabant, & ideo Apostolus dicit, quòd si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sciendum tamen, quòd eorum ignorantia non eos excusabat a crimine: quia erat quodammodo ignorantia affectata. videbant enim euidentia signa diuinitatis ipsi*: sed ex odio & inuidia Christi, ea peruertebant, & verbis eius, quibus se Dei filium fatebatur, credere noluerunt. Vnde ipse de eis dicit Ioan.15. Si nō venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum

Ho. 82. in Io.10.

Op.60.c. 28 in fin. Et 1. ad Co.2.l.2. c.1.

Cap. 21. Matt.10.

Aug. in l.b.q.nouis te.q.66.

esset Deus aut Dei filius, an per mundanā gratiam, an per aliquam excellentiam singularissimam. Quæ dubitatio sublata videtur post Christi passionem, quo ad dæmones, & resurrectionem quo ad homines: quando aperuit discipulis sensum, vt intelligerent Scripturas: & amplius per spiritus sancti aduentum, qui promissus fuit doctor omnis veritatis, Ioann. 14.

Principes autem Iudæorum ignorantiam suam non ex ambiguitate modi possibilis ad verificandum Christi deitatem, sed ex pranitate affectus infurrexerunt in Iesum quocunque modo fuerit Deus: & ideo reos se ipsos constituerunt omnis excellentiæ, quæ in ipso homine erat ac per hoc deitatis. Ex eo enim quòd non cognouerunt attendere testimoniis operum & verborum Christi, sed persequi illum elegerunt, ignorantiam pro excusatione allegare non potuerunt. & hoc est quod Dominus dicit Ioann. 5. Si non venissem, &c. vt in litera affertur.

¶ Sed occurrit simile dubium de prima conclusione, scilicet quòd maiores cognouerunt Iesum esse, Christum. Nam signa & testimonia apparentia, quod Iesus esset Christus, licet in se fuerint sufficiencia ad hoc rectificandum, & videntes illa ad confirmationem professionis Christi, debebant credere illum esse Christum: quia tamen de Christo multa excellentia & maxima prædicta erant, quæ in Iesu non apparebant, quia in secundo aduentu implenda sunt: & maiores ignorabant istos duos aduentus, & putabant Christum in primo aduentu regnaturum & redempturum temporaliter Israël: ideo videntur etiam ignorasse ipsum esse Christum, ignorantia tamen affectata. Et confirmatur hæc ignorantia: quia etiam discipuli Domini ab ipso erudīti credentes ipsum esse Christum, putabant quòd in primo aduentu esset temporaliter redempturus Israël: dicunt enim, Nos autem sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israël. Paulus quoque Apostolus dicit se ignorantes peccasse, paternarum traditionum æmulatione, significans quod maiores, qui eum docuerant, ignorabant Iesum esse Christum: vnde statim ingressus in synagogas, prædicabat ipsum humanè, quoniam hic est Christus. Ipse quoque Dominus ante principes

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipes Iudæorum constitutus, quum adiuratus confessus esset se esse Christum, subdidit de secundo aduentu gloriosso, vt exclideret ab eis excusationem suæ Ignorantiæ. Debebant enim inquirere, quomodo his secundus aduentus futurus esset: & sic de regno Christi fuissent edocti, &c. sed ipsi nolentes intelligere, dixerũt, Blasphemauit, reus est mortis, &c. Vbi apparet eorum affectata cæcitas: si enim blasphemia est hominem esse Christum filium Dei, cur ergo expectando talem futurum Messiam, à Iesu inquirebatis, an ipse sit, nõquid Christus blasphemus esse debeat? Si autem nõ est blasphemia Christo, sed huic pauperi Iesu, quem audistis post tot miracula suscitasse Lazarum: audite quod hic pauper veniet gloriosus cũ potestate, &c. discite quod paupertas & abiectio non facit illum blasphemum, sed testem veritatis, sed depravatus affectus declinauit ad execrandũ hominem.

¶ Ad hoc potest dici, quòd intel maiores erat latitudo, & ipsi illi maiores, qui perspicaci Scripturas nouerant, & miracula doctrinamque Christi viderant, nouerãt illum esse Christum: quia vt dicitur Matthæi 18. dixerunt, hic est hæres. Alij autem maiores, qui non sciebant, tot ignorare potuerũt. Nolli tamen excusari ob ignorantiam fuerãt, quia in promptu habebant, vnde potuerunt cognoscere testimonia Christi & certificari de dubiis, quo ad excellentiam ab ipso, quem vita, doctrina Scripturæ, miracula quæ tot commendabant. Si quis autem putat omnes maiores cognouisse ipsum esse Christum, dicere potest quòd cognouerunt ipsum esse Christum, quamuis non cognouerint, qualiter Christi officium consummaturus esset.

Ito. 40. in Matt. in op. imperfe.

Ca. 94. Io. 2.

¶ Mihi videtur, saluo meliori iudicio, distinguendũ inter illud quod Iudæorum principes potuerunt, ac debuerant cognoscere, & id quod de facto cognouerunt: & dicendum, quòd potuerũt ac debuerunt cognoscere Iesum esse Christũ, & quòd de facto nõ cognouerunt Iesum esse Christũ. Et primum satis patere potest ex testimoniis miraculorum & doctrinæ: hæc enim duo Dominus ipse allegat Ioan. 15. Si non venissem & loquutus eis non fuissem, quo ad doctrinam testificantem de se: & si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, &c. quo ad miracula. Secundum autem suadictas ex eo quòd omnia dicta de Christo nonconuenerunt impleri in ipso: propheratum enim erat de ipso quòd erat futurus ex Iudæis, & redepturus ex captiuitate Israel, &c. vnde Magi dixerunt, Vbi est qui natus est ex Iudæorum? Et hoc licet modo cognoscatur, quòd de Christo tum: ante Christi tamen resurrectionem non erat hæc distinctio cognita: vt patet ex eo quod nec ipsi Apostoli à Domino edocti, cognoscebant hoc: dicitur enim Luc. 18. quòd cum Dominus prædixisset mortẽ & resurrectionẽ suam, 70 ipsi nihil horum intellexerunt. Et Ioannes Euangelista de eisdem testatur, quòd in die resurrectionis credidit, & quod nondum sciebat scripturam de resurrectione Christi. Difficulter quoque eunte in Emaus, dixerũt, Nos speRabamus proculdubio Iesu viuere quod ipse esset redempturus Israel: quod ipse dicat ad regnum eius, & ad hoc spectant alia dubitanda inducta. Quia ergo distinctio ista duorum aduentuum Christi erat ignota, principes Iudæorum malitia affectus proprij in Christum velati, reliqua ex scriptura & signis & doctrina testimonia, tanquam insufficientia abiecerunt: quum tamen essent sufficientissima, & secundum aduentum explicantia & promittẽtia quin potius quia Christus rex erat futurus, tanquam vsurpatione tituli regij ex hoc ipso quod Christum se dicebat Iesus, accusarunt eum coram Pilato: & ex hoc tandem obtinuerunt sententiam mortis illius. Et licet non cognouerint Iesum esse

In corp.

affectata illos velãte: dicuntur tamẽ cognouisse, quia in promptu erat vnde cognoscerent tam ex debito & ex facultate eorum, quàm ex præsentia cognoscibilis rationes oblata simul, cum doctore tam claro.

¶ De minoribus verò Iudæorum tria dicuntur. primum est quod non cognouerũt Iesum esse Christũ nec filium Dei. secundum est quòd multitudo non credidit in eum, quamuis aliqui in illum credidissent. tertium est, quod multitudo seducta fuit à principibus. Ratio primi potest poni: quia non sciebant mysteria Scripturarum. secũdum patet ex Euangelio storiarum colligitur ex Euangelio Ioan. 7. & Act. 3. Vbi ly per ignorantiam, non subauditur replicari ad principes: quia ly sicut nõ denotat ibi similẽ in causa facti, scilicet ignorantia, sed in facto tãtum: ita quod nõ est sensus, Scio quòd per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri per ignorantiam fecerunt: tunc enim esset assimilatio in facto & causa facti. Sed est sensus, Scio quòd per ignorantiã imitati estis principum vestrorũ factum: sic enim est similitudo imitatiua facti tantũm.

Inf. qu. 4. ad 2. fin. Et o. 60. cap. 18. fi.

Cap. 9.

Ar. 2.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum sextum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore tres cõclusiones, iuxta triplicem statum hominum crucifigentium Christum, scilicet principes Iudæorũ, populum Iudæorum, & Gentiles. Prima conclusio, Peccatũ principum fuit grauissimum ex genere peccati & ex malitia voluntatis. Secundũ Peccatum aliorum Iudæorũ fuit grauissimum ex genere peccati, minus tamẽ ex circunstantia ignorantiæ. Tertia est, Peccatum Gentilium fuit grauissimum ex genere peccati, multo autem minus excusabile ex ignorantia legis & scripturarum. Vbi videre potes ideo peccatum crucifixionis Christi esse grauissimum ex suo genere fuit occisio non solum hominis tam excellenti innocentis, &c. sed etiã Dei, genus enim peccati ex obiecto sen

Hom. 45. inop. imp. post med.

Ar. 2.

materia, circa quam est, sumitur: illa autem occisio constat, quòd secundum rem ad Verbum incarnatum terminata est per sonã. enim illa crucifixa & mortua est. Maior autem & minor grauitas huius grauissimi secundum se peccati attenditur ex parte ipsorum & peccantium: ignorantes vel scientes, ex maiori vel minori malitia peccantium.

¶ Ad 1ã responsionẽ ad secundum, quia Iudæi cum illi relinquitur, an peccatum Iudæ fuerit grauius peccato principum Iudæorum, quæritur quod eorum fuerit grauius. Et dicendum est quòd peccatum Iudæ fuit grauius: quia ipse in maiori erat gradu constitutus, vt pote Apostolus: & non solum videbat miracula Christi, sed fecerat virtutes in nomine Christi, accepta ab ipso potestate, sicut cæteri Apostoli & confessus est Iesum Christum, Matthæi 16. approbando responsionem Petri pro omnibus discipulis, Tu es Christus, &c. Et coniter fuit in Christum velati, reliqua ex scriptura & signis & doctrina testimonia, tanquam insufficientia abiecerunt: quum tamen essent sufficientissima, & secundum aduentum explicantia & promittẽtia quin potius quia Christus rex erat futurus, tanquam vsurpatione tituli regij ex hoc ipso quod Christum se dicebat Iesus, accusarunt eum coram Pilato: & ex hoc tandem obtinuerunt sententiam mortis illius. Et licet non cognouerint Iesum esse

In corp.

affectata illos velãte: dicuntur tamẽ cognouisse, quia in promptu erat vnde cognoscerent tam ex debito & ex facultate eorum, quàm ex præsentia cognoscibilis rationes oblata simul, cum doctore tam claro.

¶ De minoribus verò Iudæorum tria dicuntur. primum est quod non cognouerũt Iesum esse Christũ nec filium Dei. secundum est quòd multitudo non credidit in eum, quamuis aliqui in illum credidissent. tertium est, quod multitudo seducta fuit à principibus. Ratio primi potest poni: quia non sciebant mysteria Scripturarum. secũdum patet ex Euangelio storiarum colligitur ex Euangelio Ioan. 7. & Act. 3. Vbi ly per ignorantiam, non subauditur replicari ad principes: quia ly sicut nõ denotat ibi similẽ in causa facti, scilicet ignorantia, sed in facto tãtum: ita quod nõ est sensus, Scio quòd per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri per ignorantiam fecerunt: tunc enim esset assimilatio in facto & causa facti. Sed est sensus, Scio quòd per ignorantiã imitati estis principum vestrorũ factum: sic enim est similitudo imitatiua facti tantũm.

Inf. qu. 4. ad 2. fin. Et o. 60. cap. 18. fi.

Cap. 9.

Ar. 2.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum sextum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore tres cõclusiones, iuxta triplicem statum hominum crucifigentium Christum, scilicet principes Iudæorũ, populum Iudæorum, & Gentiles. Prima conclusio, Peccatũ principum fuit grauissimum ex genere peccati & ex malitia voluntatis. Secundũ Peccatum aliorum Iudæorũ fuit grauissimum ex genere peccati, minus tamẽ ex circunstantia ignorantiæ. Tertia est, Peccatum Gentilium fuit grauissimum ex genere peccati, multo autem minus excusabile ex ignorantia legis & scripturarum. Vbi videre potes ideo peccatum crucifixionis Christi esse grauissimum ex suo genere fuit occisio non solum hominis tam excellenti innocentis, &c. sed etiã Dei, genus enim peccati ex obiecto sen

Hom. 45. inop. imp. post med.

Ar. 2.

materia, circa quam est, sumitur: illa autem occisio constat, quòd secundum rem ad Verbum incarnatum terminata est per sonã. enim illa crucifixa & mortua est. Maior autem & minor grauitas huius grauissimi secundum se peccati attenditur ex parte ipsorum & peccantium: ignorantes vel scientes, ex maiori vel minori malitia peccantium.

¶ Ad 1ã responsionẽ ad secundum, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

est magis ab offenso dilectū quàm exosa offenta. Et hunc sensum manifestat minor, dicens quod Christus plus exhibuit patiendo, quam offensæ recompensatio exigebat: manifestè enim hic comparantur secundum se offensa & passio Christi. Vnde concluditur quòd Christi passio secundum se est satisfactio superabundans pro peccatis humani generis, & ideo acceptata à Deo: & non econtra, quia acceptata, ideo sufficiens. Et hoc probant rationes inferiores.

¶ In responsione ad primum, dubium occurrit circa rationem redditam, quare potest vnus pro alio satisfacere, & non conteri aut confiteri. Assignatur siquidem in litera ratio, quia satisfactio est actus exterior. Contra quam in promptu est obiectio, quòd confessio quoque est actus exterior: & propterea si ratio est valida: infert etiam quòd vnus potest confiteri pro alio: & quia hoc non est verum, sequitur quòd ratio nihil valet.

¶ Ad dubium hoc dicitur, quòd æquiuocatio hic accidit de actu exteriori. Nam actus exterior dupliciter dicitur, vel vt distinguitur absolutè contra interiorem, vt videre est actus exterior, imaginari est actus interior. Et secundum hunc sensum procedit obiectio: sic enim confessio est actus exterior. Alio modo sumitur actus exterior secundum medium, & sic distinguitur contra actum secundum medium interius, hoc est rationis tantùm. Vt enim in moralibus patuit, duplicitер inuenitur medium in actibus nostris, vel medium rationis tantum, vel medium rei. Et medium rei exterius dicitur, quia in æqualitate rei ad rem consistit, medium autem rationis interius quodammodo dicitur: quia in proportione intranee rationis in ordine ad operantem consistit. Quia autem satisfactio in æqualitate rei ad rem consistit, oportet enim ipsam adæquare debitum, vt patet: ideo dicitur hic quòd consistit in actu exteriori secundum medium, & in hoc differt confessio à satisfactione in proposito. Et hinc prouenit vt Autor dicit: quòd satisfacere potest quis per alium, quoniam ad æquale exterium solendum adhiberi possunt externa instrumenta, inter quæ sunt amici non minus quam pecuniæ. Satisfactio autem exteris: quia Christus non est passus secundum diuinitatem, sed secundum carnem: secundum illud 1. Pet. 4. Christo igitur passo in carne. Anima autem in qua est peccatum, potior est quam caro. Non ergo Christus sua passione satisfecit pro peccatis nostris.

¶ SED CONTRA est quòd inpersona eius dicitur in Psalm. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Non autem exoluit qui perfectè non satisfacit. Ergo videtur quòd Christus patiendo, perfectè satisfecerit pro peccatis nostris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æquè vel magis diligit, quàm oderit offensam. Christus autē ex charitate & obedientia patiendo, magis Deo aliquid exhibuit, quam exigeret recōpensatio totius offensæ humani generis. Primò quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundò propter dignitatē vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat: quæ erat vita Dei & hominis. Tertiò, propter generalitatem passionis, & magnitudinem doloris assumpti: vt suprà dictum est. * Et ideo passio Christi non solùm sufficiens: sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis: secundum illud 1. Ioan. 2. ipse est propiciatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

¶ 46. art. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caput & membra sunt quasi vna persona mystica: & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. Inquantum etiam duo homines sunt vnum in charitate, vnus pro alio satisfacere potest, vt infra patebit. Non autem est similis ratio de confessione & contritione: quia satisfactio consistit in actu exteriori: ad quem assumi possunt instrumēta, inter quæ computantur etiam amici.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd maior fuit charitas Christi patiētis, quā malitia crucifigentium. Et ideo plus potuit Christus satisfacere sua passione, quàm crucifixores offendere occidendo: intātum quòd passio Christi sufficiēs fuit, & superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum.

¶ Ad tertium dicendū, quòd dignitas carnis Christi non est existimanda solùm secundum carnis naturam, sed secundū personam assumentem, inquantum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.

ARTICVLVS III.

¶ Virum passio Christi operata sit per modum sacrificij.

Infra q. 48. art. 1. 4. 49. art. 4. cor. Et q. 73. art. 4. cor. & ad 1. Et q. 85. art. 1. cor. Et opus. 60. c. 18. 10. 6.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi non sit operata per modum sacrificij. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in sacrificiis veteris legis, quæ erant figuræ Christi, nunquam offerebatur caro humana, quinimo hæc sacrificia nefanda habebātur: secundū illud Psal. Effuderunt sanguinem innocētem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaam. Ergo videtur quòd passio Christi sacrificium dici non posit.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in 10. de Ciu. Dei, * quòd sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramētum, id est sacrum signum est. Sed passio Christi non est signum, sed magis signatum per alia signa. Ergo videtur quòd passio Christi non sit sacrificium.

¶ 3 Præterea, Quicūque offert sacrificium, aliquod sacrum facit, vt ipsum nomen Sacrificij demōstrat. Illi autem qui Christum occiderunt, non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrauerunt. Ergo passio Christi magis fuit maleficium, quàm sacrificium.

¶ SED CONTRA est quòd Apostolus dicit Ephes. 5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacrificium propriè dicitur aliquid factum in honorem propriè Deo debitum ad eum placandum. Et inde est quod Augustin. dicit in 10. de Ciui. Dei. * Verum sacrificium est omne opus quod agitur, vt charitate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter boni esse possumus. Christus autem (vt ibidem subditur) seipsum obtulit in passione pro nobis, & hoc ipsum opus quod voluntariè passionem sustinuit, Deo maximè acceptum fuit, vtpote ex charitate prouenientes. Vnde manifestum est quòd passio Christi fuerit verum sacrificium. Et sicut ipse postea subdit in eodem lib. Huius veri sacrificij, multiplicia variáque signa erant sacrificia prisca Sanctorum: cùm hoc vnum per multa figuraretur, tāquam verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multum cōmendaretur. Et cùm quatuor considerentur in omni sacrificio (vt Augustin. dicit in 4. de Trin. *) scilicet cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse vnus verúsque mediator per sacrificiū pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebat, vnum in se faceret, pro quibus offerebat, & quod offerebat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet veritas respondeat figuræ, quantum ad aliquid, non tamen quantum ad omnia: quia oportet quòd veritas figuram excedat. Et ideo conuenienter figura huius sacrificij, quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro nō hominum, sed aliorum animalium: significantium carnem Christi, quæ est perfectissimum sacrificium. Primò quidem, quia ex eo quòd est humanę naturæ caro, congruè pro hominibus offertur, & ab eis sumitur sub sacramento. Secundò, quia ex eo quòd erat passibilis & mortalis, apta erat immolationi. Tertiò, quia per hoc quod erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata. Quartò, quia ex eo quod erat caro ipsius offerentis, erat Deo acceptata propter charitatem, suam carnem offerentis. Vnde Augustin. dicit in 4. de Trinitate, * Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quā humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quàm caro mortalis? & quid tam mundum pro mundandis vitiis mortalium, quàm sine contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero Virginali? & quid tam gratè offerri & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri?

¶ Ad secundum dicēdum, quòd Aug. ibi loquitur de sacrificiis visibilibus figuralib⁹. Et etiā ipsa passio Christi licet sit aliquid signatum per alia sacrificia figuralia, est tamē signum alicuius rei obseruandæ à nobis: secundun illud primæ Petr. 4. Christo igitur passo in carne, & vos eadē cogitatione armamini; quia qui

nam sonat adæquātionem: est enim facere satis, id est sufficiens. C. 5. to. 5.

¶ Super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum tertium.

Titulus clarus.

¶ In corpore tria. Primò respōdetur quæsito vna conclusione: Passio Christi fuit verum sacrificium. Probatur: Omne opus quod agitur, vt charitate inhæreamus Deo, relatum ad ipsum Deum, est verum sacrificium: sed Christus sustinendo voluntariè passionem, egit opus acceptissimum, &c. ergo. Maior probatur & autoritate Augustini, & quia id propriè dicitur sacrificium, quod fit in honorem Deo propriè debitum ad eum placandum. Secundo monstratur excellentia huius sacrificij, ex eo quòd figuratum est per aliqua sacrificia. Tertio monstratur summa huius excellentia, ex concursu omnium quatuor requisitorum ad sacrificium in vnum: quia scilicet Christus est qui offert, & est Deus, cui offertur, & est qui offertur, & est pro quo, hoc est pro cuius corpore mystico offeritur.

¶ In responsione ad tertium, attende quòd iuxta diuersam sacrificij naturam, diuersimodè inuenitur sacrificare sacrum. In sacrificiis enim consistentibus in agere, inuenitur facere sacrum ad extra, vt patet in sacrificiis animalium & in altaris. Sed in sacrificiis, quæ consistunt in pati, inuenitur facere sacrum secundum actionem interiorem: qua ponente offert Deo suum pati. Et sic Christus fecit sacrum actione interiori: occisores autem eius fecerunt actione exteriori non sacrum, sed sacrilegium maximum.

Cap. 14. & 10 3.

¶ Super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. Primo manifestatur status seruilis generis humani quo ad duo, culpam scilicet & pœnam. Secundo respondetur quæsito vna conclusione, scilicet, passio Christi est nostra redemptio. Primum declaratur quo ad peccatum & diabolum suggestorem autotitatib⁹: quo ad pœnam vero ratione clara in litera. Cōclusio probatur: Passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis, & pro reatu generis humani: ergo fuit quasi pretiū quo liberati sumus ab vtraque seruitute: ergo fuit nostra redemptio. Prima consequētia probatur: quia satisfactio habet rationem pretij redemptiui. Probatur autoritate Dani. 4. Secūda consequentia clara est ex se. Et antepenultimus declaratur: quia pretium oblatū à Christo, fuit nō pecunia, sed ipsemet patiens.

Infra q. 49. artic. 2. Et 2. dist. 19. art. 2. Et 3. dist. 19. ar. 4. Et opus. 60. cap. 18. to. 6.

¶ Super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum quintum.

Titulus vt sonat, tumendus est: ita quod Christus sumitur, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto, & ab aliis sanctis. Et est sermo de redemptione vniuersali humani generis: quam dictum est in præcedenti articulo esse effectū passionis Christi.

¶ In corpore sunt duæ cōclusiones. Prima est: Esse redemptorem immediate, est proprium Christi, inquantum homo. Secunda est: Redemptio potest attribui toti Trinitati vt primæ causæ. Probantur ambæ simul: Vtrumque horū, scilicet actus solutionis & pretium solutum, pertinet immediate ad Christum, inquātum homo, & ad totam Trinitatem vt primā causam: ergo. Assumptum pro prima parte probatur: quia pretium nostræ redemptionis est vita corporalis Christi, quam ipse Christus exoluit. Pro secunda vero: quia vita corporalis Christi erat Trinitatis vt primæ causæ: & ipsa Trinitas inspirauit animæ Christi, vt poneret vitam suam pro nobis. Consequētia autem probatur: quia ad hoc quod aliquis redimat, duo requiruntur, & 9. ipse soluat, & quod soluat de suo. Et primum quidem patet: quia aliquis non redimeret, secundum autē probatur: quia si de alieno redimeret, magis redimeret Dominus patri, quàm ille soluens: vt patet in hoc, qui de elemosyna redimit captiuos.

9. 46. ar. 4. ad 3.

¶ Aduerte hic, quod cōueniētium Christo mediante humana natura, duplex est differentia. Quædam enim sunt dispositiones essendi, aut patiendi, vt esse crucifixū, mansuetū, flagellatum, crucifixum, tristem, & huiusmodi, & hæc omnino sunt propria Christo, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto. Quædā vero sunt actiones, vt docere, satiare, redimere, saluare, &c. & de his aliter est dicendum secundum rem, & aliter secundum nominū appellationē. Nam secundum rem, dicendum est quod actio dupliciter sumitur: scilicet causaliter vel personaliter. Et hoc est dictum actionē Christi sumi posse vel secundū quod est actio à suis effectibus exiēs, & sic quælibet talis Christi actio est eff. ctiue à tota Trinitate mediate, & ab humanitate Christi immediate. Tota siquidē Trinitas saluauit genus humanum, & saluauit humanitas, fuscitauit mortuos, &c. ita q infra limites causalitatis stando, non magis Verbum quam Pater & Spiritus sanctus saluauit, sanauit, docuit, &c. quia indiuisa sunt opera Trinitatis ad extra. Alio autem modo, scilicet personaliter, sumpto huiusmodi actiōes (hoc est vt terminantur ad hypostasim, cuius sunt nō dico vt causæ, sed vt hypostatis seu personæ) sic sunt propriæ filio, ita quod nec Patri, nec Spiritui sancto conueniūt. Ita enim personaliter filius Dei docebat, sanabat, redimebat, saluabat per assumptam humanam naturam, quod nec Pater nec Spiritus sanctus⁹ personaliter hæc operabatur: nam ille homo docens, sanans, saluans, redimens, &c. erat filius Dei: & non Pater nec Spiritus sanctus, nec Trinitas. Secundum verō nominū denominationem cōsiderandum est, an nomen, de quo quæritur importet principaliter actionem, vt exeuntem à causa, an actionē vt respicit hypostasim cuius est, an vtrūque. Illa enim quæ prin cipaliter respiciunt causam inter cōmunia toti Trinitati computanda videntur: vt mortuos suscitare, miraculas facere, & reliquæ actiones quas Christus licet mediante humana natura exercuit: principaliter tamen ratione deitatis, Illa vero quæ determinant hypostasim principaliter, inter propria eō putanda sunt: vt prædicare, ambulare, admirari, videre & huiusmodi. Quæ autem medio modo, & ad causam, & personam referri indifferenter aut quasi indifferenter permittunt, distinctionis signa sunt, & in horum numero locasse

Homil. 11. in Matth. in op. imperf.

3. dist. 19. art. 4. q. 1.

Interlin.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum passio Christi operata sit nostram salutem per modum redemptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non sit operata nostram salutem per modum redēptionis. Nullus enim emit vel redimit quod suum esse non desiit. Sed homines nunquam desierunt esse Dei: secundum illud Psal. Domini est terra & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo videtur quod Christus non redemerit nos sua passione.

2 ¶ Præterea, Sicut Augustinus dicit de octo mortio de Trinitate, Diabolus à Christo iustitia superandus fuit: Sed hoc exigit iustitia, vt ille qui inuasit dolosè rem alienam, debeat priuari: quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt etiam iura humana dicunt. Cum ergo diabolus creaturam Dei, scilicet hominem, dolosè deceperit, & sibi subiugauerit, videtur quod non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

3 ¶ Præterea, Quicunque emit aut redimit aliquid, pretiu soluit ei qui possidebat. Sed Christus non soluit sanguinem suum (qui dicitur esse pretium redemptionis nostræ) diabolo, qui nos captiuos tenebat. Non ergo Christus sua passione nos redemit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur 1. Petr. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Et Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, inquantum pro nobis passus est in ligno, vt supra dictum est. Ergo per passionem suam nos redemit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per peccatum dupliciter homo obligatus erat. Primo quidem seruitute peccati, quia qui facit peccatum, seruus est peccati: vt dicitur Ioan. 8. & 2. Petr. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Quia igitur diabolus hominem superauerat, inducendo eum ad peccatum, homo seruituti diaboli addictus erat. Secundo, quantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei iustitiam. Et hic etiam est seruitus quædam. ad seruitutem enim pertinet, quod aliquis patiatur quod non vult: cum liberi hominis sit vti seipso, vt vult. Quia igitur passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccato & reatu pœnæ generis humani: eius passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab vtraque obligatione. Nam ipsa satisfactio qua quis satisfacit, siue pro se, siue pro alio pretium quoddam dicitur, qui passus est in carne, desiit à peccatis, vt iam non hominum desideriis, sed voluntate Dei, quod reliquum est in carne viuat temporis.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi ex parte occidentiū ipsum fuit maleficium: sed ex parte ipsius ex charitate patientis, fuit sacrificiū. Vnde hoc sacrificium ipse Christus obtulisse dicitur: non autē illi, qui eum occiderunt.

ARTICVLVS V.

¶ Virum esse redemptorem, sit proprium Christi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod esse redemptorem, non sit proprium Christi. Dicitur enim in Psalm. Redemisti me domine Deus veritatis. Sed esse dominum Deum veritatis, conuenit toti Trinitati. Non ergo est proprium Christo.

2 ¶ Præterea, Ille dicitur redimere, qui dat pretium redemptionis. Sed Deus pater dedit filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psal. Redemptionem misit Dominus populo suo. Glos. id est, Christum, qui dat redemptionem captiuis. Ergo non solum Christus, sed etiā Deus pater nos redemit.

3. dist. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videtur Autor redemptionem, motus vt puto autoritate gl. f. allegatæ in littera super illud. Redemisti me Domine Deus veritatis. Posset tamé dici, quod redemptio, de qua est sermo, gratia materiæ determinatibus personam Christi: quoniã materia eius est sanguis seu vita à corpore Christi, non quæritur cui, sed passioni mortique, exposita. Constat quidem, hæc omnia propria esse Christo: ac per hoc dicendum est absolute, quod esse redemptorem humani generis, est proprium Christo quoniam ipse persona liter, ita quod nec Pater nec Spiritus sanctus foluit, & de suo persona liter, ita quod nec Patris nec Spiritus sancti personaliter. Et glo. & similia intelligéda sunt causaliter, nec discrepat hoc à litteræ doctrina, quæ ad causalitatem attendit. Et potest si vis distinguere, dicéndo quod redimere causaliter, est proprium Christo immediate (vt in littera dicitur) quia vt à prima causa mediate, est commune Trinitati: redimere autem personale, est proprium Christo: quia personaliter loquendo, sola Christi persona, & de solius sæ personæ pretio redemit genus humanum: vt patet ex dictis.

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit circa illud. Passiones Sanctorum proficiũt Ecclesiæ non per modum redemptionis. Tum quia hoc est cõtra ipsum Autorem in 4 sent. dist. 20 vbi thesaurum Eccles. ex quo indulgentiæ efficaciam habẽt, passiones Sanctorum cõtinere dicit. Tum quia hoc idem Clemẽs sextus in extravagãti de Iubileo quinquagenario expresse dicit. Constat autẽ passiones per indulgentiam applicatas per modum satisfactionis, ac per hoc redẽptionis, plicere Ecclesiæ igitur.

¶ Ad hoc dicitur quod sententia huius litteræ nõ est contra doctrinam de efficacia indulgẽtiarum ex thesauro meritorum Christi & Sanctorum. Quem esse Romanæ Ecclesiæ doctrinam & ab omnibus ampliãdam nupertime sanctissimus dominus noster Leo decimus per suam decretalem ad me nunc in Germania latã, significauit in hæc verba (adhibitis censuris contra prædicãtes oppositum, vt quod iam cœperãt) Per præsentes tibi significandum duximus Romanam Ecclesiam, quã reliquæ tanquam matrem sequi tenentur, tradidisse Romanũ pontificẽ Petri clauigeri successorem, & Iesu Christi in terris vicarium, potestate claui, quarum est aperire regnum cælorum, tollẽdo illius in Christi fidelibus impedimenta per culpam scilicet, & pœnam pro actualibus peccatis debitam, culpam quidem mediante sacramento pœnitentiæ: pœnam vero temporalem pro actualibus peccatis secundum diuinam iustitiam debitam mediante ecclesiastica indulgentia: posse pro rationabilibus causis concedere eiusdẽ Christi fidelibus, qui charitate iungente membra sunt Christi, siue in hac vita sint, siue in purgatorio, indulgentias ex superabundantia meritorum Christi & Sanctorum: ac tam pro viuis quam pro defunctis Apostolica autoritate indulgentiam concedendo thesaurum meritorum Iesu Christi & Sanctorum dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam ipsam conferre, vel per modum suffragij illam transferre consueuisse, ac propterea omnes tam viuos quam defunctos, qui veraciter omnes indulgentias huiusmodi consecuti fuerint, à tanta temporali pœna secundum diuinam iustitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta conceditur & acquisitæ indulgentiæ quota est, et ita ab omnibus teneri & prædicari debere sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, à qua illam incurrentes ab alio, quam à Romano pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficium obtinere: autoritate Apostolica eandem tenore præsentium declarãtes". Hæc ibi. Sed intendit Autor de passionibus Sanctorum absolutarie quod inter passiones Christi & Sanctorum multiplex in proposito traditur hic differentia. Prima est in verbo, passiones: nam passiones Christi absolute redimunt Ecclesiam: passiones autem Sanctorũ non absolute (vt hic dicitur) sed superflue tantum satisfaciũt pro ea quod vera, & in dicta extravagante continetur. Secũda est in verbo redemptionis: quoniam passio Christi redimit simpliciter: quia à culpa & pœna passiones vero Sanctorũ nõ nisi secundum quid redimunt: scilicet à pœna quadam, scilicet temporali pro actuali peccato debita. Tertia est in verbo, proficiũt: quia passio Christi prodest Ecclesiæ per modum redemptionis, etiã si nulla esset Ecclesiæ intercedãtis de passiones Sanctorum non prosit satisfaciãt, nihil eius autoritate mihi applicentur. Tot ergo limitationibus opus est, vt sit ad verificandum quod aliquæ passiones Sanctorum prosunt Ecclesiæ per modum redemptionis: ac per hoc affirmatiua non nisi secũdum quid sit vera: potuit absque vllo veritatis præiudicio negatiua simpliciter & absolute asseri, dicẽdo quod passiones Sanctorũ non prosunt Ecclesiæ per modum redemptionis. Et cum veritate illius negatiuæ iam patet doctrinam de efficacia indulgentiarũ ex meritis Sanctorum.

Hom. 26. in Matth.

¶ *Super quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum sextum.*

Titulus clarus, vt sonat.

¶ In corpore est vna distinctio bimẽbris cum duabus conclusionibus iuxta ipsa membra. Distinctio est: Causa efficiens duplex: principalis vel instrumentalis. Prima cõclusio est: Causa sufficiens principalis nostræ saluti est Deus. Secunda est: Passio Christi est causa efficiẽs instrumentalis nostræ salutis. Probatur hæc: Humanitas Christi est deitatis instrumentum: ergo omnes actiones & passiones Christi operantur instrumentaliter virtute deitatis ad salutem humanam. ergo passio Christi efficienter causat nostram salutem.

¶ Aduerte hic & pro responsione ad secundum, quod passio Christi, vt Autor dicit, tenet locum medicinæ. Et quemadmodum medicina corporaliter adhibita infirmo iustrumentaliter sanat: ita passio Christi spirituali contactu fidei seu fidei sacramentis adhibita nobis, sanat nos etiam instrumentaliter. Differentia autem est: quia medicina corporea adhibita, fit instrumentum naturæ ipsius infirmi: medicina autem passionis venit instrumentum deitatis, & sola adhibitione pe. fidem seu sacramenta eget ad hoc, vt nos sanet.

¶ Super

Gloss. ord.

Infra q. 49. artt. 1. cor. Et post. 3. cap. 238 fin. Et ad Ro. 4. fi. & 1. co. 2. lect 2. co. 4.

3 ¶ Præterea, Non solum passio Christi, sed etiam aliorum Sanctorum proficua fuit ad nostram salutem: secundum illud Colos. primo. Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia. Ergo non solum Christus debet dici redemptor, sed etiam alij sancti.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Galat. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Sed solus Christus factus est pro nobis maledictum. Ergo solus Christus debet dici noster redemptor.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad hoc quod aliquis redimat, duo requirun tur, scilicet actus solutionis, & pretium solutum. Si enim aliquis soluat pro redemptione alicuius rei, pretium quod non est suum, sed alterius, ipse non dicitur redimere principaliter: sed magis ille, cuius est pretium. Pretium autem redemptionis nostræ est sanguis Christi, vel vita eius corporalis, quæ est in sanguine, quam ipse Christus exoluit. Vnde vtrunque istorum ad Christum pertinet immediate, inquantum est homo, sed ad totam Trinitatem, sicut ad causam primam & remotam: cuius erat & ipsa vita Christi, sicut primi actoris, & à qua inspiratum fuit ipsi homini Christo, vt pateretur pro nobis. Et ideo esse immediate redemptorem, proprium est Christi, inquantum est homo: quamuis ipsa redemptio possit attribui toti Trinitati, sicut primæ causæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Glos. hoc sic exponit, Tu domine Deus veritatis, redemisti me in Christo, clamantem, In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et sic redemptio immediate pertinet ad hominem Christũ: principaliter autem ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quod pretium redemptionis nostræ homo Christus soluit immediate: sed de mandato Patris, sicut primordialis actoris.

¶ Ad tertium dicendum, quod passiones Sanctorum proficiunt Ecclesiæ, non quidem per modum redemptionis, sed per modum exempli & exhortationis, secundum illud 2. ad Corinth. 1. Siue tribulamur pro vestra exhortatione & salute.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum passio Christi operata sit ad nostram salutem per modum efficientiæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non sit operata nostram salutem per modum efficientiæ. Causa enim efficiens nostræ salutis, est magnitudo diuinæ virtutis: secundum illud Isa. 59. Ecce non est abbreuiata manus eius, vt saluare non possit. Christus autem crucifixus est ex infirmitate. vt dicitur 2. ad Corinth. decimotertio. Non ergo passio Christi efficienter operata est nostra salutem.

2 ¶ Præterea, Nullum agens corporale efficienter agit nisi per contactum, vnde etiam & Christus tangendo, mundauit leprosum, vt ostenderet carnem suam salutiferam virtutem habere: sicut Chrysost. dicit. Sed passio Christi non potuit contingere omnes homines. Ergo non potuit efficienter operari salutem omnium hominum.

3 ¶ Præterea, Non videtur eiusdem esse operari per modum meriti, & per modum efficientiæ: quia ille qui meretur, expectat effectum ab alio. Sed passio Christi operata est nostram salutem per modum meriti. Non ergo per modum efficientiæ.

SED CONTRA est, quod dicitur 2. ad Corinth. 1. quod verbum crucis his qui salui fiunt est virtus Dei. Sed virtus Dei efficienter operatur nostram salutem. Ergo passio Christi in cruce efficienter operata est nostram salutem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod duplex est efficiens, principale, & instrumentale. Efficiens quidem principale humanæ salutis est Deus. Quia vero humanitas Christi est diuinitatis instrumentum (vt supra dictum est) ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute diuinitatis ad salutem humanam. Et secundum hoc passio Christi efficienter causat salutem humanam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio Christi relata ad Christi carnẽ, congruit infirmitati assumptæ. Relata vero ad diuinitatem, consequitur ex ea infinitã virtutem, secundum illud 1. ad Corinth. 1. Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus: quia scilicet ipsa infirmitas Christi, inquantum est Dei habet virtutem excedentem omnem virtutem humanam.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi, licet sit corporalis, habet tamẽ spiritualem virtutẽ ex diuinitate vnita. Et ideo per spiritualem contactum efficaciam sortitur, scilicet per fidem & fidei sacramenta: secundum illud Apostoli, Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi, secundum quod comparatur ad diuinitatem eius, agit per modum efficientiæ: inquantum vero comparatur ad voluntatem animæ Christi, agit per modum meriti: secundum vero quod consideratur in ipsa carne Christi, agit per modum satisfactionis, inquantum per eam liberamur

¶ *Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum primum.*

q. 49. art. 4.

Titulus intelligitur de liberatione per passionem Christi vt causam, non qualẽcunque, sed propriam: vt patet ex vltimo argumento.

¶ In corpore vnica conclatio. Passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tribus modis. Probatur figillatim quo ad singulos modos. Littera est satis clara.

¶ Aduerte, quod quum passio Christi dicitur causa propria remissionis peccatorum, intelligitur ita propria quod sola ipsa est, per quam veniam consequimur peccatorum omnium priteriti, præsentes & futurum sine fide enim passionis Christi explicite vel implicite impossibile est secundum potentiam ordinariam, hominem remissionem peccatorum consequi.

¶ *Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulam secundum.*

3. dist. 19. ar. 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore primo distinguitur triplex causa diabolicæ potestatis in actu super homines ante Christi passionem, scilicet peccatum hominis, offensa Dei, iniquitas diaboli. Secundo figillatim secundum singulas causas monstratur liberatio per passionem Christi sub diuersis rationibus, scilicet inquantum remissius peccati, quo ad primum: inquantum reconciliatiua Dei, quo ad secundum: inquantum præsumptuose illata à diabolo, quo ad tertium.

¶ Sed occurrit hic nouiorum dubiũ, quomodo diabolus machinando in mortem Christi excesserit modũ potestatis sibi traditæ à Deo, quum diabolus nõ potuisset inferre Christo per ministerium Iudæorum, Pilati & eorum passionem aut mortem nisi Deo potestatem dãte, vt patet de retractatione Iob. multo minus enim potuit in Christũ quam in Iob. Et confirmatur: quia quum semper diabolus inique vsus fuerit potestate sibi data aut semper ex parte sua excedit modum potestatis, aut nunquam: quia nunquã facit plus quã sibi permittatur facere.

¶ Ad hoc dicitur, quod nõ est hic sermo de potestate diabolo absolute, de qua procedunt obiectiones ingerentes dubium: sed de potestate illa qua in diuina iustitia ob peccata humana diabolo super hominẽ relinquebatur. De qua in littera dicitur, homo suo peccato meruit, vtin potestatẽ traderetur diabolo

à reatu pœnæ: per modum vero redemptionis, inquantum per eam liberamur à seruitute culpæ: per modum autem sacrificij, inquantum per eam reconciliamur Deo, vt infra dicetur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMANONA, De effectibus passionis Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ipsis effectibus passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato.

¶ Secundo, vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli.

¶ Tertio vtrum per eam simus liberati à reatu pœnæ.

¶ Quarto, vtrum per eam simus Deo reconciliati.

¶ Quinto, vtrum per eam sit nobis aperta ianua cæli.

¶ Sexto, vtrum per eam Christus adeptus sit exaltationem.

ARTICVLVS I.

¶ Virum per passionem Christi simus liberati à peccato.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non simus liberati à peccato. Liberare enim à peccato, est proprium Dei: secundum illud Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Christus autem non est passus secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Ergo per passionem Christi non sumus liberati à peccato.

2 ¶ Præterea, Corporale non agit in spirituale. Sed passio Christi est corporalis, peccatum autem non est nisi in anima, quæ est spiritualis creatura. Ergo passio Christi non potuit nos emundare à peccato.

3 ¶ Præterea, Nullus potest liberari à peccato quod nondum commisit, sed quod in posterum est cõmissurus. Cum igitur multa peccata post Christi passionem sint commissa, & tota die cõmittantur, videtur quod per passionem Christi non simus liberati à peccato.

4 ¶ Præterea, Posita causa sufficiẽti, nihil aliud requiritur ad effectũ inducẽdũ. Requiruntur autem adhuc alia ad remissionem peccatorum, scilicet baptismus & pœnitentia. Ergo videtur quod passio Christi nõ sit sufficiens causa remissionis peccatorum.

5 ¶ Præterea, Prouerb. 10. dicitur: Vniuersa delicta operit charitas. & 15. dicitur. Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed multa sunt alia de quibus habemus fidem & quæ sunt prouocatiua charitatis. ergo passio Christi non est propria causa remissionis peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 1. dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter. Primo quidem, per modum prouocãtis ad charitatem: quia vt Apost. dicit Ro. 5. Commendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundum illud Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundo passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membra sua à peccatis: quasi per pretiũ suæ passionis. Sicut si homo per aliquod opus meritorii, quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus commisisset. Sicut enim naturale corpus est vnum, ex membrorum diuersitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite, quod est Christus. Tertio per modum efficientiæ, inquantum ea ro, secundum quam Christus passione sustinuit, est instrumentum diuinitatis, ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod licet Christus non sit passus secundũ quod Deus, tamen caro eius est diuinitatis instrumentum. Et ex hoc passio eius habet quandam diuinam virtutem dimittendi peccata: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio Christi licet sit corporalis: fortitur tamen quandam spiritualem virtutem ex diuinitate, cuius caro ei vnita est instrumentum. Secundum quam quidem virtutem, passio Christi est causa remissionis peccatorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus sua passione nos à peccato liberauit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari, etiam in futurum.

¶ Ad quartum dicendum, quod quia passio Christi præcessit, vt causa quædam vniuersalis remissionis peccatorum (sicut dictum est) necesse est quod singulis adhibeantur ad deletionem propriorum peccatorum. Hoc autem fit per baptismum & pœnitentiam & alia sacramenta, quæ habent virtutem ex passione Christi, vt infra patebit.

¶ Ad quintum dicendum, quod etiam per fidem applicatur nobis passio Christi ad percipiendum fructum ipsius: secundum illud Rom. tertio. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Fides autem per quam à peccato mundatur, non est fides informis: quæ potest esse etiam cum peccato, sed est fides formata per charitatem, vt sic passio Christi nobis applicetur, non solum quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad affectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ Virum per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli. Ille enim non habet potestatem super aliquos, in quibus nihil sine permissione alterius facere potest. Sed diabolus nunquam potuit aliquid in nocumentum hominum facere, nisi ex permissione diuina: sicut patet Iob 1. & 2. quod potestate diuinitus accepta, eum primo in rebus, & postea in corpore læsit. Et similiter Mat. 8. dicitur, quod dæmones nisi Christo concedente, non potuerunt in porcos intrare. Ergo diabolus nunquam habuit in hominibus potestatẽ. Et ita per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli.

2 ¶ Præterea, Diabol⁹ potestatẽ suã in homines exercet tẽtãdo, & corporaliter vexãdo. Sed hæc adhuc in hominib⁹ operaẽ post

li & scitur Deus per suã iustitiam hominẽ reiiciendo: et potestari diabolo. Iusta huius siquidem potestatis iustitudinem non eadit actio aliqua contra Iesum Christum qui omnino expers erat demeriti illius quo homines sub diabolica erant relicti potestate. Excessit ergo diabolus vt minister diuinæ iustitiæ, contra hominem limites potestatis suæ, dum contra Christum processit: quanuis non excesserit vires potestatis sibi permissæ simpliciter, & absolute. Vnde licet semper inique vsus fuerit sua potestate, sine absolute, sive vt minister iustitiæ (quia ex iniqua voluntate exequitur iustitiã, non vt iustitiam exequatur, sed vt suam implet, malam voluntatem incitando tamen & procurando contra Christi vitã corpoream singulari modo excessit quia contra alios diuinæ sententiæ opus iustum ex merito patientium originali salrem peccato, excecebat quãnis inique contra Christum nulla erat ratio fæ tendi, in quo nullum omnino erat demeriti.

D. 982. In cor 21.

¶ In responsione ad tertium nota materiam atticuli tertij & solutionem cum dictis in ea pro curiosis & admirantibus de tanta libertate ac potestate diaboli in mundo apparenter: regnat enim in terra plus quam Christus, intantum creuit secta Machometi, & Christianorum iniquitas.

q. 46 ar 4 & aliis.

q. 62. ar. 5.

2. dist. 19. art. 2. & 3. di. 19. art. 2. & veri. q. 19. arti. 7. ad 9 & opu 60. c. 18. cor. 8. & Heb. 2. lect 4 c. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter, scilicet directe & indirecte. Probatur quoad primum partem quia passio Christi est satisfactio, superabundans pro pœna totius mundi. Quoad secundam, quia passio Christi liberauit à peccato, quo homo meretur pœnam.

¶ Aduerte hic, quòd liberatio primo modo recipitur pœnam temporalem siue hic, siue in alia vita debitam: liberatio vero secundo modo respicit pœnam æternam à qua per passionē Christi liberamur, dum à fer uitute peccati originalis & mortalis redimimur. Vtrique tamen quidem peccato debetur pœna æterna: sed ablato tam originali quam mortali peccato, tollitur ex consequenti reatus æternæ pœnæ peccatum concomitans.

¶ In responsione ad secundum, nota calcem responsionis, & percipe quanta sit vis pœnitentiæ sacramentalis: quæ scilicet à sacerdote imponitur in sacramento pœnitentiæ. Operatur siquidē vltra vires suas, dum parua inuira satisfactioni Christi sufficiēs inuenitur ac si effet maior.

¶ Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum quartum.

Art.3. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio. Passio Christi est causa nostræ reconciliationis ad Deum dupliciter, scilicet redimendo à peccato, & vt sacrificium. Omnia clara sunt in littera.

cap.14. ¶ In responsione ad secundū declaratur, quomodo intelligitur Deū placatum, ex parte scilicet nostri: mutationem in nobis nō in Deo inuenta est, ex qua Deus placatus dicitur.

Christi passionem. Ergo non sumus per passionem Christi ab eius potestate liberati.

3 ¶ Præterea, Virtus passionis Christi in perpetuum durat (secundum illud Hebr.10. Vna oblatione consummauit sanctificatos in sempiternum) similiter etiam vbique extenditur. Sed liberatio à potestate diaboli, nec est vbique (quia in multis partibus mundi adhuc sunt idolelatræ) nec etiā erit semper: quia tempore Antichristi maximæ suam potestatem exercebit diabolus in hominum nocumentum: de quo dicitur 2.ad Thes.2 quod eius aduentus erit secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis. Ergo videtur quod passio Christi non sit causa liberationis humani generis à potestate diaboli.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan.12. imminēte passione, Nunc princeps huius mūdi eiicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra: omnia traham ad meipsum. Est autem exaltatus à terra per crucis passionē. Ergo per eam diabolus est à potestate hominum eiectus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa potestatem, quam diabolus in homines exercebat ante Christi passionem, tria sunt consideranda. primum quidem ex parte hominis, qui suo peccato meruit, vt in potestatē traderetur diaboli, per cuius tentationem fuerat superatus. Aliud autem est ex parte Dei, quem homo peccando offenderat, qui per suam iustitiam hominem reliquerat potestati diaboli. Tertium est ex parte ipsius diaboli, qui sua nequissima voluntate hominem à cōsecutione salutis impediebat. Quantum ergo ad primum, homo est à potestate diaboli liberatus per passionem Christi, inquātum passio Christi est causa remissionis peccatorum. Quantum autem ad secundum dicēdum, quod passio Christi nos à diabolo liberauit, inquantum in passione Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis, cum esset absque peccato. Vnde Augustī. dicit in decimotertio de Trinitate, Iustitia Christi victus est diabolus, quia cum in eo nihil morte dignum inueniret, occidit eum: tamen & vtique iustum est, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo debito occidit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod non dicitur sic diabolus in homines potestatem habuisse, quasi posset eis nocere, Deo non permittente. Sed quia iuste permittebatur nocere hominibus, quos tentando, ad suum contemsum perduxerat.

¶ Ad secundum dicendum, quod diabolus etiam nunc potest quidem Deo permittente homines tentare, quantum ad animam, & vexare quantum ad corpus. Sed tamen præparatum est contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicunque ante passionem Christi diabolo resistebāt, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licet passione Christi nondum peracta. Quantum autē ad aliquid nullus poterat diaboli manus euadere: vt scilicet non descenderet in infernum: à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.

¶ Ad tertium dicendum, quod Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus & locis, secundum occultam rationem iudiciorum suorum. Semper tamen

per passionem Christi, est paratum hominibus remediū se tuendi contra nequitias dæmonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio vti negligant, nil deperit efficaciæ passionis Christi.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per passionem Christi homines sint liberati à pœna peccati.

Inf.q.58. artic 5.cor. Et q.86.ar tic.4.ad 3. Et 3. dist. 29 ar.3.Et veri.q.29. ar.7.ad 9.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non sint homines liberati à pœna peccati, Præcipua enim pœna peccati est æterna damnatio. Sed illi qui damnati erant in inferno pro suis peccatis, non sunt per Christi passionem liberati: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo videtur quod passio Christi non liberauit homines à pœna peccati.

2 ¶ Præterea, illis qui sunt liberati à reatu pœnæ, non est aliqua pœna iniungenda. Sed pœnitentibus iniungitur pœna satisfactoria. Non ergo per passionem Christi sunt homines liberati à reatu pœnæ.

3 ¶ Præterea, Mors est pœna peccati: secundum illud Rom.6. Stipendia peccati mors. Sed adhuc post passionem Christi homines moriuntur. Ergo per passionem Christi non sunt homines liberati à reatu pœnæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa.53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter. Vno modo directe, inquantum scilicet passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirecte, inquantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

Art.1. in cor. & ad 4.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut supra dictum est) ad hoc quod consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter secundum illud Roma.6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortē. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionē Christi. Quia vero Christus semel tātum pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1.Petr.3.) ideo non potest homo secundario configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quod illi qui post baptismum peccant, configurētur Christo patienti per aliquid pœnalitatis vel passionis, quam in seipsis sustineāt: quæ tamen multo minor sufficit quam esset condigna peccato cooperante satisfactione Christi.

Art.1. ¶ Ad tertium dicendum, quod satisfactio Christi habet effectum in nobis, inquantum incorporamur ei vt membra suo capiti: sicut supra dictum est. Membra autem oportet capiti cōformari. Et ideo sicut Christus primo quidem habuit gratiā in anima cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos qui sumus mēbra eius, per passionem ipsius liberamur quidem à reatu cuiuslibet pœnę ita tamen quod primo recipimus in anima spiritū adoptionis filiorum, quo adscribimur ad hęreditatem glorię immortalis, adhuc corpus passibile & mortale habentes. Postmodum vero configurati passionibus & morti Christi, in gloriam immortalē perducimur: secundum illud Apost. Rom.8. Si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum per passionem Christi simus Deo reconciliati.

Sup.q.49. art.4. cor. Et 3. dist. 19. arti.1.q. 1. Et opu.6. 60. cap.38.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non simus Deo reconciliati. Reconciliatio enim non habet locum inter amicos. Sed Deus semper dilexit nos: secundum illud Sap.11. Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorū quæ fecisti. Ergo passio Christi non reconciliauit nos Deo.

2 ¶ Præterea, Non potest idem esse principiū & effectus: vnde gratia, quæ est principiū merēdi, non cadit sub merito. Sed dilectio

¶ Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum quintum.

TItulus clarus ex consuetudine Ecclesiæ vtentis ista parabolica loquutione. Vocat enim cæli ianuam per similitudinem ad ianuæ fructum (qui est impedire vel expeditam reddere penetrationem interiorum) fruitionis diuinæ consequutionem: ita quod aperire cæli ianuā est expeditam facere consequutionē æternæ beatitudinis, quæ nulli ante Christi passionem concessa est.

¶ In corpore artic. vna est conclusio: Per passionem Christi aperta est ianua regni cælestis. Probatur dupliciter. Primò, Tollere peccata humana, quo ad culpam & pœnam omnem, est aperire ianuam regni cælorum: sed Christus per suā passionem abstulit omne peccatum quo ad omnia: ergo. Maior probatur ab oppositis: quia clausio regni cælorum nihil aliud est, quam obstaculum peccati, quo impedimur à cælo. Probatur autoritate Apostoli. Secundo manifestatur conclusio ex figura effectus mortis summi Sacerdotis legalis.

¶ Aduerte hic tria. Primò, quod clausio regni cælorum est priuatio diuinæ fruitionis post hāc vitam non qualificūque, sed ex culpa orta & culta causa, scilicet ex peccato. Et propterea aperire cęlū, nihil aliud est quam tollere peccatum, tam quo ad culpam quā quo ad pœnam: sublato siquidem sic peccato, manifestum est quod tollitur fruitionis diuinæ priuatio: vt pœna peccati, at per hoc simpliciter tollitur, quia non nisi vt pœnam retinebat priuationem illam diuinæ benignitāt.

¶ Secundò, quòd Christus sua passione liberauit membra sua ab omni & culpa & pœna: quoniam, vt Apostolus dicit, abundantius est Christi donum, quam fuerit Adæ damnum. Sed, vt experientia testatur, & ex calce præcedentis articulī habes, liberatio ista ordine quodam in exequtionem mandatur, configurando nos ipsi Christo. Quo fit vt Christus liberauerit nos ab omni pœna peccati, tam originalis quam actualis: sed non ordine quodam & media configuratione ad Christum, consequimur immunitatem à culpa & pœna totaliter.

Alias, ad reconciliandum Deo totum humanū genus.

3 d.18.ar. 6.q.2. & 3. Et d.19. art. 3. Et 4.d.4.q. 2.ar.2.q. 6. Et ve- rit.q.29. ad 9.

¶ Pro quo & responsione ad primum nota tertio, quod quia primus homo peccauit non solum vt singularis persona, sed etiam vt principium humanæ naturæ: ideo peccatum originale dupliciter dupliciter mundandum: & ex ea parte, qua totius humanæ naturæ, seminaliter ab Adā defcendentis. Et quoad personalia quidem olim per circuncisionem vel aliquod sacrificium, & nūc per baptismum purgatur humanum genus ab originali peccato. Ad secundum autem nec circuncisio olim nec baptismus postea sufficeret vt præter de baptizatis baptismo Christi mortuis ante Christi passionem: nullus enim illorum liber fuit à pœna claustræ regni cælorū. Hæc enim pœna, sicut & mors corporalis ex peccato originali, vt naturæ est, contequitur est, & ad vtranque abolendum passio Christi fuit necessaria: quanuis diuersimode ab hac & illa nos eripuerit: quoniam à spirituali pœna priuationis diuinæ fruitionis sic nos liberauit, quod statim exhibuit effectum. Et inde est quod modo baptizati si mortuitur statim, beati sunt: beneficium siquidē hoc, est baptismi non simpliciter, sed ratione status, quo scilicet Christi passio consummata est. Et quia baptismus ad hoc institutus est, vt effet sacramentum in tali statu, quanuis inchoatiuè passum antecesserit: ideo baptismo attribuitur aperire cælestem ianuam, quod præfiguratum est, quum Christo baptizato, cælapaerti sunt. Sed immortalitatis beneficium non statim exhibuit, quanuis tunc fecerit, quum mortem nostram moriendo destruxitsed media conformitate nostra ad ipsum morientem immortalitatem, longē excellentiorem illa, quæ fuit in statu innocentiæ, nobis exhibebit in tempore resurrectionis: cum hoc etiam, quod in capite nostro, ipso scilicet Christo homine, iam immortalitatem corporis consequuti sumus per ipsius passionem.

ces iustitiæ est introitus regni cælestis. Ergo videtur quod sancti patres qui operati sunt opera iustitiæ, fideliter consecuti essent introitum regni cælestis etiam absque Christi passione. Non ergo passio Christi est causa apertionis ianuæ regni cælestis.

¶ 2 Præterea, Ante passionem Christi Helias raptus est in cælum: vt dicitur 4.Reg.2. Sed effectus non præcedit causam. Ergo videtur quod apertio ianuæ cælestis non sit effectus passionis Christi.

¶ 3 Præterea, Sicut legitur Matth.2. Christo baptizato aperti sunt ei cæli. Sed baptismus præcessit passionē. Ergo apertio cælinon est effectus passionis Christi.

¶ 4 Præterea, Mich.2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Sed nihil aliud videtur esse pandere iter cæli, quàm eius ianuam aperire. Ergo videtur quod ianua cæli sit nobis aperta, non per passionem Christi, sed per ascensionem eius.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Heb.10. Habemus fiduciam in introitum Sanctorum, scilicet cælestium, in sanguine Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod clausio ianuæ est obstaculum quoddā prohibens homines ab ingressu. Prohibebantur autem homines ab ingressu regni cælestis propter peccatum: quia sicut dicitur Isa.35. via illa sancta vocabitur, & nō trānsibit per eam pollutus. Est autem duplex peccatum impediens ab ingressu regni cælestis. Vnum quidem commune totius humanæ naturæ, quod est peccatum primi parentis, & per hoc peccatum præcludebatur homini aditus regni cælestis. Vnde legitur Gen.3. quòd post peccatum primi parentis, collocauit Deus Cherubim, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam legni vitæ. Aliud autem est peccatum speciale vniuscuiusque personæ, quod per proprium actum committitur vniuscuiusque hominis. Per passionem autem Christi liberati sumus, non solum à peccato communi totius humanæ naturæ, & quantum ad culpam, & quantum ad reatum pœnæ, ipso soluente pretium pro nobis, sed etiam à peccatis propriis singulorum, qui communicant eius passioni per fidem & charitatem, & fidei sacramenta. Et ideo per passionem Christi aperta est nobis ianua regni cælestis. Et hoc est quod Apost. dicit Hebr.9. quod Christus assistēs pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta. Et hoc figuratur Numeri 35. vbi dicitur, quod homicida manebit ibi, scilicet in ciuitate refugij, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur, quo mortuo, poterit in domum suam redire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancti Patres operando opera iustitiæ meruerunt introitum regni cælestis per fidem passionis Christi (secundum illud Hebr.11. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam) per quam etiam vnusquisque à peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen alicuius fides vel iustitia sufficiebat ad remouendum impedimentum, quod erat per reatum totius humanæ creaturæ: quod quidem remotum est pretio sanguinis Christi. Et ideo ante passionem Christi nullus intrare poterat regnum cæleste, adipiscendo scilicet beatitudinem æternam, quæ consistit in plena Dei fruitione.

¶ Ad secundum dicendū, quòd Helias subleuatus est in cælum aereum, non autē in cælum empyreū, qui est locus Sanctorum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christus sua passione aperuerit nobis ianuam cæli.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus sua passione non aperuit nobis ianuam cæli. Dicitur enim Prouerb. 11. Seminanti iustitiam merces fidelis. Sed mer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum sextum.

TItulus clarus vt sonat.

¶ In corpore duo. Primò declaratur in communi quid importet meritum, & quomodo intelligitur tam in malo, quàm in bono. Secundò descendit ad propositum in speciali de Christo.

¶ Quòd ad primum dicit, in communi meritum importare quandam iustitiæ, non gratiæ æqualitatem. Et hoc probat autoritate Apostoli.

¶ Vbi nota miseria nostræ vitæ, in qua merito transitur ad mercedem: quia mercem meritò respondet, vt præmium debitum.

¶ Exemplis deinde declaratur, qualiter meriti æqualitas secundum iustitiam exerceatur tam in malis quàm in bonis, & in malis quidem ratione adiunctæ exæquationis de iusta æqualitate circa demeritum furti, cum autoritate sacræ Scripturæ, & inde infertur similè, propositionaliter fieri iustam æqualitatem circa meritum boni.

¶ Vbi aduerte quod in istis iustitiis interuenit duo scilicet res exterior & voluntas interior. Vel di gratia, quia furto ablata, & voluntas ducens ad furtum. Si consideretur res exterior (puta ouis ablata) sufficit ad æqualitatem iustitiæ vt restituatur ipsa ouis: sic enim in æqualitate rei facta per furem, reducitur ad pristinam æqualitatem, vt pater. Sed si super hoc consideretur iniqua voluntas furis (qua voluit contempta iustitia publica & proximi plus habere, quàm sibi debetur, & propterea abstulit ouem alienam) sic ad hoc vt hæc iniquitas voluntatis iuncta operi ad æqualitatem reducatur, iustum est vt minus habeat de suo, qui plus quàm debebatur sibi, vsurpauit de alieno: & propterea pro vna ablata oue reddere tenetur quatuor, vnam pro æqualitate rei extra, & tres pro æqualitate iniqui actus. Et quia tam demeritum quam meritum principaliter consistit in voluntate: ideo autor in litera tractans de merito Christi, ad æqualitatem quæ principaliter requiritur actionis & passionis, quatenus sunt voluntariæ, reducit: & tam in malis, quàm in bonis iustitiæ æqualitatem considerat: prout iusta vel iniusta voluntas minus vel plus de sibi debitis voluit cum effectu, vt patet in litera, & hinc ad Christi meritum descendit.

¶ Quo ad secundò, præsupposita maiore ex declarata ratione meriti, monstrat subsumendo Christum per suam passionem meruisse quatuor. Omnia clara sunt in litera.

3 d.18.ar. 4.q.3.

q.19.ar.4 & q.34 ar.2.

Et similiter etiam Enoch raptus est ad paradisum terrestrem: vbi cum Helia simul creditur viuere vsque ad aduentum Antichristi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) Christo baptizato aperti sunt cæli, non propter ipsum Christum cui semper cælum patuit: sed ad significandum quod cælum aperitur baptizatis baptismo Christi, qui habet efficaciam ex passione ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus sua passione meruit nobis introitum regni cælestis, & impedimentum remouit. Sed per suam ascẽsionem nos quasi in possessionem regni cælestis introduxit. Et ideo dicitur quòd ascendit, pandens iter ante eos.

ARTICVLVS VI.

¶ Virùm Christus per suam passionem meruerit exaltari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus per suam passionem nõ meruerit exaltari. Sicut enim cognitio veritatis est proprium Deo, ita & sublimitas: secũdum illud Psal. Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius. Sed Christus, secundum quòd homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedente, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secundum illud Ioan. primo, Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

¶ 2 Præterea, Christus meruit sibi à primo instanti suæ conceptionis, vt suprà habitum est, * non autem maior charitas fuit in eo tempore passionis quàm ante. Cùm ergo charitas sit merendi principium, videtur quòd non magis meruerit per passionem suam exaltationem quàm ante.

¶ 3 Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ. vt Augustin. dicit in Epistola ad Dioscorum. * Sed Christus per passionem suam non meruit exaltationem quantum ad gloriam animæ: quia anima eius fuit beata à primo instanti suæ conceptionis. Ergo neque etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

Ep.56.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Phil. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd meritum importat quandam æqualitatem iustitiæ: vnde & Apostolus dicit Rom. 4. quod ei qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cum autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus quàm sibi debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debetur: sicut cum furatur quis vnam ouem, reddet quatuor, vt dicitur Exod. 22. Et hoc dicitur mereri, inquantum per hoc punitur eius iniqua voluntas. Ita etiam cùm aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superadda tur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde est, quod sicut dicitur Luc. 14. Qui se humiliat, exaltabitur. Christus autem in sua passione seipsum humiliauit infra suam dignitatem, quãtum ad quatuor. Primò quidem, quantum ad passionem & mortẽ, cuius debitor non erat. Secundò, quãtum ad locum: quia corpus eius positum est in sepulchro, & anima in inferno. Tertiò, quantum ad confusionem & opprobria, quæ sustinuit. Quartò, quantum ad hoc, quod est traditus humanæ potestati, secundum quod ipse dicit Pilato Ioan. 19. Non haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper. Et ideo per suam passionem meruit exaltationem quantum ad quatuor. Primò quidem quantum ad resurrectionem gloriosam: vnde dicitur in Psal. Tu cognouisti sessionem meam, id est humilitatem meæ passionis, & resurrectionem meam. Secundò, quantum ad ascensionem in cælum: vnde dicitur Ephes. 4. Descendit primùm in inferiores partes terræ: qui autem descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos. Tertiò, quantum ad confessum paternæ dexteræ, & manifestationem diuinitatis ipsius: secundum illud Isa. 52. Exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde: sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et Phil. 2. dicitur, Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen: vt scilicet ab omnibus nominetur Deus: & omnes ei reuerentiam exhibeant sicut Deo. Et hoc est quod subditur, Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Quartò, quantum ad iudiciariam potestatem: dicitur enim Iob 36. Causa tua quasi impetrij iudicata est, causam iudiciumque recipies.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principium meredi est ex parte animæ, corpus autem est instrumentum meritorij actus. Et ideo perfectio animæ Christi, quæ fuit merendi principium, non debuit in eo acquiri per meritum, sicut perfectio corporis, quod fuit passionis subiectum, & per hoc fuit ipsius meriti instrumentum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per priora merita Christus meruit exaltationem ex parte ipsius animæ, cuius voluntas charitate & aliis virtutibus informabatur. Sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recompensationis, etiam ex parte corporis: iustum est enim, vt corpus quod fuerat ex charitate passionis subiectum, acciperet recompẽsationem in gloria.

¶ Ad tertium dicendum, quod dispensatione quadam factum est in Christo, vt gloria animæ ante passionem non redundaret ad corpus, ad hoc quod gloriam corporis honorabilius obtineret, quando eam per passionem meruisset. Gloriam autem animæ differri non conueniebat, quia anima immediatè vniebatur Verbo. vnde decebat vt gloria repleretur ab ipso Verbo: sed corpus vniebatur Verbo, mediante anima.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA.
De morte Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de morte Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum mori.

¶ Secundò, vtrùm per mortem fuerit separata diuinitas a carne.

¶ Tertiò, vtrùm fuerit separata diuinitas ab anima.

¶ Quartò, vtrùm Christus in triduo mortis fuerit homo.

¶ Quintò, vtrùm corpus eius fuerit idem numero viuum & mortuum.

¶ Sextò, vtrùm mors eius sit aliquid operata ad nostram salutem.

ARTICVLVS I.

¶ Virum conueniens fuerit Christum mori.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum mori. Illud enim quod est primum principium in aliquo genere, non disponitur per illud quod est contrarium illi generi: sicut

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna cõclusio: Conueniens fuit Christum mori. Probatur quinque rationibus. Omnia clara sunt.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna cõclusio: Caro Christi reuiuiscit vnita verbo Dei post mortem. Probatur ratione & autoritate. Ratio est: Donum quod per gratiam Dei conceditur, nunquam reuocatur sine culpa: sed gratia vnionis est maius donum & permanentius ex sua ratione, quàm gratia adoptionis, quæ nunquam perditur sine culpa: ergo. Maior probatur autoritate Apostoli. Minor quo ad primam partem comparationis: quia maius est, esse Deum personaliter, quàm esse sanctum. Quo ad secundam verò: quia vnio personalis est permanentior, quàm vnio affectualis. Autoritas est Damasceni.

D. 904.

¶ Aduerte hic, quòd quia illa maior, Nullum donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, locum habet in donis permanentibus: non autem in his donis, quæ solum consistit in quodam fieri, vt donum prophetiæ vel assistentiæ, vt gratia miraculorum: quæ alteri duorum modorũ conceditur. Hæc enim quia non sunt dona permanentia, perduntur, hoc est, non semper habentur absque culpa (vt patet) & absque Dei potentia. Et propterea Autor vtens illa maiore ex autoritate Apostoli, subsumpsit non positiuam (vt subsumendum expectabatur) sed comparatiuam respectu doni gratiæ adoptionis: quam conflat non esse sine culpa, & comparauit illam & quo ad maioritatem simpliciter, & quo ad maioritatem, secundum illud quod requiritur ad propositum: hoc est secundum permanentiam. Vt hinc scires, quod maior habet locum in hac materia quòd gratia vnionis est de genere donorum permanentium, & quod multo magis habet locum in proposito: tum quia est ex cel. entius dõnum, quàm gratia adoptionis: tum quia est permanentius. Et de prima quidem excellentia, licet à quibusdam dubitetur: si quis tamen librauerit rationem allatam (scilicet gratia vnionis constituit vnitum esse personaliter Deum: gratia autẽ adoptionis constituit esse sanctum: sed longe maius est esse Deũ personaliter, quàm esse sanctum) manifeste videbit potestem, sententiam hanc esse veram. In cuius signum quum communicasset se Deus secundum naturalem similitudinem beneficio creationis: & posita secundum supernaturalem similitudinem beneficio adoptionis (& hæc duo fuerunt communia angelo & homini) ad vtrumque reseruauit, aliquam

Ca.14 to. 6.

cut ignis, qui est principium caloris, nunquam potest esse frigidus, sed filius Dei est fons & principium omnis vitæ: secundum illud Psal. Apud te est fons vitæ. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum mori.

¶ 2 Præterea, Maior est defectus mortis quã morbi: quia per morbum peruenitur ad mortem. Sed non fuit conueniens Christum aliquo morbo langueſcere: vt Chrys. dicit. Ergo etiã non fuit conueniens Christum mori.

¶ 3 Præterea, Dominus dicit, Ioan. 10. Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed oppositum non perducit ad oppositum. Ergo videtur quòd nõ fuerit conueniens Christum mori.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Io. 10. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gẽs pereat. Quod quidem Caiphas propheticè dixit, vt Euangelista testatur.

¶ RESPONDEO dicendum quod conueniẽs fuit Christum mori. Primo quidem, ad satisfaciendum pro humano genere, quod erat morti adiudicatum propter peccatum: secundum illud Genes. 2. Quacũque die comederitis, morte moriemini. Est autem conueniens satisfaciendi pro alio modus, cùm aliquis se subiicit pœnæ quã alius meruit. Et ideo Christus mori voluit, vt moriendo, pro nobis satisfaceret: secundum illud 1. Petr. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Secundò, ad ostendendum veritatẽ naturæ assumptæ: sicut enim Eusebius dicit, Si aliter post conuersationem cum hominibus, euanescens subitò euolaret, fugiens mortẽ, ab omnibus compararetur phantasmati. Tertiò, vt moriendo, nos à timore mortis liberaret: vnde dicitur ad Heb. 2. quòd communicauit carni & sanguini, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Quartò, vt corporaliter moriendo similitudini peccati, id est, pœnalitati daret nobis exemplum moriendi spiritualiter peccato. vnde dicitur Rom. 6. Quod enim mortuus est peccato, mortus est semel: quod autem viuit, viuit Deo: ita & vos existimate mortuos quidẽ esse peccato, viuentes autem Deo. Quintò, vt à mortuis resurgendo, & virtutem suam ostenderet qua mortem superauit, & nobis spem resurgendi à mortuis daret. Vnde Apostolus dicit 1. ad Corinth. 15. Si Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodo quidam in vobis dicunt, quod resurrectio mortuorum non est?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus est fons vitæ secundũ quod Deus, non autem secũdum quod homo: mortuus est autem secundum quod homo, non secundum quod Deus. Vnde Aug. dicit contra Felician. * Absit quod Christus sic senserit mortem, vt quantum in se est vita vitam perdiderit: si enim hoc ita esset, vitæ fons aruisset. Sensit ergo mortem participatione humani affectus, quem sponte susceperat: non naturæ suæ perdidit potentiam, per quam cuncta viuificat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non sustinuit mortem ex morbo prouenientem, ne videretur ex necessitate mori propter infirmitatem naturæ. Sed sustinuit mortem ab exteriori allatam: cui se spontaneum obtulit, vt mors eius voluntaria ostenderetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod vnum oppositum, per se non ducit ad aliud, sed quandoque per accidens: sicut frigidum, quandoque per accidens calefacit. Et hoc modo Christus per suam mortem nos perduxit ad vitam, dum sua morte mortem nostram destruxit: sicut ille qui pœnam pro alio sustinet, removet pœnam eius.

ARTICVLVS II.

¶ Virùm in morte Christi fuerit separata diuinitas a carne.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in morte Christi fuerit separata diuinitas à carne. Vt enim dicitur Matth. 27. Dominus in cruce pendens clamabat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quod exponens Ambr.* dicit, Clamabat homo, separatione diuinitatis moriturus. nã cùm diuinitas à morte libera fit, vtiq; mors ibi esse non poterat, nisi vita discederet: quia vita diuinitas est. Et sic videtur quod in morte Christi fit diuinitas separata à carne.

¶ 2 Præterea, Remoto medio, separantur extrema. Sed diuinitas vnita est carni mediante anima: vt supra habitum est. * Ergo videtur quòd cùm in morte Christi anima fit separata à carne, quod per consequens diuinitas fit à carne separata.

¶ 3 Præterea, Maior est virtus viuificatiua Dei quàm animæ. Sed corpus mori non poterat, nisi anima separata, ergo multo minus mori poterat, nisi separata diuinitate.

¶ SED CONTRA est, quod ea quæ sunt humanæ naturæ, non dicuntur de filio Dei, nisi ratione vnionis, vt suprà habitum est. * Sed de filio Dei dicitur id quod conuenit corpori Christi post mortem, scilicet esse sepultum: vt patet in Symbolo fidei, vbi dicitur quòd filius Dei conceptus est, & natus ex Virgine, passus, mortuus & sepultus. Ergo corpus Christi non fuit in morte à diuinitate separatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod illud, quod per gratiam Dei conceditur, nunquam absque culpa reuocatur. vnde dicitur Rom. 11. quòd sine pœnitentia sunt dona Dei & vocatio. Multò autem maior est gratia vnionis, per quam diuinitas vnita est carni Christi in persona, quã gratia adoptionis, per quam alij sanctificantur, & etiã magis permanens ex sui ratione: quia hæc gratia ordinatur ad vnionem personalem, gratia autẽ adoptionis ad quandam vnionem affectualem, & tamen videmus quòd gratia adoptionis nunquam perditur sine culpa. Cùm igitur in Christo nullum fuerit peccatum, impossibile fuit quod solueretur vnio diuinitatis à carne ipsius. Et ideo sicut ante mortem caro Christi vnita fuit secundum personam & hypostasim verbo Dei, ita & remãsit vnita post mortem, vt scilicet non esset alia hypostasis verbi Dei & carnis Christi post mortem, vt Damas. dicit in 3. lib.*

Cap.7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd derelictio illa non est referenda ad solutionem vnionis personalis, sed ad hoc quod Deus pater eũ exposuit passioni. Vnde dereliquere ibi, non est aliud, quam non protegere à persequẽtibus. Vel dicit se derelictum

summum, communicare se filio humano. Et ex hoc homo constitutus est supra angelos, vt Apostolus ad Heb. probat.

¶ De alijs autem excellẽtia, scilicet quo ad permanentiam, manifestum clarè est considerãdibus, quod esse personale est esse substantiale. Nam quum dicitur, Iesus est Dei filius, ostenditur substantia secundum esse substantiale de substãtia quum autẽ dicimur nos Dei filij, nominatur accidens de substantia mediante etiam accidente, scilicet affectus patris, in qua consummatur gratia adoptionis: quoniam nõ nisi diuina fruitione, ad quam ordinata est, consummatur. Quantò ergo ex propria ratione permanentius est esse quàm operari: & esse substantiale quàm accidentale, & esse substantiale diuinum hypostaticè quàm Et. d. 21. esse accidentale diuinum adoptiue: tanto permanẽtius diuinæ gratiæ donum est vnio personalis carnis ad verbum Dei, quàm gratia adoptionis filiorum Dei. Et ep. 3. c. 236. & 237. Et op. 60. ca. 16. fi. per hoc quod fecundum diuersa cauitarum genera vtrique conuenit viuificare: ac per hoc comparatio ineptè fit, & sophistice infert, & respondet tacite quæstioni, peccando modum viuificandi effectiue, non effectiue cum viuificaret carnem Christi nisi non vnita. Et in 4. d. 49. q. 2. ar. 1. q. 1. Et d. 21. q. 1. ar. 1. Et q. 2. ar. 1. co. Et q. 6. ar. 6. cor. Et q. 3. c. Lib. 16. in Luc. c. 5. q. 6. ar. 4. Et 4. dist. 43. q. 1. ar. 2. qu. 2. Et op. 2. c. 27. Et op. 3. c. 238. & 239. fi. & op. 60. ca. 19.

Infr. q. 52. ar. 1. ar. 3. Et 4. dist. 49. q. 1. ar. 2. qu. 2. Et op. 2. c. 27. Et op. 3. c. 238. & 239. fi. & op. 60. ca. 19.

Cap. 7.

derelictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum tertium.

Epist. 120 ex cap. 6. & 10.

TItulus claru.

In corpore vna conclusio: In morte Christi non fuit separata deitas ab anima. Probatur dupliciter. Primo ratione: Verbum Dei non est separatum in morte à corpore multò minus ab anima. Probatur sequela: quia anima vnita est Verbo immediatius quàm corpus. Deinde auctoritate Symboli: Quia descendit ad inferos. Omnia clara sunt ex supradictis.

¶ In responsione ad primum aduerte quod responsio secundum expositionem Aug. intelligit nomine Animæ ipsam animæ substantiam secundum seipsam: & ideo verſatur inter angustias distinctionum. Planior autem sensus Euangelici textus est, intellipere animæ nomine ipsam quidem animam non vt in se quædam subſtãtia est, sed vt substantialiter animat. Sic enim anima formaliter sumitur, & abſq; omni quæstione liquet. *S. d. 21. q. 1. art. 1. q. 1.* quòd ipse Dei filius, qui *Et q. 2.* loquitur dicens, Ego po- *per. 1. cor.* no animam meam, po- *Et op. 3. c.* fuit animam suam, collen- *236. Et* do animationem illius: *opus. 60. c.* tollitur siquidem anima- *19 ſ. Et* re per hoc ipsum, quòd *Pſal. 11.* anima separatur à cor- *col. 2.* pore, & iterum sumpſit eam, dum iterum iunxit animam corpori: poterat enim animam formaliter (hoc est vt animam) nihil aliud est quàm mori. Et in hoc sensu pluries inuenitur nominata anima vel est illud, Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis: & illud, Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.

Refertur 9 sent. di. 2.

¶ Tu autem, qui sermonis formalis non es capax, aut ad plebem loqueris, potes eandem sententiam seruando, glossare animam, hoc est vitam corporalem: sic enim filius Dei posuit animam suam, hoc est vitã suam, & iterum sumpſit eam: & similiter. Pastor bonus ponit vitam suam pro. &c. & sic de aliis. Hoc in idem redit, quia ipſa animatione, qua anima animat corpus, consistit vita corporea cuiuſque hominis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quartum.

IN titulo Christus significat personam diuini Verbi secundum eam dispoſitionem, quam de ſecreto habebat in triduo illo, scilicet quod erat vnita animæ & corpori Christi ſeparatis abinuicem.

¶ In corpore tria ſunt. Primo reſpondetur quæſito vna concluſione: Dicere Christum in triduo mortis hominem fuiſſe, ſimpliciter & abſolutè loquendo erroneũ eſt. Probatur: Ad veritatem mortis hominis vel animalis derelictum quantum ad illam orationem, qua dixerat, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à mè calix iſte: vt Aug. exponit in lib. de Gratia noui Teſtam.*

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd verbum Dei dicitur vnitum carni mediante anima, inquantum caro per animam pertinet ad humanam naturam, quam filius Dei aſſumere intendebat: non autem ita quòd anima ſit quaſi medium ligans vnita. Habet autẽ caro ab anima, quòd pertineat ad humanam naturam, etiam poſtquam anima ſeparatur ab ea: inquantum ſcilicet in carne mortua remanet ex diuina ordinatione quidã ordo reſurrectionis. Et ideo nõ tollitur vnio diuinitatis ad carnem.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd anima habet vim viuificandi formaliter: & ideo ea præſente, & vnita formaliter, neceſſe eſt corpus eſſe viuũ. Diuinitas autẽ nõ habet vim viuificandi formaliter, ſed effectiuè: non enim poteſt eſſe corporis forma. Et ideo nõ eſt neceſſe, quòd manẽte vnione diuinitatis ad carnem, caro ſit viua: quia Deus non ex neceſſitate agit, ſed ex voluntate.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in morte Christi fuerit facta ſeparatio diuinitatis ab anima.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd in morte Chriſti fuerit facta ſeparatio diuinitatis ab anima. Dicit enim Dominus Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam, & iterũ ſumo eam. Non autem videtur quòd corpus animã ponere poſſit, eam à ſe ſeparando: quia anima non ſubiicitur poteſtati corporis, ſed potius econuerſo. Et ſic videtur quod Chriſto, ſecundum quod eſt Verbum Dei, conueniat animam ſuam ponere. Hoc autem eſt eam à ſe ſeparare. Ergo per mortem anima eius fuit à diuinitate ſeparata.

¶ 3 Præterea, Athanaſ. dicit* maledictũ, qui totum hominem quem aſſumpſit Dei filius, denuo aſſumptum vel liberatum, tertia die à mortuis reſurrexiſſe non confitetur. Sed non potuit totus homo denuo aſſumi, niſi aliquando fuerit totus homo à verbo Dei ſeparatus. Totus autem homo componitur ex anima & corpore. Ergo aliquando fuit facta ſeparatio diuinitatis & à corpore & ab anima.

¶ 3 Præterea, Propter vnionem ad totum hominem, filius Dei verè dicitur homo. Si ergo ſoluta vnione animæ & corporis per mortem, Verbum Dei remanſit vnitum animæ, ſequeretur quòd verè dici potuiſſet, filium Dei eſſe animam. Hoc autem eſt falſum: quia cùm anima ſit forma corporis, ſequeretur quod verbum Dei fuerit corporis forma, quod eſt impoſsibile. ergo in morte Chriſti anima fuit à verbo Dei ſeparata.

¶ 4 Præterea, Anima & corpus ab inuicem ſeparata, non ſunt vna hypoſtaſis, ſed duæ. Si igitur verbum Dei remanſit vnitum tam corpori quàm animæ Chriſti, ſeparatis eis abinuicem per mortem Chriſti, videtur ſequi quòd verbum Dei durante morte Chriſti, fuerint duæ hypoſtaſes: quod eſt inconueniens. Non ergo poſt mortem Chriſti remanſit anima verbo vnita,

¶ SED CONTRA eſt quod dicit Damaſc. in 3. lib.* Etſi Chriſtus mortuus eſt vt homo, & ſancta eius anima ab incontaminato diuiſa eſt corpore: diuinita- tamen inſeparabilis ab vtriſque permanſit, ab anima dico, & corpore.

Cap. 7

¶ RESPONDEO dicendum, quòd anima vnita eſt verbo Dei immediatius & prius quàm corpus, cùm corpus vnitum ſit verbo Dei mediãte anima, vt ſuprà dictum eſt.* Cùm ergo verbum Dei non ſit ſeparatum in morte à corpore, multò minus ſeparatum eſt ab anima. Vnde ſicut de filio Dei prædicatur id quod conuenit corpori ab anima ſeparato, ſcilicet eſſe ſepultum, ita de eo in Symbolo dicitur, quòd deſcendit ad inferos, quia anima eius à corpore ſeparata, deſcendit ad inferos.

Ar. præ. Q. 6. Ar. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug.* exponens illud verbum Io. inquirit, cùm Chriſtus ſit verbum, anima & caro, vtrum ex eo quòd eſt verbum, ponat animã, an ex eo quòd eſt anima, an iterum ex eo quòd eſt caro. Et dicit quòd ſi dixerimus, quòd verbum Dei animam poſuit, ſequitur quòd aliquando anima illa ſeparata eſt à verbo, quod eſt falſum: mors enim corpus ab anima ſeparauit, à verbo autem animam ſeparatam non dico. Si verò dixerimus, quòd ipſa ſe anima ponat, ſequitur quòd anima ipſa à ſe ſeparata ſit: quod eſt abſurdum. Relinquitur ergo, quod ipſa caro anima in ſuam ponit, & iterum eam ſumit, non poteſtate ſua, ſed poteſtate Verbi inhabilitantis eam: quia ſicut ſupra dictum eſt, per mortem non eſt ſeparata diuinitas Verbi à carne.

3. d. 22. q. 1. art. 1. Et qu. 2. art. 1. Et q. 4. art. 1. Et q. 4. art. 2. Et q. 5. c. 1. Et op. 36. c. 2. Et op. 60. c. 20. ſ. Ca. 13. Ca. 4.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod in verbis illis Athanaſius non intellexit quod totus homo denuo ſit aſſumptus, id eſt omnes partes eius, quaſi verbum Dei partes humanæ naturæ depoſuerit per mortem: ſed quod iterato totalitas naturæ aſſumptæ ſit in reſurrectione redintegrata per iteratam vnionem animæ & corporis.

¶ Ad tertium dicendum, quod verbum Dei propter vnionem humanæ naturæ, non dicitur humana natura: ſed dicitur homo quòd eſt habens humanam naturam. Anima autẽ & corpus ſunt partes eſſentiales humanæ naturæ. Vnde propter vnionẽ Verbi ac vtrũque eorum, non ſequitur quod verbum Dei ſit anima vel corpus, ſed quòd ſit habens animam vel corpus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut Dam. dicit in 3. lib.* quod in morte Chriſti eſt ſeparata anima à carne, non eſt vna hypoſtaſis in duas hypoſtaſes diuiſa: nam & corpus & anima Chriſti ſecundum idem ex principio in verbi hypoſtaſi habuerunt exiſtentiam, & in morte inuicem diuiſa, ſingulum eorum manſit, vnam hypoſtaſim verbi habens. Quare vna Verbi hypoſtaſis, Verbi & animæ & corporis extitit hypoſtaſis: nunquam enim neque anima neque corpus propriam habuerunt hypoſtaſim, præter Verbi hypoſtaſim. Vna enim ſemper Verbi hypoſtaſis, & nunquam duæ.

Cap. 27.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod Chriſtus in triduo mortis fuerit homo. Dicit enim Aug. in primo de Trin.* Talis erat illa ſuſceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed illa ſuſceptio non ceſſauit per mortem. Ergo videtur quod per mortem non defierit eſſe homo.

3. d. 22. q. 1. art. 1. Et qu. 2. art. 1. Et q. 4. art. 1. Et op. 60. c. 20. ſ. Et op. 36. c. 2. Et op. 60. c. 20. ſ.

¶ 2 Præterea, Phil. dicit in 9. Eth.* quòd vnuſquiſque homo eſt ſuus intellectus: vnde & poſt mortem, animam Petri alloquentes dicimus, Sancte Petre ora pro nobis. Sed poſt mortem filius Dei non fuit ſeparatus ab anima intellectuali. Ergo in illo triduo filius Dei fuit homo.

Ca. 11. Ca. 4.

¶ 3 Præterea, Omnis ſacerdos eſt homo. Sed in illo triduo mortis Chriſtus fuit ſacerdos: aliter enim non verum eſſet quod dicitur in Pſal. Tu es ſacerdos in æternum. Ergo Chriſtus in illo triduo fuit homo.

¶ SED CONTRA, Remoto ſuperiori, remouetur inferius. Sed viuum ſiue animatum eſt ſuperius ad animal & ad hominem: nam animal eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. Sed in illo triduo mortis corpus Chriſti non fuit viuum neque animatum. Ergo non fuit homo.

RES

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quintum.

D. 906.

TItulus vt ſonat.

¶ In corpore ponitur vna diſtinctio bimembris cum concluſionibus duabus iuxta numerum membrorum. Diſtinctio eſt: Simpliciter ſumitur duabus ſignificationibus, vel vt ſignificat nullo addito, vel vt ſignificat totaliter. Prima concluſio eſt ſumendo ſimpliciter primo modo, Corpus Chriſti viuum & mortuum fuit idem numero ſimpliciter. Probatur, quia fuit idem ſuppoſitaliter, & ſic loquitur Ath. Secunda concluſio eſt ſumendo ſimpliciter, ſecundo modo: Corpus Chriſti viuũ & mortuum non fuit idem numero ſimpliciter. Probatur primo, quia vita eſt de eſſentia corporis viuentis: quia eſt prædicatum eſſentiale, & non accidentale. Probatur ſecundo ex oppoſito: quia ſi diceretur remaniſſe totaliter idem ſequeretur quod non eſſet corruptum corruptione mortis, quod eſt hæreſis Gaianitarum. Et ad hoc aſſeruntur autoritates.

Habetur in conc. 1. Epheſ.

Ar. præ. Q. 6. Ar. 1.

Lib. 2. de facra 1. por. c. 11.

¶ 75. art. 4.

¶ Aduerte hic, quod Autoris doctrina procedit ex ſuppoſita vnitate formæ ſubſtantialis in homine, tenentes enim plures formas in homine, (puta formam corporeitatis aut mixti: cui ſuperadditur anima) euaderent conſequentiam in litera factam dicendo quod in morte Chriſti facta eſt ſeparatio animæ à corpore: & ſic fuit ibi corruptio mortis, ſed corpus remanſit, cum illamet corporeitatis forma quam prius habebat: & propterea corpus Chriſti, inquantum corpus remanſit totaliter idem numero, & dicere hoc, nulla eſt hæreſis.

¶ 75. art. 4. 2 q. 2. art. 5.

Et ad philoſophiam declinandum eſſet, ſi hoc eſſet diſcutiendum. Hanc ſiquidem viam tenet Scotus, qui additaliud manifeſtè alienum à philoſophia, ſcilicet quod fuit corruptio tũc ſine generatione, corruptus quippe fuit homo ſeparatorum animæ à corpore, & nihil genſ- corpus eſt. Contra hos non loquitur litera, quæ de vnitate numerali corporis Chriſti viui & mortui. Et tui tractat, & veritatem per ſe notam tradit. Nam ſi corpus Chriſti remanſiſſet omnino idẽ quod prius, oportuit quod remãſiſſet viuum eadem vita, alioquin aut vita nihil aliud inſſet niſi ſcidem, aut non totaliter remanſiſſet idem, deficiente aliqua eius ſubſtantia, ſcilicet vita. Quo circa Scotus corpus Chriſti tenet omnino idem, quatenus eſt corpus, & nõ quatenus erat viuum. Autor autem aliam formam genitam in Chriſti corpore tenet,

Qual. 2. art. 2. Et quol. 3. art. 4. ad 1. Et quo. 4. q. 5.

Tex. 11.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chriſtum verè fuiſſe mortuum, eſt articulus fidei. Vnde aſſerere, omne illud, per quod tollitur veritas mortis Chriſti, eſt error contra fidem. Propter quod in epiſtola ſynodali Cyrilli dicitur,* Si quis nõ confitetur Dei verbum paſſum carne, & crucifixum carne, & quòd mortem guſtauit carne, anathema ſit. Pertinet autem ad veritatem mortis hominis vel animalis, quod per mortem deſinat eſſe homo vel animal. mors enim hominis vel animalis prouenit ex ſeparatione animæ, quæ complet rationem animalis, vel hominis. Et ideo dicere Chriſtum in triduo mortis hominem fuiſſe, ſimpliciter & abſolutè loquendo, erroneum eſt. Poteſt tamen dici quod Chriſtus in triduo fuit homo mortuus. Quidam tamen confeſsi ſunt Chriſtum in triduo hominem fuiſſe: dicentes quidem verba erronea, ſed ſenſum erroris non habentes in fide. Sicut Hugo de ſancto Vict.* qui ea ratione dixit Chriſtum in triduo mortis fuiſſe hominem, quia dicebat animam eſſe hominem, quod tamen eſt falſum: vt in prima Parte* oſtenſum eſt. Magiſter etiam ſententiarum in 23. diſtin. tertij lib. poſuit, quod Chriſtus in triduo mortis fuit homo alia ratione: quia credidit quod vnio animæ & carnis non eſſet de ratione hominis, ſed ſufficit ad hoc quòd aliquid ſit homo, quod habeat animam humanam & corpus, ſiue coniuncta ſiue nõ coniuncta. Quod etiam patet eſſe falſum ex his quæ dicta ſunt in Prima parte:* & ex his quæ ſuprà* dicta ſunt circa modum vnionis.

Ar. præ. Q. 6. Ar. 1. Et Tri. 47. in 10. 3

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum Dei ſuſcepit animam & carnem vnitam: & ideo illa ſuſceptio fecit Deum hominem & hominem Deum. Non autem ceſſauit illa ſuſceptio per ſeparationem Verbi ab anima vel à carne, ceſſauit tamen vnio carnis & animæ.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd homo dicitur eſſe ſuus intellectus, non quia intellectus ſit totus homo, ſed quia intellectus eſt principalior pars hominis, in quo virtualiter conſiſtit tota diſpoſitio hominis. Sicut ſi rector ciuitatis dicatur tota ciuitas, quia in eo conſiſtit tota diſpoſitio ciuitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eſſe ſacerdotem, conuenit homini ratione animæ: in qua eſt ordinis character. Vnde per mortem homo non perdit ordinem ſacerdotalem, & multò minus Chriſtus, qui eſt totius ſacerdotij origo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod non fuerit idem numero corpus Chriſti viuentis & mortui. Chriſtus enim verè mortuus fuit, ſicut & alij homines moriuntur. Sed corpus cuiuſcunque alterius hominis, non eſt ſimpliciter idem numero mortuum & viuum: quia differunt eſſentiali differentia. Ergo neque corpus Chriſti eſt ſimpliciter idem numero mortuum & viuum.

¶ 2 Præterea, Secundum Phil. in 5. Metap.* Quæcũque ſunt diuerſa ſpecie, ſunt etiam diuerſa numero. Sed corpus Chriſti viui & mortui fuit diuerſum ſpecie, quia nõ dicitur oculus aut caro mortui, niſi æquiuoce: vt patet per Philoſ. in 2. de Ani.* & 7. Met.* Ergo corpus Chriſti nõ fuit ſimpliciter idem numero viuum & mortuum.

¶ 3 Præterea, Mors eſt corruptio quædam. Sed illud quod corrumpitur corruptione ſubſtantiali, poſtquam corruptum eſt, iam non eſt: quia corruptio eſt mutatio de eſſe in non eſſe. Corpus ergo Chriſti poſtquam mortuum fuit, non remanſit idem numero, cùm mors ſit ſubſtantialis corruptio.

¶ SED CONTRA eſt quod Athana. dicit in Epiſt. ad Epictetum:* Circunciſo corpore, & potato, & manducante, & laborante, & in ligno affixo, erat impaſsibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in ſepulchro poſitum. Sed corpus Chriſti viuum fuit circunciſum, & in ligno affixum: Corpus autem Chriſti mortuum fuit poſitum in ſepulchro. Ergo hoc idẽ corpus, quod fuit viuum, fuit etiã mortuũ.

Circa m illum.

¶ RESPONDEO dicendum quod hoc quod dico ſimpliciter, poteſt accipi dupliciter. Vno modo ſecundum quod ſimpliciter idem eſt quod abſolutè: ſicut dupliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt Phil. dicit.* Et hoc modo corpus Chriſti mortuum & viuum ſimpliciter fuit idem numero. dicitur enim aliquid eſſe idem numero ſimpliciter, quia eſt ſuppoſito idem. corpus autem Chriſti viuum & mortuũ fuit ſuppoſito idem: quia non habuit aliam hypoſtaſim viuum & mortuũ, præter hypoſtaſim verbi Dei, vt ſuprà dictum eſt. Et hoc modo loquitur Athanaſius in autoritate inducta. Alio modo ſimpliciter idem eſt quod omnino vel totaliter: & ſic corpus Chriſti mortuum & viuum non fuit ſimpliciter idem numero: quia nõ fuit totaliter idem, cùm vita ſit aliquid de eſſentia corporis viuentis: eſt enim prædicatum eſſentiale, non accidẽtale. Vnde conſequens eſt, quod corpus, quod definit eſſe viuum, non totaliter idem remaneat. Si autem diceretur quòd corpus Chriſti mortuũ totaliter idem remaneret, ſequeretur quòd nõ eſſet corruptum, corruptione dico mortis: quæ eſt hæreſis* Gaianitarum, vt Iſid. dicit, & habetur in Decret. 24. q. 3. Et Damaſc. dicit in 3. lib.* quod corruptionis nomen duo ſignificat: vno modo ſeparationem animæ à corpore, & alia huiuſmodi: alio modo perfectam diſſolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini ſecundum Iulianum & Gaianum ſecundum primum corruptionis modum ante reſurrectionem, eſt impiũ, quia corpus Chriſti non eſſet cõſubſtantiale nobis nec in veritate mortuum eſſet, nec ſecundum veritatẽ ſaluati eſſemus. Secundo autem modo corpus Chriſti fuit incorruptum.

Li. 3. of. 4. in fine.

Art. 2

D. 906.

*Aliaſq; ſanitatis. * Ca. quidam autẽ hæretici. * Cap. 28.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus mortuũ cuiuſcunque alterius hominis, non remanet vnitum alicui hypoſtaſi permanenti, ſicut corpus Chriſti mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuſcunque alterius hominis, non eſt idem ſimpliciter, ſed ſecundum quid: quia eſt idem ſecũdum materiam, non autem idem ſecundum formam. Corpus autem Chriſti remanet idem ſimpliciter propter identitatem ſuppoſiti: vt dictum eſt.*

D. 404.

In corp.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quia idem numero dicitur aliquid ſecundum ſuppoſitum, idem autem ſpecie eſt idem ſecundum formam, vbicunque ſuppoſitum ſubſiſtit in vna ſola natura, oportet quod ſublata vnitate ſpeciei, auferatur vnitas numeralis. Sed hypoſtaſis verbi Dei ſubſiſtit in duabus naturis, & ideo quamuis in Chriſto non remaneat corpus idem ſecundum ſpeciem humanæ naturæ, remanet tamen idem numero ſecundum ſuppoſitum verbi Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quod corruptio & mors nõ competit Chriſto ratione ſuppoſiti, ſecundum quòd attenditur vnitas, ſed ratione naturæ, ſecundum quam inuenitur differentia mortis & vitæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum mors Christi aliquid operata sit ad nostram salutem.

Infra, q. 52. art. 2. cor. Et q. 56. art. 1. ad 4. Et ad Gal. 2.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quod mors Chriſti nihil operata ſit ad noſtram ſalutem. Mors enim eſt quædam priuatio: eſt enim priuatio vitæ. Sed priuatio, cùm non ſit res aliqua, non habet

aliquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

facto esse. Prima conclusio est: De morte Christi in fieri, idem est iudicium quod de passione Christi. Declaratur quia mors in fieri, fuit ipsa passio Christi. Secunda conclusio est. Mors Christi in facto esse non potuit operari salutem nostram per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem
C.3.to.3. Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis salutiferum virtute Deitatis vnitæ. Tertia cõclusio est, Mors Christi operata est destructionem vtriusque nostræ mortis, scilicet animæ & corporis. Probatur, Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ. ergo effectus eius proprie est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia cõsideratur proprie alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda verò, quia vtraque mors cõtrariatur æternæ nostræ saluti consummatæ. Et confirmatur conclusio auctoritatibus.

¶ Aduerte hic, q. mors in facto esse, se tenet ex parte corporis: nõ enim dicitur anima mortua, sed corpus dicitur, & est mortuum. Et quia corpus Christi mortuum erat inanimatum, & meritum principaliter consistit in actu animæ: ideo Autor in litera pro constanti, propter se noto, reliquit primam partem secundæ conclusionis, scilicet quod mors Christi in facto esse non profuit meritoriè: erat enim in corpore mortuo, in quo nullum erat principium merendi. Et quia erat in illo corpore mortuo principium efficiendi, scilicet deitas; ideo asseritur quod efficere potuit, ex eo namque quod deitas corpore Christi instrumẽto vtebatur, consecutum est vt corpore illo affecto priuatione vitæ via esset, vt organo ad causandam in nobis destructionem vtriusque mortis, iuxta illud: Qui mortem nostram moriendo destruxit.

¶ Sed occurrunt hic duo dubia. Primum est, an mors Christi in facto esse, fuerit meritoria ex parte animæ: secundum est, quomodo salvatur similitudo inter effectũ & causam in tertia conclusione, quum pœna videatur oppositum.

¶ Ad primum dicitur, quòd mors in facto esse fuit quidem meritoria: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis vnitæ, operans in virtute eius etiam mortuum.

¶ 1 Præterea, Quælibet res operatur ad finem ad quem est. Sed finis ad quem est mors, est priuatio: ergo mors non operatur ad aliquam virtutem agendi. Ergo non potuit aliquid operari ad nostram salutem.

¶ 2 Præterea, Passio Christi operata est ad nostrã salutem per modum meriti. Sic autem non potuit operari mors Christi: nam in morte separatur anima à corpore, quæ est merendi principium. Ergo mors Christi nõ est operata aliquid ad nostram salutem.

¶ 3 Præterea, Corporale non est causa spiritualis. Sed mors Christi fuit corporalis, non ergo potuit esse causa spiritualis nostræ salutis.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in 4.de Trinit.* Vna mors nostri Salvatoris, scilicet corporalis, duabus mortibus nostris, id est animæ & corporis, saluti fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de morte Christi dupliciter loqui possumus. Vno modo, secundum quod est in fieri: alio modo, secundum quod est in facto esse. Dicitur autem mors esse in fieri, quãdo aliquis per aliquam passionem vel naturalem vel violentam tendit in mortem. Et hoc modo idem est loqui de morte Christi, & de passione ipsius. Et ita secundum hunc modum mors Christi causa est salutis nostræ, secundum id quod de passione suprà dictum est.* Sed in facto esse mors Christi consideratur, secundum quod iam facta est separatio corporis & animæ, & sic nunc loquimur de morte Christi. Hoc autem modo mors Christi non potest esse causa salutis nostræ per modum meriti, sed solùm per modum efficientiæ: inquantum scilicet nec per mortẽ diuinitas separata fuit à Christi carne. & ideo quicquid contigit circa carnem Christi, etiam anima separata, fuit nobis salutiferum virtute diuinitatis vnitæ. Cõsideratur autem propriæ alicuius causæ effectus secundum similitudinem causæ. vnde quia mors est quædam priuatio vitæ propriæ, effectus mortis Christi attẽditur circa remotionem eorum quæ contrariãtur nostræ saluti, quæ quidem sunt mors animæ & mors corporis. & ideo per mortem Christi dicitur esse destructa in nobis & mors animæ, quæ est per peccatum nostrum (secundum illud Rom.4. Traditus est, scilicet in mortem, propter delicta nostra, & mors corporis, quæ consistit in separatione animæ: secundum illud primæ ad Corinth.15. Absorpta est mors in victoria.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mors Christi est operata salutem nostram ex virtute diuinitatis vnitæ, & non ex sola ratione mortis.

¶ Ad secundum dicendum, quod mors Christi secundum quòd consideratur in facto esse, etsi non est ad nostram salutem operata per modum meriti: est tamen operata per modum efficientiæ: vt dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quod mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis sibi vnitæ, operans in virtute eius etiam mortuum.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAPRIMA, De sepultura Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sepultura Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conueniẽs fuerit Christum sepeliri.

¶ Secundò, de modo sepulturæ eius.

¶ Tertiò, vtrùm corpus eius fuerit in sepulchro resolutum.

¶ Quartò, de tempore quo iacuit in sepulchro.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum sepeliri.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit cõueniens Christum sepeliri. De Christo enim dicitur in Psalm. Factus est sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sed in sepulchro includuntur corpora mortuorum, quod videtur esse contrarium libertati. Ergo non videtur fuisse conueniens, quòd corpus Christi sepeliretur.

¶ 2 Præterea, Nihil circa Christum fieri debuit, quod non esset salutiferum nobis. Sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere, quòd Christus fuit sepultus. Ergo non fuit conueniens Christum sepeliri.

¶ 3 Præterea, Inconueniens esse videtur quod Deus qui est super cœlos excelsus, in terra sepeliretur. Sed illud quod conuenit corpori Christi mortuo, attribuitur Deo ratione vnionis. Ergo inconueniens videtur, Christum fuisse sepultum.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Matt.26. de muliere quæ eum inunxerat, Opus bonũ operata est in me. & postea subdit, Mittẽs enim hoc vnguẽtum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum sepeliri. Primò quidem ad comprobãdum veritatem mortis: non enim in sepulchro aliquis ponitur, nisi quando iam de veritate mortis constat. Vnde & Marc.15. legitur, quòd Pilatus antequam concederet Christum sepeliri, diligenti inquisitione cognouit eum mortuum esse. Secundò, quia per hoc quod Christus de sepulchro resurrexit, datur spes resurgendi per ipsum, his qui sunt in sepulchro: secundum illud Ioan.5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Tertiò, ad exemplum eorum qui per mortem Christi, spiritualiter moriuntur peccatis: qui scilicet absconduntur à conturbatione hominum. Vnde dicitur Col.2. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde & baptizati, qui per mortem Christi moriũtur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Rom.6. Consepulti sumus cum Christo, per baptismum in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus sepultus, se inter mortuos liberum fuisse fatetur, in hoc quod per inclusionem sepulchri, non potuit impediri, quin ab eo resurgẽdo exiuerit.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutem, ita etiam & eius sepultura. Vnde Hierony. dicit super Mar. Sepultura Christi resurgimus. Et Isa.53. super illud, Dabit impios pro sepultura, dicit Glossa, id est Gentes, quæ sine pietate erant, Deo patrique dabit: quia mortuus & sepultus eos acquisiuit.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut dicitur in quodam sermone concilij Ephesini, nihil horum quæ saluant homines, iniuriam Deo facit, quæ ostendunt eam non passibilem, sed clementem. suum fieri: vno enim & eodem actu martyr vult se occidi, & occisum esse. Et sic pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorũ ejus, & sic mors Christi fuit meritoria. Sed litera non loquitur sic de morte Christi, sed primo modo, scilicet secundum se solam, prout est separata anima à corpore, & sic ex nulla parte inuenitur ratio meriti: quum nec actus elicitus, nec actus imperatus animæ sit mors in facto esse sumpta secundum se solùm, quanuis ipsa vt terminat voluntarium mori, cadat sub actu imperato extẽdendo actum imperatum ad pati volũtarium: & ideo, vt dictum est, sic meritoria.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quòd non est hic quærenda omnimoda similitudo: quum nec etiam exigatur effectum assimilari causæ instrumentali: sed sufficit iuxta subiectam materiam intelligere effectum appropriatũ morti Christi (quæ consistit in priuatione vitæ propriæ propter viuificandum nos) esse priuationem non vitæ, sed contrarium vitæ nostræ, vt per huiusmodi destructionem ad finem, scilicet ad vitam nostram, nos perducat.

Infrà, q. 52. art. 4. & ideo. Et ob. meritoria. post. 3. cap. 241. & 242. Et hic quærenda omnimoda similitudo: quum opusc. 60. c. 20. pri. Et 1. Cor. 15. l. 1. 4. 3.

¶ Super Quæstionis quadragesimæprimæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum sepeliri. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

¶ In responsione ad vltimum, adde quòd excisio sepulchri in petra, immobile sepulchrum reddens, ad perpetuitatem testimonij de morte Christi apud tertigenas spectat. Nec solum testari illud videmus mortem Christi, sed virtutem: qua ipsum sepulchrum inter hostes fidei gloriosum seruatur: fuit enim & est tot seculis in manibus infidelium.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæprimæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli vnica conclusio: Non fuit conueniens, corpus Christi putrefieri aut incinerari. Probatur dupliciter. Primò: Putrefactio prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis non potentis corpus amplius in vnum continere: ergo Christus, ne mors eius infirmitati naturæ adscriberetur, noluit corpus suum resolui. Antecedens patet: Consequẽtia probatur: quia mors Christi non debuit esse ex infirmitate naturæ, sed voluntatis. In cuius signum non morbo, sed passione voluntariè susIn com. sum. 9. cepta mortuus est. Secundò probatur: quia ad ostensionem diuinæ virtutis voluit corpus suũ incorruptum permanere. Et ad hoc affertur auctoritas Chrysostomi.

¶ Circa primam rationem dubium occurrit: quia impertinens videtur. Nam siue in corpore Christi fuerit aliqua putrefactio, siue non, constabat quòd ex violenta passione non ex naturæ infirmitate mortuus erat, quia passus est in cruce iuuenis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd putrefactio cadaueris attestatur infirmitati naturæ præsentis & præteritæ. Nam corpora ita compacta, vt naturalis complexio vigorosa sit & viua & mortua, putrefactiuis resistunt magis aliis. & propterea si putrefactio cadaueris accidisset in Christi corCap. 13. tom. 5. pore, testimonium infirmitatis naturæ in Christo monstraretur, tanquam impotentis prius amplius tenere corpus viuum, & postea incorruptum: & consequenter quòd mors Christi accidisset, etiam si non fuisset. Et sic impuretactio corporis mortui non est impertinens: sed ideoneum testimonium voluntariæ mortis: & putrefactio fuisset testis mortis non voluntariæ sed necessariæ ex debilitate naturæ. Ex supradictis namq; patet, quòd Christus, licet crucifixus, mortuus tamen est, quia voluit: cuius signum, quia clamans expirauit.

¶ 4 Præterea, Quæcunq; scripta sunt, præcipuè de Christo, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt dicitur Rom.15. Sed quædã scribuntur in Euãgeliis circa sepulchrum Christi, quæ in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quòd fuit sepultus in horto, quòd in monumento alieno, & nouo, & excisо in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturæ Christi.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa.11. Et erit sepulchrum eius gloriosum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd modus sepulturæ Christi ostenditur esse conueniens quantum ad tria. Primò quidem quantum ad confirmandum fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundò ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Aug. dicit in primo de Ciuit. Dei.* Laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atque honorificè tegendum sepeliendũque curarunt. Tertiò, quantum ad mysterium, per quod informantur illi, qui Christo consepeliũtur in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa mortem Christi commendatur patientia & cõstantia ipsius, qui mortem est passus: & tantò magis quãtò mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur, & præfiguratur deuotio fidelium, qui erant Christo mortuo seruituti.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm conuenienti modo Christus fuerit sepultus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur non conuenienti modo Christũ fuisse sepultum. Sepultura enim eius respondet morti ipsius. Sed Christus fuit passus mortem abiectissimam: secundum illud Sap.2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo incõueniens videtur fuisse, q. Christo exhibita fuit honorabilis sepultura: inquantum à magnatibus fuit tumulatus, scilicet à Ioseph ab Arimathia, qui erat nobilis Decurio (vt habetur Mat. 27.) & à Nicodemo, qui erat princeps Iudæorum: vt habetur Ioan.3.

¶ 2 Præterea, Circa Christum non debuit aliquid fieri, quod esset superfluitatis exemplum. Videtur autẽ superfluitatis fuisse, quòd ad sepeliendum Christum Nicodemus venit ferens mixturam myrrhæ & aloës quasi libras centum (vt dicitur Ioã. 19.) præsertim cũ mulier præueneritcorpus eius vngere in sepulturam, vt dicitur Marc.14. Non ergo fuit hoc conuenienter circa Christum factum.

¶ Præterea, Nõ est cõueniens vt aliquod factum sibi ipsi sit dissonum. Sed sepultura Christi fuit simplex ex vna parte: quia scilicet Ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda (vt dicitur Matth.27.) non autem auro aut gemmis, aut serico, vt Hieronym.* ibidem dicit: ex alia verò parte videtur fuisse ambitiosa, inquantum eum cum aromatibus sepelierũt. Ergo videtur non fuisse conueniens modus sepulturæ Christi.

¶ 4 Præterea, Quæcunq; scripta sunt, præcipuè de Christo, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt dicitur Rom.15. Sed quædã scribuntur in Euãgeliis circa sepulchrum Christi, quæ in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quòd fuit sepultus in horto, quòd in monumento alieno, & nouo, & excisо in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturæ Christi.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa.11. Et erit sepulchrum eius gloriosum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd modus sepulturæ Christi ostenditur esse conueniens quantum ad confirmandum fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundò ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Aug. dicit in primo de Ciuit. Dei.* Laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atque honorificè tegendum sepeliendũque curarunt. Tertiò, quantum ad mysterium, per quod informantur illi, qui Christo consepeliũtur in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa mortem Christi commendatur patientia & cõstantia ipsius, qui mortem est passus: & tantò magis quãtò mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur, & præfiguratur deuotio fidelium, qui erant Christo mortuo seruituti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc, quòd Euangelista dicit, Quòd sepelierunt eum, sicut mos est Iudæis sepelire (sicut Augustinus dicit super Ioan.*) admonuit in huiusmodi officiis, quæ mortuis exhibentur, morem cuiusliber gentis esse seruandum. Erat autem istius gentis cõsuetudo, vt mortuorum corpora variis aromatibus condirentur, vt diutius seruarentur illæsa. Vnde & in tertio de doctrina Christiana* dicitur, quòd in omnibus talibus, nõ vsus rerum, sed libido vtentis in culpa est. Et postea subdit, quòd in aliis personis plerumque flagitiũ est: in diuina vel prophetica persona, maximæ cuiusdam rei signum est. Myrrha enim & aloës propter sui amaritudinem significant pœnitentiam, per quam aliquis in seipso Christum conseruat absque corruptione peccati: odor autem aromatum significat bonam famam.

Tract. 120. in Euangel. Ioan. 19. Cap. 12. to.3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd myrrha & aloës adhibebantur corpori Christi, vt immune à corruptione seruaretur, quod videbatur ad quandam necessitatem pertinere. Vnde datur nobis exemplum, quòd licitè possumus aliquibus pretiosis vti medicinaliter pro necessitate nostri corporis conseruandi. Sed inuolutio corporis pertinebat ad solam quandam decentiam honestatis: & in talibus simplicibus debemus esse contẽti. Per hoc tamen significabatur (vt Hier. dicit*) quòd ille in sindone munda inuoluit Iesum, qui mente pura eum suscepe- *Mat.27. to.9.* rit. Et hinc, vt Beda dicit super Mar.* Ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrificium altaris non in serico neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur: sicut corpus Domini est in sindone munda sepultum. *Cap. 44.*

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus sepelitur in horto, ad significãdum quòd per mortẽ & sepulturam ipsius, liberamur à morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto paradisi commissum. Ideo autem Saluator in aliena ponitur sepultura (vt Augustinus dicit in quodam sermone*) quia pro aliorum moriebatur salute: sepulchrum autem mortis est habitaculum. Per hoc etiam considerari potest paupertatis abundantia pro nobis susceptæ: nam qui domum in vita non habuit, post mortem quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens, à Ioseph cooperitur. In nouo autem ponitur monumento (vt Hier. dicit*) ne post resurrectionem, cæteris corporibus remanentibus, surrexisse alius fingeretur. Potest autem & nouũ sepulchrum, Mariæ virginalem vterum demonstrare. Per hoc etiam datur intelligi, quòd per Christi sepulturam omnes innouamur, morte & corruptione destructa. In monumento autem excisо in petra conditus est (vt Hieronym. dicit*) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis, ablatus furto diceretur. Vnde & saxum magnum quod appositum fuit, ostendit quòd non absque auxilio plurimorum sepultura potuisset reserari. Si etiam sepultus fuisset in terra, dicere poterant, Suffoderunt terram, & furati sunt eum: sicut Aug. dicit.* Significatur autem mystice per hoc (vt Hilar. dicit,*) quòd per Apostolorum doctrinã in pectus duritiæ Gentilis quodam doctrinæ opere excisum, Christus infertur, rude scilicet ac nouum, & nullo antea ingressu timori Dei peruium. Et quia nihil præter eum oportet in pectora nostra penetrare, lapis ostio aduoluitur. Et sicut Origen. dicit,* non fortuito scriptum est, quòd Ioseph inuoluit corpus Christi findone munda, & posuit in monumento nouo, & quòd aduoluit lapidem magnum: quia omnia quæ sunt circa corpus Iesu, munda sunt, & noua, & valde magna.

*Ser. 2. in vig. Paschæ. Ser. 2. *Ca. vlt. in Mar. Hó. 35. in Matt. Infrà, q. 53. art. 1. ca & ad 1. Et 3. di. 21. q. 1. ar. 2. & q. 2. art. 1. ad 1. Et opus. 3. ca. 241. Et opusc. 60. c. 20. co. 2.*

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm corpus Christi in sepulchro fuerit inc ineratum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum. Sicut enim mors est pœna peccati primi parentis, ita etiam & incineratio: dictum est enim primo homini post

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæprimæ Articulum quartum.*

IN corpore vna conclusio: Conueniens fuit quòd Christus duabus noctibus & vna die esset in sepulchro. Probatur: Tempus, quo Christus fuit in sepulchro, effectum mortis eius repræsentat: sed effectus est duplex, nostra mors tenebrosa destructa, & ipsa mortis eius lux est causa: ergo conuenienter vna die & duabus noctibus mansit in sepulchro. Omnia clara sunt.

Artic.1.

¶ In responsione ad primum, aduerte quòd auctoritas Ecclesiæ indubitè credentis Christum surrexisse prima sabbathi in mane vel circa, & indè die resurrectionis diem Dominicum nominauit, elidit omnes nouitates præsumétium hoc in dubium reuocare, & exponere Euangelistas suo sensu. Et propterea tales non audiendi, sed vitandi sunt à piis Ecclesiæ auribus.

Cap.28.

¶ In eadem responsione aduerte nouitie, quod quilibet trium naturalium dierũ mortis Christi, numeratur, accipiendo noctem pro prima parte eius, sexta feria enim incipit à nocte terminãte diem Iouis: & similiter sabbathum incipit à nocte terminante festiam sextam: & similiter Dominica incipit à nocte in qua Christus surrexit. Dies verò creationis mundi numeratur, incipiendo à die, vt à prima parte: ita quòd mane incipit dies, & durat vsque ad aliud mane exclusiuè: secunda siquidem pars eius est nox. Et hoc notatur quum dicitur, factum est vespere & mane dies vnus, à termino enim lucis diurnę dixit, Et factum est vespere: & à termino nocturnarum tenebrarum subiunxit, & mane: ita quod ipse ordo numerandi manifestat lucem priorem tenebris computari. Ratio autem horum contrariorum ordinum in litera hæc redditur satis elata.

Qu. prac. ar.1. ad 2.

In trast. qui dicitur, Aduersus gentes demonstratio, quòd Christus sit Deus, 20.5.

In cor. ar. & q. 50. arti.1.

¶ In responsione ad vltimum percipe nouitie, quòd sicut dicimus, media vita in morte sumus, & non propterea limitamus nos, quasi diuidamus vitam in duas partes æquales: & similiter gelu incluso die dicimus facta media die, & subnetios in nuti dicimus in medio mari submersos, non diuidendo mare in duas partes æquales: ita resurrectionem in quacunque parte noctis factam, dicimus media nocte factam absque diuisione noctis in duas partes æquales.

peccatum, Puluis es, & in puluerem reuerteris: vt dicitur Genes.3. Sed Christus mortem sustinuit, vt nos à morte liberaret. Ergo etiam incinerari debuit corpus eius, vt nos ab incineratione liberaret.

¶ 2 Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem naturæ cum corporibus nostris. Sed corpora nostra statim post mortem resolui incipiunt, & ad putredinem disponuntur: quia exhalante calido naturali, superuenit calor extraneus, qui putrefactionem causat. Ergo videtur quòd similiter in corpore Christi acciderit.

¶ 3 Præterea, Sicut dictum est, * Christus sepeliri voluit, vt daret hominibus spem resurgẽdi etiam de sepulchris. Ergo etiam incinerationem pati debuit, vt spem resurgẽdi incineratis post incinerationem, daret.

¶ SED CONTRA est quod in Psal. dicitur, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quod Damasc. exponit in 3.lib.* de corruptione quæ est per resolutionem in elementa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non fuit conueniens corpus Christi putrefieri, vel quocunque modo incinerari: quia putrefactio cuiuscunque corporis prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis, quæ non potest amplius corpus cõtinere in vnum. Mors autem Christi (sicut suprà dictum est*) non debuit esse ex naturæ infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria. & ideo non ex morbo, sed ex passione illata voluit mori, cui se obtulit sponte. Et ideo Christus, ne mors eius naturę infirmitati adscriberetur, noluit corpus suum qualitercunque putrefieri, aut qualitercunque resolui: sed ad ostensionẽ virtutis diuinæ voluit corpus illud incorruptum permanere. Vnde Chrysostom. dicit, * quòd viuentibus aliis hominibus, his scilicet qui egerunt strenuè, arrident propria gesta: his autem pereuntibus, pereũt. Sed in Christo est totum contrarium: nam ante crucẽ omnia sunt mœsta & infirma: vt autem crucifixus est, omnia clariora sunt facta, vt noscas non purum hominem crucifixum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus cùm non esset subiectus peccato, neque morti erat obnoxius, neque incineratioñi: voluntariè tamen mortem sustinuit propter nostram salutem, secundum rationes suprà dictas. * Si autem corpus eius fuisset putrefactum vel resolutum, magis hoc fuisset in detrimentum salutis humanæ: dum non crederetur in eo esse virtus diuina. Vnde ex persona eius in Psalm. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionẽ? quasi dicat, Si corpus meum putrefieret: perditur effusi sanguinis vtilitas.

¶ Ad secundum dicendum, quod corpus Christi quantum ad conditionem naturæ passibilis putrefactibile fuit: licet non quatum ad meritum putrefactionis, quod est peccatum. Sed virtus diuina corpus Christi à putrefactione præseruauit, sicut & resuscitauit à morte.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus de sepulchro resurrexit virtute diuina, quæ nullis terminis coarctatur. Et ideo hoc quòd à sepulchro surrexit, sufficiens argumentum fuit, quòd homines erant resuscitandi virtute diuina non solùm de sepulchris, sed etiam de quibuscunque cineribus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus fuerit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus. Dicit enim ipse Matth.12. sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita Filius hominis erit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed in corde terræ fuit in sepulchro existens. Non igitur fuit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus.

*Infrà, q. 52. art. 4. cor. & q. 53. art. 2. cor. Et opusc. 3. c. 243. Et opusc. 60. c. 20. co. 2. fin. Et 1. Co. 15. d. 1. * Ps. 21. in Enar.*

¶ 2 Præterea Gregor. dicit in Homil. Paschali, * quod sicut Samson abstulit media nocte portas Gazæ, ita Christus media nocte auferens portas inferni, resurrexit. Sed postquam resurrexit, non fuit in sepulchro. Ergo non fuit in sepulchro duabus noctibus integris.

¶ 3 Præterea, Per mortem Christi lux prævaluit tenebris. Sed nox ad tenebras pertinet, dies autem ad lucem. Ergo conuenientius fuit, quòd corpus Christi fuerit in sepulchro duobus diebus & vna nocte, quàm econuerso.

¶ SED CONTRA est, quod sicut Augustin. dicit in 4. de Trinit. * à vespere sepulturæ vsque ad diluculum resurrectionis triginta sex horæ sunt, id est, nox tota cum die tota & nocte tota.

Cap.5.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ipsum tempus, quo Christus in sepulchro mansit, effectum mortis eius repræsentat. Dictum est autem suprà, * quòd per mortem Christi liberati sumus à duplici morte, scilicet à morte animæ & à morte corporis. & hoc significatur per duas noctes, quibus Christus in sepulchro permansit. Mors autem eius, quia non fuit ex peccato proueniens, sed ex charitate suscepta, non habuit rationem noctis, sed diei: & ideo significatur per diem integrum, quo Christus fuit in sepulchro. Et sic conueniens fuit, quòd Christus vna die & duabus noctibus esset in sepulchro.

Q. 5. prac. artic. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Consensu Euangelistarum. * Quidam modum locutionis Scripturæ nescientes, nocti voluerunt annumerare tres illas horas à sexta vsque ad nonam, quibus sol obscuratus est, & diei tres horas alias quibus iterum terris est redditus, id est à nona vsque ad Occasum, sequitur enim nox futuri sabbathi, qua cum suo die computata erant iam duæ noctes & duo dies. Post sabbathũ autem sequitur nox primi sabbathi, id est illucescẽtis diei Dominici, in qua tũc Dominus resurrexit. & ita adhuc non constabit ratio trium dierum, & trium noctium. Restat ergo, vt hoc inueniatur, illo scripturarum vsitato loquendi modo, quo à parte totum intelligitur, ita scilicet quòd vnam noctem, & vnam diem accipiamus pro vno die naturali. Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus: secundus autem dies est integer cum 24. horis nocturnis & diurnis: nox autem sequens pertinet ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum, à luce in noctem, ita isti propter hominis reparationem, à tenebris computantur in lucem.

Libr. 2. c. 13. to. 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in 4. de Trinit. * Christus in diluculo resurrexit, in quo aliquid lucis apparet, & adhuc tamen aliquid remanet tenebrarum noctis. Vnde de mulieribus dicitur, Ioan.20. quòd cùm adhuc essent tenebræ, venerunt ad monumentum. Ratione ergo harum tenebrarum Gregor. * dicit Christum media nocte surrexisse: non quidem diuisa nocte in duas partes æquales, sed infra ipsam noctem. Illud enim diluculum, & pars noctis & pars diei dici potest propter conuenientiam, quam cum vtroque habet.

Cap. 5. in fin. Hom. 21. in Euang.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in tantum lux in morte Christi prævaluit (quæ significatur per vnam diem) quòd tenebras duarum noctium, id est duplicis mortis nostræ, remouit, vt dictum est.*

In corp.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæsecundæ Articulum primum.*

QVAESTIO QVINQVAGESIMASECUNDA, De descensu Christi ad inferos, in octo articulos diuisa.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum ad inferos descendere. Probatur tripliciter. Prima ratio completur ex responsione ad primum. Secunda ratio completur ex responsione ad secundum. Responsio ad tertium de motu Angelorum satis in Commentariis. Primę partis tractata est.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæsecundæ Articulum secundum.*

Titulus plus quærit quàm exprimat. quærit enim in quem infernũ locum Christus descendit, vt patet in diuisione articulorum, explicat autem specialiter de inferno damnatorum, tanquam de magis difficili.

¶ In corpore distinctionem huiusmodi facit de esse alicubi dupliciter: vel secundum effectum, vel secundum substantiam. & iuxta singulam membra singulis conclusionibus respondet quæsito. Prima conclusio: Christus secundum effectum descendit in quemlibet infernorum locum: & declaratur in tribus.

*3. dist. 22. q. 2. art. 3. q. 1. Et opusc. 3. c. 242. Et opusc. 60 c. 21. prin. * Epist. 59. to. 2.*

¶ Occurrit autem statim hic dubium: quia nõ est sufficienter probata conclusio ex tribus locis inferni. Nam datur quartus locus, scilicet limbus puerorum, qui sine aliquo fidei signo decesserunt, si ergo Christus descendit secundum effectum in quemlibet, oportet & quòd in limbum puerorum aliquem effectũ habuerit, & quòd Autor defecerit, relinquendo hunc quartum locum.

Gl. inter li.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia sub ordine damnatorum comprehenditur tota pars sinistra Christi iudicis: ideo etiam Autor sub inferno damnatorum comprehendit etiam infernum puerorum: vnúsque effectus fuit cõmunis omnibus, quamuis diuersimodè. Cõfutati enim sunt omnes de malitia & incredulitate: sed infantes de sola malitia originalis peccati, & incredulitate: quia nec propria nec parentum fide incredulitatem euaserunt. Secunda conclusio est: Anima Christi descendit secundum substantiam ad solum infernum Patrum. Manifestatur dupliciter. Primò, ex conuenientia cum effectu ibi, scilicet visitatret loco secundum animam, quos visitabat interius faciendo deitate. Secundò ex similitudine ad passionem, vt sicut in vna parte terræ, &c.

Q. 50. ar. 6.

¶ Occurrit hic vnũ dubium: quia effectus Christi

Q. prac.

DEINDE considerandum est de descensu Christi ad inferos.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrum fuerit conueniens Christum ad inferos descendere.

¶ Secundò, in quem infernũ descenderit.

¶ Tertiò, vtrùm totus fuerit in inferno.

¶ Quartò, vtrùm aliquam moram ibi traxerit.

¶ Quintò, vtrùm sanctos Patres ab inferno liberauerit.

¶ Sextò, vtrùm damnatos ab inferno liberauerit.

¶ Septimò, vtrùm liberauerit pueros in peccato originali defunctos.

¶ Octauò, vtrùm liberauerit homines de purgatorio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens, Christum ad infernum descendere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum ad infernum descendere. Dicit enim Aug. in Epistola ad Euodium. * Nec ipsos quidem inferos vspiam Scripturarum, in bono appellatos potui reperire. Sed anima Christi non descendit ad aliquod malum: quia nec animæ iustorum ad aliquod malum descendunt. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens, Christum ad inferos descendere.

¶ 2 Præterea, Descendere ad inferos, non potest Christo conuenire secundum diuinam naturam (quę est omnino immobilis) sed solùm conuenire potest ei secundum naturam assumptam. Ea verò quæ Christus fecit vel passus est in natura assumpta, ordinatur ad humanam salutem, ad quam nõ videtur necessarium fuisse, q̃ Christus descẽderit ad inferos: quia per passionem suam, quam in hoc mundo sustinuit, nos liberauit à culpa & pœna, vt suprà dictum est. * Non igitur fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

¶ 3 Præterea, Per mortem Christi separata est anima à corpore eius, quod quidem in sepulchro positum fuit: vt suprà habitum est. * Non autem videtur, quòd secundum animam solam ad infernum descenderit: quia anima, cùm sit incorporea, non videtur quod localiter possit moueri: hoc enim est corporum, vt probatur in sexto Phy. * descensus autem motum corporalẽ importat. Nõ ergo fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

Li. 6. tex. 31. to. 2.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Symbolo, Descendit ad inferos. Et Apostolus dicit Eph.4. Quòd autem ascẽdit, quid est, nisi quia & descẽdit primùm ad inferiores partes terrę? Glos. * id est, ad inferos.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit, Christum ad infernum descendere. Primò quidem: quia ipse venerat pœnam nostram portare, vt nos à Pœna eriperet, secũdum illud Isa. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Expeccato autem homo incurrerat non solùm mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit conueniens eum mori, vt nos liberaret à morte, ita conueniens fuit eum descendere ad inferos, vt nos à descensu ad inferos liberaret. Vnde dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ô mors, ero morsus tuus inferne. Secundò, quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, vinctos eius eriperet, qui detinebantur in inferno, secundum illud Zach.9. Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu. Et Col.2. dicitur, Expolians principatus & potestates, traduxit cõfidenter. Tertiò, vt sicut potestatem suam ostendit in terra, viuendo & moriendò, ita etiam potestatem suam ostenderet in inferno, ipsum visitando & illuminando. Vnde dicitur in Psal. Attollite portas principes vestras. Glo. id est, principes inferni auferte potestatem vestram, qua vsque nunc homines in inferno detinebatis: & sic in nomine Iesu omne genu flectatur, non solùm cœlestiũ, sed etiam infernorum, vt dicitur Phil.2.

D. 905.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nomen Inferorum sonat in malum pœnæ, non autem in malum culpæ. Vnde decuit Christũ in infernũ descendere, non tanquam ipse esset debitor pœnæ, sed vt eos qui erant pœnæ obnoxij liberaret.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd passio Christi fuit quasi quædam causa vniuersalis humanæ salutis, tam viuorum, quàm mortuorum. Causa autem vniuersalis applicatur ad singulares effectus per aliquid speciale. Vnde sicut virtus passionis Christi applicatur viuentibus per sacramenta configurantia nos passioni Christi, ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos. Propter quod signãter dicitur Zach.9. quòd eduxit vinctos de lacu in sanguine Testamenti sui, id est, per virtutem passionis suæ.

D. 982.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi non descendit ad inferos eo genere motus, quo corpora mouentur, sed eo genere motus, quo Angeli mouentur, sicut in prima parte * habitum est.

Q. 53.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus descenderit ad infernum damnatorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus descenderit etiam ad infernum damnatorum. Dicitur enim ex ore diuinæ Sapientiæ Eccl.24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Sed inter partes inferiores terræ computatur etiã infernus dãnatorum: secundũ illud Psal. Introibunt in inferiora terræ. Ergo Christus, qui est Dei sapientia, etiam vsque ad infernũ damnatorum descendit.

1. dist. 22. q. 2. ar. 1. to. 1. Et opusc. 60. c. 21. circa medium.

¶ 2 Præterea, Act.2. dicit Petrus, quòd Deus Christum suscitauit solutis doloribus inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Sed dolores non sunt in inferno Patrum, neq; etiam in inferno puerorum, qui non puniuntur pœna sensus propter peccatũ actuale, sed solùm pœna damni propter peccatum originale. Ergo Christus descendit in infernum damnatorum: vel etiam in purgatorium, vbi homines puniũtur pœna sensus pro peccatis actualibus.

¶ 3 Præterea, 1.Pet.3. dicitur quòd Christus his qui in carcere conclusi erant, Spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Quod, sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum, * intelligitur de descensu Christi ad inferos: dicit enim q̃ corpus Christi fuit in sepulchro positum, quando ipse perrexit prædicare his, qui in custodia erãt, spiritibus, sicut dixit Petrus. Constat autem quòd increduli erant in inferno dãnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

Circa med. illius.

¶ 4 Præterea, Aug. dicit in Epistola ad Euodium: * Si in illũ Abrahæ sinũ, Christũ mortuum venisse sacra Scriptura dixisset, non nominato inferno eiusq; doloribus, miror, si quisquam ad inferos eum descendisse asserere auderet: sed quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdẽ doloribus saluos faceret. Sed locus dolorum est infernus damnatorum. Ergo Christus in infernum damnatorum descendit.

Epist. 95. to. 2.

¶ 5 Præterea, Sicut Aug. dicit in quodã sermone de resurrex. * Christus ad infernum descendens, omnes Sanctos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit. Sed inter illos erat etiam Iob, qui de seipso dicit, Iob 16. In profundissimum infernũ descendent omnia mea. Ergo Christus etiam vsq; ad profundissimum

Ser. 137. to. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sti patientis omnes sunt effectus non solius deitatis, sed humanitatis Christi: & similiter effectus Christi descendentis ad inferos, debent esse nō solius deitatis. In littera autem ponitur effectus vnus infusio luminis æternæ gloriæ: constat enim Deum immediate infundere lumen gloriæ animabus: ergo.

¶ Ad hoc dicitur, quòd etiam ipsum lumen gloriæ consequimur ex virtute passionis Christi: quæ ex hoc ipso & nobis & Illis aperuit cœlū, quòd vtrisq; impedimenta illius luminis abstulit. Et quia, vt in præcedentis ar. responsione ad secundum dicitur, virtus passionis Christi applicata est ad Sanctos, mediante descensu Christi ad inferos, sicut ad nos mediis sacramentis: ideo ad infusionem luminis gloriæ in sanctis Patribus operatus est descensus animæ Christi, applicando ad eos virtutem suæ mortis, hoc est exequendo substātiali præsentia ablationem pœnæ, qua priuabantur lumine gloriæ, & sic deitas immediate eos beatificabat tamen animā Christi instrumentaliter ipsum gloriæ lumen cōtulisse, non est impossibile. Ad beatitudinem enim sufficit, quòd deitas immediate beet obiectiuē: nam cū hoc stat quòd effectiuē mediate beat: & causando mediatē Christi anima instrumentaliter lumen gloriæ & mediante ipso lumine ac anima beati, actum beatitudinis.

¶ In eodem ar. dubium occurrit propter Dutan. in 3. sent. dist. 22. q. 1. art. 3. an descensus Christi ad inferos fuerit secundum substantiam animæ, vel solummodo secundum effectum. Durādus enim, cuius studium fuit contradicere diuo Thomæ, cum cogeretur concedere Christi ad inferos descensum secundum animam, & nollet communi concordare doctrinæ, tradenti ipsam Christi animam fuisse præsentem in inferno: fingit modum quēdam, quo sola voce affirmaret Christi animam descendisse ad infernum, scilicet non per substantiæ animæ præsentiam distinctiuam, sed solummodo per effectum. Probatur primō partem negatiuam sic, Anima Christi non descendit ad interos eo motus genere, quo Angelus mouetur de loco ad locum: ergo, &c. Assumptum probatur quia Angelum mouetur ueri de loco ad locum, est successiuè operari in diuersis locis: hoc autem non potest conuenire animæ separatæ: quia anima separata in nullo corpore seu loco potest operari quia determinata est ex natura animæ ad non operandum in loco, nisi mediante proprio corpore, quo caret cum separata est. Deinde probat pars assumpta tripliciter. Primo: quia motus animæ separatæ est non per motū subsecutū in ipsa anima, sed per effectum. Quod probatur: quia hoc modo mouetur Angelus. Secundo: quia in instanti mortis Christi, Patres in limbo fuerunt beati: descensus autem animæ Christi non fuisset in instanti mortis consummatus, si secundum locum fuisset. Tertiò: quia sic Christus fuit in inferno cum Patribus, sicut etiam fur erat de die in Paradiso cū Latrone, sed esse in Paradiso cum Latrone, nō significat locum aliquē acquisitū animæ Christi: ergo nec esse in inferno significat locum animæ Christi. Et si dicatur distinguendo de paradiso spirituali vel corporali, ita quoque distinguam de inferno: & dicam Christum descendisse ad internum spirituale, scilicet fruitionis beatæ. Et subdit Durā. quòd licet hoc sit probabiliter dictum, & satis videatur saluare articulum fidei, & dictum Scripturæ, non tamen est pertinaciter asserēdum: nec nos negamus alium modum esse forsitan tutiorem, fatemur tamen nos ignorare illum. Quæ videtur

apposuisse, timens erroneam esse positionem dictam. Ad huius etiā dentiam tria agenda sunt, primò narrabitur veritas: secundò, vnde sciatur: tertiò respondebitur obiectis.

¶ Quòd ad primum: quia anima separata habet modum essendi similem Angelis, pro quanto est per se subsistens sine corpore, & habet esse in loco non circunscriptiue, sed diffinitiuè sicut Angelus: ideo dicit in communi loquendo Angelum dicimus esse in loco, pro quanto non solùm effectus eius, sed substantia eius est in loco: hoc est ita ibi, quòd non alibi: ita animam separatam in loco aliquo esse dicimus non ratione solius effectus: sed quia ipsa eius substantia est ita ibi, quòd non alibi. Vnde ad propositum deueniēdo anima Christi in triduo mortis fuit in inferno, non ratione solius effectus, sed ratione diffinitiuæ præsentiæ substantiæ suæ ad locum inferni: ita quòd esse in loco inferni, erat nonnulla pœnalitas, quam anima Christi pro nostra salute sustinebat: quam pœnalitatem humanæ naturæ propter originale peccatum Petrus Apostolus Act. 2. dolores inferni appellauit: dum dicit de Christo, quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Hæc de primo.

¶ Quòd ad secundum: ex Symbolo Apostolorum clarè habetur, quòd Christus descendit ad inferos: & ex contextu ipsius Symboli clarè patet, q̄ de reali præsentia ipsius Christi & non effectus eius intelligitur: quoniam per modum historiæ interponitur antecedentibus, & non aliter intelligitur præsentia: vt patet cum præponitur, Crucifixus, mortuus & sepultus: & cum subiungitur, Surrexit à mortuis, ascēdit in cœlos: cum enim de reliquis nulla fit quæstio: non de hoc inter medio debet esse quæstio, quin de reali præsentia substantiæ Christi intelligatur.

¶ Accedit ad hæc, facit expositio Concilij generalis sub Innocen. 11. extrā de sum. Trī. & fi. ch. miter credimus, vbi dicitur de Christo, Descendit ad inferos, resurrexit à mortuis & ascendit in cœlū, sed descendit in anima, & resurrexit in carne: ascendit quæ pariter in vtroque. Vbi clarè ponitur descensus in anima & non diuisi, in effectu animæ. Et rursus ibidem dicit, *ipsa superiora loca inferni profundissimum infernum vocat. Si enim quātum ad celsitudinē cœli, aēr iste caliginosus infernus est, quantum ad eiusdem aēris altitudinē, terra quæ inferius iacet, & infernus intelligi & profundum potest. Quantum verò ad eiusdem terræ altitudinē, & loca illa inferni, quæ superiora sunt

Cap. 29.

Epist. 99.

Libr. 11. Moralis. 22.

cut verè caro, quæ ceciderat à vita, referrexit in seipsa, & non in effectu: ita descēdit verè in anima, & nō in effectu. Et iterū, sicut quum dicitur, quòd ascendit pariter in vtroque, scilicet anima & carne, de ipsis & non de eorum effectibus intelligitur: ita quum dicitur, descendit in anima, & de ipsa anima, & nō de eius effectu intelligendum est. Et si per hæc verba non significatur descensus Christi in anima secundum ipsam substantiam animæ, dicant quæso isti opinantes, quibus verbis vti debuerunt Patres in concilio, ad significandum ipsius animæ in seipsa descensum ad inferos? ideo enim apposuerunt ad articulum fidei exponendū quòd descendit in anima: ne liceret putari, quòd descendit Christus non personaliter in naturæ humanæ anima, quam habebat, sed solum secundum effectum.

¶ Viget quoq; illud Psal. 15. iuxta expositionē Petri Apostoli Act. 2. Vbi Christus dicit, Non derelinques animā meā in inferno, nec dabis sanctū tuū videre corruptionem. Ad literam enim nomen Loci seu pœnæ oportet esse infernum, tum quoniam expresse dicitur, quòd in eo non est derelicta anima Christi, sicut nec caro corrupta est in sepulchro: tum quoniam huic eidē inferno attribuit Petrus Apostolus non solum dolores, sed q̄ non poterat violentare Christū, cū dicit, Quē Deus suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile

Opus. 3. a. 236.

Q. 50. ar. 4.

Li. 3. c. 7. 10. 9.

Q. 51. ar. 2. ad 4.

Q. 50. ar. 2. ad 3. & 4.

Ser. 2. de resur. qui est in ord. 137. de temp.

fuit erat teneri illū ab eo, scilicet inferno. Hæc enim duo, scilicet quòd Christus non poterat detineri ab inferno: & quòd Christus secundum animam non est derelictus in inferno, manifestè conuincunt, animam Christi & non solum eius effectum fuisse in inferno. Et ipsa commemoratio non derelictionis in inferno inter diuina beneficia Christo collata, dum dicitur, Non relinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem, manifestè monstrat pœnalitatem aliquam in Christi anima ex hoc quòd erat in inferno, à qua liberanda Prophetæ prædixerat. Et si hæc omnia ad solum effectum in inferno productum ab anima Christi applicentur, videbis quantum aberrauerit positio Durandi.

¶ Taceo quòd fatemur Christum triduo in inferno fuisse, & iuxta Ecclesiæ vocem in benedictione cerei, ab inferis ascendisse, & solam illam noctem nouisse tempus & horas, in qua Christus ab inferis resurrexit. hæc enim non possunt de spirituali inferno intelligi: quoniam spiritualis infernus abiectus est in principio effectus quem anima Christi fecit in animabus Patrum: nam statim abiecta est caterua diuinæ visionis. Ac per hoc dato, quòd possit colorari descensus ad infernum per effectum: quia in principio attigit infernum spiritualem in Patribus, qui est carentia diuinæ visionis vt terminum à quo: non potest tamen colorari quòd triduo fuerit in inferno spirituali, nec quòd cum resurrexit, ascendit ab inferis. Præterea, quòd spectando ad effectum mortis Christi mediante anima, non posset solum dici quòd Christus descendit in inferos: sed etiam quòd ascendit in cælum, & quòd ad multa alia loca fuerit, in quibus triduo illo meritū animæ Christi effectum habuit: nam ad cælum spirituale iuit, beatificando Latronem & alios: ad Hierusalem iuit, contritionem & spem discipulis dando: & sic de aliis, quę possent fingi. Ex quibus & communi Ecclesiæ ac doctorū sensu dicta positio non pro opinione, sed pro errore habenda est. Hæc de secundo.

¶ Quo ad tertiū respondendo obiectis dicitur ad primum, quòd licet in communi loquendo de animabus separatis, non possit separata anima operari operatione, quæ est verè motus in corpore seu loco aliquo ad specialem tamen ordinem diuinæ prædestinationis & profuidētiæ pertinentis ad id genus descendendo, possunt animæ separatę agere & pati in corporibus & locis secundum idem genus motus, quo moueri dicuntur Angeli. Et ad specialissima descendendo, cum anima Christi fuerit à principio suæ creationis super omnes Angelos: & potuerit in omnes mutationes tam naturales quam miraculosas (vt superius patuit) vane obijcitur in potentia animarum separatarum respectu alieni corporis, cum de anima Christi est sermo.

¶ Ad primum autem secundo loco adductum, dicitur quòd motum Angeli esse per effectum, & non per motum in ipso existentem: potest dupliciter intelligi. Primò, quod solus effectus migret aut quasi migret de loco ad locum: & iuxta hunc sensum procedit argumentum, sed falsum assumit: quoniam non solus effectus, sed etiam Angelus ipse migrat de loco ad locum. Alio modo intelligitur, quod in Angelo non est subiectiue motus localis, de quo in Physicis tractatur, sed ratione effectus, id est virtualis contactus mouetur, &c. verum dicitur, sed non infert, ergo per solum effectum est in loco, nisi tanquam ratione effendi in loco. Ita quòd sicut corpus ratione quantitatis est in loco aliis receptaculis inferni, hoc modo infernī profundissimi appellatiōe significātur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus fuerit totus in inferno.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd Christus nō fuerit totus in inferno. Corpus enim Christi est pars eius. Sed corpus Christi non fuit in inferno: ergo totus Christus nō fuit in inferno.

¶ 2 Præterea, Nihil, cuius pates abinuicem separatæ sunt, potest dici totum. Sed corpus & anima, quæ sunt partes humanæ naturæ, fuerunt abinuicē separata post mortem: vt suprà dictum est.* Descendit autem ad infernum mortuus existens. Non ergo potuit esse totus in inferno.

¶ 3 Præterea, Illud totū dicitur esse in aliquo loco, cuius nihil est extra locū illum. Sed aliquid Christi erat extra infernum: quia & corpus erat in sepulchro, & diuinitas vbique. Ergo Christus non fuit totus in inferno.

¶ SED CONTRA est quòd Augu. dicit in lib. de Symbolo:* Totus Filius apud Patrem, totus in cælo, totus in terra: totus in vtero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quò Latronem introduxit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima parte* dicta sunt, masculinum genus refertur ad hypostasim vel personam, neutrum autem genus pertinet ad naturam. In morte autem Christi, licet anima fuerit separata à corpore, neutrū tamē fuit separatum à persona filij Dei, vt suprà dictū est.* Et ideo in illo triduo mortis Christi dicendū est, quòd totus Christus fuit in sepulchro: quia tota persona fuit ibi per corpus sibi vnitū: & si militer tot* fuit in inferno: quia tota persona Christi fuit ibi ratione animę sibi vnitę: totus etiam Christus tunc erat vbique ratione diuinæ naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus quod tunc erat in sepulchro, non est pars personæ increatæ, sed naturæ assumptæ. Et ideo per hoc quòd corpus Christi non fuit in inferno, nō excluditur, quin totus Christus fuerit: sed ostenditur quod non fuit ibi totum, quod pertinet ad humanam naturam.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd ex anima & corpore vnitis, cōstituitur totalitas humanæ naturæ, non autem totalitas diuinæ personæ. Et ideo soluta vnione animæ & corporis per mortem, remansit totus Christus, sed non remansit humana natura in sua totalitate.

¶ Ad tertium dicendū, quòd persona Christi est tota in quolibet loco, sed non totaliter: quia nullo loco circunscribitur. Sed nec omnia loca simul accepta, eius immensitatem comprehendere possunt, quinimo ipse sua immensitate omnia comprehēdit. Hoc autem locum habet in his, quæ corporaliter & circunscriptiuè sunt in loco: quòd si totum sit alicubi, nihil eius sit extra. sed hoc in Deo locum non habet. Vnde Augu. dicit in sermone de Symbolo,* Nō per diuersa tempora vel loca dicimus vbique Christum esse totum, vt modo ibi totus sit & alio tempore alibi totus, sed vt semper vbique sit totus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus aliquam moram traxerit in inferno.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd Christus nullam moram traxerit in inferno. Christus enim ad hoc in infernum descēdit, vt ex eo homines liberaret. Sed hoc statim ab eo factum est in ipso suo descensu: facile enim est in conspectu Dei, subitò honestare pauperē: vt dicitur Eccl. 11. Ergo videtur quòd nullam moram in inferno traxerit. ergo Christus in inferno nullam moram traxit.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in sermone de resurrect.* quòd sine aliqua mora, ad imperium Domini ac Saluatoris, omnes ferrei cōfracti sunt vectes: vnde ex persona Angelorū cōcomitantium Christum dicitur, Tollite portas principi vestras. Ad hoc autē Christus illuc descendit, vt vectes inferni confringeret. ergo Christus in inferno nullam moram traxit.

¶ 3 Præterea, Luc. 23. dicitur, quòd Dominus in cruce pendens dixit Latroni, Hodie mecū eris in paradiso. Ex quo patet quòd eodē die Christus fuit in paradiso. Nō autem secundum corpus, quod positum fuit in sepulchro. ergo secundum animā, quæ ad infernum descenderat. Et ita videtur quòd non traxerit moram in inferno.

¶ SED CONTRA est quòd Petrus dicit Act. 2. Quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio. Credendum est, animam Christi fuisse in inferno quandiu corpus eius fuit in sepulchro. Probatur ex proportionali similitudine, quia vtrumque effecit, scilicet descensum ad inferos & positionem corporis in sepulchro, vt nostras in se pœnas susciperet: ex hoc enim conuenientissimè sequitur, vt ambæ simul terminentur pœnæ.

¶ Aduerte hic, quòd pœnalitates Christi vsque ad resurrectionem eius duraverūt, vt manifestè patet de pœna separationis animæ à corpore: hāc enim constat sustinuisse Christum vsque ad resurrectionem suam. Vnde conuenientissimè Autor ex duratione pœnalitatis, quam in corpore suscepit sepulto, æquat æqualem durationem pœnalitatis susceptæ in anima ex vilitate loci inferni.

¶ Quum autem audit pœnalitates Christi in resurrectione fuisse terminatas, intellige de pœnis intrinsecis, hoc est, ipsum Christum afficientibus, & non pœnis externis. Hæc enim non sunt in illius resurrectione terminatæ: nam vsque ad consummationem sæculi, infamiæ pœnam in mentibus hominum non paucorum dignatur sustinere, dum à magna orbis terrarum parte habetur pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rus homo: quum tamen sibi debeatur, vt in eius nomine omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Et sicut cæteris pœnas suscepit vt nostras pœnas in se susciperet, voluit corpus suum in sepulchro poni, ita & hac mira dispensatione sustinet, non solum vt suauiter dispensatur regimẽ ac salus hominum, sed vt suauissimo exemplo abstrahamur à tam communi appetitu futuræ nostræ memoriæ, seu immortalitatis famæ. Nam ex eo quòd Christus fugem vsque ad consummationem seculi vult sustinere infamiam, & haberi seductor, &c. exemplum dedit nobis despiciendi huiusmodi immortalitatem famæ, & debemus caput nostrum in hoc, si cut & in cæteris, imitari si membra esse illius cupimus.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum quintum.*

TItulus, vt sonat.

¶ In corpore vnâ est conclusio: Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Probatur: Per passionem Christi liberatum est genus humanum non solum à peccato, sed ab omni reatu vtriusque pœnæ: scilicet pro peccato actuali & pro peccato originali. ergo Christus descendens ad inferos, absoluit Sanctos à reatu quo erant à vita gloriæ excisi: ergo descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Prima consequentia probatur ex parte ipsius descensus: quia Christus descendẽs ad inferos, sanctos Patres retinebantur in inferno, quòd eis ad vitam gloriæ aditus non patebat propter peccatum primi parentis. Et confirmatur conclusio auctoritatibus Zachar. & Apostoli.

In corp.

¶ Aduerte hic quòd Author mystica virtute exponit circa exclusionem hominis à paradiso eiectionem Adæ à terrestri paradiso significare intelligit exclusionem hominis à spirituali paradiso cœlestis patriæ.

Q. 50. ar. 6.

¶ In responsione ad primum aduerte quòd cum hoc, quod sancti Patres in limbo immanes essent à pœna sensus, stat dolor seu affectus ex spe dilata: quia

Serm. 2. de ascen. post med.

huiusmodi dolor spectat ad pœnam damni, contra quam diuiditur pœna sensus: ita quòd cum negatur abesse pœna sensus, intelligitur de pœna sensus distincta contra pœnã damni, & per se concomitanti illã. Nec est mirũ, quietem sanctorũ patrum inquietudinẽ hãc habuisse admixtam, cum Sanctorum animæ in patria cælesti nõnihil inquietudinis habent, quum spirant ad corporum resurrectionem: ita vt dictum sit illis, sustinete adhuc modicum tempus, donec adimpleatur numerus fratrum vestrorum, Apoc. 6. Vtrumque siquidem inquietudo, imperfectionis cuiusdam in eis existentis testis est.

Q. 49. ar. 3. & 4. ar. 6.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum sextum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnâ conclusio: Christus descendens ad inferos, nullum damnatum ab inferno liberauit. Probatur: Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis: ergo liberationis fructum illis solis contulit qui passioni Christi fuerunt cõiuncti per fidem charitate formatam: ergo damnatis non contulit liberationis fructum. Prima consequẽtia probatur: quia per illã tantum peccata tolluntur. secunda autẽ quia damnati aut erant infideles, aut fine conformitate ad charitatem Christi patientis: ac per hoc in peccatis suis.

1. 2. q. 3. ar. 8.

Gloss. interli.

Ar. pra.

Gl. inter. & Aug. in fine.

¶ In responsione ad tertium perspice, quòd Author semper sumat doctrinam suam super suam dispositione, qua Christus æterna sapientia dispones omnia suauiter nutrabilibus de malo in bonum hominibus in hac vita, baptismũ omnium liberatorium instituit: immutabilibus autem hominibus in alia vita descensum suum ad inferos nõ omnium liberatorium, sed eorum tantum qui prius hoc meruerant, applicauit.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum septimum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est: animæ in purgatorio tunc tales quales sunt illæ, quæ nunc ibi detinentur, non fuerunt per Christi descensum liberatæ. Secunda est: animæ in purgatorio tales tunc quales sunt, quæ nunc liberantur: fuerunt per Christi descensum liberatæ. probatur vtraque simul. Passio Christi non habet transitoriam, sed sempiternam virtutem: ergo non habuit tunc maiorem efficaciam, quàm nunc: ergo, &c. Antecedens probatur ad Hebræ. 10. secunda verò consequentia probatur: quia descensus Christi ad inferos fuit in virtute passionis suæ liberatorius.

Gloss. interli.

¶ Aduerte hic quòd Author certa fectatos, quid efficacię Christi descensus ad inferos in purgatorio, tradit, addens in responsione ad primum, aliquem genus

3. d. 22. q. 2. ar. 2. q. 1. & opus 3. c. 242.

Epist 99. circa med.

Aliàs beneficia.

tos dies visitabuntur. Loquitur autem ibi de damnatis, qui militiam cæli adorauerant. Ergo videtur quòd etiam damnati, Christo descendente ad inferos, fuerint visitati: quod ad eorum liberationem videtur pertinere.

¶ 2 Præterea, Super illud Zach. 9. Tu autem in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, dicit gl. * Tu eos liberasti, qui tenebantur vincti in carceribus, vbi nulla misericordia eos refrigerabat, quam diues ille petebat. Sed si damnati includuntur carceribus absque misericordia: ergo Christus liberauit aliquos de inferno damnatorum.

¶ 3 Præterea, Potentia Christi non fuit minor in inferno, quàm in hoc mundo: vtrobique enim operatus est per potentiam suę diuinitatis. Sed in hoc mundo de quolibet statu aliquos liberauit. ergo etiam in inferno liberauit aliquos etiã de statu damnatorum.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ô mors, morsus tuus ero inferne. gl. * Electos educendo, reprobos ibidem relinquendo. Sed soli reprobi sunt in inferno damnati. Ergo per descensum Christi ad inferos, non fuit aliquis de inferno damnatorum liberatus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem passioni Christi coniungebantur: in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerunt: quia non habuerant vsum liberi arbitrij: neque per fidem parẽtum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant a peccato originali mundati. Et ideo descẽsus Christi ad inferos, huiusmodi pueros non liberauit ab inferno. Et præterea sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc quòd sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest peruenire nisi per gratiam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Cùm igitur pueri cum originali decedentes, gratiam non habuerint, non fuerunt ab inferno liberati.

Ar. pra.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sancti Patres, etsi adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati, inquãtum respicit humanam naturam, tamen liberati erant per fidem Christi ab omni macula peccati. & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici non potest, vt ex suprà dictis patet.*

In corp.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd eum Apostolus dicit quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendũ comparatiuè: qua si plures numero sint saluati per gratiam Christi, quam damnati per peccatũ Adæ, sed absolutè: ac si diceret, quòd gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantum peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantum peruenit, qui spirituali regeneratione, eius membra sunt facti. quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiã, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis prædictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

ARTICVLVS V.

¶ *Virum Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauerit.*

QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus descendẽs ad inferos, sanctos Patres inde nõ liberauerit. Dicit enim. Aug. in epistola ad Euodiũ, * Illis iustis qui in sinu erant Abrahæ, cùm Christus in inferna descenderet, nondum quid contulisset inueni: à quibus eum secundum * beatificã præsentiã suæ diuinitatis, nunquam video recẽsisse. Multum autem eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur quòd Christus sanctos Patres ab inferis liberauerit.

Aliàs beneficiã.

¶ 2 Præterea, Nullus in inferno detinetur, nisi propter peccatũ. Sed sancti Patres dũ adhuc viuerent, per fidẽ Christi iustificati fuerãt à peccato. Ergo nõ indigebãt liberari ab inferno, Christo ad inferos descendente.

¶ 3 Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt suprà dictum est. * Non ergo per descẽsum Christi ad inferos, sancti Patres sunt de inferno liberati.

Q. 50. ar. 6.

¶ SED CONTRA est quòd Aug. dicit in sermone de resurrect. * quòd Christus quado ad inferos descẽdit, portam inferni & vectes cõfregit, & omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebãtur, absoluit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est*) Christus descendens ad inferos, operatus est virtute suæ passionis. Per passionem autem Christi liberatum est genus humanum, non solùm à peccato, sed etiã à reatu pœnæ, vt suprà dictũ est.* Dupliciter autem homines reatu pœnæ erãt astricti. Vno modo pro peccato actuali, quod quilibet in sua persona cõmiserat. Alio modo pro peccato totius humanæ naturæ, quod à primo parẽte in omnes originaliter deuenit: vt dicitur Rõ. 5. Cuius quidẽ peccati pœna, est mors corporalis, & exclusio à vita gloriæ (vt patet ex his q̃ dicũtur Gen. 2. & 3.) nã Deus hominẽ de paradiso post peccatũ eiecit, cui ante peccatũ morte fuerat cõminatus, si peccaret. Et ideo Christus descẽdens ad inferos, virtute suæ passionis ab hoc reatu Sanctos absoluit, quo erãt à vita gloriæ excluſi, vt post sent Deũ per essentiã videre, in quo consistit perfecta hominis beatitudo, vt in Secũda parte dictũ est.* Per hoc autẽ sancti Patres detinebantur in inferno, quòd eis ad vitam gloriæ, propter peccatũ primi parẽtis, aditus nõ patebat. Et sic Christus descẽdẽs ad inferos, sanctos Patres ab inferis liberauit. Et hoc est quod dicitur Zachar. 9. Tu verò in sanguine Testamẽti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Et Col. 2. dicitur, quòd expolians principatus & potestates, scilicet infernales, auferẽdo Abrahã, Isaac & Iacob, & cæteros iustos, traduxit eos, id est lõgè ab hoc regno tenebrarum, ad cælum duxit, vt gl. * ibidẽ dicit.

Ar. pra.

1. 2. q. 3. ar. 8.

Gl. inter. & Aug. in fine.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. ibi loquitur contra quosdam qui estimabant antiquos iustos ante aduentum Christi, in inferno doloribus pœnarũ fuisse subiectos. Vnde parum ante verba inducta præmittit dicens, Addunt quidam hoc beneficium antiquis etiã Sãctis fuisse cõcessum, vt Dominus cũ in infernũ veniſſet, à doloribus soluerẽtur. Sed quonã modo intelligatur Abrahã, in cuius sinum etiam pauper ille susceptus est, in illis fuisse doloribus: ego quidem non video. Et ideo cùm postea subdit, se nondum inueniſſe quid descensus Christi ad inferos antiquis iustis contulerit, intelligendum est quantum ad absolutionem à doloribus pœnarum: contulit tamen eis quãtum ad adeptionem gloriæ & per consequẽs soluit eorum dolorem, quem patiebantur ex dilatione gloriæ. Ex cuius tamen spe magnũ gaudium habebãt, secundum illud Ioann. 8. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum. Et ideo subdit, A quibus eum secundum * beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nũquam videro recẽsisse: inquantum scilicet ante aduentum Christi erant beati in spe, licet nondum essent perfectè beati in re.

Aliàs beneficiã.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sancti Patres dũ adhuc viuerẽt liberati fuerũt per fidem Christi ab omni peccato tam originali quàm actuali, & à reatu pœnæ actualium peccatorũ: non tamẽ à reatu pœnæ originalis peccati, per quẽ excludebantur à gloria, nondũ soluto pretio redemptionis humanæ. Sicut etiã nũc fideles Christi liberantur per baptismum à reatu actualiũ peccatorum, & reatu originalis quãtum ad exclusionem à gloria: remanent tamen adhuc obligati reatu originalis peccati, quantum ad necessitatem corporaliter mouendi: quia renouantur secundum spiritum, sed nondum secundum carnem: secundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuũ est propter peccatum, spiritus verò viuit propter iustificationem.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd statim Christo mortem patiente, anima eius ad infernum descendit, & suæ passionis fructum exhibuit Sanctis in inferno detentis, quamuis ex loco illo non exierint Christo apud inferos commorante: quia ipsa Christi præsentia pertinebat ad cumulum gloriæ.

ARTICVLVS VI.

¶ *Verum Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit.*

SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus aliquos dãnatos ab inferno liberauerit. Dicitur enim Isa. 24. Congregabũtur congregatione vnius fascis in lacum, & claudẽtur ibi in carcere, & post multa

3. d. 22. q. 2. ar. 2. q. 1. Et opus 3. c. 242.

ARTICVLVS VII.

¶ *Virum qui cum originali decesserant, fuerint à Christo liberati.*

DSEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ pueri qui cum originali decesserãt, fuerint per descensum Christi, liberati ab inferno. Nõ enim tenebantur in inferno, nisi pro peccato originali, sicut & sancti Patres: sed sancti Patres sunt ab inferno liberati per Christum, vt suprà dictum est.* Ergo & pueri similiter per Christum sunt ab inferno liberati.

3. dist. 22. q. 2. ar. 2. qua 3. Et opus 3. cap. 243.

Ar. 4. ad 2.

¶ 2 Præterea, Apostolus dicit Ro. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Sed propter peccatum primi parentis, pueri cum originali peccato decedentes, in inferno detinentur. Ergo multò magis per gratiam Christi sunt ab inferno liberati.

¶ 3 Præterea, Sicut baptismus operatur in virtute passionis Christi, ita & descensus eius ad inferos, vt ex dictis patet. * Sed pueri per baptismum liberantur à peccato originali & ab inferno. Ergo similiter liberati sunt per descensum Christi ad inferos.

Artic. 5. & 6.

¶ SED CONTRA est quòd Apostolus dicit Rom. 5. quòd Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri, qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerant participes fidei Christi. Ergo non percepe runt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem passioni Christi coniungebantur: in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autem, qui cum originali decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerunt: quia non habuerant vsum liberi arbitrij: neque per fidem parẽtum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant a peccato originali mundati. Et ideo descẽsus Christi ad inferos, huiusmodi pueros non liberauit ab inferno. Et præterea sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc quòd sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest peruenire nisi per gratiam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Cùm igitur pueri cum originali decedentes, gratiam non habuerint, non fuerunt ab inferno liberati.

Ar. pra.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sancti Patres, etsi adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati, inquãtum respicit humanam naturam, tamen liberati erant per fidem Christi ab omni macula peccati. & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici non potest, vt ex suprà dictis patet.*

In corp.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd eum Apostolus dicit quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendũ comparatiuè: qua si plures numero sint saluati per gratiam Christi, quam dãnati per peccatũ Adæ, sed absolutè: ac si diceret, quòd gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantum peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantum peruenit, qui spirituali regeneratione, eius membra sunt facti. quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiã, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis prædictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Verum Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio.*

3. d. 22. q. 2. ar. 2. q. 4. Et opus 3. c. 242.

DOCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christus suo descensu ad inferos, liberauerit animas à purgatorio. Dicit enim Augustinus in Epistola ad Euodium, * Quia euidẽtia testimonia

Ep. 99.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc purgatorum. Ita quòd duo ponit genera liberatorum à purgatorio in descensu Christi, scilicet & illos qui tunc purgationem suam impleuerant, exoluendo debitas pœnas, & illos, qui licet absolutè adhuc fuissent in purgatorio permansuri: tanta tamen fuit eorum deuotio ad Christi mortem seu redemptionem vt meruerint in hac vita positi, quòd Christo descendente ad inferos, plenæ liberationis fructum reciperent. Et secundum hoc rationabiliter dicitur, quòd Christus descendens ad inferos, multos in purgatorio existentes, qui non tam cito fuissent liberati, ex speciali gratia descensus sui liberauit. Consentaneum siquidem est, vt multæ personæ propinquæ tempori mortis Christi ante ipsum mortuæ, præ pararæ sint à Deo cum simili deuotione, vt sicut nascens Simeonem & Annam perfectos inuenit, & pastores & Magos præparatos, vt digni essent consolatione Natiuitatis suæ; ita moriens non solum Patres sanctos perfectos, sed etiam in purgatorio speciali deuotione præparatos inueniret, qui digni essent consolari ex descensu ad inferos liberatorio.

Art.6.

Q.79.ar. 2.

Li de vo. & falsa pœni.c.9. 10.4.

Li.13.ca 20.

¶ *Super Quæstionem quinquagesimamter-tiam.*

Art.4.5. 6.& 7.

Consequenter &c.

Hic incipit vltimus tractatus de Christo: de pertinentibus scilicet ad eius exaltationem.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ tertiæ Articulum primum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Necessarium fuit Christum resurgere. Probatur quinque rationibus. Omnia clara sunt in litera.

nia & infernũ cõmemorãt & dolores, nulla causa occurrit, cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdẽ doloribus saluos faceret. Sed vtrum omnes quos in eis inuenit, an quosdam quos illo beneficio dignos iudicauit, adhuc requiro, fuisse tamẽ Christum apud inferos, & in eorũ doloribus constitutis, hoc beneficium præstitisse non dubito. Non autem præstitit beneficium liberationis dãnatis: sicut suprà* dictum est. Præter eos autem nulli sunt in doloribus pœnalibus constituti, nisi illi, qui sunt in purgatorio. Ergo Christus animas de purgatorio liberauit.

¶ 2 Præterea, Ipsa Christi præsentia nõ minorem effectum habuit, quàm sacramenta ipsius. Sed per sacramenta Christi liberantur animæ à purgatorio, & præcipue per Eucharistiæ sacramentũ, vt infra dicetur.* Ergo multò magis per præsentiam Christi ad inferos descendẽtis, sunt animæ à purgatorio liberatæ.

¶ 3 Præterea, Christus quoscunque curauit in hac vita, totaliter curauit, vt Aug. dicit in li. de Pœnitentia.* & Io. 7. Dominus dicit, Totum hominem saluum feci in sabbatho. Sed Christus eos qui in purgatorio erant, liberauit à reatu pœnæ damni, quo excludebantur à gloria. Ergo etiam liberauit eos à reatu pœnæ purgatorij.

¶ SED CONTRA est, quòd Greg. dicit in 13. Moraliũ:* Dum conditor ac redemptor noster clãstra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illò ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Patitur autem nos ire ad purgatoriũ: ergo descendens ad inferos, animas à purgatorio non liberauit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut sæpe dictum est*) descensus Christi ad inferos, liberatorius fuit in virtute passionis ipsius. Passio autẽ eius non habet temporalem virtutem transitoriam, sed sempiternam, secũdum illud Hier. 10. Vna oblatione cõsummauit in sempiternum sanctificatos. Et sic patet, quòd non habuit tunc maiorem efficaciam passio Christi, quam habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales quales nũc sunt, qui in purgatorio detinẽtur, non fuerunt a purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui autem inuenti sunt tales quales etiam nũc virtute passionis Christi à purgatorio liberantur, nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, à purgatorio esse liberatos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illa autoritate Augustini non potest concludi quòd omnes illi qui in purgatorio erant, fuerint à purgatorio liberati, sed quòd aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet qui iam sufficienter purgati erant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, meruerũt per fidem & deuotionem ad mortem Christi, vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna.

Q.44.ar. 3. & per totã quæ.

D. 982. ¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus Christi operatur in sacramẽtis per modum sanationis & expiationis cuiusdam. Vnde sacramentum Eucharistiæ liberat hominem à purgatorio, in quantum est sacrificium quoddam satisfactoriũ pro peccato. Descensus autẽ Christi ad inferos non fuit satisfactorius, operabatur tamẽ in virtute passionis, quæ fuit satisfactoria: vt supra habitum est.* Sed erat satisfactoria in generali: cuius virtuter ad ipsum pertinens, Et ideo non oportet quòd per descensum Christi ad inferos, omnes fuerint à purgatorio liberati.

Q.49.ar. 3.Aliqs.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi defectus, à quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales, propriè ad vnumquemque pertinentes, sed exclusio à gloria Dei, erat quidem defectus generalis, pertinens ad totam humanam naturam. Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio per Christum esse liberatos ab exclusione à gloria: non autem à reatu pœnæ purgatorij, qui pertinet ad proprium defectum. Sicut econtrario sancti Patres ante Christi aduentum liberati sunt à propriis defectibus: nõ autem à defectu communi, sicut suprà dictum est.*

Q.4. art. 5.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA tertia, De resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerãdum est de iis quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primò de eius resurrectione. secundò, de eius ascensione. tertiò, de eius sessione ad dexteram Patris. quartò, de iudiciaria potestate ipsius.

¶ Circa primum occurrit quadruplex consideratio. Quarum prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda de qualitate resurgentis. Tertia de manifestatione resurrectionis. Quarta de eius causalitate.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, de necessitate resurrectionis eius.

¶ Secundò, de tempore.

¶ Tertiò, de ordine.

¶ Quartò, de causa.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum fuerit necessarium Christum resurgere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium Christum resurgere. Dicit enim Damascenus in quarto lib.* Resurrectio est secunda eius quod dissolutum est, & cecidit, animàlis surrectio. Sed Christus nõ cecidit per peccatum, nec corpus eius est dissolutum, vt ex suprà dictis patet.* Non ergo propriè conuenit sibi resurgere.

3.d.21.q. 1.ar.1, Et ep.60.ca 22.prin. Cap.vlti. q.51.ar.ip

¶ 2 Præterea, Quicunque resurgit, ad aliquid altius promouetur: quia surgere est sursum moueri. Sed corpus Christi remansit post mortem diuinitati vnitum, & ita non potuit in aliquid altius promoueri. Ergo non competebat sibi resurgere.

¶ 3 Præterea, Ea quæ circa humanitatem Christi sunt acta, ad nostram salutem ordinantur. Sed sufficiebat ad salutem nostram passio Christi: per quam sumus liberati à pœna & culpa, vt ex suprà dictis patet.* Non ergo fuit necessariũ quòd Christus à mortuis resurgeret.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Lucæ vltim. Oportebat Christum pati & resurgere à mortuis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessarium fuit Christum resurgere propter quinque. Primò quidem, ad commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltare illos qui se propter Deum humiliant, secundũ illud Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quia igitur Christus propter charitatem & obedientiam Dei, se humiliauit vsque ad mortẽ crucis, oportebat quòd exaltaretur à Deo vsq; ad gloriosam resurrectionẽ. Vnde ex eius persona dicitur in Psalmo, Tu cognouisti, id est, approbasti, sessionem meã, id est humilitatem & passionem, & resurrectionem meam, id est glorificationem in resurrectione: sicut gloss.* exponit. Secundò, ad fidei nostræ instructionem: quia per eius resurrectionem confirmata est fides nostra circa diuinitatem Christi, quia vt dicitur 2. ad Corinth. vltimo. Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Et ideo primæ ad Corinth. 15. dicitur, Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et in Psal. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, id est in effusione sanguinis mei, dũ descẽdo, quasi per quosdam gradus malorum, in corruptionem? quasi dicat, nulla. Si enim statim non resurgã, corruptumque fuerit corpus meũ, nemini annuntiabo, nullum lucrabor, vt gloss. exponit. Tertiò, ad subleuationẽ nostræ spei, quia dũ videmus Christum resurgere, qui est caput nostrũ, speramus & nos resurrecturos. Vnde dicitur primæ ad Corinth. 15. Si Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum nõ est? Et Iob 19. dicitur, Scio, scilicet per certitudinẽ fidei, quòd redemptor meus, id est Christus, viuit, à mortuis resurgens, & ideo in nouissimo die de terra surrecturus sum, reposita est hæc spes mea in sinu meo. Quartò, ad informationem vitæ fidelium: secundum illud Rom. 6. Quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et infra, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur: ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo. Quintò, ad complementum nostræ salutis: quia sicut per hoc quòd mala sustinuit, humiliatus est moriendo, vt nos liberaret à malis: ita glorificatus est resurgendo, vt nos promoueret ad bona: secundũ illud Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

Gloss. ordi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Christus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen per mortem: quia sicut peccatum est casus à iustitia, ita mors est casus à vita. Vnde ex persona Christi potest intelligi quod dicitur Mich. 6. Ne lætetis inimica mea super me, quia cecidi, consurgam. Similiter etiam licet corpus Christi non fuerit dissolutum per incinerationem, ipsa tamen separatio animæ à corpore, dissolutio quædam fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diuinitas erat carni Christi post mortem vnita vnione personali: non autem vnione naturæ: sicut anima vnitur corpori vt forma ad constituendam humanam naturam. Et ideo per hoc quòd corpus eius vnitum est animæ, promotum est in altiorem statum naturæ, non autem in altiorem statum personæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd passio Christi operata est nostram salutem, propriè loquendo, quantum ad remotionem malorum: resurrectio autem, quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum fuerit conueniens Christum tertia die resurgere.

Sup.q.51. ar.4. Et 3.d.11.q. 2.ar.2.Et d.22.q.2. ar.2.q 2. ad 1. Et ep.3. cap. 243 & ep. 60.c.20. circa fin. Et Psal 15. col. 6. Et Ioã 2. lec.3. col. 2 fi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Christum tertia die resurgere. Membra enim debent capiti conformari. Sed nos qui sumus membra Christi, non resurgimus à morte tertia die, sed nostra resurrectio differtur vsque ad finem mundi. Ergo videtur quòd Christus, qui est caput nostrum, non debuerit tertia die resurgere: sed debuerit eius resurrectio differri vsque ad finem mundi.

¶ 2 Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd impossibile erat Christum detineri ab inferno & morte. Sed quandiu aliquis est mortuus, detinetur à morte. Ergo videtur quòd Christi resurrectio non debuerit differri vsque ad tertiam diem, sed statim eadem die resurgere, præcipuè cùm gloss. suprà inducta,* dicat, nullam esse vtilitatem in effusione sanguinis Christi, si non statim resurgeret.

Ar.pra. in arg.

¶ 3 Præterea, Dies incipere videtur ab ortu solis, qui sua præsentia diem causat. Sed ante ortum solis Christus resurrexit: dicitur enim Io. 20. Quòd vna sabbathi Maria Magdalene venit mane, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & tamen Christus iam resurrexerat: quia sequitur, Et vidit lapidem sublatum à monumento. Non ergo resurrexit Christus tertia die.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 20. Tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

Ar.pra. ¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est*) resurrectio Christi necessaria fuit ad instructionem fidei nostræ. Est autem fides nostra & de diuinitate & humanitate Christi: non enim sufficit alterum sine altero credere, vt ex prædictis patet.* Et ideo ad hoc, quòd confirmaretur fides de veritate diuinitatis ipsius, oportuit quòd citò resurgeret: & eius resurrectio non differretur vsque ad finem mundi. Ad hoc autem quòd cõfirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis eius, oportuit moram esse inter mortem & resurrectionem. si enim statim post mortem resurrexisset, videri posset quòd eius mors vera non fuerit, & per consequens nec resurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Christi manifestandam, sufficiebat quòd vsque ad tertiam diem eius resurrectio differretur: quia non contingit, quin infra hoc tempus, in homine qui mortuus videtur cum viuat, appareant aliqua indicia vitæ. Per hoc etiã quòd tertia die resurrexit, commẽdatur perfectio ternarij: qui est numerus omnis rei, vtpote habens principium, medium & finem: vt dicitur in primo de Cælo.* Ostenditur etiam secundum mysterium, quòd Christus vna morte sua, quæ fuit lux propter iustitiam, scilicet corporali, duas nostras mortes destruxit, scilicet corporis & animæ: quæ sunt tenebrosæ propter peccatum. Et ideo vna die integra & duabus noctibus permansit in morte, vt Augustinus dicit in quarto de Trin.* Per hoc etiam significatur, quòd per resurrectionem Christi tertium tempus incipiebat. nam primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Incepit etiam in Christi resurrectione tertius status Sanctorum: nam primus fuit sub figuris legis: secundus sub veritate fidei: tertius erit in æternitate gloriæ, quam Christus inchoauit resurgendo.

Tex.2.

Cap.5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caput & membra confirmantur in natura, sed non in virtute: excellẽtior est enim virtus capitis, quàm membrorum. Et ideo ad demonstrandam excellentiam virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertia die resurgere, aliorum resurrectione dilata vsque ad finem mundi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd detentio coactionem quandam importat: Christus autem nulla necessitate mortis tenebatur adstrictus, sed erat inter mortuos liber. Et ideo aliquandiu in morte manfit: non quasi detentus, sed propria voluntate, quandiu iudicauit hoc esse necessarium ad instructionem fidei nostræ. Dicitur autẽ statim fieri quod fit breui interposito tempore.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) Christus resurrexit circa diluculum illucescente iam die, ad significandum quòd per suam resurrectionem nos ad lucem gloriæ inducebat: sicut mortuus est aduesperascente iam die, & recedente in tenebras, ad ostendendum quòd per suam mortem destrueret tenebras culpę & pœnæ. Et tamen dicitur tertia die resurrexisse, accipiendo diem pro die naturali, qui continet spatium 24. horarum. Et sicut dicit Aug. in 4. de Trin.* nox vsque ad diluculum quo Domini resurrectio declarata est, ad tertium pertinet diem: quia Deus, qui dixit, de tenebris lucem clarescere, vt per gratiam noui Testamenti, & participationem resurrectionis Christi, audiremus, Fuit sis aliquando tenebræ, nũc autem lux in Domino, insinuat nobis quodammodo, quòd à nocte dies sumat initium. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum à luce in noctem, ita isti propter hominis reparationem a tenebris ad lucem computantur. Et ita patet quòd etiam si media nocte surrexisset, posset dici cum die tertia surrexisse, intelligẽdo de die naturali. Nunc autem cùm diluculo surrexerit, potest dici quòd tertia die surrexit, etiã accipiendo diem artificialẽ, quæ causatur ex præsentia solis: quia iam sol incipiebat aerẽ illustrare. Vnde & Mar. vlt. dicitur, quod mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole. Quòd non est contrarium ei quod Ioan. dicit, Cùm adhuc tenebræ essent: vt Aug. dicit in lib. de consensu Euangelistarum:* quia die surgente, reliquiæ tenebrarum tanto magis extenuantur, quanto magis oritur lux. Quod autẽ dicit Marcus, Orto iam sole, non sic accipiendum est, tanquam iam sol ipse videretur super terram, sed tanquam de proximo adueniente in has partes.

Cap.5.

Lib.3.ca. 24.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus primò resurrexerit.

4.di.42. ar.3.q.1. ad 5. Et opuſ.3.ca. 245.246. & 247. fin. Et 1. Col.5.lec. 3.in prin. Et ad Co. 1.5.in 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non primò resurrexerit. Nam in veteri testamento per Heliam & Helisæum aliqui resuscitati legũntur secundum illud Heb. 11. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Similiter & Christus ante passionem suam tres mortuos suscitauit. non ergo Christus fuit primus resurgentium.

¶ 2 Præterea, Matth. 27. inter alia miracula q̃ in passione Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris de resurrectione perfecta vel imperfecta : & iuxta singula membra singulæ conclusiones. Aitera est : Multi ante Christum resurrexerunt resurrectione imperfecta, vt patet de Lazaro & aliis resuscitatis ante ipsum. Aitera est : Christus primo resurrexit resurrectione perfecta : quia primo venit ad vitam penitus immortalem. Omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad secundum circa diuersam opinionem de resurrectione illorum, qui cum Christo surrexerunt, rationabile videtur quòd surrexerint perfecte ad vitam, scilicet penitus immortalem, vt beatitudo corporis in Christo haberet socios. Minus enim corporalis felicitas aliquid habere videtur, si deest corporalis societas. est enim homo secundum vitam corpoream animal sociale non solum propter indigentiam necessariorum ad vitam (vt in hoc mundo contingit) sed etiam propter naturalem delectationem in ipsa corporali conuersatione consistentem. Rationes autem in litera ex beato Augustino disputatæ ad oppositum facile solutionem recipiunt. nam verbum Petri Apostoli & Actor. contra tertiæ, quòd scilicet Petrus dixit, Cuius sepulchrum apud nos est quasi non aliter fuerit dicere, Cuius corpus apud nos est, & efficax monitor testimonium Petri quia ex hoc quod sepulchrum Dauid tanto tempore apud eos perseuerauit, vt coniecturari possit Dauid (hoc enim significat sepulchrum eius) ita quòd nulla tum vnquam in tanto tempore ambiguitas, quia Dauid perseueraret in sepulchris. consequès est quod non de ipso Dauid dictum fuerit : Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Coniicitur ergo testimonium Petri in hoc quòd sepulchrum Dauid inquantum sepulchrum Dauid, tanto tempore apud nos perseuerauit, vt coniecturari possit Christo resurgente, corpus eius non esse. ¶ Verbum autem Apostoli Pauli, vinum sine nobis consummari non erat, & potest referri ad consummationem beatitudinis finalis, qua modo consummati sunt omnes Sancti in patria. Et hoc interæ videtur sufficere, quia loquitur de cœlesti patria, vt distinguatur eò a via peregrinationis & potest nihilominus dici, quod verbum Apostoli est generale ad Patres veteris Testamenti. veritatem autem reguæ generalis non aduertatur pauci eorum excepto ex speciali gratia. Potest & ratio dici, quod illi qui perfecte surrexerunt cum Christo, non sunt sine

In tãm. super ca. 27.

Epist. 99. paulo ante med.

accidentes, narratur, quòd monumenta aperta sunt : & multa corpora Sanctorum, qui dormierãt, surrexerũt. Non ergo Christus fuit primus resurgentium.

¶ 3 Præterea, Sicut Christus per suam resurrectionem est causa nostræ resurrectionis: ita per suam gratiam est causa nostræ gratiæ secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed alij prius tempore gratiam habuerunt quam Christus sicut omnes Patres veteris Testamenti. Ergo etiam aliqui prius ad resurrectionem corporalem peruenerunt, quã Christus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur primæ ad Corinth. 15. Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. glos. * Quia prius tempore & dignitate surrexit.

¶ RESPONDEO dicendum quòd resurrectio est reparatio à morte in vitam. Dupliciter autem aliquis eripitur à morte. Vno modo solùm à morte in actu, vt scilicet aliquis viuere incipiat qualitercunque postquam mortuus fuerat. Alio modo, vt aliquis liberetur non solùm à morte, sed etiam à necessitate. & quod plus est, à possibilitate moriendi. Et hæc est vera & perfecta resurrectio : quia quandiu aliquis vitam habet subiectus necessitati moriendi, quodammodo mors ei dominatur : secundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum. Illud etiam, quòd possibile est esse, secundum quid dicitur esse, id est potentialiter. Et sic patet, quòd illa resurrectio, qua quis eripitur solum ab actuali morte, est resurrectio imperfecta. Lo quendo igitur de resurrectione perfecta, Christus est primus resurgentium : quia ipse resurgendo, primo peruenit ad vitam penitus immortalem secundum illud Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Sed resurrectione imperfecta, quidam alij surrexerunt ante Christum, ad præmonstrandum quasi in quodam signo resurrectionem ipsius. Et sic patet responsio ad primum : quia & illi qui suscitati in veteri Testamento sunt, & illi qui suscitati sunt à Christo, sic redierunt ad vitam, vt iterum morerentur.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd de illis qui resurrexerunt cum Christo duplex est opinio, quidam enim asserũt, quòd redierunt ad vitam, tanquam non iterum morituri : quoniam maius illis esset tormentum si iterum morerentur, quàm si non resurgerent. Et secundum hoc intelligendum erit, sicut Hier. dicit super Matth. * quòd non ante surrexerunt, quàm resurgeret Dominus : vnde & Euangelista dicit, quod exeuntes de monumentis, post resurrectionem eius venerunt in sanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed Aug. in Epistola ad Euodium, * hanc opinionem commemorans dicit, Scio quibusdam videri morte Domini Christi iam talem resurrectionem præstitam iustis qualis nobis in fine promittitur. Qui si non iterum repositis corporibus dormierunt, videndum est quomodo intelligatur Christus primogenitus à mortuis, si eum in illam resurrectionem tot præcesserunt. Quòd si respondetur, hoc esse dictum per anticipationem, vt monumenta illo terræ motu aperta intelligantur, cum Christus in cruce penderet, resurrexisse autem iustorum corpora non tunc, sed cùm ille prior resurrexisset : adhuc restat quod moueat, quomodo Petrus non de Dauid, sed de Christo asseruit fuisse prædictum, carnem eius non vidisse corruptionem, per hoc quòd apud eos erat monumentum Dauid, & sic illos non conuincebat, si corpus Dauid ibi iam non erat : quia etsi antè in recenti sua morte resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset illud monumentum manere. Durum autem videtur, vt Dauid non fuerit in illa resurrectione iustorum, si eis iam æterna donata est, cuius Christus ex semine commendatur. Periclitabitur etiam illud quod ad Hebr. de iustis antiquis dicitur, Ne sine nobis perficerentur, si iam in illa resurrectionis incorruptione constituti sunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur. Sic ergo Augustin. * sentire videtur, quòd resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere quod Hieronym. * dicit super Matthæ. Quòd sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, vt Dominum ostenderent resurgentem. quamvis hoc in sermone de assumptione sub dubio relinquat. Rationes tamen Aug. multo efficaciores videntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut ea quæ præcesserunt Christi aduentum, fuerunt præparatoria ad Christum, ita gratia est dispositio ad gloriam. Et ideo ea quæ sunt gloriæ siue quantum ad animam (sicut perfecta Dei fruitio) siue quantum ad corpus (sicut resurrectio gloriosa) prius tempore debuerunt esse in Christo sicut in autore gloriæ : gratiam verò conueniebat prius esse in his quæ ordinabantur ad Christum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus fuerit causa suæ resurrectionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit causa suæ resurrectionis. Quicunque enim suscitatur ab alio, non est suæ resurrectionis causa. Sed Christus suscitatus est ab alio, secundum illud Act. 2. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. & Roman. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra, &c. Ergo Christus non est causa suæ resurrectionis.

Psalmo 40. co. 2. Et Ioan. 2. & 3. c. 2. & ad Ro. 4. fi.

¶ 2 Præterea, Nullus dicitur mereri, vel ab alio petit aliquid, cuius ipse est causa. Sed Christus sua passione meruit resurrectionem (sicut Augustin. dicit super Ioann. * quòd humilitas passionis meritum est gloriæ resurrectionis) ipse etiam petiit a Patre se resuscitari : secundum illud Psalm. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Ergo non fuit causa suæ resurrectionis.

Tract. 121. non longe a fine.

¶ 3 Præterea, Sicut Damasc. probat in quarto lib. * resurrectio non est animæ, sed corporis, quod per mortem cadit. Corpus autem non potest fieri anima in vnire, quæ est eo nobilior. ergo id quod resurrexit in Christo, non potuit esse causa suæ resurrectionis.

Cap. 27.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. decimo, Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Sed nihil est aliud resurgere, quam iterato animam sumere. Ergo videtur quòd Christus propria virtute surrexerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) per mortem non fuit separata diuinitas, nec ab anima Christi, nec ab eius carne. Potest igitur tam anima Christi mortui, quã eius caro cõsiderari dupliciter. Vno modo ratione diuinitatis. Alio modo ratione ipsius naturæ creatæ. Secundum igitur vnitatem diuinitatis virtutem, & corpus resumpsit animam, quam deposuerat, & anima corpus resumpsit, quod dimiserat : & sic Christus propria virtute resurrexit. Et hoc est quod de Christo dicitur 2. Corint. vlt. quòd etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute Dei. Si autem consideremus corpus animam Christi mortui secundum virtutem naturæ creatæ, sic non potuerunt sibiinuicem reuniri, sed oportuit Christum resuscitari à Deo.

Q. 50. ar. 2. & 3. c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eadem est diuina virtus & operatio Patris & Filij. Vnde hæc duo sese consequũtur, quòd Christus sit suscitatus diuina virtute Patris, & suipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus orando petiit & meruit suam resurrectionem, inquantum homo : non autem inquãtum Deus.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd corpus secundum naturam creatam non est potentius anima Christi, est tamen ea potentius, secundum virtutem diuinam : quæ etiam rursus secundum diuinitatem vnitam est potentior corpore, secundum naturã creatam. Et ideo secundum virtutem diuinam corpus & anima mutuò se resumpserunt : non autem secundum virtutem naturæ creatæ.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAQVARTA,
De qualitate Christi resurgentis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate Christi resurgentis.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm post resurrectionem Christus habuerit verum corpus.

¶ Secundò, vtrùm resurrexerit cum corporis integritate.

¶ Tertiò, vtrùm corpus eius fuerit gloriosum.

¶ Quartò, de cicatricibus in corpore eius apparentibus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christus post resurrectionem habuerit verum corpus.

Infrà ar. 3. cor Et opus. 60. c. 22. col. 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus. Verum enim corpus non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco. Sed corpus Christi post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco : intrauit enim ad discipulos suos ianuis clausis, vt dicitur Io. 20. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

¶ 2 Præterea, Verum corpus non euanescit ab aspectu intuentium, nisi fortè corrumpatur. Sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum eum intuentium, vt dicitur Lucæ vlt. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

¶ 3 Præterea, Cuiuslibet veri corporis est determinata figura. Sed corpus Christi apparuit discipulis in aliã effigie, vt patet Mar. vlt. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus humanum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ vltim. quòd Christo discipulis apparente, conturbati & conterriti existimabant se spiritum videre, ac si non haberet verum corpus, sed phantasticum. Ad quod remouendum ipse post ea subdit, Palpate & videte : quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Non ergo habuit corpus phantasticum, sed verum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Damasc. dicit in 4. lib. * illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, inquantum scilicet fuit ab eo anima separata, quæ erat eius formalis perfectio. Vnde oportuit ad hoc quòd esset vera Christi resurrectio, vt idem corpus Christi iterato eidem animæ vniretur. Et quia veritas naturæ corporis est ex forma, consequens est quòd corpus Christi post resurrectionem & verum corpus fuerit, & eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, non fuisset vera resurrectio, sed apparens.

Cap. 28.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi post

resurrectionẽ, non ex miraculo, sed ex conditione gloriæ (sicut quidam dicunt) clausis ianuis ad discipulos introuit : simul cum alio corpore in eodem loco existens. Sed vtrùm hoc habere posset corpus gloriosum ex aliqua proprietate sibi indita, vt simul cum alio corpore in eodem loco existat, inferius * discutietur, vbi agetur de resurrectione communi. Nunc autem quantum ad propositum, sufficit quòd non ex natura corporis, sed potius ex virtute diuinitatis vnitæ, illud corpus ad discipulos (licet verum esset) ianuis clausis introiuit. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone Paschal. * quòd quidam sic disputant, Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod perpendit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit ? Et respondet, Si comprehendis modum, non est miraculum : vbi defecit ratio, ibi est fidei ædificatio. Et super Ioan. * dicit, Mosi corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et idem dicit Greg. in quadam Homil. de octaua Paschæ. *

Non cõtinetur. Ser. 3. Domin. in oct. Paschæ, ordine 149. Tract. 121. Hom. 26 in Euan. in prin.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, Christus resurrexit ad immortalem gloriæ vitam. Hæc est autem dispositio corporis glorioſi, vt sit spirituale, id est subiectum Spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Cor. 15. Ad hoc autẽ quòd sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur quòd omnis actio corporis, subdatur spiritus voluntati. Quòd autem aliquid videatur, fit per actionem visibilis in vsum, vt patet per Philosophum in 2. de Anima. * Et ideo quicunque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet videri quando vult : & quando non vult, non videri. Hoc tamen habuit Christus non solùm ex conditione corporis glorioſi : sed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiã corpora non gloriosa miraculosè non videantur : sicut præfuit fuit beato Bartholomæo miraculosè, vt si vellet videretur : non autem videretur, si non veller. Dicitur ergo quòd Christus ab oculis discipulorũ euanuit, non quia corrumperetur aut resolueretur in aliqua inuisibilia : sed quia sua voluntate desiit ab eis videri, vel eo præsente, vel etiam eo abscedente velociter per dotem agilitatis.

Tex. 74. & 75.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Senerianus dicit in sermone Paschali, Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse. Quod est intelligendum quãtum ad lineamenta membrorum : quia nihil inordinatum & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurrectione corrigendum esset. accepit tamen in resurrectione gloriam claritatis. Vnde idem ibidem subdit, Sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis : vt hoc fit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substãtiam perdidisse. Nec tamen illis discipulis in specie glorioſa apparuit : sed sicut in potestate eius erat, vt corpus suum videretur vel non videretur, ita in potestate eius erat vt ex eius aspectu formaretur in oculis intuentium, vel forma glorioſa vel non glorioſa, aut etiam commixta, vel qualitercũque se haberis. Modica tamen differentia sufficit ad hoc, quòd aliquis videatur in aliena effigie apparere.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæquartæ Articulum primum.*

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christi corpus resurrexerit integrum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non resurrexerit integrum. Sunt enim de integritate humani corporis caro & sanguis, quæ Christus non videtur habuisse : dicitur enim 1. ad Corint. 15. Nũtulo Verum sumitur, vt distinguatur contra apparens, ita quòd apparentia excludatur non solùm à corpore : sed à natura tali, scilicet humana. Idemque est quærere, an habuerit verum corpus, & an habuerit in veritate corpus humanum.

Locis sequentibus ar. 1. indicatis.

¶ In corpore est vna conclusio : Corpus Christi post resurrectionem fuit eiusdem naturæ corporis. Antecedens ex Damasc. autoritate. Prima consequentia probatur ex ratione resurrectionis : secunda autem ex hoc quòd veritas naturæ corporis est ex forma. Secundò probatur conclusio ex oppositis. Si corpus Christi fuisset phantasticum, non fuisset vera, sed apparens illius resurrectio. Reliqua in responsionibus argumentorum tacta inferius in propriis locis tractanda sunt.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæquartæ Articulum secundum.*

IN corpore vna conclusio : Corpus Christi resurrexit integrum, scilicet cum carnibus & ossibus, &c. Probatur dupliciter. Primò ostenditur Corpus Christi in resurrectione fuit eiusdem naturæ & alterius gloriæ : ergo totum habuit quicquid pertinet ad naturã corporis humani, ergo omnia ista fuerunt in corpore

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpore Christi. Secunda consequentia probatur: quia hæc omnia pertinent ad naturam humani corporis. Deinde probatur, quod hæc omnia integraliter fuerunt in Christo: quia aliter non fuisset resurrectio perfecta, si non fuisset integratum quicquid per mortem ceciderat. Et confirmatur autoritate Domini: Capillus de capite vestro non peribit, &c. Secundò probatur conclusio ab opposito: quia dicere corpus Christi carnibus & ossibus humanis caelibus humano corpori, pertinet ad errorem Eutychij, duo dicentis. Primum est, Corpus nostrum in resurrectione erit impalpabile, ventis aëreque subtilius. Alterum est, Christus post confirmata corda discipulorum palpandō omne quod erat in eo palpabile, in subtilitatem aliquam redegit. Contra quod secundum dictum rationem Gregorij Autor affert primò & ipsius Eutychij reuocationem deinde, & demum arguit ex errore Valentini. Clara sunt in litera omnia intelligētibus quòd omnis mutatio speciei quædam mortis est.

¶ In responsionibus argumentorum & in corpore duæ magnæ quæstiones restant. Prima est (quæ intricata videtur propter varias opiniones) an totus sanguis Christi in passione effusus resurrexerit cum corpore? Secunda est nota, an Christum resurgentem oportuerit sanguinem secum reassumere.

¶ Primæ quæstionis Autor tenet partem affirmatiuam in litera in responsione ad tertium, quòd sanguinem in passione effusum, ea ratione, quia erat de veritate humanæ naturæ & in corpore articuli adiungitur, quòd si non fuisset integratum quicquid per mortem cecidérat, non fuisset resurrectio perfecta.

¶ Secundæ autem quæstionis non solus Autor, sed communis & Theologorum & Ecclesiæ sententia partem tenet affirmatiuam. Sed vt ab hac ordiar, occurrit mihi magnum deea dubium: & argumentum ducens ad partem negatiuam. Ad cuius intellectum, recolere oportet ex doctrina Pauli Apostoli primæ ad Cor. 15. quòd corpus nostrum in hac eli animale, resurget autem spirituale, & secundum Aug. 13. de Ciui. Dei, corpus est animale, quia indiget alimento: & per oppositum tunc est spirituale, cum non indiget ampliùs alimento. Ex qua doctrina habetur quod corpus Christi surrexit non animale, sed spirituale, hoc est non indigens alimento. Sub hac autē theologica traditione subsumitur ex Philosophia, quòd sanguis in corpore humano nihil aliud est quàm alimentum humani corporis, vt expressè Aristoteles dicit. 2. de Partibus animal. cap. 3. dicit, ponens sanguinem esse vltimum alimentum in corpore animalium, & alimenti gratia datum animalibus à natura: ergo corpus Christi resurgens non indiguit sanguine, eiusdem enim rationis est indigere alimēto inferiori vel exteriori. Vnde idem est dicere corpus Christi post resurrectionem indigere sanguine, & indigere alimento quod est esse animale & non spirituale. Et cum alimentū quantūcunque vltimum non sit actus pars animalis, sed potentia totum, sequitur quòd sanguis non sit pars animalis, & consequenter nec hominis, & quòd sanguis non est de integritate humanæ naturæ, quoniam integrum est, cui nulla partium deest. Et quia verum non addit rem aliquam supra ens (eandem enim rem significat aurum, quæ significat aurum verum: & sic de aliis) ideo sequitur quòd nullus sanguis est de veritate humanæ naturæ, quia non est de integritate eius. Nec obstat dictum Philosophiam, quòd sanguis est de nevestitate requisitus ad vitam animalium habentium sanguinem, quoniam vt in 2. de Anima dicitur, tandiu viuunt, quandiu aluntur. Iungendo ergo philosophiam Theologiæ dicendum videtur, quòd sanguis pertinet ad necessitatem humani corporis secundum vitam animalem, quia est vltimum alimentum & non pertinet ad necessitatem humani corporis spiritualis: quale fuit corpus Christi in resurrectione. Et secundò hoc quod dictum. Totum quod per mortē cecidit resurrexit, si perfecta est resurrectio, intelligendū est de toto (quod est de necessitate corporis humani in statu seu vita spirituali) & nō de toto, necessario ad corpus humanū in statu, seu vita animali. In oppositum autem est communis Ecclesiæ sensus, & in Sacramento altaris vinum conuertitur in Christi sanguinem, quem fatemur in Christi corpore esse.

¶ Ad hanc quæstionem dicitur, quòd sanguis licet sit pars in potēria respectu carnis & mēbrorum: est tamen cum hoc etiam pars in actu respectu totius animalis. Ita quòd est & materia transiens partium posteriorum, & materia permanens respectu totius: sicut elementa in mundo, sicut partes in potentia & materia transiens respectu mistorum, & sunt partes in actu & materia permanens respectu totius. Probatur quòd hoc ex eo quòd triplex compositio in animali inuenitur: vt habetur in 2. de Partibus animalium. Prima est compositio ex elementis seu eorum virtutibus, secunda est ex partibus similaribus: puta carne, osse, nerue: tertia est ex partibus heterogeneis: vt manu, capite, &c. Ad primam autem compositionem spectat compositio animalis ex humoribus, quorum vnus est sanguis: & propterea quemadmodum compositio tam in secunda quàm in tertia compositione sunt partes in actu animalis: ita componentia in prima compositione, affirmanda sunt quòd sunt partes in actu animalis. Et ideo licet in resurrectione non sit opus sanguine, vt est pars in actu alio quin non resurgeret homo integer, deficeret enim sibi aliqua partium eius in actu.

¶ Hæc responsio est apud me ambigua: quia non video necessitatem ponendi sanguinem & alios humores esse partes in actu animalis: compositio siquidem animalis ex humoribus, sufficeret saluari videtur, si ex humoribus vt materia transeunte. Substantialis siquidem animalis integritas si fomentō egeret, ex solis partibus aliis, scilicet membris & carnibus, ossibus, &c. constare videtur. Humores autem ministrari videtur à natura, vt partes solidæ conseruentur, & non vt ipsi secundum se integrent animal. Cuius oppositum inuenitur in elementis, quæ secundum se ex prima intentione naturæ sunt de integritate vniuersi (vt patet in primo de Cæl.) & quasi per accidens sunt materia mistorum. Et ideo nisi aliata in oppositum obstarent, rationabilius forte diceretur, in resurrectione non resumi humores: quia tamen non oportet sapere nisi ad sobrietatem, in dubiè credendum est (sanctæ matris Ecclesiæ doctrinam sequendo) sanguinem vere esse in Christi corpore post resurrectionem, quamuis ratio naturalis de hoc non appareat certa.

¶ De prima autem quæstione, nec conclusionis nec mediorum video certitudinem manu ratio Theologica ducit ad partem affirmatiuam, vt in litera habes, & in quolib. quinto, quæst. 3. ar. 1. ratio autem naturalis ad partem potius ducere videtur negatiuam: quoniam nihil prohibet, in Christo fuisse passionis tempore sanguinem nutrimentalem, qui non est in resurrectione assumptus: quoniā non est maior ratio quare tunc non fuerit in Christo sanguis nutrimentalis, & alias fuerit, & rursus, quare in ipso tunc non, & in aliis nominibus eiusdem ætatis sic, & rursus, quare tunc patiendo non: & si non fuisset tunc passus, fateremur in eo sanguinem nutrimentalem. Si autem in Christo tunc fuit nutrimentalis sanguis, constat quòd tunc effusus fuit, quem natura meliorem quantum potuerit, in finem reseruauerit. Non cogere autem argumenta hæc, sanguineus sudor Christi in cruciatu propassionis effusus, quum ante passionem post cœnam oraret, significat, nam sudor ille sanguineus, quum non ex ægritudinali dispositione processerit (vt Arist. in tertio de Historiis animalij ponunt ex mala dispositione sanguinis, & in tertio de Partibus animal. continetur narrat quibusdam propter laxum fluxumque corpus) tum quia Christū non decuit ægritudo aliquantū quia operationes ipsius Christi statim subsequitur attestantur sanitati, & non ægritudini: nam statim surgens ab oratione (vt Lucas ait) venit ad discipulos vt prius: & alloquutus eos de vigilia, &c. monstrauit se non mutuatum à ratione decursu sudoris sanguinei, vt immutari debuisset, si ægritudinalis sudor fuisset. Ille, inquam, sudor sanguineus fuit humor sanguineus adhuc crudus, hoc est non redactus adhuc perfectè in sanguinem, qui pars est hominis, & huiusmodi crudus humor vocatur sanguis nutrimentalis. Et quoniam, vt Euāgelista testatur, tanta fuit eius quantitas, vt decurreret in terram, videtur quòd totus sanguis nutrimentalis qui inueniendus fuisset in Christo répore passionis, præfusus fuerit in propassionis sudore. Dico autem, qui inueniēdus fuisset tempore passionis, & non qui inuentus est tunc, scilicet tempore orationis: quoniam non oportet fateri totum nutrimentalem sanguinem per sudorem emissum: quoniā aliquid illius remanens potuit nocte & mane decoqui perfectè: ita vt nihil nutrimentalis sanguinis inueniretur in Christo tempore passionis, quē effusus sanguis est. Sed quia hæc magis diuinare quàm affirmare possumus, ideo nullus pertinax in propria opinione inuentatur, nullus dubia, pro certis affirmet: sed piè dubitando, deuotionem suam prosequatur. Certum tamen & abiq; hæsitatione qualibet constat Christi sanguinem nutrimentalem, qui dicitur in terra inueniri, etiam si in passione effusus sit, non esse vnitum verbo Dei personaliter: quoniam nunquam fuit actu pars sanguinis, qui est de veritate humanæ naturæ.

Infrà qu. 55. art. 6. ad 4. Et qu. 5. q. 3. ar. 1. Et opusc. 21. 245.

Cap. 31.

Ep. 146.

D. 349.

Epi. 181.

Hom. 26. in Euāg. paulò post prin. cip.

Ep. 146. non longè à prin.

Art. pra.

q. 14. art. 4.

q. 14. art. 1. ad 2.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæquartæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum. Probatur tripliciter, & rationes sclarè patent in litera.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd Autor loquitur de raro & densō vniuocatione

Epist. 56. aute med.

seruata. Quod dico propterea quia densitas potentiam etiam in corporibus cælestibus, nō eiusdem tamē rationis cum densitate inferiorum, est enim stella densior pars sui orbis, nihil tamen est ad. 2. commune vniuoci corruptibili & incorruptibili corpori. Vnde cælum resisteret tactui, si ouis ad orbem iuxta pertransire vellet ibi existens: non tamē sentiretur tactu densitas eius; sed tātum tactui resisteret pars densa quantum pars minus densa. Et propterea in litera dicitur, quòd corpus ratione suę spiritualitatis palpabile, est naturaliter corruptibile.

Artic. 1.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæquintæ Articulum quartum.*

TItulus, prout cōmuniter in Ecclesia circa ces Christi intelligitur, scilicet vt cum totaminibus sumuntur.

¶ In corpore vnica est conclusio: Cōuenit animam Christi realiter mere corpus cū cicatricibus. Probatur quinque rationibus: quæ patent in litera.

¶ Vbi aduerte, quòd Autor Augustinū sequens, rationem cicatricū Christi non ex parte corporis, sed animæ reddit: quoniam non ad pulchritudinem corporis, sed animæ spectant. Vt enim in responsione ad secundū dicitur, aperturæ illa vulnerum recompensatur per maiorem decorem in quo nōstratur, quòd ex parte corporis recōpensatione egeo. Rehqua clara sunt in litera.

Materiā de dotibus videtur innuere, quam non explicuit.

Hom. 26. in Euāg. non longè à princ.

Capite. 22.

Cap. 97.

Art. 1.

Cap. 39.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm Christi corpus resurrexerit gloriosum.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ corpus Christi non resurrexerit gloriosum. Corpora enim gloriosa sunt fulgētia: secundum illud Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, sed corpora fulgentia videntur secundum rationem lucis, non autem secundum rationem coloris. Cùm ergo corpus Christi visum fuerit sub coloris specie, sicut & prius videbatur, videtur quòd nō fuerit gloriosum.

¶ 2 Præterea, Corpus gloriosum est incorruptibile. Sed corpus Christi nó videtur fuisse incorruptibile: fuit enim palpabile, sicut & ipse dicit Lucæ vltim. Palpate, & videte. Dicit autē Gregorius in quadā Homilia, * quòd corrumpi necesse est quod palpatur, & palpari non potest quod non corrumpitur. Non ergo corpus Christi fuit gloriosum.

¶ 3 Præterea, Corpus gloriosum non est animale, sed spirituale: vt patet primæ ad Corinth. 15. Sed corpus Christi videtur fuisse animale post resurrectionem: quia cum discipulis manducauit & bibit: vt legitur Lucæ vltimo, & Ioannis vltimo. Ergo videtur quòd corpus Christi non fuerit gloriosum.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit ad Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostrę, configuratum corpori claritatis suæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum, & hoc apparet triplici ratione. Primò quidē quia resurrectio Christi fuit exemplar, & causa nostræ resurrectionis, vt habetur primæ ad Corinth. 15. Sanctī autem in resurrectione habebunt corpora gloriosa, sicut ibidem dicitur, Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Vndecùm causa sit potior causato, & exemplar exémplato, multò magis corpus Christi resurgentis fuit gloriosum. Secundò, quia per humilitatem passionis meruit gloriam resurrectionis. Vnde & ipse dicebat, Nunc anima mea turbata est: quod pertinet ad passionem, & postea subdit, Pater clarifica nomen tuum: in quo petit gloriā resurrectionis. Tertiò quia sicut suprà habitum est, * anima Christi à principio suæ conceptionis fuit gloriosa per fruitionem diuinitatis perfectam. Est autem dispensatiuè factum (sicut suprà dictum est) * vt ab anima gloria non redundaret in corpus, ad hoc q̄ mysteriū nostræ redemptionis sua passione impleret. Et ideo peracto hoc mysterio passionis & mortis Christi, statim anima in corpus in resurrectione resumptum, suam gloriam deriuauit: & ita factum est corpus illud gloriosum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo secundum modum recipientis. Quia igitur gloria corporis deriuatur ab anima (vt Augustinus dicit in Epistola ad Dioscorū) * fulgor seu claritas corporis gloriosi est secundum colorē humano corpori naturalem: sicut vitrum diuersimode coloratum recipit splendorem ex illustratione solis secundum modum sui coloris. Sicut autē in potestate hominis glorificati est, vt corpus eius videatur (sicut dictū est) * ita in potestate eius est quòd claritas eius videatur vel non videatur, vnde potest in suo colore sine aliqua claritate videri: & hoc modo Christus suis discipulis post resurrectionem suam apparuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus aliquod dicitur esse palpabile, non solum ratione resistētiæ, sed ratione suæ spissitudinis. Ad ratum autem & spissum sequuntur graue & leue, calidum & frigidum, & alia huiusmodi cōtraria, & quæ sunt principia corruptionis corporum elementalium. Vnde corpus quod est palpabile humano tactu, est naturaliter corruptibile. Si autē sit aliquod corpus resistens tactui, quod non sit dispositum secundum prædictas qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus humani (sicut est corpus cæleste) tale corpus nō potest dici palpabile. Corpus autem Christi post resurrectionē verè fuit ex elementis compositum, habens in se tangibiles qualitates, secundum quod requirit natura corporis humani, & ideo naturaliter erat palpabile. Et si nihil aliud habuisset supra corporis humani naturā, fuisset etiam corruptibile. Habuit autem aliquid aliud quod ipsum incorruptibile reddidit: non quidem naturam cælestis corporis, vt quidam dicūt (de quo infra * magis inquiretur) sed gloriam redundantem ab anima beata, quia vt Augustinus dicit in Epistola ad Dioscorum, * Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis, id est incorruptionis vigor. Et ideo sicut Gregorius dicit ibidem, * Ostenditur corpus Christi post resurrectionem fuisse eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus dicit 13. de Ciuit. Dei, * Saluator noster post resurrectionem, iam quidem in spirituali carne, sed tamen vera cibum & potum cum discipulis sumpsit non alimentorum indigentia, sed ea qua hoc poterat potestate. Vt enim Beda dicit super Lucam, * aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius calens: illa indigentia, iste potentia. Manducauit ergo post resurrectionem, non quasi cibo indigens, sed vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Et propter hoc non sequitur quòd fuerit eius corpus animale, quod est indigens cibo.

Hom. 26. in Euāg. non longè à princ.

Capite. 22.

Cap. 97.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ corpus Christi non debuerit cum cicatricibus resurgere. Dicitur enim primæ ad Corinth. 15. 1. Et oquòd mortui resurgent incorrupti. Sed & cicatrices & vulnera ad quandam corruptionem pertinent & defectum. Non ergo fuit conueniens, vt Christus qui est resurrectionis autor, cum cicatricibus resurgeret.

3 dist. 21. q. 2. ar. 4. q. 2. Et opusc. 60. c. 22. co. 4.

¶ 2 Præterea, Corpus Christi integrum resurrexit: sicut dictū est. * Sed aperturæ vulnerum contrariantur integritati corporis: quia per eas discontinuatur corpus. Non ergo videtur fuisse conueniens, quòd in corpore Christi aperturæ vulnerum remanerent: etsi remanerent ibi quædam vulnerum insignia, quæ sufficiebant ad aspectum ad quem Thomas credidit: cui dictum est, quia vidisti Thoma, credidisti.

Art. 1.

¶ 3 Præterea, Damasc. dicit in quarto lib. * q̄ post resurrectionem de Christo dicuntur quædam verè, quæ non habuit secundum

Cap. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimaquintæ Articulum primum.

TItulus de manifestatione facta Christi discipulis quærit. an talis manifestatio debuerit fieri omnibus publicè, sicut publicè manifestata est passio.

¶ In corpore primò ponitur vna distinctio bimembris: scilicet eorum quę cognoscuntur, quædam cõmuni lege, quædam solo gratiæ munere sunt cognoscibilia. Deinde ponitur cõclusio responsiua: Christi resurrectio nõ debuit omni populo manifestari, sed quibusdam, per quos ab aliis crederetur. Probatur: quia Christus resurrexit ad vitam gloriosam. ergo, &c. Consequentia probatur ex differentia inter dicta duo genera cognoscibilium consistente in hoc, quòd primum genus exponitur cognoscendum omnibus: secundum autem legem diuinam gradatim per quosdã ad alios deriuatur. cõstat autem, vitam gloriosam subsecundo genere contineri, & clarè patent omnia in litera.

Cap.97.

Cap.20.

dum naturam, sed secundum dispensationem, ad certificandum quòd ipsum quo passum est corpus, resurrexit, vt cicatrices. Cessante autem causâ, cessat effectus. Ergo videtur quòd certificatis discipulis de sua resurrectione, cicatrices vlterius non habuerit. Sed non conueniebat immutabilitati gloriæ quòd aliquid assumeret quod perpetuò in eo non remaneret. Ergo videtur quòd non debuerit corpus cum cicatricibus in resurrectione resumere.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Thomæ Ioann. vigesimo, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit animam Christum in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primò quidem propter gloriam ipsius Christi: dicit enim Beda super Lucam,* quòd non ex impotentia curãdi cicatrices seruauit, sed vt in perpetuum victoriæ suæ circunferat triumphum. Vnde & Augustinus dicit in vigesimosecũdo de Ciuitate Dei, * Quod fortassis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundò ad confirmandum corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis. Tertiò, vt patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Quartò, vt sua morte redemptis, quàm misericorditer sint adiuti, propositis eiusdem mortis indiciis, insinuet. Postremo, vt in iudicio quàm iustè damnentur, ibidem denuntiet. Vnde sicut Augustinus dicit in libr. de Symbolo,* Sciebat Christus quare cicatrices in suo corpore seruaret: sicut enim demonstrauit Thomæ non credenti nisi tangeret & videret, ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, vt conuinceens eos veritas dicat: Ecce hominem qué crucifixistis, videtis vulnera quæ infixistis, agnoscitis latus quod pupugistis: quoniam per vos & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.

Cap.8.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cicatrices illæ quæ in corpore Christi permanserunt, non pertinent ad corruptionem vel defectum: sed ad maiorem cumulum gloriæ in quantum sunt quædam virtutis insignia, & in illis locis vulnerum quidam specialis decor apparebit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa apertura vulnerum, quãuis sit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recompensatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum, Thomas autem non solùm vidit, sed etiam vulnera tetigit. quia (vt dicit Leo Papa) sufficit fibi ad fidem propriam, vidisse quod videret, sed nobis operatus est, vt tangeret quem videbat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere, non solùm ad certificandum discipulorum fidem, sed etiam propter alias rationes. Ex quibus apparet, quòd semper in eius corpore cicatrices illæ remanebunt: quia (vt Augustinus dicit ad Consentium, de resurrectione carnis) * Domini corpus in cælo esse credo, vt erat quando ascendit in cælum. Et Gregor. 14. Morali. dicit, * Quod si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus rediit in mortem: quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis resurrectionem denegat? Vnde patet quod cicatrices, quas Christus post resurrectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

Epistol. 146.

Paulò à princ. c. 31

ARTIC. I.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAQVINTA, De manifestatione resurrectionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de manifestatione resurrectionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solùm quibusdam specialiter personis.

¶ Secundò, vtrùm fuisset conueniens, quòd eis videntibus resurgeret.

¶ Tertiò, vtrùm post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari.

¶ Quartò, vtrùm fuerit conueniens, quòd suis discipulis in aliena effigie appareret.

¶ Quintò, vtrùm resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit.

¶ Sextò, de sufficientia illorum argumentorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari. Sicut enim publico peccato debetur pœna publica (secũdum illud primæ ad Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue ita merito publico debetur præmium publicum. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis: vt Augustinus dicit super Ioann.* Cùm ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publicè patiente, videtur quòd gloria resurrectionis ipsius omnibus manifestari debuerit.

Supra, q. 36. art. 2. cor. Et ea quæ. 45. Et. 1. cor. 15. 3.

Tract. 104. circa fin.

¶ 2 Præterea, Sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita & eius resurrectio: secundum illud Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Sed illud quod ad communem vtilitatem pertinet, omnibus debet manifestari. Ergo resurrectio Christi omnibus debuit manifestari, & non specialiter quibusdam.

¶ 3 Præterea, Illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectionis testes: vnde dicitur Act. 4. Quem Deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publicè prædicando. Quod quidem non cõuenit mulieribus: secundum illud primæ ad Corinth. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant: & primæ ad Timoth. 2. Docere mulieri non permitto. Ergo videtur quòd inconuenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primò mulieribus, quàm omnibus communiter.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Act. 10. Quem Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd eorum, quæ cognoscuntur, quædam cognoscũtur communi lege naturæ, quædam autem cognoscũtur ex speciali munere gratiæ: sicut ea quæ diuinitus reuelantur. Quorum quidem, vt Dionys. dicit in libr. Cæle. Hierar.* hæc est lex diuinitus instituta, vt à Deo immediatè superioribus reuelentur, quibus mediantibus deferãtur ad inferiores, sicut patet in ordinatione cælestium spirituum. Ea verò, quæ pertinẽt ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt: secundum illud Isaiæ 64. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Et ideo huiusmodi ab homine non cognoscuntur nisi diuinitus reuelata, sicut Apostolus dicit primæ ad Corinth. 2. Nobis reuelauit Deus per spiritum suũ. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam, quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam.

Cap. 4. 3. medio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem, quæ cõmuni lege nota est omnibus. & ideo passio Christi omni populo immediatè manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris: vt Apostol. dicit Roman. 6. & ideo

¶ Super Quæstionis quinquagesimaquintæ Articulum secundum.

D.988.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Resurrectio Christi non debuit ab hominibus immediatè videri, sed eis ab angelis nuntiari. Probatur: Ordo diuinitus institutus exigit, vt ea quæ sunt supra homines cognoscibilia, hominibus per Angelos reuelentur, vt patet ex Dionys. Sed resurrectio Christi est huiusmodi. ergo. Et confirmatur auctoritate Hilarij.

¶ In responsione ad secũdum adde quòd ascẽsio Christi quantum ad terminum ad quem excedentem cognitionem humanam, manifestata est discipulis ab angelis, dicentibus, Hic Christus qui assumptus est à vobis in cælum.

Cap. vlt.

¶ Super Quæstionis quinquagesimaquintæ Articulum tertium.

Lib. 12. in Ioan. c. 51.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus post resurrectionem non debuit cõtinuè cum discipulis conuersari. probatur: Duo erant discipulis declaranda, scilicet veritas resurrectionis & gloria resurgentis: sed prima non exigebat cõtinuam cõuersationem, secundò autem noscere poterat continua conuersatio: ergo. Minor declaratur in litera quo ad singulas partes. Et cõfirmatur autoritate verborum Christi in Euangelio, & expositionis Beædæ: quæ ad hoc tendunt, vt inonstrẽt, quod cõtinua conuersatio cũ discipulis, erat de pertinentibus ad vitam mortalem. hoc enim significat Christus dicẽs, Cum adhuc essem vobiscum.

D.175.

& ideo immediatè manifestata est non omnibus, sed quibusdam. Quòd autem publicè peccantibus pœna publica imponitur, intelligendum est de pœna præsentis vitę; & similiter publica merita publicè præmiari oportet, vt alij prouocẽtur. Sed pœnæ & præmia futuræ vitæ non publicè omnibus manifestantur, sed specialiter illis, qui ad hoc præordinati sunt à Deo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omniũ peruenit. Non quidem sic, quòd immediatè omnibus manifestaretur, sed quibusdam, per quorum testimonium deferretur ad omnes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd mulieri nõ permittitur publicè docere in Ecclesia: permittitur autẽ ei priuatim aliquos domestica admonitione instruere. Et ideo sicut Ambros. dicit super Luc.* Ad eos fœmina mittitur qui domestici sunt, non autem mittitur ad hoc q resurrectionis testimonium ferat ad populum. Ideo autem primò mulieribus apparuit, vt mulier, quę primò nuntium mortis ad hominem detulit, primò etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Vnde Cyrillus dicit,* Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerãdum resurrectionis mysterium prima percepit, & nuntiat: adeptũ est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudium. Similiter etiam per hoc ostenditur, quòd quantum ad statum gloriæ pertinet, nullum detrimentũ patietur fœmineus sexus: sed si maiori charitate feruebunt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur, eo quòd mulieres quæ Dominum arctius amauerũt, intantum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primò viderunt Dominum in gloria resurgentem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm fuisset conueniens, quòd discipuli viderent Christum resurgere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur conueniens fuisse, quòd discipuli viderẽt Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari: secundum illud Act. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimoniũ resurrectionis Iesu Christi domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conueniens fuisset, vt ipsam resurrectionem Christi viderent.

¶ 2 Præterea, Ad certitudinem fidei habendã, discipuli ascensionem Christi viderunt, secundum illud Act. 1. Videntibus illis, eleuatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi certam fidem habere. Ergo videtur quòd discipulis videntibus, debuerit Christus resurgere.

¶ 3 Præterea, Resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi. Sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit: ergo videtur quòd etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Marc. vlt. Resurgens Dominus mane prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ. Sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere: sed cùm eũ quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit, non est hic. Ergo nullus vidit eum resurgere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Apostol. Roman. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea quæ supra homines sunt, hominibus per Angelos reuelentur, vt patet per Dionys. 4. cap. Cæl. hierar. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalem & Deo cõformem, secundũ illud Rom. 6. Quod enim viuit, viuit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediatè ab hominibus videri, sed eis ab Angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matth.* quòd ideo Angelus prior resurrectionis est index, vt quodam famulatu paternæ voluntatis resurrectio nuntiaretur.

Can. vlt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiam de visu: quia Christum post resurrectionem viuentem, occulta fide viderunt, quem mortuum sciuerant. Sed sicut ad visionem beatam peruenitur per auditum fidei: ita ad visionem Christi resurgentis, peruenerunt homines per ea, quæ prius ab Angelis audierunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ascensio Christi quantum ad terminum à quo, non transcendebat hominum communem notitiam: sed solùm quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi quantum ad terminum à quo, id est, secundum quòd eleuabatur à terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non viderunt quomodo reciperetur in cælo. Sed resurrectio Christi transcendebat communem notitiam, & quantum ad terminum à quo (secundum quòd anima rediit ab inferis, & corpus de sepulcro clauso exiuit) & quantum ad terminum ad quem: secundum quòd est adeptus vitam gloriosam. Et ideo non debuit resurrectio fieri sic quòd ab homine videretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Lazarus resuscitatus est, vt rediret ad vitam, quam prius habuerat: quæ communem notitiam hominum non transcendit. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionem apparuit, vt eos de fide resurrectionis certificaret, & consolationem perturbatis afferret: secundum illud Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Sed magis fuissent certificati & consolati, si eis continuè suam præsentiam exhibuisset. ergo videtur quòd continuè cum eis debuerit conuersari.

q. 3. di. 21. q. 2. artic. 3. cor. & di. 22. q. 3. ar tic. 2. q. 3. cor. Et Ioa. 20. lect. 6. prin. & c. 21. prine.

¶ 2 Præterea, Christus resurgens à mortuis non statim ascendit in cælum, sed post dies quadraginta, vt habetur Act. primo. Illo autem tempore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quàm vbi discipuli eius erant pariter congregati. ergo videtur quòd continuè cum eis conuersari debuerit.

¶ 3 Præterea, Ipso die resurrectionis Dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur: vt Augustinus dicit in libro de consensu Euangelistarum.* Primò quidem mulieribus ad monumentum: secundò, eisdem regredientibus à monumento in itinere: tertiò, Petro: quartò, duobus discipulis euntibus in castellum: quintò, pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas. Ergo etiam videtur quòd & aliis diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

Lib. 3. ca. vltim.

¶ 4 Præterea, Dominus ante passionem eis dixerat Matthæi 26. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam: quod etiam Angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit. Et tamen antea in Hierusalem ab eis visus est, & ipso die resurrectionis (vt dictum est) * & etiam die octauo, vt legitur Ioann. 20. Non ergo videtur quòd conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

Aug. prac.

¶ SED CONTRA est, quòd Ioan 20. dicitur, quòd post dies octo, Christus discipulis apparuit. Non ergo continuè conuersabatur cum eis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa veritas resurre

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquinta Articulum quartum.

TItulus clarus ex Euãgelio: in quo narratur Christus visus modò vt hortulanus: modò vt peregrinus.

¶In corpore vnica conclusio: Christus quibusdam ad credendum dispositis, cõuenienter apparuit in sua effigie: quibusdam autẽ minus dispositis, cõuenienter apparuit in alia effigie. Probatur: Resurrectio Christi reuelanda erat hominibus secũdum modum quo eis diuina reuelantur, sed diuina diuersimodè affectis diuersimodè reuelantur, quia bene dispositi percipiũt secundum veritatem, & non bene dispositi percipiunt secundum quãdam confusionem dubietatis seu erroris: ergo. Minor probatur: quia animalis homo nõ percipit ea quæ Dei sunt: indispositio quorundã discipulorum probatur ex Euãgelio, Nos autem speraba mur, &c. Et confirmatur ratio autoritate Gregorij.

¶In responsione ad secundum, aduerte quòd duæ rationes hactenus allatæ sunt in litera circa erroneam visionem, qua Christus corporali visu non cognoscebatur in propria, quam retinebat, effigie. Altera affertur hic ex parte videntis, quæ tangitur ab Euãgelista, Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent: & hæc attribuitur opinioni diaboli ab Aug. Altera est posita in quæstione præcedente art. ad 3. & tenet se ex parte actionis obiecti: quia scilicet corput gloriosum eo quòd spirituale est in potestate sua habet agere in visum secundum aliquid sui, & secundum aliquid non, puta immutare visum secundum quædam lineamenta sua, & secundum quædam non, & similiter secũdum quandam colorem, & secundum quendam nõ: & sic facile apparet visui alia effigies corporis, in se ta men immutati. Et hanc causam rationabile est fuisse in errore Magdalenæ existimantis hortulanũ, de qua nõ est scripta causa ex parte oculorũ.

Cap. 99. Io Luc.

Libr. 3. ante fine.

Hom 8. in Matt. ante med.

In fine Comment.

resurrectionis, & gloria resurgẽtis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestandam sufficit quòd pluries eis apparuit, & cũ eis familiariter est locutus & comedit & bibit, & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandã, noluit continuè conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat. Vnde Luc. vlt. dicit eis, Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum. Tũc quidem erat cum eis præsentia corporali, sed ante cum eis fuerat non solum corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda* prædicta verba exponẽs dicit, Cùm adhuc essem vobiscũ, id est, cùm adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos: tũc quidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandũ discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem cõtinua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem vitam eum resurrexisse crederent, quam prius habuerat. Consolationem autem de continua sui præsentia eis in alia vita repromisit: secundum illud Ioan. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non ideo non continuè conuersabatur cũ discipulis, quia reputaret se alibi conuenientius esse: sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non continuè conuersaretur cum eis ratione prædicta. Incognitum autem est quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset: cùm hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

¶Ad tertium dicendum, quòd ideo prima die frequentius apparuit: quia per plura indicia erant admonendi, vt à principio fidem resurrectionis reciperẽt. Postquam autem iam eam receperant, nõ oportebat eos iam certificatos, tam frequẽtibus apparitionibus instrui. Vnde in Euãgelio nõ legitur quòd post primum diem eis apparuerit nisi quinquies: vt enim Augustinus dicit in libr. de consensu Euangelistarum, * post primas quinque apparitiones. Sextò eis apparuit, vbi vidit eum Thomas. Septimò, ad mare Tyberiadis in captione piscium. Octauò, in monte Galilææ, secundũ Matth. Nonò, quòd dicit Marc. Nouissimè recumbentibus: quia iam non erant in terra cũ illo conuiuaturi. Decimo in ipso die Ascensionis, non iam in terra, sed eleuatus in nube, cùm in cælũ ascenderet. Sed non omnia scripta sunt: sicut Ioan. fatetur. Crebra enim erat eius cũ eis conuersatio, priusquam ascendisset in cælum: & hoc ad cõsolationem ipsorum. Vnde & 1. ad Cor. 15. dicitur, quòd visus est plusquã quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd, sicut Chrysost.* dicit, exponens illud quod dicitur Matth. 16. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Non, inquit, in longinquam quandam regionibus, in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: vt & hinc crederẽt quontam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit. Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt a timore Iudæorum hoerarentur. Sic ergo, vt Ambros. dicit super Luc.* Dominus in audauerat discipulis, vt in Galilæa eum viderent: sed illis ob metum intra conclaue residentibus, ipse primum se obtulit. nec hoc est promissi transgressio, sed potius festinata ex benignitate impletio: postea verò confirmatis animis, illi Galilæam petierunt. Vel nihil obstat, si dicamus pauciores intra conclaue, & quamplures in monte fuisse. Vt enim Eusebius dicit, duo Euangelistæ, scilicet Lucas & Ioannes, solis vndecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalem: cæteri verò duo in Galilæam properare, non solis vndecim sed vniuersis discipulis & fratribus dixerunt angelum & Saluatorem iussisse. De quibus & Paulus meminit dicens, Deinde apparuit pluſquam quingẽtis fratribus simul. Est autem verior solutio, quòd prius in Hierusalem latitantibus semel aut bis visus est, ad eorum consolationem: in Galilæa verò non clam aut semel aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, præbens se eis viuẽtem, post passionem in signis multis: vt Lucas testatur in Actibus. Vel sicut dicit Augustinus in lib. de Consensu Euãgelistarum,* quòd ab angelo & domino dictum est, quòd præcederet eos in Galilæam, propheticè accipiendum est: in Galilæa enim secundum transmigrationis significationem intelligendum occurrit, quòd Christi gratia de populo Israel transmigratura erat ad Gentes, quibus Apostoli prædicantes non crederentur, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominũ præpararet, & hoc intelligitur, Præcedet vos in Galilæam. Secũdum illud autem, quod Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma ferui intelligendus est, sed in illa, in qua æqualis est Patri, quam promisit dilectoribus suis, quo nos præcedens non deseruit.

Libr. 3. ante fin. Paulo ante fin.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. Non enim potest apparere secundum veritatem nisi quod est. Sed in Christo non fuit nisi vna effigies. Si ergo Christus in alia effigie apparuit, non fuit apparitio vera, sed ficta: quod est inconueniens, quia vt Augustinus dicit in libr. 83. quæst.* Si fallit Christus, veritas non est, est autem veritas Christus. Ergo videtur quòd Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere.

3. di. 21. q. 2. ar. 4. q. 1. ad 3. Epiſt. 6. 62. c. 22. ad 3. fin. quæſt. 14

¶2 Præterea, Nihil potest in alia effigie apparere, quàm habeat, nisi oculi intuentiũ aliquibus præstigiis detineantur. Huiusmodi autem præstigia cùm fiant magicis artibus, non conueniunt Christo secundum illud secundæ ad Cor. sexto, Quæ conuentio Christi ad Belial? Ergo videtur quòd non debuerit in alia effigie apparere.

¶3 Præterea, Sicut per sacram Scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis per Christi apparitiones. Sed sicut Augustinus dicit in Epistola ad Hieronym.* si vel vnum mendacium in sacra Scriptura recipiatur, infirmabitur tota sacræ Scripturæ autoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparuit aliter quàm esset, infirmabitur quicquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo: quod est inconueniens. Non ergo debuit in alia effigie apparere.

Epiſt. 28.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Marc. vlt. Post hæc duobus ex eis ambulantibus, ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) * resurrectio Christi manifestanda fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimodè, secundum quòd diuersimodè sunt affecti. Nã illi, qui habent mentem bene dispositam, secundum veritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habent mentem bene dispositam, diuina percipiunt cum quadã confusione dubietatis, vel erroris. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, vt dicitur 1. ad Cor. 2. Et ideo Christus quibusdam ad credẽdum dispositis, post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autẽ in alia effigie apparuit, qui iam videbantur circa fidem tepescere. Vnde dicebant, Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Vnde Gregor. dicit in Homil.* q̃ talem se exhiuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide,

2. & 3.

Ex matth.

Hom. 26. in Euãg.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquinta Articulum quintum.

TItulus in principio corporis ab ipso Autore declaratur.

¶In corpore primò declaratur duplex acceptio argumenti, scilicet prout est ratio, rei dubiæ faciens fidem: vel prout est sensibile signum ad manifestandam veritatem.

¶Secundò respondetur quæsito, sumendo argumentum primo modo, dupliciter: Prima est: Christus nõ probauit discipulis resurrectionem suam per argumenta. Secũda est: Christus probauit eis resurrectionem suam per argumentum tale (hoc est secundum quid) scilicet per sacram scripturam. Prima conclusio probatur, quia deerant principia argumẽti nota discipulis. Secunda probatur ex Euangelio Luc. vlt.

¶Vbi scitè, quòd pluries post resurrectionẽ visus est Dominus hoc argumẽto, scilicet cum discipulis cũ Emaus, & cũ Apostolis apparendo illis sensum, vt intelligerent scripturas, & in verbis allatis in litera.

¶Tertio respondetur quæsito, accipiendo argumentum secũdo modo vna cõclusione: Christus suam resurrectionẽ multis argumentis conuenienter declarauit. Probatur dupliciter quare hoc fecerit, & ex parte eorum, & ex parte officij prædicandi.

Lib. 2. ca. vlt. to. 4.

Lib. 3. ca. 25.

Aliter Tãtion.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquinta Articulum sextum.

TItulus clarus.

¶In corpore est vna cõclusio, respõsiua quæsito: Vtraque manifestatio resurrectionis, scilicet per testimonium, & per argumentum, id est signũ sensibile, fuit sufficiens in suo genere: hoc est altera in genere testimonij, altera in genere signi sensibilis.

¶Et intelligẽs sufficientiã ad causandã certitudinẽ fidei, non certitudinem scientiæ. Manifestatur cõclusio quo ad primam partem, primo de testimonio angelorum: secundo de testimonio Scripturarum.

Vbi quo ad testimonium angelorum potes addere, q̃ in die Ascensionis angeli testimonium perhibuerunt resurrectioni Christi, annuntiando illius locum & secũdum aduentum: ita quod testimonium angelorum habemus nõ solum per mulieres, sed ad ipsos discipulos immediatè. Secunda autem pars cõclusionis declaratur quo ad duo oportuna: primo quo ad veram resurrectionem: secũdò quo ad gloriam illius, vt ordinatè in litera. In qua clara sunt omnia.

3. di. 21. q. 2. ar. 3. & 4. Et 2. ca. puſc. 3. ca. 2. 4. 3. Et 2. op. 60. ca. 22. to. 4.

Libr. 1. de fide cap. 5. to. 2.

de, ire se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut Augustinus dicit in lib. de Quæstionibus Euangelij: * Non omne quod fingimus mendacium est: sed quãdo illud fingimus, quod nihil significat, tunc est mẽdacium. Cùm autem fictio nostra refertur in aliquam significationem, non est mendaciũ, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiã ab ipso Domino figuratè dicta sunt, mendacia deputabuntur: quia secundum vltatum intellectum non consistit veritas in talibus dictis. Sicut autem dicta, ita etiam finguntur facta sine mendacio ad aliquam rem significandam, & ita factum est hic: vt dictum est.*

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in libr. de Consensu Euangel.* Dominus poterat transformare carnem suam, vt alia reuera esset effigies ab illa, quam solebant intueri: quandoquidem & ante passionem suam transformatus est in monte, vt facies eius clarescet sicut sol: sed non ita nunc factum est. Nõ autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Sathana factũ fuisse, ne agnoscerẽtur Iesus. Vnde Luc. vltim. dicitur, quod oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa sequeretur, si ab alienæ effigiei aspectu nõ fuissent reducti ad verè videndum Christi effigiem. Sicut enim Augustinus.* dicit ibid. * Tamẽ à Christo facta est permissio, vt scilicet prædicto modo oculi eorum tenerẽtur vsque ad sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimẽtum inimici, vt Christus possit agnosci. Vnde ibidẽ subditur, quòd aperti sunt oculi eorũ, & cognouerunt eum, nõ quòd antè clausis oculis ambularent: sed inerat aliquid quo non finerentur agnoscere quod videbant, quod scilicet caligo & aliquis humor efficere solet.

Cap. 4.

In Rhet. ad Alex.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ Christus veritatẽ resurrectionis non debuerit argumẽtis declarare. Dicit enim Ambros.* Tolle argumenta vbi fides quæritur, sed circa resurrectionẽ Christi quæritur fides. Non ergo habent ibi locum argumenta.

Ad hoc ſc. Tex. 20.

¶2 Præterea, Gregor. dicit,* Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinebat meritum fidei euacuare. Ergo ad eum non pertinebat resurrectionem per argumenta confirmare.

¶3 Præterea, Christus in mundum venit, vt per eum homines beatitudinem adipiscantur: secundum illud Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeat. Sed per huiusmodi ostensiones argumentorum videtur humanæ beatitudini impedimentum præstari: dicitur enim Ioan. 20. Beati qui non viderunt, & crediderũt. Ergo videtur quod argumenta non debuerit Christus ad aliquam argumenti manifestare.

In solut. prec. ad 2.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Act. 1. quod apparuerit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis, loquens de regno Dei.

¶RESPONDEO dicendum, quòd argumentum dicitur dupliciter. Quandoque dicitur argumentum quæcunque ratio, rei dubiæ faciens fidem. Quandoque autem dicitur argumentum aliquod sensibile signum, quod inducitur ad alicuius veritatis manifestationem: sicut etiam Aristotel. in libris suis* aliquando vtitur nomine Argumenti. Primo igitur modo accipiendo argumentum, Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta, quia talis probatio argumentatiua processisset ex aliquibus principiis, quæ si nõ essent nota discipulis, nihil per ea eis manifestaretur: quia ex ignotis nõ potest aliquid fieri notum. Si autem essent eis nota, non transcenderent rationem humanam, & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruendam, quæ rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere assumi, vt dicitur in primo Posteriorum.* Probauit autem eis resurrectionem suam per autoritatem sacræ Scripturæ (quæ est fidei fundamẽtum: cùm dixit, Oportet impleri omnia, quæ scripta sunt in lege & Psalmis & Prophetis de me, vt habetur Luc. vltim. Si autem accipiatur secundo modo argumentũ, sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse, in quantum per quædam euidentia signa, se verè resurrexisse ostẽdit. Vnde in Græco, vbi nos habemus, In multis argumentis, loco argumenti, ponitur tecmerion, quod est signum euidens ad probãdum. Quæ quidem signa resurrectionis Christus ostẽdit discipulis propter duo. primò quidem, quia non erant corda eorum disposita ad hoc quòd de facili fidem resurrectionis acciperent, vnde ipse dicit eis Luc. vlt. O stulti & tardi corde ad credendum. & Mar. vltim. exprobrauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis.

In Rhet. ad Alex. cap. 4.

Tex. 20.

Secundò, vt per huiusmodi signa eis ostensa, efficacius eorum testimonium reddereturi: secundum illud 1. Ioan. 1. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, hoc testamur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ambrosius loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus, quæ inualida sunt ad ea quæ sunt fidei ostendenda: sicut ostensum est.*

In corp.

¶Ad secundum dicendum, quòd meritũ fidei est ex hoc, quod homo ex mandato Dei credit quod non videt. Vnde illa sola ratio meritum excludit, quæ facit videri per scientiam id quod credendo proponitur, & talis est ratio demonstrativa. Huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionem suam declarandam.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd (sicut dictum est) * meritum beatitudinis, quod causat fides, nõ totaliter excluditur, nisi homo nollet credere, nisi ea quæ videt, sed quod aliquis ea quæ non videt, credat per aliqua signa visa, non totaliter fidem euacuat nec meritum eius. Sicut & Thomas, cui dictum est, Quia vidisti me, credidisti, aliud vidit & aliud credidit: vidit vulnera, & credidit Deum. Est autem perfectioris fidei qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum. Vnde ad arguendum defectum fidei in quibusdam Dominus dicit Ioann. 4. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Et secundum hoc potest intelligi, quod illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo etiã signis non visis, sint beati per comparationem ad illos, qui non credunt nisi talia videant.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum argumenta, quæ Christus induxit, sufficienter manifestauerint resurrectionem eius.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd argumenta quæ Christus induxit, non sufficienter manifestauerint veritatẽ resurrectionis eius. Nihil enim ostendit Christus discipulis post resurrectionem, quod etiã angeli hominibus apparentes, vel non ostenderint, vel ostendere nõ potuerint: nam angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderũt: & cum eis loquebantur, & conuersabantur, & comedebant, ac si essent homines veri: sicut patet Genes. 18. de angelis, quos

Lo. in ſu. prã art. 5. not.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abraham suscepit hospitio. & in libro Thobiæ, de Angelo qui eum duxit & reduxit. Et tamen Angeli non habent vera corpora naturaliter sibi vnita, quod requiritur ad resurrectionem. Non ergo signa quæ Christus discipulis exhibuit, fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestandam.

¶ 2 Præterea, Christus resurrexit resurrectione gloriosa, id est, habens simul humanam naturam cum gloria. Sed quædam Christus ostendit discipulis quæ videntur esse contraria naturæ humanæ (sicut quod ab oculis eorum euanuit, & quod ad eos ianuis clausis intrauit) quædam autem videntur esse contraria gloriæ: puta quod manducauit & bibit, & quod habuit vulnerum cicatrices. Ergo videtur quòd illa argumenta non fuerint sufficientia neque conuenientia ad fidem resurrectionis ostendendam.

¶ 3 Præterea, Corpus Christi non erat tale post resurrectionem, vt tangi deberet ab homine mortali, vnde & ipse dixit Magdalenæ Ioan.20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Non ergo fuit conueniens, quod ad manifestandam veritatem resurrectionis suæ, seipsum discipulis palpandum exhiberet.

¶ 4 Præterea, Inter dotes glorificati corporis, præcipua videtur esse claritas, quam tamen in resurrectione nullo argumento ostendit. Ergo videtur quod insufficientia fuerint illa argumenta ad manifestandam qualitatem resurrectionis Christi.

Argumentū sup. positum. ¶ 5 Præterea, *Angeli in testes resurrectionis inducti, ex ista dissonantia Euangelistarum, insufficientes videntur. Nam apud Matth. Angelus super lapidem reuolutum, apud Marcum verò, intus Angelus describitur visus à mulieribus ingressus monumentum. Et rursus ab illis vnus, à Ioanne duo sedentes, à Luca verò duo stantes describuntur. Inconuenientia ergo videntur testimonia resurrectionis.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus, qui est Dei sapientia, & suauiter & conuenienter disponit omnia: vt dicitur Sapient.8.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus resurrectionem suam dupliciter manifestauit, scilicet testimonio & argumento, siue signo. Et vtraque manifestatio in suo genere fuit sufficiens. Est enim vsus duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis: quorum neutrum potest refelli. Quorum primum est testimonium Angelorum, qui mulieribus resurrectionem annuntiauerunt: vt patet per omnes Euangelistas. Aliud autem est testimonium Scripturarum, quas ipse proposuit ad ostensionem suæ resurrectionis: vt dicitur Luc.vltim.

Argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem, & gloriosam. Quod autem fuerit vera resurrectio, ostendit vno modo ex parte corporis. Circa quod tria ostendit. primò quidem quòd esset corpus verum & solidum, non corpus phantasticum vel rarum, sicut est aër. Et hoc ostendit per hoc quod corpus suum palpabile præbuit. Vnde ipse dicit Luc.vltim. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videris habere. Secundò ostendit quod esset corpus humanum, ostendendo eis veram effigiem, quam oculis intuerentur. Tertiò ostendit eis quod esset idem numero corpus, quod prius habuerat, ostendendo eis vulnerum cicatrices. Vnde vt legitur Luc.vltim. dicit eis, Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Alio modo ostendit eis veritatem suæ resurrectionis ex parte animæ, iterato corpori vnitæ. Et hoc ostendit per opera triplicis vitæ. Primò quidem per opus vitæ nutritiuæ: in hoc quod cum discipulis manducauit & bibit: vt legitur Luc.vltim. Secundò per opera vitæ sensitiuæ, in hoc quòd discipulis ad interrogata respondebat, & præsentes salutabat, in quo ostendebat se & videre & audire. Tertiò per opera vitæ intellectiuæ, in hoc quod eis loquebatur, & de Scripturis disserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis, ostendit etiam se habere diuinam naturam, per miraculum quod fecit in piscibus capiendis, & vlterius per hoc quòd eis videntibus ascendit in cælum: quia, vt dicitur Ioann.3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo. Gloriam etiam suæ resurrectionis ostendit discipulis, per hoc quod ad eos ianuis clausis intrauit: secundum enim quod Gregor. dicit in Homil. *palpandam carnem Dominus præbuit, quam ianuis clausis introduxit: vt esse post resurrectionem ostenderet corpus suum, & eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Similiter etiam ad proprietatem gloriæ pertinebat, quòd subitò ab oculis eorum euanuit, vt dicitur Lucæ vltim. quia per hoc ostendebatur quòd in potestate eius erat videri & non videri: quod pertinet ad conditionem corporis glorioſi, vt suprà dictum est.*

Hom 26. in Euāg.

q.54. art. 1. ad 3. & art. 3. ad 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet singula argumentorum non sufficerent ad manifestādam perfectè Christi resurrectionem, tamen omnia simul accepta, perfectè Christi resurrectionem manifestant: maximè propter Scripturæ testimonium & angelorum dicta, & etiam ipsius Christi assertionem miraculis confirmatam. Angeli autem apparentes non asserebant se homines esse: sicut asseruit Christus verè se hominem esse. Et tamen aliter Christus manducauit, & aliter Angeli. Nam quia corpora ab Angelis assumpta non erant corpora viua vel animata, non erat vera comestio, licet esset vera cibi contritio, & traiectio in interiorem partem corporis assumpti. Vnde & Angelus dixit Thobiæ 10. Cùm essem vobiscum, videbar quidem vobiscum manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor. Sed quia corpus Christi verè fuit animatum, vera fuit eius comestio. Vt enim Augustinus dicit 13. de Ciuit. Dei, *non potestas, sed egestas edendi, corporibus resurgentium aufertur. Vnde, sicut Beda* dicit, Christus mâducauit potestate, non egestate.

Capit. 22. tom. 5.

Capi. 97. in Luc. 10.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictum est) argumenta quædam inducebantur à Christo ad probādam veritatem humanæ naturæ, quædam verò ad probandam gloriam resurgētis. Conditio autem naturæ humanæ secundum quòd in se cōsideratur (quantum scilicet ad statum præsentem) cōtrariatur conditioni gloriæ secundum illud 1.ad Corinth.15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Et ideo ea quæ inducuntur ad ostendendam conditionem gloriæ, videntur habere cōtrarietatem ad naturam, non simpliciter, sed secundum statum præsentem: & econuerso. Vnde Gregor. dicit in Homil. *quod duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria, Dominus ostendit, dum post resurrectionem corpus suum, & incorruptibile & tamen palpabile demonstrauit.

Hom 26. in Euāg.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit super Ioā.) *hoc quod Dominus dixit, Noli me tangere: nondū enim ascendi ad Patrem meum: sic dictum est, vt in illa fœmina figuraretur Ecclesia de Gentibus, quæ in Christum non credidit, nisi cùm ascendisset ad Patrem: aut sic in se credi voluit Iesus, hoc est, sic se spiritualiter tangi, quòd ipse & Pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodam modo ascēdit ad Patrem, qui sic in eo profecerit, vt Patri agnoscat æqualem, hæc autē carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quòd autem Maria alibi legitur Christum tetigisse, quādo simul cū aliis mulieribus accesit, & tenuit pedes eius, quæstionem nō facit, vt Seuerianus dicit. Siquidem illud de figura est, hoc de sexu: illud de diuina gratia, hoc de humana natura. Vel, sicut Chrysost.* dicit, volebat hæc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem, & præ gaudio nihil magnū cogitabat: quamuis caro Christi multo melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit, Nondum ascendi ad Patrem meum: quasi dicat, Non æstimes me iam terrenam vitam agere: quod enim in terris me vides, hoc est quia nondum ascendi ad Patrem meum, sed in promptu est quòd ascendam. vnde subditur, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

Tract. 121. tom. 9.

Hom. 26. in Euāg.

¶ Ad quartum dicēdum, quod sicut Augustinus dicit in Dialog. ad Orosiū, * Clarificata carne Dominus resurrexit: sed noluit in ea clarificatione discipulis suis apparere, quia nō possent oculis suis talē claritatem prospicere. Si enim antequā moreretur pro nobis, & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eū videre non potuerunt, quanto magis glorificatā carne Domini, eum videre non potuerunt? Est etiam considerandum, q̄ post resurrectionem Dominus hoc præcipuè volebat ostēdere, quod idem ipse esset, qui mortuus fuerat: quod multum poterat impedire, si eis sui corporis claritatem ostenderet. Nā immutatio quæ fit secundū aspectum, maximè ostendit diuersitatē eius quod videtur: quia sensibilia cōmunia (inter quæ est vnum & multa, vel idem & diuersum) maximè diiudicat visus. Sed ante passionem, ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent, intēdebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere: quam maximè demonstrat claritas corporis.

Dial. 3. in princ.

Et

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ sextæ Articulum primum.

Lib.3. ca. 24. to.4.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: Resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Probatur tripliciter. Primò ratione principijin quolibet genere, &c. secundo autoritate Apostoli: tertiò ex consonantia Verbi incarnati. Omnia clara & distincta sunt in litera.

Suprà lapidē reuolutū, & monumento, sicut dicit Matth. vt hoc fr sedentes.

¶ In responsione ad tertium, aduerte quod humanitas Christi quia est organum coniunctum personaliter verbo Dei, est velut vniuersale instrumentum Dei ad miracula facienda: vt ex superius dictis habetur. Determinatur autem ad esse instrumentum ad hoc vel illud opus miraculosum, per aliquam ipsius conditionem: ita quod ex hoc quod passa est, intelligimus communicatā sibi per quandam appropriationem virtutem remissiuā peccatorum: & ex hoc quòd resurrexit communicata similiter est sibi virtus resuscitatiua mortuorū, & sic de aliis similibus instrumentalibus actionibus, quæ humanitati Christi tribuuntur instrumentaliter, Deo autem principaliter. Sic enim resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis: quoniam per ipsam, vt dictū est, Christus homo instrumētum efficax constitutus est ad resuscitandos homines in vitam æternam.

4. di. 43. art. 2. q. 1. Et 4. cō tra. 78. Et vers. q. 27. art. 3. ad 7. Et epus. 3. c. 246. Et epus. 6. c. 22. co. 7. Et 1. C. v. 25. lect. 1. vol. 2.

Et ideo ante passionem, gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem: post resurrectionem autem per alia indicia.

¶ Ad quintum dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in libro de Cōsensu Euāg. * possumus intelligere vnum Angelum visum à mulieribus, secundum Matth. & Marc. vt eas ingressas in monumētum accipiamus: in aliquod scilicet spatium, quod erat aliqua maceria communitum, atq; ibi vidisse Angelum * sedentem à dextris. quòd dicit Marcus. Deinde dum introspicerent locū in quo iacuerat corpus Domini, visos ab eis alios duos Angelos, primò quidem sedentes (vt dicit Ioan.) & postea eos surrexisse, vt stantes viderentur. vt dicit Lucas.

Cap. 28.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA sexta, De resurrectione Christi causalitate, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causalitate resurrectionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶ Secundò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ iustificationis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quod resurrectio Christi non sit causa resurrectionis corporum. Posita enim causa sufficienti, necesse est effectum poni. Si ergo resurrectio Christi est causa sufficiens resurrectionis corporum, statim eo

Et resurgente omnes mortui resurgere debuerunt.

¶ 2 Præterea, Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut communicauerūt merito vel peccato: vt dicit Dionys. vlt. cap. Cæles. hierarch. & etiā Damasc. in 3. libr. * Sed iustitiam Dei necesse esset impleri, etiam si Christus nō resurrexisset. Ergo etiā Christo non resurgente, mortui resurgerent. Nō ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis corporū.

¶ 3 Præterea, Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum, aut esset causa exemplaris, aut causa effectiua, aut meritoria. Sed non est causa exemplaris: quia resurrectionem corporum Deus operabitur. secundum illud Ioann.5. Sicut pater suscitat mortuos. Deus autem non indiget inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter etiam nō est causa effectiua: quia causa efficiens non agit nisi per cōtactum vel spiritualem vel corporalem. manifestum est autē quod resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiam temporis & loci, similiter etiam nec contactum spiritualem, qui est per fidem & charitatem: quia etiam infideles & peccatores resurgent. Neque etiam est causa meritoria: quia Christus resurgens iam non erat viator, & ita non erat in statu merendi. Et ita nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa nostræ resurrectionis.

¶ 4 Præterea, Cùm mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse aliud destruere mortem, quam reducere vitam: quod pertinet ad resurrectionem. Sed Christus moriendo, mortem nostram destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis, non ergo eius resurrectio.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud 1.ad Cor.15. Si Christus prædicatur, quod resurrexit a mortuis, &c. dicit glos. Qui est causa sufficiens resurrectionis nostræ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod est primū *in quolibet genere*, est causa omnium, quæ sunt post, vt dicitur 2. Metaphysic. * Primum autem in genere nostræ resurrectionis fuit resurrectio Christi, sicut ex supradictis patet. * Vnde oportet quòd resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. Et hoc est quòd Apost. dicit 1.ad Corinth.15. Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientiū, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et hoc rationabiliter: nam principium humanæ viuificationis est verbū Dei, de quo dicitur in Psalm. Apud te est fons vitæ. Vnde & ipse dicit Ioan.5. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & Filius quos vult viuificat. Habet autem hoc naturalis ordo rerum diuinitus institutus, vt quælibet causa primò operetur in id quod est sibi propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: sicut ignis primò calefacit aërem sibi propinquum, per quē calefacit corpora distantia. & ipse Deus primò illuminauit subſtātias sibi propinquas, per quas illuminat magis remotas, vt Dionys. dicit 13. cap. Cæles. hierarch. Et ideo verbū Dei primò tribuit vitam immortalem corpori sibi naturaliter vnito, & per ipsum operatur resurrectionem in hominibus aliis.

Comm. 4. q. 53. ar. 3.

In corp.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictū est) * resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per virtutem Verbi vniti, quod quidem operatur secundum voluntatem. Et ideo non oportet quod statim sequatur effectus: sed secundum dispositionem verbi Dei: vt scilicet primò cōformemur Christo patienti & morienti in hac vita passibili & mortali, deinde perueniamus * ad percipiendum similitudinem resurrectionis ipsius.

Alias participandum.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ: resurrectio autem Christi est causa secundaria & quasi instrumentalis. Licet autem virtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinatè: tamen ex quo per hoc instrumentum operatur, instrumentū illud est causa efficiens. Sic ergo diuina iustitia, quantum est de se, non est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionē Christi: potuit enim alio modo nos Deus liberare, quàm per Christi passionem & resurrectionē, vt suprà dictū est. * Ex quo tamen decreuit hoc modo nos liberare, manifestū est, quod resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis.

q. 46 art. 2. & 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd resurrectio Christi non est proprie loquendo, causa meritoria nostræ resurrectionis: sed est causa efficiens & exemplaris. Efficiens quidem, inquantum humanitas Christi secundum quam resurrexit, est quodammodo instrumentum diuinitatis ipsius, & operatur in virtute eius: vt *q. 13. ar. 2.* suprà dictum est. * Et ideo sicut alia quæ Christus in sua humanitate fecit vel passus est, ex virtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria (vt suprà dictū est) * ita & resurrectio Christi est causa efficiens nostræ resurrectionis virtute diuinitatis: cuius proprium est mortuos viuificare. Quæ quidē virtus præsentialiter attingit omnia loca & tempora, & talis cōtactus * virtualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Et quia (vt dictū est) * principalis

& 3.

q. 48. art. 6.

Alias spiritualis.

¶ AD TERTIVM ergo dicendum, quòd causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia: ex qua Christus habet potestatem iudiciū faciendi, inquātum filius hominis est, virtus effectiua resurrectionis eius se extendit, nō solùm ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut autē resurrectio corporis Christi, ex eo quod corpus illud est personaliter Verbo vnitū, est prima tempore, ita etiā est prima dignitate & perfectione: vt dicit gl. 1. ad Cor. 15. Semper autem id quod est perfectissimū, est exemplar eius quod est minus perfectū, secundum suū modū: & ideo resurrectio Christi est causa exemplaris nostræ resurrectionis. Quod quidē necessarium est, non ex parte resuscitantis, qui non indiget exemplari, sed ex parte resuscitatorum, quos oportet illi resurrectioni conformari: secūdum illud Philipp. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Licet autem efficientia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem tam bonorum, quam malorum: exemplaritas tamen eius se extendit propriè solùm ad bonos, qui sunt facti conformes filiationis ipsius, vt dicitur Rom. 8.

In solut. prec. ad 2.

¶ Ad quartum dicēdum, quod secundum rationem efficientiæ, quæ dependet ex virtute diuina, communiter tam mors Christi, quàm etiā resurrectio, est causa tā destructionis mortis, quam reparationis vitæ. Sed secundum rationem exemplaris, mors Christi, per quam recessit à vita mortali, est causa destructionis mortis nostræ: resurrectio verò eius, per quam inchoauit vitam immortalem, est causa reparationis vitæ nostræ. Passio tamen Christi est insuper causa meritoria: vt suprà dictum est. *

q. 48. art. 1.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæsextæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est intelligẽti resurrectionem animæ esse à morte peccati: mors enim animæ peccatum est, & vita eius est gratia Dei.

Locis supra art.1. not.

Tract.23. ante med.

¶ In corpore sunt duæ conclusiones. Prima est: Resurrectio Christi habet virtutem instrumentaliter effectiuam respectu resurrectionis animarum, & non solùm corporũ. Probatur: Resurrectio Christi agit in virtute deitatis, extendentis se non solùm ad vitam corporum, sed animę. ergo.

¶ Aduerte hic, quod cõsequentia seu ratio ista præsupponit supradicta de potẽtia seu omnipotẽtia humanitatis Christi, quod scilicet extendat se potestas eius instrumẽtalis ad quæcunque mirabilia opera, exceptis his quæ spectant ad primam rerum creationem, &c. vt ibi latius patuit. Supposita enim adęquatione organi, gratia materiæ subiectæ tenet argumentum, Virtus deitatis principalis extendit se ad vitam corporum & animarum: ergo virtus instrumentalis humanitatis extendit se ad eadem.

¶ Secunda cõclusio est: Resurrectio Christi est causa exemplaris resurrectionis animarũ. Probatur: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam conformari, vt formali. Et hoc declarat auctoritate Apostoli quo ad duo, scilicet notitiam vitæ, & quo ad vitationem viterioris mortis.

Art. præc. ad 3.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæseptimæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnæ conclusio: Conueniens fuit Christum non remanere in terris, sed ascendere in cælum. Probatur: Locus debet esse proportionatus locato, &c. clare patet in litera.

¶ *Vtrum resurrectio Christi sit causa resurrectionis animarum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod resurrectio Christi nõ sit causa resurrectionis animarum. Dicit enim Aug. super Ioan. * quod corpora resurgunt per dispensationem humanam, sed animæ resurgunt per substantiam Dei. Sed resurrectio Christi non pertinet ad substantiam Dei, sed ad dispensationem humanã. Ergo resurrectio Christi, etsi sit causa resurrectionis corporum, non tamen videtur esse causa resurrectionis animarum.

¶ 2 Præterea, Corpus nõ agit in spiritum. Sed resurrectio Christi pertinet ad corpus eius, quod accidit per mortem. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

¶ 3 Præterea, Quia resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum, omnium corpora resurgent: secundum illud 1. ad Corinth. 15. Omnes quidem resurgemus. Sed non omnium animæ resurgent: quia quidam ibunt in supplicium æternum, vt dicitur Matth. 25. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

¶ 4 Præterea, Resurrectio animarum fit per remissionem peccatorum. Sed hoc factum est per Christi passionem: secundum illud Apocalyp. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Ergo resurrectionis animarum magis est causa Christi passio, quàm eius resurrectio.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostrã. Quæ nihil aliud est, quàm resurrectio animarũ. Et super illud Psal. ad vesperum demorabitur fletus, dicit gloss. quòd resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ, & animæ in præsenti, & corporis in futuro.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictũ est) * resurrectio Christi agit in virtute diuinitatis, quæ quidem se extendit non solùm ad resurrectionem corporum, sed etiam ad resurrectionem animarum. à Deo enim est, & quod anima viuat per gratiam, & quod corpus viuat per animam. Et ideo resurrectio Christi habet instrumentaliter virtutem effectiuam, non solum respectu resurrectionis corporum, sed etiam respectu resurrectionis animarum. Similiter etiam habet rationẽ exemplaritatis respectu resurrectionis animarum: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam conformari, vt scilicet, secundum Apostol. Rom. 6. Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: & sicut ipse resurgens ex mortuis, iam nõ moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, vt iterum viuamus in illo.

Tract. 23. in Ioann. 2. in. 9.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus * dicit resurrectionem animarum fieri per Dei substantiam, quantum ad participationem: quia scilicet participando diuinam bonitatem, animæ fiunt bonæ & iustæ, non autem participando quamcunque creaturam. Vnde cùm dixisset, Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit, * Participatione enim Dei fit anima beata, non participatione animæ sanctæ. Sed participando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

Loc. cit.

¶ Ad secundum dicendum, quod efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis: sed per virtutem diuinitatis, cui personaliter vnitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd resurrectio animarum pertinet ad meritum, quod est effectus iustificatoris: * sed resurrectio corporum ordinatur ad pœnam vel præmium, quæ sunt effectus iudicantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed iudicare: & ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundum animam.

Alias iustificatiui.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd in iustificatione animarum duo concurrunt, scilicet remissio culpæ, & nouitas vitæ per gratiã. Quantum ergo ad efficientiam, quæ est per virtutem diuinam, tam passio Christi quàm resurrectio est causa iustificationis quo ad vtrumque. Sed quantum ad exemplaritatẽ propriè passio & mors Christi, est causa remissionis culpæ, per quam morimur peccato: resurrectio autem Christi, est causa nouitatis vitæ, quæ est per gratiam siue iustitiam. Et ideo Apostol. dicit Rom. 4. quod traditus est, scilicet in mortem, propter delicta nostra, scilicet tollenda: & resurrexit propter sanctificationem nostram, sed passio Christi est etiam causa meritoria: vt dictum est. *

Art. præc. ad 3.

QVAESTIO QVINQVAGESIMASEPTIMA, *De ascensione Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de ascensione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum fuerit conueniens Christum ascendere.

¶ Secundò, secundum quam naturam conueniat sibi ascensio.

¶ Tertiò, vtrum propria virtute ascenderit.

¶ Quartò, vtrum ascenderit super omnes cælos corporeos.

¶ Quintò, vtrum ascẽderit super omnes spirituales creaturas.

¶ Sexto, de effectu ascensionis.

¶ *Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nõ fuerit conueniẽs Christum ascendere. Dicit enim Philosophus in 2. de Cælo, quòd illa quæ optimo modo se habent, possident suum bonum sine motu. Sed Christus optimè se habuit: quia & secundum diuinam naturam est summum bonum, & secundum humanam naturam, est summè glorificatus: ergo suum bonum habet sine motu. Sed ascensio est quidam motus. ergo non fuit conueniens, quòd Christus ascenderet.

3. dist. 22. q.3. art. 1. Et opusc. 2. ca. 147. Et opusc. 60. ca. 15. primo.

¶ 2. Præterea, Omne quod mouetur, mouetur propter aliquid melius. Sed Christo non fuit melius esse in cælo, quàm in terra: nihil enim accreuit sibi per hoc quod fuit in cælo: neque quantum ad animam neque quantum ad corpus. Ergo videtur quòd Christus non debuerit in cælum ascendere.

¶ 3 Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutẽ. Sed magis fuisset salutare hominibus, quòd semper conuersaretur nobiscum in terris: vnde ipse dixit discipulis suis, Luc. 17. Venient dies, quando desideretis videre vnum diem Filij hominis: & non videbitis. Videtur ergo quod non fuerit conueniens Christum ascendere in cælum.

¶ 4 Præterea, Sicut Gregor. dicit 14. Moral. * corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem. Sed non immediatè post resurrectionem ascendit in cælum: quia ipse dicit post resurrectionem Ioann. 20. Nondum ascendi ad Patrem meum. Ergo videtur quòd nec post quadraginta dies ascendere debuerit.

Cap. 42.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioann. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd locus debet esse proportionatus locato. Christus autem * post resurrectionem vitam immortalem & incorruptibilem inchoauit. Locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis & corruptionis, sed locus cælestis est locus incorruptionis. Et ideo non fuit conueniens, quod Christus post resurrectionem remaneret in terris, sed conueniens fuit quòd ascenderet in cælum.

Alias per.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud optimè se habens quod sine motu possidet suum bonum, est ipse Deus: quia est omnino immutabilis, secundum illud Malach. 3. Ego Deus, & nõ mutor. Quælibet autẽ creatura est mutabilis aliquo modo: vt patet per Aug. 8. super Genes. ad literam. * Et quia natura assumpta à filio Dei, remansit creatura (vt patet ex his quę suprà dicta sunt *) non est in conueniẽs, si ei aliquis motus attribuatur.

cap. 3. sum. assum

¶ Ad secundum dicendum, quòd per hoc, quòd Christus ascendit in cælũ, nil ei accreuit, quantum ad ea quæ sunt de essentia gloriæ, siue secundũ corpus, siue secũdum animam, tamen accreuit ei aliquid quantũ ad loci decentiã: quod est ad bene esse gloriæ: non quòd corpus eius aliquid aut perfectionis aut conseruationis acquireret ex corpore cælesti, sed solummodo propter quandam decentiam, hoc autẽ aliquo modo pertinebat ad eius gloriam. Et de hac decentia gaudiũ quoddã habuit, non quidẽ quòd tunc de nouo de hoc gaudere inciperet, quãdo in cælum ascendit: sed quia nouo modo de hoc gauisus est, sicut de re impleta. Vnde super illud Psal. Delectationes in dextera tua vsque in finem, dicit gl. Delectatio & lætitia erit mihi in confessu tuo, humanis obtutibus subtracto.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet præsentia corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamẽ diuinitatis ipsius semper adest fidelibus: secundũ quòd ipse dicit Matth. vlt. Ecce, ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Qui enim ascendit in cælos, nõ deserit adoptatos: vt Leo papa dicit. Sed ipsa ascensio Christi in cælum, qua corporalem suam præsentiã nobis subtraxit, magis fuit vtilis nobis, quàm psentia corporalis fuisset. Primò quidẽ propter fidei augmentum quæ est de nõ visis. Vnde ipse Dominus dicit discipulis suis Io. 16. quod Spiritus sanctus adueniens arguet mũdum de iustitia, scilicet eorum qui credũt: vt Aug. dicit super Io. * Ipsa quippe fideliũ cõparatio, infideliũ est vituperatio. Vnde subdit, Quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me: beati enim qui non vident & credunt. Erit igitur vestra iustitia, de qua mundus arguetur: quoniam in me quem nõ videbitis credetis. Secundo ad spei subleuationem. Vnde ipe dicit Io. 14. Si abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniã & accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Per hoc enim, q̃ Christus humanã naturam assumptam in cęlo collocauit, dedit nobis spem illuc perueniẽdi: quia vbi fuerit corpus, illuc cõgregabuntur & aquilæ: vt dicitur Matt. 24. Vnde Mich. 2. dicitur, Ascendit pãdens iter ante eos. Tertiò ad erigendum charitatis affectum in cælestia. Vnde dicit Apost. Col. 3. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, nõ quæ super terrã: vt enim dicitur Mat. 6. Vbi est thesaur⁹ tuus, ibi est & cor tuum. Et quia Spiritus sanctus est amor, nos in cælestia rapiens, ideo Dominus dicit discipulis Io. 16. Expedit vobis vt ego vadã: si enim non abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: si autẽ abiero, mittã eũ ad vos. Quod exponẽs Aug. super Io. dicit, * Nõ poterãtis capere Spiritũ, quandiu secundum carnem nosse pertinacibus Christum. Christo autem discedente corporaliter, non solùm Spiritus sanctus, sed & Pater & Filius illis affuit spiritualiter.

Tract. 95. in. 9.

Tract. 94. in. 1.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd licet Christo resurgenti in vitam immortalem congrueret locus cęlestis: tamen ascensionem distulit, vt veritas resurrectiõis cõprobaretur. Vnde dicitur Act. 1. quòd post passionem suam præbuit seipsum viuum discipulis, in multis argumentis per dies quadraginta. Vbi dicit quædam gl. * Q̃ quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se viuere confirmat. Vel per quadraginta dies * tẽpus præsentis sæculi, quo Christus in Ecclesia cõuersatur, potest intelligi: quia homo constat ex quatuor elementis, & eruditur contra transgressionem decalogi.

Glo. ord.

** Alias typus.*

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæseptimæ Articulum secundum.*

TItulus vt sonat, fumendus est.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris cum suis cõclusionibus. Distinctio est circa ly secundum quòd, & conclusiones sunt claræ. Vbi nota in hac materia, quòd sicut suppositum diuinũ passum est secundum naturã humanam, vt ly secundũ dicit conditionem patientis: ita persona filij Dei est ille, qui ascendit in cælum secundum naturam humanã vt naturam ascendentẽ, & secundum naturam diuinam vt causam ascensionis.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæseptimæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore artic. conclusio est, Christus ascendit in cælum propria virtute, primò quidem diuina: secundò autem animæ glorificatæ, mouentis corpus, prout vult. Declaratur conclusio, distinguendo in Christo naturam, diuinam scilicet & humanam, & subdistinguendo virtutem humanam in virtutem naturæ, & virtutẽ gloriæ, & excludo virtute naturali afferẽdo duas opiniones de radice virtutis gloriæ, scilicet vel ex parte lucis cælestis, vel ex parte beatitudinis animæ. Et prætermissa prima opinione, quia beatitudo animæ in Dei participatione consistit, infertur conclusio quo ad omnes sui partes clarissima, ita quod expositione non eget.

¶ Aduerte hic, q̃ cùm dicitur, Christũ propria virtute glorificatæ animæ ascendisse in cælum, non intelligitur nisi de ipso locali motu ascensionis. vtrum enim virtute glorificatæ animæ potuerit motu illo penetrare cælos, alia quæstio est inferius tractanda.

¶ *Vtrum conueniens Christo ascendere in cælum secundum diuinam naturam.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ascẽdere in cælũ, conueniat Christo secundũ diuinam naturã. Dicitur enim in Psal. Ascendit Deus in iubilatiõe, & Deu. 33. Ascẽsor cæli, auxiliator tuus. Sed ista dicuntur de Deo etiam ante Christi incarnationẽ. Ergo Christo conuenit ascendere in cælum, secundũ quòd Deus.

3. d. 12. q. 3. ar. 1. ad 2. Et opu. 1. ca. 147.

¶ 2 Præterea, Eiusdẽ est ascendere in cælum, cuius est descẽdere de cælo, secundum illud Ioa. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit. & Ephe. 4. Qui descendit, ipse est & qui ascendit. Sed Christus descendit de cælo, non secundum quòd homo, sed secundum quòd Deus: non enim humana eius natura antè in cælo fuerat, sed diuina. ergo videtur quòd Christus ascenderit in cælum, secundum quod Deus.

¶ 3 Præterea, Christus sua ascensione ascendit ad patrem: sed ad patris æqualitatem non peruenit secũdum quod homo, si enim dicit, pater maior me est, & habetur Ioa. 14. ergo videtur quod Christus ascenderit in cælum, secundum quòd Deus.

¶ SED CONTRA est quòd Eph. 4. super illud, Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit? dicit gloss. * Constat quòd secundum humanitatem Christus descendit & ascendit.

Gloss. interl.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ly secundum duo potest notare, scilicet conditionem ascẽdentis, & causam ascensionis. Et si quidẽ designet conditionẽ ascendentis, tunc ascendere non potest conuenire Christo secundum cõditionem diuinæ naturæ, tũ quia nihil est diuinitate altius, quo possit ascẽdere: tũ etiam quia ascensio est motus localis, qui diuinæ naturæ non competit, quæ est immobilis & inlocalis. Sed per hunc modum ascensio competit Christo secundum humanam naturã, quæ continetur loco, & motui subiici potest. Vnde sub hoc sensu poterimus dicere, quòd Christus ascendit in cælũ secundum quòd homo, non secundum quod Deus. Si verò ly secundũ quòd designet causam ascensionis, cùm Christus ex virtute diuinitatis in cælum ascenderit, non autem ex virtute humanæ naturæ, dicendũ est quod Christus ascendit in cælum, non secundũ quod homo, sed secundũ quod Deus. Vnde Aug. dicit in sermo. de Ascensione, * De nostro fuit, quod filius Dei pependit in cruce, sed de suo, quod ascendit.

Ser. 3. & 175. in ords. 10. 9

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritates illæ propheticè dicuntur de Deo, secundum quod erat incarnandus. Potest tamen dici, quòd ascendere etsi nõ propriè cõuenit diuinæ naturæ, potest tamen ei metaphoricè cõuenire, prout scilicet dicitur in cor hominis ascendere quando cor hominis se subiicit, & humiliat Deo. Et eodẽ modo metaphoricè dicitur ascẽdere, respectu cuiusliber creaturæ, ex eo q̃ eã subiicit sibi.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd ipse idem est qui ascendit & qui descendit (dicit enim Aug. in libro de Symbolo, * Quis est qui descendit? Deus homo. quis est qui ascendit? idẽ ipse Deus homo.) Descẽsus tamen duplex attribuitur Christo: vnus quidem quo dicitur descẽdisse de cælo, qui quidẽ attribuitur Deo homini secundum quòd Deus. Non enim est iste descensus intelligendus secũdum motum localem, sed secundũ exinanitionem qua cũ in forma Dei esset, serui formã suscepit. Sicut enim dicitur exinanitus non ex eo quòd suam plenitudinem amiserit, sed ex eo quòd nostram paruitatẽ susceperit: ita dicitur descendisse de cælo, non quòd cælum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in vnitatem personæ. Alius autem est descensus quo descẽdit in inferiores partes terræ, vt dicitur Eph. 4. qui quidem est descensus localis, vnde competit Christo secundum conditionem humanæ naturæ.

Li. 4. c. 7.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Christus dicitur ad Patrẽ ascendere, inquantum ascendit adcõsessum paternæ dexteræ. Quod quidem cõuenit Christo aliqualiter secundum diuinam naturam: aliqualiter autem secundum humanam, secundum quòd infrà dicetur.

¶ *Virum Christus ascenderit propria virtute.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ascenderit propria virtute. Dicitur enim Marc. vlt. quod dominus Iesus postquam locutus est discipulis, assumptus est in cælum. Et Actor. 2.

Opus 3. c. 147. Et opu. 60. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum quartum.

TItulus, vt sonat intelligendus est.

¶ in corpore vna est conclusio: Conuenientissimũ est Christo quod sit super omnia corpora constitutus in alto. Probatur: Quantò aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tanto sunt superiora localiter: sed corpus Christi gloriosum perfectius participat, &c.

¶ Aduerte hic, Autorem opinari Christum secundum corpus esse supra cælos omnes, sic quod planta pedis eius est supra superficiem conuexam supremi cæli. hoc enim concludit & ratio in corpore allata, quòd quãto corpus est perfectius, tanto est superius secũdum locum, & hoc expresse explicatur in responsione ad secundum dicendo, Nihil prohibet corpus Christi esse extra totam cõtinentiam cælorum corporeorum, & non esse in loco continente. Et hoc ideo dictum fit, vt sciant dicentes corpus Christi sic esse supra omnes cælos, quòd est in suprema parte supremi cæli, quod non sequuntur doctrinam Autoris: ex hoc enim sequitur manifestè, quod non est superius supremo cælo, & quod nõ est extra totam continentiam cælorum corporeorum, quorum primum contrariatur corpori articuli, secundum autem responsioni ad secundum.

¶ Sed occurrit hic Durand. in tertio sent. distinct. 22. ar. vlt. obiicienti contra hanc positionem: quia sequeretur quod Christus nec se nec alia videret corporali visione, nec quia visio fit per diaphanum medium, quod supra conuexum supremi cæli non inuenitur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd sicut supra naturæ ordinem corpus Christi locatur supra conuexum cæli supremi, ita supra naturæ ordinem exercetur ibi visio corporalis absque diaphano medio continuo vsque ad oculum.

¶ Mirum est autem de hoc obiicientibus ad confutandum. Dicant quæso, quomodo tam Christus quàm alij sancti post resurrectionem si supra conuexum cæli continentur, auditionem corporalem exercebãt, cùm auditus fiat per medium aërem, qui ibi non est, nec cælũ supplet vicem aëris: quoniam non inquantum diaphanum, aer media in auditu, vt patet ex hoc quod absq; diaphano in actu audimur, in tenebris constitutis nobis & sonante

1. dicitur, Videtibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorũ. Sed illud quod assumitur & eleuatur, ab alio videtur moueri. Ergo Christus non propria virtute, sed aliena ferebatur in cælum.

¶ 2 Præterea, Corpus Christi fuit terrenũ, sicut & corpora nostra. Corpori autem terreno, contra naturam est ferri sursum. Nullus autem motus est ex propria virtute ejus quod contra naturam mouetur. Ergo Christus non ascendit propria virtute in cælum.

¶ 3 Præterea, Propria virtus Christi est virtus diuina. Sed motus ille nõ videtur fuisse ex virtute diuina: quia cùm virtus diuina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, & sic non potuisset videntibus discipulis eleuari in cælum: vt dicitur Act. 1. Ergo videtur quòd Christus non ascenderit propria virtute.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa. 63. Iste formosus, in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Et Greg. dicit in Homil. Ascensionis, * Notandũ est, q Helias in curru legitur ascendisse: vt videlicet aperte demõstraretur, quia homo pus rus adiutorio indigebat alieno. Redemptor autem noster non curru, non angelis subleuat' legitur: quia qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd in Christo est duplex natura, diuina scilicet & humana, vnde secũdũ vtranq; naturam potest accipi propria virtus eius. Sed secũdum humanam naturam potest accipi duplex virtus Christi. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principiis naturæ, & tali virtute manifestũ est quòd Christus in cælum non ascendit. Alia autem virtus in humana natura Christi, est virtus gloriæ, secũ quam Christus in cælũ ascendit. Cuius quidem virtutis rationem quidam accipiũt ex natura quintæ essentiæ, quæ est lux, vt dicũt, quam ponũt esse de compositione humani coporis, & per eam elementa contraria conciliari in vnum. Ita quòd in statu huius mortalitatis natura elemẽtaris in corporib⁹ humanis dominatur: & ideo secũdum naturam elementi prædominantis, corpus humanũ naturali virtute deorsum fertur. In statu autem gloriæ prædominabitur natura cælestis: per cuius inclinationem & virtutem corpus Christi & alia Sanctorum corpora feruntur in cælũ. Sed de hac opinione & in Prima parte * habitũ est, & infrà * magis agetur in tractatu de Resurrectione communi.

Hac autẽ opinione prætermissa, alij assignant rationem prædictæ virtutis ex parte animę glorificatę, ex cuius redũdãtia glorificabitur corpus, vt Aug. dicit ad Dio.* Erit enim tanta obediẽtia corporis gloriosi ad animam beatã vt (sicut Aug. dicit 22. De Ci. Dei *) vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. Decet autem corpus gloriosum & immortale esse in loco cælesti, sicut dictum est. * Et ideo ex virtute animæ volẽtis, corpus Christi ascẽdit in cælũ. Sicut autẽ corpus efficitur gloriosum participatiõe animę, ita vt Aug. dicit super Ioa.* participatione Dei fit anima beata. Vnde prima ori go ascẽsionis in cælũ est virtus diuina. Sic igitur Christus ascendit in cælum propria

virtute, primò quidem virtute diuina, secundò virtute animæ glorificatæ mouentis corpus prout vult.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, & tamen est suscitatus à Patre, eo quòd eadem est virtus Patris & Filij: ita etiam Christus ex propria virtute ascendit in cælum, & tamen à Patre est eleuatus & assumptus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa probat quòd Christus non ascendit in cælum propria virtute, quæ est naturæ humanæ naturalis: ascendit tamen in cælum propria virtute, quæ est virtus diuina: & propria virtute, q̃ est animæ beatæ. Et licet ascendere sursum, sit contra naturã humani corporis secũdum statum præsentem, in quo corpus nõ est omnino subiectum spiritui: tamen non erit contra naturam neque violentum corpori glorioso, cuius tota natura est omnino subiecta spiritui.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd etsi virtus diuina sit infinita, & infinite operetur quantum est ex parte operantis: tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur: quia oportet quòd cõmetiatur se spatio, secundum cuius diuisionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. Physic. * Et ideo non oportet quòd corpus motum à Deo moueatur in instãti: sed mouetur ea velocitate, qua Deus disponit.

Ho. 29. in Euan.

Ep. 56. to. 2.

Li. 22. c. vlt. to. 5.

Ar. 1

Tract. 13. in Ioa. to. 9.

9. 76. ar. 7. Nũ compleuit.

Text. 57.

Text. 58. & 59.

D. 243.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verùm Christus ascenderit super omnes cælos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ascenderit super omnes cælos. Dicitur enim in Psal. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius. Quod autem est in cælo, non est supra cælum. ergo Christus non ascẽdit super omnes cælos.

¶ 2 Præterea, Super omnes cælos non est aliquis locus, vt proba tur in primo de Cælo. * Sed omne corpus oportet esse in loco. Ergo corpus Christi non ascendit super omnes cælos.

¶ 3 Præterea, Duo corpora non possunt esse in eodẽ loco. Cùm igitur non sit trãsitus de extremo in extremũ nisi per medium, videtur quod Christus non potuisset ascẽdere super omnes cælos, nisi cælum diuideretur, quod est impossibile.

¶ 4 Præterea, Act. 1. dicitur, quòd nubes susceptit eum ab oculis eorum. Sed nubes non possunt eleuari supra cælum, ergo Christus non ascendit super omnes cælos.

¶ 5 Præterea, Ibi credimus Christum in perpetuum permansurum quò ascendit. Sed quod contra naturam est, nõ potest esse sempiternum: quia id quod est secũdum naturam, est vt in pluribus, & vt frequentius. Cùm ergo contra naturam sit corpori terreno, esse supra cælum, videtur quod corpus Christi supra cælum non ascenderit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ephe. 3. Ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quanto aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tanto sunt superiora corporali ordine, qui est ordo localis. Vnde videmus q̃d corpora quæ sunt magis formalia, sunt naturaliter superiora, (vt patet per Philosophum in quarto Phy. & in secundo de Cę lo *) per formam enim vniuscuiusque corpus participat diuinum esse, vt patet in 1. Physi. * Plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriã, quam quodcunq; corpus naturale per formam suæ naturæ. Et inter cætera corpora gloriosa, manifestum est, quòd corpus Christi maiori refulget gloria. vnde conuenientissimũ est sibi, quòd sit supra omnia corpora constitutũ in alto. Et ideo super illud Ephe. 4. Ascendens in altũ, dicit glo. Loco & dignitate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sedes Dei dicitur esse in cælo, non sicut in continente, sed magis sicut in contento. Vnde non oportet aliquam partem cæli eo superiorem esse: sed ipsum esse super omnes cælos, sicut & in Psal. dicitur, Eleua &c. ta est magnificentia tua super cælos, Deus.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd locus habet rationem continentis. vnde primũ continens habet rationem primi locantis, q̃d est primũ cælum. Intantũ igitur corpora indigent esse in loco

Text. 60.

Text. 62.

D. 248.

D. 250.

per

& sono. & rursus cæli quasi ære fusi sunt, vt nõ possunt percuti, &c. Mittamus hæc supernaturalia futuri sæculi, scientiæ futuri sæculi.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum quintum.

TItulus intelligendus est cum grano salis prout respondendo apparebit hoc est, quòd ponitur ibi locatum pro loco, ita quòd per ly omnem creaturam spiritualem, intelligimus locum omnis creaturæ spiritualis. Sequitur est enim Autor visitatum modum loquendi, quo consueuimus dicere aliquem Episcopum vel Principem ascendisse super tales & tales, qui ascendit ad locum superiorem loco talium & talium. Vnde sensus tituli est, an locus quo ascendit Christus, sit superior locis, in quibus sunt quæcũque spirituales creaturæ.

¶ In corpore vnica conclusio: Corpori Christi debetur locus altior vltra omnem creaturam spiritualem. Probatur: Tãto altior locus rei debetur, quanto est nobilior: sed corpus Christi secundum dignitatem personalem excellit omnes substãtias spirituales ergo, &c.

¶ Circa hanc comparationem dubiũ occurrit: quoniam vana videtur. Nam supra conuexum seu in superficie conuexa cæli empyrei non datur locus altior aut minus altus, cum sit perfectè sphæricum: constat autem illic esse angelos beatos, & corpus Christi illic esse conclusum est ex articulo præcedenti.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet secundum longitudinem diametri à cẽtro ad circunferentiam nulla pars conuexæ superficiei corporis perfectè sphærici sit altior alia: vt patet ex 9. omnes lineæ ductæ à centro ad circunferentiam sunt æquales: & secũdum hoc sensum procedit dubiũ. Si tamen eadem superficies conuexa cõsideretur vt ordinata ad aliquid vnum in ea agens (vt verbi gratia ad exercendum actum iudicij) sit vnus locus seu vna pars eius inuenitur altior altera, iuxta approximationem ad locum principis: sumitur enim parasilla solij vt altior, & reliquæ vt inferiores sunt. Et sic diuina Sapiẽtia superficiem cæli empyrei quãuis secũdum se fecerit æqualem: secundum tamen quod venit in viam habitationis creaturarum beatarũ, disposuit vnam partem quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores vel inferiores. Et sic Christus secundum corpus in parte illa solij stans, ita suprema parte supremoque loco residere dicitur: & reliquæ creaturæ beatæ hinc & inde inferiores partes tenent.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum sextum.*

per se, inquantũ indigent contineri à corpore cælesti. Corpora autem gloriosa, & maximè corpus Christi, non indigent tali continentia: quia nihil recipit à corporibus cælestibus, sed à Deo mediante anima. Vnde nihil prohibet, corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continente. Nec tamen oportet, quòd extra cælum sit vacuum: quia non est ibi locus. Nec est ibi alia qua potẽtia susceptiua alicuius corporis: sed potentia illuc peruenendi, est in Christo. Quod autem Aristoteles probat 1. de Cælo, * quòd extra cælum non est corpus, intelligendum est de corporibus insolis naturalibus constitutis: vt per probationẽ apparet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quanuis de natura corporis non sit quòd possit esse in eodem loco cum alio corpore: tamen potest hoc Deus facere per miraculum, quòd in eodem loco possit esse cum alio corpore: sicut & fecit vt corpus Christi de claustro vtero beatæ Virginis exiret, & quòd intrauit ianuis clausis ad discipulos: sicut dicit beatus Greg. * Corpus ergo Christi simul potest esse cũ alio corpore in eodem loco, non exproprietate corporis: sed per virtutem diuinam assistentem, & hoc operantem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nubes illa non præbuit admiculum Christo ascendenti per modum vehiculi: sed apparuit in signum diuinitatis, secundum quòd gloria Dei Israël apparebat super tabernaculum in nube.

¶ Ad quintum dicendum, quòd corpus gloriosum non habet exprincipiis suæ naturæ, quòd possit in cælo aut supra cælum esse: sed habet hoc ex anima beata, ex qua recipit gloriã. Et sicut motus glorioſi corporis sursum non est violẽtus, ita nec quies violenta: vnde nihil prohibet eam esse sempiternam.

Infra q. 58. art. 3. cor. Et Psal. 8. fi. Et Ephe. 1. lect. 7. fin. & ta. 4. lec. 3. fi.

Li. 1. ca. 69.

Quæ. 57. cap. 55. to. vlt.

ARTICVLVS V.

¶ Verum corpus Christi ascenderit super omnem creaturam spiritualem.

AD QVINTVM sic procedi tur. Videtur quòd corpus Christi non ascenderit super omnem creaturam spiritualem. Eorum enim quæ non dicuntur secundum vnam rationẽ non potest conuenienter fieri comparatio. Sed locus non eadem ratione attribuitur corporibus & spiritualibus creaturis, vt patet ex his quæ dicta sunt in Prima parte. * Ergo videtur quòd non possit dici corpus Christi ascendisse super omnẽ creaturam spiritualem.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in li. de vera reli. * quòd omni corpori spiritus præfertur. Sed nobiliori rei sublimior debetur locus. Ergo videtur, quòd Christus non ascenderit super omnem spiritualem creaturam.

¶ 3 Præterea, In omni loco est aliquod corpus, cùm nihil sit vacuũ in natura. Si ergo nullũ corpus obtinet altiorẽ locum, quam spiritus in ordine naturalium corporum, nullus locus erit super omnem spiritualem creaturam. Non ergo corpus Christi potuit ascendere super omnem spiritualem creaturam.

¶ SED CONTRA est q̃ dicitur Ephes.

1. Constituit illum supra omnem principatum & potestatem, & supra omne nomen quod nominatur siue in hoc sæculo, siue in futuro.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tantò alicui rei debetur altior locus, quantò est nobilior, siue debeatur ei locus per modum contactus corporalis, sicut corporibus: siue per modum cõtactus spiritualis, sicut spiritualibus substantiis. Exinde enim spiritualibus substantiis debetur secũdum quandam cõgruentiam locus cælestis, qui est supremus locorum, quia illæ substantiæ sunt supremæ in ordine substantiarũ. Corpus autem Christi, licet cõsiderando conditiones naturę corporeę, sit infra spiritualibus substantiis, cõsiderando tamen dignitatẽ vnionis, qua est personaliter Deo cõiunctum, excellit dignitatẽ omnium spiritualium substantiarum. Et ideo secundum prædictæ cõgruentię rationem debetur sibi locus altior vltra omnẽ creaturã etiam spiritualem. Vnde & Greg. dicit in Homil. Ascensionis, * quod qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet alia ratione attribuatur locus corporali & spirituali substantiæ: tamen hoc est in vtraque ratione cõmune, quòd digniori rei attribuitur superior locus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de corpore Christi secundum conditionem naturæ corporeæ, nõ autem secundum rationem vnionis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd comparatio illa potest attendi vel secundum rationem locorum: & sic nullus locus est tam altus, qui excedat dignitatem spiritualis substantiæ secundum quòd procedit obiectio. Vel secundum dignitatem eorum quibus attribuitur locus: & sic corpori Christi debetur, vt sit supra spirituales creaturas.

D. 243. Hom. 29 in Euan. in med.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum ascensio Christi sit causa nostræ salutis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ascensio Christi non sit causa nostræ salutis: Christus enim fuit causa nostræ salutis, inquãtum salutem nostram meruit. Sed per ascensionem nihil nobis meruit: quia ascensio pertinet ad præmium exaltationis eius. Non est autem idem meritum & præmium, sicut nec via & terminus. ergo videtur quòd ascensio Christi non sit causa nostræ salutis.

¶ 2 Præterea, Si ascẽsio Christi est causa nostræ salutis, maximè hoc videtur quantum ad hoc, quòd ascensio eius sit causa nostræ ascẽsionis: sed hoc collatum est nobis per eius passionem: quia, vt dicitur Hebr. 10. habemus fiduciam in introitu Sãctorum per sanguinem ipsius. Ergo videtur quòd ascensio Christi non fuerit causa nostræ salutis.

¶ 3 Præterea, Salus nobis per Christum collata, est sempiterna: secundum illud Isa. 51. Salus autem mea in sempiternũ erit. Sed Christus non ascendit in cælum, vt ibi in sempiternum esset: dicitur enim Act. 1. Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælũ, ita veniet. Legitur etiam, multis Sanctis se demonstrasse in terris post suam ascẽsionem: sicut de Paulo legitur Act. 9. Ergo videtur quòd eius ascensio non sit causa nostræ salutis.

¶ SED CONTRA est, quòd ipse dicit Ioan. decimosexto. Expedit vobis, vt ego vadam. id est, vt recedam à vobis per ascensionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ascensio Christi est causa nostræ salutis dupliciter. Vno modo ex parte nostra: alio modo ex parte ipsius. Ex parte quidem nostra, inquantum per Christi ascensionem mens nostra mouetur in ipsum: quia per eius ascensionem (sicut supra dictum est) * primo quidem datur locus fidei, secundò spei, tertiò charitati. Quarto etiam

Titulus clarus.

¶ In corpore vna cõclusio: Ascensio Christi est causa nostræ salutis, & ex parte nostra & ex parte ipsius. Probatur quòd ad primam partem quadrupliciter, & deinde quòd ad secundam tripliciter. Omnia clara & ordinata sunt in litera.

¶ In responsione ad tertium, aduerte propter importunos, quòd Christus corporaliter visum fuisse a Paulo, non est vertendum in dubium, quoniam verba ipsius Pauli, Nouimus autem tanquam abortiuo, &c. hoc conuincunt ad literam. Sed an ista visio fuerit tunc cum dixit, Saulе Saulе quid me persequis: dubitari ab aliquibus videtur: nec vlla dubium ratio foret, nisi quia voluit dubitare. Autor autem quia nulla alia corporalis apparitio Christi ad Paulum in facta Scriptura inuenitur, *in Homil.* niſi illa quæ fuit in sua conuersione, illam dicit esse, qua Christus in proprio corpore sibi apparuit. Constat autem ex Scriptura illã fuisse corporalem: & rationabile est Scripturam Scripturam exponere, irrationabile autem, apparitionem proto voluntate multiplicare. Indiscriminatimquoque est quærere in omnibus certitudinem demonstratiuam: sed, vt Philosophi etiam traditerunt, in ea subiectam materiam certitudo amplectenda est.

Art. 1. ad. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum primum.*

TItulus vt sonat.

¶ In corpore arti. distinguit Autor duos sensus quæstii, & respondet vnica conclusione, scilicet, Vtroque modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Distinctio est explicite, dicly sedere, quod significat vel quietem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem. Immiscetur quoque distinctio dicly dextera, quod significat vel beatitudinem Patris vel iudiciariam seu regiam potestatem. Declaratúrque cõclusio, & firmatur autoritatibus Augustini.

¶ Aduerte pro tota hac materia duo. Primũ est, quòd tam Sedere quam Dextera sumitur non propriè, sed metaphoricè: vt clarè patet in litera. Si tamen de positione Christi inquantum homo quæratur an sit vel sedeat in cælo, dicẽdum est quòd stat. Et ratio est: quoniam positiones corporis dupliciter assumi possunt, vel in ordine ad officia humana, vel in ordine ad naturam. Et licet secũdum officia diuersi conueniant homini sicus: quoniam pugnantis est stare, iudicantis sedere, &c. secundum tamen naturam vnus est naturalis situs, scilicet stare: sedere enim, cubare & huiusmodi, infirmitatis seu imbecillitatis naturæ sunt. Vnde quũ Christus ad vitam impassibilem resurrexerit, naturali situ proprie naturæ in sua fortitudine, quæ est stare, vtitur.

Ordi. & Interlin.

Q. 56. ar. 2. ad 3.

¶ Secundum est, quòd sedere metaphoricè sumptum in proposito importat vel quietem seu habitare, vel regiam, seu iudiciatiam non potestatem, sed dignitatem. Et in hoc differt à tertia significatione dexteræ metaphoricè sumptæ dextera enim Patris sumitur tertio modo pro regia seu iudiciaria potestate: sedere autem, pro dignitate, vt patet in sequenti articulo. Nec obstat quòd in hoc articulo dicitur, quòd sessio secunda significatione significat regiam vel iudiciariam potestatem: procedens enim Autor naturali doctrinæ ordine de confutis ad distincta, vius est hic Potestatis nomine, prout confundit in se dignitatem, explicatius in sequenti articulo distinctè dignitatem sessionis à potestate, & illam sessioni, hanc dexteræ attributurus.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum secundum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus secundum quòd Deus sedet ad dexteram Patris.

¶ Secundò, vtrùm hoc conueniat sibi secundũ diuinam naturam.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi secundum humanam naturam.

¶ Quartò, vtrùm hoc sit proprium Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christo conueniat sedere ad dexteram Dei Patris.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo nõ cõueniat sedere ad dexterã Dei patris. Dextera enim & sinistra sunt differentiæ positionũ corporaliũ. Sed nihil corporale conuenit Deo: quia Deus spiritus est: vt habetur Io. 4. Ergo videtur quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris.

3. d. 32. q. 3. art. 3. q. 1. Et opu. 6. ca. Et ad Hebr. 8. lec. 1. ca.

¶ 2 Præterea, Si aliquis sedet ad dexteram alicuius, ille sedet ad sinistrã eius. Si ergo Christus sedet ad dexteram Patris, sequitur quòd Pater sedeat ad sinistram Filij: quod est incõueniens.

¶ 3 Præterea, Sedere & stare videtur oppositionem habere. Sed Stephanus dicit Act. 7. Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Ergo videtur quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Mar. vlti. Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, ascẽdit in cælum, & sedet à dextris Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nomine Sessionis possumus duo intelligere, videlicet quietem, secundum illud Luc. vlt. Sedete hic in ciuitate: & etiam regiam vel iudiciariam potestatem, secundum illud Prou. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malũ intuitu suo. Vtroque ergo modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Vno quidem modo in quantum æternaliter manet incorruptibilis in beatitudine Patris, quæ eius dextera dicitur, secundum illud Psal. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde Aug. dicit in li. de Symbolo, * Sedet ad dexteram Patris: Sedere, habitare intelligite quomodo dicimus de quocunque homine, in illa patria sedit per tres annos. Sic ergo credite Christum habitare in dextera Dei patris. beatus enim est, & ipsius beatitudinis nomẽ est dexpatris, inquantum Patri conregnat, & ab eo habet iudiciariam potestatem: sicut ille qui considet Regi ad dexteram, assidet ei in regnando, & iudicando. Vnde Aug. dicit in alio sermone de Symbolo, * Ipsam dexteram intelligite potestatem quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

Li. 2. c. 4. in. 9. Li. 2. c. 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Dam. dicit in quarto libr. *) non localem dexteram Patris dicimus: qualiter enim qui incircunscriptibilis est, localem adipiscetur dexteram? Dextera enim & sinistra eorum quæ incircunscribuntur sunt. Dexteram autem Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis.

Cap. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit, secũdum quòd sedere ad dexterã, intelligitur corporaliter. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de Symbolo, * Si carnaliter accepe-rimus quòd Christus sedet ad dexteram Patris, ille erit ad sinistram. Ibi autem, scilicet in æterna beatitudine, omnis dextera est: quia nulla est ibi miseria.

Li. 1. c. 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Grego. dicit in Ho. ascensionis *) sedere iudicantis est: stare verò pugnantis, vel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis positus, stantem vidit, quem adiutorem habuit. Sed hunc post ascẽsionem Mar. sedere descriuit: quia post ascensionis suæ gloriam iudex in fine videbitur.

Hom. 29. in Euan.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo secundum quòd Deus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quòd Deus. Christus enim, secundum quòd est Deus, est dextera Patris. Sed non videtur

Hebr. 1. lo. 3. ca. 2. & 6. prin. & c. 8. 11. & 12. ca.

lect. 1.

idem esse dextera alicuius, & ille qui sedet ad dexteram eius. Ergo Christus, secundum quòd est Deus, non sedet ad dexteram Patris.

¶ 2 Præterea, Mar. vlt. dicitur, quòd dominus Iesus assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei. Christus autem non est assumptus in cælum, secundum quòd Deus. ergo etiam neque secundum quòd Deus, sedet à dextris Dei.

¶ 3 Præterea, Christus, secundum quòd Deus, est æqualis Patri & Spiritui sancto. Ergo si Christus, secundum quòd Deus, sedet ad dexteram Patris, pari ratione & Spiritus sanctus sedebit ad dexteram Patris & Filij, & ipse Pater ad dexteram Filij & Spiritus sancti, quod nusquam inuenitur.

¶ SED CONTRA est, quod Damasc. * dicit, quòd dexteram Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis, in qua filius Dei extirit ante secula, vt Deus & patri consubstantialis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vt exprædictis patet, * nomine dexteræ tria intelligi possunt. Vno modo, secundum Damascen. * gloria diuinitatis: alio modo, secundum August. * beatitudo Patris: tertio modo, secundum eundem, iudiciaria potestas. Sessio autem, vt dictum est, * vel habitationem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem designat. Vnde sedere ad dexteram Patris nihil aliud est, quam simul cum Patre habere gloriam diuinitatis, & beatitudinem, & iudiciariam potestatem: & hoc immutabiliter & regaliter. Hoc autẽ conuenit filio Dei, secundum quòd Deus. Vnde manifestum est, quòd Christus, secundum quòd Deus, sedet ad dexteram Patris. Ita tamen quod hæc præpositio ad, quæ transitiua est, solam distinctionem personalem importat, & originis ordinem, non autem gradum naturæ, vel dignitatis, qui nullus est in diuinis personis: vt in prima parte * habitum est.

Li. 4. c. 2. Ar. præc. Lib. 4. ca. 2. Lib. 1. de Sym. c. 4. Ar. præ. q. 42. ar. 3. In corp. Lib. 1. de doc. Christ. ca. 5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod filius Dei dicitur dextera Patris appropriatè, per modum, quo etiam dicitur virtus Patris. Sed dextera Patris secundum tres significationes prædictas, * est aliquid commune tribus personis.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus, secundum quod homo, est assumptus ad diuinum honorem, qui in prædicta sessione designatur. Sed tamen ille honor diuinus conuenit Christo inquantum est Deus, non per aliquam assumptionem, sed per æternam originem.

¶ Ad tertium dicendum, quod nullo modo potest dici, quod Pater sedeat ad dexteram Filij vel Spiritus sancti: quia Filius & Spiritus sanctus trahunt originem à Patre, & non eõuerso. Sed Spiritus sanctus propriè potest dici sedere ad dexteram Patris vel Filij, secundum sensum prædictum *: licet secundum quandam appropriationem attribuatur Filio, cui appropriatur æqualitas: sicut dicit Aug. * ꝙ in Patre est vnitas, in Filio æqualitas, in Spiritu sancto, vnitatis æqualitatisque cõnexio.

In corp.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo, secundum quòd homo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo secundum quod homo. Vt enim Damasc. * dicit, dexteram Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis. Sed honor & gloria diuinitatis non cõuenit Christo secundum quod homo. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, non sedeat ad dexteram Patris.

Lib. 4. ca.

¶ 2 Præterea, Sedere ad dexteram regnantis, subiectionem excludere videtur: quia qui sedet ad dexteram regnãtis, quodammodo illi conregnat. Christus autem, secundum quod homo, est subiectus Patri: vt dicitur primæ ad Cor. 15. Ergo videtur quòd Christus, secũdum quod homo, non sit ad dexteram Patris.

¶ 3 Præterea, Rom. 8. super illud, Qui est ad dexteram Deus exponit glossa, * id est æqualis Patri in honore, quo Deus pater est, vel ad dexterã Patris, id est in potioribus bonis Dei. Et super illud Heb. 1. Sedet ad dexterã Dei in excelsis. gl. * id est, ad æqualitatem Patris, super omnia, & loco, & dignitate. Sed esse æqua li Deo, non conuenit Christo, secundum quod homo: nam secundum hoc ipse dicit Ioan. 14. Pater maior me est. Ergo videtur quod sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quod homo.

Ex. Amb. in hanc lo cum. Interlin.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in sermone de Symbolo, * Ipsam dexteram intelligite potestatem, quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

Lib. 2. de Sym. c. 7.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est *) nomine dexteræ Patris intelligitur vel ipsa gloria deitatis ipsius, vel beatitudo æterna eius, vel potestas iudiciaria & regalis. Hæc autem præpositio Ad, quendam accessum ad dexterã designat, in quo designatur conuenientia cum quadam distinctione, vt suprà dictum est. *

Ar. præ.

¶ Quod quidem potest esse tripliciter. Vno modo vt sit conuenientia in natura, & distinctio in persona: & sic Christus, secundum quod filius Dei, sedet ad dexteram Patris: quia habet eandem naturam cum Patre. Vnde prædicta * conueniunt essentialiter Filio, sicut & Patri, & hoc est esse in æqualitate Patris. Alio modo secundum gratiam vnionis, quæ importat econuerso distinctionem naturæ de vnitate personæ. Et secundum hoc Christus, secundum quod homo, est filius Dei, & per consequens sedens ad dexteram Patris: ita tamen quod ly secundum quod, non designet conditionem naturæ, sed vnitatem suppositi: vt suprà expositum est. * Tertio modo potest præ-

In hoc ar. q. 16. art. 10.

dictus accessus intelligi secundum gratiam habitualem, quæ abundantior est in Christo præ omnibus aliis creaturis, intantum quod ipsa natura humana in Christo est beatior cæteris creaturis, & super omnes alias creaturas habens regiam & iudiciariam potestatem. Sic igitur ly secundum quòd, designet conditionem naturæ, Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris, id est in æqualitate Patris: secundum autem quod homo, sedet ad dexteram Patris, id est in bonis paternis potioribus, præ cæteris creaturis, id est in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. Si vero ly secundum quod, designet vnitatem suppositi, sic etiam secundum quod homo, sedet ad dexteram Patris secundum æqualitatem honoris: inquantum scilicet eodem honore veneramur ipsum filium Dei cum natura assumpta, vt suprà dictum est. *

D. 243.

q. 35. ar. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod humanitas Christi secundum conditiones suæ naturæ non habet gloriam vel honorem deitatis: quam tamen habet ratione personæ, cui vnitur. Vnde ibidem Damasc. subdit, * In qua, scilicet gloria deitatis, Dei filius existens ante secula, vt Deus & Patri consubstantialis, sedet conglorificata carne eius: * adoratur enim vna hypostasis vna adoratione cum carne eius, ab omni creatura.

Lib. 4. c. 2. Alias adoratur enim cum sua carne ab omni creatura.

¶ Ad secundum dicendũ, quod Christus, secũdum quod homo, subiectus est Patri, prout ly secundum quod, designat cõditionem naturæ, & secundũ hoc non cõpetit ei sedere ad dexteram Patris, prout ly homo stat pro natura, respondet tertio loco dictis in secunda parte corporis. Tertia verò conclusio, id est, Christus, secũdum quod homo, sedet ad dexteram Patris, vt ly homo denotat vnitatẽ suppositi, respondet secundo dicitur in secunda parte corporis. Cuius est autem Autor ad hanc distinctionẽs vt dicit Christi hominis & autoritates sanè intellectas saluaret.

Locis sup. ra ar. 2. inductis. Lib. 4. ca. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimenonæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna cõclusio. Sedere ad dexterã Patris, est proprium Christi. Probatur: Sedere ad dexteram Patris, secundum diuinam quidem naturam, est esse in æqualitate Patris: secundum autem humanam, est esse in excellentissima possessione paternæ hæreditatis: sed vtrunque soli Christo conuenit: ergo. Reliqua clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimenonæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio. Iudiciaria potestas proprie attribuitur Christo. Probatur. Vtum requisitum ad iudicium, scilicet potestati, rectitudinis veli, & sapientiæ, tertium est secundũ quod accipitur forma iudicij: sed Filius est sapientia genita & veritas a Patre procedens: ergo iudiciaria potestas proprie attribuitur filio Dei. Maior declaratur discurrendo per illa tria. Et probatur quia ipsa ratio iudicij est lex sapientiæ & veritatis. Et confirmatur autoritate Augustini.

5.d.22.q. 3.ar.3 q.3

Li.1.c.4. tom.9.

Patris, secundum rationem æqualitatis, secundum quòd est homo. Sic autem competit ei sedere ad dexteram Patris, secundum quod per hoc designatur excellentia beatitudinis & iudiciaria potestas super omnem creaturam.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd esse in æqualitate Patris, non pertinet ad ipsam naturam humanam Christi, sed solum ad personam assumentem: sed esse in potioribus bonis Dei, secundum quòd important excessum aliarum creaturarum, conuenit etiam ipsi naturæ assumptæ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum sedere ad dexteram Patris, sit proprium Christi.

AD QVARTVM sic procedi-
tur. Videtur quòd sedere ad dexteram Patris, non sit proprium Christi. Dicit enim Apostolus Ephes.2. quòd Deus conresuscitauit nos, & consedere fecit in cælestibus in Christo Iesu. Sed resuscitari nõ est proprium Christi. Ergo etiã pari ratione nec sedere ad dexteram Dei in excelsis.

¶ 2 Præterea, Sicut Aug. dicit in lib. de Symbolo, * Christũ sedere ad dexteram Patris, hoc est habitare in eius beatitudine. Sed hoc multis aliis conuenit. Ergo videtur quòd sedere ad dexteram Patris, non sit proprium Christi.

¶ 3 Præterea, Ipse dicit Apoc. tertio, Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. Sed per hoc sedet Christus ad dexteram Patris, quòd sedet in throno eius. ergo etiam & alij qui vincunt, sedent ad dexteram Patris.

¶ 4 Præterea, Matt. 20. Dominus dicit, Sedere ad dexterã meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Hoc autem frustra diceretur, nisi esset aliquibus paratum. Non ergo sedere ad dexteram, conuenit soli Christo.

¶ SED CONTRA est quod dicitur ad Heb. 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis? id est in meis bonis potioribus, vel mihi secũdum diuinitatẽ æqualibus: quasi dicat, ad nullũ. Sed angeli sunt superiores aliis creaturis. ergo multò magis nulli alij conuenit sedere ad dexteram Patris, quàm Christo.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd (sicut dictum est *) Christus dicitur sedere ad dexteram Patris inquantum secundum diuinam naturam est in æqualitate Patris, secundum autem humanam naturam in excelléti possessione diuinorum bonorum præ cæteris aliis creaturis. Vtrunque autem soli Christo conuenit. Vnde nulli alij, nec angelo nec homini conuenit sedere ad dexteram Patris, nisi soli Christo.

Ar.1.2. & 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quia Christus est caput nostrum, illud quod collatum est Christo, est etiam nobis in ipso collatum. Et propter hoc quia ipse iam resuscitatus est, dicit Apostolus, quòd Deus nos quodammodo ei conresuscitauit, qui tamen in nobis ipsis nondum sumus resuscitati, sed resuscitandi: secundum illud Rom. 8. Qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra. Et secundum eundem modum loquendi subdit Apostolus, quòd consedere nos fecit in cælestibus, scilicet in hoc ipso, quòd caput nostrũ, quod est Christus, ibi sedet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia dextera est diuina beatitudo, sedere in dextera, non significat simpliciter esse in beatitudine, sed habere beatitudinem cum quadam dominatiua potestate, & quasi propriam & naturalẽ, quod soli Christo conuenit, nulli autem alij creaturæ. Potest tamen dici, quòd omnis sanctus, qui est in beatitudine, est ad dexteram Dei constitutus. vnde & dicitur Matth. 25. Quòd statuet oues à dextris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per thronũ significatur iudiciaria potestas, quam Christus habet à Patre: & secundum hoc dicitur sedere in throno Patris. Alij autem Sancti habent eam à Christo: & secundum hoc dicuntur in throno Christi sedere: secundum illud Matth. 19. Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd (sicut Chrysost. dicit super Matth. *) locus ille, id est consessus dexteræ, inuius est omnibus, non solùm hominibus, sed etiam angelis. sicut enim præcipuum vnigeniti, ponit Paulus dicens, Ad quem autem angelorum dixit vnquam, sede à dextris meis? Dominus ergo non quasi existentibus quibusdam, qui sessuri sint, sed condescendens interrogantium * supplicationi respondit: hoc enim vnũ solùm quærebant præ aliis, stare apud ipsum. Potest tamen dici quod petebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ aliis in participando iudiciariam potestatem eius. Vnde non petebant quòd sederent ad dexteram vel sinistram patris, sed ad dexteram vel sinistram Christi.

Ho. 66. inter prin cip. & me.

Aliàs suspicatio ni.

QVAESTIO QVINQVAGESIMANONA, *De iudiciaria potestate Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de iudiciaria potestate Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo.

¶ Secundò, vtrum conueniat sibi, secundum quòd est homo.

¶ Tertiò, vtrum eam fuerit ex meritis adeptus.

¶ Quartò, vtrum eius potestas iudiciaria, sit vniuersalis respectu omnium hominum.

¶ Quintò, vtrum præter iudicium, quod agit in hoc tẽpore, sit expectandum aliud vniuersale iudicium futurum per ipsum.

¶ Sextò, vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad Angelos se extendat.

¶ De executione autem finalis iudicij conuenientius agetur cùm considerabimus de his quæ pertinent ad finem mundi: * nunc autem sufficit ea sola tangere, quæ pertinent ad Christi dignitatem.

Non com pleuit.

ARTICVLVS I.

¶ Verum iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudicium enim aliquorum videtur pertinere ad Dominũ. Vnde dicitur Rom. 14. Tu quis es qui iudicas alienũ seruum? Sed esse dominum debet attribui Christo iudiciaria potestas.

¶ 2 Præterea, Daniel. 7. dicitur, Antiquus dierum sedit, & postea subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sed Antiquus dierum intelligitur Pater: quia, vt Hilarius dicit, * in Patre est æternitas. Ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda Patri quã Christo.

Lib. 2. de Trinit. paulò à princ. & 12. de Syn. paulò à princ.

¶ 3 Præterea, Eiusdem videtur esse iudicare, cuius est arguere. Sed arguere, pertinet ad Spiritum sanctum, dicit enim Dominus Ioan. 16. Cùm autem venerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quam Christo.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Actuum 10. de Christo, Hic est, qui cõstitutus est à Deo, iudex viuorum & mortuorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primo quidem potestas subditos coercendi. Vnde dicitur Eccles. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundo requiritur rectitudinis zelus: vt scilicet aliquis nõ ex odio vel liuore, sed ex amore iustitiæ iudicium proferat: secundum illud Prou. 2. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Tertio requiritur sapientia, secundũ quam formatur iudicium. vnde dicitur Eccl. 10. Iudex sapiẽs iudicabit populũ suũ. Prima autem

¶ *Super Quæstionis quinquagesimenonæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore tria fiũt. Primò recitatur opinio Chrysostomi, qui aliter punctuat textum Euangelij, quã nos. Ipse enim illa verba, Quia Filius hominis est, non coniungit cum præcedentibus, scilicet, potestatem dedit ei iudicium facere: sed coniungit ea cum sequentibus, scilicet nolite mirari hoc. Ita quòd apud Chrysost. cõcluditur prima sententia ibi, Potestatem dedit ei iudicium facere. & inchoat secũda sententia ibi, Quia Filius hominis est, & concluditur ibi, Nolite mirari hoc. Et est sensus, quod propterea quia Filius hominis est, non accipiant admirationem de antedicta sententia, potestatem dedit ei iudicij facere: vt clarè patet in hac litera. Secundò respondet quæsito vna conclusione: Ad Christũ, etiam secundum humanam naturam, pertinet habere iudiciariam potestatem. Probatur. Iudiciaria potestas cõmittitur à Deo hominibus respectu eorum, qui illorum iurisdictioni subduntur, remanente apud Deum primæua potestate iudicandi: sed Christus, vt homo, est caput Ecclesiæ, & omnia habet subiecta sub pedibus suis: ergo. Maior probatur autoritate Deuter. & minor habetur ex supra dictis. Tertio respondetur ad Chrysost. ex autoritate Aug. soluitque obiectionem eius. Et soluitio cõsistit in hoc, quòd cum dicitur, quia Filius hominis est, non significatur sola natura Filij hominis sed etiam gratia, qua plenus erat Filius hominis, & sic by quia Filius hominis est, concludit præcedentem sententiam. Et vere sic clarior apparet litera Euangelij. Quarto reddit triplicem rationem quare conuenienter Christo secundum humanam naturam competit iudiciaria potestas. Et clarè patent in litera.

Ca.31.to. 1.

In corp.

Ca 30.to. 3.

Tract.95. 29.

autem duo præexiguntur ad iudicium, sed propriè tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij: quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiæ vel veritatis, secundũ quam iudicatur. Et quia Filius est sapientia genita, & veritas a Patre procedens, & ipsum perfectè repræsentans, ideo propriè iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Vnde Aug. dicit in lib. de Vera religione. * Hæc est incõmutabilis illa veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt autem nos & omnes animæ rationales, secundum veritatem de inferioribus rectè iudicamus, sic de nobis quando eidem cohæremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa verò nec Pater: non enim minus est, quàm ipse. Et ideo quæ Pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea cõcludit, Pater ergo non iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in sexto de Trinit. * Patri attribuitur æternitas propter commendationem principij: quod importatur in ratione æternitatis. ibidem etiam Aug. dicit, quòd Filius est ars Patris. Sic igitur autoritas iudicandi attribuitur Patri, inquantum est principium Filij. Sed ipsa ratio iudicij attribuitur Filio, qui est ars & sapientia Patris: vt scilicet, sicut Pater facit omnia per Filium, inquantũ est ars eius, ita etiam iudicet omnia per Filium, inquantum est sapientia & veritas eius. Et hoc significatur in Daniele: vbi primò dicitur, quòd Antiquus dierum sedit: & postea subditur, quòd Filius hominis peruenit vsque ad Antiquum dierum, & dedit ei potestatem & honorẽ & regnum. Per quod datur intelligi, quòd autoritas iudicandi est apud Patrem, à quo Filius accepit potestatem iudicandi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Aug. dicit super Ioan. *) ita dixit Christus quòd Spiritus sanctus arguet mũdum de peccato: tanquam diceret, ille diffundet in cordibus vestris charitatem, sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui sancto attribuitur iudicium, non quantum ad iudicij rationẽ, sed quantum ad affectum iudicandi quem homines habent.

ARTICVLVS II.

¶ Verum iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quòd est homo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quòd est homo. Dicit enim Aug. in lib. de Vera religione, * quòd iudicium attribuitur Filio, inquantum est ipsa lex primæ veritatis. Sed hoc pertinet ad Christum, secundum quòd est Deus. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quòd est homo, sed secundum quòd est Deus.

Ca.31.to. 2.

Tract.23.

¶ 2 Præterea, Ad iudiciariam potestatem pertinet præmiare bene agentes, sicut & punire malos. Sed præmium bonorum operum est beatitudo æterna, quæ non datur nisi à Deo: dicit enim Aug. super Ioã. * quòd participatione Dei fit anima beata, non autem participatione animæ sanctæ. Ergo videtur quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quòd est homo, sed secundum quod est Deus.

¶ 3 Præterea, Ad iudiciariam Christi potestatẽ pertinet iudicare occulta cordium: secundũ illud primæ ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiũ. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam: secundum illud Hier. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego dominus scrutans corda, & probãs renes: qui do vnicuique iuxta viam suam. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioann. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chrysost. super Ioan. * sentire videtur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed solùm secundum quod est Deus. Vnde autoritatem Ioan. inductam, sic exponit, Potestatem dedit ei iudicium facere. & postea subditur: quia Filius hominis est, nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est: quia vero ea quæ dicebantur, erant maiora, quàm secundum hominem: ideo hanc opinionem soluens dixit, Ne miremini, quia Filius hominis est: etenim ipse est etiam filius Dei. Quod quidẽ probat per resurrectionis effectum. Vnde subdit, Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audiẽt vocem filij Dei. Sciendum tamen, quod quãuis apud Deum remanet primæua autoritas iudicandi: hominibus tamẽ committitur a Deo, iudiciaria potestas respectu eorum, qui eorum iurisdictioni subiiciuntur. Vnde dicitur Deut. 1. Quod iustũ est iudicate. & postea subditur, Quia Dei est iudicium, cuius scilicet autoritate vos iudicatis. dictum est autẽ supra, * quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quod sub pedibus eius Deus omnia subiecit. Vnde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanam, habere iudiciariam potestatem: Propter quod Aug. * autoritatem prædictam Euãgelij sic dicit esse intelligendam: Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, non quidem propter cõditionẽ naturæ: quia omnes homines huiusmodi potestatem haberent (vt Chrysost. obicit) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primo quidem propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tanquam propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominem Christum homines, vt sit suauius iudicium hominibus. Vnde Apostolus dicit Heb. 4. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia * per similitudinem absque peccato, adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Secundo, quia in finali iudicio (vt Aug. dicit super Ioan. *) erit resurrectio corporum mortuorum, quæ suscitat Deus per Filium hominis, sicut per eundem Christum suscitat animas, inquantum est Filius Dei. Tertio, quia, vt Aug. dicit in lib. de verbis Domini, * rectum erat vt iudicandi viderent iudicem, iudicandi autem erant boni & mali: restabat vt in iudicio, forma serui & bonis & malis ostenderetur, forma Dei solis bonis seruaretur.

Hom 38. paulò ante me.

Tract. 23. ante me.

Serm. vlt. à med.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd iudicium pertinet ad veritatem, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominem, qui est veritate imbutus, pertinent secundum quod est vnum quodammodo cum ipsa veritate, quasi quædam lex & quædam iustitia animata. Vnde & ibidem Aug. * introducit quod dicitur 1. Corinth. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi præ cæteris creaturis magis fuit vnita veritati, & magis ea repleta: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et secundum hoc ad animam Christi maxime pertinet omnia iudicare.

Lib. de vera relig. cap. 31.

¶ Ad secundum dicendum, quod solius Dei est, sui participatione animas beatas facere. Sed adducere homines ad beatitudinem, conuenit Christo, inquantum est caput & autor salutis eorum: secundum illud Hebr. 2. Qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.

Hom.13. in Io. to. 3.

¶ Ad tertium dicendum, quod cognoscere occulta cordium & diiudicare, per se quidem pertinet ad solum Deum. Sed ex refluentia diuinitatis ad animã Christi, cõuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordiũ: vt suprà dictum est, * cùm de scientia Christi ageretur. Et ideo dicitur Rom. 2. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum.

Aliàs pro simi litudine.

3 11. ar. 2

ARTI

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

4. dist. 28. q. 1. art. 1. Et 4. con. 6. 15. prin. Et opusc. 3. cap. 249.

¶ In corpore vna cõclusio: Iudiciaria potestas homini Christo competit & propter diuinam personam, & propter capitis dignitatem, & propter gratiæ habitualis plenitudinẽ, & cum his ex merito eam obtinuit. Probatur, & primò quò ad simultatem tot modis: quia vnum potest deberi alicui ex causis diuersis, quod declaratur exemplo gloriæ corporis Christi. Deinde quo ad vltimam partem: quia qui pro Dei iustitia iudicatus pugnauit & vicit, debet esse iudex, &c. Et confirmatur autoritate Scripturæ.

Ar. pra.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt cõclusiones. Prima est, Christo secundum diuinam naturam conuenit omnium iudicium. Probatur: quia sicut Pater omnia facit per Verbum, ita omnia iudicat per illud. Secunda conclusio est, Omnes res humanæ subduntur iudicio Christi secundum humanam naturam, Probatur tripliciter: & omnia clara sunt in littera.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quintum.*

Serm. vlt. paulo post med.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna est cõclusio: Vltra iudicium quod in cuiuslibet hominis morte fit, oportet esse finale iudicium in nouissimo die. Probatur sic: iudicium de aliqua re mutabili, dari perfectè non potest ante eius consummationem: sed vita hominis, lite et sit per mortem terminata secũdum se, remanet tamen secundum quid mutabilitati subiecta vsque ad finem mundi, dependens ex futuris ergo non potest vita hominis secundum id quòd quomodolibet ad vnumquemque pertinet, perfectè iudicari ante finem mundi: ergo oportet esse finale iudicium in nouissimo die vltra particulare, quod fit in cuiusque morte. Maior propositio manifestatur dupliciter: primò in actionibus, secundò in hominibus, & ad hoc affertur autoritas Apostoli. Minor autem propositio manifestatur in quinque generibus reliquiarum vitæ humanæ, scilicet: in memoriis, in filiis, in effectibus, in corpotibus, & in amatis. Et quoniam dixisset fortasse aliquis, quod reliquiæ istæ sunt impertinentes ad Christi iudicium: ideo ad hoc excludendum Autor ap-

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ ex meritis fuerit adeptus iudiciariã potestatem. Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatem, secundũ illud Prou. 21. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Sed regiam dignitatem Christus obtinuit absque meritis: competit enim ei ex hoc ipso quòd est vnigenitus Dei. dicitur enim Luc. 1. Dabit ei dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuit ex meritis.

¶ 2 Præterea, Sicut dictum est, * iudiciaria potestas competit Christo, inquantum est caput nostrum. Sed gratia capitis non competit Christo ex meritis, sed consequitur personalem vnionem diuinæ & humanæ naturæ: secundum illud, Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, quod pertinet ad rationem capitis. Ergo videtur quòd Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem.

¶ 3 Præterea, Apostolus dicit primæ ad Corint. 2. Spiritualis iudicat omnia. Sed homo efficitur spiritualis per gratiam, quæ non est ex meritis: alioquin iam non esset gratia, vt dicitur Rom. 11. Ergo videtur quòd iudiciaria potestas non cõueniat nec Christo nec aliis ex meritis, sed ex sola gratia.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est, iudicium causamque recipiens. & Aug. dicit in lib. de verbis Domini, * Sedebit iudex, qui stetit sub iudice: damnabit vero reos, qui falsò factus est reus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil prohibet vnum & idem deberi alicui ex causis diuersis, sicut gloria corporis resurgentis debita fuit Christo non solùm propter congruentiam diuinitatis, & propter gloriam animæ, sed etiam ex merito humilitatis passionis. Et similiter dicendum est, quòd iudiciaria potestas homini Christo competit & propter diuinam personam & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinẽ gratiæ habitualis: & tamen etiam ex merito eam obtinuit, vt scilicet secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro Dei iustitia pugnauit & vicit, & iniuste iudicatus est. Vnde ipse dicit Apoc. 3. Ego vici, & sedi in throno Patris mei. In throno autem intelligitur iudiciaria potestas, secundum illud Psal. Sedes super thronum, qui iudicas iustitiam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de iudiciaria potestate, secundum quòd debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte gratiæ capitis.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ratio illa procedit ex parte gratiæ habitualis, quæ est perfectiua animæ Christi. Per hoc tamen quòd his modis debetur Christo iudiciaria potestas, non excluditur quin debeatur ei ex merito.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum Christo conueniat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christum non pertineat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Luc. 12. Cùm quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem: ille respondit, Homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? Non ergo habet iudicium super omnes res humanas.

10. art. 2. Lect.

¶ 2 Præterea, Nullus habet iudicium, nisi super ea quæ sunt sibi subiecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subiecta: vt dicitur Heb. 2. Ergo videtur quòd Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

¶ 3 Præterea, Augustin. dicit 20. de Ciui. Dei, * quòd ad iudicium diuinum pertinet hoc, quòd interdum boni affliguntur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.

Ca. 1. 2. 3. 5.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit Filio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd si de Christo loquamur secundum diuinam naturam, manifestum est, quòd omne iudicium Patris pertinet ad Filium: sicut enim Pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si verò loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est, quòd omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc ma nifestum est, primò quidem si consideramus habitudinem animæ Christi ad verbum Dei. Si enim spiritualis iudicat omnia (vt dicitur 1. ad Cor. 2.) inquantum mens eius verbo Dei inhæret, multò magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet. Secundò apparet idem ex merito mortis eius: quia, vt dicitur Roman. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Et ideo super omnes habet iudicium, propter quod & Apostolus ibi subdit quòd omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Dan. 7. dicitur, quòd dedit ei potestatẽ & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ei. Tertiò apparet idem ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis. Cuicunque enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi: vt patet Matt. 25. Et ideo manifestum est quod ad iudiciariam potestatẽ Christi pertinent omnes res humanæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, * iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. Christus autem quamuis esset rex constitutus a Deo: non tamen in terris viuês, terrenum regnum temporaliter administrare voluit, vnde ipse dicit Ioan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Similiter etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre. Vnde Amb. ibidem * dicit, Bene terrena declinat, qui propter diuina descenderat: nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorumque iudicium, arbitriumque meritorum.

Ad pro. in arg.

Lib. 7. in Luc. Super illud, Quis me constituit iudicem &c.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christo sunt omnia subiecta quantum ad potestatem, quam à Patre super omnia accepit: secundum illud Matt. vlt. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Nondum tamen sunt omnia ei subiecta quantum ad executionem suæ potestatis: quod quidem erit in futuro, quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem saluando, quosdam autem puniendo.

¶ Ad tertium dicendum, quod ante Incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, inquãtum Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps per Incarnationem anima ei personaliter vnita.

4. d. 47. q. 1. art. 1. q. 1. Et 4. cont. 2. 91. prin. Et opusc. 3. cap. 249. Et op. 10. art. 28. Et 3. p. lec. 3. prin.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum post iudicium quod agitur in præsenti sæpore, restet aliud iudicium.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod post iudicium, quod in præsenti tempore agitur, non restet aliud iudicium generale. Post vltimam enim retributionem præmiorum & pœnarum, frustra adhibetur

ponit rationem, quam perficit in responsione ad primum. Est autem ratio integra, quòd hæc omnia quia clauduntur sub genere præmij vel pœnæ, ideo cadunt sub æstimatione diuini iudicij, quod ad omnia humana præmia, omnesque humanas pœnas se extendit. Patet autem discrimẽ per singula enumerata, quòd nonnulla pœna, & nonnullum præmium est hominis in supradictis reliquis præsupposita immortalitate animæ & corporis post resurrectionem, vt hic supponimus.

¶ Aduerte hic, quòd maior propositio est per se nota, loquendo de iudicio alicuius rei ex propriis ipsius: vt patet. Et hoc dico ne fallaris à captiosis, obiicientibus de æterno Dei iudicio quo singula perfectissimè indicat antequam fant.

Christus etiam secũdum quòd homo ab instanti conceptionis suæ perfectissimè cognouit omnes has reliquias antequam fiãt. Sed hæc sunt ex parte cognoscentis: præsens autẽ ratio ex rei cognitę se tenet: & per se notam propositionem assumit, quòd rei mutabilis perfectum iudicium dari non potest ante illius consummationem. Et si ipsi iungas quòd diuina sapientia disponit omnia suauiter: hæc per hoc quia suauis dispositio iudicij rei mutabilis, exigit vt discutiatur secundum modũ naturæ suæ, videbis quòd sapientissimè procedit Autor ad cõcludendum finale iudicium ex eo quòd perfectum iudicium rei mutabilis non potest suauiter dari ante illius consummationem.

¶ Et hæc dicta sint de iudicio, quatenus infra cognitionis seu speculationis limites consistit: vt autem extẽsione sit practicum ad puniẽdum vel præmiandum, absque distinctione aliqua patet propositionem maiorẽ esse vniuersaliter verificabilem: quoniam reddere præmium vel pœnã perfectè, præsupponit consummationẽ operis puniendi vel præmiandi. Et iuxta hũc sensum clarè patet processus literæ absque obiectione aliqua: quia nec Deus prius punit, quam fiat quod puniendum est, &c.

¶ Circa reliquias spectantes ad pœnam vel præmium secũdum Autoritis fenitẽtiam aduertendum licet apud nostra iudicia hæc videatur per accidens, & consequenter aliena ab examinatione iudicij: apud tamẽ diuinum iudicium omnia æstimanda esse ex sacris potest colligi literis. Legimus enim Nabuchodonosor præmiarum à Deo ob seruitium sibi exhibitum sæpe per accidens in oppugnatione Tyri, vt patet Ezech. 28. Dauid quoque punitum legi-

betur iudicium. Sed in hoc præsenti tempore fit retributio præmiorum & pœnarũ. dixit enim Dominus Latroni in cruce, Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso. & Luc. 16. dicitur, quòd mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Ergo frustra expectatur finale iudicium.

¶ 2 Præterea, Nahum primo dicitur secũdum aliam literam, Non iudicabit Deus bis in idipsum. Sed in hoc tempore Dei iudicium exercetur, & quantum ad temporalia, & quantum ad spiritualia. Ergo videtur quòd non sit expectandum aliud finale iudicium.

¶ 3 Præterea, Præmium & pœna respondent merito & demerito. Sed meritum & demeritum non pertinent ad corpus, nisi inquantum est animæ instrumentum. ergo nec præmium seu pœna debetur corpori nisi propter animam. Non ergo requiritur aliud iudicium in fine, ad hoc quòd homo præmietur, aut puniatur in corpore, præter illud, quo nunc puniuntur aut præmiãtur animæ.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Erit ergo quoddam iudicium in nouissimo die præter iudicium quod nunc agitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de aliqua re mutabili, perfectè dari non potest ante eius consummationem, sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit perfectè dari non potest, antequam sit consummata, & in se & in suis effectibus: quia multæ actiones videtur esse vtiles, quæ ex effectibus demonstrantur nociuæ. Et similiter de homine aliquo iudicium perfectè dari non potest, quo ad eius vitam terminetur, eo quòd multipliciter potest mutari de bono in malum, aut econuerso, vel de bono in melius, aut de malo in peius. Vnde Apost. dicit Hebr. 9. quòd hominibus statutum est semel mori, post hoc autem, iudicium.

Sciendum tamen, quòd licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris secundum quid dependens. Vno quidẽ modo, secũdum quòd adhuc viuit in memoriis hominum, in quibus quandoque contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Alio modo in filiis, qui sunt quasi aliquid patris (secundũ illud Eccles. 30. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se) & tamen multorum bonorum sunt mali filij, & econtrario.

Tertio modo quantum ad effectum suorum operum, sicut ex deceptione Arrij & aliorum seductorum, pullulat infidelitas vsque ad finem mundi: & vsque tunc proficit fides ex prædicatione Apostolorum. Quarto modo quantum ad corpus, quod quandoque honorificè traditur sepulturæ, quãdoq; verò relinquitur insepultum, & tandem incineratum omnino resoluitur. Quinto modo quantum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit: puta in quibuscunque temporalibus rebus, quarũ quædam citius finiuntur, quædam diutius durant. Omnia autem hæc subduntur existimationi iudicij diuini. Et ideo de his omnibus perfectum & manifestum iudicium haberi non potest, quãdiu huius tẽporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die: in quo perfectè id quod ad vnumquemq; hominem pertinet, quocũque modo perfectè & manifestè iudicetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q opinio quorundam fuit, quòd animæ Sanctorum non præmiantur in cœlo, nec animæ damnatorũ puniuntur in inferno vsq; ad diem iudicij. Quod quidem apparet falsum ex hoc, quod Apostolus secũdæ ad Cor. 5. dicit, Audemus, & bonam voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum: quod est iam non ambulare per fidem, sed per speciem, vt patet ex his quæ subsequuntur. Hoc autem est videre Deum per essentiam, in quo cõsistit vita æterna: vt patet Ioan. 17. Vnde manifestum est animas à corporibus separatas esse in vita æterna. Et ideo dicẽdum est, quòd post mortem quantum ad ea quę sunt animæ, homo sortitur quendam immutabilem statum. Et ideo quantũ ad præmium animæ, non oportet vlterius differri iudicium. Sed quia quædam alia sunt ad hominem pertinentia, quæ toto temporis cursu aguntur, quæ non sunt aliena à dicto iudicio, oportet iterum in fine temporis omnia hæc in iudicium adduci. Licet enim homo secundũ hæc nõ mereatur neque demereatur: tamen pertinent ad aliquod eius præmiũ vel pœnã. Vnde oportet hæc omnia æstimari in finali iudicio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Deus nõ iudicabit bis in idipsum, id est, secundum idem: sed secundum diuersa, non est inconueniens Deum bis iudicare.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet præmiũ vel pœna corporis dependeat ex præmio vel pœna animæ: tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidẽs propter corpus statim separata à corpore, habet statum immutabilẽ, & accipit suum iudicium. Sed corpus remanet mutabilitati subiectum vsque ad finem temporis. & ideo oportet quod tunc recipiat suum præmiũ, vel pœnam in finali iudicio.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum iudiciaria potestas Christi se extendat ad angelos.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q potestas Christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni quã mali iudiciati sunt à principio mũdi, quando quibusdam cadẽtibus per peccatum, alij sunt in beatitudine cõfirmati. Sed illi qui iudicati sunt, nõ indigent iterũ iudicari. Ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad angelos.

¶ 2 Præterea, Non est eiusdem iudicare & iudicari. Sed angeli veniunt cum Christo iudicaturi: secundum illud Matth. 25. Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo. Ergo videtur quod angeli non sint iudicandi à Christo.

¶ 3 Præterea, Angeli sunt superiores aliis creaturis. Si ergo Christus est iudex nõ solùm hominũ, sed etiã angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarum. Quod videtur esse falsum, cũ hoc sit proprium prouidentiæ Dei. vnde dicitur Iob 34. Quem constituit alium super ter-

mus ob effectũ satis per accidens, quia, inquit Nathan propheta, inimicos fecisti blasphemare nomen Domini, filius qui natus est tibi, morietur. 2. Reg. 12. Vnde patet ad ea etiam quæ per accidẽs sunt, diuinam se extendere iudicia.

¶ In responsione ad primum & tertium, aduerte quòd aliud est, hominẽ post mortem sortiri statum immutabilem secũdum animam, & aliud est sortiri statum nõ impedibilem: anima enim per mortem peruenit ad statum immutabilem de bonitate in meliorem, aut econtra: & aut est confirmata in bono aut obstinata in malo, aut ciuis cœlestis aut infernalis. Et penes hoc attenditur immutabilitas status, cum qua immutabilitate stat quòd possit impediri ad tempus ne ad suam ciuitatẽ perueniat. Et huiusmodi impedimenta pertinent ad purgatorii: quod non constituit tertium statũ animarum, neque facit mutationem aliquam in statu animæ, quia est immutabilis, sed impedimentum præstat consummationi status illius. Et simile est ei quod inuenitur in motibus naturalibus: leue enim ascendẽs sursum, si impediatur in via, non propterea mutat sui motus naturam, nec cessante impedimẽto, ascendendo nouum acquirit principium motus, sed remoto prohibẽte, à primaeo immutato principio afcẽsum prosequitur. Sic enim anima immutata secundum statum suum, soluto purgatorio tanquam remoto prohibente, ad finem sui immobilis status (in quo est confirmata per mortẽ) gratia duce peruenit.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum sextum.*

TIculus clarus est.

¶ In corpore duo sunt. Primò respondetur quæsito vna conclusione: Angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi: etiam inquantum est homo. Et probatur triplici ter. Secundò declaratur quo ad quid angeli subsunt sic Christo. Et fit distinctio triplex: scilicet de ministerio, vel præmio aut pœna accidentali, vel præmio aut pœna essentiali. Et omnia clara sunt in littera.

¶ In responsione ad tertium, aduerte quòd quidam dicitur inferiora regi per superiora, non intelligitur de inferiori & superiori quocunque modo, nec de inferiori & superiori quo ad beatitudinem: alioquin sequeretur quòd multi angeli regerentur per multos sanctos homines, quos circa rei crediimus supra multos angelos, &

conse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæsquenter multi Sancti homines concurrerent ad administrationem mundi huius inferioris: quoniam administratio hæc minimis videtur credita angelis. Consequens autem hoc credimus esse falsum, quoniam sancti homines, quantumcunque beatiores sint angelis, nõ tamen præsunt regimini vniuersali spirituali aut corporali creaturæ: sed hoc officium reseruatum est angelis, quibus congruit ex natura. Vnde intelligẽdum est inferiora regi per superiora non secundum quid, sed simpliciter & absolutè, & propterea quia Christus homo est simpliciter & absolutè superior angelis: quia est caput totius Ecclesiæ triumphantis, animæ autem beatorum hominum supra multos angelos, sunt angelis superiores solum secundũ quid, scilicet secundum beatitudinem: ideo ex dicta maxima Aug. & Dionys. optimè cõcluditur, quòd Christus est super administratione totius creaturæ: & cum hoc animæ beatorum hominum nõ præsunt vniuersali regimini creaturarum.

¶ Et hæc sufficiant de principali parte huius libri quæ de mysterio incarnati Verbi tractauit.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum primum.

POST considerationem eorum, &c.

Hic incipit secunda pars principalis huius libri, distincta in partes octo, primam de sacramentis in communi, & reliqua septem secũdum singula septem sacramẽta. Prima igitur hæc pars durat̃ vsque ad quæstionem sexagesimamseptimã, inchoat à sacramenti genere in primo articulo huius quæstionis: 80. vt clarè titulus nõstratis quòd in titulo huius articuli, sacramenti nomen sumitur secundum eius significationem qua prædicatur de septem Ecclesiæ sacramentis. Et est intentio inquirendi, an secundum illam significationem sit in genere signi, quamuis abiecta additione aliqua quæ illo proponatur. & propterea argumenta abstrahunt de sacramento argumẽtãtur.

¶ In corpore articuli vna est conclusio: Sacramentum de quo est sermo, est in genere signi. Probatur: Nunc loquimur de sacramentis, secundum quod important habitudinem signi, ergo. Antecedens manifestatur ex hoc, quod Sacramẽti nomen est multiplex: & dicitur tam habẽs, quam causa, quam signum, & respectu sanctitatis occultæ. Et rursus hoc manifestatur ex communi regula: quia omnia habentia ordinẽ ad vnum, possunt diuersimode ab illo nominari: vt pater in sanitate & sanis. Hæc satis clara sunt ex communibus regulis nominum multiplicium ad vnum vel in vno, vel ab vno, quæ abusiue vocantur analoga. Vnde etiam Autor in calce responsionis ad tertium, hanc abusionem corrigendo, quum dixisset, scilicet analogicè, statim declarauit quid intendit subdens, Scilicet secundum diuersam habitudinem ad vnum, &c.

Cap. 31. tom. 1.

Cap. 4.

ram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? non ergo Christus est iudex angelorum.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit 1. Corinth. 6. An nescitis quoniam angelos iudicabimus? Sed Sancti nõ iudicabunt nisi autoritate Christi. ergo multò magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solùm quantum ad diuinam naturam prout est verbum Dei, sed etiam ratione humanæ naturæ. Quod patet ex tribus. Primò quidem, ex propinquitate naturæ assumptæ ad Deum: quia, vt dicitur Hebr. 2. nusquam angelos apprehẽdit, sed semen Abrahæ apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute verbi Dei, quàm aliquis angelorum, vnde & angelos illuminat: sicut Dionysius dicit 7. c. Cæleſt. hierarch. Vnde de eis habet iudicare. Secundò, quia per humilitatem passionis, humana natura in Christo, meruit exaltari super angelos, ita sicut dicitur Philip. 2. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Et ideo Christus habet iudiciariam potestatem etiam super omnes angelos & bonos & malos. In cuius signum dicitur Apoc. 7. quòd omnes angeli stabant in circuitu throni. Tertiò, ratione eorum quæ circa homines operantur: quorum Christus speciali quodam modo est caput. Vnde dicitur Heb. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministeriũ missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Subsunt autem iudicio Christi, vno quidem modo quãtum ad dispensationem eorum quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum: cui angeli ministrabant, vt dicitur Matth. 4. & à quo dæmones petebant, vt in porcos mitterentur, vt dicitur Matth. 8. Secundò, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum angelorum, quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum: secundum illud Luc. 15. Gaudium erit angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: & etiam quantum ad pœnas accidentales dæmonum: quibus torquentur vel hic, vel recluduntur inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. vnde Marc. 1. dicitur, quòd dæmon clamauit, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tẽpus perdere nos? Tertiò, quantum ad præmium essentiale bonorum angelorum, quod est beatitudo æterna: & quantum ad pœnam essentialem angelorum malorum, quæ est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum inquãtum est verbũ Dei, à principio mundi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de iudicio quantum ad præmium essentiale, & pœnam principalem.

¶ Ad secundum dicendũ, quod sicut dicit Aug. in lib. de Vera religione, * licet spiritualis iudicet omnia: tamen iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo licet angeli, ex eo q̃ sunt spirituales, iudicent: iudicantur tamẽ a Christo, inquantum est veritas.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus habet iudicium non solum super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim vt Augustinus dicit in 3. de Trinit. * inferiora quodam ordine regũtur à Deo per superiora, oportet dicere quòd omnia regantur per animam Christi, quæ est supra omnem creaturam. Vnde & Apostolus dicit Hebr. 2. Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ, futurum (scilicet subiectum) ei, de quo loquimur, id est, Christo. Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est & Deus & homo, dominus Iesus Christus. De cuius incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant.

Cap. 4. de Trinit.

QVAESTIO SEXAGESIMA, DE SACRAMENTIS, IN OCTO ARTICULOS DIVISA.

POST considerationem eorum quæ pertinent ad mysteria Verbi incarnati, considerandum est de Ecclesiæ sacramentis, quæ ab ipso Verbo incarnato efficaciam habent. Et prima consideratio erit de sacramentis in communi. secunda de vnoquoq; sacramentorum in speciali.

¶ Circa primum quinque consideranda sunt.

¶ Primò, quid sit sacramentum.

¶ Secundò, de necessitate sacramentorum.

¶ Tertiò, de effectibus sacramentorum.

¶ Quartò, de causa eorum.

¶ Quintò, de numero.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm sacramentum sit in genere signi.

¶ Secundò, vtrùm omne signum rei sacræ sit sacramentum.

¶ Tertiò, vtrùm sacramentum sit signum vnius rei tantum, vel plurium.

¶ Quartò, vtrùm sacramentum sit signum, quod est res sensibilis.

¶ Quintò, vtrùm ad sacramentum requiratur determinata res sensicilis.

¶ Sextò, vtrùm ad sacramentum requiratur significatio, quæ est per verba.

¶ Septimò, vtrùm requirantur determinata verba.

¶ Octauò, vtrùm illis verbis posit aliquid addi vel subtrahi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm sacramentum sit in genere signi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit in genere signi. Videtur enim sacramentum dici à sacrando, sicut medicamentum à medicando. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem causæ, quàm ad rationem signi. Ergo sacramentum magis est in genere causæ, quàm in genere signi.

4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 3. & ar. 3. ad 1. & art. 4. q. 1. ad 1.

¶ 2 Præterea, Sacramentum videtur aliquid occultum significare secundum illud Thobiæ 12. Sacramẽtum Regis abscondere bonum est, & Ephe. 3. Quæ fit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo. Sed illud quod est absconditum, videtur esse contra rationem signi. nam signum est quod * præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire: vt patet per Augustinum 2. de Doctrina Christiana. * Ergo videtur quod sacramentum non sit in genere signi.

** Aliud per, * Cap. 2. 10.*

¶ 3 Præterea, Iuramentum quandoque sacramentum nominatur: dicitur enim in Decret. 22. quæst. 5. * Paruuli qui sine ætate rationabili sunt, non cogantur iurare: & qui semel periuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum, id est, iuramentum accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationem signi. ergo videtur quod sacramentum non sit in genere signi.

Can. Pat multi.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in 10. de Ciuit. Dei, * Sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est.

Cap. 5.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnia quæ habent ordinem ad vnũ aliquid, licet diuersimode ab illo denominari possunt,

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore Autor accommodat diffinitionem hanc, scilicet signum rei sacræ, ad hoc vt sit conuertibilis cum sacramento: vt quod ex proprietate significationis non habet, ex accommodatione intelligatur habere. Hinc enim duas subintelligi vult conditiones rei sacræ, scilicet sanctificatis hominis: quod non aliunde deducitur, quàm ex hoc quòd signum proprie datur hominis cuius est per notũ ad ignotum diffuerre.

¶ Et circa duo: primum quòd Autor non solùm pro reuerentia sic diffinientium sacramentum, sed etiam pro firmando vsũ Ecclesiæ, quo sacramentum dicimus, non cuiusque rei sacræ signũ, sed hominis sanctificatis, descriptionem hanc in diffinitionem erexit. Secundum est, quòd ly sanctificantis, intelligitur in actu exercito. hoc est, quòd est signum rei sacræ, vt actualiter exercet sanctificationem hominis: quia ad hoc adhibetur vt signum, vt sanctificetur homo per illius significatum.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum tertium.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio cum vno corollario. Conclusio: Sacramentum est signum rerum. Declaratur: Sacramentum est signum nostræ sanctificationis, in qua considerantur tria, & hæc per sacramenta significantur: ergo. Corollarium est. Sacramentum est signum rememoratiuum, demõstratiuum, & prognosticum. Declaratur ex tribus præmissis.

¶ Aduerte hic, quòd Autor gratia materiæ abstr. probatione procedit, declarando quæ absque controuersia acceptantur de sacramentis in communi.

possunt sicut à sanitate, quę est in animali, denominatur sanum, non solùm animal, quod est sanitatis subiectum, sed dicitur medicina sana, inquantum est sanitatis effectiua, diæta verò, inquantum est conseruatiua eiusdem, & vrina inquantum est significatiua ipsius. Sic igitur sacramentũ potest aliquid dici, vel quia in se habet aliquam sanctitatẽ occurrentem (& secũdum hoc sacramentum idem est quod sacrum secretum) vel quia habet aliquem ordinẽ ad hanc sanctitatem, vel causæ, vel signi, vel secundum quamcunque aliam habitudinem. Specialiter autem nunc loquimur de sacramentis, secundum quòd importãt habitudinem signi, & secundum hoc sacramentum ponitur in genere signi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quia medicina se habet vt causa effectiua sanitatis, inde est quòd omnia denominata à medicina dicuntur per ordinem ad vnum primum agens, & propter hoc medicamentum importat causalitatem quãdam. Sed sanctitas, à qua denominatur sacramentum, non significatur per modum causæ efficientis, sed magis per modum causæ formalis vel finalis: & ideo non oportet quòd sacramentum semper importet causalitatem.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd ratio illa procedit, secundum quòd sacramentum idem est quod sacrum secretum. Dicitur autem non solùm Dei secretum, sed etiam Regis, esse sacrum & sacramentum: quia secũdum antiquos sancta vel sacrosancta dicebantur, quæcunque violari non licebat: sicut etiam muri ciuitatis, & personæ in dignitatibus constitutæ. Et ideo illa secreta siue diuina, siue humana, quæ non licet violari, quibuslibet publicando, dicuntur sacra vel sacramenta.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd etiam iuramentum habet quandam habitudinem ad res sacras: inquantum scilicet est quædam contestatio facta per aliquod sacrum. Et secundum hoc dicitur iuramentũ esse sacramentũ, non eadẽ ratione, qua nunc loquimur de sacramentis, non tamen æquiuocè sumpto nomine Sacramẽti, sed analogicè, scilicet secundũ diuersam habitudinem ad aliquid vnũ, quod est res sacra.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm omne signum rei sacræ sit sacramentum.

Infrà, q. 60. art. 2. Et 1. 2. q. 161. ar. 4. ad 2. & q. 102. ar. 5. cor. Et 4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non omne signum rei sacræ sit sacramentum. Omnes enim creaturæ sensibiles sunt signa rerum sacrarum, secundũ illud Rom. primo, Inuisibilia Dei, per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur. Nec tamen omnes res sensibiles possunt dici sacramenta. Non ergo omne signum rei sacræ est sacramentum.

¶ 2 Præterea, Omnia quæ in veteri lege fiebãt: Christũ figurabant. qui est Sanctus sanctorũ: secũdũ illud 1. ad Cor. 10. Omnia in figura cõtingebant illis. & Col. 2. Quæ sunt vmbra futurorũ, corpus autẽ Christi. Nec tamen omnia gesta Patrũ veteris Testamenti, vel etiã omnes cæremoniæ legis sunt sacramẽta, sed quædam specialiter: sicut in Secunda parte habitum est. * Ergo videtur quòd non omne signum rei sacræ sit sacramentum.

1. 2. q. 101. ar. 4.

¶ 3 Præterea, Etiam in nouo Testamento multa geruntur in signum alicuius rei sacræ, quæ tamen non dicuntur sacramenta: sicut aspersio aquæ benedictæ, consecratio altaris, & similia.

Non ergo omne signum rei sacræ est sacramentum.

¶ SED CONTRA est quod diffinitio conuertitur cum diffinito. Sed quidam diffiniunt sacramentum, per hoc quòd est sacræ rei signum, & hoc etiam videtur ex autoritate Aug. suprà inducta. * Ergo videtur quòd omne signum rei sacræ sit sacramentum.

Ar. præc.

¶ RESPONDEO dicendum, quod signa propriè dantur hominibus, quorum est per nota ad ignota peruenire. Et ideo propriè dicitur sacramentum, quod est signũ alicuius rei sacræ ad homines pertinẽtis: vt scilicet proprie dicatur sacramentum, secundum quòd nunc de sacramentis loquimur, quod est signum rei sacræ, inquantum est sanctificans homines.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd creaturæ sensibiles significant aliquid sacrum, scilicet sapiẽtiam & bonitatem diuinam, inquantum sunt in seipsis sacrã non autem inquãtum nos per ea sanctificamur. Et ideo non possunt dici sacramenta, secundum quòd nunc loquimur de sacramentis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quædam ad verus Testamentum pertinentia, significabant sanctitatem Christi, secundum quod in se sanctus est. Quædam verò significabant sanctitatem eius inquantum per ea nos sanctificamur: sicut immolatio agni Paschalis significabat immolationem Christi, qua sanctificati sumus. Et talia dicuntur propriè veteris Legis sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quod res denominatur à fine & complemento: dispositio autem non est finis, sed perfectio. Et ideo quæ significant dispositionem ad sanctitatem, nõ dicuntur sacramenta (de quibus procedit obiectio) sed solùm ea quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sacramentum sit signum vnius rei tantùm.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit signum nisi vnius rei. Id enim, quo multa significantur, est signum ambiguum, & per consequens fallendi occasionem facit patet de nominibus æquiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri à Christiana religione: secũdum illud Coloss. 2. Videte ne quis vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur quod sacramentum nõ sit signum plurium rerum.

4. dist. 1. q. 1. art. 1. ad 4. & ar. 3. cor.

¶ 2 Præterea, Sicut dictum est, * sacramentum significat rem sacram, inquantum est humanæ sanctificationis causa. Sed vna sola est causa humanæ sanctificationis, scilicet sanguis Christi, secundum illud Hebr. vlt. Iesus vt sanctificaret per suũ sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quod sacramentum non significet plura.

Ar. præc.

¶ 3 Præterea, Dictum est, * quod sacramentum proprie significat ipsum finem sanctificationis. Sed finis sanctificationis est vita æterna: secundum illud Roman. 6. Habetis fructum vestrũ in sanctificatione, finem verò vitã æternã. Ergo videtur quod sacramentum nõ significet nisi vnam rem, scilicet vitam æternam.

Ar. præc. ad 3.

SED CONTRA est, quod in Sacraméto altaris est duplex res significata, scilicet corpus Christi verũ, & mysticum, vt Aug. dicit in lib. sententiarum Prosperi. *

*De cons. dist. 2. cã. Hoc est, quod dicimus. * Ar. præc.*

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd (sicut dictũ est) * sacramentum proprie dicitur quod ordinatur ad significandã nostram sanctificationem. In qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi: & forma nostræ sanctificationis, quæ cõsistit in gratia & virtutibus: & vltimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita æterna. Et hæc omnia per sacramenta significantur. Vnde sacramentum est & signum rememoratiuum eius quod præcessit, scilicet passionis Christi, & demonstratiuum eius, quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratiæ, & prognosticum, id est prænuntiatiuum futuræ gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tunc est signum ambiguum, præbens occasionẽ fallendi, quãdo significat multa, quorum vnũ non ordinatur ad aliud. Sed quando significat multa secundũ quod ex eis quodam ordine efficitur vnũ, tunc non est signum ambiguum, sed certum: sicut hoc nomen homo significat animam & corpus, prout ex eis cõstituitur humana natura,

Universidad de Deusto
Biblioteca

In corp. sexagesimæ Articulum quartum.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Probatur duplici. Primò ratione: Res sacræ quæ per sacramẽta significãtur, sunt quædam bona intelligibilia, quibus homo sanctificatur: ergo per aliquas res sensibiles significatio sacramenti implenda est: ergo ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Prima consequentia probatur ratione: ex parte quidem nostri, quia

4.di.1.q. 1.art.1.q. 1. & art. 2.p.1.& ar.3.c.Et 4.con.56. Et Ioan. 3.to.4.

tionis humanæ est, vt per sensibilia ad intelligibilia deueniat: signum autem est, per quod in alterius cognitionem deuenimus. Ex parte verò Dei: quia secundum modum nostrum Deus prouidet nobis, quod in litera tripliciter manifestatur.

Art. 2.

Consequens est igitur q̃ significatio talis signi à Deo homini dati, scilicet sacramenti, per sensibilia impleatur. Et similitudine: quia spiritualia in sacra Scriptura per sensibiles similitudines innotescunt. Secũdò probatur conclusio auctoritate Dionysij.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quintum.*

Libr.2.c. 19.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio respõsiua quæsito: In sacramentis nouæ Legis oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis. Probatur: Non pertinet ad aliquem determinare quod in alterius, sed quod est in sua potestate: sed sanctificatio est in potestate Dei, non hominis: ergo non pertinet ad hominem instituere sanctificatiua hominis: sed sacramenta sunt sanctificatiua hominis: ergo. Vltimo sub-

Q.61. Trac.80. post med.

sumpta propositio & probatur auctoritate Apostoli, & declaratur distinguendo duo, quæ in sacramentorum vsu inueniuntur, scilicet cultus diuinus & sanctificatio hominis, & declarando horum differentiã, quia primum est hominis ad Deum, secundum est cõtrà Dei ad hominem.

¶ Vbi videre potes, quòd Autor duo hæc considerauit in sacramentis: vt quia ex primo poterat ratio determinandi res, ad hominem spectare (cuius est colere Deum, hoc vel illo modo) ex secundo necessitatẽ mõstraret diuinæ institutionis, cuius est sanctificare hominem per hæc vel illa signa, & sine his & illis, vt placet. Et quia nullum sacramentum est, quod non sanctificet hominem: ideo omnia oportet à Deo determinata esse quo ad non substãtiale.

¶ In responsione ad primũ, aduerte quàm præsumptuosa, iniuriosa ac sacrilega sit eorũ fortia: qui proprias, aut Poetarum similitudines tanquam spiritualium similachras interpretantur, scribunt aut prædicantve surpant enim officium Spiritus sancti, cuius iudicio res aliquæ instituꝛe sunt in figuram aliorum, dicente Apostolo, Omnia in figuram contingebant illis. Vtilicantque sacram Scripturam, dum ex tali fictione occasionem dant credendi quod similiter humano Spiritu sunt in Sacris literis: quemadmodũ hæc quæ audiunt humani dexteritate ingenij coaptata. Et sic multum auctoritatis detrahitur sacræ scripturę figuris.

Cap.16. & 17.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum sextum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Sacramenta tripliciter considerantur, & quolibet modo congruunt eis verba. Probatur quo ad primã partem, quia sacramenta adhibentur vt signa quædam ad hominum sanctificationem. Quo ad secundam, sigillatim declarando singula mẽbra cum suis rationibus: vt clarè & ordinatè patet in litera.

*4.di.1.q 1.ar.3.& di.3.q.1. ar.2.q.6. ad secundum. Et verit. 4. ad 10. * Lib 19. cap.16.*

¶ Aduerte, quod prima pars conclusionis ex assumpto facilè deducitur, nam quia sacramenta ad sanctificationem adhibentur, oportet primam eorum considerationem secundum sanctificationis causam fieri. Et quia ad sanctificandos homines sunt res fœdæ eorum consideratio ex parte hominis est. Et quia vt signa adhibentur, consequens est vt tertia eorum consideratio secundum significationem fiat.

¶ In responsione ad secundum perspice, quod in sacramentis res & verba coeunt in vnum signum: quia cõstituunt vnum sacramentum, quod non nisi signum vnum est. Vade, proprièloquendo, ablutio in aqua in baptismo non est vnum signum, & verba sunt aliud signum: vt tanquam ex duobus partialibus signis fiat vnum totale signum: sed ipsa applicatio aquæ, quæ indeterminata est ad significãdam spiritualem ablutionem, vel spiritualem claritatem, aut simplicitatem, aut aliquid huiusmodi ex coniunctione ad verba abluentis, determinatur ad significandum spiritualem ablutionem. Ita quod nõ sunt duæ relationes signi in aqua & verbis: sed vna tantum relatio signi est in hoc composito ex rebus & verbis, vt sunt determinabile & determinatio in ratione significandi vnum spirituale effectum. Sunt enim hæc (vt in litera subtiliter traditur, & declaratur in tertia ratione in corpore articuli, (velut materia & forma in genere signi, non quòd relatio talis signi sit composita ex materia, & forma: sed quia relatio talis signi non ad est nisi compositio ex talibus determinabili & determinãte: quæ sunt velut materia & forma.

Cap.16. & 17.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulũ septimum.*

Tract.80 post m.d.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore vna conclusio: In sacramentis requiritur determinata forma verborum. Probatur: In sacramentis requiruntur determinatæ res sensibiles, quæ se habent vt materia: ergo multò magis requiritur determinatio verborũ, quæ se habet vt forma.

Cap.5.

Antecedens quo ad primam partem patet ex articulo 5. quo ad secundam, ex 6. & hic repetitur. Consequentia probatur: quia principalius requiritur ad esse rei determinata forma, quàm determinata materia. Probatur, quia in omnibus compositis ex materia & forma, principium determinationis est ex parte formæ: quia est finis, & terminus materiæ & materia determinata requiritur, vt sit proportionata determinatæ formæ.

Art. 2. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendũ quòd res visibiles sacramẽtorum dicuntur verba per quandã similitudinẽ, inquantũ scilicet participant quandã vim significãdi quæ principaliter est in ipsis verbis, vt dictum est.* Et ideo non est superflua ingeminatio verborum, cùm in sacramentis rebus visibilibus verba addantur: quia vnum eorum determinatur per aliud, vt dictum est.*

In corp.

In corp.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd quamuis verba & aliæ res sensibiles sint in diuerso genere, quantum pertinet ad naturã rei: conueniunt tamen in ratione significandi, quæ perfectius est in verbis, quàm in aliis rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodammodo vnum in sacramẽtis, sicut ex forma & materia: inquantum scilicet per verba perficitur significatio rerum: vt dictum est.* Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipsi actus sensibiles: puta ablutio, vnctio, & alia huiusmodi: quia in his est eadem ratio significandi & in rebus.

Ar.3, id 1.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Aug. dicit cõtra Faustũ*) alia debent esse sacramẽta rei præsentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis prænuntia erant Christi vẽturi: & ideo non ita expresè significabãt Christum, sicut in sacramento nouæ Legis, quæ ab ipso Christo effluunt, & quandam similitudinem ipsius in se habent: vt dictum est.* Vtebãtur tamen in veteri Lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinẽt tam sacerdotes, qui erant sacramentorum illorum ministri (secundum illud Num.6. Sic benedicetis filiis Israel, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, &c.) quàm etiam illi qui illis sacramentis vtebantur: secundum illud Deut.26. Profiteor coram Domino Deo tuo, &c.

Libr. 19. cap.6.

In corp.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum sacramentum sit semper aliqua res sensibilis.*

AD QVARTVM sic procedi-

4.di.1.q 1.ar.1.q 1. & art. 2.p.1.& ar.3.c.Et 4.con.56. Et Ioan. 3.to.4.

tur. Videtur quòd sacramentum non semper sit aliqua res sensibilis. Quia secũdum Philosophũ in lib. Priorum, omnis effectus, suæ causæ signum est. Sed sicut sunt quidam effectus sensibiles, ita etiam sunt quidam effectus intelligibiles, sicut sciẽtia est effectus demonstrationis. ergo non omne signum est sensibile. Sufficit autem ad rationem sacramenti, quòd sit signum alicuius rei sacræ, inquantum per eam homo sanctificatur: vt dictum est.* Non ergo requiritur ad sacramentum, quòd sit aliqua res sensibilis.

¶ 2 Præterea, Sacramenta pertinẽt ad cultum vel regnum Dei. Sed res sensibiles non videntur pertinere ad cultum Dei. dicitur enim Ioann.4. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare. & Rom.14. Non est regnum Dei, esca & potus. Ergo res sensibiles non requiruntur ad sacramentum.

¶ 3 Præterea, Augustinus dicit in libro de Libero arbitrio,* quòd res sensibiles sunt minima bona, fine quibus homo rectè viuere potest. Sed sacramenta sunt de necessitate salutis humanæ (vt infrà patebit*) & ita fine eis homo rectè viuere nõ potest. Non ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit super Ioã.* Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et loquitur ibi de elemento sensibili, quod est aqua. Ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sapientia diuina vnicuiq; rei prouidet secundum suum modum: & propter hoc dicitur Sapiẽ.8. quòd suauiter disponit omnia. vnde & Matth.25. dicitur quòd dedit vnicuiq; secundum propriã virtutem. Est autem homini connaturale, vt per sensibilia perueniat in cognitionem intelligibilium. Signum autem est, per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius. Vnde, cùm res sacræ, quæ per sacramenta significantur sint quædam spiritualia & intelligibilia bona quibus homo sanctificatur, cõsequens est vt per aliquas res sensibiles significatio sacramenti impleatur: sicut etiam per similitudinem sensibilium rerum in diuina Scriptura res spirituales nobis describuntur. Et inde est, quòd ad sacramenta requiruntur res sensibiles. vt etiam Dionys. probat in primo cap. Cœl. hierar.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ vnumquodque præcipuè denominatur & diffinitur secundum id quod conuenit ei primò & per se, non autem secundum id quod cõuenit ei per aliud. Effectus autem sensibilis, per se habet quod ducat in cognitionem alterius, quasi primo & per se homini innotescens: quia omnis nostra cognitio à sensu oritur: effectus autem intelligibiles, non habent quod possint ducere in cognitionem alterius, nisi inquãtum sunt per aliud manifestati, id est, per aliqua sensibilia. Et inde est quod primo & principaliter dicuntur signa, quæ sensibus offeruntur: sicut Aug. dicit in 2. de doctrina Christiana:* vbi dicit quod signum est quod præter speciem quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Effectus autem intelligibiles non habent rationem signi, nisi secundum quod sunt manifestati per aliqua signa. Et per hunc etiam modum, quædam quæ non sunt sensibilia dicuntur quodammodo sacramenta, inquantum sunt significata per aliqua sensibilia, de quibus infrà agetur.*

Cap.5. Q.61. ar.1.& 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles, vt in sua natura considerantur, non pertinẽt ad cultum vel ad regnum Dei: sed solùm secũdum quòd sunt signa spiritualium rerum, in quibus regnum Dei consistit.

¶ Ad tertium dicendum, quod Augustinus ibi loquitur de rebus sensibilibus, secundum quòd sunt in sua natura: non autem secundum quòd assumuntur ad significandum spiritualia, quæ sunt maxima bona.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum requirantur determinatæ res ad sacramenta.*

Infrà.q. 7.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ non requirantur determinatæ res ad sacramenta. Res enim sensibiles assumuntur in sacramentis ad significandum, vt dictum est.* Sed nihil prohibet diuersis rebus sensibilibus idem significari: sicut in sacra Scriptura Deus aliquando metaphoricè significatur per lapidem, quãdoque per leonem, quandoque per solem, aut aliquid aliud huiusmodi. Ergo videtur quod diuersæ res possint congruere eidem sacramento. Non ergo determinatæ res in sacramentis requiruntur.

Artic.3.

¶ 2 Præterea, Magis est necessaria salus animæ quã salus corporis. Sed in medicinis corporalibus, quæ ad salutem corporis ordinantur, potest vna res pro alia poni in eius defectu. Ergo multo magis in sacramentis, quæ sunt medicinæ spirituales ad salutem animæ ordinatæ, poterit vna res assumi pro alia, quãdo illa defuerit.

¶ 3 Præterea, Non est cõueniens, vt hominis salus arctetur per legem diuinam, & præcipuè per legẽ Christi, qui venit omnes saluare. Sed in statu legis naturæ non requirebantur in sacramentis aliquæ res determinatæ, sed ex voto assumebantur, vt patet Gen.28. Vbi Iacob vouit, se Deo decimas & hostias pacificas oblaturum. Ergo videtur quòd non debuerit arctari homo, & præcipuè in noua lege, ad aliquius rei determinatæ vsum in sacramentis.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioann.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in vsu sacramentorum duo possunt considerari, scilicet cultus diuinus, & sanctificatio hominis. Quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum, secundum autem econuerso pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non pertinet autem ad aliquem determinare quod in potestate alterius, sed solùm id quod est in sua potestate. Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo iudicio assumere res, quibus sanctificetur, sed hoc debet esse ex diuina institutione determinatum. Et ideo in sacramentis nouæ legis, quibus homines sanctificantur (secundũ illud 1.ad Corinth.6. Abluti estis, sanctificati estis) oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod etsi idem potest per diuersa signa significari: determinare tamen quo signo fit vtendum* ad significandum, pertinet ad significãtem. Deus autem est qui nobis significat spiritualia per res sensibiles in sacramentis, & per verba similitudinaria in Scripturis. Et ideo sicut iudicio Spiritus sancti determinatum est quibus similitudinibus in certis Scripturę locis res spirituales significẽtur, ita etiam

** Aug. de doctr. Christ. lib. 2. cap. 3.*

etiã debet esse diuina institutione determinatum, quæ res ad significandum assumantur in hoc vel in illo sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles habent naturaliter sibi inditas virtutes conferentes ad corporalem saluté: & ideo non refert, si duæ earum eandem virtutem habeant, qua quis vtatur. Sed ad sanctificationẽ non ordinantur ex aliqua virtute sibi naturaliter indita, sed solum ex institutione diuina: & ideo oportuit diuinitus determinari, quibus rebus sensibilibus sit in sacramentis vtendum.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit 19. contra Faustum,* diuersa sacramenta diuersis tẽporibus congruunt: sic etiam diuersis verbis significãtur diuersa tempora, scilicet præsens, præteritũ & futurũ. Et ideo sicut in statu Legis naturæ, hominesnulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu mouebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebꝰ sensibilibus ad Dei cultum vterentur. Postmodum verò necesse fuit etiã exterius legem dari: tum propter obscurationem legis naturæ, ex peccatis hominum: tum etiam ad expressiorem significationem gratiæ Christi, per quã humanum genus sanctificatur. Et ideo etiam necesse fuit res determinari, quibus homines vterẽtur in sacramentis. Nec propter hoc arctatur via salutis: quia res quarum vsus est necessarius in sacramentis, vel communiter habentur. vel paruo studio adhibito, haberi possunt.

Cap.16. & 17.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum in significatione sacramentorum requirantur verba.*

*4.di.1.q 1.ar.3.& di.3.q.1. ar.2.q.6. ad secundum. Et verit. 4. ad 10. * Lib 19. cap.16.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ in significatione sacramentorum nõ requirantur verba. dicit enim Aug. contra Faustũ,* Quid sunt aliud quæque corporalia sacramẽta nisi quasi quædã verba visibilia? & sic videtur quod addere verba rebꝰ sensibilibꝰ in sacramẽtis, sit addere verba verbis. Sed hoc est superfluũ. Nõ ergo requirũtur verba cum rebus sensibilibus in sacramentis.

¶ 2 Præterea, Sacramentum est aliquid vnum. Ex his autem quæ sunt diuersorũ generũ, non videtur posse aliquid vnũ fieri. Cùm igitur res sensibiles & verba sint diuersorum generũ (quia res sensibiles sunt à natura, verba autem à ratione) videtur quòd in sacramentis nõ requirantur verba cum rebus sensibilibus.

¶ 3 Præterea, Sacramẽta nouæ Legis successerunt sacramentis veteris Legis: quia illis ablatis, ista sunt instituta, vt Aug. dicit 19. contra Faustum.* Sed in sacramentis veteris Legis non requirebatur aliqua forma verborum. Ergo nec in sacramentis nouæ Legis.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Ephes.5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Augustꝰ. dicit super Ioã.4. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.

Tract.80

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramẽta (sicut dictum est*) adhibentur ad hominum sanctificationem sicut quædam signa. Tripliciter ergo considerari possunt: quolibet modo cõgruit eis quod verba rebus sensibilibus adiungãtur. Primò enim possunt cõsiderari ex parte causæ sanctificantis, quæ est verbum incarnatum, cui sacramentum quodammodo cõformatur, in hoc quod rei sensibili verbũ adhibetur, sicut in mysterio incarnationis carni sensibili est verbũ Dei vnitũ. Secundò possunt considerari sacramẽta ex parte hominis qui sanctificatur, qui compositus ex anima & corpore, cui proportionatur sacramẽtalis medicina: quæ per rem visibilem corpus tangit, & per verbũ ab anima creditur. Vnde Augustinus dicit super illud Ioan.* decimoquinto. Iam vos mundi estis propter sermonem, &c. vnde est ista tanta virtus aquæ vt corpus tangat, & cor abluat nisi faciente Verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Tertiò possunt considerari ex parte ipsius significationis sacramentalis. Dicit autem Augustꝰ. 2. de Doctrina Christiana,* quòd verba inter homines obtinuerũt principatum significandi: quia verba diuersimode formari possunt ad significãdos diuersos cõceptus mẽtis: & propter hoc per verba magis distinctè possumus exprimere q̃ mẽte cõcepimus. Et ideo, ad perfectionẽ significationis sacramentalis, necesse fuit vt significatio rerũ sensibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim significare potest & ablutionẽ propter suã humiditatẽ, & refrigeriũ propter suã frigiditatẽ. Sed cũ dicitur, Ego te baptizo, manifestatur quòd aqua vtimur in baptismo ad significandũ emundationẽ spiritualẽ.

Cap.5.

Art. 2. ad 3.

In corp.

In corp.

Ar.3, id 1.

Libr. 19. cap.6.

In corp.

Lib.1.per. herm.10 prin.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrum requirantur determinata verba in sacramentis.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod non requirantur determinata verba in sacramentis. Etenim Philosophus dicit,* voces non sint eædem apud omnes. Sed salus quæ per sacramenta quæritur

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad secundum aduerte quòd doctrina præsentis literæ, scilicet quod in qualibet lingua, vox illa qua principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad illum actum significandum, assumi debet in sacramentis: vera est quantum est ex parte debiti vsus verborum, quoniam ad tantum mysterium nonnisi principalia communioraque assumenda sunt verba. Cum hac tamen doctrina stat, quod oppositum fiat, vel ex accommodatione vsus, vel quia sacramenti forma nō vrget ad hoc. Quantum autem valeat contra communitatem & proprietatem linguæ accommodatio vsus, testatur forma baptismi apud Latinos, dum dicitur, Ego te baptizo, &c. baptizare enim Latina lingua neque principaliter, neque communiter significat abluere: vt patet, in tantum quod si quis diceret alteri Baptiza hoc fudariolum, aut non, aut vix intelligeretur. Et proculdubio dicere deberemus, Ego te abluo in nomine patris, &c. quia tamen accommodauit Ecclesiæ Latinæ vsus vocabulum hoc ad significandum actum abluendi, qui in sacramento fit, illo vtendum est. Vnde etiam mulieres in vulgari baptizantes, dicunt, *Io te sbattezo*. Et audeo dicere minoris curæ fuisse inducere hæc verba ad fit, vt non percipiat populus, sed nec Sacerdos aut Leuita, quid importat baptizare, qd optimè intelligerent omnes si diceretur, Ego te abluo, aut lauo. Et simile accidit in sacramento Confirmationis in verbo Christmatis. Prouidentia tamen diuina hinc Ecclesiam suā doctam esse voluit, quod quocunque verbo accommodato ab vsu ad significandum illud, vtamur (etiam si alterius sit idiomatis) sacramentum perficitur: ita quod nec mixtio idiomatum in eodem numero formæ sacramenti, tollit perfectionem sacramenti. Habes quoque hinc, quod quia vsus accommodatione personas dignas alloquimur in numero plurali (dicendo vnt Vos, &c. ita quòd si diceretur illi, Tibi, videtur inferri sibi injuria) ideo fiqūs in forma sacramenti pœnitentiæ, absoluendo Episcopum vel principem honoris confuēti gratia dicat, Absoluo vos à peccatis vestris, &c. per tactum est sacramentum non minus quām si in vulgari dixisset, *Io vi assolvo*, vel *vi do*, quia perfecta est significatio orationis ad illam personam solam, ex accommodatione vsus non minus quām perfecte si dicerentur omnes similes orationes: puta ido vobis hoc munus; venite vos ad me omnes, & similia. Et eadem ratione perfecta essent sacramenta, si dicto: puta si quis diceret: Ego absoluo dominationem vestram à peccatis vestris. Pro regula enim generali habendum est, quod quando oratio habet perfectam significationem ex accommodatione vsus in cæteris loquutionibus, sufficit ad sacramenti perfectionem similis oratio applicata ad maiorem significationem perfectam. Et ratio est quia operatio spiritualis in sacramentis sequitur significationem perfectam orationis sacramentalis: ac per hoc vbi oratio habet suam significationem perfectam, sacramentum perficitur. Constat autem, quod oratio quæ in qualibet materia communiter habet suam

Art. præc. ad 2.

Tract. 80 in ioā.

significationem perfectam, non perdit perfectionem suæ significationis ex hoc quod applicatur ad materiam sacramentalem. igitur sicut sufficit oratio illa perfecta in aliis, ita & in sacramentis. Quia autem sacramenti forma non vrget ad principaliter & communiter conuenta verba, siquis ex huiusmodi libertate vteretur aliis verbis (puta dicendo, Ego te abluo in nomine Patris, &c. Aut in sacramento Eucharistiæ, Istud est, &c.) perfecta essent sacramenta: non enim de necessitate sacramenti sunt illæ voces, quibus communiter Ecclesia vtitur, sed illæ vel aliæ loco illarum idem significantes quod illæ. Sic enim intelligendum est determinatam exigi formam verborum ad sacramenta. Sed sunt voces illæ quibus Ecclesia vtitur de necessitate præcepti Ecclesiæ: ideo peccaret quisquis aduertenter vteretur aliis vocibus ab illis, quibus Ecclesia sua consueuit vti in sacramentis. Vnde hæc non diximus, vt liceat cuique mutare voces in sacramentis: sed vt sic acciderit, nouerint non esse iteranda sacramenta propter huiusmodi mutationes. Et confirmatur quod dicimus ex forma consecrationis sanguinis Christi, qua vtitur Ecclesia Latina, dicit enim Hic est calix sanguis. Vbi aut metaphorice sumitur calix, aut ponitur continens pro contento: ac per hoc ex vi verborum sectando propriam significationem, non significatur conuersio vini in sanguinem, sed in calicem: quod est ridiculum. Attestatur enim per hoc Spiritus sanctus quod sufficiunt ad sacramētorum perfectionem verba vel ex prorietate vel accommodatione vsus significantia veritatem sacramenti, quæcunque sint illæ nec esse de necessitate sacramenti communiter habita aliqua lingua vel-

Tex. hūc sic lue.

4. dist. 3. art. 3. q. 4.

ba.

¶ Ad secundum dicendum, qd ille, qui corrupte profert verba sacramētalia, si hoc ex industria facit, non videtur intendere facere quod facit Ecclesia: & ita nō videtur perfici sacramentū. Si autē hoc faciat ex errore vel lapsu linguæ, si sit tāta corruptio, q̄ omnino auferat sensū locutionis, nō videtur perfici sacramētū. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte principij dictionis: puta si loco eius quòd est, in nomine Patris, dicat, in nomine Matris. Si verò nō totaliter auferatur sensus locutionis per huiusmodi corruptelā, nihilominus perficitur sacramētum. Et hoc præcipuè cōtingit quando fit corruptio ex parte finis: puta si aliquis dicat, in nomine patrias & filias. Quamuis enim huiusmodi verba corrupta prolata, nihil significēt ex virtute ipositionis: accipiūtur tamē vt significātia ex accōmodatione vsus. Et ideo licet mutetur sonus sensibilis, remanet tamē idē sensus. Quod autē dictū est de corruptēla corruptionis circa principiū vel finē dictionis, rationē habet: quia apud nos variatio dictionis ex parte principij, mutat significationē: variatio autē ex parte finis dictionis, vt plurimū mutat cōsignificationē: quæ tamen apud Græcos variatur etiam secundum principium dictionis in declinationibus verborū. Magis tamē videtur attēdenda quātitas corruptionis: quia ex vtraq; parte potest esse tam parua, quod nō aufert sensum verborū: & tā magna, quod aufert. sed vnum horum facilius accidit ex parte principij, & aliud ex parte finis.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus determinata verba protulit in cōsecratione sacramenti Eucharistiæ, dicēs Matt. 26. Hoc est corpus meum. Similiter etiam mandauit discipulis, vt sub determinata forma verborum baptizarent, dicens Matth. vlt. Euntes docete omnes gētes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est,* in sacramentis verba se habent per modum formæ, res autem sensibiles per modum materiæ. In omnibus autem compositis ex materia forma, principium determinationis est ex parte formæ quæ est quodammodo finis & terminus materiæ: & ideo principalius requiritur ad esse rei determinata forma, quam determinata materia: materia enim determinata requiritur, vt sit proportionata determinatæ formæ. Cum igitur in sacramentis requirantur determinatæ res sensibiles, quæ se habent in sacramentis sicut materia, multo magis requiritur in eis determinata forma verborum.

Art. præc.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustinus dicit super Ioan.* verbum operatur in sacramentis, non quia dicitur, id est, non secundum exteriorem sonum vocis: sed quia creditur, id est, secundum sensum verborum, qui fide tenetur. Et hic quidem sensus est idē apud omnes, licet non eædem voces sint quantum ad sonum. Et ideo cuiuscunque linguæ verbis proferatur talis sensus, perficitur sacramentum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet in qualibet lingua contingat diuersis vocibus idē significari: semper tamen aliqua illarū vocū est, qua principalius & cōmunius hominēs illius linguæ vtūtur ad hoc significādum: & talis vox assumi debet in significatione sacramēti. Sicut etiā inter resensibiles illa assumitur ad significatio

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum liceat aliquid addere verbis, in quibus consistit forma sacramentorum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd nihil liceat addere verbis, in quibus cōsistit forma sacramētorū. Non enim minoris sunt necessitatis huiusmodi verba sacramētalia q̄ verba sacræ Scripturæ. Sed verbis sacræ scripturæ nihil licet addere vel minuere: dicitur enim Deut. 4. Non addetis ad verbū q̄b vobis loquor, nec auferetis ab eo. Et Apo. vlt. Contestor omni audiēti verba prophetiæ libri huius: si quis apposuerit ad hæc, apponet super eū Deus plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit, auferet Deus partē eius de libro vitæ. Ergo videtur quod neque in formis sacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

¶ 2 Præterea, Verba se habēt in sacramētis per modum formæ, vt dictū est.* Sed in formis quælibet additio vel subtractio variat specié, sicut & in numeris, vt dicitur 8. Met.* Ergo videtur quòd si aliquid addatur vel subtrahatur à forma sacramenti, non erit idem sacramentum.

Ar. præc.

Tex. 8.

¶ 3 Præterea, Sicut ad formam sacraméti requiritur determinatus numerus dictionum, ita etiā requiritur determinatus ordo verborum, & etiā orationis continuitas. Si ergo additio vel subtractio nō auferat sacramenti veritatem, videtur quòd pari ratione nec transpositio verborum, aut etiam interpellatio pronuntiationis.

¶ SED CONTRA est, quòd in formis sacramētorum quædam apponuntur à quibusdam, quæ ab aliis nō apponūtur: sicut Latini baptizāt sub hac forma, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: Græci autē sub ista, Baptizetur seruus Christi N. in nomine Patris, &c. Et tamen vtriq; verū cōferunt sacramentum. Ergo in formis sacramentorum licet aliquid addere vel minuere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa omnes istas mutationes quę possunt in formis sacramentorum cōtingere, duo videntur esse cōsideranda. Vnum quidem ex parte eius, qui profert verba, cuius intētio requiritur ad sacramentum, vt infrà dicetur.* Et ideo si intēdat per huiusmodi additionem vel diminutionē alium ritum inducere, qui nō sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum: quia non videtur quòd intēdat facere id quod facit Ecclesia. Aliud autē est considerādum ex parte significationis verborum. Cùm enim verba operētur in sacramentis quantum ad sensum, quem faciunt (vt supra dictū est)* oportet considerare vtrùm per talē mutationem tollatur debitus sensus verborū: quia sic manifestum est quòd tollitur veritas sacraméti. Manifestum est autem, quòd si diminuatur aliquid eorum quæ sunt de substātia formæ sacramētalis, tollitur debitus sensus verborum: & ideo nō perficitur sacramentū. Vnde Didym[9] dicit in I. de Spiritu sāctō,* Si quis ita baptizare conetur, vt vnū de prædictis nominib[9] prætermittat (scilicet Patris & filij & spiritus sancti) sine perfectione baptizabit. Si autē subtrahatur aliquid quod nō sit de substātia formæ, talis diminutio non tollit debitum sensum verborū, & per cōsequens nec sacraméti perfectionē. Sicut in forma Eucharistiæ, quæ est, hoc est enim corpus meum, ly est nim, sublatum, non tollit debitum sensum verborum: & ideo nō impedit perfectionem sacramenti; quamuis posit cōtingere, quòd ille qui prætermittit, peccet ex negligētia vel contēptu. Circa additionē etiā contingit aliquid apponi, quod est corruptiuum debiti sensus. puta si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris maioris & Filij minoris: sicut Arriani baptizābāt: & ideo talis additio tollit veritatē sacramenti. Si verò sit talis additio, quæ nō auferat debitū sensum, nō tollitur sacraméti veritas. Nec refert vtrū talis addītio fiat in pricipio, medio, vel in fine: vt si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine

Qu. 64. art. 8.

Ar. præc. ad 1. & 3.

Li. 2. pan lo à prin. est inter opera Hier.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæprimæ Articulum primum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem. Et probatur tripliciter.

¶ Vbi nota duo. Primùm, quòd non est hic sermo de necessitate ad humanam salutem, sine quo nō potuisset homo saluari: sed de necessario, sine quo nō conuenienter humana salus fuisset. In cuius signum Autor tam in prima quā secunda ratione conuenientiam infert sacramentorum.

¶ Secundò nota differētiam inter Autorē & Magistrum sent. in prima distin. 4. circa has tres rationes, ex eruditione, humiliatione, & exercitatione. Nam altius tradantur ab Autore, vt patet conferendo.

Dei patris omnipotētis, & Filij eius vnigeniti, & Spiritus sancti paracleti, erit verū baptisma. Et similiter si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & beata Virgo te adiuuet, erit verum baptisma. Fortè autem si diceret, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & beatæ virginis Mariæ, non esset baptismus: quia dicitur 1. ad Cor. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Sed hoc verū est, si sic intelligatur in nomine beatæ Virg. baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo baptismus consecratur: talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, & per consequens tolleret veritatem sacramenti. Si verò sic intelligatur quod additur, & in nomine beatæ Virginis, nō quasi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptismo, sed vt eius intercessio profit baptizato ad cōseruandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad verba sacræ Scripturæ non licet aliquid apponere: quantum ad sensum, sed quantum ad expositionem sacræ Scripturæ, multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba sacræ Scripturæ apponere, ita quòd dicantur esse de integritate sacræ Scripturæ, quia hoc esset vitium falsitatis. Et similiter si quis diceret aliquid esse de necessitate formæ, quod non est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verba pertinent ad formam sacramenti ratione sensus significati. Et ideo quæcunque fiat additio vel subtractio verborum, quæ non addat aliquid aut subtrahat debito sensui, non tollitur species sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si sit tanta interruptio verborū quòd intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur sensus sacramenti, & per consequens veritas eius: non autem tollitur, quando est parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verborum non aufert. Et idem est etiam dicēdum de transpositione verborum: quia si tollit sensum locutionis, non perficitur sacramentum, sicut patet de negatione præposita vel postposita signo. Si autem si talis transpositio, quæ sensum locutionis non variet, non tollitur veritas sacramenti: quia, secundum quod Philosophus dicit,* nomina & verba transpositā idem significant.

Lib. 2. peri her. ca.

QVAESTIO SEXAGESIMAPRIMA, *De necessitate sacramentorum in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de necessitate sacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm sacramenta sint necessaria ad salutem humanam.

¶ Secundò, vtrum fuerint necessaria in statu ante peccatum.

¶ Tertiò, vtrùm fuerint necessaria in statu post peccatū ante Christum.

¶ Quartò, vtrùm fuerint necessaria post Christi aduentum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm sacramenta sint necessaria ad humanam salutem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem. Dicit enim Apostolus 1. ad Tim. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. Sed vsus sacramentorum pertinet ad corporalem exercitationem: eo quòd sacramenta perficiuntur in significatione sensibilium rerum & verborum, vt dictum est.* Ergo sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem.

*4. dist. 1. q. 1. ar. 2. cōtra tio. Et lib. 4. c. 55. fi. & c. 56. * Q. præc. ar. 6. ad 2.*

¶ 2 Præterea, Secūdæ ad Cor. 12. Apostolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Nō autē sufficeret, si sacramenta essent necessaria ad saluté. Non sunt ergo sacramēta saluti humanæ necessaria.

¶ 3 Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud videtur esse necessarium ad effectum. Sed passio Christi est sufficiēs causa nostræ salutis, dicit enim Apost. ad Rom. 5. Si cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, multò magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Nō ergo requiruntur sacramenta ad salutem humanam.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit 19. cōtra Faustū,* In nullū nomen religionis seu verū seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorū seu sacramentorū visibiliū consortio colligētur. Sed necessariū est ad humanā salu-

Cap. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæprimæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶In corpore vnæ conclusio: In statu innocentiæ homo sacramentis non indigebat nec pro remedio peccati, nec pro perfectione animæ. Probatur: In statu illo superiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebãt ab eis: fed cõtra hunc ordinem esset, si anima à corporalibus sacramentis perficeretur, siue quo ad scientiã, siue quo ad gratiam: ergo Maior declaratur: quia sicut mẽs sub Deo, ita, &c.

¶ Circa hanc doctrinam simul cum ea quæ exprimitur in responsione ad secundũ, dubium occurrit, an hæc dicta, scilicet quòd in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & similiter quòd anima quãtum ad superiorem partem non indigueret accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, intelligenda sint de ipso statu innocentiæ communi primo homini & filiis qui fuissent innocentes de primo homine solùm, qui solus fuit ante peccatum. Et est ratio dubij: quia in statu innocentiæ filij Adæ acquisiuissent sciẽtiam ex sensibilibus (vt Autor dicit in prima parte q. 101.) ac per hoc superiora aliquo modo dependebant ab inferioribus, & superior pars animæ indigebat ad sui perfectionẽ accipere à corporalibus rebus: cuius oppositum hic dicitur, & propterea hæc verba non pertinent ad statum innocentiæ communem patri & filiis. Sed nec de ipso Adam verificantur: quia ani- *D.982.*
mæ primi hominis comperebat modus intelligendi per cõuersionem ad phãtasmata, vt Autor dixit in Prima parte, q. 94. ar. 4. intellectio enim per conuersionem ad phantasmata dependet a phantasmatibus ac per hoc superiora dependebant aliquo modo ab inferioribus: cuius oppositum hic dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd præsens doctrina intelligenda est de statu innocentiæ, vt fuit in Adã, tum quia in ipso solo fuit sine dependentia superiorum ab inferioribus quo ad scientiam, tum quia Autor nõ quærit absolutè de statu innocentiæ, sed de homine ante peccatum, vt per ly ante peccatum, determinetur quod de homine secundum tempus illud, quo fuit antequam peccaret quærit: & non simpliciter de homine si perseuerasset cum posteritate in innocentia. *4. dis. 1. q. 1. ar. 2. q. 3.*

Ar. pra. ad 2.

¶ Ad obiectionem autẽ in oppositum dicitur q̃ intellectio Adæ quia ex

tem homines adunari in vnum veræ religionis nomen. Ergo sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem triplici ratione. Quarum prima sumẽda est ex cõditione humanæ naturæ, cuius propriũ est, vt per corporalia & sensibilia in spiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autẽ ad diuinã prouidentiam, vt vnicuique rei prouideat secundum modũ suæ conditionis. Et ideo cõuenienter diuina sapientia homini auxilia salutis confert sub quibusdam corporalibus & sensibilibus signis, quæ sacramẽta dicuntur. Secunda ratio sumẽda est ex statu hominis, qui peccando se subdidit per affectũ corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remediũ homini adhiberi, vbi patitur morbũ. Et ideo conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia signa, homini spiritualem medicinã adhiberet. nam si spiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non posset, corporalibus deditus. Tertia autẽ ratio sumenda est ex studio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia versatur. Ne ergo esset homini durum, si totaliter à corporalibus actib⁹ abstraheretur, proposita sunt ei corporalia exercitia in sacramẽtis quib⁹ salubriter exerceatur ad euitãda superstitiosa exercitia, quæ cõsistunt in cultu dæmonũ, vel qualitercunq; noxia, quæ consistunt in actibus peccatorũ. Sic igitur per sacramentorum institutionem, homo cõuenienter suę naturę eruditur per sensibilia: humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscẽs, dum sibi per corporalia subuenitur: præseruatur etiam a noxiis actionibus per salubria exercitia sacramentorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corporalis exercitatio, inquantum est corporalis, non multum vtilis est. Sed exercitatio per vium sacramentorum, nõ est purè corporalis, sed quodammodo est spiritualis, scilicet per significationem & causalitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gratia Dei est sufficiẽs causa humanæ salutis: sed Deus dat hominibus gratiam secundum modum eis conuenientem: & ideo necessaria sunt hominibus sacramenta ad gratiam consequendam.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd passio Christi est sufficiens causa humanæ salutis. Nec propter hoc sequitur quòd sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem: quia operantur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta, secundum illud Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta. Quia sicut dictum est, *sacramẽta sunt necessaria homini ad gratiam consequendam. Sed etiam in statu innocentiæ homo indigebat gratia: sicut in Prima parte* habitum est. Ergo etiam in statu illo erant necessaria sacramenta. *Q. 95. a. 4. ad 1.*

¶2 Præterea, Sacramenta sunt necessaria homini secundum conditionem humanæ naturæ: sicut dictum est. * Sed eadẽ est natura hominis ante peccatum & post peccatum. Ergo videtur quòd etiã ante peccatum homo indiguerit sacramentis. *Ar. præd.*

¶3 Præterea, Matrimonium est quoddam sacramẽtum: secundum illud Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia. Sed matrimonium fuit institutum ante peccatũ, vt dicitur Gen. 2. Ergo sacramenta erant necessaria homini ante peccatum.

¶SED CONTRA est, quòd medicina non est necessaria nisi ægroto, secũdum illud Mat. 9. Nõ est opus sanis medicus. Sed sacramenta sunt quædam spirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo nõ fuerunt necessaria ante peccatum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in statu innocentiæ ante peccatum sacramenta necessaria nõ fuerunt. Cuius ratio accipi potest ex rectitudine status illius, in quo superiora inferioribus dominabãtur, & nullo modo dependebat ab eis. Sicut enim mẽs suberat Deo, ita menti suberant inferiores animæ vires, & ipsi animæ corpus. Contra hunc autem ordinem esset, si anima perficeretur vel quantum ad scientiam, vel quantum ad gratiam, per aliquid corporale, quod fit in sacramentis. Et ideo in statu innocentiæ homo sacramentis non indigebat, nõ solùm inquantum sacramenta ordinantur ad remedium peccati, sed etiã inquantum ipsa ordinantur ad animæ perfectionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in statu innocentiæ gratia indigebat: non tamen vt eam consequeretur per aliqua sensibilia signa, sed ipsi- *D.74.*
tualiter & inuisibiliter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum, nõ tamen est idẽ naturę ſtatus. Nam post peccatum, anima etiam, quantũ ad superiorem partem, indiget accipere aliquid a corporalibus rebus ad sui perfectionem, quod in illo statu homini necesse non erat.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd matrimoniũ fuit institutum in statu innocentiæ, nõ secundum q̃ est sacramentum, sed secundũ quòd est in officiũ naturæ, ex consequenti tamen aliquid significabat futurum circa Christum & Ecclesiam: sicut & omnia alia in figura Christi præcesserunt.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm post peccatum ante Christum sacramenta debuerint esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd post peccatum ante Christum sacramẽta non debuerint esse. Dictum est enim* quòd per sacramenta passio Christi hominibus applicatur: & sic passio Christi comparatur ad sacramenta, sicut causa ad effectum. Sed effectus non præcedit causam. Ergo sacramenta non debuerunt esse ante Christi aduentum. *4 dist. 9. q. 1. art. 2. q. 4. Articu. ad 3.*

¶2 Præterea, Sacramẽta debẽt esse cõueniẽtia statui humani generis: vt patet per Aug. 19. cõtra Faustũ. * Sed status humani generis nõ fuit mutatus post peccatum, vi q; ad reparationem factam per Christum. Ergo neq; sacramẽta debuerunt immutari. *Capite. & 17.*

¶ Super Quæstionis sexagesimæprimæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶In corpore vnæ conclusio: Oportet in noua lege esse quædam alia sacramenta. Probatur: Sacramenta sunt signa protestantia fidem, qua homo iustificatur: ergo oportet esse alia sacramẽta, quibus præterea credita significentur. Consequentia quo ad id quod supponit, scilicet diuersitatem significabilium, probatur: quia antiqui salubãtur per fidem Christi nascituri: nos per fidem Christi nati. Et quo ad ipsa signa probatur: quia aliis signis oportet significari præterita & futura. Probatur hoc auctoritate Augustini, & ex ipsis verbis præteriti & futuri temporis. *Cap. 13.*

tari, vt præter sacramenta legis naturæ, alia statuerentur in lege Moysi.

¶3 Præterea, Quantò aliquid est magis propinquum perfecto, tantò magis debet ei assimilari. Sed perfectio salutis humanæ per Christũ facta est, cui propinquiora fuerunt sacramẽta veteris Legis quàm ea quæ fuerunt ante legem. Ergo debuerunt esse similiora sacramentis Christi. Cuius tamen cõtrarium apparet, ex eo q̃ sacerdotium Christi prædicetur esse futurum secundum ordinem Melchisedec, & non secundum ordinem Aaron: vt habetur Hebr. 7. Non ergo conuenienter fuerunt dispositа ante Christum sacramenta.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit 19. cõtra Faustũ, * q̃ prima sacramẽta quæ celebrabantur & obseruabãtur ex lege, prænuntia erant Christi venturi. Sed necessarium erat ad humanam salutem vt aduentus Christi prænuntiaretur. Ergo necessarium erat ante Christum sacramenta quædam disponi.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem, inquantũ sunt quædam sensibilia signa inuisibiliũ rerum, quibus homo sanctificatur. Nullus autẽ sanctificari potest post peccatũ, nisi per Christum, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionẽ iustitiæ suæ, vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi. Et ideo oportebat ante Christi aduẽtum esse quædam signa visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Saluatoris aduẽtu. Et huiusmodi signa dicuntur sacramenta. Et sic patet quòd ante Christi aduentum necesse fuit quædam sacramenta institui.

¶AD PRIMVM sic ergo dicẽdum, q̃ passio Christi est causa finalis veterum sacramẽtorum: quæ scilicet ad ipsam significandam sunt instituta. Causa autem finalis non præcedit tempore, sed solùm in intẽtione agentis. Et ideo non est incõueniens aliqua sacramenta ante Christi passionem fuisse.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd status humani generis post peccatum & ante Christũ, dupliciter potest considerari. Vno modo secundum fidei rationem: & sic semper vnus & idẽ permãsit: quia scilicet iustificabãtur homines per fidem futuri Christi aduentus. Alio modo potest considerari secundum intẽtionem & remissionem peccati, & expressæ cognitionis de Christo. Nam per incrementa temporum & peccatum cœpit in homine magis dominari: in tãtum q̃ ratione hominis per peccatum obtenebrata, non sufficerent homini ad rectè viuendum præcepta legis naturæ, sed necesse fuit determinari præcepta in lege scripta, & cum his quædã fidei sacramenta. Oportebat etiam q̃ per incremẽta temporum magis explicaretur cognitio fidei: quia, vt Greg.* dicit, per incrementa temporũ creuit diuinæ cognitionis augmentum. Et ideo etiam necesse fuit, q̃ in veteri Lege quædam sacramenta fidei, quam habebant de Christo venturo, determinarentur. Quæ quidem comparãtur ad sacramenta, quæ fuerunt ante legem, sicut determinatum ad indeterminatum: quia scilicet ante legem non fuit determinatè præfixum homini, quibus sacramentis vteretur, sicut fuit per legẽ, quod erat necessariũ, & propter obtenebrationem legis naturalis, & vt esset determinatior fidei significatio. *Hom. 6 in Ezech. a med.*

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd sacramentũ Melchisedec, quòd fuit ante legẽ, magis assimilatur sacramẽto nouæ Legis in materia, inquantum scilicet obtulit panẽ & vinũ (vt habetur Genes. 14) sicut etiam sacrificium nouæ legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramẽta tamẽ legis Mosaicæ magis assimilantur rei significatæ per sacramẽtũ, scilicet passioni Christi, vt patet de agno Paschali, & aliis huiusmodi. Et hoc ideo, ne propter continuitatẽ temporis, si permaneret eadẽ sacramẽtorum species, videretur sacramẽti eiusdem esse continuatio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm post Christum debuerint esse aliqua sacramenta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd post Christum nõ debuerint esse aliqua sacramẽta. Veniente enim veritate, debet cessare figura. Sed gratia & veritas per Iesum Christum facta est, vt dicitur Ioan. 1. Cùm igitur sacramenta sint veritatis signa siue figuræ, videtur quòd post Christi passionem sacramenta esse non debuerint.

¶2 Præterea, Sacramenta in quibusdam elementis consistunt, vt ex supradictis * patet. Sed Apostolus dicit Gal. 4. Cùm essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes, nunc autem temporis plenitudine veniente, iam non sumus paruuli. Ergo videtur quòd non debeamus Deo seruire sub elementis huius mundi, corporalibus sacramentis vtendo. *Q. præc. ar. 4 & 5.*

¶3 Præterea, Apud Deum non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, vt dicitur Iac. 1. Sed hoc videtur ad quandam mutationem diuinæ voluntatis pertinere, quòd alia sacramenta nũc hominibus exhibeat ad sanctificationem tempore gratiæ, & alia ante Christum. Ergo videtur quòd post Christum non debuerint alia sacramenta institui.

¶SED CONTRA est quòd August. dicit contra Faustum 19.* quòd sacramẽta veteris legis sunt ablata, quia imperfecta: & alia sunt instituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. *Cap. 13.*

¶RESPONDEO dicendum, q̃ sicut antiqui Patres saluati sunt per fidem Christi venturi, ita & nos saluamur per fidem Christi iam nati & passi. Sunt autem sacramẽta, quædam signa protestantia fidem, qua homo iustificatur. Oportet autẽ aliis signis significari futura, præterita, seu præsentia. Vt enim Aug. dicit 9. cõtra Faustũ, * eadẽ res aliter annũtiatur faciẽda, aliter facta: sicut ipsa verba, passurus & passus, nõ similiter sonat. Et ideo oportet quædã alia sacramẽta esse in noua lege, quibus significẽtur ea quæ præcesserũt in Christo, præter sacramenta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura. *Li. 19. ca. 13. & 16.*

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Diony. dicit in 5. c. Eccl. hierar. status nouæ legis medius est inter statum veteris legis, cuius figuræ implentur in noua Lege, & inter statum gloriæ, in qua omnis nudè & perfectè manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt sacramenta. Nunc autem quandiu per speculum & in ænigmate cognoscimus (vt dicitur 1. ad Cor. 13.) oportet nos per aliqua sensibilia signa in spiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem sacramentorum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sacramenta veteris legis Apostolus vocat egena & infirma elementa: quia gratiam nec cõtinebant, nec causabant. Et ideo vtentes illis sacramẽtis, dicit Apostolus sub elementis mundi Deo seruisse: quia scilicet nihil aliud erant quàm elementa huius mundi. Nostra autem sacramenta gratiam continent & causant: & ideo non est de eis similis ratio.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd sicut paterfamilias non ex hoc habere mõstratur mutabilẽ voluntatẽ, quòd diuersa præcepta familiæ suæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æstate: ita non ostenditur aliqua mutatio esse circa Deum ex hoc quòd alia sacramenta instituit post Christi aduentum, & alia tempore legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.

QVAESTIO SEXAGESIMA SECUNDA, De principali effectu sacramentorum, qui est gratia, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu sacramentorum. Et primò de effectu eorum principali, qui est gratia. secundò de effectu secundario, qui est character.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ.

¶ Secundò, vtrùm gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

¶ Tertiò, vtrùm sacramenta contineant gratiam.

¶ Quartò, verùm sit in eis aliqua virtus ad causandum gratiam.

¶ Quintò, vtrùm talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi.

¶ Sextò, vtrùm sacramenta veteris legis gratiam causarent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæ secunda Articulum primum.

IN titulo nota terminos. Non enim quæritur, an sacramenta dicantur causa, sed an sint causa. Et hoc ideo, quia non satisfit quæstioni, vocando causam id quod vera non est causa. De gratia autem in præsenti titulo sermo est indistincte: reseruatur enim sequenti articulo, quæ sit illa gratia quæ per sacramenta cõfertur. Vnde non spectat ad præsentem quæstionem discurrere in speciali de gratia, quæ cautur. Rursus si principium non articuli huius, sed introductæ quæstionis huius perspexeris (vbi hæc quæstio 62. à quæstione sexagesima tertia distinguitur, dicendo: & primò de effectu eius principali, qui est gratia: secundò, de effectu secundario, qui est character) videbis quod sub gratiæ nomine hoc in loco non comprehenditur character, quum distinguatur contra characterem. sed commuuiter sumitur: prout à sanctis dicitur, quòd sacramenta conferunt gratiam. Et hoc magis memoriæ & reminiscẽtiæ, quum postea dicetur, sacramenta causare instrumentaliter gratiam: vt non recurras ad characterem, volens fugere quod baptismus non causet gratiam gratum facientem, quia creator & creatura non potest etiam instrumentaliter creare. Hic enim de effectu principali sacramentorum, qui est gratia distincta contra characterem, tractando, quæritur an sacramentum sit causa gratiæ, & in sequenti articulo quid addat hæc gratia supra gratiam gratum facientem discutitur.

Infra a. tic. 6. & quæ. 64. art. 1. Et 3. di. 40. 3. & 4. ca. 1. q. 1. & 4. q. 1. & art. 5. q. 1. Et 4. con tra. ca. 57. & 74. principio. & Col. 2 in princi. Et vero ¶. 27 art. 4. Et quo libet 12. art. 15.

Cap. 16.

¶ In corpore articuli tria fiunt. Primò ponitur id in quo oportet omnes conuenire. Secundò recitatur quorundam opinio. Tertiò respondetur quæsito secundum propriam opinionem.

Tra. 80. à med.

¶ Quo ad primum conclusio est: Necesse est dicere sacramenta nouæ legis aliquo modo causare gratiam. Probatur: Per sacramenta homo Christo incorporatur: ergo acquirit gratiam. Antecedens est Apostoli. Consequentia patet: quia non fit homo membrum Christi nisi per gratiam.

¶ Quo ad secundũ primò ponitur opinio, quòd sacramenta causant non operando ad gratiã, sed quia Deus assistit, cum exemplis & auctoritate Bernardi. Secundò exponitur quid importet hæc opinio: scilicet quòd non ponit sacramenta supra genera signorum, & declaratur exemplis. Tertiò improbatur hæc opinio auctoritate Sanctorum, addentium signo causam.

¶ Quo ad tertium ponitur primò distinctio bimembris de causa agente: scilicet principali & instrumentali. Secundo ponitur causæ principalis conditio quia distinguitur ab instrumentali, scilicet principalis causa est, quæ agit virtute suæ formæ, cui assimilatur effectus. Et iuxta hoc membrum ponitur vna conclusio: Solus Deus est causa principalis gratiæ. Probatur: Solus Deus est, cuius est participata similitudo gratiæ: ergo solus Deus est gratiæ causa principalis. Antecedens est Petri Apostoli, Consequentia patet ex conditione causæ principalis.

Tertiò ponitur conditio causæ instrumentalis. Et iuxta hoc membrum ponitur alia conclusio, scilicet, Sacramenta sunt causæ agentes instrumentaliter ad gratiam. Probatur: causa instrumentalis est, quæ non agit virtute suæ formæ: sed per solum motum quo ab agente principali mouetur: sed sacramenta Deus adhibet, vt per ea causet gratiam: ergo sunt causæ instrumentales. Maior patet ex signo: quia effectus non assimilatur instrumento, & ex exẽplo de lecto: vel pecten ferræ & artis. Minor probatur auctoritate Augustini, & Apostoli, & modi loquendi in hoc vocatur instrumentum, per quod principale agens operari dicitur.

¶ Hoc in loco aduertendũ est, quòd Scotus in 4. sen. dist. 1. quæstio. 4. & 5. etsi videatur tertiam ponere opinionẽ secundũ tamen rem positio sua incidit in opinionẽ præcedentem ac improbatam in litera: solis enim verbis ab illa differt.

ARTICVLVS I.

¶ Verum sacramenta sint causa gratiæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta non sint causa gratiæ. Nõ enim idem videtur esse signũ & causa: eo ꝙ ratio signi videtur magis effectui cõpetere. Sed sacramentum est signum gratiæ. Non igitur est causa eius.

¶ 2 Præterea, Nullũ corporale agere potest in rem spiritualem: eo quòd agens honorabilius est patiente, vt Augustinus dicit 12. super Genes. ad literã. * Sed subiectum gratiæ est mens hominis, quæ est res spiritualis. Non ergo sacramenta possunt gratiam causare.

¶ 3 Præterea, illud quod est propriũ Dei, non debet alicui creaturæ attribui. Sed causare gratiam, est proprium Dei, secundum illud Psalm. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Cùm ergo sacramenta consistant in quibusdam verbis & rebus creatis, non videtur quòd possint gratiam causare.

SED CONTRA est quod Augustin. dicit super Ioan.* quòd aqua baptismalis corpus tangit, & cor abluit. Sed cor non abluitur nisi per gratiam. Ergo causat gratiam, & pari ratione alia Ecclesiæ sacramenta.

RESPONDEO dicẽdum, quòd necesse est dicere sacramẽta nouæ legis per aliquem modum gratiam causare. Manifestum est enim quòd per sacramenta nouæ legis, homo Christo incorporatur: sicut de baptismo dicit Ap. ad Gal. 3. Quotquot in Christo baptizati estis, Christũ induistis. Non autẽ efficitur homo mẽbrum Christi nisi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quod non sunt causa gratiæ aliquid operãdo, sed quia Deus sacramẽtis adhibitis, in anima gratiã operatur. Et ponunt exemplũ de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione, nõ quod denarius ille aliquid operetur ad habẽdũ prædictę pecuniæ quantitatem, sed hoc operatur sola voluntas Regis. Vnde & Ber. dicit in quodã sermone de cœna Domini, * Sicut inuestitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum: sic diuisiones gratiarum diuersæ sunt traditæ sacramentis. Sed si quis rectè cõsideret, iste modus nõ transcendit rationẽ signi. Nam denarius plumbeus non est nisi quoddam signum regiæ ordinationis de hoc ꝙ pecunia recipiatur ab isto. similiter liber est quoddam signũ, quo designatur traditio canonicatus. Secundum hoc igitur sacramenta nouæ legis nihil plus essent q̃ signa gratiæ. cùm tamẽ ex multis Sanctorũ auctoritatibus habeatur, ꝙ sacramenta nouę legis non solùm significant, sed causant gratiam. Et ideo aliter dicendum, ꝙ duplex est causa agens, principalis & instrumẽtalis. Principalis quidem operatur per virtutem suæ formæ, cui assimilatur effectus: sicut ignis suo calore calefacit. Et hoc modo non potest causare gratiã, nisi Deus: quia gratia nihil est aliud, quã quædã participata similitudo diuinæ naturæ, secũdũ illud 2. Pet. 1. Magna nobis & pretiosa promissa donauit, vt diuinæ simus cõsortes naturæ. Causa verò instrumentalis nõ agit ꝙ virtutẽ suæ formæ, sed solùm per motũ, quo mouetur à principali agẽte. vnde effectus nõ assimilatur instrumẽto, sed principali agẽti: sicut lectus nõ assimilatur secuti, sed arti, quæ est in mente artificis. Et hoc modo sacramẽta nouę legis gratiam causant. adhibentur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis causandam. Vnde Augustin. dicit decimonono cõtra Faustum,* Hæc omnia, scilicet sacramentalia, fiunt & transeunt: virtus tamen, scilicet Dei, quæ per ista operatur, iugiter manet. Hoc autem proprie dicitur instrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa principalis nõ propriè potest dici signum effectus, licet occulti, etiã si ipsa fit sensibilis & manifesta. Sed causa instrumẽtalis si sit manifesta, potest dici signum effectus occulti: eo ꝙ non solum est causa, sed quodammodo effectus, inquãtum mouetur à principali agente. Et secũdum hoc sacramẽta nouæ legis, simul sunt causæ & signa: & inde est ꝙ sicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiam patet, ꝙ habent perfectè rationem sacramẽti, inquantum ordinantur ad aliquid sacrum, non solùm per modum signi, sed etiam per modum causæ.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd instrumentum habet duas actiones. Vnam instrumẽtalem: secundum quam operatur non in virtute propria, sed in virtute principalis agẽtis: aliam autem habet actionem propriam, quæ competit sibi secundum propriam formam: sicut securi competit scindere ratione suæ acuitatis, facere autem lectum, inquantum est instrumẽtum artis. Non autem perficit instrumẽtalem actionem: nisi exercendo actionem propriam: scindendo enim facit lectum. Et similiter, sacramenta corporalia, per propriã operationem, quam exercent circa corpus quod tangunt, efficiunt operationem instrumentalem ex virtute diuina circa animam: sicut aqua baptismi abluẽdo corpus secundum propriam virtutem, abluit animam, inquantum est instrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnũ fit. Et hoc est quod Augustinus dicit, * quòd corpus tangit, & cor abluit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de eo quod est causa gratiæ per modum principalis agentis. Hoc enim est proprium Dei, vt dictum est.*

Ante med. ii.

¶ Ex quorum trium cõcursu infert quòd sacramentum licet non sit secundum rem causa gratiæ: potest tamen appellari causa instrumentalis gratiæ: vt sic saluentur auctoritates sanctorum.

¶ Declaratur autẽ hoc, scilicet, quòd sine vera causalitate possit dici causa instrumẽtalis: tum quia meritũ dicitur causa præmij. & tamen non efficit illud, tum quia motus dicitur causa termini: & tamen non efficit illum: tum quia verè dicimus, quòd per motum acquiritur terminus, & per meritum acquiritur præmium. & tamen neutrum eſt causa verè instrumentalis. & hoc directè militat contra rationẽ literæ sumptam ex modo loquendi cum illa præpositione per.

D. 6 ¶ 2.

¶ Arguit præterea contra conclusionem principalem huius literæ, scilicet, Sacramentum est verè causa instrumẽtaliter agens ad gratiam. Et argumentum suum est ex parte effectus: Aut sacramẽtum attingit instrumentaliter agendo, ipsam gratiam gratum facientem, aut aliquam dispositionem præuiam non potest dici primò, quia gratia creatur, & nulla creatura potest etiam instrumentaliter creare. Non potest dici secundum: tum quia dispositio illa quum sit forma supernaturalis, est æquè creabilis sicut gratia, tum quia subiectum est æquè in potentia obedientiali ad illam dispositionem. : tum quia dispositio illa producitur in instanti: sacramenta autem non ponsunt agere in instanti. Et si ponatur produci in tempore, Deum agere in tempore conueniet.

Cap. 16.

¶ Arguit præterea contra idem descendendo specialiter ad sacramentum Eucharistiæ. Quia transubstantiatio fit sola infinita virtute non minus quàm creatio, nec potest fingi in pane dispositio necessitans ad transubstantiationem, quoniam dispositio necessitans est in eodem instanti cum termino.

¶ Præterea, in aliis sacramentis oporteret assignare quæ sit illa dispositio quæ instrumentaliter causatur à sacramentis.

¶ Demum arguit, quòd superfluè ponitur ista causalitas in sacramentis: quia sine ipsa ex assistentia diuina Ecclesiæ reuelata, in operationibus sacramentalibus omnia saluantur ad sacramenta & eorum effectus requisita.

¶ Ad primò obiecta Scoti breuiter respondendo, dicitur quòd quum ipse non saluet sacramentum causam esse, sed causam dici, & in veritate nõ nisi signum infallibile præceptum suscipi ponatur ad effectum sacramenti, non satisfit autoritatibus Sanctorum, dicentibus sacramentũ esse signũ & causam efficientem signatum: vt patet in 4. sent.

¶ Quum ergo obiicitur primò, quòd sacramentum habet rationem dispositionis, respondetur quòd non esset dispositio nisi ratione obedientiæ, qua præceptum suscipitur signum: & propterea falsum est, quòd ipsum sacramentum seu illius susceptio secundum se esse dispositio in esse reali, nisi ponatur realiter causa.

¶ Ad secundum verò de merito dicitur, quòd licet meritum sit causa vt ratio, qua operanti est debitum præmium, & propterea dicitur causa præmij: constat tamen meritum non efficere præmium, quoniam aliunde est meteri, & aliunde præmiare. Et propterea non obstat hoc propositio, vbi de causa efficiente secundum rem est quæstio.

¶ Ad tertiũ de motu, dicitur ꝙ quia motus potest sumi actiuè, vel passiuè, vel absolutè, & per motionem actiuã proculdubio effectiuè fit terminus, per motum autem simpliciter vel passiuè, non effectiuè, sed tanquam per viam acquiritur terminus. ideo argumentum non obstat propositioni, qua vtitur Autor in hoc proposito: scilicet illud propriè dicitur instrumentum, per quod agens effectiuè operatur.

¶ Et per hoc patet responsio ad vltimum contra rationem de modo loquendi, quoniam non sumit argumentum Autor ex ly per absolutè, sed applicato ad id per quod efficiens operatur.

¶ Ad argumenta secundo loco inducta contra cõclusionem principalẽ dicitur ꝙ sacramentum instrumẽtaliter attingit gratiam sacramẽtalem, & nõ oportet recurrere ad dispositionem præuiam ad gratiam. Quicquid enim ficẽdũ alicui opinionem vt probabiliorem dixerit Autor in 4. sent. hoc in loco secundum propriam sententiam longè altius sensit, expresse ponens gratiam gratum facientem (qua scilicet homo fit membrum Christi, & qua sumus diuinæ naturæ cõsortes) à Deo principaliter, & sacramento instrumentaliter effici.

¶ Et confirmatur clarè hanc esse suam intẽtionem ex titulo quæstionis. Vbi distinguit hanc quæstionem à sequenti, per hoc ꝙ nunc quæritur de sacramẽti effectu principali, qui est gratia. Tunc autem quæritur de effectu secundario, qui est character de quo & ornatu simile dicitur esse iudicium in 4. sentent. quo ad præsentem quæstionem. Et cõfirmatur hoc idẽ ex sequenti articulo huius quæstionis. Vbi gratia sacramentalis non ponitur dispositio: sed vt patebit, nullum habituale donum additur supra gratiam gratum facientem.

Loco cit. in argu. Sed contra.

In corp.

¶ Ad obiectionem autem, quòd nulla creatura potest etiã instrumẽtaliter creare, respondetur hoc concedendo: sed negando quòd gratia, prout creatur. Quod patet ex eo, quòd quum definit esse, non annihilatur: nam si crearetur, quia creatio est ex nihilo, sequum definiret conseruari, oporteret quod eius desitio esset annihilatio: Deum autẽ credimus nunquã aliquid annihilare.

Infra, 3. 72. artic. 7. ad secundum. Et 4. di. 7. 3. 2. ar. 2. q. 3. Et dist. 17. q. 1. art. 4. quæst. 5.

¶ Et licet hoc sufficiat argumento: pro reuerentia tamen communis dicti, sane intelligẽdi de creatione gratiæ, distinguere potes, quòd causa gratiæ dupliciter sumi potest. Vel quatenus est mutatio animæ de non grata in gratam Deo. & sic attingit instrumentaliter à sacramẽto. Vel quatenus creatio ibi aliquo modo immiscetur: & sic fit gratia immediatè à Deo. Probatur autem conuenienter sic dicì, quia Christus caput Ecclesiæ vt homo (alioqui non esset eiusdem naturæ cum membris) influit vitã proculdubio gratiæ gratũ facientis membris suis: constat autẽ humanitatem Christi infra latitudinem conuenire creaturarum. nõ inconuenit ergo Deum per humanitatem Christi, vt instrumentum coniunctum, & per sacramenta vt instrumentum separatũ, gratã gratum facientem in homine causare. vt clarè habes hic in responsione ad tertiũ bene perfecta, ac collata cum argumento & corpore articuli, ad quod se remittit.

¶ Et per hoc patet rẽpõsio ad obiecta reliqua cõtra dispositiones præuias, aut habiles per sacramenta in specialis. De singulorũ enim propriis effectibus, in tractatu singulorum patere potest: nunc enim sat est proposito de effectu, qui est gratia sacramentalis, tractare: quam diximus & manifestabimus non oportere esse dispositionem aliquam præuiam ad gratiam. Quare falsum est sacramentum non posse causare in instanti: quoniam in termino temporis prolationis verborum, sacramentũ causare effectũ suum potest. Nec etiam inconuenit Deum voluntariè vtendo motu creaturæ, agere in tempore: quum nullus adeò desipiat, qui neget Deum posse localiter mouere: quod est agere in tempore.

¶ Ad demum obiecta, quòd superfluè ponitur ista causalitas in sacramẽtis, respondetur quòd nõ superfluè, sed necessariò ponitur. tum necessitate reuerentiæ auctoritates Sanctorum, quas ipsemet Scotus volens saluare glossat, causalitatem sacramentorũ nouæ legis: lõgè enim digniora sunt, fi locantur in genere causæ, quàm si infra latitudinem signorum concludantur, vt sacramenta veteris legis. Fateri enim oportet sacramenta nouæ legis digniora esse sacramentis veteris legis: & excedere vetera, in hoc quod noua efficiũt quod figurant, vetera autem non: vt patet in 4. sentent. dist. 1.

¶ A glossante autem Scoto aut quocunque altero in extrancum sensum, quærendum est quibus verbis, aut quibus articulis, aut quo sermone Sancti, aut quicunque alij, debuissent aut potuissent explicare hoc, scilicet quod sacramenta sint causa effectiua gratiæ, si non explicatur per ista, efficiunt quod figurant: & rursus per ista, ita vt imaginem gerat, & causa existat. Quæ omnia explicantur in 4. sentent. Docearne nos quæso qui bus vocabulis explicandum fuerat, & sic cognoscant se vel non sequi Magistri sententiam. Et scito quòd hodie minus libera apparet opinio hæc quondam in concilio Florentino sub Eugenio 1111. legimus differentiam inter sacramenta veteris & nouæ legis in hoc, quòd illa non causabant gratiam, ista verò continent gratiam, & conferunt eam. Hæc ibi.

1. 2. q. 110 ar. 3. & 4.

¶ In responsione ad secundum aduerte, Scotum vbi suprà, nec exẽplum præterire. Vnde cõtra exemplum de efficientia instrumẽtorum artificium arguit, propondo ferram non esse effectiuam causam instrumẽtalem. Tum quia nec figura, nec quantitas, nec motus locus est forma actiua. Tum quia fucus albedo expellit ab eodem nigredinem nõ effectiue sed formaliter, ita corpus expellit corpus ab eodem loco non effectiue, sed quasi formaliter.

Text. 10.

¶ Ad hæc facile est & respondere, & monstrare inopinabilem hãc Scoti nouam phantasiam esse falsam: quum enim moueris proximum & motum oporteat esse simul, & contiguũ, si per ligni partes, quæ secundo mouentur localiter, non esse simul cum artifice (non enim oporteat se tangere artificem & lignũ quod secatur) consequens est, quòd mouens proximo partes illas, oporteat ꝙ fit ferra quæ est corpus mouens motum. Et confirmatur autoritate Aristot. secundo de Anima, ponentis nautam mouere nauem & manu & remone, altera, vt instrumento coniuncto, altero vt instrumento separato. Constat autẽ effectiue esse huiusmodi mouere. Ad primam ergo obiectionem dicitur quòd licet motus localis absolutè nõ sit forma actiua aut actio: mouere tamen localiter est agere, vt patet. Et sic sicut artifex mouendo ferram, agit: ita ferra mouendo partes ligni, agit.

1. 2. q. 110 ar. 3. & 4.

¶ Ad secundum dicitur, quòd aliud est loqui de modo quo corpus expellit corpus ab eodem loco, & aliud est loqui de modo quo corpus mouẽs motum expellit aliud corpus à suo loco, sicut aliud est loqui quomodo calor expellit frigus, & aliud quomodo corpus calefaciens calefactũ expellit frigus. Ad propositum siquidem quæstionis huius non spectat primum, sed secundum: quoniam instrumentũ artificis est mouens motum. Ex quo patet, quòd exemplum Autoris deferunt proposito, dum sacramentum ponitur instrumentum diuinæ misericordiæ, nostrum à Deo ad mouendum animam in sanctitatem sui.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum secundum.

IN titulo per gratiam virtutum & donorum intellige habitus gratiæ gratum facientis, & virtutum tam theologalium quàm moralium & donorum Spiritus sancti.

¶ In corpore vnica est conclusio: Gratia sacramẽtalis addit super gratiam virtutum & donorum. Et probatur conclusio hæc ex diuersitate effectuum: quia scilicet alius est effectus gratiæ sacramentalis, & alius est effectus gratiæ virtutum & donorum. Et quia in conclusione & titulo non de sola distinctione, sed de distinctione per modum addentis fit mentio: ideo probatio vtrunque includit: scilicet distinctionem & additionem, assumens non solum effectus gratiæ virtutum & donorum ex vna parte, & effectus gratiæ sacramẽtalis ex altera parte, sed etiam proportionem virtutum & donorũ ad gratiam, ac per hoc implicitè proportionem gratiæ sacramentalis, seu ipsius effectus ad gratiam. Est ergo probatio ista. Gratia absolutè perficit essentiam animæ; & sicut ab essentia fluunt potentiæ, ita à gratia fluunt perfectiones potentiarum, dona scilicet & virtutes: sacramẽta autẽ ordinãtur ad quosdã speciales effectus necessarios in vita Christiana præter actus potentiarũ animæ: ergo sicut virtutes & dona perficitur anima sufficienter, & quantum ad essentiam animæ, & quantum ad potentias eius, vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt. * Sed gratia ordinatur ad animæ perfectionem. Ergo gratia sacramentalis non potest aliquid addere super gratiam virtutum & donorum.

¶ 2 Præterea, Defectus animæ ex peccatis causantur. Sed omnia peccata sufficiẽter excluduntur per gratiam virtutũ & donorum: quia nullum est peccatum, quod non contrarietur alicui virtuti. Gratia ergo sacramẽtalis, cùm ordinetur ad defectus animæ tollendos, non potest aliquid addere super gratiã virtutum & donorum.

¶ 3 Præterea, Omnis additio vel subtractio in formis, variat speciẽ: vt dicitur 8. Meta.* Si ergo gratia sacramẽtalis addat aliquid super gratiam virtutum & donorũ, sequitur quòd æquiuocè dicatur gratia. Et sic nihil certum nobis ostenditur ex hoc quòd sacramenta dicuntur gratiam causare.

SED CONTRA est, quod si gratia sacramentalis nõ addit aliquid super gratiam donorum & virtutum, frustra sacramenta habentibus & dona & virtutes conferentur. In operibus autem Dei nihil est frustra. Ergo videtur quòd gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

RESPONDEO dicendum, quòd (sicut in secũda parte dictum est) *gratia secundũ se considerata perficit essentiam animæ, inquantũ participat quandam similitudinem diuini esse. Et sicut ab essentia animæ fluunt eius potentiæ, ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicũtur virtutes & dona: quibus potentiæ perficiuntur in ordine ad suos actus. Ordinantur autem sacramenta ad quosdam speciales effectus necessarios in vita Christiana: sicut baptismus ordinatur ad quandam spiritualem regenerationem, qua homo moritur vitiis, & fit membrum Christi, qui quidem effectus est aliquid speciale præter actus

1. 2. q. 110 ar. 3. & 4.

ARTICVLVS II.

¶ Virum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd gratia sacramentalis non addat aliquid super gratiã virtutũ & donorũ. Per gratiã enim virtutũ & donorũ gnum effectus occulti: eo ꝙ non solum est causa, sed quodammodo effectus, inquãtum mouetur à principali agente. Et secũdum hoc sacramẽta nouæ legis, simul sunt causæ & signa: & inde est ꝙ sicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiam patet, ꝙ habent perfectè rationem sacramẽti, inquantum ordinantur ad aliquid sacrum, non solùm per modum signi, sed etiam per modum causæ.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd instrumentum habet duas actiones. Vnam instrumẽtalem: secundum quam operatur non in virtute propria, sed in virtute principalis agẽtis: aliam autem habet actionem propriam, quæ competit sibi secundum propriam formam: sicut securi competit scindere ratione suæ acuitatis, facere autem lectum, inquantum est instrumẽtum artis. Non autem perficit instrumẽtalem actionem: nisi exercendo actionem propriam: scindendo enim facit lectum. Et similiter, sacramenta corporalia, per propriã operationem, quam exercent circa corpus quod tangunt, efficiunt operationem instrumentalem ex virtute diuina circa animam: sicut aqua baptismi abluẽdo corpus secundum propriam virtutem, abluit animam, inquantum est instrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnũ fit. Et hoc est quod Augustinus dicit, * quòd corpus tangit, & cor abluit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de eo quod est causa gratiæ per modum principalis agentis. Hoc enim est proprium Dei, vt dictum est.*

¶ Ad obiectionem autem, quòd nulla creatura potest etiã instrumẽtaliter creare, respondetur hoc concedendo: sed negando quòd gratia, prout creatur. Quod patet ex eo, quòd quum definit esse, non annihilatur: nam si crearetur, quia creatio est ex nihilo, sequum definiret conseruari, oporteret quod eius desitio esset annihilatio: Deum autẽ credimus nunquã aliquid annihilare.

Infra, 3. 72. artic. 7. ad secundum. Et 4. di. 7. 3. 2. ar. 2. q. 3. Et dist. 17. q. 1. art. 4. quæst. 5.

¶ Et licet hoc sufficiat argumento: pro reuerentia tamen communis dicti, sane intelligẽdi de creatione gratiæ, distinguere potes, quòd causa gratiæ dupliciter sumi potest. Vel quatenus est mutatio animæ de non grata in gratam Deo. & sic attingit instrumentaliter à sacramẽto. Vel quatenus creatio ibi aliquo modo immiscetur: & sic fit gratia immediatè à Deo. Probatur autem conuenienter sic dicì, quia Christus caput Ecclesiæ vt homo (alioqui non esset eiusdem naturæ cum membris) influit vitã proculdubio gratiæ gratũ facientis membris suis: constat autẽ humanitatem Christi infra latitudinem conuenire creaturarum. nõ inconuenit ergo Deum per humanitatem Christi, vt instrumentum coniunctum, & per sacramenta vt instrumentum separatũ, gratã gratum facientem in homine causare. vt clarè habes hic in responsione ad tertiũ bene perfecta, ac collata cum argumento & corpore articuli, ad quod se remittit.

¶ Et per hoc patet rẽpõsio ad obiecta reliqua cõtra dispositiones præuias, aut habiles per sacramenta in specialis. De singulorũ enim propriis effectibus, in tractatu singulorum patere potest: nunc enim sat est proposito de effectu, qui est gratia sacramentalis, tractare: quam diximus & manifestabimus non oportere esse dispositionem aliquam præuiam ad gratiam. Quare falsum est sacramentum non posse causare in instanti: quoniam in termino temporis prolationis verborum, sacramentũ causare effectũ suum potest. Nec etiam inconuenit Deum voluntariè vtendo motu creaturæ, agere in tempore: quum nullus adeò desipiat, qui neget Deum posse localiter mouere: quod est agere in tempore.

¶ Ad demum obiecta, quòd superfluè ponitur ista causalitas in sacramẽtis, respondetur quòd nõ superfluè, sed necessariò ponitur. tum necessitate reuerentiæ auctoritates Sanctorum, quas ipsemet Scotus volens saluare glossat, causalitatem sacramentorũ nouæ legis: lõgè enim digniora sunt, si locantur in genere causæ, quàm si infra latitudinem signorum concludantur, vt sacramenta veteris legis. Fateri enim oportet sacramenta nouæ legis digniora esse sacramentis veteris legis: & excedere vetera, in hoc quod noua efficiũt quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

addunt super gratiam communiter dictam perfectionem ordinatam ad actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam & virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum finē. Ergo gratia sacramētalis addit super gratiam donorum & virtutum. Antecedēs quo ad primum partem declaratur, gratia est similitudo diuini esse, seu quia anima inquantum participat quandam similitudinem diuini esse, perficitur à potentiarum animæ. Et eadem ratio est
D.677. gratia. Quārum verò ad secundam partem declaratur quo ad hoc, q potentiæ perficiuntur per dona & virtutes in ordine ad actus ipsarum potentiarum. Quò ad tertium verò partem declaratur, ex effectu baptismali, qui est spiritualis regeneratio non qualitercunque, sed ita vt homo moriatur vitiis, membrūmque Christi fiat.

¶ Vbi scito, quòd effectus baptismi proprius non est gratia gratum faciens absolutè: sed sic renasci secundum gratiam in membrū Christi, ac si ipse passus fuisset patiente Christo: & hoc importat remissionem omnis culpæ, & omnis pœnæ. Constat enim hoc effectum quēdam esse necessarium in vita Christiana vltra bonam dispositionem actuum potentiarum animæ. Et quod dicitur de baptismo, idem intelligi vult Autor de effectibus aliorum sacramentorum. Quod si prætermittere cupis, vide inferius articulum primum quæstionis sexagesimæquintæ. Ibi enim inuenies proprium cuiusque sacramēti effectum tam quo ad bonum datum, quàm quo ad defectum expulsum. Consequentia autem vt consona rationi relinquitur: quoniam vtraque, scilicet perfectiones potentiarum & gratia sacramentalis, de genere spiritualiū sunt:
4. dist. 2. & dependentium à gratia, & necessariorum in
Et veri. vita Christiana, &c.
9. 27. art. 7. ¶ Circa hanc doctrinam aduertte, dupliciter posse intelligi gratiam sacramentalem, aduertte super gratiā donorum & virtutum. Primò, vt addat donum aliquod habituale. Et hic sensus
Text. 41. dicet forte multis placeat, & ab Autore sumptus credatur, quia ponit differentiam specificam inter gratias sacramentales, & gratiam donorum & virtutum, tam hic in responsione ad vltimū, quàm in quæstionibus de veri. quæstio 27. artic. 5. ad 2. Mihi tamen etiam si alibi, hoc est in libris Sententiarum aut quæstionibus disputatis Autor expressisset oppositum, aliter sentiendum videtur ex hoc loco. Et est secundus sensus, vt gratia sacramentalis addat supra gratiam donorum & virtutum, non habituale aliquod donum, sed actualis diuinum auxilium extensiuum gratiæ virtutum & donorum ad effectum proprium sacramenti. Mouetur autem ad hoc: quoniam in prima secundæ Autor diuidendo gratiam, distinxit contra habituale donum gratiæ, gratuitum diuinum auxilium: ac per hoc sub genere gratiæ communiter dictæ, locauit duo genera seu species gratiarum, scilicet gratiam habitualis doni, & gratiam diuini auxilij. Et propterea quum hoc in loco expedire dicat gratiam sacramentalem addere diuinum auxilium, non est ad aliud genus gratiæ regione positum, scilicet donum habituale diuertendum: sed planum literæ sensum sectando, sentiendum est quòd gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum & donorum, non sicut habitus ab habitu, sed sicut

potentiarum animæ. Et eadem ratio est in aliis sacramentis. Sicut igitur virtutes & dona addunt super gratiam communiter dictam, quandam perfectionem determinatè ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia sacramētalis addit super gratiam communiter dictam & super virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum sacramenti finem. Et per hunc modum gratia sacramentalis addit super gratiam virtutum & donorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia virtutum & donorum sufficienter perficit essentiam & potētias animæ, quantū ad generalem ordinationem actuum animæ. Sed quantum ad quosdam effectus speciales, qui requiruntur in vita Christiana, requiritur sacramentalis gratia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per virtutes & dona excluduntur sufficiēter vitia & peccata quantum ad præsens & futurum: inquantum scilicet impeditur homo per virtutes & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ transeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remedium specialiter per sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio sacramentalis gratiæ se habet ad gratiam communiter dictam, sicut ratio speciei ad genus. Vnde sicut non æquiuocè dicitur animal communiter dictum, & pro homine sumptū: ita non æquiuocè dicitur gratia communiter sumpta, & gratia sacramentalis.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sacramenta nouæ legis contineant gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta nouæ legis non contineant gratiam, contētum enim videtur esse in contenente. Sed gratia non est in sacramento, neque sicut in subiecto (quia subiectum gratiæ non est corpus, sed spiritus) neque sicut in vase: quia vas est locus mobilis, vt dicitur in 4. Physicor. * Esse autem in loco non conuenit accidenti. Ergo videtur quòd sacramenta nouæ legis non contineant gratiam.

¶ 2 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hoc, quòd homines per ea gratiam consequantur. Sed gratia cùm sit accidens, non potest transire de subiecto in subiectum. Ergo pro nihilo esset gratia in sacramentis.

¶ 3 Præterea, Spirituale non continetur à corporali etiam si in eo sit: nō enim anima continetur à corpore, sed potius continet corpus. Ergo videtur, quòd gratia, cùm sit quiddam spirituale, non contineatur in sacramento corporali.

¶ SED CONTRA est, q Hugo de sancto Victore * dicit, quòd sacramentum ex sanctificatione inuisibilem gratiam continet. *Libr. de sacr. par. 9. capit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd multipliciter aliquid dicitur esse in alio: inter quos duplici modo gratia est in sacramentis. Vno modo sicut in signo: nam sacramentum est signum gratiæ. Alio modo sicut in causa: nam sicut dictum est, * sacramentum nouæ legis est instrumentalis gratiæ causa. Vnde gratia est in sacramento nouæ legis, non quidem secundum similitudinem speciei, sicut effectus est in causa vniuoca: neque etiam secūdum aliquam formam propriam & permanentem proportionatam ad talem effectum, sicut sunt effectus in causis non vniuocis, puta res generatæ in sole: sed secundum quandam instrumentalem virtutem, quæ est fluens & incompleta in esse naturæ, vt infrà dicetur. * *Art. seq.*

¶ AD PRIMVM sic ergo dicendū q gratia non dicitur esse in sacramento sicut in subiecto: neque sicut in vase, prout vas est locus quidam: sed prout vas dicitur instrumentum alicuius operis faciendi, secundum quod dicitur Ezech. 9. Vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd quamuis accidens nō transeat à subiecto in subiectum: transit tamen à causa per instrumētum aliqualiter in subiectum, non vt eodē modo sit in eis, sed in vnoquoque secundum propriam rationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd spirituale existēs perfectè in aliquo, cōtinet ipsum, & non continetur ab eo. Sed gratia est in sacramēto secundū esse fluens & incompletum. Et ideo non incōuenienter sacramentum dicitur continere gratiam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum in sacramentis sit aliqua virtus gratiæ causatiua.

AD QVARTVM sic procēditur. Videtur quòd in sacramentis non sit aliqua virtus, gratiæ causatiua. Virtus enim gratiæ causati ua, est virtus spiritualis. Sed in corpore nō est virtus spiritualis, neq; ita q̄ sit propria

Infrà q. 78. ar. 4. Et 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. Et 4. q. 2. dist. 8. q. 2. ar. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 62. ar. 1.

ēlum: sicut res generatæ sunt in sole. Quo ad quartam denique partem: quia est secundum quandam virtutem fluentem, & incompletam in ipsa natura.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsecundæ Articulum quartum.

TItulus vt sonat sumendus est de virtute causatiua effectiuè.

¶ In corpore referuntur duæ viæ. Altera ponentium sacramenta non causare gratiam nisi concomitanter. Et secundum hanc respondetur quæstioni negatiuè: quia sol virtus diuina assistens est quod causat gratiam.

¶ Altera (quam sequitur Autor) ponentium, quod sacramentū est instrumentalis causa gratiæ. Et secundum hanc respondetur quæstio, dicendo duo. Primò, Necesse est simul ponere, q̄ in sacramento sit quædam virtus instrumentalis ad inducendū sacramentale effectum. Secundo, qualis est ista virtus: & dicitur, hæc

hæc virtus proportionatur instrumēto. Et probatur: Virtus hæc se habet ad alicuius rei perfectionem & virtutem absolutè, sicut instrumentum se habet ad agens principale. sed instrumentum non operatur, nisi inquantum est motū à principali agente: principale autem agens operatur per se: & propterea virtus principalis habet completū & permanens esse in natura: virtus autē instrumentalis incompletum & transiēs: ergo virtus hæc proportionatur instrumento. Et probatur hoc vltimū: quia motus est actus imperfectus ab agēte in patiens.

¶ Aduerte hic, maximā hoc in loco difficultatem inueniri: eo quòd vno sensu intellecta cōmuniter videntur tam à sequacibus, quàm ab aduersariis verba Autoris: quum tamen dupliciter possint intelligi. Primò vt sit sensus, quòd in sacramentis nouæ legis est aliqua virtus superaddita, non solùm proprīæ operationi sensibilis elementi, sed etiam superaddita motui, quo mouetur à principali agente: & hæc virtus est quædam qualitas habens esse fluens per modum motus, & est spiritualis, imò est ipsa gratia secundum esse fluens & incompletum, vt in calce præcedentis articuli, hoc vltimum Autor expressit. Et hic est sensus communis, contra quem Scotus vbi suprà & Durandus & Aureolus arguunt.

¶ Sed quoniam hic sensus non est intentus ab Autore, nec verus (vt nunc conabor ostendere) ideo argumentationibus istorum omissis ab secundum venio sensum: vt scilicet
Tralt. 80. In Euāg. vēt. Epist. virtus ista nihil aliud sit quàm motus quo instrumentum à principali agente mouetur ad proprium principalis agentis effectum inducendum. Moueor autem ad hoc ex communibus & ex propriis. Apertissimè enim Autor in hac litera ex communibus omni instrumentali causæ procedit, dicens, Sed ponendo quòd sacramentum est instrumentalis causa gratiæ, necesse est simul ponere, quòd in sacramento sit quædam virtus, &c. Vbi patet quòd secundum eum simile est iudicium de sacramento & de aliis causis instrumentalibus, quantum ad virtutem instrumentalem per modum transeuntis, &c. Sed de causa instrumentali expressit Autor in primo huius quæstionis articulo hæc verba: causa verò instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ: sed solùm per motum quo mouetur à principali agente. Vbi dictio exclusiua manifestat, quòd ab instrumento excludit Autor omnem agendi rationem supra additam motui quo mouetur à principali agente. Et hoc ipsum in speciali de sacramentis loquendo in calce responsionis ad primum huius articuli replicat, dicens: Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinantur à Deo ad effectum spiritualem. Vbi vides vim spiritualem consistere in hoc quòd sacramenta ordinantur à Deo ad effectum spiritualem. Et cōfirmatur hic sensus ex eo quòd secundum Autorem sacramentum baptismi virtutem hanc inchoatiuè accepit in sui institutione (scilicet quando Christus est baptizatus) tunc enim aqua sanctificata est, accipiendo inchoatiuè vim regenerativam: sed consistat nihil tunc aquam accepisse, nisi habilitatem vt sit materia baptismi: actum est enim tunc, vt non oleum, non vinum, &c. sed aqua idonea esset ad regenerandum. Et si his adiungas, quòd vis quælibet ejusdem rationis est in suis inchoatione & perfectione, opinaberis quòd vis regenerativa, quæ in aqua inchoatiuè posita, contenta est sola idoneitate in ablutione sacramentali, cōsummatè posita contenta est solo vsu, quo Deus actualiter ablutione illa vtitur ad regenerandum. Vsus siquidem seu motus ille, quo Deus mouet illam, seu vtitur actione nostra sensibili, sacramentum constituit in esse effectiuo gratiæ sacramentalis, quia est quo est mouens motum à principali agēte: & est vis spiritualis, quia est quo respectu effectus spiritualis: & est ipsa gratia secundū esse incompletum & transiens, quia est mediatio & motio quædam ad gratiam. Et multa alia possent hic dici, nisi diffuse de hac virtute instrumentali scripsissem superius in articulo secundo quæstionis tertiædecimæ. Et confirmantur hæc omnia, quia sic absque multiplicatione entium saluantur causalitates effectiuæ instrumentorum, & dicta autoris. Ait enim in responsione ad primum quòd in ipsa vo- *Arist. 2.* ce sensibili est vis quædam spiritualis ad excitandum intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mentis. Nihil est enim in voce sensibili inquantum procedit à mente, præter significationem, nisi vsus quo mens illa vtitur significativa voce ad excitandam mentem audientis. Et propterea non mouetur Græcus à Latino: quia significativa vox, qua loquens vtitur, non peruenit ad intellectum Græci. Et hoc subdit modo Autor, Vis spiritualis est in sacramentis. Nec re moueat, quòd Autor iungit motui instrumenti virtutem seu vim, ex ipsa adiunctione insinuans differentiam inter instrumenti motum & virtutem, de qua est quæstio: quoniam sermo Autoris est formalis tam de virtute quàm de motu. Quod vt melius intelligas, distingue motum, quo potest instrumentum moueri, in motum simplicem & motum virtuosum. Est siquidem instrumenti simplex motus ille, ad quem ex parte mouentis sufficit potentia motiua: ex parte verò termini, naturalis effectus instrumenti. Motus autem virtuosus est ille *D. 993.* qui ex parte mouentis vltra potentiam motiuam exigit attem seu aliquid proportionale arti: ex parte verò termini ducit ad effectum principali agentis, puta artis, seu artificium proportionaliter se habentis, sicut ars se habet ad instrumenta sua. Exemplum vtriusque motus perspice in cithara, cuius fides si moueantur à non musico, ionabunt tantummō vt sonus: si moueantur à musico, efficient non solùm sonum, sed sonum musicum, qui est effectus proprius artis musicæ. Vbi patet quòd simplex motus fidium citharæ: non ducit nisi ad naturalem effectum percussionis illarum: motus verò qui ab arte procedit, ad effectum artis ducit, vtpotè vim artis in se habens, & propterea motus virtuosus appellatur. Tria ergo quum hic considerentur (scilicet motus & vis seu virtus, & motus virtuosus) ratione diuersitatis quæ est inter motum & vim seu virtutem, dispares valde conditiones assignantur vtriusque: puta quòd vir seu virtus est de genere qualitatis, reductiuè tamen, quòd habet esse intentionale, quòd est spiritualis, &c. quæ non conueniunt motui. Ratione verò coincidentiæ seu identitatis motus, & virtutis in tertio (hoc est in motu virtuoso instrumenti) dictum est, quòd instrumentum agit per solum motum quo mouetur à principali agente. Ratione autem solius formalis distinctionis inuentæ inter motum & virtutem in motu virtuoso instrumenti, apponitur motui instrumenti vis seu virtus. Et non ad denotandum quòd sint duæ res: sed quòd hæc duo coeuntia in instrumento, inueniuntur constituentia illius motum virtuosum. Et sic hæc, quem sacramentalia signa à Deo sortiuntur, quum sacramenta conferuntur. Nam si quis aliquem ablueret aqua, &c. non animo faciendi quod facit Ecclesia, tunc sacramentalia signa, & verba mouerentur simplici motu tantum (vtpote à solo homine) & nihil aliud efficerent, nisi corporalem ablutionem. Quum verò quis hominem abluit seruatis seruandis, iuxta institutionem Christi, mouentur tunc sacramentalia signa motu virtuoso (vtpote à Iesu Christo: ipse est enim qui baptizat) & corpus tangendo, abluunt cor, vt Augustinus dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm sacramenta noua legis habeant virtutem ex passione Christi.

AD QVINTVM sic procedi-
tur. Videtur q̃ sacramenta
nouæ legis non habeant vir-
tutem ex passione Christi.
Virtus enim sacramentorum
est ad gratiam causandam in anima, per
quam spiritualiter viuit. Sed sicut Aug.
dicit super Ioan. * verbum prout erat in
principio apud Deum, viuificat animas:
secundum autem quòd est caro factum, vi
uificat corpora. Cùm igitur passio Chri-
sti pertineat ad verbum, secundum quòd
est caro factum, videtur quòd non possit
causare virtutem sacramentorum.

¶ 2 Præterea, Virtus sacramẽtorũ videtur
ex fide dependere: quia sicut dicit Augusti.
super Ioan. * verbum Dei perficit sacra-
mentum: non quia dicitur, sed quia credi-
tur. Sed fides nostra non solum respicit
passionem Christi, sed etiam alia mysteria
humanitatis ipsius, & principalius etiam
diuinitatem eius. Ergo videtur quòd sa-
cramenta non habeant specialiter virtu-
tem à passione Christi.

¶ 3 Præterea, sacraméta ordinãtur ad ho-
minum iustificationem: secundum illud
1. ad Corinth. 6. Abluti estis, & iustificati
estis. Sed iustificatio attribuitur resurre-
ctioni: secundum illud Rom. 4. Resurrexit
propter iustificationem nostram. Ergo vi-
detur quòd sacramenta magis habeant
virtutem à resurrectione Christi, quàm
ab eius passione.

¶ SED CONTRA est quod super illud
Rom. 5. In similitudinem præuaricationis
Adæ, &c. dicit glo. * Ex latere Christi dor
mientis in cruce fluxerunt sacramẽta per
quæ saluata est Ecclesia. Sic ergo sacra-
menta videntur habere virtutem ex pas-
sione Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (si-
cut dictũ est) * sacramentum operatur ad
gratiam causandam per modũ instrumen-
ti. Est autem duplex instrumentum, vnum
quidem separatum, vt baculus: aliud autẽ
coniunctum, vt manus. Per instrumentum
autem coniunctum mouetur instrumen-
tum separatum, sicut baculus per manum.
Principalis autem causa efficiens gratiæ,
est ipse Deus, ad quem comparatur huma
nitas Christi sicut instrumentum coniun-
ctum: sacramentum autem sicut instrumen-
tum separatum. & ideo oportet quòd vir-
tus salutifera, à diuinitate Christi, per
eius humanitatẽ, in ipsa sacraméta deriue
tur. Gratia autem sacramentalis ad duo
præcipuè ordinari videtur, videlicet ad
tollẽdos defectus præteritorũ peccatorũ,
inquantum transeunt actu, & remanẽt rea-
tus: & iterum ad perficiendam animam in
his quæ pertinent ad cultum Dei secundũ
religionem vitæ Christianæ. Manifestũ est
autem ex his quæ suprà dicta sunt, * quòd
Christus liberauit nos à peccatis nostris,
præcipuè per suam passionem: non solùm
efficienter & meritoriè, sed etiam satisfa
ctoriè. Similiter etiam per suam passionẽ
initiauit ritum Christianæ religionis, offe
rens seipsum oblationem & hostiam Deo,
vt dicitur Ephes. 5. Vnde manifestum est,
quòd sacramenta Ecclesiæ specialiter ha-

bent virtutem ex passione Christi, cuius
virtus quodammodo nobis copulatur per
susceptionem sacramentorum. In cuius si
gnum de latere Christi pendẽtis in cruce
fluxerunt aqua & sanguis, quorum vnum
pertinet ad baptismum, aliud ad Euchari-
stiam, quæ sunt potissima sacramenta.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd ver-
bum prout erat in principio apud Deum,
viuificat animas, sicut agẽs principale: ea
ro tamen eius, & mysteria in ea perpetra-
ta, operãtur instrumẽtaliter ad animæ vi-
tam. Ad vitam autem corporis non solùm
instrumentaliter: sed etiam per quandam
exemplaritatem, vt suprà dictum est. *

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd per fidem
Christus habitat in nobis (vt dicit Ephes.
3.) & ideo virtus Christi copulatur nobis
per fidem. Virtus autẽ remissiua peccato-
rum, specialiter quo ad hoc pertinet ad
passionẽ ipsius Christi: & ideo per fidem
passionis eius, specialiter homines liberã
tur à peccatis: secundũ illud Rom. 3. Quẽ
proposuit Deus propitiatorem per fidem
in sanguine ipsius. Et ideo virtus sacramẽ
torum, quæ ordinatur ad tollenda pecca-
ta, præcipuè est ex fide passionis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iustificatio
attribuitur resurrectioni ratione termini
ad quem, qui est nouitas vitæ per gratiam.
Attribuitur tamen passioni ratione ter-
mini à quo, scilicet quantum ad dimissio-
nem culpæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm sacramenta veteris legis gratiã causarent.

AD SEXTVM sic procedi
tur. Videtur quòd etiam sa-
cramenta veteris legis, gra
tiam causarent. Quia (sicut
dictum est) * sacramenta no
uæ legis habent efficaciam ex fide passio-
nis Christi. Sed fides passionis Christi fuit
in veteri lege, sicut & in noua: habemus
enim eũdem Spiritũ fidei: vt habetur 2. ad
Cor. 4. Sicut ergo sacramenta nouæ legis
conferunt gratiam, ita etiam sacramenta
veteris legis gratiam conferebant.

¶ 2 Præterea, Sanctificatio non fit nisi per
gratiam. Sed per sacramenta veteris legis
homines sanctificabantur: dicitur enim
Leuitici 8. Cùmque sanctificasset Moyses
Aaron & filios eius in vestitu suo, &c. Er-
go videtur quòd sacramenta veteris legis
gratiam conferebant.

¶ 3 Præterea, Sicut Beda dicit in homilia
Circũcisionis, * Idẽ salutiferæ curationis
auxiliũ, circũcisio in lege cõtra originа-
lis peccati vulnus agebat, qd̃ baptismus
agere reuelatæ tempore gratiæ cõsueuit.
Sed baptismus nunc confert gratiã. Ergo
circumcisio gratiam cõferebat. Et pari ra-
tione alia sacramenta legalia: quia sicut
baptismus est ianua sacramentorum nouę
legis, ita & circumcisio erat ianua sacra-
mentorũ veteris legis. Propter quod &
Apostolus dicit Galat. 5. Testificor omni
homini circumcidẽri se: quoniam debitor
est vniuersæ legis faciendæ.

¶ SED CONTRA est quòd Galat. 4.
dicitur, Conuertimini iterum ad infirma
& egena elementa. Glossa, * id est ad le-
gem, quæ dicitur infirma, quia perfectè
non iustificat. Sed gratia perfectè iustifi-
cat. Ergo sacramenta veteris legis gra-
tiam non conferebant.

Et quòd passio Christi vt finalis causa coniungitur per fidem tam no-
bis quàm antiquis: & propterea vtrique (sal-
uantur per fidem passio-
nis Christi: sed non
vtrique per sacramenta
virtuosa ex passione
Christi. Non autem su-
perstitiosus erat vsus il-
lorum sacramentorum:
quia adhibebantur, et-
si non vt virtuosa: tamen vt signa fidei vir-
tuosæ.

¶ Sta igitur lector in formali differentia in-
ter coniunctionem per
fidem seu actum animæ
vt sic, & per sacramenta
seu vsum exteriorum
rerum vt sic: & videbis
differentiam in litera
subtiliter positam in-
ferre sacramenta nostra
esse virtuosa, & antiqua non. Et memento
nouitie, quòd de coniunctione causali (seu
causæ vt sic) est fermo, vt
non fallaris ab importu-
nitate digredientium ad
ea, quæ sunt per acci-
dens.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum primum.*

TItulus vt sonat de sacramento indefinitè, non vniuersaliter aut particulariter explicitè. Quæretur enim explicite de particulari in art. 6.

¶ In corpore vna conclusio: Fideles per sacra-
menta aliquo spirituali
charactere insigniuntur.
Probatur, quicunque
ad aliquod certum de-
putatur, consueuit con-
signari: sed homines per
sacramenta deputantur
ad spirituale aliquod
spectans ad Dei cultum:
ergo fideles per sacra-
menta aliquo spirituali
charactere insigniuntur.
Probatur maior exem-
plo militum. Minor ve-
ro: quia sacramenta ad
duo ordinantur, hoc est
ad remedium contra
peccatum, & ad perfi-
ciendum hominem in
his quæ ad cultum divi-
num sunt. Et confirma-
tur tota ratio cum con-
clusione, autoritate Au-
gustini, vnde Autor sum
psit.

¶ Aduerte hic duo. Pri-
mum quòd sacramenta
imprimere characterem
ex sacra Scriptura non
habetur: sed ex Eccle-
siæ autoritate, & non
multum antiqua, vt pa-
ter ex sacris canonibus
& priscis quæstionibus
partum de reiteratione
baptismi, quæ locum
non habuissent, si Eccle-
sia iam determinasset
imprimi in anima cha-
racterẽ per baptismum,
quod Innocentius ter-
tius extra. de bap. cap.
maiores causas, deter-
minauit. Secundum est
quod Autor perfuasibi-
lem hanc veritatem ec-

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd non
potest dici, quòd sacraméta veteris legis
conferrent gratiam iustificantem per seip-
sa, id est, propria virtute: quia sic nõ fuis-
set necessaria passio Christi, secundum il-
lud Galat. 2. Si ex lege est iustitia, Christus
gratis mortuus est. Sed nec potest dici, q̃
ex passione Christi virtutem haberet con
ferendi gratiam iustificatẽ. Sicut enim ex
prædictis * patet, virtus passionis Chri-
sti copulatur nobis per fidem & sacramen
ta, differenter tamen. Nam continuatio
quę est per fidem, fit per actum animę: cõ-
tinuatio autem quæ est per sacramenta, fit
per vsum exteriorum rerum. Nihil autem
prohibet id quod est posterius tempore
antequam sit, mouere secundũ quod præ-
cedit in actu animæ: sicut finis qui est po-
sterior tempore, mouet agentem, secun-
dum quòd est apprehensus & desideratus
ab ipso. Sed illud quod nondum est in re-
rum natura, non mouet secundum vsum
exteriorum rerum. Vnde causa efficiens
non potest esse posterior in esse, ordine
durationis, sicut causa finalis. Sic ergo
manifestum est, quòd passione Christi,
quæ est causa humanæ iustificationis
* conueniẽter deriuatur virtus iustificati-
ua ad sacramenta nouæ legis, non autem
ad sacramenta veteris legis, & tamen per
fidem passionis Christi iustificabantur
antiqui patres, sicut & nos. Sacramenta
autem veteris legis, erant quædam illius
fideiprotestationes, inquantum significa-
bant passionem Christi & effectus eius.
Sic ergo patet, quòd sacramenta veteris
legis, non habebant in se aliquam virtu-
tem, quæ operarentur ad conferendã gra
tiam iustificantem, sed solùm significa-
bant fidem, per quam iustificabantur.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd an-
tiqui Patres habebant fidem de passione
Christi futura, quæ secundum quòd erat
in apprehensione animæ, poterat iustifica
re. Sed nos habemus fidem de passione
Christi præcedenti, quæ potest iustificare
etiam secundum realem vsum sacramen-
talium rerum, vt dictum est. *

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa san-
ctificatio erat figuralis: per hoc enim san-
ctificari dicebantur, quòd applicabantur
cultui diuino secundum ritum veteris le-
gis, qui totus ordinabatur ad figuradum
passionem Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de circun-
cisione multiplex fuit opinio. quidam
enim dixerunt quòd per circumcisionem
non conferebatur gratia, sed solùm aufe-
rebatur peccatum. Sed hoc non potest es-
se: quia homo non iustificatur a peccato
nisi per gratiam: secundum illud Rom. 3.
Iustificati gratis per gratiã ipsius. Et ideo
alij dixerunt, quòd per circumcisionem
conferebatur gratia, quantum ad effectus
remotiores culpæ, sed non quantum ad ef-
fectus positiuos gratiæ. Sed hoc etiam vi-
detur esse falsum: quia per circũcisionem
dabatur pueris facultas perueniendi ad
gloriã, quæ est vltimus effectus positiuus
gratiæ. Et præterea secundum ordinem
causæ formalis, priores sunt naturaliter
effectus positiui quam priuatiui, licet se-
cundum ordiné causæ materialis fit econ
uerso: forma enim non excludit priuatio-
nem, nisi informando subiectum. Et ideo

alij dicunt quòd circumcisio conferebat
gratiam etiam quantum ad aliquem effe-
ctum positiuum, qui est facere dignũ vita
æterna: non tamen quantum ad hoc quod
est reprimere concupiscentiam impellen-
tem ad peccandum. Quod & aliquando
mihi visum est: sed diligentius cõsideran-
ti apparet hoc etiam non esse verum: quia
minima gratia potest resistere cuilibet
concupiscentię, & mereri vitam æternam.
Et ideo melius dicendum videtur, quòd
circumcisio, sicut & alia sacramenta vete-
ris legis, erat solùm signum fidei iustifi-
cantis. vnde Apo. dicit Rom. 4. quòd Abra
ham accepit signum circumcisionis, signa
culum iustitiæ fidei. Et ideo in circunci-
sione conferebatur gratia, inquantũ erat
signum passionis Christi futuræ: vt infra
patebit. *

QVAESTIO SEXAGESIMA tertia, De effectu sacramentorum, qui est character, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de
alio effectu sacramentorum, qui
est character.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm ex sacramentis causetur
character aliquis in anima.

¶ Secundò, quid sit ille character.

¶ Tertiò, cuius sit character.

¶ Quartò, in quo sit sicut in subiecto.

¶ Quintò, vtrùm insit indelebiliter.

¶ Sextò, vtrùm omnia sacramenta impri-
mant aliquem characterem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm sacramentum imprimat aliquem characterem in anima.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacra
mentũ non imprimat aliqué characterem in anima.
Character enim significare videtur quoddam signũ
distinctiuum. Sed distinctio membrorum Christi ab
aliis fit per æternam prædestinationé, quæ non ponit aliquid
in prædestinato, sed solum in Deo prædestinante: vt in prima
parte habitum est. * dicitur enim 2. Timoth. 2. Firmum funda-
mentum Dei stat, habens signaculum hoc: nouit Dominus, qui
sunt eius. Ergo sacramenta non imprimunt characterem in
anima.

¶ 2 Præterea, Character signum est distinctiuũ. Signum autem
(vt Augu. dicit in 2. de doct. Christia. *) est quod præter speciẽ,
quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem veni
re. Nihil autem est in anima, quod aliquã speciem sensibus in-
gerat. Ergo videtur quòd in anima non imprimatur aliquis
character per sacramenta.

¶ 3 Præterea, Sicut per sacramenta nouæ legis distinguitur fi-
delis ab infideli: ita etiam per sacramenta veteris legis. Sed sa
cramenta veteris legis non imprimebant aliquem characte-
rem in anima: vnde & dicuntur iustitiæ carnis, secundum
Apost. ad Heb. 9. Ergo videtur quòd neque sacramenta nouæ
legis.

¶ SED contra est, quòd Apost. dicit 2. ad Cor. 1. Qui vnxit
nos, Deus est · & qui signauit nos, & dedit pignus Spiritus in
cordibus nostris. Sed nihil aliud importat character quam
quandam signationem. Ergo videtur quòd Deus per sacra-
menta nobis suum characterem imprimat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex prædictis * pa-
tet, sacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, videlicet ad re
mediũ cõtra peccata, & ad perficiendũ animã in his quę perti
nẽt ad cultum Dei, secundũ ritum Christi. næ vitæ. Quicũque
autẽ ad aliquid certũ deputatur, consueuit ad illud cõsignari:
sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimatertiæ Articulum secundum.

TItulus de quidditate characteris manifestè quærit: in quo scilicet genere sit, an potestatis, an relationis, &c.

¶ In corpore sunt tres conclusiones. Prima est: Character sacramentalis est spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus.

Probatur: Character imprimitur à sacramentis, inquantum per illa homo deputatur ad ea quæ sunt Christiani cultus, consistentis in recipiendo aliqua, vel tradendo aliis: ergo character sacramentalis est quædam spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Antecedens quo ad primam partem probatur autoritate Dionys. in illis verbis, perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Consequentia verò probatur, quia ad vtrumque horum requiritur potentia aliqua, ad recipiendum quidem passiua, ad tradendum verò activa.

Cap. 13. to 7.

¶ Circa deductionem conclusionis huius dubium occurrit: nam inuidia apparet consequentia, Character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum con sistentem in recipiendo & tradendo: ergo est potentia: tum quia similis consequentia nihil valet, Character militaris est deputatiuus hominis ad militiam consistentem in percutiendo, & ad percutiendum requiritur potentia percussiua: ergo character militaris est potentia ad percutiendum. Et si insteturi, quòd non est similis quia potentia percussiua præsupponitur, vt pote naturalis, potentia autem ad cultum non est naturalis, sed superaddita. Hæc inquam instantia nihil obstat argumento: quia ad militarem percussionem vltra naturalem virium potentiam requiritur potentia militaris: sicut ad sanandum requiritur in medico potentia medicatiua: ita ergo obiectio.

Q. 62. ar. 6.

¶ Et eleuatur instantia ad vtrumlibet rationem: vnde scilicet licet à communissimis inferre determinatè speciale, hoc est à deputatione ad cultum Christianæ religionis, ad potentiam respectu eiusdem cultus descendere. Deputatio siquidem ad cultum multipliciter fieri potest: scilicet signo, professione, officio, scientia, voluntate, potentia: vt patet inductiuè in militia, & aliis cultibus, & artibus. Vnde inferre characterem esse potentiam, quia est deputatiuus hominis ad cultum Christianæ religionis, fallacia consequentis videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd autor procedit ex determinatis in præcedenti articulo. Et propterea non procedit ex hoc solo quòd character est deputatiuus ad cultum, &c. sed ex hoc, quòd character sacramentalis est spiritualis perfectio animæ ad cultum diuinum secundum ritum Christianum: ita quòd non ex quacunque deputatione, sed ex tali deputatuo, scilicet vt perfectiuo animæ ad talem cultum impresso à Deo, procedit littera: vt ipsamet littera de se ipsa testimonium perhibet, autoritatem afferendo Dionysij hoc testantem. Ex hujusmodi autem assumpto concludi licuit intentum, si perspicaciter intuiti fuerimus cultum Christianæ religionis formaliter, vt Autor contemplatus est. Ex hoc enim quòd character est perfectiuus animæ ad cultum Christianæ religionis, & cultus Christianæ religionis formaliter consistit in recipere vel dare formaliter: sequitur ergo quòd character perficit animam ad recipiendum vel dandum. Sed constat liquidò, quòd proprium & per se primò pertinens ad recipere seu dare, est posse recipere aut dare: ergo character est spiritualis potentia qua homo secundum animam potest recipere vel tradere ea quæ sunt Christianæ religioni propria, & confirmatur hæc ratio: quia potentia sola est, qua subtracta actus nullus redditur apud Deum. & similiter qua posita actus efficax est quantumcunque ab homine prohibitus. Nam subtracta charitate, aut scientia, aut fide, si potentia remanet, actus non est nullus sed contra fol. potentia deficiente, alia non sunt efficacia. Sic autem constat esse in proposito, quòd subtractio characterè, vanè omnia recipiuntur. Et similiter subtracto characterè ordinis vanè omnia traduntur quæ propria ordinis sunt: est ergo character in genere potentiæ.

¶ Ad instantiam autem de militari characterè, patet responsio: quia non spectat ad animam.

¶ Ad obiectionem autem vniuersalem patet etiam responsio, quòd falsum assumit, scilicet literam ex fola deputatione procedere, quum procedat ex tali deputatione, scilicet vt perfectiuo hominis spiritualiter secundum animam ad cultum spiritualem consistentem in recipere & tradere: manifestatum quippe est quòd formaliter procedendo, optimè absque sophismatis aliqua specie illatio tenet.

3. p. q. 63. art. 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ character non sit spiritualis potestas. Character enim idé videtur esse quod figura: vnde Heb. 1. vbi dicitur, Figura substantiæ eius, in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura est in quarta specie qualitatis, & ita differt à potestate, quæ est in secunda specie qualitatis. Character ergo non est spiritualis potestas.

¶ 2 Præterea, Diony. dicit 2. cap. Ecc. hier. quòd * diuina beatitudo accedentem ad beatitudinem in sui participationem recipit, & proprio suo lumine, quasi quodam signo, ipsi tradit suâ participationem. Et sic videtur quod character sit quoddam lumen. Sed lumen ad tertiam specié qualitatis videtur pertinere. Non ergo character est potestas, quæ videtur ad secúdam speciem qualitatis pertinere.

¶ 3 Præterea, A quibusdam character sic diffinitur, Character est signum sanctæ cõmunionis fidei, & sanctę ordinationis, datum à hierarcha. Signum autem est in genere relationis, non autem in genere potestatis. Non ergo character est spiritualis potestas.

¶ 4 Præterea, Potestas habet rationé causæ & principij: vt patet quinto Meta. * Sed signum, quod ponitur in diffinitione characteris, magis pertinet ad rationem effectus. Character ergo non est spiritualis potestas.

¶ SED contra est quod Philosophus dicit in 2. Ethico. * Tria sunt in anima, potétia, habitus, & passio. Sed character non est passio: quia passio citò transit, character autè indelebilis est, vt infrà dicetur. * Similiter etiã non est habitus: quia nullus habitus est qui se posit ad bene & malè habere: character autem ad vtrunque se habet: vtuntur enim eo quidam bene: alij verò male. Quod in habitibus non contingit: nã habitu virtutis nullus vtitur malè: & habitu virtutis, nullus bene. Ergo relinquitur, quòd character sit potentia.

2. Ethic. 4. artic. 1.

Ar. 5.

Ar. prio.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd sicut dictum est, * sacramenta nouæ legis, characterè imprimunt, inquantum per ea deputantur homines ad cultum Dei, secundum ritum Christianæ religionis. Vide Dionys. in 2. cap. Eccl. hier. cùm dixisset, q̃ Deus in quodam signo tradit sui participationem accedenti ad baptismum, subiungit, Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Diuinus autem cultus consistit vel in recipiendo aliqua diuina, vel in tradendo aliis. Ad vtrunque autem horum requiritur quædam potentia. nam ad tradédum aliquid aliis, requiritur potẽtia actiua: ad recipiendũ autem requiritur potentia passiua. Et ideo character importat quandam potentiam spiritualem ordinatam ad ea, quæ sunt diuini cultus. Sciẽdum tamen, q̃ hæc spiritualis potentia est instrumentalis: sicut etiam suprà dictum est * de virtute, quæ est in sacramentis. Habere enim sacramenti characterem competit ministris Dei. Minister autem habet se per modum instrumẽti: vt Philosophus dicit in 1. Politic. * Et ideo sicut virtus, quæ est in sacramentis, non est in genere per se, sed per reductionem: eo quòd est quiddam fluẽs & incompletum: ita etiam character non proprie est in genere vel specie, sed reducitur ad secundam speciem qualitatis.

Aristo. diuina beatitudo sursum assumens eum in sui participationẽ, & proprio lumine illuminat.

q. 3. ar. 1. ad 3. Cap. 3. de proprio lumine illuminat, & quemdam ipsi tradit.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ figura est quædam terminatio quãtitatis. vnde propriè loquendo, non est nisi in rebus corporeis: in spiritualibus autẽ dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere vel specie, nisi per id quod de eo propriè prædicatur. Et ideo character non potest esse in quarta specie qualitatis, licet hoc quidam posuerint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in tertia specie qualitatis non sunt nisi sensibiles passiones, vel sensibiles qualitates. Character autem non est lumen sensibile: & ideo non est in tertia specie qualitatis, vt quidam dixerunt.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd relatio quæ importatur in nomine Signi, oportet q̃ super aliquid fundetur. Relatio autẽ huius signi, quod est character, non potest fundari immediatè super essentiam animæ: quia sic conueniret omni animæ naturaliter. Et ideo oportet aliquid poni in anima, super quod fundetur talis relatio: & hoc essentia characteris. Vnde non oportebit quòd sit in genere relationis: sicut quidam posuerunt.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd character habet rationem signi per comparationem ad sacramentum sensibile, à quo imprimitur: sed secundum se cõsideratus, habet rationem principij, per modũ iam dictũ. *

Cap. 3.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum character sacramentalis sit character Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ character sacramentalis non sit character Christi. Dicitur enim Ephes. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Sed consignatio importatur in ratione characteris. Ergo character sacramentalis, magis debet attribui Spiritui sancto quàm Christo.

In cor. & arti. præc.

4. dist. 4. q. 1. art. 2. & arti. 3. q. 5.

trinsecus aduenientem. Exemplum primi, vt duplum, simile, æquale. Exemplum secundi, vt relatio agentis ad patiens, relatio locati ad locum, & huiusmodi. Ad primum genus dicit non esse motum, sed ad secundum: ac per hoc posse à Deo de nouo imprimi in animam relationem characteris absque aliquo absoluto nouo fundante illam. Et propterea non sequitur, si relatio characteris ponerentur immediatè in anima, conuenire naturaliter omni animæ.

¶ Tu autem patienter sustinero pertranseunte me de respectibus his in communi quia theologiam practicam tracto, non metaphysicam. Nec videtur dicgrediendum hoc in loco, quicquid sit de respectibus istis extrinsecis: qui fortè nõ sunt intelligibiles: quoniam omnis respectus formaliter sumptus, hoc ipsum quod est, est ad aliud se habere: & si est ad aliud se habere, est in genere ad aliquid: quod est quartum prædicamentum. Et rursus si est ad aliud se habere, necesse est vt consequatur fundamentum ex sola nouæ positione alterius, alioquin non esset ad aliud, & propterea si est ad aliud se habere, ad aliud non est motus: vt ex hac ratione probatur 5. Phys. Lab Arist. Et super ipsa relatione formaliter, in quãtum relatio est, fundauit Autor hic rationẽ suam. relatio enim formaliter sumpta, quia hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est, ascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed ficquòd ex sola appositione termini fit actu, similitudo enim nascitur cum albo, sic quòd posito coalbo, statim similitudo in primo albo consurgit: & sic de aliis. Ac per hoc sic relatio characteris immediatè fundaretur in anima, nasceretur simul cum anima: sic quod posito illius termino, statim in anima consurgeret relatio characteris: & si sic connasceretur cum anima, clare patet quòd naturaliter conueniret omni animæ. Quo circa aut character non est in genere ad aliquid nisi æquiuocè: & tunc si est respectus, quæratur illius genus. Nec erit facile fingere aliud genus, quum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio. Aut si est in genere ad aliquid, dimittio positis ab Arist. non est communis suo generi & exclusio motus ad aliquid cum illius ratione 5. Phys. non est vniuersalis de ipso genere ad aliquid: sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsece: quoniã Arist. probando ad relationem non esse motum, attulit relationem, quæ secundum Scotum vocatur extrinsecus aduenies, scilicet dextri & sinistri. Nam relatio dextri inter me & columnam non sequitur fundamentum positum, & posita columna; non sequitur relatio dextri inter ipsa: potest enim columna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia: quia non consideratur fundamentum vt fundamentum, & terminus vt terminus, sed temere. Verbi gratia, relatio agentis ad patiens, non habet pro extremis ignem & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem à calefaciente: & sic de aliis. Vnde non remote, sed propinquè iumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secundum quas hoc fundat, & illud terminat) nulla est relatio realis, quæ non consurgat in fundamento, posito termino. Sed hæc pertranseundo sunt dicta pro claritate literæ, quæ de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus quinto Physic.

¶ Circa secundum dubium, scito Scotum in 4. distinct. 6. quæst. 10. disputare ad omnem partem, & tenendo quòd character est essentialiter respectus, sutidem tipsum habere rationem potentiæ & actiuæ & passiuæ, pro quanto Deus ordinauit affirmendo coagere habenti talem respectum, puta sacerdoti. & similiter imprimere in patiens habens talem respectum, puta sacerdoti. & similiter operationem sacerdotis efficacem. Et concurrunt hi respectus: & similiter operationem sacerdotis efficacem. Et concurrunt hi respectus tanquam dispositiones in ordine ad agens voluntarium. Tenendo autem quòd character est forma absoluta, fluitinet & quòd potest poni in prima specie qualitatis, & quòd potest poni in secunda, respondetsque ad rationem litteræ, quæ in quarto dubio proposita est: primo, quòd non oportet omnem habitum esse bonum vel malum, sed potest aliquis habitus esse indifferens. Quod probatur duplicitersum quia ex actibus indifferentibus frequentatis caulatur habitus indifferens, tum quia frequentans conclusionem aliquius conclusionis Geometricæ habet habitum indifferentem. Secundò quia character potest pons habitus supernaturalis bonus remoteita quod non proxime seu sufficiẽter potest esse principium actus boni, sed remote, sicut fides, spes, charitas infusa non est sufficiens principium boni actus: sed inclinat ad bonum actum concurrentibus aliis requisitis: multò autem remotius character potest disponere ad bonum actum.

¶ Ad hoc dicitur, quòd nisi formaliter cõsideremus, vocemúsque res in suis generibus, vagari multipliciter contingit. Quo circa quum characteri sacramentalis sit formaliter potentia (est enim baptismalis character, quo per se primò homo potest recipere sacramenta reliqua, vt patet: & similiter character ordinis, quo primò minister Ecclesiæ, puta sacerdos, potest cõficere Eucharistiam, &c.) & si supernaturale accidẽs impressum animæ: consequens est, vt sub illo genere accidẽtium formaliter locetur, quod potẽtias actiuas, vel passiuas continet: quod cõstat solum qualitatis genus esse, & vnam illius speciem, secundam scilicet. Nec obstat quòd non sit naturalis potentia: quoniam sicut sub habitus specie continẽtur nõ solum naturales, sed supernaturales habitus, ita sub potentiæ accidentalis specie cõtinentur non solum naturales, sed supernaturales potentiæ, & in hoc debet quiescere intellectus bene dispositus.

¶ Ad distractionem autem Scoticam, trahẽtem relationem ad rationem potentiæ, patet responsio ex hoc ipso quòd distractio abusiua rerum ac rationum formalium est.

¶ Ad id verò quod primò dicit de habitu indifferenter, dicendum est quòd nullus est actus humanus singularis indifferẽs moraliter: quia fit vel quando, vbi, sicut, propter, &c. debet: & sic est bonus moraliter, vel non quãdo, aut vbi, aut sicut, aut propter, aut &c. debet: & sic est malus moraliter. Nec est inter ista duo medium in actu exercito: quia distinguuntur penes affirmationem, & negationem. ac per hoc nullus potest esse habitus indifferens ex hoc capite.

¶ Ad id verò quod de cõsideratione frequenti conclusionis geometricæ subditur, dicitur quòd si cõsiderario est scientifica, generatur habitus bonus, scilicet scientia, quæ est virtus. ac per hoc boni tantum, puta veri. Si verò cõsideratio est non scientifica, generabitur habitus opinatiuus, qui etiam non est indifferens, sed declinat ad bonum vel malum, prout declinans ad verum vel falsum. Et quia character est forma supernaturalis à Deo pro munere impressa: ac per hoc si esset habitus, non posset poni indifferens: ideo Scotus ad vltimam responsionem confugit, quæ falsum in primis asserendum charitatem, fidem, ac spem infusam à sufficientibus proximitque principiis elicitiuis bonorum actuum auferet. Est enim infusa charitas & sufficientissimum & proximum elicitiuum principium dilectionis Dei super omnia: sed quòd iste puer baptizatus non actu diligat, prouenit ex conditione ipsius habentis charitatem, quia scilicet habet organa impedientia, &c. & non ex insufficientia aut elongatione habitus. Et simile est de dormiente, aut ebrio: non enim ex parte habitus infusi aut acquisiti prouenit, quòd dormiens aut ebrius non cõsiderat geometricas demonstrationes, aut non credit seu sperat, sed ex impedimento habens habitum.

Modificando locat characterem in specie, dum ex iis, ad quæ remote se habet, locat ipsum. Debet siquidem iudicari res secundum ea quæ sibi proxime conueniunt: & non secundum remotas: ac per hoc non debet character poni sub specie habitus boni: quia valde remote disponit ad actum bonum. Sed hæc accidunt Scoto: quia difficile est operire fallum. Quocirca videro omnia consonare vero, & absque difficultate vlla characterem poni non habitum, sed potentiam, quæ ex propria ratione indifferens est ad bonum & malum (character enim est potentia, qua potest quis dare vel recipere: & non est, quo potest bene vel male dare vel recipere) vt sic perspicias diuinam sapientiam disponentem omnia suauiter, donando nobis supernaturales potentias, dare eas suauiterque est, seruata conditione potentiarum. vt scilicet sint quibus possumus, & non quibus bene vel male possumus.

¶ Argumenta Petri Aureoli apud Capreolum in 4. distinctio. 4. contra hoc quod character sit potentia, quia ad specialia descendunt de potestate effectiua transsubstantiationis in Eucharistia, &c. omittenda censui: quoniam suo loco quæ liber seruanda est quæstio.

¶ Super Quæstionis sexagesimatertiæ Articulum tertium.

TItulus de Christo loquitur, vt est verbum is carnatum: vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto, ac ipsa Trinitate. Denotat autem obliquus casus auctoritatem in ipso Christo, ita quod ipsius est an character sacramentalis sit character, Christo vt principi configuratus, seu consignans character eorum ipsum sufficiẽter potest esse principium actus boni, sed remote, sicut fides, spes, charitas Francorum, &c.

¶ In corpore tria fiunt. Primò distinguitur character fidelium in duo genera: secundo respondetur quæ istorum tertio ponitur vnum corollarium.

¶ Quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad primum, distinguitur character fidelium in characterem ad cœlestẽ beatitudinem, & characterem ad militantis Ecclesiæ cultum. Ille est charitas seu gratia hic est sacramẽtalis, de quo est sermo. Communio istorum ex communi ratione characteris declarata. Diuersitas autem ex diuersitate finium ac actuum manifestatur in litera. Præsibuit autem Autor distinctionem hanc, vt clara fieret doctrina sacræ Scripturæ, quæ in argumentis discutitur, & ne nouitium ambiguum relinqueret aut suspensum.

¶ Quò ad secundò, conclusio responsiua quæsito est: Character sacramentalis est character Christi. Probatur, Character sacramentalis est ad recipiendum & dãdum ea quę sunt cultus Christiani: ergo est specialiter character Christi. Probatur consequentia: quia totus ritus Christianæ religionis derivatur à Christi sacerdotio: cui configurantur fideles.

¶ Nota hic, quàm formalis sit doctrina Autoris, dum de cultu Christianæ religionis tractãs, in Christum caput, non secundum quancũque illius conditionem, sed secundum sacerdotium reducit characterẽ Christiani cultus. sacerdotis enim est principatus cuiusque religionis tam veræ quàm falsæ.

¶ Quo ad tertiũ, corollarium est: Characteres sacramẽtales sunt participationes quædam sacerdotij Christi: ex eo enim q̃ character sacramentalis est Christi sacerdotis character, consequens est, vt sic quædã diminuta imitatio ordinata ad actus Christianos ad Christi sacerdotium, quod est esse participationem sacerdotij Christi. Baptismali siquidem *Artic.1.* characterẽ à Christo sacerdotio habet homo formaliter & esse membrum Christianæ religionis, & esse capacem reliquorum sacramentorũ à Christi sacerdotio derivatorum. Et similiter proportionaliter est de aliorum sacramẽtorum characteribus.

¶ Super Quæstionum exagesimamtertiæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Character est subiectiuè in potentia animæ. Probatur: Character est signaculum, quo anima insignitur ad recipiendum vel tradendum ea quæ sunt cultus Christiani: ergo ordinatur ad actus: ergo est in potentia animæ. Prima consequẽtia (quæ non nisi implicite in litera habetur) probatur ex eo quod cultus diuinus in actibus consistit. Secunda autem quia potentia animæ ordinatur ad operari, licut essentia ad esse.

¶ In responsione ad primum aduerte distinctionem in litera positam, de eo ad quod disponit character, scilicet vel propinquè vel remotè: & quòd proxime disponit ad actus Christianæ religionis: remotè autem disponit ad gratiam. Et hoc probatur in litera, quia ad hoc disponit ex consequenti. Et tu potes addere, quia disponere ad gratiam est communis conditio sibi & multis aliis; multa enim alia disponunt ad gratiam (vt patet) & non est de numero proprioru sibi.

¶ Et hæc si retineueris, videbis vanũ esse laborẽ Scoti in vlt. quæst. dist. 6. 4. sent. procedentis ex eo, quòd dispositio ad formam nunquam est in posteriori naturaliter susceptiuo: hoc enim falsum esse constat de dispositione, non proximè, sed remote. Potest enim res quæ non nisi remotè & ex consequenti est dispositio ad gratiam (quæ in essentia animæ ponenda est) poni in quacunque potentia animæ: imò etiam in membris exterioribus: liuiusmodi enim dispositiones (vt in litera dicitur) non vendicant sibi subiectum ex eo ad quod remotè disponunt, sed ex eo ad quod proximè disponunt.

¶ Caue hic ne dicta de charactere intelligas dicta de sacramentis characterem imprimentibus: & incidas in foueam, putans q̃ sacramenta huiusmodi conferant gratiam ex consequenti, sintq; principaliter causæ characterum, & ex cõsequẽti gratiæ, quia character, vt in litera dicitur, non prouidet, sed ex consequenti dispositio est ad gratiam. Recolito superius habitæ doctrinæ q̃, scilicet gratia est principalis sacramẽto rũ effectus, & character est effectus secundarius: & perspice non licere attribuere sacramento conditionem characteristicum hoc enim quòd character est remote & ex consequenti dispositio ad gratiam, stat quòd gratia sit principalis effectus sacramenti: tunc enim gratia non esset principalis effectus sacramenti, si solum daretur per sacramentum, vt sequela ad characterem. Quæ phãsia procul sit à te: baptismus nanque est principaliter lauacrum regenerationis in filios Dei, in membra Christi: & secundariò impressiuus characteris, & confert gratiã ex primo principaliter: & præter hoc habet vnde cõferat gratiam ex consequenti, scilicet propter characterem, quod character naturali ordine est effectus gratiæ, per quam aliquis fit Christianus formatus: prius enim natura est esse, quàm spectat ad gratiã, quàm posse, quod est character: & cum hoc est dispositio ex consequenti ad gratiam pro quanto ad posse donarum à Deo, comitatur antecedenter vel vel cõsequenter latgitio bene posse.

¶ Et bene nota q̃ character non ponitur dispositio ad gratiam absolute, sed character secundum rationem sui cuiusdam largitatis ponitur dispositio ad gratiam. Diuinæ siquidem largitatis ratio habet, vt cui dat posse, det bene posse: hæc enim ratione character ponitur dispositio ad gratiam, vt patet in hac litera. Et quum hæc seruaueris, Durandi obiectiones in 4. di. 4. quæst. 1. sternes.

¶ In responsione ad tertium dubium ex Scoto occurrit in prædicta vltima quæstione, ponente characterem in voluntate. Tũ quia est dispositio ad gratiam, quæ est in voluntate: quia gratia est idem quòd charitas. Tum quia si character est signum vel fundamentum obligationis animæ ad Deum, rationabile est quòd ponatur in illa potentia, cuius primò est obligare, vel esse ratione obligandi: talis autem est voluntas, quia præcisè per actum eius aliquis se obligat principaliter: reliqua enim concurrentia ad oblationem non sunt nisi quædam præambula aut signa.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor & inferius in sequenti articulo in responsione ad secundum, probat characterem non esse in voluntate: quia character est vis instrumentalis: ac per hoc consistit in moueri ab alio: voluntatis verò est mouere seipsam ad operandum. dissonat igitur conditio characteris à conditione voluntatis. Et hìc probat characterẽ esse in intellectu: quia actus ad quos proximè disponit, scilicet recipere vel tradere ea quæ sunt Christiani cultus, sunt quædam fidei protestationes. Vnde ad primam Scoti obiectionem nõ oportet aliter respondere: quia iam dictum est, quod characteri non assignatur subiectum, ex eo quòd est dispositio ad gratiam: quia remote ad eam disponit.

¶ Ad secundũ autem dicitur primò quòd cõditionalis assumpta est falsa: quia non

non est necessaria, quia cum veritate antecedentis stat quod character sit in illa potentia cuius sunt primò actus operationes, ad quas character obligat, & non in potentia, quæ est primo obligatiua. Dicitur secundò quòd antecedens potest dupliciter intelligi, quod character sit obligatiuus vel proximè, vel ex consequenti. Et quod character per se proximè, non est quid obligatiuum, sed professiuum Christiani cultus & fidei, & propter huiusmodi professionem obligat, quod est ex consequenti obligare: character enim in anima, monstrat animam Christianæ religionis, ac per hoc obligatam Christo, & non econtra. sicut character militaris monstrat militem Romanũ, & ideo obligatum Cæsari. Argumẽtum autem vtitur antecedente in primo sensu, in quo etiam, vt prima testatur responsio, falsam constituit conditionalem.

12. q. 110 *vide 4.*

Artic. 2.

¶ Circa eandem responsionem dubium aliud occurrit, de ratione assignata in litera, scilicet quia diuinus cultus est quædam fidei protestatio per exteriora signa: ideo character est in intellectu, in quo est fides. Si enim character assignandum est subiectum ex cultu diuino, ad quẽ proximè disponit: consequens est vt subiectum eius sit illudmet quod est subiectum proprij & proximi principij ipsius cultus, magis quàm illud quod est subiectum principij communis & remoti eiusdem cultus. Sed proprium proximũ; cultus Dei principij est religionis virtus, quæ est in voluntate: ergo character, qui potentia est ad recipiẽdum vel tradendum ea quæ sunt cultus, est in voluntate, & non in intellectu, in quo est fides, quæ remotum est principium cultus: quia mediate religionis: & commune, quia fides operatur mediate ea quæ sunt multarum virtutum. puta spei, charitatis, religionis, &c.

Ar. pro.

Ar. pro.

¶ Ad hoc dicitur, quod characterem conuenit in subiecto cũ fide magis quàm cum religione, ex duobus sumi potest. Primò ex eo, quod tam fides quàm character inter principia religionis computatur. Vniuersa nanque religiosa fidei, & quædam fidei protestatio ex religione nanque profitetur quilibet fidem suam. Character quoq; quum potentia sit actiua vel passiua actuum religionis, principij rationem habet. Secundò ex eo, quod tam fides quàm character respicit diuinum cultum, secundum id quod est: religio autem respicit diuinum cultum secundum rationem boni: est enim religio virtus moralis cuius est reddere hominem bonum, & eius opus bonum efficere: fide enim & charactere homo potest in actus religionis, religione autem homo bene se habet ad illos. Et hinc fit, vt character respiciat Christianum cultum, vt professio quædam fidei est: & non vt bene vel malè fit: & propterea ad fidei subiectum accedit, & non spectat ad subiectum religionis.

¶ Ad obiectionem autem in oppositum dicitur, quod propositio illa, Si characteri debetur subiectum rationis cultus, debet potius poni in subiecto principij proximi ipsius cultus, quàm principij remoti eiusdem, vera forte est cæteris paribus, sed hic non sunt cætera paria: quia cultus respicitur à principio proximo, prout bene vel male fit: à qua ratione longè est character: à principio verò remoto respicitur secundum id quod est, in qua ratione conuenit character cum fide, quæ est principium remotũ & commune. Et propter ea non sequitur, characterem esse in voluntate, in qua est religio: sed cõcluditur oppositum, scilicet esse in intellectu, in quo est fides.

¶ Circa eandem responsionem dubium ex Durando in 4. sent. dist. 4. quæstionis 1. occurrit, de subiecto characteris, quod sit potentia exequutiua: quia virtus perficiens non ad cognoscendum nec ad appetendum, sed ad exequẽdum, debet poni non in intellectu, nec in voluntate, sed in potentia exequutiua: character autem est huiusmodi, vt patet ergo.

In corp.

4. di. 4. q. 1. ar 3. q. 4 & Ro 7. col. 2.

¶ Ad hoc dicitur, quod characterem esse in alia potentia quàm intellectus vel voluntatis, est impossibile: quia quælibet alia potentia est in cõposito: character autem est in anima intellectiua. Quod ex eo patet, quod est perpetuus, remanens in anima separata. In cuius signum si baptizatus aut ordinatus resurgeret, non rebaptizaretur aut reordinaretur.

Artic. 1. & 2.

¶ Ad obiectionem autẽ dicitur, quod licet maior sit vera de virtute seu habitu, non tamen est vera de potẽtia. character autem nõ est virtus aut habitus, sed potentia. licet enim habitus in parte intellectiua ut ad cognoscẽdum vel appetendum: potentia tamen apposita ad neutrum esse potest, imò debemus quoniam intellectus ipse sufficit pro potentia ad intelligẽdum, & voluntas pro potentia ad appetẽdum. Quocirca quum character sit potentia in parte superiori animæ ad recipiẽdum vel tradẽdum cultum protestãtem fidem rationabiliter ponitur in subiecto fidei, vt in litera dicitur.

Capit. 13. tom. 7.

¶ Super Quæstionum exagesimamtertiæ Articulum quintum.

Artic. 3. Commẽt.

IN titulo aduerte, q̃ ly indeleibiliter potest dupliciter accipi, vel per negationem omnis Potentiæ etiam logicæ, ad deletionem. Et hic est sensus, an character insit indeleibiliter, ita quod implicet contradictionem ipsum deleri, & hic sensus procul est ab intento: potest enim à Deo deleri, desinendo conseruare ipsum. Vel, per negationem propriè seu proximè naturalis potentiæ ad deletionem, & hic sensus est intentus, non enim quærimus quid possit Deus facere, sed quid inapte natura conueniat characteri.

¶ In corpore est vnica cõclusio: Character indeleibiliter manet in anima. Probatur, Omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotium Christi, est perpetua re cõsecrata

Universidad de Deusto
Biblioteca

secrata manere: sed character sacramentalis est quædã participatio sacerdotij Christi, æterni, in eius fidelibus secundum animæ partem incorruptibile: ergo character indelebiliter manet in anima. Maior & probatur & declaratur. Probatur quidem: quia sacerdotium Christi est æternum: vt patet auctoritate Scripturæ. Declaratur vero ex eo quòd res inanimatæ cõsecratæ à ministris sacerdotij Christi, retinent consecrationem, quãdiu sunt, vt patet in Ecclesiis, calicibus, &c. Minor, verò quo ad primam partem declaratur ex duobus. Primo ex proportionalitate Christi secundum plenam sacerdotij potestatem, & fidelium eius secundum aliquam potestatem respectu sacramentorum, & cultus, &c. Secundo ex hoc quòd Christo non conuenit habere characterẽ. Quo ad secũdam autem partem, scilicet æterni, non oportet aliter probari. Quomodo ad tertiã verò, probatur ex eo quòd anima est subiectũ characteris secundum intellectum.

Ar. pra. ad 3.

Artic. 2.

¶ Aduerte hîc, quòd in minori propositione apposuimꝰ ly æterni, propterea quia character habet rationem vis instrumẽtalis. Cõstat enim q̃ nisi principale agens sit æternum, impossibile est ponere instrumentalem eius virtutẽ perpetuam.

Eth. 1. cõ. Dona. to. 7.

¶ Aduertẽ secũdò ly re cõsecrata manẽte: quonã inde apparet responsio ad Scotum in quarto sent. dist. 6. quæst. 9. obiciẽtẽ ex indelebilitate characteris negationem virtutis supernaturalis in sacramentis: quia virtus illa nunquam posset corrumpi eodẽ modo, quo characterem indelebilem Thomas ponit. Respõdemus siquidem, quod virtus in sacramẽtis existens manet quãdiu sacramentum manet, sicut & character durat, quandiu anima durat: durante siquidem sacramẽto durat & virtus illa. Et sicut si cessaret esse ánima, desineret & eius character ita cessante sacramento, cessat virtus in illo. Et quoniã constat, sacramẽta omnia paulinum durare (vt potè habẽtia verba pro formis) ideo mirum nõ est si spirituales virtutes durent. Et 4 dist. 4. q. 1. ar. 4. q. 2. & 3. & q. 3. Autoris, ex philosophia art. 2. q. 3. nõ ipsum principia, sed testimonium ad sensum habere. Videmus enim motum cælestem durationem ex parte motus 3. art. 3. q. 3 & dist. 23. q. 1. ar. 2. q. 3.

In solut. 3. prat.

Infrà q. 27. art. 5. Et 4 dist. 4. q. 1. ar. 3.

Artic. 3. & 5.

quæ pertinẽt ad diuinum cultum. Et propter hoc etiam Christo non cõpetit habere characterẽ, sed potestas sacerdotij eis cõparatur ad characterem, sicut id quod est plenũ & perfectum ad aliquã sui participationẽ. Sacerdotium autem Christi est æternum, secundum illud Psalm. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Et inde est q̃ omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotiũ eius, est perpetua, re cõsecrata manente. Quod patet etiam in rebus inanimatis: nã Ecclesiæ vel altaris manet consecratio semper, nisi destruatur. Cùm igitur anima sit subiectum characteris secundum intellectiuam partem, in qua est fides (vt dictum est) *manifestum est quòd sicut intellectus perpetuus est & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ aliter est in anima gratia, & aliter character. Nam gratia est in anima sicut quædam forma habens esse completum in ea: character autẽ est in anima sicut quædam virtus instrumẽtalis: vt supra dictum est.* Forma autem completa est in subiecto secundum cõditionem subiecti. & quia anima est mutabilis secundum liberum arbitrium, quandiu est in statu viæ, consequẽs est q̃ graria insit animæ mutabiliter. Sed virtus instrumentalis magis attẽditur secundum conditionem principalis agentis: & ideo character indelebiliter inest animæ non propter sui perfectionem, sed propter perfectionem sacerdotij Christi, à quo deriuatur character: sicut quædam instrumentalis virtus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sicut Aug. dicit ibidem, * Nec ipsos apostatas videmus carere baptismate: quibus vtiq; per pœnitentiã redeuntibus nõ restituitur: & ideo amitti non posse iudicatur. Et huius ratio est: quia character est virtus instrumẽtalis, vt dictũ est.* Ratio autem instrumenti cõsistit in hoc q̃ ab alio mouetur: non autẽ in hoc q̃ ipsum se moueat, quod pertinet ad volsitatem. Et ideo quantumcunq; voluntas moueatur in contrarium, character non remouetur, propter immobilitatem principalis mouentis.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quanuis post hanc vitam nõ remaneat exterior cultus: remanet tamen finis illius cultus. Et ideo post hãc vitã remanet character, & in bonis ad eorum gloriã, & in malis ad eorum ignominiã. Sicut etiã militaris character remanet in militibus post adeptam victoriam: & in his qui vicerunt, ad gloriam, & in his qui sunt victi, ad pœnam.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ per omnia sacramẽta nouæ legis imprimatur character. Per oĩa enim sacramenta nouę legis fit aliquis particeps sacerdotij Christi. Sed character sacramentalis nihil est aliud q̃ participatio sacerdotij Christi: vt dictum est.* Ergo videtur quod per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

¶ 2 Præterea, Character se habet ad animã in qua est, sicut cõsecratio ad res consecratas. Sed per quodlibet sacramentum nouæ legis homo recipit gratiam sanctificantem: vt suprà dictum est.* Ergo videtur quòd per quodlibet sacramentum nouæ legis imprimatur character.

¶ 3 Præterea, Character est res & sacramentum. In quolibet autem sacramento nouæ legis est aliquid quod est res tãtum, & aliquid quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res & sacramentum. Ergo per quodllbet sacramentum nouæ legis imprimitur character.

¶ SED CONTRA est quòd sacramẽta in quibus imprimitur character, nõ reiterãtur, eo q̃ character est indelebilis, vt dictum est. Quædam autem sacramenta iterantur, sicut patet de pœnitentia & matrimonio. Ergo non omnia sacramenta imprimunt characterem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est) *sacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, scilicet in remediũ peccati, & ad cultũ diuinum. Est autẽ omnibus sacramentis commune, q̃ per ea exhibetur aliquod remedium cõtra peccatum, per hoc quòd gratiam conferunt. Non autem omnia sacramenta ordinãtur directè ad diuinum cultum: sicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato: non autem per hoc sacramẽtum exhibetur homini aliquid de nouo, pertinẽs ad diuinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem aliquod sacramẽtum ad diuinum cultum tripliciter: vno modo per modũ ipsius actionis: alio modo per modum agẽtis: tertio modo per modum recipiẽtis. Per modũ quidem ipsius actionis pertinet ad diuinum cultũ Eucharistia: in qua principaliter diuinus cultus consistit, inquantũ est Ecclesiæ sacrificium. Et per hoc idem sacramẽtũ nõ imprimitur homini character: quia per hoc sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agẽdum, vel recipiendum in sacramentis: cùm potius fit finis & consummatio omnium sacramentorũ, vt Dionys. dicit tertio cap. Eccl. hier. Continet tamen in seipsum Christũ, in quo nõ est character, sed tota sacerdotij plenitudo. Sed ad agentes in sacramẽtis, pertinet sacramẽtum ordinis: quia per hoc sacramentum deputãtur homines ad sacramenta aliis tradẽda. Sed ad recipiẽtes pertinet sacramentum baptismi: quia per ipsum homo accipit potestatem recipiendi alia Ecclesiæ sacramenta, vnde baptismus dicitur esse ianua omnium sacramẽtorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio: vt infrà suo loco dicetur.* Et ideo per hæc tria sacramenta character imprimitur, scilicet per baptismum, confirmationem & ordinem.*

Artic. 1. quæstiun. prę.

In materia cuiusque in speciali.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per omnia sacramenta fit homo particeps sacerdotij Christi, vtpote percipiens aliquem effectum eius. Non tamen per omnia sacramenta aliquis deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultum sacerdotij Christi. Quod quidem exigitur ad hoc quòd sacramentum characterem imprimat.

¶ Ad secundum dicendum q̃ per omnia sacramenta sanctificatur homo: secundum quòd sanctitas importat munditiam à peccato, quæ fit per gratiam. Sed specialiter per quædam sacramenta, quæ characterem imprimunt, homo sanctificatur quadam imperfectas posse perpetuari ab agẽte perpetuo, vt Auctroris in 12. Met. testatur. Et habes in hac litera aliam rationẽ radicalem huius differẽtiæ, inter formam habẽtem esse completum & formam, quæ est vis instrumentalis: quia scilicet illa quasi fixa in subiecto, sequitur conditionem subiecti: ista verò quasi defluxa* quidam agẽtis illius sequitur conditionem.

Artic. 1. quæstiun. prę.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum sextum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Per tria sacramenta tantum imprimitur character. Hæc cõclusio quo ad expo-nentem negatiuam imp-licitè ponitur in litera. Et secundum se totam in litera implicitè probatur, præsupponendo supradicta de character-re, scilicet quod est potentia ad recipiendum vel tradendum ea, quæ sunt diuini cultus. Ex hoc enim supposito principio procedit Autor, quasi subsumendo, quæ-dã sacramenta non spectare directè ad nouum cultum diuinum, aut nõ ordinare ad recipiendũ vel tradendum: ac per hoc in his non imprimi characterem. Vnde distinguit in primis Autor duos sacramentorum fines, scilicet remedium peccati, & diuinum cultum. Et in primo omnia dicit conuenire: in secundo autem non, quod probat de sacramento pœnitentiæ. Subdistinguit deinde in tria mẽbra sacramenta ordinata ad secundum finem, & excluso vno eorum, scilicet Eucharistiæ, cõcludit, reliqua duo genera imprimere characterem. Et clarè patet processus in litera.

2. 26. art. 1. & 5.

¶ Aduerte hîc q̃ circa Eucharistiæ sacramenti possunt duo considerari, scilicet ipsum sacramentũ quod nihil aliud est quàm actio sacramentalis consistens in consecratione materiæ & potest considerari vsus sacramenti, quo Eucharistia percipitur à nobis. Et de primo quidẽ, an imprimat character, dicẽtem, sub quæstione cadere non potest: quia actio illa nihil ponit in animabus nostris sed ad materiam exteriorẽ terminatur. De secundo autem Autor loquitur, reddens rationem quare non imprimit nobis characterem: & cũ hoc magnificãs ipsum quod continet Christũ, in quo est fons omnium characterum.

q. 72. ar. 1. & 5.

Tract. 80 tom. 9.

QVAEST. LXIIII.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum primum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna ponitur distinctio bimembris cum duabus conclusionibus singulis, iuxta singula membra. Distinctio est: Operari effectum contingit vel per modũ principalis agentis vel per modum instrumenti. Prima conclusio est: Solus Deus primo modo operatur effectum interiorem sacramenti. Et probatur dupliciter, vt patet clarè in litera. Secunda verò cõclusio est. Homo potest operari ad interiorem effectum sacramenti secundo modo. Et probatur, quia minister habet rationem instrumenti, &c.

¶ Aduerte hîc, quòd cũ in litera dicitur, Solus Deus est causa gratiæ, intelligas de causa principali: quoniam de illa est sermo in prima conclusione, pro qua hoc dicitur, & superius determinatum est: sacramenta causare instrumentaliter gratiam. Et hîc in secunda cõclusione dicitur, hominem ministerialiter causare interiorem effectum sacramenti eadem ratione, qua sacramentũ est causa gratiæ: quoniam ministro vtitur Deus, sicut & sacramentali locutione vt instrumento ad causandum interiorem effectũ sacramenti. Imò vna eadẽque vis instrumentalis perfecta est in sacramento & ministro: sicut in verbis & rebus, ea ratione: quia ministerium nõ nisi vt necessariò requisitus ad perfectionem sacramenti cõcurrit. Omnibus autem requisitis ad perfectionẽ sacramenti, vtitur principale agens (quod est Deus) vt partialibus cõcurrentibus ad perficiendum sacramentum vnũ: quod est vti eis, vt partialibus concurrentibus ad perfectionem instrumenti vnius. in vno verò instrumento, quotcũque requirat partialia, vna eadẽmque perfecta virtus instrumẽtalis ponenda est.

In materia cuiusque in speciali.

Infrà ar. 5. Et 4. dist. 5. q. 2. ar. 2. q. 2.

¶ In responsione ad secũdum dubium occurrit, an gratiæ intensior gradus comprehẽdatur sub annexis, quæ per deuotionem ministri imperari possunt recipiẽti sacramentum. Et est ratio dubit: quia si comprehenditur sub annexis, sequitur præcedentia verba literæ, scilicet, effectus sacramenti non datur melior per melioremministrum) esse falsa: quoniam si ex deuotione ministri intensior gratia daretur baptizato, vel absoluto, constat quòd melior effectus daretur per meliorem ministrum: quum gratia ipsa sit effectus sacramẽti. In oppositum autem, quòd nulla ratio ap-paret, quare alia dona Dei possunt haberi ratione annexi impetrabilis per deuotionẽ ministri, & maioritas gratiæ nõ possit haberi ratione annexi huiusmodi, potest enim deuotus minister hoc, sicut & alia, à diuina misericordia largiri et impetrare.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quũ minister sacramenti non sit deterioris cõditionis ministrãdo sacramentum, quàm si nõ ministraret. & similiter recipiens non sit ex receptione deterioris cõditionis, nec diuina largitas ex hoc quòd impendit sacramẽtum, arcetur: cõsequens est, vt possit minister impetrare maiorem gratiam recipienti sacramentum, quàm sit illa quæ regulariter per sacramentum datur, aut quæ illi seclusa ministri deuotione daretur, sicut posset eadem maiorem gratiam extra ministerium sacramenti impetrare, ac per hoc maioritas gratiæ potest habere rationem annexi impetrabilis ex ministri deuotione. Nec propterea sequitur, q̃ maior seu melior effectus sacramẽti detur per meliorem ministrum: quoniam maioritas illa impetrare non haberet rationem effectus sacramenti, sed rationem annexi effectui sacramẽti, & esset effectus à solo Deo concomitanter ad sacramentum, impetratus ex deuotione ministri.

D. 6. 80. 1. 2. q. 112. artic. 1.

In corp.

In corp.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna cõclusio: Solus Deus est sacramentorum institutor. Probatur: Virtus sacramenti est ab institutore sacramenti: sed virtus sacramenti est à solo Deo: ergo solus Deus est sacramẽtorum institutor. Maior probatur: Instrumẽtum habet virtutem à principali agente: sacramentum est instrumẽtum ad spirituales effectus: & principale agens respectu sacramenti, non est vtens tãtum sacramento, sed instituens ipsũmet: ergo virtus sacramenti est ab instituente ipso. Processus totus est clarus. Et secũda pars minoris istius prosyllogismi declaratur in litera, distinguendo duplex agens respectu sacramenti, & ex cõclusione vnius membri, scilicet agentis per modum vtentis inferrur reliquum, scilicet agẽs instituẽdo esse agens principale: ac per hoc à quo est virtus sacramenti.

Qu. 62. artic. 9.

In corp.

¶ Notabile, quòd hæc ra 4. *dist. 4. q. 1. ar. 2. q. 3.* tio directè & formaliter licet non æstimetur à *& dist 5. q. 1. ar. 1.* negatibus virtutes in sacramentis: æquialenter tamen hæc ratio om-

quadam cõsecratione, vtpote deputatus ad diuinũ cultum. Sicut etiam res inanimatæ sanctificari dicuntur, inquantum diuino cultui deputantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet character sit res & sacramentum: non tamen oportet omne id quod est res & sacramentum, esse characterem. Quid autẽ sit infrà dicitur.*

QVAESTIO SEXAGESIMAquarta, De causa Sacramentorum: in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causa sacramẽtorum siue per autoritatem, siue per ministerium.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primò, vtrum solus Deus, interius operetur in sacramentis.

¶ Secundò, vtrùm institutio sacramẽtorum sit solùm à Deo.

¶ Tertiò, de potestate, quam Christus habuit in sacramentis.

¶ Quartò, vtrùm illam potestatem potuerit aliis communicare.

¶ Quintò, verùm potestas ministerij in sacramentis, conueniat malis.

¶ Sextò, vtrùm mali peccent dispensando sacramenta.

¶ Septimò, vtrùm angeli possint esse ministri sacramentorum.

¶ Octauò, vtrùm intentio ministri requiratur in sacramentis.

¶ Nonò, vtrùm requiratur ibi recta fides: ita scilicet, quòd infidelis non possit tradere sacramenta.

¶ Decimò, vtrùm requiratur ibi recta intentio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum solus Deus operetur interius ad effectum sacramenti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non solus Deus, sed etiam minister interius operetur ad effectum sacramenti. Interior enim sacramenti effectus, est vt homo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiam. Sed ad ministros Ecclesiæ pertinet purgare, illuminare & perficere: vt patet per Diony. in 5. cap. Cæl. hier. Ergo videtur quòd non solus Deus: sed etiam ministri Ecclesiæ interius operentur ad sacramenti effectum.

¶ 2 Præterea, In collatione sacramentorũ quædam orationum suffragia proponuntur. Sed orationes iustorum sunt magis apud Deũ exaudibiles, quàm quorunc ũque: secundum illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur quòd maiorem effectum sacramenti consequatur ille, qui recipit ipsum à bono ministro. Sic ergo & minister aliquid operatur ad interiorem effectum, & non solus Deus.

¶ 3 Præterea, Dignior est homo quàm res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorem effectum: nam aqua corpus tangit, & cor abluit: vt August. dicit super Ioã.* Ergo homo aliquid operatur ad interiorem effectum sacramenti, & non solus Deus.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Rom. 8. Deus est qui iustificat. Cùm ergo interior effectus omnium sacramẽtorum sit iustificatio, videtur quòd solus Deus operetur interiorẽ effectum sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd operari aliquem effectum, contingit dupliciter. Vno modo per modum principalis agentis: alio modo per modum instrumenti. Primo igitur modo solus Deus operatur interiorem effectum sacramenti: tum quia solus Deus illabitur animę, in qua sacramenti effectus existit, non autem potest aliquid immediatè operari, vbi non est. Tum quia gratia quæ est interior Sacraméti effectus, est à solo Deo: vt in secunda parte dictum est.* Character etiam, qui est interior quorundam sacramẽtorum effectus, est virtus instrumentalis, quæ manat à principali agente, quod est Deus. Secũdo autem modo homo potest operari ad interiorẽ effectum sacraméti, inquantum operatur per modum ministri. nam eadẽ ratio est ministri & instrumenti: vtriusque enim actio exterius adhibetur. Sed sortitur effectũ interiorem ex virtute principalis agentis, quod est Deus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd purgatio, secũdum quòd attribuitur ministris Ecclesiæ, non est à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare, inquãtum vel immundos eiiciunt à cœtu fidelium: vel eos sacris admonitionibus disponũt ad sacramentorum receptionem. Similiter etiam sacerdotes illuminare dicuntur sacrum populum: non quidem gratiam infundendo, sed sacramenta gratiæ tradendo, vt patet per Diony. ibidem.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd rationes quæ dicuntur in sacramẽtorum collatione, proponũtur Deo, nõ ex parte singularis personæ, sed ex parte totius Ecclesiæ, cuius preces sunt apud Deum exaudibiles: secundũ illud Matth. 18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo. Nihil tamen prohibet, quin deuotio viri iusti ad hoc aliquid operetur. Illud tamen quod est sacramenti effectus, non impetratur oratione Ecclesiæ vel ministri, sed ex merito passionis Christi, cuius virtus operatur in sacramẽtis: vt dictum est.* Vnde effectus sacramenti non datur melior per meliorem ministrum. Aliquid tamen annexũ impetrari potest recipienti sacramentum, per deuotionem ministri. Nec tamen minister illud operatur, sed impetrat operandum à Deo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res inanimatæ nõ operantur aliquid ad interiorem effectũ, nisi instrumentaliter, vt dictũ est.* Et similiter homines non operantur ad sacramentorum effectum, nisi per modum ministerij: vt dictum est.*

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sacramenta sint solùm ex institutione diuina.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacramẽta nõ sint solùm ex institutione diuina. Ea enim quæ sunt diuini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes conuincit, confitentes sacramenta confertę gratiam siue per virtutē in eis, siue per diuinam assistentiam solam: quoniā par est ratio de virtute instrumēti, si ponatur vis aliqua in eo, & si ponatur absque huiusmodi virtute efficaci: quia efficacia instrumēti ad huiusmodi spiritualem effectum non nisi à Deo, non nisi ab instituente signum illud esse potest, quandoquidem a ministro vtēte solum, constat esse non posse: quia minister tātum est, vt in littera dicitur.

Ca.6.sanc

¶ Super Quæstionis sexagesimaequarta Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio, habens tres partes: Christus, inquantum Deus, habet potestatem autoritatis in sacramentis: inquantum verò homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ, consistentē in quatuor. Conclusio hæc quia de potestate loquitur (de qua quæstium est in titulo) & potentia per actum cognoscitur: ideo ab operatione in littera manifestatur. Et quo ad primam quidem partem quia Deus autoritatiue operatur. Quoad secundam verò, quia Christus secundum quod homo, operatur in sacramentis meritorie & efficienter. Quod probatur: quia passio Christi est causa iustificationis nostræ meritorie & effectiue. Et hoc vltimum declaratur, quòd non effectiue principaliter, sed per modū instrumenti, non cuiuscunque, sed cōiun cti diuinitati in persona: & propterea principalē & propriam causalitatem & causalitatem obtinentis respectu extrinsecorum, puta ministrorum Ecclesiæ & sacramentorum. Tertia autem pars conclusionis probatur manifestando illa quatuor (quæ sunt meritum, uomē, institutio, & independentia) & probando singula propriis rationibus, excepto primo, quod tractatum fuit in quinto articulo quæstionis ex.

Ar. prec. & 4. & 5. ar. 1. & Ar. prec.

Libr 1 de Sacr. par. q. 2. c. 2.

¶ 3 Præterea, Apostoli vicē Dei gesserūt in terris: vnde Apostolus dicit secūda ad Cor. 2. Nā & ego quod donaui, siquid donaui propter vos in persona Christi, idē est ac si ipse Christus donasset. Sic ergo videtur quòd Apostoli & eorū successores possint noua sacramenta instituere.

¶ SED CONTRA est, quod ille instituit aliquid, qui dat ei robur & virtutē, sicut patet de institutoribus legum. Sed virtus sacramenti est à solo Deo, vt patet ex prædictis. * Ergo solus Deus potest instituere sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut ex supradictis patet*) sacramenta instrumētaliter operantur ad spirituales effectus. Instrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem respectu sacramēti est duplex, scilicet instituens sacramentū, & vtens sacramento instituto, applicādo scilicet ipsum ad inducendum effectum. Virtus autem sacramenti non potest esse ab eo, qui vtitur sacramento: quia nō operatur nisi per modum ministerij. Vnde relinquitur quòd virtus sacramenti sit ab eo, qui instituit sacramentū. Cùm igitur virtus sacramenti sit à solo Deo, consequens est quòd solus Deus sit sacramentorum institutor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa, quæ aguntur in sacramētis per homines instituta, nō sunt de necessitate sacramenti: sed ad quandā solemnitatem, quæ adhibetur sacramēt is, ad excitādam deuotionem & reuerētiam in his qui sacramenta suscipiunt. Ea verò quæ sunt de necessitate sacramēti ab ipso Christo instituta sunt, qui est Deus & homo. Et licet non sint omnia tradita in Scripturis, habet tamē ea Ecclesia ex familiari Apostolorū traditione: sicut Apostolus dicit primæ ad Cor. 11. Cætera cū venero, disponā.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles apritudinem quandam habent ad significandum spirituales effectus ex sui natura: sed ista aptitudo determinatur ad specialem significationem ex institutione diuina. Et hoc est quòd Hug. de sancto Vict. * dicit quòd sacramentum ex institutione significat. Præelegit tamen Deus quasdam res aliis ad significationes sacramentales, non quia ad eas contrahatur eius affectus, sed vt sit conuenientior significatio.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd Apostoli & eorum successores, sunt vicarij Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ, constitutæ per fidem & fidei sacramenta. Vnde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia sacramenta: sed per sacramenta, quæ de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum. Dicit enim Ioan. Baptista, vt habetur Ioan. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quē videris Spiritum descendentem & manentem supèr eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Sed baptizare in Spiritu sancto est interius gratiam Spiritus sancti conferre. Spiritus sanctus autem descendit super Christum, inquantum homo, non inquantum Deus: quia sic ipse dat Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem, interiorem effectum sacramentorum causandi.

Infra ar. 4. 4. dist. 6. q. 1. ar. 1. & 3. q. 7. ar. 1. q. 2.

¶ 2 Præterea, Matth. 9. Dominus dicit, Scitatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Sed remissio peccatorum est interior effectus sacramenti. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, interiorem effectum sacramentorum operetur.

¶ 3 Præterea, Institutio sacramentorum pertinet ad eum, qui tanquam principale agēs operatur ad interiorem sacramenti effectum. Manifestum est autem quod Christus sacramēta instituit. Ergo ipse est qui interius operatur sacramentorum effectum.

¶ 4 Præterea, Nullus potest sine sacramēto effectū sacramenti conferre, nisi propria virtute sacramenti effectum operetur. Sed Christus sine sacramento contulit sacramēti effectum: vt patet in Magdalena, cui dixit, Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, operetur interiorem sacramenti effectum.

¶ 5 Præterea, Illud, in cuius virtute sacramētum operatur, est principale agens ad interiorem effectum. Sed sacramenta habēt virtutē ex passione Christi & invocatione nominis eius: secundum illud primæ ad Corinth. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Ergo Christus inquantum homo, operatur interiorem effectum sacramenti.

Lib 3. de doctri. c. 9.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin. * dicit, quod in sacramentis diuina virtus secretius operatur salutem. Diuina autem virtus est Christi, secundum quod est Deus, non autem secundum quod est homo. Ergo Christus non operatur interiorem sacramenti effectum, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

10. lib. 7.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd interiorem sacramentorum effectum operatur Christus, & secundum quod est Deus, & secundum quod est homo: aliter tamen & aliter. Nam secundum quod est Deus, operatur in sacramentis per auctoritatē: secundum autē quod est homo, operatur ad interiores effectus sacramentorum meritorie & efficienter, sed instrumentaliter. Dictum est enim * quòd passio Christi, quæ competit ei secundum humanam naturam, causa est nostræ iustificationis, & meritorie & effectiue, non quidem per modum principalis agentis, siue per autoritatem: sed per modum instrumenti, inquantum humanitas est instrumentum diuinitatis eius: vt suprà dictum est. * Sed tamen quia est instrumentum coniunctum diuinitati in persona, habet quādam principalitatem & causalitatem respectu instrumentorum extrinsecorum, qui sunt ministri Ecclesiæ, vt ex suprà dictis patet. * Et ideo sicut Christus inquantum Deus, habet potestatē autoritatis in sacramētis: ita inquantū homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ. Quæ quidem consistit in quatuor. Primo quidem in hoc, quod meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis, vt suprà dictum est. * Et quia virtus passionis copulatur nobis per fidem (secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius) quam fidem per invocationem nominis Christi protestamur, ideo secundo

Q. 62. ar. 5.

Q. 48. ar. 1.

Q. 56. ar. 1.

Q. 62. ar. 5.

Actio.

¶ Super Quæstionis sexagesimaequarta Articulum quartum.

TItulus ex dictis in præcedentibus articulis clarus est.

¶ In corpore vna distinctio bimembris, de duplici potestate, autoritatis scilicet, & excellentiæ, est cum duabus conclusionibus. Quarum prima est negatiua, scilicet Christus potestatem autoritatis nulli potuit communicare. Probatur: quia est incommunicabilis, vt diuina essentia. Secūda est: Christus potestatem excellentiæ potuit communicare. Declaratur & probatur. Declaratur quidem numerando singula, in quibus consistit potestas excellentiæ. Probatur autem quia instrumentum coniunctum, quātò virtuosius est, tantò plus potest imprimere in instrumētum separatum. Quod manifestatur in manu & baculo.

In corp.

4. dist. 5. q. 1. ar. 2. & art. 3. q. 1. & 2.

¶ Aduerte hic primò, quòd Autor in loco sollicit. quæstionem motam à Magistro senten. in 3. distinct. 4. & ab eodem minus solutam meliorique iudicio reseruatam.

Lib. 3. c. 7

¶ Aduerte secundò, Autorē formaliter de Christo habente potestatem excellētiæ loqui: & propterea non ex potestate diuina, sed ex potestate instrumenti coniuncti potentiam cōmunicandi probauit.

Trac. 72. post med.

* Alias ministris.

Annot

¶ Aduerte tertiò, autorem expresse hic dicere, quòd Christus potuit cōmunicare homini puro vt sacramentorum effectum conferret solo imperio. Habes enim hic, quòd potestas conferēdi gratiam communicabilis est homini. Principalis enim & communis sacramentorum effectus est gratia: vt superius patet, & idem apparet hic in responsione ad tertiū si rectè conferatur cum argumento.

¶ Super Quæstionis sexagesimaequarta Articulum quintum.

Tract 5.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio: Ministri Ecclesiæ possunt sacramēta conferre, etiam si sint mali. Probatur: Ministri Ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis: ergo possunt sacramenta conferre, etiā si sint mali. Antecedens Probatur, ex eo quòd eadem est ratio ministri & instrumenti. Cōsequentia verò probatur, ex eo quòd instrumentum nō propria virtute, sed virtute principalis agentis operatur. Quod probatur ab effectu: quia hinc est, quòd instrumento acciditomnis forma præter id quod exigitur ad

Ar. prec.

Actio.

secundo ad potestatem excellētiæ, quam Christus habet in sacramentis, pertinet q̄ in eius nomine sacramenta sanctificātur. Et quia ex eius institutione sacramēta virtutē obtinent, inde est quòd tertiò ad excellentiā potestatis Christi pertinet, quod ipse qui dedit virtutē sacramentis, potuit instituere sacramenta. Et quia causa non dependet ab effectu, sed potius econuerso, quartò ad excellentiā potestatis Christi pertinet, quòd ipse potuit effectum sacramentorum sine exteriori sacramento conferre.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta, vtraque enim pars obiectionum secundum aliquid vera est: vt dictum est. *

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, potuerit ministris communicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ Christus potestatē suā quā habuit in sacramentis, nō potuerit ministris communicare. Vt enim argumentatur Augustin. contra Max. * Si potuit & non voluit, inuidus fuit. Sed inuidia longè fuit à Christo, in quo fuit summa plenitudo charitatis. Ergo cùm Christus non communicauerit suam potestatem ministris, videtur quòd non potuerit communicare.

¶ 2 Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horū faciet, dicit Augustin. * Prorsus maius hoc esse dixerim, scilicet vt ex impio iustus fiat, quàm creare cœlū & terra. Sed Christus nō potuit communicare * discipulis, quòd crearēt cœlum & terram. Ergo neque quòd iustificarēt impium. Cùm igitur iustificatio impij fiat per potestatē Christi, quam habet in sacramentis, videtur quòd potestatem suam, quam in sacramentis habuit, non potuerit ministris communicare.

¶ 3 Præterea, Christo, inquātum est caput Ecclesiæ, competit vt ab ipso gratia deriuetur ad alios: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit aliis communicabile: quia sic Ecclesia esset monstruosa, multa capita habens. Ego videtur quòd Christus potestatem suam non potuerit ministris communicare.

¶ SED CONTRA est quod super illud Ioann. 1. Ego nesciebam eum, dicit Augustin. * quod non nouerat potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum. Hoc autem non ignorasset Ioannes si talis potestas communicabilis non esset. Potuit ergo suam potestatem Christus ministris communicare.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd sicut dictum est, * Christus in sacramētis habuit duplicem potestatem. Vnā autoritatis, quæ competit ei secundum quòd Deus, & talis potestas nulli creaturæ potuit communicari, sicut nec diuina essentia. Aliam potestatem habuit excellentiæ: quæ competit ei secundum quòd homo. Et talem potestatem potuit ministris cōmunicare, dando scilicet eis tantam gratiæ plenitudinē, vt eorum meritū operaretur ad sacramētorum effectus, vt ad inuocationē nominum ipsorū, sanctificarēturque sacramēta, & vt ipsi possent sacramēta instituere, & sine ritu sacramentorum effectum sacramentorū conferre solo imperio. Potest enim instrumentum coniunctum quantò fuerit fortius, tantò magis virtutem suam instrumento separato tribuere, sicut manus baculo.

Q. 48. ar. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus non ex inuidia præfermisit potestatem excellentiæ, Ecclesiæ ministris communicare: sed propter fidelium vilitatem, ne in homine spem ponerent, & ne essent diuersa sacramenta, ex quib* diuisio in Ecclesia oriretur: sicut apud illos, qui dicebāt, Ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ: vt dicitur primæ ad Cor. 1.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd obiectio illa procedit de potestate autoritatis, quę conuenit Christo secundum quod est Deus: licet & potestas excellentiæ posit auctoritas nominari per comparationem ad alios ministros. Vnde super illud primæ ad Cor. 1. diuisus est Christus, dicit Gloss. * quod potuit eis dare autoritatem baptismi, quibus contulit ministerium.

Glo. ord.

¶ Ad tertium dicendum, quod ad hoc inconueniens euitandum, ne scilicet multa capita in Ecclesia essent, Christus noluit potestatē suę excellentię ministris cōmunicare. Si tamē communicasset, ipse esset caput principaliter, alij vero secūdariò.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum per malos ministros sacramenta conferri possint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod per malos ministros sacramēta conferri non possint. Sacramenta enim nouæ legis ordinātur ad emūdationē culpæ & collationē gratiæ. Sed mali, cùm sint immundi, non possunt alios à peccato mundare (secundum illud Eccle. 34. Ab immundo quis mundabitur?) & etiā cùm gratiam non habeant, non videtur quod gratiam cōferre possint: quia nullus dat quod non habet. Non ergo videtur quod per malos sacramenta conferri possint.

Infra ar. 9. Et 4. dist. 5. q. 2. ar. 2. & dist. 7. q. 1. ar. 1 q. 1. 2. & dist. 24 qu. 3. art. 3. q 5. ad 3. & 4. com. cap. 7.

¶ 2 Præterea, Tota virtus sacramentorum deriuatur à Christo: vt dictum est. * Sed mali sunt præcisi à Christo: quia non habent charitatem, per quam membra capiti vniuntur: secundum illud primæ Ioa. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. ergo videtur quod per malos sacramenta conferri non possint.

Artic. 3.

¶ 3 Præterea, Si desit aliquid horū, quæ debitum est esse in sacramentis, non perficitur sacramentum: sicut si desit debita forma, vel debita materia. Sed debitus minister sacramenti est ille, qui caret macula peccati: secundum illud Leuit. 21. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ante ministerium eius. Ergo videtur quod si minister sit malus, nihil efficiatur in sacramento.

¶ SED CONTRA est quòd Augustin. * dicit super illud Ioa. 1. Super quē videris Spiritū, &c. Quid? nō nouerat Ioannes potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturū & sibi retenturum, sed ministerium planè transiturum in bonos & malos? quid tibi facit malus minister, vbi bonus est dominus?

Tract. 5. circumed.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimaquarta Articulum sextum.*

TItulus vt sonat sumendus est.

¶ In corpore duæ conclusiones sunt. Prima est: Mali exhibentes se ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum, peccant. Secunda est, quòd hoc peccatum est ex suo genere mortale.

Act. 1. & 3. Prima probatur: Quicunque operatur, non secundum quòd oportet, peccat in operando: sed minister malus sacramenti operatur non secundum quòd oportet. Probatur quia ministri sacramentorum debent esse iusti: quia ministri debent conformari domino, vt testantur autoritates Scripturæ. Secunda vero cõclusio probatur: quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam Dei, & cõtaminationem sacramentorum. Quæ particula declaratur, quòd intelligitur non ex parte ipsorum sacramentorum (quorum ipsa sunt incontaminabilia) sed ex parte ipsius peccatoris, sacrilegium committentis.

Q. 62. ar. 2. & 3.

¶ Circa fundamentum huius processus, dubium occurrit, ex eo quòd bonitas requiritur ad ministrum sacramentorum secundum quandam decentiam & conuenientiam, vt in præcedenti articulo ad tertium, & hic dicitur. Non est autem rationabile, quòd negatio conditionis requisitæ secundum decẽtiam, constituat peccatum mortale, cum videamus cõditiones requisitas ad bene esse actuum moralium, nec etiam venniale constituere peccatum. Et hoc etiam testatur Maximus ex morali Philosophia adducta in litera de circunstantiis actionum humanarum. Non enim dicit peccatum esse, siquis operatur non secundũ quod melius, aut quando melius, aut sicut melius, &c. sed non secũdum quod oportet, aut quãdo oportet, aut sicut oportet, &c. Nam ly oportet, necessitatem denotat: per hoc intelligimus, peccatum tunc inferuenire, quando necessariæ conditiones omittuntur, & non si conditiones ad bene esse omittantur, aut earum contrariæ immisceantur. Et si dicatur, quòd bonitas non est conditio ad bene esse ministri sacramenti, sed est conditio debiti (vt in præcedenti articulo litera explicauit) debitum autem extra necessaria non est, & propterea cuiuscunque debiti omissio peccatum constituit: adhuc militat ratio, quod non sit peccatum mortale: quoniam debitum actui humano non secundum necessitatem, sed secundum quandam decentiam, esse possit sua absentia constituere peccatum: non tamen tantæ vis est, vt possit constituere peccatum mortale ea ratione, quia sola indecentia non habet rationem peccati mortalis. Nec obstat, quod indecentia huiusmodi ad irreuerentiam Dei & contaminationem sacramẽtorum spectat, tum quia non quodlibet spectans ad irreuerentiam Dei & contaminationem sacramẽtorum spectat: ditectè enim ipsius boni tatem Dei & sacramenta, quæ negatiue esse peccata mortalia: vt patet de comedentibus in Ecclesia, aut iocosum aliquid dicentibus audiendo Missam, & huiusmodi: tum quia huiusmodi indecentia non nisi reductiuè ad irreuerentiam Dei, & contaminationem sacramentorum spectat: ditectè enim ipsius boni tatem Dei & sacramentorum ponere videtur. Est enim dispositio quædã ipsius ministri malam dispositionem ponere videtur. Est enim dispositio quædã ipsius operantis magis, quàm operationis: videturq; magis peccatum constituere præsumptionis, quam sacrilegij.

¶ Ad hoc dicitur, quòd actus sacramentalis potest sumi dupliciter. Vel secundum rationem operis operati, & sic non exigit bonitatem vel malitiam ministri, nisi secundum quandam decentiam. & propterea siue bonus, siue malus sit minister, sacramentum verum & efficax est. Vel secundum rationem operis operantis. Et sic exigit necessariò bonitatem in ministro ad hoc, vt recta sit, & ratio assignata est in litera, & magis assignabitur cogens ratio in litera in responsione ad primum. Oportet enim actionem sacramentalem si non solum in se recta esse debet, sed etiam secundum quod exit à ministro, vt sit consona secundum rectam rationem, & Deo cui vs est minister, & sacramentis quæ ministrat. Et ex parte quidem conformitatis ad Deum, posita est ratio in hoc corpore articuli. Ex parte vero conformitatis ad sacramenta, ponitur ratio in responsione ad primum: & hinc patet ruere primam obiectionem.

¶ Ad ea vero quæ obiiciuntur ditectè cõtra sectionem peccati mortalis in hoc

actu, dicitur quòd debitum secundum decentiam ad opus operatum, est debitum secundum necessitatem ad opus operantis ministri: & propterea non est mirum si eius absentia peccatum mortale constituat.

¶ Ecquam adhuc obiicitur ex eo quòd non quælibet irreuerentia sacramentorum est mortalis, respondetur hoc verum esse propter imperfectionem aliquorum actuum irreuerentialium. In quolibet namque genere mortalis peccati, imperfectio actus excusat à mortali: ministrare autem sacramenta indigne, non est actus imperfectus in genere sacrilegij. Nec, vt vltima infertur obiectio, reductiuè tantum ad sacrilegium spectat, sed directè ad contaminationẽ sacramentorum pertinet. possunt enim sacramenta secundum se incontaminabilia, dupliciter contaminari: scilicet vel vt egrediuntur à ministro, vel vt applicantur ad aliquid. Et hoc secundo modo sacrilegium est circa sacramento ad alium finem, vt sacrilegi faciunt. Primo autem modo sacrilegus est malus minister, à quo exit sacramentalis actio indigne. quantum enim est ex parte ipsius ministri mali, inficitur actio illa quonian tractatur vt prophana, seu non sanctificãe enim est ratio in hac litera assignata. Quæ si vis plenius intelligere, perspice vigorem eius ex autoritate Apostoli dicentis de Eucharistia. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Vbi rationem peccati mortalis assignauit, ex hoc quod manducans, non discernit hoc est non discernit corpus Domini ab aliis cibis, sed sumit ipsum vt cibum prophanũ: quoniam sumit ipsum indigne. Idem enim accidit in malo ministro: nam ministratis indigne sacramentum, non diiudicat sacramentum, non discernit illud vt à se egreditur à prophanis, sed se habet ad sacramentalem actionem. vt prophanum, dum indigne illa exercet. hoc enim est contaminare sacramenta ex parte ipsius ministrantis, seu recipientis, & præsumptio ministri mali non est quasiscunque, sed sacrilega præsumptio, sicut & præsumptio audientis indigne recipere sacramenta, sacrilega est.

¶ Circa vtranque conclusionem, aduerte diligenter & cautè conditiones in eis appositas in litera. Quarum prima est, quòd ministrans exhibeat se ministrum Dei & Ecclesiæ. secunda est, quòd minister sacramenti. tertia est, quòd tale peccatum sit mortale, non quomodolibet, sed ex suo genere. Docet enim per hæc Autor requiri ad hoc quòd huiusmodi peccatum sit mortale, duo primo, quòd exhibeat se ministrum: secundo, quòd tale ministerium sit actio sacramentalis. Ita quòd si alterum horum defuerit, non habes hinc mortale peccatum in ministeriis sacris. Docet rursus, quòd si aliqua administratio sacramenti à malo ministro exercitata imperfectionem actus compatitur, non erit peccatum mortale: licet mali ministri administratio sacramentalis habeat ex suo genere peccatum mortale.

¶ Aduerte secundo, quod duabus existẽtibus rationibus peccati in huiusmodi ministerio: scilicet ex parte dissormitatis ministri ad Deũ, cuius est minister, & ex parte contaminationis sacramẽtorũ, quæ administrantur) Autor in hoc corpore articuli ex prima ratione probauit ministerij mali ministri esse peccatum. ex secũda autem ratione probauit illud esse peccatum mortale. Tãem autem differentiam inter has rationes infinuauit, quòd secunda vsus est in responsione ad primum, vt causa propria: primam autem rationem non tanti fecit. De vtraque autẽ diffusiùs erit sermo, & ambarum efficaciæ magis patebit.

¶ In respõsione ad primum, aduerte & percipe Autorem vti regula illa posteriorifica, si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, dum ex hoc quòd sacramenta sunt opera consecrationis sanctificatæ, infert in ministro præexigi sanctitatem iustitiæ, & ex hoc quòd opera charitatis non sunt aliqua consecratione sanctificata, infert in Dei ministro respectu eorum non exigi sanctitatem iustitiæ: manifestè enim ex hoc significat, hanc esse propriã causam mortalis peccati, vel non mortalis peccati in administratione sacris, quoniam regula illa in solis propriis causis tenet. Ita quod quæ ritio aliqua de peccato mortali in operationibus sacris contingit ex parte ministri, intelligendum est an illa operatio, ad quam quis malus exhibet se ministrum, sit aliqua consecratione sanctificata (quales sunt omnes actus sacrorum ordinum) an non sit consecrata. Et si est de numero consecratorũ, concluditur hinc mortale peccatum in malo ministro: & si non est de numero consecratorum, excusatur hinc minister malus à mortali peccato. Et est semper fermo de ministro malo malitia peccati mortalis in se existentis.

¶ Hanc doctrinam, quia diffusè tractaui in Quolibetis, ne eadem repetantur, modo perträseo: vnum tantum adiciens, quòd videtur mihi modo actum prædicandi esse de numero actuum consecratorum: quia est actus, ad quem minister consecratur: nam eius minister ex officio est Episcopus primò, & secundariò sacerdos. Nec obstat, actum istum ex institutione Ecclesiæ appropriatum esse sacro ordini: quoniam institutio Ecclesiæ vel diuina ad differentiam originis spectat, & non ad differentiam formalem. Exẽplo siquidem hominem ab Ecclesia, sacrilegiũ formaliter est: licet ex institutione Ecclesiæ actus iste subtractus sit sacrilegio. Et similiter comedere semel in die (vt fit in Quadragesima) abstinentia formaliter est: quamuis ex Ecclesiæ statuto sub abstinentia specie positum. Et similiter in proposito licet prædicatio ex autoritate Ecclesiæ facta sit, actus ordinis, sub specie tamen actuum ordinis formaliter comprehenditur: ac per hoc inter opera consecrata cõputanda est, ea ratione qua ad ipsam sicut & ad alios actus ordinis consecrari oportet ministrum. Et propterea secundum doctrinam hinc habitam minister malus prædicans, mortaliter peccat, sicut qui indignè administrat alios actus sacrorum ordinum.

Paulo ante med.

Ex lib. 2. c. 3. & 6. & lib. 3. cap. 7. Ar. prac. ad 3.

D. 89.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd non loquitur litera de inducẽte indignum ministrum ad sacramenti exhibitionem: sed ad accipientem sacramentum ab indigno ministro. Quod ideo dixerim, quia alia quæstio est, an liceat accipere sacramentum ab indigno ministro: & alia quæstio est, an liceat inducere ad administrationem sacramenti ministrum indignum. Prima quæstio hic soluitur, de secunda nihil dicitur. Sed facilè solui potest secunda, dicendo quòd licet nunquam liceat inducere hominem ad peccandum, vti tamen licet iniquitate alterius. Et propterea in duobus casibus licet inducere indignum ministrũ ad exhibitionem sacramenti. Primus est, si minister tenetur ad huiusmodi exhibitionem: quia nemo peccat petendo actum sibi debitum à suo debitore. Et hac ratione excusantur, qui à suo curato tenente concubinam, sacramenta petunt. Secundus est articulus necessitatis ex parte petentis cum dispositione præparationis ex parte ministri: hoc est quòd minister sit paratus ministrare sacramentum, & homo egeat illo. Eadem siquidem ratione, qua licitum est indigenti petere mutuum ab vsurario, licitum quoque est indigenti petere sacramentum ab indigno parato ad ministrandum.

¶ In eadem responsione circa acceptionem sacramenti à ministro excommunicato, &c. nota primò quòd hæc doctrina intelligitur cessante extrema necessitate baptismi. Excipit enim ipse Autor in 4. senten. distinctione 4. casum necessitatis, quo scilicet posset quis à Iudæo vel Pagano baptisinum recipere. Secundò quòd hodie ex indulto concilij Constantiensis sub Martino quinto, licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta, nisi in duobus casibus, hoc est à nominatim denuntiatus fuerit excommunicatus aut suspensus, &c. Vel si propter iniectionem manus violentæ in clericum notorie constiterit in excommunicationem incidisse, vt refert dominus Antoninus Archiepiscopus Florent. in suæ Summæ parte tertia. titul. 16. cap. 3.

¶ In responsione ad tertium circa illud, In articulo tamẽ necessitatis nõ peccaret baptizando, &c. dubium primò occurrit, propter relatas à Durando rationes ad oppositum in 4. sentent. distinctio. 5. articul. 1. Et prima est contra excusationem ex articulo necessitatis: quia casus cuitabilis solo voluntatis proprie arbitrio non constituit articulum necessitatis. Sed fic est in proposito: quia indignus minister potest statim conteri, si vult, & transire de malo in bonum, ac per hoc non est casus necessitans ministrum cum indignitate ad baptizandum. Secunda verò ratio contra excusationem ex persona non ministri tendit: quia quicunque baptizat, siue vetula, siue Paganus, baptizat vt minister principalis agentis, qui est Christus: est enim ministerium necessitate sacramenti baptismi, sicut & forma & materia. Falsum est

sacratione sanctificata, nisi sicut quædam iustitiæ partes.* & ideo homo qui se exhibet Deo ministrum in operibus charitatis, si sit iustus, amplius sanctificatur: si vero sit peccator, per hoc ad sanctitatem dispönitur. Sed sacramenta in seipsis sanctificationem quandam habent per mysticam consecrationem. & ideo præexigitur in ministro sanctitas iustitiæ, vt cõgruat suo ministerio. Et ideo incongruè agit & peccat, si in peccato existens ad tale ministerium accedat.

Alias sed ipsa pertinet ad iustitiæ sanctitatem quæ dam iustitiæ partes.

¶ Ad secundum dicendum, quod ille qui ad sacramentũ accedit, suscepit sacramẽta à ministro Ecclesiæ non inquantum est talis persona, sed inquantum est minister Ecclesiæ. Et ideo quãdiu ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscepit sacramentum, non communicat peccato eius: sed communicat Ecclesiæ, quæ eum tanquam ministrum exhibet. Si vero ab Ecclesia non toleretur (puta cùm degradatur, vel excommunicatur vel suspenditur) peccat qui ab eo accipit sacramentum: quia communicat peccato ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quod ille qui est in peccato mortali, nõ est perplexus simpliciter, si ex officio ei incũbat sacramẽta dispensare: quia potest pœnitere de peccato, & licitè ministrare. Non est autem inconueniens, quod sit perplexus supposito quodam, scilicet quod velit remanere in peccato. In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando in casu quo etiam posset laicus baptizare: sic enim patet quod non exhiberet se ministrum Ecclesiæ, sed subueniret necessitatem patienti. Secus est autem

D. 267.

mortali sic. Et ratio assignatur: quia tunc non gerit personam ministri ex officio quem probatum est oportere esse sufficientem: gerit personã ministerialiter subuenientis necessitatem patienti. Vnde ad rationem primam in primo dubio allatam, dicitur quòd necessitas excusans malum ministrum, non est necessitas impossibilis contritionis, vt argumentum intelligitur: quoniam in infidei potest quis contritionẽ habere de infinitis peccatis: sed est necessitas cogens hominem baptizaturum ad exhibendum ie non vt ministrum ex officio. Et hoc nanque quòd minister ibi concurrit non vt minister ex officio necessitate hoc exigente, à peccato excusatur. Et per hoc patet solutio secundæ rationis. Distinctum siquidem est de ministro vel ex officio, vel ex articulo necessitatis. Et licet quicunq; baptizet, fit minister Christi & Ecclesiæ altero modo: nõ tamen semper est minister ex officio, de quo solo probatũ est q. oportet esse sufficiens.

¶ Et per hoc patet solutio secundi dubij: nam si articulus necessitatis pateretur ministrum cum solennitate baptizare, non essemus in casu, in quo laicus posset baptizare. Et rursus si cum solennitate baptizaret, manifestè constat quòd exhiberet se vt ministrum ex officio. Et vtroque ergo capite, hoc est ex casu, in quo laicus posset baptizare, & ex hoc quòd dicitur quòd non exhiberet se vt ministrum ex officio: manifestè patet quòd Autor non intendit excusare huiusmodi facerdotem, nisi in casu, in quo cogitur sine solennitate baptizare.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quòd quia baptizans in articulo necessitatis deficit à perfecta ratione ministerij: quoniam non ministrat ex officio: ideo operatio eius imperfectè quòd est in genere administrationis sacramẽtorum non ex parte obiecti (hoc est sacramenti) sed ex parte agentis, hoc est ministri: non enim exit operatio tunc à ministro ex officio, sed à nudum ministerium præbente. Ex huiusmodi autem imperfectione actus excusatur à mortali: quoniam administratio exiens ab indigno, habet rationem mortalis, pro quanto exit ab agente, & non aliter vt in litera patet. Ex hoc enim fit, vt quia administratio huiusmodi non exit ab agente proprio (hoc est ministro ex officio) non exeat etiam cum culpa mortali. Et propterea dicendum est, quòd administratio sacramenti ab indigno ministro ex officio est mortale ex suo genere, si ex charitate verborum excludendæ sunt obiectiones. Si tamen absolutè dicatur quòd indigni administratio est peccatum mortale ex suo genere: verum dicitur, quoniam subintelligitur à proprio ministro.

¶ Nec obstat obiectio de adulterio & huiusmodi: quoniam conditio agentis in hoc sacrilegio cõcurrit, vt pars integratiua rationis formalis peccati mortalis ex suo genere. Ita quòd licut ad rationem furti non sufficit quòd fit acceptio rei alienæ, sed oportet quòd fit inuito domino: ita ad tale sacrilegium non sufficit quòd fit administratio ab homine malo, sed exigitur quòd fit etiã à ministro ex officio vt sic. Et ratio est assignata in litera: quia sanctis ministeriis non nisi sanctus conuenit minister, qui, per se loquendo, non est nisi minister ex officio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum septimum.

IN titulo est sermo de angelis quo ad naturam siue boni, siue mali sint. Et rursus est sermo de potestate ordinaria, hoc est an secundum communem cursum ordinis instituti à Deo, angeli possint ministrare sacramenta.

¶ In corpore articuli quatuor fiunt. Et primo respondetur quæsito. Deinde ad bonitatem doctrinæ, tractatur de potestate delegabili ipsis angelis, vbi tria dicuntur: vt patebit.

Q. 67. ar. 3. & 4.

4. dist. 5. quæst. 2. ar. 3.

¶ Quo ad primum, conclusio est: Angeli non possunt ministrare sacramenta. Probatur. Tota virtus sacramentorum derivatur à Christo patiente: ergo ad homines & non ad angelos pertinet ministrare sacramenta. Consequétia probatur ex duobus. Primò, ex dissimilitudine naturæ, quia scilicet Christo homines non angeli assimilantur in natura. Secundo, quia Christus patiés inquantum patiens, fuit minor angelis: minister autem nò debet esse maior principali agente: vt contingeret in proposito, si sancti angeli essent ordinarie ministri Christi patientis. Secunda conclusio est, quòd potest conferri angelis quòd administrent sacramenta. Probatur, quia Deus non alligauit virtutem suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramentis. Tertia conclusio est de exercitio administrationis sacramentorum à bonis angelis: Si administrarent sancti angeli sacramentum alicuiquod, deberet haberi pro vero sacramento. Probatur quia sancti angeli sunt nuntij veritatis. Quarta est: Si dæmones aliquid huiusmodi facerent, habẽdum esset pro falsoquia sunt spiritus mendacij.

Q. prec. ar. 3.

Q. 8. ar. 7

Art. 3.

¶ Aduerte hoc in loco, quòd circa primum cõclusionem Scotus in 4. senten. di. 6. quæst. 1. opinatur oppositum, tenens quòd omne suppositum intellectualis naturæ potest sacramentũ aliquod conferre, saltem baptismum. Et ratio eius est, quia potest abluere aqua hominem, proferendo verba debita, & habere intentionem saciẽdi quod facit Ecclesia: hæc enim tria requiruntur & sufficiunt ad ministrum, & hæc omnia potest angelus in assumpto corpore exercere.

¶ Rationabiliter autem autoris positio, ex allatis in litera intenitur: fundata enim est super auctoritate Apostoli ad Hebræ. 5. vbi pontificem omnem hominem declarat. Vnde magnum argumentum assumitur ad propositum, quòd si maximum ministerium Ecclesiæ soli homini cõuenit: ita quòd angelis denegatur, quale est põtificatus) multo magis minima ministeria Ecclesiæ, angelis denegantur. Fundatur & super ratione, qua ministri deberent assimilari principaliin aliis sacramẽtis, quæ nõ sunt tantæ necessitatis, sicut baptismus: vt infrà patebit.*

ARTICVLVS VII.

¶ Virum angeli possint sacramenta ministrare.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ angeli possint sacramẽta ministrare. Quicquid enim potest minister inferior, potest & superior: sicut quicquid potest diaconus, potest sacerdos, sed nõ cõuertitur. Sed angeli sũt superiores ministris in ordine hierarchico, quàm etiã quicũq; homines: vt patet per Dionysium in I. Cæle. hierarch. Ergo cùm homines possint ministrare in sacrametis, videtur quòd multò magis angeli.

¶ 2 Præterea, Homines sancti assimilãtur angelis in cœlo: vt dicitur Matth. 22. Sed aliqui sancti in cœlo existentes, possent ministrare in sacramentis: quia character sacramẽtalis est indelebilis, vt dictũ est.* Ergo videtur, quòd etiam angeli possint in sacramentis ministrare.

¶ 3 Præterea, Sicut suprà dictũ est, *diabolus est caput malorũ, & mali sunt mẽbra eius. Sed per malos possunt ministrari sacramenta. Ergo videtur quòd etiã per dæmones.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Hebræ. 5. Omnis põtifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum. Sed angeli boni vel mali, non sunt ex hominibus. Ergo ipsi non cõstituuntur ministri in his quæ sunt ad Deum, id est in sacramentis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est) *tota virtus sacramentorum à passione Christi deriuatur, quæ est Christi, secundũ quòd est homo. cui in natura conformantur homines, nõ autem angeli, sed potius secundũ passionẽ dicitur modico ab angelis minoratus: vt patet Hebr. 2. Et ideo ad homines pertinet dispensare sacramenta, & in eis ministrare: nõ autem ad angelos. Sciendum tamen, quòd sicut Deus virtutẽ suam non alligauit sacramentis, quin possit sine sacramentis effectum sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suã non alligauit Ecclesiæ ministris, quin etiam angelis possit virtutem tribuere ministrãdi in sacramentis. Et quia boni angeli sunt nuntij veritatis, si aliquod sacramẽtale ministeriũ à bonis angelis perficeretur, esset ratũ habendum: quia deberet cõstare hoc fieri voluntate diuina, sicut quædam templa dicuntur angelico ministerio cõsecrata. Si verò dæmones, qui sunt spiritus mẽdacij, aliquod sacramẽtale ministerium exhiberent, non esset ratum habendum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud quod faciunt homines inferiori modo, scilicet per sensibilia sacramenta, quæ sunt proportionata naturæ ipsorum, faciunt angeli taquã superiores ministri superiori modo, scilicet inuisibiliter purgãdo, illuminãdo, & perficiẽdo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sancti, qui sunt in cœlo, sunt similes angelis quãtum ad participationem gloriæ: non autem quantum ad conditionem naturæ, & per consequens neque quantum ad sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd mali homines non habẽt quòd possint ministrare in sacramentis, ex hoc, quòd per malitiam sunt membra diaboli. Et ideo non sequitur quòd diabolus, qui est eorum caput, magis hoc possit.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd intẽtio ministri nõ requiratur ad perfectionẽ sacramenti. Minister enim in sacramẽto instrumẽtaliter operatur. Sed actio nõ perficitur secundum intentionẽ instrumenti, sed secundum intentionem principalis agentis. Ergo intentio ministri non requiritur ad perfectionem sacramenti.

¶ 2 Præterea, Non potest homini esse nota intentio alterius. Si igitur intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti, non posset homini ad sacramẽtum accedenti esse notum, quòd sacramẽtum susciperet. Et ita non posset habere certitudinem salutis, præcipuè cùm quædam sacramenta sint de necessitate salutis, vt infrà dicetur.*

¶ 3 Præterea, Intentio hominis non potest esse ad id, circa quod non est attẽtus. Sed aliquãdo illi qui in sacramẽtis ministrãt, non attendunt ad ea quæ dicunt vel faciunt alia cogitantes. Ergo secundũ hoc non perficeretur sacramentum, propter intentionis defectum.

¶ SED CONTRA est quod ea quæ sunt præter intentionem, sunt casualia. Quod non est dicendum de operatione sacramentorum. Ergo sacramenta requirunt intentionem ministri.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quando aliquid sic habet ad multa, oportet q̃ per aliquid determinetur ad vnum, si illud effici debeat. Ea verò quæ in sacramentis aguntur, possunt diuersimode agi, sicut ablutio aquæ, quæ fit in baptismo, potest ordinari & ad mũditiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiusmodi. Et ideo oportet quòd determinetur ad vnũ, id est ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in sacramẽtis dicuntur: puta cùm dicitur, Ego te baptizo in nomine Patris, &c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ instrumentũ inanimatum non habet aliquam intentionem respectu effectus: sed loco intentionis est motus, quo mouetur à principali agente. Sed instrumentum animatum (sicut est minister) non solum mouetur: sed etiam quodammodo mouet seipsum, inquantum sua voluntate mouet membra ad operandũ. Et ideo requiritur

Supra. q. 60. ar. 2. & 3. q. 64. ar. 2. & 3. q. 66. ar. 9. & 11. q. 67. ar. 4. & 5. q. 68. ar. 2. & 8. & 9. q. 72. ar. 1. & 2. & 3. q. 73. ar. 1. & 2.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum octauum.

TITulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Intentio ministri exigitur ad perfectionem sacramenti. Probatur. Quando aliquid se habet ad multa, oportet quòd determinetur ad vnum, vt illud fiat sed ea quæ aguntur in sacramentis, se habent ad multa, nisi per intentionẽ ministri determinentur ad vnum: ergo, &c. Processus totus clarescit, si attendatur quia verba sacramentalia exprimunt ministri intentionem.

Q. 64. ar. 3. & 4.

¶ In responsione ad secundum nota primò Nomine pro claritate literæ. Autorem referendo primam opinionem, narrat ipsam. primò quo ad hoc quòd requiritur in tali intentionita quòd fiat, non perficitur sacramentum. secundò quo ad hoc, quòd stante causa huiusmodi impedimẽto sacramenti ac ideireo effectus adultus fiue puer esset, qui sacramẽti sic defectuosim suscipiebat) supplementum adsit de cõtritione. Postea reprehendit Autor hanc opinionem: quia nõ potest saluare supplementum characteris.

¶ Aduerte secundò, quòd altera opinio ibidẽ subiuncta & approbata, non est intelligẽda, vt verba sonant: puta quòd non requiritur in ministro intentio propria mentalis, sed sufficit intentio Ecclesiæ per verba expressa, quicquid interdat ipse minister interius. Hic enim sensus contradicit expressè dictæ Autoris in vltimo huius quæstionis articulo dicendi, Quòd si minister non intendat sacramentum conferre, talis persueritas tollit vtrumque sacramenti, & intentionem.

Aliàs actualẽ.

¶ In responsione ad tertium aduerte quòd Autor communicãs (vt potuit vocabulis communi illius temporis vsui quæ intentionem quidem, sed non actualem, habitualem vocabat) dixit hic intentionem habitualem, & fi aliam subiunxit sensum intẽtum, puta, quum sacerdos accedit, &c.

¶ Et hæc propterea dixerim, vt scias non latuisse autorẽ differentiam inter habere aliquid in actu, vel in habitu, vel in virtute, & quòd intentio requisita ad sacramenta non sufficit quòd sit secundum habitum, sed oportet quòd sit secũdum virtutem. Quod vt melius intelligas, accipe exemplum, habens habitum iustitiæ, tunc actualiter intendit iustum, quãdo actualiter attendit ad ius reddendum: tunc verò habitualiter habet dictũ iustum, quum retinet habitum iustitiæ, etiam si dormiat: tunc autem virtualiter intendit iustum, dum vacat quidem reddendo iuri (puta quia fodet ad tribunal, vt faciat sicut consueuit, seu iudicis officium) & nihil de iure cogitat, sed mens eius euagatur ad impertinentia. Ita quod etiam si non haberet habitum iustitiæ, ex solo hoc quod accedit ad iudicis officium faciendum in omnibus quę exercet iudicii, quã tum cunq; euagetur, semper intendit iustum virtualiter, ea ratione, qua semper perseuerat vis primæ intentionis, qua primo proposuit facere iudicis officium. Et huiusmodi intentio non irritatur, nisi vel cadat habitualis quia per modum habitus perseuerat, & dormiẽte & distracto homine perseuerat.

4. di. 6. q. 2. art. 3. q. 3.

Ar. prec.

In præfa. Psal. 31. circamed.

Lib. 1. ep. 12. & vide sim. finem.

Incipit, Ideo ea quæ mentis sunt.

¶ Et hæc est, quę sufficere dicitur ad sacramenta. & verè sic est: sufficit enim ad conficiendum Eucharistiæ, quòd sacerdos vadat ad altare, vt dicat Missam, etiã si per totam Missam euagetur mens eius.

¶ Aduerte secundò documentum Autoris, scilicet quòd iudiciose debet minister operam dare vt etiam actualiter intendat, &c. non esse intelligendum vt actualiter cogitato, sed in actu exercito. Non enim studendi est vt habeamus hoc in mente actualiter, ego intendo conficere. sed studendum vt actualiter mens nostra ad ea quæ sunt consecrationis, attendat, puta ad prolationem distinctã formę, ad reuerentem contractationem materiæ, ad futuram tunc ineffabilem præsentiam diuinæ gratiæ in sacramento, vel etiam ipsius Christi, quo ad Eucharistiam, *ar. 1. & 2.* hoc est enim consecrare cum actuali intentione in actu exercito.

Lib. 1. cap. 47. tom. 7.

Art. 5 huius q. & q. 62. ar. 1. & 2.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum nonum.

Art 5. & 6.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio cum vno corollario. Conclusio est: Ad perfectionem sacramenti non requitur fides ministri. Probatur. Minister in sacramentis operatur non. propriæ sed Christi virtute: ergo sicut non requiritur ad perfectionem sacramenti ministri charitas, ita nec eius fides. Consequentia probatur: quia fides pertinet ad perfectionem ministri, sicut & charitas. Quam non requiri probatur ex eo quod mali homines possunt ministrare sacramenta. Corollarium est: Infidelis potest esse minister sacramenti.

¶ In responsionibus argumentorum in oppositum eorum quæ dicimus in *ar. 6.* ibi suspicionibus sacramenta ab infidelibus quando peccant. Et ita illas intelligę quæ hic dicuntur, addẽdo quòd præcise manifestè ab Ecclesia, in articulo necessitatis sacramentum baptismi conferrent, non peccarent: imò tenentur in tali casu baptismum conferre, absque scrupulositate tamen. Nec propterea sacerdotes eiusmodi errantes irregulares ratione superius dicta: quia non ministri ex officio sed personam agentes, sed ministerialiter subuenientis necessitatem patienti.

Art. 8.

¶ In responsione ad secundum, aduerte illos dicere quod purgatio Cypriani martyris, de qua Augustin loquitur, non nisi venialis peccatorũ. Tum quia eum charitatem habuisse certum tenemus. Tum quia tempore illo non erat per Ecclesiam determinata efficacia sacramentorum.

Cap. 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

métorum per ministros extra Ecclesiam.

¶ Super Quæstionis sexagesimaquarta Articulum decimum.

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli est distinctio bimembris in singulis conclusionibus. Distinctio est: Intentio ministri potest peruerti dupliciter, vel respectu sacramenti, vel respectu alicuius alterius. Prima conclusio in xta primum membrum est: Peruersa intentio respectu sacramenti tollit veritatem sacramenti. Hanc cõclusionem Autor non probat in litera: sed vt manifestam relinquit ex præmissis, scilicet quòd intentio ministri requiritur ad sacramentũ. huiusmodi enim peruersitas tollit intentionem ministri. Secunda cõclusio iuxta secundum membrum est, Peruersa intentio ministri circa consequentia, non tollit veritatem sacramenti. Probatur: quia prius non dependet à posteriori.

Q. præc. ar. 5.

Infrà q. 74. ar. 2. ad 1. Et 4. dist. 6. qõ 1. ar. 2. q. 2. & dist. art. q. 1. 3. ad 1. & dist 10. q. 1. ar. 3. ad 3.

¶ In responsione ad secundum aduerte quod intentio iudicia seu iocosa in collatione sacramenti, potest inueniri dupliciter, vel relata ad ipsum sacramentum, vel relata ad finem aut motiuum quod administret sacramentum. Euẽplum primi dicimus non intendendo facere nouũ facit Ecclesiã, sed facere aũ exteriorem similem actui, quem facit Ecclesia vel deriſorie vel delectationis gratia. Huiusmodi enim intentio iocosa non tollit veritatem sacramenti, sicut si fuisset intentio aurã puta si propter pecuniã conferret aut susciperet quis baptisma, & ratio est, quia iocositas talis non tollit intentionem ministri respectu sacramenti.

¶ Super Quæstionis sexagesimaquintæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter ponuntur sacramenta Ecclesiæ septem. Manifestatur hæc conclusio dupliciter, primò secundum propriam doctrinam: secundò iuxta aliorum traditionem.

aliquos baptizaret.

autem nullo modo sacramentum cõferre hæreticos posse credebat: sed in hoc eius sententia non tenetur. Vnde Augustinus dicit martyrem Cyprianũ, qui apud hæreticos vel schismaticos datum baptismum nolebat cognoscere, tanta merita vsque ad triumphum martyrij secuta sunt: vt charitatis, qua excellebat, luce obumbratio illa fugaretur, & si quid purgandum erat, passionis falce tolleretur.

¶ Ad tertium dicendũ, quod potestas ministrandi sacramẽta, pertinet ad spiritualem characterem, qui indeleibilis est, vt ex supradictis patet.* Et ideo per hoc, quod aliquis ab Ecclesia suspenditur, vel excõmunicatur, vel etiam degradatur, non amittit potestatem conferendi sacramentum, sed licentiam vtendi hac potestate. Et ideo sacramentum quidem confert: sed tamen peccat conferendo: & similiter ille qui ab eo accipit sacramentum. Et sic non percipit rem sacramenti, nisi fortè per ignorantiam excusetur.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm intentio recta ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

Infrà q. 74. ar. 2. ad 1. Et 4. dist. 6. qõ 1. ar. 2. q. 2. & dist. art. q. 1. 3. ad 1. & dist 10. q. 1. ar. 3. ad 3.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd intẽtio recta ministri requiratur ad perfectionẽ sacramẽti. Intentio enim ministri debet conformari intentioni Ecclesiæ, vt ex dictis patet. Sed intentio Ecclesiæ semper est recta. Ergo de necessitate ad sacramenti perfectionem requiritur intentio recta ministri.

¶ 2 Præterea, Peruersa intentio deterior esse videtur, quã intẽtio iocosa. Sed intẽtio iocosa tollit sacramentum: puta si aliquis non serio, sed ludo aliquem baptizaret. Ergo multò magis peruersa intentio aufert sacramẽtũ: puta si aliquis aliquem baptizaret, vt postmodũ eum occideret.

¶ 3 Præterea, Peruersa intẽtio facit totũ opus vitiosum: secundum illud Luc. 12. Si oculus tuus fuerit nequã, totũ corpus tuũ tenebrosum erit. Sed sacramenta Christi nõ possunt inquinari per malos homines, sicut Aug. dicit contra Petilianum. Ergo videtur quod si sit peruersa intentio ministri, non sit ibi verum sacramentum.

¶ SED CONTRA est quod peruersa intentio pertinet ad malitiam ministri. Sed malitia ministri non tollit sacramentum. Ergo nec peruersa intentio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd intentio ministri potest peruerti dupliciter. Vno modo respectu ipsius sacramẽti: puta cum aliquis non intendit sacramentũ cõferre, sed deriſorie aliquid agere. Et talis peruersitas tollit veritatẽ sacramenti, præcipuè quando sua intentionem exterius manifestat. Alio modo potest peruerti intentio ministri quantũ ad id quod sequitur sacramentum: puta si sacerdos intendat aliquam fœminam baptizare, vt adulteret eam vel si intendat conficere corpus Christi, vt eo ad veneficia vtatur. Et quia prius non dependet a posteriori, inde est quod talis intentionis peruersitas veritatẽ sacramenti non tollit, sed ipse minister ex tali intẽtione grauiter peccat.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd Ecclesiæ intentio, recta est & quantum ad

sacramẽti perfectionẽ, & quantum ad sacramẽti vsum: sed prima rectitudo perficit sacramentum, secunda operatur ad meritum. Et ideo minister qui conformat intentionem suam Ecclesiæ quantum ad primam rectitudinem, non autẽ quantum ad secundam, perficit quidem sacramẽtum, sed non est sibi ad meritum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intentio ludicra vel iocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur sacramentum: & ideo non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd peruersa intentio peruertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex peruersa intentione ministri, peruertitur id quòd agit in sacramentis, inquantum est opus eius, non inquantum est opus Christi, cuius est minister. Et est simile, si minister alicuius hominis, praua intentione deferret pauperibus eleemosynam, quam Dominus recta intentione mandaret.

QVAESTIO SEXAGESIMAQVINTA, *De numero Sacramentorum, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de numero sacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm sint septem sacramenta.

¶ Secundò, de ordine adinuicem.

¶ Tertiò, de comparatione eorum.

¶ Quartò, vtrùm omnia sint de necessitate salutis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm debeant esse septem sacramenta Ecclesiæ.

4. dist. 1. qõ 1. ar. 1. 2. Et 4. dist. 2. con. ar. 18 Et 1. sent. prin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant esse septẽ sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina & ex virtute passionis Christi. Sed vna est virtus diuina, & vna Christi passio: vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos: vt dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentum.

¶ 2 Præterea, Sacramentũ ordinatur contra defectum peccati. Hic autem est duplex, scilicet pœna & culpa. ergo sufficeret esse duo sacramenta.

Ca. 2. Ec. hierar.

¶ 3 Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones ecclesiasticæ hierarchiæ: vt per Dion. patet. * Sed sicut ipse dicit, tres sunt actiones hierarchicæ, scilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo non debent esse nisi tria sacramenta.

Capit. 33.

¶ 4 Præterea, Augu. dicit 19. cõtra Faustum, * Sacramẽta nouæ legis sunt numero pauciora, quã sacramẽta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod sacramentum, quod responderet Confirmationi & extremæ vnctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter sacramenta nouæ legis.

10.

¶ 5 Præterea, Luxuria non est grauius inter cætera peccata: vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt. * Sed cõtra alia peccata non instituitur aliquod sacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit institui sacramentum matrimonij.

2. 2. q. 154. ar. 3.

¶ 6 SED CONTRA econuerso videtur, quòd sint plura sacramenta. Sacramenta enim dicuntur quasi quædam sacra signa. Sed multæ aliæ sanctificationes fiunt in Ecclesia secundum sensibilia signa, sicut aqua benedicta, consecratio altaris & alia huiusmodi. Ergo sunt plura sacramenta quàm septem.

In 3. lib. dist. vlt. ar. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. Et 4. dist. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1.

¶ 7 Præterea, Hug. de sancto Victore dicit, * quòd sacramẽta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ & sacrificia. Sed sacrificiũ Ecclesiæ est vnum sacramentũ, quod dicitur Eucharistia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici sacramẽta.

¶ 8 Præterea, Tria sunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptismus, contra mortale autem pœnitentia. Ergo deberet esse aliud præter septem, quod ordinetur contra veniale.

9. dist. 1. q. 1. ar. 1. & q. 2. ar. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut suprà * dictum est) sacramẽta Ecclesiæ ordinãtur ad duo, scilicet ad perficiendum hominem in his quæ pertinẽt ad cultum Dei secundum religionem Christianæ vitæ, & etiam in remedium contra defectum peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur septem sacramenta. Vitæ enim spiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalẽ, sicut & cætera corporalia conformi

¶ Quo ad primum, distinguit duos fines sacramentorum, vnus est perfectio hominis in his quæ Christiani sunt cultus: alter est remedium peccatorum. Et probatur sic conclusionem: Sacramenta Ecclesiæ ad vtrumque dictum finem conuenienter ponuntur in numero septenario: ergo, &c. Antecedens manifestatur primo respectu primi finis (diffuso progressu) numerando septem perfectiones opportunas cultui Christiano: quæ sunt, vita, robur, confortatio, curatio, restitutio, potestas & propagatio, & assignando singulorum rationẽ, vt in litera clarè patet. Deinde declaratur antecedens respectu secundi finis, assignando septem defectus, qui clarè patent in litera.

¶ Quo ad secundũ clarè apparet recitata positio absq; alia expositione.

¶ Super Quæstionis sexagesimaquintæ Articulum secundum.

IN titulo intellige per ordinem, secundum modum prædictum ordinem, quo numerata sunt sacramenta in præcedenti articũlo. videlicet baptismus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo, & matrimonium. Quæritur enim an sic conuenienter ordinentur.

¶ In corpore prima cõclusio est: Inter sacramenta vltimò ponuntur ordo & matrimonium, matrimonium tamen post ordinem. Probatur conclusio quo ad primam partem: quia sicut vnum est prius multitudine ita sacramenta quæ ordinãtur ad perfectionẽ vnius personæ, sunt naturaliter priora his quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis: sed reliqua sacramenta sunt vnius personæ, hæc autẽ quo respiciunt multitudinem: ergo. Quo ad secundam autem partem probatur: quia matrimonium minus participat de spirituali vita quàm ordo.

¶ Secunda cõclusio est: Pœnitentia & extrema vnctio posteriora sunt baptismo, confirmatione & Eucharistia, posterior tamẽ est extrema vnctio pœnitentia. Probatur hæc conclusio quo ad primam partem: quia priora sunt quæ per se ordinantur ad spiritualem perfectionẽ vnius, quam illa quæ ordinantur per accidẽs sed, &c. Quo ad secundam autem partem: quia prior naturaliter est inchoatio sanationis (quæ fit per pœnitentiam) consummatione illius, quã facit extrema vnctio.

¶ Tertia conclusio est: Inter tria prima

Universidad de Deusto
Biblioteca

menta, baptismus primum; confirmatio secundum, Eucharistia tertium obtinet locū. Probatur quia prius est spiritualis generatio: deinde formale robur, demum consequutio finis.

¶ In rēspōsione ad quæstum, dubium occurrit, an iustus stit sine peccato mortali existens, teneatur semel in anno cōfiteri. Et est ratio dubij: quia hinc apparet quōd, quum dicitur quod talis non indigeret pœnitentia ad sacramētum Eucharistiæ. In oppositum autem est quis præceptum Ecclesiæ est ad omnes virusque sexus in annis discretionis constitutos.

¶ Ad hoc est dicendum, quod homo sine peccato mortali existēs, non tenetur ad confitēdum semel in anno: quia non comprehēditur sub his quos præceptum illud Ecclesiæ astringit: quoniam præceptum Ecclesiæ de confessione semel in anno, non est nisi dispensatio præcepti diuini de confessione, ita quōd Deus præcepit cōfessionē. Ecclesia autem determinat præceptum illud ad tale tempus, ad tale opus, &c. puta semel in anno, &c. Sed præceptum diuinum nō obligat ad cōfessionem hominē sine mortali peccato: ergo determinatio illius præcepti, per Ecclesiam posita, obligat talem hominem. Et stat vis rationis in hoc, q̄ nullus comprehēditur sub præcepto Ecclesiæ, qui non comprehendit sub præcepto diuino, quod per se notum est, esse verissimū ex eo quōd præceptum Ecclesiæ se habet ad diuinum præceptum, vt cōtractio & imitatio quædam. Quōd autem diuinum præceptum de cōfessione, obliget solos homines in peccato mortali, probatur & ex hac litera falsa autoritate facta Scripturæ, & ex calce præcedentis articuli, vbi dictum est, nullum sacramētum directe ordinari contra peccatum veniale (& quicquid sit de extrema vnctione, cōstat hoc vltimo esse de sacramento pœnitentiæ) & ex cōsimili. Theologorū doctrina inter conditiones cōfessionis ponente, q̄ sit integra, quod non nisi de mortalibus intelligi potest. Et confirmatur, quia canon ipse expresse dicit, q̄ quilibet cōfiteatur peccata sua omnia: quod est impossibile intelligi, nisi de mortalibus ipsa ergo verba canonis testātur, quod ad solos existentes in peccato mortali dirigūtur.

Ar. præc.

Ar. præc.

D 574

* Aliàs cōsequutionem.

ne, quæ est animalis: per baptismum autē regeneratur homo secunda generatione, quæ est spiritualis. Ergo matrimonium debet præcedere baptismum.

¶ 2 Præterea, Per sacramentum ordinis aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. Sed agens est prior sua actione. Ergo ordo debet præcedere & baptismum, & alia sacramenta.

¶ 3 Præterea, Eucharistia est spirituale nutrimentum, cōfirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo Eucharistia est prior confirmatione.

¶ 4 Præterea, Pœnitentia præparat hominem ad Eucharistiam. Sed dispositio præcedit perfectionem. Ergo pœnitentia debet præcedere Eucharistiam.

¶ 5 Præterea, Quod est propinquius fini vltimo, est posterius. Sed extrema vnctio inter omnia sacramenta propinquior est vltimo fini beatitudinis: ergo debet habere vltimum locum inter sacramenta.

¶ IN CONTRARIVM est, quòd communiter ordinantur ab omnibus sacramenta, sicut prius dictum est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ratio ordinis sacramentorum apparet ex his quæ suprà dicta sunt.* Nam sicut vnū est prius quàm multitudo: ita sacramenta quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ naturaliter, præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo vltimò inter sacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinatur ad multitudinis perfectionem. Matrimonium tamen post ordinem, eo quòd minus participat de ratione spiritualis vitæ, ad quam ordinantur sacraméta. Inter ea verò, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, naturaliter sunt priora illa quæ per se ordinātur ad perfectionem spiritualis vitæ, quàm illa quæ ordinantur per accidens, scilicet ad remouēdum accidens nocium superueniens: cuiusmodi sunt pœnitentia & extrema vnctio. Posterior tamen est naturaliter extrema vnctio, quæ conseruat sanationem quam pœnitentia, quæ inchoat. Inter alia verò tria manifestū est, quòd baptismus, qui est spiritualis regeneratio, est prius: & deinde confirmatio quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & postmodum Eucharistia, quæ ordinatur ad perfectionem finis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium, secundum quòd ordinatur ad animalem vitam, est naturæ officium; sed secundum quòd habet aliquid spiritualitatis, est sacramentum. Et quia minimum habet de spiritualitate, vltimò ponitur inter sacramenta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid sit agens, præsupponitur quòd sit in se perfectum. Et ideo priora sunt sacramenta quibus aliquis in seipso perficitur, quàm sacramentum ordinis, quo aliquis cōstituitur perfector aliorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nutrimentum & præcedit augmentum, sicut causa, & subsequitur augmentum, sicut conseruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo potest Eucharistia præmitti confirmationi, vt Dionys. facit in lib. Cæles. Hierarc. & potest postponi, sicut Magister facit in quarto sententiarum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa recte procederet, si pœnitentia ex necessitate requireretur, vt præparatoria ad Eucharistiā. Sed hoc non est verum: nam si aliquis esset sine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad sumptionē Eucharistiæ. Et sic patet quòd per accidens pœnitētia præparat ad Eucharistiam, scilicet supposito peccato: vnde dicitur 2. Paral. vltim. Tu Domine iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd extrema vnctio propter rationem inductam, * est vltimum inter sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sacramentum Eucharistiæ sit potissimum inter sacramenta.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentū Eucharistiæ non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est quàm bonum vnius, vt dicitur primo Ethic.* Sed matrimonium ordinatur ad bonum cōmune speciei humanæ per viam generationis. sacramentum autem Eucharistiæ ordinatur ad bonum proprium sumentis. ergo non est potissimum sacramentorum.

¶ 2 Præterea, Digniora sacramenta esse videtur, quæ per maiorē ministrū conferuntur. Sed sacramentū confirmationis & sacramētum ordinis nō conferuntur nisi per Episcopū, qui est maior minister, quàm simplex sacerdos, per quē cōfertur Eucharistiæ sacramentum. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶ 3 Præterea, Sacramenta tantò sunt potiora, quātò maiorem virtutem habent. Sed quædam sacramenta imprimunt characterem (scilicet baptismus, confirmatio & ordo) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶ 4 Præterea, Illud videtur esse potius, ex quo alia dependēt: & non econuerso. Sed ex baptismo dependet Eucharistia: non enim potest aliquis Eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus. Ergo baptismus est potior Eucharistia.

¶ SED CONTRA est quod Dionys. dicit 3. capit. Eccles. Hierarc. quòd non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, nisi per diuinissimam Eucharistiam. Ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter loquendo, sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter alia sacraméta. Quod quidē tripliciter apparet: primò quidem, ex eo q̄ continetur in sacramentis: nā in sacramento Eucharistiæ continetur ipse Christus substantialiter, in aliis autem sacramētis continetur quædam virtus instrumentalis participata a Christo, vt ex suprà dictis patet.* Semper autē quod est per essentiam, potius est eo quod est per participationē. Secundò, hoc apparet ex ordine sacramentorū adinuicē: nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentū sicut ad finē. Manifestum est enim, quòd sacramētum ordinis ordinatur ad Eucharistiæ consecrationem. Sacramentum verò baptismi ordinatur ad Eucharistiæ receptionē. In quo etiā perficitur aliquis per confirmationē, vt nō vereatur se subtrahere à tali sacramento. Per pœnitentiam etiam & extremam vnctionē præparatur homo ad dignē sumendum corpus Christi. Matrimonium etiam saltē sua significatione attingit hoc sacramētum, inquantum significat coniunctionē Christi & Ecclesiæ. Cuius vnitas per sacramentum Eucharistiæ figuratur: vnde & Apost. dicit Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego aute dico in Christo & in Ecclesia. Tertiò, hoc apparet ex ritu sacramētorum.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. Primò respondetur quæsito vna conclusione: Sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter omnia sacramenta. Probatur tripliciter: vt patet in litera. Secundò comparantur reliqua sacramenta inter se: & multa dicuntur satis clare.

Instr.

¶ Dubium tamen vnum restat in hac litera, circa id quod dicitur, quòd extrema vnctio præparat ad Eucharistiam: oppositum enim apparet, ex eo quòd extrema vnctio datur post viaticū.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor loquitur de effectu extremæ vnctionis secundum se, quum sit enim sanatio quædam, secundum se ordinatur ad perfectum cum Christo in æternitate, quæ per Eucharistiam fit. Vnus autē post ponendi extremam vnctionem, aliunde sumitur, de quo infrà.

4. dist. 7. q. 1. art. 1. q. 1. ad 1. Et dist. 8. q. 1. art. 4. q. 1. & 4. dist. 24. q. 1. art. 4. co. fin. * Cap. 2.

¶ In rēspōsione ad secundum, dubium quoque occurrit, quomodo fideles per confirmationem deputentur ad speciale officium spectans ad officium principis: quum dictum sit, confirmationem conferre robur, quod constat non esse officium spectans ad principem.

¶ Ad hoc dicitur quòd quia confirmatio datur in robur confitendi fidem Christi crucifixi, qui est Gentibus stultitia, & Iudæis scādalum, confirmatio est velut cōstitutio militis. Nam militares actus pugilium fidei in robusta confessione consistunt. vnde quia officium militare est officium spectans ad Principē (eius est enim condere milites, atque ipsos ducere) ideo in litera dicitur, quòd confirmatio est in officium spectans ad principem.

Artic. 2.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris de necessario ad finē cum singulis cōclusionibus. Distinctio est: Necessariū ad finem est, vel simpliciter, vel vt cōmodius. Prima conclusio est primo modo necessitatis. Tria sacramēta sunt necessaria ad salutē, scilicet baptismus absolutē, pœnitētia suppositō peccato mortali post baptismum, & ordo respectu Ecclesiæ. Secunda conclusio est, Reliqua sacramenta sunt necessaria secundo modo.

Aliàs Spiritualia.

In corp.

Q 63. ar. 5.

¶ Aduerte hic, q̄ quum ordo ponitur necessarius simpliciter ad salutem Ecclesiæ, est sermo de Ecclesia simpliciter & absolutē, & non de parte aliqua Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ nomen & rationem non nisi defectiuē haberet, puta de collegio monialiū aut monachorum seu Eremitarum sine clericis: hæc enim sui defectum manifestant eo ipso q̄ sine sacramētorum ministro sunt.

4. dist. 7. q. 1. ar. 1. q. 2 & 3. ar. 2. q. 1.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum primum.*

Titulus vt sonat tumendus est.

¶ In corpore duo sunt, primò distinguūtur tria considerabilia in baptismo, deinde singula sigillatim manifestantur aperiendo eorum quodlibet. Et primum quidē clarè patet in litera. De secūdo autem duo vltima (scilicet res & sacramentum, & res tantum) in calce corporis articuli patent. Primū, verò, scilicet, sacramentum tantum habet aliquid manifestum scilicet quod est exteritus quoddā sensibile signū interioris effectus.

Q 68. ar. 1. & 2.

rum. Nam ferè omnia sacramenta in Eucharistia consumantur: vt Dionys. dicit 3. Cæl. Hier. sicut patet quòd ordinati communicāt, & etiam baptizati, si sint adulti. Aliorum autem sacramentorum comparatio adinuicem, potest esse multiplex. Nā in via necessitatis, baptismus est potissimū sacramētorum. In via autē perfectionis sacramētum ordinis. Medio autē modo se habet sacramētum confirmationis. Sacramentū verò pœnitentiæ & extremæ vnctionis sunt inferioris gradus à prædictis sacramentis: quia sicut dictū est, * ordinantur ad vitā Christianā, nō per se, sed quasi per accidens, scilicet in remediū superueniētis defectus. Quæ tamē extrema vnctio cōparatur ad pœnitētia, sicut cōfirmatio ad baptismū: ita scilicet q̄ pœnitentia est maioris necessitatis, sed extrema vnctio est maioris perfectionis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ordinatur ad commune bonum corporaliter. Sed bonum commune spirituale totius Ecclesiæ continetur substantialiter in ipso Eucharistiæ sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ per ordinē & confirmationē deputātur fideles Christi ad aliqua* specialia officia, quæ pertinēt ad officium principis. Et ideo tradere huiusmodi sacramenta, pertinet ad solum Episcopū, qui est quasi princeps in Ecclesia. Per sacramētum verò Eucharistiæ non deputatur homo ad aliquod officium, sed magis hoc sacramētum est finis omnium officiorum, vt dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, q̄ character sacramētalis (sicut suprà dictū est) * est quēdā participatio sacerdotij Christi. Vnde sacramentum quod ipsum Christum conjungit homini, est dignius sacramento, quod imprimit Christi characterem.

¶ Ad quartum dicēdum, q̄ ratio illa procedit ex parte necessitatis: sic enim baptismus, cùm sit maximæ necessitatis, est potissimum sacramentorum. Sicut ordo & confirmatio habent quandam excellētiā ratione ministerij, & matrimoniū ratione significationis. Nihil enim prohibet aliquid esse secūdum quid dignius, quod tamen non est dignius simpliciter.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum omnia sacramenta sint de necessitate salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ omnia sacraméta sint de necessitate salutis. Illud enim quod non est necessarium, videtur esse superfluum. Sed nullū sacramentum est superfluum: quia Deus nihil facit frustra. Ergo omnia sacraméta sunt de necessitate salutis.

¶ 2 Præterea, Sicut de baptismo dicitur, Nisi quis renat' fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei, ita de Eucharistia dicitur Ioan. 5. Nisi māducaueritis carnē Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & Eucharistia.

Q 62. ar. 4. ad 3

¶ 3 Præterea, Sine sacramento baptismi potest aliquis saluus fieri, dummodo non contemptus religionis sed necessitas sacramentū excludat: vt infrà dicetur.* Sed

in quolibet sacramento contemptus religionis impedit hominis salutem. Ergo pari ratione omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA est quod pueri saluantur per solum baptismum, sine aliis sacramentis. D. 269.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessariū respectu finis (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo sine quo non potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vitæ humanæ. Et hoc est simpliciter necessarium ad finem. Alio modo dicitur esse necessarium id, sine quo non habetur finis ita conuenienter: sicut equus necessarius est ad iter. Hoc autem non est simpliciter necessarium ad finem. Primo igitur modo necessitatis sunt tria sacramenta necessaria. duo quidē personæ singulari: baptismus quidem simpliciter & absolutè, pœnitētia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramentum autem ordinis est necessarium Ecclesiæ: quia vbi nō est gubernator, populus corruet: vt dicitur Prouerb. 11. Sed secundo modo sunt necessaria alia sacramenta: nam confirmatio quodammodo perficit baptismum, extrema vnctio pœnitentiam: matrimonium verò, Ecclesiæ multitudinem per propagationem conseruat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid non sit superfluum, sufficit quòd sit necessarium primo vel secundo modo. Et sic sunt necessaria omnia sacramenta: sicut dictum est.* In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Domini est intelligendum de spirituali manducatione, & non de sola sacramentali: vt Augustē. exponit super Ioan.* Tract. 26. & 27.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet omnium sacramentorum contemptus sit saluti contrarius: non tamen est contemptus sacramenti, ex hoc quòd aliquis non curat accipere sacramētum, quod non est de necessitate salutis: alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non cōtrahunt matrimonium, contemnerent huiusmodi sacramenta.

QVAESTIO SEXAGESIMA SEXTA,
De pertinentibus ad Sacramentum Baptismi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis sacramentis in speciali. Et primò de baptismo. Secūdò de cōfirmatione. Tertiò, de Eucharistia. Quartò, de pœnitentia. Quintò, de extrema vnctione. Sextò, de ordine. Septimò, de matrimonio.

¶ Circa primum occurrit duplex cōsideratio. Prima de ipso baptismo. Secunda de præparatoriis ad baptismum.

¶ Circa primum quatuor cōsideranda occurrunt. Primò de his, quæ pertinent ad sacramentum baptismi. Secundò, de ministro huius sacramenti. Tertiò, de recipientibus hoc sacramentum. Quartò, de effectu huius sacramenti.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, quid sit baptismus, vtrùm scilicet sit ablutio.

¶ Secundò, de institutione huius sacramenti.

¶ Tertiò, vtrùm aqua sit propria materia huius sacramenti.

¶ Quartò, vtrùm requiratur aqua simplex.

¶ Quintò, vtrùm hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ Sextò, vtrùm sub hac forma possit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Christi.

¶ Septimò, vtrùm immersio sit de necessitate baptismi.

¶ Octauò, vtrùm requiratur trina immersio.

¶ Nonò, vtrùm baptismus possit iterari.

¶ Decimò, de ritu baptismi.

¶ Vndecimò, de distinctione baptismatum.

¶ Duodecimò, de comparatione baptismatum.

ARTICVLVS I.

¶ Virum baptismus sit ipsa ablutio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ baptismus non sit ipsa ablutio. Ablutio enim corporalis transit. Baptismus autem permanet. Ergo baptismus non est ipsa ablutio, sed potius regeneratio & sigillū, & cu-

4. dist. 3. art. 1. Et 4. contra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod etiam probatur. Cap.10. quia hæc est ratio sacramenti. Habet autem aliquid ambiguum, an scilicet hoc exterius sensibile sit ipsa aqua, an ablutio. Et est ratio dubitandi quia ambo hæc sensibilia inueniuntur materialiter concurrere & necessariò exigi ad baptismum: nam neque aqua sine ablutione, neque ablutio sine aqua ad baptismum sufficeret ex parte materiæ. Et propterea refert Autor primo opinionem quæ videtur Hugonis, quòd est aqua, & reprehendit ipsam, taliatione: Vbi perficitur sanctificatio, ibi perficitur sacramentum: sed in aqua non perficitur sanctificatio: ergo in aqua non perficitur sacramentum. Maior probatur quia sacramenta nouæ legis sanctificationem operantur. Deinde approbat opinionē Magistri sententiarum, scilicet quòd baptismus est ablutio. Quam sic probat: In aqua baptismali est quæda sanctificationis virtus instrumentalis, non permanens, sed fluens in homines, qui est veræ sanctificationis subiectum: ergo sacramentum perficitur in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio.

¶ Circa hāc partem dubium occurrit de vigore ac veritate huius processus seu rationis: quia si Maior illa est vera, scilicet, ibi perficitur sanctificatio & propterea infertur, in aqua non perficitur sacramentum: quia in illa non perficitur sanctificatio (non enim aqua per baptismum sanctificatur) eadem ratione potest inferri, quòd ablutio non est sacramentum, quia in ea non perficitur sanctificatio: ablutio enim non sanctificatur per baptismum, sed homo qui abluitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod Maior quidem est vera: sed diuersa ratio sub-sumpti, scilicet aquæ & ablutionis, facit vt rectè inferatur, aquam non esse sacramentum, & non teneat illatio de ablutione: aqua enim & ablutio differunt in hoc, quòd aqua est res permanens, ablutio vero est res successiua. Et quia vtrumquoque est in aliquo secundum modum recipientis, ideo consequenter differunt in modo sanctificationis. Nam si in aqua perficeretur sanctificatio, sequeretur quòd aqua effet sancta: quia est in se quoddam permanēs, ac per hoc pro seipsa sanctificaretur. Si vero ponitur, quòd in ablutione perficitur sanctificatio, non sequitur ipsa ablutio fiat ex iusmodi sanctificatione sancta: quia ablutio non est sui ipsius, sed

Cap.10. ** Lib.2. de sacra par.6.c.2.* *Tract.80. tom.9.* *Posita in arg.2.* *Q.63. ar. 5.* *Loco cit. in arg.*

stodia & illuminatio, vt Dam. dicit in 4. libr.*

¶ 2 Præterea, Hug. de sancto Vict. dicit,* quòd baptismus est aqua diluēdis criminibus sanctificata per verbum Dei. Aqua autem non est ipsa ablutio, sed ablutio est quidam vsus aquæ. Ergo, &c.

¶ 3 Præterea, Augustin. dicit super Ioan.* Accedit verbū ad elementum, & fit sacramentum. Elementum autem est ipsa aqua in sacramento baptismi. Ergo baptismus est ipsa aqua, non autem ablutio.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Eccles.34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Videtur ergo quòd baptismus sit ipsa ablutio siue lauatio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sacramento baptismi est tria cōsiderare: aliquid scilicet quod est sacramentum tantum, aliquid autem quod est res & sacramentum, aliquid verò quod est res tātum. Sacramentum tantùm est aliquid visibile exterius existens, quod scilicet est signum interioris effectus: hoc enim pertinet ad rationem sacramēti. Exterius autem suppositum sensui, est & ipsa aqua, & eius vsus, qui est ablutio. Quidam ergo existimauerunt, quòd ipsa aqua sit sacramentum, quod quidem sonare videntur verba Hugo. de sanct. Vict. * Nam ipse in communi diffinitione sacramenti dicit, quod est materiale elementum: & in diffinitione baptismi dicit, quod est aqua. Sed hoc non videtur esse verū. Cùm enim sacramenta nouæ legis sanctificationem quandā operētur, ibi perficitur sacramētū, vbi perficitur sanctificatio. In qua autem nō perficitur sanctificatio, sed est ibi quædam sanctificationis virtus instrumētalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est veræ sanctificationis subiectum. Et ideo sacramentum non perficitur sanctificatione in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio. Et ideo Magister in 3. distinctio. 4. sententiarum dicit, quòd baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum. Res autem & sacramentum, est character baptismalis, qui est res significata per exteriorem ablutionem: & est signum sacramentale interioris iustificationis, quæ est res tantum huius sacramenti, scilicet significata & non significans.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ id quod est sacramentum tātum in baptismo, trāsit: permanet autem & id quod est sacramētum & res, scilicet character, & id quod est res tātum, scilicet interior iustificatio: sed character permanet indebiliter (vt supradictum est) * iustificatio autē permanet, sed amisibiliter. Dato enim & non concesso quòd character baptismi diminuatur, non sequitur quòd quantum ad id quod exterius agitur, quod est sacramentum tantum: sed quantum ad id quod est interi⁹. Vnde potuit duo pertinentia ad characterem, scilicet sigillum & custodiam: inquantum ipse character (qui sigillum dicitur) quantum est de se, custodit animam in bono. Duo etiam potuit pertinentia ad vltimam rem sacramenti, scilicet regenerationem (quæ ad hoc pertinet, quòd per baptismum homo inchoat nouam vitam iustitiæ) & illuminationem, quæ pertinet specialiter ad fidem, per quam homo spiritualem vitam accepit: secundum illud Abac.2. Iustus ex fide viuit. Baptismus autem est quædam fidei protestatio: vnde dicitur fidei sacramētum. Et similiter Dion. baptismum diffiniuit per ordinem ad alia sacramenta, dicēs 2.c. Eccles. hierarch: quòd est quoddam principium sanctissimorum mandatorum sacræ actionis, ad eorum suscepti-
10 uam opportunitatē, formans nostros animales habitus. Et iterum in ordine ad cælestem gloriam (quæ est vltimus finis sacramentorum) cùm subdit, ad supercælestis quietis anagogem, nostrū iter faciēs. Et iterum quantum ad principium spiritualis vitæ, per hoc quod subdit, Sacræ & diuinissimæ nostræ regenerationis traditio.

¶ Ad secūdum dicendum, quòd sicut dictum est,* opinionem Hug. de sanct. Vict. in hac parte sequi non oportet. Potest tamen verificari, vt baptismus dicatur esse aqua: quia aqua est materiale baptismi principium, & sic erit prædicatio per causam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd accedente verbo ad elementum, fit sacramentum, nō quidem in ipso elemento, sed in homine, cui adhibetur elementum per vsum ablutionis. Et hoc etiam signat verbum quod accedit ad elementum, cùm dicitur, Ego te baptizo, &c.

Q. 62. ar. 5. ** Alias aggrana-vit.* *In corp.* *Lib.4.ca. 2.to.6.* *In corp.*

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum baptismus fuerit institutus post Christi passionem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ baptismus fuerit institutus post Christi passionem. Causa enim præcedit effectū. Sed passio Christi operatur in sacramentis nouæ legis. Ergo passio Christi præcedit institutionem sacramentorum nouæ legis, & præcipue intentionem baptismi: cum Apostol⁹ dicat Ro.6. Quicūque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, &c.

¶ 2 Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habent ex mandato Christi. Sed Christus mandatum baptizandi dedit discipulis post passionem & resurrectionem suam, dicens, Euntes docēte omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur quòd post passionem Christi baptismus fuerit institutus.

¶ 3 Præterea, Baptismus est sacramentū necessitatis (vt suprà dictum est) * & ita videtur quòd ex quo baptismus institutus fuit, homines obligarētur ad baptismum. Sed ante passionem Christi homines non obligabantur ad baptismum: quia adhuc circuncisio suam virtutem habebat, in cuius locum successit baptismus. Ergo videtur quòd baptismus non fuerit institutus ante passionem Christi.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in quodam sermone de Epiphania,* Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omniū peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem. Ergo videtur quòd baptismus ante Christi passionem fuerit institutus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est suprà) * sacramenta ex sui institutione habent quòd conferant gratiam. Vnde tunc videtur aliquod sacramentum institui, quando accipit virtutem producendi suum effectum. Hanc autem virtutem accepit baptismus, quando Christus est baptizatus. Vnde tunc vere baptismus institutus fuit quantum ad ipsum sacramentum.

Sed necessitas vtēdi hoc sacramēto indicta fuit hominibus post

4. dist.3 ar.3. q.1. Et di.17 q.3. Et 4 cōtra: 59 E. quo.2 ar.10 cor. Et Ioā 3 to.4. Lib.4. ca pit.10. *Q. 62. ar. tic.5.* *Q. prae. ar.4.* *Serm.1. Dom. in fra oct. Epiph.* *Q.62. ar. 1. D. 683.*

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnius conclusionis: Aqua est propria materia baptismi. Quæ conclusio absolutè probatur ex institutione diuina. Quo ad consequentiam vero probatur in litera quadrupliciter, in qua omnia clara sunt.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum quartum.

IN titulo simplex sumitur, vt distinguitur contra admissum compositum, & quomodolibet adiunctum.

¶ In corpore tria sunt. Primo distinguitur modi quibus aqua amittere potest simplicitatem. Secundò respondetur quæsito de aqua transmutata per artē. Et tertiò respondetur quæsito de aqua transmutata per naturam. Et clarè patent omnia in litera.

Post passionem verò & resurrectionem non solùm Iudæis, sed etiam Gentilibus sub præcepto necessitatem baptismi imposuit, dicens, Euntes docete omnes Gentes.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ sacramenta non sunt obligatoria, nisi quando sub præcepto ponūtur. Quod quidē non fuit ante passionem, vt dictum est.* Quod enim Dominus ante passionem Nicodemo dixit Ioā.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum respicere, quam ad præsens tempus.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum aqua sit propria materia baptismi.

4. dist.3 ar.3. q.1. Et di.17 q.3. Et 4 cōtra: 59 E. quo.2 ar.10 cor. Et Ioā 3 to.4. Lib.4. ca pit.10.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ aqua non sit propria materia baptismi. Baptismus enim secundū Dion. & Damas.* habet vim illuminatiuā. Sed illuminatio maximè competit igni. Ergo baptismⁿ magis debet fieri in igne quàm in aqua: præsertim cùm Ioan. Baptista prænuntiās Christi baptismum, dicat, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

¶ 2 Præterea, In baptismo significatur ablutio peccatorum. Sed multa alia sunt ablutiua, quàm aqua. sicut vinum, & oleū, & huiusmodi alia. Ergo etiam in his potest fieri baptismus. Non ergo aqua est propria materia baptismi.

¶ 3 Præterea, Sacramenta Ecclesiæ fluxerunt de latere Christi pendentis in cruce: vt supra dictum est.* Sed inde fluxit nō solùm aqua, sed etiam sanguis. ergo videtur quòd etiā in sanguine possit fieri baptismus. Qui etiam videtur magis conuenire cum causa & effectu baptismi: quia dicitur Apoc.1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

¶ 4 Præterea, Sicut Augustin. & Beda dicūt, Christus tactu suę mundissimæ carnis vim regenerativam & purgativam contulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quam Christus tetigit sua carne. ergo videtur quòd nō in omni aqua possit fieri baptismus. & ita aqua, inquantum huiusmodi, non est propria materia baptismi.

¶ 5 Præterea, Si aqua secūdum se esset propria baptismi materia, nō oporteret aliquid aliud fieri circa aquā, ad hoc, q̄ in ea baptismus fieret. Sed in solēni baptismo aqua, in qua debet celebrari baptismus, exorcizatur & benedicitur. ergo videtur quòd aqua secundum se non sit propria baptismi materia.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioā.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ex institutione diuina, aqua est propria materia baptismi. Et hoc cōuenienter. Primò quidem, quantum ad ipsam rationem baptismi, qui est regeneratio in spiritualem vitam: quod maximè congruit aquę. Vnde & femina, ex quibus generantur omnia viuentia, scilicet plātæ & animalia, humida sunt: & ad aquam pertinēt. Propter quod quidam Philosophi posuerunt aquam omnium rerum principium. Secundò quantum ad effectus baptismi, quibus competunt aquæ proprietates, quæ sua humiditate lauat: ex quo conueniens est ad significandam & causandam ablutionem peccatorum. Sua frigiditate etiā temperat superfluitatem caloris: & ex hoc competit ad mitigandam concupiscentiam fomitis. Sua diaphinitate est luminis susceptiua: vnde competit baptismo inquantum est fidei sacramentum. Tertiò, quia conuenit ad repræsentandum mysteria Christi quibus iustificamur. Vt enim dicit Chrysost. super illud Io. Nisi quis renatus fuerit, &c. sicut in quodam sepulchro, in aqua submergentibus nobis capita, vetus homo sepelitur, & submersus deorsum occultatur, & deinde nouus rursus ascendit. Quartò, quia ratione suę cōmunitatis & abundantiæ est conueniens materia necessitati huius sacramenti. Potest enim vbique de facili haberi.

Hom.24 à med.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illuminatio pertinet ad ignem actiuè. Ille autem qui baptizatur, non efficitur illuminans, sed illuminatus per fidem, quæ est auditu, vt dicitur Rō.10. Et ideo magis cōpetit aqua baptismo, quàm ignis. Quod autem dicitur, Baptizabit vos in Spiritu sancto & igni: potest per ignē (vt Hier. dicit)* intelligi Spiritus sanctus, qui super discipulos in igneis linguis apparuit, vt dicitur Act.2. Vel per ignem potest intelligi tribulatio: vt Chrys. dicit super Matth.* quia tribulatio peccata purgat, & concupiscentiam diminuit. Vel quia, vt Hilar.* dicit super Matth. baptizatis in Spiritu sancto, reliquum est consummari igne iudicij.

In comment. *Hom.3. in oper. imperf.* ** Cap.2.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd vinum & oleum nō cōmuniter assumūtur ad vsum ablutionis, sicut aqua. Nec etiā ita perfectè abluūt: quia ex eorū ablutione remanet aliqua infectio, quantum ad odorē: quod non contingit de aqua. Illa etiā non ita communiter & abundanter habentur, sicut aqua.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex latere Christi fluxit aqua ad abluendum: sanguis autem ad redimendū. Et ideo sanguis cōpetit sacramēto Eucharistiæ: aqua autē sacramento baptismi. qui tamen habet vim ablutiuam ex virtute sanguinis Christi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd virtus Christi deriuata est ad omnem aquam, nōn propter continuitatē loci, sed propter similitudinē speciei. Vnde dicit Augustin. in quodam sermo. Epiphaniæ.* Quæ de Saluatoris baptismate benedictio fluxit, tāquam fluuius spiritualis, omnium gurgitum tractus, vniuersorum fontium venas impleuit.

Serm.1. Dom. infra oct. Epiph.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illa benedictio, quæ adhibetur aquæ, nō est de necessitate baptismi. Sed pertinet ad quādam solennitatē: per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur astutia dæmonis, ne impediat baptismi effectum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ad baptismum requiratur aqua simplex.

4. dist.3. ar.3. q.2. & 4. con. cap.58.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ad baptismū non requiratur aqua simplex. Aqua enim quæ apud nos est, non est aqua pura. quod præcipuè apparet de aqua maris. in qua plurimum admiscetur de terrestri, vt patet per Philosoph. in 1. Meteor. * Et tamē in tali aqua potest fieri baptismus. Ergo nō requiritur aqua simplex & pura ad baptismum.

Lib.2.ca. 3.

¶ 2 Præterea, In solenni celebratione baptismi aquæ infunditur chrisma. Sed hoc videtur impedire puritatem & simplicitatem aquæ. Ergo aqua pura & simplex non requiritur ad baptismum.

¶ 3 Præterea, Aqua fluens de latere Christi pendētis in cruce, fuit signum baptismi: vt dictum est.* Sed aqua illa nō videtur fuisse aqua pura, eo quòd in corpore mixto (cuiusmodi fuit corpus Christi) non sunt elementa in actu. Ergo videtur quòd non requiratur aqua pura vel simplex ad baptismum.

Ar. præc.

¶ 4 Præterea, Lixiuium nō videtur esse aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, scilicet calefaciendi & desiccandi: & tamen in lixiuio videtur posse fieri baptismus, sicut & in aquis balneorum, quę transeunt per venas sulphureas, sicut & lixiuium colatur per cineres. Ergo videtur quòd aqua simplex non requiratur ad baptismum.

¶ 5 Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæsexta Articulum quintum.

TIrulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Hæc est conueniens forma baptismi, Ego te baptizo, &c. Probatur: Baptismus per suam formam consecratur: ergo oportet quòd in forma baptismi exprimatur illius causa cuius ergo oportet quòd in forma baptismi exprimatur illius causa cuius oportet in forma baptismi de duplici, scilicet principali & instrumentali causa, fieri mẽtionem: ergo hæc est conueniens forma, Ego te baptizo, &c. Antecedens probatur autoritatibus Apostoli & Augustini, præsupponendo suprædicta, scilicet quòd verba sint forma sacramentorum. Prima consequentia nõ aliter probatur in litera, ea forte ratione, quia consecratio per formam, hoc est verba, manifestè dependet à causa efficaciam sanctificatiuã dare verbis. Secunda verò consequẽtia probatur, quia baptismus duplicẽ habet causam.

¶ Et nota, quòd hæc cõsequentia cum sua probatione quo ad causam instrumentalem, nõ nisi de congruo tenet: quoniam efficacia verborũ non est à ministro, sed à sancta Trinitate, quæ est causa principalis, vnde & Græci in forma baptismi non exprimunt causam instrumẽtalem, hoc est ministrum.

¶ In responsione ad quæstum tractada esset quæstio de pluralitate baptizantium, nisi ad sextũ articuli sequentis quæstionis referuaretur. Vbi ex proposito Autor articulum hunc mouebit: hic enim incidẽter tractatur propter illa verba formæ, Ego te, &c.

¶ 3 Præterea, Aqua rosacea fit per subtiliationem à rosis, sicut etiam aquæ alchimicæ generantur per sublimationem ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, potest fieri baptismus, sicut & in aquis pluuialibus, quæ per sublimationẽ vaporum generantur. Cùm igitur huiusmodi aquæ non sint puræ & simplices, videtur quòd aqua pura & simplex non requiratur ad baptismum.

¶ SED CONTRA est quod propria materia baptismi est aqua, vt dictum est.* Sed specié aquæ non habet nisi aqua simplex. ergo aqua pura & simplex de necessitate requiritur ad baptismum. *Ar. pre.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aqua suam puritatem & simplicitatẽ potest amittere dupliciter. Vno modo per mixtionem alterius corporis. alio modo per alterationem. Vtrunque autem horum contingit fieri dupliciter, scilicet per artem & per naturam. Ars autem deficit ab operatione naturæ: quia natura dat formam substantialẽ, quod ars facere nõ potest. Sed omnes formæ artificiales sunt accidentales, nisi forte apponendo proprium agẽs ad propriam materiam: sicut ignem combustibili, per quem modum à quibusdam quædam animalia per putrefactionem generantur. Quæcunque igitur transmutatio circa aquam facta est per artem, siue commiscendo, siue alterãdo, non transmutatur species aquæ. Vnde in tali aqua potest fieri baptismus, nisi forte aqua admisceatur per artem in tam parua quantitate alicui corpori, ꝙ compositum magis sit aliud quam aqua: sicut lutum magis est terra quam aqua: & vinũ lymphatum magis est vinum quàm aqua. Sed transmutatio, quæ fit à natura, quãdoq; quidem speciem aquæ soluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de substantia alicuius corporis mixti: sicut aqua conuersa in liquorem vuæ, est vinũ, vnde non habet speciem aquæ. Aliquando autem fit per naturam transmutatio aquę fine solutione speciei, & hoc tam per alterationem (sicut patet de aqua calefacta à sole) quam etiam per mixtionem: sicut patet de aqua fluminis, turbida ex permixtione terrestrium partium. Sic ergo dicẽdum est, quòd in qualibet aqua quantũcunq; trãsmutata, dummodo nõ soluatur species aquæ, potest fieri baptismus: si vero soluatur species aquæ, non potest fieri baptismus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd trãsmutatio facta in aqua maris, & etiã in aliis aquis, quæ penes nos sunt, nõ est tãta, ꝙ soluat speciem aquæ. Et ideo in huiusmodi aquis potest fieri baptismus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd admixtio christmatis, non soluit speciem aquæ: sicut nec etiam aqua decoctionis carnium, aut aliorum huiusmodi. Nisi forte sit facta tãta resolutio corporum lixatorũ in aqua, quòd liquor plus habeat de aliena substantia, quàm de aqua, quod ex spissitudine perspici potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, potest in ea fieri baptismus: sicut &, in aqua, quę exprimitur ex luto, licet in luto baptismus fieri non possit.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ aqua fluens de latere Christi pendentis in cruce non fuit humor phlegmaticus, vt quidã dixerunt. In tali enim humore non posset fieri baptismus, sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocunq; liquore alicui plantæ. Fuit autẽ aqua pura, miraculosè egrediés à corpore mortuo, sicut & sanguis, ad cõprobandã veritatẽ Dominici corporis, cõtra Manichæorum errorẽ, vt scilicet per aquã (quæ est vnum quatuor elementorũ) ostenderetur corpus Christi verè fuisse compositũ ex quatuor elemẽtis: per sanguinem verò ostenderetur esse compositum ex quatuor humoribus.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ in lixiuio, & in aquis sulphureorum balneorum, potest fieri baptismus: quia tales aquæ non incorporantur per artem vel naturã aliquibus corporibus mixtis, sed solùm alterationem quandam recipiunt, ex hoc quòd transeunt per aliqua corpora.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aqua rosacea est liquor rosæ resolutus. Vnde in ea nõ potest fieri baptismus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis, sicut nec in vino. Nec est eadẽ ratio de aquis pluuialibus: quæ generantur ex maiori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis. Minimum autem est ibi de liquoribus corporum mixtorum: qui tamen per huiusmodi sublimationem virtute naturæ, quæ est fortior arte, resoluuntur in veram aquam: quod ars facere non potest. Vnde aqua pluuialis nullam proprietatẽ retinet alicuius corporis mixti, quod de aquis rosaceis & aquis alchimicis dici non potest.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur quòd hæc non sit conueniés forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Actus enim magis debet attribui principali agẽti, quàm ministro. Sed in sacramẽto minister agit vt instrumentum (vt suprà dictum est) * principale autem agens in baptismo est Christus: secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manẽtem, hic est qui baptizat. Inconueniẽter ergo minister dicit, Ego te baptizo: præsertim quia in hoc quod dicitur Baptizo, intelligitur ego: & sic videtur superfluè apponi. *Dist. 95*

¶ 2 Præterea, Non oportet quòd ille qui aliquem actum exercet, de actu exercito faciat mentionem: sicut ille qui docet, nõ oportet quòd dicat, Ego vos doceo. Dominus autem simul tradidit præceptũ baptizandi & docendi, dicẽs Matth. vlt. Eũtes docete omnes Gentes, &c. Ergo non oportet ꝙ in forma baptismi fiat mentio de actu baptismi.

¶ 3 Præterea, ille qui baptizatur, quãdoq; nõ intelligit verba: puta si sit surdus aut puer. Fruſtra autẽ ad talẽ sermo dirigitur: secundũ illud Eccles. 32. Vbi non est auditus, nõ effundas sermonem. Ergo inconuenienter dicitur, Ego te baptizo, sermone directo ad eum qui baptizatur.

¶ 4 Præterea, Cõtingit simul plures baptizari à pluribꝰ: sicut Apostoli baptizauerũt vna die tria millia, & alia die quinq; millia. vt dicit Act. 2. & 4. Nõ ergo debet formam baptismi determinari in singulari numero, vt dicatur, Ego te baptizo: sed potest dici Nos vos baptizamus. *Infrà q. 84. art. 3. ro. Et 4. 2. q. 1. Et 1. co. 1. lec. 2. co. 3. Q 54. ar.*

¶ 5 Præterea, Baptismus virtutẽ habet à passione Christi. Sed per formam baptismus sanctificatur. Ergo videtur quòd in forma baptismi debeat fieri mentio de passione Christi.

¶ 6 Præterea, Nomẽ designat proprietatem rei. Sed tres sunt proprietates personales distinctarum personarum, vt in prima parte* dictum est, Nõ ergo debet dici, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, sed in nominibus. *Quæst. 32. ar. 3.*

¶ 7 Præterea, Persona patris non solùm significatur nomine Patris, sed etiam nomine Innascibilis & Genitoris. Filius autẽ significatur nomine Verbi & Imaginis & Geniti. Spiritus etiã sanctus potest significari nomine Doni & Amoris procedentis. ergo videtur quòd etiam his nominibus vtendo perficiatur baptismus.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Matth. vlt. Eũtes docete omnes gentes, & baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ baptismus per suã formã consecratur: secũdũ illud Ephes. 5. Mũdans eã lauacro aquæ in verbo vitæ. & Aug. dicit in lib. de vnico de baptismo * ꝙ baptismus verbis euangelicis consecratur. Et ideo oportet, ꝙ in forma baptismi exprimatur causa baptismi. Est autẽ eius duplex causa. Vna quidẽ principalis, à qua virtutem habet: quæ est sancta Trinitas. Alia autẽ instrumentalis, scilicet minister, qui tradidit exterius sacramẽtum. Et ideo oportet, in forma baptismi, de vtraque fieri mentionem. Minister autem tangitur, cùm dicitur, Ego te baptizo. Causa autẽ principalis, cùm dicitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Vnde hæc est conueniẽs forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. *Lib. 6. de bap. c. 1. con. Donat. c. 25. tom. 7. & lib. 4. cap. 15.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actio attribuitur instrumento sicut immediatè agenti: attribuitur autem huiusmodi actio principali agẽti, sicut cuius virtute instrumentum agit. Et ideo in forma baptismi cõuenienter significatur minister, vt exercẽs actum baptismi, per hoc quod dicitur, Ego te baptizo: sicut & ipse Dominus baptizandi actum attribuit ministris, dicens, Baptizantes eos, &c. Causa autem principalis significatur, vt in cuius virtute sacramẽtum agitur, per hoc quod dicitur, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: non enim Christus baptizat sine Patre & Spiritu sancto. Græci autem non attribuunt actum baptismi ministris, ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptismi baptizãtibus attribuebant, dicentes, Ego sum Pauli, & ego Cephæ. Et ideo dicunt, Baptizetur seruus Christi: talis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et quia exprimitur actus exercitus per ministrum cum inuocatione Trinitatis, verum perficitur sacramentum. Quod autem additur Ego in forma

solum si variatio nominum quo ad significatum quãdo variatur significatum ad quod ex accommodatione vsus in forma sacramenti applicantur. Exempli causa. Quum dicitur in forma baptismi, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Pater ex accommodatione vsus, applicatur ad significandum primam personam Trinitatis, & similiter Filius ad significandum personam, quæ secunda est in Trinitate. & similes est de nomine Spiritus sancti. Nam ex vi nominũ, nec omnia simul significãt illas tres personas diuinas, nec aliquod eorũ significat aliquam personam diuinã quodlibet enim eorũ ex vi nominis cõmune est multis: vt de se patet. Et hoc itaque & in hoc pẽdet tota quæstio, penes quid attendatur vnitas vel diuersitas significati per nomẽ sacramentale. Attendẽtes enim ad cõmunem rationem eiusdem, vel diuersæ significationis nominũ, oportet cõsequẽter dicere diuersum esse significatum quãdo formatur ieu principale significatũ ex vi nominis, est diuersum. Perspicientes verò ad specialẽ rationem nominum sacramẽtalium, consequẽter dicimus, rẽ solum vnã significari quando nõ significatur illud, ad quod ex accõmodatione vsus significandũ applicatũ est. Et propterea si loco Patris ponatur Genitor, & loco Filij ponatur Genitus (quia eadem persona significatur) non variatur significatio, quantumcunque sub alia & alia ratione, significentur personæ, per hæc & illa nomina. Probatur autem sic dicere accipiũ propositũ idẽ vel diuersum significatũ. Primò autoritate Isidori apostolicæ de cõfect. dist. 4. cap. A quodã. Vbi Nicolaus Papa recitens rationem, quare baptismus præceptus in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, valet in nomine Christi, dicit quia vnum & idem est proculdubio significatum. Ex quo loco manifestè patet identitatem significati per formam baptismi, nõ attenditis secũdum communem nominũ significationem, sed secundũ id, ad quod significandum accommodata sunt nomina. Ad hoc enim aspiciẽdo, idẽ significatur per Christũ implicitè, quod per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, explicitè. Secũdo autoritate Ambrosij in primo libr. de Spiritu sancto, cap. 3. Vbi de forma baptismi loquens, loco Filij ponit Christum, loco Patris ponit, à quo vnctus est Christus, & loco Spiritꝰ sancti ponit, quo vnctus est Christus. Ex qua doctrina clarè habes, quòd sufficit personas diuinas significare secũdum Ambrosium ex actione, pura vnctione nominũ et ego magis sufficiet significare illas ex generatione. Tertiò ex autoritate generalis cõcilij Florentini sub Eugenio 1111. Vbi institutionẽ Domini de forma baptismi, interpretati sunt partes. *Lib. 6. de bap. c. 1. con. Donat. c. 25. tom. 7. & lib. 4. cap. 15.*

¶ In responsione ad septimum, dubium magnum occurrit circa vltima verba. Nec in aliis nominibus perficitur sacramẽtum, an vera sint, vel fortassis. Et est ratio dubij: quoniam supponitur in artic. 7. quæst. 60. distinctus oppositum. Et Autor mox dixit, quòd si ex verbis corruptè prolatis nihil significent ex virtute impositionis, ac ipsa nihil significent ex virtute impositionis, ac cipiuntur tamen significantis ex accommodatione vsus: & ideo non tollitur veritas sacramenti.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet hæc verba Autoris sonent non esse verum baptismũ, si dicatur, Ego te baptizo in nomine Genitoris & Geniti, & Procedentis, ꝙ vtroq;

¶ Ad rationẽ autem aliquam in oppositũ: quia Pater significatur personam, Genitor verò actũ notionalẽ: facilè respõdetur satisfaciẽdo, primò falsum esse, ꝙ Pater ex vi nominis significet personã plus quàm Genitor: quoniam Pater significat puram paternitatem in concreto: & similiter Genitor puram generationem actiuè in concreto. cõcretum autem vtrobiq; est personã, ex vtrobiq; est paternitas & generatio. Secundò, quòd manifestũ constat Spiritum sanctũ nec proprietatem personalẽ, nec actũ notionalem, nec personam ex vi nominis significare: vt patet ex eo quòd tã Spiritus, quàm filiatus quàm totum cõiunctum, ex vi nominis dicitur de essentia diuina. Spiritus enim est Deus, &c. Autoritas ergo verba (vt ad literam reddamus) quantum ex ratione literæ apparet, intelligenda sunt quo ad perfectionem præcepti, & non quo ad perfectionem sacramenti absolutè. vt ita sensus, quòd in solis nominibus quæ sunt in communioni vsu, perficere teneatur sacramenta: ita quòd in aliis sacramentum est imperfectum, non per effectum alicuius necessarij ad sacramentum: sed necessarij ad præceptum sacramenti. Hoc enim innuit ratio literæ de communiori vso.

nuocatione Trinitatis: & non limitauerunt: sed ad inuocationẽ Trinitatis per hæc præcise nomina, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Legimus enim vbi sic de forma baptismi, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrũ, cum sanctæ Trinitatis inuocatione perficitur sacramentum. Quarto, ex cõmuni Ecclesiæ cõfessione. Fatemur enim omnes sanctã Trinitatẽ non inuocare, laudare, cõfiteri eã à in iudicio, nõ solum dictis nominibus vtẽdo, sed etiã vtendo equipollẽtibus. puta Genitore omnipotente, Genitoq; ab ipso & Procedente ab vtroque donorum similibus.

Quinto ex acceptatis casibus. Nã si quis dicet, Ego te baptizo in nomine patris, Iesu Christi, & Spiritus sancti, proculdubio omnis sapientũ iudicio perfectũ esset sacramentum: ita quòd nõ esset locus teiterationi: & tamen constat, quòd variatur significatum ex vi nominis. similiter si quis diceret, In nomine Patris & Filij & Spiritus paracleti, proculdebio eorũdem iudicio verum esset baptisma: & tamen constat variari ex vi nominis significatum. Vnde Saluator instituens formam baptismi, in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, nõ est intelligendus arctasse virtutẽ formæ ad formalia significata ex vi nominum per hæc nomina: sed ad significata illa, ad quæ significanda hæc nomina accommodata sunt. *De bapt. & eius effectu. c. 11.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd verba quæ proferuntur in formis sacramentorũ, non pronuntiatur solùm causa significãdi, sed etiam causa efficiendi, inquantum habẽt efficaciam ab illo Verbo, per quod facta sunt omnia. Et ideo conuenienter dirigũtur non solùm ad homines non intelligẽtes, sed etiam ad creaturas insensibiles, vt cùm dicitur, Exorcizo te creatura salis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd plures simul non possunt vnum baptizare: quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentium, si perfectè ab vnoquoque agatur. Et sic si conuenirent duo, quorum vnus esset mutus, qui non posset proferre verba, & alius carens manibus, qui non posset exercere actum: non possent ambo simul baptizare, vno dicente verba, & alio exercẽte actum. Possunt autem (si necessitas exigit) plures simul baptizari: quia nullus eorum recipere nisi vnum baptismum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos. Nec erit mutatio formæ: quia vos nihil aliud est, quàm te, & te. Quod autem dicitur, nos, non est idem dicere, quod ego & ego, sed ego & tu, & sic ita mutaretur forma. Similiter autem mutaretur si diceretur, Ego baptizo me. Et ideo nullus potest baptizare seipsum: propter quod & Christus à Ioanne voluit baptizari: vt dicitur extrà de baptismo & eius effectu c. debitum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd passio Christi, etsi sit principalis causa respectu ministri: est tamen causa instrumentalis respectu sanctæ Trinitatis. Et ideo potius commemoratur Trinitas, quàm passio Christi.

¶ Ad sextum dicẽdum, quòd etsi sint tria nomina personalia trium personarum: est tamen nomen vnum essentiale. Virtus autem diuina quæ operatur in baptismo, ad essentiam pertinet: & ideo dicitur, in nomine, & non in nominibus.

¶ Ad septimum dicendum, ꝙ sicut aqua sumitur ad baptismũ: quia ei⁹ vsus est cõmunior ad abluendũ ita ad significandum tres pſonas, in forma baptismi assumũtur illa nomina, quibus communius cõsueuerunt nominari personæ in illa lingua. Nec in aliis nominibus perficitur sacramentũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vſu: communior enim & minus cõmunis vſus non variat ſignificationem nominis, vt de ſe patet. Si quis autem putat intelligenda hæc verba, verſonãt, dicat vt ſibi placet.

4. dist. 3. ar. 1. q. 2. ad 3. Et 1. Cor. 1. lect. 2. circa 4.

¶ *Super Quæſtionis ſexageſimæſextæ Articulum ſextum.*

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore vnica eſt concluſio: quæcunque Chriſtus inſtituit circa ſacramentum, tollit efficaciã eius: ergo ſi prætermittatur plena innoctio Trinitatis in baptiſmo, tollitur integritas baptiſmi. Et probatur hæc vltima conſequentia: quia Chriſtus inſtituit baptiſmum in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Deinde excludit Autor reſpõſionem dicentem, quòd ſufficit inuocare Trinitatẽ implicitè, vel quia in inuocatione vnius perſonæ includitur alia: vel quia recta fide interiori inuocantur omnes perſonæ, quamuis totaliter non explicẽtur omnes. Contra hanc reſponſionem arguit Autor: quia ſacramentum ſicut conſtat ex materia ſenſibili, ita debet cõſtare ex forma ſenſibili apparuerunt. ¶ Aduerte hic, hæc Autoris verba directè excludere reſponſiones ſumptas ex tertio capitulo libri primi Ambroſij de Spiritu ſancto, telata à Magiſtro ſententia 3. diſtinct. 4. ¶ Aduerte ſecundò, tractari hic duas quæſtiones tanquam vnam: altera ſi quidẽ quæſtio eſt, an baptiſmus, in quo omittitur inuocatio alicuius perſonæ Trinitatis, ſit verus. Altera verò quæſtio eſt, an baptiſmꝰ celebratus in nomine Chriſti, ſit verus. Et Magiſter quidem ſententiã ſeparatim eas tradat. Autor verò cõiunctim, vt hic pater. Ille non id de veritate quæſtionis iudicia habet, ſitne idẽ ſenſus vtrunq; eadẽ ratione: puta quia Chriſtus nomen vnius perſonæ mi) aſſuit Trinitas in ſenſibilibus ſignis, ſcilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus ſanctus in columba.

De conſ. diſtin. 4. Can. ſi ex vero.

Libr. 2. paulo ã prima.

Ar. 2. hu ius quæſt.

¶ *Verum in nomine Chriſti poſſit dari baptiſmus.*

AD SEXTVM ſic procedit. Videtur quòd in nomine Chriſti poſſit dari baptiſmus. Sicut enim vna eſt fides, ita eſt vnũ baptiſma, vt dicitur Epheſ.4. Sed Act.8. dicitur, q̃ in nomine Chriſti baptizabãtur viri & mulieres. Ergo etiam nunc poteſt dari baptiſmus in nomine Chriſti.

¶ 2 Præterea, Amb. * dicit, ſi Chriſtum dicas, & Patrẽ, à quo vnctus eſt, & ipſum, qui vnctus eſt Filium, & Spiritum ſanctũ, quo vnctus eſt, deſignaſti. Sed in nomine Trinitatis poteſt fieri baptiſmus. Ergo & in nomine Chriſti.

¶ 3 Præterea, Nicolaus papa ad conſulta Bulgarorum reſpondens, * dicit, Qui in nomine ſanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti (ſicut in Actibus Apoſtolorum legitur) baptizati ſunt (vnũ quippe idémq; eſt, vt ſanctus ait Ambroſius.) rebaptizari non debent. Rebaptizarentur autẽ, ſi in hac forma baptizati, ſacramentum baptiſmi non reciperent. Ergo poteſt hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti.

De conſ. d. 4. c. 51.

Fit. 2. de in ſecr. di. 4. Con. Poſt ſexageſimæſextæ Articulum octauum.

¶SED CONTRA eſt quod Pelagius Papa ſcribit Gaudentio Epiſcopo, * Si qui in locis dilectionis tuæ vicinis cõmorari diſcũtur ſe ſolummodo in nomine Domini baptizatos fuiſſe cõfitentur, ſine cuiuſcunq; dubitationis ambiguo, eos ad fidem catholicam veniẽtes, in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Didymus etiã dicit in libro de Spiritu ſancto, * Licet quis poſſit exiſtere mentis alienꝫ, qui ita baptizare conetur, vt vnum de prædictis nominibus (ſcilicet trium perſonarum) prætermittat, tamen ſine perfectione baptizabit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt) * ſacramenta habẽt efficaciam ab inſtitutione Chriſti. Et ideo ſi prætermittatur aliquid eorũ, quæ circa ſacramentum baptiſmi dari cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid deſit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptiſmi. Nec obſtat q̃ in nomine vnius perſonæ intelligitur (ſicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quòd ille qui nominat vnam ſolam perſonam, poteſt habere rectam fidem de tribus: quia ſicut ad ſacramentum requiritur materia ſenſibilis, ita & forma ſenſibilis. Vnde non ſufficit intellectus vel fides Trinitatis ad perfectionem ſacramẽti, niſi ſenſibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in baptiſmo Chriſti (vbi fuit origo ſanctificationis noſtri baptiſmi) affuit Trinitas in ſenſibilibus ſignis, ſcilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus ſanctus in columba.

Ar. 2. hu ius quæſt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum q̃ ex ſpeciali Chriſti reuelatione Apoſtoli, in primitiua Eccleſia in nomine Chriſti baptizabant: vt nomen Chriſti (quod erat odioſum Iudæis, & Gentilibus) honorabile redderetur, per hoc, quòd ad eius inuocationem Spiritus ſanctus dabatur in baptiſmo.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Ambroſ. aſſignat rationem quare conueniẽter talis diſpenſatio fieri potuit in primitiua Eccleſia: quia ſcilicet in nomine Chriſti tota Trinitas intelligitur. Et ideo ſeruabatur ad minus integritate interrigibili forma, quam Chriſtus tradidit in Euangelio.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd Nicolaus Papa dictum ſuum confirmat ex duobus præmiſſis. Et ideo eius reſponſio patet ex primis duabus ſolutionibus.

ARTICVLVS VII.

¶ *Verum immerſio in aqua ſit de neceſſitate baptiſmi.*

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ immerſio in aqua, ſit de neceſſitate baptiſmi. Vt enim dicitur Epheſ.4. Vna fides, vnum baptiſma. Sed apud multos communis modus baptizandi eſt per immerſionem. Ergo videtur q̃ non poſſit eſſe baptiſmus ſine immerſione.

4. diſt. 3. ar. 4. q. 2. & 3. Et diſt. 23. q. 1. art. 1. q. 2. cor.

¶ 2 Præterea, Apoſtolus dicit Rom.6. Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. Sed hoc fit per immerſionem: dicit enim Chryſoſtom. * ſuper illud Ioan.3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, &c. Sicut in quodam ſepulchro in aqua ſubmergentibus nobis capita vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur, deinde nouus rurſus aſcendit. Ergo videtur quòd immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

Refertur loco 5. Decret. de iõ ſecr. di. 4.

Ho. 24. in Ioan.

¶ 3 Præterea, Si ſine immerſione totius corporis poſſet fieri baptiſmus, ſequeretur quòd pari ratione ſufficeret, quamlibet partem aqua perfundi. Sed hoc videtur inconueniens, quia originale peccatum, contra quod præcipuè datur baptiſmus, nõ eſt in vna tantùm corporis parte. Ergo videtur q̃ requiratur immerſio ad baptiſmũ, & nõ ſufficiat ſola aſperſio.

¶SED CONTRA eſt quod Hebr.10. dicitur, Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi, ad vſum ablutionis corporalis: per quã ſignificatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autem fieri poteſt per aquam, nõ ſolum per modũ immerſionis, ſed etiam per modum aſperſionis vel effuſionis. Et ideo quamuis tutius ſit baptizare per modum immerſionis (quia hoc habet communior vſus) poteſt tamen fieri baptiſmus per modum aſperſionis, vel etiam per modũ effuſionis, ſecundũ illud Ezech.36. Effundam ſuper vos aquam mundam: ſicut beatus Laurentius legitur baptizaſſe. Et hoc præcipuè propter neceſſitatem: vel quia eſt magna multitudo baptizandorum: vt patet Act.2. & 4. vbi dicitur, quòd crediderunt vna die tria millia, & alia 5. millia. Quandoq; autem poteſt imminere neceſſitas propter paucitatem aquæ: vel propter debilitatem miniſtri, qui nõ poteſt ſuſtentare baptizandum: vel propter debilitatem baptizandi, cui poſſet imminere periculum mortis ex immerſione. Et ideo dicendum eſt, quòd immerſio non eſt de neceſſitate baptiſmi.

Li 1. epiſt. 41.

Alias Leonardo.

Ar. præc. ad 1.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ ſunt per accidens, non variant ſubſtantiam rei. Per ſe autem requiritur ad baptiſmum corporalis ablutio per aquam. Vnde & baptiſmus lauacrum nominatur: ſecundum illud Epheſ.5. Mundans eã lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed quòd fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptiſmo. Et ideo talis diuerſitas non tollit vnitatem baptiſmi.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd in immerſione expreſsius repræſentatur figura ſepulturæ Chriſti: & ideo hic modus baptizandi eſt communior & laudabilior. Sed in aliis modis baptizãdi repræſentatur aliquo modo, licet non ita expreſsè. Nã quocunque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aquæ ſupponitur, ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principalis pars corporis præcipuè quantum ad exteriora membra, eſt caput, in quo vigent omnes ſenſus, & interiores & exteriores. Et ideo ſi totũ corpus aqua non poſsit perfundi, propter aquæ paucitatem, vel propter aliquam aliam cauſam, oportet caput perfundere: in quo manifeſtatur principium animalis vitæ. Et licet per membra, quæ generationi deſeruiunt, peccatum originale traducatur, non tamen ſunt membra illa potius aſpergenda, quàm caput: quia per baptiſmum non tollitur tranſmiſſio originalis in prolem per actũ generationis, ſed liberatur anima à macula & reatu peccati, quod incurrit. Et ideo debet præcipuè lauari illa pars corporis, in qua manifeſtantur opera animæ. In veteri autem lege remediũ contra originale peccatum, inſtitutum erat in membro generationis: quia adhuc ille, per quẽ originale erat amouendũ, naſciturus erat ex ſemine Abrahæ, cuius fidem circunciſio ſignificabat: vt dicitur Rom.4.

De conſ. di. 4. Canõ. miliẽ ſunt.

¶ *Super Quæſtionis ſexageſimæſextæ Articulum ſeptimum.*

INtitulo ſumitur immerſio, vt diſtinguitur contra aſperſionem & effuſionem.

¶ In corpore vna concluſio eſt: Immerſio nõ eſt de neceſſitate baptiſmi. Probatur: Ablutio corporis fieri poteſt per aquam, non ſolum per modũ immerſionis, ſed etiam per modũ aſperſionis vel effuſionis: ergo immerſio non eſt de neceſſitate baptiſmi. Probatur conſequẽtia: quia in baptiſmo aſſumitur aqua ab ablutione cor-pus. Quod ꝓbatur: quia ſignificat ſic ablutionẽ interiorem à peccatis. Proceſſum cum multis auctoritatibus & aduersis ad bonitatẽ doctrinæ, quia ſatis patet in litera, per tranſeo.

¶ *Super Quæſtionis ſexageſimæſextæ Articulum octauum.*

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore actis cuſi duo ſiunt. primò reſpondet quæſito, quãtum ad neceſſitatem ſacramenti. ſecundo reſponder quæſito, quantũ ad neceſſitatem mandati eccleſiaſtici.

¶ Quo ad primum vnica concluſio eſt: Vtrumque licitè heri poteſt, ſcilicet & ſemel & ter immergere. Probatur triplicitèr. Primo ratione: Ad baptiſmum per ſe requiritur ablutio, per accidens autem modus ablutionis: ergo. Secũdò auctoritate Greg. Tertiò ex ſignificatione tam vnicę q̃ trinæ immerſionis.

¶ Quo ad ſecũdum, variata ponitur & mutata Eccleſiæ inſtitutio diuerſis tẽporibus diuerſis ex cauſis, & tandem infert grauẽ* peccare, qui nunc non ſeruãt trinam immerſionem. Vbi ſcito, quòd licet hodie qui baptizãtur, in fontibus immergantur, & fortè ter; hi tamen qui baptizantur in domibus, per modum effuſionis baptizãtur. Et proprerea nullũ peccatum cõmittere videntur, quia ter immerguntur quũ nec ſemel immergant abſq; peccato.

¶ In reſponſione ad tertium, dubium occurrit, an trina immerſione intẽta à miniſtro, ſi aliqua omittatur, ſit verus baptiſmus. Et eſt ratio dubij: quoniã ſi trina immerſio intendatur, baptiſmus non perficitur in prima immerſione: vt Autor explicat in arti. 4 tertiæ diſtinct. quarti ſentẽt. Huius autem oppoſitum videtur ex eo, quod huiuſmodi intentio miniſtri non addit neceſſitatem nouæ immerſionis poſt primam.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia intentio miniſtri fundatur ſuper ritũ Eccleſiæ, eadem eſt intentio miniſtri intendentis exercere trinam immerſionem, & Eccleſiæ inſtituentis illam: conſtat autem quòd Eccleſia inſtituit trinam immerſionem, non vt ſubſtantiale ſacramenti, ſed vt cæremoniale cuiuſdẽ quoniam non niſi ad ſignificandum vel Trinitatem perſonarum, vel triduum ſepulturæ, illam inſtituit, intẽtio ergo miniſtri ad trinam immerſionem fertur, nõ vt ad rem neceſſariam ſacramento, ſed vt ad cæremoniam eiuſdem. Et omiſſio autem cæremoniæ non tollit veritatem baptiſmi. Et proptera ſi ex incuria aut caſu aliquo miniſter intendens trinam immerſionem, perficiat proferendo verba formæ ante ſecundam aut tertiam immerſionem, baptiſmus perfectus eſt, & quæ nõ eſt tacta immerſio duratibus verbis, ſuperfluè poſt verba adderetur: quoniam non eſſet amplius baptiſmi pars.

¶ Ad obiectionem autem inductam, dicitur quòd intelliguntur verba autoris de vnica immerſione ſub ratione partis. In caſu autem noſtro, ſ. quo ad verba, præuenirent ſecundam immerſionẽ, vnica immerſio ex ipſa ſeparatione ab aliis immerſionibus, haberet rationẽ totius. Quod vt melius intelligas, aduerte ablutionem eſſe quoddam totũ ſucceſſiuum, & integrari ex partibus ſucceſſiuis & continuis: ſucceſſiuis quidem omnibus: continuis verò quãdoq; omnibus, quãdoque quibuſdam. Nam quælibet ablutio ꝓ immerſionem in tempore fit; & per partes ſucceſſiuas ac continuas immerſiones, & rurſ* quælibet trium immerſionum inter ſe diſcretarum, pars eſt vnius ablutionis, quam baptiſmum vocam*. Quo fit, vt quia totum ſucceſſiuum ex qualibet ſui parte infertur (eſt enim dies, quæcunque hora diei ſit: & ſimiliter mouetur aliquis, in quacunque motus parte inueniatur) ex quacunque immerſione, imo ex quacunque immerſionis parte ſufficiente ad ablucendum, ablutio infertur, ac per hoc baptiſmus, ſi in totius rationem tranſeat, habent enim vnius immerſionis partes, & ſingulæ immerſiones partium rationem, dum in ſuo toto ſumuntur, & ſola ſeparatio ab aliis partibus, illi vel illi rationem totius largitur: vt accidit in diuiſione continui permanentis. Miniſtro ergo intendẽte trinam immerſionẽ, quandiu immerſiones ſeu earum partes habent rationem partium baptiſmi ex parte materiæ, hoc eſt ablutionis, non perficitur baptiſmus,

Can. 49. & habetur de cõſecr. di. 4. ca. ſi quis presbyter.

Trac. 11. tom. 9.

Conc. Toſet. 4. c. 5.

In ſolut. præc. q. 64. ar. tic. 8.

Super cap. 4.

Ar. 2. hu ius quæſt.

¶ *Verum trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.*

AD OCTAVVM ſic procedit. Videtur quòd trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi. Dicit enim Auguſt. in quodam ſermone de Symbolo ad baptizatos, * Rectè tertiò merſi eſtis: quia accepiſtis baptiſmum in nomine Ieſu Chriſti, qui tertia die reſurrexit à mortuis: illa enim tertiò repetita immerſio, typũ Dominicæ exprimit ſepulturæ, per quã Chriſto conſepulti eſtis in baptiſmo. Sed vtrũque videtur ad neceſsitatẽ baptiſmi pertinere, ſcilicet & quòd ſignificetur in baptiſmo Trinitas perſonarum, & quòd fiat configuratio ad ſepulturam Chriſti. Ergo videtur quòd trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

4. diſt. 3. ar. 4. q. 2. & 3. Et diſt. 23. q. 1. art. 1. q. 2. cor.

¶ 2 Præterea, Sacramenta ex mandato Chriſti efficaciam habent. Sed trina immerſio eſt ex mãdato Chriſti. ſcribit enim Pelagius Papa Gaudentio Epiſcopo, * Euangelicũ præceptum ipſo domino Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto tradẽte, nos admonet, in nomine Trinitatis trina immerſione ſanctum baptiſmum vnicuiq; tribuere. Ergo ſicut baptizare in nomine Trinitatis, eſt de neceſsitate baptiſmi, ita etiam baptizare trina immerſione, videtur eſſe de neceſsitate baptiſmi.

¶ 3 Præterea, Si trina immerſio non ſit de neceſsitate baptiſmi, ergo ad primam immerſionem aliquis baptiſmi conſequitur ſacramentum. Si ergo addatur ſecũda vel tertia, videtur quòd ſecũdò vel tertiò baptizetur: quod eſt inconueniens. Non ergo vna immerſio ſufficit ad ſacramentum baptiſmi, ſed trina immerſio videtur eſſe de neceſsitate ipſius.

Li 1. epiſt. 41.

¶SED CONTRA eſt quòd Greg.* dicit ſcribens * Leandro epiſcopo. Reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate vel tertiò, vel ſemel immergere, quoniam & in tribus immerſionibus perſonarum Trinitas, & vna poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ (ſicut prius dictum eſt) * ad baptiſmum per ſe requiritur ablutio aquæ; quæ eſt de neceſsitate ſacramenti: modus autem ablutionis per accidens ſe habet ad ſacramẽtum. Et ideo ſicut ex prædicta autoritate Greg. patet quantum eſt de ſe, vtrunq; licite fieri poteſt, ſcilicet & ſemel & ter immergere: quia vnica immerſione ſignificatur vnitas mortis Chriſti, & vnitas deitatis: per trinam autem immerſionem ſignificatur triduum ſepulturæ Chriſti, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptismus, sed si pars aliqua sortiretur rationem totius ex hoc, quod in ea finiretur platio formæ, vndecunq; hoc accidat, ablutio baptismalis perfecta est: peccat tamen minister, præueniens secundam aut tertiam immersionē, prolatione verborum integra: tanquam omittens aliquam immersionem.

4. dist. 6. q. 2. art. 1. q. 1. Et 4. cōtra 59. & cap. 70. & 71. Et Ioa. 1. col. 4. Et Ephes. 4. lec. 2. col. 2. fin.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsexte Articulum nonum.*

IN titulo tam huius, q̄ tium sequentium articulorum, & similiter in omnibus his quæ in illis continentur, nihil aliud scribēdum occurrit, nisi quòd Scotus in 4. sent. dist. 6. duas rationes in litera noui articuli, scilicet secundam & tertiam, arguit. Secdā quidē, quia in morte Christi baptizati sumus dicit non concludere: quia pœnitentia virtute quoq; habet à passione Christi, & tamen est iterabilis. Tertiā verò quia imprimit characterem indelebilem) dicit probare per immanifestius quoniā à principio institutionis baptismi manifestum fuit quòd non licuit iterare ipsum, & character erat occultus.

Con. 1. Ni 56. can. 9.

q. prac. ar 3. c.

¶ Ad primum horū dicitur, quòd visratio nis consistit in repræsentatione (quia scilicet in baptismo repræsentatur mors Christi) & non in efficacia virtutis à passione Christi, vt arguens refert. Vnde argumētum nihil obstat, quoniā pœnitentia uō assimilat hominē Christo mortuo: sed baptismus consepelit̄ Christo mortuo hominem, qui baptizatur.

¶ Ad secundum dicitur, quòd si Autor reprehēdat hāc est, oportet quoq; reprehendere synodum Florentinam sub Eugenio 11 11: dicentem, Tria sunt, baptismus, confirmatio, & ordo, quæ characterem, id est, spiritualē signum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem persona non reiterantur. Licet ergo ex posterius manifestis rationem reddere eorū quæ prius compertā fuerint: de multis enim conclusionibus notis apud priores, posteriores adinuenerunt propter quid.

Trac. 11. in Ioann. tom. 9.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrum baptismus possit iterari.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus possit iterari. Baptismus enim videtur institutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterātur. Ergo multo magis baptismus debet iterari: quia misericordia Christi transcendit hominis culpam.

¶ 2 Præterea, Ioannes Baptista præcipuè fuit à Christo commendatus, cùm de eo dictum sit Matth. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabātur: vt habetur Act. 19. vbi dicitur, quòd Paulus baptizabat eos qui erāt baptizati baptismo Ioan. ergo multò fortius illi qui sunt baptizati ab hæreticis vel peccatoribus, sunt rebaptizandi.

¶ 3 Præterea, In Nicæno* cōcilio statutū est, Si quis cōfugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem esse eadem ratio de aliis hæreticis. Ergo baptizati ab hæreticis, debent rebaptizari.

¶ 4 Præterea, Baptismus est necessarius ad salutē. Sed de quibusdā baptizatis aliquando dubitatur, an sint baptizati. Ergo videtur quòd debeant iterum baptizari.

¶ 5 Præterea, Eucharistia est perfectius sacramentum quàm baptismus: vt suprà dictum est.* Sed sacramētum Eucharistiæ iteratur. Ergo videtur quòd multò magis baptismus possit iterari.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus iterari non potest. primò quidē quia baptismus est quædam spiritualis regeneratio: prout scilicet aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Ioā. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnius autem non est nisi vna regeneratio: & ideo nō potest baptismus iterari, sicut nec carnalis generatio. Vnde Aug. dicit super illud Ioā.* 3. Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci? Sic tu intellige natiuitatem Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatē carnis: quomodo enim vterus non potest repeti, sic nec baptismus. Secundo, quia in morte Christi baptizamur, per quam morimur peccato, & resurgimus in nouitatem vitę: Christus autem semel tātum mortuus est: & ideo baptismus iterari non debet. propter quod Hebr. 6. contra quosdam rebaptizari volentes dicitur, Rursus crucifigentes ipsis filium Dei, vbi gloss. dicit, Vna Christi mors vnum baptisma consecrauit. Tertiò, quia baptismus imprimit characterem, qui est indelebilis, & cum quadam consecratione datur. vnde sicut aliæ consecrationes non iterantur in Ecclesia, ita nec baptismus. Et hoc est quod Augustl. dicit in 2. cōtra Epistolam Parmeniani,* quòd character militaris non repetitur, & quòd non minus hæret sacramentum Christi, quam corporalis hæc nota, cùm videamus nec apostatas carere baptismate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus, non restituitur. Quartò, quia baptismus principaliter datur contra originale peccatum: & ideo sicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec baptismus iteratur: quia, vt dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictum, in omnes homines in condemnationem, sic per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

Lib. 5. ca. 23. tom. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus operatur in virtute passionis Christi: sicut suprà dictum est.* Et ideo sicut peccata sequentia virtutem passionis Christi non auferunt, ita etiam non auferunt baptismū, vt necesse sit ipsum iterari. Sed pœnitentia superueniente, tollitur peccatum, quod impediebat effectum baptismi.

Art. 5.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ sicut Aug. dicit* super illud Ioā. primo, Sed ego nesciebā eum. Ecce, post Ioannem baptizatum est, post homicidam non est baptizatus: quia Ioan. dedit baptismum suum, homicida dedit baptismū Christi: quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

Tract. 5. tom. 7.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Pauliani & Cataphrygæ non baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Gregor.* dicit scribens* Quirino Episcopo, Hi hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizant, sicut sunt Benosiani & Cataphrygæ (qui scilicet idem sentiebant cum Paulianis: quia & illi Christum Deum non credunt, existimātes, ipsum scilicet esse purum hominem: & isti, scilicet Cataphrygæ, spiritum sanctum peruerso sensu esse purum hominem, montanum scilicet, credunt) tales cùm ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizēturquia baptisma non fuit, quod in errore positi, sanctæ Trinitatis nomine minimè perceperūt. Sed (sicut in regulis Ecclesiasticis dicitur)* Si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur vt baptizati.

Lib. 5. epist. 61. Aug. Quidam. Aug. in Ioan. tract. 12. Aug. in Ioan. tract. 6. Aug. de bapt. cont. Donat. lib. 1. cap. 12. Aug. de verb. Dom. serm. 28. Aug. de bapt. cont. Donat. lib. 1. cap. 12. Aug. de verb. Dom. serm. 28.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut dicit Decret. Alexandri III.* De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizetur his verbis præmissis, Si baptizatus es, ego non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Non enim videtur iterari quod nescitur esse factum.

De bapt. & eius fruct. c. De quibus q. 2.

¶ Ad quintum dicendum, quòd vtrunque sacramentum, scilicet baptismi & Eucharistiæ est repræsentatiuum Dominicæ mortis & passionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptismo commemoratur mors Christi, inquantum homo Christo commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in sacramento Eucharistiæ commemoratur mors Christi, inquantum ipse Christus passus exhibetur nobis, quasi paschale conuiuium: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur. Et quia homo semel nascitur, multotiens autem cibatur: semel tantum datur baptismus, multotiens autem Eucharistia.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrum ritus, quo Ecclesia in baptizando vtitur, sit conueniens.*

4. dist. 2.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit conueniens ritus, quo Ecclesia vtitur in baptizando. Vt enim dicit Chrysost.* nūquam aquæ baptismi purgare peccata credentiū possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Hoc autem factum fuit in baptismo Christi, qui celebratur in festo Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari solennis baptismus in festo Epiphaniæ, quàm in vigilia Paschæ, & in vigilia Pentecostes.

q. 1. art. 2. ad 7. & dist. 3. art. 2. q. 3. Referuntur de consec. dist. 4. can. Flumen.

¶ 2 Præterea, Ad idem sacramentum nō videtur pertinere diuersarum materiarum vsus. Sed ad baptismum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo sancto, primùm in pectore, deinde inter scapulas, & tertiò chrismate in vertice.

¶ 3 Præterea, In Christo Iesu nō est masculus & fœmina, Barbarus & Scytha, & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiusmodi differētiæ. Multò igitur minus diuersitas vestium aliquid operatur in fide Christi. Inconuenienter igitur baptizatis traditur candida vestis.

¶ 4 Præterea, Sine huiusmodi obseruantiis potest baptismus celebrari. Hæc igitur quæ dicta sunt, videntur esse superflua, & ita inconuenienter ab Ecclesia instituta esse in ritu baptismi.

¶ SED CONTRA est quòd ecclesia regitur Spiritu sancto, qui nihil inordinatum operatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sacramento baptismi aliquid agitur, quod est de necessitate sacramenti, & aliquid est, quod ad quādam solennitatē sacramenti pertinet. De necessitate quidē sacramenti est forma, quæ designat principalem causam sacramenti: & minister, qui est causa instrumētalis: & vsus materiæ, scilicet ablutio in aqua, quæ designat principa

principalem sacramenti effectum. Cætera verò omnia, quæ in ritu baptizandi obseruat ecclesia, magis pertinent ad quandā solennitatem sacramenti. Quæ quidem adhibentur sacramento propter tria. primò quidem ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerentiā ad sacramentum. Si enim simpliciter fieret ablutio in aqua, absque solennitate, de facili ab aliquibus æstimaretur, quasi quædam communis ablutio. Secundò ad fidelium instructionem. Simplices enim, qui literis non eruditūtur, oportet erudire per aliqua sensibilia signa: puta per picturas, & aliqua huiusmodi. Et per hunc modum per ea quæ in sacramentis aguntur, vel instruuntur, vel solicitantur ad quærēdum de his quæ per sensibilia signa significantur. Et ideo quia præter principalem sacramenti effectum, oportet quædam alia scire circa baptismum, conueniens fuit, vt etiam quibusdam exterioribus signis repræsentarentur. Tertio, quia per orationes & benedictiones & alia huiusmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento sacramentalis effectus.

Art. 2 huius q. & q. 39. art. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus in Epiphania baptizatus est baptismo Ioannis: vt suprà dictum est.* Quo quidem baptismo non baptizantur fideles: sed potius baptismo Christi. Qui quidē habet efficaciam ex passione Christi (secundum illud Rom. 6. Quicunq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus) & ex Spiritu sancto: secundum illud Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. & ideo solennis baptismus agitur in Ecclesia, & in vigilia Paschæ, quando fit commemoratio Dominicæ sepulturæ & resurrectionis eiusdem (propter quod & Dominus post resurrectionem, præceptū de baptismo discipulis dedit, vt habetur Matth. vltimo.) & in vigilia Pētecostes, quādo incipit celebrari solennitas spiritus sancti. Vnde & Apostoli leguntur ipso die Pentecostes, quo spiritum sanctum receperunt, tria millia hominum baptizasse.

Aliæ glossa.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ vsus aquæ adhibetur in baptismo quasi pertinens ad substantiam sacramēti: sed vsus olei vel chrismatis adhibetur ad quandam solennitatem. nam primò baptizandus inungitur oleo sancto, & in pectore & in scapulis, quasi athleta Dei: vt Amb. dicit in lib. de sacramentis:* Sicut pugiles inungi consueuerunt. Vel sicut Innocent. dicit in quadam Decret. de sacra vnctione,* Baptizandus in pectore inūgitur, vt per spiritus sancti donum errorē abiiciat & ignorantiam, & fidem rectam suscipiat, quia iustus ex fide viuit. Inter scapulas autem inūgitur, vt per spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationē exerceat, quia fides sine operibus mortua est: vt per fidei sacramētum, fit munditia cogitationum in pectore, & fortitudo laborum in scapulis. Post baptismum verò (vt Rabanus dicit)* istum signatur in cerebro à presbytero cum chrismate: sequente simul & oratione, vt Christi regni particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari. vel sicut Amb. dicit,* Vnguētum super caput effunditur, quia sapiētis sensus in capite eius: vt scilicet sit paratus omni petenti de fide reddere rationem.

Lib. 5. ca. 3. lib. 3. ca. 1. tom. 4. Libr. 1. Decr. tit. 25. c. vnum vemisse. Libr. 1. de sacr. cler. c. 28. Libr. 3. de sacr. cap. 1. tom. 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vestis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione quòd non liceat ei aliis vestibus vti: sed in signum * gloriæ resurrectionis, ad quam homines per baptismum regenerantur, & ad significandam puritatem vitæ, quam debet post baptismum obseruare: secundum illud Rom. 6. In nouitate vitæ ambulemus.

Aliæ glossa.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ea pertinent ad solennitatem sacramenti, etsi non sint de necessitate sacramenti: non tamen sunt superflua, quia sunt ad bene esse sacramenti, vt dictum est.*

In corp.

ARTICVLVS XI.

¶ *Vtrum conuenienter describantur tria baptismata.*

4. dist. 4. q. 3. ar. 3. Et quod. 6. ar. 1. 4. Et 10. 3. dist. 1. fi. Hebr. 6. c. 3. fin.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter describantur tria baptismata, scilicet aquæ, sanguinis, & flaminis, scilicet Spiritus sancti. Quia Apostolus dicit Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma. Sed non est nisi vna fides. Ergo nō debēt poni tria baptismata.

q. 65. art. 1.

¶ 2 Præterea, Baptismus est quoddam sacramentum, vt ex suprà dictis patet.* Sed solus baptismus aquæ, est sacramentum. Ergo non debent poni alia duo baptismata.

Cap. 10.

¶ 3 Præterea, Damasc. in 4. lib.* determinat plura alia genera baptismatum. Non ergo debent poni solum tria baptismata.

q. 60. art. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut suprà dictum est)* sacramentum habet rationem signi. Alia verò duo conueniunt cum baptismo aquæ, non quidem quantum ad rationem signi, sed quantū ad effectū baptismatis. & ideo non sunt sacramēta.

Cap. 10. lib. 4.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd Damasc.* ponit quædam baptismata figuralia: sicut diluuiū, quod fuit signū nostri baptismi, quantum ad saluationem fidelium in Ecclesia, sicut tunc pauc æ animæ saluæ factæ sunt in arca: vt dicitur 1. Petr. 3. Potest etiā transitum maris Rubri, qui significat nostrum baptisma, quantum ad liberationem à seruitute peccati. Vnde & Apostolus dicit 1. Cor. 10. quòd omnes baptizati sunt in nube & in mari. Ponit etiam ablutiones diuersas, quæ fiebant in veteri lege, præfigurantes nostrum baptisma, quantum ad purgationem peccatorum. Ponit etiam baptismum Ioannis, qui fuit præparatorius ad nostrum baptisma.

ARTICVLVS XII.

¶ *Vtrum baptismus sanguinis sit potissimus inter alia baptismata.*

4. d. 4. q. 3. artic. 4. qu. 4. Et Hebr. 6. col. 3 fin.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus sanguinis non sit potissimus inter tria prædicta baptismata. Baptismus enim aquæ imprimit characterem, quod quidem baptismus sanguinis non facit. Ergo baptismus sanguinis non est potior, quàm baptismus aquæ.

¶ 2 Præterea, Baptismus sanguinis non valet sine baptismo flaminis, qui est per charitatem: dicitur enim 1. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Sed baptismus flaminis valet sine baptismo sanguinis: non enim soli martyres saluantur. Ergo baptismus sanguinis non est potissimus.

¶ 3 Præterea, Sicut baptismus aquæ habet efficaciam à passione Christi (cui secundum prædicta respondet baptismus sanguinis) ita passio Christi efficaciam habet à spiritu sancto: secundum illud Hebr. 9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum obtulit semetipsum pro nobis, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, &c. Ergo baptismus flaminis potior est, quàm baptismus sanguinis. Non ergo baptismus sanguinis est potissimus.

Habetur in lib. de eccl. dog. c. 74 to. 3.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus ad Fortunatum,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum primum.

IN corpore omnia clara sunt. Dubium tamen vnum restat, quo pacto verum sit, diaconis non conuenire prædicandi & baptizandi officium, quum in diaconorum ordinatione expressè dicatur, Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare: ex quo loco habetur argumentum, & contra rationem Autoris, & cõtra conclusionem. contra rationem quidem: quia dum hic exponitur ministerium diaconi respicere altare, apparet diaconũ non nisi vt ministros habere ad altare: sed respectu aliorum actuum (puta prædicandi & baptizandi) non potest inferri quod proinde inferiori tantum deseruiant. Contra conclusionem autem omnia expressè attribuitur sibi & baptizare & prædicare.

¶ Ad hoc dicitur, quòd vtrunque verum est, distinctè tamen modo intelligendo. Nam ad diaconos spectat & baptizare & prædicare ex impositione: hoc est si ab episcopo, seu presbytero sibi imponatur, vt Pelagius dicit, de consecr. dist. 4. cap. diaconos. Non spectat autem ad diaconos prædicare aut baptizare ex officio, vt in cap. cõstat, de consecr. dist. 4. dicitur. Ratio quoque literæ solida consistit, fundata super officio diaconi absolutè: ex quo enim officium est ministrare, infertur rationabiliter, quòd si, actibus superioribus se immiscet, non nisi ministerialiter ad eos se habet: & propterea rectè infertur, non competere sibi ex officio prædicare, aut baptizare. Cum quo tamen stat (vt dictum est) quòd vtrunque potest et competere ex impositione: hoc enim ostendit ministrum ipsum, esse officialium eorum, qui ex officio hæc possunt.

In corp.

Ar. pro.

Ar. pro.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum secundum.

IN articulis secundo & tertio hoc solum pro notitia notandum est, quòd quum in calce secundi articuli dicitur, Effectus baptismi per nihil aliud suppleri potest, intelligendum est de integro effectu baptismi. Integer siquidem effectus baptismi claudit in se characterem. Et propterea licet gratia cum remissione totius culpæ & pœnæ, possit sine baptismo supplieri (vt patet in latro-

tum, * loquens de comparatione baptismatum, dicit, Baptizatus confitetur fidem suam coram sacerdote, martyr corã persecutore: ille post confessionem aspergitur aqua, hic sanguine: ille per impositionem manus Pontificis, recipit Spiritum sanctum: hic templum efficitur Spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicẽdum, ꝙ (sicut dictum est) * effusio sanguinis pro Christo, & operatio interior Spiritus sancti, dicuntur baptismata, inquantum efficiũt effectum baptismi aquæ. Baptismus autem aquæ efficaciam habet à passione Christi, & à Spiritu sancto, vt dictum est. * Quę quidem duæ causæ operantur in quolibet horum trium baptismatum: excellentiſsimè tamẽ in baptismo sanguinis. Nam passio Christi, operatur quidem in baptismo aquæ, per quandam figuralem repræsentationem: in baptismo autem flaminis vel pœnitentiæ, per quandam affectionem: sed in baptismo sanguinis, per imitationẽ operis. Similiter etiã virtus Spiritus sancti operatur in baptismo aquæ, per quandam virtutem latentem: in baptismo autẽ pœnitẽtiæ, per cordis commotionem, sed in baptismo sanguinis, per potiſsimum dilectionis effectum: secundum illud Ioannis 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ character est res & sacramentum. Non autem dicimus quòd baptismus sanguinis præmentiam habeat secundum rationem sacramenti: sed quantum ad sacramenti effectum.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ effusio sanguinis non habet rationem baptismi, si sit sine charitate. Ex quo patet, quòd baptismus sanguinis includit baptismum flaminis, & non econuerso. Vnde ex hoc ipso probatur perfectior.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ baptismus sanguinis præeminentiam habet, non solum ex parte passionis Christi, sed etiam ex parte Spiritus sancti: vt dictum est, *

In corp.

QVAESTIO SEXAGESIMA-septima, *De ministris, per quos traditur baptismi sacramentum, in octo articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de ministris, per quos traditur sacramentum baptismi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm ad diaconum pertineat baptizare.

¶ Secundò, vtrùm pertineat ad presbyterum, vel solum ad episcopum.

¶ Tertiò, vtrùm laicus possit sacramentum baptismi conferre.

¶ Quartò, vtrùm hoc possit facere mulier.

¶ Quintò, vtrùm non baptizatus possit baptizare.

¶ Sextò, vtrùm plures possint simul baptizare vnum & eundem.

¶ Septimò, vtrùm necesse sit aliquem esse, qui baptizatum de sacro fonte recipiat.

¶ Octauò, vtrùm suscipiens aliquem de sacro fonte, obligetur ad eius instructionem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm ad officium diaconi pertineat baptizare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ad officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim iniungitur à Domino officium prædicandi Euangelium & baptizandi: secundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur quòd etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

¶ 2 Præterea, secundum Dionys. 5. cap. Eccles. hier. purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maximè fit per baptismum: secundum illud Ephes. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur quòd baptizare pertineat ad diaconum.

¶ 3 Præterea, De beato Laurentio legitur, quòd cùm ipse esset diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur quod ad diaconum pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est quòd Gelas. Papa dicit, * & habetur in Decret. 93. dist. Diaconos propriam constituimus obseruare mensuram, & infrà, Absq; Episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat.

Gelas. Epist. ad Episc. per Lucaniã. 69.

¶ RESPONDEO dicẽdum, ꝙ sicut cælestium ordinum proprietates & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur (vt Dionys. dicit 7. cap. Cæles. hierar.) ita etiam ex nominibus ecclesiasticorum ordinum accipi potest quid ad vnumquemq; pertineat ordinem. Dicũtur autem diaconi, quasi ministri: quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod sacramẽtum principaliter, & quasi ex proprio officio præbere: sed adhibere ministerium aliis maioribus, in sacramentorum exhibitione. Et sic ad diaconum non pertinet quasi ex proprio officio tradere sacramentum baptismi: sed in collatione huius sacramẽti & aliorum, assistere & ministrare maioribus. Vnde Isidor. * dicit, Ad diaconum pertinet assistere & ministrare sacerdotibus, in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: in baptismo, scilicet in chrismate, in patena & calice.

Habet in Decr. dist. 25. c. Perfecta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad diaconum pertinet recitare Euangelium in ecclesia, & prædicare ipsum per modum * catechizantis. Vnde & Dionys. dicit, * quod diaconi habent officium super immundos: inter quos ponit catechumenos. Sed docere, idest ex ponere Euangelium, pertinet proprie ad episcopum, cuius actus est perficere: secundum Dionys. 5. cap. Eccles. hierarc. Perficere autem idem est quod docere. Vnde non sequitur quòd ad diaconos pertineat officium baptizandi.

Actus positiuus catechizandi.

Cap. 5. eccles. hier.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Dionys. dicit 2. cap. Eccles. hier. baptismus non solùm habet purgatiuam, sed etiam illuminatiuam virtutem, & ideo excedit officium diaconi, ad quem pertinet solùm purgare: scilicet vel repellendo immundos, vel disponendo eos ad sacramenti susceptionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia baptismus est sacramentum necessitatis, permittitur diaconis necessitate vrgente in absentia maiorum baptizare: sicut patet ex auctoritate Gelasij suprà inducta, * & hoc modo beatus Laurentius diaconus existens baptizauit.

In corp. Sed contra.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm baptizare pertineat ad officium presbyterorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptizare non pertineat ad officiũ presbyterorum, sed solum episcoporũ. Quia (sicut dictum est) * sub eodem præcepto iniungitur Matth. vlt. officium docendi & baptizandi: sed docere, quod est perficere, pertinet ad officium episcopi: vt patet per Dionys. 5. & 6. cap. Eccl. hier. ergo & baptizare pertinet tantum ad officium episcopi.

¶ 2 Præterea, Per baptismũ annumeratur aliquis populo Christiano, quod quidem videtur ad officium solius principis pertinere, sed principatũ in ecclesia tenent episcopi: qui, vt dicitur in gl. Luc. 10. tenẽt locum Apostolorum: de quibus dicitur in * Psal. Constitues eos principes super omnem terram. ergo videtur quòd baptizare pertineat solum ad officiũ episcopi.

¶ 3 Præ

Habet in Decr. dist. 25. c. Perfecta. nes character tamen supplieri non potest, & hoc loquendo de potentia ordinata sub diuinæ dispositionis prouidentia.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum quartum, & quintum.

Lib. 2. ca. 24.

¶ 3 Præterea, Isidor. dicit, * quòd ad episcopum pertinet basilicarum cõsecratio, vnctio altaris & cõfectio chrismatis: ipse ordines ecclesiasticos distribuit, & sacras virgines benedicit. Sed his omnib' maius est sacramentum baptismi. Ergo videtur quod multò magis ad officium solius episcopi pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est, quod Isidor. dicit in lib. de officiis: * Constat baptisma solis sacerdotibus esse traditum.

9. 63. ar. 1. 2. & 6.

IN articulis quarto & quinto dubiũ occurrit commune multis articulis. An baptizare extra necessitatis casum eo modo quo in necessitatis casu licet, sit peccatum mortale. Verbi gratia, si laicus extra casum necessitatis baptizaret, aut si vnus baptizaret duos simul, dicendo, Ego baptizo vos (quod in casu necessitatis licitum dicitur) & sic de aliis similibus Ecclesiæ ordinationibus ergà baptismum non seruatis. Et est ratio dubij, quia Autor hoc tractans in calce corporis artic. 5. dicit, quod grauiter peccaret vterque, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet non tolleretur sacramentum. Vbi apparet ipsum sentire, quòd est peccatũ mortale: quoniam baptismi effectus non impeditur nisi per peccatum mortale.

Q. 64. ar. 5. & 9.

¶ Ad huius euidentiam, scito Scotum in 4. sent. distinct. 6. fonare, quòd baptizans plures simul extra articulum necessitatis, dicendo, Ego baptizo vos, peccat mortaliter: quia non seruam impositam sibi ab Ecclesia. Si tamen diligenter perspectum fuerit, & distinctum, peccatum mortale dupliciter hic inueniri posse, aut secundum se (hoc est ex suo genere) aut ex Ecclesiæ præcepto, cum mutationes, aut omissiones huiusmodi non constituant actum sacrilegum secũdum se (quod ex eo patet, quòd si actus esset secundum se sacrilegus, in nulla necessitate esset licitus) restat vt aliunde peccatum hoc sit mortale, si mortale est. Ex tali plici autem capite hoc dici posset. Vel ex inobedientia: & sic ad hoc quod esset mortale, exigeretur cõtemptus. Vel ex præsumptione: puta quia laicus præsumit actum sacerdotis. Vel ex modo instituționis ecclesiasticæ: puta quia tales ritus talis seruatur vt qualis necessarius: sicut sacræ vestes exiguntur in consecratione Eucharistiæ.

*Est Beda Luc. 10. 1. 2. * Q. 65. art. 3. ad 4.*

Ex quibus apparet, quod solenniter baptizans tenetur sub peccato mortali seruare

¶ SED CONTRA est quod Gelasius papa & Isidor. * dicunt, quòd baptizare necessitate imminente, laicis Christianis plerunque conceditur.

Gelas. Epist. ad Epis. per Lucaniã. 69. Isidor. de Eccles. offic. lib. 2. ca. 24.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad misericordiam eius qui vult omnes homines saluos fieri, ptinet, vt in his quæ sunt de necessitate salutis, homo de facili remedij inueniat. Inter omnia autem sacramenta maximæ necessitatis est baptismus: qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter omnino subueniri nõ potest: & adulti non possunt aliter quàm per baptismum plenam remissionem consequi, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam. Et ideo vt homo circa remedium tã necessarium defectum pati non possit, institutũ est, vt & materia baptismi sit * communis, scilicet aqua, quæ à quolibet de facili haberi potest, & minister baptismi etiam sit * quicunque non ordinatus, ne propter defectum baptismi, homo salutis suæ dispendium patiatur.

Actus positiuus cõmunis. Actus positiuus mundi.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd baptizare pertinet ad ordinem sacerdotalem, secundum quandam conuenientiam & solemnitatem: non autem hoc est de necessitate sacramenti. Vnde etiam si extra necessitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem: tamen sacramentum baptismi confert, nec est rebaptizandus ille qui sic est baptizatus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa sacramentalia baptismi pertinent ad solennitatem, non autem ad necessitatem baptismi. Et ideo fieri non debent nec possunt à laico, sed solùm à sacerdote: cuius est solenniter baptizare.

D. 520. & 591.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) pœnitentia non est tantæ necessitatis sicut baptismus. Potest enim per contritionem suppleri defectus sacerdotalis absolutionis, quæ non liberat à tota pœna: nec etiam pueris adhibetur. Et ideò non est simile de baptismo, cuius effectus per nihil aliud suppleri potest.

Q. 95. ar. 3. & 4.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm mulier possit baptizare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mulier non possit baptizare. Legitur enim in Carthaginensi concilio, * quòd mulier, quamvis docta & sancta, viros in conuentu docere vel aliquos baptizare non præsumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in conuentu: secundum illud 1. Cor. 14. Turpe est mulieri, in Ecclesia loqui. ergo videtur quòd nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

Suprà, art. 3. & locis ibi citis. dem inda Conc. 4. can. 99.

¶ 2 Præterea, Baptizare pertinet ad officium prælationis: vnde à sacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptismus. Sed hoc non potest competere mulieri: secundum illud 1. Timo. 2. Docere mulieri non permitto: nec dominari in virum, sed subditam esse. Ergo mulier baptizare non potest.

Tract. 12. tom. 9. Et de cõ. & renasci. ille autem qui baptizat, videtur magis habere patris officium. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non potest. se. di. 4. c. mulier.

¶ 3 Præterea, In spirituali regeneratione videtur aqua habere locum materni uteri (vt Auguſt. dicit * super illud Ioan. 3. Nunquid homo potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?) ille autem qui baptizat, videtur magis habere patris officium. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non potest.

¶ SED CONTRA est quod Vrbanus Papa dicit, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium Ecclesiæ. Quod non ita intelligas, vt cuiuslibet cæremoniæ omissio sit peccatū mortale. Similiter si laicus solēniter baptizare præsumeret, à mortali non excusaretur, sed vbi absque solennitate baptizaret, & contemptus atque præsumptio deesset extra necessitatis articulū (puta quia credāt se bene facere) mortale peccatum non videō. Imō Innocentius III. 1. à veniali etiam peccato excusat eum, qui credens se bene facere, baptizauit seipsum. Dicit enim (in capit. debitum, extra. de baptismo & eius effectu) de Iudæo in mortis articulo baptizāte seipsum, si talis continuò decessisset, ad patriā protinus euolasset.

¶ Ex quo loco argumētum sumitur magnum, quòd si error communis circa baptismum sit tantus ac talis, vt tollat baptismum (qualis est error baptizantis seipsum) excusatur non solùm à mortali, sed etiam à veniali propter conditionem personæ, aliquin non esset verum, quòd statim ad patriam euolasset: multò magis opinio ignorantis se bene facere, excusabit à mortali baptizātem defectus substantialibus, & errantem solum in hoc, quòd necessitatis articulo non arctatur.

¶ Nec verba Autoris hic dooent oppositum: quoniam baptismi effectus plenus impeditur ex peccato veniali. Peccās enim venialiter dum baptizatur, nec omnis pœnæ, nec omnis culpæ remissionem adipiscitur: quamuis gratiam consequatur.

D.66.

Posset quoque dici, quòd Autor de præsumentibus, & non de simpliciter facientibus intelligitur.

Ar. prec.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum sextum.

habetur in Decretis, 30. quæst. 1. Super quibus consuluit nos tua dilectio, hoc videtur nobis hac sententia respondendum, vt baptismus sit, si instante necessitate fœmina puerum in nomine sanctę Trinitatis baptizauerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus est qui principaliter baptizat, secundum illud Ioā. 1. Super quem videritis Spiritum descendentem & manētem, hic est qui baptizat. Dicitur autem Col. 3. ℣ in Christo non est masculus & fœmina. Et ideo sicut masculus laicus potest baptizare quasi minister Christi, ita etiam & fœmina. Quia tamē mulieris est vir, & caput viri est Christus (vt dicitur 1. Cor. 11.) non debet mulier baptizare, si adsit copia viri: sicut nec laicus, præsente clerico, nec clericus præsente sacerdote, qui tamen potest baptizare præsente episcopo: eo quòd hoc pertinet ad officium sacerdotis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut mulieri non permittitur publicè docere, potest tamē priuata doctrina vel monitione aliquem instruere: ita non permittitur ei publicè & solenniter baptizare: sed tamen potest baptizare in necessitatis articulo,

¶ Ad secundum dicendum, ℣ quando baptismus solenniter & ordinarie celebratur, debet aliquis sacramentum baptismi suscipere à presbytero curam animarum habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamen requiritur in articulo necessitatis, in quo potest mulier baptizare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in generatione carnali masculus & fœmina operātur secūdum virtutem propriæ naturæ: & ideo fœmina non potest esse principium generationis actiuum, sed passiuū tantū. Sed in generatione spirituali neuter operatur in virtute propria, sed instrumentaliter tantùm per virtutem Christi: & ideo eodem modo potest vir & mulier in casu necessitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra casum necessitatis baptizaret, non esset rebaptizandus: sicut & de laico dictum est. * Peccaret tamen ipsa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur: vel baptismum ab ea suscipiendo, vel ei baptizandum aliquem offerendo.

ARTICVLVS V.

Virum non baptizatum posse sacramentum baptismi conferre.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore articuli est vna distinctio de forma, qua plures simul baptizantes possent vti. *Supra ar. 3. con. 1. ibidē notatū.* Altera est, Nos te baptizamus. Altera est, vt vere dicatur, Ego te baptizo. Et primò examinatur, & respondetur quòd recta forma formam, secundò iuxta primam secundam.

¶ Quòd primum recitatur, oppinio vna dicentium non valere baptismum, si plures dicant, Nos te baptizamus: quia non seruatur forma Ecclesiæ, quæ habet quod in singulari persona ministri exprimatur, dicendo, Ego te baptizo.

¶ Deinde contra hanc rationem Autor arguit, imò eam excludit ex multo maiori recessu

AD QVINTVM sic procedit. Videtur quòd illę qui non est baptizatus, non possit sacramentum baptismi conferre. Nullus enim dat quod non habet. sed non baptizatus non habet sacramentum baptismi. Ergo non potest ipsum conferre.

¶ 2 Præterea, Sacramentum baptismi cōfert aliquis, inquantum est minister Ecclesiæ. Sed ille qui non est baptizatus, nullo modo pertinet ad Ecclesiam, scilicet nec re nec sacramento. Ergo non potest sacramentum baptismi conferre.

¶ 3 Præterea, Manus est sacramentum cōferre, quam suscipere. Sed non baptizatus non potest alia sacramenta suscipere. Ergo multò minus potest aliquod sacramentum conferre.

Refertur 1. p. q. 43. ar. 3. ad 3.

¶ SED contra est, quod Isidor. dicit, * Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed Spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet Paganus sit qui baptizat. Sed ille qui est baptizatus, non dicitur Paganus. Ergo etiā non baptizatus potest conferre sacramentum baptismi.

Cap. 33. tom. 7. Alibi 6. fili.

ignorantiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hanc quæstionem Aug. indeterminatā reliquit. Dicit enim in 2. contra Epistolam Parmeniani: * Hæc quidē alia quæstio est, vtrūm & ab his, qui nunquam fuerūt Christiani, possit baptismus dari: nec aliquid temere inde affirmandum est, sine autoritate tanti * concilij, quantū tantæ rei sufficit. Postmodum verò per Ecclesiam determinatum est, quòd non baptizati, siue sint Iudæi, siue Pagani, possunt sacramentum baptismi conferre: dummodo in forma ecclesiæ baptizent. Vnde Nicolaus papa respōdet, de consecr. dist. 4. ad consulta Bulgarorū, c. 3. A quodam, Iudæo nescicis, vtrūm Christiano an Pagano, multos in patria vestra affertis baptizatos: & quid inde fit agendum, consulitis. Hi profectò si in nomine Trinitatis baptizati sunt, rebaptizari non debent: si autem forma Ecclesiæ non fuerit obseruata, sacramentum baptismi non confertur. Et sic intelligēdum est quod Gregorius II. scribit Bonifacio episcopo, * Quos à Paganis baptizatos esse asseruisti, scilicet Ecclesiæ forma non seruata, vt de nouo baptizes in nomine Trinitatis, mādamus. Et huius ratio est, quia sicut ex parte materiæ quantum ad necessitatem sacramenti, sufficit quæcunque aqua, ita etiam sufficit ex parte ministri quicunque homo, & ideo etiam non baptizatus, in articulo necessitatis baptizare potest: vt sic duo non baptizati seinuicem baptizent, dum prius vnus baptizaret alium, & postea baptizaretur ab eodem, & consequeretur vterque non solùm sacramentum, sed etiam rem sacramenti. Si verò extra articulum necessitatis hoc fieret, vterque grauiter peccaret, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet non tolleretur ipsum sacramentum.

De cons. d. 4. ca. 49. Q. 3. ca. 6.

¶ AD primum ergo dicēdum, quod homo baptizans adhibet tantummodo ministerium exterius: sed Christus est qui interius baptizat, qui potest vti omnibus hominibus ad quēcunque voluerit. Et ideo non potest esse principium baptismi, sicut non potest esse principium generationis actiuum, sed passiuū tantū. Sed in generatione spirituali neuter operatur in virtute propria, sed instrumentaliter tantùm per virtutem Christi: & ideo eodem modo potest vir & mulier in casu necessitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra casum necessitatis baptizaret, non esset rebaptizandus: sicut & de laico dictum est. * Peccaret tamen ipsa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur: vel baptismum ab ea suscipiendo, vel ei baptizandum aliquem offerendo.

De cons. d. 4. ca. quoddam Iudæo.

ARTICVLVS VI.

Vtrum plures possint simul vnum baptizare.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd plures possint simul vnum baptizare. In multitudine continetur vnum, sed non conuertitur. Vnde videtur quòd quicquid potest facere vnus, possint facere multi, & non econuerso: sicut multi trahunt nauem quam vnus trahere non posset. Sed vnus homo potest baptizare, ergo & plures possunt simul baptizare.

4. dist. 6. ar. 2. q. 1. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9.

¶ 2 Præterea, Difficilius est quòd vnum agens agat in plura, quàm quòd plures agentes agant simul in vnum. Sed vnus homo potest simul plures baptizare, ergo multò magis plures possunt simul vnum baptizare.

¶ 3 Præterea, Baptismus est sacramentū maximæ necessitatis. Sed in aliquo casu videtur esse necessariū, quòd plures simul vnum baptizent: puta si aliquis paruulus esset in articulo mortis, & adessent duo, quorum alter esset mutus, & alter manibus & brachiis careret: tunc enim oporteret quòd mutilatus verba

formæ Græcorum à forma nostra. Et fiat ratio in hoc, quòd ad tollendam veritatem baptismi non sufficit recessus ab ista forma, Ego te baptizo: quia si recessus sufficeret, apud Græcos non esset baptismus, quoniam forma eorum multo magis recedit ab hac nostra, quàm recedat ista. Nos te baptizamus: quum hic non mutetur nisi singulare in plurale. ibi verò omnino omittitur persona ministri, & in tertia persona exprimitur actus, dicendo, Baptizetur, &c.

¶ Demum aliam rationē reddit Autor ex parte initiationis explicit. scilicet quia hæc forma, Nos te baptizamus, explicatur intentio ministrorū quo ad hoc quod plures conueniunt ad vnum baptismum conferendum. Ex quo formatur talis ratio: Homo non baptizat nisi vt minister Christi: ergo oportet ministrum esse vnū, vt Christi vnitatem repræsentet: sed in dicta forma explicatur contrarium, quia explicatur pluralitas ministrorum: ergo dicta forma videtur tollere baptismum. Et confirmatur huiusmodi vnitas autoritate Apostoli Pauli.

¶ Quo ad secūdum, potuntur duo modi, quibus hoc cōtingere posset, scilicet vel altero præueniente reliquum: & sic dicitur quòd solus præueniens baptizaret. Vel vtroque simul concurrente: & sic dicitur, quòd Christus per vtrūque vnum baptismum conferret.

¶ Circa ea quæ hic dicuntur, aduerte primò, dupliciter contingere duos simul baptizare, vel vtroq; totum faciēte & dicente: vel altero dicēte, & altero faciēte. Autor secundū modum refert ea quæ tractandum hic in responsione ad vltimum. De primo autem modo tantùm loquitur in hoc corpore articuli.

¶ Aduerte secundò rationem literæ ad concludendum irritam esse formam illam, Nos te baptizamus, non afferri ab Autore assertiue, sed opinatiuè: vt sua monstrant verba ei citata replicata, dum dicit, Quod quidem videtur esse contra rationem ministri: & postea subdit, Ideo contraria intentio videtur excludere sacramentum.

¶ Aduerte tertiò Autorem superius, q. 66. ar. 5. ad quartum afferre duas alias rationes ad excludendam eandem formam, scilicet, Nos te baptizamus. Prima ratio est: quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentium, si perfectè ab vnoquoque agatur: sed baptismus est actus ab vnoquoque baptizante perfectus: ergo vnus baptismus non est à duobus. Secunda ratio est, quia mutaretur forma baptismi, dicendo, Nos te baptizamus: quia dicere, nos, nō est idem dicere quod, ego & ego, sed ego & iste. Quæ ideo repetita hic sunt à me: quia superius ad hunc locum me remisi.

¶ Circa hanc doctrinam, dubium primò occurrit ex Durando in 4. sent. dist. 5. q. 3. ar. 2. Primo enim contra omnes dictas rationes Autoris procedit. Et primam quidem rationem, Actus multiplicatur, &c. dicit non concludere in agentibus per voluntatem, & eam militare contra Autorem, ponentem plures sacerdotes posse simul conficere eandem hostiam: par enim est vtrobique iudicium, quo ad multiplicationem actus ab agente. Secundam verò rationem de mutatione formæ, dicit non cogere: quia mutatio formæ, quantum ad illud quod non est de necessitate formæ, non tollit sacramentum: sic autem est in proposito. Tum quia expressio ministri non est de necessitate formæ baptismalis: vt patet de forma Græcorum: ergo multò minus est de necessitate eius expressio ministri in singulari numero. Tum quia hæc forma, Nos te baptizamus, prolata ab vtroque, ex parte cuiuslibet dicentis, resoluitur in istam, Ego baptizo te, vbi nulla apparet mutatio secundum sensum à forma Romanæ Ecclesiæ. Et Petrus de Palude in 4. sent. dist. 5. q. 2. ar. 3. approbans hæc Durandi, adiungit, quòd sicut forma illa vt proferitur ab illo, resoluitur in hanc, Ego te baptizo, & hic baptizat: sic econuerso vt profertur ab altero, resoluitur in hanc, Ego baptizo & hic baptizat: ac per hoc seruatur forma Ecclesiæ Romanæ, quo ad sensum. quia vterque dicit secundum sensum, Ego baptizo te, &c.

¶ Contra tertiam autem rationem de expressione plurium ministrorum, arguit Durādus tripliciter. Primò, Vnitas ministri vel exigitur ad baptismum secundum rem, aut secundum expressionem, puta quòd quilibet minister exprimat se vt vnum. Non potest dici primum: quia tunc et dicis, quod duo simul possunt baptizare eundem, si vterque dicat, Ego te baptizo. Secundum autem non est rationabile, tum quia expressio ministri non est de necessitate sacramenti: tum quia ti oportet ministrum exprimi secundum congruentiam ad principale agens (vt tu assumis) quum principale agens sit Trinitatis, congruētius exprimi deberet minister in numero pluralitatum quia modus exprimendi ministrum nihil videtur facere ad sacramentum: sufficit enim principale agens ad actum exprimere.

¶ Contra conclusionem dicam: scilicet si baptismus à pluribus detur, dicendo, Nos te baptizamus, nō valet baptismus, arguit Petrus de Paludē ibidem.

¶ Tum, quia quando plures vxores poterant simul habere vni viro, non restrebat ab quælibet dicere: Accipio te in virum: an, Nos accipimus te in virum, secundum illud Isaiæ 4. Inuocetur nomen tuum super nos, &c.

¶ Tum quia dicendo, Baptizamus te, magis exprimitur vnitas baptismi, quàm vtroque dicēte vni, Ego te baptizo. Apparet enim singulos seorsum baptizare ac per hoc distinctos duos baptismos conferre: dicendo autem, baptizamus, apparet conuenire in vno baptismate. Et confirmatur: quia sicut de essentia est expressio actuum, ita saltem de congruentia est expressio vnitatis vel pluralitatis actus.

¶ Tum quia duobus existentibus Officialibus in solidum, & ambobus volentibus idem facere simul, congruentius est, vt dicant, Mandamus aut pronuntiamus, quàm vt quilibet per se dicat, Mando aut pronuncio.

Alias intentio-nem.

¶ Tum quia plurale non est nisi geminatum singulare. idem enim sensus est dicere, Sortes & Plato currunt: & dicere, Sortes currit & Plato currit. Et pari ratione idem est in prima persona. Et quia verba sacramentalia efficiunt quod significant: quæ æquipollent in significando, æquipollent etiā in efficiendo. Tenentes propterea Durandus & Petrus oppositam conclusionem: quamuis timor reuerentialis Petrum cohibeat.

¶ Circa Autoris processum, dubium occurrit de sufficientia. Videtur enim insufficienter tractare quæstionem hanc dum discutiendo formas, quibus vti possent plures simul baptizantes, vnum non discurrit nisi per formas seu formam secundum ritum Romanæ Ecclesiæ. Debuisset enim discutere eandem quæstionem secundum formam qua vtitur ecclesia Græca, & determinare an secundum illam formam possent multi simul baptizare vnum.

¶ Circa secundum modum concessum communiter quo plures possunt simul baptizare vnum (scilicet quolibet baptizante dicente, Ego te baptizo) dubium restat, quomodo fieri aut intelligi possit, vno agente totalia, quamuis instrumentalia eiusdem rationis, producere efficaciter simul vnum effectum non intensum aut perfectum magis, quam si ab vno eorum tantùm produceretur? & hoc in subiecto capaci perfectioris seu intensioris effectus (quale est anima nostra) & de effectu, suscipiente magis & minus (qualis est gratia. Videtur enim non intelligibile.

¶ Circa principale quæsitum, dubium adhuc restat, an baptismus de necessitate sacramenti exigat vnitatem ministri. Ex hac enim litera non habetur responsio simpliciter & absolutè: sed tantùm habetur, quòd secundum vnam formam possunt plures conferre vnum baptisma, & secundum aliam formam non. Scotus autem dicit in 6. distinct. 4. sentent. quòd vnitas ministri est ab institutione Christi: Durandus verò asserit oppositum. Petrus autem dicit, quòd vnitas ministri non est de substantia sacramenti, vt dicūt communiter omnes. Ex quibus apparere potest, quæstionem hanc remanere dubiam.

¶ Ad has dubitationes sic respondendum est, vt primò dicatur ad vltimam, tanquam eam, ex cuius claritate reliquarum solutio facilius percipietur.

¶ Ad euidentiam autem quæstionis vltimæ dicendum primò est, quid est hic manifestum, & quid occultum. Duobus igitur modis intelligi potest vnitas ministri. Vel quòd vnitas ministri non possit integrari ex pluribus personis: ita quòd non possit contingere in ministro, quòd vnius totalis ministri consurgat ex multis partialibus personis communitrantibus, puta sicut perfectus tractor nauis integratur ex multis simul trahentibus. vel sicut perfectus fabricator integratur ex multis partialibus ministeriis. Et sic in hoc communiter doctores conueniunt, tenendo partem negatiuam, scilicet quòd vnitas ministri baptismi non potest confungere ex pluribus personis partialiter concurrentibus: propterea enim dicunt, quòd si vnus abluit, & alter profert verba, baptismus nullus est: oppositum enim esset si minister baptismi ex duabus personis partialiter concurrētibus integrari posset. Alio autem modo vnitas ministri potest intelligi per exclusionem pluralium totalium ministrorum: puta an baptismus ita exigat vnum totalem ministrum, quòd si duo totales ministri simul concurrant, baptismus nullus sit. Et in hoc quoque sensu conueniūt communiter doctores tenentes partem negatiuam, scilicet, quòd non requiritur baptismus talem vnitatem ministri. propterea enim dicunt, quòd si duo simul proferant singuli verba, & abluant eundem, baptismus verus est: quia neutri alterius factum irritat. Hæc duo sunt quæ pro manifestis habentur.

¶ Latet autem, absolutè loquēdo, vnitas & pluralitas ministri an per accidens se habeant ret per se ad sacramentum baptismi. Durandus enim tenet quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

per accidẽs, Autor autem tenet quòd per se. Et hoc est verum. Quod ex eo euidenter patet, q. manifestè per accidens etiam extraneum contingit vnũ baptismum esse à duobus ministris: nulla enim ratio id requirit, quatuis permittat.

Amplius, quando baptismus est à pluribus ministris, non est omnino vnus, quoniam sunt tunc duæ formæ numero, duæ materiæ & actiones numero: ac per hoc duo baptismi sacramenta actiuè. & solus interior baptismus animæ vnus est. Patet autem hoc; quia sacramentum baptismi integratur ex rebus & verbis à ministro, &c. sed in casu proposito sunt duo numero integra ex rebus & verbis, &c. ergo sunt duo sacramẽta actiuè, vnum ergo numero baptismi sacramentum vnum ministrum exigit. Et hoc est quod Autoris prima ratio concludit, quòd scilicet actus multiplicatur à multiplicatione agentium totaliter seu (quod idem est) si perfectè ab vnoquoque fiat. *q.66. art. 3. & 5.*

Vnde cohibenda est lingua dicentium accidere sacramenta vnitatem vel pluralitatẽ ministrorum: quoniã pluralitas ministrorũ partialium cõmuniter excludit ur: pluralitas verò ministrorum totalium, pluralitatẽ numeralem exterioris sacramẽti infert: & omnino per accidens inuenitur ad vnũ numero effectum sacramenti. Mirabile autem est, non aduertisse ad propriam vocem. Nam si subtiliter perspectum fuerit, apparebit quòd impossibile est vnum & idem sacramentum baptismi esse à duobus totalibus ministris, quamuis ponatur vnum & eundem effectum esse ab vtrisque. Quanta enim differentia est inter baptismũ & eius effectum, tanta differentia est inter affirmationem vnius vel plurium baptismatum, & vnius vel pluriũ effectuum baptismi. Et propterea quum baptismi sacramentum non sit nisi exterius integratum ex rebus & verbis (puta ex ablutione in aqua, & forma verborum à ministro cum debita intentione) & hic sint omnia exteriora actiuè & passiuè duplicata (sunt enim duo perfecti ministri cum duabus intentionibus baptizandi, sunt duæ formæ, sunt duæ ablutiones actiuæ & duæ passiuæ: vt patet si aspergatur qui baptizatur secundum diuersas sui partes) breuiter nihil deest ad pluralitatem totalem nisi pluralitas baptizati. Cuius vnitas vnitatem effectui baptismi dare potest: pluralitatem autem exteriosis sacramenti non tollit. Notanter autem dicit pluralitatem totalem: quia qui baptizatur, licet secundum partem abluatur: ipsum tamen suppositum est, quod primò abluitur. baptizatur enim hic homo, & non caput eius. Et per hoc licet secundum exteriores partes sint duæ ablutiones passiuæ: secundum tamen subiectum quod abluitur, nõ est nisi vna ablutio passiua: quia non est nisi vnus ablutus. Et propterea dicitur quòd non est nisi vnus baptismus passiuè in eo qui baptizatur à duobus modo dicto. Ex quibus omnibus habetur quod vnitas per se baptismi vnitatem exigit ministri perfecti.

¶ Sed qua ratione aut autoritate cogente vnitas ministri excludit pluralitatem partialium comministrantium, videndum restat. Autor siquidem ex duobus capitibus conatur hoc monstrare, scilicet ex parte formæ (vt patet in secunda ratione) & ex parte vnitatis principalis agentis, scilicet Christi, (vt patet in tertia ratione. Autoritas verò duplex inducitur: altera ex decretis dist. 23. quorundam. Vbi dicto facer datus ab Episcopo operante & presbytero legente itriturat. Altera ex Euangelio, eo quòd Dominus baptizanti commisit inuocationem Trinitatis. In oppositam autem partem assertur ratio, quia omnes sumus vnum corpus in Christo: singuli autem alter alterius mẽbra: ac per hoc multi partialiter concurrentes, concurrunt vt vnum: imo concurrunt vt proposito, vbi constat quod Christus est qui baptizat, & homo non nisi ministerialiter, vt Christi instrumentum concurrit.

¶ Et confirmatur quia si Christus vtitur totalibus ministeris ad vnum baptisma contra omnem rationem, multò magis credendum est, quòd vtitur pluribus ministris partialibus ad vnum baptismum necessitatis, aut ratione ita exigente.

¶ Suffragatur & Euangelij autoritas: quoniam Dominus dixit pluraliter, Baptizantes eos, infinuans per pluralem numerum, plures posse simul baptizare.

¶ Nec deest autoritas Apostolorum: quoniam de Petro & Ioanne legitur, quòd imponebant manus super illos, & accipiebans Spiritum sanctum, eadem

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum in baptismo requiratur aliquis qui baptizatum leuet de sacro fonte.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q; in baptismo non requiratur aliquis, qui baptizatum de sacro fonte leuet. Baptismus enim nosterper baptismum Christi consecratur, & ei conformatur. Sed Christus baptizatus non est ab aliquo de fonte susceptus: sed sicut dicitur Matthæi 3. Baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur, quòd nec in baptismo requiratur aliquis, qui baptizatum de sacro fonte suscipiat.

¶ 2 Præterea, Baptismus est spiritualis regeneratio: vt dictum est. * Sed in carnali generatione non requiritur nisi principium actiuum, quod est pater, & principium passiuum, quod est mater. Igitur cùm in baptismo locum patris obtineat ille qui baptizat, locum autem matris, ipsa aqua baptismi (vt Augustin. dicit in quodam sermone Epiphaniæ*) videtur quòd non requiratur aliquis alius, qui baptizatum de sacro fonte leuet.

¶ 3 Præterea, In sacramentis Ecclesiæ nihil derisorium fieri debet. Sed hoc derisorium videtur, quòd adulti baptizati, qui seipsos sustentare possunt, & de sacro fonte exire, ab alio suscipiãtur. Ergo videtur quòd non requiratur aliquis præcipuè in baptismo adultorum, qui baptizatum de sacro fonte leuet.

¶ SED CONTRA est, quod Dionysius 2. c. Cæle. hier. quòd sacerdotes assumentes baptizatum, tradunt eum adductionis susceptori & duci.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd spiritualis regeneratio quæ fit per baptismũ, assimilatur quodammodo generationi carnali. Vnde dicitur primæ Petri secundo, Sicut modò geniti infantes rationabiles & sine dolo, lac concupiscite. In generatione autem carnali paruulus nuper natus, indiget nutrice & pædagogo. Vnde & in spirituali generatione baptismi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis & pædagogi, informando & instruẽdo eum, quasi nouitiũ in fide, de his quæ pertinent ad fidem & vitam Christianam. Ad quod prælati Ecclesiæ vacare nõ possunt, circa communẽ curam populi occupati: paruuli enim & nouitij indigẽt speciali cura præter communem. Et ideo requiritur quòd aliquis suscipiat baptizatũ de sacro fonte, quasi in suam instructionem & tutelam. Et hoc est quod Diony. dicit vlt. cap. Cæles. hierar. Diuinis nostris ducibus (id est Apostolis) ad mentẽ venit, & visum est suscipere infantes secundum istum sanctũ modum, quòd naturales pueri parentes, traderent puerum cuidã docto in diuinis pædagogo, & reliquis sub ipso puer ageret, sicut sub diuino patre & saluationis sanctæ susceptore.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Christus non est baptizatus, vt ipse regenerare tur, sed vt alios regeneraret. Et ideo post baptismum non indiguit pædagogo tanquam paruulus.

¶ Ad secundum dicendum, quod in generatione carnali non requiritur ex necessitate nisi pater & mater. Sed ad facilẽ partum, & educationem pueri conueniẽtem, requiritur obstetrix & nutrix & pædagogus, quorum vicem implet in baptismo ille, qui puerum de sacro fonte leuat. Vnde non est de necessitate sacramẽti: sed vnus solus potest in aqua baptizare, necessitate imminente.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptizatus nõ suscipitur à patrino de fonte propter imbecillitatem oorporalem, sed propter imbecillitatem spiritualẽ, vt dictum est *. *In corp.*

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum ille, qui alis quem leuat de sacro fonte, teneatur ad eius instructionem.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur q; ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, nõ obligetur ad eius instructionẽ. Quia nullus potest instruere nisi instructus. Sed etiam quidam non instructi, sed simplices admittuntur leuare aliquem de sacro fonte. Ergo ille qui suscipit baptizatum, non obligatur ad eius instructionem. *71. artic. 1. ad 3. Et 4. dist. 6. q. 2. ar. 2. 3. cor. & ad 3.*

¶ 3 Præterea, Filius magis potest à patre instrui quã ab alio extraneo: nam filius habet à patre esse, nutrimentũ & disciplinã, vt Philosophus dicit in 8. Ethic. * Si ergo ille qui suscipit baptizatum, teneretur eũ instruere, magis esset conueniens quòd pater carnalis filium suum de baptismo susciperet, quàm aliquis alius. Quod tamen videtur esse prohibitũ, vt habetur in Decret. 30. q. 1. peruenit, vt dictum est. * *Capit. 11. & 12.*

Ar. pro.

potest dupliciter accipi. Primò, vt secunda exponens accidentaliter intẽdatur: ac si dicer et, ego baptizo, & ille currit. Alio modo, vt per se intendatur, tanquã dicens quod ambo simul ministramus in sacramentum baptismi. Et si primo sensu accipiatur, idem videtur indicium de hac forma, & de forma in qua ponitur aliquid impertinens: puta si quis diceret, ego te baptizo (& omnes astantes ad hoc consentiunt) in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et sensus ille licet videatur extraneus: in proposito tamen posset accidere duobus ex condicto volentibus simul vnum baptizare, & vtroque alterum volente reuereri, per hoc quod vterque alterius meminit: ad huiusmodi enim reuerentiam exprimendam videretur eis, quòd deberet vterque vti numero plurali. Sed infra proprium sensum stando exprimitur per has duas exponentes pluralitas contraria vnitati ministri: & propterea ambæ simul destruunt veritatem primæ. Significant enim, quòd duo simul, & non quòd vnus baptizet: duos autem simul esse vnum sacramenti ministrum, supponitur impossibile, & contrariati veritati ministri.

¶ Ad argumenta Durandi contra tertiam rationem (scilicet quia minister exprimitur vt plures) respondendo, dicitur ad vtranque partem disiunctiuè, quòd vtraque sanè intellecta est vera. Ad baptismum enim vnum omnino, seu vnum secundum formam, exigitur vnitas ministri secundum rem. Nec oppositum dicit Autor: quoniam duobus simul baptizantibus, vtroque totum dicente & faciente, non est baptismus vnus secundum formam, sed secũdum formam, sed secũdum effectũ *. Quem etiam non haberet, nisi potestas Christi suppleret, vtens duobus totalibus instrumentis vel vno: quemadmodum prius dictum est. Altera quoque pars disiunctiuæ vera est negatiuè: oportet enim ex primi ministrum vt vnum ad hoc sensum, hoc est non ex primi vt plures, quia pluralitas ministri expressa, contrariatur veritati ministri. Vnde ad primam obiectionem de non necessaria expressione ministri, iam patet responsio.

¶ Ad secundum autem de congruentia ad principale agens, respondetur, quod ratio de vnitate ministri propter vnitatem Christi in litera allata, non vt necessaria, sed vt probabilis inducta est, vt verba literæ sonant. Rationabilis autem est congruentia ministri ad Christum magis quàm ad Trinitatem

Ar. pro.

Personarum: quia in Euangelio inuenimus attributa baptismo tanquam baptizanti, non Trinitati, sed Christo: de quo scriptum est Ioan. 1. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Minister autem baptizantis personam induere se fatetur, dicendo, Ego te baptizo.

¶ Ad tertiam autem de impertinentia modi exprimendi ministri conceditur verum esse, si modus exprimendi non implicat aliquid contrarium veritati alicuius requisiti ad sacramentum: tunc enim sufficit exprimere causam principalem & actum ministri, quando nihil contrarium veritati sacramenti exprimitur.

¶ Ad dubium contra cõclusionem, propter obiecta à Petro de Palude, respondendo dicitur ad primum obiectionem, quod non est simile de sacramento matrimonij & sacramento baptismi: quia sacramentum matrimonij fundatur super matrimonio, vt est officium naturæ & propterea quæcunq; sufficiunt ad efficiendum coniugium verum, vt est in officio naturæ, sufficienter etiam se habent ad suscipiendam sacramentalitatem coniugij. Et quoniam non refert ad coniugium, vt est naturæ officium, pluraliter vel singulariter dicere, imò siue verbis, siue solis nutibus consensum exprimere reiden sacramentũ matrimonij verè susciperetur, si pluraliter dicerẽt, Accipimus te in virum nostrum, supposita pluralitate vxorum: sicut etiam verè contrahitur sine verbis. Secus autem esse de baptismo ratio cogit: quia baptismus non potest diffingui in officium naturæ & in sacramentum, sed est tantummodo sacramentum. Et hinc est etiam, quod non potest nominatio Trinitatis suppleri per nutus baptizando. Ex eo enim, quòd pueri sacramentum sacramenti est, oportet seruare ea quæ pro sacramento sunt instituta ab ipso Christo: scilicet aquam, & voces significatiuas Trinitatis.

¶ Ad secundam vero obiectionem, conceditur quod magis explicare tur vnitas baptismi dicendo, Nos te baptizamus, nisi implicaretur pluralitas contraria veritati ministri.

¶ Ad confirmationem, dicitur quòd à duobus dicentibus, Ego te baptizo, exprimitur vnitas actus vniusculusque eorum, ex hoc ipso quòd quilibet diceret singulariter, baptizo: hoc enim vnitatẽ actus importat.

¶ Ad tertiũ dicitur, quod duo Officiales in solidũ in potestate sua habent quod possint ad vnum actum concurrere: & ideo possunt dicere, Nos facimus, vno pro vtroque loquente: sed dicẽdo, Nos te baptizamus fine, Ego te baptizo, vt ipse adueríarij fatentur.

¶ Ad quartum demum obiectionẽ dicit, quòd ex hoc quòd plurale nõ est nisi singulare geminatum, non euaditur, quin dicendo, nos, significetur pluralitas personarum: quæ (vt dictum est) contrariatur veritati ministri. Nam dicendo, Nos baptizamus, sensus est, non quòd his ego, sed quòd duo ego, hoc est, persona mea, & persona collegæ meiambo enim demonstramur in prima persona per ly nos. Et vera expositio est, non quòd his ego, sed quòd duo ego, hoc est, persona mea, & persona collegæ, subiungeretur, & ego sic enim exercemur significatum per ly nos. Sicut dicendo in nominatiuo plurali, vos, non significatur bis tu, sed significantur duo tu: significantur enim demonstratis duobus tu & tu. Et hoc est plurale esse singulare geminatum. Ex quibus omnibus apparet manifestè, quòd huiusmodi geminatio singularis in plurali ponit multitudinem personarum, quæ excludit per vnitatem singularis. Et propterea in nullo adiuuat Argumentum sed Autorem dicentem, quòd per hoc variatur forma, & exprimitur pluralitas contraria veritati & vnitati ministri.

¶ Cum his omnibus tamen scito, quòd si quis propriè deferens dignitati etiam

Ar. pro.

Loco cit. in arg. 2.

Refert de cons. dist. 4. Cõs. di. 4. capit. vos ante omnia.

Ar. pro.

Ar. pro.

Cap. 7. de Eccl. hier. versus finem.

Refert de cons. dist. 4. Ca. in baptisma te.

Ar. pro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in sacramentis, volens numero plurali se suosq; actus significare, dixerit, Nos te baptizamus in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, perfectum esse sacramentum baptismi, quoniam ex accommodatione vius personæ excellentes vtuntur plurali pro singulari: ac per hoc ex huiusmodi vsus accommodatione huiusmodi nomina & verbain plurali numero significant singulares personas, & singulares actus excellentiū personarum: quamuis hoc non significent ex propria significationis impositione.

¶ Ad dubium de insufficientia processus literæ, respondetur non esse Autorem diminutum: sed in suo processu, comprehendisse etiam quid dicendum sit secundum formam Græcorum. Et hoc in suo simili: declarando enim, quòd non mutata forma, plures simul totum dicendo & faciendo possunt vnum baptizare, sufficienter declarauit quòd etiam secundum formam Græcorum hoc fieri potest vtroque ministro abluēte & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c.

¶ Ad penultimam demū quæstionem magis Physicam quàm Theologicam, dicitur quòd vnitas effectus sequitur vnitatem virtutis à qua causatur. Et propterea distinguendum est de causis eiusdem rationis simul concurrentibus, aut agūt virtutibus propris, aut agunt virtute tertij. Et dicendum, quòd si sunt causæ agentes virtutibus propriis, impossibile est à duabus eiusdem rationis totalibus causis omnino vnum & rundem per se prouenire effectum: quoniam effectus ille esset per se ab vtraque & à natura. Si verò agant virtute tertij, potest vnus & idem omnino effectus ab vtraque prouenire: vt, sectius loquendo, per vtramque à tertio prouenire. Et quia sacramenta non agūt virtutibus propriis, sed virtute Christi, qui per illa operatur: ideo quotcunque instrumentales causæ eiusdem rationis perfectæ seu totales cōcurrere inuenian tur simul in vnum operatum: vnica virtus Christi per illa vnum operatur effectum: quamuis illæ instrumentales causæ quantum in se est, duos sortirentur effectus. Et propterea diximus & dicimus, quòd Christus ex sua potestatis excellentia potest simul vti duobus instrumentis totalibus vt vno. & de facto sic vtitur in cæsu proposito. Nec obstat hæc responsionis doctrina superius habita de virtute existente in sacramētis: oportet enim esse memorem, virtutem illā nihil aliud esse quam vsum verborum & rerum sacramentalium, ad producēdum sacramenti effectū. Vsum autem dico, non cuiuscunque vtentis, sed Christi: vt superius declaratum est. Quomodo autem soluenda esset quæstio hæc à ponentibus in sacramento supradictam qualitatis virtutem, ipsi videritis, imo hinc perpendant se à veritate procul esse, si non potetunt intellectui satisfacere in hac quæstione absque miraculis.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd si baptizando plures, nō intercederet alia mutatio, quàm dicere, Baptizo vos, non videretur magna ad hoc necessitas exigi: quoniam ex solo cōcursu multorum videmus Romanam Ecclesiam mutare formam de singulari in pluralem: quando ordinantur diaconi plures simul. dicit enim tunc Episcopus, Accipite potestatem, &c. Sed quoniam

Infrà q. 70. art. 2. ad 3. Et 4. dist. 4. q. 3. art. 3. q. 1. cor. & ad 3. Et dist. 6. q. 1. art. 1. q. 1. cor. & 4. contra. 71.

Cap. 24. & 74.

¶ Vtrùm omnes teneantur ad susceptionem baptismi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō teneātur omnes ad susceptionem baptismi. Per Christum enim non est hominibus arctata via salutis. Sed ante Christi aduentum poterant homines saluari sine baptismo. Ergo & post Christi aduentum.

¶ 2 Præterea, Baptismus maximè videtur esse institutus in remedium peccati originalis. Sed ille qui est baptizatus, cùm non habeat originale peccatum, non videtur quòd possit illud transfundere in prolem. Ergo filij baptizatorum non videntur esse baptizandi.

¶ 3 Præterea, Baptismus dat ad hoc, quòd aliquis per gratiam à peccato mundetur. Sed hoc consequuntur illi qui sunt sanctificati in vtero: ergo non tenetur ad susciendum baptismum.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 3. Nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Et in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur,* baptizatis tantùm iter salutis esse credimus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad illud homines tenentur, sine quo salutem

Libr. 4. Mor. cap.

Lib. de obitu Valentiniani. paulo ante med.

Ar. pro.

Epist. 4. cap. 5.

Epist. 4. Cap. 6.

baptizatio simul plurium non fit communiter per immersionem, sed per asperionem: ideo ad tot mutationes faciendas magis exigitur necessitas.

¶ In responsione ad tertium, aduerte tripliciter ad sensum literæ. Primum est, quòd baptizare sumitur secundum plures significationes: quandoque enim sumitur secundum propriam significationem: & tunc significat abluere. Quandoque verò sumitur extensiuè pro significatione pro integro sacramēto, quasi idē sit baptizare, quod sacramentum cōferre. Et ista hunc sensum dicitur in hac litera, quòd neuter baptizarer. Secūdum est, quòd Autor loquitur hic de baptismi forma apud Latinā Ecclesiam, quum dicit, Nullis forsan verborum &c. Tertium est, quòd loquitur plurialis in prima persona positi duplicitèr exponi per duas singulares, vel per modum copulatiuæ vel copulatim. Et quòd exponitur per modum copulatiuæ, habet vtranque singularem seorsim verā. Verbi gratia, dicendo, nostra lumus nauem, habet ex ore cuiuslibet demonstrati per ly nos, suam singularem veram puta ego traho nauem, &, ego traho nauem: & & sic de aliis trahentibus. Et iuxta hunc sensum procedit litera, dicendo quòd neuter baptizaret: hoc est, neuter posset verè dicere, ego te baptizo: & similiter neuter scribentium partem libri, posset verè dicere, ego scripsi hunc librum. Quando verò copulatim exponitur: non exigitur quòd aliqua singulari sit vera: imò fiat vtranque singularem fore falsam. Verbi gratia, Si iudices delegati simul, ita quòd ambo simul, & neuter sine altero possit iudicare, proferendo sententiam, verè dicerent, Nos iudicamus. Et verum esset, quòd ego & alter, ego coniunctim, iudicamus: falsa tamen esset vtraque singularis, puta, ego iudico, quia in veritate ego iudicandi potestate careo. Et iuxta hunc sensum posset dici, Nos te baptizamus, in casu posito: quia de vtroque simul coniunctim verificaretur quod conferunt sacramentum baptismi: quamuis neuter conferret illud. Et certè quantum est ex veritate formæ, posset vnus in articulo necessitatis baptizari à duobus: quorum alter esset mutus, & alter esset mancus, muto abluente, & mancō proferente verba ad euitandos omnes scrupulos secundum formam Græcorum, & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c. tunc enim nullum penitus apparet inconueniens ex parte formæ in ministrorum pluralitate. Autor autem, quia tenēto tranſcursu fuit contentus. Videtur autem, quòd in tali casu potius pro baptismo iudicandum esset, quamuis difficile sit, quin mancus posset etiam abluere. Posset enim super caput habere modicum aquæ: quam inclinando caput effunderet super baptizando, & simul proferret verba. Et in quum ille inclinaret caput: imò & muti plenæ aqua ei, supplere vicem vasis: ita tamen quòd motus capitis manci esset effusio aquæ.

¶ Et hæc sufficiant etiam pro duobus sequentibus articulis.

¶ Super

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm sine baptismo aliquis possit saluari.

1. 2. quæ. 113. art. 3. ad 1. Et 4. di. 4. q. 3. art. 3. q. 2. cor. & ad 3. Et 4. contra. 72. col. 2. Et quol. 8. art. 4. Et Joan. 6. l. 7. col. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sine baptismo nullus possit saluari. Dicit enim Dominus Io. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Sed illi soli saluantur, qui regnum Dei intrant. Ergo nullus potest saluari sine baptismo, quo aliquis regeneratur ex aqua & Spiritu sancto.

¶ 2 Præterea, In lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur,* Nullum catechumenum, quamuis in bonis operibus defunctū, vitam æternam habere credimus excepto martyrio, vbi totum sacramentum baptismi completur. Sed si aliquis sine baptismo posset saluari, maximè hoc haberet locum in catechumenis, bona opera habentibus, qui videntur habere fidem per dilectionem operantem. Videtur ergo, quòd sine baptismo nullus posit saluari.

Cap. 74.

Q. 65. ar. 3. & 4.

¶ 3 Præterea, Sicut suprà dictū est,* sacramentum baptismi est de necessitate salutis. Necessarium autem est, sine quo non potest aliquid esse: vt dicitur 5. Met.* Ergo videtur quòd sine baptismo nullus possit consequi salutem.

Tex. 6.

Q. 84.

¶ SED CONTRA est, quòd Aug. dicit super Leuiticum,* inuisibilem sanctificationis: visibilem verò sanctificationē (quæ fit sacramento visibili) sine inuisibili posse adesse, sed non posse prodesse. Cùm igitur sacramentum baptismi ad visibilem sanctificationem pertineat, videtur quòd sine sacramento baptismi, aliquid possit salutem consequi per inuisibilem sanctificationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum baptismi dupliciter potest alicui deesse. Vno modo & re & voto, quod contingit illis, qui nec baptizātur, nec baptizari volunt: quod manifestè ad contemptum sacramenti pertinet, quantum ad illos qui habēt vsum liberi arbitrij. Et ideo hi quibus hoc modo deest baptismus, salutem cōsequi non possunt: quia nec sacramentaliter nec mentaliter Christo incorporantur, per quem solum est salus. Alio modo potest sacramentum baptismi alicui deesse re, sed non voto: sicut cùm aliquis baptizari desiderat, sed aliquo casu præuenitur morte, antequam baptismum suscipiat. Et talis sine baptismo actuali, saluté consequi potest, propter desiderium baptismi, quod procedit ex fide per dilectionē operante: per quā Deus interius hominē sanctificat, cuius potētia sacramentis visibilibus non alligatur. Vnde Ambr. dicit de Valentiniano,* Qui catechumenus mortuus fuit, quē regeneraturus erām, amisi: verumtamen ille gratiam, quam poposcit, non amisit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut dicitur 1. Reg. 16. Homines vident, quæ apparent, Dominus autem intuetur cor. Ille autem qui desiderat per baptismum regenerari ex aqua & Spiritu sancto, corde quidem regeneratus est, licet non corpore: sicut & Apost. dicit Rom. 2. quòd circuncisio cordis est in Spiritu, non in litera, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

1. 2. q. 81. ar. 3. ad 2.

Lib 6. c. 6.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nullus peruenit ad vitā æternam, nisi absolutus ab omni culpa & reatu pœnæ. Quæ quidē

D. 165.

vniuersalis absolutio fit in perceptione baptismi & in martyrio: propter quod dicitur quòd in martyrio omnia sacramēta baptismi complentur, scilicet quantum ad plenam liberationē à culpa & pœna. Si quis ergo catechumenus sit habens desiderium baptismi (quia aliter in bonis operibus nō moreretur, quæ non possunt esse sine fide per dilectionem operante) talis decedens non statim peruenit ad vitam æternā, sed patietur pœnam pro peccatis præteritis: ipse tamē saluus erit sic quasi per ignem: vt dicitur 1. ad Corint. 3.

D. 1102.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro tanto dicitur sacramētum baptismi esse de necessitate salutis, quia non potest esse hominis nisi salus, nisi saltem in voluntate habeatur, quæ apud Deum reputatur pro facto.

4 dist. 4. q. 3. ar. 1. q. 2. & dist. 17. q. 3. ar. 1. q. 2. cor. Et mal. q. 4. ar. 1.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm baptismus sit differendus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus sit differendus. Dicit enim Leo Papa.* Duo tempora, id est, Pascha & Pentecoste, ad baptizandum à Romano Pontifice legitime præfixa sunt: vnde dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruatiōi misceatis. Videtur ergo quòd oporteat non statim aliquem baptizari, sed vsque ad prædicta tempora baptismum differri.

Super Quæstionis sexagesimæ octauæ Articulum tertium.

IN articu. tertio circa dilationem baptismi vsque ad aliquod certū tempus, aduertendum est, certitudinem temporis posse dupliciter intelligi. Primò determinatè, puta octo menses. Alio modo vagè, puta expedi torali negotio, nesciendum quantum temporis intercedet.

Can. 25.

¶ Considerandum rursus est, tempus baptismi determinari, vel ex diuino iure, vel ab Ecclesia. Quantum igitur ex diuino iure apparet, dilatio baptismi adultorū non habet tempus determinatum primo modo. Nulla enim ratio cogit adultum ad suscipiendū baptismā: ita hodie, quod si hic dies præterear absque baptismo, peccatum incurratur. Confirmatūrque hoc ex gestis Sanctorum. Nam Martinus octo annis catechumenus fuit. Ambrosius longoquoque tempore catechumenus annumeratus videtur. Constantinus Magnus in vltimo vitæ suæ baptizatus est: vt Ambrosius dicit in oratione de obitu Theodosij.

¶ Debet autem determinari tempus dilati baptismi secundo modo, quod dupliciter monstratur. Primò ex natura præcepti affirmatiui obligantis pro loco & tempore. Præcepta enim affirmatiua, licet quantum est ex parte temporis non obligent, nisi tempus necessitatis articulum adducat (vt Autor in 4. sent. distin. 7. quæst. 3. ar. 1. q. 1. dixit) ex parte tamen motiui ad differendum rationem requirunt: nam si fine rectæ rationis arbitrio dilatio voluntatis fit, peccatum incurritur. Potest ergo tandiu differre quis propositum baptismum, quandiu rationabiliter ad differendum mouetur. Quod diuersè hominibus diuersimodè accidere potest, & propterea diuersa indicenitur diuersorum dilatio.

Ar. pro.

¶ Et quamuis tam incertam temporis mensuram dilatio baptismi habeat: dilatio tamē vsque ad mortis articulum licita non est (vt patet de consecr. dist. 4. c. quando quis) arguuntur enim negligentiæ huiusmodi dilatores. Nec Constantinum credimus distulisse ex proposito vsque ad mortem baptismū, sed quum differret illud vsque ad tempus optatum: interim in vltimis constitutus differendum non censuit.

Epist. 4. Cap. 6.

¶ Ex iure autem positiuo scripto, si tempus aliquod præfixum est (quod facere me non inuenire, & gesta dicto-rum Sanctorum testantur) non esset differendus vltra tēpus præfixū.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super quæstionis sexagesimæ octauæ Articulum quartum.*

IN quarto artic. hoc solum notandum occurrit, quòd sermo literæ de peccato mortali intelligitur: existentibus enim cum voluntate peccandi veniáliter, potest baptismus dari, monendo ipsos quòd nisi voluntatem muteñt, gratiam qui- *Ar. præt.*
dem filiorum Dei recipient, sed non secundũ plenitudinem baptismalem, & suo eos deinde arbitrio relinquere vt ipsi viderint. *In corp. & ar. præ.*

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ octauæ Articulum quintum.* *In corp. Articuli quinti.*

IN Articu. 5. & 6. hoc solum occurrit suggerendum, vt ex deuotione sua peccata confitentes ante baptismum non absoluantur: quoniam non sunt capaces sacramenti pœnitentiæ ante baptismum: nec eorum confessio talis esset sacramentalis, nisi fortè per reductionem.

ni tempore debent baptizari. Si tamen aliquis morte præueniatur, articulo necessitatis sacramentum excludente, dum expectat tempus ab Ecclesia instituturum, saluatur, licet per ignem, vt suprà dictum est.* Peccat autem si vltra tempus institutũ ab Ecclesia, differat accipere baptismum, nisi ex causa necessaria & licentia & prælatorum Ecclesiæ. Sed tamẽ & hoc peccatum cum aliis deleri potest per succedentem cõtritionem, quæ supplet vicem baptismi, vt suprà dictum est.*

¶ Ad primum ergo dicendum, quùd illud mandatum Leonis Papæ de obseruandis duobus temporibus in baptismo, intelligendum est de adultis, excepto tamen periculo mortis, quod semper in pueris est timendum: vt dictum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud de Iudæis, est institutum ad Ecclesiæ cautelam, ne simplicium fidem corrumpant, si non fuerint plene conuersi. Et tamen, vt ibidem subditur, si infra tempus præscriptum, aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus per gratiam, quam confert, non solùm remouet peccata præterita, sed etiã impedit peccata futura ne fiant. Hoc autem præcipuè desiderandũ est, vt homines non peccent, secundario autem, vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur. Secũdum illud primæ Ioan. 2. Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis: sed etsi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrẽ Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm peccatores sint baptizandi.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd peccatores sint baptizandi. Dicitur enim Zach. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Quod quidem intelligitur de fonte baptismali. Ergo videtur quòd sacramentum baptismi sit etiam peccatoribus exhibendum. *Infra art. 8. ad 4.*

¶ 2 Præterea, Dominus dicit Matth. 9. Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Malè autem habentes, sunt peccatores. Cùm igitur spiritualis medici, scilicet Christi, medicina sit baptismus, videtur quòd peccatoribus sit sacramentum baptismi exhibendum.

¶ 3 Præterea, Nullũ subsidiũ debet peccatoribus subtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipso charactere baptismali spirituali- *Aliter, quia Augustin. ad Bonifacium dicit, In Baptismo aliquando mẽbra Christi efficitur. Sed nullus peccator per fictum in voluntate peccandi potest fieri mẽbrũ Christi, quod est incorporari Christo. Ergo huiusmodi peccatores*
ter adiuuãtur, cùm sit quædã dispositio ad gratiam. Ergo videtur quòd sacramentũ baptismi sit peccatoribus exhibendum.

¶ SED CONTRA est *quod Aug. dicit, *Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Sed peccator cùm habeat voluntatem non dispositam, non cooperatur Dei. Ergo frustra adhibetur ei baptismus ad iustificationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculam & reatum præteritum. Et sic peccatoribus est sacramentũ baptismi cõferendum: quia est ad hoc specialiter institutũ, vt per ipsum peccatorum sordes mundentur: secundũ illud Ephes. 5. Mundans eam, scilicet Ecclesiã, lauacro aquę in verbo vitę. Alio modo potest dici aliquis peccator ex voluntate peccandi & proposito persistendi in peccato. Et sic peccatoribus non est sacramentũ baptismi conferendum: primò quidem, quia per baptismum homines Christo incorporantur: secundũ illud Galat. 3. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Quãdiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non potest esse Christo coniunctus: secũdum illud 2. Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Vnde Aug. dicit in lib. de Pœnitẽtia,* quòd nullus suæ voluntatis arbiter cõstitutus, potest nouã vitã inchoare, nisi eum veteris vitæ pœniteat. Secundò, quia in ope- *non sit pœna sine culpa, quia sine baptismo Zaretur.*
ribus Christi & Ecclesiæ nihil debet fieri frustra. Frustra autẽ est, quod non pertingit ad finem ad quem est ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, simul potest à peccato mũdari, ad quod ordinatur baptismus: quia hoc esset ponere contrádictoria esse simul. Tertiò, quia in sacramẽtalibus signis non debet esse aliqua falsitas. Est autem signũ falsum, cui res significata non respondet. Ex hoc autẽ, quòd aliquis lauandum se præbet per baptismũ, significatur quòd se disponat ad interiorem ablutionem. Quod non contingit de eo, qui habet propositum perstiendi in peccato. Vnde manifestum est, quòd talibus sacramentum baptismi non est conferendum. *Ex Trid. 73 in fol. Libr. de medic. pœnit. cap. 2.*

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum est intelligendum de peccatoribus, qui habent voluntatem recedendi a peccato.

¶ Ad secundum dicendum, quòd spiritualis medicus, scilicet Christus, operatur dupliciter. Vno modo interius per seipsum: & sic præparat voluntatem hominis, vt bonum velit, & malum odiat. Alio modo operatur per ministros, exterius adhibendo sacramenta: & sic operatur perficiendo exterius id quod est interius inchoatum. Et ideo sacramentum baptismi non est exhibendum, nisi ei, in quo interioris conuersionis aliquod signũ appareat: sicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, nisi in eo aliquis motus vitalis naturæ appareat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est fidei sacramentũ. Fides autem informis non sufficit ad salutem, nec ipsa est fundamentum: sed sola fides formata, quæ per dilectionem operatur: vt Augustin. dicit in lib. de Fide & operib°.* Vnde nec sacramentum baptismi salutem conferre potest cum voluntate peccandi: quæ fidei formam excludit. Non est autem per impressionem characteris baptismalis aliquis disponendus ad gratiam, quandiu in eo apparet voluntas peccandi: quia Deus neminem ad virtutem compellit, sicut Damasc. dicit.* *D. 6. Cap. 1. Lib. 2. c. 30.*

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd peccatoribus baptizatis sint opera satisfactoria imponenda. Hoc enim ad iustitiam Dei pertinere videtur: vt pro quolibet peccato aliquis puniatur, secundum illud Eccl. vlt. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium. Sed opera satisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur quòd peccatoribus baptizatis sint opera satisfactoria imponenda. *Suprà dist. 49. artic. 3. ad 2. & infra artic. 6. c. Et 2. dist. 6. q. 1. ar. 1. q. 4. cor. Et 3 dist. 19. art. 3. q. 2. ad 1. Et 4. dist. 1. q. 2. ad 1. Et 4. dist. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. con. Et 4. dist. 18. Et Rom. 11. lect. 4. & 5.*

¶ 2 Præterea, Per opera satisfactoria exercitanẽ peccatores de nouo conuersi ad iustitiam & subtrahuntur occasiones peccandi: nam satisfacere est peccatorũ causas excindere & peccatis aditum non indulgere. Sed hoc maximè est necessarium super baptizatis. Ergo videtur quòd baptizatis sint opera satisfactoria iniungenda.

¶ 3 Præterea, Non minus debitum est vt homo Deo satisfaciat, quàm proximo. Sed super baptizatis iniungẽdum est, vt satisfaciant proximis, si eos læserint. Ergo etiam est eis iniungendum, vt Deo satisfaciant per opera pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA est quod Ambr.* super illud Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei, dicit, Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum neque planctum, vel etiam opus aliquod: sed solum fidem, & omnia gratis condonat. *In Cor.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apost. dicit To. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus ei per baptismum in mortem, ita scilicet quòd homo per baptismum incorporatur ipsi morti Christi. Manifestum est autem ex supradictis,* quòd mors Christi satisfactoria fuit sufficienter pro peccatis, non solùm nostris, sed etiam totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 2. Et ideo ei, qui baptizatur, pro quibuscunque peccatis, non est aliqua satisfactio iniungenda: hoc enim esset iniuriam facere passioni & morti Christi, quasi ipsa non esset sufficiens ad plenariam satisfactionem pro peccatis baptizatorum. *Q. 48. & 49.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in libr.

Lib. 1 ca. 26. libr. de baptismo paruulorum,* ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur, vt membra eius fiant. Vnde ipsa pœna Christi fuit satisfactoria pro peccatis baptizatorum, sicut & pœna vnius membri potest esse satisfactoria pro peccato alterius membri. Vnde Isa. 53. dicitur, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nuper baptizati, exercitandi sunt ad iustitiam, nõ per opera pœnalia, sed per opera facilia: vt quasi quodam lacte facilis exercitij, promoueantur ad perfectiora: vt Glos.* dicit super illud Psal. Sicut ablactatus super matre sua. Vnde & Dominus discipulos suos de nouo conuersos à ieiunio excusauit: vt patet Matth. 9. Et hoc est quod dicitur primæ Pet. 2. Sicut modò geniti infantes, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem. *Ordinar.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd restituere male ablata proximis, & satisfacere eis de iniuriis illatis, est cessare à peccãdo: quia hoc ipsum quod est detinere aliena, & proximum læsum nõ placare, est peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis iniungendum est, quòd satisfaciant proximis: sicut & quòd desistant à peccato: non est autem eis iniungendum, quòd pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm peccatores ad baptismum accedentes teneantur sua peccata confiteri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd peccatores ad baptismum accedentes, teneantur sua peccata confiteri. Dicitur enim Matt. 3. quòd baptizabãtur multi à Ioanne in Iordane, confitentes peccata sua. Sed baptismus Christi est perfectior quàm baptismus Ioannis. Ergo videtur quòd multò magis illi qui sunt baptizandi baptismo Christi, debeant sua peccata confiteri. *3 dist. 19. art. 3. q. 2. ad 1. Et 4. contra ca. 58. Et Ro. 11. lib. 4. ical. 4. & 5.*

¶ 2 Præterea, Prouerb. 28. dicitur, Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Ergo baptizandi debent sua peccata confiteri.

¶ 3 Præterea, Pœnitentia requiritur ante baptismum, secundum illud Act. 2. Agite pœnitentiam, & baptizetur vnusquisq; vestrum. Sed confessio est pars pœnitẽtiæ. Ergo videtur quòd confessio peccatorum requiratur ante baptismum.

¶ SED CONTRA est, quòd confessio peccatorum debet esse cum fletu: dicit enim Aug. in lib. de pœnitentia,* Omnis ista varietas consideranda est desfenda. Sed sicut Ambr.* dicit, gratia Dei in baptismo non requirit gemitum neque planctum. Ergo à baptizandis non est requirenda confessio peccatorum. *Li. de vera & falsa pœnit. cap. 14. *Super c. 11. ad Ro.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est peccatorum confessio. Vna quidem interior, quæ fit Deo. Et talis confessio peccatorum requiritur ante baptismum, vt scilicet homo sua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim potest inchoare nouam vitam nisi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit Aug. in lib. de pœnitentia.* Alia verò est confessio peccatorum exterior, quæ fit sacerdoti. Et talis confessio non requiritur ante baptismum. Primò quidem: quia talis confessio cùm respiciat personam ministri, pertinet ad pœnitentiæ sacramẽtum, quod non requiritur ante baptismum: quia est ianua omnium sacramentorum. Secundò, quia confessio exterior, quæ fit sacerdoti, ordinatur ad hoc quòd sacerdos cõfitentem absoluit à peccatis, & liget ad opera satisfactoria, quæ baptizatis non sunt imponẽda, vt suprà dictum est.* Nec etiam baptizati indigent remissione peccatorum per claues Ecclesiæ, quibus omnia remittuntur per baptismum. Tertiò, quia ipsa particularis confessio homini facta, est pœnosa propter verecundiam confitentis: baptizato autem nulla exterior pœna imponitur. Et ideo à baptizatis non requiritur specialis confessio peccatorum: sed sufficit generalis quam faciunt, cùm secundum ritum Ecclesiæ abrenuntiant Satanæ & omnibus pompis eius. Et hoc modo dicit quædam Glos.* Matth. 3. quòd in baptismo Ioannis exemplum dabatur baptizandis confitẽdi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamen baptizandi ex deuotione sua peccata confiteri vellent, esset eorum confessio audienda, nõ ad hoc quod eis satisfactio imponeretur: sed ad hoc quòd contra peccata consueta eis spiritualis informatio vitæ traderetur. *Libr. de med. pœn. cap. 2. Ar. præt. In Cor. Ordin.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in baptismo Ioannis non remittebantur peccata: sed erat baptismus pœnitentiæ. Et ideo conuenientes accedentes ad illud baptisma, confitebantur peccata: vt secundum qualitatem peccatorũ, eis pœnitentia determinaretur. Sed baptismus Christi est sine exteriori pœnitentia, vt Ambros. dicit.* Vnde nõ est similis ratio.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd baptizatis sufficit confessio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quòd dirigantur & misericordiam consequantur. Nec requiritur cõfessio specialis exterior: sicut dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd confessio est pars pœnitentiæ sacramentalis, quæ non requiritur ante baptismum, vt dictũ est: * sed requiritur interioris pœnitentiæ virtus.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi sacramentum baptismi.

AD SEPTIMVM sic procedi- *Infrà, q. 69 art. 9. Et 4. di. 6. q. 1. ar. 2. q. 3. & ds. 27. q. 1. ar. 2. q. 1. cor.*
tur. Videtur quòd ex parte baptizati non requiratur intentio suscipiendi sacramentum baptismi. Baptizatus enim se habet sicut patiens in sacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patientis, sed ex parte agentis. Ergo videtur quòd ex parte baptizati non requiratur intentio suscipiendi baptismum.

¶ 2 Præterea, Si prætermittatur id quod requiritur ad baptismum, homo est denuo baptizandus: sicut cùm prætermittitur inuocatio Trinitatis: vt suprà dictũ est.* Sed ex hoc non videtur aliquis esse denuo baptizandus, quòd intentionem non habebat suscipiendi baptismum: alioquin cùm de intentione baptizati non constet, quilibet posset petere se denuo baptizari propter intentionis defectum. Non videtur ergo quòd intentio requiratur ex parte baptizati, vt suscipiat sacramentum. *Q. 66. ar. 6.*

¶ 3 Præterea, Baptismus cõtra peccatum originale datur. Sed originale peccatum contrahitur sine intentione nascentis. Ergo baptismus (vt videtur) intentionem non requirit ex parte baptizati.

¶ SED CONTRA est, quòd secũdum ritum Ecclesiæ baptizandi profitentur se petere ab Ecclesia baptismum. Per quod profitentur suam intentionem de susceptione sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per baptismum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quandam vitæ nouitatẽ, secundum illud Rom. sexto, Cõsepulti sumus Christo per baptismũ in mortem, vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et ideo sicut ad hoc, quòd homo moriatur veteri vitæ, requiritur secundum Augustin.* in habente vsum lib. arbit. voluntas qua eum veteris vitæ pœniteat, ita requiritur volũtas, qua intendat vitæ nouitatem: cuius principiũ est ipsa susceptio sacramenti. Et ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, siue intentio suscipiendi sacramentum. *Libr. de medic. pœnit. nõ ita ad prim.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iustificatione, quæ fit per baptismũ non est passio coacta, sed voluntaria. Et ideo requiritur intentio recipiendi id quod ei datur.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ octauæ Articulum septimum.*

TItulus vt sonat fumendus est. *Loco cit. in arg. Sed cõtra*

¶ In corpore, iuncto responsione ad secundum, vbi dicitur si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramentũ, esset rebaptizandus: dubium occurrit magnum, an ex parte baptizati ita necessario sit intentio suscipiẽdi sacramentum baptismus, vt si illa desit nullus sit. * *in corp.*

¶ Et est ratio dubij varietas opinionum: quidam enim (de quorum numero est Durand. in 4. sent. dist. 4. q. 2.) tenent vniuersaliter, hoc esse tã in adultis quàm in paruulis requiri cõsensum ex parte baptizati. Alij verò (de quorum numero etiã Autor in 4. sent. dist. 6. q. 1. ar. 2. q. 1. tenent vniuersaliter, hoc esse tã in adultis quàm in paruulis, proportionaliter tamẽ, hoc est voluntate interpretatiua quò ad paruulos, sicut propria quo ad adultos. Probatur minor. Adultus simili modo debet se habere ad fidem & ad fidei sacramentum: sed credere non potest nisi volens: ergo nec baptizari non potest nisi volens. *In corp.*

¶ Et confirmatur ex mãdato Domini, Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. vbi Hieronymus dicit non potest suscipi sacramentũ, nisi anima fidei susceperit veritatem.

¶ Assertor

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Abertur quarto ratio ex littera huius art. scilicet oportet inchoatem nouam vitam velle illam ac per hoc eius principium, quod est baptisma.

¶ Oppositæ autem opinionis, scilicet quòd non per se requiritur velle ex parte baptizati, fundamentum est, quòd recta efficacia sacramenti baptismi est ex parte ipsius sacramenti: nec requirit ex parte patientis nisi capacitatem absque contrarietate, probatur-

que hoc ex eo quòd de facto videmus paruuli omnem baptizatum nō esse rebaptizandum. Et hinc sumitur ratio: Quic quid non est de necessitate sacramenti in vno, non est de necessitate sacramenti in reliquis: sed consensus nō est de necessitate sacramenti in paruulis, ergo nec in adultis.

¶ Tertiæ autem opinionis ratio est: quia si adultus caret consensu, videtur quòd cōtemnat: oportet enim adultum aliquā habere deuotionem ad sacramentum, aut contemnere ipsum salutem interpretatiue.

¶ Et ab hac vltima incipiamus, responsio seu ratio ita fugit quæstionem, quasi impossibile inueniri adultū neutrum respectu baptismi, sed oporteret in alteram partem declinare: hoc est, velle, aut nolle baptizari. Quæstio autem est de veritate conditionalis non curando de possibilitate antecedentis: veritur enim in quæstionem. Si adultus neuter secundum voluntatem ad baptismum baptizaretur dormiens, an esset postea baptizandus: hoc est, an suscipieret characterem, vel nō: cui quæstioni (vt patet) non satisfit per hanc opinionem declinantem ad alterum extremum.

¶ Primæ autem opinionis fundamentum primum de ritu Ecclesiæ non cogit, quoniam eodem Ecclesiæ ritu petitur etiam à baptizando si credit in Deū patrem omnipotentem, &c. & tamen constat non exigi ad necessitatem sacramenti fidem siue suam, siue partini ex parte baptizati, secundum quod fundamentum petit principium. Tertiū verò ambiguum assumit, scilicet in adulto requiri per se propriam voluntatem: hoc est enim, de quo est quæstio.

¶ Et ad probationem dici facile potest, similitudinem non tenere, scilicet quòd adultus ita se debeat habere ad sacramentum fidei, sicut se habet ad credere, quoniam credere consistit manifestè in actione voluntaria, sacramentum autem fidei manifestè consistit in pati seu suscipere. & propterea non est similè. Auctoritas autem Hieron. non est ad propositum: quia de fide loquitur, quæstio autem est de velle.

¶ Secundæ denum opinionis ratio reiici potest eodem modo, scilicet quòd assumit probandum, hoc enim est quod vertitur in dubium, an patiens in baptismo, exigat velle vt necessariam dispositionem ad receptionem sacramenti, hoc enim est totum in quo consistit quæstio.

¶ Quod autem additur, quòd nullus puer baptizatus est rebaptizandus, licet negetur à tenentibus primam opinionem, magnam tamē secundum rationem vim habere videtur.

¶ His excussis, dicendum mihi videtur cū secunda opinione, q. per se loquendo non exigitur intentio seu voluntas ex parte baptizandi de necessitate sacramenti: sed sufficit in ipso non inueniri obicem voluntatis contrariæ. Probatur quæ hoc dupliciter. Primo auctoritate Innocentij iij. extra. de baptismo & eius effectu, in canone: causas. ibi enim mota quæstione de suscipientibus characterem, & relata opinione quorundā dicentium characterem imprimi etiam inuitis, refutata deinde hac opinione quo ad totaliter inuitos, cōcludit hæc verba in calce. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio quam obicem voluntatis contrariæ non inuenis obsistentem. vbi manifestè patet intenta conclusio determinata ab Apostolica sede. Secundo probatur vtendo iam dicta ratione. Quod non est de necessitate sacramenti in vno recipiente baptismum, non est de necessitate sacramenti, per se loquendo, in quocunque recipiente baptismum. sed in paruulis voluntas etiam interpretatiua non exigitur vt propria dispositio ad recipiendum baptismum. ergo in nullo baptizando requiritur, per se loquendo, consensus ad recipiendum baptismū.

D.583.

4.dist.6. q.1.art.3. q.1. & q.2.ar.2.q.3. 3.cor. & dist.9 ar.nem. *2.q.2.ad 2.*

2.2.q.10. ar.3.

Lib.1. de pecc. merit. & remiss. cap.26.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virùm fides requiratur ex parte baptizati.

AD OCTAVVM sic procedi-
tur. Videtur quòd fides requiratur ex parte baptizati. Sacramentum enim baptismi à Christo est institutum. Sed Christus formam baptismi tradēs, fidem baptismo præmittit, dicens Mar.vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Ergo videtur quòd nisi fides adsit, non possit esse sacramentum baptismi.

¶ 2 Præterea, Nihil frustra in sacramentis Ecclesiæ agitur. Sed secundum ritum Ecclesiæ, ille qui accedit ad baptismum, de fide interrogatur, cùm dicitur, Credis in Deum patrem, &c. Ergo videtur quòd fides ad baptismum requiratur.

¶ 3 Præterea, Ad baptismum requiritur intentio suscipiendi sacramentū. Sed hoc non potest esse sine recta fide, cùm baptismus sit rectæ fidei sacramentum. per eum enim incorporantur homines Christo (vt Auguſt. dicit in lib. de baptismo paruulorum) * hoc autem non potest esse sine recta fide, secundum illud Eph.3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Ergo videtur quòd ille qui non habet rectam fidem, non possit suscipere sacramentum baptismi.

¶ 4 Præterea, Infidelitas est grauissimum peccatum, vt in Secunda parte habitum est. * Sed permanentes in peccato, non sunt baptizandi. Ergo etiam nec permanentes in infidelitate.

¶ SED CONTRA est quod Gregor, scribens * Quirico episcopo * dicit, Ab antiqua patrum institutione discimus, vt qui apud hæresim, in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad sanctam Ecclesiā redeunt, aut vuctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad sinum matris Ecclesiæ renouentur. Hoc autem non esset, si recta fides esset de necessitate baptismi. Nō ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem baptismi.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd sicut ex dictis patet, * duo efficiuntur in anima per baptismum, scilicet character & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex necessitate requiritur ad baptismum. Vno modo sine quo gratia haberi non potest, quæ est vltimus effectus sacramēti. Et hoc modo recta fides ex necessitate requiritur ad baptismū: quia sicut dicitur Rom. 3. Iustitia Dei est per fidem Iesu Christi. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate ad baptismum sine quo character baptismatis imprimi non potest. Et sic recta fides baptizati non requiritur ex necessitate ad baptismū, sicut nec recta fides baptizantis, dūmodo adsint cætera quæ sunt de necessitate sacramenti. Non enim sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis vel suscipientis baptismum, sed per virtutem Dei.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Dominus loquitur ibi de baptismo, secundum quòd perducit homines ad salutem per gratiam iustificantem. Quod quidem sine recta fide recta fides esse non potest: & ideo signanter dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia intendit homines baptizare, vt emundentur à peccato: secundum illud Isa. 27. Hic est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Et ideo quantum est de se, non intendit dare baptismum nisi habentibus rectam fidem, sine qua non est remissio peccatorū. Et propter hoc interrogat accedentes ad baptismum, an credāt. Si tamen sine recta fide aliquis baptismū suscipiat extra Ecclesiam, non percipit illud ad suam salutem. Vnde Aug. dicit, * Ecclesia paradiso comparata indicat nobis, posse quidem baptismum eius homines etiam foris accipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere.

Lib.4. de bapt. contra Donat. in princ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam non habēs rectam fidem circa alios articulos, potest habere rectam fidem circa sacramentum baptismi, & ita non impeditur, quin possit habere intentionem suscipiendi sacramentum baptismi. Si tamen etiam circa hoc sacramentum non rectè sentiat, sufficit ad perceptionem sacramenti generalis intentio, qua intendit suscipere baptismum, sicut Christus instituit, & sicut Ecclesia tradit.

D.604.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut sacramentum baptismi non est conferendum ei, qui non vult ab aliis peccatis recedere: ita etiam nec ei, qui non vult infidelitatem deserere. Vterque tamen suscipit sacramentum, si ei conferatur: licet non ad salutem.

*Alius Quirino. * Lib.9. ep.6. nō longè à princ.*

Q.66.ar.1.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum pueri sint baptizandi.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd pueri non sint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio suscipiendi sacramentum: vt suprà dictum est. * Huiusmodi autem intentionem non possunt pueri habere, cùm non habeant vsum liberi arbitrij. Ergo videtur quòd non possint suscipere sacramentum baptismi.

*4.dist.4. q.3.ar.1. q.1. Et Mal.q.4. art.1.col. princ. Et quol. 4.ar.10. cor. Et quol. 9. ar.11 cor. * Ar.7. * Q.63. art.1. * Libr.de prædest. cap.5.*

¶ 2 Præterea, Baptismus est fidei sacramentum, vt suprà dictū est. * Sed pueri non habent fidem, quæ consistit in credentium voluntate: vt Aug. dicit super Ioan. * Nec etiam post dici quòd saluentur in fide parentum: quia quandoque parentes sunt infideles, & sic magis pueri eorum infidelitatem damnarentur. Ergo videtur quòd pueri non possint baptizari.

¶ 3 Præterea, Primæ Pet. 3. dicitur, quòd homines saluos facit baptisma non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri neque conscientiam habent bonam vel malam (cùm non habeant vsum rationis) neque etiam conuenienter ipsi interrogantur, cùm non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

¶ SED CONTRA est quod Diou. dicit vlt. c. Eccle. Hierar. Diuini nostri duces, scilicet Apostoli, probauerunt infantes recipi ad baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom. 5. Si vnius delicto mors regnauit per vnum, scilicet per Adam, multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt in vnum Iesum Christū. Pueri autem ex peccato Adæ peccatum originale cōtrahunt. Quod patet ex hoc quòd sunt mortalitati subiecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertransiit, vt Apostolus ibidem dicit. Vnde multò magis pueri possunt per Christum gratiam accipere, vt regnent in vita æterna. Ipse autem Dominus dicit Ioan. 3. Quòd nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde necessarium fuit pueros baptizari, vt sicut per Adam damnationem incurrerunt nascendo, ita per Christum saluté consequātur renascendo. Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his quæ sunt Christianæ vitæ, firmius in ea perseuerent, secundum illud Prouerb. 22. Adolescens iuxta viā suam, etiam cùm senuerit non recedet ab ea. Et hanc rationem assignat Dion. vlt. c. Eccles. hierarch.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regeneratio spiritualis, quæ fit per baptismum, est quodammodo similis naturalis, quæ fit per baptismum, est quodammodo similis naturalitati carnali, quantum ad hoc, quòd sicut pueri in maternis vteris constituti, non per seipsos nutrimentum accipiunt, sed ex nutrimento matris sustentantur: ita etiam pueri nondū habentes vsum rationis, quasi in vtero matris Ecclesiæ constituti, non per seipsos, sed per actum Ecclesiæ salutem suscipiunt. Vnde Auguſt. * dicit in lib. de * peccatis & meritis & remissione. Mater Ecclesia os maternum paruulis præbet, vt sacris mysteriis imbuantur: quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, cur etiam non pœnitentes habeantur, cùm per eorundem verba gestātium, diabolo & huic seculo abrenuntiare monstrentur? Et eadem ratione possunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cùm ipsi quandoque contranitantur & plorent: sed per actum eorum, à quibus offeruntur.

*Libr.1.c.25. * Alias de meritis & remissione peccatorum.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Auguſt. scribens Bonifacio * dicit, in Ecclesia Saluatoris paruuli per alios credūt, sicut ex aliis, quæ in baptismo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum salus, si parētes sint infideles: quia sicut Auguſt. dicit, eidem Bonifacio scribēs, * offeruntur paruuli ad percipiēdam spiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum gestantur manibus (quamuis & ab ipsis, si & ipsi boni fideles sint) quam ab vniuersa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri rectè intelliguntur, quibus placet quòd offeruntur, & quorum charitate ad communionem sancti Spiritus adiunguntur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam si eos post baptismum dæmoniorū sacrificiis imbuere conentur, pueris non nocet: quia vt Aug. ibidem dicit, puer semel generatus per aliorum voluntatem, deinceps non potest vinculo alienæ iniquitatis obstringi, vbi nulla sua voluntate consentit, secundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris mea est, ita & aīa filij mea: anima quæ peccauerit ipsa morietur. Sed ideo ex Adam traxit quòd sacramenti illius gratia foueretur: quia nondum erat anima separatim viuēs. Fides autē vnius, imò totius Ecclesiæ paruulo prodest per operationem Spiritus sancti, qui vnit Ecclesiam & bona vnius alteri communicat.

Ibid. Et Epist.23.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut puer cum baptizatur, non per seipsum, sed per alios credit: ita non per seipsum, sed per alios interrogatur: & interrogati confitentur fidem Ecclesiæ in persona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei sacramentum. Conscientiam autem bonā consequitur puer etiam in seipso: non quidē actu, sed habitu per gratiam iustificanté.

In eadem in med.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd pueri Iudæorum vel aliorum infidelium sint baptizandi, etiam inuitis parētibus. Magis enim debet homini subueniri contra periculum mortis æternæ, quam contra periculum mortis temporalis. Sed puero in periculo mortis temporalis existenti est subueniendum, etiam si parentes per malitiā contraniterentur. Ergo multò magis est subueniendum pueris infidelium filiis per baptismum cōtra periculū mortis æternæ, etiam inuitis parentibus.

2.2.q.10. ar.12. Et quol. 2. art.7.12. cor.

¶ 2 Præterea, Filij seruorum sunt serui, & in potestate dominorum. Sed Iudæi sunt serui regum & principum, & quicunque etiam alij infideles. Ergo absque omni iniuria possunt principes filios Iudæorum vel aliorum seruorum infidelium facere baptizari.

¶ 3 Præterea, Quilibet homo est magis

¶ *Super Quæstionis sexagesimooctauæ Articulum decimum.*

IN articulo decimo in corpore articuli aduerte Autorem sentire, immo supponere alios infidelium fore verè baptizatos, si inuitis parētibus baptizarentur. Hoc enim supponit ratio dicens esse periculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirēt propter naturalem affectum ad parentes.

¶ Nec op' esse arbitror, disputare hic cum Dur. & Petro de Pal. quomā ex supradictis in ar. 7. liquet apparet irrationabilē esse opinionem dicentium voluntatem extrinsecam requiri ex parte baptizati infantis, de necessitate sacramenti.

¶ In eodem aduerte Autorem non facere differentiam quo ad propositū, inter filios Iudæorum vel aliorum infidelium: difficultas tamen specialis de Iudæis ratione seruitutis non est omissa, sed in responsione ad secundum soluta est.

¶ Vbi scito propter molestiam instantiū, & obsistentium, quia filij seruorum possunt ab eis auferri, & ablati possunt baptizari, vt testatur Ecclesiæ consuetudo de filijs Æthiopum, qui Christianis venduntur ergo sine ablatione media possent retiam seruorum infidelium filij inuitis parētibus baptizari: ipsa namque ablatio non est medium necessarium ad licitum baptismum. Scito inquam distinguere inter id quod fit per se & quod fit per accidens: nam per se loquendo, quātumcunque dominus possit auferre filiū à seruo nō tamē potest eam ratione auferre vt baptizet illum: quia baptismus & ablatio sunt diuersorum iurium, quoniā baptismus iuris est diuini, at per hoc adpatris ius spectat: ablatio verò ciuilis est iuris, ac per hoc ad dominū ius spectat. Et propterea fatsum est, quòd liceat ablatū filiū à seruo baptizare inuitis parētibus: ablatio enim ciuilis nō tollit ius paternū ergo diuina. Nec ecclesiæ cōsuetudo habet, vt baptizentur infantes Æthiopum præsentiū: sed illorum tantùm puerōrum, qui vt parētibus destituti habentur, baptizantur, præsupponens huiusmodi pueros venales, tāquam sine parentibus essent. Et rationabiliter quidem: quoniā chaos magnum experimur interpositū vt vnusquisque cōparuerint parentes pro filijs: nec filij postmodum reuersi sunt ad parentes, sed nutrimur totaliter Christiani, & sic perseuerant.

¶ Multa hic omittimus circa præsentis articuli materiam: quia in aliis Cōmētarijs meminimus nos scripsisse diffusè.

Dei,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei, à quo habet animam, quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum, si pueri infidelium filij parentibus carnalibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

¶ SED CONTRA est, quod in Decret. dist. 45. ex con-
Conc. Tol. 4. c. 55. cilio Toletano* sic dicitur de Iudæis, Præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre: non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pueri infidelium filij, aut habent vsum rationis, aut non habent. Si autem habent, iam quantũ ad ea, quæ sunt iuris diuini vel naturalis, incipiunt suæ potestatis esse. Et ideo propria voluntate inuitis parentibus possunt baptismum suscipere, sicut & matrimonium contrahere. Et ideo tales licite moneri possunt & induci ad suscipiendum baptismum. Si verò nondum habẽt vsum liberi arbitrij, secundum ius naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi prouidere non possunt. vnde etiam & de pueris antiquorum dicitur, quòd saluabantur in fide parentum. Et ideo contra iustitiam naturalem esset, si tales pueri inuitis parentibus baptizarentur: sicut etiam si aliquis habens vsum rationis baptizaretur inuitus. Esset etiam periculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parentes. Et ideo nõ habet hoc Ecclesiæ consuetudo, quòd filij infidelium inuitis parentibus baptizentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd à morte corporali non est aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis, puta si aliquis à suo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius est sub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Iudæi sunt serui principum seruitute ciuili: quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoscere potest. Vnde puer antequam vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet: & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum pueri in maternis vteris positi, sint baptizandi.

4. dist. 6 q. 1. art. 1 q. 1. & d. 23. q. 2. q. 1. ad 1 & 2.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ pueri in maternis vteris existentes possint baptizari. Efficacius enim est donũ Christi ad salutẽ, quàm peccatum Adæ ad damnationem, vt Apost. dicit Rom. 5. sed pueri in maternis vteris damnantur propter peccatum Adæ, Ergo multo magis saluari possunt per donũ Christi: quod quidem fit per baptismum. Ergo pueri in maternis vteris existentes possunt baptizari.

¶ 2 Præterea, Puer in vtero matris existens, aliquid matris esse videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid est eius intra ipsam existens. Ergo videtur quod baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius existens.

¶ 3 Præterea, Mors æterna peior est, quàm mors corporalis. Sed de duobus malis minum malum est eligendũ. Si ergo puer in vtero matris existens baptizari nõ posset, melius esset quòd mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quàm quòd puer æternaliter damnaretur absque baptismo decedens.

¶ 4 Præterea, Contingit quandoque quòd aliqua pars pueri prius egreditur: sicut legitur Genes. 38. quod pariẽte Thamar, ni ipsa effusione infantium, vnus protulit manum, in qua obstetrix ligauit coccinem dicens, Iste egredietur prior, illo vero manum retrahente, egressus est alter. Quandoque autem in tali casu imminet periculum mortis. Ergo videtur quòd illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero existẽte.

Ethic. 5. 57 10. 1.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in Epist. ad Dardanum,* Nemo renascitur nisi primò nascatur. Sed baptismus est quædam spiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priusquam ex vtero nascatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de necessitate baptismi est, quòd corpus baptizãdi aliquo modo aqua abluatur, cùm baptismus sit quædam ablutio: vt suprà dictum est.* Corpus autem infantis antequam nascatur ex vtero, non potest aliquo modo ablui aqua, nisi fortè dicatur, quòd ablutio baptismalis, qua corpus matris lauatur, ad filium in ventre existentem perueniat. Sed hoc esse non potest: tum quia anima pueri, ad cuius sanctificationem ordinatur baptismus, distincta est ab anima matris: tum quia corpus puerperij animati, iam est formatum, & per consequens à corpore matris distinctum. Et ideo baptismus quo mater baptizatur, non redundat in prolem in vtero matris existentem. Vnde Augustinus dicit contra Iulianum,* Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, pertinet, ita vt eius pars imputetur, non baptizaretur infans, cuius mater baptizata est aliquo mortis vrgente periculo cũ eum gestaret in vtero. Nunc verò cùm ipse etiam, scilicet infans baptizetur, non vtique ad maternum corpus, cùm esset in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur quòd nullo modo infantes in maternis vteris existentes, baptizari possunt.

Q. 66. art. 1.

Libr. 4. de Bapt. c. 24.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pueri in maternis vteris existentes, nondum prodierunt in lucem, vt cum aliis hominibus vitam ducant. Vnde non possunt subiici actioni humanæ, vt per eorum ministerium sacramenta recipiant ad salutem. Possunt tamen subiici operationi Dei, apud quem viuunt, vt quodam priuilegio gratiæ sanctificationem consequantur: sicut patet de sanctificatis in vtero.

¶ Ad secundum dicendum, quòd membrum interius matris est aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totum. Puer autem in vtero matris existens, est aliquid eius per quandam colligationem corporum distinctorũ. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non sunt facienda mala, vt veniant bona: vt dicitur Rom. 3. & ideo non debet homo occidere matrem vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri, vt puer baptizetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd expectanda est totalis egressio pueri ex vtero ad baptismum, nisi mors immineat. Si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari periculo imminente: & non est postea rebaptizandus si eum perfectè nasci contigerit. Et videtur idem faciendum quocunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamẽ in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite, videtur quibusdam quòd propter dubium, quacunque alia parte corporis abluta, puer post perfectam natiuitatem sit baptizandus sub hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

D. 269. D. 583.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum furiosi & amentes debeant baptizari.

4. dist. 4. q. 3. art. 1. q. 3. & di. 18. qu. 1. art. 3. q. 1. Et vide Ri. q. 28. art. 3. ad 1.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd furiosi & amentes non debeant baptizari. Ad susceptionem enim baptismi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt suprà dictum est. Sed furiosi & amentes, cum careant vsu rationis, nõ possunt habere ordinatam intentionem. ergo non debent baptizari.

¶ 2 Præterea, Homo bruta animalia super excedit in hoc q̃ habet rationem. Sed furiosi & amentes nõ habẽt vsum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, sicut expectatur in pueris. Ergo videtur quòd sicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furiosi & amentes debeant baptizari.

2. art. 7.

¶ 3 Præterea, Magis est ligatus vsus rationis in furiosis vel amentibus, quàm in dormientibus. Sed baptismus non consuerunt dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus & furiosis.

Cap. 4. to. 1.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit 4. Confes.* de amico suo, qui cum desperaretur, baptizatus est nesciens: & tamen baptismus in eo efficaciam habuit. Ergo carentibus vsu rationis, aliquando baptismus dari debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa amentes & furiosos est distinguendum. Quidam enim sunt a natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla: in quibus etiam nullus vsus rationis apparet. Et de talibus quantum ad baptismi susceptionem, videtur esse idem iudicium & de pueris, qui baptizantur in fide Ecclesiæ, vt suprà dictum est.* Alij verò sunt amentes,

Art. 9

amentes, qui ex sana mente quam habuerunt prius, in amentiã inciderunt. Et tales sunt iudicandi secundum voluntatẽ quam habuerunt, dum sanæ mentis existerent. Et ideo si tunc apparuit in eis voluntas suscipiendi baptismum, debet eis exhiberi in furia & amentia constitutis: etiam si tunc actu contradicant: alioquin si nulla voluntas suscipiendi baptismum in eis apparuit, dum sanæ mentis essent, non sunt baptizandi. Quidã verò sunt, qui etsi à natiuitate fuerint furiosi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti possunt. Vnde si tunc baptizari voluerint, baptizari possunt etiam in amentia constituti. Et debet eis tunc sacramentum conferri si periculum timeatur: alioquin melius est, vt tempus expectetur, in quo sint sanæ mentis, ad hoc quòd deuotius suscipiant sacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas suscipiendi baptismum, baptizari non debent in amentia constituti. Quidam verò sunt qui etsi non omnino sanæ mentis existant, intantum tamen ratione vtuntur, quòd possunt de sua salute cogitare, & intelligere sacramenti virtutem. Et de talibus idem est iudicium, sicut de his qui sanæ mentis existunt, qui baptizantur volentes, non autem inuiti.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd amentes qui nunquam habuerunt nec habent vsum rationis, baptizantur ex intentione Ecclesiæ, sicut & ex* actu Ecclesiæ credunt & pœnitẽt: sicut suprà de pueris dictum est.* Illi verò qui aliquo tempore habuerunt vel habent vsum rationis, secundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tempore sanæ mentis.

Alias vi in.

Art. 9.

¶ Ad secundum dicendum, quòd furiosi vel amentes carent vsu rationis per accidens, scilicet propter aliquod impedimẽtum organi corporalis: non autem propter defectum animæ rationalis, sicut bruta animalia. vnde non est de his similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dormientes non sunt baptizandi, nisi periculum mortis immineat: in quo casu baptizari debent, si prius in eis voluntas apparuit suscipiendi baptismum, sicut & de amentibus dictum est. Sicut Augustinus narrat in 4. libr. Confessio.* de amico suo, qui baptizatus est nesciens, propter periculum mortis.

Capit. 4. tom. 1.

QVAESTIO SEXAGESIMANONA, De effectibus Baptismi, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus baptismi.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primò, vtrùm per baptismum auferantur omnia peccata.

¶ Secũdò, vtrùm per baptismũ liberetur homo ab omni pœna.

¶ Tertiò, vtrùm baptismus auferat pœnalitates huius vitæ.

¶ Quartò, vtrùm per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes.

¶ Quintò, de effectibus virtutũ, qui per baptismũ conferuntur.

¶ Sextò, vtrùm etiam paruuli in baptismo gratias & virtutes accipiant.

¶ Septimò, vtrùm per baptismum aperiatur baptizatis ianua regni cœlestis.

¶ Octauò, vtrùm baptismus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis.

¶ Nonò, vtrùm fictio impediat effectum baptismi.

¶ Decimò, vtrùm recedente fictione, baptismus obtineat suum effectum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per baptismum tollantur omnia peccata.

2. di. 32. q. 1. ar. 1. Et 4. dist. 4. q. 1. art. 1. q. 1. Et di. 17. q. 3. ar ti. q. 1. Et 4. con. ca. 58. & 72. tel. 2. Et Hebr. 6. c. 3. fin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum non tollantur omnia peccata. Baptismus enim est quædam spiritualis regeneratio, quæ contra ponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit solùm originale peccatum. Ergo per baptismum soluitur solùm originale peccatum.

¶ 2 Præterea, Pœnitẽtia est sufficiẽs causa remissionis actualium peccatorum. Sed ante baptismum in adultis requiritur pœnitentia, secundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Ergo baptismus nihil operatur circa remissionem actualium peccatorum.

¶ 3 Præterea, Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ: quia sicut Hieronym. dicit,* nõ sanat oculum, quod sanat calcaneum. Sed peccatum originale, quod per baptismum tollitur, est aliud genus peccati à peccato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptismum.

Matth. 9. tom. 9.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom. 6. Quicunq; baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et postea concludit, ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu domino nostro. Ex quo patet quòd per baptismũ homo moritur vetustati peccati: & incipit viuere nouitate gratiæ. Omne autem peccatum ad pristinam vetustatem pertinet. Vnde consequens est, quòd omne peccatum per baptismum tollatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom. 5. Peccatum Adæ non tantum potest, quantum potest donum Christi, quod in baptismo percipitur. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Vnde & Augustinus dicit in libr. de Baptismo parvulorum,* quòd generante carne tantummodo trahitur peccatum originale, regenerante autem Spiritu, non solùm originalium, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

Libr. 1. de peccat. mer. vit. & remiss. c. 15.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nullius peccati remissio fieri potest nisi per virtutem passionis Christi: vnde & Apostolus dicit Hebr. 9. q̃ sine sanguinis effusione non fit remissio. Vnde motus humanæ voluntatis, qui est in pœnitente, non sufficeret ad remissionem culpæ, nisi adesset fides passionis Christi & propositum participandi ipsam vel suscipiẽdo baptismum, vel subiiciendo se clauibus Ecclesiæ. Et ideo quando aliquis adultus pœnitens ad baptismum accedit, consequitur quidem remissionem omnium peccatorum ex proposito baptismi: perfectius autem ex reali susceptione baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptismus autem operatur in virtute passionis Christi, quæ est vniuersalis medicina omnium peccatorum. Et ideo per baptismum omnia peccata tolluntur.

D. 684.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm per baptismum liberetur homo ab omni reatu peccati.

Suprà q. 68. art. 5. & 3. dist. 19. ar. 3. q. 3. & di. 7. qu. 1. art. 1. q. 1. Et 4. di. 4. q. 2. art. 1. q. 2. & art. 3. q. 1. & di. 7. qu. 1. art. 1. q. 1. Et 4. con. ca. 58 59. 2. Et Ro. 11. de 4. co. 4. & 5. Et Heb. 6. c. 5. fin.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum non liberetur homo ab omni reatu peccati. dicit enim Apostolus Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Sed culpa non ordinatur, nisi per pœnam, vt Augustinus dicit. Ergo per baptismum non tollitur reatus pœnæ præcedentium peccatorum.

¶ 2 Præterea, Effectus sacramenti aliquam similitudinem habet cum ipso sacramento: quia sacramenta nouæ legis efficiũt quod figurant: vt suprà dictũ est.* Sed ablutio baptismalis habet quidem aliquam similitudinem cũ ablutione maculæ: nullam autem similitudinem habere videtur cùm subtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptismum tollitur reatus pœnæ.

¶ 3 Præterea, Sublato reatu pœnæ, aliquis nõ remanet dignus pœna: & ita iniustum esset enm puniri. Si igitur per baptismum tollitur reatus pœnæ, iniustum esset, post baptismum suspẽdere latronem, qui ante homicidium commisit: & ita per baptismum tolleretur rigor humanæ disciplinæ: quod est inconueniens. Non ergo per baptismum tollitur reatus pœnæ.

¶ SED CONTRA est quòd Ambros. dicit super illud Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. Gratia, inquit, Dei in baptismo gratis omnia condonat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est)* per baptismum aliquis incorporatur passioni & morti Christi, secundum illud Rom. 6. Si mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum eo. Ex quo patet quòd omni baptizato communicatur passio Christi ad remedium, ac si ipse passus & mortuus esset. Passio autem

Art. pre. & q. 68. art. 5. arth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi (sicut dictum est) * est sufficiens satisfactio pro omnibus peccatis omnium hominum. Et ideo ille, qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ, sibi debitæ pro peccatis, acsi ipse sufficienter satisfeciſſet pro omnibus peccatis suis. *3.q.68.art.2.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia pœna passionis Christi communicatur baptizato, inquantum fit membrum Christi, acsi ipse pœnam illam sustinuisset, ideo eius peccata remanent ordinata per pœnam passionis Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aqua non solùm abluit, sed etiam refrigerat. Et ita suo refrigerio significat subtractionem reatus pœnæ, sicut sua ablutione significat emundationem à culpa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in pœnis quæ iudicio humano inferuntur, non solum attenditur, qua pœna sit homo dignus quò ad Deum, sed etiam in quo sit obligatus quo ad homines, qui læsi & scandalizati sunt per peccatum alicuius. Et ideo licet homicida per baptismum liberetur à reatu pœnæ quo ad Deum, remanet tamen obligatus adhuc quo ad homines, quos iustum est ædificari de pœna, sicut scandalizari de culpa. Pie tamen talibus princeps posset pœnam indulgere.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ.

4.dist.32 q.1.art.1 q.2.& di 33.q.1.ar. 2. Et 3.di. 19.ar 3.q. 2. Et 4. di 4.q.2. art.1.q.3. Et 4.con. 2.52 fi. & 55.ad 25 & 27. & 2. 59. Et quo.6. art.15.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ. Vt enim Apostol. dicit Rom.5. Donum Christi potentius est quàm peccatum Adæ. Sed per peccatum Adæ (vt ibidem Apostolus dicit) mors in hunc mundum intrauit, & per consequens omnes aliæ pœnalitates præsentis vitæ. Ergo multò magis per donũ Christi, quod in baptismo percipitur, homo à pœnalitatibus præsentis vitæ debet liberari.

¶ 2 Præterea, Baptismus aufert & culpam originalẽ & actualem, sicut suprà dictum est.* Sic autem aufert actualem culpã, quod liberat ab omni reatu pœnæ consequente actualem culpam. Ergo etiam liberat à pœnalitatibus præsentis vitæ, quæ sunt pœna originalis peccati.

¶ 3 Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa harum pœnalitatum est peccatum originale, quod tollitur per baptismum. Ergo non debent huiusmodi pœnalitates remanere. *Artic.1.*

¶ SED CONTRA est, q̃ super illud Rom.6. Destruatur corpus peccati, dicit gloss.* Per baptismum id agitur, vt vetus homo crucifigatur, & corpus peccati destruatur, nonita vt in ipso viuente carnis concupiscentia respersa & innata, repente absumatur, & non sit: sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato. Ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptismũ tollũtur. *Ex Aug. libr. 1. de bapt. par uul. c.35.*

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd baptismus habet virtutem auferendi pœnalitates præsentis vitæ, non tamẽ eas aufert in præsenti vita: sed eius virtute auferentur à iustis in resurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt dicitur primæ Corinth.15. Et hoc rationabiliter, primò quidẽ, quia per baptismum homo incorporatur Christo, & efficitur membrum eius, vt suprà dictum est.* Et ideo conueniens est, vt id agatur in membro incorporato, quod est actum in capite. Christus autem à principio suæ conceptionis fuit plenus gratia & veritate: habuit tamen corpus passibile, quod post passionem & mortem est ad vitam gloriosam resuscitatum. Vnde & Christianus in baptismo gratiam consequitur, quantum ad animã: habet tamen corpus passibile, in quo pro Christo posset pati, sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Vnde Apostolus dicit Rom.octauo, Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. & infrà eodem, Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamẽ compatimur, vt & simul glorificemur. Secundò hoc est conueniens propter spirituale exercitium, vt videlicet contra concupiscentiam & alias passibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet. Vnde super illud Rom.sexto, Vt destruatur corpus peccati, dicit gloss.* Si post baptismum vixerit homo in carne, habet concupiscentiam cum qua pugnet, eamque adiuuante Deo superet. In cuius figuram dicitur Iudic.3. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem, & postea *2.dist.32 q.1.art.1 q.2.& di 33.q.1.ar. 2. Et 3.di. 19.ar 3.q. 2. Et 4. di 4.q.2. art.1.q.3. Et 4.con. 2.52 fi. & 55.ad 25 & 27. & 2. 59. Et quo.6. art.15.* *Artic.1.* *Ex Aug. libr. 1. de bapt. par uul. c.35.* *3.q.68.ar. 2.* *Ex Aug. libr. 1. de bapt. par uul. c 39.*

discerent filij eorum certare cum hostibus & habere consuetudinem præliandi. Tertiò hoc fuit cõueniens, ne homines ad baptismum accederent propter impassibilitatem præsentis vitæ, & non propter gloriam vitæ æternæ. Vnde & Apostolus dicit primæ Corinth.15. Si in hac vita tantùm sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut gloss.* dicit Rom.6. super illud, Vt vltra non seruiamus peccato) sicut aliquis capiens hostem atrocissimum, non statim interficit eũ, sed patitur eum cum dedecore & dolore aliquantulum viuere: ita & Christus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet. *Orlia.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ibidem dicit gloss.* duplex est pœna peccati, gehennalis & temporalis. Gehennalem prorsus deleuit Christus, vt eam non sentiant baptizati & vere pœnitentes. Temporalem verò nondum penitus tulit: manet enim fames, sitis & mors, & huiusmodi. Sed regnum & dominium eius deiecit, vt scilicet hoc homo non timeat: & tandem in nouissimo eandem penitus exterminabit. *Orlia.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut in Secunda parte dictum est) * peccatũ originale hoc modo præcessit, quòd primò persona infecit naturã, postmodum verò natura infecit personã. Christus verò conuerso ordine prius reparat id quod personæ est, & postmodum simul in omnibus reparabit id quod naturæ est. Et ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ visionis diuinæ, quæ respicit personam, statim per baptismum tollit ab homine: sed pœnalitates præsentis vitæ (sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi) respiciũt naturam, ex cuius principiis causantur, prout est destituta originali iustitia. Et ideo isti defectus non tollentur nisi in vltima reparatione naturæ, per resurrectionem gloriosam. *2.q.81. artic.1.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm per baptismum conferantur homini gratia & virtutes.

Infrà 3ª. 17. art.3. cor. Et 4.di.3.art.1. q.3.c. Et di.4.q.3.art.3. q.2. ad 2. Et dist.5.q.2. qu.2. art.2. 1.q.2. Et di 17. q.1. art 3. q.1. con. 3.q.62. ad 2. & ar.3.q.8 fin. ar.4.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes. Quia sicut suprà dictum est,* sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant. Sed per ablutionem baptismi significatur emundatio animæ à culpa, non autem informatio animæ per gratiam & virtutes. Videtur igitur quòd per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes.

¶ 2 Præterea, Illud quod iam aliquis adeptus est, non indiget iterum susciperе. Sed aliqui accedunt ad baptismum, iam habentes gratiam & virtutes: sicut Act.10. legitur, Vir quidã erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus & timens Deum: qui tamen postea à Petro baptizatus est. Non ergo per baptismum conferuntur gratia & virtutes.

¶ 3 Præterea, Virtus est habitus, ad cuius rationem pertinet, quòd sit qualitas difficile mobilis, per quam aliquis faciliter & delectabiliter operetur. Sed post baptismum remanet in hominibus pronitas ad malum, per quod tollitur virtus, & consequitur difficultatem quis ad bonum, quod est actus virtutis. Ergo per baptismum non consequitur homo gratiam & virtutes.

¶ SED CONTRA est quòd ad Titum 3. dicit Apostolus, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, (id est per baptismum) & renouationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abũdè, id est, ad remissionem peccatorum & copiam virtutum: vt gloss.* ibi exponit. Sic ergo in baptismo datur gratia Spiritus sancti & copia virtutum. *Orlia.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit in lib. de Baptismo paruulorum) * ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur, vt membra eius. A capite autem Christo, in omnia membra eius, gratiæ & virtutis plenitudo deriuatur: secundum illud Ioann.1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifestum est, quòd per baptismum aliquis consequitur gratiam & virtutes. *Lib.1. de pibt.26.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut aqua baptismi per suam ablutionem significat emundationem culpæ, & per suum refrigerium significat liberationem à pœna: ita per naturalem claritatem significat splendorem gratiæ & virtutum.

Ad

3.q.68.art. 2. ¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est,* quòd remissionem peccatorum aliquis consequitur ante baptismum, secũdum quòd habet baptismum in voto vel explicitè vel implicite: & tamen cùm realiter suscipit baptismum, fit plenior remissio quantum ad liberationem à tota pœna. Ita etiam ante baptismum Cornelius & alij similes consequuntur gratiam & virtutes, per fidem Christi & desiderium baptismi implicitè vel explicite, postmodum tamen in baptismo maiorem copiam gratiæ & virtutum consequuntur. Vnde super illud Psalmi, Super aquas refectionis educauit me, dicit gloss.* Per augmentum virtutis & bonæ operationis educauit in baptismo. *Interl.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd difficultas ad bonum, & pronitas ad malum, inueniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum: sed propter concupiscentiam, quæ non tollitur in baptismo. Sicut tamen per baptismum diminuitur concupiscentia, vt nõ dominetur: ita etiam diminuitur vtrunque dictorum, * ne homo ab his superetur. *In hac solus.*

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm conuenienter attribuantur baptismo quidam actus virtutum.

4.dist.4. q.2.ar.2. q.3.4.& 5.Et dist. 5.q.2.art. 2.q.2.cor. & ad 2. Et art.5. q.1. ad 1. Et di.18. q.1. ad 1. Et quo.6. ar.4.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ inconuenienter attribuantur baptismo pro effectibus quidam actus virtutum, scilicet incorporatio ad Christum, illuminatio, & fœcunditatio. Nõ enim baptismus datur adulto, nisi fidelí, secundũ illud Marc.vltim. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Christo, secundum illud Ephes.tertio. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Ergo nullus baptizatur nisi iã Christo incorporatus. Non ergo est effectus baptismi incorporari Christo.

¶ 2 Præterea, Illuminatio fit per doctrinam, secundum illud Ephes.3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptismum in catechismo. Non ergo est effectus baptismi.

¶ 3 Præterea, Fœcũditas pertinet ad generationem actiuam: sed per baptismum aliquis regeneratur spiritualiter, ergo fœcunditas non est effectus baptismi.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus dicit in libro de baptismo paruulorum, * quòd ad hoc valet baptismus, vt baptizati Christo incorporẽtur. Dionys. etiam lib.1.cap.26.fol.7. Eccles. hier. illuminationem attribuit baptismo. Et super illud Psalm. Super aquam refectionis, dicit gloss.* quòd anima, peccatorum ariditate sterilis, fœcundatur per baptismum. *Lib.1. cap.26.* *Ex Cassiod.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per baptismum aliquis regeneratur in spiritualem vitam, quæ est propria fidelium Christi: sicut Apostolus dicit Galat.2. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Vita autẽ non est nisi membrorum capiti vnitorum, à quo sensum & motum suscipiunt: & ideo necesse est q̃ per baptismum aliquis incorporetur Christo quasi membrum ipsius. Sicut autem à capite naturali deriuatur ad membra sensus & motus: ita à capite spirituali, quod est Christus, deriuatur ad membra eius sensus spiritualis, qui consistit in cognitione veritatis: & motus spiritualis, qui est per gratiæ iustinctum. Vnde Ioan.1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo consequens est, quòd baptizati illuminentur à Christo circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infusionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd adulti prius credentes in Christum, sunt ei incorporati mentaliter: sed postmodum cùm baptizantur, incorporãtur ei quodammodo corporaliter, scilicet per visibile sacramentum, sine cuius proposito nec mentaliter incorporari potuissent.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd doctor illuminat exterius per ministerium, catechizando: sed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiẽdam doctrinam Veritatis, secundum illud Ioann.16. Est scriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd effectus baptismi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona opera: non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Christo: sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios 4. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm pueri in baptismo consequantur gratiam & virtutes.

2.2.q.47. art.14.ad 3. Et 4. di. 4. q.2. art. 2.q.1. Et di.17. q.1. art 3. qu 2. cor. ad 3. Et di.18.q.1. art 3. q.1. cor.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd pueri in baptismo non consequantur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur sine fide & charitate. Sed fides, vt Augustus.* dicit, consistit in credentium voluntate, similiter etiam charitas consistit in diligentium voluntate: cuius vsum pueri non habent, & sic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptismo non recipiunt gratiam & virtutes.

¶ 2 Præterea, Super illud Ioãnis decimo* quarto, Maiora horum faciet, dicit Augus.* quòd ex impio iustus fiat in illo, sed non sine illo Christus operatur. Sed puer cùm nõ habeat vsum liberi arbitrij, non cooperatur Christo ad suam iustificationem. Imò quandoque pro posse renititur. Ergo non iustificatur per gratiam & virtutes. *Epist. 25. Tract.72. à med.*

¶ 3 Præterea, Rom.quarto dicitur, Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Sed puer non est credens in eum, qui iustificat impium. Ergo non consequitur gratiam iustificantem neque virtutes.

¶ 4 Præterea, quod ex carnali intentione agitur, non videtur habere spiritualem effectum. Sed quandoque pueri ad baptismum deferuntur carnali intentione, vt scilicet corporaliter sanentur. Non ergo consequuntur spiritualem effectum gratiæ & virtutum.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus dicit in Enchir.* Paruuli renascendo, moriũtur illi peccato, quod nascendo contraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet quod dicitur, Cõsepulti sumus cum illo per baptismũ in mortem (subditur autẽ) vt quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vitæ est per gratiam & virtutes. Ergo pueri in baptismo gratiam & virtutes consequuntur. *Capit. 52. tom.3.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui posuerunt quòd pueris in baptismo non dantur gratia & virtutes, sed imprimitur eis character Christi, cuius virtute, cùm ad perfectã ætatem venerint, consequuntur gratiã & virtutes.

Sed hoc patet esse falsum dupliciter. Primò quidem: quia pueri, sicut & adulti, in baptismo efficiuntur membra Christi: vnde necesse est quòd à capite recipiant influxum gratiæ & virtutis. Secundò, quia secundum hoc pueri decedentes post baptismum, nõ peruenirent ad vitam æternam: quia vt dicitur Rom.6. Gratia Dei est vita æterna. Et ita non profuisset eis ad salutem, baptizatos fuisse. Causa autem erroris fuit, quia nescierunt distinguere inter habitum & actum. Et sic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, crediderunt eos post baptismum nullatenus virtutem habere. Sed ista importũna operandi non accidit pueris ex defectu habituum, sed ex impedimento corporali: sicut etiam dormientes, quanuis habeãt habitus virtutum, impediuntur tamen ab actibus propter somnũ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fides & charitas consistunt in voluntate hominum, ita tamen quòd habitus harum & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ est in pueris: sed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui nõ est in pueris. Et hoc modo Augustus. dicit libro de baptismo paruulorum, * quòd paruulum, etsi nondum illa fides quæ in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum (quod scilicet causat habitum fidei) fidelẽ facit. *Epist. 23. nõ procul à fine.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut Augustus. dicit in libro de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu sancto renascitur nisi volens. Quod non de paruulis, sed de adultis intelligẽdum est. Et similiter de adultis intelligẽdum est, quòd homo à Christo sine ipso non iustificatur. Quod autem paruuli baptizandi, prout viribus possunt, reluctantur, non eis imputatur: quia tantum nesciunt quod faciunt, vt nec facere videantur. Vt Augustus. dicit in libro de præsentia Dei, ad Dardanum.* *Epist.57. tom.2.*

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd (sicut Aug. dicit) paruulis mater Ecclesia aliorum pedes accommodat, vt veniant: aliorum cor, vt credant: aliorum linguam, vt fateantur. Et ita pueri credũt, nõ per actum proprium, sed per fidem Ecclesiæ, quæ eis cõmunicatur. Et huius fidei virtute cõsequũtur eis gratia & virtutes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd carnalis intentio deferẽtium pueros ad baptismũ, nihil eis nocet, sicut nec culpa vnius no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimenonæ Articulum septimum.*

Epist. 23. ad Bonifac. med. Et lib. 1. de pec. merit. cap. 25.

IN quæstionis 66. primis septẽ articulis nihil occurrit scribẽdum, nisi pro septimo articulo notãdũ, q̃ aperire ianuã regni cælestis, per se primò est effectꝰ mortis Christi. Attribuit autẽ baptismo, eo q̃ in sui institutione cæli aperti leguntur: & quia sacramentũ est inchoans quo ad vim obligatiuam à morte Christi, & quia sufficienter causat aperti-

4. dist. 3. & 4. dist. 2. q. 2. ar. 1. q. 3. & 4. dist. 4. q. 2. ar. 2. q. 6. Et 4. dist. cap. 59. & 7. to. 3. Et Io. 3. Ie. 1. fin.

tionem cæli cuilibet baptizato: dũ tollit omnẽ culpã & pœnã tã personæ quam naturæ, nõ statim assequẽdo totũ suũ effectũ, sed tempore congruo (vt in articul. 7. patet) sicut virtute baptismi auferũtur à iustis in resurrectione omnes pœnalitates: ita virtute baptismi aperitur ianua cælestis, tẽpore cõgruo exhibituro ingressum: & propterea baptizati ante mortẽ Christi, nõ nisi posti Christi mortem ingressi sunt regnũ cælorum. Erhoc vocat Autor habere certam spem de introitu cælesti: in hoc præterminebat baptizat' circumcisio: circuncisio enim nõ habebat virtutẽ tollendi omnẽ pœnalitatem, quam habet baptismus. Quanuis etiam dici possit, q̃ baptismus ante mortẽ Christi: quia

Artic. 3. imperfecte cõfigurabat mortẽ Christi (vt pote cõfigurãs Christo mortuo nõ in re, sed in fide) ita etiã imperfecte apertiebat cælum: vt litera respondeãt ad secundum sonat.

¶ Et hæc sunt dicta pro dignitate baptismi: quãtũ enim spectat ad euentũ, Christo mortuo patuit ianua cælestis tã baptizato quam circũcilo.

¶ *Super Quæstionis sexagesimenonæ Articulum octauum.*

Artic. 1. & 2.

IN articulo octauo aduertere Autorem in argumento quarto recitatiue loqui de lepra Constantini. Dico autẽ hoc, quia nullius autoritate cõstat, Constantinũ mũdatum Alepra in baptismo. Tũ quia gesta Syluestri tex quibus hoc videtur haberi, incertum habent Autores: vt patet in ea sancta Romana, distinct. decimaquinta. Tũ quia nullꝰ siue Christianus, siue Gentilis historicꝰ inuenitur hoc scripsisse: vt testatur Platina in vita Marci Papæ. Tum præcipue quia Ambrosij autoritas obstat, dum in oratiõe de obitu Theodosij expresse dicit Cõstantinũ in vermis consumptũ baptizandũ fuisse, quod lege distat ab hoc, quod legitur. Et in principio suæ cõnectionis fuerit baptizatus. Et præterea narratio de lepra Constantini non est asserti-

cet alteri, nisi cõsentiat. Vnde Augustin. dicit in Epistola ad Bonifacium, * Non illud te moueat quòd quidam nõ ea fide ad baptismum percipiendum paruulos ferunt, vt gratia spirituali ad vitam regenerentur ætẽrnam: sed hoc eos putant remedio corporalem retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrum effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.*

AD SEPTIMVM sic procedi-

4. dist. 3. q. 3. & 4. dist. 2. q. 2. ar. 1. q. 3.

tur. Videtur quòd effectus baptismi non sit apertio ianuæ regni cælestis. Illud enim quod est apertum, nõ indiget apertione. Sed ianua regni cælestis est aperta per passionem Christi: vnde Apocal. quarto dicitur, Post hæc vidi ostium magnum apertum in cælo. Non est ergo effectus baptismi, apertio ianuæ regni cælestis.

¶ 2 Præterea, Baptismus omni tẽpore ex quo institutus fuit, habet suum effectum. Sed quidã baptizati sunt baptismo Christi ante eius passionem (vt habetur Io. 3.) quibus si tũc decessissent, introitus regni cælestis nondum patebat, in quod nullus ante Christum introiuit: secundum illud Mich. 2. ascendit pandens iter ante eos. Non est ergo effectus baptismi apertio regni cælestis.

¶ 3 Præterea, Baptizati adhuc sunt obnoxij morti & aliis pœnalitatibus vitæ præsentis: vt suprà dictum est. * Sed nulli est apertus aditus regni cælestis, quandiu obnoxius est pœnæ: sicut patet de his qui sunt in purgatorio. Non ergo effectus baptismi est apertio ianuæ regni cælestis.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Luc. 3. Apertum est cælum, dicit glos. Bedæ, Virtus hic baptismatis ostenditur, de quo quisque cùm egreditur, regni cælestis ei ianua aperitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aperire ianuam regni cælestis, est amouere impedimẽtum, quo quis impeditur regnum cælestẽ introire. Hoc autem impedimentum est culpa & reatus pœnæ. Oltẽ sum est autem supra, * quòd per baptismũ omnis culpa & omnis reatus pœnæ tollitur. Vnde consequens est, quòd effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus intantum aperit baptizato ianuam regni cælestis, inquãtum incorporat eum passioni Christi, virtutem eius homini applicando.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando passio Christi nondum erat realiter perfecta, sed solùm in fide credẽtium, baptismus ꝓportionaliter causabat ianuę aperationem, non quidem in re, sed in spe. Baptizati enim tunc decedentes, ex certa spe introitum regni cælestis expectabant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptizatus non est obnoxius morti, & pœnalitatibus vitæ præsentis, propter reatum personæ, sed propter statũ naturæ. Et ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni cælestis, quando anima separatur à corpore per mortem, quasi iam persoluto eo quod naturæ debebatur.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrum baptismus habuerit in omnibus æqualem effectum.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur ꝙ baptismus non habeat in omnibus æqualem effectum. Effectus enim baptismi est remotio culpæ. Sed in quibusdã plura peccata tollit, quàm in aliis. nam in pueris tollit solum peccatũ originale: in adultis autem etiam peccata actualia, in quibusdam plura, in quibusdam verò pauciora. Non ergo æqualem effectum habet baptismus in omnibus.

4. dist. 4. q. 1. ar. 1. qu. 3. Et dist. 6. q. 1. ar. 1. qu. 3. ad 3.

¶ 2 Præterea, Per baptismum conferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam post baptismum videntur habere maiorem gratiam & perfectiorem virtutem, quàm alij baptizati. Non ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

¶ 3 Præterea, Natura perficitur per gratiam, sicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia secundum eius capacitatem. Cùm ergo in quibusdam baptizatis etiam pueris, sit maior capacitas naturalium quàm in aliis, videtur quòd quidam maiorem gratiam cõsequantur quàm alij.

¶ 4 Præterea, Quidam in baptismo consequuntur non solum spiritualem salutem, sed etiam corporalem: sicut patet de Cõstantino, qui in baptismo mundatus est à lepra. Nõ autem omnes infirmi corporalem salutem consequuntur in baptismo. Baptismus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma. Vniformis autẽ causæ est vniformis effectus. Ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est effectus baptismi: vnus per se, & alius per accidens. Per se quidem effectus baptismi, est id ad quod baptismus est institutus, scilicet ad regenerandum homines in spiritualem vitam. Et hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter se habẽt ad baptismum. Vnde quia omnes pueri æqualiter se habẽt ad baptismum (quia non in fide propria, sed in fide Ecclesiæ baptizantur) omnes æqualem effectum percipiũt in baptismo. Adulti verò, qui per propriam fidem ad baptismum accedunt, non æqualiter se habent ad baptismum: quidam enim cum maiori, quidam cum minori deuotione ad baptismum accedunt. & ideo quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiũt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris qui plus ei appropinquat: licet ignis quantum est de se, æqualiter ad omnes suum calorem effundat. Effectus autem baptismi per accidens est, ad quem baptismus nõ est ordinatus, sicut super illud Rom. 6. Vt vltra non seruiamus peccato, dicit glosꝰ. * Non hoc præstatur in baptismo, nisi forte miraculo ineffabili Creatori, vt lex peccati, quæ est in membris, prorsus extinguatur. Et tales effectus non æqualiter suscipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam si cum æquali deuotione accedant: sed dispensantur huiusmodi effectus secundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

Ex 20. lib. 1. de peccat. mer. cap. 34.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd minima gratia baptismalis sufficiens est ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non est propter maiorem efficaciam baptismi, quod in quibusdam plura, quibusdam autem pauciora peccata soluit: sed propter conditionem subiecti, quia in quolibet soluit quotcunque inuenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc quòd in baptizatis maior vel minor gratia apparet, potest dupliciter contingere. Vno modo quia vnus in baptismo percipit maiorem gratiam, quam alius, propter deuotionem maiorem: vt dictũ est. * Alio modo, quia etiam si æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea vtuntur: sed vnus studiosius in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deest.

In corp.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa capacitas naturalium in hominibus, nõ est ex diuersitate mentis, quæ per baptismum renouatur, cùm omnes homines eiusdem speciei existentes, in forma conueniant, sed est ex diuersa dispositione corporum. Secus autem est in angelis qui differunt specie. Et ideo Angelis dantur dona gratuita secundum diuersam capacitatem naturalium: * non autem hominibus.

D. 3. 16.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sanitas corporalis non est per se effectus baptismi: sed est quoddam miraculosum opus prouidentiæ diuinæ.

¶ *Super*

¶ *Super Quæstionis sexagesimenonæ Articulum nonum & decimum.*

IN articul. nono & decimo multa dicenda sunt spiritualiter pro doctrina decimi. Et primò de sensu conclusionis, secundo de necessitate, tertiò de modo apud Autorem, quanto de ratione illius modi: & demum comparabitur aliis modis. Sensus in primis conclusionis est, non de euẽtu, sed de effectu baptismi recedente fictione. Quod ideo notãdum est, quoniam non tractatur hic an recedente fictione, baptizatus fiat filius regni, & cõsequatur remissionẽ: nullus enim dubitat de hoc euentu: sed tractatur an in tali casu ex vi baptismi conſequatur baptizatus remissionem, &c. & hic est sensus conclusionis. Necessitas autem talis assertionis est duplex. Prima est autoritas Augustini in libro de baptismo, relata à Magistro sentẽtia quarta, distinctione quarta: & à Gratiano de consecrat. distinctio. quarta, cap. tunc valere. & habetur in hac litera, Tunc valere incipit ad salutẽ baptismus. &c. Vbi expresse Aug. dicit baptismum ipsum valere ad salutem, recedente fictione: licet gl. ibidem contra textum dicat oppositum. Secunda est ratio ex peccato originali sumpta: quia si peccatum originale nec tempore baptismi, neq; postea virtute baptismi remittitur, sequitur q̃ nũquam peccatum originale huic homini remissum fuerit. Et probatur sequela: quia non aliud à Christo institutum est remedium ad remissionem peccati originalis, nisi baptismus: ergo nulli baptizato (qui tunc vel postea inter filios adoptionis est) baptismalis gratia deest, docuit Aug. baptismum recedente fictione valere ad salutem. Quam doctrinam Doctores posteriores adeo sunt venerati & complexi, vt non horruerint multas inde consequentes difficultates: & inde fatearmur baptizatum ficte nõ oportere conferi recedente fictione de peccatis commissis ante baptismum. Augustinum ergo tam suscepta autoritas necessitat. Modus quo hoc fieri Autor tenet in hac litera, non est ille, qui sibi attribuitur: quem ipse ostendit in 4. sen. dist. 4. q. 1. artic. 1. q. 1. resoluit. ibi siquidem opinatus est fieri hoc: quia character manebat disponens ad gratiam: hic autem opinatur hoc fieri, quia character vt forma substantialis manet, & gratia sublato impedimento quasi proprius effectus consequitur: vt patet in litera:

4. dist. 4. q. 2. art. 1. q. 1. ad 3. & qu. 3. Et dist. 19. Et dist. 4. q. 1. ar. 1. qu. 3. ad 3.

¶ Vbi sunt duæ difficultates, vna ad hominẽ, & altera ad rem. Ad hominem quidẽ: quia Autor superius tractans de character, posuit ipsum esse dispositionem remotę ad gratiam & non formam, ex qua fluit gratia, vnde & posuit illum in genere potentiæ, & subiectum in intellectu: ex quo non est nata fluere gratia in essentia animæ. Ad rem verò quoniam character non se habet ad gratiam vt forma ad consequẽs proprium: nisi ponius gratia est forma, ad quam comitatur mediate sacramento character, & eminentioris ordinis constat esse gratiam (qua diuinæ sumus naturæ consortes) quam character communis boni & mali.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrum fictio impediat effectum baptismi.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd fictio non impediat effectum baptismi. Dicit enim Apostolus Galat. tertio. Quicũq; in Christo baptizati estis, Christum induistis. Sed omnes qui baptismum Christi suscipiunt, baptizãtur in Christo. Ergo omnes induunt Christum, quod est percipere baptismi effectum. Et ita fictio non impedit baptismi effectum.

¶ 2 Præterea, In baptismo operatur virtus diuina, quæ potest voluntatem hominis mutare in bonum. Sed effectus causæ agentis non potest impediri per id quod ab illa causa potest auferri. Ergo fictio non impedit baptismi effectum.

¶ 3 Præterea, effectus baptismi est gratia, cui peccatum opponitur. Sed multa sunt alia peccata grauiora quàm fictio, de quibus non dicitur, quòd effectum baptismi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum baptismi.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Sapient. 1. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Sed effectus baptismi est à Spiritu sancto. Ergo fictio impedit effectum baptismi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Damasc. * dicit, Deus nõ cogit hominem ad iustitiam. Et ideo ad hoc quòd aliquis iustificetur per baptismum, requiritur quòd voluntas hominis amplectatur baptismum, & baptismi effectum. Dicitur autem aliquis fictus, per hoc quod voluntas eius contradicit vel baptismo, vel eius effectui. Nam secundum Augustꝰ. quatuor modis dicitur aliquis fictus. Vno modo ille qui non credit: cùm tamen baptismus sit fidei sacramentum. Alio modo per hoc quòd conténit ipsum sacramentũ. Tertio modo per hoc quòd aliter celebrat sacramentum, non seruans ritum Ecclesiæ. Quarto modo per hoc quod aliquis indeuotè accedit. Vnde manifestum est, quòd fictio impedit effectũ baptismi.

Libr. 2. cap. 30.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptizari in Christo, potest intelligi dupliciter. Vno modo in Christo, id est in Christi conformitate. Et sic quicunque baptizantur in Christo, conformati ei per fidem & charitatem, induunt Christum per gratiam. Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Christo, inquantum accipiunt sacramentum Christi. Et sic omnes induunt Christum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando Deus voluntatem hominis de malo in bonum mutat, tunc homo non accedit fictus: sed non semper hoc Deus facit. Nec ad hoc sacramentum ordinatur, vt de ficto fiat aliquis non fictus, sed vt nõ fictus aliquis accedens iustificetur.

¶ Ad tertium dicendum quòd fictus dicitur aliquis ex eo, quòd demonstrat se aliquid velle quod non vult. Quicunque autem accedit ad baptismum, ex hoc ipso ostẽdit se rectam fidem Christi habere, & sacramentum venerari, & velle se * Christo conformari, & velle à peccato recedere. Vnde cuicunque peccato vult homo inhærere, si ad baptismum accedit, fictus accedit: quod est indeuotè accedere. Sed hoc intelligendum est de peccato mortali, quod gratiæ contrariatur: non autem de peccato veniali. Vnde fictio hic quodammodo includit omne peccatum.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrum fictione recedente, baptismus suum effectum consequatur.*

AD DECIMVM sic procedi-

4. dist. 4. qu. 3. ar. 2. Et dist. 17. do sacramento, & tunc q. 3. ar. 4.

tur. Videtur quòd fictione recedente, baptismus suum effectum non consequatur. Opus enim mortuũ quod est sine charitate, nõ potest vnquam vinificari. Sed ille qui fictus accedit ad baptismum, recipit sacramẽtum sine charitate. Ergo nunquam potest viuificari hoc modo vt gratiam conferat.

¶ 2 Præterea, Fictio videtur esse fortior quã baptismus, cùm impediat eius effectũ. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatum fictionis non potest tolli per baptismum fictione impeditũ. Et sic baptismus non consequetur suum effectum, qui est remissio omnium peccatorum.

¶ 3 Præterea, Contingit quòd aliquis ficte accedat ad baptismum, & post baptismum multa peccata committat. Quę tamen per baptismum non tolluntur: quia baptismus tollit peccata præterita, non futura. Ergo baptismus talis nunquã cõsequetur suum effectum, qui est remissio omnium peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Baptismo, * Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cùm illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia vel sacrilegio perseuerante, peccatorum * ablutionem non sinebat fieri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) baptismus est quædam spiritualis regeneratio. Cùm autem aliquid generatur, simul cum forma recipit effectum formæ, nisi sit aliquid impediẽs, quo remoto forma rei generatæ perficit suum effectũ: sicut simul cùm corpus graue generatur, mouetur deorsum, nisi sit aliquid prohibens, quo remoto statim incipit moueri deorsum. Et similiter quando aliquis baptizatur, accipit characterẽ quasi formam, & consequitur proprium effectum, qui est gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quãdoque per fictionem: vnde oportet quòd remota ea per pœnitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentum baptismi est opus Dei, & non hominis. Et ideo non est mortuum in ficto, qui sine charitate baptizatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fictio non remouetur per baptismum, sed per pœnitentiam subsequentem: qua remota,

¶ Ad euidentiam horũ, sciendum est coactum fuisse autorem ad hunc modũ, vt saluaret Augustini doctrinã cum communi doctrina de causalitate sacramẽtorum. Nõ videtur enim posse intelligi rẽ aliquã, postquam desijt esse, habere vi. suũ effectũ, nisi aliquatẽnus res illa remanserit: videmus enim in his quæ proficiuntur tãdiu durare motum proiectorum, quandiu vis proiicẽtis aliquo modo manet, sine in aere, sine in corpore proiecto, nihil enim refert ad propositum. similiter videmus positiuos ideo genitos mortuo patre: quia semẽ patris remansit in materno vtero: & sic de aliis. Vnde qui baptizandos designat esse peracto sacramento, & tunc q. 3. ar. 4. propter fictionem in ba q. 1. ptizato nõ valeat ad salutem, & inde ad duos annos recedẽte fictione valet idem baptismus ad salutem (quod nihil aliud est quàm conferre illã remissionem, quam fictio impediuit tũc fieri: hoc enim significat baptismũ valere ad salutem) consequens est, quòd baptismus aliquo modo remaneat, seu aliquid habeat aut relinquat manere, ratione cuius valoret seu effectũ consequatur post biennũ. Hæc necessitate satisfaciendi hominibus more humano, compulsus Autor accõmodatio nem hanc similitudinariam, quam in litera habes, adinuenit.

Alius Ecclesiæ cõforma-

¶ Vnde non oportet laborare ad saluandum hunc processum, vt proprium, seu ex proprijs: sed intelligendus est, vt accommodatio quædã similitudinaria ad nostrorum, vt percipiant quomodo baptismus recedente fictione incipit valere ad salutẽ. Sciunt enim Autor, & quilibet propria baptismi non consequi characterem communem bonis & malis, & proprius effectus sequitur formam quum hoc tam manifestum sit, vt minimi Theologi sciant. Vnde non proprie voluit intelligi, sed secundum similitudinem, vt sicut in naturalibus cessante causa, remanente tamen forma, statim habentur consequẽtia, nisi aditus impedimentum, & si impedimentum adfuerit, consequẽtia illa statim, quũ remotũ fuerit, habẽtur propter remãnẽtã formæ, ad quã nata erant sequi ista sunt per naturalibus sacramẽti baptismi, quũ generatur Christianus quo ad esse de familia Christi, seu, quod idẽ est, quo ad esse membrũ Christianæ religionis, suscipit per

Contra Donatist. cap. 1. Aliam abolitionem. Q. 66. art. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptismum characteré, vt forma quæ constituitur in tali essenam characterem formaliter homo est Christianæ religionis membrum, est de familia Christi, & ab huiusmodi forma natum est ex diuinæ largitatis ordine consequi infusionem gratiæ remissiuæ omnis culpæ, & omnis pœnæ, nisi obex fictionis obsisterit: & ppterea cessante fictione, sequetur infusio gratiæ remissiuæ culpæ & pœnæ propter præsentem formã characteris, ad quem secundum ordinem diuinæ largitatis nata est sequi infusio gratiæ baptismalis, Teneritaque character vtrumque locum & dispositionis & formæ, diuersimode considerato baptismate. nam baptismus inquantũ generatiu⁹ est filiorũ adoptionis, gratiam habet pro principali effectu vt formalis inquantum vero generatiu⁹ est Christiani (hoc est mẽbri Christianæ religionis seu familiæ) habet pro principali effectu characterẽ. Qui pro eo quòd infallibili ordine annexam habet gratiam, si fictio non impedit & recedente fictione annexũ sibi vendicat gratiam formæ substantiali assimilatur. Pro eo verò quòd annexio gratiæ nouã exigit principalis agentis infusionem recedẽte fictione, dispositioni magis assimilatur quæ secundũ infallibilem cautarum ordinem cessante impedimento, ad terminum dicit. Vnde vana videtur sollicitudo quærentium, quid aut quomodo operetur character recedente fictione ad gratiã baptismalem.

Libr. 1. de baptis. par. uul. c. 12.

¶ Et ex his patet solutio difficultatum motarum tam ad hominem, quàm ad rem. Et quarto loco propositum expeditum simul est. De quinto autem pertranseundum videtur: quoniam in solis verbis dissensio forte est inter diuersos doctores: nullum enim puto sanæ mentis apud se credidisse, gratiam, cessante fictione comitari tali characterem sine noua Dei actione gratiæ baptismalis infusiua.

Supra q. 68. art. 1. Et 1. 2. q. 102. art. 5. cor. ad 1. & 3. Et 4. d. 1. q. 2. art. 1 q. 1. co. & dist. 2. q. 1. art. 2. ad 5. Et Ro. 2. lec. 2 co 2. lec. 4.

¶ In responsione ad secundũ & certũ aduertendũ est, in fide baptizato inueniri diuersos tẽpore peccata: scilicet peccata præsentia & futura: & præsentia inueniri, dupliciter intelligi: vel propter perseuerantiam maculæ aut actualis commissionis seu omissionis simul cum baptismo: vel propter ipsum impedire sacramenti effectum. Inter quæ tanti refert, quod fola fictio (quæ nihil aliud videtur quã impeditio gratiæ) per præsentiam deleãa est cum peccatis commissis post baptismum: reliqua autem per baptismum vallata, tam recedente fictione delẽtur. Ad hoc enim videtur deseruire litera dicens, Et etiam simul existẽtium cum baptismo, excipitur autem fola fictio quoniam ipsa est quæ contrariatur sacramento. Nec puto fictionis peccato intelligẽdum in proposito crimen illud quod fundat fictionem (puta incredulitatẽ) sed ipsam malam susceptionem sacramenti, quæ sacrilegij species est. Hic enim actus est proprię fictio. quoniam isto actu monstrat qui baptizatur se velle quod non vult. Et confirmatur hoc ex verbis Augustin. dicentis, Quum illa fictio veracẽ confessione recesserit, quę corde in malitia vel sacrilegio perseuerantę, peccatorum ablutionem non finebat fieri: ex hoc enim quòd nullam speciem peccati fictioni tribuit nisi sacrilegium, insinuasse videtur quid sit illa fictio. Et hinc sequitur, quòd talis fictus sufficienter confiteretur, dicendo se iniuriam fecisse baptismo, ponendo illã obicem peccati mortalis, & confitendo commissa post baptismum.

¶ Aduerte quoque aliud esse dimidiam à Deo expectare veniam, & aliud esse variis mediis à Deo expectare veniam. Primum est impium, secundum hic docemur, dum baptizatus, per medium pœnitentiæ & per medium baptismi simul, à Deo expectat veniam. Cogimur autem ad vtrunque simul medium recurrere: quia crediimus præcedentia peccata remitti quo ad culpam & pœnam totaliter (noc enim continet gratia baptismalis) fictionem verò cum posterioribus peccatis remitti quidem quo ad culpam, quo ad pœnam verò non, nisi quantum sacramẽto pœnitentiæ remittitur. Vnde apparet falsitas allegatæ superius glossæ, præter id, quod est contra textum.

Fals. sup.

¶ QVAESTIO SEPTVAGESIMA.
De Circuncisione quæ præcesit baptismum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de præparatoriis ad baptismum. Et primò de præparatorio, quod præcesit baptismum, id est, de circuncisione. Secũdo, de præparatoriis, quæ concurrunt simul cum baptismo, scilicet de catechismo & exorcismo.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum circuncisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶ Secundò, de eius institutione.

¶ Tertiò, de ritu eius.

¶ Quartò, de effectu ipsius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum circuncisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd circuncisio non fuerit præparatoria & figuratiua baptismi. Omnis enim figura habet aliquam similitudinem cum suo figurato. Sed circuncisio nullam habet similitudinem cum baptismo. Ergo videtur quòd non fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶ 2 Præterea, Apostolus dicit 1. Cor. 10. de antiquis Patribus loquens, quòd omnes in nube & in mari baptizati sunt. Nõ autẽ dicit quòd in circũcisione baptizati sint. Ergo protectio columnæ nubis, & transitus maris rubri magis fuerunt præparatoria ad baptismum & figuratiua ipsius, quàm circuncisio.

¶ 3 Præterea, Supra dictum est, * quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius ad baptismum Christi. Si ergo etiam circuncisio fuit præparatoria & figuratiua baptismi Christi, videtur quòd baptismus Ioannis fuerit superfluus, quod est inconueniens. Non ergo circuncisio fuit præparatoria & figuratiua baptismi.

Q. 38. ar. 2. & 3.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Col. 2. Circuncisi estis circuncisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed circuncisione Christi consepulti ei in baptismo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus dicitur sacramentum fidei: inquantum scilicet in baptismo fit quædam fidei professio, & per baptismum aggregatur homo congregationi fidelium. Eadem autem est fides nostra & antiquorum Patrum, secundum illud Apostoli 2. Corinth. 4. Habentes eundem Spiritum fidei, credimus. Circuncisio autem erat quædam protestatio fidei, vnde dicitur Ro. 4. quòd Abraham accepit circuncisionem tanquam signaculum fidei. Vnde & per circuncisionem antiqui aggregabantur collegio fidelium. Vnde manifestum est, quòd circuncisio fuit præparatoria ad baptismum, & præfiguratiua ipsius, secundum quòd antiquis Patribus omnia in figurã futuri contingebant (vt dicitur primæ Corinth. 10.) sicut & fides eorum erat de futuro.

AD PRIMVM ergo dicendum, q circuncisio habebat similitudinem cum baptismo, quantum ad spiritualem effectum baptismi. Nam sicut per circuncisionem auferebatur quædam carnalis pellicula, ita per baptismum homo expoliatur à carnali conuersatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd protectio columnæ nubis, & transitus maris Rubri, fuerunt quædam figuræ nostri baptismi, quo renascimur ex aqua significata per mare Rubrum, & Spiritu sancto significato per columnam nubis. Non tamen per hæc fiebat aliqua professio fidei, sicut per circuncisionẽ. Et ideo prædicta * duo erant tantum figuræ, & non sacramenta. Circuncisio autem erat etiam sacramentum præparatorium ad baptismum: minus tamen expresse figurãs baptismum, quantum ad exteriora, quàm prædicta. Et ideo Apostolus potius fecit mẽtionem de prædictis quàm de circuncisione.

Fals. sup.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius ad baptismum Christi, quãtum ad exercitium actus. Sed circuncisio quantum ad professionem fidei quæ requiritur in baptismo, sicut dictum est. *

Fals. corp.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum circũcisio fuerit conuenienter instituta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd circuncisio fuerit inconuenienter instituta. Sicut enim dictum est * in circuncisione fiebat quædam fidei professio. Sed à peccato primi hominis nullus vnquã saluari potuit nisi per fidem passionis Christi: secundum illud Ro. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. ergo statim post peccatum primi hominis, circuncisio instituì debuit, & non tempore Abrahæ.

1. 2. q. 70. 2. art. 5. ad 1. & quæst. 103. art. 2. ad 3. & 4. 3. q. 62. art. 2. 4. d. 1. q. 2. art. 2. & 3. q. 70. 2. ad 1. & quæst. 1. art. 2. ad 1. & 2. Ro. 4. lec. 2. & 3. Ar. pro.

¶ 2 Præterea, In circuncisione homo profitebatur obseruãtiam veteris legis, sicut in baptismo profitetur obseruantiam nouæ legis, vnde Apost. dicit Gal. 5. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Sed legalis obseruantia non est tradita tempore Abrahæ, sed magis tempore Moysi. Ergo inconuenienter instituta est circuncisio tempore Abrahæ.

¶ 3 Præterea, Circũcisio fuit figuratiua & præparatiua baptismi. Sed baptismus exhibetur omnibus populis: secundum illud Mat. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circunci

circuncisio non debuit institui vt obseruanda tantum ab vno populo Iudæorum, sed ab omnibus populis.

¶ 2 Præterea, Carnalis circuncisio debet respõdere spiritualiter, sicut figura figurato. Sed spiritualis circuncisio quæ fit per Christum, indifferenter conuenit vtriq; sexui: quia in Christo Iesu nõ est masculus & fœmina: vt dicitur Galat. 3. Ergo inconuenienter est circuncisio instituta, quæ competit solis maribus.

¶ SED CONTRA est, quod sicut legitur Genes. 17. circuncisio est instituta à Deo, cuius perfecta sunt opera.

Ar. pra.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) * circuncisio erat præparatoria ad baptismum, inquantũ erat quædam professio fidei Christi, quam etiam nos in baptismo professimur. Inter antiquos autẽ Patres primus Abraham promissionẽ accepit de Christo nascituro, cum dictũ est ei Genes. 22. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipse etiã primus se à societate infidelium segregauit, secundum mãdatum Dei dicentis sibi, Egredere de terra tua & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circuncisio fuit instituta in Abraham.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd immediate post peccatũ primi parẽtis, propter doctrinam ipsius Adæ (qui plenè instructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis intantum vigebat in homine, quod nõ oportebat determinari hominibus aliqua signa fidei & salutis: sed vnusquisq; pro suo libito fidẽ suam * aliquibus signis protestabatur. Sed circa tẽpus Abrahæ diminuta erat fides, plurimis ad idolatriã declinantibus: obscurata etiam erat ratio naturalis per augmẽtum carnalis cõcupiscentiæ vsq; ad peccatũ contra naturã. Et ideo conuenienter tunc & nõ ante fuit instituta circũcisio ad profitendum fidem, & ad minuẽdum carnalem concupiscentiam.

Aliàs profitẽtibus.

1. 2. q. 90. ar. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd legalis obseruantia tradi nõ debuit nisi populo iam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum: vt in Secunda parte dictum est. * Populus autẽ fideliũ congregandus erat aliquo signo sensibili, quod est necessarium ad hoc quòd homines in quacunque religione adnentur: sicut Aug. dicit contra Faustũ. * Et ideo oportuit prius institui circuncisionẽ, quàm lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem familias suas instruxerunt de diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & Dominus dicit de Abraham, Scio quòd præcepturus sit filiis suis & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini.

Libr. 19. cap. 11.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus in se continet perfectionem salutis, ad quam Deus omnes homines vocat, secundum illud 1. Timot. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri. Et ideo baptismus omnibus populis proponitur. Circuncisio autem non continebat perfectionem salutis, sed figurabat ipsam vt fiendam per Christum, qui erat ex Iudæorum populo nasciturus. Et ideo illi soli populo data est circuncisio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd circuncisiõ instituta est, vt signum fidei Abrahæ, qui credidit se patrem futurũ Christi sibi repromissi: & ideo cõuenienter solis maribus cõpetebat. Peccatum etiam originale, cõtra quod specialiter circuncisio ordinabatur, à patre trahitur, non a matre: vt in secunda parte dictum est. * Sed baptismus continet virtutem Christi: qui est vniuersalis causa salutis omnium, & remissionis omnium peccatorum.

1. 2. q. 81. art. 5. ad 2. & art. 1. ad 2.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ritus circuncisionis fuerit conueniens.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ritus circuncisionis non fuerit cõueniens. Circuncisio enim (sicut dictum est) * fidei quædam professio est. Sed fides in vi apprehensiua existit, cuius operationes maxime apparent in capite. Ergo magis debuit signum circuncisionis dari in capite quàm in membro generationis.

*4. dist. 1. q. 1. ar. 3. q. 1. & ar. 3. q. 2. & 3. Et 10. 7. le. 2. co. 5. Ro. 4. lec. 2. co. 3. * Ar. 1. & 2.*

¶ 2 Præterea, Ad vsum sacramentorum assumimus ea, quorum est communior vsus: sicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidendum communius vtimur cultello ferreo quàm lapideo. Ergo circuncisio non debuit fieri cultello lapideo.

Hom. circuncisiõ ter princ. & med.

¶ 3 Præterea, Sicut baptismus instituitur in remedium originalis peccati, ita etiam circuncisio: sicut Beda dicit. * Sed baptismus non differtur vsque ad octauum diem (ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatum, si nondum baptizati decedant) quandoque etiam traditur baptismus post octauum diem. Ergo circuncisioni non debuit determinari octauus dies, sed debebat quandoque præuemiri, sicut etiam quandoque tardabatur.

¶ SED CONTRA est, quod Rom. 4. super illud, Et signum accepit circuncisionis, determinatur in glossa prædicatus circuncisionis ritus.

Ar. pra.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictũ est) * circuncisio quoddam signum fidei est, institutum à Deo, cuius sapientiæ non est numerus. Determinare autem conuenientia signa, est sapientiæ opus. Et ideo concedendum est, quòd ritus circuncisionis fuit cõueniens.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circuncisio conuenienter fiebat in membro generationis. Primò quidem: quia signum erat fidei, qua Abraham credidit Christum ex suo semine nasciturũ. Secundò, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. Tertiò, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiscentiæ: quæ præcipue in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cultellus lapideus non erat de necessitate circuncisionis: vnde non inuenitur tale instrumentum præcepto domino determinatum. Neque etiam communiter tali instrumento Iudæi vtebantur ad circuncidendũ, sicut neque modo vtuntur. Leguntur tamen aliquæ circuncisiones famosæ, cultello lapideo factæ: sicut legitur Exod. 4. q tulit Sephora acutissimam petram, & circuncidit præputium filij sui. & Iosue 5. dicitur, Fac tibi cultellos lapideos, & circuncide secundò filios Israel. Per quod figurabatur circuncisionem spiritualem esse fiendam per Christum: de quo dicitur 1. Cor. 10. Petra autem erat Christus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd octauus dies determinabatur circuncisioni, tum propter mysterium: quia in octaua ætate (quæ erit ætas resurgentiũ) quasi in octauo die, perficietur per Christũ spiritualis circuncisio, quando auferet ab electis non solum culpam, sed etiam omnem pœnalitatem, tum etiam propter teneritudinem infantis ante octauum diem. Vnde etiam de aliis animalibus Leuit. 22. præcipitur, Bos, ouis & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub vbere matris suæ, die autem octauo, & deinceps offerri poterunt Domino. Erat autem octauus dies de necessitate præcepti: ita scilicet, quòd octauum diem prætermittentes, peccabant, etiam si esset sabbathum: secũdum illud Ioan. 7. Circuncisionem accipit homo in sabbatho, vt non soluatur lex Moysi. Non tamen erat de necessitate sacramenti: quia si aliqui omittebant octauum diem, postea poterant circuncidi. Quidam etiam dicunt, quòd propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex autoritate Scripturæ, nec ex consuetudine Iudæorum haberi potest. Vnde melius dicẽdum est, sicut etiam Hugo de san. Vict. dicit, * quòd octauus dies nulla necessitate præueniebatur. Vnde super illud Prouerb. 4. Vnigenitus eram coram matre mea, dicit glo. quòd alius Bersabee paruulus non computatur: quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit, & per consequens nec circuncisus.

Euu. 1. lib. de Sacra. parte 12. cap. 2.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum circuncisio conferret gratiam iustificantem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd circuncisio non conferret gratiã iustificantem: dicit enim Apostolus Gal. 2. Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est, id est sine causa. Sed circuncisio erat quædam obligatio legis implendæ: secundum illud Gal. 6. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Ergo si ex circuncisione est iustitia, Christus gratis, id est sine causa, mortuus est. Sed hoc est inconueniens. non ergo ex circuncisione erat gratia iustificans à peccato.

Supra, q. 62. art. 6. ad 3. & 7. dist. 1. q. 1. art. 4. & veri. q. 28 art. 2. ad 12. & Ro. 4. le. 2. co. 3. & ca. 9. lec. 5. col.

¶ 2 Præterea, Ante institutionem circuncisionis sola fides ad iustificationem sufficiebat: dicit enim Grego. in Moral. * Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres pro paruulis sola fides. Sed virtus fidei non est immunita per mandatum circuncisionis. ergo sola fides paruulos iustificabat, & non circuncisio.

1. fin. Libr. 4. cap. 2.

¶ 3 Præterea, Iosue 5. legitur, quod populus qui natus est in deserto

Universidad de Deusto
Biblioteca

serto per quadraginta annos, incircuncisus fuit. Si ergo per circũcisionem auferebatur peccatum originale, videtur quod omnes qui in deserto mortui sunt, tã paruuli quàm adulti, fuerint damnati. Et eadem obiectio est de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circumcisionis: qui præueniri non debebat, vt dictum est.* Art. pre.

¶ 4 Præterea, Nihil impedit introitum regni cælestis nisi peccatum. Sed circumcisi ante passionem Christi impediebantur ab introitu regni cælestis. Non ergo per circumcisionem hominesiustificabantur à peccato.

¶ 5 Præterea, Peccatum originale non dimittitur sine actuali: quia impium est à Deo dimidiam sperare veniam, vt Augusti.* dicit. Sed nusquam legitur quòd per circũcisionem remitteretur actuale peccatum. Ergo etiam neque originale, per eam dimittebatur. Lib. de vera & falsa pœnitẽ. cap. 9.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit, ad Valerium contra Iudæos,* Ex quo instituta est, circumcisio in populo Dei, quæ erat signaculum fidei iustitiæ Dei, ad sanctificationem purgationis valebat paruulis originalis veteriq; peccati: sicut & baptismus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo institutus est. Libr. 2. de Hæsp. & concup. ca. pit. 11.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter ponitur, quòd in circumcisione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt quòd non conferebatur gratia, sed solùm auferebatur peccatum, quod Magister ponit in prima distinct. 4 sentent. & Rom. 4. in gloss. Sed hoc non potest esse: quia culpa non remittitur nisi per gratiam, secundum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratia, &c. Et ideo alij dixerunt, quòd per circumcisionem conferebatur gratia quantum ad effectus remissionis culpæ, sed nõ quantum ad effectus positiuos, ne cogerentur dicere, quòd gratia in circũcisione collata sufficiebat ad implendum mandata legis, & ita superfluus fuerit aduentus Christi. Sed hæc etiam positio stare nõ potest, primò quidem: quia per circumcisionem dabatur pueris facultas suo tẽpore perueniendi ad gloriã, quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ: secundò, quia priores sunt naturaliter secundum ordinẽ causæ formalis effectus positiui, quam priuatiui, licet secundum ordinem causæ materialis sit è conuerso. formę etiam non excludit priuationem, nisi informando subiectũ. Et ideo alij dixerunt, quòd in circumcisione conferebatur gratia etiam quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignum vitæ æternæ, sed non quantum ad omnes effectus: quia non sufficiebat reprimere concupiscentiã fomitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi visum est. Sed diligenter consideranti apparet hoc non esse verum; quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentię, & vitare omne peccatum mortale, quod cõmittitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quàm cupiditas millia auri & argenti. Et ideo dicendũ est, quòd in circumcisione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus, aliter tamen quàm in baptismo. Nam in baptismo confertur gratia ex virtute ipsius baptismi, quã habet inquãtum est instrumentũ passionis Christi iam perfectæ.* In circumcisione autem conferebatur gratia, non ex virtute circumcisionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, cuius signum erat circumcisio: ita scilicet, quòd homo qui accipiebat circumcisionem, profitebatur se suspicere talẽ fidem: vel adultus pro se, vel alius pro paruulis. Vnde & Apostol⁹ dicit Rõ. 4. quòd Abraham accepit signum circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei, quia scilicet iustitia erat ex fide significata, non ex circumcisione significante. Et quia baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi, nõ autem circumcisio, ideo baptismus imprimit characterem incorporantem hominem Christo, & copiosiorem gratiam confert quàm circumcisio: maior enim est effectus rei iam præsentis, quam spei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procederet, si ex circumcisione esset iustitia aliter quàm per fidem passionis Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ante institutionem circumcisionis sola fides Christi futuri iustificabat tam pueros, quam adultos: ita etiam & circumcisione data. Sed ante nõ requirebatur aliquod signum protestatiuum huius fidei: quia nondũ homines fideles seorsum ab infidelibus cœperant aduari ad cultum vnius Dei. Probabile tamen est, quòd parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderẽt, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti proseipsis preces & sacrificia offerebant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd populus in deserto prætermittens mãdatum circumcisionis, excusabatur: tum quia nesciebat quando castra mouendi erant: tum quia (vt Damasc. dicit)* non necesse erat eos aliquod signum distinctionis habere, cùm seorsum ab aliis populis habitabãt. Et tamen, vt Augustin.* dicit, inobedientiam incurrebãt qui ex contemptu prætermittebant. Videtur tamen quòd nulli incircumcisi mortui fuerint in deserto: quia, vt in Psalm. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus: sed illi soli videntur mortui in deserto, qui fuerant in Ægypto circoncisi. Si tamen aliqui incircumcisi mortui sint, eadem ratio est de his, & de his qui moriebantur ante circumcisionis institutionem. Quod etiam intelligendum est de pueris, qui moriebantur ante octauum diem tempore legis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in circumcisione auferebatur originale peccatum ex parte personæ remanebat tamen impedimentum intrandi in regnũ cælorum ex parte totius naturæ: quod fuit sublatum per passionem Christi. Et ideo etiam baptismus ante passionem Christi non introducebat in regnum. Sed & circumcisio si haberet locum post passionem Christi, introduceret in regnum.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd adulti quando circumcidebãtur, consequebantur remissionem, non solùm originalis peccati, sed etiam actualium peccatorum. Non tamen ita quòd liberarentur ab omni reatu pœnæ, sicut fit in baptismo: in quo confertur copiosior gratia.

Dam. lib. 4. c. 26.* Libr. qu. in Iosue cap. 6.

D.614. D.342. D.344.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA PRIMA, De præparatoriis, quæ simul concurrunt cum baptismo, in quatuor articulos diuisa.

¶ Super Quæstionem septuagesimam & quæstionem septuagesimã primam.

Circa quæst. 70. & vt. nihil scribendum videtur, nisi in his quæ dicuntur in art. 4. de causalitate exorcismorum. Non carent si quidem scrupulo duo ibi dicta. Primum est circa apertionẽ sensuum per exorcismos baptismales. Secundum est circa vnctionem, quæ fit in vertice baptizati, quòd operatur conseruationem gratiæ baptismalis. Primum enim intelligo nõ sic, quòd exorcismus mutet interiorem infectionem sensuum animæ, quia hoc sine gratia non video posse fieri in paruulis; quicquid fit in adultis: sed intelligo sic quòd potestas dæmonis ad præcludendum sensus interiores animę cõcessa dæmoni propter interiorem infectionem animæ per exorcismum impeditur. Ne scilicet ob infectas interiores animæ partes præcludat alias ad sentiendum spiritualia quę Christi sunt: ita quòd potestas dæmonis per exorcismos baptismales impeditur ne possit extrinseca obstacula sacramento & intrinseca sacramenti effectui præstare.

¶ Secundò dicũ, quòd de actiua conseruatione intelligi nequeat, de passiua oportet intelligi: quòd vncto illa operatur quoddam actuale auxilium faciens ex parte baptizati ad conseruationem gratiæ susceptæ. Consistit autẽ auxilium hoc in actu secundo, qui in adultis tũc excitatur aut adiuuatur, in paruulis autem non nisi tempore extensionis gratiæ ad operationem locum habere potest.

REINDE considerãdum est de præparatoriis, quæ simul concurrunt cum baptismo.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm catechismus debeat præcedere baptismum.

¶ Secundò, vtrùm baptismum debeat præcedere exorcismus.

¶ Tertiò, vtrùm ea quæ aguntur in catechismo & exorcismo aliquid efficiant vel solùm significent.

¶ Quartò, vtrùm baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per sacerdotes.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum catechismus debeat præcedere baptismum.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod catechismus non debeat præcedere baptismum. Per baptismum enim regenerantur homines in vitam spiritualem. Sed prius homo accepit vitam quàm doceri, quàm baptizari. 4. dist. 6. 2. q. 2. a. 1.

¶ 2 Præterea, Baptismus exhibetur nõ solùm adultis, sed etiam pueris, qui non sunt doctrinæ perceptibiles, eo quòd non habent vsum rationis. Ergo ridiculum est eos catechizare.

¶ 3 Præterea, In catechismo cõfitetur catechizatus suã fidem. Sed pueri non possunt suam fidem cõfiteri, neque per seipsos, neque

neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus potest alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non potest aliquis scire, vtrum pueri cum ad legitimam ætatem peruenerint, assentiãt fidei. Non ergo debet catechismus præcedere baptismum.

¶ SED CONTRA est quod Rabanus de institutione clericali* dicit, Ante baptismum, catechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. Lib. 1. c. 25.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est*) baptismus est fidei sacramentum, cum sit quædam professio fidei Christianæ. Ad hoc autem quòd aliquis fidem accipiat, requiritur quòd de fide instruatur, secundum illud Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? Et ideo ante baptismum conuenienter præcedit catechismus. Vnde & Dominus præceptum baptizandi discipulis tradens, præmittit doctrinam baptismo, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. Q. 2. prec. art. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptismum, præsupponit vitam naturæ rationalis: in qua homo potest esse particeps doctrinæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut mater Ecclesia (vt suprà dictum est*) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, vt veniant, & aliorum cor, vt credant: ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt audiant, & intellectum, vt per alios instruantur. Et ideo eadem ratione sunt catechizandi, qua sunt baptizandi. Q. 69. ar. 6. ad 3. & q. 68. ar. 9.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui pro puero baptizato respondet, Credo, non prædicit puerum creditурum, cum ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed pro fitetur fidem Ecclesiæ in persona pueri, cui communicatur, cuius sacramentũ ei tribuitur, & ad quam obligatur per alium. Non est enim inconueniens, quòd aliquis obligetur per alium in his quæ sunt de necessitate salutis. Similiter etiam patrinus pro puero respondens promittit se operam daturum ad hoc quòd puer credat. Quod tamen non sufficeret in adultis vsum rationis habentibus.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm exorcismus debeat præcedere baptismum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod exorcismus non debeat præcedere baptismum. Exorcismus enim contra energumenos, id est, arreptitios ordinatur. Sed non omnes baptizandi sunt tales. Ergo exorcismus non debet præcedere baptismum. Tosca art. 3. ad 3. Et 4. dist. 6. q. 2. ar. 3. q. 1. per tot. & q. 2. ad 4.

¶ 2 Præterea, Quãdiu homo subiacet peccato, diabolus in eum habet potestatem: quia vt dicitur Ioan. 8. qui facit peccatum, seruus est peccati. Sed peccatum tollitur per baptismum. Non ergo ante baptismum sunt homines exorcizandi.

¶ 3 Præterea, Ad arcendum dæmonum potestatem introducta est aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorcismos.

Epist. 1. ad Epist. Gal. c. 12. ¶ SED CONTRA est quod Cælestinus papa dicit,* Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorum spiritus immundus ab eis abiiciatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quicunque sapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimẽta sui operis. vnde dicitur Hier. 4. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Diabolus autem hostis est humanæ salutis, quæ homini per baptismum* exhibetur: & habet potestatem aliquam in hominem, ex hoc ipso quod subditur originali peccato, vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptismũ expelluntur dæmones per exorcismos, ne salutem hominis impediant: quam quidem expulsionem significat exsufflatio. Benedictio autem cum manus impositione, præcludit expulso viam, ne redire possit. Sal autem in os missum, & narium & aurium sputo limitio, significat receptionem doctrinæ fidei quãtum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confessionem quantum ad os. Olei verò inunctio significat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones. Alias, acquiritur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd energumeni dicuntur, quasi interius laborantes ex intrinseca operatione diaboli. Et quamuis non omnes accedẽtes ad baptismum, corporali-

ter ab eo vexẽtur: omnes tamen non baptizati potestati dæmonum subiiciuntur, saltem propter originalis peccati reatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in baptismo per* ablutionem peccati excluditur potestas dæmonis ab homine, quantum ad hoc quòd impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorcismi excludunt potestatem dæmonis, inquantum impedit hominem à perceptione sacramenti. Alias ablationem

¶ Ad tertium dicendũ, quòd aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ sunt ab exteriori: sed exorcismus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quę sunt ab interiori: vnde & energumeni dicuntur, quasi interius laborantes illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quòd sicut in remedium contra peccatum, secundò datur pœnitentia, quia baptismus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum, secundò datur aqua benedicta, quia exorcismi baptismales non iterantur.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm ea quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ea quæ aguntur in exorcismo, non efficiant aliquid, sed solùm significent. Si enim puer post exorcismos moriatur ante baptismum, salutem non consequitur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorum, quæ in sacramentis aguntur, vt homo consequatur salutem. Vnde & Marc. vlt. dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Ergo ea quæ aguntur in exorcismo, nihil efficiunt, sed solùm significant. 4. dist. 6. q. 2. art. 3. q. 2.

¶ 2 Præterea, Hoc solùm requiritur ad sacramentum nouæ legis, vt sit signum & causa: vt suprà dictum est.* Si ergo ea quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant, videtur quòd singula sint quædam sacramenta. Q. 62. ar. 1. & 2.

¶ 3 Præterea, Sicut exorcismus ordinatur ad baptismũ, ita etiã si aliquid in exorcismo efficitur, ordinatur ad effectum baptismi. Sed dispositio ex necessitate præcedit formam perfectam: quia forma non recipitur nisi in materia dispositа. Sequeretur ergo, quòd nullus posset consequi effectum baptismi, nisi prius exorcizetur, quod patet esse falsum. Non ergo ea quæ aguntur in exorcismis, aliquem effectum habent.

¶ 4 Præterea, Sicut quædam aguntur in exorcismo ante baptismum, ita etiam quædam aguntur post baptismum, sicut quòd sacerdos baptizatum chrismate vngit in vertice. Sed ea quæ post baptismum aguntur, non videntur aliquid efficere: quia secundum hoc effectus baptismi esset imperfectus. Ergo nec ea quæ ante baptismum aguntur in exorcismo.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Symbolo,* Paruuli exsufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur frustra per Ecclesiam. Ergo per huiusmodi exsufflationes hoc agitur, vt dæmonum potestas expellatur. Lib. 1. c. 1.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd quidam dixerunt ea, quæ in exorcismo aguntur, nihil efficere, sed solum significare. Sed hoc patet esse falsum, per hoc quòd Ecclesia in exorcismis, imperatiuis verbis vtitur ad expellendam dæmonis potestatem: puta cùm dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum est, quòd aliquem effectum habent: differẽter tamen ab ipso baptismo. Nam per baptismum datur homini gratia ad plenam remissionem culparum. Per ea verò quæ in exorcismo aguntur, excluditur duplex impedimentum salutaris gratiæ percipiendæ. Quorum vnum est impedimentum extrinsecum, prout dæmones hominis salutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exsufflationes, quibus potestas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta* auctoritate Augustini.) quantum scilicet ad hoc quòd non præstet impedimentum sacramento suscipiendo. Manet tamen potestas dæmonis in homine, quantum ad macalam peccati & reatum pœnæ, quousque peccatum per baptismum tollatur. Et secundum hoc Cyprianus dicit,* Scias diaboli nequitiam posse remanere vsque ad aquam salutarem: in baptismo autem omnem nequitiã amittere. Aliud impedimẽtum est intrinsecum: prout scilicet homo ex infectione originalis peccati habet sensus præclusos ad percipiẽda salutis mysteria. Vnde Rabanus de institutione clericorum* dicit, quòd per saliuam typicã & sacerdotis tactũ, sa- In Aug. sed cont. Li. 4. epi. 7. Li. 1. cap. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pientia & virtus diuina salutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei, vt aperiantur ei aures, ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi sensus, in intimo corde, ad respondendum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per ea quæ aguntur in exorcismo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur post mortem: sed solùm tolluntur impedimenta recipiendi remissionem culpæ per sacramentum, vnde post mortem exorcismus non valet sine baptismo. Præpositinus tamen dicit, quòd pueri exorcizati, si moriantur ante baptismum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ sunt carentia diuinæ visionis, quæ non recipit magis & minus.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd de ratione sacramenti est, quòd perficiat principalem effectũ, qui est gratia remittens culpam, vel supplens aliquem hominis defectum. Quod quidem non sit per ea quæ aguntur in exorcismo: sed solùm huiusmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non sunt sacramenta, sed sacramentalia quædam.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd dispositio sufficiens ad suscipiendam gratiam baptismalem, est fides & intẽtio, vel propria eius qui baptizatur, si sit adultus: vel ipsius Ecclesiæ, si sit paruulus. Ea verò quæ aguntur in exorcismo, ordinantur ad remouendum impedimenta: & ideo sine eo potest aliquis consequi effectum baptismi. Non tamen sunt huiusmodi prætermittenda, nisi in necessitatis articulo. Et tunc cessante periculo, debent suppleri, vt seruetur vniformitas in baptismo. Nec frustra supplẽtur post baptismum: quia sicut impeditur effectus baptismi, antequã percipiatur, ita potest impediri postquam fuerit perceptus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd eorum quæ aguntur post baptismum circa baptizatum, aliquid est quod non solum significat, sed efficit: puta iniunctio quæ fit in vertice, quæ operatur * conseruationem gratiæ baptismalis. Aliquid autem est quod nihil efficit, sed solum significat: sicut quòd datur ei vestis candida, ad significandum nouitatem vitæ.

Alius, ad confer mationi.

ARTICVLVS IIII.

A.di.6.q. 2.ar.3.q. 3.

¶ Vtrùm sit officium sacerdotis catechizare, & exorcizare baptizandum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit sacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim ministrorum pertinet habere operationem super immũdos: vt Dionys. dicit 5. cap. Eccles. hie. Sed catechumeni qui instruuntur in catechismo, & energumeni qui purgantur in exorcismo, computantur inter immundos: vt ibidem Dionys. dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium sacerdotis, sed potius ministrorum.

¶ 2 Præterea, Catechumeni instruuntur de fide per sacram Scripturam, quæ in Ecclesia per ministros recitatur: sicut enim per lectores in Ecclesia legitur vetus Testamentum, ita etiam per diacones & subdiacones legitur nouũ. Et sic ad ministros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad ministros pertinet: dicit enim Isid. in quadam Epistola, * Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos & catechumenos in exorcismo imponere. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis, catechizare & exorcizare.

Refertur Dist. 25. can. Pertectu.

¶ 3 Præterea, Catechizare idem est quod docere, & hoc idem est quod perficere. Quod ad officium episcoporum pertinet, vt dicit Dionys. 5. cap. Eccles. hier. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis.

Refert de consec. di. 4. ca. Catechismi.

¶ SED CONTRA est, quod Nicol. Papa dicit, * Catechismi baptizandorum à sacerdotibus vniuscuiusque Ecclesiæ fieri possunt. Vnde Grego. etiam super Ezech. dicit, * Sacerdotes cùm per exorcismi gratiam, manum credentibus imponunt, quid aliud faciunt, nisi quod dæmonia eiiciunt?

Greg. ho. 29. in Euang.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd minister comparatur ad sacerdotem, sicut secundarium & instrumentale agens ad principale, vt indicat ipsum nomen Ministri. Agens autem secundarium non agit sine principali agente, sed cooperatur principali agenti in operando. Quantò autem potior est operatio, tantò principale agens potioribus indiget instrumentis seu ministris. Potior autem est operatio sacerdotis, inquantum confert ipsum sacramentum, quàm in præparatoriis ad sacramentum. Et ideo supremi ministri, qui dicuntur diacones, cooperantur sacerdoti in ipsa collatione sacramentorum. dicit enim Isidor.* quòd ad diaconem pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus quæ aguntur in sacramẽtis Christi, in baptismo scilicet, in chrismate, patena, & calice. Inferiores autem ministri cooperantur sacerdotibus in his quæ sunt præparatoria ad sacramentum: sicut lectores in catechismo, & exorcistæ in exorcismo.

Loco proxime lit.

D.32.9. D.55.7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd super immundos ministri habẽt operationem ministerialem & quasi instrumentalem, sed sacerdos principalem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lectores & exorcistæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter, sed sicut in his sacerdoti ministrantes.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd multiplex est instructio. vna conuersiua ad fidem: quam Dionys. tribuit episcopo in 2. Eccles. hierar. & potest competere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda est instructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter se debeat habere in susceptione sacramentorum: & hæc pertinet secundario quidem ad ministros, principaliter autem ad sacerdotes. Tertia est instructio de conuersatione Christianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta est instructio de profundis mysteriis fidei, & perfectione Christianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad episcopos.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASECVNda, De sacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuisa.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum primum & secundum.

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento confirmationis.

¶ Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm confirmatio sit sacramentum.

¶ Secundò, de materia eius.

¶ Tertiò, vtrùm sit de necessitate sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per Episcopum consecratum.

¶ Quartò, de forma ipsius.

¶ Quintò, vtrùm imprimat characterem.

¶ Sextò, vtrùm character confirmationis præsupponat characterem baptismalem.

¶ Septimo, vtrùm conferat gratiam.

¶ Octauò, cui competat recipere hoc sacramentum.

¶ Nonò, in qua parte.

¶ Decimò, vtrùm requiratur aliquis qui teneat confirmandum.

¶ Vndecimò, vtrùm hoc sacramentum per solos episcopos detur.

¶ Duodecimò, de ritu eius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm confirmatio sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod confirmatio non sit sacramentum. Sacramenta enim ex diuina institutione efficaciam habent: sicut suprà dictum est. * Sed confirmatio non legitur à Christo instituta. Ergo non est sacramentum.

¶ 2 Præterea, Sacramenta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerũt: vnde Apostolus dicit 1. Cor. 10. qd̃ omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eãdem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri Testamento. Non ergo est sacramentum.

¶ 3 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum salutẽ. Sed sine confirmatione potest esse salus: nam pueri baptizati, sine confirmatione decedentes, saluantur. Ego confirmatio non est sacramentum.

¶ 4 Præterea, Per omnia sacramenta Ecclesiæ, homo Christo conformatur, qui est sacramentorum autor. Sed per confirmationem non videtur homo Christo conformari: qui non legitur esse confirmatus.

¶ SED CONTRA est quod Melchiades papa scribit Hispaniarum episcopis. * De his, super quibus rogastis nos, vos informari, vtrùm maius sit sacramentum, manus impositio episcoporum, an baptismus, scitote vtrunque magnum esse sacramentum.

De cons. d. 5. c. de hiquoibus

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta nouæ legis ordinantur ad * speciales gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale sacramentũ. Quia vero sensibilia & corporalia gerunt spiritualium & intelligibilium similitudinem, ex his quæ in vita corporali specialiter aguntur, percipere possumus quid in spirituali vita gratiæ speciale existat. Manifestũ autẽ est, quod in vita corporali specialis quædam perfectio est, quod homo ad perfectam ætatẽ perueniat, & perfectas actiones hominis agere possit. Vnde & Apostolus dicit 1. Cor. 13. Cùm autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Et inde est etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmẽti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam spiritualem homo accipit per baptismum, qui est spiritualis regeneratio. In cõfirmatione autem homo accipit quasi quandã perfectam ætatem spiritualis vitæ. Vnde Melchiades papa dicit, * Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et ideo manifestum est, quod confirmatio est speciale sacramentum.

Aliũ spiritua- le.

Ex Epist. ad Epis. Hispa- nos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod circa institutionem huius sacramenti est triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc sacramentum non fuit institutum nec à Christo, nec ab Apostolis, sed postea, processu temporis in quodam concilio. Alij vero dixerunt, quod fuit institutum ab Apostolis. Sed hoc non potest esse, quia instituere nouum sacramentum, pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ competit soli Christo.

Et ideo dicendum est quod Christus instituit hoc sacramentum, non exhibendo, sed promittendo: secundum illud Ioan. 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi resurrectionem & ascensionem: secundum illud Ioan. 7. Nondum erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.

¶ Ad secundum dicendum, quod quia confirmatio est sacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid respondens in veteri Testamento: quia nihil ad perfectum adduxit lex, vt dicitur Hebr. 7.

Q 65. ar. 4. ad 3.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut suprà dictum est *) omnia sacramẽta sunt aliqualiter necessaria ad salutem, sed quædam sine quibus non est salus: quædam vero sicut quæ operantur ad perfectionem salutis. Et hoc modo confirmatio est de necessitate salutis, quanuis sine ea possit esse salus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu sacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, quod illi qui confirmationem accipiunt, quæ est sacramentum plenitudinis gratiæ, Christo conformantur, inquantum ipse à primo instanti suæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. 1. Quæ quidem plenitudo declarata est in baptismo, quando Spiritus sanctus descendit corporali specie super eum. Vnde & Luc. 4. dicitur, quod Iesus plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Christi (qui est sacramentorum autor) vt à sacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm chrisma sit conueniens materia huius sacramenti.

Infrà q. 84. ar. 1. ad 1. Et 4. dist. 7. q. 1. ar. 2. q. 1. & 2. Et 4. con. 1. 60. Ar pra. ad. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd chrisma non sit conueniens materia huius sacramenti. Hoc enim sacramentum (vt dictum est *) institutum est à Christo promittente discipulis Spiritum sanctum. Sed ipse misit eis Spiritum sanctum absque omni chrismatis inũctione: ipsi etiam Apostoli hoc sacramentum conferebant per solam manus impositionem absque chrismate: dicitur enim Act. 8. quòd Apostoli imponebant manus super baptizatos, & accipiebant Spiritum sanctum. Ergo chrisma non est materia huius sacramenti: quia materia est de necessitate sacramenti.

¶ 2 Præterea, Confirmatio quodammodo perficit sacramẽtum baptismi (sicut suprà dictum est *) & ita debet ei conformari, sicut perfectio perfectibili. Sed in baptismo est materia, simplex elementũ, scilicet aqua. Ergo huius sacramẽti non est conueniens materia chrisma, quod perficitur ex oleo & balsamo.

Q 65. ar. 4.

¶ 3 Præterea, Oleum assumitur in materia huius sacramenti ad inungendũ. Sed quolibet oleo potest fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuscunque aliis rebus. Non ergo solùm oleũ oliuarum debet assumi ad huiusmodi sacramentum.

¶ 4 Præterea, Suprà dictum est, * quòd aqua assumitur vt materia ad baptizãdum: quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbiq; inuenitur, & multò minus balsamũ. Non ergo chrisma, quod ex his conficitur, est conueniens materia huius sacramenti.

Q. 66. ar. 3.

¶ SED CONTRA est quod Greg. dicit in Registro, * Presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate, non præsumant. Ergo chrisma est materia huius sacramenti.

Lib. 3. c. 9

¶ RESPONDEO dicendum, quòd chrisma est conueniens materia huius sacramenti. Sicut enim dictum est, * in hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti ad robur spirituale, quod competit perfectæ ætati. Homo autem cùm ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones suas ad alios, antea verò quasi singulariter sibiipsi viuit. Gratia verò Spiritus sancti in oleo designatur: vnde Christus dicitur esse vnctus oleo lætitiæ, propter plenitudinem Spiritus sancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius sacramenti. Admiscetur autem balsamum, propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios: vnde Apostolus dicit 2. Cor. 2. Christi bonus odor sumus Deo, &c. Et licet multa alia sint odorifera: tamen præcipue accipitur balsamum propter hoc, quòd habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptione præstat: vnde Eccles. 24. dicitur, Quasi balsamum non mixtum odor meus.

Ar pra.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus ex potestate excellentiæ, quam habet in sacramentis, contulit Apostolis rem huius sacramenti, id est, plenitudinem Spiritus sancti sine sacramento: eo quòd ipsi primitias Spiritus sancti acceperunt: sicut dicitur Rom. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius sacramenti exhibitum fuit Apostolis sensibiliter in collatione Spiritus sancti. Quòd enim sensibiliter Spiritus sanctus super eos descendit in specie ignis, ad eadem significationem refertur ad quam refertur oleum, nisi quòd ignis habet vim actiuam, oleum autem habet vim passiuam, in quantum est materia & fomentum ignis. Et hoc satis competebat: nam per Apostolos gratia Spiritus sancti erat ad alios deriuanda. Super Apostolos etiam Spiritus sanctus descendit in figura linguæ, quod ad idem significandum refertur, quod significat balsamum: nisi quòd lingua per locutionem est communicatiua ad alterum, balsamum verò per odorem: quia scilicet Apostoli replebantur Spiritu sancto, vt fidei doctores: alij autem fideles, vt operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Similiter etiam ad impositionem manus Apostolorum, & etiam ad eorum prædicationem, descendebat plenitudo Spiritus sancti super fideles sub visibilibus signis, sicut & à principio descenderat super Apostolos: vnde Petrus dicit Act. 11. Cum cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos initio. Et ideo non erat necessaria sensibilis materia sacramentalis vbi sensibilia signa miraculosè exhibẽbatur diuinitus. Vtebãtur tamẽ Apostoli cõmuniter chrismate in exhibitione sacramẽti, quãdo huiusmodi visibilia signa non exhibebãtur, dicit enim Dionys. 4. c. Eccl. hierar. Est quædã perfectiua

¶ Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum tertium.

IN art.3.aduerte propter cuius emergẽtes, quod licet conster ex Ecclesiæ ritu materiam confirmationis oportere esse consecratam ab Episcopo: non tamen euidenter constat an ista necessitas sit ex sacramento aut ex præcepto. Et dato quod sit ex necessitate sacramenti, restat adhuc dubium, an sic oporteat quod plenitudo Apostolicæ potestatis non possit dispensatiue subtrahere simplicem sacerdotem ad consecrationem materiæ, sicut potest ipsum subrogare ad collationem huius sacramenti, vt infrà patebit.

Et de primo quidem dubio apparet tenẽdum quòd si Episcopus confirmaret cum chrismate consecrato à simplici sacerdote, sacramentum nullum esset: iuxta verba Autoris hîc sententia, consecrationem huiusmodi pertinere ad necessitatem, & non ad solennitatem sacramenti: & ideo si tales pertinaciter tamen contenderãdo oppositum, est negligentiæ contenta: quæ quidem culpa est maior consecratio ea, quæ fit in Extrema vnctione, quam quum possit simplex sacerdos efficere, omnem aliam non sacramentalem efficere potest: ita quòd facta tenet, quamuis peccet faciendo. Nec autor in litera explicat quòd ab Episcopo omnino oporteat fieri, nihil tamen distinctiue concludo. Legimus enim etiam ipsorum fede dispensante circa ministrum huius sacramenti in concussæ explicatum fuisse quòd vtantur chrismate consecrato per episcopum, vt patetin concilio Florentino sub Eugenio iiii. De secunda autem quæstione nullam ego video cõtinent dubitandi, supposita potestate Papæ de mutatione ministri: qui enim potest maius, potest & minus: maius autem esse constat quòd presbyter conferat confirmationis sacramentum quam conferat materiam huius sacramenti, quanto maius est sacramentum sua materia. Et propterea si Papa potest facere, quod simplex sacerdos confirmet, potest etiam efficere, quod idem consecret materiam.

Tract. 8c. a medio.

¶ In eodem ar. 3. Durandus occurrit in 4. sent. dist. 7. quæst. 1. contra literæ rationem arguens, voluisse ipsum peccare secundum non causam vt causam, quatum ad sanctificationem materiæ ex contactu vel non contactu Christi. Tum quia si contactus Christi sanctificauit materiam, puta aquam & panem, vel fecerit huiusmodi sanctificationi primæ ex superadita sanctificatione ab Ecclesia, si fuisset eiusdem rationis, vel prima effecticiens, si secunda: est alterius rationis. Tum quia Christus vsus est visibilibus in vita à Magdalena pluries, & in morte à Nicodemo: ac per hoc sanctificauit vnctiones, si cõtactus eius sanctificatiuus est. Et sic sanctificata esset etiam materia huius sacramenti, nec egeret consecratione: cuius oppositum dicit.

De conse. di. 4. c. Presbyt.

Q 64. ar. 3.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd baptismus datur ad spirituale vitam simpliciter consequendã: & ideo competit illi sacramento materia simplex. Sed hoc sacramentum datur ad plenitudinem consequendã Spiritus sancti, cuius est multiformis operatio, secundũ illud Sap. 7. est enim in illa Spiritus sancti virtus multiplex, & 1. ad Cor. 12. dicitur, Diuisiones gratiarũ sunt, idem autem Spiritus. Et ideo conuenienter huius sacramenti est materia composita.

¶ Ad tertium dicendum, quòd proprietates olei quibus significatur Spiritus sanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quã in quocunque alio oleo. Vnde & ipsa oliua semper frondibus virens, virorem & misericordiam Spiritus sancti significat. Hoc etiam oleum propriè dicitur oleum, & maximè habetur in vsu vbi haberi potest. Quilibet autem alius liquor, ex similitudine huius oleum nominatur: nec est in vsu communi, in supplementum apud eos, quibus deest oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum solùm assumitur in vsum huius, & quorundam aliorum sacramentorum.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd baptismus est sacramentum absolutæ necessitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbique: sufficit autem quòd materia huius sacramenti quod non est tãtæ necessitatis, possit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sit de necessitate huius sacramenti, quòd christma fuerit prius per episcopum consecratum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nõ sit de necessitate huius sacramẽti, quòd chrisma quod est materia huius sacramenti, fuerit prius per Episcopum consecratum. Baptismus enim, in quo fit plena remissio peccatorum, non est minoris efficaciæ, quàm hoc sacramentum. Sed licet quæda sanctificatio adhibeatur aquæ baptismali ante baptismum, non tamẽ est de necessitate sacramenti: quia in articulo necessitatis præteriri potest. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per Episcopum consecratum.

¶ Præterea, Idem non debet bis consecrari. Sed materia sacramẽti sanctificatur in ipsa collatione sacramenti, per formam verborum, qua confertur sacramentum: vnde & August. dicit super Ioan.* Accedit verbum ad elementum, & fit sacramẽtum. Non ergo debet prius chrisma consecrari, quàm hoc sacramentum tradatur.

¶ Præterea, Omnis consecratio, quæ fit in sacramentis, ad consecutionẽ gratiæ ordinatur. Sed materia sensibilis consecta ex oleo & balsamo, nõ est capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua consecratio adhiberi.

¶ SED CONTRA est quod Innoc. Papa dicit,* Presbyteris, cũ baptizãt, chrismate baptizatos vngere licet, quod ab Episcopo fuerat consecratum: non tamen frõtem ex eodẽ oleo signare, quod solum debetur Episcopis, cùm tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc sacramento. Ergo ad hoc sacramentum requiritur chrisma per Episcopum consecratum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tota sacramentorum sanctificatio à Christo deriuatur, vt suprà dictum est.* Est autem considerandum, quòd quibusdam sacramentis habentibus materiam corporeã, Christus est vsus, scilicet baptismo, & etiã Eucharistia. Et ideo ex ipso vsu Christi, materiæ horum sacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem sacramenti. Vnde Chryf.* dicit, quòd nunquam aquæ baptismi purgare peccata credentiũ possent, nisi tactu Dominico corporis sanctificatæ fuissent. Et similiter ipse Dominus accipiens panem, benedixit: similiter autẽ & calicem, vt habetur Matth. 25. & Luc. 22. Et propter hoc non est de necessitate horum sacramentorum, quòd materia prius benedicatur: quia sufficit benedictio Christi. Si qua verò benedictio adhibeatur, pertinet ad solennitatem sacramenti, non autem ad necessitatem. Vnctionibus autem visibilibus Christus non est vsus, ne fieret iniuria inuisibili vnctioni, qua est vnctus præ consortibus suis. Et ideo tam chrisma quàm oleum sanctum infirmorũ, prius benedicuntur, quàm adhibeantur ad vsum sacramenti.

Q 62. ar. 1. 2. & 3.

Refert de Consc. di. 4. cap. Nunquam aqua.

Ioan. 6.

¶ AD PRIMVM ergo patet responsio ex dictis.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd vtraque consecratio chrismatis non refertur ad idem. Sicut enim instrumentum virtutem instrumentalem acquirit dupliciter, scilicet quando accipit formam instrumenti, & quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia sacramenti duplici sanctificatione indiget: per quarum vnam fit propria materia sacramenti, per aliam verò applicatur ad effectum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd materia corporalis non est capax gratiæ, quasi gratiæ subiectum, sed solùm sicut gratiæ instrumentum, vt suprà dictum est.* Et ad hoc materia sacramẽti cõsecratur: vel ab ipso Christo, vel ab Episcopo, qui gerit in Ecclesia personam Christi.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum sit conueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis, &c.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma huius sacramenti, Configno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen. Vsus enim sacramentorum à Christo & ab Apostolis deriuatur. Sed neque Christus hanc formam instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

Infra q. 84. ar. 2. & 3. Et q. 78. ar. 3. ad 3. Et 22. colla.

¶ Præterea, Sicut sacramentum est idem apud omnes, ita & forma debet esse eadẽ: quia quælibet res habet vnitatem, sicut & esse à sua forma. Sed hæc forma non omnes vtũtur: quida enim dicũt, Cõfirmo te chrismate sanctificationi:. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

¶ Præterea, Sacramẽtũ hoc debet cõformari baptismo, sicut perfectio pfectibili: vt suprà dictũ est.* Sed in forma baptismi nõ fit mẽtio de cõsignatiõe characteris, nec etiã de cruce Christi (cũ tamẽ per baptismũ homo Christo cõmoriat, vt Apostolus dicit Rom. 6. nec etiã fit mẽtio de effectu salutis, cùm tamẽ baptismus sit de necessitate salutis. In forma etiã baptismi ponitur vnus actus tantũ, & exprimitur persona baptizantis, cùm dicitur, Ego te baptizo. Cuius cõtrariũ apparet in forma prædicta.* Non ergo est conueniens forma huius sacramenti.

Q 63. ar. 1. & 2. Item 4. ar. 2. Item 5. ar. 2. Item 6. ar. 1. Item 7. ar. 2. Item 8. ar. 2. Item 9. ar. 2. Item 10. ar. 2. Item 11. ar. 2. Item 12. ar. 2. Item 13. ar. 2. Item 14. ar. 2. Item 15. ar. 2. Item 16. ar. 2. Item 17. ar. 2. Item 18. ar. 2. Item 19. ar. 2. Item 20. ar. 2. Item 21. ar. 2. Item 22. ar. 2. Item 23. ar. 2. Item 24. ar. 2. Item 25. ar. 2. Item 26. ar. 2. Item 27. ar. 2. Item 28. ar. 2. Item 29. ar. 2. Item 30. ar. 2. Item 31. ar. 2. Item 32. ar. 2. Item 33. ar. 2. Item 34. ar. 2. Item 35. ar. 2. Item 36. ar. 2. Item 37. ar. 2. Item 38. ar. 2. Item 39. ar. 2. Item 40. ar. 2. Item 41. ar. 2. Item 42. ar. 2. Item 43. ar. 2. Item 44. ar. 2. Item 45. ar. 2. Item 46. ar. 2. Item 47. ar. 2. Item 48. ar. 2. Item 49. ar. 2. Item 50. ar. 2. Item 51. ar. 2. Item 52. ar. 2. Item 53. ar. 2. Item 54. ar. 2. Item 55. ar. 2. Item 56. ar. 2. Item 57. ar. 2. Item 58. ar. 2. Item 59. ar. 2. Item 60. ar. 2. Item 61. ar. 2. Item 62. ar. 2. Item 63. ar. 2. Item 64. ar. 2. Item 65. ar. 2. Item 66. ar. 2. Item 67. ar. 2. Item 68. ar. 2. Item 69. ar. 2. Item 70. ar. 2. Item 71. ar. 2. Item 72. ar. 2. Item 73. ar. 2. Item 74. ar. 2. Item 75. ar. 2. Item 76. ar. 2. Item 77. ar. 2. Item 78. ar. 2. Item 79. ar. 2. Item 80. ar. 2. Item 81. ar. 2. Item 82. ar. 2. Item 83. ar. 2. Item 84. ar. 2. Item 85. ar. 2. Item 86. ar. 2. Item 87. ar. 2. Item 88. ar. 2. Item 89. ar. 2. Item 90. ar. 2. Item 91. ar. 2. Item 92. ar. 2. Item 93. ar. 2. Item 94. ar. 2. Item 95. ar. 2. Item 96. ar. 2. Item 97. ar. 2. Item 98. ar. 2. Item 99. ar. 2. Item 100. ar. 2.

¶ SED

SED CONTRA est autoritas Ecclesiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd prædicta forma est conueniens huic sacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei speciem: ita forma sacramenti cõtinere debet quicquid pertinet ad speciem sacramenti. Sicut autem ex supradictis patet,* in hoc sacramẽto datur Spiritus sanctus ad robur spiritualis pugnę. Et ideo in hoc sacramento tria sunt necessaria, quæ continentur in forma prædicta. Quorum primum est causa conferens plenitudinem roboris spiritualis, quæ est sancta Trinitas, quæ exprimitur cùm dicitur, In nomine Patris, &c. Secundum est ipsum robur spirituale, quod homini confertur per sacramentum materiæ visibilis ad salutem. Quod quidem tangitur, cùm dicitur, Confirmo te chrismate salutis. Tertium est signum quod pugnatori datur: sicut & in pugna corporali, milites insignia Ducum insigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Consigno crucis, in quo scilicet Rex noster triumphauit: vt dicitur Colossẽ. 3.

Art. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut suprà dictum est)* per ministerium Apostolorum quandoque dabatur effectus huius sacramenti, scilicet plenitudo Spiritus sancti, quibusdam visibilibus signis miraculosè à Deo effectis: qui potest effectum sacramenti sine sacramento conferre. Et tunc non erat necessaria nec materia nec forma huius sacramenti. Quandoque autem tanquam ministri sacramentorum, hoc sacramentum præbebant, & tunc sicut materia, ita & forma ex mandato Christi vtebantur. Multa enim seruabant Apostoli in sacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propositis nõ sunt tradita. Vnde Diony. dicit in fine Eccl. hier. Consummatiuas inuocationes, id est verba quibus perficiuntur sacramenta, non est iustum Scripturas interpretatibus neque mysticum earum, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: sed nostra sacra traditio, siue pompa, id est, occultè eas edocer. Vnde & Apostolus dicit, loquens de celebratione Eucharistiæ, 1. Corinth. 11. Cætera, cùm venero, disponam.

Art. 2. ad 1.

Ioan. 6.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sanctitas est salutis causa. Et ideo in idem redit quod dicitur, chrismate salutis & sanctificationis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est regeneratio in spiritualem vitam, qua homo viuit in seipso: & ideo non ponitur in forma baptismi nisi vnus actus ad ipsum hominem sanctificandum pertinens. Sed hoc sacramentum non solùm ordinatur ad hoc quòd homo sanctificetur in seipso, sed exponitur cuidam pugnæ exteriori. Et ideo non solùm fit mentio de interiore sanctificatione cùm dicitur, Confirmo te chrismate salutis: sed etiam consignatur homo exterius quasi vexillo crucis ad pugnam spiritualem, quod significatur cum dicitur, Consigno te signo crucis. In ipso autem verbo baptizãdi, quod ablutionem significat, potest intelligi & materia, quæ est aqua abluens, & effectus salutis, quæ non intelliguntur in verbo Confirmandi, & ideo oportuit hæc ponere. Dictum est autem suprà,* quòd hoc quod dicitur, ego, non est de necessitate formæ baptismalis: quia intelligitur in verbo primæ personæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionem. Quod non est ita necessarium in confirmatione, quæ non exhibetur nisi ab excellenti ministro, vt infra dicetur.

Q 66. ar. 5. ad 6.

Art. 11.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum sacramentum confirmationis imprimat characterem.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum confirmationis nõ imprimat characterem. Character enim importat quoddam signum distinctiuum. Sed per sacramentum cõfirmationis non distinguitur homo ab infidelibus, hoc enim fit per baptismum: neque etiam ab aliis fidelibus, quia hoc sacramentum ordinatur ad pugnam spiritualem, quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc sacramento imprimitur aliquis character.

4. di. 7. q. 2. ar. 1 q. 1. & q. 3. ar. 3 q. 3.

Q 63. ar. 5.

¶ Præterea, Suprà dictum est,* quòd character est quædam potentia spiritualis. Potentia autem non est nisi actiua vel passiua. Potentia autem actiua in sacramentis confertur per sacramentum ordinis: potẽtia autem passiua siue receptiua per sacramẽtum baptismi. Ergo per sacramentum confirmationis nullus character imprimitur.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum quintum.

IN art. quinto dubium occurrit ad hominẽ, quoniam Autor superius in q. 63. art. 6. posuit characterem confirmationis pertinere ad recipiẽtes: huic autẽ ponit ipsum ex parte potentiæ actiuæ: vt patet in litera. Vnde videtur Autoris doctrina sibi ipsi diffona.

De conse. di. 5. c. de hæc.

¶ Ad hoc dicitur, quòd hæc sibi inuicem non aduersantur: quoniam character confirmationis, vt ipsius sacramenti nomen testatur, est character: is baptismalis cõfirmatio per baptismum enim fit Christianus, infirmus tamen (quia est sicut modo genitus infans) per confirmationẽ autem firmatur: ac per hoc ex eadem parte vtrisque se tenet sacramenti character: & per consequens character cõfirmationis est vt perficiens characterem baptismalem: qui quum se teneat ex parte recipientis, trahit secum suæ cõfirmationis characterem. Vnde de con. distinct. 5. cap. de his verò. Melchiades Papa inquit, Ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta quòd vnum sine altero vtile perfici non potest: Glo. id est, Christianus facere nõ potest, scilicet perfecte. Apparẽtque hoc idem ex actibus vtriusque characteris: nam baptismi est confiteri fidem: confirmationis autem liberè seu intrepide confiteri eandem, vt patet lecũdum perficere & firmate primum. Patet enim non sic esse intelligendum characterem esse potentiam passiuam, tãquam si poneretur posse pati, potest enim aliquem actum habere cõ hoc, quod constituit sacramentorum receptibilem perfectum seu iustum baptismalis: siquidem character receptibilem abiolute, confirmatio autem receptibilem perfecte & liberè confitiuit.

Art. 1.

¶ SED CONTRA, In omni sacramento quod non iteratur, imprimitur character: sed hoc sacramentum non iteratur, dicit enim Greg.* de homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit denuo, talis iteratio prohibenda est. Ergo in confirmatione imprimitur character.

Q 63. ar. 2.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd (sicut suprà dictum est)* character est quædam spiritualis potestas ad aliquas sacras actiones ordinata. Dictum est autẽ suprà,* quòd sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio in vitã Christianam, ita etiam confirmatio est quoddam spirituale augmentum promouens hominem in spiritualem ętatem perfectã. Manifestum est autẽ ex similitudine corporalis vitæ, quòd alia est actio hominis statim nati: & alia actio, quæ competit ei cùm ad perfectam ætatem peruenerit. Et ideo per sacramentum confirmationis datur homini potestas spiritualis ad quasdã alias actiones sacras, præter illas, ad quas datur ei potestas in baptismo. Nam in baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent salutẽ: prout scilicet secũdum seipsum viuit. Sed cut patet ex exemplo Apostolorum: qui antequam plenitudinem Spiritus sancti acciperent, erant in cœnaculo perseuerantes in oratione: postmodum verò egressi, non verebantur publicè fidem fateri etiam coram inimicis fidei Christianæ. Et ideo manifestum est, quòd in sacramento confirmationis imprimitur character.

Art. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod pugna spiritualis contra hostes inuisibiles, omnibus competit. Sed contra hostes visibiles, id est, contra persecutores fidei, pugnare, nomen Christi publicè confitẽdo, est confirmatorum: qui iam sunt perducti spiritualiter ad virilem ætatem: secundum quod dicitur primæ Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum. Et ideo character confirmationis est signum distinctiuum, non infidelium à fidelibus, sed spiritualiter prouectorum ab his quibus dicitur, Sicut mõdo geniti infantes.

D. 1095.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnia sacramenta sunt quædam fidei protestationes. Sicut igitur baptizatus accipit potestatem spiritualem ad protestandam fidem per sulceptionem aliorum sacramentorum: ita confirmatus accipit potestatem publicè fidem Christi verbis profitendi quasi ex officio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta veteris legis dicuntur iustitiæ carnis (vt patet Hebr. 9.) quia scilicet interius nihil efficiebant. Et ideo in circuncisione imprimebatur character solùm in corpore, non autem in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur simul character spiritualis: eo quòd est sacramentum nouæ legis.

ARTI

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum sextum.*

IN art.6.aduerte, quòd character confirmationis ita præsupponit characterem baptismi, vt si confirmaretur non baptizatus, esset post baptismū recōfirmandus eadē ratione, qua presbyter non baptizatus, est post baptismum iterum ordinandus: vt patet in c. veniens, & in c. si quis de presbytero nō baptizato. Magis enim annexum est confirmationis sacramentum baptismo, quàm sacramentum ordinis, quum confirmatio firmitas perfectioque sit baptismi.

4.dist.7.q.2.ar.1.q.3. Et dist.24.q.1 arti.1.q.3. & 4.

¶ *Super Quæstionis septuagesimasecunda Articulum septimum.*

IN artic.7. in respōdeo ad secundum, nota hic dictum in litera pro omnibus sacramentis, quòd accedens ad sacramentum cum peccato, vel quia eius conscientiam nō habet, vel quia non perfectè contritus, gratiam ex sacramento consequitur in remissio nem peccatorum. Intelligo hoc de peccato mortali: quoniam de venialibus non oportet habere conscientiam particularem, hoc est enim quod cōmuniter dici virtute sacramenti fieri de attrito contritum: hoc est paratum secundum propriam conscientiam charitas informari. Quòd tunc tantum fiquum sacramēto mouetur mens suscipientis sacramentum in Deum seu peccatum, non enim regulariter infunditur aut augetur gratia in adulto nisi concurrente actu nouo liberi arbitrij, quoniam sic exigit suadis dispositio diuinæ gubernationis: vt ex his quæ in Prima secundæ de iustificatione impij Autor dicit, habere potes, & inferius quum de sacramento pœnitentiæ tractabitur.

Ar.1.

¶ In eodem ar. in respōsione ad tertium memento superius dictorum de gratia sacramentali, & intelliges quæ hic dicūtur. Gratia siquidem gratum faciens extensa ad firmandū Christianum, vt libere Christum crucifixum confiteatur, secundum essentiam gratiæ est eiusdem speciei cum gratia collata in baptismo: sed secundum auxilium firmitatis præcedentis à gratia (quod gratia sacramentalis vocatur) specie differt a gratia baptismali.

Eph.103.

¶ *Super Quæstionis septuagesimasecundæ Articulum 8.9 10.11.*

IN artic.8.9.10 & 11. tā quàm olo ot curritde ministro cōfirmationis, obstaculum Gregorij notare, quòd Episcopus est regulariter proprius minister confirmationis, & hoc omnia ferè iura clamant. Sed vltra hoc credimus etiam Episcopum ita esse proprium ministrum huius sacramenti, quòd si per simplicem sacerdotem detur, irritū est & inane. & hoc tenet autoritate Melchiadis Papæ in ca. de his, & Eusebij Papæ in ca. manus, de consc. distinct.5. Et cum hoc credimus, etiā ex Apostolica dispensatione per simplicem sacerdotē dari posse hoc sacramentum: & hoc tenemus autoritate beati Gregor. in ca. peruenit. 93.distin. Ita quod hoc est mirabile circa ministrum huius sacramenti, quòd Episcopus est ita minister proprius confirmationis, quòd à non Episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione Apostolica non Episcopus potest illam conferre.

Act.2.ar.2.

Act.viii.

4.dist.7.q.2.ar.2.

Ar.2. & 3.

Ar.4.

Ar.5.

4.dist.7.q.3.ar.2.q.2. & 3.

Ar.1.2. & 4.

Ar.2.

Ar.3.

Ar.4. & 2.ad.2.

¶ Et licet multi multa in hoc scripserint: soli tamen illi verum scripserunt, qui noluerunt sapere plusquam oportet: istis enim Sāctorum autoritas præponenda est rationi. Vnde etiam legimus in concilio vniuersali Florētiæ sub Eugenio IIII. vtrunque Armenis authenticè expositum, quum de hoc sacramento fuerunt instructi: vt patet in literis Eugenij. Vnde & Autor rationē conatus est reddere ex differentia inter Papam & alios Episcopos, quo ad eminentiam potestatis: quia Papa in plenitudinem assumptus est potestatis: reliqui autem in partem solicitudinis, in dicta autem synodo nulla reddit ratio, nisi dispensatio Apostolicæ sedis ex rationali & vrgente causa. Quod ideo dixerim, vt ratio ab Autore reddita nō parui fiat, sed cum veneratione suscipiatur, tanquam amplexa à sacro Concilio, attribuente hoc dispensationi Apostolicæ sedis: constat enim dispensare in huiusmodi ad maximam spectare potestatem.

¶ SED CONTRA est quod Rabanus dicit in lib. de instit. cleri.* Nouissimè à summo Sacerdote per impositionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritū sanctū ad prædicādū.

Ar.1.

Ar.2.

Ar.3.

Ar.4.

Ar.5.

Ar.6.

Ar.7.

Ar.8.

Ar.9.

Ar.10.

Ar.11.

Ar.12.

Ar.13.

Ar.14.

Ar.15.

Ar.16.

Ar.17.

Ar.18.

Ar.19.

Ar.20.

Ar.21.

Ar.22.

Ar.23.

Ar.24.

Ar.25.

Ar.26.

Ar.27.

Ar.28.

Ar.29.

Ar.30.

Ar.31.

Ar.32.

Ar.33.

Ar.34.

Ar.35.

Ar.36.

Ar.37.

Ar.38.

Ar.39.

Ar.40.

ARTICVLVS X.

¶ Veriũ ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio.

4.dist.7.q.3.artic.3.q.1. AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui cõfirmatur, non debeat ab alio teneri ad cõfirmationem. Hoc enim sacramentum non solùm pueris, sed etiam adultis exhibetur. Adulti autẽ per seipsos stare possunt. Ergo ridiculũ est, quòd ab alio teneãtur.

¶ 2 Præterea, Ille qui iam est de Ecclesia, liberum habet accessum ad Ecclesiæ principem, qui est Episcopus. Sed hoc sacra-
Act.5. mentum (sicut dictum est) *non exhibetur nisi baptizato, qui iam est membrum Ecclesiæ. Videtur ergo quòd nõ debeat per alium exhiberi episcopo, ad hoc sacramentum recipiendum.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: quod magis viget in viris, quàm in mulieribus: secundum illud Prouerb. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus
Epist. ad Exup. Epi. Tolet. mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

¶ SED CONTRA est quod Inno. Papa dicit, * & habetur in Decret. 30. q. 4. Si quis ex coniugio filium aut filiam alterius, de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, &c. Pro-
go sicut requiritur quòd aliquis baptizatum de sacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad sacramentum confirmationis accipiendum.

Ar. præc. ¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) * hoc sacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ spiritualis. Sicut autem aliquis de nouo natus, indiget instructore in his quæ pertinent ad conseruationem vitæ (secundum illud Heb. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos, ita illi, qui assumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, a quibus instruantur de his quæ pertinent ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus constituuntur Duces & Centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accipit hoc sacramentum, ab alio teneatur, quasi per alium in pugna spirituali eruditus. Similiter etiam, & quia per hoc sacramentum confertur homini perfe-
Art. 2. 4. & 5. ctio spiritualis ætatis (sicut dictum est) * ideo ille, qui ad hoc sacramentum accedit, sustentatur, quasi adhuc spiritualiter imbecillus & puer.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd licet ille qui confirmatur, sit adultus corporaliter: nondum tamen est adultus spiritualiter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet baptizatus sit effectus membrum Ecclesiæ: nondum tamen est adscriptus militiæ Christianæ. Et ideo episcopo tanquam duci exercitus per aliũ exhibetur iam militiæ Christianæ adscriptum. Non enim debet aliquis ad confirmationem tenere, qui nondum est confirmatus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dicitur Col. 3.) in Christo Iesu non est masculus & fœmina. Et ideo non differt vtrum masculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrũm solus Episcopus hoc sacramentum conferre possit.

4.dist.7.q.3.art.1.q.2.& dist.13.q.1.art.1.q.2.& dist.25.q.1.art.1.co. Et contra c. 60. Et quol. 19. art. 7. * Libr. 3. Epist. 26 AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non solùm Episcopus hoc sacramentũ conferre possit. Greg. enim scribens Ianuario Episcopo * dicit, Peruenit ad nos, quosdã scandalizatos fuisse, quòd presbyteros chrismate tangere eos qui baptizati sunt, prohibuimus: & nos quidem secundum veterem vsum nostræ Ecclesiæ fecimus: sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frõtibus baptizatos chrismate tãgere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad necessitatem sacramentorum, non est propter vitandum scandalum immutandum. Ergo videtur quòd non sit de necessitate huius sacramenti, quòd ab episcopo conferatur.

¶ 2 Præterea, Sacramẽtum baptismi videtur maioris efficaciæ quam sacramentum confirmationis: quia per baptismũ fit plena remissio peccatorum, & quantum ad culpam & quantũ ad pœnã, quod nõ fit in hoc sacramento. Sed simplex sacerdos ex suo officio potest tradere sacramentũ baptismi, & in necessitate quilibet etiã non ordinatus potest baptizare. Ergo nõ est de necessitate huius sacramenti, quòd ab episcopo cõferatur.

¶ 3 Præterea, Summitas capitis, vbi secundum medicos est locus rationis, scilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) est nobilior fronte, vbi est locus imaginatiuæ virtutis. Sed simplex sacerdos potest baptizatos vngere chrismate in vertice. Ergo multo magis potest eos chrismate signare in fronte, quod pertinet ad hoc sacramentum.

Epist. 1. ad Epis. Tusciæ. SED CONTRA est quod Euseb. papa dicit, * Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est: quod ab aliis perfici non potest nisi à summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur peractum esse, nec ab aliis, quam qui eorũ locum tenent, vnquam perfici potest, aut fieri debet. nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta. Est igitur de necessitate huius sacramenti, quod dicitur sacramentum manus impositionis, quòd ab episcopo tradatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet opere vltima consummatio supremæ arti aut virtuti reseruatur: sicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices: superior autem dat formam, supremus autẽ est ad quem pertinet vsus, qui est finis artificiatorum, & epistola, quæ à notario scribitur, à domino Papa signatur. Fideles autẽ Christi sunt quoddam diuinum opus (secundum illud 1. ad Corin. 3. Dei ædificatio estis) sunt etiam quasi quędam epistola Spiritu Dei scripta, sicut dicitur 2. Cor. 3. Hoc autem confirmationis sacramentum est quasi vltima consummatio sacramenti baptismi: ita scilicet quòd per baptismum ædificatur homo in domum spiritualem, & conscribitur quasi quædam spiritualis epistola: sed per sacramentum confirmationis quasi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus sancti: & quasi epistola conscripta signatur signo crucis. Et ideo collatio huius sacramenti Episcopis reseruatur, qui obtinent summam potestatem in Ecclesia: sicut & in primitiua Ecclesia per impositionem manus Apostolorũ, quorum vicem gerunt episcopi, plenitudo Spiritus sancti da-
Epist. ad Bonif. Theba. batur: vt habetur Act. 8. vnde Vrbanus papa dicit, * Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctũ post baptismũ accipere debent, vt pleni Christiani inueniãtur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa in Ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quædam quæ sunt superiorum ordinum, committere quibusdam inferioribus, sicut quibusdam presbyteris concedit conferre minores ordines: quod pertinet ad potestatem episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregor. * papa, quòd simplices sacerdotes hoc sacramentum conferrent, quamdiu scandalum tolleretur.
Lib. 3. Epist. 29.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum baptismi est efficacius quàm hoc sacramentum, quantum ad remotionem malitæ: eo quod est spiritualis generatio, quæ est mutatio de nõ esse in esse. Hoc autem sacramentum est efficacius ad perficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum. & ideo hoc sacramentum digniori ministro committitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Rabanus dicit in lib. de institutione clericorum, * signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotẽ, per Pontificẽ verò in fronte: vt in priori vnctione significetur super ipsum Spiritus sancti descẽsio ad habitationem Deo consecrandam: in secũda quoque, vt eiusdẽ Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Non ergo propter dignioremLib. 2. partem, sed propter potiorem effectum, hæc vnctio Episcopis reseruatur.
Lib. 2. de Sacram. in fine.

¶ Super Quæstionem septuagesimã secundã Articulũ duodecimũ.

IN articulo duodecimo, hoc solum videtur dicendum, quòd cætera ieiunium tam confirmatoris, quam confirmandi, seruanda videtur cuiusque Ecclesiæ consuetudo: hoc enim est de iure positiuo, & in paucis forte Ecclesiis seruatur propter causas in littera allegatas, multitudinem scilicet confirmandorum, quos simul oportet confirmari, & separatim quandoque propter continuum periculum incertæ mortis, adiuncta maxima incommoditate habendi Episcopum ad votum.
4.dist.7.q.3.art.3.q.2.ad tertia & in corpore. * Art. 1

huic sacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

¶ 2 Præterea, Sicut hoc sacramentum requirit deuotionem & dantis & recipientis, ita etiam & sacramentum baptismi. Sed in sacramento baptismi non requiritur quòd à ieiunis sumatur vel conferatur. Ergo videtur inconuenienter statutum in
Refert de cons. dist. 5. c. vt ieiuni, & vt Episcopi. concilio Aurelianensi, * vt ieiuni ad confirmationem veniant: & in concilio Meldensi, vt episcopi non nisi ieiuni, per impositionem manuum, Spiritum sanctum tradant.

¶ 3 Præterea, Chrisma est quoddam signum plenitudinis Spiritus sancti: vt suprà dictum est. * Sed plenitudo Spiritus sancti
Artic. 2. data est fidelibus Christi in die Pentecostes: vt habetur Act. 2. Magis ergo debet chrisma confici & benedici in festo Pentecostes, quam in cœna Domini.

¶ SED CONTRA est vsus Ecclesiæ, quæ à Spiritu sancto gubernatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Dominus Matth. 18. fidelibus suis promisit dicens, Vbi fuerint duo vel tres cõgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum est, quòd ordinationes Ecclesiæ dirigantur secundum sapientiam Christi. Et propter hoc certum esse debet, ritus quos Ecclesia obseruat in hoc, & in aliis sacramentis, esse conuenientes.

Epist. ad Episcop. Hisp. ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Melchiades Papa * dicit, ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta (scilicet baptismi & confirmationis) vt abinuicem nisi morte præueniente nullatenus possint segregari, & vnum sine altero rite perfici non possit. Et ideo eadem tempora sunt præfixa baptismo solenniter celebrando, & huic sacramento. Sed quia hoc sacramentum à solis episcopis datur, qui non sunt semper præsentes vbi presbyteri baptizant, oportuit quãtum ad commu-
De cons. dist. 5. c. vt Episc. nem vsum sacramentum confirmationis etiam in alia tempora differri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: sicut in statuto Meldẽsi
D. 380. concilij * legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia, sustinetur vt hoc sacramentum (quod non nisi ab episcopis dari potest) etiam à non ieiunis * detur vel accipiatur: quia vnus episcopus præcipuè in magna diœcesi, non sufficeret ad tot homines confirmandos, si eis tẽpus arctetur. Vbi tamen congruè obseruari potest, conue-
De cons. dist. 4. c. omnem; & 9. 65. art. 3. nientius est vt à ieiunis detur & accipiatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut ex cõcilio Martini Papæ * habetur, omni tempore licebat chrisma cõficere. Sed quia solennis baptismus, ad quem requiritur vsus chrismatis, in vigilia Paschæ celebratur: congrue ordinatum est, vt per biduum antè ab episcopo chrisma benedicatur, vt possit per diœcesim destinari. Dies etiam ille satis congruit ad materias sacramẽtorum benedicendas, in quo fuit Eucharistiæ sacramentum institutum, ad quod omnia alia sacramenta quodammodo ordinantur: sicut suprà dictum est. *

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA TERTIA,
De sacramento Euchar. istiæ secundum se, in sex articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerãdum est de sacramento Eucharistiæ. Et primò de ipso sacramẽto. secundò de materia. tertiò de forma. quartò de effectibus. quintò de recipientibus hoc sacramentum. sextò de ministro. septimò de ritu.

¶ Circa primum quæruntur sex.
¶ Primò, vtrũm Eucharistia sit sacramentum.
¶ Secundò, vtrũm sit vnum vel plura.
¶ Tertiò, vtrũm sit de necessitate salutis.
¶ Quartò, de nominibus eius.
¶ Quintò, de institutione ipsius.
¶ Sextò, de figuris eius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrũm Eucharistia sit sacramentum.

Infrà art. 4. & qu. 79. art. 5. & 7. Et 4. dist. 8. q. 1. art. 1. q. 1. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ Eucharistia non sit sacramentum. Ad idem enim non debent ordinari duo sacramenta: quia vnumquodq; sacramentum efficax est ad suum effectum producendum. Cùm ergo ad perfectionem ordinetur & confirmatio & Eucharistia (vt dicit Dionys. 4. Eccles. hier.) videtur Eucharistia non esse sacramẽtum, cùm confirmatio sit sacramẽtum, vt prius habitum est.

¶ 2 Præterea, In quolibet sacramẽto nouæ legis id quod visibiliter subiicitur sensui, efficit inuisibilem effectum sacramenti: sicut ablutio aquæ causat & characterem baptismalem, & ablutionem spiritualem: sicut suprà dictum est. * Sed species panis & vini, quæ subiiciuntur sensui in hoc sacramento, non efficiunt neq; ipsum corpus Christi verum, quod est res & sacramentum, neq; corpus mysticum, quod est res tantum in Eucharistia. Ergo videtur quòd Eucharistia non sit sacramentum nouæ legis.

¶ 3 Præterea, Sacramenta nouæ legis habentia materiam, in vsu materiæ perficiũtur: sicut baptismus in ablutione, & confirmatio in chrismatis confignatione. Si ergo Eucharistia sit sacramẽtum, perficeretur in vsu materiæ, non in consecratione ipsius materiæ. Quod patet esse falsum: quia forma huius sacramenti, sunt verba quæ in consecratione materiæ dicuntur: vt infrà patebit. * Ergo Eucharistia non est sacramentum.
9. 78. art. 1.

¶ SED CONTRA est, quòd in collect. dicitur, Hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta Ecclesiæ ordinantur ad subueniẽdum homini in vita spirituali. Vita autem spiritualis, vitæ corporali conformatur: eo q̃ corporalia, spiritualium similitudinem gerũt. Manifestum est autem, quòd sicut ad vitam corporalẽ requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, & augmentum, quo homo vitam accipit, & augmentum, quo homo perducitur ad perfectionem vitæ: ita etiam requiritur alimentum, quo homo conseruatur in vita. Et ideo sicut ad vitam spiritualem oportuit esse baptismum, qui est spiritualis generatio, & confirmationem, quæ est spirituale augmentum: ita oportuit esse sacramentum Eucharistiæ, quod est spirituale alimentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd duplex est perfectio. Vna quæ est in ipso homine, ad quam perducitur per augmentum, & talis perfectio competit cõfirmationi. Alia autem est perfectio, quam homo consequitur ex adiũctione alicuius extrinseci, hominem conseruantis: puta ex adiũctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiusmodi. & talis perfectio competit Eucharistiæ, quæ est spiritualis refectio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aqua baptismi nõ causat aliquem spiritualem effectum propter ipsam aquam, sed propter virtutem Spiritus Sancti in aqua existentem. Vnde Chrysos. * *Hom. 33.* dicit super illud Ioan. 5. Angelus Domini secundũ tempus, &c. In baptizatis non simpliciter aqua operatur: sed cùm Spiritus sancti susceperit gratiam, tunc omnia soluit peccata. Sicut autẽ se habet virtus Spiritus sancti ad aquã baptismi: ita se habet corpus Christi verũ ad species panis & vini. Vnde species panis & vini nõ efficiũt aliquid nisi virtute corporis Christi veri.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramentum dicitur ex eo q̃ continet aliquid sacrum. Potest autem aliquid esse sacrum dupliciter, scilicet absolutè, & in ordine ad aliud.

Hæc autem est differentia inter Eucharistiam & alia sacramenta habentia materiam sensibilem, quòd Eucharistia continet aliquid sacrum absolutè, scilicet ipsum Christum, aqua verò baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud, scilicet virtutem ad sanctificandum: & eadem ratio est de chrismate & similibus. Et ideo sacramentum Eucharistiæ perficitur in ipsa consecratione materiæ, alia verò sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem sanctificandum.

Et ex hoc etiam consequitur alia differentia, nam in sacramento Eucharistiæ id quod est res & sacramentum, est in ipsa materia: id autem quod est res tantum, est in suscipiente, scilicet gratia quæ confertur: in baptismo autem vtrunq; est in suscipiente, scilicet & character, qui est res & sacramentum, & gratia remissionis peccatorum, quæ est res tantum, & eadem ratio est de aliis sacramentis.

¶ Nartículo primo nõ-dum occurrit in responsione ad tertium q̃ duarum differentiarum, quæ ibi enarrãtur inter Eucharistiam, quòd alia sacramenta habẽt materiam sensibilem (quod propter pœnitentiam & matrimonium dicitur) secunda differentia sumit gratiam non solum secundum seipsam, sed secundum suum effectũ, qui est vnitas corporis Christi mystici. Ita q̃ quem audis sacramenti Eucharistiæ rem tãtum esse gratiam, susceptiuũ autem vnitatem Ecclesiæ, aut corpus Christi mysticum, non diuersa intelligas: quoniam hæc omnia nihil aliud sunt quàm gratia Dei in suis fidelibus.
Super Quæstionem septuagesimã tertiã Articulum primum.
4 & qu. præc. ar. 2. 9. 65. art.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimatertiæ Articulum secundum.

Infrà qu. 78. art. 6. ad 2. Et 4. di. 8. q. 1. artic. 1. q. 2.

IN secūdo artic. aduertēdū est sacramenti Eucharistiæ dici multa materialiter, non ea ratione q̄ multitudo in eo sit purè materialis (quoniā partes eius habent suas proprias formas & suas proprias materias: vt patet de hostia, & calice: sunt enim vel partes heterogeneę, sed quia eiusmodi materia se habent vt integrantia vnū, quod est refectio spiritualis: à cuius formali vnitate vnum sacramentum dicitur Eucharistia: significans & corpus & sanguinem Christi sub specie cibi & potus. Quocirca non est hic requirenda res aliqua extrinseca, quæ integretur vel utpote dantertia res ex corpore & sāguine Christi sub speciebus panis & vini, sicut domꝰ integratur ex suis partibꝰ. Sed ad finem respiciendum est, & ex vnitate finis proprij, qui est spiritualis refectio, vnitas sumitur sacramenti: sicut ex vnitate refectionis corporalis sumitur vnitas prādij aut cœnę. Nec ista significatio per accidens se habet ad huius sacramenti rationem: nā corpus sub specie cibi, & sanguis sub specie potus, significant pasci & potari: ac per hoc virtūte simul velut perfectū alimentum, signum est totale perfectæ refectionis spiritualis.

q. 60. artic. 1.

Ar. pre.

A text. 9. vsque ad 12.

¶ Super Quæstionis septuagesimatertiæ Articulum tertium.

TRitulus vt sonat.

¶ In corpore primò distinctio ponitur bimembris, secundò respondetur quæstioni iuxta vtrunq; membrū. Distinctio est: Duo sunt in sacramento Eucharistiæ, scilicet sacramentū & res sacramēti. Respōsio consistit in tribus cōclusionibus: quarū duæ primæ ad secūdū membrum, tertia autē ad primum spectat distinctionis membrū. Prima conclusio est: Sacramentum Eucharistiæ quo ad rem sacramenti est de necessitate salutis. Probatur: Res sacramenti est vnitas corporis Christi mystici, sine qua non potest esse salus: ergo. Antecedens pro secunda parte declaratur ex similitudine Ecclesiæ ad arcam Noe, & similitudo probatur autoritate Petri Apostoli. Secunda conclusio est: Ante perceptionem sacramēti Eucharistiæ, potest haberi res sacramenti Eucharistiæ, ac per hoc salus. Probatur dupliciter: primò ex vniuersali regula: ex voto sacramenti potest haberi res sacramēti: secundò ex similitudine baptismo. Ter-

In corp.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hoc sacramentum sit vnum vel plura.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ Eucharistia non sit vnum sacramentum, sed plura. Dicitur enim in collecta, Purificét nos Domine sacramenta, quæ sumpsimus. Quod quidē dicitur propter Eucharistiæ susceptionem. Ergo Eucharistia non est vnum sacramentum, sed plura.

¶ 2 Præterea, Impossibile est multiplicato genere, non multiplicari speciem, sicut quòd vnus homo sit plura animalia. Sed signum est genus sacramenti: vt supra dictum est.* Cùm igitur in Eucharistia sint plura signa, scilicet panis & vinum, videtur consequens esse quòd sint plura sacramenta.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentum conficitur in cōsecratione materiæ: sicut dictum est.* Sed in hoc sacramēto est duplex materiæ consecratio, ergo est duplex sacramentum.

¶ SED CONTRA est quòd Apost. dicit 1. Corinth. 10. Vnus panis & vnū corpus, multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus, ex quo patet, quòd Eucharistia est sacramētum Ecclesiasticæ vnitatis. Sed sacramentum similitudinem gerit rei, cuius est sacramentū. Ergo Eucharistia est vnū sacramētum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur 5. Metaphys.* vnum dicitur non solùm quod est indiuisibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est perfectum: sicut dicitur vna domus & vnus homo. Est autem vnum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem eiusdem, sicut homo integratur ex omnibus membris necessariis ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus quæ sunt necessarię ad inhabitandum: & sic hoc sacramētum dicitur vnum. Ordinatur enim ad spiritualem refectionem, quę corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentum siccum: & potus, qui est alimētum humidum. Et ideo etiam ad integritatem huius sacramenti duo cōcurrunt, scilicet spiritualis cibus & spiritualis potus: sed illud Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ergo hoc sacramentum multa quidem est materialiter, sed vnum formaliter & perfectiuè.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eadē collecta & pluraliter dicitur primò, Purificent nos sacramenta quæ sumpsimus: & postea singulariter subditur, Hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, ad ostendendum, quòd hoc sacramentum quodammodo est multa, simpliciter autem vnum.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ panis & vinum materialiter quidē sunt plura signa: formaliter verò & perfectiuè vnum, inquantum ex eis perficitur vna refectio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc q̄ est duplex consecratio materiæ huius sacramenti, nō potest plus haberi, nisi quòd hoc sacramentum materialiter est multa, vt dictum est.*

ARTIC. II. & III.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Eucharistia sit de necessitate salutis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum sit de necessitate salutis. Dicit enim Dominus Ioan. 6. Nisi māducaueritis carnē Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed in hoc sacramento manducatur caro Christi, & bibitur sanguis eius. Ergo sine hoc sacramento non potest homo habere salutem spiritualis vitæ.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramētum est quoddam spirituale alimentum. Sed alimētum corporale est de necessitate corporalis salutis. Ergo etiam hoc sacramentum est de necessitate spiritualis salutis.

¶ 3 Præterea, Sicut baptismus est sacramētū Dominicæ passionis, sine qua nō est salus, ita & Eucharistia: dicit enim Apostolus 1. Corinth. 11. Quotiescunq; manducaueritis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Ergo sicut baptismus est de necessitate salutis, ita etiam hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, q̄ Augustinus scribit Bonifacio cōtra Pelagianos,* Nec illud cogiteris, paruulos vitam habere nō posse, qui sunt expertes corporis & sanguinis Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo est cōsiderare, scilicet ipsum sacramentum & rem sacramēti. dictum est autem, q̄ res huius sacramēti est vnitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus: nullī enim patet aditus salutis extra Ecclesiam, sicut nec in diluuio absque arca Noe, quæ significat Ecclesiā: vt habetur 1. Pet. 3. Dictū est autem suprà* quòd res alicuius sacramēti haberi potest ante perceptionē sacramenti, ex ipso voto sacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionē huius sacramenti potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc sacramentum: sicut & ante baptismū ex voto baptismi, vt suprà dictum est.* Est tamē differentia quantum ad duo. Primò quidē, quia baptismus est principiū spiritualis vitæ, & ianua sacramentorum: Eucharistia verò est quasi cōsummatio spiritualis vitæ, & omnium sacramentorū finis (vt suprà dictum est*) per sanctificationes enim omnium sacramentorum fit præparatio ad susciendam vel consecrandam Eucharistiam. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualem vitā, perceptio autem Eucharistiæ est necessaria ad consummandam ipsam: nō ad hoc quòd simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in voto, sicut & finis habetur in desiderio & intentione. Alia differentia est: quia per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam: & ideo ex hoc ipso quòd pueri baptizantur, ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam. & sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiam, & per consequēs recipiunt rē ipsius. Sed ad baptismum non ordinantur per aliud præcedens sacramētum. Et ideo ante susceptionem baptismi, non habēt pueri aliquomodo baptismū in voto, sed soli adulti: vnde rem sacramenti nō possunt percipere sine

Infrà qu. 80. art. 11. Et 4. di. 9. artic. 3. q. 2. & dist. 12. q. 3. in. 2. Et Ioan. 6. Et lect. 3. in fin.

q. 68. art. 2.

q. 65. art. 3.

tia conclusio est: Sacramentum Eucharistiæ non hoc modo est de necessitate salutis sicut baptismus. Probatur dupliciter: ex duplici scilicet dissimilitudine Eucharistiæ ad baptismū. Prima cōsistit in hoc, quod ad necessaria ad inchoandam vitam spiritualem perceptio verò Eucharistiæ non est ad salutem consummandam vitam spiritualem. ergo ille est necessarius vt principium, hæc vt finis, scilicet in voto. Secūda consistit in hoc, baptismus nō potest haberi in voto per aliud sacramentum, Eucharistia potest haberi in voto per aliud sacramentum: ergo pueri non possunt habere rē sacramenti baptismi sine perceptione sacramenti baptismi. possunt autem habere rē sacramenti Eucharistiæ absq; perceptione sacramenti Eucharistiæ.

¶ Aduerte hic primò, q̄ harum rationum prima (quæ attenditur penes differētiam inter habere se vt principium, & habere se vt finis) ad hoc tendit, q̄ baptismus suapte natura est necessarius secundum actualē ipsius exhibitionē, quoniam principium secūdum ordinē generationis debet esse secūdum rē in esse reali exteriori. Eucharistia verò suapte natura est necessaria secundum votum: quia finis saluatur secundum esse in intentione. Ita q̄ quasi dicit, quòd baptismus per se saluat secundum eius perceptionē, & per accidens vt in voto: Eucharistia autē non solum per se saluat consummando salutem secundū ipsius perceptionem, sed etiā per se saluat, vt in voto: quia ille principij, hæc finis rationem habet.

Lect. 3. in fin.

q. 68. art. 2.

¶ Aduerte secundum, q̄ secūda ratio penes modum habēdi rem sacramenti attenditur, dum baptismi res dupliciter tantum haberi potest dicitur: scilicet vel percipiendo sacramētum, vel per votum proprii. Res autem Eucharistiæ potest tripliciter haberi: vel percipiendo sacramentum, vel per votum proprium, vel per antecedens sacramentum. Et hic vltimus modus habendi vocatur per quādam accommodationē habere rem sacramenti Eucharistiæ per votum Ecclesiæ: sicut fides puerorum vocatur fides Ecclesiæ. Sequendo autem proprietatem sermonis, vocatur habere rem Eucharistiæ in sui initio quoniam sacramentum baptismi initium est spiritualis vitæ.

q. 65. art. 3.

¶ Aduerte tertiò, quòd in ista non respondetur quæstio simpliciter & absolutè, an sacramētum Eucharistiæ sit necessarium ad salutem: sed scilicet distinguatur & quoad

Tract. 26.

Refertur de cōsd. 4. c. Nulli.

ad rem sacramenti, respondeatur absolutè, q̄ est necessarium ad salutem: tamen quo ad respondetur simpliciter & absolutè: sed dicitur q̄ non est necessarium sicut baptismus. Verūm si perspicacius responsio hæc fuerit considerata, continet responsionem absolutè etiam de ipso sacramento Eucharistiæ: nam ex hoc ipso quòd sacramentum Eucharistiæ non est ad salutem necessarium sicut sacramētum baptismi, manifestè habetur quòd simpliciter & absolutè loquendo, nō est necessarium ad salutem. Et hoc attestatur paruulorū status, quibus sine baptismi sacramento non est salus, & cum solo baptismi sacramento datur salus æterna.

¶ Aduerte quartò, quòd inferius in quæst. 80. tractandum est de communione infantium baptizatorum, an licita sit vbi etiam ab debita eisdem sit, discutiendum, & ideo nunc pertransimus.

Lib. 7. de Trin. Epist. 89. Lect. 6. in fin.

¶ IN quarto, quinto, & sexto articulis, nihil occurrit scribendum.

Nec tu me mutabis in te, sicut cibū carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Potest autem aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam sine huius sacramenti perceptione. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est sacramentū mortis & passionis Christi prout homo regeneratur in Christo virtute passionis eius: sed Eucharistia est sacramentum passionis Christi, prout homo perficitur in vnione ad Christum passum. Vnde sicut baptismus dicitur sacramentum fidei quæ est

D. 601. fundamentum* spiritualis vitæ, ita Eucharistia dicitur sacramentum charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vt dicitur Coloss. 3.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur.

Infra qu. 79. art. 2. ad primū. Et 4. di. 8. q. 1. art. 3. q. 3.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ inconuenienter hoc sacramētum pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debent respondere. Sed hoc sacramētum est vnum: vt dictum est.* Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

Artic. 1.

¶ 2 Præterea, Species nō, notificatur continenter per id quod est commune toti generi. Sed Eucharistia est sacramentum noux legis. Omnibus autem sacramentis commune est, quòd in eis confertur gratia: quod significat nomen Eucharistiæ, quod est idem quod bona gratia. omnia etiam sacramēta remedium nobis afferunt in via præsentis vitæ: quod pertinet ad rationē viatici. in omnibus etiam sacramentis fit aliquid sacrum: quod pertinet ad rationem sacrificij. Et per omnia sacramenta sibi inuicem communicant fideles: quod significat hoc nomen synaxis in Græco, vel communio in Latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic sacramēto.

¶ 3 Præterea, Hostia videtur esse idem quod sacrificium. Sicut ergo non propriè dicitur sacrificium, ita nec propriè dicitur hostia.

¶ SED CONTRA est quod vsus fidelium habet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentū habet triplicem significationem. Vnam quidem respectu præteritis: inquātum scilicet est commemoratiuum Dominicæ passio-

q. 58. ar. 3. nis, quæ fuit verum sacrificium, vt suprà dictum est.* Et secundum hoc nominatur sacrificium. Aliam autem significationem habet respectu rei præsentis, scilicet ecclesiasticæ vnitatis, cui

Cap. 14. homines aggregantur per hoc sacramentum. Et secundum hoc nominatur communio vel synaxis. dicit enim Damasc. 4. lib.* quòd dicitur communio, quia cōmunicamus per ipsam Christo, & quia participamus de eius carne & deitate, & quia cōmunicamus & vnimur adinuicem per ipsam. Tertiam significationem habet respectu futuri: inquantū scilicet hoc sacramentum est præfiguratiuū fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et secundum hoc dicitur viaticum: quia hic præbet nobis viam illuc perueniendi. Et secundum hoc etiam dicitur Eucharistia: id est bona gratia: quia gratia Dei vita æterna (vt dicitur Roman. 6.) vel quia realiter cōtinet Christum, qui est plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepsis, id est assumptio: quia, vt Damasc.* dicit, per hoc Filij deitatem sumimus.

Loco proxime cit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet pluribus nominibus nominari, secundum diuersas proprietates vel effectus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd id quod est commune omnibus sacramentis, attribuitur antonomasticè ei propter eius excellentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc sacramētum dicitur sacrificium, inquantum repræsentat ipsam passionem Christi. Dicitur autem hostia, inquantum continet ipsum Christum, qui est hostia salutaris: vt dicitur Ephes. 5.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum institutio sacramenti fuerit conueniens.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ non fuerit conueniēs institutio istius sacramēti. Vt enim Philosophus dicit in 2. de Generatione,* Ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Sed per baptismum, qui est spiritualis regeneratio, accipimus esse spirituale: vt Dionys. dicit 2. cap. Eccles. hierar. Ergo per baptismū etiam nutrimur. Nō ergo fuit necessariū instituere hoc sacramentū, quasi spirituale nutrimentum.

Infra qu. 74. ar. 4. co. & ad 1. Et 4. di. 8. q. 1. ar. 3. Et Cor. 11. le. 4. col. 4. Et lec. 5. co. 1. fin. Libr. 2. tex. 50.

¶ 2 Præterea, Per hoc sacramentum homines Christo vniuntur, sicut membra capiti. Sed Christus est caput omnium hominum, etiam qui fuerūt ab initio mūdi, vt suprà dictum est.* Ergo non debuit institutio huius sacramenti differri vsque ad cœnam Domini.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramētum dicitur esse memoriale Dominicę passionis, secundum illud Luc. 22. Hoc facite in meā commemorationem: sed memoria est præteritorum. Ergo hoc sacramentum non debuit institui ante Christi passionem.

quæst. 8.

¶ 4 Præterea per baptismum aliquis ordinatur ad Eucharistiam, quæ non nisi baptizatis dari debet. Sed baptismus institutus fuit post Christi passionem & resurrectionem: vt patet Matth. vlt. Ergo inconuenienter hoc sacramentum fuit ante passionem Christi institutum.

¶ SED CONTRA est, quòd hoc sacramentum est institutum à Christo: de quo dicitur Marc. 7. bene omnia fecit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenienter hoc sacramentum institutum fuit in Cœna, in qua scilicet Christus vltimò cum suis discipulis fuit cōuersatus. Primò quidem ratione continentiæ huius sacramenti. Continetur enim ipse Christus in Eucharistia sicut in sacramento. Et ideo quando Christus in propria specie à discipulis discessurus erat, in ipse Christus in propria specie à discipulis discessurus erat, in specie sui ipsum eis reliquit: sicut in absentia Imperatoris exhibetur veneranda eius imago. Vnde Eusebius Emissenus dicit,* Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus fideribus, necesse erat vt die Cœnæ sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret nobis, vt coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretiū. Secundò, quia sine fide passionis Christi nunquam potuit esse salus: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et ideo oportuit omni tēpore apud homines esse aliquid repræsentatiuum Dominicæ passionis. Cuius in veteri quidem Testamento præcipuum sacramentū erat agnus Paschalis. vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Successit autem ei in nouo Testamento Eucharistiæ sacramētum, quod est rememoratiuum præteritæ passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Et ideo conueniens fuit, vt imminente pas-

Hom. 4. Pasch. nō longè à prin.

Serm. 7. de Pas. inter prin. & me dium.

sione, celebrato priori sacramento, nouum sacramentum instituerat. Vnde Leo papa dicit,* quòd, vt vmbræ cederēt corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento, hostia

Universidad de Deusto
Biblioteca

in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas, dum mutatur, impletur. Tertiò, quia ea quæ vltimò dicûtur, maximè ab amicis recedentibus, magis memorię commẽdantur: præsertim quia tunc magis inflãmatur affectus ad amicos. Ea verò, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (vt beatus Alexand. papa dicit) * nihil in sacrificiis maius esse potest quàm corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est: ideo vt in maiori veneratione habetur, Dominus in vltimo discessu suo à discipulis, hoc sacramentum instituit. Et hoc quod Augustinus dicit in libr. respõsionum ad Ianuarium, * Saluator, quo vehementius commendaret mysterij huius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.

Ancy. 1. in Epyst. ad omnes orthod.

Epist 118. cap. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus, non tamen eodem modo nobis aduenientibus. Nam ea, ex quibus sumus, nobis aduenisse per generationem: eadem autem inquantum ex eis nutrimur, nobis aduenisse per manducationem. Vnde & sicut per baptismum regeneramur in Christo, ita per Eucharistiam manducamus Christum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Eucharistia est Sacramẽtum perfectũ Dominicæ passionis, tanquam continẽs ipsum Christum passum. Et ideo non potuit institui ante Incarnationem: sed tunc habebant locum sacramenta, quæ erant tantum præfiguratiua Dominicæ passionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramentum istud fuit institutum in cœna, vt in futurum esset memoriale Dominicę passionis, ea perfecta. Vnde signanter dicit, Hoc quotiescunque feceritis, de futuro loquens.

¶ Ad quartum dicẽdum quòd institutio respondet ordini intentionis. Sacramentum autem Eucharistiæ, quamuis sit posterius baptismo in perceptione, est tamen prius in intentione. Et ideo debuit prius institui. Vel potest dici quòd baptismus iam erat aliqualiter institutus in ipso Christi baptismo. Vnde & iam aliqui ipso Christi baptismo erant baptizati, vt legitur Ioannis 3.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum agnus Paschalis fuerit præcipua figura huius sacramenti.

Supra qu. 80. ar. 10. ad 2. & 4. ar. 8. q 1. ar 2. & dist. 12. q. 3. art 1. q 3. ad 1.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ agnus Paschalis non fuerit præcipua figura huius sacramenti. Christus enim dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, propter hoc quòd Melchisedec gessit figuram sacrificij Christi, offerens panem & vinũ. Sed expressio similitudinis facit quòd vnum ab alio denominetur. Ergo videtur quòd oblatio Melchisedec, fuerit potissima figura huius sacramenti.

¶ 2 Præterea, Transitus maris Rubri fuit figura baptismi: secundum illud primæ Corinth. 10. Omnes baptizati sunt in nube & in mari. Sed immolatio agni Paschalis præcessit transitum maris Rubri, quem subsecutum est manna, sicut Eucharistia sequitur baptismum. Ergo manna est expressior figura huius sacramenti quàm agnus Paschalis.

¶ 3 Præterea, Potissima virtus huius sacramenti est, quòd introducit nos in regnum cælorum, sicut quoddam viaticũ. Sed hoc maximè præfiguratũ fuit in sacramento expiationis, quãdo Pontifex intrabat semel in anno cũ sanguine in Sancta sanctorum: sicut Apostolus probat Hebr. 9. Ergo videtur quòd illud sacrificium fuerit expressior figura huius sacramenti, quàm agnus Paschalis.

¶ SED CONTRA est quòd Apostolus dicit primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento tria considerare possumus, scilicet id quod est sacramentum tantùm, quod est panis & vinum: & id quod est res & sacramẽtum, scilicet corpus Christi verum: & quod est res tantùm, scilicet effectus huius sacramenti. Quantum igitur ad id quod est sacramentum tantùm, potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedec, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum, qui cõtinetur in hoc sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris Testamenti: præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solennissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna: quod habebat in se omnis saporis suauitatem (vt dicitur Sapient. 16.) sicut & gratia huius sacramenti, quantum ad omnia reficit mẽtem. Sed agnus Paschalis quãtum ad hæc tria, præfigurabat hoc sacramentum. Quãtum enim ad primum, quia mãducabatur cum panibus azymis: secundũ illud Exod. duodecimo, Edent carnes, & azymos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israël decimaquarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocẽtiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum quia per sanguinem agni Paschalis, protecti sunt filij Israël à deuastante Angelo, & educti de Aegyptiaca seruitute. Et quãtum ad hoc ponitur præcipua figura huius sacramenti agnus Paschalis: quia secundum omnia ipsum repræsentat.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAQVARTA.

De materia Eucharistiæ quantum ad speciem, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de materia huius sacramenti. Et primo de specie materiæ, secundò, de cõuersione panis & vini in corpus Christi. tertiò de modo existendi corpus Christi in hoc sacramento. quartò, de accidentibus panis & vini, quæ in hoc sacramento remanent.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm panis & vinum sint materia huius sacramenti.

¶ Secundò, vtrùm ad materiam huius sacramenti requiratur determinata quantitas.

¶ Tertiò, vtrùm materia huius sacramenti sit panis triticeus.

¶ Quartò, vtrùm sit panis azymus, vel fermentatus.

¶ Quintò, vtrùm materia sacramenti sit vinum de vite.

¶ Sextò, vtrùm sit admiscenda aqua.

¶ Septimò, vtrùm aqua sit de necessitate huius sacramenti.

¶ Octauò, de quantitate aquæ, quæ apponitur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm materia huius sacramenti sit panis & vinum.

4. d. 8. q. 2. ar. 1. q. 1. Et 4. d. 11. q. 3. ar. 1. q. 1. Et 4. d. 13. q. 1. ar. 1. q. 1. & 2. Et 1. Cor. 10. lec. 5.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd materia huius sacramenti non sit panis & vinũ. Hoc enim sacramentũ perfectius debet repræsentare passionem Christi quàm sacramẽta veteris legis. Sed carnes animalium, quę erãt materiæ sacramentorũ veteris legis, expressius repræsentant passionem Christi, quàm panis & vinum. Ergo materia huius sacramenti magis debet esse carnes animalium, quàm panis & vinum.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum est vbique celebrandum. Sed in multis terris non inuenitur panis, & in aliquibus non inuenitur vinum. Ergo panis & vinum non sunt conueniens materia huius sacramenti.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentum competit sanis & infirmis. Sed vinum nocet quibusdam infirmis. Ergo videtur, quòd vinum non debeat esse materia huius sacramenti.

Matt. 9. Marc. 2. Luc. 5.

¶ SED CONTRA est, quòd Alexad. papa * dicit, In sacramentorum oblationibus panis tantùm & vinum aqua permixtum, in sacrificium offeratur.

Epist. ad omnes orthod.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius sacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim, *Iac. Capitul.* qui dicuntur Artotitę (vt Augustinus dicit in libr. de hæresibus *) offerunt panem & caseum in hoc sacramento: dicentes, à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ouium fuisse celebratas. Alij verò, scilicet Cataphrygæ & Pepuziani, de infantis sanguine quem de toto eius corpore minutis punctionũ vulneribus extorquent, quasi Eucharistiam suam cõficere perhibentur, miscentes eum farinæ, panemq; inde facientes. Quidam verò, qui dicuntur Aquarij, aquam solã sub specie sobrietatis in hoc sacramento offerunt. Omnes autem hi errores & similes excluduntur per hoc quòd Christus sacramentum sub specie panis & vini instituit: vt patet Matth. 26. Vnde panis & vinum sunt materia conueniens huius sacraméti. Et hoc rationabiliter. Primò quidem quantum ad vsum sacramenti, qui est mãducatio. Sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad vsum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua: ita panis & vinũ, quibus communius homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento ad vsum spiritualis manducationis. Secundò quãtum ad passionem Christi: in qua sanguis est à corpore separatus. Et ideo in hoc sacraméto quod est memoriale Dominicæ passionis, seorsum sumitur panis, vt sacramẽtum corporis: & vinum, vt sacramentum sanguinis. Tertiò, quantũ ad effectum cõsideratum in vnoquoque sumentium: quia vt Ambros. dicit super epistolam ad Corinth. * hoc sacramentum valet ad tuitionem animæ & corporis. Et ideo corpus Christi sub specie panis pro salute animæ offertur: sicut dicitur Leuit. 17. quòd anima carnis in sanguine est. Quartò, quantum ad effectum respectu totius Ecclesiæ quæ constituitur ex diuersis granis, & vinum fluit ex diuersis vuis: vt dicit gloss. * super illud primæ Corinth. 10. Multi vnum corpus sumus, &c.

Super cap. 11.

Ex Beda in hãc loc.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet carnes animalium occisorum expressius repræsentent Christi passionẽ: tamen minus competunt ad communem vsum huius sacramenti & ad ecclesiasticam vnitatem significandam.

¶ Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum tertium.

TItulus vt sonat.

¶ In hoc articulo magna est quæstio, & satis obscura de materia Eucharistiæ quo ad panem: habet enim multas difficultates, & varias opiniones. Est siquidem difficultas prima (quam tractat Autor in litera) propter diuersitatem frumentorum: est & alia difficultas comparando panem ad pastam. Et Albertus quidem Magnus in 4. sent. dist. 12. tenet panem ex spelta esse materiam Eucharistiæ: quę sequitur Petrus de Pal. qui similiter tenet ex amido panem confectum posse consecrari. Autor verò tam circa amidum quàm circa speltam opinatur contrarium, sed apponit siliginem panem, quem Albertus negare videtur. De pasta quoque Scotus tenet partem negatiuam, ponendo tamen pastam esse eiusdem speciei cum pane. Quid autem inter tot varia tenendum sit, ad rationes oportet deducere.

Q. 80. ar. 12.

4. dist. 11. q. 2. ar. 1. q. 3.

Text. 41.

¶ Tria sunt fundamenta, quibus proceditur. Primum est vnitas specifica materiæ. Creditur enim eiusdem speciei debere esse materiam in hoc sacramento sicut & in cæteris inuenitur: & hinc infertur q̃ ex solis illis frumentis, quæ sunt eiusdem speciei cum triticeo, potest cõfici panis pro hoc sacramento. Et per hanc viam processisse videntur Autor in litera, Scotus, Durand. & Petrus de Pa. habẽque via hæc difficultatem annexam ex illa propositione, Generat ibi simile secundum speciem: quoniam hæc vtitur ad discernendum distincta specie à triticeo.

¶ Aliud fundamentum est cõtrarium huic, pro quanto ponit sufficere genus proximũ ad triticum: ita quòd frumentum quod est genus, sufficit ad conficiendum panem pro sacramento. Et hac via processit Albertus, ponens tamen solùm duas frumenti species, scilicet triticum & speltam. Habẽque fundamentum aliquod in Euangelij verbis, quibus Dominus se compatat grano frumenti.

¶ Tertium dumentum, quod magis facit Petrus de Pal. est autoritas quarũdam Ecclesiarum, quæ consecrant panem confectũ ex spelta, quod etiã tangit Autor in litera, dum in secundo argumẽto obiiciendo affert, quòd spelta in quibusdam locis panis conficitur ad vsum huius sacramenti.

¶ Ad quæ quidem fundamenta si liberè respexerimus, nullam cogentem inueniuntur habere rationẽ, nisi vltimum propter autoritatẽ Spiritus sancti gubernantis Ecclesiam. nam ob similes particulares consuetudines, venerabiliter sustinent Theologi, plures sacerdotes cõsecrare eandem hostiam: vt inferius patebit. Quocirca ex his quæ sunt colligendo vniuersale, quum experientia probatum appareat, ex tritico, & siligine, & ex spelta panem confici pro sacramento, alia via incedendum esse reor: scilicet ex parte proximæ materię Eucharistiæ. Materia enim proxima, quã ex Euangelio indubitãter habemus, est panis nõ determinatus ad talem vel talem materiam remotam, qualis est triticum, spelta, tar, &c. sed panis absolutè, hoc est sine determinatione aliquacita quòd ex quibuscunque tanquam ex materia tranſeunte panis conficiatur, dummodo fit verè panis absque determinatione aliqua, quòd est confecrari. Dico autem absque determinatione aliqua: quoniam ex vsu verborũ hoc discerni videtur, alterius siquidem rationis est panis, qui frequẽti vsu sine additione aliqua vocatur panis: alterius rationis sunt qui appellantur panes cũ additione, scilicet panis ordeaceus, panis miliaceus, panis castaneaceus, & huiusmodi. Isti enim sunt panes cum additione: qui ideo cum additione proferuntur vt intelligatur

4. dist. 11. q. 2. ar. 2. q. 1. & dist. 19 quæ. 1. ar. 2. q. 3. ad primũ. Et 4. dist. 11. lec. 1. Et 1. lec. 7. in princ.

hoc esset ad irrisionem sacramenti, si sacerdos vellet cõsecrare totum panem, qui venditur in foro: & totũ vinum, quod est in celario. Ergo hoc facere non potest.

¶ 3 Præterea, Si aliquis baptizetur in mari, nõ tota aqua maris sanctificatur per formam baptismi: sed solùm aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc sacramento superflua quantitas panis & vini consecrari potest.

¶ SED CONTRA est, quòd multũ opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla est ita parua quantitas panis aut vini, quæ non possit consecrari. Ergo etiam nulla est ita magna, quæ consecrari non possit.

¶ RESPONDEO dicendum quòd quidam dixerũt quòd sacerdos non posset consecrare immensam quãtitatem panis aut vini: puta totum panem, qui venditur in foro: aut totum vinum quod est in dolio. Sed hoc non videtur esse verũ: quia in omnibus hubentibus materiam, ratio determinationis materiæ sumitur ex ordine ad finem, sicut materia serræ est ferrum, vt sit apta sectioni. Finis autem huius sacramenti est vsus fidelium. Vnde oportet quòd quantitas materiæ huius sacramenti determinetur per comparationem ad vsum fidelium. Non autem potest esse quòd determinetur ad vsum fidelium, qui nunc occurrunt: alioquin sacerdos paucos parochianos habens, non posset consecrare multas hostias. Vnde relinquitur, quòd materia huius sacramenti determinetur per comparationem ad vsum fidelium absolutè. Numerus autem fidelium est indeterminatus. Vnde non potest dici, quòd quantitas materiæ huius sacramenti sit determinata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ cuiuslibet rei naturalis materia accipit determinatã quantitatẽ secundum comparationẽ ad formam determinatam. Sed numerus fidelium, ad quorum vsum ordinatur hoc sacramentum, non est determinatus. Vnde non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quod potestas ministrorum Ecclesiæ ad duo ordinatur. Primò quidem ad effectum proprium. Secundo, ad finem effectus: secũdum autem non tollit primum. Vnde si sacerdos intendat cõsecrare corpus Christi propter aliquem malum finem (puta vt irrideat, vel veneficia faciat) propter intentionem mali finis peccat: nihilominus tamen propter potestatem sibi datam perficit sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismi sacramentum perficitur in vsu materiæ: & ideo per forma baptismi nõ plus de aqua sanctificatur, quàm quantũ venit in vsum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ. Et ideo nõ est simile.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti. Effectus enim gratiæ non sunt minus ordinati, quã effectus naturæ. Sed sicut dicitur in secundo de anima, * omnium natura constantium, positus est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multò magis in hoc sacramento (quod dicitur Eucharistia, id est bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini.

Aristot. 2. de anim. com. 68.

¶ 2 Præterea, Ministris Ecclesiæ non est à Christo data potestas ad ea quæ pertinẽt ad irrisionem fidei & sacramentorum eius: secundum illud 1. Cor. 10. Secundum potestatem quam dedit nobis Deus in ædificationem, & nõ in destructionẽ. Sed

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm requiratur ad materiam huius sacramenti, quòd sit panis triticeus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nõ requiratur ad materiam huius sacraméti, quòd sit panis triticeus. Hoc enim sacramentum est rememoratiuum Dominicæ passionis. Sed magis vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

non panes, sed panes tales, sicut etiam vinũ ex pomis granatis, eadẽ ratione non dicitur vinũ, sed vinum de malis granatis. Isti inquam panes tales non possunt cõsecrari quia non sunt verè panes, sed à similitudine veri panis, Panis nomen acceperunt, sed illi qui absolute sunt panes, quos sine additione aliqua vocamus panes, non habẽt vnde eorum aliquis sacramẽto sit inhabilis. Et ũ his addetur esse cõsonum Dominicæ passioni panis ordeaceus, qui est asperior, & de quo etiam Christus pauit turbas in monte (vt dicitur Ioann.6.) quàm panis triticeus. Ergo panis triticeus non est propria materia huius sacramenti.

¶ 2 Præterea, Figura est signum speciei in naturalibus rebus. Sed quædam frumenta sunt quæ habent similem figurã grano tritici, sicut far, & spelta, de qua etiã in quibusdam locis panis cõficitur ad vsum huius sacramenti. Ergo panis triticeus non est propria materia huius sacramenti.

¶ 3 Præterea, Permixtio specié soluit: sed vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat, nisi fortè de electis granis studiosè fiat. Non ergo videtur quòd panis triticeus sit propria materia huius sacramenti.

¶ 4 Præterea, Illud quod est corruptum, videtur esse alterius speciei. Sed aliqui conficiunt ex pane corrupto, qui iam non videtur esse panis triticeus. Ergo videtur quòd talis panis non sit propria materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quòd in hoc sacraméto cõtinetur Christus, qui se grano frumenti comparat Ioan.12. dicẽs, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Ergo panis frumenti, siue triticeus, est materia huius sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, *ad vsum sacramẽtorum assumitur talis materia, quæ communius apud homines in talem vsum venit. Inter alios autem panes communius homines vruntur pane triticeo: nam alij panes videntur esse introducti in huius panis defectum. Et ideo Christus creditur in huius panis specie hoc sacramentum instituisse, qui etiam panis magis confortat hominem, & ita conuenientius significat effectũ huius sacramenti. Et ideo propria materia huiꝰ sacraméti est panis triticeꝰ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ panis ordeaceus cõpetit ad significandã duritiem veteris legis propter duritiem panis. tũ etiã, quia vt Aug. dicit in lib.83. Quæstionum, *ordei medulla, quæ tenacissima palea tegitur, vel ipsã legẽ significat, quæ ita data erat, vt in ea vitale animæ alimentũ corporalibꝰ sacramẽtis obtegeretur, vel ipsum populũ nondũ expoliatũ carnali desiderio, quod tanquã palea cordi eius inhærebat. Hoc autẽ sacramentũ pertinet ad suaue iugũ Christi, & ad vnitatẽ iã manifestatã, & ad populum spirituale. Vnde nõ esset materia conueniens huius sacramenti, panis ordeaceus.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd generans generat sibi simile in specie: fit tamen alia quæ disimilitudo generãtis ad genitum, quantum ad accidentia, vel propter materiam vel propter debilitatem virtutis generatiuæ. Et ideo si qua frumenta sunt, quæ ex semine tritici generari possunt (sicut ex grano tritici seminato in malis nascit siligo) ex tali frumento paniscõfectꝰ, potest esse materia huius sacramẽti. Quod tamen non videtur habere locũ neque in ordeo neque in spelta, neque etiam in farre, quod inter omnia est grano tritici similius. Similitudo autem figuræ in talibus magis videtur significare propinquitatem, quàm identitatem speciei: sicut ex similitudine manifestatur quòd canis & lupus sunt propinquæ speciei, non autẽ eiusdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo possunt ex semine * tritici generari, non potest confici panis, qui sit debita materia huius sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd modica permixtio non soluit specié: quia id quod est modicum, quodammodo assumitur à plurimo. Ideo si sit modica admixtio alterius frumenti ad multò maiorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis qui est materia huius sacramẽti. Si verò sit magna permixtio (puta ex æquovel quasi) talis permixtio speciem mutat, vnde panis exinde confectus, non erit debita materia huius sacramenti.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd aliquando est tanta corruptio panis, quòd soluitur species panis: sicut cum continuitas solui tur, & sapor, & color, & alia accidentia mutantur: vnde ex tali materia non potest confici corpus Christi. Aliquando verò non est tanta corruptio, quæ speciem soluat, sed est aliqua dispositio ad corruptionem: quod declarat aliqualis immutatio saporis. Et ex tali pane potest confici corpus Christi: sed peccat conficiens propter irreuerẽtiam sacramẽti. Et quia amidum est ex tritico corrupto, non videtur quod panis ex eo confectus possit fieri corpus Christi: quãuis quidam cõtrarium dicãt.

Ar.1.hu ius qu.& q.66. ar 3.3.

Quæst.61

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum hoc sacramentum debeat confici ex pane azymo.

AD QVARTVM sic procedi tur. Videtur q̃ hoc sacramentũ non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc sacramento imitari institutionem Christi. Sed Christus videtur hoc sacramentum instituisse in pane fermentato: quia sicut legitur Exod.12. Iudæi secundum legem incipiebãt vti azymis in die Paschæ (quod celebratur decima quarta luna) Christus autem instituit hoc sacramentum in cœna, quam celebrauit ante diem festũ Paschæ: vt habetur Ioan.13. Ergo & nos debemus hoc sacramentum celebrare in pane fermentato.

¶ 2 Præterea, Legalia non sunt obseruãda tẽpore gratiæ. Sed vti azymis, fuit quædã legalis cæremonia: vt patet Exod. 12. Ergo in hoc sacramento gratiæ non debemus azymis vti.

Quæſ.75. ar.3.ad 3.

¶ 3 Præterea, Sicut suprà dictum est, *Eucharistia est sacramẽtum charitatis, sicut baptismus fidei: vt suprà dictũ est. Sed seruor charitatis significatur per fermẽtum: vt patet in glos.* super illud Matt.13. simile est regnum cælorum fermẽto, &c. Ergo hoc sacramentum debet confici de pane fermentato.

Interlin.

¶ 4 Præterea, Azymum & fermentatum sunt accidentia panis, non variantia eius speciem. Sed in materia baptismi nulla discretio adhibetur circa differẽtiam accidẽtium aquę, puta si sit salsa vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc sacraméto aliqua discretio adhiberi nõ debet, vtrùm panis sit azymus vel fermentatus.

¶ SED CONTRA est, quòd extra de celebratione Missarum, cap. literas, punitur sacerdos qui in pane fermentato & scypho ligneo Missarum solennia celebrare præsumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius sacraméti duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium, & quid conueniens. Necessariũ quidem est, vt sit panis triticeus (sicut dictum est) *sine quo non perficitur sacramẽtum. Non est autem de necessitate sacramenti, quòd sit azymus vel fermentatus, quia in vnoquoq; confici potest. Conueniens autem est, vt vnusquisq; seruet ritum suæ Ecclesiæ in sacramenti celebratione. Super hoc autem sunt diuersæ Ecclesiarum consuetudines. Dicit enim beatus Gregor. in Registro, Romana ecclesia offert azymos panes, propterea quòd Dominus sine vlla commixtione suscepit carnem: sed certæ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo q verbum Patris indutũ est carne, sicut fermentum miscetur farinæ. Vnde sicut peccat presbyter in Ecclesia Latinorum, celebrans de pane fermentato: ita peccaret presbyter Græcus in Ecclesia Græcorum, celebrans de pane azymo, quasi peruertens Ecclesiæ suæ ritum. Et tamen consuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior est. Primò quidem, propter institutionem Christi: qui hoc sacramentum instituit prima die Azymorum (vt habetur Matth.26. & Marc.14. & Luc.22. qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: vt habetur Exod.12. Secundò, quia panis est propriè sacramentũ corporis Christi (quod sine corruptione cõceptum est) magis quàm diuinitatis ipsius: vt infrà patebit. * Tertiò, quia hoc magis competit sinceritati fidelium, quæ requiritur ad vsum huius sacramenti: secundum illud primę Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis. Habẽt tamen hæc consuetudo Græcorum aliquam rationẽ, & propter significationem quam tãgit Greg. in detestationem hæresis Nazaræorum, qui legalia Euangelio miscebant.

Quæſ.75. ar.3.ad 3.

Ar.pra.

9.76.art. 1.

Aliàs à.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut legitur Exod.12. solennitas Paschalis incipiebat * in vesperis decimæquartæ lunæ: & tunc Christus post immolationẽ agni Paschalis hoc sacramentum instituit. Vnde hæc dies à Ioan. dicitur præcedere diem Paschæ, & à tribus aliis Euangelistis dicitur prima dies azymorum, quod fermentatum in domibus Iudæorum non inueniebatur: vt dictum est. * Et de hoc suprà * notatum est plenius *in* tractatu Dominicæ passionis.

In corp. *q.46 ar 9.ad 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd conficientes panẽ ex azymo, nõ intendunt cęremonias legis seruare, sed cõformare se institutioni Christi. Et ideo non iudaizant, alioquin & celebrantes in pane fermentato, iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarũ fermentatos offerebant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fermentum significat charitatem propter aliquem effectum: quia scilicet panem facit sapidiorem & meliorem. Sed corruptionem significat ex ipsa ratione suæ speciei.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia fermẽtum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non potest confici hoc sacramentum (vt dictum est *) ideo magis attenditur circa panẽ differentia azymi & fermentati, quàm circa aquam baptismi, differentia calidi & frigidi. Posset enim tanta esse corruptio fermenti, quòd ex eo non posset confici sacramentum.

Art.3. huius q.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm vinum vitis sit propria materia huius sacramenti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit propria materia huius sacramenti vinum vitis. Sicut enim aqua est materia baptismi, ita vinum est materia huius sacramenti. Sed in qualibet aqua potest fieri baptismus. Ergo in quolibet vino (puta malorum granatorum, vel mororum, aut huiusmodi) potest confici hoc sacramentum, præsertim cùm in quibusdam terris vites non crescant.

4.dist.11. q.2.ar.3. & 1. Co.11.le. 7.prhnc.

¶ 2 Præterea, Acetum est quædam species vini, quod de vite sumitur: vt Isidor. dicit. * Sed de aceto non potest confici hoc sacramentum. Ergo videtur quòd vinum non sit propria materia huius sacramenti.

Libr.20. & Etym. cap.3.

¶ 3 Præterea, Sicut de vite sumitur vinũ deputatum, ita etiam agresta & mustum. Sed de his non videtur posse confici hoc sacramentum: secundum illud quod in sexta synodo legitur, * Dicimus, quod in quibusdam Ecclesiis sacerdotes sacrificio oblationis coniungunt vuas: & sic simul vtrunque populo dispensant. præcepimus igitur, vt nullus sacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa * reprehendit quosdam, qui expressum vinum in sacramento Dominici calicis offerunt. Ergo videtur quòd vinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

Can 28. & habe tur de cõsp. didicimus Iulius 1. in diſcret. 7.

¶ SED CONTRA est quod sicut Dominus se comparauit grano frumenti, ita etiam se comparauit viti, dicens Ioan.15. Ego sum vitis vera. Sed solus panis de frumento est materia huius sacramenti: vt dictum est. * Ergo solum vinum de vite, est propria materia huius sacramenti.

Art.3.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de solo vino vitis potest confici hoc sacramentum. Primo quidem propter institutionem Christi, qui in vino vitis hoc sacramentum instituit: vt patet ex eo quod ipse dicit Matth.26. circa institutionem huius sacramenti, Non bibam amodo de hoc germine vitis. Secundo, quia sicut dictum est, ad materiam sacramentorum assumitur id quod propriè & communiter habet talem speciem. Propriè autem vinum dicitur quod de vite sumitur: alij verò liquores, vinum dicuntur secundum quandam similitudinem ad vinum vitis.

¶ Tertiò, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lętitia: quia scriptum est, quòd vinum lætificat cor hominis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi liquores non dicuntur propriè vinum, sed secundum similitudinem. Potest autem verum vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non crescunt, quantum sufficit ad hoc sacramentum.

¶ Ad secundum dicendum, quod vinum fit acetum per corruptionem: vnde non fit reditus de aceto in vinum: vt dicitur 8. Metaphys. * Et ideo sicut de pane totaliter corrupto non potest confici hoc sacramentum, ita nec de aceto. Potest tamen confici de vino acescenti, sicut & de pane, qui est in via ad corruptionem, licet peccet conficiens, vt prius dictum est. *

Text.14. tom.3.

Art.3. ad 4.

¶ Ad tertium dicendum, quod agresta est in via generationis: & ideo nondum habet speciem vini, & propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum. Mustum autem iam habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum sextum.

Cap. 3. IN Articul. 6. aduerte ne credas dicétibus Græcos offerre calicem Dominj cum vino tantum: hoc enim Armenij, non Græci, olim faciebant: vt patet in concil. Florent. sub Eug. 111 i. Vbi decretum est, vt etiam ipsi Armenij se cõuniuersoorbe Christiano conforment, omittétes: Latinorum Græcorumque Ecclesias imitando, in calicis oblatione paululũ aquæ vino admiscent.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum septimum.

4. dist. 11. q. 2. ar. 4. q. 1. Et 1. Cor. 11. lec. 6. col. 5. IN artic. 7. circa aquã, ex qua fit panis pro sacramẽto, vide tationem literæ in calce articuli. ad probãdũ quod oportet esse aquam veram & naturalem, & fuisse illam vt ratio nobilem. An autem sit necessaria, cogitatione opus est, & ratione eadem cum superiorius dicta de diuersis speciebus granorum componentium panem quia enim ad sacramentum sufficit, quod sit verus panis, si panis verus potest fieri ex aqua artificiali (puta rosacea) consequens est quod nõ sit de necessitate sacramẽti, aqua naturalis. An autẽ panis cõfectus ex farina & aqua rosacea, esset verus panis, experientia comprobandum esset. videlicet, do, an quo differret ab alijs panibus. nam si ssilo odore rosarum differre apparetet, crederẽ ipsum eiusdem esse speciei cum alijs, quum aqua nõ sit pars essentialis panis, sed materia transiens eiusdem. Non enim permanet aqua secundum seipsam in pane. sed panis est tertia res resultans ex commixtione farinæ & aquæ per-pastæ decoctionem. Nõ est autem remotum diuersarum specierum res posse esse materiam inuicem cuntem respectu alicuius vnius etiam homogenei: vt patet de his ex quibus generatur sanguis.

Alex. 1. in Epist. ad omnes fideles. to. 1. concil.

Lo. cit.

De conf. dist. 2. c. Hanc pro octauo artic. culo.

Libr. 5. c. 1. to. 4.

¶ Et hæc etiam sufficiant pro octauo articulo.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum aqua sit vino permiscenda.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd aqua non sit vino permiscenda. Sacrificium enim Christi figuratum fuit per oblationem Melchisedec, qui Genes. 14. non legitur obtulisse nisi panem & vinum. Ergo videtur quod in hoc sacramento non debeat adiungi aqua.

¶ 2 Præterea, Diuersorum sacramentorũ diuersæ sunt materiæ. Sed aqua est materia baptismi. Ergo non debet assumi ad materiam huius sacramenti.

¶ 3 Præterea, Panis & vinum sunt materia huius sacramenti. Sed pani nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

¶ SED CONTRA est, quòd Alexand. Papa * scribit, in sacramentorum oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, panis tantum & vinum aqua permixtum, in sacrificium offeran-

Alex. ubi supra.

tur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vino, quod offertur in hoc sacramẽto, debet aqua misceri. Primo quidem propter institutionẽ: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc sacramẽtum instituerit in vino aqua permixto, secundum morem illius terræ. Vnde & Prouerb. 9. dicitur, Bibite vinum quod miscui vobis. Secundò, quia hoc conuenit repræsentationi Dominicæ passionis. Vnde dicit Alex. Papa, * Non debet in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtum: quia vtrunque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Tertiò, quia hoc conuenit ad significandum effectum huius sacramenti, qui est vnio populi Christiani ad Christum: quia vt Iulius Papa dicit, * videmus in aqua populum intelligi, in vino verò obtẽdi sanguinem Christi: ergo cùm in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur. Quartò, quia hoc competit ad vltimum effectum huius sacramenti, qui est introitus ad vitam æternam. vnde Ambros. dicit in libr. de sacramentis, * redundat aqua in calicem, & salit in vitam æternam.

Lo. cit.

Iulius 1. Epist. per Æg. de conf. d. 2. c. cũ om ne cri.

Ex. pass.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Ambros. dicit ibidem, sicut sacrificium Christi significatum est per oblationem Melchisedec, ita etiam significatum est per aquam, quæ in eremo fluxit de petra: secundum illud primæ Corint. 10. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aqua assumitur in baptismo ad vsum ablutionis. In hoc autem sacramento assumitur ad vsum refectionis: secundum illud Psal. Super aquam refectionis educauit me.

¶ Ad tertium dicendum, quod panis ex aqua & farina conficitur. Et ideo cum vino aqua miscetur, neutrum sine aqua existit.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum permixtio aquæ sit de necessitate huius sacramenti.

Infrà q. 83. art. 6. ad 4. & 6. & 4. dist. 12. q. 2. ar. 4. q. 1. & 2. Cor. 11. lec. 6. col. 5. & Liber 2. epist. 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod permixtio aquæ sit de necessitate huius sacramenti. Dicit enim Cyprianus ad Cæcilium, * Sic calix Domini nõ est aqua sola & vinum solum, nisi vtrumque misceatur, quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, nisi vtrunque, scilicet farina & aqua, fuerit adunatum. Sed admixtio aquæ ad farinam, est de necessitate huius sacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquę ad vinum.

¶ 2 Præterea, In passione Domini, cuius hoc sacramentum est memoriale, ficut de latere eius exiuit sanguis, ita & aqua. Sed vinum quod est sacramentum sanguinis, est de necessitate huius sacramenti: ergo pari ratione & aqua.

¶ 3 Præterea, Si aqua non esset de necessitate huius sacramenti, non referret quæcunque aqua huic sacramento apponeretur: & ita posset apponi aqua rosacea, vel quæcunque alia huiusmodi aqua. Quod non habet vsus Ecclesiæ. Aqua ergo est de necessitate huius sacramenti.

Loco cit.

¶ SED CONTRA est, quòd Cyprian. dicit, * Si aliquis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter non obseruauit, vt scilicet aquam vino misceret in sacramento, potest simplicitati eius venia concedi. Quod non esset, si aqua esset de necessitate sacramenti, sicut est vinum vel panis. Non ergo aquę admixtio est de necessitate sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de signo sumendum est ex eo, quod significatur. Appositio autem aquæ ad vinum refertur ad significandam participationem huius sacramenti à fidelibus, quantum ad hoc, quod per aquam mixtam vino, significatur populus adunatus Christo, vt dictum est. * Sed & hoc ipsum quod de latere Christi pendentis in cruce aqua profluxit, ad idem refertur: quia per aquam significatur ablutio peccatorum, quę fiebat per passionem Christi. Dictum est autem supra, * quod hoc sacramentum perficitur in consecrationem materiæ, vsus autem fidelium non est de necessitate sacramenti, sed est aliquid consequens ad sacramentum. Et ideo consequens est, quòd appositio aquæ non sit de necessitate sacramenti.

Ex. pass.

Qu. 74. art. 1.

Extra. de cel. miss. cap. ex Martha.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Cypriani est intelligendum, secundum quòd dicitur illud esse non posse, quod conuenienter esse non potest. Et sic similitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri: non autem quantum ad necessitatem: nam aqua est de essentia panis, non autem de essentia vini.

Libro de myst. init. Cap. 9. Actus corpus Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd effusio sanguinis directè pertinebat ad ipsam Christi passionem: est enim naturale corpori humano vulnerato, quod ex eo profluat sanguis. Sed effusio aquæ non fuit de necessitate passionis, sed ad demonstrandum effectum passionis, qui est ablutio à peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiscentiæ. Et ideo aqua non seorsum offertur à vino in sacramento, sicut vinum offertur seorsum à pane. Sed aqua offertur vino permixta: vt ostendatur quòd vinum per se pertinet ad hoc sacramentum, tanquam de eius necessitate existens, aqua autem secundum quod adiungitur vino.

Tu loc. lib. 2. cit. 4. c. 6.

¶ Ad tertium dicendum, quod quia admixtio aquæ ad vinum non est de necessitate sacramenti, non refert quantum ad sacramenti necessitatem, quæcunque aqua misceatur vino, siue naturalis, siue artificialis, vt rosacea. Quanuis quantum ad conuenientiam sacramenti, peccet qui aliam aquam miscet, nisi naturalem & veram: quia de latere Christi pendentis in cruce aqua vera profluxit, non humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt, ad ostendendum quod corpus Christi erat verè compositum ex quatuor elementis, sicut per sanguinem fluentem ostendebatur quòd erat compositum ex quatuor humoribus, vt Innocentius secundus dicit in quadam decreta. * Quia verò admixtio aquæ ad farinam est de necessitate huius sacramenti, vt pote constituens substantiam panis, si farinæ admisceretur aqua rosacea, vel quicunque alius liquor, quàm vera aqua, non posset ex eo confici sacramentum: quia non esset verus panis.

D. 2. c. 1.

ARTIC

¶ Super Quæstionis septuagesimæ quintæ Articulum primum.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore conclusio clara est: & de ipsa tria dicuntur. primo, quod sola fide tenetur. Secundò, quod est conueniens: & assertur triplex conuenientia.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi.

4. dist. 11. q. 2. ar. 4. q. 4. Et 1. Cor. 11. lec. col. 5. AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd oportet aquam in magna quantitate apponi. Sicut enim sanguis de latere Christi sensibiliter fluxit, ita & aqua: vnde dicitur 1oã. 19. Qui vidit, testimonium perhibuit. Sed aqua non posset sensibiliter esse in hoc sacramento, nisi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur quòd aqua debeat apponi in magna quantitate.

¶ 2 Præterea, Parua aqua multo vino admixta, corrumpitur. Quod autem corruptum est, iam non est. Ergo idem est apponere parum de aqua in hoc sacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

¶ 3 Præterea, Si sufficeret parum apponere, per consequẽs esset sufficiens, quòd gutta aquæ in totum dolium proiceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non sufficit, quòd parua quantitas apponatur.

¶ SED CONTRA est quod extra de celebratione missarum dicitur, Pernicios us in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet quòd in maiori quantitate de aqua in sacrificio ponitur, quàm de vino: cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino quàm de aqua ponendum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa aquam adiunctam vino, sicut Innocentius tertius dicit in quadã Decretal. * triplex est opinio. Quidam enim dicũt, quòd aqua adiuncta vino per se manet vino conuerso in sanguinem. Sed hæc opinio stare non potest: quia in sacramento altaris post consecrationem nihil est nisi corpus & sanguis Christi (sicut enim Ambr. dicit in lib. de Officiis, * Ante benedictionem illa species nominatur: post benedictionem * corpus significatur) aliquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideo alij dixerunt, quòd sicut vinum conuertitur in sanguinem, ita aqua conuertitur in aquã, quæ de latere Christi fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici potest, quia secũdum hoc aqua seorsum consecraretur à vino, sicut vinum à pane. Et ideo sicut ipse dicit, aliorũ opinio probabilior est, qui dicũt aquam conuerti in vinum, & vinum in sanguinem. Hoc autem fieri non posset, nisi adeò modicum apponeretur de aqua, quòd conueretur in vinum. Et ideo semper cutius est parum de aqua apponere, & præcipuè si vinum sit debile: quia si tanta fieret appositio aquæ, vt solueretur species vini, non posset perfici sacramentum. Vnde Iulius Papa * reprehendit quosdam, qui pannum lineum musto intinctũ per totum annum seruant, & in tempore sacrificij, aqua partem eius lauant, & sic offerunt.

Extra. de cel. miss. cap. ex Martha.

Libro de myst. init. Cap. 9.

Iulius 1. Epist. per Æg. de conf. d. 2. c. cũ om ne cri.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sufficit ad sacramenti huius significationem, quòd sentiatur aqua, cum apponitur vino: non autem oportet quòd sit sensibilis post mixtionem.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ quintæ Articulum primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si aqua omnino non apponeretur, tot aliter excluderetur significatio. Sed cum aqua in vinum conuertitur, significatur quòd populus Christo incorporatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem huius sacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipsum celebrationem sacramenti.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAquinta, De conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de cõuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

¶ Et circa hoc quærũtur octo.

¶ Primò, vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem, an solum secundum figuram, vel sicut in signo.

¶ Secundò, vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

¶ Tertiò, vtrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur.

¶ Quartò, vtrum panis possit conuerti in corpus Christi.

¶ Quintò, vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini.

¶ Sextò, vtrum facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

¶ Septimò, vtrum ista conuersio fiat in instanti.

¶ Octauò, vtrum hæc sit falsa, Expane fit corpus Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento non sit corpus Christi secundum veritatem, sed solum secundum figuram, vel sicut in signo. Dicitur enim Ioan. 6. quòd cum Dominus dixisset, Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, &c. multi ex discipulis eius audientes, dixerunt, Durus est hic sermo: quibus ipse dixit, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam: quasi diceret secundum expositionem Augustini super Psal. 98. * Spiritualiter intelligite quę locutus sum: nõ hoc corpus quod videtis mãducaturi estis: & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent: sacramentum autem quod vobis commendaui, spiritualiter intellectum viuificabit vos, caro autẽ non prodest quicquam.

supra q. 65. art. 3. cor. prin. & infra q. 76. per totam. Et 4. dist. 10. ar. 1. & dist. 11. prime. Et 4. cont. c. 61. Et 1. Co. 11. lec. 5. to. 2. & Non proficit ad me. to. 8.

¶ 2 Præterea, Dominus dicit Mat. vlt. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod expo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ista formali & perspicaci intellectu, humano more ex ratione mutationis, vt fe cimus, excelsa si quidem Dei balbutiendo, vt possumus, resonare non dedecet, secundum Greg. Quapropter conformiter ad sacros canones loquendo, vocetur ista nouitas, nouitas continentiæ: quoniã verè secundũ hanc corpus Christi continetur, & hostia continet corpus Christi: quanuis non continentia locali. Altera autem nouitas vocabitur nouitas conuersionis: quoniã secundum illã panis verè conuertitur in corpus Christi. In hac igitur conuersionis nouitate manente, quæ ex pane fit corpus Christi: sed mutatio ista absque subiecto inuenitur habens pro termino à quo, panem & pro termino ad quem, corpus Christi. Et sicito, quòd tã ex est vtilitas differendi inter has nouitates & inter has mutationes, vt inde pendeat & intelligere tã varias obiectiones, & scire formaliter respondere, & videre quid scias vel nescias. Vtde non sit tibi curæ pro nunc, hoc est pro principio intelligendi, quales vel quomodo sint aut fiat istæ mutationes, sed esto contentus ex alieta te terminorum etiam fin gere diuersitatem mutationum. Et perspiciendo quod conuersio habet proprios terminos, scilicet ex pane & corpus Christi & quod corpus Christi cõtinens iste nouo sub sacramento, habet alios suos proprios terminos, scilicet de non continentia ad continentiam: vel passiue, vel actiue vt præ declaratum est, sisse & fige intellectum ad forma ha mbarum nouitatum & suarum mutationum: vt sic liber tibi pateat ingressus in pelagus tam fluctuatium opinionum & intellectuum.

Refert de consid. 2. c. Princ.

Ho. 28. in Euãg.

Trac. 94. in Ioan. li. 6. c. 1.

Inter pr. & med.

Cap. 1.

¶ His præmissis, sciendum est, omnes circa primam nouitatem continentiæ & re & voce consensisse, dum omnes cõmuniter fatemur corpus Christi prius non contentum sub hac hostia, modo veraciter continere quanuis circa modum quo cõtinetur, variæ sint (vt postea dicetur) opiniones.

¶ Verum nouitatem conuersionis licet omnes vo ce affirment secundum rem tamen multi negarunt, putantes se nõ negare illa. Et hi multifariam sunt diuisi. Dum quidam intelligunt Conuersionis nomine identitatem loci, vt hac ratione dicatur panem fieri corpus Christi quia vbi est panis, est & corpus Christi: vt Magister sen. in 11. di. 4. refert & reprobat, & de hoc erit secundus ar. in litera. Quidam verò Conuersionis nomine intelligunt successiuum ordinem: vt Magister ibidem refert: vt hac ratione dicatur panem conuerti in corpus Christi, quia corpus Christi est post cõsecrationem sub accidentibus, sub quibus erat panis, quem panẽ annihilari aut solui in præiacentem materiã dicebant. & hoc Autor in 3. tractabit articulo. Et hanc opinionem quo ad sententiã sequitur Scotus in 4. dist. 10. & 11. Dixi autẽ secũdũ sententiam, quia in modo opinãdi cautior est Scotus, ponẽs panẽ per accidẽs redigi in nihil: & cõuersionẽ vocat adductiuã Christi corporis ad hoc quòd sit præsens accidẽbus panis. Sed quo ad rẽ in idẽ redit cũ opinione recitata à Magistro: quia secũdũ rẽ panis nõ cõuertitur in aliquã rẽ, sed in nihilũ cedit & propterea solo nomine conuersionẽ ponit panis in corpus Christi. Quidã autẽ Conuersionis nomen & rem, partialiter tamen admittunt, de quorum numero est Dur. in eodem quarto, ponens materiam panis cõuerti in corpus Christi, quia incipit informari forma corporis Christi, licet alimentum informatur forma alitis, panis verò formã definere esse. Et hæc nouã opinio vt erronea à Per. de Pal. reprobatur, & erronea conuincitur, ex hoc quòd corpus Christi iam est impassibile, & multo magis eius anima est immarcabilis: quo ad informare & non informare.

Cap. 2.

¶ Quidam demum Conuersionis nomen & rem totaliter admittentes, dicunt panem conuerti in corpus Christi, non secundum substantiam, sed secundum accidentale. Et ita quod panis conuertitur non in substantiam corporis Christi, sed in illius esse sacramẽtale. Et hanc opinionẽ tenet, sine affectione tamen, Per. de Pal. in 4. Quam opinionẽ vtpote nouam Autor non tractat: aliena tamen à veritate est, quia transsubstantiationem solos nomine saluat: quoniam secundum rem apud istos substantia panis cõuertitur in accidens, & non in substantiam corporis Christi, sed secundum vocẽ saltem transsubstantiari: quia conuertitur panis substantia in Christi substantiam, secundum esse accidentale. Patet siquidem manifestè transsubstantiari importare conuersionem substantiæ in substantiam simpliciter & absolutè: vt textus expresse inducẽs decretalis dicit, trãssubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem.

¶ Communis autem doctrina, quam Autor sequitur post Magistrum sent. tenet substantiam panis conuerti in substantiam corporis Christi absque additione aliqua, absque augmento quoque in substãtia corporis Christi: ac per hoc panem nõ esse redactum in nihil, sed conuersum in substantiã Christi corporis: & ex hoc ipso non esse amplius panem, sed quod erat panis, est corpus Christi. Et hæc doctrina ex sacris conciliis priscisque doctoribus Ecclesiæ clarè habetur vt pater de conf. dist. 2. diffusè & in allegata decretali Lateran. concil.

¶ Addicauteni doctrina hæc, quòd hæc nouitas cõuersionis est ratio nouitatis continentiæ, & priori illa: ita quòd prius natura est nouitas conuersionis panis in corpus Christi, & deinde secundum naturæ ordinem est corpus Christi sub hostia, vtrunque tamen est in vno & eodem instanti temporis. Nec est inter has duas nouitates solummodo dictus ordo prioris & posterioris, sed ordo causalitatis: ita quòd hæc conuersio panis in corpus Christi, est causa efficiens in suo ordine existentiæ corporis Christi sub hostia. Ita quod licet sint hic duæ nouitates, & tot mutationes cum suis propriis terminis: tanta tamen est inter eas necessaria connexio, quòd ad priorem reliquæ necessariò sequuntur, hoc est quòd ad conuersionem hanc, qua transsubstantiatur panis in corpus Christi, necessario sequitur, corpus Christi contineri sub hostia.

Cap. 4. & 18. c. 5.

¶ Quocirca quatuor supertunt declaranda. primò, quod hæc conuersio est factiua præsentiæ corporis Christi sub hostia: secundo, quòd hoc est necessarium: tertiò quomodo se habeat hæc conuersio ad sequentem præsentiam: quartò rebus ad opiniones relatas.

Decõb. 2. c. Ego Berẽg. rium.

In expos. Psal. 98.

¶ Ad euidentiam primi qui vel simpliciter & absolutè, vel vt sacramentali. Nam si loquamur simpliciter & absolutè de conuersione panis in Christi corpus, præexistens absque additione, &c. nihil aliud video inde sequi, quòd ex hoc percipere possumus, quòd si absque sacramenti institutione, diuina potentia conuerteret panem in Christi corpus, nihil aliud fateremur effectũ, nisi quòd panis conuersus esset in corpus Christi. Et hoc est quòd doctores dicti, scilicet Sco. &c. sonauerunt, dicentes nouitatem conuersionis posse esse sine nouitate præsentiæ Christi ad hostiam: hoc enim verum esset, si esset sermo de conuersione simpliciter & absolutè. Sed si sermo est de conuersione sacramentali, secus dicendum est, & de tali conuersione loquuntur doctores prisci, sacri canones, & nos sic de ea nunc loquimur.

¶ Et si quæras quid addit ly sacramentalis supra conuersionem, respõdeo quod addit aliquid nobis secundum se ignotum: cognitum autem vtcunque, per hoc quod est illatiuum huius veritatis, hoc est corpus meum.

¶ Et caue ne dixeris, quòd addit solum respectum ad actiuam consecrationem per verba facer dotis in persona Christi.

¶ Probatur igitur quòd conuersio sacramentalis, hoc est quæ, seu qualis, in hoc sacramento fit, est factiua præsentiæ corporis Christi sub hostia. Probatur autem tripliciter: primò, ex hoc quod nulla alia ratione ecclesiastici doctores laborauerunt conuersionem in hoc sacramento declarare, nisi ad verificandum, hoc est corpus meum. Quod patet tum ex eo quòd conuersio non explicitè habebatur in Euangelio, ac per hoc nisi ad verificandum verba Domini; conuersio esset, non apparet vbi fundarem conuersionem credendam ab omnibus fore. Tum ex eo, quòd Ambr. tanto labore insudans ad verificandum, hoc est corpus meum, nihil aliud facit, nisi quòd conatur monstrare hoc, quod erat panis, modo esse corpus Christi. & hoc idem facit Aug. & breuiter de conse. dist. 2. plena est istis laboribus.

¶ Secundò patet ex prius inducta decretali Lateranensis concilij, dum dicitur, Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter

veraciter continetur, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, vbi ex ipso modo loquendi apparet prioritas & causalitas trãssubstantiationis respectu continentiæ.

¶ Sed & clarius & apertissimè tertiò patet hoc ex concl. Florẽtino sub Eug. iii. vbi sic legimus, Forma huius sacramẽti sunt verba Saluatoris, quibus hoc conficit sacramentum: sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum: nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi & substantia vini in sanguinẽ conuertuntur. Vbi manifestè vides, quòd ratio & causa quare hoc conficitur sacramentum, est conuersio: hoc enim significat illa causalis coniunctio Nam. Quinimo ex hac Ecclesiæ determinatione haber conuenientem loquendi modum, dicẽdo quòd verba consecrationis media conuersione panis in corpus Christi conficiunt hoc sacramentum, quod con stat ex specie panis & corpore Christi, sic enim ex his duabus ineffabili modo vnũ sacramẽtum, quo ima summis cõiunguntur. Ita quod ex hac concilij doctrina, scilicet quia virtute verborum fit conuersio, sacerdos proferens verba hoc cõficit sacramentũ, manifestè habemus cõuersionẽ efficere hoc sacramẽtũ, quod nihil aliud est, quã facere vnũ ex corpore Christi & specie panis, ex his enim duobus euilibet fidei certũ est cõstare hoc sacramentum.

Trat. 27. in Ioan. to. 9.

¶ Et potest formari sic ratio: conficere hoc sacramentum, est facere nouitatem continentiæ: sed conuersio sacramentalis est ratio confectionis sacramenti: ergo conuersio sacramentalis est ratio nouitatis continẽtiæ. Maior propositio est per se nota, quasi diffinito ad diffinitionem, quia hoc sacramentum significat constans ex accidentibus panis & corpore Christi. Minor vero patet ex auctoritate Concilij, reddentis pro causa, quare verba conficiunt hoc sacramentũ: quia ipsorũ virtute fit cõuersio. Et hinc habere quoque potes, quòd nouitas cõuersionis nõ cõcurrit per accidẽs ad nouitatẽ cõtinẽtiæ, ex quo à sacro Cõcilio p causa affert: cauſæ enim per accidẽs ab arte relinquitur. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum, sciendum est, quòd sicut necessarium dicitur dupliciter in naturalibus (vel secundum naturæ ordinẽ, vt quod homo generetur ex concubitu maris & fœminæ, vel secũdum habitudinem terminorum, vt circulum esse rotũdum) ita in ecclesiasticis mysteriis dupliciter potest dici necessarium, vel secundum ordinem sacramentalem, vt infantem baptizatum mundum esse à culpa & pœna, vel quia impossibile est etiam per diuinam potentiam aliter fieri, vt quod altare consecratum non fuerit consecratum. In proposito non est disputandum de diuina potentia, vbi de sacramentis tractatur, sed est attendendum quid sacramentalis ordo exigat, & sicut in naturalibus necessaria secundum naturæ ordinem, appellantur necessaria sine additione aliquasita in sacramentalibus appellanda sunt necessaria, quæ secundum sacramentalem ordinẽ sunt necessaria. Debet enim quælibet disciplina vti necessaria & contingenti, possibili & impossibili, secundum proprium ordinem sui generis. Et propterea quia nouitas conuersionis secundum sacramentalem ordinem à Deo instituta & ab Ecclesia explicatum est necessaria ad nouitatem continentiæ: dicendum est simpliciter & absolutè, quod conuersio sacramentalis est necessaria ad continentiam corporis Christi sub specie panis. Probatur autem necessitas secundum ordinem sacramentalem ex suprà dictis, ex quibus apparet clarè, quòd conuersio per se concurrit ad verificandum, hoc est corpus meum: seu ad confectionẽ huius sacramenti: sit enim concurreret per accidens, non oportuisset doctores priscos tantum pro ipsa laborare, nec fuisset sacro Concilio ipsam pro ratione confectionis sacramenti reddere: ea enim quæ sunt per accidens (vt dictum est) à doctrina repelluntur. Constat autem, quòd si conuersio per se concurrit, necessario concurrit: vt norunt exercitati in Posterioribus Analyticis. Hæc de secundo.

¶ Quo ad tertium, videtur mihi conuersionem habere se ad hoc sacramentum, sicut fieri ad factum esse: tamen vt non requiras hic omnimodam similitudinem. Sed ex ratione moueor: quia sacramenta nouæ legis efficiunt quod significant. Sed ex ratione moueor: quia sacramenta nouæ legis efficiunt quod significant: ac per hoc verba Christi, hoc est corpus meum, quia efficiunt vtrãque nouitatem: scilicet conuertionis & continentiæ (vt expresse dicta fuit Concilij autoritas testatur) consequens est, vt eadem Christi verba significent vtrãque nouitatem, alioquin plura efficerent quàm significarent: imò efficerent quod non significarent. Intelligendo autem conuertionem habere se ad hoc esse corpus Christi, sicut fieri ad factum esse, optime intelligimus verba Christi significare vtranque nouitatem, explicando posteriorem vt in termino. Sicut enim in naturalibus dicẽdo, hoc est lumen nouum, significatur illuminatio & illuminatum esse, vt in termino: ita in Salutoris verbis virtutem habentibus facituam conuersionis panis in corpus Christi: conuersionis inquam vnientis corpus Christi & accidentia panis ad vnum sacramentum: significatur & conuertio panis in corpus Christi: & corpus Christi contineri sub accidentibus panis, vt in termino. & sic verba Christi vtrumque significant, & vtrumq; efficiũt. Suadetur autẽ rationabiliter hoc dici, ex eo quòd huic dicto omnia consonant dicta sanctorũ & sacrorũ conciliorũ. Et hinc facilè soluuntur obiectiones, manifestior fit doctrina communis: vt patere potest applicando. Hæc de tertio.

¶ Quo ad quartum, circa aliorum opiniones duo sunt aduertenda. Primum est, quod omnes videtur fugisse veram trãssubstãtiationem panis in corpus Christi: quia non videtur intelligibilis absq; aliqua nouitate in substantia Christi. Secundum est, quòd dupliciter excessus apparet in eis. Aliter recurrendi ad possibile secundum diuinã potentiã: quã debuissent suaui tractatu discutere secundũ potentiã factamentorũ eorũque ordinẽ: & ex hoc excessu orta est illa repulsa opinio Ioan. Parisiẽsis de assumptione panis tanti ad vnitatẽ hypostasis Christi quã à pluribus doctoribus recitatã videre potes, si vis. Alter excessus est, nimis mesecto pes fidei secundũ lumen humani ingenij sibi præstitiex hoc enim transsubstãtiatione cuitarunt: quã multa melius ac perspicacius sensibiliter, si Magistrum sen. sequuti eum admitatione illam verisimiliter tenuissent.

Aliae spirituali

In corp.

¶ Nunc ad præsentem articulum redeamus, quo conclusum est, corpus Christi verasciter esse in hoc sacramento, dicẽte ipso, Hoc est corpus meũ & vt iam diximus, in hoc omnes fideles cõueniunt: sed modus quo est in diſputationem vertitur. Scotus putauit corpus Christi absque deperditione proprij loci accquirere quandam præsentiam ad species panis: quæ præsentia est quidã respectus, quasi de genere, vbi Dur. putauit corpus Christi absq; recessu à proprio loco esse præsens accidẽtib⁹ dictis, sicut Angelus est præsens corpori prius natura, quàm moueat ipsum, dante Deo Christi eo pori secundum substantiam immediatè ordinem ad accidentia panis conuersi in ipsum, non minus quàm absque quantitate pura substantia esset.

Trac. 27. to. 9.

Infra ar. 6. ar. Et 9. 77. ar. 1. & 5. Et 4. dist. 11. 9. 1. ar. 1. cur Angelus est præsens 3. 1 Et di. 12. 9. 1. ar. 1. 9. 3. Et

¶ Sed neutra harũ opinionũ sufficiẽs apparet ad verificãdũ id quõd cõmuniter fatemur, scilicet sumẽdo hostiã cõsecratã, sumere nos verũ Christi corpus: sed foret si esset verũ nos sumere accidẽtia præsentia corpori Christi. Patet enim hæc sequela primo ratione: quia sumẽs vnũ præsens alteri, nõ oportet sumere alterũ. Deinde proprio exẽplo secũdæ opinionis, ga sumẽs panẽ, cui est præsens angelus, nõ propterea sumit angelũ, & similiter quo ad primã opinionẽ: quia sumẽs panẽ locatũ, etiãsi inde nõ moueretur, non propterea sumeret locũ eius, & tamen inter panẽ & eius locũ est mutua præsentia. Non videtur ergo sufficiente saluari veritas huius ex hoc solũ quod ponitur simplex Christi corporis, præsentia ad accidentia panis, quanuis verum sit, corpus Christi esse illis præsens.

Et quod. 7. art. 9. Et quod. 9. ar. 3. ad 3. Et 2. Cor. 11. l. 4. col. lec. 4. col. 6. & lect. 5. col. 5.

¶ Vnde conuenientius cum Aug. & Greg. recitatis à Magistro sent. dicimus ex corpore Christi & accidentibus panis constare vnum sacramentum non præcise, sicut ex signo & signato, sed quodam inefabili modo: qui à sacro concil. Later. vocatus est ex continente & contẽto, quo etiam nomine appellauit eum Magister sen. quem modum Autor in hac litera in responsione ad argumenta appellauit spirituale, & modum proprium huius sacramenti.

Cap. 14.

¶ Monstratur autem huiusmodi conuenientia ex ipsis Domini verbis: nam & forma sacramenti, hoc est corpus meum, id est contentum sub hac specie, est corpus meum, vt communiter exponitur monstrat corpus Christi contineri sub accidentibus istis: præsertim quòd ly hoc non demonstrat subſtãtiam simpliciter & absolutè: sed vt connotat ipsius continentiam sub istis accidẽtibus. Quòd cominctur, ex eo quòd oportet diuantibus accidentibus semper verificari contentum sub his accidentibus esse corpus Christi.

Trac. 27. to. 9.

¶ Ex aliis autem verbis Domini, Ioan. 6. Verba quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt, apparet spiritualis coniunctio verè carnis Christi cũ accidentibus panis. Intellexerant siquidem discipuli Christi carnẽ carnaliter comedendam: ac per hoc morte interecedente, non verè, imò quidẽ carnalibus nisi mortuis: Saluator autẽ noster vtrãque errorẽ abstulit, dicẽdo, quòd spiritus & vita sunt vita contra mortem, spiritus contra carnem, id est carnalem modum, acsi apertè dixisset, di ciamea fic intelligite quòd vita mea caro spiritualiter vobis offeretur in cibum. Merito demũ modus iste proprius dicitur huic sacramẽto, non solum propter differentiam à cæteris sacramentis, sed etiam quia in toto vniuerso non apparet vnus aliquis modus huic similis: propter quod cum admiratione & veneratione fateamur defectum cognitionis nostræ circa hoc.

¶ Super Quæstionis septimæ finem quinta Articulum secundum.

IN corpore recitat opinionẽ affirmatiuã: & reprobat ea quatuor rationibus, ¶ Circa primam rationem multa obiiciuntur contra illam maiorẽ, Non potest aliquid esse, vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem vel per alterius conuersionẽ in ipsum. Arguitur enim contra ipsam tripliciter. primo contra ipsam absolutè: secundo contra ipsam applicatam ad hanc materiam, tertio contra perfeuerantem illius. Scot. in primis in 4. sen dist. 10. q. 1. & 4. & dist. 11. q. 2. multipliciter obiicit. Duran. quoque in 11. dist. obiicit.

¶ Quadrupliciter ergo contra maiorem vniuersaliter intellectam arguitur. Primo à Durãdo: quia Deus posset creare nouũ cælũ supra vltimũ nũc sphæra. & tũc vltima nũc sphæra inciperet esse vbi prius nõ erat absque hoc q̃ moueatur & absque hoc q̃ aliquid conuertereretur in ipsam: falsa est ergo maior assumpta.

¶ Secundò ab vtroque, quia Deus posset facere corpus suum esse præsens sacramento altaris simul cum substantia panis (quum hoc nõ impliceat contradictionẽ) & tũc corpus Christi inciperet esse sub sacramẽto absq; motu loci, & absque

Universidad de Deusto
Biblioteca

absque conuersione alicuius in ipsum. Assumptum probatur à Scoto: quia non est maior repugnantia, corpus Christi esse simul cum substantia panis, quàm sub quantitate eius: quia non magis repugnat substantia substantiæ quam substantia quantitati quo ad talem simultatem.

¶ Tertiò à Scoto: quia de facto quantitas corporis Christi & anima eius incipiunt esse in hoc sacramento absque hoc quòd aliquid conuertatur in ipsas. Et si glossetur maior, arctando ipsam ad id quod primò incipit esse alicubi, & dicendo quòd non habet locum in his quæ incipiunt esse alicubi concomitanter: cõtra instat Scotus dupliciter. Primò: quia ex hoc habeo, quod non est pro pria mutatio, nec propria formalis ratio nec præcisa ab esse alibi: tem inimo notam localiter, conuersio alicuius in ipsam. Secundò, quia alia est præsentia animæ hic, & alia præsentia corporis, quia aliud & aliud est fundamentum: sed præsentia animæ non habetur per conuersionem in ipsam nec per motum localem: ergo maior est falsa.

Tract. 26. in Ioan. post. med.

¶ Quartò, Deus potest facere in creatura aliquid sine eo quod non est sibi ratio essendi nec aliquo modo de essentia eius: sed nec conuersio nec sacramentum est formalis ratio corporis Christi essendi hic, nec aliquo modo de essentia eius: ergo Deus potest facere corpus Christi esse hic sine vtroque istorum. Probatur minor: quia conuersio non est ratio formalis essendi: nec vt præsens quia præteritè, corpore Christi existente hic, nec vt præterita, quia tunc Deus non posset subtrahere hinc corpus Christi, sicut nec facere quod non præteriit conuersio. Similiter nec sacramentales species, quia non sunt in corpore Christi, nec per eas aliquid inest formaliter corpori Christi.

¶ Quintò arguitur ex alio capite: ex hoc scilicet, quod corpus Christi immorum potest simul esse in diuersis locis localiter. Sed de hoc alias.

¶ Circa applicationem verò maioris ad hanc materiam, tripliciter arguitur. Primò à Durando: Corpus Christi esse in sacramento, non est esse alicubi, quia non est esse in loco: malè ergo applicatur illa maior de vbi & alicubi, ad esse in sacramẽto, & falsa est minor dicens quod corpus Christi incipit esse vbi prius pon erat essendo in sacramento.

¶ Secundo à Scoto: Genirum esse in loco corrupti, est verum propter materiam communẽ vtrique: propter eã enim ignis incipit esse vbi erat aer conuersus in ignẽ: quia ex materia, quæ fuit aeris remanente ibidem, & forma ignis, fit compositũ ibidem. In proposito autem, quia non remanet materia panis, non habet locum maior, dicens quòd per conuertionem corpus Christi est vbi erat panis.

¶ Tertio ab eodem & Duran. quia aliud est loqui de conuersione absolutè, & aliud de conuersione in præexistens. Nam quod conuertitur in præexistens, trahitur ad conditiones præexistentis, & non econtra, ergo sequitur quod panis est vbi est corpus Christi, & non conuerso.

¶ Contra perfeitatem, hoc est necessitatem conuersionis ad existentiam corporis Christi in hoc sacramento (quod scilicet impossibile sit corpus Christi non motum localiter, incipere esse in hoc sacramento absque conuersione alicuius, puta panis) multipliciter arguitur.

¶ Primò à Scoto: Per nullam mutationem habetur per se illud quod est aliud & posteriùs suo per se terminus: sed præsentia corporis Christi hic, id est in hoc sacramento est quid aliud & posterius corpore Christi: quod est proprius terminus transsubstantiationis: ergo per conuersionem panis in corpus Christi non habetur per se huiusmodi præsentia.

¶ Secundò, & supponitur Deum posse facere corpus Christi præsens hostiæ manente substantia panis, quod probatur, quia nouitas posterioris nõ infert nouitatẽ prioris, ex 8. Phys. vbi ponitur motus localis in cælo sine mutatione secundum formam absolutam. Arguitur ergo sic: Sine mutatione substantiali potest esse nouis præsentia corporis Christi ad panem: ergo oportet dare aliquam mutationem ad huiusmodi præsentiã: ergo huiusmodi præsentia non habetur per cõuersionem. Et probatur sequela: quia terminus vnius rationis, cuiusmodi est præsentia, non propriè per se est terminus duarum mutationum distinctarum secundum genus. Et si dicatur, inquit Scotus, corpus Christi posse esse præsens cum substantia panis sine mutatione substantiali, tamen nunc de facto sit præsens per substantialem mutationem panis in corpus Christi, & non per aliam: contra, in corpus Christi prius factum præsens pani posset Deus conuertere panem quia non esset magis contradictio tunc quam nunc: ergo talis conuersio vel non faceret corpus Christi præsens vel faceret præsens, postquam fuit præsens: & sic eadem præsentia terminaret duas dictas mutationes. Deinde extenduntur argumentationes, ad hoc quod conuersio nihil facit ad præsentiam corporis Christi in sacramento. Et arguitur primo sic: Deus posset conuertere panem in corpus Christi, vt habens esse in cælo, quia non est ibi maior contradictio, quàm in conuertione quæ nunc ponitur: sed tunc non haberetur corpus Christi sub specie panis ex ipsa conuersione: ergo nec nunc.

¶ Secundò, Si panis quantus cõuerteretur in corpus Christi quantum (ita quòd substantia in substantiam & quantitas in quantitatem verteretur) tunc corpus Christi quantum non haberet vbi circunscriptiuè, quod fuit circũscriptiue panis quantus: ergo nunc non habet vbi diffinitiuum substantiæ panis. Et probatur sequela: quia ita se habent substantiæ quæ subsunt quantitatibus ad loca diffinitiue, sicut substantiæ quantæ ad loca circunscriptiuè, ac per hoc quod facit conuersio substantiæ in substantiam ad vbi diffinitiue, hoc facit ad vbi circunscriptiuè conuersio substantiæ quantæ in substantiam quantam.

¶ Tertiò, si per conuersionem fit terminus ad quem, vbi fuit terminus à quo: ergo modus essendi vtriusque erit simulis, ille saltem modus qui potest esse communis vtrique, sed panis erat hic quantitatiuè, ergo corpus Christi erit hic quantitatiuè: quod est inconueniens.

¶ Quartò arguit Durandus: sicut se habet substantia ad substantiam, sic se habet quantitas ad quantitatem: sed si quantitas panis conuerteretur in quantitatem corporis Christi, non proper hoc quantitas corporis Christi fieret, vbi fuit quantitas panis: ergo nõ propter conuersionem corpus Christi fit vbi erat panis.

Li. 4. & 5.

¶ Reliqua argumenta, quæ contra hanc eandem autoris rationem ex alio capite militant (hoc est ex suppositione, quòd vnum corpus potest esse simul localiter in diuersis locis, cum rationibus probantibus ipsam suppositionẽ) ideo pro nunc omitto: quia constat corpus Christi non esse in sacramento localiter. hinc enim huiusmodi quæstio à proposito remota apparet. Fiet autem de hoc quæstio specialis. Hæc igitur sunt quæ cõtra primam literæ rationem obiciuntur.

4. & 5. c. 1.

¶ Ad euidentiam horum præmittendum est, quòd non est hic quæstio de diuina potẽtia: nõ enim ad hunc tractatum hæc spectat quæstio: sed quærimus quid institutus or-

¶ SED CONTRA est quod Amb. dicit in lib. de sacramentis, * Licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt post consecrationem substantiam panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hæc positio stare nõ potest. Primò quidem, quia per hanc positionem tollitur veritas huius sacramenti ad quam pertinet, verum corpus Christi in hoc sacramento exitat: quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alicubi vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionem in ipsum: sicut in domo aliqua de nouo incipit esse ignis, aut quia illuc defertur, aut ibi generatur. Manifestum est autem, quòd corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem. Primò quidem, quia secundo causarum habeat. Vnde quum dicitur in litera, Impossibile est, &c. non est sermo de impossibili secundum diuinam potentiã absolutè: sed secundũ potentiã ordinariã: secũdum quã attenditur possibile vel impossibile in Ecclesiasticis mysteriis. Et hinc multorum argumentorum quæ adduximus, solutio pendet.

¶ Vnde ad obiecta contra autoris propositionem maiorem absolutè & vniuersaliter intellectam respondendo dicitur quòd duo prima argumenta, quia tant contra autorem. Prima tamen obiectio de vltima sphæra præter hoc, dustentibus: obiectio autem creat de nouo locum præexistentiã locabili.

¶ Secundo deficit: quia si crearetur alia sphæra, ista quæ nunc est suprema, proprièloquendo, esset in eodem loco in quo nunc est: varietas autem esset de loco imaginatiuo in locum realem, & de loco potẽtiali in locum actualem. Vnde de proprie loquendo, non acquireret nouum locum, sed nouum continentem: sermo autem literæ est de loco nouo totaliter, & non secundum quid.

¶ Ad tertium verò dicitur, quòd responsio recitata non est mala. Melius tamen diceretur, Nihil immotum potest esse vbi prius non fuit, nisi per conuersionem in ipsum aut aliquid sibi realiter coniunctum. Et per hoc excluditur prima instantia Scoti, dicendo quòd conuersio est propria mutatio afferẽs præsentiam proprij termini primo & coniunctorum illi concomitanter: sic enim nulla fit exceptio ab illa maiore: sed de claratur vim conuersionis extendere se ad præsentiam non solum proprij termini: sed concomitantium illum.

¶ Ad secundam autem instãtiam negatur aliam esse præsentiã animæ, & aliam corporis in hoc sacramento: eadem enim numero præsentia, qua corpus Christi præsens est sacramento, anima eius corpus concomitans, denominatiuè dicitur præsens. Vnde falsum est esse aliud & aliud fundamentum præsentiæ in anima & corpore: sicut etiam anima mea est in hoc loco, quia corpus meum est hic: & ẽ corporis præsentia in loco denominatur anima mea præsens: nec oportet ponere aliam propriam in anima mea præsentiam ad locum hunc.

¶ Ad quartum dicitur, quòd maior est diminuta: debet enim addi necessariò connexum. Et vltra hoc minor est etiam diminuta, quantum ad conuersionem: quoniam cõnexio præsentiæ ad conuersionem, nec est vt ad præsentem, nec vt ad præteritam, sed vt ad viam in ipsam: habet enim se vt factum esse in termino ad fieri. Illud quoque quod additur de speciebus, diminutum est: datur enim tertium, scilicet quod sub illis corpus Christi habet præsentiam, quam ime illis haberi non est intelligibile: quia implicat contradictionem. Nam si corpus Christi esset sacramentaliter sine aliquo sensibili signo, integraret, & non intineretur: & similiter esset præsens sensibili signo, & nulli sensibili signo esset per hoc sacramentale esse intelligi nequit absque sensibili signo.

¶ Ad obiecta autem contra applicationem dictæ maioris ad hanc materiam respondendo, dicitur ad primũ, quòd tripliciter deficit. Primò, quia in litera non subsumitur, quòd esse in sacramento sit esse alicubi, vt patet intuenti. Secundò, quia licuit philosephorum more latentes res per concomitantia accidentia declarare: constat autem, quòd esse in sacramento, non est esse valde latens, veruntamen ex hoc non sequitur argumentorum quæ adduximus, solutio pendet. ficans locum eundem, de sacramento, & existente sub sacramento. Licuit igitur vti propositione de vbi & alicubi pro maiore, & subsumere de esse in sacramento tanquam verificante vbi & alicubi de corpore Christi existente in sacramento. Et hinc patet tertium, quòd scilicet vere quanuis per accidens, per esse in sacramento acquirit nouum vbi (puta altare) quod est locus speciebus. Et paret vnico verbo dici, quòd esse in sacramento, licet non sit esse in loco formaliter: est tamen causaliter pro quanto per illud esse Christo est vbi. est sacramentum.

¶ Ad secundum verò dicitur, quòd formaliter loquendo, materia inquantum remanens ibidem sub vtroque termino, facit quod genitum sit in loco corrupti: & ex hoc habetur, quòd quod cunque quantum remanens alicubi sub vtroque termino sufficit ad hoc quòd genitum sit in loco corrupti. Et quia sic contingit in proposito (nam eadem numero species panis quanta ibi remanet sub vtroque termino) ideo sufficienter habetur vnde corpus Christi sit in loco panis conuersi in ipsum quamuis materia nulla communis remanserit: species enim quanta remanens æquivalet materiæ, quo ad hoc.

¶ Ad tertium autem dicitur, quòd in hac mirabili transsubstantiatione concurrunt duæ rationes. s. ratio cõuersionis, & ratio præexistentiæ: & pro quãto inuenitur in hoc sacramẽto ratio cõuersionis, qua id quod erat panis substãtia, est substantia corporis Christi, habemus inxta generalẽ regulam conuersorũ in naturã aliam corpus Christi esse vbi erat panis: & hoc est quod littera sonat quòd ignis incipit esse alicubi: quia id quod est ibi, conuertitur in ignẽ. Et hoc est clarum, & expedit ad manuducendum intellectum, qui si solum attenderet, quòd ex pane hic existente fit corpus Christi ita quòd contẽtum sub accidentibus panis acquisiuit substantialiter integram naturam Christi corporis per cõuersionem in ipsum) facilè intelligeret corp' Christi esse vbi erat panis conuersus in Christi corpus, sicut ignis est vbi erat lignum conuersum in ignem. Sed quia rationi conuersionis adiungitur ratio præexistentis Christi corporis, impediti videtur quod dictum est haberi ex ratione cõuersionis: quoniam ipsum præexistens trahere videtur ad se quod conuertitur in ipsum. Veruntamẽ oportet in huiusmodi miribilibus hominem esse persuasibilem, & conceptus nostros sacris adæquare mysteriis, & non econtra. Et propterea dicimus, quòd ex ratione conuertionis habemus corpus Christi esse vbi fuit panis. hoc enim, vt ex supra dictis patet, tam Ecclesiæ quam sacrorum doctorum tradidit autoritas. Ex ratione verò præexistentis Christi corporis absque additione mutationis, aliqua in ipsius substantiam: habemus, non quòd panis, sed id, quod fuit panis, est vbi est corpus Christi: quia est ipsum corpus Christi verum, quod est in cælo. Et ex hac parte concedendum est, quòd conuersum acquirit conditiones eius, in quod est conuersum: nec potest hinc incõueniens aliquod inferri. Sed duo mirabilia conspiciuntur ex hac mirabili cõuersione, scilicet corpus Christi esse, vbi fuit panis, & id quod fuit panis, esse vbi est corpus Christi.

¶ Ad obiecta contra necessitatem conuersionis ad corpus Christi esse in sacramento, respõdendo dicitur ad primum, quòd (vt suprà diximus) dupliciter de conuersione panis in corpus Christi loqui possumus: hoc est vel absolutè, vel sacramentali. Et si sit sermo de conuersione absolutè, sic est me non videre necessitatem: sic arguentes ferè omnes de conuersione loquuntur. Et propterea non est mirum, si contra Autorem communemque doctrinam non militãti quia non de conuersione absolutè, sed de conuersione sacramentali intelligenda est communis doctrina: hæc enim necessitas est ad verificandum sacrameatum Eucharistiæ.

¶ Vnde ad primam obiectionem Scoti (quæ est maximum eius fundamentum) dicitur, quòd tam maior, quam minor est falsa. Maior quidem: quoniam in naturalibus videmus, quòd per eandem mutationem habetur per se non solum substantia per se primo terminans, sed concomitans passio: nam per vnam & eandem generationem habetur per se terra & eius grauitas, & similiter ignis & eius leuitas: inuantum quòd grauia & leuia dicuntur ab Aristot. moueri per se à generante, & similiter per eandem mutationem habetur substantia Sortis & eius filiatio, quum Sortes generatur. Falsa est ergo maior in absolutis & relatiuis. Minor autem: vniuoce loquẽdo de cõuersione, non est vsquequaque vera, pro tanto, quia licet conuersionis absolutè terminus proprius sit solummodo corpus Christi: conuersionis tamen sacramentalis proprius & per se terminus est corpus Christi verificãs Christi verbum, hoc est corpus meum: sic enim (vt ex supertius dictis apparet) tals Ecclesia & priscis doctoribus docti sumus. Et quia incognitum nobis est quid ad dit supra corpus Christi: ly verificãs, hoc est corpus meum (quoniam vires humani intellectus excedit, quomodo corpus Christi est in sacramento hoc) ideo pro friuolis molestiis potius quam rationabilibus argumentis habendæ sunt obiectiones, quæ contra hoc fierent, ex eo quòd corpus Christi in hoc sacramento non est per se vnum, sed aggregatum per accidens: & similia. Sufficiat nobis addiscentibus in hac via credere Ecclesiæ & doctoribus priscis, quia sic est. Veruntamen pro aliquali quiete humani intellectus, scitu merito friuola hæc dicimus manifestè conflat terram & gratuitatem non constituere vnum per se (vtpote res diuersorum prædicamentorum) & tamen per eandem haberi mutationem. Posset quoque aliter solui dicta Scoti ratio, significando illum essendi modum nomine relatiuo, puta continentis sub specie panis, & dicendo, quòd conuersio sacramentalis in hoc differt à conuertione absolutè, quòd sacramentalis conuertio est in corpus Christi nõ solum secundum se, sed vt consequitur inter ipsum & accidentia panis respectus cõtinentis & continentis: ita quod sicut generatio est illatiua substantię generati cum filiatione consequente: ita valde sacramentalis habet vim illatiuam ex pane corporis Christi cum relatione contenti sub accidentibus panis. Et secundum hoc ad rationem Scoti dicendum est, quòd duo sunt genera rerum: quædam enim sunt, quæ secundum se ex suo genere per se primo sunt & sunt, & hęc apud Arist. sunt sola composita: vt patet 7. Met. Quæda verò sunt que (vt Arist. verbis vtar) sunt & nõ sunt absq; hoc quòd generentur vel corrũpantur, & extensiori vocabulo loquendo, absque hoc quòd fiant, & hæ sunt formæ omnes, & præcipuè relationes, quæ regulariter aliorum factionem cõsequuntur. Quocirca dato quòd maior Scoti sit vera, loquendo de primo genere rerum, falsa tamẽ est, miscendo omnia genera simul: quoniam falsa est de relationibus concomitantibus proprium mutationis terminum, & vniuersaliter falsa est de consequentibus proprium mutationis terminum: quodlibet enim horum concomitantium licet sit aliud & posterius proprio mutationis termino: per eandem tamen mutationem per se secundò haberi potest, quamuis non habeatur per illam per se primo. Et sequẽdo hæc dicitur in proposito, quòd conuersio sacramentalis per se primò terminatur ad corpus Christi, inferendo per se secundo continentiam corporis Christi sub accidẽtibus panis: quæ continentia licet sit aliud quid & posteritus Christi corpore, est tamen necessario necessitas sacramenti consequens corpus Christi vt terminum conuersionis sacramentalis.

¶ Autequam autem respondeatur aliis argumẽtis: quia superius declaratas mutationes duas supponũt, præmonstrãdum est quid sentiẽdum sit de his mutationibus. Scito igitur recolendo antedicta, duplicem opinionẽ esse de eis posse, altera, quæ est Scoti, ponit duas in hoc sacramento mutationes intercenire, prima est cõuertio panis in corpus Christi: secunda est, qua corpus Christi de non præsente seu non contento fit præsens seu non contentum sub specie panis. Altera vero opinio est, quæ non est hic nisi vna sola mutatio, qua ex pane fit corpus Christi: sed ad istam mutationem sequuntur vtrinque relationem accidentibus siquidẽ panis exhac mutatione sequitur relatio contenti: & sic hæc mutatio sufficit ad faciendũ dicendũ, hic est corpus meũ. Tertiò, quia cõtrariaretur veneration huius sacramẽti, si aliqua substantia creata esset ibi, quæ nõ posset adoratiõe latriæ adorari. Quare tò, quia cõtrariatur ritui Ecclesiæ, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cũ tamẽ post vnam hostiã cõsecratã liceat sumere aliã. Vnde hæc positio vitanda est tanquam hæretica.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus coniugauit diuinitatem suam, id est diuinã virtutem, pani & vino: nõ vt remaneant in hoc sacramento, sed vt faciat inde corpus & sanguinem suum.

¶ Ad secũdũ dicẽdum, quòd in aliis facramẽtis nõ est ipse Christus realiter, sicut in hoc sacramẽto. Et ideo in aliis sacramẽtis manet substantia materiæ, nõ autẽ in isto.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q; species quæ remanẽt in hoc sacramento (vt infrà dicetur)* sufficiunt ad significationem huius sacramenti: nam per accidentia cognoscitur ratio substantiæ.

*3. ad 4.

¶ Communicando tamen in cõsideratione respectiua cum aduersarijs (ne fugere difficultates videamur) his præmissis ad secundum Scoti dicitur admisso præsupposito, quod consequentia prima nihil valet, vtpote inferens à possibili logico necessarium, dum sici potest esse, ergo oportet. Et per hoc patet, quòd secunda consequentia dicens, ergo huiusmodi præsentia non habetur per cõuersionem: non infectur ex primo antecedente. Et ad probationem dicitur, quod terminus vnius rationis (cuiusmodi est præsentia) non est terminus per se duarum mutationũ: quia non intercenit nisi vna mutatio: quamuis per potentiam diuinam possit esse terminus duarum mutationum: substantialis quidem consequutiue, accidentalis autem secundum se.

¶ Ad tertium autem contra bonam respõsionem de facto vel potentia, dicitur, quòd si panis conuerteretur in Christi corpus prius præsens factum, corpus Christi esset duplici vinculo præsens: hoc est, ex vi conuersionis sacramẽtalis, & ex vi prioris actionis diuinæ omnipotentiæ. Vnde nihil aliud sequitur, nisi quod huiusmodi præsentia posset per diuinam omnipotẽtiam terminare duas mutationes quod gratis concessum fuit.

¶ Ad obiecta demum contra efficaciam conuersionis ad præsentiam corporis Christi in sacramento, respondendo per conditionales) vt cin præcedenti tecimus respõsione) dicitur quòd si Deus conuerteret panem in corpus Christi, vt habens esse in cælo, non esset conuersio eiusdem rationis cum illa sacramentali: ac per hoc non est ad propositum quicquid inde sequeretur.

¶ Et per idem respõdetur ad secundũ, in quo sunt multi alij defectus: puta q; corpus Christi nunc de facto acquirit Vbi diffinitiuum substantiæ panis: & quod substantia subiecta quantitati habet suum Vbi diffinitiue præter Vbi circunscri-

cunscri

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunscriptiuè. Nam substantia seclusa quantitate virtualique contractu, nusquâ est, & esse corpus Christi sub sacramento, non est esse alicubi.

¶ Ad tertium negatur sequela: quia voluntarie assertur.

¶ Ad quartum, quod est Duran. dicitur quòd argumentum à sicut, sæpe claudicat: & in proposito nihil valet. Et ratio est quia non esset conuersio eiusdem rationis cum ista sacramentali, si quantitas conuerteretur in quãtitatem: & propterea non est mirum, si aliud inde sequitur, & aliud sequitur hinc.

¶ Contra secundam rationem literæ, scilicet si substantia panis remaneret, nõ esset verũ quod Christus dixit, Hoc est corpus meũ, &c. sed fuisset potius dicẽdum, Hic est corpus meum. Cõtra hanc inquam rationem Scotus & Durandus arguunt. Scotus quidem: quia tunc ly hoc, nõ demonstraret substantiam panis, sed cõtentum sub pane: sicut modo demõstrat non accidentia, sed contentum sub accidẽtibus, & vtrũque esse verũ, hoc est corpus meũ, & iste est corpus meum. Durandus vero: quia indesinita verificatur pro vno solo: ac per hoc si esset ibi panis & corpus Christi posset reddi loquutio vera pro solo corpore Christi. Ad hæc dicitur, quòd veritas enuntiationum proprie significantium, ex communi consensu propriè intelligentium, & terminis eorundem propriè pendẽt: & non est attendendum ad quid iste vel ille posset eandem enuntiationem applicare. Constat autem quòd propriè loquendo & intelligendo quòd dicitur, à quocunque dicatur siue sacramentaliter siue non sacramẽtaliter, hoc est corpus meum, ly hoc, demonstrat hanc substãtiam, quod patet ex hoc, quòd si aliquis demõstrando seipsum, diceret, hoc est corpus meum, significaretur apud omnes intelligentes, quod hæc substantia est corpus meum. Et ad hoc suffragatur ratio secundum quam talia sunt subiecta enuntiationum, qualia permittunt prædicata. & propterea quia prædicatum est substantia (nã corpus meum significat substantiam) identitas prædicati cum subiecto significata per ly est, cogit ly hoc ad demonstrandam hanc substantiam, vt propositio sit propriè vera. Et hic excluditur quòd in hac propositione ly hoc, non demonstrat aceidentia, sed substantiam sub accidentibus. & ad hoc suffragatur, quod ly hoc, est pronomen demonstrativum substantiæ apud Grammaticos. Rursus ly hoc, quia demonstrat nõ vagè aut indifinitè, sed singulariter, operatur absolutè propriam super certo sensibili demonstrato, demonstrare nõ vagè hanc vel illam, sed singularem substantiam sub illis accidentibus existẽtem. Et ti quidem vna sola substantia subsit, tola demõstratur: si verò multæ subsint, omnes per modũ vnius singularis demonstrantur, secundum communẽ intellectum propriãmq; significationem nominum ac pronominum, vt patet in exemplo allato: nã me dicente, hoc est corpus meum, significo hanc substantiam comprehendentem carnes, nervos, & ossa, esse corpus meũ: ex quibus sequeretur, quòd si remaneret substantia panis cum corpore Christi, ly hoc, demonstraret hanc substantiã comprehendentem panem & corpus Christi per modum vnius singularis substantiæ: & sic propositio esset falsa, propriè loquendo: quia significaret panis substantiã esse corpus Christi: quod cõstat esse falsum. Vnde ad Scoti obiectionem dicitur, quòd non est variandа demonstratio, quã facit ly hoc in ista enuntiatione sacramentali ex aliqua hypothesi: sed standum in proprietate tuæ demonstrationis, secundum quã ly hoc nõ significat contentũ sub hoc pane, sed significat hanc substantiã, quæ scilicet continetur sub his accidẽtibus: hæc enim substantia est corpus Christi. Et notanter dico, hæc substantia, & nõ dico hic panis: quia, vt dictũ est, demonstratur hæc substantia sine qualitate. Ad Duran. verò dicitur quòd chimericum est, singulare facere indeclinatum: & præterea est abuti vocabulis: oportet enim secundum propria iudicare.

¶ Contra quartam rationem literæ (scilicet si esse alia substantia, quam corporis Christi, contrariaretur veneratioui Eucharistiæ (obstat Scotus: quia nunc esse ibi aliqua creatura, puta species sacramentalis: & tamen adoratio Eucharistiæ refertur ad Christum, & non ad sensibile continens: ergo eodem modo si remaneret panis, adoraretur Christus contentus sub pane quanto & quali, vt in signo.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio literæ stat solida, quoniã quæcunque substantia alia à Christo, contrariatur veneratioui quã veneramur Eucharistiam: nam adoramus implicitèr & absolutè substantiam existẽtem sub illis accidentibus. constat autem huiusmodi adorationi contrariari quamcunque substantiã esse sub illis accidentibus. Sed arguentes faliuntur in hoc: quoniam diuertunt ab adoratione, quæ nunc fit ad eam, quæ tunc fieret, si esset etiam ibi substantia panis. Autor autem ex adoratione, quam de facto exhibemus Eucharistiæ, infert non esse ibi aliam substantiam à Christo.

¶ Vnde ad argumentum Sco. concesso toto, dicitur quòd non impugnatur ratio literæ inquã ad adorationẽ, quę posset fieri, diuertit: & nõ sistit in adoratione quæ de facto fit, qua adoramus substantiã contentam sub his speciebus. Quod tunc non fieret, nisi poneretur, puta aliquam substantiam contentam adorado distinguendo inter substantiam panis & substantiam Christi: cõstat enim nunc absque distinctione aliquam substantiam ibi contentã adorari ab Ecclesia.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur.

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur quod substãtia panis post consecrationẽ huius sacramẽti annihiletur, aut in pristinã materiam resoluatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quæ est quiddã corporale, non manet in hoc sacramento (vt dictũ est*) nec etiã est dare aliquẽ locum vbi sit, ergo non est aliquid post consecrationẽ. Igitur aut est annihilata, aut in præiacentem materiam resoluta.

¶ 2 Præterea, Illud qđ est terminus à quo in qualibet mutatione, non remanet, nisi forte in potentia materiæ: sicut quum ex aëre fit ignis, forma aëris nõ manet nisi in potẽtia materiæ: & similiter quãdo ex aldo fit nigrũ. Sed in hoc sacramento substãtia panis aut vini se habet sicut terminus à quo, corpus aũt vel sanguis Christi sicut terminus ad quẽ: dicit enim Amb. in lib. de Officiis*, ante benedictionẽ * illa species nominatur: post benedictionẽ cor pus significatur. Ergo facta cõsecratione, substantia panis vel vini non remanet, nisi forte resoluta in suam materiam.

¶ 3 Præterea, Oportet alterum contradictoriorum esse verum, sed hæc est falsa, Facta consecratione, substantia panis vel vini est aliquid, ergo hæc est vera, substan tia panis vel vini est nihil.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. 83. q. *Deus nõ est causa tendendi in non esse, sed hoc sacramentum diuina virtute perficitur. Ergo in hoc sacramẽto nõ annihilatur substãtia panis aut vini.

¶ RESPONDEO dicendũ, qꝙ quia substantia panis vel vini: nõ manet in hoc sacramẽto, quidam imposibile reputãtes sio optima est. Nec ex molestia Scotica concutitur, dum obstare dixima omnipotentia potente facere cum corpore Christi manere aliam substantiam, & non percipi localem egressum: æque enim iam dictum est quòd non tractamus de diuina omnipotentia, sed quid ordo inditutus à Deo habeat tam in mysteriis quàm in naturalibus. Rursus impugnat Autor huiusmodi præiacentẽ materiam ex aliis capitibus, & primò manentem ex hoc quod non est dare aliquod instans, in quo sit ibi præiacens materia. Quod probatur ex eo quòd vltimo ad vltimum instans consecrationis est ibi panis: & in vltimo instanti est ibi corpus Christi: ac per hoc patet quòd non est dare aliquod instans, in quo sit ibi præiacens materia. Et scito, quòd Autor claritati studens, non fuit solicitus vt loqueretur Philosophicè, vtrab omnibus intelligeretur: ex exemplo tamen generationis ab exercitatis in Philosophia rem ipsam intelligi voluit more physicorũ: sciebat enim non dari vltimum instans generationis. Et physico more dicendum fuit, in toto tempore consecrationis est ibi substantia panis, & in termino illius est corpus Christi: qui terminus est primum esse corporis Christi in sacramento. & primum non esse panis, sicut in termino generationis, est primum esse rei genitæ, & primũ non esse rei corruptæ. Et si hic Autor dixisset, pauci intellexissent ipsum. Secundò impugnat præiacentem materiam in motu, & breuitatis gratia simul impugnat tam motum quàm esse panis siue materiæ, quàm motum resolutionis, quoniam vtrobique vna & eadẽ est ratio ex motu sumpta. Et est ratio talis: Si huiusmodi motus intereuiret, aut inciperet instanti terminante cõsecrationem, aut ante illud instans. Si inciplat in instãti terminante * (quum in illo instanti corpus Christi sit sub hostia, & in eodem sit panis incipiẽs moueri motu locali vel resolutionis) sequeretur quòd simul essent corpus Christi & substantia panis. Quòd autẽ panis in illo instanti esset, probatur ex eo quòd motus incipit per negationem de præsenti & positionem de futuro: hoc est, quia verum esset dicere, panis nunc non mouetur, & immediatè post hæc mouebitur. Et quia motus non fit in instanti, sed prius mobile relinquit vnam partem, quam aliam, sequeretur vlterius præter simultatem instantaneam prædictam simultas temporalis: & sic sub aliqua parte hostiæ esset simul tempore corpus Christi cum substantia panis. & ad vim hanc respexisse videtur Autor in litera explicãs partem hostiæ. Si verò huiusmodi motus inciplat ante terminum cõsecrationis, tunc quum inter quælibet instantia sit tẽpus intermedium, in quo fiet iste motus, & in quo mobile relinquet successiuè partes hostiæ: sequetur quòd in illo tẽpore, quo aliqua hostiæ pars relicta est, nequerit substantia panis, quæ iam particulam illam reliquit, neque corpus Christi, quod ante instans quod terminat totum hoc tempus medium non est sub hostia.

¶ Et vide nouitie, ex cõtextu literæ hãc argumentationẽ induci, excludẽdo responsionẽ dicentẽ heri resolutionis vel egressus motũ, paulatim deferẽdo partes hostiæ. Ar si posuissent resolutionis motũ fieri successiuè quidẽ & per partes intẽsiuas cãtũ ita q; in termino tota simul hostia deserta esset (cõtingit enim, inquit Arist. totũ simul coagulari) tunc militat præcedẽs argumentũ, quòd præiacẽs materia nunquã esset sub hostia. Et si hoc affirmatur, succurrunt politremæ duæ rationes, scilicet q; tolliturconuersio, & quòd ponitur effectus sine causa.

¶ Quo ad tertium, de altero dilutionis mẽbro, scilicet annihilatione, improbatur, quia tollit veram conuersionẽ substantiæ panis in corpus Christi, ac per hoc tollit modũ, quo corpus Christi est in hoc sacramento: & in hoc conuenire dicitur cum primo membro, scilicet resolutione. Et demum vtrumque Autor reprobat, quia forma sacramenti neutrum horum effectuum significat.

¶ Circa responsionẽ ad tertiũ, aduerte q; Scot. non cõtentus huiusmodi responsionequia tola voce cõuersionẽ affirmat (tenẽs panẽ quãto ex desidegi in nihilum) quo potissima videtur habere fundamenta in q. 4. ar. di.

Primũ est quia inuenitur hic transitus per se ab esse panis ad nõ esse panis: & alius trãsitus à nõ præsentia corporis Christi hic ad præsentiã ipsius hic. Et tũc argujtur sic: Si secundus trãsitus nõ cõcomitatur. Secundo sic: Si panis annihilaretur, & corpus Christi poneretur hic præsens, omni eodem modo se haberet tam panis quàm corpus Christi quantum ad omnem conditionem tam esse quàm non esse, sicut modo se habet: sed quod fuit & omni eodem modo se habet, ficut si esset annihilatum, est annihilatum: ergo panis redigitur in nihilum. Prima propositio manifesta est: quia si panis esset annihilatus, nec forma nec materia eius maneret: eodem autem modo nec nunc manet.

¶ Ad horum & similium euidẽtiam doctrina Sanctorum patrũ resumenda est.

Ambr. siquidem de sacramentis (& habetur in Decretis de consec. dist. 2. in ecreuera. & clarius in e. panis est) docet vnde figmenta hæc & similia eliduntur dicens, Si tanta vis est in sermone domini Iesu, vt inciperet esse quod nõ erat, quanto magis operatorius est, vt sint quę erant, & in aliud commutentur: & sic quod erat panis, iam corpus Christi est: quia sermo Christi creatura mutat, &c.

¶ Vbi nota primò ly vt sint, quæ erãt, & in aliud commutentur. hic enim manifestè habes Ambr. dicere, quòd sunt quæ erãt, & in aliud sunt cõmutata. Et hinc apparet figmentum esse, dicere quòd quæ erant, & in aliud sunt cõmutata, nihil sunt: nam si sunt, vt Ambr. asserit, sequitur q; non sunt nihil.

¶ Secundò nota declarationẽ & sensum prioris dicti, dum immediatè subditur, & sic quòd erat panis, iam corpus Christi est: hinc enim apparet quanta perspicacia hæc viderit Ambr. dum non dixit quòd panis est post consecrationem: nec dixit quòd panis qui fuit, est corpus Christi: sed dixit quòd id quod erat panis, iam est corpus Christi, & ly id quod demonstrat & refert substantiam: quoniã substantia est quæ est cõmutata in corpus Christi. vnde non aliunde quàm ex Ambr. doctrina excludenda sunt & detegenda figmenta hæc. Falsum est igitur quod primò assumitur à Scot. interuenire hic transitũ per se ab esse panis ad nõ esse panis: nam per se terminus ad quẽ, est esse corporis Christi. est enim conuersio ista inter terminos positiuos per se primò, hoc est ab esse panis ad corpus Christi: & ad illum per se primò terminum ad quem non sequitur sola negatio esse panis, sed sequitur affirmatio seu positio eius quòd fuit panis. Sũt enim post consecrationem ambæ veræ, scilicet panis non est, & id quod fuit panis, est, quia est corpus Christi.

¶ Ad argumentum ergo dicitur, quod falsum assumit seu supponit, scilicet inuenitri hic mutationem seu transitum per se ab esse panis ad non esse illius.

¶ Ad secundum autem dicitur, quòd cõditionalis assumpta est falsa. Et ad probationem illius: scilicet quia nunc nec remanet materia panis nec forma, & similiter esset si annihilaretur. Respondetur negando quòd simul esset si annihilaretur: quoniam plus requiritur ad annihilationem siue per se, siue per accidens. exigitur enim quòd id quod erat illud, sit modo nihil, seu non sit aliquid: cuius contrarium in proposito inuenitur: nam secundum Ambr. id quod erat panis, est corpus Christi. Vbi ad claritatem doctrinæ obserua cautè varietatem variarum propositionum, & vt exemplariter dicatur, quando aër naturaliter cõuertitur in ignem, licet veræ sint istæ tres enuntiationes post cõuersionem aëris in ignem, scilicet aër non est, aër non est aliquid, aër est nihil: quia tamen materia, quæ fuit aëris, modo est materia ignis, falsa est ista quarta, aër est annihilatus. Et similiter in proposito, quamuis alia ratione veræ sunt post cõuersionem istę tres, scilicet panis non est, panis non est aliquid, panis est nihil: falsa autem est quarta, scilicet id quod erat panis non est aliquid, seu est nihil: quia sua contradictoria est verissima, scilicet id quod erat panis, est corpus Christi: ideo falsissimum est, panem siue per se siue per accidẽs redigi in nihil. Vnde si panis annihilaretur in hoc sacramento, non omni eodem modo se haberet, quo nunc se habet: quia nunc fit se habere ad esse & nõ esse, quod ita non est, quòd id quod erat panis, est res realissima, scilicet corpus Christi: si autem esset redactus in nihilum, ita panis non esset, quòd id quod erat panis, nulla esset res act

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo modo terminus prior conuertitur in terminum posteriorem quo terminus posterior succedit termino priori: sed terminus posterior, id est, Christi corpus, non succedit secundum esse simpliciter, sed secundum esse præsens hic termino priori, id est, pani præexistenti: nec pro panis conuertitur, nec transit in corpus Christi: nisi secundum esse hic præsens pani præexistenti.

¶ Pro solutione harum

obiectionum, & ampliori notitia tã occulti mysterij, duo prælibanda sunt. alterũ ex philosophia, alterũ ex Ambr. Ex Physicis siquidem habemus, q quum de substriali mutatione inter positiuos terminos est termo, ipsum instans mutationis in quo substãtialis mutatio simul fit, & facta est, est primũ esse termini ad quem, & primũ nõ esse termini à quo. verbi gratia, quum aër cõuertitur in ignem, instãs illud, in quo ignis simul fit & factus est, est primũ esse ignis: quia ignis nũc est & immediate, ante illud tunc non erat, & est primum non esse aëris: quia aër tunc non est, & immediate ante illud tunc erat. A diuo autem Ambr. superius relata habemus verba, scilicet quod erat panis ante cõsecrationẽ, iam corpus Christi est post cõsecrationẽ: quia sermo Christi creaturam mutat, &c.

Ex his enim simul iunctis & perspicaciter cõsideratis, habemus actionem trãssubstantiationem circa panem verſari, & in panem terminari: hoc modo videlicet, quod in instãti conuersionis panis in corpus Christi, quod erat panis vt sic, id est secundum esse panis, habet rationem termini à quo: & rursus quod erat panis, quod iam est corpus Christi, vt incipiens esse corpus Christi, habet rationem termini ad quem: ita quod terminus ad quem, non est corpus Christi absolute, sed hoc quod erat panis esse corpus Christi, vt patet exponendo pro illo instanti, quo ita trãssubstantiatio simul fit, & facta est. Ex falsitate siquidem istius, corpus Christi nunc est, & immediate ante hoc non erat, habetur quod corpus Christi absolute non est terminus huius trãssubstantiationis: ex eo autem quod ista est vera, hoc quod erat panis, nunc est corpus Christi, & immediate ante hoc quod erat panis, nõ erat corpus Christi: manifestè habetur, quod terminus ad quem actionis & mutationis huius est, hoc quod erat panis, esse de nouo corpus Christi: sicut ex veritate istius alterius. f. hoc quod erat panis, nunc non est panis, & immediatè ante erat panis, habetur terminũ à quo esse hoc quod erat panis sub esse panis.

Vbi videre potes, in eo quod est panis ante cõsecrationẽ, efficaciã habere cõsecrationẽ seu diuinã actionem, quantũ ad vim vtriusque termini, scilicet a quo & ad quem: quoniã actio cõuersiua acquirit ei quod erat panis esse corpus Christi, cõuertẽdo id in corpus Christi: & ad hoc cõcomitatur deperditio termini à quo, dũ quod simul cõuertitur & cõuersum est in corpus Christi, desinit esse panis. Et hinc suscipiendo cõsicere potes quòd nõ oportet, propter nouam hanc actionẽ mutationẽ aliquã effici in substãtia corporis Christi: quia quod erat panis, de nouo est corp⁹ Christi: nõ per mutationẽ corporis Christi, seu per mutationem panis in corpus Christi. Et ad ampliorem fidei intellectum, conclaționẽ, habemus nõ solũ dictas enũciationes nouiter veras quatenus ex parte panis sicut habemus redundanter seu resultante aliã propositionẽ nouiter veram, quasi ex parte corporis Christi, est enim de nouo veritas: scilicet corpus Christi est id quod erat panis. Nec hanc ego somniaui: sed instructionẽ huius sacramenti ista erat falsa, corpus Christi est quod erat panis; quia sua conuertens erat falsa, quod erat panis, est corpus Christi: post consecrationem verò corporis Christi fuerunt ambæ veræ. Et similiter in qualibet, quæ quotidie fit, consecratione hostiæ in Missa, cõsecratione facta, ambæ istæ nouiter sunt veræ, quod erat iste panis, est corpus Christi, & corpus Christi est quod erat iste panis. Nec quæras à me vlteriorem modum quomodo hæc illud: sed satis sit me supposita vera: in assubstantiationis fide (qua panis in corpus Christi) nunquam mutatum videre nos vetitatem dictarum enuntiationum.

¶ Ex his autem ad Scoti rationẽ cõtra possibilitatẽ huius conuertionis dicitur, argumentum illi supponere falsum, scilicet, corpus Christi absolute esse terminũ actionis, seu mutationis huius: terminatur enim tã mutatio quam actio vt ad terminum ad quem, & qui simul hoc quod erat panis, esse corpus Christi. hoc enim de nouo fit, & est per actionem istã conuertitur panis in corpus Christi. ¶ Vnde concedi maiore, ad minorem dicendum est quòd male assumit, aut obiicit quòd sequitur de ipsius dicitur & reperitur infinities, quod hæc cõuertio habet panem pro termino à quo & corpus Christi pro termino ad quem: quoniam inconueniẽtia cauta hos terminos absolute proferimus: cum grano tamen salis ab eruditis intelligendos, vt exposuimus.

¶ Ad rationẽ Scoti pro trãssubstantiatione ad ductiua facile respõdetur negãdo minorẽ: quoniã corpus Christi succedit pani. & secundũ esse simpliciter, id est substantiale, & secundũ esse hic, id est sub accidẽtibus panis. Sed nõ est mirũ de

Argenti: quoniam sola voce dicens conuersionẽ substantiæ panis in substantiã corporis Christi, consequenter assumit, quòd corpus Christi non succedit pani, secundũ esse simpliciter, cum secundũ veritatẽ substãtia corporis Christi sit id quod erat panis. & per hoc sit vbi erat panis, id est, continetur sub accidentibus quæ cõtinebant panem, vt sæpe in ducta. Et ita duæ materiæ signatæ sunt secundum se diuersæ, vtpote existẽtes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse, quòd hæc materia panis fiat hęc materia, qua indiuiduatur corpus Christi. Et ita nõ potest esse, quòd substantia huius panis conuertatur in suõstantiam corporis Christi.

¶ SED CONTRA est quod Euseb. Emiss. dicit, * Nouum tibi & impossibile esse non debet, quòd in Christi substãtiã terrena & mortalia conuertuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * cùm in hoc sacramẽto fit verũ corpus Christi, nec incipiat ibi esse de nouo per motũ localem: cùm etiã nec corpus Christi fit ibi sicut in loco (vt ex dictis patet) * necesse est dicere q incipiat ibi esse per conuersionem substãtiæ panis in ipsum. Hæc tamen conuersio nõ est similis cõuersionibus naturalibus, sed est omnino supernaturalis, sola Dei virtute effecta. Vnde Ambr. dicit in lib. de Sacramẽtis, * Liquet quod præter naturæ ordinẽ Virgo generauit, & hoc, quod cõficimus, corpus ex Virgine est: quid ergo quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cùm præter naturam sit ipse Dominus Iesus part⁹ ex Virgine? Et super illud Ioã. 6. Verba quæ ego locut⁹ sum vobis, scili-

eam ibi in respõsione ad primũ exponit de ipsis terminis dicens, Verbũ Ambr. est exponendum, quod erat panis, est corpus Christi, id est quod est ista speciebus panis, primò fuit panis, & postea corpus Christi. Vbi vides Autorem exponendo, alterere de ly quod est tub ipecie panis prius fuisse panem, & postea corpus Christi. nihil enim aliud significat Ambrosij propositio de terminis cõuertionis intellecta dicendo, quod erat panis, est corpus Christi: vt patet inpropria. & ex ratione probatur: quia ly quod, est relatiuum identitatis subtãtiæ & sufficienter refert eandem substantiam, referendo substantiam eandem sine qualitate, sic enim contingit in proposito: illud enim idem refert ly quod dicendo, quod erat panis est corpus Christi: quod demonstratur per ly hoc, dicendo, hoc est corpus meũ. Stat ergo io. ida & propriè dicta quæ ex Ambr. dimus, quoniã ad terminos cõuersionis exprimendos vsi sumus autoritate dicta: & ad hoc idem Ambr. ad literam loquutus est: vt patet eius textum intuẽti.

¶ In respõsione ad tertiũ aduerte dici in illa duo, scilicet rationẽ cõuertibilitatis totalis (de qua est termo) vniuscuiusq; rei in aliam, & modum, quo hr huiusmodi conuertio. Et quoniam eximia ac latentia sunt hæc, nec ab omnibus conceſſa, primò declaranda sunt ambo: deinde cõferendum est primum cum aliorum opinionibus. Ratio igitur conuertibilitatis assignatur in litera communicatio in natura entis: modus autem subditur, & est, quod potest autor entis id quod est entitatis in vna re, conuertere in id quod est entitatis in altera; sublato eo per quod ab ea distinguebatur. Vbi circa rationẽ conuertibilitatis, docilis esto interpres, plures vitando errores ex illo verbo, cõmunis natura entis. Errares primo, si per cõmunem naturam entis intelligeres ens communissime sumqueretur, conuertibilitatem etiam nõsse esse inter rem creatam & increatam: quia communis est eis huiusmodi natura entis, quod constat non solum esse falsum, sed fatuum. Errares quoque, si per communem entis naturam intelligeres gradum aliquem seu naturam aliquam supra specificas genericásque rerum naturas. nam vt dicitur 4. Metaph. idem est homo & ens homo: & sic de aliis. Non enim se habent ens & homo sicut animal & homo. nam animal & homo duas formaliter naturas significant: scilicet rationalitatis & animalitatis: ens autem & homo vnam tantum naturam significant. nam scilicet quam significat homo, & non aliam. Sed hoc metaphysico relinquentes negotio (quoniam ad propositum non refert vtro modo dixeris) dicimus quod per naturam entis intelligit Autor ens commune solis creaturis, quod nomine Naturæ in litera appellatũ est: quia huiusmodi ens secundũ Autoris doctrinã secundũ naturas generum & specierũ diffinitur. Et per hoc differt ab ente increato, in quo esse nõ diffinitur natura aliqua, sed ipsum esse in seipso subsistens vocatur natura Dei & Deitas & Deus. Est igitur ratio conuertibilitatis totius vnius rei in totam alteram rem, & communitatio earum in natura entis communis omnibus creaturis tantum. & hinc habes secundum Autorem, quòd secundum totalem conuersionem quælibet creatura potest per diuinam omnipotentiam conuerti in quamcunque aliam creaturam: quia creaturis omnibus communis est huiusmodi entis natura.

¶ Circa modum quoque conuertionis caueat oportet esse lectorem. Erraretur siquidem primo, si intelligeretur per modũ diuisionis seu separationis vnius naturæ ab altera, sicut anima ita separatur à rationalitate, dum fit animal sine ratione. Et similiter erraretur si intelligeretur per modum abstractionis: sicut res vna & eadem secundum priorem rationem abstrahit à seipsa, secũdum rationem posteriorem: sicut color albus inquantum color, abstrahit à seipso, inquantum albus. Et patet ratio erroris vtrobique ex hoc quod neutro modo panis conuerteretur in corpus Christi: sed sola natura entis inuenta in panis

conuerteret

conuerteretur in corpus Christi, formaliter loquendo.

¶ Cõtrariatur etiã directè intento hic sensus quoniã directè intendit ab Autore est, quòd totum conuertatur in totum, & non quòd vna res aut vna natura sub vna ratione tantum conuertatur in aliam. Hæc enim interpretatio ad hoc tãdem rendit quòd conuertibilitas rerum est secundum id in quo communicãt, & nõ secundũ ea in quibus differunt. quod cõtrariatur non solũ Autoritas, sed fidei doctrinæ, asserenti panẽ cõuerti in corpus Christi & nõ solũ entitatem panis in entitatem corporis Christi conuerti, sed panem cõuerti in corpus Christi. Vnde literæ verba, quæ superficietenus tenere videntur dicto reprobato sensui, dum sonant, id quod est entitatis in vna re, potest actor entis cõuertere in id quod est entitatis in altero, sublato per quod ab illa distinguebatur, intelligẽda sunt sic, vt tota res, puta panis, conuertatur in totam rem, puta corpus Christi. hoc enim important illa verba, id quod est entitatis in vna, in id quod est entitatis in altera: nam tota res est entitatis in vna, & tota res est entitatis in altera. Quod autem subditur, sublato eo per quod ab illa distinguebatur, proculdubio ad differentias proprij diffinctiui à cõmuni naturam entis subiunctum est. Sed huiusmodi differẽtia non cõstituit in hoc q entitas rei, puta panis, conuertatur in entitatẽ alterius rei, puta corporis Christi, panis verò proprium constitutiuum per quod specie distinguitur ab altera re (puta corpore Christi) non conuertatur in alteram rem, puta corpus Christi, sed totalitur non conferendo ipsum in esse. Sed consistit huiusmodi differentia in hoc, quòd dũ tota res, quæ est panis, convertitur in corpus Christi, formaliter ratio naturæ entis saluatur, formalis verò ratio proprij constitutiui & distinctiui panis non saluatur: post conuersionem enim panis in corpus Christi, panis entitas conuersa entitas quædam est: panis verò conuersus panis non est. sic enim verificatur, quòd sit conuersio entitatis in entitatem, sublato eo, per quod distinguebatur. Perinde est enim acsi dicum fuisset, quod conuersio sit per totius quidem rei conuersionem in totam rem alteram: sed inter rationes seu conditiones substantiales communes, vel proprias disparatas est, quia res conuersa sic secundum communia quasi saluatur, quòd iterum suscipi eorundem prædicationem: secundum vero propria non subdi iterundem prædicationem. Hoc enim modo intelligitur sublatum id per quod distinguebatur, & totam rem conuerti in totam rem: ita quòd nihil eius secundum se remaneat, aut in nihilum decidat.

¶ Et sic infertur, quòd si rosa res totaliter cõuertitur in totam aliam rem, frustra Autor laborauit ad distinguendum in rebus conuertibilibus naturam entis, in qua conueniunt, à proprijs distinctiuis rerum, &c. respondetur non frustra, sed vtiliter Autorem laborasse ad reddendam rationem conuertibilitatis totalis supernaturalis proportionaliter ad rationem conuersionis substantialis naturalis. Dupliciter siquidem naturali conuersione inuenta (scilicet, vel per modum generationis, sicut quum aër conuertitur in nouum ignem: vel per modũ aggenerationis, sicut qui alimẽtum conuertitur in substantiam eius quod nutritur) communis ratio vtriquæ conuersioni est cõuenientia in materia & differentia in formis, quibus fiebat distinctio: & in ipsa conuertione materia vtrobique remanet, & forma rei quę conuertitur non remanet. Vnde vt proportionaliter de totali conuersione doctrina traderetur: posuit Autor in conuertibilibus huiusmodi naturam entis in qua conuenirẽt, & constituit ius specifica quibus distinguuntur: & rursus posuit naturam in qua res, quæ conuertitur, communicat cum altera, remanere in illa altera, non in seipsa: quia sic non conuerteretur in alteram rem, sed in sibi simile. Et propterea dicitur saluari rationem formalem eius, specificum autem distinctiuum ita conuerti, quòd nec in se nec in suo simili remaneat: & propterea auferri dicitur & non saluari secundum suam rationem formalem.

¶ Duplex propterea necessitas doctrinæ huius fuit: altera vt conuersio supernaturalis proportionalis conuersionibus naturalibus fit monstrata: altera vt naturalis nostrer ex naturalibus conuersionibus, quas nouit, manuducatur ad intellectus nostrer ex naturalibus conuersionibus, quas nouit, manuducatur ad supernaturalia. etsi non penetranda, saltem cogitanda. vt non impossibilia existimentur. Et hæc pro expositione literæ sint dicta.

¶ Cõterendo autẽ Autoris rationẽ de cõuertibilitate cuiusq; creaturę in quãcunq; alią occurrit Petrus de Palambiguus, & Duran. obiãs manifestè in q. 2. di. 11. dupliciter. f. soluendo rationẽ Autoris, & arguẽdo cõtra dictã positionẽ.

¶ Ratio igitur autoris. f. Agens virtutis infinitæ, q habet actionẽ in totum ens, potest cõuertere, &c. soluitur à Dur. dicente q. ex hoc nõ potest conuertere nisi cõmunicatio in materia, ratione cuius vnũ potest dici manere in altero.

¶ Contra positionem autem arguit multipliciter. Primò, Conuersum manet in eo, in quod conuersum esse ergo non possunt inuicem conuerti nisi communicantia in materia. Ante eodem probatur: quia per hoc differt conuertio ab annihilatione. Consequentia etiam probatur ex eo quòd non manet in eo actu: quia tunc nõ esset conuersum: ergo manet in eo in potentia non actiua, sed passiua. hæc autem est potentia materiæ.

¶ Secundo, Absurdum est angelum conuerti in lapidem, aut econtra, nisi dicerent illa absurditas ab antiquo reprobata quòd vna natura posset fieri alia. puta quòd albedo posset fieri nigredo, quod implicat contradictionem in omnibus naturis contrarijs siue disparatis.

¶ Tertiò, Si vnus angelus posset conuerti in alium, sequeretur quòd angelus posset desinere esse sine annihilatione, consequens est falsum, quia angelus nõ potest incipere esse nisi per creationem: igitur nec potest desinere esse nisi per annihilationem.

¶ Arguitur quarto autoritate Aug. 7. super Gen. dicentis, quòd corpus posse mutari in spiritum aut naturam incorpoream, nec aliquos sensus fore scio, nec fides habet.

¶ Quòd autoritate Boet. in lib. de dua. na. & vna persona Christi, dicitis, D. 576. ista sola inter se trãsmutati possunt quæ habent vnius materiæ communem substantiam.

¶ Deinde idem Durandus in q. 1. arguit specialiter contra conuersionem materię in materiã, quam Autor in hac litera proponit. Arguit autẽ sic. Si materia conuerteretur in materiam, conuersio fieret per hoc q materia desineret esse in se, & esset in suo simili, D. 446. scilicet in materia alterius, in quam conuerta dicitur. Sed hoc non potest dici quia sic conuersio non differret ab annihilatione: nam annihilata materia in aliquo, nihilominus remanet similis materia in alio sine aliqua conuersione. Et rursus sequeretur secundum hoc, quòd non diceretur materia vnius magis conuerti in materiam alicuius determinati, quam in materiam cuiuscunque alterius: quia quælibet est similis cuilibet.

¶ Demum arguit Durand. idem ibi dem contra modum conuersionis in litera positum, scilicet quod totum conuertitur in totum: ita quòd materia in materiam, & forma in formam conuertuntur. Primò, quia ex hac positione sequitur substantiã panis veteannihilari. Et probatur sequela. primò, quia id quod prius fuit aliquid, & postea est nihil est vere annihilatum: sed secundum hunc conuersionis modum substantia panis ante confeccationem fuit aliquid, & post confecrationem est nihil: ergo substãtia panis est vere annihilata. Maior patet ex ratione terminorũ. Minor probatur: quia id quod nõ est aliquid in se vel in alio, est nihil: sed substãtia panis post cõsecrationem nõ est aliquid in se (vt patet) nec in alio, scilicet corpore Christi: quia nihil plus est in corpore Christi, quàm ante. Secundò quia si in corruptione materia desineret esse, quia modũ & forma, iã nõ esset corruptio, sed annihilatio: sed in hoc modo cõuersionis rẽ materia quam forma panis definit esse: ergo est vera annihilatio. Tertiò, si remanẽte corpore Christi immutato, rediret eadẽ substantia panis, oporteret panẽ illũ creari quia, de nihilo fieret, quia nõ de substantia corporis Christi, nec de aliqua alia substãtia fieret: ergo si præexistente corpore Christi & nihil de substãtia panis in eo remanẽte, panis desinat esse (vt in proposito ponitur) vere annihilaretur. Et probatur consequẽtia ex eo quòd eodẽ modo se habet aliquid vt sit terminus ad quem annihilationis & terminus à quo creationis: ac per hoc sicut corpus Christi redeunte pane per creationem non impedit veram creationem: ita idem Christi corpus desinente pane, ita quòd nihil eius maneat in se aut Christi corpore, non impedit quin sit vera annihilatio. Vnde infert Duran. quòd duobus existentibus modis conuersionis in præxistens (scilicet per modum quo alimentum conuertitur in id quod alitur, & per modum imaginatum nulli intelligibilem, scilicet quo totum conuertitur in totũ præexistens, modo superius expresso) nec vnus istorum per Ecclesiam sit inuentus approbatus aut reprobatus quã alius, videtur probabiliter quòd ille modus qui est possibilis & intelligibilis, esset eligendus & tenendus.

¶ Ad horum euidentiam non oportet alia facere fundamenta: quia si consideretur differentia inter aliquid esse sine ese remanere in alio, & id quod fuit aliquid esse illud aliud, elucesceret solutio nodi. Imaginatur Durand. & malè, oportere conuersum manere in eo, in quod est conuersum: quæ secundum veritatem conuersum non maneat in eo, in quod est conuersum: sed est ipsum, in quod est conuersum, & propterea panis non annihilatur, nec remanet in corpore Christi: sed id quod erat panis, est corpus Christi.

¶ Vnde sigillatim respondendo, confutatur resolutio ad rationem Autoris à Duran. allata: quoniam innititur huic falso fundamento, Conuersum oportet manere in eo, id quod conuertitur. Et in hoc quoque peccat primum argumentum contra positionem Autoris, nam hoc falsum assumit pro antecedente. Et ad probationem eius respondetur falsissimum esse, quòd per hoc conuersio differat ab annihilatione: differt enim ab illa per hoc, quòd id quod erat panis, est corpus Christi.

¶ Ad secũdũ dicitur, q licet sit secundũ naturalẽ potẽtia absurdũ, angelũ posse cõuerti in lapidẽ, aut ecõtra: nõ est tamen absurdũ secundũ potentia obedientiæ ad diuinã omnipotentiã. Et licet optimè sit reprobatũ, albedinẽ fieri nigredinẽ, sicut etiam reprobatũ est panẽ fieri corpus Christi, non tamen reprobatũ est, albedinem posse per diuinã omnipotentiã conuerti in nigredinẽ: nõ enim implicat contradictionem: & similiter panis potest cõuerti in corpus Christi.

¶ Ad tertiũ dicitur concedendo quòd angelus possit desinere esse sine annihilatione per conuersionem in alium. Et quod obijcitur quum non possit incipere esse nisi per creationem, respondetur quòd si ly potest attenditur secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum potentia ordinariam, verum est, quia modus incipiendi per creationem est tanquam naturalis modus, quo incipit esse angelus: cui responderet annihilatio, si tanquam naturali modo perderet esse. Verum sicut supernaturaliter potest perdere esse per conuersionem in aliam creaturam, non videoquare supernaturaliter non possit incipere esse per conuersionem alterius in ipsum nō præexistentem, sed acquirentem esse. Et maxime ad hoc, quia facilius videtur conuertere vnam creaturam in aliā non præexistentem & acquirentem esse, quam in eandem præexistentem. Vnde non admittitur vltimò assumptum à Durand. in hoc argumēto, quòd si admittendum putas tanquam impertinens, nega sequelam ad præsentem difficultatem pertinentem.

*Supra ar. 2. ad 3. & infra, q. 76. art. 1. & 3. Et 4. dist. 11. q. 1. art. 1. q. 2. Et dist. 12. q. 1. art. 1. q. 2. & 1. Cor. 11. let. 5. & 2. fi. & col. 7. * Tex. 4.*

¶ Ad quartum & quintū simul dicitur quòd tam Augustinus, quàm Boët. De mutationibus naturalibus, & quæ de facto secundum fidem fiunt, loquuntur: non autem loquimur secundum diuinæ omnipotentiæ amplitudinem.

¶ Ad obiecta deinde eiusdem contra conuersionem materiæ in materiam, respondetur cōmunicando in vocabulis cum Arguente, quòd remanere in suo simili contingit dupliciter, vel per solam similis remāsionem, vel per remansionem similis: sic quòd

2. 2. q. 80. ar. 3. ad 2.

est quod erat reliquum. Et in conuersione quidē de qua est sermo, materia cōuersa remanet in suo simili secūdo modo: quia materia corporis Christi, quòd erat materia panis: Arguens verò accipit remanere in suo simili primo modo, secundum quem procedere consequentias & non secundum alterum modum clarè patet.

¶ Ad obiecta demum eiusdem Durand. in 4. 3. contra modum cōuersionis iam declaratæ negatur sequela annihilationis. Et ad primam probationem dicitur quòd plus requiritur ad veritatem maioris, scilicet quòd id quod fuit res illa, postea sit nihil. Quod in proposito est falsum: quia licet panis ante consecrationem fuerit aliquid, & post consecrationem non sit aliquid, quia non est: quod tamen erat panis ante consecrationem est post consecrationem aliquid, scilicet corpus Christi. Vel potes distinguere, maiorem dupliciter posse intelligi, scilicet cum præcisione vel sine præcisione. Et si quidem intelligatur cum præcisione, hoc est præcidendo à quocunque alio non significato per eum, dicitur quòd propositio est vera, & patet ex ratione terminorum: sed non esset admittenda minor eam huiusmodi præcisione. Si verò intelligatur absque præcisione compossibilium cum ipsius veritate, quamuis non significato per eam, dicitur quòd propositio potest esse & vera & falsa: quia res, puta panem, prius fuisse aliquid, & postea nihil, pluribus modis contingere potest. Inter quos vnus est per totalem conuersionem ipsius in corpus Christi: secundū quē modū falsa est propositio: quia quod erat panis, est corpus Christi. Et quia in minore exprimitur iste modus, ideo simpliciter maior est falsa.

¶ Ad secundum negatur consequentia: quoniam, vt iam patet, plus requiritur ad annihilationem, quàm desinere esse materiam & formā: & potes ad vtrūque argūmentum, & similia altius respondere, dicendo quòd esse nihil, non esse aliquid desinere esse, & siquid huiusmodi significatur contingit dupliciter. Vno modo per se: & sic verificantur omnia assumpta, alio modo concomitanter ad conuersionem in aliud: & sic omnia sunt falsa. Et quia in proposito pater

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quidam ergo dicunt, quod instans, in quo vltimo est panis, & instans in quo primo est corpus Christi, sunt quidem duo per comparationem ad mẽsurata, sed sunt vnum per comparationẽ ad tempus mensurãs: sicut cùm duæ linеæ se cõtingunt, sunt duo puncta ex parte duarum linearum, vnum autem punctum ex parte loci continentis. Sed hoc non est simile: quia instans & tempus, particularibus motibus nõ est mensura intrinseca, sicut linea & punctus corporibus, sed solùm extrinseca, sicut corporibus locus. Vnde alij dicunt, quod est idem instans re, sed aliud ratione. Sed secundum hoc sequeretur, quod realiter oppositа essent simul: nã diuersitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideo dicendum est, quod hæc conuersio (sicut dictum est*) perficitur per verba Christi, quę à sacerdote proferuntur: ita quod vltimum instans prolationis verborum, est primum instans, in quo est in sacramento corpus Christi: in toto autem tempore præcedente est ibi substantia panis, cuius temporis non est accipere aliquod instans, proximo præcedẽs vltimum: quia tempus non cõponitur ex instantibus cõsequenter se habentibus, vt probatur 6. Physic. * Et ideo est quidem dare primum instans, in quo est corpus Christi: non est autem dare vltimum instans, in quo sit substantia panis, sed est dare vltimum tempus. Et idem est in mutationibus naturalibus, vt patet per Philosophum in octauo Physi. *

In corp.

A princip. tex. decem.

D. 744. Tex. 72.

¶ Ad secundum dicendum, quod in mutationibus instãtaneis simul est fieri & factum esse: sicut simul est illuminari & illuminatum esse. Dicitur enim in talibus factum esse, secundũ quod iam est: fieri autem, secundum quod antè non fuit.

¶ Ad tertium dicendum, quod ista conuersio (sicut dictũ est*) fit in vltimo instãti prolationis verborum: tunc enim completur verborum significatio, quæ est efficax in sacramentoris formis. Et ideo non sequitur quod ista conuersio sit successiua.

In solut. ad 1.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

4. dist. 11. q. 1. ar. 4.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi. Omne enim id ex quo fit aliquid, est id quod fit illud, sed non conuertitur: dicimus enim quod ex albo fit nigrum, & quod album fit nigrum: & licet dicamus quod homo fiat niger, non tamen dicimus quod ex homine fiat nigrum, vt patet in primo Physic. Si ergo verum est, quod ex pane fiat corpus Christi, verum erit dicere, quod panis fit corpus Christi. Quod videtur esse falsum: quia panis non est subiectum factionis, sed magis est terminus. Ergo non verè dicitur, quod ex pane fiat corpus Christi.

¶ 2 Præterea, Fieri terminatur ad esse vel ad factũ esse. Sed hęc nunquam est vera, Panis est corpus Christi, vel, Panis est factus corpus Christi, vel etiam, Panis erit corpus Christi. Ergo videtur quod nec etiam hæc sit vera, Ex pane fit corpus Christi.

¶ 3 Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa. Panis conuertitur in corpus Christi: quia hæc conuersio videtur esse miraculosiõr, quam creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quòd non ens conuertitur in ens. Ergo videtur quod etiam hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

¶ 4 Præterea, Illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hæc est falsa, Panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa, Ex pane fit corpus Christi.

Hæc.4.c.4.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in libr. de Sacramentis, * Vbi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc conuersio panis in corpus Christi, quantum ad aliquid, conuenit cũ creatione & cum transmutatione naturali: & quãtum ad aliquid, differt ab vtroque. Est enim commune his tribus ordo terminorum, scilicet vt post hoc fit hoc (in creatione enim est, esse post non esse: in hoc sacramento, corpus Christi post substantiam panis, in transmutatione naturali album post nigrum, vel ignis post aerẽ) & quòd prædicti termini non sint simul. Conuenit autem cõuersio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum est aliquod commune subiectum vtriq; extremorũ, cuius contrarij apparet in omni transmutatione naturali. Conuenit verò hæc conuersio cum trãsmutatione naturali in duobus, licet nõ similiter, primo quidẽ, quia in vtraque vnũ extremorũ transit in aliud (sicut panis in corpus Christi, & aer in ignem) non autẽ non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobiq; nã in hoc sacramẽto tota substãtia panis trãsit in totũ corpus Christi, sed in trãsmutatione naturali materia vnius suscipit formã alterius, priori forma depositа. Secũdo cõueniũt in hoc, quod vtrobiq; remanet aliquid idẽ, quod nõ accidit in creatione. Differẽter tamen: nã in transmutatione naturali remanet eadẽ materia vel subiectũ, in hoc autẽ sacramẽto remanent eadẽ accidẽtia. Et ex his potest accipi qualiter differẽter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorũ triũ extrema sunt simul, ideo in nullo eorũ potest vnũ extremũ de alio prædicari per verbũ substantiuũ præsentis tẽporis: nõ enim dicimus, nõ ens est ens, vel panis est corpus Christi, vel aër est ignis, vel albũ est nigrũ. Propter ordinẽ verò extremorũ possumus vti in omnib⁹ hac prępositione Ex, quę ordinẽ designat: possumus ẽnim verè & propriè dicere, quod ex nõ ente fit ens, & ex pane corpus Christi, & ex aëre ignis, vel ex albo nigrũ. Quia vero in creatione vnũ extremorũ non trãsit in alterũ, non possumus in creatione vti verbo Cõuersionis: vt dicamus, q⁹ non ens conuertitur in ens. Quo tamẽ verbo vti possumus in hoc sacramento, sicut & in transmutatione naturali. Sed quia in hoc sacramento tota substantia in totã substãtiã mutatur: propter hoc hæc cõuersio propriè trassubstantiatio vocatur. Rursus, quia huius cõuersionis nõ est accipere aliquod subiectũ, ea quæ verificãtur in conuersione naturali ratione subiecti, nõ sunt cõcedenda in hac cõuersione. Et primò quidẽ manifestum est, quòd potentia ad oppositum, consequitur subiectũ: ratione cuius dicimus, quod albũ potest esse nigrum, & aër potest esse ignis: licet hæc nõ sit ita propria, sicut prima. Nam subiectũ albi (in quo est potentia ad nigredinem) est tota substãtia albi, nõ enim albedo est pars eius: subiectum autem formæ aëris est pars eius. vnde cùm dicitur, aër potest esse ignis, verificatur ratione partis per synecdochem. Sed in hac conuersione, & similiter in creatione, quia nullum est subiectũ, non dicitur quod vnũ extremum possit esse aliud, sicut quod non ens possit esse ens, vel quod panis possit esse corpus Christi. Et eadẽ ratione non potest propriè dici, quod de non ente fiat ens, vel quod de pane fiat corpus Christi: quia hæc prępositio De, designat causam cõsubstantialem, quæ quidem consubstantialitas extremorũ in transmutationibus naturalibus attenditur penes conuenientiã in subiecto. Et simili ratione non cõceditur quod panis erit corpus Christi vel quod fiat corpus Christi, sicut neque cõceditur in creatione, quod non ens erit ens, vel quod nõ ens fiat ens: quia hic modus loquẽdi verificatur in trãsmutationibus naturalibus ratione subiecti: puta cum dicimus quod album sit nigrũ, vel album erit nigrũ. Quia tamen in hoc sacramento, facta conuersione, aliquid idẽ manet, scilicet accidentia panis (vt supra dictũ est*) secundũ quandam similitudinem aliquæ harum locutionũ possunt cõcedi, scilicet quod panis sit corpus Christi: vel panis erit corpus Christi, vel de pane fit corpus Christi. Vt nomine Panis nõ intelligatur substantia panis, sed in vniuersali hoc quod sub speciebus panis continetur: sub quibus prius continetur substantia panis, & postea corpus Christi.

Art. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, Illud, ex quo aliquid fit, quandoque quidẽ importat simul subiectum cũ vno extremorũ trãsmutationis: sicut cũ dicitur, ex albo fit nigrũ: & que vero importat solũ oppositum vel extremũ: sicut cùm dicitur, ex mane fit dies: & sic non conceditur quod hoc fiat illud, id est, quòd mane fiat dies. Et ita etiam in proposito, licet propriè dicatur, quod ex pane fiat corpus Christi: non tamen propriè dicitur, quòd panis fiat corpus Christi, nisi secundum quandam similitudinem, vt dictum est.*

In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud, ex quo fit aliquid, quãdoque erit illud propter subiectum quod importatur. Et ideo cùm huius conuersionis non sit aliquod subiectum, non est similis ratio.

Dist. 11.

¶ Ad tertium dicendum, quod in hac conuersione sunt plura difficilia quã in creatione, in qua hoc solũ difficile est, quod aliquid fit ex nihilo: quod tamen pertinet ad proprium modũ productionis primæ causæ, quę nihil aliud pręsupponit. Sed in hac cõuersione non solùm est difficile, quod hoc totũ conuertitur in illud totũ, ita quod nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad cõmunem modũ productionis alicuius causæ) sed etiam habet hoc difficile, quod accidentia remaneant corrupta substantia: & multa alia de quibus in sequentibus agetur.*

Q. 77.

Tamen

¶ Super Quæstionis septuagesimæsextæ Articulum primum.

IN titulo primi art. ly totus Christus, importat eius diuinitatem & humanitatem, animam & corpus, partésque corporis omnes.

¶ In corpore eiusdem art. dubium occurrit ex Duran. in 4. sent. dist. 10. quæ. 2. q. contra hãc propositionem communẽ, arguente scilicet, Si aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbicunque est vnũ realiter, oportet & reliquũ esse. Soluit enim primò eam, dicens esse veram de existentia in loco localiter: non autem de existentia in loco alicubi per habitudinem præsentiæ: qualiter contingit in proposito. Et ratio est: quia duorum realiter coniunctorum potest alterũ habitudinem habere præsentiæ ad aliquid, & reliquum non habere illã. Aiunt deinde instantiam: quia corpori Christi conuenit realiter esse de facto esse in cælo: & tamen illud esse in cælo non est sub hoc sacramento etiam concomitanter.

In corp.

¶ Ad hoc dicitur, quòd aliud est, loqui de habitudine in communi, & aliud est loqui de habitudine tali, puta cõtenti ad continentẽ: licet enim duorum coniunctorum realiter vnum possit habere habitudinem ad aliquid & reliquum: non tamen non potest vnum eorum habere habitudinem contenti ad continens, & reliquum non. Et quia de tali habitudine est præsens sermo quoniã credimus Christum veraciter contineri sub specie panis) ideo solida stat communis propositio assumpta in litera & vera non solùm de existentia alicubi localiter, sed etiam de existentia reali sacramentaliter: quam significamus per contineri sub sacramento.

Infrà, q. 79. art. 1. ad 3. & dist. 10. art. 2. & quæ. 7. art. 8. & Io. 6. lect. 6. prin.

¶ Ad instantiam autem dicitur, quòd propositio dicta ab omnibus intelligitur de his quæ in sunt Christo absolutè, & non per respectum ad extrinsecum, de quorũ numero est esse in loco.

Q. 75. ar. 4.

Et hanc limitationem subintellectam explicat inferius autor in artic. 5. ad tertium.

Q. 74. art. 1.

¶ In eodem ar. in respõsione ad tertium, nota nouitie nouos terminos scilicet per modũ substantiæ, per modũ quantitatis. Et aduerte pro hoc loco & pro art. 5. & 4. specialiter, ne oportet idem sæpius repetere, tria haberi in litera ab Autore de istis modis. Primum attribuitur modo substantiæ quòd propria totalitas substãtiæ continetur indifferenter in parua vel in magna quantitate, & per hoc intellige quoque suum oppositum, scilicet quod modo quantitatis attribuitur, quòd totalitas quantitatiua non continetur indifferenter in parua vel in magna quantitate: sed præcisè in æquali. Secundum, quod explicatur in art. 3. est, quòd modo substantiæ attribuitur, quòd natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimẽsionum sub quibus continetur, & per oppositum intellige attribui modo quantitatis, quod tota quantitas non est sub qualibet parte dimensionum loci sub quibus continetur. Tertium explicatiuum vtriusque, quod in art. 4. ad primum ponitur, est quòd modo substantiæ attribuitur, quòd eius natura est tota in toto & tota in qualibet parte: & per oppositum modo quantitatis attribuitur, vt sit tota in toto loco & singulæ partes in singulis partibus.

¶ In quibus omnibus esto semper cautus, quum de tota substãtia aut tota natura sermo est: quoniam non de totalitate partium quantitatiuarum, sed partium essentialium loquimur. Et perinde est dicere, tota substantia, ac si diceretur integra species substantiæ, integritas enim speciei vocatur propria totalitas substantiæ: non quia in sola substantia inueniatur, quum inueniatur etiam in accidentibus integritas specifica, sed quia primo inuenitur in substantia, & directè distinguitur contra totalitatem quãtitatiuam: ita quòd oppositæ conditiones vtriusque, vtraque nobis manifestant. Est igitur sensus primæ differentiæ in litera attributę his modis, scilicet per modum quantitatis & per modum substantiæ, quòd integritas specifica substantiæ potest cõtineri in magna & in parua quantitate (vt patet in homogeneis & heterogeneis in litera) totum autem quantitatiuum verificatur non nisi sub æquali primò continetur: oportet enim locum & locatum æquari. Et similiter sensus tam secundæ quàm tertiæ differẽtiæ est, quòd integritas specifica substantiæ est tota, id est secundum suam integritatẽ in toto quantitatiuo & in qualibet quantitatis parte. Sed est hic dubitationis locus: quoniam euidenter constat in substãtiis hetetogeneis non esse has conditiones veras, sed in homogeneis tantùm. licet enim integritas naturæ ignis, aëris, panis, & cuiuscunque alterius homogenei sit tota, id est secũdum suã integritatem specificam sub tota quantitate sua, & similiter sub qualibet eius parte (quælibet enim pars ignis est ignis, & quælibet pars panis est panis, &c.) integritas tamen naturæ humanæ est ita secundum suam integritatem & in toto quòd est secundum suam integritatem in qualibet parte: vnde nõ quælibet pars hominis est homo. Et propterea videtur, q⁹ istæ duæ differentiæ nõ sint substantiæ: sed substantiæ talis, hoc est homogeneæ, & incaute loquitur videtur Autor seu falsè, attribuẽdo hoc modo substantiæ absolutæ. Ad hoc dicitur, seruatis modum Autoris esse formalem de substantia & substantiæ modo absolutè, vt patet ex eo quòd siue substantia sit simpliciter, siue ea materia & forma composita, semper specifica integritas substantiæ saluatur in tota quantitate, & in qualibet eius in parte: & de simpliciter quidem liquet: de cõposita verò ex materia & forma manifestatur ex eo quòd non respõdet forma vni partiquantitatiuæ & materia alteri parti quantitatiuæ. Nec ex ratione cõpositi ex materia & forma aliquid inuenitur ob stare ad hoc quòd integrum saluaretur in substantia substantiæ ex hoc quòd heterogenea est, quòd non sit tota in qualibet parte: & accidit hoc ex parte materiæ, quam oportet diformẽ esse in talibus substãtiis.

In Epist. ad Nest. a med.

Libr. de myst. init. cap. 9.

9. 50. art. 13. & 4.

¶ Dubium alterum superest, an per modum substãtiæ intelligat Autor id quod communiter dicitur esse indiuisibiliter. Et est ratio dubij: quia in ar. 4. Autor declarando modum substantiæ dicit, per modum substãtiæ, id est per modum quo substantia est sub dimensionibus: ex hac enim declaratione habetur, quòd modus substantiæ non importat indiuisibilitatem: nam substantia sub dimensionibus non est indiuisibiliter, imò extenditur.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, q⁹ esse per modũ substãtiæ importat id quod cõmuniter dicitur, esse indiuisibiliter: ad hũc enim modũ spectãt omnes conditiones & differentię supra positæ. Sed cautè attendendũ est, quòd indiuisibilitas respi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eit propriam totalitatem substantiæ, hoc est integritatem naturæ: ita quòd dicere quòd substantia est indiuisibiliter, est dicere quòd integritas specifica substantiæ non diuiditur secundum diuisionem dimensionum seu partium quantitatiuarum, quales non producuntur vna pars specificæ naturæ vni parti quantitatiuæ & altera alteri: sed integritas naturæ ita est sub totis dimensionibus, quòd etiam integra natura est sub qualibet parte dimẽsionum. Est ergo substantia per modum substantiæ, id est indiuisibiliter secundum integritatem naturæ sub dimensionibus: & cũ hoc stat, q̃ extendatur sub dimẽsionibus: quoniã huiusmodi extensio non tollit indiuisibilitatem integritatis naturæ: sed ponit solam diuisionem quantitatiuã ex eo q̃ afficit illã solam vt subiectũ; quam etiam non poneret in illa substantia existẽte sub ipsa, si nõ afficeret illam. Et propterea corpus Christi succedens substantiæ panis quãtum ad subesse dimensionibus remanẽtibus, & nõ quantum ad affici dimensionibus illis, non extenditur ad extensionẽ dimẽsionum: sicut extẽdebatur per illas substantia panis ex hoc quòd afficiebatur illis vt subiectum ipsarum.

4.75.ar.5. ¶ Cõcludẽr ergo & tene, q̃ substantiam per modum substantiæ existere in aliquo est substantiam indiuisibiliter esse in illo. Et non dico substantiã esse indiuisibilẽ, sed substantiam esse indiuisibiliter in illo: hoc est, substãtiam se habere ad illud indiuisibiliter: & non quãtitative seu diuisibiliter, hoc est coextensiue, sicut quantitas locati coextenditur quantitati loci.

¶ Super Quæstionis septuagesimæsexta Articulum secundum.

IN 2. art. circa id quod in calce corporis dicitur, sicut erat in rei veritate chimæra potius quã dubitatio ex Scot. in di. 10. q. 4. 4. sent. occurrit, tenente quòd nõ sequitur simpliciter necessariò, si corpus Christi habet partes, & proprietates suas sub modo sacramẽtali, quòd habeat eas sub existentia naturali. Et in tantum procedit, q̃ ponit quòd ante incarnationem verbi Dei poterit vere Eucharistia fuisse sicut & nunc: & hoc tam quantum ad significationẽ, quàm quãtum ad rem signatam & contentã. Et rursus, si corpus Christi annihilaretur secundũ suũ esse naturale, Eucharistia tamẽ vere posset manere etiã quantũ ad rem contentam: si tamen corpus Christi corrumperetur corruptione naturali (puta quia forma corporeitatis separaretur à materia prima) nõ remaneret Eucharistia quo ad rẽ contentam. Et fundamentum Scoti est, quando existentia aliqua est indifferens ad duos modos, poterit simpliciter haberi sub vno modo sic, quòd nõ sub alio: sed existentia corporis Christi simpliciter seu esse indifferens est ad istos duos modos, scilicet naturalẽ & sacramentalem: ergo potest haberi sub vno sine alterõ. Et si dicatur, inquit Scot. q̃ maior propositio intelligitur, quando neuter modus depẽdet ab altero, modus autẽ sacramẽtalis depẽdet à naturali, contra existẽtia sub modo naturali, nõ est de essentia existentiæ sub modo sacramẽtali, nec est eius causa: ergo ista nõ dependet ab illa. Prima pars huius antecedẽtis patet: quia res Eucharistiæ non habet ibi modum existendi naturalem, sed extensiuũ: haberet autem si esset de essentia illius existentiæ: quia omne habens aliquid, habet illud quod est de essentia eius. Secunda pars probatur: quia Deus est causa immediata illius existẽtiæ, scilicet corporis Christi in sacramẽto. Præterea, Eucharistia nõ depẽdet à modo naturali vt à sacramẽto vel re sacramẽti, quod vltimũ probatur: quia res sacramenti est existentia sub alio modo disparato, id est sacramentali. Præterea, Deus potest sine quocunque causato extrinseco alicui, illud causare: sed existentia modo naturali non est intrinseca Eucharistiæ: ergo, &c. Et si dicas, q̃ maior est vera de absolutis & non de respectiu, quia respectus sine fundamento & termino fieri nequit: Eucharistia autem includit respectũ, cuius terminus est existentia modo naturali contra existentia, licet sit eadem sub duobus modis, scilicet naturali & sacramẽtali, tamẽ non est terminus relationis, quæ includitur in Eucharistia sub modo naturali, sed sub modo disparato. Quod probatur: Eo modo est res contenta in Eucharistia, quo modo est primũ signatũ huius signi: sed existentia sub modo naturali non continetur hic realiter, sed sub modo alio disparato, scilicet sacramẽtaliter: ergo. Multa alia affert Scot. quæ etiã referre pu demne tanto tempore in chimæris verset.

¶ Ad aliqualem claritatẽ horũ, scito dignũ admiratione esse, q̃ cum Scotus supra corpus Christi verum quod est in cælo, nihil addere ponat esse in hoc sacramento, nisi terminũ extrinsecus aduenientẽ (puta respectũ præsentiæ ad species panis) quomodo potuerit etiã fingere, si auferretur corpus Christi per annihilationẽ, remanere aliud etiã per diuinã omnipotentiã, quàm illum respectũ præsentiæ. Deo illum conseruante. Nam si nihil aliud remaneret nisi dictus respectus, quomodo fingi potest quod remanẽat: partes & proprietates corporis Christi? & si aliquid aliud, quàm ille respectus remanet, oportet q̃ esse sub sacramẽto plus addat supra corpus Christi, quàm illum respectũ. Quocirca si conseruatur à Deo respectus ille, non conseruato Christi corpore in rerũ natura, non esset corpus Christi sub sacramẽto: quemadmodum si cõseruaretur respectus localis, quo corpus Christi est in cælo nõ cõseruato corpore Christi, non esset corpus Christi in cælo: aliud quippe est cõseruari respectũ istos extrinsecos, & aliud conseruari corpora quorũ sunt. Magnã que differentia est inter requisita & concomitantia ad verificationem respectuum tantum modo & inter requisita & concomitantia ad verificationẽ denominationum corporum ab illis respectibus. Ad verificandum siquidem respectũ illum conseruatum, sufficit quòd respectus ipse sit nec inde sequitur, quòd res, quæ denominabatur, amplius denominetur: si enim respectus præsentiæ solius cõseruaretur, esset præsentia sine corpore aliquo præsente: sicut si esse in cælo tantùm conseruaretur, esset esse in loco sine alloquo existente in loco.

Infrà, q. 78. ar. 6. ad 2. & q. 79. ar. 1. ad 3. Et 9. 80 art. 1. 2. *ad* 3, *Et 4. dist.* 11. *q.* 2. 1. *ar.* 1. *q.* 1. *ad* 2. *Et Ie. 6. Ie. 7. 4. 2. Et 1. Co. 11. Ie. 6. 10. 2.*

¶ Et hæc sint dicta ad claritatẽ doctrinæ, & secundũ veritates cõditionales, nõ curando de possibilitate vel impossibilitate antecedentium & consequẽtium.

¶ Et vt omnibus satisfiat, sigillatim respõdendum est rationibus Scoti. Ad primam igitur dicitur primo, quòd minor est falsissima, scilicet quod existentia corporis Christi est indifferens ad modum naturalem & modum supernaturalem: nulla enim substantia est indifferens ad esse absolutum vel respectiuum, nisi absolutum sit indifferens ad se & ad genus aliud, quod implicat contradictionem. Vnde corpus Christi est ita determinatum ad modum essendi naturalem, sicut est determinatũ ad esse seipsum: quia tunc perdit esse seipsum, quum perdit esse modo naturali, ad modum enim sacramentalem se habet corpus Christi, vt ad esse superueniens tanquam accidentale quoddam. Et propterea respõsio recitata, quòd modus sacramentalis depẽdet à naturali, vera est non solum ea ratione qua superueniens dependet ab eo cui superuenit: sed ex ratione qua denominatio dependet à re denominata, & respectus à termino seu fundamento, & includens ab incluso.

¶ Ad obiectionem Scot. dicitur, quòd aliud est loqui de ipsa existentia, id est præsentia in sacramento: & aliud est loqui de re existẽte, id est præsente in sacramento. Si enim sic sermo de ipsa existentia seu præsentia, tunc consequenter loquendo de ipsa: secundum naturam respectuum loquẽdum est: & sic consequentia inducta à Scot. non valet, quia res dependet ab aliquo, quod nec est de essentia eius nec causa eius: dependet enim à termino seu ad terminũ & non

nõ potest esse sine termino, qui nec est de essentia eius, nec causa eius. Si autem est ita de toto hoc, scilicet re existente seu re præsente: tunc falsum est antecedens pro prima parte: quia de essentia rei præsentis sacramẽto est ipsamet res præsens, scilicet corpus Christi habẽs suum esse naturale. Et quum contra hoc sophistice instarur, si corpus Christi habens suum esse materiale, esset res Eucharistiæ, haberet ibi modum essendi naturalem, id est, extensiuum: clarissima patet responsio, q̃ mutatur res præsens in modum præsentiæ. Est si quidẽ res præsens Eucharistiæ modus Christi naturalis: sed modus præsentiæ non est modus ille naturalis, sed modus sacramentalis. Et propterea diximus, q̃ est de essentia rei præsentis, & non diximus quòd est de essentia modi præsentiæ.

9.74. ar. 1.

Ar. pro.

Gloss. ibi. 1. de Gener. animal.

Aliàs, Os nõ cõminuetis ex eo.

In corp.

¶ Ad tertium dicitur, q̃ corpus Christi verum in suo esse naturali, est Eucharistia & sacramẽtum & res sacramentiuè: patet in Magistro sententiarum. 4. libr. distinct. 8. & Augustinus ibidem alleg.

¶ Ad quartum, sustinendo responsionem recitatam, dicitur quòd terminus seu fundamẽtum respectũ præsentiæ, est corpus Christi in esse suo naturali. Et ad probationem in oppositum dicitur quòd committit manifestè sophisma figuræ dictionis, diuertẽdo à re ad modum rei, hoc est à re præsente, ad modum præsentiæ, à re cõtenta ad modum quo continetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, *q. 1. art. 3.* est res primò cõtenta & signata: & dicente Christo, hoc est corpus meum: dicendo enim corpus meum, siue additione alicuius, proculdubio significauit corpus suum in suo esse naturali. Modus autem, quo continetur, non est res signata, neque contenta in hoc sacramento, sed modus continendi. Et constat non valere argumẽtum, corpus Christi non continetur modo naturali, id est extensiuo: ergo res contenta non est ipse modus naturalis & extensiuus corporis Christi vt patet. Et hinc manifestum est, chimæram esse quòd ante incarnationem Christi, potuerit vere esse hoc sacramentum sicut nunc: dato enim quòd Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eundem respectum præsentiæ, qui nunc fieri dicitur, nulla tamen res inueniretur propterea præsens: quia nec corpus Christi, quod non erat, nec alia res. Et propterea falsa fuisset hæc propositio, hoc est corpus meum: nulla enim alia veritatis eius ratio affignatur, nisi quia hoc est corpus illud, quod est in cœlo: ita quòd illud quod est in cælo, veraciter continetur sub specie panis: ac per hoc si corpus Christi, quod est in cœlo, in seipso annihilaretur, nullũ remaneret fundamẽtũ veritatis huius, Hoc est corpus meũ.

Quæritur.

Refert de cons. dist. 2. ar. 2. Simpliciter gul.

Art. 1. & 2.

Capit. de Quantit.

¶ Hæc ergo manifestatione supposita (ex qua apparet, quòd quantitas Christi corporis nec perdit suam diuisibilitatem, nec indiuit modum aliquẽ sibi repugnantem, nec perdit in se suum modum naturalem: sed in hoc quòd continetur sub hostia, caret modo illo, qui importatur per positionẽ seu situm) respondetur ad obiecta. Et ad primum Durandi contra positionem ipsam, negãda est minor, vniuoce loquendo: quoniam modus istius modi indiuisibilitatis non repugnat diuisibilitati quantitatis.

¶ Ad secundum verò facilè dici potest, quòd argumentum à simili claudicat: veruntamen seruata vniuocatione terminorum, respondendo dicitur falsum assumi in antecedente: quoniam substãtia alicubi est non per modum substantiæ, sed per modum quantitatis, vt patet in substantiis extensis: sunt enim in loco quantitatiue. Et rursus substãtia heterogenea, puta bos, non est per modum substantiæ in qualibet sua quantitatis parte: non est enim tota natura bouis in qualibet eius parte quantitatiua.

¶ Ad obiecta secundi dubij respondendo, dicitur primò ad Scoti argumẽtum, quòd procedit ex falsa interpretatione rationis allatæ ab Autore: ac si Autor adduxisset pro causa, quare quantitas est in hoc sacramẽto per modũ substantiæ, quia est quasi secũdarius terminus mutationis. Hoc autẽ procul est ab Autoris sensu, non enim consistit eius ratio in differentia inter primum & secundum terminũ in fieri (vt Arguens vsurpauit) sed inter per se rationẽ essendi in sacramẽto, & id quod per accidens cõcomitatur: vt patet expresse in hac art. 4. in respõsione ad primũ. Vbi videre potes quantũ differt sensus ille verus à sensu illo vsurpato. Et fœlicitèr forte Arguentem, quia Autor declarat quid est illud quod est per se ratio essendi reliquis in hoc sacramento, ex hoc quòd est per se primo terminus conuertibilis. Quia igitur Autoris ratio non consistit in dif-

determinata distãtia singularum partium abinuicem: sicut oculi ab oculo, & oculi ab aure. Sed hoc nõ posset esse si sub qualibet parte speciemum totus Christus esset, oporteret enim quòd sub qualibet parte esset quælibet pars: & ita vbi esset vna pars, esset & alia. Non ergo potest esse, quòd totus Christus sit sub qualibet parte hostiæ, vel vini contenti in calice.

¶ 3 Præterea, corpus Christi semper veram retinet corporis naturã, nec vnquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est, vt sit quantitas positionem habens, vt patet in Prædicamentis. * Sed ad rationem huius quãtitatis pertinet, quòd diuersæ partes in diuersis partibus loci existant. Non ergo potest esse (vt videtur) quòd totus Christus sit sub qualibet parte speciemum.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in quodam sermone, * Singuli accipiunt Christũ dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex supra dictis patet) * quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiua ex vi realis concomitantiæ, corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est per modum quo substantia est sub dimensionibus, non autem per modum dimensionum, id est, non per modum illum, quo quantitas dimensiua alicuius corporis est sub quãtitate dimensiua loci. Manifestum est autem, quòd natura substãtiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub qualibet parte panis est tota natura panis. Et hoc indifferẽter, siue

4. dist. 10. ar. 3. qu. 3. Et di. 12. in 3. art. 3. q. 2. ad 3. Et 4. con. c. 67. Et quol. 4. ar. dic. 8. cor. fin.

Ar. pro. ad 1.

Ar. pro.

Ar. pro.

*Ar. pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia inter primò vel secundò fieri, sed inter per se existens in sacramento: & per accidens existens ibidē, ideo non oportet aliter ad argumenta Scoti respondere: sed tanquam impertinentia & extranea relinquere. Posset tamen gratia materiæ (hoc est talis mutationis, qualis est conuersio Christi) sustineri ratio formata à Scot. ex differentia inter primum & secundò terminū conuertionis, cōtra quam arguit, & sic dicēdum esset, quòd licet in creatione & generatione & similibus secundarius terminus sūi naturalem modum assequatur, & non induat modum primi termini: in hac tamen conuersione secundarius terminus, id est, conconitans induit modū primi termini.

¶ Et si quæratur quare potius in hac quàm in aliis mutationibus hoc inueniatur, respōdetur, quia hoc est singularissimum in hac mutatione, quòd primus terminus est sola ratio in essendo, quibuscunq; cōcomitantibus: hoc est q. ratio essendi in hoc sacramento quibuscunque existentibus in eo, est res primò terminans conuersionem. Et hæc defensio in idem redit cum prima responsione, vt puta, & ideo nō oportet solicitari de diuersa habitudine adagēs quòd est extra propositū.

In corp. & art. 1. ad 3.

¶ Ad obiectionē autem Durand. dicitur falsum assumi, scilicet q̄ contineri indiuisibiliter repugnet quātitati diuisibili.

In corp. & art. 1.

¶ Et ad confirmationem negatur similitudo: quia accidentia rōnali repugnat & esse diuisibilem & diuisibiliter cōtineri: quantitati autē licet repugnet esse indiuisibilē, non tamen repugnat indiuisibiliter contineri.

¶ Et hæc sufficiant etiam pro artic. 5.

In corp.

sint dimensiones actu diuisæ (sicut cum aër diuiditur, vel panis secatur) vel etiam sint actu indiuisæ, indiuisibiles vero potentia. Et ideo manifestum est, quòd totus Christus est sub qualibet parte specierum panis, etiam hostia integra manente, & nō solum cum frangitur: sicut quidam dicūt, ponentes exemplum de imagine, quæ apparet vna in speculo integro: speculo autem fracto, apparent singulæ in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile: quia multiplicatio huiusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diuersas reflexiones ad diuersas partes speculi: hic autem non est nisi vna consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ numerus sequitur diuisionē. Et ideo quādiu quantitas manet indiuisa actu, neque substantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus propriis, neq; corpus Christi sub dimensionibus panis: & per consequens neq; infinities, sed toties, in quot partes diuiditur.

¶ Ad secūdum dicendum, q̄ illa determinata distātia partium in corpore organico, fundatur super quantitate dimensiua: ipsa autem natura substātiæ præcedit etiā quantitatem dimensiuam. Et quia cōuersio substātiæ panis, directè terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modū propriè & directè est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partiū est quidem in ipso corpore Christi vero, sed nō secundū hanc distantiā comparatur ad hoc sacramentū, sed secūdum modum suæ substantiæ: sicut dictum est.*

¶ Ad tertiū dicendū, quòd ratio illa procedit de natura corporis, quā habet secūdum quātitatem dimensiuam. Dictum est autē, *quod corpus Christi cōparatur ad hoc sacramentum, non ratione quantitatis dimensiuæ: sed ratione suæ substantiæ, vt dictum est.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm tota quantitas dimēsiua corporis Christi sit in hoc sacramento.

4. dist. 10. ar. 2. q. 3. & 4. & dist. 12. q. 1 art. 2. q. 1 cor. & 4. & ca. 63. 64. & 67 Et quol. 7. art. 8. cor.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ non tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramēto. Dictum est enim quòd totum corpus Christi continetur sub qualibet parte hostiæ consecratæ. Sed nulla quantitas dimensiua tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergo est impossibile quòd tota quantitas dimensiua corporis Christi contineatur in hoc sacramento.

** Tex. 9.*

¶ 2 Præterea, Impossibile est duas quantitates dimensiuas esse simul, etiam si vna sit separata & alia in corpore naturali: vt patet per Philosophum in 3. Metap.* Sed in hoc sacramēto remanet quantitas dimensiua panis, vt sensu apparet. Nō ergo est ibi quantitas dimensiua corporis Christi.

¶ 3 Præterea, Si duæ quantitates dimensiuæ inæquales iuxta se ponātur, maior extenditur vltra minorē. Sed quantitas dimēsiua corporis Christi, est multò maior, quàm quātitas dimēsiua hostiæ consecratæ, secundum omnem dimensionem. Si ergo in hoc sacramēto sit quantitas dimensiua corporis Christi cū quātitate dimensiua hostiæ: quātitas dimēsiua corporis Christi extendetur vltra quantitatē hostiæ, quæ tamen non est sine substātia corporis Christi. Ergo substātia corporis Christi erit in hoc sacramento etiā præter species panis. Quod est incōueniens, cum substantia corporis Christi nō sit in hoc sacramēto nisi per consecrationē panis, vt dictum est.* Impossibile ergo

Artic. 1.

videtur, quòd tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA, Quantitas dimensiua corporis alicuius non separatur secundum esse à substantia eius. Sed in hoc sacramento est tota substantia corporis Christi: vt suprà habitum est.* ergo tota quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento.

Ar. prec.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est)* dupliciter aliquid Christi est in hoc sacramēto. Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti quantitas dimensiua corporis Christi non est in hoc sacramento. Ex vi enim sacramenti est in hoc sacramento illud, in quod directè conuersio terminatur. Conuersio autem, quæ fit in hoc sacramento, directè terminatur ad substantiam corporis Christi: non autem ad dimensiones eius. Quod patet ex hoc, quòd quantitas dimensiua panis remanet facta consecratione, sola substantia panis transeunte. Quia tamen substātia corporis Christi, realiter non* denudatur à sua quantitate dimensiua, & ab aliis accidentibus: inde est quòd ex vi realis concomitantiæ, est in hoc sacramento tota quantitas dimensiua corporis Christi, & omnia accidentia eius.

Art. 1. ad 2.

Aliter dicitur.

nuditur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd modus essendi cuiusliber rei determinatur secūdum id quod est ei per se, non autem secundum id quod est ei per accidens: sicut corpus est in visu secundum quòd est album, non autem secundum quòd est dulce, licet idem corpus sit album & dulce. vnde & dulcedo est in visu secundum modum albedinis, non secundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi huius sacramēti est in altari substantia corporis Christi, quantitas autem dimensiua eius est ibi concomitanter, & quasi per accidens: ideo quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modum (vt scilicet sit tota in toto, & singulæ partes in singulis partibus) sed per modum substantiæ, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duæ quantitates dimensiuæ non possunt naturaliter simul esse in eodem, ita quòd vna que sit ibi secundum proprium modum quantitatis dimensiuæ. In hoc autē sacramento quantitas dimensiua panis est secundum propriū modum, scilicet secundum commēsurationem quantitatis dimensiuæ corporis Christi, sed est ibi per modum substantiæ, vt dictum est.*

In corp. & art. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quod quantitas dimensiua corporis Christi non est in hoc sacramēto secundum modum commensurationis qui est proprius quantitati, ad quam pertinet quòd maior quātitas extendatur vltra minorem, sed est ibi per modum iam dictum.*

In corp.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco.

Infra. art. 6. con. & ad 1. 4. dist. 10. art. 1. ad 3. & dist. 12. q. 2. a. 1. & 2. & dist. 13. q. 1. a. 1. & 2. & dist. 44. q. 2. a. 2. q. 2. ad 3. & Quodl. 2. art. 2. ad 1. & 2. Quodl. 9. art. 2. ad 2. Quodl. 11. art. 2. ad 2.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco. Esse enim in aliquo diffinitiuè vel circunscriptiuè, est pars eius quod est esse in loco. Sed corpus Christi videtur esse diffinitiuè in hoc sacramento (quia ita est vbi sunt species panis vel vini, quod non est in alio loco altaris) videtur etiam ibi esse circunscriptiuè, quia ita continetur super superficie hostiæ consecratæ, quod nec excedit nec excediturr. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento sicut in loco.

¶ 2 Præterea, Locus specierū panis nō est vacuus (natura enim non patitur vacuum) nec est ibi substantia panis, vt suprà habitum est,* sed est ibi solùm corpus Christi. ergo corpus Christi replet locum illum. Sed omne quod replet locum aliquem, est in eo localiter.

Quæst. 35. art. 2. ad 3.

¶ 3 Præterea, Sicut dictum est,* in hoc sacramento est corpus Christi cum sua quantitate dimensiua, & cum omnibus suis accidentibus. Sed esse in loco, est accidens corporis: vnde & ibi connumeratur inter nouem genera accidētium. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

Artic. 4. & 5.

¶ SED CONTRA est, quod oportet locum & locatum esse æqualia, vt patet per Philosophum in quarto Physic.* Sed locus, vbi est hoc sacramentum, est multò minor quàm corpus Christi. ergo corpus Christi non est in hoc sacramento, sicut in loco.

Text. 30.

RESP

¶ Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum sextum.

IN tituio ly mobiliter extenditur tam ad motum quam ad mutationem. Dupliciter enim quum possit dubitari de mobilitate corporis Christi in sacramento, vel de motu loccali ad motum hostiæ, vel de mutatione qua desineret esse in sacramento: ad vtrunque modum extendit se ly mobiliter.

Art. 3.

¶ Circa doctrinam traditam in hoc articulo aduerte primò, Autorem sentire quòd Christum esse sub hoc sacramento est esse quoddam relatiuū, dum dicit, per hoc ipsum quòd dicimus ipsum esse sub sacramento, significatur quædam habitudo eius ad hoc sacramentum. Hinc enim manifestat nō esse idem esse Christi corporis in se, & esse eiusdem in sacramēto. Quod sub aliis verbis explicatur, dicendo, Aliud est esse Christi corpus in seipso: & aliud est contineri sub sacramento ipsum idem Christi corpus in seipso existens. Non discedes ergo ab Autoris doctrina, loquendo secundum de continentione panis in substantiam corporis Christi, de habitudine Christi ad hoc sacramentum, vt superius fecimus. Nec propterea putes explicatum esse modum quo Christus est in hoc sacramento: nam explanatio huiusmodi est per communia valde, scilicet per relationem seu habitudinem: nescitur autem res aliqua, nisi per propria cognoscatur.

¶ Circa cōclusionem illam, Corpus Christi ad motum hostiæ mouetur per accidens, dupliciter occurrit obiectio. Prima ex Durando opinante oppositum in lib. 4. sent. dicit. 10. quæstio. 3. Secunda ex Scoto, eadem dist. q. 6. opinante non contra motum, sed contra motorem.

¶ Arguit ergo Durand. corpus Christi nullo modo moueri ad motū hostiæ, nec per se, nec per accidens: quia corpus Christi & hostia non sunt vnum secundū subiectum, nec se habent vt continens & cōtentum, nec habent colligationem vel contractum. Et quia corpus Christi existens in cælo localiter, fit de nouo existens in hoc sacramento absque motu locali tam per se quam per accidens: ergo à fortiori existens in hoc sacramento non mouetur ad motum hostiæ.

Art. 3. & 4.

2. præc. ar. 3. & 4.

In corp.

¶ Scotus autem putans corpus Christi ad motū hostiæ moueri quidem per accidens, sed non nisi immediatè à Deo, probat hoc vltimum hac ratione; Quando aliqua coniunguntur præcisè per actum voluntatis contingenter se habētis ad illā coniunctionem: si vnum illorum secundum se sit mobile omnino improportionatum, & reliquum proportionatum, illud mouens non eadem motione potest mouere vtrunque coniunctorum. Probatur ista ratione & exemplo, ratio est: quia si mouet vnū quod est sibi proportionatum, non propterea mouet per accidens reliquum: quia reliquum non est præsens illi modo sicut actus potentiæ, aut econuerso, nec simpliciter ex aliqua alia necessitate naturali, sicut graue est præsens naui vel curru, cui innititur: & propter hoc simul mouetur cum illo, sed est præsens sola voluntate, quæ potest non velle coniunctionem illam, stante tamen motione alterius. Exemplum est, Si angelus voluntariè faceret se esse præsentem lapidi, si moueo lapidem, non propterea mouco angelum: qui non est per se mobilis à virtute meanec per accidens in proposito, quia nec forma nec pars est lapidis mobilis per se à me: vnde angelus in termino motus lapidis per propriā suam actionem esset ibi, vbi est lapis, & non per actum meum. Et eunc subinfertur minor. Sed corpus Christi est præsens specieī sacramentali tantùm per actus voluntatis animæ, et go, &c.

¶ Ad euidentiam horum videtur mihi, quòd cum Durando nulla fit quæstio secūdum rem, sed forte in solis verbis. Si enim percipiatur ex vna parte distinctio facta in litera de duplici esse corporis Christi, vel in se, vel in sacramento, & dictum esse q̄ corpus Christi in se nō mouetur neq; per se neque per accidēs: & quòd secundū esse in sacramēto mouetur nō per se, sed per accidēs: & si cū his simul perspecta fuerit vis rationum Durā, manifestū erit, q̄ nulla est diuersitas in sententia: quoniā ad hoc tendūt argumenta, quòd corpus Christi secūdū se nō mouetur per accidens ad motum hostiæ: quod Autor fatetur.

Ar. prec.

4. dist. 10. ad. 3. q. 4. Et opusc. 11. ar. 34.

¶ Verum si quis contendat his argumentis Christi corpus secundū nullū esse moueri per accidēs ad motum hostiæ, facilè inuenietur respōsionē, dicendo ad primū, q̄ inter corpus Christi & hostiā est colligatio secundum esse accramentale: & ita q̄se habent vt veraciter contentū & continēs: vc patet extra, de sum. Trini. & fide cath. c. firmiter.

Lit. 54. ca. 3.

Art. 1.

¶ Ad secundum negatur sequela: quia ad rem antecedentis nec est opus motu, nec concomitatur motus sed ad motum sacramenti concomitatur motus rei, quæ est sacramentum, secundum esse sacramentale, per accidens tamen.

¶ Ad Scot. autem directè loquentē de Christi corpore, vt est in sacramēto, dicitur quòd ratio aut implicat contradictoria, aut subsumit falsum.

¶ Ad cuius intellectum aduerte duo assumi à Scot. scilicet coniunctionem inter aliqua duo & rationem coniunctionis: scilicet actum voluntatis contingenter se habentem. Et oportet alterum duorum sequēter Scotum dicere, vel coniunctionem illam nullum nexum ponere inter cōiuncta vltra actum voluntatis contingenter se habentem aut aliquem nexū inter illā ponere cautum à tali actu voluntatis, non potest dici primum: quia ipsemet Scot. ponit coniunctionem illam actu voluntatis contingenter: & minor etiam esset falsa, vt patet. Et similiter exēplū de angelo, quia præsentia angeli ad lapidem & corporis Christi ad sacramentum, non est formaliter per actum voluntatis. Oportet ergo intelligi, quod coniunctio aut implicat contradictoria, aut subsumit falsum.

Art. 1.

¶ Ad exemplum autem de angelo dicitur quòd licet angelus posset subtrahere præsentiam suam à lapide: si tamen illam non subtrahit, mouente me lapidem & transferente illum in domum, angelus mouetur non à se, sed ad motum lapidis, quia angelus nunc est vbi est lapis, & non est vbi erat lapis.

addit nexum quendam inter coniuncta: & tunc apparet dicitur puta quòd sit nexus aliquis inter duo creata, & coniungat illa nisi præcisè per actum voluntatis: quod minorem esse falsam: quia inter corpus Christi & hostiam est coniunctio mentalis: quæ licet effectiuè sit à solo Deo, in se tamen est coniunctiua corporis Christi cum hostia naturali necessitate sacramenti. Nam ex vi sacramēti per se habetur esse sacramentale corporis Christi in hostia: & esse sacramentale coniungit corpus Christi & hostiam non quia volitum, sed quia ita est tale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Et ad excludendas fugas, pone casum quòd angelus fecerit se præsentem lapidi voluntate illius præsentiæ continuandæ per vnam horam tantum: & stante casu, forma & conditionalem, si angelus factus præsens lapidi dormiret per tres horas, & ego mouerem lapidem illum per duas horas, in fine motus angelus esset vbi est lapis, & non per actum angelicum per motum lapidis à me. Et quanquis hæc sufficerent ad dicta Scoti: facilius tamen potest responderi, dicendo Maiorem posse forte habere locum, quando vtrunque coniunctorum est per se mobile, puta quia ambo sunt corpora: sed quoniam duorum coniunctorum alterum tantum est mobile secundum se, alterum vero non nisi per accidens mobile est, maior nullum habet locum, quoniam non potest de eis dici quod vnum est mobile improportio natum, & alterum mobile proportionatum. Sic autem inueniunt in proposito: quoniam hostia est mobilis secundum se: esse autem sacramentale, seu Christi corpus secundum esse sacramentale in hostia, nó est mobile per se, sed solum per accidens: vt in litera hac dicit Autor: & communiter omnes fateatur, dum dicunt esse quoddam esse relatiuum. respectus enim nó nisi per accidés possunt moueri localiter. Et hinc apparet quid dicendum est ad exemplum de angelo quoniã dum mouero lapidé, moueo per accidens præsentiam inter lapidem & angelum, & similiter dum moueo hostiam consecratam, moueo præsentiam inter hostiã & corpus Christi: ita quod tráfacta hostia de altari in patenã, transfertur etiam præsentia, quia corpus Christi de præsente in altari fit præsens in patena, absque hoc quod corpus Christi in se moueatur. Et similiter angelus fieret præsens in domo ad quam trãslatus est lapis, non quòd ipse angelus sit motus à se vel à me, sed quia transferendo lapidem, transtuli præsentiam eius in lapide.

Ar.pra.

Ar.pra.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum septimum.*

IN corpore artic. multa occurrunt notanda & dubitanda. In primis circa rationes conclusionis primæ, scilicet corpus Christi secundum esse, quod habet in sacramento, non est visibile oculo corporali, aduertẽdum est quòd licet Scot. in vlt. q6. dist. 10. 4 sentẽt. impugnet multas rationes quæ afferuntur pro hac conclusione: quia tamen neutram istarum, quæ in litera afferuntur, improbat: imò potius vtraque quodammodo vtitur: & secundo quidem se tenente ex parte visibilis, vt terminus est visionis, expedite vitur prima quoque considerante visibile, inquantum causa est visionis quodammodo vtitur.) Ideo extraneum à præsentis operis proposito duxi defendere rationes alias quæ hic non ponuntur.

¶ In secunda ratione aduerte diligenter terminos, vt non fluctues, quasi contraria in Autoris doctrina inueniens, dum alibi dicit cum Auer. substantiam particularem percipi à cogitatiua: hic vero dicit à solo intellectu substantiam cognosci. Nec loquitur de substantia in communi, sed de substantia singulari: quia loquitur de corpore Christi vt est in hoc sacramento. constat autem corpus Christi esse quoddam singulare, & modum essendi in hoc sacramento esse rem singularem. Verumque si quidem est verum, illud quidem de substantia individuali secundum materiam signatam quantitatesque autem de substantia individuali, vt habet modum essendi purè substantiæ, id est substantiæ in quantum substantiæ: vt patet ex superius declaratis de modo substantiæ. Et propterea hic dicit, Substantia autem inquantum huiusmodi, subiacet solum intellectui, &c.

¶ Circa secundam partem huius artic. in qua agitur de visione intellectuali, aduerte dici quatuor, primum quod corpus Christi secundum esse in hoc sacramento, non videtur ab intellectu viatoris hominis. Secundum, quòd nec etiam ab intellectu angelico naturaliter. Tertium, quòd videtur ab intellectu beato angeli, vel hominis per visionem diuinam per essentiæ. Quartum (quod est omnium prædictorum ratio) quia iste modus essendi est penitus supernaturalis: ac per hoc secundum se intelligibilis est à supernaturali intellectu, scilicet diuino.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd corpus Christi remanet in hoc sacramento, non solùm in crastino, sed etiam in futuro quousque species sacramentales manent. Quibus cessantibus definit esse corpus Christi sub eis: non quia ab eis dependeat, sed quia tollitur habitudo corporis Christi ad illas species: per quem modum Deus definit esse dominus creaturæ definentis.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum corpus Christi prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo, saltem glorificato.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo, saltem glorificato. Oculus enim noster impeditur à visione corporis Christi in hoc sacramento existentis, propter species sacramentales ipsum circumuelantes. Sed oculus glorificatus non potest ab aliquo impediri, quin corpora quælibet videat prout sunt. Ergo oculus glorificatus potest videre corpus Christi, prout est in hoc sacramento.

¶ 2 Præterea, Corpora gloriosa sanctorum, erunt configurata corpori claritatis Christi: vt dicitur Phil. 3. Sed oculus Christi videt seipsum prout est in hoc sacramẽto. Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus potest ipsum videre.

¶ 3 Præterea, Sancti in resurrectione erunt æquales angelis: vt dicitur Lu. 20. Sed angeli vidẽt corpus Christi, prout est in hoc sacramento; quia etiam dæmones inueniũtur huic sacramento reuerentiam exhibere, & ipsum timere. Ergo pari ratione oculus glorificatus potest Christum videre, prout est in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA, Nihil idem existens potest simul ab eodem videri in diuersis speciebus. Sed oculus glorificatus semper videt Christum, prout est in sua specie, secundum illud Isa. 33. Regem in decore suo videbunt. Ergo videtur quòd non videat Christum prout est sub specie huius sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est oculus, scilicet corporalis proprie dictus, & intellectualis, qui per similitudinem dicitur. A nullo autem oculo corporali corpus Christi potest videri, prout est eius ad hoc sacramentum. Secundum igitur hoc esse non mouetur Christus per se secundum locum, sed solùm per accidens: quia Christus non est in hoc sacramẽto sicut in loco, sicut prædictum est. *Quod autem non est in loco, non mouetur per se in loco, sed solùm ad motum eius, in quo est. Similiter autem neque per se mouetur secundum esse, quod habet in hoc sacramento, quacunque ab alia mutatione, puta quãtum ad hoc quòd definat esse sub hoc sacramento: quia illud quod de se habet esse indeficiens, non potest esse deficiendi principium: sed alio deficiente, hoc desinit esse in eo, sicut Deus, cuius esse est indeficiens & immortale, desinit esse in aliqua creatura corruptibili: per hoc quòd creatura corruptibilis desinit esse. Et hoc modo cùm Christus habeat de esse indefectibiles & incorruptibile, non desinit esse sub sacramento: neque per hoc quòd ipsum de sinat esse, neque etiam per motum localem sui (vt ex dictis patet *) sed solum per hoc quòd species huius sacramenti desinunt esse. Vnde patet quòd Christus, per se loquendo, immobiliter est in hoc sacramento.

*Ar.pra.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de motu per accidens, quo ad motum nostrum mouentur ea quæ in nobis sunt. Aliter tamen ea quæ per se possunt esse in loco, sicut corpora, & aliter ea quæ per se non possunt esse in loco, sicut formæ, & spirituales substantiæ. Ad quem modũ potest reduci, quòd dicimus Christum moueri per accidens secundum esse quod habet in hoc sacramento, in quo non est sicut in loco.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd hac ratione moti videntur fuisse quidam, ponentes, quòd corpus Christi non remanet sub hoc sacramento, si in crastinũ reseruetur. Contra quos Cyrillus dicit, Insaniunt quidam dicentes mysticam benedictionem cessare à sanctificatione, si quæ eius reliquiæ remanserint in diem suosequẽtem: non enim mutatur sacratum corpus Christi, sed virtus benedictionis & viuificatiua gratia iugis in eo est. Sicut etiam omnes aliæ consecrationes immobiliter manent permanentibus rebus consecratis: propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ respondeat, tamen figura non potest eam adæquare.

¶ Contra tria autem horum Scot. arguit in 4. sen. tent. distinct. 10. quæst. 8. & primò contra secundum, intendẽs quòd tam intellectus angelicus, quàm animæ separatæ, quàm etiã hominis beati, potest naturaliter videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. Primò quia intelligibilia, sicut ipsa sunt in se intelligibilia, intelligi prius substantiam quàm quemcunque modum eius: ergo nullus modus sub quo est substantia, potest impedire intellectionem substantiæ à tali intellectu, qui *sed dicit* non dependet in intelligendo à sensibilibus. Secundo, totum ens creatum est objectum proportionatum tali intellectui, quantum ad cognitionem tam abstractiuam: quàm intuitiuam: si ergo quodcunque ens potest abstractiue cognosci à tali intellectu, quòd non est sibi præsens, sequitur quod possit intuitiue intelligi ab eodem, quando est sibi præsens in propria existentia actuali. Tertiò, Virtus potens cognoscere obiectum intuitiue, dum est præsens: potest cognoscere eius absentiã, dum est absens. Sed talis intellectus potest cognoscere præsentiam pani, quando est præsens: ergo potest cognoscere absentiam eius, quando est absens. ergo eadem ratione potest cognoscere præsentiam substantiæ corporis Christi: quia corpus Christi in se est obiectum proportionatum etiam intellectui tali, vt intuentis: ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin sit obiectum intuibile eidem intellectui. Quarto, Anima Christi nouit naturaliter se esse vbicunque est, & per consequens nouit naturaliter se esse in Eucharistia: & ita naturaliter potest nosse existẽtiam corporis sui sibi, quæ est sibi ratio quòd sit in sacramento. Quinto, Existentia talis non est excellentius cognoscibile quàm existens, cuius est existentia: sed Christus est naturaliter cognoscibilis à tali intellectu creato: ergo & qualibet eius existentia. Probatur maior, quia non potest aliquis modus improportionalitet excedere illud, cuius est modus. Sexto, Beatus naturaliter videt in alio Beato actum beatificum: & tamen illa beatitudo non est minus supernaturalis quàm existentia corporis Christi in Eucharistia. Antecedens probatur quia substantia ipsius Beati est excellentius cognoscibile, quàm eius beatitudo.

¶ Contra tertium verò idem arguit, intendens quòd intellectus beatus nullo modo per actum beatificum videt corpus Christi in Eucharistia. Beatus non distinguitur à non beato, nisi videndo obiectum beatificum vt fic, & ea quæ includuntur in eo, vt fic: sed corpus esse in Eucharistia, non est obiectum beatificum: vt patet: nec includitur in obiecto beatifico. Quod probatur: quia æque essentialiter pertinet ad obiectum beatificum includere in ratione obiecti vtrum rem vel veritatem vnius sacramenti, sicut alterius: sicut æque pertinet ad veritatem fidei credere veritatem vnius articuli, sicut alterius: sed in obiecto beatifico non clauditur, gratiam infundi tali baptizato aut suscipienti sacramentum pœnitentiæ: ergo, &c.

¶ Contra quartũ, rationẽ scilicet quia modus essendi est penitus supernaturalis, arguit ibidem Scot. quia naturale & supernaturale nõ distinguũt ens in se, sed tantũ in comparatione ad agens: & propterea licet res aliqua supernaturaliter fiat, postquam facta est, naturaliter cognoscitur. Et confirmatur assumptum: quia supernaturale & naturale possunt se habere sicut imperfectum & perfectius, puta accidens & substantia. Et confirmatur rursus subiectũ, quia fides, spes & charitas sunt habitus supernaturales: & tamen angeli naturaliter cognoscũt eos, secundum illos, qui ponunt in angelo naturaliter rationes cognoscendi omnes species entium.

¶ Ad euidentiam horum præmittendum est, quòd patua distantia in principio magna valde apparet in principiatis. Et hinc est, quòd ex diuersa opinione circa modum intelligendi, tot quæstiones emanant. Opinantes si quidem intellectũ non alligatum phantasmati intelligere per motionẽ ab ipsis rebus, quæ intelligi dicuntur, consequenter opinantur intellectus abstractos intueri res præsentes, sicut nos videmus corpotaliter colores præsentes. Tenentes autem cum Peripateticis & Philosophis intellectus abstractos moueri tantum à seipsis seu suis substantiis vel etiam à superioribus eorum, & nõ ab aliquo inferiori, consequenter ponunt intellectus abstractos cognoscere quicquid cognoscunt naturaliter: aut per substantiam propriã sola (quod nos credimus in solo Deo verificari) aut per substantiam perfectam speciebus intelligibilibus indiuis, aut etiam, vt quibusdam placuit, per substãtiam superiorem: & per consequens intellectus abstracti cognitio naturalis non se potest extendere, nisi ad ea quæ naturaliter relucent in his quæ sunt apud intellectum abstractũ. Et quoniam hæc non sunt nisi pertinentia ad naturale ordinẽ vniuersi (quoniam solæ res pertinentes ad operas sex dierum, fuerunt productæ à Deo in mentibus angelicis & in rerum natura quando vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona (quæcũque nõ ad naturæ, sed gratiæ ordinem per se spectant, eximuntur à naturali cognitione angelorum secundum hanc viam: secundum quam etiam naturale & supernaturale sunt & differentiæ entis & differentiæ modi faciendi. nam oculi dati cæco nato, & vinum factum in nuptiis, differebant ab aliis oculis & vinis, secundũ naturale & supernaturale quo ad modum fiendi tantùm: sed charitas, & incarnatio Christi, & Christum esse sub sacramento, & lumen gloriæ, & similia, differunt à virtutibus naturalibus & aliis quæ entia naturalia vocamus, penes supernaturale & naturale, quantum ad ipsa entia sunt enim hæc ex suo genere supernaturalia entia: quia nulli possunt enti esse aut fieri connaturalia, vt alibi declarauimus.

¶ His præmissis ad primum Scoti dicitur, falsam esse minorem, scilicet intellectum abstractum habere se ad omne intelligibile, secũdum ordinem intelligibilitatis. hoc enim patet esse falsum, tum quia non sic se habet ad primum intelligibile, quod est Deus: tũ quia quilibet intellectus abstractus intelligit se & quod est suprà se & quod est infra se per modum sui. Dicitur nihilominus, quod licet intellectus abstractus videat corpus Christi, non propterea sequitur, ergo videt eius modum essendi in sacramento. Et hoc non, quia iste modus essendi est excellentioris cognoscibilitatis in se: sed quia est cognoscibile alterius ordinis, scilicet supernaturalis: & propter hoc est extra totum ordinem rerum præsentiũ cognitionibus naturalibus.

¶ Et hinc patet responsio ad secundum: quia falsum est, totum ens creatum esse obiectum proportionatum tali intellectui. Et intuitiuè quidem: quia quædam, scilicet supernaturalia, sunt de ordine non præsentiũ cognitioni naturali. Abstractiuè verò, quia Incarnationis mysterium latet, quo ad perfectam quidditatiuam cognitionẽ omnis intellectus creati cognitionem naturalem: quia illius nulla indita species est repræsentatiua perfectè. Et idem videtur deesse corporis Christi in sacramento. Supponit igitur argumentum hoc falsum, scilicet modum essendi in sacramento, præsentem quandoque esse naturali cognitioni intellectus abstracti.

¶ Ad tertium dicitur, negando eadem, vel simili ratione, posse cognosci præsentiam corporis Christi. Et ad subiunctam probationem iterum dicitur, quòd modus accidentalis, non quatenus accidentalis, sed quatenus est alterius ordinis, impedit se intueri ab intellectu, cui ordo ille non est præsens, qualis est intellectus angelicus naturaliter.

¶ Ad quartum de anima Christi dupliciter dici potest: primò excipiendo Christianum ea ratione quia ad ipsum spectat: quanuis concomitanter talis modus essendi: ita quòd sicut dicimus cogitationes cordis mei latere naturalẽ cognitionem angelorum, manifestas tamen esse animæ meæ, quia ad ipsam spectant, & per hoc sunt sibi præsentes, quæ non sunt præsentes angelis, sic in proposito modus iste essendi est præsens naturali cognitioni animæ Christi per hoc quod ad ipsum spectat, nec est simile de aliis intellectibus, vt patet. Secundò dicitur negando animam Christi cognitione naturali intueri modum, quo corpus Christi est in hoc sacramento: sicut cognitione naturali non intuetur mysterium incarnationis. Vnde Autor dicit hic, quòd quia modus essendi in hoc sacramẽto est penitus supernaturalis, nõ nisi à supernaturali intellectu, vel ipsius participatione est in se intelligibilis. Et hæc responsio solidior videtur.

¶ Ad quintum iam patet ex dictis, quòd non ratione excellentiæ, sed ratione absentiæ seu nõ præsentiæ existentia in sacramento latet, & tamẽ corpus Christi patet.

¶ Ad sextum negatur assumptum, scilicet actum beatificũ vnius beati videri naturali cognitione ab altero. Et ratio est sæpe dicta, non propter excellentiam cognoscibilis, sed propter absentiam: quia naturalis cognitio contenta est speciebus ad ordinem naturalem actus autem beatificus spectat ad ordinẽ supernaturalem.

¶ Ad obiecta contra visionem huius sacramenti per actum beatificũ respondẽdo distinguitur, quòd de actu beatifico possumus dupliciter loqui. Vel præcisè secundum necessaria ad beatitudinem, & sic proculdubio verum est, per actum beatificum non videri Christi corpus in sacramento, nec mysterii Incarnationis: imò necalii quid, quod scit Deus scientia visionis: vt patet ex eo, quòd si vnum tantùm intellectum Deus creasset, & ille videret Deum, esset proculdubio beatus, & nihil horum sciret quæ ad scientiam visionis spectant: quia nihil horum fuisset, esset, aut futurum esset. Vel de actu beatifico loquimur, & secundum quòd de facto diuina largitas illum dignatur seu extendit, & sic visio beata exèdit se ad multa alia quæ non sunt simpliciter necessaria cognitu ad beatitudinem. inter quæ opinamur esse mysterii incarnationis & Eucharistiæ, ea ratione quia sunt difficillima inter omnia creata credendæ: ac per hoc à mentibus fidelium valde desideratæ, vt videantur beatitudo autem sanctitatis est fidelium, vt fidelium desideriorum tam arduorum. Et Scotus quidem in primo sensu loqui videtur, & non in secundo: quoniam ratio sua in primo tãtum sensu militat & pluries repetit necessitatem ad beatitudinem. Vnde non oportet aliter respondere.

¶ Ad obiecta demum de supernaturalitate, respondetur dicẽdo, quòd naturale & supernaturale sunt differentiæ, quandoque solum secundum remedium ad agens: quandoque verò sunt differentiæ entis. Et propterea falsum est quodcunque ens postquam factũ est esse naturale: de aliquo enim est verum, & de aliquo non, vt suprà diximus. Et ad confirmationem de differentia imperfecti & perfectioris, dicitur quòd est impertinẽ: quoniam non est quæstio de perfectione vel imperfectione, sed de naturalitate vel supernaturalitate. Posset tamen dici quòd qualitates supernaturales sunt perfectioris ordinis, quàm totus ordo naturalium: quia sunt ordinis diuini, vt charitas & lumen gloriæ testantur.

¶ Ad vltimam confirmationem, dicitur quòd angelis non sunt indiæ species omnium specierum, sed earum tantùm, quæ ad naturalem ordinem vniuersi spectant. Et propterea fidem, spem, & charitatem, non per naturalem cognitionem, in proprio genere nouerunt, nisi habentes illas in seipsis, vtpote ad eos spectantes.

¶ In responsione ad secundum, intellige differentiam inter oculum corporalem Christi & corporalem oculum aliorũ Sanctorum, non respectu visibile per se quorum in corpore articuli iam dictum erat, modum essendi Christi corpori in hoc sacramento esse inuisibilem, (soloque intellectu intuibilem) sed respectu visibilis per accidens. Ita quòd Christus dicitur corporali oculo videre seipsum sub hoc sacramento: quia sic seipsum videt, vt statim intellectu videat suum essendi modum in sacramento: sicut post resurrectionem dicemur videre Deum corporalibus oculis, vt in quæst. 12. Primæ partis Autor declarauit.

In corp.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum octauum.*

IN artic. 8. aduerte circa veras apparentias ex miraculo in hoc sacramento, quòd distinguendum videtur de magnitudine speciei apparentis. Nam si res apparens fuerit tam magnarum dimensionum, vt sint incompossibiles substantiæ conuersæ: puta si confectato modico vino in fundo calicis, vt fieri consueuit, appareat & permaneat totus calix magnus plenus specie sanguinis) tunc non videtur remanere verus Christi sanguis sub illis speciebus: quoniam non manẽt dimensiones vini cõuersi. Et in hoc casu species sanguinis significat Christi sanguinem verum contineri sub sacramento, & non continueri sub seipsis. Si vero

4. dist. 10. ar. 2. q. 2. ad 3. & ar. 4. q. 2. opuse. 58. ad 11.

D.752.

D.607.

Ar. 1. ad 3.

Tex. 26.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum quando in hoc sacramento apparet miraculose caro vel puer, sit ibi verè corpus Christi.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd quãdo in hoc sacramento miraculose apparet caro vel puer, non sit ibi verè corpus Christi. corpus enim Christi definit esse sub hoc sacramento, quando desinunt esse species sacramentales: vt dictum est. Sed species sacramentales remanent, quando apparet caro vel puer. Ergo non est ibi verè corpus Christi.

¶ 2 Præterea, Sicut se habet corpus Christi ad hoc sacramentum, ita se habet ad alia sacramenta. Sed in aliis sacramentis non videtur esse corpus Christi, nisi in vsu fidelium. Ergo nec in hoc sacramento, nisi in vsu fidelium. Sed in vsu fidelium non apparet caro vel puer. Ergo non est ibi verè corpus Christi.

¶ 3 Præterea, Sicut se habet corpus Christi ad hoc sacramentum, ita se habet ad alia sacramenta. Sed in aliis sacramentis non videtur esse corpus Christi, nisi in vsu fidelium. Ergo nec in hoc sacramento, nisi in vsu fidelium. Sed in vsu fidelium non apparet caro vel puer. Ergo non est ibi verè corpus Christi.

¶ SED CONTRA, Nihil est simile sibi ipsi. Sed caro vel puer, qui apparet, est simile illi qui apparuit. Ergo non est ibi verè corpus Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quãdo oculus noster corporeus per species sacramentales impeditur à visione corporis Christi sub eis existentis, non solũ per modum tegumenti, sicut impedimur videre id quod est velatum quocunque corporali velamine: sed quia corpus Christi non habet habitudinem ad medium, quod circumstat hoc sacramentum mediantibus propriis accidentibus: sed mediantibus speciebus sacramentalibus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd oculus corporalis Christi videt seipsum sub sacramento existentem: non tamen potest videre ipsum modum essendi, quo est sub sacramento, quod pertinet ad solũ intellectum. Nec tamen est simile de alio oculo glorioso: quia etiam ipse oculus Christi est sub hoc sacramento, in quo non conformatur ei alius oculus glorioſus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd angelus bonus vel malus non potest aliquid videre oculo corporeo: sed solùm oculo intellectuali. Vnde non est similis ratio, vt ex dictis patet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò dimensiones non sint ita in veritate extensæ, quin afficerent conuexa sum substantiam, si subesset, sentiendum est vt litera tradit: quoniam tandiu manet veritas sacramenti, quandiu manet panis aut vinum, si subesset: constat autem quòd quandiu manent dimensiones illæ sine subiecto, manet corpus, aut sanguis Christi. Vnde quum tam extensiuæ dimensiones immutantur, immutatio non est solùm accidentalis, sed substantialis: Autor autem loquitur quando mutatio est solùm in accidentibus. Et si quæratur, qua adoratione venerandus esset huiusmodi sanguis miraculosus, dicendum videtur idem esse iudicium de ipso & de veste Christi.

Ar. pra. ad 3.

Q. 75. ar. 8.

¶ Super Quæstionem septuagesimam septimam.

INquirit. ista, de accidentibus Eucharistiæ, omissa tanta opinionum varietate (vt solidior rationabilibrique via appareat) notandum duxi, duplicem esse opinionem de modo essendi istorum accidentium sine subiecto. Prima opinio est, accidentia ista esse sine subiecto, per solam conseruationem à Deo sine subiecto: ita quòd cum ptius habuerint duo, scilicet esse in subiecto, & vtrúque con seruabatur à Deo: postea desinente Deo conseruare ly in subiecto & conseruante esse quod habebat, ipsa sunt sine subiecto. Et hanc opinionem sequitur Scotus in 12. distinct. 14. Altera autem opinio tenet, vltra conseruationem additam nouam actionem diuinam conferentem accidentibus his nouum modum essendi, scilicet per modum substantiæ, & hanc opinionem sequitur diuus Thom. in hac quæstione, dicens collatum esse dimensionibus habere substantiæ proprietate, actú, vim, atque virtutem. Et vt plenius quod dicitur intelligatur, manifestemus ex differentia seu differentiis inter has opiniones. primo quo ad esse: nam quum accidens in subiecto non sit quod est, sed quo ex tota conseruatione accidentis in suo esse non conseruato subiecto, non acquirit accidés nouum modum essendi, sed perdit priorem modum significatum per ly in, definit enim esse actualiter inhærens. Sed vbi conseruationi apponitur collatio noui modi, accidens non solum perdit actualiter inhærere, sed acquirit nouum essendi modum: vt quod prius fuerat quo est, modo sit quod est: & hic est modus essendi substantiæ. Et huic differentiæ annectitur altera, quòd consecratio sola accidum est.* Sed quando apparet Vel puer, desinunt esse species sacramentales. ergo non est ibi vere corpus Christi.

Lib. 2, cap.

¶ 2 Præterea, Vbicunque est corpus Christi, vel est ibi sub specie propria vel specie sacramenti. Sed quando tales apparitiones fiunt, manifestum est quòd non est ibi Christus sub specie propria (quia in hoc sacramento totus Christus continetur, qui permanet integer in forma, qua ascendit in cælum. cùm tamen id quod miraculosè apparet in hoc sacramento, quandoque videatur vt quædam parua caro, quandoque autem vt paruus puer) manifestum est etiam quòd non est ibi sub specie sacramenti, quæ est species panis vel vini. Ergo videtur quòd corpus Christi nullo modo sit ibi.

¶ 3 Præterea, Corpus Christi incipit esse in hoc sacramento per consecrationem & conuersionem: vt suprà dictum est.* Sed caro & sanguis miraculosè apparens, non sunt consecrata nec conuersa in verũ corpus & sanguiné Christi. Non ergo sub his speciebus est corpus vel sanguis Christi.

¶ SED CONTRA est, quòd tali apparitione facta, eadem reuerentia exhibetur ei quod apparet, quæ etiam primò exhibebatur. Quod quidem nõ fieret, si verè non esset ibi Christus, cui reuerentiam latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Christus est sub hoc sacramento.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter cõtingit talis apparitio, qua quandoque in hoc sacramento miraculosè videtur caro aut sanguis, aut etiam aliquis puer. Quandoque enim hoc contingit ex parte videntium, quorum oculi immutantur tali immutatione, ac si expressè viderent exterius carnem vel sanguinem vel puerum, nulla tamen immutatione facta ex parte sacramenti. Et hoc quidem videtur contingere, quando vni videtur sub specie carnis vel pueri, aliis tamen videtur sicut & prius sub specie panis: vel quando eidem ad horam videtur sub specie carnis vel pueri, & postmodum sub specie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquã deceptionem, sicut accidit in magorum præstigiis: quia talis species diuinitus formatur in oculo, ad aliquam veritatem figurandam, ad hoc scilicet quòd manifestetur verè corpus Christi esse sub hoc sacramento, sicut etiam Christus absque deceptione apparuit discipulis euntibus in Emaus. Dicit enim August. in lib. de Quæstio. Euangel. * quòd cum fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte sacramẽti, manifestum est quòd non definit Christus esse sub hoc sacramento tali apparitione facta. Quandoque verò contingit talis apparitio non per solam immutationem videntium, sed specie, quę videtur, realiter exterius existẽte. Et hoc quidem videtur esse quando sub tali specie ab omnibus videtur, & non ad horam: sed per longum tempus ita permanet. Et in hoc casu quidam dicunt quòd est propria species corporis Christi: nec obstat quod quãdoque non videtur ibi totus Christus, sed aliqua pars carnis, vel etiam videtur non in specie iuuenili, sed in effigie pueri-

li, quia in potestate corporis glorioſi est, quòd videatur ab oculo non glorificato vel secundum totum, vel secundum partem, & in effigie vel propria vel aliena: vt infrà dicetur.* Sed hoc videtur esse inconueniens, primò quidem, quia corpus Christi non potest in propria specie videri nisi in vno loco, in quo diffinitiuè continetur. Vnde cùm videatur in propria specie, & adoretur in cælis, sub propria specie non videtur in hoc sacramento.

Secundò: quia corpus gloriosum quod apparet vt vult, post apparitionem cùm vo luerit disparet, sicut dicitur Luc. vltimo, quòd Dominus ex oculis discipulorũ euanuit. Hoc autem quod sub specie carnis in hoc sacramento apparet, diu permanet: quinimo legitur quãdoque esse inclusum, & multorum Episcoporum consilio in pyxide reseruatũ, quod nephas ẽsset de Christo sentire secundum propriam speciem. Et ideo dicendum est, quòd manentibus dimensionibus, quæ prius fuerant, sit miraculosè quædam immutatio circa alia accidentia (puta figuram & colorem, & alia huiusmodi,) vt videatur caro vel sanguis aut etiam puer. Et sicut prius dictum est,* hoc non est deceptio: quia fit in figuram cuiusdã veritatis, scilicet ad ostendendum per hãc miraculosam apparitionem, quòd in sacramento est verè corpus & sanguis Christi. Et sic patet quòd remanentibus dimensionibus quæ sunt fundamenta aliorum accidentium, vt infrà dicetur,* remanet verè corpus Christi in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta tali apparitione species sacramentales quandoque quidem totaliter manent in seipsis, quandoque autem secundum id quod est principale in eis: vt dictum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd in huiusmodi apparitionibus (sicut dictum est *) non videtur propria species Christi, sed species miraculosè formata vel in oculis intuentium, vel etiam in ipsis sacramentalibus dimensionibus: vt dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd dimensiones panis & vini consecrati manent, immutatione circa eas miraculosè facta, quantùm ad alia accidentia, vt dictum est.*

QVAESTIO SEPTVAGESIMA septima, De remanentibus in Sacramento accidentibus, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de accidentibus remanentibus in hoc sacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò vtrùm accidentia quæ remanent, sint sine subiecto.

¶ Secundò, vtrùm quantitas dimensiua sit subiectum aliorum accidentium.

¶ Tertiò, vtrùm huiusmodi accidẽtia possint immutare aliquod corpus extrinsecum.

¶ Quartò, vtrùm possint corrumpi.

¶ Quintò, vtrùm ex eis possit aliquid generari.

¶ Sextò, vtrùm possint nutrire.

¶ Septimò de fractione panis consecrati.

¶ Octauò, vtrùm vino consecrato possit aliquid permisceri.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm accidentia remaneant sine subiecto in hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd accidentia nõ remaneant in sacramẽto sine subiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax debet esse in hoc sacramẽto veritatis. Sed accidẽtia esse sine subiecto, est contra rerum ordinem, quem Deus natura indidit: videtur etiam ad quandam fallaciam pertinere, cùm accidentia naturaliter sint signa naturæ subiecti. Ergo in hoc sacramento non sunt accidentia sine subiecto.

¶ 2 Præterea, Fieri non potest etiam miraculosè, quòd diffinitio rei ab ea separetur, vel quòd vni rei conueniat diffinitio alterius rei (puta quòd homo manens homo, sit animal irrationale) ad hoc enim sequeretur contradictoria esse simul: hoc enim quod significat nomen rei, est diffinitio, vt dicitur in 4. Metaphysic.* Sed ad diffinitionem accidentis pertinet q̃ sit in subiecto, ad diffinitionẽ verò substantiæ, q̃ per se subsistat, non in subiecto. Non ergo potest miraculosè fieri quòd in hoc sacramento sint accidentia sine subiecto.

¶ 3 Præterea, Accidens indiuiduatur ex subiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto, non erunt indiuidua, sed vniuersalia. Quod patet esse falsum, quia sic non essent sensibilia, sed intelligibilia tantùm.

¶ 4 Præterea, Accidentia per cõsecrationẽ huius sacramenti, non adipiscũtur aliquam compositionẽ. Sed ante cõsecrationẽ non erant cõposita, neq; ex materia & forma, neq; ex quo est, & quod est. Ergo etiam post cõsecrationem non sunt composita altero horum modorum. Quod est inconueniens: quia sic essent simpliciora quàm angeli: cùm tamen hæc accidentia sint sensibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto.

¶ SED CONTRA est, quòd Gregor. dicit in Homil. Paschali, * quòd species sacramẽtales sunt illarum rerum vocabula, quæ antè fuerunt, scilicet panis & vini. Et ita cum non remaneat substantia panis & vini, videtur q̃ huiusmodi species remaneant sine subiecto.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd accidentia panis & vini, quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramento remanere post consecrationem, nõ sunt sicut in subiecto in substantia panis & vini, quæ non manet (vt suprà habitum est) * neque etiã in forma substantiali, quæ non manet: & si remaneret, subiectum esse non posset, vt patet per Boetium in libr. de Trinitat.* Manifestum est etiam, quòd huiusmodi accidentia non sunt in substantia corporis & sanguinis Christi sicut in subiecto: quia substãtia humani corporis nullo modo potest his accidentibus affici. neque etiam est possibile, quod corpus Christi glorioſum & impassibile existens, alteretur ad suscipiendas huiusmodi qualitates,

Secundò apparet: quia nõ est hic affirmandum miraculum quod non sequatur ex cõsecratione, & paucitas miraculorũ præeligenda est potius quàm multitudo: sed sic ponendo vnum solum miraculum, ponitur q̃etiam consecrationi est annexum. Nam ad sensum conuincitur, quòd ex speciebus illis eduicibilis est de potentia ad actum per agẽs naturale raritas, quæ non est educibilis de potẽtia dimẽsionum & reliquorũ accidentium ibi existentium, nisi sicut medio quoniam constat raritatẽ educi de potẽtia materiæ partibilibus sub amplioribus dimensionibus. Ex eo enim quòd ibi non est materia, nisi ponatur aliquid vice materię, oportet dicere, aut huiusmodi species non esse rarefactibiles aut p agens naturale educi raritatem de potentia ad actum absque aliquo, ex quo fit educibilis raritas de potẽtia ad actum: quod nõ est intelligibile absque nouo miraculo. Et hinc quoq; appareret soliditas huius opinionis, dũ vnico miraculo saluat omnia apparẽtia & naturalitatem omnium actionũ & passionum. Nec immediata conseruatio horũ à Deo prohibet corruptionem naturalem eorundem: quoniam non plus ex immediata cõseruatione manutenentur, quàm quum mediante substãtia cõseruãtur. Et enim conseruatio Dei suauis rebus cõseruatis: & ideo non conseruatio diuina, sed res conseruata succumbit agenti naturali corrumpenti. Nec oportet solicitum esse circa entitatem prædictorũ, scilicet modi essendi proprietatis, vis vtriusq; substantiæ, ipsa si quidem res de genere accidentium (puta quãtitas cum suo esse) fit à Deo vis vtriusque substantiæ habens actũ modúmque substantiæ. Manifestatur autem hoc esse non solum possibile, sed rationabile, discurrendo per ea quæ apparẽt, & opinata in philosophia videmus in primis in elementis quædã nõ semina, sed proportionalia seminibus, quæ generantur animalia ex putrefactione. Videmus quoque imperfectissima generi, qualia sunt semina, vicem gerere perfectorum animalium, quæ generãtur animalia perfecta per propagationẽ, opinamur quoque dari proportionalia membrãta in carentibus cordis aliquid proportionale loco cordis: creditmus quoque lumen efficax vim astri illius, in quo recipitur, puta lunæ, tenent multi (vt infrà patebit) accidentia propria esse vires ipsas substantiarum. Ex quibus omnib⁹, si aduertimus quãtitatem ipsũ rẽ propinquã & quasi proportionalis naturæ cum materia, non apparebit impossibile aut à ratione alienum, quòd ipsamet res, quæ est quantitas, fiat vicemateria, & sic, ac supplear materię officiũ, velut quoddam proportionale materiæ, sicut proportionale cordi facit officium cordis. Nec oportet aliam entitatem quærere: quoniam accidentia fluentia à principiis essentialibus substãtiæ ex hoc ipso quòd à principiis illis fluũt sunt non solùm accidentia (puta calor) sed sunt vis & virtus substantiæ, ita quòd possunt producere substantiam (vt inferius ampli⁹ patebit) quãuisquidam sentiant cõtrariumita quòd vtras Eucharistiæ potest fortiri à suprema omnium substantiarum, vt ipsamet quantitas fit vice substãtiæ, & c. multò enim verisimilius est primæ substantiæ actio quàm quicunque fluxus accidentis à principiis substãtialibus subiecti. Hic est ergo modus, quo sacrilline absque multiplicatione tam miraculorum, quàm entitatũ saluantur apparentia circa accidentia Eucharistiæ inter agendum & patiendum.

Suprà q. 75. ar. 5. Et 1. dist. 47. ar. 4. col. Et 4. dist. 12. q. 1. art. 1. Et 4. contra. 63. & 64. Et quæl. 3. ar. 1. Et quæl. 4. ar. 1. Et apoc. 2. c. 8. Et. 1. Cor. 12. lect. 5. in 5.

Refert de conf. di. 3. e. species.

9. 75. ar. 3. & 6.

Ante me. dium.

Text. 28.

Ibidem.

D. 15.

¶ Dicunt autem quidam, quòd sunt sicut in subiecto in aere circunstante. Sed nec hoc esse potest. Primò quidem, quia aër non est huiusmodi accidentium susceptiuus. Secundò, quia huiusmodi accidentia non sunt vbi est aër: quinimò ad motũ harum specierũ aër depellitur. Tertiò, quia accidentia non transeunt de subiecto in subiectum: vt scilicet idem accidens numero quod primò fuit in vno subiecto, postmodum fiat in alio. accidẽs enim numerum accipit à subiecto: vnde non potest esse quòd idem numero manens, fit quandoque in hoc, quãdoque in illo subiecto. Quartò, quia cùm aër non spolietur accidẽtibus propriis, simul haberet accidentia propria & aliena. Nec potest dici quòd hoc fiat miraculosè virtute consecrationis: quia verba consecrationis hoc non significant: quæ tamen non efficiunt nisi suum significatũ. Et ideo relinquitur, quòd accidentia in hoc sacramento, manent sine subiecto. Quod quidem virtute diuina fieri potest. Cùm enim effectus magis dependeat à causa prima, quàm à causa secunda, Deus qui est prima causa substantiæ & accidentis, per suam infinitam virtutem cõseruare potest in esse accidẽs, subtracta substãtia, per quam cõseruabatur in esse sicut per propriã causam: sicut etiam alios effectus naturalium causarum potest producere sine naturalibus causis: sicut humanum corpus formauit in vtero Virginis sine virili semine.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ nihil prohibet aliquid esse ordinatũ secũdum commune legem naturæ, cuius tamẽ cõtrarium est ordinatum secundũ speciale priuilegiũ gratiæ: vt patet in resuscitatione mortuorum, & in illuminatione excorũ: prout etiã in rebus humanis quædã aliquibus cõceduntur ex speciali priuilegio præter legem communẽ. Et ita etiã licet sit secundum communem naturæ ordinem, quòd accidens sit in subiecto, ex speciali tamen ratione secundum ordinem gratiæ, acidentia sunt in hoc sacramento sine subiecto, propter rationes suprà inductas.*

¶ Ad secundum dicendum, q̃ cùm ens nõ sit genus, hoc ipsum quod est esse, non põt esse essentia substantiæ vel accidentis. Nõ est ergo diffinitio substãtiæ, ens per se sine subiecto, nec diffinitio accidentis, ens in subiecto: sed quidditati seu essentiæ substantię cõpetit habere esse in nõ subiecto, quidditati autem siue essentiæ accidentis competit habere esse in subiecto. In hoc autem sacramento non datur accidentibus, quòd ex vi suæ essentiæ non sint in subiecto, sed ex diuina virtute sustentante. Et ideo non definunt esse accidentia: quia nec separatur ab eis diffinitio accidentis nec competit eis diffinitio substantiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd huiusmodi accidentia acquisierunt esse indiuiduum in substantia panis & vini: qua conuersa in corpus & sanguinem Christi, remanent virtute diuina accidentia in illo esse indiuiduato, quod prius habebant. Vnde sunt singularia & sensibilia.

¶ Ad quartum dicendum, quòd accidẽtia huiusmodi, manente substãtia panis & vini, nõ habebãt ipsa esse nec alia accidẽtia, quæ & quasi proportionalis naturæ cum materia, non apparebit impossibile aut à ratione alienum, quòd ipsamet res, quæ est quantitas, fiat vicemateria, & sic, ac supplear materię officiũ, velut quoddam proportionale materiæ, sicut proportionale cordi facit officium cordis. Nec oportet aliam entitatem quærere: quoniam accidentia fluentia à principiis essentialibus substãtiæ ex hoc ipso quòd à principiis illis fluũt sunt non solùm accidentia (puta calor) sed sunt vis & virtus substantiæ, ita quòd possunt producere substantiam (vt inferius ampli⁹ patebit) quãuisquidam sentiant cõtrariumita quòd vtras Eucharistiæ potest fortiri à suprema omnium substantiarum, vt ipsamet quantitas fit vice substãtiæ, & c. multò enim verisimilius est primæ substantiæ actio quàm quicunque fluxus accidentis à principiis substãtialibus subiecti. Hic est ergo modus, quo sacrillime absque multiplicatione tam miraculorum, quàm entitatũ salvantur apparentia circa accidentia Eucharistiæ inter agendum & patiendum.

In corp.

¶ Quibus præmissis, ad singula dicẽdũ, perspice in primo articulo huius literæ in responsione ad quartum, primum quod diximus, scilicet quod accidens trãsfit de quo est in quod est, & eũ deinceps compositum ex quo est, & quo est. Perspice secundo in articulo secundo in responsione ad primum, quantitatem transire de subiecto medio in recipiendo in subiectum in sustẽtando. Perspice tertiò in articulo tertio in responsione ad tertium, ẽt quod dixi-mus de accidẽtibus fluẽtibus à substantia. Sed occurrunt in hoc loco duo intolerabilia Scoto in duodecimo distinctione quarta. Primum est, quod forma substantialis geniti non fit immediatè à forma substantiali generantis. secundum est, quòd qualitates agunt in virtute formæ substantialis, producendo substantiã. Et Scotus quidem longum circa hæc procestum facit. Ego autem quia de sacramentis tracto, & huiusmodi disputatio non est necessaria ad sacramenti notitiam, pertranseundum censeo: declarando tamen sensum Autoris, quem noluit forte intelligere Scotus: quoniam si illum intellexisset, non sic arguisset.

In corp.

¶ Quum dicimus qualitates agere in virtute formæ substantialis, non somniamus rem aliam absolutam aut respectiuam, sed ipsam qualitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem esse virtutem illius substantiæ, sicut dicimus semen esse virtutem generantis. Et propterea sicut consecrato semine semé houis generat bouem, & semen hominis generat hominem procul dubio in virtute hominis à quo fluxit (sol enim & homo generant hominem: vt dicitur 2. Physic.) & tamen non oportet semé illud subordinari defuncto hominis à quo fluxit, quòd referatur ad illum, aut moueatur ab illo, sat est enim seruari sicut fluxit ab illo: ita qualitas vini cõuersi in sanguiné Christi, quia erat virtus vini, si, propter quia, conseruatus sicut erat productiua est vini: conueterret enim gustum aquæ in vinum, non minus quàm si substantia vini subesset. Nec oportet subordinari vino cõuerso, nec moueri ab illo: sed dicitur agere in virtutem, quæ fluxit ab ipso. Sed hæc metaphysicis resolutionibus reseruemus. Reliqua quæ suprà diximus, in artic. 3. & 8. clarè habentur.

q.51.ar.3. & 3.

4.di.12. q.1.ar.1. q.3.Et 4. contra c.62 col.2. & c.64. Et 1.Cor.11. lect.4.co. 5.fin.

sed subiecta eorum habebant huiusmodi esse per ea: sicut nix est alba per albedinẽ. Sed post consecrationem ipsa accidentia quæ remanent, habẽt esse, vnde sunt composita ex esse & quod est (sicut in Prima parte* de angelis dictum est) & cum hoc habent compositionem partium quantitatiuarum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm in hoc sacramento quantitas dimensiua panis vel vini, sit aliorum accidentium subiectũ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ in hoc sacramento quantitas dimensiua panis vel vini, non sit aliorum accidẽtium subiectum. Subiectum enim accidentis non est accidens: nulla enim forma potest esse subiectum, cùm subiici pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimensiua est quoddam accidẽs. Ergo quantitas dimensiua non potest esse subiectum aliorum accidentium.

¶ 2 Præterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex substantia, ita etiam & alia accidẽtia. Si ergo quantitas dimensiua panis aut vini remanet indiuiduata secundum esse prius habitum, in quo cõseruatur: pari ratione & alia accidentia remanent indiuiduata secundum esse quod prius habebant in substantia. Non ergo sunt in quantitate dimensiua sicut in subiecto, cùm omne accidens indiuiduetur per suum subiectum.

¶ 3 Præterea, Inter alia accidentia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiam sensu rarum & densum, quæ non possunt esse in quantitate dimensiua præter materiam existente, quia rarum est quod habet parũ de materia sub magnis dimẽsionibus: densum autem quod habet multum de materia
Text.84. sub paruis dimensionibus: vt dicitur 4. Physic.* Nõ ergo videtur, quòd quantitas dimensiua possit esse subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

¶ 4 Præterea, Quantitas à subiecto separata, videtur esse quãtitas mathematica, quæ non est subiectum qualitatum sensibilium. Cum ergo accidentia, quæ remanent in hoc sacramento, sint sensibilia, videtur quod non possint esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis & vini remanente post consecrationem.

¶ SED CONTRA est quòd qualitates nõ sunt diuisibiles nisi per accidens ratione subiecti. Diuiduntur autem qualitates remanentes in hoc sacramento per diuisionem quantitatis dimensiuæ: sicut patet ad sensum. Ergo quantitas dimensiua est subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd necesse est dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc sacramẽto, esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis, vel vini remanẽte. Primò quidem per hoc, quòd ad sensum apparet aliquid quantum esse ibi coloratum, & aliis accidentibus affectum, nec in talibus
Apud Aristot. Libr. 1. Met. Tex.6.& 7. sensus decipitur. Secundò, quia prima dispositio materiæ est quantitas dimensiua, vnde & Plato * posuit primas differẽtias materiæ, magnum & paruum. Et quia primum subiectũ est materia, consequens est quòd omnia alia accidentia referãtur ad subiectum mediante quantitate dimensiua (sicut & primũ subiectum coloris dicitur esse superficies) ratione cuius quidam posuerunt dimẽsiones esse substantias corporum: vt dicitur in
7.vt. 19. & seq. primo Metaphysic.* Et quia subtracto subiecto, remanent accidentia secundum esse, quod prius habebant, consequens est quòd omnia accidentia remaneant fundata super quãtitatem dimensiuam. Tertiò, quia cum subiectum sit principium indiuiduationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium subiectũ, esse aliquo modo indiuiduationis principium. Est enim de ratione indiuidui, quòd non possit in pluribus esse. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo quia non est natum esse in aliquo: & hoc modo formæ immateriales separatæ, per se subsistentes, sunt etiam per seipsas indiuiduæ. Alio modo ex eo quòd forma substantialis vel accidentalis est quidem nata in aliquo esse, non tamẽ in pluribus: sicut hæc albedo, quæ est in hoc corpore. Quantum igitur ad primum, materia est indiuiduationis principium omnibus formis inhærẽtibus: quia cùm huiusmodi formæ quantum est de se, sint natæ in aliquo esse, sicut in subiecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non est in alio, iam nec forma ipsa sic existens potest in alio esse. Quantum autem ad secundum, dicẽdum est quòd indiuiduationis principium est quantitas dimensiua. Ex hoc enim aliquid est natum esse in vno solo, quòd illud est in se indiuisum, & diuisum ab hominibus aliis. Diuisio autem accidit subiectiæ ratione quantitatis: vt dicitur in primo Physic.* Et ideo ipsa quantitas dimẽsiua est quoddam indiuiduationis principium huiusmodi formis: inquãtum scilicet diuersæ formæ numero sunt in diuersis partibus materiæ. Vnde & ipsa quantitas dimensiua secundum se habet quandam indiuiduationem: ita quòd possumus imaginari plures lineas * separatas eiusdem speciei, differẽtes positione, quæ cadit in ratione huius quantitatis: conuenit enim dimensioni quòd sit quãtitas positionem habens. Et ideo potius quantitas dimensiua potest esse subiectum aliorum accidentium quàm econuerso.

Text.35.

Aliàs, non habet tur ly se. patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accidens per se non potest esse subiectum alterius accidentis: quia per se non est. Secundum verò quòd est in alio, vnum accidens dicitur esse subiectum alterius, inquantum vnum accidens recipitur in subiecto, alio mediãte, sicut superficies dicitur esse subiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per se sit, potest etiam per se alterius accidentis subiectum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia accidentia etiam secundum quòd erant in substantia panis, indiuiduabantur mediante quantitate dimẽsiua: sicut dictum est.* Et ideo potius quantitas dimensiua est subiectum aliorum accidentium remanentium in hoc sacramento, quàm econuerso.

In corp.

¶ Ad tertium dicendum, quòd rarum & densum, sunt quædam qualitates consequentes corpora ex hoc quòd habẽt multum vel parum de materia sub dimensionibus: sicut etiã omnia alia accidentia consequuntur ex principiis substãtiæ. Et ideo sicut subtracta substantia, diuina virtute conseruantur alia accidẽtia, ita subtracta materia, diuina virtute conseruantur qualitates materiam consequentes: sicut rarum & densum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quantitas mathematica non abstrahit à materia intelligibili, sed à materia sensibili: vt dicitur 7. Metaphys.* Dicitur autem materia sensibilis ex hoc q̃ subiicitur sensibilibus qualitatibus. Et ideo manifestum est, q̃ quantitas dimensiua, quæ remanet in hoc sacramento sine subiecto, non est quantitas mathematica.

Lib.7. text.30.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm species, quæ remanent in hoc sacramento, possint immutare aliquid extrinsecum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd species quæ remanent in hoc sacramento, non possint immutare aliquid extrinsecum. Probatur enim 7. Physic. quòd formæ quæ sunt in materia, fiunt à formis, quæ sunt in materia, non autem à formis, quæ sunt sine materia: eo quòd simile agit sibi simile. Sed species sacramẽtales sunt species sine materia: quia remanent sine subiecto, vt ex dictis patet.* Non ergo possunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

4.dist.12. q.3.ar.2. q.2.ar.3.

Alibi.

¶ 2 Præterea, Cessante actione principalis agentis, necesse est quòd cesset actio instrumenti: sicut quiescente fabro, non mouetur martellus. Sed omnes formæ accidẽtales agunt instrumentaliter in virtute formæ substantialis tanquam principalis agentis. Cùm ergo in hoc sacramẽto non remaneat forma substãtialis panis & vini (sicut suprà habitum est) * videtur quòd formæ accidentales remanentes, agere non possint ad immutationem exterioris materiæ.

4.dist.12. q.3.ar.2. q.2.

¶ 3 Præterea, Nihil agit vltra suam speciem: quia effectus non potest esse potior causa. Sed species sacramentales omnes sunt accidentia. Non ergo possunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam substantialem.

¶ SED CONTRA est, quòd si nõ possent immutare exteriora corpora, non possent sentiri. Sentitur enim aliquid per hoc

Text 51. 74. & 121. hoc quòd immutatur sensus à sensibili: vt dicitur 2. de anima.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quia vnumquodque agit, inquantum est ens actu, cõsequens est quòd vnumquodque sicut se habet ad esse, ita se habeat ad agere. Quia igitur
Artic.1 ad 5. secundum prædicta, * speciebus sacramẽtalibus datum est diuina virtute, vt remaneant in suo esse quod habebant, substantia panis & vini existente, consequens est quòd etiam remaneant in suo agere. & ideo omnem actionem quam poterant
D.65. agere, substantia panis & vini existente, possunt etiam agere, substantia panis & vini transeunte in corpus & sanguinem Christi. Vnde non est dubium quòd possunt immutare exteriora corpora.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd species sacramentales licet sint formæ sine materia existentes: retinent tamen idem esse, quod habebant prius in materia. Et ideo secundum suum esse assimilantur formis, quæ sunt in materia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ substantialis, sicut esse accidẽtis dependet ab esse substãtiæ. Et ideo sicut diuina virtute datur speciebus sacramentalibus, vt possint esse sine substantia: ita datur eis vt possint agere sine forma substantiali, virtute Dei, à quo sicut à primo agente dependet omnis actio formæ & substantialis & accidentalis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd immutatio quæ est ad formam substantialem, non fit à forma substantiali immediatè, sed mediantibus qualitatibus actiuis & passiuis, quæ agunt in virtute formæ substantialis. Hæc autem virtus instrumentalis conseruatur in speciebus sacramentalibus diuina virtute, sicut & prius erat. Et ideo possunt agere ad formam substantialem instrumentaliter. Per quem modum aliquid potest agere vltra
D.92. suam speciem, non quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm species sacramentales possint corrumpi.

Iust à art. 5. col. Et dist.12.q. ult.2.q.3. Et 4.con tra c. 66.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ species sacramentales corrumpi non possint. Corruptio enim accidit per separationem formæ à materia. Sed materia panis non remanet in hoc sacramento: sicut ex supradictis patet.* Ergo huiusmodi species non possunt corrumpi.

q.75.art. 3.& 6.

¶ 2 Præterea, Nulla forma corrumpitur nisi per accidẽs, corrupto subiecto: vnde formæ per se subsistentes, incorruptibiles sunt, sicut patet in substãtiis spiritualibus. Sed species sacramentales sunt formæ sine subiecto: ergo corrumpi nõ possunt.

¶ 3 Præterea, Si corrumpũtur, aut hoc erit naturaliter aut miraculosè. Sed non naturaliter (quia non est ibi assignare aliquod corruptionis subiectum, quod maneat corruptione terminata) similiter etiã nec miraculosè: quia miracula quæ sunt in hoc sacramento, fiunt virtute consecrationis, per quam species sacramentales conseruantur: non est autem idem causa conseruationis & corruptionis. Ergo nullo modo species sacramentales corrumpi possunt.

¶ SED CONTRA est, quòd sensu deprehendiẽtur, hostias consecratas putrefieri & corrumpi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corruptio est motus ex esse in non esse. Dictum est autem suprà, * quòd species
Ar. prz. sacramentales retinent idẽ esse quod prius habebant, substantia panis & vini existente. Et ideo sicut esse horum accidẽtium potest corrumpi, substantia panis & vini existente: ita etiam potest corrumpi, illa substantia abeunte. Poterãt autem huiusmodi accidẽtia primò corrumpi dupliciter. vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sicut per alterationem qualitatum, & augmentum vel diminutionem quantitatis. Nõ quidem per modum augmenti vel diminutionis, qui inuenitur in solis corporibus animatis (qualia non sunt substantia panis & vini) sed per additionem vel diuisionem. Nam sicut dicitur 3. Met. per diuisionem vna dimensio corrumpitur, & fiunt duæ: per additionem autem econuerso ex duabus fit vna. Et per hũc modũ manifestè possunt corrumpi huiusmodi accidentia post consecrationem: quia & ipsa quantitas dimensiua remanens potest diuisionem & additionem recipere, & cùm sit subiectũ
Artic.2. qualitatum sensibilium (sicut dictum est) * potest etiã esse subiectum alterationis earũ, puta si alteretur color aut sapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens, per corruptionem subiecti. & hoc modo possunt corrumpi etiam post consecrationem. Quamuis enim subiectum non remaneat, remanet tamen esse quod habebant huiusmodi accidentia in subiecto, quod quidem est proprium & conforme subiecto. Et ideo huiusmodi esse potest corrumpi à contrario agente, sicut corrumpebatur substantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpebatur nisi præcedente alteratione circa accidentia. Distinguendum tamen est inter vtranque prædictarum corruptionũ. quia cùm corpus Christi & sanguis succedãt in hoc sacramento substantiæ panis & vini, si fiat talis immutatio ex parte accidẽtium, quæ non sufficeret ad corruptionem panis & vini, propter talem immutationem nõ definit corpus & sanguis Christi esse sub hoc sacramento, siue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta cùm modicum immutatur color aut sapor panis vel vini) siue ex parte quantitatis: sicut cùm diuiditur panis aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis posit saluari natura panis aut vini. Si verò fiat tãta immutatio, quòd fuisset corrupta substantia panis aut vini, non remanent corpus & sanguis Christi sub hoc sacramento. Et hoc siue ex parte qualitatum, sicut cùm ita immutatur color & sapor, & alio qualitates panis & vini, quòd nullo modo possent compati naturam panis aut vini: siue etiam ex parte quantitatis. puta si pulueriz etur panis, vel vinum in tam * minutas partes diuidatur, vt iam nõ remaneat species panis vel vini.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ ad corruptionẽ per se pertinet, quòd aufert esse rei, vnde inquãtum esse alicuius forma à materia. Si verò huiusmodi esse non esset in materia, simile tamen ei quod est in materia, posset per corruptionẽ auferri etiam materia nõ existente: sicut accidit in hoc sacramẽto, vt ex dictis patet.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd species sacramentales licet sint formæ non in materia: habent tamen esse quod prius in materia habebant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corruptio illarum specierum non est miraculosa, sed naturalis. Præsupponit tamen miraculum quod est factum in consecratione, scilicet quod illæ species sacramentales retineant esse sine subiecto quod prius habebant in subiecto: sicut & cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm ex speciebus sacramentalibus aliquid possit generari.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo enim nihil generatur, quamuis ex nihilo fiat aliquid per creationẽ. Sed speciebus sacramentalibus non subest aliqua materia nisi corporis Christi, quod est incorruptibile. Ergo videtur quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari.

¶ 2 Præterea, Ea quę nõ sunt vni* generis, nõ possunt ex se inuicẽ fieri: non enim albedine fit linea. Sed accidẽs & substantia

¶ Super Quæstionem septuagesimæ septimæ Articulum quartum.

IN articulo 4. vbi de corruptione horum accidentium agitur, perspicẽ cauẽt Autorem loqui de corum accidentium corruptione per modũ termini. Et hoc tam quã corrumpuntur quasi ad corruptionem subiecti (hoc est sicut corrumpebatur ad corruptionem subiecti) q̃ quum corrũpitur directè seu per se, hoc enim perspiciendo, clara reddetur litera tã in corpore, q̃ in responsione ad primum. Vbi separationẽ formæ à materia, quasi per accidens in termino corruptionis ponit: quia annectitur dicta separatio deperditiõe sui esse in materia. hinc enim surgit, q̃ quia esse illud est à sequestratum à materia est corruptibile, vt prius: quia retinet naturã priorem, vt terminare corruptione possit fine separatione formæ à materia, quæ non est, & similiter, quia huiusmodi esse sic separatur, & separatũ conuertatur vt proprium erat & conforme subiecto (puta pani vel vino) ita potest terminatiuè corrumpi, quasi ad corruptionem subiecti sicut prius: vt in corpore articuli dicitur.

Aliàs, minimæ.

¶ Super Quæstionem septuagesimæ septimæ Articulum quintum.

IN articul. 5. in quo fere omnia suprædicta continentur, aduerte in ratione ad tertium, tres esse opiniones de modo quo in instanti regenerationis nouæ substãtiæ ex speciebus sacramentalibus fit materia, vel per creationẽ, vel per reparationem, vel conuersionem. Et multi quidem tenent, quòd per creationem redit materiæ, & ratio affertur à Perro de Pal. quia nullũ fit propterea opus nouum, quod scilicet non fuerit factũ in operibus sex dierum: nam creatio antiquum opus est, & continuè admittetur in generatiõe hominis. Autori autem hæc via non placet, vt patet in corpore huius articuli: quia ex ipsa cõsecratione nõ est vt materia creetur vel recreetur. Et propterea tenet aliam viam, scilicet quòd per modum conuersionis seu transitionis quantitas trãsit in materiam: ita quòd virtute primi miraculi datum est quantitati, vt sit vice materiæ durante sacramento, & in termino sacramenti, hoc est in primo nõ esse sacramẽti, sit verè materia, quæadmodũ i Politicis Princeps vnico imperio cõstituerat aliquè procõsulem viuente consule, in quod in obitu Cõsulis

In corp.

Infrà, art. 8. ad secũdũ. Et 4. dist.12.q. 2.ar.q.4. Et 4.con tra c.66. Et quol. 9.ar.5.ad 3. Et 1.col. 11.lect.4. fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fulis sit Consul. Nec propterea putes sentire Autorem quòd agens naturale faciat de dimensionibus materiam, hoc enim stultum est: quoniam agēs naturale non facit primum subiectum suæ actionis, sed supponit illud. sed perspiciendū est quòd agēs naturale agit in vice materiam disponendo illam tanquam si esset materia ad formam substantiæ generandæ: & hoc vsque ad instans generationis exclusiuè. In instanti autem generationis, quod est primum nō esse sacramenti, dimensio actione diuina, virtute primi miraculi tranfit in materiam dispositam pro forma illa ac si præfuisset: & sic in eode instanti naturale agens introducit in illam formā substantialem cum quātitate simili priori immediate ante illud existenti. Et sic inueniūtur consonare omnia religuis generationibus naturalibus: nam naturale agens generando & agit inquantum vsque ad instans generationis, & in instanti generationis attingit nudam essentiam materiæ educēdo de illa formam substātialem, & generando compositum de genere substātiæ corrumpendoque vicem parentem: vt sic semper generatio vnius sit corruptio alterius, & econtra. Vltra autem rationē illatā ab Autore, in promptu est alia ratio, scilicet quia idem debet esse patiens & quod passum est in generatione substantiali tam cadē materia est, quæ dispositur ad formam ignis, & qui recipit illam. sed secūdum aliàs opiniones non est idem qd patitur, & quod passum est, nam patitur species sacramentalis, & passum de foris venit per creationē vel reparationem. Secūdum hāc autem viam idē est patiēs, & quod passum est: nam patiens est dimensio vt vicemateria, & vt supra habitum est.* Et ideo quidā dixerunt, quod ea quæ generantur, non fiunt ex speciebus sacramentalibus, sed ex aere circunstante. Quod quidem multipliciter apparet esse impossibile. Primo, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratū & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aere circunstante, vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundò, quia natura aeris non est talis, quod ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertio, quia potest contingere in magna quātitate hostias consecratas comburi vel putrefieri. nec esset possibile tātùm de corpore terreno ex aere generari, nisi magna & valde sensibili inspissatione aeris facta. Quartò, quia idem potest accidere corporibus solidis circunstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent post prædictorum generationem. Vnde hæc positio stare non potest: quia cōrariatur ei quod ad sensum apparet. Et ideo alij dixerunt, quod redit substantia panis & vini in ipsa corruptione specierum: & sic ex substātia panis & vini redeunte generātur cineres, aut vermes, aut aliquid huiusmodi. Sed hæc positio videtur esse impossibilis. Primo quidem, quia si substantia panis & vini conuersa est in corpus & sanguinem Christi (vt supra habitum est)* non potest substantia panis aut vini redire, nisi corpore aut sanguine Christi iterum conuerso in substantiam panis vel vini, quod est impossibile: sicut si aer fit conuersus in

Text. 17. *Ar. prę.* *q. 75. ar. 2. & 4.* *q. 75. ar. 2. & 4.*

differunt genere. Cum ergo species sacramentales sint accidētia, videtur quod ex eis non possit aliqua substantia generari.

¶ 3 Præterea, Si ex eis generetur aliqua substantia, illa substantia non erit sine accidente. Si ergo ex speciebus sacramentalibus generetur aliqua substantia corporea, oportet quod ex accidente generetur substātia & accidens, duo scilicet ex vno. Quod est impossibile. ergo impossibile est, quod ex speciebus sacramentalibus aliqua substantia corporea generetur.

¶ SED CONTRA est quòd ad sensum videri potest ex speciebus sacramentalibus aliquid generari, vel cineres, si cōburantur: vel vermes, si putrefiant: vel pulueres, si conterantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cū corruptio vnius sit generatio alterius, vt dicitur in primo de generatione, * necesse est quod ex speciebus sacramentalibus aliquod generetur, cum corrumpantur, vt dictum est. * Non enim sic corrumpuntur, vt omnino dispereant, quasi in nihilum redigantur, sed manifestè aliquid sensibile eis succedit. Quomodo autē ex eis aliquid generari possit, difficile est videre, Manifestū est enim qđ ex corpore & sanguine Christi, quæ ibi veraciter sunt, non generatur aliquid, cùm sint incorruptibilia. Si autem substantia panis, aut vini remaneret in hoc sacramēto, vel eorum materia, facile esset assignare quòd ex eis generatur illud sensibile quod succedit, vt quidam posuerunt. sed hoc est falsum, vt suprà habitum est. * Et ideo quidā dixerunt, quod ea quæ generantur, non fiunt ex speciebus sacramentalibus, sed ex aere vt vicemateria, & dimensiua quātitate. Quod quidem multipliciter apparet esse impossibile. Primo, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratū & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aere circunstante, vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundò, quia natura aeris non est talis, quod ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertio, quia potest contingere in magna quātitate hostias consecratas comburi vel putrefieri. nec esset possibile tātùm de corpore terreno ex aere generari, nisi magna & valde sensibili inspissatione aeris facta. Quartò, quia idem potest accidere corporibus solidis circunstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent post prædictorum generationem. Vnde hæc positio stare non potest: quia cōrariatur ei quod ad sensum apparet. Et ideo alij dixerunt, quod redit substantia panis & vini in ipsa corruptione specierum: & sic ex substātia panis & vini redeunte generātur cineres, aut vermes, aut aliquid huiusmodi. Sed hæc positio videtur esse impossibilis. Primo quidem, quia si substantia panis & vini conuersa est in corpus & sanguinem Christi (vt suprà habitum est)* non potest substantia panis aut vini redire, nisi corpore aut sanguine Christi iterum conuerso in substantiam panis vel vini, quod est impossibile: sicut si aer fit conuersus in ignem, non potest aër redire, nisi iterum ignis conuertatur in aërem. Si verò substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire: quia quod in nihilū decidit, non redit idem numero, nisi fortè dicatur redire prædicta substātia, quia Deus de nouo creat aliam nouam substātiam loco primæ. Secundò videtur hoc esse impossibile: quia non est dare, quando substātia panis redeat. Manifestū est enim ex suprадictis, * quod manentibus speciebus panis & vini, manet corpus & sanguis Christi, quæ non sunt simul cum substantia panis & vini in hoc sacramento, secūdum prædicta. * Vnde substantia panis & vini non potest redire, speciebus sacramentalibus. Similiter enim nec eis cessantibus: quia iam substantia panis & vini esset sine propriis accidentibus: quod est impossibile. Nisi fortè dicatur, quod in ipso vltimo instanti corruptionis specierum redit non quidem substantia panis & vini quia, illud idem instans est, in quo primo habet esse substanciæ generatæ ex speciebus) * sed materia panis & vini, quæ magis de nouo creata diceretur quam rediēs, proprie loquendo. Et secundum hoc posset sustineri prædicta positio. Verùm, quia nō rationabiliter videtur dici, quod miraculosè aliquid accidat in hoc sacramento nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est quod materia creetur vel redeat, melius videtur dicendum, quod in ipsa cōsecratione miraculosè datur quantitati dimēsiuæ panis & vini, quod sit primum subiectum subsequentium formarum. Hoc autē est proprium materiæ, & ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiua omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis vel vini si adesset, totū potest generari ex prædicta quantitate dimensiua panis vel vini: non quidem nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

Text. 45. & 46. *Ar. prac.* *Arist. fol. materia magis quasi nouo ente q. 1.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non sit ibi materia, ex qua aliquid generetur: quantitas tamen dimensiua supplet vicem materiæ, vt dictum est. *

¶ Ad secundum dicendum, quòd illæ species sacramentales sunt quidem accidentia, habent tamen actum & vim substantiæ: vt dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantitas dimensiua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculose vim & proprietatem substantiæ. Et ideo potest tranfire in vtrumque, id est in substantiam & dimensionem.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum species sacramentales possint nutrire.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod species sacramētales non possint nutrire. Dicit enim Ambros. in lib. de sacramētis, * Nō iste panis est, qui vadit in corpus, sed panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. sed omne quod nutrit, vadit in corpus. ergo panis iste non nutrit. Et eadem ratio est de vino.

Tex. 50.

¶ 2 Præterea, Sicut dicitur 2. de Generatione, * ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Species autem sacramētales sunt accidentia, ex quibus homo non constat: nō enim accidens est pars substantiæ. Ergo videtur quod species sacramentales nutrire non possunt.

Text. 40. *q. 75. ar. 3.* *In corp.* *Text. 45.* *Ibidem.* *Refert de consid. 2. sacr. species.* *4. dist. 12. q. 1. art. 2. q. 3. Et 4. contrad. 66. Et 3. Cor. 11. 4. sent.* *Liber. 5. 4. sent.*

¶ 3 Præterea, Philosophus 2. de Anima * dicit, quòd alimentū nutrit prout est substātia quædam, auget autem prout est aliquid quantum. Sed species sacramentales non sunt substantia. Ergo non possunt nutrire.

¶ SED CONTRA est quòd Apostolus 1. Corinth. 11. loquens de hoc sacramēto dicit, Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Vbi dicit gloss. quòd notat illos, qui post celebrationem sacri mysterij & consecrationem panis & vini, suas oblationes vendicabant, & aliis nō communicantes, soli sumebant, ita vt inde etiā inebriarentur. Quod quidem non posset contingere, si sacramentales species non nutrirent. Ergo species sacramentales nutriunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc quæstio difficultatem nō habet, præcedenti quæstione soluta. Ex hoc enim (vt dicitur 2. de Anima) * cibus nutrit, quod conuertitur in substātiam nutriti. Dictum est autem, * quod species sacramentales possunt conuerti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur. Per eandem autem rationem possunt conuerti in corpus humanum, per quam possunt conuerti in cineres vel in vermes, & ideo manifestū est quod nutriunt. Quod autem quidam dicunt, quod non vere nutriūt, quasi in corpus humanum conuertantur, sed reficiunt & confortant quadam sensuum immutatione (sicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini) ad sensum patet esse falsum. Talis enim refectio nō diu sufficit homini, cuius corpus propter continuam deperditionem restauratione indiget: & tamen homo diu sustentari posset, si hostias & vinum cōsecratum sumeret in magna quantitate. Similiter etiam non potest stare quod quidam dicunt, quòd species sacramentales nutriūt propter formam substātialem panis & vini, quæ remanet, tum quia non remanet, vt supra habitum est: * tum quia nō est actus formæ nutritæ: sed magis materiæ, quę accipit formam nutriti, recedēte forma nutrimenti. Vnde dicitur in 2. de Anima, * quod nutrimentum in principio est dissimile, in fine autem simile.

Text. 50. *Text. 40.* *q. 75. ar. 3.* *Text. 45.* *In corp.* *Ibidem.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta consecratione dupliciter potest dici panis in hoc sacramēto. Vno modo ipsæ species panis quæ retinent nomen prioris substantiæ: vt Gregor. dicit in homil. Paschali. * Alio modo potest dici panis ipsum corpus Christi: quod est panis mysticus de cælo descendens. Ambros. ergo cum dicit, quod iste panis nō transit in corpus, accipit panem secūdo modo: quia scilicet corpus Christi non conuertitur in corpus hominis, sed reficit mentem eius, non autem loquitur de pane primo modo dicto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd species sacramentales etsi non sint eæ, ex quibus corpus hominis constat, tamen in eas conuertuntur: sicut dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd species sacramentales, quamuis non sint substantia, habent tamen virtutem substantiæ, sicut dictum est. *

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum species sacramentales frangantur in hoc sacramento.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod species sacramentales non frangantur in hoc sacramēto. Dicit enim Philosophus 4. Meteo. * quod corpora dicuntur frāgibilia propter determinatā dispositionem pororum, quod non potest attribui sacramentalibus speciebus. Ergo sacramentales species non possunt frangi.

¶ 2 Præterea, Fractionem sequitur sonus. Sed species sacramentales non sunt sonabiles. dicit enim Philosoph^s 2. de Anima, * quod sonabile est corpus durum habens superficiem lenem. Ergo species sacramentales non franguntur.

¶ 3 Præterea, Eiusdem videtur esse, manducari, frangi & masticari. Sed verū corpus Christi est quod manducatur, secundum illud Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem. ergo corpus Christi est quod frangitur & masticatur. Vnde & in cōfessione Berengarij * dicitur, Cōsentio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & corde & ore profiteor panem & vinum, quæ in altari ponūtur, post consecrationem verum corpus & sanguinem Christi esse, & in veritate manibus sacerdotum tractari, frāgi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui sacramentalibus speciebus.

Text. 77. & 78. *Sum. 3. q. 1. Text. 77. & 78.* *De consid. 2. Ecclesiæ. Berēgar.*

¶ SED CONTRA est, quòd fractio fit per diuisionem quanti. Sed nullum quantum ibi diuiditur, nisi species sacramentales, quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile, neque substantia panis, quæ non manet, * neque substantia vini. Ergo species sacramentales franguntur.

Aliter, nō habetur ly neque substantia ni. *Li. 2. tem. 64. & 33.* *Aliter, nō habetur ly ens sciente.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod non erat in hoc sacramento fractio secūdum rei veritatem, sed solum secundum aspectum intuentium. Sed hoc non potest stare: quia in hoc sacramento veritatis sensus nō decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipsum pertinet, inter quæ est fractio per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem sunt sensibilia communia, vt patet in lib. de Anima. * Vnde alij dixerunt, quòd erat quidem ibi vera fractio sine subiecto * existente. Sed hoc etiam sensui contradicit, apparet enim in hoc sacramento aliquid quantum prius vnum existens, postea in multa partitum, quod quidem oportet esse subiectum fractionis. Non autem potest dici, quod ipsum corpus Christi verum frangatur, primo quidem, quia est incorruptibile & impassibile. Secundo, quia est totum sub qualibet parte (vt supra habitum est) * quod quidem est contra rationem eius, quod frangitur. Vnde relinquitur, quod fractio sit sicut in subiecto in quantitate dimēsiua panis sicut & alia accidentia. Et sicut species sacramentales sunt sacramentum corporis Christi veri, ita fractio huiusmodi species est sacramentum Dominicæ passionis, quæ fuit in corpore Christi vero.

Ibidem. q. 76. art. 3. Artic. 2. ad 2. Artic. 2. ad 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in speciebus sacramentalibus remanet rarum & densum (vt suprà dictū est) * ita etiam remanet ibi porositas, & per consequens frangibilitas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd densitatem sequitur duritia. Et ideo ex quo in speciebus sacramentalibus remanet densitas, consequens est quod remanet ibi duritia, & per consequens sonabilitas.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod manducatur in propria specie, ipsummet frāgitur & masticatur in sua specie. Corpus autem Christi non manducatur in sua specie, sed in specie

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentali. Vnde & super illud Ioannis 6. Caro non prodest quicquam, dicit Augustinus. *Hoc est intelligendum secundum illos, qui carnaliter intelligebant: carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideo ipsum corpus Christi non frangitur nisi secundum speciem sacramentalem. Et hoc modo intelligenda est confessio Berengarij vt fractio & attritio dentium referatur ad speciem sacramentalem, sub qua verè est corpus Christi.

Trac. 27. in Ioan.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum aliquis liquor possit vino consecrato commisceri.

4. dist. 12. q. 1. art. 2. qu. 6. Et quol. 10. art. 3.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd vino consecrato non possit aliquis liquor misceri. Omne enim quod permiscetur alicui, recipit qualitatem ipsius. Sed nullus liquor potest recipere qualitatem sacramẽtalium specierum: quia accidentia illa sunt sine subiecto, vt dictum est. * Ergo videtur quod nullus liquor possit permisceri speciebus sacramentalibus vini.

Artic. 1.

¶ 2 Præterea, Si aliquis liquor permisceatur illis speciebus, oportet quod ex his fiat aliquid vnum. Sed non potest fieri aliquid vnum neque ex liquore (qui est substantia) & speciebus sacramentalibus, quæ sunt accidentia, neque ex liquore & sanguine Christi, qui ratione suæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor potest admisceri vino consecrato.

¶ 3 Præterea, Si aliquis liquor admisceatur vino consecrato, videtur quod etiam ipsum efficiatur consecratum: sicut aqua quæ admiscetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinũ consecratum est verè sanguis Christi. Ergo etiam liquor permixtus esset sanguis Christi. Et ita aliquid fieret sanguis Christi aliter, quàm per consecrationem, quod est inconueniens. Non ergo vino consecrato potest aliquis liquor permisceri.

¶ 4 Præterea, Si duorum vnum totaliter corrumpatur, nõ erit mixtio: vt dicitur in primo de generatione. * Sed ad permixtionem cuiuscunque liquoris, videtur corrumpi species sacramentalis vini, ita quod sub ea desinat esse sanguis Christi, tum quia magnum & paruum sunt differẽtiæ quantitatis, & diuersificant ipsam, sicut album & nigrum colorem. tum etiam quia liquor permixtus, cum non habeat obstaculum, videtur vndiq; diffundi per totum, & ita definit ibi esse sanguis Christi, qui non est ibi simul cum alia substantia. Non ergo aliquis liquor potest permisceri vino consecrato.

Ei. 1. tex. 82. vsque ad 90.

¶ SED CONTRA est, quòd ad sensum patet, alium liquorem vino permisceri posse post consecrationem, sicut & ante.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd istius quæstionis veritas manifesta est ex præmissis. Dictum est enim supra, * quòd species in hoc sacramento remanentes, sicut adipiscuntur virtute consecrationis modum essendi substantiæ, ita etiam consequuntur modum agendi & patiendi: vt scilicet agere & pati possint quicquid ageret vel pateretur substãtia, si ibi præsens esset. Manifestum est autem, quod si esset ibi substantia vini, liquor aliquis posset ei permisceri. Huius tamen permixtionis diuersus esset effectus, & secundum formam liquoris, & secundum quantitatem. Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quãtitate, quòd posset diffundi per totum vinum, totum fieret permixtũ. Quod autem est commixtum ex duobus, neutrum miscibilium est: sed vtrumq; transit in quoddam tertium ex his compositum. Vnde sequeretur quòd vinũ prius existens nõ remaneret: sed si liquor permixt* esset alterius speciei (puta si permisceretur aqua) solueretur species vini, & esset liquor alterius speciei. si autem esset eiusdem speciei liquor adiunctus (puta si vinum permisceretur vino) remaneret quidem eadem species, sed non remaneret idem numero vinum, quod declarat diuersitas accidentium: puta si vnum vinum esset album, & aliud rubeum. Si vero liquor adiunctus esset tam paruæ quantitatis, quod non posset perfundi per totum, non fieret totum vinum permixtum, sed aliqua pars eius. Quę quidem nõ remaneret eadem numero propter permixtionẽ extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem specie, non solum si paruus liquor permixtus esset eiusdẽ speciei, sed etiam si esset alterius speciei: quia gutta aquæ multo vino permixta, transit in speciẽ vini, vt dicitur in primo de Generatione. * Manifestum est autẽ ex prædictis, * quod corpus & sanguis Christi remanẽt in hoc sacramento, quandiu illæ species manent eædem numero: consecratur enim hic panis, & hoc vinum. Vnde si fiat tanta permixtio liquoris cuiuscunque, quòd pertingat ad totum vinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi. Si vero fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quod non possit diffundi per totum, sed vsq; ad aliquam partem speciẽrum, desinet esse sanguis Christi sub illa parte vini consecrati, remanebit tamen sub alia.

Tex. 34. 39. & 88.

Ar. 4. ius qu. 76. ar. 6. ad 3.

Dist. 10 ¶ Dicit. lib. 3. in. 4. Martin. quæst. iii.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Innocent. III. dicit in quadam Decret. quod ipsa accidentia vinum appositũ videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit vino ante consecrationem, postmodum fiat in vino appositoset talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem substantiæ secundum prædicta: * & ita immutando afficiunt liquorem appositum.

q. 76. ar. 6.

¶ Ad secundum dicendum, quòd liquor appositus vino consecrato, nullo modo miscetur substãtiæ sanguinis Christi: miscetur tamen speciebus sacramentalibus. Ita tamen quod permixtione facta, corrumpũtur prædictæ species, vel in toto vel in parte: secundum modum quo suprà dictum est, quod ex speciebus illis potest aliquid generari. Et si quidem corrumpatur in toto, nulla iam remanet quæstio: quia iam totũ erit vniforme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimensio secundum continuitatem quantitatis, non tamen vna secũdum modum essendi: quia vna pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto, sicut si aliquod corpus constituatur ex duobus metallis, erit vnum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen vnum secundum speciem naturæ.

Ar. 4. in corp.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Innocent. III. * dicit in Decretali prædicta, si post cõsecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini cõmisceturː sed accidẽtibus prioris vini commixtum, corpori quod sub eis latet, vndique circunfunditur, non madidans circunfusum. Quod quidem intelligendum est, quando non fit tanta permixtio liquoris extranei, quod sanguis Christi desinat esse sub toto: tunc enim dicitur vndique circunfundi, non quia tangat sanguinem Christi secũdum eius proprias dimensiones, sed secundum dimensiones sacramentales, sub quibus continetur. Nec est simile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa substantiam aquæ, sicut facit consecratio vini.

Loco cit. in solu. præced.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam posuerunt quod quãtumcunque parua fiat extranei liquoris permixtio, substantia sanguinis Christi desinit esse sub toto: & hoc ratione inducta. * Quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuersificant quantitatem dimensiuam, non quantum ad eius essentiam, sed quantum ad determinationem mensuræ. Similiter etiam liquor appositus adeò potest esse paruus, quod sua paritate impeditur, ne diffundatur per totum, & non solis dimẽsionibus: quæ licet sint sine subiecto, tamen obstant alteri liquori, sicut & substantia, si ibi adesset secundum ea quæ prædicta sunt.

In argu. 2.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAOCTAVA.

De forma sacramenti Eucharistiæ, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de forma huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, quæ sit forma huius sacramenti.

¶ Secundò, vtrum sit conueniens forma consecrationis panis.

¶ Tertiò, vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis.

¶ Quartò, de virtute vtriusque formæ.

¶ Quintò, de veritate loquutionis.

¶ Sextò, de comparatione vnius formæ ad aliam.

ARTIC

¶ Super Quæstionis septuagesimaoctauæ Articulum primum.

IN respõsione ad quartũ primi artic. specialiter notandum occurrit quod Scotus in 8. dist. 4. in dubiũ ita vertit, quod ambiguum relinquit, an sola verba consecrationis prolata à sacerdote cõficiant hoc sacramẽtum, prætermissis aliis, quæ in canone missę cõtinentur, motus ratione in litera allata. scilicet quod verba huiusmodi debent ex vi verborum significare hoc esse corpus Christi, alioquin nõ significarent quod efficitur in hoc sacramẽto, sed prætermissis aliis, hoc non significaretur, sed significaretur hoc esse corpus sacerdotis ex vi verborum, licet ex intentione significaretur esse corpus Christi. Scito igitur, dupliciter verba hæc proferri à sacerdote, scilicet recitatiuè & significatiuè. Etsi ad recitationem spectet, opinio quam sequitur Scotus ab autore improbata, rationabilis innenitur. quoniam nõ recitaretur hoc esse corpus Christi nisi præcitaretur Christum dixisse, hoc est corpus meũ & quo ad hoc, id est recitationis vim, procedit ratio adducta. Sed si verba hæc significatiuè sumpta considerentur, quã proferuntur à sacerdote in persona Christi ex hoc ipso, quod sacerdos dicit ea in persona Christi, significant hoc esse corpus Christi. Et compãrando hos duos modos proferendi adinuicem, secũdus præponderat primo propter duo: tum, quia recitatiue verba tenẽtur materialiter. tum quia recitatiue sacerdos non conficit in persona Christi, sed recitat Christum conficiẽte, in concilio autẽ Florent. sub Eugenio IIII. legimus hæc verba, Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Vnde sequitur quod intẽtio sacerdotis ad eerendum personã Christi, in hoc ipso quod intendit conficere sacramentum, sufficiat ad exprimendum ex vi verborum, hoc esse corpus Christi, dicendo in persona Christi, hoc est corpus meum. Et hæc tatione motus est Autor: vt patet in littera.

4. dist. 8. q. 2. artic. 2. & 3.

Refert de consd. 2. c. quia cor pus.

Libr. 4. c. 4. tom. 4.

Secundò, quia in aliis sacramentis cõsecratio materiæ cõsistit solum in quadam benedictione, ex qua materia cõsecratã accipit instrumentaliter quãdam spiritualem virtutem, quæ per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere. Sed in hoc sacramento consecratio materiæ consistit in quadam miraculosa conuersione substantiæ, quæ à solo Deo perfici potest. Vnde ministri in hoc sacramento perficiendo non habet alium actum nisi prolationem verborum. Et quia forma debet esse conueniens rei, ideo forma huius sacramenti differt à formis aliorum sacramentorum in duobus: primo quidem, quia formæ aliorum sacramentorum important vsum materiæ, puta baptizationem vel confignationem: sed forma huius sacramenti importat solam consecrationem materiæ, quæ in transsubstantiatione cõsistit, puta cum dicitur, hoc est corpus meum: vel, hic est calix sanguinis mei. Secundo, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cùm dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te cõfirmo: siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipe potestatem, &c. siue per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extremę vnctionis dicitur, Per istam vnctionem & nostram intercessionem, &c. Sed forma huius sacramenti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, vt detur intelligi quòd minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quòd profert verba Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Christus qui habebat potestatem excellentiæ in sacramẽtis, absque omni forma verborum hoc sacramentum perficit, & postea verba protulit, sub quibus alij postmodum consecrarent. Quod videtur sonare verba Innocent. III. dicentis, * Sanè dici potest, quod Christus virtute diuina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Sed contra hoc expresse sunt verba Euangelij, in quibus dicitur, quod Christus benedixit: quæ quidẽ benedictio aliquibus verbis facta est. Vnde prædicta verba Innocẽt. sunt opinatiuè magis dicta, quàm determinatiuè. Quidam autem dixerũt, quod benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis nobis ignotis. Sed nec hoc stare potest: quia benedictio consecrationis nunc perficitur per * imitationem eorum quæ tunc acta sunt. Vnde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modò fieret. Et ideo alij dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit, sed Christus ea bis protulit. Primo quidem secretè ad consecrandum: secundò manifestè ad instruendum. Sed nec hoc stare potest: quia sacerdos consecrat, proferens hæc verba, non vt à Christo in occulta benedictione dicta, sed vt publicè prolata. Vnde cum nõ habeant vim huiusmodi verba nisi ex Christi prolatione, videtur quod etiam Christus manifestè ea proferens consecrauerit. Et ideo alij dixerunt, quod Euangelistæ non semper eundem ordinem in recitando seruauerunt, quo res sunt gestæ: vt patet per Augustinum in libr. de Consensu Euangelistarum. * Vnde intelligendum est, ordinem rei gestæ sic exprimi posse, Accipiens panem benedixit, dicens hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis suis. Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Euangelij nõ mutatis: nam hoc participium Dicens, concomitantiam quãdam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt. Nõ autem oportet quòd hæc concomitantia intelligatur solum respectu vltimi verbi prolati: quasi Christus tunc ista verba protulerit, quando dedit discipulis suis. Sed potest intelligi concomitantia respectu totius præcedentis: vt sit sensus, Dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit, Accipite, &c.

Id habet in libr. 4. de sacro altarium sit. cap. 6.

Alias ve citationis.

Libr. 2. ca. 30. 31. & 44.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in his verbis, Accipite & comedite, intelligitur vsus materiæ consecratæ: qui nõ est de necessitate huius sacramenti (vt suprà habitum est) * & ideo nec hæc verba sunt de substantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem sacramẽti pertinet materiæ consecratæ vsus (sicut operatio nõ est prima, sed secunda perfectio rei) ideo per omnia ista verba exprimitur tota perfectio huius sacramenti. Et hoc modo Eusebius intellexit his verbis confici sacramentum, quantum ad primam & secundam perfectionem ipsius.

q. 74. ar. 1. tio. 7.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sacramẽto baptismi minister aliquem actum exercet circa vsum materiæ, qui est de essentia sacramenti: quod non est in hoc sacramento, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dixerunt hoc sacramẽtum perfici non posse prædictis verbis prolatis, & aliis prætermissis, præcipuè quæ sunt in canone missæ. Sed hoc patet esse falsum, tum ex verbis Ambrosij suprà inductis, tũ etiam quia canon missæ non est idem apud omnes, nec secundum omnia tempora, sed diuersa sunt à diuersis appositа. Vnde dicendum est, quod si sacerdos sola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentũ, perficeretur hoc sacramentum: quia intentio faceret, vt hæc verba intelligerẽtur quasi ex persona Christi prolata, etiam si verbis præcedentibus hoc nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

recitaretur. Grauiter tamen peccaret sacerdos sic conficiens hoc sacramentum, vt pote ritum Ecclesiæ non seruans. Nec est simile de baptismo, quod est sacramentum necessitatis: defectum autem huius sacramenti potest supplere spiritualis manducatio, sicut Augustinus dicit.*

Trac. 26. in Ioann. to. 9

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma consecrationis panis, hoc est corpus meum.

Supra, q. 60. art. 8. cor. & q. 75. art. 2. cor. & in fin. q. 83. ar. 4. ad 1. & q. 84. art. 3. cor. Et 4. di. 8. q. 2. art. 1. q. 1. & 2. & art. 4. q. 3. & 1. cor. 11. lec. 3. to. 4. Libr. 4. c. 4. tom. 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod hæc non sit conueniens forma consecrationis panis, hoc est corpus meum. Per formam enim sacramenti debet exprimi sacramenti effectus. Sed effectus, qui fit in consecratione panis, est conuersio substantiæ panis in corpus Christi, quæ magis exprimitur per hoc verbum Fit, quàm per hoc verbum Est. Ergo in forma cõsecrationis deberet dici, hoc fit corpus meũ.

¶ 2 Præterea, Ambros. dicit in libr. de sacramentis,* Sermo Christi hoc conficit sacramentum: quis sermo Christi? hic, quo facta sunt omnia. Iussit Dominus, & facta sunt cæli & terra. Ergo & forma huius sacramenti conuenientior esset per verbum imperatiuum, vt diceretur, hoc fit corpus meum.

¶ 3 Præterea, Per subiectum huius locutionis importatur illud quod conuertitur, sicut per prædicatum importatur conuersionis terminus. Sed sicut est determinatũ id in quod fit cõuersio (non enim fit conuersio nisi in corpus Christi) ita est determinatum id quod conuertitur: nõ enim conuertitur in corpus Christi nisi panis. Ergo sicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte subiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis est corpus meum.

¶ 4 Præterea, Sicut id, in quod terminatur conuersio, est determinatæ naturæ (quia est corpus) ita etiam est determinatæ personæ. Ergo sicut ad determinandum naturam dicitur corpus, ita ad determinandum personam deberet dici, hoc est corpus Christi.

¶ 5 Præterea, In verbis formæ non debet poni aliquid quod non sit de substantia eius. Inconueniẽter ergo additur in quibusdam libris hæc coniunctio, Enim, quæ non est de substantia formæ.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus hac forma in consecrando est vsus, vt patet Matthæi 26.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est conueniens forma consecrationis panis. Dictum est enim*, quòd hæc consecratio consistit in conuersione substantiæ panis in corpus Christi. Oportet autem formã sacramenti significare id, quod in sacramento efficitur. Vnde & forma consecrationis panis debet significare ipsam conuersionem panis in corpus Christi. In qua tria considerantur, scilicet ipsa conuersio, & terminus à quo, & terminus ad quem. Conuersio autem potest considerari dupliciter. Vno modo, vt in fieri: alio modo, vt in facto esse. Non autem debuit significari conuersio in hac forma, vt in fieri, sed vt in facto esse. Primo quidem: quia hæc conuersio nõ est successiua (vt suprà dictum est)* sed instantanea. In huiusmodi autem mutationibus fieri, non est nisi factum esse. Secundò, quia ita se habent formæ sacramentales ad significandum effectum sacramenti, sicut se habent formæ artificiales ad repræsentandum effectum artis. Forma autem artificialis est similitudo vltimi effectus, in quem fertur intentio artificis: sicut forma artis in mente ædificatoris, est forma domus ædificatæ principaliter, ædificationis autem per consequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuersio, vt in facto esse ad quod fertur intentio. Et quia ipsa cõuersio exprimitur in hac forma, vt in facto esse, necesse est quod extrema conuersionis significentur, vt se habent in facto esse cõuersionis. Tunc autem terminus ad quem, habet propriã naturam suæ substãtiæ: sed terminus à quo, non manet secundum suam substãtiam, sed solum secundum accidentia, quibus sensui subiacet, & ad sensum determinari potest. Vnde conuenienter terminus conuersionis à quo exprimitur per pronomen demõstrativum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent: terminus autem ad quem exprimitur per nomen significans naturam eius, in quod fit conuersio. Quod quidem est totum corpus Christi, & non sola caro eius, vt dictum est.* Vnde hæc forma est conuenientissima, hoc est corpus meum.

Art. præc.

q. 75. ar. 1. ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fieri non est vltimus effectus huius consecrationis, sed factum esse: vt dictum est.* Et ideo hoc potius exprimi debet in forma.

In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sermo Dei operatus est in creatione rerum, quia etiam operatur in hac consecratione: aliter tamen & aliter. Nam hic operatur effectiuè & sacramẽtaliter, id est secundum vim significationis. Et ideo oportet in hoc sermone significari vltimum effectum consecrationis per verbum substantiuum indicatiui modi & præsentis temporis. Sed in creatione rerum operatus est solum effectiuè: quæ quidem efficientia est per imperium suæ sapiẽtiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur sermo diuinus per verbum imperatiui modi: secundum illud Genes. 1. Fiat lux, & facta est lux.

¶ Ad tertium dicendum, quòd terminus à quo, in ipso facto esse conuersionis, non retinet naturam suæ substantiæ, sicut terminus ad quem, & ideo non est simile.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd per hoc pronomen Meum, quod includit demonstrationem primæ personæ (quæ est persona loquentis) sufficienter exprimitur persona Christi: ex cuius persona hæc proferuntur, vt dictum est.*

Aug. ad Ian. ep. 119.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hæc coniunctio Enim, apponitur in hac forma secundum consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, à beato Petro Apostolo deriuatam: & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non est de forma: sicut nec verba præcedentia formam.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma cõsecrationis vini, hic est calix sanguinis mei, &c.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod hæc non sit conueniens forma cõsecrationis vini, hic est calix sanguinis mei, noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex vi consecrationis, ita & vinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet.* Sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei.

4. dist. 8. q. 2. ar. 1. q. 1. & 2. 1. Cor. 10. lec. 6. 4. q. 76. ar. 4. & 5.

¶ 2 Præterea, Non sunt maioris efficaciæ verba quæ proferũtur in consecratione panis, quàm ea quæ proferuntur in cõsecratione vini, cum vtraq; sint verba Christi. Sed statim dicto, hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis. Ergo statim cum dictum est, hic est calix sanguinis mei, est perfecta cõsecratio sanguinis: & ita ea quæ sequuntur, non videntur esse de substantia formæ, præsertim cùm pertineant ad proprietates huius sacramenti.

q. 76. ar. 1. & 2.

¶ 3 Præterea, Testamentum nouum pertinere videtur ad internam inspirationẽ: vt patet ex hoc quòd Apostolus ad Hebr. 8. introducit verba quæ habentur Hierem. 31. Consummabo super domum Israel Testamentum nouum, dando leges meas in mentibus eorum. Sacramentum autem exterius visibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma sacramenti dicitur, nouum Testamenti.

¶ 4 Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo quod est propè principium sui esse: æternum autem non habet principium sui esse. Ergo inconuenienter dicitur, nouum & æterni: quia videtur contradictionem implicare.

¶ 5 Præterea, Occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ: secundum illud Isa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æstimãtes mysticè solum esse corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento. Ergo in hac forma inconuenienter ponitur mysterium fidei.

¶ 6 Præterea, Suprà dictum est, *quòd sicut baptismus est sacramentum fidei, ita Eucharistia est sacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

q. 73. art. 3. ad 3.

¶ 7 Præterea, Totum hoc sacramentum & quãtum ad corpus & quãtum ad sanguinem, est memoriale Dominicæ passionis: secundum illud primę Cor. 11. Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Non ergo magis debuit in forma cõsecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi & eius fructu, quàm in forma consecrationis corporis, præsertim cum Luc. 22. Dominus dixerit, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur.

¶ 8 Præ

3. q. 48. & 49. ar. 2.

¶ 8 Præterea, Passio Christi (vt supra habitum est*) ad sufficientiam profuit omnibus: quantum verò ad efficiẽtiam, profuit multis. Debuit ergo dici, Qui effundetur pro omnibus aut pro multis, sine hoc quòd adderetur, pro vobis.

¶ 9 Præterea, Verba quibus hoc sacramentum conficitur, efficaciam habent ex institutione Christi. Sed nullus Euãgelista recitat Christum hæc omnia verba dixisse. Ergo hæc non est conueniens forma consecrationis vini.

¶ SED CONTRA est, quòd Ecclesia ab Apostolis instructa, vtitur hac forma in consecratione vini.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc formam est duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd de substantia formæ huius est hoc solum quod dicitur, hic est calix sanguinis mei, non autem ea quæ sequuntur. Sed hoc videtur inconueniens: quia ea quæ sequũtur, sunt quædam determinationes prædicati, id est sanguinis Christi. Vnde pertinẽt ad integritatem* eiusdem locutionis. Et propter hoc sicut alij melius dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ vsque ad hoc, quod postea sequitur, Hoc quotiescunque feceritis: quod pertinet ad vsum huius sacramenti: vnde non est de substãtia formæ. Et inde est, quòd sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Luc. etiã 22. interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cum dicitur, Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Dicẽdum est ergo, quòd omnia prædicta verba sunt de substantia formę. Sed per prima verba, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, significatur ipsa cõuersio vini in sanguinem, eo modo quo dictum est* in forma consecrationis panis. Per verba autẽ sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione quæ operatur in hoc sacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter ad adipiscendam æternam hæreditatem: secundum illud Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum per sanguinem eius. Et ad hoc designandum dicitur, noui & æterni Testamenti. Secundò ad iustitiam gratię, quæ est per fidem, secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidẽ in sanguine eius, vt sit ipse iustus, iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi, & quantum ad hoc subditur, mysterium fidei. Tertiò autem ad remouendum impedimenta vtriusque prædictorum, scilicet peccata: secundum illud Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, id est à peccatis. Et quantum ad hoc subditur, Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Art. præc.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, est locutio figuratiua. Et potest dupliciter intelligi. Vno modo secundũ metonymiam, qua ponitur continens pro contento: vt sit sensus, Hic est sanguis meus cõtentus in calice, de quo fit hic mentio: quia sanguis Christi in hoc sacramento consecratur, inquantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hoc designari per vas huic vsui accõmodatum. Alio modo potest intelligi secundum metaphoram: prout per calicem similitudinariè intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinẽ calicis inebriat (secundum illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio. vnde & ipse Dominus passionem suam calicem nominat, Matth. 26. dicens, Transeat à me calix iste.) Vt sit sensus, hic est calix passionis meæ, de qua fit mentio in sanguine seorsum à corpore consecrato: quia separatio sanguinis à corpore fuit per passionem.

Aug. ad Bonif. ep. 23.

In cor. & q. 76. art. 2. ad 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia (vt dictum est*) sanguis seorsum consecratus, expressè passionem Christi repræsentat: ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, quàm in consecratione corporis, quod est passionis subiectum. Quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur: quasi diceret, Quod pro vobis passioni subiicietur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Testamentũ est dispositio hæreditatis. Hæreditatem autẽ cœlestẽ disposuit Deus hominibus dandam per virtutem sanguinis Iesu Christi: quia, vt dicitur Hebr. 9. Vbi est Testamentum, mors necesse est intercedat testatoris. Sanguis autẽ Christi dupliciter est hominib⁹ exhibitus. primo quidẽ in figura: quod pertinet ad vetus Testamentũ. Et ideo Apost. ibidẽ concludit. Vnde nec primũ Testamentum sine sanguine dedicatum est. Quod patet ex hoc, quòd sicut dicitur Exod. 24. Lecto omni mãdato legis à Mose, omnẽ populũ asperſit, dicens, Hic est sanguis Testamenti, quod mandauit ad vos Deus. Secundò autem est exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Testamentum. Et hoc est quod Apostolus ibidem præmittit dicens, Ideo noui Testamenti mediator est Christus, vt morte intercedente, repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic sanguis noui Testamenti, quia iam non in figura, sed in veritate exhibetur. vnde subditur, Qui pro vobis effundetur. Interna autem inspiratio ex huius sanguinis virtute procedit secũdum quod passione Christi iustificamur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc testamentum est nouum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternũ ratione æternæ Dei præordinationis, quàm etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc Testamentum disponitur. Ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine Testamẽtum disponitur, est æterna.

¶ Ad quintum dicendum, quod mysterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem, sed ad ostendendam occultationem: quia & ipse sanguis Christi occultò modo est in hoc sacramento, & ipsa passio Christi occultè fuit figurata in veteri Testamento.

¶ Ad sextum dicendum, quòd dicitur mysterium fidei, quasi fidei obiectum: quia quòd sanguis Christi secũdum veritatem sit in hoc sacramento, sola fide tenetur: ipsa etiam Christi passio per fidem iustificat. Baptismus autem dicitur sacramentum fidei, quia est quædam fidei protestatio. Hoc autem est sacramentum charitatis, quasi figuratiuum & effectiuum.

In solue. locis ibi citatis.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut dictum est*) sanguis seorsum consecratus à corpore, expressius repræsentat passionem Christi. Et ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de passione Christi & fructu ipsius, quàm in consecratione corporis.

ad 1. & ad 3.

¶ Ad octauum dicendum, quòd sanguis passionis Christi, non solum habet efficaciam in Iudæis electis, quibus exhibitus est sanguis veteris Testamenti, sed etiam in Gentilibus, nec solum in sacerdotibus, qui hoc conficiunt sacramentum, vel aliis, qui sumunt, sed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo signanter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, scilicet Gentilibus, vel, pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

¶ Ad nonum dicendum, quòd Euangelistæ non intendebant tradere formas sacramentorũ quas in primitiua Ecclesia oportebat esse occultas: vt dicit Dio. in fine Eccl. hier. sed intenderunt historiam de Christo texere. Et tamen hæc omnia ferè verba ex diuersis Scripturæ locis accipi possunt. Nam quod dicitur, hic est calix, habetur Luc. 22. & primæ Cor. 11. Matth. autem 26. dicitur, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quòd autem additur, æterni, & iterum, mysterium fidei, ex traditione Domini habetur, quæ ad Ecclesiã per Apostolos peruenit: secũdũ illud primæ Cor. 11. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum prædictis verbis formarum insit aliqua vis creata, effectiua consecrationis.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ octauæ Articulum quartum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd prædictis* verbis formarũ non insit aliqua vis creata, effectiua consecrationis. Dicit enim Damasc. in quarto libr.* Sola virtute Spiritus sancti fit conuersio panis in corpus Christi: sed virtus Spiritus sancti est virtus increata. Ergo nulla virtute creata horum verborum conficitur hoc sacramentum.

Infrà art. 5. cor. Et 4. di. 1. q. 1. art. 4. q. 2. Et di. 8. q. 2. ar. 3. & di. 10. in expo. lit. ad 6. & 8. Art. 2. & 3. Cap. 14.

In Marc. 14. quisque de veritate verborum sacramentalium notanda sunt: scilicet an est, quid est, cuius est factiua, quãdo est, & qualis est. Virtutem autem habere verba consecrationis, licet sub opinione ponatur, si perpexerimus tamen doctrinam in generali Concilio tradi tam sub Eugen. I I I I. determinata hæc quæstio videtur. Nam inter alia legitur ibi, Sacerdos in persona Christi loquẽs hoc conficit sacramentũ: nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi & substantia vini in sanguinem conuertuntur. Vbi clarè videtes, virtutem verborum affectam à sacro Concilio. Vt autem superius dixi-

¶ 2 Præterea, Opera miraculosa non fiunt aliqua virtute creata, sed sola virtute diuina, vt in Prima parte* habitum est. Sed conuersio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, est opus non minus miraculosum, quàm creatio rerum, vel etiam formatio corporis Christi in vtero virginali. Quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc sacramẽtum consecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

Q. 110. ar. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tous de virtute sacramentorum, sic consequẽter nunc dicimus de virtute horum verborum, quòd non est qualitas aliqua superaddita, vt res quædã distincta realiter ab ipsa oratione significante: sed est ipsa oratio significãs, vt instrumentum Dei ad confectionem. Ita quòd oratio ipsa, puta hoc esse corpus meum, secundum se quidem non est aliud quàm enuntiatio significans hoc esse corpus meum: sed vt assumpta à Christo in instrumentum ad consecrationem istam: sic non solum enuntiatio significans, sed instrumẽtaliter efficiens, quod est habere virtutem, imo esse virtutem.

q.75.ar.7

¶ Et quia esse virtutem, est quoddam adauentitiũ et orationi absolutæ, ideo dicitur orationẽ habere virtutem, & virtutẽ esse in verbis, & virtus verborum, & similia. Et quia virtus aduentitia, qualitatis rationem ac nomẽ induit, ideo qualitas dicitur: quum tamen secũdum rem nihil aliud sit quàm orationẽ esse instrumẽtum Dei: & quod nihil aliud est q̃ Deum vti oratione instrumentaliter ad talem effectũ. Sicut enim omnis creatura est in potentia obedientiali ad hoc, quòd de ea fiat quicquid Deus vult: ita est etiam in potentia obedientiali ad hoc vt sit instrumentum Dei ad quodcunque faciendum Deus illa vti voluerit. Et sicut Deus in sacramento baptismi per Christi baptismum dedisse virtutem aquis inchoatiuè dicim⁹, uel ita tamen qualitas superaddita propterea est aquis, & postmodum cõplere datur virtus aquæ in actuali baptismo, per hoc quòd Christus baptizans vtitur illa aqua: ita in proposito verba ista potius quàm alia ab ipso Christo sanctificata sunt inchoatiuè, complete autem vim sortiuntur, quum Christus per sacerdotem illa profert ad confectionem huius sacramẽti, talis enim vsus verborum est constitutiuus instrumentalis efficaciæ in oratione qua vtitur: nec oportet aliquam superapponere qualitatem. Et hoc exemplo in artificialibus videtur manifestũ: nam manus assumi potest, & de facto assumitur à multis artibus instrumentum: nec oportet artem vtriusq; aut fabrilem aut unã eam, aliquam qualitatem superaddere manui, quum illa vtitur: sed ex hoc ipso q̃ ars vtitur manu, manus est quædã vis artis illius, & sic de aliis. Et hoc multo verius est, referẽdo rem creatam ad diuinã omnipotentiam vtentem creatura, assumẽdo illa in instrumẽtum, quanto efficacia diuina maior in infinitũ est, vt sic inquã cuicunque creaturæ. Effectus autẽ virtutis verborum nõ est dispositio aliqua, sed vt in allatis verbis ex sacro Cõcilio clare patet, est conuersio panis in corpus Christi. Nec obstãt obiectiones Scoti in prima dist. 5. de infinitate virtutis requisitæ ad transsubstantiationem & de creatione.

Li.4.c.4.

q.62.art.1.2.3.& 4

q.65.ar.3.

q.62.ar.1.& 4.

q.62.art.4.

¶ 3 Præterea, Prædicta verba nõ sunt simplicia, sed ex multis composita: nec simul, sed successiuè proferuntur. Cõuersio autem prædicta (vt suprà dictum est) * fit in instanti: vnde oportet quod fiat per similem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in libr. de Sacramentis: * Si tanta est vis in sermone domini Iesu, vt inciperet esse quod non erat, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud cõmutentur? Et sic quod erat panis ante cõsecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerũt nullam virtutem creatam esse nec in prædictis verbis ad transsubstantiationem faciendã, nec etiam in aliis sacramentorum formis, vel etiam in ipsis sacramentis ad inducendos sacramentorum effectus. Quod (sicut suprà habitum est) *& dictis Sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum nouæ legis. Vnde cùm hoc sacramentũ sit præcæteris dignius (sicut suprà dictum est) * cõsequẽs est quod in verbis formalibus huius sacramenti sit quædam virtus creata ad conuersionem huius sacramenti faciẽdam, instrumentalis tamen, sicut & in aliis sacramentis: sicut suprà dictum est. * Cùm enim hæc verba ex persona Christi proferãtur, ex eius mãdato cõsequuntur virtutẽ instrumentalẽ à Christo: sicut & cætera eius facta vel dicta habẽt instrumẽtaliter salutiferam virtutẽ, vt suprà dictum est. *

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur sola virtute Spiritus sancti panem in corpus Christi conuerti, non excluditur virtus instrumentalis, quæ est in forma huius sacramenti: sicut cùm dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

¶ Ad secundum dicendũ quòd opera miraculosa, nulla creatura potest facere quasi agens principale, potest tamẽ ea facere instrumẽtaliter: sicut ipse tactus manus Christi sanauit leprosum. Et per hunc modũ verba Christi cõuertũt panẽ in corpus Christi. Quod quidẽ fieri nõ potuit in conceptione corporis Christi qua corpus Christi formabatur, vt aliquid à corpore Christi procedens haberet instrumentalẽ virtutẽ ad ipsius corporis formationem. In creatione etiam nõ fuit aliquod extremum, in quod instrumẽtalis actio creaturæ posset terminari: vnde non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prædicta verba, quibus fit consecratio, sacramentaliter operantur. Vnde vis conuersiua, quæ est in formis horum sacramentorum, consequitur significationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo instãti prolationis verborũ prædicta verba cõsequuntur hanc virtutem, in ordine tamen ad præcedẽtia. Et hæc virtus est simplex ratione simplicis significati: licet in ipsis verbis exterius prolatis, sit quædam compositio.

ARTICVLVS V.

Virum prædictæ locutiones sint veræ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd prædictæ locutiones non sint veræ. Cùm enim dicitur, Hoc est corpus meum, ly hoc, est demõstratiuum subtantiæ. Sed secundum prædicta, * quando profertur hoc pronomen, hoc, adhuc est ibi subtantia panis: quia transsubstãtiatio fit in vltimo instanti prolationis verborum. Sed hæc est falsa, panis est corpus Christi: ergo & hæc est falsa, hoc est corpus meũ.

¶ 2 Præterea, Hoc pronomen, hoc, facit demonstrationem ad sensum. Sed species sensibiles quæ sunt in hoc sacramento, neque sunt ipsum corpus Christi, neque accidentia corporis Christi. Ergo hæc locutio nõ potest esse vera, hoc est corpus meum.

¶ 3 Præterea, Hæc verba (sicut dictũ est *) sua significatione efficiunt conuersionem panis in corpus Christi. Sed causa effectiua præintelligitur effectui. Ergo significatio horum verborum præintelligitur conuersioni panis in corpus Christi. Sed ante conuersionem hæc est falsa, hoc est corpus meum. Ergo simpliciter est iudicandum quòd sit falsa. Et eadem ratio est de hac locutione, hic est calix sanguinis mei, &c.

¶ SED CONTRA est quod hæc verba proferuntur ex persona Christi, qui de se dicit Ioan. 14. Ego sum veritas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quòd in hac locutione, Hoc est corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonstrationem vt conceptam, & non vt exercitam: quia tota ista locutio sumitur materialiter, cum recitatiuè proferatur. Recitat enim sacerdos Christum dixisse, hoc est corpus meum. Sed hoc stare non potest, quia secundum hoc verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præsentem, ita non perficeretur sacramẽtum: dicit enim Aug. super Ioan. * Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quæstionis: quia eędem rationes manẽt circa primam prolationem, qua Christus hæc verba protulit: quare manifestum est, quòd non materialiter, sed significatiuè sumebantur. Et ideo dicendum est, quòd etiam quando proferuntur à sacerdote significatiuè, & non tantum materialiter sumuntur. Nec obstat quòd sacerdos ea recitatiuè profert, quasi à Christo dicta: quia propter infinitam virtutem Christi, sicut ex contactu carnis suæ, vis regenerativa pervenit non solùm ad illas aquas, quæ Christum tetigerũt, sed ad omnes vbique terrarum, per omnia futura sæcula, ita etiã ex prolatione ipsius Christi, hæc verba virtutẽ cõsecratiuã sunt consecuta, à quocunque sacerdote dicatur, ac si Christus ea præsentialiter proferret. Et ideo alij dixerunt, q̃ hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonstrationem, non ad sensum, sed ad intellectũ. vt sit sensus, hoc est corpus meũ, id est significatũ per hoc est corpus meũ. Sed nec hoc stare potest: quia cùm in sacramentis hoc efficiatur quod significatur, non fieret per hanc formam, vt corpus Christi sit in hoc sacramento secundũ veritatem, sed solum fit in signo. Quod est hæreticum, vt suprà dictum est. * Et ideo alij dixerunt, quòd hæc dictio, hoc, facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio, non pro illo instãti locutionis quo profertur hæc dictio, sed pro vltimo instanti locutionis: sicut cùm aliquis dicit, nunc taceo, hoc aduerbium, nunc, facit demõstrationem pro instanti immediate sequenti locutionem. est enim sensus, statim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc stare potest: quia secundũ hoc, huius locutionis esset sensus, corpus meũ est corpus meum. Quod prædicta locutio nõ facit: quia hoc fuit etiam ante prolationẽ verborũ: vnde nec hoc prædicta locutio significat. Et ideo aliter dicẽdũ est, quod sicut prædictũ est, * hæc locutio habet virtutẽ factiuã cõuersionis panis in corpus Christi. Et ideo comparatur ad alias locutiones: quæ habẽt solùm vim significatiuã, & non factiuã, sicut cõparatur cõceptio intellectus practici, quæ est factiua rei, conceptioni intellectus nostri speculatiui, quæ est accepta à rebus: nam voces sunt signa intellectuũ, secundũ Philosophum. * Et ideo sicut conceptio intellectus practici non præsupponit rem conceptam, sed facit eam, ita veritas huius locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam. sic enim se habet verbũ Dei ad res factas per verbum. hæc autem conuersio non fit successiue, sed in instanti: sicut dictum est. * Et ideo oportet quidẽ intelligere prædictam locutionem secundum vltimum instãs prolationis verborum: non tamen ita quòd præsupponatur ex parte subiecti id quod est terminus conuersionis, scilicet quòd corpus Christi sit corpus Christi, neque etiam illud quod fuit ante conuersionem, scilicet panis: sed id quod communiter se habet quantum ad vtrumque, scilicet contentum in generali sub istis speciebus. Nõ enim faciunt hæc verba q̃ corpus Christi sit corpus Christi: neque quòd panis sit corpus Christi: sed quòd contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, sit corpus Christi. Et ideo signanter non dicit Dominus, hic panis est corpus meum: quod esset secundum intellectum secũdæ opinionis: neque, hoc corpus meum est corpus meum, quod esset secũdum intellectum tertiæ. sed in generali, hoc est corpus meum, nullo nomine appositio à parte subiecti: sed solo pronomine, quod significat substantiam in communi, sine qualitate, id est forma determinata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc dictio hoc, demonstrat substãtiam: sed absque determinatione propriæ naturæ, sicut dictum est. *

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd hoc prosit suus effectus: & propterea dubitatur, an in illo priori naturæ sit vera vel falsa. Et Scot. quidem in 3. dist. 4. declinauit in opinionẽ tertiam, quod nec vt vera nec vt falsa, sed vt neutra se habet. Autor autem in hoc articulo tam in corpore quàm in responsione ad tertium, tenet quod oratio ista vt vera, practicè tamẽ, seu causaliter in illo priori materiæ concurrit. De intellectu siquidem speculatiuo solo intelligẽdum est, quòd ab eo quòd res est, vel nõ est, oratio dicitur vera vel falsa: nam licet de vtroque intellectu verificetur, quod ab eo quod res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa formaliter: practicus tamen intellectus prius quam res fit, est verus practice seu causaliter: quia nõ præsupponit, sed facit rem esse, vnde denominatur verus formaliter.

q.75.ar.1.

¶ Circa consignificationem autem omnes conuenire in hoc videntur, q̃ hæc loquutio, Hoc est corpus meum, intelligitur secundum vltimum instans prolationis verborũ, sed diuersitas opinionum est, quia aliqui putant contingere hoc ex virtute sermonis: alij autem opinantur non esse hoc ex virtute sermonis, sed ex intentione sacramentali. Et quoniam obscura ob cõsuetudinem reddebat difficultas hęc, distinguendum est, vt clara fiat. Distingue igitur de tempore seu instanti, quo oratio significat, vel de tempore seu instanti, pro quo oratio significat: aliud est enim quando oratio cõsignificat, & aliud est, quãdo per orationem cõsignificatum, vt pater dicendo, Petrus crucifixus est: quando enim oratio ista significat, tunc est quum profertur: sed quando cõsignificatum est tempus præteritum, vt patet. Significatio autem orationis non est nisi oratio sit integra integritate essentiali: quoniam oratio non essentialiter integra, nõ est oratio, & consequẽter non significat: integra autem non est oratio, nisi in termino prolationis, & propterea oratio non significat nisi in termino suæ prolationis. Et quia consignificare præsupponit significare, vtpote adiacens illi: ideo oratio sicut non significat, ita nec consignificat, nisi in termino suę prolationis. Nec est hoc solum verum de tota oratione, sed & de partibus, vt integrant totam. Et de copula quidem declaratur dupliciter, tum ex eo quod ly est, significat compositionem, quam sine extremis non est intelligere: non enim potest intelligi compositio prior his quæ componuntur: tum quia existimatur quod huius orationis, signum est albam, postquam prolatæ sunt primæ dictiones, scilicet lignum est, antequam proferatur ly album, ly est non significat compositionem ligni cum albo, quod coniungitur si postea sequatur ly album. Et ita est de aliis. Et sic patet responsio ad primum.

Tu hoc ar. arg. 3. & arti. prac. ad 3.

Lib. 1. Peri her. in princ.

In corp.

Art. 2. huius q̃. & q. 75. artic. 7.

¶ Ad secundum dicendum, quòd significatio huius locutionis præintelligitur rei significatæ ordine naturæ, sicut causa naturaliter est prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia hæc causa simul habet secum suum effectum. Et hoc sufficit ad veritatem locutionis.

Art. 2.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum forma consecrationis panis consequatur suum effectum, antequam perficiatur forma consecrationis vini.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd forma consecrationis panis nõ consequatur suum effectum quousque perficiatur forma consecrationis vini. Sicut enim per consecrationem panis incipit esse corpus Christi sub hoc sacramento, ita per consecrationem vini incipit esse sanguis. Si ergo verba consecrationis panis haberent suum effectum ante consecrationem vini, sequeretur quòd in hoc sacramento inciperet esse corpus Christi * sine sanguine, quod est inconueniens.

¶ 2 Præterea, Vnum sacramentum, vnum habet complementum: vnde licet in baptismo sint tres immersiones, non tamen prima immersio consequitur suum effectum, quousque tertia fuerit terminata. Sed totum hoc sacramentum est vnum, vt suprà dictum est. * Ergo verba, quibus consecratur panis, non consequuntur suum effectum sine verbis sacramentalibus, quibus consecratur vinum.

¶ 3 Præterea, Ipsa forma consecrationis panis sunt plura verba, quorum prima non consequuntur effectum, nisi prolato vltimo: sicut dictũ est. * Ergo pari ratione nec verba, quibus consecratur corpus Christi, habent effectum, nisi prolatis verbis quibus sanguis Christi consecratur.

SED CONTRA est, quòd statim dictis verbis consecrationis panis, hostia consecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, si non esset ibi corpus Christi, quia sic ad idololatriã pertineret. Ergo verba consecrationis panis, suum effectum consequuntur antequam proferantur verba consecrationis vini.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui doctores dixerunt, quòd hæ duæ formæ, scilicet consecrationis panis & vini, seinuicem expectant in agendo: ita scilicet quòd prima nõ perficit suũ effectum antequam proferatur secunda. Sed hoc stare non potest: quia (sicut dictũ est) * ad veritatem huius locutionis, hoc est corpus meum, requiritur propter verbum præsentis tẽporis, quòd res significata simul tẽpore sit cũ ipsa significatiõe locutionis: alioquin si in futurũ expectaretur res significata, apponeretur verbum

namus orationem fuisse: tũc enim manifestè apparet non præsignificatam esse compositionem dictã per ly est. Significat ergo ipsam cõpositionẽ non quãdo profertur, sed quãdo cõiungit prædicatũ subiecto, q̃d nihil aliud est dicere quã cum oratio est integra. Et quia prius natura significat quam consignificat: ideo ly est, sicut non consignificat compositionem ante integritatem orationis: ita nec consignificat tunc, quando profertur: sed tunc quando integratur oratio. De subiecto autem dupliciter etiam idem manifestatur in proposito, tum quia talia sunt subiecta, qualia permittuntur à prædicatis, & propterea ante prædicata non habent suppositionem suam: tum quia clarè perspicimus, quod dictis istis duabus dictionibus, homo est, vt formetur propositio de tertio adiacente, nullus intellectus habetur tam subiecti quàm copulæ. Sed vtrubitur virtusque sensus iuxta varietatem prædicativi patet formando duas propositiones, quarum vna sit, homo est albus, & altera, homo est species, clarè enim in his liquet & subiectum & copulam prædicatum expectare: ita quòd vacet & dicitur prædicati varietatem inducit, & in tota oratione, & in subiecto, & copula: vt patet discurrenti. Et similiter oratio ista, Hoc est corpus meum, ly hoc, non demonstrat tunc quum profertur, neqũ ly est, significat aut consignificat tunc quum profertur, compositionem seu coniunctionem inter ly hoc, & corpus Christi. Et vt ex hoc concludamus, istud quando se tenet ex parte mensuræ seu durationis enuntiationis significantis & cõsignificantis illud vero quando quod per copulam seu orationẽ consignificatur, se tenet ex parte mensuræ seu durationis rei significatæ. & propterea clarè patet hæc duo quando maximè abinuicem posse distare, quantũ distat mensuram orationis fisse effectus: & propterea dubitatur, an in illo priori naturæ sit vera vel falsa. Et Scot. quidem in 3. dist. 4. declinauit in opinionẽ tertiam, quod nec vt vera nec vt falsa, sed vt neutra se habet. Autor autem in hoc articulo tam in corpore quàm in responsione ad tertium, tenet quod oratio ista vt vera, practicè tamẽ, seu causaliter in illo priori materiæ concurrit. De intellectu siquidem speculatiuo solo intelligẽdum est, quòd ab eo quòd res est, vel nõ est, oratio dicitur vera vel falsa formaliter: practicus tamen intellectus prius quam res fit, est verus practice seu causaliter: quia nõ præsupponit, sed facit rem esse, vnde denominatur verus formaliter.

q.75.ar.1.

¶ Circa consignificationem autem omnes conuenire in hoc videntur, q̃ hæc loquutio, Hoc est corpus meum, intelligitur secundum vltimum instans prolationis verborũ, sed diuersitas opinionum est, quia aliqui putant contingere hoc ex virtute sermonis: alij autem opinantur non esse hoc ex virtute sermonis, sed ex intentione sacramentali. Et quoniam obscura ob cõsuetudinem reddebat difficultas hęc, distinguendum est, vt clara fiat. Distingue igitur de tempore seu instanti, quo oratio significat, vel de tempore seu instanti, pro quo oratio significat: aliud est enim quando oratio cõsignificat, & aliud est, quãdo per orationem cõsignificatum, vt pater dicendo, Petrus crucifixus est: quando enim oratio ista significat, tunc est quum profertur: sed quando cõsignificatum est tempus præteritum, vt patet. Significatio autem orationis non est nisi oratio sit integra integritate essentiali: quoniam oratio non essentialiter integra, nõ est oratio, & consequẽter non significat: integra autem non est oratio, nisi in termino prolationis, & propterea oratio non significat nisi in termino suæ prolationis. Et quia consignificare præsupponit significare, vtpote adiacens illi: ideo oratio sicut non significat, ita nec consignificat, nisi in termino suę prolationis. Nec est hoc solum verum de tota oratione, sed & de partibus, vt integrant totam. Et de copula quidem declaratur dupliciter, tum ex eo quod ly est, significat compositionem, quam sine extremis non est intelligere: non enim potest intelligi compositio prior his quæ componuntur: tum quia existimatur quod huius orationis, signum est albam, postquam prolatæ sunt primæ dictiones, scilicet lignum est, antequam proferatur ly album, ly est non significat compositionem ligni cum albo, quod coniungitur si postea sequatur ly album. Et ita est de aliis. Et sic patet responsio ad primum.

Tu hoc ar. arg. 3. & arti. prac. ad 3.

Lib. 1. Peri her. in princ.

In corp.

Art. 2. huius q̃. & q. 75. artic. 7.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd hoc prosit monstrationem, non ad sensum, sed ad intellectũ. vt sit sensus, hoc est corpus meũ, id est significatũ per hoc est corpus meũ. Sed nec hoc stare potest: quia cùm in sacramentis hoc efficiatur quod significatur, non fieret per hanc formam, vt corpus Christi sit in hoc sacramento secundũ veritatem, sed solum fit in signo. Quod est hæreticum, vt suprà dictum est. * Et ideo alij dixerunt, quòd hæc dictio, hoc, facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio, non pro illo instãti locutionis quo profertur hæc dictio, sed pro vltimo instanti locutionis: sicut cùm aliquis dicit, nunc taceo, hoc aduerbium, nunc, facit demõstrationem pro instanti immediate sequenti locutionem. est enim sensus, statim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc stare potest: quia secundũ hoc, huius locutionis esset sensus, corpus meũ est corpus meum. Quod prædicta locutio nõ facit: quia hoc fuit etiam ante prolationẽ verborũ: vnde nec hoc prædicta locutio significat. Et ideo aliter dicẽdũ est, quod sicut prædictũ est, * hæc locutio habet virtutẽ factiuã cõuersionis panis in corpus Christi. Et ideo comparatur ad alias locutiones: quæ habẽt solùm vim significatiuã, & non factiuã, sicut cõparatur cõceptio intellectus practici, quæ est factiua rei, conceptioni intellectus nostri speculatiui, quæ est accepta à rebus: nam voces sunt signa intellectuũ, secundũ Philosophum. * Et ideo sicut conceptio intellectus practici non præsupponit rem conceptam, sed facit eam, ita veritas huius locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam. sic enim se habet verbũ Dei ad res factas per verbum. hæc autem conuersio non fit successiue, sed in instanti: sicut dictum est. * Et ideo oportet quidẽ intelligere prædictam locutionem secundum vltimum instãs prolationis verborum: non tamen ita quòd præsupponatur ex parte subiecti id quod est terminus conuersionis, scilicet quòd corpus Christi sit corpus Christi, neque etiam illud quod fuit ante conuersionem, scilicet panis: sed id quod communiter se habet quantum ad vtrumque, scilicet contentum in generali sub istis speciebus. Nõ enim faciunt hæc verba q̃ corpus Christi sit corpus Christi: neque quòd panis sit corpus Christi: sed quòd contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, sit corpus Christi. Et ideo signanter non dicit Dominus, hic panis est corpus meum: quod esset secundum intellectum secũdæ opinionis: neque, hoc corpus meum est corpus meum, quod esset secũdum intellectum tertiæ. sed in generali, hoc est corpus meum, nullo nomine appositio à parte subiecti: sed solo pronomine, quod significat substantiam in communi, sine qualitate, id est forma determinata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc dictio hoc, demonstrat substãtiam: sed absque determinatione propriæ naturæ, sicut dictum est. *

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd hoc prosit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sura integræ orationis à mensura rei significatæ. Et hinc patet, commune esse omni enuntiationi significare & consignificare tunc quum integratur: quia tũc primò est oratio, & per hoc tunc primò significat & cõsignificat. Sed sicut orationes differunt inter se quantum ad res significatas, ita etiam differunt quantum ad quando, seu tempora consignificata. Et hæc in communi dicta, si perspexeris, ambiguitates, per quas discurrit Scotus, euanescent. Descendendo autem ad propositum, aduertendum est quòd contingit istaduo, scilicet ex parte mensuræ significationes & ex parte mensuræ rei significatæ) coincidere in vnum & idẽ quando: ita quòd illud idem nunc fit, quando oratio significat & consignificat, & quando significatum consignificatur esse. Contingit autem hoc in proposito ex ratione in litera reddita, quia scilicet oratio ista, hoc est corpus meum, est cõuertisua panis in corpus Christi in institũ: & oratio ista significat conuersionem ipsam vt in termino. Ex re siquidem significata habetur, q ly est consignificat instans conuersionis panis in corpus Christi, seu (& in idem redit) quo primò hoc est corpus Christi, & quia illud instans coincidit cum instãti, quo hæc oratio integratur. 3.q.76.art. ideo dicitur, & benè, q oportet hãc orationem intelligere secũdum vltimum instans prolationis. Et quoniam consignificare instans conuersionis conuenit huic orationi ex natura sua qua est oratio sacramẽtalis seu factiua conuersionis, sed cõuersiua panis in corpus Christi: ideo ex virtute sermonis talis, scilicet sacramentalis cõstersit, habet hæc oratio quòd consignificet instans cõuersionis.

9.73.ar.2

¶ Circa demonstrationem verò quam facit ly hoc, quum dicitur, hoc est corpus meum, licet varix verba dicantur quoniam in litera dicitur demonstrari contẽtum in generali sub istis speciebus, Scotus autem specificando dicit demonstrari indiuiduum entis: quia ly hoc, quantum est ex se, demonstrat indiuiduũ vniuersalissimi, vtpote de quo possint omnia inquiri: mihi tamen videtur, quòd demonstret indiuiduum substantiæ, id est hãc substantiam. Et quidẽ quòd demõstret indiuiduum, nulli est dubium: quoniam nõ vniuersale, sed singulare aliquod est tã quod cõcutritur in corpus Christi, quã de quo enuntiatur corpus Christi. Quod verò sit indiuiduum substantiæ, probatur tum ex eo q ly hoc, est pronomẽ demõstratiuum substantiæ, tum ex eo quòd hæc demonstratio debet esse certa. Demonstrando autem hanc substantiam, demonstratio est certissima: quoniam hæc substantia est corpus Christi, sed si demonstraret indiuiduum entis, demõstratio remaneret ambigua, imò magis falsa appareret, quàm vera: nam ly hoc ens, posset demonstrare tam accidens quàm substantiam: quum vtrunque sit hoc ens: & magis apparet demonstrari accidens, propter demonstrationem fieri ad sensum: tum quia demonstrando indiuiduum substantiæ, demonstratio est simpliciot & puriot, non egens glossis: nam apposita ante sensus hostia, & dicendo, hæc substantia est corpus meum, non oportet ad glossas recurrere, quid est illud quod est conuersum in corpus Christi: aut quid est illud, quod hic adoramus & huiusmodi. Est autem sententia hæc etiam Autoris: nam expresse dicit in responsione ad primum & secundum, quòd ly hoc, demonstrat substantiam sine qualitate, id est sine determinatione alicuius propriæ naturæ: pura panis aut corporis Christi. Et hoc idem intendit, dicendo quòd demonstrat contentum in generali sub istis speciebus: sciuit enim quòd non demonstratio vniuersale aliquod: sed circumloquutus est indiuiduum communioris seu generalioris ab accidentibus distincti ac sub eis contenti. dantur enim indiuidua magis & minus vniuersalia, sicut dantur naturæ magis & minus vniuersales: est enim intelligere Sortem in prædicamento substantiæ esse non solũm hunc hominem, sed hoc animal, hoc viuum, hoc corpus, hanc substantiam. Et sic hæc substantia demonstrata per ly hoc, est contenta sub istis accidentibus in generali, id est communiter se habens ad panem & corpus Christi, pro quanto ab vtroque abstrahendo significatur.

Infrà ar. 4. contra 4 & 4 dist. pic. 2. q. 8 a. 2.

¶ Ad rationem autem Scoti dicitur, quòd licet primum nomen loco cuius potest poni hoc sit indiuiduum entis cõmunissimi analogicè etiam ad entia rationis: quia tamẽ certitudo demonstratæ rei præponderat (quoniam ad propriam certãmque notitiam sacramenti huius spectat ad vsum gratiæ, quàm ad gratiæ collationem. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum gratia non conferatur.

Q.72.m. 2. & 3.

¶ 3 Præterea, Sicut suprà dictum est, * in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autem pro salute animæ. Sed corpus non est subiectum gratiæ, sed anima: vt in Secunda parte habitum est. * Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non confertur.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed vita spiritualis est per gratiam. Ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd effectus huius sacramenti debet considerari, primò quidem & principaliter ex eo quòd in hoc sacramento cõtinetur, quod est Christus. Qui sicut in mundum visibiliter veniens, contulit mundo vitam gratiæ (secũdum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christũ facta est) ita in hominẽ sacramentaliter veniens, vitã gratiæ operatur: secundũ illud Io. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyril. dicit, * Viuificatiuum Dei verbum, vniẽs sepsum propriæ carni, fecit ipsam viuificati uã. decebat ergo eum nostris quodãmodo vniri corporibus per sacram eius carnem & pretiosum sanguinẽ: quæ accipimus in

Lib. 4. in Ioan. cap. 12. & 14.

¶ Sextò, vtrùm hoc sacramentum homines præseruet à peccatis futuris.

¶ Septimò, vtrùm hoc sacramentum prosit aliis, quàm sumentibus.

¶ Octauò, de impedimento effectus huius sacramenti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum conferatur gratia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q; per hoc sacramentum non cõferatur gratia. Hoc enim sacramentũ est nutrimentum spirituale. Nutrimentum autem non datur nisi viuenti. Cùm ergo vita spiritualis sit per gratiam, non competit hoc sacramentum nisi habenti gratiam. Non ergo per hoc sacramentum confertur gratia, vt primò habeatur, similiter etiam nec ad hoc quòd augeatur, quia augmentum spirituale pertinet ad sacramentum confirmationis, vt dictum est. * Non ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

Lib. 5. ca. 4.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum confertur vt quædam spiritualis refectio. Sed refectio spiritualis magis videtur pertinere ad vsum gratiæ, quàm ad gratiæ collationem. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum gratia non conferatur.

Hom. 45. à med.

¶ 3 Præterea, Sicut suprà dictum est, * in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autem pro salute animæ. Sed corpus non est subiectum gratiæ, sed anima: vt in Secunda parte habitum est. * Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non confertur.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed vita spiritualis est per gratiam. Ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd effectus huius sacramenti debet considerari, primò quidem & principaliter ex eo quòd in hoc sacramento cõtinetur, quod est Christus. Qui sicut in mundum visibiliter veniens, contulit mundo vitam gratiæ (secũdum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christũ facta est) ita in hominẽ sacramentaliter veniens, vitã gratiæ operatur: secundũ illud Io. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyril. dicit, * Viuificatiuum Dei verbum, vniẽs sepsum propriæ carni, fecit ipsam viuificatiuã. decebat ergo eum nostris quodãmodo vniri corporibus per sacram eius carnem & pretiosum sanguinẽ: quæ accipimus in

Lib. 4. in Ioan. cap. 12. & 14.

¶ Super Quæstionem septuagesimam nonam. Q.74.a. 2. & 3. 79.ar.2. ad 2.

Circa effectus Eucharistiæ in nobis, aduertendum est quòd in litera ponuntur numero sex, scilicet adeptio gloriæ, collatio gratiæ, remissio peccati mortalis, remissio peccati venialis, remissio pœnæ pro peccatis debitæ, & præseruatio à peccando. De quibus duo declaranda sunt, scilicet tempus & modus: cum quibus etiam simul declarabitur subiectum.

¶ De tempore quidem aliquid clarum est, & aliquid ambiguum. Nam de primo effectu, scilicet vita æterna, constat tempus exequutionis non oportere esse tempus sumptionis Eucharistiæ: sumpta siquidem longè ante Eucharistia ad consequendum effectum æternæ vitæ subsequi: iuxta verbum Domini, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Tract. 26. versus fi.

¶ De aliis verò effectibus in dubium vertitur, an vnum & idem sit tempus quo sumitur hoc sacramentum, & quo in exequutionem ponuntur illi effectus: & propterea sigillatim declarandi sunt.

Tract. 26. inter. me & fin.

¶ Secundus igitur effectus, qui est gratia gratũ faciens, tres ramos habet, prout tripliciter contingit cõsequi gratiam, scilicet vel de nouo acquirere ipsam vel tam gratiæ: vel præsupposita gratia, acquirere de nouo augmentum gratiæ: vel acquirere de nouo actualem delectationem ac refectionem spiritualem secundum vitam gratiæ. hæc enim tria comprehenduntur sub vno effectu Eucharistiæ: quum dicitur quòd confert gratiam. Potest siquidem intelligi, quòd confert gratiam habitualem, vel primam, vel augmentando primam, aut gratiam actualem spiritualis refectionis ac delectationis in actu charitatis. Et quia primam gratiam sumptio huius sacramenti non per se confert, sed per accidens, hoc est propter contingẽtem sumentis dispositionem (quoniam per se prærequirit sumentem vinum, prima autem gratia mortuo datur) ideo tẽpus primæ gratiæ per accidens consideratur, & videtur coincidere cum tempore sumptionis. nam si existẽs in peccato mortali sibi incognito, quãdo sumit hoc sacramentum, non resuscitatur ad vitam, non apparet quare deinceps ex virtute huius sacramenti resuscitabitur, intelligo autem in tota hac materia per rem pus sumptionis Eucharistiæ, non illam solam morulã, qua deglutitur: sed cum consequente tẽporis spatio quo Christi corpus sacramentaliter in sumente perseuerat. Est enim tunc præsens corporaliter in nobis, ac per hoc pascens & illuminãs spirituaiter animam: vt hic etiam illud impleatur, Quandiu fum in mũdo, lux sum mundi. Attestatur autem huic sententiæ necessaria mentis occupatio communicãtium, & præcipuè sacerdotum circa reuerentiam exteriorem huius sacramenti, ne scilicet aut sanguis effundatur aut partes hostiæ dentibus, aut palato hæreant, & huiusmodi. Et quo fit vt magis effectus sacramenti (puta contritio) eum primã datur gratia, in tẽpore consequente sumptionis, quam in ipsa sumptione apparẽat, & similiter videtur de aliis effectibus actualibus. Puto tamẽ posse cõtingere, vt sumens sit in dispositus, quòd nec eum sequatur vitã gratiæ, nec de nouo mortaliter peccet sumendo, fedita excusetur à peccato in sumendo, vt propinquior fiat vitæ gratiæ, ex qua ap propinquatione secundum aliquos actus attritionis & desiderij diuinæ gratiæ, paulatim perducatur diuina ducẽ misericordia ad oc casiones veræ contritionis, vt tandem alia forte vice fumendo gratiã veræ contritionis percipiat. Melius autem ad hoc, quia nullam apud me habeo rationem cogentem ad alterum horum: scilicet existens in peccato mortali facta diligẽti, quantus non fuit sufficiens probatione cõmunicando, aut iustificatur, aut peccat mortaliter. videtur enim, vt dictũ est, posse dari medium, propter latitudinem, quæ datur in illa diligentia, non tamen sufficiente probatione sui: non enim cõfistit in diuisibili. Diuinæ quoque liberalitatis largitas, ex cuius abundantia hic effectus per accidens huic sacramento tribuitur, ad quantum ordinauerit in dispositionem peccatoris se sepultus, dicat qui nouit.

¶ De tempore verò augmenti habitualis gratiæ magis ambiguum est, secũdum Autoris doctrinam, vt patebit in processu. Autor enim in 4. sent. dist. 17. q. 2. ar. 2. tenet augmentum gratiæ impediri ex impedimento actualis conuersionis animæ ad Deum: ac per hoc sentit, quòd idem est tempus sumptionis sacramenti, & tempus augmenti gratiæ: quia illud idem constat esse tempus transformationis actualis animæ in Deum. In hac autem quæstione art. vlt. verba litteræ sonant oppositum: dum dicit, quòd mentis distractio per peccata venialia in actu, tollit quidem actualem refectionem spiritualis dulcedinis, non autem augmentum gratiæ habitualis. Et rursus in responsione ad primum inquit, ille qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habituliter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter: ideo habitualem effectum huius sacramenti percipit, non autem actualem. Quæ autoris verba possunt tripliciter intelligi. primò vt sonant secundum superficiem, vt per hoc sacramentum augeatur gratia habitualis: gratia tunc quum sumitur, etiam si nullus interior charitatis actus ob mẽtis distractionem intercurrat: & hoc ex virtute ipsius sacramenti causantis huiusmodi augmentum in anima, nullum huic habituali augmento impedimentum præstante. Et hic sensus fauorabilis est, & demulcens aures multitudinis in numerabilium sacerdotum, quasi quotidie aut frequẽtissimè celebrantium: qui tamen seipsis meliores non quotidie fiunt. Mihi autem hinc oriendo, sensus iste verus non apparet: si enim quilibet sumptione Eucharistiæ augeretur gratia, tum itorum penè sacerdotum, quos credimus vere in gratia celebrare, charitas iam esset maior intensiue, quàm ex di rationabile sit quum tãta magnitudo charitatis in tanta multitudine, otiosa appareat. quoniam nec extra apparent, nec intus de seipsis testãtur actus similes seuerentissimæ charitati, & tamen certum est, quòd sicut amor Dei non est otiosus, sed operatur multo maiora, quã prius proportionaliter si est: consequenter si longe maiora operari rennit, longe maior charitas non est, & tanè longe maior potnitur esse in singulis celebrationibus, quãtũcunque parũ creuisset charitas sacerdotis, qui tot annis diebus fere singulis in gratia celebrauit. Præter autem hanc experientia cõsecturam, in promptu ratio eum autoritate suffragatur, sacramentum enim hoc, quia datur per modum cibi & potus (dicẽte Domino, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus) non auget, sicut nec nutrit, nisi per modum nutrimenti: sed sine actu vitali nutriti tam cibus quàm potus nec nutrit nec auget, vt patet in alimento corporali: ergo sine operatione vitali spiritualis animæ, quæ nutritur cibus iste nec nutrit, nec auget. Autoritas quoque ex eodem fundamento, ex 4. semẽtiarum allata est. Nec obstat efficacia huius rationis, quòd phreneticis in mortis articulo datur hoc sacramentum, tum quia sacramenti effectus ex his quæ per se concurrunt, considerandus ac iudicandus est, & non ex his, quę in casu accidunt, tum quia phreneticis constat dari viatici mum nõ ad primum & proprium Eucharistiæ effectum, qui est actualis refectio spiritus: & consequẽter nec ad nutrimendum, nec ad augendum in hac vita gratiam, tum quia phreneticis datur viaticum propter vitam æternam, & propter impugnationes demonum: iuxta illud Ambr. Recedant procul à præsentia potentiæ tuæ.

Q.73.ar. 3.

Lib. 4. dist. 14.

Hom. 30. in Euãg. non longè à princ.

¶ Aliter ergo intelligũtur verba litteræ de perceptione habitualis effectus sensus quòd talis distractus non actualiter, sed habitualiter percipit effectum habitualem seu augmentum gratiæ spiritualis, sicut habitualiter dicitur, quòd in hoc sacramento corpus manducationem spiritualem habet: ita quòd offertur pro salute corporis, & sanguis manducans habitualiter pro salute animæ, quamuis vtrunque ad salutẽ vtriusque operetur, cùm sub vtroque totus sit Christus: vt suprà dictum est. * Et licet corpus non sit immediatum subiectum gratiæ, ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præsenti

Q.76.ar. 1. & 2.

benedictionem viuificatiuam in pane & vino. Secundò consideratur ex eo quòd per hoc sacramentum repræsentatur, quod est passio Christi: sicut suprà dictum est. * Et ideo effectus quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentum facit in homine. Vnde super illud Ioan. decimonono, Continuo exiuit sanguis & aqua, dicit Chrysost. * Quia hinc suscipiunt principium sacra mysteria cùm accesseris ad tenendũ calicem, vt ab ipsa bibiturus Christi costa, ita accedas. Vnde & ipse Dominus dicit Matthæi vigesimosexto, Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Tertio consideratur effectus huius sacramenti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit, quantum ad vitam corporalem (quòd scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quãtum ad vitam spiritualem. Vnde Amb. dicit in lib. de Sacramentis: * Iste panis est vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. Et Chrysost. dicit super Ioan. * Præstat nobis desiderantibus & palpare & comedere & amplecti. Vnde & ipse Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quartò consideratur effectus huius sacramenti ex speciebus in quibus traditur hoc sacramentum. Vnde August. ibidem dicit, * Dominus noster corpus & sanguinem suum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis: namque aliud, scilicet panis ex multis granis in vnum constat: aliud, scilicet vinum, in vnum ex multis acinis confluit. Et ideo ipse alibi dicit super Ioan. * O sacramentum pietatis, ô signum vnitatis, ô vinculum charitatis! Et quia Christus & eius passio est causa gratiæ & spiritualis refectio, & charitas sine gratia esse nõ potest, ex omnibus præmissis manifestũ est, quòd hoc sacramentum gratiam confert.

Lib. 4. in Ioan. cap. 12. & 14.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi: nec aliquis habet gratiam ante susceptionem huius sacramẽti: vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per seipsum, sicut adulti: vel voto Ecclesiæ, sicut parui: sicut suprà dictum est. * Vnde ex efficacia virtutis ipsius est, quòd etiam ex voto ipsius aliquis gratiam consequatur, per quam spiritualiter viuificetur. Restat igitur vt cum ipsum sacramentum realiter sumitur, quòd gratia augeatur, & vita spiritualis perficiatur. Aliter tamẽ quàm per sacramentum confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi. Per hoc autem sacramentum augetur gratia, & perficitur spiritualis vita, ad hoc quòd homo in seipso perfectus existat per coniũctionem ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum cõfert gratiam spiritualiter cum virtute charitatis. Vnde Damasc. * comparat hoc sacramẽtum carboni quem Isaias vidit, Isa. 6. Carbo enim lignum simplex nõ est, sed vnitum igni, ita & panis communis nõ simplex panis est, sed vnitus diuinitati. Sicut Gregor. dicit in Homil. Pentec. * Amor Dei non est otiosus: magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentum quantum est ex sui virtute, non solùm habitus gratiæ & virtutis confertur, sed etiam excitatur in actum, secundum illud secundæ Corinth. 5. Charitas Christi vrget nos. Et inde est quòd ex virtute sacramenti anima spiritualiter reficitur per hoc quòd anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinæ: secundum illud Cant. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

Lib. 4. ca. 14.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia sacramenta operantur salutem, quam significãt, ideo secundum quandam assimilationem dicitur, quòd in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ, quamuis vtrunque ad salutẽ totius operetur, cùm sub vtroque totum quo potest spiritualem manducationem actualiter habere (hoc est habendo charitatem) sumens hoc sacramentum absque actuali interfectus gratiæ ad corpus, dum in præsenti etiam habitũ percipiendi augmẽtum. Et sicut non impeditur per peccata venialia, cum huiusmodi distractione quin per hanc sumptionem mereatur augmentum charitatis, exequendum tamen tempore quo ad hoc erit dispositus, ita non impeditur quin ex hac sumptione percepturus sit augmẽtum charitatis, quando tamen ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum tempus augmenti charitatis est, quãdo sumens est dispositus ad augmentum, siue hoc sit tempore sumptionis, siue post. Minorem tamen dispositionem requirc ad augmentum charitatis ex hoc sacramento, quàm ad augmentum sine sacramento, vt habeatur ratio virtutis sacramentalis: & præsertim huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fouet autem hunc sensum, quòd Autor intendit ponere differentiam inter refectionem spiritualem consistentem in operatione, & augmentum habitus quo ad impeditum à peccato venialis. Et sic saluatur differentia, quòd refectio spiritualis tollitur per distractionem, quod nunquam ex hac sumptione habebitur: augmentum verò habitus habendum relinquitur post, sicut & vita æterna.

¶ Tertius autem sensus consistit in declaratione terminorum, dicendo quòd duobus existentibus per se propriis huius sacramenti effectibus (scilicet operatione & habitu) Autor vtrumque latitudinis id quod præcipuũ est nominauit. Et in latitudine quidẽ operationum nominauit spiritualem refectionem cum sua delectatione, in latitudine verò habitualium donorum nominauit augmentum gratiæ seu charitatis, vt sic loqueretur de hoc sacramẽto secundum suam perfectionem, docendo ea quæ ipsius sunt, quatenus aut alterum aut vtrunque eorum confert. & sic per actualem manducationem Autor non intellexit quãmcunque actualem deuotionem, sed illam solam, quæ refectio est, quæ spiritualis delectatio animæ est. Et secundum hunc sensum plana sunt omnia, & consonant dictis in 4. sen. Habent siquidem se hi duo effectus inter se, non vt necessariam connexionem habentes, sed aliter sine altero ex sacramento hoc haberi potest. Refectio siquidem spiritualis delectationis absque augmento habi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tualis gratiæ in Christo fuit quando sumpsit hoc sacramentum: augmentum vero habitualis gratiæ ex hoc sacramento in valde multis credimus contingere, qui digne ad hoc sacramentum & deuotè accedunt: & tamen expertes sunt spiritualis dulcedinis, ita vt ipsorum vox ad cælestem Patrem sit: Ecce, tot annis seruio tibi, & nunquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer. Non igitur docet hæc litera, quòd sumens absque omni actuali deuotione consequitur augmentum gratiæ: sed quòd sumens absque actuali refectione delectationis spiritualis & hoc ex culpa sua veniali, quoniam non est ex defectu sacramentis sic inquam sumẽs sic mente distractus, si quo ad alios actus deuotè accedit, habitualem augmentum gratiæ ex hoc non impeditur, quod tamen posset aliunde impediri, puta ex tam parua deuotione, vt non sufficiat disponere ad augmẽtum gratiæ. Et hæc expositio amplectenda videtur: quoniam quo ad rem omnia consonant, quo ad expositionem verò nominum nulla fit extorsio, sed applicatio communioris termini ad principale suppositum: & secundum hoc tempus augmenti coincidit cum tempore sumptionis. Posset & quarto modo forte exponi locus iste de augmento habituali extẽsiuo, ita quòd sacramentum hoc sit extensiuum gratiæ ad actus consortatiuos spiritus, & hoc ipsum sit gratia sacramentalis, quam in anima per modum habitus sacramentum hoc efficiat etiam in mente distractis ex peccato veniali. De tempore autem actualis gratiæ, quæ homini confertur in hoc sacramento, nulla ambiguitas est, quin sit tempus sumptionis sacramẽti: tunc enim præsens Christus excitat mentem dispositam ad sui feruentem amorem, atque ad sentiendam dulcedinem suæ præsentiæ. Sed perfectorum est solidus hic cibus, eorũ qui pro consuetudine, &c. tempus autem remissionis peccati mortalis coincidit cum tempore sumptionis, vt patere potest ex supradictis quoniã coincidit cũ tempore infusionis primæ gratiæ. Tẽpus quoque remissionis venialium idem est quod tẽpus sumptionis: quoniam coincidit cum tempore actualis feruoris charitatis. Et similiter tempus remissionis pœnæ, si tamen ex actuali deuotione aliqua remittitur: pœna enim, quia remittitur ex hoc sacramento, non vt sacramentum, sed vt sacrificium est, tempore ipsius sacrificij remittitur, quoniam tunc Deo satisfit. Præseruatio demum à peccando, effectus est sacramenti à tempore sumptionis inchoans, & iuxta sumentium cooperationem plus vel minus durat, sicut etiam præseruatio, quæ fit per nutrimentum quæ vnum & idem, in diuersæ dispositionis hominibus diuersimodè inuenitur, vno magis sumente inde vires, quàm alio, &c. Hæc de tempore.

¶ Superest vt de modo eorũdem effectuum dicatur, modus quo effectus isti in anima ab hoc sacramento fiunt est quòd omnes reliqui mediante primo fiunt. Primus autem effectus est actualis exercitatio charitatis: & mediante hoc reliqui effectus proueniunt. Quod tripliciter apparet. primò, ex communibus: quia virtutis dispositio rationalis creaturæ habet vt rationabiliter iustificetur & perficiatur. Rationabiliter autem perfici, est non per modum dormientis, sed per modum vigilantis (hoc est ratione actualiter vtentis) mutati & perficiyt patet ex doctri. in 2. libe. habita de iustificatione impij, & iustificatione Magdalenæ, Latronis & Pauli, semper enim dona sua Saluator interueniendem operatio fidei & charitatis apparet, dicente Domino, Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. & iterum, Fides tua te saluam fecit. Latroni fidei spẽique actum videmus, Memento mei domine, dum veneris in regnum tuum. Paulum, fidei, obedientiæ, deuotionisque verba proferentem audiuimus, Domine quid me vis facere? Ex quibus omnibus patet, quòd non solum dum regulariter, sed etiam dum miraculosè conuertuntur homines ad Deum, actualis operatio interioris hominis interuenit. Secundò apparet idem

membra nostra exhibemus arma iustitiæ Deo (vt habetur Roman. 6.) & in futuro corpus nostrum sortietur incorruptionem & gloriam animæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur quòd effectus huius sacramenti non sit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur suæ causæ. Sed hoc sacramentum cõperit viatoribus: vnde & viaticum dicitur. Cùm igitur viatores nondum sint capaces gloriæ, videtur quòd hoc sacramentum non causat adeptionem gloriæ.

¶ 2 Præterea, Posita causa sufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc sacramentum, qui nunquam perueniunt ad gloriam: vt patet per August. 21. de Ciuit. Dei. * Non ergo hoc sacramentum est causa adeptionis gloriæ.

¶ 3 Præterea, Maius non efficitur à minori: quia nihil agit vltra suam speciem. Sed minus est accipere Christum sub specie alienа, quod fit in hoc sacramento, quàm frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc sacramentum non causat adeptionem gloriæ.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna est vita gloriæ. Ergo effectus huius sacramenti est adeptio gloriæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento potest considerari & id, ex quo habet effectũ, scilicet ipse Christus contentus, & passio eius repræsentata, & id per quod habet effectum, scilicet vsus sacramenti, & species eius: & quãtum ad vtrunque competit huic sacramento, quod causet adeptionem vitæ æternæ. Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ: secundum illud Heb. nono, Noui testamenti mediator est, vt morte intercedente, qui vocati sunt, accipiant repromissionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius sacramenti dicitur, Hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamenti. Similiter etiam refectio cibi spiritualis & vnitas significata per species panis & vini, habentur quidem in præsenti, sed imperfectè: perfectè autem in statu gloriæ. Vnde Augustin. * dicit super illud Ioan. sexto, Caro mea verè est cibus: Cùm cibo & potu id appetant homines, vt non esuriant neque sitiant, hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit in societate Sanctorũ, vbi pax erit & vnitas plena atque perfecta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd sicut passio Christi, in cuius virtute hoc sacramentum operatur, est quidem causa sufficiens gloriæ: non tamẽ ita, quòd statim per ipsum introducamur in gloriã, sed oportet vt prius simul compatiamur vt postea simul glorificemus (sicut dicitur Rom. 8.) ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutem perueniendi ad gloriam, & ideo viaticum dicitur. In cuius figuram legitur 3. Reg. decimonono quòd Elias comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsque ad montem Dei Horeb.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut passio Christi non habet suum effectum in his qui se ad eam non habent, vt debent: ita & per hoc sacramentum non adipiscuntur gloriam qui indecenter ipsum suscipiunt. Vnde Aug. dicit super Ioan. * exponens illa verba, Aliud est sacramentum, & aliud virtus sacramenti: Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. panem ergo cælestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. Vnde non est mirum si illi qui innocentiam non seruant, effectum huius sacramenti non consequuntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd Christus sub aliena specie sumitur, pertinet ad rationem sacramenti, quòd instruex propriis huius sacramenti, quia sacramentum hoc viuificat animam vt cibus: cibus autem vt sic non viuificat nisi viuentem, operatione aliqua vitali, cibo vtente. Si enim circa cibum corporalem nullam haberet animal operationem vitalem intus, inutilis esset cibus tali animali: imò non esset cibus nisi remotè seu in potentia: quoniam cibus materia & obiectum operationum potentiæ vegetatiuæ est. Tertio apparet hoc idẽ: discurrendo sigillatim per ipsos effectus. Eucharistia siquidem sacramentaliter sumpta ab homine Christum corporali præsentia intus in homine ponens ex parte quidem sui pro primo contactu animæ habet excitationem charitatis, ac actualem vnionem seu transformationem animæ amantis in Christum amatũ: ex parte verò animæ primus contactus est ipsa manducatio actualis, quæ est actus charitatis, & magnam latitudinem habet iuxta latitudinem actuum charitatis & graduum illorum, & extendit se vsque ad actũ lib. arb. qui tandem charitate perficitur: ita vt vera contritio sit. Mediante ergo actuali manducatione spirituali, effectus reliqui fiunt ab hoc sacramento. Et de vita quidem æterna verba Domini testantur, dicentis, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. De prima verò gratia & remissione peccati mortalis (quæ tamen per accidens fit ab hoc sacramento) ex eo, quòd nisi inchoatiuè saltem manducatec atens gratia, illam non consequeretur. cibus enim non nisi mãducatus viuificat. vnde Autor in litera tertij ar. de hoc loquẽs inquit, Deuotè & reuerẽter accedens consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ continuo perficiet. vbi tres operationes intelliguntur ponit, deuotionem, reuerẽtiam & contritionem, quæ scilicet noua charitate informatur, & fit contritio. De augmento verò habitualis gratiæ, & ex nunc dictis tã cõmunibus, quàm propriis, & ex superius discussis, satis patere arbitror. nõ est enim intelligibile cibũ augere absq; actuali deuotione, quam absq; actuali mãducatione etiã fingere non licet.

Tract. 3. circa me dium.

Refectio autem spiritualis manducatio quædam est, remissio verò peccati venialis & pœnæ, si fit, quum consequatur feruorem charitatis, manifestè manducationem sequitur. nam feruor ipse manducatio est. Præseruatio demum ab offensis Dei, quia directè ad confirmationem cordis, id est voluntatis, spectat ex parte animæ, panis autem non nisi mãducatus confirmat cor hominis, ideo mediante manducatione spirituali fit. dixi autem directè & ex parte animæ, quoniam non est remotum quin ex parte Christi præsentis sub sacramento, præseruatio nonnulla fiat per modum custodiæ: propter quam diximus dari phrenetieis in articulo mortis Eucharistiam. Nec ex his dictis accipias, non sentire nunquam conferri gratiam nisi actualiter ratione vtentibus: non enim hoc dicimus, sed secundum communia suauis dispositionis creaturæ rationalis fieri diximus. Cum quo tamen stat, quòd secundum suauem dispositionem alicuius sacramenti aliter conferatur gratia iustificans: vt patet in baptismo, qui quoniam spiritualis est regeneratio, ex propriis habet vt absque cooperatione eius, qui baptizatur, gratiam conferat in remissionem peccatorum: generatio enim est mutatio de non esse ad esse, nec præsupponitur, sed fit viuus, qui generatur: cibus autem vitam præsupponit, & non nisi manducanti prodest. Dicta sunt autem hæc, ad fugandam illorum fiduciam, qui putant se consequi semper nouum gratiæ habitualis augmentum, cùm quantulacunque deuotione celebrent etiam distracti: vt vel sic ab huiusmodi negligentiæ somno excitentur, pulsati saltem, ex eo quòd manducatio sacramentalis, quæ actualiter sit significat manducationem spiritualem, quæ interius exerceri debet. Et vbi non nisi in sui principio, hoc est in habitu saluatur, licet ad vitandum fictionis peccatum mortale sufficiat, ad nutriendum tamen animam nihil prodest, imò hinc & anima malum venialis peccati & corpus damnum infirmitatis, imbecillitatis, aut etiam mortis, quandoque incurrit, dicente Apostolo, Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Hanc ergo pœnam corporalem puto sæpe

à Deo infligi, ob parũam præparationẽ quæ fit ad hoc sacramentum.

Q. 77. ar. 3. ad 3.

¶ In responsione ad primum primi art. eiusdem q. aduerte quòd sacramentum hoc potest confiderari dupliciter. Primo secũdum se: hoc est, secundum rem in ipso contentam & significatam: & sic verificatur de ipso quòd ex se virtutem habet collatiuam gratiæ, ac ad differẽtiam reliquorũ sacramẽtorum, quæ ex alio (hoc est ex hoc sacramento) acquirunt virtutem gratiæ collatiuam. Nam res significata & cõmẽta in hoc sacramento est ipse Christus: cuius instrumenta sunt reliqua sacramenta cum virtutibus suis, propter quod se habet ad reliqua sacramenta vt fons gratiæ ad riuos gratiarum.

4. dist. 9 ar. 3. q. 2. cor. fit. Et dist. 12. q. 2. ar. 2. q. 2.

Et hinc verificatur & quòd quilibet quodcunque sacramentum suscipiens actu, suscipit hoc sacramentum voto: & quòd votum cuiusque sacramẽti est votum istius sacramenti: nam appetens seu sitiens ad fontis riuulo, ad fontem ipsum magis sitit, tanquam ad principium, & propterea in litera dicitur, quòd sine huius sacramenti voto prima non habetur gratia. Et simile est hoc ei quòd Dominus dicit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: loquitur enim Dominus de manducatione spirituali in voto seu in habitu, in quo continetur mandu- catio spiritualis actualis in voto. Si vero considerẽtur vsus sacramenti huius quo nobis sacramentaliter iungitur, sic prima gratia non est effectus huius sacramenti, nisi per accidens ex parte subiecti: vt prædictum est, quia datur per modum nutrimenti: quod quia non est nisi viuentis, non facit primam gratiam, qua primo habetur vita Spiritus, sed præsupponit illam. Vnde in articu. 4. ad tertium Autor loquens de prima gratia dicit, Sic autem non datur in hoc sacramento.

Q. 69. ar. 1.

Art. 2.

¶ Super Quæstionis septuagesimanonæ Articulum tertium.

IN artic. 3. in responsione ad primum, nota bonitie triuni expositionum ibi allatarum secũdam differre à prima in hoc, quod perfectio contritionis refertur ad scientiã cognitã, in prima autem ad occultã: quo ad vtraque enim petitur ablutio per contritionem perfectam.

Cap. 53.

¶ In responsione ad secundum eiusdem artic. dubium occurrit de veritate differentiæ positæ inter suscipientem baptismum & suscipientem Eucharistiam, quo ad hoc quod est esse vel nõ esse in peccato mortali. Et est ratio dubij: quia vtrobique suscipiẽs cum conscientia & affectu peccati mortalis indigne suscipit, nec gratiam tunc consequitur: imò de nouo peccat peccato sacrilegij membri Christi ipso se sacramento fingens.

Tract. 26. à medio.

¶ Ad hoc dicitur, quòd differentia saluatur & ex parte sacramenti & ex parte suscipientis. Ex sacramento quidem: quia sacramentum Eucharistiæ ex proprio vtis habet rationem nutrimenti: ac per hoc conuenien tis viuis & non mortuis, baptismus autem ex propria ratione habet rationem tegenerationis & ablutionis generatio autem non præsupponit, sed facit ens & viuum: & similiter ablutio non præsupponit mundum, sed mundat. Et propterea ex propriis considerata hæc sacramenta suscipientes dispares habẽt, Eucharistia quidem viuum, baptismus non viuum & immundum: & hæc differentia in litera ponitur. Ex parte autem suscipientis differentia est quod suscipienti baptismum sufficit non ponere obicem ad hoc, vt diuinã consequatur gratiam (vt ex supra habitis patet) quia baptismus omnia condonat: suscipienti autem Eucharistiam non sufficit non ponere obicẽ, sed oportet probare seipsum: & sic de pane illo edere. Nec Autor in litera dicit conuenienter accedere ad baptismum habentem conscientiam & non effectum, obicem non ponit baptismo, licet mortuus & immundus viuificandus & abluendus per baptismum accedat, quod per Eucharistiæ sumptionem non est expectandum.

Infrà q. 87. ar. 3. cor. & 4. dist. 12. q. 1. ar. 2. q. 1. per totu.

Tract. 26. circa me dium.

Lib. 4. de myst. alt. cap. 44.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd effectus huius sacramẽti sit remissio peccati mortalis. Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc sacramentum ablutio scelerum. Sed scelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc sacramentum peccata mortalia abluuntur.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum agit in virtute passionis Christi, sicut & baptismus. Sed per baptismum dimittuntur peccata mortalia: vt suprà dictum est. * Ergo & per hoc sacramentum, peccatum, præsertim cùm in forma huius sacramẽti dicatur, Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ 3 Præterea, Per hoc sacramentum gratia confertur: vt dictum est. * Sed per gratiam iustificatur homo à peccatis mortalibus: secundum illud Rom. tertio, Iustificati per gratiam ipsius. Ergo per hoc sacramentum remittuntur peccata mortalia.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur primæ Corinth. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Dicit autem glos. ibidem, quòd ille manducat & bibit indignè, qui in crimine est vel irreuerenter tractat, & talis manducat & bibit sibi iudicium, id est damnationem. Ergo ille, qui est in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc sacramentum, magis accumulat sibi peccatum, quam remissionem sui peccati consequatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quæcunque peccata ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum. Alio modo potest considerari per comparationem ad eum qui recipit hoc sacramentum, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentũ percipiendi huius sacramenti effectum. Quicunque autem habet cõscientiam peccati mortalis, habet in se impedimẽtum percipiendi effectũ huius sacramenti, eo quòd non est conueniens susceptor huius sacramẽti, tum quia nõ viuit spiritualiter, & ita non debet spirituale nutrimentum suscipere, quod non est nisi viuentis: tum quia non potest vniri Christo (quod fit per hoc sacramentum) dum est in affectu peccandi mortaliter. Et ideo, vt dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, * si mens in actu peccandi est, grauatur magis Eucharistiæ perceptione, quàm purificetur. Vnde hoc sacramentum in eo qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptum actu, sed voto, sicut cùm quis prius iustificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Forte enim primò non fuit sufficiens ter contritus: sed deuotè & reuerenter accedens, consequetur per hoc sacramẽtum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd petimus vt hoc sacramentum sit ablutio scelerum: vel eorum, quorum cõscientiam non habemus (secundum illud Psalm. Ab occultis meis munda me Domine) vel vt contritio in nobis perficiatur ad scelerum remissionem: vel etiam vt nobis robur detur ad scelera vitanda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse spirituali in esse spirituale, & datur per modum ablutionis. Et ideo quantum ad vtrunque, non inconuenienter accedit ad baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis. Sed per hoc sacramẽtum homo sumit in se Christum per modum spiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gratia est sufficiens causa remissionis peccati mortalis: non tamen actu remittit peccatum mortale, nisi cùm primò datur peccatori. Sic autem non datur in hoc sacramento. Vnde ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum per hoc sacramentum remittantur peccata venialia.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd per hoc sacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim sacramentum, vt Aug. dicit super Ioan. * est sacramentum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati: vt in Secunda parte habitum est. * Cùm ergo contrarium tollatur per suum contrarium, videtur quòd peccata venialia per hoc sacramentum non remittantur.

¶ 2 Præterea, Si peccata venialia per hoc sacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnum, remittuntur & omnia. Sed non videtur quod omnia remittãtur: quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato veniali, contra id quod dicitur 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Non ergo per hoc sacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

¶ 3 Præterea, Contraria mutuò se expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius sacramenti: dicit enim Augustin. * super illud Io. 6. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Innocentiam, inquit, ad altare apportate, & si sunt quotidiana, non sint mortifera. Ergo nec peccata venialia per hoc sacramentum tolluntur.

¶ SED CONTRA est, quòd Innocentius III. dicit, * quòd hoc sacramentum venialia delet, & cauet mortalia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo possunt considerari, scilicet ipsum sacramentum & res sacramenti. Et ex vtroque apparet, quòd hoc sacramentum habet virtutem ad remissionem venialium peccatorum. Nam hoc sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis. Nutrimentum autem cibi est necessarium corpori ad restaurandum id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimanonæ Articulum quintum.

2.2.q.24 ar.10. IN articul. 5. duo valde notabilia sunt. Primũ est quòd oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciẽdum pro omni pœna, & secundum est, quòd hæc oblatio sit satisfactoria offerẽtibus, vel pro quibus offertur secundum quantitatem suæ deuotionis.

Tab.5.ta.4. ¶ Ex primo dicto habes quòd vna Missa ex parte sui est satisfactoria pro pœnis omnium peccatorum, tam viuentium quàm mortuorum: quoniam vt sic est valoris infiniti, quoniam Christus offertur. Ex secundo autem dicto habes quòd vna Missa nõ perdit vim satisfactionis suæ pro primo offerente ex hoc quòd pro secundo, tertio, quarto, quinto, &c. offertur sicut quantitas deuotionis vnius nihil tollit de quantitate deuotionis alterius. Vnde arguendi instruendique simul sunt homines ignorantes petentes vel exigentes pro sua eleemosyna totam illã Missam dari aut suo defuncto: nihil enim minus ipse habebit, si mille alij petant eadem Missam pro seipsis & aliis defunctis, quàm si pro ipso solo celebrari dicatur: imo ex huiusmodi in deuotione sic petentis damnum videtur incurrere, quod minus sibi proderit. Pissusius autem forcè hic scribere mus de hac re, nisi in primo quolibeto nostro iam edito diffuse declarata. hæc veritas fuisset ex autoritate huius litteræ cum multis aliis, &c. Et hæc de quæstione 79. sufficiant.

Altar quem. ✳ nota.

liter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscentiæ per peccata venialia, quæ diminuũt feruorem charitatis: vt in Secunda parte habitum est.* Et ideo competit huic sacramento, vt remittat peccata venialia. Vnde & Ambr. dicit in lib. de Sacramentis, * quòd iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem huius sacramenti, est charitas non solùm quantùm ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento: per *quod peccata venialia soluuntur. Vnde manifestum est, quòd virtute huius sacramenti remittuntur peccata venialia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccata venialia etsi non contrariãtur charitati, quantũ ad habitũ: contrariantur tamen ei quantum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc sacramentum: ratione cuius peccata venialia tolluntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud verbum non est intelligendum, quin aliqua hora possit homo esse absque omni reatu peccati venialis: sed quia vitã istam sancti non ducunt sine peccatis venialibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd maior est virtus charitatis, cuius est hoc sacramentum, quàm venialium peccatorum. Nam charitas tollit per suum actum peccata venialia, quæ tamen non possunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio est de hoc sacramento.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

4.di.4.q.2.ar.1.q.1. ad 2. AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramẽtum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc sacramentum suscipit in se effectum passionis Christi (vt dictum est*) sicut & per baptismum. Sed per baptismum percipit homo remissionem omnis pœnæ, virtute passionis Christi: quæ sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis, vt ex supradictis patet.* Ergo videtur quòd per hoc sacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ.

Q.69.ar.2. Epist.1. adcaribod. post med. ¶ 2 Præterea, Alexander Papa dicit,* Nihil in sacrificiis maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi. Sed per sacrificia veteris legis, homo satisfaciebat pro peccatis suis: dicitur enim Leui. 4. & 5. Si peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato suo, & remittetur ei. Ergo multò magis hoc sacramentum valet ad remissionem omnis pœnæ.

¶ 3 Præterea, Constat quòd per hoc sacramentum aliquid de reatu pœnæ dimittitur: vnde & in satisfactionem aliquibus iniungitur, quòd pro se missas faciant celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnæ dimittitur, eadem ratione & alia: cum virtus Christi quæ in hoc sacramento continetur, sit infinita. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum tota pœna tollatur.

¶ SED CONTRA est, quòd secundum hoc non esset homini alia pœna iniungenda: sicut nec baptizato iniungitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum. Sed rationem sacrificij habet inquantum offertur: rationem autem sacramenti, inquantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideretur vt sacramentum, habet effectum dupliciter. Vno modo, directe ex vi sacramenti, alio modo quasi ex quadam concomitantia: sicut & circa continentiam sacramenti dictum est.* Ex vi quidem sacramenti directè habet illum effectum, ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nu-

Q.76.ar.1.ℭ.2.

triendum per vnionem ad Christum & ad membra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis cõsequitur remissionem non solùm culpæ, sed etiam pœnæ: inde est quòd ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ deuotionis, & feruoris. Inquantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiuam. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit Lu. 21. de vidua quæ obtulit duo æra, quòd plus omnibus misit. Quãuis ergo hæc oblatio ex sui quãtitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna: tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentum baptismi directè ordinatur ad remissionem pœnæ & culpæ, non autem Eucharistiæ: quia baptismus datur homini quasi commorienti Christo, Eucharistia autem quasi nutriendo & perficiendo per Christum. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia sacrificia & oblationes non operantur remissionem totius pœnæ, neque quantum ad quantitatem oblati: sicut hoc sacrificium, neque quantum ad deuotionem hominis: ex qua contingit quod etiam hic non tollitur tota pœna.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd hoc quòd tollitur pars pœnæ, & nõ tota pœna per hoc sacramentum, non contingit ex defectu virtutis Christi, sed ex defectu deuotionis humanæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum præseruetur homo à peccatis futuris.

4.di.12.q.2.ar.2.q.3.ad 1.& dist.45.ar.3.q.1.ad 3. AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum non præseruetur homo à peccatis futuris. multi enim digne sumentes hoc sacramentum, postea in peccatum cadunt. Quod non accideret, si hoc sacramentum præseruaret à peccatis futuris. Non ergo effectus huius sacramenti est, à peccatis futuris præseruare.

¶ 2 Præterea, Eucharistia est sacramentum charitatis: vt suprà dictum est.* Sed charitas non videtur præseruare à peccatis futuris: quia semel habita potest amitti per peccatum: vt in Secunda parte habitum est.* Ergo videtur, quòd nec hoc sacramentum præseruet hominem a peccato.

Artic.4. ad 3. 2.2.q.24 ar.12.

¶ 3 Præterea, Origo peccati in nobis, est lex peccati, quæ est in membris nostris: vt patet per Apost. Rom. 7. Sed mitigatio fomitis, qui est lex peccati, non ponitur effectus huius sacramenti, sed magis baptismi. Ergo præseruare à peccatis futuris, non est effectus huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quòd Dominus dicit Ioan. 6. Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Quod quidem manifestum est, non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur, quòd hoc sacramentum præseruet à morte spirituali,* quæ est peccatum.

Aliter, qua est per peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd peccatum est quædam spiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præseruatur aliquis à peccato futuro, quo præseruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo, in quantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiua: & sic præseruatur à morte per cibum & medicinam. Alio modo per præseruatur per arma, quibus munitur corpus. Vtroque autem modo hoc sacramentum præseruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quòd Christo coniungit per gratiam, roborat spiritualem vitam hominis, tanquam spiritualis cibus & spirituale medicina: secundum illud Psalm. Panis cor hominis confirmat. & Aug. dicit super Ioan.* Securus accede, panis est, non venenum. Alio modo, inquantum est quoddam signum passionis Christi per quam victi sunt dæmones, repellit omnem dæmonum impugnationem. Vnde Chrysostom. dicit super Ioan.* vt leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo.

Tract.26. à med. Hom.45. à med.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus huius sacramenti recipitur in homine secundum hominis conditionem: sicut contingit de qualibet causa actiua, quod eius effectus

effectus recipitur in materia secũdum modum materiæ. Homo autem in statu viæ est huius cõditionis, quòd liberũ arbitrium eius potest flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc sacramẽtum quantum est de se, habeat virtutem præseruatiuam à peccato: non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam charitas, quantum est in se, præseruat hominem à peccato: secundum illud Rom. 13. Dilectio proximi, malum nõ operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbit. cõtingit, quòd aliquis post habitam charitatẽ peccat, sicut & post susceptionem huius sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ licet hoc sacramentum nõ directè ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, inquãtum auget charitatem: quia sicut Aug. dicit in lib. 83. Quæstionum,* Augmentum charitatis est diminutio cupiditatis. Directè autẽ confirmat cor hominis in bono, per quod etiam præseruatur homo à peccato.

Q.36.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm sacramentum prosit aliis, quàm sumentibus.

Supra, q.78.ar.2. ad 8. & præsenti q.artic.5. cor. Et 4. dist.12.q.2.ar.2.q.2. ad 4. & di.45. q.2.ar.3. q.1. ad 3. Et Ioan. 6.lec.6. fi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non prosit nisi sumenti. Hoc enim sacramentum est vnius generis cum aliis sacramentis, vtpote aliis condiuisum. Sed alia sacramenta nõ prosunt nisi sumentibus: sicut effectum baptismi non suscipit nisi baptizatus. Ergo nec hoc sacramentum prodest aliis nisi sumenti.

¶ 2 Præterea, Effectus huius sacramenti est adeptio gratiæ & gloriæ, & remissio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc sacramentum haberet effectum in aliis, quàm in sumentibus, posset contingere quòd aliquis adipisceretur & gratiam & gloriam & remissionem culpæ absque actione & passione propria, alio sumente vel offerente hoc sacramentum.

¶ 3 Præterea, Multiplicata causa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc sacramentum prodesset aliis, quam sumentibus, sequeretur quòd magis prodesset alicui, si multi sumerẽt hoc sacramentum, multis hostiis in vna missa cõsecratis. Quod non habet Ecclesiæ consuetudo, vt scilicet multi communicent pro alicuius salute. Non ergo videtur quòd hoc sacramẽtum prosit nisi sumenti.

¶ SED CONTRA est, quòd in celebratione huius sacramenti fit pro multis aliis deprecatio. Quod frustra fieret, nisi hoc sacramentum aliis prodesset. Hoc ergo sacramentum non solùm sumentibus prodest.

Artic.5. ¶ RESPONDEO dicẽdum, q̃ (sicut prius dictum est*) hoc sacramentum non solùm est sacramẽtum, sed etiam est sacrificium. Inquantum enim in hoc sacramento repræsentatur passio qua Christus obtulit se hostiam Deo (vt dicitur Eph. 5.) habet rationẽ sacrificij: inquãtum verò in hoc sacramẽto traditur inuisibilis gratia sub visibili specie, habet rationẽ sacramenti. Sic ergo hoc sacramentum sumentibus quidem prodest & per modum sacramẽti, & per modum sacrificij: quia pro omnibus sumentibus offertur. Dicitur enim in canone missæ. Quotquot ex hac altaris participatione, sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Sed aliis, qui non sumunt, prodest per modum sacrificij, inquantum pro salute eorum offertur. Vnde & in canone missæ dicitur, Memento, Domine, famulorum famularumq́ue tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ. Et vtrunque modum proficiẽdi Dominus expressit, dicens Matth. vigesimosexto, & Lucæ 22. Qui pro vobis, scilicet sumentibus, & pro multis, scilicet aliis, effundetur in remissionem peccatorum.

*Libr.de Act. & eius origine c.9.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum præ aliis habet, q̃ est sacrificiũ. Et ideo nõ est similis ratio.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ sicut passio Christi prodest quidẽ omnibus, quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpæ & adeptionẽ gratiæ, & gloriæ: sed effectũ nõ habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidẽ & charitatẽ: ita & hoc sacrificium quod est memoriale Dominicæ passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem. Vnde & Aug. dicit ad Renatũ,* Quis offerat corpus Christi nisi pro iis qui sunt mẽbra Christi? Vnde & in cano. missæ nõ oratur pro his, qui sunt extra Ecclesiã: illis tamẽ prodest plus vel minus secundũ modũ deuotionis eorũ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sumptio pertinet ad rationem sacraméti, sed oblatio pertinet ad rationem sacrificij. Et ideo ex hoc quòd aliquis sumit corpus Christi, vel etiam plures, nõ accrescit aliis aliquod iuuamentum. Similiter etiam ex hoc quòd sacerdos plures hostias cõsecrat in vna missa, nõ multiplicatur effectus huius sacramenti: quia non est nisi vnum sacrificium. Nihil enim plus est virtutis in multis hostiis consecratis quàm in vna: cùm sub omnibus & sub vna non sit nisi totus Christus. Vnde nec si aliquis simul in vna missa multas hostias consecratas sumat, participabit maiorem effectum sacramenti. In pluribus verò missis multiplicatur sacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus sacrificij & sacramenti.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm per veniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti.

4.di.12. q.2.ar.1. q.3.& ar. 2.q.1.ad 2. AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd per veniale peccatum non impediatur effectus huius sacramenti. Dicit enim Aug.* supẽ illud Ioã. 6. Patres vestri manducauerunt mãna, &c. Panẽ cœlestem spiritualiter manducate, innocẽtiam ad altare portate, peccata etsi sunt quotidiana, non sunt mortifera. Ex quo patet quòd venialia peccata, quæ quotidiana dicuntur, spiritualem manducationem non impediunt. Sed spiritualiter manducantes, effectum huius sacraméti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius sacramenti.

*Tract.26. post med.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum nõ est minoris virtutis, quàm baptismus. Sed effectũ baptismi (sicut supra dictum est*) impedit sola fictio. Ad quam non pertinet peccata venialia: quia sicut Sap. 1. dicitur, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo neque effectum huius sacramenti impediunt peccata venialia.

q.69.ar.9 Cap.14.

¶ 3 Præterea, Nihil quod remouetur per actionẽ alicuius causæ, potest impedire eius effectum. Sed peccata venialia tolluntur per hoc sacramentum. Ergo non impediunt eius effectum.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 4. lib.* Ignis eius, quod in nobis est, desiderij, assumens eam quæ ex carbone, id est, ex hoc sacraméto ignitionem, comburat nostra peccata & illuminet corda nostra, vt participatione diuini ignis igniamur & deificemur. Sed ignis nostri desiderij vel amoris impeditur per peccata venialia, quę impediunt feruorẽ charitatis: vt in Secunda parte habitum est.* Ergo peccata venialia impediunt effectum huius sacramenti.

1.2.q.81. art.4. & 2.2.q.24 art.10.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd peccata venialia dupliciter accipi possunt. Vno modo, prout sunt præterita: alio modo, prout sunt actu exercita. Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum huius sacraméti. Potest enim cõtingere, quòd aliquis post multa peccata venialia commissa, deuotè accedat ad hoc sacramentũ, & plenariè huius sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius sacraméti effectum, sed in parte. Dictũ est enim,* q̃ effectus huius sacramenti non solùm est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis: sed etiam quædã actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum, per peccata venialia mente distractus. Non autem tollitur augmẽtum habitualis gratiæ vel charitatis.

Arti.2. & 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille, qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter. Et ideo habitualem effectum huius sacramenti percipit, non autem actualem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus non ita ordinatur ad actualem effectum, id est feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nã baptismus est spiritualis regeneratio, per quã acquiritur prima perfectio, quę est habitus vel forma. Hoc autem sacramentum est spiritualis mãducatio, quæ habet actualem delectationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc sacramentum tolluntur.

QVAESTIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO OCTVAGESIMA, DE VSV SEV sumptione huius sacramenti in communi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vsu siue sumptione huius sacramenti. Et primò quidem in communi: secundò, quomodo Christus est vsus hoc sacramento. ¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm sint duo modi manducādi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter & spiritualiter.

¶ Secundò, vtrùm soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Tertiò, vtrùm solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter.

¶ Quartò, vtrùm peccator mãducans sacramẽtaliter, peccet.

¶ Quintò, de quantitate huius peccati.

¶ Sextò: vtrùm peccator accedẽs ad hoc sacramentum, sit repellendus.

¶ Septimò, vtrùm nocturna pollutio impediat hominẽ à sumptione huius sacramenti.

¶ Octauò, vtrùm sit solùm à ieiunis sumendum.

¶ Nonò, vtrùm sit exhibendũ non habentibus vsum rationis.

¶ Decimò, vtrùm sit quotidie sumendum.

¶ Vndecimo, vtrùm liceat omnino abstinere.

¶ Duodecimò, vtrùm liceat percipere corpus sine sanguine.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.

Infrà, ar. 2. & 3. corp. & 4 dist. 9. ar. 1. q. 1. ad 1. & q. 3. per totum & Io. 6. lect. 7. & 1 Cor. 11. lect. 7. & opusc. 58. c. 17. 18. 19. & 20.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non debeant distingui duo modi manducandi corpus Christi, scilicet sacramẽtaliter & spiritualiter. Sicut enim baptismus est spiritualis regeneratio (secundũ illud Ioan. 3. Nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c.) ita etiã sacramentum est spiritualis cibus. Vnde Dominus de hoc sacramẽto loquens dicit Ioan. 6. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Sed circa baptismum nõ distinguitur duplex modus sumendi, scilicet sacramentalis & spiritualis. Ergo neque circa hoc sacramentum debet hæc distinctio adhiberi.

¶ 2 Præterea, Ea, quorum vnum est propter alterum, non debẽt abinuicẽ diuidi: quia vnũ ab alio speciẽ trahit. Sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spiritualẽ, sicut ad finem. Non ergo debet sacramentalis manducatio cõtra spiritualẽ diuidi.

¶ 3 Præterea, Ea quorum vnũ potest esse sine altero, nõ debent contra se diuidi. Sed videtur q̃ nullus possit manducare spiritualiter, etiã si sacramentaliter mãducet: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducassent: frustra etiã esset sacramentalis mãducatio, si sine spirituali esse posset. Nõ igitur conuenienter distinguitur circa hoc sacramentum duplex manducatio, scilicet sacramentalis & spiritualis.

Ordin.

¶ SED CONTRA est quod super illud 1. Corinth. 11. Qui manducat & bibit indigne, &c. dicit Glos. * Duos dicimus esse modos manducandi: vnum sacramentalem, & alium spiritualem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sumptione huius sacramenti duo sunt consideranda, scilicet ipsum sacramentũ, & effectus ipsius, de quorum vtroque iam suprà dictum est. * Perfectus igitur modus sumendi hoc sacramentum, est quãdo aliquis ita hoc sacramentũ suscipit quòd percipit eius effectũ, contingit autem quandoque (sicut suprà dictum est*) quòd aliquis impeditur à percipiendo effectu huius sacraméti. Et talis sumptio huius sacraméti est imperfecta. Sicut igitur perfectum contra imperfectum diuiditur, ita sacramentalis mãducatio, per quam sumitur solùm sacramẽtum sine effectu ipsius, diuiditur contra spiritualem manducationem: per quam quis percipit effectum huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem & charitatem.

Q. prec. Q. pr. ar. artic. 3. 7. & 8.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd etiã circa baptismum & alia huiusmodi sacramentã similis distinctio adhibetur. Nam quidam suscipiunt tantum sacramentum, quidam verò sacramentum & rem sacramenti. In hoc tamen differunt, quia cùm alia sacraméta perficiãtur in vsu materiæ, percipere sacramẽtum, est ipsa perfectio sacramenti: hoc autẽ sacramẽtum perficitur in consecratione materiæ. & ideo vterque vsus est consequens hoc sacramentum. In baptismo etiam & aliis sacramentis characterem imprimentibus, illi qui accipiunt sacramentum, recipiunt aliquem spiritualem effectum, scilicet characterem, quod non accidit in hoc sacramẽto. Et ideo magis in hoc sacramento distinguitur vsus sacramentalis à spirituali, quàm in baptismo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentalis manducatio quę pertingit ad spiritualem, non diuiditur cõtra spiritualem, sed includitur ab ea. Sed illa sacramentalis manducatio cõtra spiritualem diuiditur, quæ effectum non consequitur: sicut imperfectum, quod non pertingit ad perfectionem speciei, diuiditur contra perfectum.

q. 66. ar. 11. & q. 68. ar. 2. & q. 79. ar. 3.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ (sicut suprà dictum est*) effectus sacramenti potest ab aliquo percipi, si sacramentum habeat in voto, quãuis non accipiat in re. Et ideo sicut aliqui baptizãtur baptismo flaminis propter desiderium baptismi, antequam baptizentur baptismo aquæ, ita etiam aliqui mãducant spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramentaliter sumant. Sed hoc contingit dupliciter: vno modo propter desideriũ sumendi ipsum sacramentum, & hoc modo dicũtur baptizari & mãducare spiritualiter, & non sacramentaliter, illi qui desiderant sumere hæc sacraméta iam instituta. Alio modo propter figuram: sicut dicit Apostolus primæ Cor. 10. Quod antiqui patres baptizati sunt in nube & in mari, & quòd spiritualem escam manducauerunt, & spiritualem potum biberunt. Nec tamen frustra adhibetur sacramentalis manducatio: quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio, quàm solum desiderium: sicut suprà circa baptismum dictum est.*

q. 62. ar. 4. ad 3. & q. 66. art. 11. & 12.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere.

4. dist. 9. q. 2. ar. 2. q. 1. & Cor. 11. lect. 5.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non solius hominis sit hoc sacramẽtum spiritualiter sumere, sed etiam angelorum. Quia super illud Psal. panem angelorum manducauit homo, dicit Glossa. id est corpus Christi, qui est verè cibus angelorum. Sed hoc non esset, si angeli spiritualiter Christum non manducarent. Ergo angeli spiritualiter Christum manducant.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit super Ioan. * Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorũ, * quæ est Ecclesia in prædestinatis. Sed ad istam societatẽ non solum pertinent homines, sed etiam sancti angeli. Ergo sancti angeli spiritualiter manducant.

*Trac. 26. circa med. * Alias quod.*

¶ 3 Præterea, Aug. in lib. de Verbis Domini dicit, * Spiritualiter manducandus est Christus, quoniam ipse dicit, Qui manducat meã carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc conuenit non solùm hominibus, sed etiam sanctis angelis: in quibus per charitatem est Christus, & ipsi in eo. Ergo videtur quòd spiritualiter manducare, non solùm sit hominum, sed etiam angelorum.

Trac. 59. in Ioan. paulo post med.

¶ SED CONTRA est, q̃ Aug. dicit super Ioan. * Panem de altari spiritualiter manducate, innocentiã ad altare portate. Sed angelorum nõ est accedere ad altare, tanquam aliquid inde sumpturi. Ergo angelorũ non est spiritualiter mãducare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento continetur ipse Christus: non quidem in specie propria, sed in specie sacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare spiritualiter ipsum Christum. Vno modo prout in sua specie cõsistit. Et hoc modo angeli mãducãt spiritualiter ipsum Christum, inquantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & visione manifesta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, sicut nos ei hic vnimur. Alio modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramenti: inquãtum scilicet aliquis credit in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Et hoc nõ solùm est spiritualiter manducare Christum, sed etiam spiritualiter manducare hoc sacramentum, quod non competit angelis. Et ideo licet angeli spiritualiter manducent Christum: non tamen conuenit eis spiritualiter manducare hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sumptio Christi sub hoc sacramento, ordinatur sicut ad finem ad fruitionem patrię, qua angeli eo fruũtur. Et quia ea quę sunt ad finem, deriuantur à fine: inde est quòd ista mãducatio Christi, qua eum sumimus sub sacramento, quodãmodo diriuatur ab illa manducatiõe qua angeli fruũtur Christo in patria. Et ideo dicitur homo mãducare panẽ angelorũ: quia primò & pricipaliter est angelo

rum, qui eo fruuntur in specie propria: secundariò autem est hominum, qui Christum sub sacramento accipiunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad societatem corporis mystici pertinent quidẽ & homines & angeli, sed homines per fidem, angeli autem per manifestam visionem. Sacramenta autẽ proportionantur fidei, per quã veritas videtur in speculo & in ænigmate. Et ideo propriè loquendo, non angelis, sed homini bus conuenit manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd Christus manet in hominibus secundum præsentem statum per fidem, sed in angelis beatis est per manifestam visionẽ. Et ideo non est simile: ficut dictũ est.*

In solut. ad 1. & 2.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm solus homo iustus possit Christum sacramentaliter manducare.

4. d. 9. ar. 2. & art. 3. q. 2. & 3. Et di. 12. qõ. 1. ar. 2. q. 1. cor.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit manducare Christum sacramentaliter nisi homo iustus. Dicit enim Aug. in lib. de Remedio pœnitentiæ, * Vt quid paras dẽtem & ventrem, crede, & manducasti. credere enim in eum, hoc est panem viuum manducare. Sed peccator non credit in eum: quia nõ habẽt fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum: vt in Secunda parte habitum est. * Ergo peccator non potest manducare hoc sacramentum quod est panis viuus.

Tract. 25. In Ioa. 2. 2. q. 4. ar. 5.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentũ maximè dicitur esse sacramentum charitatis: vt suprà dictum est.* Sed sicut infideles priuantur charitate. Infideles autem non videntur posse sacramentaliter sumere hoc sacramentum, cùm in forma huius sacraméti dicatur mysterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare.

Q. præc. art. 4. ad 3.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentũ maximè dicitur esse sacramentum charitatis: vt suprà dictum est.* Sed sicut infideles priuantur charitate. Infideles autem non videntur posse sacramentaliter sumere hoc sacramentum, cùm in forma huius sacraméti dicatur mysterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare.

¶ SED CONTRA est quod super illud Ioã. 6. Patres vestri mãducauerũt manna in deserto, & mortui sũt, dicit Aug.* Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apost. Iudicium sibi manducat & bibit. sed non moriuntur sumendo nisi peccatores. Ergo peccatores corpus Christi sacramentaliter manducant, & non solùm iusti.

Trac. 26. circa med.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc quidam antiqui errauerunt, dicentes quòd corpus Christi nec etiã sacramentaliter à peccatoribus sumitur, sed quam cito labiis peccatoris cõtingitur, tam citò sub speciebus sacramentalibus desinit esse corpus Christi. Sed hoc est erroneum, derogat enim veritati huius sacramenti, ad quã pertinet (sicut suprà dictũ est*) quòd manentibus speciebus corpus Christi sub eis esse non desinat. Species autẽ maneret, quãdiu substantia panis maneret, si ibi adesset, vt suprà dictum est. * Manifestum est autem quòd substantia panis assumpta à peccatore, non statim esse definit, sed manet quandiu per calorem naturalem digeratur. Vnde tandiu corpus Christi sub speciebus sacramentalibus manet à peccatorib* sumptũ. Vnde dicẽdum est, quòd peccator sacramẽtaliter corpus Christi mãducare potest, & nõ solum iustus.

Q. 76. ar. 3. & 6. & q. 77. ar. 8. Q. 77. ar. 5. & 8. & alius eiusdem q.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba illa & similia sunt intelligenda de spirituali mãducatione, quæ peccatoribus non conuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error processisse, dum nescierũt distinguere inter corporalem & spiritualem manducationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiã si infidelis sumat species sacramentales, corpus Christi sub sacramẽto sumit. Vnde mãducat Christum sacramentaliter, si ly sacramẽtaliter, determinat verbum ex parte manducati. ly autem ex parte manducantis, tunc propriè loquendo, non mãducat sacramẽtaliter: quia non vtitur eo quod accipit vt sacramento, sed vt simplici cibo: nisi forte infidelis intenderet recipere illud quod Ecclesia cõfert, licet non haberet fidem veram circa articulos, vel etiam circa hoc sacramentum.*

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd etiã si mus vel canis hostiam consecratã manducet, substantia corporis Christi non definit esse sub speciebus, quandiu species illæ manent: hoc est, quãdiu substantia panis maneret, sicut etiam si proiiceretur in lutum. Nec hoc vergit in detrimẽtũ dignitatis corporis Christi, qui voluit à peccatoribus crucifigi, absq; diminutione suæ dignitatis: præsertim cùm mus aut canis nõ tãgat ipsum corpus Christi, secũdum propriã speciẽ, sed solùm secundũ species sacramentales. Quidam autẽ dixerũt, quòd statim quòd sacramentũ tãgitur à mure vel cane, definit ibi esse corpus Christi. Quod etiã derogat veritati sacraméti, sicut suprà dictũ est.* Nec tamen dicendũ est, quòd animal brutũ sacramẽtaliter corpus Christi mãducet: quia non est natũ vti eo vt sacramento. Vnde nõ sacramẽtaliter, sed per accidẽs corpus Christi mãducat: sicut mãducaret ille, qui sumeret hostiã consecratã nesciẽs eam esse consecratã. Et quia id quod est per accidẽs, non cadit in diuisione alicuius generis. Ideo hic modus mãducandi corpus Christi, non ponitur tertius præter sacramentalem & spiritualem.

In corp.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, peccet.

Infrà, ar. 5. & 7. cor. & 4. dist. 9. ar. 3. q. 1. & 2. & ar. 4. 2. cor. & 1. Cor. 11. lect. 7. co. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, non peccet. Nõ enim est maioris dignitatis Christus sub specie sacramenti, quam sub specie propria. Sed peccatores tãgentes corpus Christi sub specie propria, nõ peccabãt, quin etiam veniã peccatorũ consequebãtur: sicut legitur Luc. 7. de muliere peccatrice, & Matth. 14. dicitur, Quicunque tetigerunt fimbriam vestimenti eius, salui facti sunt. Ergo non peccant, sed magis salutem consequuntur, sacramentum corporis Christi sumendo.

¶ 2 Præterea, Hoc sacramentum, sicut & alia, est quædam spiritualis medicina. Sed medicina datur infirmis ad salutem: secundũ illud Mat. 9. Non est opus valentibus medicus, sed male habẽtibus. Infirmi autem vel malè habentes spiritualiter, sunt peccatores. * Ergo hoc sacramentũ absq; culpa sumere possũt.

** Alias Ergo hoc sacramentum corporaliter absq; culpa sumi potest.*

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentum cùm in se Christum cõtineat, est de maximis bonis. Maxima autem bona (secundum Aug. in li. de Libero arb.*) sunt quibus nullus malè potest vti. Nullus autem peccat, nisi per abusum alicuius rei. Ergo nullus peccator sumens hoc sacramentum, peccat.

** Lib. 2. cap. 19.*

¶ 4 Præterea, Sicut hoc sacramentũ sentitur gustu & tactu, ita & visu. Si ergo peccator ex eo q̃ sumit hoc sacramentum, peccet, videtur etiã quòd peccaret videndo. Quod patet esse falsum: cũ ecclesia omnibus hoc sacramentũ videndũ & adorandum proponat. Ergo peccator non peccat ex hoc quòd manducat hoc sacramentum.

¶ 5 Præterea, Contingit quandoq;, quòd aliquis peccator non habet conscientiã sui peccati, nec tamẽ talis peccare videtur, corpus Christi sumendo: quia secundum hoc omnes peccarẽt, qui sumunt, quasi periculosè exponẽtes: cum Apostolus dicat 1. Cor. 4. Nihil mihi cõscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Non ergo videtur quòd peccatori cedat in culpam, si hoc sacramentum sumat.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit 1. Corint. 11. Qui mãducat & bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit, id est, condemnationem. Dicit autem Glos. ibidem, q̃ indignè mãducat & bibit qui in crimine est, vel irreuerenter tractat: ergo qui est in peccato mortali, si hoc sacramentum accipiat, damnationem acquirit, mortaliter peccans.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento sicut in aliis, id quod est sacramentum, est signũ eius, quod est res sacramenti. Duplex autẽ est res huius sacraméti: sicut suprà dictũ est*. Vna quidẽ, quæ est significata & cõtẽta, scilicet ipse Christus: alia autẽ est significata & nõ cõtenta, scilicet corpus Christi mysticum: quod est societas Sanctorũ. Quicunq; ergo hoc sacramentũ sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo vnitum, & mẽbris eius incorporatũ. Quod quidẽ fit per fidẽ formatam: quã nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifestum est, quòd quicunque cũ peccato mortali hoc sacramẽtum sumit, falsitatẽ in hoc sacramento cõmittit: & ideo incurrit sacrilegium, tanquam sacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.

Q. 73. ar. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Christus in propria specie apparẽs, nõ exhibebat se tangendũ hominibus in signũ spiritualis vnionis ad ipsum, sicut exhibetur sumẽdus in hoc sacramẽto. Et ideo peccatores eũ in propria specie tãgentes, nõ incurrebãt crimen falsitatis circa diuina, sicut peccatores sumẽtes hoc sacramẽtum. Et prætereà Christus adhuc gerebat similitudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

militudinem carnis peccati, & ideo conuenienter se peccatoribus tangendũ exhibebat. Sed remota similitudine carnis peccati per gloriã resurrectionis, se tãgi prohibuit à muliere, quæ defectũ fidei circa ipsum patiebatur, secũdũ illud Ioã.20. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum, scilicet in corde tuo: vt Augustin. exponit. *Et ideo peccatores qui
Trac.121. in Io.10.9 defectum fidei formatæ patiuntur circa Christum, repelluntur à contactu huius sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nõ quælibet medicina cõpetit secũdum quemlibet statũ infirmitatis. Nam medicina, quæ datur iam liberatis à febre, ad confortationẽ noceret, si daretur adhuc febricitantibus. Ita etiã baptismus & pœnitẽtia sunt quasi medicinæ purgatiuæ, quæ dãtur ad tollendã febrem peccati. Hoc autem sacramentum est medicina confortatiua, quæ non debet dari nisi liberatis à peccato.

¶ Ad tertium dicendũ, quod maxima bona intelligit Aug. virtutes animæ, quibus nullus malè vtitur quasi principiis mali vsus. Vtitur tamen eis aliquis malè, quasi obiectis mali vsus: vt patet in his, qui de virtutibus superbiũt. Ita & hoc sacramentũ
Tract. 6. in Ioan. circa prin. quantum ex se, non est principium mali vsus, sed obiectũ. Vnde Aug. dicit, *Multi indignè accipiunt corpus Christi: per quod docemur quàm cauendũ sit male accipere bonum. Ecce enim per bonum factum est malum, dum malè accipitur bonum: sicut econtra Apostolo per malum, factum est bonum, cùm bene accepit malum, scilicet cùm stimulũ Satanæ patiẽter portauit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per visum nõ accipitur ipsum corpus Christi, sed solum sacramentũ eius: quia scilicet nõ pertingit visus ab substantiã corporis Christi, sed solũ ad species sacramentales: vt suprà dictũ est. Sed ille qui mãducat, nõ solũ sumit species sacramentales, sed etiã ipsum Christũ, qui est sub eis. Et ideo à visione corporis Christi nullus prohibetur, qui sit sacramẽtum Christi cõsecutus. s. baptismum. Non baptizati autem non sunt admittendi etiã ad inspectionem huius sacramenti: vt patet per Dionys. in lib. Eccles. Hierar. * Sed ad mandu-
Cap. 7. fine. cationẽ non sunt admittendi, nisi soli illi, qui nõ solũ sacramentaliter, sed etiam realiter sunt Christo coniuncti.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ hoc quòd non habet aliquis conscientiam sui peccati, potest cõtingere dupliciter. Vno modo per culpã suã: vel quia per ignorantiã iuris, quæ non excusat, reputat non esse peccatum quod est peccatum (puta si aliquis fornicator reputaret simpliciẽ fornicationẽ nõ esse peccatum mortale) vel quia negligens est in examinatione suiipsius: contra id quod Apostolus dicit primæ Cor. 11. Probet autẽ seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Et sic nihilominus peccat peccator sumẽs corpus Christi: licet nõ habeat conscientiã peccati, quia ipsa ignorantia est ei peccatũ. Alio modo potest cõtingere sine culpa ipsius: puta cũ doluit de peccato, sed nõ est sufficienter cõtritus. Et in tali casu non peccat sumendo corpus Christi: quia homo per certitudiné scire non potest vtrũ sit verè cõtritus. sufficit enim, si in se signa contritionis inueniat, puta si doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit, esse actũ peccati, propter ignorantiã facti, quæ excusat (puta si accesit ad non suam, quã credebat esse suam) nõ est ex hoc dicẽdus peccator. Similiter etiam si totaliter est peccatũ oblitus, sufficit ad eius
Nõ compleuit. deletionem generalis contritio: vt infrà * dicetur. Vnde iam non est dicendus peccator.

ARTICVLVS V.

¶ Virum accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum.

4. dist. 9. ar 1it. 3. q. 3. Et 1. Cor. 10. lect. 5. ad 3.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimũ omnium peccatorũ. Dicit enim Apostolus primæ ad Cor. 11. Quicunq; mãducauerit panem, & bibierit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Do-
Gl. inter lin. mini, Glo. * ibidem, hoc est, ac si Christum occiderit, punietur. Sed peccatum Christum occidentium, videtur fuisse grauissimum. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum cõscientia peccati ad mensam Christi accedit, videtur esse grauissimum.

¶ 2 Præterea, Hier. dicit in quadam Epistola, Quid tibi cũ fœminis, qui ad altare cum Deo fabularis: sedic sacerdos, dic clericæ, qualiter eisdem labiis filium Dei osculaberis? labia meretricis? ô Iuda osculo Filium hominis tradis. Et sic videtur fornicator ad mẽsam Christi accedens peccare, sicut Iudas peccauit, cuius peccatũ fuit grauissimum. Sed multa alia peccata sunt grauiora, quàm peccatũ fornicationis, & præcipuè peccatũ infidelitatis. Ergo cuiuslibet peccatoris ad mensam Christi accedentis peccatum est grauissimum.

¶ 3 Præterea, Magis est abominabilis Deo immunditia spiritualis quàm corporalis. Sed si quis proiiceret corpus Christi in lutum vel sterquilinium, grauissimum reputaretur eius peccatum. ergo grauius peccat, si ipsum sumat cum peccato, quod est immunditia spiritualis. ergo hoc peccatum est grauissimum.

¶ SED CONTRA est quod super illud Ioan. 15. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent: dicit Augustin. *hoc intelligendum esse de peccato infidelitatis, quo tenẽtur cuncta peccata. Et ita videtur hoc peccatum non esse grauissimum, sed magis peccatum infidelitatis.

¶ RESPONDEO dicendũ q̃ (sicut in secũda parte dictũ est *) dupliciter aliq̃d peccatũ potest dici grauius alio. Vno modo per se: alio modo per accidens. Per se quidem secũdum rationem suæ speciei, quæ attenditur ex parte obiecti. Et secundum hoc quanto id cõtra quod peccatur, est maius, tanto peccatum est grauius. Et quia diuinitas Christi est maior humanitate ipsius, & ipsa humanitas est potior quàm sacramẽta humanitatis, inde est q̃ grauissima peccata sunt quę committuntur in ipsam diuinitatem: sicut est peccatũ infidelitatis & blasphemiæ. Secũdariò autẽ sunt grauia peccata quæ committũtur in humanitatẽ Christi. Vnde & Mat. 12. dicitur, Qui dixerit verbum cõtra Filiũ hominis, remittetur ei: qui autẽ dixerit verbum contra Spiritum sanctum, nõ remittetur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro. Tertio autem loco sunt peccata quæ cõmittuntur cõtra sacramẽta, quæ pertinẽt ad humanitatẽ Christi, & post hoc sunt alia peccata cõtra puras creaturas. Per accidẽs autẽ vnũ peccatum est grauius alio ex parte peccantis: puta peccatum quod est ex ignorantia vel infirmitate, est leuius peccato quod est ex contemptu vel ex certa scientia. & eadem ratio est de aliis circunstantiis. & secũdum hoc illud peccatum in quibusdam potest esse grauius: sicut in his qui ex actuali contemptu, cum conscientia peccati ad hoc sacramẽtum accedunt. in quibusdã verò minus grauet puta in his qui ex quodã timore, ne deprehendãtur in peccato, cum conscientia peccati ad hoc sacramẽtum accedunt. Sic ergo patet quòd hoc peccatum est multis aliis grauius secundum suam speciem: non tamen est omnium grauissimum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd peccatũ indigne sumentium hoc sacramentũ, cõparatur peccato occidentium Christum. secundum similitudinẽ (quia vtrunque cõmittitur contra corpus Christi) nõ tamen secundũ criminis quãtitatem. Peccatum enim occidentium Christũ fuit multo grauius. Primò quidẽ, quia illud peccatũ fuit cõtra corpus Christi in specie propria: hoc autem peccatũ est cõtra corpus Christi in specie sacramenti: secundò, quia illud peccatũ processit ex intentione nocendi Christo, non autem hoc peccatum.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ fornicator accipiens corpus Christi, cõparatur Iudæ Christum osculanti, quantũ ad similitudinẽ criminis (quia vterque ex signo charitatis Christũ offendit) non tamen quantũ ad criminis quantitatem: sicut etiam prius dictum est. Hæc tamen criminis similitudo non minus cõperit aliis peccatoribꝰ, quàm fornicatoribus. Nã & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Christi, cuius signum est hoc sacramentum, & tantò magis, quãtò peccata sunt grauiora. Secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptũ ad perceptionẽ huius sacramenti, inquãtum scilicet per hoc peccatũ spiritus maximè carni subiicitur, & ita impeditur seruor dilectionis, qui requiritur in hoc sacramento. Plus tamen ponderat impedimentum ipsius charitatis, quàm feruoris eius. Vnde & peccatũ infidelitatis, quod funditus separat hominem ab ecclesiæ vnitate, simpliciter loquendo, maximè hominem ineptum reddit ad susceptionem huius sacramenti: quod est sacramentum
9. 79. ar. 2. & 90. 73. ar. 4. ecclesiasticæ vnitatis, vt suprà dictũ est. * Vnde & grauius peccat infidelis accipiẽs hoc sacramẽtum, quàm fidelis peccator, & magis contemnit Christum, secundum quòd est sub hoc sacramento, præsertim si non credat Christum verè sub hoc sacramento esse: quia quantum est in se, diminuit sanctitatẽ huius sacramẽti, & virtutem Christi operantis in hoc sacramento: quod est cõtemnere ipsum sacramentũ in seipso. Fidelis autem qui cum conscientia peccati sumit, cõtemnit hoc sacramẽtum non in seipso, sed quantum ad vsum, indignè accipiens. Vnde & Apostolus 1. 30 Cor. 11. assignans rationem huius peccati dicit, Non diiudicans corpus Domini, id est, non discernens ipsum ab aliis cibis, quod maximè facit ille, qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ille qui proiiceret hoc sacramentum in lutum, multo grauius peccaret, quàm ille qui cum conscientia peccati mortalis ad hoc sacramẽtum accedit. Primò quidem, quia ille hoc faceret ex intentione iniuriam faciendi huic sacramento, quod non intendit peccator indignè corpus Christi accipiens. Secundò, quia homo peccator est capax gratiæ, vnde etiam magis est aptus ad suscipiendum hoc sacramentum, quàm quæcunque alia irrationabilis creatura. Vnde maximè inordinatè vteretur hoc sacramento, qui proiiceret ipsum canibus ad mandu candum, vel qui proiiceret in lutum conculcandum.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti.

Infrà, q. 81. art. 2. cor. & 4. dis. 9. ar. 5. q. 1. pen. to. & q. 2. cor. & Quol. 5. ar. 12.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti. Non enim est faciendum cõtra Christi præceptũ, propter vitãdum scandalum vel infamiã alicuius. Sed Dominus præcepit Mat. 7. Nolite sanctum dare canibus. Maximè autem datur sanctum canibus, cùm hoc sacramentum peccatoribus exhibetur. ergo neque propter vitandum scandalum, neque propter vitandam infamiam alicuius, debet hoc sacramentum peccatori petenti dari.

¶ 2 Præterea, De duobus malis minus est eligẽdum. Sed minus malũ esse videtur, si peccator infametur, vel etiam si ei hostia nõ cõsecrata detur, quã si sumens corpus Christi mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius esse eligendum, q̃ vel infametur peccator petens corpus Christi, vel etiam q̃ detur ei hostia non consecrata.

¶ 3 Præterea, Corpus Christi interdũ datur suspectis de crimine, ad eorum manifestationem: legitur enim in Decret. 2. q. 4. Sæpè contingit, vt in monasteriis monachorum, furta perpetrentur: idcirco statuimus, vt quando ipsi fratres de talibus expurgare se debent, Missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præsentibus fratribus, & sic expleta Missa, omnes cõmunicentur in hæc verba, Corpus Christi sit tibi hodie ad probationem. & infrà, Si episcopo aut presbytero aliquod maleficium fuerit imputatũ, * pro singulis Missam celebrare debet & cõmunicare, & de
Alia, in singulis Missa celebrari debet & cõmunicari &c. singulis sibi imputatis, innocentem se ostendere. Sed peccatores occultos non oportet manifestari: quia si frõtem verecundiæ abiecerint, liberius peccabunt: vt Aug. dicit in libr. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis non est corpus Christi dandum: etiam si petant.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Psalm. Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ, dicit Augustin. * Non prohibebat dispensator pingues terræ, id est peccatores, mensam Domini manducare.
Refert de con. di 2. cap. Non prohibeat

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd circa peccatores distinguendum est. Quidam enim sunt occulti, quidã verò manifesti, scilicet per euidentiam facti: sicut publici vsurarij, aut publici raptores: vel etiã per aliquod iudiciũ ecclesiasticũ vel seculare. Manifestis ergo peccatoribus non debet etiam petẽtibus sacra cõmunio dari. Vnde Cyprian. scribit ad quẽdam, * Pro dilectione tua consulendum me existimasti, quid mihi videatur de hiſtrionibus, & mago illo qui apud vos constitutus adhuc in artis suæ dedecore perseuerat, an talibus sacra cõmunio cum cæteris Christianis debeat dari, puto nec maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor & honor ecclesiæ tã turpi & infami cõtagione fœdetur. Si verò non sunt manifesti peccatores, sed occulti: nõ potest eis petẽtibus sacra cõmunio denegari. Cũ enim quilibet Christianus ex hoc ipso q̃st baptizatus, sit admissus ad Dominicã mẽsam, nõ potest ei ius suũ tolli, nisi pro aliqua causa manifesta. Vnde super illud 1. Cor. 5. si is qui frater nominatur inter vos, &c. dicit Glos. Aug. * Nos à communione qui quenquam prohibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari nominatum atque conuictũ. Potest tamen sacerdos, qui est conscius criminis, occultè monere peccatorẽ occultum, vel etiã in publico generaliter omnes, ne ad mẽsam Domini accedãt, antequã de peccatis pœniteant, & Ecclesiæ reconcilientur. Nã post pœnitentiã & reconciliationem, etiã publicis peccatoribus non est cõmunio deneganda, præcipuè in articulo mortis. Vnde in concilio Chartaginensi legitur, * Scenicis atq; histrionibꝰ, cæteriſq; huiusmodi perso- Char. 3. c. nis vel apostatis cõuersis ad Deum reconciliatio nõ negetur. 55.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sancta prohibentur dari canibus, id est, peccatoribus manifestis. Sed occulta non possunt publicè puniri, sed sunt diuino iudicio reseruanda.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd licet peius sit peccatori occulto peccare morraliter, sumendo corpus Christi, quã infamari: tamen sacerdoti ministranti corpus Christi, peius est peccare mortaliter, infamando iniustè peccatorem occultum, quàm q̃ ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatũ mortale cõmittere, vt alium liberet à peccato. Vnde Aug. dicit in libr. q. super Genes. * periculosissimè admittitur hæc compensatio, vt nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malũ faciat. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari quã indignè ad mẽsam Domini accedere. Hostia tamen nõ cõsecrata nullo modo debet dari loco cõsecratæ: quia sacerdos hoc faciens, quantũ in se est, facit idololatrare illos, qui credunt esse hostiã consecratam, siue alios præsentes, siue etiã ipsum sumẽtem: quia vt Aug. dicit, * nemo carnem Christi manducet, nisi prius adoret. Vnde extra de celebratione Missarum, c. de homine dicitur, Licet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauiter, si se ingerat: grauius tamẽ videtur offendere, qui fraudulenter illud præsumpserit simulare.
Lib. 20. cap. 42. In Psal. 98. circa med.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ decreta illa sunt abrogata per cõtraria rare possunt quamlibet hostiam, quam defertur vel dari conspiciunt, illi citum est: nam si nullus esset omnino præsens, non fingeret accipiens se communicare, sed abstineret omnino.
Alia, in singulis Missa celebrari debet & cõmunicari &c.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli nota quòd decreta illa quæ corpus Christi quasi ad examinationem ordinarent, non fuerunt per concilia vniuersalia facta, sed fuit concilium particulariter: vt patet 2. quæstio. 4. & propterea non est mirum si errauit.
Libr de medicin. pœnitent.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ Articulum sextum.

IN articulo 6. aduerte Durand. in libr. 4. dist. 9 articulo vltimo limita te dictum Autoris hic, scilicet, Occultis peccatoribus petentibus non potest sacra communio denegari. distinguit enim de sacerdote Curato seu eius Vicario seu curam gerente: & similiter de tempore generalis communionis aut Infirmitatis: vel tempore alio: putatq; non gerentem curam animarum debere negare communionem, ex eo quòd nõ tenetur illum cõmunicare etiam cum licentia curati: curatum autem extra tempus generalis communionis persuasorie, sine scandalo tamen negare communionem debere. Mihi autem videtur quòd licet cauta sit distinctio Durandi, vt petẽs communionem non exequatur sacrilegium quod intendit: debitum tamen nullum video negãdi occulto peccatori publicè se cõmunioni ingerenti, siue sit sacerdos Curatus, siue non, modò stet paratus in altari communicans quoscunque. Et ratio est: quia Christi actio nostra est instructio, cõstat autem quòd Dominus non tenebatur tunc ad communicandum Apostolos: & de facili modicum superseddẽdo potuisset sine scãdalo euitare Iudam, instituendo sacramẽtum post datam intinctam buccellam, qua sumpta exiuit foras. Et confirmatur: quia Iudas non petiit communionem: & tamẽ Dominus apostolicum chorũ communicans, ipsum cum cæteris inuitauit dicens, Comedite, seu bibite ex hoc omnes.

¶ Quo circa Durand. distinctio locum habere videtur, quando ad partem coram aliis tamen peteret aliquis vt sacerdos vellet celebrare, & ipsum communicare: tũ enim qui non tenetur communicare illum occultum peccatorem, debet, si fine scandalo potest, suum negare ministerium. Dico autem fine scandalo: quia si negatio in damnum vergeret famæ ipsius petentis, pat esset ratio in hoc casu, & in casu quo staret paratus ad communicandum: posset enim ne actus negationis suæ detraheret famæ proximi, cõmunicare ipsum relinquendo ipsi peccatori curam suimet.

¶ Idem eodem art. cauẽt nota in nullo casu dandam, aut accipiẽdam esse hostiam non consecratam quasi loco communionis. Dico autem hoc: quia etiam sciente tam communicante quã accipiente hostiam non esse consecratam: propter præsentes qui indistinctè adorant vel adorare possunt quamlibet hostiam, quam defertur vel dari conspiciunt, illicitum est: nam si nullus esset omnino præsens, non fingeret accipiens se communicare, sed abstineret omnino.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli nota quòd decreta illa quæ corpus Christi quasi ad examinationem ordinarent, non fuerunt per concilia vniuersalia facta, sed fuit concilium particulariter: vt patet 2. quæstio. 4. & propterea non est mirum si errauit.

Alia, in singulis Missa celebrari debet & cõmunicari &c.

Libr de medicin. pœnitent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

traria documenta Romanorũ pontificum. Dicit enim Stephanus papa, *Ferri candẽtis vel aquæ feruẽtis examinatione, cõfessionẽ extorqueri à quolibet, sacri canones nõ concedunt. Spontanea enim cõfessione, vel testiũ approbatione, publicata delicta commissa sunt regimini nostro iudicare: occulta verò & incognita, illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorũ hominũ. & idẽ habetur extra de purgationibus, c. ex tuarum. In omnibus enim talibus esse videtur Dei tentatio, vnde sine peccato fieri nõ possunt, & grauius videretur, si in hoc sacramẽto, quod est institutum ad remedium salutis, aliquis incurreret iudiciũ mortis. Vnde nullo modo corpus Christi debet dari alicui suspecto de crimine, quasi ad examinationem.

Refert de consec. dist. 2. cap. cõsuluisti.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm nocturna pollutio aliquem impediat à sumptione huius sacramẽti.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd nocturna pollutio non impediat aliquẽ à sumptione corporis Christi. Nullus enim impeditur à sumptione corporis Christi, nisi propter peccatum. Sed nocturna pollutio accidit sine peccato, dicit enim Aug. 12. super Genes. ad literã, *Ipsa phantasia, quæ fit in cogitatione fermocinãtis, cùm expressa fuerit in visione somniatis, vt inter illã & veram coniunctionem corporũ non discernatur, cõtinuò monetur caro, & sequitur quod eum motũ sequi solet, cùm hoc tã sine peccato fiat, quã sine peccato à vigilãtibus dicitur: quod vt diceretur, vt proculdubio cogitatũ est. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab ejus sacramenti sumptione.

2. 2. q. 98. art. 194 & 4. dist. 9. art. 4 q. 2. Et vide vi. q. 28. ar. 2. ad 6 *Cap. 15.

¶ 2 Præterea, Gregor. dicit in epistola ad Aug. episcopum Anglorũ, * Si quis sua cõiuge nõ cupidine voluptatis raptus, sed tantùm creandorũ liberorum gratia vtitur, ille profectò sine dẽ ingressu Ecclesiæ, siue de sumendo corporis Dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi à nobis nõ debet accipere, qui in igne positus, nescit ardere, ex quo patet quòd carnalis pollutio etiam vigilantis, si sit sine peccato, non prohibet hominem à sumptione corporis Christi. Multò igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

Libr. 12. regist. ad 10. inter.

¶ 3 Præterea, Nocturna pollutio videtur solam immunditiam corporalem habere. Sed aliæ immunditiæ corporales, quæ secundum legem impediebant ab ingressu Sanctorum, in noua lege non impediunt à sumptione huius sacramenti: sicut de muliere pariente, vel menstruata, vel fluxum sanguinis patiente, scribit beatus Greg. Augustino Anglorum episcopo. * Ergo videtur quòd neque etiam nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti.

Loco pro xime cit.

¶ 4 Præterea, Peccatum veniale non impedit hominem à sumptione huius sacramẽti, sed nec etiam peccatum mortale post pœnitentiam. Sed dato quòd nocturna pollutio prouenerit ex aliquo peccato præcedenti (siue crapulæ, siue turpium cogitationum) plerumque tale peccatum est veniale: & si aliquando sit mortale, potest contingere quòd de mane pœnitet, & peccatum suum confitetur. Ergo videtur quòd non debeat impediri à sumptione huius sacramenti.

¶ 5 Præterea, Grauius peccatum est homicidij, quàm fornicationis. Sed si aliquis de nocte somniet se homicidiũ perpetrare, aut furtum aut quodcunque aliud peccatum, non propter hoc impeditur à sumptione corporis Christi. Ergo videtur q̃ multò minus fornicatio somniata cum pollutione subsequẽte, impediat à sumptione huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quod Leuit. 15. dicitur, Vir, de quo egredietur semen coitus, immundus erit vsque ad vesperũ. Sed immundis nõ patet aditus ad sacramenta. Ergo videtur quòd propter pollutionem nocturnam aliquis impediatur à sumptione huius sacramenti, quod est maximum sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa pollutionem nocturnam duo possunt considerari. Vnum quidẽ, ratione cuius ex necessitate impedit hominem à sumptione huius sacramenti. Aliud autem, ratione cuius non ex necessitate impedit hominem, sed ex quadam congruentia. Ex necessitate quidem impedit hominem ab huius sacramenti perceptione solũ peccatum mortale, & quamuis nocturna ipsa pollutio secundũ se cõsiderata, peccatum mortale esse nõ possit: nihilominus tamen ratione suæ causæ quandoque habet peccatũ mortale annexum. Et ideo consideranda est causa pollutionis nocturnæ. Quandoque enim prouenit à causa extrinseca spirituali, scilicet ex dæmonum illusione: qui sicut in Prima parte * habitum est, phantasmata commouere possunt, ex quorum apparitione pollutio interdum subsequitur. Quandoq; verò prouenit pollutio ex causa intrinseca spirituali, scilicet ex præcedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex causa intrinseca corporali, vel ex superfluitate siue debilitate naturæ, siue etiam ex superfluitate cibi vel potus. Quælibet autem harum trium causarum potest & sine peccato & cum peccato veniali vel mortali existere. & si quidẽ sit sine peccato vel cũ peccato veniali, nõ ex necessitate impedit sumptionẽ huius sacramenti: ita scilicet q̃ homo sumendo sit reus corporis & sanguinis Domini. Si verò sit cũ peccato mortali, impedit ex necessitate. Illusio enim dæmonũ quandoq; prouenit ex præcedenti negligentia præparationis ad * deuotionem, quæ potest esse & mortale & veniale peccatũ. Quandoque verò prouenit ex sola nequitia dæmonum, volentium impedire hominem à sumptione huius sacramenti. Vnde legitur in collationibus Patrum, q̃ cùm quidam frater pateretur pollutionem semper in festis, in quibus erat communicandum: seniores comperto, quòd nulla causa ab ipso præcesserat, decreuerũt quòd propter hoc à cõmunione non cessaret: & ita cessauit illusio dæmonum. Similiter etiã præcedentes cogitationes lascinæ, quãdoque possunt esse omnino sine peccato: puta cùm aliquis causa lectionis vel disputationis cogitur de talibus cogitare. & si hoc sit sine cõcupiscentia & delectatione, nõ erunt cogitationes immundæ, sed honestæ, ex quibus tamen pollutio sequi potest: sicut patet ex autoritate August. suprà inducta. * Quandoque verò præcedẽtes cogitationes sunt ex cõcupiscentia & delectatione, & si adsit cõsensus, erit peccatũ mortale: si autẽ desit, erit veniale. Similiter etiã & causa corporalis quandoque est sine peccato: puta cùm ex infirmitate naturæ. vnde & quidam etiã in vigilãdo absque peccato fluxum seminis patiuntur. Vel etiã si sit ex superfluitate naturæ: sicut enim cõtingit sanguinẽ fluere ab superfluitate cibi vel potus. & hoc etiã potest esse sine peccato, ita & semẽ quod est superfluitas sanguinis, secundum Philosophũ. * Quandoque verò est cũ peccato: puta cùm prouenit ex superfluitate cibi vel potus. & hoc etiã potest esse peccatum veniale vel mortale. Licet frequentius peccatũ mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatẽ cõsensus, quàm circa sumptionẽ cibi & potus. Vnde & Greg. scribens August. Anglorum episcopo * dicit, cessandum esse à cõmunione, quando ex turpibus cogitationibus prouenit: nõ autem quando prouenit ex superfluitate cibi vel potus, præsertim si necessitas adsit. Sic igitur ex causa pollutionis cõsiderari potest, vtrũ nocturna pollutio impediat ex necessitate sumptionem huius sacramenti. Ex quadam verò congruentia impedit quantũ ad duo, quorum vnum semper accidit, scilicet quædã fœditas corporalis, cum qua propter reuerentiã sacramenti, non decet ad altare accedere (vnde & volentes tãgere aliquid sacrum, manus lauant) nisi forte talis immunditia sit perpetua vel diuturna: sicut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid huiusmodi. Aliud autẽ est euagatio mẽtis, quæ sequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quãdo cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamẽ impedimentũ, quod ex congruitate prouenit, posponi debet propter aliquã necessitatẽ, puta vt Greg. dicit, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministeriũ pro eo quòd sacerdos alius deest, ipsã necessitas cõpellit.

Infrà, ar. 9. cor. Et 2. 2. q. 100 147. art. 6. ad 2. Et 4. dist. 4. q. 1. ar. 4. q. 1 & 2. 5. 1. Co. 11. lect. 4. 19. 4.

Epist. 118. cap. 10. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex necessitate quidem non impeditur homo à sumptione huius sacramenti, nisi propter peccatum mortale, sed ex quadam conuenientia potest homo impediri propter alias causas: sicut dictum est. *

Supr.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ coitus coniugalis si sit sine peccato (puta si fiat causa prolis generãdæ, vel causa reddẽdi debitum) non alia ratione impedit sumptionem huius sacramenti, nisi sicut dictũ est * de pollutione nocturna, quæ accidit sine peccato, scilicet propter immunditia corporalem & mentis distractionẽ. Ratione cuius Hier. dicit super Matth. * Si panes propositionis ab his qui vxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis, qui de cœlo descendit, nõ potest ab his, qui coniugalibus paulò ante * vacauere amplexibus, violari atque contingi non quòd nuptias cõdemnemus: sed quòd eo tempore, quo carnes agni manducaturi sumus, vacare carnalibus operibus nõ debemus. Sed quia hoc secundũ congruitatem, & nõ secundum necessitatem est intelligendum, Greg. dicit, quòd talis est suo iudicio relinquendus. Si verò nõ amor procreadæ sobolis, sed voluptas dominatur, in opere (vt ibidẽ Gre. subdit) tũc p̃hiberi debet, ne accedat ad hoc sacramẽtũ.

Tert. Sup. Ar. præc. & art. 4. Epi. 128. cap. 6. Ratio quadã. Aliter. Aliter.

¶ Ad

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Gregor. dicit in Epistola supradicta ad Aug. Anglorum episcopũ) in veteri Testamẽto aliqui polluti dicebãtur figuraliter, quod populus nouæ legis spiritualiter intelligit. Vnde huiusmodi corporales immunditiæ, si sint perpetuæ vel diuturnæ, non impediunt sumptionem huius sacramenti salutaris, sicut impediebant accessum ad sacramenta figuralia. Si verò cito transeant (sicut immunditia pollutionis nocturnæ) ex quadã congruentia impediunt sumptionem huius sacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deuter. 23. dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperam lauetur aqua.

¶ Ad quartum dicendum, quòd licet per contritionem & confessionem auferatur reatus culpæ: nõ tamen aufertur corporalis immũditia, & distractio mẽtis ex pollutione cõsecuta.

¶ Ad quintum dicendum, quòd somnium homicidij nõ inducit corporalem immunditiam, nec etiam tãtam distractionem mentis, sicut fornicatio somniata propter delectationis intẽtionem. Si tamen somnium homicidij prouenit ex causa, quæ est peccatum, præsertim mortale, impedit à sumptione huius sacramenti, ratione suæ causæ.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm cibus vel potus præassumptus impediat sumptionẽ huius sacramẽti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur q̃ cibus vel potus præassumptus non impediat sumptionem huius sacramenti. Hoc enim sacramentum est à Domino institutum in cœna. Sed Dominus postquam cœnauit, hoc sacramẽtum discipulis suis tradidit. sicut patet Luc. 22. & primæ Cor. 11. ergo videtur quod etiam post alios cibos assumptos nos debeamus sumere hoc sacramentum.

Aug. 3. Et 4. dist. 9. q. 1. ar. 4. q. 1 & 2. 5. 1. Co. 11. lect. 4. 19. 4.

¶ 2 Præterea, Primæ Cor. 11. dicitur, Cùm conuenitis ad manducandum, scilicet corpus Domini, inuicem expectate: si quis autem esurit, domi manducet. & ita videtur quòd postquam aliquis domi manducauerit, possit in Ecclesia corpus Christi manducare.

3. Carth. Can. 29.

¶ 3 Præterea, In concilio Carthaginensi * legitur & habetur de consecr. dist. 1. Sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna domini celebratur. ergo saltem illa die aliquis potest corpus Christi post alios cibos sumere.

¶ 4 Præterea, Sumptio aquæ vel medicinæ vel alterius cibi vel potus in minima quãtitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neq; ieiunium Ecclesiæ soluit, neq; sobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc, quòd aliquis reuerẽter sumat hoc sacramentum. ergo per prædicta non impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti.

¶ 5 Præterea, Quidam de nocte profunda comedunt aut bibunt, & forte totam noctem insomnem ducentes, de mane percipiunt sacra mysteria nõdum plenè digesti. Minus autem impediretur sobrietas hominis, si in mane parum comederet, & postea circa nonam sumeret hoc sacramentum, cum etiam sit quandoque maior distantia temporis. ergo videtur quòd talis cibi præassumptio non impediat hominem ab hoc sacrãmẽto.

¶ 6 Præterea, Non minor reuerentia debetur huic sacramento iam sumpto, quàm ante sumptionem. Sed sumpto sacramento licet cibum aut potum sumere. ergo & ante sumptionem.

¶ SED CONTRA est, quòd August. dicit in lib. respon-

Epist. 118. cap. 10. 2.

sionum ad Ianuarium, * Placuit Spiritui Sancto, vt in honorẽ tanti sacramenti, prius in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd aliquid impedit sumptionem huius sacramenti dupliciter. Vno modo secũdum se: sicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad significatum huius sacrãmẽti, vt supra dictũ est. * Alio modo propter prohibitionem ecclesiæ. & sic impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti post cibum & potum assumptũ, triplici ratione. Primò quidem, sicut Aug. * dicit in honore huius sacrãmẽti: vt scilicet in os hominis intret nõdũ aliquo cibo vel potu infectũ.

Ar. præc. & art. 4. Epi. 118. cap. 6.

Secũdò, propter significationem, vt scilicet detur intelligi, q̃ Christus (qui est res huius sacrãmẽti) & charitas eius, debet primò fundari in cordibus nostris: secundum illud Matth. 6. Quærite primũ regnum Dei. Tertiò, propter periculum vomitus & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc q̃ homines inordinatè cibis vtuntur: sicut & Apostolus dicit primæ Cor. 11. Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi: qui statim communicandi sunt etiam post cibum, si de eorum periculo dubitatur, ne sine communione decedant: quia necessitas legem non habet. Vnde dicitur de consecrat. distinct. 2. Presbyter infirmum statim communicet, ne sine communione moriatur.

Cap. 10. dem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut August. in eodẽ lib. dicit, * Neq; quia post cibos Dominus dedit, propterea pranſi aut cœnati fratres ad hoc sacramentum accipiendum conuenire debent, aut mensis suis misceri: sicut faciebãt quos Apostolus arguit & emendat. Nanq; Saluator, vt vehementius commenderet mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum. Et ideo non præcepit, quòd deinceps tali ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc * locum.

Alius modum.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ illud verbũ in glo. * sic exponitur, Si qui esurit, & impatiẽs nõ vult expectare alios, mãducet domi cibos suos. i. pane terreno pascatur, nec post Eucharistiã sumat.

Ex ipsa terlin.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd capitulũ illud loquitur secũdum consuetudinem aliquando apud aliquos obseruatam, vt in repræsentationem Dominicæ cœnæ illo die à nõ ieiunis corpus Christi sumeretur. Sed nũc hoc abrogatum est. nam sicut Aug. in lib. prædicto dicit: Per vniuersum orbem mos iste seruatur: scilicet corpus Christi ieiunis sumatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd (sicut in Secunda parte habitũ est *) duplex est ieiunium. Primum est ieiunium naturæ: quod importat priuationem cuiuscunque præassumpti per modum cibi vel potus, & tale ieiunium requiritur ad hoc sacramentũ propter prædicta. Et ideo neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quãtumcunque parua quantitate, licet hoc sacramentum accipere. Nec refert vtrum aliquid huiusmodi nutriat vel nõ nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamẽ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiãtur, non impediunt sumptionem huius sacramenti: quia non traiiciuntur per modum cibi, sed per modum saliuę. Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non traiiciantur in magna quantitate, sed permixtæ saliuæ, q̃ vitari non potest. Aliud autem est ieiunium Ecclesiæ: quod instituitur ad carnis macerationem, & tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prędicta nõ multum nutriunt, sed magis ad alterandum sumuntur.

2. 2. quæſt. 147. art. 6. ad 2.

¶ Ad quintum dicẽdum, q̃ cùm dicitur, quòd hoc sacramentum prius, quàm alij cibi, debet in os Christiani intrare, non est intelligendum absolutè respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset vel bibisset, nunquam posset postea hoc sacramentum accipere, sed est intelligẽdum quantum ad eundem diem. Et licet principium diei secundum diuersos diuersimodè sumatur: nam quidam à meridie, quidã ab occasu, quidam à media nocte, quidam ab ortu solis, diem incipiunt: ecclesia tamen * Romana diem à media nocte incipit. & ideo si post mediam noctẽ aliquis sumpserit aliquid per modum cibi vel potus, non potest eadem die hoc sumere sacramentum: potest verò, si ante mediam noctem. Nec refert vtrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti: refert autem quãtum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter insomnietatem vel indigestionem. Ex quibus si mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.

Alias secundum Romanos

¶ Ad sextum dicendum, q̃ maxima deuotio requiritur in ipsã sumptione huius sacrãmẽti: quia tunc percipitur sacrãmẽti effectus, quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedẽtia, quàm per sequentia, & ideo magis est institutum, quòd homines ieiunent ante sumptionem huius sacrãmẽti, quam post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem huius sacrãmẽti & reliquos cibos. Vnde & in missa, oratio gratiarum actionis post communionem dicitur, & cõmunicantes etiã suas priuatas orationes dicunt. Secundũ tamen antiquos canones statutum fuit à Papa Clemente (vt habetur de consec. di. 2. *) Si mane Dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunẽt ministri, qui eam sumpserunt, & si 3. vel 4. hora acceperint, ieiunent vsque ad vesperũ. Antiquitus enim rarius Missarũ solennia celebrabantur, & cũ maiori præparatione: nunc autem, quia oportet frequẽtius sacra mysteria celebrare, nõ posset de facili obseruari, & ideo per contrariã consuetudinem est abrogatum.

Can. Tribus gradibus. dist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulo nonum.*

ARTICVLVS IX.

¶ *Verum non habentes vsum rationis, debeant suscipere hoc sacramentum.*

4.dist.3.ar. 2.1.5. q.3. & 4. & dist 13.q. 2.ar.2.q. 4.cor. Et 3.o.6 ie.6. co.1.

IN artic.6.in respondeo ne ad vltimum,aduertere circa communionem puerorũ & puellarum, quum ad annos discretionis perueneriint,iuxta cap.vtriusq; sexus, quod iudicium de initio discretionis debeat à parentibus & confessore fieri. A parentibus quidẽ quoniam continua conuersatione experiuntur an filius seu filia discernere sciat panem spiritualem à materiali, & cũ deuotione præparare se ad sacramentum: A confessore verò quoniam in ipsa confessione potest aduertere quantum discretionis aut deuotionis possit ineſſe.

Cap.3. part.2. ¶ Et videtur nimia cautela adhiberi à parentibus non exponentibus puellas decem annorũ ad communionem. dicunt enim quòd sunt nimis paruæ: quum tamen sufficientem habeant & discretionẽ & deuotionem. Et licet ipsi pueræ puellæ videantur excusari,tetrahentibus parentibus, & confessore non præcipiente : quoniam disciplina ætatis illius exigit, vt maioribus suis plusquam sibi ipsis & credat & parẽt parentes tamen non excusantur.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulo decimo.*

IN artic.10.circa quotidianam celebrationẽ, nota Augustinum,verbum,Sic viue vt quotidie merearis accipere, quoniam per sic viuere intelligẽdum est, spiritualem vitam sic ducere, vt quotidiana communione semper augeatur : alioquin non sic viuitur, vt quotidie mereamur accipere. Nã qui quotidie meretur accipere, debet quotidie sic esse dispositus vt fructum Eucharistiæ percipiat:fructus autem spiritualis huius cibi est non solum actualis refectio spiritus, sed augmentum gratiæ : quoniam per totum tempus præsentis vitæ sumus in statu augmenti.

¶ Propter quod crebro aut quotidie celebrantes discutiant in se ipsis fructum præteritæ celebrationis : & secundum profectum vel defectum quem experiuntur in se prosequantur, vel à prosequutione desistant,qui enim multis celebrationibus peractis ad actus virtutum non melius se habet, quàm prius, passionibusque non minus subiicitur, quàm prius, parũ aut nihil celebrando profecit. Dico autem parum : quia forte quo ad aliquam actualem deuotionem profecit. Dixi quoque post multas celebrationes:quoniã non audeo asserere, in qualibet celebratione oportere celebrantem esse

ARTICVLVS X.

¶ *Verùm liceat quotidie hoc sacramentum suscipere.*

Ser.28. de verb. Do.10.10

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non liceat quotidie hoc sacramentum suscipere.Sicut enim baptismus repræsentat Dominicã passionem, & ita & hoc sacramentum. Sed non licet pluries baptizari, sed semel tantum : quia Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est:vt dicitur 1.Petr.3.Ergo videtur quòd non liceat hoc sacramentum quotidie suscipere.

4.dist.12. q.3.ar.2. Et 3.p.q.73. ar.3.

¶ 2 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed agnus Paschalis,qui fuit figura præcipua huius sacramenti,(vt suprà dictum est*) non manducabatur nisi semel in anno. Semel etiam in anno Ecclesia celebrat Christi passionem , cuius hoc sacramentum est memoriale.Ergo videtur quòd nõ liceat quotidie sumere hoc sacramentum,sed solùm semel in anno.

¶ 3 Præterea , Huic sacramento,in quo totus Christus continetur , maxima reuerẽtia debetur.Ad reuerentiam autem pertinet, quòd aliquis ab hoc sacramento abstineat. vnde & laudatur Centurio, qui dixit Matth.8.Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum , & Petrus , qui dixit Luc.5. Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum. ergo nõ est laudabile, quòd homo quotidie hoc sacramentum suscipiat.

¶ 4 Præterea, Si esset laudabile, frequenter hoc sacramentum accipere, quanto frequentius sumeretur , tanto esset laudabilius. Sed maior esset frequẽtia , si homo pluries in die sumeret hoc sacramentum.ergo esset laudabile, quòd homo pluries in die communicaret. Quod tamen non habet ecclesiæ consuetudo. Non ergo videtur esse laudabile quòd aliquis quotidie hoc sacramentum accipiat.

¶ 5 Præterea , Ecclesia intendit suis statutis fidelium vtilitati prouidere.Sed ex statuto ecclesiæ fideles tenẽtur solùm semel communicare in anno : vnde dicitur extra. de pœnit. & remiss. Omnis vtriusque sexus fidelis suscipiat reuerenter , ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentũ, nisi forte de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam, ad tempus eius perceptione duxerit abstinendum. Non ergo est laudabile,quòd quotidie hoc sacramentum sumatur.

¶ SED CONTRA est, quòd Aug.dicit in libr. de verbis Domni:*Iste panis quotidianus est , accipe quotidie , vt quotidie tibi prosit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa vsum huius sacramenti duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius sacramenti : cuius virtus est hominibus salutaris. & ideo vtile est quotidie ipsum sumere, vt homo quotidie eius fructũ percipiat.Vnde Ambros.dixit in libr.de Sacramentis, *Si quotiescunque effunditur sanguis Christi , in remissionem peccatorum effunditur,debeo semper accipere : qui semper pecco, debeo semper habere medicinã.Alio modo potest considerari ex parte sumentis,in quo requiritur vt cũ magna deuotione & reuerentia ad hoc sacramentum accedat. & ideo si aliquis se quoti-

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum vndecimum.*

Serm.28. de verbis Domini.

IN articulo vndecimo eiusdẽ quæstionis circa illud, frustra autem essent votum nisi impleretur quando opportunitas adesset,aduerte, q̃ opportunitas non sumitur hic pro commoditate sola , sed iuncta necessitate : ac si diceretur, quando opus esset. Dico autem hoc,quia constat communiõ nõ esse in præcepto , quoties commoditas communicandi adest : quum sit præceptum affirmatiuũ, obligans ex natura sua tempore , non commoditatis. Quod autem sit illud tempus necessitatis, quum Ecclesia iam determinauerit ad semel in anno, non oportet solicitum esse:cuius tamen dispũtator ex iis, quæ de tempore vrgente adultos ad baptismum scripta sunt,inuenier.

Capit. 53. tom.3.

¶ Aduerte hoc in loco hanc materiam non apparere vsquequaq; clarã : quoniã multi Doctores,& Autor in quarto sentent. distinctione prima, articulo primo tenent communionem non esse ex Christi , sed Ecclesiæ præcepto necessariã: & rationes in litera allatæ inferentes communionem esse sub præcepto Christi , probabiles sunt.Nam prima ex communiter concessis, scilicet quod manducatio spiritualis huius sacramenti sit de necessitate salutis, procedit. secunda autẽ ex mandato Domini, Hoc facite in meã commemorationem.Nõ oportet propterea accipere has rationes, vt eo ipso:quoniam primam potest quis subterfugere dicendo quod licet manducatio spiritualis huius sacramenti claudat in se votum manducationis sacramentalis : nõ oportet tamen , quòd manducatio spiritualis Christi claudat in se votum manducationis sacramentalis : angeli enim manducant spiritualiter Christum , & non manducant spiritualiter hoc sacramentum,nec habent votum manducandi sacramentaliter,& similiter habẽs baptismum in voto,tantum manducat spiritualiter Christum , & non nisi remotissimè habet in voto manducationem sacramẽtalem.Doctores autem communiter loquẽdo, indistinctè vocant spiritualem mãducationẽ Christi, & spiritualem manducationẽ sacramenti Eucharistiæ, licet vnum & idem efferant, communi nomine appellando vtrumque spiritualem manducationem corporis & sanguinis Domini : quum tamen , formaliter loquendo , distinguantur formaliter: quoniã vna respicit corpus Christi mysticum absolutè, altera verò idem corpus Christi mysticum , vt sacramento Eucharistiæ significatur & cõfertur. prima sit fide formata absolutè vel visione beata : secunda fit fide formata desiderare hoc sacramentum.

Trac.9.in Iotom.9. 1.2 q.67. art.4. ad 2.& 2 2. q.19. art. 9.& alib. Epist 118. cap.3. *Alias alius affirmet.

¶ Secunda autem ratio non probat , dicendo præceptum Domini cadere non super hoc facere, sed super relationem ipsius facere ad sui commemorationem. iuxta interpretationem Ecclesiæ vtentis hoc Domini mandato sub his verbis , Hæc quotiescunque feceritis,in mei memoriam facietis. Et idem sensus habetur primæ ad Corinth. vndecimo,quum de calice subdit,Hoc facite quotiescunque bibetis in meam cõmemorationẽ. Tutior proinde apparet via Autoris hic : quamuis cogens ratio non appareat.

Epist. 1. in med.

¶ Secundũ dicendũ, q̃ agnus Paschalis præcipuè fuit figura huius sacramenti, quantũ ad passionẽ Christi,quæ repræsentatur per hoc sacramentũ. Et ideo semel tantũ in anno sumebatur:quia Christus semel mortuus est , & propter hoc etiã Ecclesia celebrat semel in anno memoriam passionis Christi. Sed in hoc sacramento traditur nobis memoriale passionis Christi per modũ cibi,qui quotidie sumitur.Et ideo quantũ ad hoc significatur per mãna q̃ quotidie dabatur populo in deserto.

Ser.28. de verb. Do.10.10

¶ Ad tertium dicendum,quòd reuerentia huius sacramenti habet timoré amori cõiunctum (vnde timor reuerẽtiæ ad Deum dicitur timor filialis : vt in secunda parte dictũ est*) ex amore enim prouocatur desiderium sumendi , ex timore autem concurgit humilitas reuerendi.& ideo vtrunque pertinet ad reuerentiam huius sacramenti,& quòd quotidie sumatur,& quòd aliquando abstineatur. Vnde Augustin. dicit,*Sed dixerit quispiã, nõ quotidie accipiẽdam Eucharistiam, *alius cõtra, faciat vnusquisque quod secundum fidem suã pie credit esse faciẽdum. Neque enim litigauerunt inter se Zacchæus & ille Cẽturio : cùm alter eorum gaudens susceperit Dominum : alter dixit , Non sum dignus vt intres sub tectum meũ:ambo Saluatorem honorificantes, quamuis non vno modo : amor tamen & spes , ad quæ semper Scriptura non prouocat, præferuntur timori. Vnde & cùm Petrus dixisset , Exi à me Domine,quia homo peccator sum,respondit Iesus,Noli timere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia Dominus dicit , Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie, nõ est pluries in die communicandum,vt saltem per hoc quòd aliquis semel in die communicat , repræsentetur vnitas passionis Christi.

¶ Ad quintum dicendum , quòd secundũ diuersum statũ ecclesiæ, diuersa circa hoc statuta emanauerũt.Nam in primitiua ecclesia,quando magna vigebat deuotio fidei Christianæ,statutũ fuit , vt quotidie fideles cõmunicarẽt.Vnde Anacletus papa dicit,*Peractа cõsecratione,omnes communicẽt, qui noluerint ecclesiasticis careant liminibus:sic enim Apostoli statuerunt & sancta Romana tenet ecclesia.Postmodũ verò diminuto fidei feruore, Fabianus Papa*indulsit , vt si nõ frequẽtius,saltem in anno omnes communicent, scilicet in Pascha, Pentecoste , & Natali Domini. Soter etiã papa * in cœna Domini dicit ei se communicãdum, vt habetur in Decret. de consecrat.distinctio.2. Postmodũ propter iniquitatis abundantiam refrigescente charitate multorum,statuit Innocẽtius, III.*vt saltem semel in anno,scilicet in Pascha, fideles cõmunicent. Consulitur tamen in libro de ecclesiasticis dogmatibus,*omnibus diebus Dominicis esse communicandum.

Epist. 1. in med. De cons. d.2.c. Et si non fre quentius. Inepti.ad episcopos Italiæ. Cõc.Later. 1. 21. Cap.55.

ARTICVLVS XI.

¶ *Verùm liceat omnino a communione cessare.*

4.d.12.q. 3.ar.2.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ liceat cessare omnino à cõmunióe. laudatur enim Centurio de hoc q̃ dicit Matth.8. Domine nõ sum dignus vt intres sub tectũ meum. Cui comparatur ille, qui reputat à communione esse abstinendum , vt dictum est. * Cùm ergo nunquam legatur Christum in eius domum venisse , videtur quòd liceat alicui toto tempore vitæ suæ à communione abstinere.

Ar.pro. ad 3.

¶ 2 Præterea , Cuiliber licet abstinere ab his , quæ non sunt de necessitate salutis.Sed hoc sacramentum non est de necessitate salutis , vt suprà dictum est. * ergo licet à sumptione huius sacramenti omnino cessare.

Q.73.ar. 3.

¶ 3 Præterea, Peccatores non tenentur communicare. Vnde Fabianus papa * cùm dixisset , Ter in anno omnes communicent, adiunxit,nisi fortè quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi, qui non sunt in peccato, tenentur communicare , vi-detur quòd melioris conditionis sint peccatores , quàm iusti: quod est inconueniens.ergo videtur quòd etiam iustis liceat à communione cessare.

De cons. d.2.c. Et si non fre quentius. Ca. omnis vtriusque sexus. V.1.ca.6.

¶ SED CONTRA est,quòd Dominus dicit Ioan.6.Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & bibertis eius sanguinem,non habebitis vitam in vobis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) duplex est modus percipiendi hoc sacramentum, scilicet spiritualis & sacramentalis. Manifestum est autem , quòd omnes tenentur saltem spiritualiter mãducare:quia hoc est Christo incorporari, vt suprà dictum est. * Spiritualis autem mãducatio includit votum seu desiderium percipiẽdi hoc sacramentum,vt suprà dictum est.& ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum,non potest homini esse salus.Frustra autem esset votũ, nisi impleretur,quãdo opportunitas adesset.& ideo manifestum est , quòd homo tenetur hoc sacramentum sumere, non solùm ex statuto ecclesiæ,sed ex mandato Domini,dicẽtis Luc.22.Hoc facite in meã commemorationem , ex statuto autem ecclesiæ * sunt determinata tempora exequendi Christi præceptum.

Ar.1.hu-ius q& 3.73. art. 3.ad 1. Q.73.art. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quòd sicut Gregorius dicit in Pastorali,*Illa est vera humilitas,cùm ad respuendum quod vtiliter præcipitur,pertinax non est:& ideo non po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæ Articulum duodecimum.

IN artic.12. circa Communionem sub vtraq; specie, aduertêdum est, esse duos extremos errores vitandos. alter est eorum qui tenent oportere populum communicare sub vtraque specie. alter est eorum, qui tenent populum communicantem sub vtraq; specie, peccare. Vtrique errât primi quidem, dânando eos qui nõ communicât sub vtraq; specie: alij autem damnando communicantes sub vtraq; specie. Sancta autem mater Ecclesia media via incedendum docet: & vtrunq; posse fieri licitè tradit: quoniam si ad sacramentum spectatur, cõmunio sub vtraq; specie licita habetur, & si ad reuerentiam sacramento debitam spectatur: licitè à Communione fanguinis populus abstinet, vt in litera dicitur. Et hæc intelligo, loquêdo absolutè de sacramento & ipsius reuerentia: nam descendendo ad ritus consuetudinêsq; Ecclesiarum, videtur ferudûs in qualibet Ecclesia mos in ex ab antiquo seruatus: & debita sacramento reuerêtia tuta est ibi: nec nouitate aliqua perturbâdus, præsumptionis si quidê vitio non careret, introducere communionem sub vtraque specie, vbi schismatis nota non esset alienum, propterea q; apud solos schismaticos in partibus Occidentalibus hic mos vigere videtur.

Alias, Innocent. papa.

Concil. Later. ter. c. 21.

Infrà qu. 82. art. 4. Et 4. dist. 12. qu. 3. ar. 1. q. 2.

¶ Triplex quæstio de communione sub vtraq; specie.

OCcurrit hic circa cõmunionem sub vtraque specie triplex quæstio perspicaciter discutienda propter nouitates, scilicet de necessitate, de vtilitate & de congruentia.

q. 74. ar. 1. & q. 80. 7. ar. 2. ad 1.

QVÆSTIO I.

An cõmunio sub vtraque specie sit in præcepto.

q. 74. ar. 1. & q. 80. 76. art 2. ad 1.

QVÆRITVR primò, an communio sub vtraque specie sit in præcepto. Videtur enim quòd sic. primò ex verbis Domini Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis. vbi manifestè de necessitate salutis explicatur esse manducare carnem & bibere sanguinem Christi. Sed dicatur quod textus iste non loquitur de mauducatione sacramentali, sed spirituali, habetur nihilominus intentum: quoniam manducare spiritualiter, claudit in se votum manducandi sacramentaliter: & similiter bibere spiritualiter, claudit in se votum bibendi sacramentaliter. Hinc enim manifestè sequitur, quòd si est de necessitate salutis manducare & bibere hoc sacramentũ spirituliter, oporteat de necessitate quoque salutis esse manducare & bibere illud sacramentaliter: alioquin frustra essent huiusmodi vota seu desideria, quæ nunquam oporteret implere. Et declaratur vis huius processus ex simili in baptismo flaminis, quòd claudit in se votũ baptismi flaminis, vt patet applicanti.

¶ Secundò ex præcepto Domini Luc. 22. hoc facite in meam commemorationem. monstrat enim hoc, quod ipse Dominus fecit, licet cõsecrare & tradere sub vtraque specie.

¶ Tertiò ex perfectione sacramẽti. Cadit enim sub diuino præcepto perfectio sacramenti: cõstat autẽ sacramentũ hoc integrari ex vtraq; specie: quoniam est vnum sacramentum vnitate perfectionis: ex cibo enim & potu constat alimétum perfectum. Si dicatur, quòd quamuis sub diuino præcepto cadat perfectio sacramenti: non tamen perfectio vsus vbi sacramentum distinguitur ab illius vsu, vt contingit in proposito: contra, Sacramentum hoc est propter ipsius vsum. alimentum enim est propter alendũ, ergo si perfectio sacramenti est præcepta, multò magis præcepta est perfectio ipsius vsus, quanto magis finis est magis intentus, quàm id quod est ad finem.

IN OPPOSITVM est communis Doctorum autoritas, cum consuetudine Romanæ Ecclesiæ cum omnibus ferè Occidentalibus Ecclesijs.

¶ In hac quæst. sex sunt agenda. primò narrabitur varia circa hoc obseruatio. secundo distinguentur difficultates quatuor circa hoc. tertiò tractabitur prima difficultas. quartò tractabitur secũda. quinto tractabitur 3. sexto tractabitur quarta.

¶ Quo ad primum Nestorius & Pelagius cum sequacibus adstruxerũt vniuersaliter seruãdam communionem sub vtraque specie, diuersa tamẽ ratione moti. Nestorius enim putauit sub specie panis corpus tantũ Christi esse, & sub specie vini sanguinem tantum: quia in morte Christi sanguis fuit separatus à corpore: & propterea sub vtraq; specie oportebat sacramentum sumi, vt integer Christus sumeretur in memoriam mortis eius. Pelagius autem motus ex verbis Domini Ioã. 6. Nisi manducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, vtanque sacramenti speciem etiam ad infantes baptizatos extendit dogmatizando quòd si infans non posset sacramentaliter panem sumere, deberet panis cõtritus cum sanguine infundi in os infantis, & quippiam electum esset, esse illud comburẽdum: iuxta præceptum antiquum de agno Paschali. Si quid residuum fuerit, igne comburetis. Et hinc fortè olim Græcorum illorum, quos Autor in litera 9. art. nominauit: & similiter paulò ante centum annos Bohemorum abusus in communicando infantes ortus est, quodam Iacobello nouitatem Communionis sub vtraque specie Bohemis suggerente. Hæc de primo.

Decret. dist. 2. cap. Comperimus.

¶ Quo ad secundum tres sunt differentiæ cõsiderandæ. prima est inter infantes & adultos. secunda est inter sacerdotes & alios adultos. tertia est inter conficientes & non conficientes. Emergunt si quidem ex his tribus differentiis quatuor speciales difficultates. Primo est, an cõmunio sub vtraq; specie sit necessaria omnibus, cõprehendendo etiã infantes, secundo, an sit necessaria omnibus adultis. tertio est, an sit necessaria omnibus sacerdotibus, quarto est an sit necessaria omnibus cõficiẽtibus. quælibet enim harum difficultatum habet opinantes pro vtraque parte. Hæc de secundo.

Q. 2.

¶ Quòd ad tertiũ circa primã difficultatẽ an. s. communio sub vtraq; specie sit necessaria etiã infantibus) quicquid garrire possint hæretici tenêtes partẽ affirmatiuã: aut quicũque errâtes cũmunicâtes sub vna tantum specie infantes. clara luce manifestũ est infantibus neutro modo sacramẽtũ hoc esse exhibẽdũ. Tum quia fundamẽtũ ex Scriptura sumptũ à Pela. Nisi mãducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis vitã in vobis, p eis nõ facit: quoniã intellectũ de sacramẽtali mãducatione hęresim inducit manifestã. s. quòd baptismus nõ sufficiat infantibus ad vitam æternam. Si enim ad baptizatos infantes dicitur, Nisi sumpseritis hoc sacramẽtum Eucharistiæ, non habebitis vitam in vobis: consequens est quòd ex baptismo nõ habeant vitã: & consequentes cũ solo baptismo decederent, nõ haberent vitã æternã: quod cõstat hęresim esse damnatã. Tum quia sacramentũ Eucharistiæ datur vt alimentũ animæ: propterea enim datur sub specie panis & vini, alimentũ autem sicut nõ datur nisi viuentibus: non enim potest sumi à mortuis: ita non datur nisi habenti aliquam operationem vitalem: frustra enim alimentũ ponceretur in eos impotentibus illo quouis modo vt: nam nihil prodest alimentum alicui, qui ad illud vt mortuus se habet, sed infans baptizatus nullam habet operationẽ vitalem secundum

secũdum vitam spiritualem: ergo ei non cõuenit sumere alimẽtum spirituale.

¶ At si contra hanc rationem obiciatur, falsum assumere: quia Ecclesia constituit infirmis adultis in extremo vitæ insensibiliter constitutis vel etiam phrenesim patientibus, Eucharistiam tribuere sine omni operatione vitali interioris spiritus: facile excluditur obiectio, animaduertendo quòd licet tales adulti in extremo constituti, nullam habeãt pro tunc vitalem spiritualem operationẽ: inhabuerunt tamen eam ante, petendo implicite vel explicitè hoc sacramentum, & propterea negatur amentibus à natiuitate, sicut & infantibus: quoniam vtique nec pro tunc nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

¶ Si verò obiecerit quispiã falsum in ad ducta ratione subsumi eo q; infantes habẽt vitales spiritus operationes, scilicet credere & abrenũtiare Satanæ: etsi non spiritu proprio, spiritu tamẽ Ecclesiæ. vt patet quòd baptizatur: facile quoq; hæc obiectio excluditur: quoniã si sic esset, accõmodasset Ecclesia has operationes vitales pueris in susceptione Eucharistiæ: sicut accõmodauit eis in susceptione baptismi, & quũ huiusmodi accõmodatio nullibi facta sit respectu Eucharistiæ, consequens est, vt non nisi propria volũtate fingatur. In propatu enim ratio est, quare in baptismo habeat locũ huiusmodi accõmodatio, non potest habere locum in Eucharistia: per baptismũ enim generatur infans in filiũ Dei: generatio autẽ non exigit cooperationem eius qui generatur: & propterea accõmodatio Ecclesiæ nõ necessitatis, sed solẽnitatis est in baptismo. p Eucharistiã aũt nutritur sumẽs illã, nutritio autẽ exigit cooperationẽ viralẽ eius, qui nutritur: & propterea accõmodatio cæremonialis nõ fuppletur eãdem personales necessarios sumenti Eucharistiã. Vnde stat ratio solidata: quia hoc etiã verbis Domini repugnat, quòd primò tradidit hoc sacramẽtum dixit enim, accipite & mãducate: docẽs per hoc q; illis tantum est tribuendum, qui possunt aut potuerunt mandicare corporaliter: ita quòd sicut nõ regeneratur baptismo nisi carnaliter natus: ita non sumitur hoc sacramentum nisi carnaliter mandicatum: nem ab ipso Domino excluditur à mãducatione sacramentali. Hæc de tertio.

¶ Quo ad quartũ, an cõmunio sub vtraq; specie necessaria sit omnibus fidelibꝰ adultis, ex argumentis in principio adductis apparet pars affirmatiua vera: ex vsu autẽ Ecclesiæ mõstratur falsa. Et quoniã maxima vis sit in hæc dictis verbis Domini, Ioann. 6. ideo subtilius discutienda sunt: & in primis notandum vtrã duos mandicandi modos, qui confuseuerunt distingui circa hoc sacramẽtum, inueniri alium modum mandicandi non sacramẽtum, sed Christum: ita quòd confunduntur tres modi mandicandi Christum, scilicet vel sacramentaliter, vel spiritualiter, sub sacramento tamen in re aut in voto, vel purè spiritualiter.

¶ Et vt clarius percipiatur quod dicimus, declarandũ ex cõuenientia & differẽtia, & deinde probandũ ex Scriptura est quod dicimus: conueniũt siquidem hi duo modi mandicandi Christũ spiritualiter, in hoc quòd vterq; ponit mandicanté esse Christi membrũ viuũ. Differunt autẽ primò in hoc, quod manducare Christũ, est ex suo genere mãducatio purè spiritualis: mãducare autẽ spiritualiter Christũ in Eucharistia, est manducatio alligata ad sacramentũ re vel voto. Et hoc quidẽ testatus est Autor in secũdo huius quæstionis articulo, quã dixit, Alio modo contingit spiritualiter mãducare Christum, prout est sub specie huius sacramenti, inquantũ scilicet aliquis credit in Christũ cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Vbi manifestè apparet, spiritualẽ mãducationem Eucharistiæ claudere in se ordinem ad sacramentum. Manducatio autem Christi absolutè quòd sit ex suo genere purè spiritualis, ex eo patet quòd huiusmodi manducatio terminari potest & ad deitatem secundũ se, iuxta illud Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnũ, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo (ibi enim nulla erit ratio sacramẽti, sed purè spiritualiter edent & bibent Deum sicuti est: sicut ipsa Christi anima Deo fruitur) & ad spiritualia dona gratiæ iuxta illud Ioan. 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, &c. Et hinc differunt secundò in hoc quòd mãducare spiritualiter Christum sub sacramento, proprium est viatoribus in nouo Testamento adultis: mãducare autem purè spiritualiter Christum, commune est comprehensoribus & viatoribus: scriptum est enim, Panem angelorum manducauit homo. commune quoque est noui & veteris Testamenti iustis. Scriptum est enim, quod non aliud nomen datum est sub cælo, in quo oportet homines saluos fieri. & demum commune est iustificatis infantibus & adultis: per baptismum enim Christi membra viua etiam infantes fiunt.

¶ Probatur autẽ hic modus comedẽdi Christũ spiritualiter, quòd nõ fit cõtrã* aut nouiter adinuentus: et eo q; omnes fatemur Christum esse panẽ angelorũ & hominũ: tum ex eo q; huiusmodi manducatio millies habetur in Scriptura: & nulla est ratio, quare nõ possit terminari ad Christum, sicut terminatur ad alia & superius induãta, & quæ possent induci, vt est illud Prouer. 9. in persona Sapientiæ, Venite, comedite panẽ meum, & bibite vinũ, quod miscui vobis, &c. Nec propterea arguẽdi sunt doctores insufficiẽtiæ, qui duos tantũ modos mãducandi distinxerunt: quoniã de modis mãducandi Christum sub sacramento tractabant: tales autẽ modi nõ sunt nisi duo, nos autẽ ex ipsis sacris doctoribus apposuimus hunc alium modum, spiritualiter manducandi non sacramentum, sed Christum, vt hinc clariorem redderemus sensum Euãgelij & sanctorũ Doc.

¶ His ita præmissis dicimus, q; sæpe dicta Domini verba, Nisi manducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis vitam in vobis, intelligũtur ad literã de mandducatione spirituali Christi, abstrahendo tã à mandducatiõe sacramẽtali, quã à mãducatiõe spirituali sacramẽti in re vel in voto. probatur: tripliciter. primò ex textu Euãgelico: secũdo ex cõtextu eiusdẽtexto autoritate sãctorũ. Textꝰ in primis ipse, dõ dicit, Nisi mãducaueritis, nõ habebitis vitã in vobis, manifestè mõstrat, q; de illa mãducatione & bibitione loquitur sine qua non potest esse vita spiritualis in nobis: sed sola mãducatio spiritualis Christi est illa, sine qua non potest esse vita spiritualis in nobis: ergo de ipsa sola loquitur textꝰ Euãgelicus. Maior est nota per se. Minor autẽ p̃ter distinctionẽ exclusiuã habet duas partes. alterã affirmatiuã. f. Mãducatio spiritualis Christi est illa, sine qua nõ possumus habere vitã. Et hæc etiã est per se nota intelligẽti bus terminis: quoniã mandcare spirituliter Christũ, est esse Christi membrũ viuũ: constat enim, quòd nisi simus Christi mẽbra viua, non possumus habere vitã spiritus in nobis. Alterã negatiuã, scilicet nulla alia mandducatio est, sine qua nõ est vita in nobis. Et hoc probatur ex eo q; tam sine mãducatione sacramentali, quãm sine mãducatione spirituali sacramenti huius in re vel in voto, potest esse, & de facto est vita in nobis: vt testatur vita infantium baptizatorũ, quibus firmiter credimus baptisma solũ absque aliquo alio sacramento sufficere ad vitam æternam. Et hinc apparet, quòd idẽ sit dicere, hæc Domini verba intelligi de mandducatione sacramentali vel spirituali ipsius sacramenti: & dicere quod baptismus non sufficit ad vitam spiritualem in nobis habendam.

¶ Nec mihi aliquis occurrat, dicẽdo quòd baptismus habet annexũ votũ sacramẽti Eucharistiæ: quoniã huiusmodi sententia, quã in sacris inuenitur Doctoribꝰ, venerabiliter suscipiẽda est, in suo tamẽ ordine: hoc est, vt adaptatio quædam, & nõ vt inde argumentũ sumatur efficax ad firmandã veritatem eorũ, quę in quæstione fidei versantur, secundũ namque veritatẽ baptismus ex se solo sufficit ad vitam æternam: & non mendicat hoc ex aliquo annexo voto alterius sacramẽti. Si enim hoc ex annexo voto haberetnõ ipsũ baptismo, sed illi alterí sacramẽto, infantiũ baptizatorũ salus attribueretur & attribuẽda esset: quã tamen non solum Ecclesia vniuersalis cum sanctis Doctoribus, sed etiam Dominus ipse baptismo attribuat vitam spiritus: vt patet Ioan. 3. Vbi quũ dixisset Nicodemo, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei, statim subdit effectum huius regenerationis esse vitam spiritus, dicens, Quod natũ est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.

¶ Et confirmatur hoc quia in idẽ redit, dicere baptismũ dare vitã ex voto alterius sacramẽti, & dicere, baptismũ non sufficere ad vitã: & hoc si propriè & formaliter loquimur, vt loqui debemus, & Scripturæ inteligendæ sunt. Patet autẽ nõ intẽdi à sacris doctoribus, per huiusmodi adaptationẽ baptismũ habere in voto mãducare carnẽ Filij hominis, & bibere eius sanguinẽ in sacramento ex hoc, q; ipsi sacri doctores tenent huiusmodi votũ nõ esse de necessitate salutis: quoniã tenẽt q; cõmunicare sub vtraq; specie, nõ est de necessitate salutis, cuius oppositũ eliet verũ, si in baptismo mãducaretur spiritualiter panis sacramẽtalis, & biberetur spiritualiter sanguis sacramẽtalis: nã q̃ tũc fit votũ, necesse est poẽtea exequi in re, quãdo opportunitas aderit. Stat ergo solida fundata ratio super textu Euangelico qui est lex generalissima à Christo promulgata: & nõ minus necessaria quã illa alia lex, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, nõ potest introire in regnũ Dei. Nec oportet laborare ad hoc probandũ, quoniã aperta sunt vtrobique verba Domini, & ad literã intellecta hæc continent.

¶ Deinde, patet hoc idẽ ex cõtextu Euãgelij. Vbi audiendũ est, q; doctrina ista Domini incipit occasionaliter, sicut doctrina, quam Dominus fecit Samaritanæ de aqua viua, occasione sumpta ex aqua naturali, vt patet Ioan. 4. Iudæi enim post miraculũ de quinque panibus & duobus piscibus, quærentes Iesum, audierunt ab ipso, Quæritis me, quia manducastis ex panibus, & saturati estis: & statim subdidit Dñs, Operamini nõ cibum, qui perit, sed qui permanet in vitã æternã. Et sic inchoato sermone de cibo spirituali, quẽadmodũ Iudæi, intelligẽtes per cibũ spirituale opera sancta, Quid faciemus vt operemur opera Dei? & audierũt à Domino, vt crederent in ipsum, declarando quòd cibus spiritualis ac opus Dei esset credere in ipsum. Quo audito Iudæi quærierũt ab eo signũ, vt sic crederent ipsi, commemorantes signũ mannæ in deserto, tanquã panis cælestis: quasi dicerent (vt Aug. exponit: Si vis vt credamus tibi, fac plus nobis, quàm fuerit factũ patribus nostris, qui mandducauerunt manna in deserto. Et tũc Dominus vbi prius de cibo loquutus fuerat, ad cibi speciẽ descendit, proponẽs panẽ spirituale: & primo quidẽ proponit panẽ verũ esse, non quemcũque, sed eũ qui de cælo descendit, & dat vitã mundo: & subdit se esse panẽ vitæ, & de cælo descẽdisse. Manifestatq; horũ duorũ primũ ex actibus spiritualibus, scilicet quòd venire ad ipsum, & credere in ipsum, tollit totaliter famẽ, & sitim mẽtis, & tandem etiam corporis. Et interposita murmuratione Iudęorũ de secũdo (scilicet quòd descẽdit de cælo) & eorũ repressione, manifestat secũdũ, de quo murmurauerãt, ex spiritualibus quoq; actibus. f. quòd credere in ipsum est habere vitam æternã: & ex differẽtia inter mãducantes mannã & ipsum, quia illi mortui sunt: & quis aute mandducauerit ex ipso, non morietur, sed viuet in æternum. Et in calce amplius explanans Dominus panẽ, de quo loquebatur, ad carnem descendit dicens, Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quo audito litigabant Iudæi adiuicẽ, Quomodo potest hic nobis dare carnẽ suã ad manducãdum? & tunc dixit eis Iesus, Nisi manducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Vbi diligenter aduertẽdo, clara luce patet, quòd quũ totus præcedẽs sermo fuerit de actibus, putè spiritualibus, de spirituali quoque mãducatione & potatione ipsius Christi carnis & sanguinis, sermo præsens ad literã est. In cuius signum nũquã in toto illo capitulo fit mentio de speciebus sacramentalibus, sed post panẽ materialem primò de cibo spirituali, deinde de pane cælesti (quia Iudæi obiiciẽtes mannã, adduxerunt Scripturam, Panem de cælo dedit eis manducare) & postea de carne & sanguine. Et iterum tertiens Dominus ad panem, qui de cælo descendit, & ipsius excellentiam supra mannã, concluſit sermonẽ, vt ex ipso contextu intelligeres, quòd non meminit panis, vt traderet speciem sacramentalem, sed vt ostenderet Iudæis de pane dato de cælo: & monstraret se & non mannã esse panem verum, qui de cælo descendit. Carnis quoque & sanguinis meminit non vt species sacramentales traderet (quoniam, vt patet, sacramentum non celebratur sub specie carnis & sanguinis: sed vt doceret non sufficere ad vitam nostram credere in ipsum Christum, panem qui de cælo descendit: hoc est Deum & hominẽ, sed oportet etiam credere ipsius pro mundi vita passionem & mortem, in qua sanguis separatus fuit à carne. hoc enim est quod apertè Dominus subdidit, quum dixit, Panis quẽ ego dabo, caro mea est pro mundi vita: caro enim sua pro mundi vita fuit caro passa & occisa pro mundi vita: morte enim sua viuificauit mundum. Vnde & litigantibus de hoc Iudæis, ita tim de carne & sanguine & non de speciebus sacramentalibus subdidit, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. & sine interualło declarauit quid sit manducare eius carnem, & bibere eius sanguinem, subdens, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Vbi etiam vitam corporis consequendam, non tunc tamẽ, sed in nouissimo die ad mandducantibus eius carnem & bibentibus eius sanguinem explanauit. Quocirca quum ex solo sensu literali trahatur efficax argumentũ, & sensus literalis ex contextu præcipuè pendeat, & ad literam tam ex textu quãm ex cõtextu de spiritualibus actibus solummodo sermo fit: consequens est, vt textus ille de spirituali mandducatione Christi carnis & sanguinis (hoc est de fide in ipsum & morte eius) & non de sacramẽti Eucharistiæ spirituali aut sacramẽtali mandducatione sermo fit.

¶ Et si quæratur quare Christus nostrã in ipsum & mortẽ eius fidẽ sub metapho ra mãducationis & bibitionis docuerit, in propatu est ratio multiplex. Primò, vt monstraretur q; nostra in ipsum coniunctio perfidẽ formatã, esset participatio cælestis beatitudinis, de qua scriptũ est, Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Secundò, vt monstraretur se esse patris sapientiã, quæ dixerat Prou. 9. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. Tertiò, vt mõstraretur quòd etiã caro sua occisa & sanguis suus etiam separatus à carne, haberent vim satiatriuã mẽtis humanæ: & hinc disceremus carnis & sanguinis Christi coniunctionẽ ad deitatẽ, ex qua vim satiatriuã intellectus & affectus habent. Quartò, vt sic fundamẽta iacerentur ad mandducationẽ & bibitionẽ sacramentalem: nam ex hoc quòd credere in Christum & mortẽ eius, est satietas mẽtis & refectio sapientiæ, & participatio quædam cælestis felicitatis: facile discere possumus q; dignè sumere sacramẽta corporis & sanguinis Dñmini, est & cælestis participatio conuiuij, & in sapientiæ mensa edere & bibere, &c. Et hinc processit, vt à Doctoribus sacris extẽdatur quandoque textus istius capituli ad sacramẽtũ Eucharistiæ, & mãducandi & bibendum sacramentaliter: dignè tamẽ, Christũ seu carnẽ & sanguinẽ eius quoniam multiplex alia sit huius ratio, scilicet quia res, de qua est sermo in textu illo, est res significata sacramẽto Eucharistiæ, familiare est eiusmodi signati cõditiones

Universidad de Deusto
Biblioteca

signo attribuere. Et quia vnus atq; idem secundū substātiam est panis spiritualis & panis sacramentalis, & manducare ac bibere spiritualiter Christū, & manducare ac bibere spiritualiter sacramentum, sunt vnum & idem secūdum substantiam, sola relatione ad sacramentum sensibile differentia. hinc enim fit, vt tam in scriptis, quam in sermonibus, in quibus huiusmodi differentia proponitur non variat, frequentissimo vsu vnum pro alio ponamus, aut exponamus.

¶ Tertiò probatur idē autoritate Sanctorū. Et primo, q̄ hęc sit cōmunis Sanctorū & Theologorū expositio quoniā cōmuniter exponitur de spirituali mānducatione carnis & spiritualī potu sanguinis Christi. Deinde probatur idem sensus autoritate August. ad Bonifac. exponentis hanc Domini legem adimpleri in infantibus baptizatis, dicendo, Tunc vnusquisque fidelium corporis & sanguinis Domini particeps fit, quando in baptismo membrum Christi efficitur. Vbi videre potes vtrunque, scilicet quòd de manducare & bibere spiritualiter corpus & sanguinem Christi, intelligitur lex Domini: & quòd lex illa extendit se ad omnes, sicut & illa. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, &c. Et eundem sensum explicat idem August. super Ioan. dicens, Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorū suorum, quod est Ecclesia, &c.

¶ Ex quibus omnibus coniunctis cum dictis in solutione Argumentorum, manifestum relinquitur, quòd communio sub vtraque specie non est necessaria adultis omnibus: quum nullum ad hoc habeatur præceptum, nullaque ad hoc ratio cogat: & innumeræ Christi Ecclesiæ cum Ecclesiarum omnium magistra Romana Ecclesia oppositum doceant ac faciant. Hæc de quarto.

¶ Quo ad quintum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus facerdotibus, quia hoc coincidit cū quæstione illa, an quilibet sacerdos teneatur quandoq; celebrare: & hoc ex proposito tractabitur inferius in articul. vlt. quæst 82. ideo nunc pertranseundū est, ne idē sępius repetatur. Hæc de quinto.

¶ Quo ad sextum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus cōfecrantibus, clarè patet quæstionis. soluitio ex decreto Galesij papæ de consecr. distinct. 1. cap. competrimus. Vbi grande sacrilegium esse dicitur, celebrantem sumere sub altera tantum specie: & in cap. præcedenti damnantur celebrantes, & in nulla specie sumentes. Et quoniam hoc in dubium non vertitur, ideo hæc de sexto sufficiant.

¶ AD PRIMVM ergo in oppositum ex dictis patere potest responsio, cōsistens in hoc quod præceptum Domini intelligitur de cibo & potu spirituali carnis & sanguinis Domini. Et licet mānducate spiritualiter sacramentū corporis & sanguinis Christi, claudat in se votum mandūcandi & bibendi sacramentaliter: non est tamen verum quòd mānducare & bibere spiritualiter carnem & sanguinem Christi, claudat in se votum mandūcandi & bibendi sacramentaliter: sed claudit in se beneficium quod significatur & confertur corporis & sanguinis sacramento, scilicet esse Christi & Ecclesiæ membrum viuum.

¶ Ad secundū de Christi mādato, Hoc facite in meam cōmemorationē. Respōdetur ad hoc (vt omnis cauillatio tollatur) quadrupliciter. Primò, q̄ illa verba Domini habent triplicem vim: sunt enim institutoria celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, vt patet. Sunt & collativa potestatis sacerdotalis ad consecrandā Eucharistiā: cōmuniter enim fatemur per hæc verba Apostolos esse ordinatos in sacerdotes. Sunt & præceptiua nō ipsius operis, sed ordinis ad sūā cōmemorationē: quod est præcipere ordiné operis in sui memoria: vt Ecclesia attestat, vtēs his Domini verbis in missa sub hac forma, Hęc quotiescūq; feceritis, in mei memoriā facietis. Vbi manifestè explicatur præceptū non opus ipsum, sed ordinationem operis in sui memoriā. Et si arguat quis ex vi institutoria, scilicet quòd ex hoc ipso, quòd Dominus instituit hoc sacramentū sub vtraque specie, obligamur ad seruandam eius institutionē, facile patet nullitas argumentū quia licet hoc seruetur ab aliquibus de Ecclesia, hoc est sacerdotibus celebrātib⁹, ad quos solos in Apostolis sermo Dominicus tūc dirigebatur: vt ex hoc patet, q̄d soli sacerdotes possunt hoc facere q̄d Christus fecit, scilicet consecrare sacramentū corporis & sanguinis Domini. Tū quia ad obligādos singulos de Ecclesia sub præcepto, plus requiritur quā institutio sacramēti, vt patet de sacramento confirmationis, & extremæ vnctionis, quorū neutrū est de necessitate salutis: quamuis eorum contemptus esset damnabilis. Et si ex his verbis Domini non habetur præceptū sūmēdi sub vtraque specie: sed q̄ fumētes sumāt in sui memoriā: hoc est si summ⁹, in ipsius memoriā sumamus iuxta Ecclesiæ expositionē, Hæc quotiescūq; feceritis, in mei memoriā facietis.

¶ Secūdo dicitur quòd posito quòd præcipiatur per hæc Domini verba ipsum opus, nō propterea argumentū vrget, quoniam ly hoc, non demōstrat vtrumq; opus, quod Christus legitur fecisse, scilicet consecrare & tradere sumendū. Et ratio est: quia si ly hoc, demonstraret vtrūque opus, vt præceptū à Domino, sequeretur quòd quilibet celebrās teneretur sub præcepto Domini ad tradendū hoc sacramentū aliis, quod omnium Ecclesiarum piæ aures offendit: quum constet multos sanctos sacerdotes carentes cura animarū & in monasteriis & extra sæpe celebrasse, & nunquam tradidisse: & quotidie fieri at ab innumeris sacerdotibus irreprehensibiliter. Et secundum hoc non habetur hinc præceptum n additionis sub vtraque specie: ac per hoc, non habetur hinc præceptum suscipiendi ab aliis sub vtraque specie: nam non celebrantium sumptio traditionem præsupponit: quum nullus talium sumat nisi sibi tradi am Eucharistiā.

¶ Tertiò dicitur, quòd dato, q̄ ly hoc, demonstraret omne opus, scilicet consecrare, sumere & tradere sub vtraque specie: & q̄ intelligatur præcipi omne huiusmodi opus, adhuc argumentum nō cogit: quoniam quum præceptū hoc sit affirmatiuum, & præcepta affirmatiua obligent semper, sed non pro semper, sed pro tēpore necessitatis: cōsequens est vt ex hoc Domini præcepto sacerdotes nō teneātur tradere sub vtraq; specie, nisi necessitas cōmunicādi sub vtraq; specie aduenerit: ac per hoc si huiusmodi necessitas alicubi nūquā interuenit, nunquā sacerdos reus violati præcepti est. Exēplū, præceptū de honorādis parētibus factū, quia est affirmatiuū, intelligitur tēpore necessitatis, & propterea si nunquā cōtingit parētes meos necessitatē habere subuētionis meæ, nunquam ego reus præcepti sum. Et quia in innumeris Christi Ecclesiā imitātibus nunquā cōtingit alicui nō celebrādi necessitas cōmunicādi sub vtraq; specie: quoniā docēte Spiritu sancto cōtēti sunt cōmunione sub specie panis) ideo nullus sacerdos in huiusmodi ecclesiis re⁹ est violati præcepti Dominici.

¶ Quarto dicitur ex ipso ordine textus Euangelici, q̄ hoc Domini præceptum nusquā inuenitur à Domino traditū nisi respectu sacramēti sub specie panis tāmtūm: q̄ ly hoc, nihil demōstrat de pertinētibus ad calicē, & propterea ex isto præcepto argumentū sumptū, si efficax est gladius est Goliath. quoniā hinc sequitur, q̄ sola panis sancti cōmunio præcepta est tradenda. Et probatur quod dicimus, primo ex autoritate Euāgelij. Solus enim inter Euāgelistas Lucas verba hęc posuit in cap. vbi expresse refert Dominū ante cōsecrationē calicis, postquā cōsecrationē panis, dixisse, Hoc facite in meā cōmemorationē. Secundò autoritate Pauli Apost. 1. ad Cor. 11. vbi refert Dominū dixisse, Accipite & comedite: hoc est corpus meū, quod pro vobis tradetur. hoc facite in meā commemorationē. post consecrationē autem calicis Lucas de hoc nihil refert: Paulus autem Apostolus refert Christum dixisse, Hoc facite quotiescūque bibetis, in meam commemorationē. Vbi ex ipsa diuersitate verborū à Paulo narratorū, manifestè apparet quòd de sacramēto sub specie panis Dominus dixit absolutè, hoc facite in meam commemorationē: de eodem autē sacramento sub specie vini nō dixit absolute, Hoc facite: sed dixit, quòd hoc faceret, quotiescunq; biberēt in suam commemorationē. Vbi meridiana luce clarius patet, quòd non præcipitur bibere, sed quòd quotiescunque bibimus, in suam commemorationem hoc faciamus. Et hinc sequitur quòd si ex hoc præcepto Domini, Hoc facite in meam commemorationem, efficax argumentum ad communionē populi sumitur: optimè sequitur absque vlla controuersia, quòd non est præcepta communio populi nisi sub specie panis. Et confirmatur ista sensus ex eo quòd in numero singulari dicitur, Hoc facite, & non dixit, hęc facite: sicut per oppositum Ecclesia volens vtranque significare speciem sacramenti, explicat in numero plurali, dicens, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

¶ Ad tertium argumentū dicitur, concedendo quòd tā perfectio sacramenti in cōsecratione, quām perfectio eiusdem in vsu, est sub præcepto: & hoc propter aliam, obiiciendo, rationem, scilicet quòd sacramentū hoc suapte natura est propter vsum, & perfectio sacramenti est propter perfectionem vsus. Vnde & grande sacrilegium esse dixit Gelasius, diudere mysterium hoc, quo ad vsum: sed non propterea argumentū hinc sumptum vrget ad vsum vtriusque speciei in communione populi. Et ratio est, quia perfectio sacramēti secundum vsum non dependet nisi à per se concurrente ad sacramentū illud: quemadmodū ex tetarum rerum perfectiones non attenduntur secundum ea, quę sunt per accidens: sed in ordine ad ea, quæ concurrunt per se: alioquin nunquam res aliqua sūum perfectionem sortiretur, solus autem sacerdos concurrit per se ad perfectionem huius sacramenti tam conficerando, quām vtendo: & propterea sacrilegus esset sacerdos, consecrando panem, & non vinum. ita sacrilegij reus esset, sumendo panem sanctum, & non sumendo calicē. Et quidem quod sacerdos concurrat per se ad consecrationem & vsum huius sacramēti, clarè patet: quod autem solus cōcurrat per se, patet tum ex eo quòd solus, sufficit ad perfectionem sacramenti tam consecrando quām vtendo. Tum ex eo quòd populi communio post consummatum sacrificium atque sacramentum, tam quo ad confectationem, quām quo ad oblationem & vsum superuenit, sacerdos enim per seipsum perficit hæc omnia: quòd autem superueniat laici post illius perfectionem, non est de concurrentibus per se ad illius perfectionem. Tum ex eo quòd accidentaliter coniungitur perfecto vsui huius sacramenti, quòd absq; circunstantium sit communicatio: quod ex eo patet, quòd nihil minus perfectum est sacramentum & in se & in vsu, si nullus circunstantium communicet: si enim perfectio vsus dependeret ab aliorum communione, nō posset absque sacrilegij vitio sacramenti huius vsus esse, nisi aliquis ex circunstātibus communicaret: cui non potest absque sacrilegio ejus vsus à celebrante omitti, aut diuidi. Quocirca manifestum est, quòd ex perfectione huius sacramenti tam quo ad consecrationem, quām quo ad vsum per se ea enim quæ sunt per accidens, & ab arte & à scientia relinquuntur) non habetur necessitas communicandi populum sub vtraque specie: sed necessitas communicandi seipsum celebrantem sub vtraque specie. Et hæc de prima quæstione dicta sufficiant.

QVÆSTIO II.

¶ An vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm.

QVÆRITVR secundò, an vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quam sub specie panis tantum. Et videtur quòd sic.

¶ Primò ex parte sacramenti: quia vtilius est sumere sacramentū integrum seu integrē, quàm imperfectum seu partialiter. Et ti dicatur, quòd non est hic differentia secundum perfectum & imperfectum, integrum aut diminutum, totum vel partem, nisi in significando: contra, Sacramenta efficiunt quod significant: ergo imperfectio in significādo redūdat in imperfectionem in conferēdo: alio quin aliud efficeret & aliud significaret, dum significaret partem, & efficeret totum.

¶ Secundò, ex parte quoq; sacramēti. Vtilius est tangi à Christo pluribus diuersarum rationum instrumentis, quām vno tātumsed communicās sub vtraque specie, tangitur à Christo instrumentis diuersarum rationum: communicās autem sub altera tantum, tangitur à Christo vno tantum instrumēto: ergo. Maior est per se notū: quoniam diuersarū rationum instrumenta ad diuersas vtilitates per se ordinātur: vt patet in artificialibus. Minor autem manifestatur: quia species vini vel saltem potatio ipsa instrumentum est quoddam ipsius Christi ad lætificandam animam: & similiter species panis vel saltem mandūcatio ipsa instrumentum est Christi ad confirmādum hominis animum: sicut de aqua balsami Aug. dicit, quod corpus tangit, & cor abluit. Et confirmatur: quia potus sacramentalis significat potum spiritualem: regula autem generalis est, quòd sacramentales actus sunt instrumenta ad quos instrumenta diuinæ virtutis cōfirmatur rutius ex eo, quòd si significatus effectus per sumptionem Eucharistiæ non prouenit in sumētem, dicimus quòd hoc non est ex defectu sacramenti, quin conferret quod significat effectui & extera sacramenta conferunt quod significant) sed ex indispositione sumentis. hæc enim omnia attestantur, quòd huiusmodi sacramentalibus Christus vtitur vt instrumentis: quod erat assumptum. Constat enim hæc, scilicet species panis & vini, seu manducationem & bibitionem sacramentales, diuersarum esse rationum, sicut diuersarum sunt rationum in esse naturali.

¶ Tertiò ex effectibus differētia. Vtilius est comedere spiritualiter & bibere spiritualiter sacramentū hoc, quàm illud spiritualiter comedere tantùm. Et si dicatur, q̄ comedere spiritualiter, & bibere spiritualiter, sunt idem, contra. Tum quia comedere spiritualiter est actus intellectus, vtpote specians ad fidem & contēplationē: iuxta illud Eccli. 15. Cibauit illū pane vitæ & intellectus: & illud Augusti. Credę, & manducasti. Bibere vero est actus affectiuæ partis: vtpote ipsa dilectans ad dulcedinem charitatis & delectationem spiritus: iuxta illud, Et vinum lætificat cor hominis: & rursus, Torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et confirmatur hoc ex ipsa diuersitate signorum: diuersa enim signa sacramentalia oportet diuersa quoque habere significata. Et propterea quia manducare & bibere sunt diuersa signa sacramentalia: consequens est vt diuersa quoque habeant significata: si enim idem significarent, alterum superfluum esset in significando. Et confirmatur rutius ex proprietate attributorum signatorum, nam calicis sacramentali attribuitur, quòd significat expetēsse mortem Christi redemptionēmque per illius sanguinem peractam, vi sam animæ, lætitiam cordis, &c.

¶ Quarto arguitur ducendo ad inconueniens: Sacerdos celebrans, sumpto sacramento sub specie panis, quæritur an possit sumēdo sub specie vini aliquid vtilitatis spiritualis acquirat, aut nihil. Si dicatur, quòd acquirit aliquid spiritualis vtilitatis intus in anima, habetur intentum, scilicet quòd vtilius est sumere sub vtraque specie quām sub altera tantum. Et rursus, quum par sit ratio, proportionaliter tamen de sacerdote & laico digne sumente, vtilius erit laico digne sumenti sumere sub vtraque specie, quàm sub altera tantum. ¶ Si

¶ Si dicatur quòd nihil spirituallis fructus acquirit ex calice, sequitur quòd potus ille sacramentalis non confert sacerdoti quod significat: & quum instructio fatis ita non prouenit ex parte sacramenti (quoniam calix ille est calix vitæ non solum contentum, sed collatium) nec prouenit ex parte sacerdotis: quoniam supponimus ipsum dignè celebrare) consequens est quòd non nisi temerè & voluntariè negatur fructus sumptionis sub secunda specie.

¶ IN OPPOSITVM est Autor in litera huius tr. ar. in calice dicens, potest autem à populo corpus sine sanguine sumi nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert & sumit, & sub vtraque specie totus Christus continetur. Vbi clarè vides dictum. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quòd falsum esset si damnum spiritualis fructus populus incurreret, sumendo corpus, & non sumendo calicem.

¶ Ad euidentiam veritatis quæstionis huius, tria agenda sunt, primò declarandæ sunt duæ radices difficultatis, secundò prosequemur primam radicem, & tertiò prosequemur secundam.

¶ Quo ad primum, sciendum est, quòd quia sacramenta nouæ legis conferunt quod significant: ideo in duplici cōfueuerunt locari genere: quatenus enim conferunt, locantur in genere causæ instrumentalis aut quasi instrumentalis: quatenus verò significant, locantur in genere signi sensibilis. Et propterea de sacramentis dupliciter loqui contingit: vel vt habent rationem causæ, vel vt habent rationem signi. Quum enim de virtute sacramentorum est sermo, ad causalitatē sacramenti spectatur: virtus enim causalitatem sonat. Et similiter quum de sacramentali medicina est sermo, ad causalitatem quoque spectatur: inter causas enim medicina locatur. Et breuiter quum de efficacia aut effectu alicuius sacramenti agitur, ad causalitatem spectatur. Quando autem de significato aut significatione sacramenti est sermo, clarè liquet quòd sacramētum inquantum signum tractatur.

¶ Duabus igitur in sacramento inuentis conditionibus (scilicet quòd est causa, & quòd est signum, quòd confert & quòd significat) difficultas in proposita quæstione ex vtraque oritur. Nam ex eo quòd Dominicus calix non minorem habet virtutem, quām sacra hostia, nec minus natus est cōferre quām sacra hostia confirmationis consentaneum est, vt quemadmodum sacræ hostiæ esus proprium habet fructum spiritus in anima edentis, ita sacri calicis potus proprium habet fructum spiritus in anima bibentis: ac per hoc duplex fructus virtutum habeat fructum spiritus in anima bibentis: ac per hoc duplex fructus virtutum habeat fructum spiritus in anima bibentis ex vtraq specie, quām sub altera tantum. Similiter, quia non minus Dominicus calix cum eius potu sacramentali significat interiorem fructum spiritus, quām sacra hostia cum eius esu significat interiorem spiritus fructum: consequens est, vesicut donum Spiritus significatum esu sacræ hostiæ absque dubio acquiritur, ita donum Spiritus significatum potu sacramenti calicis absque dubio habeatur à digne bibente, & hinc ex multiplicato dono iuxta diuersitatem signi, vtilius concluditur communicare sub vtraque specie, quām sub altera tantum.

¶ Oritur ergo tota huius quæstionis difficultas ex diuersitate sacramētalis causæ vel sacramentalis signi aut vtriusque. Et propterea diligenter discutienda est primo virtus atque causalitas huius sacramenti, & deinde significatio. His enim patefactis, facile erit nodum soluere quæstionis. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum, et clarè apparet ex dictis, vt cognoscatur quid in Eucharistiæ sacramento est causa, & quonodo causat, declaranda per ordinem sunt tria. primum est, quòd causans non est virtus aliqua in sacramento aut diuina assistentia, sed est res contenta in Eucharistia. Secundum est, quòd huiusmodi res contenta causans non est minus res concomitanter cōtēta quām res contenta ex vi conuersionis. Tertium est, quòd res contenta in hoc sacramento causat absque alio sensibili instrumento. Primum horum (scilicet quòd res causans seu conferens spirituālem fructum in sumptione Eucharistiæ est res contenta in Eucharistia) ab omnibus est confessum, qui constentur Christum realiter contineri sub hoc sacramento: ipse enim Christus perfectus Deus, & perfectus homo est largitor omnis fructus gratiæ & est res contenta sub hoc sacramento. Et hinc absque controuersia habetur, quòd non oportet recurrere in vsu huius sacramenti ad virtutem aliquam in sacramento positam per modum intentionis aut ad diuinam assistentiam, sicut in aliorum sacramentorum vsu & in huius sacramenti cōsecratione recurritur. Singulare est enim in hoc sacramento, in quo solo vsus à conseratione separatur: quòd ipsum fontem gratiæ præ tentialiter habeat, vt rem in sacramento contentam, & ex hac singulari excellentia prouenit, vt licet per seipsum in seipso fons gratiæ sub sacramento contenta non conferat per seipsum conferat sacramenti fructum.

¶ Secundum autem (scilicet quòd non minus ad conferendum fructum huius sacramenti concurrit res cōtenta concomitanter, quām res contenta ex vi sacramenti seu conuentionis) declaratur, recolendo quòd duplicitet res aliqua continetur sub hoc sacramento: vel ex vi sacramenti seu conuentionis, & sic sub hostia continetur corpus Christi tantum: ita quod nec sanguis nec anima nec deitas sic continetur sub hostia, & similiter in calice ex vi sacramenti solus sanguis continetur, ita quòd nec Christi corpus, nec anima, nec deitas, sic continetur sub specie vini. Vel concomitanter: & sic sub hostia continetur tam sanguis Christi quām eius anima & deitas: & similiter sub specie vini continentur concomitanter Christi corpus, anima & deitas. Ex his enim constat, quòd nec sub specie panis nec sub specie vini continetur Christi anima, & similiter deitas, nisi concomitanter. Quo ilante declaratur propositum sic: Spiritualis fructus Eucharistiæ non minus causatur à Christi anima & ab eius deitate, quām à Christi corpore seu sanguine: sed tam deitas quām anima Christi est res concomitanter existens sub sacramento: ergo non minus causat fructum spiritualem Eucharistiæ res concomitanter contenta, quàm res ex vi sacramenti contenta. Processus rorus est clarus cum minore iam declarata. Prima autem propositio per se euidens est. Tum quia deitas præsens personaliter est quæ maximè confert fructum hunc spiritualem. Tum quia Christus in hoc sacramento præsens confert voluntarie dona sui spiritus: voluntaria autem collatio principaliter & maximè pendet à voluntate, quæ est in anima. Tum quia plus est quàm quod dixi: nam tam sanguis quām corpus Christi vim eiquia plus est quàm quod dixi: nam tam sanguis quām corpus Christi vim eibandi atque potandi habet ex coniunctione ad deitatem: nisi enim esset corpus Verbi & sanguis Verbi, quod in principio erat Deus, non conferret vitam æternam.

¶ Tertium autem (scilicet quòd Christus in hoc sacramento contentus, confert per seipsum, & non per aliquod sensibile instrumentum, (spirituālem fructum) declaratur tripliciter. Primò quia vbi est præsens agens sufficiens per seipsum, non est opus instrumento nec consecrante adhibeti instrumentum.

¶ Secundò quia sic se habet esus & potus sacramentalis ad hoc alimentum spiritus, sicut se habet tam mandūcatio quām potus naturalis ad alimentum corporale: sed in nutritione corporali panis & vinum non per instrumenta, sed secundum seipsa alant quoniam vt dicitur in 2. de anima alimentum secūdum suam substantiam nutrit. Et similiter edere & bibere non sunt instrumenta alimenti corporalis ad alendum corpus: sed comedere concurrit, vt adducēs alimentum siccum: & bibere vt adducens alimentum humidum: constat autem secundum philosophia, quòd approximatio agentis & patientis, alimenti & alitti non locatur inter instrumenta. Relinquitur igitur ex hoc quòd Christus continetur in hoc sacramento vt alimentum (vt species panis & vini attestātur) quòd ipse secundum seipsum nutrit spiritum sumentium, & similiter ex hoc quòd ad sumentium animas peruenit eo ipso quòd manducatur & bibitur sacramentaliter, quòd esu & potu sacramentali non vtitur vt instrumentis, sed vt approximationibus alimenti ad hominem, qui alendus est.

¶ Tertiò: quia de diuinis sacramentis oportet sapere ad sobrietatem, non excedendo limites Patrum nostrorum, accepimus autem ex Ecclesiæ doctrina incomprehensibilem ac ineffabilem coniunctionem Christi & speciērum sacramentalium sub ratione continentis & contenti, veraciter præsentis, & signi & signati, & huiusmodi, & non secundū tationem agentis & instrumenti, & propterea voces huiusmodi tanquam prophanæ nouitates vitandæ sunt.

¶ Ex quibus omnibus infertur primo, quòd in calice & hostia non sunt diuersæ virtutes collatiuæ spirituālis gratiæ sed vna tantum est res vtrobique conferēs: scilicet Christus ipse secundum seipsum, & non per virtutes mediās. Infertur secundò, quòd in hostia & calice Christus non vtitur diuersis instrumentis ad conferendum fructum spiritus: quia vtrobique nullo vtitur sensibili instrumento ad huiusmodi collationem. Et quia excluso omni virtute media, & exclusso omni instrumento medio nulla remanet ex parte Christi præsentis differentia causandi, diffirbuendi seu differendi sub vtraque specie, nisi voluntas diuidens singulis, prout vult: ideo inferrur tertiò, quòd quæcunque argumēta ad probandam diuersitatem fructuum spiritualium in sumptione vtriusque speciei, ex diuersitate virtutum sacramentalium vel sacramentalium instrumentorum vel modorum conferendi & aliorum eiusmodi, ex falso procedunt principio, nihilque valent, vtpote absque fundamento erecta. Quo fit vt consideratio sacramentum Eucharistiæ infra latitudinem causæ sprout est collatiuum spiritualis gratiæ, nutritiuum animæ & medicina eiusdem) nulla sit differentia inter species ipsas inter se, & similiter nulla sit differentia inter vtranque simul & alteram tantum: quoniam, vt ex dictis patet, vna & eadem omnino absque omni virtute media, absque omni sensibili instrumento medio est vtrobique, & in altera tantum cuiuscunque spirituālis doni causa, scilicet Christus ipse personaliter præsens secundum deitatem & humanitatem. Hæc de secundo.

¶ Quo ad tertium, aduertendum est, quòd diuersitas in significādo quæ ingerit difficultatem, dupliciter inuenitur in hoc sacramento. Inuenitur siquidem & diuersitas signi quia aliud signum est species panis cum ipsius esu & aliud signū est species vini cum eius potu, & diuersitas modi significandi. Et hæc inuenitur dupliciter hoc est comparando species inter se, sicut expressius significat redēptionem nostram per Christi mortem calix (in quo vt separatus monstratur sanguis a corpore) quàm hostia, & comparando vtranque simul specierum sacramenti ad alteram tantum. nam vtraque simul significat integrē refectionem spirituālem: singul autem species imperfectè repræsentant illam: vna scilicet vt cibum, & altera, vt potum.

¶ Nulla autem harum diuersitatū, si diligenter perspexerimus, diuersitatem aliquā in fructu spirituali huius sacramenti arguit. Quod quadrupliciter manifestatur. Primo ex cōmunibus: quoniā nec signorū diuersitas, nec diuersus modus significandi, diuersitatem arguit in re signata: sed vna eademque res omnino immutata, & diuersis signis & diuersimodè potest signari: vt patet quum vnus idémque homo repræsentatur per imaginem in speculo, & per statuam, picturam, &c. & ab vna perfectius, & ab alia imperfectiùs repræsentatur: ex his enim diuersitatibus in signis & significationibus nulla circa tem signatam varietas monstratur.

¶ Secundò declaratur exemplo in baptismo. Immersio liquidē, quæ in celebratione baptismi fit, significat eq qui baptizatur, consepelri Christo, & emectio significat resurgere eundem cum Christo in nouitatem vitæ: iuxta illud Apostoli ad Rom. 6. Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem, vt quomodo Christus surrexit a mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si tamen aliquis baptizatur non per modum immersionis, sed per modum effusionis aut aspersionis, deficit tunc baptismo dictus modus significandi: & non propterea is qui baptizatur, minus efficonsepultus Christo, aut minus resurgit in nouitatem vitæ, quām ille qui baptizatus est per immersionem. Hinc enim manifestè habes quòd non solum in communi loquendo, diuersitas seu defectus in modo significandi, nullam veritatem arguit in re signata: sed etiam in speciali de sacramentalibus signis loquendo defectus in significando, nihil admittit de fructu sacramenti, & plenitudo in significando, nihil adiungit ad fructum sacramenti, æquale siquidem donum ex baptismo recipiunt baptizatus per immersionem & baptizatus per aspersionem: quamuis magna sit diuersitas vtrobique in significando.

¶ Tertio ex ratione quia aliud est diminute seu partialiter significare, & aliud est significare diminutum seu partem. Primum inuenitur in singulis seorsum huius sacramenti speciebus, secundum autem non, & vt patet, non sequitur ex primo, similiter aliud est plenius seu expressius significare, & aliud est plenitudem fructuum significare, & similiter aliud est integre significare, & aliud est totaliter significare, & similiter aliud est diuersis signis significari, & aliud est diuersa significari. Diuersitas nanque tam signorum, quām modorū significandi, in signis ipsis sistit, & non pertransit ad rem signatam: non enim conditiones signorum, & non res signatæ. Et propterea inter signa & signorum conditiones aduertendum est differentia hæc, quòd signū quidem respondet signatum, sed diuersitati signorum non respondet diuersitas rei signatæ: & similiter modo significandi non respondet modus rei signatæ. Et ratio est, quia vna & eadem omnino immutata res potest diuersis signis & diuersimode signari.

¶ Quarto declaratur defendendo ad propositum sacramentum exemplariter. Diuersa in primis signa, scilicet hostia comesta, & calix bibitus, non diuersos sacramentis fructus, sed vnum atque eundem spiritualem fructum significant: nam mandūcare & bibere spiritualiter, vnum & idem sunt, vt testatur Augustinus super Ioan. homil. 25. super illo textu, Qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet in æternum. Ioan. 6. Inquit enim, Qui venit ad me, hoc est quod ait, qui credit in me: & quod dixit, non esuriet, hoc intelligendum est, & non sitiet vtique. vtrobique enim illa significatur xterna satietas, vbi nulla est egestas. Vbi ex hoc quod sitire & esurire ponitur idem, manifestè patet, quòd mandūcare & bibere sunt idem, quòd alimentum satians esu, & alimentum latians potu, sunt idem secundum rectum philosophiæ iudicium iuxta illud 1. Phy. Si posse fanari & posse infirmari sunt idem, fanari & infirmari sunt quoque idem, & similiter sanitas & infirmitas sunt idem.

¶ Diuersi deinde modi significandi non diuersos fructus spirituales modo significant, sed excellentem & præstantem illum fructum diuersimode significari decet vt sic significāte vno, & sic repræsentāte alio, & sic repræsentante vtroque illorū vnus & idem fructus in adæquatus omnibus & singulis signis (vtpote superexcedens quæcunque huiusmodi signa quocunque modo illum significantia)

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtcunq; innotescat, & in suiuma veneratione habeatur, & toto corde desideretur. Consentaneum autem rationi esse patet, vt diuersa signa sensibilia & diuersimode significantia, ad vnum spirituale m intelligibilis ordinis fructum repræsentandum sint institutа à diuina sapientia, disponente omnia suauiter. Sensibilia enim valde defectiuè repræsentant excellentiam intelligibilium rerum: & præcipuè tam excelsam rem quæ est ex hoc sacramẽto signata, & illius fructus: interna scilicet satietas spiritus secundum participationem æternæ sanctitatis. Vade non solum ex ipsis sacramentalibus signis, sed ex aliis innumeris defectiuè significatur huius sacramenti fructus. Nec obstat, quòd dicatur, Eucharistiam sub vtraque specie integrè repræsentare internam refectionem: quoniam huiusmodi integritas seu totalitas repræsentandi non simpliciter & absolutè, sed respectiuè ad singulas species intelligitur: tanquam si diceretur, quòd totum Eucharistiæ sacramentum repræsentat internam refectionem non partialiter, vt species panis, nec partialiter, vt species vini, sed complectendo vtrunque. Cum quo stat quòd vtrunque simul imperfectè illam repræsentat, sed non ita imperfectè sicut alterum tantum: singulæ enim species & ambæ simul repræsentant non partem, sed totam internam refectionem spiritus: sed non repræsentatur totaliter ab aliqua earũ, nec ab ambabus simul, nec ab innumeris aliis. Patet ergo diuersitatẽ sacramentaliũ signorũ & modorũ significãdi in hoc Eucharistiæ sacramento nullam inferre diuersitatem in fructu spirituali significato.

¶ Nec ex admixto cõferendi actu, diuersificari significatui sacramẽti fructũ putesnam si diuersificas signi & modi signandi non redditat in signatũ quod per se respicit signũ, multo minus huiusmodi diuersitas reddãbit in collatum: quod per accidens seu per quandã annexionẽ respicit. Et confirmatur, quia licet cõmuniter fatemur sacramẽta nouæ legis cõferri quod significatur, ita cõmuniter abhortemur, quòd modus conferendi commensuretur modo significãdi.

¶ Ex quibus omnibus collige, quòd quatuor inuentis in Eucharistiæ sacramẽto integro (scilicet re contenta, qui Christus est modo cõtinẽdi, scilicet ex vi sacramenti, & concomitanter signis significatione, cum modo significandi, & collatione: quum constet quòd maior vtilitas spiritus ẽspecie ad maiorẽ collationem à re contenta procedat rem: & non ad modum continuantiæ nec ad diuersitatem signorũ, significationum aut modorum significandi & ex contenta sub vtraque specie sit omnino vna & eadem: & nõ magis conferat spiritualem fructum sub vtraque specie sit omnino vna & eadem: & nõ magis conferat spiritualem fructum sub vna quam sub alia aut sub vtraque quàm sub vna: vtpote nullo mediante instrumento nullaq; mediante virtute vtente in huiusmodi collatione: consequens est vt nulla maior vtilitas spiritualis fructus prouenitat in sumente sacramentum sub vtraque specie, quàm prouenitat in sumente sacramentum sub altera tantùm specie. Et hoc intelligo cæteris paribus: ita quòd vt exemplariter dicatur, si sunt hic duo æqualiter dispositi ad cõmunionem, & vnus cõmunicet sub specie panis tantum, alter verò sub vtraque specie non plus prodest quo ad gratiam & spiritualẽ fructũ sacramentũ Eucharistiæ cõmunicanti sub vtraque specie, quàm cõmunicãti sub specie panis tãtùm. Et ratio est dicta: quia non interuenit maior collatio, quanuis interueniat maior significatio. Hæc de tertio.

¶ AD ARGVMENTA in oppositum respondendo, dicitur ad primum, quòd sine dubio vtilius est sumere totum fructum sacramenti, quàm partẽ fructus eiusdem: non tamen vtilius est sumere totum sacramentum, quàm partem sacramenti, vbi tota vis sacramenti non minus est in parte quàm in toto, sicut est in proposito: quoniam totus Christus continetur in toto sacramento & in qualibet eius parte, nec est differentia nisi in significando, non totum vel partem, perfectum vel imperfectum: sed in significando partialiter vel integrè, perfectè vel imperfectè. Vnde quum instatur, quòd sacramenti pars aliud significaret, & aliud conferret: quia significaret partem & conferret totum, duplex defectus committitur. Primus est, qui dictus est, quòd pars sacramẽti significet partem fructus significat enim totum fructum, sed partialiter. Secundus est, quòd dato quòd significaret partẽ, & conferret totũ, non propterea derogaretur regulæ sacramẽtali: qua dicitur, Sacramenta conferunt quod significant: quoniam verificaretur q̃ cõferret id quod significat, quãuis vltra hoc conferret aliquid plus. Multũ enim inter se distãt hæc, conferre aliud, & conferre illud & aliquid plus. Vnde ex hoc, quòd pars sacramenti cõfert quicquid cõfert totũ, & affirmatur quòd confert quod significat, & q̃ cõfert plus quàm explicitè significetur.

¶ Ad secundũ dicitur, quòd minor est falsa: non sunt enim instrumenta Christi contenti in Eucharistia species sacramentales aut vsus earũ, verè & propriè loquẽdo. Quod ideo addo, quoniã si alteobi scriptum inueniatur quòd hæc sunt instrumenta, aut quasi instrumenta diuina, pie exponendum est, vel de instrumẽto ad excitandam deuotionem, & non ad conferendum sacramẽti fructũ, vel instrumenti nomine intelligendũ est id, sine quo non (secundum enim huiusmodi extensionem nominum verificatur, quòd species & earum vsus sunt instrumenta ad fructũ sacramenti: quia sine eis in re vel in voto non confertur sacramenti fructus à re cõtenta sub sacramento. Vbi scito, quòd huiusmodi species & vsus earum conueniunt cum aliis sacramentis non solũ in significando, sed etiam in conferendo & propterea dicut aqua baptismi corpus tangit, & cor abluit: sic hostia sacra corpus tangit & cor alit. Sed multum differunt in modo conferendi: quoniam in aliis sacramentis Christus mediante virtute sacramentali confert effectum: hic autem immediatè per seipsum fructum confert sacramenti. Et propterea esto cautus quum obiicuntur huiusmodi similitudines.

¶ Ad confirmationem dicitur q̃ actus sacramentales sunt in duplici differẽtia. Quidã enim sunt qui interueniũt in ipsa cõfectione sacramenti, & de his verificatur q̃ sunt actus instrumentales. Quidã verò sunt qui post confectũ sacramẽtũ, ad vsum solũmodo spectãt sacramẽti & hi non sunt actus instrumentales ad conferendũ sacramenti fructum: sed, vt dictũ est, se habent vt approximationes nutrimenti ad id quod nutritur: tales autem sunt de quibus est sermo præsens.

¶ Ad aliam confirmationem dicitur, quòd non ideo simile reddimus iudicium de Eucharistia & baptismo & aliis sacramentis, dicendo quòd non prouenit ex defectu sacramenti si in fructuose quandoque suscipiuntur, quasi eodem modo Christus operetur in hoc sacramento & in aliis: cum constet, quòd non eodem modo Christus est in hoc sacramento & in aliis: quoniam hic est per seipsum præsens, in aliis per suam virtutem vel assistentiam. Sed hoc ideo dicitur, quia quãtum ad collationem (spiritualis gratiæ idem est iudicium: in omnibus enim confertur spirituale donum, si digne suscipiuntur.

¶ Ad tertiũ dicitur, quòd cæteris paribus, non est vtilius spiritualiter comedere & bibere sacramẽtũ, quã comedere tãtùm: quia comedere & bibere spiritualiter Christũ, sunt vnũ & idem inter se, non differunt à comedere & bibere spiritualiter Eucharistiã, nisi sola relatione ad sacramentũ. Cõstat enim quòd vtiliras graduatur secundũ interiorẽ Spiritus fructũ: & non secundũ relationẽ ad sacramentũ: quoniã relatio huiusmodi non facit melius, sed sola habitudinem ad sensibile signũ, in quo Christus continetur apponit. Quòd autem comedere & bibere spiritualiter, idem sint, manifestat Dominus Ioan. 6. dum ter vnum & eundẽ fructũ attribuit manducationi carnis suæ, & potui sanguinis sui. Primò, quum dicit, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitã in vobis. Secundò, quũ dicit, Qui manducat meã carnem, & bibit meum sanguinẽ, habet vitã æternã. Tertiò, quũ dicit, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Vbi patet, quòd eundẽ vnicus manducationis & potui apposítus est fructus, primò vitæ in nobis, secundò vitæ æternæ, tertiò mansio in Christo, & econtra.

¶ Ad instantiam autem, quòd manducare est actus intellectus, & bibere actus affectus, respondetur quòd hæc sunt vera secundum quandã appropriationem, & non secundum proprietatẽ. Et hoc tam in vita quàm in patria. nam in via tam manducare, quàm bibere spiritualiter, spectat ad credere in Christũ: quia actus quum sit fidei formatus, & intellectus & affectus est, in patria autem fruitio beata, vtriusque quoque partis perfectio est. In cuius signum quum dictum esset, quòd cibat et illum pane vitæ & intellectus, subiectum est: & aqua sapientiæ potauit illum, vt monstraretur sapientia ad intellectum pertinens, & cibus & potus. Et similiter non solum dictum est, Torrẽte voluptatis tuæ potabis eos, sed, inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: vbi tam vbertas domus, quàm voluptas ad potum relata est, vt monstaretur identitas cibi & potus.

¶ Ad confirmationem verò de diuersitate signorum dicitur, quòd non oportet diuersis signis sensibilibus respõdere diuersa signata intelligibilia. Nec propter hoc, quod multa signa vnum & idem signatum significant, aliquod superfluit: tam quia inadæquate singula repræsentent illud intelligibile: tum quia sapienter diuina prouidẽtia huiusmodi signa instituit ad nostram eruditionem, exercitationem, humiliationem, conformitatem, &c.

¶ Ad vltimã confirmationẽ de appropriatis respondetur distinguẽdo de significatione vel collatione, & similiter de proprio vel appropriato. Et dicitur q̃ respectu actus significandi explicitè (de tali enim signis cãdi modo loquor) aliquid est proprium vni speciei, & aliquid proprium alteri: respectu autem actus nihil est alicui propriũ: quoniam totum quod confertur à Christo sub vna specie, confertur etiam ab eodem sub alia. Appropriatũ tamen inueniri potest respectu vtriusque actus: nam redemptio per Christi mortem appropriatur calici in repræsentando, & vita animæ appropriatur eidem in conferendo: sicut vita corporis appropriatur in conferendo hostiæ iuxta illud, Vt duplici substantia totum cibaret hominem. Et similiter lætitia appropriatur calici in conferendo & firmitas hostiæ, iuxta illud, Dedit fractilibus corporis fœculum, dedit & tristibus sanguinis poculum. Sed huiusmodi appropriationes tam in significando, quàm in conferendo, in nullo variant fructum sacramenti, quin totus & ita plenè & perfectè cõferatur sub vna specie, sicut sub vtraque: sicut in diuinis, ex hoc quod Patri appropriatur potentia, & Filio sapientia, & spiritui sancto bonitas: non minus singula quæque persona est sapientia, potentia, & bonitas.

¶ Et per hoc patet responsio ad quæcũq; similia quæ possunt obiici de appropriatis fructibꝰ calicis: nihil enim minus omniũ fructuũ appropriatorũ calici percipitur ex facta hostia. Et ratio iã dicta est: q̃ hæc nõ sunt propria, sed appropriata.

¶ Ad quartũ argumentũ dicitur, declinando vtrũque extremũ quæstionis proposítæ arguendo, & media via incedẽdo, & distinguendo de dispositione sacerdotis in Dei gratia celebrantis. Dupliciter si quidem potest inueniri dispositus post sumptũ sacramentũ sub specie panis: vel sine augmẽto spiritualis: vel cũ augmento spirituali. Et si quidẽ inuenitur dispositus cũ augmẽto spirituali sic vt diguior sit suscipiẽdo sub secũda specie, quàm fuerit suscipiẽdo primã: recipit procul dubio sumẽdo calicẽ, spirituale fructũ sacramenti, qui gratia maior est intensiuè aut extẽsiuè: & sic dispositis nullus vnquam dubitauit vtilius esse cõmunicare sub vtraque specie, quàm sub altera tãtùm. Si verò inuenitur sine spiritualis augmẽto dispositus, nihil spiritualis fructus ex sumptione calicis percipit, quoniam idem est vtrobique ages, & idẽ patiens æqualiter vtrobique sine spiritũ, & perinde, quo ad interiorem fructum se habet, ãcã post sumptam hostiam vnam aliam sumeret vt cõtingit sumentibus reliquias sacramenti. Vnde infructuosítas ista nõ est ex parte rei contentæ sub specie vini: sed est ex æquali dispositione cõmunicantis & identitate numerali rei contentæ sub vtraque specie: per seipsam immediatè conferentis fructum sacramenti. hæc enim simul concurrentia efficiunt, quòd non magis fructuosa est communio sub vtraque specie, quàm sub prima tantum. Et si his adiũxeris, quòd populus communiter non est tantæ perfectionis, vt ad hæc incrementa se præparet, videbis consequenter quòd non est vtilius populo cõmunicare sub vtraq; specie, quàm communicare sub altera tantùm. In cuius signum non apparent meliores homines in partibus vbi communicant sub vtraque specie, hominibus alibi seu ibi communicantibus sub altera tantùm specie. Hæc de secunda quæstione.

QVÆSTIO III.

An expediat Ecclesiæ Christi, quòd populus communicet sub vtraq; specie.

QVÆRITVR tertiò, vtrũ expediat Ecclesiæ Christi, quòd populus cõmunicet sub vtraque specie. Videtur enim quòd sic. Primò, exemplo Christi, qui etiam Iudam communicauit sub vtraque specie, & immediatè ante dixerat, Exemplum enim meum dedi vobis, &c.

¶ Secundò, exemplo primitiuæ Ecclesiæ. Tunc enim populus communicabat sub vtraque specie, vt patet primæ ad Corinth. 11.

¶ Tertiò, exemplo diuturnæ prosequutionis. Nam huiusmodi consuetudo perseuerauit non solum tempore martyrum (quos Cyprianus dominico poculo dias non solum patenas, sed etiam calices ministeriales: quare enim mintisteriales dicti sunt, nisi quia non ad offerendum, sed ad ministrandum populo Christi sanguinem deseruiebant?

¶ Et si amplius perspectum fuerit, quòd in ordine Cisterciensi alicubi communio fieri legitur sub vtraque specie, apparebit quòd tempore institutionis ordi nis Cisterciensis, perseuerabat consuetudo communicandi sub vtraque specie: quoniam non est verisimile, si consuetudo illa cessauerat, quòd monasteriũm aliquod præsumpsisset abolitam consuetudinem renouare.

¶ Et confirmatur quia tam actio, quàm doctrina priscorum Sanctorum præfertur actioni & doctrinæ posteriorũ: ac per hoc expediẽs videtur Ecclesiæ Christi sequi vestigia priscorum patrum, & imitari eos quantum possumus.

¶ Præterea, Duorum licitorum illud vt magis expediens est eligendũ, quod clarius & tutius & magis consentaneum est. Sed communicare sub vtraque specie est clarius, tutius & magis consentaneum: ergo. Declaratur minor, quòd sit quidem clarius, quia nullam habet obscuritatem difficultatum, quas habet communio sub vna specie. Quòd verò sit tutius, quia nullius omissionis periculo se exponit qui se exponit communicans sub altera specie tantùm, omittendo communionem alterius. Quòd sit autem magis consentaneum, quia consona institutioni sacramenti & integritati ipsius, & incẽsitati sensibilis refectionis.

¶ Præterea, Quod congruit ex his, quæ sunt per se, est magis expediẽs eo quod congruit ex his quæ sunt per accidẽs: sed cõmunio sub vtraque specie, cõgruit ex his, quæ sunt per seipsa cõgruit ex ipsa perfectione sacramenti: communio autẽ sub specie panis tantũ cõgruit ex his, quæ sunt per accidẽs: quia oritur ex inepta quorundam communicandum: ergo magis expedit Ecclesiæ Christi, communicare populum sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm.

¶ IN OPPOSITVM est consuetudo innumerarum Ecclesiarum.

¶ Ad euidentiã huius quæstionis sciendũ est quòd vsus Eucharistiæ medius est inter vtentẽ & sacramentũ, & propterea cõsonus vtrisq; debet esse. Sed quũ duplex sit Eucharistiæ vsus (vel primarius, spectans ad consecrantẽ: vel secũdarius, spectans ad populum) hæc est quæstiõ ad prpositũ spectat, inter vtrũque vsum differentia, quòd vsus primarius debet cõsonare speciebus sacramentariis, eo quòd perfectio vsus primarij spectat ad perfectionem sacramenti vt finis, & propterea, vt prædictũ est, sacrilegij reus esset sacerdos celebrans omittendo communionem calicis. Vsus autem secundarius de congruo decet, quòd cõsonet speciebus sacramentariis, quia in ipso non consistit: perfectio sacramenti, vt prædictum est. Et quia communio populi in vsu secundario huius sacramenti cõsistit, ideo ex parte sacramenti decet talem vsum, id est communionem populi congruere speciebus sacramẽtalibus: hoc est, quòd fiat sub vtraq; specie, ex parte verò vtentis populi debetur huic vsui reuerentiatenere enim populus cõmunicare absq; irreuerentia: imò & cum reuerentia debita tanto sacramento.

¶ Duobus igitur congruentibus populari vsui huius sacramenti (altero ex parte populi cõmunicãtis) ſi vtrunque negligitur, hic enim tam vehementer aucta multitudine fidelium imitamur doctrinam omniũ Apostolorum, communicando populum sub specie panis tantùm.

¶ Et licet ratio sumpta est tãta multiplicatione Christiani populi fit solidum ac præcipuum fundamentũ consuetudinis cõmunicandi populũ sub specie panis tantũ: posset nihilominus secunda ratio assignari, quare Ecclesiæ, quæ olim sub vtraque specie communionẽ faciebãt, desiterunt ab illa consuetudine, ex defectu scilicet seruoris & deuotionis in populis. Vt enim in præcedẽti quæstione dictũ est, cõmunio sub vtraq; specie fi fructuosior esse debet, quã cõmunio sub specie panis tantùm, duplicata debent esse incrementa spiritus, quæ quũ defecerint, prouidẽt tam pastor Ecclesiæ, quàm populus abstinendum à cõmunione sub vtraq; specie censuit, recognoscendo communicantium imperfectionem.

¶ Et quòd huiusmodi perfectionem Christianæ inuiterint Ecclesiæ, ex hoc apparet quòd vix populus simplicem præparationem facit pro communione semel in anno.

¶ Quòd verò olim excellens fuerit profectus Spiritus, patet & ex eo quòd quotidie aut quasi quotidie communicabant, & ex eo quòd sacri canones excludebant ab auditione missæ omnes non communicantes, vt patet de cons. dist. 1. c. peracta. hinc enim rationabiliter coniicere possumus, quòd sicut recognoscendo imperfectionem posteriorum destitit Ecclesia à quotidiana communione populi, & ab expellendo à missa non cõmunicantẽs ita recognoscendo imperfectionem communem, destitit à communione sub vtraque specie, vtpote reddita infructuosa, ac periculosa communi populo.

¶ Et per hæc patet responsio ad tria prima argumenta.

¶ Ad quartum verò dicitur (quòd Maior distinguenda est simpliciter, vel secundum quid: & si simpliciter & absolutè intelligitur, vera est, cæteris paribus si verò secundum quid, est falsa manifestè. Intellecta igitur maiore absolutè & simpliciter in sensu, qui verificatur, dicitur q̃ minor est falsa. Et vt sigillatim manifestetur in singulis partibus eius, dicitur quòd licet communicare sub vtraq; specie populum, sit clarius secundum sensum & quo ad nos: non tamen est clarius secundum intellectum, & ex parte rei & cõtentæ. Difficultates siquidem quæ occurrũt ex parte nostri & non ex parte rei, & ex signis sensibilibus, non ex re contenta consurgunt. Quòd autem sit tutius, falsissimum est. Et quum dicitur, quòd nullius omissionis periculo se exponit, respondetur quòd licet non omittat signum sensibile, omittit tamen populus communio prudentiam debitam in cauendo ab irreuerentia sacramenti, & exponit se periculo commissionis sacrilegij, à quibus tuta est communio populi sub specie panis tantùm. Quod vericilegij, à quibus tuta est communio populi sub specie panis tantùm. Quod verò dicitur de magis cõsentaneo, oporteret dicere de magis cõsentaneo rationi rectæ aut præcepto Christi. Communio siquidem populi sub specie vtraque, licetsit magis consentanea per modum assimilationis institutioni sacramenti, & integritati sacramenti, & integritati sensibilis refectionis: communio tamen populi sub panis specie tantùm est magis consentanea, & præcepto Christi. Hoc facite in meam commemorationem (vt prædeclaratũ est ex ordine literæ Euangelicæ) & rationi rectæ curam gerenti de reuerentia huius sacramenti. Et illud quidem spectat ad consentaneum, secundum quid, hoc autem ad consentaneũ simpliciter & absolutè: quia hoc consurgit ex omnibus cõsideratis, illud autem ad similitudinem exteriorem tantùm respiciendo.

¶ Ad quintũ autẽ dicitur, q̃ falsum sub sumit, scilicet tenentia se ex parte sumentis cõcurrere per accidẽs ad vsum huius sacramenti. vsus enim licet sit huius sacramenti vt rei, qua vtimur, hoc est materiæ: est tamẽ vtentis, vt proprius actus seu operatio. Nõ accidit autẽ operationi rectitudo ex parte operãtis, imò adeò per se ex hac parte exigit rectitudinẽ, vt nisi operatio recta sit ex parte operantis, nõ possit esse recta, simpliciter & absolutè loquẽdo, & in proposito plus inuenitur, scilicet quòd conditio, de qua loquimur ex parte vtentis, non sistit in ipso vtẽte, sed redundat in sacramentũ: quoniam attenditur secundum reuerentiam vel irreuerentiã ad sacramentum: & propterea vndiaue ruit argumẽtum.

¶ Et hæc de communione populari sub vtraque specie dicta pro nunc sufficiãt.

Super Quæstionis octauæ primam.

IN tota quæst. 81. hoc solũ occurrit circa quarti art. materiã recolendũ, q̃ Scotica chimæra (superius relata, hinc apparet, vt est. Nihil enim minus corpus Christi sub sacramento nihil fuisset, si Christi corpus in propria specie annihilatum fuisset, quàm in triduo corpus Christi sub sacramento fuisset mortuũ, quia in propria specie fuit mortuum quum tamen Scotus hoc concedat, & primum neget. Vtrunque enim, scilicet esse mortuum, & esse nihil, sunt de numero eorum, quæ conueniunt seu quæ conuenirent Christi corpori absolutè, & non in ordine ad extrinseca: vt clarè patet, & propterea quodcunque eorũ Christi corpori in propria specie contingeret, asserendum esset de eodem sub sacramẽto.

Præterea,

care sub vtraq; specie, nõ expedit imitari in hoc primitiuã Ecclesiã. Posset tamen aliter, & forte verius, videri etiã ratione dictæ responsionis, dici, quòd nusquã fuit vniuersalis cõsuetudo in tota Ecclesia cõmunicandi populũ sub vtraque specie: sed alicubi fuit hoc consuetum, & alicubi non. In cuius veritatis signum in primitiua Ecclesia aliter legimus factam communionem Hierosolymis, & aliter in Ecclesia Corinthiorum. apud Corinthios enim cõmunicabant sub vtraq; specie: vt patet 1. ad Corinth. 11. Hierosolymis verò sola sub specie panis communio legitur, vt patet Act. 2. vbi dicitur, Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Post successum quoque temporũ vtrunque quoque legimus in sacris canonibus: nam inuenitur cõmunio laica, quæ communio sub specie panis tantùm interpretatur: & inuenitur quòd pœnitentibus in extremo Eucharistia insundatur: quod ad communionẽ calicis spectare constat: quoniam infundi liquorum est. Vnde videtur quòd argumentum ex vniuersali cõsuetudine supponit falsum: imò ex exordio primitiuæ Ecclesiæ, quãdo omnes simul erãt Apostoli: argumentum sumitur ad oppositum ex hoc ipso quòd Hierosolymis (vbi erat magna multitudo fidelium) sola communio sub specie panis tradita populo legitur, hic enim tam vehementer aucta multitudine fidelium imitamur doctrinam omniũ Apostolorum, communicando populum sub specie panis tantùm.

¶ Et licet ratio sumpta est tãta multiplicatione Christiani populi fit solidum ac præcipuum fundamentũ consuetudinis cõmunicandi populũ sub specie panis tantũ: posset nihilominus secunda ratio assignari, quare Ecclesiæ, quæ olim sub vtraque specie communionẽ faciebãt, desiterunt ab illa consuetudine, ex defectu scilicet seruoris & deuotionis in populis. Vt enim in præcedẽti quæstione dictũ est, cõmunio sub vtraq; specie si fructuosior esse debet, quã cõmunio sub specie panis tantùm, duplicata debent esse incrementa spiritus, quæ quũ defecerint, prouidẽt tam pastor Ecclesiæ, quàm populus abstinendum à cõmunione sub vtraq; specie censuit, recognoscendo communicantium imperfectionem.

¶ Et quòd huiusmodi perfectionem Christianæ inuiterint Ecclesiæ, ex hoc apparet quòd vix populus simplicem præparationem facit pro communione semel in anno.

¶ Quòd verò olim excellens fuerit profectus Spiritus, patet & ex eo quòd quotidie aut quasi quotidie communicabant, & ex eo quòd sacri canones excludebant ab auditione missæ omnes non communicantes, vt patet de cons. dist. 1. c. peracta. hinc enim rationabiliter coniicere possumus, quòd sicut recognoscendo imperfectionem posteriorum destitit Ecclesia à quotidiana communione populi, & ab expellendo à missa non cõmunicantẽs ita recognoscendo imperfectionem communem, destitit à communione sub vtraque specie, vtpote reddita infructuosa, ac periculosa communi populo.

¶ Et per hæc patet responsio ad tria prima argumenta.

¶ Ad quartum verò dicitur (quòd Maior distinguenda est simpliciter, vel secundum quid: & si simpliciter & absolutè intelligitur, vera est, cæteris paribus si verò secundum quid, est falsa manifestè. Intellecta igitur maiore absolutè & simpliciter in sensu, qui verificatur, dicitur q̃ minor est falsa. Et vt sigillatim manifesterur in singulis partibus eius, dicitur quòd licet communicare sub vtraq; specie populum, sit clarius secundum sensum & quo ad nos: non tamen est clarius secundum intellectum, & ex parte rei & cõtentæ. Difficultates siquidem quæ occurrũt ex parte nostri & non ex parte rei, & ex signis sensibilibus, non ex re contenta consurgunt. Quòd autem sit tutius, falsissimum est. Et quum dicitur, quòd nullius omissionis periculo se exponit, respondetur quòd licet non omittat signum sensibile, omittit tamen populus communio prudentiam debitam in cauendo ab irreuerentia sacramenti, & exponit se periculo commissionis sacrilegij, à quibus tuta est communio populi sub specie panis tantùm. Quod verò dicitur de magis cõsentaneo, oporteret dicere de magis cõsentaneo rationi rectæ aut præcepto Christi. Communio siquidem populi sub specie vtraque, licetsit magis consentanea per modum assimilationis institutioni sacramenti, & integritati sacramenti, & integritati sensibilis refectionis: communio tamen populi sub panis specie tantùm est magis consentanea, & præcepto Christi. Hoc facite in meam commemorationem (vt prædeclaratũ est ex ordine literæ Euangelicæ) & rationi rectæ curam gerenti de reuerentia huius sacramenti. Et illud quidem spectat ad consentaneum, secundum quid, hoc autem ad consentaneũ simpliciter & absolutè: quia hoc consurgit ex omnibus cõsideratis, illud autem ad similitudinem exteriorem tantùm respiciendo.

¶ Ad quintũ autẽ dicitur, q̃ falsum sub sumit, scilicet tenentia se ex parte sumentis cõcurrere per accidẽs ad vsum huius sacramenti. vsus enim licet sit huius sacramenti vt rei, qua vtimur, hoc est materiæ: est tamẽ vtentis, vt proprius actus seu operatio. Nõ accidit autẽ operationi rectitudo ex parte operãtis, imò adeò per se ex hac parte exigit rectitudinẽ, vt nisi operatio recta sit ex parte operantis, nõ possit esse recta, simpliciter & absolutè loquẽdo, & in proposito plus inuenitur, scilicet quòd conditio, de qua loquimur ex parte vtentis, non sistit in ipso vtẽte, sed redundat in sacramentũ: quoniam attenditur secundum reuerentiam vel irreuerentiã ad sacramentum: & propterea vndiaue ruit argumẽtum.

¶ Et hæc de communione populari sub vtraque specie dicta pro nunc sufficiãt.

Super Quæstionis octauæ primam.

IN tota quæst. 81. hoc solũ occurrit circa quarti art. materiã recolendũ, q̃ Scotica chimæra (superius relata, hinc apparet, vt est. Nihil enim minus corpus Christi sub sacramento nihil fuisset, si Christi corpus in propria specie annihilatum fuisset, quàm in triduo corpus Christi sub sacramento fuisset mortuũ, quia in propria specie fuit mortuum quum tamen Scotus hoc concedat, & primum neget. Vtrunque enim, scilicet esse mortuum, & esse nihil, sunt de numero eorum, quæ conueniunt seu quæ conuenirent Christi corpori absolutè, & non in ordine ad extrinseca: vt clarè patet, & propterea quodcunque eorũ Christi corpori in propria specie contingeret, asserendum esset de eodem sub sacramẽto.

Præterea,

Infra q. 84. ar. 7. ad 4. Et 4. dist. 11. q. 3. ar. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2 Præterea, Nihil potest esse in seipso, nisi fortè ratione partium: prout scilicet vna pars eius est in alia, vt habetur 4. Physi.
Tex. 34. * Sed illud quod manducatur & bibitur, est in manducante & bibente. Cùm igitur totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti, videtur impossibile fuisse, quòd ipse sumpserit hoc sacramentum.

¶ 3 Præterea, Duplex est sumptio huius sacramenti, scilicet spiritualis & sacramentalis. Sed spiritualis non competebat Christo (quia nihil à sacramento accepit) & per consequens nec sacramẽtalis: quæ sine spirituali est imperfecta: vt supra habitum est. * Ergo Christus nullo modo hoc sacramentum sumpsit.
Q. prec. ar. 11.

¶ SED CONTRA est, quod Hier. dicit ad Lesbiam, * Dominus Iesus Christus ipse conuiua & conuiuium, ipse comedens & qui comeditur.
Quæst. 2. ad Hebidiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt quòd Christus in cœna corpus & sanguinem suum discipulis suis tradidit, non tamen ipse sumpsit. Sed hoc non videtur conuenienter dici: quia Christus ea, quæ ab aliis obseruanda instituit, ipse primitus obseruauit. Vnde & ipse prius baptizari voluit, quàm aliis baptismum imponeret: secundum illud Act. primo, Cœpit Iesus facere, & docere. Vnde & primò ipse corpus suum & sanguinem sumpsit, & postea discipulis sumendum tradidit. Et hoc est quod Ruth 3. super illud, Cùmque cõedisset & bibisset, &c. dicit glos. * quòd Christus comedit & bibit in cœna, cùm corporis & sanguinis sui sacramentum discipulis tradidit. Vnde quia pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse participauit eisdem.
Ordin.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Euangeliis legitur quòd Christus accepit panem & calicem, non est autem intelligendum quòd acceperit solùm in manibus, vt quidam dicunt: sed eo modo accepit, quo aliis accipiendum tradidit. Vnde cùm discipulis dixerit, Accipite, & comedite. & iterum, Accipite, & bibite: intelligendum est quòd ipse accipiens comederit & biberit. Vnde & quidam metrice dixerunt,

Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

Q. 76. ar. 5. ¶ Ad secundum dicendũ, quòd (sicut suprà dictũ est *) Christus secundum quòd est sub hoc sacramento, comparatur ad locum: non secundum proprias dimensiones, sed secundum dimensiones specierum sacramentalium: ita quòd in quocunque loco vbi sunt illæ species, est ipse Christus. Et quia species illæ potuerũt esse in manibus, & in ore Christi, ipse totus Christus potuit esse in suis manibus & in suo ore. Non autem hoc potuisset esse, secũdum quòd comparatur ad locum per proprias dimensiones.

Q. 79. ar. 1. ¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est *) effectus huius sacramenti est non solùm augmentum habitualis gratiæ, sed etiam quædam actualis delectatio spiritualis dulcedinis. Quanuis autem Christo gratia non fuerit augmẽtata ex susceptione huius sacramenti: habuit tamen quandam spiritualẽ delectationem in noua institutione huius sacramenti. Vnde ipse dicebat Luc. 22. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, quod Eusebius exponit de nouo mysterio noui Testamenti, quod tradebat discipulis. Et ideo spiritualiter manducauit, & similiter sacramentaliter, inquantum corpus suum sub sacramento sumpsit: quod sacramentum sui corporis intellexit & disposuit. Aliter tamen quàm cæteri sacramentaliter & spiritualiter sumant * qui augmentum gratiæ suscipiunt sub sacramentalibus signis, quibus indigent ad veritatis perceptionem.
Aliter qui augmẽtũ gratiæ suscipiũt, & sacramentalibus signis indigẽt, &c.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus dederit Iudæ corpus suum.

4. dist. 11. q. 3. ar. 2. q. 1. & 2. Et Ioan. 13. Lect. 3. cap. 4 fi. & Lect. 4 cap. 3. fi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus Iudæ non dederit corpus suum. Vt enim legitur Matt. 26. postquã dedit Dominus corpus suum & sanguinem discipulis, dixit eis, Non bibã amodo de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibã vobiscum nouum in regno Patris mei. Ex quo videtur, quòd illi quibus corpus suum & sanguinem dederat, cum eo essent iterum bibituri. Sed Iudas postea cum ipso non bibit. Ergo non accepit cum aliis discipulis corpus Christi, & sanguinem.

¶ 2 Præterea, Dominus impleuit quod præcepit: secundũ illud Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse præcepit Matt. 7. Nolite sanctum dare canibus. Cùm ergo ipse cognosceret Iudam esse peccatorem, videtur quòd ei corpus suum & sanguinem non dederit.

¶ 3 Præterea, Christus specialiter legitur Iudæ panem intinctum porrexisse, Ioan. 13. Si ergo corpus suum ei dedit, videtur quòd sub buccella ei dederit, præcipuè cùm legatur ibidem, quòd post buccellã introiuit in eum Satanas. Vbi Augustꝰ * dicit, Hinc nos docemur, quàm sit cauendum male accipere bonum: si enim corripitur qui non diiudicat, id est non discernit corpus Domini à cæteris cibis, quomodo non damnatur qui ad eius mensam fingens se amicum, accedit inimicus? Sed cum buccella intincta nõ accepit corpus Christi: vt enim Augustꝰ * dicit super illud Ioan. 13. Cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariothis: non, vt putant quidam, negligenter legentes, tunc Iudas corpus Christi accepit. Ergo videtur quòd Iudas corpus Christi non acceperit.
Vrsch. 62. circa prin.

¶ SED CONTRA est quod Chrysostꝰ * dicit, Iudas particeps existens mysteriorum, conuersus non est. Vnde fit scelus eius vtrinque immanius, tũ quia tali proposito imbutus adiit mysteria: tum quia adiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore.
Hom. 49 in Ioan. circa fin.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Hilar. * posuit super Matt. quòd Christus Iudæ corpus suum & sanguinem non dedit. Et hoc quidẽ conueniens fuisset considerata malitia Iudæ. Sed quia Christus nobis debuit esse exemplum iustitiæ, non cõueniebat eius magisterio, vt Iudam occultum peccatorem, sine accusatore & euidenti probatione ab aliorum communione separaret, ne per hoc daretur exemplum prælatis Ecclesiæ, similia faciendi, & ipse Iudas exasperatus, inde sumeret occasionem peccandi. Et ideo dicendum est, quòd Iudas cum aliis discipulis corpus Domini & sanguinẽ suscepit: vt dicit Dion. in lib. Eccles. hier. * & Augustꝰ super Ioan. *
Can. 30. Cap. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa est ratio Hil. * ad ostendendum quòd Iudas corpus Christi non sumpsit. Non tamen cogit: quia Christus loquitur discipulis, à quorum collegio Iudas se separauit, non autem Christus eum exclusit. Et ideo Christus quantum est in se, etiam cum Iuda vinum in regno Dei bibit: sed hoc conuiuium ipse Iudas repudiauit.
Tract. 62.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christo nota erat Iudæ iniquitas, sicut Deo: non autem erat sibi nota per modum, quo hominibus innotescit. Et ideo Christus Iudam non repulit à communione: vt daret exemplum, tales peccatores occultos non esse ab aliis sacerdotibus expellendos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sine dubio Iudas sub pane intincto corpus Christi non sumpsit, sed simplicem panem. Significatur autem fortassis (vt Augustꝰ ibidẽ dicit) per panis intinctionem fictio Iudæ: vt enim inficiantur nõnulla, tinguntur. Sit autem bonum aliquod hic significat tinctio (scilicet dulcedinem bonitatis diuinæ: quia panis ex intinctione sapidior redditur) idem bonum ingratum non immeritò est secuta damnatio. Et propter hanc ingratitudinem id quod est bonum, factum est ei malum: sicut accidit circa sumentes corpus Christi indignè. Et sicut Augustꝰ ibidem dicit, intelligendum est, quòd Dominus iam antea distribuerat omnibus discipulis suis sacramẽtũ corporis & sanguinis sui: vbi & ipse Iudas erat, sicut Luc. nar. Ac deinde ad hoc ventum est, vbi secundum narrationẽ Ioan. Dominus per buccellam tinctam atque porrectam suum exprimit proditorem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus sumpserit & discipulis dederit corpus suum impassibile.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus sumpserit, & discipulis dederit corpus suum impassibile. Quia super illud Matth. 17. & Transfiguratus est ante eos: dicit quædam glos. Illud corpus quod habuit per naturam, dedit discipulis in cœna, non mortale & passibile. Et Leuit. 2. super illud, Si oblatio tua fuerit de sartagine, dicit glos. Crux super omnia fortis, carnem Christi, quæ ante passionem non videbatur esui apta, post aptam fecit. Sed Christus dedit corpus suum vt aptum ad manducandum. Ergo dedit tale quale habuit post passionem, scilicet impassibile & immortale.
4. dist. 12. q. 1. ar. 1. & dist. 12. q. 1. ar. 3. q. 1. con.

¶ 2 Præte

¶ 2 Præterea, Omne corpus passibile, per contactum & manducationem patitur. Si ergo corpus Christi erat passibile, per contactum & comestionem discipulorum passum fuisset.

¶ 3 Præterea, Verba sacramentalia nõ sunt modò maioris virtutis, quando proferũtur à sacerdote in persona Christi, quàm tunc quando fuerunt prolata ab ipso Christo. Sed nunc virtute verborum sacramentalium, in altari conseratur corpus Christi impassibile & immortale. ergo multò magis tunc.

Lib. 4. de myst. alt. c. 12. ¶ SED CONTRA est, quòd sicut Innocent. 111. * dicit, tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit. Habuit autem tunc corpus passibile & mortale. Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Hugo de sancto Victore posuit, quòd Christus ante passionem diuersis temporibus quatuor dotes corporis glorificati assumpserit, scilicet subtilitatem in natiuitate, quando exiuit de clauso vtero Virginis: agilitatem, quãdo ambulauit siccis pedibus super mare: claritatem in transfiguratione: impassibilitatem in cœna, quãdo corpus suum discipulis tradidit manducandum, & secundũ hoc dedit discipulis suis corpus suum impassibile & immortale. Sed quicquid sit de aliis (de quibus suprà * dictum est, quid sentiri debeat) circa impassibilitatem tamen impossibile est esse quod dicitur. Manifestũ est enim, quòd idem corpus Christi erat quod à Discipulis tunc in propria specie videbatur, & in specie sacramenti sumebatur. Non autem erat impassibile, secũdum quòd in propria specie videbatur, quinimo erat passioni paratum. Vnde nec ipsum corpus Christi, quod in specie sacramenti dabatur, impassibile erat. Impassibili tamen modo erat sub specie sacramẽti, quod in se erat impassibile: sicut inuisibiliter quod in se erat visibile. Sicut enim visio requirit cõtactum corporis, quod videtur, ad circunstans medium visionis: ita passio requirit cõtactum corporis, quod patitur, ad ea quæ agunt. Corpus autem Christi secũdum quòd est sub sacramento (vt suprà dictum est) * non comparatur ad ea quæ circunstant, mediantibus propriis dimensionibus: quibus corpora se tangunt, sed mediantibus dimensionibus specierum panis & vini. Et ideo species illæ sunt quæ patiuntur & videntur, non autem ipsum corpus Christi.
4. dist. 10 art. 2. q. 1. co. & di. 11 q. 3. ar. 4. & 4. con. c 64. Et quæl. 5. ar. 11. ad 2. Et 1oã. 6. lec. 6. fi. & 1 Cor. 11. lect. 6. co. 1 fin. q. 76. art. 4. q. 76. art. 4-5. & 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Christus dicitur non dedisse corpus suum mortale & passibile: quia non dedit mortali & passibili modo. Crux autem fecit carnem Christi aptam manducationi: inquantum hoc sacramentum repræsentat passionem Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si corpus Christi sicut erat passibile, ita passibili modo fuisset sub sacramento.

q. 76. art. 4. ¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) * accidentia corporis Christi sunt in sacramento ex reali concomitantia, non autẽ ex vi sacramenti, ex qua est ibi substantia corporis Christi. Et ideo virtus verborum sacramentalium ad hoc se extendit, vt sit sub sacramento corpus Christi, scilicet quibuscunque accidentibus realiter in eo existentibus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm si hoc sacramentum tempore mortis Christi fuisset seruatum vel consecratum, ibi moreretur.

4. dist. 10 art. 2. q. 1. co. & di. 11 q. 3. ar. 4. & 4. con. c 64. Et quæl. 5. ar. 11. ad 2. Et 1oã. 6. lec. 6. fi. & 1 Cor. 11. lect. 6. co. 1 fin.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd si hoc sacramẽtum tempore mortis Christi fuisset seruatũ in pyxide, vel ab aliquo Apostolorum consecratum, nõ ibi moreretur. Mors enim Christi accidit per eius passionem. Sed Christus impassibili modo etiam tunc erat in hoc sacramento. Ergo non poterat mori in hoc sacramento.

¶ 2 Præterea, In morte Christi separatus fuit sanguis eius à corpore. Sed in hoc sacramento simul est corpus Christi & sanguis. Ergo Christus in hoc sacramento non moreretur.

¶ 3 Præterea, Mors accidit per separationẽ animæ à corpore. Sed in hoc sacramento continetur tam corpus, quam anima Christi. Ergo in hoc sacramento non poterat Christus mori.

¶ SED CONTRA est, quòd idem Christus, qui erat in cruce, fuisset in sacramento. Sed in cruce moriebatur. Ergo & in sacramento conseruato moreretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus Christi idem in substantia est in hoc sacramento & in propria specie, sed nõ eodem modo. Nam in propria specie contingit circunstantia corpora per proprias dimensiones, nõ autem prout est in hoc sacramento: vt suprà dictum est. * Et ideo quicquid pertinet ad Christum, secundum quod in se est, potest attribui ei & in propria specie & in sacramento existenti: sicut viuere, mori, dolere, animatum vel inanimatum esse, & cætera huiusmodi. Quæcunque vero conueniũt ei per comparationem ad corpora extrinseca possunt ei attribui in propria specie existenti, non autẽ prout est in sacramento: sicut irrideri, conspui, crucifigi, flagellari, & cætera huiusmodi. Vnde & quidã metricè dixerunt,
Art. pre. & q. 76. ar. 4. 5. & 6.

Pyxide seruato potuit sociare dolorem
Innatum, sed non illatue conuenit illi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictum est) * passio conuenit corpori passo per comparationem ad agens extrinsecum. Et ideo Christus, secundum quod est sub hoc sacramento, pati non potest: potest tamen mori.
In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) * sub specie panis est corpus Christi ex vi cõsecrationis: sanguis autem sub specie vini. Sed nunc quidem, quando realiter sanguis Christi non est separatus ab eius corpore, ex reali concomitãtia & sanguis Christi est sub specie panis simul cum corpore, & corpus sub specie vini simul cum sanguine. Sed si tempore passionis Christi, quando realiter sanguis fuit separatus à corpore Christi, fuisset hoc sacramẽtum consecratum: sub specie panis fuisset solũ corpus, & sub specie vini fuisset solum sanguis.
q. 76. art. 1. ad 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) * anima Christi est in hoc sacramento ex reali concomitantia, quia non est sine corpore: non autem ex vi consecrationis. Et ideo si tunc fuisset hoc sacramentum conseruatum vel peractum, quando anima erat à corpore realiter separata, nõ fuisset anima Christi sub hoc sacramento: non propter defectum virtutis verborum, sed propter aliam dispositionem rei.
In sol. pro cõd. & ad 1. tũ.

QVAESTIO OCTVAGESIMASECVNDA, De ministro huius Sacramenti, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministro huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quærũntur decem.

¶ Primò, vtrùm consecrare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis.

¶ Secundò, vtrùm plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare.

¶ Tertiò, vtrùm dispensatio huius sacramenti pertineat ad solum sacerdotem.

¶ Quartò, vtrùm liceat sacerdoti consecrãnti à communione abstinere.

¶ Quintò, vtrùm sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum.

¶ Sextò, vtrùm missa mali sacerdotis minus valeat quàm boni.

¶ Septimò, vtrùm hæretici, schismatici vel excommunicati possint conficere hoc sacramentum.

¶ Octauò, vtrùm degradati.

¶ Nonò, vtrùm peccent, à talibus communionem recipientes.

¶ Decimò, vtrùm liceat sacerdoti omnino à celebratione abstinere.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm consecratio huius sacramenti sit propria sacerdotis.

4. dist. 13. q. 1. art. 1. Et di. 19. qu. 3. art. 2. co. Et di. 24. q. 2. ar. 1. qu. 2. cor. co. 2. & ar. 2. ad 2. Hom. 43. in opere imperf.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cõsecratio huius sacramenti non sit propria sacerdotis. Dictum est enim suprà, * quòd hoc sacramentũ consecratur virtute verborum, quæ sunt forma huius sacramenti. Sed illa verba non mutantur, siue dicãtur à sacerdote, siue à quocunque alio. Ergo videtur quòd non solus sacerdos, sed etiam quilibet alius possit hoc sacramentũ cõsecrare.

¶ 2 Præterea, Sacerdos hoc sacramentum conficit in persona Christi. Sed laicus sanctus est vnitus Christo per charitatem. Ergo videtur quòd etiam laicus possit hoc sacramentum conficere. Vnde & Chrysostꝰ dicit super Matth. * quòd omnis sanctus est sacerdos.
q. 78. art. 4.

¶ 3 Præter

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionu octuagesimæsecũdæ Articulum secundum.*

quæst.79.

q.67.ar.3

Ad Lude fredum.

q.78. art. 1. & 4.

¶ Quo circa dubius existentibus opinionium extremis de hac pluralitate, altera Innocentij, quam sequitur Autor altera Durandi totaliter contraria. Et pro via Innocentij maxime vergit antiqua consuetudo plurium Ecclesiarum & specialiter Roma. Pro via autem Durandi ratio videtur militare: nam secundum veritatem ratio de concenantibus Discipulis Christo, potius adaptatio q̃ ratio est, quum ipsi non consecrauerint. Et similiter, quod verba consecrationis dicta ante vel post instans quo eadem complentur ab episcopo, referantur ad illud idem instans, voluntarie dicitur: meminisse enim oportet, quòd dũ tractaremus de pluribus baptizantibus vnum, vtroque dicente & abiudente, concluſum est quòd si non simul baptizant, primus solus baptizat. Et similiter hic dicendum est, si secundum rectam rationem iudicandum est.

¶ Posset media via teneri, dicendo ex Ecclesiastico statuto seu more esse, quòd noui sacerdotes concelebrent, dicendo simul cum episcopo consecrationis verba. ex abusione autem interueniente quòd vnus prius, alter post, verba cõsecrationis proferat. Probatusque hoc ex pontificali Romano, vbi dicitur, Curet pontifex, vt morose, & alte canendo dicat. Et subditur, quòd eodem momento debet ab ordinatis verba consecrationis dici, quo dicuntur ab episcopo. Sed via hæc minus vera videtur, tũ quia licet hoc statutum inueniatur in pontificali Romano a tempore Innocẽt. VIII.

q.præc.ar. 12. ad 2. & qu.73. art.3.

¶ 3 Præterea, Sicut baptismus ordinatur ad hominum salutem, ita & hoc sacramẽtum, sicut ex supradictis patet. * Sed etiam laicus potest baptizare: vt suprà dictum est. * Non ergo est proprium sacerdotis conficere hoc sacramentum.

¶ 4 Præterea, Hoc sacramentũ perficitur in consecratione materiæ. Sed alias materias consecrare, scilicet chrisma & oleum sanctum, & oleum benedictũ, pertinet ad solum episcopum: quarũ tamen consecratio non est tantæ dignitatis, sicut cõsecratio Eucharistiæ, in qua est totus Christus. Ergo non est proprium sacerdotis, sed solius episcopi, hoc sacramentum conficere.

¶ SED CONTRA est, quòd Isidor. dicit in quadam epistola, * & habetur in Decret. dist. 25. Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis & sanguinis Domini in altari Dei conficere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est * hoc sacramẽtum est tantæ dignitatis, quòd non conficitur nisi in persona Christi. Quicunque autem aliquid agit in persona alterius, oportet hoc fieri per potestatem ab illo cõcessam. Sicut autem baptizato cõceditur à Christo potestas sumendi hoc sacramẽtum: ita sacerdoti, cùm ordinatur, cõfertur potestas hoc sacramentum consecrãdi in persona Christi. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum est à Domino, Hoc facite in meam commemorationem. Et ideo dicendum est, quòd proprium est sacerdotum conficere hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ virtus sacramentalis in pluribus consistit, & non in vno tãtùm: sicut virtus baptismi consistit in ipsis verbis, & in aqua. Vnde & virtus consecratiua non solùm consistit in ipsis verbis: sed etiã in potestate sacerdotali tradita in sua cõsecratione & ordinatione, cùm ei dicitur ab episcopo, Accipe potestatem offerẽdi in Ecclesia sacrificium, tam pro viuis quàm pro mortuis. Nam & virtus instrumentalis in pluribus instrumentis consistit, per quæ agit principale agens.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ laicus, iustus vnitus est Christo vnione spirituali per fidem & charitatem, non autem per sacramentalem potestatem. Et ideo habet spirituale sacerdotium ad offerẽdum spirituales hostias: de quibus dicitur in Psalm. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, & Rom. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiã viuẽté. Vnde & primę Pet. 2. dicitur, Sacerdotium sanctũ, offerre spirituales hostias.

¶ Ad tertium dicendum, quòd perceptio huius sacraméti nõ est tantæ necessitatis, sicut perceptio baptismi, vt ex supradictis patet. * Et ideo licet in necessitatis articulo laicus possit baptizare, non tamen potest hoc sacramentum conficere.

¶ Ad quartum dicendum, quod episcopus accipit potestatẽ vt agat in persona Christi super corpus eius mysticũ, id est super Ecclesiam. Quam quidem potestatem non accipit sacerdos in sua cõsecratione: licet possit eã habere ex episcopi cõmissione. Et ideo ea, quæ non pertinent ad dispositionem corporis mystici, non reseruantur episcopo: sicut cõsecratio huius sacramẽti. Ad episcopum vero pertinet tradere nõ solùm populo, sed etiam sacerdotibus ea, ex quibus possunt propriis officiis vti. Et quia benedictio chrismatis & olei sancti, & olei infirmorum, & aliorum, quæ cõsecrantur (puta altaris, Ecclesiæ, vestium, & vasorum) præstat quandam idoneitatem ad sacramenta perficienda, quæ pertinent ad officium sacerdotum: ideo tales cõsecrationes episcopo reseruantur, tanquam principi totius Ecclesiastici ordinis.

ARTICVLVS II.

¶ Virum plures sacerdotes possint vnam & eandem hostiam consecrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd plures sacerdotes non possint vnã & eãdem hostiam cõsecrare. Dictum est enim suprà, * quòd plures non possunt simul vnum baptizare. Sed non minor vis est sacerdotis consecrantis quàm hominis baptizantis. Ergo etiam non possunt simul plures vnam hostiam consecrare.

¶ 2 Præterea, Quod potest fieri per vnũ, superflue fit per multos. In sacramẽtis autem nihil debet esse superfluũ. Cùm ergo vnus sufficiat ad consecrandũ, videtur q̃ plures nõ possint vnã hostiam cõsecrare.

¶ 3 Præterea, Sicut dicit Aug. super Ioã. * hoc sacramẽtum est sacramentũ vnitatis. Sed contrarium vnitati esse videtur multitudo. Ergo non videtur conueniens esse huic sacramento, quod plures sacerdotes eandem hostiam consecrent.

¶ SED CONTRA est quòd secundum consuetudinem quarundam Ecclesiarum, sacerdotes, cùm de nouo ordinãtur, concelebrant episcopo ordinanti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) * sacerdos, cùm ordinatur, cõstituitur in gradu eorum qui à Domino acceperunt potestatem consecrandi in cœna. Et ideo secundum cõsuetudinem quarundam Ecclesiarum, sicut Apostoli Christo cœnanti concœnauerunt, ita noui ordinati, episcopo ordinanti concelebrant. Nec propter hoc iteratur cõsecratio super eandem hostiam: quia sicut Innocent. III. * dicit, omnium intentio debet ferri ad idem instans consecrationis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Christus non legitur simul baptizasse cum Apostolis, quando iniunxit eis officiũ baptizandi. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si quilibet sacerdotũ operaretur in virtute propria, superfluerent alij celebrantes, vno sufficienter celebrante. Sed quia sacerdos non cõsecrat nisi in persona Christi, multi autem sunt vnum in Christo, ideo non refert vtrum per vnũ aut per multos hoc sacramentum consecretur: nisi quod oportet ritum Ecclesiæ seruari.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Eucharistia est sacramentum vnitatis Ecclesiasticæ, quæ attenditur secundum hoc, quod multi sunt vnum in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Virum dispensatio huius sacramenti pertineat solum ad sacerdotem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non pertineat solum ad sacerdotem dispensatio huius sacramenti. Sanguis enim Christi in antiquis tamen pontificalibus hoc non habetur. Tum quia Autor in litera ex Innocentio III. expressè fatagit ad saluandum verba prolata non simul, dum dicit quòd non reiteratur cõsecratio super eadẽ materia propter intentionem omnium ad vnum instans. Vbi nisi supponeret, vnum prius & alterum post, cõsecrationis verba essent labor, & recusãs ad intentionem pro eodem instãti: de his enim nulla est quæstio reiterationis. Tum quia statutum hoc est quodammodo impossibile: quoniam quãtalibuncq; minima mora vtrã verba vni præsinitẽtur, antequam alter terminaret, in reiterationem superfluitatẽq; incideretur, quoniam vt patet ex supradictis, in instãti fit consecratio seu conuersio.

Capit. 3. part. 1.

4. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 2.

q. 67. ar. 3

Lib. de Ecclesiast. dogmat.

Artic. 1.

In corp.

¶ Et scito, quòd omnes referre intentionem suã ad instans vnum, quum episcopus cõsecrat: sufficiuat quidem quod non formaliter fit reiteratio cõsecrationis super materia eadem (quia non ex intentione hac dicitur verba vt iterent cõsecratio) sed non excludit, quin fit iteratio consecrationis materialiter: quia pratio exterior consecratiua superaddita post dicentibus, si quilibet concelebrat, vt supponunt. Quocirca videtur mihi, si ita est, aliter dicendum, distinguendo inter id quod est de facto, & id quod est de possibili. Et dicendo quòd de possibili ita possunt plures sacerdotes eandẽ hostiam cõsecrare, sicut possunt plures simul vnum baptizare, quolibet abluente & verba dicente: de facto autẽ sacerdotes nouos consecrare, sed ex consuetudine dicere tãtùm verba consecrationis in reliquo canone, ita q̃ solus episcopus & dicãt & cõsecrat: alij verò dicunt tantùm, & non cõsecrant. Moueor autem ad hoc, tum quia iuxta hãc viam nullo est opus miraculo, nullum difficillimum aut quasi impossibile vsui Ecclesiæ attribuitur, omniaq; facilia absque superfluitate quacunq; inueniuntur. Tum quia Ecclesia nõ adorat tam hostiam, quàm calicem: donec per episcopũ fuerit consecratio facta, cuius oppositũ deberet fieri quãdo aliquis de ordinatis præuenit episcopũ. Nec paruipendẽda sunt verba pontificalis Romani antiqui, dicentis de nouiter ordinatis presbyteris, Dicant omnia quæ in missali, sicut sit ce tenus. Et libertatẽ sacerdotis dixit, deinde cõsilium dedit.

Tho. de Argen. 4. dist. 13. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 3.

Ar. 3. q. 2. ad 3.

*Ar. 3. q. 1. ad 1. Et ar. 3. q. 3. ad 3. & q. 5. ar. 3. ad 3. & q. 6. ar. 3. ad 3. & q. 8. ar. 3. ad 3. & q. 9. ar. 3. ad 3. & q. 10. ar. 3. ad 3. & q. 11. ar. 3. ad 3. & q. 12. ar. 3. ad 3. & q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum sextum.

IN artico.6.circa illud, Oratio à sacerdote pulo prolata in persona totius Ecclesiæ est fructuosa, duo sunt aduertenda. Primũ, quod minus dicitur quàm intenditur: nam intenditur non solùm quòd est fructuosa, sed etiam quòd non est minus fructuosa quo ad alios, quàm boni sacerdotis. Et ratio huius inuenitur: quia ministeriũ in persona Ecclesiæ, nõ est minus fructuosum, quàm ministerium in persona Christi: minister autem Christi siue bonus, siue malus, æque sanctificat: igitur minister Ecclesiæ siue bonus, siue malus æque impetrat.

¶ Alicèes est, quòd Scotus in quæstione vltima 13. distinct. quarto sentẽti in oppositam partẽ declinat, ea ratione, quia meritum quod dicitur esse in celebratione missæ, vt missa est, non est abstracta, sicut idea Platonis: ergo oportet q̃ sit realiter aliquod meritum: ergo totus Ecclesiæ vel alicuius membri: sed nõ est totius Ecclesiæ, nisi quia alicuius partis: nõ est autem malæ & mortuæ partis in toto, sicut esset partis viuæ, id est existentis & operantis in charitate: ergo in missa non est tantum meritum cuiusicunque, quando est mali, sicut quando est boni.

¶ Ad hoc dicitur, quòd si ratio ista contra æqualem valorem missæ inquantum in persona Ecclesiæ oratur, asseritur, solu uenda est, dicẽdo quòd meritum Ecclesiæ non est abstractum, sed ipsius Ecclesiæ ratione partiũ suarum viuarum in ipsa, & nõ ratione illius partis suæ mortuæ, quæ ministrat tunc. Et quum dicitur, pars mortua non meretur sicut viua, verũ est quo ad meritum ex persona propria: sed secus est quo ad meritũ ex persona Ecclesiæ. Cum quo stat, quòd parte viua ministrante melior fit simpliciter missa: quia vndique tunc concurrit merituũ, scilicet ex persona Ecclesiæ, & ex persona propria.

impiè agunt in lege Christi, putantes Eucharistiam precantis facere verba, nõ vitam: & necessariam esse solennem orationem, & sacerdotis merita: de quibus dicitur, Sacerdos in quacunq; fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino. Sed sacerdos peccator cùm sit maculosus, nec vitã habet nec merita huic conuenientia sacramento. Ergo sacerdos peccator non potest cõsecrare Eucharistiam.

¶ 2 Præterea, Damasc. dicit in quarto li.* quòd panis & vinum per aduentum sancti Spiritus supernaturaliter trãsit in corpus & sanguinem Domini. Sed Gelasius papa dicit, (sicut habetur in Decret.1.quæst.1. cap. sacrosancta) quomodo ad diuini mysterij cõsecrationem, cælestis Spiritus inuocatus adueniet, si sacerdos, qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus comprobetur. Ergo per malum sacerdotem non potest Eucharistia consecrari.

¶ 3 Præterea, Hoc sacramentum sacerdotis benedictione cõsecratur. Sed benedictio sacerdotis peccatoris non est efficax ad cõsecrationem huius sacramẽti: cùm scriptũ sit Malach.2. Maledicam benedictionibus vestris. & Dionys. dicit in Epistola ad Demophilum monachum,* Perfectè cedidit à sacerdotali ordine qui non est illuminatus: & audax quidem nimium mihi videtur talis, sacerdotalibus manum apponens: & audet immundas infamias (non enim dicam orationes) super diuina symbola Christi formiter enũtiare.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. dicit in lib. de corpore Domini,* Intra Ecclesiam catholicã, in mysterio corporis & sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur Creatoris & virtute Spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) * sacerdos consecrat hoc sacramentum non virtute propria, sed ficut minister Christi, in cuius persona consecrat hoc sacramentum. Nõ autem ex hoc ipso desinit aliquis minister esse Christi, quòd est malus: habet enim Dominus bonos & malos ministros seu seruos. Vnde Matth.24. Dominus dicit: Quis, putas, est fidelis seruus & prudens? &c. & postea subdit, Si autem dixerit malus ille seruus in corde suo, &c. & Apostolus dicit primæ Corinth. quarto: Sic nos existimet homo vt ministros Christi: & tamen postea subdit, Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Erat ergo certus se esse ministrum Christi: tamen non erat certus se esse iustũ. Potest ergo aliquis esse minister Christi, etiam si iustus non sit. Et hoc ad excellẽtiam Christi pertinet: cui sicut vero Deo seruiunt non solum bona, sed etiam mala, quæ per ipsius prouidentiam in eius gloriam ordinantur. Vnde manifestum est, quòd sacerdotes etiam si non sint iusti, sed peccatores, possunt Eucharistiam consecrare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hieronym. per illa verba improbat errorem sacerdotum, qui credebant se digne posse Eucharistiam consecrare, ex hoc solo quod sunt sacerdotes: etiam si sint peccatores. Quod improbat Hieronym. per hoc quòd maculosi ad altare accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin si accesserint, sit verum sacrificium quod offerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba Gelasius papa præmittit, Sacrosancta religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat: vt ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Ex quo manifestè apparet ejus intentionis esse, quòd peccator sacerdos non debet ad hoc sacramentum accedere. Vnde per hoc quod subdit, Quomodo cælestis Spiritus aduocatus aduenit, intelligi oportet quòd non aduenit ex merito sacerdotis, sed ex virtute Christi, cuius verba profert sacerdos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut eadem actio, inquantum fit ex praua intentione ministri, potest esse mala: bona autem, inquantum fit ex bona intentione Domini: ita benedictio sacerdotis peccatoris, inquantum ab ipso indignè fit, est maledictione digna (& quasi infamia siue blasphemia, & non oratio reputatur) inquantum autem profertur ex persona Christi, est sancta & efficax ad sanctificandum. Vnde signanter dicitur, Maledicam benedictionibus vestris.

ARTICVLVS VI.

¶ Virũm missa mali sacerdotis minus valeat, quàm missa sacerdotis boni.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd missa sacerdotis mali non minus valeat quàm missa sacerdotis boni. Dicit enim Greg. in Registro, * Heu in quàm magnum laqueum incidunt qui diuina & occulta mysteria plus ab aliis sanctificata posse fieri credunt: cùm vnus idémque Spiritus sanctus ea mysteria occultè atque inuisibiliter operando sanctificet. Sed hæc occulta mysteria celebrantur in missa. Ergo missa mali sacerdotis non minus valet, quàm missa boni.

¶ 2 Præterea, Sicut baptismus traditur à ministro in virtute Christi, qui baptizat, ita & hoc sacramentum in persona Christi consecratur. Sed non melior baptismus datur à meliori ministro, vt suprà dictum est.* Ergo etiam neque melior missa est, quæ celebratur à meliori sacerdote.

¶ 3 Præterea, Sicut merita sacerdotum differunt per bonum & melius: ita etiam differũt per bonum & malum. Si ergo missa melioris sacerdotis est melior, sequitur quòd missa mali sacerdotis sit mala. Quod est inconueniens: quia malitia ministrorum non potest redundare in Christi mysteria: sicut Augustinus dicit in lib. de Baptismo.* Ergo neque missa melioris sacerdotis est melior.

¶ SED CONTRA est quod habetur in Decretis 1. quæst. 1. Quantò sacerdotes fuerint digniores, tantò facilius in necessitatibus, quibus clamant, exaudiuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in missa duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum, quod est principale: & orationes, quæ in missa fiunt pro viuis & mortuis. Quantum ergo ad sacramentum, non minus valet missa sacerdotis mali, quàm boni: quia vtrobique idem conficitur sacramẽtum. Oratio etiam quæ fit in missa, potest considerari dupliciter. Vno modo inquantũ habet efficaciã ex deuotione sacerdotis orantis. Et sic non est dubium, quòd missa melioris sacerdotis magis est fructuosa. Alio modo inquantum oratio in missa profertur à sacerdote in persona totius Ecclesiæ, cuius sacerdos est minister. Quod quidem ministerium etiam in peccatoribus manet: sicut suprà dictũ est,* de ministerio Christi. Vnde etiam quantum ad hoc est fructuosa non solùm oratio sacerdotis peccatoris in missa: sed etiam omnes eius orationes, quas facit in Ecclesiasticis officiis, in quibus gerit personam Ecclesiæ, licet orationes eius priuatæ non sint fructuosæ: secundum illud Prouerb.28. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Greg. loquitur ibi quantum ad sanctitatem diuini sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento baptismi non fiunt solennes orationes pro omnibus fidelibus, sicut in missa: & ideo quantum ad hoc non est simile. Est autem simile quantum ad effectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd per virtutem Spiritus sancti (qui per vnitatem charitatis communicat inuicem bona membrorum Christi) fit quòd bonum priuatum quod est in missa sacerdotis boni, est fructuosum aliis. Malum autem priuatum vnius hominis non potest alteri nocere, nisi per aliquem consensum: vt Augustinus dicit in lib. contra Parmenianum.*

¶ *Super*

¶ Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum nonum.

IN artic. nono, aduertẽdum est, quòd disputationes, inuestigationes & canones de participatibus in sacramentorum perceptione & cæteris diuinis cum excommunicatis, suspensis, &c. hodie vacare, propter statutum in cõcilio Cõstantiensi quo concessum est omnibus Christi fidelibus participare cum excommunicatis, &c. nisi in duobus casibus, scilicet si fuerint nominatim denunciati, vel notorie percussi: ferint clericum: vt refert Archiepiscopus Florẽt. in Tertia parte Summæ suæ, titul. 28.

4. dist. 13. q. 1. art. 1. q. 3. & in expos. lit. princ. & dist. 18. q. 1. art. 2. q. 3. & dist. 19. q. 1. art. 2. qu. 3 ad 1. Et quod. 12. ar. 16.

*Lib. 1 ent. * col. c. 15.*

ARTICVLVS VII.

¶ Virũm hæretici, schismatici, & excommunicati possint consecrare.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici, schismatici & excommunicati, Eucharistiam cõsecrare nõ possint. Dicit enim Augustin.* quòd extra Ecclesiam catholicam non est locus veri sacrificij. Et Leo Papa* dicit, & habetur in Decret. 1. quæst. 1. Alter, scilicet quam in Ecclesia, quæ corpus Christi est, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia. Sed hæretici, schismatici, & excommunicati sunt ab Ecclesia separati. Ergo non possunt verum sacrificium conficere.

Epist. 38. 1. c. 1. Arrianos.

¶ 2 Præterea, Sicut ibidem legitur, Innocẽt. Papa dicit, * Arrianos cæteràsq; ciusmodi pestes, quia laicos eorum sub imagine pœnitentiæ suscipimus, non videntur clerici eorum cum sacerdotij aut cuiusquam mysterij suscipiendi dignitate esse: quibus solum baptismatis ratum esse permittimus. Sed non potest aliquis cõsecrare Eucharistiam, nisi sit cum sacerdotij dignitate. Ergo hæretici & cæteri huiusmodi, non possunt Eucharistiam consecrare.

¶ 3 Præterea, Ille qui est extra Ecclesiam, non videtur aliquid posse agere in persona totius Ecclesiæ. Sed sacerdos cõsecrans Eucharistiam, hoc agit in persona totius Ecclesiæ: quod patet ex hoc, quòd omnes orationes proponit in persona Ecclesiæ. Ergo videtur quòd illi qui sunt extra Ecclesiam, scilicet hæretici, schismatici & excommunicati, non possint consecrare Eucharistiam.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. dicit in 2. contra Parmenianum,* Sicut baptismus in eis, scilicet hæreticis, schismaticis & excommunicatis, ita ordinatio manfit integra. Sed ex vi ordinationis sacerdos potest consecrare Eucharistiam. Ergo hæretici, schismatici, & excommunicati, cùm in eis maneat ordinatio integra, videtur quòd possint consecrare Eucharistiam.

Capit. 15.

9. 80. ar. 1. c. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt q̃ hæretici, schismatici & excommunicati, quia sunt extra Ecclesiam, non possunt conficere hoc sacramentum. Sed in hoc decipiuntur: quia sicut Augustin. dicit in 2. contra Parmenianum,* aliud est aliquid omnino non habere, aliud autem non rectè habere: & similiter etiam est aliud non dare, & aliud non rectè dare. illi igitur, qui intra Ecclesiam constituti, receperunt potestatem consecrandi Eucharistiam in ordinatione sacerdotij, rectè quidem habent potestatem, sed non rectè ea vtuntur, si quomodum per hæresim aut schisma vel excommunicationẽ, ab Ecclesia separentur. Qui autem sic separati ordinantur, nec rectè habent potestatem, nec rectè vtuntur. Quòd tamen vtrique potestatem habeant, patet per hoc, quòd (sicut Augustinus ibidem* dicit) cùm redeunt ad vnitatem Ecclesiæ, non reordinantur, sed recipiuntur in suis ordinibus. Et quia consecratio Eucharistiæ est actus consequens ordinis potestatem, illi qui sunt ab Ecclesia separati per hæresim, aut schisma, vel excommunicationem, possunt quidem consecrare Eucharistiam, quæ ab eis consecrata verum corpus & sanguinem Christi continet: non tamen hoc rectè faciunt, sed peccant facientes. Et ideo fructum sacrificij non percipiunt: quod est sacrificium spirituale.

Capit. 13.

Et c. eodẽ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritates illæ & similes intelligendæ sunt quantum ad hoc quòd non rectè extra Ecclesiam sacrificium offertur. Vnde extra Ecclesiam nõ potest esse spirituale sacrificium, quod est verum veritate fructus, licet sit verum veritate sacramenti: sicut etiam suprà dictum est,* quòd peccator sumit corpus Christi sacramentaliter, sed non spiritualiter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis & schismaticis, quia possunt licite baptizare in articulo necessitatis. In nullo autem casu licite possunt Eucharistiam consecrare, vel alia sacramenta conferre.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacerdos in missa in orationibus quidem loquitur in persona Ecclesiæ, in cuius vnitate cõsistit. Sed in cõsecratione sacramẽti loquitur in persona Christi, cuius vicem in hoc gerit per ordinis potestatem. Et ideo si sacerdos ab vnitate Ecclesiæ præcisus, missam celebret, quia potestatem ordinis non admittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi: sed quia est ab Ecclesiæ vnitate separatus, orationes eius efficaciam non habent.

D 959.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum sacerdos degradatus possit hoc sacramentum conficere.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur q̃ sacerdos degradatus non possit hoc sacramentum conficere. Nullus enim conficit hoc sacramentum nisi per potestatem consecrandi quam habet. Sed degradatus non habet potestatem consecrandi, licet habeat potestatem baptizandi: vt dicit Canon. 1. quæst. 1. cap. quidam. Ergo videtur quòd presbyter degradatus non possit Eucharistiam consecrare.

4. dist. 13. q. 1. art. 1. qu. 4. Et artic. 16.

¶ 2 Præterea, Ille qui aliquid dat, potest etiam auferre. Sed episcopus dat presbytero potestatem consecrandi, ordinando ipsum. Ergo etiam potest ei auferre, degradando eum.

¶ 3 Præterea, Sacerdos per degradationem, aut amittit potestatem consecrandi; aut solam executionem. Sed non solam executionem: quia sic nõ plus amitteret degradatus quàm excommunicatus, qui etiam executione caret. Ergo videtur q̃ amittat potestatem consecrandi. Et ita videtur quòd non possit conficere hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. in 2. contra Parmenianum* probat, quòd apostatæ à fide non carent baptismate, per hoc quòd per pœnitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo amitti non posse iudicatur. Sed similiter degradatus, si reconcilietur, non est iterum ordinandus. Ergo non amisit potestatem consecrandi. Et ita sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

Capit. 15.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas consecrandi Eucharistiam, pertinet ad characterem sacerdotalis ordinis. Character autem quilibet, quia cum quadam consecratione datur, indelebilis est: vt supra dictum est,* sicut & quarumcunque rerum consecrationes perpetuæ sunt, nec amitti, nec reiterari possunt. Vnde manifestum est, quòd potestas consecrandi non amittitur per degradationem. Dicit enim Augustin. in Secundo contra Parmenianum,* Vtrumque, scilicet baptismus & ordo, sacramentum est, & quadam consecratione vtrumque homini datur: illud, cùm baptizatur: istud, cùm ordinatur: ideóque non licet à catholicis vtrumque iterari. Et sic patet, quòd sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

q. 63. ar. 5.

Capit. 15.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Canon ille non loquitur assertiuè, sed inquisitiuè: sicut ex circunstantia literæ haberi potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd episcopus non dat potestatem sacerdotalis ordinis propria virtute, sed instrumentaliter, sicut minister Dei. Cuius effectus per hominem tolli non potest: secundum illud Matth.19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. ideo episcopus non potest hanc potestatem auferre: sicut nec ille qui baptizat, potest auferre characterem baptismalem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio est medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio sacerdotalis potestatis, quasi in perpetuum, sed ad correctionem vsque ad tempus. Degradatis autem aufertur executio quasi in perpetuum condemnatis.

ARTICVLVS IX.

¶ Virum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, seu peccatoribus, Communionem recipere & eorum missam audire.

Suprà qu. 64. art. 9. ad 2. &

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licitè possit Communionem recipere à sacerdotibus hæreticis vel excõmunicatis, vel etiam peccatoribus, & ab eis missam audire. Sicut enim Augustin. contra Petilianum dicit:* Neque in homine bono, neque in homine malo

3. Et 4. d. 13. q. 1. ar. 3 q. 3.

Refert 1. q. 1. c. Nequaquam.

Tertia S. Thomæ. * aliquis

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octauagesimæ secundæ Articulum decimum.

IN artic. decimo scito hæc esse difficultatem, an sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere, & hæc bene soluitur in litera negatiuè.

q.80.ar.4 Exigit siquidè recta ratio, quum potentia sit propter actum, & gratia sit propter vsum, vt cõmoditate oblata cessantèque omni impedimẽto, homo quandoq; potentia gratiáque in his quæ ad Deum sunt, vtatur.

aliquis Dei fugiat sacramenta. Sed sacerdotes quamuis sint peccatores & hæretici vel excommunicati, verum conficiunt sacramentum. Ergo videtur quòd non sit vitandum ab eis communionem accipere, vel eorum Missam audire.

¶ 2 Præterea, Corpus Christi verum, figuratiuum est corporis mystici: sicut suprà dictum est.* Sed à prædictis sacerdotibus verum corpus Christi consecratur. Ergo videtur quod illi qui sunt de corpore mystico, possint eorum sacrificiis communicare.

¶ 3 Præterea, Multa peccata sunt grauiora quàm fornicatio. Sed non est prohibitum audire missas sacerdotum aliter peccantium. Ergo etiam non debet esse prohibitum audire missas sacerdotum fornicariorum.

¶ SED CONTRA est, quòd Canon dicit 32. distinct. Nullus Missam audiat sacerdotis, quem indubitanter concu-
Cap.31. binam nouit habere. Et Gregorius dicit in 3. dial.* quòd pater perfidus Arrianum episcopum misit ad filium, vt de eius manu sacrilega consecrationis Communionem perciperet: sed vir Deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit, vt debuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum
Ar.5.7. & 8. est)* sacerdotes si sint hæretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamuis habeant potestatem cõsecrandi Eucharistiam, non tamen ea rectè vtuntur, sed peccãt vtentes. Quicunque autem communicat alicui in peccato, ipse cũdum illud 1. ad Corinth. 6. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem sacrificium offerendi, non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari: sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Vnde sacerdoti etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione cessare: sed saltem videtur quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare consueuerunt. Et hinc est quòd 2. Machab. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quòd iam non circa altaris officia dediti erant, contempto templo, & sacrificiis neglectis.

participes peccati efficitur, vnde & in secunda Canon. Ioann. dicitur, quòd qui dixerit ei, aue (scilicet hæretico) communicat operibus illius malignis. Et ideo nõ licet à prædictis Communionem accipere, aut eorum Missam audire. Differt tamen inter prædictas sectas. Nam hæretici & schismatici & excommunicati, sunt per sententiam Ecclesiæ, executione consecran-
D.900 di priuati: & ideo peccat quicunque eorum missam audit, vel ab eis accipit sacramenta. Sed non omnes peccatores, sunt per sententiam Ecclesiæ executione huius potestatis priuati. Et sic quamuis sint suspensi quantum ad se ex sententia diuina: non tamen quantum ad alios ex sententia Ecclesiæ. Et ideo vsque ad sententiam Ecclesiæ licet ab eis communionem accipere, & eorum missam audire. Vnde super illud primæ Corinth. 5.
Libr. de visit. pœn. à med. Cum huiusmodi nec cibum sumere, dicit gloss. Augustin.* Hoc dicendo, noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum & conuictum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc quòd refugimus audire Missas talium sacerdotum, aut ab eis communionem recipere, non refugimus Dei sacramenta: sed potius ea veneramur. Vnde hostia à talibus sacerdotibus consecrata, est adoranda: & si reseruetur, licitè potest sumi à sacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indignè ministrantium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnitas corporis mystici est fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indigne percipiunt vel ministrant, priuantur fructu: vt supra dictum est.* Et
q.80. ar. 4. & ar. 7. huius quæst. ideo non est sumendum ex eorum dispensatione sacramentum, ab eis* qui sunt in vnitate Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet fornicatio nõ sit grauior cæteris peccatis: tamen ad eam proniores sunt homines propter carnis concupiscentiam. Et ideo specialiter hoc peccatum sacerdotibus prohibitum est ab Ecclesia, & ne aliquis audiat missam concubinarij sacerdotis. Sed hoc intelligendum est de notorio vel per sententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confessionem in iure factam, vel quando non potest peccatum aliqua tergiuersatione celari.

Alias, qui non fiat.

ARTICVLVS X.

¶ Virum liceat sacerdoti, omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere.

4. dist. 12. q. 1. ar. 2. q. 3 & dist. 13. q. 1. ar. 1. q. 1.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat sacerdoti, omnino a consecratione Eucharistiæ abstinere. Sicut enim ad officium sacerdotis pertinet Eucharistiam consecrare, ita etiam baptizare, & in aliis sacramentis ministrare. Sed sacerdos non tenetur ministrare in aliis sacramentis, nisi propter curam animarum susceptam. Ergo videtur, quòd nec etiam teneatur Eucharistiam consecrare, si curam non habeat animarum.

¶ 2 Præterea, Nullus tenetur facere quod sibi non licet: alioquin esset perplexus. Sed sacerdoti peccatori vel etiam excommunicato, non licet Eucharistiam consecrare: vt suprà dictum est.* Ergo videtur quòd tales non teneantur ad celebrandum. Et ita nec alij: alioquin ex sua culpa commodum reportarent. *Ar.7.*

¶ 3 Præterea, Dignitas sacerdotalis non perditur per subsequentem infirmitatem: dicit enim Gelasius Papa,* & habetur in Decret. distinct. 55. Præcepta canonica sicut non patiuntur venire ad sacerdotium debiles corpore, ita si quis in eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus: amittere nõ potest quod tempore suæ synceritatis accepit. Contingit autem quandoque quòd ordinati in sacerdotes, incurrunt aliquos defectus, ex quibus à celebratione impediuntur, sicut est lepra vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiusmodi. Non ergo videtur quòd sacerdotes ad celebrandum teneantur. *Epist. ad Palatin. Episcop.*

¶ SED CONTRA est, quòd Ambros. dicit in quadam oratione, Graue est, quòd ad mensam tuam mundo corde & manibus innocentibus non veniamus: sed grauius est, si dum peccata metuimus, etiam sacrificium non reddamus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd sacerdos potest omnino à consecratione licitè abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare populo & sacramenta præbere. Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia vnusquisq; tenetur vti gratia sibi data, cùm fuerit opportunum: se-

Dei recipiatis. Opportunitas autem sacrificium offerendi, non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari: sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Vnde sacerdoti etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione cessare: sed saltem videtur quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare consueuerunt. Et hinc est quòd 2. Machab. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quòd iam non circa altaris officia dediti erant, contempto templo, & sacrificiis neglectis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta perficiuntur in vsu fidelium. Et ideo in aliis ministrare non tenetur nisi ille qui super fideles suscipit curam. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione Eucharistiæ, in qua sacrificium Deo offertur: ad quod sacerdos obligatur Deo ex ordine iam suscepto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacerdos peccator si per sententiam Ecclesiæ sit executione ordinis priuatus, vel simpliciter vel ad tempus, redditus est impotens ad sacrificium offerendum: & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit sibi in detrimentum spiritualis fructus magis quàm in emolumentum.

Si verò non sit priuatus potestate celebrandi, non soluitur obligatio, nec tamen perplexus est: quia potest de peccato pœnitere, & celebrare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd debilitas vel ægritudo superueniens ordini sacerdotali, ordinem non tollit: executionem tamen ordinis* tollit, quantum ad consecrationem Eucharistiæ. Quandoque quidem propter impossibilitatem executionis: sicut si priuetur oculis, aut digitis, aut vsu linguæ. Quandoque autem propter periculum, sicut patet de eo qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcunque alienationem mentis. Quandoque propter abominationem: sicut patet de leproso, qui non debet publicè celebrare. Potest tamen missam dicere occultè, nisi lepra adeò inualuerit, quòd per corrosionem membrorum eum ad hoc reddideric impotentem. *Alias impossib.*

*

QVAEST.

QVAESTIO OCTVAGESIMATERTIA,

De ritu huius Sacramenti, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ritu huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm in celebratione huius mysterij Christus immoletur.

¶ Secundò, de tempore celebrationis.

Alias, aptitudinem. ¶ Tertiò, de loco & aliis, quæ pertinent ad* apparatum huius celebrationis.

¶ Quartò, de his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur.

¶ Quintò, de his quæ circa celebrationem huius mysterij fiũt.

¶ Sextò, de defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm in hoc sacramento Christus immoletur.

Infrà ar. 2. cor. & ad 1. & 2. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in celebratione huius sacramenti, Christus non immoletur. Dicitur enim Hebr. 10. quòd Christus vna oblatione cõsummauit in sempiternum sanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Christus ergo non immolatur in celebratione huius sacramenti.

¶ 2 Præterea, Immolatio Christi facta est in cruce, in qua tradidit semetipsum oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis, vt dicitur Ephes. 5. Sed in celebratione huius mysterij Christus non crucifigitur. Ergo nec immolatur.

Cap.7. & 14. ¶ 3 Præterea, Sicut Augustin. dicit in 4. lib. de Trinit.* in immolatione Christi idem est sacerdos & hostia. Sed in celebratione huius sacramenti non est idem sacerdos & hostia. Ergo celebratio huius sacramenti non est Christi immolatio.

Habet de consec. dist. 2. c. Semel. ¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. dicit in libr. Sententiarum Prosperi: * Semel immolatus est in semetipso Christus, & tamen quotidie immolatur in sacramento.

quæst. 3. ¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Primò quidem: quia sicut dicit Augustin. ad Simplicium,* solent imagines, earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt: sicut cùm intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, ille Cicero est, & ille Sallustius. Celebratio autem huius sacramenti (sicut suprà dictum est)* imago quædam est repræsentatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio. Et ideo celebratio huius sacramẽti dicitur Christi immolatio. Vnde Ambros. dicit super Epistolam ad Hebr.* in Christo semel oblata est hostia, ad salutem sempiternam potens. quid ergo nos, nonne per singulos dies offerimus? sed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum passionis Christi: quia scilicet per hoc sacramentum participes efficimur fructus Dominicæ passionis. Vnde in quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Quoties huius hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Christus immolari etiam in figuris veteris Testamenti. Vnde & Apocalyp. 13. dicitur, Quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi. Sed quantum ad secundum modum proprium est huic sacramento, quòd in eius celebratione Christus immoletur.

9.79. ar. 1 & 3. & 9.75. ar. 6. Super cap. 10. D.584.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Ambros. ibidem dicit, Vna est hostia (quam scilicet Christus obtulit, & nos offerimus) & non multæ, quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius. Sicut enim quod vbique offertur, vnum est corpus, & non multa corpora, ita & vnum sacrificium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut celebratio huius sacramenti est imago repræsentatiua passionis Christi, ita altare est repræsentatiuum crucis ipsius, in qua Christus in propria specie immolatus est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per eandem rationem etiam sacerdos gerit imaginem Christi, in cuius persona & virtute verba pronuntiat ad consecrandum: vt ex suprà dictis pater.* Et ita quodammodo idem est sacerdos & hostia. *q. 82. art. 1. & 3.*

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm conuenienter sit determinatum tempus celebrationis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter sit determinatum tempus celebrationis huius mysterij. Hoc enim sacramẽtum est repræsentatiuum Dominicæ passionis: vt dictum est.* Sed commemoratio Dominicæ passionis fit in Ecclesia semel in anno. dicit enim Augustin. super Psalm. 21.* Quotiescunque Pascha celebratur, nunquid toties Christus occiditur? sed tamen anniuersaria recordatio repræsentat quod olim factum est: & sic nos facit mouemur, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc sacramentum non debet celebrari nisi semel in anno. *4. dist. 13. q. 1. art. 1. q. 4. Art. præc. In præf. 2. Psalm. 21.*

¶ 2 Præterea, Passio Christi commemoratur in Ecclesia sexta feria ante Pascha, non autem in festo Natalis. Cùm ergo hoc sacramentum sit commemoratiuum Dominicæ passionis, videtur inconueniens esse, quòd in die Natalis ter celebretur hoc sacramentum, in parasceue autem totaliter intermittitur.

¶ 3 Præterea, In celebratione huius sacramenti Ecclesia debet imitari institutionem Christi. Sed Christus cõsecrauit hoc sacramentum hora serotina. Ergo videtur, quòd hora tali debeat hoc sacramentum celebrari.

¶ 4 Præterea, Sicut habetur de consecrat. distinct. 1. Leo Papa scribit Dioscoro Alexandrino episcopo,* quòd in prima parte diei missas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte, vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd etiam post mediam nocte liceat celebrare. *Epist. 81. cap. 2.*

¶ 5 Præterea, In quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Concede nobis Domine quæsumus hæc frequentare mysteria. Sed maior erit frequentia si etiam pluribus horis in die sacerdos celebret. Ergo videtur quòd non debeat prohiberi sacerdos pluries celebrare in die.

¶ SED IN CONTRARIVM est consuetudo, quam seruat Ecclesia secundum Canonum statuta.

Art. præc. & 9.79. artic. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est)* in celebratione huius mysterij attenditur repræsentatio Dominicæ passionis, & participatio fructus eius. Et secundum vtrunque oportuit determinare tempus aptum celebrationi huius sacramenti. Quia enim fructu Dominicæ passionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Ecclesia regulariter hoc sacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luc. 11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. quod exponens Augustin. libr. de verbis Domini dicit,* Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueuerunt? accipe quotidie quod quotidie tibi profit. Quia verò Dominica passio celebrata est à tertia hora vsque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei, solenniter hoc sacramentum in Ecclesia celebratur. *Serm. 28. circa med.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc sacramento recolitur passio Christi, secundum quòd eius effectus ad fideles deriuatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi solùm secundum hoc quòd in ipso capite nostro fuit perfecta. Quod quidem factum est semel: quotidie autem fructum Dominicæ passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit semel in anno, hoc autem quotidie & propter fructum & propter iugem memoriam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramentum est figura quædam & exemplum Dominicæ passionis: sicut dictum est.* Et ideo in die quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio huius sacramenti. ne tamen Ecclesia ea etiam die sit sine fructu passionis per hoc sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum in die præcedenti reseruatur sumendum in illo die. Non autem sanguis, propter periculum, & quia sanguis specialius est imago Dominicæ passionis: vt suprà dictum est.* Nec verum est quod quidam dicunt, quòd per immissionem particulæ corporis Christi in vinum in sanguinem: hoc enim aliter fieri non potest, quam per conse- *Tu corp. loco ibi cit. 9.68. art. 3 ad 2. & 9.76. art. 2. ad 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octauæ septimæ tertia Articulum tertium.

IN Articul. tertio quæst. 83. ad tertium, dubium occurrit de virtute altaris, Ecclesiæ & aliorum inanimatorum cõsecratorum, an sit solùm ex parte nostri (qui inde concipimus reuerẽtiam ac deuotionem) an ex parte rei, an sit in ipsis rebus virtus aliqua spiritualis, an sola diuina assistentis, & an generali modo tantum, an speciali quodammodo diuina ibi virtus assistat.

¶ Ad horum euidẽciam sciendum est, quòd sunt in hac re modi dicendi duo extremi. Alter quòd huiusmodi cõsecrationes ab Ecclesia adinuẽtæ, ex parte tantùm nostra se tenent: ita quòd deuotio nostra est quæ effectus diuinæ virtutis prouocat apparere ibi magis quàm alibi: quoniam Deus nullo speciali modo est in his post cõsecrationẽ, quo prius non erat. Et ratio est: quia consecrationes istę sunt humana opera, nihil conferentes rei consecratæ secundum rem. Alter, quòd per huiusmodi cõsecrationes adipiscuntur res ipsæ quædam virtutem spiritualem, quæ est quædã qualitas intentionalis, veluti intentio coloris in aëre, & super verba literæ huius fundatur. Vterque autem modus videtur, & media via progrediendo, dicẽdum est quòd per huiusmodi cõsecrationes adipiscuntur cõsecratæ res spiritualem virtutẽ inchoatiuè: & in hoc ipso fortiũtur diuinam præsentiam speciali modo. Cõsecrationes siquidem Ecclesiasticæ non sunt humana tantũ opera, sed sunt efficaces ex Christi sacerdotio: à quo sicut per seipsum efficaciam habẽt sacramẽtales operationes (quia ab ipso immediatè sunt institutæ sacramenta) ita participatũ in ministris suis efficaciam præbet consecrationibus, quę ab ipsis fiunt. Ita q; ex Christi sacerdotio diffuso & participato in nobis, res consecratæ habiles reddũtur ad excitandam in nobis reuerentiam & deuotionem, sicut aquæ ex tactu carnis Christi redditæ sunt habiles ad baptismum, & huiusmodi habilitas vocatur spiritualis virtus inchoatiua. Et hinc apparet, quòd Deus qui ante consecrationẽ erat Ecclesiæ præsens, sicut alias rebus, per præsentiam, essentiam, & potentiam, sit potius præsens altari Ecclesiæ, & aliis huiusmodi speciali modo, sicut nouo instrumento ad excitãdam reuerentiam & deuotionem circa diuinũ cultum. Perducitur autẽ ad complementum huiusmodi virtus, quum

4.73.ar.5.

crationem factam sub debita forma verborum. In die autem Natiuitatis plures missę celebrantur propter triplicẽ Christi natiuitatem. Quarum vna est æterna, quæ quantum ad nos est occulta. Et ideo vna missa cantatur in nocte: in cuius introitu dicitur, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem est tẽporalis, sed spiritualis: qua scilicet Christus oritur tanquam lucifer in cordibus nostris: vt dicitur 2. Petr. 1. Et propter hoc cantatur missa in aurora: in cuius introitu dicitur, Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est Christi natiuitas temporalis & corporalis: secundum quam visibilis nobis processit ex vtero Virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia missa in clara luce: in cuius introitu dicitur, Puer natus est nobis. Licet eonuerso posit dici quòd natiuitas æterna secundum se est in plena luce: & ob hoc in Euangelio tertiæ missæ fit mentio de natiuitate æterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus est de nocte, in signum quòd veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Vnde & in missa nocturna dicitur Euangelium de corporali Christi natiuitate. Sicut etiam & in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures missæ celebrantur in die: puta vna pro festo, & alia pro ieiunio vel pro mortuis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est superius) * Christus voluit vltimo hoc sacramentum discipulis tradere, vt fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo post cœnam in fine diei hoc sacramentum consecrauit, & discipulis suis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ passionis, scilicet diebus festis in tertia, quando crucifixus est linguis Iudæorum, vt dicitur Marc. 15. & quando Spiritus sanctus descendit super discipulos: vel diebus professis in sexta, quando crucifixus est in manibus militum, vt habetur Ioann. decimonono: vel diebus ieiuniorum in nona, quando voce magna clamans emisit spiritum: vt dicitur Matth. vigesimoseptimo. Potest tamen tardari, maximè quando sunt ordines faciendi, & præcipuè in sabbatho sancto, tum propter prolixitatem officij, tum quia ordines pertinent ad diem Dominicam: vt habetur in Decret. distinct. 75. cap. quod à patribus. Possunt tamen missæ celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem: vt dicitur de consecrat. distinct. 1. cap. necesse est, &c.

¶ Ad quartum dicendum, quòd regulariter missa debet celebrari in die, & non in nocte: quia ipse Christus est præsens in hoc sacramento: qui dicit Ioã. 9. Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: venit nox quando nemo potest operari. quandiu in mundo sum, lux sum mundi. Ita tamen quòd principium diei accipiatur non a media nocte: nec etiam ab ortu solis, id est quando subtantia solis apparet super terram, sed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodammodo dicitur sol ortus, inquantum claritas radiorum eius apparet. Vnde & Marc. 16. dicitur quod mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole: cùm tamen venerint, cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum: vt dicitur Ioannis 20. Sic enim hanc contrarietatem soluit Augustin. in lib. de consen. Euangel. * Specialiter tamen in nocte natalis Domini missa celebratur, propter hoc quòd Dominus in nocte natus est, vt dicitur de consecrat. distinct. 1. cap. nocte, &c. Et similiter etiam in sabbatho sancto circa noctis principiũ, propter hoc quòd Dominus nocte surrexit, id est cùm adhuc tenebræ essent ante manifestum solis ortum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut habetur de consecrat. distinct. 1. ex Decreto Alexãd. Papæ sufficit sacerdoti vnam missam in die vna celebrare: quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit: & valde felix est, qui vnam dignè celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, alteram de die, si necesse fit. Qui verò pro pecunia aut aculationibus secularium, vna die præsumunt plures celebrare missas, non æstimo euadere damnationem. Et extra de celebrat. missẽ. dicit Innocent. 111. * quòd excepto die natiuitatis Dominicæ (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit sacerdoti semel in die vnam missam solummodo celebrare.

Cap. 24.

Lib. 2. de. 41. Ca. Salmagi.

ARTICVLVS III.

¶ Verum oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sactis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat hoc sacramẽtum celebrari in domo & vasis sacris. Hoc enim sacramẽtum est repræsentatiuum Dominicæ passionis. Sed Christus nõ est passus in domo, sed extra portam ciuitatis, secundum illud Heb. vltim. Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quòd hoc sacramentum non debeat celebrari in domo, sed magis sub diuo.

4. dist. 12. q. 1. ar. 2. q. 1. ar. 2. q. 2. ar. 2. dist. 13.

¶ 2 Præterea, In celebratione huius sacramenti debet Ecclesia imitari morem Christi & Apostolorum. Sed domus, in qua primò Christus hoc sacramentum confecit, non fuit consecrata: sed fuit quoddam commune cœnaculum, à quodam patrefamilias præparatum: vt habetur Luc. 22. Legitur etiam Act. 2. quòd Apostoli erant perdurantes vnanimiter in tẽplo, & frangentes circa domos panem, & sumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modò oportet domos esse consecratas, in quibus hoc sacramentum celebratur.

¶ 3 Præterea, Nihil frustra in Ecclesia fieri debet quæ Spiritu sancto gubernatur. Sed frustra videtur adhiberi consecratio Ecclesiæ, vel altari & huiusmodi rebus inanimatis, quæ non sunt susceptiuæ gratiæ vel spiritualis virtutis. Inconuenienter igitur huiusmodi consecrationes in Ecclesia fiunt.

¶ 4 Præterea, Solum diuina opera debent recoli cum quadam solennitate: secundum illud Psalm. In operibus manuum tuarum exultabo. Sed Ecclesia vel altare opere humano consecratur, sicut & calix & ministri, & alia huiusmodi. Sed horum consecrationes non recoluntur celebriter in Ecclesia. Ergo neque consecratio Ecclesiæ vel altaris, cum solennitate recoli debet.

¶ 5 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed in veteri Testamento, quod gerebat figuram noui, non fiebat altare de lapidibus sectis: dicitur enim Exod. 20. Altare de terra facietis mihi: quòd si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Exod. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim vestitis ære, vel etiam auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obseruari in Ecclesia, quòd altare fiat solùm de lapide.

¶ 6 Præterea, Calix cum patena repræsentat sepulchrũ Christi quod fuit excisum in petra: & in Euangeliis habetur: Ergo calix debet de petra fieri, & non solùm de argento vel auro vel stanno.

¶ 7 Præterea, Sicut aurum pretiosius est inter materias vasorum: ita panni serici pretiosiores sunt inter alios pannos. Ergo sicut calix fit de auro, ita pallæ altaris debent de serico fieri, & non solum de panno lineo.

¶ 8 Præ

¶ 8 Præterea, Dispensatio sacramentorum, & ordinatio eorundem ad ministros Ecclesiæ pertinet, sicut dispensatio rerum temporalium subiacet ordinationi principum secularium. vnde & Apostolus dicit 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispẽsatores mysteriorum Dei. Sed si circa dispensationem rerum temporalium aliquid fiat cõtra statuta principum, habetur irritum. Ergo si hæc quæ dicta sunt conuenienter sunt statuta per prælatos Ecclesiæ, videtur quòd sine his corpus Christi confici non possit. Et sic videtur sequi, quòd verba Christi non sint sufficientia ad hoc sacramentum conficiendum, quod est inconueniens. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd hæc circa celebrationem huius sacramenti statuerentur.

¶ SED CONTRA est, quòd ea quæ per Ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinantur, qui dicit Matth. 18. Vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ circunstant hoc sacramentum, duo considerantur. Quorum vnum pertinet ad repræsentationem eorum, quæ circa Dominicam passionem sunt acta. Aliud autem pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, in quo Christus secundum veritatem continetur, & non solùm in figura. Vnde & consecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in vsum huius sacramenti: tum propter sacramenti reuerentiam, tum ad repræsentandum effectum sacramenti, qui ex passione Christi prouenit, secundum illud Hebr. vltim. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, &c.

Alias, sanctitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regulariter hoc sacramentum celebrari debet in domo, per quam significatur Ecclesia, secundum illud primæ Timoth. 3. Vt scias quomodo oportet te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui. extra Ecclesiam enim non est locus veri sacrificij: vt Augustinus dicit. * Et quia Ecclesia non erat concludenda sub finibus gentis Iudaicæ, sed erat in vniuerso mundo fundanda, ideo passio Christi nõ est celebrata intra ciuitatem Iudæorum, sed sub diuo: vt sic totus mundus se haberet ad passionem Christi vt domus. Et tamen, vt dicitur de consecr. dist. in. 1. cap. concedimus: In itinere positis si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentorio, si tabula altaris consecrata cæteraque sacra mysteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, missarum solennia celebrari concedimus.

Lib Sent. collect. capit. 15.

De cons. d. 2. c. Ecclesijs.

¶ Ad secundum dicendum, quòd domus, in qua hoc sacramentum celebratur, Ecclesiam significat, sicut & Ecclesia nominatur, quæ conuenienter consecratur: tum ad repræsentandam sanctificationem, quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi, tum etiam ad significandam sanctitatem, quæ requiritur in his qui hoc sacramentum susципere debent. Per altare autem significatur ipse Christus, de quo dicit Apostolus Hebræorum vltimo, Per ipsum offerimus hostiam laudis Deo. Vnde & consecratio altaris significat sanctitatem Christi: de qua dicitur Lucæ primo, Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Vnde de cõsecratione distinctione 1. dicitur, Altaria placuit non solùm vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Et ideo regulariter nõ licet celebrare hoc sacramentum nisi in domibus consecratis. Vnde sicut habetur de consecrat. distinctio. 1. nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in consecratis ab episcopo locis. Propter quod etiam quia Pagani non sunt de Ecclesia, nec alij infideles, ideo eadem distinctione legitur, Ecclesiã, in qua mortuorum * cadauera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde euulsis corporibus, & rasis parietibus vel tignis eius loci, reædificetur: sed si hæc consecrata prius fuerit, missas in ea celebrare licet, tamen si fideles fuerunt, qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest hoc sacramentum peragi in domibus non consecratis, vel violatis: sed tamen de consensu episcopi. Vnde in eadem dist. legitur, Missarum solennia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Non tamen sine altari portatili cõsecrato. vnde in eadẽ dĩ. legitur, Concedimus si Ecclesiæ fuerint incensæ vel combustæ in capellis cum tabula consecrata, missas iterum celebrari. Quia enim sanctitas Christi fons est totius ecclesiasticæ sanctitatis, ideo in necessitate sufficit ad peragendũ hoc sacramẽtum altare sanctificatũ. Propter quod etiã nunquam Ecclesia sine altari consecratur: tamen sine Ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquiis Sanctorum, quorum vita absconditа est cum Christo in Deo. Vnde in eadem dist. legitur, Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyris conditæ probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, euertantur.

** Alias, cadauera fidelium, siue infidelium.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd Ecclesia, & altare, & alia huiusmodi inanimata, consecrantur, non quia sint gratiæ susceptiua, sed quia ex cõsecratione adipiscuntur quandam spiritualem virtutẽ, per quam aptа reddũtur diuino cultui: vt scilicet homines deuotionem quandam exinde percipiant, vt sint parationes ad diuina, nisi hoc propter irreuerẽtiam impediatur. Vnde & 2. Machab. 3. dicitur vere, Dei virtus quædam est in loco. nã ipse qui habet in cælis habitationẽ, visitator & adiutor est loci illius. Et inde est, quòd huiusmodi ante consecrationem emundantur & exorcizãtur: vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione Ecclesiæ, quæ sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commissum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem dist. legitur, Ecclesias Arrianorum vbicunque inueneritis catholicas, eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora consecrate. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quòd per ingressum Ecclesiæ consecratæ homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut & per aspersionem aquæ benedictæ inducentes quod in Psal. dicitur, Benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuæ. Et ideo propter virtutem, quæ ex consecratione Ecclesiæ acquiritur, consecratio Ecclesiæ non iteratur. Vnde in eadem dist. ex concilio Niceno legitur, * Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuscunque seminе pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicunque sacerdote in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter causas, quas superius nominauimus: si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint qui consecrauerunt: alioquin qui sunt extra Ecclesiam, consecrare non possunt. Sed sicut in eadem dist. legitur, Ecclesiæ vel altaria quæ ambigua sunt de consecratione, cõsecrentur. Propter hoc etiã quòd aliquã spiritu-lem virtutem adipiscuntur per consecrationem, in eadem dist. statutum legitur: Ligna Ecclesię dedicatæ non debẽt ad aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus: in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur, Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velũ, si fuerit vetustate consumpta, incendio dentur: cineres quoq; eorum in baptisterio inferantur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorũ iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd quia consecratio altaris repræsentat sanctitatẽ Christi, consecratio verò domus sanctitatem totius Ecclesiæ: ideo cõuenientius recolitur cum sanctitate & solennitate cõsecratio Ecclesiæ vel altaris, quàm aliorum quæ consecrantur. Propter quod etiam octo diebus solẽnitas dedicationis agitur, ad significandã beatam resurrectionem Christi & membrorum Ecclesiæ. Nec est opus solius hominis cõsecratio Ecclesiæ & altaris, cùm habeat spirituale virtutem. Vnde de consecrat. distinctio. eadem dicitur, Solẽnitates dedicationum Ecclesiarum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. Quòd autem octo diebus encænia sint celebranda, in libro Regum, perfecta dedicatione templi, reperies, scilicet 3. Regum 8.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut legitur de consecrat. dist. 1. altaria, si non sint lapidea, chrismatis vnctione non consecrentur. Quod quidem competit & significationibus huius sacramenti: tum quia altare significat Christum. dicitur autem primæ Corinth. 10. Petra autem erat Christus: tum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quo ad vsum sacramenti. Lapis enim & solidus est, & de facili potest inueniri vbique: quod non erat necessarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quòd autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus insectis, fuit ad idololatriam remouendam.

¶ Ad sextum dicendum est, quòd sicut in distinctione eadem dicitur ca. vasa, quòd dam sacerdotes non aureis, sed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis mis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sam celebrari constituit: deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Postmodum autem statutum est, vt calix Domini cum patena sue ex auro omnino siue argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur. De ære autem aut ex aurichalco non fiat, quia hoc vini virtute æruginé parit, pariterque vomitum prouocat. Nullus autè in ligneo seu vitreo calice præsumat missam cantare: quia scilicet lignum porosum est, & sanguis consecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile est, & posset fractionis periculum imminere, & eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reuerentiam sacramenti statutum est, vt ex prædictis materiis calix fiat.

¶ Ad septimum dicendum, quòd vbi potuit sine periculo fieri, Ecclesia statuit circa hoc sacramentum id quod expressius repræsentat passionem Christi. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra: corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Christi fuit inuolutum. Vnde in epistola Syluestri papæ in eadem distinctione legitur, Consulto omnium statuimus, vt sacrificium altaris non in serico panno aut intincto, quisquam celebrare missam præsumat: sed in panno lineo ab episcopo consecrato, sicut corpus Christi in sindone linea & munda sepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter sui munditiam, ad significandam conscientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur ad significandam Christi passionem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd dispensatio sacramentorum pertinet ad ministros Ecclesiæ: sed consecratio eorum est ab ipso Deo. Et ideo ministri Ecclesiæ non habent aliquid statuere circa formam consecrationis: sed circa vsum sacramenti & modum celebrandi. Et ideo si sacerdos verba consecrationis proferat super materiam debita cum intentione consecrandi, absque omnibus prædictis, scilicet domo & altari, calice & corporali consecratis, & cæteris huiusmodi per Ecclesiam institutis, consecrat quidem in rei veritate corpus Christi: peccat tamen grauiter, ritum Ecclesiæ non seruans.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur.

4.di.1.q.1.art.5 q.1. ad 5ũ. Et di.8.in expos. Et di.13.in expos. princip. Et d.15.q.4. ar.3.q.1. cor. Et 1. Tim.1.ver.1.cor.2.in principio.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur. Hoc enim sacramentum verbis Christi consecratur: vt Ambrosius dicit in libro de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc sacramento dici quàm verba Christi.

¶ 2 Præterea, Verba Christi nobis per Euangelium innotescunt. Sed quædam dicuntur circa consecrationem huius sacramenti, quæ in Euangeliis non ponuntur: non enim legitur in Euangelio quòd Christus in consecratione huius sacramenti, oculos ad cælum leuauerit, similiter etiam in Euangeliis dicitur, Accipite, & comedite, nec ponitur omnes: cùm in celebratione huius sacramenti dicatur, Eleuatis oculis in cælum: & iterum, Accipite, & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiusmodi verba dicuntur in celebratione huius sacramenti.

¶ 3 Præterea, Omnia sacramenta ordinantur ad salutem fidelium. Sed in celebratione aliorum sacramentorum nõ fit communis oratio pro salute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc sacramento.

¶ 4 Præterea, Baptismus dicitur specialiter fidei sacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad institutionem fidei, magis debent circa baptismum tradi, quàm circa hoc sacramentum, sicut doctrina Apostolica & Euangelica.

¶ 5 Præterea, In omni sacramento exigitur deuotio fidelium. Non ergo magis in hoc sacramento, quam in aliis deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas & per admonitiones: puta cum dicitur, Sursum corda.

Q.82.ar.1. ¶ 6 Præterea, Minister huius sacramenti est sacerdos: vt dictũ est.* Omnia ergo quæ in hoc sacramẽto dicũtur, à sacerdote dici deberent: & non quædam à ministris, quædam à choro.

¶ 7 Præterea, Hoc sacramentum per certitudinem operatur virtus diuina. Superfluè ergo sacerdos petit huius sacramenti perfectionem, cum dicit, Quam oblationem tu Deus in omnibus, &c.

¶ 8 Præterea, Sacrificium nouæ legis multò est excellentius, quàm sacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo sacerdos petit, quòd hoc sacrificium habeatur sicut sacrificium Abel, Abrahæ & Melchisedec.

¶ 9 Præterea, Corpus Christi, sicut non incipit esse in hoc sacramẽto per loci mutationem (vt suprà dictum est*) ita etiam nec esse definit. Inconuenienter ergo sacerdos petit, Iube hoc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum. Q.75.ar.2.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur de consecra.distinct.1. Iacobus frater Domini secundum carnem, & Basilius Cæsariensis episcopus * ediderũt Missæ celebrationem. Ex quorum autoritate patet conuenienter singula circa hoc dici. *Aliàs in scriptura additur.*

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd quia in sacramento totum mysterium nostræ salutis comprehenditur, ideo præ cæteris sacramentis cum maiori solennitate agitur. Et quia scriptum est Ecclesia. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domum Domini, & Ecclesiast. decimooctauo, Ante orationem præpara animam tuam: ideo ante celebrationem huius mysterij, primò quidem præmittitur præparatio quædam, ad dignè agenda ea quæ sequuntur. Cuius præparationis prima pars est laus diuina, quæ fit in introitu, secundum illud Psal. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Et sumitur hoc, vt pluries de Psal. vel saltem cum Psalm. cantatur: quia vt Dion. dicit tertio cap. Eccl. hierar. Psalmi comprehendunt per modum laudis quicquid in sacra Scriptura continetur. Secunda pars continet commemorationem præsentis miseriæ, dum misericordia petitur dicendo, Kyrie eleison, ter quidem pro persona Patris, ter autem pro persona Filij, cùm dicitur, Christe eleison: & ter pro persona Spiritus sancti, cùm subditur Kyrie eleison, contra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ: vel ad significandum quòd omnes personæ sunt in se inuicem. Tertia autem pars commemorat cælestem gloriam, ad quam tendimus post præsentem vitam & miseriam, dicendo, Gloria in excelsis Deo, quæ cantatur in festis, in quibus commemoratur cælestis gloria, intermittitur autem in officiis luctuosis, quę ad commemorationem miseriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam sacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis mysteriis. Secundò autem præmittitur institutio fidelis populi: quia hoc sacramentum est mysterium fidei: vt suprà habitum est.* Quæ quidem institutio dispositiuè quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quæ in Ecclesia legitur per lectores & subdiaconos. Post quam lectionem cantatur à choro graduale, quod significat perfectum vitæ: & halelu-iah, quod significat spiritualem exultationẽ, vel tractus in officiis luctuosis, qui significat spiritualem gemitum. hæc enim consequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfectè autem populus instruitur per doctrinam Christi in Euangelio contentam, quæ à summis ministris legitur, scilicet à diaconibus. Et quia Christo credimus tanquam diuinæ veritati (secundum illud Ioann. 8. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto Euangelio symbolum fidei cantatur, in quo populus ostendit, se per fidem Christi doctrinæ assentire. Cantatur autem hoc symbolum in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi, & beatæ Virginis & Apostolorum (qui hanc fidem fundauerunt) & aliis huiusmodi. Sic igitur populo præparato & instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterij, quod quidem & offertur vt sacrificium, & consecratur, & sumitur vt sacramentum. Vnde primò peragitur oblatio, secundò consecratio materiæ oblatæ, tertio eiusdem perceptio. Circa oblationem verò duo aguntur, scilicet laus populi in cantu offertorij: (per quod significatur lætitia offerentium) & oratio sacerdotis, qui petit vt oblatio populi sit Deo accepta (vnde & 1. Paralippomen. 29. dixit Dauid, Ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc, & populum tuum qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria) & postea orat dicens, Domine Deus custodi hanc voluntatẽ. Deinde circa consecrationẽ, quæ supernaturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde & monetur sursum corda habere ad Dominum. Et ideo finita præfatione populus deuote laudat diuinitatem Chri

Christi, cum Angelis dicens, Sanctus, Sanctus, & humanitatem cum pueris dicens, Benedictus qui venit. Deinde sacerdos secretò commemorat, primò quidem pro quibus hoc sacrificium offertur, scilicet pro vniuersali Ecclesia, & pro his qui in sublimitate sunt constituti. 1. Timoth. 2. & specialiter quosdam qui obtulerunt, vel pro quibus offertur. Secundò commemorat sanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cùm dicit commrnicantes & memoriam venerantes, &c. Tertiò petitionem concludit cùm dicit, vt hæc oblatio sit illis pro quibus offertur salutaris. Deinde accedit ad ipsam consecrationem, in qua primò petit cõsecrationis effectum, cùm dicit, Quam oblationem tu Deus, &c. Secundò consecrationem peragit per verba Saluatoris, cùm dicit, Qui pridie, &c. Tertiò excusat præsumptionem per obedientiam ad mandatum Christi, cùm dicit, Et memores. Quarto petit hoc sacrificium per actum esse deo acceptum, cùm dicit, Supra quæ propitio, &c. Quintò petit huius sacrificij & sacramenti effectum. Primò quidem, quantum ad ipsos sumentes, cùm dicit, Supplices te rogamus. Secundo quantum ad mortuos, qui iam sumere, non possunt, cùm dicit, Memento etiam Domine, &c. Tertiò, specialiter quantum ad ipsos sacerdotes offerentes, cùm dicit, Nobis quoque peccatoribus. Deinde agitur de perceptione sacramenti, & primò præparatur populus ad percipiendum. Primò quidem, per orationem communem totius populi (quæ est oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatam, quam specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos quæsumus Domine, &c. Secundò præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei, est enim hoc sacramentum vnitatis & pacis: vt suprà dictum est.* Q.79.ar.1 & 3. qu. 73.art.4. In missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur, non pro pace præsenti, sed pro requie mortuorum, pax intermittitur. Deinde sequitur perceptio sacramenti, primò percipiente sacerdote, & postmodum aliis dante: quia, vt Dionysius dicit 3. cap. Ecclesiast. hierarch. ille qui aliis diuina tradit, primò debet ipse particeps esse. Vltimò autem tota missæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptione mysterij (quod significat cantus post communionem) & sacerdote per orationem gratias offerente, sicut & Christus celebrata cœna cum discipulis hymnum dixit, vt dicitur Matth. 26.

In corp. ¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd consecratio solis verbis Christi conficitur. Alia verò necesse est addere ad præparationem populi sumentis, sicut dictum est.*

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd sicut dicitur Ioannis vltimo, Multa sunt à Domino facta vel dicta quæ Euangelistæ non scripserunt. Inter quæ fuit hoc, quòd Dominus in cœna oculos leuauit in cælum quod tamen Ecclesia ex traditione Apostolorũ habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in suscitatione Lazari (vt habetur Io. 11.) & in oratione, quam pro discipulis fecit Ioan. 17. oculos leuauit ad Patrem, in huius sacramenti institutione multò magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur, Manducate & comedite, non differt quantum ad sensum: nec multum refert quid dicatur, præsertim cùm verba illa non sint de forma, vt suprà dictum est.* Q.77.ar.3. & ar.1. ad 2. Quod autem additur, omnes, intelligitur in verbis Euangelij, licet non exprimatur: quia ipse dixerat Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam in vobis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Eucharistia est sacramentum totius Ecclesiasticæ vnitatis. Et ideo specialiter in hoc sacramento magis quàm in aliis debet fieri mentio de omnibus quę pertinent ad salutem totius Ecclesiæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd institutio fidei est duplex. *Aliàs circa.* Vna quæ fit nouiter imbuendis, scilicet catechumenis: & talis institutio fit * per baptismum. Alia autem est institutio, qua instruitur fidelis populus, qui communicat huic mysterio, & talis institutio fit in hoc sacramento. Et tamen ab hac institutione non repelluntur etiam catechumeni & infideles. Vnde dicitur de consecratione distinctione 1. Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum vsque ad Missam catechumenorum, in qua scilicet continetur institutio fidei.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento & maior deuotio requiritur quàm in aliis sacramentis (propter hoc quòd in hoc sacramento totus Christus continetur) & etiam communior, quia in hoc sacramento requiritur deuotio totius populi pro quo sacrificium offertur, & non solum perciLi. de ora. dom. ver. pientium sacramentum, sicut in aliis sacramentis. Et ideo vt Cyprianus * dicit, sacerdos præfatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo, sursum corda vt dum respondet plebs, habemus ad Dominũ, admoneatur nihil aliud se quàm Deum *sui finẽ.* cogitare debere.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in hoc sacramento (sicut dictum est*) tanguntur ea quæ pertinent ad totam Ecclesiam. Et ideo quædam dicuntur à choro quæ pertinent ad populum. Quorum quædam chorus totaliter prosequitur, quæ scilicet toti populo inspirantur. Quædam verò populus prosequitur, sacerdote inchoante, qui personam Dei gerit, in signum quòd talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina, sicut fides & gloria cælestis. Et ideo sacerdos inchoat Symbolum fidei, & Gloria in excelsis Deo. Quædam verò dicuntur per ministros, sicut doctrina veteris & noui Testamenti, in signum, quòd per ministros à Deo missos, est doctrina hæc populis annunciata. Quædam verò sacerdos solus prosequitur: quæ scilicet ad proprium officium sacerdotis pertinent, vt scilicet dona & preces offerat pro populo, sicut dicitur Hebræo. 5. In his tamen quædam dicit publice, scilicet quæ pertinent & ad sacerdotem & ad populum, sicut sunt orationes communes. Quædam verò pertinent ad solum sacerdotem, sicut oblatio & consecratio: & ideo quæ circa hæc sunt dicenda, occultè à sacerdote dicuntur. In vtrisque tamen excitat attentionem populi, dicendo, Dominus vobiscum: & expectat assensum dicentium, Amen. Et ideo etiam in his quæ secretè dicuntur, publice præmittit, Dominus vobiscum, & subiungit, Per omnia secula seculorum. Vel secretè aliqua sacerdos dicit, in signum, quòd circa Christi passionem discipuli non nisi occultè confitebantur Christum. *In Iustit. ad 3.*

¶ Ad septimum dicendum, quòd efficacia verborum sacramentalium impediri potest per intentionem sacerdotis. Nec tamen est inconueniens quòd à Deo petamus id quod certissime scimus ipsum facturum, sicut Christus Ioannis 17. petit suam clarificationem. Non tamen videtur ibi sacerdos orare, vt consecratio impleatur, sed vt nobis fiat fructuosa. Vnde signanter dicit, Vt nobis corpus & sanguis fiat. Et hoc significant verba, quæ præmittit dicens, Hanc oblationem facere digneris benedictam, secundum Augustinum, * id est per quam benedicamur, scilicet per gratiam adscriptam, id est per quam in cælo adscribamur: rationabilem, id est per quam à bestiali sensu exuamur: acceptabilem, vt qui nobismetipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio simus. *Refert de cõ. d.1.ca. vnum.*

¶ Ad octauum dicendum, quòd licet hoc sacramentum ex seipso præferatur omnibus antiquis sacrificiis: tamen sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sacerdos, vt hoc sacrificium accepetur à Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo.

¶ Ad nonum dicendum, quòd sacerdos non petit neque quòd species sacramentales deferantur in cælum, neque corpus Christi verum, quod ibi esse non definit: sed petit hoc pro corpore mystico (quod scilicet in hoc sacramento significatur) vt scilicet orationes sacerdotis & populi Angelus assistens diuinis mysteriis, Deo repræsenter, secundum illud Apocalypsis. 8. Ascendit fumus incensorum de oblationibus sanctorum de manu angeli. Sublime autem altare Dei dicitur vel ipsa Ecclesia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipse Deus cuius participationem petimus: de hoc enim altari dicitur Exod. vigesimo, Non ascendes ad altare meum per gradus, id est in Trinitate gradus non facies. Vel per Angelum intelligitur ipse Christus qui est magni concilij Angelus, qui corpus suum mysticum Deo patri coniungit, & Ecclesiæ triumphanti. Et propter hoc etiam missa nominatur: quia per Angelum sacerdos preces ad Deum mittit, sicut populus per sacerdotem: vel quia Christus est hostia nobis missa à Deo. Vnde & in fine missæ diaconus in festiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite missa est, scilicet hostia ad Deum per Angelum: vt scilicet sit Deo accepta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur sint conuenientia.

4.sent.d. 12.in expositi.lit. Et opus. 65.c.5. Et opus. 66. per totũ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur non sint conuenientia. Hoc enim sacramentum ad nouum Testamentum pertinet, vt ex forma ipsius apparet. In nouo autem Testamento non sunt obseruandæ cæremoniæ veteris Testamenti, ad quas pertinebat quod sacerdos & ministri aqua lauabantur, quando accedebant ad offerendum: legitur enim Exodi 30. Lauabunt Aaron & filij eius manus suas ac pedes, quando ingrediuntur tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare. Non est ergo conueniens, quòd sacerdos lauet manus suas inter Missarum solennia.

¶ 2 Præterea, Ibidem Dominus mandauit quòd Aaron adoleret incensum suaue fragrans super altare, quod erat ante propitiatorium. Quod etiam pertinebat ad cæremonias veteris Testamenti. Inconuenienter ergo in Missa sacerdos thurificatione vtitur.

¶ 3 Præterea, Ea quæ in sacramentis Ecclesiæ aguntur, nõ sunt iteranda. Inconuenienter igitur sacerdos multoties iterat crucc signationes super hoc sacramentum.

¶ 4 Præterea, Apostolus dicit Hebræorum 7. Sine vlla contradictione, quod minus est, à maiori benedicitur. Sed Christus qui est in hoc sacramento, post consecrationem est multò maior sacerdote. Inconuenienter igitur sacerdos post consecrationem benedicit hoc sacramentum, cruce signando.

¶ 5 Præterea, In sacramento Ecclesiæ nihil debet fieri quod ridiculosum videatur. Videtur autem ridiculosum gesticulationes facere, ad quas pertinere viderur, quòd sacerdos quandoque brachia extendit, manus iungit, digitos compli-

* Alias incurvat. cat, & seipsum * inclinat. Ergo hoc non debet fieri in hoc sacramento.

¶ 6 Præterea, Ridiculosum etiam videtur, quòd sacerdos multoties se ad populum vertit, & multoties populum salutet. Non ergo debent hæc fieri in celebratione huius sacramenti.

¶ 7 Præterea, Apost.1.Corin.1. pro inconuenienti habet, quòd Christus diuisus sit. Sed post consecrationem Christus est in hoc sacramento, inconuenienter ergo hostia frangitur à sacerdote.

¶ 8 Præterea, Ea quæ in hoc sacramento aguntur, passionem Christi repræsentant. Sed in passione Christi corpus fuit diuisum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Christi in quinque partes frangi deberet magis, quam in tres.

¶ 9 Præterea, Totum corpus Christi in hoc sacramento seorsum consecratur à sanguine. Inconuenienter ergo vna pars eius sanguini miscetur.

¶ 10 Præterea, Sicut corpus Christi proponitur in hoc sacramento vt cibus, ita & sanguis Christi vt potus. Sed sumptioni corporis Christi non adiungitur in celebratione Missæ alius corporalis cibus. Incõuenienter igitur sacerdos post sumptionem sanguinis Christi, vinum non consecratum sumit.

¶ 11 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed de agno Paschali, qui fuit figura huius sacramenti, mandatur quòd non remaneret ex eo quicquam vsque mane. Inconuenienter igitur hostiæ consecratæ reseruantur, & non statim sumuntur.

¶ 12 Præterea, Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cum dicit, Dominus vobiscum, &, Gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui vni soli, & maximè minori. Ergo inconueniens videtur, quòd sacerdos vno tantum ministro præsente, celebret Missam. Sic igitur videtur quòd inconuenienter aliqua agantur in celebratione huius sacramenti.

¶ SED IN CONTRARIVM est Ecclesiæ consuetudo quæ errare non potest: vtpote Spiritu sancto instructa.

Q.60.ar. 5.& 6. RESPONDEO dicẽdum, quòd (sicut supra dictum est *) in sacramentis dupliciter aliquid significatur, scilicet verbis & factis, ad hoc quòd sit perfectior significatio. Significantur autem verbis in celebratione huius sacramenti quędam pertinentia ad passionem Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramẽto, vel etiam ad corpus mysticum, quod significatur in hoc sacramẽto, & quædam pertinẽtia ad vsum huius sacramẽti, qui debet esse cũ deuotione & reuerentia. Et ideo in celebratione huius mysterij quædã agũtur ad repræsentandã passionẽ Christi, vel eriã dispositionẽ corporis mystici, & quædam aguntur pertinentia ad deuotionem & reuerentiam huius sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ablutio manuum fit in celebratione Missę propter reuerentiam huius sacramẽti. Et hoc dupliciter. Primò quidẽ: quia aliqua pretiosa tractare non consueuimus, nisi manibus ablutis. vnde indecẽs videtur, quòd ad tantum sacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundò, propter significationẽ: quia vt Dion. dicit 3.c.Eccl.hierar. extremitatum ablutio significat emundationem etiam à minimis peccatis: secundũ illud Io.13. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. Et talis emũda- De ma- nuum & tio requiritur ab eo qui accedit ad hoc sacramẽtũ. Quod etiã digitorũ significatur per confessionem, quæ fit ante introitum Missæ. Et ablutio- hoc idẽ significabat ablutio sacerdotũ in veteri lege: vt ibidẽ ne. Dion. dicit. Nec tamen Ecclesia hoc seruat tanquam cæremoniale veteris legis præceptũ, sed quasi ab Ecclesia institutum, sicut quiddam secundum se cõueniens. Et ideo non eodẽ modo obseruatur sicut tunc: prætermittitur enim pedũ ablutio & seruatur ablutio manuum, quæ potest fieri magis in promptu, *& quæ sufficit ad significandã perfectam mũdationem. Cùm enim manus sit organum organorum (vt dicitur tertio de anima) omnia opera attribuuntur manibus, vnde in Psal. dicit, Lauabo inter innocentes manus meas. * Alias qua manũ fricit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam thurificatione non vtimur quasi cæremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto. Vnde nõ eodẽ modo vtimur, sicut in lege veteri erat statutum. Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reuerentiã huius sacramenti, vt scilicet per bonum odorẽ depellatur si quid corporaliter praui odoris in loco fuerit, quod posset prouocare horrorem. Secundò pertinet ad repræsentandum effectum gratiæ, qua sicut bono odore Christus plenus fuit (secundũ illud Gẽ.27. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni) & à Christo deriuatur ad fideles officio ministrorum: secundum illud 2.Cor.2. Odorem notitiæ suæ spargit per nos in omni loco. Et ideo vndique thurificato altari, per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem. De thurificatione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacerdos in celebratione Missę vtitur cruce signatione, ad exprimẽdam passionẽ Christi, quæ ad crucem est terminata. Est autem passio Christi quibuldam quasi gradibus peracta. Nã primò fuit Christi traditio, quæ facta est à Deo, Iuda, & Iudæis: quod significat trina cruce signatio, super illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata. Secundò fuit Christi venditio. est autem venditus Sacerdotibus, Scribis & Pharisæis. Ad quod significandum fit iterum trina cruce signatio super illa verba, Benedictã, ascriptam, ratam. Vel ad ostendendum pretium vẽditionis, scilicet triginta denarios. Additur autẽ & duplex super illa verba, Vt nobis corpus & sanguis, &c. ad designandum personã Iudæ vẽditoris & Christi vẽditi. Tertiò aũt fuit præsignatio passionis Christi facta in cœna. Ad quod designãdũ fiunt tertio duę cruces. vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis. vbi vtrobiq; dicitur, Benedixit. Quartò autẽ fuit ipsa passio Christi. vnde ad repræsentãdum quinque plagas Christi, fit quartò quintuplex cruce signatio super illa verba, Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ. Quintò repræsentatur extensio corporis & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinam cruce signationem, quę fit super illis verbis, Corpus & sanguiné sumpserimus, omni benedictione, &c. Sextò repræsentatur triplex oratio, quam fecit in cruce. Vnam pro persecutoribus, cùm dixit, Pater ignosce illis. Secundam pro liberatione à morte, cùm dixit, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cùm dixit, Pater in manus tuas commendo Spiritum meum. Et ad hoc significandum fit trina cruce signatio super illa verba, Sanctificas, viuificas, benedicis. &c. Septimò repræsentantur tres horæ quibus pependit in cruce, scilicet à sexta vsque ad horam nonam. Et ad hoc consignificandum fit iterum trina cruce signatio ad illa verba, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Octauò autem repræsentatur separatio animæ à corpore per duas cruces subsequẽtes extra calicẽ factas. Nonò autẽ repræsentatur resurrectio tertia die facta, per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, pax Domini sit semper vobiscum. Potest autẽ hrc nius dici, quòd cõsecratio huius sacramẽti, & acceptatio huius

ius sacrificij, & fructus ipsius procedit ex virtute crucis Christi. Et ideo vbicunque fit mentio de aliquo horum, sacerdos cruce signatione vtitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sacerdos post consecrationem non vtitur cruce signatione ad benedicendum & consecrãdũ, sed solùm ad commemorandum virtutem crucis & modũ passionis Christi: vt ex dictis patet. * In solut. præced.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd ea quæ sacerdos in Missa facit, nõ sunt ridiculosæ gesticulationes: siũt enim ad aliquid repræsentandum. Quod enim sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extẽsionem brachiorum Christi in cruce. Leuat etiam manus orando, ad designandũ quòd oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: secundum illud Thren.3. Leuemus corda nostra cũ manibus ad Dominum in cælos. & Exod. 17. dicitur, quòd cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israel. Quòd autem manus interdũ iungit, & se inclinat, est supplicter & humiliter orantis, & designat humilitatem & obedientiam Christi, ex qua passus est. Digitos autem iungit post consecrationem, scilicet pollicem cum indice, quibus corpus Christi consecratum tetigerat, vt si qua particula digitis adhæserit, non dispergatur: quod pertinet ad reuerentiam sacramenti.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quinquies se sacerdos vertit ad populum, ad significandum quòd Dominus die resurrectionis quinquies se manifestauit: vt supra dictũ est * in tractatu de resurrectione Christi. Salutat autem septies populũ, scilicet quinque vicibus, quibus se conuertit ad populum: & bis quando se non conuertit (scilicet cùm ante præfationem dicit, Dominus vobiscum, & cùm dicit, Pax Domini sit semper vobiscũ) ad designandum septiformem gratiam Spiritus sancti. Episcopus autem celebrans in festis, in prima salutatione dicit, Pax vobis: quod post resurrectionem discipulis dixit Dominus: cuius personam repræsentat præcipuè Episcopus. Q.55.ar. 3.arg.3.

¶ Ad septimum dicendum, quòd fractio hostiæ tria significat. Primò quidem ipsam diuisionẽ corporis Christi, quæ facta est in passione. Secundò distinctionẽ corporis mystici secũdũ diuersos status. Tertiò distributionem gratiarum, procedentium ex passione Christi: vt Dion. dicit 3.c.Eccl.hier. Vnde talis fractio non inducit diuisionem Christi.

¶ Ad octauum dicendum, quòd sicut Sergius Papa dicit (& habetur de consecratio.dist.2.) triforme est corpus Domini. Pars * oblata in calicem missa, corpus Christi quod iam resurrexit, monstrat, scilicet ipsum Christum, & beatam Virginem, vel siqui alij sancti cũ corporibus iam sunt in gloria. Pars comesta, ambulans adhuc super terrã, quia scilicet viuentes in terra, sacramento * vtũtur & passionibus conterũtur, sicut & panis comestus conteritur dentibus. Pars in altari vsque ad finem missæ remanẽs, corpus in sepulchro: quia vsque in finem seculi corpora sanctorum in sepulchris erunt: quorũ tamen animæ sunt vel in purgatorio vel in cælo. Hic tamen ritus non seruatur modo: vt scilicet vna pars seruetur vsque in finem Missæ, propter periculum. Manet tamen eadem significatio partium. Quam quidam metrice expresserunt dicentes, Alias oblata. Alias mittitur.

Hostia diuiditur in partes, tincta beatos
Plene, sicca notat vivos, seruata sepultos.

Quidam tamen dicunt, quòd pars in calicẽ missa, significat eos, qui viuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem seruata significat plenè beatos, scilicet quantum ad animam & corpus: pars autem comesta, significat cæteros.

¶ Ad nonum dicendũ, quòd per calicem duo possunt significari. Vno modo ipsa passio Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramẽto. Et secundũ hoc per partem in calicem missam, significantur illi, qui adhuc sunt participes passionum Christi. Alio modo potest significari fruitio beata, quæ etiam in hoc sacramẽto præfiguratur. Et ideo illi quorũ corpora iam sunt in plena beatitudine, significãtur per partẽ in calicem missam. Et est notandum, quòd pars in calicem missa, non debet populo dari in supplementum communionis: quia panem intinctum non porrexit Christus nisi Iudæ proditori.

¶ Ad decimum dicendum, quòd vinum ratione suæ humiditatis est ablutiuũ. Et ideo sumitur post susceptionẽ huius sacramenti, ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant, quod pertinet ad reuerentiã sacramẽti. Vnde extra de celebratione Missarũ, cap. ex parte, Semper sacerdos vino os persundere debet, postquam totum percepit Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadẽ ratione perfundit vino digitos quibus corpus Christi tetigerit.

¶ Ad vndecimum dicendum est, quòd veritas quantum ad aliquid debet respondere figuræ: quia scilicet non debet pars hostiæ consecratæ, de qua sacerdos & ministri vel etiam populus communicat, in crastinum reseruari. Vnde, vt habetur de consecratio.distinctio.2. Clemens Papa statuit, quòd tãta holocausta in altari offerantur, quanta populo sufficere debeant, quòd si remãserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore & tremore clericorum diligentia consumantur. Quia tamen hoc sacramentum quotidie sumendũ est (non autem agnus Paschalis quotidie sumebatur) ideo oportet alias hostias consecratas pro infirmis conseruare. Vnde in eadem distinct. legitur, Presbyter Eucharistiam semper habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.

¶ Ad duodecimum dicendũ, quòd in solẽni celebratione Missæ, plures debent adesse. Vnde Soter Papa dicit, vt habetur de cõsecratio.distinctio.1. Hoc quoque statutũ est: vt nullus presbyterorũ, Missarũ solẽnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, siaique respõdẽtibus, ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secretis, orate pro me, apertissimè conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi. Vnde & ad maiorem solẽnitatem, ibidem statutum legitur, quòd Episcopus cum pluribus Missarum solennia peragat. In missis tamẽ priuatis sufficit vnum habere ministrũ, qui gerit personam totius populi catholici, ex cuius persona sacerdoti pluraliter respondet.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm possit sufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius sacramenti occurrentibus, statuta Ecclesiæ obseruando.

4.dist.13. in expos. lit. DE SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non possit sufficienter occurri defectibus, qui circa celebrationẽ huius sacramenti occurrunt, statuta Ecclesiæ obseruando. Contingit enim quandoque quòd sacerdos ante cõsecrationem vel post moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne sacramẽtum sumere possit, & Missam perficere. Ergo videtur quòd non possit impleri statutum Ecclesiæ, quo præcipitur quòd sacerdos consecrans, suo sacrificio communicet.

¶ 2 Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos ante cõsecrationem vel post, recolit se aliquid comedisse vel bibisse, vel etiam alicui peccato mortali subiacere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat. Necesse est ergo, quòd ille, qui est in tali articulo cõstitutus, peccet mortaliter, contra statutum Ecclesiæ faciens, siue sumat, siue non sumat.

¶ 3 Præterea, Contingit quãdoque quòd in calicem musca vel aranea, vel aliquod animal venenosum cadat post cõsecrationẽ, vel etiam cognoscit sacerdos calici venenũ esse immissum ab aliquo maleuolo causa occidendi ipsum. In quo casu si sumat, videtur mortaliter peccare, se occidendo, vel Deum tentando: similiter si non sumat, peccat, contra statutum Ecclesiæ faciens. Ergo videtur esse perplexus, & subiectus necessitati peccandi, quod est inconueniens.

¶ 4 Præterea, Contingit quandoque quòd per negligentiam ministri aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum, & hoc sacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam casu videtur esse perplexus, siue sumat corpus sine sanguine (quasi imperfectum faciens * sacramentum) siue non sumat nec corpus nec sanguinem. * Alias sacrificium.

¶ 5 Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos non recolit se dixisse verba consecrationis, vel etiam alia quæ in celebratione huius sacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc casu, siue reiteret verba super eandem materiam, quæ forte iam dixerat, siue vtatur pane & vino non consecratis, quasi consecratis.

¶ 6 Præterea, Cõtingit quandoq; propter frigus, quòd sacerdo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti dilabitur hostia in calicem, siue ante fractionem, siue post. In hoc ergo casu nó poterit sacerdos ritum Ecclesiæ implere, vel de ipsa fractione, vel etiam de hoc quòd sola tertia pars mittatur in calicem.

¶ 7 Præterea, Contingit quandoque, quòd per negligentiam sacerdotis sanguis Christi effunditur, vel etiá quòd sacerdos sacramentum sumptum vomit, aut etiam quòd hostiæ cõsecratæ tamdiu conseruantur, vt putrefiant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercunque perdantur. In quibus casibus non videtur posse huic sacramento debita reuerentia exhiberi secundum Ecclesiæ statuta. Non videtur ergo, quòd his defectibus seu periculis occurri possit, saluis Ecclesiæ statutis.

¶ SED CONTRA est quod sicut Deus, ita Ecclesia nõ præcipit aliquid impossibile.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd periculis seu defectibus circa hoc sacramentum contingentibus dupliciter potest occurri. Vno modo præueniendo, ne scilicet periculum accidat, Alio modo subsequendo, vt scilicet id quod accidit emendetur, vel adhibendo remedium, vel saltem per pœnitẽtiam eius, qui negligenter egit circa hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis & sanguinis Domini, non oportet vt per alium suppleatur. Si verò incepta consecratione hoc accideret (puta consecrato corpore ante consecrationem sanguinis, vel etiam consecrato vtroque) debet missæ celebritas per alium expleri. Vnde, vt habetur in Decret. 7. quæst. 1. cap. nihil. In Toletano concilio * legitur, Censuimus conuenire, vt cùm à sacerdotibus missarum tempore mysteria sacra consecrantur, si ægritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo cœptum nequeant explere mysterium, fiat liberum Episcopo vel presbytero alteri consecrationem exequi incepti officij. Non enim aliud competit ad supplementum initiatis mysteriis, quàm vt aut incipientis aut subsequentis benedictione sint completa sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfecto ordine compleantur. Cùm enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum format, vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Nec tamẽ quòd naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus absq; præuentu patentis molestiæ, minister vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. si quis hoc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

Tolet. 7. c. 1. vel 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vbi difficultas occurrit, semper est accipiendum illud quod habet minus de periculo. Maxime autem periculosum circa hoc sacramentum est, quod est contra perfectionem huius sacramenti, quia hoc est immane sacrilegium. Minus autem est illud, quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et ideo si sacerdos post cõsecrationem inceptam, recordetur se aliquid comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium, & sumere sacramentũ. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisisse, debet pœnitere cum proposito confitendi & satisfaciẽdi: & sic non indigne, sed fructuosè sumere sacramentum. Et eadem ratio est si meminerit se excommunicationi cuicũque subiacere. debet enim assumere propositum humiliter absolutionem petendi: & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequetur quantum ad hunc actum, quòd peragat diuina mysteria. Si verò ante consecrationem alicuius prædictorũ sit memor, tutius reputarem, maximè in casu manducationis, & excommunicationis, quòd missam inceptam desereret, nisi graue scandalum timeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si musca vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit esse immissum, debet effũdi, & abluto calice denuo aliud vinum poni consecrandum. Si verò aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrariũ mitti. Si verò venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alij dare ne calix vitæ vertatur in mortem: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquiis conseruari. Et ne sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo resumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd si sacerdos ante cõsecrationem sanguinis & post consecrationẽ corporis percipiat aut vinum aut aquam non esse in calice, debet statim apponere: & consecrare. Si verò post cõsecrationis verba perceperit, quòd aqua desit, debet nihilominus procedere: quia impositio aquæ (vt suprà dictum est *) non est de necessitate sacramenti. Debet tamen puniri ille, ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam cõsecrato misceri: quia sequeretur corruptio sacramẽti pro aliqua parte, vt supra dictũ est. *Si verò percipiat post verba cõsecrationis, quòd vinum non fuerit positũ in calicẽ: si quidem hoc percipiat ante sumptionem corporis, debet deposita aqua, si ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & resumere à verbis consecrationis sanguinis. Si verò hoc perceperit post sumptionẽ corporis, aliá hostiam apponere debet, iterum consecrandam simul cum sanguine. Quod ideo dico: quia si diceret sola verba consecrationis sanguinis, non seruaretur debitus ordo consecrandi: & sicut dicitur in prædicto c. Toletani concilij, * perfecta vidi videtur non possunt sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur. Si verò inciperet à consecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequentia, non compereret nisi adesset hostia consecrata, cum in illis verbis illis occurrant quædam dicenda & fienda nõ solum circa sanguinem, sed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum sumere hostiam consecratam & sanguinem, non obstante etiam, si prius sumpserit aquam, quę erat in calice: quia præceptum de perfectione sacramenti maioris est ponderis, quàm præceptum quòd hoc sacramentum à ieiunis sumatur, vt suprà dictum est. *

Q.77.ar. 5. & locis ibi citat.

In hac so lut.

Q.80.ar. 8. ad 3.

Cant.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamẽ debet ex hoc mente perturbari, non enim qui multa dicit, recolit omnium, quæ dixit, nisi forte aliquid in dicendo, apprehẽderit sub ratione iam dicti: sic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde si aliquis attentè cogitet illud quod dicit, non tamẽ cogitet se dicere illud, non multum postea recolit se dixisse. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, inquantũ accipitur sub ratione præteriti: sicut dicitur in lib. de memoria. * Si tamẽ sacerdoti probabiliter cõstet se aliqua omisisse: fiquidẽ non sunt de necessitate sacramẽti: non existimo quòd propter hoc debeat resumere, immutando ordinẽ sacrificij: sed debet vlterius procedere. Si verò certificetur se omisisse aliquid eorũ, quæ sunt de necessitate sacramẽti, scilicet formas cõsecrationis, cùm forma consecrationis sit de necessitate sacramẽti, sicut & materia, idẽ videtur faciendũ, quòd dictũ est * in defectu materiæ, vt scilicet resumatur à forma consecrationis, & cætera per ordinẽ reiterentur, ne mutetur ordo sacrificij.

Ar. 4.

Cap. 1. in 2. inter per. &c.

In fine dicto.

¶ Ad sextum dicendum, quòd fractio hostiæ consecratæ, & quòd vna sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sic vt admixtio aquæ significat populũ. Et ideo horũ prætermissio non facit imperfectionẽ sacrificij, vt propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationẽ huius sacramenti.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut legitur de consecrat. dist. in. ex decreto Pij papæ) si per negligentiá aliquid de sanguine stillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lábetur, & tabula radetur. Si verò nõ fuerit tabula, terra radetur, & igni cõsumetur, & cinis intra altare condetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem super altare stillauerit calix, forbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteũ altaris, & ad aliud stilla peruenerit, decẽ diebus pœniteat. Si vsq; ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vsq; ad quartum, viginti diebus pœniteat: & linteamina quæ stilla tetigerit, trib* vicibus lauet minister calice subtus posito: & aqua ablutionis fumatur, & iuxta altare recondatur, posset etiá sumi in potũ à ministro, nisi propter abominationem dimitteretur. Quidam autem vlterius partem illam linteaminũ incidunt & comburunt, & cinerem in altari vel sacrario reponunt. Subditur autem ibi dem ex pœnitentiali Bedæ presbyteri, * Si quis per ebrietatem vel voracitatem Eucharistiá euomuerit, quadraginta diebus pœniteat, si laicus est, clerici vel monachi seu diaconi & presbyteri, septuaginta diebus pœniteãt, Episcopus, nonaginta. Si autem infirmitatis causa euomuerint, septem diebus pœniteãt. Et in eadem distin. legitur ex concil. Arelatensi, Qui non bene custodierit * sacramentum, & mus vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non incensa fuerit, triginta diebus pœniteat. Et eadem pœnitentia videtur

Habet 2. cap.

Alius tripudium

¶ *Super Quæstionis octuagesimæquartæ articulum primum & secundum.*

IN primis duobus art. tria dicenda occurrunt. Primum de materia sacramenti pœnitentiæ: ex qua cum forma constituitur sacramentum, an scilicet hoc sacramentum habeat materiam, ex qua constituatur. Et mouetur hoc dubium propter Scotum in 4. di. 16. q. 1. dicentem huius sacramenti nullam partem esse actum pœnitentis: sed sacramentum hoc essentialiter consistere in absolutione: ita quòd secundũ eum sacramentum pœnitentiæ non cõstituitur ex materia & forma contra communem doctrinam in 1. dist. 4. sent. imò contra doctrinam sacri Concilij sub Eugenio 1111. vbi dicitur quod omnia sacramenta constant ex rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: & specialiter de sacramento pœnitentiæ dicitur, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis.

Q.77.ar. 5. & locis ibi citat.

¶ Nec ratio Scot. valet, scilicet quia nullus actus pœnitentis est aliquid sententiæ sacerdotis: quoniam supponit hæc ratio sacramentum hoc consistere essentialiter in sola absolutione.

¶ Quo circa sequendo & communẽ & sacri Concilij doctrinam, dicendum est sacramentum pœnitentiæ constare ex verbis absolutionis vt forma, & actu seu actibus pœnitentis: vt materia proxima. Nec alia quærenda est de hoc ratio nisi auctoritas vtraque iam adducta & consonantia quia scilicet consonant conditiones sacramenti huius toti constituto ex actu pœnitentis & absolutione, & in significando & in causando, & in passiua institutione diuina.

¶ Secundum est circa rem huius sacramenti, quæ scilicet est & res & sacramentum: an scilicet sit interior pœnitentia: an ornatus aliquis. Et quoniam magna videtur altercatio de ornatu, nec intentionis meæ est scribere ad contradicendum aliis, dimissa vnicuique probabilitate suæ opinionis, dicam quid secundum Autorem & rationem rectam videtur sentiendum.

¶ De sacramentis nil aliud sentiendum est, nisi quod accepimus: ex acceptis autem tam ex parte causalitatis attributæ sacramento quàm ex patteri & sacramenti, quàm etiam ex parte subiecti disponendi ad gratiam, vtrinum sacramenti effectum, nec necessariò, nec probabiliter ornatus ponitur. Nã causalitas sacramenti sufficienter saluatur respectu gratiæ, etiam si nihil aliud causaret: res verò & sacramentum sufficienter saluatur hic per interiorem pœnitentiam.

4. di. 14. q. 1. art. 1. q. 1. Et de 22. q. 2. ar. 3. q. 2. cor. Ca. Mul. ti.

¶ Dispositio autem ad gratiam (quæ tamen tantùm ponderatur à ponẽtibus ornatum) tripliciter monstratur alicna, ab ornatu. Primo ex parte gratiæ: quoniam gratia non est talis forma in anima, vt egeat alia forma prædisponente ad ipsam. Fallax siquidem imaginatio est putare, quòd sicut lignum, si debet ignirí, debet prius calefieri, vt calor disponat ad formam ignitam: ita anima, si debet per gratiam fieri deiformis, debet prius ornari. Nullam siquidem talem dispositionem gratia exigit, vt patet in infantibus baptizatis, quibus infunditur gratia absque aliqua alia forma prædisponente. Nec obstat character: quoniam, vt ex suprà dictis patet, character non ponitur, vt disponat ad gratiam, quod eius sub iectum, quod est intellectus, restaurat: dispositio enim ad gratiam, quæ est in essentia animæ, non est intellectus, vt de se patet. Secundo ex parte adultorũ, quibus tantum confertur sacramentum pœnitentiæ. Nam in adultis dispositio ad gratiam est proprius actus ipsius adulti, iuxta illud, Qui creauit te sine te, non saluabit te sine te: & iuxta suprà dicta in secundo lib. de iustificatione impij. Tertiò ex parte pœnitentiæ: quia non omnium pœnitentium pœnitentia non distinguitur nisi per actus pœnitentiæ: omnis enim alia dispositio per accidens se habet ad pœnitentem: & propterea si ornatus poneretur dispositio, non nisi per accidens concurreret ad disponendum pœnitentem: quod autem est per accidens, non est per se tribuendum sacramento pœnitentiæ. Commentitius ergo videtur ornatus huiusmodi: sed vt in litera dicitur, interior pœnitentia est res, & sacramentum.

Quæst. 66

¶ Et si modum quæris ac sufficientem rationem, distingue, trifariam posse inueniri pœnitentiam. primò, vt sit ita attritus quòd eius attritio cum sacramento pœnitentiæ in voto sufficiat ad remissionem peccatorum, ita quòd attritio sua sit tanta quod ex sacramẽto in votoſit contritio: iuxta illud, Dixi, confitebor: & tu remisisti impietatem peccati mei. Secundò quod attritio sit tam modica, vt cum sacramento in voto, non fiat contritio: sed tamen sit tanta, quod cum sacramento in re, fiat contritio: plus enim operatur sacramentum in re quàm in voto. Tertio posset esse tam exigua attritio, vt nec cum sacramento in re, fieret contritio: & talis non susciperet remissionem peccatorum ex sacramento pœnitentiæ. Vbi apparet, nullo esse opus ornatu ad hoc, vt ex vi sacramenti attritus fiat contritus. Modus autem quo hoc fit, est quod Deus vtriusque operatur: concurrit siquidem ex parte pœnitentiæ ad interiorem pœnitentiam, inspirando illam (vt in litera dicitur) non solum secundum se, sed etiam in ordine ad sacramentum: quod ex eo patet, quod ex interiori motu pœnitẽs subiicit se claui bus. Et tum concurrit Deus ex parte sacramenti, ordinãdo sacramẽtales actus exteriores ad interiorem pœnitentiam, dum vtitur sacramento ipso ad excitandum & perficiẽdum interiorẽ actum pœnitentis. Sic enim excitando & perficiendo, facit de attrito contritum, dum mediante sacramento, vtitur etiam interiori actu pœnitentis ad remissionem peccatorum: per hoc enim fit interior pœnitentis actus res & sacramentum. Et per hoc apparet, quod sacramentum significat & causat interiorem pœnitentiam: & interior pœnitentia sic causata significat & causat remissionem peccatorum: sunt enim hæc instrumenta subordinata principali agenti, Deo: scilicet sicut baculus, quo moueo lapidem, est instrumentum subordinatum alteri instrumento, puta manui, qua moueo baculum, &c. Tertium est, quòd Autor seipso doctior, quum in 4. sent. putaſſet solam formam in sacramento pœnitentiæ habere causalitatem, sicut in sacramento Eucharistiæ: & verificaſſet, quòd totum sacramentum compositum ex materia, & forma causat ratione partis, scilicet formæ, hoc in loco altius sentit, vt expressius declarat infra in artic. vlt. quæst. 86. scilicet quòd totum sacramentum pœnitentiæ compositum, scilicet ex materia & forma

¶ Deinde dignus sacerdos, per cuius negligentiam hostiæ consecratæ putrefiunt. Prædictis autem diebus debet pœnitens ieiunare, & à communione cessare. Pensatis tamen conditionibus negotij & personæ, potest minui vel addi ad pœnitentiam prædictam. Hoc tamen obseruandum est, quòd vbicunque species integræ inueniuntur, sunt reuerenter conseruandæ, vel etiam sumendæ: quia manentibus speciebus, manet ibi corpus Christi, vt suprà dictum est. * Ea verò, in quibus inueniuntur, si commodè fieri potest, sunt comburenda, cinere in sacrario recondito: sicut de rasura tabulæ dictum est. *

QVAESTIO OCTVAGESIMAQUARTA, *De Sacramento Pœnitentiæ, in decem articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerãdum est de sacramento pœnitentiæ. Circa quod primò considerãdum est de ipsa pœnitentia. secundò, de effectu ipsius. tertiò de partibus eius. quartò de suscipientibus hoc sacramentũ. quintò de potestate ministrorum, quæ ad claues pertinet. sextò de solennitate huius sacramenti.

¶ Circa primum duo considerãda sunt. primò de pœnitentia, secundum quòd est sacramentum. Secundò, de pœnitentia, secundum quòd est virtus.

¶ Circa primum quæruntur decem.

¶ Primò, vtrùm pœnitẽtia sit sacramentũ.

¶ Secundò, de propria materia eius.

¶ Tertiò, de forma ipsius.

¶ Quartò, vtrùm impositio manus requiratur ad hoc sacramentum.

¶ Quintò, vtrùm hoc sacramentum sit de necessitate salutis.

¶ Sextò, de ordine eius ad alia sacramẽta.

¶ Septimò, de institutione eius.

¶ Octauo, de duratione ipsius.

¶ Nonò, de continuitate eius.

¶ Decimò, vtrùm possit iterari.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm pœnitentia sit sacramentum.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia nõ sit sacramentũ. Greg. enim dicit, & habetur in Decret. 1. q. 1. * Sacramenta baptismus, chrisma, corpus & sanguis Christi: quæ ob id sacramẽta dicuntur, quia sub tegumento corporalium rerum diuina virtus secretius operatur salutem. Sed hoc nõ contingit in pœnitentia: quia non adhibentur aliquæ corporales res sub quibus diuina virtus operetur salutem. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

¶ 2 Præterea, Sacramenta Ecclesiæ à ministris Christi exhibentur: secundum illud 1. Co. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à ministris Christi: sed interius à Deo hominibus inspiratur: secũdum illud Hier. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiã. Ergo videtur, quòd pœnitentia non sit sacramẽtum.

¶ 3 Præterea, In sacramentis de quibus iam suprà diximus, * est aliquid, quod est sacramentum tantum: aliquid, quod est res & sacramentum: aliquid verò, quod est res tantùm, vt ex præmissis patet. * Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

Q.66.ar. 1.

¶ SED CONTRA est quod sicut baptismus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptismus est sacramẽtum: vt suprà habitum est. * Ergo pari ratione & pœnitentia.

Q.66.ar. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Greg. dicit in cap. suprà dicto, Sacramẽtum est in aliqua celebratione, cùm res gesta ita fit, vt aliquid significatiuè accipiamus, quod sanctè accipiendum est. Manifestum est autem quod in pœnitentia ita res gesta fit, quòd aliquid sanctum significatur tam ex parte peccatoris pœnitentis, quàm ex parte sacerdotis absoluẽtis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, ostendit cor suum à peccato recessisse: similiter etiam sacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittẽtis peccata. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia, quæ in Ecclesia agitur, est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nomine corporalium rerum intelligimus largè etiá ipsi exteriores actus sensibiles: quia ita se habẽt in hoc sacramẽto, sicut aqua in baptismo, vel chrisma in confirmatione.

Est autem attendẽdum, quòd in illis sacramentis, in quibus confertur excellens gratia, quæ superabundat omnẽ facultatẽ humani actus, adhibetur aliqua corporalis res materia exterius: sicut in baptismo, vbi fit plena remissio peccatorũ, & quasi ad culpam, & quantum ad pœnam: & in confirmatione vbi datur plenitudo Spiritus sancti: & in extrema vnctione, vbi cõfertur perfecta sanitas spiritualis, quæ proueniunt ex virtute Christi, quasi ex quodam extrinseco principio. Vnde si qui actus humani

Universidad de Deusto
Biblioteca

& forma, id est ex actu pœnitentis & absolutione: nec enim ex his vnum (sacramentum) causatur remissionem peccatorum ratione virtutisue partis; principalius quidem ratione formæ, secundario autem ratione materiæ, hoc est actuum pœnitentiæ, vt subordinatur classibus Ecclesiæ: hoc est quòd actus pœnitentis ex hoc ipso quòd pars efficitur sacramenti, vtitur Deus vt parte materiali sui instrumenti ad causandam remissionē peccatorum, sicut ex hoc ipso, quod aqua assumitur ad baptizandum, vtitur illa Deus vt parte materiali sui instrumenti ad regenerandum filios suos.

Actus humani sensibiles.

In solut. prec.

¶ Super Quæstionis octauæ primæ quarta Articulum tertium.

IN artic.3. eiusdem q. in responsione ad tertium circa formam absolutionis aduerte, quòd licet forma absolutionis consistat in illis duobus verbis, scilicet Absolvo te, vt in litera dicitur, & habetur ex concilio Florentino, sub Eugenio 111. nihilominus si quis aliis verbis vteretur (mitto tibi peccata) sacramentum esset perfectum.

¶ Quod & ratione & auctoritate monstratur. Ratione quidem: quia virtus sacramentalis non est à Deo obligata ita his verbis, quin sit etiam collata æquipollentibus. Auctoritas autem sumitur primò ex Euangelio, quia Dominus instituendo confessores, dixit, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis. Secundo ex Autore in hac litera comparante istas duas formas, scilicet per absoluere vel remittere (quarum vtraque ex verbis Domini sumitur) & dicente quod ista quæ fit per absoluere, est magis congrua: quia magis congruit verbis Domini, dum de virtute clauium loquebatur: differentia autem secundum magis vel minus congruū, non tollit virtutem sacramenti. Accedit ad hoc Scot. in 4. dist. 14. quæst. 4. qui tamen forte nimis latè loquutus est, dicēs quòd sufficit quòd exprimatur actus sententiæ absolutentis.

Lib. de med. pœnit. cap. 2.

¶ In responsione ad quartum, vbi dicitur, quòd Apostolis non est data potestas, vt sanarent infirmos, &c. intellige regulariter: non enim est concessum Apostolis, vt regulariter sanarent ex potestate infirmos, quando hoc fuerit eis quandoq; concessum. Et hoc sufficit ad differentiam in litera intentam inter potestatem sacramentalem & potestatem facien di miracula: quia potestate sacramentali ordinarie possumus remittere peccata; potestate autem miraculi faciendi, non poterant ordinariè sanare infirmos auctoritatiue, sed deprecatiue.

Art. prec. ad 1. & 2.

¶ Virum peccata sint propria materia huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccata non sunt propria materia huius sacramenti. Materia enim in aliis sacramentis per aliqua verba prolata sanctificatur, & sanctificata effectum sacramenti operatur. Peccata autem non possunt sanctificari, eo quòd contrariantur effectui sacramenti, qui est gratia remittens peccata. Ergo peccata nō sunt materia propria huius sacramenti.

¶ 2 Præterea, Aug. dicit in lib. de pœnitentia: *Nullus potest inchoare nouam vitam nisi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad veteris vitæ pertinent non solùm peccata, sed etiam pœnalitates præsentis vitæ. Nō ergo peccata sunt propria materia pœnitentiæ.

¶ 3 Præterea, Peccatorum quoddam est originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentię sacramentum non ordinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptismum, neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confessionem peccatoris: nec etiam contra venia le, quod tollitur per tunsionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Ergo peccata non sunt propria materia pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit 2. Cor. 12. Non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est materia, scilicet proxima & remota: sicut statuæ proxima materia est metallum, remota verò, aqua. Dictū est autem, quòd materia proxima huius sacramenti sunt actus pœnitentis: cuius materia sunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus satisfacit. Vnde relinquitur quòd remota materia pœnitentiæ, sint peccata non acceptanda, sed detestanda & destruenda.

¶ Ad primū ergo dicēdum, quòd ratio illa procedit de proxima materia sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vetus & mortalis vita est obiectum pœnitentiæ, nō ratione pœnæ, sed ratione culpæ annexæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitentia quodammodo est de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali, est pœnitentia propriè & principaliter. Proprie quidem, quia proprie dicimur pœnitere de his quæ nostra voluntate commisimus. Principaliter autem: quia ad deletionē peccati mortalis, hoc sacramentū est principaliter institutum. De peccatis autem venialibus est quidē pœnitētia propriè, inquantum sunt nostra volūtate facta: non tamē cōtra hæc principaliter est hoc sacramentum institutum. De peccato verò originali pœnitētia nec principaliter est (quia cōtra ipsum nō ordinatur hoc sacramētum, sed magis baptismus) nec etiā propriè: quia peccatum originale non est nostra voluntate peractum, nisi fortè inquantum voluntas Adæ reputatur nostra, secundū modum loquendi, quo Apost. dicit Rom. 5. In quo omnes peccauerunt. In quantū tamen largè accipitur pœnitentia pro quacunque detestatione rei præteritæ, potest dici pœnitentia de peccato originali. sicut loquitur Aug. in li. de pœnitentia.*

ARTICVLVS III.

¶ Virum hæc sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramēti, Ego te absoluo. Formæ enim sacramentorum ex institutione Christi & Ecclesiæ vsu habentur. Sed Christus non legitur hanc formam instituisse, neque etiam in communi vsu habetur, quinimò in quibusdam absolutionibus, quæ in Ecclesia publicè fiunt (sicut in Prima & completorio, & in cœna Domini) absoluēs non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos absoluo, sed oratione deprecatiua, cùm dicit, Misereatur vestri omnipotēs Deus, vel, Absolutionem & remissionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non est forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

¶ 2 Præterea, Leo Papa dicit,* quòd indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequit obtineri. Loquitur autē de indulgentia Dei, quæ præstatur pœnitentibus. Ergo forma huius sacramenti debet esse per modum deprecationis.

¶ 3 Præterea, Idem est absoluere à peccato quod peccatum remittere. Sed solus Deus peccatum remittit, qui etiā solus interius hominem à peccato mundat: vt Aug. dicit super Ioan. Ergo videtur quòd solus Deus à peccato absoluat. Non ergo debet sacerdos dicere, Ego te absoluo, sicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

¶ 4 Præterea, Sicut Dominus dedit potestatem discipulis absoluendi à peccatis, ita tem miracula faciendi, non poterant ordinariè sanare infirmos auctoritatiue, sed deprecatiue.

Art. prec. ad 1. & 2.

¶ In responsione ad quintum circa vltimam expositionem, vbi dicitur, Ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo, aduerte, quòd huiusmodi expositio ex forma verborum non importat formam absolutionis in actu exercitio: sicut significat illam hæc enuntiatio, Ego absoluo te. Hæc enim sacerdos ipse exercet ipsum absolutionem, faciendo quod significat: sacramentum enim efficit quod significat. Dicendo autem, sacramentum absolutionis tibi impendo, non significat se absolutionis actū exercere: sicut si diceretur, Ego baptismi sacramentum tibi impendo, non significaretur ex forma verborum, quòd ego exercerem actū baptizando: sed vtrobique significatur actus vt materia sacramenti impendendi, si, seu actus impendendi. Si autem conderentur dicta verba secundum sensum, sic conuenient ac perfecta inueniuntur ex positio: quoniam æquipollet huic, Sacramentaliter absoluo te, idem est enim impendere sacramētum absolutionis, & sacramētaliter absoluere. Et per hanc expositionem excluditur ex parte ministri præsumptio seu vsurpatio diuinæ potestatis. & ex parte effectus ambiguitas. Nam by sacramentaliter distinguit à duobus, scilicet à principaliter & à pure spiritualiter: solus enim Deus est qui principaliter absoluit à peccatis: & similiter solus Deus purè spiritualiter absoluit à peccatis: sacramēto verò homo absoluit instrumētaliter, & signo sensibili, vt patet. Et hic fit, vt effectus sacramēti, scilicet absolutio interior à peccatis, qui ex parte sacramenti est certissimus, nō significetur in ambiguo, etiā si ex parte pœnitētis male dispositi impediatur, quoniam nō significatur absolutio, vt recipitur interius in pœnitente: sed vt exit exterius à ministro sacramēti; ex qua parte constat absolutionem esse certissimam.

Art. prec.

Lib. de vera & falsa pœnit. cap. 13.

Ar. prec. ad 3.

Lib. de vera & falsa pœnit. cap. 14.

Aug. in lib. de vera & falsa pœnit. cap. 10.

Ar. prec. ad 4.

¶ Et si nouitius hoc non penetrat, fingat Deum dicere Petro, Absolvo te: & confessorem dicere Ioanni, Absolvo te, & videat differētiam quòd absolutio Petri est vtinque certa: quia Deus non diceret, Absolvo te, nisi etiam verè intus absolueret. Absolutio verò Ioannis est & significatur certa ex parte confessoris tantum: quia sacramentum absolutionis impendit, quia sacramentaliter absoluit, & intus potest impedimentum inuenire ex ētione pœnitentis.

Ar. prec. ad 5.

Ar. prec.

¶ 62 art. 4. & 64. ar. 1. & 2.

etiā dedit eis potestatem curandi infirmitates, & vt dæmonia ejicerēt, & vt languores sanarent, vt habetur Mat. 10. & Luc. 9. Sed sanādo infirmos Apostoli nō vtebantur his verbis, Ego te sano, sed, Sanet te Dominus Iesus Christus: sicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Act. 9. Ergo videtur quòd sacerdotes habentes potestatem, Apostolis à Christo traditam, non debeant vti hac forma verborum, Ego te absoluo, sed, Absolutionē tribuat tibi Christus.

¶ 5 Præterea, Quidam hac forma vtentes, sic eam exponunt, Ego te absoluo, id est absolutum ostendo. Sed nec hoc etiam sacerdos facere potest, nisi ei diuinitus reueletur. vnde legitur Matth. 16. Antequam Petro diceretur, Quodcunque solueris super terram, &c. dictum est ei, Beatus es Simon Barjona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cœlis. Ergo videtur quòd sacerdos, cui nō est facta reuelatio, præsumptuosè dicat, Ego te absoluo, etiam si exponatur, id est absolutum ostendo.

¶ SED CONTRA est quod sicut Dominus dixit discipulis, Matth. vltim. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro, Matth. 16. Quodcunque solueris super terram. Sed sacerdos autoritate Christi fretus dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem autoritate dicere debet in hoc sacramēto, Ego te absoluo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictum est autem supra * quòd hoc sacramentum perficitur per ea quæ sunt ex parte sacerdotis. Vnde oportet quòd ea quæ sunt ex parte pœnitentis, siue sint verba siue facta, sint quædam materia huius sacramenti: ea verò quæ sunt ex parte sacerdotis, se habeant per modum formæ. Cùm autem sacramenta nouæ legis efficiant quod figurant (vt supra * dictum est) oportet quòd forma sacramenti significet id quod in sacramēto agitur, proportionaliter materiæ sacramenti. Vnde forma baptismi est, Ego te baptizo: & forma confirmationis est, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, eo quòd huiusmodi sacramenta perficiuntur in vsu materiæ. In sacramento autem Eucharistiæ, quod consistit in ipsa consecratione materiæ, exprimitur veritas consecrationis, cùm dicitur, Hoc est corpus meum. Hoc autem sacramentum, scilicet pœnitentiæ non consistit in consecratione alicuius materiæ, nec in vsu alicuius materiæ sanctificatæ, sed magis in remotione cuiusdam materiæ, scilicet peccati: prout peccata dicuntur esse materia pœnitentiæ: vt ex suprà dictis patet.* Talis autem remotio significatur à sacerdote cùm dicitur, Ego te absoluo. Nam peccata sunt quædam vincula, secundum illud Prouerb. 5. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum quisque constringitur. Vnde patet quòd hæc est conuenientissima forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

Art. 1. ad 2.

q. 60. ar. 2. & 61. ar. 1. & 3.

Dion. 2. cæl. hier.

Art. prec.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ista forma assumitur ex ipsis verbis Christi, quibus Petro dixit, Quodcunq; solueris super terram, &c. & tali forma Ecclesia vtitur in sacramentali absolutione. Huiusmodi autem absolutiones in publico factæ, non sunt sacramentales, sed sunt orationes quædam ordinatæ ad remissionem venialium peccatorum. Vnde in sacramentali absolutione non sufficeret dicere, Misereatur tui omnipotens Deus, vel Absolutionem & remissionem tribuat tibi Deus: quia per hæc verba sacerdos absolutionem non significat fieri, sed petit vt fiat. Præmittitur tamen in sacramentali absolutione talis oratio, ne impediatur effectus sacramēti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo se habent in hoc sacramento, non autem in baptismo vel in confirmatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Leonis est intelligendum quantum ad deprecationem, quę præmittitur absolutioni: non autem remouet quin sacerdotes absoluant.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd solus Deus per autoritatem & à peccato absoluit, & peccatū remittit. Sacerdotes tamen vtrūque faciunt per ministerium: in quantum scilicet verba sacerdotis in hoc sacramento instrumentaliter operantur in virtute diuina, sicut etiam in aliis sacramentis. Nam virtus diuina est, quæ interius operatur in omnibus sacramētalibus signis, siue sint res siue verba: sicut ex suprà dictis patet.* Vnde & Dominus expresit vtrūque. nam Matth. 16. dixit Petro, Quodcunq; solueris super terram, &c. & Ioan. 20. dixit discipulis. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis. Ideo tamen sacerdos potius dicit, Ego te absoluo, quā, Ego tibi peccata remitto. quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit, virtutem clauium ostendens, per quas sacerdotes absoluunt. Quia tamē sacerdos sicut minister absoluit, cōuenienter apponitur aliquid quod pertineat ad primam autoritatem Dei, scilicet vt dicatur, Ego te absoluo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, vel per virtutem passionis Christi, vel autoritate Dei, sicut Dion. exponit 3. cap. Cæl. hierar. Quia tamen hoc non est determinatū ex verbis Christi, sicut in baptismo, talis appositio relinquitur arbitrio sacerdotis.

Art. 1. ad 2.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Apostolis non est data potestas vt ipsi sanarent infirmos, sed vt ad eorum orationem infirmi sanarentur. Est autem eis collata potestas operandi instrumentaliter siue ministerialiter in sacramentis, & ideo magis possunt in formis sacramentalibus exprimere actū suum, quàm in sanationibus infirmitatum. In quibus tamen non semper modo deprecatiuo vtebantur, sed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: sicut Actuum 3. legitur, quòd Petrus dixit claudo, Quod habeo, hoc tibi do, in nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ista expositio, Ego te absoluo, id est absolutum ostēdo, quantum ad aliquid quidem vera est, non tamen est perfecta: sacramenta enim nouæ legis, nō solùm significant, sed etiam faciunt quod significant. Vnde sicut sacerdos baptizando aliquem ostendit hominem interius ablutum per verba & facta, & nō solùm significatiuè, sed etiam effectiuè: ita etiam cùm dicit, ego te absoluo, ostendit hominem absolutum nō solùm significatiue, sed etiam effectiuè. Nec tamen loquitur quasi de re incerta: quia sicut alia sacramenta nouæ legis habent de se certum effectum ex virtute passionis Christi, (licet possint impediri ex parte recipientis) ita etiam & in hoc sacramento. Vnde Aug. dicit in lib. de adult. coniu.* Non est turpis nec difficilis post patratā & purgata adulteria reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cœlorum non dubitatur fieri remissio peccatorum. vnde nec sacerdos indiget speciali reuelatione sibi facta, sed sufficit generalis reuelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Vnde relatio fidei dicitur Petro facta fuisse. esset autem perfectior expositio, ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo.

Lib. 2. c. 9.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum. Dicitur enim Mar. vltim. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Aegri autem spiritualiter sunt peccatores qui recipiunt bonam habitudinem per hoc sacramentum, ergo in hoc sacramento est manus impositio facienda.

4. contra Gent. c. 71. & 1. epist. c. 2. & 4.

¶ 2 Præterea, In sacramēto pœnitentiæ recuperat homo Spiritum sanctum amissum: vnde ex persona pœnitentis dicitur in Psal. 50. Redde mihi lętitiam salutaris tui, & Spiritu principali cōfirma me. Sed Spiritus sanctus datur per impositionem manuū: legitur enim Act. 8. quòd Apostoli imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. & Mat. 19. dicitur, quòd oblati sunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret. Ergo in hoc sacramento est facienda manus impositio.

¶ 3 Præterea, Verba sacerdotis in hoc sacramento nō sunt maioris efficaciæ quàm in aliis sacramentis. Sed in aliis sacramētis non sufficiunt verba ministri, nisi aliquem actum exerceat: sicut in baptismo simul cum hoc, quòd sacerdos dicit, Ego te baptizo, requiritur corporalis ablutio, ergo etiā simul cū hoc quòd sacerdos dicit, Ego te absoluo, oportet quòd aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

¶ SED CONTRA est, quòd cùm Dominus dixit Petro, Quodcunque solueris super terram, &c. nullam mentionem de manus impositione fecit: neque etiam cum omnibus Apostolis simul dixit, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis. Non ergo ad hoc sacramentum requiritur impositio manuum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impositio manuū in sacramētis ecclesiæ fit ad designandū aliquē copiosum gratiæ effectum: quo illi quibus manus imponūtur, quodammodo per simili

similitudinem continuantur ministris, in quibus copia gratię esse debet. Et ideo manus impositio fit in sacramento confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus sancti: & in sacramento ordinis, in quo confertur quædam excellẽtia potestatis in diuinis mysteriis, Vnde & 2.ad Timot.1.dicitur, Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuũ mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad consequendam aliquam excellentiam gratiæ, sed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc sacramentum non requiritur manuum impositio, sicut etiam nec ad baptismum: in quo tamen fit plenior remissio peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa manus impositio nõ est sacramẽtalis, sed ordinatur ad miracula perficienda: vt scilicet per contactum manus hominis sanctificati etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiã legitur de Domino Mar.6. quòd infirmos manibus impositis curauit: & Mat. 8. legitur quòd leprosum mundauit per contactum.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd nõ quælibet acceptatio Spiritus sancti requirit manus impositionem: quia etiam in baptismo accipit homo Spiritum sanctum, nec tamen fit ibi manus impositio. sed acceptio Spiritus sancti cum plenitudine, requirit manus impositionem: quod pertinet ad confirmationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sacramentis, quæ perficiuntur in vsu materiæ, minister habet aliquem actum corporalem exercere circa eum, qui suscipit sacramẽtum: sicut in baptismo & cõfirmatione & extrema vnctione. Sed hoc sacramentũ non cõsistit in vsu alicuius materiæ exterius appositæ: sed loco materiæ se habent ea, quæ sunt ex parte pœnitentis. Vnde sicut in Eucharistia sacerdos sola prolatione verborum super materia perficit sacramentũ: ita etiam sola verba sacerdotis absoluentis super pœnitentem, perficiunt absolutionis sacramentum. Et si aliquis actꝰ corporalis esset ex parte sacerdotis necessarius, non minus cõpereret crucis signatio, quę adhibetur in Eucharistia, quàm manus impositio, in signũ quòd per sanguinẽ crucis Christi remittuntur peccata. Et tamen non est de necessitate huius sacramenti, sicut nec de necessitate Eucharistiæ.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non sit de necessitate salutis. Quia super illud Psal. Qui seminant in lacrymis, &c. dicit glos.* Noli esse tristis, si adsit tibi bona voluntas, vnde metitur pax. Sed tristitia est de ratione pœnitentiæ: secundum illud 2.Cor.7. Quæ secundũ Deum est tristitia, pœnitentiã in salutem stabilẽ operatur. Ergo bona voluntas sine pœnitentia sufficit ad salutem.

Supra, q. 65 art.1. cor. & ar. 2. ad 4. & art.4 cor. & 4. dist.14.q 2.artic.5. & in pri. exp.lit. Et 4. contra cap.71.

¶ 2 Præterea, Prouerb.10. dicitur, Vniuersa delicta operit charitas, & infrà 15. Per misericordiam & fidẽ purgantur peccata. Sed hoc sacramẽtum non est nisi ad purgandum peccata. ergo habendo charitatem & fidem & misericordiam, potest quis; salutem consequi, etiam sine pœnitentiæ sacramento.

** Ex Augustin. in hunc locum.*

¶ 3 Præterea, Sacramenta Ecclesiæ initium habent ab institutione Christi. Sed sicut legitur Ioã.8. Christus mulierem adulteram absoluit absque pœnitentia. Ergo videtur quòd pœnitentia non sit de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Luc.13. Si pœnitentiam non habueritis, omnes simul peribitis.

¶ RESPONDEO dicendum, qꝺ aliquid est necessarium ad salutem dupliciter. Vno modo absolute: alio modo ex suppositione. Absolutè quidem necessariũ est ad salutẽ illud, sine quo nullus salutẽ cõsequi potest: sicut gratia Christi, & sacramentũ baptismi per quod aliquis in Christo renascitur. Ex suppositione autem est necessarium sacramentum pœnitentiæ. Quod quidem est necessariũ non omnibus, sed peccato subiacentibus, dicitur enim 2.Para. vl. Et tu Deus iustorum non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, Isaac & Iacob, his qui tibi non peccauerunt. Peccatum autẽ cum consummatum fuerit, generat mortẽ: vt dicitur Iac.1. Et ideo necessariũ est ad salutem peccatoris, quòd peccatum remoueatur ab eo. Quod quidem non potest fieri sine pœnitentiæ sacramẽto: in quo operatur virtus passionis Christi per absolutionem sacerdotis simul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad destructionẽ peccati: sicut enim dicit Aug. super Ioan. * Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te? Vnde patet quòd sacramentũ pœnitentiæ est necessarium ad salutem post peccatum: sicut medicatio corporalis, postquam homo in morbum periculosum incideri.

De verb. Apost. Ser 15.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glosilla videtur esse intelligenda de eo, cui adest bona voluntas sine interpollatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet tristitiæ causam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non potest restitui sine tristitia, qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad pœnitentiam.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd ex quo aliquis peccatũ incurrit, charitas, fides & misericordia non liberãt hominem à peccato sine pœnitẽtia. Requiritur enim charitas, quòd homo doleat de offensa in amicum commissa, & quòd amico homo studeat satisfacere. Requirit etiam ipsa fides, vt per virtutẽ passionis Christi, quæ in sacramẽtis Ecclesię operatur, quæratur iustificari à peccatis. Requirit etiã & ipsa misericordia ordinata, vt homo subueniat pœnitendo suæ miserię, quam per peccatum incurrit: secundum illud Prouer.14. Miseros facit populos peccatum. Vnde Eccl.30. dicitur, Miserere animæ tuę, placẽs Deo.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ad potestatem excellentiæ quam solus Christus habuit (vt suprà dictum est*) pertinuit quòd Christus effectum sacramenti pœnitentiæ, qui est remissio peccatorum, contulit mulieri adulteræ sine exterioris pœnitẽtiæ sacramento, licet non fine interiori pœnitentia, quam ipse in ea per gratiam est operatus.

q.64. a. 3.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum pœnitentia sit secunda tabula post naufragium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitẽtia nõ sit secunda tabula post naufragiũ. Quia super illud Isa.2, Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerũt. dicit glo.* Secũda tabula post naufragiũ, est peccata abscondere. Pœnitentia autem non abscondit peccata, sed magis ea reuelat. Ergo pœnitentia nõ est secũda tabula.

*4 dist. 2. q. 2. art. 3. ad 5. & dist. 7. q. 1. art. 1. q. 1. 4. Et dist. 16. q. 2. art. 3 q. 1. ad 1. * Ex Hieron. ad Heliod.*

¶ 3 Præterea, Fundamentum in ædificio, non tenet secundum sed primum locum. Pœnitentia autem in spirituali ædificio est fundamentum: secundũ illud Heb.6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, vnde & præcedit ipsum baptismum, secundum illud Act.2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula.

¶ 3 Præterea, Omnia sacramenta sunt quædam tabulæ, id est remedia contra peccatum. Sed pœnitentia nõ tenet secundum locum inter sacramenta, sed magis quartum: vt ex suprà dictis patet. * Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula post naufragium.

q. 65 art. 2. cor.

¶ SED CONTRA est quod Hier.* dicit, quòd secunda tabula post naufragium est pœnitentia.

Supra Epist. 9.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd id quod est per se, naturaliter prius est eo quod est per accidens: sicut & substantia prior est accidente. Sacramenta autem quædam per se ordinantur ad salutem homini, sicut baptismus, qui est spiritualis generatio: & confirmatio, quæ est spirituale augmentũ: & Eucharistia, quæ est spirituale nutrimentum. Pœnitentia autem ordinatur ad salutem hominis quasi per accidens, suppositoquodã, scilicet ex suppositione peccati. Nisi enim homo peccaret actualiter, pœnitentia non indigeret: indigeret tamen baptismo & confirmatione & Eucharistia: sicut & in vita corporali non indigeret homo medicatione, nisi infirmaretur, indigeret autem homo per se ad vitam generatione, augmento, & nutrimento. Et ideo pœnitentia tenet secundum locum respectu status integritatis, qui confertur & conseruatur per sacramenta prædicta. Vnde & metaphoricè dicitur secunda tabula post naufragium. Nam primum remediũ mare transeuntibus, est vt conseruentur in naui integra: secundũ autẽ remedium est post nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat. Ita etiã primum remedium in mari huius vitæ, est quòd homo integritatem seruet: secundum autem remedium est, si per peccatum integritatem perdiderit, quod per pœnitentiam redeat.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, qꝺ abscondere peccata cõtingit dupliciter. Vno modo dum ipta peccata fiunt. Est autem peius peccare publice, quàm occulte: tũ quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare: tum etiam quia peccat cum scãdalo aliorũ. Et ideo quoddam remedium est in peccatis, quòd aliquis in occulto peccet. Et secundum hoc dicit glos. quod secunda tabula post naufragium est peccata abscondere, nõ quòd per hoc tollatur peccatum sicut per pœnitentiam, sed quia per hoc peccatum fit minus. Alio modo aliquis abscondit peccatum prius factum per negligentiam cõfessionis: & hoc contrariatur pœnitentię.

Et sic abscõdere peccatum, non est secunda tabula: sed magis contrarium tabulæ. dicitur enim Prouerb.28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia non potest dici fundamentum spirituale & ędificij simpliciter, id est in prima ædificatione: sed est fundamentum in secunda reædificatione, quæ fit per destructionem peccati. Nam primò redeuntibus ad Deum occurrit pœnitentia. Apostolus tamen ibi loquitur de fundamento spiritualis doctrinæ. Pœnitentia autem, quæ baptismum præcedit, non est pœnitentiæ sacramentum.

D. 657.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd tria præcẽdétia sacramẽta pertinẽt ad nauẽ integrã, id est ad statum integritatis: respectu cuius pœnitentia dicitur secunda tabula.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum hoc sacramentum fuerit conuenienter in noua lege institutum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramẽtum non fuerit cõuenienter institutum in nõua lege. Ea enim quæ sunt de iure naturali, institutione nõ indigent. Sed pœnitere de malis quæ quis gessit, est de iure naturali: non enim potest aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pœnitentia non fuit conuenienter instituta in noua lege.

4. dist. 22. q. 2. ar. 3.

¶ 2 Præterea, Illud quod fuit in veteri lege, instituendum nõ fuit in noua. Sed etiã in veteri lege fuit pœnitẽtia: vnde & Dominus cõqueritur Hier.28. dicens, Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicẽs, Quid feci? Ergo pœnitentia non debuit institui in noua lege.

¶ 3 Præterea, Pœnitentia cõsequenter se habet ad baptismum, cùm sit secunda tabula, vt suprà dictum est. * Sed pœnitentia videtur à Domino instituta ante baptismum: nam in principio prædicationis suæ dixisse Dominus legitur Matth.4. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

Art. prec.

¶ 4 Præterea, Sacramẽta nouæ legis institutionẽ habẽt à Christo: ex cuius virtute operantur, vt suprà dictum est. * Sed Christus non videtur instituisse hoc sacramentum, cùm ipse non sit vsus eo sicut aliis sacramentis, quæ ipse instituit. Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

9. 62. art. 5. & 96. 64. art. 2.

¶ SED CONTRA est quod dicit Dominus Luc. vlt. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prędicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

Art. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà *dictum est) in hoc sacramẽto actus pœnitentis se habet sicut materia: id autẽ quod est ex parte sacerdotis, qui operatur vt minister Christi, se habet vt formale & completiuum sacramẽti. Materia verò etiã in aliis sacramẽtis pręexistit à natura, vt aqua, vel ab arte, vt panis: sed quòd talis materia ad sacramentũ assumatur, institutione indiget hoc determinante. Sed forma sacramẽti & virtus ipsius totaliter est ex institutione Christi, ex cuius passione ꝓcedit virtus sacramentorũ. Sic ergo huius sacramẽti materia præexistit à natura (ex naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitẽdum de malis quæ fecit) sed quòd hoc vel illo modo homo pœnitentiam agat, est ex institutione diuina. Vnde & Dominus in principio prædicationis suæ indixit hominibus, vt non solum pœniterent, sed etiam pœnitentiam agerent, significans determinatos modos actuũ, qui requirũntur ad hoc sacramentum. Sed id quod pertinet ad officiũ ministrorum, determinauit Matth.16. vbi dixit Petro, Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Efficaciam autem huius sacramẽti & originem virtutis eius, manifestauit post resurrectionẽ, Luc. vlt. vbi dixit, quod oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, præmissio de passione & resurrectione: ex virtute enim * nominis Iesu Christi patientis & resurgentis hoc sacramentum efficaciam habet in remissionem peccatorum. Et sic patet conuenienter hoc sacramentum in noua lege institutum fuisse.

Alias nũ habetur ly nomi- nus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod de iure naturali est, quòd aliquis pœnitẽat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quòd doleat se fecisse, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quòd etiam aliqua signa doloris ostendat, sicut & Niniuitæ fecerunt: vt Ionæ 3. legitur. In quibus tamen aliquid fuit adiunctum fidei, quam conceperant ex prædicatione Ionæ: vt scilicet hoc agerent sub spe veniæ consequendæ à Deo: secundum illud quod ibi legitur, Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Sed sicut alia quæ sunt de iure naturali, determinationem acceperunt ex institutione legis diuinæ (vt in secunda parte dictum est*) ita etiam & pœnitentia.

1.2.q.99. & quæst. 110. art. 1. & qũ. 95. ar. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea quæ sunt iuris naturalis, diuersimodè determinationem accipiunt in veteri & in noua lege, secundum quòd congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni nouæ. Vnde & pœnitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad doloré, vt esset magis in corde, quàm in exterioribus signis: secundum illud Ioel.2. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Quantũ autem ad remedium doloris quærendum, vt aliquo modo ministris Dei peccata sua cõfiterentur, ad minus in generali. Vnde Dominus Leuit.5. dicit, Anima quæ peccauerit per ignorãtiam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mẽsuram æstimationemq; peccati: qui orabit pro eo, quod nesciens fecerit, & dimittetur ei. In hoc enim ipso quòd oblationem faciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo sumum peccatum sacerdoti confitebatur: & secundum hoc dicitur Prouerb.28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autẽ confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Nondum autem erat instituta potestas clauium, quæ à passione Christi deriuatur, & per consequens nondum erat institutum, quòd aliquis doleret de peccato cũ proposito subiiciendi se per cõfessionem & satisfactionem clauibus Ecclesiæ, sub spe consequendæ veniæ, virtute passionis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si quis rectè consideret ea quæ Dominus dixit de necessitate baptismi Ioan.3. tempore præcesserũt ea quæ dixit Mat.4. de necessitate pœnitentiæ: nam id quod dixit Nicodemo de baptismo, fuit ante incarcerationẽ Ioã. de quo postea subditur, quòd baptizabat: illud verò quod de pœnitentia dixit Matth.4. fuit post incarcerationem Ioannis. Si tamen prius ad pœnitẽtiam induxisset, quàm ad baptismum, hoc ideo esset, quia etiam ante baptismum requiritur quædam pœnitentia: sicut & Petrus dicit Act.2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus nõ est vsus baptismo, quem ipse instituit: sed est baptizatus baptismo Ioan. vt suprà dictum est. * Sed nec etiam actiuè vsus est suo ministerio: quia ipse non baptizabat communiter, sed discipuli eius: vt dicitur Ioan.4. Quamuis credendum sit, quòd discipulos suos baptizauerit: vt Aug. dicit ad Celeucianum. * Vsus autem huius sacramenti ab eo instituti nullo modo sibi cõpetebat. Nec quantum ad hoc quòd ipse pœniteret, in quo peccatum nõ fuit, neque quantum ad hoc quòd sacramentum aliis præberet: quia ad ostendendam misericordiam & virtutem suam, effectũ huius sacramenti sine sacramẽto prębebat: vt suprà dictum est. * Sacramentum autem Eucharistię & ipse sumpsit, & aliis dedit, tum ad commẽdandam excellentiam huius sacramenti, tum quia hoc sacramentum est memoriale suæ passionis, in qua Christus est sacerdos & hostia.

q 39. art. 1. & 2. Epi. 108. Art. 5. ad 3.

¶ Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octogesimæ quartæ, Articulum octauum & nonum.*

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrùm pœnitentia debeat durare vsque ad finem vitæ.*

Infra, ar. 9. ad 1. Et 4. dist. 17. q. 2. ar. 4. q. 1. & 2.

IN articul. 3. & 9. aduerte quòd displicere dupliciter sumitur: scilicet contrariè vel negatiuè. Et quando sumitur contrariè, significatur ad cõtrarium ad placere: quãdo verò sumitur negatiuè, non significat aliquid actum: sed solummodo non placere. Quum ergo in litera dicitur, quod semper debet homini displicere, quòd peccauit, vel aliquid simile: sufficit quod intelligatur negatiuè, id est non placere. Et patet hùc esse sensum litteræ: quia contradisplicere distinguit placere, dũ subditur: Si enim ei placeret peccasse, &c. nisi enim displiceret, ita communiter sumptum fuisset, scilicet siue contrariè, siue negatiuè, non licuisset prorationem redere. si enim placeret ei peccasse, &c. tum potuisset dici quod nec displiceret, nec habet actum placendi, sed non placet peccasse. Et hinc habes, quod sufficit ad necessariam pœnitentiam post habitam contritionem, quòd non placeat peccatũ, nec est opus exire in actum displicentiæ nouæ.

Libr. de vera & falsa pœnit. ca. 13.

¶ ADOCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non debeat durare vsque ad finem vitæ. Pœnitentia enim ordinatur ad deletionẽ peccati. Sed pœnitens statim consequitur remissionem peccatorum: secundum illud Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, vita viuet, & non morietur. Ergo non oportet vlterius pœnitentiam protendi.

¶ 2 Præterea, Pœnitentiam agere, pertinet ad statum incipientium. Sed homo de hoc statu debet procedere ad statum proficiẽtium, & vlterius ad statum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere vsque ad finem vitæ.

¶ 3 Præterea, Sicut in aliis sacramentis homo debet seruare statuta Ecclesiæ, ita & in hoc sacramento. Sed secundum canones determinata sunt tempora pœnitendi, vt scilicet ille qui hoc vel illud peccatum commiserit tot annis pœniteat. Ergo videtur quod non sit pœnitentia extẽdenda vsque ad finem vitæ.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de pœnitentia, * Quid restat nobis nisi dolere in vita? vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentia. Si verò pœnitẽtia finitur, quid derelinquitur de venia?

D. 530.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est pœnitentia, scilicet interior & exterior. Interior quidem pœnitentia est, qua quis dolet de peccato commisso. Et talis pœnitentia debet durare vsque ad finem vitæ. Semper enim debet homini displicere quòd peccauit, si enim ei placeret peccasse, iã ex hoc ipso peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Displicentia autẽ dolorem causat in eo, qui est susceptiuus doloris: qualis est homo in hac vita. Post hanc vitam autem sancti non sunt susceptiui doloris. Vnde displicebunt eis peccata præterita sine omni tristitia: secundum illud Esa. 65. Obliuioni traditæ sunt angustiæ priores.

¶ Pœnitentia verò exterior est, qua quis exteriora signa doloris ostendit, & verbotenus peccata sua confitetur sacerdoti absoluenti, & iuxta eius arbitrium satisfacit. Et talis pœnitentia non oportet quòd duret vsque ad finem vitæ, sed vsque ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vera pœnitentia non solùm remouet peccata præterita, sed etiam præseruat hominem à peccatis futuris. Quamuis igitur homo in primo instanti veræ pœnitentiæ, remissionem cõsequatur præteritorum peccatorum: oportet tamen in homine perseuerare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd agere pœnitentiam interiorem simul & exteriorem, pertinet ad statum incipientium: qui scilicet de nouo redeunt a peccato. Sed pœnitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis: secundũ illud Psal. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum. Vnde & ipse Paulus dicebat 1. Cor. 15. Non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd illa tempora præfiguntur pœnitentibus, quantum ad actionem exterioris pœnitentiæ.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrùm pœnitentia possit esse continua.*

4. dist. 21 ar. 1. q. 1.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q̃ pœnitentia non possit esse continua. Dicitur enim Hier. 31. Quiescat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacrymis. Sed hoc esse nõ posset, si pœnitentia continuaretur, quæ cõsistit in ploratu & lacrymis. Ergo pœnitentia nõ potest continuari.

¶ 2 Præterea, De quolibet bono opere debet homo gaudere: secundum illud Psal. Seruite Domino in lætitia. Sed agere pœnitentiam, est bonum opus: ergo de hoc ipso debet homo gaudere. Sed non potest homo simul gaudere & tristari: vt patet per Philosophum in 9. Ethic. ergo non potest esse quòd pœnitens continuè tristetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non potest esse cõtinua.

¶ 3 Præterea, Secundæ ad Cor. 2. Apost. dicit, Consolamini, scilicet pœnitentem, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, quæ huiusmodi est. Sed cõsolatio depellit tristitiam, quæ pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia nõ debet esse continua.

¶ SED CONTRA est, quod Augustt. dicit in lib. de pœnitentia, * Dolor in pœnitentia continuè custodiatur.

Libr. de vera & falsa pœnit. cap. 13.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd pœnitere dicitur dupliciter, secundum actum & secundum habitum. Actu quidem impossibile est, quòd homo cõtinuè pœniteat: quia necesse est quòd actus pœnitentis siue interior, siue exterior interpolletur ad minus somno, & aliis quæ ad necessitatẽ corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere secundum habitum. Et sic oportet quod homo continuè pœniteat: & quantum ad hoc quòd homo nunquam aliquid contrarium pœnitentiæ faciat, per quod habitualis dispositio pœnitentis tollatur: & quãtum ad hoc, quòd debet homo in proposito gerere, quòd semper sibi præterita peccata displiceant.

Art. præc.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ploratus & lacrymæ ad actum exterioris pœnitentiæ pertinent, qui non solum non debet esse continuus, sed nec etiam oportet quòd duret vsque ad finem vitæ: vt dictum est. * Vnde & signanter ibi subditur, Quia est merces operi tuo. Est autem merces operis pœnitẽtis, plena remissio peccati, & quantum ad culpam, & quãtum ad pœnam, post cuius consecrationẽ nõ est necesse quòd homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta est. *

Art. præc.

¶ Ad secundum dicendum, quod de dolore & gaudio dupliciter loqui possumus. Vno modo secundũ quòd sunt passiones appetitus sensitiui. Et sic nullo modo possunt esse simul: eo q̃ sunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti (puta cùm sunt de eodem) vel saltem ex parte motus cordis: nam gaudium est cum dilatione cordis, tristitia verò cum cõstrictione. Et hoc modo loquitur Philosophus in 9. Ethi. Alio modo possumus loqui de gaudio & tristitia, secundum quòd consistunt in simplici actu volũtatis, cui aliquid placet vel displicet. Et secundum hoc nõ possunt habere contrarietatem nisi ex parte obiecti, puta cùm sunt de eodem & secundum idem. Et sic non possunt simul esse gaudium & tristitia: quia non potest simul idem secundũ idem placere & displicere. Si verò gaudiũ & tristitia sic accepta nõ sint de eodem secũdum idem, sed vel de diuersis, vel de eodem secundum diuersa: sic non est contrarietas gaudij & tristitiæ. Vnde nihil prohibet hominem simul gaudere & tristari: puta si videamus iustũ affligi, simul placeat nobis eius iustitia, & displiceat eius afflictio. Et hoc modo simul potest alicui displicere q̃ peccauit, & placere quòd hoc ei displicet cum spe veniæ: ita quòd ipsa tristitia sit materia gaudij. Vnde Aug. dicit in lib. de pœnitentia, * Semper doleat pœnitens, de dolore gaudeat. Si tamẽ tristitia nullo modo cõpateretur sibi gaudiũ, per hoc nõ tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, sed actualis.

Libr. de vera & falsa pœnit. cap. 13.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum in 2. Ethic. * ad virtutem pertinet tenere mediũ in passionibus. Tristitia autem quæ in appetitu sensitiuo pœnitentis consequitur ex displicentia voluntatis, passio quædam est. Vnde moderanda est secundum virtutem, & eius superfluitas est vitiosa: quia inducit in desperationem. Quod significat Apostolus ibidem dicens, Ne maiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. Et sic consolatio, de qua ibi Apostolus loquitur, est moderatiua tristitiæ: non autem totaliter ablatiua.

Eth. 10. cap. 3. & 4.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrùm sacramentum pœnitentiæ debeat iterari.*

4. dist. 21. q. 1. ar. 4. & 5. Hebr. 6. lect. 3.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum pœnitẽtiæ non debeat iterari. Dicit enim Apostolus Hebr. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & gustauerunt cœleste donũ, & participes sunt facti Spiritus sancti, & prolapsi sunt, renouari rursus ad

nisi sus ad pœnitentiam. Sed quicunque pœnituerunt, sunt illuminati, & acceperunt donũ Spiritus sancti. Ergo quicunque peccat post pœnitentiam non potest iterato pœnitere.

Libr. 2. c. 10. to. 1.

¶ 2 Præterea, Ambr. dicit in lib. de pœnitentia, * Reperiuntur qui sæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo. nam si verè pœnitentiam agerent, iterandã postea non putarent: quia sicut vnum est baptisma, ita vna est pœnitentia. Sed baptismus non iteratur. ergo nec pœnitentia.

¶ 3 Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales sanauit, significãt sanationes spiritualium infirmitatum, quibus scilicet homines liberantur à peccatis. Sed nõ legitur, quòd Dominus aliquem cæcum bis illuminauerit, vel quòd aliquem leprosum bis mundauerit, aut aliquem mortuum bis suscitauerit. Ergo videtur quòd nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

*Hõ. 34. in Euãg. post med. * Lib. 2. c. 16.*

¶ 4 Præterea, Gregor. dicit in Homil. Quadragesimæ: * Pœnitentia est anteacta peccata deflere, & flenda iterum non committere. Et Isid. dicit in lib. de Summo bono, * Irrisor est, & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Si ergo aliquis verè pœniteat, non iterum peccabit. Ergo non potest esse quòd pœnitentia iteretur.

¶ 5 Præterea, Sicut baptismus habet efficaciam ex passione Christi, ita & pœnitentia. Sed baptismus non iteratur propter vnitatẽ passionis & mortis Christi. Ergo pari ratione nec pœnitentia iteratur.

In Psal. 118. Ser. 8.

¶ 6 Præterea, Ambr. dicit, * quòd facilitas veniæ, incentiuum præbet delinquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pœnitentiam, videtur quòd ipse hominibus præbeat incentiuum delinquendi. Et sic videretur delectari in peccatis. Quod eius bonitati non cõgruit. Non ergo potest pœnitentia iterari.

¶ SED CONTRA est quòd homo inducitur ad misericordiam exemplo diuinę misericordię: secundum illud Luc. 6. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Sed Dominus hãc misericordiam discipulis suis inponit, vt sæpius remittant fratribus contra se peccantibus. vnde sicut dicitur Mat. 18. Petro quærenti, Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsque septies? Respondit Iesus, Non dico tibi vsque septies, sed vsq; septuagies septies. Ergo etiam Deus sæpius per pœnitentiam veniam peccantibus præbet, præsertim cum doceat nos petere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa pœnitentiam quidam errauerunt, dicentes non posse hominem per pœnitẽtiam secundò consequi veniam peccatorum. quorum quidam, scilicet Nouatiani, hoc in tantùm extẽderunt, vt dicerent post primam pœnitentiam, quæ agitur in baptismo, peccantem non posse per pœnitentiam iteratò restitui. Alij verò fuerunt hæretici (vt Aug. dicit in lib. de pœnitentia *) qui post baptismum dicebant quidem esse vtilem pœnitentiam, non tamen pluries, sed semel tantùm. Videntur autem huiusmodi errores ex duobus processisse. Primò quidem ex eo quòd errabant circa rationem veræ pœnitentiæ. Cum enim ad veram pœnitentiam charitas requiratur (sine qua non delentur peccata) credebat quòd charitas semel habita nõ possit amitti, & per consequẽs pœnitentia si sit vera, nunquam per peccatum tollatur, vt sic fit necesse eam iterari. Sed hoc improbatũ est in Secunda parte, * vbi ostensum est, quòd charitas semel habita propter libertatem arbitrij potest amitti, & per consequens post veram pœnitentiam potest aliquis peccare mortaliter. Secundò ex eo q̃ errabant circa æstimationem grauitatis peccati. putabant enim adeò graue esse peccatum quod aliquis committit post veniam impetratam, quòd non sit possibile ipsum remitti. In quo quidem errabant: & ex parte peccati (quod etiam post remissionem consecutam potest esse & grauius & leuius, quàm fuerit primum peccatum remissum) & multo magis contra infinitatem diuinæ misericordiæ, quæ superat omnem numerum & magnitudinem peccatorum, secundum illud Psal. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundũ multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Vnde reprobatur verbũ Cain, dicentis Genes. 4. Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Et ideo misericordia Dei peccantibus per pœnitentiam veniam præbet absque vllo termino: vnde dicitur Paralyt. Immensa & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ super malitiam hominum. Vnde manifestum est quòd pœnitentia pluries est iterabilis.

Libr. de vera & falsa pœnit. c. 5. 20. 4.

2. 2. q. 24 ar. 11.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd quia apud Iudæos erant secundum legem quædam lauacra instituta, in quibus pluries se ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Iudæorum quòd etiam per lauacrum baptismi aliquis pluries purificari posset. Ad quod excludẽdum Apostolus scribit Hebræis, quòd impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, scilicet per baptismum, rursum renouari ad pœnitentiam, scilicet per baptismum: qui est lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, vt dicitur ad Tit. 3. Et rationem assignat, ex hoc quòd per baptismum homo Christo commoritur, vnde subdit, Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambr. loquitur de pœnitentia solenni quæ in Ecclesia non iteratur, vt infrà dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de pœnitentia, * multos cæcos & in diuerso tempore Dominus illuminauit, & multos debiles confirmauit, ostendens in diuersis illis eidem sæpe peccata dimitti: vt quem prius sanauit leprosum, alio tempore illuminet cæcum. ideo enim tot sanauit cæcos, claudos & aridos, ne desperet de se peccator. Ideo non scribitur aliquem nisi semel sanasse, vt quilibet timeat iũgi peccato. medicum se vocat, & non sanis, sed malè habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum nesciret curare? medicorum est centies infirmum, centies curare: qui cæteris minor esset, si aliis possibilia ignoraret.

Libr. de vera & falsa pœnit. c. 5.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœnitere est anteacta peccata deflere, & flenda non committere: scilicet simul dum flet, vel actu vel proposito. ille enim est irrisor, & non pœnitens, qui simul dum pœnitet agit quod pœnitet, vel proponit iterum se facturum quod gessit, vel etiam actualiter peccat eodem vel alio genere peccati.

Quòd autem aliquis postea peccat, vel actu vel proposito, non excludit quin prima pœnitentia vera fuerit: nũquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem. Sicut enim verè cucurrit, qui postea sedet: ita verè pœnituit, qui postea peccat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd baptismus habet virtutem ex passione Christi, sicut quædam spiritualis generatio cum spirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem est hominibus semel mori, & semel nasci. Et ideo semel tantum debet homo baptizari. Sed pœnitentia habet virtutem ex passione Christi, sicut spiritualis medicatio, quæ frequenter iterari potest.

Lo. cit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd secundum Aug. in libr. de pœnitentia, * constat Deo multum displicere peccata: qui semper præsto est ea destruere, ne soluatur quod creauit, nec corrumpatur quod amauit, scilicet per desperationem.

QVAESTIO OCTVAGESIMAQVINTA, DE sacramento Pœnitentiæ, secundum quòd est virtus, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de pœnitentia, secundum quòd est virtus. Et circa hoc quærũntur sex.

¶ Primò, vtrùm pœnitentia sit virtus.

¶ Secundò, vtrùm sit virtus specialis.

¶ Tertiò, sub qua specie virtutis contineatur.

¶ Quartò, de subiecto eius.

¶ Quintò, de causa ipsius.

¶ Sextò, de ordine eius ad alias virtutes.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm pœnitentia sit virtus.*

4. dist. 14. q. 1. artic. 2. q. 2. ar. 2. q. 1. cor. & ad 2. & qu. 2. & 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit virtus. Pœnitẽtia enim est quoddam sacramentum aliis sacramentis cõnumeratum: vt ex supra dictis patet. * Sed nullum aliud sacramentorum est virtus. Ergo neque pœnitentia est virtus.

** 9. præc. art. 1. & q. 65. ar. 3 * Cap. vel. 3 in Homil. 14 in Euang.*

¶ 2 Præterea, Secundũ Philosophum 4. Eth. * verecundia nõ est virtus: tũ quia est passio habens corporalem immutationem, tum etiam quia non est dispositio perfecti: cũ sit de turpi actu; quod nõ habet locum in homine virtuoso. Sed similiter pœnitentia est quædam passio habens corporalem immutationem, scilicet ploratum (sicut Greg. dicit, *) q̃ pœnitere est peccata

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæquintæ Articulum secundum.

DVbium occurrit magnum circa materiam huius secundi articuli, an pœnitentia virtus sit, vere & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus. Et est ratio dubij non sola varietas opinionum: sed quoniam vtraque ratio vrget. Nam quod sit vna virtus distincta ab aliis, Autoris ratio in litera concludit, dicens, operari ad delectionem peccati præteriti, inquantum est offensa Dei per quædam recompensationē, habet specialē rationem actus laudabilis nō pertinentem ad rationem alterius virtutis, ergo pœnitentia, cui iste actus attribuitur, est specialis virtus. Ad partem autem negatiuam vrget duplex ratio. vna ex propriis: quia nulla virtus exigit aut præexigit habentem ipsam sub illius contrario, sed pœnitentia præexigit pœnitētem fuisse sub peccato: quod contrariatur pœnitentiæ: ergo pœnitentia nō est specialis virtus. Et hæc ratio conuincit intellectum meum. Quæ & confirmatur, quia virtutum semina sunt ita nobis insita, vt possint à nobile acquiri cum auxilio diuino & recta tione, &c. vt non sit necesse nos peccare, si omnes habenda sint virtutes in actu: sed ad pœnitentiæ virtutem habendam in actu impossibile est nos peruenire nisi peccatum interueniat: igitur non est virtus specialis. Nec euaditur hæc confirmatio ex hoc quòd pœnitentia ponetur virtus non acquisita, sed infusa, quoniam simile est de vtrisque iudicium, quo ad hoc quòd non oporset peccare, vt virtutes habeamus in actu. Et confirmatur iterum ex parte subiectiː quia in Christo fuerunt omnes virtutes, & tamen in ipso non fuit pœnitentia. Altera ratio est ex parte obiectiː quia scilicet offensa vt recompensabilis per actum proprium, &c. non requirit propriam virtutem. Quod ex duobus apparet. primo, ex eo quod fatet homines obiectum hoc laudabili actu voluntatio attingitur: vt patet quum is qui aliquem offendit humiliat se illi, confitendo se malè fecisse, dolendo de offensa, & subiiciendo se illi ad recompensandum offensam: per hos enim actus recuperat etiā offensi gratiam: iuxta illud, Parcere subiectis, & debellare superbos. Itta men nulla virtus specialis ponitur propter actum aut obiectū istud. proportionaliter igitur loquendo, nulla est ponenda specialis virtus ad recompensandam Dei offensam. Secundo ex eo quod ad quinimodi recompensationem inuenitur alia virtus sufficiens, scilicet religio: religionis enim actus est subiicere se Deo, reddereque debitum Deo, non minus offenso quam benefactori: ita quod sicut reddere Deo debitum ob beneficia suscepta, non exigit specialem virtutem vltra religionem. eadem ratione reddere Deo debitum ob offensam in eum, ad religionem quoque spectabit: cadunt enim hæ speciales rationes debiti, scilicet pro beneficiis, vel pro offensis, sub illa communi ratione debiti, quam attendit religio. Et confirmatur quia præcipuus actus pœnitentiæ coincidit cum actu primo religionis, subiectio enim hominis ad Deū, est præcipuum quod pœnitentiæ virtus offert Deo in recompensam, quam eandem offert religio. Secundum actum quidem deuotionis absolutè: secundum verò actum gratuitum offert pro beneficiis receptis, secundum actum pœnitentiæ pro offensa commissa, vnde sicut religionis quidam actus est recompensare beneficia, ita recompensare peccata. Et confirmatur hoc: quia in lege veteri actu religionis exhibatur quibus oporteat eum pœnitere, cùm ex vitioso fiat aliquis virtuosus.

Q. prec. ar. 1. 2. & 3.

Cap. vlt.

In corp.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum: quòd (sicut dictū est*) in sacramento pœnitentiæ materialiter se habent actus humani: quod non contingit in baptismo vel cōfirmatione. Et ideo cùm virtus sit principium alicuius actus, potius pœnitentia est virtus vel cū virtute, quam baptismus seu confirmatio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitētia secundum quòd est passio, non est virtus: vt dictum est, * sic autē habet corporalē transmutationem adiunctam. Est tamen virtus secūdum quòd habet ex parte voluntatis electionem rectam. Quod tamen magis potest dici de pœnitētia quam de verecundia: nā verecūdia respicit turpe factum vt præsens, pro quo timet confundi: pœnitentia verò vt præteritum. Est autem cōtra perfectionem virtutis, quòd aliquis in præsenti habeat turpe factum, de quo oporteat eum verecundari: nō est autem cōtra pertectionem virtutis, quod aliquis prius commiserit turpia facta, de

quibus oporteat eum pœnitere, cùm ex vitioso fiat aliquis virtuosus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dolere de eo quod prius factum est, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, esset stultum. Hoc autem nō intendit pœnitens, sed dolor eius est displicentia seu reprobatio facti præteriti cum intentione remouendi sequelam ipsius, scilicet offensam Dei & reatum pœnæ. Et hoc non est stultum.

ARTICVLVS II.

¶ Virtus pœnitentia sit specialis virtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit specialis virtus. Eiusdem enim rationis videtur esse gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non est specialis virtus, sed est quidam affectus laudabilis ex charitate proueniens: vt patet per Augustī. 14. de Ciuitate Dei. * vnde & Apostolus primæ ad Corinth. 13. dicit, quòd charitas non gaudet super iniquitate, congaudet autē veritati. Ergo pari ratione nec pœnitentia quæ est dolor de peccatis præteritis, est specialis virtus, sed est quidam affectus ex charitate proueniens.

¶ 2 Præterea, Quælibet virtus specialis habet materia specialem: quia habitus distinguūtur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiam specialem: sunt enim eius materia peccata præterita circa quamcunque materiam. Ergo pœnitentia non est specialis virtus.

¶ 3 Præterea, Nihil expellitur nisi à suo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata. Ergo est specialis virtus.

¶ SED CONTRA est, quòd de ea datur speciale legis præceptum: vt suprà habitum est.*

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut in Secūda parte habitum est*) species habituum distinguuntur secundum species actuum. Et ideo vbi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem habitum virtutis. Manifestum est autem quòd in pœnitentia inuenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, inquantū est Dei offensa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde necesse est ponere, quòd pœnitentia est specialis virtus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo sicut ab ea elicitus. Et scilicet interior confessio, & voluntaria submissio, in veritatis confessione & submissione submissionem sui fatetur, simul & excellentiam diuinam, cui se submittit, cuius excellentissima omnipotentia parcendo manifestatur, cuique proprium est misereri semper, & parcere. Est igitur velle operari ad recompensationem offensæ propriæ Deo, religioni. actus elicitus. Et confirmatur: quia virtus pœnitentiæ non est virtus (vt infrà patebit) acquisita, sed infusa non ex ratione naturali, sed ex lumine diuinæ relationis vim habēs, eodémque curtiu, quo religio currit accepta. In cuius signum inter præcepta religionis ita sunt sacrificia & orationes pro peccatis, sicut pro beneficiis.

*Infrà, ar. 4. col. Et 4. di. 14. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 4. & q. 3. per to & dist. 15. 1. ar. 1. q. 3. ad 4 * 1. 2. 9ē. 62. ar. 3.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus specialis formaliter expellit habitum vitij oppositi: sicut albedo expellit nigredinem ab eodem subiecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effectiue: in quātum operatur ad destructionem peccati, prout est remissibile ex diuina gratia homine cooperante. Vnde non sequitur, quòd sit virtus generalis.

ARTICVLVS III.

¶ Virtus virtus pœnitentia sit species iustitiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd virtus pœnitentiæ non sit species iustitiæ. Iustitia enim non est virtus theologica, sed moralis, vt in Secunda parte * patet. Pœnitentia autē videtur esse virtus theologica, quia habet Deum pro obiecto. Iustitia enim moralis actus virtuosus non requirit aliam virtutem præter charitatem: vt patet per Sanctum Augustinum. Autorem quoniam verum est, pœnitentiam esse specialem virtutem, latiori vocabulo vtendo. Nec hoc mirum, vt saepe alias, aut nouum in doctrina Autoris, quoniam in præcedenti libro simile quid apparebit. Nostra est virginitas specialis virtus, hæc tamen non est sine religio deterum autem actus est excellentem materiam. Reliquus vero actus pœnitentiæ, scilicet satisfacere quo ad pœnam, potest poni actus religionis imperatus mediante virtute vindicatiua iustitiæ participante in subiectionis quod peccator punitur se quasi ministrer Dei vindicantis, prout etiam poni actus religionis immediate pro quanto religio ipsa debitum pœnam exoluit, vt predictur satisfactio debita à filio seruoque domino ac patre, hoc enim iustum secundum quid: religio autem inter hominem & Deum, quum iustum simpliciter esse nequeat. Potest autem percipere hanc quoque satisfactionem spectare ad religionem, ex eo quòd nonnullus cultus est diuinæ excellentiæ ex nostra subiectione, vt voluntariæ huiusmodi pœnas offeramus ei pro vsurpatis cōtra aut præter voluntatem diuinam. Et hæc de hac difficultate dicta sufficiant: prosequemur in sequentibus tractatum de pœnitentia, ea dicendo quæ stant cum vtraque opinione: scilicet quòd pœnitētia sit vna virtus per se distincta à religuis, & quòd pœnitentia coincidat cum religione totaliter aut principaliter, & sum iustitia forte vindicatiua seu communicatiua quo ad actum secundarium.

¶ Super Quæstionis octuagesimæquintæ Articulum tertium.

IN articulo tertio tria aduertenda occurrūt. primum est de actu pœnitentiæ, an consineatur sub commutatiua iustitia. Secundum est de virtute in commutatiua iustitia. Tertium est, an reddere æquale simpliciter, vel secundum accessationem Dei tantum. Et primum quidem propter Scoț qui in quarto sententiarum distinct. 14. quæstione 2. posuit actum pœnitentiæ esse actum mixtum ex interior, actus est reli- gionis absque alia virtute media imperatus actione, cuius est nuntiare peccatū. Submissio autē tui ad Deum, religionis actus est, nec aliquid aliud ratio pœnitentiæ nisi causam, scilicet p offensa: sicut ratio gratitudinis addit pro beneficio. Et probatur ratione: quia religionis actus est quo excellentiam diuinam, nostrāmque subiectionem ad Deum profitemur: sed vtercque vtorum actuum, vt virtuosæ professionis

Ordin. Cap. 8.

Cap. 4.

Lib. 1. de inuē. pag. 4. ante fi nem.

Ar. prec.

Lib. 5. c. 1.

Cap. 1. & 2.

Cap. vlt.

Tullius in sua Rheto. * ponit vindicatiua vnam speciem iustitiæ, ergo videtur quòd pœnitentia sit species iustitiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) pœnitentia non habet quòd sit virtus specialis ex hoc solo quòd dolet de malo perpetrato (ad hoc enim sufficeret charitas) sed ex eo quòd pœnitens dolet de peccato commisso, inquantum est offensa Dei, cum emendationis proposito. Emendatio autem offensæ contra aliquem commissæ, non fit per solam cessationē offensæ, sed exigitur vlterius quædam recompensatio, quæ habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio: nisi quòd recompensatio est ex parte eius qui offendit (vt plures cum satisfactione) retributio autem est ex parte eius, in quem est offensa commissa. Vtrunque autem ad materiam iustitiæ pertinet: quia vtrumque est commutatio quædam. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia secundum quòd est virtus, est pars iustitiæ. Sciendum tamen est, quòd secundum Philosophum in 5. Ethi.* dupliciter dicitur iustum, scilicet simpliciter & secundum quid. Simpliciter quidem iustum, est inter æquales, eo quòd iustitia est æqualitas quædam. Quod ipse vocat iustū publicum vel ciuile, eo quòd omnes ciues æquales sunt; quantū ad hoc quòd immediatè sunt sub principe, sicut liberi existentes. Iustum autem secundum quid dicitur, quòd est inter illos, quorum vnus est sub potestate alterius: sicut seruus sub domino, filius sub patre, vxor sub viro. Et tale iustum consideratur in pœnitētia. Vnde pœnitēs recurrit ad Deum cum emendationis proposito, sicut seruus ad dominum, secundum illud Psalm. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad dominum Deum nostrum donec misereatur nostri. Et sicut filius ad patrem secundum illud Luc. 15. Pater peccaui in cœlum & coram te. Et sicut vxor ad virum: secundum illud Hier. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

Cap. 6.

D. 1017.

D. 803.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut in Ethic. dicitur*) iustitia est virtus ad alterum. Ille autem, ad quem est iustitia, non dicitur esse materia iustitiæ, sed magis res quæ distribuuntur, vel commutantur. Vnde & materia pœnitentiæ non est Deus, sed actus humani quibus Deus offenditur vel placatur: sed Deus se habet sicut ille, ad quem est iustitia. Ex quo patet quod * iustitia non est virtus theologica: quia nō habet Deum pro obiecto vel materia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd medium iustitiæ est æqualitas, quæ constituitur inter illos, inter quos est iustitia: vt dicitur in quinto Ethic.* in quibusdam autem nō potest perfecta æqualitas constitui propter alterius excellentiam: sicut inter patrem & filium, inter Deum & hominem, vt Philosophus dicit in octauo Ethi.* Vnde in talibus ille qui est deficiens, debet

Cap. vlt.

Alias pœnitentia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

soluenda restat, loqui videtur, quam æqualitate fieri possederur negandum, quum Iob dicat, Vtinã appenderentur peccata mea, quibus irã meruj, & calamitas, quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret.

¶ Super Quæstionis octuagesimæquinta Articulum quartum.

IN artic. 4. intellige nouitie quod sicut iustitia est volũtas ius suum vnicuique tribuens, ita pœnitentia est voluntas tribuens Deo ius suum pro peccato contra eum commisso, est enim (siue sit idem quod religio, siue non) talis voluntas: quoniam pars est iustitiæ, quæ in actu voluntatis consistit. Reddit autem pœnitentia Deo ius suum pro offensa confitendo, detestãdo, ac submittẽdo se peccatorem Deo offenso: hoc enim est æquale secundũ quid quod ab homine redditur: quo ad pœnam vero affligendo se, &c.

¶ Et quoniam huiusmodi voluntas ex maiori vel minori potest affectu procedere, ideo varia inuenitur dispositio vere pœnitentium: maior minorque fructus diuinæ gratiæ inde percipitur.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ quintæ Articulum quintum & sextum.

IN artic. 5. & 6. simul ne fallaris nouitie, intelligene, actus, quibus Deo in pœnitentia cooperamur, esse actus procedẽtes à virtute pœnitentiq. Hoc enim falsum est: quum multi actus illi, scilicet qui sine charitate esse possunt, præcedãt pœnitentiam, vt est virtus, & tamen sunt actus boni, quibus Deo cooperamur ad pœnitentiam consequendam. Nec te turbet actus timoris seruilis: quoniã pro timore pœnarum sumitur, & est bonus, & non pro timore pœnarum tantum.

¶ In eodem artic. 6. dubium occurrit ex Sco. & Duran. an pœnitentia sit virtus acquisiq. Nam Sco. ut vbi supra, quæst. 3. tenet pœnitentiam esse virtutem acquisitã, quia voluntas ex frequẽtibus actibus pœnitendi potest generare in se habitum inclinantem ad similes actus, & ille erit vere virtus: quia rectissimé rationi consonus. Et amplius sentit, quòd potest esse informis: quia potest manere cum peccato mortali. Duran autem vbi supra negat ipsam esse virtutem infusam: quia nulla talis est præter theologicas.

¶ Ad huius euidentiam sciendum est, quòd esse virtutem infusam, contingit dupliciter, vel per se, vel per accidẽs. Per se quidem virtus infusa est quæ nec ex natura, nec ex acquisitione, sed sola infusione Christi potest, vt charitas. Per accidẽs autem est quæ ex suo genere nata est acquiri, sed accidit quòd in hoc fit infusa: vt quum Deus infundit alicui habitum scientiæ moralis aut habitum temperantiæ seu fortitudinis. Rursus scilẽt dum est, quòd aliud est habere aliquẽ habitum electiuum secundum rationem rectam, & aliud est habere similem habitum secũdum rationem virtutis. verbi gratia. Aliud est habere habitum amoris acquisitũ ex frequentibus actibus amandi Deum & proximum etiam secũdum regulas fidei, & aliud est habere virtutem charitatis: habere enim virtutem charitatis est habere habitũ infusum diuidentem filios Dei à filiis perditionis: habere autem habitum acquisitæ charitatis non est habere huiusmodi virtutem quæ est donum Dei. vt ex se patet.

¶ His præmissis dicitur, quòd quia pœnitentia est per se virtus infusa, quantumcunque ex frequentatis pœnitendi actibus similis habitus generari possit, nunquam peruenit ad plenã rationem virtutis pœnitentiæ: quia nunquam peruenit ad hoc quòd sit donũ reconcilians Deo offenso.

Quòd autem pœnitentia sit virtus per se infusa, ex eo patet quòd omnes illæ virtutes quæ ex suo genere ordinant hominem secundum statum vitæ gratiæ, sunt ex suo genere infusæ: vtpote excedẽtes statum vitæ, quæ est secundum naturam & rationem naturalem sed virtute pœnitentiæ constat ad statum vitæ, quę est secundum gratiam Dei, pertinentem & religionem vt est circa sacramenta, circa veneratiõem Dei vnius & trini, &c. Vnde apparet falsum esse, fatuas theologales virtutes esse infusas, & virtutem pœnitentiæ posse esse informem seu cum peccato mortali, optimẽ. Autorem dixisse, quòd actus & habitus charitatis simul sunt tempore cũ actu & habitu pœnitentiæ, quum iustificatur impius. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

4. d. 14. q. 1. art. 1. q. 6. ad 6. & art. 2. q. 2. ordinar.

Cap. 1.

Libr. de vera & falsa pœnitẽt. cap. 8.

Ac. pra.

1. 2. q. 65. art. 1.

D. 1177.

1. 2. q. 113. 3. &

D. 1018.

facere quicquid potest. Nec tamen hoc erit sufficiens simpliciter: sed solùm secũdum acceptationem superioris. Et hoc significatur per excessum, qui attribuitur pœnitentiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut est commutatio quædam in beneficiis (cum scilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam est commutatio in offensis, cùm aliquis pro offensa in alterum commissa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iustitiã: vel voluntariè recompensat eműdam, quod pertinet ad pœnitentiam, quæ respicit personam iudicis. Vnde manifestum est, quòd vtraque sub iustitia commutatiua continetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœnitentia licet sit directè species iustitiæ: comprehendit tamen quodammodo ea quæ pertinent ad omnes virtutes. Inquantum enim est iustitia quędam hominis ad Deũ, oportet quòd participet ea quæ sunt virtutum theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pœnitentia est cum fide passionis Christi, per quam iustificamur à peccatis: & cum spe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem. Inquantum verò est virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ est directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipsa ratione iustitiæ non solùm habet id quod iustitiæ est, sed etiam ea quæ sunt temperantiæ & fortitudinis: inquantum scilicet, ea quę delectationem causant, ad temperantiam pertinent vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem iustitiæ veniunt. Et secundum hoc ad iustitiam pertinet & abstinere à delectabilibus, quod pertinet ad tẽperantiam: & sustinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum voluntas sit proprie subiectum pœnitentiæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd subiectum pœnitentiæ non sit propriè voluntas. Pœnitentia enim est tristitiæ species. Sed tristitia est in concupiscibili, sicut & gaudium. Ergo pœnitentia est in concupiscibili.

¶ 2 Præterea, Pœnitẽtia est vindicta quædam, sicut Aug. dicit in lib. de pœnitẽtia.* Sed vindicta videtur ad irascibilem pertinere: quia ira est appetitus vindictæ. Ergo videtur quòd pœnitentia sit in irascibili.

¶ 3 Præterea, Præteritum est propriũ obiectum memoriæ, secũdum Philosophum in lib. de Memoria. * Sed pœnitẽtia est de præterito: vt dictum est. Ergo pœnitentia est in memoria sicut in subiecto.

¶ 4 Præterea, Nihil agit vbi non est. Sed pœnitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pœnitentia est in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia est sacrificium quoddam: secundũ illud Psal. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Sed offerre sacrificium, est actus voluntatis: secundum illud Psal. Voluntariè sacrificabo tibi. Ergo pœnitentia est in voluntate.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de pœnitentia dupliciter loqui possumus. Vno modo, secundum quòd est passio quædam. Et sic cùm sit species tristitiæ, est in concupiscibili sicut in subiecto. Alio modo, secundum quòd est virtus. Et sic sicut dictum est,* est species iustitiæ. Iustitia autem (vt in secunda parte habitum est*) habet pro subiecto appetitum rationis, qui est voluntas. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia, secundum quòd est virtus, est in voluntate sicut in subiecto, & proprius eius actus est propositum emẽdandi Deo illud quod contra eum commissum est.

Ar. pra. 1. 2. q. 56. art. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de pœnitentia, secundum quòd est passio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vindictam appetere ex passione de alio, pertinet ad irascibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de se vel de alio, pertinet ad volũtatem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd memoria est vis apprehensiua præteriti. Pœnitentia autem non pertinet ad vim apprehensiuam: sed ad appetitiuam, quæ præsupponit actum apprehensiuæ. Vnde pœnitentia nõ est in memoria: sed præsupponit eam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd volũtas (sicut in Prima parte* habitum est) mouet omnes alias potentias animæ. Et ideo non est inconueniens, si pœnitentia in voluntate existens, aliquid in singulis potentiis animæ operetur.

ARTICVLVS V.

¶ Verum principium pœnitentiæ sit ex timore.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd principium pœnitentiæ non sit ex timore. Pœnitentia enim incipit in displicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem: vt supra dictũ est. Ergo pœnitentia magis oritur ex amore, quàm ex timore.

*4. dist. 16. q. 1. a. 3. q. 2. ar. 1. q. 3. ar. 2. q. 1. ar. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæ sextæ Articulum secundum.

IN art.2. quæst.86. circa illud, Offensa directè opponitur gratiæ: & eius rationem, ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quòd repellit eum à gratia sua: dubium occurrit, tum quia falsum est offensam directè opponi gratiæ: quum offensa sit in voluntate, gratia autem essentia animæ: non est ergo directè oppositio, siue priuatiua, siue contraria, quum vtraque requirat identitatem subiecti. Tum quia falsum est quod assimilatur pro ratione: nam ex parte offensi hæc duo, scilicet esse offensum, & abiicere à sua gratia offendentem, nec sunt idem, nec secundum est ratio primi: sed primum se habet vt causa secundi: vt patet in exemplo. ptius enim offendor contumelia à Petro, & ex hac denominor offensus passiuè: deinde per actum propriæ voluntatis meæ abiicio Petrum à mea gratia, quia prius offenditur me. Vbi manifestè patet, non ex hoc dici me offensum, quia abiicio Petrum à mea gratia: sed econtra, causaliter tamen, ideo me abiicere Petrum à mea gratia, quia offensus sum. Tum quia hæc duo, scilicet esse offensum & abiicere à sua gratia offendentem, non sunt inseparabiliter connexa, sed stat aliquem esse offensum, & tamen non abiicere à sua gratia offendentem, vt ex pace contingere videtur: inter virum & vxorem adulteram, seu inter patrem & filium ingratum, offensi enim retinet adhuc vxorem seu filium in sua gratia. Ruit ergo fundamentum hoc in litera positum.

¶ Ad hoc dicitur, quòd offensa potest dupliciter considerari. Primò ex parte actus, quo infertur offensa, & sic offensa directè opponitur charitatis rectitudini in actu debitæ: est enim deformitas actus, prius perfectione charitativa. Alio modo ex parte supposiți offendentis: persona enim est quæ primò offendit, actus autem quo offendit, quasi instrumentum personæ est, & sic proprie & formaliter consideratur offensa. Et sic offensa directè opponitur gratiæ: de meritorie tamen: nam offendens eo ipso, quòd offendit demeretur: & quantum in se est priuat se gratia eius, quem offendit. Vnde quia offendens vt sic quantum in se est abiicit à se gratiam offensi, retinet dicitur quòd offensa directè gratiæ opponitur priuatiuè, demeritorie. Vbi etiam videre potes saluari identitatem subiecti primi denominati tam à gratia, quàm ab offensa: nam persona est quæ primò offendit, & quæ primò grata est. ¶ Ad secundum verò dicitur, quòd procedit ex malo intellectu literæ.

D.1019.

Serm.11. à med.

2.2.q.14. ar.1.2.3. & 4.

Inf ar.3. cor. & q. 87.ar.1. cor & 4. d.14.q.2. ar.1.3. & d.16.q.1. ar.2.q.1.

D.1005.

Aliud est enim, formaliter loquendo, esse offensum ab aliquo, & aliud est vltra hoc quòd est esse offensum habere se vt offensum. Primum enim, scilicet esse offensum, nihil ponit aut tollit in offenso, sed solam denominationem. secundum autem addit actum, quo se habet vt offensus. Obiectiones igitur secundo & tertio loco inductæ accepernnt esse offensum quo ad etiam & adultis.

¶ 2 Præterea, Deus virtutem suâ sacramentis non alligauit. Sed pœnitẽtia est quoddam sacramẽtum. Ergo virtute diuina potest peccata sine pœnitentia dimitti.

¶ 3 Præterea, Maior est misericordia Dei quam misericordia hominis. Sed homo interdum remittit offensam suam homini etiam non pœnitenti. Vnde & ipse Dominus mandat Matth.5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderũt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offensam suâ hominibus non pœnitentibus.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Hier.18. Si pœnitentiã egerit gẽs illa à malo quod fecit, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt faciam ei. Et sic econtrario videtur, quòd si homo pœnitentiã non agat, quòd Deus ei non remittat offensam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti, loquẽdo de pœnitentia, quæ est virtus. Cùm enim peccatũ sit Dei offensa, eo modo Deus peccatũ remittit, quo remittit offensam in se commissam. Offensa autẽ directè opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quòd repellit eum à gratia sua. Sicut autẽ habitũ est in secunda parte, *hoc interest inter gratiam Dei & gratiã hominis, q̃ gratia hominis nõ caulat, sed præsupponit bonitatem veram vel apparentẽ in homine grato: sed gratia Dei causat bonitatẽ in homine grato: eo quòd bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, est causa omnis boni creati. Vnde potest cõtingere quòd homo remittat offensam, qua offensus est alicui, absque aliqua immutatione voluntatis eius: non autem cõtingere potest, quòd Deus remittat offensam alicui absque immutatione volũtatis eius. Offensa aũt peccati mortalis procedit ex hoc quòd volũtas hominis est auersa a Deo per cõuersionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remissionẽ diuinę offensæ, quòd voluntas hominis sic immutetur, vt cõuertatur ad Deum cum detestatione conuersionis præ dictæ & proposito emendę, quod pertinet ad rationem pœnitẽtiæ, secundum quòd est virtus. Et ideo impossibile est quòd peccatum alicui remittatur sine pœnitentia, secundum quòd est virtus. Sacramentum autem pœnitentiæ (sicut supra dictum est) perficitur per officium sacerdotis ligantis & soluentis: sine quo potest Deus peccatum remittere, sicut remisit Christus mulieri adulteræ, vt legitur Ioã. 8. & peccatrici, vt legitur Lucæ 7. Quibus tamen non remisit peccata sine virtute pœnitentiæ: nam sicut Greg. dicit in Homil.* per gratiam traxit intus, scilicet ad pœnitentiam, quam per misericordiam suscepit foris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in pueris non est nisi peccatum originale, quod nõ consistit in actuali deordinatione volũtatis, sed in quadã habituali deordinatione naturæ: vt in Secũda parte habitum est.* Et ideo remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infusionẽ gratię & virtutum: non autem cum actuali. Sed adulto, in quo sunt actualia peccata, quæ cõsistunt in deordinatione actuali voluntatis, non remittuntur peccata etiã in baptismo sine actuali immutatione voluntatis: quod fit per pœnitentiam.

Ser.18.in princ.

Hom.10. circa med.

1.2.q.72. ar.1.

1.2.q.73. art.1. Et 3.dist.36. art.5. Et 4.dist.15. q.3.ar.1. q.1.co. & di.16.q.2. art.1.q.2.cor. & dist.28.q.2.ar.5.q.3.ad 1.

Cap.6.

Q.84.ar.2.

Hom.10. in euã.

1.2.q.73. ar.2.

D.101. 2.2. qua. 109. art. 7. & qu. 113.ar.2.

¶ Ad hoc dicitur, quòd baptismus non præsupponit, sed affert secum actum pœnitentię virtutis perfectum: quoniam sicut baptismus datur in remissionem peccatorum: ita qui baptizatur, suscipit illum in remissionem peccatorum: ac per hoc in ipsa susceptione baptismi, subticiendo se illi, & fatetur se peccasse & detestatur priorem vitam, morien do illi, & subiicit se Deo vt nouum Christi membrum. Et quia hoc totũ eligit in remissionem peccatorum, euidenter constat intetuenire in baptismo propositum emendę, non futuræ, sed præsentis, quæ magis voluntas ac electio emendæ dicenda est: eligere siquidem hæc in remissionem peccatorum est eligere emendam pro peccatis quo ad culpam & quo ad pœnam rationẽ tanti beneficij, quantum est baptisma. Non igitur est intelligendum baptismum omnia condonare, sic quod nullũ actum in adulto requirat: sed sic quòd oppotunos actus secũ affert, nec eget admiculo alterius. Et hic est optimus modus omnia concordandi.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæsextæ Articulum quartum.*

IN ar.4. eiusdem quæst. in responsione ad primum, pro quanto ibi dicitur quòd remisso peccato mortali remanet in ordinata conuersio ad commutabile bonum, pro qua debetur reatus pœnæ temporalis, aduertendum est quòd impossibile est per pœnitentiam vnum peccatũ sine alio remitti. Primò quidem, quia peccatum remittitur inquantũ tollitur Dei offensa per gratiã. Vnde in Secũda parte habitũ est* quòd nullum peccatũ potest remitti sine gratia. Omne autẽ peccatum mortale cõtrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impossibile est quòd vnum peccatum sine alio remittatur. Secundò, quia (sicut ostẽsum est*) peccatum mortale non potest sine vera pœnitẽtia remitti: ad quam pertinet deserere peccatum, inquantum est contra Deum. Quod quidem est commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem est eadẽ ratio, & idem effectus. Vnde non potest esse verè pœnitẽs, qui de vno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est cõtra Deum super omnia delictũ (quod requiritur ad rationem veræ pœnitẽtiæ) sequeretur quòd de omnibus peccatis pœniteret. Vnde sequitur, quòd impossibile sit vnũ peccatum per pœnitentiã remitti sine alio. Tertiò, quia hoc esset contra perfectionẽ misericordiæ Dei, cuius perfecta sunt opera, vt dicitur Deu.32. vnde cuius misereturi, totaliter miseretur. Et hoc est quod Aug. dicit in lib. de pœnitentia,* Quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est: diffidiam sperare veniam.

Ar.prec.

Cap.6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Gregor. non est intelligendum quantum ad remissionem culpæ, sed quantum ad cessationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata consuetuit committere, deserit vnum, non tamen aliud. Quod quidem fit auxilio diuino, quod tamen non pertingit vsque ad remissionem culpæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in verbo illo Amb. Fides non potest accipi, qua creditur in Christum: quia vt Aug.* dicit super illud Ioan.15. Si nõ venissem, & locutus eis nõ fuissem, peccatũ nõ haberẽt, scilicet infidelitatis. Hoc enim est peccatum, quo tenẽtur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conscientia: quia interdum per pœnas, quas quis patiẽter sustinet, cõsequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet.

Tract. 89. inter princ. & med.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccata quàuis nõ sint connexa, quantum ad cõuertionem ad bonum commutabile: sunt tamen connexa quatum ad auersionem à bono incommutabili: in qua cõueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offensæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitũ remittitur: & ideo potest vnum dimitti sine alio. Sed debitum culpæ cõtrariatur amicitiæ. & ideo vna culpa vel offensa non remittitur sine altera. ridiculum enim videretur, quòd etiam ab homine aliquis veniam peteret de vna offensa, & non de alia.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd dilectio qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ, per quam fit remissio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: secundum illud Roma.6. Gratia Dei, vita æterna. Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum possit per pœnitentiam vnum peccatum sine alio remitti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ possit per pœnitentiã vnũ peccatum sine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Pluì super vnam ciuitatẽ, & super alteram ciuitatẽ non pluì: pars vna cõpluta est, & pars super quam non pluì, aruit. Quod exponens Greg. super Ezec.* dicit, Cum ille qui proximum odit, ab aliis vitiis se corrigit, vna eademq; ciuitas ex parte cõpluitur, & ex parte arida manet: quia sunt qui cum quædã vitia resecãt, in aliis grauiter perdurant. Ergo potest vnum peccatum per pœnitentiam dimitti sine alio.

¶ 2 Præterea, Amb. dicit super, Beati immaculati in via:* Prima cõsolatio est, quia nõ obliuiscitur misereri Deus. secũda per pœnitionẽ, vbi etsi fides desit, pœna satisfacit, & releuat. Potest ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manẽte peccato infidelitatis.

¶ 3 Præterea, Eorũ quæ nõ necesse est esse simul, vnũ potest auferri sine alio. Sed peccata (vt in Secunda parte habitum est*) nõ sunt cõnexa, & ita vnum eorum potest esse sine alio. Ergo etiam vnum eorum potest remitti sine alio per pœnitentiam.

¶ 4 Præterea, Peccata sunt debita q̃ nobis relaxari petimus, cùm dicim⁹ in oratione Dominica, dimitte nobis debita nostra, &c. Sed homo quãdoq; dimittit vnum debitũ sine alio. Ergo etiam Deus per pœnitẽtiam dimittit vnum peccatum sine alio.

¶ 5 Præterea, Per dilectionẽ Dei relaxãtur hominibus peccata: secundum illud Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quãtum ad vnum, & sit ei offensus quantũ ad aliud. sicut peccatorem diligit quãtum ad naturam: odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur possibile quòd Deus per pœnitentiam remittat vnum peccatum sine alio.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de pœnitẽtia.* Sũt plures quos pœnitet peccasse, sed non omnino, reseruãtes sibi quædã in quibus delectentur, non animaduertentes Dominum simul mutum & surdũ a dæmonio liberasse, per hoc docẽs nos nunquam nisi de omnibus sanari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est per pœnitẽtiam vnum peccatũ sine alio remitti. Primò quidem, quia peccatum remittitur inquantũ tollitur Dei offensa per gratiã. Vnde in Secũda parte habitũ est* quòd nullum peccatũ potest remitti sine gratia. Omne autẽ peccatum mortale cõtrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impossibile est quòd vnum peccatum sine alio remittatur. Secundò, quia (sicut ostẽsum est*) peccatum mortale non potest sine vera pœnitẽtia remitti: ad quam pertinet deserere peccatum, inquantum est contra Deum. Quod quidem est commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem est eadẽ ratio, & idem effectus. Vnde non potest esse verè pœnitẽs, qui de vno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est cõtra Deum super omnia delictũ (quod requiritur ad rationem veræ pœnitẽtiæ) sequeretur quòd de omnibus peccatis pœniteret. Vnde sequitur, quòd impossibile sit vnũ peccatum per pœnitentiã remitti sine alio. Tertiò, quia hoc esset contra perfectionẽ misericordiæ Dei, cuius perfecta sunt opera, vt dicitur Deu.32. vnde cuius misereturi, totaliter miseretur. Et hoc est quod Aug. dicit in lib. de pœnitentia,* Quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est: diffidiam sperare veniam.

Cap.6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Gregor. non est intelligendum quantum ad remissionem culpæ, sed quantum ad cessationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata consuetuit committere, deserit vnum, non tamen aliud. Quod quidem fit auxilio diuino, quod tamen non pertingit vsque ad remissionem culpæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in verbo illo Amb. Fides non potest accipi, qua creditur in Christum: quia vt Aug.* dicit super illud Ioan.15. Si nõ venissem, & locutus eis nõ fuissem, peccatũ nõ haberẽt, scilicet infidelitatis. Hoc enim est peccatum, quo tenẽtur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conscientia: quia interdum per pœnas, quas quis patiẽter sustinet, cõsequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet.

Tract. 89. inter princ. & med.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccata quàuis nõ sint connexa, quantum ad cõuertionem ad bonum commutabile: sunt tamen connexa quatum ad auersionem à bono incommutabili: in qua cõueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offensæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitũ remittitur: & ideo potest vnum dimitti sine alio. Sed debitum culpæ cõtrariatur amicitiæ. & ideo vna culpa vel offensa non remittitur sine altera. ridiculum enim videretur, quòd etiam ab homine aliquis veniam peteret de vna offensa, & non de alia.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd dilectio qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ, per quam fit remissio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: secundum illud Roma.6. Gratia Dei, vita æterna. Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum remissa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd remissa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim causa, remouetur effectus. Sed culpa est causa reatus pœnæ: ideo enim est aliquis dignus pœna, quia culpam commisit. Ergo remissa culpa, non potest remanere reatus pœnæ.

Supra. q. 87.ar.3. ad 3. & q. 69.ar.10. ad 3. Et 4.di.14. q.1.ar.1. Et Rom. 11.l.4.co. Et Hebr. 6. co.4.

¶ 2 Præterea, Sicut Apostolus dicit Rom.5. Donũ Christi est efficacius quàm peccatum. Sed peccando homo simul incurrit culpam & pœnæ reatum. Ergo multò magis per donum gratiæ simul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

¶ 3 Præterea, Remissio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem passionis: secundum illud Rõ.3. Quẽ proposuit Deus propitiatorẽ, per fidẽ in sanguine ipsius, propter remissionẽ præcedentium delictorum. Sed passio Christi est sufficienter satisfactoria pro omnibus peccatis, vt suprà habitum est.* Non ergo post remissionem culpæ remanet aliquis reatus pœnæ.

Quæ. 68. ar. 5.

¶ SED CONTRA est quod 2. Reg. 12. dicitur, quòd cùm Dauid pœnitens dixisset ad Natham, Peccaui Domino, dixit Natham ad illum, Dominus quoque trãstulit peccatum tuum, non morieris: veruntamẽ filius qui natus est tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam præcedentis peccati: vt ibidem dicitur. Ergo remissa culpa, remanet reatus alicuius pœnæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut in Secũda parte habitũ est) in peccato mortali sunt duo: scilicet auersio ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

incommutabili bono,& conuersio ad commutabile bonũ inordinata.Ex parte ergo auersionis ab incõmutabili bono consequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: vt qui contra æternum bonum peccauit,inæternum puniatur.Ex parte etiam conuersionis ad bonum commutabile, inquantum est inordinata, consequitur peccatum mortale reatus alicuius pœnæ. quia inordinatio culpæ non reducitur ad ordinem iustitiæ nisi per pœnam. Iustum est enim, vt qui voluntati suæ plus indulsit,quàm debuit, contra voluntatem suam aliquid patiatur:sic enim erit æqualitas.vnde Apoc.18.dicitur, Quantum glorificauit se,& in deliciis fuit,tantum date illi tormentum & luctum. Quia tamen conuersio ad bonum commutabile est finita, non habet ex hac parte peccatum quòd debeatur ei pœna æterna. Vnde si sit inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo(sicut est in peccatis venialibus) non debetur peccato pœna æterna,sed temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa, tollitur auersio animæ à Deo, inquantum per gratiam anima Deo coniungitur: vnde & per consequens simul tollitur reatus pœnæ æternæ, potest tamen remanere reatus alicuius pœnæ temporalis.

D.259.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpa mortalis vtrunque habet,& auersionem à Deo & conuersionem ad bonum:creatum.Sed(sicut in Secunda parte habitum est*) auersio à Deo,est ibi sicut formale,conuersio autem ad bonũ creatum,est ibi sicut materiale.Remoto autẽ formali cuiuscunque rei,tollitur ſpecies:sicut remoto rationali tollitur ſpecies humana.Et ideo ex hoc ipso dicitur culpa mortalis remitti, quòd per gratiam tollitur auersio mẽtis à Deo simul cum reatu pœnæ æternæ. Remanet tamen illud quod est materiale , scilicet inordinata cõuersio ad bonum creatum,pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

2.2.q.71. ar.6.

¶ Ad secundum dicendum,quòd(sicut in Secunda parte habitum est*)ad gratiam pertinet operari in homine,iustificando ipsum à peccato,& cooperari homini ad rectẽ operãdum.Remissio igitur culpæ & reatus pœnæ æternæ, pertinet ad gratiã operantem , sed remissio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem: inquantum scilicet homo cum auxilio diuinæ gratiæ patienter pœnas tolerando , absoluitur etiam a reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur prius est effectus gratiæ operantis, quàm gratiæ cooperantis , ita etiã prius est remissio culpæ & pœnæ æternæ,quàm plena absolutio à pœna temporali: vtrunque enim est a gratia , sed primum à gratia sola, secundum ex gratia & libero arbitrio.

2.2. quæſt. 109. art. 7. & q. 111. ar. 2.

¶ Ad tertium dicendum , quòd paſsio Christi de se sufficiens est ad tollendum omnem reatum pœnæ,non solum æternæ,sed etiam temporalis: & secundum modum quo homo participat virtutem paſsionis Christi,percipit etiam absolutionem à reatu.In baptiſmo autem homo participat totaliter virtutem paſsionis Christi (vtpote per aquam & ſpiritum Christi commortuus peccato,& in eo regeneratus ad nouã vitam) & ideo in baptiſmo homo cõsequitur remissionem reatus totius pœnæ:in pœnitentia verò cõsequitur virtutem paſsionis Christi, secundum modum propriorum actuum qui sunt materia pœnitentiæ,sicut aqua baptiſmi, vt suprà dictum est.*& ideo non ſtatim per primum actum pœnitentiæ quo remittitur culpa, soluitur reatus totius pœnæ, sed completis omnibus pœnitentiæ actibus.

Q.84.ar. 1.& 3.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm remiſſa culpa mortali,tollantur omnes reliquiæ peccati.

Suprà ar. 4.ad 3. & 4.diſt.14. q.1.ar.2 q.3. & 1. co.1.& 7. co.1 ſi. * Cap.9.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd remiſſa culpa mortali , tollãtur omnes reliquiæ peccati.Dicit enim Aug.in lib.de Pœnitentia, * Nunquam Dominus aliquem ſanauit , quem omnino non liberauit:totum enim hominẽ ſanauit in ſabbatho:quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione. Sed reliquiæ peccati pertinẽt ad infirmitatẽ peccati.Ergo non videtur poſsibile quòd remiſſa culpa,remanẽant reliquiæ peccati.

¶ 2 Præterea, Secundum Dio.4.cap. de Diuin.nom.bonum eſt efficacius quàm malum: quia malum non agit niſi virtute boni.Sed homo peccando , ſimul totum infectionem peccati incurrit. Ergo multò magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccatis reliquiis.

¶ 3 Præterea, Opus Dei efficacius est quàm opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum,tolluntur reliquiæ peccati contrarij.Ergo multò magis tolluntur per remiſsionem culpæ,quæ eſt corpus Dei.

¶ SED CONTRA eſt,quòd Mar.8.legitur,quòd cæcus illuminatus à Domino,primò reſtitutus est ad imperfectum visum(vnde ait,Video homines velut arbores ambulantes) deinde reſtitutus est perfectè,ita vt videret clarè omnia. Illuminatio autẽ cæci,ſignificat liberationem peccatoris.* Poſt primã ergo remiſsionẽ culpæ,qua peccator reſtituitur ad visum ſpiritualẽ,adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

* Alibi poſt pœnitentiã 82.Gr.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd peccatum mortale ex parte conuersionis inordinatæ ad bonum commutabile, quandam diſpositionem cauſat in anima, vel etiam habitum,ſi actus frequenter iteretur.Sicut autem dictum eſt,*culpa peccati mortalis remittitur,inquantum tollitur per gratiam auersio mentis à Deo. Sublato autem eo quod est ex parte auersionis, nihilominus remanere poteſt id quod est ex parte conuersionis inordinatæ,cum hanc contingat esse ſine illa,ſicut prius dictum eſt. * Et ideo nihil prohibet quin remiſſa culpa , remaneant diſpoſitiones ex præcedentibus actibus cauſatæ:quę dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ & diminutæ.*ita quòd homini nõ dominentur.Et hoc magis per modum diſpoſitionum, quàm per modum habituum:ſicut etiã remanet fomes poſt baptiſmum.

Ar.pra.

Ar.pra.

* Alibi in quibuſdam habitus nõ dominãtur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quòd Deus totum hominem perfectè curat.Sed quãdoque ſubitò : ſicut ſocrum Petri ſtatim reſtituit perfectæ ſanitati , ita vt ſurgens miniſtraret illis,vt legitur Luc.4.quandoque autem ſucceſsiuè:ſicut dictũ est*de cæco illuminato,Matth.8.Et ita etiã ſpiritualiter quandoque tanta cõmotione conuertit cor hominis, vt ſubitò perfectè conſequatur ſanitatem ſpiritualẽ , nõ ſolùm remiſſa culpa,ſed ſublatis omnibus peccati reliquiis, vt patet de Magdalena,Luc.7.Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem,& poſtea per gratiam cooperantem ſucceſsiuè tollit peccati reliquias.

Præ. quæſt. 86. art. 3. Q.ar. 2.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum etiam quandoque ſtatim inducit debilem diſpoſitionem:vtpote per vnum actum cauſatam. Quandoque autem fortiorem , cauſatam per multos actus.

¶ Ad tertiũ dicendũ,quòd vno actu humano non tollũtur omnes reliquiæ peccati:quia vt dicitur in Prædicamentis, prauus ad meliores exercitationes deductus,ad modicũ aliquid proficiet,vt melior ſit.Multiplicato autem exercitio , ad hoc peruenit, vt ſit bonus virtute acquiſita. Hoc autem multò efficacius facit diuina gratia ſiue vno,ſiue pluribus actibus.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm remiſsio culpæ ſit effectus pœnitentiæ.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur q̃ remiſsio culpæ non ſit effectus pœnitẽtię,ſecundum quòd eſt virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus,ſecundũ quòd eſt principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remiſsionem culpæ qui est effectus gratiæ operantis. Ergo remiſsio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ , ſecundum quòd eſt virtus.

¶ 2 Præterea, Quædã aliæ virtutes ſunt excellentiores pœnitentia.Sed remiſsio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis.Ergo etiam non eſt effectus pœnitentiæ ſecundum quòd eſt virtus.

¶ 3 Præterea,Remiſsio culpæ nõ eſt niſi ex virtute paſsionis Chriſti,ſecũdũ illud Heb.9.Sine ſanguinis effuſione nõ fit remiſsio. Sed pœnitentia, inquantum eſt ſacramentum,operatur in virtute paſsionis Chriſti, ſicut & cætera ſacramenta , vt ex ſupradictis patet.* Ergo remiſsio culpæ nõ eſt effectus pœnitentiæ , inquantum eſt virtus, ſed inquantum eſt ſacramentum.

¶ SED CONTRA illud eſt, q̃ proprie nient diſtinguendo in proposito cõcursum liberi arbit. actiuè vel puré paſsiuè, actus lib. arbitrij in iuſtificatione impij concurrentes , ſiue in Deum, ſiue in peccatum ſunt vere actus non ſolum lib. arbitrij,ſed à libero arbitrio.Suauiter enim omnia diſponens diuina Sapientia (quæ creauit me ſine me,non paſsiue, quoniam creatio in me terminata eſt,ſed ſine me cooperãte , non ſaluat me ſine me cooperante) mouet per gratiam ſuam liberum arbitrium ad obſequendum gratiæ per hoc quòd vtitur illa ſecundum illam operãdo.Et propterea actus libe. arbitrij tam reſpectu Dei,quàm reſpectu peccati in iuſtificatione impij inuenti ſunt effectus gratiæ operantis,& non ponuntur in numerũ cum ipſa gratia operante, & propterea dictio excluſiua addita gratiæ non excludit huiuſmodi actus lib. arbitrij, vtpote ſuos effectus:quum enim dicitur , Sola cauſa facit hoc,nõ excluditur, quin faciat illud media tamen aliqua ſua effectu. Et hunc eſſe ſenſum Autoris, apparet in calce huius art.vbi dicitur,quòd actus pœnitentiæ vt ſigilla habet quòd ſine eo non poſſit fieri remiſsio culpæ, inquantum eſt in ſeparabilis effectus gratiæ.Nec obſtant allegata in oppoſitum:quoniam ibi loquitur de gratia, vt diſtinguitur contra liberum arbitrium abſolute, & nõ contra libertatẽ arb. vt eſt effectus ipſius gratiæ. Vnde oppoſito modo videntur ſe habere actus liberi arbitrij & gratia penes operandum & cooperandum. nam in gratia operante liberum arbitrium ſe habet vt cooperans, in gratia verò cooperante liberum arbitrium ſe habet quaſi vt operans: & propterea connumeratur gratiæ.

Ar.pra.

Q.60 ar. 6 ad 2. & ar.7.

1.2. quæſt. 113.indica. quæſtion. ¶ Super Quæſtionis octauæ ſeptimæ ſeptimæ Articulum primum.

IN primo arti q.87.dubium duplex occurrit.Primum circa literã, vbi dicitur, Exigitur ad remiſſionem peccati mortalis,vt homo actualiter ſingula mortalia detẽtetur. Videtur enim hoc falſum : tum quia detẽtatio vniuerſalis ſufficit ad gratiam: alioquin non poſſet homo peccator ſubito ingemiſcendo , conſequi gratiam,quum non poſſit homo tam ſubitò rememorari ſingula peccata. Tum quia deteſtari ſingula mortalia aut intelligere ſingulariter , aut in vniuerſali,ſed ſingulariter non poteſt intelligi quũ ridiculũ videatur etiam in cõfeſſione de ſingulis ſigillatim cõfiteri.Si autẽ intelligitur vniuerſaliter , ſequitur quod non erit opus rememorari ſingula.

In ſolut. ad pra. & 1.2.q. 113.ar.4.

¶ Alterum dubium eſt circa illud,ſcilicet virtualis diſplicentia non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis , niſi quantum ad obliti. Videtur enim hoc eſſe falſum:quoniam ex Domini ſententia , dimiſſa ſunt peccatrici peccata multa, quoniam dilexit multum.conſtat enim quòd dilectio non eſt niſi virtualis diſplicentia.

¶ Ad horum euidentiam duplici vtendum eſt diſtinctione.prima de remiſſione peccatorum dupliciter hoc eſt plena vel quo ad culpam tantum, & regulariter vel ex ſpeciali gratia.Secunda eſt de diſplicentia peccati formali vel virtuali, & formali generali, vel vniuerſali. Vocatur autem diſplicentia formalis quæ formaliter eſt diſplicentia : quæ poteſt dupliciter contingere, ſcilicet vt ſit vniuerſalis , comprehendens ſcilicet omnia peccata commiſſa cum vera voluntate, ab omnibus & in ſingulis abſtinendi. Et hoc poteſt eſſe in momẽto: & ſeſt contrito ſufficiẽs ad remiſſionem infinitorum peccatorum mortalium: quia ſufficit ad gratiam habendam, quantum eſt ex parte hominis, iuxta illud Ezech. In quacunque hora ingemuerit peccator,&c. & talis diſplicentia videtur fuiſſe in Latrone : & credeo ac ideo creditur his qui vere conuertuntur ad Deum poſt multa crimina, alio autem modo contingit diſplicentia formalis quum homini diſplicet ſe peccaſſe,vta quòd & omnia & ſingula ſua peccata in generali ſibi diſpliceant, & velit eo amplius non incidere : non tamen ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis. Virtualis autem diſplicentia vocatur, quæ nõ eſt formaliter diſplicentia,ſed eſt formaliter alius actus:puta dilectio Dei ſanctæ vis, vt ex eo nata ſit ſequi diſpliceãta peccata: ita quòd ſi tunc occurreret memoria peccati, & ex vi illius actus ſequeretur formalis diſplicentia peccati. Et ſic omnis actus dilectionis Dei ex charitate procedens , poteſt dici virtualiter diſplicentia peccati mortalis.

¶ His præmiſsis ad primum dubium dicitur, quòd verba Autoris vera ſunt de peccati mortalis remiſſione plena & regulari:quoniam regulariter non fit remiſsio peccati mortalis quo ad culpam & omnem pœnam , niſi homo quãtum in ſe eſt deteſtetur ſingula mortalia : ſicut in ſingulis plus ſibi indulſit,quam debuit.

¶ Quoniam autem quæritur,an de ſingulis ſigillatim , &c. reſpondetur quòd hoc poteſt dupliciter intelligi. Vel quòd cuilibet peccato ſigillatim debeatur ſua propria deteſtatio:ita quòd quot fuerunt peccata, tot oporteat eſſe deteſtationes & ſatisfactiones. Et hoc eſt ridiculum aſſerere , quum nec etiam confitendo oporteat tot eſſe actus in confitendo, quot ſunt peccata: contingit enim vnico actu confiteri mille formationes. Vel quòd quodlibet peccatum formaliter remittatur deteſtatione ſeu ſatisfactione. Et hic eſt ſenſus literæ : ità quod ſicut in confeſſione dum peccator dicit, & Peccaui millies in forma ecclesiæ, iste vnicus contritionis actus terminatur actualiter ad ſingulas mille fornicationes: ita quo ad actus interiores dum peccatori diſplicent mille fornicationes , actualiter deteſtatur ſingula illorum vno & eodem actu. Et ad hoc ſeruit ſolliciti diligẽs ad rememorandum cuiuslibet literam meminit : nam oblita ſeu non occurrẽtia peccata in feipſis , ſicut actualiter non adſunt ante mentem peccatoris , ita nec actualiter terminant deteſtationem ſeu diſplicentiam. & hæc nõ actualis terminatio ſuppletur quo ad plenam remiſſionem ex vniuerſali diſplicentia, deteſtatione , ac ſatisfactione : quæ virtualiter includeret ſatisfactionem quæ debetur huiuſmodi non occurrentibus.

Infra,ar. 2. ad 2. & 3. & Et 4 diſt. 16 qu. 2. ar. 2. q.ad 1.& aliſt. 21.qu. 2. art. 3. cor. qu 7 art. 12. cor.

Q.84.ar. 10.ad 4.

¶ Ad ſecundum dubium dicitur , quòd Autor loquitur de plena remiſſione & regulariter : quoniam plena remiſſio regulariter exigit contritionem & confeſſionem ſingulorum,vbi oportet adeſſe diſplicentiam formalem , & non ſolum virtualem. Magdalenæ autem diſplicentiã formalem licet non legimus, ſed virtualem tantum in actu dilectionis,& fidei:lacrymæ tamen formalis diſplicentiæ atteſtantur. In cuius ſignum quum poſt reſurrectionem Lazari rogaret Dominus iterum vngeret,& capillis tergeret , lacrymæ non affuerunt , quia iam peccatrix non erat. Dominus autem originalem ſeu principalem actum qui eſt cauſa diſplicentiæ formalis,pro cauſa remiſſionis adducens non excluſit pro tunc actum diſplicentiæ formalis:quanuis ſi ex ſpeciali dono Dei ſola diſplicentia virtualis affuiſſet , ſufficienter ſaluator concurſus pœnitentiæ implicitè & virtualiter.

¶ In reſponſione ad ſecundum, aduerte idem eſſe iudicium de dormiente occiſo pro Chriſto vel baptizato, quod intelligo ſecundum meritã ſecundarum cauſarum. Nam ſi quis iſſet dormitum cum propoſito dicendi mane mendacium officioſum , & interim dormiens occideretur pro Chriſto : crederiem ego ex diuina largitate etiam illius peccati plenißimam remiſſionem per martyrium

palius fidei & charitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad paſsionem Chriſti operatur actus pœnitentiæ virtutis , & per fidem , & per ordinem ad claues Eccleſiæ. Et ideo vtroque modo cauſat remiſsionem culpæ virtute paſsionis Chriſti.

¶ Ad id autem quod in contrarium obiicitur,dicendum eſt, quòd actus pœnitentiæ virtutis habet,quòd ſine eo non poſsit fieri remiſsio culpæ , inquantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ,per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus ſacramentis. Et ideo per hoc non poteſt concludi niſi quod gratia eſt principalior cauſa remiſsionis culpæ, quam pœnitentiæ ſacramentum. Sciendum tamen quòd etiam in veteri lege naturæ erat aliqualiter ſacramentum pœnitentiæ:vt ſuprà dictum eſt.*

QVÆSTIO OCTVAGESIMASEPTIMA,de Remiſsione venialium peccatorum,in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de remiſsione venialiũ peccatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo,vtrùm ſine pœnitentia peccatum veniale poſsit dimitti.

¶ Secundò, vtrùm poſsit dimitti ſine gratiæ infuſione.

¶ Tertiò , vtrùm peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ & epiſcopalem benedictionem & trinſionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia huiuſmodi.

¶ Quartò, vtrùm veniale peccatum poſsit remitti ſine mortali.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm peccatum veniale poſsit remitti ſine pœnitentia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd veniale peccatum poſsit remitti ſine pœnitentia. Pertinet enim (vt ſuprà dictum eſt*) ad rationem veræ pœnitentiæ, quòd non ſolum homo doleat de peccato

Q.84.ar. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tyrium consequi: quibuis per baptismum illius remissionem non consequeretur propter voluntatem actualiter actualitate virtuali peccato inhærentem.

¶ In responsione ad primum, circa materiam argumenti, scilicet peccatum veniale opponi feruori charitatis, Durandus in 2. sent. dist. 24. 26. quæstio. 1. occurrit dicens, hoc esse falsum; tum quia nec formaliter nec consequutiuè opponitur feruori charitatis. Et quòd non formaliter, probat quia nec mortale peccatum opponitur formaliter charitati: quoniam consistit vtrúque in deordinatione actus, cui formaliter opponitur reordinatio actus. Quòd verò nec consequutiuè, probat ex differentia inter mortale & veniale in hoc quia mortale non stat cum charitate, & ideo opponitur consequutiuè illi: veniale autem stat cum charitatis feruore, & ideo nec consequutiuè opponitur illi. Tum quia charitatis feruor non delet veniale sine displicentia, sola autem displicentia sine tali feruore illud delet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd argumentum supponit vnum falsum, scilicet peccatum mortale non opponi formaliter charitati, nam licet charitati habituali peccatum mortale non opponatur formaliter (quia actus non opponitur formaliter habitui) sed demeritoriè, quia peccans mortaliter meretur priuari charitatis habitu, idem tamen mortale peccatum, quatenus diuino opponitur bono, æquè est inimicitiæ ad Deum, formaliter opponitur amicitiæ ad Deum. Et proptereà sicut actualis inimicitia opponitur formaliter actuali amicitiæ; ita peccatum mortale actui charitatis, qui est actualis amicitia ad Deum. Vnde deordinatio actus peccati mortalis primò importat deordinationem contrariè respectu diuinæ amicitiæ: quia hic primo habet rationem peccati mortalis (vt patet ex hoſtili pœna hinc sibi debita) & secundariò habet deordinationem respectu mortalis ordinis, ac per hoc ordinatio, cui formaliter opponitur mortale peccatum, est ordinatio amicitiæ diuinæ, quam constat esse charitatem. Quocirca peccatum veniale, quum in hoc differat a mortali, quòd mortale est contra diuinam amicitiam, veniale autem est præter illam, bene dictū est ab Autore quòd opponitur feruori charitatis pro quanto retardat affectum hominis ab his quæ sunt propriæ amicitiæ officia.

¶ Et quum obijcitur quòd compatitur secum feruorem charitatis, respondetur, quòd licet compatiatur secum aliquem feruorem charitatis, non tamen omnem, in cuius figuram feruor patriæ nullum compatitur veniale.

¶ Et si instetur, quis est iste feruor in hac vita qui non compatitur secum venia le? respondetur quòd est iste qui virtualiter claudit in se omnia peccata venialia quæ retrahentia à diuinæ ardore amicitiæ, siue charitas habitualis sit magna, siue parua. Quod patet ex eo quòd talis actualis feruor afficitur ex charitate si vere habeatur, & delet omne venialeata quod pro tunc sic affectus homo est sine omni veniali quo ad culpam.

¶ Ad secundam autem obiectionem dicitur quod non est ex insufficientia feruoris charitatis, quod mediante dispiicentia deleat veniale, sed hoc est ex ordine causarum & effectuum: sicut non est ex insufficientia charitatis quod mediante pœnitentia deleat mortale.

Quæ. præ. art. 2. & q. 86. art. 4.

¶ Quod autem dicitur, quod sola dispiicentia sine tali feruore delet veniale, potest bene & male intelligi. Si enim intelligatur sine feruore actus elicti à charitate, tunc quod ammodo est verum & quodammodo falsum, verum quidem quo ad hoc quia sine tali feruore causante, dispiicentia à charitate impetrata delet veniale. Falsum autem quo ad hoc quod huiusmodi dispiicentia omnino sit absoluta à tali feruore: quoniã dispositiõ seu parat effectum promptiorem ad talem charitatis feruorem, sicut veniale retardabat ab huiusmodi feruore. Si verò intelligatur per feruorem talem feruor cuiuscúque actus à charitate quomodolibet procedentis, sic male intelligitur, quia dispiicentia non nisi charitate informata delet veniale: vt inferius arti. 4. patet, huiusmodi enim dispiicētia, qua deletur veniale quidam charitatis feruor est, feruet enim per eũ charitas ad consumptionem venialium impedientium seu retardantium effectum à motu ergà ea quæ Dei sunt.

¶ Super Quæstionis octauæ septimæ Articulum secundum.

IN arti. 2. ciusdem quæstionis aliquid occurrit notandum & aliquid dubitandum. Diligenter siquidem notandum est, ab Autore hic expressè haberi quod superius diximus de effectu Eucharistiæ, scilicet quod non infunditur noua gratia, nec augetur per illã susceptionem liberi arbitrij disponente ad susceptionem seu augmentũ. Dicitur enim hic, quòd nõ contingit esse infusionem gratiæ in adultis sine actuali motu liberi arbitrij in Deum, & in peccatum: & proportionaliter intelligendum est de augmento gratiæ.

¶ Dubitãdum autem occurrit de illata ex prædicta sententia conclusione, scilicet, ideo quando cunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur. Et est ratio dubitãdi quia nõ omnis actus charitatis remittit peccata venialia. Non omnis detestatio peccati remittit peccata venialia. Vnde quicunque amẽ videtur se bona est: quoniam ex concursu actus liberi arbitrij in Deum & in peccatum, infertur quòdin fusio gratiæ remittit venialia.

¶ Ad horum euidentiam sciendum est, ad remissionem venialium quatuor concurrere, duo ex parte causæ, & duo ex parte effectus. Exigitur enim ad remissionem venialium ex parte causæ, & quod habeatur gratia, & quòd actualiter vtatur illa. Et primum quidem habetur ab Autore in articu. vlt. huius quæst. quia fo-

huius habere potes. Et propterea quæcunque remissiua dicuntur peccatorum venialium, ad dictam dispiicentiam conducant: vt patet etiam inducendo per illa tria quæ in tertio articulo numerantur remissiua venialium. nam ita tertio subintelligitur dispiicentia virtualis, in secundo dispiicentia formalis, in primo autem dispiicentia formalis communiter videtur si gratis infundatur, aut virtualis, si gratia augetur.

¶ Ex parte autem effectus consideratur primò remissio culpæ, & secundariò remissio pœnæ. Et culpa quidem remittitur secundum Autorem in tertio ad tertium tum virtute alicuius satisfactionis, tum virtute charitatis, cuius actus excitatur. Quod sic intelligo, per satisfactionem enim aliquam intelligo aliquem illorum actuum quos pœnitentiæ virtus Deo reddit pro recompensatione peccati quo ad culpam puta dispiicentiam seu dolorem, confessionem interiorem, vel subiectionẽ, vel aliquid huiusmodi nõ enim tam exactia requiritur pœnitentia in remissione culpæ venialis, qualis de remissione mortalium superius descripta est. Pœnæ verò remissio iuxta quantitatem feruoris in litera eadem quantificatur ab Autore, & beneficia tamen vt per feruorem intelligas non solum feruorem actus elicti à charitate, sed etiam actus imperati ab eadem: puta dispiicentiæ seu detestationis peccati: iuxta feruorem siquidem alterius eorum quicunque sit ille, plus vel minus remittitur pœna venialium.

¶ Ad obiectionem in oppositum dicitur quòd ex litera non sequitur id quod obijciendo infertur, sed solùmodo quòd detestatio peccati & actus charitatis interuenientes infusione gratiæ delent venialia. Constat autem quod detestatio quæ assequitur infusionem gratiæ non est qualiscunque detestatio, sed talis & tanta vt diuinæ misereatur præsentiã gratiæ. Et similiter actus charitatis seu fidei formatæ in Deum, non est quicunque charitatis actus, sed ex tali actanto conatu prouenies, vt diuinæ adsit infusio gratiæ in huiusmodi enim detestatione peccati & motu in Deum, interuenit saltem virtualiter detestatio & venialium grauiorum, quæ dispositiuè fuerunt ad mortalia, & venialium, quæ impediebant accessum ad hanc naturationẽ dexteræ Existentiæ. Et communiter interuenire etiam videtur dolor de offensa Dei in communi, in quo claudi tur detestatio venialiũ in genere, tarò enim vel nunquam accidere

pria causa remissionis peccatorum est gratia: non enim ex meritis propriis peccata hominis remittũtur. vnde dicitur Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia saluati estis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

¶ 2 Præterea, Peccata venialia non remittuntur sine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia, sicut & in aliis sacramentis nouæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

¶ 3 Præterea, Peccatum veniale maculam quandam animæ infert. Sed macula non aufertur nisi per gratiam, quæ est spiritualis animæ decor. Ergo videtur quòd peccata venialia non dimittantur sine gratiæ infusione.

¶ SED CONTRA est, quòd peccatum veniale adueniens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam, vt in Secunda parte habitum est.* Ergo pari ratione ad hoc quòd peccatum veniale remittatur, non requiritur nouæ gratiæ infusio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque tollitur per suum oppositum. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiæ vel charitati: sed retardat actum eius, inquantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum, vt in Secunda parte habitum est.* Et ideo ad hoc quòd peccatum veniale tollatur, non requiritur quòd infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad eius remissionem. Quia tamen in habentibus vsum liberi arbitrij, in quibus solis possunt esse venialia peccata, non contingit esse infusionem gratiæ sine actuali motu liberi arbitrij in Deum & in peccatũ, ideo quandocunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam remissio peccatorum venialium est effectus gratiæ, per actum scilicet quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animæ infusum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum veniale nunquam remittitur sine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito scilicet vel implicito: vt suprà dictum est.* Potest tamen remitti peccatum veniale sine pœnitentiæ sacramento, quod in absolutione sacerdotis formaliter perficitur: vt suprà dictum est. Et ideo non sequitur quòd ad remissionem venialis peccati requiratur gratiæ infusio: quæ licet fit in quolibet sacramento, non tamẽ est in quolibet actu virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris aut debitæ proportionis membrorum, alio modo per superinductionem alicuius impedientis decorem, puta luti aut pulueris. Ita etiam animę inducitur macula vno modo per priuationẽ decoris gratiæ per peccatum mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale, & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis, requiritur infusio gratiæ: sed ad tollendam maculam venialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata adhæsio ad rem temporalem.

videtur accedentibus ad sacramenta, vt dolentes præcipuè de mortali peccato: communiter enim in communi peccatorum dolor occurrit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm venialia peccata remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, &c. huiusmodi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd venialia peccata non remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & episcopalem benedictionem, & alia huiusmodi. Peccata enim venialia non remittuntur sine pœnitentia, vt dictum est.* Sed pœnitentia per se sufficit ad remissionem venialium peccatorum. Ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem.

¶ 2 Præterea, Quodlibet istorum eandem relationem habet ad vnum peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod istorum remittitur aliquod peccatum veniale, sequitur quòd pari ratione remittantur omnia. Et ita per vnam tunsionem pectoris, vel per vnam aspersionem aquæ benedictæ redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus: quod videtur inconueniens.

¶ 3 Præterea, Peccata venialia inducunt reatum alicuius pœnæ, licet temporalis: dicitur enim 1. Corinth. 3. de eo qui superædificat lignum, fœnum, & stipulã, quòd saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Sed huiusmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam vel minimam pœnam in se habent. Ergo non sufficiunt ad plenã remissionẽ venialium peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Pœnitẽtia,* quòd pro leuibus peccatis pectora nostra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Et ita videtur quòd tunsio pectoris, & oratio Dominica causent remissionem venialiũ peccatorum. Et eadem ratio videtur esse de aliis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est*) ad remissionem venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infusio: sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale vel explicitè, vel saltem implicitè: sicut cùm aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum. Vno modo inquantum in eis infunditur gratia: quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, vt suprà dictum est. Et hoc modo per Eucharistiam & extremam vnctionem, & vniuersaliter per omnia sacramenta nouæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, inquantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum. Et hoc modo confessio generalis, tũsio pectoris & oratio Dominica, operantur ad remissionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus, Dimitte nobis debita nostra. Tertio modo, inquantum sunt cum aliquo motu reuerentiæ in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis vnctio, oratio in Ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia ista causant remissionem peccatorum venialium, inquãtum inclinant animam ad motum pœnitentiæ: qui est detestatio peccatorum vel implicitè, vel explicitè.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnia ista quantum est de se, operantur ad remissionem omnium peccatorum venialium. Potest tamen impediri remissio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: sicut per fictionem interdum impeditur effectus baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam: tum virtute alicuius satisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum semper tollitur totus reatus pœnæ: quia sic qui esset omnino immunis à peccato mortali, aspersus aqua benedicta, statim euolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta secundum modum feruoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

ARTI

1.2.q.71. & 2.2.q. 24. ar. 8. ad 2.

Libr. de med. pœn. & lib. de vitiate pœnit. c. 2.

Quæ. præ. art. 2. & q. 86. art. 4.

Art. præ.

Supra, q. 65. art. 1. ad 6. & 8. q. 83 ar. 3 ad 3. & 4 dist. 16. q. 2. ar. 2. q. 4. & dist. 17. q. 3. art. 3. q. 3. & dist. 21. q. 2. ar. 1. & 2. & mal. q. 7. art. 12.

Art. 1.

Lib. de medicina pœn. c. 2.

Art. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæ septimæ Articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm veniale peccatum possit remitti sine mortali.

Infrà q. 90. ar. 4 ad 3. Et 4. di. 16. qo 2. ar. 1. q 2. & 3.

IN artic. 4. in corpore aduertere rationem monuentem Autorem non se tenere ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, quia scilicet nulla culpa à Deo remittitur nisi per virtutem gratiæ, quod si Durand. aduertere voluisset, aut soluisset hanc rationem, aut cessasset ab obiectiendo. Ipse enim in 4. sent. distin. 16. quæst. 1. articul. 1. contra hanc doctrinam obiicit tripliciter.

¶ Primò: quia culpa venialis consistit in deordinatione voluntatis, quæ tollitur per debitam displicentiam eius, quod indebitè placuit.

¶ Secundò, quia puer non baptizatus in originali existens peccato, quando venit ad ætatem, potest primò peccare venialiter: & statim mori. Et tunc procederitur, an punietur pœna æterna pro peccato veniali, an pœna temporali, &c.

Art. præc. ad 2. & q. præc. ar. 3.

¶ Tertiò, Per opera bona facta extra charitatem potest aliquis secundum omnes mereri de congruo aliquod bonum temporale: ergo expiationem pœnæ temporalis debitæ peccato veniali.

Q. præc. ar. 6. & q. 86. ar. 3.

Interlin.

¶ Ad hæc facilè dicitur, quod culpa peccati venialis non tollit solummodo rectitudinẽ actus voluntatis, sed etiam ordinem ad actualem dilectionem Dei, est enim impeditiuũ feruoris charitatis: & ex hac parte habet rationem cuiusdam offensæ Dei. Et propterea dato quòd sistens in peccato mortali possit reparare rectitudinem venialis peccati (puta quia ex mendace iocoso vel officioso habituatus est ad veritatem dicendam etiam iocosè & officiosè) non propterea remissionem consequitur est præteritæ culpæ qua aliquo modo Deum offendit: quoniam nulla offensa sine gratia à Deo dimittitur. Nec dissentit illa quæ in hoc ponitur, sufficit ad remissionem culpæ: quia non est Deo accepta sine gratia: vt in litera dicitur ex Psalm. & Apostolo & gloss. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, &c.

¶ Ad secundum dicitur, quod si casus accideret, & peccatum illud veniale æternaliter puniretur per accidens, hoc est ratione status quia esset in statu, in quo semper manenter culpa, manente autem culpa in æternum, debet etiam pœna esse æterna, vt ipsemet Durand. in eodem libr. approbat.

¶ Ad tertiũ dicitur quòd quicquid sit de pœna, negandum est quòd per bona opera facta extra charitatem possit aliquis mereri de congruo remissionem peccati venialis nõ requiratur noua infusio habitualis gratiæ: requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non potest esse in eo qui subiacet peccato mortali.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccatum veniale nõ excludit omnem actum gratiæ, per quem possunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ: sine quo nullũ peccatum mortale vel veniale remittitur. Et ideo non est similis ratio.

QVAESTIO OCTVAGESIMAOctaua, De reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm peccata per pœnitentiam dimissa, redeant simpliciter per sequens peccatum.

¶ Secundò, vtrùm aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundum quædam peccata.

¶ Tertiò, vtrùm peccata redeant in æquali reatu.

¶ Quartò, vtrùm illa ingratitudo, per quã redeunt, sit speciale peccatum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm peccata dimissa redeant per sequens peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ peccata dimissa redeant per sequens peccatũ. Dicit enim Aug. in lib. de Baptismo, * Redire dimissa peccata, vbi fraterna charitas nõ est, apertissimè Dominus in Euãgelio docet in illo seruo, à quo dimissum debitum Dominus repetiit, eo quòd ille conseruo suo debitũ nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatũ mortale. Ergo per quodlibet sequens mortale peccatum redeunt peccata prius per pœnitentiam dimissa.

¶ 2 Præterea, Super illud Luc. 11. Reuertar in domũ meã vnde exiui, dicit Beda, * Timendus est iste versiculus, nec nõ exponendus ne culpa quã in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autẽ non esset nisi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimissa redit.

¶ 3 Præterea, Ezech. 18. Dominus dicit, Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatẽ, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, nõ recordabũtur. Sed inter alias iustitias quas fecit, etiã præcedens pœnitentia cõtinetur, cum supra dictum sit * pœnitentiam esse partẽ iustitiæ. Ergo postquã pœnitens peccat, nõ imputatur ei præcedens pœnitentia, per quã consecutus est veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

¶ 4 Præterea, Peccata præterita per gratiã leguntur, vt patet per Apostolum Rom. 4. inducentem illud Psalmistæ, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Sed per peccatum mortale sequẽs, gratia tollitur. Ergo peccata quæ fuerant prius commissa remanent detecta. Et ita videtur quòd redeant.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis sunt dimissa per donũ Dei. Ergo per peccatum sequens non redeunt dimissa peccata quasi Deus de dono remissionis pœniteat.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. responsionum Prosperi, * Qui recedit à Christo, & alienatus à gratia, finit hanc vitam, quid nisi in perditionem vadit? sed non in id, quod dimissum est recedit, nec pro originali peccato damnabitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) in peccato mortali sunt duo, scilicet auersio a Deo, & conuersio ad bonum creatũ. Quicquid autem est ex parte auersionis in peccato mortali secundum se consideratum est commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per consequens macula, quæ est per priuationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia sunt omnibus peccatis mortalibus. Et secundũ hoc intelligitur id quod dicitur Iac. 2. Qui offendit in vno, factus est omnium reus. Sed ex parte conuersionis, peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria. Vnde manifestum est, quòd ex parte conuersionis, peccatum mortale sequens non facit redire peccata mortalia prius abolita, alioquin sequeretur, quòd homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum vel dispositionem auaritiæ prius abolitæ. Et sic contrarium esset causa sui contrarij: quod est impossibile. Sed considerando in peccatis mortalibus id quod est ex parte auersionis absolutæ, per peccatum mortale sequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionem, inquantum per peccatum mortale sequens homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, sicut & prius erat. Verùm quia auersio in peccato mortali, ex conuersione quodammodo causatur, recipiunt ea quæ sunt ex parte auersionis quodammodo diuersitatem per comparationẽ ad diuersas cõuersiones, sicut ad diuersas causas: sicut quòd sit alia auersio & alia macula, & alius reatus, prout consurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæstionem vertitur, vtrùm macula & reatus pœnæ æternæ secundum quòd causabantur ex actibus peccatorum prius dimissorum, redeat per peccatum mortale sequens. Quia sicut dictum est, quòd simpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc non potest esse: quia opus Dei per opus hominis irritari non potest. Remissio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ misericordiæ. Vnde non potest irritari per sequens peccatum hominis, secundum illud Rom. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuabit? Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, quòd Deus non remittit peccata pœnitenti postmodum peccaturo, secundum præscientiam, sed solùm secundum præsentem iustitiam. præscit enim se pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præsentialiter iustum. Sed nec hoc stare potest: quia si causa absolutè ponatur, & effectus ponitur absolutè. Si igitur non absolutè fieret per gratiam & gratiæ sacramenta peccatorum remissio, sed cum quadam conditione in futurum dependente, sequeretur quòd gratia & gratiæ sacramenta non essent sufficiens causa remissionis peccatorum. Quod est erroneum: vt pote derogãs gratiæ Dei. Et ideo nullo modo potest esse, quòd macula & reatus præcedentium peccatorum, redeant secũdum quòd ex talibus actibus causabantur. Contingit autẽ quòd sequens actus peccati, virtualiter continet reatum prioris peccati, inquantum scilicet aliquis homo secundò peccat, ex hoc videtur grauius peccare quàm prius peccauerat, secundum illud Rom. 2. Secundum duritiam tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, ex hoc scilicet solo quòd contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam spectat. Multò autem magis contemnitur Dei bonitas si post remissionem prioris peccati secundò peccatum iteretur: quantò maius est beneficium peccatum remittere, quàm peccatorem sustinere. Sic igitur per peccatum sequens pœnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimissorum, non inquantum causabatur ex illis peccatis prius dimissis, sed inquantum causabatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non est peccata dimissa redire simpliciter, sed redire secundum quid, inquantũ scilicet virtualiter in peccato sequenti continentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Augustini videtur esse intelligendum de reditu peccatorum quantum ad reatum pœnæ æternæ in se consideratum: quia scilicet post pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, sicut & prius. Non tamen omnino propter eandem rationem. Vnde Augustinus in lib. de Responsionibus Prosperi, * cùm dixisset, quòd non id quod remissum est recidit, nec pro originali peccato damnatur: subdit, qui tamen ea morte afficitur, quæ ei propter peccata dimissa debebatur: quia scilicet incurrit mortem æternam, quam meruerat per peccata præterita.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in illis verbis non intẽdit dicere Beda, quòd culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: sed per iterationem actus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per sequens peccatum, iustitiæ priores obliuioni traduntur, inquantum erant meritoriæ vitæ æternæ: non tamen inquantum erant impeditiuæ peccati. Vnde si aliquis peccet mortaliter, postquam restituit debitum, non efficitur reus, quasi debitum non reddidisset. Et multò minus traditur obliuioni pœnitentia prius acta, quantum ad remissionem culpæ, cùm remissio culpæ magis sit opus Dei, quàm hominis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd gratia simpliciter tollit maculam & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos, ne scilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia semel fecit, perpetuò manet.

Infrà q. 89. ar. 1. & 2. & 4. & 5.

Contra Donatistas. Cap. 12.

Cap. 18.

Luce 15. prædicit.

Q. 85. ar. 5. & 6.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm peccata dimissa redeant per ingratitudinem, quæ specialiter est secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccata dimissa non redeãt per ingratitudinem, quæ specialiter est secũdum quatuor genera peccatorum: scilicet secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita, secundum quod quidam metricè dixerunt,

Fratres odit, apostata fit, spernit quæ fuerat,
Pœnituisse piget, pristina culpa redit.

Tantò enim est maior ingratitudo, quantò grauius est peccatum, quod quis contra Deum committit post beneficium remissionis peccatorum. Sed quædam alia peccata sunt his graviora: sicut blasphemia contra Deum, & peccatum in spiritum sanctum. Ergo videtur quòd peccata dimissa non redeant magis secundum ingratitudinem commissam secundum hæc peccata, quàm secundum alia.

Habet de tortoribus. Pœn. di. 4. c. Si iu das.

¶ 2 Præterea, Rabanus dicit, * Nequam seruum tradidit Deus tortoribus, quoadusque reddaret vniuersum debitũ, quia non solùm peccata quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, sed & originalia, quæ in baptismo sunt ei dimissa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Ergo ipsa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur quòd per peccata venialia redeant peccata prius dimissa, & non solùm per peccata prædicta.

Cap. 7.

¶ 3 Præterea, Tantò est maior ingratitudo, quantò post maius beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficium Dei est etiam ipsa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim Aug. in 2. Confess.* Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci. Maius autem donum est innocentia, quàm etiam remissio omnium peccatorũ. Ergo non minus est ingratus Deo qui peccat post innocentiam, quàm qui peccat post pœnitentiam. Sed ita videtur quòd per ingratitudinem, quæ fit secundum peccata prædicta, non maximè redeant peccata dimissa.

Libro 4. Dialog. c. 60.

¶ SED CONTRA est, quòd Greg. dicit 18. Moral.* Ex dictis Euangelicis constat, quòd si quid in nos delinquitur, ex corde non dimittimus: & illud rursus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiã dimissum fuisse gaudebamus. Et ita propter odium fraternum specialiter peccata dimissa redeunt secundũ ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de aliis.

Ar. præ.

¶ RESPONDEO dicendum, (quòd sicut suprà * dictum est) peccata dimissa per pœnitentiam, redire dicuntur, inquantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato sequenti. Ingratitudo autem potest committi dupliciter: vno modo ex eo quòd aliquid fit cõtra beneficium. Et hoc modo per omne peccatũ mortale quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remisit. Et sic per quodlibet peccatum mortale sequens redeunt peccata prius dimissa, ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo non solùm faciendo contra ipsum beneficium, sed etiam faciendo contra formam beneficij præfixi. Quæ quidem forma si attendatur ex parte benefactoris, & remissio debitorum. Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit: sed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus est motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei formatæ. Et contra hoc facit homo apostatando à fide. Secundus autem est motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus pœnitentiæ. Ad quem primò pertinet (vt supra dictum est *) quòd homo detestetur peccata præterita, & contra hoc facit ille, qui dolet se pœnituisse. Secundò pertinet ad actum pœnitentiæ, vt pœnitens proponat se subiicere clauibus Ecclesiæ per confessionem: secundũ illud Psal. Dixi, cõfitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et contra hos facit ille, qui contemnit confiteri secundum quòd proposuerat. Et ideo dicitur quòd specialiter ingratitudo horum peccatorum facit redire peccata prius dimissa.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc non dicitur specialiter de illis peccatis, quia sint cæteris grauiora: sed quia directius opponuntur beneficio remissionis peccatorum.

¶ Ad se

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæoctauæ Articulum tertium.

IN Artic. 3. eiusdem q. intellige nouitie ingratitudinem non habere quantitatem ex quantitate beneficij, quannis habeat ex illo speciem: sicut nec odium habet quantitatem ex obiecto odio habito. non enim oportet tantum esse odij quantum est odibile contingit enim vnū & idem plus & minus odio haberi. Et similiter non oportet tantum esse amorem, quantum est amatum: est enim aliquid plus amabile quàm amatur: & sic de aliis. Quantificatur autem ingratitudo ex beneficio (vt in litera dicitur) proportionaliter. & hoc est dicere, quòd si comparentur duæ ingratitudines ad duo beneficia, verum est quòd cæteris paribus quantò beneficium maius est beneficio, tantò ingratitudo maior est ingratitudine. Et propterea tantò peccatum post pœnitentiam est secundum ingratitudinis circonstantiam grauius, quantò contra maius est beneficium remissionis peccatorum. Et quia beneficiū remissionis quantificatur secundum peccata dimissa, ideo tantò grauius quis post pœnitentiam peccat, quantò maior peccator prius fuit: & cæteris paribus quanto pluriès dimissa sibi peccata fuerunt.

¶ Super Quæstionis octuagesimæoctauæ Articulum quartum.

IN artic. 4. eiusdem q. aduerte nouitie, ingratitudinem, de qua est sermo, non esse speciale peccatum, non solùm ea ratione, quia ipsa & peccatum, pura fornicatio post pœnitentiam non constituunt duo peccata, scilicet ingratitudinis & fornicationis, sed ea potius ratione: quia huiusmodi ingratitudinis circunstantia non apponit circa peccatum post pœnitentiam defor mitatem alterius speciei ab ipso peccato: imò ingratitudo ista trahitur ad speciem peccati quod circunstat, puta fornicationis si peccatum post pœnitentiam est fornicatio, & sic de aliis. Simile est enim de similibus consequentibus ad omnia peccata mortalia: puta, odio Dei & contemptu diuini præcepti. quilibet enim peccans mortaliter interpretatiue & cōtemnit diuinum præceptum quod trangreditur, & in odium inimicitiæ diuinæ charitati oppositum incidit. Ita tamen circunstantiæ ad eandem pertinent speciem peccati, in qua est peccatum, cuius sunt circunstantiæ, & non trahunt peccatum in speciem odij diuini & speciem inobedientiæ, prout secundum se hæc sunt specialia peccata, ad quas tamen species trahentur sicuti ex Dei odio & contemptu præcepti fornicaretur. *Arist.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam peccata venialia & ipsum originale rediunt modo prædicto, * sicut & peccata mortalia, inquantum contemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata sunt remissa. Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra Deum, sed præter ipsum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimissa redeunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beneficium aliquod habet pensari dupliciter. Vno modo ex quantitate ipsius beneficij. Et secundum hoc innocentia est maius Dei beneficium quàm pœnitentia, quæ dicitur secunda tabula post naufragium. Alio modo potest pensari beneficium ex parte recipientis, qui minus est dignus, & sic magis fit sibi gratia: vnde & ipse magis est ingratus si cōtemnat. Et hoc modo beneficium remissionis culpæ est maius, inquantum præstatur totaliter indigno, & ideo ex hoc sequitur maior ingratitudo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm per ingratitudinem peccati sequentis consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimissorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per ingratitudinem peccati sequentis consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimissorum. Quia secundum magnitudinem peccati est magnitudo beneficij, quo peccatum remittitur, & per consequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur. Sed secundum quantitatem ingratitudinis, est quantitas reatus consequentis. Ergo tātus est reatus qui consurgit ex ingratitudine sequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

¶ 2 Præterea, Magis peccat, qui Deū offendit quàm qui offendit hominem. Sed seruus manumissus ab aliquo domino, reducitur in eandem seruitutem, à qua prius fuit liberatus, vel etiam in grauiorem. Ergo multò magis ille, qui contra Deum peccat post liberationem à peccato reducitur in tantum reatum pœnæ quantū primò habuerat.

¶ 3 Præterea, Matth. 18. dicitur, quòd iratus Dominus tradidit eū (cui replicantur peccata dimissa, propter ingratitudinem) tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. Sed hoc non esset, nisi consurgeret ex ingratitudine tantus reatus quantus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Deuter. vigesimoquinto, Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Ex quo patet, quòd ex paruo peccato non cōsurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale sequens, est multò minus quolibet peccatorum prius dimissorum. Non ergo ex peccato sequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimissorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd ex peccato sequenti, propter ingratitudinem consurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimissorum super reatum proprium huius peccati. Sed hoc non est necessarium, quia sicut supra dictum est *, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum sequens, inquantum sequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, sed inquantum consequitur actum sequentis peccati. Et ideo oportet, quòd quātitas reatus redeuntis sit secundum grauitatem peccati subsequētis. Potest autem contingere, quòd grauitas peccati subsequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non semper est necesse, siue loquamur de grauitate eius, quam habet ex sua specie (cùm quandoque peccatum sequens sit fornicatio simplex, peccata verò præterita fuerunt adulteria vel homicidia seu sacrilegia) siue etiā loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quòd quantitas ingratitudinis sit absolutè æqualis quantitati beneficij susceptī, cuius quantitas attenditur secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum: contingit enim quòd contra idem beneficium vnus est multum ingratus, vel secundum intentionem contemptus beneficij, vel secundum grauitatē culpæ contra benefactorem commissæ. alius autē parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quātitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: suppōito enim æquali contemptu beneficij, vel offensa benefactoris tantò erit grauior ingratitudo, quantò beneficium fuit maius. Vnde manifestū est, quòd non est necesse quòd propter ingratitudinem, semper per peccatum sequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: sed necesse est quòd proportionaliter quantò peccata prius dimissa fuerunt plura & maiora, tantò redeat maior reatus per qualecunque sequens mortale peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beneficium remissionis culpæ recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum. Sed peccatum ingratitudinis non recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem beneficij, sed secundum quātitatem contemptus vel offensæ: vt dictum est. * Et ideo ratio non sequitur. *Instans.*

¶ Ad secundum dicendum quòd etiam seruus manumissus non reducitur in pristinam seruitutem pro qualicunque ingratitudine: sed pro aliqua graui.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd illi cui peccata dimissa replicantur propter subsequentem ingratitudinem, redit vniuersum debitum, inquantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter inuenitur in ingratitudine subsequenti: non autem absolutè, vt dictum est. * *Instans.*

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad contra passum, quod requiritur in iustitia: vt patet per Philosophum 5. Ethic. * Sed iustitia est specialis virtus. Ergo ingratitudo est speciale peccatum. *2. 2. q. 107. ar. 1. ad 2. & ad 4.*

¶ 2 Præterea, Tullius in 2. Rhetor. * ponit quòd gratia est specialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo est speciale peccatum. *Cap. 29. dist. 4. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 2.*

¶ 3 Præterea, Specialis effectus à speciali causa procedit. Sed ingratitudo habet specialem effectum, scilicet quòd facit aliqualiter redire peccata prius dimissa. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

¶ SED CONTRA, Illud quod consequitur omnia peccata, non est speciale peccatum. Sed per quodcunque peccatū mortale aliquis efficitur Deo ingratus: vt ex præmissis patet. * Ergo ingratitudo non est speciale peccatum. *Ex 1. dist.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ingratitudo peccantis quandoque est speciale peccatum: quandoque autem non, sed est circunstantia generaliter cōsequens omne peccatum mortale

¶ Super Quæstionis octuagesimæoctauæ Articulum primum.

D. 992.

Cap. 2.

IN quæstione 89. quinquies notanda occurrunt. Primum in articul. primo ad secundum: vbi dicitur, quod contritio se habet vt victima disposītio ad gratiam consequēdā. Secundū est enim dupliciter sumi contritionem vel prout est actu informato charitate. Et sic quidem dolor de peccatis commissis cum voluntate satisfaciendi &c. contritio dicitur, sic sumpta quidem si charitate vera consideretur, absolutè verò si nuda sumatur. Et sic nudè considerauit eam Autor, quum dixit quòd est victima disposītio ad gratiam, formata autē charitate considerātur, quum describitur quòd est dolor charitate informatus.

Cap. 29.

¶ Secundum notandum est in 2. art. in calce corpi dicitur, & eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia consequuntur. Potest siquidem hoc dupliciter intelligi, vel referendo singulas virtutes ad singulas pro eis dispositiones in resurgen te vel referendo quantitatem virtutum ad quantitatem gratiæ. Et primo quidē intellectus sensus esset, quòd resurgens à peccato, recuperat aliquam infusam virtutem maiorem, & aliquam minorem, sīcā vnam magis se disposuit, quàm ad aliam, sicut recuperat gratiam maiorem vel minorem, prout magis vel minus se disponit ad illam. Iuxta secundum verò intellectum sensus esset, quòd recuperans gratiam minorem recuperat etiam virtutes minores: & si recuperat gratiā æqualem de perditæ, recuperat etiam virtutes æquales: & si maiorē, maiores. Quicquid autem de veritate primi dicti secundum se sit, præsenti tamen literæ secundum solus sensus consonat, quoniam in litera redditur ratio quare est eadē ratio de gratia & virtutibus. Et ratio quę redditur, est sequela virtutū ex gratia: ex hoc enim quòd virtutes cōsequūtur ad gratiam, absque scrupulo ambiguitatis cuiuslq; deducitur quòd ad maiorem gratiam sequuntur maiores virtutes, & ad minorem minores.

Supra q. 112. ar. 3. ad 3. & 4. dist. 14. q. 2. ar. 2.

¶ Tertiò aduertendum est in 3. art. in cor. vbi dicitur regularitate homicidij & defensione commissi tangitur. Distinguēdum siquidem est de defensione. Nam quædam est necessitas ad homicidium, quum quis scilicet non potest totaliter se defendendo, suum euadere insultum, nisi occidat illum, & hæc inducit irregularitatem per nouam iuram, cuius scilicet post translatum beati Tho. vt patet in 6. de homicidio cap. vnico. Defensio tale, quod contra Deum committitur. Peccatum enim speciem recipit ex intentione peccantis. vnde vt Philosophus dicit 5. Eth. * Ille qui mœchatur, vt furetur, magis est fur quàm mœchus. Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei & susceptī beneficij aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad speciem ingratitudinis. Et hoc modo ingratitudo peccantis, est speciale peccatum. Si verò aliquis intendēs aliquod peccatum committere (puta homicidium, aut adulterium) non retrahatur ad hoc propter hoc quòd pertinet ad Dei cōtemptum, ingratitudo non erit speciale peccatum: sed trahetur ad ipsem alterius peccati, sicut circunstantia quædam. Vt autem Augustī. dicit in lib. de natura & gratia, * non omne peccatum est ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in suis præceptis. Vnde manifestum est, quòd ingratitudo peccantis quandoque est speciale peccatum, sed non semper. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ rationes concludunt quòd ingratitudo secūdum se sit quædam species peccati. Vltima autem ratio concludit, quòd ingratitudo secundum quòd inuenitur in omni peccato, non sit speciale peccatum.

Q. 85. ar. 6.

Ex lib. 2. cap. 18.

QVAESTIO OCTVAGESIMANONA, de Virtutum recuperatione per pœnitentiam, in sex articulos diuisa.

DEINDE cōsiderandum est de recuperatione virtutum per pœnitentiam.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrùm per pœnitentiam restituantur virtutes.

¶ Secundò, vtrùm restituantur in æquali quantitate.

¶ Tertiò, vtrùm restituatur pœnitēti æqualis dignitas.

¶ Quartò, vtrùm opera virtutum, per peccatum sequens mortificentur.

¶ Quintò, vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscant.

¶ Sextò, vtrùm opera mortua, id est, absq; charitate facta, per pœnitentiam viuificentur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per pœnitentiam virtutes restituantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiā virtutes non restituātur. Non enim possent virtutes amissæ, per pœnitētiam restitui, nisi pœnitentia virtutes causaret. Sed pœnitentia cùm sit virtus, non potest esse causa omnium virtutum: præsertim cum quædam virtutes sint naturaliter priores pœnitentia, scilicet fides, spes & charitas, vt supra dictum est. * Ergo per pœnitentiam non restituuntur virtutes.

¶ 2 Præterea, Pœnitētia in quibusdam actibus pœnitentis consistit. Sed virtutes gratuitæ non causantur ex actibus nostris: dicit enim Aug. in lib. de Libero arbit. * quòd virtutes Deus in nobis sine nobis operatur. Ergo videtur quòd per pœnitentiam non restituantur virtutes.

¶ 3 Præterea, Habens virtutem sine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur, vnde Philos. dicit in 1. Ethic. * quòd non est iustus, qui non gaudet iusta operatione. Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virturum. Non ergo per pœnitentiam restituuntur virtutes.

¶ SED CONTRA est, quòd Luc. 15. Pater mandauit quòd filius pœnitens induerētur stolā primā. Quæ secundum Ambr. est amictus sapientiæ. Quam simul consequuntur omnes virtutes: secundum illud Sap. 8. Sobrietatem, & iustitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus: ergo per pœnitentiam omnes virtutes restituuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per pœnitentiam restituuntur peccata, vt dictum est. * Remissio autem peccatorū non potest esse nisi per infusionem gratiæ. Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam homini gratia infundatur. Ex gratia autem consequuntur omnes virtutes gratuitæ, sicut ex essentia animæ fluunt omnes pœnitentiæ: vt in Secunda parte habitum est. * Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam omnes virtutes restituantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eodem modo pœnitentia restituit virtutes per quem modum est causa gratiæ: vt iam dictum est. * Est autē causa gratiæ inquantum est sacramentum: nam inquantum est virtus, est magis gratiæ effectus. Et ideo nō oportet quòd pœnitētia, secundum quòd est virtus, sit causa omnium aliarum virtutum: sed quòd habitus pœnitentiæ, simul cum habitibus aliarū virtutum, per sacramentum pœnitentiæ causentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento pœnitentiæ, actus humani se habēt materialiter: sed formalis vis huius sacramēti dependet ex virtute clauiū. Et ideo virtus clauium effectiuè causat gratiā & virtutes, instrumentaliter tamē: sed actus primus pœnitentis se habet, vt victima disposītio ad gratiā consequendam, scilicet contritio: alij verò sequentes actus pœnitētiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut supra dictum est *) quandoque post primū actum pœnitentiæ, qui est contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, scilicet dispositiones ex eorum actibus peccatorum causatæ, ex quibus præstatur difficultas quædam pœnitenti, ad operandum opera virturum. Sed quantumcunq; est ex ipsa inclinatione charitatis & aliarum virtutum, pœnitens operatur: sicut si virtuosus, per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter somnum, aut aliquam corporis indispositionem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apostolus Rom. 8. Diligentibus Deū omnia cooperantur in bonū. Vbi dicit gloss. Aug. * quòd hoc adeò verum est, vt si qui horum deuient & exorbitent, hoc ipsum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non esset, si homo resurgeret in minori virtute. Ergo videtur quòd nunquam pœnitens resurgat in minori virtute.

¶ 2 Præte

Cap. 8. ar. 1. ad 3.

Infra ar. 5. ad 3 Et 3 d. 31. q. 1. ar. 4.

Ex lib. de cor. & gr. c. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hot habet Aug. 3. Hypognost. 4. med.

¶2 Præterea, Ambr. dicit, * quòd pœnitẽtia res optima est quæ omnes defectus reuocat ad perfectũ. Sed hoc nõ esset, nisi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiam semper recuperatur æqualis virtus.

¶3 Præterea, Super illud Gen. primo, Factum est vespere & mane dies vnus, dicit gloss. Vespertina lux est, à qua quis cecidit: matutina, in qua resurgit. Sed lux matutina est maior vespertina. Ergo aliquis resurgit in maiori gratia vel charitate, quàm prius habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apostolus dixit Roman. quinto, Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

¶SED CONTRA, Charitas proficiens vel perfecta, est maior quàm charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, resurgit autem in charitate incipiente. Ergo semper resurgit homo in minori virtute.

Ar. prædicam. ad 3.

¶RESPONDEO dicendum, (quòd sicut dictum est*) motus liberi arbitrij, qui est in iustificatione impij, est vltima dispositio ad gratiam. Vnde in eodem instanti est gratiæ infusio cum prædicto motu liberi arbitrij, vt in secunda parte habitum est.* In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, vt supra dictum est. Manifestum est autem, quòd formæ, quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundum diuersam dispositionem subiecti, vt in Secunda parte habitum est.* Et inde est, quòd secundum quòd motus liberi arbitrij, in pœnitentia est intensior vel remissior, secundum hoc pœnitens consequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intensionem motus pœnitentis quandoque proportionatam esse maiori gratiæ, quàm illa, à qua ciciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque resurgit in maiori gratia, quàm prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia consequuntur.

1.2.q.111. art. 5. & 7.

1.2.q. 52. ar. 1. & 2. & q 66. ar. 1.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omnibus diligentibus Deum, cooperatur in bonum hoc ipsum quòd per peccatum à Dei amore cadunt, quod patet in his qui cadunt, & nunquam resurgunt, vel qui resurgunt, iterum casuri. Sed his tantum qui secundum propositum vocati sunt sancti, id est prædestinatis, qui quotiescunque cadunt, finaliter tamen resurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quòd cadunt, non quia semper in maiori gratia resurgant: sed quia resurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipsius gratiæ (quia quantò gratia est maior, tantò de se est permanentior) sed ex parte hominis, qui tantò stabilius in gratia permanet, quantò est cautior & humilior. Vnde & glossa ibidem subdit, quòd ideo proficit eis in bonum, quòd cadunt, quia humiliores redeunt atque doctiores.

¶Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia quantum est de se habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiã promouendi ad vlteriorem statum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remissius mouetur in Deum, & in detestationem peccati: sicut etiam in baptismo aliqui adulti consequuntur maiorem vel minorem gratiam, secundum quòd diuersimodè se disponunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd assimilatio illa vtriusque gratiæ ad lucem vespertinam & matutinam, fit propter similitudinem ordinis. quia post lucem vespertinam sequuntur tenebræ noctis, post lucem autem matutinam sequitur lux diei: non autem propter similitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apostoli intelligitur de gratia Christi: quæ superat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem est verum in omnibus quòd quantò abundantius peccauit, tantò abundantiorem gratiam consequatur, pensata quantitate habitualis gratiæ. Est tamen superabundans gratia quantum ad ipsam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remissionis magis peccatori confertur. Quamuis quandoque abundanter * peccantes abundanter doleant, & hic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum consequuntur: sicut patet in Magdalena.

Aliàs nõ habetur ly abundanter peccantes.

¶Ad id verò quod in contrarium obiicitur dicendum, quòd vna & eadem gratia maior est proficiens quàm incipiens. Sed in diuersis hoc non est necesse. vnus enim incipit à maiori gratia, quam alius habet in statu profectus, sicut Greg. dicit in Secundo Dialog. * Quatenus & præsentes & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conuersationis gratiam à quanta perfectione cœpisset.

Cap. 2.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per pœnitentiam restituatur homo in priorem dignitatem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam non restituatur homo in pristinam dignitatem. Quia super illud Amos 5. Virgo Israel cecidit: dicit gloss. Non negat posse resurgere, sed non resurget virgo Israel: quia semel aberrans ouis, etsi reportetur humeris pastoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ nũquam errauit. Ergo per pœnitentiam non recuperat homo pristinam dignitatem.

3. dist. 34. q. 1. ar. 4. 1. ad 2. Et 4. dist. ar. 5. q. 1. ad 3. Et dist. 19. q. ar. 3. q. 2. Et dist. 35. q. 2. ar. 2. ad 2.

¶2 Præterea, Hiero. dicit, * Quicunque dignitatem diuini gradus non custodiunt, contenti siant animã saluare, reuerti enim in pristinum gradum difficile est. Et Inno. Papa dicit, * quòd apud Niceam constituti canones, pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat pristinam dignitatem.

Ro. sit in dist. 50. Quicunque. Ep. 6. ad Agapit & Mas. Et dist. 50. Hilerdensi.

¶3 Præterea, Ante peccatum poterat aliquis ad maiorẽ gradum ascendere. Non autem hoc post peccatum conceditur pœnitenti: dicitur enim Ezech. 44. Leuitæ qui recesserunt à me, nũquam appropinquabunt mihi, vt sacerdotio iungantur. Et sicut habetur in Decret. dist. 50. in Hilerdensi concilio legitur, * Hi qui sancto altari deseruiunt, si subitò in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente digne pœnituerint, officiorum suorum sic loca recipiant, vt non possint ad altiora officia vlterius promoueri. Non ergo pœnitentia restituit hominem in pristinam dignitatem.

Dist. 50. Hilerdensi. Ezech. 44. Leuitæ.

¶SED CONTRA est, quòd sicut in eadem distin. legitur, Greg. scribens Secundino, * dicit, Post dignam satisfactionem credimus hominem posse redire ad suum honorem. Et in concilio Agatensi * legitur, Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab episcopis corrigantur: ita vt cùm eos pœnitentia correxerit, gradum suum dignitatemque recipiant.

Lib. 7. Ep. 30. Can. 1.

¶RESPONDEO dicendum, quòd homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam quantum ad Deum, aliam verò quantum ad Ecclesiam. Quantum autem ad Deum, amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua scilicet computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam: quod significatur Luc. decimoquinto in filio prodigo, cui pœnitenti pater iussit restitui stolam primam & anulum & calceamenta. Aliam verò dignitatem amittit secundariam, scilicet innocentiam, de qua (sicut ibidem legitur) gloriabatur filius senior dicens, Ecce, tot annis seruio tibi, & nunquam mandatum tuum præteriui. Et hanc dignitatem pœnitens recuperare non potest. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Gregor. dicit in Homil. de centum ouibus, * qui errasse à Deo se considerat, damna præcedètia lucris sequentibus recompẽsant. Maius ergo gaudium de eis fit in cælo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Ecclesiasticam homo per peccatum perdit, quia indignum se reddit ad ea, quæ competunt dignitati Ecclesiasticæ exercenda. Quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia non pœnitet. vnde Isidor. ad Misianum * Episcopum scribit. (sicut in eadem dist. legitur. c. Dominus.) illos ad pristinos gradus redire canones præcipiunt quos pœnitentiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccaterũ confessio. At contra hi, qui à vitio corruptionis non emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Secundò, quia pœnitentiam negligenter facit. vnde in eadem dist. cap. si quis diaconus, dicitur, Cum in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi appareat, nec ieiunis, vel lectionibus eos vacare videamus, possumus agnoscere si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent. Tertiò, si commisit aliquod peccatum quod habet irregularitatem annexam. vnde in eadem distinctio. ex concilio Martini Papæ dicitur, Si quis viduam, aut ab alio relictã duxerit, non

Flor. in Reg. in Reg. Mag. Dist. 50. Hilerdensi. Dist. 50. c. Dominus. Dist. 50. Hilerdensi. Dist. 50. c. 1. & 2.

rit, non admittatur ad clerum: quòd si irrepserit, deiiciatur. Similiter si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit. Sed hoc nõ est ratione peccati, sed ratione irregularitatis. Quartò, propter scãdalum, vnde & in eadem distinct. legitur, cap. de his verò. Rabanus dicit, Hi qui deprehẽsi vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiusmodi criminibus, secundum canonum sacrorum instituta à proprio gradu decidant: quia scandalum est populo Dei, tales personas super se positas habere. Qui autem de prædictis peccatis, absconsè à se commissis, occultè sacerdoti confitentur, si se per ieiunia & eleemosynas, vigiliásque & sacras orationes purgare curauerint, his etiã gradu proprio seruato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est. Et hoc est quod dicitur extra de qualitate ordinãdorum, cap. quæsitum. Si crimina ordine iudiciario comprobata vel alias notoria non fuerint, præter reos homicidij, post pœnitentiam in susceptis vel iam suscipiendis ordinibus impediri non possunt.

Dist. 50. c. 1. & 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eadem ratio est de recuperatione virginitatis & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad secundariam dignitatem quo ad Deum.

D. 1169.

¶Ad secundum dicendum, quòd Hier. in verbis illis non dicit esse impossibile, sed esse difficile hominẽ recuperare post peccatum pristinum gradum: quia hoc non conceditur nisi persẽtè pœnitenti: vt dictum est.* Ad statuta autem canonum, quæ hoc prohibere videntur, respõdet Augustinus. Bonifacio scribẽs:* Vt cõstitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicuius criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatũ redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ: aliòquin cõtra claues Ecclesiæ datas disputabitur: de quibus dictum est, Quæcũq; solueritis super terram, soluta erunt & in cœlo. Et postea subdit, Nã & sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore suo perstitit: & beatum Petrum quãdo amarissimas lacrymas fudit, vtiq; Dominum negasse pœnituit, & tamen Apostolus permansit. Sed non ideo putanda est superuacua posteriorum doctorum diligentia: qui vbi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt: experti, vt credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum * potentias.

In corp. Epist. 80. versus finem. Aliàs, pompas.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd illud statutum intelligitur de illis qui publicam pœnitentiam agunt: qui postmodum nõ possunt ad maiorem prouenire gradum. Nam & Petrus post negationem, pastor ouium Christi constitutus est: vt patet Ioan. vltimo. Vbi etiam Chrysost.* dicit, quòd Petrus post negationẽ & pœnitentiam, ostẽdit se habere maiorem fiduciam ad Christum: qui enim in cœna non audebat interrogare, sed Ioanni interrogationem commisit, huic postea & præpositura fratrum credita est: & non solùm non committit alteri interrogare quæ ad ipsum pertinent, sed de reliquo ipse pro Ioanne magistrum interrogat.

Hom. 87. paulo ante med.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum opera virtutum in charitate facta possint mortificari.

12. q. 133. ar. 3. ad 1. Et 3. dist. 36. ar. 5. ad 1. Et 4. dis. 14. q. 2. art. 3. q. 2. Esdr. 21. q. 1. ar. 2. q. 2. ad 3. Et dist. 22. q. 1. art. 2. ad 6. Et Hebr. 6. col. fi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera virtutum in charitate facta mortificari non possint. Quod enim non est, immutari non potest. Sed mortificatio est quædam mutatio de vita in mortem. Cùm ergo opera virtutum postquam facta sunt, iam non sint, videtur quòd vlterius mortificari non possint.

¶2 Præterea, Per opera virtutũ in charitate facta, homo meretur vitam æternam. Sed subtrahere mercedem merenti, est iniustitia quæ non cadit in Deum. Ergo non potest esse, quòd opera virtutum in charitate facta, per peccatum sequens mortificentur.

¶3 Præterea, Fortius non corrumpitur à debiliori. Sed opera charitatis sunt fortiora quibuslibet peccatis: quia, vt dicitur Prouerb. 10. vniuersa delicta operit charitas. ergo videtur quòd opera in charitate facta per sequens mortale peccatum mortificari non possint.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Ezech. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd res viua, per mortem perdit operationem vitæ. Vnde per quãdam similitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur à suo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuosorum, quæ in charitate fiunt, est perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale sequens, quod gratiam tollit. & secundum hoc opera in charitate facta mortificari dicuntur per sequens peccatum mortale.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut opera peccatorum transeunt actu, & manent reatu, ita opera in charitate facta postquam transeunt actu, manent merito in Dei acceptatione. & secundum hoc mortificantur, inquantum impeditur homo ne consequatur suam mercedem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sine iniustitia potest merces subtrahi merenti, quando ipse reddidit se indignum mercede per culpam sequentem. Nam & ea quæ homo iam accepit, quandoque iuste propter culpam perdit.

¶Ad tertium dicendum, quòd non est propter fortitudinem operum peccati, quòd mortificantur opera prius in charitate facta: sed est propter libertatem voluntatis, quæ potest à bono in malum deflecti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd opera mortificata per peccatum, per pœnitẽtiam non reuiuiscant. Sicut enim per pœnitentiam sequentem remittuntur peccata præterita, ita etiã per peccatum sequens mortificantur opera prius in charitate facta. Sed peccata dimissa per pœnitentiam, non redeunt: vt supra dictum est.* Ergo videtur quòd etiam opera mortificata, per charitatem non reuiuiscant.

4. dist. 14. q. 2. ar. 1. q. 3. Et dist. 22. q. 1. ar. 1. ad 6. Et Hebr. 6. lect. 1. col. 2. & lect. 3. col. 2.

¶2 Præterea, Opera dicuntur mortificari, ad similitudinem animalium, quæ moriuntur: vt dictum est.* Sed animal mortuũ non potest iterum viuificari. ergo nec opera mortificata, possunt iterum per pœnitentiam reuiuiscere.

9. prop. ar. tic. 1.

¶3 Præterea, Opera in charitate facta, merentur gloriam secundum quantitatem gratiæ vel charitatis. Sed quandoq; per pœnitentiam homo resurgit in minori gratia vel charitate. Ergo non cõsequitur gloriam secundum meritum priorum operum: & ita videtur quòd opera per peccatum mortificata, non reuiuiscant.

Art. prec.

¶SED CONTRA est, quòd super illud Ioël. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locusta, dicit gloss.* Non patiar perire vbertatem, quam cũ perturbatione animi amisistis. Sed illa vbertas est meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum. ergo per pœnitentiam reuiuiscunt opera meritoria prius facta.

Interlin.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd opera meritoria per peccatum sequens mortificata, non reuiuiscunt per pœnitentiam subsequentem, considerantes, quòd opera illa non remaneant, vt iterum viuificari possint. Sed hoc impedire non potest quin viuificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam (quod pertinet ad eorum vitam) solùm, secundum quòd actu existunt, sed etiã postquam actu esse desinunt, secundum quòd remanẽt in acceptatione diuina. Sic autem remanent quantum est de se, etiã postquam per peccatum mortificantur: quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & sancti de eis gaudebunt: secũdum illud Apocalyp. 2. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Sed quòd isti, qui ea fecit, non sine efficacia ad ducendum in vitam æternam, prouenit ex impedimento peccati superuenientis, per quod ipse redditus est indignus vitæ æternæ. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam inquantum per eam remittuntur peccata. Vnde restat, quòd opera prius mortificata per pœnitentiam recuperant efficaciã perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod est ea reuiuiscere. Et ita patet quòd opera mortificata, per pœnitentiam reuiuiscunt.

D. 951.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd opera peccati, per pœnitentiã abolentur secundũ seuta scilicet q̃ ex eis vlterius Deo indulgẽte, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta nõ abolẽtur à Deo, in cuius acceptatione

rema

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionem nonagesimam.*

IN quæstione 90 in qua de partibus pœnitentiæ agitur (scilicet contritione, confessione, & satisfactione) sciendum est, varias inueniri de hoc opiniones. Scotus namque in quarto, sentent. distinct. 16. quæst. 1. tenet quod ista tria nullo modo sint partes sacramenti pœnitentiæ. Et fundamentum eius est, quia apud ipsum in eodem, 4. distinct. 16. quæst. 4. sacramentum pœnitentiæ est absolutio sacramentalis, cuius nulla pars est cõtritio, quæ est quoddam spirituale in anima, neque confessio: quia nihil est ipsius sententiæ sacerdotis, sed est actus rei accusantis se ipsum: neque satisfactio, quæ sequitur absolutionem sacramentalem. Durandus verò in 4. sentent. distinct. 14. quæst. 1. artic. 1. tenet sacramentum pœnitentiæ integratum ex absolutione, vt forma, & confessione, vt materia, contrà omnem vsum ponit eius partem, sed dispositionem. Quam satisfactionem autem pro consequente. Autor autem, vt patet per literam, tenet hæc tria esse partes pœnitentiæ sacramenti ex parte materiæ secundum Canonistas Autoris vita rationata. est ab vsu Ecclesiæ Hyspaniæ sub Ecclesiastico Hyspalensi. 1. 11. vbi ita legitur. Quorum sacramentum pœnitentia: cuius quasi materia sunt actus pœnitentis: qui in tres distinguuntur partes, scilicet contritionem, confessionem & satisfactionem, secundum quod non sola contritio, sed hæc tria pœnitentiæ sacramentum constituunt. Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitentiam, sed magis abolentur, secundum illud Hebr. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiue, scilicet quia carent vita spirituali, quæ est ex charitate, per quam anima Deo cõiungitur, ex quo viuificat corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ est sine charitate, dicitur mortua: secundum illud Iac. 2. Fides sine operibus mortua est. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ sunt bona ex genere, si sine charitate fiant, dicuntur mortua, inquantum scilicet non procedunt ex principio vitæ, sicut si dicamus sonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis & vitæ in operibus, est secundum comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non possunt iterum a principio procedere (quia transeunt) & iterum eadem numero resumi non possunt. Vnde impossibile est quòd opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam. D. 852.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in rebus naturalibus tam mortua quàm mortificata caret principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo processerunt, sed ex parte impedimenti extrinseci. Mortua autem dicuntur ex parte principij. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera de genere bonorum sine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis & gratiæ, sicut principij. Hoc autem nõ præstatur eis per pœnitentiam sequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Deus recordatur bonorum, quæ quis facit in statu peccati, non vt remuneret ea in vita æterna: quod debetur solis operibus viuis, id est, ex charitate factis. Sed remunerat ea temporali remuneratione, sicut Gregor. dicit in Homil. de Diuite & Lazaro, * quòd nisi diues ille aliquod bonum egisset, & in præsenti sæculo remunerationem accepisset, nequaquam ei Abrahã diceret, Recepisti bona in vita tua. Vel etiã hoc potest referri ad hoc quòd patietur tolerabilius iudicium. Vnde dicit Augustinus in lib. de Patientia, * Non possumus dicere, Schismatico melius fuisset, vt Christum negando nihil eorum pateretur quæ passus est confitendo: sed existimandum est tolerabilius ei futurum iudicium, quàm si Christum negando, nihil eorum pateretur, vt illud quod ait Apostolus, Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: intelligatur ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi supplicij iudicium tolerabilius sustinendum. D. 950.

QVAESTIO NONAGESIMA, DE *partibus Pœnitentiæ in generali, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de partibus pœnitentiæ.

¶ Et primò in generali. Secundò in speciali de singulis.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, verum pœnitentia habeat partes.

¶ Secundò, de numero partium.

¶ Tertiò, quales partes sint.

¶ Quartò, de diuisione eius in partes subiectiuas.

ARTICVLVS I.

¶ Virum pœnitentiæ debeant partes assignari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentiæ non debeant partes assignari. Sacramenta enim sunt in quibus diuina virtus secretius operatur salutem. Sed virtus diuina est vna & simplex. Nõ ergo pœnitentiæ, cũ sit sacramentum, debent partes assignari.

¶ 2 Præterea, Pœnitẽtia & est virtus, & est sacramentũ. Sed ei, inquantũ est virtus, nõ assignantur partes, cum virtus sit habitus quidã, qui est simplex qualitas mẽtis, similiter etiã & pœnitẽtiæ, inquantũ est sacramentum, non videtur quod sint partes assignandæ: quia baptismo & aliis sacramentis non assignantur partes. Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes assignari.

¶ 3 Præterea, Pœnitentiæ materia est peccatum: vt supra dictum est. * Sed peccato non assignantur partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ sunt partes assignandæ.

¶ SED CONTRA est, quòd partes sunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, scilicet ex contritione, confessione, & satisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

¶ RESP

¶ *Super Quæstionis nonagesimæ Articulum secundum.*

IN eiusdem quæst. artic. secundo in responsione ad primum, dubium occurrit circa ipsam responsionem, pro quanto dicit quòd contritio secundum essentiam non est pars sacramenti: virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam, id est, pars sacramenti, in quantum implicat propositũ confitendi & satisfaciendi. D. 852. Secundum enim responsionem hanc non sunt tres, sed duæ partes pœnitentiæ: quoniam contritio, vt distinguitur à confessione & satisfactione, non est pars pœnitentiæ, & sic Autor sibi pro contrarius inuenitur. Text. 32. 9. 84. art. 2. & 3.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in contritione plura inueniuntur: inter quæ vnum est velle recompẽsare ad arbitrium sacerdotis. Et ratione huius ponitur prima pars pœnitentiæ sacramenti, tãquam initium eius: ita quòd actus iste interior, licet secundum se non spectet ad exteriorẽ pœnitentiam: vt est tamen ratio & initiũ exterioris pœnitentiæ, ad exteriorem spectat pœnitentiã. Sicut in aliis videmus tam bonis quàm malis quòd interiores actus & passiones vt sunt rationes exteriorum, ad exteriora spectãt iudicia: aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendens ex ira, &c. Et præter communem hãc rationẽ specialis in proposito interuenit ratio quæ ex differentia inter recompensationem pœnæ iustitiæ & amicitiæ facilẽ patet: Recompensatio enim iustitiæ attẽditur secundum æqualitatem exteriorem siue sponte, siue inuite fiat recompensatio, vt patet tam in solutione pecuniæ quàm in abscissione membrorum seu vapulatione, &c. satisfactum est enim iustitiæ, etiam si inuitus reus soluerit, aut passus fuerit: recompensatio autem iustitiæ & amicitiæ, nisi sponte fiat à reo, nihil valet. Art. sequenti.

4. dist. 16. q. 1. ar. 1. q. 2. & 4. Et dist. 17. q. 3. art. 3. qu. 4. cor. Et dist. 23. q. 2. art. 1 q. 2. ad 3. Et 2. Cor. 7. lect. 3. col. 2.

¶ Quoniam ad sacramentum pœnitentiæ spectat recompensatio conciliatiua. Et quoniam nõ est reconciliatiua. Et quoniam ad hoc denotandum initium, & ratio eius ponitur velle recompensare: quod velle, quia claditur in contritione, ideo contritio ponitur prima pars sacramenti pœnitẽtiæ: & dicitur in litera de ea quòd non secundum essentiam, sed virtualiter, hoc est vt est initium & ratio recompensationis, est pars sacramenti pœnitẽtiæ. Autor enim per illa verba, inquantum scilicet implicat propositum confitendi & satisfaciendi, circumloquitur voluntatem recompensandi, quam in cor. art. concluserat esse primam partẽ pœnitentiæ. Vnde patet, quòd contritio non solùm secundum se, sed vt est prima pars pœnitentiæ, distinguitur à confessione & satisfactione: nam voluntas recompensandi distinguitur à subiectione & ab exequutione.

Et per hæc patet responsio ad Scot. & Durand. vtentes hoc argumento.

¶ In eodẽ artic. an responsione ad secũdum nota diligenter & prædica doctrinam hanc, quod satisfactio sacramentalis auget gratiam ex hoc, quòd est pars sacramenti. Et potes hoc intelligere ex differentia, quæ est inter satisfactionem sacramentalem: & non sacramentalem. nam satisfactio sacramentalis valet nõ solum secundum se, sed etiam ex virtute clauium: satisfactio autem non sacramentalis valet solum secundum se: quoniam à clauibus non emanauit quocirca plus prodest vnus ieiunij dies, aut vnum psalterium ex impositione confessoris, quàm sine tali impositione. & hinc sequuntur duo. primum quòd pœnitentes errant, parum satisfactionem volẽtes sibi à confessore imponi. secundum, quod cõfessores minus bene prouident pœnitẽtibus, paretis tamen. dado eis leuem pœnitentiam: ipsi enim prorogatio satisfactionis sacramentalis virtute clauium & augete nata est gratiam, & plus valere ad satisfaciendum pro peccatis. I. 2. q. 72. art. 7.

¶ In eadem responsione soluenda occurrit obiectio Durandi, in quarto, distinctio. decimasexta quæstione prima contra satisfactionem: quia id non est pars sacramenti, fine quo sacramentum est completum, vel deficiente vna parte sacramenti sacramentum nullum est, sed sine subsequuta satisfactione sacramentum pœnitentiæ iam fuit verum sacramentum: ergo. In ar. 1. Text. 7.

¶ Ad hoc dicitur, quòd pars est duplex, essentialis vel integralis. Et sine parte quidem essentiali sacramẽtum nullum est: sicut nec homo est si defit anima aut corpus. Sed sine vna parte integrali sacramẽtum verum quidem, sed imperfectũ esse potest: sicut homo sine manu est verus homo, sed mancus. Satisfactio autem non ponitur pars essentialis sacramẽti pœnitentiæ, sed integralis. est enim pars actũ pœnitentis, qui sunt vt materia seu pars essentialis sacramenti: sicut manus est pars corporis humani, quod est materia & pars essentialis hominis. 9. 60. art. D. 945. Art. præc. q. 85. art. 3. ad 3.

¶ *Super Quæstionis nonagesimæ Articulum tertium.*

IN articulo tertio eiusdem quæstio. in responsione ad primum, scito quòd peccata cordis, oris, & operis, dupliciter distinguntur inter se: primò specificè: secundò gradualiter. Nã si sumatur peccatum: secũdum suam rationem cõsummatum, & distinguatur in peccatum cordis vel oris, vel operis, sicut distinct. nõ solum specifica, sed generica. Nã peccatũ cordis est illud quod in solo actu interiori cõsummatur: vt est infidelitas, odiũ Dei, & huiusmodi. Peccatũ verò oris est quòd in ipso ore cõsummatur: vt contumelia, blasphemia, detractio & huiusmodi. Peccatũ autẽ operis est quod in exteriori opere cõsummatur: vt adulterium, homicidiũ, furtũ, & huiusmodi. 9. 68. art. 2. & qu. 69. art. 8.

¶ Si verò peccatum aliquod quod in opere cõsummatur, distinguatur deliberauit hominẽ occidere: deinde dicit se occisurũ, & demum occidit illũ) sic dist. nõ est specificatus quoniã omnia ista peccata sunt vnius speciei, sed est gradualis: quoniã gradatim per ea peccatis consummatur ex eo quòd est in corde & quòd est in ore, &c. Et hi bene per ea peccatis literã vtranq; eadem inuenies. Et hæc tã de hac quæst. quã de toto hoc opere ab autore edito dicta sufficiãt. hic enim feliciter tractiu ad cuiuslibet patriã præuetus diuus Tho. scribẽdi finẽ fecit. vnde reliqua alio modo tractanda sunt.

Sequ

singularibus defectibus, secũdum Dionys. 4. cap. de Diuin. nomin. Et ideo licet peccatum perficiatur in consensu cordis, ad perfectionem tamen pœnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confessio oris, satisfactio operis.

In corp. ¶ Ad contrarium verò patet solutio per ea quæ dicta sunt.*

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum prædicta tria sunt partes integrales pœnitentiæ.

4. dist. 16. q. 1. art. 1. q. 3. q. 84. ar. 3

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta tria non sint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia enim, vt dictum est, * cõtra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris & operis sunt partes subiectiuæ peccati, & nõ partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio, confessio oris, & satisfactio operis, non sunt partes integrales.

¶ 2 Præterea, Nulla pars integralis in se continet aliam sibi condiuisam. Sed contritio continet in se confessionem & satisfactionem in proposito. Ergo non sunt partes integrales.

¶ 3 Præterea, Ex partibus integralibus simul & æqualiter constituitur totum: sicut linea ex suis partibus. Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non sunt partes integrales pœnitentiæ.

Ar. præc. in arg. 1.

¶ SED CONTRA, Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex prædictis* integratur perfectio ipsius pœnitentiæ. Ergo sunt partes integrales pœnitentiæ.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd quidam dixerunt hæc tria esse partes subiectiuas pœnitentiæ. Sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectiuis adest tota virtus totius, simul & æqualiter, sicut tota virtus animalis, inquantũ est animal, saluatur in qualibet specie animalis, quæ simul & æqualiter diuidunt animal. Sed hoc non est in proposito. Et ideo alij dixerunt, quòd sunt partes potentiales. Sed nec hoc verum esse potest, quia singulis partibus potentialibus adest totum secundum totam essentiam: sicut tota essentia animæ adest cuilibet eius potentiæ. Sed hoc non est in proposito. Vnde relinquitur quòd prædicta tria sint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, vt totum non adsit singulis partibus, neque secundum totam virtutem eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

D. 970.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum, quia rationem mali habet, potest in vno tantum perfici, vt dictum est. * Et ideo peccatum quod in solo corde perficitur, est vna

Ar. præced. ad 4.

species peccati. Alia verò species est peccatum, quod perficitur in corde & ore. tertia verò species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. Et huiusmodi peccati partes quasi integrales sunt, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. & ideo pœnitentiæ quæ in his tribus perficitur, hæc tria sunt partes integrales.

D. 994.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd vna pars integralis potest continere totum, licet non secundum essentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnes partes integrales habent ordinem quendam adinuicem. Sed quædam habent ordinem tantùm in situ: siue consequenter se habeant sicut partes exercitus: siue se tangant, sicut partes acerui: siue etiam colligentur, sicut partes domus: siue etiam cõmuentur, sicut partes lineæ. Quædam verò habent insuper ordinem virtutis, sicut partes animalis, quarum prima virtute est cor, & aliæ quodam ordine virtutis dependent abinuicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: sicut partes temporis & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent adinuicem ordinem virtutis & temporis, quia sunt actus: non autem ordinem situs, quia non habent positionem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.

4. dist. 14. q. 1. art. 2. q. 1. & 3. cor. Et. Matth. 3. col. fin.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitẽtiam venialiũ. Pœnitentia enim est secũda tabula post naufragium (vt supra dictum est) * baptismus autem prima. Illud ergo quod est ante baptismum, non debet poni species pœnitentiæ.

q. 84. ar. 6.

¶ 2 Præterea, Quod potest destruere maius, potest etiam destruere minus. Sed mortale est maius peccatum, quàm veniale. Illa verò pœnitentia, quæ est de mortalibus, eadem etiam est de venialibus. Non ergo debent poni diuersæ species pœnitentiæ.

¶ 3 Præterea, Sicut post baptismũ peccatur venialiter & mortaliter, & ita etiam ante baptismum. Si ergo post baptismum distinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet distingui ante baptismum. Non ergo conuenienter diuiditur pœnitentia per has species.

Libr. de vitiis & virtut. cap. 2.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. in lib. de pœnitentia, * ponit prædictas tres pœnitentiæ species.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc diuisio est pœnitentiæ, secundum quòd est virtus. est autem considerandum, quòd quælibet virtus operatur secundum congruentiam temporis, sicut & secundum alias debitas circunstantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum suum habet in hoc tempore, secũdum quòd conuenit nouæ legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, vt detestetur peccata præterita cum proposito immutandi vitam in melius, quod est quasi pœnitentiæ finis. & quia moralia recipiunt speciem secundum finem (vt in secunda parte habitum est) * conueniens est quòd diuersæ species pœnitentiæ accipiantur secũdum diuersas immutationes, quas pœnitens intendit. est autẽ triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam, & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ est ante baptismum. Secunda autem immutatio est per reformationem vitæ præteritæ iam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium post baptismum. Tertia autem immutatio est in perfectiorem operationem vitæ. & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt supra dictum est.*

2. 2. q. 1. art. 3. & 8. 18. art. 2. & 6.

q. 87. art. 2. & 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnitentia, quæ est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus virtutis disponens ad sacramentum baptismi.

q. 89. ar. 1. ad 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: sed non conuertitur. & ideo hæ duæ pœnitentiæ se habent, sicut perfectum & imperfectum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortalibus. & quia veniale sine mortali dimitti non potest (vt supra dictum est) * ideo ante baptismum non distinguitur pœnitentia mortalium & venialium.

q. 89. ar. 1. ad 4.

Series chartarum huius operis.

AAa BBb CCc DDd EEe FFf GGg HHh IIi KKk LLl MMm NNn OOo PPp QQq RRr SSs TTt VVv XXx YYy ZZz & ℣ ℟ †.

Omnes sunt quaterni, præter †, qui est quinternus.

FINIS.

D. THOMAE AQVINATIS

Additiones ad Tertiam suæ Summæ Partem, quam morte præuentus perficere non potuit, ex eiusdem scriptis potissimum collectæ, in Theologorum gratiam & vtilitatem.

Quibus accessere aliarum partium Summæ S. Thomæ Concordantiæ & harmonia, mutilorum complurium locorum restitutio, atque à mendis sedula vindicatio.

QVÆSTIO PRIMA, DE PARTIbus pœnitentiæ in speciali. Et primo de contritione, in tres Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis partibus pœnitentiæ. Et primò, de contritione. Secundò, de confessione. Tertiò, de satisfactione. De contritione autem considerãda sunt quinque. Primò, quid sit. Secũdò, de quo esse debeat. Tertiò, quanta esse debeat. Quartò, de duratione ipsi*. Quintò, de effectu ipsi*.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum cõuenienter definiatur.

¶ Secundò, vtrum contritio sit actus virtutis,

¶ Tertiò, vtrum attritio possit fieri contritio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptus: &c.

Tho. 4. Distinct. 17. q. 2. arti. 1. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd contritio nõ sit dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi, vt quidam definiunt, quia sicut Augustinus dicit in lib. de ciuita. Dei, Dolor est de iis quæ nobis nolentibus accidunt. Sed peccata non sunt huiusmodi: ergo contritio non est dolor pro peccatis.

2 Præterea, Contritio nobis à Deo datur, sed quod datur, nõ assumitur: ergo contritio non est dolor assumptus.

3 Præterea, Satisfactio & confessio sunt necessaria ad hoc, quòd pœna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit: sed quandoque tota pœna in contritione remittitur: ergo non est necessarium semper, quòd contritus habeat propositum confitendi.

¶ Sed contra est ipsa diffinitio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd initium omnis peccati est superbia, per quam homo sensui suo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideo oportet quòd illud quod destruit peccatũ, hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autem, qui in suo sensu perseuerat, rigidus & durus per similitudinẽ vocatur, vnde & frangi dicitur aliquis quãdo à suo sensu diuellitur. Sed inter fractionem & comminutionem siue cõtritionẽ in rebus materialibus (vnde hæc nomina ad spiritualia trãsferũtur) hoc interest, vt dicitur in 4. Meteororum, quia frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes diuiduntur: sed comminui vel cõteri, quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se solidum erat, & quia ad dimissionẽ peccati requritur, quòd affectũ peccati homo dimittat, quem per quandam cõtinuitatem & soliditatem in sensu suo habebat: ideò actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem. In qua quidem contritione plura possunt cõsiderari, scilicet ipsa substantia actus, modus agendi, principium & effectus: & secundum hoc de contritione inueniuntur diuersæ diffinitiones traditæ, quantum enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta diffinitio. Et quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramẽti: & ideò manifestatur in prædicta definitione, in quantũ est actus virtutis in hoc quòd ponitur genus ipsius, scilicet dolor, & obiectũ in hoc quòd dicitur pro peccatis. & electio quæ requiritur ad actũ virtutis in hoc quod dicitur assumptus. Sed inquantum est pars sacramẽti per hoc quòd tangitur ordo ad alias partes, cum dicitur, cum proposito confitendi, &c. Alia etiam definitio inuenitur, quæ definit contritionem secundũ quòd actus virtutis tantùm: sed additur ad prædictam definitionem differentia contrahens ipsam ad spiritualem virtutem: scilicet pœnitentiã. Dicitur enim, quòd cõtritio est dolor voluntarius pro peccato puniens quòd dolet se commisisse. In hoc enim, quod additur punitio, ad spirituale virtutem cõtrahitur. Alia autem definitio inuenitur Isidori, quæ talis est. Contritio & compũctio est humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati & timore iudicij: & hic quidem tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, humilitas mẽtis, quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu redditur regidus: ita per hoc quòd à suo sensu contritus recedit humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cũ lachrymis: & principium contritionis in hoc quod dicit, veniens de recordatione peccati, &c. Alia sumitur ex verbis Augustini, qui tangit effectus contritionis, quæ est, Cõtritio est dolor remittens peccatum. Alia sumitur ex verbis Greg. quæ talis est, Contritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem & timorem: & hoc tangit rationẽ nominis in hoc quod dicit, quod cõtritio est humilitas spiritus & effectus eius in hoc quod dicit, annihilans peccatum, & originem in hoc quod dicit inter spem & timorem, nec solum ponit causam principalẽ quæ est timor: sed etiam causam quæ est spes, sine qua timor desperationem facere posset.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd quamuis peccata quando accidunt, voluntaria fuerunt: tamen quando de eis conteritur, voluntaria non sunt: & ideo nobis nolentibus accidunt, non quidem secundum voluntatem, quam tunc habuimus cum ea volebamus: sed secundum illam quam nũc habemus, qua vellemus, quod nunquam fuissent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd contritio est à Deo solo quantum ad formam qua informatur: sed quantum ad substantiam actus, ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in omnibus operibus, & naturæ & voluntatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis posita tota pœna per contritionem dimitti, tamen adhuc necessaria est confessio, & satisfactio: tum quia homo non potest esse certus de sua contritione, quod fuerit ad totum tollendum sufficiens, tum etiã, quia confessio & satisfactio sunt in præcepto. Vnde transgressor constitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum contritio sit actus virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non sit actus virtutis. Passiones enim nõ sunt actus virtutum, quia eis non laudamur, nec vituperamur, vt dicitur secũdo Ethico. sed dolor est passio: cum ergo cõtritio sit dolor, videtur quòd non sit actus virtutis.

2 Præterea. Sicut cõtritio dicitur à terendo, ira & attritio: sed at-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tritio non est actus virtutis, vt ab omnibus dicitur: ergo neque contritio.

¶SED CONTRA, Nihil est meritorium nisi actus virtutis, sed contritio est actus quidam meritorius: ergo est actus virtutis.

¶RESPONDEO dicendum, quod contritio secundum proprietatem nominis sui non significat actum virtutis, sed potius quandam corporalem passionem, sed hic non quæritur sic de contritione, sed de eo ad quod significandum hoc nomē per similitudinem adaptatur. Sicut enim inflammatio propriæ vo- 10
luntatis ad malum faciendum importat, quantum est de se malum ex genere: ita illius voluntatis annihilatio & comminutio quædam de se importat bonum ex genere: quia hoc est detestari propriam voluntatem, qua peccatum est commissum, & ideo contritio, quæ hoc significat, importat aliquam rectitudinem voluntatis, & propter hoc est actus virtutis illius, scilicet cuius est peccatum præteritum detestari & destruere, scilicet pœnitentiæ: vt patet ex iis quæ in decimaquarta distinctione dicta sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in contritione est 20
duplex dolor de peccato: vnus in parte sensitiua quæ passio est: & hic non est essentialiter contritio, prout est actus virtutis, sed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorē pœnam suo corpori insligit ad recompensandam offensam quæ in Deum commissa est officio membrorum: ita etiam & ipsi concupiscibili pœnam infert doloris peccati, quia etiam ipsa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor potest pertinere ad cōtritionem, inquantum est pars sacramenti, quia sacramenta non solum in interioribus actibus sed etiam in exterioribus, & in rebus sensibilibus nata sunt esse. Alter dolor est in voluntate, qui 30
nihil aliud est quam displicentia alicuius mali secundum quod effectus voluntatis nominatur per nomina passionum, vt in 3. distin. 26. dictum est, & sic contritio est dolor per essentiam, & est actus virtutis pœnitentiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd attritio non dicit accessum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt, sed non perfectè. Sed contritio dicitur quando omnes partes tritæ sunt simul per divisionem ad minima: & ideo significat attritio in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis, sed non perfectam. Contritio autem, perfectam. 40

ARTICVLVS III.

¶Vtrum attritio possit fieri contritio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd attritio possit fieri contritio. Differt enim attritio à cōtritione, sicut formatum ab informi: sed fides informis fit formata: ergo attritio potest fieri contritio.

2 Præterea, Materia recipit perfectionem, remota priuatione, sed dolor se habet ad gratiam sicut materia ad formā, quia gratia informat dolorem: ergo dolor qui prius erat informis cul- 50
pa existente, quæ est priuatio gratiæ, remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia: & sic idem quod prius.

¶SED CONTRA est, Quorum principia sunt diuersa omnino, eorum non potest fieri vnum id, quod est alterum: sed attritionis principium est timor seruilis, contritionis autem timor filialis: ergo attritio non potest fieri contritio.

¶RESPONDEO dicendum, quod super hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd attritio fit cōtritio: sicut fides informis fit formata. Sed hoc, vt videtur, esse non potest, quia 60
quamuis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit, & non manet, veniente charitate, attritio autem & contritio non dicunt habitum, sed actum tantùm: habitus autem virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cùm charitatem consequantur, vt in tertio lib. dictum est. Vnde antequam gratia infundatur, non est habitus à quo actus contritionis poßeà elicitur, & sic nullo modo attritio potest fieri contritio, & hoc alia opinio dicit.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd non est simile de fide & contritione, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd remota priuatione à materia: quæ manet perfectione adueniente, formatur materia illa, sed dolor ille qui erat informis, non manet, charitate aduenięte, & ideo formari non potest. Vel dicendum, quòd materia essentiali habitu quo formatur. Vnde non est inconueniens materiam informari aliqua forma de nouo, qua prius nō informabatur, sed hoc de actu est impossibile: sicut impossibile est quòd aliquid idem numero oriatur à principio à quo prius nō oriebatur; quia res semel tantùm in esse procedit.

QVÆSTIO SECVNDA DE OBIECTO
contritionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obiecto contritionis. Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrum debeat homo conteri de pœnis.

¶Secundò, vtrum de peccato originali.

¶Tertiò, vtrum de omni actuali commisso.

¶Quartò, vtrum de peccato actuali committendo.

¶Quintò, vtrum de peccato alieno.

¶Sextò, vtrum de singulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum homo debeat conteri de pœnis & non solum de culpa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod homo debeat conteri de pœnis, & non solùm de culpa. Augustinus enim libro, de pœnitentia dicit, Nemo vitam æternam, desiderat, nisi eum huius vitæ mortalis pœniteat, sed mortalitas vitæ quædam pœna est: ergo debet pœnitens etiam de pœnis conteri. *Tho. vbi 2.q.1.&5. Supra art. quem.*

2 Præterea, Suprà habitū est ex verbis Augu. quod pœnitēs debet dolere ex hoc quod virtute se priuauit: sed priuatio virtutis quædam pœna est: ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

¶SED CONTRA, Nullus tenet illud de quo dolet, sed pœnitens secundum suum nomen pœnam tenet: ergo non dolet de pœna: & sic contritio, quæ est dolor pœnitentialis, non est de pœna.

¶RESPONDEO dicendum, quòd contritio importat, vt dictum est, alicuius duri & integri comminutionem: hæc autē integritas & duritia inuenitur in malo culpæ, quia voluntas, quæ est ipsius causa in eo qui malè agit, in suis terminis stat, nec præcepto legis cedit: & ideo huius mali displicentia. Contritio per similitudinem dicitur, hęc autem similitudo non potest adaptari ad malum pœnæ, quia pœna simpliciter dicit diminutionem, & ideo de malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

¶AD Primum ergo dicendum: quòd pœnitentia, secundum Aug. debet esse de hac mortali vita, non ratione ipsius mortalitatis: nisi pœnitentia largè dicatur omnis dolor, sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

¶Ad secundum dicendum, quòd ille dolor, quo quis dolet ex amissione virtutis per peccatum, non est essentialiter ipsa cōtritio, sed est principium eius, & sicut aliquis mouetur ad apperēdū aliquid propter bonum quod inde expectat, ita mouetur ad dolendum de aliquo propter malum, quod inde consequutus est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum contritio esse debeat de originali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod cōtritio esse debeat de originali. De peccato enim actuali cōteri debemus non ratione actus inquātum est ens quoddā, sed ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & à Deo: sed peccatum originale habet deformitatem, sicut & actuale; ergo de eo conteri debemus.

2 Præterea, Per peccatū originale homo fuit à Deo auersus, quia pœna eius erat carentia diuinę visionis, sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo aduersum: ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

¶SED CONTRA, Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra voluntate contractū est: ergo non requiritur quod per actum voluntatis, qui est cōtritio, ab ipso purgemur.

¶RESPONDEO dicendum, quod contritio est dolor, vt dictum est, respiciens & quodammodo comminuens voluntatis duritiem: & ideò solū de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos prouenīunt, & quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideò de ipso non potest esse contritio propriè loquendo, sed displicentia potest esse de eo vel dolor.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd contritio non est de peccato, ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationē malimeque iterum ratione deformitatis tantū, quia deformitas de se non dicit rationē culpæ: sed quādoque importat pœnam. debet autem de peccato esse cōtritio, inquātum importat vtramque deformitatem ex actu voluntatis prouenientē: & hoc non est in peccato originali, & ideò de eo non est contritio.

¶Et similiter dicendum ad secundum: quia auersio voluntatis est illa cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod nō de omni actuali peccato cōmisso à nobis, debeamus cōteri. Quia contraria contrariis curantur. sed quædam peccata per tristitiā committūtur, sicut accedia, & inuidia. ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium.

2 Præterea, Cōtritio est actus volūtatis, qui non potest esse de eo, quod cognitioni nō subiacet: sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione non habemus, sicut oblita. ergo de eis nō potest esse

esse contritio.

3 Præterea, Per voluntariam cōtritionē delentur illa, quæ per voluntatem committuntur. sed ignorantia voluntarium tollit, vt patet per philosophum 3. Ethic. ergo de iis quæ per ignorantiam accidunt, non debet esse contritio.

4 Præterea. De illo peccato nō debet esse contritio, quod per cōtritionē nō tollitur: sed quædā peccata nō tollūtur per cōtritionē sicut venialia, quæ adhuc post cōtritionis gratiā manēt. ergo non de omnibus peccatis prætetitis debet esse contritio.

¶SED CONTRA, Pœnitentia est medicina contra omnia peccata actualia. sed pœnitentia non est aliquorum, quorum nō sit cōtritio, quæ est prima pars eius: ergo & de omnibus peccatis debet esse contritio.

¶Præterea, Nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur, sed ad iustificationem requiritur contritio, vt prius dictum est ergo de quolibet peccato conteri oportet.

¶RESPONDEO dicendum, q̄ omnis actualis culpa ex hoc cōtingit quod voluntas legi Dei nō cedit, vel eam trāsgrediēdo, vel omittendo, vel præter eam agendo & quia durum est quod habet potentiam, vt non facile patiatur: & ideò in omni actuali peccato duritia quædam est, & propter hoc si debeat peccatum curari, oportet quod per contritionem comminuentem remittatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut ex dictis patet) contritio opponitur peccato ex parte illa quæ ex electione voluntatis procedit, non secuentis imperium diuinę legis, non autē ex parte eius, quod est in peccato materiale, & hoc est illud, super quod cadit electio. Cadit autē voluntatis electio nō solum super actus aliarum virtium, quibus voluntas ad suum finem vtitur, sed etiam super actū proprium ipsius: voluntas enim vult se velle aliquid: & sic electio voluntaris cadit super doloré illū, siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiusmodi, siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa volūtate: & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

¶Ad secundum dicendum, q̄ obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita q̄ totaliter à memoria excideriti: & tunc non potest aliquis inquirere illud; aut ita q̄ partim à memoria excidit, & partim maneat. sicut cùm recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tūc requiro in memoria ad recognoscendū, & secundū hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitū dupliciter, aut ita quod in generali memoria maneat, sed nō in speciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniēdum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter cōfiteri. Si autem inuenire non possit, iusta adhibita diligentia, sufficit de eo conteri secundū quod in notitia tenetur & debet homo nō soliū de peccato, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia cōtigit. Si autem peccatum omninò ex memoria excidit, tūc ex impotentia faciendi excusatur à debito: & sufficit generalis contritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed quando impotentia tollitur, sicut cum ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter cōteri, sicut etiam est de paupere quinon potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cum primo poterit.

¶Ad tertium dicēdum, quod si ignorantia omninò voluntatem tolleret male agendi, excusaret, & non esset peccatum: sed quandoque non totaliter tollit voluntatem, & tunc à toto non excusat, sed à tanto: & ideò de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

¶Ad quartum dicendum, quòd post contritionē de mortali, potest remanere veniale, sed non post contritionem de venialī: & ideò de venialibus etiam debet esse contritio eo modo quo & pœnitentia: sicut suprà dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ etiā de peccatis futuris aliquis debeat cōteri. Cōtritio enim est actus liberi arbitrij. sed liberū arbitrium magis se extendit ad futura, quā ad præterita: quia electio quæ est actus liberi arbitrij est de contingentibus futuris, vt dicitur 3. Ethic. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quàm de præteritis.

2 Præterea, Peccatum aggrauatur ex contingenti effectu. Vnde Hiero. dicit, q̄ pœna Atrij nondum est terminata, quia adhuc est possibile aliquos per eius hęresim ruere, quibus corruētibus, eius pœna augetur & similiter est de illo, qui iudicatur homicida si letaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio debet peccator conteri de peccato. ergo non solum secundum quod habet quantitatē ex præterito actu, sed etiam secundum quòd habet quantitatem ex futuro, & sic contritio respicit futurum.

¶SED CONTRA, Contritio est pars pœnitentiæ, sed pœnitentia semper respicit præterita. ergo & contritio.

¶RESPONDEO dicendū, q̄ in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ita est, q̄ motor inferior habet motum proprium & præter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris: sicut patet in motu planetarū, qui præter motus proprios sequūtur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum: & ideo quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ: & ideo cum pœnitentia sit quædam virtus moralis, quæ est pars iustitiæ, cum actu proprio consequitur prudentiæ motum: proprius autem actus eius est in obiectū proprium, quod est peccatum cōmissum: & ideo actus eius principalis, scilicet contritio secundum suam speciem respicit tantū peccatum præteritum: sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secundum quòd habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurum secundum rationem propriæ speciei nō mouetur. Et propter hoc ille qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, sed non dicitur esse cōtritio de peccato futuro, sed magis cautio, quæ est pars prudēciæ, contritioni adiuncta.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd liberū arbitriū dicitur esse de contingentibus futuris, secundū quod est de actibus, sed non secundū quod est de obiectis actuū: quia homo potest cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis & necessariis, sed tamen ipse actus secundū quod sub libero arbitrio cadit, cōtingēs futurum est. & sic etiam actus contritionis contingens futurum est, secundum quòd sub libero arbitrio cadit: sed obiectum eius potest esse præteritum.

¶Ad secundū dicendū, quod ille effectus consequens, qui peccatum aggrauat, iam in actum præcessit velut in causa, & ideo quādo commissum est, totam suam quantitatē habuit, & ex effectu consequente non accrescit ei aliquid, quo ad culpæ rationem: quamuis accrescat quo ad pœnam accidentalem, secūdum quòd plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato consequutis, & sic loquitur Hiero. Vnde non oportet quod contritio sit nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum homo debeat conteri de peccato.

AD QVINTVM sic proceditur. videtur quod homo debeat conteri de peccato alieno, Non enim petit aliquis indulgentiam, nisi de peccato, de quo contritus est, sed de peccatis alienis indulgentia petitur, in Psalmo, Ab alienis parce seruo tuo. ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

2 Præterea, Homo ex charitate debet diligere proximū sicut se ipsum. Sed propter dilectionem sui, & de malis suis dolet, & bona desiderat, ergo eum teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut & nobis, videtur quod debeamus de culpis eius dolere sicut & de nostris: sed contritio nihil est quam dolor de peccatis, ergo, debet conteri de peccatis alienis.

¶SED CONTRA, Contritio est actus pœnitentiæ virtutis. sed nullus pœnitet nisi de iis, quæ ipse fecit, ergo nullus cōteritur de peccatis alienis.

¶RESPONDEO dicendum, quod illud idē conteritur quod prius durum & integrum fuit: vnde oportet quod contritio pro peccato fit in eodem, in quo peccati duritia præcessit: & sic de alienis peccatis non est contritio.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quod ab alienis peccatis sibi parci Propheta precatur, inquātum ex consortio peccatorū aliquis per consensum aliquam immunditiam contrahit: cum scriptum sit: Cum peruerso peruerteris.

¶Ad secundum dicendum: quod de peccatis aliorū dolere debemus: non tamen oportet quod de eis conteramur quia nō omnis dolor de peccato præterito est contritio: vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod nō requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. est enim motus contritionis in iustificatione in instanti. sed in instanti non potest homo recogitare singula peccata. ergo non oportet quod sit contritio de singulis.

2 Præterea, Cōtritio debet esse de peccatis, secundū quod auertunt à Deo: quia conuersio ad creaturam sine auersione à Deo contritionem non requirit: sed omnia peccata mortalia in auersione conueniunt: ergo contra omnia sufficit vna contritio.

3 Præterea, Plus conueniunt peccata mortalia actualia adinuicem, quàm actuale & originale. sed baptismus delet omnia actualia & originale. ergo vna contritio generalis delet omnia peccata mortalia.

¶SED CONTRA, Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ: quia non sanat oculum quod sanat calcaneum: vt dicit Hiero. sed contritio est medicina singularis contra vnum peccatum mortale: ergo non sufficit vna cōmunis de omnibus.

¶Præterea, Contritio explicatur per confessionem, sed oportet singula peccata mortalia confiteri, ergo & de singulis conteri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum quod contritio potest considerari dupliciter, scilicet quantum ad sui principium & quantum ad terminum. Et dico principium contritionis cogitationē, quā quis cogitat de peccato & dolet, & si non dolore contritionis, saltem dolore attritionis. Terminus autem cōtritionis est quādo dolor ille iam gratia informatur: quantū ergo ad principium contritionis oportet quod de singulis peccatis, quæ quis in memoria habet, conteratur: sed quantum ad terminum sufficit quòd sit vna communis de omnibus. Tunc enim ille motus agit in vi omnium dispositionum præcedentium.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendū quod quamuis omnia peccata mortalia conueniant in auersione: tamen differunt in causa & modo auersionis: & quantitate elongationis à Deo, & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

¶ Ad tertium dicēdum q; baptismus agit in virtute meriti Christi qui habuit infinitam virtutem ad delēdum omnia peccata, & propterea vnus sufficit cōtra omnia. Sed in contritione cū merito Christi requiritur actus noster; & ideò oportet quod singulis peccatis respondeat sigillatim, cū nō habeat infinitā virtutem ad cōtritionē. Vel dicēdū quod baptismus est spiritualis generatio, sed pœnitentia quantum ad attritionē, & alias sui partes est spiritualis quædam sanatio per modum cuiusdam alterationis. Patet autem in generatione corporali alicuius, quæ est cum corruptione: quod vna generatione remouentur omnia accidentia contraria rei generatæ, quæ erant accidentia rei corruptæ, sed in alteratione remouetur tantum vnum accidens accidenti contrarium, ad quod terminatur alteratio. Et similiter vnus baptismus simul delet omnia peccata, nouam vitam inducēdo: sed pœnitentia non dele: omnia peccata, nisi ad singula feratur. & ideò oportet de singulis conteri & confiteri.

QVÆSTIO TERTIA DE QVANTITATE *contritionis. in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de quantitate contritionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò. vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

¶ Secundò vtrum possit esse nimis magnus dolor:

¶ Tertiò, vtrū possit esse maior dolor de vno peccato, q̄ de alio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

Th. Vbi su. ar. 1. 5. q. 1. & sequē.

AD PRIMVM sic proceditur Videtur quod contritio non sit maior dolor qui esse possit in naturam. Dolor enim est sensus læsionis: sed aliquæ læsiones magis sentiuntur quàm læsio peccati, sicut læsio vulneris. ergo non est maximus dolor contritio.

2 Præterea, Ex effectu sumimus iudiciū de causa, Sed effectus doloris sunt lachrymæ. cum ergo aliquādo contritus non emittat lachrimas corporales de peccatis, quas tamen emittit de morte amici, vel de persecutione, vel aliquo huiusmodi, videtur quòd contritio non sit dolor maximus.

3 Præterea, Quantò aliquid plus habet de amixtione contrarij, tantò est minus intensum, sed contritionis dolor habet multum de gaudio admixtum, quia cōtritus gaudet de libe ratione, de spe veniæ, & de multis huiusmodi. ergo dolor suus est minimus.

4 Præterea, Dolor cōtritionis displicentia est quædam. sed multa sunt, quæ magis displicent contrito, quam peccata præterita, non enim veller pœnam inferni sustinere, potius qua peccare: nec iterum sustinuisse omnes pœnas temporales, aut etiam sustinere, aliàs pauci inuenirentur contriti. ergo dolor contritionis non est maximus.

¶ SED CONTRA. Secundum Augusti. omnis dolor in amore fundatur sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus.

¶ Præterea. Dolor est de malo: ergo de magis malo debet esse maior dolor. sed culpa est magis malum, quam pœna. ergo dolor de culpa, qui est contritio excedit omnem alium dolorem.

¶ RESPONDEO dicendum q; in contritione est duplex dolor, vnus est in ipsa voluntate, quæ est essentialiter ipsa contritio: quæ nihil aliud est quā displicētia præteriti peccati, & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores quia quātum aliquid placet, tantū cōtrariū ei' displicet, finis aūt vltimus super omnia placet cū omnia propter ipsum desiderentur, & ideò peccatum, quod a fine vltimo auertit, super omnia displicere debet. alter dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex ipso dolore, vel ex necessitate naturæ: secundum q; vires inferiores sequūtur motum superiorum, vel ex electione, secundum q; homo pœnitens in se ipso habens hunc dolorem, excitatur vt de peccatis doleat: & neutro modo oportet quòd sit maximus dolor, quia vires inferiores mouentur vehementius ab obiectis propriis quam ex redundantia superiorum virium: Et ideò quanto operatio superiorum virium est propinquior obiectis interiorum, tanto magis sequuntur eorum motum: & ideò maior dolor est in sensitiua parte ex læsione sensibili, quam sit ille, qui in ipsa redundat ex ratione. Similiter maior: qui redundat de corporalibus deliberanti, quam qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis prouenien̄s de peccato non est maior dolor aliis doloribus, qui in ipsa sunt. Et similiter nec dolor, qui est voluntarie assumptus, tum quia non obedit affectus inferior superiori ad nutum, vt rāta & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior, tum etiā quia passiones à ratione sumuntur in actibus virtutū secundum mensuram, quam quandoque dolor, qui est sine virtute, non seruat, sed excedit.

¶ AD Primum ergo dicendum quod sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis: ita dolor interior est de cognitione alicuius nociui & ideò quamuis læsio peccati secundum exteriorem sensum non percipiatur: tamen percipitur esse maximum secundum sensum interiorem rationis.

¶ Ad secundum dicendum quod corporales immutationes immediatè consequuntur ad passiones sensitiuæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ superioris, & inde est quod ex dolore sensibili vel etiam sensibili vicino ei ius desiuunt lachrymæ corporales, quam de dolore spirituālis contritionis.

¶ Ad tertium dicendum. quod gaudium illud quod pœnitēs de dolore habet, non repugnat displicentiam, quia ei non contrariatur, sed auget: secundum quod omnis operatio augetūr per propriā delectationem: vt dicitur in eo. Ethic. sicut qui delectatur in addiscendo aliquam scientiam melius addiscit: & similiter qui gaudet displicentia, vehementius displicentiam habet: sed bene potest esse quod illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

¶ Ad quartum dicendum, quod quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secundum quantitatem malitiæ ipsius: malitia autē in culpa mortali mensuratur ex eo, in quē peccatur, in quātum est ei indigna: & ex eo qui peccat, in quātum est ei nociua, & quia homo debet magis Deū, quā seipsum diligere, ideò plus debet odire culpā, inquantum est offensa Dei quā in quantū est nociua ei. Est aut nociua sibi principaliter: inquantum separat ipsum à Deo & ex hac parte ipsa separatio à Deo, quæ pœna quæ dā est, magis debet displicere, quā ipsa culpa, inquātum hoc nocumētum inducit, quia quod propter alterū oditur, minus oditur, sed minus quàm culpa, in quantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitiæ attenditur quidam ordo secūdum quantitatem nocumēti: & ideò cum hoc sit maximum nocumentum, quo maximum bonum priuatur, erit inter pœnas maxima separatio à Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in displicentia attendere secundūm rationem præsentis & præteriti: quia quod præteritum est, iam non est: vnde habet minus de ratione malitiæ & bonitatis. Et inde est quod plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti vel futuro, quam horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ directè respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo & timor futuro; & propter hoc duobus malis præteritis, illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in præsenti remanet vel in futurum timetur, etiam si in præterito minus fuerit. & quia effectus, præcedentis culpæ non ita percipitur quandoque sicut effectus præteritæ pœnæ, tum quia culpa perfectius sanatur quàm quædam pœna, tum quia defectus corporalis magis est manifectus quàm spiritualis, ideò etiam homo bene dispositus quandoque magis in se percipit horrorem præcedentis pœnæ, quam præsentis culpæ, quamuis magis esset paratus pati eandem pœnam, quam committere eādem culpam. Et est considerandum in comparatione culpæ & pœnæ, q̄ quædam pœnæ habent inseparabiliter coniunctam Dei offensam, sicut separatio à Deo, quædam etiam addunt perpetuitatem, sicut pœna infernī: ergo pœna illa, quæ offensam annexa habet, eodem modo cauenda est, sicut etiam culpa, sed illa quæ perpetuitatem addit, est magis quam culpa simpliciter fugienda: Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & considereretur tantùm ratio pœnæ, minus habent de malilia, quàm culpa, inquantum est offensa Dei, & propter hoc minus debent displicere. Sciendum est etiam q; quamuis talis debeat esse contriti dispositio: nō tamen de eis tenetur ad quos effectus suos homo non de facili mensurare potest: & quandoque illud quod minus displicet, videtur magis displicere, quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod nō possit esse nimis magnus contritionis dolor. Nullus enim dolor

lor potest esse immoderatior, quam ille, qui proprium subiectū destruit. Sed dolor contritionis si est tantus, quod mortem, vel corruptionem corporis inducit, est laudabilis. Dicit enim Anselmus, vtinā sic impinguatur viscera animæ meæ, vt medullæ corporis mei exiccētur. Et Augustinus dicit se esse dignū oculos exēcare plorando. Ergo dolor contritionis non potest esse nimius.

2 Præterea, Dolor cōtritionis ex amore charitatis procedit, se amor charitatis nō potest esse nimi', ergo nec dolor cōtritionis.

¶ SED CONTRA est, Omnis virtus moralis corrumpitur per superabundantiam & defectum, sed contritio est actus virtutis moralis, scilicet pœnitentiæ, cum sit pars iustitiæ. ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

¶ RESPONDEO dicēdum, quod contritio ex parte doloris qui est in ratione, scilicet displicentiæ, quo peccatū displicet, inquantum est offensa Dei, non potest esse nimia, sicut nec amor charitatis, quo intenso talis displicentia intenditur, nō potest esse nimius: sed quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia: sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem in omnibus debet accipi pro mensura conseruatio subiecti, & bonæ habitūdinis sufficientis ad ea, quæ agenda incumbūt, & propter hoc dicitur Rom. 12. Rationabile sit obsequiū vestrū.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd Anselm. desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, non quātum ad humorem naturalem: sed ad desideria & concupiscētias corporales. Aug. autem quamuis dignum se cognosceret amissione exteriorum occulorum propter peccatum, quia quilibet peccator non solum æterna, sed etiam temporali morte dignus est, non tamen volebat sibi oculos exēcare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de dolore, qui est in ratione nō autem procedit de dolore sensitiuæ patris.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quam de alio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non debeat esse maior dolor de vno peccato quàm de alio Hieronymus enim collaudat Paulum in hoc, quòd minima peccata sicut magna plāgebat. ergo non est magis dolendum de vno, quā de alio.

2 Præterea, Motus contritionis est subitus. Sed non potest esse vnus motus intensior simul & remissior. Ergo contritio non debet esse maior de vno, quam de alio peccato.

3 Præterea, De peccato præcipuè est contritio, secundum quod à Deo auertit: sed in auersione oīa peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam, qua anima Deo coniungitur. ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

¶ SED CONTRA, Deut. 21. dicitur Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus: sed in contritione peccatis plagæ commensurantur: quia contritio habet propositum satisfaciendi annexum. ergo contritio magis debet esse de vno peccato, quam de alio.

¶ Præterea, De hoc debet homo conteri, quod debuit vitari. sed homo debuit magis vitare vnum peccatum, quā aliud: quia gravius est, si ne cessitas alterum faciendi incumberet, ergo & similiter debet de vno, scilicet graviori, magis quam de alio dolere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de contritione dupliciter possumus loqui: vno modo secundum quòd sigillatim singulis peccatis respondet: & sic quantum ad dolorē superioris affectus requiritur, quòd de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris est maior in vno quā in alio, scilicet offensa Dei, ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur, similiter etiam cum maiori culpæ maior pœna debeatur, etiam dolor sensitiuæ partis, secundum quòd pro peccato ex electione assumitur, quia pœna peccati debet esse maior de maiori peccato secundum autem quòd ex impressione superioris appetitus, nascitur inferior, attenditur quantitas doloris secundum dispositionem partis inferioris ad recipiendam impressionem à superiori, & non, secundum quantitatem peccati. Alio modo potest accipi contritio, secundum quòd est simul de omnibus, sicut in actu iustificationis, & hæc quidem contritio vel ex singulorum contritione procedit, & sic quamuis sit actus vnus, tamen distinctio peccatorum virtute manet in ipso, vel ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexum. & sic etiam habitualiter est magis de vno, quam de alio.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd Paulus non laudatur de hoc, quòd de omnibus peccatis doleret æqualiter: Sed quia de paruis peccatis tantum dolebat ac si essent magna per comparationem ad alios, qui de peccatis dolent. sed ipse multò amplius de majoribus doluisset.

¶ Ad secundum dicendū: quòd de illo contritionis motu subitaneo, quamuis actualiter distinctio intentionis respondens diuersis peccatis inueniri non posset, tamen inuenitur ibi eo modo sicut dictū est, & etiam alio modo, secundū quòd singula peccata ordinem habent ad illud: de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet offensa Dei. qui enim aliquod totum diligit potentia potius diligit partes eiam eius, quāuis non actu: & hoc modo, secundum quòd habent ordinem ad totum, quasdam plus quasdam minus: sicut qui aliquam communitatem diligit virtute, singulos diligit plus & minus secundum eorum ordinem in bono communi. Et similiter qui dolet de hoc quòd Deū offendit de diuersis implicitè, dolet diuersimodè, secundum quòd plus vel minus per ea Deum offendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis quodlibet peccatū mortale à Deo auertat & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat, quam aliud, inquantum habet maiorem dissonantiam ex sua nordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quam aliud.

QVÆSTIO QVARTA.

De tempore contritionis in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tempore contritionis: Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò. vtrum tota vita hæc sit contritionis tēpus.

¶ Secundò, vtrū expediat continuè de peccato dolere.

¶ Tertiò, vtrum post hanc vitam animæ de peccatis conteratur.

ARTICVLVS I.

Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus.

Tho. 4. dist. 17. q. 2. art. 4. q. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur, videtur quòd non tota hæc vita sit contritionis tempus. Sicut enim de peccato cōmisso debet esse dolor, ita & pudor. Sed non per totam vitam durat pudor de peccato, quia (sicut dicit Ambr.) non habet quòd erubescat, cui peccatum dimissum est. Ergo videtur quòd nec contritio quæ est dolor de peccato.

1 Præterea Ioā. 4. dicitur, quòd perfecta charitas foras mittit timorem: quia timor pœnam habet. sed dolor etiam pœnā habet. ergo in statu perfectæ charitatis non potest dolor contritionis manere.

3 Præterea, De præterito non potest esse dolor, qui proprie est de malo præsenti, nisi secundum quòd aliquid de peccato præterito in præsenti maneret. Sed quandoque peruenitur ad aliquem statum in hac vita, in quo nihil de peccato præterito manet neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis. Ergo nō oportet vlterius de illo peccato dolere.

4 Præterea, Rom. 8. dicitur, quòd diligētibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, vt dicit glo. ergo non oportet post remissionem peccati, quòd de ipso doleat.

5 Præterea, Contritio est pars pœnitentiæ cōtra satisfactionem diuisa: sed non oportet semper satisfacere: ergo nec conteri de peccato semper.

¶ SED CONTRA, Aug. in lib. de Pœnitentia dicit, quòd vbi dolor finitur, deficit pœnitentia: vbi deficit pœnitentia, nihil relinquitur de venia. ergo videtur, cum oporteat veniam concessam non perdere, quòd oporteat semper de peccato dolere.

¶ Præterea, Eccl. 5. dicitur. de propitiato peccato, noli esse sine metu. ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

¶ RESPONDEO dicendum quòd in contritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se cōmissi. Alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur, & quantum ad vtrumque contritionis tempus est totius vitæ præsentis status. Quandiu enim est aliquis in statu viæ, detestatur incommoda, quibus à peruentione ad terminum viæ retardatur, vel impeditur: vnde cum propter peccatum præteritum viæ nostræ cursus in Deum retardetur, quia rempus illud quod erat deputatum ad currēdū, recuperari non potest oportet quòd in vitæ huius tempore status contritionis maneat, quantum ad peccati detestationem. Similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem, qui vt pœna à voluntate assumitur: quia enim homo pœnam æternam peccando meruit, & contra æternum Deum peccauit, debet pœna æterna in tēporalē mutata, saltem hominis in toto æterno, id est statu huius vitæ manere. Et propter hoc dicit Hug. de sancto victore, quòd Deus absoluens hominem à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati.

¶ AD primum ergo dicendum: quod erubescentia respicit peccatum solùm inquantum habet turpitudinem: & ideò postquam peccatum quantum ad culpam remissum est, non manet pudori locus: manet autem dolor ei qui non solùm de culpa est, inquantum habet turpitudinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

¶ Ad secundum dicendum q; timor seruilis, quem charitas foras mittit, opponitur ad charitatē ratione seruitutis: quia pœnam respicit. sed dolor contritionis ex charitate causatur, vt dictum est. & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis per pœnitentiā peccator quitur de venia. ergo videtur, cum oporteat veniam concessam non perdere, quòd oporteat semper de peccato dolere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

redeat ad gratiam pristinam & immunitatem pœnæ, nunquam tamen redit ad pristinam dignitatem, innocentiæ, & ideò semper ex præterito peccato aliquid in ipso manet.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ sicut non debet homo facere mala, vt veniant bona: ita nō debet gaudere de malis quia ex eis occasionaliter proueniunt bona diuinitus à gratia vel prouidentia agēte: quia illorum bonorum peccata causa non fuerunt, sed magis impedimenta: sed diuina prouidētia ea causauit, & de ea debet homo gaudere, de præteritis autem dolere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd satisfactio attenditur secundum pœnam taxatam, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo potest terminari, vt non oporteat vlteriùs satisfacere. Hæc autem pœna præcipuè proportionatur culpæ ex parte cōuersionis, ex qua finitatem habet, sed dolor cōtritionis respondet culpæ ex parte auersionis, ex qua habet infinitatem. vnde & contritio semper debet manere, nec est inconueniens si remoto posteriori manet prius.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum expediat continuè de peccato dolere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non expediat continuè de peccato dolore. Expedit enim quandoque gaudere: vt patet Philip. 3. vbi super illud, Gaudete in Domino semper, dicit glo. Quia necessarium est, gaudere, sed non est possibile gaudere simul & dolere, ergo non expedit continuè de peccato dolere.

2 Præterea. Illud quo d est de se malum & fugiendum, non est assumendū nisi quatenus est necessariū, vt medicina ad aliquid, sicut patet de vstione & sectione vulneris. Sed tristitia de se mala est, vnde dicitur Eccl. 3. Tristitiam longè expelle à te, & subditur causa. Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Hoc etiam philosophus dicit in septimo Ethicor. & 10. Ergo non debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatum delendum, sed statim post primam contritionis tristitiam peccatum deletum est, ergo non expedit vlterius dolere.

3 Præterea, Bernardus dicit, Dolor bonus est, si continuus non sit: mel enim absynthio est admiscendum. ergo videtur quòd nō expedit continuè dolore.

¶ SED CONTRA est quod Augusti. dicit, Semper doleat pœnitens, & de dolere gaudeat.

¶ Præterea, Actus in quibus consistit beatitudo, expedit semper continuare quantum possibile est. sed huiusmodi est dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugēt. ergo expedit dolorem continuare quantum possibile est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est condition in actibus virtutum inuenta, quòd non potest in eis accipi superfluum & diminutum: vt in 2. Ethico. probatur: vnde cum cōtritio quātum ad id quòd est displicentia quæ iam in appetitu rationis, sit actus pœnitentiæ virtutis, nunquam potest ibi esse superfluum, sicut nec quantum ad intentionem, ita nec quātum ad durationem, nisi secundum quòd actus vnius virtutis impedit actum alterius magis necessarium pro tempore illo. Vnde quātum cunque homo cōtinuè in actibus displicentiæ esse possit, quòd magis, & melius est, dummodo actibus aliarum virtutum vacet suo tempore, secundum, quòd oportet. Sed passiones possunt habere superfluum & diminutum, & quantum ad intentionem. & quantum ad durationem: & ideò sicut passio doloris, quam voluntas assumit, debet esse moderatè intensa: ita debet moderatè durare, ne si nimis duret, homo in desperationem & pusillanimitatem & huiusmodi labatur.

¶ AD Primum ergo dicendum, quòd gaudium sæculi impeditur per dolorem contritionis, non autem gaudium quod de Deo est, quia habet ipsum dolorem pro materia.

¶ Ad secundū dicendum ꝙ illud Eccl. de tristitia sæculi loquitur & Philosop. loquitur de tristitia, quæ est passio, qua moderatè vtendū est, secundum quòd expedit ad finem, ad quē assumitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod Bernardus loquitur de dolore, qui est passio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum, etiam post hanc vitam anima de peccatis conteratur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod etiam post hanc vitam animæ de peccatis cōterātur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat: sed post hanc vitam manet in aliquibus charitas & quantum ad actum & quantum ad habitum: quia charitas nunquam excidit, vt dicitur primæ Corint. 13. Ergo manet displicentia de peccato commisso, quæ essentialiter est contritio.

2 Præterea, Magis est dolēdum de culpa, quam de pœna, sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione gloriæ. ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

3 Præterea, Pœna purgatorij est satisfactoria de peccato, sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis. ergo contritio manet post hanc vitam.

¶ SED CONTRA. Contritio est pars pœnitentiæ sacramēti, sed sacramenta non manent post hāc vitā: ergo nec contritio.

¶ Præterea, Contritio potest esse tanta, quòd delet & culpam & pœnam, si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis contrectatus pœnæ eis dimitti, & idcò pœna à sensibili liberari: quod est falsum.

¶ RESPONDEO dicendum: quòd in contritione tria considerāda sunt. Primum est contritionis genus, quod est dolor. Secundum est, contritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertiū est contritionis efficacia, quæ est actus meritorius & sacramentalis, & quodammodo satisfactorius. Animæ igitur post hanc vitam, quæ in patria sunt, contritionem habere non possunt, quia carent dolore propter gaudij plenitudinem. Illæ verò quæ sunt in inferno, carent contritione, quia etsi dolorem habeant, deficit tamen eis gratia dolorem informans. Sed illi, qui in purgatorio sunt, habēt doloré de peccatis gratia informatum, sed non meritorium, quia nō sunt in statu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inuenīri possunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas non causat istum dolorem, nisi in illis qui doloris capaces sunt, sed plenitudo gaudij omnem capacitatem doloris excludit: & ideò quamuis charitatem habeant, tamen contritione carent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis, sed ille dolor non est contritio, quia deest eis cōtritionis efficacia.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœna illa, quam animæ in purgatorio sustinent, non potest proprie dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit: sed largo modo dicitur satisfactio pœnæ debitæ solutio.

QVÆSTIO V.

De effectu contritionis in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu contritionis. Circa quod tria queruntur.

¶ Primò, vtrum peccati remissio sit contritionis effectus.

¶ Secundò, vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

¶ Tertiò, vtrum parua contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod peccati remissio non sit contritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit. sed contritionis non sumus aliqualiter causa: quia actus noster est. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

2 Præterea, Cōtritio est actus virtutis, sed virtus sequitur peccati remissionem, quia virtus & culpa non sunt simul in anima. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

3 Præterea, Nihil impedit à perceptione Eucharistiæ nisi culpa: sed contritus ante confessionem non debet accedere ad Eucharistiam, ergo nondum est consequutus remissionem culpæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in glossa super illud Psalmi, Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c. Contritio cordis est sacrificium, in quo peccata soluuntur.

¶ Præterea, Virtus & vitium eisdem causis corrumpūtur & generantur, vt dicitur in secūdo Ethico. sed per inordinatum amorē cordis peccatum committitur. ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato tantum soluitur: & sic peccatum cōtritio delet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio potest dupliciter considerari, vel in quantum est pars sacramenti, vel inquātū est actus virtutis, & vtroque modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodē: quia inquantum est pars sacramēti primò operatur ad remissionem peccati instrumentaliter: sicut & de aliis sacramentis in prima distin. patuit. Inquantum autem est actus virtutis sic, est quasi causa materialis remissionis peccati. eo ꝙ dispositio est quasi necessitas ad iustificationem: dispositio autem reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositiua quæ disponit materiam ad recipiendum, secus autem est de dispositione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus causæ efficientis.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd solue, Deus est causa efficiens principalis remissionis peccati. sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis, & similiter etiam causa sacramentalis, quia formæ sacramentorum verba sunt à nobis prolata, quæ habent virtutem instrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

¶ Ad secūdum dicendum, quòd peccati remissio vno modo precedit virtutem & gratiæ infusionem, & alio modo sequitur, & secundum hoc quòd sequitur actus à virtute elicitus, potest esse causa aliqua remissionis peccati.

¶ Ad

Ad tertium dicendum, quòd dispensatio Eucharistiæ pertinet ad ministros ecclesiæ: & ideò ante remissionem peccati per ministros ecclesiæ nō debet aliquis ad Eucharistiam accedere, quamuis sit sibi culpa quo ad Deum remissa.

ARTICVL VS II.

¶ Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quòd contritio non possit totaliter tollere reatum pœnæ, quia satisfactio & confessio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ, sed nullus ita perfectè conteritur, quin oporteat eum confiteri & satisfacere. ergo contritio nullo modo est tanta, quòd totaliter deleat reatum totum.

2 Præterea, In pœnitentia oportet esse quædam recompēsatio pœnæ ad culpam, sed aliqua culpa per membra corporis exercetur. ergo cum oporteat ad debitam pœnæ recompensationem vt per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur, quòd nunquam possit pœna talis peccati per contritionem absolui.

3 Preterea. Dolor contritionis est finitus. sed pro aliquo peccato, scilicet mortali debetur pœna infinita. ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

¶ SED CONTRA est, quòd Deus plus affectum cordis acceptat, quàm etiam exteriorem actum. sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna & culpa. ergo & similiter per cordis affectum, qui est contritio.

¶ Præterea, Exēplum huiusmodi de Latrone habetur, cui dictū est, Hodie mecū eris in Paradiso propter vnicum pœnitentiæ actū. Vtrū autem totus reatus per cōtritionē semper tollatur suprà. distinct. 14. quæritū est, vbi hoc ipsum de pœnitētia quærebat.

¶ RESPONDEO dicendum quod intentio contritionis potest attēdi dupliciter. Vno modo ex parte charitatis, quæ displicentiam causat: & sic contingit tantum intendi charitatem in actu, quòd contritio inde sequens merebitur non solum culpæ a motionem, sed etiam absolutionem ab omni pœna. Alio modo ex parte doloris sensibilis, quem volūtas ex contritione excitat. & quia illa etiam pœna quædam est, tantum potest intēdi, quòd sufficiat ad deletionem culpæ & pœnæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ aliquis non potest esse certus ꝙ contritio sua sic sufficiens ad deletionem pœnę & culpæ. & ideò tenetur confiteri & satisfacere, maximè cum contritio vera non fueri, nisi propositum confitendi habuisset eorum: quod debet ad effectum reduci etiam propter præceptum. quod est de confessione datum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut gaudium interius redundat etiā ad exteriores corporis partes, ita etiam dolor interior ad exteriora membra deriuatur. Vnde dicitur prouerb. 18. Spiritus tristis exiccat ossa.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ dolor cōtritionis quamuis sit finitus quantū ad intentionem, sicut etiā pœna peccato mortali debita finita est: habet tamē infinitā virtutē ex charitate qua informatur, & secundum hoc potest valere ad deletionē culpæ & pœnę.

ARTICVLVS III.

Vtrum parua contritio sit sufficiens ad deletionem magnorū peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd contritio paruā nō sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum, quia cōtritio est medicina peccati, sed corporalis medicina, quæ sanat corporalem morbum minorem, non sufficit ad sanandum maiorem. ergo minima contritio non sufficit ad delendum maxima peccata.

2 Præterea, suprà dictum est, ꝙ oportet de maioribus peccatis magis conteri, sed contritio non delet peccatum, nisi sit secundū quòd oportet. ergo minima contritio non delet omnia peccata.

¶ SED CONTRA, Quælibet gratis gratum faciens, delet omnem culpam mortalem, quia simul stare cum ea non potest, sed quælibet contritio est gratia gratum faciente informata: ergo quantuncunque sit parua, delet omnem culpam.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ contritio (vt sæpè dictum est) habet duplicem dolorem, vnum rationis, qui est displicentia peccati commissi: & hic potest esse paruus, adeò quod non efficiet ad rationem contritionis, vt si minus displiceret ei peccatū, quam debeat, displiceret separatio à fine: sicut etiā amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in sensu, & paruitas huiusmodi non impedit rationem contritionis: quia non se habet per se ad contritionem, sed quasi ex accidenti ei adiungitur, & iterum non est in potestate nostra, sic ergo dicendum, quòd quātumcunque paruus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd medicinę spirituales habent efficaciam infinitam ex virtute infinita quæ in eis operatur, & ideò illa medicina, quæ sufficit ad curationem peccati par ui sufficit etiam ad curationem magni, sicut patet de baptismo, quo & magna & parua soluuntur. & similiter est de contritione dummodo ad rationem contritionis pertingat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sequitur ex necessitate, ꝙ vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori: secundum quòd magis repugnat amori, qui dolorem causat sed si vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipse de minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

QVÆSTIO SEXTA DE CONFESSIONE & eius necessitate in sex articulo diuisa.

DEINDE cōsiderandū est de confessione, de qua sex sunt considerāda. Primò, de confessionis necessitate. Secundò, de eius quātitate. Tertiò, de ipsius ministro. Quartò de qualitate eius. Quintò, de eius effectu. Sextò, de eius sigillo.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrūm confessio sit necessaria ad salutem.

¶ Secundò, vtrūm confessio sit de iure naturali.

¶ Tertiò, vtrūm omnes ad confessionem teneantur.

¶ Quartò, vtrūm aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

¶ Quintò, vtrūm statim homines peccatum cōfiteri teneantur.

¶ Sextò, vtrūm possit cum aliquo dispensari ne homini confiteatur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

AD PRIMVM sic proceditur Videtur quòd confessio nō sit necessaria ad salutem. Sacramentū enim pœnitentiæ propter remissionem culpæ ordinatum est, sed culpa per gratiæ infusionem sufficienter remittitur. ergo ad pœnitētiam de peccato agendam, non est necessaria confessio. *Tho. 4. sup. d. 17. q. 3. art. 1. & seq.*

2 Preterea Peccatū quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam, ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex se ipso tantum habere medicinam. sed contra tale peccatum ordinatur pœnitentia. ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

3 Præterea. Aliquibus est peccatū remissum sine hoc: quòd cōfessi legantur, sicut patet de Petro & Magdalena & de Paulo, sed non est minoris efficaciæ gratia remittens peccatum nunc quā tunc fuerit. ergo nec nunc de necessitate salutis est, quòd homo confiteatur.

4 Preterea, Confessio ad hoc exigitur in iudicio, vt secundum quantitatem culpæ pœna infligatur: sed homo potest pœnam sibipsi infligere maiorem, quàm etiam ab alio sibi infligatur. ergo videtur quòd confessio non sit de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA, Boetius in libro de Consol. Si opem medicantis expectas, oportet quòd morbum detegas, sed de necessitate salutis est quòd homo de peccatis medicinam accipiat. ergo & de necessitate salutis est quod morbum per confessionem detegat.

¶ Præterea, In iudicio seculari non est idem iudex vel actor & reus, sed iudiciū spirituale est ordinatius. ergo peccator qui est reus, non debet esse suipsius iudex, sed ab alio iudicari: & ita oportet quod confiteatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod passio Christi, sine cuius virtute nec originale, nec actuale peccatum dimittitur, in nobis operatur per sacramentorum susceptionem, quæ ex ipsa efficaciam habent, & ideò ad culpæ remissionem & actualis & originalis requiritur sacramentum Ecclesiæ, vel actu susceptum, vel saltem voto, quando articulus necessitatis, non contemptus sacramentum excludit. & per consequens illa sacramenta quæ ordinantur contra culpam, cum qua salus esse non potest, suos dicunt necessitate saluti & ideò sicut baptismus, quo deletur originale, est de necessitate salutis: ita & pœnitentiæ sacramentum. Sicut autem aliquis per hoc, quòd baptismum petit, se ministris Ecclesiæ subiicit, ad quos pertinet dispensatio sacramenti, ita etiam per hoc quòd confitetur peccatum suum, se ministro Ecclesiæ subiicit, vt per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatum remissionem consequatur, qui congruum remedium adhibere nō potest, nisi peccatum cognoscat, quod fit per confessionem peccantis, & ideò cōfessio est de necessitate salutis eius, qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem, sed post culpā remissam adhuc est peccator debitor pœnę temporalis, sed ad gratiæ infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta, ante quorū susceptionem vel actu vel proposito aliqui gratiam non cōsequitur: sicut in baptismo patet. Et similiter est de confessione, & vlterius per confessionis erubescentiam & vim clauium, quibus se confitens subiicit, & satisfactionem iniunctam, quā sacerdos moderatur secundum qualitatē criminū sibi per confessionē in notescētium. pœna temporalis expiatur. Sed tamē ex hoc, quòd operatur confessio ad pœnę remissionem, nō habet, ꝙ sit de ne-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessitate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpæ remissionem aliquis remaneret ligatus. Vnde sine hoc quod in præsenti vita exparetur, esset via salutis: sed habet quod sit de necessitate salutis ex hoc, quòd ad remissionem culpæ modo prædicto operatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod peccatum quod ex altero contractum est, scilicet originale, potest omnino ab extrinseco remedium habere, vt in paruulis patet, sed peccatum actuale, quod ex seipso quisque commisit, non potest expiari nisi aliquid cooperetur ille qui peccauit: sed tamen non sufficit ad peccatum expiandum ex seipso, sicut sufficienter peccatum commisit, eo q̃ peccatū ex parte conuersionis est finitū, ex qua parte peccator in ipsum reducitur, sed ex parte auersionis habet infinitatem, ex qua parte oportet quod peccati remissio ab alio incipiat, quia quod est vltimum in generatione, est primum in resolutione: vt dicitur in 3. Ethicor. & ideò oportet quod etiam peccatum actuale ex alio medicinam habeat.

¶ Ad tertium dicendum, quod etsi non legatur eorum confessio potuit tamen fieri. Multa enim facta sunt, quæ non sunt scripta. Et præterea, Christus habet potestatem excellentiæ in sacramentis vnde sine iis, quæ ad sacramentum pertinent, potuit tem sacramenti conferre.

¶ Ad quartum dicendum q̃ satisfactio non sufficeret ad expiandam pœnam peccati ex quantitate pœnæ quæ satisfactione imponitur, sed sufficit in quantum est pars sacramentum virtutem sacramentalem habens, & ideò oportet quòd per dispensatores sacramentorum imponatur: & ideo necessaria est confessio.

ARTIC. II.

¶ Vtrum confessio sit de iure naturali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod confessio sit de iure naturali, Adam enim & Cain non tenebantur, nisi ad præcepta legis naturæ, sed reprehenduntur de hoc quòd peccatum suum non sunt confessi. ergo confessio peccati est de iure naturali.

2 Præterea, Præcepta illa, quæ manēt in veteri lege & noua sunt de iure naturali, sed confessio fuit in veteri lege, vt dicitur Isa. 43. Narra si quid habes, vt iustificeris. ergo est de iure naturali.

3 Præterea, Iob nō erat subiectus nisi legi naturali. sed ipse peccata confitebatur. quod patet per hoc quod dicit Iob. 13. Si abscondi vt homo peccatum meum: ergo est de iure naturali.

¶ SED CONTRA, Isid. dicit quod ius naturale est idem apud omnes, sed confessio non est eodem modo apud omnes. ergo non de iure naturali.

¶ Præterea, Confessio fit ei qui habet claues, sed claues Ecclesiæ non sunt de iure naturali institutæ. ergo nec confessio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramenta sunt quædā fidei protestationes, vnde oportet ea fidei esse proportionata, fides autem est supra cognitionem rationis naturalis: vnde & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamen. & quia ius naturale est, quod non opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit, vt Tullius dicit: ideò sacramenta nō sunt de iure naturali sed de diuino. quod est supra naturale. Quòd quandoque etiam naturale dicitur, secundum quòd cuiuslibet rei illud est naturale quod ei à suo creatore imponitur. tamen propriè dicuntur naturalia quę ex principiis naturæ causantur. Supra autem naturam sunt quæ ipse Deus sibi reseruat, siue naturæ ministerio operanda, siue in operationibus miraculorum, siue in reuelationibus mysteriorum, siue in institutionibus sacramentorum, & sic confessio quæ necessitatem sacramentalem habet, non de iure naturali est, sed de diuino.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Adam vituperatur ex hoc quod peccatum suum coram Deo non recognouit: confessio enim, quæ sit Deo per recognitionem peccati, est de iure naturali. nunc autem loquimur de confessione quæ sit homini. Vel dicēdū q̃ confiteri peccatū in casu est de iure naturali. scilicet cum quis in iudicio constitutus à iudice interrogatur, tunc enim non debet peccatū mentiri de quo Adam & Cain vituperantur. sed confessio, quæ fit homini sponte ad remissionē peccatorum consequendam à Deo, non est de iure naturali.

¶ Ad secundum dicendum quod præcepta legis naturæ manent eodē modo in lege Moysi, & in noua Lege. sed cōfessio quāuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodem modo: sicut in Lege noua, nec sicut in Lege naturæ, in Lege autem naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apud Deū. sed in Lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari: sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo & homini innotescere poterat eum peccasse, non autem oportebat vt speciale peccatum à se commissum manifestaret, vt peccati circunstantias, sicut in noua Lege oportet.

¶ Ad tertium dicendum, quod Iob loquitur de illa absconsione peccati, quam faciet deprehensus, peccatum negando, aut excusando. vt ex glossa ibidem haberi potest.

ARTIC. III.

¶ Vtrum omnes ad confessionem teneantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non omnes ad confessionem teneātur, quia sicut dicit Hiero. pœnitentia est secunda tabula post naufragium. sed aliqui post baptismum naufragium non sunt passi: ergo nec eis competit pœnitentia, & sic nec confessio quæ est pœnitentiæ pars. *Th. dist. 21. q. 2. art. 3.*

2 Præterea Confessio facienda est iudici in quolibet foro, sed alii qui sunt qui non habent hominem iudicem supra se. ergo nec tenentur ad confessionem.

4 Præterea, Aliquis est qui non habet peccata nisi venialia. sed de illis non tenetur homo confiteri. ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

¶ SED CONTRA est, quia confessio contra satisfactionem & contritionem diuiditur sed omnes tenentur ad contritionem & satisfactionem, ergo & omnes tenētur ad confessionem.

¶ Præterea, Hoc patet per decre. de pœ. & re. vbi dicitur, Quod omnes vtriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint tenentur peccata confiteri.

¶ RESPONDEO dicēdum, quod ad confessionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino hoc ipso quod medicina. & secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantūm, qui peccatum mortale incurrunt post baptismū. Alio modo ex præcepto iuris positiui, & sic tenentur ex institutione Ecclesiæ edita in concilio generali. sub Inno. 3. tum vt quilibet peccatorem se recognosceret, quia omnes peccauerunt & egent gratia Dei. vt Ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescant ne lupus intra gregem lateat.

¶ AD Primum ergo dicendum, quod quamuis homo in hac mortali vita post baptismum naufragium euadere possit, quod est peccatum mortale: non tamen euadere potest venialia quibus ad naufragium disponitur, cōtra quæ etiam pœnitentiaordinatur. & ideo manet pœnitentiæ locus etiam in illis qui non mortaliter peccant, & per consequens confessionis.

¶ Ad secundum dicendum, quod nullus est qui nō habeat iudicē Christum qui per suum vicarium confiteri debet, qui quamuis eo inferior sit, inquantum Prælatus est: tamen est eo superior, inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

¶ Ad tertium dicendum, quod ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ quando non habet alia quæ confiteatur, Vel potest dici secundum quosdam, quod ex decre. prædicta non obligantur nisi illi qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quod debet omnia peccata confiteri. quod de venialibus intelligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest. & secundum hoc ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium, sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implēdum, vt se sacerdoti repræsentet, & ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod aliquis licite possit confiteri peccatum quod nō habet: quia, vt dicit Greg. bonarum mentium est, ibi culpam agnosere. vbi culpa non est. ergo ad bonam mētem pertinet, vt de illis culpis se accuset, quas non commisit.

2 Præterea, aliquis per humilitatem reputat se deteriorem alio quo qui est manifestus peccator, & in hoc est commendandus, sed quod corde qui estimat, licet ore confiteri. Ergo licitè potest confiteri se habere grauius peccatum quàm habeat.

3 Præterea, Aliquis aliquando dubitat de peccato aliquo vtrū sit mortale vel veniale, & talis debet de illo vt videtur confiteri. vt de mortali. ergo aliquis debet cōfiteri aliquando peccatum quod non habet.

4 Præterea, Satisfactio ex confessione ordinatur, sed aliquis potest satisfacere de peccato, quod non commisit. ergo etiam potest confiteri peccatum quod non fecit.

¶ SED CONTRA. Quicunque dicit se fecisse, quod non fecit, mentitur, sed nullus in confessione mentiti debet, cùm omne mendacium sit peccatum, ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit.

¶ Præterea, In iudicio exretiori non debet aliquod crimē aliter impingi quod non potest per testes idoneos probari, sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia. ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod conscientia non habet.

¶ RESPONDEO dicēdū q̃ per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare: ille autē, qui aliud sacerdoti de se loquitur, quam sua conscientia habeat, siue in bonum siue in malum, nō se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & ideò requiritur idonea confessio sed ad hoc q̃ sit idonea requiritur q̃ os cordi cōcordet, vt solùm hoc os accuset quod conscientia tenet.

¶ AD

¶ AD primum ergo dicendum, quòd agnoscere culpam vbi non est, potest esse dupliciter. Vno modo: vt intelligatur quam tum ad substantiam actus: & sic nō est verum. Non enim ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, vt se actum aliquem commisisse agnoscat, quem non commisit. Alio modo quantum ad condicionem actus: & sic verum est quod Grego. dicit: quia iussus in actu qui de se bonus videtur, formidat, ne aliquis defectus ex parte sua fuerit. Et sic dicitur Iob. 19. Verebar omnia opera mea, & ideo ad bonam mentem etiam pertinet, vt habeat formidinē, quam corde tenet, lingua accuset, & per hoc etiam patet solutio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iustus qui est verè humilis non reputat se deteriorem, quantum ad perpetrationem actus, qui sit peior ex genere, sed quia timet, ne in his quæ bene agere videtur, per superbiam grauius delinquat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, tenetur illud cōfiteri dubitatione manēte: quia quicquid cōmittit vel omittit, in quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter, discrimini se cōmittens: & similiter periculo se cōmittit, qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, tamen dubitatiuè loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram & lepram.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd ex hoc quòd homo satisfacit pro peccato, quod non commisit, non incurrit mendacium: sicut cū quis confitetur peccatum quod non credit se fecisse, si enim dicat peccatum quod non fecit, dum credit se fecisse, non mentitur: & ideò non peccat, si eo modo dicat, sicut est in corde suo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum statim teneatur confiteri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd statim teneatur confiteri. dicit enim Hug. de S. Vict. Si necessitas non est, quæ prætendatur, contemptus non excusatur. sed quilibet tenetur vitare cōtemptum. ergo quilibet tenetur statim confiteri, cùm potest.

2 Preterea, Quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbū spirituale, quam ad euadēdum morbum corporalem: sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimento salutis medicum requirere tardat. ergo videtur quòd non possit esse sine detrimento salutis quòd aliquis sacerdoti, cuius copiā habet, non statim de peccato confiteatur.

3 Præterea, Illud q̃ sine termino debetur, statim debetur, sed sine termino debet homo confessionem Deo. ergo tenetur ad statim.

¶ SED CONTRA. In decreto simul datur tempus determinatū de cōfessione & de Eucharistiæ perceptione, sed aliquis nō peccat si non percipiat Eucharistiam ante tempus à iure determinatum. ergo non peccat si ante tempus illud non confiteatur.

¶ Præterea, Quicunque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter: si ergo aliquis nō statim cōfiteatur quando habet copiam sacerdotis, si ad statim cōfitendum teneretur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & sic deinceps. & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pœnitētiæ dilatione: quod videtur inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum propositum confitendi sit annexū contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt, quod præcipuè in periculo mortis exist, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat eum peccatum incurrere: sicut eum tenetur sacerdos ad celebrandum si non desit copia sacerdotis, aut si desit saltem cōteri tenetur & habere propositum confitendi. sed ad confessionem actualiter faciendā obligatur dupliciter. Vno modo per accidēs, scilicet quando ad aliquid tenetur, quod non potest sine peccato facere nō confessus, tunc confiteri tenetur: sicut si debeat Eucharistiam percipere ad quam nullus post peccatum mortale nisi confessus accedere debet, copia sacerdotis oblata, & necessitate non vrgente, & inde venit obligatio, qua Ecclesia omnes obligat ad semel in anno cōfitendum, quia instituit vt semel in anno, scilicet in Pascha tres omnes sacram communionem accipiant, & ideò ante tempus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligantur aliqui ad confessionem per se: & sic videtur esse eadem ratio de confessione & baptismo differendo: quia vtrunque est sacramentum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis statim postquàm habet propositum Baptismi, ita quòd peccet mortaliter nisi statim baptizaretur, nec est aliquod tempus determinatum, vltra quod si baptismum differat, peccatum incurrat, sed potest contingere quòd in dilatione baptismi mortale erit peccatum, vel non erit, & hoc pensandum est ex causa dilationis: quia sicut dicit Philosophus 8. Physi. Voluntas non retardat facere opus volitum, nisi propter aliquam causam rationabilem, vnde si causa dilationis baptismi mortale peccatum annexum habeat, vt potè si propter contemptum vel aliquod huiusmodi baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale, aliàs non. Et ideò idem videtur in confessione: quæ non est maioris necessitatis, quàm baptismus. Et quia ea quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere, ideò si periculum mortis immineat, etiam per se loquēdo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, vel baptismum suscipiēdum. Et propter hoc etiam Iacobus simul præceptum edidit de confessione facienda, & extremi vnctione percipienda. Et ideò videtur probabilis illorum opinio, qui dicunt, quod non tenetur homo ad statim confitendum, quamuis periculosum sit differre, Alij dicunt quod tenetur cōtritus ad statim confitendum, debita opportunitate oblata, secundum rectam rationem. nec obstat quod decret. terminum præfigat, vt semel in anno confiteatur: quia Ecclesia non indulget dilationi, sed prohibet negligentiam in maiori dilatione: vnde per decret. illam nō excusatur à culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur à pœna quantum ad forum Ecclesiæ. vt non priuetur debita sepultura si morte præuentus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis dutum, quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum, non quidē ex hoc quod tunc commodè impleri possunt: quia tunc si non daret aliquis eleemosinam de superfluo, quandocunque pauper monstraretur, peccaret mortaliter, quod falsum est: sed ex hoc q̃ tempus necessitatem vrgētem adducit, & ideò non oportet, q̃ si statim oblata opportunitate, non confiteatur. etiam si maior oportunitas nō expectetur, aliquis peccet mortaliter, sed quādo ex articulo temporis necessitas confessionis indicitur, nec hoc est ex indulgentia Ecclesiæ, quod non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmatiui, vnde ante Ecclesiæ statutū etiam minus tenebatur. Quidam verò dicunt quod sæculares non tenentur ante quadragesimale tempus confiteri, quod est ei pœnitentiæ tempus, sed religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc mihi est, quia religiosi non tenentur ad alia, quàm alij homines, nisi ad quæ ex voto se obliganerunt.

¶ AD primum ergo dicendum: quod Hug. loquitur de illis qui sine sacramento decendunt.

¶ Ad secundū dicendum, quod non est de necessitate salutis corporalis, q̃ statim medicum quærat, nisi quando necessitas curationis, incumbit. & similiter ad morbum spiritualem.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd retentio rei alienæ inuito domino contrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper, & ideo tenetur semper ad statim reddendū. Secus est autem de impletione præcepti affirmatiui, quod obligat tempori & non ad semper. Vnde non tenetur ad statim implendum.

ARTIC. VI.

¶ Vtrum possit cum aliquo dispensari quod non confiteatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod possit cum aliquo dispensari ne confiteatur homini peccata. Præcepta enim quæ sunt de iure positiuo, subiacent dispensationi prælatorum Ecclesiæ, sed confessio est huiusmodi, vt ex dictis patet. ergo potest dispensari cum aliquo, vt non confiteatur.

2 Præterea, illud quod ab homine institutū est, potest etiam ab homine dispensationem recipere. sed confessio non legitur a Deo instituta, sed ab homine. Iaco. 5. Cōfitemini alterutrum peccata vestra: habet autem Papa potestatem dispensandi in his quæ per Apostolos instituta sunt: sicut patet de bigamis. ergo etiam potest cum aliquo dispensari ne confiteatur.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia, cuius pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut Baptismus: cùm ergo in Baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ministri Ecclesiæ instituuntur in Ecclesia diuinitus fundata, & ideò institutio Ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorū, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ & quia Ecclesia fundatur in fide & in sacramentis, ideò ad ministros, nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere non pertinet, sed est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est Ecclesiæ fundamētum. Et ideò sicut Papa non potest dispensare, vt aliquis sine Baptismo saluetur, ita nec quòd saluetur sine confessione, secundum quod obligatur vis sacramenti. Sed potest dispensare in confessione secundum quod obligatur de præcepto Ecclesiæ vt possit diutius confessionem differre, quàm ab Ecclesia institutum sit.

¶ AD primum ergo dicendum, quod præcepta diuini iuris non minus obligant, quàm præcepta iuris naturalis, ita nec in iure positiuo diuino dispensari potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod præceptum de confessione non est ab homine primo institutum: quamuis sit à Iacobo promulgatum. sed à Deo institutionem habuit, quamuis expressa ipsius institutio non legatur. tamen quædam præfiguratio ipsius in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenirur,& in hoc quod Ioanni cõfitebantur peccata,qui Baptismo iussus ad gratiam Christi præparabantur:& in hoc quòd Dominus sacerdotibus leprosos transmisit: qui quamuis nõ essent noui Testamenti sacerdotes, tamen in eis noui Testamenti sacerdotium signatur.

QVÆSTIO SEPTIMA DE CONFESSIONIS QUIDDITATE, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de quiditate confessionis. Et circa hoc tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem.

¶ Secundò, vtrum confessio sit actus virtutis.

¶ Tertiò: vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem.

Th. vbi supra artic. 2. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ Augustinus inconuenienter definiat confessionem dicens, Confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur. Morbus enim contra quam confessio ordinatur, peccatum est. sed peccatum aliquando est apertum: ergo non debuit dicere morbum latentem esse, cuius confessio est medecina.

2 Præterea, Principium pœnitentiæ est timor, sed confessio est pars pœnitentiæ. ergo non debuit pro essentia confessionis ponere spem. sed magis timorem.

3 Præterea, illud quod sub sigillo ponitur, nõ aperitur, sed magis clauditur. sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur. ergo non aperitur in confessione peccatum sed magis clauditur.

4 Præterea, Inueniuntur aliæ quædã definitiones ab ista differentes. Greg. enim dicit, quod confessio est peccatorum detestatio & ruptio vulneris. Quidam verò dicunt, ꝙ confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt sic, Confessio est sacramentalis deliquentis accusatio ex erubescentia, & per claues Ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniũctam: ergo videtur quod præassignata definitio, cùm non omnia contineat, quæ in his contiuentur, insufficiens sit.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quod in actu confessionis plura consideranda occurrunt, Primò, ipsa substantia actus siue genus eius quod est manifestatio quędã. Secundò, de quo fit, scilicet peccato. Tertiò, cui fiat, scilicet sacerdoti. Quartò, causa ei⁹, scilicet spes veniæ. Quintò effectus, scilicet absolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exsoluendam, In prima ergo diffinitione. Aug. tangitur & substantia actus in apertione, & de quo fit confessio, cum dicitur morbus latens, & causa in spe veniæ, & in aliis diffinitionibus tanguntur aliqua de illis quinque assignatis, vt cuilibet inspicienti patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod quamuis sacerdos aliquãdo sciat eius peccatum vt homo, non tamen scit vt Christi vicarius. Sicut etiam iudex aliquãdo scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex: & quantum ad hoc quod per confessionem aperitur, aliquando scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex, Vel dicendum, quod quamuis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior, qui principium est actus exterioris in occulto est: & ideò oportet quòd per confessionem aperiatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod cõfessio præsupponit charitatem: qua quis vinus efficitur, vt in litera dicitur. Contritio autẽ est in qua datur charitas: timor autem seruilis qui est sine spe, & est præuius ad charitatem. sed habens charitatem magis mouetur ex spe, quam ex timore, & ideò causa confessionis ponitur potius spes, quam timor.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti, & clauditur aliis confessionis sigillo.

¶ Ad quartum dicendum, quod non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quę ad rem diffinitam concurrunt: & ideò inueniuntur quædam diffinitiones, siue assignationes datæ penes vnam causam, quædam penes aliam.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum confessio sit actus Virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod confessio non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali, quia ad virtutes apti sumus à natura: vt Philosophus dicit in 2. Ethic. sed confessio non est de iure naturali. ergo non est actus virtutis.

2 Præterea, Actus virtutis magis conuenire potest innocenti, quam ei qui peccauit. sed confessio peccati de qua loquimur: non potest innocenti conuenire. ergo non est actus virtutis.

3 Præterea, Gratia, quæ est in sacramẽtis, aliquo modo differt à gratia, quæ est in virtutibus & donis. sed confessio est pars sacramenti. ergo non est actus virtutis.

¶ SED CONTRA, præcepta legis sunt de actibus virtutũ sed confessio cadit sub præcepto, ergo est actus virtutis.

¶ Præterea, Non meremur, nisi actibus virtutum. sed confessio est meritoria: quia cælum aperit: vt in litera Magister dicit. ergo videtur quod sit actus virtutis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad hoc ꝙ aliquid dicatur actus virtutis, vt prius dictum est, sufficit quòd in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat, quamuis autem non omnia quæ ad virtutem requiruntur importet cõfessio: tamẽ importat ex suo nomine manifestationẽ alicuius, quod in conscientia tenet aliquis: sic enim simul in vnum eos & cor conueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non est confessio, sed fictio. hæc autem condicio ad virtutem pertinet, vt aliquis ore confiteatur quod corde tenet, & ideò confessio est bonum ex genere, & est actus virtutis, sed tamen potest male fieri, nisi aliis debitis circonstantiis vestiatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod ad confessionem modo debito faciendam vt oportet, & cuius oportet, & quando in generali inclinat ratio naturalis: & secundum hoc confessio est de iure naturali. sed determinatio circunstantiarũ quando, & quomodo: & quid cõfiteri oporteat, & cui, hoc est ex institutione iuris diuini de qua loquimur, & sic patet quod ius naturale inclinat ad confessionem, mediante iure diuino, quo circonstantiæ determinantur, sicut etiam in omnibus est, quæ sunt de iure positiuo.

¶ Ad secundum dicendum, quod illius virtutis, cuius obiectum est peccatum commissum, quamuis habitum possit innocens habere, tamen actum non habet innocentia permanente, & ideò etiam confessio peccatorum, de qua nunc loquimur, non competit innocenti, quamuis sit actus virtutis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod quamuis gratia sacramentorum & gratia virtutum sit alia, & alia: non tamen sunt contrariæ, sed disparatæ. Et ideò non est inconueniens vt idem sit actus virtutis, secundum quod ex libero arbitrio, gratia informato procedit, & sic sacramentum vel pars sacramenti, secundum quod est medicina in remedium peccati ordinata.

ARTICVLVS. III.

¶ Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ Virtutis.

AD TERTIVM sic proceditur, Videtur quod confessio sit actus pœnitentiæ virtutis, quia actu illius virtutis est quæ est causa eius: sed causa confessionis est spes venię, vt ex definitione inducta apparet. ergo videtur quod sit actus spei & nõ pœnitentiæ.

2 Præterea, verecundia est pars temperantiæ, sed confessio ex erubescentia operatur, vt ex præassignata definitione apparet. ergo est actus temperantiæ.

3 Præterea, Actus pœnitentiæ innititur diuinæ misericordiæ: sed confessio magis innititur sapientiæ propter veritatem, quæ in ipsa esse debet. ergo non est actus pœnitentiæ.

4 Præterea, Ad pœnitentiam mouet articulus de iudicio propter timorem, qui pœnitentiæ origo est, sed ad confessionẽ promouet articulus de vita æterna: quia est propter spem veniæ. ergo non est actus pœnitentiæ.

5 Præterea, Ad virtutem veritatis pertinet, vt ostendat se quis talem qualis est. Sed hoc facit confitens. ergo est actus virtutis, quæ dicitur veritas, & non pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA, pœnitentia ordinatur ad destructionem peccati. sed ad hoc idem ordinatur confessio. ergo est actus pœnitentiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc in virtutibus considerandum est, quod quando supra obiectum virtutis additur specialis ratio boni & difficilis, requiritur specialis virtus, sicut magni sumptus ad magnificentiam pertinent, quamuis cõmuniter sumptus mediocres & donationes pertineant ad liberalitatem: vt patet, secundo Ethicorum & quarto. Et similiter est in confessione veri quę quamuis ad veritatẽ virtutis pertineat absolutè, tamen secundum quod aliqua ratio boni additur ad alia virtutem pertinere incipit, & ideò dicit Philosophus 4. Ethicorum, Quod confessio quæ fit in iudiciis, non pertinet ad veritatis virtutem, sed magis ad iustitiam. & similiter confessio beneficiorum Dei in laudem diuinam nõ pertinet ad virtutem veritatis, sed ad veritatem latriæ, & ita etiam confessio peccatorum ad remissionem eorum consequandam non pertinet elicitiuè ad virtutem veritatis, vt quidam dicunt, sed ad virtutem pœnitentiæ, imperatiue autem ad multas virtutes pertinere potest, secundum quod in finem multarum virtutum trahi potest confessionis actus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod spes est confessionis causa non sicut eliciens, sed sicut imperans:

¶ Ad secundum dicendum, quod erubescentia in illa definitione non ponitur quasi causa confessionis, cum magis nata sit impedire confessionis actum. sed magis quasi concausa ad liberandum à pœna, inquantum ipsa erubescentia pœna quædam est, etiam

sicut etiam claues Ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc sunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod secundũ quandam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt: vt contritio misericordiæ, vel bonitati respondeat propter dolorem de malo: confessio, sapientiæ propter veritatis manifestationem: satisfactio, potentiæ propter satisfaciendi laborem. & quia contritio est prima pars pœnitentiæ & efficaciam aliis partibus præbens: ideò eodem modo iudicatur de tota pœnitentia, sicut de contritione.

¶ Ad quartũ dicendum ꝙ quia confessio magis ex spe procedit quã ex timore: ideò magis innititur articulo de vita æterna, quã respicit spes: quã articulo de iudicio, quod respicit timor: quãuis pœnitentia ratione contritionis eo conuersò se habeat.

¶ Ad quintum patet solutio ex dictis.

QVÆSTIO OCTAVA DE MINISTRO CONFESSIONIS, IN SEPTEM ARTICULOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de ministro confessionis circa quod quæruntur septem.

¶ Primò, vtrum necessarium sit cõfiteri sacerdoti.

¶ Secundò, vtrum in aliquo casu liceat aliis quam sacerdotibus confiteri.

¶ Tertiò, vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

¶ Quartò, vtrum sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

¶ Quintò vtrum possit aliquis alteri, quam proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio, vel mandato Superioris.

¶ Sextò, vtrum pœnitens in extremo vitæ suæ possit absolui à quolibet sacerdote.

¶ Septimò, vtrum pœna temporalis taxari debeat secundum quantitatem culpæ.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti.

Th. vbi supra artic. 3. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ non sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur nisi ex diuina institutione. sed diuina institutio nobis proponitur Iaco. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra: vbi non fit mẽtio de sacerdote. ergo non oportet cõfiteri sacerdoti.

2 Præterea, Pœnitentia est necessitatis sacramentum, sicut & Baptismus. sed in baptismo propter necessitatis sacramentum est minister quilibet homo, ergo & in pœnitentia, sed ministro Ecclesiæ facienda est confessio. ergo sufficit cuilibet confiteri.

3 Præterea, Confessio est ad hoc necessaria, vt taxetur pœnitentia satisfactionis modus. sed aliquis aliquãdo nõ sacerdos dicere tus posset pœnitenti dare satisfactionis modum, quam multi sacerdotes. ergo non est necessariũ quod cõfessio fiat sacerdoti.

4 Præterea, Confessio ad hoc est ordinata in Ecclesia, vt rectores pecorum suorum vultum cognoscant, sed quandoque Rector vel Prælatus non est sacerdos. ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

¶ SED CONTRA, Absolutio pœnitentis, propter quam fit confessio. non fit nisi à sacerdotibus, quibus claues commissæ sunt. ergo confessio debet fieri sacerdoti.

¶ Præterea, Confessio præfiguratur in Lazari mortui viuificatione, sed Dominus solum discipulis præcipit vt soluerent Lazarum, vt patet Ioan. vndecimo. ergo sacerdotibus facienda est confessio.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod gratia, quæ in sacramentis datur, à capite in membra descendit: & ideò solus ille minister est sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium super corpus Christi verum, quod solius sacerdotis est, qui consecrare Eucharistiam potest, & ideò cùm in sacramento pœnitentiæ gratia conferatur. solus sacerdos minister est huiusmodi sacramenti. & ideò ei soli facienda est sacramentalis confessio, quæ ministro fieri debet.

¶ AD Primum ergo dicendum, ꝙ Iacobus loquitur ex præsuppositione diuinæ institutionis: & quia diuinitus institutio præcesserat de confessione sacerdotibus facienda, per hoc quod eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit, vt patet Ioan. 20. ideò intelligẽdum est, quod Iaco. sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

¶ Ad secundum dicẽdum, ꝙ Baptismus est magis sacramẽtũ necessitatis, quã pœnitentia, quo ad cõfessionem & absolutionem: quia quando quę baptismus prætermitti non potest sine periculo salutis æternæ, vt patet in pueris, qui non habent vsum rationis: sed non est ita de confessione, & absolutione quæ tantum ad adultos pertinent, in quibus contritio cũ proposito confitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum à morte æterna. & ideò non est simile de Baptismo & confessione.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ in satisfactione non solùm attenditur ratio pœnæ, sed etiam virtus eius, secundũ ꝙ est pars sacramenti, & sic requirit sacramẽtorum dispensatorem, quamuis etiam ab alio quam à sacerdote pœna taxari possit.

¶ Ad quartũ dicendum, quod cognoscere vultũ pecoris, ad duo potest necessarium esse. Primò, ꝙ coordinetur gregi Christi, & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam & solicitudinem pastoralem: quæ incumbit quandoque illis, qui non sunt sacerdotes. Secundo, ad hoc quod prouideatur ei cõpetens medicamentum salutis, scilicet sacramẽtorum Eucharistiæ: & talia præbere pertinet ad sacerdotem & ad talem cognitionem pecoris confessio ordinatur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in aliquo casu liceat alij quam sacerdoti confiteri.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ in nullo casu liceat aliis, quã sacerdotibus cõfiteri quia cõfessio sacramentalis accusatio est, vt ex supraposita definitione habetur. sed dispensatio sacramenti ad illum tantùm pertinet, qui est sacramenti minister; cum ergo minister sacramenti proprius sit sacerdos, videtur quòd nulli alij sit confessio facienda.

2 Præterea, Confessio in quolibet iudicio ad sententiam ordinatur, sed sententia in foro contentioso non à suo iudice lata, nulla est, & ideò non facienda est confessio nisi iudici, sed iudex in foro conscientię non est nisi sacerdos, qui habet potestatem ligandi. ergo non est alij confessio facienda.

3 Præterea, In baptismo quilibet potest baptizare? quia si baptizat laicus, etiam absque necessitate non debet à sacerdote Baptismus iterari: sed si aliquis confiteatur laico in casu necessitatis, iterum tenetur sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis euadat. ergo cõfessio nõ potest fieri laico in casu necessitatis

¶ SED CONTRA est quod in litera determinatur.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ sicut Baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia, Baptismus autem, quia est sacramentum necessitatis, duplicem habet ministrum. Vnum, cuius officio baptizare incumbit, scilicet sacerdotem: Alium, cui ratione necessitatis dispensatio Baptismi committitur, & ita etiam minister pœnitentiæ, cui confessio est facienda est sacerdos? sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, vt ei confessio fieri possit.

¶ AD Primum ergo dicendum, quod in sacramento pœnitentiæ non solùm est aliquid ex parte ministri, scilicet absolutio & satisfactionis iniunctio, sed etiam aliquid ex parte ipsius qui suscipit sacramentum, quod est etiam de essentia sacramẽti, sicut contritio & confessio. Satisfactio autem iam incipit esse à ministro, inquantum eam iniungit: & à pœnitente, inquantum eam implet: & ad plenitudinem sacramenti vtrunque debet concurrere, quando possibile est. Sed quando necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est, scilicet conteri & confiteri cui potest: quamuis sacramẽtum perficere non possit vt faciat id quod ex parte sacerdotis est, absolutionem scilicet, defectum tamen sacerdotis summus Sacerdos supplet nihilominus confessio laico ex desiderio sacerdotis facta sacramentalis est quodammodò, quamuis non sit sacramentum perfectum, quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis laicus non sit iudex eius qui sibi confitetur absolutè, tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quod confitens ex defectu rio sacerdotis se ei subdit.

¶ Ad tertium dicendum, quod per sacramenta homo non solùm Deo: sed Ecclesiæ oportet quod reconcilietur. Ecclesiæ autẽ reconciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesię ad eum perueniat. in baptismo autem sanctificatio Ecclesiæ ad hominem peruenit per ipsum elemẽtum exterius adhibitum: quod verbo vitæ sanctificatur secundum formam Ecclesiæ à quocunque detur: & ideò ex quo semel baptizatus est à quocunque non oportet ꝙ iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Ecclesiæ sanctificatio non peruenit ad hominem nisi per ministrum: quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferat: & ideò quamuis ille laico confessus in articulo necessitatis consequutus sit veniam à Deo, eo quod propositum confitendi, quod secundum mandatum Dei percepit, sicut potuit impleuit: non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est vt ad sacramenta Ecclesiæ admitti debeat nisi prius à sacerdote absoluatur, sicut ille q Baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur. Et ideò oportet quod iterum confiteatur sacerdoti, cum copiam habere potuerit & præcipuè quia sacramentum pœnitentiæ perfectum non fuit. Vnde oportet quod perficiatur, vt ex ipsa perceptione sacramenti plenior effectum consequatur, & vt mandatum de pœnitentiæ sacramento recipiendo impleat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire

AD TERTIVM sic proceditur Videtur ꝙ extra casum necessitatis non possit aliquis non sacerdos cõfessionem venialium

Universidad de Deusto
Biblioteca

venialium audire. Quia sacramentum aliquod cõmittitur laico dispensandum ratione necessitatis, sed confessio venialium non est de necessitate. ergo non committitur laico.

2 Præterea, Contra venialia ordinatur extrema vnctio, sicut & pœnitentia, sed illa nõ potest dari à laico, vt patet Iacobi vltimo. ergo nec confessio venialium potest ei fieri.

¶SED CONTRA est quod dicit Beda in litera.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ per peccatũ veniale homo nec à Deo, nec à sacramẽto Ecclesiæ separatur: & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionẽ, neque indiget reconcilari Ecclesiæ. Et propter hoc non oportet q̃ venialia aliquis sacerdoti confiteatur: quia ipsa confessio laico facta sacramentale quoddam est, quamuis non sit sacramentum perfectũ, & ex charitate procedens: & talibus natum est veniale remitti, sicut per tunsionem pectoris, & aquam benedictam.

¶Et per hoc patet solutio ad primum: quia venialia non indigent sacramenti perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale, vt aqua benedicta & aliquid huiusmodi.

¶Ad secundum dicendum, quòd extrema vnctio non datur directe contra veniale nec aliquod sacramentum.

ARTICVLVS IIII.

¶Virum sit necessarium quod homo confiteatur proprio sacerdoti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ non sit necessarium, q̃ homo confiteatur proprio sacerdoti. Gregorius enim dicit, Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis constitutum est q̃ sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata soluere. sed monachi non sunt proprij sacerdotes alicuorum, eũ non habeant curam animarum. ergo eum confessio fiat propter absolutionem, sufficitquod fiat cuicũque sacerdoti.

2 Præterea, sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita est Eucharistiæ, sed quilibet sacerdos potest conficere: ergo quilibet potest sacramentum pœnitentiæ ministrare. ergo non oportet quod fiat proprio sacerdoti.

3 Præterea, Illud ad quod determinatè tenemur, nõ est in nostra electione constitutum: sed sacerdos, cui cõfiteri tenemur, est in nostra electione constitutus: vt patet per Aug. in litera. Dicit enim, qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiã, quærat sacerdotem, qui sciat soluere & ligare. ergo videtur quod non si necessarium quòd sacerdoti proprio confiteatur aliquis.

4 Præterea, Quidam sunt, sicut Papa, Prælati, qui non videtur habere proprium sacerdotem, cùm non habeant superiorem, sed isti tenetur ad confessionem. ergo non semper tenetur homo confiteri proprio sacerdoti.

5 Præterea, Illud quod est institutum pro charitate, cõtra charitatem non militat, vt Bernard. dicit. sed confessio, quæ pro charitate instituta est, contra charitatem militaret, si homo ad confitendum vni sacerdoti esset obligatus, vt puta si peccator sciat sacerdotem sum hæretieum, aut solicitatorem ad malum, aut fragilem, qui ad peccatum quod quis confitetur ei, sit pronus, vel si reuelaror confessionis probabiliter existimetur, vel si peccatũ contra ipsum cõmissum sit, de quo quis cõfiteri debet. ergo videtur q̃ nõ semper oporteat confiteri proprio sacerdoti.

6 Præterea, In eo quod est necessarium ad salutem, nõ sunt homines arctãdi, ne impediantur à via salutis, sed magna arctatio videtur, si oporteat vni homini confiteri de necessitate, & per hoc multi possent à confessione retrahi, vel timore vel verecundia, vel aliquo huiusmodi. ergo cùm cõfessionis de necessitate saluris, non debent homines ad hoc arctari, vt videtur quod proprio sacerdoti confiteatur.

¶SED CONTRA est decret. Innoc. qui instituit q̃ omnes vtriusque sexus semel in anno proprio sacerdoti confiteantur.

¶Præterea, Sicut Episcopus se habet ad diœcesim suam: ita sacerdos ad suam parochiam. sed non licet vni Episcopo in diœcesi alterius Episcopalẽ officium exercere: secundũ statuta canonum. ergo non licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

¶RESPONDEO dicendũ, quod alia sacramenta non consistunt in hoc quod ad sacramentum accedens aliquid agat, sed solùm vt recipiat, sicut patet in baptismo & huiusmodi. sed actus recipientis requiritur ad percipiendum vtilitatem sacramenti in eo, qui est suæ voluntatis arbiter constitutus, quasi remouens prohibens, sci icet fictionem. sed in pœnitentia actus accedentis ad sacramentum est de substantia sacramenti, eo quod contritio, confessio & satisfactio sunt pœnitentiæ partes, quæ sunt actus pœnitentis. actus autem nostri, cùm in nobis principiunt habeant, non possunt nobis ab aliis dispensari nisi per imperiũ: Vnde oportet quod ille, qui dispensator huiusmodi sacramenti constituitur, sit talis qui possit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, nisi qui habet super eum iurisdictionem: & ideo de necessitate huius sacramenti est, non solum vt minister habeat ordinem sicut in aliis sacramentis, sed etiam quòd habeat iurisdictionem. Et ideò sicut ille, qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre: ita nec ille qui non habet iurisdictionem. Et propter hoc oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri: cùm enim sacerdos non absoluat nisi ligando ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de illis monachis qui iurisdictionem habent, vt pote quibus alicuius parochiæ cura est cõmissa, de quibus aliqui dicebant, quod hoc ipso quod monachi erant, non poterant absoluere, & pœnitentias iniungere, quod falsum est.

¶Ad secundum dicendũ, quod sacramentum Eucharistiæ nõ requirit imperium in aliquem hominem, secus autem est in hoc sacramento, vt dictum est ideo ratio non sequitur. & tamen non licet Eucharistiam ab alio, quam à proprio sacerdote accipere, quamuis verum sit sacramentum. quod ab eo percipitur.

¶Ad tertium dicendum, quod electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, vt nostro arbitrio facienda, sed de licentia Superioris, si fortè proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium.

¶Ad quartũ dicendũ, quod prælatis incũbit sacramenta dispẽsare quæ non nisi mundi tractare debent, ideo concessum est eis à iure, quod possunt sibi eligere proprios sacerdotes cõfessores, qui quantum ad hoc sunt eis superiores, sicut & vnus medicus ab alio curatur, nõ in quantum medicus, sed inquantũ infirmus.

¶Ad quintũ dicendum, quod in casibus illis in quibus probabili ter timet pœnitens periculum sibi vel sacerdoti ex confessione ei facta, debet recurrere ad Superiorem: vel ab eodem petere licentiã alteri confitendi: quod si licentiã habere non possit idem est iudicium, quod de illo, qui non habet copiam sacerdotis, vnde magis debet eligere laico confiteri. nec in hoc transgreditur aliquis præceptum Ecclesiæ: quia præcepta iuri positiui non se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti, hoc autem est charitas secundum Apostolũ. Nec aliqua iniuria fit etiam sacerdoti, quia priuilegiũ meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.

¶Ad sextũ dicendũ, quod in hoc quod oportet proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis: sed sufficiens ad salutem via statuitur. Peccaret autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendum licentiam alteri cõfiteri, quia multi sunt adeò infirmi quod potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti cõfiterentur, vnde illi qui sunt nimis soliciti, vt conscientias per confessionem subditorum sciant, multis damnationis laqueũ iniiciunt, & per consequens sibi ipsis.

ARTICVL. V.

¶Virum aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdote confiteri ex priuilegio vel mandato superioris.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod nõ possit aliquis alteri quam proprio sacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio vel mãdato Superioris. Quianõ potest aliquod priuile giũ indulgeri in præiudiciũ alterius, sed hoc esset in præiudiciũ alterius sacerdotis, si alius cõfessionẽ subditi sui audiat. ergo nõ potest p priuilegiũ seu licentiã seu mãdatũ Superioris obtineri.

2 Præterea, Illud per quod impeditur diuinum mandatũ, nõ potest per mandatum vel priuilegium alicuius hominis concedis sed mandatum diuinum est ad rectores Ecclesiarũ. vt diligenter vultum pecoris sui agnoscant. Prouer. 7. quod impeditur si alius quam ipse confessionem eius audiat. ergo hoc nõ potest per alicuius hominis priuilegium vel mandatum ordinatio.

3 Præterea, Ille qui audit confessionem alicuius, est proprius iudex eius, aliàs nõ posset eum ligare & soluere: sed vnius hominis non possunt esse plures proprij sacerdotes vel iudices. quia tunc tenetur pluribus obedire, quod est impossibile, si contraria præciperent vel incompossibilia. ergo non potest aliquis confiteri nisi proprio sacerdoti, etiam ex Superioris licentia.

4 Præterea, Iniuriam sacramento facit qui sacramentum iterat super eadem materia, vel ad minus inutiliter facit: sed qui confessus est alij sacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti, si petat: quia nõ est absolutus ab obedientia qua ei tenetur ad hoc ergo non potest licitè fieri, quod alij quàm proprio sacerdoti confiteatur.

¶SED CONTRA, Ea, quæ sunt ordinis, possunt habenti similem ordinẽ commiti ab eo, qui ea facere potest. Sed Superior, vt Episcopus, potest confessionem audire illius, qui ex de parochia alicuius presbyteri: quia etiam aliquando aliqua sibi reseruat, cùm sit ille principalior rector. ergo etiam potest committere alicui sacerdoti quòd ipsum audiat.

¶Præterea, Quicquid potest Inferior, potest Superior. sed ipse sacerdos potest suo parochiano dare licentiam quod alteri confiteatur. ergo multò fortiùs eius Superior hoc potest.

¶Præterea, Potestatẽ quam habet sacerdos in populo, habet ab Episcopo

Episcopo, sed ex illa potestate potest confessionem audire. ergo & eadem ratione alius, cui Episcopus potestatem concedit.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius confessionem audiat. Vno modo propter defectum iurisdictionis. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis, sicut excommunicati, & degradati, & huiusmodi. quicũque autẽ iurisdictionem habet, potest ea quæ sunt iurisdictionis committere. & ideò si aliquis impediatur, q̃ alterius confessionem audire non possit per iurisdictionis defectum, potest sibi per quẽcunque iurisdictionem habentem immediatã in illos committi quod confessionem audiat & absoluat, siue per ipsum sacerdotem, siue per Episcopum, siue per Papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentum audire nõ possit, potest sibi concedi q̃ confessionem audiat per eum qui impedimentum remouere potest.

¶AD Primum ergo dicendum, q̃ præiudicium non fit alicui, nisi ei subtrahatur quod est in fauorem eius indultum. Iurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in fauorem suum, sed in vtilitatem plebis & honorem Dei. Et ideò si superioribus Prælatis expedire videatur ad salutem plebis, & honorem Dei promouendum, q̃ aliis quæ sunt iurisdictionis committant, in nullo si præiudicium inferioribus Prælatis, nisi illis qui quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: & qui gregi presunt, non vt eos pascant, sed vt ab eis pascantur.

¶Ad secundum dicendum q̃ rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere dupliciter. Vno modo per solicitam exterioris conuersationis considerationem, qua inuigilare debet super gregem sibi commissum, & in hac cognitione non oportet q̃ credat subditos, sed certitudinem facti, inquantùm potest inquirat. Alio modo per confessionis manifestationem. & quantũ ad hãc cognitionem non potest maiorem certitudinem accipere, quã vt subdito credat: q̃ hoc est ad subueniẽdũ cõscientiæ ipsius. Vnde in foro confessionis creditur homini & prose, & contra se, non autẽ in foro exterioris iudicij. & ideò ad hanc cognitionẽ sufficit, q̃ credat subdito dicenti se alteri absoluere valenti, fuisse cõfessũ & sic patet q̃ talis cognitio pecoris p priuilegium alteri indulti de confessione audienda non impeditur.

¶Ad tertium dicendum, q̃ inconueniens esset si duo æqualiter super eadem plebem constituantur: si autem inæqualiter, non est inconueniens, & secundum hoc super eandem plebem immediatè sunt, & sacerdos parochialis, & Episcopus, & Papa, & quilibet eorum potest ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri committere. Sed si Superior committat, qui & principalior est, dupliciter potest committere: aut ita quod eum vice sui constituat, sicut Papa & Episcopus suos pœnitentiarios constituunt: & tunc talis est principalior, quã inferior Prælatus: sicut pœnitentiarius Papæ, quàm Episcopus, & pœnitentiarius Episcopi, quam sacerdos parochialis. & magis tenetur ei confitens obedire. Alio modo vt eum coadiutorem illius sacerdotis constituat. & quia coadiutor ordinatur ad eũ, cui coadiutor datur, ideò coadiutor est minus principalis: & ideò pœnitens non tantum obedire tenetur ei, quantùm proprio sacerdoti.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ nullus tenetur confiteri peccata, quæ non habet: & ideò si aliquis pœnitentiario Episcopi, vel alteri ab Episcopo commissionem habẽti confessus fuerit, cùm sint sibi dimissa peccata, & quod ad Ecclesiam, & quo ad Deum, non tenetur confiteri proprio sacerdoti quantum cunque petat, sed propter statutum Ecclesiæ de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno, eodem modo se debet habere sicut & ille qui habet solùm venialia. Talis enim solùm venialia confiteri debet, vt quidam dicunt, vel profiteri se à peccato mortali immunem, & sacerdos ei in foro conscientiæ credere debet & tenetur. Si tamen iterum confiteri teneretur, non frustra primò confessus fuisset, quia quantò pluribus sacerdotibus confitetur quis, tantò plus de pœna remittitur ei; tum ex erubescentia confessionis, quæ in pœnam satisfactoriam computatur, tum ex vi clauium. Vnde toties posset confiteri, q̃ ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriam sacramento, nisi in quo sanctificatio adhibetur, vel per characteris impressionem, vel per materiæ consecrationem, quorum neutrũ est in pœnitentia. vnde bonum est quod ille qui autoritate Episcopi confessionem audit, inducat confitentem quòd confiteatur proprio sacerdoti: quod si noluerit, nihilominus eum absoluere debet.

ARTICVL. VI.

¶ Virum pœnitens possit in fine Vitæ a quolibet sacerdote absolui.

Tho. 4. dist. 20. q. Vnica, art. 1. q. secunda.

AD SEXTVM sic proceditur: videtur q̃ in fine vitæ pœnitens non possit à quolibet sacerdote absolui. Quia ad absolutionem requiritur aliqua iurisdictio, vt dictũ est: sed sacerdos non acquirit iurisdictionem super illum qui in fine pœnitet. ergo nemo potest eum absoluere.

2 Præterea, Ille qui sacramentum Baptismi in articulo mortis ab alio, quàm proprio sacerdote recipit, non debet à proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo morti possit absoluere à quolibet peccato, non debet pœnitẽs, si euadit, ad suũ sacerdotẽ recurrere. quod falsum est. quia aliàs sacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris sui.

3 Præterea, in articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti baptizare, ita etiam non sacerdoti. sed non sacerdos nunquã potest absoluere in foro pœnitentiali. ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

¶SED CONTRA. Necessitas spiritualis est maior, quã corporalis: sed aliquis in necessitate vltima potest aliorum rebus vti etiam inuitis dominis ad subueniendum corporali necessitati. ergo & in articulo mortis ab subueniendum spirituali necessitatis potest à non suo sacerdote absolui.

¶ Præterea, Ad idem sunt authoritates positæ in litera.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ quilibet sacerdos, quantum est de virtute clauium habet potestatem indifferenter in omnes, & quantũ ad omnia peccata, sed quod nõ possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est, quia per ordinationem Ecclesiæ habet iurisdictionem limitatam, vel omninò nullam habet: sed quia necessitas legem non habet, ideo quando necessitatis articulus imminet, per Ecclesiæ ordinationem non impeditur quin absoluere possit, ex quo habet claues etiam sacramentaliter, & tãtum consequitur ex absolutione alterius, sicut si à proprio sacerdote absoluereturmee solum à peccatis tunc põt à quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excõmunicatiõe à quacunque sit lata: & hæc absolutio etiam ad iurisdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate: quia ea quæ iurisdictionis sunt committi possunt. Vnde quis Ecclesia acceptat, vt quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis: ideò ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet quamuis iurisdictione careat.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, vt iterum à peccatis soluatur, à quibus in articulo mortis absolutus est. sed vt innotescat ei, quod est absolutus. Nec similiter oportet quòd absolutus ab excommunicatione ad iudicem vadat, qui alias absoluere potuisset, non absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus habet ex ipsa sanctificatione materiæ efficaciã, & ideo à quocunque conferatur, alieno ille sacramentum recipit, sed vis sacramentalis pœnitentiæ consistit in sanctificatione ministri. & ideo ille qui laico confiteatur: quamuis impleat quod ex parte est de sacramentali confessione, tamen sacramentalem absolutionem non consequitur. & ideò aliquid valet ei quantum ad diminutionem pœnæ quæ sit per confessionis meritum & pœnam, sed non consequitur diminutionem illam pœnæ quæ est ex vi clauium. & ideo oportet quod iterum sacerdoti confiteatur, & magis sic confessus discedens punitur post hanc vitam, quàm si sacerdoti fuisset confessus.

ARTICVL. VII.

Tho. 4. dist. 10. q. 1. ar. 2. q. 1.

¶ Virum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœna temporalis, cuius reatus post pœnitentiam manet, non taxetur secundum quantitatem culpæ. Taxatur enim secundum quantitatem delectationis, quæ fuit in peccato, vt patet Apoc. 18. Quantũ glorificauit se, & in deliciis fuit, tantũ date illi tormẽtũ & luctũ. sed quãdoq; vbi est maior delectatio, vbi est minor culpa: q̃a peccata carnalia pl⁹ habẽt delectationis. q̃ spiritualia secundũ Greg. ergo pœna nõ taxatur secundũ quantitatẽ culpæ.

2 Præterea. Eodẽ modo aliquis obligatur ad culpã per peccata mortalia in noua Lege & in veteri: sed in vetere Lege debebatur pro peccatis pœna septem dierum, vt scilicet septem diebus immũdi esset pro vno peccato mortali: cùm ergo in noua Testamẽto imponatur pœna septennis pro vno peccato mortali, videtur quod quantitas pœnæ non recipiat quantitatem culpæ.

3 Præterea, Maius est peccatum homicidij in laico, quã fornicationis in sacerdote, quia circunstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quã quæ sumitur ex conditione personæ: sed laico pro homicidio imponitur septenpis pœnitentia, sed sacerdoti decem annorum secundum Can. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

4 Præterea, Maximum peccatum est quod in ipsum corpus Christi committitur, quia tantò grauius quis peccat, quãtò maior est in peccatur, sed pro effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contenti, iniungitur pœnitentiæ quadraginta dierum vel parum amplius: pro fornicatione simplici iniungitur pœnitentia septennis secundum Can. ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

¶ SED CONTRA Isa. 27. In mensura contra mensuram cùm abiecta fuerit, iudicabo eum. ergo quantitas iudicij punitionis peccati est secundum quantitatem culpæ.

¶ Preterea.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, Homo reducitur ad æqualitatem iustitiæ per pœnitentiam inflictam. sed hoc non esset si quantitas culpæ & pœnæ non sibi responderent, ergo vnum alteri respondet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœna post dimissionē culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remediū præstandum. Potest ergo taxatio pœnæ considerari quantum ad duo. Primo, quantum ad debitum, & sic quantitas pœnæ radicaliter respondet quantitati culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur: secundum tamen quòd per primū eorum quæ pœnitētiam nata sunt remittere, plus remittitur, secundum hoc per aliud minus remittendum vel soluendum restat: quia quantò per contritionem plus de pœna dimissum est, tantò per confessionem minus dimittendum restat. Secundò, quantum ad remedium vel illius, qui peccauit, vel aliorum: & quandoque pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia: vel quia peccato vnius difficilius potest resisti quam peccato alterius; sicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pœna, quam seni: quāuis minus peccet, vel quia in eo peccatum est periculosius, sicut in sacerdote quam in alio, vel quia multitudo magis prona est ad id peccatum. & ideò per pœnam vnius alij sunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad vtrumque taxanda est: & ideo non semper pro maiori peccato maior pœna imponitur. Sed pœna purgatorij solùm est ad soluendum debitum, quia vlterius non manet locus peccandi. & ideò illa pœna taxatur solùm secundum quantitatem peccati, confidetata tamen contritionis quantitate, & confessione & absolutione: quia per omnia de pœna aliquid dimittitur. vnde etiam à sacerdote iniungendo satisfactionem sunt consideranda.

¶ AD Primum ergo dicendum, quòd in verbis illis duo tanguntur ex parte culpæ scilicet glorificatio & deliciæ: quorum primū pertinet ad elationem peccantis, qua Deo resistit. Secundum ad delectationem peccanti: quamuis autem sit minor delectatio quandoque in maiori culpa, tamen est ibi semper maior elatio: & ideò ratio non procedit.

¶ Ad secundū dicendum q̄ illa pœna septēm dierum nō erat expiatiua à pœna debita peccato. Vnde & iā si post illos dies moreretur, in purgatorio puniretur, sed expiabatur ab irregularitate, à qua omnia sacrificia legalia expiabant, Nihilominus cæteris paribus plus peccat homo in noua lege quam in veteri, propter sanctificationē ampliorem, qua sanctificatur in Baptismo, & propter beneficia Dei potiora humano generi exhibita, & hoc patet ex hoc quod dicitur Heb. 10. Quantò putatis deteriora mereri supplicia, &c. Nec tamen hoc verum est vniuersaliter quod exigatur pro quolibet peccato mortali septennis pœnitentia, sed hoc est quasi quædam regula communis, vt in pluribus competens, quam tamen oportet dimittere cōsideratis diuersis peccatorum circunstantiis.

¶ Ad tertium dicendum quod Episcopus vel sacedos cum maiori periculo suo & aliorum peccat: & ideò solicitius retrahunt eum Canones à peccato, quam alios, maiorem pœnam iniungēdo, secundū quòd est in remediū; quāuis quandoque nō debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio nō tanta ab eo exigitur.

¶ Ad quartum dicendum, quod pœna illa est intelligenda, quando nolente sacerdote hoc accidit. Si enim spōte funderetur, multo grauiori pœna dignus esset.

QVÆSTIO NONA DE QVALITATE.

confessionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate confessionis. Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò vtrum confessio possit esse informis.

¶ Secundò vtrum oporteat confessionem esse integram.

¶ Tertiò, vtrū possit aliquis per aliū, vel per scriptum confiteri,

¶ Quartò, vtrum ille conditiones, quæ à magistris assignantur, ad confessionem requirantur.

ARTICVLVS I.

¶ Virum confessio possit esse informis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod confessio non possit esse informis: dicitur enim Eccl. 17. A mortuo quasi nihil petit confessio, sed ille qui non habet charitatem, est mortuus quia ipsa est animæ vita. ergo absque charitate non potest esse confessio.

2 Præterea Confessio djuiditur contra contritionem & satisfactionem, sed contritio & satisfatio nunquam possunt extra charitatem fieri: ergo nec confessio.

3 Præterea, In confessione oportet q̄ os cordi concordet quia hoc ipsum nomen Confessionis requirit, sed ille qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, non habet cor ori cōformē: quia corde peccatum tenet quod ore damnat, ergo talis non confitetur.

¶ SED CONTRA, Quilibet tenetur ad confessionem mortalium. sed si aliquis semel confessus est etiam in mortali existēs, non tenetur vlterius ad confitendum ea peccata: quia cùm nullus sciat se charitatem habere nullus sciret se confessum fuisse ergo non est de necessitate confessionis, quòd sit charitate formata.

¶ RESPONDEO dicendum quod confessio est actus virtutis & pars sacramenti secundum autem quod est actus virtutis est actus meritorius propriè, & sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi: sed secundum quod est pars sacramenti sic ordinat confitētem ad sacerdotem, qui habet claues Ecclesiæ. qui per confessionem confitentis conficientiam cognoscit, & secundum hoc confessio potest esse etiam in eo, qui non est contritus: quia potest peccata sua confiteri sacerdoti, & clauibus Ecclesiæ se subiicere: & quamuis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet & sic etiā in aliis sacramentis. Vnde non tenetur iterare cōfessionem qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri.

¶ AD primum ergo dicendum quod authoritas illa intelligenda est quantum ad fructum confessionis percipiendum quem nullus extra charitatem existens percipit.

¶ Ad secundum dicendum, quod contritio & satisfactio fiunt Deo, sed confessio fit homini, & ideò de ratione contritionis & satisfactionis, est quod homo sit Deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.

¶ Ad tertium dicendum, quod ille qui peccata quæ habet narrat vere loquitur: & sic cor concordat voci: vel verbis quantum ad substantiam confessionis, quamuis discordet à confessionis fine.

ARTICVL. II.

¶ Virum oporteat confessionem esse integram.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ non oporteat confessionem esse integram, vt scilicet omnia peccata vni sacerdoti confiteatur. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ: sed quanto pluribus sacerdotibus quis cōfiteatur, tanto maiorē erubescentiam patitur. ergo fructuosior est cōfessio si pluribus sacerdotibus diuidatur.

2 Præterea: Cōfessio ad hoc necessaria est in pœnitētia, vt pœna secundū arbitriū sacerdoti peccato taxetur. Sed sufficiens pœna potest imponi à diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis. ergo non oportet vni sacerdoti omnia peccata confiteri.

3 Præterea, potest contingere quod post confessionem factā & satisfactionē perfectam recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur, memoria non habebat, & tunc copiam proprij sacerdotis cū quo primo confessus fuerit habere non poterit. ergo poterit id solum peccatum alteri confiteri: & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus confitebitur.

4 Præterea, Sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis nisi propter absolutionem: sed quādoque sacerdos qui cōfessionem audit potest de quibusdam peccatis absoluere, nō de omnibus: ergo ad minus in tali casu non oportet quod cōfessio si integra.

¶ SED CONTRA Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ, sed dividere confessionem, ad hypocrisim pertinet: vt Aug. dicit, ergo confessio debet esse integra.

¶ Præterea, Confessio est pœnitētiæ pars, sed pœnitentia debet esse integra ergo & confessio.

¶ RESPONDEO dicendū, q̄ in medecina corporali oportet quòd medicus non vnum solùm morbum contra quem medicinam dare debet cognoscat, sed etiam vniuersaliter totam habitudinem ipsius infirmi: eo quod vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur, & medicina quæ vni morbo competeret alteri nocumētum præstaret, & similiter est in peccatis, quia vnum aggrauatur ex adiunctione alterius, & illud quod vni peccato esset cōueniens medicina, alteri incentiuum præstaret cùm quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit vt Grego. in Pasto. docet. & ideo de necessitate confessionis est quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet. quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulario.

¶ AD primum ergo dicendum quod etsi erubescentia sit multiplicior, quando diuidit diuersa peccata diuersis tamen omnes simul non sunt ita magnæ erubescentiæ, sicut illa vna qua quis omnia sua simul confiteretur: quia vnum peccatum per se considerarum non demonstrat ita malam dispositionem peccātis, sicut quando est cum pluribus aliis consideratum: quia in vnum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia vel infirmitate labitur: sed multitudo peccatorum demonstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem eiusdem.

¶ Ad secundum dicendū quòd pœna à diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiens: quia quilibet consideraret vnum per se & non grauitatem ipsius quam habet ex adiunctione alterius & quandoque pœna quæ contra vnum peccatum daretur esset promotiua alterius peccati: & præterea sacerdos confessionem audiēs, vicem Dei gerit. & ideo debet ei fieri hoc modo cōfessio sicut

sicut fit Deo in contritione. Vnde sicut non esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis contereretur, ita non esset confessio, nisi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint confiteatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quando aliquis recordatur eorū quæ prius oblitus erat, debet etiā ea quæ prius confessus fuit confiteri, & præcipuè si non potest eundem habere, cui ante confessus fuerat, qui omnia cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessarium, quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex adiunctione, alterius: peccatorum autem de quibus cōfessus est, manifestauit quantitatem, quam ex seipsis habent: ad hoc aūt q̄ sacerdos vtranque quantitatē peccati huiusmodi cognoscat, sufficit quòd hoc peccatum cōfitens dicat expliciter, & alia in generali, dicendo, q̄ cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam si sacerdos non de omnibus posset absoluere, tamen tenetur sibi omnia confiteri, vt quātitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non potest absoluere, ad superiorem remittat.

ARTICVL. III.

¶ Virum quis possit per alium, vel per scriptum confiteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd possit per alium quis cōfiteri: vel per scriptum, quia confessio necessaria est ad hoc vt conscientia pœnitētis sacerdoti pādatur, sed homo potest per alium vel per scriptum, suam conscientiā sacerdoti manifestare. ergo sufficit per alium vel per scriptum confiteri.

2 Præterea Quidam non intelliguntur à propriis sacerdotibus propter linguæ diuersitatem, & tales non possunt nisi per alios confiteri: ergo nō est de necessitate sacramēti, quòd per seipsum quis confiteatur: & ita videtur quòd si per alium quis confessus fuerit qualitercunque, sufficiat ei ad salutem.

3 Præterea, De necessitate sacramenti est, quòd homo proprio sacerdoti cōfiteatur, vt ex dictis patet, sed aliquādo proprius sacerdos est absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui, posset autem per scriptū ei suam conscientiā manifestare, ergo videtur q̄ per scriptū ei suam conscientiam transmittere debeat.

¶ SED CONTRA, Homo ad confessionem peccatorū, sicut ad confessionem fidei obligatur: sed confessio fidei ore est facienda, vt patet. Roman. 10. ergo & confessio peccatorum.

¶ Præterea, Qui per seipsum peccauit, per seipsum debet pœnitere. sed confessio est pœnitentiæ pars. ergo pœnitens debet confiteri propria voce.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd confessio non solùm est actus virtutis, sed etiam pars sacramenti: quamuis autem ad eā secundum quod est actus virtutis, sufficeret qualitercunque fieret, & si non esset tanta difficultas in vno modo sicut in alio: tamen secūdum quod est pars sacramenti, habet determinatum actum, sicut & alia sacramenta habent determinatam materiam. & sicut in baptismo ad significandam interiorem ablutionem, assumitur illud elementum, cuius est maxima vis in abluendo: ita in actu sacramenti confessionis ad manifestandum ordinatè assumitur ille actus, quo maximè consueuimus manifestare, s. propriū verbū. Alij enim modi sunt inducti in supplementum illius.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd sicut in baptismo non sufficit qualitercunque abluere, sed per elementum determinatum: ita nec in pœnitentia sufficit qualitercunque peccata manifestare, sed oportet quòd per actum determinatum manifestentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in eo qui vsum linguæ non habet, sufficit quòd per scriptum aut per nutum aut interpretē confiteatur, quia non exigitur ab homine plus quam possit, quamuis homo non possit vel debeat Baptismum accipere, nisi in aqua, quia aqua est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur, sed actus confessionis est à nobis. & ideò quando nō possumus vno modo, debemus secundum, quòd possumus confiteri.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in absentia proprij sacerdotis potest etiam laico fieri confessio: & ideò non oportet quòd per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus, quàm ille cui fit confessio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd illæ cōditiones, quæ à magistris assignātur, his versibus contētæ, nō requirantur ad confessionem.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parēs parata.

Fides enim & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes. Ergo non debent poni per se conditiones confessionis.

2 Præterea, Purum est quod non habet permixtionem: similiter simplex compositionem & permixtionem aufert. ergo superfluè alteruttum ponitur.

3 Præterea, Peccatum semel commissum nullus tenetur cōfiteri nisi semel. ergo si homo peccatum non iterat, non oportet, quòd sit frequens.

4 Præterea, Cōfessio ad satisfactionem ordinatur. sed satisfactio quandoque est publica. ergo & confessio non semper debet esse secreta.

5 Præterea, Illud quod non est in potestate nostra, nō requiritur à nobis; sed lachrymas emittere, non ex in potestate nostra.

SED contra est Magistrorum assignatio. ergo non requiritur ad confitentem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dictarum conditionum quædam sunt de necessitate confessionis, quædam de bene esse ipsius. Ea autem quæ sunt de necessitate cōfessionis, vel competunt ei secūdum quòd est actus virtutis, vel secundum quòd est pars sacramenti. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis, cuius est actus, aut ex ipsa ratione actus. Virtutis autem in genere sunt quatuor cōditiones: vt̄ in 2. Ethi. dicitur. Prima est, vt aliquis sit sciens: & quātum ad hoc cōfessio dicitur esse discreta, secundum quòd in actu omnis virtutis prudentia requiritur: est autem hæc discretio, vt maiora eum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio est, vt si eligens, quia actus virtutum debent esse voluntarij: & quantum ad hoc dicit, libens. Tertia conditio est vt propter hoc, scilicet debitum finem operetur: & quantum ad hoc dicit q̄ debet esse pura, vt scilicet recta sit intentio. Quarta est, vt immobiliter operetur: & quātum ad hoc dicit quòd debet esse fortis: vt scil cet, propter verecundiam dicere veritatem non dimittat. Est autem confessio actus virtutis pœnitentiæ, quæ quidem primò initium sumit in horrore turpitudinis peccati: & quātum ad hoc confessio debet esse verecunda, vt scilicet nō se iactet de peccatis propter aliquā sæculi vanitatem admixtam. Secūdò progreditur ad dolorem de peccato commisso: & quantum ad hoc dicitur esse lachrymabilis. Tertiò, in abiectione sui terminatur: & quātum ad hoc debet esse humilis, vt se miserum confiteatur & infirmum. Sed ex propria ratione huiusmodi actus, qui est cōfessio, habet quòd sit manifestatiua, quæ quidem manifestatio per quatuor impediri potest. Primò, per falsitatem: & quantum ad hoc dicit, fidelis, id est vera. Secundò, per obscuritatem verborum, & contra hoc dicit nuda, vt non inuoluat obscuritatem verborum. Tertiò, per verborum multiplicationem: & propter hoc dicit, Simplex, vt nō recitet in confessione nisi q̄ ad quantitatem peccati pertinet. Quartò, vt non subtrahatur aliquid de his quæ manifestanda sunt, & contra hoc dicit, Integra. Secundum autem quòd confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti, Vnde oportet quòd sit accusans ex parte confitentis, patere parata per comparationem ad sacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis cōfcientiæ agitur. Sed de bene esse confessionis est, quòd sit frequens, & q̄ sit Accelerata, vt scilicet statim confiteatur.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd non est inconueniens, q̄ conditio vnus virtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur, vel quia medium quod est vnius virtutis, principaliter etiam aliæ virtutes per participationem habent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc conditio pura intentionis excludit peruersitatem, à qua homo mundatur, si simpliciter alieni admixtionem excludit.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ hoc non est de necessitate cōfessionis, sed de bene esse.

¶ Ad quartum dicendum, quod propter scandalū aliorum qui possunt ex peccatis auditis ad malum inclinari: non debet cōfessio fieri in publico, sed in occulto, ex pœna autem satisfactoria non scandalizatur ita aliquis, quia quādoque pro paruo, vel nullo simili a opera satisfactoria fiunt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd intelligendum est de lachrymis mentis.

QVÆSTIO DECIMA DE

effectu confessionis in quaecunque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu confessionis.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum confessio liberet à morte peccati.

¶ Secundò, vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

¶ Tertiò, vtrum confessio aperiat paradisum.

¶ Quartò, vtrum confessio tribuat spem salutis.

¶ Quintò, vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

¶ Virum confessio liberet a morte peccati. *Tho. vbi supra ar. 5. & sequen.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod confessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitur. sed contritio sufficienter delet culpam. ergo confessio non liberat à morte peccati.

2 Præterea, sicut mortale est culpa, ita etiam veniale. sed per confessionem fit veniale quod prius fuit mortale, vt in littera dicitur. ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

¶ SED CONTRA est, Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti. sed pœnitentia à culpa liberat. ergo & confessio.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd pœnitẽtia inquantum est sacramentum, præcipuè in confessione perficitur, quia per eam homo ministris Ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Cõtritio enim votum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur: & quia in sacramento Pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum, sicut in Baptismo: ideò eo modo cõfessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpã, sicut & Baptismus. Liberat enim baptismus à morte peccati non solùm secundum quòd actu percipitur, sed etiam secundum quòd in voto habetur: sicut patet in illis, qui iam sanctificati ad baptismum accedunt. & si aliquis impedimentum nõ præstaret ex ipsa collatione baptismi, gratiam consequeretur, remittentẽ peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et similiter dicendum est de cõfessione adiuncta absolutioni: quia secundum quòd in voto pœnitentis præcessit, à culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis & absolutionis gratia augetur, & etiam remissio peccatorũ daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tũc obicẽ gratiæ nõ præberet: & ideò sicut de baptismo dicitur, quòd liberat à morte, ita etiã de confessione dici potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cõtritio habet votũ confessionis annexum: & ideò eo modo liberat à culpa pœnitentes sicut desiderium Baptismi baptizandos.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd veniale non sumitur pro culpa. sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur quod culpa in culpam conuertat, sed pœnitus annihilet. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut verbum otiosum. Alio modo ex causa, id est veniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic, quia per confessionem hoc euenit, quòd de culpa prætetita homo veniam consequatur.

ARTICVL. II.

¶ Virum confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd cõfessio non liberet aliquo modo à pœna: quia peccato non debetur nisi pœna æterna vel temporalis: sed pœna æterna per contritionem dimittitur: pœna autem temporalis per satisfactionem. ergo per confessionem nihil dimittitur de pœna.

2 Præterea, Voluntas pro facto reputatur, vt in littera dicitur. sed ille qui contritus est, habuit propositum confitendi. Ergo tantum valuit sibi sicut si fuisset confessus: & ita per confessionem, quam posteà facit, nihil de pœna dimittitur.

¶ SED CONTA, Pœnam habet confessio, sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & per confessionem.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd confessio simul cum absolutione habet vim liberãdi à pœna dupliciter. vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidem liberat in voto existens à pœna æterna: sicut etiam à culpa, quæ quidem pœna est cõdemnas & ex toto exterminãs: à quo homo liberatus, adhuc manet obligatus ad pœnã temporalẽ, secũdum quòd pœna est medicina purgans & promouens. & hæc pœna restat in purgatorio patienda etiam iis, qui à pœna inferni liberati sunt; quæ quidẽ pœna est improportionata viribus pœnitẽtis in hoc mundo viuentis: sed per vim claciũ intantũ minuitur, q̃ proportionata viribus pœnitentis remanet, ita q̃ satisfaciendo, se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnãerubescentiæ annexũ: & ideò quantò aliquis pluries de ipsis peccatis cõfiteatur tantò magis pœna minuitur.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd voluntas pro facto non reputatur in iis quæ sunt ab alio, sicut est de Baptismo. Non enim tantum valet voluntas suscipiendi Baptismum, sicut ipsius susceptio, sed reputatur volũtas pro facto in iis quę sunt omnino ab homine: & iterum quantum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionem, & huiusmodi: reipectu quorum attenditur meritũ accidentaliter & secundariò, & ideò confessus & absolutus, minus in purgatorio punietur, quàm contritus tantùm.

ARTICVLVS III.

¶ Virum confessio aperiat paradisum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ confessio nõ aperiat paradisum, quia diuersorum sacramentorũ diuersi sunt effectus, sed apertio paradisi effectus est baptismi. ergo nõ est effectus confessionis.

2 Præterea, In id quod clausum est, ante apertionem intrare nõ potest. sed antè cõfessionem motiens intrare paradisum potest. ergo confessio non aperit paradisum.

¶ SED CONTRA, Confessio facit hominem subiici clauibus Ecclesiæ. sed per eas aperitur paradisus. ergo & per confessionem.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd à paradisi introitu prohibe tur aliquis per culpam & reatum pœnæ. & quia huiusmodi impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet. ideò dicitur paradisum aperire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quamuis baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamẽ agunt in vi vnius passionis Christi, per quam aditus paradisi est apertus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante votum confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis posteà per contritionem votum confessiõis importãtem apertus sit, etiam ante cõfessionem actualiter factam, non tamen obstaculum reatus est totaliter amotum ante confessionem & satisfactionem.

ARTICVL. IIII.

¶ Virum confessio spem tribuat salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ effectus cõfessionis poni non debeat, quòd tribuit spem salutis: quia spes ex omnibus meritoris actibus prouenit. & sic non videtur proprius effectus confessionis.

2 Præterea, Per tribulationem ad spẽ peruenimus, vt patet Roman. 5. sed tribulationem homo præcipue in satisfactione sustinet, ergo tribuere spem salutis magis est satisfactionis, quàm confessionis.

¶ SED CONTRA, Per cõfessionem homo fit humilior & mitior, sicut in littera Magister dicit. sed per hoc homo accipit spem salutis. ergo confessionis effectus est tribuere spẽ salutis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd spes remissionis peccatorum nõ est nobis nisi per Christum, & quia homo per cõfessionem se subiicit clauibus Ecclesiæ ex passione Christi virtutem habentibus: ideò dicitur quòd confessio spem salutis tribuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex actibus nõ potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia Redẽptoris. & quia confessio gratię Redemptoris innititur, ideò spem salutis tribuit, non solum vt actus meritorius, sed vt pars sacramenti.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd tribulatio spẽ salutis tribuit per experimentum propriæ virtutis, & purgationem à pœna: sed confessio etiam modo prædicto.

ARTICVLVS V.

¶ Virum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita. Tho. dist. 21. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 2.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd confessio generalis nõ sufficiat ad deiẽdũ peccata mortalia oblita. Peccatum enim per confessionem deletum, non est necesse iterum confiteri. si ergo peccata oblita, per confessionem generalem dimitterentur, nõ esset necessarium, quòd cùm ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

2 Præterea, Quicunque non est conscius sui peccati, vel non habet peccatum, vel est oblitus sui peccati. si ergo per generalẽ cõfessionem peccata mortalia oblita dimittũtur, quicunque nõ est sibi conscius de aliquo peccato mortali, per generalem confessionẽ potest esse certꝰ quòd sit immunis à peccato mortali: quod est contra Apostolum 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.

3 Præterea, Nullus ex negligentia reportat commodum: sed nõ potest esse sine negligẽtia, q̃ aliquis peccatũ mortale obliuiscatur antequàm ei dimittatur. ergo nõ reportat ex hoc tale commodũ, quòd sine speciali cõfessione de peccato ei dimittatur.

4 Præterea, Magis est elõgatũ à cognitione cõfitentis id quod est omnino ignoratũ, quã illud cuius est oblitus, sed peccata ignorãtiã cõmissa generalis cõfessio nõ delet: quia tũc hæretici qui nesciũt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata: aut etiã aliqui simplices per generalẽ confessionẽ absoluerentur, quod falsum est. ergo generalis confessio non tollit peccata oblita.

¶ SED CONTRA Psal. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. sed iste qui cõfitetur omnia quæ scit, accedit ad Deum quantùm potest. ergo non confunditur, vt repulsam patiatur, sed veniam consequitur.

¶ Præterea, Ille qui cõfitetur, veniã cõsequitur, nisi sit fictus. sed ille, q̃ cõfitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorũ oblitus, nõ ex hoc est fictus, quia ignorãtiã facti patitur, quæ à peccato excusat. ergo veniam consequitur: & sic peccata, quæ oblita sunt relaxantur, cùm impium sit dimidiam sperare veniã.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet: & sic confessio directè ordinatur ad dimissionem pœnæ, quod quidem facit ex erubescentia, quam habet ex vi clauium, quibus se confitens subiicit. Contingit autem quandoque quòd, per contritionem præcedẽtem peccatum aliquod deletum est, quo ad culpã, siue in generali, si eius

eius memoria tunc non habebatur, siue in speciali, & tunc quando confitens alicuius peccati oblitus est, confessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi clauium, quibus se confitens subiicit. nullum obstaculum quantum in ipso est ponens, sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnam minuebat, pœna illius, de qua quis specialiter corã sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in confessione sacramentali non solùm requiritur absolutio, sed iudicium sacerdotis satisfactionem imponẽtis expectatur: & quamuis iste absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

¶ Ad secundum dicendum, quod confessio non operatur (vt dictum est) nisi cõtritione præsuppositа, de qua quando vera fuit, non potest aliquis scire, sicut nec scire potest, an gratiæ habeat plenitudinem: & ideò non potest scire vtrum per confessionem generaleam sit sibi peccatum oblitum dimissum per certitudinem, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare.

¶ Ad tertium dicendum, quod iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem cõsequitur, sicut alias consequutus fuisset: nec tantum meretur, & tenetur iterũ confiteri, cùm ad memoriam peccatum venerit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ignorantia iuris non excusat, quia ipsa peccatum est, sed ignorãtia facti excusat. Vnde aliquis de hoc quod nõ cõfitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorantiã iuris diuini, non excusatur à fictione: excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circumstantiæ: sicut si cognouit alienam, quam credidit esse suam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti & ideò excusat à peccato fictionis in confessione: quod fructum absolutionis & confessionis impedit.

QVÆSTIO VNDECIMA DE SIGILLO

confessionis, in quinque articulos diuisa.

EINDE quæritur de sigillo confessionis.
Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum in quoliber casu teneatur homo celare ea, quæ habet sub sigillo confessionis.

¶ Secundò, vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quã illa quæ habita sunt de confessione.

¶ Tertiò, vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

¶ Quartò, vtrũ sacerdos possit aliis reuelare delicta confitẽtis.

¶ Quintò, vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

¶ Virum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit.

Tho. 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non in quolibet casu tenetur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia, sicut dicit Berna. quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat. Sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret, sicut si aliquis in confessione scit aliquem hęreticum, quem non potest inducere ad hoc, quod desistat à corruptione plebis: & similiter de illo, qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui cõtrahere volunt: ergo talis debet confessionem reuelare.

2 Præterea, Illud ad quod quis obligatur ex præcepto Ecclesiæ tantùm, non est necesse obseruari, mandato Ecclesiæ in contrarium facto: sed celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantùm. si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quod quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille qui scit per confessionem, debet dicere.

3 Præterea, Magis debet homo conseruare conscientiam suam, quam famam alterius, quia charitates ordinata est. sed aliquãdo aliquis peccatum celans, incurrit propriæ cõscientiæ damnum: sicut cùm in testimonium adducitur pro peccato illo quod scit & iurare cogitur de veritate dicenda, vel cùm aliquis Abbas scit per cõfessionem alicuius Prioris subiecti sibi peccatum ex cuius occasione inducit ipsum ad ruinã, si ei prioratum dimittat, vnde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem. auferendo autem videtur confessionem publicare. ergo videtur quod in aliquo casu liceat confessionem publicare.

4 Præterea, Aliquis sacerdos per confessionem alicuius, quem audiuit potest accipere conscientiam, quod sit prælatione indignus. sed quilibet tenetur cõtradicere promotioni indignorũ si sua interfit. cùm ergo contradicẽdo suspitionem inducere videatur de peccato: & sic quodammodo confessionem reuelare, videtur quod quandoque oporteat confessionem reuelare.

¶ SED contra est quod dicit Decre. de pœniten. & re. caueat sacerdos ne verbo vel signo vel quouis modo prodat aliquatenus peccatorem.

¶ Præterea, Sacerdos debet Deo, cuius minister est conformari, sed Deus peccata quæ per confessionem panduntur, non reuelat sed tegit. ergo nec sacerdos reuelare debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sacramentis, ea quæ exterius geruntur, sunt signa rerum, quæ interius cõtingunt. & ideò confessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris subiectionis qua quis Deo subiicitur. Deus autem peccatum illius qui se sibi subiicit per pœnitentiam, tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentię significari. & ideò de necessitate sacramenti est, quod quis per confessionẽ celet, & tanquam violator sacramenti peccet, qui cõfessionem reuelat. Et præter hoc sunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simpliciùs etiam peccata confitentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quidam dicunt q̃ sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus pœnitens emendationem promisit: aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse & non abesse. Sed hæc opinio videtur erronea, cùm sit contra veritatem sacramenti. Sicut enim baptismus est sacramentum, quamuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti: ita confessio non definit esse sacramentalis, quamuis ille qui cõfitetur, emendationem non proponat, & ideò nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum confessionis contra charitatem militat, quia charitas non requirit, quòd opponatur remedium peccato, quod homo nescit. Illud autem quod sub confessione scitur, est quasi nescitum, cùm illud nesciat vt homo, sed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus quantùm potest siue reuelatione cõfessionis, sicut monendo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponẽdo, ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere Prælato, quòd diligentiùs vigilet super gregem suum, ita tamen quòd nõ dicat aliquid per quod verbo vel nutu confitentem prodat.

¶ Ad secundum dicendum, quod præceptum de confessione seruanda consequitur ipsum sacramentũ, & ideo sicut præceptum de confessione sacramentali faciendo est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione vel iussione humana homo absolui ab ea: ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latæ, quòd dicat, si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere, quia debet existimare quòd iurentio præcipienris est, si sciat vt homo, hoc autem non scit vt homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus, non deberet dicere, nec excõmunicationem incurreret, quia non est subiectus superiori suo nisi vt homo: hoc autem non scit vt homo, sed vt Deus.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ homo non adducitur in testimoniũ, nisi vt homo: & ideò sine læsione conscientiæ potest iurare se nescire quod scit tantùm vt Deus. Similiter etiam potest Prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum vt Deus, vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remediũ, nisi eo modo, quo ad ipsum refertur. Vnde in iis quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodẽ foro, inquantum potest, adhibere remedium, vt Abbas in casu prædicto admoneat eum vt prioratum resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eum à cura prioratus, ita tamẽ quòd omnis suspicio videtur de cõfessionis reuelatione.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex multis aliis casibus redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ vel ætatis, vel alicuius huiusmodi & ideò qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem reuelat.

ARTICVLVS II.

¶ Virum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione.

Tho. dist. vbi sup. ar. 1. & sequen.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extendat ad alia quàm illa quæ sunt de confessione. Quia de confessione non sunt, nisi peccata. sed aliquando cum peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confessionem non pertinent. ergo cùm sacerdoti dicatur vt Deo, videtur quod etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

2 Præterea, Aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo confessionis. ergo sigillum confessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

¶ SED CONTRA, Sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni. sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento non se extendunt vltra sacramentum illud. ergo sacramentum confessionis non se extendit, nisi ad ea de quibus est confessio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis directè non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacramentalis cõfessio: sed in directè id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiã ad sigillum cõfessionis pertinet, sicut illa per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt celanda, tũ propter scandalum, tum propter proniratem, quæ ex consuetudine accidere posset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Et per hoc patet responsio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quod aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in cōfessione haberet, quamuis sub sigillo confessionis non habeat.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ nō solùm sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis confitetur sacerdoti per interpretem necessitate vrgente, sed interpres (vt videtur) tenetur confessionem celare, ergo etiā non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet.

2 Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri, sed ille tenetur peccata celare, cùm sibi dicantur, sicut Deo, ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

3 Præterea, Aliquando aliquis sacerdotem fingit vt conscientiam alicuius exploret per hāc fraudē, & ille etiam (vt videtur) peccat si confessionem reuelet, ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

¶SED CONTRA est, q̄ solus sacerdos minister est huius sacramenti: sed sigillū confessionis est annexum huic sacramēto ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

¶Præterea, Homo tenetur ea, quæ in confessione audit celare, sinon scit ea vt homo, sed vt Deus. sed solus sacerdos est minister Dei, ergo solus sacerdos tenetur occultare.

¶RESPONDEO dicēdum, quod sigillum confessionis competit sacerdoti, inquantum est minister huius sacramenti, quod nihil aliud est quam debitum confessionem celandi, sicut clauis est potestas absoluendi. tamen sicut aliquis, qui nō est sacerdos in aliquo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, propter necessitatem, ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare, quamuis propriè loquendo, sigillum confessionis non habeat.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ de licentia confitentis non possit sacerdos peccatū, quod habet sub sigillo confessionis, aliquando prodere. Quod enim non potest Superior, non potest Inferior. sed papa non posset aliquem licentiare, q̄ peccatum, quod habet in confessione, alteri prodere. ergo nec ille qui confitetur potest ipsum licentiare.

2 Præterea, Illud quod est institutū propter bonum cōmune Ecclesiæ, non potest ex arbitrio vnius irritari: sed celatio confessionis est instituta propter bonum totius Ecclesiæ, vt homines confidentius ad confessionem accedant. ergo ille qui confitetur non potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

3 Præterea, Si possit licentiari sacerdos, videtur dari pallium malitiæ magnę sacerdotibus, quia possent prętendere sibi licentiam datam. & sic impunè peccarent: quod est inconueniens, & sic videtur quod non possint à confitente licentiari.

4 Præterea, Ille cui iste reuelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo confessionis, & sic poterit peccatū publicari, q̄ iam delerum est: quod est inconueniens. ergo non potest licentiare.

¶SED CONTRA, Superior potest mittere peccatorem cum literis ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius. ergo de voluntate confitentis, potest sacerdos peccatum reuelare alteri.

¶Præterea, Qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere. sed confitens potest peccatum suum, quod fecit per se alteri reuelare. ergo potest per sacerdotem facere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duo sunt propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare, primò & principaliter quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantum scit illud vt Deus, cuius vicem gerit in confessione. Alio modo propter scandalum vitandum: potest autem confitens facere, quòd sacerdos illud quod scibat vt Deus, sciat etiam vt homo, quod facit, dum licentiat eum ad dicendum. & ideò si dicat, non frangit sigillum confessionis, tamen debet vitare scandalum dicendo, ne fractor sigilli prædicti reputetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd papa non potest licentiare sacerdotem ad dicendum: quia non potest facere quòd illud sciat vt homo, quod tamen facere potest ille qui cōfitetur.

¶Ad secundum dicendum, quod non tollitur illud quod est institutum propter bonum commune: quia sigillum confessionis non frangitur: quia dicitur quòd alio modo scitur.

¶Ad tertium dicendum, quod ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus: quia imminet eis probatio si accusentur, quòd sine licentia confitentis reuelauerunt.

¶Ad quartum dicendum, q̄ ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante sacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis & ideò simile est de eo & de interprete, nisi fortè velit quòd ille absolutè sciat & liberè.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem & per alium modum, etiam possit reuelare illud.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ illud quod quis scit per confessionem, & etiam alio modo, possit alteri reuelare. Non enim frangitur sigillum confessionis nisi dum peccatum, quod scitur, in confessione reuelatur: si ergo iste reuelat peccatum quod in confessione audiuit, qualitercunque aliàs sciat, sigillum confessionis frangere videtur.

2 Præterea, Quicunque cōfessionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc quod peccata ipsius nō reuelet, sed si aliquis promitteret alicui tenere priuatū ei quod dicitur, quantumcūque post sciret, deberet priuatum tenere. ergo quod quis in confessione audiuit, quantumcunque aliàs sciat, debet priuatum haberi.

3 Præterea, Duorum quod est altero potentius, trahit ad se reliquum, sed scientia, qua quis scit peccatum vt Deus est potentior & dignior scientia, qua scit peccatum vt homo. ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari secundum quòd scientia, qua scit vt Deus exigit.

4 Præterea, Secretum confessionis institutum est ad vitandum scandalum, & ne homines à confessionibus retrahantur, sed si aliquis posset dicere illud quod in confessione audiuit, etiam si aliter sciret, nihilominus scandalum sequeretur. ergo nullo modo potest dicere.

¶SED CONTRA, Nullus potest obligare ad quod non erat obligatus, nisi sit suus prælatus qui obliget eum præcepto, sed ille, qui scit hoc alicuius peccatum per visum: non erat obligatus ad celandum. ergo ille qui ei confitetur, cùm non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur.

¶Præterea, Secundum hoc posset impediri iusticia Ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excōmunicationis, quæ in ipsum ferenda erat propter aliquod peccatum, de quo conuictus est, confitetur ei qui sententiā ferre debet. sed iustitiæ exequutio est in præcepto. ergo non tenetur celare peccatum quod quis incōfessione audiuit, si alias ipsum scit.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est triplex opinio. Quidā enim dicunt, quod illud, quod in cōfessione aliquis audiuit, non potest aliquo modo dicere si sciat aliàs, siue ante siue post. Quidam vero dicunt quod per confessionem præcluditur sibi via, ne possit aliquid dicere quod prius sciuit, non autem quin possit dicere si post alio modo sciat. Vtraque autem opinio dum nimium sigillo confessionis attribuit, præiudicium veritati & iustitiæ seruandæ facit. posset enim aliquis ad peccandum esse pronior, si non timeret ab alio accusari, cui confessus est, si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multùm iustitiæ perire poterit, si testimonium ferre aliquis non posset de eo quod vidit post cōfessionem, de hoc factam: nec obstat quod quidā dicunt, quod debet protestari, se non tenere priuatū hoc quia hoc nō posset protestari, nisi postquam peccatum esset sibi dictum. Et tunc quilibet sacerdos posset reuelare peccatum, protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberum redderet. Et ideo alia opinio est communior quod illud, quod homo aliàs scit siue ante confessionem siue post, non tenetur celare, quantum ad id, quod scit vt homo, potest enim dicere, Scio illud quod videtur tenetur tamen celare illud inquantum scit vt Deus, non enim potest hoc dicere, Ego audiui hoc in confessione, tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi immineat necessitas.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quando aliquis dicit se videre quod in confessione audiuit, non reuelat quod in confessione habet nisi per accidens. Sicut qui scit aliquid per auditum & visum, non reuelat quod vidit, per se loquendo, si dicat se audiuisse, sed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit visum esse, & ideo talis sigillum confessionis non frangit.

¶Ad secundum dicendum, quod non obligatur audiens confessionem quod non reuelet peccatum simpliciter, sed prout est in confessione auditum, Nullo enim casu dicere debet se audiuisse in confessione.

¶Ad tertium dicendum, quod hoc intelligēdum est de duobus quæ habent oppositionem: sed scientia, qua scit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua scit vt homo, non sunt oppositæ: ideo ratio non procedit.

¶Ad quartum dicendum, quod non debet ita vitari peccatū ex vna parte, quod ex alia iustitia relinquatur, Veritas enim nō est propter scandalum dimittenda, & ideò quando imminet periculum iustitię & veritatis non debet dimitti reuelatio eius, q̄ in confessione audiuit, si aliter scit propter scandalum: dum tamen scandalum quantum in se est euitare nitatur.

QVÆST.

QVÆSTIO DVODECIMA DE *Satisfactione & eius qualitate, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de satisfactione: de qua, quatuor considerāda sunt. Primò, de eius quidditate, Secundò, de ipsius possibilitate: Tertio, de eius qualitate, Quarto, de iis per quæ homo Deo satisfacit.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

¶Secundò, vtrum sit actus iustitiæ.

¶Tertiò, vtrum definitio satisfactionis quæ in litera ponitur, conuenienter assignetur.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

Th. 4. dist. 15. q. 1. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod satisfactio non sit neque virtus, neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius. sed satisfactio non est meritoria. vt videtur, quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attendit, ergo satisfactio non est actus virtutis.

2 Præterea, Actus virtutis est voluntarius, sed aliquando fit satisfactio eo inuito de aliquo, vt quando aliquis pro offensa in alterum commissa à iudice punitur. ergo satisfactio non est virtutis actus.

3 Præterea. Secundū philosophum 8. Ethico. in virtute moris principale est electio: sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera. ergo nō est virtutis act'.

¶SED CONTRA, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet. sed pœnitentia est virtus. ergo satisfactio est actus virtutis.

¶Præterea, Nullus actus operatur ad deletionem peccati, nisi sit actus virtutis, quia contrarium destruitur per suum contrariū. sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur. ergo satisfactio est virtutis actus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter: & sic quilibet actus, qui malitiam non habet implicitam vel defectum debitæ circunstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quolibet tali actu potest vti virtus in suum finem, sicut est ambulare, loqui & huiusmodi. Alio modo, dicitur actus aliquis esse actus virtutis formaliter, quia ipse suo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis. formale autem cuiuslibet virtutis moralis est ratio medij. vnde omnis actus, qui rationem medij importat, actus virtutis formaliter dicitur. & quia æqualitas medium est: quod suo nomine satisfactio importat (non enim dicitur aliquis satisfacere nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliquid) constat quod satisfactio etiam formaliter est actus virtutis.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd quamuis satisfacere in se sit debitum: tamen inquantum satisfaciens voluntate hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operantis, & sic operans facit de necessitate virtutem. ex hoc enim debitum dimittere habet meritum, quod necessitatem importat, quæ volūtati contrariatur. Vnde si voluntas necessitati assentiat, ratio meriti non tolletur.

¶Ad secundum dicendum, q̄ actus virtutis non requirit voluntariū in eo qui patitur, sed in eo qui facit, quia illius actus est. Et cū ille: in quem iudex vindictam exercet, se habeat vt parens ad satisfactionem, non oportet. quod in eo voluntaria sis satisfactio, sed in iudice faciente.

¶Ad tertium dicendū, quòd principale in virtute potest accipi dupliciter, Vno modo principale in ipsa, inquantum est virtus, & sic ea quæ ad rationem pertinent, vel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in virtute. & sic electio & interiores actus in virtute, inquantū virtus est principaliores sunt: Alio modo potest accipi principale in virtute inquātum est talis virtus, & sic principalius in ipsa est id ex quo determinationem recipit actus interior. qui in aliquibus virtutibus determinatur per exteriores: quia electio, quæ est communis omnibus virtutibus ex hoc quòd est electio talis actus, efficitur propria huius virtutis: & sic actus exteriores in aliquibus virtutibus sunt principaliores, & ita etiam est in satisfactione.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ.

AD SECVNDVM sic proceditur Videtur quod satisfactio non sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc quòd reconcilietur ei, quam offendit. sed reconciliatio cum sit actus amoris, ad charitatem pertinet. ergo satisfactio est actus charitatis & non iustitiæ.

2 Præterea, Causæ peccatorum in nobis sunt passiones animæ, quibus ad malum incitamur. sed iustitia secundum Philosophū nō est circa passiones, sed circa operationes: cum ergo ad satisfactionem pertineat, peccatorum causas excidere, vt in litera dicitur. videtur quod non sit actus iustitiæ,

3 Præterea, Cauere in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela: sed hoc pertinet ad satisfactionem, quia ipsius est, suggestionibus peccatorum aditum non indulgere. ergo satisfactio non est actus iustitiæ.

¶SED CONTRA, Nulla virtus attendit rationem debiti, nisi iusticia, sed satisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anselmus ait, ergo satisfactio est actus iustitiæ.

¶Præterea, Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationē perficere, nisi iustitia. sed hoc fit per satisfactionem: qua constituitur æqualitas emendæ ad offensam præcedentem. ergo satisfactio est iustitiæ actus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundū Philosophum in 5. Ethic. medium iustitiæ accipitur secūdum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua, vnde eum talem a'equationem ipsum nomen satisfactionis importet, quia hoc adverbium satis æqualitatem proportionis designat, cōstat quod satisfactio formaliter iustitiæ actus est: sed iustitiæ actus secūdum philosophum est vel sui ad alterum, vt quādo aliquis reddit alteri quòd ei debet, vel alterius ad alterum, sicut quando iudex facit iustitiam inter duos. Quando autem est actus iustitiæ sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente constituitur, quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur in iustum passo. & quia satisfactio æqualitatem in ipso faciente exprimit, dicit actum iustitiæ, quę est sui ad alterum propriè loquendo, sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiam, vel in actionibus & passionibus, vel in rebus exterioribus, sicut & iniuria fit alteri, vel subtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo, & quia vsus rerum exteriorum est dare, ideo actū iustitiæ secūdum quòd æqualitatē in rebus exterioribus cōstituit propriè dicit hoc quod est reddere, sed satisfacere manifestè æqualitatem in actionibus demonstrat, quamuis quandoque vnum pro alio ponatur. Et quia adæquatio nō est, nisi in æqualium, ideò satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit, quæ quidem offensam constituit, & ideò habet respectum ad offensam præcedentē. nulla autē pars iustitiæ respicit offensam præcedentem, nisi iustitia vindicativa, quæ æqualitatem constituit in eo qui iniustum patitur indifferenter, siue sit patiens idem quod agens, vt quando aliquis sibiipsi pœnam infert, siue non sit idem quod agens, vt quando iudex aliū punit, ad vtrumque vindicativa iustitia se habente: similiter & pœnitentia quæ æqualitatem rātum in faciente importat, quia ipsemet pœnitens. pœnam tenet: sit, vt quodammodo pœnitentia vindicativæ iustitiæ species sit. & per hoc cōstat quod satisfactio quæ æqualitatē respectu offensę præcedētis in satisfaciēte importat, opus iustitiæ est, quantum ad illam partem: quæ pœnitentia dicitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod satisfactio (vt ex dictis patet,) est quædam iniuriæ illatæ recompensatio, vnde sicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatem amicitiæ pertingebat, & per consequens ad inæqualitatem amicitiæ oppositam, ita & satisfactio directè ad æqualitatem iustitiæ perducit, & ad æqualitatem amicitiæ ex consequenti. & quia actus aliquis elicitiuè ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediatè ordinatur, imperatiuè autem ab illo, ad cuius finem vltimo tendit ideo satisfactio elicitiuè est à iustitia, sed imperatiuè à charitate.

¶Ad secundum dicendum, quod quāuis iustitia sit principaliter circa operationes, tamen etiam ex consequenti est circa passiones, inquantū sunt operationum causæ. Quarè sicut iustitia cohibet iram, ne alteri læsionem iniustè inferat, & cōcupiscentiam ne ad alienum thorum accedat: sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

¶Ad tertium dicendum, quod quælibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eò quod formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis, cum secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, vt patet per definitionem virtutis in 2. Ethicor.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod definitio satisfactionis in litera inconuenienter ponatur ab Aug. dicit enim, quod satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorū suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est, sed in hac vita non possumus fomitem excidere. ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere,

2 Præterea. Causa peccati est fortior quam peccatum, sed homo per se non potest peccatum excidere. ergo multò minus causas peccati, & sic idem quod prius.

3 Præterea, Satisfactio cum sit pars pœnitentiæ, præteritum respicit, non futurum, sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorū, respicit futurum. ergo nō debet poni in definitione

Universidad de Deusto
Biblioteca

satisfactionis.

4 Præterea, Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritę, sed de offensa præcedenti nulla fit mentio. ergo inconuenienter assignatur definitio satisfactionis.

5 Præterea, Anselmus ponit aliam definitionẽ in lib. Cur Deus homo, scilicet satisfactio, est honorem debitum Deo impẽdere, in qua nulla fit mentio horum quæ Augu. hic ponit. ergo altera earum videtur esse incompetens.

6 Præterea, Honorem debitum, potest innocens impẽdere, sed satisfacere non competit innocenti. ergo definitio Aug. est malè ordinata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iustitia non ad hoc tantum tendit vt inæqualitatem præcedentem auferat puniendo culpam præteritam, sed vt in futurum æqualitatem custodiat. quia secundum philosophum in 2. Ethic. Pœnæ medicinæ sunt. Vnde & satisfactio quæ est iustitiæ actus, pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, & ideò quando homo homini satisfacit, & præterita recompensat, & de futuris cauet: & secundum hoc dupliciter potest satisfactio definiri. Vno modo respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat: & sic dicitur quòd satisfactio est illatæ iniuriæ, recompensatio, secundum iustitiæ æqualitatem. Et in idem dicitur redire definitio Anselmi, qui dicit, quòd satisfacere est honorem debitum Deo impendere, vt consideretur debitum ratione culpæ commissæ. Alio modo potest definiri, secũdum quòd præseruat à culpa futura, & sic definit eam hic Aug. præseruatio autem à morbo corporali fit per ablationem causarũ, quibus morbus consequi potest. eis enim ablatis, non potest morbus sequi. Sed in morbo spirituali non est ita: quia liberum arbitrium non cogitur, vndè causis præcedentibus potest vitari, quamuis difficulter causis amotis, potest incurri: & ideò in satisfactionis definitione duo ponit, scilicet abscisionem causarum, quantùm ad primum: & renitentiam liberi arbitrii ad ipsum peccatum, quantùm ad secundum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accipiẽdæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, scilicet habitus ex consuetudine vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti, & exteriores occasiones ad peccandum, vt locus, mala societas, & huiusmodi: & tales causæ in hac vita per satisfactionẽ tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis non tollatur totaliter in hac vita per satisfactionem, etsi debiliter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia causa mali vel priuationis eo modo quo causam habet, non est nisi bonum deficiẽs: bonum autem facilius tollitur quàm constituatur: ideò facilius est, causas priuationis & mali abscindere, quam ipsum malũ remouere, quod non remouetur nisi per constructionem boni, quod patet in cæcitate & causis eius. Et tamen causæ peccati prædictæ non sunt sufficientes causæ, cùm ex eis non de necessitate sequatur peccatum: sed sunt occasiones quædam, nec iterum satisfactio sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse non potest, vt dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum: tamen etiam ex consequẽti futurum respicit, inquantum est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Augustinus definit satisfactionem, secundum quod fit Deo, cui secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quãtùm in se est, aliquid subtrahat: & ideò in satisfactione tali principalius requiritur emendatio in futuro quàm recompensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista Augustinus definiuit satisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorum cognosci potest recompensatio præteritorum, quæ fit circa eadem conuerso modo. In præterito enim respiciẽtes causas peccatorum propter peccata detestamur, à peccatis incipientes detestationis motum: sed in cautela causis incipimus, vt causis subtractis, faciliùs peccata vitemus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens quod de eodem dentur diuersæ assignationes secundum diuersa, quæ in ipso inueniuntur, & sic est in proposito, vt ex dictis patet.

¶ Ad sextum dicendum, quòd intelligitur debitum quod debemus Deo, ratione culpæ commissæ, quia debitum pœnitentia respicit, vt prius dictum est.

QVÆSTIO DECIMATERTIA, DE SATISFACTIONE POSSIBILITATE, *in duos articulos diuisa.*

DEINDE considerãdum est de possibilitate satisfactionis.

¶ Circa quod duo quæruntur.

¶ Primò, vtrum homo possit Deo satisfacere.

¶ Secundò, vtrũ aliquis pro alio satisfacere possit.

ARTIC. I.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum homo possit Deo satisfacere. Th. vbi su. ar. 2.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur q̃ homo non possit Deo satisfacere. Satisfactio enim debet æquari offensæ, vt ex dictis patet. sed offensa in deũ commissa est infinita, quia quantitatem recipit ab eo in quem committitur: cùm plus offendat qui principem percutit, quàm alium quemquam. cùm ergo actio hominis non possit esse infinita, videtur quod homo Deo satisfacere non possit.

2 Præterea, Seruus, quia totum quod habet domini est, nõ potest pro aliquo debito recompensare. sed nos serui Dei sumus, & quicquid boni habemus ab ipso habemus. cùm ergo satisfactio sit recompensatio offensæ præteritæ, videtur quod Deo satisfacere non possumus.

3 Præterea, Ille, cuius totũ quod habet, non sufficit ad vnum debitum exoluendum, nõ potest pro alio debito satisfacere: sed quicquid homo potest & habet non sufficit ad soluendum debitum pro beneficio creationis. Vnde Isa. 15. dicitur, quod ligna Libani non sufficient ad holocaustum. ergo nullo modo potest satisfactio esse pro debito offensæ commissæ.

4 Præterea, homo totum tempus suum debet in Dei seruitium expendere: sed tempus amissum non potest recuperari, propter quod est grauis iactura temporis, vt Seneca dicit. ergo non potest homo recompensationẽ Deo facere, & sic idem quod prius.

5 Præterea, Peccatum actuale mortale est grauius quàm originale, sed pro originali nemo potuit satisfacere nisi Deus & homo ergo neque pro actuali.

¶ SED CONTRA, Sicut Hiero. dicit Qui dicit Deum aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit. Sed satisfactio est in præcepto. Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. ergo possibile est Deo satisfacere.

¶ Præterea, Deus est magis misericors quàm aliquis homo sed homini est possibile satisfacere. ergo & Deo.

¶ Præterea. Satisfactio est cùm pœna culpæ æquatur, quia iustitia est idem quod contrapassum, vt pythagorici dixerunt: sed cõtigit æqualem pœnam assumere delectationi, quæ fuit in peccando. ergo contigit Deo satisfacere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod homo Deo debitor efficitur vno modo ratione beneficij accepti, alio modo respectu peccati cõmissi. & sicut gratiarũ actio vel latria vel aliqd huiusmodi respicit debitũ accepti beneficij, ita satisfactio respicit debitũ peccati cõmissi. In his autem honoribus qui sunt ad parentes & Deos. etiam secundum philosophum, impossibile est æquiualens reddere secundum quẽtitatem. sed sufficit, q̃ homo reddat quod potest, quia amicitia nõ exigit æquiualẽs, sed quod possibile, & hoc etiam est æquale aliqualiter, scilicet secundum proportionalitatem: quia sicut se habet hoc quod Deo esset debitũ ad ipsum Deum, ita hoc quod iste potest reddere ad Deum. & sic aliquo modo forma iustitiæ conseruatur, & similiter est ex parte satisfactionis. Vnde nõ potest homo Deo satisfacere, si ly satis, æqualitatem quantitatis importet: contingit autem si importet æqualitatẽ proportionis, vt dictum est, & hoc, sicut sufficit ad rationem iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis.

¶ AD Primum ergo dicendum, quod sicut offensa habuit quãdam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita satisfactio accipit quãdam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest. Quidam tamen dicunt quod habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur. sed ex parte conuersionis infinita est, & sic pro ea satisfieri potest: sed hoc nihil est, quia satisfactio non respondet peccato nisi secundum quod est offensa Dei, quod non habet ex parte conuersionis sed solum ex parte auersionis. Alij vero dicunt quod etiam quantũ ad auersionẽ pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi quod prius dictum est quia per fidem mediatoris gratia data credentibus est, si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo qui ad imaginem Dei factus est, aliquid libertatis participat. inquantum est dominus suorum actuum per liberum arbitrium, & ideo ex hoc, quod per lib. ar. agit, Deo satisfacere potest: quia quamuis Dei sit prout à Deo est sibi concessum, tamen libere traditum est, vt eius dominus sit, quod seruo non competit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ratio illa concludit q̃ Deo æquiualẽs satisfactio fieri non possit: non autem q̃ non possit sibi sufficiens fieri, quamuis enim posse suum totum homo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate salutis vt totum quod possit faciat, quia hoc est ei impossibile secũdum statum præsentis vitę, vt totum posse suum in aliquid vnum expendat: cum oporteat circa multa esse solicitum; sed est quædam mensura homini adhibita, quæ ab eo requiritur, scilicet impletio mandatorum Dei,

Dei, & super ea potest aliquid erogare vt satisfaciat.

¶ Ad quartum dicendum, quod quamuis homo non possit tempus præteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in præterito facere debuisset, quia non debuit debito præcepti totum quòd potuit, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd originale peccatum, etsi minus habeat deratione pec cati q̃ actuale, tamen est grauius malum, quia est ipsius humanæ naturæ infectio. & ideò per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit sicut actuale.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod pœnam satisfactoriam non possit vnus pro alio explere, Quia ad satisfactionem meritum requiritur, sed vnus pro altero nõ potest mereri, vel demereri cùm sit scriptum, Reddes tu vnicuique secundum opera sua. ergo vnus pro alio non potest satisfacere.

2 Præterea, Satisfactio contra contritionem & confessionem dividitur: sed vnus pro alio non potest confiteri. ergo nec satisfacere.

3 Præterea, Vnus pro alio orando etiam sibi meretur. si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio pro se satisfacit, & ita ab eo qui pro altero satisfecit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis.

4 Præterea, Si vnus pro alio satisfacere potest, ergo ex q̃ vnus soluit debitum pœnæ, alius statim à debito liberatur. ergo si moriatur, postquam tota pœna debita pro alio suscepta est, statim euolabit: vel si adhuc puniatur, duplex pœna tedetur pro eodem peccato, scilicet illius qui sati facere incipit. & illius qui punitur in purgatorio.

¶ SED CONTRA, Galat. 6. dicitur, Alter alterius onera portate, ergo videtur quod vnus possit onus pœnitentiæ pro alio impositæ suscipere.

¶ Præterea, Charitas magis potest apud Deum quam apud homines: sed vnus potest apud homines pro alterius amore debitum eius soluere. ergo multò fortius hoc in diuino iudicio fieri potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quod pœna satisfactoria est ad duo, scilicet ad solutionem debiti, & ad medicinam pro peccato vitando, inquantum ergo est ad remedium sequentis peccati, sic satisfactio vnius non prodest alteri, quia ex ieiunio vnius caro alterius non domatur, nec ex actibus vnius bene agere consueuit, nisi secundum accidens, inquantum aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ quæ efficacissimum remedium est ad vitandum peccatum, sed hoc est per modum meriti magis quam per modum satisfactionis: sed quantum ad solutionem debiti, vnus potest pro alio satisfacere, dum modo sit in charitate, vt opera eius satisfactoria esse possint. Nec oportet quod maior pœna imponatur ei qui pro altero satisfacit quam principali imponeretur, vt quidam dicunt hac ratione moti, quia pœna propria magis satisfacit q̃ aliena, quia pœna habet vim maximè satisfaciendi ratione charitatis, qua homo ipsam sustinet, & quia maior charitas apparet in hoc q̃ aliquis pro altero satisfaciat, quã si ipse satisfaceret, ideo maior pœna requiritur. Vnde dicitur in vitis Patrũ, quod propter charitatem vnius qui alterius fratris charitate ductus pœnitẽtiam fecit pro peccato quod non cõmiserat, alteri peccatorum quod commiserat, dimissum est: nec exigitur quãtum ad solutionem debiti: quod ille pro quo fit satisfactio sit impotens ad satisfaciendum, quia etiam si esset potens alio satisfaciente pro ipso ipse à debito immunis esset. sed hoc requiritur inquantum pœna satisfactoria est in remedium, vnde non est permittendum, quod aliquis pro alio pœnitentiam agat, nisi defectus, aliquis appareat in pœnitẽte, vel corporalis per quem sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis per quem non sit promptus ad portandum pœnam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod præmium essentiale redditur secundum dispositionem hominis, quia secundum capacitatẽ videntiũ erit plenitudo visionis diuinæ. & ideò sicut vnus non disponitur per actum alterius, ita vnus alteri meretur præmiam essentiale, nisi meritum eius habeat efficaciam infinitam, scilicet Christi, cuius merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam perueniunt. sed pœna temporalis pro peccato debita, post culpæ remissionem non taxatur secundum dispositionem eius cui debetur (quia quandoque ille qui est melior habet maioris pœnæ reatum) & ideò quantum ad pœnæ remissionem vnus alteri potest mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante. per quam omnes vnum sumus in Christo.

¶ Ad secundũ dicendũ, quod contritio ordinatur contra culpã quæ ad dispositionẽ bonitatis vel malitiæ pertinet, & ideò per contritionem vnius alius à culpa non liberatur, similiter per cõfessionem homo se sacramentis Ecclesiæ subiicit, non autem potest vnus sacramentũ pro alio accipere. quia in sacramento gratia suscipienti datur non alij, & ideò non est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ. sed in merito attenditur charitatis radix, & ideò ille qui ex charitate pro alio meretur, saltẽ merito cõgrui & sibi magis meretur, non autem qui pro alio satisfacit, quia illa quãtitas per se non sufficit ad vtrunque peccatum, tamẽ sibi meretur magis quàm sit dimissio pœnæ, scilicet vitam æternam.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ si ipsemet ad aliquam pœnam se obligasset, nõ priùs à debito esset immunis, quam si eam solvisset: & ideò pœnam ipse patietur, quandiu ille satisfactionem pro eo fecerit, quam si non fecerit, tũc vterque est debitor illius pœnæ, vnus pro cõmisso, alius pro omisso: & ita nõ sequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVÆSTIO DECIMAQVARTA, DE *qualitate satisfactionis, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualitate satisfactionis.

¶ Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.

¶ Secundò, vtrum ille qui de omnibus peccatis prius contritus fuit, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem fuerunt dimissa, satisfacere possit extrà charitatẽ existens.

¶ Tertiò, vtrum homo postquam charitatem habuit, valeat sibi incipiat satisfactio præcedens.

¶ Quartò, vtrum opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria.

¶ Quintò, vtrum opera prædicta valeãt ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio. Th. vbi su. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ homo possit de vno peccato sine alio satisfacere, eorum enim quæ non habent connexionem adinuicem, vnum potest auferri sine alio. sed peccata non habent connexionem, aliàs qui haberet vnum haberet omnia. ergo vnũ potest expiari sine alio per satisfactionẽ.

2 Præterea, Deus est magis misericors quã homo, sed homo recipit vnius debiti solutionem sine alio. ergo Deus satisfactionẽ vnius peccati sine alio.

3 Præterea, Satisfactio (vt in litera dicitur) est peccatorũ causas excidere, nec suggestionibus aditum indulgere: sed cõtingit hoc de vno peccato sine alio, vt scilicet luxuriã refrenet, & auaritiæ insistat. ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

¶ SED CONTRA, Isaiæ 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabant, Deo acceptum non erat, licèt ieiunij sit satisfactionis opus. sed non potest fieri satisfactio nisi per opus Deo acceptum, ergo non potest qui habet aliquod peccatum Deo satisfacere.

¶ Præterea, Satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, vt dictum est: sed peccata non possunt sine gratia euitari. ergo cùm quodlibet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato sine alio fieri satisfactio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd potest de vno peccato satisfieri sine alio, vt Magister in litera dicit. sed hoc nõ potest esse: cùm enim per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendum offensam, offensæ autem ablatio est amicitiæ restitutio, & ideò si aliquid sit quod amicitiæ restitutionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. cùm ergo quodlibet peccatum amicitiã charitatis impediat, quæ est hominis ad Deum, impossibile est quòd homo de vno peccato satisfaciat alio retẽto: sicut nec homini satisfaceret qui pro alapa sibi datæ, eum prosterneret; & aliam simul daret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod quia peccata non habent connexionem ad inuicem in aliquo vno, vnum potest quis incurrere sine alio, sed vnum & idem est secundum quod omnia peccata remittuntur: & ideò remissiones diuersorum peccatorũ connexæ sunt. & ideò de vno sine alio satisfieri non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod in obligatione debiti non est, nisi in æqualitas iustitiæ opposita: quia vnus rem alterius habet, & ideò ad restitutionem non exigitur, nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ, quod quidem potest fieri de vno debito, & non de alio. sed vbi est offensa ibi est inæqualitas non tãtum iustitiæ opposita. sed etiam amicitiæ. & ideò ad hoc quod per satisfactionem offensa tollatur, non solùm oportet quod æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem talis pœnæ, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam quod restituatur amicitię æqualitas: quod non potest fieri dum aliquid est quod amicitiam impediat.

¶Ad tertium dicendum, quod vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit, vt Gregorius dicit. Ideò qui vnum peccatum retinet, non sufficienter causas alterius peccati excidit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis ante contritis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd qui de omnibus peccatis contritus fuit prius, & postea in peccatũ incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens, dicit enim Daniel Nabuchodonosor, Dani. 4. Peccata tua eleemosynis redime. sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demonstrat. ergo potest in peccato existens satisfacere.

2 Præterea, Nemo scit vtrùm sit dignus odio vel amore. Eccl. 9. Si ergo non possit fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens.

3 Præterea, Ex intẽtione quã homo habet in principio actus, totus actus informatur. sed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit, in charitate erat. ergo tota satisfactio sequens ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

4 Præterea, Satisfactio consistit in quadam adæquatione culpæ ad pœnam, sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo qui charitatem non habet. ergo, &c.

¶SED CONTRA, Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas: sed satisfactionis est delere delicta. ergo sine charitate non habet suam virtutem.

¶Præterea, præcipuũ opus in satisfactione vel satisfaciendo est eleemosyna. sed eleemosyna extra charitatem facta nõ valet, vt patet primæ Corinth. 13. Si distribuero in cibos pauperum &c. ergo nec satisfactio aliqua est.

¶RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quòd postquam omnia peccata per præcedẽtem contritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionem peractam in peccatũ decidat, & in peccato existens satisfaciat, quòd satisfactio talis ei valeat, ita quòd si in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non potest esse, quia in satisfactione oportet quòd etiam amicitia restituta, iustitiæ qualitas restituatur, cuius contrariũ amicitiam tollit: vt philosophus in 9. Ethi. dicit. Æqualitas autem in satisfactione ad Deum non est secundum æquiualentiam, sed magis secundum acceptationem ipsius & ideò oportet quòd etiam si iam offensa sit dimissa per præcedentem cõtritionem, quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas. & ideo sine charitate opera facta nõ sunt satisfactoria.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consilium Dan. intelligitur quòd à peccato cessaret & pœniteret, & sic per eleemosynas satisfaceret.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut homo nescit pro certo vtrum charitatem habuerit in satisfaciendo vel habeat, ita etiã nescit pro certo vtrum plenè satisfecerit: & ideo dicitur Eccles. de propitiatu peccatorum, noli esse sine metu, nec tamen exigitur quòd propter hunc metum homo satisfactionem expletam iteret, si scientiam peccati mortalis non habet: quãuis enim pœnam non expiet per huiusmodi satisfactionem, tamen nõ incurrit reatum commissionis ex satisfactione neglecta: sicut nec ille qui accedit ad Eucharistiam sine conscientia peccati mortalis cui subiaceat, reatum indignæ sumptionis incurrit.

¶Ad tertium dicendum, quòd intentio illa interrupta est per peccatum sequens, & ideò non dat vim aliquam operibus post peccatum factis.

¶Ad quartum dicendum, quòd non potest fieri adæquatio sufficiens, nec secundum diuinam acceptationem, nec secundum æquiualentiam. & ideò ratio illa non sequitur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum valere possit satisfactio precedens, postquam charitatẽ habuerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd postquam homo charitatẽ habuerit valere incipiat satisfactio præcedens, secundum illod Leui. 25. Si attenuatus frater tuus &c. dicit glos. quòd fructus bonæ conuersionis debent computari ex eo tempore quo peccauit: sed non computarentur, nisi aliquam efficaciam acciperent ex charitate sequẽti. ergo post charitatẽ recuperatam valere incipiunt.

2 Præterea, Sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatũ: ita efficacia Baptismi impeditur per fictionem. sed Baptismus incipit valere recedẽte fictione. ergo satisfactio recedẽte peccato.

3 Præterea, si alicui pro peccatis commissis iniuncta fuerunt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cùm iterum confiteatur, vt ieiunia illa iteret, iniungeretur autẽ, ei si per eum satisfactio nõ impleretur. ergo per pœnitentiam sequẽtem opera præcedentia satisfaciendi efficaciam accipiunt.

¶SED CONTRA, Opera extra charitatem facta ideò non erant satisfactoria, quia fuerunt mortua. sed per pœnitentiã nõ viuificantur. ergo nec incipiunt esse satisfactoria.

¶Præterea, Charitas non informat actum nisi qui ab ipsa aliqua liter procedit: sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. ergo cũ opera facta extra charitatem nullo modo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possint, nullo modo poterunt in satisfactionem computari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd opera in charitate facta, quæ viua dicuntur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria respecta pœnę dimittendæ: & per charitatem sequentem, opera extra charitatem facta viuificãtur quãtum ad hoc quòd sunt satisfactoria, sed non quantum ad hoc quòd sunt meritoria vitæ æternæ. sed hoc non potest esse: quia vtrumque habent ex eadem ratione opera ex charitate facta scilicet ex hoc quòd sunt Deo grata. vnde sicut charitas aduenięs non potest ea gratificare quantum ad vnum, ita nec quantum ad aliud.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non debet intelligi q fructus computentur à tempore quo primò in peccato fuit, sed à tempore in quo peccare cessauit, quo scilicet vltimò in peccato fuit: vel intelligitur quando statim pòst peccatum contritus fuit, & fecit multa bona antequàm confiteretur. Vel dicendum, quantò est maior contritio, tantò magis diminuit de pœna, & quanto aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratiam contritionis disponit: & ideò probabile est quòd minoris pœnę sit debitor, & propter hoc deberet à sacerdote discrete computari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquantum inuenit eum meliùs dispositum.

¶Ad secundum dicendum, quòd baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio: & ideò adueniens charitas, quæ fictionem tollit & peccatum, facit quòd baptismus effectũ suum habeat, non autem facit hoc de satisfactione. Et præterea baptismus ex ipso opere operato iustificat, quod non est hominis, sed Dei, & ideò nõ eodem modo mortificatur sicut & satisfactio, quæ est opus hominis.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus etiam postquam actus satisfactionis transit, sicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemosynarum largitione substantię diminutio: & sic de similibus. Et tales satisfactiones in peccatis factæ non oportet quòd iterentur, quia quantum ad hoc quòd de eis manet per relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquam actus transit oportet quòd iterentur, sicut de oratione & similibus. Actus autem interior, quia totaliter trãsit, nullo modo viuificatur, sed oportet quod itereture.

ARTICVL. IIII.

¶Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria saltem tẽporalis. Quia sicut se habet pœna ad malum actum, ita se habet præmium ad bonum. sed nullum malum factum apud Deũ iuneratum, & sic per illud bonum aliquid meretur.

3 Præterea, Merces non datur nisi merito: sed operibus extra charitatem factis merces datur, vt dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quod receperiũt mercedem suam. ergo illa fuerunt alicuius boni meritoria.

3 Præterea, Duo existentes in peccato, quorũ vnus multa bona facit ex genere & circũstantia, alius autem nulla[1], non æquasset ei consulendũ vt aliquid boni faceret, sed qui magis appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit. ergo iste per opera bona quæ facit, aliquid à Deo meretur.

¶SED CONTRA, est quod Augustinus dicit, quod peccator non est dignus pane quo vescitur. ergo non potest aliquid à Deo mereri.

¶Præterea, Qui nihil est, nõ potest aliquid mereri, sed peccator non habens charitatem, nihil est secundum esse spirituale, vt patet primæ Corinth. 13. ergo non potest aliquid mereri.

¶RESPONDEO dicendum, quòd meritum propriè dicitur actio qua efficitur, vt ei, qui agit si iustum aliquid dari. sed spicit debitum ex parte recipientis, Alio modo quasi similitudinarię, quæ respicit debitum ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi, & sic iustitia dicitur decentia diuinæ bonitatis: sicut Ansel. dicit, quòd Deus iustus est cum peccatoribus parcit, quia eum decet. & secundum hoc etiam meritum dupliciter dicitur.

Vno

Vno modo per quem efficitur, vt ipse agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritum condigni. Alio modo per quod efficitur, vt sit debitum dandi in dante secundum decentiam ipsius. & ideò hoc meritum dicitur meritũ congrui. Cùm autem in omnibus illis quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est quod aliquid tale sibi debitum faciat qui amicitia caret: & ideò cùm omnia & tẽporalia & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere potest debitum recipiendi aliquid illorum nisi per charitatem ad Deum: & ideò opera extra charitatem facta, non sunt meritoria ex condigno neque æterni neque temporalis alicuius boni apud Deum. Sed quia diuinam bonitatem decet, vt vbicunque dispositionem inuenit, perfectionem adiiciat: ideò ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatẽ facta, & secundum hoc opera ista ad triplex bonum valent, scilicet ad temporalium eõsecutionem, ad dispositionem, ad gratiã, & ad assuetudinem bonorum operum, quia tamen hoc meritum non propriè dicitur meritum, ideò magis concedendum est quòd huiusmodi opera non sint alicuius meritoria, quam quòd sint.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd Philosophus dicit. 8. Ethico. Quia filius per omnia quæ facere potest, nihil æquale reddere patri potest, iis quæ à patre recipit, ideò nunquam pater debitor filij efficitur, & multò minus homo potest propter æquiualentiam operis dominum sibi constituere debitorem: & ideò nullum opus ex quantitate suæ bonitatis habet quod aliquid mereatur, sed ex vi charitatis, quæ facit ea quæ sunt amico tum esse communia. Vnde quantuncunque sit bonum extra charitatem factum, non facit propriè loquendo quòd aliquid recipiendi à Deo faciens aliis quam operibus pœnalibus fieri poterit. ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

¶SED CONTRA est quod Greg. dicit, Iustum est vt peccator tantò maiora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quãto maiora intulit damna per culpam.

¶Præterea, Per satisfactionẽ oportet peccati vulnus sanari perfectè. Sed peccatorũ medicinæ sunt pœnæ: vt Philosophus dicit 2 Ethico. ergo oportet quòd per pœnalia opera satisfactio fiat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam, à qua per eam præseruamur, & quantùm ad vtrũque exigitur quod satisfactio per opera pœnalia fiat. Recompensatio enim offensæ importat adæquationem, quam oportet esse eius qui offendit ad eum in quẽ offensa commissa est, adæquatio autem in humana iustitia attẽditur per subtractionem ab vno qui plus habet iusto, & additionem alterius cui subtractum est aliquid. Deo autem quamuis ex parte sua nihil subtrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est aliquid ei subtrahit peccando (vt dictum est.) Vnde oportet ad hoc quòd recompensatio fiat, quod aliquid subtrahatur de peccante per satisfactionem, quod in honorem Dei cedit. Opus autem bonum ex hoc quòd est huiusmodi non subtraxit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio nõ potest fieri per opus bonũ, nisi pœnale sit, & ideò ad hoc quod aliquod opus sit satisfactorium oportet quòd sit bonum: & in honorẽ Dei sit, & pœnale. vt aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pœna à culpa futura præseruat, quia non faciẽ militer etiam pœna à culpa futura præseruat, quia non faciẽ homo ad peccata redit ex quo pœnam expertus est. Vnde secũdum philosophum, pœnæ medicinæ sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis Deus non delectetur in pœnis, vt sunt pœnæ, delectatur tamen in eis vt sunt iustæ, & sic satisfactoriæ esse possunt.

¶Ad secundum dicendum, quod sicut in satisfactione cõsideratur pœnalitas, ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus diminuit cæteris patibus meritum: sed diminutio difficultatis ex promptitudine voluntatis non diminuit meritum sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex pròptitudine voluntatis quam facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

¶Ad tertium dicendum, quod debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccatis non fit. & de tali debito Anselmus intelligit.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum opera predicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd opera prædicta non valent ad pœnæ infernalis mitigationẽ, quia secundum quantitatem culpæ erit quantitas pœnæ in inferno. sed opera extra charitatem, non minuunt quantitatem peccati. ergo nec infernalis pœna.

2 Præterea, Pœna infernalis quamuis sit duratione infinita tamen intentione finita est. sed quolibet finitum consumitur aliqua finita subtractione facta. si ergo opera extra charitatem facta aliquid subtraherent debita pro peccatis, contingeret tãtum multiplicari illa opera quòd totaliter tolleretur pœna inferni, quod falsum est.

3 Præterea. Suffragia Ecclesiæ sunt magis efficacia quàm opera extra charitatem facta: sed sicut ait August. in Enchi. Damnatis in inferno nõ prosunt Suffragia Ecclesiæ: pœnæ ergo multò minùs per opera extra charitatem facta mitigantur.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc prosunt, vt sit pœna remissior, vel tolerabilior fiat damnatio.

¶Præterea, Maius est facere bonum quàm dimittere malũ: sed dimittere malum semper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret. ergo multò fortiùs facere bonum.

¶RESPONDEO dicendum, quod diminuere pœnam infernalem potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur à pœna quam iam meruit, & sic cùm nullus liberetur à pœna nisi sit absolutus à culpa, quia effectus non diminuuntur neque tolluntur, nisi diminuta vel ablata causa per opera extra charitatẽ facta, quia neque culpã tollere, neque diminuere possunt, pœna inferni mitigari non potest. Alio modo quòd meritum pœnæ impediatur: & sic huiusmodi opera minuunt pœnam inferni. Primò, quia homo reatum omissionis euadit, qui huiusmodi opera perficit. Secundò, quia huiusmodi opera aliquo modo ad bonum disponunt, vt homo ex minori contemptu etiam peccata faciat, vel etiam à multis peccatis per huiusmodi opera retrahitur, sed diminutionem vel dilationem temporalis pœnæ merentur huiusmodi opera, sicut de Achab. 3. Reg. 21. Eodem modo sicut & bonorum temporalium cõsecutionem. Quidam autem dicunt, quod diminuunt pœnam inferni nõ subtrahendo aliquid de ipsa quantum ad substantiam, sed fortificando subiectum vt melius sustinere possit. Sed hoc nõ potest esse quia fortificatio non est nisi ex absolutione passibilitatis, passibilitas autẽ est, secundũ mẽsuram culpæ: & ideò si culpa non minuitur, nec subiectum fortificari potest. Quidam etiam dicunt quòd diminuitur pœna quãtum ad vermẽ scilicet conscientiæ, licet non quãtum ad ignem. Sed hoc etiam nihil est, quia sicut pœna ignis æquatur culpæ ita & pœna remorsionis conscientiæ, vnde similis ratio est de vtroque.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO DECIMAQVINTA, DE *iis per quæ fit satisfactio, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de iis per quæ satisfactio fit.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrum satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.

¶Secundo, vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur, sint satisfactoria.

¶Tertiò, vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria. cùm dicitur, quod sunt tria, scilicet eleemosyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia.

Tho. vbi sup. art. 4. & q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. videtur quod satisfactionem non oporteat fieri per opera pœnalia. quia per satisfactionem oportet fieri recõpensationẽ ad diuinam offensam: sed nulla recompensatio videtur fieri per opera pœnalia, quia Deus non delectatur in pœnis nostris. ergo non oportet satisfactionem per opera pœnalia fieri.

2 Præterea, Quantò aliquod opus ex maiori charitate procedit, tantò minus est pœnale: quia charitas pœnam nõ habet vt dicitur primæ Ioan. 4. si ergo oportet opera satisfactoria esse pœnalia, quantò magis sunt ex charitate facta, minus erunt satisfactoria, quod falsum est.

3 Præterea, Satisfacere (vt dicit Ansel.) est honorẽ debitũ Deo impendere. sed hoc faciens aliis quam operibus pœnalibus fieri potest. ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

¶SED CONTRA est quod Greg. dicit, Iustum est vt peccator tantò maiora sibi inferat lamenta per pœnitentiam, quãto maiora intulit damna per culpam.

¶Præterea, Per satisfactionẽ oportet peccati vulnus sanari perfectè. Sed peccatorũ medicinæ sunt pœnæ: vt Philosophus dicit 2 Ethico. ergo oportet quòd per pœnalia opera satisfactio fiat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam, à qua per eam præseruamur, & quantùm ad vtrũque exigitur quod satisfactio per opera pœnalia fiat. Recompensatio enim offensæ importat adæquationem, quam oportet esse eius qui offendit ad eum in quẽ offensa commissa est, adæquatio autem in humana iustitia attẽditur per subtractionem ab vno qui plus habet iusto, & additionem alterius cui subtractum est aliquid. Deo autem quamuis ex parte sua nihil subtrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est aliquid ei subtrahit peccando (vt dictum est.) Vnde oportet ad hoc quòd recompensatio fiat, quod aliquid subtrahatur de peccante per satisfactionem, quod in honorem Dei cedit. Opus autem bonum ex hoc quòd est huiusmodi non subtraxit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio nõ potest fieri per opus bonũ, nisi pœnale sit, & ideò ad hoc quod aliquod opus sit satisfactorium oportet quòd sit bonum: & in honorẽ Dei sit, & pœnale. vt aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pœna à culpa futura præseruat, quia non faciẽ militer etiam pœna à culpa futura præseruat, quia non faciẽ homo ad peccata redit ex quo pœnam expertus est. Vnde secũdum philosophum, pœnæ medicinæ sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis Deus non delectetur in pœnis, vt sunt pœnæ, delectatur tamen in eis vt sunt iustæ, & sic satisfactoriæ esse possunt.

¶Ad secundum dicendum, quod sicut in satisfactione cõsideratur pœnalitas, ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus diminuit cæteris patibus meritum sed diminutio difficultatis ex promptitudine voluntatis non diminuit meritum sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex pròptitudine voluntatis quam facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

¶Ad tertium dicendum, quod debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccatis non fit. & de tali debito Anselmus intelligit.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum flagella presentis vitæ sint satisfactoria.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd flagella quibus à Deo in hac vita punimur, non possunt satisfactoria esse. Nihil enim potest esse satisfactorium, nisi quod est meritorium, vt ex dictis patet. sed non meremur, nisi per ea quæ in nobis sunt. cùm ergo flagella quibus à Deo punimur, non sint in nobis, videtur, quod satisfactoria esse non possunt.

2 Præterea satisfactio tantum bonorum est. sed huiusmodi sta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gella in malis inducuntur,& præcipuè eis debétur.ergo nõ possunt esse satisfactoria.

5 Præterea,Satisfactio respicit peccata præterita,sed aliquã do ista flagella infliguntur illis qui peccata non habẽt, sicut de Iob patet.ergo videtur quòd non sint satisfactoria.

¶SED CONTRA est quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur,patientia autem probationem,id est à peccato purgationem.vt glo.ibi lẽ dicit.ergo flagella huius vitæ peccata purgant,& sic sunt satisfactoria.

¶Præterea,Ambr.dicit:Et si fides,id est peccati conscientia desit, pœna satisfaciet.ergo huius vitæ flagella sunt satisfactoria.

¶RESPONDEO dicendum quòd recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit,& ab alio. Quando autem fit ab alio.talis recompensatio vindicationis magis quã satisfactionis rationem habet:quãdo autem fit ab ipso, qui offendit,habet rationem satisfactionis.Vnde si flagella,quæ pro peccatis à Deo infliguntur,fiant aliquo modo ipsius patiẽtis,rationem satisfactionis accipiunt:fiunt autem ipsius inquantum ea acceptat ad purgationem peccatorum,eis vtent patienter.Si autem omninò eis per impatientiam dissentiat, tunc non efficiunt aliquo modo ipsius:& ideò non habẽt rationem satisfactionis,sed vindicationis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd quamuis illa flagella non sint omninò in potestate nostra tamen quantum ad aliquid sunt,vt scilicet eis patienter vtamur,& sic homo facit de necessitate virtutem: vnde & meritoria & satisfactoria esse possunt.

¶Ad secũdum dicendum,quòd sicut ex eodem igne(vt Gre. dicit) aurum rutilat & palea fumat:ita etiam eisdem flagellis & boni purgantur,& mali magis inficiuntur per impatientiam: & ideò quamuis flagella sint communia,tamen satisfactio tantùm est bonorum.

¶Ad tertium dicendum,quòd flagella respectum habẽt ad culpam præteritam semper,sed non semper ad culpam personę sed ad culpam naturæ.Si enim in humana natura nulla culpa præcessisset, nulla pœna fuisset. sed quia culpa in natura præcessit, personæ alicui diuinitus pœna infertur sine culpa personæ admeritum virtutis, & cautelam peccati sequentis, & hic etiam duo necessaria sunt in satisfactione.Oportet enim esse opus meritorium,vt honor Deo exhibeatur,& oportet esse virtutem cautelam,vtà futuris peccatis præseruemur.

ARTICVLVS III.

¶Virum conuenienter enumerentur opera satisfactoria.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerẽtur opera satisfactoria, cum dicitur quod sunt tria, eleemosyna,ieiunium,& oratio.Quia opus satisfactionum debet esse pœnale, sed oratio pœnam non habet, sed est contra pœnæ tristitiam meditina, secundum delectationem. Vnde dicitur Iacobi quinto,Tristatur aliquis in vobis?oret & psalliat.ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

2 Præterea,Omne peccatum vel est carnale,vel spirituale,sed sicut dicit Hieronymus,Ieiunio sanatur pestes corporis,oratione pestes mentis:ergo non debet esse aliquod aliud opus satisfactorium.

3 Præterea,Satisfactio est necessaria ad emundationẽ peccatorum. sed eleemosyna ab omnibus peccatis emũdat. Lucæ.11, Date eleemosynam,& omnia munda sunt vobis:ergo alia duo sunt superflua.

4 SED CONTRA,Videtur quòd debeãt esse plura. Quia cõtraria contrariis curantur. sed multò plura sunt peccatorum genera quam tria.ergo debent plura satisfactionis opera cõputari.

5 Præterea,Peregrinationes etiam iniunguntur pro satisfatione, & disciplinæ,& flagellationes,quæ non computãtur sub aliquo horum,ergo insufficienter enumerantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio debet esse talis per quam aliquid nobis subtrahamus ad honorem Dei, nos autem non habemus nisi tria bona, scilicet bona animæ, & bona corporis,& bona fortunæ, scilicet exteriora. Ex bonis quidẽ fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleemosynã. sed ex bonis corporalibus per ieiunium,ex bonis autem animæ,nõ oportet quod aliquid subtrahamus nobis,quantùm ad essentiam,vel quantùm ad diminutionem ipsorum,quia per ea efficimur Deo accepti,sed per hoc quòd ea submittimus Deo totaliter,& hoc fit per orationem. Competit etiam iste numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit:quia radices peccatorũ tres ponuntur,primæ Ioan.4. scilicet concupiscentia carnis & concupiscentia oculorum,& superbia vitæ. Contra concupiscentiam carnis ordinatur ieiunium,contra concupiscentiam oculorum ordinatur eleemosyna,contra superbiam vitæ ordinatur oratio:vt Augustinus dicit super Matth. Competit etiam ad hoc quòd satisfactio peccatorum est suggestionibus aditum non indulgere. Quia omne peccatum vel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio. vel in proximum, & contra hoc

eleemosyna vel in nos ipsos,& contra hoc ordinatur ieiunium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd secundum quosdam duplex est oratio, quædam quæ est contemplatiuorum,quorum conuersatio in cœlis est: & talis quia totaliter est delectabilis, nõ est satisfactoria. Alia est quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam & est satisfactionis pars. Vel dicendum melius,quòd quædam oratio habet rationem satisfactionis, quia quamuis habet suauitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis:quia vt dicit Grego.super Eze.Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi,infirmamur proculdubio fortitudine carnis. vnde & nemus semoris Iacob ex iucta angeli emarcuisse legitur,Gene.32.

¶Ad secundum dicendum, quòd peccatum carnale dicitur dupliciter. Vno modo quòd in ipsa delectatione carnis completur, vt gula & luxuria. Alio modo,quod completur in iis quæ ad carnem ordinantur,quamuis non in delectatione carnis,sed in delectatione animæ magis perficiatur vt auaritia. Vnde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia&carnalia:& ideò oportet quòd eis etiam aliqua satisfactio respondeat propria, scilicet eleemosyna.

¶Ad tertium dicendum, quòd quãuis singula istorum per quãdam conuenientiam singulis peccatis approprientur: quia conguum est in quo quis peccauerit, vt in hoc puniatur, & quòd peccati commissi per satisfactionem radis abscindatur, tamen quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Vnde ei qui non potest vnum ex iis perficere,iniugatur aliud,& præcipuè eleemosyna aliorum vices supplere potest inquantum a lia satisfactioni opera per eleemosynam quisque sibi meretur quodammodo ab illis,quibus eleemosynam tribuit. Vnde nõ oportet quòd si eleemosyna omnia mũdat peccata,quòd propter hoc alia satisfactiones superfluant,

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis sint multa peccata in specie,tamen omnia alia ad illas tres radices, vel ad illa tria peccatorum genera, quibus diximus dictas satisfactiones respondere,reducuntur.

¶Ad quintum dicendum,quòd quicquid in afflictione corporis pertinet,totum ad ieiunium refertur: & quicquid in proximi vtilitate expenditur,totum eleemosynæ rationem habet:& similiter quæcũque latria exhibeatur Deo,orationis accipit rationẽ. & ideò etiam vnum opus potest habere plures rationes satisfaciendi.

QVÆSTIO DECIMASEXTA, DE

susceptibus hoc sacramentum,in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de suscipientibus hoc sacramentum.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus.

¶ Secundò, vtrum in sanctis qui sunt in gloria.

¶ Tertiò, vtrum in angelis bonis seu malis.

ARTICVLVS I.

¶Virum pœnitentia possit esse in innocentibus.

AD PRIMVM sic proceditur videtur quòd in innocentibus pœnitentia esse non possit: quia pœnitentia est commissa mala plangere; sed innocentes nullum malum commiserunt;ergo in eis pœnitentia non est.

2 Præterea, pœnitẽtia ex suo nomine importat pœnam:sed innocentibus non debetur pœna. ergo non est in eis pœnitentia.

3 Præterea,pœnitentia in idem concidit cum vindicatiua iustitia;sed omnibus existentibus innocentibus; vindicatiua iustitia locum non haberet,ergo nec pœnitentia, & ita non est in innocentibus.

¶SED CONTRA,Omnes virtutes simul infunduntur.sed pœnitentia est virtus ,cùm ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes,infunditur etiam pœnitentia.

¶ Præterea,ille qui nũquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis.ergo & similiter qui nunquam fuit infirmus spiritualiter.sed sicut sanatio in actu à vulnere peccati non est nisi per actum pœnitentiæ, ita nec sanitas nisi per habitum pœnitentiæ. ergo ille qui nunquam habuit infirmitatem peccati,habet habitum pœnitentiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd habitus medius est inter potentiam & actum,& quia remoto priori , remouetur posterius,non autem econuerso : ideò remota potentia ad actum, remouetur habitus,non autem remoto actu:& quia subtracto materiæ tollit actũ propter hoc quòd actus nõ potest esse sine materia in quam trãsit,ideò habitus alicuius virtutis competit alicui,cui nõ suppetit materia propter hoc q̃ supperere potest, & ita in actum exire,sicut pauper homo potest habere habitum magnificentiæ,sed non actum: quia non habet magnificationem diuitiarũ,quæ sunt materia magnificentiæ,sed potest habere habitum

bitum. & ideò cùm innocentes in statu innocentiæ nõ habeant peccata commissa,quæ sunt materia pœnitentiæ,sed possunt habere,actus pœnitentiæ in eis esse non potest,sed habitus potest. sed hoc si gratis habeant, cùm qua omnes virtutes infundãtur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quod quamuis non commiserint, possunt tamen committere & ideò eis habitum pœnitentiæ habere competit.sed tamẽ habitus iste nunquam in actu exire potest,nisi fortè respectu venialium peccatorum.quia peccata mortalia tollunt ipsum,nec tamen est frusta , quia est perfectio potentiæ naturalis.

¶ Ad secundum dicendum , quòd quamuis non sit in eis debita pœna actu , tamen in eis est aliquid potentiale pro quo eis pœna debebatur.

¶ Ad tertium dicendum , quod remanente potentia ad peccandum,adhuc haberet locum vindicatiua iustitia secundum habitum,quamuis non secundum actum,si peccata actu non essent.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Sancti homines qui sunt in gloria,habeant pœnitentiam.

AD SECVNDVM sic proceditur. videtur quòd sancti homines qui sunt in gloria, non habeant pœnitentiam. Quia sicut dicit Grego. in Moral. Beati peccatorum recordantur,sicut nos sani sine dolore dolorum memoramur,sed pœnitẽtia est dolor cordis.ergo Sancti in patria nõ habẽt pœnitẽtiam.

2 Præterea,Sancti in patria sunt Christo conformes.sed in Christo non fuit pœnitentia , quia nec fides que est principium pœnitentiæ;ergo nec Sanctis in patria erit pœnitentia.

3 Præterea.Frustra est habitus,qui ad actum non reducitur: sed sancti in patria non pœnitebunt actu , quia sic eis esset aliquid contra votum.ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

4 SED CONTRA,Pœnitentia est pars iustitiæ,sed iustitia est perpetua & immortalis,& in patria remanebit. ergo & pœnitentia.

5 Preterea,In vitis Patrum legitur à quodã Patre dictum,quòd etiam Abraham pœnitebit de hoc quod non plura bona fecit, sed magis debet homo pœnitere de malo commisso quàm de bono omisso, ad quod non tenebatur , quia de bono tali loquitur ergo erit ibi pœnitentia de malis commissis.

¶RESPONDEO dicendum,quòd virtutes cardinales remanebunt in patria: sed secundum actus, quos habent in fine suo. & ideò cùm pœnitentia virtutis sit pars iustitiæ:quæ est habitus cardinalis. quicunque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura : sed non habebit eundem actum, quam nunc habet:sed aliũ, scilicet gratias agere Deo pro misericordia,relaxante peccata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa autoritas probat,quòd non habeant eundem actum,quem hic habet pœnitentia,& hoc concedimus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd Christus non potuit peccare: & ideò materia huius virtutis non competit sibi actu nec potentia. & propter hoc non est simile de ipso & de aliis.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœnitere propriè loquendo dicit actum pœnitentiæ , qui nunc est qui non erit in patria : nec tamen habitus frustra erit,quia alium actum habebit.

¶ Quartum concedimus. Sed quia quinta ratio probat quod etiam idem actus pœnitentiæ erit in patria,qui modo est.

¶ Ideò dicendum est ad quintum,quod volũtas nostra in patria omninò erit conformis voluntati Dei. Vnde sicut Deus voluntate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens nihil esse mali,non autem voluntate consequẽte,ita etiam est de beatis,& talis voluntas propriè dicitur ab illo S. Patre pœnitentia.

ARTICVLVS III.

¶ Virum angelus sit susceptiuus pœnitentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur , Videtur quod etiam angelus bonus siue malus sit susceptiuus pœnitẽtiæ.Quia timor est initium pœnitentiæ,sed in eis est timor. Ia. 1. demones credunt,& contremiscunt.ergo in eis potest esse pœnitentia.

2 Præterea,Philosophus dicit 10.Ethi.quod pœnitudine replentur mali , & hæc est maxima pœna eis , sed dæmones maximè sunt prauí , nec aliqua pœna eis deest. ergo demones possunt pœnitere,

3 Præterea,Facilius mouetur aliquid in id quod est secundum naturam,quàm in id quod est contra naturam, sicut aqua, quæ per violentiam calefacta est,& per seipsam ad naturalẽ proprietem redit. Sed Angelus potest mutari in peccatum. quod est cõtra omnem naturam eorum.ergo multò fortius potest reuocari in id quod est secundum naturam,sed hoc facit pœnitentia ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

4 Præterea:Idem iudicium est secundum Dam.de angelis & de animabus separatis.Sed in animabus separatis potest esse pœnitentia. vt quidam dicunt , sicut in animabus bonis quæ sunt in patria.ergo & in angelis potest esse pœnitentia.

¶SED CONTRA, Per pœnitentiam homo consequitur veniam de peccato cõmisso. sed hoc est impossibile in angelis. ergo non sunt susceptibus pœnitentiæ.

¶Præterea,Dama.dicit quòd homo fungitur pœnitentia proter corporis infirmitatem. sed angeli sunt incorporei. ergo in eis non potest esse pœnitentia.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd pœnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo secundum quod est passio , sic enim nihil aliud est quàm dolor vel tristitia de malo commisso: & quamuis secundum quòd est passio,non sit nisi in concupiscibili, tamen aliquis actus voluntatis similitudinarie pœnitentia dicitur,quo quis detestatur quod facit,sicut amor , & aliæ passiones dicũtur in intellectiuo appetitu:Alio modo accipitur secundum quòd est virtus,& hoc modo detestari malum commissum cum emendationis proposito ex intentione expiandi , vel Deum placandi, de offensa commissa, est actus eius: Detestatio autem mali competit alicui,secundum quòd habet ordinem naturalem ad bonum:& quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur:ideò etiam in damnatis talis detestatio manet,& per consequens pœnitentiæ passio vel simile:vt dicitur Sapiẽ.5. Intra se pœnitentiam agentes , &c. Et hæc quidem pœnitentia cùm non sit habitus, sed passio vel actus, nullo modo in beatis Angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserunt , sed in mali Angelis est : cùm sit eadem ratio de his & de animabus damnatis , quia secundum Dam. Quod homini est mors , est Angelis casus:sed peccatum Angeli est irremissibile, & quia peccatum,vt remissibile est, vel expiabile,est propria materia ipsius virtutis, quæ pœnitentia dicitur, ideò cùm materia non possit eis competere, non adest eis potentia exercendi in actum, & ideò nec habitus eis cõuenit , & ideò Angeli subiectum virtutis pœnitentiæ esse non possunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd ex timore in eis generatur aliquis pœnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus, et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quicquid in eis est naturale,totum est bonum & ad bonum inclinans,sed liberum arbitrium est in eis malitia obstinatum, & quia motus virtutis & vitij nõ sequitur inclinationem naturæ,sed magis motũ liberi arbitrij : ideò non oportet quòd quamuis naturaliter inclinentur ad bonum, quod motus virtutis in eis sit vel esse possit.

¶ Ad quartum dicendum , quod non est eadem ratio de Angelis sanctis,& de animabus sanctis,quia in animabus sanctis præcessit vel precedere potuit peccatum remissibile, non autem in Angelis,& ita quamuis sint similes quantùm ad statum præsentem , non tamen quantum ad statum præteritum , quem pœnitentia respicit directè.

QVÆSTIO DECIMASEPTIMA, DE

potestate clauium in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTVR considerandum est de potestate ministrorum huiusmodi sacramenti.quæ ad claues pertinet,Circa quod primò videndum est de clauibus: Secundo , de excommunicatione. Tertiò,de indulgentia:hæc enim duo sunt annexa potestati clauium. Circa primum consideranda sunt quatuor. Primò,de entitate & quidditate clauium.Secundò,de effectu earum.Tertiò,de ministris clauiũ,Quartò, de iis in quibus potest exerceri vsus clauium,Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò,vtrum claues in ecclesia esse debeant.

¶ Secundò,vtrum clauis sit potestas ligandi atque soluendi.

¶ Tertiò,Vtrum sint duæ claues vel vna.

ARTICVLVS I.

¶ Virum claues in ecclesia esse debeant.

AD PRIMVM sic proceditur.Videtur quòd claues in Ecclesia esse non debeãt.Non enim requiruntur claues ad intrandum domum cuius ostium est apertum sed Apocalip. 4. dicitur , Vidi , & ecce in cœlo ostium apertum quod Christus est qui de se ipso dicit,Ego sum ostium.ergo ad introitum cœli Ecclesia clauibus non indiget.

2 Præterea,Clauis est ad aperiendum & claudendum,sed hoc solius Christi est,qui aperit & nemo claudit.Apoc.3.ergo Ecclesia in ministris suis claues non habet.

3 Præterea , Cuicunque clauditur cœlum, aperitur infernus , & econtrariò.ergo quicunque habet claues cœli, habet claues inferni : sed Ecclesia non dicitur habere claues inferni , ergo nec claues cœli habet.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 16. Tibi dabo claues regni cœlorum.

¶ Præterea,Omnis dispensator debet habere claues eorum quæ dispensat. sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum, vt patet primæ Corint. 4.ergo debent habere claues.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in corporalibus dicitur clauis instrumentum quo ostium aperitur: regni autem ostium nobis per peccatum clauditur, & quantùm ad maculã, & quantum ad reatum pœnæ, & ideò potestas, qua tale obstaculum remouetur, dicitur clauis. Hæc autem potestas est in diuina Trinitate per autoritatem, & ideò dicitur à quibusdam, quod habet clauem autoritatis, sed in Christo homine fuit hæc potestas ad remouendum prædictum obstaculum per meritum passionis, quæ etiam dicitur ianuam aperire, & ideò dicitur habere secundum quosdam claues excellentiæ, sed quia ex latere Christi dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricatur, ideò in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet, & propter hoc etiam ministris Ecclesiæ qui sunt dispensatores sacramentorum, potestas aliqua ad prædictum obstaculum removendum est collata, non propria, sed virtute diuina, & passionis Christi, & hæc potestas metaphoricè clauis Ecclesiæ dicitur, quæ est clauis ministerij.

¶ AD primum ergo dicendum, quod ostium cœli, quantum est de se, semper est apertum: sed aliqui clausum dicitur propter impedimentum intrandi in cœlum, quod in ipso est. impedimẽtum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consecutum per passionem Christi amotum est, & ideò Ioannes post passionem vidit in cœlo ostium apertum. sed adhuc quotidie alicui manet clausum propter peccatũ originale, quod cõtrahit, vel actuale quod committit, & propter hoc indigemus sacramentis, & clauibus Ecclesiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc intelligitur de clausione qua limbum clausit, ne aliquis vltra in illum descendat, & de apertione qua paradisum, aperuit remoto impedimento naturæ per suam passionem.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd clauis inferni, qua aperitur & clauditur, est potestas gratiam conferendi per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, quod est inferni porta: & clauditur ne vltra homo in peccato labatur: gratiam autem cõferẽdi solius Dei est, ideò clauem inferni sibi soli retinuit: sed clauis regni est potestas etiam dimittẽdi reatum pœnæ, per quam homo à regno prohibetur: & ideò magis potest dari clauis regni quàm clauis inferni, non idem sunt, vt ex dictis patet. Aliquis enim de inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ, quæ non statim in regnum introducitur propter reatum temporalis pœnæ qui manet. Vel dicẽdum est, quòd eadem est clauis inferni & cœli: qui ex hoc ipso quod alicui aperitur vnum, clauditur altetum, sed denominatur à digniori.

ARTICVL. II.

¶ Virum clauis sit potestas ligandi & soluendi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd clauis non sit potestas ligãdi & soluendi, qua ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habetur: & ex glo. Hiero. Matth. 16. Potestas enim spiritualis in sacramento collata est, idem quod character, sed clauis & character nõ videtur idem esse: quia per characterem homo Deo cõparatur, per claues autẽ ad subditos. ergo clauis non est potestas.

2 Præterea iudex ecclesiasticus nõ dicitur nisi ille qui habet iurisdictionem, quæ simul cum ordine non datur, sed claues in ordinis susceptione conferuntur: ergo non debuit de ecclesiastico iudice in definitione clauium mentio fieri.

3 Præterea, Ad id quod aliquis habet ex seipso, non indiget aliqua potestate actiua, per quam inducatur ad actum: sed eo ipso quòd aliquis est dignus ad regnum admittitur. ergo non pertinet ad potestatem clauium dignos ad regnum admittere.

4 Præterea. Peccatores indigni sunt regno, sed ecclesia pro peccatoribus orat vt ad regnum perueniant. ergo non excludit indignos, sed magis admittit, quantùm in se est.

5 Præterea. In omnibus ordinatis agentibus vltimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens instrumentale, sed principale agens ad salutem hominis est Deus. ergo ad eum pertinet ad regnum admittere, quod est vltimus finis, & non ad habentem claues, qui est sicut instrumentum vel minister.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 4. de Anima, potentiæ per actus diffiniuntur: vnde cùm clauis sit potentia quædam, oportet quòd per actum vel per vsum suũ definiatur, & quòd in actu obiectum exprimatur, à quo speciem recipit actus & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata: actus autem potestatis spiritualis nõ est vt cœlum aperiat aut absoluta, quia iam apertum est (vt dictum est) sed quantum ad hoc vt aperiat tali: quod quidem ordinatè fieri non potest, nisi ex idoneitate eius cui aperiendum est cœlum, pensata: & ideò in prædicta definitione clauis ponitur genus, scilicet potestas & subiectum potestatis, scilicet iudex ecclesiasticus: & actus, scilicet excludere & recipere secundum duos actus materialium clauiũ aperire & claudere, cuius obiectum tangit in hoc quòd dicit, à regno, modum autem in hoc quod dicit, dignitas & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad duo, quorum vnũ est causa alterius, vna potestas ordinatur: sicut in igne ad calefaciendum & dissoluendum, & quia omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideò vna potestas eadem esse videtur per essentiam, qua sacerdos conficere potest & qua potest soluere & ligare, si iurisdictio adsit, nec differt nisi ratione, secundum quod ad diuersos effectus comparatur, sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactiuus, & liquefactiuus, & quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quam potestas exercendi illud ad quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur, sustinendo quod sit idem quod spiritualis potestas. ideo character & potestas conficiendi, & potestas clauium est vnum & idem per essentiam, sed differt ratione.

¶ Ad secundum dicendum, quod omnis potestas spiritualis datur cum aliqua consecratione, & ideo clauis cum ordine datur, sed executio clauis indiget materia debita, quæ est plebis subdita per iurisdictionem, & ideo antequam iurisdictionem habeat, habet claues, sed non habet actum clauium, & quia clauis per actum definitur, ideò in definitione clauis ponitur aliquid ad iurisdictionem pertinens.

¶ Ad tertium dicendum, quod aliquis potest esse dignus aliquo dupliciter: aut ita quod ipsum habendi ius habeat, & sic quilibet dignus iam habet cœlum apertum, aut ita quòd insit ei congruitas ad hoc quòd ei detur: & sic dignos quibus nondum apertum est cœlum, potestas clauium recipit.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut Deus non indurat, impartiendo malitiam, sed nõ cõferendo gratiam: ita sacerdos dicitur excludere, non quod impedimentum ad intrandum ponat, sed quia impedimentum positum non amouet, quia ipse amouere non potest, nisi prius Deus amouerit: & ideò rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ actus sacerdotis non est immediatem super regnũ, sed super sacramẽta, quib' homo ad regnũ peruenit.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sint duæ claues vel vna tantum.

AD TERTIVM sic proceditur. videtur quod non sint duæ claues, sed tãtum vna. Ad vnam enim seram non requiritur nisi vna clauis, sed sera ad quam amouendam ordinantur ecclesiæ claues, est peccatum. ergo contra vnum peccatum non indiget ecclesia duabus clauibus.

2 Præterea, Claues in collatione ordinis conferuntur, sed scientia non est ex infusione semper, sed quandoque ex acquisitione: nec ab omnibus ordinatis habetur, sed à quibusdam non ordinatis. ergo scientia non est clauis, & sic est vna tantum clauis, scilicet potestas iudicandi.

3 Præterea, potestas quam habet sacerdos super corpus mysticum, dependet ex potestate quam habet super corpus Christi verum, sed potestas ad conficiendum corpus Christi verum, est vna tantum. ergo clauis quæ est potestas recipiens corpus Christi mysticum, est vna tantum.

4 SED CONTRA, videtur quod sint plures quã duæ: quia sicut ad actum hominis requiritur scientia & potentia, ita & voluntas. sed scientia discernẽdi ponitur clauis, & similiter potentia iudicãdi, ergo & voluntas absoluendi debet dicit clauis.

5 Præterea, Tota Trinitas peccatum remittit, sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum. ergo debet habere tres claues, vt Trinitati configuretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omni actu qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere, scilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus, & ideò etiam in actu iustitiæ per quẽ redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse iudicium quo discernatur an iste sit dignus, & ipsa redditio & ad vtrumque horum autoritas siue potestas quædam exigitur. Non enim dare possumus nisi quod in potestate nostra habemus: vnde iudicium dici potest, eo quod vim coactiuam habeat, eò quod iudicium ad vnum iam determinatur, quæ quidem determinatio in speculatiuis sit per virtutem priorum principiorum, quibus resisti non potest, & in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante existentem, & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet. ideo indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem iudicat ex ipso receptionis actu, & ad vtrumque potestas quædam siue autoritas requiritur, & secundum hoc sunt duæ claues, quarum vna pertinet ad iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, & alia ad ipsam solutionem, & hæ duæ claues non distinguuntur in essentia autoritatis, qua vtrunque ad officium idem competit, sed ex comparatione ad actus, quorum vnus alium præsupponit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad vnam seram aperiendam vna clauis immediatè ordinatur: sed non est inconueniens quod vna ad actum alterius ordinetur, & sic est in proposito. Secunda enim clauis quæ dicitur potestas ligandi & soluendi, est quæ immediatè seram aperit peccati, sed clauis quæ dicitur scientia, ostendit cui aperienda sit clauis illa.

¶ Ad secundum dicendum, quod circa clauem scientiæ duplex est opinio. Quidam enim dixerunt quòd scientia secundũ quòd est habitus acquisitus vel infusus, dicitur hæc clauis. & quod non est principalis clauis, sed in ordine ad aliam clauem dicitur, & ideò quando est sine alia clauí, non dicitur clauis, sicut in viro literato, qui non est sacerdos. Et similiter etiam quandoque hæc clauí aliqui sacerdotes carent, quia non habent scientiam acquisitam neque infusam, qua absoluere & ligare possint: sed quandoque industria naturali ad hoc vtuntur, quæ secundum eos clauiola dicitur. & sic clauis scientiæ, quamuis eum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine quòd sit clauis, quòd prius non erat. & hæc videtur opinio Magistri fuisse. Sed hoc non videtur verbis Euangelij concordare, quæ claues Petro dãdas promittunt, & ita non solùm vna, sed duæ in ordine dantur. & propter hoc alia opinio est, quòd scientia quæ est habitus non est clauis, sed autoritas scientiæ actũ exercendi, quæ quandoque sine scientia est: quandoque scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudiciis sæcularibus, aliquis enim iudex sæcularis habet autoritatem iudicandi, qui non habet iuris scientiam, & aliquis econtrario habet iuris scientiam qui non habet autoritatẽ iudicandi: & quia actu iudicij ad quod quis est autoritate susceptra ordinatur, non autem ex scientia habita sine vtroque bene fieri non potest, ideò autoritas iudicandi quæ, clauis est, sine scientia, non potest sine peccato accipi: sed scientia sine autoritate, sine peccato haberi potest.

¶ Ad tertium dicendum, quod potestas conficiendi est ad vnum tantum actum alterius generis, & ideò non cõnumeratur clauibus, nec multiplicatur sicut potestas clauium, quæ est ad diuersos actus, quamuis secundum autoritatis essentiam sit vna, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod velle vnicuique est liberum: & ideò ad volendum non exigitur autoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ tota trinitas eodem modo remittit peccata, sicut vna persona: & ideo non oportet quòd sacerdos qui minister est Trinitatis, tres claues habeat & præcipuè cũ voluntas quæ Spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictum est.

QVÆSTIO DECIMAOCTAVA DE *effectu clauium in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de effectu clauiũ. Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

¶ Secundò, vtrũ sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

¶ Tertiò, vtrum sacerdos per potestatem clauium ligare possit.

¶ Quartò, vtrum possit etiam soluere & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICVLVS I.

¶ Virum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Ioan. 20. dicitur discipulis, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem, vt Magister in litera dicit. Quia sic sacerdos noui Testamenti non haberet maiorem potestatem quam sacerdos veteris. ergo exercet potestatem in culpæ remissionem.

2 Præterea, in pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati: sed huius sacramẽti dispensator est sacerdos ex vi clauium. ergo cum gratia non opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, videtur quod sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clauium,

3 Præterea, Maiorem virtutem recipit sacerdos ex illa consecratione, quã aqua baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua baptismi vim accipit vt corpus tangat & eor abluat, secundum Aug. ergo multo fortius sacerdos in sui consecratione hanc potestatem accipit, vt eor à culpæ macula abluere possit.

4 SED CONTRA, supra Magister dixit q̃ Deus hãc potestatem non contulit ministro, quod ad interiorem mundationem cooperaretur, sed si peccata quo ad culpam remittat cooperatur ei in mundatione interiori. ergo potestas clauium non extẽdit se ad culpæ dimissionem.

¶ Præterea, Peccatum non remittitur, nisi per Spiritum sanctum: sed dare Spiritum sanctum non est alicuius hominis vt in lib. 1. Magister dixit, ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

¶ RESPONDEO dicendũ, q̃ sacramenta (secundum Hugo.) ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent: sed huiusmodi sanctificatio quandoque ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia quam in ministro, sicut patet in cõfirmatione & tunc vis sacramentalis est in vtroque coniunctim: quãdoque autem ex necessitate sacramenti non requiritur nisi sanctificatio materiæ sicut est in baptismo, quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem, & tunc tota vis sacramentalis consistit in materia, quandoque vero de necessitate sacramenti requiritur consecratio vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materiæ, & tunc tota vis sacramentalis consistit in ministro, sicut est in pœnitentia. Vnde eodem modo se habet potestas clauium, quæ est in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitentiæ, sicut se habet virtus, quæ est in aqua baptismi ad effectum baptismi. Baptismus autem & sacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu, quia vtrunque contra culpam ordinatur directè, q̃non est de aliis sacramentis, sed in hoc differunt quia sacramentũ pœnitentiæ eo quod habet actus suscipientis quasi materiales, nõ potest dari nisi adultis, in quibus requiritur præparatio ad suscipiẽdum effectũ sacramentorũ. Sed baptismus quandoque datur adultis & quãdoque pueris & aliis carentibus vsu rationis. & ideo per baptismum datur gratia & remissio peccatorũ pueris, sine aliqua sui præparatione præcedente, non autem adultis in quibus præexigitur præparatio remouens fictionem, quæ quidem præparatio quandoque procedit, sufficiens ad gratiæ susceptionem antequam baptismus actu percipiatur, licet non ante votum baptismi post tempus propalatæ veritatis. Quando autem talis præparatio tempore non præcedit: sed est simul cũ baptismi susceptione, & tunc per baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ confertur; sed per pœnitentiæ sacramentum nunquãm datur gratia nisi præparatio adsit, vel prius fuerit, Vnde virtus clauium operatur ad culpæ remissionem vel in voto existens, vel in actu le exercens, sicut baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem creandam etiam instrumentaliter, sed disponens ad gratiam per quam fit remissio culpæ, ita est de potestate clauium. Vnde solus Deus remittit per se culpam, & in virtute eius agit instrumentaliter baptismus vt instrumentum inanimatum & sacerdos vt instrumentum animatũ, quod dicitur seruus, secundũ Philosophũ 8. Eth. & ideo sacerdos agit vt instrumentũ & sic patet quod potestas clauium ordinatur aliquo modo ad remissionem culpæ, nõ sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem aliquis nõ fuisset perfectè dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione sacramentali gratiam consequeretur, si obicem non poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad dimissionem pœnæ tantum, vt quidam dicunt, non exigeretur votum suscipiẽdi effectum clauium ad culpæ remissionem, sicut non exigitur votum suscipiendi alia sacramenta, quæ non ordinantur ad culpæ dimissionem, sed contra pœnam. sed hoc facit videri quod nõ ordinatur ad culpæ dimissionem, quia semper vsus clauium ad hoc quòd effectum habeat, requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum, & similiter videtur de baptismo, si nunquam daretur nisi adultis

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Magister dicit in litera, sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non vt propria virtute remittãt, quia hoc Dei est, sed vt operationem Dei remittẽtis ostendant tanquam ministri. Sed hoc cõtingit tribus modis. Vno modo, vt ostendant eam non præsentem, sed promittãt eam futuram, siue hoc quod aliquid operentur ad ipsam & sic sacramenta veteris Legis operationem Dei significabant, & sacerdos veteris Legis ostendebat tantum, & nihil operabatur. Alio modo, vt significẽt præsentem, & nihil ad eam operentur. & sic quidã dicunt, quod sacramenta nouæ Legis figunt collationem gratiæ, quam Deus in ipsa sacramentorum collatione dat sine hoc, quod in sacramẽtis sit aliqua virtus operans ad gratiam, Et secundum hanc opinionem etiam potestas clauium esset tantum ostendens diuinam operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione facta. Tertio modo vt significent diuinam operationem in remissionem culpæ præsentem & ad ipsam aliquid dispositiuè & instrumentaliter operetur, & sic secundum aliam opinionem, quæ sustinetur communius, sacramenta nouæ Legis emundationem ostendunt diuinitus factam. & hoc modo etiam sacerdos noui Testamenti ostendit absolutos à culpa, quia propottionaliter oporter loqui de sacramentis & potestate ministrorum, nec obstat quin claues ecclesiæ ad remissionem culpæ disponant, quia culpa iam est remissa, sicut nec quod baptismus disponat quantum in se est in eo qui iam sanctificatus est.

¶ Ad secundum dicendum, quod neque sacramentum pœnitẽtiæ, neque sacramẽtum baptismi, operando pertingit directè ad gratiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad gratiam,nec ad culpæ remissionem,sed dispositiuè.
¶ Vnde etiam patet responsio ad tertium. Aliæ rationes ostendunt quòd ad remissionem culpæ directè clauium potestas non operetur,quòd concedendum est.

ARTICVLVS II.

¶ Virum sacerdos possit remittere peccatorum quo ad pœnam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos non possit remittere peccatum quo ad pœnam. peccato enim debetur pœna æterna & temporalis. sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in purgatorio,vel in hoc mundo faciendam. ergo non dimittit a'i quo modo pœnam.

2 Præterea,Sacerdos non potest præiudicare iustitiæ diuinæ, si ex diuina iudicia tarata est pœnitentibus pœna quam debent subire,ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere,

3 Præterea,Ille qui paruum peccatum commisit,non est minus susceptiuus effectus clauium,quã ille qui commisit maius peccatum; sed aliquid de pœna per officium sacerdotis de maiori peccato dimittitur,possibile est esse adeò paruum peccatum,cui non debeatur plus de pœna,quàm illud quod de maiori peccato dimissum est,ergo poterit totam pœnam illius peccati parui dimittere quod falsum est.

4 Præterea, Tota pœna temporalis peccato debita est vnius rationis. si ergo per primam absolutionem dimittatur aliquid de pœna,& per secundam ab eodem peccato absolutionem poterit a'iquid remitti:& sic tãtùm poterit multiplicari absolutio quod vi clauium tota pœna tolletur, cùm secunda absolutio non sit minoris efficaciæ quam prima.& sic peccatum remanebit omnino impunitum,quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Clauis est potestas ligandi & soluendi: sed potest sacerdos iniungere pœnam temporalem. ergo & potest absoluere à pœna.

¶ Præterea,Sacerdos non potest dimittere paccatum quantùm ad culpam, vt in litera dicitur, nec quantùm ad pœnam æternam pari ratione. Si ergo nó potest remittere quantùm ad pœnam temporalem.nullo modo remittere poterit,quod est omninò contrarium dictis Euangelij.

¶ RESPONDEO dicendum,quod idem iudicium est de effectu, quem potestas clauium exercita actualiter complet in eo in quo contritio tempore præcesit, & effectu baptismi, qui iam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem & contritionem præcedentem baptismum, gratiam remissionis peccatorũ quantùm ad culpam consequutus est:sed quando actualiter postea baptismum susçepit,gratia augetur & à reatu pœnæ totaliter absoluitur, eò q̃ fit particeps passionis Christi, & similiter illi qui per contritionem consequutus est remissionem peccatorum, quantùm ad culpam, & per consequens quantùm ad reatum pœnæ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur ex vi clauium,ex passione Christi efficaciam habentium,augetur gratia, & remittitur temporalis pœna, cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem, non tamen totus, sicut in baptismo, sed pars eius quia in baptismo regeneratus homo configuratur passioni Christi totaliter efficacia passionis Christi(quæ sufficit ad omnẽ pœnam delendam) in se susçipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat:quia non debet alicui imputari ad pœnam, nisi q̃ ipsemet fecit. In baptismo autem homo nouam vitam susçipiẽs,fit per gratiam baptismalem nouus homo, & ideò nullus reatus pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in pœnitentia non mutatur homo in aliam vitam, quia non est regeneratio,sed sanatio quædam:ideò ex vi clauiũ, quæ operatur in sacramento pœnitentiæ,non tota pœna remittitur, sed aliquid de pœna temporali, cuius reatus post absolutionem à pœna æterna remanere potuit, nec solum à pœna illa, quam hic pœnitens habet in confitendo, vt quidam dicũt, quia sic confessio & sacramentalis absolutio non esset nisi in onus, quod non competit sacramentis nouæ legis: sed etiam de illa pœna quæ in purgatorio debetur, remittitur: vt aliquid minus in purgatorio puniatur,absolutus ante satisfactionem decedens quam si ante absolutionem decedere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quòd sacerdos non remittit totam pœnam temporalem,sed partem.& ideò adhuc manet obligatus ad pœnam satisfactoriam.

¶ Ad secundam dicendum, quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi: & ideò sine præiudicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœna sibi debita remitti potest, secundum q̃ effectus passionis ad ipsum per sacramenta Ecclesiæ pertingit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere, & per quam medicina contra ipsum præparetur: & ideo quamuis virtute absolutionis dimittatur aliqua quãtitas pœnæ debita pro aliquo magno peccato, non oportet quod tanta quantitas pœnæ dimittatur respectu cuiuslibet peccati, quia secũdũ hoc aliquod peccatum remaneret omninò sine pœna,sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd in prima absolutione tãtùm dimittitur vi clauium, quantum dimitteb tur:sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionem, tum propter maiorem certitudinem, tum propter interessionem sacerdotis vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum. Sed hoc non videtur verum: quia si hæc esset ratio, confessionem iterandi,nõ tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipuè in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam. Sicut videmus quòd sacramentum extremæ vnctionis non iteratur super eundem morbum eò quod totum quod per sacramentum fieri potuit, semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur quod haberet claues ille cui fit confessio, si nihil ibiuis clauium operatur. Et ideò dicunt alij etiam in secunda absolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum, & quantò maior gratia recipitur,tanto minus de impuritate præcedentis peccati manet: & ideò minor pœna purgans debetur. Vnde etiam in prima absolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna, secundum quòd plus se ad gratiam disponit, & potest esse tanta dispositio, quòd etiã ex vi contritionis tota pœna tollitur, vt prædictum est.Vnde etiam non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pœna collatur, vt peccatum omninò remaneat impunitum:pro quo pœna Christi satisfecit.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sacerdos per potestatem clauium possit ligare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos per potestatem clauium ligare nó possit, virtutes enim sacramentales ordinantur contra peccatum vt medicina,sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt videtur.ergo sacerdos per vim clauium,quæ est vis sacramentalis,non potest ligare.

2 Præterea,Sicut absoluere vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculum ponere. Sed obstaculum regni peccatum est,quod nobis ex alio imponi non potest,quia non nisi voluntate peccatur. ergo sacerdos ligare non potest.

3 Præterea Claues ex passione Christi efficaciam habent,sed ligare non est effectus passionis.ergo ex clauium potestate non potest sacerdos ligare,

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matt. 16. Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis.

¶ Præterea, Potestates rationales sunt ad oppositа:sed potestas clauium est potestas rationalis, cum habeat discretionem adiũctam, ergo habet se ad opposita, ergo si potest soluere, potest & ligare.

¶ RESPONDEO dicendũ,quod operatio sacerdotis in vsu clauium est conformis Dei operationi,cuius ministeer est: Deus autem habet operationem & in culpam & in pœnam: sed in culpam ad absoluendum quidem directè, ad ligandum autem indirectè, inquantũ ob lurare dicitur dũ gratiã non largitur,sed in pœnam habet operationem directè quantum ad vtrunque, quia & pœnam parcit & pœnam infligit. Similiter ergo sacerdos, et si in absoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem, modo iam prædicto, non tamen ligando aliquam operationem,habet in culpam nisi ligare dicatur, inquantum non absoluit, sed ligatos ostendit: sed in pœnam habet potestatem & ligandi & soluendi. Soluit enim à pœna quam dimittit, sed ligat ad pœnam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur,Vno modo considerando ipsam quantitatem pœnæ in communi, & sic non ligat, nisi inquantum non soluit,sed ligatũ ostendit. Alio modo considerando pœnam hanc vel illam determinatè, & sic ligat ad pœnam imponendo eam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quod illud residuum pœnæ ad quod obligat,est medicina purgans peccati impuritatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obstaculum regni non solũm est peccatum,sed etiam pœna, quam qualiter sacerdos imponat dictum est.

¶ Ad tertium dicendum,quòd etiam passio Christi obligat nos ad pœnam aliquam per quam ei conformemur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare & soluere.

AD QVARTVM sic proceditur,Videtur quod sacerdos possit ligare & soluere secundum proprium arbitrium, Hieronymus enim dicit, Mensuram temporis in agendo pœnitentiam non satis aperiè præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de singulis dicat qualiter vnumquodque sit emendãdum, sed magis arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum videtur; ergo videtur,quòd ipse secundum suum arbitrium possit

ligare & soluere.

2 Præterea Dominus laudauit villicum iniquitatis, quòd prudenter fecisset,quia debitoribus domini sui remisisset largiter. sed Deus est magis pronus ad misereꝺum, quã aliquis dominus temporalis.ergo videtur quòd laudabilior sit quantum plus de pœna dimiserit.

3 Præterea.Omnis actio Christi nostra est instructo. sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnam imposuit,sed solùm emendationem vitæ.vt patet de adultera.Io.8.ergo videtur quòd secundum arbitrium suum possit etiam sacerdos qui est vicarius Christi dimittere totam pœnam vel partem.

¶ SED CONTRA Grego. dicit, Falsam pœnitentiam diximus,quæ non secundum authoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminis imponitur. ergo videtur quòd non omnino sit in arbitrio sacerdotis.

¶ Præterea,Ad actum clauium requiritur discretio. sed si esset omninò in voluntate sacerdotis dimittere & imponere de pœna quantum vellet,non esset ibi necessaria discretio: quia nũquam ibi indiscretio posset accidere. ergo non est omninò in arbitrio sacerdotis.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd sacerdos operatur in vsu clauium sicut instrumentum & minister, nullum autem instrumentum habet efficacem actum nisi secundum quòd mouetur à principali agente:& ideo dicit Diony.in fine Eccles.hierar. quod sacerdotibus vtendũ est virtutibus hierarchicis,quando diuinitas eos mouerit in cuius signum.Matth. 16.ante potestatem clauium Petro traditam fit mentio de reuelatione diuinitatis, ei facta. & Ioan. 20. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ Spiritus sancti donum,quo filij Dei aguntur. Vnde si quis præter illum motum diuinum vti sua potestate præsumpserit nõ consequeretur effectum, vt Diony.dicit. Et præter hoc a diuino ordine auerteretur,& sic culpam incurreret. & quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ, vt medicinæ sunt,sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt,sed variandæ sunt secundũ arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis,sed sciẽtiam medicinæ:ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatæ non competunt omnibus,sed variandæ sunt secundum arbitriũ sacerdotis,diuino instinctu regulatum: sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam efficacem quæ ad morbi curationem sufficiat,ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur:ita sacerdos diuino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet,& à pœnitentia totaliter recedat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd arbitrium iudicis debet esse diuino instinctu regulatum.

¶ Ad secundum dicendum,quòd etiam de hoc laudatur villicus quòd prudenter fecit.& ideò in remissione pœnæ debitæ discretio adhibenda est.

¶ Ad tertium dicendum , quòd Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramẽtis:vnde ipse ex authoritate pœnam totam vel partem poterat dimittere, sicut volebat:nec est simile de iis qui operantur tantùm,vt ministri.

QVÆSTIO DECIMANONA, DE

Ministris clauium in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministris clauium & vsu earum.

¶ Circa quod quæruntur sex.
¶ Primò, vtrũ sacerdos legalis claues habuerit.
¶ Secundò, vtrùm Christus claues habuerit.
¶ Tertiò vtrùm soli sacerdotes claues habeant.
¶ Quartò, vtrùm sancti homines nõ sacerdotes claues vel vsum earum habeant.
¶ Quintò, vtrùm mali sacerdotes vsum clauiũ habeãt efficacem.
¶ Sextò, vtrùm schismatici & hæretici, excommunicati, & suspẽsi, & degradati vsum clauium habeant.

ARTICVLVS I.

¶ Virum sacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis: sed habuit ordinem ex quo sacerdotes dicebantur. ergo etiam habuerunt clauem sacerdotes legales.

2 Præterea, Sicut Magister dicit, claues sunt duæ, scilicet scientia discernendi,& potentia iudicandi: sed ad vtranque potestatem sacerdotes legales habuerunt authoritatem. ergo habebant claues.

3 Præterea, Sacerdos legalis habebat aliquam potestatem super reliquum populum, non temporalem: quia sic potestas regia nõ fuisset distincta à sacerdotali. ergo spiritualem, & hoc est clauis. ergo habebat clauem.

¶ SED CONTRA, Claues ordinantur ad aperiendum regnum cœlorum, quod aperiri nõ potuit ante Christi passionem. ergo sacerdos legalis clauem non habuit.

¶ Præterea. Sacramenta Veteris legis gratiam non conferebant, sed aditus regni cœlestis aperiri non potuit nisi per gratiam. ergo illa sacramenta non poterat aperiri,& sic etiam sacerdos qui minister eorum erat claues regni cœlestis non habebat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt quòd in veteri lege erant claues apud sacerdotes, quia eis erat cõmissum imponere pœnam pro delicto, vt dicitur Leui. 5. quod ad claues pertinere videtur: sed fuerunt tunc incompletæ, nunc autem per Christum in sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contra intẽtionem Apostoli, in Epistola ad Heb. cap. 6. Ibi enim sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali per hoc quod Christus assistit Pontifex futurorum bonorum ad tabernaculum cœleste introducens per proprium sanguinem non manufactũ.in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum & taurorum. Vnde patet q̃ sacerdotij illius potestas non se extendebat ad cœlestia, sed ad figuras cœlestium:& ideo secundum alios dicendum, quod non habebant claues,sed in eis clauium figura præfuit.

¶ AD primum ergo dicendum quod clauis regni cœlestis consequitur ad sacerdotium,quo homo in cœlestia introducitur,nõ autem talis erat ordo sacerdotij Leuitici:& ideò claues cœli nõ habuerunt,sed claues terreni tabernaculi.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sacerdotes veteris legis habebant autoritatem discernendi & iudicandi, sed non vt admitteretur homo iudicatus ab eis in cœlestia,sed in figuras cœlestium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non habebant spiritualem potestatem: quia per sacramenta legalia non à culpis, sed ab irregularitatibus purgabant homines, vt ad manufactum tabernaculum aditus purgatis per eos pateret.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus clauem habuerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non habuerit clauem. Clauis enim characterem ordinis cõsequitur, sed Christus non habuit characterem. ergo non habuit clauem.

2 Præterea, Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, vt effectũ sacramenti sine sacramentalibus posset conferre. sed clauis est sacramentale quiddam: ergo non indigebat claui, & sic frustra eam habuisset.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente non eodem modo, sed in per se agente perfectius. potestas autem clauium, quam nos habemus, & aliorum sacramentorum, virtus est instrumentalis. sed in Christo est vt per se agente ad salutem nostram, per autoritatem quidem inquantum est Deus: sed per meritum, inquantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudendi, siue aliqui aperiat quasi principale agens, siue quasi minister. & ideò in Christo oportet ponere clauem, sed altiori modo quàm sit in eius ministris: & ideò dicitur quòd habet clauem excellentiæ.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd character de sua ratione dicit aliquid ab aliquo deriuatum: ideò potestas clauium quæ est in nobis à Christo deriuata, sequitur characterem, quo Christo conformatur, sed in Christo non consequitur characterem tantũ, sed principalem formam.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ clauis illa quam Christus habuit, non erat sacramentalis sed sacramentalis clauis principium.

ARTICVLVS III.

¶ Virum soli sacerdotes habeant claues.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd soli sacerdotes non claues habeãt. Dicit enim Isido. quòd ostiarij inter bonos & malos habent iudicium, dignos recipiunt, indignos reiiciunt. sed hæc est definitio clauiũ, vt ex dictis patet. ergo non solùm sacerdotes, sed etiam ostiarij clauem habent.

2 Præterea, Claues sacerdotibus dantur dum per vnctionem potestatem diuinitus accipiunt. sed Reges etiam potestatem in populum fidelem diuinitus habent & vnctione sanctificantur. ergo non soli sacerdotes habent claues.

3 Præterea, Sacerdotium est ordo vni singulari personæ conueniens. sed clauem aliquando videtur habere tota vna congregatio: quia quædam capitula excommunicationem inferre possunt, quod ad potestatem clauium pertinet. ergo non soli sacerdotes clauem habent.

4 Præterea, Mulier non est sacerdotalis ordinis susceptiua, quia ei docere non competit, secundum Apostolum. 1. Cor. 13. Sed aliquæ mulieres videntur habere claues, sicut abbatissæ quæ habent spiritualem potestatem in subditas. ergo non soli sacerdotes habent clauem.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit. Hoc ius scilicet, ligandi

Universidad de Deusto
Biblioteca

gandi & soluendi,solum secerdotibus est concessum.

¶ Præterea,Per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deum : sed hoc tantùm sacerdotibus competit qui constituuntur in iis quæ sunt ad Deum, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis,vt dicitur Hebræ. 5. ergo soli sacerdotes claues habent.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd clauis est duplex , Vna quæ se extendit ad ipsum cœlum,immediatè remouendo impedimenta introitus in cœlum per remissionem peccati. & hæc vocatur clauis ordinis, & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinãtur populo in iis quæ directè sunt ad Deum. Alia clauis est,quæ non directè se extendit ad ipsum cœlum,sed mediãte militate Ecclesia,per quã aliquis ad cœlum vadit,dum per eã aliquis excluditur vel admittitur ad cõsortium Ecclesiæ militãtis per excommunicationem & absolutionem. & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarum , & ideò non sacerdotes etiam,hãc habere possunt,sicut archidiaconi & electi,& alij qui excommunicare possunt:sed non propriè dicitur clauis cœli, sed quædam dispositio ad ipsam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quòd ostiarij habent clauem custodiendi ea quæ in templo materialiter continentur,& habent iudicium à tali templo excludendi & admittendi,non quidem sua autoritate iudicantes,qui sint digni,vel indigni, sed iudicium sacerdotum exequentes, vt sic quodammodo executores potestatis sacerdotis videantur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Reges non habent aliquã potestatem in spiritualibus,& ideò clauem regni cœlestis non accipiũt,sed solùm in temporalibus, quod non nisi à Deo esse potest, vt patet Ro.13.Nec per vnctionem in aliquo ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorum à Christo descendere signatur,& vt ipsi sub Christo in populo Christiano regnent.

¶ Ad tertium dicendum,quòd sicut dicitur in Politicis, quãdoque iudex habet totam potestatem,sicut est in regno,quãdoque autem multi in diuersis officiis constituti, vel etam ex æquo,vt dicitur 8. Ethi. ita etiam spiritualis iurisdictio potest haberi ab vno solo sicut ab episcopo,& pluribus simul sicut à capite,& sic habẽt clauẽ iurisdictionis,nõ tamẽ claues ordinis simul omnes.

¶ Ad quartum dicendum,quod mulier secũdum Apostolum est in statu subiectionis:& ideò non potest habere aliquam spiritualem iurisdictionem:quia secundum Philosophum 8. Ethi. corruptio est vrbanitatis,quando ad mulierem dominium peruenit: vnde mulier non habet neque clauem ordinis, neque clauem iurisdictionis.Sed committitur mulieri aliquis vsus clauium,sicut habere correctionem in subditas mulieres propter periculũ,quod imminere posset,si viri mulieribus cohabitarent.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum etiam sancti homines,non sacerdotes claues habeant.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur,q etiam sancti homines,non sacerdotes vsum clauium habeãt. Absolutio enim & ligatio que fit per claues, efficaciã habet ex merito passionis Christi,sed illi maximè passioni Christi conformãtur, qui per patiẽtiam & alias virtutes Christum passum sequuntur. ergo videtur quod etiã nõ habeant etiam sacerdotalem ordinem, quòd possint ligare & soluere.

2 Præterea.Heb.7. dicitur,Sine vlla contradictione,quod minus est,à maiori benedicitur:sed in spiritualibus secũdum Aug.hoc est maius esse quod meli⁹.ergo meliores,qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicare absoluendo , & sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA, Cuius est potentia,eius est actio secundum Philosophum.sed clauis quę est potestas spiritualis,est tãtùm sacerdotum.ergo & vsus eius nõ nisi sacerdotibus eius cõuenire potest.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd agens per se & agens instrumentale in hoc differunt:quia agens instrumentale nõ inducit in effectu similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis. Principale autem agens inducit similitudinem suam: & ideò ex hoc aliquid constituitur principale agens , quod habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest. nõ autem ex hoc constituitur agens instrumentale , sed ex hoc quòd est applicatum à principali agente ad effectum aliquem inducẽdum.Cùm ergo in actu clauium principale agens sit Christus,vt Deus per autoritatem, & vt homo per meritum ipsa plenitudine diuinæ bonitatis in eo,& ex perfectione gratiæ, consequitur quòd possit in actum clauium.Sed homo alius non potest in actum clauium,sicut per se agens:quia nec ipse alteri gratiã,qua remittuntur peccata,dare potest,nec sufficienter mereri,& ideò non est,nisi sicut agens instrumentale,Vnde & ille qui effectum clauium consequitur non assimilatur vtenti clauibus,sed Christo.& ideò quantumcunque aliquis habeat de gratia, nõ potest pertingere ad effectum clauiũ,nisi applicetur ad hoc vt minister per ordinis susceptionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quòd sicut inter instrumẽtum & effectum non exigitur similitudo,secundum conuenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumẽti ad effectum : ita etiam nec inter instrumentum & principale agens,& talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum,& talis similitudo eis vsum clauium non confert.

¶ Ad secundum dicẽdum,quòd quamuis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam:tamen vnius meritum potest cooperari ad salutem alterius,& ideò duplex est benedictio. Vna quæ est ab ipso homine puro,sicut merente per proprium actum,& talis potest fieri à quolibet Sancto, in quo Christus habitat per gratiam,& hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus,inquantùm huiusmodi. Alia est benedictio, qua homo bene dicit, vt benedictionẽ quæ est ex merito Christi instrumẽtaliter alicui applicans,& quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis & non virtutis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant.

AD QVINTVM sic procedit ur. Videtur quod mali sacerdotes vsum clauium non habeant. Ioan. vigesimo, vbi vsus clauium Apostolis traditur,Spiritus sancti donum promittitur. sed mali non habent Spiritum sanctum. ergo non habent vsum clauium.

2 Præterea,Nullus sapiens Rex dispẽsationem sui thesauri suo inimico committit,sed vsus clauium in dispẽsatione cõstitit thesauri cœlestis Regis,qui est ipsa sapientia.ergo mali qui per peccatum sunt eius hostes, non habent, vsum clauium.

3 Præterea,Augustinus dicit quòd sacramentum gratiæ dat etiã Deus per malos,ipsam verò gratiam nõ,nisi per seipsum,vel per sanctos suos : & ideò remissionem peccatorũ per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra , sed remissio peccatorum est vsus clauium,ergo peccatores qui non sunt columbæ membra, vsum clauium non habent.

4 Præterea,Intercessio mali Sacerdotis non habet aliquã efficatiam ad reconciliandum : quia secundum Grego. Cum is qui displiceat ad interpellandum mittitur,irati animus ad deteriora prouocatur sed vsus clauium fit per quandam intercessionem, vt patet in forma absolutionis. ergo praui sacerdotes non habent efficacem clauium vsum.

¶ SED CONTRA,Nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis.si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo,nisi existens in statu salutis,nullus sciret se esse absolutum,quod est valde inconueniens.

¶ Præterea. Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini.sed sacerdos est solùm minister.ergo non potest sua malitia donum à Deo transmissum per eum nobis auferre.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd sicut participatio formę quæ est inducenda in effectum,non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti:& ideò cum homo sit tantum instrumentaliter: agens in vsu clauium, quantuncunque sit gratia per peccatum priuatus , per quam gratiam sit remissio peccatorum,nullo modo priuatur vsu clauium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donum Spiritus sancti exigitur ad vsum clauiũ,nõ vt sine quo fieri non possit, sed quia sine eo incongruè fit ex parte vtentis,quamuis subiiciens se clauibus effectum clauium consequatur.

¶ Ad secũdum dicẽdum, quòd Rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideò dispensationem hosti nõ committit,sed Rex cœlestis defraudari nõ potest,quia totum ad ipsius honorem cedit etiã quòd aliqui clauibus malè vtũtur,quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere:& ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Augustinus loquitur de remissione peccatorum , secundum quod sancti homines cooperantur ad ipsam non ex vi clauium:sed ex merito congrui,& ideò dicit quod etiã per malos sacramenta ministrat.& inter alia sacramẽta etiam absolutio quæ est vsus clauium,computari debet , sed per membra columbæ,id est per sanctos homines,facit remissionem peccatorum , inquantum eorum intercessionibus peccata remittit.Vel potest dici,quòd membra columbæ, nominat omnes ab Ecclesia non præcisos,qui enim ab eis sacramẽta recipiũt, gratiam cõsequuntur,non autem qui recipiunt ab illis qui sunt in casu necessitatis licet ab excommunicato recipere.

¶ Ad quartum dicendũ,quod intercessio quã sacerdos malus ex propria persona facit , non habet efficaciam,sed illa quã facit vt minister Ecclesiæ,habet efficaciã ex merito Christi, vtroq; tamen modo debet intercessio sacerdotis populo subdito prodesse.

ARTICVL. VI.

¶ Vtrum hæreticus Schismaticus & excommunicati vsum clauium habeant.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd schismatici, hæretici, & excõmunicati , & degradati vsum clauium habeant.

beant. Sicut enim potestas clauiũ dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi.sed non possunt amittere potestatis vsum cõficiendi.quia si conficiunt,conflectum est,quamuis peccent conficientes.ergo etiam non possunt amittere vsum clauium.

2 Præterea,Omnis potestas spiritualis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrij,exit in actum quando vult , sed potestas clauium adhuc manet in prædictis;quia cùm non detur nisi in ordine,oportet eos ordinari eos quando ad Ecclesiam redeunt.ergo cum sit potentia actiua,possunt in actũ eius exire,cùm voluerit.

3 Præterea,Spiritualis gratia magis impeditur per culpam quã per pœnam,sed excommunicatio,& suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam. cùm ergo propter culpam non amittat aliquis vsum clauium,videtur quòd nec propter istã.

¶ SED CONTRA,Augustinus dicit quod Ecclesiæ charitas peccata dimittit.charitas autem est quæ facit Ecclesiæ vnionem cùm ergo prædicti sint ab Ecclesiæ vnione diuisi , videtur quòd vsum clauium non habent in remittendis peccatis.

¶ Præterea,Nullus absoluitur à peccato secũdum hoc quòd peccat,sed aliquis à prædictis absolutionem petens , peccat contra præceptum Ecclesiæ faciens.ergo per eos à peccato absolui nõ potest:& sic idem quod prius.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis manet clauium potestas quantum ad essentiam , sed vsus impeditur ex defectu materiæ.Cùm enim vsus clauium in vtere prælationem requirat respectu eius in quem vtitur (vt dictum est) propria materia in quam exercetur vsus clauium,est homo subditus,& quis per ordinationem Ecclesiæ subditur vnus alteri : ideò per Ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subiectus. Vnde cùm Ecclesia hæreticos & schismaticos & alios huiusmodi priuet,subtrahẽdo subditos,vel simpliciter,vel quantum ad aliquid,quantum ad hoc quod priuati sunt , non possunt vsum clauium habere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quòd materia sacramenti Eucharistiæ,in quam suam potestatem exercet sacerdos, non est homo,sed panis triticeus,& in baptismo homo simpliciter. Vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus,conficere non posset:ita si subtrahatur Prælato prælatio,nec absoluere poterit. potest tamen baptizare & cõficere,quamuis ad sui dãnationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd propositio habet veritatẽ, quãdo non deest materia,sicut est in proposito.

¶ Ad tertium dicendum,quòd ex ipsa culpa nõ subtrahitur materia,sicut per aliquã pœnam : vnde pœna non impeditur per contrarietatem ad effectum inducendum , sed ratione prædicta.

QVÆST. VIGESIMA, DE HIS IN QVOS *vsus clauium exerceri potest.in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de iis in quos vsus clauium exerceri potest.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò,vtrum sacerdos possit in quelibet hominem vti clauẽ,quam habet.

¶ Secundo,vtrum sacerdos possit semper subditum absoluere.

¶ Tertiò, vtrum aliquis possit vti clauibus in suum Superiorẽ.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum sacerdos possit vti clauẽ,quã habet,in quemlibet hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit vti clauẽ,quam habet,in quemlibet hominem. Potestas enim clauium in sacerdote descendit ex illa diuina autoritate quam dixit,Accipite Spiritum sanctũ:quorum remiseritis peccata,remittũtur eis,sed illud indeterminate dictum est.ergo potest ea vti in quoslibet.

2 Præterea,Clauis corporalis quæ aperit vnam serã, aperit omnes alias eiusdem modi,sed omne peccatum cuiuscunque hominis est riuulum rationis obstaculum respectu introitus cœli. ergo si potest vnum hominem sacerdos per clauem quam habet absoluere,poterit & quoscunque alios.

3 Præterea,Sacerdotium noui Testamenti est perfectius quã veteris,sed sacerdos veteris Testamenti poterat vti sua potestate, quam habebat,discernendi inter lepram & lepram indifferenter in omnes.ergo multò fortius sacerdos Euangelicus potest vti potestate sua in omnes.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 16.q.1.Nulli sacerdotum liceat parochianum alterius absoluere aut ligare.ergo non quilibet potest quemlibet absoluere.

¶ Præterea,iudicium spirituale debet esse ordinatius quàm temporale.sed in iudicio temporali nõ potest quilibet iudex quemlibet iudicare. ergo cum vsus clauium sit iudicium quoddam, non potest sacerdos sua claui vti in quemlibet.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd ea quæ circa singularia operari oportet,non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut per generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi medicos,quibus præcepta vniuersalia medicinæ singulis infirmis,secundum quòd debent,aptentur,ita in quolibet principatu præterillum qui vniuersaliter præcepta legis tradit,oportet esse alios,qui ea singulis,secundum quòd debent, adaptant : & propter hoc in cœlesti hierarchia sub potestatibus quæ indistincte præsunt,proponuntur principatus,qui singulis prouinciis distribuuntur,& sub his Angeli:qui singulis hominibus in custodiam deputãtur,vt patet ex iis quæ dicta sunt in 2 lib. Vnde & ita debet esse in præmione Ecclesiæ militantis: vt apud aliquem esset prælatio indistincte in omnes , & sub hoc esset alij qui super diuersos diuersam potestatem & distinctam acciperent , & quia vsus clauium requirit aliquam prælationis potestatem,per quã ille,in quem vsus clauium communicatur,elicitur materia propria illius actus:ideò ille qui habet indistinctam potestatẽ super omnes,potest vti clauibus in omnes:illi autem qui sub eo distinctas potestates acceperunt , non in quoslibet vti possunt clauibus, sed in eos tantum qui eis in sortem venerũt , nisi in necessitatis articulo,vbi nemini sacramenta sunt denegãda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,q ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas,scilicet potestas ordinis, & potestas iurisdictionis.Prima quidem potestas æqualiter est in omnibus sacerdotibus , non autem secunda: & ideò vbi Dominus Ioan. 20.dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate quæ cõsequitur ordinem:vnde & sacerdotibus quando ordinantur,illa verba dicũtur,sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata, Matth.16.vt intelligitur quòd ipse præ aliis habet potestatem iurisdictionis:potestas autem ordinis,quantum est de seipsa extendit ad omnes absolnendos: & ideò indeterminatè Dominus dicit.Quorum remiseritis peccata:intelligens tamen quòd vsus illius potestatis esse deberet præsupposita potestate Petro collata secundum ipsius ordinationem.

¶ Ad secundum dicendum,q clauis materialis nõ potest aperire nisi seram propriam,nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in propriam materiam : materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionem : & ideò non potest aliquis vti in eum,in quem iurisdictio non datur.

¶ Ad tertium dicendũ,quòd populus Israel vnus populus erat & vnum tantummodo templum habebat. vnde non oportebat sacerdotum iurisdictiones distingui,sicut nũc in Ecclesia , in qua congregantur diuersi populi & nationes.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q sacerdos nõ possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Augustinus in litera dicit:Nullus officio sacerdotis vti debet , nisi immunis ab illis sit,quæ in aliis iudicat.sed quandoque contingit, quòd sacerdos est particeps criminis,quod subditus suus commisit.sicut cùm mulierem subditam cognouit.ergo videtur quòd non semper possit in suos subditos potestate clauium vti.

2 Præterea per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur:sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus,vel excommunicationis sententia,à qua simplex sacerdos liberare non potest.ergo videtur quòd non possit vti clauium potestate in illos qui talibus irretiti sunt.

3 Præterea,sacerdotij nostri iudicium & potestas per iudicium veteris sacerdotij figurantur.sed minoribus iudicibus secundum legem non omnia cõpetebat discutere,sed ad superiores recurrebant,vt dicitur Exod.24. Si quid natum fuerit quæstionis inter vos,&c.ergo videtur quod nec sacerdos de grauibus peccatis possit subditum suum absoluere,sed debeat ad Superiorem remittere.

¶ SED CONTRA,Cuicunque cõmittitur principale , committitur & accessorium,sed sacerdotibus cõmittitur, quòd subditis suis Eucharistiam dispensent,ad quam ordinatur absolutio à peccatis quibuscunque,ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere,quantum est de clauium potestate:

¶ Præterea,Gratia omne peccatũ tollit,quantumcũque sine magna,sed sacerdos sacramenta dispensat,quibus gratia datur,ergo quantum est de potestate clauium , de omnibus peccatis absoluere potest,

¶ RESPONDEO dicendum,quòd potestas ordinis quãtum est de se , extendit se ad omnia peccata remittenda. sed quia ad vsum huiusmodi potestatis requiritur iurisdictio quæ à maioribus in inferiores descendit,ideò potest Superior aliqua sibi reseruare,in quibus iudicium inferiori non cõmittat alias de quolibet potest simplex sacerdos absoluere habens iurisdictionem. Sũt autem quinque casus,in quibus oportet q simplex sacerdos pœnitẽtem ad superiorẽ remittat,Primus est quando est solẽnis pœnitẽtia imponẽda,quia eius minister proprius est Episcopus. Secũdus est de excõmunicatis,quando inferior sacerdos nõ potest absoluere.Tertius quãdo inuenit irregularitatẽ contractam,

pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro cuius dispẽsatione debet ad Superiorem remittere. Quartus de incendiariis. Quintus, quando est consuetudo in aliquo Episcopatu, quòd enormia crimina ad terrorem reseruãtur Episcopo, quia consuetudo dat, vel aufert in talibus potestatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in tali casu: nec sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, sed debet ad alium mittere: nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere. si ille licentiam denegaret: tum propter periculum: tum quia est minor verecundia, si tamen absolueret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quòd non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat: non autem ab omnibus defectibus pœnæ, quia adhuc post peractam pœnitentiam de homicidio aliquis remanet irregularis, vnde sacerdos potest de crimine absoluere, & pro pœna amouenda debet ad superiorem remittere, nisi in excõmunicatione, quia absolutio ipsa debet præcedere absolutionem à peccato, quia quandiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ratio illa procedit quantum adhæc in quibus sibi Superiores potestates iurisdictionem reseruant.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum aliquis vt possit claubus in suum superiorem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis non possit vti clauibus in suum Superiorem. Actus enim sacramentalis qui libet requirit propriam materiam, sed propria materia vsus clauium est persona subiecta. vt dictum est, ergo in eo, qui est subditus, non potest clauibus sacerdos vti.

2 Præterea, Ecclesia militans imitatur triumphantem, sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. ergo nec aliquis inferior sacerdos potest vti actione hierarchica, quæ est per absolutionem in Superiorem.

3 Præterea, Iudicium conscientiæ debet esse ordinatius quàm iudicium exterioris fori. sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare aut absoluere Superiorem. ergo videtur quod nec in foro pœnitentiali.

¶ SED CONTRA, Superior prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare, sed remedium cõtra peccatum est potestas clauium. ergo cum ipse non possit in seipsum claue vti, quia non potest esse simul iudex & reus, videtur quòd possit inferior in ipsum clauis potestate vti.

¶ Præterea, Absolutio quæ fit per virtutem clauium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ, sed Inferior potest Superiori Eucharistiam dispensare si peccat. ergo & clauiũ potestate in ipsum vti, si se ei subiecerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas clauium, quantum est de se, extendit se ad omnes, vt dictũ est. sed quod in aliquem sacerdos non possit potestate clauium vti, contingit ex hoc quòd eius potestas est ad aliquos specialiter limitata. vnde ille qui limitauit, potest extendere in quam voluerit, & propter hoc etiam potestatem sibi dare potest in seipsum, quamuis ipse in seipsum vti clauiũ potestate non possit: quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: sibiipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis Episcopus quem simplex sacerdos absoluit, sit superior eo simpliciter, est tamen inferior eo, inquantum ei se vt peccatorem subicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iudicium exterius est secundum homines. sed iudicium cõfessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis tenditur minor ex hoc quòd peccat, non autem apud homines prælationes. & ideò in exteriori iudicio, licet nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere, nec se excommunicare, sed in foro cõscientiæ potest alteri committere suam absolutionem qua ipse vti non possit. Vel dicendum, quòd absolutio in foro cõfessionis est principaliter potestatis clauium, & ex consequenti respicit iurisdictionem. sed excõmunicatio respicit totaliter iurisdictionem: quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdictionem, & ideò non est simile.

QVÆSTIO VIGESIMAPRIMA

De excommunicatione in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER videndum est de excommunicatione. De qua primò considerandum est de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundò, de eo qui potest excommunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione eum excommunicatis. Quartò, de absolutione ab excommunicatione.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum conuenienter excommunicatio definiatur.

¶ Secundò, vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

¶ Tertiò, vtrum aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus.

¶ Quartò, vtrum excõmunicatio iniustè lata aliquem effectum habeat.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd incompetens sit hæc definitio excommunicationis à quibusdam posita. Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ, quo ad fructum & suffragia generalia. Suffragia enim Ecclesiæ valent eis pro quibus fiunt, sed Ecclesia orat pro eis, qui extrà Ecclesiam sunt, & sic eis suffragia Ecclesiæ valent.

2 Præterea, Nullus amittit suffragia Ecclesiæ, nisi per culpã: sed excommunicatio non est culpa. sed pœna. ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

3 Præterea, fructus Ecclesiæ non videtur esse aliud quam suffragia. non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium quia hæc excommunicatis non auferuntur. ergo inconuenienter vtrunque ponitur.

4 Præterea, excommunicatio minor quædam excommunicatio est. sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. ergo diffinitio non est conueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ille qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad duo adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium & ad participationem sacramentorum. & hoc secundum præsupponit primum, quia in sacramenti participandis etiam fideles communicãt. & ideò aliquis potest extra Ecclesiam peri per excommunicationẽ dupliciter. Vno modo, ita quòd separetur tantùm à participatione sacramentorum: & hæc erit excommunicatio minor. Alio modo, ita quod excludatur ab vtroque, & sic erit excommunicatio maior, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quo de excludatur à communicatione fidelium, & non à participatione sacramentorum ratione iam dicta, quia scilicet fideles in sacramentis communicant, sed communicatio fidelium est duplex, Quædam in spiritualibus sicut mutuæ orationes & conuentus ad lacta percipienda. Quædam in corporalibus actibus legitimis, qui quidem legitimi actus & licita communio his verbis continetur.

Si pro delictis anathema quis efficiatur
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os scilicet, ne osculum detur. Orare, ne eum excommunicatis oremus. Vale ne salutentur, Communio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis, aliquis communicet, Mensa negatur, ne aliquis eis comedat. Præmissa ergo diffinitio imponit separationem à sacramentis in hoc quod dicit. Quantum ad fructum, & à communione fidelium, quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit. Et suffragia Ecclesiæ communia. Alia autem diffinitio inuenitur quæ datur secundum separationem ab vtrisque actibus quæ talis est. Excommunicatio est à qualibet licita communione fidelium separatio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum: quod pro infidelibus oratur, sed ipsi orationis fructum non percipiunt nisi ad fidem cõuertantur: similiter & pro excommunicatis orari potest quãuis non inter orationes quæ pro membris Ecclesiæ fiunt, & tamen fructum non percipiunt quandiu in excommunicatione manent: sed oratur vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione soluantur.

¶ Ad secundum dicendum, quod suffragia alicuius valent alicui, secundum quod ei continuatur. Potest tamen actio vnius alteri cõtinuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum in Deo, sicut dicitur in Psalmo, Particeps ego sum, & cætera, & hanc continuationem excommunicatio non intercipit, quia iustè quis excommunicatus non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuisus est, etiam si non excommunicetur. Iniusta autem excõmunicatio charitatem alicui auferre non potest, cùm sit de maximis bonis quæ non possunt alicui inuito auferri, alio modo per intentionem suffragia facientis quæ in aliquem fertur pro quo fiunt. & hanc continuationem excommunicatio intercipit, quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate fidelium pro quibus suffragia fiunt. Vnde suffragia Ecclesiæ ei non prosunt quæ pro tota Ecclesia fiunt nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra Ecclesiæ fieri potest, quamuis aliqua persona priuata possit ad eius conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

¶ Ad tertium dicendum, quod fructus Ecclesiæ non solum est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramentorum & ex fructu fidelium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat, & ideò non oportet quòd totaliter ei excommunicationis definitio conueniat, sed solùm quo ad aliquid.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excõmunicatio maledictio quædam est. sed Rom. 12. prohibemur maledicere. ergo Ecclesia excommunicare non debet.

2 Præterea, Ecclesia militans debet imitari triumphantem. sed vt in Epistola Iudæ legitur, Michael cum altercaretur cùm Diabolo de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed ait, Imperet tibi Deus. ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis & excommunicationis inferre.

3 Præterea, Nullus est in manu hostis tradẽdus, nisi omnino desperatus. sed per excommunicationem traditur aliquis in manu Satanæ, vt patet. 1. Cor. 5. Cùm ergo de nomine sit desperandum in vita ista, Ecclesia nullum debet excommunicare.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Corint. 5 mandat quendam excommunicari.

¶ Præterea, Mat. 18. dicitur de illo qui Ecclesiam audire contẽnit Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. sed Ethnici sunt extra Ecclesiam. ergo illi qui Ecclesiam audire contemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

¶ RESPONDEO dicendum: quod iudicium Ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei. Deus enim peccatores multipliciter punit. Vno modo vt ad bonum eos trahat. Alio modo hominem sibi relinquendo, vt auxiliis subtractis, quibus à malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deũ redeat, à quo superbus discesserat. & quantum ad vtrunque, Ecclesia in excommunicationis sententia imitatur diuinum iudicium, inquantum enim eum à communione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat: inquantum autem à suffragiis & aliis spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hominem sibi relinquit, vt per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

¶ AD Primum ergo dicendum, quòd maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita quòd in malo quod irrogat vel dicit per intentionem sistat. & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita quòd malum quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur, & sic maledictio quandoque est licita & salutifera. sicut etiam medicus quandoque nocumentum infert infirmo, vt sectionem, per quã ab infirmitate liberetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Diabolus incorrigibilis est, & ideò non susceptibilis alicuius boni per excommunicationis sententiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ipso quod aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis Ecclesiæ cõsequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent. & quantum ad hoc Magister sententiarum dicit, quòd gratia Dei per excommunicationem subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit quòd protectio subtrahitur, non quod omnino à Dei prouidentia excludantur sed ab illa protectione qua filios ecclesiæ specialiter modo custodit. Valent & ad defendendum ab hoste, & quantum ad hoc dicit quòd Diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & spiritualiter & corporaliter: Vnde in primitiua ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus sancti donum visibili signo manifestabatur, ita excommunicatio corporali vexatione à Diabolo innotescebat. nec est inconueniens, si ille qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cum in potestate ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum cum voluerit eripere.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus pro temporali damno debeat excommunicari, Quia pœna non debet excedere culpam: sed pœna excõmunicationis est priuatio alicuius boni spiritualis: quod omnibus bonis temporalibus præeminet. ergo pro temporalibus nullus est excõmunicandus.

2 Præterea, Nulli malum pro malo reddere debemus secũdum Apostoli præceptum. sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali damno quis excommunicatur. ergo nullo modo hoc debet fieri.

¶ SED CONTRA est: quòd Petrus Ananism & Sapphiram pro defraudatione pretij agri sententia mortis damnauit. ergo & ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per excommunicationem iudex Ecclesiasticus, excommunicatos excludit à regno quodãmodo: vnde cùm non debeat à regno excludere nisi indignos, vt ex definitione clauis patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est via diuceus ad regnum, ideò nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali. & quia in damnificando aliquem corporaliter vel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideò pro damno temporali illato ecclesia aliquam excommunicare potest. Sed quia excommunicatio est gratissima pœnarum, pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophum in 2. Ethicorum, sapientis autem medici est à leuioribus incipere medicinis, & minus periculosis. ideò excommunicatio infligi nõ debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicij sine licentia recedendo, vel determinationi non parendo. Tunc enim post quam monitus fuerit, si contempserit, cõtumax reputatur, & excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum faciat amplius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpæ quantitas non mensuratur ex nocumẽto quod quis facit, sed ex velũtate quod quis facit contra charitatem agens: & ideò quamuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm aliquis per pœnam aliquã corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod excommunicatio iniustè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio & gratia Dei subtrahitur, quæ non iniustè subtrahi potest, ergo excõmunicatio iniustè lata habet effectum.

2 Præterea, Hieronymus dicit, quod est de supercilio Pharisæorũ æstimare esse ligatum vel solutũ, qui ligatur vel soluitur iniustè, sed eorũ supercilium erat superbum & erroneum. ergo excõmunicatio iniusta nullum habet effectum.

¶ SED contra, secundum Gregor. præcepta Pastoris siue iusta, siue iniusta timenda sunt. non autem essent timenda, nisi aliquid nocetent etiam iniusta. ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, sicut cum ex odio vel ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectũ suũ, quamuis ille qui excõmunicat peccet: quia iustè patitur, quãuis ille iniustè faciat. Alio modo ex parte excommunicationis ipsius, vel quia causa excommunicationis est inde bita, vel quia inferitur sententia iuris ordine prætermisso. & tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, non habet effectum, quia non est excommunicatio. Si autem talis error nõ annullet sententiam, habet effectum suum. & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel absolutionem petere debet ab excõmunicante, vel ad superiorem iudicem recurrere. si autem contemneret eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quãdoque quòd est debita causa ex parte excommunicantis. quæ non est debita ex parte excommunicatis: sicut eũ quis pro falso crimine in iudicio probato excõmunicatur, & tũc si humiliter sustinet humilitatis meritum, recompensat excommunicationis damnũ.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd quamuis homo gratiam Dei iniustè amittere non possit, potest tamen amittere illa iniustè quæ ex parte nostra sunt quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur. & hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, vt in prædictis patet.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ possunt etiam iniustè infligi à rectoribus Ecclesiarum.

QVÆSTIO VIGESIMASECVNDA, DE

iis qui possunt excommunicare, & excommunicari, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis qui possunt excommunicare & excommunicari.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

¶ Secundò, vtrum non sacerdos excommunicare possit.

¶ Tertiò vtrum excommunicatus vel suspensus possit excõmunicare.

¶ Quartò, vtrum aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare.

¶ Quintò, vtrum aliqua vniuersitas excommunicari possit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sextò, vtrùm semel excommunicatus excommunicari possit vlterius.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clauium, sed quilibet sacerdos habet claues. ergo quilibet potest excommunicare.

2 Præterea, Maius est soluere & ligare in foro pœnitentiæ, quàm in foro iudicij, sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere & ligare. ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

¶SED CONTRA, Ea in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda. sed pœna excommunicationis est valde periculosa, nisi cũ moderamine fiat. ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in foro cõscientiæ causa agitur inter hominẽ & Deum: in foro autem exterioris iudicij causa agitur hominis ad hominem. & ideò absolutio vel ligatio quæ vnum hominem obligat quo ad Deum tantùm, pertinet ad forum pœnitentiæ, sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij pertinet. & quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideò excommunicatio ad forum exterius pertinet: & ideò illi soli possunt excommunicare, qui habẽt iurisdictionẽ in foro iudiciali: & propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, & maiores Prælati secundum communiorem opinionem possunt excommunicare. Sed præsbyteri parochiales nõ nisi ex cõmissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto & rapina & huiusmodi, in quibus est eis à iure concessum, quòd excommunicare possint. Alij autem dixerunt, quòd etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare. sed prædicta opinio est rationabilior.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd excommunicatio nõ est actus clauis directè, sed magis respectu exteriori iudici, sed sententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur: quia tamẽ aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod Ecclesia militans est via ad triumphantem. ideò etiam talis iurisdictio, per quam homo excommunicare potest, clauis potest dici, & secundum hoc à quibusdam distinguitur quòd est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent, & clauis iurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exteriores fori. Vtranque tamen Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipso in alios descendit, qui vtranque habeat.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes parochiales habent quidem iurisdictionem in subditos suos, quantum ad forũ conscientiæ, sed non quantum ad forum iudiciale, quia non possunt conueniri coram eis in causis contentiosis, & ideò excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali. & quamuis forum pœnitentiale sit dignius, tamẽ in foro iudiciali maior solemnitas requiritur: quia in eo oporttet, quòd nõ solùm Deo, sed etiam homini satisfiat.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum non sacerdotes excommunicare possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sacerdotes excommunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauium, vt in quarto sententiarum dicitur. Sed nõ sacerdotes non habẽt claues. ergo excõmunicare nõ possunt.

2 Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem, quàm ad absolutionem in foro pœnitentiæ. sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest. ergo nec excommunicationem inferre.

¶SED CONTRA est, quòd Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant, qui quandoque non sunt sacerdotes, ergo nõ soli sacerdotes excommunicare possunt.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sacramenta in quibus gratia confertur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet, & ideò ipsi soli possunt absoluere & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directè restringit gratiam, sed ex consequenti inquantum homo suffragiis Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiã disponunt, vel in gratia conseruant, & ideò etiam non sacerdotes, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, possunt excommunicare.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

¶Ad secundũ dicendum, quod ista duo se habent sicut excedentia & excessa. & ideò alicui compete.it vnũ, cui non cõpetit aliud.

ARTICVL. III.

¶Vtrum excommunicatus vel suspensus possit aliam excommunicare.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd excommunicatus vel suspensus excommunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus vel suspensus, neque ordine, neque iurisdictionem amittit: quia neque reordinatur cum absoluitur, neque ei iterum ei committitur. sed excommunicatio nõ requirit nisi ordinem vel iurisdictionem. ergo etiam excõmunicatus vel suspensus excommunicare possunt.

2 Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quã excommunicare, sed conficere possunt: ergo & excommunicare possunt.

¶SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non potest alium ligare, sed vinculum spirituale est fortius quàm corporale. ergo excommunicatus non potest alium excommunicare, cum excõmunicatio sit vinculum spirituale.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem: & ideò cum omnis excommunicatus à communione separatur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur. & quia excommunicatio est iurisdictionis, ideò excommunicatus excommunicare nõ potest, & eadem ratio est de suspenso à iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tãtùm, tunc nõ potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea quæ sunt iurisdictionis: & econtrà si sit suspensus à iurisdictione & non ab ordine, si autem ab vtroque, tunc neutrum potest.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd quamuis non amittat iurisdictionem, amittit tamen iurisdictionis vsum.

¶Ad secundum dicendum, quòd conficere consequitur potestatẽ characteris qui indelebilis est: & ideò homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secus autem de excommunicatione quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest & ligari.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo. Matthæi vndecimo. Qui minor est in regno cœlorum, maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior. sed Paulus excommunicauit angelum de cœlo, vt patet Galat. 1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

2 Præterea, Sacerdos aliquando excõmunicat in generali pro furto, vel aliquid huiusmodi. sed potest cõtingere quòd ipse committeat, vel superior, aut æqualis. ergo aliquis potest se, vel æqualẽ vel superiorem excommunicare.

3 Præterea, Aliquis potest superiorẽ absoluere in foro pœnitentiali vel æqualem. sicut cùm Episcopi suis subditis confitentur, & cùm vnus sacerdos alteri venialia confitetur. ergo videtur q; etiam excommunicare aliquis superiorem vel æqualem possit.

¶SED CONTRA. Excõmunicatio est actus iurisdictionis, sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadem causa non potest quis esse iudex & reus, nec iterum in superiorẽ aut æqualem. ergo non potest aliquis superiorem vel æqualem aut se excommunicare.

¶RESPONDEO dicendum, quod cùm per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu eius, in quẽ habet iurisdictionem, quia iudex est eius: ideò nullus habet in seipsum vel in superiorem vel æqualem iurisdictionem: & per consequens nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem aut æqualem.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, id est si poneretur angelus peccare. sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior. nec est inconueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

¶Ad secũdum dicendum, quòd in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

¶Ad tertium dicendum, quod absolutio & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior, redditur inferior per peccatum. sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quod peccat. vnde non est similis ratio de vtroque, & tamen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualem nisi ex cõmissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus remittuntur. vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTICVLVS V.

¶An in aliquam vniuersitatẽ sententia excommunicationis ferre possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q; in aliquã vniuersitatẽ sententia excommunicationis ferri possit. Cõtingit enim quòd vniuersitas sibi in malitia colligatur. sed pro malitia in qua quis contumax exitit, debet excommunicatio ferri. ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excommunicatio.

2 Præterea, Illud quod est grauissimum in excõmunicatione, est

est separatio à sacramentis ecclesiæ. sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis. ergo & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

¶SED CONTRA est glos. Augu. Matth. 13. quæ dicit quòd princeps & multitudo non est excommunicanda.

¶RESPONDEO dicendum, quòd excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali, peccatum autem in actu cõsistit: actus autem non est communitatis, sed singularium personarum, vt frequenter. & ideò singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. etsi sit quandoque etiam actus alicuius totius multitudinis, vt quando multi nauem trahunt quam nullus trahere posset tamen non est probabile quòd aliqua communitas tota ad malum cõsentiat, quin aliqui sint dissentientes. & quia non est Dei qui iudicat omnem terram, vt condemnet iustum cum impio, vt dicitur Genes. 19. ideò Ecclesia quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouidè statuit, vt communitas non excõmunicetur, ne collectis zizaniis, simul eradicetur & triticum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q; patet solutio ex dictis.

¶Ad secundum dicendum, quòd suspensio non tanta pœna est quanta excommunicatio: quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragiis sicut excommunicati. Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis. & ideò non est simile excommunicatione & suspensione.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum ille qui semel est excommunicatus, excommunicari possit vlterius.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui semel est excommunicatus, vlterius excommunicari nõ possit, vt 1. Corint. 5. dicit Apostolus. Quid enim mihi de iis qui foris sunt iudicare: sed excommunicati iam sunt extra Ecclesiã. ergo super eos Ecclesia iudicium nõ habet, vt possit eos iterum excommunicare.

2 Præterea, Excõmunicatio est separatio quædam à diuinis & à collectione fidelium: sed postquam est aliquis priuatus aliquo non potest iterum illo priuari. ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

¶SED CONTRA, Excommunicatio quædam pœna est vt medicinale remedium, sed medicinę iterantur, cùm causa exigit. ergo excommunicatio iterari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ille qui excommunicatus, est vna excommunicatione, potest iterum excommunicari, vel per eiusdem excommunicationis iterationem ad maiorem sui cõfusionem, vt sic à peccato resiliat: vel propter aliàs causas, & tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ, pro quibus quis excommunicatur.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur de paganis & aliis infidelibus, qui nõ habent characterem per quẽ annumerati sint populo Dei. sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est in delebilis. sed ideò semper remanet aliquo modo de Ecclesia baptizatus, & sic Ecclesia sem per de illo iudicare potest.

¶Ad secundum dicendum, quòd priuatio quamuis non recipiat magis & minus secundum se, recipit tamen secundum causam suam: & secundum hoc excommunicatio potest iterari, & magis est elongatus à suffragiis Ecclesiæ, qui pluries est excommunicatus quam qui semel tantum.

QVÆSTIO VIGESIMA TERTIA, DE *participatione cum Excommunicatis. in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de participatione cum excommunicatis.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrum liceat excommunicato participare in puris corporalibus.

¶Secundò, vtrum participans excommunicato sit excommunicatus.

¶Tertiò, vtrum participare excommunicato in casibus non cõcessis semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd liceat excommunicato communicare in pure corporalibus, Excommunicatio enim est actus clauium. sed potestas clauium se extendit ad spiritualia tantùm: ergo per excommunicationem nõ prohiberur quin vnus alij in corporalibus communicare possit.

2 Præterea, Quod est institutum per charitatem, contra charitatem nõ militat. sed ex præcepto charitatis tenetur inimicis subuenire, quod sine aliqua communicatione fieri non potest. ergo liter peccet. sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cum excõmunicato esset peccatum mortale. ergo, &c.

2 Præterea. Facere contra præceptũ Ecclesiæ est peccatum mortale, ergo & c.

nec cibum sumere.

¶RESPONDEO dicendum, quod duplex est excõmunicatio. Vna est minor quæ separat tantum à participatione sacramentorum, sed non à communione fidelium: & ideò tali excommunicato licet communicare, sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est maior excommunicatio, & hæc separat hominem à sacramentis Ecclesiæ & a communione fidelium, & ideò tali excommunicato communicare non licet. Sed quia Ecclesia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet, scilicet in iis quæ pertinent ad salutem: quia in talibus homo licitè potest cum excommunicato loqui, potest etiã alia verba interserere, vt facilius salutis verba ex familiaritate recipiatur. Excipiuntur etiam quædam personæ ad quas speciali ter pertinet prouisio excommunicati, vt vxor, filius, seruus, rusticus, & seruiens. Sed hoc intelligendum est de filiis non emancipatis: aliàs tenentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur, quòd licet excommunicato communicare, si ante excommunicationem se ei subdiderunt, non autem si post. Quidam autẽ intelligunt econuerso, scilicet quod superiores possunt licitè cõmunicare inferioribus. Alij verò contrarium dicunt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus sunt eis obligati, quia sicut inferiores obligãtur ad obsequium superiorum: ita superiores ad prouidentiã inferiorũ. Sunt etiam quidam casus excepti, sicut quando aliquid sunt peregrini & viatores in terra excommunicatorum, qui licitè possunt ab eis emere, vel etiam accipere eleemosynam. Et similiter si aliquis videat excommunicatum in necessitate, quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei prouidere, & ista hoc versũ continentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vt vtilitas referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem: cætera patent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum: quod corporalia ad spiritualia ordinantur: & ideò potestas quæ se extendit ad spiritualia, ad corporalia se extendere potest, sicut ars quæ est de fine, imperat de iis, quæ sunt ad finem.

¶Ad secundum dicendum, quòd in illo casu in quo aliquis ex præcepto chatitatis communicare tenetur, non prohiberur, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q; participans excommunicato non sit excommunicatus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gẽtilis, quàm excommunicatus, sed ille qui participat Gentili aut Iudæo, non est excommunicatus. ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

2 Præterea, Si ille qui participat excommunicato, est excommunicatus, eadem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus, & sic in infinitum proceder, quòd videtur absurdum, ergo non est excommunicatus qui excommunicato participat.

¶SED CONTRA est, quòd excommunicatus est positus extra communionem. ergo qui ei communicat, à communione Ecclesiæ recedit, & sic videtur quòd sit excommunicatus.

¶RESPONDEO dicendum, q; excommunicatio potest, in alium ferri dupliciter. Aut ita quod ipse sit excommunicatus cum omnibus ei participantibus, & tunc non est dubium quòd quicunque participat ei, est communicatus maioti excommuni catione, aut est excommunicatus simpliciter, & tunc aut participat aliquis in crimine, ei præbẽdo consilium, auxilium, aut fauorem, & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione, aut in aliis sicut in verbo, vel in osculo, vel in mensa, & sic est excommunicatus minori excommunicatione.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia non ita intendit corrigere infideles: sicut fideles, quorum cura sibi incumbit, & ideò non arcet à communione infidelium, sicut à communione fidelium illorum quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare. & sic excommunicatio nõ tranfit in tertiam personam.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum participere cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. Quia Decret. quædam respondet, quòd propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare: quia aliquis debet prius subire mortem quàm mortaliter peccet. sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cum excõmunicato esset peccatum mortale. ergo, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tale,sed Ecclesia præcipit, q excõmunicato nullus cõmunicet. ergo participare cum excommunicato est peccatum mortale.

3 Præterea,Nullus arcetur à perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali.sed ille qui participat excõmunicato in casibus non concessis,arcetur à perceptione Eucharistiæ,quia incurrit minorem excommunicationem. ergo participans excõmunicato in casibus non concessis,peccat mortaliter.

4 Præterea,Nullus debet excommunicari maiori excõmunicatione,nisi pro peccato mortali. sed aliquis secũdum iura potest excommunicari maiori excommunicatione,propter hoc quòd excommunicato participat. ergo excommunicato participare est peccatum mortale.

¶SED CONTRA, A peccato mortali nullus potest absoluere,nisi super eum habeat iurisdictionem, sed potest absoluere à participatione cum excommunicatis quilibet sacerdos. ergo non est peccatum mortale.

¶Præterea,Pro mensura peccati debet esse pœnitentiæ modus, sed pro participatione excommunicationis secundum communem consuetudinem non imponitur pœna debita mortali peccato,sed magis debita veniali.ergo non est peccatum mortale.

¶RESPONDEO dicendum,quòd quidam dicit quòd quãdoque aliquis participat excommunicato, vel verbo, vel quocunque dictorum modorum, secundum quos ei communicare non licet,peccat mortaliter, nisi in casibus exceptis à iure, sed quia hoc videtur valdè graue quòd si homo pro vno verbo leni excõmunicatum alloquitur,mortaliter peccet; & multis excommunicantes laqueum damnationis inicerent, quod in eos retorqueretur:ideò aliis probabilius videtur,quòd non semper peccat mortaliter,sed solum quando in crimine sibi participat, vel in diuinis,vel in contemptum Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd Decretalis illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendũ est,q̃ similis ratio est de peccato mortali & de veniali quãtum ad hoc,quòd sicut peccatum mortale non potest bene fieri,ita nec veniale: & ideò sicut homo debet prius sustinere mortem,quàm peccet mortaliter,ita etiam quàm peccet venialiter illo modo debiti, quo debet venialia vitare.

¶Ad secundũ dicendum, quòd præceptum Ecclesiæ directè respicit spiritualia,& ex consequenti legitimos actus, & ideò qui communicat eis in diuinis,facit contra præceptum & mortaliter peccat,qui autem participat eis in aliis,facit præter præceptum, & mortaliter non peccat.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiam sine aliqua culpa quandoque ab Eucharistia arctatur,sicut patet in suspensis, vel interdictis, quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius,quæ in eis punitur,inferuntur.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd quamuis participare excommunicato sit peccatum veniale,tamen participare pertinaciter, est peccatum mortale,& per hoc potest aliquis excommunicari secundum iura.

QVÆSTIO VIGESIMAQVARTA,
De absolutione ab excommunicatione in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de absolutione ab excommunicatione,Circa quod tria quæruntur.

¶Primò,vtrùm quilibet sacerdos possit subditum suũ ab excommunicatione absoluere.

¶Secundò,vtrùm aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui.

¶Tertiò,vtrùm aliquis possit absolui ab vna excommunicatione,& non ab alia.

ARTICVLVS I.
¶Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos subditum suum possit ab excommunicatione absoluere. maius enim est vinculum peccati quam excommunicationis,sed quilibet sacerdos potest suũ subditum à peccato absoluere:ergo multo fortius ab excommunicatione.

2 Præterea,Remota causa,removetur effectus.sed excõmunicationis causa est peccatum mortale. ergo cum possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere,poterit ab excommunicatione similiter.

¶SED CONTRA.Eiusdem potestatis est excommunicare & excommunicatum absoluere. Sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare.ergo nec absoluere.

¶RESPONDEO dicendum,quòd à minori excommunicatione quilibet potest absoluere qui potest à peccato participationis absoluere. Si autem est maior:aut est lata à iudice,& sic ille qui tulit vel eius superior potest absoluere: vel est lata à iure & tunc Episcopus,vel etiam sacerdos potest absoluere,exceptis sex casibus,quos sibi tutis conditor papa reseruauit. Primus est quandò aliquis iniicit manus in clericum,vel religiosum. Secundus est de illo,qui incẽdit Ecclesiã, & est denuntiatus. Tertius est de illo qui frangit Ecclesiam & denuntiatus est. Quartus est de illo qui in diuinis communicat scienter excommunicatis nominaliter à papa. Quintus de illo qui falsificat literas sedis Apostolicæ. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Non enim debet absolui,nisi ab eo, qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus,nisi propter difficultatem accedẽdi ad ipsum,absolueretur ad Episcopo,vel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione,quod parebit mãdato illius iudicis, qui sententiam tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis,in quo à quolibet excommunicatione potest quis à quolibet sacerdote absolui. Secũdus,si sit obstinatius alicuius potentis, & non ex odio vel proposito percussit. Tertius,si percutiẽs sit mulier. Quartus,si sit seruus,& dominus læderetur de eius absentia,q̃ nõ esset in culpa. Quintus,si regulares regulariẽ,nisi sit enormis excessus. Sext⁹,si sit pauper. Septimus,si sit impubes,vel senex vel valetudinarius. Octauus, si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij casus in quibus percutiens clericum excommunicationẽ non incurrit. Primò,si causa disciplinæ vt magister vel prælatus percusserit. Secundò,si ex causa legitimitate. Tertiò,si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore,vel matre,vel sorore,vel filia. Quartò,si statim vim vi repellat. Quintò,si ignoret eũ esse clericũ. Sexto,si inuenitur eũ in apostasia post tertiam admonitionem. Septimò,si transierit se clericus ad actũ pœnitus contrarium,vt fiat miles,vel ad bigamiam transeat.

¶AD Primum ergo dicendum , quòd quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter,quàm excommunicatio,tamen quo ad aliquid vinculum excommunicationis est maius,inquantum nõ solùm obligat quo ad Deum,sed etiam in facie Ecclesiæ: & ideo in absoluendo ab excõmunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro,nõ autẽ in absolutione à peccato,nec exigitur cautio iuramẽti,sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione,per iuramentum enim cõtrouersiæ,quæ sunt inter homines, terminantur secundum Apostolum.

¶Ad secundum dicendum,quòd cum excommunicatus non sit particeps sacramentorum Ecclesiæ,sacerdos non potest absoluere excommunicatum à culpa,nisi sit prius absolutus ab excõmunicatione.

ARTICVLVS II.
¶Vtrum aliquis possit absolui inuitus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit absolui inuitus, Spiritualia enim nõ conferuntur inuito alicui.sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale.ergo non potest præstari inuito.

2 Præterea,Excommunicationis causa est contumacia.sed quãdo aliquis non vult absolui,excommunicationem contemnens, tunc est maximè contumax.ergo non potest absolui.

¶SED CONTRA, Excommunicatio contra voluntatem alicui potest inferri,sed quæ contra voluntatem eueniunt, etiã contra voluntatem amoueri possunt,sicut patet de bonis fortunæ,ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

¶RESPONDEO dicendum,quòd malum culpæ & pœnæ in hoc differunt,quòd culpæ principium est in nobis, quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principiũ quandoque extra nos est,non enim requiritur ad pœnam quòd sit voluntaria,imò est magis de ratione pœnæ quòd sit contra voluntatem: & ideò sicut peccata non committuntur nisi in volũtate,ita non remittuntur alicui inuito:sed excommunicatio sicut in aliquem inuitum ferri potest,ita & inuitus ab ea absolui potest.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quod propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus,quæ in voluntate nostra consistunt,sicut sunt virtutes quæ non possunt à nolentibus perdi. Scientia enim quamuis sit spirituale bonum,tamen potest à nolente per infirmitatem amitti:& ideò ratio non est ad propositũ.

¶Ad secundum dicendum , quòd etiam manente contumacia potest aliquis discretè excommunicationem iniustè latam remittere,si videat saluti illius expedire,in cuius medicinam excommunicatio lata est.

ARTICVLVS III.
¶Vtrum qui possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus.

AD TERTIVM sic proceditur Videtur, quòd quis non possit absolui ab vna excommuni,catione , nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ.sed causa excommunicationis est peccatum:cùm ergo aliquis non possit absolui ab vno peccato , nisi absoluatur ab omnibus, nec in excommunicatione hoc esse poterit.

2 Præterea,Excõmunicationis absolutio in Ecclesia fit:sed ille qui vna excommunicatione est irretitus,extra Ecclesiã est.ergo quandiu vna manet,ab alia absolui non potest.

SED

¶SED CONTRA. Excommunicatio quædam pœna est: sed ab vna pœna aliquis liberatur, alia remanente. ergo ab vna excommunicatione,alia remanente,quis absolui potest.

¶RESPONDEO dicendum,quòd excommunicationes non habent connexionem in aliquo, & ideò possibile est , quòd aliquis ab vna absoluatur,& in altera remaneat.Sed circa hoc sciẽdum est , quòd aliquis quandoque est excõmunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & tunc quando absoluitur ab vna, intelligitur ab omnibus absolui,nisi contrarium exprimatur,vel nisi cùm quis absolutionem impetrat de vno tantum casu excõmunicationis, cùm pluribus excõmunicatus sit. Quandoque est excommunicatus à diuersis iudicibus, & tunc absolutus ab vna excõmunicatione non propter hoc est absolutus ab altera,nisi omnes alij ad petitionẽ eius, absolutionẽ eius confirmauerint,vel nisi omnes demandent vni absolutionem.

¶AD Primum ergo dicendum,quòd omnia peccata habent cõnexionem in auersione voluntatis à Deo,cum quo non potest esse peccatorum remissio.& ideò vnũ peccatũ sine altero remitti non potest.Sed excommunicationes non habent aliquã talem connexionẽ,nec iterum absolutio ab excõmunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatẽ.& ideò ratio non sequitur.

¶Ad secundũ dicendum,q̃ sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam,ita possibile est quòd ista separatio remoueatur quantùm ad vnam causam,& maneat quantum ad alteram.

QVÆSTIO VIGESIMAQVINTA, DE
indulgentia secundum se,in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de indulgentia.Et primo de ea secundum se. Secundò de facientibus indulgentiam. Tertiò , de recipientibus eam.Circa primum quæruntur tria.

¶Primò,vtrùm per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

¶Secundò,vtrùm indulgentiæ tantum valeãt quantùm pronuntiantur.

¶Tertiò,vtrùm pro temporali subsidio sit indulgentia facienda.

ARTICVLVS I.
¶Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

AD PRIMVM sic proceditur.Videtur quòd per indulgentiam non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Quia super illud.2. Timo.1. Negare seipsum non potest. dicit glos.quod faceret si dicta sua non impleret,sed ipse dicit Deuter.25.Secundum mensuram delicti erit & plagatum modus.ergo nõ potest aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata,secũdum quantitatem culpæ.

2 Præterea,Inferior non potest absoluere ab eo ad quod Superior obligauit:sed Deus absoluendo à culpa,obligat ad pœnam temporalem,vt dicit Hugo.de S.Victo.ergo nullus homo potest absoluere à pœna illa,aliquid dimittendo.

3 Præterea,Hoc ad potestatẽ excellentię pertinet,vt sine sacramentis effectus sacramẽtorum tradatur,sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus.cùm ergo satisfactio sit pars sacramenti operans ad dimissionem pœnæ debitæ , videtur quòd nullus homo purus possit dimittere debitum pœnæ sine satisfactione.

4 Præterea.Potestas ministris Ecclesiæ nõ est tradita in destructionem,sed in ædificationem,sed hoc ad destructionẽ pertinet, si satisfactio , quæ est ad vtilitatem nostram , in quantùm remedium præbet,tolleretur.ergo potestas ministrorum Ecclesiæ ad hoc se non extendit.

¶SED CONTRA, Prioris Corio. 2. Nam & ego quòd donauiſi quid propter vos donaui in personna Christi,glo.id est,ac si Christus donasset,sed Christus potest relaxare absque omni satisfactione pœnã peccati,vt patet Ioã.8.de muliere adultera. ergo & Paulus potuit. ergo & Papa , qui non est minoris potestatis in Ecclesia,quam Paulus fuerit.

¶Præterea, Ecclesia generalis non potest errare, quia ille,qui in omnibus exauditus est pro sua reuerentia,dixit Petro,super cuius confessione Ecclesia fundata est. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua,Luc.22.sed Ecclesia generalis indulgentias approbat,& facit.ergo indulgentiæ aliquid valent.

¶RESPONDEO dicendum: quod ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere,quia impiũ esset dicere quod Ecclesia aliquid vanum faceret.Sed quidam dicunt quod nõ valent ad absoluendum à reatu pœnæ: quam quis & in purgatorio secundum iudicium Dei meretur, sed valent ab absoluendum ab obligatione , quia sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam,vel ad quam etiam ordinatur ex Canonum institutis.Sed hæc opinio non videtur vera , Primò quia est expresse contra Priuilegiũ Petro datũ,cui dictũ est , vt quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur.Vnde remissio quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ,valet etiam quantùm ad forum Dei.Et præterea,Ecclesia huiusmodi indulgentias facies , magis damnificaret quam aduuaret,quia remitteret ad grauiores pœnas, scilicet purgatorij absoluendo à pœnitentiis iniunctis.

¶Et ideò aliter dicendum est, quòd valent, & quantum ad forũ Ecclesiæ , & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem & absolutionem & confessionem, siue sit iniuncta,siue non.Ratio autem quare valere possunt , est vnitas corporis mystici , in qua multi in operibus pœnitentiæ superrogauerunt ad mensuram debitorum suorum, & multas etiã tribulationes iniustas sustinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari si eis deberetur , quorum meritorum tanta est copia , quòd omnem pœnam debitam nunc viuẽtibus excedũt , & præcipuè propter meritum Christi , quod etsi in sacramentis operatur , non tamen efficacia eius in sacramentis includitur , sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorum. Dictum est autem suprà, quod vnus pro alio satisfacere potest. Sancti autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur,non determinarè pro isto qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt .aliàs absque omni indulgentia consequerentur remissionem. sed communiter pro tota Ecclesia, sicut Apostolus ait se implere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia,ad quam scribit Colo.1.& sic prædicta merita sunt cõmunia toti Ecclesiæ. Ea autemquæ sunt alicuius multitudinis communis dittribuuntur sigulis de multitudine,secundum arbitrium eius, qui multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ si alius pro eo satisfeciſſet, ita si ei satisfactio alterius sibi per eum qui potest distribuatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quod remissio quæ per indulgentias fit non tollit quantitatem pœnæ ad culpam , quia pro culpa vnius alius sponte pœnam sustinuit.

¶ Ad secundum dicendum, quod iste qui indulgentias suscipit, non absoluitur simpliciter loquendo à debito pœnæ , sed datur sibi vnde debitum soluat.

¶ Ad tertium dicendum,quod effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus,& hic effectus non inducitur per indulgentias,sed pro eo faciens indulgentias soluit pœnam,quam debuit de bonis Ecclesiæ communibus,vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum ,quod maius remedium præbetur cõtra peccata vitanda ex gratia,quàm assuetudine nostrorum operum: quia ex affectu quem accipiens indulgentias concipit ad causam,pro qua indulgentia datur,ad gratiam disponitur: ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur. & ideò non est in destructionem indulgentias dare, nisi inordinatè dentur. Tamen consulendum est eis qui indulgentias consequũtur,ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abstineat, vt etiam ex eis remediũ consequantur,quamuis à debito pœnæ essent immunes,& præcipuè,quia quandoque sunt plurium debitores quàm credant.

ARTICVL. II.
¶ Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

AD SECVNDVM sic proceditur: Videtur q̃ indulgentiæ non valeãt tantum quantum pronuntiantur.Indulgentiæ enim non habent effectũ nisi ex vi clauium;sed ex vi clauium non potest habens clauem dimittere de pœna peccati , nisi aliquid determinatum,cõsiderata quantitate peccati , & contritionis pœnitentis.ergo cùm indulgentiæ fiant pro libito instituentis indulgentiam : videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur.

2 Præterea,Per debitum pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam summè apperere debet.sed si indulgentiæ tantum valent,quantum pronuntiantur,in breui homo per indugentias discurrens,posset ab omni reatu temporalis pœnæ immunis red di. ergo videtur quod deberet his acquirendis , omnibus aliis operibus dimissis,homo vacare.

3 Præterea,Aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxiliũ ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequitur. Si ergo indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, tunc qui dat vnum denarium , & secundò vnum etiam iterum,& tertiò,plenam absolutionem ab omni peccatorũ pœna consequetur,quod videtur absurdum.

4 Præterea.Quandoque datur hoc modo indulgentia,quòd qui vadit ad aliquam Ecclesiam , septem annos remissionis consequatur. si ergo tantum valet indulgentia , quantum prædicatur, ille qui habet domum iuxta Ecclesiam illã , vel clerici , qui quotidie vadunt consequuntur tantum quantum ille , qui à remotis partibus,venit,quod videtur iniustum,& iterum , vt videtur pluries indulgentiam consequitur in die, cùm pluries vadat.

5 Præterea,Idem videtur remittere alicui pœnam vltrà iustam æstimationem,quam remittere absque causa,quia quãtũ ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd excedit non recompensatur, sed ille qui facit indulgentiã, non posset remittere absque causa pœnam in toto vel in parte alicui, etiam si diceret papa alicui, Ego remitto tibi omnem pœnam debitam pro peccato. ergo videtur quòd nec possit aliquid dimittere vltrà iustam æstimationem: sed indulgentiæ plerunque prædicantur vltra iustam æstimationem. ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

¶SED CONTRA, Iob 15. Nunquid Deus, indiget mendatio nostro vt pro eo loquamur dolos. ergo Ecclesia prædicãdo indulgentias, non mentitur, & ita tantum valent, quantum prædicantur.

¶Præterea, Primę Corint. 15. dicit Apostolus, Si inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. ergo quicunque in prædicatione falsum dicit, fidem quantũ est in se, euacuat, & ita mortaliter peccat. si ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant, indulgentiam prædicãtes, quod est absurdum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio: quidã enim dicunt quòd huiusmodi indulgentiæ nõ tãtum valent, quantum prædicantur: sed vnicuique tantum valet, quantũ fides & deuotio sua exigit. Sed dicunt q̃ ecclesia ad hoc ita pronuntiat, vt quadàm pia fraude homines ad benefaciendũ alliciat, sicut mater quæ promittens filio pomum, ipsum ad ambulandũ prouocat. Sed hoc videtur esse valdè periculosum dicere. Sicut enim dicit Augu. in epistola ad Hiero. Siin sacra scriptura deprehẽditur aliquid falsitatis, iam robur autoritatis sacræ scripturæ perit: & similiter si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas deprẽhenderetur, non essent documenta Ecclesiæ alicuius autoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerũt quòd valent tantum quantum prõnuntiantur, secundum iustam æstimationem, non tamen recipientis indulgentiam, qui nimis fortè æstimat quod datur aut secundum æstimationẽ dãtis, qui minus parum æstimãre posset quod datur, sed secundum iustam æstimationem, quæ iusta est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ & vtilitate & necessitate Ecclesiæ: quia vno tempore Ecclesia plus indiget, quàm alio.

¶Sed hæc etiam opinio stare non potest, vt videtur. Primò, quia secundum hoc indulgentiæ non valerent ad remissionẽ, sed magis ad commutationem quãdam. Et præterea, prædicatio Ecclesiæ à mendacio non excusaretur, cùm quandoque indulgentia prædicetur longè maior, quàm iusta æstimatio possit requirere, omnibus prædictis conditionibus pensatis. Sicut quãdo dat Papa indulgentiam, quòd pergens ad vnam Ecclesiã, habeat septẽ annos indulgentiæ: cuiusmodi etiam indulgentiæ à Beato Grego. in stationibus Romæ institutæ sunt. Et ideò alij dicunt quòd quantitas remissionis indulgentiis non est mensuranda secundũ deuotionem tantùm suscipientis, vt prima opinio dicebat: neque secundum quantitatem eius quod datur, sicut dicebat secunda: sed secundum causam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur dignus vt talem indulgentiam consequatur, Vnde secundũ quod accedit ad illam causam, secundum hoc consequitur remissionem indulgentiæ, vel in toto, vel in parte.

¶Sed hoc iterum non potest saluare consuetudinem Ecclesiæ, quæ interdum pro eadem causa maiorem indulgentiam ponit: sicut rebus eodem modo se habentibus quandoque datur vnus annus visitantibus Ecclesiam vnam, quandoque 40. dies, prout gratiam papa facere voluerit, indulgentiam constituens. Vnde quantitas remissionis non est mensuranda ex causa, quæ facit indulgentia dignum. Et ideò aliter dicẽdum est, quòd quantitas effectus sequitur quãtitatem suæ causæ. causa autem remissionis pœnæ in indulgentiis non est nisi abundãtia meritorum Ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pœnam expiandam, hoc autem causa remissionis effectiua est, vel deuotio, aut labor aut datum recipiẽtis indulgentiam, aut causa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quãtitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiæ, quæ superabundãt, & ideò secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quòd applicentur isti, requiritur auctoritas dispensandi huiusmodi thesaurum, & vnio eius cui dispensatur ad eum, qui merebatur, quod est per charitatem: & ratio dispensationis, secundum quam saluetur intẽtio illorum, qui opera meritoria fecerunt. fecerunt enim ad honorẽ Dei & vtilitatem Ecclesiæ, vnde quæcunque causa adsit, quæ in vtilitatem Ecclesiæ & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi. Et ideò secundum alios dicendum quòd indulgentiæ simpliciter tantum valent quantum prædicantur, dummodo ex parte dantis sit autoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte causæ pietas quæ comprehendit honorem Dei, & proximi vtilitatem: nec in hoc fit nimis magnum forum de misericordia Dei, vt quidam dicunt, nec diuinæ iustitiæ derogatur: quia non de pœna dimittitur, sed vnius pœna alteri computatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis est duplex, scilicet ordinis & iurisdictionis. Clauis ordinis sacramẽtale quoddam est, & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed à Deo non potest taxare sacerdos, quantũper clauẽ ordinis in foro confessionis de pœna debita dimittatur, sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet: & huiusmodi clauis effectus est remissio quæ est per indulgentias, cùm non pertineat ad dispositionem sacramentorum talis dimissio, sed ad dispensationem bonorũ communium Ecclesiæ: & ideò etiam legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in abitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pœna dimittatur, si tamen inordinatè remittat, ita quod homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgẽtias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis huiusmodi indulgentiæ multum valeant ad remissionem pœnæ: tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu prænij essentialis, q̃ in infinitum melius est, quàm dimissio pœnæ temporalis.

¶Ad tertium dicendum, quòd quando datur indulgentia indeterminatè, qui dant auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium quod sit conueniens ei, qui auxilium dat, & secũdum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus vel minus de indulgentia consequitur. vnde etiam aliquis pauper dans vnũ denarium consequitur totam indulgentiam: non autem diues, quæ non decet ad opus tam pium ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daret.

¶Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ sacerdotes & clerici consequuntur tantam indulgentiam sicut illi qui veniunt à mille dietis, quia remissio non proportionatur labori, vt dictum est, sed meritis quæ dispensantur. Sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendũ quando indistincte indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur, sicut papa in generalibus absolutionibus, illis qui transeunt mare, dat quinquæ annos, aliis qui transeunt montes, tres, aliis vnum: nec tamen quotiescunque vadit infra tempus indulgentiæ, toties eam consequitur. Quãdoque ad determinatum tempus datur, vt cum dicitur, Quicunque vadit ad Ecclesiam talem vsque ad tale tẽpus, habeat tantum de indulgẽtia, intelligitur semel tantùm. Sed si in aliqua, Ecclesia sit indulgentia perennis, sicut in Ecclesia beati Petri, quadraginta dierũ tunc quoties aliquis vadit, totiens indulgentiam consequitur.

¶Ad quintum, dicendum q̃ causa nõ requiritur ad hoc quod secundum eam mensurari debeat remissio pœnæ. sed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicãtur ad ipsum peruenire possina. Bonum autem vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modo per charitatem: & sic etiam sine indulgẽtiis aliquis est omnium bonorum particeps, quæ fiunt, si charitate fiãt. Alio modo per intentionem facientis, & sic per indulgentias si causa legitima adsit, potest intẽtio illius, qui pro vtilitate Ecclesiæ operatus est ad istum continuari.

ARTICVLVS III.

¶Virum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pro tẽporali subsidio non debeat fieri indulentia: quia remissio peccatorum est quoddam spirituale, Sed dare spirituale pro temporali, est simonia. ergo fieri hoc non debet.

2 Præterea, Spiritualia subsidia sunt magis necessaria quã temporalia. sed pro spiritualibus subsidiis non videtur fieri indulgẽtiæ. ergo multò minus pro temporalibus fieri debent.

¶SED CONTRA, est communis consuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemosynis faciendis indulgentias facit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd temporalia ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia debemus vti temporalibus, & ideò pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia: sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, sicut est resistio inimicorum Ecclesiæ, qui pacem Ecclesiæ perturbant, sicut cõstructio Ecclesiarum & pontium, & aliarum eleemosynarum.

¶Et per hoc patet quod non sit simonia, quia non datur spirituale pro temporali. Vnde patet solutio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendum, quòd etiam pro purè spiritualibus potest fieri indulgẽtia. & sic quandòque sicut quicunque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies pro indulgẽtia à Papa Inno. 4. & similiter cruce prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quæ cruce accipientibus.

QVÆ-

QVÆSTIO VIGESIMASEXTA DE
iis qui possunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis qui possunt indulgentias facere, Circa quod quatuor quæruntur.

¶Primo, vtrũ quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

¶Secundò, vtrum diaconus vel non sacerdos possit eas facere.

¶Tertiò, vtrum Episcopus possit eas facere.

¶Quartò, vtrum existens in peccato mortali possit ea facere.

ARTICVLVS I.

¶Virum sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiæ: sed non est aliqua congregatio in qua non sit meritorum abundãtia. ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentiam, si habet plebem subiectam, & similiter quilibet prælatus.

2 Præterea, prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut vnus homo gerit personam suam. sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo. ergo & prælatus potest communicare bona multitudinis sibi commissa, & sic videtur quod possit indulgentias facere.

¶SED CONTRA, Minus est excommunicare, quam indulgentias facere: sed hoc non potest sacerdos parochialis. ergo nec illud.

¶RESPONDEO dicendum, quod indulgentiæ effectum habent secũdum quod opera satisfactoria vnius alteri computantur, non solum ex vi charitatis, sed ex intentione operantis, aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alicuius potest ad alterum dirigi tripliciter, aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem, sicut cùm quis pro alio satisfaciat determinatè, & sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem, sicut cùm quis orat pro congregatione sua & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria, & sic ille, qui congregationi præest potest opera illa aliquando communicare, applicando intentionem illorum qui sunt de cõgregatione sua ad hanc determinatè. Sed in generali, sicut cùm quis opera sua ordinat ad bonum commune in generali, & sic ille qui præest Ecclesiæ generaliter, potest opera illa communicare applicando intentionem suam ad hunc vel ad illum, & quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars Ecclesiæ, ideò in intentione priuati boni intentio boni congregationis includitur & boni totius Ecclesiæ, & ideò ille qui præest Ecclesiæ potest communicare ea quæ sunt congregationis & huius hominis, & ille qui præest congregationi potest communicare ea quæ sunt huius hominis, sed non conuertitur. Sed neque prima cõmunicatio neque secunda indulgentia dicitur, sed solum tertia propter duo. primò quia per illas communicationes quamuis homo soluatur à reatu pœnæ quantùm ad Deum, tamen non soluitur à debito faciendi satisfactionem iniũctam, ad quam obligatus est ex præcepto Ecclesiæ. sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito soluitur. Secundò, quia in vna persona vel in vna congregatione non est indeficientia meritorum, vt sibi & omnibus aliis valere possint, vnde iste non absoluitur à pœna debita pro toto, nisi tantum determinatè pro eo fiat quantum debebatur. Sed in Ecclesia tota est indeficientia meritorum, præcipuè propter meritum Christi: & ideò solus ille quæ præficitur Ecclesiæ potest indulgentias facere. Sed cùm Ecclesia sit congregatio fidelium, congregatio autem hominum sit duplex scilicet œconomica, vt illi qui sunt de vna familia, & politica, sicut illi qui sunt de vno populo. Ecclesia assimilatur cõgregationi politicæ, quia ipse populus Ecclesia dicitur: sed conuentus diuersi vel parochia in vna diœcesi assimilantur congregationi in diuersis familiis, vel in diuersis officiis. & ideo solus Episcopus proprièprælatus Ecclesiæ dicitur, & ideò ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesiæ recipit, & ideò ipse solus habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum iurisdictionem in foro Ecclesiæ quasi persona publica. Alij autem secundum quod ab eis committitur. sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: vnde inconsecratione sacerdotum Episcopus dicit, Quãto fragiliores sumus, tanto magis auxiliis his indigemus, & propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant, vnde sacerdotes parochiales vel Abbates, aut alij huiusmodi prælati, non possunt indulgentias facere.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

¶Virum diaconus possit indulgentias facere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod diaconus non possit indulgentias facere, velalius nõ sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus clauium. sed non habet claues nisi solus sacerdos. ergo ipse solus potest indulgentias facere.

2 Præterea, Plenior remissio pœnæ est in indulgentiis, quàm in foro pœnitẽtiali, sed hoc nõ potest nisi sacerdos. ergo nec illud.

¶SED CONTRA, Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesiæ, cui committitur regimen Ecclesiæ, sed hoc committitur quandoque non sacerdoti. ergo non potest indulgẽtias facere. Nam ex dispensatione, thesauri Ecclesiæ efficaciam habent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas faciendi indulgentias sequitur iurisdictionem, vt supra dictum est, & quia diaconus & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem vel commissam, sicut legati, vel ordinariã, sicut electi. ideò possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes, quamuis non possint absoluere in pœnitentiali foro, quod est ordinis.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta. Indulgentias enim facere pertinet ad clauem ordinis,

ARTICVLVS III.

¶Virum Episcopus possit indulgentias facere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod etiã Episcopus non possit indulgentias facere, quia thesaurus Ecclesiæ est communis toti Ecclesiæ, sed id quod est commune toti Ecclesiæ, non potest dispensari nisi per illum qui toti Ecclesiæ præest. ergo solus papa potest indulgentias facere.

2 Præterea, Nullus potest remittere pœnas à iure determinatas, nisi ille qui habet potestatem ius condendi. sed pœnæ satisfactoriæ sunt pro peccatis determinatæ de iure. ergo remittere huiusmodi pœnas potest solus papa.

¶SED CONTRA est consuetudo Ecclesiæ, secundũ quam Episcopi dant indulgentias.

¶RESPONDEO dicendum, quod papa habet plenitudinem pontificalis potestatis, quasi Rex in regno. Sed Episcopi assumuntur in partem solicitudinis, quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi, propter quod eos in suis literis papa fratres vocat. Reliquos autẽ omnes vocat filios, & ideò potestas faciendi indulgẽtias plenè residet in papa, quia potest facere prout vult, causa tamẽ existente legitima. Sed in episcopis est taxata secũdũ ordinationem papæ. & ideò possunt facere secundum q̃ eis est taxatum, & non amplius. & per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTIC. IIII.

¶Virum ille qui est in peccato mortali, possit indulgentias facere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ ille qui est in peccato mortali, non possit facere indulgẽtias, quia riuus, cui fons nõ influit, nihil profluere potest: sed prælato in peccato mortali existente, non influit fons gratiæ, scilicet spiritus sanctus. ergo non potest in alios profluere, faciendo indulgentias.

2 Præterea, Maius est facere indulgentiam, quàm recipere, sed ille qui est in peccato mortali non recipit, vt dicetur. ergo nec facere potest.

¶SED CONTRA, Indulgentiæ fiunt per potestatem prælatis Ecclesiæ traditam. sed per peccatũ mortale non potestatem tollit, sed bonitatem. ergo potest aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

¶RESPONDEO dicendum, quod facere indulgentias pertinet ad iurisdictionẽ; sed per peccatũ homo nõ amittit iurisdictionem, & indulgentiæ æquiualent, si fiant ab eo, qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo, qui est sanctissimus: cùm non remittat pœnam ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum recondítorum in thesauris Ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod iste prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non influit de suo aliquid, & ideò nõ requiritur quod influxum recipiat à fonte ad hoc, quod eius indulgentiæ valeant.

¶Ad secundum dicendum, quod maius est facere indulgentias quam recipere, quantum ad potestatem: sed est minus quantũ ad propriam vtilitatem.

QVÆSTIO VIGESIMASEPTIMA
de iis quibus valent indulgentia in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis, quibus valet indulgentia. Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrũ indulgentia valeat existentibus in mortali peccato.

¶Secundò, vtrum valeat religiosis.

¶Tertiò, vtrum valeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur.

¶Quartò, vtrum valeat ei, qui indulgentiam facit.

ARTICVLVS I.

¶Virum indulgentia valeat existentibus in peccato mortali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod indulgentia valeat existentibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri etiam in peccato mortali existenti gratiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

& multa alia bona:sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc quod merita Sanctorum applicantur ad iſtum. ergo habent effectum in illis, qui ſunt in peccato mortali.

2 Præterea, Vbi eſt maior indulgentia, magis habet locum miſericordia:ſed ille qui eſt in peccato mortali maximè indiget.ergo ei maximè debet fieri miſericordia per indulgentiam.

¶SED CONTRA. Membrũ mortuum non ſuſcipit influentiam ab aliis viuis:ſed ille qui eſt in peccato mortali eſt quaſi membrum mortuum.ergo per indulgentias non ſuſcipit influẽtiam ex meritis viuorum membrorum.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd quidã dicunt indulgentias valere etiam exiſtentibus in mortali peccato non qui dem ad dimiſſionem pœnæ, quia nulli poteſt dimitiri pœna, niſi cum dimiſſa eſt culpa, qui enim non eſt conſequutus operationem Dei in remiſsionem culpæ, non poteſt conſequi remiſsionem pœnæ à miniſtro Eccleſiæ, neque indulgentiis, neque in foro pœnitentiali, valent tamen eis ad ac quirendum gratiam. Sed hoc non videtur verum, quia quamuis merita illa, quæ per indulgẽtiam communicantur, poſſunt valere ad merendum gratiam, nõ tamen propter hoc diſpenſantur, ſed determinãtur ad remiſsionem pœnæ: & ideo non valent exiſtentibus in peccato mortali, & ideo in omnibus indulgentiis ſit mentio de veré contritis & confeſsis. Si autem fieret communicatio per hunc modum, Facio te participem meritorum totius Eccleſiæ, vel vnius congregationis, vel vnius ſpecialis perſonæ, ſic poſſet valere ad merendum aliquid illi, qui eſt in peccato mortali, vt prædicta opinio dicit.

¶Et per hoc patet ſolutio ad primum.

¶AD SECVNDVM dicendũ, quòd quamuis ſit magis indigens qui eſt in peccato mortali, tamen eſt minus capax.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum indulgentiæ valeant religioſis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod indulgẽtiæ non valeant religioſis. Non enim competit eis ſupplere, ex quorum abundantia aliis ſuppletur. ſed eæ ſuperabundantia operum ſatisfactionis, quæ ſunt in religioſis aliis ſuppletur per indulgentias. ergo eis non cõpetit per indulgentiã ſuppleri.

2 Præterea, In Eccleſia non debet aliquid fieri quod inducat religionis diſſolutionem, ſed ſi religioſis indulgentiæ prodeſſent, eſſet occaſio diſſolutionis diſciplinæ regularis, quia religioſi nimis vagarẽtur per huiuſmodi indulgentias, & pœnas impoſitas in capitulo ſibi negligerent. ergo religioſis non proſunt.

¶SED CONTRA, Nullus ex bono reportat damnum: ſed religio bonum eſt. ergo religioſi non conſequuntur hoc damnũ, vt eis indulgentiæ non valeant.

¶RESPONDEO dicendum, quod tam ſecularibus quam religioſis valent indulgentiæ, dummodo ſint in charitate & ſeruent ea quæ pro indulgentiis indicũtur. non enim religioſi ſunt minus adiuuabiles meritis aliorum quam ſeculares.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis religioſus ſit in ſtatu perfectionis, tamen ipſe ſine peccato viuere non poteſt, & ideo ſi aliquando propter peccatum aliquod cõmiſſum ſit reus pœnæ, poteſt per indulgentias ab hoc expiari. Non enim eſt inconueniens, ſi ille qui eſt ſimpliciter ſuperabundans aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid, & ſic indiget ſupplemento quo ſubleuetur. Vnde dicitur Galat. 6. Alter alterius onera portate.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod propter indulgentias non debet diſſolui regularis obſeruantia, quia religioſi magis mertur, religionem ſuam ſeruando, quantum ad præmii vitæ æternæ, quam indulgentias exquirendo, quamuis minus quantum ad dimiſsionem pœnæ. quod eſt minus bonum, nec iterum per indulgentias dimittuntur pœnæ iniunctæ in Capitulo, quia in Capitulo agitur quaſi forum iudiciale, magis quam pœnitẽtiale. Vnde etiam non ſacerdotes Capitulum tenent, ſed abſoluitur à pœna iniuncta vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum ei, qui non facit id, pro quo indulgentia datur, poſſit quandoque indulgentia dari.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod ei qui non facit pro quo indulgentia datur, poſſit quandoque indulgentia dari: quia ei qui non poteſt operari, voluntas pro facto reputatur. ſed aliquamdo ſit indulgentia pro aliqua eleemoſyna facienda, quam aliquis pauper facere non poteſt, & tamen libenter faceret. ergo indulgentia ei valet:

2 Præterea, Vnus poteſt pro alio ſatisfacere. ſed indulgẽtia adremiſsionem pœnæ operatur ſicut & ſatisfactio. ergo vnus pro alio poteſt indulgentiam accipere, & ſic ille conſequetur indulgẽtiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

¶SED CONTRA, Remota cauſa remouetur effectus, ſi ergo aliquis non facit hoc pro quo indulgentia datur, quod eſt indulgentiæ cauſa, indulgentiam non conſequitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non exiſtente conditione non cõſequitur illud quod ſub conditione datur: vnde cum indulgentia detur ſub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat vel det, ſi illud non exerceat, indulgentiam non conſequitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod hoc intelligitur quantũ ad præmium eſſentiale, ſed non quãtum ad accidentalia aliqua præmia, ſicut eſt dimiſsio pœnæ, vel aliquid huiuſmodi.

¶Ad ſecundum dicendum, quod opus propriũ poteſt quis applicare per intentionẽ cuicunque voluerit: & ideo poteſt pro quocunque vult ſatisfacere. ſed indulgentia non poteſt applicari ad alterum niſi ex intentione eius qui dat indulgentiam. & idrò cum ipſe applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille nõ poteſt qui hoc facit ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen ſic fieret indulgentia, ille qui facit, vel pro quo fit, habeat tantum indulgentiam, quantùm valeret ei pro quo fit nec tamen iſte qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, ſed ille qui indulgentiam ſub tali forma facit.

ARTIC. IIII.

¶ Vtrum indulgentia valeat ei qui facit.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd indulgẽtia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentias eſt iuriſdictionis. ſed nullus in ſeipſum poteſt exerceri ea quæ ſunt iuriſdictionis. ergo nullus põt indulgẽtiæ à ſe factæ particeps eſſe.

2 Præterea, Secundum hoc ille qui facit indulgẽtiam, poſſet pro aliquid modico facto ſibi pœnam remittere, omnium peccatorũ, & ita impunè peccaret quod videtur abſonum.

3 Præterea, Eiuſdem poteſtatis eſt facere indulgentias & excommunicare. ſed aliquis non poteſt excommunicare ſeipſum. ergo nec indulgentiæ quam facit particeps eſſe poteſt.

¶SED CONTRA eſt, quia tunc eſſet ipſe peiorisconditionis, quàm alij, ſi ipſe non poſſet vti theſauro Eccleſiæ, quem aliis diſpenſat.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd indugentia debet ex aliqua cauſa dari ad hoc quod aliquis per indulgẽtiam ad actum aliquẽ prouocetur, qui in vtilitatem Eccleſiæ & honorem Dei vergat. Prælatus autem, cui cura Eccleſiæ vtilitatis & honoris diuini propagandi eſt commiſſa non habet cauſam, vt ſeipſum ad hoc prouocet. & ideò non poteſt facere ſibi indulgentiam: ſed poteſt vti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis ſubeſt cauſa faciendi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quactus iuriſdictionis non poteſt in ſeipſum exercere, ſed eis quæ authoritate iuriſdictionis dantur aliis, poteſt etiam Prælatus vti tam in temporalibus quam in ſpiritualibus: ſicut etiam ſacerdos ſibi Euchariſtiã quã aliis dat, & ita etiam Epiſcopus poteſt accipere ſibi ſuffragia Eccleſiæ quæ aliis diſpenſat, quorum effectus immediatius eſt remiſſio pœnæ per indulgentiam, & non iuriſdictionis.

¶ Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendũ, quod excõmunicatio profertur per modum ſententiæ. quam nullus in ſeipſum ferre poteſt, eò quòd in iudicio non poteſt idem eſſe iudex & reus. Indulgentia non per modum ſententiæ datur, ſed per modum diſpenſationis cuiuſdam, quam homo poteſt facere ad ipſum.

QVÆSTIO VIGESIMAOCTAVA, DE *ſolemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuiſa.*

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de ſolemni ritu pœnitentiæ. Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum aliqua pœnitentia poſſit publicari vel ſolemnizari.

¶ Secundò, vtrum ſolemnis pœnitẽtia poſſit iterari.

¶ Tertiò, vtrum publica ſit pœnitentia imponenda.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel ſolemnizari.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod non debeat aliqua pœnitentia publicari vel ſolemnizari: quia nõ licet ſacerdoti etiam metu peccatum alicuius confiteri, quantumcunque publicum. ſed per pœnitentiam ſolemnem publicatur peccatum. ergo non debet ſolemnizari.

2 Præterea, Iudicium debet eſſe ſecundum conditionem fori, ſed pœnitentia eſt quoddam iudicium quod in foro occulto agitur: ergo non debet publicari vel ſolemnizari.

3 Præterea, Omnes defectus pœnitentia reuocat ad perfectum vt Ambro. dicit. ſed ſolemnizatio facit contrarium quia pœnitẽtẽ multis defectibus innectit: non enim laicus poteſt poſt ſolemnem pœnitentiam ad clericarum promoueri, nec clericus ad ſuperiores ordines. ergo pœnitentia non eſt ſolemnizanda.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia eſt quoddam ſacramentũ: ſed in quolibet ſacramento ſolemnitas quædam adhibetur: ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

¶ Præterea, Medicina debet reſpondere morbo. ſed peccatum quãdoque eſt publicum, quod multos ad peccandi trahit exemplum. ergo & pœnitentia, quæ eſt medicina eius, debet eſſe publica

blica & ſolemnis, qua multi ædificentur.

¶RESPONDEO dicendum, quod aliqua pœnitentia debet eſſe publica & ſolennis propter quatuor. Primò, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundò, quia maxima confuſione in hoc mũdum etiam eſt dignus, qui grauiſsimũ ſcelus cõmiſit. Tertiò, vt aliis ſit ad terrorem. Quartò, vt ſit ad exẽplum pœnitẽdi, ne deſperẽt qui in grauibus peccatis detinẽtur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſacerdos non reuelat confeſsionem, talem pœnitentiam iniungendo, quamuis ſuſpicio oriatur illum aliquod enorme peccatum commiſiſſe. Non enim culpa pro certo ſcitur ex pœna, quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit, ſicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui vt ſocium ſuum ad pœnitentiam prouocaret, Ipſe cùm eo pœnitentiam egit. Si autem ſit peccatum publicum, ipſe pœnitens exequando pœnitentiam, confeſsionem à ſe factam manifeſtat.

¶Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia ſolemnis, quantum ad iniunctionem, non exit forum occultum: quia ſicut occultè quis confitetur, ita occultè ei pœnitentiam iniungitur: ſed executio exit forum occultum, & hoc non eſt inconueniens.

¶Ad tertium dicendum, quod pœnitẽtia quamuis renocet omnes defectus, reſtituendo in priſtinam gratiã, nõ tamen reſtituit in priſtinam dignitatem: & ideò etiam mulieres poſt peractam pœnitentiam de fornicatione non velantur. quia dignitatem virginitatis non recuperant. Et ſimiliter poſt publicam pœnitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, vt poſsit ad clericatũ aſſumi, & Epicopus talem ordinans, poteſtate ordinandi priuari debet, niſi forte neceſsitas Eccleſiæ id expoſcat, aut conſuetudo, tunc enim diſpenſatiuè recipitur ad minores ordines nõ autem ad ſacros. Primò, propter dignitatem ordinum iſtorũ Secundò, propter ſcandalum vitandum, quod poſſet in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quartò, quia non haberet frontem alios corrigendi, cùm peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum ſolemnis pœnitentia iterari poſſit.

AD SECVNDVM ſic proceditur, Videtur quòd ſolemnis pœnitentia iterari poſſit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cum ſua ſolemnitate iterantur, ſicut Euchariſtia & extrema vnctio & huiuſmodi. ſed pœnitentia nõ imprimit characterem. ergo cum ſua ſolemnitate iterari debet.

2 Præterea, pœnitentia ſolemnizatur propter grauitatem & manifeſtationem peccati: ſed poſt peractam pœnitentiam contingit ſimilia peccata committere, vel etiam grauiora. ergo ſolemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

¶SED CONTRA, Solemnis pœnitentia ſignificat eiectionem primi hominis de paradiſo, ſed hæc tantùm ſemel eſt facta. ergo & pœnitentia ſolemnis tantum ſemel debet fieri.

¶RESPONDEO dicendum, quod ſolemnis pœnitentia iterari non debet propter tria. Primò, ne ex iteratione vilеſcat. Secũdò, propter ſignificationẽ, quia eſt figura expulſionis hominis de paradiſo, quæ ſemel eſt tantùm facta. Tertio, quia ſolemnizatio eſt quaſi quædam profeſſio perpetuo pœnitentiam conſernandi, & ideò iteratio ſolennitati reſiſtit. Si tamen poſtmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, ſed pœnitentia ſolemnis iterum ei iniungenda non eſt.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod in illis ſacramentis, in quibus ſolemnitas operatur, iteratio ſolemnitati non repugnat, vt eſt in propoſito: & ideò non eſt ſimile.

¶Ad ſecũdum dicendum, quod quamuis ratione etiminis deberetur ſibi eadem pœnitentia, tamen ſolemnitatis iteratio non competit propter prædictas cauſas.

ARTIC. III.

¶ Vtrum pœnitentia ſolemnis ſic imponenda mulieribus.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod mulieribus non ſit ſolemnis pœnitentia imponenda. Quia vir, cui imponitur ſolẽnis pœnitentia, debet comã abiicere. ſed hoc non competit mulieri, vt patet ad Corin. 1. ergo non debet agere ſolemnem pœnitentiam.

2 Item, Videtur quod clericis ſit imponenda, quia imponitur propter grauitatem delicti, ſed peccatũ idẽ grauius eſt in clerico quam in laico. ergo magis debet imponi clerico, quam laico,

3 Item, Videtur quod à quolibet ſacerdote poſſit imponi. Quia abſoluere in foro pœnitẽtiali eſt eius, qui habet claues. ſed ſimplex ſacerdos habet claues. ergo poteſt eſſe miniſter huiuſmodi pœnitentiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quod omnis ſolemnis pœnitentia eſt publica, ſed non conuertitur. Pœnitentia enim ſolemnis hoc modo ſit. In capite Quadrageſimæ præſentant ſe, cum presbyteris ſuis Epiſcopis ciuitatum ante fores Eccleſiæ ſacco induti, nudis pedibus, vultibus demiſsis, coma depoſita, & eis in Eccleſia introductis, Epiſcopus cum omni clero ſeptem Pſalmos

pœnitentiales dicit, & poſtmodum eis manum imponit aqua benedicta aſperſa, & cinerem capitibus ponit, cilliciõ colla eorum operit, & denũciat eis lacrymabiliter, q̃ ſicut Adam eiectus eſt de paradiſo, ita ipſi de Eccleſia eiiciuntur, & iubet miniſtris vt eos ab Eccleſia pellãt, clero eos proſequẽte cũ hoc Reſpõſorio. In ſudore vultus tui &c. in cœna autem domini quolibet anno à ſuis presbyteris in Eccleſiam reducuntur: & erunt ibi vſque ad octauas Paſchæ, ita tamen quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & ſic fiet quolibet anno quouſque aditus Eccleſiæ eſt eis interdictus. Victima autem reconcilatio referuatur Epiſcopo, ad quem ſolum ſpectat ſolemnis pœnitentiæ impoſitio. Poteſt autem imponi viris & mulieribus, ſed non clericis propter ſcandalum. Non autem talis pœnitentia debet imponi niſi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autẽ pœnitentia & non ſolẽnis quæ in facie Eccleſiæ fit, ſed nõ cũ ſolẽnitate prædicta, ſicut peregrinatio per mundũ cum baculo cubitali. hæc poteſt iterari, & à ſimplici ſacerdote iniungi, & poteſt etiam clerico imponi, tamen quandoque ſolemnis ponitur publica, & ſecundum hoc autoritates quædam variè loquebantur de ſolemni.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod mulier habet comam in ſignum ſubiectionis, non autem vir: & ideò competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponantur, ſicut viro.

¶Ad ſecundum dicendem, quod quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quam laicus, tamen non iniungitur ei pœnitentia ſolemnis, ne ordo veniat in contemptum: vnde defertur non perſonæ, ſed ordini.

¶ Ad tertium dicendum, quod magna peccata indigent magna cautela ad ſui curationem: & ideo iniunctio pœnitentiæ ſolemnis, quæ non niſi pro grauiſsimis peccatis ſit, ſoli Epiſcopo reſeruatur.

QVÆSTIO VIGESIMANONA, DE *ſacramento extremæ vnctionis in nouem articulos diuiſa.*

POST HOC conſiderandum eſt de ſacramento extremæ vnctionis, quò ad eſſentialia, de quo quinque videnda ſunt.

¶ Primò. de eſſentialibus ipſis & de eius inſtitutione.

¶ Secundò, de effectu ipſius.

¶Tertiò, de miniſtro ipſius.

¶Quintò, de eo qui conferri debet, & in qua parte,

¶Quartò, de eius iteratione. Circa primum quæruntur nouem.

¶Primò, vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum.

¶Secundò, vtrum ſit vnum ſacramentum.

¶Tertiò vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum.

¶Quartò, vtrum oleum oliæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

¶Quintò, vtrum oporteat oleum eſſe conſecratum.

¶Sextò, vtrum huius ſacramenti materia debeat per Epiſcopum conſecrari:

¶Septimò vtrum hoc ſacramentum habeat aliquam formam.

¶ Octauò, vtrum forma huius ſacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

¶Nonò, vtrum predicta oratio ſit competens forma huius ſacramenti.

ARTICVL I.

¶ Vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod extrema vnctio non ſit ſacramẽtum. quia ſicut oleum aſſumitur ad infirmos, ita ad catechumenos. ſed vnctio, quæ fit oleo ad catechumenos, non eſt ſacramentum. ergo nec extrema vnctio, quæ fit oleo ad infirmos.

2 Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt ſigna ſacramentorum nouæ legis. ſed extrema vnctio non habuit aliquam figurã in veteri lege. ergo non eſt ſacramentum nouæ legis.

3 Præterea, Secundũ Dionyſiũ omne ſacramẽtum vel ad purgãdum eſt, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum: ſed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum nec ad illuminandum, quia hoc ſoli baptiſmo attribuitur: nec ad perficiẽdum, quia hoc ſecundũ ipſum Diony. pertinet ad Chriſma & ad Euchariſtiam. ergo extrema vnctio non eſt ſacramentum.

¶SED CONTRA, Sacramenta Eccleſiæ ſufficienter ſubueniunt defectibus hominum ſecundum quemlibet ſtatum: ſed exeuntibus non ſubuenit aliud, quam extrema vnctio: ergo ipſa eſt ſacramentum.

¶Præterea, Sacramenta nihil aliud ſunt, quam quædam ſpirituales medicinæ: ſed extrema vnctio eſt quædam ſpiritualis medicina, quia valet ad remiſsionem peccatorum, vt habetur Iacob. 5. ergo eſt ſacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, quod in iis, quæ Eccleſia viſibiliter operatur, quædã ſunt ſacramenta, vt Baptiſmus, quædam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentalia, vt exorcismus, quorum est hæc differẽtia, quia sacramentum dicitur illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamuis non pertingat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionẽ principalem: effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati, Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò cum ad hunc effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacobi patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum quasi annexũ, consequenter extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod oleum quo catechumeni inunguntur sua vnctione, non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismum pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponitur: ideò non est sacramentum illa vnctio sicut vnctio extrema.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum immediatè hominem ad gloriam disponit, cum exeũtibus à corpore detur, & quia in veteri Lege non erat tempus adhuc peruenienti ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit Lex. ideò illud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis, quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus quæ leguntur in veteri Lege.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Dionys. non facit aliquam mẽtionem de extrema vnctione, sicut nec de pœnitentia, nec de matrimonio, quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest Ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros & actiones ministrorum & recipientes, tamen cùm per extremam vnctionẽ aliquis consequatur gratiam & remissionem peccatorum, non est dubium quòd habet vim illuminatiuam & purgatiuam sicut Baptismus, quamuis non ita plenam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd extrema vnctio non sit vnum sacramentum, quia vnitas rei est ex sua materia & ex sua forma, eũ ex eodem habeat res esse & vnitatem: sed forma huius sacramenti frequẽter iteratur etiam eadem vice & materia pluries, cum iunctio adhibeatur secundum diuersas partes. ergo non est vnum sacramentum.

2 Præterea, Ipsa vnctio est sacramentum: ridiculum enim est dicere quod oleum sit sacramẽtum: sed sunt plures vnctiones. ergo sunt plura sacramenta.

3 Præterea, Vnum sacramentum ab vno ministro perfici debet, sed in aliquo casu extrema vnctio non potest perfici ab vno ministro sicut si post primam vnctionem factam sacerdos moriatur: tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere. ergo extrema vnctio non est sacramentum vnum.

¶ SED CONTRA, Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramẽtum. sed plures immersiones sunt vnum sacramẽtum baptismi. ergo & plures vnctiones sunt vnum sacramentum extremæ vnctionis.

¶ Præterea, Si nõ esset vnum sacramentum, tunc facta prima vnctione, non oporteret ad perfectionem sacramenti quòd fieret secunda, quia quodlibet sacramẽtum per se habet esse perfectũ: sed hoc falsum est. ergo est vnum sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ vnum numero, per se loquẽdo, dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile, quod nec actu nec potentia est plura, vt pũctus & vnitas. Alio modo sicut continuum, quod quidem actu est vnum, sed plura potentia, vt linea. Tertio modo sicut perfectũ aliquod, quod ex partibus plutibus constituitur, vt domus quæ est multa quodammodo in actu sed illa multa cõueniunt in aliquo vno, & hoc modo quodlibet sacramentum dicit ar vnum, inquantum multa quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnum significandum vel causandũ, quia sacramentum significando causat. Et ideò quando vna actio sufficit ad significationem vnius sacramenti, consistit in illa actione tantùm, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse & in vna & in multis actionibus, tunc sacramẽtum perfici potest & vna actione & pluribus, sicut Baptismus vna immersione & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem & per multas. Quando autem perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramẽti, sicut pater in Eucharistia: quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum & potum, & similiter est in hoc sacramento. Quia curatio interiorum vulnerum non potest perfectè significari nisi per appositionem medicinæ ad diuersas vulnerum radices. & ideò plures actiones sunt de perfectione huiusmodi sacramenti

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnitas totius perfecti non tollitur per diuersitatem materiæ aut formæ, quæ sunt in partibus totius. Sicut constat quod non est eadẽ materia carnis & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma, & similiter in sacramento Eucharistiæ, & in hoc sacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem sacramenti non tollit.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ quãuis illæ actiones sint plures simpliciter, tamen vniũtur in vna perfecta actione, quæ est vnctio omnium exteriorum sensuum, quibus hauritur morbus interior.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis in Eucharistia, si post cõsecrationem panis, moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens vbi ille dimisit, vel etiã incipere à capite supra aliã materiam, tamen in extrema vnctione nõ potest à capite incipere, sed debet semper procedere, quia vnctio in eadem parte perfecta tantum valet, ac si consecraretur bis eadem hostia, quòd nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantum operantur. mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non fuerit institutum à Christo. Quia de institutione sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia & baptismo: sed nulla fit mẽtio de extrema vnctione. ergo non est à Christo instituta.

2 Præterea, Magister expresse dicit in 4. 22. distinctione q̃ est institutum ab Apostolis. ergo ipse Christus per se non instituit.

3 Præterea. Sacramentum Eucharistiæ, quòd Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit: sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit. ergo per se non instituit.

¶ SED CONTRA, Sacramenta nouæ Legis sunt digniora, quam sacramenta veteris Legis: sed omnia sacramenta veteris Legis à Deo sunt instituta. ergo multò fortius omnia sacramẽta nouæ Legis habent institutionem ab ipso Christo.

¶ Præterea, Eiusdem est instituere & statutum remouere. sed Ecclesia quæ in successoribus Apostolorum habet eandem autoritatem, quam Apostoli habuerunt, non potest auferre sacramẽtum extremæ vnctionis. ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

¶ RESPONDEO dicẽdum, q̃ circa hoc est duplex opinio, quidam dicunt, quod sacramentũ istud & Confirmationis, Christus non instituit per se, sed Apostolis instituendum dimisit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ est in eis, conferri nõ potuerunt ante Spiritus sancti missionem plenissimam, nec instituit, vnde sunt ita sacramenta nouæ Legis quod in veteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multùm cogit, quia sicut Christus ante passionem promisit plenam Spiritus sancti missionem, ita potuit instituere huiusmodi sacramentum. Et ideò alij dicũt, quod omnia sacramenta Christus instituit per se ipsum, sed quædam per se ipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum. Quædam autem Apostolis promulganda reseruauit, sicut extremam vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tantò videtur probabilior, quia sacramenta ad fundamenta legis pertinent. & ideò ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis nõ nisi diuinitus inest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ multa Dominus fecit & dixit, quæ in Euangeliis nõ continentur. Illa enim præcipuè curauerunt Euangelistæ tradere, quo ad necessitatem salutis & ecclesiæ dispensationem pertinent, & ideò potius institutionem Baptismi & pœnitentiæ & Eucharistiæ, & ordinis factam à Christo narrauerunt quam sacramentum extremæ vnctionis, quæ neque ex necessitate salutis, neque ad dispositionem siue distinctionem Ecclesiæ pertinet. tamen etiam de olei vnctione fit mẽtio in Euangelio, Matt. 6. vbi dicitur, q̃ Apostoli oleo vngebant infirmos.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ Magister dicit ab Apostolis institutum, quia per doctrinã Apostolorũ nobis ꝓmulgata est ei' institutio.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus non exibuit aliquod sacramentum nisi quod ipse accipit in exemplum, accipere autem pœnitentiam extremam vnctionem sibi non competebat, quia sine peccato erat, ideò ipse non exhibuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediatè ad incorruptionem ordinat, sed incorruptio significatur per balsamum quod est in chrismate. ponitur ergo chrisma esse conuenientior materia huius sacramenti.

2 Præterea, Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionẽ significatur, sicut patet Lucæ 10. in parabola de sauciato. ergo vinum etiam conuenientior materia fuisset huius sacramenti.

3 Præterea, vbi est maius periculum, ibi debet esse commune remedium. sed oleum non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra. ergo cùm hoc sacramentum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quod oleum oliuæ non sit materia conueniens.

¶ SED CONTRA est, quod Iacob. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur, sed propriè non dicitur nisi oleum oliuæ. ergo hoc est materia huius sacramenti.

¶ Præterea, Spiritualis sanatio per olei inunctionem significatur vt patet Isa. 1. vbi dicitur. Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo. ergo conueniens materia huius sacramẽti est oleum.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quod spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur: & lenis, vt spes quæ exeuntibus est maximè necessaria, non frangatur, sed foueatur. Oleum autem lenitiuum est & penetratiuum vsque ad intima & etiam diffusiuum, & ideò quantum ad vtrumque prædictorum est conueniens materia huius sacramenti. Et quia oleũ principaliter nominatur oliuæ liquor, alij tamen liquores ex similitudine ad ipsum Olei nomen accipiunt. ideo oleum oliuæ etiam debet esse, quod assumunt in materia huius sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod incorruptio gloriæ est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quod tali rei significatio materiæ respondeat. vnde nõ oportet quod balsamũ ponatur materia sacramẽti huius, quia balsamum propter odorem pertinet ab bonitatem famæ, qua de cætero non indigent propter se exeuntes. sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui in oleo significatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod vinum sanat mordendo, sed oleum leniendo. & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quam ad hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quod oleum oliuæ quamuis non vbique cresc at, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri. Et præterea hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, quod exeũtes sine hoc sacramẽto, nõ possint salutem consequi.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum oporteat oleum esse consecratum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non oporteat oleum esse consecratum, quia hoc sacramentum habet vnam sanctificationem in vsu per formam verborum. ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

2 Præterea, Sacramenta habent efficaciam & significationem in ipsa materia: sed significatio effectus huius sacramenti competit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex institutione diuina. ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ.

3 Præterea, Baptismus est perfectius sacramentum quam extrema vnctio: sed in baptismo non præexigitur materiæ sanctificatio quantum est de necessitate sacramenti. ergo nec in extrema vnctione.

¶ SED CONTRA est, quia in omnibus aliis vnctionibus est materia consecrata prius. ergo cùm hoc sacramentum sit quædã vnctio, requirit materiam consecratam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt q̃ oleum simplex est materia huius sacramenti, & in ipsa sanctificatione olei, quæ est per episcopum, perficitur sacramentum. Sed hoc patet esse falsum ex iis quæ de Euchatistia dicta sunt vbi ostensum est quod solùm illud sacramentum consistit in consecratione materiæ.

¶ Et ideò dicendum, quod hoc sacramentum consistit in ipsa vnctione, sicut batismus in ablutione, & materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autem triplex ratio assignari, quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam aliis: prima est, quia omnis efficacia sacramẽtorum à Christo descendit, & ideò sacramentalia, quibus ipse est vsus, habent efficaciam ex ipso vsu suo, sicut tractus suæ carnis vim regenerationem contulit aquis: sed hoc sacramento non est vsus, nec aliqua corporali vnctione, & ideò in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinem gratiæ quæ confertur non solum vt tollat culpam, sed etiam peccatorũ reliquias & infirmitates corporis. Tertia est ex hoc quod effectus eius corporalis, scilicet sanatio non causatur ex materiæ naturali proprietate, & ideò oportet quod hæc efficacia sibi per sanctificationem detur.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod prima materiæ sanctificatio est secundum se, sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius, secundum quod est actu conferens effectũ. & ideò neuter superfluit: quia etiam instrumenta accipiũtur ab artifice, & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa efficacia quæ est ex institutione sacramenti applicatur huic materiæ per sanctificationem.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum, quia dignior est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ quam in hoc sacramento: sed in Eucharistiæ materiam sacerdos potest consecrare. ergo & in hoc sacramento.

2 Præterea, In operibus corporalibus ars dignior nunquam præparat materiam inferiori, quia dignior est, quæ vtitur ea, quæ præparat, vt dicitur. 2. Physic. sed Episcopus est supra sacerdotẽ. ergo non præparat materiam in hoc sacramento quo sacerdos vtitur sed sacerdos dispensat hoc sacramentum, vt dicetur. ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

¶ SED CONTRA est, quia in aliis vnctionibus etiam per Episcopum consecratur ergo ita debet esse in ista.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, vt principale agẽs, sed per efficaciam sacramenti quod dispensat, quæ quidem efficacia primò est à Christo, & ab ipso in alios descendit ordinatè, scilicet in populum mediantibus ministris, qui sacramenta dispẽsant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui materiam sanctificant. & ideò in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, prius sanctificatio materiæ fit per Episcopum, & vsus quandoque per sacerdotem, vt ostendatur sacerdotalis potestas ad Episcopali deriuata: secundũ illud Psalmi, Sicut vnguentum in capite quod prius descendit in barbam, deinde vsque ad oram vestimenti.

¶ A D primum ergo dicendum, quod sacramentum Eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, nõ autem in vsu & ideò propriè loquendo, illud quod est materia sacramẽti, non est quid consecratum. vnde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi: & etiam ipsius sacerdotis, quæ non nisi per episcopum fieri potest. Vnde in illo etiam sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab episcopo deriuata, vt Diony. dicit. ideò illam consecrationem materiæ potest facere sacerdos quæ est in se sacramentum, & non illam, quæ vt sacramentale quoddã ordinatur ad sacramentum, quod consistit in vsu fidelium, quia quantum ad corpus Christi verum, nullus ordo est supra sacerdotium, sed quantũ ad corpus Christi mysticum Episcopalis ordo est supra sacerdotalem, vt infra dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, quod materia sacramenti non est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum, qui ea vtitur, sicut est in artibus mechanicis, sed vt eius virtute aliquid fiat, & sic percipiat aliquid de ratione causæ agentis, inquantum est instrumentum diuinæ operationis & ideò oportet q̃ à superiori, arte, vel potestate, talis virtus materiæ acquiratur. Quia in causis agentibus quantò aliquod agens est prius, tantò est perfectius. In causis autem purè materialibus quantò materia prior, tantò imperfectior.

ARTIC. VII.

¶ Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam. Cum enim efficacia sacramentorum sit ab institutione, & item à forma, oportet quod forma tradatur ab ipso qui sacramentum instituit, sed forma huius sacramenti non inuenitur tradita neque à Christo, neque ab Apostolis; ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

2 Præterea, Ea quæ sunt de necessitate sacramenti, obseruantur eodẽ modo apud omnes. sed nihil magis est de necessitate sacramenti habentis formam, quam ipsa forma. Ergo cùm non sit aliqua forma cõmuniter obseruata ab omnibus in hoc sacramento, quia diuersis verbis vtuntur, videtur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam.

3 Præterea, in Baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiæ, quæ est aqua verbo vitæ diluendis criminibus sanctificata: sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatam, non ergo indiget aliqua forma verborum.

¶ SED contra est quod Magister dicit, quod omne sacramentũ nouæ legis consistit in rebus & verbis: verba autem sunt forma sacramenti. ergo cum hoc sit sacramentum nouæ legis, videtur quod habeat formam.

¶ Præterea, Ad hoc est ritus vniuersalis Ecclesiæ, quæ quibusdã verbis vtitur in collatione huius sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd nulla est forma de necessitate huius sacramenti, Sed hoc videtur derogare effectui huius sacramenti. Quia omne sacramentum efficit significando: significatio autem materiæ non determinatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

minatur ad effectum determinatum, cum ad multa se possit habere, nisi per formã verborum, & ideo in omnibus sacramentis nouæ Legis, quæ efficiunt quod figurant, oportet esse, & res & verba, & prætereà Iacobus totam vim sacramenti huius videtur cõstituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti vt dicetur, & ideò prædicta opinio præsumptuosa videtur & erronea, & propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quod habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sacra Scriptura omnibus communiter præponitur, & ideò forma baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra scriptura exprimi, & similiter forma Eucharistiæ quæ exprimit sacramenti illius fidem, quę est de necessitate salutis: sed formæ illorum sacramentorum nõ inueniuntur in Scriptura traditæ, sed ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui à domino acceperunt, vt dicit Apostolus 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod tradidit vobis

¶ Ad secundum dicendum, quod illa verba quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecatiua ab omnibus dicitur: sed alia quæ sunt de bene esse non obseruantur ab omnibus.

¶ Ad tertium dicendum, quod materia baptismi habet quandam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis saluatoris, sed ex forma verborum accipit sanctificationem actum ad sanctificantem, & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam, quia sacramenta nouæ Legis habent certum effectum. sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum, nisi per orationem indicatiuam, cum dicitur, Hoc est corpus meum. vel, Ego baptizo. ergo debet esse forma huius sacramenti oratio indicatiua.

2 Prætereà, in formis sacramentorũ debet exprimi intentio ministri, quæ requiritur ad sacramentum, quæ non exprimitur nisi per orationem indicatiuam. ergo, &c.

3 Prætereà, in quibusdam ecclesiis dicuntur huiusmodi verba in collatione huius sacramenti, Vngo hos oculos oleo sanctificato in nomine patris, &c. & hoc est conforme aliis formis sacramentorum. ergo in hoc videtur quod consistit forma huius sacramenti.

¶ SED CONTRA, illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quod seruetur: sed verba prædicta non dicuntur secundum consuetudinem omnium ecclesiarum, sed tantum verba deprecatiua scilicet. Per istam sanctã vnctionem & piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, &c. ergo forma hui' sacramẽti est oratio deprecatiua.

¶ Prætereà, Hoc videtur ex verbis Iacobi, qui attribuit efficaciã huius sacramẽti orationi. Oratio fidei inquit sanabit infirmum. ergo cùm efficacia sacrameti sit ex forma, videtur quod forma huius sacramenti sit oratio deprecatiua.

¶ RESPONDEO dicendum, quod oratio deprecatiua est forma huius sacramen, vt patet per verba Iacobi, & ex vsu Romanæ Ecclesiæ, quæ solum verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius: ratio multiplex assignatur. Primò, quia suscipiens sacramentum hoc, est vitibus propriis destitutus, vnde indiget orationibus subleuari. Secundò, quia datur exeũtibus, qui iam de sunt esse de foro ecclesiæ, & in solius Dei manu requiescũt, vnde ei per orationem committuntur. Tertiò, quia hoc sacramẽtum non habet aliquem effectum, qui semper ex oratione ministri cõsequatur omnibus, quę sunt de essentia sacramenti etiam temperactis, sicut character in Baptismo & Confirmatione, & transsubstantiatio in Eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia existente cõtritione, quæ est de essentia sacramenti pœnitentiæ, non autem de essentia huius sacramenti, & ideo in hoc sacramento non potest esse forma indicatiui modi sicut in prædictis sacramentis.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod hoc sacramentũ sicut & prædicta, quantum est de se, habet certitudinem, se potest ex fictione impediri recipientis, etiam si sacramento se subiiciat per intentionem, quod nullum effectum consequatur, & propter hoc non est simile de hoc & de aliis sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ per ipsum actũ, qui imponitur in forma scilicet per istam sanctam vnctionem satis exprimitur intentio.

¶ Ad tertium dicendũ, quod verba illa indicatiui modi, quæ secundum morem quorundam, præmittuntur orationi, non sunt formæ huius sacramenti, sed sunt dispositio ad formam, inquantum intentio ministri determinatur ad actũ illum per illa verba.

ARTIC. IX.

¶ Virum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta oratio non sit competẽs forma huius sacramenti. Quia in formis aliorum sacramentorum fit mentio de materia, sicut patet in confirmatione, quæ non fit in prædictis verbis. ergo non est conueniens forma.

2 Prætereà, Sicut effectus huius sacramẽti prouenit in nos per misericordiam diuinam, ita & aliorum sacramentorum: sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de misericordia diuina, sed magis de Trinitate & Passione. ergo similiter debet esse hic.

3 Prætereà, Duplex effectus huius sacramenti in litera ponitur sed in verbis prædictis non fit mentio, nisi de vno, scilicet de remissione peccatorum, non autem de corporali sanatione ad quã Iacobus ordinat orationem fidei dicens, Oratio fidei sanabit infirmum. ergo forma prædicta est incompetens.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd prædicta oratio est competens forma huius sacramenti, quia tagit sacramentum in hoc quod dicitur, Per istam sanctam vnctionem, & illud quod operatur in sacramento, scilicet diuinam misericordiam, & effectum scilicet remissionem peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ materia huius sacramẽti potest intelligi per actum vnctionis, non autem materia confirmationis per actum in forma expressum. & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd misericordia respicit miseriam, & quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ, scilicet infirmitatis, ideò potius hic, quam in aliis fit mẽtio de misericordia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper inducitur ex sacramẽto, nisi sit defectus ex parte recipiẽtis, nõ autẽ talis effect' est corporalis sanitas, vt ex dictis patet, quãuis quãdoque sequatur: rationeeuius Iacob' hũc effectum attribuit orationi, quę est forma huius sacramẽti.

QVÆSTIO TRIGESIMA

De effectu huius sacramenti in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

¶ Secundò, vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

¶ Tertiò, vtrum hoc sacramentum characterem imprimat.

ARTIC. I.

¶ Virum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd extrema vnctio non valeat ad remissionem omnium peccatorum. Ad hoc enim quòd per vnum potest effici, aliud non exigitur: sed in eo qui extremam vnctionem accipit, requiritur pœnitentia ad peccatorum remissionem. ergo per extremam vnctionem nõ dimittuntur peccata.

2 Prætereà, In peccato non sunt nisi tria macula, reatus pœnæ, & reliquæ peccati: sed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam sine contritione, quæ etiam sine vnctione remittitur: nec iterũ quo ad pœnam, quia adhuc si conualescat, tenetur perficere factis factionẽ iniunctã, nec in quo ad reliquias culpæ, quia adhuc ramanent dispositiones ex actibus præcedentibus relictæ: vt patet post conualescentiam. ergo nullo modo per extremam vnctionem fit peccatorum remissio.

3 Prætereà, Remissio peccatorum nõ fit successiuè, sed in instãti sed extrema vnctio non fit tota simul, quia plures vnctiones requiruntur. ergo eius effectus non est remissio peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Iaco. 5. Si in peccatis est, dimittentur ei.

¶ Prætereà, Omne sacramẽtum nouæ Legis gratiam conferet sed per gratiam fit remissio peccatorum. ergo extrema vnctio cum sit sacramentum nouæ Legis, operatur ad remissionem peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quodlibet sacramentum est institutum principaliter ad vnum effectum, quamuis etiam alios ex consequenti inducere possit. & quia sacramentum efficit quod figurat, ideò ex ipsa significatione sacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentũ secundum modum cuiusdam medicationis, sicut baptismus per modum ablutionis: medicina autem est ad pellendum infirmitatem. vnde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandum infirmitatem peccati: vt sicut baptismus est quæda spiritualis regeneratio, & pœnitẽtia quæ dã spiritualis suscitatio, ita & extrema vnctio est quæda spiritualis sanatio vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalẽ vitã in medicato, ita spiritualis spiritualem, & ideò hoc sacramẽtum non

non datur contra defectus quibus spiritualis vita tollitur, scilicet contra peccatum originale & mortale, sed contra illos defectus quibus homo spiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ, gratiæ, vel, gloriæ, & hic defectus nihil est aliud quam quædam debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali. & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideò ex consequenti, si inuenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quo ad culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis, sicut etiam de Eucharistia & confirmatione supra dictum est. & ideò etiam Iacobus de remissione peccati conditionaliter loquitur dicens. Si in peccatis sit, dimittentur ei quo ad culpam: non enim semper delet peccatum, quia non semper inuenit, sed semper remittit quo ad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt. Quidam verò dicunt, quod principaliter est institutum cõtra veniale, quod quidem non potest dum hic vita agitur perfectè curari. & ideò sacramentum exeuntium specialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum, quia pœnitentia sufficienter etiam in vita delet venialia quo ad culpam. quod autem non potest euitari post peractam pœnitentiam, non aufert pœnitentiæ præcedenti suum effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quod principalis effectus huius sacramenti est remissio peccatorum, quo ad reliquias peccati, & ex consequenti etiam quo ad culpam, si eam inueniat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd quamuis effectus principalis alicuius sacramenti possit haberi sine actuali perceptione illius sacramenti, vel sine sacramẽto, vel per aliud sacramentum ex consequenti: nũquam tamẽ haberi potest sine proposito illius sacramenti. & ideò quia pœnitentia est principaliter instituta contra actualem culpam, quodcunque aliud sacramentum actualem culpam delcat, ex consequenti non excludit necessitatem pœnitentiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd extrema vnctio aliquo modo quãtum ad illa tria remittit peccatum, quamuis enim illi culpa quo ad maculam sinè cõtritione non dimittatur, tamen hoc sacramentum per gratiam quam infundit, facit q̃ ille motus liberi arbitrij in peccatum, sit contritio, sicut etiam Eucharistia & Confirmatione potest accidere. Similiter etiã & reatum pœnæ temporalis dimittit, sed ex consequenti, in quãtum debilitatem tollit, quia eandem pœnam leuius portat fortis, quã debilis. vnde non oportet q̃ propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autem peccati non dicuntur hic dispositiones ex actibus reliquia, quæ sunt quidam habitus inchoati, sed quædam spiritualis debilitas in ipsa mente existens, qua sublata & eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinari mens ad peccatum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando sunt multæ actiones ordinatæ ad effectum vnum, vltima est formalis respectu omnium præcedentium, & agit in virtute eatum. & ideò in vltima vnctione gratia infunditur, quæ effectum sacramentum præbet.

ARTIC. II.

¶ Virum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ sanitas corporalis non sit effectus huius sacramenti. Omne enim sacramentum est medicina spiritualis: sed spiritualis medicina ad spiritualem sanitatem ordinatur, sicut, corporalis ad corporalẽ. ergo sanitas corporalis non est effectus huius sacramenti.

2 Prætereà, Sacramẽtum semper habet effectum suum in eo qui non fictus accedit. sed quandoque non sanatur corporaliter suscipiens hoc sacramentum, quantuncunque deotus accipiat. ergo sanitas corporalis non est effectus eius.

3 Prætereà, efficacia huius sacramenti nobis ostenditur, Iacobi 5. sed ibi nõ attribuitur sanationis effectus vnctioni, sed orationi, dicit enim, Oratio fidei sanabit infirmum. ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti.

¶ SED CONTRA Operatio ecclesiæ habent maiorem efficaciam post Christi passionem, quam ante. sed ante oleo inuncti per Apostolos, sanabantur, vt patet Matt. 6. ergo & nunc habet effectum in corporali sanatione

¶ Prætereà, Sacramenta significando efficiunt, sed Baptismus per ablutionem corporalem, quam exterius facit, significat & efficit spiritualem. ergo & extrema vnctio per sanationem corporalem quam exterius significat, efficit & causat spiritualem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Baptismus per ablutionem corporalem facit spiritualem emundationem à maculis spiritualibus, ita hoc sacramentum per medicationem sacramentalem exteriorem facit sanationem interiorem, & sicut ablutio Baptismi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem habet: ita extrema vnctio habet effectum corporalis medicationis, scilicet corporalem sanationem.

Sed hæc differentia est, quia corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideò semper eam facit. sed extrema vnctio non facit corporalem sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed virtute diuina quæ rationabiliter operatur, & quia ratio operans nunquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quòd expedit ad principalem, ideò ex hoc sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem, & tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, quod corporalis sanitas non sit effectus principalis huius sacramenti: & hoc verum est.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oratio illa est forma huius sacramenti, & ideò hoc sacramentum ex sua forma habet efficaciam quantum est de se ad sanationem corporalem.

ARTICVLVS III.

¶ Virum hoc sacramentum imprimat characterem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum imprimat characterem. Character enim signum distinctiuum est, sed sicut baptizatus distinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto. ergo sicut Baptismus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

2 Prætereà, In ordinis & confirmationis sacramentis est vnctio sicut in hoc sacramento. sed in illis imprimitur character. ergo & in isto.

3 Prætereà, In omni sacramento est aliquid quòd est res tantum & aliquid quod est sacramentũ tantùm, & aliquid quod est res & sacramentum. sed non potest aliquid assignari in hoc sacramẽto quod sit res & sacramentum, nisi character. ergo & in hoc imprimitur character.

¶ SED CONTRA, Nullum sacramentum imprimens characterem iteratur, hoc autem iteratur, vt dicetur. ergo non imprimit characterem.

¶ Prætereà, Distinctio, quæ sit secundum characterem sacramentalem est distinctio eorum, qui sunt in præsenti ecclesia, sed extrema vnctio confertur ei qui exit de præsenti ecclesia. ergo non decet quòd in eo character conferatur.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod character non imprimitur nisi in illis sacramentis, quibus homo ad aliquod sacrum deputatur. sed hoc sacramentum est solum in remedium, & non deputatur per ipsum homo ad aliquod sacrum agendum vel suscipiendum. & ideò non imprimitur in eo character.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd character facit distinctionem statuum quantum ad ea quæ in ecclesia sunt agenda, & talem distinctionem homo non habet ab aliis per hoc, quod ipse est inunctus.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ vnctio, quæ fit in ordine & confirmatione, est vnctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquod sacrum. sed hæc vnctio est vnctio medicationis, & ideò nõ est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quod in hoc sacramento res & sacramentum non est character. sed quædam interior deuotio quæ est spiritualis vnctio.

QVÆSTIO TRIGESIMA PRIMA DE

ministro huius sacramenti in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de administratione huius sacramenti.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre.

¶ Secundò, vtrum diaconus.

¶ Tertiò, vtrum solus episcopus.

ARTIC. I.

¶ Virum hoc sacramentum imprimat characterem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam laicus possit hoc sacramentum conferre, quia hoc sacramentum habet efficaciam ex oratione, vt Iacobus dicit. sed oratio laici quandoque est à Deo accepta, sicut sacerdotis. ergo potest hoc sacramentum conferre.

2 Prætereà, De quibusdam presbyteris in Aegypto legitur, quod oleum ad infirmos transmittebant, & sanabantur: & similiter de beata Genouefua, quod oleo infirmos vngebat. ergo hoc sacramentum potest conferri etiam à laicis.

¶ SED CONTRA est, quia in hoc sacramento fit remissio peccatorum, sed laici non habent potestatem dimittendi peccata, ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ secundũ Dio. in ecclesiastica Hierarchia, sunt quidam exercẽtes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantũ, qui sunt laici, & ideò nullius sacramenti dispensatiõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispensatio laico ex officio competit, sed quod baptizare possunt in casu necessitatis, est diuina dispensatione factum. vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio illa non fit à sacerdote in persona sua, qui cum sit quãdoque peccator, non esset exaudibilis, sed fit in persona totius Ecclesiæ in cuius persona orare potest quasi persona publica: non autem laicus qui personã priuata est.

¶ Ad secundum dicendum, quod ille vnctiones non erant sacramentales, sed ex quadam deuotione recipientium talem vnctionem & meritis vnguentium vel oleum mittentium consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non per gratiam sacramentalem.

ARTICVL. II.

¶ Virum Diaconi possit hoc sacramentum conferri.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod diaconi possint hoc sacramentum conferre. Quia secundum Dionysium diaconi habent virtutem purgatiuam, sed hoc sacramentum est institutum ad purgandum tantum ab infirmitate mentis & corporis. ergo diaconi possunt conferre.

2 Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus quam hoc, de quo hic agimus, sed diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Lautentio. ergo possunt hoc sacramentum conferre.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Iaco. 5. Inducat presbyteros Ecclesiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod diaconus habet vim purgatiuam tantùm non illuminatiuam, vnde cum illuminatio fiat per gratiam, nullum sacramentum, in quo gratia confertur diaconus potest dare ex officio. & ideò nec hoc, cùm in eo gratia confertur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc sacramentum illuminando per gratiæ collationem purgat, & ideò diacono eius collatio non competit.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc sacramentum non est necessitatis sicut Baptismus: vnde non ita committitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solùm illis quibus ex officio competit: diaconis baptizari non competit ex officio.

ARTICVL. III.

¶ Virum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

AD TERTIVM sic proceditur, Videtur quod solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum vnctione perficitur, sicut & confirmatio. sed solus Episcopus potest cõfirmare. ergo solus potest hoc sacramẽtum conferre.

2 Præterea, Qui non potest quod minus est, nõ potest quod est maius. sed maior est vsus materiæ sanctificatæ quàm sactificatio eius, quia est finis ipsius. ergo cùm non possit sanctificare materiam, non potest materia sanctificata vti.

¶ SED CONTRA, Huius sacramenti minister inducendus est ad eum, qui suscipit sacramentum, vt patet loco. 5. sed Episcopus non posset accidere ad omnes infirmos suæ diœcesis. ergo non solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundum Dionysium Episcopus propriè habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi: vnde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reseruantur, qui suscipientem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt, hoc autem non est in hoc sacramento, cum omnibus detur. & ideò per simplices sacerdotes potest administrari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod confirmatio imprimit characterem quo collocatur homo in statu perfectionis, vt suprà dictum est, non autem hoc est in hoc sacramento. & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis in genere causæ finalis vsus materiæ sanctificatæ sit potior quam sanctificatio materiæ: tamen in genere causæ efficientis sanctificatio materiæ est potior, quia ab eodem pendet vsus sicut ab actiua causa. & ideò sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam, quam vsus.

QVÆSTIO TRIGESIMA SECVNDA,

Quibus hoc sacramentum conferri debet & in qua parte in septem articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de iis, quibus hoc sacramẽtum conferri debet, & in qua parte corporis. Circa quod quæruntur septem.

¶ Primò, vtrũm sanis debeat hoc sacramẽtum conferri.

¶ Secundò, vtrũm debeat conferri in qualiber infirmitate,

¶ Tertiò, vtrũm debeat conferri furiosis & amentibus,

¶ Quartò, vtrũm pueris.

¶ Quintò, vtrũm totum corpus hoc sacramento inungi debeat,

¶ Sextò, vtrũ conueniẽter determinẽtur partes in quib' inũgitur.

¶ Septimò, vtrũm mutilati in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICVLVS I.

¶ Virum hoc sacramentum sanis conferri possit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod etiam sani conferri debeat hoc sacramentum, quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mẽtis, quam sanatio corporis vt dictum est, sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis. ergo eis etiam debet hoc sacramentum conferri.

2 Præterea, Hoc sacramentum est exeuntium, sicut baptismus intrantium: sed omnibus intrantibus baptismus datur, ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum. sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitu sunt sani, sicut illi qui de capite di sunt. ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Iacob 5. Infirmatur quis in vobis, &c. ergo solùm infirmis competit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, vt dictum est, quæ quidẽ per quendã corporalis curationis modum significatur, & ideò illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamen oportet quod per curationem corporalem significetur curatio huius sacramenti spiritualis, etiam si corporalis sanatio non sequatur, & ideò solum illis hoc sacramẽto sanitas spiritualis dari potest quibus corporalis curatio competit, scilicet infirmis, sicut ille solus potest baptismum suscipere qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in ventre matris existens.

¶ Ad secundum ergo patet, quod baptismus etiam nõ est nisi infirmorum intrãtium, qui corporali ablutioni subiici possunt, & ideò hoc sacramentum illorum tantùm exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

ARTICVL. II.

¶ Virum hoc sacramentum debeat dari in qualibet Infirmitate.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentũ dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iaco. 5. vbi hoc sacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur. ergo omnibus infirmantibus debet hoc sacramentum conferri.

2 Præterea, Quantò remedium est dignius, tantò debet esse generalius. sed hoc sacramentum est dignius, quam medicina corporalis; cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur etiam quod hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA. Hoc sacramentum dicitur ab omnibus extremæ vnctionis, sed non omnis infirmitas ad extremum vitæ perducit, cùm quædam agritudines sint causa longioris vitæ vt dicit Philosophus. ergo in omnibus infirmitatibus non debet hoc sacramentum dari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum est vltimum remedium, quòd ecclesia potest conferre immediatè, quasi disponens ad gloriam. & ideò illis tantùm infirmantibus debet exhiberi. qui sunt in statu exeuntium propter hoc quod ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augumẽtata potest mortem inducere, & ideò si genera infirmitatum pensentur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum. & hinc est quod Apostolus non determinat infirmitatem aliquam, sed si pensetur infirmitatis modus & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

¶ Ad secundum, dicendum, quod medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatem corporalem qua omnes infirmi in quolibet statu indigẽt. sed hoc sacramẽtum habet pro principali effectu illam salpitatem quæ exeuntibus, & ireet ad gloriam agentibus est necessaria. & ideo non est simile.

ARTICVL. III.

¶ Virum hoc sacramentum dari debeat furiosis,

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod furiosis & amentibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissime. & cito ad mortem disponunt. sed periculo debet adhiberi remedium. ergo hoc sacramentũ quòd est remedium sanitatis humanæ debet talibus conferri.

2 Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus, quam istud, sed baptismus datur furiosis, vt suprà dictum est. ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

¶ SED CONTRA, Hoc sacramentum non est nisi recognoscentibus ipsum dandum. sed tales non sunt furiosi & amentes. ergo eis dari non debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod effectum huius sacramenti percipiẽdum plurimum valet deuotio suscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius ecclesiæ, quod patet ex hoc quod per modũ deprecationis forma huius sacramẽti confertur, & ideo illis, qui non possunt recognoscere, & cum deuotione suscipere hoc sacramentũ, dari non debet, & præcipuè furiosis & amentibus, qui possent irreuerẽtiam, sacramento per

per aliquam immunditiam facere, nisi haberent lucida intervalla, quibus sacramentum recognoscerent, & sic eis conferri in statu ista posset.

¶ AD primum ergo dicendum, quod quamuis in periculo mortis tales quãdoque sint, tamen remedium per deuotionem propriam nõ potest eis applicari, & ideo non debet eis conferri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus non requirit motũ liberi arbitrij quia datur contra originale peccatum quòd non curatur in nobis ex nostro libero arbitrio, & ideo non est simile. & præterea, baptismus est sacramentum necessitatis, non extrema vnctio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum hoc sacramentum dari debeat pueris.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri atque adulti. sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium. ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

2 Præterea, Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati, vt supra dictum est, tam originalis quam actualis. sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati. ergo eis debet hoc sacramentum dari.

¶ SED CONTRA est, quod nulli debet dari hoc sacramentum, cui non competit forma sacramenti: sed forma sacramenti non competit pueris, qui nõ peccauerũt per visum & auditum: vt in forma exprimitur. ergo eis dari non debet hoc sacramentũ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiente, sicut & Eucharistia. vnde sicut eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod non datur contra reliquias originalis peccati: nisi secundum quod sunt per actualia peccata quadammodo confortatæ, vnde principaliter contra actualia peccata datur: vt ex ipsa forma patet, quæ non sunt in pueris.

¶ Ad secundum dicendum, quod infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali ex satæ: sicut in adultis. & contra illas præcipuè infirmitates hoc sacramentum datur: quæ sunt ex peccato causatæ quasi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS V.

¶ Virum in hoc sacramento totum corpus debeat inungi.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramento totum corpus inungi debeat, Quia secundum Aug. tota anima est in toto corpore, sed præcipuè datur hoc sacramẽtum ad sanandum animam. ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

2 Præterea, Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina. sed quãdoque morbus est vniuersalis & in toto corpore, sicut febris. ergo totum corpus debet inungi.

3 Præterea, in baptismo totum corpus immergitur. ergo & hic totum debet inungi.

¶ SED CONTRA est vniuersalis ecclesiæ ritus secundum quem non inungitur infirmus nisi in determinatis partibus corporis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum per modum curationis exhibetur, curatio autem corporalis non oportet quod fiat per medicinã toto corpori appositam, sed illis partibus vbi est radix morbi, & ideò etiam vnctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod anima quamuis sit tota in qualibet parte corporis quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias quæ sunt radices actuum peccati & ideò oportet quod in determinatis partibus fiant in quibus illæ potẽtiæ habent esse.

¶ Ad secundum dicendum, quod non semper apponitur medicina vbi est morbus, sed congruentius vbi est radix morbi.

¶ Ad tertium dicendum, quod Baptismus sit per modum ablutionis, ablutio autem corporalis nõ pergat maculam ab aliqua parte, nisi cui apponitur. & ideò Baptismus toto corpori adhibetur, secus autem est de extrema vnctione, tatione iam dicta.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum conueniẽter determinentur ista partes vngendæ.

ADSEXTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter determinentur iste partes, vt scilicet infirmus inungatur in oculis, naribus & auribus, & labiis, & manibus, & pedibus. Quia sapiens medicus curat morbum in radice. sed de corde exeunt cogitationes, quæ coinquinãt hominem: vt dicitur Matth. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio.

2 Præterea, puritas mentis non minus est necessaria exeuntibus quàm intrantibus, sed intrantes vnguntur chrismate in vertice à sacerdote, ad significandum mentis puritatem. ergo & exeuntes hoc sacramento vngi debent in vertice.

3 Præterea, ibi debet adhiberi remedium, vbi est maior vis morbi. sed spiritualis morbus præcipuè viget in viris in renibus, & mulieribus in vmbilico, vt dicitur Iob 40. Potestas eius in lumbis eius, secundum expositionem Gregor. ergo ibi debet fieri iunctio.

4 Præterea, Sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. ergo sicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

¶ RESPONDEO dicendum, quod principia peccandi in nobis sunt eadem, quæ & principia agendi, quia peccatum consistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est dirigens, scilicet vis cognoscitiua. Secundum est impetans, scilicet vis appetitiua. Tertium est exequens, scilicet vis motiua. Omnis autem nostra cognitio à sensu ortum habet. & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi, ideò inunguntur loca quinque sensuum scilicet oculi propter visum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum, manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipuè viget: & propter appetitiuam vnguntur aliquibus renes, pedes vnguntur propter motiuam, qui sunt principaliùs eius instrumentum, & quia principium primum operationis humanæ est cognoscitiua, ideò illa vnctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinque sensus quasi de necessitate sacramenti. sed quidam non seruant alias, quidam vero seruant illam, quæ ad pedes, & non quæ ad renes, quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q; cognitio à corde nõ exit nisi per aliquam imaginationẽ, quæ est motus à sensibus factus, vt dicitur in secundo de Anima: & ideo cor non est prima radix cogitationis, sed organa sensuũ, nisi quatenus cor est principium totius corporis, sed hoc principium est radix remota.

¶ Ad secundũ dicendũ, quod intrantes debent acquirere puritatẽ, sed exeuntes debent eã purgare, & ideo exeuntes debent inũgi in illis partibus, quibus cõtingit puritatem mentis inquinari.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quod secundum quorundam consuetudinẽ fit in renibus, propter hoc quod ibi maximè viget cõcupiscibi is, sed appetitiua non est prima radix, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod organa corporis quibus actus peccati exercentur, sunt pedes, manus, & lingua, quibus etiam exhibetur vnctio, & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTIC. VII.

¶ Virum mutilati debeant inungi illis vnctionibus.

ADSEPTIMVM sic proceditur. Videtur q; mutilati non sunt vngendi illis vnctionibus, quæ partibus illis competunt. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionem in suscipiente, vt scilicet sit infirmus, ita & determinatam partem. sed ille qui non habet infirmitatem, non potest inũgi. ergo nec ille qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶ Præterea, Ille qui est cæcus à natiuitate, nõ deliquit per visum: sed in vnctione quæ fit ad oculos, fit mẽtio de delicto per visum. ergo talis vnctio cæco non debet fieri & sic de aliis.

¶ SED CONTRA est, quod defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum. ergo nec istud impedire debet vnctionem. ergo omnes debent fieri mutilatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius esse potest ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat, quia quamuis non habeant mẽbra, habent tamen potentias animæ quæ illis membris debentur, saltem in radice. & interius peccare possunt per ea quæ ad partes illas pertinent, quamuis non exterius.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO TRIGESIMATERTIA DE

iteratione huius sacramenti, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iteratione huius sacramenti.

¶ Circa quod duo quæruntur.

¶ Primò, vtrũm hoc sacramẽtum debeat iterari.

¶ Secundò, vtrũm in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTIC. I.

¶ Virum hoc sacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non debeat iterari, quia dignor est vnctio, quæ fit homini q̃ quæ fit lapidi. sed vnctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit, ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari.

2 Præterea, post vltimum nihil est. sed hæc vnctio dicitur extrema, ergo non debet iterari.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ SED CONTRA, Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio corporaliter exhibita, sed curatio corporis iteratur, ergo hoc sacramentum iterari debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod nullum sacramentale nec sacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum, & sic fieret iniuria illi sacramento: sacramentum autem quod non habet effectum perpetuum, potest iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iterato recuperetur, & quia sanitas corporis & mentis, quæ sunt effectus huiusmodi sacramenti, possunt amitti postquam fuerint per sacramenta effectæ: ideò hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnctio lapidis sit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuò in lapide quandiu altare manet, & ideò non potest iterari, sed hæc vnctio non fit ad consecrationem hominis cùm non imprimatur character & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum, & sic dicitur hoc sacramẽtum extrema vnctio: quia non debet dari, nisi illis quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in eadem infirmitate non debeat iterari, quia vni morbo non debetur, nisi vna medicina. sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina, ergo cõtra vnũ morbum non debet iterari.

2 Præterea, Secũdum hoc posset aliquis infirmus tota die inungi in eodem morbo posset literari vnctio, quod est absurdum.

¶ SED CONTRA est, quod aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur, ergo iterato debet inungi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum: quia non debet dari, nisi infirmis qui secũdum humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam enim infirmitates non sunt diuturnæ, vnde si in eis datur hoc sacramentum, tunc cùm homo ad statum illum perueniat quod sit in periculo mortis, non recedit à statu illo nisi infirmitate curata, & ita iterum non debet inungi. sed si recidiuum patiatur, erit alia infirmitas & pozerit alia fieri inunctio. Quædam verò sunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropisis, & huiusmodi, & in talibus non debet fieri vnctio nisi quando videntur perducere ad periculum mortis, & si homo illum articulum euadat, eadem infirmitate durante, & iterum ad similem statum per ægritudinem reducatur, iterũ potest inungi, quia iam quasi est alius status infirmitatis, quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO TRIGESIMAQVARTA DE *sacramento ordinis quo ad eius essentiam & eius partes in quinque articulos diuisa.*

POST hoc considerandum est de sacramẽto ordinis. Et primò, de ordine in communi. Secundò, de distinctione ordinum. Tertiò, de conferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinandorum. Quintò, de iis quæ sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in communi tria videnda sunt. Primò de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secundò, de eius effectu. Tertiò, de suscipientibus ipsum.

¶ Circa primum quæruntur quinque,

¶ Primò, vtrùm ordo in ecclesia esse debeat.

¶ Secundò, vtrùm conuenienter definiatur,

¶ Tertiò, vtrùm sit sacramentum,

¶ Quartò, vtrùm eius forma exprimatur conuenienter.

¶ Quintò, vtrùm hoc sacramentum materiam habeat.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum ordo in Ecclesia esse debeat.

Th. 4. dist. 24. q. 1. ar. 1 q 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ordo in ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem: sed subiectio videtur repugnare libertati, in quam vocati sumus per Christum, ergo ordo in ecclesia esse non debet.

2 Præterea, Ille qui in ordine cõstituitur, alio superior fit. sed in Ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare. Philip. 2. Superiores inuicem arbitrantes, ergo non debet in ecclesia esse ordo.

3 Præterea. Ordo inuenitur in Angelis propter distinctionem eorum in naturalibus, & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnum gratiarum etiam dona, quis eminentius habeat ignotum est. ergo ordo in ecclesia esse non potest.

¶ SED CONTRA Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: sed ecclesia à Deò est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo ergo ordo in ecclesia esse debet.

¶ Præterea, Status ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ. sed in natura inuenitur ordo, quo quædam aliis superiora sunt, & similiter in gloria, vt patet in Angelis. ergo in ecclesia debet esse ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Deus suâ opera in sui similitudinem producere voluit quãtũ possibile fuit vt perfecta essent, & per ea cognosci posset. & ideò vt in suis operibus repræsentaretur non solùm secundum quod in se est, sed etiam secundum quod in aliis influit, hanc legem naturalem imposuit omnibus, vt vltima per media reducerentur, & perficerentur, & media per prima, vt Dionysius dicit: & ideò vt ista pulchritudo ecclesiæ nõ deesset, posuit ordinem in ea, vt quidem aliis sacramenta traderent suo modo, Deo in hoc assimilati, quasi Deo cooperantes, sicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod subiectio seruitutis repugnat libertati, quæ seruit' est cùm aliquis dominatur ad sui vtilitatem subiectis vtens: talis autem subiectio non requiritur in ordine, per quam qui præsunt, salutem subditorum quærere debent, non propriam vtilitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quod quilibet debet se reputare inferiorẽ merito, sed nõ officio: ordines autem officia quædã sunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod ordo in Angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ nisi per accidens, inquantum ad distinctionem naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ: attenditur autem per se secundum distinctionem in gratia, quia eorum ordines respiciunt participationem diuinorum, & cõmunicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ quasi gratiæ finis. & effectus quodammodo, sed ordines ecclesiæ militantis respiciunt participationem sacramentorum, & communicationẽ qui sunt causa gratiæ, & quodammodo gratiam præcedunt, & sic non est de necessitate nostrorum ordinum gratia gratum faciens, sed solùm potestas dispensandi sacramenta. & propter hoc ordo non attenditur per distinctionem gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum conuenienter Ordo definiatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ Ordo inconuenienter à Magistro Sententiarum. 24. Distinct. definiatur vbi dicitur. Ordo est signaculum quo ddam ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius, sed character, qui per signaculum exponitur in sequenti Distinctione, est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantùm vel sacramentum tantùm: cùm sit res & sacramentum. ergo signaculum non debet poni quasi genus ordinis.

2 Præterea, Sicut in sacramẽto ordinis imprimitur character, ita in sacramento baptismi: sed in definitione Baptismi non ponebatur character. ergo nec in definitione ordinis debet poni.

3 Præterea, In baptismo etiam quædam spiritualis datur potestas accedendi ad sacramenta, & iterum est quo ddam signaculum, cùm sit sacramentum. ergo hæc definitio conuenit baptismo, & sic inconuenienter assignatur de ordine.

4 Præterea, Ordo relatio quædã est quæ in vtroque extremorũ saluatur, extrema autẽ huiusmodi relationis sunt superior & inferior. ergo inferiores habent ordinẽ sicut & superiores, sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponitur hic in definitione ordinis, vt patet per expositionẽ sequentẽ: vbi ponitur promotio potestatis. ergo inconuenienter definitur hic ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod definitio, quam Magister de ordine ponit conuenit ordini, secundum quod est ecclesiæ sacramentum, & ideò duo ponit, signum exterius ibi, Signaculum quoddam, & c. id est signum quoddam, & effectus interior ibi. In quo spiritualis potestas. &c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod signaculum non ponitur hic pro charactere interiori, sed pro eo quod exterius gerit quòd est signum interioris potestatis & causa (& sic etiam sumitur character in alia definitione) si tamen pro interiori charactere sumeretur non esset inconueniens, quia diuisio sacramenti in illa tria, nõ est in partes integrales, propriè loquendo: quia illud quod est res tantùm, non est de essentia sacramenti, quod est etiam sacramentum, tantum tranfit, & sacramentum & res manere dicitur. Vnde reliquitur quod ipse character interior sit essentialiter & principaliter ipsum sacramentum ordinis.

¶ Ad secundum dicendum, quod baptismus quamuis in eo conferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacramenta, ratione cuius characterem imprimit, non tamen hic est principalis effectus eius, sed ablutio interior, propter quam baptismus fierer etiam priori causa non existente. sed ordo potestatẽ principaliter importat: & ideò character, qui est spiritualia potestas, in definitione ordinis ponitur, non autẽ indefinitione Baptismi.

¶ Ad tertiũ dicendum, quod in Baptismo datur quædam potentia spiritualis ad recipiendum, & ita quodammodo passiua: potestas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideò hæc definitio Baptismo non competit.

¶ Ad quartum dicendum, quod nomen Ordinis dupliciter accipitur. quãdoque enim significat ipsam relationẽ, & sic est tã inferiori q̃ in superiori, vt obiectio tangit, & sic non accipitur hic. Aliquando autem accipitur pro ipso gradu qui ordinem primo modo acceptum facit: & quia ratio ordinis prout est relatio inuenitur vbi aliquid superius gradus altero occurit: ideò hic gradus eminens per potestatem spiritualem ordo nominatur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ordo sit sacramentum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ ordo non sit sacramentum. Sacramentum enim, vt dicit Hug. de sancto vict. est materiale elementum. Sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis religionem vel potestatem, quia ordo est pars potestatis secundum Isidor. ergo non est sacramentum.

2 Præterea, Sacramenta non sunt de Ecclesia triumphante. sed ordo est ibi, vt patet Angelis. ergo non est sacramentum.

3 Præterea, Sicut prælatio spiritualis, quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita & prælatio secularis, quia & reges inunguntur, vt dictum est. sed regia dignitas non est sacramentum. ergo nec ordo de quo loquimur.

¶ SED CONTRA est, quia ab omnibus enumeratur inter septem ecclesiæ sacramenta.

¶ Præterea, Propter quod vnumquodque, & illud magis. sed propter ordinem sit homo dispensator aliorum sacramẽtorum. ergo ordo habet magis rationem quod sit sacramentum, q̃ alia.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramentum (vt ex dictis patet) nihil est aliud quàm quædam sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili. vnde cum in susceptione ordinis quædam consecratio homini exhibeatur per visibilia signa, constat ordinem esse sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis ordo in suo nomine non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non conferrur sine aliquo elemento materiali.

¶ Ad secundum dicendum, quod potestates proportionari debent illis ad quæ sunt: communicatio autem diuinorum, ad quã datur spiritualis potestas, non fit Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit. & ideò potestas spiritualis, quæ est ordo, non adhibetur Angelis cum aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus. & ideò in hominibus est ordo sacramentum, sed non in Angelis.

¶ Ad tertium dicendum, quod non omnis benedictio, quæ hominibus adhibetur, vel consecratio est sacramentũ, quia & monachi & abbates benedicuntur, tamen illæ benedictiones non sunt sacramẽta, & similiter nec regalis vnctio: quia per huiusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem diuinorum sacramentorum, sicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ forma huius sacramenti inconuenienter in litera exprimatur, Quia sacramanta efficaciam habent ex forma. sed efficacia sacramentorum est ex virtute diuina quæ in eis secretiùs operatur salutem. ergo in forma huius sacramenti deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in aliis sacramentis.

2 Præterea, Imperare est eius qui habet autoritatem, sed autoritas non residet apud eum, qui sacramenta dipensat, sed ministrũ tantùm. ergo non deberet vti imperatiuo modo. vt diceret sic, Agite vel accipite hoc vel illud, vel aliquid huiusmodi.

3 Præterea, In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis quæ sunt de essentia sacramẽti huius, sed vsus potestatis aceptæ, non est de essentia sacramenti huius, sed consequitur ad ipsũ. ergo nõ debet de eo fieri mẽtio in forma huius sacramẽti,

4 Præterea, Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem, sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione. ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mentio, sicus fit cùm dicitur, Habiturus partem: si fideliter: &c.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita: potestas autem à potestate traducitur, sicut simile ex simili, & iterum potestas per vsum innoteſcit, quia potentiæ notificantur per actus, & ideò in forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actum qui imperatur, & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod alia sacramenta non ordinatur principaliter ad effectus similes potestati, per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentum: & ideò in hoc sacramento est quasi quædam communicatio vniuoca: vnde in aliis sacramẽtis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, cui effectus sacramenti assimilatur, non autem in hoc sacramento, quamuis enim in Episcopo, qui est minister huius sacramenti, non sit autoritas respectu collationis huius sacramenti, tamen habet aliquam authoritatem respectu potestatis ordinis, quæ confertur per ipsum, inquantum à sua potestate deriuatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod vsus potestatis est effectus potestatis in genere causæ efficientis, & sic non habet quod in definitione ordinis ponatur, sed est quodammodò causa in genere causæ finalis, & ideò secundum hanc rationem poni potest in definitione ordinis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum hoc sacramentum habeat materiam.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non habeat materiam. Quia in omnia sacramento quod habet materiam, virtus operans in sacramento est in materia. sed in rebus materialibus quæ hic adhibentur, sicut sunt claues, & candelabra, & huiusmodi, non viderur esse aliqua virtus sanctificandi. ergo non habet materiam.

2 Præterea, In isto sacramento confertur plenitudo gratia septiformis, vt in litera dicitur, sicut in confirmatione. sed materia cõfirmationis præexigit sanctificationem. cùm ergo ea quæ in hoc sacramento videntur esse materialia, non sint præsanctificata, videtur quod non sint materia sacramenti huius.

3 Præterea, In quolibet sacramento habente materiam requiritur contactus materiæ ad eum qui suscipit sacramentum. sed vt à quibusdam dicitur, contactus dictorum materialium ab eo, qui suscipir sacramentum, non est de necessitate sacramenti. sed solùm porrectio. ergo prædictæ res materiales non sunt materia huiusmodi sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quia omne sacramentum consistit in rebus & in verbis. sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsius: ergo & res quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

¶ Præterea, Plus requiritur ad dispensandum sacramenta, quam ad suscipiendum sacramenta, sed Baptismus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta indiget materia. ergo & ordo quo datur potestas ad ea dispensanda.

¶ RESPONDEO dicendum, quod materia in sacramentis exterius adhibita signat virtutem in sacramẽtis agentem ex extrinseco omninò aduenire, vnde cùm effectus huiusmodi sacramenti, scilicet character non percipiatur ex aliqua operatione ipsius qui ad sacramentum accedit, sicut in pœnitentia, sed omninò ex extrinseco aduenire, competit ei materiam habere tamẽ diuersimodè ab aliis sacramentis, quæ materiam habent: quia hoc quod in sacramento confertur, in aliis sacramentis deriuatur tantùm à Deo, non à ministro, qui sacramentum dispensat: sed illud quod in hoc sacramento traditur, scilicet spiritualis potestas, deriuatur etiam ab eo qui sacramẽtum dat, sicut potestas imperfecta à perfecta & ideò efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia: quæ virtutem diuinam habet, & signat & continet ex sanctificatione per ministerium adhibita sed efficacia huiusmodi sacramẽti principaliter residet penes eum. qui sacramentum dispensat: materia autem adhibetur magis ad determinandum potestatem, quæ traditur particulariter ab habẽte eam complete, quam ad potestatem causandam: quod patet ex hoc quod materia comperit vsui potestatis.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd materiam in aliis sacramentis oportet sanctificari propter virtutem quam continet, sed non est ita in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, quod sustinendo illud dictum, ex dictis apparet causa eius, quia enim potestas ordinis accipitur à ministro: sed non à materia. ideò porrectio materiæ magis est de essentia sacramẽti quam tactus, tamen ipsa verba formæ videntur ostendere, quod tactus materiæ sit de essentia sacramenti, quia dicitur, Accipe hoc vel illud.

QVÆSTIO TRIGESIMAQVINTA DE *effectu huius sacramenti, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm in sacramento gratia conferatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Secundò, vtrùm imprimatur character.
¶Tertiò, vtrùm character ordinis præsupponat characterem baptismalem.
¶Quartò, vtrùm præsupponat characterem Confirmationis.
¶Quintò, vtrùm character vnius ordinis præsupponat characterem alterius.

ARTICVL. I.

¶Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Th. vbi sup. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in sacramento ordinis non conferatur gratia gratũ faciens, quia communiter dicitur quod sacramentum ordinis ordinatur contra defectum ignorantiæ: sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, quia gratia gratum faciés magis respicit affectum. ergo in hoc sacramento ordinis non datur gratia gratum faciens.

2 Præterea, Ordo distinctionẽ importat. sed membra Ecclesiæ non distinguũtur per gratiam gratum facientẽ, sed secundũ gratiam gratis datam: de qua dicitur 1. Cor. 12. diuisiones gratiarũ sunt. ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

3 Præterea, Nulla causa præsupponit effectum suum: sed in eo qui accedit ad ordines, præsupponitur, per qua sit idoneus ad executionem ordinis. ergo talis gratia nõ confertur in collatione ordinis.

¶SED CONTRA, Sacramenta nouæ Legis efficiunt quod figurant. sed ordo per numerum septenarium signat septem dona Spiritus sancti, vt in litera dicitur, ergo dona spiritus sancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in ordine dantur.

¶Præterea, Ordo est sacramẽtum nouæ Legis. sed in definitione talis sacramenti ponitur vt causa gratiæ existat. ergo causat gratiam in suscipiente.

¶RESPONDEO dicendum, quod Dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deut. 32. & ideò cuicunque datur potentia aliqua diuinitùs, datur ea per quæ exequntio illius potentiæ potest cõgruè fieri. & hoc etiam in naturalibus patet. Quia animalibus datur membra, quibus potentiæ animæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ, sicut autem gratia gratũ faciens est necessaria ad hoc quod homo dignè sacramenta recipiat, ita etiam ad hoc quod homo dignè sacramenta dispenset. & ideo sicut in baptismo, per quem fit homo susceptiuus aliorũ sacramentorum, datur gratia gratum faciens, ita in sacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd ordo datur nõ in remedium vnius personæ. sed totius Ecclesiæ. vnde quòd dicitur contra ignorantiam dari, nõ est intelligendum ita, quod per susceptionem ordinis pellatur ignorantia in suscipiente, sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorãtiam in plebe.

¶Ad secundum dicendum, quod quamuis dona gratiæ gratum faciẽtis communia sint omnibus membris Ecclesiæ: tamen illorum actus donorum secundum quæ attenditur distinctio in membris ecclesiæ, idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

¶Ad tertium dicendum, quod ad idoneam exequtionem ordinum non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur bonitas excelens: vt sicut illi ordinem suscipiunt, super plebem, constituatur gradu ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis. & ideò præexigitur gratia, quæ sufficiebat ad hoc quod dignè connumerentur in plebe Christi: sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ in sacramento ordinis non imprimatur character quantũ ad omnes ordines. Quia ordinis character est quædam spiritualis potestas. sed quidam ordines non ordinantur nisi ad quosdã actus corporales, scilicet, ostiarij vel acolyti. ergo in eis non imprimitur character.

2 Præterea, Omnis character est indelebilis. ergo per characterẽ homo ponitur in tali statu à quo non possit recedere. sed illi qui habent aliquos ordines possunt licitè redire ad laicatũ. ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus.

3 Præterea, Per characterẽ homo adscribitur ad aliquid sacrum dandum, vel ad suscipiendum. sed ad susceptionem sacramentorum homo sufficiẽter ordinatur per characterem baptismalem: dispensator autem sacramentorum non constituitur aliquis, nisi ordine sacerdotali, ergo in aliis ordinibus non imprimitur character.

¶SED CONTRA, Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile. sed nullus ordo est iterabilis. ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶Præterea, Character est signum distinctiuum. Sed in quolibet ordine est aliqua distinctio. ergo quilibet ordo imprimit characterem.

¶RESPONDEO dicendũ, quod circa hoc est triplex opinio vel fuit. Quidam enim dixerunt quod in solo ordine sacerdotali character imprimitur, Sed hoc non est verum. quia actum diaconi nullus potest exercere licitè, nisi Diaconus. & ita patet q̃ habet aliquam specialem potestatem in dispensatione sacramentorum quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt quod in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil est, quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. Vnde cum character sit signum distinctiuum ab aliis, oportet quod in omnibus character imprimatur, cuius etiam signum est, quòd perpetuò manent & nunquam iterantur. Et hæc est tertia opinio quæ communior est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quilibet ordo vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordinatum ad sacramentorum dispensationem, sicut ostiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionem, & sic de aliis. & ideò in omnibus requiritur spiritualis potestas.

¶Ad secundum dicendum, quòd quantuncunque homo ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character: quod patet ex hoc quod si ad clericatum reuertatur, non iterum ordinem quam habuerat, suscipit.

¶Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod character ordinis præsupponit characterem non baptismalem. Quia per characterem ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum: per characterem baptismalem susceptiuus eorundem. sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea sicut patet in Deo, ergo character ordinis non præsupponit de necessitate characterem baptismalem.

2 Præterea, Potest contingere quod aliquis non sit baptizatus qui se baptizatũ existimat probabiliter. si ergo talis ad ordines accedat, non cõsequetur characterẽ ordinis, si character ordinis præsupponit characterem baptismalem. & sic ea quæ faciet vel sia decipietur, quod est inconueniens.

¶SED CONTRA, Baptismus est ianua sacramentorum. ergo cùm ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit baptismum.

¶RESPONDEO dicendum, quod nihil potest aliquis accipere, cuius receptiuam potentiam non habet. per characterẽ autem baptismalẽ efficitur homo receptiuus aliorum sacramẽtorum: vnde qui characterem baptismalem non habet, nullum alterum sactamentum receipere potest. & sic character ordinis baptismalem characterem præsupponit.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ quod in eo qui habet potentiam actiuam à se, potentia actiua non præsupponit passiuam: sed in eo qui habet potentiã actiuam ab altero, præexigitur ad potentiam actiuam potentia passiua, quæ recipere possit potentiam actiuam.

¶Ad secundum dicendum, quod talis si ad sacerdotium promoueatur, non est sacerdos, nec conficere potest, nec absoluere in foro pœnitentiali. Vnde secundum Canones debet iteratò baptizari & ordinari, & si etiam in Episcopus promoueatur, illi quos ordinat non habent ordinem, sed tamen piè credi potest quod quantum ad vltimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum, quod non permitteret hoc ita latere, quod Ecclesiæ posset periculum imminere.

ARTICVL. IIII.

¶Vtrum character Ordinis præsupponat characterem Confirmationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ordo præsupponat de necessitate characterem Cõfirmationis: Quia in iis quæ sunt ordinata ad inuicem, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium. sed character Confirmationis præsupponit baptismalem quasi primum. ergo character Ordinis præsupponit characterem Confirmationis quasi medium.

2 Præterea, Qui ad alios confirmandos ponuntur, maximè debent esse firmi. sed illi qui sacramentum Ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirmatores, ergo ipsi maximè debent habere sacramentum Confirmationis.

¶SED CONTRA, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante

ante Ascensionem. Ioan. 22. vbi dictum est, Accipite Spiritum sanctum: sed confirmati sunt post Ascensionem per aduentum spiritus sancti. ergo non præsupponit Confirmationem.

¶RESPONDEO dicendum, quod ad susceptionem ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramẽti, & aliquid de cõgruitate. De necessitate enim sacramẽti exigitur, quod ille qui accedit ad ordines, sit susceptiuus. quod competit ei per baptismum: & ideò character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quod sine eo sacramentum ordinis conferri non possit. sed de congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis, & vnum de istis est vt sit confirmatus. & ideò de congruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod non est similis habitudo huius medij ad vltimum, & primi ad medium: quia per characterem baptismalem fit homo susceptiuus sacramẽti confirmationis: non autem per sacramentum Confirmationis fit susceptiuus sacramenti ordinis, & ideò non est similis ratio.

¶Ad secundum dicendum, quod illa ratio procedit de idoneitate quantùm ad congruitatem.

ARTICVL. V.

¶Vtrum characterem vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius Ordinis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod character vnius ordinis præsupponat de necessitate characterẽ alterius ordinis. Quia maior est conuenientia ordinis ad ordinem, quam ordinis ad aliud sacramentum: sed character ordinis præsupponit characterem alterius sacramenti, scilicet baptismi. ergo multò fortius character vnius ordinis præsupponit characterem alterius.

2 Præterea, Ordines sunt quidam gradus: sed nullus potest peruenire ad posteriorem gradum, nisi priorem ascenderit. ergo nullus potest accipere characteremordinis sequentis, nisi prius accipiat ordinem præcedentem.

¶SED CONTRA, Si omittatur aliquid in sacramento quod sit de necessitate sacramenti, oportet quod sacramentum iteretur: sed si aliquis accipiat sequentem ordinem, prætermisso primo, non reordinabitur, sed confertur sibi quod deerat, secundũ statuta Canonum. ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

¶RESPONDEO dicendum, quod non est de necessitate superiorum ordinũ quod aliquis minores ordines prius habeat, quia potestates sunt distinctæ, & vna quantum est de sui ratione non requirit aliam in eodem subiecto. & ideò etiam in primitiua ecclesia aliqui ordinabantur in presbyteros, qui prius inferiores ordines nõ susceperant. & tamen poterãt omnia quæ inferiores ordines possunt, quia inferior potestas compræhẽditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu & ducatus in regno. sed posteà per cõstitutionẽ ecclesiæ determinatũ est, q̃ ad maiores ordines se non ingerat, qui prius in minoribus officiis se non humiliauit: & inde est quod qui ordinantur per saltum secundum Canones, non reordinantur, sed id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis conferetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod magis conueniunt ordines adinuicem secundum similitudinem speciei, quam ordo cum Baptismo: sed secundum proportionem potentiæ ad actum magis cõuenit Baptismus cum ordine, quam ordo cum ordine, quia per Baptismum acquerit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

¶Ad secundum dicendum, quod ordines non sunt gradus qui concurrant in actione vna, vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire, sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti. sicut est gradus inter hominem & Angelum. nec oportet quod ille qui sit Angelus, prius fuerit homo. similiter etiam sunt gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet quod illud quod est caput, ptius fuerit pes, & similiter est in proposito.

QVÆSTIO TRIGESIMASEXTA, DE

qualitate suscipientium, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate suscipientium hoc sacramentum.

¶Circa quod quæruntur quinque.

¶Primò, vtrùm in suscipientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ,

¶Secundò, vtrùm requiratur scientia totius sacræ Scripturæ.

¶Tertiò, vtrùm ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur.

¶Quartò, vtrùm promouens indignos ad ordines, peccet.

¶Quintò, vtrùm aliquis peccator existẽs possit sine peccato ordine suscepto vti.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

Th. vbi sup. ar. 3. q. 1. & seq.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum: sed sacramenta possunt dispensari à bonis & malis. ergo non requiritur bona vita.

2 Præterea, Non est maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur, quam quod ipsi corporaliter adhibetur sed à ministerio ipsius corporali nõ repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem. vt patet Luc. 7. ergo nec à ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

3 Præterea, Per omnem gratiam datur aliquod remedium contra peccatum: sed illis qui habent peccatum non debet aliquod remediũ denegari, quòd eis valere possit. cùm ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

¶SED CONTRA, Leui. 21. Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, nõ offerat panes coram Domino, nec accedat ad ministerium eius: sed per maculam (vt dicit glo.) omne vitiũ intelligitur. ergo ille qui est aliquo vitio irretitus, non debet ad ministerium ordinis admitti.

¶Præterea, Hieron. dicit quòd nõ solùm Episcopi, presbyteri, & diaconi debẽt magnopere prouidere, vt eunctum populum cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verùm etiã inferiores gradus, & omnes qui diuino oraculo deseruiũt. & quia vehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos, quàm clericos, ergo in omnibus ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Dionysius dicit. 7. cap. Eccl. Hier. vt subtiliores & clariores essentiæ repletæ influxu solarium splendorum, lumen in eis supereminẽs ad similitudinem Solis ad alia corpora inuehunt: sic in omni re diuina non est audendum aliis dux esse, nisi secundum omnem habitum suũ factus Dei maximè conformis & Deo simillimus. Vnde cùm in quodliber ordine aliquis constituatur dux aliis in rebus diuinis, quasi præsumptuosus mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedit. & ideò sanctitas vitæ requiritur ad ordinem de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti. Vnde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tamen cum peccato.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut vera sacramenta sunt, quæ peccator dispensat, ita verum sacramentum ordinis recipit: & sicut indignè dispensat, ita indignè recipit.

¶Ad secundum dicendum, quòd illud ministerium erat tantum in exequntiones corporalis obsequij, quòd etiam licitè peccatores facere possunt. Secus autem de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipsum efficiũtur medij inter Deũ & plebem. & ideò debent de bona conscientia nitere quo ad Deum, & bona fama quò ad homines.

¶Ad tertium dicendum, quòd aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt quæ debilibus dari possunt. ita etiã in spiritualibus quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exibenda sicut baptismus & pœnitentia. Illa verò quæ perfectionem gratiæ cõferunt, hominem per gratiam confortant.

ARTICVL. II.

¶Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd requiratur scientia totius sacræ Scripturæ. Quia ille debet habere legis scientiam, à cuius ore lex requiritur. sed legem requirunt de ore sacerdotis, vt patet Malach. 2. ergo ipse debet legis totius habere scientium.

2 Præterea, Primæ Pet. 1. Parati omni poscenti vos ad satisfaciẽdum de ea, quæ in vobis est, fide & spe. sed reddere de iis rationem quæ sunt fidei & spei, est illorum qui perfectam scientiam sacrarum Scripturarum habent. ergo talem scientiã debent habere illi qui ponũtur in ordinibus, quibus verba prædicta dicũtur.

3 Præterea, Nullus congruè legit quod non intelligit, quia legere & non intelligere negligere est, vt dicit Cato. Sed ad Lectores, qui est quasi infimus ordo, pertinet legere vetus Testamentum vt in litera dicitur. ergo ad eos pertinet habere totius veteris Testamenti intellectum, & multò fortiùs ad alios superiores ordines.

¶SED CONTRA est, quòd multi promouentur ad sacerdotium, qui penitus de talibus nihil sciũt, etiã in religionibus multis. ergo videtur quòd talis scientia non requiratur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, in vitis Patrum legitur aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos, qui erant sanctissimæ vitæ. ergo non requiritur prædicta scientia in ordinandis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus, oportet quòd adsit directio rationis, vnde ad hoc quòd ordinis officium exequatur, oportet quòd habeat tantum de scientia quòd sufficiat ad hoc quòd dirigatur in actu ordinis illius. & ideò etiam talis scientia requiritur in eo qui debet ad ordines promoueri, & non quòd vniuersaliter in tota Scriptura sit instructus: sed plus vel minus secundum quòd ad plura vel pauciora se eius officium extēdit: vt scilicet illi qui aliis præponuntur, curam animarum suscipientes, sciant quę ad exequutionem sui ordinis spectant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos habet duos actus, vnum principalem supra corpus Christi verum, & alium secundarium supra corpus Christus mysticum: secūdum autem actus dependet à primo, sed non conuertitur. & ideò aliqui ad sacerdotium promouentur quibus committitur primus actus tantum, sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur, & à talium ore lex non requiritur, sed solùm quòd sacramenta conficiant. & ideò talibus sufficit si tantum de scientia habeant, quod ea quæ ad sacramentum perficiendum spectant, ritè seuare possint. Alij autem prououentur ad alium actum, qui est supra corpus mysticum, & à talium ore populus legem requirit, vnde scientia legis in eis debet esse, non quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones, quia in his debet ad superiores recursus haberi, sed vt sciant ea, quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet episcopos pertinet, vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt, sciant, & tantò magis, quantò in maiore gradu collocantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio red denda de fide & spe, non est intelligenda talis, quæ sufficiat ad probandum quæ fidei vel spei sunt, cum vtrūque de inuisibilibus sit: sed vt sciat in cōmuni probabilitatem vtriusque ostendere, ad quod non requiritur multum magna scientia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum, sed solum pronuntiare. & ideò ab eo non exigitur q̄ habeat tantum de scientia, qua sacram scripturam intelligat, sed solùm quod rectè pronuntiare sciat: & quia talis scientia de facili addiscitur à multis, ideò probabiliter æstimari potest, quòd ordinatus talem scientiam acquirat, si etiam tunc eam nō habeat maximè si in via ad hoc esse videatur.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus cōsequatur. Quia sicut dicit Chrysostomus, non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos est: sed ex merito vitę aliquis efficitur sanctus. ergo & sacerdos, & multò fortiùs alios ordines habens.

2 Præterea, In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, quòd Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant, vt Dionysius dicit 4. c. Ecclesiasticæ Hierar. sed ex merito sanctitatis & scientiæ aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens. ergo ex hoc in gradu ordinis collocatur.

¶ SED CONTRA, Sanctitas semel habita potest amitti: sed ordo semel habitus nunquam amittitur. ergo ordo non cōsistit in ipso merito sanctitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causa debet esse proportionata suo effectui: & ideò sicut in Christo, à quo descēdit gratia in omnes homines, oportet quòd sit gratiæ plenitudo, ita in ministris ecclesiæ, quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacramenta, nō constituitur gradus Ordinis ex hoc q̄ habent gratiam, sed ex hoc quod participant aliquod gratiæ sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Chrysostomus accipit sacerdotis nomen quantum ad rationem interpretationis secundum quod sacerdos idem est quod sacra dans. Sic enim quilibet iustus, inquantum sacra merita alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet: non autem loquitur secundum nominis significationem. Est enim hoc nomē sacerdos institutum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

¶ Ad secundum dicēdum, quod res naturales efficiuntur in gradu superalia, secundum quod in agere possunt ex forma sua. & ideò ex hoc ipso quod formam nobiliorem habēt, in altiori gradu constituuntur: sed ministri ecclesiæ non præponūtur aliis, vt eis ex propriæ sanctitatis virtute aliquid attribuant, quia hoc est solius Dei est: sed sicut ministri, & quodammodo instrumenta illius effluxus qui fit à capite in membra. & ideò non est similę quantum ad dignitatem ordinis, quamuis sit simile quantum ad congruitatem.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd promouens indignos ad ordines non peccet, quia episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis constitutis: sed non posset eos inuenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem requirere in eis, qualis à sanctis describitur. ergo si aliquos non ideneos promouet, videtur quod sit excusabilis.

2 Præterea, Ecclesia non solùm indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationē temporalium: & quandoque illi qui non habent scientiam vel sanctitatem vitæ, possunt esse viles ad gubernationem temporalium, vel propter potentiam secularem, vel propter industriam naturalē, ergo videtur quod tales sine peccato possent promoueri.

3 Præterea, Quilibet tenetur vitare peccatum quantum potest, si ergo episcopus peccat indignos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum, an illi qui accedunt ad ordines, sint digni: vt fieret diligens inquisitio de moribus & scientia eorum, quod non videtur alicubi obseruari.

¶ SED CONTRA, Petius est promouere malos ad sacra mysteria, quàm iam promotos nō corrigere. sed Eli mortaliter peccauit, non corrigens filios suos de malitia sua: vnde cadēs retrorsum mortuus est, vt dicitur primo Regum 4. ergo non sine peccato eu adit si indignos promouet.

¶ Præterea, Spiritualia temporalibus sunt præponenda in ecclesia: sed mortaliter peccaret qui res ecclesiæ temporales scienter sub periculo poneret. ergo multò fortiùs qui poneret res spirituales sub periculo: sed sub periculo ponit res spirituales quicunque indignos promouet, quia cui' vita despicitur, vt dicit Gregorius. restat vt eius prædicatio cōtemnatur, & eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod à Domino describitur fidelis seruus, qui est constitutus supra familiam, vt det illi tritici mensuram. & ideò infidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram eius diuina tradit, hoc autem facit quicunque indignos promouet. & ideò crimen mortale committit quasi summo domino infidelis: & præcipuè cum hoc in detrimentum ecclesiæ vergat, & honoris diuini qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus nunquam ita deserit ecclesiam suam quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promouerentur, & indigni repellerentur: & si non possunt tot ministri inueniri, quot modo sunt, melius esset habere paucos ministros bonos, quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd temporalia non sunt quærēda, nisi propter spiritualia: vnde omne incōmodum temporale deberet eligi, & omne dispendium propter spirituale bonum promouendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur quòd nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse, sed etiam exigitur amplius, vt secundum mensuram ordinis vel officij iniungendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouendorum saltem ex testimonio aliorum, & hoc est quod Apostolus dicit 1. Timo. 5. Nemini cito manum imposueris.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum qui in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur quod aliquis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto, vti, quia peccat si non vtatur, cum ex officio teneatur. si ergo vtendo peccat, non potest peccatum vitare: quod est inconueniens.

2 Præterea, Dispensatio est iuris relaxatio. ergo quāuis de iure esset ei illicitum vti ordine suscepto, tamen ex dispensatione licereet.

3 Præterea, Quicunque cōmunicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter si ergo peccator in vsu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliquid diuinorum accipit, vel ab eo exigit: quod videtur absurdum.

4 Præterea, Si vtendo ordine suo peccat. ergo quilibet actus ordinis quem facit, est peccatū mortale. & ita cū in vna exequtione ordinis multi actus concurrant, videtur quod multa peccata mortalia committat, quod valdè durum videtur.

¶ SED CONTRA, est quod Dionysius in Epistola, ad Demophilum dicit, Talis scilicet qui non est illuminatus, audax videtur sacerdotalibus manum apponens, & non timet neque verecundatur

reēūdatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deū ignorare quę ipse in seipso cognouit, & decipere existimat falso nomine patrem ab ipso appellatum, & audet ipsius muneris immundas infamias, non enim dicam orationes, super diuina signa Christi formiter enutiare. ergo sacerdos est quasi blasphemus & deceptor qui indigne suum ordiné exequitur: & sic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Præterea, Sanctitas requiritur in susceptione ordinis vt si idoneus ad exequendum: sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit. ergo multo fortiùs peccat mortaliter in qualibet exequutione sui ordinis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd lex præcipit vt homo iustè ea quæ sunt iusta exequatur: & ideò quicunque hoc quod sibi competit ex ordine, facit indignè, quòd iustum est iniustè exequitur, & contrà præceptum legit facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium quin indignè illud faciat vnde patet quod mortaliter peccat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est perplexus vt necessitatem peccandi habeat: quia potest peccatum dimittere vel officio resignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

¶ Ad secundum dicendum, quod ius naturale est indispensabile: hoc autē est de iure naturali, vt homo sancta sanctè pertractet, & contra hoc nullus potest dispensare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quandiu minister Ecclesiæ qui est in peccato mortali ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur: sed tamē præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum, dū rāte tali cōscientis, quòd ille in peccato mortali esset, quam tamē deponere posset: quia in instanti homo à diuina gratia emundatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quandoque homo exhibet se in aliquo actu vt minister Ecclesiæ, mortaliter peccat, & toties quoties huiusmodi actū facit, quia vt Dionysius dicit primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ, immundis nec symbola, id est sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes peccant mortaliter. Secus autem esset si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerentur in illo casu, in quo & laicis licet: sicut si baptizaret in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram projectum colligeret.

QVÆSTIO TRIGESIMASEPTIMA, DE

distinctione ordinum, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER agendum est de distinctione Ordinum & eorum actibus & characteris impressione.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum Ordo debeat in plures distingui.

¶ Secundò, quot sint.

¶ Tertiò, vtrum debeant distingui per sacros, & non sacros.

¶ Quartò vtrum actus Ordinum conuenienter assignentur.

¶ Quintò, quando Ordinum characteres imprimuntur.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum debeant plures ordines distingui.

Tho. 4. dist. 24. q. 2. art. 1. q. 1. & seq. & art. 2. 3. eiusdem. q.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant plures ordines distingui. Quātò enim aliqua virtus est maior, tantò minus est multiplicata: sed hoc sacramentum est dignus alis sacramētis, in quantum constituit suscipientes in aliquo gradu superalios. cùm ergo alia sacramenta non distinguātur in plura, quæ recipient prædicationes totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

2 Præterea: Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas: non autē in partes integrales, quia sic non reciperent prædicationes totius: ergo est diuisio in partes subiectiuas sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem genetalis remoti, sicut generis proximi: sicut homo & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata. ergo & sacerdotiū & diaconatus, sicut sunt plures ordines, ita sint plura sacramenta, cùm sacramentum sit quasi genus ad ordines.

3 Præterea, Secundum Philosopum 8. Ethic. Regimen in quo vnus tantū prineipatur, est nobilius regimen cōmunitatis quā aristocratia, qua diuersi in diuersis officiis cōstituuntur: sed regimen ecclesiæ debet esse nobilissimum. ergo nō debet esse in ecclesia distinctio ordinū ad diuersos actus, sed tota potestas debet esse apud vnum residere, & sic deberet esse tantum vnus ordo.

¶ SED CONTRA, ecclesia est corpus Christi mysticum similę corpori naturali secundum Apostolum. sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia. ergo & in ecclesia debent esse diuersi ordines.

¶ Præterea, Misteriū noui testamēti est dignius quam veteris, vt patet 2. Corint. tertio, sed in veteri testamento non solum sacerdotes, sed etiam ministri eorum Leuitæ sanctificabantur. ergo & in nouo testamento debēt cōsecrari per Ordinis sacramentum non solum sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quòd sint plures ordines.

¶ RESPONDEO dicendum quòd Ordinum multitudo est inducta in ecclesia, propter tria. Primò quidem propter Dei sapientiam commodandam, quæ in distinctione rerum ordinata maximè relucet tam in naturalibus quàm in spiritualibus, q̄ significabatur in hoc, quod Regina Saba videns ordinē ministrā tium Salomoni, non habebat vltra spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ illius, Secundò, ad subueniendum humanæ infirmitati, quia per vnum non poterant omnia, quæ ad diuina misteria pertinebant, expleri sine magno grauamine, & ideò distinguuntur ordines diuersi ad diuersa officia & hoc patet per hoc, quod Dominus numeri 9. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertiò, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officiis distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil est diuinius, vt Dionysius dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos: sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos, & ideò secundum diuersitatem actuum oportet quod ordinis sacramentum distinguatur, sicut potentiæ distinguuntur per actus.

¶ Ad secundum dicendum, quod distinctio ordinis non est totius integralis in partes, neque totius vniuersalis, sed totius potentialis cuius hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in vno: in aliis autem est aliqua participatio ipsius, & ita est hic tota enim plenitudo sacramenti huius est in vno ordine scilicet sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio ordinis, & hoc significatum est in hoc quod dominus dixit Numeri 11. Moysi. Auferam de spiritu tuo, & tradam eis vt sustentent tecum onus populi. & ideò omnes ordines sunt vnum sacramentum.

¶ Ad tertium dicēdum, quod in regno quamuis tota potestatis plenitudo resideat penes Regem, non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædā Regiæ potestatis. & similiter est in ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum sint septem ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sint septem ordines. Ordines enim ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: sed tres sunt actus hierarchici, scilicet purgare, illuminare, & perficere, secundum quos Dyonisius distinguit tres ordines in 5. capitulo Ecclesiast. hierar. ergo non sunt septem.

2 Præterea, Omnia sacramenta habent efficaciam & autoritatē ex institutione Christi, vel saltem Apostolorū eius: sed in doctrina Christi & Apostolorum non fit mentio nisi de presbyteris & diaconibus. ergo videtur quòd non sint alij ordines.

3 Præterea, per sacramentum ordinis constituitur aliquis dispēsator aliorum sacramentorum: sed alia sacramenta sunt sex. ergo debent esse tantum sex ordines.

¶ SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse plures, quia quantò aliqua virtus est altior, tantò est minus multiplicabilis: sed potestas hierarchia est altiori modo in angelis quàm in nobis, vt Dionysius dicit. cùm ergo in hierarchia angelica sint nouem ordines, totidem deberent esse in ecclesia vel plures.

¶ Præterea, Prophetia Psalmorum est nobilior inter omnes alias prophetias: sed ad pronuntiandum in ecclesia alias prophetias vnus ordo, scilicet Lectorum. ergo & ad pronuntiandum psalmos deberet esse alius ordo. & præcipuè cùm in Decretis distin. 21. Psaltes secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd quidam sufficientiam ordinum assumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur 1. Corint. 12, dicunt enim quod sermo sapientiæ cōpetit Episcopo, quia ipse aliorum ordinator est, quo ad sapientiā pertinet: sermo scientiæ Sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ: fides Diacono, qui prædicat euangelium: opera virtutum Subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per vorum continentiæ: interpretatio Acolyto quod significantur in lumine quod defert: gratia sanitatum exorcistæ: gratia linguarum Psalmistæ: prophetia Lectori: discretio spirituum Ostiario, qui quosdam repellit & quosdā admittit. Sed hoc nihil est quia gratiæ gratis datæ non d ntur eidem, si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cut nec ordines dantur eidem. dicitur enim 1.Corint. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum ponuntur quædam, quæ Ordines nõ dicuntur, scilicet, Episcopatus, & Psalmistatus. Et ideò alij assignant secundum quandam assimilationem ad cœlestem hierarchiam, in quibus ordines distinguuntur secundum purgationem, illuminationem, & perfectionem. Dicunt enim quòd ostiarius purgat exteriùs segregando bonos à malis etiam corporaliter. interiùs verò Acolytus, quia per lumen quod portat, significat se interiores tenebras pellere: sed vtroque modo Exorcista, quia diabolum quẽ expellit, vtroque modo perturbat: sed illuminatio quæ fit per doctrinam, quantum ad doctrinam prophetiam, fit per Lectores: quãtùm ad Apostolicam, fit per subdiaconos: quantum ad euangelicam, per Diaconos fit: sed perfectio communionis, vtpote quæ est pœnitentiæ & baptismi & huiusmodi, fit per Sacerdotem: excellens verò per episcopũ, vt consecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima, per summum pontificem, in quo est plenitudo auctoritatis. Sed hoc nihil est, tum quia ordines hierarchiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cùm quelibet cuilibet ordinum conueniat: tum quia secundum Dionysium solis episcopis conuenit perficere: illuminare autem sacerdotibus: purgare autem ministris omnibus. & ideò alij appropriant ordines septem donis, vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ, quia nos pane vitæ & intellectus cibat, sicut sacerdos nos pane cœlesti reficit. sed timor ostiario quia nos separat à malis: & sic intermedij ordines respondent mediis donis. Sed hoc iterum nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur.

¶Et ideò aliter dicendum, quòd ordinis sacramentum ad sacramentum Eucharistiæ ordinatur, quod est sacramentum sacramentorum: vt Dionysius dicit. Sicut enim templum & altare & vasa & vestes, ita & ministeria quæ ad Eucharistiam ordinantur consecratione indigent, & hæc consecratio est ordinis sacramentum: & ideò distinctio ordinis est accipienda secundum relationem ad Eucharistiã: quia potestas ordinis aut est ad consecrationem Eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum Eucharistiæ. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum. & ideò cùm ordinantur accipiunt calicem cum vino & panẽ: nam cum pane potestatem accipiunt consecrandi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad suscipientes. Si primo modo, sic tripliciter. Primò enim est ministerium, quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento, quantum ad dispensationem, sed non quantum ad consecrationem, quam solus sacerdos facit, & hoc pertinet ad Diaconũ. Vnde in litera dicitur, quòd ad Diaconum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: vnde & Christi sanguinem dispensat. Secundò, est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, & hoc pertinet ad subdiaconum. Vnde dicitur in litera, quòd corporis, & sanguinis Domini vasa portant, & oblationes in altari ponunt: & ideò accipiunt calicem de manu episcopi, sed vacuum cùm ordinantur. Tertiò, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti, & hoc competit Acolyto. Ipse enim, vt in litera dicitur, vrceolum cum vino & aqua præparat. Vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt, iam sunt ad sacramenta percipienda idonei. Triplex autem est genus immodorum secundum Dionysium. Quidam enim sunt omninò infideles credere nolẽtes, & hi totaliter à visione diuinorum, & à cœtu fidelium arcendi sunt, & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed non instructi, scilicet catechumẽni, & ad horum institutionem ordinatur ordo Lectorum: & ideò prima rudimenta doctrinæ fidei, scilicet vetus Testamẽtum eis legendum committitur. Quidam verò sunt fideles & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet energumeni: & ad hoc ministerium est ordo Exorcistarũ, & omninò sic patet ratio numeri & gradus ordinum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dionysius loquitur de ordinibus, non secundum quòd sunt sacramenta, sed secundum quòd ad hierarchicas actiones ordinantur. & ideò secundum actiones illas tres ordines distinguit, quorum primus habet omnes tres, scilicet episcopus. Secũdus habet duas, scilicet, sacerdotes: sed tertius habet vnam, scilicet Diaconus, scilicet purgare, qui minister dicitur: & sub hoc omnes inferiores ordines comprehenduntur. sed ordines habent quòd sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramentorum, & secundum hoc debet numerus ordinum accipi.

¶Ad secundum dicendum, quòd in primitiua ecclesia propter paucitatem ministrorũ omnia inferiora ministeria Diaconibus committebantur, vt patet per Dionysium tertio capite ecclesiasticæ hierarchiæ: vbi dicit, Ministrorum alij stant ad portas templi clausas, alij aliud proprij ordinis operantur, alij autẽ sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitè in vna Diaconi potestate: sed postea ampliatus, est cultus diuinus & ecclesia ꝙ implicitè habebat in vno ordine, explicitè tradidit in diuersis. & secundum hoc dicit Magister in litera, quòd ecclesia alios ordines sibi instituit.

¶Ad tertium dicẽdum, quod ordines ordinantur principaliter ad sacramentum Eucharistiæ: ad alia autem per consequẽs, quia etiam alia sacramenta ab eo quod in sacramentum continetur, deriuantur. Vnde non oportet quod distinguantur ordines secũdum sacramenta.

¶Ad quartum dicendum, quod Angeli differunt specie: & propter hoc in eis potest esse modus diuersus recipiendi diuina, & ideò diuersę hierarchię in eis distinguũtur: sed in ordinibus tantum est vna hierarchia propter vnum modum accipiendi diuina, quæ consequitur humanam speciem, scilicet per similitudinem rerum sensibilium, & ideò distinctio ordinum in Angelis non potest esse per comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos, sed solùm per cõparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis, & secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierachia sunt tres ordines secundum hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia Angelorum.

¶Ad quintum dicendum, quòd Psalmistatus non est Ordo, sed officium ordini annexum, quia enim Psalmi cum cantu pronuntiantur, ideò dicitur Psalmista cantor. Cantor autem non est nomen ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum, tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ sacramentum, tum quia officium quoddam est quod inter ordines largo modo accepto computatur quandoque.

ARTICVLVS III.

¶Verum ordines debeant distingui per sacros & non sacros.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ ordines non debeant distingui per sacros & non sacros. Omnes enim ordines sacramenta quædam sunt: sed omnia sacramenta sunt sacra ergo ordines sunt sacri.

2 Præterea, Secundum ordines ecclesiæ non deputatur aliquis niſi ad diuina officia: sed omnia talia sunt sacra. ergo ordines sunt sacri.

¶SED CONTRA est, quòd ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum: sed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum, ergo non sunt sacri ordines.

¶RESPONDEO dicendum, quod Ordo sacer dicitur duplicitèr. Vno modo secundum se, & sic quilibet ordo est sacer, cùm sit sacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum, & sic ordo sacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam, & sic sunt tres ordines sacri, scilicet sacerdotium, & Diaconatus qui habent actum circa corpus Christi & sanguinem consecratum, & Subdiaconatus, qui illius est, qui habet actũ circa vasa consecrata. & ideò eis continentia indicitur, vt mundi sint qui sancta tractant. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVL. IIII.

¶Virum actus ordinum conuenienter assignentur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod actus ordinum inconuenienter in litera assignentur. Quia per absolutionem præparatur aliquis ad Corpus sumendum: sed præparatio suscipientium sacramentũ pertinet ad inferiores ordines. ergo inconuenienter absolutio à peccatis inter actus ponitur sacerdotis.

2 Præterea, Homo per baptismum est immediatè Deo configuratus characterem configurantem suscipiens: sed orare & offerre oblationes sunt actus immediatè ad Deũ ordinati. ergo quilibet baptizatus potest hos actus facere & non soli sacerdotes.

3 Præterea, Diuersorum ordinum diuersi sunt actus: sed oblationes in altari ponere & epistolam legere, ad subdiaconũ pertinet, crucem etiam ferunt subdiaconi coram papa. ergo hi non debent poni actus Diaconi.

4 Præterea, Eadem veritas continetur in nouo & in veteri Testamento: sed legere vetus Testamẽtum est Lectorum. ergo eadem ratione & legere nouum, & non Diaconorum.

5 Præterea, Apostoli nihil aliud prædicauerunt, quàm Euangelium Christi, vt patet Rom. 1. sed doctrina Apostolorum committitur Subdiaconatus enuntianda. ergo & doctrina Euangelij.

6 Præterea, Secundũ Dionysium, quod est supetioris ordinis, non debet inferiori conuenire: sed ministrare cum vrceolo est actus subdiaconorum. ergo non debet Acolyris attribui.

7 Præterea, Actus spirituales debẽt corporalibus præeminere. sed Acolytus non habet nisi actum corporalem. ergo Exorcista non habet actum spiritualem pellẽdi dæmones, cùm sit inferior.

8 Præterea, Quæ magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt, sed legere vetus Testamentum maximè debet cõuenire cum lectore noui Testamenti quod competit superioribus ministris. ergo legere vetus Testamentum non debet poni actus lectoris, sed magis Acolyti, & præcipuè cum lumen corporale quod Acolyti deferunt, significet lumen spiritualis doctrinæ.

9 Præterea, In quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis, quã habẽt ordinati præ aliis, sed in apertione & clausione ostiorum non habent aliam potestatẽ ostiarij quã alij homines. ergo non debet poni actus ipsorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm consecratio, quæ fit in ordinis sacramento, ordinetur ad sacramentum Eucharistiæ, vt dictum est, ille est principalis actus vnius cuiusque ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad Eucharistiæ sacramentum, & secundum hoc etiam vnus ordo est alio eminentior secundum quòd vnus actus magis de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur: sed quia ad Eucharistiæ sacramentum quasi dignissimum multa ordinantur: ideò non est inconueniens vt præter principalem actum etiam multos actus vnus ordo habeat, & tantò plures quantò est eminentior, quia virtus quãtò est superior, tantò ad plura se extendit.

¶AD Primum dicendum, quòd duplex est præparatio suscipientium sacramentum, quædam, remota, & hæc per ministros efficitur: quædam proxima, qua ſtatim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem, & hæc pertinet ad sacerdotes. quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima dispositione ad formam, & recipit formam, & quia in proxima dispositione ad Eucharistiam fit aliquis per hoc quod à peccatis purgatur: ideò omnium sacramentorum, quæ sunt instituta principaliter ad purgationem peccatorum est minister proprius sacerdos, scilicet baptismi, pœnitentiæ & extremæ vnctionis.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd actus aliqui immediatè ad Deũ ordinantur dupliciter, Vno modo ex parte vnius personæ tantùm, sicut facere orationes singulares, & vouere & huiusmodi. & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo est parte totius Ecclesiæ, & sic solus sacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos quia ipse solus potest gerere personam totius Ecclesiæ qui consecrat Eucharistiam, quæ est sacramentum vniuersalis Ecclesiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatæ per sacerdotem offeruntur: & ideò duplex ministerium circa oblationes est necessarium. Vnũ ex parte populi: & hoc est Subdiaconi qui accipit oblationes à populo & alteri imponit, vel offert Diacono. Aliud ex parte Sacerdotis: & hoc Diaconi est, qui oblationes ministrat ipsi Sacerdoti, & in hoc est actus principalis vtriusque ordinis, & propter hoc ordo Diaconi est superior. legere autem epistolam nõ est actus Diaconi nisi secundum quòd actus inferiorum ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc secundum consuetudinem aliquarũ Ecclesiarum, quia in actibus secundariis non est inconueniens diuersos consuetudines esse.

¶Ad quartum dicendum, quòd doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum: & ideò pronunciatio doctrinæ ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia non instruit de hoc sacramento nisi in figuris: & ideò novum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur: Vetus autem inferioribus. & doctrina noui Testamenti perfectior est (quam Dominus per seipsum tradidit) quam ipsius manifestatio per Apostolos. & ideò Euangelium Diaconis, Epistola subdiaconis committuntur.

¶Et secundum hoc patet solutio ad quintum.

¶Ad sextum dicendum, quòd Acolyti habent actum super vrceolum tantùm, nõ super ea quæ in vrceolo continẽtur, sed Subdiaconus habet actum super contentis in vrceolo, quia vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus sacerdotis præbet: & Diaconus sicut & subdiaconus solùm actum habet super calicem, non super contenta. sed Sacerdos super contenta: & ideò sicut Subdiaconus in sui ordinatione accepit calicem vacuum, sacerdos plenum, ita Acolytus vrceolum vacuum, sed Subdiaconus plenum: & sic est quædam connexio in ordinibus.

¶Ad septimum dicendum, quòd corporales actus Acolyti magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum ordinum quàm ad actus Exorcistarum, quãuis sit aliquo modo spirituales, quia Acolyti habẽt ministeriũ super vasa, in quib' materia sacramẽti continetur quantùm ad vinum quod vase continente indiget propter sui humiditatẽ. & ideò inter ordines minores ordo Acolytorum superior est.

¶Ad octauum dicendum, quòd actus Acolytorum se habet propinquius ad actus principales superiorum ministrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per se patet: similiter etiã quantum ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt quia Acolytus doctrinam noui Testamenti vtcumque figurat. lumen portãs, sed lector recitãdo figuras alias, ideò Acolytus est superior. Similiter etiam Exorcista, quia sicut se habet Lector ad actum secundarium Diaconi, & Subdiaconi, ita se habet actus exorcistæ ad secundarium actum Sacerdotis, scilicet ligare & absoluere, per quem corporaliter homo à seruitute diaboli liberatur. & in hoc patet ordinatissimus ordinis progressus. quia Sacerdoti quãtum ad actum eius principalem, scilicet, consecrare corpus Christi, cooperẽtur tantũ tres superiores ordinẽ sed quantùm ad actum eius secundarium qui est absoluere & ligare, cooperantur inferiores & superiores.

¶Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quòd in susceptione ordinis ostiario datur quædam vis diuina, vt arcere possit aliquos ab introitu templi: sicut in Christo fuit quãdo eiecit vẽdentes de templo. sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti. Et ideò dicendum, quòd susciꝑit potestatẽ, vt ex officio agere possit, quamuis etiam & hoc ab aliis fieri possit, sed non ex officio. & ita est in omnibus actibus minorum ordinum quòd possunt per alios fieri, quamuis illi ad hoc nõ habeant aliquod officiũ: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur.

ARTICVLVS V.

¶Virum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdoti character non imprimatur in ipso calicis porrectione: quia consecratio sacerdotis fit cum quadam vnctione, sicut & Confirmatione: sed in cõfirmatione in ipsa vnctione imprimitur character. ergo in sacerdotio, & non in calicis porrectione.

2 Præterea, Dominus dedit discipulis sacerdotalem potestatẽ quando dixit, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 20. sed Spiritus datur per manus impositionẽ ergo in ipsa manus impositione imprimitur character ordinis.

3 Præterea, Sicut consecrantur ministri, ita & vestes ministrorũ sed vestes sola benedictio consecrat. ergo in ipsa benedictione Episcopi consecratio sacerdotis efficitur.

4 Præterea, Sicut sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis. ergo si in datione calicis imprimitur character, eadẽ ratione & in datione casulæ, & sic haberet duos charactꝛes, quod falsum est.

5 Præterea, Ordo diaconi conformior est ordini sacerdotis quã ordo subdiaconi. sed si character imprimeretur sacerdoti ex ipsa calicis porrectione, subdiaconus cõformior esset sacerdoti quã diaconus, quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus: ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

6 Præterea, Acolytorum ordo magis appropinquat ad actũ sacerdotis per hoc quòd habet actum super vrceolum, quam per hoc quod habet actum super candelabrum: sed magis imprimitur character in acolytatu, quando accipiunt candelabrum quã quando accipiunt vrceolum: quia nomen acolyti cerei portationem significat. ergo in sacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

¶SED CONTRA, Principalis actus ordinis sacerdotis est consecrare corpus Christi. sed ad hoc datur sibi potestas in acceptione calicis. ergo tunc imprimitur character.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) eiusdem est formam, aliquam inducere, & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde Episcopus collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando vt idonei sint potestatẽ accipiendi, quæ quidem operatio in tribus consistit, benedictione, manus impositione & vnctione. Per benedictionẽ diuinis obsequiis mancipantur & ideò benedictio datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sunt idonei, & ideò solis diaconibus & sacerdotibus fit manus impositio quia eis competit dispensatio sacramẽtorum, quamuis vni sicut principali, alteri sicut ministro. Sed vnctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur. & ideò solis sacerdotibus fit: qui propriis manibus corpus Christi tangunt, sicut etiam calix inungitur qui tenet sanguinem, & patena quæ continet corpus: sed potestatis collatio fit per hoc,

quòd datur eis aliquid quod ad propriumactũ pertinet, & quia principalis actus sacerdotis est cõficere corpus & sanguinem Christi: ideò in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Confirmatione nõ datur officium operandi super aliquam materiam exteriorem: & ideò character ibi non imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione & vnctione. sed in ordine sacerdotali aliter est: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantùm ad principalẽ actum ante passionem in cœna, quando dixit, Accipite & mãducate. Vnde subiunxit: Hoc facite in meam commemorationem. Et post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantùm ad actum secundarium, qui est ligare & soluere.

¶Ad tertium dicendum, quòd in vestibus non requiritur alia consecratio nisi quòd diuino cultui mancipentur. & ideo sufficit eis pro consecratione benedictio. sed aliter est de ordinatis, vt ex dictis patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datam, sed idoneitatẽ quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequẽdum. & ideò nec sacerdoti nec alicui alij imprimitur character in aliquius vestis donatione.

¶Ad quintum dicendum, quòd potestas diaconi est media inter potestatem subdiaconi & sacerdotis. sacerdos enim habet potestatem super corpus Christi, subdiaconus autem super vasa tãtùm, Diaconus super corpus in vase contentum: vnde eius non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice, & ideò eius potestas ad actum principalem non potuit exprimi, nec per dationẽ vasis tantùm, nec per dationem materiæ. sed exprimitur potestas eius ad actũ secundarium tantùm in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum, & in hac potestate intelligitur alia. & ideò in ipsa libri datione imprimitur character.

¶Ad sextum dicendum, quòd principalior actus acolyti est, quo ministrat in re eolo, quàm quo ministrat in candelabro, quãuis dominetur ab actu secundario, propter hoc quod est magis notus & magis proprius ei: & ideò in datione vrceoli imprimitur acolyto character virtute verborum ab Episcopo prolatorum.

QVÆSTIO TRIGESIMAOCTAVA,

De conferentibus hoc sacramentum in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conferentibus hoc sacramentum. Circa quòd quæruntur duo.

¶Primò vtrùm solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

¶Secundò, vtrùm hæreticus, vel quicunque ab Ecclesia præcisus, possit hoc sacramẽtũ cõferre.

ARTICVLVS I.

¶Virum tantum Episcopus Ordinis sacramentum conferat.

Thom. 4. dist. 25. q. 1. art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non tantùm Episcopus ordinis sacramentum conferat, quia manus impositio ad consecrationem aliquid facit: sed sacerdotibus, qui ordinantur non solùm Episcopus manus imponit, sed etiam sacerdotes adstantes. ergo non solum Episcopus confert ordinis sacramentum.

2 Præterea, Tunc vnicuiq; datur potestas ordinis quãdo ei exhibetur quo ad actum sui ordinis pertinet. sed subdiacono datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, similiter acolytis candelabrum cum cereo & vrceolus vacuus, ergo non solum Episcopus confert ordinis sacramentum.

3 Præterea, Illa quæ ordinis sunt non possunt alicui committi, qui non habet ordinem. sed conferre ordines minore committitur aliquibus, qui non sunt Episcopi, sicut presbyteris Cardinalibus. ergo conferre ordines, non est episcopalis ordinis.

4 Præterea, Cuicunque committitur principale, & accessorium. sed ordinis sacramentum ordinatur ad Eucharistiam sicut accessorium ad principale. cum ergo sacerdos consecret Eucharistia, ipse etiam potest ordines conferre.

5 Præterea, Plus distat diaconus ab Episcopo quàm à sacerdote. sed Episcopus potest diaconos facere. ergo & simplex sacerdos.

¶SED CONTRA, Nobiliori modo applicantur ad diuinum cultum ministri per ordines, quàm per vasa sacra. sed consecratio vasorum pertinet ad solum Episcopum. ergo multo fortius consecratio ministrorum.

¶Præterea, Sacramentum ordinis est excellentius, quàm confirmationis. sed solus Episcopus confirmat: ergo multo magis confert ordinis sacramentum.

¶Præterea, Virgines per benedictionem nõn constituũtur in aliquo gradu spiritualis potestatis sicut ordinati eunstituuntur. sed virgines benedicere est solius Episcopi. ergo multo magis solus ipse potest aliquos ordinare.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum, sicut politica quæ iniectat bonum cõmune ad inferiores artes & virtutes quæ iniectant aliquod bonum speciale, vt ex dictis patet. Politica autẽ ponit, vt dicitur in 1. Ethic. legem inferioribus. scilicet quis quá debeat exercere, & quantum & qualiter. Et ideò ad Episcopum pertinet in omnibus diuinis mysteriis aliquos collocare. vnde ipse solus confirmat, quia confirmati in quodam officio constituendi fidem constituuntur, & ideò ipse etiam soluit virgines benedicit, quæ figuram gerunt ecclesiæ, Christo desponsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur: ipse etiam in ministris ordinũ ordinandos cõsecrat, & vasa quibus debent vti, eis determinat sua consecratione, sicut & officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem potestatem sicut à Rege.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd impositione manuum non datur character sacerdotalis ordinis, vt ex dictis patet, sed gratia secundum quam ad exequendum ordinem sint idonei. & quia indigent amplissima gratia, ideò sacerdotes manus eum Episcopo imponunt eis qui in sacerdotes promouentur, sed Diaconis solus Episcopus.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia archidiaconus est quasi princeps ministerij: ideò omnia quæ ad ministerium pertinent ipse tradit, sicut cereum, quo acolytus diacono seruit ante Euãgelium, ipsum portando, & vrceum quo seruit subdiacono, & similiter dat subdiacono ea, quibus superioribus ordinibus seruit sed tamen in illis non consistit principalis actus subdiaconi sed in hoc quod cooperatur circa materiam sacramenti: & ideò characterem accipit in eo quòd datur ei calix ab Episcopo, sed acolytus accipit characterem ex verbis Episcopi in hoc quòd accepit prædicta ab Archidiacono, & magis in acceptione vrceoli, quàm candelabri. Vnde non sequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

¶Ad tertium dicendum, quod Papa qui habet plenitudinem potestatis pontificalis, potest committere non Episcopo ea quæ ad episcopalem dignitatem pertinent, dummodò illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus. & ideò ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines & confirmare, non autem aliquis non sacerdos, neciterum sacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa nõ habet maiorem potestatem, quàm simplex sacerdos.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis sacramentum Eucharistiæ sit maximum sacramentum in se, tamen non collocat in aliquo officio, sicut ordinis sacramentum. & ideò non est similis ratio.

¶Ad quintum dicendum, quod ad cõmunicandum alteri quòd quis habet non exigitur solùm propinquitas, sed completio potestatis. & quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officiis sicut Episcopus: ideò nõ sequitur quòd possit diaconos facere, quamuis ille ordo sit ibi propinquus.

ARTICVL. II.

¶Virum hæretici & ab Ecclesia præcisi possint ordines conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici & ab ecclesia præcisi non possint ordines conferre. Maius est enim conferre ordines, quàm aliquem absoluere vel ligare, sed hæreticus non potest absoluere aut ligare. ergo nec ordines conferre.

2 Præterea, Sacerdos ab ecclesia separatus conficere potest, quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc potest. sed Episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione. ergo non est necesse quod episcopalis potestas remaneat in eo post separationem eius ab ecclesia.

3 Præterea, In nulla communitate ille qui à ciuitate expellitur, potest officia cõmunitatis disponere. sed ordines quædam sunt officia ecclesiæ. ergo ille qui extra Ecclesiam ponitur, non potest ordines conferre.

4 Præterea, Sacramenta habẽt efficaciam ex passione Christi, sed hæreticus non continuatur passioni Christi, neque per propriam fidem, cùm sit infidelis, neque per fidem ecclesiæ, cùm sit ab Ecclesia separatus. ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

5 Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio. sed hæreticus non potest benedicere quinimo benedictio sua in maledictionem conuertitur, vt patet per autoritates in litera inductas, ergo non potest ordines conferre.

¶SED

¶SED CONTRA est quòd, aliquis Episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur, non iterum reconsecratur, ergo non amisit potestatem quam habebat ordines conferendi.

¶Præterea, Maior est potestas conferẽdi ordines, quàm potestas ordinum. sed potestas ordinum non amittitur propter hæresim vel aliquod huiusmodi. ergo nec potestas conferendi ordines.

¶Præterea, sicut baptizans exhibet tantùm ministerium exterius, ita & conferens ordines, Deo interiùs operante. sed nulla ratione aliquis ab ecclesia præcisus amittit baptizandi potestatem: ergo nec ordines conferendi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hæretici quandiu ab ecclesia tolerantur, habent potestatem ordines conferendi, non autem postquàm fuerunt præcisi, similiter nec degradati, & alij huiusmodi. & hæc est prima opinio. Sed hoc nõ potest esse, quia omnis potestas quæ datur cum aliqua consecratione, nullo casu contingẽte tolli potest: sicut nec ipsa consecratio annullari, quia etiam altare vel charisma semel consecrata perpetuò consecrata manent, vnde cùm episcopalis potestas cum quadam consecratione detur, oportet quod perpetuò maneat, quantunc̃unque aliquis peccet, vel ab ecclesia proceditur. Et ideò alij dixerunt quòd præcisi, ab ecclesia, qui in ecclesia episcopalem potestatem habuerunt, retinẽt potestatem aliquos ordinandi, sed promoti ab eis hoc non habent. & hæc est quarta opinio. Sed hoc non potest esse, quia si illi qui fuerunt in ecclesia promoti, retinent potestatem quàm acceperunt, patet quòd exequendo suam potestatem, veram consecrationem faciunt: & ideò verè tribuũt omnem potestatem quæ consecratione datur & sic ordinati ab eis vel promoti habent eandem potestatem quam & ipsi. Et ideò alij dixerũt quòd etiam præcisi ab ecclesia possunt ordines conferre & alia sacramenta, dummodò formam debitam & intentionem seruent: & quantum ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quantùm ad vltimum, qui est collatio gratiæ. & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso quòd aliquis hæretico præciso ab ecclesia in sacramentis communicat, peccat, & ita fictus accedit & gratiam consequi non potest, nisi fortè in baptismo in articulo necessitatis. Et ideò alij dicunt quod vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non dant: non propter inefficaciam sacramentorum sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem ecclesiæ, & hæc est tertia opinio, quæ vera est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd affectus absolutionis non est aliud quàm remissio peccatorum quæ per gratiam fit. & ideò hæreticus non potest absoluere, sicut nec gratiam in sacramentis conferre, & iterum ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habet ab ecclesia præcisus.

¶Ad secundum dicendum: quod in promotione ipsius episcopi datur sibi potestas quæ perpetuò manet in eo, quamuis dici non possit character, quia per eam non ordinatur homo directè ad Deum, sed ad corpus Christi mysticum, & tamen indelebiliter manet sicut character, & per consecrationem datur.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui promouentur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinem, non tamen recipiunt executionem, vt licitè possint in suis ordinibus ministrare, ratione illa quam obiectio tangit.

¶Ad quartum dicendum, quod per fidem ecclesiæ continuatur passioni Christi, quia quamuis in ea non sint secundum se, sunt tamen in ea secundum formam ecclesiæ quam seruant.

¶Ad quintum dicendum, quòd hoc est referendum ad vltimum effectum sacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVÆSTIO TRIGESIMANONA, DE

impedimentis huius sacramenti in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis huius sactamenti.

¶Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrùm sexus fœmineus impediat huius sacramenti susceptionem.

¶Secundò, vtrùm carentia vsus rationis.

¶Tertiò, vtrùm seruitus.

¶Quartò, vtrùm homicidium.

¶Quintò, vtrùm illegitima natiuitas.

¶Sextò, vtrùm defectus membrorum.

ARTIC. I.

¶Virum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat.

Th. vbi sup. q. 2. ar. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod sexus fœmineus non impediat ordinis susceptionem: quia officium Propheteæ est maius q̃ officiũ sacerdotis: quia propheta est medium inter Deum & sacerdotes, sicut sacerdos est inter Deum & populum. sed prophetæ officium aliquãdo mulieribus, est concessum, vt patet 4. Regum. ergo & sacerdotij officium eis competere potest.

2 Præterea, Sicut ordo ad quandam eminentiam pertinet, ita & prælationis officium & martyrium & religionis status: sed prælatio committitur mulieribus de nouo Testamento, vt patet de Abbatissis: & in veteri: vt patet de Delbora, quæ iudicauit Israël & Iudæus Competit etiam eis martyrium & religionis status, ergo & ordo Ecclesiæ.

3 Præterea, Ordinum potestas in animo fundatur. sed sexus non est in anima. ergo diuersitas sexus non facit distinctionem in receptione ordinum.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Timo. 2. Mulierem in ecclesia docere non permitto, nec dominari in virum.

¶Præterea. In ordinandis præexigitur corona, quamuis non de necessitate sacramenti. sed corona & tonsura non competunt mulieribus, vt patet 1. Cor. 2. ergo nec ordinandum susceptio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente sacramentum quasi de necessitate sacramenti, quæ si desunt non potest aliquis suscipere. neque sacramentum neque rem sacramenti, quædã verò requiruntur nõ de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti propter congruitatem ad sacramentum & sine talibus aliquis suscipit sacramentum non rem sacramenti. Dicendũ ergo quòd sexus virilis requiritur ad susceptionem ordinum, non solum secundo modo, sed etiam primo, vnde & si mulieri exhibeantur omnia, quæ in ordinibus fiunt ordinem non suscepit, quia cum sacramentum sit signum in iis quæ in sacramento agantur requiritur non solũ res sed signum rei sicut dictum est quia in extrema vnctione exigitur quod sit infirmus, vt significetur curatione indigens: cum igitur in sexu fœmineo non possit significari aliqua eminentia gradus, quia mulier statum subiectionis habet ideò non potest ordinis sacramentum suscipere. Quidã autem dixerunt quod sexus virilis est de necessitate præcepti sed non de necessitate sacramenti, quia etiam in Decretis fit mentio de diaconissa & presbytera sed diaconissa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, sicut quæ legit homilias in ecclesia, presbytera autem dicitur vidua, quia presbyter idem est quod senior.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prophetia non est sacramentum sed Dei donum vnde ibi non exigitur significatio sed solùm res. & quia secundum rem in iis quæ sunt animæ: mulier non differt à viro cum quandoque mulier inueniatur melior quãtum ad animam viris multis, ideò donum prophetiæ & alia huiusmodi potest recipere, sed non ordinis sacramentum.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum & tertiũ. De Abbatissis tamen dicitur q̃ non habent prælationem ordinariam sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Delbora autem in tempore libus præfuit non in sacerdotalibus, sicut & nunc possunt mulieres tẽporaliter dominari.

ARTICVLVS II.

¶Virum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pueri & qui carent vsu rationis, non possint ordines suscipere quia (vt in litera dicitur) sacri canones in suscipientibus ordines certum & determinatum tempus statuerunt ætatis. sed hoc non est, si pueri recipere possent ordinis sacramẽtum, ergo, &c.

2 Præterea, Ordinis sacramentum est dignus, quàm matrimoniũ. sed pueri & alij carentes vsu rationis, nõ possunt contrahere matrimonium. ergo nec ordines suscipere.

3 Præterea Cuius est potentia, eius est actus secundum Philosophum in lib. de Somno & vigil. sed actus ordinis requirit vsum rationis: ergo & ordinum potestas.

¶SED CONTRA, Ille qui est ante annos discretionis promotus ad ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis cõceditur ministrare, vt patet extra. de cle. per saltum promo. hoc autem non esset si ordinem non suscepisset. ergo puer potest ordines suscipere.

¶Præterea, Alia sacramẽta, in quibus character imprimitur possunt pueri suscipere, vt baptismum & confirmationem: ergo pari ratione & ordines.

¶RESPONDEO dicendum, quòd per pueritiam & alios defectus quibus tollitur vsus rationis, præfatur impedimentum actu. & ideò omnia illa sacramenta quæ actum requirunt suscipientis sacramentum, talibus non competunt, sicut pœnitentia, matrimoniũ & huiusmodi. sed quia potestates infusæ sunt priores actibus sicut & naturales, quamuis acquisitæ sunt posteriores, remoto autem posteriori non tollitur prius: ideò omnia sacramenta in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, possunt pueri suscipere, & alij qui vsu rationis carent. Hæ ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

men distinctione habita, quod in maioribus ordinibus requiritur discretionis tempus & honestate propter dignitatem præcepti non propter necessitatem sacramenti. Vnde aliqui si necessitas adsit & spes profectus ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & suscipiunt ordinem: quia quamuis tunc non sint idonei ad officia quæ eis committuntur, tamen per assuefactionem idonei reddêtur, sed ad maiores ordines requiritur vsus rationis, & de honestate & necessitate præcepti, propter votum continendi, quod habent annexũ, & quia etiam eis sacramenta tractanda committuntur, sed ad episcopatum, vbi etiam in corpus mysticum accipitur potestas requiritur actus suscipientis curam animarum pastoralem: & ideò est etiam de necessitate consecrationis episcopalis, quòd vsum rationis habeat. Quidam autem dicunt, quod ad omnes ordines requiritur vsus rationis de necessitate sacramenti, sed eorum dictum ratione vel autoritate non confirmatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omne quod est de necessitate præcepti, est de necessitate sacramenti, vt dictũ est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ matrimoniũ causat consensus, qui sine vsu rationis esse non potest, sed in receptione ordinis nõ requiritur aliquis actus ex parte recipientis quòd pater ex hoc, quod nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum consecratione, & ideò non est simile,

¶ Ad tertium dicendum, quod eiusdem est actus & potentia, sed tamen aliquando potentia procedit, sicut liberum arbitrium vsum suum, & sic est in proposito.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis.

AD TERTIVM sic proceditur, Videtur quod seruitus nõ impediat aliquem à susceptione ordinum. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi spirituali, sed in seruo est subiectio corporalis, ergo non impeditur quin possit suscipere prælationem spiritualem, quæ in ordine datur,

2 Præterea, illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionẽ alicuius sacramenti, sed seruitus est huiusmodi. Vnde Apostolus consuluit, quod si aliquis possit, magis vtatur seruitute. Cor. 7. ergo nõ debet impedire à promotione ordinis.

3 Præterea, Magis est turpe clericum in seruum vendi, quã seruum clericum promoueri. sed licitè clericus in seruũ vendi potest: sicut Episcopus Nolanus scilicet Paulinus seipsum in seruũ vendidit, vt in Grego. Dialog. legitur. ergo multo fortius potest seruus in clericum promoueri.

4 SED CONTRA, Videtur quod impendiat quantùm ad necessitatem sacramenti. Quia mulier non potest suscipere sacramentum ratione subiectionis. sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non est de pedibus sumpta. ergo & seruus sacramentum nõ suscipit.

5 Præterea, Aliquis ex quo suscipit ordinem, tenetur in ordine ministrare. sed non potest simul ministrare, domino suo carnali & in spirituali ministerio. ergo videtur quod non possit ordinẽ suscipere, quia dominus debet seruari indemnis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in susceptione ordinis mancipatur homo diuinis officiis. & quia nullus potest dare q̃ suum non est. ideò seruus qui non habet potestatem sui, non potest ad ordines promoueri: si tamen promouetur, ordinem suscipit, quia libertas nõ est de sacramẽti necessitate, sed de necessitate præcepti, cùm non impediat potestatem sed actum tantùm. & similis ratio est de omnibus qui sunt aliis obligati, vt ratio ciuilis detenti. & huiusmodi personæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum q̃ in susceptione spiritualis potestatis est aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agẽda: & ideò per corporalem subiectionem impeditur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex multis aliis quæ non præstant impedimentum executioni ordinum, potest aliquis occasionem humilitatis accipere. & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beatus Paulinus ex abundantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit, quod rei euentus probauit, quia per eius seruitutẽ multi de grege suo sunt de seruitute liberati, & ideò non est ad consequentiam trahendum, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas. 2. Cor.

¶ Ad quartum dicendum, quod signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentant, mulier autem habet subiectionem à natura, sed non seruus, & ideò non est simile.

¶ Ad quintum dicendum, quòd si est promotus, sciente domino, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus: si autem eo nescente, Episcopus & ille qui præsentauit, tenentur domino in duplum, quàm sit pretium serui, si scierunt ipsum esse seruum, alias si seruus habeat peculium, debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutem domini sui, non obstante quòd ordinem exequi non potest.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quòd propter homicidiũ aliquis non debeat prohiberi à sacris ordinibus. Quia ordines nostri sumpserunt initium à Leuitarum officio, vt in præcedenti distinctione dictum est, sed Leuitæ consecrauerũt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum. vt patet Exod 2. ergo & in nouo Testamento non debent aliqui ab assumptione ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

2 Præterea, Propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo sacramento. sed aliquando sanguis effunditur per iustitiam sicut à iudice & peccaret habens officium si non effunderet. ergo non impeditur propter hoc à sacramenti susceptione.

3 Præterea, pœna non debetur nisi culpæ, sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut se defendẽdo, vel etiã casualiter. ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

¶ SED CONTRA, hoc sunt plura Canonum statuta, & Ecclesiæ consuetudo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnes ordines referũtur ad Eucharistiæ sacramentum, quod est sacramentum pacis, nobis factæ per effusionem sanguinis Christi, & quia homicidium maximè contrariatur pacis: & homicida magis conformatur occidentibus, quam ipsi Christo occiso, cui omnes prædicti ministri debent conformari. ideò de necessitate præcepti est, quòd nõ sit homicida qui ad ordines promouetur, quamuis non sit de necessitate sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vetus Lex inferebat pœnam sanguinis non autem nouæ. & ideò non est simile de ministris veteris & nouæ Legis, quæ est iugum suaue & onus lene.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ irregularitas non incurritur propter peccatum tantùm, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad sacramentum Eucharistiæ ministrandum: & ideò iudex & omnes qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregularis propter hoc quòd effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd nullus facit nisi illud cuius est causa, quod est voluntarium in homine. & ideò ille qui ignorãs hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, nisi operam dederit illicitæ rei: vel nisi omiserit debitam diligentiam, quia iam quoddam efficitur voluntarium nec hoc est propter hoc q̃ culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas. & ideò etiam ille qui se defendẽdo in aliquo casu non peccat homicidium committendo, nihilominus irregularis est.

ARTICVL. V.

¶ Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ illegitimè nati non debeant impediri à sumptione ordinum, quia filius nõ debet portare iniquitatem patris, portaret autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis. ergo &c.

2 Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectum proprium quàm alienum. sed à susceptione ordinum propter illicitum cubitum suum non semper aliquis impeditur. ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

¶ SED CONTRA, est quòd dicitur Deuterono. 23. Non ingredietur mansер (hoc est de scorto natus) Ecclesiã Dei, vsque in quartam generationem. ergo multò minus debet promoueri ad ordines.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ordinati in quadam dignitate pro aliis constituuntur: ideò ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, vt scilicet sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publicè peccantes, & quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideò etiam ex illegitimo thoro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur, & tantò est difficilior eorum dispensatio quanto eorum origo est turpior.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd irregularitas non est pœna iniquitati debita, & ideò patet quòd illegitimè nati, non portant iniquitatem patris. ex hoc quod irregulares sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod ea quæ per actum proprium committuntur, possunt per pœnitentiam ad actum contrarium deleri, non autem ea quæ ex natura sunt, & ideò non est simile de vitioso actu & de vitiosa origine.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod propter defectum membrorum non debeat aliquis impediri, quia abstinentia non debet addi afflicto. ergo non debet priuari ordinis gradu propter pœnam corporalis defectus.

2 Præterea, Plus exigitur ad actum ordinis integritas discretionis, quam integritas corporis: sed aliqui possunt promoueri ante annos discretionis. ergo & cum corporis defectu.

¶ SED CONTRA, Tales prohibebantur à ministerio veteris legis. ergo multò fortiùs debent in noua prohiberi. De bigamia verò dicetur in tractatu de matrimonio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinum, vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ. & ideò patientes defectum in membris, impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis defectus, qui maculam notabilem inferat, per quem obscuretur personæ claritas, vt abscissio nasi, vel periculum in executione facere possit, alias non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti. Et per hæc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA, DE

ijs quæ annexa sunt sacramento ordinis in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis, quæ sunt annexa sacramento ordinis.

¶ Et Circa hoc quæruntur septem.

¶ Primò, vtrùm ordinati debeant habere coronæ rasuram & tonsuram.

¶ Secundò, vtrùm corona sit ordo.

¶ Tertiò, vtrùm per acceptionem coronæ aliquis abrenuntiet temporalibus bonis.

¶ Quartò, vtrùm supra sacerdotalem debeat esse potestas episcopalis.

¶ Quintò, vtrùm episcopatus sit ordo.

¶ Sextò, vtrùm supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior.

¶ Septimò, vtrùm vestes ministrorũ conuenienter sint institutæ.

ARTIC. I.

¶ Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordinati non debeant corone rasuram habere. Quia Dominus comminatur captiuitatem & dispersionem iis qui sic attondentur, vt patet Deute. 33. De captiuitate inimicorum denudati capitis, Iere. 49. Dispergam in omnem ventum eos qui attonsi sunt in comam. sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed libertas. ergo coronæ rasura & tonsura eis non competit.

2 Præterea, Veritas debet respondere figuræ. sed figura coronæ præcessit in veteri Lege in tonsura Nazaræorum, sicut in litera dicitur. ergo cum Nazorei non essent ordinati ad ministerium diuinorum, videtur quod ministri Ecclesiæ non debeatur tonsura vel rasura coronæ, & hoc etiam videtur per hoc, quod conuersi, qui non sunt ministri Ecclesiæ, tondentur in religionibus.

3 Præterea per capillos superflua signãtur, quia capilli ex superfluis generantur: sed ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere, ergo totaliter debent caput radere, & non in modum coronæ.

¶ SED CONTRA. Quia secundum Grego. seruire Deo regnare est. sed corona est signum regni. ergo illis, qui ad diuinum ministerium applicantur, corona competit.

¶ Præterea, Capilli in velamen dati sunt, vt patet primæ Corint. sed ministri altaris debent habere mẽtem reuelatam. ergo competit eis rasura coronæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd eis qui ad diuina ministeria applicantur competit rasura & tonsura in modum coronæ ratione figuræ, quia corona est signum regni & perfectionis, cùm sit circularis. illi autem qui diuinis ministeriis applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute esse debent: competit etiam ratione subtractionis capillorum, & ex parte superiori per rasuram ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur: & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmones faciebant.

¶ Ad secundum dicendum, quod ea quæ fiebant in veteri Testamento, imperfectè repræsentant ea quæ sunt in nouo, & ideò ea quæ pertinent ad ministros noui Testamenti, non solùm significabantur per officia Leuitarum, sed etiam per omnes illos, qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebantur perfectionem quandã in depositione comæ, significantes temporalium contemptum, quamuis non in modum coronæ deponerent: sed omninò totum quia nondum erat tempus regalis & perfecti sacerdotij. & similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem temporalium. sed non raduntur, quia non occupantur diuinis ministeriis, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non solùm debet significari temporalium abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ. & ideò non debet totaliter coma tolli, & etiam ne indecens videatur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum corona sit ordo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corona sit ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respondẽt: sed corona est quoddam corporale signum quod Ecclesia adhibet. ergo videtur quod signatum interius ei respõdeat, & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo.

2 Præterea, Sicut ab Episcopo solum datur Confirmatio, & alij ordines, ita & corona: sed in Cõfirmatione & aliis ordinibus imprimitur character. ergo corona, & sic idem quod prius.

3 Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradũ: sed clericus hoc ipso, quod clericus est in gradu supra populum constituitur. ergo corona per quã efficitur clericus aliquis, est ordo.

¶ SED CONTRA, nullus ordo datur, nisi in Missæ celebratione: sed corona datur etiam absque officio Missæ. ergo non est ordo.

¶ Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ. ergo non est ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ ministri ecclesiæ à populo separantur ad vacandum diuino cultui. in cultu autẽ diuino quædam sunt quæ per potentias determinatas sunt exercenda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis. quædam autem sunt quæ communiter à toto ministrorum collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas ordinis, sed solum deputatio ad hoc fit per coronam. & ideò non est ordo, sed præambulum ad ordinem.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod corona habet vlterius aliquod spirituale quod ei respondet, sicut signatum signo: sed hæc non est aliqua spiritualis potestas. & ideò in corona non imprimitur character, nec est ordo.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis per coronam non imprimatur character, tamen deputatur homo ad diuinum cultum. & ideò talis deputatio debet fieri per summum ministrorum scilicet per Episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

¶ Ad tertium dicendum, quod aliquis clericus est in altiori statu, quam laicus, nõ tamen habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per acceptionẽ coronæ aliquis renũciet temporalibus bonis. Ipsi enim dicunt, cum coronantur. Dominus pars hæreditatis meæ, sed, sicut dicit Hierony. Dominus in his temporalibus fieri dedigoatur pars. ergo abrenuntiant temporalibus.

2 Præterea, Iustitia ministrorum noui Testamenti debet abundare super ministros veteris Testamenti, vt patet Matt. 5. sed ministri veteris Testamenti, scilicet Leuitæ, non acceperunt partem hæreditatis cum fratribus suis. ergo nec ministri noui Testamenti habere debent.

3 Præterea, Hug. dicit, quòd postquam aliquis est factus clericus, debet deinceps stipendiis ecclesiæ sustentari: sed hoc non esset si patrimonium suum retineret. ergo videtur quod abrenuntiet, in hoc, quòd clericus fit.

¶ SED CONTRA est, quòd Ieremias fuit de ordine sacerdotali, vt patet Ierem. 1. sed ipse habuit possessionem hæreditatis, vt patet Ierem. 32. ergo clerici possunt habere patrimonialia bona.

¶ Præterea, Si hoc non possent, non videretur tunc differentia inter religiosos & clericos seculares.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd clerici in hoc q̃ coronam accipiunt, non renuntiant patrimonio, nec aliis rebus temporalibus, quia terrenorum possessio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur, sed nimia eorum solitudo. Quia vt dicit Grego. affectus in crimine est.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod Dominus dedignatur pars fieri eorum qui res mundi ita possident, vt ex æquo cum aliis diligatur: ita scilicet quòd aliquis ponat finem suum in Deo, & in rebus mundi, non autem dedignatur fieri pars eorũ qui res mundi ita possident, quòd per eas à cultu diuino non retrahuntur.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd Leuitæ in veteri Testamento habebant ius in hæreditate paterna. sed ideò non acceperunt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi, & fieri non potuisset vnam determinatam partem eorum esse, sicut aliæ tribus.

¶ Ad tertium dicendum, quod sit sint indigentes clerici, & ad sacros ordines promoti, Episcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, alias eis non tenetur, ipsi autem ex ordine suscepto tenentur ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde sustententur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod supra sacerdotalẽ ordinem non debet esse aliqua potestas Episcopalis. Sicut enim in litera dicitur, ordo sacerdotalis ab Aaron, sumpsit exordium: sed in veteri Lege nullus erat supra Aaron, ergo nec in noua Lege debet aliqua potestas esse supra sacerdotalem,

2 Præterea, Potestas ordinatur secũdum actus. sed nullus actus sacerdotalis potest esse maior, quàm consecrare corpus Christi: ad hoc est enim potestas sacerdotalis. ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse Episcopalis.

3 Præterea, Sacerdos in offerẽdo gerit figuram Christi in ecclesia, qui se patri pro nobis obtulit: sed in ecclesia nullus est maior Christo, quia ipse est caput ecclesiæ. ergo vt prius.

¶ SED CONTRA, Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit, sed potestas sacerdotalis, vt Dionys. dicit extendit se ad purgandum, & illuminandum tantum, Episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum. ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse Episcopalis.

¶ Præterea, Diuina ministeria debent esse magis ordinata quàm humana. sed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit princeps illius officij, sicut præponitur militibus dux: sic sacerdotibus debet aliquis præponi, qui sit sacerdotum princeps: & hic est Episcopus. ergo Episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos habet duos actus, principalem scilicet conficere corpus Christi, & secundarium, scilicet præparare populum ad susceptionem huius sacramenti, vt prius dictum est. Quantum autem ad primum actum potestas sacerdotes non dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina, sed quantum ad secundum, dependet ab aliqua superiori potestate, scilicet humana. Omnis enim potestas quæ non habet exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus dependet ab illa potestate quæ illas ordinationes facit: sacerdos autem non potest absoluere & ligare, nisi præsupposita iurisdictione, qua sibi subdantur illi quos absoluit. Potestatem cõsecrare quamlibet materiam à Christo determinatam, nec aliud requiritur, quantum est de necessitate sacramenti: quamuis ex quadam congruitate præsupponatur actus episcopalis in consecratione aliarum vel vestium & huiusmodi. Et ita patet quòd oportet esse supra sacerdotalem potestatem episcopalis, quantum ad actum secundarium sacerdotis, non quantùm ad primũ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Aaron sacerdos fuit & pontifex, id est sacerdotum princeps. sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordium, inquantum fuit sacerdos sacrificia offerens, quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed nõ ab eo, inquantum fuit pontifex, per quam potestatem poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno Sancta sanctorum, quod aliis non licebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod quantum ad illum actum non est aliqua potestas superior, sed quãtum ad alium, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut omnium rerum naturalium perfectiones præexistunt exemplariter in Deo, ita Christus fuit exemplar omnium officiorum ecclesiasticorum: vnde vnusquisque minister ecclesiæ, quantum ad aliquid gerit typum Christi, vt ex litera patet. & tamen ille est superior qui secundum maiorem perfectionem Christum repræsentat. sacerdos autem repræsentat Christum in hoc, quòd per seipsum aliquod per ministerium impleuit, sed Episcopus in hoc quòd alios ministros instituit & ecclesiam fundauit. Vnde ad Episcopum pertinet mancipare aliquid diuinis officiis, quasi cultum diuinum ad similitudinem Christi statuens: & propter hoc Episcopus etiam specialiter sponsus dicitur ecclesiæ, sicut & Christus.

ARTICVLVS V.

¶ Virum Episcopatus sit ordo.

AD QVINTVM si proceditur. Videtur quòd Episcopatus non sit ordo. Primò, per hoc quod Dionys. assignat hos tres ordines ecclesiasticæ hierarchiæ, Episcopum, sacerdotem, & ministrum, In litera etiam dicitur quòd est ordo Episcoporũ quadripartitus.

2 Præterea, Ordo nihil aliud est quàm quidã potestatis gradus in spiritualibus dispensandis: sed Episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt sacerdotes, sicut confirmationem & ordinem. ergo Episcopatus est ordo.

3 Præterea, In ecclesia non est aliqua spiritualis potestas nisi ordinis vel iurisdictionis: sed ea quæ pertinent ad spiritualem potestatem nõ sunt iurisdictionis, alias possent committi non Episcopo, quòd falsum est. ergo sunt potestatis ordinis. ergo Episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex, & sic Episcopatus est ordo.

¶ SED CONTRA est, quòd vnus ordo nõ dependet à præcedenti quãtum ad necessitatem sacramenti. sed episcopalis potestas dependet à sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalem potestatem, nisi prius habeat sacerdotalem. ergo episcopatus non est ordo.

¶ Præterea, Maiores ordines nõ conferuntur nisi in Sabbatis: sed episcopalis potestas traditur in Dominicis. ergo non est ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quòd est sacramentũ: & sic vt prius dictum est, ordinatur omnis ordo ad Eucharistiæ sacramentum: vnde cùm Episcopus non habeat potestatem superiorem sacerdote, quantum ad hoc episcopatus nõ erit ordo. Alio modo potest considerari ordo, secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum. & sic cùm episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo. & secundum hoc loquuntur auctoritates inductæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd ordo prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur: & ideò licet detur aliqua potestas spiritualis episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc episcopatus non est ordo, secundum quod ordo est sacramentum quoddam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas episcopalis non est tantum iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet: secũdum quòd ordo communiter accipitur.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum supra Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd supra Episcopos non possit esse aliquis superior in ecclesia. Quia omnes Episcopi sunt Apostolorum successores: sed potestas quæ est data vni Apostolorum scilicet Petro. Mat. 16. est data omnibus Apostolis. Ioan. 20. ergo Episcopi sunt pares & vnus non est super alium.

2 Præterea, Ritus ecclesiæ magis debet esse conformis ritui Iudæorum quàm ritui Gentilium: sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio vnius super alium, vt in litera dicitur, est à Gentilibus introducta. In veteri autem Lege non erat. ergo nec in ecclesia Episcopus vnus super alium esse debet.

3 Præterea, Superior potestas non potest cõferri per inferiores, neque æqualis super æqualẽ: quia sine vlla contradictione quod minus est, à maiori benedicitur. Heb. 7. vnde etiam sacerdos non promouet Episcopum neque sacerdotem: sed Episcopus sacerdotem sed Episcopus potest quemlibet Episcopum promouere, quia etiam Hostiensis Episcopus consecrat Papam. ergo Episcopalis dignitas in omnibus est æqualis, & sic vnus Episcopus non debet alij subesse, vt in litera dicitur.

¶ SED CONTRA est quod legitur in concilio Constantinopolitano: Veneramur secundum Scripturas & secundum Canonum statuta & definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & maximum Episcoporum, & post ipsum Constantinopolitanum Episcopum. ergo vnus Episcopus est super alium.

¶ Præterea, Beatus Cyrillus Episcopus Alexandrinus dicit. Et mẽbra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrum est quærere, quid credere, & quid renere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus: quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificauit: & nulli alij quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit cui omnes in re diuino caput inclinant & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu Christo obediũt. ergo Episcopi aliqui subsunt etiam de iure diuino,

¶ RESPONDEO dicendum, quod vbicunque sunt multa ordinata in vnũ oportet esse aliquid vniuersale super partica laria regimina: quia in omnibus virtutibus & actibus, vt dicitur in

in. 1. Et hic. est ordo secundum ordinem finium. bonum autem cõmune est diuinius quã bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ coniectat bonum speciale, oportet esse potestatem vniuersalem respectu boni communis, alias non posset esse colligatio ad vnum: & ideò cùm tota Ecclesia sit vnum corpus oportet si ista vnitas debet conseruari, quòd sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalẽ, qua vna quæq; specialis ecclesia regitur, & hæc est potestas Papæ, & ideò illi qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores, ecclesiæ vnitatis. & inter Episcopum simplicem & Papam sunt alij gradus dignitatum, correspondentes gradibus vnionis, secundum quos vna congregatio vel communitas includit aliam, sicut communitas prouinciæ includit communitatem Ciuitatis: & communitas totius mundi includit cõmunitatem vnius regni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quamuis omnibus Apostolis datæ sit communiter potestas ligandi & soluendi: tamen vt in hac potestate ordo aliquis signaretur, primò soli Petro data est, vt ostendatur q̃ ab eo in alios ista potestas debeat descendere propter quod etiam ei dixit singulariter, Confirma fratres tuos. & pasce oues meas id est loco mei, vt dicit Chryso. præpositus & caput esto fratrũ, vt ipsi te in loco meo assumentes vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent & confirment.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ ritus Iudæorum non erat diffusus in diuersis regnis & prouinciis. sed tantùm in vna gente. & ideò non oportebat, quod sub eo qui habet potestatem principalem alij pontifices distinguerentur. sed ecclesiæ ritus sicut & Gentilium ritus per diuersas nationes diffunditur: & ideò oportet quòd quantum ad hoc, magis Gentilium rituì quàm Iudæorum ecclesiæ status conformetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas sacerdotis excedit à potestate Episcopi quasi à potestate alterius generis. sed potestas Episcopi excedit à potestate Papæ quasi à potestate eiusdem generis. & ideò omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere Episcopus. nõ autem omnem actum quem potest facere Episcopus, potest facere sacerdos in sacramẽtorũ collatione. Et ideò quantum ad ea quæ sunt Episcopalis ordinis, omnes Episcopi sunt æquales, & propter hoc quilibet alium potest consecrare.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum vestes ministrorum conuenienter sint institut.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd vestes ministrorum non conuenienter sint in ecclesia institutæ. Ministri enim noui Testamenti magis tenentur ad castitatem, quàm ministri veteris, sed inter alias vestes ministrorum veteris Testamenti erant femoralia in signum castitatis: ergo multò fortiùs esse debent inter vestes ministrorum Ecclesiæ.

2 Præterea, Sacerdorium noui Testamenti est dignius, quàm sacerdotium veteris. sed veteres sacerdotes habebãt mitras, quod est signum dignitatis. ergo sacerdotes nouæ Legis eas debent habere.

3 Præterea, Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum, quàm ordo Episcopalis. sed Episcopi vtuntur vestibus ministrorum, Dalmatica, scilicet quæ est vestis diaconi: & tunica, quæ est vestis subdiaconi. ergo multò fortiùs debent vti eis simplices sacerdotes.

4 Præterea, In veteri Lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelij, vt dicit Beda. Hoc autem maximè Pontificibus nostris incumbit. ergo debent habere superhumerale.

5 Præterea, In rationali, quo vtebantur Põtifices veteris Legis, scribebatur Doctrina & veritas: sed veritas maximè in noua Lege declarata est. ergo Pontificibus nouæ Legis competit.

6 Præterea, Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimum nomen Dei, erat dignissimum ornamentum Legis veteris. ergo illud maximè debuit transferri nouam Legem.

7 Præterea, ea quæ exteriùs geruntur in ministris Ecclesiæ sunt signa interioris potestatis. sed Archiepiscopus non habet alterius generis potestatem, quàm Episcopus, vt dictum est. ergo nõ debet habere pallium, quod non habent Episcopi.

8 Præterea, Potestatis plenitudo residet penes Romanum Pontificem. sed ipse non habet baculum. ergo nec alij Episcopi debẽt habere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vestes ministrorum designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina, & quia quædam sunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam requiruntur in superioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus: ideò quædam vestes sunt omnibus ministris communes, quædam autem superioribus tantùm. & ideò omnibus ministris competit amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus manciparur & sumiter alba, quæ significat puritatem vitæ, & cingulum quod significat repressionem carnis. Sed subdiaconus vlterius habet manipulum, quo significatur exterfio minimarum muscularum, quia manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum, ipsi enim ad sacra tractanda admittuntur: habent etiam tuniculam strictam, per quam doctrina Christi significatur: vnde & in veteri Lege in ipsa tintinabula pendebant. Subdiaconi enim primò admittuntur ad doctrinam nouæ Legis annuntiandam. Sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero in signum, quòd applicantur ad ministerium in ipsis sacramentis. Et Dalmaticam, quæ est vestis larga sic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vsus eius fuit, ad designandum quod ipse primò dispensator sacramentorum ponitur. Ipse enim sanguinem dispensat in dispensatione autem largitas requiritur. Sed sacerdoti in vtroque humero ponitur stola, vt ostendatur quod ei plena potestas dispensandi sacramenta datur, non vt ministro alterius. & ideò stola descendit vsque ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem, quia sacramentum cõferat charitatis scilicet Eucharistiam. Sed Episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quæ sunt caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, annulus, & baculus: quia nouẽ sunt quæ ipsi supra sacerdotes possunt, scilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerantia: quia Ioseph tunicam talarem dicitur habuisse quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ, Per dalmaticam, largitas in operibus misericordiæ, Per chirothecas, cautela in opere, Per mitram, scientia vtriusque Testamenti. vnde & duo cornua habet. Per baculũ, cura pastoralis, quia debet colligere vagos, quos significat curuitas in capite baculi. sustentare infirmos quid ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos. quod significat stimulus in pede baculi: vnde versus.

Collige fugientia stimula, Vaga, morbida, lenta.

Per annulum sacramenta fidei, qua ecclesia desponsatur Christo, episcopi enim sunt in ecclesia loco Christi. Sed vlterius Archiepiscopi pallium habent signum priuilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitimè certantes accipere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdotibus veteris Legis indicebatur continentia illo tantum tempore quo ad suum ministerium accedebant. & ideò in signum castitatis tunc seruandæ in sacrificiorum oblatione femoralibus vtebantur. sed ministris noui Testamenti inducitur perpetua continentia, & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ mitra non erat signum alicuius dignitatis, fuit enim sicut quoddam galerum, vt Hiero. dicit: sed cydaris quæ erat signum dignitatis, solùm pontificibus dabatur sicut & nunc mitra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrorum est in episcopo sicut in origine, non autem in sacerdote, quia ipse nos cõferri illos ordines. & ideò magis episcopus quàm sacerdos vestibus ministrorum vtitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd loco superhumeralis vtitur stola quæ ad idem significandũ est, ad quod erat superhumamerale.

¶ Ad quintum dicendum, quod palliũ succedit loco rationalis.

¶ Ad sextum dicendum, quod pro illa lamina habet Pontifex nostet cruecm, vt Inno. dicit: sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

¶ Ad septimum dicendum, quòd quamuis non habeat alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorem. & ideò ad hanc perfectionem designãdam sibi pallium datur, quo vndique circundatur.

¶ Ad octauum dicendum, quod Romanus Pontifex non vtitur baculo: quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum, qui posteà factus est episcopus Treuerẽsis, & ideò in diœcesi Treuerensi Papa baculum portat & non in aliis locis. vel etiam in signum quod non habet coarctatam potestatem, quod curuatio baculi significat.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAPRIMA,

De sacramento matrimonij, quæ est in officium naturæ, in quatuor articulos diuisa.

POST HOC considerandum est de matrimonio, Et primò agendum est de eo, inquantùm est in officium naturæ, Secundò, inquantum est sacramentũ. Tertiò, inquantùm absolutè, & secundum se consideratur.

¶ Circa

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa primum quæruntur quatuor.
¶ Primò, vtrùm sit de iure naturali.
¶ Secundò, vtrùm cadat sub præcepto.
¶ Tertiò vtrùm eius actus sit licitus.
¶ Quartò, vtrùm possit esse meritorius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

Vbi. 4. dist. 26. q. 1. art. 1. & sequenti.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd matrimonium non sit naturale, Quia ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. sed in aliis animalibus est coniunctio sexuum absque matrimonio, ergo matrimonium non est de iure naturali.

2 Præterea, Id quod est de iure naturali, inuenitur in hominibus secundum quemlibet statum eorum: sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominum: quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum, Homines à principio syluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit, ergo non est naturale.

3 Præterea, Naturalia sunt eadē apud omnes: sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cùm pro diuersis legibus diuersimodè matrimonium celebretur. ergo non est naturale.

4 Præterea, Illa sine quibus potest saluari naturæ intentio non videntur esse naturalia: sed natura interdit cōseruationem speciei per generationem, quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicariis. ergo non est naturale.

SED CONTRA est quod in principio Digestorum dicitur, Ius naturale est maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

¶ Præterea, Philosophus 8. Ethico. dicit. quod homo est magis naturaliter coniugale animal, quā politicū. sed homo est naturaliter animal politicum & gregale: vt ipse dicit. ergo est naturaliter coniugale, & sic coniugium siue matrimonium est naturale.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo sicut ex principiis naturæ ex necessitate causatum: vt moueri sursum est naturale igni: & sic matrimonium nō est naturale, nec aliquid eorum quæ mouente libro arbitrio complentur. Alio modo dicitur naturale, ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio completur: sicut actus virtutum dicuntur naturales: & hoc modo matrimonium est naturale, quia ratio naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primò, inquantum ad principalem eius finem, qui est bonum prolis. Non enim intēdit natura solùm generationem prolis, sed traductionem & promotionem vsque ad perfectum statum hominis, inquantum homo est qui est virtutis status. Vnde secundum Philosophum tria à parentibus habemus, scilicet, esse, nutrimentum, & disciplinam. Filius autem à patre educari & instrui non posset, nisi determinatos & certos parentes haberet, quod non esset nisi esset, aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam quæ matrimonium facit. Secundò, inquantum ad secūdarium finem matrimonij, qui est mutuum obsequium sibi à coniugibus in rebus domesticis impensum, Sicut enim naturalis ratio dictat vt homines simul cohabitent, quia vnus non sufficit sibi in omnibus quæ ad vitam pertinent, ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum quibus indiget ad humanam vitam, quædam opera sunt competentia viris quædam mulieribus. Vnde natura monet, vt sit quædam associatio viri ad mulierem, in qua est matrimonium: & has duas causas ponit Philosophus in 8. Ethicorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo quia est conueniens naturæ generis, & hoc est commune omnibus animalibus. Alio modo quòd est conueniens naturæ differentiæ: quia species humana abundat à genere, inquantum est rationalis. sicut est prudentiæ actus vel temperantiæ. & sic natura generis quamuis sit vna in omnibus animalibus, nō tamen eodem modo est in omnibus: ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus, sed secundum quod vnicuique competit ad matrimonium. ergo inclinat natura hominis ex parte differentiæ, quantum ad rationem secundam assignatam. Vnde Philosophus, hanc rationem assignat hominibus supra animalia, sed quantum ad rationem primam inclinat ex parte generis. Vnde dicit, quòd filiorum procreatio communis est omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem modo in omnibus, quia quædam animalia sunt, quorum filij nati statim possunt sufficienter sibi victum quærere, vel ad quorum sustentationem mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad fœminam determinatio. In illis autem, quorum filij indigēt vtriusque sustētatione, sed ad paruum tempus, inuenitur aliqua determinatio quātum ad tempus illud, sicut in quibus quibusdam pater, sed in homine, quia indiget filius cura parentum vsque ad magnum tempus, est maxima determinatio masculi ad fœminam ad quam etiam natura generis inclinat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Tullij potest esse verum quantum ad aliquam gentem: si tamen accipiatur principium proximum illius gentis, per quod ab aliis gentibus est distincta. quia nō in omnibus producitur ad effectum id, ad quod naturalis ratio inclinat, non autem est verum vniuersaliter, quia à principio humani generis sacra Scriptura recitat fuisse coniugia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secūdum Philosophum in 3. Ethicorum: Natura humana non est immobilis sicut diuina. & ideò diuersificantur ea quæ sunt de iure naturali secundum diuersos status & conditiones hominum, quamuis ea quæ sunt in rebus diuinis naturaliter nullo modo vatientur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd natura non tantum intendit esse in prole: sed etiam perfectum esse, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum matrimonium cadat sub præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium adhuc maneat sub præcepto. Quia præceptum obligat, quādiu non reuocatur, sed prima institutio matrimonij fuit sub præcepto, vt in litera dicitur nec vnquam hoc præceptum legitur reuocatum: imò conformatum. Matth. 16. Quod Deus coniunxit, homo non separet. ergo adhuc est matrimonium sub præcepto.

2 Præterea, Præcepta iuris naturalis secundum omne tempus obligāt, sed matrimonium est de iure naturali, vt dictū est. ergo & cætera.

3 Præterea, Bonum speciei est melius quam bonum indiuidui: quia bonum gentis est diuinius quàm bonum vnius hominis, vt dicitur. 1. Ethicor. Sed præceptum primo homini datū ad conseruationem indiuidui per actum nutritiuæ adhuc obligat. ergo multò magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conseruationem speciei.

4 Præterea, Vbi manet eadem ratio obligans, eadem obligatio manere debet: sed propter hoc obligabantur homines ad matrimonium antiquo tēpore, ne multiplicatio humani generis cessaret, cùm ergo hoc idem sequatur, si quilibet liberè posset à matrimonio abstinere. videtur quòd matrimonium sit in præcepto.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur. 1. Corinth. 7. Qui non iūgit matrimonio virginem suam, melius facit, scilicet quàm qui coniungit, ergo contractus matrimonij non est sub præcepto.

¶ Præterea, Nulli debetur præmium pro transgressione præcepti: sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet aureola. ergo matrimonium non est sub præcepto.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id cp est necessarium ad perfectionem vnius, & talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt cōmunes. Alio modo inclinat ad aliquid quod est necessarium multitudini, & cùm multa sint huiusmodi, quorum vnum impedit aliud: ex tali obligatione nō obligatur quilibet homo per modum præcepti, aliàs quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad æ dificeatoriam, & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria communitati humanæ: sed inclinationi naturæ satisfit cùm per diuersas diuerso complentur de prædictis. Cùm ergo ad perfectionem humanæ multitudinis sit necessarium aliquos contemplatiuæ vitæ inseruire, quæ maximè per matrimonium impeditur: inclinatio ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam secundum Philosophos. Vnde Theophrastus probat quòd sapientis non expedit nubere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præceptum illud nō est reuocatum, nec obligat vnumquenque ratione iam dicta, nisi illo tempore quo paucitas hominum exigebat vt quilibet generationi vacaret.

¶ Ad secundum & tertium patet responsio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quod natura humana communiter ad diuersa officia & actus inclinat, vt dictum est: sed quia est diuersimodè in diuersis, secundum quod indiuiduatur in hoc vel in illo, vnum magis inclinat ad vnum illorum officiorum, aliud ad aliud: & ex diuersitate simul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur cōuenit, quòd vnus eligat vnum officium, vt agriculturam: alius aliud, & sic etiam quòd quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam contemplatiuam, vnde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum actus matrimonij sit licitus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis semper sit peccatū. 1. Cor. 1. Qui nubunt sint tanquā non nubentes, sed non nubentes non habent actum matrimonialem

monialem. ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

2 Præterea, Isa. 59. Iniquitates nostræ diuiserūt inter nos & Deū nostrum, sed actus matrimonialis diuidit hominem à Deo, vnde Exod. 16. præcipitur populo, qui debebat Deum videre, quòd non accederent ad vxores suas, & Hiero. dicit. quod in actu matrimoniali Spiritus sanctus propheratum corda non tangit. ergo est iniquitas.

3 Præterea, illud quod secundum se est turpe, nullo modo potest bene fieri. sed actus matrimonialis habet concupiscētiam adiunctam quæ semper est turpis. ergo semper est peccatum.

4 Præterea, Nihil excusatur nisi peccatum. sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonij, vt Magister dicit. ergo est peccatum.

¶ Præterea, De similibus semper idem est iudicium. sed concubitus matrimonialis est eiusdem speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet speciem humanam. ergo cum actus adulterij sit peccatum, & actus matrimonij similiter.

¶ Præterea, Superfluitas in passionibus corrumpit virtutem: sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis, adeò quòd absorbet rationem, quæ est principale hominis bonum. Vnde Philosophus dicit in 6. Ethicorum, quòd impossibile est hominem aliquē in ipsa intelligere. ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

¶ SED CONTRA, Primæ Corinth. 7. dicitur, Virgo si nubat non peccat. & 1. Timo. 5. Volo iuueniulas nubere, & procreare filios. sed procreatio filiorum non potest esse sine carnali coniunctione. ergo actus matrimonialis nō est peccatum, aliàs Apostolus non voluisset illud.

¶ Præterea, Nullum peccatū est in præcepto. sed actus matrimonialis est in præcepto 1. Corint. 7. Vxori vir debitum reddat. ergo non est peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd supposito, cp natura corporalis sit à Deo bona instituta, impossibile est dicere quòd ea quæ pertinent ad conseruationem naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, sint vniuersaliter mala: & ideò cum inclinatio sit naturæ ad prolis procreationē, per quam natura speciei cōseruatur. impossibile est dicere quod actus quo procreatur proles, sit vniuersaliter illicitus, vt in eo medium virtutis inueniri nō possit, nisi ponatur secundum quorundam insaniam, quòd res corruptibiles creatæ sunt à malo Deo, ex quo fortè deriuatur, quod in litera tangitur: & ideò est pessima hæresis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum, sicut nec rerum possessionem cùm dixit, Qui vruntur hoc mundo, sint quasi non vtentes, sed in vtroque fruitionem prohibuit, quod patet ex ipso modo loquendi. Non enim dixit. Sicut non vtentes, vel non habentes, sed Quasi non vtentes, vel non habentes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Deo coniungimur & secundū habitum gratiæ, & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatū, non autem quod secundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animum distrahit, vt actu Deo coniungi non sit idoneus. & hoc præcipuè accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intensam. Et propter hoc illis quibus competit diuina contemplari, aut sacra tractare, indicitur pro tempore illo abstinentia ab vxoribus. & secundum hoc etiam dicitur, quod Spiritus sanctus, quantum ad actum reuelationis secretorum, non tangebat mentes Prophetarum in vsu matrimonij.

¶ Ad tertium dicendum, quòd turpitudo illa concupiscentiæ, quæ actum matrimonialem semper comitatur, non est turpitudo culpæ, sed pœnæ ex peccato primo prouenientis, vt scilicet inferiores vires & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud propriè excusari dicitur cp aliquam similitudinem mali habet, & non est malum, vel tantum quantum apparet: quia quædam excusantur à toto, quædā à tanto. & quia actus matrimonialis propter corruptionem cōcupiscentiæ habet similitudinem actus inordinati: ideò pro bono matrimonij excusatur, vt non sit peccatum.

¶ Ad quintum dicendum, cp quamuis sint in specie naturæ idem, tamen differunt in specie moris, quam vna circunstantia variat, scilicet accedere ad suam vel non suam: sicut etiam occidere hominem per violentiam vel per iustitiam facit diuersam speciem moris, quamuis sit vna species naturæ, & tamē vnum est licitum aliud illicitum.

¶ Ad sextum dicendum, quòd superfluitas passionis, quæ virtutem corrumpit, non solum impedit rationis actum, sed tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intētio in actu matrimoniali: quia etsi tunc nonordinetur homo, tamē à ratione est præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum actus matrimonij sit meritorius.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis non sit meritorius. Chrys. enim dicit super Mar. Matrimonium etsi vtentibus se pœnam non inferat, mercedem tamen non præstat. sed meritum respectu mercedis dicitur. ergo actus matrimonialis non est meritorius.

2 Præterea, Illud quod est meritorium dimittere, non est laudabile. sed laudabilis est virginitas, per quam matrimonium dimittitur. ergo matrimonialis actus non est meritorius.

3 Præterea, Qui vtitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto vtitur, sed ex hoc quòd alicui præstatur beneficium, non meretur: ergo, &c.

4 Præterea, Meritum in difficultate consistit sicut & virtus. sed actus matrimonialis non habet difficultatem, sed delectationē. ergo non est meritorius.

5 Præterea, Illud quod non potest fieri sine peccato veniali non est meritorium: quia non potest homo simul mereri & demereri. sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale. actus ergo prædictus non potest esse meritorius.

¶ SED CONTRA, Omnis actus quo impletur præceptum, est meritorius si ex charitate fiat, sed actus matrimonialis est huiusmodi, quia dicitur primæ Corinth. 7. Vxori vir debitum reddat. ergo, &c.

¶ Preterea, Omnis actus virtutis est meritorius. sed actus prædictus est actus iustitiæ, quia redditio debiti. ergo meritorius est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm nullus actus ex deliberata voluntate procedens sit indifferens, vt in secundum lib. dictum est, actus matrimonialis semper est peccatum, vel meritorius in eo qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialē virtus inducat vel iustitiæ, vt debitum reddat: vel religiōnis, vt proles ad cultum Dei procreetur. est meritorius. Si autem moueat libido sistens inter bona matrimonij, vt scilicet nullo modo ad aliam accedere vellet, est peccatum veniale. si autem extra bona matrimonij efferatur. vt scilicet cum quacunque muliere idē facere proponeret, est peccatum mortale. natura autem mouere non potest, quin ordinetur ratione, & sic erit motus virtutis: vel non ordinetur, & sic erit motus libidinis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd radix merendi quantum ad præmium sustantiale est ipsa charitas. sed quantum ad accidentale præmium ratio meriti existit in difficultate actus, & sic actus matrimonij non est meritorius, sed primo modo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd homo potest mereri & in minoribus bonis & in maioribus. Vnde quando aliquis minora bona dimittit, vt maiora faciat, laudandus est à minus meritorio actu discedens.

¶ Ad tertium dicēdum, quod indulgentia quandoque est de minoribus malis, & sic indulgetur actus matrimonij prout ad ipsum mouet libido infra terminos matrimonij consistens, sic enim est veniale peccatum: sed prout ad ipsum mouet virtus, tunc est meritorius: & non habet indulgentiam, nisi secundum quòd est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconueniens quòd ille qui tali confessione vtitur, mereatur: quia bonus vsus beneficiorum Dei meritorius est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis, sed ad meritum essentiale requiritur difficultas consistens in ordinatione medij, & hoc est etiam in actu matrimoniali.

¶ Ad quintum dicendum, quòd primus motus secundum quòd dicetur peccatum veniale, est motus apperitus in aliquod inordinatum delectabile, quod non est in actu matrimoniali. & ideò ratio non sequitur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMASECVNda, de matrimonio inquantum est sacramentum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de matrimonio inquantum est sacramentum.
¶ Circa quod quæruntur quatuor.
¶ Primò, vtrùm sit sacramentum.
¶ Secundò, vtrùm debuerit institui ante peccatū.
¶ Tertiò, vtrùm conferat gratiam.
¶ Quartò, vtrū carnalis cōmixtio sit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum matrimonium sit sacramentum.

Tho. hic. q. 1. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit sacramentum. Omne enim sacramentum nouæ Legis habet aliquam formam, quæ est de essentia sacramentis sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti:sed benedictio quæ fit per sacerdotes in nuptiis, nõ est de essentia matrimonij.ergo non est sacramentum.

2 Præterea,Sacramentum secundum Hugo,est materiale elemẽtum:sed matrimonium non habet pro materia aliquod materiale elementum.ergo non est sacramentum.

3 Præterea,Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: sed per matrimonium non conformatur homo passioni quæ fuit pœnalis,cùm habeat delectationem adiunctam. ergo non est sacramentum.

4 Præterea, Omne sacramentum nouæ Legis efficit quod figurat: sed matrimonium non efficit coniunctionem Christi & Ecclesiæ quod significat. ergo matrimonium non est sacramẽtum.

5 Præterea,In aliis sacramentis est aliquid quòd est res & sacramentum: sed hoc non potest inueniri in matrimonio cum non imprimat characterem, aliàs non iteraretur. ergo non est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est.ergo &c.

¶ Præterea, Sacramentum est sacræ rei signum: sed matrimonium est huiusmodi.ergo.&c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum exhibitum per sensibilia signa: vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio,inter sacramenta computatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verba quibus consensus exprimitur matrimonialis,sunt forma huius sacramenti, non autem benedictio sacerdotis,quæ est quoddã sacramẽtale.

¶ Ad secundum dicendum,quod sacramentum matrimonij perficitur per actum eius, qui sacramento illo vtitur,sicut pœnitẽtia:& ideò sicut pœnitentia non habet aliam materiam nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elementi:ita est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quod quamuis matrimonium non cõformetur passioni Christi quantum ad pœnam,conformatur tamen ei quantum ad charitatem , per quam pro Ecclesia sibi insponsa coniungenda passus est.

¶ Ad quartum dicendum , quòd vnio Christi ad Ecclesiã non est res contenta in hoc sacramento. sed res significata non cõtenta, & talem rem nullum sacramentum efficit , sed habet aliam contentam rem & significatam quam efficit,vt dicitur.Magister autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis quòd non haberet rem contentam.

¶ Ad quintum dicendum,quòd in hoc sacramento sunt illa tria, quia sacramentum tantum sunt actus exterius apparentes: sed res & sacramentum est obligatio, quæ innascitur, viri ad mulierem ex talibus actibus.sed res vltima cõtenta est effectus huius sacramenti,non cõtenta autẽ est res,quam Magister determinat,

ARTIC. II.

¶ Virum matrimonium debuerit institui ante peccatum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit institui ante peccatũ.Quia illud quòd est de iure naturali,non indiget institutione: sed matrimonium est huiusmodi,vt ex dictis patet.ergo non debuit institui.

2 Præterea,Sacramenta sunt quædam medicinæ cõtra morbum peccati.sed medicina non præparatur nisi morbo.ergo ante peccatum non debuit institui.

3 Præterea,Ad idem institutio vna sufficit:sed matrimoniũ fuit institutum etiam post peccatũ,vt in litera dicitur. ergo ante peccatum non fuit institutum.

4 Præterea,Institutio sacramenti debet esse à Deo,sed ante peccatum verba quæ ad matrimonium pertinent , non sunt determinatè dicta à deo,sed ab Adam:illa autem verba,quæ Deus dixit, Crescite & multiplicamini , dicta sunt brutis etiam , in quibus non est matrimonium.ergo matrimonium non fuit institutum ante peccatum.

5 Præterea,Matrimonium est sacramentum nouæ Legis.sed sacramenta nouæ Legis à Christo initium sumpserunt. ergo non debuit ante peccatum institui.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth.19.Non legistis quòd ab initio qui fecit hominem, masculũ & fœminã fecit eos.

¶ Præterea,Matrimonium est institutum ad procreationem prolis. sed ante peccatum erat necessaria homini procreatio prolis. ergo ante peccatum debet matrimonium institui.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natura inclinat ad matrimonium intendens aliquod bonum , quod quidem variatur secundum diuersos hominum status :& ideò oportet quòd illud bonum diuersimodè in diuersis statibus hominum institutum:& ideò matrimonium,secundum quòd ordinatur ad procreationẽ prolis,quæ erat necessaria etiam peccato non existente institutũ fuit ante peccatum , secundum autem quòd remedium præbet contra vulnus peccati , institutum fuit post peccatum tempore legis naturæ : secundum autem determinationem personarum, institutionem habuit in lege Moysi.sed secũdum quod representat mysterium coniunctionis Christi & ecclesiæ institutionem habuit in noua Lege : & secundum hoc est sacramentum nouæ Legis.Quantũ ad alias vtilitates quæ ex matrimonio cõsequũtur, sicut est amicitia , & mutuum obsequium sibi à coniugibus impensum,habet institutionem in Lege ciuili. Sed quia de vi sacramenti est,quòd sit signũ & remedium. ideò quantum ad medias institutiones competit ei ratio sacramenti : sed quantum ad primam institutionem competit ei, quòd sit in officium naturæ, quantum verò ad vltimam, quòd sit in officium ciuilitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quòd illa quæ in communi sunt de iure naturali indigent institutione quantum ad eorũ determinationem, quæ diuersimodè competit secundum diuersos status : sicut de iure naturali est quòd maleficia puniantur. sed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris positiui.

¶ Ad secundum dicendum , quòd matrimonium non est tantum in remedium contra peccatum , sed principaliter est in officium naturæ: & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

¶ Ad tertium dicendum , quòd secundum diuersa quæ oportet in matrimonio determinari,non est inconueniens quòd habuerit diuersas institutiones: & sic illa diuersa institutio nõ est eiusdem,sed in idem.

¶ Ad quartum dicendum , quòd matrimonium ante peccatum institutum fuit à Deo,& ad hoc homini mulierem de costa formauit in adiutorium. & dixit eis,Crescite & multiplicamini. quod quamuis aliis animalibus dixerit , nõ tamen per ea eodem modo implendum sicut per homines.Adam verò verba illa protulit à Deo inspiratus,vt intelligeret matrimonij institutionem à Deo factam.

¶ Ad quintum dicẽdum , quòd quantum ad hoc quòd matrimonium est sacramentum nouæ legis, nõ fuit ante Christum institutum,vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

¶ Virum matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium nõ conferat gratiam.Quia secundum Hug. sacramẽta ex sanctificatione inuisibilem gratiam cõferunt.sed matrimonium non habet aliquam sanctificationem , quæ sit de essentia eius.ergo non confertur gratia in ipso.

2 Præterea, Omne sacramentum conferens gratiam, confert ipsam ex materia & forma sua.sed actus qui sunt materia in hoc sacramento,non sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis,scilicet quòd actus nostri sint causa gratiæ.verba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ: nã ex eis nõ fit aliqua sanctificatio. ergo in matrimoniũ nullo modo gratia datur.

3 Præterea,Gratia ordinata cõtra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud.sed in omnibus inuenitur concupiscentiæ vulnus,& sic deberent omnes homines matrimoniũ contrahere,essetque stultum valde à matrimonio abstinere.

4 Præterea,Infirmitas non accipit medicamentum ab eo à quo accipit intensionem, sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem,quia,sicut dicit Philosophus in 3.Ethi.insatiabilis est concupiscentiæ appetitus,& per operationem congruam augetur. ergo videtur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiam.

¶ SED CONTRA,Definitio & definitum debent conuerti, sed in definitione sacramẽti ponitur causalitas gratiæ.ergo cùm matrimonium sit sacramentum,erit gratiæ causa.

¶ Præterea, Aug. dicit quòd matrimonium est ægrotis in remedium. sed non est in remedium , nisi inquantum aliquam efficaciam habet. ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiscentiam:sed concupiscentia nõ reprimitur nisi per gratiam. ergo in ipso confertur gratia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio.Quidam enim dixerunt quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ,sed est tantum signum. Sed hoc nõ potest stare: quia secundum hoc in nullo abundaret à sacramẽtis veteris Legis vnde nõ esset aliqua ratio,quare sacramẽtis nouæ Legis annumeraretur.quòd enim remediũ præbeat satisfaciendo concupiscentiæ,ne deinceps tuat, dum nimis arctatur,habuit etiam in veteri Lege ex ipsa natura actus.Et ideò alij dixerũt, quòd confertur ibi gratia in ordine ad recessum à malo , quia excusatur actus à peccato , qui sine matrimonio peccatum esset. Sed hoc esset nimis parum:quia hoc etiam in veteri Lege habuit.& ideò dicunt quòd facit recedere à malo in quantum constringit concupiscentiam,ne extra bona matrimonij feratur:non autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operẽdum. Sed hoc non potest stare : quia eadem gratia est quæ impedit peccatum, &

& quæ ad bonũ inclinat , sicut idem calor qui aufert frigus, & qui calefacit.Vnde alij dicunt quòd matrimonium , inquantum in fide Christi contrahitur , habet vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda,quæ in matrimonio requiruntur,& hoc probabilius est.Quia vbicunque datur diuinitus aliqua facultas,dãtur etiam auxilia,quibus homo conuenienter vti possit facultate illa:sicut patet,quòd omnibus potentiis animæ respõdent aliqua membra corporis,quibus in actum exire possint.Vnde cum in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtẽdi vxore sua ad procreationem prolis,datur etiã gratia sine qua id conuenienter facere non possit:sicut etiam de potestate ordinis suprà dictum est,& sic illa gratia data,est vltima res contenta in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quòd sicut habet aqua baptismi,quòd corpus tangat,& eor abluat ex tactu carnis Christi :ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Christus sua passione illud repræsentauit,& non principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut aqua baptismi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam,sed ad characterem: ita actus exteriores & verba exprimentia consensum directè faciunt nexum quendam, qui est sacramentum matrimonij: & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiuè operatur ad gratiam.

¶ Ad tertium dicendum,quòd ratio illa procederet , nisi contra cõcupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi:adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia & carnis mortificationem ab illis,qui matrimonio non vtuntur.

¶ Ad quartum dicendum,quòd contra concupiscentiam potest præstari remedium dupliciter.Vno modo ex parte ipsius concupiscentiæ : vt reprimatur in sua radice,& sic remedium præstat matrimonium per gratiam quæ in eo datur.Alio modo ex parte actus eius,& hoc dupliciter, Vno modo vt actus , ad quem concupiscentia inclinat. exterius turpitudine careat , & hoc fit per bona matrimonij quæ honestant carnalem concupiscentiam. Alio modo,vt actus turpitudinem habens impediatur.quod fit ex ipsa natura actus:quia dum concupiscentiæ satisfecit in actu cõiugali , ad alias corruptelas non ita incitat. Propter quod dicit. Apostolus,Melius est nubere quàm vri.quamuis enim opera cõcupiscentiæ congregata secundum se nata sint concupiscentiam augere:tamen secundum quòd ratione ordinantur, ipsam reprimunt,quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quod carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.In ipsa enim institutione matrimonij dictum est,Erunt duo in carne vna:sed hoc non fit nisi per carnalem commixtionem. ergo est de integritate matrimonij.

2 Præterea , Illud quod pertinet ad sacramenti significationem est de necessitate sacramenti,vt prædictum est : sed carnalis commixtio pertinet ad significationem sacramenti , vt in litera dicitur.ergo est integritate sacramenti.

3 Præterea,Hoc sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei.sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali commixtione. ergo est de integritate sacramenti.

4 Præterea Matrimonium est sacramentum, secundum quod remedium contra concupiscentiam præstat : de quo dicit Apostolus 1.Cor.6.Quod melius est nubere, quàm vri:sed hoc remedium non præstat iis qui carnaliter non commiscentur.ergo idẽ quod priùs.

¶ SED CONTRA, In Paradiso fuit matrimonium. sed ibi non fuit carnalis copula, ergo commixtio carnalis non est de integritate matrimonij.

¶ Præterea, Sacramentum ex suo nomine sanctificationem importat.sed sine carnali commixtione est matrimonium sanctius: vt in litera dicitur. ergo carnalis commixtio non est de necessitate sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd duplex est integritas:vna quæ attenditur secundum perfectionem primam , quæ consistit in ipso esse rei. Alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam,quæ consistit in operatione. quia ergo carnalis commixtio est quædam operatio siue vsus matrimonij,per quod facultas ad hoc datur:ideò erit carnalis commixtio de secũda perfectione matrimonij,& non de prima.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Adam exposuit integritatem matrimonij quantum ad vtrãque perfectionem, quia res ex suo actu innotescit.

¶ Ad secundum dicendum , quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti.& ad hanc significationem non pertinet carnalis cõmixtio,sed ad rem contentam,vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res non petuenit ad finem suum, nisi per actum proprium,vnde ex hoc quod finis matrimonij nõ habetur sine carnali commixtione,oportet quòd fit de integrita te secunda,& non de prima.

¶ Ad quartum dicendum,quòd ante commixtionem carnalem est matrimoniũ in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu:quod pertinet ad integritatem secundam.

QVÆSTIO QVATRAGESIMATERTIA,

De matrimonio quantum ad sponsalia in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de matrimonio absolutè cõsiderato. Vbi primò agendum est de sponsalibus.Secundò,de matrimonij ratione.Tertiò,de eius causa efficiente:scilicet de cõsensu.Quartò,de eius bonis.Quintò, de impedimẽtis ipsius. Sextò,de secũdis nuptiis. Septimò,de quibusdam matrimonio annexis.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò,quid sint sponsalia.

¶ Secundò,qui possunt contrahere sponsalia.

¶ Tertiò,vtrum sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS I.

¶ Virum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

AD PRIMVM sic proceditur . Videtur quòd sponsalia nõ conuenienter dicãtur futurarum nuptiarum promissio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ.Quia sicut dicit Isidorus,est aliquis sponsus non quia promittit,sed quia spondet & sponsores dat.sed à sponsalibus dicitur aliquis sponsus:ergo male dicitur promissio. *Vide. 4. dist. 27. q. 1. ar. 1. & seq.*

2 Præterea:Quicunque promittit aliquid,debet compelli ad solvendum:sed illi qui sponsalia contraxerunt,non compelluntur per Ecclesiam ad matrimonium complendum,ergo sponsalia non sunt promissio.

3 Præterea , In sponsalibus non est quandoque sola promissio, sed adiicitur iuramentum & aliquæ arrhæ.ergo videtur quod non debuerit solùm per promissionem definiri.

4 Præterea.Matrimonia debent esse libera & absoluta: sed sponsalia quandoque fiunt sub aliqua conditione etiam accipiendæ pecuniæ.ergo non conuenienter dicũtur promissio nuptiarum.

5 Præterea,Promissio quæ est de rebus futuris,vituperatur Jo. 4.sed circa sacramenta non debet aliquid esse vituperabile. non ergo debet fieri futurarum nuptiarum promissio.

6 Præterea,Nullus dicitur sponsus, nisi a sponsalibus.sed aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nupciis, vt in litera dicitur. ergo sponsalia non semper sunt futurarum nuptiarum promissio.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd consensus in coniugalem copulam per verba de futuro nõ facit matrimonium , sed matrimonij promissionem:& hæc promissio dicitur sponsalia à spondendo,vt dicit Isidorus.Nam ante vsum rabularũ matrimonij cautiones dabant quibus spondebant se inuicem consentire, in iure matrimonij,& fideiussores dabant. Fit autem promissio dupliciter,scilicet absolutè & sub conditione. Absolutè quatuor modis. Primò nuda promissione,vt cùm dicitur,Accipiam te in meam:& econuerso.Secundò datis arrhis sponsalitiis. vt pecunia vel aliquid huiusmodi.Tertiò,annuli subarrhatione.Quartò, interueniente iuramento.Si autem fiat dicta promissio sub conditione, distinguendum est:aut est conditio honesta,vt cum dicitur.Accipiam te,si parẽtibus placeat: & tunc stante conditione stat promissio,& non stante,non stat. Aut est inhonesta:& hoc duplicer, quia aut est contraria bonis matrimonij , vt si dicam , Accipiam te,si venena sterilitatis procures:& tunc non contrahũtur sponsalia. Aut non est contraria bonis matrimonij , vt Accipiam te,si furtis meis consentias:& tunc stat promissio, sed tollẽda est conditio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quòd ipsa sponsalia & sponsorum donatio est promissionis confirmatio:& ideò ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex tali promissione obligatur vnus alteri ad matrimoniũ contrahendum, & peccat mortaliter non soluens promissum,nisi legitimum impedimentum interueniat:& secundum hoc Ecclesia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato,tamen in foro contentioso non compellitur , quia matrimonia consueuerunt malos exitus habere , nisi forte iuramentum interuenerit,quia tunc cogendus est qui promisit , vt quidam dicunt:quamuis aliis non videatur propter causam prædictam,præcipuè si de vxoricidio timeretur.

¶ Ad tertium dicendum,quod iuramentum & aliquæ arrhæ ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dita non sunt nisi ad confirmandam promissionem: vnde non sunt aliud quàm promissio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd conditio illa quæ apponitur, nõ tollit matrimonij libertatem, quia si est inhonesta, debet abiici: si autem honesta, aut de bonis simpliciter, vt si dicatur, Accipiãte, si placet parentibus & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium. sed auget ei honestatem. Aut est de vtilibus, vt si dicat Contrahum tecum, si dabis mihi centum & tunc hoc non ponitur, quasi ad vendendum consensum matrimonij. sed intelligitur vt promissio dotis; vnde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur eõditio pecuniæ per modum pœnæ, & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi pœna illa ab eo, qui non vult matrimonium complere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibere quod omnino aliquis nullam promissionem faciat de futuris: sed quod non promittat quasi fiduciam habens de vita sua, vnde docet quòd debet apponi conditio, si Deus voluerit, quæ etiã si verbis non exprimatur, corde tamen debet intelligi.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considerari ipsa coniunctio matrimonialis & actus eius, & à sponsione primi in futurum dicitur sponsus à sponsalibus contractis per verba de futuro, & à spõsione secundi dicitur aliquis sponsus etiam quando contractum est matrimoniũ per verba de præsenti: quia ex hoc ipso spondet matrimonij. actum tamen à prima sponsione dicuntur sponsalia propriè, quæ sunt quædam sacramentalia matrimonij, sicut exorcismus baptismi.

ARTICVLVS II.

¶ Virũ tempus septennij sit legitimè assignatum sponsalibus cõtrahendis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus septennij non sit competenter assignatum sponsalibus contrahendis. Contractus enim qui per alios fieri potest non requirit discretionem in illis ad quos pertinet, sed spõsalia fieri possunt per parentes, vtroque illorum ignorante quorum sunt sponsalia. ergo ita possunt fieri ante septennium, sicut post.

2 Præterea, Sicut ad contractus sponsalium requiritur aliquis rationis vsus, ita ad consentiendum in peccatum mortale. sed sicut Grego. narrat in 4. Dialo. quidam puer propter blasphemiæ peccatum extinctus est. ergo ante septennium possunt contrahi sponsalia.

3 Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinãtur, sed in matrimonio non assignatur vnum tempus puellæ & pueto. ergo in sponsalibus septennium vtrique assignari non debet.

4 Præterea, Ex tunc aliqui possunt sponsalia cõtrahere, ex quo eis possunt futuræ nuptiæ placere. sed ãgua talis placentiæ frequenter apparent in pueris ante septẽnium. ergo ante illud tempus possunt contrahi sponsalia.

5 Præterea, Si aliqui ante septimũ annum contrahant spõsalia & postea post septennium ante tempus pubertatis contrahunt per verba de præsenti, reputantur inter eos esse spõsalia. sed hoc non est ex secundo contractu: quia tunc non intenduntur sponsalia, sed matrimonium contrahere. ergo ex primo, & sic ante septennium possunt sponsalia contrahi.

6 Præterea, In iis quæ communiter fiunt à pluribus, quod deest vni, suppletur ab altero, sicut patet in trahentibus nauẽ: sed contractus sponsalium est quædam actio communis inter contrahentes. ergo si vnus sit pubes, potest contrahere cum puella: quæ non habet septem annos, sponsalia: quia quod vni deficit de tempore, alteri superabundat.

7 Præterea, Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quamuis ante eã cõtrahunt per verba de præsenti, reputatur inter eos matrimonium. ergo pari ratione si ante septennium, dummodò sint propinqui contrahente per verba de futuro, reputabuntur inter eos esse sponsalia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd septennium est tempus determinatum sponsalibus à iure contrahendis satis rationabiliter. Quia cũ sponsalia sint quædam promissiones futurorum, vt dictum est, oportet quòd illorum sint qui aliquo modo promittere possint; quod non est nisi illorum qui habent aliquam prouidẽtiam de futuris, quæ vsum rationis requirit: respectu cuius triplex gradus notatur secũdum Philosophum in 1. Ethicorum. Primus est, cùm quis neque ipse intelligit, per se, neque ab alio capere potest. Secundus est status quo homo ab aliis capere potest, sed ipse per se non sufficit ad intelligendum. Tertius est cum homo & ab alio iam capere potest, & per seipsum considerare: & quia ratio pariatim in homine conualescit secundum quod quietãtur motus & fluxibilitates humorum sensualitatis ideò primum statum hominis obtinet homo ante primum septennium, & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est & ira nec sponsalibus. sed ad secundum statum incipit peruenire in fine primi septennij: vnde etiam tunc temporis pueri ad scholas ponuntur, Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine secundi septennij, quantum ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis eius conualescit. sed quãtum ad ea quæ extra ipsum sunt in fine tertij septennij. & ideò ante primum septennium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurum. præcipuè de iis ad quæ ratio naturalis inclinat magis: non autem ad obligandum se perpetuo vinculo quia ad hoc non firmam voluntatem habet. & ideo tali tempore possunt contrahere sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de iis quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad coniugium, sed post tertium septennium etiã potest de aliis se obligare, & secundum leges constituitur ei potestas de rebus suis disponendi post vigesimum secundũ annum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si ante annos pubertatis fiunt contractus sponsalium per alium, ambo vel alter reclamare possunt: vnde nihil tunc actum est, adeò quòd nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc. & ideò sponsalia quæ inter aliquos per personas alias contrahuntur, robur habent, inquãtum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes, non reclamant, ex quo intelliguntur consentire de iis quæ per alios facta sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille puer de quo Gre. narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, sed visio illa fuit ad patrẽ contristandum, qui in puero illo peccauerat, non corrigens eum. sed hoc est expresse contra intentionem Greg. dicentis, quòd pater pueri animam filij negligens non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, q̃ ad peccatum mortale sufficit etiam consensus præsens. Sed in sponsalibus est consensus in futurum, maior autem discretio rationis requiritur ad prouidendũ in futurũ, quam ad consentiẽdum in actum vnũ præsentẽ. & ideò antè potest homo peccare mortaliter quã possit se obligare ad aliquid in futurum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ tempore contractus matrimonij nõ solùm requiritur dispositio ex parte vsus rationis, sed etiam ex parte corporis, vt sit tempus generationis aptum. & quis puella in 12. anno ad hoc venit vt possit esse actui generationis apta, puer autem in finem secundi septennij, vt Philosophus ait in 9. animalium: simul autem vsum discretionis accipiunt qui tantum in sponsalibus requiritur, ideò in sponsalibus determinatur vnũ tempus vtrique non autem in matrimonio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa placentia quæ est in pueris ante septenniũ, non procedit ex perfecto vsu rationis, cùm non-dum susceptibiles sint plenæ disciplinæ, sed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione. & ideò non sufficit talis placentia ad sponsalia contrahentium.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis per secundum contractum in casu illo, non faciant matrimonium, tamen ostendunt se ratam habere priorem promissionem. & ideò prior contractus accipit firmitatem ex secundo.

¶ Ad sextum dicendum, quòd trahentes nauem agunt per modum vnius causæ. & ideò quòd deest vni, potest suppleri ex altero. sed sponsalia contrahentes agunt vt distinctæ personæ, quia sponsalia non nisi inter duos esse possunt vnde in vtroque requiritur quòd sit sufficiens ad cõtrahendum. & ideò defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

¶ Ad septimum dicendum, quòd in sponsalibus etiam similiter si appropinquant contrahentes ad tempus septennij, contractus spõsalium habet robur: quia secundum Philosophum in 2. Physico. quod paruũ deest, quasi nihil deesse videtur. Hæc autem propinquitas à quibusdam determinatur tempus sex mensium. sed melius ex quod determinetur secundum conditionem contrahentum: quia in quibusdam magis accelerat vsus rationis, quàm in aliis.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sponsalia dirimi non possint altero religionem intrãte. Quia de pecunia quam alteri promitto, non possum alteri licitè obligationẽ facere. sed ille qui sponsalia cõtrahit, corpus suum promittit mulieri. ergo non potest se offerre Deo vlterius in religionem.

2 Item, Videtur quòd non debeat dirimi quando alter coniugũ ad longinquam religionem se transfert, quia in dubiis semper tutior pars est eligenda, sed tutius esset, quòd eum expectaret. ergo tenetur eum expectare.

3 Item, Videtur quòd nec dirimantur per ægritudinem, quam aliquis incurrit post contracta sponsalia: quia pro pœna nullus debet puniri. sed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in eo q̃ ei ius aufertur, quòd in ; la hab bat quæ sibi fuerat desponsata. ergo propter corporalem infirmitatẽ nõ debent sponsalia dirimi.

¶ Item

4 Item, Videtur quòd nec propter affinitatem intetuenientem vtpote si sponsus consanguineam sponsæ fornicatio concubitu cognoscat, quia secundum hoc sponsa puniretur pro peccato sponsi, quod non est conueniens.

5 Item, Videtur quòd non possint se inuicem absoluere, quia hoc est maximæ leuitatis, vt primò contrahant, & postmodum se absoluant. sed talia non debent ab Ecclesia sustineri. ergo.

6 Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationem, quia adhuc per sponsalia vnus non accipit potestatem in corpus alterius: & sic videtur quòd in nullo contra inuicem peccent, si interim fornicantur & sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

7 Item, Videtur quòd nec per contractum cum aliqua per verba de præsenti, quia venditio secunda non derogat venditioni primæ. ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

8 Item, Videtur quòd nec per defectũ ætatis possint dirimi, quia quod non est non potest dissolui. sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia: ergo dirimi non possunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta dirimuntur, sed diuersimodè: quia in duobus, scilicet cùm quis ad religionem confugit & cùm alter coniugum cùm altero per verba de præsenti contrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur: sed in aliis casibus, dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod talis promissio solvitur per mortẽ spirituale, cum sit spiritualis tãtùm, vt dictũ est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dubium determinatur ex hoc quòd alter non comparet tempore statuto ad matrimoniũ contrahendum. Vnde si ex parte eius non defuit, quin matrimonium competeret, potest licitè alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eam stetit quòd matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut iuramenti, si iuramẽtum interuenit: & contrahere cum alia, si vult, iudicio Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debiliter nimis aut eum deformet vt abscissio nasi, vel orbitas oculorum, aut aliquid huiusmodi: aut quæ sunt contra bonum prolis, vtpote lepra, quæ solet prolem inficere, possunt sponsalia dirimere, ne sibi inuicem displiceant, cùm matrimonium sic contractum, malum exitum fortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat, quod non est inconueniens.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si sponsus cognouit consanguineam sponsæ, vel contrà, tunc dirimi debent spõsalia. & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scãdalum vitandum. causæ enim quæ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solùm ex eo quod est, sed ex eo quod futurũ est. Vnde sicut affinitas si esset tempore contractus sponsalium impediuisset contractum illum, ita si interueniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliquid detrahitur alteri, imò ei confertur, quia absoluitur ab eo qui per fornicationem se Deo odiosum reddit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quidam non recipiunt istum casum, sed cõtra eos est Decre. quæ expresse dicit. Ad instar, inquit eorum qui societatem fidei contrahunt, & postea eadem remittunt, potest in patientia tolerari, si mutuò se absoluunt, qui sponsalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt quod Ecclesia magis hoc sustinet ne peius eueniat, quã hoc sit de iure. sed hoc non videtur exẽplo conuenire quod Decre. adducit. Et ideò dicendum, q̃ nõ semper est leuitatis retractare quæ prius firmata sunt, quia incertæ sunt prouidentiæ nostræ: vt dicitur in lib. Sapientiæ.

¶ Ad sextum dicendum, quod quamuis non dederint sibi mutuò potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem suspecti de non seruanda fide in futurum & ideò potest sibi præcauere vnus cõtra alium, spõsalia dirimẽdo.

¶ Ad septimum dicendum, quòd ratio illa teneret si esset vnius rationis vterque contractus, sed secundus contractus matrimonij est fortior primo, & ideò soluit ipsum.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quamuis non fuerint vera sponsalia, tamen fuit ibi quidam modus sponsalium. & ideò ne videatur approbare, ad annos legitimos veniens, debet petere solutionem sponsalium iudicio Ecclesiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAQVARTA,

de matrimonij definitione, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de ratione matrimonij. Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum matrimonium sit in genere cõiũctionis

¶ Secundo, vtrum conuenienter nominetur.

¶ Tertiò, vtrum conueniatur.

ARTICVL. I.

¶ Virum matrimonium sit in genere coniunctionis.

Tho. 4. dist. 27. q. 1 ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit in genere coniunctionis. Quia vinculum quo aliqua ligantur, differt à coniunctione ipsa, sicut causa ab effectu. sed matrimonium est vinculum quoddam, quo iuncti matrimonio ligantur. ergo non est in genere coniunctionis.

2 Præterea, Omne sacramẽtum est sensibile, sed nulla relatio est accidens sensibile, ergo matrimonium cùm sit sacramentum, nõ erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

3 Præterea, Coniunctio est relatio æquiparetiæ, sicut æqualitas. sed nõ est vna numero æqualitatis relatio, in vtroque extremorum: vt Aui. dicit. ergo nec vna coniunctio. & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est vnum tantum matrimonium inter duos coniuges.

¶ SED CONTRA, Relatio est secundum quòd aliqua adinuicem refertur dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor, mariti vxor. ergo matrimonium est in genere relationis, nec est aliud quàm coniunctio.

¶ Præterea, Vnio duorum ad aliquid vnum non fit nisi secundũ coniunctionem. hoc autem fit per matrimonium, vt Gen. 1. Erũt duo in carne vna. ergo matrimoniũ est in genere coniunctionis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd coniunctio adunationẽ importat, vnde vbicunque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua coniunctio. Ea autem quæ ordinantur ad aliquid vnum, dicuntur in ordine ad illud adunari: sicut multi homines adunantur ad vnam militiã vel negotiationem exequendam, ex qua dicũtur cõmilitiones adinuicem, vel socij negotiationis. & ideò ea per matrimonium ordinentur aliqui ad vnam generationem & educationem prolis, & iterum ad vnam vitam domesticam, constat quòd in matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus & vxor. & talis coniunctio ex hoc quòd ordinatur ad aliquod vnum, est matrimonium; coniunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium consequitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium est vinculum, quo ligantur formaliter, non effectiuè. ideò non oportet quòd si aliud à coniunctione.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd quamuis ipsa relatio non sit sensibile accidens, tamen causæ eius possunt esse sensibiles, nec in sacramẽto requiritur quòd sit sensibile illud quod est res & sacramentum. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta coniunctio. sed verba exprimentia consensum sunt sacramentũ tantùm, & causa prædictæ coniunctionis sunt sensibilia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate: & in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus & ex vtraque parte potest attendi vnitas & diuersitas ipsius. quia ergo in similitudine non est eadem qualitas numero, sed specie in vtroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero & similiter de æqualitate. & ideò æqualitas & similitudo omnib' modis est alia numero in vtroque similium, & æqualiũ. sed relatio quæ est matrimonij ex vna parte, habet vnitatem in vtroque extremorum, scilicet ex parte causæ quia ad eandem numero generationem ordinatur: sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum. & ideò hæc relatio est vna & multiplex ex parte subiecti, & secundum quòd est multiplex ex parte subiecti, significatur his nominibus vxor. & maritus: secundum autem quòd est vna, significatur hoc nomine matrimonij.

ARTICVL. II.

¶ Virum matrimonium congruè nominetur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ matrimoniũ incongruè nominetur, quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre. ergo magis debet denominari à patre, quàm à matre coniunctio vtriusque.

2 Præterea, Res debet denominari ab eo quod est de essentia sua quia ratio quam significat nomen, est definitio, vt dicitur in 4. Metaph. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij. ergo non debet matrimonium nuptiæ appellari.

3 Præterea, Species non potest proprio nomine nominari ab eo quod est generis. sed coniunctio est genus ad matrimonium. ergo non potest propriè coniugium nominari.

¶ SED INCONTRARIVM est cõmunis vsus loquentiũ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est tria considerare. Primò, essentiam ipsius quæ est coniunctio, & secundum hoc vocatur coniugium. Secundò, causam eius, quæ est desponsatio, & secundum hoc vocantur nuptiæ à nubo, quia in ipsa solennitate desponsationis qua matrimonium perficitur, capita nubentium velantur, Tertio, effectum, qui est proles &

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur: sic matrimonium (vt Augu. dicit contra Faustum) ob hoc quòd mulier non debet ob aliud nubere, nisi vt sit mater. Potest autem matrimonium quasi matris munium, id est, officium dici: quia fœminis incumbit maximè educandæ prolis officium, Vel dicitur matrimonium quasi matrem muniens. quia tam habet quo defendatur & muniatur, scilicet viro. Vel dicitur matrimonium quasi matrem monens, ne virum relinquat, alteri adhærēs. Vel dicitur matrimonium quasi materia vnius, quia in eo fit cōiūctio ad vnam prolē materialiter inducendā, vt dicatur matrimoniū à monos & materia. Vel dicitur matrimoniū, vt Isido. dicit, à matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignior quàm mater, tamen circa prolem mater magis est officiosa quàm pater. vel ideò quia mulier ad hoc principaliter facta est, vt sit homini in adiutorium prolis: non autem vir propter hoc factus est, vnde magis pertinet ad rationem matrimonij mater quàm pater.

¶ Ad secundum dicendū, quòd aliquando essentialia cognoscūtur per accidentalia: & ideò etiam per accidentalia: & aliqua nominari possunt. cùm nomen detur causa rei innotescendæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquando species nominatur ab eo quod est generis propter imperfectionem speciei, quando scilicet imperfectè habet generis rationem: nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, sicut proprium accidentale retinet nomen proprij communis. aliquando autem propter perfectionem quando in vna specie completè inuenitur ratio generis, & non materia alia. sicut animal denominatur ab anima quæ comperit animato corpori quod est genus animalis, sed animatio non inuenitur perfectè in animatis, quæ non sunt animalia, & similiter est in proposito quòd coniunctio viri ad mulierē per matrimonium est maxima cùm sit animarum & corporum, ideò coniugium nominatur.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum matrimonium conuenienter definiatur.

[AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter matrimonium definiatur in litera. Quia in definitione oportet quòd ponatur quia maritus est, qui est mulieri iunctus matrimonio. sed maritalis cōiunctio ponitur in definitione matrimonij. ergo videtur, quòd sit circulatio in definitionibus istis.

2 Præterea, Per matrimoniū sicut efficitur vir maritus mulieris. ita vxor viri mulier. ergo non debet magis dici coniunctio maritalis, quàm vxoria.

3 Præterea, Cōsuetudo ad genus moris pertinet, sed frequēter matrimonio iuncti sunt valdè moribus diuersi. ergo non debet poni in definitione matrimonij, individuam vitæ consuetudinē retinens.

4 Præterea, Inueniūtur aliæ definitiones de matrimonio datæ, Quia secundum Hugo. matrimonium est duarum idonearū personarum legitimus de coniunctione consensus, secundum quosdam: aut, matrimonium est consortium communis vitæ & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, in matrimonio tria considerantur, scilicet causa ipsius, & essentia eius & effectus. & secundum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nam definitio Hugo. tangit causam scilicet, consensum & est per se nota, Definitio autem in litera posita tāgit essentiam matrimonij scilicet coniunctionem, & addit determinatum subiectum in hoc quod dicit inter legitimas personas: ponit etiam differētiam contrahentem ad speciem in hoc quòd dicit maritalis: quia cùm matrimonium, sit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in speciem trahitur per illud ad quod ordinatur, & hoc est id quod ad matrim pertinet: ponit etiā virtutē huius coniunctionis, quia indissolubilis est in hoc quòd dicit individuam, &c. Sed alia diffinitio tangit effectū ad quē ordinatur matrimonium: scilicet, vita cōmunis in rebus domesticis. & quia communis cōmunicatio aliqua lege ordinatur, ideò ponitur ordinatiuum illius communionis, scilicet ius diuinum & humanum. aliæ autem communicationes, vt negotiatorum & militantium solo iure humano instituræ sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nota quæ ad nos & ideò in definitione aliquorum ponuntur aliqua posteriora simpliciter quæ sunt priora quo ad nos. sicut in definitione qualitatis ponitur quale à Philosopho, eū dicit. Qualitas est secundū quā qua-les esse dicitur. ita etiam hic in definitione matrimonij ponitur maritalis, vt sit consensus, quod matrimonium est coniunctio ad ea quæ mariti officium requirit, quæ non poterant vno nomine exprimi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per hanc differentiam tāgitur finis coniunctionis, vt dictum est. & quia vt dicit Apostolus, vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideò hæc differentia potiùs debet sumi à viro quàm à muliere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut vita ciuilis non importat actum singularem huius vel illius, sed ea quæ ad cōmunicationem ciuilem pertinent, ita vita coniugalis nihil aliud est quam connexio ad communicationem talē pertinens. & ideò quantum ad hanc vitam semper consuetudo est indiuidua quamuis diuisa quantum ad actus singulares vtriusque.

¶ Ad quartum patet solutio ex dictis.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAQVINTA.

De consensu, matrimonij, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de consensu. Vbi primò agendum est de consensu secundum se considerato, Secundò de consensu iuramento vel carnali copula, firmato. Tertiò, de consensu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto consensus. Circa primū quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm consensus sit causa efficiens matrimonij.

¶ Secundò, vtrùm consensum oporteat per verba exprimi.

¶ Tertiò, vtrùm consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

¶ Quartò, vtrùm consensus per verba expressus, si desit interior consensus, exterius faciat verum matrimonium.

¶ Quintò, vtrùm consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd consensus non sit causa efficiens matrimonij. Sacramenta enim nō sunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina, sed cōsensus, ad voluntatem humanam pertinet. ergo non est causa matrimonij sicut nec aliorum sacramentorum.

2 Præterea, Idem nō est causa sui ipsius, sed matrimonium nihil aliud videtur esse, quàm consensus, quia consensus, ipse significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, ergo consensus non est causa matrimonij.

3 Præterea, Vnius debet esse vna causa. sed matrimonium inter duos est vnum. vt dictum est, consensus autem duorum sunt diuersi quia diuersorum sunt & in diuersa, ab vna enim parte est consensus in virum, ex alia in vxorem. ergo mutuus consensus non est causa matrimonij.

¶ SED CONTRA est, quod Chrysostomus dicit. Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.

¶ Præterea, Vnus non accipit potestatem in eo quod est libero alterius nisi per eius consensum, sed per matrimonium accipit vterque cōiugum potestatem in corpus alterius: vt patet 1. Cor. 7. Cum prius vterque liberam potestatem sui corporis haberet. ergo consensus facit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio mediante operatione quæ eam significat. sicut per ablutionem corporalem in baptismo fit ablutio interior spiritualis: vnde cùm in matrimonio sit quædam spiritualis coniunctio, inquantum matrimonium est sacramentum. & aliqua materialis, secundum quòd est in officium naturalis & ciuilis vitæ, oportet quòd mediāte materiali fiat spiritualis virtute diuina: vnde cùm coniunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentorum prima causa est diuina virtus, quæ in eis operatur salutem. sed causæ secundæ sicut instrumentales sunt materiales operationes ex diuina institutione habentes efficaciam. & sic consensus in matrimonio est causa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est ipse cōsensus, sed quædam ypio ordinatorium ad vnum, vt dictum est, quam consensus facit. nec consensus propriè loquendo coniunctionem Christi ad Ecclesiam significat, sed voluntatem eius: quæ factum est, vt Ecclesiæ coniungeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut matrimonium est vnum ex parte eius in quod fit coniunctio, quamuis sit multiplex ex parte coniunctorum, ita etiam consensus est vnus ex parte eius in quod consentitur, scilicet prædictæ coniunctionis, quāuis multiplex ex parte consentientium. nec est directè consensus in virum, sed in coniunctione ad virum ex parte vxoris. & similiter ex parte viri consensus in coniunctionem ad vxorem.

ARTICVL

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum oporteat consensum per verba exprimi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod nō oporteat consensum per verba exprimi, quia sicut per matrimonium redigitur homo in potestatem alterius, ita per votum: sed votum obligat quo ad Deum etiam si non exprimatur verbis, ergo & cōsensus facit matrimonij obligationem etiam sine expressione verborum.

2 Præterea, matrimonium potest esse inter aliquos qui suum cōsensum sibi mutuo verbis exprimere non possunt: quia vel sunt muti vel diuersarum linguarum. ergo expressio consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

3 Præterea. Si omittatur illud quod est de necessitate sacramenti quacunque ex causa, non est sacramentum. sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborum, sicut quando puella tacet præ verecundia, parentibus eam viro tradentibus. ergo expressio verborum non est de necessitate matrimonij.

¶ SED CONTRA, Matrimonium est sacramentum quoddā. sed in omni sacramēto requiritur aliquod sensibile signum. ergo & in matrimonio. & ita oportet ibi esse saltem verba exprimentia consensum sensibiliter.

¶ Præterea, in matrimonio fit contractus inter virum & mulierē: sed in quolibet contractu oportet esse expressionem verborum quibus se inuicem homines obligent. ergo & in matrimonio oportet esse consensum per verba expressum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus, & quia materiales contractus non possunt fieri nisi sibi inuicem voluntatem suam verbis promant, qui cōtrahunt: ideò etiam oportet quod consensus matrimonium faciens verbis exprimatur, vt expressio verborū se habeat ad matrimonium: sicut ablutio exterior ad baptismum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in voto non est aliqua sacramentalis obligatio, sed spiritualis tantum & ideò non oportet quod fiat ad modum materialium contractuum ad hoc quod obliget, sicut est de matrimonio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non possint vota sua mutuò verbis tales exprimere, possunt tamen exprimere nutibus & tales nutus pro verbis computantur.

¶ Ad tertium dicēdum: sicut dicit Hug. de sancto Victo. eos qui coniunguntur, sic oportet consentire vt inuicem se spontaneè recipiant quod iudicatur fieri si in desponsatione non contradicant, vnde verba parētum computantur in casu illo: ac si essent puellæ. sunt enim sufficiens signum quòd sunt eius, ex quo non contradicit.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd cōsensus expressus per verba de futuro matrimonium faciat, quia sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ad futurum. sed consensus per verba de præsenti expressus facit matrimonium in præsenti. ergo consensus expressus per verba de futuro facit matrimonium in futuro.

2 Præterea, Sicut in matrimonio fit quædā obligatio per verba exprimentia consensum: ita & in aliis ciuilibus contractibus, sed in aliis contractibus non differt vtrùm per verba de præsenti vel de futuro obligatio fiat. ergo nec in matrimonio differt.

3 Præterea, per votū religionis homo contrahit matrimonium spirituale. sed votum religionis fit per verba de futuro & obligat. ergo & similiter potest fieri matrimoniū p verba de futuro.

¶ SED CONTRA est, quia ille qui consentit in aliquam per verba de futuro, & postea eum alia per verba de præsenti, secundum iura debet habere secundam vxorem, sed hoc non esset si consensus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo initiatum est matrimonium cum vna, ea viuente non potest contrahi cum alia. ergo consensus per verba de futuro non facit matrimonium.

¶ Præterea, Qui promittit aliquid se facturum, nōdum facit illud sed qui consentit per verba de futuro, promittit se cum aliqua contracturum matrimoniū. ergo non contrahit adhuc cum illa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causæ sacramentales signando efficiunt: vnde hoc efficiunt quod signant, quia cùm aliquis consensum suum per verba de futuro exprimit. & non significat se facere matrimonium, sed promittit se facturum: ideò talis expressio consensus non facit matrimonium, sed sponsionem eius, quæ sponsalia nominantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eùm consensus exprimitur, per verba de præsenti verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodē tēpore. sed quando consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed cōsentitur in futurū. & ideò non pro eodem tempore, & propter hoc non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam in aliis contractibus qui verbis futuris vtitur, non transfert potestatem rei suæ in alterum, vt si dicat, Dabo tibi, sed solum quando verbis præsentibus vtitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in voto professionis actus spiritualis matrimonij per verba de futuro exprimitur, scilicet obedientia vel obseruantia regulæ, & nō ipsum matrimonium spirituale: si autem spirituale matrimonium in futurum voueatur, non est votum spirituale, quia nondum ex hoc aliquis est monachus, sed futurum monachum pollicetur.

ARTIC. IIII.

¶ Vtrum consensus expressus per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod consensus expressio etiam per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium: quia fraus & dolus nemini patrocinari debet secundum iura. sed ille qui verbis exprimit consensum, quē in corde non habet, dolum committit. ergo non debet sibi patrocinari vt ab obligatione matrimonij libet reddatur.

2 Præterea. Consensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quatenus per verba exprimitur. si ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur in vtroque coniugum, tunc neuter poterit scire de altero an sit ei verus coniunx, & ita erit fornicatur quādocunque matrimonio vtetur.

3 Præterea, Si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam, vt eam habeat in vxorem, quamuis dicat consensum mētalem defuisse etiam si postea cum alia contraxeris cōsensu mentali verbis expresso, sed hoc non esset si requireretur consensus mentalis ad matrimonium. ergo non requiritur.

¶ SED CONTRA est quod Innoc. 3. dicit in Decret. quadam in casu isto loquens, Sine consensu nequeunt cætera fœdus perficere coniugale.

¶ Præterea, Intentio requiritur in omnibus sacramentis. sed ille qui corde non consentit, non habet intentionem matrimonij cōtrahendi. ergo non fit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, vt dictum est, vnde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere sacramentum sed ludū & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi sunt duo scilicet defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro conscientiæ vt non astringatur vinculo matrimonij quamuis non in foro Ecclesiæ in quo iudicatur secundum allegata, & dolus verborum, & hoc non patrocinatur nec in foro pœnitentiæ, nec in foro ecclesiæ, quia in vtroque pro hoc punitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si desit consensus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimonium, quia matrimoniū consistit in mutua coniunctione, vt dictum est: tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa euidentia doli appareāt quia de quolibet præsumēdum est bonum nisi probetur contrarium, vnde ille, ex cuius parte dolus non est, à peccato excusatur per ignorantiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in tali casu Ecclesia cōpellit eū ad standum cum prima vxore, quia secundum ea iudicat quæ foris apparent, nec decipitur in iustitia quamuis decipiatur in facto quia ille debet potius excommunicationem sustinere, quā ad primam vxorem accedat, vel debet in alias regiones remotius fugere.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd cōsensus in occulto factus per verba de præsenti non faciat matrimonium. res enim in potestate alterius existens non transfertur in potestatem alterius, nisi consentiente illo, in cuius potestate erat. sed puella erat in potestate patris. ergo non potest per matrimonium transire in potestatem viri, nisi parte consentiente, & ita si fiat in occulto consensus etiam per verba de præsenti expressus, non erit matrimonium.

2 Præterea, Sicut in matrimonio est actus noster quasi de essentia sacramenti ita etiam in pœnitentia, sed sacramentum pœnitentiæ non perficitur, nisi mediantibus Ecclesiæ ministris, qui sunt sacramētorum dispensatores. ergo nec matrimonium perfici potest in occulto absque sacerdotali benedictione.

3 Præterea, Baptismus qui potest in occulto & in aperto fieri, nō prohibetur ab ecclesia fieri in occulto, sed ecclesia prohibet clādestina fieri matrimonia. ergo non possunt fieri in occulto.

4 Præterea, Inter eos qui in secundo gradu sibi attinent matri-

Tho. dist. 28. q. vnic. art. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium contrahi non potest, quia Ecclesia prohibuit sed similiter Ecclesia prohibuit clandestina matrimonia. ergo non possunt esse vera matrimonia.

¶ SED CONTRA, Posita causa ponitur effectus, sed causa sufficiens matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus, ergo siue fiat in publico, siue in occulto, matrimonium sequetur.

¶ Præterea, Vbi est debita materia & debita forma Sacramenti ibi est sacramentum, sed in occulto matrimonio seruatur debita forma, quia sunt ibi verba de præsenti consensum exprimētia: & debita materia, quia sunt legitimæ personæ ad contrahendum. ergo est ibi verum matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in aliis sacramentis quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis, non est sacramentum quædam autem ad solennitatem sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur sacramentum, quamuis peccet qui omittit. ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum matrimonium facit, quia hæc sunt de essentia sacramenti: alia autem omnia sunt de solennitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur, vt matrimonium conuenientiùs fiat vnde si omittantur, verum est matrimonium quamuis peccent sic cōtrahentes, nisi per aliquā legitimam causam excusentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatem non habeat sed quasi filia ad educandum. & ideò secundum hoc quod libera est potest se in potestate alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare religionē absque consensu parentum: cùm sit persona libera.

¶ Ad secundum dicendū, quòd actus noster in pœnitētia quamuis sit de essentia sacramenti, non est sufficiens ad inducendum proximum effectum, scilicet absolutionem à peccatis: & ideò oportet quod ad perfectionem sacramenti intercurrat actus sacerdotis, sed in matrimonio actus nostri sunt causa sufficiēs ad inducēdum proximū effectum, qui est obligatio, quia quicūque est sui iuris, potest se alteri obligare: & ideò sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam prohibitum est, quod Baptismum nullus accipiat nisi à sacerdote, nisi in articulo necessitatis, matrimonium autem non est sacramentum necessitatis: & ideò non est similis ratio prohibentur autem clandestina matrimonia propter pericula, quæ inde euenire solent: quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte, frequenter etiam ad alia cōiugia transeunt, dum pœnitent de ijs quæ subitò facta sunt & multa alia mala inde accidunt, & speciem turpitudinis præter hoc habent.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non sunt prohibita clandestina matrimonia quasi contra essentialia matrimonij existentia, sicut sunt prohibita matrimonia illigitimarum personarum, quæ sunt materia debita huic sacramento. & ideò non est simile.

QVÆSTIO QVADRAGESIMASEXTA.

De consensu, cui adiunctum iuramentum vel copula carnalis in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cōsensu cui adiunctum iuramentum, vel copula carnalis. Circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum iuramentum adiunctum cōsensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

¶ Secundò, vtrum copula carnalis eidem consensui adueniens faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶ Virum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium. Nullus enim potest se obligare, vt faciat cōtra ius diuinum. sed implere iuramentum est de iure diuino vt patet Matth. 5. Reddes autem domino vota tua. ergo per nullā obligationem sequentē potest euenire quòd homo non debeat tenere iuramentum prius factum. Si ergo post consensum in aliquam per verba de præsenti videtur quòd nihilominus debet obligari per verba de futuro iuramento firmatum, aliquis alteri se iuramentum primum seruare, sed hoc non esset nisi iuramento illo esset matrimonium illud perfectum: ergo iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro facit matrimonium.

2 Præterea: Veritas diuina fortior est quam veritas humana: sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid. cùm ergo verba exprimentia consensum de præsenti in quibus est sola veritas humana: matrimonium perficiant, videtur quòd multò amplius id efficere possint verba de futuro iuramento firmata.

3 Præterea, secundū Apostolum Heb. 6. Omnis controuersiæ finis est iuramentū. ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento quàm simplici verbo. si ergo aliquis simplici verbo cōsentiat in aliquam per verba de præsenti, postquàm consenserit in aliquam cum iuramento per verba de futuro, videtur quòd iudicio Ecclesiæ debeat compelli stare cum prima, & non cum secunda.

4 Præterea, Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia. sed iuramentum ibi aliquid operatur. ergo facit plus quam sponsalia. sed vltra sponsalia non est nisi matrimonium. ergo faciunt matrimonium.

¶ SED CONTRA Quod futurum est, non est. sed iuramētum additum non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro. ergo adhuc matrimonium non est.

¶ Præterea, Postquàm perfectum est matrimonium, non oportet quòd alius consensus interueniat ad matrimonium. sed post iuramentum aduenit alius cōsensus, qui matrimonium facit, aliàs frustra iuraretur illud esse futurum. ergo non facit matrimonii.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum. vnde illud tantùm cōfirmat quod in dictis significatur, nec significatum mutat. ideò cùm verba de futuro ex ipsa sui significatione habeant quod matrimonium nō faciant, quia quod futurum promittitur, nondum fit. etiam si iuramentum aduenit, nondum est matrimonium factum, sicut Magister in litera dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd implere iuramentum licitum est à iure diuino, non autem impleuit iuramentum illicitum vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum, faciat illud illicitum cum prius fuisset licitum, non derogat iuri diuino qui iuramentum prius factum non seruat, & ita est in proposito illicitè enim iurat qui illicitè promitti, promissio autem de alieno est illicita. vnde cōsensus sequēs per verba de præsenti quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitum, quod priùs licitum erat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud cui adhibetur.

¶ Vnde patet solutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iuramentum aliquid operatur non nouam obligationem faciens, sed factam confirmans, & sic grauiùs peccat qui eam violat.

ARTICVLVS II.

¶ Virum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia, faciat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium, quia maius est consentire facto, quam verbo. sed ille qui carnaliter commiscetur factæ consentit promissioni quā prius fecit. ergo videtur quòd multò magis per hoc fiat matrimonium, quàm si solis verbis de præsenti consensus fieret.

2 Præterea. Consensus non solùm expressus, sed etiam interpretatiuus facit matrimonium, sed nulla potest esse maior interpretatio consensus, quam carnalis copula. ergo perficitur matrimonium per hoc.

3 Præterea. Omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta, est peccatū. sed mulier non videtur peccare admittens sponsum ad carnalem copulam. ergo per hoc fit matrimonium.

4 Præterea, Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum sed aliquis non potest mulieri quam defloravit sub specie matrimonij restituere ablatum nisi eam coniugio ducat. ergo videtur quod si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de præsenti, quod teneatur ad primam redire quod non esset nisi inter eos esset matrimonium. ergo carnalis copula post consensum de futuro facit matrimonium.

¶ SED CONTRA est quòd dicit Nicolaus Papa, Si consensus in nuptiis defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

¶ Præterea, Quod consequitur ad aliquid, non facit ipsum sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam. ergo non potest facere matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de matrimonio possumus loqui dupliciter. Vno modo quantùm ad forum conscientiæ, & sic in rei veritate carnalis copula non habet quòd perficiat matrimonium, cuius sponsalia præcesserunt per verba de futuro, si consensus interior desit: quia verba de præsenti etiam consensum exprimentia, si consensus mentalis deesset non facerent matrimonium. Alio modo quantum ad iudicium Ecclesiæ, & quia in exteriori iudicio secundum ea quæ foris patet iudicatur, cum nihil possit expressiùs significare consensum, quam carnalis copula secundum iudicium Ecclesiæ carnalis copula consequens sponsalia matrimoninm facere iudicatur, nisi aliqua signa expresse doli vel fraudis appareant.

¶ Ad

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd ille qui carnaliter cōmiscetur, facto consentit in carnalem copulam, secundum rei veritatem. sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem iuris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd interpretatio illa non mutat rei vetitatem, sed iudicium quod de rebus exterioribus fit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si sponsa sponsum admittens, credat eum velle matrimonium consummare, excusatur à peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant, sicut si sunt multum distantis conditionis, vel quantum ad nobilitatem, vel quantùm ad fortunam, vel aliud signum euidens appareat, sed ramē sponsus peccat fornicando & puniendus est de fraude quam facit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in tali casu sponsus antequam aliam cognouerit, tenetur eam ducere in vxorē, si sint æqualis cōditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis: sed si aliam duxerit, factus est iam impotens ad soluendum illud, ad quod tenebatur. & ideò sufficit si eis de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam non tenetur, vt quidam dicunt, si sponsus sit multò melioris cō ditionis, aut aliquod signum fraudis euidēs fuerit: quia præsumi probabiliter potest, quòd sponsa non fuerit decepta, sed decipi finxerit.

QVÆSTIO QVADRAGESIMASEPTIMA.

De consensu coacto, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de consensu coacto & conditionato. Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrū aliquis cōsensus possit esse coactus.

¶ Secundò, vtrum aliqua coactio metus cadat in constantem virum.

¶ Tertiò, vtrum consensus coactus faciat matrimonium.

¶ Quartò, vtrum consensus coactus faciat matrimoniū ex parte cogentis.

¶ Quintò, vtrum consensus conditionatus matrimoniū faciat.

¶ Sextò, vtrum aliquis possit cogi à patre ad matrimonium cōtrahendum.

ARTICVLVS I.

¶ Virum aliquis consensus possit esse coactus.

Tho. 4. dist. 29. q. vnic. art. 1. & se.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nullus cōsensus possit esse coactus, coactio enim in libero arbitrio cadere non potest secundum aliquem statum eius, vt in secundo libr. Distin. 25. dictum est. sed consensus est liberi arbitrij, ergo non potest esse coactus.

2 Præterea, Violentia idem est quòd coactio. sed coactio secundum Philosophum est, cuius principium est extra nihil conferēte vim passo. sed omnis cōsensus principium est intrà. ergo nullus consensus potest esse coactus.

3 Præterea. Omne peccatum consensu perficitur. sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secūdum Augustinū. nullus peccat in eo quod vitare non potest. cum ergo vis à Iuristis definiatur esse maioris rei impetus, qui repelli non potest, videtur quòd consensus non possit esse coactus, vel violentus.

4 Præterea, Dominiū libertati opponitur. sed coactio ad dominium pertinet, vt patet in quadam. Tulij definitione, dicit enim quòd vis est impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos. ergo vis in liberum arbitrium non cadit, & ita nec in consensum, qui est actus eius.

¶ SED CONTRA, Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire. sed coactio consensus impedit matrimonium, vt in litera dicitur. ergo consensus cogi potest.

¶ Præterea, In matrimonio est quidam contractus. sed in cōtractibus potest esse voluntas coacta: vnde Legislator in integrum restitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi metúsve causa factum est. ergo & in matrimonio potest esse consensus coactus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod duplex est coactio vel violentia. Vna quæ facit necessitatem absolutam: & tale violentum dicitur à Philosopho violentum simpliciter: vt cùm quis aliquem corporaliter impellit ad metum. Alia quæ facit necessitatē conditionatam: & hanc vocat Philosophus violentū mixtum, sicut cum quis proiicit merces in mare, ne periclitetur, & in isto violento quamuis hoc quod fit, non sit per se voluntarium: tamen consideratis circunstantiis hic & nunc voluntarium est: & quia actus in particularibus sunt, ideò simpliciter voluntarium est. sed secundum quid inuoluntarium: vnde hæc violentia vel coactio potest esse de consensu, qui est actus voluntatis non autē pura. & quia hæc coactio fit ex hoc quod timetur aliquod periculum imminens, ideò ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed pura vis cadit & in corporales actus. Et quia Legislator considerat non solum interiores actus, sed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem simpliciter, propter quod vim contra metum diuidit. sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio, seu vis quæ à metu distinguitur: & ideò quantum ad propositum pertinet, idem est coactio quod metus. Est autē metus secundum Iurisperitos instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio, & per hoc patet solutio ad obiecta. nam primæ rationes procedunt de coactione prima, secundæ de secunda.

ARTICVL. II.

¶ Virum aliqua coactio cadat in constantem virum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod coactus metus non cadat in constantem virum, quia de ratione constantis est, quod non trepidet in periculis. cum ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, videtur quòd non cogatur metu.

2 Præterea, Omnium terribilium finis est mors secūdū philosophum in 3. Ethic. quasi perfectissimum inter terribilia, sed cōstantes non coguntur morte quia fortis etiam pericula mortis sustinet. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

3 Præterea, Inter alia pericula, præcipuè à bonis timetur periculum famæ. sed timor infamiæ non reputatur timor cadens in constantem virum quia, vt dicit lex timor infamiæ non continetur illo edicto, Quod metus causa factū est. ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

4 Præterea, Metus in eo qui metu cogitur, peccatū relinquit, quia facit eum promittere quod non vult soluere, & sic facit eū mentiri. sed non est constantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

¶ SED CONTRA, Abraham & Isaac constantes fuerunt, sed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores suas sibi esse sorores ergo metus potest cadere in cōstātē virum.

¶ Præterea, Vbicunque est violētum mixtum, est aliquis metus cogens: sed aliquis quantūcunque cōstans potest pati tale violentum, quia si sit in mari, merces proiiciet tempore naufragij. ergo metus potest cadere in constantem virum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cadere metum in constantem virum, & metu cogi, sic sumitur cogitur autem aliquis metu, quādo aliquid facit quod alias non vellet, ad euitandum id quod timet. In hoc autē cōstans ab inconstanti distinguitur quātùm ad duo. Primo quantum ad qualitatem periculi quod timetur, quia constans sequitur rationem rectam per quàm scit quid pro quo dimittendum si vel faciendum: semper autē minus malum vel maius bonum eligendum est. & ideò constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali: non autem cogitur ad maius malum, vt viret minus malū. sed incōstans cogitur ad maius malū propter metū minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ. sed pertinax econtra nō potest cogi etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, vt euiter maius malum: vnde constans est medius inter inconstātem & pertinacem. Secundò differunt quantum ad æstimationē periculi imminentis, quia fortis non nisi ex forti æstimatione & probabili cogitur, sed incōstans ex leui. Prouer. 27. Fugit impius nemine persequente.

¶ AD primum ergo dicendum, quod constans, sicut & de forti dicit Philosophus, est intrepidus: non quod omninò nō timeat sed quia non timet quæ non oportet, vel nisi quando oportet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccata sunt maxima malorū, & ideò ad hæc nullo modo potest homo constans cogitimo magis debet homo mori quam talia sustinere, vt etiā Philosophus. 3. Ethi. dicit. Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, inter quæ sunt præcipua quæ ad personam pertinent, sicut mors, verbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus, & ideò ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda & hæc continentur hoc versu.

Stupri, fine statue, verberis, atque necis.

Nec differt, vtrum hæc pertineāt ad personam propriam, vel vxoris vel filiorum, vel aliorum huiusmodi.

¶ Ad tertium dicendum, quod infamia quamuis sit maius damnum, tamen ri de facili occurri potest: & ideò non reputatur cadere in constantem virum metus infamiæ, secundum iura.

¶ Ad quartum dicendum, quod vir constans non cogitur ad mētiendum, quia tunc vult dare: sed cum postea vult petere restitutionem vel saltem iudici denuntiare, si se promisit non petiturum restitutionem. non potest autem promittere se non denunciaturum: quia cùm hoc sit contra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest, vt scilicet contra iustitiam faciat.

ARTICVLVS III.

¶ Virum consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ consensus coactus non tollat matrimonium, quia sicut ad matrimonium

Universidad de Deusto
Biblioteca

requiritur consensus ita ab baptismum requiritur intentio. Sed coactus timore ad recipiendum baptismum recipit sacramentum.ergo coactus ad consentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

2 Præterea,Violentum mixtum,secundum philosophum,plus habet de voluntario, quàm nõ voluntario,sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mixtum. ergo non omninò excluditur volũtarium,& ita adhuc est matrimonium.

3 Præterea,Ei, qui consentit in matrimonium coactus,cõsulendum videtur quòd in matrimonio illo ster, quia speciem mali habet promittere,& non soluere,à quo Apostolus vult nos abstinere. hoc autem non esset, si consensus coactus omninò matrimonium tolleret,ergo,&c.

¶SED CONTRA est quod Decret. dicit. Cum consensus locum non habet,vbi metus vel coactio intercedit,necesse est vt vbi communis consensus requiritur,coactionis materia repella tur.sed in matrimonio requiritur cõmunis consensus.ergo, &c.

¶Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam quæ sit secundum libertatem amoris.ergo non potest fieri per consensum coactum.

¶RESPONDEO dicendum quòd vinculum matrimonij est perpetuum,vnde illud quod perpetuitati repugnat,matrimoniũ tollit.metus autem qui cadit in constantẽ virum, perpetuitatẽ contractus tollit : quia potest repeti restitutio in integrum. & ideò hæc coactio tollit matrimonium,& non alia:constans autẽ vir iudicatur virtuosus qui est mensura in omnibus operibus humanis,vt Philos.dicit in 3.Ethic. quidam autem dicunt quod si adsit consensus quamuis coactus, interiùs est matrimonium quantum ad Deum,sed non quantum ad statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorem propter metum, sed hoc nihil est , quia Ecclesia non debet præsumere de aliquo peccatum quousque probetur.peccauit autem si dixit se cõsentire,& non consensit.vnde Ecclesia præsumit eum cõsensisse sed iudicat consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd intentio non est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solùm eliciens actionem agentis.sed consensus est causa efficiens in matrimonio,& ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum , quod ad matrimonium non sufficit quodcunque voluntarium,sed voluntarium completè,quia debet esse perpetuum:& ideò per volitum mixtum impeditur.

¶Ad tertium dicendum , quòd non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet,sed solùm quãdo timetur periculũ de dissolutione, aliàs autem non peccat quia non soluere promissa,quæ nolens facit,non est species mali.

ARTICVL. IIII.

¶Virum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod consensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimonium quia matrimonium est signum spiritualis coniunctionis, sed spiritualis coniunctio,quæ est per charitatem, potest esse ad eũ, qui nõ habet charitatẽ. ergo matrimoniũ est ad eũ,qui nõ vult.

2 Præterea,Si ilia quæ fuit coacta,postmodũ consentiat:erit matrimonium verum.sed iste,qui coegit primò ex consensu illius, non ligatur.ergo ex primo consensu ligabatur matrimonium.

¶SED CONTRA, Matrimonium est relatio æquiparentiæ. sed talis relatio æqualiter est in vtroque.ergo si sit impedimentũ ex parte vnius,non erit matrimonium ex parte alterius.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd cum matrimonium sit quædam relatio,& non possit inasci relatio in vno extremorum sine hoc quod fiat in alio:ideò quicquid impedit matrimonium in vno impedit ipsum in altero: quia nõ potest esse quòd aliquis sit vir non vxoris,vel aliqua sit vxor non habens virũ , sicut mater non habens filium,& ideò dicendum communiter,quòd matrimonium non claudicat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd quãuis actus amãtis possit transire in non amantem : tamen vnio inter eos non potest esse nisi sit mutua amatio. & ideò dicit Philosophus 8. Ethi. q̃ ad amicitiã , quæ in quadã vnione cõsistit,requirit redamatio.

¶Ad secundum dicendũ,quòd ex consensu libero illius,qui primò coactus est , non fit matrimonium , nisi inquantũ consensus præcedens in altero, adhuc manet in suo vigore: vnde si dissentiret,non fieret matrimonium.

ARTICVL. V.

¶Virum per consensum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod nec per cõsensum cõditionatũ fiat matrimoniũ:quia quod sub cõditione ponitur : non simpliciter enuntiatur. sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum ergo conditio alicuius consensus non facit matrimonium.

2 Præterea,Matrimonium debet esse certum , sed vbi dicitur aliquid sub conditione,ponitur illud sub dubio.ergo talis consensus non facit matrimonium.

¶ SED CONTRA, In aliis contractibus fit obligatio sub conditione , & stat stante conditione. ergo cùm matrimonium sit contractus quidam , videtur quod possit fieri per conditionatum consensum.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd conditio apposita aut est de præsenti , aut est de futuro:si de presenti , & non est contraria matrimonio, siue sit honesta, siue non honesta,stat matrimonium stante conditione , & ea non stante non stat. Sed si sit contraria bonis matrimonij, non efficitur matrimonium. Si autem sit conditio de futuro,aut est necessaria sicut solẽ oriri eras & tunc est matrimonium : quia temporalia futura iam sunt præsentia in causis suis:aut est contingens, vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum , & tunc idem est iudicium de tali consensu, sicut de consensu , qui fit per verba de futuro , vnde non facit matrimonium.Et per hoc patet solutio ad obiecta,

ARTICVLVS VI.

¶Virum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.dicitur enim ad Col.3. Filij obedite parentibus vestris per omnia. ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

2 Præterea, Gen. 28.Isaac. præcipit Iacob , quod non acciperet vxorem de filiabus Chanaam:nec præcepisset nisi de iure præcipere potuisset.ergo in hoc tenetur obedire patri.

3 Præterea,Nullus debet promittere præcipuè per iuramentum pro illo,quem non potest cogere ad seruandũ. sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis,& etiam iuramento firmãt, ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

4 Præterea,Pater spiritualis,scilicet Papa,potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale,scilicet ad Episcopatum acciendum.ergo potest & pater carnalis ad matrimonium carnale.

¶SED CONTRA,Patre imperante matrimonium filius potest sine peccato religionem intrare,ergo non tenetur ei in hoc obedire.

¶ Præterea,Si teneretur obedire,sponsalia per Parẽtes contracta absque consensu filiorum essent stabilia. sed hoc est contra iura,&c.

¶ RESPONDEO dicendum,q̃ cùm in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua,pater non potest cogere filiũ ad matrimonium per præceptum,cum sit libere conditionis sed potest inducere ex rationabili causa.& tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris vt si causa illa cogat de necessitate vel de honestate & præceptum similiter cogat,alias non.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Apostoli nõ intelligitur in illis , in quibus est liber sui. sicut pater : & huiusmodi est matrimonium per quod etiam filius sit pater.

¶ Ad secundum dicendum,quòd Iacob alias tenebatur ad faciẽdum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum , tum quia semen Chanaam de terra pellandum erat qua semini patriarchatũ promittebatur:& ideò Isaac præcipere poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non iuratur nisi illa conditione, sub intellecta,si illis placuerit & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

¶ Ad quartum dicunt quidam,quod Papa non potest præcipere alicui quod accipiat episcopatum , quia consensus debet libet esse.Sed hoc posito,Periret ecclesiasticus ordo, nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiæ , Ecclesia conseruari non posset,quia quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolunt suscipere nisi coacti.Et ideò dicendum , quòd non est simile hinc inde.quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali. est enim spirituale matrimoniũ sicut quoddam officium dispensandæ reipublicæ, primæ Corinthior,quarto,Sic nos existimet homo vt ministros,&c.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAOCTAVA,

De obiecto consensus,in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obiecto consensus.Circa quod quæruntur duo.

¶ Primò,vtrùm consensus qui facit matrimoniũ sit consensus in carnalem copulam.

¶ Secundò,vtrùm consensus in aliquem propter causam in honestam faciat in matrimonium.

ARTIC.

ARTICL. I.

¶Virum consensus,qui facit matrimonium sit consensus in carnalem copulam.

Tho. 4. dist. 25. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod consensus qui facit matrimonium. sit cõsensus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus, quod vouentibus virginitatem , non solùm nubere,sed velle nubere damnabile est.sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrarium , cui nuptiæ non contrariantur,nisi ratione carnalis copulæ. ergo consensus voluntatis qui est in nuptiis,est in carnalem copulam.

2 præterea,Omnia quæ sunt in matrimonio inter virum & vxorem,possunt esse licitè inter fratrem & sororem,excepta carnali copula. sed non potest fieri licitè inter eos consensus matrimonialis. ergo consensus matrimonia is est consensus in carnalem copulam.

3 Præterea,Si mulier dicat viro,Cõsentio,in te,vt non cognoscas me,non est consensus matrimonialis: quia est ibi aliquid cõtra substantiam prædicti consensus.sed non esset nisi dictus consensus esset in carnalem copulam.ergo,&c.

4 Præterea,in qualibet re initium consummationi respondet. sed matrimonium cõsummatur per carnalem copulã. ergo cùm initietur per consensum.videtur quod consensus sit in carnalem copulam.

¶SED CONTRA, Nullus consentiens in carnalem copulã est virgo mente & carne. Sed beatus Ioan. Euang. post consensum nuptialem fuit virgo mente & carne. ergo non consensit in carnalem copulam.

¶ Præterea,Effectus respondet causæ.sed consensus est causa matrimonij.cùm ergo de essentia matrimonij non sit carnalis copula. videtur quod nec consensus, qui matrimonium causat, sit in carnalem copulam.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd consensus , qui matrimonium facit,est cõsensus in matrimonium, quia effectus proprius voluntatis est ipsum volitum. vnde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium:ita consensus,qui matrimonium causat , est in carnalem copulam. matrimonium autem (vt dictum est)non est essentialiter ipsa cõiunctio carnalis,sed quædam associatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam : & alia quæ ex consequenti ad virum & vxorem pertinent, secundum quòd eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ , & hæc associatio coniugalis copula dicitur, vnde patet quòd bene dixerunt illi,qui dixerunt quòd consentire in matrimonium,est consentire in carnalem copulam implicitè , non explicitè , non enim debet intelligi nisi sicut implicitè cõtinetur effectus in causa. quia potestas carnalis copulæ in qua consentitur , ex causa, carnalis copulæ,sicut potestas vtendi re sua est causa vsus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quòd consensus in matrimonium ideò est damnabilis polt votum virginitatis quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri , quod ipse in deposito habet,non solùm in hoc quæ ei actualiter traderet: de consensu autem beatæ Virginis infrà dicitur.

¶ Ad secundum dicendum , quòd inter fratrem & sororem non potest esse potestas,inuicem ad carnalem copulam:sicut nec licitè carnalis copula.& ideò ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicendum,quod illa conditio explicita non solùm actui,sed potestati contrariatur copulæ carnalis,& ideò est contraria matrimonio.

¶Ad quartum dicendum,quod initiatum matrimonium respondet cõsummato, sicut habit' vel potestas actui qui est operatio. Rationes autem in contrarium oliendunt,quòd non fit consensus in carnalem copulam exp icite.& hoc est verum.

ARTICVLVS II.

¶Virum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestum. Vnius causæ vnica est ratio , sed matrimonium est vnum sacramentum. ergo non potest fieri ex alterius finis intentione,quam illius ad quem à Deo institutum est scilicet ad procreationem prolis.

2 Præterea,Coniunctio matrimonij est à Deo, vt pater.Matt.19. Quod Deus coniunxit , homo non separet,sed coniunctio quæ fit propter turpes,causas,non est à Deo. ergo non est matrimonium.

3 Præterea, In aliis sacramentis si nõ seruetur intentio Ecclesiæ. non est verum sacramentum. sed intentio Ecclesiæ in sacramento matrimonij non est ad aliquam turpem causam. ergo si ex alio matrimonij non est ad aliquam turpem causam. ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

¶Præterea,Secundum Boetiũ.cuius finis est bonus , ipsum quo que bonum est, sed matrimonium semper est bonum, ergo non est matrimonium,si propter malum finem fiat.

¶ Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ.sed ibi non cadit aliqua turpitudo.ergo non potest matrimonium contrahi propter aliquam turpem causam.

¶SED CONTRA est,quod qui baptizat alium intentione lucrandi,vel baptizat.ergo & qui contrahit cum aliqua intentione lucri,verum est matrimonium.

¶ Præterea,Hoc idem probant exempla & autoritates , quæ ponuntur in litera.

¶ RESPONDEO dicendum,quod causa finalis matrimonij potest accipi dupliciter scilicet p se & p accidẽs: per se quidẽ causa matrimonij est,ad quam matrimonium est de se ordinatũ, & hæc semper bona est, scilicet procreatio prolis & vitatio fornicationis. sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod cõtrahentes intendunt ex matrimonio , & quia hoc quod ex matrimonio intenditur cõsequitur ad matrimonium,& priora non variantur ex posterioribus,sed econtra.ideo ex illa causa non recipit matrimonium bonitatem vel malitiam , sed ipsi contrahẽtes, quorum est finis per se:& quia causæ per accidens sunt infinitæ ideò infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio,quarum sunt quædam honestæ & quædam inhonestæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quod verum est de causa per se & principali. sed quod habet vnum finem per se & principalem,potest habere plures secundarios per se,& infinitos per accidens.

¶Ad secundum dicendum,quòd cõiunctio potest accipi pro ipsa relatione,quæ est matrimonium & talis semper est à Deo, & bona est à quacunque fiat causa: vel pro actu eorum qui cũiuri gũtur,& sic est quandoque mala,& nõ est à Deo simpliciter loquendo. nec est inconueniens quod aliquis effectus sit à Deo. cuius causa est malasicut proles quæ ex adulterio suscipitur.nõ enim est illa causa,inquantum est mala, sed inquantum habet aliquid de bono secundum quod est à Deo quamuis non simpliciter sit à Deo.

¶ Ad tertium dicendum,quòd intẽtio Ecclesiæ,qua intendit sacramentum tradere , est,de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata,nihil in sacramentis agitur sed intentio Ecclesiæ,quæ intendit vtilitatem ex sacramento prouenientem, est de bene esse sacramenti,& non de necessitate eius.vnde si non obseruetur, nihilominus est verum sacramẽtum:sed tamen prætermittens hanc intentionem peccat,sicut si in Baptismo nõ intendatur sanitas mentis,quàm Ecclesia intendit, & similiter ille qui intendit matrimonium contrahere, quamuis matrimonium non ordinet ad illum finem : quem Ecclesia intendit , nihilominus verum matrimonium contrahit.

¶Ad quartum dicendum,quod id malum intentum non,est finis matrimonij sed contrahentium.

¶Ad quint m dicendum,quòd ipsa vnio est signum cõiunctionis Christi & Ecclesiæ, & non operatio vnitorum: & ideò ratio non sequitur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMANONA,

de bonis matrimonij in sex articulos diuisa

CONSEQVENTER considerandum est de bonis matrimonij.Circa quod quæruntur sex.

¶Primò , vtrùm debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶Secundò,vtrùm sufficienter assignentur.

¶Tertiò, vtrùm bonũ sacramenti sit principalis inter alia bona.

¶ Quartò,vtrùm actus matrimonij per prædicta bona à peccato excusetur.

¶ Quintò , vtrùm sine eis aliquando à peccato excusari possit

¶Sextò,vtrùm quãdo est sine eis, sit semper peccatum mortale.

ARTICVL. I.

¶Virum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non debeat habere aliqua bona quibus excusetur,Sicut enim conseruatio individui quæ fit per ea quæ ad nutritiuã pertinent,est de intentione naturæ:ita conseruatio speciei, quæ fit per matrimoniũ,& multò magis, quãtò melius & dignius est bonum speciei,quam bonum vnius individui. sed ad actum nutritiuæ excusandum non indigetur aliquibus bonis ergo nec etiam ad excusandum matrimonium. Tho. 4. dist. 31. q. 1. art. 1. & seq.

¶Præterea,Secundum Philosophum in 8.Ethic.amicitia quæ est inter virum & vxorem, est naturalis , & claudit in se honestum, vtile,& delectabile. sed illud quod de se est honestũ,nõ indiget aliqua excusatione.ergo nec matrimo niodeberent attribui aliquæ excusationes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 Prætereà, Matrimonium est institutum in remedium, & in officium, sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione: quia sic etiam in paradiso excusatione indigniret, quòd fuisset, ibi enim fuissent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus, vt Aug. dicit, Similiter nec secundum quòd est in remedium sicut nec alia sacramenta, quæ in remedium peccati sunt instituta. ergo matrimonium huiusmodi excusationes habere non debet.

4 Prætereà, Ad omnia quæ honestè fieri possunt, virtutes ditigũt si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari non indiget aliis honestatis, quàm animi virtutibus, & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur sicut nec aliis, in quibus virtutes dirigunt.

¶ SED CONTRA, Vbicunque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio. sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis, secundum indulgentiam, vt patet. 1. Cor. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ Prætereà, Concubitus fornicarius & matrimonialis sunt ejusdem speciei, quantum ad speciem naturæ, sed concubitus fornicarius de se est turpis. ergo ad hoc quòd matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ nullus sapiens debet iacturã aliquã sustinere, nisi pro aliqua recõpensatione alicuius æqualis, vel melioris boni: vnde effectio alicuius, quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione per cuius recompensationem ordinetur, & honestetur, in cõiunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit, tũ quia propter vehementiam delectationis absorberetur ratio, vt non possit aliquid intelligere in ipsa, vt Philosophus dicit, tum etiam propter tribulationem carnis, quàm oportet tales sustinere ex solicitudine temporalium, vt patet. 1. Cor. 7. & ideò talis coniunctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur: & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta, delectatione, tum quia vis generatiua per quam originale traducitur, est infecta & corrupta, nutritiua, autem, per quã non traducitur, est corrupta, & non infectatum etiam quia defectum indiuidui quilibet magis sentit in seipso, quàm defectum speciei. vnde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui indiuidui subuenitur, sufficit sensus ipsius defectus. sed ad excitãdum ad actum, quo defectui speciei subuenitur, diuina prouidentia delectationem apposuit in illo actu, qua etiam animalia bruta mouet. in quibus non est infectio originalis peccati: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista bona, quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideò non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem, quæ ei secundum se competit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd matrimonium ex hoc ipso, quod est in officium vel in remedium, habet rationẽ vtilis & honesti, sed vtrunque horum ei competit, ex hoc quod huiusmodi bona habet, quibus fit & officium & remedium concupiscentiæ adhibens.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd aliquis actus virtutis honestatur virtute, quasi principio elicitiuo, & circunstantiis quasi formalibus principiis ipsius. hoc autẽ modo se habent bona ad matrimonium, sicut circunstantiæ ad actus virtutis, ex quibus habet quod virtutis actus esse possit.

ARTICVL. II.

¶ Verum bona matrimonij sufficienter assignentur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod insufficienter bona matrimonij assignentur à magistro Sententiarum, scilicet fides, proles, & sacramentum. quia matrimonium non solùm sit in hominibus ad prolem procreandam & nutriendam, sed ad consortium communis vitæ, propter operum communicationem vt dicitur in 8. Ethic. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni communicatio operis.

2 Prætereà, Coniunctio Christi ad ecclesiam quàm matrimonium significat, perficitur per charitatem. ergo inter bona matrimonij magis debet poni charitas, quàm fides.

3 Prætereà, In matrimonio sicut exigitur quod neuter coniugũ ad alterius totum accedat, ita exigitur quod vnus alteri debitũ reddat. sed primum pertinet ad fidem: vt Magister dicit, ergo deberet etiam iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij computari.

4 Prætereà, Sicut in matrimonio inquantum significat coniunctionem Christi & ecclesiæ: requiritur indissolubilitas. ita & vnitas, vt sit vna vnius. sed sacramentum quod inter tria bona matrimonij computatur pertinet ad indiuisionem. ergo deberet esse aliquid aliud quod pertineret ad vnitatem.

5 SED CONTRA, Videtur quod superfluant: quia vnica virtus sufficit ad vnum actum honestandum, sed fides est vna virtus, ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

6 Prætereà, Non ex eodem aliquid accipit rationem vtilis & honesti, cùm vtile & honestum ex opposito bonum. diuidant, sed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis. ergo proles nõ debet computari inter bona quibus matrimonium honestatur.

7 Prætereà, Nihil debet poni vt proprietas vel condirso suiipsius sed hæc bona ponuntur vt quædam conditiones matrimonij. ergo cùm matrimonium sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium est in officium naturæ, & est sacramentum ecclesiæ, inquantum. ergo est in officium naturæ, duobus ordinatur, sicut & quilibet alius virtutis actus quorum vnũ exigitur ex parte ipsius agentis, & hæc est intentio finis debiti. & sic ponitur bonum matrimonij proles, aliud exigitur ex parte ipsius actus qui est bonus in genere, ex hoc quod cadit supra debitam materiam, & sic est fides per quam homo ad suam accedit, & non ad aliã, & vlterius habet aliquam bonitatem inquantum est sacramentum, & hoc signatur ipso nomine sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in prole non solùm intelligitur procreatio prolis, sed etiam educatio ipsius: ad quã sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter virum & vxorem, inquantum sunt matrimonio coniuncti. quia patres naturaliter thesaurizans filiis: vt patet. 2. Cor. 12. & sic in prole quasi in principali fine, alius quasi secundarius ineludit.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ fides non accipitur hic prout est virtus Theologica, sed prout est pars iustitiæ, secundum quòd fides dicitur ex hoc ꝙ fiant dicta in conseruatione promissorũ: quia in matrimonio cùm sit quidam cõtractus, est quædam promissio per quam talis vir tali mulieri determinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut in promissione matrimonij continetur, vt neuter ad alium torum accedat ita etiam quod sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam est principaliũs, cùm sequatur ex ipsa mutua potestate inuicem data, & ideò vtrumque ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur quod est minus manifestum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in sacramento non solùm intelligenda est indiuisio, sed omnia illa quæ consequitur matrimonium ex hoc quòd est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ vel dicendum, quòd veritas quàm obiectio tangit pertinet ad fidem, sicut & indiuisio ad sacramentum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fides non accipitur hic pro aliqua virtute, sed pro quadam conditione virtutis, ex qua fides nominatur, quæ ponitur pars iustitiæ.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut debitus vsus boni vtilis accipit rationẽ honesti, non quidem ex vtili, sed ex ratione quæ rectum vsum facit. ita etiam ordinatio ad aliquod bonum vtile potest facere bonitatem honestatis ex virationis debitam ordinationem facientis: & hoc modo matrimonium honestum ex hoc quòd ordinatur ad prolem, vtile est, & nihilominus honestum, inquantum debite ordinatur.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sicut. Magister dicit 3. distin. 4. Sententiarum, sacramentum non dicitur hic ipsum matrimoniũ sed inseparabilitas eius, quæ eiusdem est rei signum cuius & matrimonium. vel dicendum, quod quamuis matrimoniũ sit sacramentum tamen aliud est matrimonio esse matrimonium, & aliud est ei esse sacramentum, quia nõ so'ùm ad hoc est institutum, vt sit in signum rei sacræ: sed & vt sit in officium naturæ. & ideo ratio sacramenti est quædam conditio adueniens matrimonio secundum se consideratо. ex quo honestatem etiam habet: & ideo sacramentalitas eius (vt ita dicam) ponitur inter honestantia matrimonium. & secundum hoc, in tertio bono matrimonij, scilicet sacramento non solum in eligitur inseparabilitas. sed etiam omnia quæ ad signoificationem ipsius pertinent.

ARTICVLVS III.

¶ Verum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentũ non sit principalius inter bona matrimonij: quia finis est potissimum in vnoquoque. sed proles est matrimonij fines. ergo proles est principalius matrimonij bonum.

2 Prætereà, Principalius in ratione speciei est differentia, quæ cõstitutione rei naturalis sed sacramẽtum competit matrimonio ex ratione generis: proles autem & fides ex ratione differentiæ. inquantum est tale sacramentum. ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quàm sacramentum.

¶ Præ

3 Prætereà, Sicut inuenitur matrimonium sine prole & fide: ita inuenitur sine inseparabilitate, sicut patet quando alter coniugum ante matrimonium consummatum ad religionem trãsit. ergo nec ex hac ratione sacramentum est in matrimonio principalius.

4 Prætereà, Effectus non potest esse principalior sua causa. sed consensus qui est causa matrimonij frequenter immutatur. ergo & matrimonium solui potest, & sic inseparabilitas non semper comitatur matrimonium.

5 Prætereà, Sacramenta quæ habent effectum perpetuum, imprimunt characterem, sed in matrimonio non imprimitur character. ergo non adest ei inseparabilitas perpetua. & ideò sicut est matrimonium sine prole: ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA, Illud ꝙ ponitur in definitione rei est sibi maximè essentiale, sed indiuiso quæ pertinet ad sacramentum, ponitur in definitione de matrimonio data, non autem proles vel fides ergo sacramẽtũ inter alia est in matrimonio essentialius.

¶ Prætereà, Virtus diuina, quæ in sacramentis operatur, est efficacior. quàm virtus humana, sed proles & fides pertinent ad matrimonium, secundum quod est officiũ in naturæ humanæ, sacramentum autem secundum ꝙ est ex institutione diuina. ergo sacramentum est principalius in matrimonio, quàm alia duo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, sic omnibus modis. sacramentũ est principalius inter tria bona cõiugij: quia pertinet ad matrimonium. inquantum est sacramentum gratiæ. alia vero duo pertinent ad ipsum inquantum est quoddam naturæ officium, perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius quod est essentialius, sic distinguendum est quia fides & proles possunt dupliciter considerari. Vno modo in seipsis: & sic pertinent ad vsum matrimonij, per quàm & proles producitur & pactio coniugalis feruatur sed indiuisibilitas quàm sacramentum importat, pertinet ad ipsum secundum se matrimoniũ, quia ex hoc quod per pactionem coniugalem sui potestatem sibi inuicem in, perpetuum coniuges tradunt, sequitur quòd separari non possint. & inde est quod matrimonium nunquam inuenitur sine inseparabilitate: inuenitur autem sine fide & prole, quia esse rei non dependet ab vsu suo & secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio, quàm fides & proles. Alio modo potest considerari fides & proles, secundum quòd sunt in suis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum seruandi fidem, sine quibus etiam matrimoniũ esse potest: quia hæc in hoc matrimonio ex ipsa actione coniugali causantur, ita quòd si aliquid contrarium huius exprimeretur in consensu, qui mattimonium facit, non esset verum matrimoniũ, & sic accipiendo fidem & prolem, proles est essentialissimum in matrimonio & secundò fides, & tertiò sacramentum, sicut etiam homini est essentialius esse naturæ quàm esse gratiæ, quamuis esse gratiæ sit dignius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd finis secundum intẽtionem est primum in re, sed secundum consecutionem est vltimum, & similiter proles se habet inter matrimonij bona: & ideò quodammodò est principalius, & quodammodò non.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum prout ponitur tertium matrimonij bonum, pertinet ad matrimonium ratione suæ differentiæ: dicitur enim sacramentum ex significatione huius rei sacræ determinatæ, quam matrimonium significat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nuptiæ secundum August. sunt bona mortalium. vnde in resurrectione neque nubent neque nubentur, vt dicitur Matt. 22. Et ideò vinculum matrimonij non se extendit vltra vitam, in qua contrahitur: & ideò dicitur inseparabile, quia non potest in hac vita separari, sed per mortem siue corporalem post carnalem coniunctionem, siue spiritualem post spiritualem tantum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis cõsensus qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, id est quantum ad substantiam actus, quia illie actus cessat, & potest contrarius accedere: tamen formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi, aliàs non faceret matrimonium. Non enim cõsensus ad tempus in aliquam matrimonium facit. & dico formaliter secundum quod actus accipit speciem ab obiecto: & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem habet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales. vnde matrimonium ratione potestatis. quàm in se inuicem coniuges accipiunt, conuenit cùm sacramento, in quo character imprimitur & ex hoc habet inseparabilitatem, vt Magister dicit: sed differt ab eis, inquantum potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum actus matrimonij excusetur per bona prædicta.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quod actus matrimonij non possit excusari per bona prædicta, vt non sit omnino peccatum: quia quicunque sustinet damnum maioris boni propter minus bonum, peccat: quia inordinatè sustinet. sed bonum rationis quod læditur in ipso actu coniugali, est maius quàm hæc tria coniugij bona. ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum coniugalem concubitum.

2 Prætereà, Si bonum malo additur in genere moris totum efficitur malum, non autem totum bonum: quia vna circunstantia mala facit actum malum, non autem vna bona facit ipsum bonum. sed actus coniugalis secundum se est maius, alias excusatione non indigeret. ergo bona matrimonij adiuncta non possunt ipsum bonum facere.

3 Prætereà, Vbicunque est immoderatio passionis ibi est vitium in moribus: sed bona matrimonij, non possunt efficere quin delectatio illius actus sit immoderata. ergo possunt excusare quin sit peccatum.

4 Prætereà, Verecundia non est nisi de turpi actu secundum Damascenum. sed bona matrimonij non tollunt erubescentiam ab illo actu. ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

¶ SED CONTRA, Concubitus coniugalis non differt à fornicatio, nisi per bona matrimonij: si ergo hæc non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret.

¶ Prætereà, Bona matrimonij se habent ad actum eius, sicut circunstantiæ debitæ, sicut dictum est. sed circunstantiæ tales sufficienter faciũt quod actus aliquis non sit malus. ergo & hæc bona possunt excusare matrimoniũ, vt nullo modo sit peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd actus dicitur excusari dupliciter. Vno modo ex parte facientis, ita quod non imputetur facienti in culpam, quamuis sint alius, vel saltem non in tantam culpam, sicut ignorantiæ dicitur excusare peccatum in toto vel in parte. Alio modo potest excusari actus ex parte sui, ita scilicet quòd non sit malus, & hoc modo prædicta bona dicuntur excusare actum matrimonij. ex eodem autem habet actus aliquis ꝙ non sit malus ingenere moris, & quod sit bonus: quia non est aliquis actus indifferens, vt in 2. libro dictum est: dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate virtutis: & sic habet actus quod sit bonus exiis quæ ipsum in medio ponunt, & hoc faciunt in actu matrimonij fides & proles, vt dictum est. Alio modo bonitate sacramenti, secundum quod actus non solùm bonus, sed etiam sanctus dicitur: & hanc bonitatem habet actus matrimonij ex indiuisibilitate coniunctionis, secundum quam significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam. Et sic patet quod prædicta bona sufficienter actum matrimonij excusant.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd per matrimonij actus non incurrit homo in damnum rationis, quantum ad habitum, sed solùm quantùm ad actum nec est inconueniens quod quandoque aliquis actus, qui est melior secũdum genus suum, interrumpatur pro aliquo minus bono actu: hoc enim sine peccato fieri potest, sicut patet in eo qui ab actu contemplationis cessat vt interdum actioni vacet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si malum quod inseparabiliter comitatur concubitum, esset malum culpæ, nunc autem non est malum culpæ, sed pœnæ tantum. quæ est inobedientia concupiscentiæ ad rationem, & ideo non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd super abundantia passionis quæ facit vitium, non attenditur secundum quantitatem ipsius ad intentionem, sed secundum proportionem ad rationem. vnde tunc solùm passio reputatur immoderata, quãdo limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali, quamuis sit intensiua secundum quantitatem, non tamen excedit limites, sibi ratione præfixos ante principiũ suum, quamuis ex prædicta delectatione ratio eos ordinare non possit.

¶ Ad quartum dicẽdum, quod turpitudo, quæ semper est in actu matrimoniali. & erubescentiam facit, est turpitudo, pœnæ & nõ culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

ARTICVL. V.

¶ Verum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis excusari possit etiã sine bonis matrimonij. Qui enim à natura tantùm mouetur ad actum matrimonij, non videtur aliquod bonum matrimonij intẽdere, quia bona matrimonij pertinent ad gratiam vel virtutem, sed quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum, quia nullum naturale est malum, cùm malum sit præter naturam, & præter ordinem. vt Dionysius dicit. ergo actus matrimonij excusari potest etiam sine bonis matrimonij.

¶ Prætereà,

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Præterea. Illequi vtitur coniuge ad fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere, sed talis nõ peccat, vt videtur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio videtur, vt patet primæ Corinth. 7. ergo etiam sine bonis matrimonij potest actus eius excusari.

3 Præterea, Ille qui vtitur re sua ad libitum, non facit cõtra iustitiam: & sic non peccat, vt videtur. sed per matrimonium vxor efficitur res viri, & econtrario. ergo si se inuicem ad libitum vtũtur libidine mouente, non videtur esse peccatum: & sic idem quod prius.

4 Præterea, Illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat. sed potest bona intentione fieri etiam si non intendat aliquod bonum matrimonij, puta cùm quis salutem corporalem per hoc intendit seruare, aut cõsequi. ergo videtur quod etiam sine matrimonij bonis actus ille possit excusari.

¶ SED CONTRA, Remota causa remouetur effectus. sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonij bona. ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

¶ Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario nisi in prædictis bonis, sed concubitus fornicarius semper est malus. ergo si nõ excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut bona matrimonij secundum quòd sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum & sanctum; ita etiam secundum quòd sunt in actuali intentione. faciunt actum matrimonij honestum, quantùm ad illa duo bona matrimonij, quæ ipsius actum respiciunt. Vnde quãdo coniuges conueniunt, causa prolis procreandæ, vel vt sibi inuicem debitum reddant, quæ ad finem pertinent, totaliter excusantur à peccato, sed tertium bonum non pertinet ad vsum matrimonij, sed ad essentiam ipsius, vt dictum est. Vnde facit ipsum matrimonium honestum, non autem actum eius, vt per hoc actus eius absque peccato reddatur, quia causa alicuius significationis conueniunt. & ideò duobus solis modis coniuges absque omni peccato conueniunt, scilicet causa procreandæ prolis & debiti reddendi: aliàs autem semper est ibi peccatum ad minus veniale.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proles, prout est bonũ sacramenti, addit supra prolem. prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem prout in ipsa soluatur bonum speciei. sed in prole, secundum quòd est bonũ sacramẽti matrimonij, vltra hoc intelligitur, vt proles suscepta vlterius ordinetur in deum: & ideò oportet quòd intẽtio naturæ, quæ prolem intendit, referatur actu vel habitu ad intentionem prolis prout est bonum sacramenti, aliàs staretur in creatura, quòd sine peccato esse non potest. & ideò quando natura tantum mouet ad actum matrimonij, non excusatur à peccato omninò, nisi inquantum motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlteriùs ad prolem, secundum quòd est bonum sacramenti, nec' tamen sequitur quod motus naturæ sit malus, sed quod sit imperfectus nisi ad aliquod bonum matrimonij vlteriùs ordinetur.

¶ Ad secundũ, dicendũ q̃ si aliquis per actũ matrimonij intendit vitare fornicationem in coniuge. nõ est aliquod peccatum, quia, hæc est quædam reddítio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet, sed si intendit vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas. & secundum hoc est peccatum veniale. nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vna debita circunstantia non sufficit ad hoc quod actus sit bonus: & ideò non oportet q̃ qualitercũque quis re sua vtatur vsus sit bonus, sed quando vtitur re sua vt debet secundum omnes circunstantias.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis intendere sanitatis consecutionem non sit per se malum: tamen hæc intentio efficitur malasi ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatũ sicut qui ex sacramẽto baptismi tantũ salutẽ corporalẽ quæreret, & similiter etiã est in proposito in actu matrimonij.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solum delectationem mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ quandocunque aliquis vxorem cognoscit, non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hierony. dicit & habetur in litera, voluptates quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore damnandæ sunt. sed non dicitur esse damnabile, nisi peccatum mortale ergo cognoscere vxorem propter voluntatem solam est semper peccatum mortale.

2 Præterea, Cõsensus in delectatione est peccatum mortale, vt

in 2. libro dictũ est. sed quicunque cognoscit vxorẽ suã causa delectationis, consentit in delectationem, ergo mortaliter peccat.

3 Præterea, Quicunque vsum creaturæ non refert in deum creatura fruitur quod est peccatum mortale. sed quicunque vxore propter solam delectationem vtitur, hunc vsum non refert in Deum, ergo mortaliter peccat.

4 Præterea. Nullus debet excommunicari, nisi pro peccato mortali. sed aliquis vxorem sola libidine cognoscens ab introitu ecclesiæ arcetur: vt in litera dicitur, quasi sit excõmunicatus: ergo omnis talis peccat mortaliter.

¶ SED CONTRA, Quia secundum Aug. talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur. Pater noster, &c. vt habetur in litera. sed talia non sunt peccata mortalia ergo, &c.

¶ Præterea, Qui cibo vtitur ad delectationem tantum, non peccat mortaliter. ergo pari ratione qui vtitur vxore tantùm causa libidinis satiandæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam, dicunt, quòd quandocunque ad actũ cõiugalẽ libido principaliter mouet est peccatum mortale: sed quando mouet ex latere, tunc est peccatum veniale. Quando autem omninò delectationem despicit, & displicet ei, tunc est omninò sine veniali peccato: vt sic delectationem in illo actu quærere sit peccatum mortale delectationem oblatam acceptare sic peccatũ veniale, sed eam & odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia secundum philisophũ in 10. Ethic. idem indiciũ est de delectatione & operatione, quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala. Vnde, cum actus matrimonialis non sit per se malus nec quærere delectationem esset peccatum mortale semper.

¶ Et ideò dicendum, quòd si delectatio quæratur vltra honestatẽ matrimonij, vt scilicet aliquis in coniuge non attendat quòd coniux est, sed solùm quod mulier, paratus idem facere cum ea ardentior amator vxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij, iuge sic est veniale peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit quàm quod in meretrice attenderet.

¶ Ad secundum dicendum, quod consensus in delectatione concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale, non autem talis delectatio est matrimonialis actus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis delectationem non referat actu in Deum: non tamen ponit in ea vltimum delectationis finem aut voluptatis, aliàs ea vbicúque indifferenter quæreret & ideò nõ oportet quòd creatura fruatur, sed vtatur creatura propter se, se autem habitualiter propter Deum: quamuis non actu.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd hoc non dicitur propter hoc quòd ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur, sed quia spiritualibus se reddit inhabilem, propter hoc quòd efficitur in actu illo totus caro.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA,

de impedimentis matrimonij in generali
vnico articulo absoluta.

DEINDE considerandum est de impedimentis matrimonij.

¶ Et Primò, in generali.

¶ Secundò in speciali.

ARTICVL. VNICVS.

¶ Virum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Matrimoniũ enim quoddam sacramentum est contra alia diuisum. sed aliis non assignantur impedimenta. ergo in matrimonio assignari non debent. *Tho. 4. dist. 34 q. vnic. ar. 1.*

2 Præterea. Quantò aliquid est minus perfectum, tantò paucioribus modis impediri potest. sed matrimonium inter alia sacramenta, est minus perfectum. ergo nulla vel paucissima impedimenta ei assignari debent.

3 Præterea, Vbicunque est morbus, est necessarium remedium morbi. sed concupiscẽtia, in cuius remedium matrimonium est indultum, est in omnibus. ergo non debet esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam illegitimam faciat penitus ad contrahendum.

4 Præterea, Illegitimum dicitur quod est contra legem. sed huiusmodi impedimenta, quæ in matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturæ, quia non similiter inueniuntur in quolibet

quolibet statu humani generis. plures enim gradus consanguinitatis inueniuntur esse prohibiti vno tempore, quàm alio. Lex autem humana non potest (vt dicitur) matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed diuina, sicut & alia sacramenta. ergo matrimonio non debẽt aliqua impedimenta assignari, quæ faciant personas illegitimas ad contrahendum.

5 Præterea, Legitimum & illegitimum per hoc quod est contra legem vel non contra legem, differunt: inter quæ non cadit medium, cùm sint opposita secundum affirmationem & negationẽ. ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta. quibus personæ mediæ inter legitimas & illegitimas constituantur.

6 Præterea, Cõiunctio vitæ & mulieris non est licita, nisi in matrimonio. sed omnis coniunctio illicita dirimi debet. ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

7 Præterea, Nullo impedimento potest à re aliqua remoueri q̃ in definitione ipsius cadit. sed indiuisibilitas cadit in definitione matrimonij. ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quæ matrimonium contractum dirimant.

§ SED CONTRA, Videtur q̃ debeant esse infinita matrimonij impedimenta quia matrimonium quoddam bonũ est. sed infinitis modis est defectus boni, vt dicit Diony. 4. cap. de Di. no. ergo infinita sunt matrimonij impedimenta.

9 Præterea, Impedimenta matrimonij accipiuntur secundũ conditiones particularium personarum: sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ, ergo & matrimonij impedimenta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonij, & quædam quæ sunt de solennitate eius sicut & in aliis sacramentis. & quia remotis iis, quæ sunt de solennitate eius in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum: ideò impedimenta quæ contrariantur iis quæ sunt de solennitate sacramenti, non efficiunt quin sit verum sacramentum, & talia dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimũt contractum: sicut prohibitio Ecclesiæ, & tempus feriatum. vnde versus.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum.
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Impedimenta autem quæ contrariantur iis quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt non sit verum matrimonium: & ideò dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere iam contractum, quæ his versibus continentur.

Error, conditio, votum, cognitio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sit affinis, si forte coire nequibis.
Hæc socianda retant: omnibus facta retractant.

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cùm contractus matrimonij fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignotantiam & per violentiam, erunt duo impedimenta matrimonij, scilicet vis, id est coactio, & error ex parte ignorantiæ. Et ideò de istis duobus impedimentis Magister determinauit, vbi agebatur de causa matrimonij: nunc autem agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum contrahentium: quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicuius personæ. Si simpliciter, vt cũ nulla possit matrimonium contrahere, hoc nõ potest nisi quia impeditur à matrimoniali actu, quod quidem contingit dupliciter. Primò, quia non potest de facto: siue quia omnino non possit. & sic ponitur impedimentum impotentia coeundi siue quia non liberè possit, & sic ponitur impedimentum seruitutis condicio. Secundò, quia non licitè potest, & hoc secundum quod ad continentiam obligatur, quod contingit dupliciter: vel quia obligatur ex officio suscepto, & sic est impedimentum ordinis: vel ex voto emisso, & sic impedit votũ. Si autem aliquis impeditur à matrimonio non simpliciter, sed respectu alicuius personæ, vel propter obligationem ad alteram personam: sicut qui vno matrimonio iunctus est non potest alteri coniugi, & sic est ligamen matrimonij, vel quia deficit proportio ad alteram personam, & hoc propter tria. Primò, quidem propter nimiam distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundò, propter nimiã propinquitatem & sic ponitur triplex impedimentum, scilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum personarum ratione tertiæ matrimonio cõiunctæ, & publicæ honestatis iustitia, in qua est propinquitas duarum personarum respectu tertiæ per sponsalia iũctæ. Tertio, propter indebitam coniunctionem ad ipsam primò factam, & sic impedit crimen adulterij ptiùs cum ipsa commissi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia vel solennitate sacramenti, subtrahatur, vt dictum est. Sed tamen magis matrimonio, quam aliis sacramentis impedimenta assignantur propter tres rationes. Primo, quia matrimonium constitit in duobus & ideò pluribus modis potest impediri, quàm alia sacramenta quæ vni personæ cõpetunt singulariter, secundò quia matrimonium habet in nobis causam & in Deo. sed alia quædam sacramenta solùm in Deo. Vnde & pœnitentiæ, quæ habet causam in nobis, aliquo modo Magister supra quædam impedimenta assignauit, vt hypocrisim, ludos & huiusmodi. Tertiò, quia de aliis sacramentis est præceptum vel cõsilium sicut de bonis perfectionibus. sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfectio: & ideò, vt detur occasio proficiẽdi in melius plura impedimenta assignentur matrimonio, quam aliis sacramentis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd perfectoria pluribus modis impediri possunt inquantum ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquod imperfectum ad quod pluta requiruntur, illed etiam habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si non essent alia remedia: quibus etiam posset efficacius morbo concupiscentiæ subueniri, quòd falsum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod sunt contra legem, qua matrimoniũ statuitur. Matrimonium autem, inquantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: inquantum est sacramentum, statuitur iure diuino, inquantum est in officium communitatis, statuitur lege ciuili. Et ideò ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis quæ sunt sacramenta tantum & quia lex naturalis secundum diuersos status respicit, determinationes diuersas, & ius positiuum variatur etiam secundum diuersas hominum cõditiones in diuersis temporibus: ideò Magister ponit in diuersis tẽporib' diuersas personas illegitimas fuisse.

¶ Ad quintum dicendum, quòd lex potest aliquid prohibere vel vniuersaliter, vel in parte quantum ad aliquos casus, & ideò inter esse totaliter secundum legem, & esse totaliter contra legem quæ sunt contrariè opposita, & non secundum affirmationem & negationem, cadit medium aliqualiter secundum legem, & aliqualiter contra legem. & propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas & inter simpliciter illegitimas.

¶ Ad sextũ dicendum, q̃ illa impedimenta quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non vt non fiat, sed vt non licite fiat, & tamen si fiat matrimoniũ contractum est quamuis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post commessionem, peccaret, contra statutum Ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia ieiunium consecrantis non est de necessitate sacramenti.

¶ Ad septimum dicendum, quòd impedimenta prædicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quasi soluentia verum matrimonium, quòd rité contractum est, sed quia soluunt matrimonium quod contractum est de facto & non de iure. Vnde si impedimentorum aliquod matrimonio rité facto superueniat, matrimonium soluere non valet.

¶ Ad octauum dicendũ, quòd impedimenta, quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita sicut & omnes causæ per accidens, sed causæ corumpẽtes aliquod bonum per se, sunt determinatæ: sicut etiam causæ constituentes, quia causæ destructionis & constructionis alicuius rei sunt oppositæ, vel eædem, contrario modo sumptæ.

¶ Ad nonum dicendum, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum: sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis quæ sunt particularium, in quibus & actus cõsiderantur & conditiones.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAPRIMA,

de impedimento erroris in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis matrimonij in speciali. Et primò de impedimento erroris.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, vtrum error de sui natura, matrimonium impediat.

¶ Secundò, quis error.

ARTICVL. I.

¶ Virum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd error nõ debeat poni matrimonij impedimentum per se, Consensus enim, qui est causa matrimonij, impeditur, sicut & voluntarium. sed voluntarium secundum Philosophum in 3. Ethicorum *Tho. 4. dist. 30. q. 1. ar. 1. & 2.*

potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest impediri per ignorantia, quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullam cognitionem ponit. sed error, ponit, eo quod approbare falsa pro veris sic error: secundum Aug. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonij, error, sed magis ignorantia.

2 Præterea, Illud potest impedire matrimonium de sui natura, quod habet contrarietatem ad bona matrimonij: sed error, non est huiusmodi. ergo error de sui natura nõ impedit matrimoniũ.

3 Præterea, Sicut cõsensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum. sed si aliquis baptizat Ioannem, & credit baptizare Petrum, nihil ominus verè baptizatus est. ergo error non excludit matrimonium.

4 Præterea, Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium. sed ibi fuit error. ergo non excludit matrimonium.

¶ SED CONTRA, est quod in Digestis dicitur, Quid tam contrarium est consensui, quam error? sed consensus requiritur ad matrimonium. ergo error matrimonium impedit.

¶ Præterea, Consensus aliquid voluntarium nominat. sed error impedit voluntarium: quia voluntarium, secundum Philosophũ & Gregorium Nyssenium & Damascenum, est cuius principium est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus, quod erranti non competit. ergo error matrimonium impedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quicũque impedit causam, de sui natura impedit & effectum similiter. cõsensus autem est causa matrimonij, vt dictum est. & ideò quòd euacuat consensum, euacuat matrimonium. Consensus autem voluntatis est actus, qui præsuponit actum intellectus, deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo. & ideò quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus: & per consequens in matrimonio, & sic error de iure naturali habet, quod euacuat matrimonium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore, quia gnorãtia de sui ratione nõ importat aliquem cognitionis actum: sed error ponit iudicium rationis peruersum, de aliquo tamen quantũ ad hoc quod est impedire voluntarium, nõn differunt vtrum dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adiunctum, eo quod actus voluntatis præsupponit æstimationem siue iudicium de aliquo in quòd fertur: vnde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem. & ideò etiam ponitur error quasi causa proxima.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non contrarietur secundum se, matrimonio: contrariatur ei tamen quantum ad causam suam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directè, sed ex elemento materiali exteriùs adhibito. Intentio autem operatur solùm vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium. sed vinculum coniugale ex ipso consensu causatur directè, & ideò non est simile.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd sicut Magister 50. di. 4. sententiarum dicit, matrimonium quòd fuit inter Liam & Iacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contigit, sed ex consensu, qui postmodum: accessit, cùm vterque à peccato excuserur: vt patet in eadem distinctione.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum omnis error matrimonium impedíat.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimoniũ impediat, & non solum error conditionis aut personæ, vt in litera dicitur. Quia quod conuenit alicui secundum se, conuenit ei secundũ totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quòd matrimonium impediat, vt dictum est. ergo omnis error matrimonium impedit.

2 Præterea, Si error in quantum huiusmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire. sed maior est error fidei, qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentum quàm error personæ. ergo magis debet impediri, quàm error personæ.

3 Præterea, Error non euacuat matrimonium, nisi inquantum tollit voluntarium. sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethi. ergo non solùm error conditionis & personæ matrimonium impediunt.

4 Præterea, Sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidens personæ, ita qualitas corporis aut animi. sed error conditionis impedit matrimonium. ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

5 Præterea, Sicut ad conditionem personæ pertinet seruitus & libertas: ita nobilitas, vel ignobilitas, aut status dignitatis & priuatio eius. sed error conditionis libertatis vel seruitutis impedit matrimonium. ergo & error aliorum dictorum.

6 Præterea, Sicut conditio seruitudis impedit, ita etiã disparitas cultus & impotentia coeundi, vt infrà dicetur. ergo sicut error conditionis ponitur matrimonij impedimentum, ita error circa aliam huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

7 SED CONTRA, Videtur quòd nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam cõtractus: ita etiam matrimonium. sed in emptione & venditione si detur: aurum æquiualens pro alio auro, non impeditur venditio. ergo nec matrimoniũ impeditur si pro vna muliere alia accipiatur.

8 Præterea, Potest contingere quòd per multos annos iste error detineatur, & filios & filas generent simul. sed graue esset dicere, quod tunc essent diuidendi, ergo primus error non esset frustrauit matrimonium.

9 Præterea, Potest contingere quòd frater viri in quem consentire credit mulier, offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter. & tunc videtur quod nõ possit tedire ad illum in quem consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre eius? & sic error personæ non impedit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut error ex hoc quod inuoluntarium causat habet excusare peccatum, ita habet quod matrimonium impediat ex eodem. error autem non excusat à peccato, nisi sit illius circunstantiæ, cuius appositio vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quẽ credit ligneum esse, non excusatur a toto, quamuis forte à tanto: sed si credat quis percutere filium causa disciplinæ, & percutiat patrem, excusatur à toto, adhibita debita diligentia. Vnde oportet quod error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonij Duo autem includit ipsum matrimonium, scilicet personas duas quæ cõiunguntur, & mutuam potestatem in inuicem, in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personæ: secũdum per errorem cõditionis, quia seruus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere sine consensu sui domini. & propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, & non alij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis quod impedia, matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctæ: prout scilicet error est alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimoniali.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd error fidei de matrimonio non est circa quæ sunt matrimonij consequentia, scilicet an sit sacramentum, an licitum. & ideò error talis matrimonium non impedit: sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere vel recipere quod Ecclesia dat quamuis credat nihil esse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non quælibet circunstantiæ ignorãtia, causat inuoluntarium, quòd excusat peccatum, vt dictum est: & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd diuersitas fortunæ non variat aliquid eorum quæ sunt de essentia matrimonij, nec diuersitas qualitatis, sicut facit cõditio seruitutis: & ideò ratio non segtur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd error nobilitatis, inquantum huiusmodi, non euacuat matrimonium eadem ratione, qua nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis vel dignitatis reundat in errorem personæ, tunc impedit matrimonium. Vnde si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impedit matrimoniũ: si autem directè intendit consentire in filium Regis quicunque sit ille, tunc si alius præsentetur ei quam filius Regis, est error personæ, & impedietur matrimonium.

¶ Ad sextum dicendum, quod error etiam aliorum impedimentorum matrimonij, quantum ad ea quæ faciunt personas illegitimas, impedit matrimonium: sed ideò de errore illorum non facit mentionem: quia illa impediunt matrimonium, siue cum errore sint, siue sine errore, vt si aliqua contrahat cum subdiacono, siue sciat, siue nesciat, non est matrimonium. sed conditio seruitutis non impedit si seruitus sciatur: & ideò non est simile.

¶ Ad septimum dicendum, quod pecunia in contractibus accipitur quasi mensura aliarum rerum, vt patet in 5. Ethic. & nõ quasi propter se quæsita: & ideò si non detur illa pecunia quæ creditur, sed alia æquiualens, nihil obest cõtractui: sed si in re quæsita propter se esset error, impediretur contractus, sicut si alicui venderetur asinus pro equo, & similiter est in proposito.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quantumcunque fuerit cum ea nisi de nouo consentire velit: non est matrimonium.

¶ Ad nonum dicendum, quòd si ante non consenserat in fratrem eius, potest eum quem per errorem accipit retinere: nec potest ad fratrem eius redire, præcipuè si sit cognita carnaliter ab eo, quem accepit. Si autem consenserit in primum per verba de præsenti, non potest secundum habere primo viuẽte, sed potest vel secundum relinquere, vel ad primum redire, & ignorantia facti excusat, sicut excusaretur si post consummatum matrimonium à consanguineo viri sui fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præiudicare.

Quæstio

QVÆSTIO QVINQVAGESIMASECVNDA, *de impedimento conditionis seruitutis in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de impedimento conditionis. Circa, quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conditio seruitutis matrimonium impediat.

¶ Secũdò, vtrùm seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

¶ Tertiò, vtrùm aliquis postquam vxoratus est, possit seruum facere sine consensu vxoris.

¶ Quartò, vtrùm filij debeant sequi conditionem patris vel matris.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.*

Tho. 4. distin. 6. q. vnic. artic. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquã contrarietatem ad ipsum sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniũ, aliàs inter seruos non possent esse coniugia. ergo seruitus non impedit matrimonium.

2 Præterea, Illud quòd est contra naturam, non potest impedire illud quod est secundum naturam. sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Greg. contra naturam est, hominem homini velle dominari: quod etiam patet ex hoc quòd homini dictum est, vt præsit piscibus maris, &c. non autem vt præsit homini. ergo non potest impediri matrimonium quod est naturale.

3 Præterea. Si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo non de iure naturali, quia secundum ius naturale omnes homines sunt æquales, vt Greg. & Boetius dicunt, & in principio Digestorum. dicitur, quòd seruitus non est de iure naturali sed ius positiuum descendit etiam à naturali vt Tulius dicit. ergo secundum ius. nullum matrimonium seruitus impedite potest.

4 Præterea, Illud quod impedit matrimonium, æqualiter impeditsiue sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate, sed seruitus vnius, cognita ab altero, non impedit matrimonium. ergo seruitus quantum in se est, non habet quod impediat matrimonium. & ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab aliis distinctum.

5 Præterea, Sicut contingit esse errorem circa seruiturem, vt putetur liber qui seruus est, ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber: sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum. ergo nec seruitus debet poni.

6 Præterea, Magis facit grauem societatem matrimonij, & plus impedit Prolis bonum morbus lepræ, quam seruitus: sed lepra non ponitur impedimentum matrimonij. ergo nec seruitus debet poni.

¶ SED CONTRA, est quod Decre. dicit de coniugio seruorum. Quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶ Præterea, Matrimonium est de bonis per se expetendis. inquãtum habet honestatem. sed seruitus est de per se fugiendis. ergo matrimonium & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum, & ideò, si ille, qui se obligat, est impotens ad soluendum, ignorantia huiusmodi impotentiæ in eo cui fit obligatio, tollit contractũ. sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, vt omnino non possit soluere ita per seruitutem, vt libere debitum reddere non possit. & ideò sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem seruitus scita.

¶ AD PRIMVM ergò dicẽdum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest libere exequi, & quãtum ad bonum prolis quæ peioris conditionis efficitur ex seruitute parentis. sed quia quilibet potest in eo quod sibi debetur spõte detrimentum aliquod subire: ideò si alter cõiugum scit alterius seruitutem, nihilominus tener matrimonium. Similiter etiam quia in matrimonio est æqualis obligatio ex vtraque parte ad debitum reddendũ, non potest, aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius quã ipse possit facere: & propter hoc etiam seruus si contrahit cum ancilla quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium, & sic patet quod seruitus non impedit matrimonium. nisi quando est ignorata ab alio cõiuge, & si ille sit liberæ conditionis. & ideò nihil prohibet circa seruos esse coniugia, vel inter liberum & ancillam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse contra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quòd non est contra naturem quantum ad secundum intentionem eius: sicut omnis corruptio & defectus & senium est contrà naturam. vt dicitur in secundo de Cœl. quia natura intendit esse & perfectionem, non tamen est contra secundum intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest conseruari in vno esse, conseruatur in altero quod generatur ex corruptione alterius: & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, sicut quando non potest facere masculum, facit fœminam, quæ est mas occasionatus, vt dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam dico quòd seruitus est contra primam intentionem naturæ, sed non est contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc inclinat & hoc appetit natura, vt quilibet sit bonus. Sed ex quo aliquis peccat natura etiam inclinat vt ex peccato pœnam reporter: & sic seruitus in pœnam peccati introducta est. nec est inconueniens aliquod naturale per hoc quod est contra naturam, hoc modo impediri. sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coeundi, quæ est contra naturam modo prædicto.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ius naturale dictat quòd pœna sit pro culpa infligenda quòd nullus sine culpa puniri debeat: sed determinare pœnam secundum conditionem personæ & culpæ est ioris positiui: & ideò seruitus quæ est pœna determinata à iure positiuo & à naturali, proficiscitur sicut determinatum ab indeterminato, & eodem iure positiuo determinatè est factũ, quòd seruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis sine culpa puniatur. est enim quædam pœna vxoris, quòd habeat virum seruum, & e contrario.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta sunt, quæ faciunt matrimonium illicitum. sed quia voluntas nostra non facit licitum aliquid vel illicitum, sed lex cui voluntas subdi debet. ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel scientia nihil facit ad hoc quod matrimonium renest, & impedimentum est affinitas, vel votum, & huiusmodi. Quædam autem impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium inefficax ad solutionem debiti, & quia in voluntate nostra consistit debitum nobis relaxare: & ideò talia impedimẽta si sint cognita, matrimonium non tollunt, sed solùm quando ignorantia voluntarium excludit, & tale impedimentum est seruitus & impotẽtia coëundi, & quia etiam de se habent aliquam rationem impedimenti, ideò ponuntur specialia impedimenta præter errorem. non autẽ personæ variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem, quia persona alia subiutroducta non habet rationem impedimenti nisi ex intentione contrahentis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd libertas non impedit matrimonij actum, vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

¶ Ad sextum dicendum, quòd lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, quia leprosi debitum reddere possunt liberè, quamuis aliqua grauamina matrimonij inferant quantum ad secundos effectus, & ideò non impedit matrimoniũ sic vt seruitus.

ARTICVL. II.

¶ *Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod seruus matrimonium contrahere non possit sine consensu domini. Nullus enim potest alicui dare quod est alterius, siue consensu ipsius. sed seruus est res domini. ergo non potest contrahendo matrimonium dare potestatem corporis sui vxori sine consensu domini.

2 Præterea, Seruus tenetur domino suo obedire, sed domin' potest ei præcipere quod in matrimonium non consentiat. ergo sine consensu eius non potest matrimonium contrahere.

3 Præterea, Post contractum matrimonium seruus tenetur reddere debitum vxori etiam præcepto iuris diuini. sed eo tempore quo vxor debitum petit, potest dominus aliquod seruitium seruo imponere, quod facere non poterit, si carnali copulæ vacare velit. ergo si sine consensu domini posset seruus contrahere matrimonium, priuaretur dominus seruitio sibi debito sine culpa, quod esse non debet.

4 Præterea, Dominus potest vendere seruum suum in extraneas regiones quo vxor sua non poterit eum sequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidei periculum imminens: puta si vendatur infidelibus, vel etiam domino vxoris non permittente, si sit ancilla, & sic matrimonium dissoluetur, quod est inconueniens. ergo non potest seruus sine consensu domini matrimonium contrahere.

5 Præterea. Fauorabilior est obligatio, quia homo diuinis obsequiis se mancipat, quam illa quia homo se vxori subiicit. sed seruus sine consensu domini non potest religionem intrare. vel ad ordines promoueri. ergo multò minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

¶ SED

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ SED CONTRA, Galat. 4. In Christo Iesu non est seruus neque liber, ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis & seruis.

¶ Præterea, Seruitus est de iure positiuo, sed matrimonium de iure naturali & diuino, cum ergo ius positiuum non præiudicet iuri naturali aut diuino videtur quòd seruus absque domini cõsensu matrimonium contrahere possit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ius positiuum (vt dictum est) progreditur à iure naturali: & ideò seruitus quæ est de iure positiuo non potest præiudicare iis quæ sunt de iure naturali, sicut autem apetitus naturæ est ad operationem indiuidui: ita est ad conseruationem speciei per generationem. vnde sicut seruus non subditur domino, quin liberè possit commedere & dormire, & alia huiusmodi facere quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest: ita non subditur ei quantum ad hoc, quod non possit liberè matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut contradicente.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruus est res domini quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur, sed quantũ ad naturalia omnes sunt pares. vnde in iis quæ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri inuito domino sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ seruus domino suo tenetur obedire in iis quæ dominus licitè potest præcipere. sicut autem licitè non potest dominus præcipere seruo, quod non comedat vel dormiat, ita etiam nec quod à matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem qualiter: quilibet re sua vtatur: & ideò si dominus præcipiat seruo quod non contrahat matrimonium, seruus non tenetur domino obedire.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si seruus volente domino matrimonium contraxerit, tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis, & reddere debitum vxori, quia per hoc, q̃ dominus concessit vt matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia quæ matrimonium requiritur, Si autem matrimonium ignorante vel contradicente domino est cõtractum non tenetur reddere debitũ, sed potius domino obedire, si vtrũque esse non possit. sed tamen in his multa particularia considerari debent, sicut & in omnibus humanis actibus, scilicet periculum castitatis imminens vxori & impedimentum quod ex redditione debiti seruitio imperato generatur, & aliis huiusmodi: quibus omnibus ritè pensatis iudicari poterit, cui magis seruus obedire teneatur domino, vel vxori.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in tali casu dicitur q̃ dominus cogendus est, ne seruum vendat taliter, quod faciat onera matrimonij grauiora: præcipue cùm non desit facultas vbicunque seruum suum vendendi iusto pretio.

¶ Ad quintùm dicendum, quod propter religionem & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis, quantum ad totũ tempus, sed vir tenetur debitum reddere vxori nõ semper, sed congruis temporibus, & ideò non est simile. Et propterea, ille qui intrat religionem, & susceipit ordinem, obligat se ad aliqua opera quæ sunt naturalibus superadditis, in quibus dominus potestatem eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium. vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum seruitus in matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd seruitus matrimonio non possit superuenire, vt vir si se alteri in seruum vendat, Quia quod in fraudem & præiudicium alterius factum est, ratum non debet esse. sed vir qui se in seruum vendit facit hoc quandoque in fraudem matrimonij, & ad minus in detrimentum vxoris. ergo non debet valere talis venditio ad seruitutem inducendam.

2 Præterea, Duo fauorabiliora præiudicant vni non fauorabili. sed matrimonium & libertas sunt fauorabiliora, & repugnant seruituti quæ non est fauorabilis in iure. ergo talis seruitus debet penitus annullari.

3 Præterea, In matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur. sed vxor nõ potest se in ancillam dare, nolente marito, ergo nec vir nolente vxore.

4 Præterea, Illud quod impedit rei generationẽ in naturalibus, destruit etiam rem generatam, sed seruitus viri nesciente vxore impedit matrimonium contractum antequam fiat. ergo si posset matrimonio superuenire, destrueret matrimonium, quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Quilibet potest dare alteri q̃ suum est, sed vir est sui iuris, cum sit liber. ergo potest dare ius suũ alteri.

¶ Præterea, Seruus potest nolente domino vxorem ducere, vt dictum est. ergo eadem ratione vir potest se domino subiicere nolente vxore.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vir subditur vxori solum in iis quæ ad actum naturæ pertinent in quibus sunt æquales, ad quæ seruituris subiectio se non extendit. & ideò vir nolente vxore potest se altari in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur, quia nullum impedimentum matrimonio superueniens potest dissoluere ipsum: vt dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit. sed non potest alteri præiudicium generare: & ideò si vir in fraudem vxoris alteri det se in seruum ipse reportat damnum inæstimabile, bonum libertatis amittens sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonii requirit, non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd quantùm ad hoc q̃ seruitus matrimonio repugnat, matrimonium seruituti præiudicat: quia tunc seruus tenetur vxori debitũ reddere etiã nolente domino.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis in actu matrimoniali, & in iis quæ ad naturam spectant, ad paria vir & vxor iudicentur ad quæ conditio seruitutis se non extendit, tamen quantum ad dispensationem domus, & alia huiusmodi supperaddita, vir est caput vxoris, & debet corrigere eam: non autem econtrario, & ideò vxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ratio illa procedit de rebus corruptibilibus: in quibus etiam multa impediũt generationem, quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam. sed in rebus perpetuis potest impedimentum præstari, ne res talis esse incipiat, non autem vt esse desistat, sicut pater de anima rationali, & similiter etiam est de matrimonio quòd est perpetuum vinculum præsenti vita manente,

ARTIC. IIII.

¶ Vtrum filij debeant sequi conditionem patris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod filij debeant sequi conditionem patris, Quia denominatio fit à digniori, sed pater in generatione est dignior q̃ mater. ergo, &c.

2 Præterea, Essentia rei magis descedit à forma quàm à materia sed in generatione pater dat formam, mater materiam: vt dicitur 16. de Animalibus. ergo magis debet sequi proles patrem quam matrem.

3 Præterea, Illud præcipuè debet aliquid sequi cui magis assimilatur sed filius plus assimilatur patri quam matri, sicut & filia matri. ergo ad minus filius plus debet sequi patrem & filia matrem.

4 Præterea, In sacra Scriptura nõ computatur genealogia per mulieres, sed per viros. ergo proles magis sequitur patrem, quã matrem.

¶ SED CONTRA, Si quis seminat in terra aliena, fructus qui est sicut terra, respectu ex mentis. ergo &c.

¶ Præterea, In animalibus hoc videmus quæ ex diuersis speciebus nascuntur, q̃ partus magis sequitur matrem quàm patrem vnde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis assimilantur equabus, quam illi qui nascuntur ex asina & equo. ergo similiter debet esse in hominibus.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ secundũ leges ciuiles partus sequitur ventrem & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre cõplementũ formale, sed à matre substantia corporis seruitus autem corporalis: conditio est, seruus sit quasi instrumentum domini in operando. & ideò proles in libertate & seruitute sequitur matrẽ, sed in iis quæ pertinẽt ad dignitatẽ. secundum, q̃ est ex forma rei, sequitur patrẽ, sicut in honoribus & municipiis & hæreditate & aliis huiusmodi & huic etiam concordant Canones, & lex Moysi, vt patet Exod. 21. in quibusdam tamen terris quæ iure ciuili non reguntur partus sequitur deteriorem conditionẽ vt si sit pater seruus, quamuis mater si libera, erunt filij serui non tamen si post, peractum matrimonium pater seruum dedit nolente vxore, & similiter si sit econtrario. Si autem vterque sit seruilis conditionis & pertineant ad diuersos dominos tunc diuiduntur filios, si plures sint vel si vnus tantum vnus alteri recompensabit de pretio, & accipit prolem natam in sui seruitium tamen nõ est credibile q̃ talis consuetudo possit esse ita rationalis: sicut illud quod multorum sapientum diuturno consilio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur quod receptum est in recipiente per modum recipientis non per modum dantis. & ideò rationabile est quod semel receptum in muliere ad conditionem ipsius trahatur,

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quãuis patet sit dignius principum tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in iis quæ ad rationem speciei pertinent magis similatur filius patri q̃ matri sed materialibus cõditionibus magis debet similari matri q̃ patri: quia res habet à forma

à forma esse specificum, sed conditiones materiales à materia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius similatur patri ratione formæ, quam habet in suo complemento, sicut & pater. & ideò nõ est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ honor magis est ex patre quam ex matre ideò in genealogiis in Scripturis & secũdum communem consuetudinem magis nominantur filij à patre, quam à matre: tamen in iis quæ ad seruitutem spectant, magis matrem sequũtur.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA TERTIA,

de impedimento voti & ordinis: in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento voti & ordinis.

¶ Circa quòd quærũntur quatuor.

¶ Primò, vtrũ votum simplex matrimonium dirimat.

¶ Secundò, vtrùm votum solenne.

¶ Tertiò, vtrùm ordo matrimonium impediat.

¶ Quartò, vtrùm aliquis post matrimonium, sacrũm ordinem susciepere possit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

Vide 4. dist. 8. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. Fortius enim vinculum debiliori præiudicat. sed vinculum voti est fortius, quàm vinculum matrimonij, quia hoc fit homini, illud autem Deo. ergo vinculum voti præiudicat vinculo matrimonij.

2 Præterea, Præceptum Dei non est minus, quam præceptũ Ecclesiæ. sed præceptum Dei adeò obligat, quod si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur, sicut patet de illis qui matrimonium contrahunt in aliquo gradu consanguinitatis ab Ecclesia prohibito. ergo cum seruare votum sit præceptum diuinum, videtur quod qui contra votum diuinum matrimonium contrahit, quod ex hoc matrimonium sit dirimendum.

3 Præterea, In matrimonio potest homo vti carnali copula sine peccato, sed ille qui facit votum simplex castitatis nunquam potest carnaliter vxori cõmiscri sine peccato. ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio mediæ, constat quod ille qui post votum simplex continentiæ matrimonium cõtrahit, peccat mortaliter, quia secundum Hieronymum, virginitatem vouentibus non solum nubere, sed velle nubere damnabile est. sed contractus matrimonij non est contra votum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ. ergo quando primo quis carnaliter commiscetur vxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis vicibus, quia peccatum primò commissum non potest excusari à peccato sequenti.

4 Præterea, Vir & mulier in matrimonio debẽt esse pares, præcipuè quantùm ad carnalẽ copulam. sed ille qui votum simplex continentiæ facit, nunquàm potest petere debitum sine peccato, quia hoc est manifestè contra votum continentiæ, ad quem ex voto tenetur. ergo nec reddere potest sine peccato.

¶ SED CONTRA, est quòd Papa Clemens dicit, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, vt ex dictis patet. tamẽ debet lamentũ pœnitentiæ recõpensare pro continentia non seruata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per hoc res aliqua desinit esse in potestate alicuius. per quòd transit in dominium alterius. Promissio autem alicuius rei non transfert eam in dominium eius, cui promittitur. Et ideò non ex hoc ipso quod aliquis rem promittit aliquam, desinit res illa esse in potestate sua cum ergo in voto simplici non si nisi simplex promissio proprij corporis ad continentiam Deo seruandam facta post votũ simplex, adhuc remanet homo dominus sui corporis. & ideò potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentum matrimonij consistit, quod indissolubile est, & propter hoc votum simplex, quamuis impediat contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium post votum simplex continentiæ: tamen quia verus contractus est, nõ potest matrimonium propter hoc dirimi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod votum est fortius vinculum, quàm matrimonium, quantum ad id cui, & ad quod obligat: qua per matrimonium homo ligatur vxori ad redditionem debit, sed per votum Deo, ad continentiam: tamen quantùm ad modum ligãdi, matrimonium est fortius vinculũ quàm votum simplex, quia per matrimonium traditur actualiter vir in potestatem mulieris vel vxoris, non autem per votum simplex, vt dictum est. Potior autem est semper conditio possidentis. sed quantũ ad hoc simili modo obligat votũ simplex sicut sponsalia, vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimendo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos, non habet, in quantum est præceptum Dei vel Ecclesiæ, quod, dirimat matrimoniũ contrahendũ, sed inquantum facit q̃ cõsanguineæ corpus non possit transire in potestatem consanguinei. hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votum simplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio nõ sequitur, ponitur enim p̃ causa qui nõ est causa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui contrahit matrimonium per verba de præsenti post votũ simplex, non potest cognoscere vxorẽ suam sine peccato mortali quia adhuc restat sibi facultas implendi votũ continentiæ ante matrimonij cõsummatũ. sed postquàm matrimonij cõsummatũ est, est sibi iam factũ illiciti non reddere debitũ vxori exigenti ex culpa sua. & ideò ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex prædictis patet: tamẽ debet lamentũ pœnitentiæ recõpensare pro continentia non seruata.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quantum ad ea, in quibus non est factus impotens votum continentiæ seruare, adhuc post contractum matrimonium obligatur ad seruandum, propter quod mortua vxore tenetur toraliter continere. & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendum: ideò non potest petere debitum sine peccato, quamuis possit sine peccato reddere debitum exigenti postquam obligatus est ad hoc per carnalem copulam præcedentem. Hoc autem intelligendum est siue mulier expresse petat, siue interpretatiuè, vt quando mulier verecunda est: & vir sentit eius voluntatem de redditione debiti, tunc enim sine peccato reddere potest, & præcipuè si ei timet de periculo castitatis. Nec obstat quòd non sunt pares in matrimonij actu, quia quilibet potest hoc quod suum est abrenunciare, Quidam tamen dicunt quòd potest petere & reddere, nimis onerosum reddatur matrimonium vxori semper exigẽti expresse cum enim timetur de periculo castitatis, exigente vxore interpretatiuè reddere potest.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec votum solenne matrimonium dirimat iam contractum: quia sicut Decre. dicit, apud Deum nõ minus obligat votum simplex, quàm solenne, sed matrimonium acceptatione diuina stat & dirimitur. ergo cum votum simplex non dirimat matrimonium, nec votum solenne dirimere poterit.

2 Præterea, votum solenne non addit ita validum robur super votum simplex sicut iuramentum. sed votum simplex etiam iuramento superueniente non dirimit matrimonium contractum, ergo nec votum solenne.

3 Præterea, Votum solenne nihil habet quod non possit votum simplex habere: quia votum simplex posset habere scandalum eum possit esse in publico sicut & solenne. similiter & Ecclesia potest, & debet statuere q̃ votum simplex dirimat matrimoniũ iam contractũ, vt multa peccata vitẽtur. ergo qua ratione votũ simplex non dirimit matrimonium, nec votum solenne dirimere debet.

¶ SED CONTRA est, quòd ille qui facit votum solenne, contrahit matrimonium spirituale cum Deo, quod est multò dignius quam materiale matrimonium. sed materiale matrimoniũ prius contractum dirimit matrimonium post contractum. ergo & votum solenne.

¶ Præterea, Etiam probari potest per multas auctoritates, quæ ponuntur in litera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnes dicunt quòd sicut votum solenne impedit contrahendum, ita dirimit iam contractum. Quidam autem assignant pro causa scandalum, sed hoc nihil est, quia & simplex votum quandoque habet scandalum, cùm sit quandoque quodammodo publicum. Et prima indissolubilitas matrimonij est de veritate vitæ, quæ non est propter statutũ dimittenda. Et ideò alij dicunt quòd hoc est propter statutum Ecclesiæ. Sed hoc etiam non sufficit: quia secundum hoc Ecclesia posset etiam contrarium statuere, quòd non videtur verum. Et ideò dicendum est cũ aliis, quòd votum solenne ex sui natura habet, quòd dirimat matrimonium contractum, inquantũ per ipsum homo sui corporis amisit potestatẽ: se Deo ad perpetuam continentiã tradens, vt ex dictis patet: & ideò nõ potest seipsum tradere in potestatem vxoris, matrimonium contrahendo. Et quia matrimonium quod sequitur tale votum, nullũ est. & ideò tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod votum simplex quo ad Deum dicitur non minus obligare quàm solenne in iis quæ ad Deum spectant, sicut est separatio à Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangẽs votum simplex, sicut solenne, quamuis grauius sit peccatum frangere votum solenne, si cõparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus, sed quantùm ad matrimonium per quod homo homini obligatur, non oportet quòd sit æqualis generis obligationis etiã in genere, quia ad quædam obligat votum solẽne, & nõ simplex.

¶ Ad secundum dicendum, quod iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio quàm votum. sed votum solenne

Universidad de Deusto
Biblioteca

plus obligat quantùm ad modum obligandi, inquantùm actualiter tradit hoc, quòd promittitur, quod non fit per iuramentũ, & ideò non sequitur ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd votum solenne habet actualem exhibitionem proprij corporis, quam non habet votum simplex vt ex dictis patet: & ideò ratio ex insufficienti protedit.

ARTICVL. III.

¶Vtrum ordo impediat matrimonium.

Tho.4.dist. 37.q.1. artic.1.& seq.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non impediat matrimonium. Quia nihil impeditur nisi à suo cõtrario. sed ordo non est contrarius matrimonio, cùm vtrumque sit sacramentum. ergo non impedit ipsum.

2 Præterea, Idem ordo est apud nos & apud Ecclesiam Orientalem. sed apud Ecclesiam Orientalem non impedit matrimoniũ. ergo &c.

3 Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ. sed hoc præcipuè congruit significari in iis, qui sunt ministri Christi, scilicet ordinatis. ergo ordo matrimonium non impedit.

4 Præterea, Omnes ordines ad spiritualia ordinãtur. sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis. ergo si ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet, quod falsum est.

5 Præterea, Omnes ordinati possunt Ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt iuristę dicunt: tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falsum est, vt patet per Decre. Alexan. de cleri. coniugatis. & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.

¶SED CONTRA est quod Decre. dicit, quod qui in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse nouentur, eos vxores dimittere compellatis: quod nõ esset si esset verum matrimonium.

¶Præterea, Nullus vouens continentiam potest matrimonium contrahere. sed quidam ordines sunt, qui habent vorum continentiæ annexum, vt ex litera patet. ergo talis ordo matrimoniũ impedit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ordo sacer de sui ratione habet ex quadam congruentia quòd matrimonium impedire debeat, quia in sacris ordinibus constituti sacra vasa & sacramenta tractant: & ideò decens est vt munditiam corpotalem per continentiam seruent. Sed quòd impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quàm apud Græcos: quia apud Græcos impedit matrimonium contrahendum solùm ex vi ordinis. sed apud Latinos impedit ex vi ordinis, & vlteriùs ex voto continentiæ, quòd est ordinibus sacris annexum, quod etiã si quis verbo tenus nõ emittat ex hoc ipso quòd ordinem suscipit, secundum ritum Occidentalis Ecclesiæ intelligitur emisisse: & ideò apud Græcos, & alios Orientales sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, non tamen matrimonij prius contracti vsum. possunt enim matrimonio prius contracto vti, quamuis non possint matrimonium denuo contrahere. sed apud Occidentalem Ecclesiam impedit matrimonium & matrimonij vsum, nisi forte ignorante, aut cõtradicente vxore vir ordinem sacrum susceperit, quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodo autem ordines sacri distinguuntur à non sacris, nunc & in primitiua Ecclesia dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ordo sacer non habet contrarietatem ad matrimonium, inquantùm sacramentum, habet tamen repugnantiam quandam ad ipsum rationem actus sui, qui spirituales actus impedit.

¶Ad secundum dicendum, quòd obiectio procedit ex falsis. Ordo enim vbique habet votum annexum.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui sunt in sacris ordinibus, significant Christum nobilioribus actibus prout ex dictis in tractatu de ordine patet, quàm illi qui sunt matrimonio coniuncti: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd illi qui sunt in minoribus ordinibus constituti, ex vi ordinis nõ prohibentur matrimoniũ contrahere: quia quamuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia non tamen immediatè habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus. sed secundum statum Occidentalis ecclesiæ matrimonij vsus exequutionẽ nõ ordinis sacri impedit propter seruandam maiorem honestatẽ in officiis ecclesiæ. & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad exequtionem ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet ideò hoc apud Latinos clericis vxoratis aufertur. Et per hoc patet solutio ad vltimum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum, ordo sacer matrimonio posit superuenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia fortius præuincat minus fortis. sed fortius est vinculum spirituale quàm corporale. ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur vxori, vt non possit debitum exigere. cum ordo sit vinculum spirituale, & matrimonium corporales: & sic videtur quod non possit aliquis ordinem sacrum suscipere potest matrimonium consummatum.

2 Præterea, Post matrimoniũ consummatum vnus coniugum sine consensu alterius non potest continentiã vouere: sed ordo sacer habet continentiam annexam. ergo si vir ordinem sacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere, viuente viro.

3 Præterea, Etiam ad tempus non potest vir vacare orationi sine cõsensu vxoris, vt habetur primæ ad Corinthios 7. sed apud Orientales illi qui sunt in sacris cõstituti, tenẽtur ad cõtinentiã tempore, quo exequuntur officium. ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu vxoris, & multò minus Latini.

4 Præterea, Vir & vxor ad paria iudicãtur, sed sacerdos Græcus defuncta vxore sua, non potest alteram ducere. ergo nec vxor defuncto viro, sed non potest sibi auferri facultas nubendi post mortem per viri actum. ergo vir non potest suscipere ordines post matrimonium.

5 Præterea, Matrimonium quantùm opponitur ordini, tantùm contrario. sed ordo præcedens impedit matrimonium sequens ergo, &c.

¶SED CONTRA, Religiosi tenetur ad continentiam, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus. sed post matrimonium potest aliquis religionem intrare, defuncta vel consentiente vxore, ergo & ordinem suscipere.

¶Præterea, Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium ergo & seruus Dei per susceptionem ordinis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium, non impedit ordinis susceptionem: quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat etiam reclamante vxore, nihilominus character ordinis suscipit sed executione ordinis caret. Si autem volente vxore, vel ipsa defuncta recipit ordinem & executionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ vinculum ordinis soluit vinculũ matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnãtiam ad matrimonium ex parte eius qui suscipit ordinem, quia non potest petere debitum, nec vxor ei tenetur reddere, non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur vxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.

¶Ad secundum dicendum, q̃ si vxor, sciat, & de eius consensu vir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiã vouere: non tamen tenetur religionem intrare, si sibi non timeat de periculo castitatis propter hoc quòd vir eius solenne votum emisit. Secus autem esset si emisisset votum simplex. Si autem sine eius consensu susceperit non tenetur, quia ex hoc sibi nullũ præiudicium generatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut probabiliùs videtur quamuis quidam contrarium dixerunt, quòd etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorũ: quia ad minus tempore ministerij sui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si eis contradicentibus aut ignorantibus viri ordines susceperunt.

¶Ad quartum dicendum, q̃ sicut dicitur, eo ipso q̃ mulier consentit apud Græcos q̃ vir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc quòd ipsa in perpetuum alteri non nubat, quia significatio matrimonij non seruaretur quæ in matrimonio sacerdotis præcipuè exigitur: si autem sine consensu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri.

¶Ad quintum dicendum, q̃ matrimonium habet pro causa veri consensum, non autem ordo, sed habet causam sacramentalem determinatam à Deo, & ideò matrimonium potest impedire ex ordine præcedente, quòd non sit verum matrimonium: non autem ordo ex matrimonio, quòd nõ sit verus ordo, quia sacramẽtorũ virtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAQUARTA, *De impedimento consanguinitatis in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de impedimento cõsanguinitatis.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Et primò, vtrum consanguinitas conuenientes à quibusdam definiatur.

¶Secundò, vtrum cõueniẽter distinguatur per gradus & lineas.

¶Tertiò, vtrum de iure naturali matrimoniũ impediatur secundum aliquos gradus.

¶Quartò, vtrum gradus impedientes matrimonium possint per statutum ecclesiæ determinari.

ARTIC.

ARTICVLVS I.

¶Vtrũ definitio consanguinitatis sit competens.

Tho.4.dist. 40.q.vnic. artic.1.& seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd definitio consanguinitatis quam quidam ponũt, sit competens scilicet, Consanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Omnes enim homines ab eodem stipite carnali propagatione descendunt: scilicet ab Adam. si ergo recta esset prædicta definitio cõsanguinitatis, omnes homines essent adinuicem consanguinei, quòd falsum est.

2 Præterea, Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicẽ conuenientium, quia vinculum vnit. sed eorum qui descendunt ab vno stipite, non est maior conuenientia ad inuicem, quàm aliorum hominum, cùm conueniãt specie, & differant numero, sicut & alij homines. ergo consanguinitas non est aliquod vinculum.

3 Præterea, Carnalis propagatio fit de superfluo alimenti. sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus comestis, cum quibus in substantia conuenit, quàm cũ eo qui comedit: cùm ergo non nascatur aliquod vinculum consanguinitatis eius qui ex semine nascitur ad res comestas, nec ad generantem ex generali propagatione nascetur aliquod propinquitatis vinculum.

4 Præterea, Genesis 18. Labam dicit ad Iacob, Os meum & caro mea es, ratione cognationis quæ erat inter eos. ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm consanguinitas.

5 Præterea, Carnalis propagatio est cõmunis hominibus & animalibus. sed in animalibus non contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum. ergo nec in hominibus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum, octauo Ethicorum, Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit: quia amicitia ligatio siue vnio quædam est. ideò cõmunicatio, quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur. & ideò secundum quamlibet communicationem denominãtur aliqui quasi colligati adinuicem, sicut dicuntur conciues, qui habent politicam communicationem adinuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negotio & eodem modo qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur cõsanguinei: & ideò in prædicta definitione ponitur quasi consanguinitatis genus vinculum, quasi subiectum, personæ descendentes ab vno stipite, quarum est huiusmodi vinculum quasi principium carnalis propagatio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur secundum eandem perfectionem in instrumento, secũdum quàm est in principali agente. & quia omne mouens motum est instrumentum, inde est quod virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta, tandem deficit & pernenit ad aliquid quod est motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solùm, quantùm ad id quod est speciei, sed etiam quantum ad id quod est indiuidui, ratione cuius filius assimilatur patri etiam in accidentalibus, & non solùm in natura speciei. nec tamen indiuidualis virtus patris ita perfectè in filio est, sicut erat in patre, & adhuc in nepote minùs, & sic deinceps debilitatur. & indè est q̃ virt'illa quãdoque deficit, vt vltra procedere non possit. & quia cõsanguinitas est inquantùm multi communicãt in tali virtute, ex vno in multos per propagationẽ inducta, paulatim se consanguinitas ditimit, vt Isidorus dicit. & ideò non oportet accipere stipitem remotum in distinctione cõsanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd iam patet ex prædictis, quòd non solùm conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiã in virtute propria ipsius indiuidui ex vno in multos traducta: ex qua contingit quandoque, quòd filius assimilatur non solum patri, sed auo vel remotis parentibus, vt dicitur libro 8. de Animalibus.

¶Ad tertium dicendum, quòd conuenientia magis attenditur secundum formam, secundum quam aliquid est actus, quàm secundum materiam, secundum quam aliquid est in potentia, quod patet in hoc quod carbo magis conuenit cum igne, quàm cum arbore, vnde absciss̃us est. Et similiter alimentum iam conuersum in speciem nutriti, per virtutem nutritiuam magis conuenit cum ipso nutrito, quàm cum illa re vnde sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant quod tota natura ei est materia, & quòd formæ omnes sunt accidentia, quod falsum est.

¶Ad quintum dicendum, quòd illud quod proximè conuertitur in semen, est sanguis: vt probatur 15. de Animalibus. & propter hoc vinculum quod propagatione contrahitur carnaliter, conuenientiùs dicitur consanguinitas, quàm carnalitas: & quòd aliquando vnus sanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est inquantum sanguis, qui in semen viri aut in menstruum conuentitur est potentia, caro, & os.

¶Ad quintum dicendum, quòd quidem dicunt quòd ideò consanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali propagatione, & tamen nõ inter alia animalia: quia quicquid est de veritate humanæ naturæ in omnibus hominibus fuit in primo parente, quod non est de aliis animalibus: sed secundum hoc consanguinitas matrimonij nunquam dirimi potest. Prædicta autem positio in secundo libro, distinctione 20. improbata est. Vnde dicendum, quòd hoc ideò contingit, quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ vnitatem propter purgationem multorum ex vno parente proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum conuenienter consanguinitas designatur per gradus vel lineas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas inconuenienter, distinguatur per lineas, & gradus. Dicitur enim linea consanguinitatis esse eodem colectio personarum consanguinitate coniunctarum ab ordinatæ stipite descendentium, diuersos continens gradus: sed nihil est aliud consanguinitas, quàm collectio talium personarum, ergo linea consanguinitatis est idem quòd cosanguinitas nihil autem debet distingui per seipsum. ergo consanguinitas, non conuenienter per lineas distinguitur.

2 Præterea, Illud secundum quòd diuiditur aliquid commune, non potest poni in definitione communis. sed descensus ponitur in definitione prædicta consanguinitatis. consanguinitas ergo non potest diuidi per lineam ascendentium, descendentium, & transuersalium.

3 Præterea, Definitio lineæ est, quòd sit inter duo puncta: sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradũ. ergo vna linea habet tantũ vnum gradum, & ita eadem ratione videtur, quod nõ debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas & per gradus.

4 Præterea, Gradus definitur esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quanta distantia personæ inter se differũt: sed cùm consanguinitas sit propinquitas quædam, distantia personarum consanguinitati opponitur magis quam sit eius pars. ergo per gradus consanguinitas distinguinon potest.

5 Præterea, Si consanguinitas per gradus distinguitur & cognoscitur, oportet quod illi qui sunt in eodem gradũ, sint æqualiter consanguinei: sed hoc falsum est, quia propatruus & eiusdem pronepos sunt in eodem gradu: non tamen sunt æqualiter consanguinei: vt Decre. dicit. ergo consanguinitas non rectè distinguitur per gradus.

6 Præterea, In rebus ordinatis quodlibet additum alteri, facit alium gradum, sicut quælibet vnitas addita, facit aliam speciem numeri. sed persona addita personæ, non semper facit gradum alium consanguinitatis, quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patrus qui adiungitur. ergo non rectè per gradus consanguinitas distinguitur.

7 Præterea, Inter duos propinquos semper est eadem consanguinitatis propinquitas, quia æqualiter distat vnum extremorũ ab alio, & econtrà, sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraque parte, cùm quandoque vnus propinquus sit in tertio, & alius in quarto gradu, ergo consanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.

¶RESPONDEO dicendum, quòd consanguinitas est quædam propinquitas in naturali communicatione fundata secundum actum generationis, qua natura propagatur. Vnde secundum Philosophum 8. Eth. ista communicatio est triplex. Vna secundum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est cõsanguinitas patris ad filium. Vnde dicit quòd parentes diligunt filios vt suipsius aliquid existentes. Alia est secundum habitudinem principiati ad principium, & hæc est filij ad patrem: Vnde dicit quòd filij diligunt parentes vt ab illis existentes. Tertia est secundum habitudinem eorum, quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse ibidem dicit: & quia punctus motus lineam facit. & propagatione quodãmodo patet descendit in filium: ideo secundũ tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis sumuntur, scilicet linea descendentium secundum primã habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propagationis motus nõ quiescit in vno termino, sed vltra progreditur, ideò contingit q̃ patris est accipere patrem, & filiũ, & sic deinceps. & secundum hos diuersos progressus diuersi gradus in linea inueniuntur. & quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse vbi non est propinquitas: & ideò identitas & nimia distantia, gradum consanguinitatis tollunt, quia nullus est sibi ipsi propinquus, sicut nec aliquis similis. & propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed cõparata alicui personæ, gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratio computandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gradus in diuersis lineis. Gradus enim cũ cõsanguinitatis in linea ascendentiũ & descendentium contrahitur ex hoc quòd vna persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus consideratur: & ideò secundum computationem canonicam & legalem persona quæ primò in progressu occurrit, vel ascẽdẽdo, vel descendendo, distat ab aliquo: puta à Petro in primo gradu, vt pater & filius. quæ autem secundo vtrique occurrit, distat in secũdo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps. Sed consanguinitas, quę est eorum qui sunt in linea transuersali, contrahitur non ex hoc quòd vnus ex alio propagatur, sed quia vterque propagatur ex vno: & ideò debet gradus consanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad vnũ principium ex quo propagantur. & secundum hoc est diuersa computatio canonica & legalis, quia legalis computatio attendit descensum à communi radice ex vtraque parte sed canonica tãtùm ex altera, ex illa scilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secõdum legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinẽt sibi in secundo gradu, quia vterque à radice communi distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant à se inuicem in quartò. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu, quia neuter eorum distat à radice cõmuni nisi per vnum gradũ: sed filius vnius fratrũ distat ab altero fratre in secundo gradu, quia tantum distant à communi radice & ideò secundum computationem canonicam quoto gradu distat quis ab aliquo gradu superiori, toto distat à quolibet descendentium ab ipso, & nunquam minus. quia propter quod vnumquodque, & illud magis. Vnde & si alij descendentes à communi principio conueniunt cum aliquo ratione principij communis non possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte, quàm sit primum principium ei propinquũ. Aliquãdo tamen plus distat aliquis ab aliquo descendẽdo à cõmuni principio, quàm distet ipse à principio, quia ille fortè plus distat à communi principio, quàm ipse. & secundum remotiorem distãtiam oportet consanguinitatem computari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falsis. Cõsanguinitas enim non est collectio, sed relatio quædam aliquarum personarum adinuicem quartũ collectio lineam consanguinitatis ad inuicem facit.

¶Ad secundum dicendum, quòd descensus cõmuniter sumptus attenditur secundum quamlibet consanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio, ex qua vinculum cõsanguinitatis trahitur, descensus quidam est, sed descẽsus talis, scilicet à persona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentium facit.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd linea dupliciter accipi potest. Aliquando propriè pro ipsa dimensione, quæ est prima pars quantitatis continuæ. & sic linea recta continet tantum duo puncta in actu, quæ terminant ipsam, sed in potentia infinita, quorum quolibet signato in actu linea diuiditur, & fiunt duæ lineæ. Aliquando verò linea sumitur pro his qui linealiter disponũtur. & secundum hoc assignatur in numeris linea & figura, prout vnitas posit vnitatem ponitur in aliquo numero: & sic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea. & similiter est de linea cõsanguinitatis. vnde vna linea continet plures gradus.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut similitudo non potest esse, vbi non est aliqua diuersitas, ita propinquitas non est vbi non est aliqua distantia: & ideò distantia quælibet non opponitur cõsanguinitati, sed talis distantia, quæ consanguinitatis propinquitatem excludit.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut albedo dicitur maior dupliciter. Vno modo ex intentione ipsius qualitatis. Alio modo ex quantitate superficiei: & ita consanguinitas dicitur maior vel minor, vno modo intensiuè ex ipsa natura consanguinitatis: alio modo quasi dimensiuè. & sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis, inter quas cõsanguinitatis propagatio procedit. & hoc secundo modo gradus consanguinitatis distinguitur: & ideò contingit quòd aliquorum duorum, qui sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu alicuius personæ, vnus est sibi magis consanguineus, quàm alius, considerando primam quantitatem consanguinitatis, sicut pater & frater attinent alicui in primo gradu consanguinitatis, quia ex neutra parte, incidit alia persona media. Sed tamẽ intensiuè loquendo, magis attinet alicui personæ pater suus, quam frater, quia frater non attinet ei, nisi quantùm est ex eodem patre. & ideò quantò est aliquis propinquior communi principio, à quo consanguinitas descendit, tanto est magis consanguineus, quamuis non sit propinquior gradu. & secundum hoc proprius est magis consanguineus alicui, quàm pronepos eius, quamuis sint in eodem gradu.

¶Ad sextum dicendum, quòd quamuis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterque distat vno gradu ab auo: tamen respectu eius, cuius consanguinitas quæritur, non sunt in eodem gradu, quia pater est in primo gradu: patruus autem non potest esse propinquior, quam in secundo, in quo est auus.

¶Ad septimum dicendum, quòd semper personæ in æquali numero graduũ distant à se inuicem, quãuis quandoque nõ æquali numero graduũ distent à communi principio, vt ex dictis patet.

ARTICVL. III.

¶Virum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior viro, quàm Eua fuit Adæ, de qua dixit Genes. secundo. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea, sed Eua fuit mulier coniuncta Adæ. ergo consanguinitas nulla, quantum est de lege naturæ, matrimonium impedit.

2 Præterea, lex naturalis eadẽ est apud omnes. sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta cõsanguinitate à matrimonio excluditur. ergo consanguinitas, quantum est de lege naturæ, matrimonium non impedit.

3 Præterea, Ius naturale est quo natura omnia animalia docuit, vt dicitur in principio Digestorum. sed animalia bruta etiam cum matre coeunt. ergo non est de lege naturæ, quòd aliqua persona à matrimonio propter consanguinitatem repellatur.

4 Præterea, Nihil impedit matrimonium, quòd non cõtrariatur alicui bono matrimonij. sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij. ergo non impedit ipsum.

5 Præterea, Eorum quæ sunt magis propinqua, & similia, melior & firmior est coniunctio. sed matrimonium quædam cõiunctio est. cùm ergo consanguinitas sit propinquitas quædam, matrimonium non impedit. sed magis vnit.

¶SED CONTRA. Illud quòd impedit bonum prolis, etiam matrimonium impedit secundum legem naturæ. sed consanguinitas impedit bonũ prolis: quia, vt ex verbis Gregor. habetur experimento dicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere. ergo consanguinitas secundum legem naturæ matrimonium impedit.

¶ Præterea, Illud quod habet natura humana in prima sui cõditione: est de lege naturæ. sed à prima sui conditione hoc habuit humana natura, quòd pater & mater à matrimonio excluderentur: quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ, quod nõ potest intelligi quãtum ad cohabitationem, & sic oportet quòd intelligatur quantum ad matrimonij coniunctionem. ergo consanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio aliquid contra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis, ad quem est ordinatum: finis autem matrimonij per se & primò est bonum prolis, quod quidem per aliquam consanguinitatem, scilicet inter patrem & filiam, vel filium & matrem impeditur, non quidem totaliter quia filia ex semine patris potest prolem suscipere, & simul eum patre, nutrire & instruere, in quibus bonum prolis consistit sed nõ vt conuenienti modo fiat. Inordinatum enim est quòd filia patri per matrimonium iungatur in sociam causa generandæ prolis & educandæ, quàm oportet per omnia patri esse subiectam, velut ex eo procedentem. & ideò de lege naturali est, vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiam mater quam pater. quia magis reuerẽtiæ quæ debetur parẽtibus, derogatur, si filius matrem, quàm si pater filiam duxit in vxorem, cùm vxor vito aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius, per se est concupiscentiæ repressio, cui deperiret si quælibet consanguinea posset in matrimonium duci: quia magnus cõcupiscentiæ aditus præberetur, nisi inter personas quas oportet in eadem domo conuersari, esset carnalis copula interdicta. & ideò lex diuina non solùm patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiam alias coniunctas personas, quas oportet simul conuersari, & quæ debent inuicem alterius altera pudicitiam custodire: & hanc causam assignat diuina lex dicens, Ne reueles turpitudinem talis vel talis, quia turpitudo tua est. Sed accidens finis matrimonij est confœderatio hominum & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos vxoris sicut ad suos se habet. & ideò huic multiplicationi amicitiæ præindicium fieret, si aliquis consanguinitate coniunctam vxorẽ duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimonium nulla acciperet ideò secundum leges humanas & statuta Ecclesiæ plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis patet, quòd consanguinitas quantùm ad aliquas personas impedit matrimonium de iure naturali, quantum ad aliquas de iure diuino, & quantum ad aliquas de iure per hominẽs institutum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Eua quamuis ex Adam prodiit, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo per modũ illum quo vir natus est generare sibi simile in specie sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnus æquus, sicut facta est Eua. Et ideò nõ est tanta naturalis cõuenientia Euæ ad Adam sicut filiæ ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd non procedit: ex lege naturali quòd aliqui barbari parentibus carnaliter cõmiscentur, sed ex concupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis offuscauit.

¶Ad tertium dicendum, quòd coniunctio maris & fœminæ dicitur esse de iure naturali, quia natura hoc animalia docuit: sed hanc cõiunctionem diuersa animalia diuersimodè docuit secundum diuersas earum conditiones. commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerentiæ, qua eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filiis, prouidendi, ita indidit reuerentiam filiis ad parentes. nulli autem generi animalium indidit solicitudinẽ filiorum aut reuerentiã parentum in omne tẽpus nisi hominis: aliis autem animalibus plus & minus necessarij sunt vel filij parentibus, vel parentes filiis. Vnde etiam inquibusdam animalibus abhorret. si ius cognoscere matrẽ carnaliter, quandiu manet apud ipsam quod est cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipsam, vt recitat Philosophus in 8. de Animalibus, de camelo & equo & quia omnes honesti mores animalium in hominibus cõgregati sunt naturaliter, & perfectius quã in aliis: & propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere non solum matrem, sed etiam filiam, quod est adhuc minus contra naturam, vt dictum est & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis non contrahitur consanguinitas sicut in hominibus, & ideò non est similis ratio.

¶Ad quartum dicendum, quòd iam patet ex dictis quomodo consanguinitas coniugum bono matrimonij contrariatur: vnde ratio procedit ex falsis.

¶Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens duarum vnionum vnam abalterà impediri, sicut vbi est identitas non est similitudo. & similiter consanguinitatis vinculum potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVL. IIII.

¶Virum consanguinitas gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab Ecclesia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerunt taxari ab Ecclesia vsque ad quartum gradum. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non separet. sed illos qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum, Deus coniunxit: non enim diuina Lege eis coniunctio prohibetur. ergo nec debent humano statuto separari.

2 Præterea, Matrimonium est sacramentũ, sicut baptismus. sed non posset ex statuto Ecclesiæ fieri, quòd ille qui ad baptismũ accedit, non acciperet characterem baptismalem, si ex iure diuino eius capax sit. ergo nec Ecclesiæ statutum facere potest quòd matrimonium non sit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

3 Præterea, Ius positiuũ nõ potest ea quæ sunt naturalia removere vel ampliare. sed consanguinitas est naturale vinculum, quod quantum est de se, natum est matrimonium impedire. ergo Ecclesia non potest aliquo statuto facere, quòd aliqui possint matrimonialiter, coniungi vel non coniungi, sicut non potest facere quod sint consanguinei, vel non consanguinei.

4 Præterea, Statutum iuris positiui debet aliquam rationalem causam assignare vel habere, quia secũdum causam rationalem, quã habet à iure naturali procedit. sed causæ quæ assignantur de matrimonio graduum omninò videntur irrationabiles, cùm nullam habeant habitudinem ad causata: sicut quod consanguinitas prohibeatur vsque ad quartum gradum propter quatuor elementa, vsque ad sextum propter sex ætates mundi, vsque ad septimum propter septem dies, quibus tempus omne agitur ergo videtur quod talis prohibitio nullum vigorum habeat.

5 Præterea, Vbi est eadem causa, debet esse idẽ effectus. sed causa quare consanguinitas impedit matrimonium, est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis patet, quæ omni tempore necessaria æqualiter sunt. ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus consanguinitatis matrimonium impedire, quod non est verum, cùm modo vsque ad quartum antiquitùs vsque ad septimum gradum matrimonium consanguinitas impedierit.

6 Præterea, Vna & eadem coniunctio non potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri. sed hoc contingeret, si Ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus matrimonium, sicut si aliqui in quinto gradu, quando prohibitus fuit, coniuncti fuissent, talis coniunctio stuprum esset, sed postmodum eandem coniunctionem ecclesiastica prohibitione reuocante matrimonium esset. Et eodem modo posset accidere, si aliqui gradus concessi possent postmodum ab Ecclesia interdici. ergo videtur quod potestas Ecclesiæ non se extendat ad hoc.

7 Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum. sed secundum ius diuinum, quod in lege veteri continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum in sursum & deorsum, quia in veteri Lege aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororem patris sui, non tamen filiam fratris. ergo nec modo debet prohibitio de nepotibus & patruis manere.

¶SED CONTRA est quòd Dominus dicit Discipulis, Qui vos audit, me audit. ergo præceptum Ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptũ Dei. sed Ecclesia quandoque prohibuit, & quandoque concessit aliquos gradus, quos Lex vetus non prohibuit ergo illi gradus matrimonium impediunt.

¶Præterea, Sicut olim matrimonia Gentilium dispensabantur per leges ciuiles, ita nũc per statuta Ecclesiæ. sed olim lex ciuilis determinabat gradus cõsanguinitatis, qui matrimonium impediũt, & qui non. ergo & modo potest hoc fieri per Ecclesiæ statutum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimonium impedisse. In principio enim humani generis solus pater & mater à matrimonio repellebantur, eo quod tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere. vnde non erant remouendæ nisi illæ personæ quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantum ad finem matrimonij principalem, qui est bonum prolis, vt dictum est. postmodum autem multiplicato genere humano per legem Moysi, plures personæ sunt exceptæ, quæ iam concupiscentiam reprimere ineipiebat. vnde, vt dicit Rabbi Moyses omnes illæ personæ exceptæ sunt à matrimonio, quæ in vna familia cohabitare soleant, quia si inter eos carnalis copula esse posset, maximum incendium libidini præstaretur. sed alios consanguinitatis gradus Lex vetus permisit, imò quodammodo præcepit, vt scilicet de cognatione sua vnusquisque vxorem acciperet, ne successionem confusio esset, quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabatur. Sed postmodum in lege nouæ, quæ est lex Spiritus & amoris plures gradus consanguinitatis sunt prohibiti, quia iam per spiritualẽ gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiam magis à carnalibus retrahantur spiritualibus vacantes, vt amor amplius diffundatur. ideò antiquitus vsque ad remotiores gradus consanguinitatis matrimonium impediebatur, vt ad piures per consanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vsque ad septimum gradum: tum quia vltra hoc non de facili remanebat communis radicis memoria, tum quia septiformis Spiritus sancti gratiæ congruebat. Sed postmodum circa hæc vltima tempora restrictum est Ecclesiæ interdictum vsque ad quartum gradũ, quia vltra inutile & periculosum erat gradus consanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores consanguineos quasi nullum fœdus maioris amicitiæ quam ad extraneos habebatur charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autem quia concupiscentia & negligẽtia prævalente, numerosam consanguineorum multitudinẽ homines non satis obseruabant. & sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remotorum graduum prohibitione. Satis etiam conuenienter vsque ad quartum gradum dicta prohibitio est restricta. tum quia vsque ad quartam generationẽ homines viuere consueuerant, vt sic non possit consanguinitatis memoria abolere. Vnde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum visitaturus in filiis comminatur, tũ quia in qualibet generatione noua mixtio sanguinis, cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno & quantum misceatur alteri, tantum redditur à primo, & quia elementa sunt quatuor, quorũ quodlibet tantò facilius est missibile, quanto est magis subtile: ideò in prima commixtione euanescit sanguinis identitas quantum ad primum elementum quod est subtilissimum in secunda quãtum ad secundum, in tertia quantum ad tertium, in quarta quantum ad quartum. & sic conuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Deus non coniungit illos qui coniunguntur contra diuinum præceptum ita nec coniungit illos qui coniũguntur cõtra Ecclesiæ præceptum, quod habet tantam obligationem sicut & diuinum præceptum.

¶Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam est in officium. & ideò magis subiacet ordinationi ministrorum Ecclesiæ quã baptismus, qui est sacramentum, tantum quia sicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus & officia spiritualia lege Ecclesiæ.

¶Ad tertium dicendum, quod quamuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale, quòd consangui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitas carnalem copulam impediat, nisi secundum aliquem gradum vt dictum est. & ideò Ecclesia suo statuto non facit quod aliqui sint consanguinei, sed facit quòd carnalis copula sit licita vel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

¶Ad quartum dicendum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quàm per modum causæ & necessitatis.

¶Ad quintum dicendum, quòd non est eadem causa secundum diuersa tẽpora gradus consanguinitatis prohibendi. vnde quod alio tempore viliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

¶Ad sextum dicendum, quòd statutum non imponit modum præteritis & futuris. Vnde si modo prohiberetur vnius gradus, qui nunc est concessus, illi qui sunt in quinto gradu coniuncti, non essent separandi. Nullũ enim impedimentum matrimonio superueniens, ipsum potest dirimere, & sic coniũctio quæ prius fuit matrimonium, non efficeretur per statutũ Ecclesiæ stuprum. Et similiter si aliquis gradus concederetur qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto Ecclesiæ ratione primi cõtractus, quia possent separari si vellẽt, sed tamen possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

¶Ad septimum dicendum, quòd in gradibus consanguinitatis prohibentis Ecclesia præcipuè obseruat rationẽ amoris. & quia non est minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, sed etiam maior quantò propinquior est patri filius, quàm filio pater, vt dicitur in 8. Ethic. propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis & nepotibus. Sed Lex vetus in personis prohibendis attendit præcipuè cohabitationem contra concupiscentiam prohibens illas personas, ad quas facilior pateres accessus propter mutuam cohabitationem. Magis autem consueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia est idem quasi cum patre, cum sit aliquid eius. sed soror non est hoc modo idem cum fratre, cùm non sit aliquid eius. sed magis in eodem nascitur, & ideò non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAQVINTA. *De impedimento affinitatis, in vndecim articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimento affinitatis.

¶Circa quod quæruntur vndecim.

¶Primò, vtrùm affinitas ex matrimonio causetur.

¶Secundò, vtrùm maneat post mortem viri aut vxoris.

¶Tertiò, vtrùm causetur ex illicito concubitu.

¶Quartò, vtrùm ex sponsalibus.

¶Quintò, vtrùm affinitas sit causa affinitatis.

¶Sextò, vtrùm affinitas mattimonium impediat.

¶Septimò, vtrùm affinitas habeat per seipsum gradus.

¶Octauò, vtrùm gradus eius extendantur sicut gradus consanguinitatis.

¶Nonò, vtrùm matrimonium, quod est in consanguineos & affines, semper sit dirimendum per diuortium.

¶Decimò, vtrùm ad ditimendum tale matrimonium sit procedendum per viam accusationis.

¶Vndecimò, vtrùm in tali causa sit procedendum per testes.

ARTICVL. I.

¶Vtrum ex matrimonio consanguinei affinitas causetur

Tho. 4. dist. 41. q. vni ca. arti. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex matrimonio consanguinei affinitas non causetur, quia propter quod vnumquodque, & illud magis. sed mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de consanguinitate viri. cùm ergo non fiat viro affinis, nec alicui consanguineorũ affinis erit.

2 Præterea, Eorũ quæ sunt abinuicẽ separata, si vni alicui cõiungitur, non oportet propter hoc quòd sit alteri coniunctum. sed consanguinei iam sunt abinuicem separati, ergo nõ oportet quòd si aliqua mulier cõiungatur alicui viro, quòd propter hoc coniungatur consanguineis eius omnibus.

3 Præterea, Relationes ex aliquibus vnitionibus innascuntur, sed nulla vnitio fit in cõsanguineis viri per hoc quod ille duxit vxorem. ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

¶SED CONTRA, Vir & vxor efficiuntur vna caro, si ergo vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eisdem.

¶Præterea. Hoc patet per auctoritates in litera adductas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd amicitia quædam naturalis in communicatione naturali fundatur, naturalis autem cõmunicatio est duobus modis secundum Philosophum 8. Ethic. Vno modo per carnis propagationem: alio modo per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipse ibidem dicit, quòd amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis propagationem quoddam vinculum naturalis amicitiæ facit: ita si coniungatur per carnalem copulam sed in hoc differt quòd persona coniuncta alicui per carnis propagationẽ, sicut filius patri, sit particeps eiusdem radicis communis & sanguinis, vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniũgebatur, scilicet consanguinitate, quamuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam à radice, sed persona coniuncta per carnalem copulam, non sit particeps eiusdem radicis, sed quasi extrinsecus adiuncta: & ideò ex hoc efficitur aliud gen' vinculi, quod affinitas dicitur, & hoc est quod in versũ dicitur.

Mutat nupta generata gradum.

Quia persona, scilicet generata, fit in eodem genere attinentiæ, sed alio gradu: per carnalem verò copulam fit in alio genere.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd quamuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper quòd nomen idem effectui & causæ conueniat. quia quandóque illud quod est in effectu, inuenitur in causa non eodem modo, sed altiori: & ideò non conuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationem, sicut patet in omnibus causis æquiuocè agentibus. & hoc modo coniunctio viri & vxoris est potior, quam coniunctio vxoris ad consanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimonium quod est vnitas quædam, sicut homo est sibiipsi idem, non consanguineus.

¶Ad secundum dicendum, quòd cõsanguinei sunt quodãmodo separati, & quodammodo coniuncti, & ratione coniunctionis accidit quòd persona, quæ vni coniungitur, aliquo modo omni bus coniungatur. sed propter separationem & distantiam accidit quòd persona, quæ vni coniungitur vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundum genus, vel secundũ aliũ gradũ.

¶Ad tertium dicendum, quòd relatio quandoque innascitur ex motu vtriusque extremi, sicut paternitas & filiatio, & talis relatio est realiter in vtroque: quandoque verò innascitur ex motu alterius tantum, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu vnius sine motu alterius vel præcedenti vel concomitante, sicut in creatore & creatura patet, & sensibili & sensu, & scientia & scibili: & tunc relatio est in vno secundum rem, & in altero secundum rationem tantum. Alio modo quando innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tamẽ sine motu præcedẽte, sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius, sine hoc quod alius tunc augeatur, sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum vel mutationem peruenit. & ideò in vtroque extremorum talis relatio realiter fundatur, & similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innascitur aliquopuero noto alicui iam prouecto, causatur quidem siue motu tunc existente, sed ex motu ipsius præcedẽte, scilicet, generationis eius. Hoc enim ei accedit, quòd ex motu alterius sibi tunc talis relatio innascitur. Similiter ex hoc quod iste descendit per generationem propriam ab eadem radice cum viro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua noua mutatione ipsius.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum affinitas maneat post mortem viri aut vxoris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas non maneat post mortem viri aut vxoris inter consanguineos viri & vxoris, quia cessante causa cessat effectus. sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri, quia tunc soluitur mulier à lege viri, vt dicitur Roma. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

2 Præterea, Cõsanguinitas causat affinitatem. sed cõsanguinitas viri cessat per mortem ad consanguineos suos. ergo & affinitas vxoris ad eos.

¶SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur, sed consanguinitas est perpetuum vinculum, quandiu personæ viuunt. ergo & affinitas, & ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd relatio aliqua esse desinit dupliciter vno modo ex corruptione subiecti, alio modo ex subtractione causæ: sicut similitudo desinit, quando alter similium moritur, vel quando qualitas quæ erat causa similitudinis subtrahitur. Sunt autem quædam relationes, quæ habent pro causa actionem vel passionem, aut motum, vt in 5. Metaphysicorum dicitur: quarum quædam causantur ex motu, inquantum aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio quæ est mouentis & moti. quædam autem inquantum habent aptitudinem ad motum, sicut motiuum & mobile, dominus & seruus: quæ dum autem

autem ex hoc quod aliquid prius motum est, sicut pater & filius, non ex hoc quod est generari, tunc adinuicem dicuntur, sed ex hoc quod est generatum esse. aptitudo autem ad motum & ipsum moueri transit. sed motum esse perpetuum est, quia quod factum est nunquam desinit esse factum. Et ideò paternitas & filiatio nunquam destruuntur per subtractionem causæ, sed solum per corruptionem subiecti per alterutrum extremorum. Et similiter dicendum est de affinitate, quæ causatur ex hoc quod aliqui cõiuncti sunt, non ex hoc quod coniungumtur, vnde non dirimitur manentibus illis personis, inter quas affinitas est contracta, quamuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd coniunctio matrimonij causat affinitatem non solum ex hoc quod est actus coniungi, sed secundum hoc quod est prius coniunctum esse.

¶Ad secundum dicendum, quòd consanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed coniunctio ad consanguineum, non solum quæ est, sed quæ fuit & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quædam res honesta. sed res honestæ non causantur ex inhonestas. ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari.

2 Præterea, Vbi est cõsanguinitas, non potest esse affinitas, quia affinitas est proximitas personarum ex carnali copula prouenientes, omni carens parentela: sed contingeret ad consanguineos & ad seipsum esse affinitatem, si illicitus affinitatem causaret, sicut quando homo carnaliter consanguineam suam incestuosè cognoscit. ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

3 Præterea, Illicitus cõcubitus est secundum naturam & contra naturam. sed in illicito concubitu contra naturam non causatur affinitas, vt iura determinant. ergo nec ex illicito concubitu secundum naturam tantum.

¶SED CONTRA est, quòd adhærens meretrici vnum corpus efficitur, vt patet primæ Corinthiorum sexto: sed ex hoc causa matrimonium affinitatẽ causabat. ergo pari ratione illicitus concubitus.

¶Præterea, Carnalis copula est causa affinitatis, vt pater per definitionem affinitatis, quæ est talis, Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula prouenientes omni carens parentela. sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu. ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum octauo Ethicorum, coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis principaliter propter prolis productionem, & secundario propter operum communicationem: quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ, sed secundum, inquantũ est quædam societas, ad communem vitam. Primum autem horum est inuenire in qualibet carnali copula, vbi est commixtio seminum, quia ex tali copula potest proles produci, quãuis secunda desit: & ideò quia matrimonium affinitatem causabat secundum quod erat quædam carnalis commixtio, etiam fornicarius concubitus affinitatem causat, inquantum habet aliquid de carnali coniunctione.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in forniciario concubitu est aliquid naturale, quod est commune fornicationi & matrimonio, & ex hac parte affinitatem causat: aliud est ibi inordinatũ, per quòd à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non causatur. vnde affinitas semper honesta remanet, quamuis causa aliquo modo sit inhonesta.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens relationes ex opposito diuersas eidem inesse ratione diuersorũ. & ideò potest inter aliquas duas personas esse affinitas & consanguinitas non solum per illicitum concubitum, sed etiam per licitum, sicut consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem consanguineam meam ex parte matris. Vnde cùm dicitur in definitione affinitatis, omni carens parentela, intelligẽdum est inquantum huiusmodi, nec tamen sequitur, quod aliquis consanguineã suam cognoscens sibiipsi sit affinis, quia affinitas, sicut consanguinitas diuersitatem requirit, sicut & similitudo.

¶Ad tertium dicendum, quòd concubitus contra naturam non habet commixtionem seminum, quæ possit esse causa generationis, & ideò ex tali concubitu non causatur affinitas.

ARTICVL. IIII.

¶Vtrum ex sponsalibus causetur affinitas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ex sponsalibus nulla affinitas causari possit, quia affinitas est perpetuum vinculum. sed sponsalia quandoque separantur. ergo non possunt causa esse causa affinitatis.

2 Præterea, Si aliquis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit & aperuit, sed nõ peruenit ad operis consummationẽ, non contrahitur ex hoc affinitas. sed talis est magis propinquus carnali copulæ, quàm ille qui sponsalia contrahit. ergo affinitas ex sponsalibus non causatur.

3 Præterea, In sponsalibus non fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum. sed aliquãdo fit sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas: sicut si fiat ante sexpennium, vel si aliquis habens perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi, alicui mulieri spõdeat futuras nuptias aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocunque modo. ergo sponsalia nõ possunt esse causa affinitatis.

¶SED CONTRA est, quòd Alexan. Papa prohibuit mulierem quãdam cuidam viro matrimonio coniũgi, quia fratri suo fuerat desponsata, quod non esset, nisi per sponsalia affinitas cõtraheretur. ergo, &c.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium, ita ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio. sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium, sicut & affinitas, & secundum eosdem gradus. & definitur sic, Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniẽs, robur trahens ex ecclesiæ institutione propter eius honestatem, ex quo patet ratio nominis & causa, quia scilicet talis propinquitas ab ecclesia instituta est propter honestatem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod sponsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia: & ideò sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

¶Ad secundum dicendum, quòd vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum. vnde quantumcunque claustrum pudoris inuadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, sed matrimonium affinitatem causat, non solùm ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniugalis, secundum quam etiam matrimonium naturale est. Vnde & affinitas contrahitur ex ipso contracto matrimonij per verba de præsenti ante carnalem copulam: & similiter ex sponsalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati simile, vt publicæ honestatis iustitia.

¶Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciũt sponsalia non esse sponsalia, non permittũt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri. vnde siue habens defectum ætatis, siue habens votum solenne continentiæ, aut aliquod huiusmodi impedimentum, sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur aliqua affinitas, quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus vel maleficiatus habens impedimentum ante annos pubertatis, post septennium contrahat sponsalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honestatis iustitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cùm in tali ætate puer frigidus, & non frigidus quantũ ad actum illum sit æqualiter impotens.

ARTICVL. V.

¶Vtrum affinitas sit causa affinitatis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur etiam quòd affinitas sit causa affinitatis. Quia Iulius papa dicit & habetur. 35. q. Consanguineam relictam vxoris suæ nullus ducat vxorem: & in seq. cap. dicitur, quòd duæ consanguineorum vxores vni viro altera post alteram prohibentur, sed hoc non est nisi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem. ergo affinitas est causa affinitatis.

2 Præterea, Carnalis commixtio coniungit, sicut & carnalis propagatio, qui æqualiter computantur gradus affinitatis, & sanguinitatis. sed consanguinitas est causa affinitatis. ergo & affinitas.

3 Præterea, Quæcunque vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem. sed vxor viri alicuius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri. ergo & omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatem, & sic affinitas est causa affinitatis.

¶SED CONTRA, Si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres, neutram earum posset ducere in vxorem. quia secundum hoc altera efficeretur alteri affinis. sed hoc est falsum. ergo affinitas non causat affinitatem.

3 Præterea, Si affinitas ex affinitate nasceretur aliquis contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus consanguineis

Universidad de Deusto
Biblioteca

prioris viri, ad quos mulier habet affinitatem: sed hoc non potest esse, quia maximè fieret affinis viro defuncto. ergo, &c.

6 Præterea, Consanguinitas est fortius vinculũ quàm affinitas, sed consanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri. ergo multò minus affines vxoris efficiẽtur eis affines: & sic idem quod prius.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est modus, quo aliquid ex alio procedit. Vnus secundum quem aliquid procedit in similitudinem speciei, sicut ex homine generatur homo. Alius secundum quem non procedit simile in speciei, & hic processus semper est in inferiorem speciem, vt patet in omnibus agẽtibus æquiuocè. Primus autem modus processionis quotiescunque iteratur, semper manet eadẽ species, sicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ virtutis, & ex hoc generabitur homo: & sic deinceps. Secundus autem modus sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescunque iteratur, aliam speciem facit, vt ex puncto per motũ procedit linea non punctus quia punctus motus facit lineã, & ex linea linealiter mota non procedit linea, sed superficies, & ex superficie corpus, & vlteriùs per talẽ modũ processus aliquis esse non potest. Inuenimus autem in processu attinentiæ duos modos, quibus vinculum huiusmodi causatur. Vnus per carnis propagationem, & hic semper facit eandem speciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hæc facit aliam speciem in principio, sicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter consanguineo non fit consanguinea, sed affinis. Vnde si & ille modus procedendi iteratur, no erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus. Vnde persona quæ matrimonialiter affini coniungitur, non est affinis, sed est aliud genus affinitatis quòd dicitur secundum genus. & rursus si affini in secundo genere aliquis per matrimonium coniungatur, non erit affinis in secũdo genere, sed in tertio, vt hoc versũ supra posito osteditur.

Mutat nupta genus, sed generat a gradum.

Et hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honestatis institiam magis quam propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, sicut illa quæ ex sponsalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio cessauit, & remanet sub prohibitione solùm primum genus affinitatis, in quo est vera affinitas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineus vxoris suæ efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in secundo: vnde mortuo viro qui erat affinis, non poterit eam ducere in vxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter autem si aliquis viduam in vxorem ducat consanguineus prioris viri, qui est affinis vxori in primo genere: efficitur affinis secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinei, quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere efficitur affinis viro in tertio genere. Et quia tertium genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis, quam propter affinitatem: ideò Canon dicit. Duas consanguineorum vxores vni viro alteram post alteram nubere, publicæ honestatis iustitiæ contradicit. sed talis prohibitio nunc cessauit.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quamuis carnalis coniunctio coniugat, non tamen eodem genere coniunctionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ cum cõsanguineis viri quantum ad gradum eundem, sed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositum ex rationibus quæ inducuntur, videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respondendũ est, ne antiqua Ecclesiæ prohibitio irrationalis videatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro, cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde consequenter alij mulieri à viro eodem cognitæ nõ efficitur affinis in secundo genere: vnde nec ducenti in vxorem vnam eorũ efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem successiuè copulari prohibebant.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut vir non est affinis vxori suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo viro eiusdem vxoris in secundo genere, & sic ratio non procedit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd mediante vna persona non coniungitur mihi alia, nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi quæ illa mulieri adiungitur, quòd non potest esse nisi per carnis propagationem ex ipsa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & vtroque modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere secundum antiqua iura mihi proueniebat, quis filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodẽ genere, sed in alio gradu, vt ex regula prius data patet. & iterum secundus vir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa vel adiungitur eis, sicut patri & matri inquantum procedit ab eis, vel principio eorundem, sicut fratribus. vnde frater affinis mei, vel pater non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVL. VI.

¶ Vtrum affinitas matrimonium impediat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas matrimonium nõ impediat. Nihil enim impedit matrimoniũ, nisi quòd est illi contrarium. sed affinitas non contrariatur matrimonio, cum sit effectus eius. ergo nõ impedit matrimonium.

2 Præterea, Vxor per matrimonium efficitur res quædam viri, sed cõsanguinei defuncti viri succedunt in rebus eius. ergo possunt succedere in vxore, ad quam tamen manet affinitas, vt ostensum est. ergo affinitas non impedit matrimonium.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Leuis. 18. Turpitudinẽ vxoris, patris tui non reuelabis: sed illa est tantum affinis. ergo affinitas impedit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eadem ratione qua & consanguinitas. Sicut enim inest necessitas quædam cohabitandi consanguineis, adinuicem, ita & affinibus. & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos ita inter affines sed si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere, vt suprà dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd affinitas non contrariatur matrimonio, ex quo causatur, sed contrariatur matrimonio quòd cum affine contrahendum esset, inquantum impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiscentiæ repressionem quæ per matrimonium quæruntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res possessæ à viro non efficiũtur aliquid vnum cum ipso viro, sicut vxor efficitur vna caro cum ipso. Vnde sicut consanguinitas impedit matrimonium vel coniunctionem ad virum secundũ carnem ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum affinitas habeat per se gradus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiam per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus. sed affinitas propinquitas quædam est. ergo habet gradus per se sine gradibus consanguinitatis, ex quibus causatur.

2 Præterea, In litera dicitur, quòd soboles secundæ coniunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri. sed hoc non esset nisi filius affinis eriam esset affinis. ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

¶ SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur. ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd res non diuiditur diuisione per se nisi ratione illius, quòd competit sibi, secundum genus suum, sicut animal per rationale & irrationale, non autem per album & nigrum: canis autem prorogatio per se comparatur ad consanguinitatem quia ex ea immediatè consanguinitatis vinculum contrahitur: sed ad affinitatem non comparatur nisi mediante consanguinitate, quæ est causa eius, vnde cùm gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur distinctio graduum per se & immediate competit consanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate. Et ideò ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quòd quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis. ad quam non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate: & ideò non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio non per se loquendo, sed quasi per accidens, dicebatur antiquitus affinis: vnde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis institiam, quam propter affinitatem. & propter hoc etiam prohibitio nunc est reuocata.

ARTICVL. VIII.

¶ Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod gradus affinitatis non extendantur sicut gradus consanguinitatis. Quia vinculum affinitatis est minus forte quam consanguinitatis cùm affinitas ex consanguinitate causetur in diuersitate speciei, sicut à causa æquiuoca. sed quãtò fortius est vinculum, tantò diutius durat. ergo vinculum affinitatis non durat vsque ad tot gradus, ad quos durat consanguinitas.

2 Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum. sed secundum

dum ius diuinum aliqui gradus. consanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de vxore fratris, quàm aliquis poterat ducere in vxorem ipso defuncto, non tamen propriam sororem. ergo & nunc debet esse prohibitio æqualis de affinitate & consanguinitate.

¶ SED CONTRA, Ex hoc ipso est mihi aliqua affinis quòd meo consanguineo est coniuncta. ergo in quocunque gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis. & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, sicut gradus consanguinitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus cõsanguinitatis, oportet quòd tot sint gradus affinitatis, quot sunt gradus consanguinitatis. sed tamẽ quia affinitas est minus vinculum, quàm consanguinitas, facilius & olim & nunc dispensatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatem in genere attinentiæ non in gradibus: & ideò illa ratio non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd frater non poterat accipere vxorem fratris sui, nisi in casu, scilicet quando moriebatur sine prole, vt suscitaret semen fratri suo, quod tunc requirebatur, quando per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quòd nunc locum non habet, & sic patet quod non ducebat eam vxorem quasi generis propriam personam, sed quasi supplens defectum fratris sui.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum coniugium contractum inter affines vel consanguineos. semper sit dirimendum.

Tho. 4. dist. 41. qu. 3.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd coniugium quod inter affines vel consanguineos est contractum, non semper sit per diuortium dirimendum. Quia quod Deus coniunxit, homo non separet. cùm ergo Deus facere intelligatur quod facit Ecclesia, quæ quandoque tales ignoranter coniungit, videtur quòd si postmodum in notitiam veniant, non sunt separandi.

2 Præterea, Fauorabilius est vinculum matrimonij, quàm dominij. sed homo per longi temporis præscriptionẽ, acquirit dominium in re, cuius non erat dominus. ergo per diuturnitatem tẽporis matrimonium ratificatur, etiam si prius ratum non fuit.

3 Præterea, De similibus simile est iudicium sed si matrimonium esset dirimendum propter consanguinitatem, tunc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in vxores, si vnus separaretur propter consanguinitatem, & alius pari ratione separari deberet, quod non videtur. ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem & consanguinitatem.

¶ SED CONTRA, Consanguinitatis & affinitas impediunt contrahendum, & diriment contractum. ergo si probatur affinitas vel consanguinitas, separandi sunt, etiam si de facto contraxerint.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm omnis concubitus præter licitum matrimonium sit peccatum mortale: quòd Ecclesia omnibus modis impediri conatur, ad ipsam pertinet eos inter quos non potest esse verum matrimonium, separare, & præcipuè consanguineos & affines, qui sine incestu contrahere non possunt carnaliter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia quamuis dono & auctoritate diuina fulciatur, tamen inquantum est hominum congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius peruenit quod non est diuinum, & illa coniunctio quæ fit in facie Ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet inseparabilitatem ex auctoritate diuina, sed est contra auctoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excusat à peccato cùm sit error facti quandiu manet. & propter hoc quando impedimentum ad notitiam peruenit Ecclesiæ, debet prædictam coniunctionem separare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur. quia, vt Inn. dicit Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonij quod inter illegitimas personas esse non poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res inter alios acta aliis non præiudicat in foro cõtentioso, vnde quamuis frater repellatur à matrimonio vnius sororum ex causa consanguinitatis, non propter hoc separat Ecclesia aliud matrimonium quod non accusatur: sed in foro conscientiæ non oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum vxorem suam, quia frequenter tales accusationes ex maleuolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vnde non oportet quòd conscientiam suam informet ex iis quæ circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distinguendum videtur in hoc, quia aut habet certam cognitionem de impedimento matrimonij, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed nõ exigere: si tertio, potest reddere & exigere.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod ad separationem matrimonij quod est inter affines & consanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis, quia accusationem præcedit inscriptio quia aliquis se ad talionem obligat, si in probatione defecerit, sed hæc non requiruntur quando de matrimonij separatione agitur, ergo ibi locum non habet accusatio.

2 Præterea, In causa matrimonij audiuntur solùm propinqui, vt in litera dicitur. sed in accusationibus audiuntur etiam extranei. ergo in causa separationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

3 Præterea, Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipuè hoc esset faciendum, quando minùs difficilè est quod separatur, sed hoc est quando sunt sponsalia tantum contracta, non autem tunc accusatur matrimonium. ergo nunquam de cætero debet fieri acusatio.

4 Præterea, Ad accusandum non præcluditur via alicui per hoc quod non statim accusat. sed hoc fit in matrimonio: quia si primò taceat quando matrimonium contrahebatur, non potest postea matrimonium accusare quasi suspectus. ergo, &c.

¶ SED CONTRA, Omne illicitum potest accusari sed matrimonium affinium vel consanguineorum est illicitum. ergo de eo potest esse accusatio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur innocens, qui culpam habet, sicut autem ex ignorantia facti cõtingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa sua est: ita ex ignorantia alicuius circunstantiæ contingit quòd aliquod factum reputatur licitum, quod est illicitum: & ideò sicut homo accusatur quandoque. ita & factum ipsum accusari potest. & sic matrimonium accusatur, quando propter ignorantiam impedimẽti æstimatur legitimum quod est illegitimum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obligatio ad pœnam talionis habet locum. quando accusatur persona de crimine: quia tunc agitur ad punitionem eius. sed quando accusatur factum, tunc non agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum quod est illicitum. & ideò in matrimonio accusator non se obligat ad aliquam prouam, sed talis accusatio potest & verbis & scripto fieri: ita quod exprimatur & persona accusans matrimoniũ quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd extranei non possunt scire cõsanguinitatem nisi per cõsanguineos, de quibus probabilius est quod sciant. Vnde quando ipsi tacent, suspicio habetur contra extraneum, quòd ex maleuolentia procedat nisi per consanguineos probare voluerit: vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare non potest. sed consanguinei, quantuncunque sint propinqui non repelluntur ab accusatione, quãdo accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum. sed quando accusatur ex hoc quòd dicitur non fuisse contractum. tunc parẽtes tanquam suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate & diuitiis: de qui bus probabiliter æstimari potest quòd libenter vellẽt quòd matrimonium staret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si mattrimonium nõdum est contractum. sed sponsalia tantùm, non potest accusari, quia non accusatur quòd non est. sed potest denuntiari impedimentum ne matrimonium contrahatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui tacuit primò, quandoque auditur, postea si velit matrimonium accusare, quandoque repellitur, quòd patet ex Decret. quæ sic dicit, Si post contractũ aliquis accusator appareat, cùm nõ prodierit in publicũ, quando secundum consuetudinem in Ecclesia edebatur, vtrùm vox suæ accusationis debet admitti, meritò quæri potest. Super quo respondemus, quòd si tempore denuntiationis præmisse is qui iam coniunctos impedit, extra diœcesim existebat, vel aliàs denuntiatio non potuit ad eius deuenire notitiam: vt putà, si nimiæ infirmitatis feruore laborabat, seu sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis tam teneris erat constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri: alioquin tanquam suspectus, est procul dubio repellendus, nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

confirmauerit iuramento quòd post didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS XI.

¶ Virum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd in tali causa non sit procedendum per testes: sicut in aliis causis: quia in aliis causis adducuntur, ad testificandum quicũque sunt omni exceptione maiores. ergo, &c.

2 Præterea, Testes suspecti de priuato odio vel amore, à testimonio repelluntur, sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore, respectu vnius partis, & odio ad partem alteram. ergo nõ est audiendum eorum testimonium.

3 Præterea, Matrimonium est fauorabilius, quàm aliæ causæ, in quibus de rebus purè corporalibus agitur, sed in illis non potest idem esse testis & accusator. ergo in matrimonio videtur quòd non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

¶ SED CONTRA, Testes inducuntur in causis, vt super iis de quibus dubitatur fiat iudici fides. sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in aliis causis, quia non debet præcipitare sententiam de eo quod non constat. ergo procedendum est hic ex testibus sicut in aliis causis.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd in hac causa oportet quòd per testes veritas patefiat sicut & in aliis: tamen, vt Iuristæ dicunt, in hac causa multa specialia inueniuntur. scilicet quod idẽ potest esse accusator & testis, & quòd non iuratur de calumnia, cùm sit causa quasi spiritualis. & quòd consanguinei admittuntur ad testificandum, & quòd non obseruatur omninò ordo iudiciarius: quia denuntiatione facta contumax potest excommunicari, lite non contestata: & valet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci & hoc totum est vt peccatum impediatur, quod in tali coniunctione esse potest.

¶ Exper hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMASEXTA,

De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento cognationis spiritualis.

¶ Circa quòd quæruntur quinque,

¶ Primò, vtrùm spiritualis cognatio matrimoniũ impediat.

¶ Secundò, ex qua causa contrahatur.

¶ Tertiò, inter quos.

¶ Quartò, vtrùm transeat à viro in vxorem.

¶ Quintò, vtrùm transeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS I.

¶ Virum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

3 tho. 4. dist. 42. q. 1. ar. 3. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd spiritualis cognatio matrimonium nõ impediat. Matrimonium enim non impedit, nisi quòd contrariatur alicui bono matrimonij. sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij. ergo non impedit matrimonium.

2 Præterea, Impedimentum perpetuum matrimonij non potest stare simul cum matrimonio: sed cognatio spiritualis stat simul aliquãdo cum matrimonio, vt in litera dicitur: sicut cùm aliquis in casu necessitatis filium baptizat, quia tunc fit vxori suæ spirituali cognatione coniunctus, nec tamen matrimonio separatur, ergo spiritualis cognatio mattimonium non impedit.

3 Præterea, Vnio spiritus non transit in carnem, sed matrimoniũ est carnalis cõiũctio. ergo cùm cognatio spiritualis sit vnio spiritus, non potest transire ad matrimonium impediendum.

4 Præterea, Contrariorum non sunt idem effectus. sed spiritualis cognatio videtur esse contraria dispartati cultus, cum spiritualis cognatio sit propinquitas prouenies ex datione sacramenti, vel intentione ad idem: disparitas autem cultus consistit in sacramenti carentia, vt prius dictum est. cum ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur quòd spiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

5 SED CONTRA, Quantò aliquod vinculum sanctius est, tantò magis est custodiendum. sed vinculum spirituale est sanctius, quàm corporale. cum ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam quod cognatio spiritualis idem faciat.

¶ Præterea, In matrimonio coniunctio animarum est principalior, quàm coniunctio corporum, quia præcedit ipsam. ergo multò fortius spiritualis cognatio matrimonium impedire potest, quàm carnalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut per carnalem propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacramenta accipit esse spiritualis gratiæ, vnde sicut vinculum, quòd ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale, in quantum est res quædam naturæ, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, in quãtùm est membrum Ecclesiæ: & ideò sicut carnalis cognatio impedit matrimonium ita spiritualis ex Ecclesiæ statuto. Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur: si præcessit, impedit contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit vinculum matrimonij. Sed quantum ad actum matrimonij est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut pater baptizat filium in articulo mortis: & tunc non impedit actum matrimonij ex neutra parte: aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia, & tunc si ille ex cuius actu inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut & de primo: aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur amittit, ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur, quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum alius reportare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de secundariis bonis, quod est amicitiæ multiplicatio, quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se: vnde oportet quòd ad alios per matrimoniũ familiaritas & amicitia quæratur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium est vinculum perpetuum: & ideò nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere. & sic quandoque contingit quòd matrimonium & matrimonij impedimẽtum stant simul, non autem si impedimentum præcedit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio non est tantùm coniunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideò propinquitas spiritus ei impedimentum præstat sine hoc quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniẽs, quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem. sicut magnum & parvum æquali. & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnãt quia in vno est maior distantia, in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat. & ideò ex vtraque parte matrimonium impeditur.

ARTICVL. II.

¶ Virum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per solum baptismum spiritualis propinquitas cõtrahatur. Sicut enim se habet corporalis cognatio ad corporalem generationẽ, ita spiritualis ad spiritualem. sed solus baptismus dicitur spiritualis generatio. ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solam generationem carnalem carnalis cognatio.

2 Præterea, Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine. sed in susceptione ordinis non sequitur spiritualis cognatio. ergo nec ex confirmatione. & sic solùm ex baptismo.

3 Præterea, Sacramenta sunt digniora sacramentalibus. sed ex quibusdam sacramentis spiritualis cognatio non sequitur, sicut patet in extrema vnctione. ergo multò minùs ex catechismo, vt quidam dicunt.

4 Præterea, Inter sacramentalia baptismi multa alia præter catechismum numerantur. ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio, quàm ex aliis.

5 Præterea, Oratio non est minus efficax ad promouendum in bonum, quàm institutio vel catechizatio, sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio. ergo nec ex catechismo,

6 Præterea, Institutio quæ fit baptizatis per prædicationem, non minus valet quàm illa quæ fit nondum baptizatis: sed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio spiritualis. ergo nec ex catechismum.

7 SED CONTRA, Primæ Cor. 13. In Christo Iesu per Euãgelij ego vos genui: & sic spiritualis generatio causat spiritualem cognationem. ergo ex prædicatione Euangelij & institutione fit spiritualis cognatio. & non solum ex baptismo.

8 Præterea, Sicut per baptismum tollitur peccatum originale, ita per pœnitentiam actuale. ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

9 Præterea, Pater nomen cognationis est. sed per pœnitentiam & doctrinam, & curam pastoralem, & multa huiusmodi aliquis dicitur alteri spiritualis pater. ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio, quidam dicunt quòd spiritualis regeneratio sicut per septiformem

septiformem Spiritus sancti gratiam datur, ita per septem efficitur incipiendo à primo pabulo salis sacramenti, vsque ad confirmationem per Episcopum factam, & per quodlibet horum septem spiritualis cognatio non contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, quia cognatio carnalis non contrahitur nisi per actum generationis completum: vnde etiam affinitas non contrahitur nisi facta commixtione seminum, ex qua potest sequi generatio carnalis: spiritualis autem generatio non perficitur nisi per aliquod sacramentum: vnde non videtur conueniens quòd spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideò alij dicunt quod per tria tantùm sacramenta spiritualis cognatio contrahitur, scilicet per catechismum, baptismum & confirmationem. Sed isti propriam vocem videtur ignorare: quia catechismus non est sacramentum, sed sacramentale. Et ideò alij dicent, quod tantùm Per duo sacramenta contrahitur, scilicet per cõfirmationem & baptismum, & hæc est opinio communior: tamẽ de catechismo horum quidam dicunt, quod est debile impedimentum, quia impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero, in qua adhuc quod natum est, est adeò debile quod non possit extra exponi sine periculo: & huic natiuitati assimilatur regeneratio per baptismum, in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra vterum Ecclesiæ. Secunda est natiuitas ex vtero, quando iam quòd natum erat, in vtero tãtum roboratum est quod potest sine periculo exponi exterioribus, quæ nata sunt corrumpere: & huic assimilatur confirmatio, per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confessionem nominis Christi: & ideo congruè per vtrunque istorũ sacramentum contrahitur spiritualis cognatio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per ordinis sacramentum non fit, alia regeneratio, sed quædã promotio potestatis: & propterea mulier non suscipit ordinem & sic non potest aliquod impedimentum præstari matrimonio. & ideò talis cognatio non cõputatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus quædam sponsio futurarum nuptiarum. vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam modus propinquitatis: ita in catechismo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non tamen in sacramentis aliis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd talis professio fidei non fit in aliis sacramentalibus baptismi, sicut in catechismo: & ideò non est similis ratio.

¶ Et similiter dicendum ad quintum de oratione, & ad sextum de prædicatione.

¶ Ad septimum dicendum, quod Apostolus eos ad fidem instruxerat per modum catechismi, & sic aliquo modo talis institutio habebat ordinem ad spiritualem generationem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur propriè loquendo spiritualis cognatio. vnde filius sacerdotis potest contrahere cum illa, quam sacerdos in confessione audiuit talias filius sacerdotis non inueniret in toto parochia mulierem, cum qua contrahere posset, nec obstat quod per pœnitentiam tollitur peccatum actuale: quia hoc non est per modum regenerationis, sed magis per modũ sanationis. Sed tamen per pœnitentiam cõtrahitur quoddam fœdus inter mulierem & sacerdotem confitentem, spirituali cognationi simile: vt tantum peccet, eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia. & hoc ideò quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem, & ob hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

¶ Ad nonum dicendum, quòd pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis. pater autem carnalis, vt Philosophus dicit in 8. Ethi. tria dat filio, esse nutrimentum, & institutionẽ. & ideò spiritualis pater aliquis cuius dicitur ratione alicuius horum trium: tamen ex hoc quod est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cum patre quantũ ad generationem, per quam est esse, & sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

ARTICVL. III.

¶ Virum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur, quod cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentũ baptismi. & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali cõtrahitur propinquitas solum ex parte eius cuius semine generatur proles non autem ex parte eius qui filium natum suscipit. ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum qui suscipit de sacro fonte, & eum qui suscipitur.

1 Præterea, Ille qui in sacro fonte leuat, anadechus à Dionysio dicitur: & ad eius officium spectat puerum instruere. sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est. ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte, leuatur.

3 Præterea, Potest contingere quo aliquis levet aliquem de sacro fonte antequam ipse sit batizatus sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizatus non est capax alicuius spiritualitatis. ergo aliquem leuare de sacro fonte non sufficit ad spiritualem cognationem contrahendam.

¶ SED CONTRA, est definitio spiritualis cognationis suprà inducta & auctoritates: quæ ponuntur in litera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre: ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei sicut patris, & Ecclesiæ sicut matris sicut autem ille qui sacramentum confert gerit personam Dei cuius instrumentum & minister est: ita illa qui baptizatur susçipit de sacro fonte aut confirmandum tenet, gerit personam Ecclesiæ. vnde ad vtrunque spiritualis cognatio contrahitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non tantùm pater, ex cuius semine generatur proles, habet cognationem carnalem ad natum, sed etiam mater quæ materiam subministrat, & in cuius vtero generatur: & ita etiam anadechus qui baptizandum vice totius Ecclesiæ offert & suscipit, & confirmandum tenet, spirituales cognationem contrahit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non ratione institutionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam cooperatur, cognationem spiritualem contrahit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cùm non sit membrum Ecclesiæ, cuius typum gerit in Baptismo suscipiens, nec tamen aliquam cognationẽ spiritualem cõtrahere potest, quia est expers spiritualis vitæ, in quam homo primo per baptismum nascitur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd cognatio spiritualis non transeat à viro in vxorem, quia spiritualis vnio & corporalis sunt disparatæ & diuersorum generum. ergo mediante carnali coniunctione quæ inter virum & vxorem est non transitur ad spiritualem cognationem.

2 Præterea, Magis conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis, pater & mater spiritualis, quam vir qui est spiritualis pater, & vxor. sed pater, & mater spiritualis nullam ex hoc spiritualem cognationem contrahunt. ergo nec vxor cõtrahit aliquam spiritualem cognationem ex hoc quod vir eius sit pater alicuius spiritualis.

3 Præterea, potest contingere quòd est baptizatus vir: & vxor non est baptizata, sicut quando est ab infidelitate conuersus sine alterius coniugis conuersione, sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad non baptizatum. ergo non transit semper de viro ad vxorem.

4 Præterea, Vir & vxor possunt aliquẽ simul de fonte leuare: si ergo spiritualis cognatio à viro, transire in vxorem, sequeretur quod vterque coniugum esse bis pater & mater spiritualis eius quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt quàm corporalia, sed consanguinitas corporalis viri transit ad vxorem per affinitatem. ergo multò magis spiritualis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat vel in baptismo suscipit filium eius, & sic cognatio spiritualis non transit à viro in vxorem, nisi forte ille sit filius vxoris, quia tunc directè vxor contrahit cognationem spiritualem, sicut & vir alio modo per actum proprium. sicut cum leuat filium alterius de sacro fonte, & sic cognatio spiritualis transit ad vxorem, quam iam carnaliter cognouit, non autem si nondũ si matrimonium, quia nondũ effecti sunt vna caro, & hoc est per modum cuiusdam affinitatis: vnde etiam pari ratione videtur transire ad mulierem. quæ est carnaliter cognita, quamuis non sit vxor, vnde versus?

Quæ mihi, vel culue natum mea fonte leuauit,
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor.
Si qua mea natum non ex me fonte leuauit,
Hanc post fata mea non inde vetabor habere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex hoc quod sunt diuersorum generum vnium corporalis, & spiritualis, potest cõcludi quod vna non est alterius: non autem quod vna non possit esse causa alterius, vel per se vel per accidens.

¶ Ad secundum dicendum, quod pater spiritualis & mater spiritualis eiusdem non coniunguntur in cognatione spirituali nisi per accidens, quia ad hoc vnus per se sufficeret. Vnde non oportet

Universidad de Deusto
Biblioteca

oportet quòd ex hoc aliqua cognatio spiritualis inter eos nascatur. qui possit esse inter eos matrimonium: vnde versus,

Vxus semper erit compatrum spiritualis.
Aliter carnalis non fallit regula talis.

sed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per se loquendo: & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si vxor non sit baptizata, non peruenit ad eam spiritualis cognatio propter hoc quòd nõ est capax, non ex hoc quòd non possit per matrimonium traduci spiritualis cognatio à viro in vxorem.

¶ Ad quartum ergo dicendum, quòd ex quo inter patrem, spiritualem & matrem non contrahitur aliqua cognatio spiritualis, nihil prohibet quin vir & vxor simulatiquem de facto fonte leuent, nec est inconueniens quòd vxor ex diuersis causis efficiatur mater spiritualis eiusdem: sicut etiam potest esse quòd est affinis & consanguinea eiusdem per carnalem propinquitatem.

ARTICVLVS V.

¶ Virum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non trãseat ad filios carnales patris spiritualis cognatio: quia spirituali cognationi non assignantur gradus: essent autem gradus, si trãsiret à patre in filiũ quia, persona generata mutat gradũ vt supra dictũ est ergo nõ trãsit ad filios carnales patris spiritualis.

2 Præterea, Pater eodẽ gradu attinet filio, & frater fratrisi ergo cognatio spiritualis trãsit à patre in filium, eadem ratione trãsibit à fratrem, quod falsum est.

¶ SED CONTRA est quod in litera probatur per autoritatem,

¶ RESPONDEO dicendum, quòd filius est aliquid patris, & non conuersò, vt dicitur in 8. Ethico. & ideò spiritualis cognatio trãsit à patre in filium, & nõ econuersò. & sic pater quod tres sunt cognationes spirituales. Vna quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrem & filiũ spiritualem, Alia quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrem spiritualem & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd persona addita per carnis propagationem facit gradũ respectu illius personæ quæ eodem genere attinet, non autem respectus eius quæ attinet in alio genere: sicut filius attinet in eodem gradu vxori patris in quo & pater, quamuis alio genere attineatiæ: spiritualis autem cognatio est alterius generis, quàm carnalis: & ideò non in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis trãsit: & ita non oportet quod spiritualis cognatio habeat gradum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd frater non est aliquid fratris, sicut filius est aliquid patris. sed vxor est aliquid viri, cum quo effecta est vnum corpus: & ideò à fratre in fratrem non trãsit, siue sit ante genitus, siue post fraternitatem spiritualem.

QVÆSTIO QVADRAGESIMASEPTIMA.

De legatione legali, quæ est per adoptionem, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cognatione legali, quæ est per adoptionem. Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, quid sit adoptio.

¶ Secundò, vtrũm ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediens.

¶ Tertiò, inter quas personas contrahatur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

Tho. 4. dist. 42. q. 2. ar. 1. & se.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim est extraneæ personæ in filium vel nepotem, vel deinceps legitima assumptio: filius enim debet esse subditus patri. sed aliquando ille qui adoptatur, non trãsit in potestatem patris adoptantis: ergo non semper per adoptionem aliquis in filium assumitur.

2 Præterea, Parẽtes debent filiis thesaurizare, 2. Corinth. 12. Sed pater adoptãs non oportet quòd semper adoptato thesaurizet. quia quandoque adoptatus non succedit in bonis adoptantis. ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

3 Præterea, Adoptio, per quam aliquis in filium assumitur, similatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius. ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio. sed hoc est falsum: quia ille qui non est sui iuris, & qui est minor quindecim annis, & mulier non possunt adoptare, qui tamen possunt filium naturaliter generare; ergo adoptio nõ dicitur propriè assumptio alicuius in filium.

4 Præterea, Assumptio extraneæ personæ in filium videtur esse necessaria ad supplẽdum defectum naturalium filiorum: sed ille qui non potest genere, vt spado, vel frigidus, maximè patietur defectum in filiis naturalibus. ergo ei maximè competit assumere aliquem in filium. sed non competit ei adoptare. ergo adoptio non assumptio alicuius in filium.

5 Præterea. In spirituali cognatione, vbi aliquis in filium assumitur, sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ætate effici pater minoris: & econuerso, quia iuuenis potest senem baptizare, & econuersò. Si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filium sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem vel minor seniorem adoptare, quod non est verum: & sic idem quòd prius.

6 Præterea, Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante. ergo quiliber adoptatus, adoptatur in filium, & sic inconuenienter dicitur quod adoptatur in nepotem.

¶ Præterea, Adoptio ex dilectione procedit, vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse. sed charitas maior habetur ad proximos quàm ad extraneos. ergo non debet esse adoptio extraneæ personæ, sed magis propinquæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ars imitatur naturam, & supplet defectum naturæ in aliis, in quibus natura deficit: vnde sicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius positiuum, quod est ars boni & æqui, potest aliquis adlium sibi assumere in filium ad similitudinem filij naturalis, & ad supplendum filiorum deperditorum defectum, propter quòd præcipue adoptio est introducta: & quia assumptio importat terminum à quo propter quòd assumens non est assumptum, oportet quòd ille qui assumitur in filium, sit persona extranea: ergo sicut naturalis generatio habet terminum ad quem, scilicet formam, quæ est finis generationis, & terminum à quo, scilicet formam cõtrariam ita generatio legalis habet terminum ad quem, scilicet filium vel nepotem, & terminum à quo personam extraneam: & sic patet quod prædicta assignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur extraneæ personæ: & terminum à quo, quia dicitur extraneæ personæ: & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filiatio adoptionis est quædam imitatio filiationis naturalis: & ideo duplex est adoptionis species, Vna quæ perfectè naturalem filiationem imitatur, & hæc vocatur arrogatio, per quam traducitur adoptatus in potestatem adoptantis, & sic adoptatus succedit patri adoptanti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis. sic autem adoptari non potest nisi ille qui est sui iuris, qui scilicet non habet patrem, aut si habet. est emancipatus, & hæc adoptio non fit nisi autoritate principis. Alia adoptio est quæ imitatur naturalem filiationem imperfectè, quæ vocatur, simplex adoptio, per quam adoptatus non transit in potestatem adoptantis. Vnde magis est dispositio quædam ad perfectam adoptionem, quàm adoptio perfecta, & secundum hanc potest adoptari etiam ille qui non est sui iuris, & sine autoritate principis ex autoritate magistratus. & sic adoptatus non succedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamento dimittere nisi velit.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendam. & ideò omnibus competit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita sed adoptio ordinatur ad hereditatis successionem, & ideò illis solis competit qui habent potestatem disponendi de hæreditate sua. Vnde qui non est sui iuris, vel est minor viginti quinque annorũ aut mulier, non potest adoptare aliquem nisi ex speciali conceptione principis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per eum qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non potest hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iam debetur illis, qui succedere ei debẽt iure propinquitatis & ideò non ei competit adoptare, sicut nec naturaliter generare. & præterea maior est dolor de filiis amissis, quàm de illis qui nunquam sunt habiti: & ideò habentes impedimentum generationis, non indigent solatio contra carentiam seruntsiliorũ, sicut illi qui habuerũt & amiserunt vel etiam qui habere potuerunt, sed aliquo impedimento accidentali carent.

¶ Ad quintum dicendum, quòd spiritualis cognatio contrahitur per sacramentum quo fideles renascuntur in Christo: in quo nõ differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex & ideò indifferenter quilibet potest, effici pater spiritualis alterius, sed adoptio fit ad hæreditatis successionem & quandam subiectionem adoptati ad adoptantem, non autem non est conueniẽs quòd antiquior iuueni in cura rei familiaris subdatur & ideò iunior non potest adoptare seniorem, sed oportet secundum

dum leges, quòd adoptatus sit in tantum adoptãte iunior, quod possit eius esse filius naturalis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut contingit amitti filios, ita & nepotes & deinceps, & ideò cùm adoptio sit inducta in solatium filiorum amissorum, sicut aliquis per adoptionem potest surrogari in locum filij, ita in locum nepotis & deinceps.

¶ Ad septimum dicendum, quòd propinquus iure propinquitatis debet succedere: & ideò non competit ei quòd per adoptionem ad successionem deducatur. & si aliquis propinquus, cui nõ competat successio hæreditatis, adoptetur, non adoptatur in quantum est propinquus, sed in quantum est extraneus à iure successionis in bonis adoptantis.

ARTICVL. II.

¶ Virum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod vinculum impediens matrimoniũ: quia cura spiritualis est diguior quam cura corporalis: sed ex hoc quod aliquis curæ alicuius subiicitur spiritualiter, non contrahit aliquod propinquitatis vinculum, aliàs omnes qui habitant in parochia, essent propinqui sacerdotis, & cum filio eius non possent contrahere. ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere potest.

2 Præterea, Ex hoc q; aliquis alicui sit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculum sed nihil aliud est adoptio, quàm collatio cuiusdam beneficij. ergo ex adoptione non fit aliquòd propinquitatis vinculum.

3 Præterea, Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philosophus dicit: quia scilicet ab ipso habet esse, nuttimentũ disciplinam, hæreditatis autem successio est posterius ad ista: sed per hoc q; aliquis alicui prouidet in nutrimẽto & disciplina, non contrahitur aliud propinquitatis vinculum, alias nutrientes & pædagogi & magistri essent propinqui. quod falsum est ergo nec per adoptionem, per quam aliquis succedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

4 Præterea, Sacramenta Ecclesiæ non subduntur humanis legibus sed matrimonium est sacramentum Ecclesiæ, cùm ergo adoptio sit inducta per legem humanam, videtur quod nõ possit impedire matrimoniũ aliquod vinculum ex adoptione contractũ.

¶ SED CONTRA, Cognatio matrimonium impedit sed ex adoptione quædã cognatio causatur, scilicet legalis vt patet per eius definitionem, est enim legalis cognatio quædam proximitas prouenientes ex adoptione, ergo ex adoptione causatur vinculum, per quod matrimonium impeditur.

¶ Præterea, Hoc idem habetur ex auctoritatibus in litera positis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd lex diuina illas præcipuè personas à matrimonio excludit, quas necesse erat cohabitare: ne vt Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula facilis pateret concupiscentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium est ordinatum: & quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis: ideò legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi & talis prohibitio est per Ecclesiam approbata. & vnde habet quod legalis cognatio matrimonium impediat.

¶ Et per hoc patet solutio ad prima tria quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare & ideò in eis non causatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd prohibitio legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonij, nisi interueniret Ecclesiæ auctoritas, quæ idem etiam interdicit.

ARTICVL. III.

¶ Virum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patrem & filium adoptatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd talis cognatio non contrahatur, nisi inter patrem adoptantem & filium adoptatum. Maximæ enim videtur quod deberet contrahi inter patrem adoptantem & matrem naturalem adoptati: sicut accidit in cognatione spirituali. sed inter tales nulla cognatio est legalis. ergo nec inter aliàs aliquas personas præter adoptantem & adoptatum.

2 Præterea, Cognatio impediens matrimonium, est perpetuum impedimentum. sed inter filium adoptatum & filiam naturalem adoptantis non est perpetuum impedimentum, quia soluta adoptione per mortem adoptantis vel emancipationem adoptati Potest contrahere cum ea. ergo cum ea non habuit aliquam pro pinquitatem quæ matrimonium impediret.

3 Præterea, Cognatio spiritualis in nullam personam transit quæ non possit ad aliquod sacramentum tenere vel suscipere, Vnde in non baptizatum non transit. sed mulier non potest adoptare, vt ex dictis patet. ergo cognatio legalis non transit à viro in vxorem.

4 Præterea, Cognatio spiritualis est fortior quàm legalis: sed spiritualis non transit in nepotem. ergo nec legalis.

5 SED CONTRA, Plus eõcordat cognatio legalis cum cõiunctione carnis vel propagatione, quam spiritualis. sed spiritualis transit in alteram personam. ergo & legalis.

¶ Præterea, Ad hoc sunt auctoritates, quæ in litera ponuntur.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd triplex est legalis cognatio Prima quasi descendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum & filiũ filij adoptiui, & nepotem, & sic deinceps. Secunda, quæ est inter filium adoptiuum & filium naturalem. Tertia, per modum cuiusdam affinitatis, quæ est inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel econtrario inter filium adoptatum & vxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non, nisi quandiu manet in potestate patris adoptãtis. vnde mortuo patre vel filio emancipato, potest contrahi inter eos matrimonium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per generationem spiritualem non trahitur filius extra potestatem patris, sicut fit per adoptionem, & sic filius spiritualis remanet filius vtriusque simul, non autem filius adoptiuus, & ideò non trahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrem, vel patrem naturalem, sicut erat in cognatione spirituali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cognatio legalis impedit matrimonium propter cohabitationem: & ideo quãdo soluitur necessitas cohabitationis: non est inconueniens, si prædictum vinculum non maneat, sicut quando fuerit extra potestatem eiusdem patris. sed pater adoptans & vxor eius semper quandam auctoritatem retinet super filium adoptatum & vxorem eius & propter hoc manet vinculum inter eos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam mulier ex concessione Principis adoptare potest, vnde & in ipsam transit cognatio legalis. Et præterea non est causa quare cognatio spiritualis non transit in non baptizatum: quia non potest tenere ad sacramentum, sed quia non est alicuius spiritualitatis capax.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd per generationem spiritualem filius non ponitur in potestate & cura alterius patris spiritualis sicut in cognatione legali: oportet enim quod quicquid est in potestate filij transeat in potestatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptantur filij & nepotes, qui sunt in potestate adoptati.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAOCTAVA,

De impedimento frigiditatis maleficij furiæ & amentiæ, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de quinque impedimentis matrimonij, scilicet de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, incestus & defectus ætatis. Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrũ frigiditas matrimoniũ impediat.

¶ Secundò, vtrũm maleficium.

¶ Tertiò, vtrũm furia vel amentia.

¶ Quartò, vtrũm incestus.

¶ Quintò, vtrũm defectus ætatis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

Tho. 4. dist. 34. q. 1. vnic. art. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij, quia Perfectiora sunt matrimonia hominem pari voto continentium. sed frigiditas nihil tollit à matrimonio nisi carnalem copulam. ergo non est impedimentum dirimens matrimonium contractum.

2 Præterea, Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, ita nimia caliditas quæ hominem exicat: sed caliditas non ponitur matrimonij impedimentum. ergo nec frigiditas debet poni.

3 Præterea, Omnes senes sunt frigidi: sed senes possunt matrimonium, contrahere. ergo, &c.

4 Præterea, Si scit mulier virum esse frigidum, quando cum eo contrahit, verum est matrimonium. ergo frigiditas, quantum est de se non impedit matrimonium.

5 Præterea, Contingit in aliquo esse caliditatem sufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua virgine, quia citò calidum euaporat ratione, suæ debilitatis, vt ad corrumpendum virginem nõ sufficiat. & similiter est in aliquo sufficium caliditas ad pulchram, quæ magis concupiscentiam inflammat quæ non sufficienter ad turpem mouet.

ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo videtur quòd frigiditas, etsi impeditat respectu vnius, non tamen impedit simpliciter.

6 Præterea, Mulier est vnisersaliter frigidior viro, sed mulieres impediuntur matrimonio, ergo nec frigidi viri.

¶SED CONTRA, est quod dicitur extra de frigidis & malefi ciatis. Sicut puer, qui nõ potest reddere debitum non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur, tales autem sunt frigidi. ergo &c.

¶Præterea, Nullus potest se obligare ad impossibile, sed in matrimonio homo se obligat ad carnalem copulam, quia ad hæc datalteri sui corporis potestatem. ergo frigidus qui non potest carnaliter copulari, non potest matrimonium contrahere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est contractus quidam quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale soluendum, vnde sicut in aliis cõtractibus nõ est cõueniẽs obligatio, si aliquis se obliget ad hoc quod non potest dare vel facere ita non est cõueniens matrimonio contractus, si fiat ab aliquo, qui debitum carnale soluere non possit: & hoc impedimentũ vocatur impotentia coeũdi nomine generali, quæ quidẽ potest esse vel ex causa intrinseca & naturali, vel extrinseca & accidentali, sicut per maleficium, de quo post dicetur. Si autem sit ex causa naturali, hoc potest esse dupliciter. Quia vel est temporalis, cui potest subueniri remedio medicinæ. vel per excessum ætatis, & tunc non soluit matrimonium vel est perpetua, & tunc soluit matrimonium: ita quòd ille parte cuius allegatur impedimentum perpetuò maneat absque spe coniugij, alius nubat cui vult in domino. Ad hoc autem cognoscendum vtrùm sit impedimentum perpetuum vel non, Ecclesia tempus determinatum adhibuit, in quo huius rei posset esse experimentũ, scilicet triennium. Quòd si post triennium, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam copulæ carnali implendæ, inueniatur matrimonium non esse consummatum, iudicio Ecclesiæ dissoluitur: & tamen in hoc quandoque Ecclsia errat, quia per triennium quandoque non sufficienter experiri potest perpetuitas impotentiæ. Vnde Ecclesia si deceptam se inueniat per hoc, quòd ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam, cũ alia vel cùm eadem perfecisse, reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit secundum, quamuis de eius licentia sit factum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis actus carnalis copulæ non sit de essentia mattimonij tamen potentia ad actum est de eius essentia. quia per matrimonium datur vtrique coniugum potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd caliditas superflua vix potest esse impedimentum perpetuum si tamen inueniretur quòd per triennium impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuũ. tamẽ quia frigiditas magis & frequentius impedit (tollit enim non solum commixtionem seminum, sed etiam vigorem membrorum, quo fit coniunctio corporum) ideò frigiditas magis hic ponitur impedimentum quàm caliditas, cùm omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ senes quamuis non habeãt caliditatem sufficientem ad generandum, tamen habent caliditatem sufficientem ad carnalem copulam. & ideò cõceditur eis matrimonium, secundum quòd est remedium, quamuis non comperat eis secundum quòd est officium naturæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd in quolibet contractu hoc vniuersaliter tenetur, quòd ille qui est impotens ad soluendum aliquid non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat eius solutionem est autorem impotens tripliciter. Vno modo: quia non potest soluere de iure, & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille: cum quo facit talem contractum hanc impotentiam siue non. Alio modo, quia non sit soluendo de facto, & tunc si sciat ille: cum quo contrahit hanc impotentiam: & nihilominus contrahit, ostenditur quòd alium finem ex contractu quærit. & ideò contractus stat. Si autem nescit, tunc contractus nullus est: & ideò frigiditas quæ causat talem impotentiam, vt homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis, per quam non potest homo de facto libere reddere, impediunt matrimonium, reddere debitũ impedimẽtum autẽ per ꝙ quis nõ potest de iure quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius non potest reddere debitum, vt consanguinitas, annullat contractum matrimonium, siue sciat alter coniugum, siue non: & propter hoc Magister ponit, quòd hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

¶Ad quintum dicendum, quod non potest esse perpetuum impedimentum naturale viro respectu vnius personæ & non respectu alterius. sed si non possit implere carnalem actum cum virgine & possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumento possunt claustra pudoris frangi & ei cõiũgi, nec esset hoc contra naturam, quia nõ fieret ad delectationẽ, sed ad medicamentum, abominatio autem mulieris non est causa naturalis, sed causa accidẽtalis extrinseca: & ideò de ea est iudicium idem, quod de maleficio, quod post dicetur.

¶Ad sextum dicendum, quòd mas est agens in generatione, sed fœmina est patiens: & ideò maior caliditas requiritur in mari, quàm in fœmina ad opus generationis, Vnde frigiditas facit impedimentum in viro, sed in muliere potest esse impedimentum naturale ex alia causa, scilicet arctatione: & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate viri.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd maleficium non possit matrimonium impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonum. sed dæmones non habẽt potestatem ad impediendum matrimonij actum magis, quàm corporales alios actus, quos impedire non possunt, quia sic totum mundum perimerent, si comestionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent. ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

2 Præterea, Opus Dei est fortius, quàm opus diaboli, sed maleficium est opus diaboli. ergo non potest impedire matrimonium, quod est opus Dei.

3 Præterea, Nullum impedimentum dirimit contractum matrimonium, quod non sic perpetuum. sed maleficium nõ potest esse impedimentum perpetuum, quia cum diabolus non habeat potestatẽ nisi super peccatores, expulso peccato tolletur maleficium, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum. ergo maleficium non potest impedire matrimonium.

4 Præterea Carnis copula non potest impediri, nisi impediatur potentia generandi, quæ est principium eius. sed vnius viri genetatiua potentia se habet ad omnes mulieres quasi æqualiter ergo per maleficium non potest esse impedimentum respectu vnius, nisi sit respectu omnium.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Decret. 33. q. 1. Si per fornicarias vel maleficas, & infra. Si sanari non poterunt, separari valebunt.

¶Præterea, Potestas dæmonum est maior quam potestas hominis, Iob 4. Non est potestas super terram, &c. sed opere humano potest aliquis fieri impotẽs ad carnalem copulem per aliquam potestatem vel exstratutam, & ex hoc matrimonium impeditur. ergo multò fortiùs virtute dæmonis hoc potest fieri.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quod maleficium nihil aliud erat in mundo, nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra autoritatem Sanctorum qui dicunt quòd dæmones habent potestatem supra corpora, & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur. Vnde per eos maleficia aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia nõ credunt esse dæmones nisi in æstimatione vulgi tãtùm, vt terrores quos sibi facit homo ex sua æstimatione imputet dæmoni: & quòd etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparẽt in sensu tales quales homo cogitat. & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc verba fides repudiat, per quam Angelos de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus, & subtilitate suæ naturæ multa posse quę nos non possumus, & illi qui eos ad faciendum talia inducunt maleficí vocantur. Et ideò alij dixerunt quòd per maleficia præstari potest impedimentum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum. vnde non dirimit matrimonium contractum, & dicunt iura esse reuocata quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant. & ideò distinguendum est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit, & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tẽpus triennij præfecit, sicut & de frigiditate dictum est. tamen hæc differentia est inter maleficium & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens. ita est impotens ad vnã, sicut ad aliam & ideò quando matrimonium dirimitur, non datur licentia ei, coniungatur alteri. sed ex maleficio homo potest esse impotens ad vnam & non ad aliam: & ideò quando iudicio Ecclesiæ matrimonium dirimitur. vtrique datur licẽtia vt alteram copulam quærat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia corruptio peccat prima, per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generationis deuenit. ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quam in aliis, sicut in serpentibus magis ostenditur virtus maleficiorum, quàm in aliis animalibus, vt dicitur, quia per serpentẽ diabolus mulierẽ tẽtauit.

¶Ad secundum dicendum, quòd opus Dei potest opere diaboli impediri diuina permissione, non quòd diabolus sit Deo fortior vt per violentiam opera eius destruat.

¶Ad tertium dicendum, quod maleficium est ita perpetuum, quod non potest habere remedium humanum, quamuis Deus posset remedium præstare, dæmonem cogendo, vel etiam dæmon desistendo, non enim semper oportet vt id quòd per maleficium factum est: possit maleficium per aliud destrui, vt ipsi maleficí confitentur. & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi: nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficiũ inuocare. Similiter non oportet quod si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquem, quod cessante peccato tollet potestas, quia pœna interdum remanet culpa transeunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non valerent ad reprimendũ dæmones semper, quãtum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc exigente: sed semper tamen valent contra illas infestationes dæmonum contra quas iustituti sunt.

¶Ad quartum dicendum, quòd maleficium quandoque potest præstare ad omnes impedimentum, quandoque ad vnam tantùm, quia diabolus voluntaria causa est non ex necessitate naturæ agens. Et præterea impedimentum maleficij potest esse ex impressione dæmonis & imaginatione hominis, ex qua tollitur viro concupiscentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliã.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum furia impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd furia non impedit matrimonium, matrimoniũ enim spirituale. quòd in baptismo contrahitur, dignius est quam carnale. sed furiosi possunt baptizari. ergo & matrimonium contrahere.

2 Præterea, Frigiditas impedit matrimonium, inquantum impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam: ergo nec matrimonium.

3 Præterea, Matrimonium non dirimitur nisi per aliquod impedimentum perpetuum. sed de furia non potest sciri quòd sit impedimentum perpetuum: ergo non dirimit matrimonium.

4 Præterea, In verbibus supradictis sufficienter continentur impedimenta impedientia matrimonium. sed ibi non fit mentio de furia. ergo, &c.

¶SED CONTRA, Plus tollit vsum rationis furia quam error; sed error impedit matrimonium. ergo & furia.

¶Præterea, Furiosi non sunt idonei ad aliquem contractum faciendum, sed matrimonium est contractus quidam. ergo, &c.

¶RESPONDEO dicendum, ꝙ furia, aut præcedit matrimonium, aut sequitur: si sequitur, nullo modo dirimit ipsum: si autem præcedit, tunc aut furiosus habet lucida intervalla aut non: si habet, tunc quamuis dum est in illo interuallo non sit tutum quòd matrimonium contrahat, quia nescíret prolem educare, tamen si contrahit est matrimonium: si autem non habet, vel si quando non habet contrahit, tunc quia non potest esse consensus vbi deest rationis vsus, non erit verum matrimonium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ vsus rationis non exigitur ad baptismum quasi causa ipsius, sicut exigitur ad matrimonium, & ideò non est similis ratio, cùm de baptismo furiosorum dictum est supra.

¶Ad secundum dicendum, quod furia impedit matrimonium ratione suæ causæ est consensus, quamuis non ratione actus vt frigiditas sed simul Magister de ea determinat, cum frigiditate, quia vtrunque est quidam naturæ defectus.

¶Ad tertium dicendum, quòd momentaneum impedimentum, quod causam matrimonij, scilicet consensum impedit, matrimonium, toraliter tollit, sed impedimentum quòd impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

¶Ad quartum dicendum, quòd impedimentum reducitur ad errorem, quia vtrobique est defectus cõsensus ex parte rationis.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum incestus, quo cognoscit qui sororem vxoris suæ, matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod incestus, quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium nõ dirimat: quia mulier non debet puniri pro peccato viri. sed puniretur si matrimonium solueretur. ergo, &c.

2 Præterea, Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit, quam qui cognoscit consanguineã vxoris. sed primum peccatũ non impedit matrimonium. ergo nec secundum.

3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia cõtrahat incestuosus, quòd separati debeant, quòd non est verum.

4 Præterea, Hoc etiam impedimentum non connumeratur inter alia supra enumerata. ergo nõ dirimit cõtractum matrimonium.

¶SED CONTRA, est Quia per hoc ꝙ cognoscit sororem vxoris, contrahitur affinitas ad vxorem. sed affinitas dirimit matrimonium contractum. ergo & incestus prædictus.

¶Præterea, In quo quis peccat, in hoc punitur. sed talis peccauit contra matrimonium: ergo debet puniri quòd matrimonio priuetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si aliquis cognoscit sororem, aut aliam consanguineam vxoris suæ ante matrimonium contractum etiam post sponsalia, oportet matrimonium separari ratione affinitatis contractæ: si autem post matrimonium contractum & consummatum, non debet totaliter matrimonium separari. sed vir amittit ius petendi debitum: nec potest sine peccato perere, sed tamen debet reddere petenti, quia vxor non debet puniri de peccato viri. sed post mortem vxoris debet omnino manere absque spe coniugij, nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem suam, cum timetur de illicito coitu si tamen præter dispensationem contrahat, peccat contra statuta Ecclesiæ faciens, non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc separatur.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta, quia incestus ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ, quam ratione affinitatis, quam causat: & ideò etiam non connumeratur aliis impedimentis, sed impedimento affinitatis includitur.

ARTICVL. V.

¶ Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. Th. 4. dist. 25. q. vn. art. 3.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd defectus ætatis impedit matrimonium: Secundum enim leges pueri accepisse tutorem vsque ad vicesimumquintum annum. ergo videtur quod vsque ad tempus illud non sit confortata ratio ad consensum, & ita videtur quod illud debeat esse tempus statutum matrimonium ineundi, sed ante tempus illud matrimoniũ potest contrahi. ergo defectus statutæ ætatis non impedit matrimonium.

2 Præterea, sicut vinculum religionis est perpetuum, ita & vinculum matrimonij. sed ante decimumquartum annum non potest facere professionem, secundum nouam constitutionem. ergo nec matrimonium contrahere, si defectus ætatis matrimoniũ impediret.

3 Præterea, Sicut consensus ad matrimonium requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris: sed mulier ante decimumquartum annum potest contrahere matrimonium. ergo & vir.

4 Præterea, Impotentia coeundi nisi sit perpetua & ignorata, nõ impedit matrimonium. sed effectus ætatis non est perpetuus, nec ignoratus. ergo non impedit matrimonium.

5 Præterea, Non cõtinentur in aliquo prædictorum impedimentorum, & ita non videtur esse matrimonij impedimentum.

¶SED CONTRA, Decret. dicit quòd puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus matrimonio. sed ante decimum quartum annum (vt in pluribus) non potest reddere debitum, vt in 9. Animalium dicitur. ergo, &c.

¶Præterea, Omnium natura constantium positus est terminus magnitudinis, & augmenti, & ita videtur cum matrimonium sit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium per modum contractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut & alij contractus: vnde secundum iura determinatum est quòd ante illud tempus discretionis quo vtreque possit sufficienter de matrimonio deliberare, & debitum sibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & si non ita facta fuerunt, dirimuntur: hoc autem tempus, vt in pluribus est, in masculis in quarto decimo anno: in fœmina autem in duodecimo anno quia tamen præcepta iuris positiui sequitur id quod in pluribus est, si aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum perueniat, ita quòd vigor naturæ & rationis defectum ætatis supppleat matrimonium non dissoluitur: & ideò sit contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuò stat indissolubile.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in illis ad quæ natura inclinat, non exigitur tantus vigor rationis ad deliberandum, sicut in aliis. & ideò ante potest deliberãs in matrimonium sufficienter consentire, quam possit in contractibus aliis res suas sine tutore pertractare.

¶Et similiter est dicendum ad secundum, quia votum religionis est eorum quæ sunt sine inclinatione naturæ, quæ maiorem difficultatem habent, quam matrimonium.

¶Ad tertium dicendum, quod mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm vir, vt dicitur in 9. de Animalibus. & ideò non est simile de vtroque.

¶Ad quartum dicendũ, quod ex parte ista non solum est impedimentum propter impotentiam coeundi, sed etiam propter defectum rationis, quæ adhuc nõ sufficit ad consensum illum ritè faciendum qui perpetuo durare debet.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut impedimentũ quod est ex furia

Universidad de Deusto
Biblioteca

furis, reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimẽtum quod est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum vsum liberi arbitrij.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMANONA.

De disparitate cultus quæ matrimonium impediat, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.
¶ Circa quod quæruntur sex.
¶ Primò, vtrum fidelelis possit cõtrahere matrimonium cum infideli.
¶ Secundò, Vtrum inter infideles sit matrimonium.
¶ Tertiò, vtrum coniux conuersus ad fidem, possit commanere cum infideli, nolente conuerti.
¶ Quartò, vtrum possit vxorem infidelem relinquere.
¶ Quintò, vtrum ea dimissa, possit aliam ducere.
¶ Sextò, vtrum propter alia peccata vir possit dimittere vxorem, sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.

¶ Verum fidelis possit contrahere cum infideli.

Tho. 4. dist. 36. q. vni. arti. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioseph cõtraxit cum Aegyptia, & Ester cum Assuero. in vtroque autem matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis. ergo disparitas cultus præcedens matrimonium ipsum non impedit.

2 Præterea, Eadẽ est fides, quàm docet vetus & noua Lex. sed secũdum veterem Legem poterat esse matrimonium inter fidelem & infidelem, vt patet Deute. 21. Si egressus ad pugnam videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eam, introeas ad eam dormiens cum ea, & erit tibi vxor. ergo & in noua Lege licet.

3 Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinãtur. sed inter fidelem & infidelem possunt in aliquo casu contrahi sponsalia cum conditione futuræ cõuersionis. ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.

4 Præterea, Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contrarium matrimonio. sed infidelitas non est contraria matrimonio: quia matrimonium est in officium naturæ, cuius diuitiæ non excedit. ergo disparitas fidei non impedit matrimonium.

5 Præterea, Disparitas fidei etiam quandòque est inter duos baptizatos, sicut quãdo aliquis post baptismum in hæresim labitur, sed si talis cum aliqua fidei contrahat, nihilominus est verum matrimonium. ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 2. Corinthiorum sexto, Quæ conuentio lucis ad tenebras. sed maxima conuentio est inter virum & vxorem. ergo ille qui est in luce, fidei, non potest contrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.

¶ Præterea, Malachiæ secundo dicitur, Contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quoniam dilexit, & habuit filiam Dei alieni. sed hoc non esset, si inter eos posset verum matrimonium contrahi. ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd principalius matrimonij bonum est proles ad cultum Dei educanda, cùm autem educatio fiat communiter inter patrem & matrem, vterque secundum fidem suam intẽdit ad cultum Dei prolem educare: & ideò si sint diuersæ fidei, intentio vnius alterius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium, & propter hoc disparitas cultus, precedens impedit ne contrahi possit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in vetere Lege de aliquibus infidelibus erat permissum, quòd cum eis possent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat de infidelibus habitantibus in terra Canaam, tum quia Dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationem, tum quia maius periculum imminebat, nec coniuges filios Israël ad idolatriam peruerterent, quia filij Israël ad ritus & mores eorum proniores erant propter conuersationem cum eis, sed aliis Gentibus permisit præcipuè, quia non poterat esse timor pertrahendi ad Idolatriam & sic Ioseph: & Moyses, & Ester cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in noua Lege etiã, quæ per totum orbem diffunditur, similis ratio pohibendi de omnibus infidelibus est & ideò disparitas cultus, præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Lex illa vel loquitur de alijs nationibus, cum quibus poterant inire coniugia: vel loquitur, quando illa captiua ad fidem & cultum Dei conuerti volebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurum: vnde sicut quando matrimonium in præsenti contrahitur requiritur vnicus cultus in vtroque cõtrahentium, ita ad sponsalia, quibus fit sponsio futuri matrimonij, sufficit conditio apposita, de vnitate cultur futuri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iam ex dictis patet quòd disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius, quod est bonum prolis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd matrimonium est sacramentum & ideò quantùm pertinet ad necessitatem sacramenti, requirit paritatem, quãtùm ad sacramẽtum fidei, scilicet baptismum magis quàm quantum ad interiorem fidem. vnde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed cultus disparitas qui respicit vlterius seruitium, vt in 3. lib. dictum est. Et propter hoc si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimonium cõtrahat: verum est matrimonium, quamuis peccet contrahendo. & si scit eam hæreticam: sicut peccaret si cum excõmunicata cõtraheret, non tamen propter hoc matrimoniũ dirimeretur: & econtrario si aliquis catechumenus habens rectam fidem sed nondum baptizatus cum aliqua fideli baptizata contraheret, non esset verum matrimonium.

ARTICVLVS II.

¶ Virum infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd infideles non possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramentum Ecclesiæ. sed baptismus est ianua sacramentorum. ergo infideles qui non sunt baptizati, matrimonium contrahere non possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.

2 Præterea, Duo mala sunt magis impeditiua boni, quẽ vnum. sed infidelitas vnius tantùm impedit bonum matrimonij. ergo multò fortiùs infidelitas vtriusque: & ita inter infideles non potest esse matrimonium.

3 Præterea, Sicut inter infideles & fideles est disparitas cultus, ita inter duos infideles, vt si vnus sit Gentilis, & alter Iudæus. sed disparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum est. ergo ad minus inter infideles qui habent cultum disparem. non potest esse verum matrimonium.

4 Præterea, In matrimonio est vera pudicitia: sed sicut dicit Augustinus, & habetur in litera, non est vera, pudicitia infidelis cũ vxore sua. ergo nec verum matrimonium.

5 Præterea, Matrimonium verum excusat carnalem copulam à peccato. sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum, quia omnis vita infidelium peccatum est. vt dicit glossa Romanorum nono. ergo inter infideles non est verum matrimonium.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelẽ, &c. sed vxor. non diciturniſi propter matrimonium. ergo matrimonium quod est inter infideles, est verum matrimonium.

¶ Præterea, Remoto posteriori non remouetur prius. sed matrimonium pertinet ad officium naturæ, quæ præcedit statum gratiæ, cuius principium est fides. ergo infedelitas non facit, quin sit inter infideles matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum ad bonum prolis non tantùm generandæ, sed etiam promouendæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter perducere ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solùm quantùm ad corpus, sed etiam quantum ad animam per ea quæ sunt in lege naturæ, & perfectio gratiæ, & prima perfectio est materialis & imperfecta respectu secundæ. & ideò cum res quæ sunt propter finem, sint proportionatæ fini, matrimonium quod tendit in primam perfectionem, est imperfectum & materiale respectu illius quod tẽdit in perfectionem secundam. & quia perfectio prima communis esse potest infidelibus & fidelibus. Secũda autem tantùm est fidelium. & ideò inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectũ virtima perfectione, sicut est inter fideles.

¶ AD PRIMVM ergo dicundum, quòd matrimonium non est institutum in sacramentum, sed in officium naturæ: & ideò quamuis infidelibus non competat matrimonium secundum quòd est sacramentum in dispensatione ministri Ecclesiæ consistens, competit tamen eis, in quantum est in officium naturæ: & tamen etiam matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habituraliter, quamuis non actualiter eo quòd actu non contrahunt in fide Ecclesiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd disparitas cultus non impedit matrimoniũ ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solùm secundum perfectionem prolis impedit, sed etiam primam, dum parentes ad diuersa trahere intendunt, quod non est quando vterque est infidelis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inter infideles est matrimonium prout

prout matrimonium est in officium naturæ. Ea autem quæ pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia per ius positiuum, & ideò si prohibentur ab alio iure positiuo apud eos infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus disparitas cultus apud eos impedit matrimoniũ tamẽ ex iure diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercunque aliquis à fide deuiet, quantum ad hoc quòd est ex gratia alienũ esse, similiter nec aliquo ecclesiæ statuto, quæ non habet de iis quæ foris sunt iudicare.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd pudicitia & aliæ virtutes infideliũ non dicuntur esse veræ, quia non possunt attingere finem veræ virtutis, qui est vera fœlicitas: sicut non dicitur esse verum vinum, quod non habet effectum vini.

¶ Ad quintum dicendum, quòd infidelis cognoscens vxorem suam, non peccat, si propter bonum prolis, aut fidei qua tenetur vxori debitum reddat, cum hic sit actus iustitiæ & temperantiæ, quæ in delectabilibus tactus debitas circunstantias seruat, sicut non peccat faciens alios actus politicarum virtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quolibet actu peccent. sed quia per id q̃ agunt à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.

¶ Verum coniux conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd coniux conuersus ad fidem non possit commanere cũ vxore nolẽte conuerti, cum qua in infidelitate contraxerat; vbi enim est idem periculum, oportet eandem cautelam adhimeri. sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur ne fidelis cũ infideli contrahat. Cùm ergo periculum sit si fidelis commaneat cum infideli: cum qua prius contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti facilius peruertuntur, quàm illi qui sunt nutriti in fide. videtur quòd fidelis post conuersionem non possit commanere cum vxore infideli.

3 Præterea, 28. q. 1. dicitur. Non potest infidelis in eius coniunctione commanere, quæ iam in Christianum translata est fidem. ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere.

3 Præterea, Matrimonium quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud quod contrahitur inter infideles. sed fideles contrahant in gradu prohibito, ab Ecclesia dissoluitur eorum matrimonium. ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest commanere cum vxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.

4 Præterea, Aliquis infidelis habet quandoque plures vxores secundum ritum suæ legis. si ergo potest commanere eum illis cum quibus in infidelitate contraxit, videtur quòd possit etiam post conuersionem plures vxores retinere.

5 Præterea, Potest contingere quòd repudiata vna vxore, aliam duxerit, & in illo matrimonio existens cõuertatur, videtur ergo quòd saltem in hoc casu non possit cum vxore, quam de nouo habet, commanere.

¶ SED CONTRA est. quòd Apostolus 1. Corin. 7. consulit quòd commaneant.

¶ Præterea, Nullum impedimentum superueniens vero matrimonio, tollit ipsum. sed matrimonium erat verum quando vtere; infidelis erat. ergo quãdo alter cõuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur q̃ possit licite commanere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd fides eius, qui est in matrimonio, non soluit. sed perficit matrimonium. vnde cum inter infideles sit verũ matrimonium, vt ex dictis patet, per hoc quod alter eorũ conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculum matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonium quantum ad cohabitationem & debiti solutionem. in quo passu currunt infidelitas & adulterium, quia vtrunque est contra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram vel commanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem vel commanendi cum ea: potest enim vir innocens liberè manere cũ adultera spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, ne videatur patronus turpitudinis, quamuis etiam eum spe correptionis possit libere dimittere: similiter fidelis conuersus potest cum infideli commanere cum spe cõuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non viderit, & bene facit commanendo, tamen non tenetur, & de hoc verbum Apostoli.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd facilius impeditur aliquid fiendum quàm destruatur quod ritè factum est. & ideò multa sunt quæ impediunt matrimonium contrahendũ, si præcedant. quæ tamen ipsum nõ possunt dissoluere, si sequantur, sicut de affinitate patet, & similiter dicẽdũ est de disparitate cult'.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum passim conuertebantur ad fidem, & Iudæi & Gentiles, & ideò tunc fidelis vir poterat habere probabilem spẽ de vxoris conuersione, etiam si conuersionem non promitteret. Post modum autem tempore præcedẽte Iudæi sunt magis obstinati, quam Gentiles: quia Gentiles adhuc intrabant ad fidem sicut tempore martyrum. & temporibus Constãtini Imperatoris & circa tempora illa. & ideò tunc non erat tutum fideli cum vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de cõuersione ei' sicut erat de cõuersione vxoris Gentilis. & ideò, tunc fidelis cõuersus poterat cohabitare cum Gentili, sed non cum Iudæa, nisi conuersionẽ promitteret, & secundũ hoc loquitur Decre. illud. Sed nunc pari passu ambulant vtrique, scilicet Gentiles & Iudæi, quia vtrique obstinati sunt: & ideò nisi vxor infidelis cõuerti velit, non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis, siue Iudæa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd infideles non baptizati non sunt astricti statutis Ecclesiæ. sed sunt astricti statutis iuris diuini. & ideò si contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinam, Leuit. 18 siue vterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio commanere: si autem contraxerunt in gradibus prohibitis per statutũ Ecclesiæ, possunt commanere, si vterque conuertatur, vel si vno conuerso, sit spes de conuersione alterius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd habere plures vxores est contra legem naturæ, cui etiam infideles sunt astricti. & ideò non est verum matrimonium infidelis, nisi cum illa, cum qua primo contraxit. vnde si ipse cum omnibus suis conuertatur, potest cum prima cõmanere, & alias debet abiicere. Si autem prima cõuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idem ius habet contrahendi cũ illa de nouo, quod cum alia habet de quo post dicetur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd repudium vxoris est contra legem naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare, & ideò si conuertatur postquam vna repudiata alteram duxerit, idem iudicium est de hac, quia tenetur primam, quam repudiauerat, recipere, si conuerti voluerit, & aliam abiicere.

ARTICVL. IIII.

¶ Virum fideli conuersæ possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd infidelis conuersus non possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris. Maius enim est vinculum viri ad mulierem, quam serui ad dominum. sed seruus conuersus non absoluitur à seruitutis vinculo, vt patet 1. Corinth. 7. & 1 Timot. 5. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere.

2 Præterea, Nullus potest alteri præiudicium facere sine consensu ipsius. sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis: si ergo per hoc quod vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset. vt liberè dimitteretur. non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec ordinari, nec vouere cõtinentiam sine consensu eius.

3 Præterea, Si aliquis contrahat cum ancilla scienter, siue sit seruus siue liber, non propter diuersam conditionem potest ipsam dimittere: cum ergo vir qui quando contraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelem, videtur à simili quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem.

4 Præterea, pater tenetur ex debito procurare salutẽ prolis. sed si discederet ab infideli vxore, filij communes matri remanerent quia partus sequitur ventrem, & sic essent in periculo salutis. ergo non potest vxorem infidelem dimittere licitè.

5 Præterea, Adulter non potest adulteram dimittere, etiam postquã de adultero pœnitentiam agit. ergo si sit idem iudicium de adulterio & infideli, nec infidelis infidelem potest reliquere, etiam postquam ad fidem est conuersus.

¶ SED CONTRA, est quod Apostolus dicit 1. Cor. 7.

¶ Præterea, Adulterium spirituale est grauius quàm carnale. sed propter carnale adulterium viri potest dimittere vxorem, quantùm ad cohabitationem. ergo multò fortiùs propter infidelitatem, quæ est adulterium spirituale.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd homini secundum aliã & aliam vitam diuersa competunt & expediunt: & ideò qui moritur priori vitæ, non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur. & inde est quòd ille qui in vita seculari existens, aliqua vouit, non tenetur ad illa quando mundo moritur, & vitam religiosam assumens perficere. Ille autem qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo & priori vitæ moritur, cùm generatio vnius sit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult, quamuis reddere debitum in aliquo casu liberè id possit facere, sicut dictum esse: sicut & religiosus potest liberè perficere, vota quæ fecit in seculo. si non sunt contra religionem suam, quamuis ad ea non teneatur, vt dictum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd seruire non est aliquid incompetens Christianæ religionis perfectioni, quæ maxime humilitatem profitentur: sed obligatio mulieris siue matrimonij aliquid derogant perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum statum, continentes possident, & ideò nõ est simile de vtroque. Et præterea vnus coniugum non obligatur alteri quasi possessio eius, quasi domino seruus, sed per modum societatis cuiusdam quæ non congruè est infidelis ad infidelem, vt patet secundæ Corinth. 6. & ideò non est simile de seruo & coniuge.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd vxor non habebat ius in corpore viri nisi quandiu in vita illa manebat, in qua contraxerant, quia etiã mortuo viro vxor soluta est à lege viri, vt patet 1. Cor. 7. & ideò si postquam vir mutat vitam moriens priori vitæ ab ea discedat, nullum sit ei præiudicium. Transiens autem ad religionem moritur tantùm spirituali morte, non autem corporali: & ideò si matrimonium sit cõsummatum, non potest vir sine consensu vxoris ad religionem transire. Potest autem ante carnalẽ copulam, quando est tantùm copula spiritualis. sed ille qui ad baptismum accedit, corporaliter etiam consepelitur Christo in morte: & ideò à debito reddendo soluitur etiã post matrimoniũ cõsummatum. Vel dicendum, quod ex culpa sua vxor præiudiciũ patitur, quæ conuertit contemnit.

¶Ad tertium dicendum, quòd disparitas cultus facit personam simpliciter illegitimam non autem conditio seruitutis, sed solùm quando ignoratæ est: & ideò non sequitur similis ratio de infideli & ancilla.

¶Ad quartum dicendum, quòd proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc potest liberè sequi patrem fidelem vel matrem infidelem: vel est in minori ætate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstante quòd indiget matris obsequio ad educationem.

¶Ad quintum dicendum, quòd adulter per pœnitentiam non transit ad aliam vitam, sicut infidelis per baptismum: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS V.

¶Virum fidelis discedens ab vxore infideli, possit aliam ducere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod fidelis discedens ab vxore infideli non possit aliam ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij, cum repudium vxoris sit contra legem naturæ, sed inter infideles erat verum matrimonium. ergo nullo modo potest matrimonium solui, sed manente vinculo matrimonij ad vnam, nõ potest aliquis cum alia contrahere ergo fidelis discedens ab vxore infideli nõ potest cum alia contrahere.

2 Præterea, Crimen superueniens matrimonio, non soluit matrimonium. sed si mulier velit cohabitare sine contumelia Creatoris, non soluitur vinculum matrimonij, quia vir non potest aliam ducere. ergo peccatum vxoris quæ non vult cohabitare sine contumelia Creatoris, non soluit matrimonium, vt liberè possit vir aliam vxorem ducere.

3 Præterea, Vir & vxor sunt pares in vinculo matrimonij: cum ergo vxori infideli non liceat viuente viro alium virum ducere, videtur quod nec fideli liceat.

4 Præterea, Fauorabilius est continentiæ votũ, quàm matrimonij contractus. sed viro fideli sine consensu vxoris infidelis non licet vt videtur, votum continentiæ emittere, quia tunc vxor fraudaretur matrimonio, si postmodum conuerteretur: ergo multò minùs licet ei matrimonium contrahere cum alia.

5 Præterea, Filius qui remanet in infidelitate patre converso, amittit ius paternæ hæreditatis: & tamen si postea conuertitur, redditur ei hæreditas sua, etiam si alius in possessionem eius intrauit. ergo videtur à simili quòd si vxor infidelis post conuertatur quòd sit sibi reddendus vir suus, etiam si cum alia contraxerit, quòd non posset esse si secundum matrimonium verum esset. ergo non potest contrahere cum alia.

¶SED CONTRA, Matrimonium nõ est ratum sine sacramento baptismi, sed quod nõ est ratum, potest dissolui. ergo matrimonium in infidelitate contractum, potest solui, & ita soluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

¶Præterea, Vir non debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare sine contumelia Creatoris. si ergo non liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam seruare. quod videtur inconueniens, quia sic ex conuersione sua incommodum reportaret.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quando alter coniugum ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, distinguendũ est: quia si infidelis non vult cohabitare sine cõtumelia Creatoris, id est siue hoc quod ad infidelitatem inducat, potest fidelis liberè discedere, sed discedens non potest alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare sine contumelia Creatoris in verba blesphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolẽs: tunc si ad fidelitatem pertrahere nitatur vir fidelis discedens potest alteri per matrimonium copulari.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium est imperfectum. sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmus. semper autem firmius vinculum soluit minus firmum, cùm ei sit contrarium, & ideò matrimonium quod post in fide Christi contrahitur soluit matrimonium quod priùs infidelitate contractum fuerat: vnde matrimonium infidelium non est omninò firmum, & ratum, sed ratificatur postmodum per fidem Christi.

¶Ad secundum dicendum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare sine cõtumelia Creatoris absoluit virum à seruitute, qua tenebatur vxori, vt nõ posset ea viuente aliam ducere, sed nondum soluit matrimonium, quia si in blasphemia illa cõuerteretur antequam ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei vir suus, sed soluitur per matrimonium sequẽs, ad quod peruenire non posset vir fidelis, nisi solutus à seruitute vxoris suæ per culpam eiusdem.

¶Ad tertium dicendum, quòd postquam fidelis contraxit, solutum est vinculum matrimonij ex vtraque parte, quia matrimonium non claudicat, quantum ad vinculum, sed quãdoque claudicat quantum ad effectum vnde in pœnã vxoris infidelis ei indicitur, quòd non possit cum alio contrahere magis quàm virtute matrimonij præcedentis. sed si postea conuertatur, potest ei concedi dispensatiuè vt alteri nubat, si vir eius aliam duxit.

¶Ad quartum dicendum, quod si post conuersionem viri aliqua probabilis spes de conuersione vxoris sit, non debet votum cõtinentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimonium transire, quia difficilius conuerteretur vxor viro suo sciens se esse priuatam. Si autem non sit spes de conuersione, potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere, prius requisita vxore quod conuertatur, & tunc si postquam vir sacros ordines suscepit vxor conuertatur, non est sibi vir suus reddendus, sed debet imputare sibi in pœnam tardæ conuersionis quòd viro suo priuatur.

¶Ad quintum dicendum, quòd vinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum sicut vinculum matrimonij: & ideò non est simile de hæreditate & vxore.

ARTICVS VI.

¶Virum alia vitia soluant matrimonium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd alia vitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimonium, quam infidelitas. sed infidelitas soluit matrimonium in aliquo casu, vt liceat ad aliud matrimonium transire: ergo & adulterium idem facit.

2 Præterea, Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita & quilibet peccatum. si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

3 Præterea, Matthæi decimooctauo dicitur, Si dextra man' tua scandalizat te, abscinde eam & proiice abs te, dicit Glossa quòd in manu & dextro oculo possunt accipi frater & vxor, propinquus & filij. sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento. ergo propter quodlibet peccatũ potest matrimonium dissolui.

4 Præterea, Auaritia idololatria est, vt dicitur Ephes. 5. sed propter idololatriam potest mulier dimitti, ergo pari ratione propter auaritiam, & propter alia peccata quæ sunt maiora quàm auaritia.

¶Præterea, Hoc expresse Magister dicit in litera.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit vxorem excepta causa fornicationis mœchatur.

¶Præterea, secundum hoc tota die fierent diuortia, cum raro inueniatur matrimonium, in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd fornicatio corporalis & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, vt est dictis patet: vnde specialem habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quòd matrimonium dupliciter soluitur, Vno modo quantum ad vinculum, & sic non potest solui postquam matrimoniũ est ratificatũ, neque per infidelitatem, neque per adulteriũ, sed si non est ratificatũ soluitur vinculum permanente infidelitate in altero coniugum, si alter cõuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat: non autem soluitur vinculum prædictum per adulterium, aliàs infidelis liberè posset dare libellum repudij vxori adulteræ, & ea dimissa aliã ducere, quod falsum est. Alio modo, soluitur matrimoniũ quãtum ad actum, & sic solui potest tam per infidelitatem quam per fornicationem spiritualem, sed propter alia peccata non potest solui matrimonium etiam quantum ad actum, nisi forte ad tempus se velit vir subtrahere à consortio vxoris ad castigationem eius, subtrahendo ei præsentiæ solatium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis adulterium magis

magis directè opponitur matrimonio, inquãtum est in officium naturæ, quam infidelitas, tamen ecõtrariò est, inquantum matrimonium est sacramentum Ecclesiæ. ex quo habet perfectam firmitatem, inquantum significat indiuisibilem coniunctionem Christi & Ecclesiæ. & ideò matrimonium quòd non est ratum magis post solui quantum ad vinculum per infidelitatem, quam per adulterium.

¶Ad secundum dicendum, quòd coniunctio primæ animæ ad Deum est per fidem, & ideò per eam anima quasi desponsatur Deo, vt patet Oseæ 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra Scriptura spectaliter per fornicationem idololatria & infidelitas designantur. sed alia peccata magis remota significatione dicuntur spirituales fornicationes.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est quando mulier præstat magnã occasionem peccati viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat, tunc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd auaritia dicitur idololatria per quandam similitudinem seruitutis quia tam auarus quàm idololatria potius seruit creaturæ, quàm Creatori, nõ autem per similitudinem infidelitatis: quia Corruptio infidelitatis est intellectu, sed auaritiæ in affectu.

¶Ad quintum dicendum, quòd verba Magistri sunt accipienda de sponsalibus quia propter eorum superueniens spõsalia solui possunt: vel si loquitur de matrimonio: intelligendum est de separatione à communi conuersatione ad tempus vt dictum est vel quando vxor non vult cohabitare nisi sub conditione peccandi: vt cum dicit, Non ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potius eam debet dimittere quàm latrocinia exercere.

QVÆSTIO SEXAGESIMA, DE

vxoricidio, in duos articulos diuisa.

3ho. 4. dist. 71. q. vni. art. 1. & se.

EINDE considerandum est de vxoricidio. Circa quod quæruntur duo.

¶Primò, vtrùm in aliquo casu liceat vxorem occidere.

¶Secundò, vtrùm vxoricidium matrimonium impediat.

ARTICVL. I.

¶Virum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ liceat viro vxorẽ interficere in actu adulterij deprehensam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari. sed ille qui legẽ diuinã exequitur, non peccat. ergo nec occidẽs propriã vxorem si sit adultera.

2 Præterea, Illud quòd licet legi, licet ei cui lex hoc cõmittit: sed legi licet interficere adulteram, aut quamlibet personã reã mortis cum ergo lex commiserit viro intefectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, videtur quod ei liceat.

3 Præterea, Vir habet potestatem maiorem super vxorẽ adulteram quam super eum qui cum ea adulterium cõmisit. sed si vir percutiat clericum quem cum propria vxorem inuenit, non est excommunicatus. ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

4 Præterea, Vir tenetur vxorem suam corrigere. sed correctio fit per inflictionem iustæ pœnæ, cùm ergo iusta pœna adulterij sit mors, quia est capitale crimen, videtur quod liceat viro vxorem adulteram occidere.

¶SED CONTRA, In litera dicitur, quòd Ecclesia Dei nũquam constringitur legibus humanis vel mundanis, gladium enim non habet nisi spiritualem. ergo videtur quòd ei qui vult esse de Ecclesia, non sit licitus actus legis illius quæ vxoricidium permittit.

¶Præterea, Vir & vxor ad paria iudicãtur. sed vxori nõ licet interficere virum in adulterio deprehensum. ergo nec viro vxorem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd virum interficere vxorem contingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile, & sic non est dubium quòd sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege statutam petere, sicut etiam licet aliquẽ accusari de homicidio. aut de alio crimine: non tamen talis accusatio potest fieri in iudicio Ecclesiastico, quia Ecclesia non habet gladium materialem vt in litera dicitur, Alio modo posset eam per seipsum occidere, non in iudicio conuictam, & sic extra actum adulterij eam interficere, quantuncunque sciat eam adulteram, neque secundum leges ciuiles, neque secundum legem conscientiæ licet. sed lex ciuilis quasi licitum putat quòd in ipso actu eam interficiat, non quasi præcipiens, vel prohibens, sed quasi pœnam homicidij ei infligens propter maximum incitamentũ, quod habet vir in tali facto ad occisionem vxoris. Sed Ecclesia in hoc non est astricta legibus humanis: vt iudicit eum sine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ Ecclesiastico iudicio infligendæ ex hoc quòd est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium seculare. & ideò in nullo casu licet viro occidere vxorem propria auctoritate.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnam illam infligendam nõ cõmisit personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officiũ ad hoc deputatum. Vir autem non est iudex vxoris & ideò non potest ea interficere, sed coram iudice accusare.

¶Ad secundum dicendum, quòd lex ciuilis non cõmisit viro occisionẽ vxoris, quasi præcipiens, quia sic non peccaret, sicut non peccat minister iudicis latronem occidens condemnatum ad mortẽ. sed permisit pœnam nõ adhibens. vnde etiam difficultates quasdam apposuit quibus rectaherentur viri ab vxoricidio.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non probatur quòd sit licitum simpliciter: sed quãtùm ad immunitatem ad aliquam pœnam, quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

¶Ad quartum dicendum, quòd duplex est congregatio, quædã œconomica sicut familia aliqua & quædam politica sicut ciuitas & regnum. Ille igitur qui præest secundæ congregationi vt Rex potest infligere pœnam & corrigere personam, & exterminare ad purgationem Communitatis, cuius curam gerit. sed ille qui præest in prima congregatione vt paterfamilias, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ se non extendit vltra terminos emendationis, quam transcendit pœna mortis. & ideò vir qui sic præest vxori, non potest ipsam interficere, sed alias accusata vel castigare.

ARTIC. II.

¶Virum vxoricidium impediat matrimonium.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directius enim opponitur adulterium matrimonio quàm homicidium. sed adulterium non impedit matrimonium: ergo nec vxoricidium.

2 Præterea, Grauius est peccatum occidere matrem, quàm vxorem, quia nunquam licet verberare matrem, licet autem verberare vxorem, sed occisio matris non impedit matrimonium: ergo nec vxoris occisio.

3 Præterea, Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm vxorem propriam, inquantùm minùs habet de motiuo, & minus ad eum spectat eius correctio. sed qui alienã vxorem occidit, non impeditur à matrimonio: ergo nec ille qui propriam vxorem interficit.

4 Præterea, Remota causa, remouetur effectus. sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimẽtum matrimonij, quod ex eo causatur, & ita videtur quòd post peractã pœnitentiã nõ prohibeatur matrimonium contrahere.

¶SED CONTRA est quod Canon dicit: Intefectores suarum coniugium ad pœnitentiam redigendi sunt, quibus penitus denegatur coniugium.

¶Præterea, In eo in quo quis peccat, debet puniri. sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit. ergo debet puniri vt matrimonio priuetur.

¶RESPONDEO dicendum quòd vxoricidium ex statuto Ecclesiæ matrimonium impedit. sed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum: quando scilicet propter adulterium vir occidit vxorem, aut etiam propter odium: tamẽ si timetur de incontinentia ipsius, potest cum eo dispensari per Ecclesiam, vt licitè matrimonium contrahat: quandoque etiam dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem suam, vt ducat eam cum qua mœchatur, tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quòd si de facto cum ea contraxerit matrimonium dirimitur. Sed per hoc non efficitur simpliciter persona illegitima respectu aliarũ mulierum. Vnde si cum alia contraxerit, quamuis peccet, contra statutum Ecclesiæ faciens: tamen matrimonium contractum nõ dirimitur propter hoc.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homicidium & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, sicut de vxoricidio dicitur hic, etiam de adulterio infrà dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidium est contra substantiam coniugij, sed adulterium contra bonum fidei ei debitæ: sic adulterium non est magis contrà matrimoniũ, quàm vxoricidium & ita ratio procedit ex falsis.

¶Ad secundum dicendum, quòd simpliciter loquendo grauius peccatum est occidere matrem, quam vxorem & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur & ideò minus inclinatur ad interfectionem matris, & promior est ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repressionem vxoricidæ est matrimonium ab Ecclesia interdictum.

¶Ad tertium dicendum, quòd talis non peccat contra matri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium,sicut ille qui propriam vxorem interficit : & ideò non est simile.

¶Ad quartum dicẽdum,quòd non est necessarium, quod deleta culpa,deleatur omnis pœna,sicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia restituit in pristinam dignitatẽ , quamuis possit restituere in pristinum statum gratiæ,vt dictum est.

QVÆSTIO SEXAGESIMAPRIMA, DE

impedimento matrimonij quod est votum solenne intres articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de impedimẽtis quę superuenĩunt matrimonio.Et primò,de impedimẽto quod prouenit matrimonio,scilicet de voto solenni. Secũdò,de impedimẽto quod prouenit matrimonio consummato scilicet de fornicatione.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò,vtrũm alter cõiugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

¶Secundò,vtrũm ante carnalem copulam possit intrare.

¶Tertiò,vtrũm altero intrante alter possit alteri nubere.

ARTIC. I.

¶Virum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

Vide 4. dist. 27. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet spiritualibus fauere quàm lex humana : sed lex humana hoc permisit : ergo multò fortius lex diuina permittere debuit.

2 Præterea,Minus bonum non impedit maius bonum : sed matrimonij status est minus bonum quàm status religionis, vt patet 1. Corin. 7. ergo per matrimonium non debet homo impediri,quin possit ad religionem transire.

3 Præterea,In qualibet religione sit quoddam spirituale matrimonium.sed licet de leui religione ad arctiorem transire. ergo licet de matrimonio leuiori,scilicet carnali , ad arctius , scilicet matrimonio religionis,transire etiam inuita vxore.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1.Corin. 7.vt nec etiam ad tempus vacẽt orationi coniuges sine mutuo consensu à matrimonio abstinentes.

¶Præterea , Nullus potest facere licitè quòd est in præiudicium alterius sine eius voluntate. sed votum religionis emissum ab vno coniugum est in præiudiciũ alterius, quia vnus habet potestatem corporis alterius.ergo vnus sine consensu alterius non potest votum religionis emittere.

¶RESPONDEO dicendum,quòd nullus potest facere oblationem Deo de alieno : vnde cùm per matrimonium iam consummatum sit corpus viri factum vxoris non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ votum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana cõsiderat matrimonium solùm,inquantum est in officium naturæ:sed lex diuina secundum quòd est sacramentum.ex quo habet omnimodam indiuisibilitatem,& ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum , quòd non est inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quòd habet conttarietatem ad ipsum,sicut etiam per malum bonum impeditur.

¶Ad tertium dicendum,quòd in qualibet religione cõtrahitur matrimonium ad vnam personam,scilicet ad Christum , cui tamen ad plura obligatur aliquis in vna religione , quam in alia, sed matrimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam personam:& ideò non est simile.

ARTICVL. II.

¶Virum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam ante carnalem copulam. Indiuisibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentum,inquantum scilicet significat perpetuam cõiunctionem Christi ad Ecclesiam. sed ante carnalem copulam post consensum per verba de præsenti expressum est verum matrimonij sacramentum : ergo non potest fieri diuisio per hoc quòd alter ad religionem intrat.

2 Præterea , In ipso consensu per verba de præsenti expressot vnus coniugum in alterum potestatem sui corporis transfert:ergo statim debet exigere debitum,& alter tenetur reddere & ita non potest vnus inuito altero ad religionem transire.

3 Præterea,Mat. 19. Quos Deus coniunxit,homo nõ separet, sed coniunctio quæ est ante carnalem copulam , diuinitus facta est.ergo non potest separari humana voluntate.

¶SED CONTRA est,quod secundum Hier. Dominus vocauit Ioannem de nuptiis.

¶RESPONDEO dicendum , quòd ante carnalem copulam est inter coniuges tantùm vinculum spirituale,sed posteà etiam est inter eos vinculum carnale:& ideò sicut post carnalẽ copulã matrimonium solũtur per mortem carnalem, ita per ingressum religionis ante carnalem copulam soluitur:quia religio est quędam mors spiritualis.qua aliquis seculo moriens viuit Deo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ante carnalem copulam significat illam coniunctionem , quæ est ad animam,quæ quidẽ & soluitur per contrarium, scilicet per peccatum mortale per carnalem copulam significat coniunctionem ad Ecclesiam , quantum ad assumptionem humanæ naturæ in vnitate personæ,quæ omninò est indiuisibilis.

¶Ad secundum dicendum , quod ante carnalem copulam non est omninò translatum corpus vnius sub potestate alterius , sed sub conditione,nisi interea alter ad frugem melioris vitæ cõuolet:sed per carnalem copulam completur dicta translatio , quia tunc intrat vterque in corporalem possessionem sibi traditæ potestatis.Vnde etiam ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de præsenti , sed datur ei tempus duorum mensium propter tria. Primò,vt interim possit deliberare de transeundo ad religionẽ. Secundò , vt præparentur quæ sunt necessaria ad solemnitatem nuptiarum. Tertiò,ne vilem habeat maritus datam , quàm non suspitauit dilatam.

¶Ad tertium dicendum , quod coniunctio matrimonialis ante carnalem copulam est quidem perfecta quantùm ad se primum: sed non consummata quantum ad actum , secundum quod est operatio : & similatur possessioni corporali: & ideo non omnimodam indiuisibilitatem habet.

ARTICVLVS III.

¶Virum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem ingresso.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quod mulier nõ possit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso. Quia illud quod cũ matrimonio stare potest,nõ soluit matrimoniale vinculum : sed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionem intrant, ergo ex hoc quod vnus intrat religionem, alter non absoluitur à vinculo matrimoniali:sed quandiu manet vinculum matrimoniale ad vnum,non potest nubere alteri:ergo,&c.

2 Præterea,Vir post ingressum religionis potest ante professionem redire ad seculum. si ergo mulier posset alteri nubere viro intranti religionem , & ipse posset alteram ducere , rediens ad seculum:quod videtur absurdum.

3 Præterea,Per decretalem nouam, professio ante annum emissa,pro nulla reputatur.ergo si post talem professionem ad vxorem redeat,tẽetur eum recipere. ergo neque per introitum viri in religionem , neque per votum datur mulieri potestas alteri nubendi.

¶SED CONTRA, Nullus potest alteri obligare ad ea quę sunt perfectionis. sed continentia est de iis quæ ad perfectionẽ pertinent : ergo mulier non arctatur ad continentiam ex hoc quòd vir religionem ingreditur,& sic potest nubere.

¶RESPONDEO dicendũ , quòd sicut mors corporalis viri hocmodo vinculũ matrimoniale soluit,vt mulier nubat cui vult secundum Apostoli sententiam:ita etiam post mortem spiritualem viri per religionis ingressum potetit cui voluerit nubere.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quando vterque pariter voto continentiam vouet:tunc neuter coniugali vinculo abrenuntiat,& ideò adhuc manet:sed quãdo vnus tantum vouet, tunc quantum est in se,abrenuntiat vinculo coniugali : & ideò alter absoluitur à vinculo illo.

¶Ad secundum dicendum,quod non intelligitur mortuus secundo per religionis ingressum quousque professionẽ emiserit : & ideo vsque ad tempus illud,tenetur eum vxor sua expectare.

¶Ad tertium dicendum, quòd de professione sic emissa ante tempus determinatum à iure,est idem iudicium quod de voto simplici. Vnde sicut post votum simplex viti mulier ei debitum reddere non tenetur,cùm ipsa non habet potestatem alteri nubere:ita & hic.

QVÆSTIO SEXAGESIMA SECVNDA,

de impedimento quod superuenit matrimonio consummato,quod est fornicatio:in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento quod superuenit matrimonio consummato. scilicet de fornicatione quę impedit matrimonium præcedens,quo ad actum dirimentem vinculo matrimoniali.

¶Et

¶Et circa hoc quæruntur sex.

¶Primò , vtrũm liceat viro dimittere vxorem causa fornicationis.

¶Secundò,vtrũm ad hoc teneatur.

¶Tertiò,vtrũm proprio iudicio eam dimittere possit.

¶Quartò,vtrũm vir & vxor quantum ad hoc sint æqualis conditionis.

¶Quintò,vtrũm post diuortium debeant manere innupti.

¶Sextò,vtrũm post diuortium possint reconciliari.

ARTICVL. I.

¶Virum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Vide 4. dist. 31. q. vnic. art. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur.Videtur quòd propter fornicationem non liceat viro vxorem dimittere. Non enim est malum pro malo reddendum. sed vir dimittendo vxorem propter fornicationem , videtur malum pro malo reddere ergo hoc non licet.

2 Præterea,Maius peccatum est,si vterque fornicetur : quam si alter tantum.sed si vterque fornicetur,non poterit propter hoc fieri diuortium.ergo nec si vnus tantum fornicatus fuerit.

3 Præterea, fornicatio spiritualis & quædam alia peccata sunt grauiora, quàm fornicatio carnalis , sed propter illa non potest fieri separatio à toto. ergo nec propter fornicationem carnalẽ.

4 Præterea , vitium contra naturam magis remotũ est à bonis mãtrimonij.quam fornicatio,quæ modo naturæ sit:ergo magis debuit poni causa separationis,quam fornicatio.

¶SED CONTRA est quod dicitur.Matth.5.

¶Præterea,illi qui frangit fidem nõ tenetur aliquis seruare fidẽ: sed coniux fornicando,fidem frãgit,quam alteri seruare debet, ergo alter potest alterum causa fornicationis dimittere.

¶RESPONDEO dicendum,quòd Dominus dimittere vxorem cõcessit propter fornicationem in pœnam , illius qui fidem fregit & in fauorẽ illius qui fidẽ seruauit: vt non sit astrictus ad reddendũ ei debitũ qui non seruauit fidem,& propter hoc exciuntur septem casus in quibus non licet viro vxorem dimittere fornicatricẽ,in quibus vel vxor à culpa immunis est,vel vtrique æqualiter culpabiles sunt.Primus est si ipse vir similiter fornicatus fuerit.Secũdus,si ipse vxorẽ prostituerit.Tertius si vxor viũ probabiliter mortuũ credens propter longã eius absentiã alteri nupserit.Quartus est si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectum subintrãte.Quintus,si fuerit,vi oppressa.Sextus,si reconciliãuit eam sibi post adulteriũ perpetratum:catnaliter eam cognoscens. Septimus.si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto vir dederit vxori libellũ repudij,& vxor alteri nupserit:tunc enim si vterque conuertatur tenetur eam vir recipere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quòd vir si dimittat vxorẽ fornicantem liuore vindictæ, Peccatisi autem ad infamiam propriam cauendam,ne videatur particeps criminis , vel ad vitium vxoris corrigendum , vel ad vitandum prolis incertitudinem non peccat.

¶Ad secundum dicendum,quòd diuortium ex causa fornicationis fit vno accusante alium, & quia nullus potest accusare , qui in simili crimine existit , quando vterque fornicatur diuortium celebrari non potest,quamuis magis peccetur cõtra matrimonium vtroque fornicante,quam altero tantum.

¶Ad tertium dicendum , quòd fornicatio directæ est contra bonum matrimonij,quia tollitur per eam certitudo prolis,& fides frangitur,& significatio non seruatur:dum vnus coniugum pluribus carnem suam dividit : & ideò alia crimina quamuis forte sint maiora fornicatione nõ tamen causant diuortium , sed quia infidelitas,quæ dicitur spiritualis fornicatio,etiam est cõtra bonum matrimonij. quod est proles educanda ad cultum Deitetiã ipsa facit diuortium, sed tamen aliter quam corporalis fornicatio,quia non propter vnum actum infidelitatis,sed propter consuetudinem quæ pertinaciã ostẽdit, in qua infidelitas perficitur.

¶Ad quartum dicendum, q etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad diuortium sed tamen non fit ita mentio de ipso , tum quia est passio innominabilis. tum quia rarius accidit,tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

ARTICVLVS II.

¶Virum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir teneatur ex præcepto vxoris fornicantem dimittere , Vir enim cum sit caput vxoris tenetur vxorem corrigere , sed separatio à toto est inducta ad correctionem vxoris fornicantis : ergo tenetur eam à se separare.

2 Præterea, Qui consentit peccanti mortaliter,ipse etiam mortaliter peccat: sed vir retinens vxorem , fornicantem consentire ei videtur vt in litera dicitur: ergo peccat nisi eam à se eiiciat.

3 Præterea,Primæ ad Corinthios 6.dicitur,Qui adhæret, meretrici , vnum corpus efficitur:sed non potest aliquis simul esse membrum meretricis & Christi , vt ibidem dicitur : ergo vir vxori fornicantis adhærens,membrum Christi esse desinit, mortaliter peccans.

4 Præterea, Sicut cognatio tollit vinculum matrimonij,ita fornicatio separat à toto :sed postquam vir nouerit consanguinitatem sui ad vxorem , mortaliter peccat,eam cognoscens carnaliter:ergo & si cognoscit vxorem,postquam scit ipsam esse fornicatam,mortaliter peccat.

5 SED CONTRA,est quod dicit Glossa 1.Corint.7. Quia Dominus permisit causa fornicationis vxorem dimittere : ergo non ex præcepto.

6 Præterea,Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit. sed vxor fornicando peccauit in virum:ergo vir potest ei parcere,vt non dimittat eam.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam, pœna autem corrigens non requiritur , vbi emendatio iã præcessit. & ideò si mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere : si autem non pœniteat, tenetur, ne peccato consentire videatur , dum correctionem debitam non apponit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in vxore potest corrigi : non tantùm tali pœna sed etiam verbis & verbere:& ideò si alias ad correctionem sit parata, non tenetur vir prædictam pœnam,ad eius correctionem adhibere.

¶Ad secundum dicendum ,quòd tunc vir vxori consentire videtur quando eam tener non cessante mã à peccato præterito : si autem emendata fuerit,non ei consentit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit,meretrix dici non potest:& ideò vir ei se coniungendo, membrum meretricis non fit.Vel dicendum, quòd non coniungitur ei quasi meretrici,sed quasi vxori.

¶ Ad quartum dicendum,quòd non est simile , quia consanguinitas facit,vt non sit inter eos vinculum matrimoniale , & ideò carnalis copula fit illicita. sed fornicatio non tollit vinculum prædictum:& ideò actus remanet quantum est de se licitus , nisi per accidens:illicitus fiat,inquantum vir consentire turpitudini vxoris videtur.

¶ Ad quintum dicendum , quòd permissio illa est intelligenda per prohibitionis priuationem : & sic contra præceptum non diuiditur , quia etiam quod cadit sub præcepto , non est prohitum.

¶ Ad sextum dicendum,quòd vxor non tantùm peccat in virum sed etiã in seipsam & in Deum : & ideò vir non totaliter potest pœnam dimittere,nisi emendatio sequatur.

ARTICVLVS III.

¶ Virum vir proprio iudicio possit fornicantem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod proprio iudicio vir vxorem fornicantem possit dimittere. Sententiam enim à iudice latam absque alio iudicio exequi licet , sed Deus iudex iustus dedit hanc sententiam. vt propter fornicationem vir vxorem dimittere possit. non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.

2 Præterea,Math. 1. dicitur quod Ioseph cum esset iustus,cogitauit occultè dimittere Mariam. ergo videtur quòd occultè vir possit diuortium celebrare absque iudicio Ecclesiæ.

3 Præterea,Si vir post fornicationem vxoris cognitam debitum ei reddit,amittit actionem,quam contra fornicariam habebat.ergo denegatio debiti,quæ ad diuortium pertinet, debet Ecclesiæ iudicium præcedere.

4 Præterea,Illud quod non potest probari,nõ debet ad Ecclesiæ iudicium adduci.sed fornicationis crimen non potest probari, quia oculus adulteri obseruat caliginem:vt dicitur Iob 25.ergo non debet iudicio Ecclesiæ prædictum diuortium fieri.

5 Præterea,Accusationem debet inscriptio præcedere , qua aliquis se ad talionem obliget , si in probatione deficiat. sed hoc non potest esse in ista materia,quia qualitercunque res iret , vir consequeretur intentum suum,siue ipse vxorem dimitteret , siue vxor eum. ergo non debet ad iudicium Ecclesiæ per accusationem adduci.

6 Præterea,Plus tenetur homo vxori,quàm extraneo.sed homo crimen alterius etiam extranei non debet Ecclesiæ deferre nisi monitione præmissa in secreto , vt patet Matt. 19. ergo multo minùs potest crimen vxoris ad Ecclesiam deferre , si eam prius occultè non corripuerit.

¶SED CONTRA,Nullus debet seipsum vindicare.sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret,ipse se vindicaret:ergo hoc non debet fieri.

¶ Præterea,Nullus in eadem causa est actor & iudex. sed vir est actor impetens vxorem de offensa in se commissa. ergo ipse nõ potest esse iudex,& sic non debet proprio arbitrio dimittere.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantum ad totum solùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sic potest eam dimittere quàm citò sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti nisi per ecclesiam compellatur, & taliter reddens nullum præiudicium sibi facit. Alio modo quantùm ad torum & cohabitationem, & hoc modo non potest dimitti nisi iudicio Ecclesiæ: & si alias dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandū, nisi possit ei vir in continenti fornicationem probare, hæc autem dimissio diuortium dicitur. & ideò concedendum est quòd diuortium non potest celebrari nisi iudicio ecclesiæ.

¶AD PRIMVM ergò dicendum, quòd sententia est applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, secundum quod sententia in iudicio formari debet.

¶Ad secundum dicendum, quòd Ioseph voluit Virginem dimittere, non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerentiam sanctitatis eius, timens cohabitare eius nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio non solùm procedebatur ad diuortium, sed vlterius ad lapidationem, nō autem nunc quando agitur in iudicio ecclesiæ.

¶Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd quandoque vir vxorem suspectam habens, ei insidiatur, vt deprehendere possit eam cum testibus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationē procedere. Et præterea, si de facto ipso non constat, possunt esse viólentæ suspitationes fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata esse, vt si inueniatur solus cum sola horis & locis suspectis, & nudus cum nuda.

¶Ad quintum dicendum, quòd maritus potest accusare vxorē de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio non debet fieri eum oblationē ad legem talionis: quia sic vir consequeretur intentum suum, vt probat obiectio. Alio modo ad punitionem criminis in iudicio seculari. & sic oportet quòd præcedat inscriptio, per quam ad pœnam talionis se obliget, si in probatione deficiat.

¶Ad sextum dicendum, quòd sicut Decre. dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primò, per inquisitionem, quàm debet præcedere clamosa insinuatio quæ locum accusationis tenet. secundò, per accusationem quam debet præcedere Legitima inscriptio. Tertiò, per denuntiationem, quam debet præcedere trina correctio. Verbum ergo Domini intelligitur, quando agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agit solùm ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandū, quod iustitia deficiente periret.

ARTICVLVS IIII.

¶Virum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim tenetur in Lege noua loco repudij, quod erat in Lege veteri vt patet Matthæi 5. sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non econuerso. ergo non debent ad paria iudicari.

2 Præterea, Plus est contra legē naturæ, quòd vxor plures viros habeat quàm quòd vir plures mulieres. vnde hoc quandoque licuit illud vero nunquā. ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir & ita non debent ad paria iudicari.

3 Præterea, Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum. sed plus nocet vxor adultera viro, quàm vir adulter vxori quia adulterij vxoris facit incertitudinem prolis: non autem adulterium viri. ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debent ad paria iudicari.

4 Præterea, Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum. sed magis pertinet ad virum, qui est caput mulieris, vt dicitur primæ Corinth. vndecimo, corrigere vxorem quam econuerso. ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

SED CONTRA Videtur quod in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est maior fragilitas in peccante tanto magis est peccatum venia dignius. sed in mulieribus est maior fragilitas, quā in viris, ratione cuius dicit Chrysostomus, Quòd propria passio mulierum est luxuria: & philosophus dicit in septimo Ethicorū, Quod mulieres non dicuntur continentes, propriè loquendo, propter facilē inclinationem ad concupiscentias: quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc quòd non habent aliquid quod concupiscentiis obuiare possit. ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci.

6 Præterea, ponitur vir caput mulieris vt ipsam corrigat. ergo magis peccat quam mulier, & sic debet magis puniri.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in causa diuortij vir & vxor ad paria iudicantur, vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri, non tamen pariter iudicantur ad illa quia causa diuortij est maior in vno quam in alio, cùm tamen in vtroque sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterij, inquantùm est contra matrimonij bona, quantum ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur. Tantùm enim peccat cōtra matrimonium adulterium vnius, sicut adulterium alterius, & hæc causa in vtroque sufficit ad diuortium. Sed quantùm ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri: & ideò maior est causa diuortij in vxore quā in viro, & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur, nec iniustè: quia in vtroque est causa sufficiens ad hāc pœnam: sicut est etiam de duobus, qui damnātur ad eiusdē mortis pœnam, quamuis alius alterò grauius peccauerit.

¶AD Primum ergò dicendum, quòd repudium non permittebatur nisi ad euitandum homicidium: & quia in vitis magis erat de hoc periculum, quàm in mulieribus: ideò viro permittebatur dimittere vxorem non autem econuerso per legem repudij.

¶Ad secundum & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt, secundum quòd in comparatione ad bonum prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera, quàm in viro: non tamen sequitur quòd non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis vir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamen quasi iudex ipsius sicut nec econuerso & ideò in eis quæ per iudicium facienda sunt, non plus potest vir in vxorem, quàm econuersò.

¶Ad quintum dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus quod magis grauat, scilicet matrimonij læsionem si autem consideretur id quod est commune adulterio & fornicationi, peccatum viri & mulieris se habent vt excedentia & excessa, quia in muliere est plus de humore: & ideo sunt magis ducibiles à concupiscentiis, sed in viro est plus de calore qui concupiscentiam excitat: sed tamē, simpliciter loquendo, cæteris paribus vir in simplici fornicatione plus peccat quam mulier, quia plus habet de rationis bono, quod præualet quibuslibet motibus corporalium passionum. sed quantum ad læsionem matrimonij, quam adulterium fornicationis addit, ex qua diuortium causat plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet. & quia hoc est grauius quàm simplex fornicatio: ideò simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm vir adulter, cæteris paribus.

¶Ad sextum dicendum, quod quamuis regimen quod datum est viro in mulierem, sit quædam circunstantia aggrauans, tamē illa circunstantia, quæ in aliam speciem trahit, magis aggratiatur peccatum, scilicet ex læsione matrimonij, quæ trahit ad speciē iniustitiæ in hoc, quod furtiuè aliena proles submittitur.

ARTICVLVS V.

¶Virum post diuortium vir alteri nubere possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod post diuortium vir alteri nubere possit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiam: sed vir tenetur in aliquo casu vxorem fornicantem à se in perpetuum separare, vt patet ex dictis. ergo videtur quòd ad minùs in tali casu adulteram ducere possit.

2 Præterea, Peccanti non est danda maior occasio peccandi, sed si ei, qui propter culpam fornicationis dimittitur, non licet aliam copulam quærere, datur sibi maior occasio peccandi non enim est probabile, quòd qui in matrimonio nō continuit, quòd postea continere possit. ergo videtur quòd liceat ei ad aliam copulam transire.

3 Præterea, Vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendum & cohabitationem. sed per diuortium ab vtroque absoluitur, ergo soluta est à lege viri: ergo potest alteri nubere, & eadem ratio est de vito.

4 Præterea, Matth. 19. dicitur, Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit excepta causa fornicationis, mœchatur. ergo videtur quòd si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, non mœchetur: & ita est verum matrimonium.

¶SED CONTRA, Primæ Corin. 7. Præcipio non ego, sed Dominus, vxorem a viro non discedere, quòd si discesserit, maneat innuptam.

¶Præterea, Nullus ex peccato debet reportare commodum. sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratum contrahere nubium transire: & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere. ergo non licet aliam copulam quærere neque viro neque vxori.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nihil adueniens supra matrimonium, potest ipsum dissoluere: & ideò adulterium non facit quin sit verum matrimonium. manet enim, vt Augu. dicit inter viuentes coniugale vinculum, quod nec separatio, nec cui aliquo iunctio potest auferre: & ideo non licet vni altero viuente ad aliam copulam transire.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis nullus perse

per se obligatur ad continentiam, tamen per accidens potest esse quòd obligetur: sicut si vxor sua ægritudinem incurabilem incurrat, & talem quæ carnalem copulam non patiatur, & similiter etiam est, si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet fornicatione laboret.

¶Ad secundum dicendum, quòd ipsa confusio quam reportat à diuortio, debet eā cohibere à peccato, quia si cohibere non potest, minus malum est, quòd ipsa sola peccet, quàm quòd peccati vir eius sit particeps.

¶Ad tertium dicendum, quòd quamuis vxor post diuortium non teneatur viro adultero ad debitum reddēdum, & cohabitandum, tamen adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & ideò non potest ad aliam copulam transire viro viuente, nisi videatur ecclesia decepta fuisse per falsos testes, sententiando de diuortio: quia in tali casu, etiam si votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur reddere debitum: sed non liceret ei exigere.

¶Ad quartum dicendum, quòd exceptio illa quæ est in verbis Domini, refertur ad dimissionem vxoris, & ideò obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTICVLVS VI.

¶Virum post diuortium vir & vxor possint reconciliari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium vir & vxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure. Quod semel bene definitum est, nulla debet iteratione retractari. sed iudicio ecclesiæ definitum est, quòd debent separari. ergo non possunt reconciliari vlterius.

2 Præterea, Si posset esse reconciliatio, præcipuè videretur ꝙ post pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere. sed non tenetur, quia etiam vxor non potest pro exceptione proponere in iudicio suam pœnitentiam contra virum accusantem de fornicatione. ergo nullo modo potest fieri reconciliatio.

3 Præterea, Si posset esse recōciliatio, videtur quòd vxor adultera teneretur redire ad virum ipsam renocantem, sed nō tenetur, quia iam separati sunt iudicio ecclesiæ. ergo, &c.

4 Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulteram, in illo casu præcipuè deberet fieri, quando vir post diuortium inuenitur adulterium committere. sed in hoc casu vxor non potest cogere eum ad reconciliationem, cùm iuste fit diuortium celebratū. ergo nullo modo potest reconciliari.

5 Præterea, Si vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per ecclesiæ iudicium: non videtur iuste factum diuortium: sed tamen vir non tenetur vxorem sibi reconciliare, quia vxor probare in iudicio adulterium viro non potest. ergo multo minùs quando diuortium iuste est celebratum, reconciliatio fieri potest.

¶SED CONTRA est quòd dicitur 1. Cor. 7. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

¶Præterea, Vir potest eam non dimittere post fornicationem, ergo eadem ratione eam reconciliare sibi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si vxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir reconciliare: si autem in peccato incorrigibilis maneat, non debet assumere eam eadem ratione, qua non licebat eam nolentem à peccato desistere retinere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia ecclesiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad separationem, sed licētiam præbens: & ideò absque retractatione præcedentis sententiæ potest reconciliatio fieri, vel sequi.

¶Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem nō accuset aut dimittat, sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eum vxor ab accusatione reppellere: quia cessante culpa & quantum ad actum, & quantùm ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & cessante reatu etiam quātùm ad Deum adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam, quia homo nō videt cor, sicut Deus.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: vnde cùm diuortium si inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor reuertur reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licentia votum continentiæ emiserit.

¶Ad quartum dicendum, quòd propter adulterium quod vir priùs innocens post diuortium committit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram: priùs tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eū cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo aliorum quānis vxor non possit reconciliationem petere.

¶Ad quintum dicendum, quòd si adulterium viri sit occultum, per hoc non auferetur ius excipiendi contra accusationem viri vxori adulteræ, quamuis desit sibi probatio, & ideò peccat vir diuortium petens: & si post sententiam de diuortio vxor petat debitum, aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrumque.

QVÆSTIO SEXAGESIMATERTIA,

De secundis nuptiis, in duos articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de secundis nuptiis.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, vtrum sint licitæ,

¶Secundò, vtrum sint sacramentales.

ARTICVL. I.

¶Virum secundæ nuptiæ sint licitæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundum veritatem, dicit autem Chrysosto. quòd secundum virum accipere, est fornicatio secundum veritatem, quæ non est licita. ergo nec secundum matrimonium. *Tho. 4. dist. 42. q. 3. art. 1. & 2.*

2 Præterea, Omne quod non est bonum, non est licitum. sed Ambro. dicit quòd secundum matrimonium non est bonum: ergo non est licitum.

3 Præterea, Nullus arceri debet ne interfit illis quæ sunt honesta & licita. sed sacerdotes arcentur ne intersint secūdis nuptiis, vt in litera patet: ergo non sunt licitæ.

4 Præterea, Nullus reportat pœnam nisi pro culpa. sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnam. ergo nō sunt licitæ.

¶SED CONTRA est, quòd Abraham legitur secundas nuptias contraxisse, Gene. 25.

¶Præterea, Primæ Timo. 5. dicit Apostolus, Volo autē iuniores, scilicet viduas, nubere, filios procreare. ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vinculum matrimoniale non durat nisi vsque ad mortem, vt patet Romanorum quarto: & ideò moriente altero coniugum, vinculum matrimoniale cessat: vnde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à secundo, mortuo coniuge, & sic non solum secundæ sed tertiæ: & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chry. loquitur quantum ad causam, quæ aliquando solùm ad secundas nuptias incitaret, scilicet concupiscentiam, quæ etiā ad fornicationē incitat.

¶Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium non dicitur esse bonum, quia non sit licitum, sed quia caret illo honore significationis qui est in primis nuptiis, vt sit vna vnius: sicut est in Christo & ecclesia.

¶Ad tertium dicendum, quòd homines diuinis dediti, non solùm ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis speciem, arcentur: & ideò arcentur a secundis nuptiis, quæ carent honestate, quæ est in primis.

¶Ad quartum dicendum, quòd irregularitas non semper inducitur propter culpam, sed propter defectum sacramenti: & ideò ratio non est ad propositum.

ARTICVLVS II.

¶Virum secundum matrimonium sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum matrimonium non sit sacramentum. Qui enim iterat sacramentum, facit ei iniuriam, sed nulli sacramento faciendo est iniuria. ergo si secundum matrimonium esset sacramentum, nullo modo esset iterandum.

2 Præterea, In omni sacramento adhibetur aliqua benedictio, sed in secundis nuptiis non adhibetur benedictio, vt in litera dicitur, ergo non sit ibi aliquod sacramentum.

3 Præterea, Significatio est de essentia sacramenti. sed in secundo matrimonio non seruatur significatio matrimonij, quia non est vna vnius sicut Christus & Ecclesia. ergo non est sacramentum.

4 Præterea, vnum sacramentum non impedit à susceptione alterius. sed secundum matrimonium impedit à susceptione ordinum. ergo non est sacramentum.

¶SED CONTRA, Coitus in secundis nuptiis excusat à peccato, sicut & in primis: sed per tria bona matrimonij, excusatur coitus matrimonialis, quæ sunt fides, proles, & sacramentum: ergo secundum matrimonium est sacramentum.

¶Præterea, Ex secunda coniunctione viri ad mulierem modo sacramentali non contrahitur irregularitas, sicut patet ex fornicatione: sed in secundis nuptiis cōtrahitur irregularitas, ergo sunt sacramentales.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vbicunque inuenientur illa quæ sunt de esse sacramenti, ibi est verum sacramentum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde cùm in secundis nuptiis inueniantur omnia quæ sunt de esse sacramenti, quia debita materia quam facit, persona legitima & debita forma scilicet expressio consensus interiorisper verba de præsenti, constat quòd etiam secundum matrimonium est sacramentum, sicut & primum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de sacramento quod inducit perpetuum effectum, tunc enim si iteratur sacramentum, datur intelligi quòd primum non fuit efficax: & sic fit primo iniuria, sicut patet in omnibus sacramentis quæ imprimunt characterem: sed illa sacramenta quæ habent effectum non perpetuum, possunt iterari sine iniuria sacramenti, sicut patet de pœnitentia, & quia vinculum matrimoniale collitur per mortem, nulla fit iniuria sacramento si mulier post mortem viri iteratò nubat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium quàuis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid defectus sacramenti: quia non habet plenã significationem, cùm non sit vna vnius, sicut est in matrimonio Christi & Ecclesiæ: & ratione huius defectus benedictio à secundis nuptiis subtrahitur. sed hoc est intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ & ex parte viri & ex parte mulieris tantum: si enim virgo contrahat cum viro, qui habuit aliam vxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur, saluatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Christus etsi vnam ecclesiam sponsam habeat: habet tamen plures personas desponsatas in vna ecclesia: sed anima non potest esse sponsa alterius quam Christi, quia alias cum dæmone fornicatur; nec est ibi mattimoniũ spirituale, & propter hoc quando mulier secundò nubit, nuptiæ non benedicuntur propter defectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio secundum se considerato; non autem si consideretur in ordine ad præcedens matrimonium, & sic habet defectum sacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum mattimonium impedit sacramentum ordinis quantum ad id quod habet de defectu sacramenti, & non inquantum est sacramentum.

QVÆSTIO SEXAGESIMAQVARTA,

De annexis matrimonio & debiti redditione, in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de annexis matrimonio. Et primò, de debiti redditione. Secundò, de pluralitate vxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filiis illegitimè natis.

¶ Circa primum quæruntur septem.

¶ Primò, vtrum alter coniugiũ teneatur alteri debitum reddere.

¶ Secundò, vtrum debeat aliquando reddere non poscenti.

¶ Tertiò, vtrum vir & vxor in hoc sint æquales.

¶ Quartò, vtrum vnus sine consensu alterius possit votum emittere, per quod redditio debiti impediatur.

¶ Quintò, vtrum tempus impediat debiti petitionem.

¶ Sextò, vtrum petens tempore sacro peccet mortaliter.

¶ Septimò, vtrum reddere teneatur tempore festiuo.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter cõiugum non teneatur alteri ad redditionẽ debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur à sumptione Eucharistiæ propter hoc quòd præceptum implet, sed ille qui vxori debitũ reddit, non potest carnes Agni edere, vt Hiero. in litera dicit: ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti. 3 Vnd. 4. dist. 32. q. vnic. artic. 1. & seq.

2 Præterea, Quilibet potest licitè abstinere ab iis quæ sunt sibi nociua in persona, sed aliquando reddere debitum poscenti, esset personæ nocium vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis iam factæ. ergo videtur quòd licitè possit debitum poscenti negari.

3 Præterea, Quicunque facit se impotentem ad faciendũ id, ad quod ex præcepto teneatur, peccat, ergo aliquis ex necessitate præcepti teneatur ad redditẽdum debitum, videtur quod peccet, si ieiunando, vel aliàs corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem, quod non videtur verum.

4 Præterea, Matrimonium, secundum Philosophum, ordinatur ad procreationem prolis & educationem &, iterum ad communicationem vitæ, sed lepra est contra vtrumque matrimonij finem: quia cum sit morbus contagiosus, mulier leprosa non tenetur cohabitare viro: similiter etiam morbus frequenter transmittitur ad prolem: ergo viro leproso vxor debitum reddere nõ tenetur, vt videtur.

¶ SED CONTRA, Sicut seruus est in potestate domini sui ita & vnus coniugum in potestate alterius; vt patet 1. Corin. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum seruitutis reddere: vt patet Roma. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum, &c. ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

¶ Præterea, Matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam, vt patet 1. Corinth. 7. sed hoc non posset per matrimonium fieri, si vnus alteri non teneretur debitum reddere quando concupiscentia infestatur. ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum in officium naturæ, & ideò in actu ipsius seruandus est naturæ motus secundum quem nutritiua non ministrat generatiue, nisi illud quod superfluit ad conseruationem indiuidui, quia hic est ordo naturalis, vt prius aliquid in se ipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione sua communicet: & hic est etiam ordo charitatis quæ naturam perficit: & ideò cùm vxor in viro potestatem non habeat, nisi quantum ad generatiuam virtutem: non autem quantum ad ea quæ sunt de conseruatione indiuidui ordinata, vir tenetur vxori debitũ reddere in iis quæ ad generationem prolis spectant, saluã tamen prius personæ incolumitate.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd aliquis implens aliquod præceptum, potest reddi inhabilis ad aliquod sacrum officium prosequendum, sicut iudex qui hominem ad mortem condemnans præceptũ implens, irregularis efficitur, similiter etiam ille qui præceptum implens debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda nõ quòd ille actus sit peccatũ, sed ratione carnalitatis illius actus. Et sic secundum quòd Magister dicit, Hieronymus loquitur tantùm de ministris Ecclesiæ, non autem de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt & ex deuotione dimittere, & sumere corpus Christi absq; peccato.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vxor non habet potestatem in corpus viri, nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictum est. Vnde si vltra exigit non est petitio debiti, sed iniusta exactio & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.

¶ Ad tertium dicendum, quod si aliquis redditur impotens ad debitum soluendum ex causa ex matrimonio sequuta, puta cùm prius debitũ reddidit, & est impotens ad debitum soluendum vlterius mulier nõ habet ius petendi, & in petendo vlterius se magis meretricẽ, quàm coniugem exibet: si autẽ reddatur impotẽs ex alia causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere, si non est licita, tunc peccat: & peccatum vxoris, si propter hoc in fornicationem labatur, aliquo modo sibi imputatur: & ideò debet quantũ potest dare opera, vt vxor contineat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium: vnde etiam vxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare: quia non ita cito incurritur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione & quamuis generetur infirma proles, tamen melius est ei sic esse, quàm pœnitus non esse.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non teneatur vir debitum reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tempus determinatum, sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse, nisi quando petitur, ergo aliàs soluere non tenetur.

2 Præterea, De quolibet debemus præsumere meliora. sed melius etiam est coniugibus continere, quàm matrimonio vti. ergo nisi expressè debitũ petat, debet vir præsumere quòd ei placeat continere: & sic non tenetur debitum ei reddere.

3 Præterea, Sicut vxor habet potestatem in virum, ita dominus in seruum, sed domino non tenetur seruus seruire, nisi quando sibi ab ipso imperatur: nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum, nisi quando ab eo exigitur.

4 Præterea, Vir potest aliquando vxorem exigentem precibus auertere, nec exigat. ergo multò magis potest non reddere: si non exigat.

¶ SED CONTRA, In redditione debiti medicamentũ præstatur cõtra vxoris concupiscentiam, sed medicus, cui infirmus est commissus, tenetur morbo eius subuenire, etiam si ipse non petat. ergo vir, vxori non petenti tenetur debitum reddere.

¶ Præterea, Prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus. sed redditio debiti est in viro ordinata contra peccata vxoris. ergo tenetur vir debitum reddere quandoque etiam non petenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd petere debitum est dupliciter. Vno modo expressè, vt quando verbis inuicem petunt; alio modo est petitio debiti interpretata, quando scilicet vir percipit

percipit per aliqua signa quòd vxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet. & ita etiam si non expressè petat verbis debitum, tamen vir tenetur reddere, quando expressa signa in vxore apparent voluntatis reddendi debiti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempus determinatum non est quando petitur, sed quando timetur ex aliquibus signis periculum, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio nisi tunc reddatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vir potest talem præsumptionem habere de vxore, quando in ea contraria signa non videt, sed quando videt, esset stulta præsumptio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dominus non ita verecundatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor à viro debitum cõiugij. Si tamen dominus non peteret vel propter ignorantiam, vel alia causa, nihilominus seruus teneretur implere, si periculum imminneret: hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mandant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non debet vir vxorem auertere ne petat debitum, nisi proper aliquam rationabilem causam, & tunc etiam non debet cum magna instãtia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vir & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente: vt Augu. dicit 12. super Gen. ad literam, sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & fœmina vt patiens. ergo non sunt in actu illo æquales.

2 Præterea, Vxor non tenetur viro debitum reddere nisi petat: vir autem tenetur, vt dictum est: ergo non sunt pares in actu matrimonij.

3 Præterea, In matrimonio mulier propter virum facta est, vt patet Gene. 2. faciamus ei adiutorium simile illi. sed illud propter quod est alterum, semper est principale. ergo, &c.

4 Præterea Matrimonium principaliter ordinatur ad actum cõiugalem. sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet 1. Corint. 7. ergo non sunt æquales in actu prædicto.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinthiorum 7. Vir non habet potestatem sui corporis, & similiter dicit de vxore, ergo sunt æquales in actu matrimonij.

¶ Præterea, Matrimonium est relatio quipartantiæ, cùm sit coniunctio, vt dictum est, ergo vir & vxor sunt æquales in actu matrimonij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est æqualitas, scilicet quantitatis & proportionis. Æqualitas quidem quantitatis est, quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ sicut bicubiti in bicubitum. Sed æqualitas proportionis est quæ attenditur inter duas proportiones eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate vir & vxor nõ sunt æquales in matrimonio, neque ad actũ coniugalem, in quo id quod nobilius est, viro debetur, neque quantum ad dispensationem domus, in qua vxor regitur & vir regit, sed quantum ad secundũ æqualitatem sunt æquales in vtroque, quia sicut tenetur vir vxori in actu coniugali & dispensatione domus ad id quod viri est, ita vxor viro ad id quod vxoris est, & secundum hoc dicitur in litera, quòd sunt æquales in reddendo debitum & petendo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis agere sit nobilius quàm pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum: & secundum hoc est ibi æqualitas proportionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc est per accidens, Vir enim qui nobiliorem partem habet in actu coniugali, naturaliter habet, quod non ita erubescat petere debitum sicut vxor & inde est quòd non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, sicut vir vxori.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ostenditur: quòd non sunt æquales absolutè: non autem quòd non sint æquales secundum proportionem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis caput si principalius membrum, tamen sicut membrum tenetur capiti in officio suo ita caput, membris: & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTIC. IIII.

¶ Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor possint votum emittere contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti solutionem, vt dictum est; sed licitum est viro, etiam vxore prohibente accipere crucem subsidium Terræ sanctæ: ergo etiam hoc licitum est vxori: & ideò cum per votum redditio debiti impediatur, potest alter coniugum sine consensu alterius votum prædictum emittere.

2 Præterea, Non est expectandus in aliquo voto consensus alicuius qui non potest sine peccato dissentire: sed alter coniugum non potest sine peccato dissentiæ quin alter coniugum continentiam voueat vel simpliciter vel ad tempus, quia impedire profectum spiritualem, est peccatum in Spiritum sanctũ. ergo vnus potest potum continentiæ simpliciter vel ad tempus sine consensu alterius vouere.

3 Præterea: Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio ita debiti petitio: sed vnus potest sine consensu alterius vouere quod debitum non petet, cum in hoc sit suæ potestatis, ergo pati ratione quod debitum non reddet.

4 Præterea, Nullus potest ex præcepto Superiori cogi ad id quod non liceret sibi simpliciter vouere & facere, quia in illicitis non est obediendum: sed prælatus superior posset præcipere viro vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo seruitio. ergo hoc etiam ipse posset facere, & vouere, per quod ad debiti redditionem impediretur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur primæ Corinthiorum 7. Ne fraudetis vos inuicem nisi ex communi consensu ad tempus, vt vacetis orationi.

¶ Præterea, Nullus potest facere votum de alieno. sed vir non habet potestatem sui corporis, sed vxor. ergo sine eius cõsensu non potest votum continentiæ facere vel vouere simpliciter vel ad tempus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vouere voluntatis est, vt etiam ipsum nomen ostendit: vnde de illis tantum bonis potest esse votum, quæ nostræ subiacent voluntati, qualia non sunt ea in quibus votũ fieri tenetur: & ideò in talibus non potest aliquis votum promittere sine consensu eius, cui tenetur: vnde, cum coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti, per quã cõtinentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius continentiam vouere, & si vouerit peccat: & non debet seruare votum, sed agere pœnitentiam de voto malè facto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd satis probabile est quòd vxor debeat velle continere ad tempus subueniendo necessitati Ecclesiæ generalis: & ideo in fauorem negotij pro quo erux sibi datur, institutum est quod vir possit absque consensu vxoris crucẽ accipere: sicut etiã posset domino suo terreno, à quo feudum tenet, absque eius consensu militare, nec tamen omnino subtrahitur vxori ius suum, quia vxor potest eum sequi, nec est simile de vxore ad virum, quia cùm vir, debeat regere vxorem, & non econuersò, magis tenetur vxor sequi virum quàm econuersò, & præterea vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras quam vir, & cum minori Ecclesiæ vtilitate: & ideò vxor non potest hoc votum facere sine viri consensu.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius non peccat, quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed ne sibi præiudicium generetur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd circa hoc est duplex opinio, quidam enim dicunt quod vnus absque consensu alterius potest vouere, quod non petat debitum, non autem quod non reddat: quia in primo vter que est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum onus semper debitum petendi subire. Et ideo alij probabilius dicunt quòd neutrum potest vnus sine consensu alterius vouere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut mulier accipit potestatem in corpore viri, saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo, ita etiam saluo hoc, in quo tenetur alij domino, & ideò sicut vxor non potest debitum petere à viro contra salutem sui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur, sed præter hoc non potest dominus prohibere quin debitum reddat.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd temporibus sacris non debeat aliquis impediri, quin debitum petat. Tunc enim est subueniendum morbo, quando inualescit sed possibile est quod in die festo inualescat cõcupiscentia. ergo tunc debet ei subueniri per debiti redditionem.

2 Præterea, Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati, sed illis diebus sunt horæ determinatæ orationi. ergo aliis horis liceret debitum petere.

¶ SED CONTRA, Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacrisita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem. sed in loco sacro non licet petere debitum. ergo nec in tempore sacro.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd actus matrimonialis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia: & ideò in diebus, in quibus spiritualibus præcipuè est vacandum, non licet petere debitum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam sicut oratio & multa huiusmodi, quæ adhibentur etiam illis, qui perpetuò continent.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die se conseruare idoneum ad orandum.

ARTICVL. VI.

¶ Virum petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd petens in tempore sacro mortaliter peccet. Gregor. enim dicit in primo Dialo. quòd mulier quæ in nocte cognita est à viro monè ad processionem veniens, à diabolo est arrepta, sed hoc non esset nisi mortaliter peccasset: ergo, &c.

2 Præterea, Quicunque facit contra præceptum diuinum, mortaliter peccat, sed Dominus præcipit Exodi decimonono, Nolite appropinquare vxoribus vestris, quando scilicet erant Legem accepturi: ergo multò magis peccant mortaliter si tempore quo sacris nouæ Legis intendendum est, cum vxoribus viri commisceantur.

¶ SED CONTRA, Nulla circunstantia aggrauat in infinitum: sed in debitum tempus est circunstantia quædam: ergo non aggrauat in infinitum, vt faciat mortale quod alias esse veniale.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd debitum petere in die festiuo, non est circunstantia trahens in aliam speciem peccati, vnde nó potest in infinitum aggrauare, & ideò non peccat mortaliter vxor vel vir, si in festo debitum petat: sed tamen grauius est peccatum si sola delectationis causa petatur, quàm si propter timorem, quo quis sibi cauet de lubrico carnis, debitum petat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non fuit punita mulier illa propter hoc quòd debitum reddidit, sed quia postmodu se temere ad diuia ingessit contra conscientiam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex auctoritate illa non potest probari quòd esset peccatum mortale: sed quòd sit incongruum. Multa enim ad mundiriam carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri Lege, quæ carnalibus dabatur, quæ in noua Lege non exiguntur, quæ est lex Spiritus.

ARTICVL. VII.

¶ Virum vnus coniux teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam non teneatur tempore festiuo reddere. Quia peccantes & consentientes pariter puniuntur: vt patet Roma. primo, sed ille qui reddit debitum, consentit petenti, qui peccat. ergo & ipse peccat.

2 Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum, & ita ad aliquòd tempus determinatum. ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet, sicut nec eo tempore quo tenetur temporali domino ad speciale obsequium.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur 1. Corinth. 7. Nolite fraudari inuicem, nisi communi consensu ad tempus, & c. ergo quando petit, reddendum est ei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm mulier habeat potestatem in corpore viri, quantùm ad actum generationis spectat, tenetur vnus alteri & debitum reddere quocunque tempore, & quacunque hora salua debita honestate: quæ in talibus exigitur, quia non oportet quòd statim in publico reddat debitum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iste quantùm in se est, non consentit, sed ad id quod ab eo exigitur inuitus, & cum dolore reddit, & ideò non peccat. Hoc enim est propter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio peccati detur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est aliqua hora determinata ad orandum, quin possit recompensari in aliis horis, & ideò obiectio non cogit.

QVÆSTIO SEXAGESIMAQVINTA,

de bigamia, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de pluralitate vxorum.
¶ Circa quod quæruntur quinque.
¶ Primò, vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

¶ Tertiò, vtrum habere concubinas sit contra legem naturæ.
¶ Quartò, vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.
¶ Quintò, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS I.

¶ Virum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim legi naturali non præiudicat, sed habere plures vxores peccatum non erat, quando mos erat, vt ex Augustino habetur in litera. ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ. 1.a.Vsi. 31.q.1. art. 1. & seq.

2 Præterea, Quicunque facit cõtra legẽ naturæ, facit cõtra præceptũ quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ, sed Augustinus dicit quòd habere plures vxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum. ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

3 Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: sed vnus potest ex pluribus prolem accipere, plures fœcundando: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

4 Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, in principio Digestorum dicitur. sed natura nõ docuit hoc omnia animalia, quòd sit vna vnius, cum vnus mas in multis animalibus plutibus fœminis coniungatur. ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

5 Præterea, secundum Philosophum de Animalibus, in generatione prelis mas se habet ad fœminam, sicut agẽs ad patiens & artifex ad materiam; sed non est contra ordinem naturæ, quòd vnum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuersis materiis operetur. ergo nec est contra legem naturæ, quòd vnus vir plures vxores habeat.

6 SED CONTRA, Illud præcipuè videtur esse de iure naturali quod homini in sua institutione inditum est: sed quòd sit vna vnius in ipsa institutione humanæ naturæ. est ei inditum vt patet Gen. 2. Erunt duo in carne vna: ergo est de lege naturæ.

7 Præterea, Contra legem naturæ est, quod homo sed ad impossibile obliget, & vt quod vni datum est, alteri detur. sed homo contrahens cum vna vxore, sui corporis potestatem sibi tradidit, vt necesse sit reddere debitum, cum petierit. ergo contra legẽ est si postea alteri potestatem sui corporis tradat, quia nemo posset simul vtrique reddere debitum si simul peterent.

8 Præterea, de lege naturæ est, Quòd tibi non vis fieri, alteri ne feceris, sed vir nullo modo vellet quòd vxor alium virum haberet. ergo contra legem naturæ faceret, si vxorem aliam superduceret.

9 Præterea, Quicquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ. sed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis est, quia in omnibus inuenitur, ergo cum zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ sit quod plures vxores habeant vnum virum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod omnibus rebus naturalibus insunt quædam principia, quibus non solùm operationes proprias efficere possunt, sed quibus etiam eas conuenientes fini suo reddant, siue sint actiones quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis, siue consequantur ex natura speciei vt magneti competit ferri deorsum ex natura sui generis, trahere ferrum ex natura suæ speciei. Sicut autem in rebus generibus ex necessitate naturæ sunt principia actionum ipsæ formæ, à quibus operationes propriæ prodeunt contrauenientes finilitia in is quæ cognitionem participant, principia sunt agendi cognitio & appetitus. vnde oportet quod in vi cognitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio, conueniens generi siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia ratione finis cognoscit & proportionem operationis ad finem: ideò naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum, conuenienter lex naturalis vel ius naturale dicitur: in cæteris autem æstimatio naturalis vocatur. bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis quam regulẽtur quasi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud est quam conceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis siue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & huiusmodi: siue ex natura speciei: vt ratiocinari, & huiusmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit finí, quæ natura ex operatem actio esse non conueniens fini vel principali vel secundario & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter: Vno modo ex aliquo comestionis, impedit saluté corporis quasi principalé finem comestionis & bonã habitudinem in negotiis ex quibus qui est finis secũdarius. Alio modo ex aliquo qđ facit difficilem aut minùs

decentem

decẽtem peruentionem ad finem principalem vel secundarium sicut inordinata comestio, quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini, quasi omninò prohibens finem principalem directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ quæ sunt in operabilibus, sicut communes conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario quocunque modo, aut etiam principali, vt faciens difficilem vel minus congruam peruentionem ad ipsum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis quę ex primis deriuantur: sicut conclusiones in speculatiuis ex principiis per se notis fidem habent, & sic dicta actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini secundum naturam sui generis: vnde & aliis animalibus est conueniens: vt dicitur in 8. Ethicorum. & sic bonum matrimonij assignatur proles, sed pro fine secundario, vt dicit Philosophus, habet in hominibus solùm communicationẽ operum quæ sunt necessaria in vita, & secundum hoc fidem sibi inuicem debent, quæ est vnum de bonis matrimonij, Habet vltetius alium finem inquantum in fidelibus est scilicet, significationem Christi & Ecclesiæ & sic bonum matrimonij dicitur sacramentum. Vnde primus finis respondet matrimonio hominis, inquantum est animal, secundus inquantum est homo, tertius inquantum est fidelis. Pluralitas ergo vxorum, neque totaliter tollit, neque aliqualiter impedit primum finem, cùm vnus vir sufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filiis ex eis natis. Sed secundum finem etsi non totaliter tollit, tamẽ multum impedit, eò quòd non facile potest esse pax in familia, vbi vni viro plures vxores iunguntur, cùm non possit vnus vir sufficere ad satisfaciendum pluribus vxoribus ad votum, quia communicatio plurium in vno officio causat litem, sicut figuli contrixantur adinuicem, & similiter plures vxores vnius viri. Tertium autem finem totaliter tollit, eò quòd sicut Christus est vnus ita & Ecclesia vna: & ideò patet ex dictis, quod pluralitas vxorum quodammodò est contra legem naturæ, & quõdammodo non.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod consuetudo non præiudicat legi naturę, quantum ad prima præcepta, quę sunt ipsius, quasi cõmunes animi conceptiones in speculatiuis, sed ea quæ ex istis trahuntur, vt conclusiones consuetudo augetvt Tullius dicit in tertio Rhetoticorum: & similiter etiam minuit & huiusmodi est præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd sicut Tullius dicit res à natura perfectas & à consuetudine approbatas legum virtus & religio sanxit: vnde patet, qđ illa quæ lex naturalis dictat quasi ex principiis primis legis naturæ deriuata, non habent vim coactiuam per modum præcepti absolute, nisi postquam lege diuina & humana sancita sunt: & hoc est quòd dicit Augustinus quòd non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ius naturale multipliciter accipitur. Primò enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditum: & sic definit Tullius in 2. Rheto. dicens, Ius naturale est nõ quod opinio genuit, sed quod lex quædam innata inseruit. Et quia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales non quia fit ex principio extrinseco, sed qui sunt à principio superiori manente (Sicut motus qui sunt in elemẽtis ex impressione corporum cœlestium, naturales dicuntur vt Commentator dicit in tertio de Cœlo & Mundo) ideò ea quæ sunt de iure diuino, dicuntur esse de iure naturali, eum sint ex impressione & infusione superioris principij, scilicet Dei: & sic accipitur ab Isidoro, qui dicit quod ius naturale est, qđ in lege & in euangelio continetur. Tertio dicitur ius naturale non solum à principio, sed à natura, quia de naturalibus est, & quia natura contra rationem diuiditur, à quo homo est homo: ideò strictissimo modo accipiendo, ius naturale est illud quod ad homines tantum pertinet, & si sit de dictamine naturalis rationis, nõ dicitur esse de iure naturali, sed illa tantum quæ naturalis ratio dictat de iis quæ sunt homini aliisque communia. & sic datur dicta definitio scilicet, ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis nõsit contra ius naturale tertio modo acceptum, est tamen contra ius naturale secundo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur & etiam contra ius naturale primo modo acceptum, vt ex dictis patet: quia natura dicta hoc cuilibet animali secundum modum conuenientem speciei suæ. vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur solicitudo vtriusque, scilicet maris & fœminæ naturali instinctu seruant coniunctionem vnius ad vnum, sicut pater in turturæ & columba.

¶ Sed quia rationes inductæ in contrarium videntur ostendere quòd pluralitas vxorum sit cõtra prima principia legis naturæ: ideò ad eas respõdeo, & dico ad quintum, quod natura humana absque omni defectu instituta est: & ideò non solum sunt indita ei illa fine quibus matrimonij finis principalis esse non potest, sed etiam ista, sine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate habere non posset, & hoc modo homini in ipsa sui institutione habere vnam vxorem sufficit.

¶ Ad sextum dicendũ, quod vir propter matrimonium non dat sui corporis potestatem vxori quantum ad omnia, sed solum ad illa quæ matrimonium requirit: non autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore vxori petenti vir debitum reddat, nisi ad id quòd matrimonium Principaliter est institutum, scilicet bonum prolis, & hoc est quantum sufficit ad impręgnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantum est ad remedium institutum quod est secũdarius ipsius finis, vt quolibet tempore debitum petenti reddatur: & sic patet quod accipiens vxores, non se obligat ad impossibile, considerato principali fine matrimonij: & ideò pluralitas vxorum non est contra præcepta legis naturæ.

¶ Ad septimum dicendum, quod illud præceptum legis naturæ, Quod tibi nõ vis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eadem proportione seruata. Non enim si prælatus nõ vult sibi resisti à subdito, ipse subdito resistere non debet. Et ideò non oportet quod ex vi illius præcepti, quod sicut vir non vult qđ vxor sua habeat plures viros, vel alium virum, quod ipse non habeat aliam vxorem, quia vnum virum habere plures non est contra prima præcepta legis naturæ, vt dictum est, sed vnã vxorem habere plures viros est contra præcepta prima legis naturæ, eò qđ per hoc quãtum ad aliquid totaliter tollitur & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod est principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligitur non solum procreatio, sed etiam educatio. Ipsa enim procreatio prolis & si nõ totaliter tollatur, quia contingit, post impręgnationem primam, iterum mulierem impręgnari (vt dicitur in nono de animalibus.) tamen multum impeditur, quia vix potest accidere quin corruptio accidat, quantùm ad vtrunque fœtum, vel quantum ad alterum: sed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc quòd vna mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cuius cura necessaria est in educando, & ideò nulla lege vel consuetudine est permissum, vnam mulierem habere plures viros, sicut econuersò.

¶ Ad octauum dicẽdum, quòd naturalis inclinatio in appetitiua sequitur naturalem cognitionem. in cognitione enim, quia non ita est contra conceptionem naturalem, quòd vir habeat plures vxores, sicut quòd vxor habeat plures viros: ideò effectus vxoris non tantùm refugit consortium in viro, sicut econuersò: & ideò tam in hominibus, quàm in aliis animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quàm econuersò.

ARTICVL. II.

¶ Virum aliquando licitum fuerit habere plures vxores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod habere plures vxores non potuerit esse aliquando licitum. Quia secundum Philosophum in secundo Ethicorum, Ius naturale semper & vbique habet naturalem potentiam eandem, sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, vt ex dictis patet. ergo sicut modo non licet, ita nunquam licuit.

2 Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit, nisi quia per se licitum erat, vel per aliquam dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset. Si autem secundo modo, hoc esse non potest, quia secundum Augustinum Deus cùm sit naturæ conditor, non facit aliqui cõtra rationes, quas naturæ inseruit, cum ergo naturæ nostræ Deus inseruerit, quòd sit vna vnius, videtur quod ipse contra hoc nunquam dispensaverit.

3 Præterea, Si aliquid est licitum ex dispẽsatione. hoc non licet, nisi illis in quibus dispensatio fit: non autem legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta, cùm ergo omnes communiter qui volebant plures vxores acciperent in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendabatur à lege vel à Prophetis non videtur quod fuerit ex dispensatione licitum.

4 Præterea, Vbi eadem causa dispensationis, debet eadem dispensatio fieri, sed causa dispensationis non potest alia poni, nisi multiplicatio prolis ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est: ergo adhuc dicta dispensatio duraret, præcipuè cum non legatur reuocata.

5 Præterea, In dispensatione non debet prætermitti maius bonũ propter minus bonum: sed fides & sacramentum quæ non videtur posse seruari in matrimonio quo vnus pluribus vxoribus coniungitur, sunt meliora quã prolis multiplicatio. ergo intuitu huius multiplicationis dispẽsatio prædicta fieri non debuisset.

¶ SED CONTRA, ad Galatas tertio dicitur, quòd Lex propter prævaricatores posita est, vt scilicet eos prohibere aliqua eius prohibitione, vt patet Deutero. vicesimo. Si habuerit homo duas vxores, &c. ergo habendo duas vxores,

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non erant præuaricatores, & ita erat licitum.

¶ Præterea, Hoc idem videtur exemplo ex sanctis Patribus qui plures leguntur habuisse vxores, cùm Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid, & plures alij. ergo aliquando fuit licitum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet, pluralitas vxorem esse dicitur contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, sed quantùm ad secunda, quæ quasi conclusiones à primis præceptis diriuantur. Sed quia & actus humanos variari oportet secundum diuersas conditiones personarum & temporum & aliarum circunstantiarum, ideò ea conclusiones prædictæ à primis lege naturæ præceptis non procedunt, vt semper efficaciam habentes, sed in maiori parte: talis est enim tota materia moralis, vt patet per philosophum in libro Ethicorum & ideò vbi eorum efficacia deficit licite ea prætermittipossunt. Sed quia nõ est facilè determinate huiusmodi varietates, ideò illi, ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruantur: vt licentiam præbeat legem præretmittendi in illis casibus, ad quos legis efficacia non extendere se debet, & talis licentia dispensatio dicitur. lex autem de voitate vxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta, nec vnquã verbis aut literis tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qua litercunque pertinent: & ideò in hoc à solo Deò dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obseruandus est, quam secundarius. Vnde cùm bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat, debet negligi ad tempus impedimentum quod posset in secundariis finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur: vt ex dictis patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ius naturale semper & vbique quantùm est de se, habet eandem potentiam: sed per accidens propter aliquod impedimentum quandoque, & alicubi potest variari, sicut ibi Philosophus exemplum ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra est melior quàm sinistra secundum naturam: sed per aliquod accidens contingit aliquam esse ambidextrum quia natura nostra variabilis est, & similiter etiam de naturali iusto, vt ibidem Philosophus dicit.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd in Decret. quædam de diuortiis dicitur, quòd nunquam licuit plures habere vxores sine dispensatione per diuinam inspiratione habita, nec tamen talis dispensatio datur contra rationes quas Deus naturæ inseruit, sed præter eas: quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semper, sed vt in pluribus, vt dictum est: sicut etiam non est contra naturã, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea quæ frequenter solent euenire.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis: & quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinẽt: lege scripta dari, sed per internam dispensationem fieri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd veniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spiritualì propagatione diffusus est: & ideò non est eadem ratio dispensationis, quæ erat ante Christi aduentum, quando cultus Dei carnali propagatione multiplicabatur conseruabat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd proles, secundum quòd est bonum matrimonij, includit fidem ad Deum seruandam quia secundum quòd, proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruanda est potior quàm fides vxori, quæ ponitur bonum matrimonij, & q̃ significatio quæ pertinet ad sacramẽtum, quia significatio ad fidei cognationem ordinatur: & ideò non est incõueniens, si propter bonum prolis aliquid detrahitur aliis duobus bonis, nec tamen omninò tolluntur, quia & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo modo: quia quamuis non significaretur coniunctio Christi ad Ecclesiam inquantùm est vna, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluritatem vxorũ. quæ quidem non solùm est in Ecclesia militante, sed etiam triumphante, Et ideò illorum matrimonia aliquo modo significãt cõiunctionem Christi ad Ecclesiã, non solùm militantem, vt quidã dicũt, sed etiam triumphantem in qua sunt diuersæ mansiones.

ARTICVL. III.

¶ Virum habeat concubinam sit contra legem naturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd habere concubinam non sit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non sunt de lege naturæ: sed fornicatio prohibetur Actuum vigesimo quinto, inter alia cæremonialia legis, quæ ad tẽpus credentibus ex Gẽtilibus imponebantur. Ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, non est contra legem naturæ.

2 Præterea, Ius positiuum à naturali iure profectum est: vt Tullius dicit. sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, imò potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur. ergo habere concubinam non est contra legem naturæ.

3 Præterea, Naturalis lex non prohibet quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus & secundum quid, sed vna mulier soluta potest dare viro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, vt ea vtatur licitè cùm voluerit. ergo non esset contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

4 Præterea, Quicunque re sua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam: sed ancilla est res domini: ergo si dominus ea vtitur ad libitum, nulli facit iniuriam, & ita habere concubinam, non est contra legem naturæ.

5 Præterea, Quilibet potest alteri dare quod suum est: sed vxor habet potestatem in corpore viri, vt patet primæ Corinthiorum septimo, ergo si vxor velit, vir potest alteri mulieri coniugi sine peccato.

¶ SED CONTRA, Secundum omnes leges filij qui de concubina nascuntur, sunt vituperabiles: sed hoc non esset nisi concubitus, ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis: ergo habere concubinam, est contra legem naturæ.

¶ Præterea, Matrimonium est naturale: sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturæ homo posset cõiungi mulieri præter matrimonium: ergo contra legem naturæ est, concubinam habere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod illa actio videtur esse contra legem naturæ, quæ nõ est conueniens fini debito quem natura intendit siue quia non ordinatur in ipsum per actionem agentis, siue quia de se est improportionata illi fini: finis autem quem natura ex tali concubitu intendit est proles procreanda & educanda, & vt hoc bonum quærererur, posuit delectationem in concubitu, vt Constantinus dicit: quicunque ergo coucubitu vtitur propter delectationem, quæ in ipso est, non referendo in finem à natura intentum, contra naturã facit: & similiter etiam nisi sit talis concubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari possit: & quia res à fine plurimum nominatur, tanquam ab optimo sicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit, quod per matrimonium principaliter quæritur: ita concubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua solus concubitus propter seipsum quæritur. & si etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen est conueniens ad prolis bonum, in quo non solum intelligitur ipsius procreatio, per quam proles esse accipit: sed etiam educatio & instructio, per quam accipit nutrimentum & disciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenẽtur secundum Philosophum 8. Ethicor. Cùm autem educatio & instructio proli à patentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturæ, vt pater & mater commaneant ad subueniendum proli. Vnde aliones quæ communiter pullos nutriunt, ante completam nutritionem, non separãtur à mutua societate, quæ incipit à concubitu vel in concumbendo. Hæc autem obligatio ad commanendum fœminam marito matrimonium facit, & ideo patet quod accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina vocatur, est contra legem naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Gentibus quantum ad multa lex naturæ offuscata erat. Vnde accedere ad concubinam, malum non reputabant, sed passim fornicatione quasi licita vtebantur, sicut & aliis, quæ erant contra cæremonias Iudæorũ quãuis non essent contra legẽ naturæ. Et ideò Apostoli immiscuerunt prohibitionẽ fornicationis cæremonialibus propter diserationem, quæ erat in vtroque inter Iudæos & Gentiles.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex prædicta obscuritate, scilicet in quam ceciderunt Gentiles, Deo debitam gloriam nõ reddentes: vt dicitur Rom. primo. Lex illa processit, & non ex institu legis naturæ. vnde præualente Christiana religione, lex ille exirpata est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in aliquibus sicut nihil inconueniens sequitur, si rem aliquam, quam quis in potestate habet, alteri simpliciter tradat, ita etiam nec sit tradat ad tẽpus, & sic neutrum est contra legem naturæ: non est autem ita in proposito, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iniuria iustitiæ opponitur: lex autem naturalis non solum prohibet iusti iam, sed etiam opposita omnium virtutum. Sicut contra legem naturæ est, vt aliquis immoderatè comedat, quamuis talis rebus vtens suis, nulli iniuriam faciat, & præterea ancilla quamuis sit res domini ad obsequium non est tamen res sua ad concubitum, & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur. Facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum non sufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum est.

¶ Ad

¶ Ad quintum dicendum, quòd mulier habet potestatem in corpore viri non simpliciter. quantum ad omnia, sed solum quantum ad matrimonium: & ideò non potest contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd accedere ad concubinam non sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mendacium, quam fornicatio simplex: quòd patet ex hoc, quòd Iudas qui fornicationem non horruit cum Thamar committere: erubuit mendacium dicens. Certe mendacio arguere non potuit, sed mendacium non est semper peccatum mortale. ergo neque fornicatio simplex.

2 Præterea, peccatum mortale morte puniri debet. sed lex vetat non puniebat concubitum concubinę morte, nisi in aliquo casu. vt patet Deut. 24. ergo non est peccatum mortale.

3 Præterea, peccata mortalia carnalia sunt minoris culpæ, quã spiritualia. sed non omnis superbia aut auaritia est peccatũ mortale, quæ sunt spiritualia peccata. ergo non omnis fornicatio, quæ est peccatum carnale, est mortale.

4 Præterea, Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatũ: quia magis peccat qui minori tentatione vincitur. sed concupiscentia maximè instigat ad venerem, ergo cum actu gulæ non semper sit peccatũ mortale, nec fornicatio simplex erit mortale.

¶ SED CONTRA, Nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale: sed fornicatores, excluduntur à regno Dei vt patet primæ ad Corinth. sexto: ergo fornicatio simplex est peccatum mortale.

¶ Præterea, Sola peccata mortalis crimina dicuntur. sed fornicatio dicitur crimen, vt patet Thobiæ. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nunquam patiatis crimen cõscientiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in secunda parte dictum est illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominem violatur, hæc enim sunt cõtrà duo præcepta charitatis, quæ est animæ vita: & ideò cùm concubitus fornicarius, tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quàm natura ex concubitu intendit, non est dubium, quòd fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale. etiam si lex scripta non esset.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod frequenter homo qui non vitat peccatum mortale, vitat aliquod peccatum veniale, ad quod non habet incitamentum, & ita etiam Iudas mendacium vitauit, fornicationem non vitans, quamuis illud mendacium non reddidisset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum non dicitur mortale, quia morte tẽporali puniatur, sed quia punitur æterna: vnde etiam furtum quod est peccatum mortale, interdum non punitur per leges temporali morte, & similiter etiam est de fornicatione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut non quilibet motus superbiæ est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, & huiusmodi sunt peccata venialia, & concubitus matrimonialis: interdum tamẽ aliqui luxuriæ actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus superbiæ venialibus existentibus, quia in verbis Greg. inductis intelligitur comparatio vitiorum secundum genus, non quantùm ad singulos actus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa circunstantia efficacior est ad aggrauandum, quæ magis appropinquat ad speciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamẽti diminuatur, tamen ex materia, circa quam est, grauitatem habet maiorem, quam inordinata comestio, cùm sit circa ea quæ pertinent ad fouendum fœdus societatis humanæ, & ideò ratio non sequitur.

ARTICVL. V.

¶ Virum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando licitum fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam vxorem est de lege naturæ, ita non habere cõcubinam: sed aliquando licuit plures vxores habere, ergo & habere concubinam.

2 Præterea, Non potest aliqua simul esse ancilla & vxor: vnde secundum legem ex hoc ipso quòd ancilla in matrimonium ducebatur, libera reddebatur. sed aliqui amicissimi Deo, leguntur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham & Iacob. ergo non illæ erant vxores: & sic aliquando licuit concubinas habere.

3 Præterea, Illa quæ in matrimonium ducitur, non potest eiici: & filius eius debet esse hæreditatis particeps: sed Abraham eiecit Agar, & filius eius non fuit hæres: ergo non fuit vxor Abrahæ.

¶ SED CONTRA, Ea quæ sunt contra præcepta Decalogi, nunquam licuerunt. sed habere concubinam est contra præceptum Decalogi, scilicet, Non mœchaberis: ergo nunquam fuit licitum.

¶ Præterea, Ambrosius dicit in libr. de Patriarchis, Viro non licet quòd mulieri non licet, sed nunquam licuit mulieri ad alium virum accedere, dimisso viro proprio: ergo nec viro vnquam licuit concubinam habere.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd Rabbi Moyses dicit, quod ante tempus legis fornicatio non erat peccatũ, quod probat ex hoc quòd Iudas cũ Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit: Non enim necesse est filios Iacob à peccato excusari, cũ accusati fuerunt apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem & venditionem consenserunt. Et ideò dicendum est, quòd habere concubinam non matrimonio iunctam, sit contra legem naturæ: & nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij: & ideò est contra præcepta legis naturæ, quæ dispensationẽ non recipiunt: vnde vbicunque legitur in veteri Testamento, aliquos, concubinas habuisse, quos necesse sit à peccato excusari: oportet eas esse matrimonio iunctas: & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ: secũdum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, vxor viro coniũgitur indissolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet: & circa hoc non est aliqua dispensatio, sed quantum, ad finem, qui est dispensatio familiæ & communicatio operum: vxor enim coniungitur viro vt socia, sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabãtur. In hoc enim poterat esse dispensatio, cum sit secundarius matrimonij finis: & ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam: & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd antiqui Patres ea dispensatione quam plures habebant, ad ancillas accedebant vxorio affectu, sed non erant vxores, quantum ad illam coniunctionem quæ respicit secundarium finem, cui conditio seruiturtis opponitur, cum non possit simul esse socia & ancilla.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudij ad cuitandum vxoricidiũ, vt dictum est: ita ex eadem dispensatione licuit Abrahæ eiicere Agar, ad significãdum mysterium, quòd Apostolus explicat Gal. 4. quòd etiam ille filius hæres non fuerit ad mysterium pertinet & quòd Esau filius liberæ hæres non fuit, vt patet Romanorum nono. Similiter etiam propter mysterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes essent, vt Augustinus dicit, quia Christo nascuntur in baptismo filij, tam per bonos, quos libera significat, quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur.

QVÆSTIO SEXAGESIMASEXTA,

De bigamia & irregularitate ex ea tractat in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de bigamia, & irregularitate ex ea contracta.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm illi bigamiæ, quæ est ex hoc quod aliquis duas vxores successiuè habuerit, sit irregularitas annexa.

¶ Secundò, vtrùm irregularitatem contrahat, qui simul vel successiuè duas vxores habuit.

¶ Tertiò, vtrùm irregularitas contrahatur ex hoc quòd quis vxorem virginem non accipit.

¶ Quartò, vtrùm bigamia per baptismum soluatur.

¶ Quintò, vtrùm cum bigamo liceat dispensare.

ARTICVLVS I.

¶ Virum bigamia irregularitas sit annexa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd illi bigamiæ, quæ est ex hoc quòd aliquis duas vxores successiuè habuit, nõ sit irregularitas annexa, quæ multitudo & vnitas consequuntur ens: ergo ens & non ens non faciunt multitudinem aliquã, sed ille qui habet successiuè duas vxores, tunc vna est in esse alia in non esse. ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris, qui secundum Apostolum ab Episcopatu prohibetur. *Tho. 4. dist. 27. q. 3. ar. 1. & seq.*

2 Præterea, Maius signum incontinẽtiæ apparet in eo qui plures fornicariè cognoscit, quàm qui plures vxores successiuè habet: sed exprimo non efficitur aliquis irregularis, ergo nec ex secundo.

¶ Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacramenti, aut tatione carnalis copulæ. sed non ratione primi, quia sic si aliquis cum vna contraxisset per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulam subsecutam duceret, aliam, efficeretur irregularis, quòd est contra Decretal. Innocen. III. Nec iterum ratione secundi: quia secundum hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognosceret, irregularis esset: quod falsum est. ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis per sacramentum ordinis minister sacramentorum constituitur, & ille qui aliis sacramẽta ministrare debet, nullum defectum in sacramentis pati debet. Defectus autem in sactamento est, quando sacramenti significatis integra non invenitur, sacramentum autem matrimonij significat coniunctionem Christi ad ecclesiam quæ est vnius ad vnam. Et ideò requiritur ad perfectum significationem sacramenti quòd vir sit tantùm vnius vir, & vxor sit tantum vnius vxor, & ideò bigamia quæ hoc tollit, irregularitatem induceit. Et sunt quatuor modi bigamiæ. Primus est, cùm quis plures habet vxores de iure successiuè. Secundus, cum simul habet plures: vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cùm habet plures successiuè, vnam de iure, aliam de facto. Quartus, quando viduam ducit vxorem, & in omnibus his est irregularitas adiũcta. Alia autem causa cõsequens aliquatur, quia in aliis qui accipiunt sacramentum ordinis, maxima spiritualitas debet apparere, tum quia spiritualia ministrant, scilicet sacramenta, tum quia spiritualia docent & in spiritualibus occupari debent. Vnde cùm concupiscentia maximè spiritualitati repugnet, per quã totus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti esse noluerunt, tamen prima ratio est melior.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd multitudo plurium vxorum simul existentium est multitudo simpliciter: & ideò talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat, & propter hoc totaliter sacramento. sed multitudo vxorem successiuè est multitudo secundum quid, & ideò non tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentum euacuat quãtum ad sui essentiam, sed quantum ad sui perfectionem, quæ requiritur id illis qui sunt sacramentorum dispensatores.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit in fornicatiis maioris concupiscentiæ significatio, non tamen concupiscentiæ ita adhærentis: quia per fornicationem vnius alteri non in perpetuo obligatur, & iterum non est defectus sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, inquantùm tollit perfectam significationem sacramenti, quæ quidem consistit & in coniunctione animorum, quæ fit per consensum, & in coniunctione corporum: & ideò ratione vtriusque simul oportet esse bigamiam quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decre. Innoc. III. obuiatur ei quod Magister in litera dicit, scilicet quòd solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas vxores, vnam de iure, & alteram de facto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc q homo habet duas vxores, vnam de iure, aliam de facto. Quia vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis contrahis de facto cum aliqua & non de iure, non est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam: ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam irregularitas non consequatur.

2 Præterea, Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, si non habeat aliquam vxorem legitimam, vel adulterium, si habeat aliam. sed diuidere carnem suam in plures per fornicationem vel adulteriũ non causat irregularitatem: ergo nec dictus bigamiæ modus.

3 Præterea, Contingit quòd aliquis antequam cognoscat carnaliter illam, cum qua de iure contrarit, cum alia contrahit de facto non de iure, & eam carnaliter cognoscit siue prima mortua, siue viuente: talis contraxit: cum pluribus vel de iure vel de facto, & tamen non est irregularis quia carnem suam non diuisit in plures. ergo ex predicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in duobus secundis modis bigamiæ contrahitur irregularitas quia: quamuis in altero non sit sacramentum, est tamen quædam sacramenti similitudo. Vnde illi duo modi sunt secundarij, & primus est principalis in irregularitate causanda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quæ non est in fornicatione vel adulterino concubitu, & ideò non est simile.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in tali casu non reputatur bigamus: quia primum matrimonium non habuit perfectam significationem suam. tamen si per iudiciũ Ecclesiæ compellatur ad primã redire, & eã cognoscere, statim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem non virginem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem non virginem. Quia plus impeditur aliquis defectu proprio, quàm alieno. sed si ipse contrahens non sit virgo, non sit irregularis: ergo multò minùs si vxor eius virgo non sit.

2 Præterea, Potest esse quòd aliquis deflorauit aliquam, & posteà ducat eam in vxorem, talis non videtur esse irregularis, quia non diuisit carnem in plures, nec etiam vxor eius, sed tamenducit corruptam in vxorem, ergo talis modus bigamiæ non causat irregularitatem.

3 Præterea, Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius. sed aliquis quandoque ducit vxorem non virginem inuoluntarius, vt quando credit eam virginem esse, & postea inuenit eam corruptam fuisse, cognoscens eam: ergo talis modus non causat irregularitatem.

4 Præterea, Corruptio sequẽs matrimonium est viro perabilior, quàm præcedens. sed si vxor postquam est consummatum matrimonium, ab aliquo cognoscatur, non efficitur vir irregularis: aliàs puniretur pro peccato vxoris, & potest etiã esse postquam hoc sciat quòd reddat ei debitum poscenti antequam de adulterio condemnetur accusata. ergo videtur quòd ille modus bigamiæ non causet irregularitatem.

¶ SED CONTRA est quod Gregor. dicit, Præcipimus ne vnquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus in vxorem, aut ignorantem literas, aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in coniunctione Christi & Ecclesiæ veritas ex vtraque parte inuenitur. Et ideò siue diuisio carnis inueniatur ex parte viri siue ex parte vxoris, est defectus sacramenti. sed tamen diuersimodè: quia ex parte viri requiritur, quòd aliam duxerit in vxorem, non quòd sit virgo: sed ex parte vxoris requiritur quod etiam sit virgo, cuius ratio à Decretistis assignatur. Quia sponsus significat Ecclesiam militantem cuius curam gerit episcopus in qua sunt multæ corruptiones: sed sponsa significat Christum, qui virgo fuit: & ideò ex parte sponsæ requiritur virginitas, sed nõ ex parte sponsi, ad hoc quod aliquis Episcopus fieri possit. Sed hæc ratio est expresse contra Apostolum Ephesiorum quinto. Viri diligite vxores vestras sicut & Christus Ecclesiam. Ex quo apparet quòd vxor significat Ecclesiam & sponsus Christum. & iterum. Quia vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ. Et ideò aliqui dicunt quòd per sponsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia triumphans in qua non est aliqua macula Christus autem habuit primo synagogam quasi concubinam, & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramẽti, si priùs habuit sponsus concubinam. Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est vna fides antecorum & mordernorum, ita vna Ecclesia. Vnde illi qui tẽpore synagogæ Deo seruiebant, ad vnitatem Ecclesiæ in qua Deo seruimus pertinebant. Et præterea, hoc est expresse contra illud quòd habetur Ezech. 16. & Oseæ 2. vbi expresse fit mentio de desponsatione synagogæ, vnde non fuit sicut concubina, sed sicut vxor. Et preterea secundum hoc fornicatio esse sacramentum illius coniunctionis, quod est absurdum: & ideò Gentilitas priusquam desponsaretur à Christo in fide Ecclesiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriã. Et ideò aliter dicendum, quòd defectus in ipso sacramento causat irregularitatem, corruptio autem extra matrimonium contingens, quæ præcessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento ex parte illius, in quo est corruptio, sed facit defectum ex parte alterius: quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum: & ideò ex termino specificatur, qui est respectu illius etiam quasi materia sacramenti. Vnde si mulier quòd duxit vxorem corruptam, non autem ex hoc quòd corruptus contrahit; ita fieret mulier irregularis si contrahereret cum corrupto

corruptum, non autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in tali casu sunt diuersæ opiniones, tamen probabilius, est quod non sit irregularis: quia carnem suam non diuisit in plures.

¶ Ad tertium dicendum, quòd irregularitas nõ est pœna inflicta sed defectus quidam sacramentorum: & ideò non oportet quòd semper sit voluntaria bigamia ad hoc quòd irregularitatem causet: & ideò ille qui vxorem ducit corruptam, quàm virginem credit irregularis est eam cognoscens.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si mulier fornicetur post matrimonium cõtractum, non efficitur ex hoc vir irregularis nisi post corruptionem adulterij eam iterato cognoscat, quia aliàs corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri: sed si etiam per ius compellatur ei reddere debitum ante condemnationem adulterij, irregularis efficitur, quamuis de hoc sint opiniones, sed hoc quod dictũ est, est probabilius, quia hic non requiritur quòd sit peccatum, sed significatio tantum.

ARTIC. IIII.

¶ Vtrum bigamia soluatur per baptismum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hieron. in epistola ad Titum: quòd si quis ante baptismum plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam post, non est bigamus. ergo bigamia per baptismum soluitur.

2 Præterea, Qui facit quod maius est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum quod est grauius, quàm irregularitas: ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

3 Præterea, Baptismus tollit omnem pœnam ex actu prouenientem. sed irregularitas est huiusmodi. ergo, &c.

4 Præterea, bigamus est irregularis, inquãtum defecit à representatione Christi: sed per baptismum plene Christo conformamur. ergo soluitur irregularitas.

5 Præterea, Sacramenta nouæ Legis sunt magis efficacia, quàm sacramenta veteris Legis, sed sacramenta veteris Legis absoluebãt irregularitates, vt in primo libro dictum est à Magistro. ergo & baptismus: qui est efficacissimum sacramentum in noua Lege, soluit irregularitatem ex bigamia contractum.

¶ SED CONTRA, est quòd Augustinus dicit. Acutius intelligunt, qui nec eum qui est catechumenus aut paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt: quia de sacramento agitur, non de peccato.

¶ Præterea, Sicut idem dicit: Fœmina sic catechumena vel pagana vitiata est: non potest inter Dei virgines vel post baptismum velari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismum ordinari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus soluit culpas & non soluit coniugia, vnde cùm ex ipso coniugio sequatur irregularitas, per baptismum tolli nõ potest, vt Augustinus dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in casu isto non tenetur Hieronymi opinio, nisi forte velimus eum exponere quòd loquitur ad sanctiorem dispensationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non oportet quòd illud quòd facit maius, faciat minus, nisi sit ad illud ordinatum, & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, vel infligẽdæ: non enim aliquis per baptismum virginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd baptismus conformatur Christo quantum ad virtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, qui consideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd illæ irregularitates ex leuibus causis non perpetuis erant contractæ: & ideò etiam per illa sacramẽta auferri poterant, & iterum erant ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd cum bigamo non liceat dispensare. Quia extra de bigamus dicitur: Cum clericis. qui inquantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tanquam cum bigamis non licet dispensare.

2 Præterea, Contra ius diuinum non licet dispensare: sed omnia quæ in Canone dicuntur, ad ius diuinum pertinent: cùm ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat, Oportet Episcopum vnius vxoris virum esse. videtur quod in hoc nõ possit dispensari.

3 Præterea, Nullus potest dispensare in iis quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non esse irregularem, est de necessitate sacramenti: ordinis cum significatio quæ est sacramento essentialis desit. ergo non potest in hoc dispensari.

4 Præterea, Hoc quod rationabiliter factum est, non potest irrationabiliter mutari, si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA est, quod Lucius papa dispensauit cum Episcopo Panormitano, qui erat bigamus.

¶ Præterea, Martinus Papa dicit, lector si viduam vxorem accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit: subdiaconus fiat, mihil autem supra, similiter si bigamus fuerit: ergo adminus vsque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo, nec iterum est de essentialibus ordinis, quòd non sit bigamus, quod patet ex hoc quod si aliquis bigamus, ad ordines accedit, characterem accipit. Et ideò Papa potest dispensare in tali irregularitate totaliter, sed Episcopus, quantum ad minores ordines. Et quidam dicunt quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd per illam Decr. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure cõtraxissent, non quòd subtrahatur simpliciter potestas Papæ dispensandi in talibus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc est verum quantùm ad ea quæ sunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramẽtorum & fidei: sed in aliis quæ sunt de institutione Apostolorum, cum Ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destituendi, quam tũc habuerit, potest per eum qui primatum tenet in Ecclesia, dispensari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non quælibet significatio est de essentia sacramenti: sed tantum illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio, quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem: & ideò q vniuersaliter statutum est, rationabiliter consideratis iis, quæ in pluribus accidunt, potest etiam per dispẽsationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

QVÆSTIO SEXAGESIMASEPTIMA, DE

libello repudij, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de libello repudij.

¶ Circa quod quæruntur septem.

¶ Primò, vtrum inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ.

¶ Secundò, vtrum repudiare vxorem possit esse licitum per dispensationem.

¶ Tertiò, vtrum sub lege Moysi fuerit licitum.

¶ Quartò, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere.

¶ Quintò, vtrum liceat viro repudiatam à se iterum ducere.

¶ Sextò, vtrum causa repudij fuerit odium vxoris.

¶ Septimò, vtrum causæ repudij deberent in libello scribi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inseparabilitas vxoris non sit de lege naturæ, Lex enim naturæ communis est apud omnes: sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitum: vxorem dimittere, ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ. *Tho. 4. dist. 33. q. 2. ar. 1. & seq.*

2 Præterea, Sacramenta non sunt de lege naturæ: sed inseparabilitas matrimonij ad sacramenti bonum pertinet: ergo non est de lege naturæ.

3 Præterea, Coniunctio viri & fœminæ in matrimonio ordinatur: principaliter ad prolis generationem & educationem, & instructionem: sed hæc omnia aliquo certo tempore consummantur: ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

4 Præterea, Ex matrimonio principaliter quæritur bonum prolis: sed inseparabilitas est contra bonum prolis. quia, vt dicunt Philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua fœmina prolem aeciperе, qui tamen ex alia accipere posset, & quæ etiam ab alio viro imprægnaretur: ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quam de lege naturæ.

¶ Sed contra, Illud præcipuæ est de lege naturæ quod natura bene instituta accepit in sui principio, sed inseparabilitas matrimonij est huiusmodi, vt patet Matt. 19. ergo est de lege naturæ.

¶ Præterea, De lege naturæ est, quòd homo Deo non contrarietur. sed homo quodammodo contrarius esset Deo, si separaret quos Deus coniunxit, cùm ergo ex hoc instituta sint inseparabilitas matrimonij, Matth. 19. videtur quòd sit de lege naturæ.

RESPON

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, nũ solum ad aliquod tempus, sed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ est quòd parentes filiis thesaurizent, & filij parentum hæredes sint. Et ideò cùm proles sit commune bonum viri & vxoris oportet eorum societatem perpetuò permanere in diuisilem secũdum legis naturæ dictamen: & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sola lex Christi ad perfectum humanum genus adduxit, reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moysi & in legibus humanis non potuit totũ auferri quòd contra legem naturæ erat, hoc enim soli legi Spiritus & vitæ reseruatum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inseparabilitas competit matrimonio, secundum quod est signum perpetuæ coniunctionis Christi & Ecclesiæ: & secundum quòd est in officium naturæ ad bonum prolis ordinatum, vt dictum est: sed quia separatio matrimonij magis directe repugnat significationis quam prolis bono, cui consequenter repugnat vt dictum est: inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quamuis in vtroque intelligi possit, & secundum quòd pertinet ad bonum prolis, esset de lege naturæ, non autem secũdum quod pertinet ad bonum sacramenti.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd matrimonium principaliter ordinatur ad bonum commune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis: quamuis etiam ratione finis secũdarij, ordinetur ad bonum personæ matrimonium contrahentis: prout per se est intermedium coacupiscentiæ. Et ideò in legibus matrimonij magis attenditur, quòd omnibus expediat quam quòd vni competere possit. quãuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonum prolis in aliquo homine, tamen non est conueniens ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxorem dimittere per dispensationem esse licitum non potuerit. Illud enim quod est in matrimonio contra bonum prolis, est contra præcepta legis naturæ, quæ indispensabilis sunt, sed dimissio vxoris est huiusmodi, ex dictis patet: ergo, &c.

2. Præterea, Concubina differt ab vxore præcipuè in hoc, quòd non est inseparabiliter iuncta: sed habere concubina fuit indispensabile: ergo & dimittere vxorem.

3 Præterea, Homines ita sunt modo receptibiles dispensationis, sicut fuerunt olim: sed modò non potest dispensari cum aliquo, vt vxorem dimittat. ergo nec olim.

¶ SED CONTRA, Agar cognita est ab Abraham vxorio affectu, vt dictum est: sed ipse eam præcepto diuino eiecit, & nõ peccauit: ergo potuit per dispensationem fieri licitum: quòd homo vxorem dimitteret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dispensatione in præceptis præcipuè quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus naturalis rei, qui quidam mutari dupliciter potest. Vno modo ex aliqua causa naturali per quam alia causa naturali impeditur à cursu suo, sicut est in omnibus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hunc modum non variatur cursus rerum naturalium quæ sunt semper, sed quæ sunt frequenter. Alio modo per causam penitus superna turalem, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis: non solùm qui est ordinatus, vt sit frequenter sed qui est ordinatus etiam vt sit semper: vt patet instatione solis tempore Iosuæ. & reditu eius tempore Ezechiæ. & de eclipsi miraculosa tempore passionis Christi. Hæc etiam est ratio dispensationis in præceptis legis naturæ, quãdo est in causis inferioribus; & sic dispensatio cadere potest supra secũda præcepta legis naturæ, non autem suprà prima, quia illa sunt quasi semper existentia, vt dictum est de pluralitate vxorum, & huiusmodi, aliquando autem est tantum in causis superioribus, & tunc potest dispensatio esse diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius mysterij diuini significandi vel ostendi: sicut patet de dispẽsatiuo præcepto Abrahæ facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad alias singulares personas, sicut etiã in miraculis accidit. Si ergo in separabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, solùm hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ, etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione, Videtur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ contineri. Inseparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonũ, quòd est principalis matrimonij finis, nisi quantum ad hoc, quòd per parentes filiis prouideri debet in totam vitam per debitam præparationem eorum, quæ sunt necessaria in vita, huiusmodi autem præparatio non est de prima intentione naturæ, secundum quàm omnia sunt communia. Et ideò non videtur esse contra primam intentionem naturæ dimissio vxoris, & per consequens nec contra prima præcepta, sed contra secunda legis naturæ: vnde etiam primo modo sub dispensatione videtur posse cadere

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in bono prolis, secundum quòd est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio & nutritio, quousque proles ad perfectam ætatem ducatur: sed quòd ei prouideatur in posterum per hæreditatis & aliorum bonorum dimissionem, videtur pertinere ad secundum legis naturæ præceptum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habere concubinam est contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in eo in prima intentione intẽdit: scilicet educationem & instructionem, quæ requirit diuturnam commansionem parentum, quòd non est in concubina, quæ ad tempus assumitur: & ideò non est simile tamen quantum ad secundam intentionem etiam habere concubinam sub dispensatione cadere potest: vt patet Oseæ 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inseparabilitas, quamuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intentione ipsius, prout est sacramentum Ecclesiæ: & ideò ex quo institutum est, vt sit Ecclesiæ sacramentum, manente tali institutione, non potest sub tali dispensatione cadere, nisi forte secundo modo dispensationis.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sub lege Moysi fuerit licitum vxorem dimittere. Vnus enim modus eõsentiendi est nõ prohibere, cùm possit: consentire autem illicitum est illicitum. cùm ergo Moyses non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, quia lex sancta est, vt dicitur Rom. 7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum.

2 Præterea, Prophetæ locuti sunt Spiritu sancto inspirãte, vt patet. 2. Petri 1. sed Mala. 2. dicitur. Si odio habueris eam, dimitte: ergo eũm illud quod Spiritus sanctus inspirat, non sit illicitum videtur quod repudium vxoris non semper fuerit illicitum.

3 Præterea, Chrysost. dicit, quòd sicut Apostoli permiserunt secundas nuptias, ita Moyses permisit libellum repudij: sed secundæ nuptiæ non sunt peccatum: ergo nec repudium vxoris sub lege Moysi.

4 SED CONTRA est, quòd Dominus dicit, quòd libellus repudij datus est Iudæis propter duritiam cordis eorum: sed duritia cordis eorum non excusabat eos à peccato: ergo nec lex de libello repudij.

5 Præterea, Chry. dicit super Math. 2. quòd Moyses dando libellum repudij, non iustitiam Dei monstrauit, vt quasi per legem agentibus peccatum non videatur esse peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicũt quòd illi qui sub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excusabantur à peccato, quamuis excusarentur à pœna secundem legem infligẽda: & per hoc dicitur Moyses libellum repudij permisisse: & si ponunt quatuor modo permissionis, Vnus per priuationem præceptionis, vt quando maius bonum non præcipitur, minùs bonum permitti dicitur: sicut Apostolus nõ præcipiendo virginitatem, matrimonium permisit. 1. Corin. 7. Secũdus per priuationem prohibitionis, sicut venialia dicuntur permissa, quia non sunt prohibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & peccata omnia dicuntur permitti à Deo, inquantum non impedit, cum impedire possit. Quartus per priuationem punitionis & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidem propter aliquod maius bonum consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis: sed propter malum cohibendum, scilicet vxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis sicut permissum est eis extraneis fœnerari, propter corruptionem aliquam in concupiscibili, ne scilicet fratribus fœnerarentur: & sic propter corruptionem suspitionis in rationali fuit permissum facticiũ zelotypiæ, ne sola suspitio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quamuis gratiam non conferret tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt communiter Sancti dicunt, Ideò aliis videtur quòd si reputas indicari debuisset. Isaia 58. Annũtia populo meo scelera eorum Alias videretur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem, quæ non cognoscebant nunquam eis nuntiata fuissent, quod nõ potest dici. cùm iustitia legis tempore suo observata vitam meteretur æternam, Et propter hoc dicunt quòd quamuis repudiare vxorem, per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant autoritate Chrysostomi:

sostomi: qui dicit quòd à peccato abstulit culpam Legislator quando permisit repudium, & quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communis sustinetur, ideò ad vtrasque rationes respondendum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere non peccat si à prohibitione abstineat, non sperans correctionem: sed maius malum æstimans ex tali prohibitione occasionem sumere, & sic accidit Moysi: vnde diuina auctoritate fretus, libellum repudij non prohibuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd prophetæ spiritusancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorem, quasi spiritus sancti præceptum sit, sed quasi permissum, ne aliqua peiora fierent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa permissionis similitudo non est intelligenda quantùm ad omnia, sed solùm quantùm ad eausam eandem: quia vtraque permissio ad vitandam turpitudinem facta est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis duritia cordis nõ excusaret à peccato, tamẽ permissio ex duritiæ facta excusat Quædam enim prohibentur sanis quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquod bonũ potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonum consequẽdum, & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honestatẽ: sicut intermittebatur singularitas vxoris honestæ à Iacob propter bonum prolis. Alio modo bonum aliquod intermittitur ad vitandum maius malum: & tunc si autoritate eius, qui dispensare potest, hoc fiat, reatum talis boni intermissio non habet, sed honestatem aliam non acquirit: & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malum maius vitandum, scilicet vxoricidium. Et ideò Chrysostomus dicit, quòd à peccato abstulit culpam, quamuis enim inordinatum maneret in repudio, ex quo peccatũ dicitur, tamẽ reatum pœnæ non habebat, neque temporalis neque perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideò etiam ipse ibidem dicit, quòd permissum est repudium non malum quidem tamen licitum, quod quidem illi qui sunt de prima opinione, referunt ad hoc tantùm quod non habebat reatum temporalis pœnæ.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, quàm vxoris repudiatæ: sed vir poterat sine peccato aliam ducere vxorem: ergo vxor sine peccato alium virum ducere poterat.

2 Præterea, August. dicit q̃ de duabus vxoribus (quando mos erat) peccatum non erat: sed tempore Legis veteris erat talis cõsuetudo, quod repudiata alium virum ducebat, vt patet Deut. 24. Cum egressa virum alterum, &c. ergo non peccabat, alteri viro se iungendo.

3 Præterea, Matth. 5. Dominus iustitiam noui Testamenti ostẽdit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris Testamenti: hoc autem dicit ad iustitiæ noui Testamenti superabundantiã pertinere, quòd vxor repudiata non induceit alterum virum. ergo in veteri Lege licebat.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5. Qui dimissam duxerit, mœchatur. sed mœchia nunquam fuit in veteri Lege licita. ergo vxori repudiatæ non licuit alium virum habere.

5 Præterea, Deute. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alium virum duceret, polluta erat, & abominabilis facta coram Domino: ergo peccabat, alium virum ducendo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum primam opinionem post repudium vxor peccat alteri viro coniuncta, quia adhuc primum matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore viuit, alligata est legi viri: vt patet Romano. 7. non autem poterat simul plures viros habere. Sed secundum aliam opinionem sicut licebat ex dispensatione diuina viro vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere: quia inseparabilitas matrimonij ex causa diuinæ dispẽsationis tollebatur, qua inseparabilitate, intelligitur verbum Apostoli. Vt ergo ad vtrasque rationes respondeamus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd viro licebat plures vxores simul habere secundum dispẽsationem diuinam: & ideò vna dimissa in matrimonio non soluto, poterat aliam ducere, sed nunquã vxori licuit habere plures viros: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ in illo verbo Aug. mos non ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secundum quòd à more dicitur aliquis morigeratus, quia est bonorum morum, & sic à more philosophia moralis nominatur.

¶ Ad tertium dicendũ. quòd Dominus Matthęi 5. ostendit nouã Legem abundare per consilia ad veterem, non solùm ad ea quæ Lex vetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea quæ in veteri Lege illicita erant: sed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici, & ita est etiam de repudio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd verbũ Domini intelligitur quãtùm ad tempus nouæ Legis in quo recta permissio est sublata & sic etiam intelligitur quoddam verbum, Christo. qui dicit q̃ qui secũdum Legem dimittit vxorem, quatuor facit iniquitates quia quo ad Deum exilit homicida, inquantum debet propositum occidendi vxorem, nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, In quo casu lex Euangelij vxorem dimitere: permittit: & similiter quia facit eam adulteram, & illum cui copulatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quædam gl. interlinearis dicit, Polluta est abominabilis. sed illius iudicio qui quasi pollutam eam priùs dimisit, & sic nõ oportet q̃ sit pollura simpliciter. Vbi dicitur polluta eo modo quo immundus dicebatur, qui mortuũ tangebat vel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: vnde & sacerdoti nõ licebat viduam, aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTIC. V.

¶ Vtrum liceat viro repudiatam à se accipere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd licebat viro repudiatam à se iterum accipere. Licet enim corrigere quod malè factum est: sed malè factum erat, quòd vir vxorem repudiabat. ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad se.

¶ Præterea, Sẽper licuit peccanti indulgere, cùm sit morale præceptum, quod in omni lege manet. sed vir recipiendo repudiatam, ei peccanti indulgebat. ergo & hoc licitum erat.

¶ Præterea, Deute. 24. ponitur pro causa quarẽ non possit accipi iterum, quia polluta est. sed repudiata non polluitur, nisi alterum virum ducendo. ergo saltem antequam alium virum duceret, licebat eam accipere.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Deutero. 24. quòd non poterat prior maritus accipere eam, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet dimittere vxorem, & vxorem dimissam alteri iungi: & duo præcepta, scilicet scriptura libelli repudij, & quod iterum maritus repudians eam accipere non posset: quod quidem secundum eos qui primam opinionem tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quem postea nullo modo recuperare posset.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad illius mali impedimentum, quod committebat aliquis, repudiando vxorem, ordinabatur quòd vir vxorem repudiatam assumere iteratò nõ posset, vt patet ex dictis: & ideò diuinitus ordinatum fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd semper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitus taxatam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt quòd licuit repudiatam viro reconciliari, nisi in matrimonio alteri viro esset iuncta. Tunc enim propter adulterium, cui se mulier voluntariè subdit, in pœnam dabatur. est quòd ad priorem virum non rediret, sed quia lex vniuersaliter prohibet: & ideò dicunt alij quod etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, secũdum quod dictum est.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum causa repudij sit odium vxoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd causa repudij fuerit odium vxoris, secundum quod dicitur Mala. 3. Si odio habueris eam, dimitte illam.

2 Præterea, Deut. 24. dicitur: cùm nõ inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquam fœditatem, &c. ergo idem quòd prius.

3 Sed contrà, Sterilitas & fornicatio magis contrariatur matrimonio quàm odium: ergo illa potiùs debuerunt esse causa repudij, quàm odium.

4 Præterea, Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur: si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari propter virtutem eius, quod est absurdum.

5 Præterea, Deute. 21. dicitur, Si dimiserit vir vxorem suam, & postea odio habuerit, & obiecerit ei stuprum ante coniugium, si in probatione defecerit, verberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni. tempore vitæ suæ: ergo odium non est sufficiens causa repudij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causa permissionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt sancti communiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium, & ideò proxima causa repudij est odium, sed odium ex alia causa causatur sicut & amor: & ideò oportet etiam aliquas causas repudij ponere remotas, quæ erant causa odij. Dicit autē August. in gloss. Deute. 24. multæ erant in lege causæ dimittendi vxorem, solam Christus fornicationē excipit, cæteras molestias iubet pro fide & castitate coniugij sustinere. Hæ autem causæ intelliguntur fœditates in corpore, puta infirmitas vel aliqua notabilis macula: vel in anima, sicut fornicatio, vel aliqua huiusmodi, quę in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, quod non licebat repudiare nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solùm quæ possunt bonum prolis impedire: vel in corpore, vt sterilitas, aut lepra aut aliquid huiusmodi: vel in anima, vt si esset malorum morum, quos filij ex conuersatione ad ipsam imitarentur. Sed quædam gloss. super illud Deute. 22. Cùm non inuenerit gratiam, &c. Videtur magis attēdere: scilicet ad peccatum, cum dicit ibi per fœditatem peccatum, intelligitur, sed peccatum glossa nominat nō solùm in moribus animæ sed etiam in natura corporis.

¶Sic ergo prima duo concedimus.

¶AD TERTIVM dicendum, quòd sterilitas & alia huiusmodi, sunt causa odij, & sic causæ remotæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd propter virtutem non est aliquis odibilis, per se loquendo, quia bonitas est causa amoris, & ideò ratio non tenet.

¶Ad quintum dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non posset in perpetuum repudiare vxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu quando puellam deflorauit.

ARTIC. VII.

¶Verum causa repudij debebant in libello scribi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̄ causæ repudij debebant in libello scribi. Quia per libellum repudij scriptum à pœna legis absoluebatur: sed hoc omninò videtur iniustum nisi causis sufficientibus repudij assignatis. ergo illas oportebat scribere in libello.

2 Præterea, Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi vt causæ repudij ostenderentur. ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille tradebatur sibi.

¶Præterea, Hoc Magister dicit in litera.

¶SED CONTRA, Quia causæ repudij aut erant sufficientes aut non: si sufficientes, præcludebatur mulieri via ad secundas nuptias, quæ ei secundum legem concedebantur: si insufficientes, ostendebatur iniustum repudium, & sic repudium fieri non poterat. ergo nullo modo causæ repudij ibi in speciali inscribebantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd causæ repudij ibi in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, vt ostenderetur iustum repudium: sed secundum Iosephum, vt mulier habens libellū conscriptum de repudio, alteri nubere posset, alias enim ei traditum non fuisset. Vnde secundum eum erat scriptura talis, Promitto tibi quod nunquam tecum conueniam, sed secundum Aug. ideò libellus scribebatur, vt mora interueniente & consilio Scribarum dissuadente, vir à proposito repudiandi desisteret.

¶Et per hoc teti solutio ad obiecta.

QVÆSTIO SEXAGESIMAOCTAVA, DE

filiis illegitimè natis in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de filiis illegitimè natis.

¶Et circa hoc quæruntur tria.

¶Primò, vtrum qui nascuntur extra verum matrimonium sint illegitimi.

¶Secundò, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare.

¶Tertiò, vtrum possint legitimari.

ARTICVL. I.

¶Verum filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi.

Tho. 4. di. 41. q. vnic. ar. 3 q. 1. & se.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi. Quia secundum legem naturæ filius dicitur: sed quilibet nascitur secundum legem ad minus naturæ quæ fortissima est: ergo quilibet filius dicitur legitimus.

2 Præterea, Communiter dicitur quòd legitimus filius est qui est de legitimo matrimonio, vel de eo quòd in facie Ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quandóque quòd aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie Ecclesiæ, quòd habet impedimentum, ne sit verum matrimoniū &, tamen à contrahentibus in facie ecclesiæ scitur: & si occultè nubant, & impedimentum nesciant, legitimū videtur in facie Ecclesiæ ex quo per Ecclesiam non prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati sunt non legitimi.

¶SED CONTRA, Illegitimum dicitur quòd est contra legem. sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem: ergo sunt illegitimi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quadruplex status est filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur de simplici fornicatione. Quidam legitimi & non naturales, sicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi nec naturale, sicut spurij nati de adulterio & de stupro. Tales enim nascuntur & contra legem positiuam & contra legem naturæ expresse.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascuntur secundum naturam, quæ cōmunis est homini & omnibus animalibus, tamen nascuntur cōtra legem naturæ, quæ est propria hominibus, quia fornicatio & adulterium & huiusmodi sunt contra legem naturæ, & ideò tales secundum nullam legem sunt legitimi.

¶Ad secundum dicendum, quòd ignorantia excusat illicitum coitum à peccato, nisi sit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie Ecclesiæ, quamuis sit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij sunt illegitimi. Si autem sciant quamuis ecclesia sustineat quæ ignorat impedimentum non excusantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem nesciant & in occulto contrahant non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

¶Verum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illegitimi filij non debeant aliquod damnū reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris. Vt patet per sententiam Domini, Ezechiel. 18. sed quòd iste nascatur ex illicito coitu, nō est peccatum proprium, sed peccatum patris: ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

2 Præterea, Iustitia humana est extracta à diuina, sed Deꝰ æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filiis: ergo & secundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

¶SED CONTRA est quòd dicitur Gen. 25. quòd Abrahā dedit omnia bona Isaac, & filiis concubinarum largitus est munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multò magis debent illi qui ex illicito coitu nascuntur, hoc damnum reportare, quòd non succedant in bonis paternis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc quòd ei subtrahitur, quòd erat ei debitum: & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid non est debitum, quod alias poterat esse ei debitum: & sic filius illegitimus damnum incurrit duplex: vnum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia & dignitates: quæ requirunt aliquam honestatem in illis qui hoc exercent: aliud damnum incurrit, quia non succedit in hæreditate paterna. Sed naturales filij succedere possunt in septima parte tantum, spurij autem in nullo. Videre tenentur. Vnde pertinet ad solicitudinem Episcopi, vtrumque parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo, non est Pœna, & ideò non dicimus quòd sit pœna, quòd aliquis non succedit in regno aliquo per hoc, quod non est filius regis, & similiter non est pœna, quòd alicui qui nō est legitimus, non debeatur ea quæ sunt legitimorum filiorum.

¶Ad secundum dicendum, quòd coitus illegitimus non est, contra legem, inquantum est actus generatiuę virtutis. sed inquantum quòd ex praua voluntate procedit: & ideò filius illegitimus non incurrit damnum in iis, quæ per voluntatem fiunt vel possidentur.

ARTICVLVS III.

¶Verum filius illegitimus posset legitimari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quantum enim distat legitimus ab illegitimo, tantum econuerso illegitimus à legitimo; sed legitimus in regno nunquam fit illegitimus: ergo illegitimus nunquam fit legitimus.

2 Præterea, Coitus illegitimus creat illegitimō filium: sed coitus illegitimus nunquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus

mus legitimari potest.

¶SED CONTRA est quod per legem inducitur, per legē reuocari potest: sed illegitimitas filiorum est per legem positiuā inducta ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo qui habet autoritatem legis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per legis autoritatem. Et sunt sex modi legitimandi. Duo secūdum Canones scilicet cum quis ducit vxorem illam, ex qua filium illegitimum generauit, si non fuit adulterium, & per specialem indulgentiam & dispensationem domini papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secundus, si pater in testamento nominet eum legitimum hæredem, & filius postmodum testamentum Imperatori offerat. Tertius est, si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se principi offerat. Quartus si pater in publico instrumento vel cum trium testium. subscriptione eum legitimum nominet, nec adiiciat naturalem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui potest fine iniustitia gratis fieri sed nō potest aliquis dānari nisi pro culpa, & ideò magis potest illegitimus fieri legitimus quàm econuersò. Et si est legitimus, aliquando hæreditate priuatur pro culpa, nō tamē dicitur illegitimꝰ filius, quia generationē legitimā habuit.

¶Ad secūdū dicendum, quòd actus illegitimus habet defectum intra se in separabilē, quo legi opponitur: & ideò nō potest fieri legitimus, nec est simile de filio legitimo, qui non habet huiusmodi defectum.

QVÆSTIO SEXAGESIMANONA, DE

his quæ spectant ad resurrectionem, & primo de loco animarum post mortem, in septem articulos diuisa.

POST hoc agendum est de his, quæ spectant ad tractatum resurrectionis. Postquam enim dictum est de sacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ consequenter dicendum est de resurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

¶Circa tractatum autem resurrectionis tria consideranda sunt: scilicet præcedentia resurrectionem, concomitantia & sequēlia. Et ideò primò dicendum est de iis, quæ pro parte, quamuis nō ex toto resurrectionem præcedunt. Secundò, de ipsa resurrectione & circunstātibus eam. Tertiò, de iis, quæ eam sequuntur. Præcedentium autem resurrectionem prima consideratio est de receptaculis animarum post mortem eis assignatis. Secundo, de qualitate & pœna animarum separatarum eis ab igne inflicta. Tertio, de suffragiis quibus animæ defunctorum à viuis adiuuātur. Quarto, de orationibus sanctorum in patria existentium. Quinto, de signis iudicium generale præcedentibus. Sexto, de igne vltimæ conflagrationis mundi, qui faciem iudicis præceder.

¶Circa primum quæruntur septem.

¶Primò, vtrum animabus post mortem receptacula assignentur.

¶Secundò, vtrum statim post mortē ad ipsa animæ deducantur.

¶Tertiò, vtrum de ipsis locis egredi valeant.

¶Quartò, vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

¶Quintò, vtrum limbus sit idem quod infernus damnatorum.

¶Sextò, vtrum limbus patrum sit idem quod limbus puerorum

¶Septimò, vtrum tot receptacula debeant distingui.

ARTICVLVS I.

¶Verum assignentur receptacula animabus post mortem.

Tho. 4. di. 45. q. 1. ar. 1. & se.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd animabus post mortem receptacula non assignentur, Sicut enim dicit Boetius in lib. de Hebdomadibus, communis animi conceptio est apud sapientes, incorporalia in loco non esse: cui concordat quod Aug. dicit 12. super Genes. ad literam: Cito quidem responderi potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore, sed separata à corpore non habet aliquod corpus sicut ibidem Aug. dicit: ergo ridiculum est animalibus separatis aliqua receptacula assignare.

2 Præterea, Omne quod habet locum determinatum, magis continet cum illo loco, quam cum alio: sed animæ separatæ, sicut etiam quælibet aliæ spirituales substātiæ indifferenter se habent ad omnia loca: non enim potest dici quod cum aliquibus corporibus cōueniante, & cum alis differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus penitus sint remote: ergo eis receptacula determinata non sunt assignanda.

¶Præterea, Animalibus separatis non assignātur aliquid post mortem nisi quod cedat in pœnam vel in præmium: sed corporalis locus non potest eis esse in Pœnam, vel in præmium, cùm à coporibus nihil recipiant: ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

¶SED CONTRA, Cœlum empyreum, est locus corporalis, & tamen ipsum factum mox sanctis Angelis est repletum, vt Beda dicit. Cùm ergo Angeli sint incorporei, sicut & animæ separatæ, videtur etiam quòd animabus separatis sint certa receptacula assignanda: ergo, &c.

¶Præterea, Hoc patet per id quod Greg. dicit in 4. Dialo. scilicet animas post mortem id diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Paschasio, quem Germanus Capuanus episcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quam dicit ad gehennam esse deductam. ergo animæ post mortem habent certa receptacula.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quamuis substantia spirituales secundum esse suum à corpore non dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus spiritualibus gubernantur: vt dicit Augu. in 3. de Tri. & Greg. in 4 Dialo. & ideò est quædam conuenientia spiritualium substantiarum ad corporales substātias per congruentiam quandam, vt scilicet dignioribus substātiis digniora corpora adaptentur. Vnde etiam Philosophi secūdum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum: quamuis autem animabus post mortem non assignentur, aliqua corpora, quorum sint formæ vel determinati motores, determinantur tamen eis quædā corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis earum, in quib' sint quasi in loco eo modo quo incorporalia esse possunt in loco, secundum quòd magis vel accedunt ad primam substātiam: cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, cuius sedem cœlum Scriptura esse denuntiat: & ideò animas quæ sunt in participatione perfecta deitatis, in cœlo esse ponimus, animas verò quæ à participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorporalia nō sunt in loco modo aliquo nobis noto & consueto, secundum quod dicimus corpora propriè in loco esse: sunt tamen in loco modo substantiis spiritualibus conuenienti, qui nobis plenò manifestus esse non potest.

¶Ad secundum dicendum, quod dupliciter est conuenientia vel similitudo. Vna est quæ est per participationem eiusdem qualitatis, sicut calida adinuicem conueniunt. Et talis conuenientia incorporalium ad loca corporalia esse non potest. Alia per quādam proportionalitatem, per quàm in scripturis metaphoricè corporalia ad spiritualia transferūtur vt sicut in scripturis Deus dicitur esse sol, quia est principium vitæ spiritualis sicut sol vitæ corporalis: & secundum hanc conuenientiam quædam animæ quibusdam locis magis cōueniunt, sicut animæ spiritualiter illuminatæ, cum corporalibus liminosis: animæ verò obtenebratæ per culpam, cum locis tenebrosis.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima separata directè nihil recipit à locis corporalibus per modum quo corpora recipiunt quæ conseruant à suis locis, sed ipsæ animæ ex hoc quòd cognoscunt se talibus locis deputari, sibi gaudium ingerunt vel mœrorem: & sic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

ARTICVLVS II.

¶Verum statim post mortem anima deducantur ad cælum vel ad infernum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd statim post mortem nullæ animæ deducantur ad cœlos vel ad infernum, quia super illud Psalmi, Adhuc pusillum & non erit peccator, dicit Glossa, quòd sancti liberantur in fine mundi, post hanc tamen vitam non ibi erunt, vbi erunt sancti, quibus dicetur. Venite benedicti patris mei: sed illi sancti erunt in cœlo, ergo sancti post hanc vitam non statim ascendunt ad cœlum.

2 Præterea, Augustinus dicit in Ench. quòd tempus inter hominis mortem & vltimam resurrectionem interpositum animas sub ditis receptaculis continet, vnaquæque digna est requie vel ærumna, sed hæc abdita receptacula nō possunt intelligi cœlum & infernus, quia in illis etiam post resurrectionem cum corporibus erunt. Vnde pro nihilo distingueret tempus ante resurrectionem & post resurrectionem. ergo non erunt nec in inferno nec in paradiso vsque ad diem iudicij.

3 Præterea, maior est gloria animæ quàm corporum, sed simul omnibus redditur gloria corporum, vt sit maior lætitia singulorum ex communi gaudio, vt patet Hebræ. 2. super illud, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, &c. dicit Glossa, Vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo multo fortius gloria animarum debet differri vsque ad finem, vt simul omnibus reddatur.

4 Præterea, Pœna & præmium quæ per sententiam iudicij reddantur, iudicium præcedere non debent, sed ignis inferni & gaudium paradisi dabuntur omnibus per sententiam iudicantis Christi scilicet in vltimo iudicio, vt patet Matthæi vigesimoquinto: ergo ante diem iudicij nullus ascendit in cœlum, vel descendit ad inferos.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corn. 5. Si terreno nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manu factã & conseruatam in cœlis: ergo dissoluta carne, anima habet mansionem quæ ei in cœlis fuerat conseruata.

¶Præterea, Phili. 1 dicit Apostolus, Cupio dissolui, & esse cum Christo: ex quo sic arguit Gregor. in quarto Dialogo. Qui ergo Christum in cœlo esse non dubitat, nec pauli animam in cœlo esse negat. sed non est negandum Christum esse in cœlo, cum sit articulus fidei: ergo non est dubitandum animas sanctorum ad cœlos ferri. Quòd etiam aliquæ animæ ad infernum descendũt statim post mortem, patet Lucæ decimosexto. mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in corporibus est granitas vel leuitas, qua feruntur ad suum locum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam est in animabus meritum vel demeritum, quibus perueniunt animæ ad præmium vel pœnam. quæ sunt fines actionum ipsarum. Vnde sicut corpus per grauitatẽ vel leuitatẽ statim fertur in locũ suũ, nisi prohibeatur, ita animæ statim soluto vinculo carnis, per q̃ in statu vitæ detinebãtur, statim præmium consequuntur vel pœnam nisi aliquid impediat: sicut interdum impedit consecutionem præmij veniale peccatum, quod primum purgari oportet, ex quo sequitur quòd præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruentiam præmij vel pœnæ, statim vt anima absoluitur à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cœlos euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationem differri, vt prius anima purgetur. Et huic veritati autoritates scripturæ eaonicæ manifeste attestantur, & documenta sanctorum patrum. Vnde contrarium pro hæresi est habendum, vt patet 4. Dialo. & in libro de ecclesiasticis dogmatibus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. scipsam exponit. Quod enim dicit, Nondum eris vbi erunt sancti, &c. statim exponit subdens, id est nõ habebis geminam stolam, quam habebunt sancti in resurrectione.

¶Ad secundum dicendum, quòd inter illa abdita receptacula de quibus Augustinus loquitur, etiam sunt computanda & infernus & paradisus, in quibus animæ aliquæ ante resurrectionẽ continentur. Et ideò distinguitur tempus ante resurrectionem & post: quia ante resurrectionem sunt ibi sine corpore, post autẽ erunt cum corpore: & quia in aliquibus receptaculis nunc sunt animæ in quibus post resurrectionem non erunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominum corpora habent quandam continuationem adinuicem, quia secundum ea est verum quod dicitur Actuum 17. Quòd Deus ex vno fecit omnium hominum genus, sed animas sigillatim finxit: vnde non est tanta congruentia vt omnes homines simul glorificentur in anima, sicut, quòd glorificentur in corpore. Et præterea gloria, corporis non est ita essentialis sicut gloria animæ: vnde maius detrimentum esset sanctis, si gloria animæ differretur, quam de hoc quòd gloria corporis differatur, nec posset hoc detrimentum gloriæ recompensari propter ampliationem singulorum gaudij de gaudio communi.

¶Ad quartum dicendum, quòd eandem obiectionem Grego. in 4. Dialo. proponit & soluit. Si inquit, nũc in cœlo sunt animę sanctorum, quid est quod in die iudicij pro iustitiæ retributione recipiunt, & respondet, Hoc eis nimirum erescit in iudicio quod nunc animæ sola singulari retributione lætantur, postmodum verò etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipsa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro Domino cruciatúsque pertulerunt; & eodem modo dicendum est de damnatis.

ARTICVL. III.

¶Vtrum anima existentes in paradiso vel in inferno egredi valeant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiso vel in inferno existentes egredi non valeant. Augustinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda: si rebus viuentium vteretur animæ mortuorum, vt de aliis taceã, meipsũ pia mater nulla nocte desereret, quæ terra matẽ sic secuta est, vt mecũ viueret; & ex hoc concludit quod animæ defunctorũ rebus viuentiũ non intersunt, sed interesse possent, si de suis receptaculis exirẽt ergo de suis receptaculis non exeunt.

2 Præterea, In psalmo dicitur, vt inhabitẽ in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: & Iob decimotertio, Qui descendit, ad inferos, non ascendet. ergo tam boni quam mali à suis receptaculis non exeunt.

3 Præterea, Receptacula, vt dictum est, animabus post mortem dantur in præmium vel in pœnam. sed post mortem neque præmia sanctorum minuuntur, neque pœnæ damnatorum. ergo non exeunt de suis receptaculis.

¶SED CONTRA est quod dicit Hiero. contra Vigilantium, sic eum alloquens, Ais enim, in sinu Abrahæ vel in loco refrigerij vel subter aram Dei animas Apostolorum & martyrũ consedisse, nec posse suis tumulis cũmvoluerunt adesse præsentes: & ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis vincula iniicis, vt vsque ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est: sequuntur Agnum quocunque ierit: & si agnus vbique est: ergo & hi qui cum eo sunt, vbique esse credendi sunt. ridiculum ergo est dicere quod animæ mortuorum à suis receptaculis non recedant.

2 Præterea, Hiero. ibidem arguit sic: Cum diabolus & dæmones vbique vagentur orbe toto, & celeritate nimia vbique præsentes sint, quare martyres post effusionem sanguinis actu obtinentur inclusi, & inde exire non potuerunt? Ex quo potest conuelli non solùm de bonis sed etiam de malis, quòd sua receptacula quandoque exeant, cùm non habeant maiorem damnationem quàm dæmones, qui vbique discurrunt.

3 Præterea, Hoc idem probari potest per Gregorium in quarto Dialogo, vbi narrat de multis mortuis, qui vitis apparuerunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquem exire de inferno vel de paradiso, potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd simpliciter inde exeat, vt iam locus eius non sit paradisus vel infernus: & sic nullus inferno vel paradiso deputatus finaliter inde exire potest, vt infra dicetur. Alio modo potest intelligi vt exeat ad tempus, & in hoc distinguendum est, quid eis conueniat secundum legem naturæ, & quid eis conueniat secundum ordinem diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda: Alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, alia sunt quę naturaliter, alia quæ inuisibiliter fiunt. Secundum ergo naturalem cursum animæ separatæ propriis receptaculis deputãtur, à conuersatione viuentium pœnitus segregantur. Non enim secundum cursum naturæ homines in mortali carne viuentes substantiis separatis immediatè iunguntur, cùm omnis eorum cognitio à sensu oriatur: nec propter aliud à suis receptaculis eas exire conueniret, nisi vt rebus viuentium interessent. Sed secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ conspectibus hominũ præsentantur: sicut Augustinus in libro prædicto narrat de Felice martyre, qui ciuibus Nolanis visibiliter apparuit, cùm à Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quod aliquando damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorẽ permittuntur viuentibus apparere aut etiam ad suffragia expetenda, quantùm ad illos qui in purgatorio detinentur, vt per multa quæ in 4. Dialo. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos & damnatos quòd sancti cùm voluerint apparere possunt viuentibus, non autem damnati. Sicut enim sancti viuentes in carne dona gratia gratis datæ accipiunt, vt sanitates & signa perficiant, quæ non nisi diuina virtute rationabiliter fiunt, quæ quidem signa ab aliis hoc dono carentibus perfici non possunt: ita etiam non est inconueniens vt ex virtute gloriæ aliqua potentia animabus sanctorum detur, per quàm possint mirabiliter apparere viuentibus cùm volunt, quod alij non possunt, nisi interdum permissi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus (vt per sequentia patet) loquitur secundum communem cursum naturæ, nec tamen sequitur quòd etiam si mortui possunt vt volunt viuentibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viuentes: quia separati à carne vel omninò conformantur diuinæ voluntatis, ita quòd non liceat eis nisi quod secundum diuinam dispositionem congruè intuentur: vel ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quàm curent aliis apparere.

¶Ad secundum dicendum, quòd auctoritates illæ loquuntur quantum ad hoc quòd nullus de paradiso vel inferno egreditur simpliciter, & non quòd non egrediatur ad tempus.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) secundum hoc locus animæ cedit in pœnam vel præmium, quòd anima afficitur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudium, siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quãdo extra loca prædicta fuerit sicut pontifici, cui datur pro honore, vt in cathedra sedeat in ecclesia, non minuitur gloria eius quando à cathedra recedit, quia etsi actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

Ex eodem tertio articulo.

¶AD EA ETIAM quæ contra obiiciuntur, respondere oportet, Ad quorum primum dicendum, quod Hiero. loquitur de Apostolis & martyribus, secundum quod eis accrescit ex potestate gloriæ, & non secundum quod eis congruit ex debito naturæ. Quod autem dicit eos vbique esse, non est intelligendum quasi simul sint in pluribus locis, aut vbique, sed quia esse possunt vbi volunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est simile de dæmonibus & angelis & animabus sanctorum & damnatorum. Angeli enim boni vel mali hoc officium fortiuntur, vt hominibus præsint, vel ad custodiam vel ad exercitium, quod de animalibus hominum non potest dici. Sed tantum secundum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, & quod possunt esse vbi voluerint, & hoc est quod Hiero. intendit.

¶Ad tertium dicendũ, quod quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter adsint, vt apparet, non tamen eredẽdum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando operatione bonorum vel malorum spirituum, ad instructionem, vel destructionem, vel deceptionem viuentium. Sicut etiam viui homines aliquando aliis apparent: & eis multa dicunt in somnis, cum constet eos non esse præsentes: sicut Augustinus per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

ARTICVL. IIII.

¶Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

Tho. 4. dist. 45. q. 1. art. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod limbus inferni non sit idem quòd sinus Abrahæ: sicut enim dicit Augustinus 12. super Gene. ad literam, Nondum inuenti inferos alicubi in bono posuisse scripturam. sed sinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem subiungit Augustinus sic dicens, Non in bonum accipiendo sinum Abrahæ, & illam requiem, quò ab angelis prius pauper allatus est, nescio vtrum quisquam possit audire: ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus inferni.

2 Præterea, In inferno existentes non vident Deum. sed in sinu Abrahæ videtur Deus, vt patet per August. 9. lib. confessionum, qui loquens de Nebridio dicit, Quicquid illic est, quòd sinus Abrahæ vocatur, ibi Nebridius meus viuit: & ita iam non ponit aurem ad os meum. sed spirituale os ad fontem: tamen & bibit quam potest sapientiam pro auiditate sua sine fine fœlix. ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus inferni.

3 Præterea, Ecclesia non orat pro aliquo, vt ad infernum deducatur, orat autem, vt Angeli animam defuncti in signum, Abrahę ferant. ergo videtur quod sinus Abrahæ non sit idem quod limbus.

¶SED CONTRA, Sinus Abrahæ dicitur, vbi mendicus Lazarus ductus est ad infernum: quia vt dicit glo. Iob. 30. super illud, Vbi constituta est domus omni viuenti. Infernus domus erat omnium viuentium ante Christi aduentum. ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus.

¶Præterea, Gen. 20. dicit Iacob filiis suis, Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. ergo Iacob sciebat se ante mortem ad inferos transferendum. ergo & eadem ratione Abraham ad inferos transflatus fuit post mortem: & ita sinus Abrahæ videtur esse aliqua pars inferni.

¶RESPONDEO dicendum, quòd animæ hominum post mortem ad quietem peruenire non possunt nisi merito fidei: quia accedentem ad Deum oportet credere, Heb. 2. Primum exemplum credendi hominibus in Abraham datur, qui primò se à cœtu infidelium segregauit, & speciale signum fidei accepit: & ideò requies illa quæ hominibus post mortem datur sinus Abrahæ dicitur: vt patet per Augustinum 12. super Gene. ad literam. Sed animæ Sanctorum post mortem nõ omni tempore eandem quietem habuerunt, quia post Christi aduentum habẽt plenam quietem diuina visione perfruente, sed ante Christi aduentum habebant quietem per immunitatẽ pœnæ. sed nõ habebant quietem desiderij per consecutionem finis: & ideò status Sanctorum ante Christi aduentum potest considerari & secundum id quod habebat de requie: & sic dicitur sinus Abrahæ: potest etiam considerari quantum ad id quod eis deerat de requie, & sic dicitur limbus ergo inferni & sinus Abrahæ fuerunt ante Christi aduentum vnum per accidens, & non per se: & ideò nihil prohiberet post Christi aduentum esse sinum Abrahæ, & esse omninò diuersum à limbo, quia ea quæ sunt per accidens, separari contingit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quantum ad id, quod habebat de bono statu sanctorum Patrum, sinus Abrahæ dicebatur, sed quantum ad id quod habebat de defectu, dicebatur infernus: & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quodammodo sint vnum.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut requies sanctorum Patrum ante Christi aduentum dicebatur sinus Abrahæ, ita & post Christi aduentum, sed diuersimodè. Quia enim ante Christi aduentum Sanctorũ requies habebat defectum requies adiunctum dicebatur idem infernus & sinus Abrahæ, tantum enim ibi non videbatur Deus. Sed quia post Christi aduentum Sanctorum requies est complata, cum Deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahæ: & nullo modo infernus: & ad hunc sinum Abrahæ Ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet responsio ad tertium. Et sic etiam intelligenda est quædam glossa Lucæ decimosexto super illud. Factum est vt moreretur mẽdicus, &c. quæ sic dicit: Sinus Abrahæ est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum.

ARTICVL. V.

¶Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod limbus sit idem quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernũ momordisse, non absorbuisse, quia aliquos inde extraxit nõ autem omnes: non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberauit, nõ fuissent pars multitudinis in inferno cõtentæ. Ergo eum illi quos liberauit in limbo inferni continerentur, iidem continebantur in limbo & in inferno: ergo limbus vel est idem quod infernus, vel pars inferni.

2 Præterea, Christus dicitur in Symbolo descendisse ad infernum. sed descendit ad limbum Patrum. ergo limbus Patrum est idem quod infernus.

3 Præterea, Iob decimoseptimo dicitur: In profundissimum infernum descendit anima mea, sed Iob cum esset sanctus & iustus ad limbum descendit. ergo limbus est idem quod profundissimus infernus.

¶SED CONTRA, in inferno nulla est redemptio, sed à limbo Sancti fuerunt redempti. ergo limbus non idem quod infernus.

¶Præterea, Augustinus dicit super Genesim ad literam. Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos esse credamus non videò: sed anima Lazari ad limbum descendit, ergo limbus non est idem quod infernus.

¶RESPONDEO dicendum, quod receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt, aut secundum situm aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo consideretur limbus Patrũ & infernus secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium quod distinguuntur, tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ non erat in limbo Patrum, tum etiam quia in inferno est pœna æterna, sed in limbo Patrum detinebantur Sancti tẽporaliter tantum. Sed si consideretur quantum ad situm loci, sic probabile est quod idem locus vel quasi continuus sit infernus & limbus, ita tamen quod quædam superior pars inferni limbus Patrum dicatur, existẽtes enim in inferno secundum diuersitatem culpæ diuersam fortiuntur & pœnam. Et ideò secundum quod grauioribus peccati etiam irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno: vnde & sancti patres in quibus minimum erat de ratione culpæ, supremum & minus tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum hoc quòd infernus & limbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernum momordisse, & in infernum descendisse, quando patres à limbo eripuit suo descensus.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Iob non descendit in infernũ dãnatorum, sed in limbum Patrum, qui quidem dicitur profundissimus locus, non quidem respectu locorum pœnalium, sed in cõparatione ad alia loca, secundum quod sub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum, sicut Augustinus soluit 12. super Genes. ad literam, de Iacob, sic dicens, Iacob illud quod dicit ad filios suos, deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, vt ad requiem bonorum non iret, sed ad inferos peccatorum, & sic potest exponi verbum Iob quòd est potius verbum timentis, quàm asserentis.

ARTICVL. VI.

¶Vtrum limbus puerorum sit idem quod limbus patrum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd limbus puerorum sit idem quod limbus Patrum. Pœna enim debet respondere culpæ: sed pro eadem culpa detinebantur in limbo patres & pueri: scilicet pro culpa originali. ergo idem debet esse vtrorumque locus pœnæ.

2 Præterea, August. dicit in Ench. Mitissima est pœna puerum, qui cum solo originali discedunt: sed nulla est pœna mitior ea quàm sancti Patres habebant. ergo idem est locus pœnæ vtrorumque.

¶SED CONTRA, Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccato debebatur pœna temporalis in limbo Patrum, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatorium non sunt idem, videtur quòd nec limbus puerorum & limbus Patrũ sint idem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd limbus Patrum & limbus puerorum absque dubio differunt secundum qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim non adest spes beatæ vitæ, quæ Patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat: sed quantum ad situm probabiliter creditur vtrorumque locus idem fuisse, nisi quod requies beatorum adhuc erat in superiori loco, quàm limbus puerorum, sicut de limbo & inferno dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad culpam originalem non eodem modo se habebant Patres & pueri. In patribus enim originalis culpa expiata est, secundum quòd erat infectiua personæ, remanebat tamen impedimẽtum ex parte naturæ, proqua nondum erat satisfactum plenariè: sed in pueris est impedimentum & ex parte personæ & ex parte naturæ: & ideò pueris & patribus diuersa receptacula assignantur.

¶Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur de pœnis quæ debentur alicui ratione personæ suæ; inter quos mitissimã pœnam habent qui solo originali peccato grauantur. sed adhuc est mitior pœna eorum quos non impedit à perceptione gloriæ defectus personæ, sed solum defectus naturæ, vt ipsa dilatio gloriæ quædam pœna dicatur.

ARTICVL. VII.

¶Virum debeant tot receptacula distingui.

Th.4.di. 45.3.arti.3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula distingui: sicut enim receptacula dentur animabus pro peccato post mortem, ita & pro meritorum, sed ratione meriti non debetur nisi vnum receptaculum scilicet paradisus. ergo nec ratione peccatorum debetur nisi vnum receptaculum.

2 Præterea, Receptacula assignantur animabus post mortẽ ratione meritorum vel demeritorum: sed vnus est locus in quo merentur vel demerentur: ergo vnum tantùm receptaculum deberet eis assignari post mortem.

3 Præterea, Loca pœnarum debent respondere ipsis culpis: sed non sunt nisi tria genera culparũ, scilicet originalis, venialis, & mortalis: ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

4 SED CONTRA, Videtur quòd debeãt esse multò plura quàm assignentur. Aër enim iste caliginosus est dæmonum carcer, vt patet 2. Petri 3. nec tamen computatur inter quinque receptacula, quæ à quibusdam assignantur: ergo sunt plura receptacula, quam quinque.

5 Præterea, Alius est paradisus terrestris, & alius paradisus cœlestis: sed quidam post statum vitæ huius ad paradisum terrestrem sunt translati, sicut de Enoch & de Elia dicitur: cùm ergo paradisus terrestris inter quinque receptacula nõ computetur, videtur quòd sint plura, quàm quinque.

6 Præterea, Cuilibet statui peccantium, debet aliquis locus respondere pœnalis. sed si ponatur aliquis in originali decedere cum solo veniali peccato nullum receptaculum assignatorum ei competeret. Constat enim quòd in paradiso non esset, cùm gratia careret, & eadem ratione nec in limbo Patrum. Similiter etiam nec in limbo puerorum, cùm in ipso non sit pœna sensibilis, quæ tali debetur rationẽ venialis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi pœna temporalis, huic autem debetur pœnam perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret. ergo oportet sextum receptaculum assignare.

7 Præterea, Diuersæ sunt quantitates præmiorum & pœnarum secundum differentias culparum & meritorum. sed infiniti sunt gradus meritorum & culparum. ergo infinita debent distingui receptacula, in quibus puniuntur vel præmiantur post mortem.

8 Præterea, Animæ quãdoque puniũtur in locis, in quibus peccauerunt, vt per Gregorii patet, 4. Dialogo. sed peccauerunt in loco vbi habitamus. ergo hic locus debet computari inter receptacula, præcipuè cum aliqui in hoc modo pro peccatis puniantur suis, vt supra magister dixit.

9 Præterea, Sicut aliqui in gratia decedẽtes habent aliqua venialia pro quibus digni sunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes, habent aliqua bona pro quibus essent digni præmio: sed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus assignatur aliquod receptaculum, in quo puniuntur antequam præmia consequantur: scilicet purgatorium. ergo eadem ratione e contrario debet esse de illis, qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus.

10 Præterea, Sicut patres retardabantur à plena gloria animæ ante Christi aduentũ ita & nũc à gloria corporis. ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorũ ante Christi aduentum ab eo, in quo nunc recipiuntur, ita debet nunc receptaculum distingui ab eo in quo recipientur post resurrectionem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd receptacula animarum distinguuntur secundum diuersos status earum. Anima autem iuncta mortali corpori, habet statum merendi, sed exuta corpore, est in statu recipiendi pro meritis bonum vel malum. ergo post mortẽ vel est in statu recipiendi finale præmium, vel est in statu quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipiẽdi finalem retributionẽ, hoc est dupliciter. Vel quantum ad bonum & sic est paradisus. Vel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est infernus, ratione autem originalis est limbus puerorũ. Si verò est in statu quo impeditur à finale retributione consequenda, vel est propter defectum personæ, & sic est purgatorium in quo detinentur animæ, ne statim præmia consequantur propter peccata quæ commiserunt: vel propter defectum naturæ, & sic est limbus patrũ in quo detinebãtur patres à cõsecutione gloriæ, propter reatũ humanæ naturæ, quæ nondũ poterat expiari.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd bonum contingit vno modo, sed malũ multifariè, vt patet per Diony. 4. cap. de diuino. & per philosophũ 2. Ethic. Et propter hoc non est inconueniens si loc' beatæ retributionis est vnus, loca verò, pœnarũ sunt plura.

¶Ad secũdũ, dicẽdũ, q̃ status merendi & demerendi est vnus status, cum eiusdem sit posse mereri, & demereri: & ideò conueniẽter debetur omnibus vnus locus: sed eorum qui recipiuntur pro meritis, sunt status diuersi: & ideò non est simile.

¶Ad rerium dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter: vt ex dictis patet, vel ratione personæ, vel ratione naturæ tantũ: & ideò illi culpæ respondet dupliciter limbus.

¶Ad quartum dicendum, quòd aër iste caliginosus non assignatur dæmonibus, quasi locus in quo recipiãt retributionem pro meritis: sed quasi competens officio eorum inquantum deputãtur nobis ad exercitũ, & ideò inter receptacula de quibus nunc agitur, non computatur: primo enim eis deputatur ignis inferni vt patet Matthæi 25.

¶Ad quintum dicendum, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum viatoris, quã ad statum recipiẽtis pro meritis: & ideò inter receptacula, de quibus nunc agitur, nõ cõputatur.

¶Ad sextum dicendum, quòd illa propositio est impossibilis, si tamen esset possibilis talis in inferno puniretur in æternum, q̃ enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter, puniatur, accidit ei inquantũ gratiam habet adiunctam, vnde si adiungatur mortali quod est sine gratia, pœna æterna in inferno puniretur: & quia iste, qui cũ originali peccato decedit, habet veniale sine gratia non est inconueniens si ponitur æternaliter puniri.

¶Ad septimum dicendum, quòd diuersitas graduum in pœnis vel præmiis non diuersificat statum, secundum cuius diuersitatem receptacula distinguuntur: & ideò non sequitur.

¶Ad octauum dicendum, quòd licet animæ separatæ aliquando in loco nostræ habitationis puniãtur, non est propter hoc quòd locus iste proprius sit locus pœnarum, sed hoc fit ad nostram instructionem: vt eorum pœnas videntes retrahamur à culpis. Quòd autem animæ existentes in carne hic puniuntur pro peccatis, non pertinet ad propositum: quia talis pœna non trahit hominem extra statum merentis vel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis, quæ debentur animæ post statum meriti vel demeriti.

¶Ad nonum dicendum, quòd malũ non potest esse purum absque commixtione boni, sicut bonum summum est absque omni commixtione mali. Et ideò illi qui ad beatitudinẽ, quæ summum bonum est transferendi sunt, debent etiam ab omni malo purgari: & propter hoc oportet esse locum, in quo tales purgentur, si hinc non omnino purgati exeant. Sed illi qui in inferno detruduntur, non erunt immunes ab omni bono, & ideò non est simile: quia ibi in inferno existentes: præmium bonorũ suorum recipere possunt, inquantum bona præterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

¶Ad decimum dicendum, quòd in gloria animæ consistit præmium essentiale, sed gloria corporis cum redundet ex anima ita, consistit in anima quasi originaliter, & ideò carentia gloriæ animæ diuersificat statum, non carentia gloriæ corporis, & propter hoc etiam idem locus, scilicet cœlum empyreum, debetur animab' sanctis exutibus à corpore & cõiunctis corporibus gloriosis. non autem idem locus debetur animabus Patrum, ante perceptionem gloriæ animæ, & post perceptionem ipsius.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA, DE *qualitate animæ exeuntis a corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualitate animæ exeũtis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

¶Et circa hoc quæruntur tria.

¶Primò, vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

¶Secundò, vtrum remaneant in ea actus dictarum potentiarum

¶Tertiò, vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

ARTIC. I.

¶Virum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Tho.4.dis. 44.3.3.q.1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. Augu. enim in lib. de Spiritu & anima sic dicit. Recedit anima à corpore, secum trahens sensum & imaginationem, rationem & intellectum intelligentiam, concupiscibilitatem, irascibilitatem: sed sensus & imaginatio, & vis irascibilis & concupiscibilis sunt vires sensitiuæ: ergo in anima separata vires sensitiuæ remanent.

2 Præterea, Augustinus in libr. de Ecclesiasticis dogmatibus, Solum hominem credimus animam habere substantificam, quæ exuta à corpore viuit, & sensus suos atque ingenium viuaciter tenet. ergo anima exuta à corpore viuit, & habet potentias sensitiuas.

3 Præterea, Potentiæ animæ vel essentialiter ei insunt, vt quidam dicunt, vel ad minus sunt naturales proprietates ipsius. sed id quod essentialiter inest alicui, non potest ab eo separari neque subiectum aliquod deseritur à naturalibus proprietatibus: ergo impossibile est quod anima separata à corpore, aliquas potentias amittat.

4 Præterea, Non est totum integrum, cui aliqua partiũ deest. sed potentiæ animæ dicuntur partes ipsius. si ergo potentias aliquas post mortem ab anima amittit, non erit anima integra post mortem: quod est inconueniens.

5 Præterea, potentiæ animæ magis cooperanturad meritum, quã etiam corpus, cũ corpus sit solum instrumẽtum actus: potentiæ verò principia agendi: sed necesse est quòd simul corpus præmietur cum anima propter hoc quod cooperabatur in meritò. ergo multo fortiùs est necesse quòd potentiæ animæ simul præmientur cum ipsa. ergo anima separata eas non amittit.

6 Præterea, Si anima cùm separatur à corpore, potentiam sensitiuam amittit, oportet quod illa potentia in nihilum cadat: non enim potest dici quod in materia aliqua resoluatur, cum non habeat materiam partem sui, sed id quod omninò in nihilum cadit, non reiteratur idem numero: ergo anima non habebit in resurrectione eandem numero potentiam sensitiuam. Sed secundum Philosophum, sicut se habet anima ad corpus, ita se habent potentiæ animæ ad partes corporis, vt visus ad oculum, si autẽ non est eadem anima, quæ reddit ad corpus, non esset idem homo: ergo eadem ratione non esset idem oculus numero, si non fit eadem numero potentia visiua: & simili ratione nec aliqua eadem pars numero resurgeret, & per consequens nec totus homo idem numero erit: non ergo potest esse quod anima separata potentias amittat sensitiuas.

7 Præterea, Si potentiæ sensitiuæ corrũperentur corrupto corpore, oporteret quod debilitato corpore debilitarẽtur. hoc autem non contingit, quia vt dicitur in primo de Anima, Si senex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique sicut iuuenis: ergo nec corrupto corpore sensitiuæ potentiæ corrumpentur.

¶SED CONTRA est quòd Augu. in libr. de Ecclesiasti. dogmatibus dicit. Duabus substantiis homo constat, anima tantùm & carne, anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis. potentiæ ergo sensitiuæ ad carnem pertinent: ergo corrupta carne non manent potentiæ sensitiuæ in anima.

¶Præterea, Philosophus in secundo Meta. de separatione animæ loquẽs, sic dicit, Si autẽ aliquid remanet in postremo. quærendum est de hoc. In quibusdam enim non est impossibile: verbi gratia, si anima est talis dispositionis non tota, sed intellectus, tota enim, fortè impossibile: ex hoc videtur quod anima tota à corpore non separetur, sed solum potentiæ animæ intellectiuæ: non enim sensitiuæ vel vegetatiuæ.

¶Præterea, In secundo de Anima Philosophus dicit de intellectu loquens, Hoc solum conuenit separari, vt perpetuum à corruptibili: reliquæ autem partes animæ manifestum est ex his q̃ non separabiles sunt: vt quidam dicunt. ergo potentiæ sensitiuæ non manent in anima separata.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim existimantes potentias omnes esse in anima ad modum quo color est in corpore, dicunt quòd anima à corpore separata, omnes potentias suas secum trahit. Si enim aliqua deesset, oporteret animam transmutatam esse secundum naturales proprietates, quæ subiecto manente, variari non possunt. Sed dicta existimatio falsa est. Cum enim potentia sit secundum quam potentes dicimur aliquid agere vel pati: eiusdem autem sit agere & posse agere: oportet quod eiusdem sit potentia, sicut subiecti, quod est agens vel patiens. Vnde philosophus in principio de Somno & vigilia dicit, quòd cuius est potentia, eius est actio: videmus autem manifestè quasdam operationes, quarum potentiæ animæ sunt principia, non esse animæ, proprie loquendo sed coniuncti; quia explentur mediante corpore, vt est videre, audire, & huiusmodi. Vnde oportet q̃ istę potẽtiæ sint coniuncti, sicut subiecti: animæ autẽ sicut principij influentis, sicut forma est principium proprietatum compositi. Quædam vero operationes exercentur ab anima sine organo corporali, vt intelligere, & considerare, & velle: vnde cum hæ actiones sint animæ propriæ, & potentiæ quæ sunt horum principia, non soluni sunt animæ vt principij, sed vt subiecti: quia ergo manente proprio subiecto manere oportet & proprias passiones, necesse est illas potentias, quæ in suis actionibus non vtuntur organo corporali, remanere in anima separata: illas autem quæ vtuntur organo corporali: corrumpi corpore corrupto: & huiusmodi sunt potentiæ omnes quæ pertinent ad animam sensibilem & vegetabilem, & propter hoc quidam in potentiis animæ sensibilibus distinguũt. Dicunt enim has esse duplices: quasdam quæ sunt actus organorum, quæ sunt ab anima effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur: quasdam verò originales harum, quæ sunt in anima, quia per eas anima corpus sensificat ad videndũ, & audiendũ, & huiusmodi: & hæ originales potentiæ manẽt in anima separata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per suam essentiã nõ mediãtibus aliquibus aliis potẽtiis est origo illarũ potẽtiarũ, quæ sunt actus organorum: sicut & forma quælibet ex hoc ipso quod per essentiam suam materiam informat, est origo proprietatem quæ compositum naturaliter consequuntur. Si enim oporteret in animo ponere alias potentias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt, ab essentia animæ effluerent, eadem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediantibus ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitum. Si enim statur alicubi, melius est vt in primo sterur. Vnde alij dicunt quod potentiæ sensitiuæ & aliæ similes non manent in anima separata nisi secundum quid, scilicet vt in radice, per modum scilicet: quo principiata sunt in principiis suis, In anima enim separata manet efficacia influendi iterum huiusmodi potentias si corpori vniatur: nec oporteret hanc efficaciam esse aliquid superadditum essentiæ animæ, vt dictum est, & hæc opinio videtur magis rationabilis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud intelligendum est, quod anima secum trahit aliquas illarum potentiarum in actu, scilicet intelligentiam & intellectum: quasdam verò radicabiliter, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd sensus quos anima secum trahit, non sunt isti exteriores, sed interiores, qui scilicet ad partem intellectiuam pertinẽt, quia intellectus interdum sensus appellatur: vt patet per Basilium super prouerbia: & philosophum in 6. Ethico. vel si intelligit de sensibus exterioribus, dicẽdum sicut ad primum.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex dictis, potentiæ sensitiuæ non comparantur ad animam, sicut naturales passiones ad subiectum, sed sicut ad originem: vnde ratio non procedit.

¶Ad quartum dicendum, quod potentiæ animæ non dicuntur partes eius integrales. sed potẽtiales. Taliũ autem tororũ ista est natura quia tota virtus totius cõsistit in vna parte partiũ perfectè. In aliis autẽ partialiter, sicut in anima virtus animæ perfectè cõsistit in parte intellectiua, quia aliis autẽ partialiter. Vnde cũ in anima separata remaneant vires intellectiuæ partis, integra remanebit, non dimidiata: quamuis sensitiuæ potentiæ actu non remaneant, sicut nec potentia Regis manet dimidiata mortuo præposito, qui eius potentiam participabat.

¶Ad quintum dicendum, quod corpus cooperatur ad meritum quasi pars essentialis hominis qui meretur: sic autem non cooperantur potentiæ sensitiuæ, cum sint de genere accidentium: & ideò non est simile.

¶Ad sextum dicendum, quòd potentiæ animæ sensitiuæ non dicuntur esse actus organorum, quasi formæ essentiales ipsorũ, nisi ratione animæ cuius sunt sed sunt actus ipsorum sicut proficientes ea ad proprius operationes ipsorũ: sicut calor est actus ignis perficiens ipsum ad calefaciendum. Vnde sicut ignis idem numero remaneret, etiam si alius numero in eo calor esset, sicut patet de frigore aquæ, quod nõ reddit idem numero postquam fuerit calefacta aqua nihilominis eadem manente: ita & organa erunt idem numero, quamuis potentiæ eidem non sint numero.

¶Ad septimum dicendum, quòd Philosophus ibi loquitur de huiusmodi potentiis, secundum quod radicaliter in anima consistunt, quod patet ex hoc q̃ od dicit, quod sensus non est in patiendo ad animam secundum id in quo est scilicet corpus, sic enim propter corpus neque debilitantur nec corrumpuntus animæ virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in anima separata remaneãt etiam actus sensitiuarum potentiarum. Dicit enim Augu. in libro de Spiritu & anima, Anima recedens ex corpore ex his scilicet imaginatione, concupiscibilitate, irascibilitate, secundum merita efficitur ad delectationem siue dolorẽ: sed imaginatio & concupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuæ: ergo secundũ sensitiuas potentias anima separata afficietur. & ita secundum eas in aliquo actu erit.

2 Præterea, Aug. super Gen. ad literam li. 12. dicit, quòd corpus non sentit, sed anima per corpus: & infrà, Quædam anima non per corpus, sed sine corpore sentit, vt est timor & huiusmodi: sed id quod animæ sine corpore contingit, potest inesse animæ à corpore separatæ: ergo tunc actu anima sentire poterit.

3 Præterea, Inspicere similitudines corporum, sicut in somno accidit, ad visionem imaginariam pertinet quæ est in parte sensitiua: sed huiusmodi similitudines corporum inspicere, sicut in somnis accidit, contingit animæ separatæ. Vnde Augustı. 12. super Gene. ad literã sic dicit: Neque enim video cur habeat anima similitudinem corporis sui cum iacente sine sensu corpore: nondum tamen penitus mortuo, videt talia qualia multi ex illis viuis reddita narrauerunt, & non habeat cũ perfecta morte penitus de corpore exierit. Non enim potest hoc intelligi, quòd anima similitudinem corporis habeat, nisi secundum quòd eam inspicit: vnde præmisit de iacẽtibus sine sensu, quòd gerũt quandam similitudinem corporis sui, per quàm possunt ad locũ corporalia ferri, & talia qualia vidẽt similitudinibus sensuum experiri: ergo anima separata potest exire inactũ porẽtiarũ sẽsitiuarũ.

4 Præterea, Memoria est potentia sensitiuæ partis, vt probatur in lib. de memoria & reminiscentia: sed animæ separatæ actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo gesserunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ decimosexto, Recordare, quia recepisti bona in vita tua: ergo anima separata exibit in actum potentiæ sensitiuæ.

5 Præterea, Secundum Philosophum in 3. de Anima: Irascibilis & concupiscibilis sunt in parte sensitiua: sed in irascibili & concupiscibili sunt gaudium & tristitia, amor & odium, timor & spes: huiusmodi autem affectiones aliquas secundum fidem nostram ponimus in animabus separatis, ergo animæ separatæ nõ carebunt actibus potentiarum sensitiuarum.

¶ SED CONTRA est, Id quod est commune animæ & corpori, non potest remanere in anima separata: sed omnes operationes potentiarum sensitiuarum sunt communes animę & corpori, quod patet ex hoc quòd nulla potentia sensitiua aliquam actum habet nisi per organum corporale; ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum.

¶ Præterea, Philosophus dicit in primo de Anima, Quod corrupto corpore, anima non reminiscitur neque amat, & eadem ratio est de omnibus aliis actibus sensitiuarum potentiarum: ergo non procedit anima separata in aliquem actum alicuius potentiæ sensitiuæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam distinguunt duplices actus sensitiuarum potentiarum: quosdã exteriores, quos per corpus exercet, hi non remanent in anima separata: quosdam vero intrinsecos, quos anima per seipsam exercet, & hierunt in anima separata. Hæc autem positio descendere videtur ab opinione Platonis, qui posuit animam corpori coniungi, sicut quandam substantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, sed solùm sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundum ipsum nihil mouebat nisi motum: & ne abiret in infinitum, dicebat quod primum moueris mouet seipsum, & posuit quòd anima erat seipsam mouens: & secundum hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebat seipsam, alius quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actum, qui est videre primo in seipsa, secundum quod mouebat seipsam: & secundo in organo corporali, secundum quod mouebat corpus. Hanc propositionem Philosophus destruit in 1. de Anima, ostendens quod anima non mouet seipsam, & quod nullo modo moueatur secundum istas operationes, quæ sunt videre, sentire, & huiusmodi: sed istæ operationes sunt motus coniuncti tantum. Vnde oportet dicere quod actus sensitiuarum potentiarum nullo modo maneant in anima separata nisi forte sicut in radice remota.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd liber ille negatur à quibusdam fuisse Augustini. Dicitur enim fuisse cuiusdam Cistercien sis, qui eum ex dictis Augustini, compilauit, & quædam de suo addidit. Vnde quod ibi scribitur, pro auctoritate habendum non est. Si tamen auctoritas debeat sustineri, dicendum est quod non dedet intelligi quòd anima separata ex imaginatione & aliis huiusmodi potentiis afficiatur, quasi ipsa affectio sit actus potentiarum prædictarum, sed quia ex his quæ anima per imaginationem, & aliàs huiusmodi potentias commisit in corpore in futurum afficietur, vel in bonum vel in malum, vt sic imaginatio & huiusmodi potentiæ non intelligantur elicere illam affectionẽ, sed elicuisse in incorpore meritum affectionis illius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima dicitur sentire per corpus non quasi actus sentiendi sit animæ secundum se, sed quia est totius coniuncti ratione animæ, eo modo loquendi, quo dicimus quòd calor calefacit. Quod autẽ subiũgitur, quòd quædam anima sentit sine corpore, vt timorẽ, & huiusmodi, intelligendũ est sine exterioris corporis motu, qui accidit in actibus sensuũ propriorum: non enim timor & huiusmodi passiones sine motu corporali contingunt. Vel potest dici, quòd Aug. loquitur secundum opinionem Platonicorum, qui hoc ponebant, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Augu. ibi inquirendo loquitur non determinando, sicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim quod non est similis ratio de anima dormientis & de anima separata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, In qua corporales similitudines imprimuntur, quòd de anima separata dici non potest. Vel dicendum quod similitudines rerum sunt in anima & quantum ad potentiam sensitiuam & imaginatiuam, & intellectiuam secundum maiorem & minorem abstractionem à materia, & à materialibus conditionibus: tenet ergo similitudo Augu. quantùm ad hoc quod sicut similitudines rerum corporalium sunt in anima somniantis secundum excessum mẽtis Patientis imaginabiliter, ita sunt in anima separata intellectualiter: non autem quòd in anima separata sunt imaginabiliter.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut in libr. prædicto dictum est, memoria dupliciter sumitur. Quandoque prout est potentia sensitiuæ partis, secundum quòd concernit præteritum tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima separata non erit. Vnde dicit Philosophus in 1. de Anima, quòd hoc corrupto, scilicet corpore, anima non reminiscitur. Alio modo accipitur memoria prout est pars imaginationis ad intellectiuam pertinens, secundum scilicet, quòd ab omni differentia temporis abstrahis, cùm non sit tantum præteritorum, sed etiam præsentium & futurorum, vt Augustinus dicit: & secundum hanc memoriam anima separata memorabitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd amor, & gaudium, & tristitia, & huiusmodi, dupliciter accipiuntur: quandoque quidem secundum quòd sunt passiones appetitiuæ sensibilis, & sic non erunt in anima separata. Hoc enim modo non explentur sine determinato motu cordis. Alio modo secundum quòd sunt actus voluntatis, quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata: sicut etiam & delectatio erit ibi sine motu corporali prout etiam ponitur in Deo inquantum scilicet est simpliciter motus voluntatis & hoc modo philosophus dicit in septimo Ethicor. Quod Deus vna simplici delectatione gaudet.

ARTICVL. III.

¶ *Verum anima separatam pati possit ab igne corporeo.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima separata pati nõ possit ab igne corporeo. Augustinus enim 12. super Genes. ad literam dicit. Non sunt corporalia, sed corporalibus similia, quibus animæ corporibus exutæ afficiũtur, seu benè, seu malè: ergo anima separata igne corporeo non punitur.

2 Præterea. Augu. in 9. de Ciuit. Dei, lib. dicit, quòd agens semper est nobilius patiente: sed impossibile est aliquod corpus esse nobilius anima separata: ergo non potest ab aliquo corpore pati.

3 Præterea, Secundũ Philosophum in 1. de Generatione, & secundum Boëtiũ in lib. de duabus naturis, Illa solum agunt & patiũtur ad inuicem, quæ in materia conueniunt, sed spiritualium & corporalium non est materia communis: vnde non possunt ad inuicem transmutari, vt Boëtius in eodem lib. dicit: ergo anima separata ab igne non patitur.

4 Præterea, Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente, si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne quod recipiunt in aliquo, est in eo per modum recipientis: ergo quod recipitur ab igne in anima, nõ est in eo materialiter: sed spiritualiter: sed formæ rerum in anima spiritualiter existentes sunt perfectiones ipsius: ergo si patiatur ab igne corporeo: hoc nõ erit in eius pœnã, sed magis in eius perfectionem.

¶ Si dicatur quod hoc ipso anima punitur: ab igne quòd ignem videt, vt videtur, dicere Gregorius quarto Dialo. contra, si videt anima ignem inferni, non potest videre nisi visione intellectuali, cùm non habeat organa, quibus visio sensitiua vel imaginatiua perficitur: sed visio intellectualis non videtur quòd possit esse causa tristitiæ: delectationi enim. quæ est in cõsiderando, nõ est tristitia contrarium, secundum Philosophum. ergo ex tali visione

apriè naturæ, sed etiã in virtute principalis agentis: & ita nõ est inconueniẽs si ignis ille, cum agat in virtute spiritualis agentis, in spiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de sacramentis dictum est, quod animam sanctificant. Sed id non videtur sufficere, quia omne instrumentum in id circa quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non solùm illam actionem, secundum quam agit in virtute principalis agẽtis: imò exercendo propriam actionem, oportet quòd efficiat hanc secundum, sicut aqua lauando corpus in baptismo sanctificat animam, & sarra secando lignum, producit illud ad formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionem in animam, quæ sit ei connaturalis ad hoc quod sit instrumentum diuinæ iustitiæ peceata vindicantis. Et ideò dicendum quod corpus in spiritum naturaliter agere non potest nec ei aliquo modo obesse vel ipsum grauare, nisi secundum quod aliquando corpori vnitur: sic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, aggrauat animam Sap. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo. vt forma materiæ, vt exeis fiat vnum simpliciter: & sic spiritus vnitus corpori, & vificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauatur, sic autem spiritus hominis vel dæmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo sicut mouens mobili, vel sicut locatum loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco: & secundum hoc spiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in vno loco existentes, quod non in alio: quamuis autem res corporea ex sua natura habeat quòd spiritũ incorporeũ loco definiat, nõ tamen ex sua natura habet quod spiritũ incorporeũ loco definitum detineat. vt ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non possit, cùm spiritus non sit ita in loco noturaliter, quòd loco subdatur: sed hoc superaddit igni corporeo, inquantum instrumentum est diuinæ iustitiæ, vindicantis, quòd sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis retardans eum ab exequutione propriæ voluntatis, ne scilicet posset operari, vbi vult, & secundum quòd vult: & hunc modum ponit Gregorius 4. Dialogo. exponens enim quomodo anima incẽdium experiendo patiatur. sic dicit, Cùm veritas peccatorum diuitem damnatum in igne perhibeat, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dicit, vt in litera Magister dicit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur etiam non tenetur post mortem corporeo igne? Augustinus etiam 21. de Ciuitate Dei dicit, quòd sicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quamuis illud sit spirituale & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer concipit amorem ad corpus, sic ligatur igni vt accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione concipit errorem. Oportet ergo omnes prædictos modos in vnum colligere, vt perfectè videtur quomodo anima ab igne corporeo patiatur: vt scilicet dicamus quòd ignis ex natura sua habet quòd spiritus incorporeus ei coniungi possit, vt loco locatum. Sed inquantum est instrumẽtum diuinæ iustitiæ habet, vt ipsum quodãmodo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille est spiritui nociuus, vt sic anima ignem vt sibi nociuum videns ab igne crucietur. Vnde Greg. in 4. Dialogo. omnia ista per ordinem tangit, vt ex præmissis eius auctoritatibus patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo: vnde etiam alium modum ponit determinando libro de Ciuitate Dei, vt ex dictis patet. Vel dicendum quod Augustinus dicit vel intelligit, quòd ea quibus anima proximè afficitur ad dolorẽ vel tristitiam, sunt spiritualia, non enim affligeretur, nisi ignem vt nociuum sibi apprehenderet: ignis ergo apprehẽsus, est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens est affligens remotum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior, inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Philosophus & Boëtius loquuntur de actione illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis. talis autem non est actio ignis in animam: & propter hoc ratio non concludit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ignis agit in animam, non per modum influentis: sed per modum detinentis, vt ex dictis patet & ideò ratio non est ad propositum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in visione intellectuali non est tristitia ex hoc ipso quòd aliquid videtur, cùm illud quod videtur, nullo modo intellectui possit esse contrarium, inquantùm videtur: in sensu autem hoc quod videtur ex ipsa actione, quam agit in visum vt videatur, potest esse corruptiuum visus per accidens, inquantum corrumpit harmoniam organi. Sed tamen ipso intellectualis potest esse contristans, inquantum id quod videtur apprehenditur vt nociuum, non quasi noceat eo ipso quod videtur, sed alio quocunque modo: & sic anima videndo ignem affligitur.

¶ Ad sextum dicendum, quòd est simile quantum ad omnia, sed

fione anima non punitur.

6 Si dicatur quòd anima patiatur ab igne corporeo, eo quòd tenetur ab eo sicut nunc tenetur à corpore, dum viuit in corpore: contra anima dum in corpore viuit, tenetur à corpore, inquantum, ex ea & corpore fit vnum, sicut ex materia & forma fit vnum, sed anima non erit forma illius ignis corporei, ergo supradicto modo non poterit ab illo igne teneri.

7 Præterea, Omne agens corporeum agi per contactum: sed non potest esse aliquis contactus ignis corporei & animæ: cum contactus solum sit inter corpora, quæ habent vltima simul: ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

8 Præterea. Agens organicum non agit in remota, nisi per hoc quod agit in media: vnde per determinatam distantiam agere potest proportionatam suæ virtuti, sed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus etiam eadem est ratio, quãdoque sunt extra locum inferni, cùm quandoque etiam in hoc modo hominibus appareant, nec tamen tunc sunt à pœna immunes: sicut enim gloria sanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pœna damnatorum, nec tamen videmus quod omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natura elementi esse tãtæ virtutis, vt ad tantam distantiam actionem suam diffundat. ergo non videtur quòd pœnas quas animæ damnatorum sustinent ab igne corporeo patiantur.

¶ SED CONTRA, Eadem ratio est in animabus separatis & demonibus, quod ab igne corporeo pati possunt, sed dæmones ab eo patiuntur, cùm puniãtur ab illo igne, in quem corpora damnatorum proiiciantur post resurrectionem, quam oportet esse corpoream: & hoc patet per sententiam Domini, Matth. vicesimoquinto. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo &c. ergo & animæ separatæ ab igne corporeo pati possunt.

¶ Præterea. Pœna debet respondere culpæ, sed anima per culpam se corpori subiicit per paruam concupiscentiam: ergo iustum est vt in pœnam rei corporeæ subiiciatur per passionem.

¶ Præterea, Maior est vnio formæ ad materiam, quam agentis ad patiens: sed diuersitas naturæ spiritualis & corporalis non impedit quin anima sit forma corporis: ergo nec impedit quin possit à corpore pati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd supposito ex prædictis, quòd ignis inferni non sit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, sed verus ignis corporeus, oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patiatur, cùm Dominus ignem illum Diabolo & angelis eius paratum esse dicat, Matthæi 25. Qui sunt incorporei sicut ista. Sed quomodo pati possit multipliciter assignatur. Quidam enim dixerunt quòd hoc ipsum, quòd est ignem videre, sit ab igne patri. Vnde Gregor. in Dialo. dicit, Igne eo tẽpore patitur anima: quo vider. Sed illud non videtur sufficere, quia quodlibet visum ex hoc quod videtur, est perfectio videntis: vnde non potest in eius pœnam cedere, inquantum est visum: sed quandoque est punitiuum vel contristans per accidens, inquantum scilicet appræhenditur vt nociuum. Vnde oportet quod propter hoc quod anima ignem illum videt, sit aliqua comparatio animæ ad ignem, secundum quam animæ ignis noceat. Vnde alij dixerunt, quod quamuis ignis corporeus nõ nosit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum sibi &, ad talem apprehẽsionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dicitur. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Vnde Grego. in 4. Dialo. dicit: quod quia anima eremari se conspicit: eremat ur. Sed hoc iterum non videtur sufficere quia secundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam tantum, quamuis enim possit esse vera passio tristitiæ vel doloris ex aliqua falsa meditatione, vt Aug. dicit 12. super Genes. ad literam: tamen non potest dicit quod secundum illam passionem verè patiatur à re: sed à similitudine rei, quam conspicit: & iterum iste modus passionis magis receederet à reali passione, quam ille, qui ponitur per imaginarias visiones, cùm ille dicatur per veras imagines rerum esse, quas anima secum defer: iste autem per falsas conceptiones. quas anima errans fingit: & iterum non est probabile quòd animæ separatæ vel dæmones, qui in subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeum sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt quod oportet ponere animam etiam realiter ab igne corporeo pati. Vnde & Gregor. in 4. Dial. dicit. Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quod incendium non solùm anima videndo, sed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quod ignis ille corporeus cõsiderari potest dupliciter. Vno modo, secundum quod est quædam res corporea: & hoc modo non habet quod in animam agere possit. Alio modo, secundum quod est instrumentum diuinæ iustitiæ: hoc enim diuinæ iustitiæ ordo exigit, vt anima quę peccãdo se rebus corporalibus subdidit, eis etiã in pœna subdatur Instrumẽtũ autem nõ solum agit virtute

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantùm ad aliquid, vt ex dictis patet.

¶ Ad septimum dicendum, quòd quamuis non sit tactus corporalis inter animam & corpus: tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis: sicut etiam motor cœli, cum sit spiritualis, spirituali tactu tangit cœlum ipsum mouens per modum, quo dicitur cõtristans tãgere: sicut dicitur in primo de generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd spiritus damnati nunquam sunt extra infernum, nisi ex dispensatione diuinæ: vel ad instructionẽ, vel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum sint, semper tamen vident ignem inferni, vt eis in pœnam præparatum. Vnde cùm ista visio sit immediatè affligens, vt dictum est, vbicunque sint, ab igne inferni affliguntur sicut & captiui extra carcerem existentes, à carcere affliguntur dum vident se ad carcerem damnatos: vnde sicut gloria electorum non minuitur, nec quantùm ad præmium essentiale, nec quantùm ad accidentale, si aliquando extra cœlum Empyreum sint, sed quodammodò in eorum gloriam cedit: ita etiã in nullo minuitur pœna damnatorum, si extrà infernum ex diuina dispensatione ponantur ad tempus: Et hoc est quod Gloss. dicit super illud Ia. 3. inflammat totam nativitatis nostræ, &c. Diabolus vbicunque sit, siue sub aëre, siue sub terra, secum trahit tormenta suarum flammarum: obiectio autem procedit ac si ignis corporeus affligeret immediatè spiritus, sicut affligit corpora.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAPRIMA,

de suffragijs mortuorum, in quatuordecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de suffragiis mortuorum.

¶ Et circà hoc quæruntur quatuordecim.

¶ Primò, vtrùm suffragia quæ per vnum fiunt, aliis prodesse possint.

¶ Secundò, vtrùm mortui iuuari possint ex operibus viuorum.

¶ Tertiò, vtrùm suffragia per peccatores facta mortuis prosint.

¶ Quartò, vtrùm suffragia pro mortuis facta, faciẽtibus prosint.

¶ Quintò, vtrùm suffragia existentibus in inferno prosint.

¶ Sextò, vtrùm prosint existentibus in Purgatorio.

¶ Septimò, vtrùm valeant pueris existentibus in Limbo.

¶ Octauò, vtrùm aliquo modo prosint existentibus in patria.

¶ Nonò, vtrùm oratio Ecclesiæ, & sacramentum altaris, & eleemosina prosint defunctis.

¶ Decimò, vtrùm indulgentiæ, quas Ecclesia facit, eis prosint.

¶ Vndecimò, vtrùm cultus exequiarum eis prosint,

¶ Duodecimò, vtrùm suffragia magis prosint ei, pro quo fiunt quàm aliis.

¶ Decimotertiò, vtrùm suffragia pro multis facta valeant tãtùm singulis, ac si pro vno quoque singulariter fierent.

¶ Decimoquartò, vtrùm valeant tantum communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt valeant specialia & communia simul.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum suffragia per vnum facta, aliis prodesse possint.

Tho. 4. dist. 45. q. 2. ar. 1. q. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod suffragia per vnum facta, aliis prodesse non possint. Galat. 7. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: sed si vnus ex suffragiis alterius consequeretur fructum, meteret ab aliis seminata: ergo ex suffragiis aliorum nullus fructum consequitur.

2 Præterea, Ad iustitiã Dei pertinet vt vnicuique tribuatur pro meritis: vnde Psal. Tu reddes vnicuique secundum opera sua: sed iustitiam Dei deficere est impossibile: ergo impossibile est, quòd vnus ex operibus alterius iuuetur.

3 Præterea, Secundum eandem rationem est aliquod opus meritorium & laudabile, quia scilicet, inquantùm est voluntarium, sed ex opere vnius non laudatur alter: ergo nec opus vnius potest esse alteri meritorium.

4 Præterea, Ad iustitiam diuinam pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punietur pro malis alterius, imo vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Particeps ego sum omnium timentium te, &c.

¶ Præterea, Fideles per charitatem vniti sunt vnius corporis mẽbrorum Ecclesiæ: sed vnum membrum iuuatur per alterum: ergo vnus homo potest ex alterius meritis iuuari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd actus noster ad duo valere potest. Primo, ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritorium homo acquirit statum beatitudinis. Secundò ad aliquid consequens statum, sicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidentale, vel dimissionem pœnæ.

Ad vtrum que autem horum actus noster dupliciter valere potest. Vno modo per viam meriti. Alio modo per viã orationis: & est differentia inter istas duas vias, quia meritũ innititur iustitiæ, oratio misericordiæ. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius, qui oratur. Dicendum est ergo quòd opus vnius nullo modo potest alteri valere ad statum consequendum per viam meriti: vt scilicet ex iis quæ ego facio, aliquis mereatur vitam æternam, quia sors gloriæ reddatur secundum mensuram accipientis. Vnusquisque autem ex actu suo disponitur & non ex alieno, & dico dispositione dignitatis ad præmium: sed per viam orationis & quantùm ad statum consequendum opus vnius, alteri, dum est in via, valere potest, sicut quòd vnus homo impetret alteri primam gratiam. Cùm igitur impetratio orationis sit secundum liberalitatem Dei, qui oratur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere, quæ potestati diuinæ subsunt ordinatè. sed quantùm ad aliquid, quod est consequens vel accessorium ad statum, opus vnius poterit valere alteri, non solùm per viam orationis, sed etiam per viam meriti. Quod quidem dupliciter contingit, vel propter communicantiam in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis. Et ideò omnes qui sibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen secundum mensuram status vniuscuiusque, quia in patria vnusquisque gaudebit de bonis alterius: & inde est quod articulus fidei, ponitur sanctorum communio. Alio modo ex intensione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit, vt talibus prosint. Vnde ista opera quodammodò efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quasi eis à faciente collata: vnde possunt eis valere, vel ad implet ionem satisfactionis, vel ad aliquid huiusmodi, quod statum nõ mutat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd messio illa est perceptio vitæ æternæ: sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in vitam æternam. Sors autem vitæ æternæ non datur alicui nisi pro propriis operibus, quia etsi aliquis alteri impetret, vt ad vitam perueniat, nunquam tamen hoc fit nisi mediantibus operibus propriis: dum scilicet precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur vitam æternam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opus quod pro aliquo fit, efficitur, eius pro quo fit: & similiter opus quod est eius, qui mecum est, vnum quodãmodò est meum: vnde non est contra dictam iustitiam: si vnus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui est vnum secum in charitate, vel ab operibus pro se factis: hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, vt satisfactio vnius pro alio accipiatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum, vnde laus est aliquid, vt dicitur in 1. Ethic. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel ostenditur bene dispositus vel malè ad aliquid: inde est quòd nullus laudatur ex operibus alterius, nisi per accidens, secundum quod ipse est aliquo modo operum illorum causa, consilium vel auxilium præbendo, seu inducendo, vel quocunque alio modo. sed opus est meritorium alicui non solùm considerata eius dispositione, sed etiam quantùm ad aliquid consequens dispositionem vel statum eius, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd auferre alicui quod sibi debetur, hoc directè iustitiæ repugnat: sed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed metas iustitiæ excedit, est enim liberalitas: non autem posset aliquis lædi ex malis alterius nisi aliquod de suo subtraheretur, & ita non conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius, sicut quòd emolumentum accipiat ex bonis alterius.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod mortui non possint iuuari ex operibus viuorum. Primo, per hoc ꝙ dicit Apostolus 2. Corint. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis quæ gessit: ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur, quando extra corpus erit, nihil ei accrescere poterit ex aliquibus operibus.

2 Præterea, Hoc videtur ex hoc ꝙ habetur Apo. 13. Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos.

3 Præterea, Proficere ex opere aliquo est solùm in via existentis: sed homines post mortem iam non sunt viatores, quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob. 19. Semitam meam circumsepsit, & transire non possum. ergo mortui de suffragijs alicuius iuuari non possunt.

4 Præterea, Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitæ communicatio inter eos: sed nulla communicatio est viuorum & mortuorum secundum Philosophum 1. Ethic. ergo suffragia viuorum non prosunt mortuis.

¶ SED

¶ SED CONTRA est quod habetur. 2. Macha 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. sed hoc non esset vtile, nisi eos iuuaret: ergo suffragia viuorum mortuis prosunt.

¶ Præterea, Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Nõ parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine elaret, auctoritas, vt in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiam commendatio mortuorũ: quæ quidẽ consuetudo ab ipsis Apostolis instituta est, vt dicit Dam. in quodã sermone de suffragijs mortuorũ, sic dicens, Mysterioni cõsecij Discipuli Saluatoris, & Sacri Apostoli in tremendis & viuificis misterijs memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt, sanxerunt: quod etiam per Diony. patet in vlti. capi. Eccl. Hierar. vbi ritum commemorat quo in primitiua Ecclesia pro mortuis orabatur, vbi etiã Diony. asserit suffragia viuorum mortuis prodesse, ergo hoc indubitanter credendum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd charitas, quæ est vinculum, Ecclesiæ membra vniens, non solùm ad viuos se extendit sed etiam ad mortuos: qui in charitate decedunt. Charitas enim vita corporis non finitur. 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum viuentium viuunt: & ideò intentio viuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia viuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & viuis: & propter charitatis vnionem, & propter intentionem ad eos directã: non tamen sic eis valere credenda sunt viuorum suffragia, vt status eorum mutetur de miseria ad fœlicitatem, vel econuerso: sed valet ad diminutionem pœnæ, vel aliquid huiusmodi quod statum mortui non transmutat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo dũ in corpore vixit, meruit vt hæc ei valerent post mortem: & ideò si post hãc vitã iuuantur, nihilominus procedit ex iis quæ in corpore gessit. Vel dicendum secundum Io. Dam. in sermo. prædicto, quòd est intelligendum quantùm ad retributionem, quæ, fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ: in qua quilibet recipiet solùm secundum quod in corpore gessit, interim autem iuuari possunt vinorum suffragiis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd auctoritas illa expressè loquitur de sequela æternæ retributionis: quod patet ex hoc quod præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum quòd opera pro eis facta sunt etiam quodammodo eorum, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis animæ post mortem nõ sint simpliciter in statu viæ. sed quantùm ad aliquid adhuc sunt in statu viæ, inquantùm scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab vltima retributione. Et ideò simpliciter eorum via est circunsepta, vt non possint vlteriùs per aliqua opera transmutari secundum statum fœlicitatis & miseriæ, sed quantùm ad hoc non est circunsepta, quin quantùm ad hoc quod detinentur ab vltima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in via.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad viuos, quia mortui extra via ciuilem sunt potest tamen eorum communicatio esse quantum ad opera vitæ spiritualis, quæ est per charitatem ad Deum, cui mortuorum spiritus viuunt.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum suffragia facta per peccatores mortuis prosint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod suffragia per peccatores facta mortuis non prosint. Quia, vt dicitur Ioan. 9. peccatores Deus non audit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur. ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt.

2 Præterea, Gregorius in pastorali dicit, quòd cum is qui displicet, ad interpellandum mittitur, iracundiæ animus ad deteriora prouocatur: sed quilibet peccator Deo displicet: ergo per peccatorũ suffragia Deus ad misericordiam non flectitur: & ideò talia suffragia non prosunt.

3 Præterea, Opus alicuius videtur magis fructuosum facienti quàm alteri: sed peccator per opera nihil meretur sibi: ergo multò minus potest alteri mereri.

4 Præterea, Omne opus meritorium oportet esse viuificatum, id est, charitate informatum: sed opera peccatorum facta sunt mortua: ergo nõ possunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

¶ SED CONTRA est, quòd nullus potest scire de altero pro certo, vtrùm sit in statu culpæ vel gratiæ: si ergo tantùm illa suffragia prodessent, quæ fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quæ suffragia subueniret suis defunctis, & ita multi à suffragijs procurandis retraherentur.

5 Præterea, Sicut Augu. dicit in litera, secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragijs secundum quod dum viueret, meruit vt iuuaretur post mortem ergo valor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius pro quo fiunt: non ergo differt vtrum per bonos vel malos fiant.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ in suffragijs quæ per malos fiunt, duo possunt considerari. Primo, ipsum opus operatum, sicut Sacrificium altaris: & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explet per quoscunque fiant, quantùm ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo, quantùm ad opus operantis, & sic distinguendum est: quia operatio peccatoris suffragia facientis, potest vno modo considerari prout est eius, & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec alij. Alio modo inquantùm est alterius quod dupliciter contingit vno modo inquantùm peccator suffragia faciens gerit personam totius Ecclesiæ, sicut sacerdos dũ dicit in Ecclesia exequias mortuorum: & quia ille intelligitur facere, cuius nomine vel vice fit, vt patet per Dionysium in libro Eccles. Hierar. inde est, quòd suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, defunctis prosunt. Alio modo quando agit vt instrumentum alterius: opus enim instrumenti est magis principalis agentis: vnde quamuis ille qui agit vt instrumentum alterius, non fit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis: sicut si seruus in peccato existens, quodcũque opus misericordiæ facit ex præcepto dominisui charitatem habentis. Vnde si aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato existant: magis tamen valerent si essent in charitate, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius: & ideò secundum hoc digna est vt à Deo exaudiatur: tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, quando scilicet peccatores petit aliquid Deo acceptum: non enim solis iustis, sed etiam peccatoribus Deus bona sua prouidet: vt patet Matthæi 5. non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideò Ioan. 9. super illud, Deus peccatores non audit, Glossa dicit quod loquitur vt inunctus, non sicut plenè videns.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis ex parte eius, qui displicet, oratio peccatoris nõ sit accepta, tamen oratione alterius cuius vice vel imperio agitur, potest esse Deo accepta.

¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ hoc quod peccator faciens huiusmodi suffragia, nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionẽ, & tamen alij, qui est dispositus aliquo modo, valere potest, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quamuis opus peccatoris non sit viuum, inquãtùm est eius, potest tamen esse viuum, inquantum est alterius, vt dictum est.

¶ SED QVIA rationes quæ sunt in oppositum, videntur cõcludere, quod non differat, vtrùm quis suffragia procuret per bonos vel per malos. ideò etiam ad eas est respondendum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis aliquis pro certo scire non possit de altero, an sit in statu salutis, potest tamen probabiliter æstimare de his quæ exteriùs de homine vider, ex fructu enim suo arbor cognoscitur: vt dicitur Matthæi 7.

¶ Ad secundũ dicendum, quod ad hoc quòd suffragium alteri vãleat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiusmodi valoris, & hanc homo acquisiuit per opera propria, quæ gessit in vita: & sic Augustinus loquitur, Requiritur nihilominus quælitas operis quæ prodesse debet, & hæc non pendet ex eo, pro quo fit, sed magis ex eo, qui facit vel exequendo, vel impetrando.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus prosint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus nõ prosint: quia si aliquis pro altero debitum solueret, secundum humanam iustitiam ipse à debito proprio non absolueretur. ergo per hoc quòd aliquis suffragia faciens, debitum soluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non absoluitur.

2 Præterea, Vnusquisque quod facit, facere debet meliori modo quo potest. sed melius est iuuare duos, quàm vnum. Si ergo qui per suffragia debitum mortui soluit, à proprio debito liberatur, videtur quòd nunquam debet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

3 Præterea, si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset sibi vt ei pro quo satisfacit condemnatione æqualiter valebit tertio, si pro eodem satisfaciat, & similiter quarto, & sic deinceps. ergo vnus vna satisfactione posset pro omnibus satisfacere, quod est absurdum.

¶ Sed contra est quod dicitur in Psal. Oratio mea in sinu meo cõuertetur. ergo eadem ratione & suffragia quæ pro aliis fiunt, satisfacientibus prosunt.

¶ Præterea, Dama. dicit in sermone de iis qui in fide dormierunt,

Quæ mad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quemadmodum vngúere vel alio oleo sancto circumlinire vo
lens insi mum, primo ille, scilicet linens, participat vnctionem
deinde perungit laborantem; sic & quicunque pro proximi sa
lute agonizat, primum sibi prodest, deinde & proximo: & sic
habetur propositum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd opus suffragij quòd pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo vt est expiatiuum pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur: & hoc modo opus suffragij quod cõputatur quasi eius, pro quo fit, ita absoluit eum à debito pœnæ, quòd non absoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari vni reatui, quòd alteri non adæquetur: reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirunt, quàm reatus vnius. Alio modo potest considerari inquãtum est meritorium vitæ æternæ, quod habet inquantum procedit ex radice charitatis: & secundũ hoc non solùm prodest ei, pro quo fit, sed facienti magis, & per hoc patet solutio ad obiecta. Propriæ enim rationes procedebant de opere suffragij secundum quod est satisfactorium, sed aliæ secundum quòd est meritorium.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia prosint existentibus in inferno: per hoc quod habetur. 2. Mach. 12. vbi dicitur, quòd inuenerunt sub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos: & tamen post subditur, quòd Iudas duodecim millia drachmatum argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum: constat autem illos peccasse mortaliter, contra legem agentes, & ita in peccato mortali decessisse, & sic ad inferos esse transfatos: ergo existentibus in inferno suffragia prosunt.

2 Præterea, In litera habetur ex verbis Augustini, quòd quibus valent suffragia, vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio: vel ad hoc, quòd tolerabilior sit eorum pœna vel damnatio, sed solum illi qui in inferno sunt, damnati esse dicuntur, ergo etiam existentibus in inferno suffragia prosunt.

3 Præterea, Dio. vlt. c. Eccle. Hierar. dicit, Si hic iustorũ orationes, & secundum hanc vitam, quantò magis post mortem in illis qui digni sunt sacris orationibus operantur tantummodò: ex quo potest accipi quòd suffragia magis prosunt mortuis quam viuis: sed viuis prosunt etiam in peccato mortali existentibus: eũ quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, vt conuertantur ad Deum. ergo etiam & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia valent.

4 Præterea, In vitis Patrum legitur, quod etiã Damas. in sermone suo refert, quòd Macharius, inuentam in via caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa, quæsiuit cuius caput fuisset: & caput respondit quòd fuerat sacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamẽ confessus est oratione Macharij se & alios iuuari. ergo suffragia Ecclesiæ etiam in inferno existentibus prosunt.

5 Præterea, Dama. in eodem sermone narrat quòd Greg. pro Traiano orationem fundens, audiuit vocem sibi diuinitus dicentẽ. Vocem tuam audiui: & veniam Traiano do. cuius rei, vt Dama. dicit in dicto sermone, testis est Orientis omnis & Occidens. sed constat Traianum in inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, vt ibidem Dama. dicit. ergo suffragia Ecclesiæ valent etiam in inferno existentibus.

¶ SED CONTRA est quòd dicit Diony. 7. cap. Eccle. Hierar. Summus sacerdos pro immũdis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine: & consequenter ibidem dicit quòd peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis: ergo suffragia existentibus in inferno non valent.

¶ Præterea, Gregor. dicit in 34. libro Moral. Eadem causa est cur non oretur tunc, scilicet post diem iudicij pro omnibus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare nõ oretur pro Diabolo & Angelis eius æterno supplicio depuratis: quæ etiã tunc causa est quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus impiisque defunctis: quia de eis vtique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiunt: ergo suffragia in inferno positis non valent.

¶ Præterea, Multa habeptur ex verbis Augustí, qui sine fide operante per dilectionem eiusque sacramentis de corpore exeunt frustra vel à suis huiusmodi officia impenduntur: sed omnes damnati sunt huiusmodi: ergo eis suffragia non prosunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantùm ad tempus, dicentes, q̃ post diem iudicij nullus in inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicij aliqui iuuantur suffragiis Ecclesiæ. Alio modo distinguebant quantùm ad personas in inferno detentas, inter quos aliquos dicebant esse valde malos: qui scilicet sine fide & sacramentis decesserunt, & talibus quia de Ecclesia non fuerunt nec merito nec numero, suffragia Ecclesiæ prodesse non possunt. Alij verò sunt non valdè mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero: & fidem habentes, & sacramentis abluti: & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

¶ Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbas: quia scilicet videbatur ex hoc sequi, cum pœna inferni sit finita secundum intensionẽ: quamuis durationi infinitas existat quòd multiplicatis suffragiis, pœna illa totaliter auferetur, quod est error Originis. Et ideò hoc inconueniens euadere multipliciter voluerunt. Præpositiuus enim dixit quòd tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, quod à tota pœna redduntur immunes non quidem simpliciter, vt Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet vsque ad diẽ iudicij: tunc enim animæ iterarò corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe veniæ detrudentur.

¶ Sed ista opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus in ordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari, nisi per pœnam. Vnde non potest esse vt pœna tollatur, nisi prius culpa expietur: & ideò cùm culpa continuè maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur.

¶ Et ideò Porretani aliam modum inuenerunt, dicentes, quòd hoc modo proceditur in diminutione pœnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum: quæ cum sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquam per diuisionẽ cõsummuntur, dum sic subtractio non secundum eandem quantitatem, sed secundum eandem proportionem. Velut si primò auferatur pars quarta totius, & secundò pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt, quòd per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnæ: & per secundum pars aliqua remanentis secundum eandem proportionem.

¶ Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primò, quia infinita diuisio, quæ congruit continuæ quantitati, nõ videtur posse ad quantitatem spiritualem transferri. Secundò, quia non est aliqua ratio quare secundum suffragium minùs de pœna diminuat, quàm primum si sit æqualis valoris. Tertiò, quia pœna diminui non potest nisi diminuatur & culpa, sicut nec auferri nisi ea ablata. Quartò, quia in diuisione lineæ tandem peruenitur ad hoc, quòd nõ est sensibile corpus: corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile &: sic sequeretur quòd post multa suffragia pœna ramanens propter sui paruitatem non sentiretur. & non esse pœna.

¶ Et ideò alij alium inuenerunt modum. Cassiodorus enim dixit quòd suffragia prosunt damnatis non quidem secundum diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, sed per confortationẽ patiẽtis. Sicut si homo portaret graue onus, & faciem suam perfunderet aqua: sic enim confortaretur ad melius portandum: eũ tamen onus suum in nullo leuius fieret.

¶ Sed hoc ita esse non potest, quia aliquis plus vel minùs æterno igne grauatur, vt Gregorius dicit secundum meritũ culpæ: & inde est quòd eodem igne quidam plus, quidam minùs cruciantur. Vnde cùm culpa damnati immutata remaneat: non potest esse q̃ leuius pœnam ferat. Est nihilominus & prædicta opinio præsumptuosa, vt porè Sanctorum dictis contraria & vana, nulla auctoritate fulcita est, & irrationalis, tùm quia damnati in inferno sunt extra vinculum charitatis, secundum quãm opera viuorum eõ inuantur defunctis: tùm quia totaliter ad vltimum terminum peruenerunt, recipientes vltimam pro meritis retributionem, sicut & Sancti qui sunt in patria. Quid enim adhuc restat de pœna vel gloria corporis, hoc ratione m viatoris non præbere: cum gloria essentialiter & radicaliter consistat in anima, & similiter miseria damnatorũ, & ideò non potest eorum pœna diminui, sicut nec gloria Sanctorum augeri quantum ad præmium essentiale. Sed tamen modus quidam ponitur: quod suffragia prosunt damnatis, posse tali quo modo sustineri: vt si dicatur q̃ non prosunt eo quòd quantum ad diminutionẽ pœnæ, vel interruptionẽ, vel quantum ad diminutionẽ sensus pœnæ, sed quia ex huiusmodi suffragiis eis aliqua materia doloris subtrahitur quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent, q̃ pro eis nullam curam haberent, quæ materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud etiam non potest esse secundum legem communẽ: quia vt Augu. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda q̃ præcipuè de damnatis est verum, ibi sunt spiritus defunctorum, vbi non vident quæ eunque agũntur, aut eueniunt in ista vita hominibus: & ita non cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium diuinitus datur aliquibus damnatorum: quod est verbum omnino incertum. Vnde rursus est simpliciter dicere, q̃ suffragia non prosunt damnatis, nec pro eis Ecclesia orare intendit sicut ex inductis auctoritatibus apparet.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd donaria idolorum non fuerũt inuenta apud illos mortuos, vt ex eis signum accipi posset, quod in reuerentiam idolorum eis deferret, sed ea acceperunt vt victores: quia eis iure belli debebantur, & tamen per auaritiam veniabiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati: & sic suffragia eis prodesse poterant. vel dicendum secundum quosdam, quod in ipsa pugna videntes sibi periculum imminere de peccato pœnituerunt: secundum illud Psal. Cùm occideret eos quærebant eum, & hoc probabiliter potest æstimari: & ideò pro eis fuit oblatio facta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in verbis illis Damnatio largè accipitur pro quacunque punitione, & sic includit etiam pœnã Purgatorij, quæ quandoque totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantùm ad hoc magis acceptatur suffragium pro mortuo, quàm pro viuo: quia magis indiget, cum non possit sibi auxiliari, sicut viuis: sed quantum ad hoc viuus est meliotis conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statum gratiæ, quod de mortuis dici non potest: & ideò non est eadem causa orandi pro mortuis & pro viuis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium nõ erat, quod pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo, vt ibidem dicitur, q̃ eo orante consedebatur eis vt mutuò se viderent & in hoc aliquod gaudium non verum, sed phantasticum habebãt, dum impediebatur hoc quod desiderabant. Sicut & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahunt: quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur, sicut non minuitur angelorum gaudiũ, per hoc quòd malis nostris compati dicũtur.

¶ Ad quintum dicendum, quod de facto Traiani hoc modo potest probabiliter æstimari, quòd precibus beati Gregorij ad vitam fuerit reuocatus, & ita gratiam consequutus sit per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem à pœna: sicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerint miraculosè à mortuis suscitati, quorum plures constat idololatras & dãnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet quod non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem propriorum meritorum iustitiam. Secundum autem superiores causas, quibus præuidebantur ad vitam reuocandi, erat aliter de eis disponendum. Vel dicendum secundum quosdam, quòd anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta sed eius pœna fuit suspensa ad tempus scilicet: vsque ad finem iudicij: nec tamen oportet quòd hoc fiat communiter per suffragia, quia aliqua sunt quæ lege communi accidunt, & alia quæ singulariter ex priuilegio aliquibus conceduntur: sicut alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, vt Augustinus dicit in libro de Cura pro mortuis agenda.

ARTICVL. VI.

¶ Vtrum suffragia prosint existentibus in Purgatorio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam existentibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni est: sed in inferno nulla est redemptio. Et Psal. dicit, In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo suffragia his qui sunt in Purgatorio non prosunt.

2 Præterea, pœna Purgatorij est pœna finita: si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantum poterunt multiplicari suffragia quod tota tolletur, & ita peccatum remanebit totaliter impunitum: quod videtur diuinæ iustitiæ repugnare.

3 Præterea, Ad hoc animæ sunt in purgatorio, vt ibi purgatæ, purè ad regnum perueniant: sed nihil Potest purgari nisi aliquid circa ipsum fiat: ergo suffragia facta per viuos pœnam Purgatorij non diminuunt.

4 Præterea, si suffragia existentibus in Purgatorio valent, maximè ea videntur valere quæ sunt ad imperium eorum facta: sed hæc non semper valent. Sicut si aliquis decedens disponat tot suffragia pro se fieri: quæ si facta essent sufficerent ad totam pœnam abolendam. posito ergo quod huiusmodi suffragia differantur quousque ille pœnam euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent non enim potest dici quòd prosint antequam fiant, postquam autem sunt facta, eis non indiget, quia iam pœnas euasit. ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in litera ex verbis Augustini, quod suffragia prosunt iis qui sunt mediocriter boni vel mali sed tales qui in purgatorio detinentur: ergo, &c.

¶ Præterea, Diony. dicit 7. cap. Eccl. Hierar. quòd diuinus sacerdos pro mortuis orans, pro illis orat, qui sanctè vixerunt, & tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractus: sed tales in Purgatorio detinentur: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœna Purgatorij est in supplementum satisfactionis, quæ non fuerat plene in corpore cõsummata: & ideò sicut ex dictis patet, opera vnius possunt valere alteri ad satisfactionem, siue viuus siue mortuus fuerit: & ideò non est dubium quin suffragia per viuos facta existentibus in purgatorio prosint.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd auctoritas illa loquitur de inferno damnatorum, in quo nulla est redemptio quantum ad illos qui sunt tali pœnæ addicti. Vel dicendum secundum Dama. in sermone de dormien. quòd huiusmodi auctoritates sunt exponendæ secundum causas inferiores, id est, secundum exigentiam meritorum eorum, qui pœnis deputantur, sed secũdum diuinam misericordiam, qui vincit humana merita, ad preces iustorum, aliquando aliter disponitur, quam sententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus autem mutat sententiã & non consilium, vt dicit Grego. vnde & Damas. ponit ad hoc exempla de inimicis Achab & Ezechia, in quibus apparet quòd sententia contra eos lata, diuinitus fuit per diuinam misericordiam commutata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens si multiplicatis suffragiis pœna existentium in purgatorio annihiletur: non enim sequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quod purgatio animæ per pœnas Purgatorij non est aliud quã expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ: & quia per pœnã quãvnus sustinet pro alio, potest reatus alterius expiari, vt dictum est: non est inconueniens si per vnius satisfactionem alius purgetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd suffragia ex duobus valent, scilicet ex opere operante, & ex opere operato: & dico opus operatum non solum Ecclesiæ sacramentum, sed effectum accidentem ex operatione: sicut ex collatione eleemosynarum consequitur pauperum releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans potest accipi ex parte principalis agentis, vel ex parte exequentis. Dico ergo quòd quàm citò moriens disponit aliena suffragia sibi fieri, præmium suffragiorum plenè consequitur, antè etiam quam fiant quantum ad efficaciam suffragij, quæ erat ex opere operante principalis agentis: sed quãtum ad efficaciam suffragiorum, quæ est ex opere operato, vel ex opere operãte exequentis non consequitur fructum antequã suffragia fiant: & si prius contingat ipsum à pœna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu suffragiorum, quòd redundabit in illos quorum culpa defraudatur: non enim est inconueniens quòd aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus. Pœna autem purgatorij temporalis est, quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari possit nisi per propriam culpam.

ARTICVL. VII.

¶ Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus,

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia valeant pueris in limbo existentibus: quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno: ergo maximè decens est vt ipsi iuuentur suffragiis aliorum.

2 Præterea, In litera habetur ex verbis August. q̃ suffragia pro non valde malis propitiationes sunt: sed pueri non computantur inter valde malos, cum sit mitissima eorum pœna: ergo suffragia Ecclesiæ eos iuuant.

¶ SED CONTRA est quod habetur in litera ab Aug. quia suffragia non prosunt illis qui sine fide operante per dilectionẽ hinc exierunt; ergo suffragia eis non prosunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pueri non baptizati non detinentur in limbo, nisi quia deficiunt à statu gratiæ: vnde cum per opera viuorum mortuorum status mutari non possit, maximè quantum ad meritum essentialis præmij vel pœnæ, suffragia viuorum pueris existentibus in limbo prodesse non possunt.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale sit huiusmodi, quòd pro eo possit aliquis ab alio iuuari: tamen animæ puerorum in limbo existentes sunt in tali statu, q̃ iuuari non possunt: quia post hanc vitam non est tempus gratiã acquirendi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustí. loquitur de non valde malis, qui tamẽ baptizati sunt, quod patet ex hoc quod præmittitur. cum ergo sacrificia siue altaris, siue quantuncunque eleemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

ARTICVL. VIII.

¶ Vtrum suffragia prosint sanctis existentibus in patria.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquo modo prosint Sanctis existentib. in patria, per hoc quod habetur in collecta Missæ, Sicut mortuis prosunt, ad gloriam scilicet, sacramenta, ita nobis proficiant ad medelam. sed inter alia suffragia præcipuum est sacramentum altaris. ergo suffragia prosunt iis qui sunt in patria.

2 Præterea, Sacramenta efficiunt quòd figurant sed tertia pars hostiæ, scilicet, in calice missa, significat eos qui beatam vitam in patria

Universidad de Deusto
Biblioteca

in patria ducunt: ergo suffragia Ecclesiæ prosunt existentibus in pœna.

3 Præterea, Sancti non solùm gaudent in patria de propriis bonis, sed etiam alienis: vnde Lucæ 15. dicitur, Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: ergo ex bonis operibus viuentium Sanctorum, qui sunt in patria, gaudiũ crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

4 Præterea, Dama. dicit in sermone de dormientibus inducens verba Chryso. Si enim Gentiles, inquit, cum iis qui abierunt, sua comburunt, quantò magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipsius propria, non vt fauilla fiant, sed hæc velut illa & vt maiorem hinc circumponas gloriam: & si quis peccator fuerit qui mortuus est vt peccamina soluas: si autem iustus, vt appositio fiat mercedis & retributionis: & sic idem quòd priùs.

¶ SED CONTRA est quod in litera habetur ex verbis Augu. Iniuria est in Ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

¶ Præterea, Eius est iuuari, cuius est indigere: sed Sancti in patria sunt absque omni indigentia: ergo per suffragia Ecclesiæ non iuuantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd suffragium Ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit nisi ei qui indigens est, vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint ab omni indigentia immunes, inebriati ad vbertate domus Dei, eis iuuari per suffragia non competit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi locutiones non sunt sic intelligendæ, quasi sancti in gloria proficiant quantum ad se, quòd eorũ festa recolimus, sed quia nobis proficit, qui de eorum gloria solennia celebramus, sicut ex hoc q̃ Deum cognoscimus vel laudamus: & sic quoddammodò eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sacramenta efficiant q̃ figurant, non tamen illum effectum suum ponunt circa omne id quod figurarur: aliàs cùm figurent Christum, in ipso Christo hæc aliquid efficerent, quod est absurdum: sed efficiunt circa susceptibilem sacramentum ex virtute eius, quod per sacramentum significatur: & sic non consequitur q̃ sacrificia pro fidelibus defunctis oblata, Sanctis prosint, sed quia ex meritis Sanctorum quæ recoluntur vel significantur in sacramento, prosunt aliis, pro quibus offeruntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis Sancti qui sunt in patria, de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur q̃ multiplicatis nostris gaudiis, eorum gaudium augmẽterur formaliter, sed materialiter tantùm: quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti sui: ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuscunque gaudent, est ipse Deus, de quo non possunt magis & minùs gauderei: quia sic essentiale eorum præmium variaretur, quod consistit in hoc quòd de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non semper sequitur quòd intensiùs gaudeãt, sed quod de pluribus gaudeant: & ideò nõ sequitur quòd operibus nostri iuuentur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est intelligendũ, quòd fiat appositio mercedis vel retributionis illi bono per suffragia ab aliquo facta sed faciẽti. Vel dicendum, quòd ex suffragiis potest appositio mercedis fieri beato defuncto in quãtum, de suffragiis sibi faciendis adhuc viuens disposuit.

ARTIC. IX.

¶ Virum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris & eleemosynæ prosint defuncto.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd non solùm orationibus Ecclesiæ, & sacrificio altaris & elemosynis animæ defunctorum iuuentur, vel quòd eis iuuentur præcipuè. Pœna enim debet per pœnam recompensari: sed ieiunium magis est pœnale: quàm eleemosyna vel oratio: ergo ieiunium magis prodest in suffragiis quam aliquod prædictorum.

2 Præterea, Greg. in istis tribus connumerat ieiuniũ, vt habetur in Can. 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut eleemosynis charorũ, aut oratione, aut ieiunio cognatorum: ergo insufficienter connumerantur hic ab Aug. tria prædicta.

3 Præterea, Baptismus est potissimum sacramentorum, maximè quantùm ad effectum: ergo baptismus vel alia sacramenta deberent vel similiter vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris.

4 Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corin. 16. Si omnino mortui non resurgunt, vt quid etiam baptizantur pro illis? ergo etiam baptismus valet ad suffragia defunctorum.

5 Præterea, In diuersis Missis est idem sacrificium altaris, si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa: videtur quòd tantundem valeat quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine: siue de Spiritusancto, vel quæcunque alia, quod videtur esse contra Ecclesiæ ordinationem, quæ specialem Missam pro defunctis instituit.

6 Præterea, Dama. in sermone de dormientibus docet ceras & oleum & huiusmodi pro defunctis offerri: ergo non solum oblatio sacramenti altaris, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd suffragia viuorum prosunt defunctis, secundum quòd vniuntur viuentibus charitate, & secundum quod intentio viuentis fertur in mortuos: & ideò illa opera præcipuè nata sunt mortuis suffragari, quæ maximè ad communicationem charitatis pertinent, vel ad directionem intensionis ad alterum, Ad charitatem autem sacramentum Eucharistiæ præcipuè pertinet, cũ sit sacramentum ecclesiasticę vnionis, continens illum in quo tota Ecclesia vnitur & consolidatur, scilicet Christum: vnde Eucharistia est quasi quædam charitatis origo vel vinculum. Sed inter charitatis effectus est præcipuum eleemosynarum opus: & ideò ista duo ex parte charitatis præcipuè mortuis suffragantur, scilicet sacrificium Ecclesiæ & eleemosynæ, sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio, quia oratio, secundum suam rationem, non solùm dicit respectum ad orantem, sicut & cætera opera, sed directiùs ad illud pro quo oratur & ideò ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum subsidia, quamuis quæcunque alia bona quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda sint.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui satisfacit pro altero, magis est considerandum ad hoc, quòd effectus satisfactionis ad alterum perueniat, quàm illud, quo satisfactio vnius transit in alterum, quàm etiam satisfactionis pœna: quamuis ipsa pœna expiet reatũ magis satisfacientis, inquantùm est quædam medicina: & ideò tria prædicta magis valent defunctis quàm ieiunium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam ieiunium prodesse potest defunctis ratione charitatis & intentionis in defunctos directæ, sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid quòd ad charitatem vel directionem intentionis pertineat sed ei sunt hæc, quasi extrinseca: & ideò August. non posuit, sed Gregor. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Baptismus est quædã spiritualis regeneratio: vnde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non habet efficaciam nisi in eo qui baptizatur, quantũ est ex opere operato, quamuis ex opere operante vel baptizantis vel baptizati possit aliis prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ vnionis, & ideò ex ipso opere operato eius efficacia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis sacramentis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Glosſ. istam auctoritatem dupliciter exponit: vno modo sic, Si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit, vt quid etiam baptizantur pro illis? id est peccatis, cùm ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit. quia in baptismo non solùm Christi passio, sed resurrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic, Fuerunt quidam imperiti qui baptizabantur pro his, qui de hac vita sine baptismo discesserant, putantes illis prodesse: & secundum hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in verbis illis.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd in officio Missæ non solùm est sacrificium, sed etiam sunt ibi orationes, & ideò Missæ suffragium cõtinet duo hæc quæ hic Augustinus enumerat, scilicet oratio nem & sacrificium. Ex parte ergo sacrificij oblati, Missa æqualiter prodest defuncto de quocunque dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ: sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Missam, vel eius qui iubet dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ huiusmodi oblatio candelarum vel olei potest prodesse defuncto, inquantùm sunt eleemosinæ quædam quæ dantur ad cultum Eccesiæ, vel etiam in vsum fideliũ.

ARTICVLVS X.

¶ Virum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ indulgentiæ, quas Ecclesia facit, etiam mortuis prosint. Primò, per consuetudinem Ecclesiæ quæ facit prædicari crucem vt aliquis indulgentiam habeat pro se & duobus vel tribus, & quãdóque etiam decem animabus, tam viuorum quàm mortuorum, q̃ esset deceptio nisi mortuis prodessent: ergo indulgentiæ mortuis prosunt.

2 Præterea, Meritum totiùs Ecclesiæ est efficatius quàm meritum vnius personæ sed meritum personale suffragatur defunctis, vt patet in largitione eleemosynarum: ergo multò fortiùs meritum Ecclesiæ cui indulgentiæ inniuntur.

3 Præterea, Indulgentiæ prosunt illis qui sunt de foro Ecclesiæ, sed illi qui sunt in Purgatorio, sunt de foro Ecclesiæ, alias Ecclesiæ suffragia non prodessent illis: ergo videtur quòd indulgentiæ defunctis prosint.

¶ SED CONTRA est, quòd ad hoc quòd indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens, pro qua indulgentiæ dãtur: sed talis causa non potest esse ex parte defuncti, quia non potest facere aliquid quod sit in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua causa præcipuè indulgentiæ dantur: ergo videtur quòd indulgẽtiæ defunctis non prosint.

¶ Præterea, Indulgentiæ determinantur secundum arbitriũ eas facientis. si ergo indulgentiæ defunctis prodesse possunt, essẽt in potestate facientis indulgentiam: vt defunctum omninò liberaretur à pœna, quod videtur absurdum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd indulgentiam alicui prodesse, potest dici dupliciter. Vno modo principaliter. Alio modo secundariò: principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam accipit, scilicet qui facit hoc pro quo indulgentia datur, vt qui visitat limina alicuius Sancti: vnde cùm mortui non possint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, eis directè indulgentiæ valere non possunt. Secundariò autem & indirectè prosunt ei: pro quo aliquis facit illud quod est indulgentiæ causa: quod quandóque contingere potest, quandóque autem non potest, secundum diuersam indulgentiæ formam: ibi enim fit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc vel illud habebit tãtam de indulgentia: ille qui hoc facit, nõ potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquam intentionem Ecclesiæ per quem communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ valent. Si autem indulgentia sub hac forma fiat, quicunque fecerit hoc vel illud, ipse & pater eius vel qui cunque alius ei adiunctus in purgatorio detentus tantùm de indulgentia habebit, talis indulgentia non solùm viuo, sed etiam mortuo proderit: nõ enim est aliqua ratio quare ecclesia trãsferre possit cõmunia merita, quibus indulgentiæ innituntur in viuos & non in mortuos: nec tamen sequitur quòd prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in purgatorio liberare: quia ad hoc vt indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens indulgentias faciendi, vt suprà dictum est.

ARTIC. XI.

¶ Virum cultus exequiarum defuncto prosint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd cultus exequiarum defuncto prosint. Damas. enim in sermone de dormientibus inducit verba Athanasij sic dicentis, Licet in ætra qui in pietate consummatus est, depositus fuerit, ne renuas oleum & ceras Deum inuocantes in sepulchro accendere, acceptæ enim istæ sunt Deo, & multã ab eo recipienda retributionem: sed huiusmodi pertinẽt ad cultum exequiarum ergo cultus exequiarum prodest defunctis.

2 Præterea, Sicut Aug. dicit in li. de Ciui Dei, Antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepulchra prouisa: siquè cùm viuerent, de sepeliendis & trãsferendis suis corporibus mandauerunt, sed hoc non fecissent filiis, nisi sepulchra, & huiusmodi, aliquid mortuis conferrent. ergo huiusmodi, aliquid prosunt defunctis.

3 Præterea, Nullus facit eleemosynã citra aliquẽ, nisi ei proficiat: sed sepelire mortuos computatur inter opera eleemosynarum, vnde August. dicit in primo de Ciuitate Dei. Tobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse teste angelo commendatur. ergo huiusmodi sepulturæ cultus mortuis prodest.

4 Præterea, Inconueniens est dicere quòd fructetur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt: ergo sepulturæ cultus prodest defunctis.

5 Præterea, Deus pronior est ad miserandum quàm ad condemnandum: sed aliquibus nocet in aliquibus locis sanctis sepulturã, si indigni sunt: vnde dicit Greg. quos peccata grauia deprimũt, ad maiorem damnationis cumulum potiùs quàm ad solutionem eorum corpora in Ecclesiis ponuntur: ergo multò amplius dicendum est, quòd sepulturæ cultus prosint bonis.

¶ SED CONTRA, est quod Augu. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidium vitæ æternæ, sed humanitatis officium.

¶ Præterea, Gregor. dicit in 4. Dialo. Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quã subsidia defunctorum.

¶ Præterea, Dominus dicit Matthæus. 10. Nolite timere eos qui corpus occidunt, & post hoc non habent amplius quid faciant: sed post mortem Sanctorum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in ecclesiastica historia legitur esse factum de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ: ergo non nocet defunctis si eorum corpora inhumata remanent: ergo nec cultus sepulturæ prodest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sepultura adinuenta est & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidem, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quantùm ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest viuis inquantùm per hoc astruitur resurrectionis fides. Sed mortuis prosunt ad hoc quòd insipientes sepulchra memoriam retinent defunctorum, & pro defunctis orant: vnde & monumentum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum quasi monens mentem, vt dicit Au. in lib. de ciui. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agenda. Paganorum tamẽ error fuit, quòd ad hoc sepultura mortuo profit, vt eius anima quietem accipiat: non enim credebant animas priùs quietem posse accipere, quàm corpus sepulturæ daretur: quod omninò ridiculum est & absurdum. Sed quòd vteriùs sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidem est ex ipso opere operato, sed magis ex opera operante: dum scilicet vel ipse defunctus vel alius corpus tumulari in loco sacro disponens patrocinio alicuius Sancti eum cõmitti, cuius precibus per hæc credendus est adiuuari: & etiam patrocinio eorum qui loco sancto deseruiunt, qui pro tumulatis apud se frequentius & specialius orant. Sed illa quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis inquantùm sunt viuorum solatia, sed possunt etiã defunctis prodesse, non quidem per se, sed per accidens, inquantùm scilicet per huiusmodi homines exitantur ad cõpatiendum & per consequens ad orandum: vel etiam quantùm ex sumptibus sepulturæ vel pauperes fructum capiunt, vt Ecclesia decoratur: sic enim sepultura inter cæteras eleemosynas computatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleũ & cera ad sepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto prosunt, q̃ inquantum Ecclesiæ offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde & verbis præmissis subiungitur: Oleum enim & cera holocaustum sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ideò sancti patres de suis corporibus tumulandis curauerunt, vt ostenderent corpora mortuorum ad Dei prouidentiam pertinere: non quòd mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam: vt patet per Augusti. in primo de ciuit. Dei. Vnde etiam voluerunt in terra promissionis sepeliri: vbi credebant Christum nasciturum & moriturum, cuius resurrectio, nostræ resurrectionis est causa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd caro est pars naturæ hominis: naturaliter enim homo ad carnem suam afficitur: secundum illud Ephes. 5. Nemo carnem suam odio habet. Vnde secundum istum naturalem affectum inest viuenti quædam solicitudo, quid etiã post eius mortem de corpore fit futurum, doleréque si aliquid indignum suo corpori euenire priùs sentiret. Et ideò illi qui hominem diligunt ex hoc quòd affectui eius, quem diligunt, conformantur, circa eius carnem curam humanitatis impendunt, vt enim dicit Aug. de ciui. Dei. Si paterna vestis & annulus, ac si quid huiusmodi, tantò charius est posteris, quantò erga parentes maior affectus nullo modo illa spernanda sunt corpora, quæ multò familiarius atque coniunctus quàm quælibet indumenta gestamus. Vnde & inquãtùm affectui hominis satisfacit sepeliẽs eius corpus, cum ipse in hoc sibi satisfacere nõ possit, eleemosynam ei facere dicitur.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd fidelium deuotio (vt Aug. dicit in libro de Cura pro mor. agen.) suis chavis in locis sacris prouidẽs sepulturam, in hoc non frustratur quòd defunctum suum suffragio Sanctorum cõmittit: vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet, nisi quatenus hanc sepulturã sibi indignam propter humanam gloriam procurauit.

ARTICVLVS XII.

¶ Virum suffragia quæ fiunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm aliis.

ADDVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod suffragia, quæ fiunt pro vno defuncto, non magis proficiant ei pro quo fiunt, quàm aliis. Lumen enim spirituale magis est cõmunicabile, quàm corporale lumen: sed lumen corporale scilicet candelæ, quamuis accendatur pro vno tantum, æqualiter omnibus prodest qui simul commorantur, quamuis pro eis candela non accendatur: ergo cùm suffragia sint quædam spiritualia lumina, quamuis pro vno specialiter fiunt, non magis valent ei, quàm aliis existentibus in Purgatorio.

2 Præterea, Sicut in litera dicitur, secundum hoc suffragia mortuis prosunt, qui dum viuerẽt hic, sibi vt posteà possent prodesse meruerunt: sed aliqui magis meruerunt vt suffragia sibi prodessent, quàm illi, pro quibus fiunt: ergo eis magis prosunt, aliàs eorum meritum frustraretur.

¶ Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 Præterea, Pro pauperibus nō fiunt tot suffragia, sicut pro diuitibus: si ergo suffragia facta pro aliquibus eis magis, quàm aliis valerent pauperes essent peioris conditionis: quod ex contra sententiam domini, Luc. 6. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

¶ SED CONTRA, Iustitia humana exemplatur à iustitia diuina, sed iustitia humana si aliquis debitum pro aliquo soluit, eum solùm absoluit: ergo cum ille qui suffragia facit quodámodo soluat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

¶ Præterea, Sicut homo faciens suffragia. quodammodo satisfacit pro mortuo, ita etiam interdum aliquis pro vino satisfacere potest, sed quando aliquis satisfacit pro viuo, satisfactio illa non computatur nisi illi, pro quo facta est: ergo & suffragia faciens ei soli prodest, pro quo facit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit duplex opinio: quidam enim, vt Præpositiuus, dixerunt, quod suffragia pro vno aliquo facta nō magis prosunt ei pro quo fiunt, sed eis qui sunt magis digni. Et ponebant exemplum de candela quæ accēditur pro aliquo diuite, quæ nō minus prodest eis qui eam ipso sunt, quàm ipsi diuitis & fortè magis si habent oculos clariores, & etiam de lectione, quæ non magis prodest ei, pro quo legitur, quàm aliis, qui simul cum eo audiunt. sed fortè aliis magis qui sunt sensu capatiores. Et si eis obiceretur, quod secundum hoc ordinatio Ecclesiæ esset vana, quæ pro eis specialiter orationes instituit: dicunt quòd hoc Ecclesia fecit ad excitandam deuotionem fidelium, qui proniores sunt ad faciendā specialia suffragia, quàm communia, & frequentius etiam pro suis propinquis orant, quàm pro extraneis. Alij econtra dixerunt, quòd suffragia magis valent eis pro quibus fiunt. Vtraque enim opinio secundum aliquid veritatem habet: valor enim suffragiorum pensari potest ex duobus, valent enim vno modo ex virtute charitatis: quæ facit omnia bona communia: & secundum hoc magis valent ei qui magis charitate est plenus, quamuis pro eo specialiter non fiant, & sic valor suffragiorum attenditur magis secundum quandam interiorem consolationem secundum quòd vnus in charitate existens de bonis alterius delectatur post mortem quantùm ad diminutionem pœnæ. post mortem enim non est locus acquirendi gratiam vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorum ex virtute charitatis. Alio modo valent suffragia ex hoc quòd per intentionem vnius alteri applicantur, & sic satisfactio vnius alteri computatur, & hoc modo non est dubium, quòd magis valent ei pro quo fiunt, imò sic ei soli valent, satisfactio enim proprie ad remissionem pœnæ ordinatur. Vnde quantum ad dimissionem pœnæ præcisè valet ad suffragium ei pro quo fit, & secundum hoc secunda opinio plus habet de veritate, quàm primo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum luminis, inquantùm à mortuis accipiuntur, & ex hoc quodam consolationem accipiunt: & tantò maior est, quātò maioti charitate iunt prediti. Sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, nō sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti, non autem est necesse, vt si debitum pro vno soluitur, quòd & debitum aliorum soluatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud meritum est conditionale, quo sibi meruerunt quòd prodessent si pro eis fierent, quòd nihil aliud fuit, quàm facere si habiles ad recipiendum. Vnde patet quòd non directè mernerunt illud iuuamen suffragiorum sed per merita præcedentia se habilitauerunt vt fructum suffragiorum susciperent, & ideò non sequitur quòd meritum eorum frustretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet diuites quantùm ad aliquid, esse melioris conditionis, quàm pauperes, sicut quātum ad expiationem pœnæ: sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni regni cœlorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur, per auctoritatem inductam.

ARTICVLVS XIII.

¶ An suffragia facta pro multis, tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia facta pro multis, tantundem valeant singulis, ac si pro vno quoque specialiter fierent. Videmus enim quòd ex lectione quæ pro vno legitur, nihil ei deperit, si simul & alij legatur: ergo & eadem ratione nihil deperit ei, pro quo fit suffragium, si ei aliquis connumeretur: & ita si pro pluribus fiat, tantum valet singulis ac si pro vnoquoque fieret.

2 Præterea, Secundum commune vsum Ecclesiæ videmus, quòd cum Missa pro aliquo defuncto dicitur simul etiam illic orationes adiunguntur pro aliis defunctis: hoc autem non fieret si ex hoc defunctus pro quo missa dicitur, aliquod detrimentum reportaret, ergo idem quòd prius.

3 Præterea, Suffragia præcipuè orationum inuitantur diuinæ virtuti; sed apud Deum sicut non differt iuuare per multos vel paucos, ita nō differt iuuare multos vel paucos: ergo quantum iuuaretur vnus ex vna oratione, si pro eo tantùm fieret, tantùm iuuabuntur singuli, si eadem oratio pro multis fiat.

¶ SED CONTRA, Melius est plures iuuare, quam vnum. si ergo suffragium pro multis factum valet singulis tantùm, ac si pro vno tantùm fieret, videtur quòd Ecclesia non debuit instituisse, vt pro aliquo fieret singulariter missa vel oratio, sed q̄ semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.

¶ Præterea, Suffragium habet finitam efficaciam: ergo distributum in multos minùs, prodest singulis, quàm prodesset si fieret pro vno tantùm.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ si valor suffragiorum consideretur secundum quod valet ex virtute charitatis viuentis, Ecclesiæ suffragia pro multis facta tantùm singulis prosunt, ac si pro vno tantum fierent, quia charitas non minuitur si distribuatur affectus in multos, imò magis augetur: & similiter etiam gaudium quantò pluribus est commune, sit maius, vt dicit Augusti. 8. confes. & sic de vno bono facto non minus lætantur multi in purgatorio quàm vnus. Si autem consideretur valor suffragiorum, inquantùm sunt satisfactiones quædam per intensionē facientis trāslatæ in motuos, tūc magis valet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit, quàm quod fit pro eo communiter & multis aliis: sic enim effectus suffragij diuiditur & diuina iustitia inter eos, pro quibus suffragia fiunt: vnde patet quòd hæc quæstio dependet ex prima: & ex hoc etiam patet quare institutum sit, vt suffragia specialia in Ecclesia fiant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia vt sunt satisfactiones quædam, non prosunt per modum actionis sicut doctrina prodest, quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundum dispositionem recipientis, sed valet per modum solutionis debiti, vt dictum est: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd suffragia pro vno facta aliquo modo etiam aliis prosunt, vt ex dictis patet: ideò cùm pro vno fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes vt satisfactio vnius suffragij determinetur ad alios principaliter, sed vt illis etiam specialiter oratio fusa prosit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio consideratur & ex parte orantis, & ex parte eius qui oratur, ex vtroque eius effectus dependet: & ideò quamuis diuinæ virtuti, non si magis difficile absoluere multos, quàm vnum, tamen huiusmodi orantis oratio non ita est satisfactoria pro multis sicut pro vno.

ARTICVLVS XIIII.

¶ Virum tantum valeant suffragia communia illis pro quibus specialia non fiunt: quantum illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul.

AD DECIMVMQVARTVM sic proceditur. Videtur quod tantùm valeant cōmunia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantùm illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul, vtcuique enim secundum propria merita reddetur in futuro: sed ille, pro quo non fiunt suffragia, meruit vt tantum iuuaretur post mortem, quantùm ille, pro quo. fiunt specialia: ergo tantùm iuuabitur per communia, quantùm & ille per specialia & communia.

2 Præterea, Inter Ecclesiæ suffragia præcipuum est Eucharistia: sed hæc Eucharistia cùm contineat totum Christum, habet quodammodo efficaciam infinitam. ergo vna oblatio Eucharistiæ, quæ communiter pro omnibus fit, valet ad plenam liberationē eorum, qui sunt in purgatorio: & ita tantum iuuant communia suffragia sola, quantum iuuant specialia & communia simul.

¶ SED CONTRA est, quòd duo bona vno sunt magis eligenda: ergo suffragia specialia & communia magis prosunt pro quo fiunt, quàm communia tantùm.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primæ quæstionis. Si enim suffragia pro vno specialiter facta: indifferenter omnibus valeant, tunc omnia suffragia sunt communia, & ideò tantùm iuuabitur ille pro quo non fiunt specialia, quantum ille pro quo fiunt, si sit æqualiter dignus. Si autem suffragia pro aliquo facta, non indifferenter omnibus prosunt, sed eis maximè pro quibus fiunt, tūc non est dubium quòd communia suffragia & specialia plus valent alicui, quam communia tantū: & ideò etiam Magister duas opiniones in litera tāgit. Vnam dum dicit, quòd æqualiter prodiuiti communia, & specialia, & pauperi communia tantum quamuis enim ex pluribus iuuetur vnus quàm alter, non tamen plus iuuatur: aliam autem tangit cùm dicit, quòd ille pro quo fiunt specialia: consequitur velociorem absolutionem, sed non pleniorem, quia vterque ab omni pœna liberabitur finaliter.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iuuamen suffragiorum non cadit directè sub merito & simpliciter, sed quasi sub conditione: & ideò non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis virtus Christi, qui continetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur: vnde non oportet quod per vnum altaris sacrificium tota pœna eorum, qui sunt in purgatorio, expietur: sicut etiam nec per vnum sacrificiū, quod aliquis offert, liberatur à tota satisfactione debita pro peccatis: vnde & quandoque plures missæ in satisfactione vnius peccati iniunguntur: credibile tamen est, quod per diuinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis superfit his, pro quibus fiunt: vt si eis non indigeant, aliis dispēsentur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant, vt patet per Dama. in sermone de dormientibus sic dicētem. Deus tanquam iustus commenietur impotenti possibilitatem, tanquam suscipiens defectum & mutationem, negotiabitur, quæ quidem negotiatio attenditur: si id quod deest vni, alteri suppleat.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMASECVNDA,

De oratione respectu Sanctorum, qui sunt in patria, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de oratione respectu Sanctorum, qui sunt in patria.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm Sancti orationes nostras cognoscant.

¶ Secundò, vtrùm eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis.

¶ Tertiò, vtrùm orationes eorum pro nobis fusæ semper exaudiantur.

ARTICVLVS I.

¶ Virum Sancti orationes nostras cognoscant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sancti orationes nostras non cognoscant. Isa. 63. Pater noster es, & Abraham nescivit nos, & Israël ignoravit nos. Glossa Augustini dicit quod mortui sancti nesciunt quid agant viui, etiam eorū filij. & sumitur ab Aug. de Cura pro mor. agen. vbi hanc auctoritatem induxit, & sunt hæ verba Aug. ibidem, Si tanti patriarchę quid erga populum ab eis procrearum ageretur ignoraverunt, quomodo mortui viuorum rebus atque actibus cognoscendis adiuandisque miscentur? ergo sancti orationes nostras cognoscere non possunt.

2 Præterea, Quarti Reg. 22. dicitur ad Iosiam regem, Ideireo, scilicet quod fecisti coram me, colligam te ad patres tuos, vt non videant oculi tui mala omnia, quæ sum inducturus in locum istum. sed in hoc nullo modo per mortem Iosiæ subuentū fuisset, si post mortem quid gentis suæ eueniret cognoscereet, ergo sancti mortui actus nostros non cognoscunt, & ita non intelligunt nostras orationes.

3 Præterea, Quantò aliquis est in charitate perfectior, tanto magis proximo in periculis subuenit; sed sancti in carne viuentes, proximis & maximè sibi coniunctis in periculis consulunt, & manifestè auxiliantur: cùm ergo post mortem sint multò maioris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multùm aut plus suis charis sibi coniunctis consulerent & auxiliarentur in necessitatibus, quod facere non videntur: ergo non videtur quod actus nostros & orationes nostras cognoscant.

4 Præterea, Sicut Sancti post mortem vidēt Verbum, ita & angeli, de quibus dicitur Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem Patris mei: sed angeli Verbum videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cùm à nescientia minores à superioribus pur gentur: vt patet per Diony. in 6. cap. Cœ. hier. ergo nec sancti, quamuis Verbum videant, in eo nostras orationes cognoscūt, & alia quæ circa nos agunt.

5 Præterea, Solus Deus inspector est cordium: sed oratio præcipuè in corde consistit: ergo solius Dei est orationes cognoscere. non ergo Sanctis nostras orationes cognoscunt.

¶ SED CONTRA, Super illud Iob, 14. Siue nobiles fuerūt, filij eius, siue ignobiles, non intelligent, dicit Greg. 12. libr. Mor. Hoc de animabus sanctis dicendum non est, quia quæ omnipotentis Dei virtutem vel claritatem vident, nullo modo credendum est, quod sit foris aliquid, quod ignorent. ergo ipsi orationes nostras cognoscunt.

¶ Præterea, In 2. Dialo. Animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura: quantumlibet enim de luce Creatoris aspexerit breue sit ei quod creatum est: sed hoc maximè impedire videtur, quod animæ Sanctorum orationes & alia, quæ circa nos agūntur cognoscant, quia à nobis distant. cum ergo distantia nō impediat illa, vt ex prædicta auctoritate patet, videtur, quod animæ Sanctorum cognoscant orationes & ea quæ hic aguntur.

¶ Præterea, Si ea quæ circa nos aguntur, non cognoscerent, nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent. sed hic est error Vigilantij, vt Hiero. dicit in Epistola contra eum. ergo Sancti ea quæ circa nos aguntur, cognoscunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod diuina essentia est efficiens medium cognoscendi omnia, quod patet ex hoc quòd Deus videndo suam essentiam, omnia intuetur: non tamen sequitur quòd quicunque essentiam Dei, videat, omnia cognoscat, sed solum qui essentiam comprehendunt: sicut nec in principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci, quæ ex principio consequuntur: nisi tota virtus principij comprehendatur, vnde cùm animæ Sanctorum diuinam essentiam non comprehendant, non est consequens vt omnia cognoscant quæ per essentiam diuinam cognosci possunt. Vnde etiam de quibusdam inferiores angeli à superioribus edocentur, quamuis essentiam diuinam videant. Sed vnusquisque beatus tantum de alijs scibus, necessariū est, vt in essentia diuina videat, quantum perfectio suæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad perfectionem beatitudinis requiritur, vt homo habeat quicquid velit, nec aliquid inordinate velit: hoc autem recta voluntate quilibet vult, vt ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat, vnde eum nulla rectitudo Sanctis deesset, volunt cognoscere ea quæ ad nos pertinent: & ideò oportet quòd illa in verbo cognoscant: hoc autem ad eorum gloriam pertinet, quod auxilium indigentibus præstent ad salutem: sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est diuinius, vt ait Dionysius. 3. can. Cœ. hierar. vnde patet quod Sancti habent cognitionem eorum quæ ad hoc requirūntur, & sic manifestum est quòd in Verbo cognoscunt vota & deuotiones & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Augu. intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarū, quæ quidem cognitio in Sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: non autem loquitur de cognitione, quæ est in Verbo, quam constat Abraham eo tempore quo hæc dicta sunt per Isaiam, non habuisse: cum ante Christi passionem nullus ad visionem Dei peruenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quod Sancti, licet post hanc vitam cognoscant ea quæ hic geruntur, non tamen credendū est, quod afficiantur doloribus, cogniiis aduersitatibus eorum, quos in hoc seculo dilexerunt: ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quod dolor in eis locū non inuenit. Vnde & si cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consulitur, si ante huiusmodi infortunia de hoc seculo subtrahantur. Sed forte animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent. & quia anima Iosiæ non statim glorificata fuit à corpore egressa: quantum ad hoc ex hac ratione Augustinus concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd animæ Sanctorum habent voluntatem plenariè conformem diuinæ voluntati etiam in volito, & ideò quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quàm secundum diuinam iustitiam vident disposituni: & tamen credendum est quod multum proximos iuuant, pro eis apud Deum intercedendo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis videntes Verbum, non sit necessarium in verbo omnia videre. vident tamen ea quæ ad perfectionem beatitudinis pertinent eorum: vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cogitationes cordiū solus Deus per seipsum nouit, sed tamen alij cognoscunt quatenus eis reuelatur vel per visionem Verbi, vel quocunque modo.

ARTICVLVS II.

¶ Virum debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non debeamus sanctos interpellare ad orādum pro nobis. Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orandum pro se, nisi quatenus credit apud eos se facilius gratiam obtinere. Sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet sancto: & sic voluntas eius facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quàm voluntas alicuius sanctis: ergo videtur superfluum constituere mediatores inter nos & Deum, vt ipsi pro nobis intercedant.

2 Præterea, si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptā: sed quanto aliquis est sanctior inter Sanctos, tanto eius oratio est magis Deo accepta. ergo semper debemus superiores pro nobis intercessores constituere ad Deum, & nunquam minores.

3 Præterea, Christus etiam secundum quod homo, dicitur sanctus sanctorum, & eum secundum quòd homo, orare comperit: sed nunquam Christum ad orandum pro nobis interpellamus: ergo nec alios Sanctos interpellare debemus.

4 Præterea, Quicunque rogatus ab aliquo, vt pro eo intercedat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

preces ipsius eis repræsentat, apud quem pro eo intercedit: sed superfluum est ei repræsentare aliquid, cui omnia sunt præsentia: ergo superfluum est quod sanctos intercessores constituamus pro nobis ad Deum.

5 Præterea, Illud est superfluũ, quod fit propter aliquid, quod fiũc eo fieret vel non fieret. sed similiter sancti orarent pro nobis, vel non orarent, siue nos oremus eos siue non oremus. quia si sumus digni, vt pro nobis orent, etiam nobis eos non orantibus pro nobis orare: si autem simus indigni, etiam si petamus pro nobis, non orent: ergo interpellare eos ad orandum pro nobis, videtur omnino superfluum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Iob. 5. Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum cõuertere. Vocare autem nostrum est (vt Gregorius dicit ibidem) humili Deum prece deposcere ergo cũm volumus Deũ orare, debemus ad sanctos conuerti, vt pro nobis Deum orent.

¶Præterea, Sancti qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo, quam in statu viæ sed sanctos qui sunt in via, constituere debemus intercessores pro nobis ad Deum exemplo Apostoli, qui dicebat Romanor. 15. Obsecro vos fratres per Dominum nostrũ Iesum Christum, & per charitatem spiritus sancti, vt adiuuetis me in orationib' vestris pro me ad Dominũ: ergo nos multò fortius petere debemus à sanctis, qui sunt in patria, vt nos iuuent orationibus suis ad Deum.

¶Præterea, Ad hoc est communis consuetudo ecclesiæ, quæ in litaniis sanctorum rationem petit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd iste ordo est diuinitus institutus in rebus secundum Dionysium, vt per media vltima reducantur in Deum: vnde cũm sancti qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi, hoc diuinæ legis ordo requirit, vt nos qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per sanctos medios reducamur, quod quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit: & quia reditus noster in Deum respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos, sicut mediantibus sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deũ reduci, vt iterato beneficia eius famamus mediantibus sanctis: & inde est quòd eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, & quasi mediatores dum ab eis petimus, quòd pro nobis orent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut nõ est propter defectum diuinæ potentiæ, quòd mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad cõplementum ordinis vniuersi, & vt eius bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non solùm suscipiunt bonitates propinquas, sed insuper quòd aliis causa bonitatis existant: ita etiam non est propter defectũ misericordiæ ipsius, quod oporteat eius clementiam per orationes Sanctorum pulsare, sed est ad hoc, vt ordo prædictus seruetur in rebus.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd quamuis Sancti superiores sint magis Deo accepti quàm inferiores: vtile tamẽ est etiam minores sanctos interdum orare: & hoc propter, quinque rationes. Primò, ex hoc quòd quandoque aliquis habet maiorem deuotionem ad minorem sanctum, quàm ad Sanctum maiorem: ex deuotione autem maximè dependet orationis effectus. Secundò autem, propter fastidium tollendum, quia assiduitas vnius rei fastidium parit, per hoc autem quòd diuersos sanctos oramus: quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertio, quia quibusdam sanctis datum est in aliquibus specialibus causis præcipuè patrocinari, sicut Antonio ad ignem infernalẽ. Quartò, vt omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quintò, quia plurium orationibus quandoque impetratur quod vnius oratione non impetratur.

¶Ad tertium dicendum, quòd oratio est actus quidem: actus autem sunt particularium suppositorum: & ideo si diceremus, Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderemus. Videretur hoc ad personam Christi referri: & ita videretur esse consonum illi errori Nestorij, qui distinxit in Christo personam Filij hominis à persona Filij Dei, vel errori Arrij, qui posuit personam Filij minorem Patre. Vnde ad hos errores euitandos Ecclesia nõ dicit, Christe ora pro nobis, sed Christe audi nos, vel miserere nobis.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut infra dicitur, non dicuntur Sancti preces nostras Deo repræsentare, quasi ei incognita manifestent, sed quia eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinam cõsulunt veritatem de eis, quid scilicet secundum eius prouidentiam fieri debeant.

¶Ad quintum dicendum, quòd ex hoc ipso aliquis efficitur dignus, vt sanctus aliquis pro eo oret, quòd ad ipsum in sua necessitate cum pura deuotione recurrit: & ita non est superfluum quòd sanctos oremus.

ARTICVL. III.

¶Virum orationes Sanctorum ad Deum pro nobis effusæ, semper exaudiantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd orationes sanctorum pro nobis ad Deum fusæ, non semper exaudiantur: si enim exaudirentur, maximè exaudirentur sancti de his quæ ad eos pertinent, sed de his non exaudiuntur. Vnde dicitur Apocalypsis sexto, quòd martyribus petentibus vindictã de his quæ sunt super terram dictum est, vt requiescerent modicum tẽpus adhuc donec impleretur numerus fratrum suorum: ergo multò minùs exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

2 Præterea, Hiere. 15. dicitur, si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ergo sancti non semper exaudiuntur, cum pro nobis orant ad Deum.

3 Præterea, Sancti in patria æquales angelis Dei dicuntur, vt pater Matthæi 22. sed angeli non semper exaudiuntur in suis orationibus, quòd patet ex hoc quod habetur Danielis decimo, vbi dicitur, Ego veni propter sermones tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi vno & viginti diebus. Non autem venerat in adiutorium Danieli angelus, qui loquebatur, nisi à Deo liberationem petendo. & tamẽ est impedita orationis eius impletio: ergo nec etiam alij sancti pro nobis orantes apud Deũ semper exaudiuntur.

4 Præterea, Quicũque orationem impetrat aliquid quodãmodo meretur illud: sed sancti qui sunt in patria, non sunt in statu merendi: ergo non possunt suis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deum.

5 Præterea, Sancti per omnia cõformant voluntatem suam voluntati Dei: ergo nolunt nisi quod sciunt Deum velle: sed hoc quod vult fieri etiam eis orantibus: ergo eorum orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

6 Præterea, Orationes totius cœlestis Curiæ si aliquid impetrare possunt, sunt efficaciores, quàm omnia præsentis ecclesiæ suffragia: sed multiplicatis præsentis ecclesiæ suffragiis factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolueretur à pœna: cùm ergo sancti qui sunt in patria, eadem ratione orẽt pro illis, qui sunt in purgatorio, sicut & pro nobis: si nobis aliquid impetrant, illos qui sunt in purgatorio, totaliter orationes eorum à pœna absoluerent, quod falsum est: quia sic suffragia ecclesiæ pro defunctis facta, superflua essent.

¶SED CONTRA est quod habetur secundi Machabæorum vltimo, Hic est qui multũ orat pro populo & pro vniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta Dei: & quod eius oratio sit exaudita: patet per hoc quod sequitur quòd extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens. Accipe sanctum gladium manus à Deo, &c.

¶Præterea, Hiero. in Epistola contra Vigilãtium, Dicis in libello tuo quòd dum viuimus, mutuo pro nobis orare possumus. & hoc post à improbat, dicens sic. Si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris quando pro se adhuc debent esse solliciti, quãtò magis post coronas, victorias, & triumphos?

¶Præterea, Ad hoc est consuetudo ecclesiæ, quæ frequenter petit, vt sanctorum orationibus adiuuetur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis, Vno modo oratione expressa, dum votis suis aures diuinæ clemẽtiæ pro nobis pulsant. Alio modo quasi oratione interpretatiua, scilicet per eorum merita: quæ in cõspectu eius existentia non solùm eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia & orationes quædam sicut etiam sanguis Christi pro nobis dicitur veniam petere. Vtroque autem modo sanctorum orationes sunt, quantùm est in eis, efficaces ad impetrãdum quod petunt: sed ex parte nostra potest esse defectus quòd non consequemur fructum orationum ipsorum, secundũ quod pro nobis orare dicuntur, ex hoc quòd merita eorum nobis proficiunt, sed secundum quod orant pro nobis, votis suis aliquid nobis postulando, semper exaudiuntur: quia non volũt, nisi quod vult, nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines saluos fieri, quæ non semper impletur. Vnde nec est mirum si quod sancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impletur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa oratio martyrum non est aliud quàm eorum desiderium de obtinenda stola corporis & societate sanctorum, qui saluandi sunt, & consensu quo cõsentiunt diuinæ iustitiæ punienti malos: vnde Apocalyp. 6. super illud, Vsquequò Domine, &c. dicit Glos. Desiderãt gaudium maius, & conformẽ sanctorũ, & iustitiæ Dei consentiunt.

¶Ad secundũ dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secundum statum, quo fuerunt in hac vita. ipsi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei restitisse, vt Glossa interlinearis dicit: & tamen si in illo tempore, vt fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam, & hic est illius literæ intellectus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ista pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam sententiam expectantes, & hoc est quod Gregorius decimo septimo Mora. exponens prædicta verba Danie. dicit, Sublimes spiritus gentibus principantes nequaquam pro iniuste agentibus decertant sed eorum facta rectè iudicantes examinant: cũmque vniuscuiusque gentis vel culpa vel iustitia ad supernæ Curiæ solium dicitur, eiusdem gẽtis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur: quorum tamen omnium vna victoria est super se opificis voluntas summa, quã dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nequaquam volunt nec petunt, ex quo etiam patet, quod orationes eorum semper exaudiuntur.

¶Ad quartum dicendum, quòd licet Sancti non sint in statu merendi ibi postquam sunt in patria, sunt tamen in statu merendi aliis: vel potius ex merito præcedenti alios iuuandi, hoc enim apud Deum viuentes meruerunt, vt orationes eorum exaudirentur post mortem: Vel dicendum quod oratio ex alio meretur & ex alio impetrat, Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem propter quem est qui ei quasi merces redditur: sed orationis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur propter quod quandóque ex liberalitate eius qui rogatur impetrat oratio quod non meruit vel ille qui rogat, velle pro quo rogatur quod tamen ipse non meruit, & ita quãuis Sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur quod non sint in statu impetrandi.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut ex auctoritate Grego. inducta patet, Sancti vel angeli nolunt nisi quod in diuina voluntate conspiciunt, & etiã nihil aliud petunt, nec tamẽ oratio eorum est infructuosa: quia etiã sicut dicit Augustinus in libro de Prædestinatis profunt: quia fortè præordinatum est vt intercedentium orationibus saluentur, & ita etiam Deus vult vt orationibus sanctorum impleatur illud quod sancti vident eum velle.

¶Ad sextum dicendum, quòd suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quædam satisfactiones viuentium vice mortuorum & secundũ hoc mortuos à pœna absoluunt, quã non soluerant. Sed sancti qui sunt in patria non sunt in statu satisfaciendi: & ideò non est simile de eorum orationibus & ecclesiæ suffragiis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMATERTIA,

De signis quæ iudicium præcedent in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de signis, quæ iudicium præcedent.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua signa præcedent.

¶Secundò, vtrùm secundum veritatem sol & luna obscurari tũc debeant.

¶Tertiò, vtrùm virtutes cœlorũ Domino veniente mouebũtur.

ARTICVL. I.

¶Virum aliqua signa precedent aduentum Domini ad iudicium.

Th. 4. di. 48. art. 3. q. 1. ar. 4. q. 1. & se.

AD PIMVM sic proceditur. Videtur quòd aduentum Domini ad iudicium non præcedent aliqua signa, quia 1. Thessa. 5. Cũ dixerint pax & Securitas, repentinus eis superueniet interitus: sed non esset pax & securitas si homines perspicua præcedentia terrerentur: ergo signa non præcedent illius aduentum.

2 Præterea, Signa ad manifestationem alicuius requiruntur: sed aduentus eius debet esse occultus vnde & 1. Thessa. 5. Dies Domini sicut fur ita in nocte veniet: ergo signa non debent ipsum præcedere.

3 Præterea, Tempus primi aduẽtus fuit præcognitum à Prophetis quod non est de secundo aduentu: sed primum aduentum Christi non præcesserunt aliqua huiusmodi: ergo nec secundum præcedent.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. 2. Erunt signa in sole, & Luna, & stellis.

¶Præterea, Hiero. ponit 15. signa præcedentia iudicium dicens quòd primò die matris omnia exaltabuntur 15. Cubitis super montes. Secundo, omnia æquora prosternentur in profundum, quod vix videri poterunt. Tertio, redigentur in statum, antiquũ Quartò, belluę omnes & alia quæ mouentur in aquis, congregabuntur, & leuabunt capita super pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quintò, omnia volatilia cœli congregabuntur in campis inuicem plorantes, non gustantes aliquid nec bibentes. Sexto, flumina ignea surgent contra firmamentum ab Occasu solis vsque ad Ortũ corruentia. Septimò, omnia sydera errentia & fixa ex se spargent igneas comas sicut cometæ. Octauò erit magnus terræ motus, vt omnia animalia prosternãtur. Nonò, Omnes plantæ sanguineum dabunt rorem. Decimo, omnes lapides parui & magni diuidentur in quatuor partes, vnaquaque aliam collidente. Vndecimò, omnes colles & montes & ædificia in puluerem redigentur. Duodecimò, omnia iumenta venient ad campos de syluis & montibus rugientia & nihil gustantia. Decimotertiò, omnia sepulchra ab ortu solis vsque ad occasum solis patebunt eadueribus ad resurgendum. Decimoquartò, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligẽtes neque loquentes neque discernentes. Decimoquintò, omnes morientur & resurgent cum mortuis longè antè defunctis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus ad iudicandum veniens, in forma gloriosa apparebit propter auctoritatem, quæ iudici debetur. Ad dignitatem autem iudiciariæ potestatis pertinet habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam & subiectionem inducant: & ideò aduentem Christi ad iudicium venientis multa signa præcedent, vt corda hominum in subiectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium præparentur huiusmodi signis præmoniti. quæ autem sint ista signa, de facili sciri non potest. Signa enim quæ in Euangeliis leguntur: vt Augustinus dicit ad Esutium de fine mundi, non solum pertinent ad aduentum Christi ad iudicium, sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem: & aduentum quo Christus continuè Ecclesiam suã visitat: ita quod fortè si deligẽter aduertatur, nullum eorum inuenitur ad futurum aduentum pertinere, vt ipse dicit, quia signa quæ in Euangeliis tanguntur, sicut pugnę & terrores & huiusmodi, à principio humani generis fuerunt, nisi fortè dicatur quod id temporis magis inualescent sed secundum quam mensuram crescentia vicinum aduentum denuntient incertum est. signa vero quæ Hieronymus ponit: non asserit, sed in Annalibus Hebræorum se ea scripta reperisse dicit, quæ etiam valde parum verisimiliter iudinis habent.

¶AD primum ergo dicendum, quòd secundum Augustinum in libro ad Esutium, quod circa finem mundi erit Persecutio malorum contra bonos: vnde simul aliqui timebunt, scilicet boni, & alij securi erunt, scilicet mali. Quod autem dicitur. Cum dixerint pax & securitas, &c. ad malos referendum est, qui signa futuri iudicij paruipendent: ad bonos verò pertinet quod dicitur Luc. 21. Arescentibus hominibus, &c. Vel potest dici, quod omnia illa quæ circa iudicium erunt, infra tempus iudicij computantur, vt sic dies iudicii omnia illa contineat. Vnde quamuis ex signis apparentibus circa diem iudicij homines terreatur, ante tamen quàm signa illa apparere incipiant, in pace securitate impij se esse credentem post mortem Antichristi, non statim iudicantes mundum consummari, vt prius existimabant.

¶Ad secundum dicendum, quod dies domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus quod persigna illa cognosci non potest, quamuis etiam sub die iudicij comprehẽdi possint omnia illa manifestissima, quæ immediatè præcedent, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, quamuis determinatum tempus esset prius cognitum à prophetis: & ideò non oportebat huiusmodi signa in primo aduentu apparere, sicut apparebunt in secundo aduentu, in quo manifestus veniet, quamuis determinatum tempus sit occultum.

ARTICVLVS II.

¶Virum sol & luna obscurabuntur circa iudicium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod circa iudicium secundum rei veritatem sol & luna obscurentur Quia vt dicit Rabanus super Matth. Nihil prohibet, intelligere, tunc temporis veraciter solem & lunam, cùm syderibus ceteris suo lumine priuari, quomodo de sole constat factum esse tempore dominicæ passionis.

2 Præterea, Lux corporum cœlestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eam influũt in hæc inferiora, & non solum per motum, sed per lumen vt dicit Auer. in libro. de substantia orbis, sed tunc generatio cessabit: ergo nec lux in cœlestibus corporibus remanebit.

3 Præterea, Inferiora corpora purgabuntur, vt quibusdam videtur, à qualitatibus, quibus agunt, corpus autem celeste non solum agit per motum, sed per lumen, vt dictum est: ergo sicut motus cœli cessabit, ita & lumen corporum cœlestium.

¶SED CONTRA est, quòd secundum Astrologos sol & luna simul eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis & lunæ simul futura esse dicitur, Domino ad iudicium veniente: ergo non erit obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

¶Præterea, Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei & augumenti sed veniente Domino lux luminarium augẽda erit vnde Isa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septem pliciter, ergo non est conueniens quod veniente Domino lux illorum corporum cesset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶RESPONDEO dicendum, q̃ si loquamur de sole & luna quantum ad ipsum momentum aduentus Christi, sic non est credibile quo obscurentur sui luminis priuatione: quia totus mundus innouabitur Christo veniente & sanctis resurgentibus, vt dictum est. Si autem loquamur de eis secũdum tempus propinquum ante iudicium, sic esse poterit, quod sol & luna & alia cœlestia luminaria sui luminis priuatione obscurabuntur, vel diuersis temporibus, vel simul diuina virtute faciẽte ad hominum terrorẽ.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quantũ ad tempus iudicium præcedens.

¶Ad secundum dicendum, quòd lux est in corporibus cœlestibus non solum ad causandum generationẽ in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem & decorem: vnde non oportet quod cessante generatione lux corporum cœlestium cesset, sed magis augeatur.

¶Ad tertium dicendum, quòd non videtur esse probabile quod qualitates elementares ab elementatis remouentur, quamuis quidam hoc posuerint: si tamen remouerentur, non est simile de eis & de luce eo quod qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, vnde agunt corrumpendo. Lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principij regulantis contraria & ad concordiam reducentis nec est simile de motu corporum cœlestium. Motus enim est actus imperfectis, vnde & tolli debet quando tolletur imperfectio quod de luce non potest dici.

ARTICVL. III.

¶Virum virtutes cœlorum domino veniente commouebuntur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd virtutes cœlorum Domino veniente non commoueantur. Virtutes enim cœlorum dici non possunt nisi angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis: ergo moueri non poterunt.

2 Præterea, Admiratiouis causa est ignorantia, vt patet in primo Metaphysicæ, sed sicut ab angelis longe, abest timor, ita ignorantia: quia vt dicit Gregorius, Quid est quod non vident, qui videntem omnia vident? ergo non poterunt per admirationem moueri, vt in litera dicitur.

3 Præterea, Omnes angeli diuino iudicio astabunt, vnde Apocalypsis sexto dicitur, Omnes angeli stabant, in circuitu throni: sed virtutes nominant vnum specialem ordinum in Angelis. ergo non potius de eis dici potuit nec debuit quod moueantur quàm de aliis angelis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Iob decimo sexto. Columnæ cœli pauent aduentum eius: sed columnæ cœli non possunt intelligi nisi virtutes cœlorum: ergo virtutes cœlorum commouebuntur.

¶Præterea, Matth. 24. dicitur, stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quod virtutes in Angelis dicuntur dupliciter, vt patet per Dionysium 11. Cel. hier. quandoque enim nomen Virtutum vni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ hierarchiæ, secundum vero Gregor. est supremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus Cœlestibus spiritibus, & vtroque modo potest accipi in proposito. In litera enim exponitur, prout accipitur secundo modo pro omnibus angelis, & tunc dicuntur moueri propter admirationem nouitatis quæ in mũdo erit, sicut in litera dicitur. Potest etiam exponi prout Virtutes est proprium nomen ordinis: & tunc ordo ille dicitur moueri præ aliis ratione effectus quia illi ordini secundum Græg. Attribuitur miracula facere, quæ maxime circa illud tempus fient, vel quia ordo illecum sit de media hierarchia secundum Dionys. non habet potentiam limitatam, vnde oportet quod eius ministeriũ sit circa causas vniuersales. Vnde proprium officium virtutum esse videtur corpora cœlestia mouere, quæ sunt causa eorum quæ in natura infetiori agũtur, & hoc etiam ipsum nomen sonat: quia virtutes cœlorum dicuntur, tunc ergo nouebuntur qui ab effectu suo cessabunt vltius corpora cœlestia non mouentes: sicut nec angeli qui sunt ad custodiam hominũ deputati, vlterius custodiæ officio vacabũt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mutatio illa non variat aliquid quod ad eorum statum pertineat, sed refertur vel ad effectus eorem qui immutari possunt sine eorum mutatione vel ad nouam rerum considerationem, quam prius secundũ species concreatas videre non poterant hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit. Vnde dicit Augustinus, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempora.

¶Ad secundum dicendum, quòd admiratio solet esse de iis, quæ nostram cõditionem excedũt vel facultatem: & secundum hoc virtutes cœlorum admirabuntur diuinam virtutem talia faciẽtem, inquantum ab eius imitatione & comprehensione deficiunt per quem modum dixit Agnes, quòd eius pulchritudinem sol & luna mirantur, & sic non ponitur in angelo ignorãtia, sed tollitur Dei comprehensio.

¶Ad tertium patet responsio ex dictis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAQVARTA.

De igne vltimæ conflagrationis, in nouem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de igne vltimæ conflagrationis mundi.

¶Et circa quod quærũtur nouem.

¶Primò, vtrũm aliqua mũdi purgatio sit futura.

¶Secundò, vtrũm per ignem sit futura.

¶Tertiò, vtrũm ille ignis sit eiusdem speciei cũ igne elementari.

¶Quartò, vtrũm ignis ille sit cœlos superiores purgaturus.

¶Quintò, vtrũm ille ignis sit alia elementa consumpturus.

¶Sextò, vtrũm omnia elementa sit purgaturus.

¶Septimò, vtrũm ille ignis præcedat iudicium vel sequatur.

¶Octauò, vtrũm per illum ignem consumendi sint homines.

¶Nonò, vtrũm per eum inuoluendi sint reprobi.

ARTICVLVS I.

¶Virum mundi purgatio sit futura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulla mũdi purgatio sit futura. Non enim purgatione indiget, nisi quod est immundum: sed creaturæ Dei non sunt immũdæ, vnde dicitur Act. decimo, Quod Deus mundauit vel creauit, tu ne commune dixeris, id est non immundum: ergo creaturæ mundi non purgabuntur. *Tho. 4. dist. 47. q. 2. ar. 1. & se.*

2 Præterea, Purgatio secũdum diuinam iustitiam ordinatur ad auferendum immunditiam culpæ, sicut patet de purgatione post mortem: sed in elementis huius mundi nulla potest esse culpæ infectio: ergo videtur quod purgatione non indigeant.

3 Præterea, Vnum quodque dicitur purgari quando separatur quod est extraneum ab ipso, inducẽs in eo ignobilitatem, separatio enim eius quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio, sed hoc ad perfectionem & nobilitatẽ elementorum pertinet, quod aliquid naturæ extraneæ est eis mixtum, quia forma corporis mixti, est nobilior quam forma simplicis: ergo videtur quod elementa huius mundi nullo modo conuenienter possint purgari.

¶SED CONTRA Omnis innouatio fit per aliquam purgationem, sed elementa innouabuntur, vnde Apoc. 21. dicitur, Vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit: ergo elementa purgabuntur.

¶Præterea, Primæ ad Corint. 7. super illud. Præterit figura huius mundi, dicit Glo. pulchritudo huius mundi mundanorum igniũ conflagratione peribit, & sic idem quod prius.

¶RESPONDEO dicendum, quod quia mundus propter hominem aliquo modo factus est, oportet quòd quando homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad melioré statum mutentur, vt si locus conuenientior & aspectus delectabilior. Ad hoc autem quod homo gloriã corporis consequatur oportet prius remoueri ea quæ gloriæ opponuntur, quæ sunt duo, scilicet corruptio & infectio culpæ: quia vt dicitur 1. Corinth. 15. Corruptio incorruptelam non possidebit, & à ciuitate gloriæ omnes immundi foris erunt: Apoc. vlti. Et similiter etiam oportet elementa mundi purgari à contrariis dispositionibus antequam in nouitatem gloriæ adducantur proportionaliter ei quod de homine dictum est. quamuis autem res corporalis subiectum infectionis culpæ propriæ esse nõ possit, itamen ex culpa quẽdã inecõgruitas corruptis relinquitur ad hoc q̃ spiritualibus dirẽtur: vnde videmus, quod loca in quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra exercenda in eis: nisi purgatione quadam præmissa: & secundum hoc ex peccatis hominum quandam inidoneitatem ad gloriæ susceptionem pars mundi recipit, quæ in vsum nostrum cedit, vnde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium locũ propter elementorum contractum multæ sunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum quæ puritati eorum derogant, & ideò si ab his oportet elementa purgari ad hoc, q̃ decenter suscipiant natiuitatem gloriæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, omnis creatura Dei esse munda, hoc est intelligendum quia non habet in substantia sua aliquius malitiæ commixtionem, sicut ponebant manichæi dicentes, & malum & bonum esse duas substantias alicubi diuisas & alicubi commixtas, non autem remouetur quin aliqua creatura habeat permixtionẽ naturæ extraneę, quæ etiã in se natura bona est sed perfectioni huiusmodi creaturæ repugnat. Similiter nõ remouetur ex hoc quin malũ alicui creaturæ accidat, quãuis nõ sit permixtũ & quasi pars substãtiæ ipsius.

¶Ad

¶Ad secundum dicendum, quamuis elementa corporea subiectum culpæ esse non possint, tamen ex culpa commissa in eis aliquam ineptitudinem consequuntur ad perfectionem gloriæ suscipiendam.

¶Ad tertium dicendum, quòd forma mixti & forma elementi possunt dupliciter considerari: aut quantùm ad perfectionẽ speciei, & sic corpus mixtum est nobilius: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & sic corpus simplex nobilius est, quia non habet in seipso vnde corrumpatur nisi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori, Corpus autem mixtum in seipso habet causam corruptionis suæ, scilicet compositionem contrariorum: & ideò corpus simplex etsi sit corruptibile secundum partem, est tamen incorruptibile secũdum totum, quod de mixto dici, non potest, & quia incorruptio est de perfectione gloriæ, perfectio corporis simplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quam perfectio corporis mixti, nisi etiam corpus mixtum in se habeat aliquod incorruptionis principium, sicut humanum, cuius forma est incorruptibilis. Nihilominus tamen quamuis aliquo modo corpus mixtum sit nobilius, quam simplex, nobilius tamen esse habet corpus simplex, secundum se existẽs, quã existens in mixto: quia in mixto sunt corpora simplicia quodammodo, in potẽtia, in seipsis autem existentia sunt in vltima sui perfectione.

ARTICVLVS II.

¶Virum mundi purgatio sit futura per ignem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non sit futura per ignem. Ignis enim cùm sit pars mundi purgatione indiget sicut aliæ partes: sed non debet esse idem purgans & purgatum, ergo videtur quod ignis non purgabit.

2 Præterea, Sicut ignis habet virtutem purgatiuam, ita & aqua. cum ergo omnia non sint purgabilia per ignem, sed quædam necesse sit aqua purgari, sicut etiam vetus lex distinguit, videtur quod ignis non purget ad minus vniuersaliter.

3 Præterea, Purgatio ad hoc videtur pertinere, vt partes mundi segregate puriores reddantur: sed segregatio partium mundi ab inuicem in mundi initio sola virtute diuina facta est, quia ex hac opus distinctionis determinatur: vnde & Anaxagoras segregationem posuit per actum intellectus mouentis omnia ergo videtur quod in fine mundi purgatio fiat immediatè à Deo & non per ignem.

¶SED CONTRA est, quòd in Psalmo dicitur, Ignis in cõspectu eius ardebit: & in circuitu eius tempestas validа: & postea sequitur de iudicio, Aduocabit cœlum de sursum, & terram discernere populum suũ, ergo videtur quod vltima purgatio mũdi sit futura per ignem.

¶Præterea, Secundæ Petri vltimo dicitur: Cœli ardentes soluẽtur, & elementa ignis ardore tabescent: ergo illa purgatio per ignem fiet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illa mundi purgatio remouebit à mundo infectionem ex culpa relictam & impuritatẽ commixtionis, & erit dispositio ad gloriæ perfectionem: & ideò quantum ad hæc tria, cõuenientissimè fiet per ignem purgatio. Primò, quia ignis cùm sit nobilissimũ elementorũ, habet naturales proprietates similiores proprietatibus gloriæ, vt maximè patet de luce. Secundò, qui ignis non ita recipit commixtionem extranei propter efficaciam virtutis actiuæ: sicut alia elementa. Tertiò, quia sphæra ignis est remota à nostra habitatione, nec ita cõmunis est nobis vsus ignis sicut terræ, aquæ & aëris, vnde non ita inficitur, & præter hoc habet magnam efficaciam ad purgandum & ad diuidendum subtiliando.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis non venit in vsum nostrum, prout est in materia propria. (ita enim remotus est à nobis) sed solum prout est in materia aliena: & ideò quantum ad hoc poterit purgare mundum per ignem in sua puritate existentem, quantum vero ad hoc quod habeat de extraneo adiunctum poterit purgari. & sic diuerso respectu idem erit purgans & purgatum, quod non est inconueniens.

¶Ad secundum dicendum, quòd purgatio mundi quæ facta est per diluuium, nõ respiciebat, nisi infectionem peccati, præcipuè autem tunc regnabat peccatum concupiscentiæ: & ideò conuenienter per contrarium purgatio facta fuit, scilicet per aquam. Secunda purgatio respicit etiam infectionem culpæ & commixtionis impuritatem, & quantum ad vtrunque conuenit magis quod fiat per ignem. Aqua enim non habet vim disgregandi: sed magis congregandi, vnde per aquam naturalis imputitas elementorũ tolli non posset sicut per ignẽ. Similer etiam circa finem mundi regnabit vitium repiditatis, quasi mundo iam senescente, quia, vt dicitur Matth. 24. tũc refrigescet charitas multorum: vnde tunc conuenienter purgatio per ignem fier, nec est aliquid quod igne purgari non possint aliquo modo, Sed quædam sunt quæ sine sui corruptione per ignem non possunt purgari sicut panni & vasa lignea & huiusmodi: & talia præcipit purgari per aquam: quæ tamen finaliter omnia consumpentur per ignem.

¶Ad tertium dicendum, quòd per opus distinctionis sunt bus diuersæ formæ collatæ, quibus adinuicem distinguuntur: & cõ hoc fieri non potuit nisi per eum qui est autor naturæ: sed r finalem purgationem reducentur res ad puritatem, in qua creditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere ministerium Creatori: & propter hoc ministerium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS III.

¶Virum ignis, qui mundus purgabitur, sit eiusdem speciei cum igne elementari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ille ignis non sit eiusdem speciei cum igne elementari. Nihil enim seipsum consumit: sed ille ignis quatuor elementa consumet, vt dicit glossa 2. Petr. vltim. ergo ignis ille non erit eiusdam speciei cum igne elementari.

2 Præterea, Sicut virtus manifestatur per operationẽ: ita natura per virtutem. sed ille ignis habebit aliam virtutẽ ab igne, qui est elementum: quia scilicet purgabit vniuersum, quod ignis iste facere non potest: ergo non erit eiusdem speciei cum isto.

3 Præterea, Ea quæ sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus, habent eundem motum, sed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui est elementum: quia circumquáque mouebitur, vt totum purgare possit. ergo non est eiusdem speciei.

¶SED CONTRA est quòd Augu. dicit 20. de Ciui. Dei: & habetur in Glos. primæ ad Corinth. 7. quòd figura huius mũdi mundanorum ignium conflagratione peribit. ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc est in hoc mundo.

¶Præterea, Sicut erit purgatio futura per ignem, ita præcedens fuit per aquam, & vtraque adinuicem comparantur 2. Petri 3. sed in prima purgatione fuit aqua eiusdem speciei cum aqua elementari: ergo similiter erit in secunda purgatione ignis eiusdem speciei cum igne elementari.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt quòd elementum ignis quòd est in sphæra sua descendet ad purgationem mũdi: modum autem descensionis ponunt per multiplicationem. Ignis enim appositus combustibili vndique augmentatur, & hoc præcipuè tunc fiet, quando virtus ignis exaltabitur super omnia alia elementa. Sed contra hoc esse videtur quòd ignis ille non tantùm descendet, sed etiam à Sanctis ascendere perhibetur, vt patet. 2. Petri 3. Vbi dicitur quòd tantùm ascendet Iudicij ignis, quantũ aquæ Diluuij, ex quo videtur quòd ille ignis sit circa locum medium generationis. Et propter hoc alij dicunt quòd ignis ille generabitur circa locum medium ex congregatione radiorum cœlestium corporum, sicut videmus quòd congregantur in speculo comburente: tunc autem loco speculorum erunt nubes concaux: ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia cum effectus corporum cœlestium sequantur determinatos situs & aspectus eorum: si ex virtute corporum cœlestium ignis ille generaretur: notum tempus illius purgationis esset considerantibus motus astrorum, quod auctoritati scripturæ repugnat. Et ideò alij dicunt sequentes Augustinum quod sicut mundanarum aquarum innundatione factum est Diluuium, ita mundanorum ignium cõflagratione figurs huius mũdi peribit: vt dicitur 20. de Ciuit. Dei. Ista autem conflagratio nihil aliud est quàm congregatio omnium causarum inferiorum & superiorum, quæ ex natura sua habent virtutem igniendi, quæ quidem congregatio non naturali cursu rerũ, sed virtute diuina fiet: & ex omnibus istis causis sic congregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæ directè considerentur, inueniuntur diuersificari quantùm ad causam generationis illius ignis, & non quantùm ad speciem eius. Ignis enim generatus à sole vel ab inferiori faciente est eiusdem speciei cum igne: qui est in sua sphærea, non inquantùm administretur ei de materia aliena, quod quidem tunc oportebit: quia ignis non potest aliquid purgare nisi secundum quod aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde simpliciter concedendũ est q̃ ignis ille erit eiusdem speciei cum isto.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, non tamen est idem numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiusdem speciei vnus alterum destruit: maior scilicet minorem, consumendo materiam eius, & similiter etiam ille ignis ignem, quid apud nos est consumere poterit.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut operatio quæ procedit à virtute, est virtutis iudicium, ita & virtus eius est iudicium essentiæ vel naturæ, quæ procedit à principiis essentialibus rei, operatio autem, quæ non procedit ex virtute rei operantis, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

indicet virtutem ipsius: sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumenti magis manifestat virtute mouentis, quàm instrumenti virtutem: quia virtutem agentis manifestant, vt primum operationis principium: virtutem autem instrumenti non manifestat, nisi quatenus est susceptiuū influentiæ principalis agentis, secundum q̃ mouetur ab eo. Similiter etiam virtus quæ non procedit ex principiis essentialibus rei, non manifestat naturam eius, nisi quantū ad susceptibilitatem, sicut virtus, qua aqua calefacta potest calefacere, non manifestat naturam, eius nisi quātùm ad calefactibilitatem: & ideo nihil prohibet quin aqua habens hanc virtutem sit eiusdem speciei cum aqua non habente virtutem istam. Similiter non est inconueniens quòd ignis ille qui habebit vim purgandi faciem mundi, sit alterius speciei cum igne, qui est apud nos, cùm vis calefactiua non otiatur in ipso ex principiis essentialibus, sed ex diuina virtute vel operatione, siue dicatur quòd illa virtus sit aliqua qualitas absoluta, sicut calor in aqua calefacta, siue sit intentio quædam sicut de instrumentali virtute in prima distinctione dictū est, & hoc probabilius est, quia igois ille non aget, nisi vt instrumentum diuinæ virtutis.

¶Ad tertium dicendum, quòd ignis ex propria natura non fertur, nisi sursum, sed inquantum insequitur materiā quàm requirit, extra propriam sphæram existens, sic sequitur materiæ combustibilis situm & per modum istum non est inconueniens quod vel in circuitu vel in deorsum moueatur, & præcipuè secundum quod agit vt instrumentum diuinæ virtutis.

ARTICVLVS IIII.

¶Virum ignis ille purgabit etiam cælos superiores.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille purgabit etiam cælos superiores, quia ia Psalmo dicitur. Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autem permanes. sed etiam superiores cœli sunt opera manuum Dei. ergo & ipsi in finali mundi conflagratione peribunt.

2 Præterea, Secundæ Pet. 3. dicitur. Cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Cœli autem qui ab elementis distinguuntur sunt cœli superiores, quibus infixa sunt sydera: ergo videtur etiam quòd illi per ignem illum purgabuntur.

3 Præterea, Ignis ille ad hoc erit, vt remoueatur à corporibus indispositio ad perfectionem gloriæ, sed in cœlo superiori inuenitur indispositio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit, & ex parte naturalis defectus: quia Roma. 8. super illud, Scimus quòd omnis creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc, dicit Glo. Omnia elementa cum labore explent officia sua, sicut sol & luna non sine labore statuta implent sibi spatia. ergo purgabuntur per ignem illum.

¶SED CONTRA est, quod corpora cœlestia peregrinę impressionis receptiua non sunt.

¶Præterea, Super illud 2. Thess. 1. In flamma ignis dantis vindictam: dicit Glos. ignis erit in mundo qui præceder eum tantum spatium aëris occupans, quantum occupauit aqua in Diluuio, sed aqua Diluuij non ascendit vsque ad superiores cœlos, sed solum quindecim cubitis super altitudinem montium, vt habetur Gene. 7. ergo cœli superiores illo igne non purgabuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd purgatio mundi ad hoc erit vt remoueatur à corporibus dispositio contraria perfectioni gloriæ: quæ quidem perfectio est vltima rerum consummatio, & hæc quidem dispositio in omnibus corporibus inuenitur sed diuersimode in diuersis. In quibusdam inuenitur indispositio secundum aliquid inhærens substantiæ eorū: sicut in illis corporibus inferioribus, quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibusdam verò corporibus inuenitur indispositio non per aliquid substantiæ eorum inhærēs, sicut in corporibus cœlestibus: in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi. nisi motus qui est via ad perfectionem: nec motus quilibet, sed localis tantum, qui non variat aliquid quod sit intrinsecum rei, vt substantiam, aut quantitatem: sed solum locum, qui est extra rem, & ideò à substantia cœli superioris non oportet quòd aliquid remoueatur, sed oportet quòd motus eius quietur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarij agentis, sed per hoc, quòd motor desistit à mouendo: & ideò cœlestia corpora nec per ignem nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur, sed ipsa eorum quietatio sola voluntate diuina accidens, ei loco purgationis erit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd, sicut Augustinus dicit 19. de Ciuitate Dei, verba illa Psalmi sunt intelligenda de cœlis aëreis, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, quòd si etiam de superioribus cœlis intelligatur, tunc dicuntur perire quantum ad motum, quo nunc continuè mouentur.

¶Ad secundum dicendum, quòd petrus se exponit de quibus cœlis intelligat, præmiserat enim ante verba inducta quòd cœli priùs & terra per aquam perierant, qui nunc sunt eodem verbo reposito igni reseruati in diem iudicij: ergo illi cœli per ignem purgabuntur qui priùs per aquam diluuij sunt purgati, scilicet cœli aëij.

¶Ad tertium dicendum, quòd ille labor & illa seruitus creaturę quæ corpotibus cœlestib. secundum Amb. attribuitur, nihil est aliud, quàm vicissitudo motus, ratione cuius tēpori subiiciūtur & defectui vltimæ consummationis, quæ finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cœlum empyreum infectionem non contraxit, quia statim peccando cœlo expulsi sunt.

ARTICVLVS V.

¶Virum ignis ille alia elementa consumet.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod ignis ille alia elementa consumet. Quia, vt dicit Glo. Bedæ 2. Petri vlti. elementa quatuor, quibus mundus consistit, ignis maximus absumet, nec cuncta in tantum absumet vt non sint, sed duo ex toto consumet, duo vero in meliorem reitituet faciem: ergo videtur quòd ad minus duo elemēta per ignem illum destruenda sint totaliter.

2 Præterea, Apoca. 12. Primum cœlum & prima terra abiit, & mare iam non est. sed per cœlum aër intelligitur, vt Augusti. dicit: mare autem est aquarum congregatio. ergo videtur quòd illa tria elemenra totaliter destruentur.

3 Præterea, ignis non purgat nisi secundum hoc quòd alia efficiuntur materia eius: si ergo ignis purgat alia elementa, oportet quòd eius materia efficiantur: ergo quòd in naturā ignis trāseāt, & sic à natura sua corrumperentur.

4 Præterea, Forma ignis est nobilissima formarum, ad quā per duci possit elementaris materia: sed per illam purgatiōē omnia in nobilissimum statum perducentur vel mutabuntur: ergo alia elementa in ignem totaliter conuertentur.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinthio. 7. super illud, Præterit figura huius mundi. Pulchritudo non substantia præterit: sed ipsa substantia elementorum pertinet ad perfectionem mundi: ergo elementa non consumentur secundum suam substantiam.

¶Præterea, Illa finalis purgatio quæ fiet per ignem, respondebit primæ purgationi, quæ facta est per aquam: sed illa non corrūpit elementorum substantiam: ergo nec illa quæ fiet per ignem corrumpet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionem est multiplex opinio. Quidam enim dicunt quòd omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantum ad imperfectionem, sed duo eorum retinebunt proprium formam substantialem, scilicet aër & terra, in duobus verò, scilicet in igne & aqua, non remanebit forma substantialis eorum, sed mutabuntur ad formam cœli, & sic tria elementa, aër scilicet, ignis & aqua, cœlum dicentur quamuis quia nunc etiam cœlum dicitur. Vnde etiam Apocalypsis decimo secundo non sit mentio nisi de cœlo & terra. Vidi, inquit, cœlum nouum & terram nouam. Sed hæc opinio est omnino absurda. Repugnant enim & philosophiæ, secundum quam poni non potest, quòd corpora inferiora sint in potentia ad formam cœli, cùm nec materiam habeant communem, nec contrarietatem adinuicem: & etiam Theologiæ, quia secundum hāc propositionem non saluabitur perfectio vniuersi cum integritate suarum partium, duobus elementis sublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cœlum, intelligitur quintum corpus: omnia verò elementa intelligūtur per terram sicut in psalmo, Laudate Dominum de terra: & sequitur, Ignis, grando, nix, glacies, &c. Et ideo alij dicunt quòd omnia elementa manebunt secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponunt quòd in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substantiales sine hoc quòd priuas qualitates habeant, cùm sint in medium reductæ, sed medium neutrum extremorum est. Et hinc etiam videtur consonare quod Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei. Illa conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates quæ corporibus nostris congruebat, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur probabile, cùm qualitates propriæ elementorum sint effectus formarum substantialium, quòd formis substantialibus manentibus, qualitates prædictæ possunt mutari nisi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus quòd ex vi suæ speciei frigiditatem recuperat, quam peractionem ignis amisit, dummodò species aquæ remaneat. Et præterea ipsæ qualitates elementares sunt de perfectione secunda elementorum, sicut propriæ passiones eorum: nec est probabile, quòd illa finali consummatione aliquid perfectionis naturalis ab

ab elementis tollatur. Et ideò videtur dicendum, quòd manebunt elementa quantùm ad substantiam & qualitates eorum proprias, sed purgabuntur ab infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & passionem mutuam in eis accidit: quia iam cessante motu primi mobilis in inferioribus elementis, mutua actio & passio esse nō potorit: & hoc Augustinus appellat qualitates elementorum, scilicet innaturales dispositiones eorum secundum quas corruptioni appropinquant.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa absumere, inquantum ea aliquo modo purgabit: quod autem sequitur, quòd duo ex toto consumet, non est intelligendum quod duo elementa secundum substantiam destruantur, sed quia duo magis remouebuntur à proprietate, quam nunc habent, quæ quidem duo à quibusdam esse dicuntur ignis & aqua, quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis, scilicet calore & frigore, quæ sunt maximè corruptionis principia in aliis corpotibus: & quia tunc non erit actio ignis & aquæ, quæ sunt maximè actiua, maximè immutari videbuntur à virtute, quam nunc habent. Alij verò dicunt hæc duo esse aërem & aquam propter varios motus istorum duorum elementorū, quos consequuntur ex motu corporum cœlestium: & quia isti motus non erunt sicut fluxus & refluxus maris & commotiones ventorum, & huiusmodi: ideò ista elementa maximè mutabuntur à proprietate, quam nunc habent.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augst. 20. De ciuitate Dei, cùm dicitur, & mare iam non est, per mare potest intelligi præsens seculum, de quo parum suprà ante dixerat, mare dedit mortuos suos: si tamen mare ad literam referamus, tunc est dicendum, quòd in isti duo intelliguntur, scilicet substantia aquarum & earum dispositio quantùm ad salsedinem & commotiones fluctuum: & quantùm ad hoc secūdum, mare non remanebit, remanebit autem quantùm ad primum.

¶Ad tertium dicendum, quòd ignis ille non aget nisi vt instrumentum prouidentiæ & virtutis diuinæ: vnde non aget in alia elementa vsque ad eorum consumptionem, sed solùm vsque ad purgationem: nec oportet quòd illud quod efficitur materia ignis totaliter à specie propria corrumpatur, sicut patet in ferro ignito, quòd à loco ignitionis remotum ex virtute speciei remanentis ad proprium statum & priſtinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

¶Ad quartum dicendum, quòd in partibus elementorum non oportet considerari solùm quod congruat alicui parti secundū se acceptæ, sed etiam quod congruat secundum ordinē ad totū. Dico ergo quòd quamuis aqua esset nobilior, si haberet formā ignis, similiter terra & aër: vniuersum tamē esset imperfectius, si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

ARTICVL. VI.

¶Virum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec omnia elementa per illum ignem purgabuntur, quia ignis ille (vt iam dictum est) non ascendet nisi quantum ascendit aqua diluuij: sed aqua diluuij non peruenit vsque ad sphæram ignis: ergo nec per vltimam purgationem elementum ignis purgabitur.

2 Præterea, Apoca. 21. dicit glos. super illud. Vidi cœlum nouū, &c. Immutatio aëris & terræ dubitabilis non est quin per ignē fiet: sed de aqua dubitatur: nam purgationem in seipsa habere creditur: ergo ad minus non est certum quod omnia elementa purgentur.

3 Præterea, Locus qui est perpetuæ infectionis, nunquam purgatur: sed in inferno erit perpetua infectio: cùm ergo infernus inter elementa collocetur, videtur quòd elementa non totaliter purgentur.

4 Præterea, Paradisus terrestris in terra continetur: sed ille non purgabitur per ignem, quia etiam nec aquæ diluuij illuc ascenderunt, vt Beda dicit, & habetur in secundo Sententiarum: ergo videtur quòd non omnia elementa totaliter purgentur.

¶SED CONTRA est glo. suprainducta, quæ habetur 2. Petri vlt. quod quatuor elementa ignis ille absumet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille ignis ascendet vsque ad summitatem spatij cōtinentis quatuor elementa, vt sic elementa totaliter purgentur ab infectio ne peccati, quo etiam superiores partes elementorum sunt infectæ: vt patet per fumum idololatriæ superiora inficientis, & etiam à corruptione, quia elementa secundum omnes partes sui corruptibilia sunt. Sed hæc opinio repugnat auctoritati scripturæ, quia 2. Pet. 3 dicitur quòd illi cœli repositi sunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et Augustinus dicit 20. de Ciuita. Dei, quod ille mundus qui diluuio periit igni reseruatur. Constat autem quòd aqua diluuij non ascendit vsque ad summitatem spatij elemētorum, sed solùm vsque ad quindecim cubitos super altitudinem montium. Et prætereà notum est quòd vapores eleuari vel fumi quicunque non possunt pertransire totam sphæram ignis, vt perueniant ad summitatem eius. Et ita infectio peccati non venit vsque ad spatium prędictum, A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per subtractionem alicuius quod per ignem possit consumi: sed per ignem potest consumi impuritates elementorum, quæ ex eorum permixtione proueniunt. Huiusmodi autem impuritates præcipue sunt circa terram vsque ad medium aëris interstitium: vnde vsque ad illud spatium ignis vltimæ conflagrationis elementa purgabit. Tantum enim aquæ etiam diluuij ascenderunt, quod probabiliter æstimari potest ex montium altitudine quos determinata mensura transcenderant.

¶Primum ergo concedamus.

¶AD SECVNDVM dicendum, quòd ratio dubitationis in glo. exprimitur, quia scilicet aqua vim purgationis in se habere creditur, non tamen habet vim purgationis talis qualis futuro statui competit, vt ex dictis patet.

¶Ad tertium dicendum, quòd illa purgatio præcipue ad hoc erit, vt quicquid est imperfectionis à Sanctorum habitatione remoueatur: & ideò in illa purgatione eorum quod est fœdum, ad locum damnatorum congregabitur: vnde infernus non purgabitur, sed ad ipsum deducentur totius mundi purgamenta.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis peccatum primi hominis in terrestri paradiso sit commissum: non tamen locus ille est locus peccantium: sicut nec cœlum empyreum. ex vtroque enim loco homo & diabolus statim post peccatum sunt electi, vnde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

¶Virum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis vltimæ conflagrationis iudicium debet sequi. Augustinus enim 20. de Ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum quæ in iudicio sunt futura, dicens, Circa iudicium has res dicimus esse venturas, Eliam Thesbitem, Iudæorum conuersionem, & Antichristum persecuturum, Christum venturum vel iudicaturum, mortuorum resurrectionem, bonorum malorumque diuisionē, mundi conflagrationem, eiusdem renouationem, ergo cōflagratio iudicium sequetur.

2 Præterea, August. dicit in eodem libro, Iudicatis impiis & in æternum ignem missis, figura huius mundi mundanorum igniū conflagratione peribit: ergo idem quod priùs.

3 Præterea, Dominus ad iudicandum veniens aliquos viuos reperiet, vt patet ex hoc quod habetur 2. Thessal. 4. vbi ex persona eorum Apostolus dicit, Deinde nos qui viuimus, qui residui sumus in aduentu Domini, &c. sed hoc non esset si conflagratio mundi præcederet, quia per ignem resolueretur: ergo ignis ille iudicium sequetur.

4 Præterea, Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem: & ideò conflagratio finalis videtur esse executio sententiæ, vel diuini iudicij: sed executio sequitur iudicium, ergo ille ignis iudicium sequetur.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psalmo, ignis ante ipsum præcedet.

¶Præterea, Resurrectio præcedit iudicium, aliàs non videret omnis oculus Christum iudicantem: sed mundi cōflagratio resurrectionem præceder. Sancti enim qui resurgent, corpora spiritualia & impassibilia habebunt: ita quod non poterunt purgari per ignem, cum tamen in litera dicatur ex verbis Augst. quod per illum ignem purgabitur si quid in aliquibus sit purgandum: ergo ille ignis iudicium præcedet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illa Conflagratio secundum rei veritatem quantum ad sui initium præcedet: quòd ex hinc manifestè colligi potest, quòd mortuorum resurrectio iudicium præceder. quod patet. 1. Thessal. 4. quòd illi qui dormierunt, rapientur in nubibus in aëre obuiam Christo ad iudicium venienti: simul autem erit resurrectio communis & corporum sanctorum glorificatio. Sancti enim resurgentes corpora gloriosa resument, vt patet per illud quod dicitur primæ Corinth. 12. Seminantur in ignobilitate, surgent in gloria: similiter & cùm corpora sanctorum glorificabuntur, etiam tota creatura suo modo renouabitur, vt patet per illud quod dicitur Roma. 8. quòd ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. cum ergo conflagratio mundi sit dispositio ad renouationem prædictam, vt ex dictis patet, manifestè potest colligi quod illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudicium præcedet: sed quoad aliquem actum, qui scilicet est inuoluere malos, iudicium sequetur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus non loquitur determinando, sed opinando: quod patet ex hoc quod sequitur. Quæ quidem ventura esse credendum est, sed quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

modis & quo ordine veniant, magis docebit rerum experientia, quàm nunc ad perfectum hominis, intelligentia valeat cõsequi: æstimo tamen eo quòd me commemorata sunt ordine, esse ventura. ergo patet quòd hæc dixit opinando.

¶ Et similiter dicendum est ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnes homines morientur & resurgent, sed tamen illi dicuntur viui reperiri, qui vsque ad tempus conflagrationis viuent in corpore.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille ignis non consequitur sententiam iudicis, nisi quo ad inuolutionem malorum: & quantũ ad hoc sequetur iudicium.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis designatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non habebit talem effectum in hominibus qualis designatur. Illud consumi dicitur quod in nihilum reducitur. Sed corpora impiorum non resoluentur in nihilum, sed in æternum conseruabuntur, vt æternam pœnam sustineant: ergo ignis non erit malis consumptio, vt in litera dicitur.

2 Si dicatur quod consumet malorum corpora, inquantùm ea resoluet in cinerem: contra. Sicut corpora malorum, ita & bonorum in cinerem resoluentur: hoc enim est Christi solius priuilegium vt earo eius non viderit corruptionem: ergo etiam bonis tunc repertis erit consumptio.

3 Præterea, infectio peccati magis abundat in elementis secũdum quòd veniunt ad compositionem humani corporis, in quo est corruptio fomitis, etiam quantùm ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum existentibus. sed elementa extra corpus humanum existentia purgabuntur propter peccati infectionem: ergo multò fortius oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existentia siue bonorum siue malorũ, & ita oportet vtraque corpora resolui.

4 Præterea, Quandiu status vitæ durat, elementa similiter agũt in bonos & malos. sed adhuc durabit status vitæ in illa conflagratione: quia post statum hujus vitæ non erit mors naturalis, quæ tamen per illam conflagrationem causabitur. ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & malos: & ita non videtur quòd sit aliqua discretio inter eos quantùm ad effectum illius ignis suscipiendum, sicut in litera ponitur.

5 Præterea, Illa conflagratio quasi in momento perficitur. sed multi inuenientur viui, in quibus erunt multa purgabilia: ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc quòd iudicium præcedet, aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ, & iterum per virtutem naturalis ignis. Quantùm ergo pertinet ad virtutem naturalem ipsius, similiter aget in malos & bonos qui viui repersentur, vtrorumque corpora in cinerem resoluendo: inquãtum verò aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ diuersimodè aget in diuersos quantum ad pœnam sensuum. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni verò in quibus nihil purgandum inuenietur omninò nullum dolorem ex igne sentient, sicut nec pueri senserũt in camino ignis. Dan. 3. quamuis eorum corpora non seruentur integra, sicut puerorum seruata fuerunt, & hoc diuina virtute fieri potetit, vt sine doloris cruciatu resolutione corporũ patiantur. Boni vero, in quibus aliquid purgandum reperiunt, sentient cruciatum doloris ex illo igne plus vel minus pro meritorum diuersitate, sed quantùm ad actum, quem post iudicium ille ignis habebit, in damnatos tantùm aget, quia corpora boni omnes habebunt impassibilia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consumptio ibi accipitur non per annihilationem, sed pro resolutione in cinerem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd bonorum corpora quamuis in cinerem resoluentur per ignem, non tamen ex hoc dolorem sentient, sicut nec pueri in fornace existentes: & quantum ad hoc est dissimile de bonis & malis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd elementa in corporibus humanis existentia purgabuntur per ignem etiam in corporibus electorum, sed hoc per diuinam virtutem fiet sine cruciatu doloris.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ignis ille non aget tantum secũdum naturalem elementorum virtutem, sed etiam vt diuinæ iustitiæ instrumentum.

¶ Ad quintum dicendum, quod tres sunt causæ quare subito illi qui viui reperientur purgari poterunt. Vna est, quia in eis pauca purganda inuenientur cũ terroribus & persequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est, quia & viui voluntaria pœnam sustinebunt: pœna enim in hac vita voluntariè suscepta multo plus purgat quam pœna post mortem inflicta sicut patet in martyribus, q̃ si purgandum quid in eis inuenitur passionis falce tollitur, vt Aug. dicit, cum tamen pœna martyrij sit brevis in comparatione ad pœnam quæ in Purgatorio sustinetur. Tertia est, quia calor ille recuperabit in intentione quantum amittit in temporis breuitate.

ARTICVLVS IX.

¶ Virum ille ignis inuoluet reprobos.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non inuoluet reprobos, quia super illud Mala. 3. Purgabit filios Leui. dicit Glossa, Duos ignes legimus futuros: vnum quo purgabit electos, & præcedet iudicium: alterum qui reprobos cruciabit, sed hic est ignis inferni qui malos inuoluet. Primus autem est ignis finalis conflagrationis: ergo ille ignis conflagrationis non erit ille qui malos inuoluet.

2 Præterea, Ille ignis Deo obsequitur in purgatione mundi: ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis, & præcipuè cum ignis sit nobilissimum elementorum: non ergo videtur quod in infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum.

3 Præterea, Ignis qui malos inuoluet erit ignis inferni sed ignis ille ab initio mundi præparatus est damnatis. vnde Matth. 25. dicitur. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. & Isa. 30. præparata est ab heri Thophet, à Rege præparata, &c. Glossa ab heri, id est, ab initio Thophet vallis gehennæ: sed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus, sed ex concursum mundanorum ignium generabitur: ergo ille ignis non est ignis inferni qui reprobos inuoluet.

¶ IN CONTRARIVM est quod in Psal. de illo igne dicitur, quod inflammabit in circuitu inimicos eius.

¶ Præterea, Dan. 7. dicitur, Fluuius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius. Glossa, vt peccatores traheret in gehennam. Loquitur autem autoritas de illo igne de quo nunc est mentio, vt patet per quandam Glossam quæ ibi dicit, vt malos puniat & bonos purget. ergo ignis finalis conflagrationis in infernum cum reprobis demergetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tota purgatio mundi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabitur: & ideò oportet quod mundi purgatio & innouatio purgatio ni & innouationi hominis congruat: purgatio autem quædam erit quod mali segregabuntur: vnde dicitur Lucæ. 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticum suum, id est, electos in horreum suum: paleas autem, id est, reprobos comburet igne inextinguibili vnde & ita erit de purgatione mundi, quicquid erit turpe & fœdum, in infernum cum reprobis remittetur: quicquid verò pulchrum & nobile, conseruabitur in superioribus ad gloriam electorum, & ita etiam erit de illo igne conflagrationis: sicut Basilius super illud Psalm. Vox Domini intercidentis flammam ignis: quia quo ad calidum vstiuum, & quantum ad id quòd in igne grossum reperietur, descendet ad inferos ad pœnam damnatorum: quod verò est ibi subtile & lucidum, remanebit superius ad gloriam electorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ignis qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicant: conueuit enim vt cum homo sit pars mundi, eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes, vnus qui purgabit bonos, alter qui cruciabit malos, & quantum ad officium, & aliquo modo ad substantiam: quia non tota substantia ignis purgantis in infernũ detrudetur vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur quod illud quod est grossum in eo separabitur ab ipso, & retrudetur in infernum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut gloria electorum post iudicium est maior quàm ante, ita & pœna reproborum: & ideò sicut charitas superiori creaturæ adderetur ad augmentandum gloriã electorum, ita etiam quicquid est turpe in creaturis, retrudetur in infernum ad augmentandam miseriam: & ita igni damnatorũ ab initio præparato in inferno non est inconueniens sit alter ignis addatur.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAQVINTA,

De resurrectione in tres articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de circunstantibus & concomitantibus resurrectionem: Quorum prima consideratio est de ipsa resurrectione. Secũda de eius causa. Tertia de eius tempore & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurgentium.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm resurrectio corporum sit futura.

¶ Secundò, vtrùm sit omnium generaliter.

Tertiò,

¶ Tertiò, vtrùm naturalis vel miraculosa.

ARTIC. I.

¶ Virum corporum resurrectio sit futura.

Tho. 4. dist. 24. 9. vnic. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporum resurrectio non sit futura. Iob. 24. Homo cùm dormierit nõ resurget, donec atteretur cœlum: sed cœlum nunquam atteretur quia terra de qua minus videtur, in æternum stat: vt patet. Eccle. 1. ergo non resurget homo.

2 Præterea, Dominus Math. 22. probat resurrectionem per autoritatem illam, Ergo sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, quia non est Deus mortuorum, sed viuentium: sed constat, quando verba illa dicebantur, Abraham, Isaac, & Iacob non viuebant: corpore, sed solùm anima: ergo resurrectio non erit corporum, sed solùm animarum.

3 Præterea, Apostolus 1. Corinth. 15. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac vita sustinent sancti, qui si in hac vita tantùm confidentes essent, miseribiliores essent cæteris hominibus: sed sufficiens remuneratio omnium laborum hominis potest esse in anima tantùm, non enim oportet quòd instrumentum simul cum operante remuneretur. Corpus enim instrumentum animæ est: vnde etiam in Purgatorio vbi animæ punientur pro his quæ gesserunt in corpore, anima sine corpore punitur: ergo non oportet ponere resurrectionem corporum, sed sufficit ponere resurrectionem animarum, quæ est dum transferuntur de morte culpæ & miseriæ in vitam gratiæ & gloriæ.

4 Præterea, Vltimum rei est perfectissimum in re, quia per illud attingit finem suum: sed perfectissimus status animæ est vt sit à corpore separata: quia in hoc statu conformior est Deo & angelis & magis pura quasi separata ab omni extranea natura: ergo separatio à corpore est vltimus status eius, & ita ex hoc statu non redit ad corpus, sicut nec ex viro sit puer.

5 Præterea, Mors corporalis in pœnam hominis est inducta pro prima præuaricatione, vt patet Gene. 2. sic & mors spiritualis, que est separatio animæ à Deo, est inflicta homini pro peccato mortali: sed de morte spirituali nunquam redeunt ad vitã post sententiam damnationis acceptam: ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regressus, & sic resurrectio non erit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob 19. Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circundabor pelle mea, &c. ergo resurrectio erit corporum.

¶ Præterea, Donum Christi est maius quàm peccatum Adæ, vt patet Rom. 5. Sed mors per peccatum introducta est, quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset: ergo per donum Christi à morte reparabitur ad vitam.

¶ Præterea, Membra debent esse corpori cõformia: sed caput nostrum viuit, & in æternũ viuet in corpore & anima. Quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, vt paret Rom. 6. ergo & homines, qui sunt eius membra, viuent in corpore & anima, & sic oportet carnis resurrectionem esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersas sententias de vltimo fine hominis diuersificatæ sunt sententiæ ponentium vel negantium resurrectionem. Vltimus enim finis hominis, quem naturaliter omnes homines desiderant, est beatitudo, ad quam quidam hominem posse pertingere in hac vita quidam posuerunt: vnde non cogebantur ponere aliam vitam post istam, in qua homo vltimam sui perfectionem consequeretur, & sic resurrectionem negabant: & hanc opinionem satis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, scientiæ & virtutis imperfectio, & instabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur: vt Augu. prosequitur in fine de Ciui. Dei. Et ideò alij posuerunt aliam vitam esse post hanc, in qua homo tantum secundum animam viuebat post mortem: & hanc vitam ponebant sufficere ad naturale desiderium implendum de beatitudine consequenda: vnde Porphyrius dicebat, vt Aug. dicit in lib. de Ciui. Dei. Quia anima ad hoc quod beata sit, omne corpus fugiendum est: vnde tales resurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuersos diuersa erant falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia verò à bono, & secundum hoc oportebat quòd anima summè perfecta non esset nisi à corpore separata, per quod à suo principio distrahitur, cuius participatio ipsam beatam facit. & ideò omnes hæreticorum sectæ, quæ ponunt à Diabolo corporalia esse creata vel formata, negant corporum resurrectionem. Huius autem fundamenti falsitas in principio 2. lib. ostensa est. Quidam verò posuerunt totam hominis naturam in anima constare, ita vt anima corpore vteretur sicut instrumento, aut sicut nauta nauti, vnde secundum opinionem hanc sequitur quòd sola anima beatifica homo naturali desiderio beatitudinis non frustraretur, & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamentum sufficienter Philosophus 2. de Anima destruit ostendens animam corpori, sicut formam materiæ vniri: & sic patet quòd sine hac vita, homo non potest esse beatus: & ideò est necesse resurrectionem ponere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cœlum nunquam atteretur quantum ad substantiam, sed quantum ad effectum virtutis per quem mouet ad generationem & corruptionem inferiorum, ratione cuius dicit Apostolus 1. Corinth. 7. Præterit figura huius mundi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Anima Abraham, non est propriè loquendo, ipse Abraham, sed est pars eius, & sic de aliis. Vnde vita animæ Abrahæ non sufficeret ad hoc quod Abraham sit viuens, vel quia Deus Abraham sit Deus viuentis, sed exigitur vita totius coniuncti, scilicet animæ & corporis, quæ quidam vita quamuis non esset actu, quando verba proponebantur, erat tamen in ordine vtriusque partis ad resurrectionem: vnde Dominus verbis illis subtilissimè & efficaciter resurrectionem probat.

¶ Ad tertium dicendum, quod anima non comparatur ad corpus solùm, vt operans ad instrumentum, quo operatur, sed etiã vt forma ad materiam: vnde operatio est coniuncti, & non tantùm animæ, vt patet per Philosophum in 1. de Anima. Et quia operanti debetur operis mercedem, oportet quòd ipse homo compositus ex anima & corpore, operis sui mercedem accipiat. Venialia autem sicut dicuntur peccata, quasi dispositiones ad peccandum, non quòd simpliciter habeant rationem peccati: ita pœna, quæ eis redditur in purgatorio, non est simpliciter retributio, sed magis purgatio quædam, quæ seorsum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per purgatorij ignẽ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd cæteris paribus, perfectior est status animæ in corpore, quàm extra corpus: quia est pars totius compositi, & omnis pars integralis materialis est respectu totius: & quamuis sit Deo conformis secundum quid, non tamen simpliciter: tunc enim simpliciter loquendo, est aliquid maximè Deo conforme, quando habet quicquid conditio suæ naturæ requirit, quia perfectionem diuinam tũc maximè imitatur: vnde cor animalis magis est Deo conforme immobili, quando mouetur, quàm quando quieuerit, quia perfectio cordis est in moueri, & eius quies est eius destructio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd mors corporalis est introducta per peccatum Adæ, quod est morte Christi deletum: vnde pœna illa non manet in æternum: sed peccatum quod mortem æternam per impœnitentiam induxit, vltra non expiabitur, & ideò mors illa æterna erit.

ARTICVL. II.

¶ Virum resurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod resurrectio non erit omnium generaliter: in Psalm. enim dicitur, Non resurgent impij in iudicio: sed resurrectio non erit hominum nisi tempore iudicij vniuersalis: ergo impij nullo modo resurgent.

2 Præterea, Dan. 12. dicitur: Multi de his qui dormiunt in pulvere euigilabunt. sed hæc loquutio quandam particularitatem importat: ergo non omnes resurgent.

3 Preterea, per resurrectionem homines conformantur Christo resurgenti, vnde 1. Corint. 15. concludit Apostolus, Quia si Christus resurrexit, & nos resurgemus. sed illi soli debent Christo resurgenti conformari, qui imaginem ipsius portauerũt: quod est solum bonorum: ergo ipsi soli resurgent.

4 Præterea, Pœna non dimittitur nisi ablata culpa, sed mors corporalis est pœna peccati originalis, ergo cùm non omnibus sit dimissum originale peccatum, non omnes resurgent.

5 Præterea, Sicut per gratiam Christi renascimur, ita per gratiam eius resurgemus: sed illi qui in maternis vteris moriuntur, nũquam poterunt renasci: ergo nec resurgere poterunt, & sic non omnes resurgent.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ioan. 5. Omnes qui in monumẽtis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuẽt: ergo omnes mortui resurgent.

¶ Præterea, Primæ Corint. decimo quinto, Omnes quidem resurgemus, &c.

¶ Præterea, Resurrectio ad hoc necessaria est, vt resurgentes recipiant pro meritis pœnam vel præmiũ: sed omnibus debetur vel pœna vel præmium pro merito proprio, sicut adultis: vel alieno, sicut paruulis: ergo omnes resurgent.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea, quorum ratio sumitur ex figura speciei oportet, similiter inueniri in omnibus ea quæ sunt eiusdem speciei: talis autẽ est resurrectio. Hæc enim est eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratio, vt ex dictis patet, q̃ anima in perfectione vltima speciei humanæ esse non potest à corpore separata: vnde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore separata: & ideò necesse est sicut vnum, ita & omnes resurgere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur de spirituali resurrectione, qua impij non resurgent in iudicio discussionis conscientiæ. vt Glos. exponit: vel loquitur de impijs, qui iudicati sunt.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Augustinus exponit, id est, omnes, & hic modus loquendi inuenitur in sacra Scriptura, vel particularitas potest intelligi quãtùm ad pueros damnatos in limbo, qui quamuis resurgent, non proprie dicuntur euigilare cùm nec sensum pœnæ nec gloriæ habituri sint, vigilia cuius est solutio sensus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnes tam boni quàm mali conformantur Christo, viuendo in ista vita in his quæ ad naturam speciei pertinent, non autem in hic quæ pertinent ad gratiam: & ideò omnes ei conformabuntur in reparatione vitæ naturalis: non autem in similitudine gloriæ, sed soli boni.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mortem, quæ est pœna originalis peccati, qui in originali decesserunt, exsoluerunt moriendo: vnde non obstãte originali culpa, possunt à morte resurgere, pœna enim originalis peccati magis est mori quam morte detineri.

¶ Ad quintum dicendum, quòd renascimur per gratiam Christi nobis datam, sed resurgimus per gratiam Christi qua factum est, vt naturam nostram susciperet, quia ex hoc ei in naturalibus cõformantur: vnde illi, qui in maternis vteris defecundunt, quamuis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgẽt propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam consequuti sunt, ad perfectionem humanæ speciei pertingentes.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum resurrectio sit naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio sit naturalis: quia sicut dicit Damas. 3. lib. quod communi ipso sunt atomis: sed resurrectio communiter in omnibus inuenitur: ergo est naturalis.

2 Præterea, Gregorius dicit 14. Moralium, Qui resurrectionis sidem ex obedientia non tenet, certè hanc ex ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mundus in elementis suis nisi resurrectionem nostram imitatur & ponit exemplum de luce, quæ quasi moriendo occiis subtrahitur, & rursus quasi viuendo reuocatur, vel resurgendo: & de arbustis quæ viriditatem amittũt, & rursus quasi resurgentia reparantur: & de seminibus quæ putrescentia moriuntur, & rursus geminando quodammodò resurgunt: quod etiam exemplum Apostolus ponit 1. Corin. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale: ergo resurrectio erit naturalis.

3 Præterea, Illa quæ sunt præter naturam, non multo tẽpore manent, quia sunt quasi violenta: sed vita quæ per resurrectionem reparatur, in æternum manebit: ergo resurrectio erit naturalis.

4 Præterea, Illud ad quod tota naturæ reparatio intendit, maximè videtur esse naturale: sed resurrectio & glorificatio Sanctorũ est huiusmodi: vt patet Romanorum octauo, ergo resurrectio erit naturalis.

5 Præterea, Resurrectio est motus quidam ad perpetuam coniũctionem animæ & corporis: sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalem: vt patet 5. Physi. Perpetua autem coniunctio animæ & corporis erit naturalis, quia cùm anima sit propriùs motor corporis, habet sibi corpus proportionatum, & in perpetuum eit similiter viuificabile ab ipsa, sicut ipsa in perpetuum viuit: ergo resurrectio erit naturalis.

¶ SED CONTRA, A priuatione in habitum non erit regressus secundum naturam: sed mors est priuatio vitæ: ergo resurrectio, per quam est reditus de morte ad vitam, non est naturalis.

¶ Præterea, Ea quæ non sunt vnius speciei, non habent determinatum modum originis: vnde animalia quæ generantur ex putrefactione, & ex semine, nunquam sunt eiusdem speciei: vt dicit Commentator in octauo Phys. Sed naturalis motus, vt quo homo oritur, est generatio ex simili in specie, quod non est in resurrectione: ergo non est naturalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod motus siue actio aliqua se habet ad naturam tripliciter. Est enim aliquis motus siue actio, cuius natura nec est principium nec terminus, & totus motus quandoque est à principio supra naturam, vt patet de glorificatione corporis: quandoque autem à principio alio quocunque, sicut patet de motu violento lapidis sursum, qui terminatus est ad quietem violentam. Est etiam alius motus, cuius principium & terminus est natura: vt patet in motu lapidis deorsum. Est etiã alius motus, cuius terminus est natura, sed non principium, sed quandoque aliquid supra naturam, sicut patet in illuminatione cæci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principium est supra naturam: quandoque autem aliquid aliud, vt patet in acceleratione sforum vel fructuum per artificium facta. Quod autem principium sit natura & non terminus, esse non potest, quia principia naturalia sunt ad determinatos effectus, vltra quos se extendere non possunt: operatio ergo vel motus primo modo se habens ad naturam, nullo modo potest esse naturalis, sed vel est miraculosa, si sit à principio supra naturam, vel violenta, si sit ab alio quocunque principio. Operatio autem vel motus secundo modo se habens ad naturam, est simpliciter naturalis. sed operatio quæ tertio modo se habet ad naturam, non potest dici simpliciter naturalis, sed secundum quid, inquantùm scilicet perducit ad id quòd secundum naturam est, sed vel dicitur miraculosa, vel artificialis, aut violenta. Naturale enim propriè dicitur quod secundum naturam est: secundum autem naturam esse dicitur habens naturam, & quæ consequuntur naturam, vt patet in 2. Physi. Vnde motus, simpliciter loquẽdo, non potest dici naturalis, nisi eius principium sit natura: resurrectionis autem principium natura esse non potest, quamuis ad vitam naturæ resurrectio terminetur. Natura enim est principium motus in eo, in quo est vel actiuum, vt patet in motu leuis & grauium & alterationibus naturalibus animalium: passiuum, vt patet in generatione simplicium corporum. Passiuum autem principium naturalis generationis est potentiam passiua naturalis, quæ semper habet aliquam potentiam actiuam sibi respondentem in natura, vt dicitur in vndecimo Metaphy. Nec differt quantum ad hoc, siue respondeat passiuo principio actiuũ principium in natura respectu vltimæ perfectionis, scilicet formæ: siue respectu dispositionis, quæ est necessitas ad formam vltimã, sicut est in generatione hominis secundum positionem fidei, vel etiam de omnibus aliis secundum opinionem Platonis & Auicennæ: nullum autem principium actiuum resurrectionis est in materia, neque respectu coniunctionis animæ ad corpus: nec respectu dispositionis, quæ est necessitas ad talem coniunctionem: quia talis dispositio non potest à natura induci nisi determinato modo per viam generationis ex semine. Vnde & ponatur esse etiam aliqua potentia passiua ex parte corporis, seu etiã inclinatio quæcunque ad animæ coniunctionem, non est talis quòd sufficiat ad rationem motus naturalis: vnde resurrectio, simpliciter loquendo, est miraculosa, non naturalis, nisi secũdum quid, vt ex dictis patet.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd Damas. loquitur de illis quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis ex principiis naturæ causatis. Non enim si diuina operatione omnes homines dealbarentur, vel in vno loco congregarentur, sicut tempore diluuij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, vel esse in tali loco.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex rebus naturalibus non cognoscitur aliquid ratione demonstrante non naturale, sed ratione persuadente potest cognosci aliquid supra naturam: quia eorum quæ supra naturam sunt, ea quæ sunt in natura, aliquam similitudinem repræsentant: sicut vnio animæ & corporis repræsentant animæ vnionem ad Deum per gloriam fruitionis, vt Magister dicit, & simili modo exempla quæ Apostolus & Gregorius inducunt, fidei resurrectionis persuasiuæ adminiculãtur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de operatione illa, quæ terminatur ad aliud, quòd non est per naturam, sed naturæ contrarium: hoc autem non est in resurrectione, & ideò nõ est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tota operatio naturæ est sub operatione diuina, sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Vnde sicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem ad quem non peruenitur nisi operatione artis superioris inducentis formam vel vtentis artificio facto, ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intendit non potest peruenire opere naturæ, & propter hoc consequutio eius non est naturalis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis non possit esse motus naturalis, qui terminatur ad quietem violentam: tamen potest esse motus non naturalis qui terminatur ad quietem naturalem. vt ex dictis patet.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMASEXTA,

De causa resurrectionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causa nostræ resurrectionis.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶ Secundò

¶ Secundò, vtrùm vox tubæ.

¶ Tertiò, vtrùm angeli.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis.

Ord. in 4. dist. 43. q. vnic. art. 3. q. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi resurrectio nõ sit causa nostræ resurrectionis. Posita enim causa ponitur effectus: sed posita resurrectione Christi, non est sequitur statim resurrectio aliorum mortuorum: ergo resurrectio eius non est causa nostræ resurrectionis.

2 Præterea, Effectus non potest esse nisi causa præcesserit, sed resurrectio mortuorum esset, etiam si Christus non resurrexisset: erat enim alius modus possibilis Deo, vt hominem liberaret. ergo resurrectio Christi non est causa nostræ resurrectionis.

3 Præterea, Idem est factiuum vnius in rota specie vnæ sed resurrectio erit omnibus hominibus communis: cùm ergo resurrectio Christi non sit causa sui ipsius, non erit causa aliorum resurrectionis.

4 Præterea, In effectu relinquitur aliquid de similitudine causæ: sed resurrectio ad minus quorundam, scilicet malorum, non habet aliquid simile resurrectioni Christi. ergo resurrectionis illorum non erit causa resurrectio Christi.

¶ SED CONTRA, Illud quod est primum in quolibet genere, est causa eorum quæ sunt post, vt patet in 2. Metaph. sed Christus ratione suæ resurrectionis corporalis dicitur primitiæ dormientium. 1. Cor. 15. & primogenitus mortuorum, Apo. 1. ergo sua resurrectio est causa resurrectionis aliorum.

¶ Præterea, Resurrectio Christi magis conuenit cum nostra resurrectione corporali quam cum resurrectionem spirituali, quæ est per iustificationem: sed resurrectio Christi est causa iustificationis nostræ, vt patet Romano. 4. Resurrexit propter iustificeatio nem nostram: ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis corporalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus ratione humanę naturæ dicitur Dei & hominum mediator: vnde diuina dona à Deo in homines mediante Christi humanitate prouenient. Sicut autem à morte spirituali liberari non possumus, nisi per donum gratiæ diuinitùs datum, ita nec à morte corporali nisi per resurrectionem diuina virtute factam: & ideò sic Christus secundum humanam naturam primitias gratiæ suscepit diuinitus, & eius gratia est causa nostræ gratiæ, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus: gratiam pro gratia, Ioannis primo, ita in Christo inchoata est resurrectio, & sua resurrectio causa est nostræ resurrectionis, vt sic Christus, inquantum est Deus, sit prima causa nostræ resurrectionis quasi æquiuoca: sed inquantum est Deus & homo, resurgens est causa proxima & quasi vniuoca nostræ resurrectionis. Causa autem vniuoca agens, producit effectum in similitudine formæ suæ: vnde non solùm est causa efficiens, sed exemplaris respectu istius effectus: quandoque enim ipsa forma, per quam attenditur similitudo agentis ad effectum est directè principium actionis, quo producitur ille effectus: sicut calor in igne calefacientę: quandoque autem illius actionis, qua producitur effectus, non est principium primò per seipsa forma, secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formæ: sicut si homo albus generet hominem album, ipsa albedo generantis non est principium actiuæ generationis: & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generatæ, quia principia albedinis in generante sunt principia generationis facientia albedinem in generato: & per hunc modum resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis: quia illud idem quod fecit resurrectionem Christi, quæ est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis ad nostram resurrectionem agit, scilicet virtus diuinitatis ipsius Christi, quæ sibi & patri communis est. Vnde dicitur Romano. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis viuificabit mortalia corpora nostra: sed ipsa resurrectio Christi virtute diuinitatis adiunctæ est causa, quasi instrumentalis, resurrectionis nostræ, Operationes enim diuinæ agebantur mediante carne Christi, quasi quodam organo sicut ponit exemplum Damasce. in tertio libro de Tactu corporali, quo mũdauit leprosum, Matthæi octauo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa sufficiens statim producit effectum suum, ad quem immediatè ordinatur, non autem effectum ad quem ordinatur mediante alio quantumcunque sit sufficiens, sicut calos quantuncunque sit intensus, non statim in primo instanti causat calorem, sed statim incipit mouere ad calorem, quia calor est effectus eius mediãte motu: resurrectio autem Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat resurrectionem nostram, sed mediante principio suo, scilicet diuina virtute, quæ nostram resurrectionem faciet ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem diuina operatur mediante voluntate quæ est propinquissima effectui: vnde non oportet quod statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio sit sequuta: sed tunc sequatur quando voluntas Dei ordinauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus diuina non alligatur aliquibus causis secundis, quin effectus illarum posset immediatè vel aliis causis mediantibus producere, sicut posset generationem corporum inferiorum causare: etiam motu cœli non existente, & tamen secundum ordinem quem rebus instituit, motus cœli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiã secundum ordinem, quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Potuit tamen alium modum præfigere, & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem Deus ordinauit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tatio illa procedit, quãdo omnia quæ sunt in vna specie, habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducendus in eorum illam speciem. Sic autem non est in proposito, quia humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est prima causa generationis, quam humanitas aliorum. Vnde resurrectio Christi causatur à diuinitate immediatè, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

¶ Ad quartum dicendum, quòd resurrectio omnium hominum habebit aliquid similitudinis de resurrectione Christi, quod scilicet pertinet ad vitam naturæ, secundum quod omnes Christo fuerunt conformes, & ideò omnes resurgent in vitam immortalem: sed in sanctis qui fuerunt Christo conformes per gratiam, erit conformitas quantùm ad ea, quæ sunt gloriæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vox tubæ non sit causa nostræ resurrectionis. Dicit enim Dama. Credo resurrectionem futuram diuina voluntate, diuina virtute & nutu: ergo cum hoc sit sufficiens causa resurrectionis nostræ, nõ oportet ponere causam eius vocem tubæ.

2 Præterea, Frustra vox emittitur ad eum, qui audire non potest, sed mortui non habebunt auditum: ergo nõ est cõueniens, quòd vox aliqua formetur ad eos resuscitandum.

3 Præterea, Si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi sit per virtutem voci diuinitus datam: vnde super illud Psal. Dabit voci suæ vocem, virtutis dicit Gloss. Resuscitandi corpora. sed ex quo potentia data est alicui, quamuis miraculosè detur: tamen actus, qui sequitur, est naturalis, sicut patet in cæco nato miraculosè illuminato, qui postea naturaliter videt. ergo si vox illa esset causa resurrectionis, resurrectio esset naturalis, quod falsum est.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur 1. Thess. 4. Ipse Dominus in tuba Dei descendet de cœlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent.

¶ Præterea, Io. 5. dicitur, quòd qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera patet. ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causam & effectum oportet aliquo modo coniũgi: quia mouens & motum, faciens & factum sunt simul: vt patet in 8. Physic. Christus autem resurgens est causa vniuoca nostræ resurrectionis: vnde oportet, quod in resurrectione corporum communi aliquo signo corporali dato. Christus resurgens operetur, quod quidem signum, vt quidam dicunt, erit in litera vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperauit mari: & cessauit tempestas, Matth. 8. Quidam verò dicunt quod hoc signum nihil aliud erit, quàm ipsa repræsentatio euidens filij Dei in mundo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur venit ab Oriente: & apparet in Occidẽte, sic erit aduentus Filij hominis, & innituntur auctoritati Gregorij dicentis, quod tubam sonare, nihil aliud est quàm vt mundo iudicem Filium demonstrare. Et secundum hoc ipsa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem sicut imperanti, vnde in iussu venite dicitur primæ Thessalonicen. quarto & sic eius apparitio inquantùm habet vim cuiusdam imperij vos eius dicitur, & hæc vox quæcunque sit, quandoque dicitur, clamor, quasi præconis ad iudicium citantis. Quandoque autem dicitur sonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam ad vsum tubæ qui erat in veteri Testamento. Tuba enim congregabantur ad concilium, commouebantur ad prælium, & vocabantur ad festum: resurgentes autem congregabuntur ad concilium iudicij, ad prælium quo orbis terrarum pugnabit cõtra insensatos & ad festum æternæ solemnitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dama. in verbis illis circa materialem causam resurrectionis tria tetigit, scilicet voluntatem diuinam, qua imperat, virtutem quæ exequitur, & facilitatem exequendi in hoc quod nuptum adiunxit ad similitudinem eorum: quæ in nobis sunt. Illud enim valde facile est nobis facere, quod ad documentum nostrũ fit, sed multò pparcomaior

Universidad de Deusto
Biblioteca

maior facilitas, si ante verbum prolatum ad primum signum voluntatis, quod nutus dicitur, exequutio in nostræ voluntatis per ministros fiat, & talis nutus est quædam causa prædictæ exequutionis in quantùm per ipsum inducuntur alij, ad nostram voluntatem explendam. Nutus autem diuinus, quo fiet resurrectio, nihil aliud est quam signum ab ipso datum, cui tota natura obediet, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut formæ sacramentorũ habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quod audiuntur, sed ex hoc quòd feruntur, ita vox quicquid sit habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quòd sentitur, sed ex hoc quod profertur: sicut etiam vox ex ipsa impulsione aëris excitat dormientem soluendo organum non ex hoc quod cognoscatur: quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationem, & non est causa eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, si virtus illi voci data esset ens perfectũ in natura, quia tunc quod ex ea procederet, virtutem iam naturalem factam principium haberet: non est autem talis virtus illa, sed qualis suprdicta, est esse in formis sacramentorum.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum ad resurrectionem angeli operentur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ nullo modo ad resurrectionem angeli operentur. Quia maioris virtutis est ostẽsiua resurrectio mortuorum, quàm generatio hominum sed quando generantur homines, anima nõ infunditur corpori mediantibus angelis: ergo nec resurrectio quæ est iterata coniunctio animæ & corporis, fiet ministerio angelorum.

2 Præterea, Si ad aliquos angelos hoc ministeriũ pertineat, maxime videtur pertinere ad virtutes, quarum est miracula facere: sed eis non ascribitur, sed archangelis, vt patet in litera: ergo non fiet ministerio angelorum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Thes. 4. quod Dominus in voce Archãgeli descendet de cœlo & mortui resurgent, ergo resurrectio mortuorum ministerio angelica complebitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut, Aug. dicit in 3. de Trin. quod sicut corpora grossiora & infirmiora per subtiliora & potentiora ordine quodam reguntur, ita omninò corpora reguntur à Deo per spiritum vitæ rationalem, & hoc etiam Greg. 4. Dialo. tangit. vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus ministerio angelorum, in resurrectione autem est aliquid ad transmutationem corporum pertinens, scilicet collectio cinerum & eorum præparatio ad reparationem humani corporis: vnde quantùm ad hoc in resurrectione vtetur Deus ministerio angelorum, sed anima sicut immediatè à Deo creata est, ita immediatè à Deo corpori iteratò vnietur sine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet nõ ministerio angelorum, sicut & animam immediatè glorificat, & illud angelorum ministerium dicitur vox secundum vnam expositionem quæ tangitur in litera.

¶ AD PRIMVM ergo, dicendum, q̃ patet solutio ex dictis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ministerium illud erit principaliter vnius Archangelis, scilicet Michaelis, qui est princeps Ecclesiæ, sicut fuit synagogæ, vt dicitur Dan. 10. qui tamen agit influentia virtutum & aliorum superiorum ordinum: vnde quod ipse faciet, superiores ordines quodammodò faciunt. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa resurrectionẽ singulorum, quorum custodiæ deputati fuerunt, & sic vox illa potest dici vnius vel plurium Angelorum.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMASEPTIMA,

De tempore & modo resurrectionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tempore & modo resurrectionis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum tempus resurrectionis differatur vsque ad finem mundi.

¶ Secundò, vtrum tempus illud sit occultum.

¶ Tertiò, vtrum resurrectio fiet in noctis tempore.

¶ Quartò, vtrum fiet subito.

ARTIC. I.

¶ Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finẽ mundi.

Pro. 4. dist. 45. q. vnic. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ tempus resurrectionis non oporteat differri vsque ad finem mundi, vt omnes simul resurgãt: maior est enim conuenientia, capitis ad membra, quam membrorum adinuicem, sicut causæ ad effectum quam effectuum adinuicem; sed Christus, qui est caput nostrum non distulit resurrectionem suam vsque ad finem mundi, vt simul cum omnibus resurgeret: ergo non oportet quod priorum sanctorum resurrectio vsque ad finem mundi differatur, vt simul cum omnibus resurgant.

2 Præterea, Resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorum: sed resurrectio quorundam membrorum nobilium propter vicinitatem ad caput, non est dilata vsque ad finem mundi, sed statim resurrectionem Christi sequuta est, sicut piè creditur de beata virgine & Ioanne Euangelista: ergo & aliorum resurrectio tanto propinquior, erit resurrectioni Christi, quantò per gratiam & meritum magis ei fuerunt conformes.

3 Præterea, Status noui Testamenti est perfectior & expressiùs portat imaginem Christi, quàm status veteris Testamenti: sed quidam Patres, veteris Testamenti Christo resurgente, resurrexerunt, sicut dicitur Math. 27. Quia multa corpora Sanctorum qui dormierant, resurrexerunt: ergo videtur quod nec Sanctorum noui Testamenti resurrectio differri debeat vsque ad finem mundi, vt fiat omnium simul.

4 Præterea, Post finem mundi non erit aliquis annorum numerus, sed post resurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni vsque ad resurrectionem aliorum, vt patet Apocali. 20. Dicitur enim ibi, Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu & propter verbum Dei. Et infrà. Vt vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consummarentur mille anni: ergo resurctio omnium non differtur vsque ad finem mundi vt sit simul.

¶ SED CONTRA, est quòd Iob 9. dicitur, Homo cùm dormierit, non resurget donec atteratur cœlum, nec euigilabit vt consurgat à somno suo: & loquitur de somno mortis. ergo vsque ad finem mundi, quando cœlum atteretur, resurrectio hominum differetur.

¶ Præterea, Heb. 11. dicitur Homines Dei testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, id est plenam animæ & corporis beatitudinem, Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur, id est perficerentur. Glos. vt in communi gaudio omnium magis fieret gaudium singulorum, sed non erit ante resurrectio, quàm corporum glorificatio: quia reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, Philip. 3. & resurrectionis filij erunt sicut angeli in cœlo: vt patet Matth. 22. ergo resurrectio differetur vsque ad finem mundi, in quo omnes simul resurgent.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 3. de Trinit. Diuina prouidentia statuit, vt corpora grossiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine regantur & ideò tota materia corporum inferiorum subiacet variationi secundum modum cœlestium corporum: vnde esset contra ordinem, quem diuina prouidentia statuit rebus, si materia inferiorum corporum ad statum incorruptionis produceretur manente motu superiorum, corporum. Quia secundum positionem fidei erit in vitam immortalem conformiter Christo, quia resurgens à mortuis, iam non moritur: vt dicitur Rom. 6. Et ideò humanorum corporum resurrectio vsque ad finem mundi differetur in quo motus cœli quiescet. Et propter hoc etiam quidam Philosophi, qui posuerunt motum cœli nunquam cessare, posuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, siue ponerent reditum animæ ad idem corpus in fine magni anni, vt Empedocles, siue ad aliud, vt Pythagoras posuit, quam libet animam quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in 1. de Anima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quamuis caput magis conueniat cum membris conuenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc quod in membra fluat, quàm membra adinuicem: tamen caput habet causalitatem quandam super membra, qua membra carent, & in hoc membra differunt à capite & conueniunt adinuicem. Vnde resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione consurgit, non autem resurrectio alicuius membri Christi est causa cæterorum membrorum: & ideò Christi resurrectio debuit præcedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione seculorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis inter membra sint quædam aliis digniora & magis capiti conformia, non tamen pertingunt ad rationem capitis, vt sint causa aliorum: & ideò ex conformitate ad Christum, non debetur eis q̃ eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum, quasi exemplar exemplatum, sicut dictum est de resurrectione Christi, sed q̃ aliquibus sit hoc concessum, quòd eorum resurrectio non fit vsque ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratiæ priuilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ de illa resurrectione Sanctorum cum Christo, videtur dubitare Hiero. in sermone de Assumptione, Vtrum si peracto resurrectionis testimonio, iterum mortui sint,

sint, vt sic eorum fuerit magis resuscitatio quædam, sicut Lazari, quàm vera resurrectio, qualis erit in fine mundi: an ad immortalem vitam verè resurrexerint, vt semper in corpore victuri in cœlũ cum Christo ascendentes corporaliter, vt Glos. dicit Matth. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc quòd verum testimonium de vera resurrectione Christi proferrent, congruũ fuit, vt verè resurgerent, sicut Hieronym. alibi dicit. Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est, sed propter resurrectionem Christi testificãdam, quod quidem testimonium erat ad fundandam fidem noui Testamenti. Vnde decentiùs factum est per Patres veteris Testamenti quàm per eos qui iam nouo Testamento fundato decesserunt. Tamen sciendum est, quod & si de resurrectione eorum in Euangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi: tamen vt per testimonium patet, intelligendum est per anticipationem esse dictum, quod frequenter historiographis accidit. Nulli enim vera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eo quod ipse est primitiæ dormientium: vt dicitur 1. Co. 15. Quamuis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, vt de Lazaro patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd occasione illorum verborum vt Augustinus narrat decimo secundo de Ciuitate Dei quidam hæretici posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, vt eum Christo mille annis in terra regnent: vnde vocati sunt Chiliastæ quasi millenarij: & ideò August. ibidem dicit, verba illa aliter intelligenda esse, scilicet de resurrectione spirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgũt. Secunda autem resurrectio corporum est. Regnum autem Christi dicitur Ecclesia: in qua cum Christo non solum martyres, sed etiam alij electi regnãt, vt à parte totum intelligatur: vel regnant cum Christo in gloria quantùm ad omnes: & sic specialiter mentio de martyribus, quia ipsi præcipuè regnant mortui, qui vsque ad mortem pro veritate certauerunt: millenarius autem annorum non significat aliquem certum numerum, sed de designat totum tempus quod nunc agitur, in quo nunc Sancti cum Christo regnant, quia numerus millenarius designat vniuersitatem magis, quàm centenarius, eò quod centenarius est quadratum denarij: sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarij in seipsum surgens: quia decies decem centum sunt, & centum decies mille sunt: & similiter in psalmo dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes, id est, in omnes.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus illud non sit occultum, Quia cuius principium est determinatum & scitum, & finis potest determinatè sciri, eò quòd omnia mensurantur quadam periodo, vt dicitur in 2. de Generatione, sed principium mundi determinatè sciturr ergo & finis ipsius potest determinatè sciri, tunc autem erit tempus resurrectionis & iudicij. ergo tempus illud non est occultum.

2 Præterea, Apocaly. 12. dicitur, quòd mulier per quam Ecclesia significatur, habet locum paratum à Deo, in quo pascatur diebus mille ducentis sexaginta. Danie. etiam 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari videntur: secundum illud Ezech. quarto. Diem pro anno: diem inquam pro anno dedit tibi. ergo ex sacra Scriptura potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

3 Præterea, Status noui Testamenti præfiguratus fuit in veteri Testamento: sed scimus determinatè tempus in quo vetus Testamentum statum habuit: ergo & potest sciri tempus determinatè in quo nouum Testamentum statum habebit. sed nouum Testamentum habebit statũ in fine mundi vnde dicitur Matth. vlti. Ecce ego vobiscũ sum vsque ad consummationẽ seculi. ergo potest sciri determinate finis mundi & resurrectionis tempus.

¶ SED CONTRA, Illud quod est ignoratum ab angelis etiam hominibus multò magis erit occultum: quia ea quæ hominum naturali ratione attingere possunt multò limpidius & certiùs angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter etiã reuelationes hominibus non fiunt nisi mediantibus angelis, vt patet per Diony. 3. cap. Eccle. Hiera. sed angeli nesciũt tempus determinatè, vt patet Matt. 24. De die illa & hora nemo scit, neque angeli cœlorum. ergo illud est hominibus occultum.

¶ Præterea, Apostoli fuerunt magis conscij secretorum Dei, quã alij sequentes, quia vt dicitur Romano. 8. Ipsi primitias spiritus habuerunt. Glossa tempore priùs & cæteris abundãtius: sed eis de hoc ipso quærentibus dictum est Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta: quæ posuit Pater in potestate sua. ergo multò magis est aliis occultum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut August. dicit in lib. 73. quæstionum, quòd ætas vltima humani generis, quæ incipit ab aduentu Domini vsque ad finem sæculi, quibus generationibus computetur incertum est, sicut etiam senectus, quæ est vltima ætas hominis, non determinatum habet tempus secundum mensuram aliarum, cùm quandóque sola tantum teneat temporis quantum omnes aliæ ætates. Huius autem ratio est, quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest, nisi vel per reuelationem: vel per naturalem rationem: tempus autẽ quod erit vsque ad resurrectionem, enumerari non potest naturali ratione, quia simul erit resurrectio & finis motus cœli vt dictum est. Ex motu autem accipitur numerus omnium, quæ determinato tempore per naturalem rationem futura præuidentur: ex motu autem cœli non potest cognosci finis eius: quia cũ sit circularis, ex hoc ipso habet quòd secundum naturam suam possit in perpetuum durare. vnde naturali ratione tempus, quod erit vsque ad resurrectionem, numerari non potest. Similiter per reuelationem haberi non potest: ideò vt omnes sint soliciti & parati ad Christo occurrendum, & propter hoc etiam Apostolis de hoc quærentibus respondit Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in potestate sua. in quo August. vt dicit 18. de Ciuitate Dei omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus noluit indicare: nec aliis reuelabit: vnde omnes illi qui tempus prædictum numerare voluerunt, hactenus falsò loqui sunt inuenti. Quidam enim, vt August. dicit ibidem dixerunt, ab Ascensione Domini vsque ad vltimum eius Aduentum quadringentos annos posse compleri, alij quingentos, alij mille quorum falsitas patet & patebit similiter eorum qui adhuc computare non cessant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd eorum quorum finis cognoscitur principio noto oportet mensuram esse nobis cognitam: & ideò cognito principio alicuius rei, cuius duratio mensuratur motu cœli: possumus cognoscere eius finem: eo q̃ motus cœli est nobis notus: sed mensura durationis motus cœli est sola diuina dispositio, quæ est nobis occulta: & ideò quantuncunque sciamus principium, finem scire non possumus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per mille ducentos sexaginta dies de quibus fit mentio in Apoc. 12. significatur omne tempus in quo Ecclesia durat, & non determinatur aliquis numerus annorum: & hoc ideò quia prædicatio Christi, super quam fundatur Ecclesia, durauit tribus annis cum dimidio. quod tempus ferè cõtinet æqualem numerum dierum numero prædicto. Et similiter etiam numerus corũ, qui in Daniele ponuntur, non est referendus ad numerum aliquẽ annorum, qui sunt vsque ad finem mundi, vel vsque ad prædicationem Antichristi: sed debet referri ad tempus quo prædicabit, & quo persequutio eius durabit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis status noui Testamenti in generali sit præfiguratus per statum veteris Testamenti, nõ tamen oportet quod singula respondeant singulis, præcipuè cũ in Christo omnes figuræ veteris Testamenti, fuerunt completæ. Et ideò Aug. 18. de Ciui. Dei, respondet quibusdam, qui volebant accipere numerum persecutionum, quas Ecclesia passa est secundum numerum plagarum Aegypti, dicens, Ego per illas res gestas in Aegypto istas persecutiones propheticè significatas esse non arbitror, quamuis ab eis, qui hoc putant exquisitè & ingeniosè illa singula his singulis comparata videantur non prophetico spiritu, sed coniectura mentis humanæ, quæ aliquando ad aliquod verum pervenit, aliquando fallitur: & similiter videtur esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

ARTICVL. III.

¶ Vtrum resurrectio sit in noctis tempore.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non erit in noctis tempore. Quia resurrectio non erit donec atteratur cœlum: Vt dicitur Iob 14. Sed cessante motu cœli, quod dicitur eius attritio, non erit tempus, nec nox, nec dies. ergo resurrectio non erit in nocte.

2 Præterea, Finis vnius cuiusque rei debet esse perfectissimus: sed tunc erit finis perfectissimus temporis: vnde in Apoc. dicitur q̃ tempus amplius non erit, ergo tunc debet esse tempus in sua optima dispositione, & ita debet esse dies.

3 Præterea, Qualitas temporis debet respondere his quæ geruntur in tempore: vnde Ioan. 13. fit mentio de nocte, quando, Iudas exiuit à consortio Lucis: sed tunc erit perfecta manifestatio omnium, quæ nunc latent, quia cùm venerit Dominus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium vt dicitur 1. Cor. 4. ergo debet esse in die.

¶ SED CONTRA, Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, sed resurrectio Christi fuit in nocte, vt Grego. dicit in Homi. Paschali: ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno.

¶ Præterea, Aduentus Domini comparatur aduentui futuris in domum, vt patet Luc. 12. Sed fur in tempore noctis in domum venit. ergo & Dominus tempore nocturno veniet: sed venien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re ipso fiet resurrectio, vt dictum est: ergo fiet resurrectio in tempore nocturno.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd determinata hora temporis, qua fiet resurrectio, sciri pro certo non potest, vt in litera dicitur, tamen satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit in crepusculo solo existente in Oriente: & luna in Occidente: quia in tali dispositione sol & luna creduntur esse creata, vt sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum: vnde de Christo dicitur, quòd tali hora resurrexit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando resurrectio erit non erit tempus, sed terminus temporis: quia in eodem instanti, in quo cessabit motus cœli, erit resurrectio mortuorum & erit situs syderum secundum dispositionem, qua se habent nunc in aliqua determinata hora, & secundum hoc dicitur resurrectio futura tali vel tali hora.

¶ Ad secundum dicendum, quòd optima dispositio temporis dicitur esse in meridie propter illuminationem Solis: sed tunc claritas Dei non egebit neque sole neque luna, quia claritas Dei illuminabit eam, vt dicitur Apoc. vlti. & ideò quantùm ad hoc non refert vtrum in die vel in nocte resurrectio fiat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tempori illi congruit manifestatio quantùm ad ea, quæ tunc geruntur, & occultatio quantùm ad determinationem ipsius temporis: & ideò vtrumque cõgruè fieri potest: vt scilicet fit resurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum resurrectio futura fiet subito vel successiue.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non fiet subitò, sed successiue. Quia Exech. 37. prænuntiatur vbi dicitur, Accesserunt ossa ad ossa & vidi, & ecce super ea nervi & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper & spiritum non habebant, ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum & sic resurrectio non erit subita.

2 Præterea, Illud ad quod exiguntur plures actiones se consequentes, non potest subito fieri: sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se consequentes, scilicet, collectio cinerum reformatio corporis, & infusio animæ, ergo resurrectio non fiet subito.

3 Præterea. Omnis sonus tempore mensuratur: sed sonus tubæ erit causa resurrectionis. vt dictum est. ergo resurrectio fiet in tempore, & non subitò.

4 Præterea, Nullus localis motus potest esse subitò, vt dicitur in lib. de Sẽsu & sensato. sed ad resurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum: ergo non fiet subitò.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinthior. 15. omnes quidem resurgemus in momento & in ictu oculi: ergo resurrectio erit subitò.

¶ Præterea, Virtus infinita subitò operatur sed sicut Dama. dicit, Crede resurrectionem futuram diuina virtute. de qua constat quòd sit infinita, ergo resurrectio fiet subitò.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in resurrectione aliqua fient ministerio angelorum, & aliqua virtute diuina immediatè vt dictum est. Illud ergo quòd fiet ministerio angelorum: non erit in instanti, si instans dicat indiuisibile temporis: erit tamen iustans. si instans accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autem quòd fiet virtute diuina immediatè fiet subitò, scilicet in termino temporis, quo ad angelorum opus cõplebitur, qui virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ q̃ Ezechiel loquebatur populo rudi; vnde sicut & Moyses distinxit opera sex dierum per dies, vt rudis populus capere posset, quãuis omnia simul sint facta, secundum August. ita Ezechiel, diuersa quæ in resurrectione futura sunt, expressit: quãuis omnia simul sint futura in instanti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis ille operationes sint se inuicẽ consequẽtes natura: tamen simul tẽpore sunt, vel quia sũt simul in eodẽ instãti, vel vna est, in instãti. ad q̃ alia terminat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd idem videtur esse dicendum de sono illo & de formis sacramentorum, scilicet quòd in vltimo instanti sonus effectum suum habebit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd congregatio cinerum, quæ sine motu locali esse non potest, fiet ministerio angelorum: & ideò erit in tempore: scilicet imperceptibili propter facultatem operandi, quæ competit angelis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMÃ OCTAVA,

de termino resurrectionis in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de termino à quo, resurrectionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm mors sit terminus à quo, resurrectionis in omnibus.

¶ Secundò, vtrùm cineres vel pulueres.

¶ Tertiò, vtrùm illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum mors erit terminus a quo, resurrectionis in omnibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod mors non erit terminus à quo, resurrectionis in omnibus, Quia qui dam non morientur, sed immortalitate superuestientur. Dicitur enim in Symbolo, quòd ipse venturus est iudicare viuos & mortuos: hoc autem non potest intelligi quantùm ad tempus Iudicij, quia tunc erunt omnes viui: ergo oportet quòd referatur hæc distinctio ad tempus præcedens, & ita non omnes ante iudicium morientur. Tho. 4. dist. 43. q. vnic. ar. 4. 1. & seq.

2 Præterea, Naturale & commune desiderium non potest esse vacuum & inane, quin in aliquibus explearur, sed secundum Apostolum 2. Corint. 4. Hoc est commune desiderium quod nolumus spoliari, sed superuestiri, ergo aliqui erũt qui nunquã exspoliabuntur corpore per mortem, sed superuestientur gloria resurrectionis.

3 Præterea, Aug. in Ench. dicit: quod quatuor vltimæ petitiones Dominicæ orationis ad præsentẽ vitam pertinent, quarũ vna est Dimitte nobis debita nostra. ergo Ecclesia petit in hac vita sibi omnia debita relaxari. sed Ecclesiæ oratio non potest esse cassa. quin exaudiatur. Ioan. 16. Quicquid petieritis Patrẽ in nomine meo, dabit vobis: ergo Ecclesia in aliquo huius vitæ tẽpore omnium debitorum remissionem consequetur, sed vnum de debitis pro quo peccato primi Parentis astringimur est, quòd nascimur in originali peccato, ergo aliquando hoc Ecclesiæ Deus præstabit, quòd homines sine originali Peccato nascentur: sed mors est pœna originalis peccati: ergo aliqui homines erunt in fine mundi, qui non morientur, & sic idem quod prius.

4 Præterea, Via compendiosior est semper sapienti magis eligẽda, sed compendiosior via est, quòd homines qui inuenientur viui, in passibilitatem resurrectionis transferantur, quàm quòd priùs moriantur, & postea resurgant à morte in immortalitatẽ, ergo Deus, qui est summè sapiẽs, hanc viam eliget in his, qui viui inuenientur, & sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA est q̃ dicitur 1. Cor. 15. Quod seminas nõ viuificatur nisi priùs moriatur, & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporũ: ergo corpora à morte resurgẽt.

¶ Præterea, primæ Corin. 5. Sicut in adã omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur: ergo in adam omnes morientur, & sic resurrectio omnium erit à morte.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd super hac quæstione varie loquuntur Sancti, vt infra patet, tamen securior est hæc & cõmunior opinio, quòd omnes morientur & à morte resurgent, & hoc propter tria. Primò, quia magis concordat diuinæ iustitiæ, quæ humanam naturam pro peccato primi parẽtis damnauit, vt omnes qui per actũ naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secundò, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, quæ omnium futuram resurrectionem prædicit. Resurrectio autem propriè non est nisi eius quod cecidit & dissolutũ est, vt Dam. dicit. Tertiò, quia magis cõcordat ordini naturæ, in quo inuenimus, quòd id q̃ corruptũ & vitiatũ est, in suam nouitatem non reducitur, nisi corruptione mediante, sicut aceto non fit vinum, nisi aceto corrupto, & in humorẽ vitis transeunte: vnde cùm natura humana in defectum morienti deueneritt, non erit reditus ad immortalitatem, nisi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ, propter aliam rationem: quia vt in 8. Phisicorum dicitur, Vt vita quædam natura existentibus est motus cœli, sic etiam motus cordis totius corporis Vita quædam est. Vnde sicut cessante motu cordis, omnia membra mortificantur ita cessante motu cœli, non potest aliquid viuum remanere illa vita, quæ ex influentia illius motus conseruabatur, talis autem vita est, qua nunc degimus. Vnde oportet quòd ex hac vita discedant qui post motum cœli quiescentẽ victuri sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd distinctio illa mortuorum & viuorum nõ est referenda ad ipsum iudicij tempus, neque ad totum tempus præteritorum, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt viui & aliquo tempore mortui: sed ad illud tempus determinatum, quod immediatè iudicium præcedet, quando scilicet iudicij signa incipient apparere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectum desiderium sanctorum non potest esse vanum, sed nihil prohibet, desiderium coaditionatum eorum vanum esse, & tale desiderium est quo nolumus expoliari: sed superuestiri, si possibile sit: & hoc desiderium à quibusdam velleitas dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc est erroneum dicere quòd aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christum: quia illi qui sine peccato originali conciperentur, non indigerent redemptione, quæ facta est per Christum, & sic Christus nõ esset redemptor omnium: nec potest dici quod hæc redemptione non indigerunt, quia præstitum fuit eis vt sine peccatõ concipercntur, quia illa gratia facta est parentibus, vt in eis vitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali generate non possent, vel ipsi naturæ, quo sanatio est. Oportet autem ponere quod quilibet personaliter redemptione Christi indigeat, non solùm ratione naturæ. Liberari autem à malo, vel à debito absolui non potest, nisi qui debitum incurrit vel in malum deiectus fuit: & ideò non possent omnes fructus Dominicæ orationis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur & malo subiecti. Vnde missio debitorem, vel liberatio à malo non potest intelligi quod aliquis sine debito vel immunis à malo nascatur. sed quia cum debito natus postea per gratiam Christi liberatur. Nec etiã sequitur, si potest sine errore poni, quod aliqui non moriantur, quamuis non sine originali nascantur, licet mors sit pœna peccati originalis: quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui pœnam ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adulteram sine pœna dimisit, Ioannis 8. Et similiter poterit à morte liberare, qui reatum mortis contraxerunt, cum originali nascendo. & sic consequitur, si non morientur, ergo nascuntur sine originali peccato.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non semper via compendiosior est magis eligenda, sed solum quando est magis vel æqualiter accommoda ad finem consequendum: & sic non est hoc, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum resurrectio omnium erit a cineribus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non omnium resurrectio erit à cineribus. Resurrectio enim Christi est exemplar nostræ resurrectionis. sed resurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non vidit corruptionem, vt dicitur in Psal. & Actu. 2. ergo. resurrectio omnium non erit ex cineribus.

2 Præterea, Corpus hominis non semper comburitur: sed in cineres non potest aliquid resolui, nisi per combustionem: ergo nõ omnes à cineribus resurgent.

3 Præterea, Corpus hominis mortui non statim in cinerem redigitur, sed quidam statim post mortem resurgent, vt in litera dicitur. scilicet illi qui viui inuenientur: ergo non omnes resurgẽt à cineribus.

4 Præterea, Termino à quo respondet terminus ad quem: sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis & malis, 1. Cor. 15. omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur: ergo non est idem terminus à quo, & sic mali resurgent à cineribus, boni autem à cineribus non resurgent.

¶ SED CONTRA est quòd dicit Aymo, Omnes in originali peccato natos tenet, hæc sententia, Terra es & in terram ibis: sed omnes, qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali vel natiuitate ex vtero, vel natiuitate in vtero: ergo omnes à cineribus resurgent.

¶ Præterea, Multa sunt in corpore humano quæ non sunt de veritate humanæ naturæ, sed omnia illa auferentur: ergo oportet omnia corpora in cinerem resolui.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd eisdem rationibus: quibus ostensum est, omnes à morte resurgere, est etiam ostendendum, quòd omnes resurgent à cineribus in cõmuni resurrectione, nisi aliquibus ex speciali priuilegio gratiæ sit indultum contrarium, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura autem sacra sicut & resurrectionem prænuntiat, ita & corporum reformationem, Philip. 3. & ideò oportet quòd sicut omnes moriuntur ad hoc, quòd omnes vere resurgere possint: ita omnium corpora dissoluẽtur ad hoc quod omnium corpora reformari possint, sicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iustitia est inflicta, ita & corporis resolutio, vt patet Gene. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non solum animæ & corporis coniunctio soluatur: sed etiam elementorum commixtio: sicut etiam acetum non potest in vini qualitatem reduci, nisi prius facta resolutione in materiam præiacentem, Ipsam enim elementorum cõmixtio ex motu cœli causatur & conseruatur, quo cessante, omnia mixta in plura elementa resoluentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis quo ad terminum ad quem, nõ autem quo ad terminum à quo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cineres intelliguntur omnes reliquiæ: quæ remanent humano corpore resoluto, duplici ratione. Primo, quia communis. mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres reseruare. Vnde inoleuit modus loquendi, vt ea, in quæ corpus humanum resoluitur, sineres dicantur. Secundò, propter causam resolutionis, quæ est incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus est infectum: vnde ad purgationem huiusmodi infectionis, oportet vsque ad prima componẽtia corpus humanum resolui quòd autem propter incendium resoluitur, dicitur in cineres resolui: & ideò ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicuntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille ignis, qui faciem mundi purgabit, poterit statim corpora eorum qui viui inuenientur vsque ad cineres resoluere, sicut & alia mixta resoluet in materiã præiacentem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd motus non accipit speciem à termino à quo, sed à termino ad quem: & ideo resurrectio Sanctorum, quæ erit gloriosa, oportet quod differat à resurrectione impiorum, quæ non erit gloriosa penes terminum ad quem non autem penes terminum à quo. Conuenit enim frequenter non esse eundem terminum ad quem, existente eodem termino à quo, sicut de nigredine potest aliquid moueri in albedinem, & in pallorem.

ARTIC. III.

¶ Vtrum pulueres illi ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungetur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd pulueres illi, ex quibus corpus humanum reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam: quæ eis coniungetur. Si enim nullam inclinationem habent ad animam, eodẽ modo se habent ad illam animam, sicut alij pulueres: ergo non esset differentia, vtrum ex illis vel ex aliis pulueribus reficeretur corpus animæ coniungendum: quod falsum est.

2 Præterea, Maior est dependentia corporis ad animam, quam animæ ad corpus: sed anima separata à corpore, adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus: vnde retardatur eius motus in Deum propter apetitum corporis, vt dicit Hier. ergo multò fortius corpus separatum ab anima, adhuc habet naturalem inclinationem ad animam.

3 Præterea, Iob. 10. dicitur, Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in pulvere dormient: sed vitia non sunt nisi in anima: ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

¶ SED CONTRA Corpus humanum potest resolui ad ipsa elementa, vel in carnes aliorum animalium conuerti: sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis vel alterius animalis. cum ergo in aliis partibus elementorum vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam. prima per auctoritatem Augu. patet in Enchi. Corpus humanum, in quamcunque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque hominum seu animalium cibum cedat, carnemque vertatur, illi animæ humanæ in puncto temporis cedet, quo vt illud prius fieret, viueret & cresceret, animauit.

¶ Præterea, Cuilibet inclinationi respondet aliquod agens naturale, alias natura deficeret in necessariis: sed nullo agente naturali, possunt prædicti pulueres eidem animæ iterato coniungi: ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam dicunt quòd corpus humanum nunquam resoluitur vsque ad elementa & ita in cineribus manet aliqua vis additа elementis, quę facit naturalem inclinationem ad eam eandem animam. sed hæc positio contrariatur auctoritati Augu. inductæ, & sensui, & rationi: quia omnia composita est contrariis possibile est in ea resolui, ex quibus componuntur. Et ideò alij dicunt quod illæ partes elementorum, in quas humanum corpus resoluitur, retinent plus de luce, ex hoc quod fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandam inclinationem ad animas. Sed hoc iterum frivolum est, quia partes elemẽtorum sunt eiusdem naturæ, & æqualiter habent participationem lucis & obscuritatis, Et ideò aliter dicendum est, quod in cineribus illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem, sed solum ex ordine diuinæ prouidentiæ, quo statuit illos cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc prouenit, quod illæ partes elemẽtorum iteratò coniungentur, & non aliæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd anima separata à corpore, manet in eadem natura: quam habebat, cum corpori esset vnita, quod de corpore non contingit: & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum illud Iob. non est intelligendum, quod vitia actu maneant in pulueribus mortuorum, sed secundum ordinem diuinæ iustitiæ: quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, & quod pro peccatis commissis cruciabuntur in æternum.

QVÆSTIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO SEPTVAGESIMANONA,

de conditionibus resurgentium, & primo de eorum identitate in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER agendum est de conditionis resurgentium. Vbi prima consideratio erit de iis, quæ communiter, ad bonos & malos pertinent. Secunda, de iis quæ tantùm ad bonos pertinent. Tertia, de iis quæ spectant tantùm ad malos. Ad bonos autem & malos communiter tria pertinent, scilicet ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primò videndum est de resurgentium identitate. Secundò, de corporum integritate. Tertiò, de ipsorum qualitate.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm idem numero corpus resurget.

¶ Secundò, vtrùm idem numero homo.

¶ Tertiò, vtrùm oporteat eosdem pulueres ad easdem partes, in quibus antè fuerant reuerti.

ARTICVL. I.

¶ Virum in resurrectione anima idem corpus numero resumat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non idem corpus numero anima resumat in resurrectione, 1. Cor. 15. Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum: sed Apostolus ibi comparat mortem seminationi, & resurrectionem pullulationi: ergo non idem corpus quod per mortem deponitur, in resurrectione resumitur.

2 Præterea, Cuilibet formæ aptatur materia secundum suam conditionẽ: & similiter cuilibet agenti instrumẽtum: sed corpus comparatur ad animã, sicut materia ad formam: & sicut instrumentum ad agentem, cum ergo anima in resurrectione non sit eiusdem conditionis, sicut modo est: quia vel transfertur totaliter in cœlestem vitam: cui inhæsit viuens in mundo: vel deprimitur in brutalem si brutaliter in hoc mũdo vixit, ergo videtur quòd non resumet idem corpus, sed vel cœleste vel brutale.

3 Præterea, Corpus humanum vsque ad elementa post mortẽ resoluitur, vt dictum est suprà: sed illæ partes elementorum, in quas corpus humanum resolutum est, non conueniunt cum humano corpore, quod in ea resolutum est, nisi in materia prima, quomodo quælibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conueniunt: si autem ex aliis partibus elementorum corpus formaretur, non diceretur idem numero: ergo nec si ex illis partibus reparetur.

4. Præterea, Illud corpus non erit numero idem, cuius partes essentiales sunt aliæ numero: sed forma mixti, quæ est essentialis pars corporis humani, sicut forma eius, non potest eadem numero resumi: ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ. Illud enim quod cedit in non ens, non potest idem numero resumi, quod patet ex hoc quòd non potest esse idem numero, cuius est esse diuersum; sed esse interruptum quòd est actus entis, est ex diuersis, sicut & quilibet alius actus interruptus, sed forma mixtionis cedit penitus in non ens per mortem, cùm sit forma corporalis, & similiter qualitates contrariç, ex quibus fit mixtio. ergo forma mixtionis non erit eadem numero.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Iob, In carne mea videbo Deum. Saluatorem meum vbi loquitur de visione post resurrectionem, quod patet ex hoc quod præcedit, In nouissimo die de terra surrecturus sum. ergo idẽ numero corpus resurget.

¶ Præterea, Sicut Dama. dicit. in 4. lib. Resurrectio est eius, quod cecidit, secunda surrectio: sed hoc corpus quod nunc gerimus, per mortem cecidit: ergo idem numero resurget.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionem Philosophi errauerunt, & quidam hæretici moderni errant.

Quidam enim Philosophi posuerunt animas à corpore separatas iteratò corporibus coniungi. Sed errauerunt in hoc quantũ ad duo. Primò quidem quantum ad modum coniunctionis, quia quidam ponebant corpori iterum coniungi naturaliter animam separatam per viam generationis. Secundò, quantum ad corpus, cui coniungebatur: quia ponebant, quòd secunda coniunctio non erat ad idem corpus, quod per mortem depositum est sed ad aliud, quandóque idem speciei, quandóque autem diuersum. Ad diuersum quidem quando anima in corpore existens præter resurrectionis ordinem vitam duxerat. Vnde transibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinam & violentiam, & sic de aliis. Sed in corpore eiusdem speciei, quando anima bene in corpore viuens post mortem aliqua fœlicitate perfuncta post aliqua fœcula incipiebat ad corpus velle redire, & sic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis venit. Quarum prima est, quia dicunt quòd anima non coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materiæ, sed solùm accidentaliter: sicut motor mobili, aut sicut homo vestimento: & ideò ponere poterãt quod anima præexistebat antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterum quod diuersis corporibus vniretur. Secunda est, quia ponebant intellectum non differre à sensu nisi accidentaliter: vt si homo diceretur intellectum habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem vis sensitiua amplius viget: vnde poterant ponere quòd anima hominis in corpus animalis bruti transiret, præcipuè facta immutatione animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices destruuntur à Philosopho in libro de Anima, quibus destructis, patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruuntur errores quorundam hæreticorum, quorum quidam in prædictas opiniones Philosophorum inciderunt. Quidam autem posuerunt animas iteratò coniungi corporibus cœlestibus, vel etiam corporibus in modum venti sub tribus, vt Gregorius de quodam Episcopo Constantinopolitano narrat, exponens illud Iob, 19. In carne mea videbo Deum, & æterat: & propter hoc prædicti errores hæreticorum destrui possunt ex hoc, quòd veritati resurrectionis præiudicant, quod sacra scriptura profiterur. Non enim resurrectio dici potest, nisi anima ad idem corpus redeat: quia resurrectio est iterata surrectio: eiusdem autem est resurgere & cadere. Vnde resurrectio magis respicit corpus, quod post mortem cadit, quàm animã, quæ post mortem viuit, & ita si non est idem corpus, quod anima resumit, nõ dicetur resurrectio, sed magis noui corporis assumptio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd similitudo nũ currit per omnia, sed quantùm ad aliquid, In seminatione enim granum seminatum & natum non est idem numero, sed nec eodem modò se habet, cum primò seminatum fuerit absque foliculis, cum quibus nascitur, corpus autem resurgens erit idem numero, sed alio modo se habens, quia fuit mortale, & surget in immortalitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd differentia inter animam resurgentis & animam in hoc mundo viuentis, secundum aliquid essentiale non est, sed secundum gloriam & miseriam, quæ differentiam accidentalem faciunt: vnde non oportet quod aliud corpus numero resurgat: sed alio modo se habens, vt respondeat proportionaliter differentia corporum differentiæ animarum.

¶ Ad tertium dicendum, quod illud quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia post corruptionem, quia remoto posteriori, adhuc potest remanere prius, oportet autẽ, vt Commentator dicit in 1. Physi. & in lib. de substantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium, ante formam substantialem intelligere dimensiones non terminatas, secundum quas attendatur diuisio materiæ, vt diuersas formas in diuersis partibus recipere possit, vnde & post separationẽ substantialis formæ à materia adhuc dimensiones illæ manent eædem, & sic materia sub illis dimensionibus existens, quantuncunque formam accipiat, habet maiorem identitatem ad illud, quod ex ea generatum est, quam aliqua pars alia materiæ sub quacunque forma existens: & sic eadem materia ad corpus humanum reparandũ reducitur, quæ prius materia eius fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi: sed accidens proprium eius, & dispositio, per quam materia efficitur propria tali formæ. ita forma mixtionis, quæ est qualitas resultans ex qualitatibus simplicibus ad medium venientibus, non est forma substantialis corporis mixti, sed est accidens proprium & dispositio, per quam materia sit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam substantialem priorem, illa daret ei substantiale esse, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ, vnde anima iam adueniret corpori constituto in genere substantiæ, & sic comparatio animæ ad corpus esset, sicut comparatio formarum artificialium ad suas materias, quantum ad hoc quod constituuntur in genere substantiæ per suam materiam: vnde coniunctio animæ ad corpus esset accidentalis, quod est error antiquorum à Philosopho reprobatus in lib. de Anima. Sequeretur etiam quòd corpus humanum & singulæ partes eius non æquiuocè retinerent priora nomina, quod est contra Philosophum in 2. de anima. Vnde cum anima rationalis remaneat, nulla forma corporis humani cedit penitùs in non ens. Formarum autem accidentalium variatio non facit diuersitatem in numero: vnde idem numero resurget cùm materia eadem numero resumatur, vt in præcedenti solutione dictum est.

ARTICVL. II.

¶ Virum sit idem numero homo qui resurget.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sit idem numero homo qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus in 2. de Generatione. Quæcunque enim habent speciẽ corruptibilem motam, non reiterantur eadem numero: sed talis est substantia hominis secundum præsentem statum: ergo non potest mutatione mortis reiterari idem numero.

2 Præterea, Vbi est alia & alia humanitas, non est idem homo numero: vnde Socrates & Plato sunt duo homines, & non vnus homo, quia alia est humanitas vtriusque: sed alia est humanitas resurgentis ab ea, quam nunc habet, ergo non est idem numero. Media probari potest dupliciter, Primò, quia humanitas, quæ est forma totius, non est forma & substantia, sicut anima, sed est forma tantùm, huiusmodi autem formæ cedunt penitus in nõ ens: & sic non possunt iterari. Secundò, quia humanitas resultat ex coniunctione partium: sed non potest eadem numero cõiunctio resumi, quæ prius fuit, quia iteratio identitati opponitur iteratio enim numerum importat, identitas autem vnitatem, quæ se non compatiuntur: in resurrectione autem coniunctio iteratur: ergo non est eadem coniunctio, & sic non est eadem humanitas, nec idem homo.

3 Præterea, Idem homo non est plura animalia: ergo si non est idem animal, non est idem homo numero sed vbi non est idem sensus, non est idem animal, quia animal definitur per sensum primum, scilicet tactum, vt patet in 2. de Anima. Sensus autem cùm non maneant in anima separata (vt quidam dicunt) non possunt idem numero resumi: ergo in resurrectione non erit homo resurgens idem animal numero, & sic non idem homo.

4 Præterea, Materia statuæ principalior est in statua, quàm materia hominis in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ in materia, sed naturalia ex forma, vt patet per Philosophum 2. Physi. Idem dicit in 2. de Anima. Sed si statua ex eodem resitiatur, non est eadem numero: ergo multò minùs si homo ex eisdem pulueribus reficiatur, non erit idem homo numero.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob 19. Quem visurus sum ego ipse, & non alius, & loquitur de visione post resurrectionem, ergo idem homo numero resurget.

¶ Præterea, Aug. dicit 8. de Tri. quòd resurgere nihil est aliud, quam reuiuiscere, si autem idem homo numero rediret ad vitã, qui mortuus est, non diceitur reuiuiscere, ergonõ resurget, quod est contra fidem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, vt finem vltimum, propter quẽ factus est homo, consequatur. quod in hac vita fieri non potest, nec in vita animæ separatæ, aliàs esset homo vanè constitutus, si ad finem ad quem factus est, venire nõ posset. Et quia oportet quòd illud idem numero ad finem perueniat, propter quem finem est factum, ne in vanum esse factum videatur, oportet quòd idem homo numero resurgat: & hoc quidem fit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur, aliàs enim non esset correctio proprie, nisi idem homo repararetur: vnde ponere quod idem numero non sit quod resurgit, est hæreticum, derogans veritati Scripturæ, quæ resurrectionem prædicat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de reiteratione, quæ fit per motum vel mutationem naturalem. Ostendit enim differentiam circulationis, quæ est in generatione & corruptione, ad circulationem, quæ est in motu cœli: quia cœlum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet substantiam incorruptibilem motam: sed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non ad idem numero: quia ex homine generatur semen ex quo sanguis, & sic deinceps vsquequò perueniatur ad hominem non eundem numero, sed speciẽ: vnde patet quod ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum, quod aliquorum generabilium & corruptibilium forma non est per se subsistens, vt post compositi corruptionem remanere valeat, sicut est de anima rationali, quæ esse quod sibi in corpore acquirit, & post corpus retinet, & in participationem illius esse corpus per resurrectionem adducitur, cùm non sit aliud esse corporis, & aliud animæ in homine, alias esset coniunctio animæ & corporis accidentalis: & sic interruptio nulla facta est in esse substantiali hominis, vt non possit idem numero redire homo propter interruptionem essendi: sicut accidit in aliis rebus corruptis, quarum esse omninò interrumpitur, forma non remanente, materia autem sub alio esse remanente, sed tamen nec etiam homo per generationem naturalem reiteratur idem numero, quia corpus genetati hominis non fit ex tota materia generantis: vnde est corpus diuersum in numero: & per consequens anima & totus homo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de humanitate & qualibet forma totius est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod idem secundum rem est forma totius & forma partis: dicitur tamen forma partis, secundum quod perficit materiam, totius autem. secundum quòd ex ea tota ratio speciei consequitur: & secundum hanc opinionem humanitas secundum rem non est aliud, quàm anima rationalis: & sic cùm anima rationalis eadem numero resumatur, eadem numero erit humanitas, & etiam post mortem manet, quamuis non sub ratione humanitatis: quia ex ea separata compositum rationem speciei non consequitur. Alia opinio est Auic. quæ verior videtur, quòd forma totius non est forma partis tantum, nec forma aliqua alia præter formam partis, sed est totum resultans ex compositione formæ & materiæ comprehendens in se vtrunque, & hic forma totius essentialis quidditas dicitur. Quia ergo in resurrectione idẽ numero corpus erit & eadem numero anima rationalis erit de necessitate eadem humanitas: ratio autem procedebat, ac si humanitas esset quædam alia forma superueniens formæ & materiæ: quod falsum est. Secunda autem ratio non potest identitatem humanitatis impedire: quia coniunctio significat actionem vel passionem, quæ quamuis diuerse fit, non potest identitatem humanitatis impedire, quia actio & passio, ex quibus erat humanitas non sunt de essentia humanitatis. Vnde eorum diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat enim quòd generatio & resurrectio non sunt idem motus numero nec tamen propter hoc identitas resurgentis impeditur. Similiter etiam nec impeditur identitas humanitatis, si accipistur coniunctio pro ipsa relatione: quia relatio illa non est de essentia humanitatis, sed concomitatur eam, eò quòd humanitas non est de illis formis, quæ sunt compositio & ordo, vt dicitur 2. Physi. Vnde existente alia compositione numero non est eadem numero forma domus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa optimè concludit contra illos, qui ponunt animam sensibilem & rationalem diuersas in homine esse, & secundum hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in aliis animalibus. Vnde in resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequẽs nec idem animal, nec idem homo: si autem ponamus, quòd eadem anima secundum substantiam in homine, sit rationalis, & sensibilis, nullas in hoc angustias patimur: quia animal definitur per sensum, qui est anima sensitiua sicut per formam essentialem: per sensum autem, qui est eius potentia sensitiua, cognoscitur eius definitio, sicut per formam accidentalem, quæ maximã partem confert ad cognoscendum quod quid est, vt in primo de anima dicitur, post mortem ergo manet anima sensibilis, sicut & anima rationalis secundum substantiam. Sed potentiæ sensitiuæ secundum quosdam non manent: quæ quidem potẽtiæ cum sint accidentales proprietates eorum, varietates identitatem animalis totius auferre non possunt, nec etiam partium animalis, nec dicuntur potentiæ perfectiones vel actus organorum, nisi sicut principia agendi, vt calor in igne.

¶ Ad quartum dicendum, quod statua dupliciter potest considerari, vel secundum quòd est substantia quædam, vel secundum quòd est artificiale quoddam: & quia in genere substantiæ ponitur ratione suæ materiæ: ideò si consideretur, secundum quod est substantia quædam est eadem numero statua, quæ ex eadem materia reparatur, sed in genere artificialium ponitur secundum quòd est forma, quæ accidens quoddam est, & transit statua destructa: & sic nõ reddit idem numero, nec statua eadem numero esse potest. sed forma hominis, scilicet anima, manet post dissolutionem corporis, & ideò non est similis ratio.

ARTICVL. III.

¶ Virum pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd oporteat puluerres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire. Quia secundum Philosophum in 2. de Anima. sicut se habet tota anima ad totũ corpus ita pars animæ ad partẽ corporis, vt visus ad pupillam. sed oportet quòd post resurrectionem corpus resumatur ab eadem anima: ergo oportet quod partes etiam corporis resumantur ad eadem membra, in quibus eisdem partibus animæ perficiantur.

2 Præterea, Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero, sed si pulueres non redeant ad easdem partes, singulæ partes nõ reficientur ex eadem materia ex qua prius constabant. ergo non erunt eædem numero. sed si partes sunt diuersæ: & totum erit diuersum: quia partes comparantur ad totum sicut materia ad formam: vt patet in 2. Physi. ergo non erit idem numero homo quod est contra veritatem resurrectionis.

3 Præterea, Resurrectio ad hoc ordinatur, quod homo operum suorum mercedem accipiat: sed diuersis operibus meritoriis vel demeritoriis diuersæ partes corporis deseruiunt. ergo oportet quòd in resurrectione quælibet pars ad suum statum redeat, vt pro suo modo præmietur.

¶ SED CONTRA Artificialia magis dependent ex sua materia, quam naturalia: sed in artificialibus ad hoc, quòd idem artificiatum ex eadem materia reparetur, nõ oportet quod partes

Universidad de Deusto
Biblioteca

reducantur ad eundem sicum: ergo nec in homine oportet.

¶ Præterea, Variatio accidentis non facit diuersitatem in numero: sed situs partium est accidens quoddam: ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hac quæstione differt considerare quid fieri possit sine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia seruetur. Quantum ergo ad primum sciendum est quod in homine possunt accipi diuersæ partes duplicitèr. Vno modo diuersæ partes totius homogenei, sicut diuersæ partes carnis vel diuersæ partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierũ totius æterogenei, sicut os & caro. Si ergo dicatur quòd pars materiæ redibit ad aliam partẽ speciei eiusdem, hoc non facit, nisi varietate in situ partium, situs autem partium variatus non variat speciem in totis homogeneis: & sic si materia vnius partis redeat ad aliam, nullum præiudicium generabitur identitati totius: & ita etiam est in exemplo quod ponitur in littera, quia statua non redit eadem numero secundũ formam, sed secundum materiam, secundum quam est substantia quædam, sic autem statua est homogenea, quamuis non secundum formam artificialem. Si autem dicatur, quòd materia vnius partis redit ad aliam partem alterius speciei, sic de necessitate variatur non solum situs partium, sed etiam identitas earũ: ita tamen quòd tota materia aliud aut quod erat de veritate humanæ naturæ, in vnam aliam transferatur, non autem si aliquid, quod erat in vna parte superfluum, transferatur in aliam: ablata autem identitate partium, aufertur identitas totius si loquamur de partibus essentialibus, non autem de accidentalibus, sicut sunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui Augustinus. Et sic patet qualiter translatio materiæ de parte in partem tollit identitatẽ totius, & qualiter non: sed loquendo secundum consuetudinem, magis probabile est quòd etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipuè quantum ad partes essentiales & organicas, quamuis forte non quantum ad accidentales, sicut sunt vngues & capilli.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & non de partibus similibus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd situs diuersus partium non facit diuersitatem in numero, quamuis eam faciat diuersitas materiæ.

¶ Ad tertium dicendum: quòd operatio propriè loquendo, non est partis, sed totius: vnde præmium non debetur parti, sed toti.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA, DE INTEGRITATE CORPORVM RESVRGENTIVM, IN QVINQVE ARTICVLOS DIVISA.

Integritate corporum resurgentium, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de integritate corporum resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum omnia membra corporis humani in ipso resurgant.

¶ Secundò, vtrum capilli & vngues,

¶ Tertiò, vtrum humores.

¶ Quartò, vtrum totum id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

¶ Quintò, vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

ARTICVLVS I.

¶ Virum omnia membra humani corporis resurgent.

Th. 4. di. 41. q. 1. art. 2. q. 1. & 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnia membra corporis humani resurgent. Remoto enim fine, frustra reparatur id quod est ad finem: finis autem cuiuslibet membri est eius actus. cùm ergo nihil frustra fiat operibus diuinis, & quorundam membrorum vsus post resurrectionem non competat homini præcipuè genitalium, quia tunc neque nubẽt neque nubentur, ergo videtur q̃ omnia membra non resurgent.

2 Præterea, Intestina quædam membra sunt: sed non resurgunt, plena enim resurgere non possunt, quia immunditias continẽt, nec vacua, quia nihil est vacuum in natura: ergo nõ omnia membra resurgent.

3 Præterea, Ad hoc corpus resurget vt præmietur de opere, q̃ anima per ipsum gessit. sed membrum propter futurum amputatum, ei qui postea pœnitentiam agit & saluatur, non potest in resurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatũ nõ est, nec de malo, quia pœna membri in pœnam hominis redundaret: ergo non omnia membra resurgent eum homine.

¶ SED CONTRA, Magis pertinent ad veritatem humanæ naturæ alia membra, quam capilli & vngues: sed ista restituentur homini in resurrectione, vt in littera dicitur: ergo multò fortius alia membra.

¶ Præterea, Dei perfecta sunt opera: sed resurrectio opere diuino fiet, ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in secundo de anima, Anima se habet ad corpus non solum in habitudine formæ & finis, sed etiam in habitudine causæ efficientis. Est enim comparatio animæ ad corpus sicut comparatio artis ad artificiatum, vt dicitur in 3. de Animalibus, quicquid autem explicitè in artificiato ostenditur, hoc totum implicitè & artificialiter & originaliter in ipsa arte continetur: & similiter quicquid in parte corporis apparet, totum originaliter & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non esset perfectum si artificiato aliquid deesset eorum, quæ ars continet ita nec homo posset esse perfectus, nisi totum quod in anima implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur, nec etiam corpus animæ ad plenum proportionaliter responderet: cùm ergo oporteat in resurrectione corpus hominis esse animæ totaliter correspondens, quia non resurget, nisi secũ sum ordinem quem habet ad animam rationalem, oportet etiam hominem perfectum resurgere, vt potè qui ad vltimam perfectionem consequẽdam reparatur, oportet etiam quòd omnia membra, quæ nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd membra possunt dupliciter considerari in comparatione ad animam, vel secundum habitudinem materiæ ad formam, vel secundum habitudinem instrumẽti ad agentem: eadem enim est comparatio totius corporis ad totam animam & partium ad partes, vt dicitur in 2. de Anima. Si ergo membrum accipiatur secundum primam comparationem, finis eius non est operatio, sed magis perfectum esse speciei, quod etiam post resurrectionem requiretur. Si autem accipiatur secundum secundam comparationem, sic finis eius est operatio: nec tamen sequitur quòd quando deficit operatio, quòd frustra sit instrumentum: quia instrumentum non solum seruit ad exequendam operationem agentis, sed ad ostendendã virtutem ipsius. Vnde oportebit quòd virtus potentiarum animæ in instrumentis corporeis demonstretur: & si nunquam in actum prodeant, vt ex hoc commendetur Dei sapientia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intestina resurgẽt in corpore, sicut & alia membra: & plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilius humoribus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd actus, quibus meremur, non sunt propriè loquendo, manus vel pedis: sed totius hominis: sicut & operatio artis non attribuitur scientiæ, sed artifici vt principio, quamuis ergo membrum, quod ante pœnitentiam est mutilatũ, non fit cooperatum homini in statu illo, quo gloriam promeretur, tamen ipse homo meretur, vt totum præmietur: qui ex toto quod habet Deo seruit.

ARTICVL. II.

¶ Virum capilli & vngues resurgent in humano corpore.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd capilli & vngues non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli & vngues ex superfluitatibus cibi generantur, ita vrina & sudor & aliæ superfluitates vel fæces: sed hæc non resurgent cum corpore, ergo nec capilli & vngues.

2 Præterea, Inter alias superfluitates, quæ ex cibo generantur, maximè accedit ad naturæ humanæ veritatem semen, quod est superfluum, quod indigetur: sed semen non resurget in corpore hominis: ergo multò minùs capilli & vngues resurgent.

3 Præterea, Nihil est perfectũ anima rationali, quod nõ sit perfectum anima sensibili: sed capilli & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus, vt dicitur in primo de anima: ergo cùm non resurgat corpus humanum nisi propter hoc quod est perfectum ab anima rationali, videtur quòd capilli & vngues non resurgent.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit.

¶ Præterea, Capilli & vngues sunt dati in ornamentum hominis sed corpora hominum præcipuè electorum debent resurgere cũ omni ornatu, ergo debent resurgere cum capillis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod anima se habet ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum: & ad partes eius, sicut ars ad sua instrumenta, vnde & corpus animatum organicum dicitur, ars autem vtitur instrumentis ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intentione artis. Vtitur etiam aliis instrumentis ad conseruationem principalium instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis: sicut ars militaris vtitur gladio ad bellum, & vagina ad gladij conseruationem: ita & in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, sicut cor, hepar, manus, & pes: quædam autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperturam fructuum, ita etiam capilli & vngues sunt in homine ad custodiam aliarum partium: vnde sunt de secunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima: & quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ, propter hoc oportet, vt capilli & vngues resurgant in ipso.

¶ AD PRIMVM

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille superfluitates expelluntur à natura quasi ad nihilum vtiles: vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem est de illis superfluitatibus, quas natura sibi retinet ad generationẽ capillorũ & vnguiũ, quibus indiget ad membrorũ conseruationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd semine non indiget ad perfectionem indiuidui, sicut capillis & vnguibus, sed ad perfectionẽ speciei.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ capilli & vngues nutriũtur & augentur, & sic oportet q̃ aliqua operatione participent, quod non posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ: & quia in homine non est nisi vna anima, scilicet rationalis, constat quod ab anima rationali perfecta sunt, quamuis non vsque ad hoc quod operationem sensus participant, sicut nec ossa, de quibus constat, quod resurgent & sunt de integritate indiuidui.

ARTICVLVS III.

¶ Virum humores in corpore resurgent.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod humores in corpore non resurgent, nam 1. Gorin. 4. dicitur, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, sed sanguis est principalior humor: ergo non resurget in beatis qui regnum Dei possidebunt, & multo minus in aliis.

3 Præterea, Humores sunt ad restaurationẽ deperditi: sed post restaurationem nulla deperditio fiet: ergo corpus non resurget cum humoribus.

3 Præterea, Illud q̃ est in via generationis in corpore humano, nondum est ab anima rationali perfectum, sed humores adhuc sunt in via generationis, quia sunt in potentia caro & os: ergo nondum sunt perfecti anima rationali: sed corpus humanũ non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundũ quod est anima rationali perfectum: ergo humores in eo non resurgent.

¶ SED CONTRA, quia quod est de constitutione corporis humani resurget in eo: sed humores sunt huiusmodi, vt patet per Aug. qui dicit quod corpus constat ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus: ergo humores resurgent in corpore.

¶ Præterea, Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis, alias nunc vinum non transubstantiaretur in sanguinẽ eius in sacramento, altaris: ergo & in nobis resurget sanguis, & eadem ratione alij humores.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum resurget ratione prædicta: vnde oportet quòd illa humiditas corporis resurgat in homine, quæ ad integritatem humanæ naturæ pertineat. Est autem in homine triplex humiditas? quædam enim humiditas est in recedendo à perfectione huius indiuidui, vel quia in via est corruptionis & à natura abiicitur, sicut vrina sudor, & sanies, & huiusmodi: vel quia à natura ordinatur ad conseruationem speciei in aliquo indiuiduo, siue per actum generatiuæ, sicut semen, siue per actum nutritiuæ, sicut lac, & nulla talium humiditatum resurget, eo quòd non est perfectione indiuidui resurgentis. Secunda humiditas est, quæ nondum peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura operatur in indiuiduo, sed est ad illam ordinata à natura: & hæc est duplex. Quia quædam est, quæ habet aliquam formam determinatam, quæ continetur inter partes corporis, sicut sanguis, & alij ctes humores. quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur, sed tamen habent aliquas formas determinatas, sicut & aliæ partes corporis: & ideo resurgent eum aliis partibus corporis: quædam verò humiditas est in via transeundi de forma in formam, scilicet de forma humoris in formam membris, & talis humiditas non resurget: quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, vt vna in aliam non transeat: & ideo nõ resurget illa humiditas, quæ est in ipso actu trãseundi de forma in formam. Hæc autem humiditas potest in duplici statu accipi, vel secundum quod est in principio transmutationis, & sic vocatur res illa, scilicet humiditas quæ est in foraminibus parvarum venarum: vel secundum quod est in progressu transmutationis, & incipit iam dealbari: & sic vocatur cambium, in neutro autem statu resurget. Tertium autem genus humiditatis est, quod iam peruenit ad vltimam perfectionem quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iam est de albata, & in corporata membris, & hæc vocatur gluten, & cùm hæc sit sic substantia membrorum, etiam resurget vt membra.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro & sanguis in verbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis: sed pro operibus carnis, & sanguinis quæ sunt opera peccati vel opera animalis vitæ: vel secundum quòd dicit Augustinus in epistola ad constantium, Caro & sanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne & sanguine. vnde & subditur in verbis Apostoli, Neque corruptio incorruptionem.

¶ Ad secundum, dicendum quòd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanæ naturæ. non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa, ita & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi, sed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis ostensionem.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut elementa sunt in via generationis respectu corporum mixtorum, quia sint eorum materia non autem ita quòd semper sint in transeundo in corpore mixto, ita etiam se habent humores ad membra: & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas, ratione quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut & corpora mixta: ita etiam humores sunt de perfectione corporis humani, sicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tantam perfectionem, sicut aliæ partes, nec elementa habent ita formas perfectas, sicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuersi à Deo perfectionem consequuntur non æqualiter, sed secundum suum modum vnumquódque, ita etiam humores aliquo modò perficiuntur ab anima rationali. non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, resurget in ipso.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, resurget in ipso. Quia cibus conuertitur in veritatem humanæ naturæ: sed aliquando carnes bouis sumuntur in cibum: ergo resurget quicquid de veritate humanæ naturæ est, resurget etiã caro bouis, quod est inconueniens.

2 Præterea, Costa adæ fuit de veritate humanæ naturæ in ipso, sicut & costa nostra in nobis. sed costa Adæ non resurget in eo. sed in Eua: alias Eua non resurgeret quæ de costa illa formata est: ergo non resurget in homine quicquid fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

3 Præterea, Non potest esse quod idẽ in diuersis corporibus resurgat sed potest esse quòd aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuersis hominibus, sicut si aliquis carnibus humanis vescatur: quæ in substantiam eius transeant: ergo non resurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

4 Si dicatur quod non quicquid est in carne comesta est de veritate humanæ naturæ: & ita aliquid eorum potest resurgere in primo & aliquid in secundo: contra, de veritate humanæ naturæ maximè videtur esse illud quod à parentibus trahitur: sed si aliquis non comedens nisi carnes humanas filium generet, oportet quòd illud quod filius à parente trahit, sit de carnibus aliorum hominum, quas pater suus comedit: quia semen est de superfluo alimenti. vt Philosophus probat in libro de Animalibus ergo illud quod est de veritate humanæ naturæ in puero isto, fuit etiam de veritate humanæ naturæ in aliis hominibus, quorum carnes pater comedit.

5 Si dicatur, quòd ille quod erat de veritate humanæ naturæ in carnibus hominum comestorum, nõ transit in semen, sed illud q̃ erat ibi de veritate humanæ naturæ, non existens contra, ponatur quòd aliquid cibetur solùm embryis, in quibus nihil videtur esse quod non sit de veritate humanæ naturæ, quia totum quod est in eis à parentibus trahitur: si ergo superfluitas cibi cõuertitur in semen, oportet quòd illud quod fuit de veritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiam ad resurrectionem pertinent, postquam animam rationalem perceperunt, sit etiam de veritate humanæ naturæ in puero, qui ex tali semine generatur, & sic cùm non possit idem resurgere in duobus non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

¶ SED CONTRA, Quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, fuit perfectum in anima rationali: sed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum: ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, resurget in vnoquoque.

¶ Præterea, Si à corpore hominis substrahatur aliquid quod est de veritate humanæ naturæ, in ipso nõ erit corpus hominis perfectum: sed omnis imperfectio hominis tolletur in resurrectione, præcipuè ab electis, quibus promissum est Luc. 21. quòd capillus de capite eorum non peribit: ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, resurget in homine.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquódque sicut se habet ad veritatem ita se habet ad esse: vt dicitur in 2. Metaph. quòd illa res vera est, quæ est ita vt videtur cogitari secundum actum: & propter hoc Auic. dicit quòd veritas vnius cuiusque rei est proprietas sui esse, quod stabilitum est ei, & secũdum hoc aliquid dicitur esse de veritate humanæ naturæ: quia propriè pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est quod participat for-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam humanæ naturæ sicut verum aurum dicitur, quod habet veram formam auri, ex qua est esse proprium auri.

¶Vt ergo videatur quid est illud quod est de veritate humanæ naturæ, sciendū est quod est ea hoc est triplex opinio. Quidam enim posuerunt, quòd nihil de nouo esse incipit de veritate humanæ naturæ, quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet, totum fuit in ipsa institutione humanæ naturæ de veritate eius & hoc per seipsum multiplicatur, vt ex eo possit semen decidi à generante; ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars decisa multiplicatur. vt ad perfectam quantitatem perueniat per augmentum, & sic deinceps: & ita multiplicatum est totum genus humanum. Vnde secundum opinionem hanc quicquid ex alimẽto generatur, quãuis videatur speciem carnis aut sanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ.

¶Alij autem dixerunt, quòd aliquid de nouo additur ad veritatẽ humanæ naturæ per transmutationem alimenti in corpus humanum considerata veritate humanæ naturæ in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturæ in indiuiduo consideretur, ad cuius cõseruationem & perfectionẽ actus nutritiuæ virtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum quod sit primo de veritate humanæ naturæ huius indiuidui: sed solùm secundario. Ponunt enim quòd veritas humanæ naturæ primò & principaliter consistit in humido radicali, ex quo est prima constitutio humani generis: quod autem conuertitur de alimento in veram carnem & sanguinem, non est principaliter de veritate humanæ naturæ illius indiuidui, sed secundario, sed potest esse principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui quod ex semine illius generatur. Semen enim ponũt esse superfluũ alimenti vel cum admixtione alicuius, quod est primò de veritate humanæ naturæ in generatione: vt quidam dicunt, vel sine admixtione eius, vt dicunt alij, & sic quod est humidum nutrimẽtale in vno, fit humidum radicale in alio.

¶Tertia opinio est, quòd aliquid de nouo incipit esse principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in isto indiuiduo: quia nõ est distinctio talis in corpore humano, vt aliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat, sed ad hoc differenter se habet quælibet pars significata accepta, quòd manet semper quantum ad id quod est speciei in ea, sed potest fluere quantum ad id quod est materiæ in ipsa: & sic humidum nutrimentale non distinguitur à radicali ex parte principij, vt dicatur radicale, quod est ex semine generatum, nutrimẽtale verò quod generatur ex cibo: sed magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actum generatiuæ vel etiam nutritiuę virtutis, sed nutrimentale quod nõdum peruenit ad hunc terminum, sed est adhuc in via nutriendi: & hæ tres opiniones in 2. libro sententiarum dist. 30. plenius positæ & inuestigatę sunt: & ideò nõ oportet hic repetere, nisi quantum ad propositum pertinet.

¶Sciendum est ergo quòd secundum has opiniones diuersimode ad hanc quæstionẽ oportet respõdere. Prima opinio per viã multiplicationis quã ponit, potest ponere perfectionẽ humanæ naturæ, & quantũ ad numerum indiuiduorum & quantum ad debitam quantitatem vnius cuiusque indiuidui, absque eo quod est ex alimento generatum, quod quidem non addit nisi ad resistendum consumptioni, quæ posset in luci per actionem caloris naturalis, sicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur. Vnde cum in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tunc agat ad consumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit ęp resurgat aliquid in homine quod ex alimento sit generatum, sed resurget tantum illud quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui, & per decisionem & multiplicationem ad prædictam perfectionem perueniet in numero & quantitate.

¶Secunda autem opinio, quia ponit, quòd eo quod generatur ex nutrimento, indigerit ad perfectionem quantitatis indiuidui & ad multiplicationem quæ fit per generationem, necesse habet ponere aliquid de hoc quod conuersum est in alimentum resurgere, non tamen totum: sed solùm quantùm indigetur ad perfectam reintegrationem humanæ naturæ, fuit in omnibus suis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio, quod totũ illud quod fuit in substantia seminis, resurget in illo homine, qui ex isto semine generatus est: quia hoc est principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso, de eo autem quod postea aduenit per nutrimentum, tantum resurget in eo, quantum est necessarium ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fuit de substantia corporis, totum reparabitur: quia illud quod primo fuit de substantia corporis, totum reparabitur, & de eo quod secundò & tertio & deinceps aduenit, quantum necessarium est ad quantitatem reintegrandam, quod patet duplici ratione. Primò, quia illud quod super hoc aduenit, inductum fuit vt illud quod primò erat deperditum, reparetur, & ita non

ita principaliter pertinet ad veritatẽ humanæ naturæ sicut præcedens. Secundò, quia adiunctio humidi extranei ad primũ humidum radicale facit, quod totum permixtum non ita perfectè participet virtutem speciei, sicut primum participabat. Et ponit exemplum Philosophus in primo de generatione, de aqua permixta vino quæ semper virtutem vini debilitat, ita quod in fine ipsum aquosum reddit: vnde sicut fecunda aqua, quamuis assumatur in speciem vini, non tamen ita perfectè speciem vini participat, sicut prima, quæ in vinũ assumebatur: ita illud quod de alimento secundo in carnem conuertitur, non ita perfectè attingit ad speciem carnis, sicut quod primò conuertebatur: & ideò non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ nec ad resurrectionem. Sic ergo patet quod hæc opinio ponit resurgere totum id, quod est de veritate humanæ naturæ principaliter, non autem totum quod est de veritate humanæ naturæ secundariò.

¶Tertia autem opinio, quantum aliquid differt à secunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea, Differt quantum ad hoc quod ponit totum quod est sub forma carnis & ossis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere: quia non distinguit aliquid materiale signatum permanens in homine toto tempore vitæ eius quod per se pertinet ad veritatem humanæ naturæ, & aliquid fluens & refluens quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ solum propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes quæ non sunt præter intentionem naturæ aggenerataæ, pertinere ad veritatem humanæ naturæ, quantum ad id quod habet de specie, quia sic manent, non autem quantum ad id quod habet de materia, quia sic fluunt & refluunt indifferenter: vt ita etiam intelligamus contingere in partibus vnius hominis, sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahuntur à multitudine per mortem, aliis in loco eorum succedentibus. Vnde partes multitudinis fluunt, & refluunt materialiter, sed formaliter, manent, quia ad eadem officia & ordines substituuntur alij, à quibus priores subtrahuntur, vnde Respu. vna numero remanere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdam partibus refluentibus aliæ reparantur in eadem figura & in eodem situ, omnes partes fluunt & refluunt secundum materiam, sed manent secundum speciem: manet nihilominus homo idem numero: sed conuenit tertia cum secunda opinione, quia ponit quod partes secundo aduenientes, non ita perfectè attingunt ad veritatem speciei, sicut quæ primò aduenerunt & ideò idem quod ponit resurgere in homine secunda opinio, ponit tertia, sed non penitus eadem ratione. Ponit enim totum illud quod ex semine generatum est resurgere, non quia alia ratione pertineat ad veritatem humanæ naturæ quam hoc quod postea aduenit, sed quia perfectius veritatem speciei participat, quem ordinem ponebat secunda opinio: in iis, quæ postea aduenient ex alimento, in quo etiam hæc opinio concordat cum alia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd res naturalis nõ est id quod est ex sua materia, sed ex sua forma: vnde quamuis illud materiæ quod quandoque fuit sub forma carnis bouinæ, resurgat in homine sub forma carnis humanæ, nõ sequitur quod resurgat caro bouis, sed caro hominis: alias enim posset concludi quòd resurgeret limus de quo formatum est corpus Adæ, tamẽ prima opinio concedit hanc rationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd costa illa non fuit in Adam de perfectione indiuidui, sed ordinata ad multiplicationem speciei vnde non resurget in Adam, sed in Eua, sicut & semen nõ resurget in generante sed in genito.

¶Ad tertium dicendum, quòd secundum primam opinionem facilè est ad hoc respondere: quia carnes comestæ nunquã sunt de veritate humanæ naturæ in comedente, fuerunt autem de veritate humanæ naturæ in eo, cuius carnes comeditur, & ita resurgent in primo, & nõ in secundo: sed secũdum secũdam opinionem & tertiam vnusquisque in illo resurget, in quo magis accessit ad perfectam participationem virtutis speciei, & si æqualiter in vtroque accesserat, resurget in illo, in quo primò habuit ordinem ad resurrectionem ex coniunctione ad animam rationalem illius hominis: & ideò si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas, quæ non pertineret ad veritatem humanæ naturæ in primo, resurgere poterit in secundo, alias illud quod pertinebat ad resurrectionem, in primo resurget in eo & non in secundo: sed in secundo loco eius sumeretur vel aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem secundi conuertitur: vel si nullo cibo nunquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis diuina virtute aliunde suppleretur, quantum indigeretur ad perfectionẽ quantitatis, sicut etiam supplet in illis qui ante perfectam ætatem decedunt, nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero, sicut nec præiudicatur per hoc quod partes secundum materiã fluunt & refluunt.

¶Ad quartum

¶Ad quartum dicendum, quòd secundum primam opinionem facile est soluere, quia ponit quòd semen non est ex superfluo alimenti: vnde carnes comestæ non transeunt in semen, ex quo puer generatur. Sed secundum alias duas opiniones dicendum est, quod non est possibile, quòd totũ quod fuit in carnibus comestis, in semen conuertatur: quia post multam depurationem cibi perueniturad decoctionem seminis: quòd est superfluitas vltimi cibi: illud autem quod de carnibus comestis in semen cõuertitur pertinet magis ad veritatem humanæ naturæ in eo ęp ex semine nascitur: quàm in illo, ex cuius carnibus semẽ est generatum: & ideò secundum regulam prius datam, hoc quod in semen conuersum est, resurget in eo qui ex semine nascitur, residuum verò materiæ resurget in illo, ex cuius carnibus comestis semen est generatum.

¶Ad quintum dicendum, quòd embrya non pertinent ad resurrectionem ante animationem, per animã rationalem, in quo statu iam multum aduenit supra substantiam seminis de substãtia nutrimenti, qua puer in vtero matris nutritur. & ideo si aliquis embryis vescatur, & ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud quod erit in substantia seminis, resurget quidem in eo qui ex semine generatur, nisi in illo continetur aliquid quod fuisset de substantia seminum in illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est, quia resurgeret in primo & non in secundo, residuum autem carnium comestarum, quod non est conuersum in semen, constat quod resurgeret in primo, vtrique diuina potentiam plente quod deest. Prima autem opinio hac obiectione non arctatur cùm non ponat semen esse ex superfluo alimenti, sed aliæ multæ rationes sunt contra eam, vt in secundo libro patuit, distinctione tricesima.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget. Minus enim videntur pertinere ad resurrectionem capilli, quam alia membra. Sed quicquid fuit in capillis, totam resurget, & si non in capilis, saltem in aliis partibus corporis: vt Augustinus dicit in litera: ergo multò fortiùs quicquid in aliis membris materialiter fuit, totum resurget.

2 Præterea, Sicut partes carnis secundum speciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes secundum materiam. Sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionem ex hoc, quòd fuit anima rationali perfectum, ergo non solùm partes secundum speciem, sed omnes partes secundum materiam resurgent.

3 Præterea, Ex parte illa accedit corpori totalitas, ex qua parte accedit ei diuisio in partes, sed diuisio in partes accedit corpori secundum materiam, cuius dispositio est quantitas secundum quam diuiditur: ergo & totalitas corporis attenditur secundũ partes materiæ: si ergo non omnes partes materiæ resurgẽt, nec totum corpus resurget, quod est inconueniens.

¶SED CONTRA, Partes secundum materiam non manẽt in corpore, sed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de Generatione. Si ergo omnes partes secundum materiam, quæ non manet in corpore, sed fluunt & refluunt, resurgerent, vel erit corpus resurgẽtis densissimum vel erit immoderatæ quantitatis.

¶Præterea, Quicquid est de veritate humanæ naturæ in vno homine, totum potest esse pars materiæ in alio homine, qui eius carnibus vescitur: si ergo omnes partes secundum materiam resurgar in aliquo, sequetur quod resurget in vno id quod est de veritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens est.

¶RESPONDEO dicendum, quod illud quod est in homine materialiter, non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ, quia secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem, illud autẽ totum quod est in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatem humanæ naturæ, quantum ad id quod habet de specie, sed non totum considerata materiæ totalitate: quia tota materia, quæ fuit in homine à principio vitæ vsque ad finem, excederet quantitatem debitam speciei, vt tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi videtur. Et ideò totum quod est in homine resurget, considerata totalitate speciei, quæ attenditur secundum quantitatem significantem situm & ordinem partium, non autem resurget totum considerata totalitate materiæ. Secunda autem opinio & prima non vruntur hac distinctione, sed distinguunt inter partes quarum vtraque habet speciem & materiam. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc, quod vtraque dicit quod illud quod est ex semine generatum, totum resurget, etiam totalitate materiæ considerata, differunt autem in hoc quòd de eo quod ex alimento generatur, nihil resurgere ponit prima opinio. Secunda verò aliquid eius resurgere ponit & non totum, ex dictis patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut quicquid est in aliis partibus corporis, resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ, ita etiam est de capillis. In aliis autem partibus ad uenit aliquid ex nutrimento, quòd facit augmentum, & hoc computatur, vt alia pars considerata totalitate speciei: quia obtinet alium locum & situm in corpore, & substat aliis corporis dimensionibus. Aliquid autem aduenit quod non facit augmentum, sed cedit in restaurationem deperditi nutriendo, & non computatur vt alia pars totius considerati secundum speciem, cùm non obtineat alium locum vel situm in corpore, quam pars, quæ defluxit, tenebat, quãuis possit alia pars computari, considerata totalitate materiæ: & similiter est de capillis. Augustinus ergo loquitur de incisionibus capillorum, quæ erant partes facientes augmentum: & ideò oportet quòd resurgant, non tamen in quantitate capillorum, ne sit quãtitas immoderata, sed in aliis partibus, vt necessarium iudicabit diuina prouidentia: vel loquitur in casu illo quando aliis partibus deficiet, tunc enim eorum defectus poterit ex superfluitatibus capillorum reparari.

¶Ad secundum dicendum, quòd secundum tertiam opinionem eædem sunt partes secundum speciem & secundum materiam. Non enim illa distinctione vtitur Philosophus in primo de generatione, ad distinguendum diuersas partes, sed ad ostendẽdum quòd eædem partes possunt considerari secundum speciẽ, quantum ad illud quod est formæ & speciei in ipsis & secundum materiam quantùm ad illud, quod subest formæ & speciei, constat autem quod materia carnis non habet ordinem ac animam rationalem, nisi inquantùm est sub tali forma: & ideò ratione eius habet ordinem ad resurrectionem. Sed prima & secunda opinio quæ ponunt alias esse partes, quæ sunt secundum speciẽ, & alias, quæ sunt secundum materiam dicunt, quod anima quãuis vtrasque partes perficiat, tamen perficit partes secundum materiam, mediantibus partibus secundum speciem: & ideò non habent æqualiter ordinem ad resurrectionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd in materia generabilium & corruptibilium dimensiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ substantialis: & ideò diuisio, quæ est secundum huiusmodi dimensiones, propriè pertinet ad materiam: sed quantitas completa & terminata aduenit materiæ post formam substantialem: & ideò diuisio, quæ est, vel fit secundum dimensiones terminatas, recipit speciem, præcipuè quando ad rationem speciei pertinet determinatus situs partium sicut est in corpore humano.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAPRIMA, DE *qualitate resurgentium, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de qualitate resurgentium.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm resurgant omnes in ætate iuuenili.

¶Secundò, vtrùm in æquali statura.

¶Tertiò, vtrùm omnes in eodem sexu.

¶Quartò, vtrùm in vita animali.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum omnes resurgent in eadem ætate.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes resurgent in eadem ætate, scilicet iuuenili. Quia Deus resurgentibus præcipuè beatis nihil subtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat: sed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cùm senectus sit venerabilis ætas: ergo senes non resurgent in ætate iuuenili. *The. 4. dist. 44. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.*

2 Præterea, Aetas computatur secundum mensuram temporis præteriti: sed impossibile est tempus, quod fuit præteritum, non præteriisse, ergo impossibile est eos, qui maioris ætatis fuerunt, ad ætatem iuuenilem reduci.

3 Præterea, Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquóque, maximè resurget in eo. sed quantò aliquid primò fuit in homine, tanto videtur magis ad veritatem humanæ naturæ pertinuisse: quia in fine propter veritatem speciei debilitatam comparatur vino aquoso corpus humanum, vt patet per Philosophum in primo de generatione: ergo si omnes debẽt in eadem ætate resurgere, magis decet, quòd resurgant in ætate puerili, quàm iuuenili.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ephes. quarto. Donec occurramus omnes in perfectum virum in mensuram ætatis plenitudinis Christi: sed Christus resurrexit in ætate iuuenili; quæ circa. 30. annos incipit, vt Augustinus dicit: ergo & alij in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ætate iuuenili resurgent.

¶ Præterea, Homo in maxima perfectione naturæ resurget. Sed natura humana perfectissimum statum habet in ætate iuuenili. ergo in illa ætate resurgent omnes.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd homo resurget absque omni defectu humanæ naturæ: quia sicut Deus humanam naturam absque defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem vltimam est consequuta. Alio modo, quia iam ab vltima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris, secundo modo deficit in senibus. Et ideò in vtrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum vltimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate, ad quem terminatur motus cremẽti, & à quo incipit motus decrementi.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ætas senectutis habet reuerentiam non propter conditionem corporis, quod in defectu est, sed propter sapientiam animæ, quæ ibi esse præsumitur, ex temporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinæ sapientiæ, quæ in eis erit, sed non manebit senectutis defectus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non loquitur de ætate quantum ad numerum annorum, sed quantum ad statum qui in corpore humano ex annis celinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corpotis conditionem, quam primo die formationis suæ habuit: & ideò ratio non est ad propositum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd virtus speciei dicitur esse perfectior in puero, quam in iuuene, quantùm ad efficaciam agendi conuersionẽ alimenti aliquo modo, sicut etiam est perfectior in semine quam in homine completo, sed in iuuenibus est perfectior, quantùm ad terminum complemẽti. Vnde illud quod maximè ad veritatem naturæ pertinuit ad illam perfectionem deducetur, quam habet in ætate iuuenili, non ad illam, quam habet in ætate puerili, in qua humores adhuc peruenerunt ad vltimã digestionem.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent eiusdem staturæ. Sicut enim homo mensuratur quantitate dimensiua, ita quantitate durationis in omnibus reducetur ad eandem mensuram, sed quantitas durationis, in omnibus reducitur ad eandem naturam: quia omnes in eadẽ ætate resurgent: ergo quantitas dimensionis reducetur ad eãdem mẽsuram, vt in eadem statura omnes resurgant.

2 Præterea, Philosophus in 2. de Anima dicit, quòd omnium natura constantium terminus est & ratio magnitudinis & augmẽti: sed iste terminus non est nisi ex virtute formæ, cui debet cõgruere quantitas, sicut & alia accidentia; ergo cùm omnes homines habeant eandem formam specificam in omnibus debet esse secundum materiam eadem quantitatis mensura, nisi sit error: sed error naturæ corrigetur in resurrectione: ergo omnes resurgent in eadem statura.

3 Præterea, Quantitas resurgentis non potuit esse proportionata virtuti naturali, quæ primò corpus formauit, alias qui non potuerũt ad maiorem: quantitatem perduci virtute naturæ, nũquam in maiori quantitate resurgent, quod falsum est: ergo oportet quod quantitas illa proportionetur virtuti reparãti corpus humanum per resurrectionem, & materiæ de qua reparatur sed virtus reparans omnia corpora est eadem numero scilicet diuina virtus: cineres autem omnes ex quibus reparãtur humana corpora, se habent æqualiter ad suscipiẽdam actionem prædictæ virtutis: ergo ad eandem quantitatem terminabitur resurrectio omnium hominum, & sic idem quòd prius.

¶ SED CONTRA, Quantitas naturalis consequitur naturam vnius cuiusque individui: sed in resurrectione non variabitur natura individuorum: ergo nec quantitas naturalis eius: sed non est eadem quantitas naturalis omnium: ergo non omnes resurgent in eadem statura.

¶ Præterea, Natura humana reparabitur per resurrectionem ad gloriam vel ad pœnam: sed non erit eadem quantitas gloriæ vel pœnæ in omnibus resurgentibus: ergo nec eadem quantitas naturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in resurrectione non reparabitur humana natura solùm quantùm ad idem specie sed quantùm ad idem numero: & ideò in resurrectione non solùm attendendum est quod competit naturæ speciei, sed quod competit naturæ individui. Natura autem speciei habet aliquam quantitatem, quam nec excedit nec ab ea deficit absque errore, quæ tamen quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & non est accipienda secundum vnam mensuram determinatam. Vnum quodque autem individuum in specie humana assequitur infra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis, quæ competit naturæ individui, & ad hanc perducitur in termino augmenti, si non fuit aliquis error in opere naturæ, per quem fit aliquid additũ vel subtractum prædictæ quantitati, cuius quidẽ mensura accipitur secundum proportionabilitatem caloris extendentis & humidi extensibilis, quod non est eiusdẽ virtutis in omnibus: & ideò non omnes resurgẽt in eadem quãtitate, sed quilibet resurget in illa quantitate in qua fuisset, in termino augmenti, si natura nõ erasset vel defecisset: quod auté supereſt vel deficit in homine resecabit, vel supplebit diuina potentia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iam patet ex dictis, quod non dicuntur omnia in eadem ætate resurgere, quasi in omnibus competat eadem quantitas durationis, sed quia idem status perfectionis erit in omnibus, qui quidem status saluari potest in magna & in parua quantitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitas huius individui non solum respondet formæ speciei, sed etiam naturæ individui, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantitas resurgentis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa non est de natura corporis: neque omnibus secundum illum statum, in quo sunt ante resurrectionem, sed naturæ, quam primo individuum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectum non poterat perducere ad debitam quantitatem, quæ competit speciei diuina virtus supplebit in resurrectione defectum, sicut pater in Nanis, & eadem ratio est illis qui immoderatæ magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum omnes resurgent in sexu virili.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgẽt in sexu virili. Quia dicitur Ephes. 4. quod omnes occurremus in virum perfectum, &c. ergo non erit nisi sexus virilis ibi.

2 Præterea, In futuro omnis prælatio cessabit, vt dicit glossa 1. Cor. 15. sed mulier ordine naturali subdita est viro: ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili.

3 Præterea, Illud quod est occasionaliter & præter intentionẽ naturæ inductum, non resurget, quia in resurrectione omnis error cessabit vel tolletur, sed sexus muliebris est præter intentionem naturæ inductus ex defectu virtutis formatiuæ in semine, quæ non potest perducere materiam conceptus ad formam virile, vnde dicit Philosophus decimosexto de Animalibus, quod fœmina est mas occasionatus: ergo sexus muliebris nõ resurget.

¶ SED CONTRA, est quod dicit Augustinus 22. de ciuitate Dei, Melius sapere videntur qui vtrũque sexum resurrecturum esse non dubitant.

¶ Præterea, Deus reparabit in resurrectione quod in homine fecit in prima conditione: sed ipse fecit mulierem de costa viri, vt patet Genesis secundo: ergo ipse sexum fœmineum in resurrectione reparabit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut considerata natura individui debetur diuersa quantitas diuersis hominibus, ita cõsiderata natura individui debetur diuersus sexus diuersis hominibus: & hęc etiam diuersitas competit perfectioni speciei cuius diuersi gradus implentur per dictã diuersitatem sexus, vel quantitatis: & ideò sicut resurgent homines in diuersis statutis: sic in diuersis sexibus, & quamuis sit differentia sexuum, deerit tamẽ confusio mutuæ visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur. Omnes Christo occurremus in virum perfectum, non dicitur propter sexum virilem, sed propter virtutem animi, quę erit in omnibus & vtris & mulieribus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd mulier subditur viro propter imbecillitatem naturæ, & quantum ad vigorem animi & quantũ ad robur corporis: sed post resurrectionem non erit differentia in his secundum diuersitatem sexuum, sed magis secundum diuersitatem meritorum, & ideò ratio non procedit.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ quamuis fœminæ generatio sit præter intentionem naturæ particularis, est tamen de intentione naturæ vniuersalis, quæ ad perfectionem humanæ speciei vtrumque sexum requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum omnes resurgent in vita animali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ omnes resurgent in vita animali, vt scilicet vtantur actu nutritiuæ virtutis & generatiuæ. Quia resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi. sed Christus dicitur post resurrectionem comedisse: vt patet Matth. vlti. & Luc. vlti. ergo & homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

2 Præterea, distinctio sexuum ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta quæ deseruiunt virtuti nutritiuæ ordinantur ad comestionem, sed homo cũ omnibus huiusmodi resurget: ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ.

3 Præterea, Totus homo beatificatur & secundum animam & secundum corpus: sed beatitudo secundum philosophum in perfecta operatione consistit: ergo oportet quòd omnes potentiæ animæ & omnia membra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idem quòd prius.

4 Præterea, In beatis post resurrectionem erit perfecta & beata iucunditas: sed talis iucunditas omnes delectationes includit, quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: & perfectum est cui nihil deest: cùm ergo in actũ virtutis generatiuæ & nutritiuæ sit magis delectatio, videtur quòd tales actus ad vitã animalem pertinentes in beatis erunt, & multò fortiùs in aliis: qui minùs spiritualia corpora babebunt.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matt. 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur.

¶ Præterea, Generatio ordinatur ad subueniendum defectui, qui per mortem accidit ad multiplicationem humani generis, & comestio ad restaurationem deperditi & augmenti quantitatis: sed in statu resurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem individuorum à Deo præfinitam, quia vsque ad hoc generatio differtur, similiter etiam quilibet homo resurget in debita quantitate, nec erit vltra mors, aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis: ergo frustra esset actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd resurrectio non erit necessaria propter primam perfectionem ipsius quæ consistit in integritate eorum, quæ ad naturam spectant: quia ad hoc homo peruenire potest in statu præsentis vitæ per actionem causarum naturalium: sed necessitas resurrectionis est ad consequendam vltimam perfectionem, quæ consistit in peruentione ad vltimũ finem. Et ideo illę operationes naturales quæ ordinantur ad primam perfectionem humanæ naturæ vel causandam, vel cõseruãdam, non erunt in resurrectione: & huiusmodi sunt actiones animalis vitæ in homine, & actiones naturæ in elementis, & motus cœli, & ideò hæc cessabunt in resurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire & generare ad animalem vitã pertinent, cùm sint ad primum perfectionem naturæ ordinata, in resurrectione talia non erunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa comestio, qua Christus comedit, non fuit necessitatis, quasi cibis indigeret humana natura post resurrectionem, sed fuit potestatis, vt ostenderet se veram naturam sumpsisse, quam prius habuerat in statu illo quando cum discipulis comederat & biberat: hæc autem ostensio nõ erit necessaria in resurrectione communi, quia omnibus notum erit: & ideò dicitur dispensatiuè Christus manducasse, eo modo loquendi quo Iuristæ dicunt, dispensatio est cõmunis iuris relaxatio: quia Christus intermisit hoc quod est cõmuniter resurgentiũ, scilicet non vti cibis propter causam prædictam, & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd differentia sexuum & mẽbrorũ varietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam in specie, & etiam in individuo: vnde non sequitur quòd sint frustra, quamuis animales operationes desint.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prædictæ operationes non sunt hominis, inquantùm est homo, vt & Philosophus dicit: & ideò in eis non consistit beatitudo humani corporis. sed corpus humanum glorificabitur ex redundantia à ratione à qua homo est homo, inquantum erat ei subditum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales, sicut dicit philosop. in 7. & 10. Ethicor. sunt medicinales, quia adhibentur homini ad tollendum fastidium, vel etiam ægritudines, inquãtùm eis homo inordinatè delectatur, ac si essent veræ delectationes, sicut homo habẽs infirmũ gustum, delectatur in quibusdã quæ sanis non sunt delectabilia: & ideò nõ oportet quòd tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Sarraceni ponunt, & quidam hæretici posuerunt, qui vocantur Chiliarchæ, qui etiam secundum doctrinam philosophi non videntur sanum habere affectum, solæ enim delectationes spirituales secundum ipsum sunt simpliciter delectationes, & propter se quærendæ, & ideò ipse ad beatitudinem requiruntur.

QVÆSTIO OCTAVAGESIMASECVNDA,

de conditionibus beatorum resurgentium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conditionibus beatorum resurgentium. Et primò, de eorum corporum impassibilitate. Secundò, de subtilitate. Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum Sancti resurgentes resurgant quo ad corpora impassibiles.

¶ Secundò, vtrùm æqualis impassibilitas omnibus inerit.

¶ Tertiò, vtrùm illa impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat.

¶ Quartò, vtrùm sint in eis omnes sensus in actu.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum corpora Sanctorum post resurrectionem sint impassibilia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora Sãctorum post resurrectionem non sint impassibilia. Omne enim mortale est passibile: sed homo post resurrectionem erit animal rationale mortale: hæc enim est definitio hominis, quæ non ab eo separabitur: ergo corpus erit passibile. *Th. 4. di. 44. quæst. 1. art. 1. q. 1. & se.*

2 Præterea, Omne quod est in potentia ad formã alterius, passibile est ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuum ab alio, vt dicitur in primo de generatione: sed corpora Sanctorum post resurrectionem erunt in potentia ad aliam formam: ergo erunt passibilia. Probatio mediæ. Quæcunque communicant in materia, vnum eorum est in potentia ad formã alterius, materia enim, secundum quòd est sub vna forma, non amittit potentiam ad aliam formam: sed corpora Sanctorum post resurrectionem communicabunt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur, ex qua nunc sunt. ergo erunt in potentia ad aliam formam, & sic erunt passibilia.

3 Præterea, Contraria nata sunt agere & pati adinuicem, vt in primo de generatione dicit philosophus: sed corpora sanctorũ erunt ex contrariis composita, sicut & nunc sunt: ergo, &c.

4 Præterea, In corpore humano resurget sanguis & alij humores, vt dictum est: sed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines & huiusmodi passiones in corpore: ergo erunt corpora post Sanctorum resurrectionem passibilia.

5 Præterea, Magis repugnat perfectioni defectus in actu, quã defectus in potentia: sed passibilitas importat solùm defectum in potentia. Cùm ergo in corporibus Beatorum sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices vulnerum in martyribus, vt in Christo fuerunt, videtur quòd nihil deperibit perfectioni eorum, si ponantur habere corpora passibilia.

¶ SED CONTRA, Omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abiicit à substantia: sed corpora Sanctorum post resurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in incorruptione, resurget in incorruptione: ergo erunt impassibilia.

¶ Præterea, Fortius non patitur à debiliori: sed nullum corpus erit fortius corporibus Sanctorum, de quibus dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, resurget in virtute: ergo erunt impassibilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd passio dupliciter dicitur. Vno modo communiter, & sic omnis receptio passio dicitur, siue illud quod recipit sit conueniens recipienti & perfectiuum ipsius, siue contrarium & corruptiuum: & ab huiusmodi passionis remotione corpora gloriosa impassibilia non dicuntur cùm nihil quod est perfectionis, eis sit auferendum. Alio modo passio dicitur propriè, quam sic definit Dama. in 2. libr. Passio est motus præter naturam: vnde immoderatus motus cordis passio eius dicitur, sed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio est: quia omne quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agens assimulat sibi patiens: & ideò patiens inquãtum huiusmodi, trahitur extra terminos proprios, in quibus erat: sic ergo, propriè accipiendo passionem, non erit in corporibus resurgentium Sanctorum potentialitas ad passionem: & ideò impassibilia dicuntur. Huius autem impassibilitatis ratio, à diuersis diuersimodè assignatur. Quidam enim eam attribuũt conditioni elementorum, quæ aliter tunc se habebunt in corpore, quàm nunc. Dicunt enim quod elementa remanebunt ibi secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates actiuæ & passiuæ sunt de perfectione elementorum: vnde si sine eis repararentur elementa in corpore resurgentis essent minoris perfectionis, quàm modo sint. Et præterea cùm qualitates ille sint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipsorum causata, videtur valde absurdum, quod causa maneat & effectus rollatur. Et ideò alij dicunt quod manebunt qualitates, sed non habebunt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad conseruationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur posse stare, quia ad mixtionem requiritur actio & passio actiuarum & passiuarum qualitatum, & secundum prædominium vnius vel alterius mixta efficiuntur diuersæ complexionis: quod oportet ponere in corpore resurgentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia erunt ibi carnes & ossa & huiusmodi partes quibus omnibus non completur vna complexio. Et præterea secundum hoc impassibilitas nō posset poni dos in eis, quia non poneret aliquā dispositionē in substantia impassibili, sed solum prohibitionem passionis ab exteriori, scilicet diuinam virtutem, quæ etiam posset idem facere de corpore hominis in statu huius vitæ.

¶ Et ideo alij dicunt, quod in ipso corpore erit aliquid prohibens passionem corporum gloriosorum, scilicet materia quinti corporis, quam ponunt venire in compositionem humani corporis, ad conciliandum elementa in harmoniam quandam, per quam possunt esse debita materia animæ rationalis: sed tamen in statu huius vitæ propter dominium elementaris naturæ corpus humanum patitur ad similitudinem aliorum elementorum: sed in resurrectione dabitur natura quinti corporis, & ideò corpus humanum reddetur impassibile ad similitudinem corporis cœlestis. Sed hoc non potest stare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compositionem corporis humani, vt in 2. lib. ostensum est. Et præterea impossibile est dicere, quòd aliqua virtus naturalis, qualis est virtus corporis cœlestis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis est impassibilitas corporis glorioſi, cùm immutationem corporis humani Apostolus attribuat virtuti Christi: quia qualis cœlestis, tales cœlestes, 1. Corinthio. 15. & Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis naturæ.

¶ Præterea, Non potest natura cœlestis ita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex essentialibus suis principijs passibilitas inest. Et ideò aliter dicendum est quòd omnis passio fit per victoriam agentis super patiens: alias non traheret ipsum ad terminos suos: impossibile est autē, quòd aliquid dominetur supra patiens, nisi inquantum debilitatur dominium formæ propriè suprà materiam patientis, loquēdo de passione, quæ est contra natum, de qua nunc loquimur: nō enim materia subiicitur vni contrariorum, sine hoc quòd tollatur dominium alterius super ipsam, vel saltem diminuatur. Corpus autem humanum & quicquid in eo est, erit perfectè subiectum animæ rationali, sicut anima perfectè erit subiecta Deo: & ideò in corpore glorioſo non poterit esse aliqua mutatio contra dispositionem illam, qua perficitur ab anima: & ita corpora illa erunt impassibilia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Anselmum mortale ponitur in definitione hominis à Philosophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando posse esse immortalem, quia non viderunt homines nisi secundum huius mortalitatis statum. Vel potest dici, quòd secundum philosophum in octauo Metaph. quia differentiæ essentiales sunt nobis incognitæ, vtitur quandóque differentijs accidentalibus, ad significandum differentias essentiales, quæ sunt accidentaliū causæ, vnde mortale in definitione hominis non ponitur quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat, sed quia illud quod nunc est causa passibilitatis & mortalitatis, secundum præsentem statum, scilicet compositio ex contrarijs, est de essentia hominis: sed tunc non erit causa eius propter victoriam animæ super corpus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est potentia, ligata & libera. & hoc non solùm est verum in potentia actiua, sed etiam passiua. Forma enim ligat potentiam materiæ de terminando ipsam ad vnum, secundum quòd dominatur super eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma suprà materiam non perfectè potest ligare ipsam, quin recipiat interdum per aliquam passionem dispositionem contrariam formæ: sed in sanctis post resurrectionem diuina virtute anima dominabitur supra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipsa erit immutabiliter Deo subiecta, quod non fuit in statu innocentiæ: & in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, quæ nunc inest quātum ad substantiam nunquam inactum passionis exire possit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualitates elementares sunt instrumenta animæ, vt patet in secundo de anima, quod calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriendi per virtutem animæ. Quando autem agens principale est perfectum & non est aliquis defectus in instrumento: nulla actio procedit ab instrumento, nisi secundum dispositionem principalis agentis: & ideo in corporibus sanctorum post resurrectionem nulla actio vel passio poterit prouenire à qualitatibus elementaribus, quæ sit contra dispositionem animæ, quæ intendit conservare corpus.

¶ Ad quartum dicendum, quod secundum Augustinum in epistola ad Constantinum, diuina potentia valet ista visibili atque contrectabili natura corporum quibusdam manentibus auferre quas voluerit qualitas. Vnde sicut ab igne fornacis Chaldeorum abstulit virtutem comburendi, quantū ad aliquid: quia corpora puerorum illæsa seruata sunt, sed mansit quantum ad aliquid, quia ignis ille lignea cūburebat: ita auferet ab humoribus passibilitatem & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus est.

¶ Ad quintum, dicendum, quod cicatrices vulnerum non erunt in sanctis, nec in Christo fuerunt, inquantum important aliquē defectum, sed inquantum sunt signa constantissima virtutis, quia passi sunt pro iustitia & fide vt ex hoc & ipsis & aliis gaudium crescat. Vnde dicit August. 22. de Ciuita. Dei. nescio quomodo sic afficimur amore martyrij Beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerū cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt & fortassè videbimus: non enim deformitas in eis, sed dignitas est quædam, quamuis in corpore sancto, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamen si aliqua martyribus amputata & ablata sunt membra, sine ipsis mēbris erunt in resurrectione mortuorum, quibus dictum est, capillus de capite vestro non peribit.

ARTICVL. II.

¶ Virum impassibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod impassibilitas in omnibus erit æqualis. Quia primæ ad Corinth. 15. dicit gloss. quod æqualiter omnes habent quod pati nō possunt qui habent dotem impassibilitatis: ergo impassibilitas est æqualis in omnibus.

¶ Præterea, Negationes non recipiunt magis & minus, sed impassibilitas est quædam negatio vel priuatio passibilitatis. ergo non potest esse maior in vno, quàm in alio.

3 Præterea, Magis album dicitur quod est nigro impermixtius, sed nulli corporum Sanctorum admiscebitur aliquid de passibilitate: ergo omnia erunt æqualiter impassibilia.

¶ SED CONTRA, Merito debet respondere præmium proportionaliter: sed sanctorum quidam fuerunt aliis maiores merito: ergo cum impassibilitas sit quoddam præmium, videtur quod in quibusdam sit maior quàm in aliis.

¶ Præterea, Impassibilitas diuiditur contra dotem claritatis: sed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1. Corinth. 15. ergo nec impassibilitas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impassibilitas potest dupliciter considerari: vel secundum se, vel secundum causam suā. Si secundum se consideretur: quia solam negationem vel privationem importat, non suscipit magis & minus, sed erit æqualis in omnibus Beatis. Si autem consideretur secundum suam causam, sic erit in vno maior quàm in alio. Causa autem eius est dominium animæ super corpus, quod quidem dominium causatur ex hoc quod fruitur Deo immobiliter: vnde in illo qui perfectius fruitur est maior impassibilitatis cautio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. illa loquitur de impassibilitate secundum se, & non secundum causam suam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis negationes & priuationes secundum se non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex causis suis, sicut dicitur esse locus magis tenebrosus, qui habet plura & maiora obstacula lucis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliqua non solum intenditur per recessum à contrario, sed per accessum ad terminum, sicut lux intenditur. Et præterea etiā impassibilitas est maior in vno quam in alio, quamuis in nullo aliquid passibilitatis remaneat.

ARTICVL. III.

¶ Virum impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia sicut dicit Philosophus in secundo de Anima, sentire est quoddam pati: corpora autem glorioſa erunt impassibilia: ergo non sentient in actu.

2 Præterea, Immutatio naturalis præcedet immutationem animalem, sicut esse naturale præcedit esse intentionale. sed corpora glorioſa ratione impassibilitatis non immutabuntur immutatione naturali, ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad sentiendum.

3 Præterea, Quādocunque fit sensus in actu, cū noua receptione, fit nouum iudicium: sed ibi non erit nouum iudicium, quia erit ibi cogitationes volubiles: ergo non sient ibi sensus in actu.

4 Præterea, Quando anima est in actu intenso vnius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ, sed anima summè erit intenta ad actum virtutis intellectiuæ: qua Deum contemplabitur: ergo non erit aliquo modo in actu virtutis sensitiuæ.

¶ Sed contra, est quod dicitur Apoc. 1. Videbit eum omnis oculus: ergo erit ibi sensus in actu.

¶ Præterea, Secundum Philosophum in primo de anima, animatum ab inanimato distinguitur sensu & motu, sed ibi erit in actu motus, quia tanquam scintillæ in arundineto discurrent, Sapien. 1. ergo & sensus in actu.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquem sensum esse in corporibus beatorum omnes ponunt, aliàs corporalis vita sanctorum post resurrectionem assimilaretur magis somno, quā vigiliæ, quod non competit illi perfectioni, eò quod in somno corpus sensibile non est in vltimo actu vitæ, propter quod somnus dicitur vitæ dimidium in primo Ethi. sed in modo sentiendi diuersi diuersa opinantur. Quidam enim dicunt quòd corpora glorioſa sunt impassibilia & propter hoc non receptibilia peregrinæ impressionis, & multò minus quam corpora cœlestia: quia non erit ibi sensus in actu per receptionem alicuius speciei à sensibilibus, sed magis extrà mittēdo. Sed hoc non potest esse: quia in resurrectione natura speciei manebit eadem in homine, & omnibus partibus eius: huiusmodi autem est natura sensus vt sit potentia passiua, vt in secundo de Anima probat Philosophus. Vnde si in resurrectione sancti sentient extrà mittendo & non recipiendo, nō esset sensus in eis virtus passiua, sed actiua: & sic non esset eiusdem speciei cum sensu, qui nunc est, sed esset aliqua virtus eis data: sicut enim materia nunquam fit forma, ita potentia passiua nunquam fit actiua. Et ideò alij dicunt quod sensus in actu fiet per susceptionem, non quidem ab exterioribus sensibus, sed per effluxum à superioribus viribus: vt sicut nunc superiores vires accipiunt ab inferioribus, ita econtrariò tunc inferiores accipient à superioribus. Sed iste modus receptionis non facit verè sentire, quia omnis potentia passiua secundum suæ speciei rationem determinatur ad aliquid actiuum speciale: quia potentia in quantum huiusmodi, habet ordinem ad illud, respectu cuius dicitur: vnde cum proprium actiuum in sensu sit res existens extra animam: & non intentio eius existens in imaginatione vel ratione si organum sentiendi non moueatur à rebus extra sed ex imaginatione vel à superioribus viribus aliis, nō erit verè sentire. Vnde nō dicimus quòd phrenerici & alij mente capti, in quibus propter victoriam imaginatiuæ virtutis fit huiusmodi defluxus specierum ad organa sentiēdi, verè sentiunt, sed quia videtur eis quod sentiant. Et ideò dicendū est cū aliis, quod sensus corporum glorioſorū erit per susceptionem à rebus, quæ sunt extra animam. Sed sciendum est quòd organa sentiendi immutātur à rebus quæ sunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando scilicet organum dispositur eadem qualitate naturali, qua disponitur res extra animam, quæ agit in ipsis: sicut eū manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odiferæ: Alio modo immutatione spirituali, quando recipitur qualitas sensibilis in instrumento secundum esse spirituale, id est species siue intentio qualitatis & non ipsa qualitas, sicut pupilla recipit speciem albedinis, & tamen ipsa non efficitur alba. Prima ergo receptio non causat sensum, per se loquendo, quia sensus est susceptius specierum in materia præter materia, id est præter esse materiale, quod habebant extra animam: vt dicitur in 2. de Anima & hæc receptio immutat naturam recipientis: quia recipitur hoc modo qualitas secundum esse suum materiale: vnde ista receptio non erit in corporibus glorioſis, sed secunda, quæ per se facit sensum in actu, & non immutat naturam recipientis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū (quòd iam patet ex dictis) quòd ex hac passione, quæ est in actu sentiendi, quæ non est aliud quam receptio prædicta, nō trahitur corpus extrà naturalem suam qualitatem, sed spiritualiter perficitur: vnde impassibilitas glorioſorum corporum hanc passionem non excludit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omne passiuum recipit actionem agentis secundum suam modum: si ergo aliquid sit quod sit natū sic immutari ab actiuo naturali & spirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem spiritualē, sicut esse naturale præcedit esse intentionale: si autem natum sit immutari spiritualiter tantùm, non oportet quòd immutetur naturaliter, sicut de aēre: qui non est receptiuus coloris secundum esse naturale, sed solùm secundum esse spirituale: & ideò hoc solummodo immutatur: sicut econtrario corpora inanimata immutantur per qualitates sensibiles solùm naturaliter, in corporibus autem glorioſis non poterit esse aliqua immutatio naturalis: & ideò ibi erit spiritualis immutatio tantum.

¶ Ad tertium dicēdum, quod sicut erit noua receptio speciei in organo sentiendi, ita erit nouum iudicium sensus communis, non autem nouum iudicium intelligens de hoc, sicut in eo qui videt aliquis quod prius sciuit. Quod autem dicit Aug. non erunt ibi cogitationes volubiles intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis: vnde non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendū, q̄ quando vnum duorum est ratio alterius, occupatio animæ circa vnum nō impedit vel remittit occupationem eius circa aliud. Sicut medicus dum videt vrinam non minus potest considerare artis regulas de coloribus vrinarum, sed magis. & quia Deus apprænditur à sanctis, vt ratio omnium quæ ab eis agentur vel cognoscerentur: ideò occupatio eorum circa sensibilia sentienda vel quæcunque alia contemplanda in nullo impediet diuinam contemplationem, nec econtrario. Vel dicendum quod ideò vna potentia impeditur in actu suo quando alia vehementer cooperatur, quia vna potentia de se non sufficit ad tam diuersam operationem, nisi ei subueniatur per id quod erat aliis potentiis vel membris influendum à principio vitæ: & quia in sanctis erunt omnes potentiæ perfectissimæ, vna poterit intensè operari, ita quòd ex hoc nullū impedimentum præstabitur actioni alterius potentiæ, sicut & in Christo fuit.

ARTICVL. IIII.

¶ Virum in B. Atis post resurrectionem fiat omnes sensus in actus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sint ibi omnes sensus in actu. Tactus enim est primus inter omnes alios sensus, vt dicitur in lib. de Anima: sed corpora glorioſa carebūt actu tactus, quia sensus tactus fit in actu per immutationem corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitatum actiuarum vel passiuarum, quarum est tactus discretiuus, qualis tunc immutatio esse non poterit: ergo non erit ibi omnis sensus in actu.

2 Præterea, sensus gustus deseruit actui virtutis nutritiuæ: sed post resurrectionem huiusmodi actus non erit: ergo frustra esset ibi gustus.

3 Præterea, Post resurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura vestietur quadam virtute incorruptionis: sed sensus odoratus in actu suo esse non potest nisi aliqua corruptione facta, quia odor nō sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam resolutione consistit: ergo sensus odoratus non erit ibi in suo actu.

4 Præterea, auditus deseruit disciplinæ, vt dicitur in libro de sensu: sed non erit post resurrectionem beatis necessaria aliqua disciplina per sensibilia, quia diuina sapiētia replebuntur ex ipsius visione: ergo non erit ibi auditus.

5 Præterea, Visio fit secundum quod in pupilla recipitur species rei visæ: sed hoc non poterit esse post resurrectionem in Beatis: ergo non erit ibi visus in actu, qui tamen est omnium sensuum nobilior. Probatio mediæ: Illud quod est lucidum in actu, non est receptiuum speciei visibilis: vnde speculum directè positum sub radio solis non repræsentat speciem corporis oppositi: sed pupilla sicut & totum corpus erit claritate dotata: ergo non recipietur ibi aliqua species colorati corporis.

6 Præterea, Secundum perspectiuos omne q̄ videtur, sub angulo videtur: sed hoc non competit corporibus glorioſis: ergo non habebunt sensum in actu. Probatio mediæ. Quandocunque aliquid videtur sub angulo, oportet esse aliquā proportionem anguli ad distantiam rei visæ: quia quòd à remotiori videtur minus videtur & sub minori angulo: vnde posset esse ita paruus angulus quòd nihil de re videretur. si ergo oculus glorioſus videbit sub angulo, oportet quod videat sub determinata distantia: & ita quòd non videat aliquid à remotiori, quam modo videmus, quod videtur absurdum: & sic videtur q̄ sensus visus actu non erit in corporibus glorioſis.

¶ SED CONTRA, Potentia coniuncta actui, est perfectior quam non coniuncta: sed natura humana erit in beatis in maxima perfectione: ergo erunt ibi omnes sensus in suo actu.

¶ Præterea, vicinius se habent ad animā potentiæ sensitiuę, quam corpus: sed corpus præmiabitur vel punietur propter merita vel demerita animæ: ergo & omnes sensus præmiabuntur in Beatis, & punientur in malis, secundum delectationem & dolorem vel tristitiam, quæ in operatione sensus consistunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod in corporibus glorioſis erūt omnes potentiæ sensuum, non tamē erūt in actu nisi duo sensus: scilicet tactus & visus: nec hoc erit ex defectu sensuum, sed ex defectu medij & obiecti: nec tamen erunt frustrà, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commendandam sapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verum, quia hoc quod est medium in istis sensibus, est etiā in aliis medium. In visu enim est medium aër, qui etiam est medium in auditu & odoratu, sicut patet in secundo de anima. Similiter etiam gustus habet mediū coniunctum sicut & tactus, cum gustus sit tactus quidem, vt in eodem libro dicitur. Odor etiam erit ibi qui est obiectum odoratus: cùm ecclesia cantet, quod odor suauissimus erunt corpora sanctorum Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur super illud Psal. Exultationes Dei in gutture eorū: quod corda & linguæ non desinent laudare Deum. Et idem etiam habetur per Glos. super illud Oseæ 14. In canticis & cimbalis, &c.

¶ Et ideò secundū, alios dicendum quod odoratus & auditus erūt ibi in actu, sed gustus nō erit ibi, ita q̄ immutetur ab aliquo

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibo vel potu sumpto, vt patet ex dictis, nisi forte dicatur, quod erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd qualitates quas tactus percipit, sunt illæ quibus constituitur animatum corpus, vnde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statũ præsentem natum est immutari immutatione naturali & spirituali ab obiecto tactus. Et ideò tactus dicitur maximè materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum. non tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi qui perficitur spirituali immutatione nisi per accidens. Et ideò in corporibus gloriosis quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tangibilibus spiritualis tantum, sicut etiã in corpore Adæ fuit quod nec igois nec gladius scindere potuisset, & tamen horum sensum habuisset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gustus secundum quod est sensus alimenti, non erit in actu, sed secundum quod est iudicium saporum, esse poterit forte per modum prædictum.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd quidam posuerunt quod odor nihil est aliud quam quædam fumalis euaporatio. Sed hæc propositio non potest esse vera: patet ex hoc quod vultures immutantur ex odore percepto ad cadaueta ex locis remotissimis: cum tamen non esset possibile, quod euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca etiam si totum resolueretur in vapore & præcipuè cum sensibilia in æquali distantia ad quãlibet partem immutentur. Vnde odor immutat medium quandoque & instrumentum sentiendi spirituali immutatione siue aliqua euaporatione pertingente ad organum, sed quod aliqua euaporatio requiratur, hoc est eo quod odor in corporibus est humiditate aspersus. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc quod percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua vltima perfectio ne nullo modo per humidum repressus: vnde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit & sensus odoratus in Sanctis: quia nulla humiditate impedietur, & cognoscet non solum excellentiam odoris, sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in patria erit laus vocalis, quamuis quidam aliter dicant, quod sola immutatione spirituali organum auditus immutabit in beatis, nec erit propter disciplinam qua scientiam acquirat, sed propter perfectionem sensus & delectationem: quomodo autem vox ibi formari poterit, dictum est in secundo libro.

¶ Ad quintum dicendum, quòd intentio luminis non impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani: sicut patet quantuncunque illuminetur aër potest esse medium in visu, & quanto est magis illuminatus, tantò ipsum aliquid clarius videtur, nisi sit defectus ex debilitate visus. Quia autem in speculo directè opposito radio Solis non apparet species corporis oppositi, non est propter hoc quod impeditur receptio, sed propter hoc quod impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc quod forma in speculo appareat, quod fiat quedam reuerberatio ad aliquod corpus obscurum: & ideò plumbum vitro adiungitur in speculo: hanc autem obscuritatem obscuritatem radius solis repellit, vnde non potest apparere species in aliquo speculo. Claritas autem corporis glorioſi non auferet diaphaneitatem à pupilla, quia gloria non tollit naturam, vn de magnitudo claritatis in pupilla, magis facit ad acumen visus quam ad eius defectum.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quanto sensus est perfectior, tanto ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere quanto autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tanto minor immutatio est: & inde est quod visus fortior: magis à remotis aliquid videre potest, quam visus debilior quia quanto à remotiori videtur, sub minori angulo videtur: & quia visus corporis glorioſi erit perfectissimus, ex parnissima immutatione poterit videre vnde sub angulo multo minori videre poterit quam modo possit, & per consequens multò magis à remotis.

QVÆSTIO OCTVAGESIMATERTIA, DE

subtilitate corporum beatorum, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de subtilitate corporum beatorum.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm subtilitas sit proprietas corporis glorioſi.

¶ Secundo, vtrùm ratione huius subtilitatis possit esse in eodem loco cum alio.

¶ Tertiò, vtrùm per miraculum duo corpora possint simul esse in eodem loco.

¶ Quartò, vtrùm duo corpora glorioſa possint esse simul in eodem loco.

¶ Quintò, vtrùm corpus glorioſum necessario requirat æqualem sibi locum.

¶ Sextò, vtrùm corpus glorioſum sit palpabile.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm subtilitas sit proprietas corporis glorioſi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd subtilitas non sit proprietas corporis glorioſi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ sicut gloriæ claritas claritatem Solis, quæ est maxima in natura. sic ergo subtilitas est proprietas corporis glorioſi. videtur quod corpus sit subtilius futurum omni quod est subtile in natura: & ita erit ventis aëreq; subtilius quod est hæresis à Greg. in constantinopolitana vrbe damnata, vt ipse narrat in 4. lib. Moral.

2 Prætereà, Sicut caliditas & frigiditas sunt quædam qualitates simplicium corporum, scilicet elementorum & subtilitas: sed calor & aliæ qualitates elementorum non intenduntur in glorioſis corporibus magis quam nunc, imo magis ad medium reducentur: ergo neque subtilitas in eis erit maior quam nunc sit.

3 Prætereà, Subtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ: vnde corpora quæ habent minus de materia sub æqualibus dimensionibus, dicimus magis subtilia vt ignem aëre & aërem aquam: & aquam terram: sed tantum de materia erit in corporibus glorioſis, quantum nunc est: ergo tunc non erunt magis subtilia, quam nunc sunt.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, id est spiritui simile, sed subtilitas spiritus excedit omnem subtilitatem corporis: ergo corpora glorioſa erunt subtilissima.

¶ Prætereà, Corpora quanto sunt subtiliora tanto nobiliora: sed corpora glorioſa sunt nobilissima: ergo erunt subtilissima.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nomen subtilitatis à virtute est assumptum, scilicet penetrandi vnde dicitur in secundo de Generatione quod subtile est repletiuum partibus & partium partibus, quod autem aliquod corpus sit penetrantium, contingit ex duobus. Primò, ex paruitate quantitatis præcipue secundum profunditatem & latitudinem, non autem secundum longitudinem, quia penetratio fit in profundum: vnde longitudo penetrationi non obstat. Secundo ex paucitate materiæ: vnde rara, subtilia dicimus, & quia in corporibus raris forma præ dominatur materiæ magis, ideo translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora quæ optime subsistant formæ, & perficiuntur ab ea completissimo modo, sicut dicimus subtilitatem esse naturæ in Sole & Luna & aliis huiusmodi: sicut autem huiusmodi potest dici subtile, quando perfectissime completur in esse & virtute suæ speciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, nomen subtilitatis ad eas transfertur non solum ratione substantiæ, sed etiam ratione suæ virtutis: sicut enim subtile dicitur penetrantium quia pertingit vsque ad intima rei: ita dicitur aliquis intellectus subtilis, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia, & proprietates naturales rei latentis. Et similiter dicitur aliquis habere visum subtilem, quia aliquod minimum potest visum pertingere, & similiter est de aliis sensibus & secundum hoc diuersimodè subtilitatem corporibus glorioſis attribuerunt. Quidam etiam hæretici: vt Augustinus narrat, attribuerunt eis subtilitatem secundum modum, quo spirituales substantiæ subtiles dicuntur, dicentes quod in resurrectione corpus vertetur in spiritum, & ratione huius corpora resurgentium Apostolus spiritualia nominat. 1. Corint. 15. sed non potest stare. Primo, quia corpus in spiritum transire non potest, cum non communicent in materia. quod etiam Boetius ostendit in lib. de duabus naturis. secundo, quia si hoc esset possibile corpore in spiritum conuerso, non resurgeret homo, qui ex anima & corpore naturaliter constat. Tertio, quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nomina corporalia spiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam sunt conuersa: quod patet esse falsum. Vnde quidem hæretici dixerunt quod corpus resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum rarefactionis, ita quod corpora humana in resurrectione erunt aërea, vel vento similia, vt Gregorius narrat in 23. libro Moral. sed hoc etiam non potest stare quia corpus post resurrectionem palpabile habuit Dominus: vt patet Luc. vlti. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere: quod præcipuæ subtile credendum est. Et prætereà, corpus hominum cum carnibus & ossibus resurget, sicut corpus Domini, vt dicitur Luc. vltimo. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere: & Iob. 19. dicitur. In carne mea videbo Deum saluatorem meum: natura autem carnis & ossis hanc raritatem non

non potest habere.

¶ Et ideò est assignandus corporibus glorioſis alius modus subtilitatis, vt dicantur subtilia propter completissimam corporis perfectionem: sed hanc completionem quidam eis attribuunt ratione quintæ essentiæ, quæ in eis tunc maximè dominabitur, quòd esse non potest. P. imò, quia nihil de quinta essentia potest venire in compositionem corporis, vt in tertio lib. ostensum est. Secundo, quia dato quod veniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis tunc, quã nunc suprà naturam elementarem, nisi ita quod esset in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura cœlesti: & sic corpora humana non essent eiusdem staturæ: nisi forte minueretur natura elementaris in homine, quod repugnat, integritati resurgentium, vel ita quod natura elementaris indueret proprietates naturæ cœlestis ex eius dominio in corpore & sic naturalis virtus esset causa proprietatis gloriæ, quod videtur absurdum.

¶ Et ideò alij dicunt quod dicta completio, ex qua corpora humana subtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorificatæ, quæ est forma corporis super ipsum, ratione cuius corpus glorioſum spirituale dicitur, quasi omnino spiritui subiectum. Prima autem subiectio, qua corpus animæ subiicitur, est ad participandum esse specificum prout subiicitur sibi vt materia formæ & deinde subiicitur ei ad alia opera animæ, prout anima est motor, & ita prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis proprietatibus corporis glorioſi. Et propter hoc Apostolus in spiritualitate tetigit dotem subtilitatis: vt Magistri exponunt: vnde Gregorius dicit decimoquarto Moralium, quod corpus glorioſum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ, & per hoc patet solutio ad obiecta, quæ procedunt de subtilitate, quæ est per rarefactionem.

ARTICVL. II.

¶ Vtrùm ratione huius subtilitatis competat corpori glorioſo esse, eodem loco cum alio non glorioſo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod ratione huius subtilitatis competat corpori, quod sit simul in eodẽ loco cum alio non glorioſo. Quia vt dicitur Philip. 3. reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodem loco vt patet per hoc quòd post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis. vt dicitur Ioan. 20. ergo & corpora glorioſa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non glorioſis in eodem loco.

2 Prætereà, Corpora glorioſa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus, sed quædam nunc ratione suæ nobilitatis possunt esse simul cum aliis corporibus, scilicet radij solares: ergo multò fortius hoc conueniet corporibus glorioſis.

3 Prætereà, Corpus cœleste non potest diuidi ad minus, quam ad substantiam sphæratum: vnde dicitur Iob. 37. quòd cœli velut ære solidissimi firmati sunt: si ergo corpus glorioſum non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco ratione subtilitatis, nunquam ad cœlum empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

4 Prætereà, Corpus quod non potest simul esse cum alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo vel etiam includi: sed hoc non potest cõtingere corporibus glorioſis: ergo possunt simul esse in eodem loco cum aliis corporibus.

5 Prætereà, Sicut se habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam & superficies ad superficiem, & corpus ad corpus: sed duo puncta possunt esse simul, vt patet quando lineæ se tangunt, & similiter duæ lineæ in contactu duarum superficierum & de superficie in contactu duorum corporum: quia contingua sunt quorum vltima sunt simul: vt patet 6. Phy. ergo non est contra naturam corporis quin possit esse simul cum alio corpore in eodem loco: sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totum corpori glorioso præstabitur: ergo corpus glorioſum ex suæ subtilitatis proprietate habebit quod possit esse simul cũ alio corpore in eodem loco.

¶ SED CONTRA est quod Boet. dicit in lib. de Trinitate. In numero differentiam varietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere neque specie, sed suis accidentibus distant: nam si omnino cuncta ab his accidentia separamus, tamen locus est cunctis diuersus, quem vnum fingere nullo modo possumus. ergo si ponantur duo corpora esse in vno loco, erit vnum corpus numero.

¶ Prætereà, corpora glorioſa maiorem conuenientiam habebũt cum loco quam spiritus angelici: sed spiritus angelici, vt quidam dicunt, non possunt distingui numero nisi essent in diuersis locis, & propter hoc ponunt quòd necesse est eos esse in loco: & quod ante mundum creari non potuerunt: ergo multò magis debet dicere. quod duo corpora qualiacunque non possunt esse in eodem loco.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non potest dici quòd corpus glorioſum ratione suæ subtilitatis habeat quòd possit esse cum alio corpore in eodem loco, nisi per subtilitatem auferatur id per quod prohibetur nunc esse simul cum alio corpore in eodem loco. Dicunt autem quidam quòd prohibetur ad hoc in isto statu ratione corpulentiæ, per quam habet quòd replet locum, quæ quidem corpulentia ab eo per subtilitatis dotẽ tolleretur. Sed non potest hoc stare propter duo. Primo, quia corpulentia, quam dos subtilitatis aufert, est ad defectum pertinens puta aliqua inordinatio materiæ non perfectè subsistantis suæ formæ. Totum enim quod ad integritatem corporis pertinet in corpore resurget, tam ex parte formæ quam ex parte materiæ: quia quod aliquod corpus sit repletiuum loci, hoc habet per illud quod est de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cum enim plenum opponatur vacuo, illud solum non replet locum, quo posito in loco nihilominus manet vacuus locus. Vacuum autem definitur in 4. Physi. quòd est locus non plenus sensibili corpore. dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia & forma & naturalibus, accidentalibus quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent constat etiam quod corpus glorioſum erit sensibile, etiam secundum tactum, vt patet in corpore Domini, Luc. vlti. nec enim deerit materia aut forma aut naturalis accidentia, scilicet calidum & frigidum, & huiusmodi, Vnde patet quod corpus glorioſum, non obstante subtilitatis dote replebit locum. Insania enim videretur dicere quod locus vbi esset corpus glorioſum, esset vacuus. Secundo, ratio eorum prædicta non valet, quia coexistentiam corporis impedire in eodem loco est plus quam replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse reparatas sine materia, illæ dimensiones replẽt locum. Vnde quidam ponentes dixerunt vacuum esse locum, in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore, & tamen dimensiones prohibentur ne sint simul cum alio corpore in eodem loco, vt patet per Philosophum in 4. Physico. & in 2. Metaphy. vbi habet pro inconuenienti, quod corpus mathematicum, quod nihil est aliud quam dimensiones separatæ, sit simul cum alio corpore naturali sensibili. Vnde dato, quod subtilitas corporis glorioſi aufert ab eo hoc quod est replere locum, non tamen sequitur quod propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo quod minus est, non propter hoc remouetur quod plus est. Dicendum est ergo quod illud quod impedit corpus nostrum nunc, ne simul cum alio corpore sit in eodem loco, nullo modo potest ab eo remoueri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatum cum aliquo corpore in eodem loco, nisi in hoc quòd in eo requirit diuersum situm: nihil enim est impedimentum identitatis nisi quod est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionem situs non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis: vnde remoto à corpore sensibili, quod sit calidum & frigidum, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis, vt patet per Philosophũ in quarto Physicorum. & etiam per se planum est. Similiter etiam materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, quia materiæ non aduenit situs nisi mediante quantitate dimensiua. Similiter etiam neque forma situm habet nisi ex materia situm habente. restat ergo: quod necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur à natura quantitatis dimensiuæ, cui per se conuenit situs. Cadit enim in definitione eius, quantitas enim dimensiua est quantitas habens situm: & inde est, quod remotis omnibus aliis, quæ sunt in re, distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si enim accipiatur linea separata, oportet quod si sint duæ lineæ vel duæ partes vnius lineæ, quòd sint distinctæ in situ, alias linea addita lineæ non efficeret maior, quod est contra communem animi conceptionem: & similiter est de superficiebus & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur situs, inquantum subsistit dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam derivatur: vt sicut non est possibile esse duas lineas vel duas partes lineæ, nisi sint distinctæ secundum situm: ita, impossibile est esse duas materias vel duas partes materiæ, nisi sit distinctio situs: & quia distinctio materiæ est principium distinctionis individuorum, inde quod Boetius dicit in libro de Trinita. quod duobus corporibus vnum locum fingere nullo modo possumus, vt hanc saltem accidentium varietatem distinctio individuorum requirat: subtilitas autem à corpore glorioso per dimensionem non aufert sibi prædictam necessitati situs distinctionis ab alio corpore: & ideò corpus glorioſum non habebit ratione subtilitatis, quòd possit esse cum alio corpore, sed poterit simul cum alio corpore esse ex operatione virtutis diuinæ: sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua Proprietate indita, quod ad vmbram eius sanaretur infirmi, sed hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiebat virtute diuina ad ædificationem fidei, ita faciet virtus diuina vt corpus glorioſum poſſit ſimul cum alio corpore eſſe ad perfectionem gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus Chriſti non habuit ex ſubtilitatis dote quod poſſet eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco ſed hoc factum eſt virtute diuina poſt reſurrectionem, ſicut in Natiuitate: vnde Greg. in Homilia dicit Illud corpus Domini intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod ad humanos oculos per natiuitatem ſuam clauſo exiit vtero Virginis. Vnde non oportet quod ratione ſuæ ſubtilitatis hoc conueniat corporibus glorioſis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd lumen non eſt corpus, vt in prima parte dictum eſt vnde obiectio procedit ex falſis.

¶ Ad tertium dicendum, quod corpus glorioſum tranſibit ſpheras cœlorum ſine eorum diuiſione, non ex vi ſubtilitatis, ſed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus ſubuenit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quod Deus eis ad nutum aderit in omnibus quæ volunt, ſequetur quod non poſſint includi vel carcerari.

¶ Ad quitum dicendum, quod ſicut dicitur 4. Phyſico. Puncti non conuenit eſſe locum: vnde ſi dicatur eſſe in loco, hoc non eſt niſi per accidens, quia corpus cuius eſt terminus, eſt in loco ſicut autem totus locus reſpondet toti corpori, ita terminus loci reſpondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum eſſe vnum terminum, ſicut & duas ligneas terminati ad vnũ punctum: & ideo quamuis duo corpora non poſſunt eſſe niſi in diuerſis locis, tamen duobus terminis deorum corporum reſpondet idem terminus duorum locorum, & ſecundum hoc dicuntur vltima corporum ſe contingentium, eſſe ſimul.

ARTIC. III.

¶ Vtrum per miraculum fieri poſſit quod duo corpora ſint in eodem loco.

AD TERTIVM ſic proceeditur, Videtur quod nec etiam per miraculum fieri poſſit quod duo corpora ſint in eodẽ loco. Non enim poteſt fieri per miraculum quòd duo corpora ſint: ſimul duo & vnum: quia hoc eſſet facere contradictoria eſſe ſimul, ſed ſi ponantur duo corpora eſſe ſimul, ſequetur, illa duo corpora eſſe vnum: ergo non eſt poſſibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum dicatur A, & aliud B, ergo dimenſiones A, erunt eædem cum dimenſionibus locis, aut aliæ: ſi aliæ: ergo erunt aliquæ dimenſiones ſeparatæ, quia non poteſt poni quod dimenſiones quæ ſunt inter terminos loci non ſint in aliquo ſubiecto niſi ſint in corpore loquato ergo ſunt eædem, ergo eadem ratione dimentiones B, erunt eædem cum dimenſionibus loci: ſed quæcũque vni & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem: ergo dimenſiones A, & B, ſunt eædem: ſed duorum corporum non poſſunt eſſe eædem dimenſiones, ſicut nec eadem albedo: ergo A, & B, ſunt vnum corpus, & erant duo: ergo ſunt ſimul vnum & duo.

2 Præterea, Contra communis animi conceptiones non poteſt aliquid miraculoſe fieri: vt ſcilicet pars non ſit minor toto, quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionem ineludunt. Similiter nec concluſiones Geometricæ quæ à communibus conceptionibus in falibiliter deducuntur, ſicut quod triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid poteſt fieri in linea contra diffinitionẽ lineæ: quia ſeparate diffinitionem à definitio, eſt ponere duo contradictoria eſſe ſimul: ſed duo corpora eſſe in eodem loco eſt contra concluſiones Geometriæ, & contra definitionem lineæ: ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio mediæ: Concluſio eſt Geometriæ, quod duo circuli non ſe tangunt niſi in puncto: ſi autem duo corpora circularia eſſent in eodem, duo circuli deſignati in eis ſe tangerent ſecundum totum. Similiter etiam eſt contra definitionem lineæ quod infra duo puncta ſit plus, quam vna linea recta: quod fieret ſi duo corpora eſſent in eodem loco, quia infra duo puncta ſignata in diuerſis ſuperficiebus loci eſſent duæ lineæ rectæ duorum corporum locatorum.

3 Præterea, Hoc Videtur non poſſe fieri per miraculum, quod corpus incluſum in alio corpore, non ſit in loco, quia ſic haberet locum communem & non proprium, quod non poteſt eſſe: ſed hoc ſequereturſi duo corpora eſſent in eodem loco: ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum ſecundum quamlibet dimenſionem ſit maius alio corpus minus erit in cluſum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius communis: locum autem proprium non habebit: quia non erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata, quæ contineat ipſum quod eſt de ratione loci: ergo non habebit locum proprium.

4 Præterea, Locus proportionaliter reſpondet locato: ſed nunquam poteſt fieri per miraculum, q̃ idem corpus ſit ſimul in diuerſis locis niſi per aliquam conuertionem ſicut accidit in ſacramento altaris: ergo nullo modo poteſt fieri per miraculum quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

¶ SED CONTRA, Beata Virgo filium miraculoſe peperit: ſed in illo partu oportuit duo corpora eſſe ſimul in eodem loco, quia corpus pueri exiens, clauſtra pudoris non fregit: ergo poteſt miraculoſè fieri quod duo corpora ſint in eodem loco.

¶ Præterea, Hoc idem, poteſt oſtendi per hoc quod Dominus ad diſcipulos intrauit clauſis ianuis, Ioannis 20.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd, ſicut ex dictis patet propter hoc neceſſe eſt duo corpora in duobus locis eſſe, quia diuerſitas materiæ requirit diſtinctionem in ſitu: & ideò videmus quod quando conueniunt duo corpora in vnum, deſtruitur eſſe diſtinctum vtriuſque, & acquiritur vtrique, ſimul eſſe vnum indiſtinctum, vt patet in mixtionibus: non poteſt ergo eſſe quod duo corpora remaneant duo, & tamen ſint ſimul, & vtrunque vtrũque erat ens indiuiſum in ſe & diuiſum ab aliis. Hoc autẽ eſſe diſtinctum dependet à principiis eſſentialibus rei ſicut à cauſis proximis, ſed à Deo ſicut à cauſa prima: & quia cauſa prima poteſt conſeruare rem in eſſe ceſſantibus cauſis ſecundis, vt patet per primam propoſitionem libri de Cauſis: ideò diuina virtute & ea ſola fieri poteſt, vt accidens ſit ſine ſubiecto, vt patet in ſacramento altaris: & ſimiliter virtute diuina fieri poteſt & ea ſola, corpori remaneat eſſe diſtinctum ab alio corpore, quamuis eius materia, non ſit diſtincta in ſitu ab alterius corporis materia, & ſic miraculoſè fieri poteſt quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa eſt ſophiſtica, quia procedit ex ſuppoſitione falſi, vel petit principium. Procedit enim ratio illa ac ſi inter ſuperficies oppoſitas loci alicuius eſſet aliqua dimenſio propria loco, cui oportet quod vniretur dimenſio corporis locati aduenientis. Sic enim ſequereturquod dimenſiones duorum corporum locatorum eſſet vna dimenſio, ſi vtraque vnum fieret cum dimenſione loci. Hæc autẽ fiunt de nouo vnum, niſi altero eorum immutato: ſic autem, ſicut ſe rei veritas habet, loco non debentur aliæ dimenſiones quàm dimenſiones locati, patet quod ratio nihil probat, ſed petit principium: quia ſecundum hoc nihil eſt aliud dictum, quod dimenſiones locati ſunt eædem cum dimenſionibus loci, niſi quòd dimenſiones locati continentur infra terminos loci, & ſecundum eorum menſuram diſtant termini loci ſicut diſtarent propriis dimenſionibus, ſi eas haberent: & ſic dimenſiones corpoũ duorũ, eſſe dimẽſiones vnius loci nihil eſt aliud, quam duo corpora eſſe in eodem loco, quod eſt principale propoſitum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd poſito quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco per miraculum, non ſequitur aliquid neque contra communem animi conceptionem, neque contra definitionem lineæ, neque contra concluſiones aliquas Geometriæ. Nam, ſicut ſuprà dictum eſt, quantitas dimenſiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quod habet ſpecialem rationem indiuiduationis & diſtinctionis, quæ eſt ſibi & omnibus accidentibus communis, ſcilicet ex materia ſubiecta. Sic ergo vna linea poteſt intelligi diuerſa ab alia, vel quia eſt in alio ſubiecto, quæ conſideratio eſt de linea naturali: vel quia diſtat in ſitu ab alia, quæ conſideratio eſt de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam. ſi ergo remoueatur materia, non poteſt eſſe diſtinctio eorum niſi ſecundum ſitum diuerſum, & ſimiliter nec punctorum nec ſuperficierum, aut quarumcunque dimenſionum: & ſic Geometria non poteſt ponere quod vna linea addatur aliæ, tanquam diſtincta ab ea, niſi ſi diſtincta ab ea. Sed ſuppoſita diſtinctione ſubiecti ſine diſtinctione ſubiecti ſine ex diuino miraculo, intelligẽtur diuerſæ ligneæ quæ non diſtant ſitu propter diuerſitatem ſubiecti &: ſimiliter diuerſa puncta: & ſic diuerſæ ligneæ de ſignatæ in duobus corporibus, quæ ſunt in eodem loco, trahuntur à diuerſis punctis ad diuerſa puncta, vt non accipiamus punctum in loco, ſed in ipſo corpore locato: quia linea nõ dicitur trahi niſi à puncto quodeſt terminus eius: & ſimiliter etiam quo circuli deſignari in duobus corporibus ſphæricis exiſtentibus in eodem loco quæ ſunt duo non propter diuerſitatem ſitus, alias non poſſent ſe tangere ſecundum totum ſed ſunt duo ex diuerſitate ſubiectorum, & propter hoc ſe totaliter tangentes, adhuc manent duo: ſicut etiam circulus ſignatus in corpore locato ſphærico tangit ſecundum totum alium circulum ſignatum in corpore locante.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Deus poſſet facere aliquod corpus non eſſe in loco, & tamen illa poſitione facta, non ſequitur quod aliud corpus nõ ſit in loquo: quia corpus maius eſt locus corporis minoris ratione illius ſuperficiei, quod deſignaretur ex contactu terminorum corporis minoris.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vnum corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis, non poteſt fieri per miraculũ, Corpus enim Chriſti nouo eſt in altari localiter, quamuis miraculoſe poſſit fieri quòd duo corpora ſint in eodem loco quia eſſe in pluribus locis ſimul, repugnat indiuiduo ratione eius, quod eſt ens indiuiſum in ſeipſe queretur enim quod eſſet diſtinctum in ſitu: ſed eſſe cum alio corpore in eodem loco, repugnat ei quantũm ad hoc quod eſt diuiſum ab alio: ratio autem vnius perficitur in diuiſione: vt patet in 4. Metaph. ſed diuiſio ab aliis eſt de conſequentibus ad rationem vnius. Vnde quòd idem corpus ſit localiter ſimul in diuerſis locis, includit contradictionem, ſicut quod homo careat ratione: ſed duo corpora eſſe in eodem loco, non includit contradictionem, vt ex dictis patet: & ideò non eſt ſimile.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum vnum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco.

ADQVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodẽ loco. Quia vbi eſt maior ſubtilitas, ibi eſt minor reſiſtentia. ſi ergo corpus glorioſum eſt ſubtilius, quàm non glorioſum, minùs reſiſtet corpori glorioſo: & ita ſi corpus glorioſum poterit eſſe cum corpore non glorioſo in eodem loco, multo fortius cum corpore glorioſo.

2 Præterea, Sicut corpus glorioſum eſt ſubtilius nõ glorioſo, ita vnũ glorioſum erit ſubtilius alio: ſi ergo corpus glorioſum poterit eſſe ſimul cum non glorioſo, & corpus glorioſum magis ſubtile poterit eſſe cum glorioſo minùs ſubtili.

3 Præterea, Corpus cœli eſt ſubtile, & erit tunc glorificatum: ſed corpus alicuius Sancti poterit ſimul eſſe cum corpore cœli, quia poterunt ad terram deſcendere & aſcendere pro ſuo libito voluntatis: ergo duo corpora ſubtilia vel glorioſa poterunt eſſe ſimul.

¶ SED CONTRA, Corpora glorioſa erunt ſpiritualia, id eſt ſpiritibus quantùm ad aliquid ſimilia: ſed duo ſpiritus non poſſunt eſſe ſimul in eodem loco, vt in 1. lib. dictum eſt, ergo nec duo corpora glorioſa poterunt eſſe in eodem loco.

¶ Præterea, Duorum corporum exiſtentium ſimul vnum ab alio penetratur: ſed penetrari ab alio corpore, eſt ignobilitatis, quæ omninò à corporibus glorioſis aberit: ergo non poterũt eſſe duo corpora glorioſa ſimul.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus glorioſum ratione ſuæ proprietatis non habet quod poſſit eſſe cum alio corpore glorioſo in eodem loco, ſicut nec vt ſit ſimul cum corpore non glorioſo: diuina autem virtute fieri poſſet, vt duo corpora glorioſa eſſent ſimul, vel duo non glorioſa: ſicut glorioſum & non glorioſum. Sed tamen non eſt conueniens quod corpus glorioſum ſit ſimul cum alio corpore glorioſo: tum quia in eis ſeruabitur debitus ordo, qui diſtinctionem requirit, tum quia vnum corpus glorioſum non ſe opponet alteri, & ſic nunquã duo corpora glorioſa erunt ſimul.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ac ſi corpori glorioſo ineſſet ratione ſuæ ſubtilitatis quod poſſet eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore: quòd falſum eſt.

¶ Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus cœli & alia corpora æqui nocè dicuntur glorioſa, inquãtum participabunt aliquid gloriæ: & non quòd eis conueniant dotes corporum glorificatorum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ex ſua ſubtilitate remoueatur a corpore glorioſo neceſſitas exiſtendi in æquali loco.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur q̃ ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorificato neceſſitas exiſtendi in æquali loco. Corpora enim glorioſa erunt conformia corpori Chriſti, vt patet Ioan. 3. ſed corpus Chriſti non coarctatur hac neceſſitate, vt ſit in loco æquali: imo continetur totum ſub paruis vel magnis dimenſionibus hoſtiæ conſecratæ: ergo & hoc idem erit in corporibus glorioſis.

2 Præterea, Philoſophus probat in quarto phyſicorum, quod ſi duo corpora ſunt in eodem loco, ſequatur quòd maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuerſæ partes eius poterunt eſſe in eadem parte loci. Non enim differt vtrum duo corpora vel quæcunque ſint in eodem loco: ſed corpus glorioſum erit ſimul in eodem loco cum alio corpore, vt dicitur communiter: ergo poteſt eſſe in quouis paruo loco.

3 Præterea, Sicut corpus ratione ſui coloris videtur, ita cõmenſuratur loco ratione ſuæ quantitatis: ſed corpus glorioſum ita ſubiectum erit ſpiritui, quòd poterit videri & non videri, & præcipue ab oculo non glorioſo pro ſuo libito voluntatis, vt in Chriſto patuit: ergo ita quãtitas ſubiicietur nutui ſpiritus, quod poterit eſſe in paruo vel magno loco, & habere paruam vel magnam quantitatem ad libitum.

¶ SED CONTRA eſt quod Philoſophus dicit in 4. Phyſicorum, quòd omne quod eſt in loco, in æquali ſibi eſt: ſed corpus glorioſum erit in loco æquali ſibi.

¶ Præterea, Eædem ſunt dimenſiones loci & locati, vt probatur in 4. Phyſicorum: ergo ſi locus eſſet maior locato, eſſet idem maius & minus ſeipſo, quod eſt inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus non comparatur ad locum niſi dimenſionibus propriis, ſecundum quas corpus locatum circunſcribitur ex contactu corporis locantis: vnde quòd corpus aliquod ſit in minori loco quam ſit ſua quantitas, hoc non poteſt eſſe niſi per hoc quòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo mino ſeipſa: quod quidem non poteſt intelligi niſi dupliciter. Vno modo ex variatione quantitatis, circa eandem materiam: vt ſcilicet materia quæ primò ſubbeſt magnæ quantitati, poſteà ſubſit paruæ: & hoc quidam poſuerunt in corporibus glorioſis dicentes quod quantitas eorum ſubeſt ad nutum, ita quòd cum voluerint, poſſunt habere magnã quantitatem, & cum voluerint paruam, ſed hoc non poteſt eſſe, quia nullus motus, qui ſit ſecundum aliquid intrinſecum rei, poteſt eſſe ſine paſſione abiiciente à ſubſtantia, & ideò in corporibus incorruptibilibus, ſcilicet cœleſtibus eſt ſolus motus localis qui non eſt ſecundum aliquid intrinſecum: vnde patet, quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impaſſibilitati corporis glorioſi & corruptibilitati. Et præterea ſequeretur q̃ corpus glorioſum quandoque eſſet rarius & quãdoque ſpiſſius: quia cùm nihil diuidi poſſit ab eo de materia ſua, quia eadem materia eſſet ſub paruis dimenſionibus: & quãdoque ſub magnis, & ita rarefieret & denſaretur, quod non poteſt eſſe. Alio modo poteſt intelligi quod quantitas corporis glorioſi efficiatur minor ſeipſa per variationem ſitus, ita ſcilicet quod partes corporis glorioſi ſubintrent ſe inuicem, etſi redeat ad quãcunque partem quantitatem. Et hoc quidam poſuerunt dicentes, quòd ratione ſubtilitatis corpus glorioſum habebit, quod poſſit eſſe ſimul cum alio corpore non glorioſo in eodem loco. Et ſimiliter poteſt vna pars eſſe intra aliam intantum, quòd totum corpus glorioſum poterit intrare per minimum porum vnius corporis: & ſic ponunt quod corpus quod exiuit de vtero Virginali, intrauit ianuis clauſis ad diſcipulos. Sed hoc non poteſt eſſe, tum quia corpus glorioſum non habebit quod ſit cum alio corpore ſimul ratione ſubtilitatis: tùm quia etiam ſi haberet, vt eſſet cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioſo. vt multi dicunt: tùm quia repugnaret rectæ diſpoſitioni corpori humani, quæ requirit determinatum ſitum & diſtantiam partium. Vnde nec per miraculum hoc vnquam fiet. Et ideò dicendum, quod corpus ſemper erit in loco ſibi æquali.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Chriſti in altaris ſacramento non eſt localiter, vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd probatio Philoſophi procedit ex hoc quod vna pars eadem ratione ſubintraret aliam, ſed talis ſubintratio corporis glorioſi inuicem non poteſt eſſe vt dictum eſt: & ideo ratio non ſequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus videtur ex hoc quod agit in viſum: quod autem agat in viſum vel non agat, nihil variat in ipſo corpore: & ideo non eſt inconueniens ſi poſſit quando vult videri: & quando vult, non videri: ſed eſſe in loco non eſt actio aliqua procedens ab eo ratione ſuæ quantitatis, ſicut videri ratione ſui coloris: & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quod corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit in palpabile. Gregorius enim dicit in Homilia in Octaua Paſchæ: Corrumpi neceſſe eſt q̃ palpatur: ſed corpus glorioſum erit incorruptibile: ergo erit impalpabile.

2 Præterea, Omne quod palpatur, reſiſtit palpanti: ſed quod poteſt ſimul eſſe cum aliquo, non reſiſtit ei: cùm ergo corpora glorioſum poſſit eſſe ſimul cum alio corpore, non erit palpabile.

3 Præterea, Omne corpus palpabile eſt tangibile: ſed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis: cùm ergo qualitates tangibiles nõ ſint in exceſſu ſed reductæ in maximam æqualitatem, in corporibus glorioſis videtur quòd non ſint palpabilia.

¶ Sed contra eſt, quod Deus in corpore glorioſo reſurrexit, & tamen corpus palpabile habuit: vt patet Ioannis. 20. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet: ergo & corpora erunt palpabilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omne corpus palpabile eſt tangibile, ſed non conuertitur: omne enim corpus quod habet qualitates quibus natum eſt immutari ſenſus tactus, vt aër

ignis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignis & huiusmodi, sunt corpora tangibilia: sed omne palpabile viterius addit quòd resistit tangenti: vnde aër qui nunquam resistit transeunti per eum, sed est facillimæ diuisionis, tangibilis quidem est, sed non palpabilis: sic ergo patet quòd palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus, scilicet ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc quod resistit tangenti, vt non pertranseat: & quia qualitates tangibiles sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi, quæ non inueniuntur nisi in corporibus grauibus & leuibus, quæ habent contrarietatem adinuicem, ac per hoc sunt corruptibilia: ideo corpora cœlestia, quæ sunt secundum naturam incorruptibilia, sunt sensibilia quidem visu, sed non tangibilia, & sic etiam nec palpabilia. Et hoc est quod Grego. dicit quod corrumpi necesse est omne quod palpatur. Corpus ergo gloriosum habet à natura sua qualitates quæ sunt natæ immutare tactum sed tamen quia corpus est omnino subiectũ spiritui, in potestate eius est, vt secundum eas immutet tactum, vel non immutet. Similiter etiam secundum naturam sibi competit, vt resistat cuilibet alteri corpori transeunti, ita quòd non possit esse cum eo simul in eodem loco: sed miraculosè hoc potest diuina virtute contingere ad nutum ipsius, quod sit cum alio corpore in eodẽ loco, & sic non resistit ei transeunti: vnde secundum naturam suam palpabile est corpus gloriosum sed ex virtute supernaturali hoc ei competit, vt cùm vult non palpetur à corpore non glorioso, & ideò Gregor. dicit quòd Dominus palpandam carnem præbuit, quam clausis ianuis introduxit, vt perfectè ostenderetur post resurrectionem corpus suum esse & eiusdem naturæ & alterius gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptibilitas gloriosi corporis non est ex natura componentium, secundum quam omne quod palpatur, necesse est corrumpi, vt ex dictis patet: & ideo non sequitur.

¶ A secundum dicendum, quòd quamuis aliquo modo possit fieri quod corpus gloriosum sit cum alio corpore in eodem loco: tamen corpus gloriosum habet in potestate sua resistere cuilibet tangenti, cum voluerit, & sic palpari potest.

¶ Ad tertium dicendum, quod qualitates tangibiles in corporibus gloriosis non erunt reductæ ad medium rei secundum æqui distantiam ab extremis acceptum, sed ad medium proportionis secundum quod optimæ comperit completioni humanæ in singulis partibus: & ideò tactus illorum corporum est delectabilissimus, quia potentia semper delectatur in conuenienti, & tristatur in excessu.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAQVARTA,
De agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de agilitate beatorũ corporum resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm corpora gloriosa sint futura agilia.

¶ Secundò, vtrùm mouebuntur.

¶ Tertiò, vtrùm mouebuntur in instanti.

ARTIC. I.
¶ Vtrùm corpora gloriosa sint futura agilia.

Tho. 4. dist. 44. q. 2. art. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora gloriosa non sint futura agilia. Illud enim quod de se agile est ad motum, non indiget a quo deferente: sed corpora glorificata deferentur post resurrectionem in nubibus obuiam Christo in aëra ab angelis, vt dicit glossa primæ Thessalon. 4. ergo corpora gloriosa non erunt agilia.

2 Præterea, Nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna: potest dici agile: sed corpora gloriosa hoc modo mouebuntur cum motor eorum scilicet anima, moueatur in contrarium naturæ eorum, alias mouerentur semper in vna parte: ergo non erunt agilia.

3 Præterea, Inter omnes operationes animalis, sensus est nobilior & proprior, quàm motus: sed non assignatur corporibus gloriosis aliqua proprietas, quæ perficiat eas ad sentiendum: ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiuntum ad motum.

4 Præterea, Natura dat diuersis instrumenta dispositionis diuersæ secundum diuersas virtutes ipsorum: vnde non eiusdem dispositionis dat instrumenta animali tardo & veloci: sed Deus multò ordinatiùs operatur quam natura: cùm ergo corpus gloriosum habeat membra eiusdem dispositionis in figura & quantitate, sicut modo, videtur quod non habeat agilitatem aliam, quàm modò habet.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute: glo. id est mobile & viuum: sed mobilitas non potest dicere nisi agilitatem ad motum: ergo corpora gloriosa erunt agilia.

¶ Præterea, Tarditas maximè videtur spiritualitati repugnare: sed corpora gloriosa maximè erunt spiritualia, vt dicitur 1. Cor. 15. ergo erunt agilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quod corpus gloriosum erit omnino subiectum animæ glorificatæ, non solum vt nihil in eo sit quod resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ, sed etiam vt sit in eo aliqua perfectio, effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile redditur ad prædictam subiectionem, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicitur: anima autem coniungitur corpori non solùm vt forma, sed etiam vt motor, vtroque autem modo, oportet quod corpus gloriosum animæ glorificatæ sit summè subiectum. Vnde sicut per dotem subtilitatis subiicitur ei totaliter, inquantum est forma corporis, dans esse specificum: ita per dotem agilitatis subiicitur ei, in quantum est motor: vt scilicet sit expeditum & habile ad obediẽdum spiritui in omnibus motibus & actionib. animæ. Quidam tamen causam agilitatis attribuunt quintæ, essentiæ quæ tũc in corporibus gloriosis dominabitur: sed de hoc frequenter dictum est, quod non videtur cõueniens. Vnde melius est, vt attribuatur animæ, à qua gloria in corpus emanat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod corpora gloriosa dicuntur ferri bàiulis angelis, & etiam in nubibus: non quasi eis indigeant, sed ad reuerentiam designandam, quæ corporibus gloriosis etiam ab angelis & omnibus creaturis deferetur.

¶ Ad secundum dicendum, quod quantò virtus animæ mouentis dominatur magis supra corpus, tantò minor est labor in motu, qui etiam sit contra naturam corporis. Vnde illi in quibus virtus motiua est fortior, & illi qui habent ex exercitio corpus magis habilitatem ad obediendum spiritui mouenti, minus laborant in motu: & quia post resurrectionem animæ perfectè dominabitur corpori tum propter perfectionem propriæ virtutis tum propter humilitatem corporis gloriosi ex redũdantis gloriæ ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum, & sic dici poterunt corpora sanctorum agilia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per dotem agilitatis corpus gloriosum redditur habile non solum ad motum, sed etiam ad sensum & omnes alias animæ operationes exequendas.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diuersæ dispositionis in figura & quantitate: ita Deus dabit corporibus sanctorum aliam dispositionẽ quam nunc habeant, non quidem in figura & quantitate, sed in proprietate gloriæ quæ dicitur agilitas.

ARTICVLVS II.
¶ Vtrùm Sancti agilitate sua nunquam vtantur, ita quod moueantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti agilitate sua nunquam vtantur, ita quòd moueantur. Quia secundum Philosophum motus est actus imperfecti: sed in illis corporibus nulla erit imperfectio: ergio nec aliquis motus.

2 Præterea, Omnis motus fit propter indigentiam: quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: sed corpora gloriosa non habebunt aliquam indigentiam: quia vt August. dicit, ibi erit quicquid voles, non erit quicquid noles: ergo non mouebuntur.

3 Præterea, secundum Philosophũ 2. de Cœl. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatem sine motu, nobilius participat illam, quam quod participat illam cum motu, sed corpus gloriosum nobilius participat diuinam bonitatem, quam aliud corpus cum ergo quædam alia corpora omnino sine motu remaneant sicut corpora cœlestia, videtur quod multo fortius corpora humana.

4 Præterea, August. dicit quòd anima stabilita in Deo, stabiliet corpus consequenter: sed anima ita erit in deo stabilita, quod nullo modo ab eo mouebitur: ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

5 Præterea, Quantò corpus est nobilius tantò debetur ei locus nobilior: vnde corpus Christi, quod est nobilissimum, habet locum eminentiorem inter cætera loca vt patet. 2. Heb. Ex celsior cœlis factus: Gloss. loco & dignitate. & similiter vnumquodque corpus gloriosum habebit eadem ratione locum sibi conuenientem secundum mensuram in suæ dignitatis: sed locus est de pertinentibus ad gloriam: cum ergo post resurrectionem gloria sanctorum nunquam varietur neque in pius neque in minus, quia erunt omninò tunc in termino, videtur quod corpora eorum nunquam de loco sibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa. 40. Current, & non laborabunt: volabunt, & non deficient. & Sapientiæ. 3. Tanquam scintillæ in arundineto discurrent. ergo erit aliquis motus corporum gloriosorum.

¶ RESPONDEO

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpora gloriosa aliquando mouebuntur necessarium est ponere: quia & ipsum corpus Christi motum est in Ascensione: & similiter corpora Sanctorum quæ de terra resurgent ad cœlum empyreum adscendent, sed etiam postquam cœlos conscenderint, verisimile est quòd aliquando moueantur pro suæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute actu, exercentes diuinam sapientiam commendabilem ostendant, & vt visus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuersarum, in quibus Dei sapientia eminenter reluceat. Sẽsus enim non potest esse nisi præsentium, quamuis magis à longinquo possint sentire corpora gloriosa, quam non gloriosa: nec tamen per motum aliquid deperiet eorum beatitudini, quæ consistit in visione Dei, quem vbique præsentem habebunt: sicut & de Angelis dicit Greg. quod intra Deum currunt quocunque mittantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd localis motus non variat aliquid eorum, quæ sunt intranea rei: sed est secundum id quod est extra rem: scilicet, locum. vnde illud quod mouetur motu locali est perfectum quantum ad ea quæ sunt intra rem, vt dicitur. 4. Physic. quamuis habeant imperfectionem respectu loci, quia dum est in vno loco, est in potentia ad alium locum, quia non potest esse actu in pluribus locis simul, hoc enim solius Dei est: Hinc autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, sicut nec defectus, quod creatura est de nihilo: & ideò manebunt defectus huiusmodi in corporibus gloriosis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo simpliciter, & secundũ quid: simpliciter quidem indiget aliquis eo sine quo non potest conseruari in esse vel in sua perfectione, & sic motus in corporibus gloriosis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia sufficiet eis sua beatitudo. sed secundum quid indiget quis illo, sine quo non potest aliquem finem intrinsum habere, vel non ita bene vel tali modo, & sic motus erit in beatis propter indigentiam. Non enim poterunt manifestare virtutem motiuam in seipsis experimento, nisi moueãtur: huiusmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd ratio illa procederet si corpus gloriosum non posset etiam sine motu participare diuinam bonitatem multò altiùs quam corpora cœlestia: quod falsum est. Vnde corpora gloriosa non mouebuntur ad consequendam perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam: sed ad demonstrandam virtutem animæ: per motum autem corporum cœlestium non posset demonstrari virtus eorum nisi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationẽ & corruptionem, quod non competit illi statui, & ideò ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd localis motus nihil diminuit de stabilitate ab anima stabilita in Deo, cùm non sit secundum aliquid int: insecum rei, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd locus congruus vnicuique glorioso corporis deputatus secundum gradum suæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamen oportet q̃ diminuatur aliquid de præmio, quandocunque est extra locum suum quia locus ille non pertinet ad præmium secundum quòd actu continet corpus locatum, cum nihil influat in corpus gloriosum sed magis recipiat splendorem ab eo, sed secundum quod est debitus pro meritis: vnde gaudium de tali loco manet etiã ei, qui est extra locum suum.

ARTICVLVS III.
¶ Vtrùm Sancti mouentur in instanti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd moueantur in instanti, Augustinus dicit, quòd vbicunque voluerit, spiritus, ibi erit & corpus: sed motus voluntatis, secundum quem spiritus vult alicubi esse, est in instanti: ergo & motus corporis est in instanti.

2 Præterea, Philosophus in 4. Phy. probat quod non sit motus per vacuum, quia oporteret aliquid moueri in instanti: quia vacuum non resistit aliquo modo mobili: resistit autem plenum & sic nulla proportio esset motus, qui fit in vacuo ad motum, qui fit in pleno, cum proportio in velocitate sit secundum proportionem resistentiæ, quæ est in medio. Omnium autem duorum motuum, qui fiunt in tempore, oportet esse proportionales velocitates: quia omne tempus omni tempore proportionale est: sed similiter nullum spatium plenum potest resistere corpori glorioso, quod potest esse cum alio corpore in eodem loco, quocunque modo fiat sicut nec vacuum alteri corpori: ergo si mouetur in instanti mouebitur.

3 Præterea, Virtus animæ glorificatæ quasi improportionaliter excedit virtutem animæ non glorificatæ: sed anima non glorificata mouet corpus in tempore: ergo anima glorificata mouet corpus in instanti.

4 Præterea: Omne quod mouetur æqualiter citò ad propinquũ & distans, mouetur in instanti: sed motus corporis glorioſi est talis, quia ad quantuncunque distans spatium mouetur in tempore imperceptibili mo retur. Vnde Aug. dicit in quæstionibus de resurrectione, quòd corpus gloriosum vtraque interualla pari celeritate pertingit vt radius Solis: ergo corpus gloriosum mouetur in instanti.

5 Præterea, Omne quod mouetur, vel mouetur in tempore, vel instanti: sed corpus gloriosum post resurrectionem non mouebitur in tempore: quia tunc tempus non erit: vt dicitur Apocal. 4. ergo motus ille erit instanti.

¶ SED CONTRA, In motu locali spatium & motus & tẽpus simul diuiduntur, vt demonstratiuè probatur in 6. Physi. sed spatium quod transit corpus gloriosum per suum motum: est diuisibile. ergo & motus diuisibilis & tempus diuisibile: instans autem non diuiditur: ergo motus ille non erit in instanti.

¶ Præterea, Non potest esse aliquid simul totum in vno loco & partim in alio, quia sequeretur quod altera pars esset in duobus locis simul, quod esse non potest: sed omne quod mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem vt ostensum est in 6. Physic. omne autem quod motum est, totum in termino ad quem est motus, non autem potest esse quod simul moueatur & motum sit: sed omne quod mouetur in instanti, simul mouetur & motũ est: ergo motus localis corporis gloriosi non poterit esse in instanti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc, est multiplex opinio. Quidam dicunt quod corpus gloriosum transit de vno loco in alium sine hoc quod transeat medium. & propter hoc potest corporis gloriosi motus esse in instanti sicut & voluntatis. Sed hoc non potest stare, quia corpus gloriosum nunquam perueniet ad dignitatem naturæ spiritualis, sicut nunquam desinit esse corpus. Et præterea voluntas, cùm dicitur moueri de vno loco in alium, non transfertur essentialiter de loco in locũ, quia neutro locorum illorum essentialiter continetur, sed dirigitur in vnum locum, postquam fuerat directa per intentionem ad alium & protanto dicitur moueri de loco ad locum.

¶ Et ideò alij dicunt quòd corpus gloriosum habet de proprietate naturæ suæ qua corpus est, quòd pertranseat medium, & ita quod moueatur in tempore: sed virtute gloriæ, quam habet infinitatem quandam supra naturam habet, quod possit non pertransire medium, & sic in instanti moueri. Sed hoc nõ potest esse quia implicant in se contradictionem, quod patet. Sit enim aliquod corpus quod moueatur ad A, in B, & corpus motum sit Z, constat quod Z, quandiu est totum in A, non mouetur similiter nec quando est totum in B, quia tunc motum est: ergo si aliquando mouetur, oportet, quòd neque sit totum in A, neque totum in B, ergo quando mouetur vel nusquam est, vel est partim, in A, vel partim in B. vel totum in aliquo alio medio, puta in C, aut partim in C, partim in A, & partim in B, Sed non potest poni quod nusquam sit, quia sic esset aliqua quantitas dimensiua, non habens situm, quod est impossibile. Neque potest poni quod sit partim in A, & partim in B, & non sit in medio aliquo modo: quia cum B, sit locus distans ab A, sequeretur in medio interiacente, quod pars C, quæ est in B, non esset continua patti, quæ est in A, ergo restat quod vel sit totum in C, vel partim in eo, vel partim in alio loco, quod ponetur, medium inter C, & A, puta D. & sic de aliis: ergo opportet quòd Z, non perueniat de A, in B, nisi prius sit in omnibus mediis, nisi dicatur quod peruenit de A, in B, & nunquam mouetur quod implicat contradictionem, quia ipsa successio locorum est motus localis: & eadem ratio est de qualibet mutatione, quæ habet duos contrarios terminos, quorum vtrumque est aliquid positiuè. Secus autem est de illis mutationibus quæ habent vnum terminum tantum positiuum, & alteram puram priuationem: quia inter affirmationem & negationem seu priuationem, non est aliqua determinata distantia. Vnde quod est in negatione potest esse propinquius vel remotius ab affirmatione vel econuerso, ratione alicuius quod causat alterum: vel disponit ad ea, & sic dum quod mouetur, est totum subnegatione mutatur in affirmationem, & econtrariò: vnde etiam in eis motus præcedit mutatum esse, vt probatur in 5. Physi. Nec est simile de motu angeli, quia esse in loco, æquiuocè vt dicitur de corpore & angelo, & sic patet quod nullo modo potest esse quod aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium, nisi transeat omnia media.

¶ Et ideò alij hoc concedunt, sed tamen dicunt quod corpus gloriosum mouetur in instanti. Sed ex hoc sequitur quod corpus gloriosum in eodem instanti sit in duobus locis simul vel pluribus, scilicet in termino vltimo, & in omnibus mediis locis, quod non potest esse, Sed ad hoc dicunt quod quamuis sit

idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem instans secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus ad quem terminantur diuersæ lineæ: sed hoc non sufficit: quia instans mensurat hoc quod est in instanti secundum rem, non secundum hoc quod consideratur. Vnde diuersa consideratio instantis non facit quod instans possit mensurare illa quæ non sunt simul tempore: sicut nec diuersa consideratio puncti potest facere quod sub vno puncto loci continentur quæ sunt distantia situ.

¶ Et ideò alij probabiliùs dicunt, quòd corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili propter breuitatem, & tamen quòd totum corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatium pertransire, quam aliud: quia tempus quantumcunque accipiatur, est in infinitum diuisibile.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud quod parum deest, quasi nihil deesse videtur, vt dicitur in 2. Physico & ideo dicimus, Statim facio, quod post modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur Augustinus quod vbicunque erit voluntas, ibi erit statim corpus. Vel dicendum quod voluntas nunquã erit inordinata in Beatis. Vnde nunquam volent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non possit ibi esse: & sic quodcunque instans voluntas determinabit, corpus erit in illo loco, quam voluntas determinat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quidam contradixerunt illi propositioni, quam Philosophus inducit in parte illa, vt Commentator ibidem dicit, dicentes quod non oportet esse proportiones totius motus ad totum motum secundum proportionẽ resistentis medij ad aliud medium resistens, sed oportet quod secundum proportionem mediorum, per quæ transitur, attendatur proportio retardationem, quæ accidit in motibus ex resistentia medij. Quibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis supra mobile, etiam si nihil resistat ex parte medij: sicut patet in corporibus cœlestibus, in quibus non inuenitur aliquid quod obsistet motui ipsorum, & tamen non mouentur in instanti sed in tempore determinato secundum proportionem potentiæ mouentis ad mobile: & ita patet quòd si ponatur aliquid moueri in vacuo non oportebit quòd moueatur in instanti, sed quòd nihil addatur temporiquòd debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

¶ Sed hæc responsio, vt Commentator dicit, procedit ex falsa imaginatione, qua quis imaginatur quòd tarditas, quæ causatur ex resistentia medij, sit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatem secundum proportionem mouentis ad mobile: sicut vna linea additur lineæ, ratione cuius accidit in lineis, quòd non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarum adinuicem: vt sic etiam non sit eadem proportio totius motus ad totum motum sensibilem, quæ est retardationum contingentium ex resistentia medij. Quæ quidem imaginatio falsa est, quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate quantum totus motus: non autem quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimensiua quantum habet tota linea. Vnde tarditas vel velocitas addita motui, redundat in quamlibet partem eius, quod de lineis non contingit: & sic tarditas addita motui, non facit aliam partem motus: sicut in lineis accidebat, quòd additum est pars totius lineæ, Et ideò ad intelligendam proportionem Philosophi, vt Commentator ibidem exponit, sciendum est quòd oportet accipere totum pro vno, scilicet resistentiam mobilis ad virtutẽ mouẽtem, & resistentia medij, per quòd est motus & eiusque alterius resistentis: ita quod accipiatur quantitas, tarditatis totius motus secundum proportionem virtutis mouentis ad mobile resistens quocunque mouetur, vel ex se, vel ex alio extrinseco. Oportet enim semper, quod mobile resistat aliquo modo mouenti: cùm mouens & motum, agens & patiens, inquantum huiusmodi sint contraria. Quandoque autem inuenitur resistere mobile mouenti ex seipso, quia habet virtutem inclinantem ad contrarium motum sicut patet ex mobilibus violentis vel saltem, quia habet locum contrarium loco, qui est in intentione mouẽtis: cuiusmodi resistentia inuenitur etiã corporũ cœlestiũ ad suos motores. Quandoque autẽ mobile resistit virtuti mouẽtis ex alio tantũ, & nõ ex seipso, sicut patet in motu naturali grauium & leuium, quia per ipsam formam eorum inclinantur, ad motum talem: est enim impressio generantis, quòd est motor ex parte grauium & leuium: ex parte autem materiæ non inuenitur aliqua resistentia neque virtutis inclinantis ad contrarium motum neque contrarij loci, quia locus non debetur materiæ nisi secundum quòd sub dimensionibus consistens perficitur forma naturali. Vnde non potest esse resistentia nisi ex parte medij: quæ quidem resistentia est motui eorum naturalis, quandoque autẽ est ex vtroque sicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non est resistentia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cœlestibus: tunc ipse motus mensuratur secundum proportionem motoris ad mobile, & in talibus non procedit ratio Philosophi: quia moto omni remedio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus, in quibus est resistentia ex parte medij tantùm accipitur mensura temporis secundum impedimentum quod est ex medio solum vnde si subtrahatur omnino medium, nullum impedimentum remanebit: & sic vel mouebitur in instanti, vel æquali tempore mouebitur secundum vacuum spacium & plenum. Quia dato quod moueatur in tempore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione se habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Possibile est autem imaginari aliquod corpus in eadẽ proportione subtilius corpore, quo spatium plenũ erat, quo sit aliud spatiũ impleatur æquale, in tã paruo tẽpore mouebitur per illud plenũ sicut per vacuũ. Primò quia quãtũ additur ad subtilitatẽ medij, tãtũ subtrahitur de quãtitate tẽporis, & quã to est mãgis subtile, min' resistit: sed in aliis motibus in quib' est resistentia ex ipso mobili & ex medio, quantitas temporis est accipienda secundum proportionem mouentis potentiæ ad resistentiam mobilis & medij simul. Vnde dato quòd totaliter medium subtrahatur vel non impediat, non sequitur quòd motus sit in instanti, sed quod tempus motus mensuratur tantum ex resistentia mobilis, neque erit inconueniens si per idem tempus mouetur per vacuum & per plenum aliquo subtilissimo corpore imagin'to, quia determinato subtilitas medij quanto est maior, nata facere est tarditatem minorem in motu. Vnde potest imaginari tanta subtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem, quam, quam sit illa tarditas, quam facit resistentia mobilis, & sic resistentia medij nullam tarditatem adiicier ad motum. Patet ergo quamuis mediũ non resistat corporibus gloriosis, secundũ hoc quod possint esse cũ alio corpore in eodem loco nihilominus motus eorum non erit in instanti: quia ipsum corpus mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quia habet determinatum situm, sicus de corporibus cœlestibus dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis virtus animæ gloificatæ excedit inæstimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitũ, quia vtraque virtus est infinita: vnde non sequitur quod moueatur in instanti, si tamen esset simpliciter infinitæ virtutis, non sequeretur quod moueretur in instanti, nisi separaretur totaliter resistentia, quæ est ex parte mobilis. Quamuis autem resistentia, qua mobile resistit mouenti per contrarietatem, quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum, possit à mouente infinitæ virtutis totaliter superari: tamen resistentia, quam facit ex contrarietate, quam habet ad locum, quam intendit motor per motum non potest totaliter separari, nisi auferatur ab ea esse in tali loco. Sicut enim album resistit nigro ratione albedinis & tanto magis quanto albedo magis distat à nigredine: ita corpus resistit alicui loco per hoc quod habet locum oppositum, & tanto est maior resistentia quanto est distantia maior. Non autem potest à corpore remoueri quod sit in aliquo loco vel situ, nisi auferatur ei sua corporeitas per quam debetur ei locus vel situs vnde quamdiu manet in natura corporis, nullo modo potest moueri in instanti, quantuncunque sit virtus mouens: corpus autem gloriosum nunquam suam corporitatem amittet: vnde nunquam in instanti moueri poterit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per celeritas in verbis Augustini intelligenda quantum ad hoc quod est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius: sicut & tempus motus est imperceptibile.

¶ Ad quintum dicẽdum, q̃ quamuis post resurrectionẽ non erit tempus, q̃ est numerus motus cœli, tamen erit tempus constatgens ex numero prioris & posterioris in quocunque motu.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAQVINTA,

De claritate corporum beatorum resurgentium in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de claritate corporum beatorum resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm claritas inerit corporibus gloriosis.

¶ Secundò, vtrùm claritas illa videri poterit ab oculo non glorioso.

¶ Tertiò, vtrùm corpus gloriosum videri possit à corpore non glorioso.

ARTICVL. I.

¶ Vtrùm corporibus gloriosis claritas conueniat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporibus gloriosis claritas non conueniat. Quia sicut dicit Auic. 6. Naturalium, omne corpus luminosum constat ex partibus [illegible] pa uis

peruiis, sed partes corporis gloriosi non erunt peruiæ, eum in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus & ossibus: ergo eorpora gloriosa non erunt lucida.

2 Præterea, Omne corpus lucidũ occultat illud quod est post se: vnde vnum luminare post aliud eclipsatur, flamma ignis prohibet videri quod est post se, sed corpora gloriosa non occultabunt illud quod intra ea continetur: quia vt dicit Gregorius super illud Iob, Noo adæquabitur ei aurum & vitrum: sibi, scilicet in cœlesti patria, vniuscuiusque mẽtem ab alterius oculis corpulentia non abscondit, patebitque corporalibus oculis etiã corporalis harmonia: ergo corpora illa non erunt lucida.

3 Præterea, Lux & color contrariam dispositionem requirunt in subiecto: quia lux est extremitas perspicui in corpore non terminato: sed color in corpore terminato, vt patet in lib. de Sensu & sensato: sed corpora gloriosa erunt colorata, quia vt Augustinus 19. de ciuit. Dei, pulchritudo corporis est partium conuenientia cum quadam suauitate coloris: pulchritudo autem corporibus cœlestibus gloriosis deesse non poterit: ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

4 Præterea, Si claritas erit in corporibus gloriosis, oportet q̃ si æqualis in omnibus partibus corporis: sicut omnes partes erunt eiusdem impassibilitatis & agilitatis, sed hoc non est conueniens, quia vna pars habet maiorem dispositionem ad claritatem quàm alia, sicut oculi quàm manus, & spiritus quàm ossa: & humores quàm caro vel neruus: ergo videtur quòd non debeant illa corpora esse lucida.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Matthæi 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris mei, & Sapientiæ 3. Fulgebunt iusti & tanquam scintillæ, &c.

¶ Præterea, Primæ Cor. 14. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, quod ad claritatem pertinet, vt patet per sequentia, vbi corporum resurgentium gloriam comparat claritati stelarum: ergo corpora Sanctorum resurgent lucida.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpora sanctorum fore lucida post resurrectionem ponere oportet propter auctoritatem Scripturæ, quæ hoc promittit. Sed claritatis huius causam quidam assignant vel attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc dominabitur in corpore humano, sed quia hoc est absurdum, vt sæpe dictum est, ideò melius est vt dicatur quòd claritas illa eau sabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus. Quod enim recipitur ab aliquo, non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis: & ideò claritas, quæ est in anima spirituali recipitur in corpore, vt corporalis: & ideò secundũ quod anima erit maioris claritatis, secũdũ maius meritum, ita etiam erit differẽtia claritatis in corpore, vt patet per Apostolum 1. Corin. 15. & ita in corpore glorioso cognoscetur gloria animæ: sicut in vitro cognoscitur color corporis q̃ continetur in vase vitreo vt Grego. dicit super illud Iob, Nõ adæquabitur ei aurũ, vel vitrũ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auicenna loquitur de illo corpore, quod habet ex natura componentium claritatem: sic autem non habebit corpus gloriosum, sed magis ex merito virtutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Greg. comparat corpora gloriosa auro propter claritatem, & vitro propter hoc quòd translucebunt: vnde videtur dicendum, quòd erunt simul peruia & clara. Quia enim aliquod clarum non sit peruium, contingit ex hoc quod claritas corporis causetur ex densitate partium luciarum, densitas autem repugnat peruietati, sed tunc claritas erit ex alia causa, vt dictũ est, densitas autem corporis gloriosi peruietatem non tollit ab eis, sicut nec densitas vitri à vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparantur vitro, non quia sint peruia: sed propter hanc similitudinem, quia sicut aliquid quod in vitro clauditur apparet: ita animæ gloria quæ corpore glorioso clauditur, non latebit. Sed primum melius est, quia saluatur dignitas corporis gloriosis, & magis consonat dictis Gre.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corporis gloria naturam non tollit, sed perficit: vnde color qui debetur corpori ex natura suarũ partiũ remanebit in eo, sed superadditur claritas ex gloria animæ. Sicut etiam videmus corpora colorata ex natura sui solis splendore reluere, vel ex alia causa extrinseca seu intrinseca.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus secundum suum modum, & ibi est alio modo quàm sit in anima, ita in qualibet parte corporis redundabit secundum suum modum. Vnde non est inconueniens quod diuersæ partes habeant diuersimodè claritatem, secundum quod sunt diuersimodè dispositæ ex sui natura ad ipsam: nec est simile de aliis doribus corporis, quarum partes corporis non inueniuntur habere diuersam dispositionem.

ARTICVL. II.

¶ Vtrùm claritas corporis gloriosi possit videri a non glorioso oculo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod claritas corporis gloriosi non possit videri à non glorioso oculo. Io. Oportet enim esse proportionem visibilis ad visum: sed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndam claritatẽ gloriæ, cùm sit alterius generis, quã claritas naturæ: ergo corpus gloriosi claritas nõ videbitur ab oculo non glorioso.

2 Præterea, Claritas corporis gloriosi erit maior quàm nunc sit claritas solis: quia etiam solis erit tunc maior quàm modo sit, vt dicitur: & multò maior erit claritas corporis gloriosi, propter quod Sol & totus modus claritatem maiorem accipiet: sed oculus non gloriosus non potest inspicere Solem in tota sua propter magnitudinem claritatis: ergo minus poterit inspicere claritatem corporis gloriosi.

3 Præterea, Visibile oppositum oculis videntis necesse est videri, nisi sit læsio aliqua in oculo, sed claritas corporis gloriosi opposita oculis non gloriosis, non necessariò videtur ab eis, quod patet de dicipulis, qui corpus Domini post resurrectionem viderunt, claritatem eius non intuentes: ergo claritas illa non est visibilis ab oculo non glorioso.

¶ SED CONTRA est quod dicit Glo. Philip. 3. super illud, Configuratum corpori claritatis suæ. Assimilabitur claritati, quam habuit in transfiguratione: sed claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis: ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non gloriosis visibilis erit.

¶ Præterea, Impij videntes gloriam iustorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sapien. 5. sed non plenè viderent gloriam ipsorum, nisi eorum claritatem inspicerent: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd claritas corporis gloriosi non potest videri ab oculo non glorioso nisi per miraculum. Sed hoc non potest esse nisi claritas illa æquiuocè diceretur, quia lux secundum id quod est, nata est mouere visum & visus secundum id quod est, natus est percipere lucem, sicut verum se habet ad intellectum, & bonum ad affectum, vnde si esset aliquis visus, qui non posset percipere aliquã lucem omninò, vel ille visus diceretur æquiuocè vel lux illa: q̃ non potest in proposito dici, quia sic per hoc quòd dicuntur gloriosa corpora futura esse lucida, nihil nobis notificaretur, sicut qui dicit carnem esse in cœlo, nihil notificat ei, qui nõ nouit nisi carnem, quod est animal. ideò dicendũ est, quod claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo glorioso videri potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod gloriæ claritas erit alterius generis quàm claritas naturæ, quantùm ad speciei causam, sed non quantùm ad speciem: vnde sicut claritas naturæ ratione speciei suæ est proportionata visui, ita claritas gloriosa.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut corpus gloriosum non potest aliquid pati passione naturæ, sed solum passione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit nisi actione animæ: claritas autem intensa non offendit visum, inquantùm agit actione animæ, sed secundum hoc magis delectat: offendit autem inquantum agit actione naturæ calefaciendo & dissoluendo organum visus & disgregando spiritus: & ideò claritas corporis gloriosi, quamuis excedat claritatem Solis, tamen de sui natura non offendit visum, sed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati iaspidis, Apocalypsis 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd claritas corporis gloriosi prouenit ex merito voluntatis, vnde voluntati subdetur, vt secundum eius imperium videatur, vel non videatur: & ideo in potestate corporis gloriosi erit ostendere claritatem suam vel occultare, & hæc fuit opinio Præpositini.

ARTICVL. III.

¶ Vtrùm corpus gloriosum necessario videatur a corpore non glorioso.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod corpus gloriosum necessariò videtur à corpore non glorioso. Quia corpora gloriosa erunt lucida: sed corpus lucidum manifestat se & alia: ergo corpora gloriosa necessario videbuntur.

2 Præterea, Omne corpus quod occultat alia corpora post se existentia de necessitate visus perficitur ex hoc ipso quòd alia, quæ sunt post, occultantur: sed corpus gloriosum occultabit visui alia corpora post se existentia, quia erit colloratum: ergo & de necessitate videbitur.

3 Præterea, Sicut quantitas est de his quæ insunt corpori, ita qualitas per quam videtur: sed quantitas non subsit voluntari, vt corpus gloriosum possit esse maioris quantitatis vel minoris, ergo nec qualitas, per quam visibile est, vt possit non videri.

¶ SED CONTRA, est, quòd corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi post resurrectionem: sed corpus Christi post resurrectionem non necessariò videbatur: imo discipulorum in Emaus, vt dicitur Lucæ vltim. ergo & corpus glorificatum non necessariò videbitur.

¶ Præterea, Ibi erit summa obedientia corporis ad animam: ergo corpus poterit videri vel non videri secundum voluntatem animæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod visibile videtur secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum quòd agit in visum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinsecum nõ est aliqua mutatio in ipso, vnde sine mutatione alicuius proprietatis, quæ sit de perfectione corporis glorificati, potest contingere quòd videatur: vnde in potestate glorificati erit quod corpus suum videatur vel non videatur: sicut & quælibet actio alia corporalis in animæ potestate erit; aliàs non esset corpus gloriosum instrumentum summè obediens principali agenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd claritas illa obediet corpori glorioso, vt possit eam ostendere vel occultare.

¶Ad secundum dicendũ, quòd color corporis non impedit penetrationem ipsius, nisi in quantùm mutat visum: quia visus nõ potest immutari simul duobus coloribus, vt vtrunque perfectè inspiciat: color autem corporis glorioſi erit in perfecta potestate animæ, vt per ipsum immutet visum, vel non immutet: ideò erit in potestate eius vt corpus quod est pottse, non occultet.

¶Ad tertium dicendum, quod quantitas est inhærens ipsi corpori glorioso, neque posset quantitas immutari ad imperiũ animæ sine mutatione intrinseca corporis glorioſi, quæ impassibilitati eius repugnaret: & ideò non est simile de quantitate & visibilitate, quia etiam qualitas illa, per quam est visibile, non potest subtrahi ad imperium animæ: sed actio illius qualitatis suspenderetur, & sic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QVÆSTIO OCTVAGESIMASEXTA,

De conditionibus corporum damnatorum resurgentium, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de conditionibus corporum damnatorum resurgentium.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm corpora damnatorum cum suis defor mitatibus resurgant.

¶Secundò, vtrùm eorum corpora erunt corruptibilia.

¶Tertiò, vtrùm erunt impassibilia.

ARTIC. I.

¶Vtrùm corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quod corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent. Illud enim quod in pœnam peccati inductum est, desinere non debet nisi peccato remisso: sed membrorũ defectus quia accidunt per mutilationem, in pœnam peccati inducti sunt, & similiter etiam omnes deformitates corporales: ergo à damnatis, qui peccatorum remissionem non sunt consequuti, in resurrectione non remouebuntur.

2 Præterea, Sicut resurrectio sanctorum erit ad vltimam fœlicitatem, sic resurrectio impiorum ad vltimam miseriam: sed sanctis resurgentibus, non auferetur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere possit: ergo nec impiis resurgentibus aliquid auferetur quod ad eorum miseriam pertineat. huiusmodi autem sunt deformitates, &c.

3 Præterea, Sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, ita & tarditas; sed à corporibus damnatorum resurgẽtium tarditas non mouebitur quia eorum corpora non erunt agilia: ergo eadem ratione nec deformitas.

¶SED CONTRA, Primæ ad Cor. 15. Mortui resurgent incorrupti, id est sine aliqua diminutione membrorũ. Gloss. mortui, id est, peccatores vel generaliter omnes mortui resurgent in corrupti: ergo mali resurgent sine deformitatibus.

¶ Præterea, In damnatis non erit aliquid quod sensum doloris impediat: sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantum per ea debilitantur organa sentiendi, & similiter defectus membri impediret ne esset vniuersalis dolor in corpore: ergo sine ipsis defectibus damnati resurgent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter. Primò, ex defectu alicuius membri sicut mutilatos turpes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum, & de tali deformitate nulli dubiũ est quod in corporibus damnatorum non erit: quia omnia corpora rã bonorum, quàm malorum integra resurgent. Alio modo deformitas cõuenit ex indebita partium dispositione vel ex indebita quantitate vel qualitate vel situ, quæ etiam proportionem debitam partium ad totũ non patitur: & de talibus deformitatibus & similibus defectibus, sicut sunt febres, & aliæ huiusmodi ægritudines, quæ interdũ sunt deformitatis causa, Augustinus indeterminatè & sub dubio relinquit in enchirid. vt in litera, magister dicit. Sed apud Doctores modernos est duplex super hoc opinio. Quidam tamen dicunt quòd huiusmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, considerantes eorum damnationem qua ad summam miseriam deputãtur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgentis magis attenditur naturæ perfectio quàm conditio quæ prius fuit, vnde & qui infra perfectam ætatem decedũt, in statura iuuenilis ætatis resurgent. Vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt vel deformitates ex eis prouenientes in resurrectione sine illis defectibus vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediret: & ita si aliquis cum defectibus resurget, hoc ei erit in pœnam. Modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autem quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis subiectus, aliquas deformitates vel defectus habeat, quas non habuit aliquis damnandus, peccatis grauioribus irretitus: vnde si ille qui in hac vita deformitates habuit, cùm eis resurgat, sine quibus constat quòd resurgeret alius grauius puniendus, qui eas in hac vita nõ habuit, modus pœnæ non responderet quantitati culpæ, sed magis videretur aliquis puniri pro pœnis, quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. Et ideò alij rationabilius dicunt quòd Autor qui naturam condidit, in resurrectione naturam corporis integrè reparabit, vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ siue principiorum naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione remouebitur sicut febris, lippitudo, & similia. Defectus autem qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequũtur, sicut ponderositas, passibilitas, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm pœna in quolibet foro infligatur secundũ conditionem illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & vltra vitæ terminum nõ se extendũt: & ideò quãuis peccatũ non sit remissum damnatis, non oportet quòd eisdem pœnas ibi sustineant, quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit, vt ibi pœnis grauioribus in æternũ crucientur.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est similis ratio de bonis & malis, eò quòd aliquid potest esse purum bonum, non autem purè malum. Vnde sanctorum vltima fœlicitas hoc requirit, vt ab omni malo penitus sint immunes: sed vltima malorum miseria non excludit omne bonum, quia malũ si integrum sit corrumpit seipsum, vt Philosophus dicit in 4. Ethi. Vnde oportet quod miseriæ damnatorum substernatur bonum naturæ in ipsis quod opus est Conditoris perfecti, qui ipsam naturam in perfectione suæ speciei reparabit.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd tarditas est de illis defectibus, qui naturaliter consequuntur principia humani generis, non autem deformitas: & ideò non est similis ratio.

ARTICVL. II.

¶Vtrùm corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrariis, necesse est corrumpi: sed corpora damnatorũ erunt ex contrariis composita, ex quibus etiam nunc componi dem numero: ergo erunt corruptibilia.

2 Præterea, Si non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturã, aut per gratiam: sed natura non sunt, cùm sint futura eiusdem naturæ, cuius nunc sunt, & gratiam vel gloriam non habebunt, ergo erunt corruptibilia.

3 Præterea, Illis qui sunt in summa miseria, subtrahere maximã pœnam videtur inconueniens: sed maxima pœnarum est mors, vt patet per Philosophum 3. Ethic. ergo à damnatis qui sunt in miseria, mors remoueri non debet. ergo eorum corpora corruptibilia erunt.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

¶Præterea, Damnati punientur in anima & corpore pœna perpetua, Matth. 25. Ibunt hi in supplicium æternum: sed hoc esse non posset, si corpora corruptibilia essent, ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm in omni motu oporteat esse aliquod principium motus, dupliciter motus aliquis vel mutatio à mobili remouetur. Vno modo per hoc, quòd deest principium motus. Alio modo per hoc quòd impeditur principium motus, corruptio autem mutatio quædam est, vnde dupliciter potest contingere, vt corpus quod ex conditione suorum principiorum corruptionem habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc quòd principium ad corruptionem mouens totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cùm enim primum cœlum sit alterans per motum suum localem, & alia omnia agentia secunda in virtute ipsius agãt, & quasi ipso mota, oportet quod motu cœli cessante, nihil sit agens, quod possit corpus per alterationem aliquam trãsmutare à naturali sua proprietate, & ideò post resurrectionem

surrectionem, cessante motu cœli, nulla qualitas erit sufficiens vt corpus humanum alterare possit à sua naturali qualitate, corruptio autem est terminus alterationis sicut & generatio, vnde corpora damnatorum corrumpi non poterunt, & hoc deseruit diuinæ iustitiæ, vt perpetuo viuentes perpetuo puniantur, vt diuina iustitia requirit, vt infra dicetur: sicut & nunc corruptibilitas corporum deseruit diuinæ prouidentiæ per quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo cõtingit ex hoc quod principium corruptionis impeditur: & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit, quia contrariæ qualitates in hominis corpore existentes continebantur per gratiam innocentiæ, ne ad dissolutionem corporis agere possent: & multo plus continebuntur in corporibus glorioſis, quæ erunt omnino subiecta spiritui, & sic in corporibus beatorum post resurrectionem communem coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contraria, ex quibus corpora componuntur, sunt secunda principia ad corruptionem agentia. Primum enim agens est motus cœlestis vnde suppositio motu cœli, necesse est vt corpus ex contrariis compositum corrumpatur, nisi sit aliqua causa potior impediens: Sed motu cœli remoto, contraria, ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionem faciendam etiam secundum naturam, vt patet ex dictis. Cessationem autem motus cœlestis non cognouerunt philosophi: vnde pro infallibili habebant quod corpus compositum ex contrariis corrumpatur secundùm naturam.

¶Ad secundum dicendũ, quòd incorruptibilitas erit per materiam, non quod sit aliquod incorruptionis principiũ in corporibus damnatorum, sed per defectum primi mouentis ad corruptionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd quamuis mors sit simpliciter maxima pœnarum, secundùm quid, tamen nihil prohibet mortem esse in pœnarum remedium, & per consequens ablationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, vt dicit Philosophus 9. Ethi. videtur omnib' delectabile esse, eo q̃ omnia esse appetũt: non oportet autẽ, vt ibidẽ dicitur, accipere malam vitam, neque corruptã neque quæ est in tristitiis. sicut ergo viuere, simpliciter est delectabile, non autẽ vita quæ est in tristitiis, & ita mors quæ est priuatio vitæ, simpliciter est pœnosa & maxima pœnarum, inquantum subtrahit primũ bonũ, scilicet esse cum quo alia subtrahũtur: sed inquantũ priuat malem vitam, & quę est in tristitiis est ioremedium pœnarum, quas, terminat & per consequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum, quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors esse pœnalis propter corporalem dolorem, quem sentiunt morientes, non est dubiũ quod multo maiorem dolorem damnati continue substinebunt. Vnde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est in Psalmo, Mors depascet eos.

ARTICVL. III.

¶Vtrùm corpora damnatorum sint futura impassibilia.

AD TERTIVM sic procedirur. Videtur quod corpora damnatorum futura sunt impassibilia. Quia secundùm philosophum in 6. Topi. Omnis passio magis facta abiicit à substantia: sed à finito, si semper aliquid abiiciatur, necesse est per illud tandem, consumi, vt dicitur in 1. Physico. ergo si corpora damnatorum erunt passibilia, & semper patientur, quadoque deficient & corrumpentur, quod falsum esse ostensum est ergo erunt impassibilia.

2 Præterea, Omne agens assimilat sibi patiens: si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit: sed non consumit alter ignis corpora nisi inquantum ea sibi assimilans reso'uit. Si ergo corpora damnatorum erunt passibilia, ab igne quandoque consumentur: & sic idem quod prius.

3 Præterea, Animalia quæ in igne sine corruptione dicuntur viuere, vt de Salamandra dicitur, ab igne non affiguntur: animal enim dolore capitis non affligitur nisi corpus aliquo modo lædatur: si ergo corpora damnatorum in igne sine consumptione remanere possunt, sicut & animalia prædicta, vt Augu. in lib. de Ciui. Dei dicit, videtur quod nullam afflictionem ibi substinebunt, quod non esset nisi eorum corpora impassibilia essent, ergo, &c.

4 Præterea, Si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor qui ex eorum passione proueniet, vt videtur, superare debet omnem præsentem corporum dolorem, sicut & Sanctorum iucunditas superabit omnem præsentem iucunditatem: sed propter immensitatem doloris quandoque contingit in hac vita animam à corpore separari, ergo multo fortius, si corpora illa futura sunt passibilia ex immensitate doloris, anima à corpore separabitur, & sic corpora corrumpentur, quod falsum est: ergo corpora illa erunt impassibilia.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 15. Et nos immutabimur & ossa. Non boni tantummodo immutabimur gloriæ immutabilitate & impassibilitate: ergo non erunt corpora damnatorum impassibilia.

¶Præterea, Sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum: sed propter cooperationem prædictam non solùm anima, sed corpus post resurrectionem præmiabitur: ergo simili ratione damnatorum corpora punientur, quod non esset, si impassibilia forent: ergo erunt passibilia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd principalis causa quare corpora damnatorum ab igne non consumentur, erit diuina iustitia, qua eorum corpora ad pœnam perpetuam sunt addicta, sed diuinæ iustitiæ seruit naturalis dispositio ex parte corporis patientis & ex parte agentium, quia cùm pati sit recipere quoddam, duplex est modus passionis, secundum quod aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliqua forma recipi in aliquo subiecto secundum esse naturale materialiter, sicut calor ab igne recipitur in aëre, & secundum hunc modum receptionis est vnus modus passionis qui dicitur passio naturæ. Alia modo aliquid recipitur ab alio spiritualiter per modum intentionis cuiusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aëre & in pupilla, & hæc receptio assimilatur illi receptioni, qua anima recipit similitudines: vnde secundum hunc modum receptionis est alius modus passionis: qui vocatur passio animæ.

Quia igitur post resurrectionem motu cœli cessante, non poterit aliquod corpus alterari à sua naturali æqualitate, vt dictũ est: nullum corpus pati poterit passione naturæ: vnde quantùm ad hunc modum passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut & incorruptibilia: Sed cessante motu cœli, adhuc remanebit passio, quæ est per modum animæ: quia aër à Sole illuminabitur & colorum deferet differentias ad visum: vnde & secundum hunc modum passionis corpora damnatorum passibilia erunt: & quia in tali passione sensus perficitur, ideò in corporibus damnatorum sensus penè erunt sine mutatione naturalis dispositionis. Corpora verò gloriosa & si recipiant aliquid & quodammodò patiantur in sentiendo, non tamen passibilia erunt, quia nihil recipient per modum læsiui, sicut corpora damnatorum quæ ob hoc passibilia dicuntur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd philosophus loquitur de illa passione, per quam transmutatur patiens à sua naturali dispositione: talis autem passio non erit in corporibus damnatorũ, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd similitudo agentis est dupliciter in patiente. Vno modo per modo eundem, quo est in agente, sicut in omnibus agentibus vniuocis: vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo per modũ diuersum à modo, qui est in agente: sicut est in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit quòd in agente est forma spiritualiter: quæ in patiente materialiter recipitur, sicut forma quæ est in domo facta per artificem, est materialiter in ipsa, & in mente artificis est spiritualiter. Quandoque vero econtrario est materialiter in agente: & recipitur spiritualiter in patiente, sicut albedo materialiter est in parete, à quo recipitur, spiritualiter in pupilla, & in medio deferente, & similiter est in proposito: quia species quæ materialiter est in igne, recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, & sic ignis sibi assimilabit eorum corpora, nec tamen ea consumet.

¶Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum in libro de proprietatibus elementorum, nullum animal in igne viuere potest. Galenus etiam in libro de simplicibus medicamentis dicit, quòd nullum corpus est quod tandem ab igne non consumatur, quamuis quandoque quædam corpora sint, quæ ad horam in igne sine læsione permaneant, vt patet de Ebeno. Quod autem dicitur de Salamandra, non potest omninò esse simile, quia non posset perseuerare finaliter in igne sine corruptione, sicut corpora damnatorũ in inferno: neque tamẽ oportet quòd quia corpora damnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non lædantur, quòd propter hoc ab igne non affligantur: quia sensibile non solùm natum est delectare vel affligere sensum, secundum quod agit actione naturæ confortando vel corrumpendo organum, sed etiam secundum quod agit actione spirituali, quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, delectat: æconrario autem quando se habet in superabundantia vel defectu. vnde & colores medij & voces consonantes sunt delectabiles, inconsonantes autem offendunt auditum.

¶Ad quartum dicendum, quod dolor non separat animam à corpore, secundum quod manet tantum in potentia animæ, cuius est dolere, sed secundum quod ad passionem animæ mutatur corpus à sua naturali dispositione secundum modum, quo videmus quod ex ira corpus caleſcit, & ex timore frigeſcit: sed post resurrectionem non poterit transmutari à sua naturali dispositione, vt ex dictis patet, vnde quæcunque sit dolor, animam à corpore non separabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO OCTAVAGESIMASEPTIMA,

De cognitione quam habebunt resuscitati in Iudicio respectu meritorum & demeritorum, in tres articulos diuisa.

POST HOC agendum est de iis quæ sequuntur resurrectionem. Quorum prima consideratio est de cognitione, quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum. Secundò, de ipso iudicio in generali, tempore & loco in quo erit. Tertiò, de iudicantibus & iudicatis. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicandum. Quintò, de statu mundi & resurgentium post iudicium.

¶Circa primum quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm cognoscat quilibet homo in iudicio omnia peccata sua.

¶Secundò, vtrùm possit quilibet legere conscientiam alterius.

¶Tertiò, vtrùm omnia merita & demerita vno intuitu quis videre possit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd post resurrectionem non cognoscat quilibet omnia peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoscimus, vel de nouo per sensum accipimus, vel de thesauro memoriæ educitur: sed homines post resurrectionem sua peccata non poterunt sensu percipere, quia iam transierunt, sensus autem est tantum præsentium: multa etiam peccata à memoria exciduntpeccantis, quę non poterunt de thesauro memoriæ educi: et g. non omnium peccatorum quæ fecit resurgens cognitionem habebit.

2 Præterea, Sicut in litera dicitur, libri conscientię quidam sunt in quibus merita singulorum leguntur: sed in libris non potest aliquid legi nisi eius nota cõtineatur in libro, notæ autem quædam remanent peccatorum in conscientia, vt patet Roma. 1. in Glossa. quæ non videntur aliud esse quàm reatus vel macula. cùm ergo multorum peccatorum macula & reatus à multis sit deletus per gratiam, videtur quòd non omnia peccata quæ fecit possit aliquis in sua conscientia legere: & sic idem quod prius.

3 Præterea, Crescente causa, crescit effectus, sed causa quæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, est charitas: cum ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maxime de peccatis dolebunt, si ea ad memoriam reuocabuntur, quod non potest esse, quia fugiet ab eis dolor & gemitus. Apocalip. vigesimoprimo, ergo peccata prima ad memoriam nõ reuocabuntur.

4 Præterea, Sicut se habebunt resurgẽtes damnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes boni ad peccata quæ aliquando cõmiserunt: sed resurgentes damnati, vt videtur quia per hoc eorum pœna multum alleuiaretur: ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quæ commiserunt.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit 20. de Ciuit. Dei, quod quædam diuina vis aderit, qua fiet vt cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

¶Præterea, Sicut se habet humanum iudicium ad testimonium exterius, ita se habet diuinum iudicium ad testimonium cõscientiæ: vt patet 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ apparẽt, Deus autem intuetur cor: sed non posset perfectè iudicium humanũ esse de aliquo, nisi testes de omnibus, de quibus iudicandum est, testimonium deponerent: ergo oportet cùm diuinum iudicium sit perfectissimum, quod conscientia teneat omnia, de quibus iudicandum est: sed iudicandum est de omnibus bonis operibus & malis, 2. Corinth. 4. Omnes ad stabimus ante tribunal Christi, &c. ergo oportet quod conscientia vniuscuiusque retineat omnia opera, quæ fecit siue bona siue mala.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur Roman. 1. In die illo cum iudicabit Dominus, testimonium vnicuique sua conscientia reddet, & cogitationes erunt accusantes & defendentes: quia oportet quod testis, accusator & defensor in quolibet iudicio habeat eorum notitiam, quæ in iudicio versantur, in illo autem communi iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium venient, oportet quod omnium operum suorum quisque tunc notitiam habeat, vnde conscientiæ ex quibus iudicium præcedet: sicut etiam in iudicio humano regiſtris vtuntur, & isti sunt libri de quibus Apoca. 20. dicitur, libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex iis quæ scripta erunt in libris secundum opera ipsorum. vt per libros qui dicuntur sic apperti, vt Augustinus exponit 20. de ciui. Dei, significentur Sancti noui & veteris Testamenti, in quibus Deus ostendit quæ mandata fieri iussisse. Vnde Richardus de Sancto Victore dicit: Erunt corda eorum quasi quædam Canonum statuta. Sed per librum vitæ, de quo subiungitur, intelliguntur conscientiæ singulorum, quæ dicuntur singulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam sua facta reuocentur, & hæc vis in quantum ad memoriam homini reducet sua facta, liber vitæ dicitur vel per primos libros conscientiæ intelligantur: per secundum sententia iudicis in eius prouidentia descripta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis multa merita & demerita à memoria excidant, nullum eorũ erit quod non aliquo modo maneat in suo effectu, quia merita quæ non sunt glorificata, manebunt in præmio quod eis redditur: quæ autem mortificata sunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc quod homo post gratiam susceptam peccauit. Similiter etiam demerita quæ non sunt per pœnitentiam deleta manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur: quæ autem pœnitentia deleuit, manent in pœnitentiæ memoria, quam simul cum aliis meritis in noticiam habebunt: vnde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriam sua opera reuocare, & tamẽ vt Augustinus dicit, principaliter ad hoc diuina vis operabitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd aliquæ notæ manent in conscientiis singulorum de operibus à se factis, nec oportet quod notæ istæ sint reatus tantum, ex vt dictis patet.

¶Ad tertium dicendũ, quòd quamuis charitas sit nũc causa dolendi de peccato: tamen sancti in patria erunt ita perfusi gaudio, quod dolor in eis locum habere non poterit: & ideo de peccatis non dolebunt, sed potius gaudebũt de diuina misericordia, qua eis peccata sunt relaxata, sicut etiam nunc angeli gaudent de diuina iustitia, qua sit vt deserti à gratia, in peccato ruãt illi, quos custodiunt, quorum tamen saluti solicite inuigilant.

¶Ad quartum dicendum, quod mali cognoscunt omnia bona quæ fecerũt, & ex hoc nõ imminuetur eorũ dolor, sed augmẽtabitur: quia maximus dolor est multa opera perdidisse: propter quod dicit Boetius in 2. de Consolat. Quia summum infortunij genus est fuisse fœlicem.

ARTICVL. II.

¶Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentium enim non erit limpidior cognitio, quàm sunt angelorum, quorum æqualitas resurgentibus promittitur Matth. 22. sed angeli non possunt inuicem in suis cordibus videre ea quæ dependent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicem innotescenda: ergo resurgentes nõ poterũt inspicere ea quæ continentur in conscientiis aliorum.

2 Præterea, Omne quod cognoscitur, aut cognoscitur in se, aut in sua causa, vel in suo effectu: sed merita vel demerita, quæ cõtinentur in conscientia alicuius, non poterit alius cognoscere in seipso, quia solus Deus cordi illabitur, & secreta intuetur. Similiter nec in causa sua: quia nõ omnes videbũt Deũ: qui solus potest imprimere in affectum, ex quo procedũt merita. vel demerita. Similiter etiam nec in effectu: quia multa demerita erunt, quorum nullus effectus remanebit, eis totaliter per pœnitẽtiam abolitis: ergo non omnia quæ sunt in conscientia alicuius, poterit quilibet alius cognoscere.

3 Præterea, Chrisostomo dicit in litera: Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis deprecaris, citius illa delebis: si verò obliuiscaris, tunc eorum recordaberis nolens volens, quando publicabuntur in cospectu omnium amicorum & inimicorum sanctorumque angelorum proferentur. Ex hoc accipitur quod illa publicatio pœna est negligentiæ, qua homo confessionem præmittit: ergo illa peccata, de quibus homo confessus est, non publicabuntur aliis.

4 Præterea, Solatiũ est alicui, si scit se habere multos socios in peccato, & minus vereecundatur inde. si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret, cuiuslibet peccatoris erubescentia multũ minueretur, quod non competit: ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

¶SED CONTRA, Super illud 1. Corin. 10. *illuminabit abscondita tenebrarum dici.* glos. *Gesta & cogitata bona & mala tunc aperta erunt omnibus & nota.*

¶Præterea, Omnium bonorum peccata præterita æqualiter erũt abolita: sed quorundam Sanctorum peccata sciemus, sicut Magdalenæ & Petri & Dauid: ergo pari ratione aliorum peccata electorum scientur, & multo magis damnatorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in vltimo & in communi iudicio oportet quod diuina iustitia omnibus euidenter appareat, quæ nisi in plerisque latet, sententia autem condemnantis vel præmiantis iusta esse non potest, nisi secundum merita vel demerita proferatur: & ideo sicut oportet quod iudex & assessor iudicis merita causæ cognoscat, ad hoc quod iustam sententiam proferat: ita oportet ad hoc quod iusta sententia appareat, quod omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant

Vnde quia, sicut cuilibet nota erit sua præmiatio & sua damnatio, ita omnibus aliis innotescent: oportet, quod sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriã, ita etiam & aliena suæ cognitioni subiaceant: & est probabilior & communior opinio, quamuis contrarium Magister in litera dicat: scilicet quod peccata quæ sunt per pœnitentiam deleta, in iudicio aliis non patefient: sed ex hoc quidem sequitur, quod nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoscatur, in quo multum detraheretur Sanctorum gloriæ & laudi diuinæ, quæ tam misericorditer sanctos liberauit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia vel demerita facient aliquam quantitate in gloria vel miseria hominis resurgentis: & ideo exterioribus visis poterunt cuncta in conscientiis videri, & præcipuè diuina virtute ad hoc operante, vt sententia iudicis insita omnibus appareat.

¶Ad secundum dicendum, quòd merita vel demerita poterunt aliis ostendi in suis effectibus, vt ex dictis patet: vel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quamuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

¶Ad tertium dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis, est effectus negligentiæ, quæ committitur in omissione confessionis: sed quod peccata sanctorum reuelentur, non poterit eis esse erubescentia, vel verecundia: sicut nec Maria Magdalena est in confusione sua, quod peccata sua publicẽ in Ecclesia recitantur, quia vereundia est timor ingloriationis, vt Damascenus dicit, quæ in beatis esse non potest. Sed talis publicatio erit eis ad magnam gloriam propter pœnitentiã quam fecerunt: sicut & confessor approbat eum qui magna scelera sua confitetur. Dicuntur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

¶Ad quartum dicendum, quod ex hoc quod peccator aliorum peccata inspiciet, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur, in alieno vituperio suum vituperium magis agnoscens: quod ex tali causa confusio minuatur, contingit ex hoc quod verecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex consuetudine redditur leuior: sed tunc confusio respiciet æstimationem rei quæ est secundum veritatem de quolibet peccato, siue vt vnius tantùm, siue multorum.

ARTICVL. III.

¶Vtrum omnia merita vel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod nõ omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo vno intuitu videantur. Ea enim quæ sigillatim considerantur, non videntur vno intuitu: sed damnatis sigillatim considerabunt sua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapientiæ 5. Quid nobis pro fuit superbia? ergo non omnia videbunt vno intuitu.

2 Præterea, Philosophus dicit in secundo Topic. Quod non cõtingit simul plura intelligere: sed merita & demerita propria & aliena non videbuntur nisi in intellectu: ergo non poterunt simul omnia videri.

3 Præterea, Intellectus damnatorum non erit post resurrectionem magis eleuatus quàm nunc sic beatorum & angelorũ, quãtum ad cognitionem naturalem, qua cognoscunt res per species innatas: sed tali cognitione angeli non vident plura simul, ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta simul videre.

¶SED CONTRA, Super illud Iob 8. Induetur cõfusione: dicit glossa. Viso iudice mala omnia ante oculos mentis versantur: sed iudicem subito videbunt: ergo similiter mala, quæ commiserunt, & eadem ratione omnia alia.

¶Præterea, Augustinus 20. de Ciuitate Dei, habet pro inconuenienti, quòd legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eo quod nullus valeat æstimare illius libri magnitudinem, vel quãto tempore legi posset: sed similiter etiam non posset æstimari tempus, quantum oportet ponere ad considerandum omnia merita & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si successiuè diuersa videat, ergo oportet ponere quod omnia simul videat vnusquisque.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod omnia merita & demerita simul aliquis videbit sua & aliena in instanti, quod quidem de damnatis facile credi potest, quia omnia in vno videbunt: & sic non est inconueniens quod simul plura videant. Sed de damnatis quorum intellectus non est eleuatus, vt possint Deum videre, & in eo omnia alia, est magis difficile, Et ideò alij dicunt quod mali simul omnia videbunt in genere peccata sua, & hoc sufficit ad accusationem illam quæ debet esse in iudicio, vel ad absolutionem, non autem videbunt omnia simul descendendo ad singula. Sed hoc etiam non videtur consonum dictis Aug. 20. de Ciuit. Dei, qui dicit quòd omnia mentis intuitu enumerabunt, quod autem in genere cognoscitur non enumeratur, vnde potest eligi media via quod singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante, & hoc est quòd dicit Augustinus ibidem, quod mira celeritate enumerabuntur, nec est impossibile, quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia. Et per hoc patet solutio ad vtramque partem.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAOCTAVA,

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

¶Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm generale iudicium sit futurum.

¶Secundò, vtrùm quantùm ad disceptationem fiet per vocalem locutionem.

¶Tertiò, vtrùm fiet tempore ignoto.

Quartò, vtrùm fiet in valle Iosaphat.

ARTIC. I.

¶Vtrum generale iudicium sit futurum.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd generale iudicium non sit futurum. Quia vt dicitur Naum. 1. Non iudicabit Deus bis in idipsum, sed nunc Deus iudicat de singulis hominum operibus, cum post mortem pœnas vel præmia pro meritis tribuit, & dum etiam quosdam in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat vel punit, ergò videtur quod non sit aliud iudicium futurum. *Tho. 4. dist. 47. q. 3. art. 1. q. 1. & sequen.*

¶ Præterea, In nullo iudicio exercetio sententiæ præcedit iudicium sed sententia diuini iudicij quo ad homines est de adeptione regni, vel executione à regno, vt patet Matthæi vigesimoquinto, Ergo cùm modò aliqui adipiscantur regnum æternum, & quidam excludãtur ab ipso perpetuò, videtur quod iudicium non sit futurum.

¶Præterea, Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci, quia dubium est quid de eis definiendum sit sed ante finem mundi determinata est vnicuique sua damnatio, & cuique Sanctorũ sua beatitudo, ergo, &c.

¶SED CONTRA, Matth. 12. dicitur, Viri Niniuitæ resurgẽt in iudicio cum generatione ista, & cõdemnabunt eam, ergo post resurrectionem aliquod iudicium fiet.

¶ Præterea, Io. 5. dicitur, Procedunt qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala, in resurrectionẽ iudicij. ergo videtur quod post resurrectionem aliquod iudicium sit futurum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut operatio pertinet ad rerum principium quo perducuntur in esse, ita iudicium pertinet ad terminum, quo res ad finem suum perducitur. Distinguitur autem duplex dei operatio: vna, qua res primitus in esse perduxit, instituens naturam, & distinguens ea quæ ad completionem pertinent: à quo quidem opere Deus dicitur quieuisse Genes. 2. Alia eius operatio est, qua operatur in gubernatione creaturarum, de qua Ioan. 5. pater meus vsque modo operatur, & ego operor: ita etiam duplex eius iudicium distinguitur, ordine tamen conuerso. Vnum quod respondet operationi gubernationis, quæ fine iudicio esse non potest, per quod quidem iudicium vnusquisque singulariter pro suis operibus iudicatur, non solũ secundum quod sibi competit, sed secundum quod competit gubernationi vniuersi. Vnde differtur vnius præmiatio pro vtilitate aliorum, vt patet Heb. 11. pœnæ vnius ad profectum alterius cedunt: vnde necesse est vt sit aliud iudicium vniuersale correspondens ex aduerso primæ rerum productioni in esse, vt videlicet sicut tunc omnia processerunt immediate à Deo, ita tunc vltima completio mundo detur, vno quoque accipiente finaliter quod ei debetur secundum seipsum vnde in illo iudicio apparebit manifestè diuina iustitia quantum: ad omnia, quæ nunc ex hoc occultantur, quod interdum de vno disponitur ad vtilitatem aliorum, aliter quam manifestè opera exigere videantur. Vnde etiam & tunc erit vniuersalis separatio bonorum à malis, quia vlterius non erit locus, vt malis pro bonis, vel boni pro malis proficiant, propter quem profectum interim commixti inueniuntur boni malis quoadusque status huius vitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quilibet, homo est singularis quædam persona, & est pars totius generis humani vnde & duplex ei iudicium debetur. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem quando recipit iuxta ea quæ in corpore gessit, quamuis non totaliter, quia non quo ad corpus, sed quo ad animam tantum. Aliud iudicium debet esse de eo, secundum quod est pars totius humani generis: sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam: quando etiam, iudicium datur de communitate, cuius ipse est pars: vnde & tunc quando fiet iudicium totius humani generis per vniuersalem separationem bonorum à malis, etiam quilibet per

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõsequens iudicabitur: nec tamẽ Deus iudicabit bis in idipsum: quia non duas pœnas pro vno peccato infert, sed pœna quæ ante iudicium completè inducta non fuerat, in vltimo iudicio complebitur, postquam impij cruciabuntur quo ad corpus & ad animam simul.

¶Ad secundum dicendum, quòd propria sententia illius generalis iudicij est vniuersalis separatio bonorũ à malis, quæ illud iudicium non præcedet: sed etiam nunc quo ad particularem sententiam vniuscuiusque non plene præcessit iudicij effectus, quia etiam boni amplius post iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiuncta, tùm ex numero sanctorum completo: & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corpori: & in completo in pœnis numero damnatorum, quantò cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

¶Ad tertium dicendum, quòd vniuersale iudicium magis diretè respicit vniuersalitatem hominum, quàm singulos iudicandos: quamuis ergo cuilibet homini ante iudicium sit certa notitia de sua damnatione vel præmio, non tamen omnibus damnatis vel præmium innotescet, vnde iudicium necessarium erit.

ARTIC. II.

¶Vtrùm iudicium fiet per locutionem vocalem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciũ illud quantùm ad disceptationem & sententiam fiet per locutionem vocalem. Quia vt Augustin. dicit 20 de Ciuit. Dei, Per quot dies futurum hoc iudicium tendatur, hoc incertum est sed non incertũ, si illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantùm mentaliter complerentur: ergo iudicium illud vocaliter fiet, & non solùm mentaliter.

2 Præterea, Greg. dicit, & habetur in litera, Illi saltem verba iudicis audient, qui eius fidem verbo tenuerunt: hoc autem non potest intelligi de verbo interiori, quia sic omnes verba iudicis audient, quia omnibus bonis & malis nota erunt omnia aliorũ. ergo videtur quod iudicium illud vocaliter peragetur.

3 Præterea, Christus secundum formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri: ergo eadem ratione videtur quod corporali voce loquetur, vt ab omnib⁹ audiatur.

¶SED CONTRA, Augustin. dicit 20. de Ciuit. Dei, quod liber vitæ de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda est diuina, qua fiet, vt cuique opera sua bona vel mala ad memoriam reuocentur, & mentis incuitu mira celeritate cernantur, vt accuset vel excuset conscientia, atque ita simul & omnes homines & angeli iudicentur: sed si vocaliter discuterentur merita singulorum, non possent omnes & singuli iudicari in maximo tempore. ergo videtur quòd illa discussio non erit vocalis.

¶ Præterea, Sententia proportionaliter debet testimonio respondere: sed testimonium & accusatio & excusatio erit mẽtalis, vnde Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationum accusantiũ, aut etiam defendentium in die, cùm iudicabit Deus occulta hominum: ergo videtur quod illa sententia & totum iudicium mentaliter compleatur.

¶RESPONDEO dicendum, quod quid circa hanc quæstionem sit, verum pro certo definiri non potest: tamen probabilius æstimatur quod totum illud iudicium & quo ad discussionem & accusationem malorum, & commendationem bonorũ, & quo ad sententiam de vtrisque, mentaliter perficietur. Si enim vocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo tẽporis ad hoc exigeretur, sicut etiam Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei, quod si liber, ex cuius scriptura omnes iudicabũtur, vt dicitur Apoc. 20. corporaliter cogitetur, quis ei⁹ magnitudiné aut longitudinem valeat æstimare, aut quanto tempore legi poterit liber in quo scriptæ sunt vniuersæ vitæ vniuersorum? Non autẽ minus tempus requiritur ad narrandũ ore tenùs singulorũ facta, quàm ad legendum si essent in libro materiali scripta. Vnde probabile est quod illa quæ dicuntur Matthæi. 25. non vocaliter, sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pro tanto dicit Augusti. quod incertum est per quot dies hoc iudicium tendatur, quia non est determinatum vtrùm mentaliter vel vocaliter perficietur: si autem vocaliter perficeretur, prolixum tempus ad hoc exigeretur: si autem mentaliter, in momento fieri poterit.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam si iudicium fiat mentaliter tantùm, verbum Gregor. saluari poterit: quia etsi omnibus innotescent sua & aliorũ facta, diuina virtute hoc faciente, quæ in Euangelio locutio dicitur: tamen illi, qui fidem habuerunt, quàm ex verbis Dei conceperunt, ex verbis iudicabuntur: quia dicitur Rom. 2. Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quod specialiter modo dicetur aliquid his, qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Christus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoscatur, quod quidem subito fieri poterit: sed locutio quæ tempore mensuratur, requiret immensam temporis longitudinem, si vocali locutione iudicium perageretur.

ARTIC. III.

¶Vtrùm tempus futuri iudicij sit ignotum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd tẽpus futuri iudicij non sit ignotum. Sicut enim Sancti Patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus secũdum: sed sancti Patres sciuerunt tempus primi aduentus, sicut patet per numerum hebdomadarum qui describitur Daniel. 8. vnde & reprehenduntur Iudæi, quòd tempus aduentus Christi non cognouerunt: vt patet Luc. 12. Hypocritæ faciem cœli & terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probastis? ergo videtur nobis esse determinatum tempus secũdi aduentus, quo Deus ad iudicium veniet.

2 Præterea, Per signa deueniemus in cognitionem signatorum sed de futuro iudicio multa signa nobis proponuntur in Scriptura, vt patet Matth. 24 & Luc. 21. & Marc. 13. ergo in cognitionem illius temporis possumus peruenire.

3 Præterea, Dicit Apostolus 1. Corinth. 10. Nos scimus in quos fines sæculorum deuenerunt. & 1. Ioan. 3. Filioli, nouissima hora est, &c. cùm ergo tam longum tẽpus transierit ex quo dicta hæc sunt, videtur quòd saltem nunc scire possumus, quod vltimum iudicium sit propinquum.

4 Præterea, Tempus iudicij non oportet esse occultũ nisi propter hoc, quòd quilibet solicitus se ad iudicium præparet dum determinate tempus ignoret: sed eadem solicitudo remanet etiã si certum esset, quia cuique incertum est tempus suæ mortis, & sicut dicit Augustinus in epistola ad Esitium, in quo quemcunque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum comprehendet mundo nouissimus dies: ergo non est necessarium tempus iudicij esse occultum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 13. De die illa vel hora nemo, nec angeli in cœlo, nec Filius scit, nisi pater: dicitur autem Filius nescire, inquantum nos scire non facit.

¶Præterea, 1. Thessal. 5. Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet: ergo videtur cùm aduentus furis in nocte sit omninò incertus, quòd dies vltimi iudicij sit omninò incertus.

¶RESPONDEO dicendum, quod Deus per scientiam suã est causa rerum, vtromque autem creaturis communicat, dum & rebus tribuit virtutem agendi alias res, quarum sunt causæ, & quibusdam etiam cognitionem rerum præbet, sed in vtroque aliquid sibi reseruat. Operatur enim quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit quædam, quæ à nulla pura creatura cognoscuntur. Hæc autem nulla alia magis esse debent, quàm illa quę soli diuinæ subiacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & huiusmodi est finis mundi, in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam causam creatam mundus finietur, sicut etiam mundus esse incipit immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mundi soli Deo reseruatur, & hanc rationem videtur ipse Dominus assignare Actu. 1. Non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: quasi diceret, quæ soli potestati eius reseruata sunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, secundũ illud Isaiæ 45. Verè tu es Deus absconditus, sanctus Israël saluator: & ideò vt à fidelibus cognosci possit, oportuit determinare tempus determinatè, sed in secundo aduentu venier manifestè, vt dicitur in Psal. Deus manifestè veniet, &c. & ideò circa cognitionem aduentus ipsius error esse non poterit, & propter hoc non est simile.

¶Ad secundum dicendũ, quòd sicut dicit Augustinus in epistola de die iudicij ad Esitium, Signa quæ in Euangeliis pronuntur, non omnia pertinent ad secundum aduentum, qui erit in fine, sed quædã eorum pertinent ad tempus Hierusalem destructionis, quæ iam præteriit, quædam verò & plura pertinent ad aduentum quo si quotidiè venit in ecclesiã eam visitans spiritualiter: prout nos inhabitat per fidem & amorem. Nec illa quæ in Euangeliis vel Epistolis pronuntur ad vltimum aduentũ spectãtia ad hoc possunt valere, vt determinatè tempus iudicij possit agnosci: quia illa pericula, quæ pronuntiantur, nuntiantia vicinũ Christi aduentũ, etiam à tẽpore primitiuæ ecclesiæ fuerunt, quandoque intensius, quandoque remissiùs: vnde & ipsi dies Apostolorũ dicti sunt nouissimi dies, vt patet Act. 2. vbi Petrus exponit illud Ioël. 2. Erit in nouissimis diebus, &c. pro tempore illo: & tamen ex illo iam tempore tẽpus plurimum transiuit, & quandoque plures, & quãdoque pauciores tribulationes in ecclesia fuerunt. Vnde nõ potest determinari, quãtum tẽpus sit futurũ nec de mẽse nec de anno, nec de centũ, nec de mille annis vt Augustin. in eodẽ libro dicit. Etsi credãtur in finẽ huiusmodi pericula magis abundare, nõ tamen potest determinari, quæ sit illa quantitas periculorũ, quæ immediatè diẽ iudicij præcedet vel Antichristi aduentum: cùm etiam circa tempora primitiuæ Ecclesiæ

Ecclesiæ fuerint persequutiones aliquæ adeò graues, & corruptiones errorum adeò abundauerint, vt ab aliquibus tunc vicinus expectaretur vel imminens Antichristi aduentus, sicut dicitur in Ecclesiastica historia: & Hieronymus in libro de viris illustribus.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex hoc quod dicitur nouissima vel ex similibus locutionibus, quæ in Scriptura leguntur, non potest aliqua determinata quantitas temporis sciri. Non enim est dictum ad significandum aliquam breuem horam temporis sed ad significandum nouissimum statum mundi, qui est quasi nouissima ætas, quæ quanto temporis spatio duret, non est definitum, cum etiam nec senio: quod est vltima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cum quandoque inueniatur durare quantum omnes præcedentes ætates vel plus, vt dicit Augustinus in libro 83. Quæstionum. Vnde etiam Apostolus secundæ ad Thessalonicenses secundo, excludit falsum intellectũ quem quidam ex suis verbis conceperant, vt crederent diẽ Domini iam instare.

¶Ad quartum dicendum, quòd etiam suppositа mortis incertitudine dupliciter ad vigilantiã valet incertitudo iudicij. Primo, ad hoc quod ignoratur vtrùm etiã tantum differatur, quantũ est hominis vita, vt sic ex duabus partibus incertitudo maiorẽ diligentiam faciat. Secundo, quantum ad hoc quod homo non gerit solum solicitudinem de persona sua, sed de familia, vel ciuitate, vel regno, aut tota Ecclesia, cui non determinatur tempus durationis secundũ hominis vitã, & tamẽ oportet vnũquemque horum hoc modo disponi, vt dies Domini inueniat paratos.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrùm iudicium fiat in valle Iosaphat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod iudicium non fiet in valle Iosaphat, aut loco circunstante. Quia: ad minus oportet iudicandos in terra stare, eos autem tantum elevati in nubibus, quorum erit iudicare: sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum: ergo non potest esse, quod circa vallem illam sit iudicium futurum.

2 Præterea, Christo in humanitate datum est iudicium vt iustè iudicet, quia iniustè iudicatus est in prætorio Pilati, & sententiã iniusti iudicij in Golgotha suscepit: ergo loca illa magis debent ad iudicium terminati.

3 Præterea, Nubes fiunt ex resolutione vaporũ, sed tunc nulla erit euaporatio vel resolutio: ergo non poterit esse quod iusti in nubibus obuiam Christo in aërem rapiantur, & sic oportebit & bonos & malos esse in terra, & ita multo ampliot locus requireretur quàm sit vallis illa.

¶SED CONTRA est q̃ dicitur Ioel. 3. Congregabo omnes gentes, & educã eas in valle Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.

¶Præterea, Actu. 1. dicitur: Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet: sed ipse ascendit in cœlum in monte Oliueti, qui præminet valli Iosaphat: ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodo homines ad iudicium conueniant: nõ potest multum per certitudinem sciri: tamen probaliter potest colligi ex Scripturis, quod circa locum montis Oliueti descender, sicut & inde ascendit, vt idem esse ostendatur qui descendit & ascendit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magna multitudo in, paruo spatio comprehẽdi potest. Sufficit autem ponere quãtumcunque spacium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum, dummodo ab illo spatio Christum videre possint, qui in aëre præeminens, & maxima claritate refulgens, à longinquo inspici poterit.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd quamuis Christus per hoc quod iudicatus est iniustè, iudiciarium potestatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniustè iudicatus est: sed in forma gloriosa, in qua ad patrẽ ascendit. Vnde locus ascẽsionis magis competit iudicio, quam locus vbi condemnatus est.

¶Ad tertium dicendum, quòd nubes hic appellantur (vt dicunt quidam) densitates lucis resplendentis à corporibus sanctorum & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua, Vel potest dici quod nubes ille generabuntur diuina virtute ad ostendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & ascensionem, vt qui ascendit in nube, ad iudicium veniat, nubes etiam propter refrigerium indicat misericordiam iudicantis.

QVÆSTIO OCTVAGESIMANONA, DE

iudicantibus & iudicatis in iudicio generali, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

¶Circa quod quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm aliqui homines iudicaturi sunt cum Christo.

¶Secundò, vtrùm voluntariæ paupertati correspondeat iudiciaria potestas.

¶Tertiò, vtrùm angeli sint etiam iudicaturi.

¶Quartò, vtrùm dæmones exequentur sententiam iudicis.

¶Quintò, vtrùm omnes homines in iudicio comparebunt.

¶Sextò, vtrùm aliqui boni iudicandi sint.

¶Septimò, vtrùm aliqui mali.

¶Octauò, vtrùm etiam angeli sint iudicandi.

ARTICVL. I.

¶Vtrùm aliqui homines iudicabunt cum Christo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Christo. Ioan. 5. Patet omne iudicium dedit Filio, vt omnes homines, &c. sed honorificentia talis non debetur alicui, nisi Christo. ergo, &c.

2 Præterea, Quicũque iudicat, habet auctoritatem super illud quod iudicat: sed ea, de quibus debet esse futurum iudicium, sicut merita & demerita humana, soli diuinæ auctoritati subsunt. ergo nulli competit de his iudicare.

3 Præterea, Iudiciũ illud non exercebitur vocaliter, sed mentaliter, vt probabilius æstimatur: sed hoc quod cordibus hominum omnium notificentur merita & demerita, quod est quasi, accusatio vel cõmendatio vel retributio pœnæ & præmij, quod est quasi sententiæ prolatio, sola diuina virtute fiet: ergo nulli alij iudicabunt nisi Christus qui est Deus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israël: ergo, &c.

¶ Præterea, Isa. 3. Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui: ergo videtur quod etiã alij iudicabunt cum Christo.

¶RESPONDEO dicendum, quod iudicare multipliciter dicitur. Vno modo quasi causaliter, vt dicatur illud iudicare, vnde apparet aliquis iudicandus, & secundum hoc aliqui dicuntur iudicare comparatione, inquantum ex comparatione aliorum aliqui iudicandi ostenduntur, sicut patet Matthæi 12. Viri Niniuitæ surgent in iudicio, &c. sed sic iudicare in iudicio communiter & bonorum & malorum est. Alio modo dicitur iudicare quasi interpretatiuè: interpretamur enim aliquem facere, qui facienti consentit: vnde isti qui consentiunt iudici, eius sententiam approbando, iudicare dicuntur: & sic iudicare est omnium electorum. Vnde dicitur Sapien. 3. Iudicabunt. Sancti nationes. Tertio modo dicitur Iudicare assessoriè & quasi per similitudinem: quia scilicet similitudinem iudicis habet inquantum sedet in loco eminenti: sicut iudex, & sicut assessores dicuntur iudicare: & secundum hunc modum dicunt quidam quòd perfecti viri quibus iudiciaria potestas promittitur Matth. 19. iudicabunt, scilicet per honorabilẽ assessionem, quia superiores cæteris apparebunt in iudicio obuiantes Christo in aëre. Sed istud non videtur sufficere ad promissionem Domini complendam qua dicitur. Sedebitis iudicantes. Videtur enim iudicium cõfessioni superaddere. Et ideo est quartus modus iudicãdi, qui perfectis viris conuenit, inquantum in eis continentur decreta diuinæ iustitiæ, ex quibus homines iudicabuntur, sicut si liber in quo continetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apoca. 20. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Et per hunc modum hanc iudicationem Richardus de sancto Victo. exponit. Vnde dicit. Qui diuinæ contemplationi assistunt qui in libro Sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus transcribunt quicquid perspicua veritatis intelligentia cõprehendunt. Et ita quid sunt nota iudicantium corda, diuinitus in omnem veritatem edocta, nisi quædam Canonũ decreta? sed quia iudicare importat actionem in alium procedentem, ideò propriè loquendo, iudicare dicitur qui sententiam loquendo in alterum profert. Sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria auctoritate, & hoc est illius qui habet dominium in alios & potestatem: cuius regimini subduntur qui iudicantur. Vnde eius est in eos ius ferre, sic iudicare est solius Dei. Alio modo iudicare est sententiam alterius auctoritate prolatam in aliorum notitiam ducere, quod est sententiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti viri iudicabũt, quia alios ducent in cognitionem diuinæ iustitiæ, vt sciant quod iustè pro meritis eis debeatur, vt sic ipsa reuelatio iustitiæ dicatur iudicium. Vnde dicit Richardus de sancto victore, Iudices coram iudicandis Decretorum libros aperire, est ad cordiũ suorum inspectionem inferiorum quorumlibet, sensúmque suum in his quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd obiectio illa procedit de iudicio auctoritatis: quod soli Christo conuenit.

¶Et similiter dicendum ad secundum.

¶Ad tertium dicendũ, quòd non est inconueniens, aliquos Sanctorum aliis quædam reuelare, vel per modum illuminationis, sicut superiores angeli inferiores illuminãt: vel per modum locutionis, sicut inferiores superioribus loquuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVL. II.

¶ Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod iudiciaria potestas nõ correspondeat voluntariæ paupertati. Hæc enim sedilio duodecim Apostolis est promissa, Matthæi 19. Sedebitis super sedes, iudicantes &c. cum ergo nõ omnes voluntarie pauperes sint Apostoli, videtur quòd non omnibus iudiciaria potestas respondeat.

2 Præterea, Maius est offerre sacrificiũ Deo de proprio corpore, quàm de exterioribus rebus: sed martyres & virgines obtulerunt de proprio corpore sacrificium Deo, volũtarie autem pauperes de exterioribus rebus: ergo sublimitas iudiciariæ potestatis magis respondet martyribus & virginibus, quam voluntarie pauperibus.

3 Præterea, Ioan. quinto. Est qui accusat vos Moyses, in quo speratis vos, Glosſ. quia voci eius non creditis. Et Ioan. decimosecundo: Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. ergo ex hoc quòd aliquis proponit legem, vel verbum exhortationis ad institutionem morum, habet quòd iudicet contemnentes: sed hoc est doctorum: ergo doctoribus magis competit quam pauperibus.

4 Præterea, Christus ex hoc quòd iniuste iudicatus est, inquantum homo meruit vt sit iudex omnium in humana natura Ioã. 5. Potestatẽ dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: sed qui persecutionem patiuntur propter iustitiam iniustè iudicantur: ergo talis potestas magis competit eis quam pauperibus.

5 Præterea, Superior non iudicabitur ab inferiori, sed multi licitè diuitiis vtentes erunt maioris meriti multis volũtarie pauperibus: ergo voluntariè pauperes non iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

¶ SED CONTRA, Iob 36. Non saluat impios, & iudicium pauperibus tribuet: ergo pauperum est iudicare.

¶ Præterea, Matthæi nono super illud, Vos qui reliquistis omnia, &c. dicit Glosſ. Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt Deum, hi iudices erunt: qui licita habentes rectè vsi sunt iudicabuntur, & sic idem quod priùs.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd paupertati datur iudiciaria potestas specialiter propter tria. Primò ratione congruitatis, quia voluntaria paupertas est eorum, qui omnibus, quæ mundi sunt, contemptis, soli Christo inhærent: & ideò non est eis aliquid quod eorum iudicium à iustitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandum reddentur quasi veritatem iustitiæ præ omnibus diligentes. Secundò per modum meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro merito, inter omnia autem, quæ homini in hoc mundo despectum faciunt, præcipuè est paupertas: vnde & paupertibus excellẽtia iudiciariæ potestatis promittitur, sic qui propter Christũ se humiliat exaltetur. Tertio, quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicitur, vt ex dictis patet, quia cor habebit edoctum omni diuina veritate, quam aliis potens erit manifestare, in progressu autem ad perfectionem primũ quod derelinquẽdum occurrit, sunt exteriores diuitiæ, quia hæc sunt vltimò acquisita, quod autem vltimum in generatione est, est primum in destructione, vnde & inter beatitudines, quibus est progressus ad perfectionem, prima ponitur paupertas, & sic paupertati, respondet iudiciaria potestas, inquantùm est prima dispositio ad potestatem prædictam. Et hinc est quòd non quibuscunque pauperibus etiam voluntariè repromittitur potestas prædicta, sed illis qui relinquentes omnia, sequuntur Christum secundum perfectionem vitæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei, Nequaquam super 12. sedes sessuros esse 12. solos homines, eum illo iudicaturos putare debemus, alioquin quia in locum iudæ proditoris Apostolum Matthiam legimus ordinatum, Paulus qui plus aliis laborauit, vbi ad iudicandum sedeat, non habebit: vnde duodenario numero significata est vniuersa iudicãtium multitudo, propter duas partes septenarij. scilicet tria & quatuor: quæ in seductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem est numerus perfectus: vel propter hoc quòd constitit in duplici senario, qui est numerus perfectus: vel quo ad literam 12. Apostolis loquebatur, in quorũ persona hoc omnibus eorum sequacibus promittebat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virginitas & martyrium non ita disponunt ad retinendum in corde decreta diuinæ iustitiæ, sicut paupertas, sicut e contrario exteriores diuitiæ ex sua solicitudine suffocant verbum Dei: sicut dicitur Lucæ 8. Vel dicendum quòd paupertas non solum sufficit ad meritum iudiciariæ potestatis, sed quia est prima pars perfectionis, cui respõdet iudiciaria potestas: vnde inter ea quæ sequuntur ad paupertatem, ad perfectionem spectantia, possunt computari & virginitas & martyrium, & omnia perfectionis opera, nõ tamen sunt ita principalia sicut paupertas, quia principium est max ime pars rei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille quilegem proposuit, aut exhortatus est ad bonum, iudicabit. causaliter loquendo, quia per comparationem ad verba ab ipso prolata, vel proposita alij iudicabuntur: & ideò non respõdet propriè potestas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ: Vel dicendum secundum quosdam quod tria requiruntur ad potestatem ordinariam. Primo abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perfectione, Secundò requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam & obseruatam. Tertiò, quòd illam iustitiam alios docuerint, & sic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ potestatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus in hoc quod iniustè iudicatus est, seipsum humiliauit, oblatus est enim, quia voluit: & meritũ humilitatis est iudiciaria exaltatio, qua ei omnia subduntur vt dicitur Philp. 3. & ideò magis debetur iudiciaria potestas illis qui voluntariè se humiliant, bona temporalia abiiciendo, propter quæ homines à mundanis honorantur quam his qui ab aliis humiliantur.

¶ Ad quintum dicendum, quod inferior non potest iudicare superiorem auctoritate propria, sed tamen auctoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideo non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmium pauperibus defectu præmij essentialis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Angeli debeant iudicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod angeli de beãt iudicare. Matth. 25. Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo: sed loquitur de aduentu ad iudicium: ergo videtur quod angeli etiam iudicabunt.

2 Præterea, Angelorum ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent: sed quidam ordo angelorum est ordo thronorum, quod videtur pertinere ad iudiciariam potestatem, thronus enim sedes iudicis, solium Regis, cathedra doctoris: ergo aliqui angeli iudicabunt.

3 Præterea, Sanctis post hanc vitam promittitur angelorum æqualitas: Matthæi 22. Si ergo homines hanc habebunt potestatem vt iudicent, multo fortius & angeli.

¶ SED CONTRA, Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: sed angeli non communicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria potestate.

¶ Præterea, Non est eiusdem iudicare & esse iudicis ministrum sed angeli erunt in iudicio suo vt ministri, vt dicitur Matth. 13. Mittet Filius hominis angelos, & colligẽt de regno eius omnia scandala. ergo angeli non iudicabunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod assessores iudicis debent iudici esse cõformes: iudicium autem Filio attribuitur, quia secundum humanam naturam omnibus apparebit tam boni quàm malis, quamuis tota Trinitas iudicet per auctoritatem: & ideo etiam oportet vt assessores iudicis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis & malis videri, & sic angelis non competit iudicare, quamuis angeli etiam aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ approbationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut ex glossa ibidẽ patet angeli cum Christo venient non iudices, sed vt sint testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines bene vel malè egerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod nomen Throni attribuitur angelis ratione illius iudicij quod Deus semper exercet, omnia iustissimè gubernando, cuius iudicij angeli sunt quodãmodo executores & promulgatores: sed iudicium quod de hominibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominibus promittitur angelorũ æqualitas quantùm ad præmium essentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmium accidentale exhiberi hominibus, quod angelis nõ dabitur, vt pater de aureola virginum aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum dæmones exequenter sententiam iudicis in damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod post diẽ iudicij dæmones non exequentur sententiam iudicis in damnatos: quia secundum Apostolum 1. Corinth. 15. tunc euacuabit omnem principatum & potestatem & virtutem: ergo cessabit omnis prælatio. sed exequi iudicis sententiam, quandam denotat prælationem: ergo dæmones post diem iudicij non exequentur sententiam iudicis.

2 Præterea, Dæmones magis peccauerunt quàm homines: ergo non est iustum quod homines per dæmones torqueantur.

3 Præterea, Sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita angeli suggerunt bona: sed præmiare bonos, non est officium angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediatè: ergo nec p ire malos erit officium dæmonum.

¶ SED

¶ SED CONTRA, est quod homines peccatores se diabolo subiiderunt peccando: ergo iustum est vt eis subiiantur in pœnis, quasi ab eis puniendi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc tangitur à Magistro in litera duplex opinio, & vtraque videtur Dei iustitiæ competere: ex hoc enim quod homo peccat iustè dæmoni subiicitur, sed dæmon iniustè ei præest. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones, in futurum post diem iudicij hominibus non præesse in pœnis, respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte dæmonum punientiũ. Contraria verò opinio respicit ordinẽ diuinæ iustitiæ ex parte hominum punitorum: quæ autem earum verior sit, certum nobis esse nõ potest. Verius tamẽ existimo quod sicut ordo seruabitur in saluatis, quod quidam à quibusdam illuminabũtur & perficientur, eo quod ordines cœlestis hierarchiæ perpetui erunt, ita seruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniantur, ne totaliter diuinus ordo quo angelos medios inter naturam humanam & diuinam constituit, annulletur. Dicit enim Hieronym. Sicut vtique per angelos bonos diuinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones sunt executores diuinæ iustitiæ in malos, nec ob hoc minuitur aliquid de dẽmonum pœna quia in hoc etiam quod alios torquent, nisi torquebuntur ibi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur euacuanda per Christum in futuro, est accipienda secundum modum prælationis, quæ est secundum statum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus, & hoc totum ad perducendum ad finem vel abducendum à fine: tunc autem cum omnia ad finem illum peruenerint, non erit prælatio abducens, sed conseruens in fine boni vel mali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis meritum dæmonum non requirat quod hominibus præferantur, quia iniustè sibi homines subiecerunt, tamen hoc requirit ordo naturæ ipsorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dio. dicit 4. de Diui. nominibus.

¶ Ad tertium dicendum, quod angeli boni non sunt causa principalis præmij electis, quia hoc omnes immediate à Deo percipiunt: sed tamen quorundam accidentalium præmiorum angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores angelos inferiores & angeli & homines illuminantur de aliquibus secretis diuinorum, quæ ad substantiam beatitudinis non pertinent: & similiter principalem pœnam damnati, expient immediat à Deo: scilicet exclusionem perpetuam à visione Dei, alias autem pœnas sensibiles non est inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen est differentia, quia meritum exaltat sed peccatum deprimit, vnde cum natura angelica sit altior quam humana, quidam propter excellentiam meriti in tantum exaltabũtur, quod talis exaltatio excedet altitudinem naturæ & præmij in quibusdam angelis, Vnde quidam angeli per quosdam homines illuminabuntur, sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ peruenient ad illam eminentiam, quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

Tho. 4. dist. 47. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ omnes homines in iudicio compareant. Quia dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israël: sed non omnes homines pertinent ad illas tribus duodecim: ergo videtur quod non omnes in iudicio compareant.

2 Præterea, Idem videtur per hoc quod dicitur in Psalmo: Non resurgẽt impij in iudicio: sed multi sunt tales: ergo videtur quòd non omnes compareant.

2 Præterea, Ad hoc aliquis ad iudicium dicitur, vt eius merita discutiantur; sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes: ergo illos in iudicio comparere necesse non est.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Actuum quarto. Quòd Christus est constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum sed sub istis differentiis comprehendũtur omnes homines quantumcunque viui à mortuis distinguantur: ergo omnes in iudicio comparebunt.

¶ Præterea, Apoc. 1. dicitur. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus: hęc autem non essent, si non omnes in iudicio comparerent, ergo &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis, quàm in passione exhibuit: ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit, quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuit propter impedimentum in aliquibus inuentum & ideò congruum est vt omnes homines in iudicio congregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura, secundum quam constitutus est iudex à Deo viuorum & mortuorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Augustinus 20. de ciuita. Dei non quia dictũ est, Iudicantes duodecim tribus Israël tribus Leui, quæ tertiadecima est, iudicãda non erit aut solùm illum populum, sed etiam gentes cæteras iudicabunt ideò autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in sortem duodecim tribuunt per Christum sunt vocatæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc quod dicitur, Non resurgent impij in iudicio, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, quod non resurgent ad hoc quod iudicent. Si autem impij dicantur infideles: sic intelligendum est quod non resurgent a hoc quòd iudicentur, quia iam iudicati sunt: sed omnes resurgent, vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum boni in iudicio iudicentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod nulli boni in iudicio iudicentur. quia Ioan. tertio dicitur: Qui credit in eum, non iudicatur, sed omnes boni crediderunt in eum: non ergo iudicabuntur.

2 Præterea, illi non sunt beati, quibus est in certa sua beatitudo, ex quo Augustinus probat dæmones nũquam fuisse beatos: sed sancti homines nunc sunt beati: ergo certi sunt de sua beatitudine: sed quod certum est, nõ adducitur ad iudicium, ergo boni non iudicabuntur.

3 Præterea, Timor beatitudini repugnat, sed extremum iudiciũ quod tremendum maximè dicitur, non poterit fieri sine timore eorum, qui sunt iudicandi vnde etiam Gregorius dicit super illud Iob. 40. Cum beatus fuerit, timebunt angeli, &c. Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia cõcutietur, quãdo etiam iustorum vita turbatur: ergo beati non iudicabuntur.

¶ SED CONTRA, Videtur quod omnes boni iudicentur: quia dicitur 2. Cor. 5. Omnes adstabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue sit bonum siue malum, sed nihil est aliud iudicari: ergo omnes iudicabuntur.

¶ Præterea, Vniuersale omnia comprehendit: sed illud iudicium dicitur vniuersale: ergo omnes iudicabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad iudicium duo pertinent, scilicet discussio meritorum, & retributio præmiorum. Quantumcunque ergo ad retributionem præmiorũ omnes iudicabuntur, & vnusquisque recipiet ex diuina sententia præmium merito respõdens: sed discussio meritorum non fit nisi vbi est quædam meritorum commixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificant supra fundamentum fidei aurum & argentum & lapides preciosos, diuinis seruitiis roraliter insistentes, qui nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habent, in eis discussio meritorum locum non habet, sicut illi qui rebus mundi penitus abiectis, solicite cogitant solum quæ Dei sunt: & ideo saluabũtur, sed nõ iudicabũtur: illi vero qui ædificãt super fidei fundamentum ligna, fœnum, stipulam, quia adhuc scilicet amant secularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen quod nihil Christo præponant, sed studeant peccata eleemosynis expiare habent quidem commixtionem bonorum meritorum cum malis: & ideò discussio meritorum in eis locum habet, vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamen saluabuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia punitio est effectus iustitiæ, præmiatio autem misericordiæ: & ideo magis iudicio, q̃ est actus iustitiæ, antonomasticè punitio attribuitur, vt interdum iudicium pro ipsa condemnatione accipiatur, & sic intelligitur auctoritas iudicta, vt per Glosſ. ibidem patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd discussio meritorum electis nõ erit ad tolẽdum certitudinem beatitudinis à cordibus ipsorum iudicandorum, sed vt præeminentia bonorum meritorum ad mala, ostendatur omnibus manifeste, & sic Dei iustitia comprobetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Gregorius loquitur de iustis in carne mortali existentibus. Vnde supra præmiserat, Hi qui in corporibus reperiti poterunt, quamuis iam fortes atque perfecti adhuc in carne sint positi, non possunt in tanti terroris turbidine nulla formidine concuti: vnde patet quod terror ille referendus est ad tempus: immediate iudicium præcedens, timendum quidem, maximè malis: non autem bonis quibus nulla erit mali suspitio.

¶ Rationes autem quæ sunt ad oppositum procedunt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS VII.

¶ Virum mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli mali iudicabuntur. Sræut contingit infidelium damnatio, ita & eorum, qui in mortali decedunt: sed propter damnationis cæcitudinem dicitur. Ioan. 1. Qui non credit, iam iudicatus est: ergo eadem ratione nec alij peccatores iudicabuntur.

2 Præterea, Vox iudicis est valdè terribilis eis, qui per iudicium condemnantur: sed sicut in litera ex verbis Grego. habetur, ad infideles locutio iudicis non fiet: si ergo fieret ad fideles damnandos, ipsi infideles de sua infidelitate commodum reportarent, quod est absurdum.

¶ SED CONTRA, Videtur quòd omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundum quantitatem culpæ, sed hoc fine definitione iudicij esse non potest: ergo mali iudicabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium quod est pœnarum retributio, pro peccatis omnibus competit: iudicium autem quod est discussio meritorum solùm fidelibus, quia infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato, omnia opera sequentia perfecta rectitudine intentionis carent, vnde non est in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ discussionem requirat, sed fideles in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent quamuis non sit meritorius sine charitate, tamen quantum est de se, est ordinatus ad meritum: & ideò in eis iudicium discussionis locũ habet: vnde ipsi fideles qui fuerunt saltem numero ciues ciuitatis Dei: iudicabuntur vt ciues in quos sine discussione meritorũ sententia mortis non ferretur, sed infideles condemnabuntur, vt hostes qui consueuerunt apud homines absque meritorum audacia æstimari.

¶ AD primum ergo dicẽdum, quod quamuis eis, qui in mortali decedunt pro certo constet de eorum damnatione: quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum, habent annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, vt discussio de eorũ meritis fiat, per quam ostendatur eos iustè à Sanctorum ciuitate excludi, cuius esse ciues numero exterius videbantur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd allocutio illa spiritualiter intellecta non erit aspera fidelibus condemnandis: quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit, quæ in infidelibus inueniri non possunt, quia sine fide impossibile est Deo placere. Heb. 11. Sed sententia condẽnationis, quę in omnes fertur, omnib. terribilis erit.

¶ Ratio vero in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVL. VIII.

¶ Virum angeli in futuro iudicentur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod angeli in futuro iudicẽtur. Quia dicitur. 1. Corint. 6. Nescitis, quia angelos iudicabimus: sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis: ergo debet referri ad futurum.

2 Præterea, Iob. 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus præcipitabatur. & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Christũ, Venisti is ante tempus perdere nos & Glos. dicit ibidem, quòd Dæmones in terra Dominum cernentes, se continuò iudicandos esse credebant: ergo videtur quòd eis finale iudicium reseruetur.

3 Præterea, Secundæ petri. 2. dicitur: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari: ergo videtur quòd angeli iudicabuntur.

¶ SED CONTRA, Deus non iudicabit bis in idipsum: sed mali angeli iam iudicati sunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mũdi iam iudicatus est, ergo in futuro angeli non iudicabuntur.

¶ Præterea, perfectior est bonitas vel malitia angelorum, quam aliquorum hominum in statu viæ sed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in litera: ergo nec angeli boni vel mali iudicabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium discussionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis, neque in malis: quia neque in bonis potest aliquid mali inueniri, neque in malis aliquid boni ad iudicium pertinens. Sed si loquamur de iudicio retributionis sic est distinguenda duplex retributio. Vna respondens propriis meritis angelorum, & hæc à principio fuit vtrisque facta: vnde quidam in beatitudine sublimati sunt, quidam in miseria demersi, Alia retributio est, quæ respondet meritis bonis vel malis per angelos procreatis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum, quos ad meritum induxerunt, & mali, amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala sunt incitati. Vnde directè loquendo, iudicium nec ex parte iudicantium neque iudicandorum erit angelorum, sed hominum; sed indirectè quodammodo respiciet angelos, inquãtum actibus hominum fuerunt commixti.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de iudicio comparationis, quia quidam homines quibusdam angelis superiores inuenientur.

¶ Ad secundum dicendum, quod ipsi dæmones cunctis videntibus præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, vt iam non sit eis liberum egredi extrà, quia hoc eis non concedebatur nisi secundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum vitam exercendam.

¶ Et similiter dicendum est ad tertium.

QVÆSTIO NONAGESIMA, DE FORMA

iudicij venientis ad iudicium, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de forma iudicij venientis ad iudicium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

¶ Secundò, vtrum apparebit in forma humanitatis gloriosa.

¶ Tertiò, vtrum diuinitas possit sine gaudio videri.

ARTICVL. I.

¶ Vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in forma humanitatis non sit iudicaturus. Iudicium enim auctoritatem requirit in iudicante: sed auctoritas super viuos & mortuos est in Christo, secundum quod est Deus: sic enim est & Dominus & creator omnium: ergo in forma diuinitatis iudicabit. *Tho. 4. dist. 48. & 3. q. 1. art. 1. & seq.*

2 Præterea, In iudice requiritur potestas inuincibilis. vnde eccl. 7. Noli quærere fieri iudex nisi valeas virtute dirumpere iniquitates: sed virtus inuincibilis conuenit Christo, secundum quod est Deus: ergo in forma diuinitatis iudicabit.

3 Præterea, Ioann. 5. dicitur Omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium sicut honorificant Patrem: sed honor æqualis patri non datur filio secundum humanam naturam, ergo non iudicabit secundum formam humanam.

4 Præterea, Dan. 7. dicitur Aspiciebam, donec throni positi sunt & antiquus dierum sedit: throni autem iudiciariam potestatem designant, antiquitas autem de Deo dicitur ratione æternitatis: vt Diony. dicit in libro de diui. noui. ergo iudicare conuenit Filio prout est æternus: ergo non secundum quod homo.

¶ Præterea, Augustinus dicit, & habetur in litera, quòd per Dei verbum fit animarum resurrectio, per verbum factum in carne Filium hominis fit resurrectio corporum: sed iudicium, illud finale pertinet magis ad animam quàm ad carnem: ergo magis conuenit iudicare Christo, secundum quod est Deus, quàm secundum quod est homo.

¶ SED CONTRA Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

¶ Præterea, Iob. 36. Causa tua quasi impij, iudicata est: Glossa à Pilato: ideò iudicium causámque recipies: Glo. Vt iustè iudices, sed Christus secundum humanam naturam est iudicatus à Pilato: ergo secundum humanam naturam iudicabit.

¶ Præterea, Eius est iudicare, cuius est legem condere: sed Christus in humana natura apparens nobis legem Euangelij dedit: ergo secundum eadem naturam iudicabit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium aliquod dominium in iudicando requirit: vnde Roma. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? & ideò secundum hoc Christo cõpetit iudicare, quòd dominium super homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium. Ipse autem est noster dominus, non solùm ratione creationis quia dominus ipse est Deus, Ipse fecit nos, & non ipsi nos, sed etiam ratione redemptionis quod ei cõperit secũdum humanam naturam, Vnde Roma. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & mortuorum dominetur. Ad præmium autem vitæ æternæ nobis creationis bona nõ sufficerent, nisi redemptionis beneficium adderetur, propter impedimentum quòd naturæ creatæ superuenit ex peccato primi parẽtis. Vnde cum finale iudicium ad hoc ordinetur, vt aliqui admittantur ad regnum, & aliqui excludantur à regno, conueniens est vt ipse Christus secundum humanam naturam cuius redemptionis beneficio ad regnum admittimur, illi in iudicio præsideat: & hoc est quod dicitur Actuum 10. quòd ipse constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorũ, & quia per redẽptionem humani generis non solùm homines reparauit, sed vniuersaliter totam creaturam, secundum quòd tota creatura, reparato homine melioratur, vt habetur Colossen. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in cœlis, siue in terris: & ideò non solum super homines, sed super vniuersam creaturam Christus per suam passionem dominium promeruit & potestatem iudiciariam. Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & terra.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Christo secundum diuinam naturã est auctoritas diuina respectu vniuersalis creaturæ ex iure creationis, sed in Christo secundum humanam naturam est auctoritas dominij, quam promeruit per passionem, & est quasi auctoritas secundaria & acquisita, sed prima est naturalis & æterna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis Christus, secundum quòd homo, non habeat à se inuincibilem potestatem ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono diuinitatis etiam in humana natura inuincibilem habet potestatem, secundum quod omnia sunt subiecta pedibus eius, vt dicitur 1. Corinthiorum 15. & Hebræ. 2. & ideò iudicabit in humana natura, sed ex diuinitatis virtute.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus non suffecisset ad humani generis redemptionem, si purus homo fuisset: & ideò ex hoc ipso quod secundum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac per hoc iudiciariam potestatem cõsequutus est, manifestè ostenditur quod ipse est Deus, & ita æqualiter honorandus cum Patre, non inquantũ homo, sed inquantum Deus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa visione Daniel. manifestè totus exprimitur ordo iudiciariæ potestatis, quæ quidem sicut in prima origine est in ipso Deo, & specialiter in patre, qui est fons totius deitatis: & ideò præmittitur primò quod antiquus dierum sedit: sed à patre iudiciaria potestas traducta est in Filium non solum ab æterno secundum diuinam naturam, sed etiã in tempore secũdum humanam, in qua eam meruit: & ideò subiungitur in visione prædicta, Ecce cum nubibus cœli quasi Filius hominis veniebat, & vsque ad Antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem & honorem & regnum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Augustinus loquitur, vt per appropriationem quandam reducantur effectus, quos in humana natura facit ad causas aliquo modo similes, & quia secundũ animam sumus ad imaginem & similitudinem Dei secundum autem carnem sumus eiusdem speciei cũ homine Christo: ideo ea quæ in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit, quæ verò in carne fecit vel facturus est, attribuit eius carni: quamuis ea ro eius, inquantum est diuinitatis organum, vt dicit Dama. habet etiam effectum in animabus nostris, secundum id quod dicitur Hebr. 10. quòd sanguis eius emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis, & sic etiam verbum caro factum est causa resurrectionis animarum. Vnde etiam secundum humanam naturam conuenienter est iudex, non solum corporalium, sed etiã spiritualium bonorum.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in iudicio non apparebit in forma humanitatis gloriosa. Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerunt. Clos. Quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est: sed crucifixus est in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

2 Præterea, Matth. 24. dicitur quòd apparebit signum Filij hominis in cœlo, id est, signum crucis: vt Chryso. dicit, videlicet quod veniet in iudicio Christus non solùm vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens: ergo videtur quod non apparebit in forma gloriosa.

3 Præterea, Secundum hanc formam Christus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit: sed Christus secundum formam humanitatis gloriosus non poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndum claritatem glorioſi corporis: ergo nõ apparebit in forma gloriosa.

4 Præterea, Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis: sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium. Ioan. 10. Ingredietur & egredietur & pascua inueniet, id est, resurrectionem in diuinitate & humanitate vt Augustinus exponit & Isaiæ. 33. Regem in decore suo videbunt: ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

5 Præterea, Secundum illam formam Christus iudicabit in qua iudicatus est. Vnde super illud Ioan 5. Sicut Filius quos vult glorificat: dicit Glossa. In qua forma iniustè iudicatus est, iustè iudicabit, vt possit ab impijs videri: sed iudicatus est in forma infirmitatis: ergo & in eadem in iudicio apparebit.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Lucæ 20. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate: maiestas autem & potestas ad gloriam pertinent: ergo in forma gloriosa apparebit.

¶ Præterea, ille qui iudicat, debet eminere illis qui iudicantur: sed electi qui iudicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebũt ergo multo fortius iudex in forma gloriosa apparebit.

¶ Præterea, Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est auctoritatis & gloriæ: sed in primo aduentu, quo Christus venit, ad hoc quod iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit: ergo in secundo aduentu ad hoc quod iudicet, apparebit manifestè in forma gloriosa.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Christus dicitur Dei & hominum mediator, inquantum pro hominibus satisfecit & interpellat apud patrem, & ea quæ sunt patris, hominibus communicat: secundum quod dicitur Ioannis 17. Claritatem quã dedisti mihi, dedi eis: secundum hoc autem vtrumque ei conuenit, quod cum vtroque communicat extremorum. Inquantum enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud patrẽ, inquantum verò cum patre communicat, dona patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis satisfaceret apud Patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit quia verò in secundo aduentu ad hoc venit vt iustitiam patris in homines exequatur, demõstrare gloriam habebit, quæ inest ei ex communicatione ad patrem, & ideò in forma gloriosa apparebit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eadem forma apparebit, sed non similiter se habente.

¶ Ad secundum dicendum, quod signum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium tunc existentis infirmitatis, sed præteritæ, vt per hoc iustior condemnatio eorum appareat, qui tantam misericordiam neglexerunt, & eorum præcipuè qui Christum iniustè persequuti sunt. Cicatrices autem quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, sed erunt indicia maximè virtutis, qua Christus per passionem & infirmitatem de hostibus triumphauit. Etiam exprobratissimam mortem ostendet, non sensibiliter eam oculis ingerens, acsi tunc eam pateretur, sed ex his quæ apparebunt fidelicet indiciis præteritæ passionis homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum habet in potestate sua vt demonstret oculo non glorioso, vt patet ex his quæ dicta sunt: & ideò in forma gloriosa Christus ab omnibus poterit videri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria & potestas eius qui odio habetur maximè contristat: & ideò sicut visio humanitatis Christi erit iustis in præmiũ, ita inimicis Christi erit in supplicium: vnde Isaiæ 26. Videant & confundantur zelãtes populi, & ignis, id est, inuidia, hostes tuos deuoret.

¶ Ad quintum dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana in qua iudicatus est, & etiam iudicabit: non autem pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in iudicante, scilicet in firma, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum diuinitas a malis sine gaudio videri possit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod diuinitas à malis sine gaudio videri possit. Constat enim quod impij manifestissimè cognoscent Christum esse Deum: ergo diuinitatem eius videbunt, & ramen de visione Christi non gaudebunt: ergo sine gaudio videri poterit.

2 Præterea, Voluntas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quàm eius diuinitati: sed in hoc quod videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pœnam, vt dictum est: ergo multo fortius si diuinitatem eius viderent, magis contristarentur quàm gauderent.

3 Præterea, Ea quæ sunt in affectu non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt de intellectu. Vnde August. dicit, Procedit intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus: sed visio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad effectũm: ergo poterit esse diuinitatis visio sine gaudio.

4 Præterea, Omne quod recipitur in aliquo, recipitur per modũ recipientis, & non per modum recepti: sed omne quod videtur quodammodo in vidente recipitur: ergo quamuis in se diuinitas sit delectabilissima, tamen visa ab illis qui sunt tristitia absorpti: non delectabit, sed magis contristabit.

5 Præterea, sicut se habet sensus ad sensibile, ita intellectus ad intelligibile: sed ita est in sensibus, quod palato non sano pœna est panis, qui est suauis, vt dicit August. & similiter accidit in aliis sensibus: ergo cùm damnati habeant intellectum indispositum, videtur quòd visio lucis increatæ magis afferat eis pœnam, quã gaudium.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, ex quo patet quod essentia beatitudinis in Dei visione consistit: sed de ratione beatitudinis est gaudiũ: ergo & diuinitatis sine gaudio videri nõ poterit.

¶ Præterea, Ipsa essentia diuinitatis est essentiæ veritatis, sed vnicuique est delectabile videre verum. Nam omnes homines naturaliter scire desiderant, vt dicitur in 1. Metaphy: ergo diuinitas sine gaudio videri non potest.

¶ Præterea, Si aliqua visio non semper est delectabilis, contingit

Universidad de Deusto
Biblioteca

git eam quandoque esse tristabilé: sed visio intellectiua nũquam
est contristabilis, quia delectationi, quæ est intelligendo, non
opponitur aliqua tristitia, vt dicit Philosophus, cũ ergo diuinitas
videri non possit nisi per intellectum, videtur quòd diuinitas
sine gaudio videri non possit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet appetibili
duo possunt considerari, scilicet id quod appetitur, vel quod
est delectabile, & id quod est ratio appetibilitatis in ipso: sicut
autẽ secundum Boet. in libro de Hebdo. id quod est, habere ali-
quid præterquam quòd ipsum est, posse. ipsum verè esse nihil
aliud præter se habet admixtum, ita id quod est appetibile vel
delectabile, posse habere aliquid aliud admixtum. vnde non sit
nihil habet admixtum, vel habere posse propter quod non sit
delectabilis, vel appetibilis: res autem quæ sunt delectabiles per
participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis & dele-
ctabilitatis, possunt apprehensa non delectare: sed id quod per
essentiam suam est bonum, impossibile est quòd essentia appre-
hensa non delectet. Vnde cùm Deus essentialiter sit ipsa bonitas,
non potest sine gaudio videri.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifestè co-
gnoscent Christum esse Deum, non per hoc quòd diuinitatem
eius videant, sed propter manifesti ſtima diuinitatis iudicia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diuinitatem secundum quòd
est in se, nullus potest odio habere, sicut nec ipsam bonitatem,
sed quãrum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus
odio haberi inquantùm scilicet aliquid agit vel præcipit quod
est contrarium voluntati: & ideò visio diuinitatis nulli potest
esse non delectabilis.

¶ Ad tertium dicendum, quod verbum Aug. est intelligendum
quando id quod apprehenditur per intellectum præcedentem
est bonum per participationem, & non per essentiam, sicut sunt
omnes creaturæ: vnde potest in eis esse aliquid, quare affectus
non moueatur. Similiter etiam in via Deus cognoscitur per ef-
fectus: & intellectus non attingit ad essentiam ipsius bonitatis:
vnde non oportet quòd affectus intellectum sequatur, sicut se-
queretur si essentiam eius videret, quæ est ipsa bonitas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tristitia non nominat dispositio
nem, sed magis passionem: omnis autem passio à contraria cau-
sa fortiori superueniente tollitur, & non aliam tollit, & ita tri-
stitia damnatorum tolletur, si Deum per essentiam viderent.

¶ Ad quintum dicendum, quòd per indispositionem organi tol-
litur proportio naturalis ipsius organi ad obiectum, quod natũ
est delectare, & propter hoc delectatio impeditur: sed indispositio, quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem, quia sunt ordinati ad diuinam bonitatem, eum imago semper in eis maneat: & ideò non est simile.

QVÆSTIO NONAGESIMAPRIMA, DE *qualitate mundi & resurgentium post iudicium, in quinque articulos diuisa.*

CONSEQVENTER agendum est de qualitate mũdi & resurgentium post iudicium, vbi triplex cõsideratio occurrit. Prima est de statu & qualitate mundi. Secunda, de statu beatorum. Tertia, de statu malorum.

¶ Circa primum quæruntur quinque.
¶ Primò, vtrùm innouatio mundi sit futura.
¶ Secundò, vtrùm motus corporum cœlestium cessabit.
¶ Tertiò, vtrùm corpora cœlestia tunc magis fulgeant.
¶ Quartò, vtrùm elementa maiorem claritatem recipient.
¶ Quintò, vtrum animalia & plantæ remanebunt.

ARTIC. I. *¶ Vtrùm mundus innouabitur.*

Tho. 4. dist. 48. q. 2. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur q̃ mundus nunquam innouabitur. Nihil enim est futurum, nisi quod aliquando fuerit secundum speciem. Eccles. 1. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est, sed nunquam aliam dispositionem habuit, quam nunc habet quantum ad partes essentiales: & ad genera & ad species: ergo nunquam innouabitur.

2 Præterea, Innouatio alteratio quædam est: sed impossibile est vniuersum alterari: quia etiam alteratum reducitur ad aliquod alterãs non alteratum, quod tamen secundum locum mouetur quòd non est extra vniuersum ponere: ergo nõ potest esse quod mundus innouetur.

3 Præterea, Genes. 1. dicitur, quòd Deus die septimo requieuit ab omni opere quòd patrarat: & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impositus, quàm ipse, quem nunc naturali ordine tenent: ergo nunquam alium habebunt.

4 Præterea, Ista rerum dispositio, quæ nunc inest rebus, naturalis est: si ergo in aliam dispositionem transmutetur, illa dispositio erit eis innaturalis. Sed illud quod est innaturale & per accidens, non potest esse perpetuum, vt patet in 1. Cœl. & mundi. ergo etiam illa dispositio nouitatis quandoque ab ipso remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandam in mundo: sicut Empedocles & Origenes posuerunt: & quod post hunc mundum sit alius mundus iterum & post illum iterum alius

5 Præterea, Nouitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur: sed vbi non est meritum, nõ potest esse præmium, cum ergo creaturæ insensibiles nil meruerint, videtur q̃ nõ innouabũtur.

¶ SED CONTRA est quòd habetur Isai 66. Ecce, ego creo nouos cœlos & terram nouam, & non erunt in memoria priora. & Apoc. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: primum enim cœlum & prima terra abiit.

¶ Præterea, Habitatio debet habitatori congruere: sed mundus factus est vt sit habitatio hominis, sed homo innouabitur: ergo similiter & mundus.

¶ Præterea, Omne animal diligit sibi simile. Eccles. 13. ex quo patet quod similitudo est ratio amoris: sed homo habet aliquam similitudinem cum vniuerso, vnde minor mundus dicitur: ergo homo vniuersum mũdum diligit naturaliter: ergo & eius bonũ concupiscit, & ita vt satisfiat hominis desiderio, debet etiam vniuersum meliorari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnia corpora propter hominem facta esse creduntur: vnde & omnia dicuntur ei subiecta. Seruiunt autem homini dupliciter. Vno modo ad sustentationem corporalis vitæ, alio modo ad profectum cognitionis diuinæ, inquantum homo per ea quæ sunt facta in unibilia Dei conspicit vt dicitur Rom. 1. ergo ministerio primo creatus fit futurum omnino incorruptibile, diuina virtute id faciente per animam, quam immediatè glorificat. Secundo etiam ministerio non indiget homo quãtum ad cognitionem intellectiuam, quia tali cognitione Deum Sancti videbunt immediatè per essentiam. Sed ad hanc visionem essentialẽ oculus carnis attingere non poterit: & ideò vt eius etiam salarium sibi congruens de visione diuinitatis præbeatur, inspiciet diuinitatem suis effectibus corporalibus, in quibus manifesta indicia diuinæ maiestatis apparebunt, & præcipuè in carne Christi: & post hoc in corporibus Beatorum, & deinceps in omnibus alij corporibus & ideò oportebit vt etiam illa corpora maiorem influentiam a diuina bonitate suscipiant: non tamen speciem variatem sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem, & hæc erit munditia innouatio: vnde simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium: quod patet ex hoc quod subditur, Nihil sub Sole nouum, cùm enim Sol circulatiter moueatur, oportet ea quę Solis virtuti subsunt, circulationem aliquam habere, quæ consistit in hoc quod illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem, numero diuersa: vt dicitur in fine libri de Generatione, ea verò quæ ad statum gloriæ pertinent Soli non subsunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet res gens naturale quod ex necessitate naturæ agit. Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere nisi ipsum alio modo & alio se habeat: sed ea quæ diuinitus fiunt, procedunt ex libertate voluntatis: vnde sine alitio ab illo in vniuerso existere: & sic reuocatio non reducitur in aliquod principium motum, sed in principium immobile scilicet Deum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro tanto dicitur Deus die septimo à nouis creaturis condendis cessasse, quia nihil posteà factum quod prius non præcessit in aliqua similitudine secundum genus vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali. Dico ergo quod nouitas mũdi futura præcessit in operibus sex dierum, in quarum: præcessit etiam in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talem nouitatem suscipiendam à Deo agente.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa dispositio nouitatis non erit naturalis nec contra naturam, sed erit supra naturam: sicut gratia & gloria sunt supra animæ naturam, & erit à perpetuo agente quod eam perpetuo conseruabit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis corpora sensibilia non meruerint illam gloriam, propriè loquendo: homo tamen meruit vt illã gloria toti vniuerso conferretur inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis, sicut aliquis homo meretur, vt ornatio: ibus vestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTIC.

ARTICVLVS II. *¶ Vtrum motus corporum cœlestium cessabit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd motus corporum cœlestium in illa mundi innouatione non cessabit. Quia Genes. 8. dicitur, Cunctis diebus terræ frigus & æstus, æstas & hyems, nox & dies non requiescent: sed nox, dies, & æstas & hyems efficiuntur per motum Solis: ergo nunquàm motus Solis cessabit.

2 Præterea, Hierem 31. dicitur, Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, ordinẽ Lunæ & stellarum in lumine noctis, qui turbat mare & sanat fluctus eius. Si steterint leges istæ corã me, tunc & semen Israël nunc quam deficiet, sed in perpetuum permanebit, ergo leges diei & noctis & fluctuum maris quæ ex motu cœli causantur in perpetuum erunt: ergo motus cœli nunquàm cessabit.

3 Præterea, Substantia corporum cœlestium semper erit: sed frustrà est ponere aliquid, nisi ponatur illud propter quod est factum: corpora autem cœlestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diẽ & noctem, & sint in signa & tempora, dies & annos: Genesis primo: quod non possunt facere nisi per motum: ergo motus eorum semper manebit.

4 Præterea, In illa mundi innouatione totus mundus melioraberit: ergo nulli corpori remanenti auferetur quod est de sui perfectione, sed motus est de perfectione corpori cœlestis: quia, vt dicitur in secundo de cœlo & mundo, illa corpora participant diuinam bonitatẽ per motum: ergo motus cœli non cessabit.

5 Præterea, Sol successiuè illuminat diuersas partes mundi, secũdum quod circulariter mouetur: si ergo motus circularis cœli esset, sequeretur, quòd in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas, quod non conuenit illi nouitati.

6 Præterea, Si motus cessaret, hoc non esset nisi inquantùm motus aliquam imperfectionem in cœlo ponit, vt potè lassitudinis vel laboris, quod non potest esse, cum motus ille sit naturalis & cœlestia corpora sint impassibilia: vnde in suo motu non fatigatur, vt dicitur in secundo Cœli & mundi: ergo motus cœli nunquam cessabit.

7 Præterea, Frustra est potentia, quæ non reducitur in actũ: sed in quocunque situ ponatur corpus cœli, est in potentia ad alium situm, ergo nisi reduceretur in actum, illa potentia frustra remaneret, & semper esset imperfecta: sed non potest reduci in actũ, nisi per motum localem: ergo semper mouebitur.

8 Præterea, Illud quod se habet indifferenter ad plura, aut vtrũque attribuetur ei, aut nullum: sed Sol indifferenter se habet ad hoc quòd sit in Oriente vel Occidente: alias motus eius non esset vniformis per totum, quia ad locum vbi naturalius esset, velocius moueretur: ergo vel neuter situs attribuitur ei, scilicet Sol, vel vterq;: sed nec vterque nec neuter potest ei attribui nisi successiuè: oportet enim si quiescit, quod in aliquo situ quiescat: ergo corpus Solis in perpetuum mouebitur, & eadem ratione omnia corpora cœlestia.

9 Præterea, Motus cœli est causa temporis: si ergo motus cœli deficiat, oportet tempus deficere, quod fi deficeret, deficeret in instanti: definitio enim instantis est in octauo Physi. quod est initium futuri & finis præteriti: & sic post vltimum instans temporis esset tempus, quod est impossibile: ergo motus cœli nũquàm cessabit.

10 Præterea, Gloria non tollit naturam, sed motus cœli est naturalis ei: ergo per gloriam ei non tollitur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Apocalypsis decimo, q̃ angelus qui apparuit, iurauit per Viuentem in secula, quod tempus amplius non erit, scilicet postquam vnus angelus tuba cecinerit, qua canente, mortui resurgent: vt dicitur 1. Corinth. decimoquinto. sed si non est tempus, non est motus: ergo motus cœli cessabunt.

2 Præterea, Isa. 60. Non occidet vltrà Sol tuus, & Luna tua non minuetur: sed occasio Solis & diminutio Lunæ ex motu cœli causatur: ergo motus cœli quandoque cessabit.

3 Præterea, Vt probatur in secundo de Generatione, motus cœli est propter continuam generationem in istis inferioribus: sed generatio cessabit, completo numero electorum: ergo motus cœli cessabit.

4 Præterea, Omnis motus est propter aliquem finem, vt dicitur in secundo Meta. sed omnis motus qui est propter finem, habito fine, quiescet: ergo vel motus cœli nunquàm consequetur finem suum, & sic esset frustra, vel aliquando quiescet.

5 Præterea, Quies est nobilior, quàm motus, quia secundùm hoc quod res sunt immobiles, Deo assimilantur, in quo est summa immobilitas: sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem: ergo cum corpora cœlestia sint multò nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminatur.

¶ RESPONDEO dicendum quòd circa istam quæstionem est triplex positio. Prima est in Philosophos, qui dicunt quòd motus cœlis semper durabit: sed hoc nõ est consonum fidei nostræ, quæ ponit certum numerum electorum perfinitum à Deo, & sic oportet quòd generatio non in perpetuum duret, & eadem ratione nec alia quæ ad generationem hominum ordinantur, sicut est motus cœli & variationes elementorum. Alij verò dicunt quòd motus cœli cessabit secundùm naturam: sed hoc etiam est falsum. Quia omne corpus quod naturaliter quiescit, & naturaliter mouetur, habet locum, in quo naturaliter quiescit, ad quem mouetur naturaliter, & à quo non recedit nisi per violentiam, nullus autem talis locus potest assignari corpori cœlesti, quia non est magis naturalis Soli accessus ad punctum Orientis, quàm recessus ab eo: vnde vel motus eius non esset naturalis totaliter, vel motus eius non terminaretur naturaliter ad quietem.

¶ Vnde dicendum est secundum alios, quòd motus cœli cessabit in illa mundi innouatione, non quidem ex aliqua naturali causa, sed diuina voluntate faciente. Corpus enim illud, sicut & alia in ministerium hominis facta sunt dupliciter, vt prius dictum est: nullo autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ indigebit, scilicet secundum quòd corpora ei deseruiant ad sustentationem corporalis vitæ. Hoc autem modo seruit ei corpus cœleste per motum, inquantùm per motum cœli multiplicatur genus humanum, & generantur plantæ & animalia, quæ vsui hominum sunt necessaria & etiam temperies & in aëre efficitur conferuans sanitatem: vnde homine glorificato, motus cœli cessabit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verba illa intelligũtur de terra secundũ statũ istum, in quo potest esse generationis principium, & corruptionis plãtarum, quod patet ex hoc quod ibi dicitur, Cunctis diebus terræ sementis & messis: & similiter hoc concedendum est, quòd quandiu terra erit sementibus & messibus apta, motus cœli non cessabit.

¶ Et similiter dicendum est ad secundum, quòd Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel secundum præsentem statum: quod patet ex hoc quod dicit, Et semen Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus. Vicissitudo enim dierum post istum statum non erit: & ideo leges de quibus fecerat mentionem post istum statum non erunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd finis, qui ibi assignatur corporibus cœlestibus, est finis proximus, quia est proprius eorum actus: sed iste actus vlterius ordinatur ad alium finem, scilicet ad ministerium humanum, vt patet per id quod habetur Deut. 4. Ne forte oculis eleuatis ad cœlum videas Solem & Lunam & omnia astra cœli, & errore deceptus adores ea, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cœlo sunt: & ideò magis debet sumi iudicium de corporibus cœlestibus secundum ministerium hominum quàm secũdùm finem in Genesi assignatum: corpora autem cœlestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedent, sicut prius dictum est: & ideò non sequitur quòd frustra remaneant.

¶ Ad quartum dicendum, quod motus non est de perfectione corporis cœlestis, nisi inquantùm per hoc est causa generationis & corruptionis in istis inferioribus, & secundùm hoc etiam motus ille facit corpus cœleste participare diuinam bonitatem per quandam similitudinem causalitatis, non autem motus est de perfectione substantiæ cœli, quæ remanebit: & ideò nõ sequitur quòd motu cessante, aliquid de perfectione cœli tollatur, secundùm quod remanebit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quandam gloriæ claritatem: vnde quamuis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Rom. 8. super illud, Omnis creatura ingemiscit, &c. dicit Gloss. Ambros. expressè, quòd omnia elementa cum labore explent sua officia, sicut Sol & Luna non sine labore instituta sibi implent spatia quòd est causa nostri: vnde quiescent nobis assumptis: labor autem ille, vt credo, non significat aliquam fatigationem vel passionem illis corporibus accidentem ex motu, cum motus ille sit naturalis, nihil habet de violentia, vt probatur in primo de cœlo & mundo, sed labor ibi intelligitur defectus ab eo, quod aliquid intẽdit: vnde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidentia ad complendum numerum electorum, illo non completo, nondum assequitur illud ad quod ordinatus est: & ideò similitudinariè dicitur labor, sicut homo qui non habet quod intendit: & hic etiam defectus à cœlo tolletur impleto numero electorum. Vel potest referri ad desideriũ futuræ innouationis, q̃ ex diuina dispositione expectat.

¶ Ad septimum dicendum, quòd corpori cœlesti non inest aliqua potentia, quæ perficiatur per locum, vel quæ facta sit propter hũc finẽ, qui est esse in tali loco: sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc q̃ faciat diuersas domos vnius modi, quarum si vnam fa-

cit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

zia:non dicitur frustra potentiam habere: & similiter in quocunque statu ponatur corpus cœleste, potentia quæ est in ipso ad vbi, non remanebit incompleta, nec frustra.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quamuis corpus cœleste secundum suam naturam æqualiter se habet ad omnem situm, qui est ei possibilis: tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum, non æqualiter se habet ad omnes situs, sed secundùm vnum situm nobilius disponitur Sol in die quàm in nocte: & ideò probabile est eum tot innouatio mundi ad hominem ordinetur, quòd cœlum habeat in illa nouitate nobilissimum situm, qui est possibilis in respectu ad habitationem nostram. Vel secundum quòdlà cœlum quiesset in illo situ in quo factum fuit: aliàs aliqua reuolutio remaneret incompleta. Sed ista ratio non videtur conueniens: quia cùm aliqua reuolutio sit in cœlo quæ non finitur nisi in triginta milibus annorum, sequeretur quòd mundus deberet tandiu durare, quod non videtur probabile.

¶ Et præterea, secundum hoc posset sciri quando mundus finiri debet. Probabiliter enim colligitur ab Astrologo, in quo situ corpora cœlestia sunt facta considerato numero annorum, qui computantur ab initio mundi, & eodem modo posset sciri certus annorum numerus, in quo ad dispositionem similem reuerterentur: tempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

¶ Ad nonum dicendum, quòd tempus quandoque deficiet motu cœli deficiente: nec illud nunc vltimum erit principium futuri, dicta enim definitio non datur de nunc, nisi secundū q̃ est continuans partes temporis non secundum quòd est determinans totum corpus.

¶ Ad decimum dicendum, quòd motus cœli non dicitur naturalis, quòd sit pars naturæ, eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur: nec iterum quod habeat principium actiuum in natura corporis, sed receptiuum tantùm: principium autem actiuum huiusmodi est in substantia spirituali, vt dicit Commen. in princip. Cœl. & mun. Et ideò non est inconueniens, si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato natura corporis cœlestis variabitur.

¶ Alias rationes concedimus, scilicet tres primas, quæ sunt ad oppositum, quia debito modo concludunt, Sed quia aliæ duæ videntur concludere quòd motus cœli naturaliter cesset: ideò respondendum est ad eas.

¶ Ad primam ergo earum dicendum, quòd motus cessat eo habito propter quod est, si illud sequatur motum & non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cœlestis secundum philosophos, concomitatur motum, scilicet imitatio diuinæ bonitatis in causalitate, quam habet super inferiora, & ideò non oportet quòd naturaliter motus ille cesset.

¶ Ad secundam rationem dicendum, quòd quamuis immobilitas sit simpliciter nobilior, quam motus: tamen motus in eo, q̃ potest consequi aliquam perfectam participationem diuinæ bonitatis, est nobilior quàm quies in illo, quod nullo modo per motum posset illam perfectionem consequi: & hac ratione terra quæ est infimum elementorum, est sine motu, quamuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum sine motu sit, quo corpora nobiliora mouētur, & inde est quòd motus corporum superiorum possent poni secundùm viam naturæ perpetuari, nec vnquam ad quietem terminari, quamuis motus inferiorum corporum ad quietem terminentur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in corporibus cœlestibus claritas non augeatur in innouatione. Innouatio enim in corporibus superioribus erit per ignis purgationem: sed ignis non pertingit ad corpora cœlestia: ergo non innouabuntur per maioris claritatis susceptionem.

2 Præterea, Sicut corpora cœlestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem: cessante generatione, cessabit motus, vt dictum est: ergo similiter cessabit lux cœlestium corporum magis quàm augeatur.

3 Præterea, Si innouato homine, corpora cœlestia innouantur, oportet quòd eo deteriorato, fuerint etiā ea deteriorata. sed hoc non videtur probabile, cùm illa corpora sint inuariabilia quantùm ad eorum substantiam: ergo nec innouato homine innouabuntur.

4 Præterea, Si tunc deteriorata fuerunt, oportet quod tantum deteriora fuerunt, quantum dicuntur esse melioranda in hominis innouatione: sed dicitur Isa. 30. quod erit lux Lunæ sicut Solis: ergo & in primo statu ante peccatum Luna lucebat quantùm nunc lucet Sol: Ergo quandocunque Luna erat super terram, faciebat diem sicut nunc Sol, & hoc manifestè apparet esse falsum per id quod dicitur Genes. 1. quòd Luna facta est vt præesset nocti: ergo homine peccante non sunt cœlestia corporra diminuta lumine, & ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

5 Præterea, Claritas corporum cœlestium ordinatur ad vsum hominum, sicut aliæ creaturæ: sed post resurrectionem claritas Solis non cedet in hominis vsum. Dicitur enim Isa. 60 Non eris tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te. & Apoc. 21. Ciuitas illa non eget Sole neque Luna vt luceant in ea: ergo eorum claritas non augebitur.

6 Præterea, Non esset sapiens artifex, qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendum: sed homo est quodam minimum comparatione cœlestium corporum quæ sua ingenti magnitudine, quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt: imo etiam totius terræ quantitas se habet ad cœlum, vt punctus ad sphæram, vt astrologi dicunt: cùm ergo Deus sit sapientissimus, non videtur quòd finis creationis cœli sit homo, & ita non videtur quod eo peccante, cœlum deterioratum sit, nec eo glorificato melioretur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut Solis lux, & lux Solis septempliciter.

¶ Præterea, Totus mundus innouabitur in melius: sed cœlum est nobilior pars mundi corporalis: ergo in melius mutabitur: sed hoc non potest esse nisi maiori claritate resplendeat: ergo creseet eius claritas.

¶ Præterea, Omnis creatura, quæ ingemiscit & parturit, expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei, vt dicitur Roma. 8. Sed corgloriam Sanctorum: sed non expectarent, nisi ex hoc eis aliquid accresceret: ergo claritas eis per hoc accresceet, qua præcipue decorantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mundo innouato manifestis indiciis, quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autem præcipuè in Dei cognitionem ducit sua specie & decore, quæ manifestat sapientiam facientis & gubernantis. Vnde dicitur, Sapientiæ 13. A magnitudine speciei cognoscibiliter poterat videri Creator eorum: pulcritudo autem cœlestium corporum præcipuè consistit in luce. Vnde Eccle 43. dicitur, Species cœli gloria stellarum mundum illuminans in excelsis Dominus. Et ideò præcipuè quantum ad claritatem corpora cœlestia meliorabuntur, quantitas autem & modus melioritionis illi soli cognita est qui erit melioritionis author.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis purgans non causabit innouationis formam, sed disponet tantum ad eam purgando à fœditate peccati, & ab impuritate commixtionis quæ in corporibus cœlestibus non inuenitur & ideò quamuis corpora cœlestia per ignem non sint purganda, sunt tamen diuinitùs innouanda.

¶ Ad secundum dicendum, quod motus non importat aliquam perfectionem in eo quod mouetur, secundùm quod in se considerator, cùm sit actus imperfecti, quamuis possit pertinere ad perfectionem corporis lucentis inquantum est causa alicuius: sed lux pertinet ad perfectionē corporis lucentis, etiam in substantia sua considerari: & ideo postquam corpus cœleste desinet esse causa generationis, remanebit claritas eius & non remanebit motus.

¶ Ad tertium dicendum, quod super illud Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis, dicit Glossa, Omnia propter hominem facta, sunt in eius lapsu peiorata, & Sol & Luna suo lumine minorata: quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundū resolem minorationem luminis. Nec obstat, quòd corpora cœlestia secundum naturam sunt inuariabilia: quia illa variatio facta est à diuina virtute. Alij vero probabilius intelligūt minorationem illam esse, dicentes non secundum realem luminis defectum, sed quod ad vsum hominis, qui non tantum beneficium ex lumine corporum cœlestium post peccatum consequutus est, quantum ante fuisset, per quem etiam modum dicitur Genes. 3. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi: quæ tamen ante spinas & tribulos germinasset, sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur, si lux cœlestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quod realiter non sit agenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit statum vniuersi, cùm etiam homo prius & post animalem vitam habuerit, quæ motu & generatione corporalis creaturæ indiget: sed glorificatio hominis statum corporalis creaturæ immutabit, vt dictum est: & ideo non est simile.

¶ Ad quartum dicendum, quod minoratio illa, vt probabilius existimatur, non fuit secundum substantiam, sed secundum effectum. Vnde non sequitur quòd Luna existēs super terram, diem faceret, sed quòd tantum commodum ex lumine Lunæ homo haberet, sicut nunc habet ex lumine Solis: sed post resurrectionem quando lux Lunæ augebitur secundùm rei veritatem, non erit alicubi nox super terram, sed solum in centro terræ, vbi erit Infernus: quia tunc, vt dicitur, Luna lucebit quantum

tum lucet nūc Sol: Sol autem in septuplum quàm nunc: corpora autem Beatorum septies magis Sole, quamuis hoc nō sit aliqua auctoritate vel ratione probatum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquid plus cedere in vsum hominis est dupliciter. Vno modo propter necessitatem, & sic nulla creatura cedit in vsum hominis, quia ex Deo plenam sufficientiam habebit, & hoc significatur Apoca. 21. auctoritate inducta quæ dicit quod ciuitas illa nō indiget Sole vel Luna. Alius vsus est ad maiorem perfectionem, & sic homo aliis creaturis vtetur non quasi necessariis ad perueniendum in finem, sicut nunc eis vtitur.

¶ Ad sextum dicēdum, quòd ratio illa est Rabbi Moysi, qui omninò improbare nititur, mundum propter hominem esse factū. Vnde & hoc quod in veteri Testamento de innouatione mundi legitur, sicut patet in auctoritatibus Isaiæ inductis, dicit esse metaphoricè dictum, vt sicut alicubi dicitur obtenebrari Sol, quando in magnam tristitiam incidit, vt nesciat quid facit, qui est modus loquendi in Scriptura: ita etiam est eo nouersò. Dicitur enim Sol magis lucere & totus mundus innouari, quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab auctoritatibus & opinionibus Sanctorum. Vnde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est, quod quamuis corpora cœlestia maximè excedant corpus humanum, tamen multò plus excedit anima rationalis corpora cœlestia, quam ipsa excedant corpus humanum. Vnde non est inconueniens, ea propter hominem esse facta, non sicut ad principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrùm elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd elementa non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis: sicut enim lux est qualitas corporis cœlestis propria, ita calidū & frigidum, & humidum & siccum sunt qualitates elementorū: ergo licet cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentum qualitatum actiuarum & passiuarum.

2 Præterea, Rarum & densum sunt qualitates elemētorum, quas elemēta in illa innouatione non amittent: sed raritas & densitas elementorum resistere videtur claritati, cum corpus clarū oportet esse condensatum: vnde raritas aëris non videtur quod possit claritatem pati: & similiter nec densitas terræ, quæ peruietate tollit: ergo non potest esse, quod elementa innouentur per aliquius claritatis additionem.

3 Præterea, Constat quod damnati erunt in terra: sed ipsi erunt in tenebris non solum interioribus, sed etiam exterioribus: ergo terra non dotabitur claritate, & eadē ratione nec alia elementa.

4 Præterea, Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat ealorem. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorum, quàm nunc sit, erit etiam per consequens maior caliditas, & sic videtur quod transmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus quæ insunt eis secundum certam mensuram: quod est absurdum.

5 Præterea, Bonum vniuersi quod consistit in ordine & harmonia partium, dignius est quàm aliquod bonum alicuius naturæ singularis: sed si vna creatura efficiatur melior, tollitur bonū vniuersi, quia non remanebit eadem harmonia: ergo si corpora elementaria, quæ secundum gradum suę naturæ, quem tenent in vniuerso, claritatis debent esse expertia, claritatem accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuersi, quàm accresceer.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Apocal. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: sed cœlum innouabitur per maiorem claritatem, ergo & terra, & similiter alia elementa.

¶ Præterea, Corpora inferiora fuerunt in vsum hominis, sicut & superiora: sed creatura corporalis remunerabitur per ministerium, quod homini exibuit vt videtur dicere Glos. Roma. 8. ergo etiam elementa clarificabuntur sicut corpora cœlestia.

¶ Præterea, Corpus hominis est ex elementis compositum, ergo partes elementorum, quæ sunt in corpore hominis, glorificato homine, glorificabuntur per receptionem claritatis: sed eandem cōuenit esse dispositionem totius, & partis: ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut est ordo cœlestium spiritum ad terrenos spiritus, scilicet humanos, ita etiam est ordo cœlestium corporum ad corpora terrestria: cùm autem creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia disponūtur. In illa autem victima rerum cōsummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines erunt sicut angeli in cœlis, sicut dicitur Matth. 22. & hoc erit inquantum ad maximam perfectionem peruenient, secundùm quod humanus spiritus cum angelico conuenit. Vnde etiam similiter cum corpora inferiora cum cœlestibus non communicent nisi in natura lucis & diaphani vt dicitur in 2. de Anima oportet corpora inferiora maxime perfici secundùm claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam vestientur, non tamen æqualiter, sed secundum suum modum. Dicitur enim quod terra erit in superficie peruia sicut vitrum, aqua sicut crystallus, aër vt cœlum, ignis vt luminaria cœli.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc, quod homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia diuinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus & subtilior, & ideo quantum ad qualitates visuas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maxime materialis, & earum excessus contrariorum magis est contristatiuus quam delectatiuus: excessus autem lucis est delectabilis, cùm contrarietatem non habeat, nisi propter organi debilitatem quæ tunc non erit.

¶ Ad secundum dicendum, quod aër non erit clarus sicut radios proiiciens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra verò quamuis ex natura sua opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex diuina virtute in superficie gloria claritatis vestietur sine præiudicio densitatis ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in loco Inferni nō erit terra glorificata per claritatem, sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum & dæmonum, qui quamuis ratione culpæ sint infimi, tamen ex dignitate naturæ sunt qualibet qualitate corporali superiores. Vel dicendum quod etiam sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia etiam ignis Inferni, qui quantū ad aliquid eis lucebit: quantum ad aliud, eis lucere non poterit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd claritas illa erit in istis corporibus in quibus caliditatem non causat: quia corpora illa tūc inalterabilia erunt, sicut modo sunt cœlestia.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter melioratiōnem elementorum ordo vniuersi: quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, & sic remanebit eadem harmonia.

ARTIC. V.

¶ Vtrùm plantæ & animalia remaneant in illa innouatione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd plantæ & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet sed animalibus & plantis elementa ornari dicuntur: ergo non auferuntur in illa innouatione.

2 Præterea, Sicut elementa homini seruierunt, ita etiam animalia, & plantæ & corpora mineralia: sed elementa propter præditum ministerium glorificabuntur: ergo similiter animalia, & plantæ, & corpora mineralia.

3 Præterea, Vniuersum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de perfectione eius auferatur: sed species animalium & plantarum & corporum mineralium sunt de perfectione vniuersi: cū ergo non debeat dici, quod mundus in sua innouatione imperfectus remaneat, videtur quod oporteat dicere plantas & alia animalia remanere.

4 Præterea, Animalia & plantæ habent nobiliorem formam quā ipsa elementa: sed mundus in illa innouatione in melius immutabitur: ergo magis debent remanere animalia & plantæ quàm elementa, cum sint nobiliora.

5 Præterea, inconueniens est dicere, quod naturalis appetitus frustetur, sed secundum naturalem appetitum animalia & plantæ appetunt esse perpetua, & si non secundum individuum, saltem secundum speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua, vt in secundo de generatione dicitur: ergo inconueniens est dicere quod istæ species aliquando deficiant.

¶ SED CONTRA, Si plantæ & animalia remanebunt, aut omnia, aut quædam. Si omnia, oportebit etiam bruta quæ fuerunt mortua, resurgere, sicut & homines, quod dici non potest quia cum forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumi. Si autem nō omnia, sed quædam, cum non sit maior ratio de vno quam de alio, quod in perpetuum maneat, videtur quod nullum eorum in perpetuum remanebit: sed quicquid remanebit post mundi innouationem, in perpetuum erit, generatione & corruptione cessante: ergo plantæ & animalia penitus post mundi innouationem non erunt.

¶ Præterea, Secundum philosophum in 2. de generatione in animalibus & plantis & huiusmodi corruptibilibus speciei perpetuitas non conseruatur, nisi ex conseruatione motus cœlestis: sed tunc ille cessabit: ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari.

¶ Præterea, Cessante fine, cessare debet id quod est ad finem, sed animalia & plantæ facta sunt ad animalem vitam hominis substentādā. vnde dicitur Genes. 9. Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem: sed post illam innouationem animalis vita in homine non erit: ergo nec plantæ nec animalia remanere debēt.

¶ RESPONDEO

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm innouatio mundi propter hominem fiat, oportet quod innouationi hominis conformetur. Homo autem innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuæ quietis, primæ ad Cotinth. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideò mundus hoc modo innouabitur, abiecta omni corruptione, vt perpetuo maneat in quiete. Vnde ad illam innouationem nihil ordinari potest, nisi quod habet ordinem ad incorruptionem: huiusmodi autem sunt corpora cœlestia, elementa & homines. Corpora autem cœlestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt, & secundum totum & secundum partes, elementa verò sunt corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secũdum totum: homines verò corrumpuntur & secundum totum & secundum partes; sed hoc ex parte materiæ: non ex parte formæ, scilicet animæ rationalis, quæ post corruptionẽ hominis remanet incorrupta. Animalia verò & plantæ & minneralia & omnia corpora mixta corrumpuntur & secundum totum & secundum partem, sed hoc ex parte materiæ, quæ formam amittit: & ex parte formæ quæ actu non manet: & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem: vnde in illa innouatione non manebunt, sed sola est quæ dicta sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum: inquantum virtutes actiuæ, & passiuæ, quæ sunt in elementis ad speciales actiones contrahuntur: & ideò sunt ad ornatum elementorum in statu actionis & passionis: sed hic status in elementis remanere non potest: vnde nec animalia nec plantas remanere oportet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nec animalia, nec alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cum libertate arbitrij careant: sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit, vt illa innouarentur quæ ad innouationem ordinem habet: plantæ autem & animalia non habent ordinem ad innouationem incorruptionis. Vnde ex hoc homo non meruit vt innouaretur, quia nullus potest alteri meteri nisi id cuius est capax, nec etiam ipse sibiipsi. Vnde etiam dato quod animalia bruta mererentur in ministerio hominis, non tamen essent innouanda.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd sicut perfectio hominis multipliciter assignatur: est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuersi est duplex. Vna secundũ statum huiusmodi immutabilitatis, altera secundũ statum nouitatis. Plantæ autem & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istum: non autem secundum statum nouitatis, cum ordinem ad eam non habeant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis animalia & plantæ quantum ad quædam alia sint nobiliora quàm ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd naturalis appetitus ad perpetuitatem in animalibus & plantis accipiendus secundum ordinem ad motum cœli, vt tantum scilicet, in esse permaneant quantum motus cœli durabit. Nõ enim est appetitus in effectu vt permaneat vltra causam suam: & ideò si cessante primi mobilis motu plantæ & animalia non remanent secundum speciem, non sequitur, appetitum naturalem frustrari.

QVÆSTIO NONAGESIMASECVNDA, DE

visio, & diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos: in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de iis quæ spectant ad beatos post iudicium generale. Et primò, de visione eorum respectu diuinæ essentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter consistit. Secundò, de eorum beatitudine & eorum mansionibus. Tertiò, de modo quo se erga damnatos habebunt. Quartò, de dotibus ipsorum, quæ in beatitudine eorum continentur. Quintò, de aureolis, quibus eorum beatitudo perficitur & decoratur.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm Sancti videbunt Deum per essentiam.

¶ Secundò, vtrùm videbunt eum oculo corporali.

¶ Tertiò, vtrùm videndo eum videant omnia, quæ Deus videt.

ARTIC. I.

¶ Vtrùm omnes resurgent in vita animali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus humanus non possit peruenire ad videndum Deum per essentiam. Quia Ioan. 1. dicitur, Deum nemo vidit vnquam: & exponit Chrys. q̃ nec ipse cœlestes essentiæ, ipsa dico Cherubim & Seraphim, ipsum vt est nunquam videre potuerunt, sed hominibus non promittitur nisi æqualitas Angelorum Mat. 22. Erunt sicut Angeli Dei in cœlo: ergo nec Sancti in patria Deum per essentiam videbunt.

2 Præterea, Dionys. sic argumentatur 1. c. de Diui. nominibus: Cognitio non est nisi existentium; omne autem existens finitum est, cùm sit in aliquo genere determinatum, & sic Deus cum infinitus sit, est super omnia existentia: ergo eius non est cognitio sed est super omnia existentia, & omnem cognitionem.

3 Præterea, Dionys. in 1. de mystica Theolog. ostendit quod perfectissimus modus, quo intellectus noster Deo coniungi potest est inquantum coniungitur ei ignoto: sed illud quod est visum per essentiam non est ignotum: ergo impossibile est quòd intellectus per essentiam Deum videat.

4 Præterea, Diony. in epistola ad Caium Monachum dicit quod suppositæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat, cooperiuntur omni lumini, & absconduntur omni cognitioni. Et si aliquis videns Deum intellexit quod vidit, non ipsum vidit: sed aliquid eorum quæ sunt eius: ergo nullus intellectus creatus poterit eum per essentiam videre.

5 Præterea, Sicut Diony. dicit in epistola ad Hierotheum, Non visibilis quidem est Deus existens propter excedentem claritatem: sed claritas eius sicut excedit intellectum hominum in via, ita excedit intellectum hominis in patria: ergo sicut inuisibilis est in via, sic erit in patria.

6 Præterea, Cum intelligibile sit perfectio intellectus, oportet esse proportionem inter intelligibile & intellectum, visibile & visum, sed non est accipere proportionem aliquam inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, cum in infinitum distent: ergo intellectus noster non potest pertingere ad essentiam diuinam videndam.

7 Præterea, plus distat Deus ab intellectu nostro, quam intelligibile creatum à sensu: sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem videndam: ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad videndam diuinam essentiam.

8 Præterea, Quandocũque intellectus intelligit aliquid in actu, oportet quòd informetur per similitudinem intellecti, quæ est principium intellectualis operationis intale obiectum determinatè, sicut calor est principium calefactionis: si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet quod fiat per aliquam similitudinem informantem ipsum intellectum. Hoc autem non potest esse ipsa diuina essentia, quia formæ & formati oportet esse vnum: diuina autem essentia ab intellectu nostro differt secundum essentiam & esse: ergo oportet quod forma, qua informatur intellectus noster in intelligendo Deum, sit aliqua similitudo impressa à deo in intellectum nostrum: & similitudo illa cùm sit quid creatum, non potest ducere in Dei cognitionem nisi sicut effectus in causam: ergo impossibile est vt intellectus noster Deum videat, nisi per effectum ipsius. sed visio dei quæ est per, effectus non est visio Dei per essentiam: ergo intellectus, non potterit Deum per essentiam videre.

9 Præterea, Diuina essentia magis distat ab intellectu nostro, quàm quicunque angelus vel intelligentia, sed sicut dicit Auicenna in sua Methaph. intelligẽtiam esse in nostro intellectu, nõ est essentiam intelligentem esse in intellectu nostro quia sic essentia q̃ de intelligentia habemus esse subst̃atia & nõ accidens, sed hoc est impressionem intelligentiæ esse in nostro intellectu: ergo & Deus non est in intellectu nostro, sed illa impressio non potest ducere in cognitionem diuinæ essentiæ, quia cum in infinitum differt à diuina essentia, degenerat in aliam speciem multò amplus quàm si species albi degeneraret in speciem nigri: ergo sicut ille, in cuius visu species albi degenerat in speciem nigri, propter dispositionem organi non dicitur videre album, ita nec intellectus noster, qui solum per huiusmodi impressionem Deum intelligit, cum per essentiam poterit videre.

10 Præterea, In rebus separatis à materia idem est intelligens & quod intelligitur, vt patet in 3. de Anima. sed Deus est maxime à materia separatus. cum ergo intellectus qui est creatus, non possit ad hoc pertingere, vt fiat essentia increata, non poterit esse quod intellectus noster Deum per essentiam videat.

11 Præterea, Omne illud quod videtur per essentiam, de eo scitur quid est, sed de Deo intellectus noster non potest scire quid est, sed solum quid non est, sicut Diony. dicit & Damesc. ergo intellectus noster Deum per essentiam videre non potest.

12. Præterea, Omne infinitum, inquantum infinitum est, ignotum est: sed Deus est modis omnibus infinitus, ergo est omninò ignotus: ergo per essentiam ab intellectu creato videri non poterit.

13 Præterea, Augustinus dicit in libro de videndo Deo, Deus est natura indiuisibilis, sed ea quæ insunt Deo per naturam, non possunt aliter se habere: ergo non potest esse quod per essentiam videatur.

14 Præterea, Omne quod est alio modo, & alia modo videtur, non videtur secundum id quod est: sed Deus alio modo est, & alio modo

alio modo viderut à sanctis in patria: est enim per modum suum: sed videtur à sanctis per modum eorum: ergo non videtur à sanctis secundũ illud quod est, & sic non videtur per essentiam.

15 Præterea, Illud quod per medium viderur, non videtur per essentiam: sed Deus in patria videbitur per medium, quod est lumen gloriæ, vt patet in psalmo, In lumine tuo videbimus lumen. ergo non videbitur per essentiam.

16 Præterea, Deus in patria videbitur facie ad faciem, vt dicitur. 1. Corint. 13. sed hominem quem facie ad faciem videmus. videmus per similitudinem: ergo Deus in patria videbitur per similitudinem, & non per essentiam.

¶ SED CONTRA est quod dicitur. 1. Corint. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem faciat ad faciem: sed id quod videtur facie ad faciem, videtur per essentiam: ergo Deus per essentiam videbitur à sanctis in patria.

¶ Præterea, Ioan. 3. cùm apparuerit, similes ei erimus & videbimus eum sicuti est: ergo videbimus eum per essentiam.

¶ Præterea, Primæ Corinthio. decimoquinto. Super illud, cum tradiderit regnum Deo & patri. dicit Glossa, vbi, scilicet in patria, essentia patris & Filij & Spiritus Sancti videbitur quòd solùm mundis cordibus dabitur, quæ est summa beatitudo: beati ergo Deum per essentiam videbunt.

¶ Præterea, Ioannis decimoquarto dicitur, Si quis diligit me, diligetur à patre, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum ei: sed illud quod manifestatur, per essentiam videtur: ergo Deus à sanctis in patria essentialiter videbitur.

¶ Præterea, Exod. 33. super illud, Non videbit me homo, & viuet, Gregorius improbat opinionem illorum qui dicebant, q̃ in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici potest sed in natura videri non potest, quia aliud non est eius claritas & eius natura: sed natura eius est essentia eius: ergo videbitur per essentiam suam.

¶ Præterea, Sanctorum desiderium non potest omninò frustrari: sed sanctorum desiderium commune est vt Deũ per essentiam videant vt patet Exo. 33. Ostende mihi gloriam tuam, & in Psal. Ostende faciem tuam, & salui erimus, & Ioannis. 14. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis: ergo sancti per essentiam Deum videbunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut secundum fidem ponimus finem vltimum humanæ vitæ esse visionem Dei, ita philosophi posuerũt vltimam hominis fœlicitatem esse intelligere substantias à materia separatas secundum esse & ideò circa hanc quæstionem eadem difficultas & diuersitas inuenitur apud philosophos & apud Theologos. Quidã enim philosophi posuerunt quòd intellectus noster possibilis nunquam potest ad hoc peruenire, vt intelligat substãtias separatas, sicut Alpharabius in fine suæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in libro de intellectu, vt commentator refert in tertio de Anima. Et similiter quidam Theologi posuerunt quòd intellectus humanus nunquàm potest ad hoc peruenire, vt Deum per essentiam videat, vterque ad hoc mouet distantia inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, & alias substantias separatas. Cum enim intellectus in actu sit quodammodò vnum cùm intelligibili in actu, videtur difficile quod intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increata. Vnde Chrisostomus dicit, Quomodo creabile videt increabile? Et maior difficultas est illis adhuc qui ponunt intellectum possibilem esse generabilem & corruptibilem. vtpotè virtute à corpoce dependentem, non solùm respectu visionis, diuinæ, sed respectu visionis quarumcunque substantiarum separatarũ. Sed hoc ipsum stare omninò non potest, Primò quia repugnat auctoritati sacræ scripturæ Canonicæ, vt Augustinus dicit in libro de Videndo Deo. Secundò, quia cum intelligere sit maximè propria operatio hominis, oportet quòd secundum eam assignetur sibi sua beatitudo, cùm hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligentis, inquantùm huiusmodi sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo non perueniat ad videndum essentiam diuinam, sed aliquid aliud, oportebit dicere, quòd aliquid aliud sit beatificans ipsum hominem quam Deus, & cùm vltima perfectio cuiuslibet sit in coniunctione ad suum principium: sequitur quod aliquid aliud sit principium effectiuum hominis quam Deus, quod est absurdum. Et similiter est absurdum apud Philosophos, qui ponunt animas nostras à substantiis separatis emanare, vt in fine eas possimus intelligere. Vnde oportet ponere secundũ nos, q̃ intellectus noster quandoque perueniat ad videndã essentiam diuinã, & secundum Philosophos q̃ perueniat ad videndã essentiam substantiarũ separatarũ: quomodo autem hoc possit accidere, restat inuestigandum: Quidam enim posuerunt, vt Alpharabius & Auempace, quod ex hoc ipso quòd intellectus noster intelligit quæcunque intelligibilia, pertingit ad videndã essentiã substantiæ separatæ, & ad hoc ostendendum procedit duobus modis. Quorum primus est, quod sicut natura speciei non diuersificatur in diuersis individuis nisi secundum quod coniungitur principiis in diuiduantibus, ita forma intellectiua hominis non diuersificatur apud me & te, nisi secundũ id quod coniungitur diuersis formis imaginabilibus: ideò quando intellectus separatæ formã intellectã in formis imaginabilibus remanet quiditas intellecta, quæ est vna & eadem apud diuersos intelligentes, & huiusmodi est quiditas substantiæ separatæ. Et ideò quando intellectus noster ad summã abstractionẽ quiditatis cuiuscunque peruenit: intelligit per hoc quiditatẽ substantiæ separatæ quæ est ei similis, Secundus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere quiditatẽ ab omnibus intelligibilibus habentibus quiditatem. Si ergo quiditas quam abstrahit ad hoc singulari habente quiditatem, sit quiditas nõ habens quiditatem, intelligẽdo eam, intelligit quiditatem substantiæ separatæ, quæ est talis dispositionis, eo quod substantiæ separatæ sunt quiditates subsistentes quæ non habent quiditates: quiditas enim simplicis est ipsum simplex, vt Auic. dicit. Si autem quiditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quiditas habens quiditatẽ ergo quiditatẽ illã intellectus natus est abstrahere. & ita cum nõ sit abire in infinitum, erit deuenire ad quiditatem nõ habẽtẽ quiditatẽ. per quam intelligitur quiditas separata. Sed iste modus nõ videtur esse sufficiens. Primò, quia quiditas substãtiæ materialis quã intellectus abstrahit, non est eiusdẽ rationis cũ quiditatibus substantiarũ separatarũ: & ita per hoc quòd intellectus noster abstrahit quiditates rerum materialium, & cognoscit eas, non sequitur quod cognoscat quiditatẽ separatæ substãtiæ, & præcipuè diuinã essentiam, quæ maximè est alterius rationis ab omni quiditate creata. Secundò, quia dato quod esset vnius rationis tamen cognita quiditate rei cõpositæ, non cognosceretur quiditas substantiæ separatæ nisi secundum genus remotissimum quod est substantia. Hæc autẽ cognitio est imperfecta nisi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solùm inquantùm est animal, non cognoscit eum nisi secundum quid, & in potentia, multò minus cognoscit eum, si non cognoscat nisi substantiæ naturam in ipso. Vnde sic cognoscere Deum vel alias substantias separatas, non est videre essentiam diuinam vel quiditatem substantię separatæ: sed est cognoscere per effectum & quasi in speculo.

¶ Et ideò alius modus intelligendi substantias separatas ponitur ab Auicenna in sua Metaphisic scilicet quod substantiæ separatæ intelligũtur à nobis per intensiones suarum quiditatum, quæ sunt quædam earum similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animabus nostris. Sed hic modus etiam non videtur nobis sufficere ad visionem diuinam quam quærimus. Cõstat enim quod omne quod recipitur in aliquo, est per modum recipientis in eo: & ideò similitudo diuinæ essentiæ impressa ab intellectu nostro erit per modum nostri intellectus: modus autem intellectus nostri deficiẽs est à perfecta receptione diuinæ similitudinis defectus autem diuinæ similitudinis potest tot modis accidere quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno enim modo est deficiens similitudo quando participatur forma secundum eadem rationem speciei. sed non secundum eundem perfectionis modum, sicut est similitudo deficiens eius qui parum habet de albedine ad illum qui multum habet. Alio modo adhuc magis deficiens, quando non peruenitur ad eãdem rationem speciei. sed tantùm ad eandem rationẽ generis: sicut similitudo inter illum qui habet colorẽ citrinum, & illum qui habet colorem album. Alio modo adhuc est magis deficiens, quando ad rationem eius generis non pertingit, sed solum secundum analogiam siue proportionem, sicut est similitudo albedinis ad hominem in eo quod vtrunque est ens, & hoc modo est deficiens omnis similitudo: quæ est in creatura receptra respectu diuinæ essentiæ. Ad hoc autem quod visus cognoscat albedinem, oportet quod recipiatur in eo similitudo albedinis secundum rationem suæ speciei, quamuis non secundũ eundem modũ essendi: quia habet alterius modi esse forma in sensu & in re extra animam & in intellectu. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus videre albedinem. Et similiter ad hoc quod intellectus intelligat aliquam quiditatem: oportet q̃ fiat in eo similitudo eiusdem rationis secundum speciem, quamuis forte nõ sit idem modus essendi vtrobique: non enim forma existens in intellectu vel sensu est principium cognitionis secundum modum essendi, quem habet vtrobique, sed secundum rationẽ in qua communicat cum re exteriori. Et ita patet quod per nullam similitudinem receptã in intellectu creato potest Deus intelligi, ita quod essentia eius videatur immediatè. Vnde etiam quidam ponentes, diuinam essentiam per hũc modum videri, dixerunt quod ipsa essentia non videbitur: sed quidam fulgor quasi radius ipsius. Vnde nec iste modus sufficit ad visionem diuinam quam quærimus.

¶ Et ideò accipiendus est alius modus quem scilicet quidam

Universidad de Deusto
Biblioteca

philosophi posuerunt, scilicet Alexander & Auerrois in 3. de Anima. Cum enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma qua res cognoscatur aut videatur, forma ista qua intellectus perficitur ad videdas substãtias separatas, non est quidditas quã intellectus abstrahit à rebus corporitis, vt dicebat prima opinio, neque alia impressio relicta à substantia separata in intellectu nostro, vt dicebat secunda: sed est ipsa substantia separata quæ coniungitur intellectui nostro, vt forma, vt ipsa sit quod intelligitur, & quicquid sit de aliis substantiis separatis: tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiam quia quacunque alia forma informaretur intellectus noster, nõ posset per eam duci in essentiam diuinam: quod quidem non debet intelligi, quasi diuina essentia sit vera forma intellect' nostri, vel quia ex ea & intellectu nostro efficiatur vnum simplex sicut in naturalibus ex forma & materia naturali: sed quia proportio essentiæ diuinæ ad intellectum nostrum est, sicut proportio formæ ad materiam. Quandocunque aliqua duo quorum vnum est altero perfectius, recipiũtur in eodẽ receptibili, proportio vnius duorum ad alterum, scilicet magis perfecti ad minus perfectum est sicut proportio formæ ad materiam: sicut lux & color recipiuntur in diaphano, quorum lux se habet ad colorem sicut ad materiam: & ita cum in anima recipiatur lux intellectiua, & ipsa diuina essentia inhabitans licet non per eundẽ modum, essentia diuina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quòd hoc sufficiat ad hoc quòd intellectus per diuinam essentiam possit videre ipsam diuinam essentiam, hoc modo potest ostendi. Sicut enim ex forma naturali, qua aliquid habet esse, & materia efficitur vnũ ens simpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit & ipso intellectu fit vnum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicuius materiæ, si illa res habeat materiam partem sui: quia non potest esse, vt materia sit forma alicuius, sed si illa res per se subsistens, sit forma tantùm, nihil prohibet eam efficiformam alicuius materiæ, & fieri quo est ipsius compositi: sicut patet de anima. In intellectu autẽ oportet accipere ipsum intellectum in potẽtia quasi materiam, & speciem intelligibilẽ quasi formam, & intellectus in actu intelligens erit quasi compositum ex vtroque. Vnde si fit alia res per se subsistens, quæ nõ habeat aliquid intra se prætet id quod est intelligibile in ipsa, talis res poterit esse forma qua intelligit intellectus, res autem quælibet est intelligibilis secundum id quod habet de actu, non secundum id quod habet de potentia: vt patet in 9. Metaphysic. & huiusmodi signum est quod oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materiæ, & ideò cum diuina essentia sit actus purus, poterit esse forma, qua intellectus intelligit, & hæc erit visio beatificans: & ideo dicit Magister, quod vnio animæ ad corpus est quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ipse homo vnitur Deo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd auctoritas illa potest tripliciter exponi, vt patet per August. in lib. de videndo Deum. Vno modo vt excludatur corporalis visio, qua nemo viturus est Deum in essentia sua, Alio modo vt excludatur etiam intellectualis visio Dei per essentiam ab iis qui in ista mortali carne viuunt. Alio modo, vt excludatur visio compræhensionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chryso. Vnde subdit: Notitiam huiusmodi dicit Euangelista certissimam considerationem & compræhensionem tantam, quantam habet pater de Filio: & hic est intellectus Euangelistæ. Vnde subdit, Vnigenitus, qui est, &c. per compræhensionem volens probare Filium esse Deum.

¶Ad secundum dicendum, quod sicut Deus excedit omnia existentia, quæ habent esse determinatum per essentiam suam infinitam, ita cognitio sua qua cognoscit est super omnem cognitionem: vnde quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiã creatam, ea est proportio cognitionis diuinę ad essentiam suam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, scilicet cognoscens & quod cognoscitur. Visio autem illa qua Deus per essentiam videmus, est eadem cum visione, qua Deus se videt ex parte eius quo videtur: quia sicut ipse se videt per essentiam suam, ita & nos videbimus: sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas quæ est inter intellectum diuinum & nostrum. In cognoscendo autem id quod cognoscitur, sequitur formã qua cognoscimus quia per formam lapidis videmus lapidem, sed efficacia in cognoscendo sequitur virtutem cognoscentis, sicut qui habet visum fortem, acutius videt & ideo in illa visione nos videbimus quod Deus videt, scilicet essentiam suam sed ita non efficaciter.

¶Ad tertium dicendum quòd Dionys. loquitur ibi de cognitione qua Deum in via cognoscimus per aliam formam creatam, quia intellectus noster formatur ad Deum videndum: sed sicut dicit Augustinus, Deus omnem formam intellectus nostri subterfugit: quia quamcunque formam intellectus noster cõcipiat, illa forma non pertingit ad rationem diuinæ essentiæ: & ideò ipse non potest esse per quam intellectui nostro, sed per hoc eum

perfectissimè cognoscimus in statu viæ, quod scimus esse eum super omne id quod intellectus noster concipere potest, & si ei coniungimur quasi ignoto: sed in patria idipsum per formam, quæ est essentia sua, videbimus & coniungemur ei quasi noto.

¶Ad quartum dicendum, quòd lux est Deus, vt dicitur Ioan. 1. Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato: & quia essentia diuina est alterius modi, quàm omnis similitudo ipsius impressa intellectui; ideò dicit quod diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine: quia scilicet essentia diuina, quam tenebræ vocant propter claritatis excessum, manet indeterminata propter impressionem intellectus nostri, & per hoc sequitur quod absconsatur omni cognitioni, & ideò quicunque videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non est Deus, sed aliquid diuinorum effectuum.

¶Ad quintum dicendum, quòd claritas Dei quamuis excedat omnem formam, quã nunc intellectus noster informatur, non tamen excedit ipsam essentiam diuinam, quæ erit quasi forma intellectus nostri in patria: & ideò licet nunc sit inuisibilis, tamẽ tunc erit visibilis.

¶Ad sextum dicendum, quòd quamuis finiti ad infinitum non possit esse proportio, quia excessus infiniti supra finitum non est determinatus: potest tamen esse inter ea proportionalitas quæ est similitudo proportionum. Sicut enim finitum æquatur alicui finito, ita infinito infinitum, ad hoc autem quod aliquis totaliter cognoscatur, quandoque oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum: quia oportet virtutem cognoscentis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ: æqualitas autem proportio quę dam est: sed quandoque cognoscibilitas rei excedit virtutem cognoscentis: sicut cum nos cognoscimus Deum, aut econuerso sicut cum ipse cognoscit creaturas, & tunc non oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, sed proportionalitatem tantum: vt scilicet, sicut se habet cognoscens ad cognoscendum, ita se habet cognoscibile ad hoc quòd cognoscatur: & talis proportionalitas sufficit ad hoc quod infinitum cognoscatur à finito, vel econuerso. Vel dicendum, quod proportio secundum propriam nominis institutionem significat habitudinem quantitatis, ad quantitatem secundum aliquẽ determinatum excessum, vel adequationem: sed vlterius est trãslatum ad significandum omnem habitudinem cuiuscunque ad aliud, & per hunc modum dicimus quòd materia debet esse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet intellectum nostrum quamuis sit finitus, dici proportionatum ad videndum essentiam diuinam, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter suam immensitatem.

¶Ad septimum dicendum, quòd duplex est similitudo & distantia. Vna secundum conuenientiam in natura, & sic magis distat Deus ab intellectu creato, quam intelligibile creatum à sensu. Alia secundum proportionalitatem, & sic est econuerso: quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sicut est intellectus proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale: & hæc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima. Quia constat quod intellectus intelligens lapidem non est simile ei innaturali esse: sicut etiam visus apprehendit mel rubeum & fel rubeum, quamuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis conuenit cum melle, inquantùm est visibile quam dulcedo mellis cum melle.

¶Ad octauum dicendum, quòd in visione qua Deus per essentiam videbitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectus, qua intelligit: nec oportet quòd efficiantur vnum secundum esse simpliciter, sed solùm quod fiant vnum quantum pertinet ad actum intelligendi.

¶Ad nonum dicendum, quòd dictum Auicennæ quantum ad hoc non sustinemus, quia ei etiam ab aliis philosophis in hoc contradicitur, nisi forte velimus dicere quòd Auicenna intelligit de cognitione substantiarũ separatarum: secũdum, quòd cognoscũtur per habitus scientiarum speculatiuarum & similitudines aliarum rerum. Vnde hoc introducit ad ostendendum quòd scientia non est in nobis substantia, sed accidens: & tamen diuina essentia quamuis plus distet secundum proprietatem naturæ suæ ab intellectu nostro, quam substantia angeli, tamẽ plus habet directæ intelligibilitatis: quia est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia, quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio qua Deum per essentiam videbimus, ex parte eius quod videbitur, erit in genere accidẽtis sed solum quantum ad actum ipsius intelligentis, qui non erit ipsa substantia intelligentis vel intellecti.

¶Ad decimum dicendum, quòd substantia separata à materia se intelligit, & intelligit alia, & vtroque modo potest verificari auctoritas inducta. Cum enim ipsa substantia naturæ separatæ essentia sit per seipsam est intelligibilis in actu cõ quòd est à materia separata; constat autem quod quando substantia separatę

parata intelligit se, quòd omninò est idem incelligens, & intellectum. Non enim intelligit se per aliquam intentionem abstractam à se sicut nos intelligimus res materiales: & hic videtur esse intellectus philosophi in tertio de Anima, vt per Commentatorẽ ibidem patet. Secundum autem quòd intelligit res alias, intellectum in actu fit vnum cum intellectu in actu inquantum forma intellecti fit forma intellectus, inquantùm est intellectus in actu, non quòd sit ipsamet essentia intellectus, vt Auicenna probat 6. de Naturalibus, quia essentia intellect' manet vna sub duabus formis, secundum quod intelligit res duas successiue ad modum quo materia prima manet vna sub diuersis formis. Vnde etiam Commentator in tertio de Anima comparat intellectum possibilem quantum ad hoc primæ materiæ: & sic nullo modo sequitur quod intellectus nõster videns Deum: fiat ipsa essentia diuina, secundum quod ipsa comparatur ad ipsum quasi perfectio & forma.

¶Ad vndecimum dicendum, quòd auctoritates illæ & omnes similes sunt intelligendæ de cognitione qua cognoscimus Deũ in via, ratione prius posita.

¶Ad duodecimum dicendum, quòd infinitum priuatiuè dictum est ignotum, inquantum huiusmodi: quia dicitur per remotionem complementi, à quo est cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam subiectam priuationi, vt patet in tertio Physicorum. sed infinitum negatiuè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis: quia forma etiam quodammodò terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo est maximè de se cognoscibile, & hoc modo infinitus est Deus.

¶Ad decimumtertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de visione corporali, qua Deus nunquam videbitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim videntur ista quæ visibilia nominantur: Deum nemo vidit vnquam, nec videre potest, & est natura inuisibilis sicut & incorruptibilis. Sicut autem secundum naturam suam est maximè ens, ita & secundum se est maximè intelligibilis: sed quod à nobis quandoque non intelligatur, est ex defectu nostro. Vnde quòd videatur postquam visus nõ fuit à nobis, non est ex mutatione sua, sed nostra.

¶Ad decimumquartum dicendum, quòd Deus in patria videbitur à sanctis sicuti est: si hoc referatur ad modum ipsius visi. Videbitur enim à sancti Deus habere illum modum quem habet. Sed si referatur motus ad ipsum cognoscentem, non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndum, quanta est efficacia essentiæ diuinæ ad hoc, quod intelligatur.

¶Ad decimumquintum dicendum, quòd medium in corporali visione & intellectuali inuenitur triplex. Primum est medium sub quo videtur, & hoc est quod perficit visum ad videndum in generali, non determinans visum ad aliquod speciale obiectum: sicut se habet lumen corporale ad visum corporale, & lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem secundum quod est medium. Secundum est medium quod videtur: & hæc est forma visibilis qua determinatur potentia visis ad speciale obiectum: sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium in quo videtur, & hoc est id per cuius inspectionem ducitur visus in aliam rem: sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo spectantur, & videndo imaginem ducitur in imaginatum, & sic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in causam vel econuerso. In visione igitur patriæ non erit tertium medium vt scilicet Deus per species aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur: ratione cuius dicimur nunc videri in speculo: nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit, qua intellectus noster videbit Deũ sed erit ibi tantum primum medium quod eleuauit intellectum nostrum ad hoc quod possit coniungi substantiæ increatæ modo prædicto: sed ad hoc medio nõ dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscentem & rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi.

¶Ad decimumsextum dicendum, quòd creaturæ corporales nõ dicuntur immediatè videri, nisi quando id quod est in eis cognoscibile, visui ei coniungitur: non sunt autem cognoscibiles per essentiam suam ratione materialitatis, & ideò tunc immediate videntur quando eorum similitudo intellectui coniungitur: sed Deus per essentiam suam coniungibilis est intellectui vnde non immediatè videtur, nisi essentia sua coniungeretur intellectui, & hęc visio immediatè dicitur visio faciei. Et prætereà, similitudo re corporalis recipitur in visu secundum eandem rationem, qua est in re sed non secundum modũ essendi: & ideò similitudo illa ducit in illam rem directè, non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectus nostri in Deum, vt ex dictis patet, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum Sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis videbunt. Oculus enim glorificatus maioris erit virtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus: sed beatus Iob oculo suo Deũ vidit: Iob trigesimonono, Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te: ergo multofortius oculus glorificatus per essentiam Deum videre poterit.

2 Prætereà, Iob 19. In carne mea videbo Deum Saluatorẽ meũ: ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

3 Prætereà, Augustinus 22. de Ciuitate Dei, loquẽs de visu oculorum glorificatorum, sic dicit, Vis præpollentior erit oculorum illorum, non vt acrius videant, qua quidem perhibentur videre serpentes, vel aquillæ, quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeãt, nisi aliud quam corpora possunt videre: sed vt videant incorporalia: quæcunque autem potentia cognoscitiua est incorporalium, potest eleuati ad videdum deum: ergo oculi glorioſi Deum videre poterunt.

4 Prætereà, Quæ est differẽtia corporalium ad incorporalia, eadem est econuerso: sed oculus incorporeus potest corporalia videre: ergo oculus corporeus potest videre incorporalia, & sic idem quod prius.

5 Prætereà, Grægorius in sexto Moralium super illud Iob. 4. Stetit quidam, cuius non cognoscebam vultum, &c. sic dicit, Homo qui sic Præceptum seruare voluisset, carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam carnalis mẽte: sed ex hoc quod est mente factus carnalis, vt ibidem dicit, solum ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit, ergo etiam quando carne spiritualis erit, quod post resurrectionem Sanctis promittitur, etiam carne spiritualia, videre poterit, & sic vt prius.

6 Prætereà, Homo à solo Deo potest beatificari: beatificatur autẽ non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus: ergo non solũ intellectu, sed etiam carne Deum videre poterit.

7 Prætereà, Sicut Deus est præsens per suam essentiam in intellectu ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus vt dicitur Primæ Corinthiorum 15. sed videbitur ab intellectu ex hoc quod sua essentia ei coniungetur: ergo poterit videri etiã à sensu.

¶SED CONTRA, Ambrosius dicit super lucam, Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circunscribitur visu nec tactu tenetur: ergo nullo corporali sensu Deus videbitur.

¶Prætereà, Hierony. dicit. Nõ solum diuinitatem patris, sed nec Filij, nec Spiritus Sancti oculi carnis possunt aspicere sed oculi mentis de quibus dicitur, beati mundo corde.

¶Prætereà, Idẽ Hieronymus dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non videtur: sed Deus est maximè incorporeus: ergo, &c.

¶Prætereà, Aug. de videndo Deum: Deum nemo vidit vnquam: vel in hac vita, sicut ipse est, vel in angelorum vita, sicut visibilia ista, quæ corporali visione cernuntur: sed vita angelorum dicitur vita beata, in qua resurgentes viuent: ergo, &c.

¶Prætereà, Secundum hoc homo dicitur factus ad imaginem Dei quod Deum conspicere potest: vt Aug. dicit, sed homo est ad imaginem Dei secundum mentem non secundum carnem: ergo mente & non carne Deum videbit.

¶RESPONDEO dicendum, quod sensu corporali aliquid sentitur dupliciter, vno modo per se: alio modo per accidens. per se quidem sentitur illud quod per se passionem sensui corporali inferre potest: per se autem potest passionem inferre aut sensui, inquantum est sensus: aut huic sensui, inquantum est hic sensus: quod autem secundo modo inferat per se passionem sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visus, & sonus respectu auditus: quia autem sensus inquantum est sensus, vtitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter: cum omne illud quod recipitur in aliquo sit in eo per modum recipientis: & ideò omnia sensibilia inferunt passionem sensibus inquantum est sensus, secundum quod habent magnitudinem: & ideò magnitudo & omnia consequentia, vt motus, quies, & numerus, & huiusmodi dicuntur sensibilia communia per se tantùm, per accidens tamen sentitur illud, quod non infert passionem sensui, neque inquantum est sensus, neque inquantum est hic sensus, sed coniungitur his quæ per se sensui inferunt passionem: sicut Socrates & filius Datij & amicus, & alia huiusmodi quæ per se cognoscuntur in vniuersali intellectu, in particulari autem virtute cogitatiua in homine æstimatiua autem in aliis animalibus. Huiusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quamuis per accidens quando ex eo quod per se sentitur vis appræhensiua, cuius est illud cognitum, per se cognoscere, statim & sine dubitatione & discursu appræhendit: sicut videmus aliquem viuere ex hoc quod loquitur, quando autem aliter se habet non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. Dico ergo, quod Deus nullo modo potest videri visu corporali, aut aliquo alio sentiri sensu, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

per se visibile, nec hic nec in patria quia si à sensu remoueatur id q̃ conuenit sensui, inquantũ est sensus, non erit sensus. Et similiter si à visu remoueatur illud q̃ est visus, inquantũ est visus, nõ erit visus. Cum ergo sensus inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, & visus inquantum est talis sensus, percipiat colorem, impossibile est quòd visus percipiat aliquid quod non est color nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquiuocè. Cùm ergo visus & sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, non poterit esse quòd diuinam essentiam videat sicut visibile per se. Videbit autem eam sicut visibile per accidens, dum ex parte vnius corporalis tantam gloriam Dei inspiciet in corporibus & præcipuè gloriosis, & maximè in corpore Christi: & ex parte alia, intellectus tam clarè eum videbit quod in rebus corporali, bus visis Deus percipietur, sicut in locutione percipitur vita: quamuis enim intellectus noster non videat eum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter visis. Et hũc modum quo deus corporaliter possit videri, Augustin. ponit in fine de Ciuitate Dei, vt patet eius verba intuenti, dicit enim sic Valde credibile est sic nos visuros mundana corpora tunc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbique præsentem & vniuersa corporalia gubernantem clarissima perspicuitate videamus non sicut nũc inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sed sicut homines mox vt aspiciamus viuere non credimus, sed videmus.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd verbum illud Iob intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis nostri.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa auctoritas nõ intelligitur quod per oculos carnis Deum sumus visuri, sed quia in carne existentes Deum videbimus.

¶Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo in verbis illis & sub cõditione: quod patet ex hoc quod præmittitur, Longè itaque alterius potentiæ erunt, si per eos videbitur in corporea illa natura: & posteà subdit, Vis itaque, &c. Postmodum determinat, vt dictum est.

¶Ad quartum dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquam abstractionem à materia: & ideò quantò forma corporalis magis abstrahitur à materia, magis est principium cognitionis & inde est quòd in materia existens nullo modo est cognitionis principium. In sensu autem aliquo modo potuit à materia separatur, & in intellectu nostro adhuc melius: & ideò oculus spiritualis, à quo remouetur impedimentum cognitionis, potest videre rem corporalem, non autem sequitur quòd oculus corporalis, in quo deficit vis cognitiua, secundum quòd participat de materia, possit cognoscere perfectè cognoscibilia, quæ sunt in corpore.

¶Ad quintum dicendum, quòd quamuis mens facta carnalis non possit cogitare nisi accepta à sensibus, tamen ea cogitat immaterialiter: & similiter oportet quod visus illud quod apprehendit semper appræhendat corporaliter. Vnde non potest cognoscere illa, quæ corporaliter appræhendi non possunt.

¶Ad sextum dicendum, quod beatitudo est perfectio hominis inquantùm est homo: quia homo non habet quod sit homo ex corpore, sed magis ex anima, corpora autẽ sunt de essentia hominum, inquantùm sunt perfecta per animam: ideò beatitudo hominis non consistit principaliter nisi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundantiam, sicut patet ex his quæ dicta sunt. Quædam tamen beatitudo corporis nostri erit inquantum Deum videbit in sensibilibus creaturis, & præcipuè in corpore Christi.

¶Ad septimum dicendum, quòd intellectus est perceptiuus spiritualium, non autem visus corporalis: & ideò intellectus poterit cognoscere diuinam essentiam sibi coniunctam, non autem visus corporalis.

ARTIC. III.

¶Virum Sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sancti videntes Deum per essentiam, omnia videant quæ Deus in seipso videt, sicut Isido. in libro de Summo bono dicit, Angeli in verbo Dei omnia sciunt antequam fiant: sed Sancti angelis æquales erunt, vt patet Matth. vigesimosecundo: ergo & sancti videndo deum omnia videnti.

1 Præterea, Gregorius 4. Dialogo. dicit quòd illic omnes communi claritate Deum conspiciunt: quid est quod ibi nesciant vbi scientem omnia sciunt? loquitur autem de Beatis qui Deũ vident per essentiam: ergo qui vident Deum per essentiam, omnia cognoscunt.

2 Præterea, Sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus cùm intelligit maxima, magis potest intelligere minima: sed maximum intelligibile est Deus: ergo maximè auget virtutem intellectus in intelligendo: ergo intellectus eum videns, omnia intelligit,

4 Præterea, Intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid nisi inquantum id superat ipsum: sed intellectum Deum videntem nulla creatura superat, quia dicit Gregorius in 2. Dialogo. Animæ videnti Creatorem augusta fit omnis creatura, ergo videntes Deum per essentiam omnia cognoscunt.

5 Præterea, Omnis passiua potentia quæ non est reducta ad actum, est imperfecta, sed in intellectu possibili animæ humanæ est potentia quasi passiua ad cognoscendum omnia, quia intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, vt dicitur in 3. de Anima: si ergo in illa beatitudine nõ intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quòd est absurdum.

6 Præterea, Quicũque videt speculum, videt ea quæ in speculo relucent, sed in verbo Dei omnia sicut in speculo relucent, quia ipse est ratio & similitudo omnium: ergo sancti qui vident verbum per essentiam, vident omnia creata.

7 Præterea, Vt dicitur prouerb. 12. Desiderium suum iustis dabitur: sed sancti desiderant omnia scire, quia omnes homines natura scire desiderant, & natura per gloriam non aufertur: ergo dabitur ei à Deo quòd omnia cognoscant.

8 Præterea, Ignorantia est quædam pœnalitas præsentis vitæ: sed omnis pœnalitas per gloriam à sanctis aufertur, ergo & omnis ignorantia, & ita omnia cognoscent.

9 Præterea, Beatitudo sanctorum priùs est in anima quam in corpore: sed corpora sanctorum formabuntur in gloria ad similitudinem corporis Christi, vt patet philip. 3. ergo & animæ perficientur ad similitudinem animæ Christi sed anima Christi in verbo omnia videt: ergo & omnes animæ sanctorum videbunt omnia in verbo.

10 Præterea, Sicut sensus, ita intellectus cognoscit omne illud, cuius similitudine informatur, sed diuina essentia expressius indicat quamliber rem, quam aliqua similitudo alicuius rei, ergo cum in illa beata visione essentia diuina fiat, quasi forma intellectus beati nostri, videtur quòd sancti videntes Deum omnia videat.

11 Præterea, Commentator dicit in tertio de Anima, quòd si intellectus agẽs esset forma intellectus possibilis, intelligeremus omnia: sed diuina essentia clarius repræsentat omnia, quam intellectus agens: ergo intellectus videns Deum per essentiã omnia cognoscit.

12 Præterea, Propter hoc quòd inferiores angeli nũc nõ omnia cognoscunt illuminantur de ignotis à superioribus: sed post diem iudicij angelus non illuminabit angelum, tunc enim prælatio cessabit: vt dicit glossa, primæ. Corinthior. decimoquinto: ergo inferiores angeli omnia scient, & eadem ratione omnes sancti Deum per essentiam videntes.

¶SED CONTRA, Sicut dicit Dionysius in sexto Cœl. hierar. Angeli superiores inferiores à nescientia purgant: angeli autem inferiores vident essentiam diuinam: ergo angelus videns essentiam diuinam, potest aliqua nescire: sed anima non perfectiùs videbit Deum quam angelus: ergo animæ videntes Deum non oportet quòd omnia videant.

¶Præterea, Solus Christus habet spiritum non ad mensuram, vt dicitur. Ioan. 3. sed Christo inquantùm habet spiritum non ad mensuram competit quòd in verbo omnia cognoscat: vnde ibidem dicitur, quod Pater omnia dedit in manu eius: ergo nulli alij competit cognoscere omnia in verbo nisi Christo.

¶Præterea, Quantò aliquod principium perfectiùs cognoscitur tantò plures eius effectus cognoscuntur per ipsum: sed quidam videtur deum per essentiam perfectiùs aliis cognoscere: qui est rerum omnium principium, ergo quidam aliis plura cognoscet, & ita non omnes omnia scient.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Deus videndo suam essentiam cognoscit omnia quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt, & hæc dicitur cognoscere notitia visionis: quia ad similitudinem visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper videndo suam essentiam, omnia quæ potest facere, quamuis nunquam fecerit, nec facturus sit, alias non perfectè cognosceret potentiam suam. Non enim potest cognosci potentia nisi sciantur potentiæ obiecta, & hæc dicitur cognoscere scientia vel notitia simplicis intelligentiæ, Impossibile est autem quòd aliquis intellectus creatus cognoscat omnia, videndo diuinam essentiam, quæ Deus potest facere: quia quantò aliquod principium perfectiùs cognoscitur, tantò plura scientur in illo. Sicut in vno demonstrationis principio, ille qui est perspicatioris ingenij plures conclusiones videt, quam alius, qui est ingenij tardioris, cum ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea, in qua potest, si aliquis intellectus videret in diuina essentia omnia quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligendo, quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producẽdo effectos, & ita comprehenderet diuinam essentiam, quod est impossibile omni creato intellectui, illa autem omnia quæ Deus scit notitia visionis, aliquis intellectus creatus

creatus cognoscit in verbo, scilicet anima Christi. Sed de aliis videntibus diuinam essentiam duplex est opinio. Quidam enim dicunt quod omnes videntes Deum per essentiam, vident omnia quæ Deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen cõstat secundum fidem omnes Deum per essentiam videre. Et ideò alij dicunt quòd alij à Christo, quamuis videant Deum per essentiam non tamen omnia vident quæ Deus videt, eò quòd essentiam diuinam non comprehendunt. Non est enim necessarium quòd sciens causam, sciat omnes eius effectus, nisi causam comprehendat, quod non competit intellectui creato, & ideò vnusquisque videntium Deum per essentiã, tanto plura in eius essentia conspicit, quantò clarius diuinam essentiam intuetur & inde est quòd de his potest vnus alium instruere, & sic scientia angelorum & animarum sanctarum potest augeri vsque ad diem iudicij: sicut & alia quæ ad præmiũ accidentale pertinent, sed vlterius non proficiet: quia tũc erit vltimus status rerum, & in illo statu possibile est quod omnes omnia cognoscant: quæ Deus scientia visionis nouit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod Isido. dicit, quod angeli sciunt in verbo omnia antequam fiant, non potest referri ad ea quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantùm quia illa nunquam fient: sed referendum est ad ea tantùm, quæ Deus scit scientia visionis, de quibus etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant, sed forte aliqui: & illi qui cognoscunt non perfectè cognoscunt omnia. In vna enim re est multas rationes intelligibiles cõsiderare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias: & possibile est quòd eadem re scita à duobus communiter, vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio percipiat. Vnde & Diony. dicit 4. c. de Diui. nomin. quòd inferiores angeli docentur à superioribus rerum scibiles rationes, & ideò etiam angeli qui omnes creaturas cognoscunt nõ oportet quod omnia quæ in eis intelligi possunt percipiant.

¶Ad secundum dicendum, quòd ex verbo illo Gregorij ostenditur quod in illa beata visione est sufficientia ad omnia iuuenda ex parte diuinæ essentiæ, quæ est medium quo videtur, per quã Deus omnia videt, sed quod non omnia videantur, est ex defectu intellectus creati, qui diuinam essentiam non comprehẽdit.

¶Ad tertium dicendum, quòd intellectus creatus non videt diuinam essentiam secundum modum ipsius essentiæ, sed secundum modum proprium, qui finitus est: vnde non oportet quod eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

¶Ad quartum dicendum, quòd defectus cognitionis nõ solùm procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum, sed etiam ex hoc quòd intellectui non coniungitur id quod est ratio cognoscibilis, sicut visus non videt lapidem quandoque ex hoc q̃ species lapidis non est ei coniuncta, quamuis autem intellectui videntis deum coniungatur ipsa diuina essentia quæ est omniũ ratio non tamen coniungitur ei prout est omnium ratio, sed secundum quòd est ratio aliquorum: & tantò pluriũ, quanto quisque plenius diuinam essentiam intuetur.

¶Ad quintum dicendum, quòd quando potẽtia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit vltima perfectione sua, non dicitur imperfecta etiam si aliquæ dispositiones præcedentes ei desint. Omnis enim cognitio qua intellectus creatus perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem, vnde videns Deum per essentiam etiam si nihil aliud cognosceret, perfectum intellectum haberet, nec est perfectio ex hoc, quia aliquid aliud eum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius videt. Vnde Aug. in 5. Confes. Infœlix homo qui scit omnia illa creata, te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat. Qui vero te & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te tantùm beatus.

¶ Ad sextum dicendum, quod speculum illud est voluntarium, & sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult, nec est simile de speculo materiali, in cuius potestate non est quod videatur, vel non videatur. Vel dicendum. quod in speculo materiali tam res quam speculum videntur sub propria forma quamuis speculum illud videatur per formam à re acceptam. Lapis vero per proprtiam formam resultantem in re alia: & ideò propter quam rationem cognoscitur vnum, & aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ & econtrario: & ideo non oportet quod quicũque videt speculum æternum videat omnia quæ in speculo resultant, nõ enim necesse est quòd vidẽs causam videatur omnes effectus eius nisi cõprehendat causam.

¶ Ad septimum dicendum, quòd Sanctorum desiderium, quo omnia scire desiderant, implebitur solum ex hoc quòd Deum videbunt, sicut desiderium eorum quo omnia bona habere cupiunt, complebitur in loco quod Deum habebunt. Sic enim Deus in hoc quod habet perfectam bonitatem, sufficit affectui, & eo habito omnia bona habentur. quodammodò, ita eius visio, sufficit intellectui, Ioan. 14. Domine ostende nobis Patrem. & sufficit nobis.

3 Ad octauum dicendum, quòd ignorantia propriè accepta priuationem sonat, & sic pœna est, sic enim ignorantiam est nescientia aliquorum quæ sciri debent: vel quæ necesse est scire: nullius autem horum scientia Sanctis deerit in patria quandóque autem ignorantia communiter accipitur pro omni nescientia, & sic Angeli & Sancti in patria quædam ignorabunt. Vnde Dionysius dicit quòd angeli à nescientia purgantur: sic autem ignorantia non est pœnalitas, sed defectus quidam: nec est necesse quod omnis talis defectus per gloriam auferatur, sic enim etiam posset dici quod defectus esset in Papa Lino, qui non peruenit ad gloriam Petri.

¶ Ad nonum dicendum, quòd corpus nostrum conformabitur corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundum æqualitatem: erit enim clarum sicut & corpus Christi, sed non æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam, ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem: & ita habebit scientiam sicut anima Christi, sed non tantam, vt scilicet sciat omnia sicut anima Christi.

¶ Ad decimum dicendum, quòd quamuis essentia diuina sit ratio omnium cognoscibilium, non tamen coniungitur cuilibet intellectui creato, secundum quòd est ratio omnium, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili, sicut & potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod est in potentia passiua materiæ & intellectus possibilis, sic in potentia actiua intellectus agentis vel naturalis agentis: & ideò si intellectus agens fiat forma: intellectus possibilis, oportet quòd intellectus possibilis cognoscat omnia ad quæ se extendit virtus intellectus agentis: diuina autem essentia non est forma hoc modo nostro intellectui proportionata: & ideò non est simile.

¶ Ad duodecimum, dicendum quòd nihil prohibet dicere quòd post diem iudicij quando gloria hominum & angelorum erit penitus consummata, quòd omnes beati sciẽt omnia quæ Deus scientia visionis nouit, ita tamen quod non omnes omnia videant in essentia diuina: sed anima Christi ibi plenè videbit omnia, sicut & nunc videt. Alij autem videbunt ibi plura vel pauciora secundum gradum quo Deum cognoscent, & sic anima Christi de his quæ præ aliis vident in Verbo, omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminat ciuitatem Hierusalem, & lucerna eius est agnus. Et similiter alij superiores illuminabunt inferiores, non quidam noua illuminatione, vt scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quadam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur quod Sol quiesceẽs illuminat aërem: & ideò dicitur Dan. 12. quod qui ad iustitiam erudiunt plurimos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur cessatura quantum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, vt patet per glossam ibidem.

QVÆSTIO NONAGESIMATERTIA, DE *Sanctorum beatitudine & eorum mansionibus, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de Sanctorum beatitudine & eorum mansionibus.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm Sanctorum beatitudo augeatur post iudicium.

¶ Secundò, vtrùm gradus beatitudinis appellentur mansiones.

¶ Tertiò, vtrùm diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

ARTIC. I.

¶ An beatitudo Sanctorum sit maior futura post iudicium quam ante.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum non sit maior futura post iudicium quàm antè. Quantò enim aliquid accedit ad similitudinem diuinam, tanto perfectiùs beatitudinem participat: sed anima à corpore separata Deo similior est, quàm corpori coniuncta: ergo maior est beatitudo ante corporis resumptionem quàm post.

2 Præterea, Virtus vnita est magis potẽs quam multiplicata: sed anima extra corpus est magi vnita, quam cùm est corpori coniuncta: ergo virtus est maior ad operandũ, & ita perfectiùs beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

3 Præterea, Beatitudo consistit in actu intellectus speculatiui: sed intellectus in suo actu non vtitur organo corporali: & sic corpus resumptum non efficit vt anima perfectiùs intelligat: ergo beatitudo animæ non erit maior post resurrectionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 Prætereà, Infinito non potest esse aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non est maius quàm infinitum ipsum: sed anima beata ante corporis resumptionem beatitudinem habet de hoc quod gaudet de bono infinito, scilicet Deo: post resurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium nisi fortè de gloria corporis quę est quoddam bonum finitum, ergo gaudium eorum post corporis resurrectionem non erit maiùs quàm antè.

¶SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 6. super illud, Vidi sub altare animas interfectorum, &c. dicit glo. Modò animæ sanctorum sunt existentes sub altare, id est minori dignitate quã sint futurę: ergo maior erit eorum beatitudo post mortem.

¶Prætereà, Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis miseria: sed miseria malorum post resumptionẽ corporũ erit maior quàm antè, quia non solùm in anima sed in corpore punientur: ergo beatitudo sanctorum erit maior post resurrectionem corporum quàm antè.

¶RESPONDEO dicendum, quòd beatitudinem sanctorum post resurrectionem augeri quidem extensiuè manifestum est, quia beatitudo tunc erit non solùm in anima, sed etiam in corpore. Et etiam ipsius animæ beatitudo augebitur extensiuè inquantùm anima non solum gaudebit de bono proprio, sed etiã de bono corporis. Potest etiam dici quòd ipsius animæ beatitudo intensiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter potest considerari. Vno modo secundum quod est sb anima perfectibile. Alio modo secundum quod est in eo aliquid repugnans animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam consideriationem corporis, coniunctio ipsius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est & completur in suo toto: vnde & totum se habet ad partem vt forma ad materiam. Vnde & anima perfectior est in esse suo naturali cùm est in toto, scilicet in homine coniuncto ex anima & corpore, quã cùm est per se separata. Sed vnio corporis quantum ad secundam ipsius considerationem impedit animæ perfectionem. Vnde dicitur quod corpus quod corrumpitur aggrauat animam, Sapientiæ nono. Si ergo à corpore remouetur omne illud, per quod animæ actioni resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens, quàm per se separata: quantò autem est perfectiùs in esse, tantò potest perfectiùs operari. Vnde & operatio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ. Huiusmodi autem corpus est corpus gloriosum, quo omnino subditur spiritui: vnde cùm beatitudo in operatione consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionẽ corporis quam ante. Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectiùs potest operari, quàm ei coniuncta: ita post quam fuerit coniuncta corpori glorioso, perfectior est eius operatio, quàm quando erat separata: omne autem imperfectum appetit suam perfectionẽ; & ideo anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentem eius operatio, qua in Deũ fertur, est minùs intensa. Et hoc est quod dicit Hieron. quod ex appetitu corporis retardatur ne tota intensione pergat in illud summum bonum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima coniuncta corpori glorioso est magis Deo similis, quàm sit deo separata. in quãtùm coniuncta habet esse perfectius. Quanto enim est aliquid perfectius, tanto est Deo similius: sicut cor cuius vitæ perfectio in motu consistit est Deo similius quando mouetur, quàm quãdo quiescit, quamuis Deus nunquam moueatur.

¶Ad secundum dicendum, quod virtus quæ de sua natura habet quod sit in materia, magis est potẽs in materia existens quã à materia separata, quamuis, absolutè loquendo, virtus à materia separata sit potentior.

¶Ad tertium dicendum, quòd quamuis in actu intelligendi anima corpore non vtatur, tamen perfectio corporis quodammodo ad perfectionem operis intellectualis cooperabitur, inquantum est coniunctione corporis gloriosi anima erit in natura perfectior, & per consequens in operatione efficacior, & secundum hoc ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumentaliter ad operationem in qua beatitudo consistit, sicut etiã philosophus ponit in 1. Ethico. quòd bona exteriora cooperantur instrumentaliter ad fœlicitatem vitæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd quamuis finitum infinito additum non faciat maius, tamen facit plus: quia finitum, & infinitũ sunt duo, cum infinitum per se acceptum sit vnum: extensio autem gaudij non respicit maius sed plus. Vnde extẽsiuè augetur gaudium, secundum quod est de Deo & de gloria corporis respectu gaudij, quod erat de Deo, gloria autẽ corporis operabitur ad gaudij intensionem, quod est de Deo inquantum cooperabitur ad perfectionem operationum, qua anima in Deum fertur. Quinto enim operatio conueniens fuerit perfectior, tantò delectatio erit maior, vt patet ex hoc quod dicitur 4. Ethic.

ARTICVL. II.

¶Vtrùm beatitudini gradus mansiones dici debeant.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudinis gradus mansiones dici non debeant. Beatitudo enim importat rationem præmij: sed mansio nihil significat quod ad præmium pertineat: ergo diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

2 Prætereà, Mansio locũ significare videtur: sed locus quo sancti beatificabuntur, non est corporalis, sed spiritualis, scilicet Deus qui vnus est: ergo non est nisi vna mansio: & ita diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

3 Prætereà, Sicut in patria erunt homines diuersorum meritorum, ita nunc sunt in purgatorio, & in limbo patrum fuerunt: sed in purgatorio & limbo non distinguuntur mansiones: ergo similiter nec in patria.

¶SED CONTRA, est quod dicitur Ioan. 14. in domo patris mei mansiones multæ sunt, &c. quod Augustinus exponit de variis gradibus præmiorum.

¶Prætereà, In qualibet ciuitate est ordinata mansionum distinctio: sed cœlestis patria ciuitati comparatur: vt patet Apocal. 21. ergo oportet ibi diuersas mansiones distinguere secundum diuersos beatitudinis gradus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd motus localis est prior omnium aliorum motuum: ideò secundum philosophum nomen Motus & Distantiæ, & omnium huiusmodi, deriuatum est à motu locali ad omnes alios motus: finis autem motus localis est locus, ad quẽ cùm aliquis peruenerit, ibi manet quiescens & in eo cõseruatur: & ideò in quolibet motu ipsam quietem in finem motus dicimus collocationem vel mansionem, & ideò eum nomen motus deriuetur vsque in actum appetitus & voluntatis, ipsa assecutio finis appetitiui motus dicitur mansio aut collocatio in fine: & ideò diuersi modi cõsequendi finem spondeat vniuersitati beatitudinis, quæ est ex parte obiecti, & pluralitas mansionum respondeat differentiæ, quæ in beatitudinibus naturalibus quòd est idem locus sursum, ad quem tendunt omnia leuia, sed vnumquodque pertingit propinquius, secundum quod est leuius, & ita habent diuersas mansiones secundum differentiam leuitatis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mansio importat rationem finis, & per consequens rationem præmij, quod est finis meriti.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit vnus locus spiritualis, tamen diuersi sunt gradus propinquandi ad locum illum & secundum hoc constituuntur diuersæ mansiones.

¶Ad tertium, dicendum, quòd illi qui erant in limbo, vel nunc sunt in purgatorio, nondum peruenerunt ad suum finem & ideò in purgatorio vel in limbo non distinguuntur mansiones, sed solũ in paradiso & in inferno vbi est finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuersæ mansiones non distinguantur penes diuersos gradus charitatis, Quia Matth. 25. dicitur, Dedit vnicuique secundum propriam virtutem: propria autem vnius cuiusque virtus est eius vis naturalis: ergo & dona gratiæ & gloriæ distribuuntur secundum diuersos gradus virtutis naturalis.

2 Prætereà, In psalmo dicitur, Tu reddes vnicuique secundum opera sua, sed illud quod redditur, est beatitudinis mensura: ergo gradus beatitudinis distinguuntur secundum diuersitatem operum, & non secundum diuersitatem charitatis.

3 Prætereà, Præmium deberur actui & nõ habitui: vnde fortissimi non coronantur, sed agonizantes. vt patet 1. Ethi. & secundæ Timoth. secundo, Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo est præmium: ergo diuersi gradus beatitudinis erunt secundum diuersos gradus operum, & non secundum diuersos charitatis gradus.

¶SED CONTRA est quòd quantò aliquis est Deo magis coniunctus, tantò erit beatior: sed secundum modum charitatis est modus coniunctionis ad Deum, ergo secundum differentiã charitatis erit & diuersitas beatitudinis.

¶Prætereà, Si simpliciter, sequitur ad simpliciter, & magis ad magis: sed habere beatitudinem sequitur ad habere charitatem ergo & habere maiorem beatitudinem sequitur ad habere maiorem charitatem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd principium distinctionum mansionum siue graduum beatitudinis est duplex, scilicet propinquum & remotum. Propinquum est diuersa dispositio quæ erit in beatis, ex qua contingit diuersitas perfectionis apud omnes in operatione beatitudinis. sed principium remotum est meritum, quo talem beatitudinem consecuti sunt. Primo autem distinguuntur mansiones secundum charitatem patriæ, quæ quanto in aliquo erit perfectior, tantò eum reddet capaciorem diuinæ claritatis secundum cuius augmentum augebitur perfectio visionis diuinæ. Secundo vero modo distinguuntur mansiones secundum charitatem viæ. Actus enim noster non habet quod sit meritorius ex ipsa substantia actus, sed solum ex habitu virtutis: quod informatur: ius autem merendi in omnibus virtutibus est ex charitate, quæ habet ipsum finem pro obiecto: & ideo diuersitas in merendo tota reuertitur ad diuersitatem charitatis, & sic charitas vitæ distinguet mansiones per modum meriti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus ibi non accipitur solum pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate, simul cum conatu ad habendam gratiam: & virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensuram gratiæ & gloriæ suscipiendæ: sed charitas est formaliter complens gloriam ad meritum, & ideo distinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis potius, quam penes gradus virtutis prædictæ.

¶Ad secundum dicendum, quod opera non habent quod eis retributio gloriæ reddatur, nisi inquantùm sunt charitate informata: & ideo secundum diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus in gloria.

¶Ad tertium dicendum, quòd quamuis habitus charitatis, vel cuiuscunque virtutis non sit meritum, cui debeatur præmium, est tamen principium & tota ratio merendi in actu charitatis, & ideò secundũ eius diuersitatem præmia distinguuntur: quamuis etiam ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo considerari: non quidem respectu præmij essentialis quod est gaudium de Deo, sed respectu alicuius accidẽtalis præmij, quod est gaudium de aliquo bono creato.

QVÆSTIO NONAGESIMAQVARTA,

De modo quo Sancti se habebunt erga damnatos, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo quo se sancti habebunt erga damnatos.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm sancti pœnas damnatorum videant.

¶Secundò, vtrùm eis compatiantur.

¶Tertiò, vtrùm de eorum pœnis lætentur.

ARTICVL. I.

¶Vtrùm Beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Beati qui erunt in patria, non videant pœnas damnatorum. Maior enim est distantia damnatorum à Beatis, quam viatorum, sed viatorum facta non vident, vnde Isa. decimonono, Abraham nescinit nos, dicit Glossa, Nesciunt mortui etiam sancti quid faciunt vivi etiam eorum filij: ergo multo minus vident pœnas damnatorum.

2 Prætereà, Perfectio visionis dependet à perfectione visibilis, vnde philosophus dicit decimo Ethicorum, quod perfectissima sensus visus operatio est sensus maximè dispositi ad pulcherrimum sub visu cadentium: ergo e contrario turpitudo visibilis redundat in imperfectionem visionis, sed imperfectio nulla erit in Beatis: ergo non videbunt miserias damnatorum, in quibus est summa turpitudo.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ vltimo. Egredientur & videbũt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me gl. electi egredientur intelligentia vel visione manifesta, vt ad laudem Dei magis accendantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd à Beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorũ pertineat. Vnusquodque autem ex comparatione contrarij magis cognoscitur, quia contraria iuxta se posita, magis elucescunt: & ideo vt beatitudo sanctorum eis magis complaceat, & de ea vberiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnam impiorum perfectè videant.

¶AD Primum ergo dicendum, quod Glossa illa loquitur de sanctis mortuis secundum possibilitatem naturæ. Non enim oportet, vt naturali cognitione cognoscant omnia quæ erga viuos aguntur: sed sancti qui sunt in patria, omnia clarè cognoscunt, quæ aguntur, etiam apud viatores & apud damnatos. Vnde Gregorius dicit 12. libr. moral. De animabus sanctis sentiendum non est, scilicet quod Iob dicit, siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, nescient, &c. quia intus habent Dei claritatem, nullo modo credendum est quòd sit foris aliquid quod ignorent.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis pulchritudo visibilis ad perfectionem faciat visionis visibilis, tamẽ turpitudo sine visionis infectione esse potest. Species enim rerum in anima, per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ: vnde etiam Deus qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia videt.

ARTIC. II.

¶Vtrùm Beati compatiantur miseriis damnatorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Beati miseriis damnatorum compatiantur. Compassio enim ex charitate procedit: sed in beatis erit perfectissima charitas: ergo maximè miseriis damnatorum compatiuntur.

2 Prætereà, Beati nunquã eruot elongati tantum à compassione quantùm Deus est: sed Deus quodammodò miseriis: nostris compatitur, vnde & misericors dicitur, & similiter angeli: ergo Beati compatientur miseriis damnatorum.

¶SED CONTRA, Quicunque alicui compatitur, fit miseriæ eius quodammodo particeps: sed Beati nõ possunt esse participes alicuius miseriæ: ergo miseriis damnatorum non compatiuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd misericordia vel compassio potest in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modum passionis, alio modo per modum electionis. In Beatis autem non erit aliqua passio in parte inferiori, nisi consequens electionem rationis: vnde non erit eis compassio vel misericordia nisi secundum electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis misericordia vel compassio nascitur, scilicet prout aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ secundum rationem repelli non volumus, compassionem talem non habemus. Peccatores autem quamdiu sunt in hoc mundo, in tali statu sunt, quòd sine præiudicio diuinæ iustitiæ possunt in beatitudinẽ transferri in statu miseriæ & peccati, & ideò Beatorum compassio ad eos locum habet, & secundum electionem voluntatis, prout Deus, angeli, & beati eis compati dicuntur: & eorum salutem volendo & secundum passionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu viæ existentes: sed in futuro non poterunt transferri à sua miseria: vnde ad eorum miseriam non debet esse compassio secundum electionem rectam: & ideò Beati qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod charitas tunc est compassionis principium, quando possumus ex charitate velle remotionem miseriæ alicuius: sed sancti ex charitate hoc velle non possunt de damnatis, cum diuinæ iustitiæ repugnet, vnde ratio non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quod Deus dicitur esse misericors inquantum subuenit illis quos secundum ordinem sapientiæ & iustitiæ suæ conuenit à miseria liberari: non quod damnatorum misereatur, nisi forte puniendo citra condignum.

ARTICVL. III.

¶Vtrùm Beati lætentur de pœnis impiorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Beati non lætentur de pœnis impiorum. Lætari enim de malo alterius, ad odium pertinet: sed in Beatis nullũ erit odium: ergo non lætabuntur de miseriis damnatorum.

2 Prætereà, Beati in patria erunt summè Deo conformes: sed Deus nõ delectatur in pœnis nostris: ergo Beati non delectabũtur in pœnis damnatorum.

3 Prætereà, Illud quod est vituperabile in viatore, maximè est culpabile, quòd reficiatur aliorum pœnis, & maximè laudabile, vt de pœnis doleat: ergo Beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

¶SED CONTRA est quod in Psalmo dicitur, Lætabitur iustus cum viderit vindictam.

¶Prætereà, Isa. vlti. Erit vsque ad satietatem visionis omni carni, satietas autem refectionem mentis designat. ergo Beati gaudebunt de pœnis impiorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquid potest esse materia gaudij dupliciter. Vno modo per se, quando scilicet de aliquo gaudetur inquantùm huiusmodi: & sic Sancti non lætabuntur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens, id est ratione alicuius adiuncti, & hoc modo sancti de pœnis impiorum gaudebunt, considerando in eis diuinæ iustitiæ rectitudinem, & suam liberationem de qua gaudebunt. Et sic diuina iustitia & sua liberatio erit per se causa gaudij Beatorum, sed pœnæ damnatorum per accidens.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius, inquantùm huiusmodi pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti, sic autem aliquis de malo proprio quandoque lætatur, sicut cum quis gaudet de prosperitate, Iacob. 1. Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis Deus non delectetur in pœnis, inquantum huiusmodi, delectatur tamen in eis inquãtum sunt per suam iusticiam ordinatæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd in viatore nõ est laudabile, si delectetur de aliorum pœnis secundum se, est tamen laudabile, si delectetur de eis quantum habent aliquid boni annexum, tamẽ alia ratio est de viatore & compræhensore. Quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones interdum sunt laudabiles secundum quod bonam dispositionem mentis iudicant: sicut patet de verecundia & misericordia & pœnitentia de malo: sed in compræhensoribus non potest esse passio, nisi iudicium rationis consequens.

QVÆSTIO NONAGESIMAQVINTA,

De dotibus Beatorum: in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de dotibus Beatorũ.
¶Circa quod quæruntur quinque.
¶Primò, vtrum Beatis sint assignãdę aliquę dotes.
¶Secundò, vtrum dos à beatitudine differat.
¶Tertiò, vtrum Christo insint dotes.
¶Quarto, vtrum angelis.
¶Quintò, vtrum conuenienter assignentur dotes.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum ponenda sint aliquæ dotes in hominibus beatis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non sint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis. Dos enim secũdum iura datur sponso ad sustinends onera matrimonij: sed Sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquãtum sunt ecclesiæ membra: ergo eis dotes non dantur.

2 Præterea, Dotes non dantur secundum iura à parte sponsi, sed à parte sponsæ: omnia autem bona beatitudinis dantur Beatis à parte sponsi, scilicet Christi 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c. ergo huiusmodi dona, quæ Beatis dantur non sunt dotes appellandæ.

3 Præterea, In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius toleranda onera matrimonij: sed in matrimonio spirituali nõ sunt aliqua onera, maximè secũdum statum ecclesiæ triumphantis: ergo nonsunt ibi aliquæ dotes assignandæ.

4 Præterea, Dotes non dantur nisi causa matrimonij: sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem secundũ statum ecclesiæ militantis: ergo eadem ratione si Beatis aliquæ dotes conueniunt, conuenient etiam sanctis existentibus in via sed istis non conueniunt: ergo nec Beatis.

5 Præterea, Dotes ad bona exteriora pertinent quæ dicuntur bona fortunæ: sed præmia Beatorum erunt de interioribus bonis: ergo non debent dotes nominari.

¶SED CONTRA, Ephe. 5. dicitur, Sacramentum hoc magnũ est, dico autem in Christo & ecclesia: ex hoc quo habetur q̃ spirituale matrimonium per carnale significatur, sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi: ergo cùm sancti in domum Christi traducantur cùm beatificantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur.

¶Præterea, dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonij solatium: sed matrimonium spirituale delectabilius est quam carnale: ergo ei sunt dotes assignandæ.

¶Præterea, Ornamenta sponsi tum ad dotem pertinent: sed Sancti ornati in gloriam traducuntur, vt dicitur Esa. 6. Induit me vestimentis salutis, & quasi sponsam ornatam monilibus: ergo Sancti in patria dotes habent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd absque dubio Beatis quando in gloriam transferuntur, aliqua dona diuinitus dantur ad eorum ornatum, & hi ornatus à magistris dotes sunt nominati. Vnde dantur quædam definitones de dote, de qua nunc loquimur, tales: Dos est perpetuus animæ & corporis ornatus vitæ sufficiens: in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quam sponsa ornatur, & prouidetur viro, vnde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire, & tamen inamissibiliter dos sponsæ conseruatur ad eam, seperato matrimonio. Sed de ratione nominis diuersi diuersimodè opinantur. Quidam enim dicunt quòd dos non accipitur ex similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi, quo omnem perfectionem: seu ornatum cuiuscunque hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur esse dotatus scientia, qui scientia pollet. Et Quidius vsus est nomine dotis dicens,

Et quæcunque potes dote placere, place.

¶Sed hoc non videtur vsquequaque conueniens. Quia quandocunque aliquod nomen est impositum ad aliquid principaliter significandum non consueuit ad alia transferri, nisi secundum aliquam similitudinem vnde cùm secundum primam institutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in qualibet acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideò alij dicunt quòd secundum hoc similitudo attenditur quòd dos propriè dicitur donum quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte sponsi, quando ita ducitur in domum sponsi, ad ornatum sponsæ pertinens, quod patet ex hoc quod dicit Sichem Iacob & filius eius, Genesis trigisimoquarto. Augete dotem, & munera postulate. Et Exo. vigesimosecundo. Si seduxerit quis virginem dormieritque cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem. Vnde & ornatus qui à Christo Sanctis exhibetur, quando traduntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc manifestè est contra id quod Iuristæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim quod est dos propriè quædam datio ex parte mulieris facta his q̃ sunt ex parte viri pro onere matrimonij quod sustinet vir: sed illud quod sponsus dat sponsæ, vocatur donatio propter nuptias, & secundum hunc modum accipitur dos. 4. Regum nono, vbi dicitur quòd Pharao Rex Aegypti cœpit Gazo, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis: nec cõtra hoc faciunt auctoritates inductæ. Quamuis enim dotes à parente puellæ consueuerunt assignari, tamen quandoque conuenit, quod sponsus vel pater sponsi assignet dotes vice patris puellæ, quod contingit dupliciter. Vel pro nimio affectu ad sponsam, sicut fuit de Sichem, qui voluit assignare dotem, quam debebat accipere propter vehementem amorem filij sui ad puellam, vel hoc in pœnam sponsi, vt virginẽ à se corruptæ dotem de suo assignet, quod pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyses in auctoritate inducta. Et ideò secundum alios dicendum est quod dos in matrimonio corporali propriè dicitur, quando datur ab his qui sunt ex parte mulieris: his autem qui sunt ex parte viri ad sustentanda onera matrimonij, vt dictum est. Sed tũc remanet difficultas: quomodo hic assignatio dentur sponsæ spirituali à parte sponsi: quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dotes quamuis assignentur sponso in carnali matrimonio ad vsum, tamẽ proprietas & dominium pertinet ad sponsam, quod patet ex hoc quod soluto matrimonio, dos remanet sponsæ secundum iura: & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus, qui sponsæ spirituali dantur, scilicet Ecclesiæ in mentibus suis, sunt quidem ipsius sponsi inquantum ad eius gloriam & honorem eedunt, sed sponsæ inquantum per eas ornatur.

¶Ad secundum dicendum, quòd pater sponsi scilicet Christi, est sola persona patris, pater autem sponsæ est tota Trinitas, effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiusmodi dotes in spirituali matrimonio propriè loquendo magis dantur à parte sponsæ, quam à parte sponsi, Sed tamen hæc collatio quamuis ab omnibus personis fiat singulis personis potest appropriari per aliquem modum. Personæ quidem patris vt danti, quia in ipso est auctoritas, ei etiam paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt sic idem sit pater sponsi & sponsæ: Filio vero appropriatur inquantum propter ipsum datur. Sed spiritui sancto inquantum in ipso & secundum ipsum datur, amor enim est communis dationis ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd doribus per se conuenit illud quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonij: sed per accidens illud quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonij, quod per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per se facere iustum, sed per accidens quod de impio faciat iustum. Quamuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas: & ad hanc perficiendam incũditatem dotes sponsæ conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.

¶Ad quartum dicendum, quòd dotes non consueuerunt assignari sponsæ, quando disponsatur, sed quando in domum sponsi ducitur, vt præsentialiter sponsum habeat, quandiu enim in hac vita sumus, peregrinamur à Domino 2. Corint. 5. & ideò dona quæ Sanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa quæ conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriã in qua sponso præsentialiter perfruuntur.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd in spirituali matrimonio interior decor requiritur vt in Psalmo: Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus, &c. sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior vnde non oportet quod dotes huiusmodi assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum dos sit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis præ-
dicta patet, Dos est ornatus corporis & animæ in æterna beatitudine iugiter perseuerans: sed beatitudo animæ est quidam ornatus

ornatus eius: ergo beatitudo est dos.

2 Præterea, Dos dicitur illud per quod sponsa delectabiliter sponso coniungitur: sed in spirituali matrimonio beatitudo est huiusmodi: ergo beatitudo est dos.

3 Præterea, Visio secundum Augustinum est tota substantia beatitudinis: sed visio ponitur vna de dotibus: ergo beatitudo est dos.

4 Præterea, Fruitio beatum facit, Fruitio autem est dos: ergo dos facit beatum, & sic beatitudo est dos.

5 Præterea, Secundum Boëtium in libro de Conso. beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: sed status Beatorũ perficitur ex dotib⁹: ergo dotes sunt beatitudinis partes

¶SED CONTRA, Dos datur sine meritis: sed beatitudo nõ datur, sed redditur: ergo beatitudo non est dos.

¶Præterea, Beatitudo est vna tantum, dotes vero sunt plures: ergo beatitudo non est dos.

¶Præterea, Beatitudo inest homini secundum id quod est potissimum in eo, vt dicitur 1. Ethic. sed dos etiam in corpore ponitur: ergo dos & beatitudo non sunt idem.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd beatitudo & dos sunt idem re sed differunt ratione. Quia dos respicit spirituale matrimonium quod est inter Christum & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse vt videtur, cùm beatitudo in operatione consistat: dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas vel dispositio quædam. Et ideo secundum alios dicendum quod beatitudo & dos realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur: sed dotes dicũtur habitus vel dispositiones vel quæcũque aliæ qualitates, quæ ordinantur ad huiusmodi perfectam dispositionem vel operationem, vt sic dotes ordinentur ad beatitudinem magis quam sint in beatitudine vt partes eius.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo, propriè loquendo, non est animæ ornatus, sed est aliquid quod ex ornatu animæ provenit, cùm sit operatio quædam: ornatus verò dicitur aliquis decor ipsius beati.

¶Ad secundum dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem: sed dotes sunt homini disponentia ad huiusmodi coniunctionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd visio dupliciter potest accipi. Vno modo actualiter, id est pro ipso actu visionis: & sic visio non est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter id est pro habitu, a quo talis operatio elicitur: id est pro ipsa gloriæ claritate, qua anima diuinitus illustratur ad Deum videndum: & sic est dos & principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

¶Et similiter dicendum ad quartum de fruitione.

¶Ad quintum dicendum, quòd beatitudo colligit omnia bona non quasi partes essentiæ beatitudinis, sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum competat Christo habere dotes.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christo competat habere dotes. Sancti enim ex Christo per gloriã conformantur, vnde dicit Philippen. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratũ corpori claritatis suæ: ergo etiam Christus dotes habet.

2 Præterea, In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinẽ matrimonij corporalis: sed in Christo inuenitur quoddam matrimoniũ spirituale, quod est sibi singulare, scilicet duarum naturarum in vna persona, secundum quod dicitur natura humana in ipso esse desponsata à Verbo, vt patet ex glos. super illud in Psal. In sole posuit tabernaculum, &c. & Apoca. 21. Erit tabernaculum Dei cum hominibus: ergo & Christo competit habere dotes.

3 Præterea, vt dicit Augustinus in libro de doctrina Christiana: Christus secundum regulam Thiconij propter vnitatem corporis mystici, quæ est inter caput & membra nominat se sponsum & sponsam: vt patet Isa. sexagesimoprimo, Quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis: cùm ergo debeantur dotes sponsæ, oportet, vt videtur, in Christo dotes ponere.

4 Præterea, Omnibus membris Ecclesiæ debetur dos cùm Ecclesia sit sponsa, sed Christus est Ecclesiæ membrum, vt patet 1. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro gloss. id est de Christo: ergo Christo debentur dotes.

5 Præterea, Christus habet perfectam visionẽ, fruitionem, & delectationem: hæc autem ponuntur dotes: ergo &c.

¶SED CONTRA, Inter sponsum & sponsam exigitur distinctio personarum: sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum à Filio Dei, qui est sponsus: vt patet Ioan. tertio. Qui habet sponsam, est sponsus: ergo cùm dotes sponsæ assignentur, vel pro sponsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes.

¶Præterea, Non est eiusdem dare & recipere dotes: sed Christus est qui dat dotes spirituales: ergo non Christo competit dotes habere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Christo est triplex vnio. Vna, quæ dicitur consentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris, alia consignativa, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia, qua ipse Christus venitur Ecclesiæ. Dicunt ergo quod secundum duas primas vniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quantum ad tertiam conuenit ei id, quòd est dos excellentissimè, non tamen sub ratione dotis: quia in tali cõiunctione Christus est vt sponsus, sed Ecclesia vt sponsa, dos autem datur spõsæ quãtum ad proprietatem & dominium, quamuis detur sponso ad vsum. Sed hoc non videtur esse conueniens. In illa enim coniunctione, qua Christus vnitur patri per consensum amoris etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimonium esse, puta non est ibi aliqua subiectio, quam oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiam nec in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam quæ est in vnione personæ, vel etiam per conformitatem voluntatis potest esse ratio dotis propter tria. Primò, quia exigitur conformitas naturæ inter sponsum & sponsam in matrimonio illo in quo dantur dotes, & hoc deficit in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam. Secundò, quia exigitur ibi distinctio personarum humana autem natura non est personaliter distincta à Verbo. Tertio quia dos datur quando sponsa de nouo traducitur in domum sponsi, & sic videtur ad sponsa pertinere quòd de nõ coniuncta sit coniuncta. Humana autem natura, quæ est assumpta in vnitate personæ à Verbo, nunquã fuit quin esset perfectè coniuncta. Vnde secundum alios dicendum, quòd vel omninò non conuenit Christo ratio dotis, vel non ita propriè sicut aliis Sanctis, ea tamen quæ dotes dicuntur, excellentissimè ei conueniunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod conformatio illa est intelligenda secundum id quod est dos, & non secundum rationem dotis, quæ fit in Christo. Non enim oportet quod illud in quo Christo conformamur, sit eodem modo in Christo & in nobis.

¶Ad secundum dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur sponsa in coniunctione illa qua Verbo coniungitur, cum non seruetur ibi personarum distinctio, quæ inter sponsum & sponsam requiritur. Sed quòd quandoque dicatur desponsata humana natura, secundum quod Verbo coniuncta est, hoc est inquantum habet aliquem actum sponsæ, quia scilicet inseparabiliter coniungitur: & quia in illa coniunctione humana natura est Verbo inferior, & per Verbum regitur sicut sponsa per sponsum.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc, quòd aliquãdo dicitur Christus sponsa, non est quia ipse verè sit sponsa, sed inquantum sibi assumit personam sponsæ suæ, scilicet Ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter coniuncta: vnde nihil prohibet, quin per illum modum loquẽdi possit dicit habere dotes, nõ quòd ipse habeat, sed quia Ecclesia habet.

¶Ad quartum dicendum, quod nomen Ecclesiæ dupliciter accipiter. Quandoque nominat tantummodo corpus, quòd Christi coniungitur sicut capiti: & sic tantum Ecclesia habet rationẽ sponsæ, sic verò Christus non est Ecclesiæ membrum: sed est caput influens omnibus Ecclesiæ membris. Alio modo accipitur Ecclesia secundum quod nominat caput & membra coniuncta: & sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquantum habet distinctum officium ab omnibus aliis: scilicet influere vitam, quamuis non multum propriè dicatur membrum, quia membrum importat particularitatem quandam, in Christo autem bonum spirituale non est particulatum, sed est totaliter integrũ. Vnde est ipse totum esse Ecclesiæ bonum, nec est aliquid maius ipso & aliis, quàm ipse soles. Sic autem loquendo de Ecclesia, non solum nominat sponsam, sed sponsum & sponsam, prout per coniunctionem spiritualem est ex eis vnum effectum: vnde licet, Christus aliquo modo dicatur membrum Ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici membrum sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dotis.

¶Ad quintum dicendum, quòd in processu illo est fallacia accidentis. Non enim illa Christo conueniunt, secundum quod habent rationem dotis.

ARTICVL. IIII.

¶Vtrum angelis habeant dotes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd angeli habeant dotes. Quia super illud Canti. 6. Vna est colũba mea dicit gloss. Vna est Ecclesia in hominibus & angelis, sed Ecclesia

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit gloss. Vae est Ecclesiæ in hominibus & angelis: sed Ecclesia est sponsa, & sic membris Ecclesiæ conuenit habere dotes: ergo angeli dotes habent.

2 Præterea, Lucæ 12. super illud, Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis, dicit glossa, Ad nuptias dominus iuit, quando post resurrectionem nouus homo angelorum sibi multitudinem copulauit: ergo angelorum multitudo est sponsa Christi: & sic angelis debentur dotes.

3 Præterea, Spirituale mattimonium in Spirituali coniunctione consistit: sed spiritualis coniunctio non est minor inter angelos & Deum, quam inter homines beatos & Deum: ergo cùm dotes de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, videtur quod angelis conueniant dotes.

4 Præterea, Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum & spiritualem sponsam: sed in Christo, inquantum summo spiritu, magis sunt conformes natura angeli, quam homines: ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorũ ad Christum, quam hominum.

5 Præterea, Maior conuenientia exigitur inter caput & membra quam inter sponsum & sponsam: sed conformitas quæ est inter Christum & angelos sufficit ad hoc quod Christus dicatur caput angelorum: ergo eadem ratione sufficit ad hoc quod dicatur sponsus respectu eorum.

¶ SED CONTRA, Origines super Cantica, distinguit quatuor personas scilicet sponsum & sponsam, adolescẽtulas & sodales sponsi, & dicit quod angeli sunt sodales sponsi, cùm ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, videtur quod angelis dotes non conueniant.

¶ Præterea, Christus desponsauit sibi Ecclesiam per incarnationẽ & passionem. Vnde figuratur per hoc quod dicitur Exod. quarto. Sponsus sanguinum tu mihi es, sed Christus per passionem & incarnationem non aliter fuit coniunctus angelis quam priùs erat: ergo angeli non pertinent ad Ecclesiam, sed quòd Ecclesia dicitur sponsa: ergo angelis non conueniunt dotes.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent, non est dubium, angelis sicut & hominibus conuenire: sed secundum rationem dotis non ita eis sicut hominibus cõueniunt, eò quòd non ita propriè conuenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum & sponsam naturæ conformitas, vt sint eiusdẽ speciei. Hoc autẽ modo homines cum Christo conueniũt, inquantùm naturã humanam assumpsit, per quam assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus: angelis autem non est conformis secundum vnitatem speciei, neque secundum naturam humanam: & ideò ratio dotis non ita propriè conuenit angelis sicut hominibus: cùm tamen in his quæ metaphoricè dicuntur, non requiratur similitudo quantum ad omnia, non potest ex aliqua dissimilitudine concludi quòd metaphoricè aliquid de aliquo non prædicetur, & sic ex ratione inducta non potest simpliciter haberi, quòd angelis dotes non conueniant: sed solum quod non ita propriè, sicut hominibus ratione dissimilitudinis prædictæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis angeli pertineant ad vnitatem Ecclesiæ, non tamen sunt membra Ecclesiæ, secundum quòd Ecclesia dicitur sponsa per cõformitatem naturæ, & sic non conuenit eis propriè habere dotes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd desponsatio illa largè accipitur pro vnione, quæ non habet conformitatem naturæ in specie: & licet iam nihil prohibet, largè accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis in matrimonio spirituali non fit nisi coniunctio spiritualis, tamen illos qui coniunguntur ad perfectam matrimonij rationem, oportet in specie naturæ conuenire, & propter hoc desponsatio propriè ad angelos non pertinet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa conformatio, qua angeli conformantur Christo, inquantùm est Deus, non est talis quæ sufficiat ad perfectam rationem matrimonij, cùm non sit secundum conuenientiam in specie, sed magis adhuc remanet infinita distantia.

¶ Ad quintum dicendum, quòd nec etiam Christus propriè dicitur caput angelorum, secundum illam rationem qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen sciendum, quod licet caput & alia membra sint partes individui & vnius speciei, si tamen vnum quodque per se consideretur, non est eum alio eiusdem speciei: manus enim habet aliam speciem partis à capite. Vnde loquendo de membris secundum se, non requiritur inter ea alia conuenientia, quam proportionis, vt vnum ab alio accipiat, & vnum alij subseruiat: & sic conuenientia, quæ est inter Deum & angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quam ad rationem sponsi.

ARTIC. V.

¶ Vtrùm conuenienter ponuntur tres animæ dotes.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter ponantur tres esse animæ dotes, scilicet visio, dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo secundum mentem, in qua est imago Trinitatis, secundum memoriam, intelligentiam & voluntatem: sed dilectio ad voluntatem pertinet, visio ad intelligẽtiam: ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat, cùm fruitio non pertineat ad memoriam, sed magis ad voluntatem. *Tho. 1. dist. 46. q. 4. ar. 5. q. 1. & seq.*

2 Præterea, Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus vixæ, quibus Deo coniungimur, quæ sunt fides, spes, charitas, quibus est ipse Deus obiectum: sed dilectio respondet charitati, visio autem fidei: ergo debet aliquid poni, quod pertineret ad spẽ cùm fruitio magis pertinet ad charitatem.

3 Præterea, Deo non fruimur nisi per dilectionem & visionem illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter se, vt patet per Augustinum in libro de doctrina Christiana: ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione.

4 Præterea, Ad perfectionem beatitudinis requiritur compræhensio, 1. Corinth. 9. Sic currite vt compræhendatis: ergo debet adhuc quarta dos poni.

5 Præterea, Anselmus dicit quòd pertinent ad beatitudinẽ animæ: sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas gaudium: & sic videntur prædictæ dotes inconuenienter assignari.

6 Præterea, Augustinus in fi. de Ciuitate Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine sine fide videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, ergo laus præassignatis dotibus annumerari debet.

7 Præterea, Boëtius ponit quinque ad beatitudinem pertinentia in 3. de Consola. quæ sunt hæc, Sufficientia, quam promittunt diuitiæ: iucunditas, quam promittit voluptas: celebritas, quam promittit fama: securitas, quam promittit potentia: reuerentia, assignari quam prædicta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes, diuersimodè tamen. Quidam enim dicunt, quod tres dotes animæ sunt, visio, dilectio, & compræhensio: quidam verò dicunt quod sunt visio, fruitio, & compræhensio, omnes tamen hæ assignationes reducuntur in idem, & eodem modo earum numerus assignatur. Dictum enim est, quod dos est aliquid animæ inhærens, per quod ordinatur ad operationem, in qua consistit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, scilicet ipsa substantia operationis, quæ est visio, & perfectio eius, quæ est delectatio. oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantùm id quod videtur, est delectabile. Alio modo ex parte visionis, inquantum ipsum videre, delectabile est sicut delectatur in videndo mala, quamuis mala non delectent nos: & quia operatio illa in qua vltima beatitudo consistit, debet esse perfectissima: ideò requiritur quod visio illa sit vtroque modo delectabilis. Ad hoc autem quod visio illa sit delectabilis ex parte visionis requiritur quod sit facta connaturalis videnti per aliquem habitum: sed ad hoc quod sit delectabilis ex parte visibilis, requiruntur duo, scilicet quod ipsum visibile sit conueniens, & quod sit coniunctus. Sic ergo ad delectabilitatẽ visionis ex parte sui requiritur habitus, qui visionẽ eliciat, & sic est vna dos, quæ dicitur ab omnibus visio: sed ex parte visibilis requiruntur duo, scilicet conuenientia, quæ est per affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibusdam fruitio, secundum quod fruitio ad effectum pertinet. Illud enim quod summe diligimus, conuenientissimum æstimamus. Requiritur etiam ex parte visibilis coniunctio, & sic ponitur à quibusdam compræhensio, quæ nihil est aliud quam in præsentia Deum habere, & in seipso tenere. Sed secundum alios, fruitio prout est non spei, sicut est in via: sed iam rei, sicut est in patria. Et sic dotes respondent tribus virtutibus Theologicis, scilicet visio, fidei, spei verò compræhensio vel fruitio secundum vnam acceptionem: charitati verò fruitio vel dilectio secundum assignationem aliam. Fruitio enim perfecta qualis in patria habebitur, includit in se delectationem & compræhensionem: & ideò à quibusdam accipitur pro vno, à quibusdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus: visionem, rationali: delectationem, concupiscibili: fruitionem verò irascibili. Inquantum talis fruitio est per quandam victoriam ade pta, sed non propriè dicitur quia irascibilis & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua: sed in parte sensitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

¶ D PRIMVM ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent nũ vnam operationem: vel quia ipsa intelligentia

intelligentia est operatio memoriæ: vel si intelligentia dicatur esse potentia quædam, memoria non exit in operationem nisi mediante intelligentia, quia memoriæ est notitiam tenere vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non respondet nisi vnus habitus, scilicet notitia: & ideò vtrique respondet tantum vna dos, scilicet visio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fruitio respondet spei, inquantum includit compræhensionem, quæ spei succedet: quod enim speratur, nondum habetur: & ideò spes quodammodo affligit propter distantiam amati, & propter hoc in patria non remanet, sed succedet ei compræhensio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fruitio, secundum quod compræhensionem includit, distinguitur à visione & dilectione, alio tamen modo quàm dilectio à visione. Dilectio enim & visio diuersos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectum alter verò ad affectum. Sed comprehensio, vel fruitio, secundum quod ponitur compræhensio non importat alium habitum ab illis duobus, sed importat remotionem impedimentorũ, ex quibus efficiebatur, vt non posset mẽs Deo quasi præsentialiter cõiungi: & hoc quidem fit per hoc quod ipse habitus gloriæ animã ab omni defectu liberat, sicut quod facit eam sufficientem ad cognoscendum sine phantasmatibus, & ad prædominandum corpori, & alia huiusmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit vt nunc peregrinemur à Domino.

¶ Ad quartum patet responsio ex dictis.

¶ Ad quintum dicendum, quod propriè dotes sunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo consistit, per quã anima Christo coniungitur, Alia autem quæ Anselmus enumerat, non sunt huiusmodi, sed sunt qualitercunque beatitudinem concomitantia: vel consequentia non solùm in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapientia inter enumerata ab eo pertinet, sed etiam in cõparatione ad alios pares, ad quos pertinet amicitia, quantum ad vnionem affectuum: & concordia quantum ad consensum in agendis, vel inferiores, ad quos pertinet potestas, secundum quod à superioribus inferiora disponuntur: & honor, secũdum id quod ab inferioribus & superioribus exibetur, & etiam per comparationem ad seipsum, ad quos pertinet securitas, quantum ad remotionem mali, & gaudium, quantum ad adeptionem boni.

¶ Ad sextum dicendum, quod laus quæ ab Augustino ponitur tertium eorum, quæ in patria erunt, non est dispositio ad beatitudinem, sed magis ad beatitudinem consequens: ex hoc enim ipso quo anima Deo coniungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur quod in laudem prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis.

¶ Ad septimum dicendũ, quòd illa quinque quæ enumerat Boëtius, sunt quædam beatitudinis conditiones, non autem dispositiones ad beatitudinis actum eo quod beatitudo ratione suæ perfectionis sola & singulariter habet per seipsam quicquid ab omnibus diuersis quæritur, vt patet per Philosophum in primo & decimo Ethicorum. & secundum hoc ostendit Boëtius illa quinque in vera beatitudine esse: quia hæc sunt quæ ab hominibus in vera fœlicitate temporali quæruntur, quæ vel pertinent ad immunitatem à malo, sicut est securitas: vel ad consecutionem boni conuenientis, sicut iucunditas: & perfectio, sicut sufficientia: vel ad manifestationem boni, sicut celebritas, inquantum illius notitia: vel boni signum aliquod exhibetur: reuerentia enim consistit in exhibitione honoris, qui est testimonium virtutis. Vnde patet quòd ista quinque non debent dici dotes, sed quædã beatitudinis conditiones.

QVÆSTIO NONAGESIMASEXTA,

de aureolis, in tredecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de aureolis.

¶ Circa quod quæruntur tredecim.

¶ Primò, vtrùm aureola differa à præmio essentiali.

¶ Secundò, vtrùm differat à fructu.

¶ Tertiò, vtrùm fructus soli virtuti continentiæ debeatur.

¶ Quartò, vtrùm conuenienter assignentur tres fructus tribus partibus continentiæ.

¶ Quintò, vtrùm viginibus debeatur aureola.

¶ Sextò, vtrùm debeatur martyribus.

¶ Septimò, vtrùm debeatur doctoribus.

¶ Octauò, vtrùm Christo aureola debeatur.

¶ Nonò, vtrùm angelis.

¶ Decimò, vtrùm corpori humano debeatur.

¶ Vndecimò, vtrùm conuenienter tres aureolæ assignentur.

¶ Duodecimò, vtrùm aureola virginum sit potissima.

¶ Decimotertiò, vtrùm vnus alio intensius eandem aureolam habeat.

ARTICVL. I.

¶ Vtrùm aureola sit aliud a præmio essentiali, quod aurea dicitur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola nõ sit aliquod aliud præmium à præmio essentiali, quod aurea dicitur. Præmium enim essentiale est ipsa beatitudo: sed beatitudo secundum Boët. est status omnium bonorum congregatione perfectus: ergo præmiũ essentiale includit omne quod habetur in patria, & sic aureola includitur in aurea.

2 Præterea, Magis & minus non diuersificant speciem: sed illi qui seruant consilia & præcepta, magis præmiantur, quàm illi qui seruant præcepta tantum: nec in aliquo præmium eorum videtur differre, nisi quod vnum est altero maius, cum aureola nominet præmium, quod debetur operibus perfectionis, ergo videtur quod aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

3 Præterea, Præmiũ respondet merito. sed radix totius meriti est charitas cùm ergo charitati respondeat aureola videtur quòd in patria non erit aliquod præmium ab aurea distinctum.

4 Præterea, Omnes homines assumuntur ad angelorum ordines, vt dicit Greg. Sed in angelis, licet quædam data sint quibusdam excellenter, nihil ibi possiderur singulariter: omnia enim in omnibus sunt, non quidem æqualiter, quia alia aliis sublimius possident, quæ tamen omnes habent: vt Gregorius dicit. ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium nisi omnium commune: ergo aureola non est præmium distinctum ab aurea.

5 Præterea, Excellentiori merito excellens præmium debetur sed ergo aurea debetur operibus, quæ sunt in præcepto, aureola verò his quæ sunt in consilio: aureola ergo erit perfectior, quam aurea: & ita non deberet diminutiue significari. & sic videtur quod aureola non sit præmium distinctum ab aurea.

¶ SED CONTRA, Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit glos. Ad coronam pertinet Canticum nouum, quod virgines tantùm coram sponso cantant: ex quo videtur quod aureola sit quædã corona non omnibus, sed quibusdam specialiter reddita, aurea autem omnibus Beatis redditur: ergo aureola est aliud quàm aurea.

¶ Præterea, Pugnæ quam sequitur victoria, debetur corona, 2. Timothei secundo. Nõ coronabitur nisi qui legitimè certauerit: ergo vbi est specialis ratio certaminis, ibi debet esse corona specialis: sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi: ergo præ aliis aliquam coronam habere debent: & hanc dicimus aureolam.

¶ Præterea, Ecclesia militans descendit à triumphante, vt patet Apocalypsis 21. Vidi ciuitatem sanctam, &c. sed in Ecclesia militante specialia opera habentibus reddutur specialia præmia, sicut victoribus corona, currentibus brauium: ergo similiter debet esse in Ecclesia triumphante.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd præmium essentiale hominis, quod est eius beatitudo, consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfectè fruitur, vt viso & amato perfectè: hoc autem præmium metaphoricè corona dicitur vel aurea, tum ex parte meriti, quod cum quadam pugna agitur. Militia enim est vita hominis super terram. Iob. 7. tum ex parte præmij per quod homo efficitur quodammodo diuinitatis particeps, & per consequens regiæ potestatis, Apocalypsis quinto. Fecisti nos Deo nostro regnum, & cætera. Corona autem est proprium signum regiæ potestatis, & eadem ratione præmiũ accidentale quod essentiali additur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiam perfectioni competat Beatorum. Sed quia nihil potest superaddi, quin sit eo minus: ideo superadditũ præmium aureola nominatur. Huic autem essentiali præmio, quod aurea dicitur, aliquid superaddit dupliciter. Vno modo ex cõditione naturæ eius, qui præmiatur, sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur. Vnde & ipsa gloria corporis interdum aureola nominatur. Vnde super illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam: dicit quædam glos. Quasi in fine aureola supponatur, cùm in Scriptura dicatur, quod eis sublimior gloria in receptione corporum seruetur, sic autem nũc de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidẽ rationem meritorij habet ex duobus, ex quibus etiã habet bonitatis rationem, scilicet ex radice charitatis, quare fertur in finem vltimũ: & sic debetur ei essentiale præmium, scilicet peruentio ad finem, quæ est aurea, & ex ipso genere actus, quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunstantiis & ex habitu eliciente ex proximo fiue, & sic debetur ei quoddam accidentale præmium, quod aureola dicitur: & hoc modo de aureola ad præsens intendimus. Et sic dicendum est quod aureola dicit aliquid aureæ superadditum, id est quoddam gaudium de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudium aurea dicitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod beatitudo includit omnia bona, quæ sunt necessaria ad perfectam hominis vitam, quæ consistit in perfecta hominis operatione, sed quædã possunt superaddi non quasi necessaria ad perfectam operationem, vt sine quibus esse non possit, sed quia his additis est beatitudo clarior. Vnde pertinent ad bene esse beatitudinis & ad decentiam quandam ipsius, sicut & fœlicitas politica ornat nobilitatem & corporis pulchritudinem, & huiusmodi, sine quibus esse potest, vt patet in 1. Ethic. & hoc modo se habet aureola ad beatitudinem patriæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui seruat consilia & præcepta, semper meretur magis, quam ille qui seruat præcepta tantum: secundum quod ratio meriti consideratur in operibus ex ipso genere operum, non autem sempet secundum quod ratio meriti pensatur ex radice charitatis: cùm quandoque ex maiori charitate aliquis seruet præcepta tãtum, quam aliquis præcepta & consilia: sed & pluries accidit econtrario: quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt Gregorius dicit. Non ergo ipsum essentiale intensum magis dicitur aureola, sed id quod præmio essentiali superadditur indifferenter, siue sit maius præmium essentiale habetis aureolam, siue minus, siue æquale præmio essentiali non habentis

¶ Ad tertium dicendum, quòd charitas est principium merendi sed actus nostre est quasi instrumentum, quo meremur: ad effectum autem consequendum non solum requiritur debita dispositio in primo mouente, sed etiam recta dispositio in instrumento: & ideò in effectu aliquid consequitur ex parte primi principij, quod est principale & aliquid ex parte instrumenti, quod est secundarium: vnde & in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet aurea, & aliquid ex genere operationis, scilicet aureola.

¶ Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes in eodem genere actus suam beatitudinem meruerunt, scilicet in hoc quod sunt conuersi ad Deum: & ideò nullum singulare præmium inuenitur in vno quod alius non habet aliquo modo, homines autem diuersis generibus actuum beatitudinem habent: & ideò non est simile. Tamen illud quod vnus videtur specialiter habere inter homines, quodammodo omnes communiter habent, inquãtum scilicet per charitatem perfectam vnusquisque bonum alterius suum reputat: non tamen hoc gaudium, quo vnus alteri congaudet, potest aureola nominari, quia nun datur in præmiũ victoriæ eius, sed magis respicit victoriam alienam: coronæ enim ipsis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd maior est excellentia meriti, quæ surgit ex claritate, quam illa quæ consurgit ex generæ actus: sicut finis, ad quem ordinatur charitas, est potior his quæ sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistunt. Vnde & præmium respondens merito ratione charitatis, quantuncunque paruum est maius quolibet præmio respondente actui ratione sui generis: & ideò aureola diminutiuè dicitur respectu aureæ.

ARTICVLVS II.

¶ Virum aureola differat a fructu.

Tho. 4. dist. 49. q. 1. art. 2. q. 1. & seq.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu: Eidem enim merito non debentur diuersa præmia sed eidem merito respondet aureola & fructus centesimus scilicet virginitatis: vt patet in glossa Matth. 13. ergo aureola est idem quod fructus.

2 Præterea, Augustinus dicit in lib. de virginitate: Quod centesimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini: ergo fructus est quod dam præmium commune virginibus & martyribus, sed eisdem etiam debetur aureola: ergo aureola est idem quod fructus.

3 Præterea, In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmium, scilicet essentiale, & accidẽtale, quod essentiali superadditur, sed præmio essentiali superadditur, vt dicitur, aureola quod patet ex hoc quod Exodi vigesimoquinto, aureola coronæ aureæ super ponitur dicitur: sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus. Beatis: ergo est idem quod aureola.

¶ SED CONTRA, Quæcunque non sunt eiusdem diuisionis, non sunt eiusdem rationis: sed fructus & aureola non similiter diuiduntur, quia aureolam diuiditur in aureolã virginum, martyrum, & doctorum: fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & virginum: ergo fructus & aureola non sunt idem.

¶ Præterea, Si fructus & aureola essent id m, cuicunque debentur fructus, deberetur & aureola, hoc autem patet esse falsum: quia fructus debetur viduitati, non autem aureolæ: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ metaphoricè dicuntur, possum variæ accipi secũdum adaptationes ad diuersas proprietates eius, vnde sit transumptio. Cum autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri possunt, diuersimodè fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinem habet, quia refícit secundum quòdin vsu hominis venit. Est etiam vltimum, ad quod operatio naturæ peruenit: est etiam id quod ex agricultura expectatur per seminationem vel quoscunque alios modos. Quãdoque igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quod refícit quasi vltimus finis: & secundum hanc significationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè autem in via: & ex hac significatione accipitur fruitio, quæ est dos: sic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoque autem sumitur spiritualiter pro eo quod refícit tantum, quamuis non sit vltimus finis: & sic virtutes fructus dicuntur, inquantum mentem syncera dulcedine refícient: vt Ambros. dicit: & sic accipitur fructus, Galat. 5. Fructus autem spiritus gaudium, &c, sic autem de fructibus nunc etiam non quæritur. Potest autem alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinem corporalis: inquantum corporalis fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur: vt sic dicatur illud præmium quod homo cõsequitur ex labore, quo in hac vita laborat, & sic omne præmium quod in futuro habebitur ex nostris laboribus, fructus dicitur: & sic accipitur fructus Romanorum sexto. Haberis fructũ vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam: sic etiam nunc nos de fructu non agimus, sed agimus de fructu secundum quòd ex semine consurgit. Sic enim de fructu Dominus loquitur Matthæi dicimotertio: vbi fructum diuidit in triceſimũ, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secundum hoc potest prodire ex semine, quòd vis sementiua est efficax ad conuertendum humores terræ in suam naturam: & quantò hæc virtus est efficacior & terra ad hoc paratior, tantò fructus sequitur vberior: spirituale autem semen quod in nobis seminatur, est verbum Dei: vnde quantò aliquis magis in spiritualitatem cõuertitur à carne recedens, tantò in eo est maior fructus Verbi. Secundum hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola quia aurea consistit in gaudio quod habetur de Deo: aureola verò in gaudio quod habetur de operum perfectione, sed fructus in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gaudium spiritualitatis, in quem proficit ex semine verbi Dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructus, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, secundum illud Paulæ Timothei secundo: Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Fructus autem laboranti, secundum illud quod dicitur Sapientiæ quarto, bonorum laborum gloriosus est fructus. Alij verò dicunt quòd aurea respicit conuersionem ad Deum, sed aureola & fructus consistunt in iis, quæ sunt ad finem, ita tamen quòd fructus principalius respicit voluntatẽ, aureola autẽ magis corpus: sed cum in eodẽ sit labor & pugna, & secundum idẽ & præmium corporis ex præmio animæ dependeat secundum prædicta non esset differentia inter fructum, aureã, & aureolã nisi ratione tantùm, & hoc non potest esse, cùm quibusdam assignentur fructus, quibus non assignatur aureola.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est inconueniens eidem merito secundum diuersa, quæ in ipso sunt diuersa præmia respondere: vnde & virginitati respondet aurea, secundum quod propter Deum seruatur imperio charitatis, aureola verò, secundum quòd est perfectionis opus habens rationem victoriæ excellentis: fructus verò, secundum quod per virginitatem homo in quandam spiritualitatem transit, à carnalitate recedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fructus secundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune martyrio & virginitati, sed tribus continentiæ gradibus Glossa autem quæ ponit fructum centesimũ martyribus respondere, largè accipit fructum, secundũ quòd quælibet muneratio dicitur fructus: vt sic per centesimum fructum remuneratio designetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum, non tamen omne accidentale præmium est aureola, sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maximè Christo conformatur: secũdum prædictam victoriam: vnde non est inconueniens quòd abstractioni à carnali vita aliquod accidentale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

ARTICVLVS III.

¶ Virum fructus debeatur ſolí virtuti continentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fructus non debeatur soli virtuti continentiæ. Quia 1. Corinth. decimo quinto, super illud, Alia claritas Solis, &c. dicit Glossa quòd claritari Solis illorum dignitas comparatur, quæ centesimum fructum habent, Lunari autem quæ sexagesimum, stella verò, quæ trigesimum: sed illa diuersitas claritatum secundum intentionem Apostoli pertinet, ad quancunque beatitudinis differentiam: ergo diuersi fructus non debent respondere soli continentiæ.

2 Præterea, Fructus à fruitione dicuntur: sed fruitio pertinet ad præmium essentiale, quod omnibus virtutibus respondet: ergo, &c.

3 Præterea, Fructus labori debetur, Sapientiæ quarto, Bonorum laborum gloriosus est fructus: sed maior est labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia. ergo fructus non respondet soli continentiæ.

4 Præterea, Difficiliùs est modum nõ excedere in cibis qui sunt necessarij ad vitam, quàm in venereis, sine quibus vita conseruari potest: & sic maior est labor parsimoniæ, quam continentiæ: ergo parsimoniæ magis respondet fructus: quàm continentiæ.

5 Præterea, Fructus refectionem importat: refectio autem præcipuè est in fine: cùm ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet ipsum Deum, videtur quòd eis fructus maximè debeat respondere.

¶ SED CONTRA est quod habetur in Gloss. Matth. 13. quæ fructus assignat virginitati: viduitati, & continentiæ coniugali, quæ sunt continentiæ partes.

¶ RESPONDEO dicendum, quod fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc quòd à carnali vita in spiritualem transit: & ideò illi virtuti præcipuè fructus respondet, quæ hominem præcipuè à subiectione carnis liberat: hoc autem facit continentia: quia per delectationes venereas anima præcipuè carni subditur: adeò vt in actu carnali secundum Hierony. nec spiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec in illa delectatione est possibile aliquid intelligere, vt Philosophus dicit 7. Ethicor. Et ideò continentiæ magis respondet fructus, quam alij virtuti.

¶ AD RIMVM ergo dicendum, quòd Gloss. illa accipit fructum large secundum quòd quælibet remuneratio fructus nominatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fruitio non sumitur à fructu secundum illam similitudinem, qua nunc de fructu loquimur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fructus, secundum quod nunc loquimur, non respondet labori ratione fatigationis, sed secundum quòd per laborem semina fructificant. Vnde & ipse segetes labores dicuntur inquantum propter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus secundum quod oritur ex semine, magis aptatur continentiæ, quam fortitudini: quia per passionem, fortitudinis homo nõ subditur carni, sicut per passionem, circa quas est continentia.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis delectationes, quæ sunt in cibis, sint magis necessariæ illis quæ sunt in venereis: nõ tamen sunt ita vehementes: vnde per eas anima non ita subditur carni.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fructus non sumitur hic secundum quod frui dicitur qui refícitur in fine, sed alio modo: & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum conuenienter aſſignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter assignentur tres fructus tribus cõtinentiæ partibus. Quia Gal. quinto ponuntur duodecim fructus, gaudium, pax, &c. & ideò videtur quod non debeant poni tres tantùm.

2 Præterea, Fructus nominat aliquod præmium speciale: sed præmium quod assignatur virginibus, viduis, & coniugatis, non est speciale: quia omnes saluandi continentur sub aliquo horum trium: cùm nullus saluetur qui continentia careat: & continentia per has tres sufficienter diuiditur: ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

3 Præterea, Sicut viduitas excedit continentiam coniugalem, ita virginitas viduitatem: sed non similiter excedit sexagenarius tricenarium, & centenarius sexagenarium, neque secundum arithmeticam proportionem, quia sexagenarius excedit tricenarium in 30. & centenarius sexagenarium in 40. Neque etiam secundum proportionalitatem geometricam, quia sexagenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius verò ad sexagenarium in superabundantia, quia continet totum & duas tertias eius: ergo inconuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

4 Præterea, Ea quæ in sacra Scriptura dicuntur, perpetuitatem habent, Lucæ 21. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt sed ea quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidiè possunt mutari: ergo ex his quæ ex institutione hominum sunt, non est accipienda ratio eorum quæ in Scriptura dicuntur: & sic videtur quod inconueniens sit ratio, quam Beda assignat de istis fructibus dicens, quòd fructus tricesimus designatur, quòd ex omni parte æqualitatem habet, vt pote habens omnia latera æqualia, vnde competit virginitati, in qua quantumad omne tempus æqualiter incorruptio inuenitur.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo, sicut hic de eis loquitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nihil cogit, ad ponendum fructum esse præmium non omnibus saluandis commune. Non solum enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudium de operibus illis, sine quibus non est salus. Potest tamen dici quod fructus non omnibus conueniunt saluandis, sicut patet de his qui in fine pœnitent, & inconuenienter vixerunt. Eis enim non fructus, sed essentiale præmium debetur tantum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd distinctio fructuum magis accipitur secundum species & figuras numerorum quàm secundùm quantitates ipsorum, tamen etiam quantum ad quantitatis excessum potest aliqua ratio signari. Coniugatus enim abstinet tãtum à non sua: vidua verò à suo & non suo: & sic inuenitur ibi quædam ratio duplicis, sicut sexagenarius est duplex ad tricenarium, centenarius verò supra sexagenarium addit quadragenarium, qui consurgit ex ductu quaterni in denarium. Quaternarius autem est primus numerus solidus & cubitus, & sic contingit talis additio virginitati, quæ supra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis illa repræsentatio numerorũ sit ex humana institutione, tamen fundatur aliquo modo super rerum naturam, inquantum secundum ordinem dictorum articulorum & contactuum numeri gradatim designãtur.

ARTIC. V.

¶ Virum aureola debeatur ratione virginitatis. Tho. 4. dist. 49. q. 1. art. 3. q. 1. & seq.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ratione virginitatis non debeatur aureola. Vbi est enim maior difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: sed maiorem

difficultatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

difficultatem patiuntur in abstinendo à delectationibus carnis viduæ quam virgines. Dicit enim Hieronymus. Quia quanto maior est difficultas ex parte quorûdam à voluptatis illecebris abstinere, tanto maius est præmium, & loquitur in commendatione viduarum. Phylosophus enim dicit in libro animalium, Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis: ergo aureola, quæ est maximũ præmium, debetur magis viduis quam virginibus.

2 Præterea, Si virginitati debetur aureola, vbi esset perfectissima virginitas, maximè inueniretur aureola: sed in beata Virgine est perfectissima virginitas: vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen non debetur ei aureola, quia nullam pugnam sustinuit in continendo, cùm corruptione fomitis non fuerit infestata: ergo virginitati aureola non debetur.

3 Præterea, Ei quod non est secundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: sed virginitatem seruare in statu innocentiæ, non fuisset laudabile, cùm tunc præceptum esset, Crescite & multiplicamini, & replete terram: nec etiam tempore legis, cùm steriles erant maledictæ: ergo virginitati aureola non debetur.

4 Præterea, Non debetur idem præmium virginitati seruatæ & virginitati amissæ: sed pro virginitate amissa quandoque debetur aureola, vt si aliqua inuita prostituatur à tyranno, quia Christum confiteretur: ergo virginitati aureola non debetur.

5 Præterea. Eccellens præmium non debetur ei quod inest nobis à natura: sed virginitas innascitur cuilibet homini & bono & malo: ergo virginitati aureola non debetur.

6 Præterea, Sicut se habet viduitas ad fructum sexagenarium ita virginitas ad fructum centesimum, & ad aureolam: sed non cuilibet viduæ debetur fructus sexagenarius, sed solùm viduitatem vouenti, vt quidam dicut: ergo videtur quòd non cuilibet virginitati: aureola debeatur, sed solùm virginitati ex voto seruatæ.

7 Præterea, Præmium non respondet necessitati, cùm omne meritum in voluntate consistat: sed quædam sunt virgines ex necessitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi: ergo virginitati non semper debetur aureola.

¶ SED CONTRA, est quod habetur. Exod. 25. Facies & alteram coronam aureolam. Glosſ. ad coronam pertinet canticum nouũ quod virgines coram agno concinunt, scilicet qui sequuntur Agnum quocunque ierit: ergo præmium, quod virginitati debetur, dicitur aureola.

¶ Præterea, Isaiæ 56. dicitur, Hoc dicit Dominus Deus eunuchis & sequitur, Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus: Glosſ. propriam gloriam excellentemque significat: sed per eunuchos, qui seipsos castrauerunt propter regnũ cœlorum, virgines designantur: ergo sequitur quòd virginitati debetur aliquod excellens præmium, & hoc vocatur aureola.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vbi est præcedens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona: vnde cùm per virginitatem aliquis singularem quandam victoriam obtineat de carne contra quàm continuè bellum gerit, vt patet ad Galatas 5. Spiritus concupiscit aduersus carnem, &c. virginitati spiritualis corona debetur, quæ aureola nominatur, & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. Sed cui virginitati debeatur aureola, non similer omnes dicũt. Quidam enim dicũt aureolam actui deberi. Vndo illa quæ actu virginitatem seruat, aureolam habebit, si sit de numero saluandorum. Sed hoc non videtur esse cõueniens. Quia secundũ hoc illæ quæ habent voluntatem nubendi, & cùm antè quàm nupserint decedunt, habebunt aureolam. Vnde alij dicunt quod aureola debetur statui & non actui: vt illæ tantum virgines aureolam mereantur, quæ in statu virginitatis perpetuo seruandæ per votum se posuerunt. Sed hoc etiã non videtur cõueniens, quia aliquis ex pari voluntate potest seruare virginitatem non vouens, sicut aliquis alius vouens. Et ideò aliter dici potest quod meritum actui virtutis debetur à charitate imperato: virginitas autem secundum hoc ad genus virtutis pertinet, secundum quod perpetua incorruptio mentis & corporis sub electione cadit, vt patet ex his quæ dicta sunt: & ideo, illis tantũ virginibus aureola propriè debetur, quæ proposium habuerunt virginitatem perpetuo cõseruandi, siue hoc propositum voto firmauerunt, siue non. Et hoc dico secundum quod aureola propriè accipitur, vt præmium quoddam merito redditum quamuis hoc propositum aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manente dummodo in fine vitæ inueniatur: quia virginitas mentis reparari potest quamuis non virginitas carnis. Si autem aureolã large accipiamus pro quocunque gaudio, quod in patria habebunt super gaudium essentiale: sic etiam incorruptis carne aureola respondebit, etiam si propositum non habuerunt perpetuo virginitatem seruandi. Non enim est dubium, quod de incorruptione corporis gaudebũt sicut & innocẽtes de hoc quod immunes à peccato fuerunt, quamuis peccandi oportunitatem non habuerunt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ, sed valdè communis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in continendo secundum aliquid, maiorem pugnant sustinet virgines, & secundum aliquid viduæ cetetis paribus. Virgines enim concupiscentia inflammat & experiẽdi desiderium, quod est quasi quãdã curiositate procedit, quia scilicet fit vt homo libentius videat quæ nunquam vidit, & etiam quandoque in eis concupiscentiam auget æstimatio maioris delectationis, quam sit secundum veritatem, & etiam consideratio eorum incommodorum, quæ delectationi huiusmodi adiunguntur: & quantum ad hoc viduæ minorem sustinent pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam: & in diuersis vnum alteri præiudicat secundum diuersas hominis dispositiones. Quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo: quicquid autem sit de quantitate pugnæ, hoc tamẽ certum est quod perfectior est victoria virginum quam viduarum. Perfectissimũ enim genus victoriæ est & pulcherrimum, hosti nunquam cessisse: corona autem non debetur pugnæ, sed victoriæ de pugna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt quod beata virgo pro virginitate præmium non habet aureolam, si aureola propriè accipiatur, secundum quod respicit pugnã: tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum virginitatis seruandæ. Alij vero dicunt quod etiam aureolam sub propria ratione aureolæ habet & excellentissimam: quamuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: ied ex vehementia virtutis quam habuit à Deo, habuit carnem subditam quod huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud videtur inconuenienter dici, quia cum virgo beata credatur omnino immunis fuisse à fomitis inclinatione propter eius sanctificationẽ perfectã, nõ est pium ponere aliquam pugnã à carne fuisse in ea, cum talis pugna non sit nisi à fomitis inclinatione, nec tentatio, quæ est à carne, sine peccato esse possit, vt patet per Glosſ. 2. Corint. 12. super illud, Datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde dicendum est, quod aureolam propriè habet, vt in hoc membris aliis Ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas inuenitur: & quamuis non habuit pugnam per tentationem, quæ est à carne habuit tamen pugnã per tentationem quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus fuit, vt patet Matt. 4.

¶ Ad tertium dicendum, quod virginitati non debetur aureola nisi inquantum addit quandam excellentiam super alios continentiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, virginitas nullam perfectionẽ supra continentiam coniugalem habuisset: quia tunc fuissent honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus nulla ta non fuisset, nec ei tunc aureola debueretur: ied mutata humanæ naturæ conditione virginitas specialem decorem habet: & ideò ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi, quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omninò laudabile à commixtione carnis abtinere. Vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur, nisi ex diuino processisset instinctu, vt creditur de Hieremia & Helia, quorum coniugia non leguntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si aliqua per violentiam oppressa fuerit propter hoc non amittit aureolam, dummodò proposito virginitatem seruandi inuiolabiliter seruet illi actui nullo modo consentiens: non tamen per hoc virginitatem perditpatur violenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc ei erit ad meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit, Si me inuitam violare feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Non quod habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit: vnum pro virginitatis custodia, aliud pro iniuria quam passa est, dato etiam quod totaliter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit, nec tamen matri Christi æquabitur: in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd virginitas nobis à natura innascitur quantùm ad id quod est materiale in virginitate: sed propositum perpetuæ incorruptionis seruãdæ, ex quo virginitas meritum habet, non est innatum, sed ex munere gratiæ proueniens.

¶ Ad sextum dicendum, quòd non cuilibet viduæ fructus sexagenarius debetur, sed ei solùm quæ propositum viduitatis seruandæ retinet, quamuis etiam votum non emittat sicut etiam de virginitate dictum est.

¶ Ad septimum dicendum, quòd si frigidi & eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionem seruare, etiam si facultas esset coeundi, virgines sunt dicendi & aureolam merentur. Faciunt enim de necessitatem virtute. Si verò voluntatem habeat

habeant ducendi coniugem, si possent, aureolam non meretur. Vnde dicit Augu. in lib. de Sancta virginitate. Quibus ipsum virile membrum debilitatur, vt generare non possint, vt sunt eunuchi, sufficit cùm Christiani sunt, & Dei præcepta custodiunt: eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possent haberent: coniugatis fidelibus adæquari.

ARTICVL. VI.

¶ Virum martyribus aureola debeatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est quod operibus supererogationum redditur. Vnde dicit Beda super illud Exod. 25. Facies & aliam coronam, &c. de eorum præmio potest rectè intelligi, qui generalia mandata spontanea vitæ perfectioris electione, transcendunt. sed morti in confessione, fidei, quandoque est necessitatis, non supererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Romano. 10. Corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem: ergo martyrio non semper debetur aureola.

2 Præterea, Secundum Greg. seruitia quanto sunt magis libera, tanto sunt magis grata: sed martyrium, minimũ habet de liberalitate, cum sit pœna ab alio inflicta violenter: ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti.

3 Præterea, Martyrium non solum consistit in exteriori passione mortis: sed etiam in voluntate: vnde Bernard. distinguit tria genera martyrum, scilicet voluntate, non nece, vt Ioannes: voluntate & nece, vt Stephanus: nece & non voluntate, vt Innocentes: si ergo martyrio aureola debetur, magis deberetur, martyrio voluntatis, quam exteriori martyrio: cum meritum ex voluntate procedat: hoc autem non ponitur: ergo martyrio aureola non debetur.

4 Præterea, Afflictio corporis est minor quam afflictio mentis, quæ est per dolores & interiores animæ passiones: sed interior passio quoddam etiam martyrium est, vnde dicit Hieronymus in sermone de Assumptione: Ratione recte dixerim, Dei genitrix Virgo & martyr fuit, quamuis in pace vitam finierit: vnde, Tuam ipsius animam pertranibit gladius, scilicet dolor de morte Filij cum ergo interiori dolori aureola non responderit: nec exteriori respondere debet.

5 Præterea, Pœnitentia martyrium quoddam est: vnde dicit Greg. Quamuis occasio persecutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia etsi carnis colla ferro non subiicimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus: pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus cõsistit, aureola non debetur: ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

6 Præterea, Illicito operi non debetur aureola: sed illicitum est, sibiipsi manus inicere, vt patet per Augustinum in primo libro de Ciuitate Dei: & tamen quorundam martyria in Ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in Ecclesiastica Historia de quibusdam mulieribus apud Alexandriam: ergo non semper martyrio debetur aureola.

7 Præterea, Contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari, & postmodum aliquo tempore superuiuere, hunc constat martyrem esse: & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna non durauit vsque ad mortem: ergo non semper martyrio debetur aureola.

8 Præterea, Quidam magis affliguntur in amissione rerum temporalium, quam etiam in propria afflictione, quod patet ex hoc quod multas afflictiones sustinent ad lucra acquirẽda. ergo si eis propter Christũ temporalia bona diripiantur, videtur quod sint martyres: nec tamẽ eis, vt videtur, debetur aureola. ergo vt pri.

9 Præterea, Martyr videtur esse tantũ ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Isido. Martyres Græce, testes Latine, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt. sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellentiores, vt iustitia, & charitas, & huiusmodi: quæ sine gratia esse non possunt, quibus tamen non debetur aureola: ergo videtur quòd nec martyrio aureola debeatur.

10 Præterea, Sicut veritas fidei est à Deo, ita & quælibet alia veritas, vt dicit Ambro. quia omne verum à quocunque dicatur, à Spiritu sancto est: ergo si sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eadem ratione & sustinentibus mortem pro alia qualibet veritate, quod tamen non debetur.

11 Præterea, Commune est potius bono particulari: sed si aliquis pro cõseruatione republicæ moriatur in bello iusto, non debetur ei aureola: ergo etiam si occidatur pro conseruatione fidei in ipso, & sic idem quod prius.

12 Præterea, Omne meritum ex libero arbitrio procedit: sed quorundam martyria celebrat Ecclesia, qui vsum libeti arbitrij non habuerunt: ergo aureolam non meruerunt, & sic non omnibus martyribus debetur aureola.

¶ SED CONTRA, Augustinus dicit in lib. de sancta Virginitate, Nemo, quantum puto, audus fuit præferre virginitatẽ martyrio: sed virginitati debetur aureola: ergo & martyrio.

¶ Præterea, Corona debetur certãti. sed in martyrio est spiritualis difficultas pugnæ: ergo ei debetur spiritualis aureola.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut inest quædam pugna spiritui contra interiores concupiscentias, ita etiam inest homini quædam pugna contra passiones exteriùs illatas: vnde sicut perfectissimæ victoriæ, qua de concupiscentiis carnis triumphatur, scilicet virginitati, debetur spiritualis corona, quæ aureola dicitur: ita etiam perfectissimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori debetur aureola: perfectissima autem victoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus. Primò ex magnitudine passionis, inter omnes autem passiones illatas exterius præcipuum mors locum tenet, sicut & in passionibus interioribus præcipuæ sunt venerearum concupiscentiæ: & ideò quando quis obtinet victoriam de morte & ordinatis ad mortem, perfectissimè vincit. Secundò, perfectio victoriæ considerator ex causa pugnæ, quando videlicet ex honestissima causa pugnatur, quæ scilicet est Christus, & hæc duo in martyrio cõsiderantur, quòd est mors suscepta propter Christum, martyrem verò non facit pœna, sed causa: & ideò martyrio aureola debetur, sicut & virginitati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis, non enim quilibet tenetur si idem suum coram persecutore, confiteri: sed eo casu est de necessitate salutis, quando scilicet à persecutore deprehensus de fide sua requiritur, quam confiteri tenetur, nec tamen sequitur quòd aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio, sed inquantum perfectionem quandam habet. vnde tali perfectione manente, etiam si non sit supererogatio, aureolam aliquis meretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd martyrio non debetur aliquod præmium, secundum hoc quod ab exteriori infligitur, sed secundum hoc quod voluntariè sustinetur: quia non meremur nisi per ea quæ sunt in nobis, & quanto id quod aliquis sustinet voluntariè, est difficilius, & magis narum voluntati repugnare, tanto voluntas, quæ propter Christum illud sustinet, ostenditur firmius fixa in Christo: & ideo ei excellentius præmium debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam actus sunt, qui in ipso actu habent quandam vehementiam delectationis vel difficultatis, & in talibus actus semper addit ad rationem meriti vel demeriti, secundum quod in actu oportet voluntatem variari vel vehementia actus à statu, in quo prius erat: & ideo, cæteris paribus, actus luxuriam exercens, plus peccat quam qui solum in actum consentit, quia in ipso actu voluntas augetur. Similiter & cum actus martyrij maximam difficultatem habeat: voluntas tamen martyrij non pertingit ad illud meritum, quòd actui martyrij debetur ratione difficultatis: quamuis etiam possit peruenire ad alterius præmium, considerata radice merendi, quia aliquis ex maiori claritate potest velle sustinere martyrium, quam alius sustineat. Vnde voluntarie martyr potest mereri sua voluntate præmium essentiale, æquale vel maius eo quod martyri debetur, sed aureola debetur difficultati, quæ est in ipsa pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tantum martyribus debetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminet: & ideo difficultati illi, quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta qui sunt in verberibus & huiusmodi, debetur aureola magis quam difficultati sustinendi interiores dolores pro quibus tamen non propriè dicitur aliquis martyr, nisi secundum quandam similitudinẽ: & hoc modo Hier. loquitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd afflictio pœnitentiæ propriè loquendo, non est martyrium: quia non consistit in his quæ ad mortem inferendam ordinantur, cum ordinetur solum ad carnẽ domandam: quam mensuram si quis excedat, erit afflictio culpãda. Dicitur tamen propter similitudinem afflictionis martyrium, quæ quidem afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, sed exceditur intentione.

¶ Ad sextum dicendum, quòd secundum August. in 1. de Ciuit. Dei, Nulli licitum est sibiipsi manus inijcere quacunque excausa, nisi forte diuino instinctu hoc ad exemplum fortitudinis ostendendum: vt mors eorum eminatur: illi autem de quibus obiectum est, diuino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, & propter hoc eorum martyria Ecclesia celebrat.

¶ Ad septimum dicendum, quòd si aliquis propter fidem vulnus mortale accipiat & supersit aliquo, non est dubium quod

aureolam

Universidad de Deusto
Biblioteca

aureolam meretur, sicut de beata Cecilia patet, quæ triduo superuixit, & de multis martyribus, qui in carcere sunt defuncti: sed etiam si vulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri. Quamuis quidam dicant quod aureolam non meretur si ex incuria vel negligentia propria mortem quis incurrat: nõ enim ista negligentia eum ad mortem induxisset nisi præsupposito vulnere, quod pro fide acceptũ est, & ita vulnus quod pro fide acceperat, est prima occasio mortis: vnde propter hoc aureolam non videtur amittere, nisi sit talis negligentia, quæ culpam mortalem inducat, quæ ei auream aufert & aureolam. Si vero ex mortali vulnere susceptо non moriatur aliquo casu contingente, vel etiam vulnera non mortalia susceperat, & adhuc carceres sustinés moriatur, adhuc aureolam meretur. Vnde quorundam Sanctorum martyria in Ecclesia celebrantur, qui in carcere mortui sunt, aliquibus vulneribus longè antè susceptis, sicut patet de Marcello Papa. Quicũque igitur afflictio propter Christum illata vsque ad mortem continuatur, siue mors inde sequatur, siue non, aliquis martyr efficitur, & aureolam meretur. Si verò non continuatur vsque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur martyr, sicut patet de Syluestro, de quo nõ solennizat Ecclesia, sicut de martyre, quia in pace vitam finiuit, quamuis prius aliquas passiones sustinuerit.

¶ Ad Octauum dicendum, quòd sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis, vel in honoribus & huiusmodi, sed solùm in delectationibus tactus quasi præcipuis: & ita etiam fortitudo est circa pericula mortis, sicut circa præcipua: vt dicitur in tertio Ethicorum. Et ideò soli iniuriæ quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata est mors, sequi debetur aureola. Siue etiam aliquis propter Christum res temporales, siue famam, vel quicquid huiusmodi amittat, non efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis potest ordinatè res exteriores plus diligere, quàm proprium corpus: amor autem inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ; nec etiam potest dolor de amissione rerum coæquari dolori de corporis occisione: & aliis huiusmodi.

¶ Ad nonum dicendum, quòd causa sufficiens ad martyrium non solùm est confessio fidei, sed quæcunque alia virtus nõ politica, sed infusa quæ finem habeat Christum. Quolibet enim actu virtutis quis testis Christi efficitur inquantùm opera quæ in nobis Christus perficit, testimonia bonitatis ipsius sunt. Vnde aliquæ virgines sunt occisæ pro virginitate, quam seruare volebant: sicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in Ecclesia celebrantur.

¶ Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei habet Christum pro fine & pro obiecto. Et ideò confessio ipsius aureolam meretur, si pœna addatur, non solum ex parte finis, sed etiam ex parte materiæ. Sed confessio cuiuscunque alterius veritatis non est causa sufficiens ad martyrium ratione materiæ, sed solùm ratione finis: vtpote si aliquis vellet priùs occidi, quàm quodcunque mendacium dicendo, contra ipsum peccare.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd bonum increatum excedit bonum omne creatum: vnde quicunque finis creatus siue sit bonum commune, siue priuatum, non potest actui tantam bonitatem præstare, quàtam finis increatus, cùm scilicet aliquid propter Deum agitur: ideò cùm quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam non meretur: sed si hoc referatur ad Christum, aureolam meretur, & martyr erit, vt pote si rempub. defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.

¶ Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt quòd Innocentibus occisis pro Christo, virtute diuina acceleratus est vsus rationis, sicut & in Ioanne Baptista, dum adhuc esset in materno vtero, & secundum hoc vere martyres fuerunt, & actu & voluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt quòd fuerunt martyres actu tantùm, & non voluntate: quod videtur sentire Bernar. distinguens tria genera martyrium, vt dictum est, & secũdum hoc Innocentes sicut non pertingunt ad perfectam rationem martyrij, sed aliquid martyrij habẽt ex hoc quòd passi sunt pro Christo: ita etiam & aureolam habent, non quidem secundum perfectam rationem, sed secundum aliquam participationem, inquantùm scilicet gaudent se in obsequium Christi occisos esse, vt dictum est de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia & carnis integritate.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum Doctoribus aureola debeatur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd Doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quòd in futuro habebitur, alicui actui virtutis respondet: sed prædicare vel docere, non est actus alicuius virtutis: ergo doctrinæ vel prædicationi non debetur aureola.

2 Præterea, Docere & prædicare, ex studio doctrinæ proueniunt sed ea quæ præmiantur in futuro, non sunt acquisita per humanum studium, quia naturalibus & acquisitis non meremur: ergo pro doctrina & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

3 Præterea, Exaltatio in futuro respondet humilitati in præsenti, quia qui se humiliat exaltabitur: sed in docendo & in prædicando non est humiliatio; imo magis superbiæ occasio. Glossa dicit Matth. 4. quod Diabolus multos decepit honore magisterij inflatos: ergo videtur quod prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

¶ SED CONTRA, Ephes. 3. super illud, Vt sciatis quæ sit supereminens, &c. dicit Glossa. Quoddam incrementum habebũt sancti Doctores vltra id quod alij communiter habebunt. ergo &c. Et præterea Cant. 4. super illud, Vinea mea coram me est: dicit Glossa. Ostendit quid singularis Præmij Doctoribus eius disponit. ergo Doctores habebunt singulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut per martyrium & virginitatem aliquis perfectissimam victoriam obtinet de carne & mundo, ita etiam perfectissima victoria contra Diabolum obtinetur, quando aliquis non solùm Diabolo impugnanti non cedit, sed etiam expellit eum, & non solùm à se, sed etiam ab aliis: hoc autem fit per prædicationem & doctrinam: & ideò prædicationi & doctrinæ aureola debetur sicut & virginitati & martyrio. Nec est dicendum, vt quidam dicunt, quod debeatur tantùm prælatis quibus competit ex officio prædicare & docere; sed quibuscunque qui licitè hunc actum exercent. Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officium prædicandi, nisi actu prædicent, quia corona non debetur habitui, sed pugnæ actuali, secũdum illud 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prædicare & docere sunt actus alicuius virtutis, scilicet misericordiæ, vnde & inter spirituales elemosynas computantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis facultas prædicandi & docendi quandoque ex studio proueniat, tamen vsus doctrinæ ex voluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo infusam, & sic actus eius meritorius esse potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium nisi ei qui in talis vita propriam gloriam quærit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cum autem dicitur quòd doctrinæ debetur aureola, intelligẽdum est de doctrinis pertinentibus ad salutem, per quas Diabolus à cordibus hominum expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis de quibus dicitur 2. Corinth. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

ARTICVL. VIII.

¶ Vtrum Christo aureola debeatur

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod Christo aureola debeatur. Debetur enim aureola virginitati, & martyrio, & doctrinæ, sed in Christo hæc præcipuè fuerunt: ergo ipsi præcipuè aureola competit.

2 Præterea, Omne quod est perfectissimum in rebus humanis, Christo est attribuendum: sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis: ergo & Christo debetur.

3 Præterea, Cyprianus dicit, quòd imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur exemplar in Deo est: & sic videtur quòd Christo etiam, inquantùm est Deus, aureola competat.

¶ SED CONTRA est, quod aureola est gaudium de conformitate ad Christum, vt dicitur: sed nullus conformatur: vel assimilatur sibiipsi, vt patet per Philosophum: ergo Christo aureola non debetur.

¶ Præterea, Christi præmium nunquàm augmentatur, sed Christus ab instanti suæ conceptionis non habuit aureolam, quia tũc nũquàm pugnauerat: ergo nunquã postea aureolam habuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inueniatur & victoria, & per consequẽs corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando, quamuis Christo competat ratio aureæ vel coronæ: non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc quod diminutiuè dicitur, importat aliquid quòd participatiuè & nunquàm secundum sui plenitudiem possidetur. Vnde illis competit aureolam habere in quibus est aliqua perfectionis victoriæ participatio secundum imitationem eius, in quo perfectæ victoriæ ratio plena consistit. Et ideò cùm in Christo inueniatur huiusmodi principalis & plena ratio, per cuius victoriam omnes victores constituuntur, vt patet Ioan. 16. Confidite, ergo vici mundum, & Apoc. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda: Christo non competit aureolam habere, sed aliquid aliud,

aliud, vnde omnes aureolæ originantur: vnde dicitur Apoca. 3. Qui vicerit, faciam eum sedere in throno meo, sicut ego vici, & sedeo in throno Patris mei. Vnde secundum alios dicendum est, quòd quamuis id quod est in Christo, non habeat rationem aureolæ tamen excellentius omni aureola.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit verissimè virgo martyr, & Doctor: sed cùm præmium accidentale his respondeat in Christo non habet aliquam nobilem quantitatẽ, in comparatione ad magnitudinẽ essentialis præmij: vnde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aureola quamuis debeatur operi perfectissimo, quo ad nos, tamen in quantùm diminutiuè dicitur, significat quandam participationem perfectionis ab aliquo, in quo plenariè inuenitur: & secundum hoc ad quandam minorationem pertinet: & sic in Christo non inuenitur, in quo omnis perfectio plenissimè inuenitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tamen habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur, non eadem ratione est in Deo & in aliquo virgine.

ARTIC. IX.

¶ Vtrum angelis aureola debeatur.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod angelis aureola debeatur. Quia, vt dicit Hierony. de virginitate loquens, In carne præter carnem viuere, potiùs est vita angelica quam humana, & 1. Corinth. 7. dicit Glossa, quia virginitas est portio angelica. cùm igitur virginitati respondeat aureola, videtur quod angelis debeatur.

2 Præterea, Nobilior est incorruptio spiritus, quã incorruptio carnis: sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, quia nunquàm peccauerunt: ergo eis magis debetur aureola, quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

3 Præterea, Doctrinæ debetur aureola: sed angeli nos docẽt pugnando, illuminando, & efficiendo: vt Dion. dicit: ergo eis debetur aureola saltem doctorum.

¶ SED CONTRA, Secundæ Timo. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: sed in angelis non est pugna: ergo eis aureola non debetur.

¶ Præterea, Aureola non debetur illis, qui per corpus non exercentur: vnde amantibus virginitatem, martyrium, & doctrinam, si exteriùs eis hæc non insunt, aureola non debetur: sed angeli sunt spiritus incorporei: ergo aureolam non habent.

¶ RESPONDEO dicendum, quod angelis aureola non debetur: cuius ratio est, quia aureola respondet cuilibet perfectio ni excellenti in merito: ea vero quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis connaturalia, vel etiam spectant ad communem statum eorum, aut etiam ad ipsum præmium: & ideo ratione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli nõ habent aureolam.

¶ AD Primum ergo dicendum, quod virginitas dicitur esse vita angelica, inquantùm per gratiam virgines imitantur id quod angeli habent per naturam. Non enim virtutis est in angelis, quod omnino à delectabilibus carnis abstinent, cùm huiusmodi delectationes in eis esse non possint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perpetua incorruptio spiritus in angelis præmium essentiale meretur: est enim de necessitate salutis, cùm in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi actus secundum quod angeli nos docent pertinent ad eorum gloriam & communem statum: vnde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

ARTIC. X.

¶ Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est prius quàm accidẽtale: sed dos quæ ad præmium essentiale pertinet, nõ solùm est in anima, sed etiam in corpore: ergo & aureola quæ pertinet ad præmium accidentale.

2 Præterea, Peccato quod per corpus exercetur, respondet pœna in anima & corpore, ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmium & in anima & in corpore: sed meritum aureolæ per corp' exercetur: ergo aureola etiã debetur corpori.

3 Præterea, In corporibus martyrum quædam virtus apparebit in ipsis cicatricibus corporis. Vnde Augustinus dicit 22. de Ciuit. Dei. Nescio quomodo sic afficiamur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerunt, & forsasse videbimus. Non enim erit deformitas in eis, sed dignitas quædam, quamuis in corporæ, non corporis, sed virtuti Pulchritudo fulgebit: ergo videtur quod aureola martyrum etiam in corpore sit, & eadem ratione de aliis.

¶ SED CONTRA, Animæ, quando sunt in Paradiso, habẽt aureolas, nec tamen habent corpora: ergo proprium subiectum aureolæ non est corpus, sed anima.

¶ Præterea, Omne meritum est ab anima: ergo præmium totum in anima esse debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aureola propriè est in mente. Est enim gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij, quod est aureola, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis ita ex gaudio aureolæ, resultat aliquis decor in corpore, vt sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandam etiam redũdantiam refulgeat in corpore vel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Tamen sciendum est quod decor cicatricum quæ in corporibus martyrum apparebunt, non potest dici aureola, qua aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, Vt pote illi qui sunt submersi, aut famis inedia, aut squalore carceris interempti.

ARTIC. XI.

¶ Vtrum conuenienter assignentur tres aureolæ, virginum martyrum, & prædicatorum.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter designentur tres aureolæ, Virginum scilicet Martyrum, & Prædicatorũ. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorum: aureola vero virginum virtuti temperãtiæ, aureola verò Doctorum virtuti prudẽtiæ: ergo videtur quòd debeat esse quarta aureola, quæ respõdeat virtuti iustitiæ.

2 Præterea, Exod. 25. dicit Glossa, quòd corona aurea additur cùm per Euangelium his qui mandata custodiunt, vita æterna promittitur. Matthæi decimonono, Si vis ad vitam ingredi: serua mandata. Huic aureola superponitur, cum dicitur, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola.

3 Præterea, propter virtum obedientiæ aliquis se subiicit Deo totaliter: ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit: & ita videtur quòd ei aureola debeatur.

4 Præterea, Multa sunt etiã alia supererogationis opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit: ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres præfatas.

5 Præterea, Sicut aliquis diuulgat fidem prædicando & docendo, ita scripta compilando: ergo & talibus quarta aureola debetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aureola est quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatæ victoriæ respondens. Et ideò secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumuntur. In pugna enim quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet, qui à delectabilibus venereis quæ sunt præcipua in hoc genere, omnino abstinet: & ideo virginitati aureola debetur. In pugna verò, qua contra mundum pugnatur illa est præcipua, cùm à mundo persecutionem vsque ad mortem sustinemus, Vnde & martyribus: qui in ista pugna victoriam obtinent, secunda aureola debetur. In pugna, qui contra Diabolum pugnatur, illa est præcipua victoria, cùm aliquis hostem non solùm à se, sed à cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam & prædicationem: & ideò Doctoribus & Prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidam verò distinguunt tres aureolas secundum tres vires animæ, vt dicantur tres aureolæ respondere potissimis trium virium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est veritatem fidei etiam in aliis diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est, mortem propter Christum superare, & huic debetur aureola Martyrum. Concupiscibilis etiam actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola Virginum. Alij verò aureolas tres distinguunt, secundum ea, à quibus Christo nobilissimè conformamur. Ipse enim mediator fuit inter Patrem & mundum. Fuit ergo Doctor, secundum quòd veritatem quam à Patre acceperat, mundo manifestauit. Fuit autem martyr, secundum quòd à mundo persequutionem sustinuit. fuit verò virgo, inquantùm puritatem in seipso seruauit. Et ideò Doctores, martyres, & virgines ei perfectissimè conformantur: vnde talibus debetur aureola.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamẽ verum est quod docere sit actus prudentiæ: imo est potiùs actus charitatis vel materiæ, secũdum quod ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi actus exercitium, vel etiam sapientiæ vt dirigentis. Vel potest dici secundum alios, quod iustitia circuit omnes virtutes: & ideò ei specialiter aureola non debetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd paupertas quamuis sit opus perfectionis, non tamen tenet summum locum in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalium minùs impugnat, quam cõcupiscentia carnis, vel persequutio inflicta in corpus propriũ. Vnde paupertati non debetur aureola, sed debetur ei iudiciaria

Universidad de Deusto
Biblioteca

potestas ratione humiliationis,quæ consequitur paupertatem Gloss.autem inducta large accipit aureolam pro quolibet præmio quod redditur merito excellenti.

¶Et similiter dicendum ad tertium & quartum.

¶Ad quintum dicendum,quòd etiam scribentibus sacram Scripturam debetur aureola: sed hæc non distinguitur ab aureola doctorum:quia scripta componere quidam modus docendi est.

ARTIC. XII.

¶Vtrùm aureolæ virginum sit potissima inter alias.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apocalypsis septimo de virginibus dicitur, quod sequũtur Agnum quocunque ierit,& quod nemo poterat dicere canticum , quod virgines cantabant:ergo virgines habent excellentiorem aureolã.

2 Præterea,Cyprian.de virginibus dicit,quòd sit illustrior portio gregis Christi,ergo eis maior aureola debetur.

3 Item,Videtur quod potissima sit aureola martyrum.Quia dicit Aymo,quod non omnes virgines coniugatas præcedunt,sed hi specialiter qui in tormento passionis virginitate insuper custodila coæquantur martyribus coniugatis:ergo martyrium dat virginitati præeminentiam super alios ttatus:ergo matyrio potior aureola debetur.

4 Itẽ,Videtur quòd potissima debeatur Doctoribus quia ecclesia militans exemplata est ab ecclesia triumphante sed in ecclesia militante maximus honor debetur Doctoribus primæ Timothei quinto:Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur,maximè autem qui laborant verbo & doctrina:ergo in Ecclesia triumphante talibus potior aureola debetur.

¶RESPONDEO dicendum , quòd præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter considerari vel attendi.Primò ex parte pugnæ,vt dicatur aureola potior quæ fortiori pugnæ debetur,& per hunc modum aureola martyrum aliis aureolis supereminet quodammodo,& aureola virginum alio modo : pugna enim martyrum est fortior secundum seipsam & vehementiùs affligens,sed pugna carnis est periculosior , inquantùm est diuturnior,& magis nobis eminet è vicino, Secundò, ex parte eorum de quibus est pugna : & sic aureola Doctorum inter omnes est potior,quia huiusmodi pugna versatur circa intelligibilia:aliæ vero pugnæ circa sensibiles passiones.Sed illa eminentia quæ attenditur ex parte pugnæ , est aureolæ essentialior, quia aureola secũdum propriam rationem respicit victoriam & pugnam.Difficultas enim pugnæ attenditur ex parte ipsius pugnæ inquantùm est nobis vicinior:& ideo simpliciter loquendo,aureola martyrum inter omnes est potior,Et ideo dicitur Matth.5. in Glossa,quòd in octaua beatitudine , quæ ad martyres pertinet,scilicet qui persequutionem patiuntur,&c.omnes aliæ perficiuntur:& propter hoc etiam ecclesia in connumeratione sanctorum martyres Doctoribus,virginibus præordinat,sed quãtũ ad aliquid nihil prohibet,alias aureolas excellentiores esse.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVL. XIII.

¶Vtrùm vnus alio aureolam excellentiùs habet.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur.Videtur quod vnus aureolam virginitatis vel martyrij vel doctoratus excellentiùs alio non habeat. Quia ea quæ sunt in termino non intendantur & remittuntur: aureola autẽ debetur operibus quæ sunt in termino perfectionis : ergo aureola non intenditur neque remittitur,

2 Præterea,Virginitas nõ susçipit magis & minus,cùm importet privationem quandam , & priuationes non intendantur nec remittãtur:ergo nec præmium virginitatis,scilicet aureola virginum intenditur & remittitur.

¶SED CONTRA,Aureola sic proponitur aureæ:aurea est intensior in vno,quàm in alio:ergo & aureola,

¶RESPONDEO dicẽdum,quod cùm meritum sit quodammodo præmij causa , oportet diuersificari præmium secundum quòd merita diuersificantur: aliquid enim intenditur & remittitur per intensionem & remissionem suæ causæ : meritum autem aureolæ potest esse maius & minus:vndẽ & aureola potest esse maior & minor. Sciendum tamen quòd meritum aureolæ potest intendi dupliciter.Vno modo ex parte radicis:alio modo ex parte operis.Contingit enim esse aliquos duos, quorũ vnus ex minori charitate maius tormentum martyrij sustinet , vel magis prædicationi instat:aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur intensiõi ergo meriti, quæ attenditur penes radicem,non respondet intensio aureolæ:sed intensio aureæ,intẽsioni meriti quæ est ex genere actus, respondet intensio aureolæ.vnde potest esse quod aliquis, qui minùs in martyrio meretur,quantùm ad essentiale præmium,habebit pro martyrio maiorem aureolam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd merita quibus debetur aureola , non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter sed secundum speciem, sicut ignis est subtilissimus corporum.Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia esse excellentiorem,sicut vnus ignis est alio subtilior.

¶Ad secundum dicendum,quòd vna virginitas potest esse maior alia,propter maiorem recessum à virginitatis contrario , vt dicatur in illa maior esse virginitas,quæ magis occasiones corruptionis vitat. Sic enim priuationes intendi possunt vt cùm dicitur homo magis cæcus,quia magis elongatur à visu.

QVÆSTIO NONAGESIMASEPTIMA,

De pœnis damnatorum,in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de pertinentibus ad damnatos post iudicium. Et primò de pœnis damnatorum & igne quo eorum corpora eruciabuntur.Secundò de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò , de iustitia & misericordia Dei respectu damnatorum.

¶Circa quod quæruntur septem.

¶Primò, vtrùm damnati in inferno sola pœna ignis affligantur.

¶Secundò,vtrùm vermis quo affliguntur,sit corporalis.

¶Tertiò,vtrùm fletus in eis existens sit corporalis.

¶Quartò,vtrùm tenebræ eorum sint corporales.

¶Quintò,vtrùm ignis quo affliguntur sit corporalis.

¶Sextò,vtrùm sit eiusdem speciei cum igne nostro.

¶Septimò,vtrùm ignis ille sit sub terra.

ARTICVLVS I.

¶Vtrùm damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur. Matth. 25. vbi eorum damnatio exprimitur,fit mentio solùm de igne,cum dicitur,Ite maledicti in ignem æternum.

2 Præterea,Sicut pœna purgatorij debetur peccato veniali,ita pœna inferni debetur peccato mortali : sed in purgatorio non dicitur esse nisi pœna ignis vt patet per hoc quod dicitur 1. Co. 3. Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit:ergo nec in Inferno erit nisi pœna ignis.

3 Præterea,Pœnarum varietas refrigerium præstat,sicut calido, cum transfertur ad frigidum:sed nullum refrigerium est ponere in damnatis.ergo nõ erunt diuersæ pœnæ sed sola pœna ignis.

¶SED CONTRA est quòd dicitur in Psal. Ignis sulphur,& spiritus procellarum pars calicis eorum.

¶Præterea,Iob trigesimotertio, Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

¶RESPONDEO dicendum , quòd secundum Basilium in vltima mundi purgatione fiet separatio elementis , vt quicquid est purum & nobile remaneat superius ad gloriam Beatorum: quicquid verò est ignobile & fæculentum in Infernum proiiciatur ad pœnam damnatorum:vt sicut omnis creatura erit Beatis materia gaudij , ita damnatis ex omnibus creaturis tormentũ accrescat, secundum illud Sap.5.pugnabit cum illo orbis terræ contra insensatos:Hoc etiam diuinæ iustitiæ competit quod sicut ab vno recedẽtes per peccatum in rebus materialibus,quæ sunt multa & varia,finem suum constituerunt: ita etiam multipliciter & ex multis affligantur

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quod quia ignis est maximè afflictiuus propter hoc quod abundat in virtute actiua,ideo nomine Ignis omnis afflictio designatur,si sit vehemens.

¶Ad secundum dicendum , quod pœna Purgatorij non est principaliter ad affligendum , sed ad purgandum: vnde per solum ignem fieri debet , qui maximè habet vim purgatiuam, sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum: vnde non est simile,

¶Ad tertium dicendum,quod damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus,sine hoc quod in eis fit aliquod refrigerium:quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, vt contraria passio ad æqualitatem vel temperium , reducendo refrigerium causet,sicut nunc accidit,sed erit per actionem spiritualem,secundum,quod sensibilia agunt in sensum,prout sentiuntur imprimendo formas illas secundum esse spirituale in organum,& non secundum esse materiale.

ARTIC. II.

¶Vtrùm vermis damnatorum sit corporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vermis quo affliguntur damnati,sit vermis corporalis. Quia caro non potest affligi per vermem spiritualem : sed caro damnatorum affligetur per vermem , Iudith. 16. Et dabit ignem & vermes in carnes eorũ,& eccle. 7. Vindicta carnis impij ignis &

& vermis:ergo vermis ille erit corporalis.

2 Præterea,Aug.dicit 21. de Ciui. Dei Vtrùnque id est ignis & vermis,pœna erunt carnis , ergo,&c.

¶SED CONTRA est quòd Aug.dicit 20.de Ciui.Dei In pœnis malorum inextinguibilis ignis & viuacissimus vermis Ab aliis autem aliter exponitur,Alij vtrunque ad corpus,alij vtrũque ad animã referunt,alij propriè ad corpus ignem tropicè ad animam vermem,quod credibilius videtur.

¶RESPONDEO dicendum,quòd post diem iudicij in mundo innouato,non remanebit aliquod animal, vel aliquod corpus mixtum nisi corpus hominis tantùm : eo quod non habeat aliquem ordinem ad corruptionem , nec post illud tempus sit futura generatio & corruptio.Vnde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse corporalis , sed spirituali qui est conscientiæ remorsus,qui dicitur vermis,inquantùm oritur ex putredine peccati,& animam affligit:sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quod ipsæ animæ dãnatorum dicuntur carnes eorum pro eo quòd carni subiectæ fuerunt.Vel potest dici etiam, quod per vermem spiritualem caro affligetur , secundum quod passiones animæ redundant in corpus,& hic in futurum.

¶Ad secundum dicendum,quòd Augustinus loquitur sub quadam comparatione.Non enim vult simpliciter asserere, quod ille vermis sit materialis,sed quod potiùs esset asserendum ignem & vermem materialiter intelligi,quàm quod vtrunque spiritualiter intelligatur,quia sic nulla pœnam corporalem damnati sub stinerent,vt patet seriem verborum eius ibidem inspicienti.

ARTICVL. III.

¶Vtrùm fletus qui erit in damnatis,sit corporalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fletus,qui erit in damnatis,erit corporalis. Quia Luc.13.dicit quædam glo.quod per fletum quem Dominus reprobis cõminatur patet probari vera corporum resurrectio: quod non esset,si fletus ille tantum esset spiritualis:ergo,&c.

2 Præterea,Tristitia,quæ est in pœna respõdet delectationi,quę fuit in culpa secũdum illud Apocalyp.18. Quantùm glorificauit se & in deliriis fuit,tantum date illi tormentum & luctum : sed peccatores in culpa habuerunt delectationem exteriorem ergo habebunt fletum etiam exteriorem.

¶SED CONTRA Fletus corporalis fit per quandam resolutionem lachrymarum:sed à corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio , cum nihil in eis per cibum restauretur,omne enim finitum consumitur,si aliquid ab eo continuè abstrahatur:ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

¶RESPONDEO dicendum , quod in fletu corporali duo inueniuntur,quorum vnum est lachrymarum resolutio, & quãtũm ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis , non erit aliqua regeneratio vel corruptio vel corporalis alteratio,in lachrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem,qui per lachrymas distillat: vnde quantùm ad hoc corporalis fletus,in damnatis esse non poterit.Aliud quod inuenitur in corporali fletu, est quædam commotio & turbatio capitis & oculorum , & quantùm ad hoc fletus in damnatis esse potest post resurrectionem : corpora enim damnatorum non solùm ab exteriori affligentur,sed etiam ab interiori , secundum quod corpus immutatur ad passionem animæ bonam vel malam , & quantùm ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat : & respõdet delectationi culpæ,quæ fuit in anima & in corpore.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. IIII.

¶Vtrùm damnati sint in tenebris corporalibus.

AD QVARTVM sic proceditur.Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia vt dicit Gregorius in 6.libro Moral. super illud Iob 10. Sempiternus horror inhabitat quamuis ignis ille ad consolationem non luceat , sed vt magis torqueat aliquid,lucet.Nam sequaces,quos secum traxerunt de mundo reprobi, flamma illustrati visuri sunt : ergo non erunt ibi tenebræ corporales.

2 Præterea,Damnati vident pœnam suam,hoc enim est eis ad augmentum pœnæ: sed nihil videtur sine lumine: ergo non sunt ibi tenebræ corporales.

3 Præterea,Damnati ibi habebunt potentiam visiuam post corporum resumptionem : sed frustrà in eis esset nisi aliquid videretur: ergo cum nihil videatur, nisi in lumine , videtur quod non sint omninò in tenebris.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. Ligatis manibus eius & pedibus, proiicite eum'in tenebras exteriores: super quod dicit Gregorius : Si ignis ille lucem haberet , in tenebris exteriores nequaquam diceretur.

¶Præterea,Basilius dicit super illud Psalmistæ , Vox Domini intercidentis flammam ignis , quòd virtute Dei superabitur claritas ignis ab eius virtute adustiua,ita quod claritas cedet in gaudium Beatorum , & vestiuum ignis in tormentum damnatorum: ergo damnati habebunt tenebras corporales , quædam verò alia,quæ ad pœnam damnatorum pertinent determinata sunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dispositio Inferni erit talis, quòd vt maximè miseriæ damnatorum competat. Vnde secundum hoc sunt ibi lux & tenebræ , prout maximè spectant ad miseriam damnatorum, ipsa autem visio secundum se delectabilis est,vt enim dicitur in principio Metaphysicæ sensus oculorũ est maximè diligibilis , eo quod per ipsum plura cognoscimus, sed per accidens contingit visionem esse afflictiuam,inquantùm videmus aliqua nobis nociua vel nostræ voluntati repugnantia : & ideò in Inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundum lucem & tenebras vt nihil perspicuè videatur , sed solummodo sub quadam vmbrositate videantur ea quæ afflictionem cordi ingerere possunt. Vnde simpliciter loquendo locus est tenebrosus. Sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis : quantum sufficit ad videndum illa quæ animam torquere possunt,& ad hoc satisfacit naturalis situs loci quia in terræ medio vbi infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fæculẽtus & turbidus, & quasi fumosus,Quidam enim tenebrarum harum causam assignant ex commixtione corporum damnatorum , quæ præ multitudine ita replebunt locum Inferni, quod ibi nihil de aëre manebit:& sic non erit ibi aliquid de diaphano quod possit esse subiectum lucis & tenebræ , nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. V.

¶Vtrùm ignis Inferni sit corporalis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q; ignis Inferni quo cruciabũtur corpora damnatorum,non sit corporeus. Dicit enim Damascenus:quarto libro in fine. Tradetur Diabolus & dæmones, & homo eius scilicet Antichristus cum impiis & peccatoribus in ignem æternum, non materialem , qualis est qui apud nos est,sed qualem nouit Deus: sed omne corporeum est materiale:igitur ignis inferni non erit corporeus. *Tho.4. dis.1.44. q.3.art. 2.q.1. & seq.*

2 Præterea,Animæ damnatorum à corpore separatæ ad ignem Inferni deferuntur:sed Aug.dicit 12.super Gene.ad literam,Spiritualem arbitor esse, scilicet locum ad quẽ anima defertur post mortem,non corporalem:ergo,&c.

3 Præterea , Ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo qui igne crematur , sed magis ad modum humidi & sicci.In eodẽ enim igne corporeo videmus affligi iustum & impium:sed ignis inferni in modo suæ afflictionis vel actionis sequitur modum culpæ in eo , qui punitur , vnde dicit Gregorius in 4. Dialogo. Vnus quidem est gehennæ ignis , sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vnusquisque enim quantum exigit culpa,tantum sentiet de pœna,ergo nõ est corporeus.

¶SED CONTRA est quod dicitur quarto Dialogo. Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo,in quo certum est corpora cruciari.

¶ Præterea,Sapientiæ 5.dicitur,Pugnabit orbis terrarum contra insensatos,sed non totus orbis terrarum contra insensatos pugnaret,si solummodò spirituali pœna & non corporali puniretur:ergo punientur igne corporeo.

¶ RESPONDEO dicendum , quòd de igne Inferni multiplex fuit opinio.Quidam enim Philosophi , vt Auic. Resurrectionem non credentes , solius animæ post mortem pœnam esse crediderunt. Et quia eis inconueniens videbatur vt animæ cum sint incorporeæ,igne corporeo punirẽtur,negauerunt ignẽ corporeum esse , quod mali punirentur , volentes quod quicquid dicitur de pœna animarum post mortem per aliqua corpora futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in aliqua re corporali , sed spirituali tantùm erit in consequutione sui finis : ita afflictio malorum spiritualis erit tantum in hoc , scilicet quod tristabuntur de hoc quod separabũtur à fine,cuius inest desiderium naturale. Vnde sicut omnia quæ de delectatione animarum post mortem dicuntur , quæ videntur ad delectationem pertinere corporalem,vt quòd deficiantur vel rideant,vel huiusmodi : ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur , quod in corporalem punitionem sonare videatur per similitudinem debet intelligi,sicut quod in igne ardeant, vel fœtoribus & affligantur, huiusmodi.Spiritualis enim delectatio & tristitia,cũ sit ignora molitudine oportet quod per delectationes & tristitias corporales figuraliter manifestetur , vt homines magis moueantur ad desiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non

Universidad de Deusto
Biblioteca

solum erit pœna damni quæ respondeat auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sensus, quæ respondeat conuersioni ideò non sufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideò etiã ipse Auicenna alterum modum superaddit dicens quod animæ malorum post mortẽ non per corpora, semper corporum similitudines puniantur: sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatione, existentes, videtur homini quod torqueatur pœnis diuersis. Et hunc etiam modum videtur ponere Augustinus in duodecimo super Genesim ad literam, sicut ibidem manifestè patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictum esse. Imaginatio enim potentia est quædam vtens organo corporali: vnde non potest esse quòd visiones huiusmodi imaginariè fiant in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Vnde etiam Auicenna, vt hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore vtebantur pro organo quasi aliqua parte cœlestis corpori, cui corpus humanum oportet esse conformè ad hoc quod perficiatur anima rationali quæ est similis motoribus cœlestis corporis, in hoc sequutus quodammodo opinionem antiquorum Philosophorum, qui posuerunt animas redire ad orbes stellarum. Sed hoc est omnino absurdum secundum doctrinam philosophi: quia anima vtitur determinato organo corporali, sicut ars determinatis instrumenti: vnde non potest transire de corpore ad corpus, quod Pytagoras ponit vt dicitur in primo de anima. Qualiter autem ad dictum Augustini sit respondendum, infra dicitur. Quicquid autem dicatur de igne qui animas separatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionem oportet dicere quòd sit corporeus, quia corpori non potest conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Vnde Gregorius in quarto Dialogo. ex hoc ipso probat ignem Inferni esse corporeum, quod reprobi post resurrectionem in eum detrudentur Augustinus enim, vt habetur in litera, manifestè confitetur ignem illum, quo cruciabuntur corpora, esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio, sed hoc supra dictum est, qualiter animæ damnatorum ab igne isto corporeo puniantur.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd Damascenus non negat simpliciter illum ignem materialem esse, sed quod non est materialis talis, qualis apud nos est, eo quòd quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur. Vel etiam dicendum est, quod quia ignis non materialiter alterat corpora, sed quadã spirituali actione agit in ea punitionem: ideò dicitur non materialis esse, non quantum ad substantiam, sed quãtum ad punitionis effectum in corporibus, & multò amplius in animabus.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd dictum Augustini potest hoc modo accipi, vt pro tanto dicatur locus ille, ad quem animæ deferuntur post mortem, non esse corporeus, quia anima in eo corporaliter non existit per modum, scilicet quo corpora existunt in loco sed alio modo spirituali, sicut angeli in loco sunt. Vnde dicendum quod Augustinus loquitur opinando & non determinando, sicut sæpe facit in libro illo.

¶Ad tertium dicendum, quòd ignis ille est instrumentum diuinæ iustitiæ punientis. Instrumentum autem non solum agit in virtute propria, & per proprium modum, sed etiam in virtute principalis agentis, & secundum quod est regulatum ab eo. Vnde quamuis ignis secundum propriam virtutẽ non habet quòd aliquos cruciet secundum magis vel minùs, secundum modum prædictum, habet tamen hoc secundum quod eius actio modificatur ex ordine diuinæ iustitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex iustitia fabri in sua actione, secundum quod competit ad effectum artis.

ARTICVL. VI.

¶ Vtrùm ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit eiusdem speciei cum igne isto corporeo, quem videmus. Augu. enim dicit, & habetur in litera: Ignis æternus cuiusmodi sit arbitror neminem scire, nisi cui spiritus diuinus ostendit: sed naturam istius ignis omnes, vel fere omnes, sciunt: ergo ignis ille non est eiusdem speciei aut naturæ cum isto.

2 Prætereà, Gregorius dicit 15. moral. exponens illud Iob vigesimosecundo. Deuorabit eum ignis, qui non succenditur: ignis corporeus, vt esse valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet nisi succensus, esse, & nisi refotus subsistere. At contrà gehennæ ignis, cum sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel durat inextinguibilis, & successione non indiget, & ardore non caret; ergo non est eiusdem naturæ cum eo, quem videmus.

3 Prætereà, Æternum & corruptibile non sunt eiusdem rationis, cùm nec etiam in genere communicent, secundum philosophum in 10. Metaphysicæ: sed iste ignis est corruptibilis, ille autem æternus Matth. 25. Ita maledicti in ignem æternum: ergo non est eiusdem naturæ.

4 Prætereà, De natura huius ignis nostri est vt luceat, sed ignis Inferni non lucet: vnde Iob decimonono, Nonne lux impij extinguetur: ergo vt priùs.

¶SED CONTRA, Secundum philosophum in 1. Topic. Omnis aqua omni aquæ est idẽ specie: ergo eadem ratione omnis ignis omni igni, est idem specie.

¶Prætereà, Sapient. 11. dicitur, Per quæ peccat quis per hæc & torquetur: sed homines peccant per res sensibiles huius mundi ergo iustum est, vt per easdem puniantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ignis propter hoc quòd est maximè virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in 4. Metaphys. Vnde & ignis dupliciter inuenitur, scilicet in materia propria, prout est in propria sua sphæra: vel in materia aliena, siue terrestri, vt patet in carbone: siue aërea, vt patet in flamma: quocunque autem modo ignis inueniatur semper est idem in specie, quantum ad naturam ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie: quãtum ad corpora quæ sunt materia ignis. Vnde flamma & carbo differunt specie, & similiter ligoum igneum & ferrum ignitum: nec differt quantùm ad hoc, siue ignita sint per violẽtiam, vt in ferro apparet: siue ex principio intrinseco naturali, vt accidit in sulphure. Quia ergo ignis Inferni quantùm ad hoc quod habet de natura ignis, sit eiusdem speciei cũ igne, qui apud nos est, manifestum est: vtrum autem ille ignis sit in propria materia existens, aut si in aliena, in qua materia sit, nobis ignotum est: & secundum hoc potest dici quòd ignis ille, qui apud nos est, in specie differt materialiter consideratus, quasdam tamen proprietates differentes habet ab igne isto, vt quod successione non indiget, nec nutritur, sed iste differentiæ non ostendunt diuersitatem in specie, quantùm ad id quod pertinet ad naturam ignis.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Augustinus loquitur, quantùm ad id quod est materialiter in igne illo, non autem quantum ad ignis naturam.

¶Ad secundum dicendum, quòd ignis qui apud nos est, lignis nutritur, & ab homine succenditur, quia est artificialiter & per violentiam in alia materia introductus: sed ignis ille lignis non indiget, quibus foueatur: quia vel in propria materia est existẽs, vel in materia aliena est non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Vnde nõ est ab homine succẽsus, sed à Deo qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Isaiæ trigesimo: Flatus Domini sicut torrens sulfuris, succendens eam.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut corpora damnatorum erunt eiusdem speciei, cuius & modo sunt, quamuis modo sint corruptibilia, cum autem incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ & propter quietem motus cœli: ita est de igne inferni quo corpora illa punientur.

¶Ad quartum dicendum, quòd lucere non conuenit igni secundum quemlibet modum existendi quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphæra, vt philosophus dicit etiam in aliqua materia ignis existens non lucet, sicut cum est in materia opaca terrestri, vt in sulphure: & similiter est etiam quando ex aliquo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quòd ignis Inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc quod non sit eiusdem speciei.

ARTIC. VII.

¶ Vtrùm ignis Inferni sit sub terra.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra, Iob enim 18. de homine damnato dicitur. Et de orbe transferet eum Deus. ergo ignis ille quo damnati punientur non est sub terra, sed extra orbem.

2 Prætereà, Nullum violentum & per accidens, potest esse sempiternum. sed ignis ille erit in Inferno in sempiternum: ergo non erit ibi per violentiam, sed naturaliter: sed sub terra non potest esse ignis, nisi per violentiam: ergo ignis ille non est sub terra.

3 Prætereà, In igne Inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed illa corpora loeum replebunt, ergo cum futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorum infinitus est numerus Eccles. 1. ergo maximum oportet esse spatium, in quo ignis ille continetur, sed inconueniens videtur dicere, infra terram esse tantam conuexitatem, cum partes terræ naturaliter ferantur ad medium: ergo ignis ille non erit sub terra.

4 Prætereà, Sapientiæ. 11. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed mali super terram peccauerunt ergo ignis eos puniens non debet esse sub terra.

¶SED CONTRA dicitur Isaiæ quarto, Infernus subtus contubatus est in occursum tui: ergo ignis Inferni sub nobis est.

¶Prætereà,

¶Prætereà, Grego. dicit 18. Dialo. Quid obstat non video, quod Infernus esse sub terra credatur.

¶Prætereà, Ionæ secundo, super illud proiecisti me in corde maris, Closs. interlinearis, id est, in Inferno: pro quo dicitur in Euangelio, Matthæi vigesimosecundo in corde terræ, quia sicut cor est in medio animalis, ita infernus in medio terræ perhibetur esse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit, & habetur in litera, in qua parte mundi Infernus sit, scire neminem arbitror, nisi cui diuinus spiritus reuelabit. Vnde Gregorius in 4. Dialogo super hac quæstione interrogatus respondit. Hæc de re temere definite nihil audeo. Nõnulli namque in quadam terrarum parte Infernum esse putauerunt. Alij verò hunc sub terra esse existimant. Et hanc opinionem probabiliorem ostendit dupliciter. Vno modo ex ipsa nominis ratione, sic dicens. Si idcirco Infernum dicimus, quia inferiùs iacet, quod terra ad cœlum est, hoc esse inferiùs debet à terra. Secundò, ex hoc quod dicitur Apocalypsis 10. Nemo poterat neque in cœlo neque in terra neque subtus terram aperire librum: vt hoc quod dicitur in cœlo, referatur ad angelos: hoc quod dicitur in terra, referatur ad homines viuentes in corpore: hoc quod dicitur sub terra, referatur ad animas existentes in Inferno. Augustinus etiam in lib. 12. super Genes. ad literam duas rationes tangere videtur, quare congruũ sit Infernum esse sub terra. Vna est, vt quoniam defunctorũ animæ carnis amore peccauerãt, hoc eis exhibeatur, q̃ ipsi carni mortuæ soler exhiberi: vt scilicet sub terram retrudantur. Alia est quod sicut gravitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lætitia sicut levitas. Vnde sicut secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora, & sicut conueniens locus gaudio electorum est cœlum empyreum, ita conueniens locus tristitiæ damnatorum est infimum terræ. Neque mouere debet quod Augustinus ibidem dicit, quòd Inferi sub terris esse dicuntur vel creduntur, quia vt in libr. Retractationum hoc retractans dicit: mihi videor dicere debuisse magis, quod sub terris sunt Inferi quã rationem reddere cur sub esse dicuntur siue creduntur. Quidam tamen Philosophi posuerunt quod locus inferni erat sub orbe terrestri, tamen supra terræ superficiem ex parte opposita, & hoc videtur Isidorus sensisse cũ dicit, quod Sol, & Luna in ordine quo creati sunt, stabũt, ne impij in tormentis positi fruantur luce eorum: quæ ratio nulla esset, si Infernus infra terram esse dicatur, qualiter & hæc verba possint exponi, potuit supra. Pythagoras verò posuit locum pœnarum in sphæra ignis, quam in medio totius orbis esse dixit, vt patet per Aristotel. in secundo cœli & mundi. Sed tamen conuenientiùs his, quæ in scriptura dicuntur est, vt sub terra credatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Iob, De orbe transferet eum Deus, intelligendum est de orbe terrarum: id est, de hoc mundo, & hoc modo exponit Gregorius dicens, De orbe quippe transfertur, cum superno apparente iudice, de hoc mundo tollitur, in quo peruerse gloriatur. Nec est intelligendum quod orbis hic accipiatur pro vniuerso, quasi extrà totum vniuersum sit locus pœnarum.

¶Ad secundum dicendũ, quod in loco illo conseruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ quamuis secundum naturã non possit extrà suum locum aliquod elementum in æternum durare, præcipuè statu generationis & corruptionis manente in rebus. Ignis autem erit ibi fortissimæ caliditatis, quia calor eius erit vndique congregatus propter frigus terræ ipsum vndique circunstans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd infernus nunquam deficiet in amplitudine, quin sufficiat ad damnatorum corpora capienda. Infernus enim, Prouerb. 30. inter tria insatiabilia ponitur, nec est inconueniens quod inter viscera terræ tanta cõcauitas conseruetur diuina virtute, quæ damnatorum omnium corpora possit accipere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc quod dicitur, Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, non est necessarium, nisi in principalibus instrumentis peccandi: quia enim homo in anima peccat & in corpore, in vtroque punietur: non autem oportet quod in loco, quo quis peccauit, in eodem puniatur, cum alius sit locus, qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum, quòd hoc intelligitur de pœnis quibus homo punitur in via secundũ quod quælibet culpa suam pœnam habet annexam, prout quisque inordinatus animus sibi est pœna, vt dicit Augustinus.

QVÆSTIO NONAGESIMAOCTAVA,

De voluntate & intellectu damnatorum, in nouem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de pertinentibus ad affectum & intellectum damnatorum.

¶Circa quod quæruntur nouem.

¶Primò, vtrùm damnatorum voluntas sit mala.

¶Secundò, vtrùm aliquando pœniteant de malis quæ fecerunt.

¶Tertiò, vtrùm magis vellent non esse quam esse.

¶Quartò, vtrùm vellent alios non esse damnatos.

¶Quintò, vtrùm impij habeant Deum odio.

¶Sextò, vtrùm ipsi demereri possint

¶Septimò, vtrùm possint vti scientia hic acquisita.

¶Octauò, vtrùm cogitent aliquando de Deo.

¶Nonò, vtrùm ipsi videant gloriam Beatorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm omnis voluntas damnatorum sit mala.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnis voluntas damnatorum sit mala. Quia vt dicit Dionys. 4. c. de Diui. nomin. dæmones bonum & optimum concupiscunt esse, viuere, & intelligere: cùm ergo damnati homines non sint peioris conditionis, quàm dæmones, videtur quod ipsi bonam voluntatem habere possint. *Tho. 4. dist. 50. q. 2. art. 1. q. 1. & seq.*

2 Prætereà, Malum, vt dicit Dionys. est omninò involuntarium: ergo si damnati aliquid volunt, illud volunt inquantùm est bonum, vel apparens bonum: sed voluntas quæ per se ordinatur ad bonum, est bona: ergo damnati possunt habere voluntatem bonam.

3 Prætereà, Aliquid erunt damnati, qui in hoc mundo existentes aliquos virtutum habitus secum detulerunt, vt pote Gentiles, qui habuerunt virtutes politicas, sed ex habitibus virtutũ elicitur laudabilis voluntas: ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis voluntas.

¶SED CONTRA, Obstinata voluntas nunquam potest flecti nisi ad mala, sed damnati homines erunt obstinati sicut dæmones: ergo voluntas eorum nunquam poterit esse bona.

¶ Prætereà, Sicut se habet voluntas damnatorum ad malum ita voluntas Beatorum ad bonum: sed Beati nunquam habent voluntatem malam: ergo nec damnati aliquam habent voluntatem bonam.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd in damnatis potest, duplex voluntas considerari, scilicet voluntas deliberatiua, & voluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex actione naturæ, quæ in natura hanc inclinationem posuit, quæ naturalis voluntas dicitur: vnde cum natura in eis remaneat secundum hoc bona poterit in eis esse voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua est eis ex seipsis, secundum quod in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc vel illud, & talis voluntas est in eis solum mala: & hoc ideò, quia sunt perfectè auersi à fine vltimo rectæ voluntatis, ne aliqua voluntas potest esse bona nisi per ordinem ad finem prædictum. Vnde etiam etsi aliquod bonum volunt, non tamen bene volunt illud, vt ex hoc voluntas eorum bona dici possit.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd verbum Dionysij intelligitur de voluntate naturali, quæ est inclinatio naturæ in aliquod bonum: sed tamen ista naturalis inclinatio per eorum malitiam corrumpitur inquãtùm hoc bonum quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis circunstantiis appetunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd malum inquantùm est malum non mouet voluntatem, sed inquantum est æstimatum bonum: sed hoc ex eorum malitia procedit, quòd id quod est malũ æstiment, vt bonum: & ideo voluntas eorum mala est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd habitus virtutum politicarum non remanent in anima separata, eò quòd virtutes illæ perficiunt solum in vita ciuili, quæ non erit post hanc vitam: si tamen remanerent, nunquam in actum exirent, quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

ARTICVL. II.

¶ Vtrùm damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd damnati nunquam pœniteant de malis quæ fecerunt. Quia dicit Bernardus in Cantieis, quod damnatus semper vult iniquitatem suam quam fecit: ergo nunquam de peccato commisso pœnitent.

2 Prætereà, Velle se non peccasse, est bona voluntas, sed damnati non habebunt bonam voluntatem: ergo damnati nunquàm volent se non peccasse: & sic idem quod prius.

3 Prætereà, secundum Damas. hoc est hominibus mors, quod angelis casus: sed angeli voluntas post casum est inuertibilis hoc modo, vt non possit recedere ab electione: qua prius peccauit: ergo damnati non possunt pœnitere de peccatis à se commissis.

4 Prætereà, Maior erit peruersitas damnatorum in inferno

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam peccatorum in hoc mundo:sed aliqui in hoc mundo non pœnitent de peccatis commissis,vel propter excæcationem mẽtis sicut hæretici:vel propter obstinationem,sicut qui lætantur, cùm malè fecerint,& exultant in rebus pessimis,vt dicitur Prouerb.2.ergo,&c.

¶SED CONTRA,Sapien. 5. de damnatis dicitur,intra se pœnitentiam agentes.

¶Præterea,Philosophus nono Ethicorum dicit quòd pœnitudine replentur mali,mox enim tristantur de hoc in quo priùs delectati sunt:ergo damnati eum sint prauimaximè magis pœnitent.

¶RESPONDEO dicendum,quòd pœnitere de aliquo,contingit dupliciter. Vno modo per se, & alio modo per accidens, per se quidem de peccato pœniret, qui peccatum in eo, quod est peccatum abominatur.Per accidens verò, qui illud odit ratione alicuius adiuncti,vt potè pœnæ alicuius. Mali igitur non pœnitebunt,per se loquendo de peccatis,quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet:pœnitebunt autem per accidens,inquantum affligentur de pœna quam pro peccato sustinet.

¶AD Primum ergo dicendum, quod damnati iniquitatem volunt,sed pœnam refugiunt : & sic per accidens de iniquitate omissa pœnitent.

¶Ad secundum dicendum, quod velle se non peccasse propter turpitudinem iniquitatis, est bona voluntas:sed hoc non erit in damnatis.

¶Ad tertium dicendum, quòd sine aliqua auersione voluntatis contingit quod damnati de peccatis pœniteant : quia non hoc refugiunt in peccatis quod priùs apperiuerũt, sed aliquid aliud scilicet pœnam.

¶Ad quartum dicendum, quod homines in hoc mundo quantuncúque obstinati, per accidens de peccatis suis pœnitent si pro eis puniantur, quia vt dicit Augustinus in libro 83. Quæstionum,quod videmus etiam ferocissimas bestias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abstinere.

ARTICVLVS III.

¶Vtrùm damnati vltra rationem vellent non esse.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd damnati recta ratione & deliberatiua non vellent non esse.Augustenim dicit in libro de libero arbitrio , Considera quantùm bonum est esse,quod beati & miseri volunt.Maius enim est miseris esse,quàm omnino non esse.

2 Præterea,Augustinus sic ibidem arguit , prælectio supponit electionem,sed non esse non est eligibile,cùm non habeat apparentiam boni,cùm nihil sit : ergo nõ esse , non potest esse magis appetibile damnatis quàm esse.

3 Præterea,Maius malum magis est fugiendum:sed non esse est maximum malum,eum tollat totaliter bonum,ita quod nihil relinquit:ergo non esse est magis fugiendum,quàm miserum esse: & sic idem quod prius.

¶SED CONTRA est q̃ dicitur Apocalypsis nono, In diebus illis desiderabunt homines mori,& fugiet mors ab eis.

¶Præterea,Damnatorum miseria omnem huius mundi miseriã excedit:sed ad vitandum miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori.Vnde dicitur Eccles. 41.O mors quam bonum est iudicium tuũ homini indigenti , & qui minoratur viribus & deficit ætate & cui de omnibus cura est,& ineredibili qui perdit sapientiam:ergo multò fortiùs est damnatis appetibile non esse, secundum rationem deliberatiuam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non esse,potest dupliciter cõsiderari : Vno modo secundum se:& sic nullo modo est appetibile,cum nõ habeat rationem boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo potest considerari , inquantum est ablatiuum pœnalis vitæ, seu alicuius miseriæ,& sic non esse accipit rationẽ boni:carere enim malo est quoddam bonum , vt dicit philosophus in quinto Ethicorum:& per hunc modum melius est damnatis non esse, quam miseros esse. Vnde Matth. 26. Bonum erat ei si natus nõ fuisset homo ille,& Hieremiæ 20.super illud male dicta dies in qua natus sum,&c, dicit Glossa,Hieron.melius est non esse quam malè esse,& secundum hoc damnati possunt eligere non esse secundum deliberatiuam rationem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum est,quòd verbum Augustini est intelligendum, quod non esse per se non est eligibile , sed per accidẽs,inquantũ scilicet est miseriæ terminatiuum:quod enim dicitur quod esse & viuere ab omnibus appetitur naturaliter,non oportet hoc accipere quantùm ad malam vitam , & corruptam,& eam quæ est in tristitiis, vt dicit philosophus in nono Ethicorum.

¶Ad secundum dicendum,quòd non esse non est eligibile per se sed per accidens tantum vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum ,quòd licet non esse,maximè sit malum est tamen valde bonum, in quantum priuat miseriam , quæ est maximum malorum,& sic non esse eligitur.

ARTIC. IIII.

¶Vtrùm damnati vellent esse in Inferno alios damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno non vellent alios esse damnatos,qui non sunt damnati.Quia Lucæ 16 dicitur de diuite, qui orabat pro fratribus suis:ne irent in locum tormentorum:ergo & eadem ratione & damnati alij non vellent ad minus carnales suos amicos in inferno damnari.

2 Præterea,Affectiones in inferno inordinatæ à damnatis non auferuntur:sed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos dilexerunt : ergo non vellent eorum malum , quod est esse damnatos.

3 Præterea , Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures damnarentur,maior esset eorum pœna, sicut etiam multiplicatio Beatorum amplificat eorum gaudium,ergo damnati nollent saluos damnari.

¶SED CONTRA est quòd dicitur Isaiæ 14.super illud, Surrexerunt de solijs,dicit Glossa:Solatium est malorum,multos socios habere pœnarum.

¶Præterea,In damnatis maximè regnat inuidia: ergo dolent de fœlicitate Beatorum,& eorum damnationem appetunt.

¶RESPONDEO dicendum , quòd sicut in Beatis erit perfectissima charitas,ita in damnatis perfectissimum odium. Vnde sicut sancti gaudebunt de omnibus bonis,ita & ipsi de omnibus bonis dolebunt , vnde & fœlicitas sanctorum considerata maximè eos afflige:vnde dicitur Isa.26. Videant & confundantur zelantes populi,& ignis hostes tuos deuoret: vnde vellent omnes bonos esse damnatos.

¶AD Primum ergo dicendum , quòd tanta erit inuidia in damnatis,quod etiam propinquorum gloriæ inuidebunt , cum ipsi sint in summa miseria , cum etiam in hac vita hoc accidat creſcente inuidia,Sed tamen minus inuident propinquis: quam altis:& maior esset eorum pœna : si omnes propinqui damnarentur & alij saluarentur,quam si aliqui de suis propinquis saluarentur.Et exinde fuit quod diues petiit fratres suos à damnatione eripi,Sciebat enim quod aliqui eriperentur , maluisset tamen cum fratribus suis omnes alios damnari.

¶Ad secundum dicendum , quod dilectio quæ non fundatur super honestum,facile rescinditur, & præcipuè in malis hominibus : vt philosophus dicit in 8. Ethico. Vnde damnati non seruabunt amicitiam ad eos quos inordinatè dilexerunt.Sed in hoc voluntas eorum remanebit peruersa,quod causam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

¶Ad tertium dicendum , quod quamuis de damnatorum multitudine pœna singulorum augeatur in tantum , tamen supercreſcent odium & inuidia quod magis eligent torqueri cum multis quàm minùs soli.

ARTICVL. V.

¶Vtrùm damnati odio habeant Deum.

AD QVINTVM sic proceditur.Videtur quòd damnati non habeant Deum odio.Quia,vt dicit Dionys. 4. cap. de Diui. nominibus , omnibus diligibile est pulchrum & bonum quod est omnis boni & pulchritudinis causa,hoc autẽ est Deus: ergo Deus à nullo odio haberi potest.

2 Præterea , Nullus potest ipsam bonitatem odio habere,sicut nec ipsam malitiam velle:malum enim est omnino inuoluntarium, vt Dionys.dicit 4.c de Diui.nomi. Deus autem est bonitas ipsa: ergo nullus ipsum odio potest habere.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Psal.Superbia illorum qui te oderunt,ascendit semper.

¶RESPONDEO dicendum, quòd affectus mouetur ex bono vel malo apprehenso. Deus autẽ apprehenditur dupliciter: in se,sicut à Beatis,qui eum per essentiam vident,& per effectus, sicut à nobis & damnatis.Ipse igitur in seipso cum sit per essentiam bonitas,non potest alicui voluntati displicere.vnde quicúque eum per essentiam vident,eum odio habere non possunt,sed effectus eius aliqui sunt voluntati repugnantes,inquantum cõtrariantur alicui,& secundum hoc aliquis non in seipso , sed ratione effectuum Deum odire potest. Damnati ergo Deum percipientes in affectu iustitiæ,qui est pœna, eum odio habent , sicut & pœnas,quas sustinent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quod verbum Dionysij est intelligendum de appetitu naturali,qui tamen in damnatis peruertitur,per id quod addicit ex deliberata voluntate , vt dictũ est.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet , si damnati Deum in seipso conspicerent,inquantum est per essentiam bonus.

ARTIC. VI.

¶Vtrùm damnati desperentur.

¶AD

SEXTVM sic proceditur. Videtur quod damnati desperentur,Damnati enim habent voluntatem malam , vt dicitur in litera:sed per malam voluntatem , quam hic habuerunt,demeruerunt:ergo si ibi nõ demerentur:ex sua damnatione commodum reportant.

2 Præterea,Damnati sunt eiusdem cõditionis cum dæmonibus: sed dæmones demerentur post suum casum: vnde serpenti, qui hominem ad peccãdum induxit,est à Deo pœna inflicta, vt dicitur Genes.3. ergo & damnati demerentur.

3 Præterea,Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedent, non excusatur quin sit demeritorius , etiam si aliqua necessitas adsit,cuius aliquis sit sibi causa:ebrius enim meretur duplicem maledictionem,si ex ebrietate aliquod aliud peccatum cõmittat,vt dicitur in 3.Ethico.Sed ipsi dãnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, per quam necessitatem patiuntur peccandi: ergo cùm eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat non excusantur à demerito.

¶SED CONTRA,Pœna contra culpam diuiditur: sed peruersa voluntas in damnatis ex obstinatio procedit,quæ est eorum pœna: ergo peruersa voluntas in damnatis non est culpa, per quam demeretantur.

¶Præterea,Post vltimum terminum non relinquitur aliquis motus siue profectus in bonum,vel in malum:sed damnati maximè post diem iudicij ad vltimum terminum suæ damnationis peruenient,quia tunc finem habebunt duæ ciuitates,vt Augustinus dicit:ergo damnati post diem iudicij peruersa voluntate non demerebuntur,quia sic creſceret eorum damnatio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij & post distinguendum est. Omnes enim communiter consentiunt quod post diem iudicij non erit aliquod meritum, vel demeritum : & hoc ideo est , quia meritum vel demeritum ordinatur ad aliquod bonum vel malum vltimò consequendũ, post diem autem iudicij erit & vltima consummatio bonorum & malorum,ita quod nihil erit vltimò addendum de bono vel malo. Vnde & bona voluntas in Beatis non erit meritum , sed præmium , & mala voluntas non erit in damnatis demeritum, sed pœna tantùm.Operationes enim virtutis sunt præcipuè in fœlicitate,& eorum contrariæ sunt præcipuè in miseria, vt dicitur in 1.Ethicorũ.Sed ante diẽ iudicij quidam dicunt,& Beatos mereri,& damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmij essentialis vel pœnæ principalis , cum quantum ad hoc vtrique ad terminum perueniant.Potest tamẽ hoc esse respectu præmij accidentalis,vel pœnæ secundariæ quæ possunt augeri vsque ad diem iudicij,& hoc præcipuè in dæmonibus vel angelis bonis,quorum officio aliqui trahuntur ad salutem , ex quo beatorum angelorum gaudium creſcit vel ad damnationem ex quo creſcit pœna dæmonum.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd est summum incommodum ad summum malorum peruenisse:ex quo contingit in damnatis quod demereri non possunt , vnde patet quod ex peccato commodum non reportant.

¶Ad secundum dicendum,quòd ad damnatorum hominum officium nõ pertinet ad damnationem alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum,ratione cuius demerentur,quãtum ad secundariam pœnam.

¶Ad tertium dicendum,quòd propter hoc non excusantur à demerito,quia necessitatem habeant peccandi,sed quia ad summum malorum peruenerunt,tamen necessitas peccandi, cuius causa fuit , excusat à culpa,inquantum est necessitas quædam quia omne peccatum oportet esse voluntarium: sed quòd non excusetur hoc est inquantũ à voluntate præcedente processit: & sic totũ demeritũ sequẽtis culpæ vident ad primam culpam pertinere.

ARTICVL. VII.

¶Vtrùm damnati possint vti notitia quam in hoc modo habuerunt.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. In cõsideratione enim scientiæ est maxima delectatio,sed in eis nullam delectationem est ponere : ergo non possunt vti scientia priùs habita secundum aliquam considerationem.

2 Præterea,Damnati sunt in maioribus pœnis , quam sint aliquæ pœnæ huius mundi:sed in hoc mundo , dum aliquis est in maximis tormentis constitutus, non potest considerare aliquas intelligibiles conditiones,quas abstractus à pœnis patitur:ergo multò minùs in inferno.

3 Præterea,Damnati sunt subiecti tẽpori:sed longitudo temporis est causa obliuionis , vt dicitur 1. Physico. ergo damnati obliuiscentur eorum quæ hic habuerunt.

¶SED CONTRA est quòd Luc.16.dicitur diuiti damnato, recordare quia recepisti bona , &c. ergo considerabunt ea quæ hic scierunt.

¶Præterea,Species intelligibiles in anima separata remanent in eis vt supra dictum est,si ergo eis vti non possent, frustrà remanerent in eis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut propter perfectam sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non sit gaudij materia,ita nihil erit in damnatis quod non sit in eis materia & causa tristitiæ nec aliquid quod ad tristitiam possit pertinere, deerit : vt si eorum miseria consummata. Considerratio enim aliquorum notorum quantum ad aliquid,inducit gaudium: vel ex parte cognoscibilium , inquantum diliguntur: vel ex parte ipsius cognitionis,inquantum est conueniens & perfecta.Potest etiam tristitiæ esse ratio , & ex parte cognoscibilium quæ natæ sunt contristari , & ex parte ipsius cognitionis , prout eius imperfectio considerãtur:vt potè cùm aliquis considerat se deficere in cognitione alicuius rei,cuius perfectionem appeteret : sic etiam in damnatis erit actualis considerratio eorum quæ priùs sciuerunt,vt materia tristitiæ, non autem vt delectationis causa.Considerabunt enim & mala quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt,& bona delectabilia,quæ amiserũt, & ex vtroque torquebuntur,de hoc quod considerabunt notitiam : quam de rebus spiritualibus habuerunt imperfectam esse,& amissiæ summã eius perfectionem,quam poterant adipisci.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd quamuis consideratio scientiæ sit per se delectabilis , tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa:& sic erit in damnatis.

¶Ad secundum dicendum, q̃ in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori,vnde per hoc q̃ corpus affligitur , consideratio animæ impeditur :sed in futuro anima non ita trahetur à corpore,sed quãcúque corpus affligatur, tamẽ anima semper cõsiderabit lucidissimè illa quæ ei potuerũt esse causa meroris.

¶Ad tertium dicendum, quòd tempus est causa obliuionis per accidens inquantùm motus cuius est mensura , est causa transmutationis,sed post diẽ iudicij non erit motus cœli , vnde nec obliuio esse poterit ex quacúque diuturnitate,sed ante diẽ iudicij anima separata nõ mutant à sua dispositione per mõtũ cœli.

ARTICVL. VIII.

¶Vtrùm damnati aliquando cogitabunt de Deo

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non potest haberi odio actus,nisi id de quo cogitatur:sed damnati Deum odio habebunt,vt in litera dicitur:ergo de Deo aliquando cogitabunt.

2 Præterea,Damnati habebunt remorsum conscientiæ,sed conscientia patitur remorsum de actis contra Deum:ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶SED CONTRA, Perfectissima hominis cogitatio est quę cogitat de Deo:sed damnati non erunt in statu perfectissimo:ergo de Deo non cogitabunt.

¶RESPONDEO dicendum,quòd Deus potest considerari dupliciter.Vno modo secundum se, & secundum id quod est ei proprium,scilicet esse totius bonitatis principium , & sic nullo modo cogitari potest sine delectatione,vnde sic nullo modo à dãnatis cogitabitur.Alio modo secũdum aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus eius , vt potè puniri vel aliquid huiusmodi:& secundum hoc consideratio de Deo potest tristitiam inducere,& hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd damnati non habent Deum odio, nisi ratione punitionis & prohibitionis eius quod malæ eorum voluntati consonat:vnde non considerabunt eum, nisi vt punitorem & prohibitorem.

¶Et per hoc patet etiam solutio ad secundũ:quia conscientia nõ remordet de peccato,nisi inquãtũ est diuino præcepto cõtraria.

ARTIC. IX.

¶Vtrùm damnati gloriam Beatorum videant.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant. magis enim distat ab eis gloria beatorum,quam ea quæ in hoc mundo aguntur , sed ipsi non vident quæ circa nos aguntur, vnde dicit. Gregorius duodecimo Moralium super illud Iob.Siue fuerint nobiles filij eius,&c.Sicut hi qui adhuc viuunt, mortuorum animæ quo loco habeantur,ignorant,ita mortui qui corporaliter vixerũt vita in carne positorum,qualiter circa eos disponatur ignorant:ergo multò minus possunt videre gloriam bonorum.

2 Præterea, illud quod conceditur sanctis in hac vita pro magno munere , nunquam concedetur damnatis , sed Paulo pro magno est concessum videre vitam illam,qua sancti æternaliter cum Deo viuunt : vt dicitur primę Corinth. 12. in glos. ergo damnati sanctorum gloriam non videbunt.

¶SED CONTRA est q̃ dicitur Lucæ decimosexto. Quod diues in tormentis positus vidit Abrahã & Lazarũ in sinu eius.

¶RESPONDEO dicendum,quòd damnati ante diem iudicij vident bonos in gloria non hoc modo quòd gloriam eorum qualis sit , cognoscant , sed solùm cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili : & ex hoc turbantur, tum propter inuidiam dolentes de fœlicitate eorum , tum propter hoc quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi talem gloriam amiserunt: vnde dicitur Sapientiæ 5. de impiis. Videntes turbabuntur timore horribili. Sed post diem iudicij omninò bonorum visione ptiuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur: quia memoriam habebunt gloriæ bonorum, quàm in iudicio videbunt, vel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentũ: sed vlterius affligentur in hoc q̃ videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam, quam Sancti merentur habere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ ea quæ in hac vita agũtur, nõ ita afflligerent dãnatos in inferno si viderentur, sicut sanctorũ gloria in spẽcta. Vnde non ita ostendũtur dãnatis ea quæ hic agũtur, sicut sanctorum gloria, quamuis etiã eorũ quæ hic agũtur ostendantur eis, ea ex quibus tristitiam habere possunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Paulus insp̃exit vitam illam, in qua sancti cum Deo viuunt eam experiendo, & in futurũ perfectius sperando, quod non est de damnatis. Et ideo nõ est simile.

QVÆSTIO NONAGESIMANONA,

De misericordia Dei respectu damnatorum, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de misericordia & iustitia respectu damnatorum.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm ex diuina iustitia inferatur pœna eternitatis pœnæ æterna.

¶ Secundò, vtrùm per diuinam misericordiam omnis pœna tam hominum quam dæmonum terminetur.

¶ Tertiò, vtrùm saltem pœna hominum terminetur.

¶ Quartò, vtrùm saltem pœna Christianorum.

¶ Quintò, vtrùm illorum qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVL. I.

¶ Vtrùm ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatoribus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim non debet excedere culpam: Deuterono. 25. Secundum mẽsuram delicti erit & plagarum modus: sed culpa est temporalis: ergo pœna non debet esse æterna.

2 Præterea, Duorum peccatorum mortalium vnum est alterius: ergo vnum debet maiori quam alterum pœna puniri: sed nulla pœna est maior quam æterna, cum sit infinita: ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna: & si vni non debetur, nulli debetur, cum eorum distantia non sit infinita.

3 Præterea, A iustitia non infertur pœna nisi ad correctionem: vnde 2. Ethicorum dicitur quòd pœnæ sunt quædam medicinæ: sed quod impij in æternum puniantur: hoc non est ad correctionem eorum: nec aliquorum aliorum, cùm tunc non sint aliqui futuri qui per hoc corrigi possint: ergo secundum diuinam iusticiam non infertur pœna æterna.

4 Præterea, Omne quòd non est per se volitum, nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem: sed pœnæ à Deo non sunt propter se volitæ, non enim delectatur in pœnis: cùm ergo nulla vtilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnæ, videtur quòd talem pœnam pro peccato inferre non debeat.

5 Præterea, Nihil quòd est per accidens est perpetuum, vt dicitur primo Cœli & mundi, sed pœna est eorũ quæ sunt per accidens, cum sit contra naturam: ergo non potest esse perpetua.

6 Præterea, Iustitia Dei hoc exquirere videtur, vt peccatores ad nihilum rediganturs, quia propter ingratitudinem videtur quis beneficia amittere, inter cætera autem Dei beneficia est ipsum esse: vnde videtur iustum, vt peccator qui ingratus Deo existit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum rediganturs, eorum pœna non potest esse perpetua: ergo non videtur esse conſonum diuinæ iustitiæ, vt peccatores perpetuo puniantur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 25. Ibunt hi, id est peccatores, in supplicium æternum,

¶ Præterea, Sicut se habet præmium ad meritum, ita pœna ad culpam; sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternum. Ioan. 6. Omnis qui videt Filium, & credit in eum habet vitam æternam: ergo & culpæ temporali secundum diuinam iustitiam debetur pœna æterna.

¶ Præterea, Secundum Philosophum in quinto Ethicorum, pœna taxatur secundum dignitatem eius, in quem peccatur: vnde maiori Pœna punitur qui peccat in alapã principem, quam alium quemcunque. Sed quicunque peccat mortaliter peccat contra Deum, cuius præcepta transgreditur, & cuius honorem alij imp̃ertitur, dum in alio finem constituit: maiestas autem Dei est infinita: ergo quicunque peccat mortaliter, dignus est infinita pœna, & ita videtur quod iustè pro peccato mortali quis perpetuo puniatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cum pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intentionem acerbitatis, & secundum durationem temporis quantitas pœnæ respondet quantitati culpæ secundum intensionem acerbitatis vt secundũ quòd grauius peccauit, secundum hoc grauior pœnæ infligatur. Vnde Apocalyp. 18. Quantum se glorificauit & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum non autem respondet duratio pœnæ durationi culpæ, vt dicit Augustinus 21. de ciuitate Dei. Non enim adulterium quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas, sed duratio pœnæ respicit dispositionẽ peccati: quandóque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate, ex ipso peccato efficitur dignus vt totaliter à ciuitate consortio repellatur vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem. quandoque verò non redditur dignus, vt totaliter à societate excludatur, & ideò vt possit esse conueniens membrum ciuitatis, pœna ei prolongatur, vel breuiatur, secundum quòd expedit eius curationi, vt in ciuitate conuenienter & pacificè viuere possit: ita etiam secundum diuinam iustitiã aliquis ex peccato: redditur dignus pœnitus à ciuitatis Dei consortio separari, quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat, quæ est vinculum ciuitatem prædictam vniens: & ideo pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis in æternum à societate Sanctorũ excluſus, æternæ pœnæ adiicitur. Quia vt Augustinus dicit in libro prædicto, quod est de ciuitate ista mortali homines supplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate illa immortali homines supplicio secundæ mortis auferre, quod autem pœna quam ciuitas mundana infligit, perpetua non reputatur, hoc est per accidens, vel inquantum perpetuò homo non manet, vel inquantum etiam ipsa ciuitas deficit. Vnde si homo in perpetuum viueret, pœna exilij vel seruitutis quæ per legem humanam infertur, in eo perpetuo maneret: qui verò hoc modo peccant, vt indesinenter non reddantur digni totaliter separari à sanctæ ciuitatis consortio, sicut peccantium venialiter tantò eorum pœna erit breuior, vel diuturnio, quantò magis vel minus purgabiles erunt, secundum quod eis peccata plus vel minus inhęserunt: quod in pœnis huius mundi & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes à Sanctis assignatæ, quæ iustè pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniatur. Vna est quia peccauerunt contra bonum æternum, dum cõtemp̃serunt æternam vitam, & hoc etiam est quod Augustinus in prædicto libro dicit, Factus est malo dignus æterno, quia hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit. Vnde Grego. dicit in quarto Dialog. Ad magnam iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Et obiicitur quòd quidam peccantes mortaliter proponunt vitam suam in melius commutare, & ita secundum hoc non essent digni æterno supplicio: vt videtur dicendum secundum quosdam quod Gregorius loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus: qui enim in peccatum mortale labitur, propria voluntate se ponit in statum, a quo exui non potest, nisi diuinitus. Vnde ex hoc ipso quod vult peccare, consequenter vult in peccato manere perpetuò. Homo enim est spiritus vadens in peccatum, & non rediens per se ipsum. Sicut si aliquis se in foueam proiceret, vnde exire non posset nisi adiutus, posset dici quòd in æternum ibi manere voluit, quantumcunque aliud cogitaret. Vel potest dici & melius, quod ex hoc ipso quòd mortaliter peccat, finem suum in creatura cõstituit: & quia ad finem vitæ tota vita ordinatur: ideò & ex hoc ipso totam vitam suã ordinat ad illud peccatum & vellet perpetuo in peccato manere, si hoc sibi esset impune. Et hoc est quod Gregorius in 34. libro Moralium, super illud Iob 41. Aestimabũt abyssum quasi senescentem iniqui; ideò eũ sine defectu tunt, quia rũ sine viserunt, Voluissent quippe sine fine viuere, vt sine fine potuissent in suis iniquitatib⁹ permanere, nã magis appetũt peccare quã viuere. Potest & alia ratio assignari quare pœna peccati mortalis sit æterna: quia per cã cõtra Deũ qui est infinitus, peccatur. Vndè cũ non posset esse infinita pœna per intensionem, quia creatura non est capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur quod sit saltem duratione infinita. Est etiam quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet in æternũ, cùm culpa non possit remitti sine gratia quam homo non potest post mortem acquirere, nec debet pœna cessare, quandiu culpa manet.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd pœna non debet æquari culpæ secundum quantitatem durationis, vt viderunt etiam per leges humanas accidere. Vel dicendum, sicut Gregorius solvit, quod quamuis culpa sit actu temporalis, voluntate tamen est æterna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitati peccati respondet quantitas pœnæ secundum intensionem, & ideò, peccatorum mortalium in æqualium, erunt pœnæ in æquales intensione, æquales autem durationc.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnæ quæ infliguntur his, qui à ciuitatis societate non penitus eiiciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pœnæ, per quas aliqui totaliter à ciuitatis societate exterminantur, non sunt ad correctionem eorum, possunt tamen esse ad correctionem, & tranquillitatem aliorum qui in ciuitate remanent: & ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorum qui nunc sunt in Ecclesia. Non enim pœnæ sunt ad correctionem solùm, quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum durãtes non erunt omninò inutiles. Sunt tamẽ vtiles ad duo. Primò ad hoc quod in eis diuina iustitia conseruetur quæ est Deo accepta propter seipsum. Vnde gregorius in dialogo: omnipotẽs deus, quia pius est, misereturn cruciatu non pascitur: quia autem iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur secundo, ad hoc sunt vtiles, vt de his electi gaudent, dum in his Dei iustitiam contemplantur: & dum se euasisse cognoscunt. vnde psalmus: letabitur iustus cum viderit vindictam. & cæteta & Isaiæ vltimo: Erunt, scilicet impij, vsque ad sacietatẽ visionis, scilicet Sanctis, vt gl. Et hoc est quod gregorius dicit 4. dialog. in iqui omnes æterno supplicio deputati, sua quidem iniquitate puniũtur, & tamẽ ad aliquid ardebunt, scilicet vt iusti omnes & in deo videãt gaudia quæ perceperunt & in illis percipiunt supplicia quæ euaserunt: quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

¶ Ad quintũ dicendum, q̃ quãuis pœna per accidens respondeat animæ tamen per se respondet animæ culpa infectæ & quia culpa in perpetuum in ea manebit & ideo & pœna perpetua, erit.

¶ Ad sextum dicendum, quod quamuis pœna respondet culpæ propriè loquendo, secundum inordinationem quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem ipsius, in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato responderet pœna infinita intentione quamuis ergo ex hoc quod aliquis peccat contra Deum qui est actor essendi, mereatur ipsum esse amittere, cõsiderata tamẽ ipsi actus inordinatione, nõ debetur ei amissio esse quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corrumpitur: & ideo non potest esse debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipsius esse.

ARTIC. II.

¶ Vtrùm per diuinam misericordiam omnis pœna æterminatur tam hominum quam dæmonum.

Thc. 4. dist. 46. q. 2. art. 2. & 3. 1. & seq.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quam etiam dæmonum. Sapientiæ 11. Misereris omnium Domine, quoniam omnia potes: sed inter omnia etiam dæmones continentur qui sunt Dei creaturæ: ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur.

2 Præterea, Rõmanorum decimoprimo, Conclusit Deus omnia sub peccato, vt omniũ misereretur: sed Deus dæmones sub peccato conclusit, id est claudi permisit: ergo videtur quod etiam dæmonum aliquando misereatur.

3 Præterea, Sicut dicit Anselmus in libro, Cur Deus homo Non est iustum vt Deus creaturam, quam fecit ad beatitudinem, omnino perire finat: ergo videtur cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non esse iustum: vt omnino perire permittatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: ergo æternaliter punientur.

¶ Præterea, Sicut boni angeli effecti sunt beati per conuersionem ad Deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per auersionem à Deo, Si ergo miseria malorum angelorum finiatur quandoque, & Beatitudo bonorum finem habebit, quod est inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quod error Origenis fuit, (vt Augustin. vigesimoprimo de Ciuitate Dei dicit) quod dæmones, quandoque per dei misericordiam liberandi sunt a pœnis. Sed iste error est ab Ecclesia reprobatus propter duo. primo, quia manifestè auctoritati sacre Scripturæ repugnat, quæ habetur Apocalipsis vicesimo: diabolus qui seduxerat eos, missus est in stagnũ ignis & sulfuris, vbi bestiæ & pseudo prophetæ cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum, per quod in Scriptura significari æternitas cõsueuit. secũdo, quia ex vna parte nimis misericordiam extendebat, & ex alia parte nimis eam coartabat. ejusdẽ enim rationis esse videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniti. vnde sicut ponebat dæmones & animas damnatorum quandoque à pœna liberandas, ita ponebat angelos & animas bonorum quandoque à beatitudine in huius vitæ miserias deuoluendas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus quantum in ipso est, misereturn omnibus: sed quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est quod ad quosdã non se extẽdit, qui se misericordie fecerunt indignos, sicut dæmones & damnati qui sunt in malitia obstinati. Tamen potest dici quod etiam in eis misericordia locum habet, inquantum citra condignum puniũtur.

non quod à pœna tollatur absoluantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum & non pro singulis generum, vt intelligatur auctoritas de hominibus secundum statum vię, qua scilicet & iudęorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod Anselmus intelligit non esse iustũ quantum ad decentiam diuinæ bonitatis. & loquitur de creatura secundum genus suum. Non enim est conueniens diuinæ bonitati, vt totum vnum genus creaturæ deficiat à fine, propter quam est factum. vnde nec omnes homines nec omnes angelos damnari conuenit, sed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum perseuerãt quia diuinæ voluntatis intentio impleatur in aliis, qui saluantur.

ARTIC. III.

¶ Vtrum diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod diuina misericordia non patiatur saltem homines in æternum puniri. Genesis sexto. Non permanebit spiritus meus in homine in æternũ, quia caro est: & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per glo. ibidem. Cum ergo indignatio nõ sit aliud quam eius pœna, non punietur æternaliter.

2 Præterea, Charitas Sanctorum in præsenti hoc facit vt pro inimicis oxorent: sed tunc habebũt pr̃fectiorem charitatem: ergo rũc orabũt pro inimicis dãnatis: sed orationes eorũ esse cassas non potest, cũ sint maximè deo acceptæ: ergo in præcibus sanctorũ diuina misericordia damnatos quandoque à pœna liberabit.

3 Præterea, Hoc quod deus pœnam damnatorum æternam prædixit, ad prophetiam cõminationis pertinet: sed prophetia comminationis non semper impletur, quod patet per hoc quod dicũ est de Niniue, quia non fuit subuersa, sicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contristatus fuit: ergo videtur quod multò amplius per diuinam misericordiam comminatio pœnę æternæ mutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam, sed in omnium gaudium cedere poterit.

4 Præterea, Ad hoc facit quod in psalmo dicitur, nunquid in æternum irascetur Deus sed ira Dei est eius punitio: ergo, &c.

5 Præterea, Isaiæ 14. super illud, Tu autem proiectus es, & cætera, dicit glossa, Et si omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquam: & loquitur de diabolo. ergo videtur quod omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthei 25. simul de electis & reprobis ibunt hi reprobi in supplicium æternum, Iusti autem in vitam æternam: sed inconueniens est ponere quod iustorum vita quandoque finiatur: ergo inconueniens est ponere quòd reproborum supplicium terminetur.

¶ Præterea, Sicut dicit Damasc. hoc est hominibus mors, quod est angelis casus: sed angeli post casum irreparabiles fuerunt, ergo & homines post mortem: & sic reproborum supplicium nõquam terminabitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit, vigesimoprimo de ciuitate dei quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt, quod dæmones posuerunt in perpetuum puniri, sed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc positio omnino est irrationabilis. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuo puniendi, ita & hominum animæ qui sine charitate decedunt, cum hoc hominibus sit mors, quod angelis casus, vt Damasc. dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verbum illud est intelligendum de homine secundum genus suum, quia ab humano genere quandoque Deo indignatio est remota per Christi aduẽtum: sed illi qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christum, noluerũt permanere, in seipsis diuinã iram perpetuauerũt, cùm non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus, nisi per Christum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit 21. de Ciuitate Dei. & Gregorius 25. Moralium. & 4. Dialogo. quòd Sancti in hac vita omninò pro inimicis exorant, vt conuertantur ad Deum, cùm adhuc conuerti possint. Si enim essent præsciti ad mortem, non magis pro eis quam pro dæmonibus oraremus: & quia post hanc vitam decedentibus sine gratia tempus conuertionis nõ erit, nulla pro eis fiet oratio, nec ab Ecclesia militãte, nec triumphante. Hoc enim pro eis orandum est, vt Apostolus dicit secundæ Timothæi secundo, vt det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis,

¶ Ad tertium dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnæ tunc solùm immutatur, quando variantur merita eius, in quem cõminatio facta est. Vnde Hieremiæ decimooctauo dicitur Repente loquar aduersus gentem & aduersus regnum, vt eradicem & destruam & disperdam illud: si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaueram ei. Vnde cùm damnatorum merita mutari non possint, cõminatio pœnæ semper eis implebitur: nihilominus tamẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

prophetia comminationis semper quātùm ad aliquem intellectum impleatur: quia vt dicit Augustinus in prædicto libro, euersa est Niniue, quæ mala erat, & bona edificata est, quæ non erat; ſtātibus enim mœnibus atque domibus, euersa est ciuitas in perditis moribus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud verbum Psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordia non fecerunt: quia in hac vita, quæ quædam ira Dei est, propter vitæ miseriam, vasa misericordiæ mutat in melius. Vnde sequitur in Psal. Hæc mutatio dexteræ Excelsi. Vel dicendū q̄ hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante, nū de misericordia totaliter liberante, si extenderetur etiā ad dānatos. Vnde non dicit continebit ab ira misericordias suas, sed in ira quia nō totaliter pœna tollitur, sed ipsa pœna durante misericordia operabitur, eam diminuendo.

¶ Ad quintum dicendum, quòd glos. illa non loquitur simpliciter, sed sub hypothesi impossibilis, ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli vel Nabuchodonosor.

ARTIC. IIII.

¶ Vtrùm pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd saltē Christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. Quia Matt. vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit: saluus erit: sed hoc est omnium Christianorum: ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

2 Præterea, Ioan. 6. dicitur: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: sed hic est communis cibus & potus Christianorum: ergo omnes christiani finaliter saluabuntur.

3 Præterea, Primæ ad Corinthios 3. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit sic quasi per ignem: & loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei Christianæ: ergo omnes tales finaliter saluabuntur.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur primæ ad Corinthios 9. Iniqui regnum Dei non possidebunt: sed quidam Christiani sunt iniqui: ergo non omnes Christiani ad regnum peruenient, ita perpetuò punietur.

¶ Præterea, Secundæ Petri 2. dicitur: Melius erat eis viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitam retroire ab ea: quod tradītum est illis sancto mandato: sed illi qui viam veritatis non cognouerunt, æternaliter punientur: ergo & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam fuerunt (vt dicit Aug. in prædicto libro) qui non omnibus hominibus promiserunt absolutionem à pœna æterna sed solis Christianis: & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerunt quòd quicunque sacramenta fidei perceperunt, ab æterna pœna erunt immunes: sed hoc est contrarium varietati: quia quidam sacramēta fidei recipiunt, & fidem non habent, sine qua impossibile est placere Deo: Hebr. 11. Et ideò alij dixerunt quòd solùm illi ab æterna pœna erunt immunes qui sacramenta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerunt.

¶ Sed contrà hoc esse videtur, quod aliquando aliqui catholicā fidem tenent, & postea resipiscunt, qui non minoris pœna sunt digni, sed maioris: quia 2. Petri 2. melius erat eis viam veritatis nō cognoscere, quam post agnitam retroire. Planum est etiā peccate plus hæresi achas qui de fide catholica recedētes nouas hæreses fingunt, quàm illos, qui à principio aliquā hæresim sunt secuti, ¶ Et ideò alij dixerunt, quòd illi soli ab æterna pœna immunes, qui in fide catholica finaliter perseuerant, quantumcunque aliis criminibus inuoluantur, sed hoc manifestè contrariatur Scripturæ, quia Iacobi primo dicitur: Fides sine operibus mortua est. & Matthæi septimo, Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est: & in multis aliis locis Scriptura peccantibus æternas pœnas cōminatur. Vnde non omnes similiter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes, nisi & ab aliis criminibus inueniantur finaliter absoluti.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd Dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur, in qua quicunque decesserit, saluus erit. Sed huic nō solum opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Domini intelligitur non de illis, qui tantum sacramentaliter edunt, qui indigne quādoque sumendo, iudicium sibi manducant & bibunt, vt dicitur primæ ad Corinth. 3. sed loquitur de manducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporātur, quam incorporationem facit sacramentalis comestio, si quis dignè accedat. Vnde quantūm est ex virtute sacramenti, ad vitam æternam perducit, quāuis possit tali fructu priuari per peccatū, etiam postquam dignè sacramentum sumpserit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fundamentum in verbis Apostoli intelligitur fides formata, supra quam qui peccata venialia superædificauerit, detrimentum patietur: quia pro eis punitur à Deo: ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignem vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ, quæ post mortem erit.

ARTIC. V.

¶ Vtrùm omnes illi qui operantur misericordiæ opera, puniantur æternaliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illi omnes qui opera misericordiæ faciunt, non puniuntur æternaliter sed solùm illi qui opera misericordiæ negligunt. Iacob. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam: & Matt. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

2 Præterea, Matt. 25. ponitur disceptatio Domini cum reprobis & electis: sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ: ergo solùm pro operibus misericordiæ omissis aliqui æternaliter punientur, & sic idem quod prius.

3 Præterea, Matth. 6. dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. & sequitur: si enim dimiseritis hominibus, &c. ergo videtur q̄ misericordes, qui aliis peccata dimittunt, ipsi veniā peccatorū consequentur, & sic non æternaliter puniētur.

4 Præterea, Primæ Timoth. 4. super illud, Pietas ad omnia valet, dicit glos. Ambro. Omnis summa disciplinæ Christianæ in misericordia & pietate est, quam aliquis sequens, si lubricum carnis patitur, sine dubio vapulabit, sed non petibit: si quis autem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur: ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinētur, non in æternū puniētur, & sic idē quod prius.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Primæ ad Corinthio. 9. Neque fornicarij, neque adulteri regnum Dei possidebunt: sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ sunt tales: ergo nō omnes misericordes ad regnum æternū peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

¶ Præterea, Iacob. 2. Quicunque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, est factus omnium reus: ergo quicunque seruat legem quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de transgressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in libro prædicto: quidam posuerunt, non omnes qui catholicam fidem tenent, à pœna æterna esse liberandos, sed solùm illos qui operibus misericordiæ insistunt, quamuis etiam aliis criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternam. Contingit autē aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habē: vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, vel ad immunitatem æternæ pœnæ, vt patet primæ ad Corinth. 13. Et præcipuè hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiūt, & tamen misericorditer largiuntur. Et ideò dicendum quòd quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordiæ eos liberabit à pœna æterna, etiam post quantumcunque spatium temporis.

¶ AD primum ergo dicendum, quòd illi misericordiam consequentur, qui misericordiam ordinatè impendunt: non autem ordinatè misericordiā impendunt, qui seipsos in miseriā non negligunt, sed magis se impunant malè agendo: & ideò tales misericordiam penitus absoluentem non consequēntur, etsi consequētur misericordiam de peccatis debitis aliquid relaxante.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solum, quia pro eorum negligentia tantummodò aliqui puniūtur æternaliter: sed quia illi pœna liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniam impetrauerunt, facientes amicos sibi de mammona iniquitatis.

¶ Ad tertiū dicendum, quòd illud à Domino dicitur his qui petunt sibi debitum relaxari, non illis qui in peccato persistunt: & ideò soli pœnitentes per opera misericordiæ consequuntur veniam penitus liberantem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd glos. Ambro. loquitur de lubrico venialis peccati, à quo aliquis purgatorias pœnas post, quas vapulationem dicit, per opera misericordiæ absoluetur: vel si quamur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum quod adhuc in vita ista existentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponuntur. Vnde talis non peribit, id est, disponetur per talia opera ad non pereundum, gratia introducta à Domino qui est benedictus in seecula seculorum. Amen.

¶ ADDITIONVM AD TERTIAM SVMMÆ Sacræ Theologiæ D. Thomæ Partem, accuratissimè emaculatissimèque, vt ita antehac nunquam, impressarum,

FINIS.

QVODLIBETALES QVAESTIONES SANCTI THOMAE DE AQVINO.

QVÆSTIO PRIMA.

ARTICVL. I.

QVÆSITVM est de Deo, Angelo, & homine. De Deo quæsitum est & quantum ad diuinam naturam & quantum ad naturam humanam assumptam. Quātū ad diuinam naturā quæsitū est, Vtrū Beatus Benedictus in visione, qua vidit totum mundum, diuinam essentiam viderit. Et ostendebatur quòd sic. Dicit enim Gregor. 4. Dialogorum, de hac visione loquens animæ videti Deū, angusta sit omnis creatura. Sed videre Deum est videre diuinam essentiam. ergo beatus Benedictus vidit diuinam essentiam. 21. q. 180 art. 5. ad 3.

2 Præterea, Ibidem subdit Grego. quod totum mundum vidit in diuino lumine. Sed non est aliud lumen vel claritas Dei quam ipse Deus: vt idem Gregor. dicit, & habetur in gloss. Exod. 33. super illud, Non videbit me homo, & viuet: ergo beatus Benedictus vidit Deum per essentiam.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Nemo Deum vidit vnquam, vbi dicit Gloss. quòd nullus in mortali carne viuēs, Dei essentiam videre potest. 2. p. q. 12. art. 40. ad 3.

¶ RESPONDEO dicendum, Corpus corruptibile aggrauat animam: vt dicitur Sap. 9. Summa autem eleuatio mentis humanę est, vt ad diuinam essentiam videndam pertingat vnde impossibile est vt mens humana corpori vnita, Dei essentiam videat, vt Augustinus dicit 12. super Gene. ad literā nisi huic vitæ mortali funditus homo intereat, vel sic alienetur à sensibus, vt nesciat vtrùm sit in corpore, an extra corpus: sicut de Paulo legitur 2. ad Corin. 12. Beatus autem Benedictus quando illam visionem vidit nec huic vitæ funditus mortuus erat: nec à corporeis sensibus alienatus, quod patet per hoc quòd dum adhuc in eadem visione persisteret, alium ad idem videndum aduocauit: vt idem Greg. refert. vnde manifestum est, quòd Dei essentiam non vidit. 3. p. q. 9. art. 2. ad 3. 2. 22. q. 175 artic. 3. 4. 5. & 6. ver. q. 13. art. 3. 4. & 10.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Grego. ex quadam proportione argumētari intendit in verbis illis. Si enim videntes Dei essentiam in eius comparatione totam creaturam reputant parum quid ad videndum, non est mirum si beatus Benedictus per lumen diuinum, aliud amplius videre potuit, quam homines communiter videant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lumen Dei quandoque dicitur ipse Deus: quandoque verò aliud lumen deriuatum ab ipso secundum illud Psalmistæ. In lumine tuo videbimus lumen: hic autem accipitur pro lumine deriuato à Deo. Psal. 35.

QVÆSTIO II.

DEINDE quærebantur duo, circa humanam naturam in Christo. Primò, vtrùm fuerit in Christo vna filiatio qua refertur ad patrem & ad matrem, an duæ. Secundò de morte eius, vtrùm in cruce mortuus fuerit. 3. p. q. 35. art. 5. & 1. dist. 8. art. 5. 0. quæst. 3. 2.

ARTIC. II.

CIRCA primum sic procedebatur. Videtur quod in Christo sint duæ filiationes. Multiplicata enim causa relationum multiplicantur relationes. Generatio autem est causa filiationis. Cùm ergo alia sit generatio qua Christus natus est æternaliter à patre: & alia qua natus est temporaliter à matre, erit etiam alia filiatio qua refertur ad patrem & alia qua refertur ad matrem.

2 Præterea, Quod recipit ex tempore aliquid absolutum absque sui mutatione, multo magis absque sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem relationis: sed filius Dei ex tempore recepit aliquid absolutum absque sui mutatione: quia super illud Lucæ. Magnus erit & filius altissimi vocabitur, dicit Ambros. Non ideò erit magnus, quòd ante partum virginis magnus non fuerit: sed quia potentiam quā Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus: ergo multo magis ex tempore potuit accipere filius Dei absque sui mutatione nouam filiationem, vt sic ei conueniant duę filiationes: vna æterna, & alia temporalis.

¶ SED CONTRA, A quo aliquid habet quòd sit tale, ab eius vnitate habet, quòd sit vnum tale: sed filiatione aliquis habet quod sit filius: ergo vna filiatione est vnus filius: sed Christus est vnus filius & non duo: ergo in Christo non sunt duæ filiationes, sed vna tantùm.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd relationes differunt in hoc ab omnibus aliis rerum generibus: quia ea quæ sunt aliorum generum, ex ipsa ratione sui generis habent quòd sint res naturæ: sicut quantitates, ex ratione quantitatis, & qualitates ex ratione qualitatis. Sed relationes non habent quod sint res naturæ ex ratione respectus ad alterum: Inueniuntur enim quidam respectus qui non sunt reales, sed rationales tantùm: sicut scibile refertur ad scientiam, non aliqua reali relatione in scibili existente: sed potius quia scientia refertur ad ipsum secundum philosophum in 5. Meta. Sed relatio habet quòd sit res naturæ ex sua causa per quam vna res naturalem ordinem habet ad alteram: qui quidem ordo naturalis & realis est ipsis ipsa relatio: vnde dextrum & sinistrum in animali, sunt relationes reales: quia consequitur quasdam naturales virtutes. In columna autem sunt respectus rationis tantùm secundum ordinem animalis ad ipsam: ex eodem autem habet aliquid, quod sit ens & quod sit vnum: & ideò contingit quod est vna relatio realis tantùm propter vnitatem causæ: sicut patet de æqualitate, propter vnam enim quantitatem est in vno corpore vna æqualitas tantum: quamuis sint respectus plures, secundum quos diuersis corporibus dicitur esse æquale. Si autem secundum omnes illos respectus multiplicarentur realiter relationes in vno corpore, sequeretur quòd in vno essent accidentia infinita vel indeterminata. & similiter magister, est vna relatione magister omnium quos idem docet, quāuis sint multi respectus: sic etiam vnus homo secundum vnam realem filiationem, est filius patris sui & matris sicut quia vna natiuitate vnam naturam ab vtroque accepit. Sequendo ergo hanc rationem, videtur dicendum quòd alia sit filiatio realis in Christo, qua refertur ad patrem: & alia qua refertur ad matrem. quia alia generatione nascitur ab vtroque: & alia est natura, quam habet à patre: & alia quam habet à matre. Sed alia ratio infringit pactum: hoc enim est vniuersaliter tenendum, quod nulla relatio Dei ad creaturam realiter in Deo existit: sed est respectus rationis tantùm: quia Deus est supra omnem ordinem creaturæ & mensura omnis creaturæ à qua dependet omnis creatura: & nō econuersò: multò magis quam hoc conueniat scibili respectu scientiæ: in quo propter has causas, non est relatio realis ad scientiam. Est autem considerandum, quòd subiectum filiationis seu naturæ vel naturæ pars aliqua. Non enim dicimus, quòd humanitas sit filia vel caput aut oculus. In Christo autem non ponimus nisi vnum suppositum & vnam hypostasim, sicut & vnam personam, quod est suppositum æternum. in quo nulla relatio realis ad creaturam esse potest, vt iam dictum est: vnde relinquitur quod filiatio, qua Christus refertur ad matrem. est respectus rationis tantum. nec propter hoc sequitur, quòd non sit realiter filius virginis. sicut enim deus est realiter dominus propter realem potentiam qua continet creaturam, sic realiter est filius virginis propter realem naturam quam accepit à matre. Si autē essent in Christo plura suppositā, oporteret ponere in Christo duas filiationes, sed hoc reputo erroneum, & in conciliis inuenitur damnatum vnde dico quod in Christo est vna relatio realis tantum qua refertur ad patrem. 1. p. q. 6. art. 2. ad 1. p. q. 2. 8. art. 1. 2. 2. ad 1. 1. p. q. 3. art. 6. c. 3. p. q. 13. art. 7. ad 3. p. q. 2. artic. 2. & 3. & q. 4. art. 3. c.

¶ AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non negamus non esse in Christo realem filiationem qua refertur ad matrem, quia causa relationis deficiat: sed quia deficit subiectum talis relationis, cùm non sit in Christo aliquod suppositum creatum vel hypostasis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eo modo quo ille homo accepit ex tempore Dei potentiam, eo modo accepit filiationem æternam, inquantum scilicet factum est vt vna esset persona Dei & hominis: vt Ambrosius ibidem subdit. Hoc autem non est factum per aliquid realiter absolutum vel relativum tem- 10
3. q. 2. ar. 7. ad 3. poraliter inhærens filio Dei: sed per solam vnionem quæ realiter existit in natura creata: non autem est realiter in ipsa persona assumente.

¶ Quod verò in contrariũ obijcitur, necessitatem non habet. Dicitur enim aliquãdo vnus qualis, propter vnitatẽ substantialem subiecti: licet sint multæ qualitates, vt color & sapor in pomo.

ARTICVL. III.

3 p. q. 46. arti. 40. & epus 60 ar. 15. & 16. CIRCA secundum sic procedebatur: videtur quòd Christus in cruce mortuus non fuerit. Si enim fuerit mortuus aut hoc fuit quia ipse animam à corpore separauit, aut propter vulnera. Sed non primo modo. Sic enim sequeretur, quòd Iudæi Christum non occidissent: sed quòd ipse suiipsius fuisset homicida, quod est inconueniens. Et similiter nec secundo modo: quia hiors quæ accidit propter vulnera, prouenit homini ex summa debilitate præuenientẽ, quòd in Christo non fuit: quia clamans expirauit, ergo Christus in cruce nullo modo mortuus fuit.

1 Præterea, Natura humana non fuit in Christo debilior, quam in aliis hominibus. Sed nullus alius homo tam citò moreretur propter vulnera manuum & pedum. Vulnus autem lateris fuit ei inflictum post mortem Christi: ergo in cruce mortuus non fuit: cum nulla causa mortis eius esse videatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 19. quod Christus in cruce pendens, inclinato capite tradidit spiritum, mors autem est per separationem animæ à corpore: ergo Christus in cruce mortuus fuit.

ar. 42. ad 2. 3. dist. 21. q. 1. ar. 3. epus 30. artic. 16. art. 145. & 3. p. q. 14. art. 1. ad 2. q. 25. ar. 5. ad 3. art. 6. & art. 9. ter. & vtri. q. 26. ar. 100. ¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio confitendum est Christum in cruce verè mortuum fuisse. Sed ad videndum causam mortis eius, considerandum est quòd cùm Christus fuerit verus Deus & homo, eius potestati subeerat quicquid pertinet ad humanam naturam in Christo: quòd in aliis puris hominibus non contingit. Voluntati enim eorum non subiacent quæ naturalia sunt. Vnde hæc causa assignatur quare anima Christi simul patiebatur & fruebatur, quia scilicet eo volente hoc factum est, vt non fieret redundantia à superioribus viribus in inferiores, nec impedirentur superiores virtutes à suo actu proter passionem inferiorum: quod in aliis hominibus contingere non potest, propter naturalem coniunctionem potentiarum adinuicem. Et similiter in proposito est dicendum. Mors enim violenta accidit ex hoc quòd nocumento illato natura cedit: & quandiu natura resistere potest tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura est fortior: ex æquali causa tardiùs moriuntur. Erat autem subiectum voluntari Christi, quod natura resisteret nocumento illato & quandoque cederet. Vnde eo volente natura resistit nociuo illato vsque ad finem plus quam in aliis hominibus possit: ita quòd in finem post multam sanguinis effusionem quasi integer viribus clamauit voce magna: & statim eo volente natura cessit & tradidit spiritum, vt se dominum naturæ & vitæ & mortis ostenderet. vnde hoc admirans Centurio, dicit, Verè hic homo filius Dei erat. Sic ergo & Iudæi Christum occiderunt, nocumebtum mortiferum inferentes: & tamen ipse animam suam posuit & tradidit spiritum: quia quando voluit natura nocumento illato totaliter cessit, Nec tamen culpandus est, quasi sui homicida: est enim corpus propter animam, & non econuerso. Vnde iniuria fit animæ, cùm propter nocumentum corpori illatum de corpore expellitur contra naturalem appetitum animæ: sed fortè non propter deprauatam voluntatem se interficientis: sed si anima in sui potestate haberet se cedere à corpore quando vellet: & iterum aduenire non maioris esset culpæ, si corpus desereret, quam quod habitator deleret: it domum culpæ tamen est quod inde expellatur inuitus.

3. p. q. 46. arti. 3. ad 2. ¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO. III.

DEINDE quærebantur duo de angelo. Primò, vtrùm angelus dependeat à loco corporali secundum suam essentiam: an sit in loco secundum operationem tantum. Secundò de motu angeli: vtrùm possit moueri de extremo in extremum sine medio.

ARTICVLVS IIII.

2. p. q. 52. ar. 1. & 2. & 3. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod angelus non sit in loco secundum operationem tantùm: Prius est enim esse quam operari: ergo prius est esse in loco, quam operari in loco: sed posterius non est causa prioris: ergo operari in loco non est causa quare angelus sit in loco.

2 Præterea, Duo angeli possunt operari in vno loco. si ergo angelus esset in loco solum per operationem, sequeretur quod plures angeli essent similiter in vno loco: quod reputantur impossibile.

¶ SED CONTRA, Nobilius non dependet ab ignobiliori, sed essentia angeli est nobilior quam locus corporeus: ergo non dependet à loco corporeo.

4. 12. 5. & 4. ¶ RESPONDEO dicendum, quòd qualiter angelus sit in loco corporeo, considerari potest ex modo quo corpus est in loco. Est enim corpus in loco per contactum loci. Contactus autem corporis est per quantitatem dimensiuam, quæ in angelo non inuenitur cùm sit incorporeus: sed loco eius est in eo quãtitas virtualis. Sicut ergo corpus est in loco per contactum dimensiuæ quantitatis: ita angelus est in loco per contactum virtutis. Si quis autem velit virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quod operari est proprius effectus virtutis, dicatur quod angelus est in loco per operationem ita tamen quod per operationem non intelligatur sola motio: sed quæcunque vnitio qua sua virtute se corpori vnit, præsidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo.

ar. 14. 3. & fi. 4. dist. 10. arti. 3. q. 3. ad 2. 1. p. q. 8. ar. 2. 2. 4. 53. ar. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse prius simpliciter, quòd non est prius quantum ad hoc sicut corpus subiectum est simpliciter prius superficie: sed non quantum ad hoc quod est colorari: & similiter prius simpliciter est corpus quam tactus: tamen ipsum est in loco per tactum dimensiuæ quantitatis, & similiter angelus per contactum virtutis.

1. p. q. 52. ar. 3. p. ¶ Ad secundum dicendum, quòd si aliquid mouetur perfectè ab vno motore, non conuenit quòd ab alio simul immediatè moueatur: vnde ratio magis valet ad oppositum eius, quam ad propositum.

ARTICVLVS V.

1. p. q. 53. ar. 2. 2. ¶ AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd angelus non possit moueri de extremo ad extremum, quin pertranseat medium. Omne enim quod mouetur, prius est in mutari quam in mutatum esse: vt probatur in 6. Physicorum. (T. com. octauo. Sed si angelus mouetur de extremo in extremum, puta de. a. in b. cum est in b. est in mutatum esse: ergo prius erat in mutari. Sed non quando erat in a. quia tunc nondum mouebatur: ergo quando erit in c. quod est medium inter a. & b. & sic oportet quod pertranseat medium.

2 Præterea, si angelus mouetur de. a. in b. sine hoc quòd pertranseat medium, oportet quod corrumpatur in a. & terminetur in b. Sed hoc est impossibile: quia sic non esset idem angelus: ergo oportet quod pertranseat medium.

¶ SED CONTRA Omne quod pertransit medium, oportet quod prius pertranseat æquale sibi: aut minus quam maius: vt dicit in 6. Physicorum. (T. c. 89.) & ad sensum apparet sed non potest esse minus spatium quam angelus qui est indiuisibilis: ergo oportet quod pertranseat æquale: quod est locus indiuisibilis, & punctalis. Infinita autem puncta sunt inter quoslibet duos terminos motus. Si ergo necesse esset quòd angelus in suo motu pertransiret medium, oportet quòd pertransiret infinita, quod est impossibile.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd angelus si vult potest moueri de vno extremo ad aliud, absque hoc quòd pertranseat medium, & si vult potest pertransire omnia media. Cuius ratio est, quia corpus est in loco, sicut contentum ab eo. Et ideò oportet quod in mouendo sequatur loci conditionem, vt scilicet pertranseat media priusquàm ad extrema loci perueniat: sed cum angelus sit in loco per contactum virtutis, non subditur loco, vt contentus ab eo: sed magis continet locum sua virtute supereminens in loco: vnde non habet necesse, vt sequatur in suo motu conditiones loci, sed voluntati suæ subest: quod applicet se per contactum virtutis huic loco & illi: & si vult absque medio, sicut etiam intellectus potest applicari intelligendo vni extremo, pura albo: & postea nigro indifferenter vel cogitando vel non cogitando de mediis coloribus quamuis corpus subiectum colori non possit moueri de albo in nigrum, nisi per medium.

1. p. q. 53. ar. 2. 2. ar. 40. 2. p. q. 53. ar. 3. 1. p. q. 53. ar. 3. ad 3. 1. p. q. 53. ar. 2. ad 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Philosophi & eius probatio locum habet in motu continuo. Sed motus angeli non oportet quod sit continuus, sed ipsa successio applicationum prædictarum motus eius dicitur: sicut & successio cogitationum vel affectionũ dicitur motus spiritualis creaturæ. secundum Aug. 8. super Genesim ad litteram.

ar. 234. & 3. p. q. 76. ar. 40. 1. p. q. 53. ar. 2. ad 1. 2. 12. ar. 2. ad 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc non accidit per corruptionem angeli, aut nouam eius creationem: sed quia eius virtus superminet loco.

¶ Ad

¶ Ad illud vero quod in contrarium obijcitur, dicendum quod angelus non est in loco per commensurationem: sed per applicationem suæ virtutis ad locum: quæ quidem potest esse indifferenter & ad locum diuisibilem & indiuisibilem. Vnde potest continuè moueri, sicut in loco diuisibili existens continuè intercipiendo spacium: secundum verò quòd in loco indiuisibili est non potest eius motus esse continuus, nec pertransire omnia media.

ar. 4. & 5. & ar. 4.

QVÆSTIO. IIII.

DEINDE quærebatur de homine. Et primò quantùm ad bonum naturæ. Secundò, quantum ad bonum gratiæ, Tertiò, quantùm ad bonum gloriæ. Circa primum quærebantur tria. Primò, de vnione animæ ad corpus, vtrum scilicet anima aduenientẽ corpori corrumpantur omnes formæ quæ prius inerant & substantiales & accidentales. Secundò, de potestate liberi arbitrij, vtrum scilicet homo absque gratia possit se ad gratiam præparare. Tertiò, de dilectione naturali, vtrùm scilicet homo in statu innocentiæ dilexerit Deum plus quàm omnia & supra seipsum.

ARTIC. VI.

1. p. q. 66. arti. 3. 4. & 6. ad 1. q. 118. ar. 2. AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd per aduentum animæ non excludantur omnes formæ quæ prius inerant: Dicitur enim Gen. 1. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Frustra autem formasset corpus, si inspirando animam, forma quam formando indiderat, excluderetur. Non ergo adueniente anima tolluntur omnes formæ præcedentes.

2 Præterea, Necesse est quod anima sit in corpore formato & disposito multis dispositionibus. Si ergo adueniens anima omnes præcedentes formas & dispositiones amouet, sequitur quòd in instanti anima totum corpus formet: quod videtur esse solius Dei.

3 Præterea, Anima non est nisi in corpore mixto. Sed mixtio elementorum non fit solùm secundum materiam, sed etiam secundum formas: alioquin esset corruptio, ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

4 Præterea, Anima est perfectio. Perfectionis autem non est corrumpere sed perficere. Non ergo aduenies corpori corrumpit formas præexistentes.

¶ SED CONTRA Omnis forma aduenies existenti in actu, est forma accidentalis. Forma enim substantialis facit esse actu simpliciter. Sed si anima adueniens non destrueret præexistentes formas, sed ei superadderetur, sequeretur quod adueniret existenti in actu: quia quælibet forma cum sit actus, facit esse in actu: ergo anima aduenies, excludit formas præexistentes.

ar. 216. 6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est in vno & eodem esse plures formas substantiales: & hoc ideò quia ab eodem habet res esse & vnitatem. Manifestum est autem quod res habet esse per formam. Vnde & per formam res habet vnitatem. & propter hoc vbicunque est multitudo formarum, non est vnum simpliciter: sicut homo albus non est vnum simpliciter, nec animal bipes esset vnum simpliciter, si ab alio esset animal, & alio bipes, vt Philosophus dicit sed sciendum est, quòd formæ substantiales se habent adinuicem, sicut numeri vt dicitur in 8. Metaph. (T. c. 10.) vel etiam sicut figuræ vt de partibus animæ dicit Philosophus in 2. de anima. (T. c. 31) Semper enim maior numerus vel figura, virtute continet in se minorem, sicut quinarius quaternarium & pentagonus tetragonum. Et similiter perfectior forma virtute continet in se imperfectiorem, vt maximè in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet virtutem vt conferat corpori humano: quicquid confert sensitiua in brutis: & similiter sensitiua facit in animalibus, quicquid nutritiua in plantis, & adhuc amplius. frustra ergo esset in homine alia anima sensitiua præter intellectiuam, ex quo anima intellectiua virtute continet sensitiuam & adhuc amplius, sicut frustrà adderetur quaternarius posito quinario. Et eadem ratio est de omnibus formis substantialibus vsque ad materiam primam: ita quod non est in homine diuersas formas substantiales inuenire: sed solum secundum rationem, sicut cõsideramus eum vt viuentem per animam nutritiuam, & vt sentientem per animam sensitiuam: & sic de aliis Manifestum est autem, quod semper adueniente forma perfecta, tollitur forma imperfecta, sicut etiam adueniente figura pentagoni, tollitur figura quadrati. vnde dico quòd adueniente anima humana, tollitur forma substantialis quæ prius inerat. alioquin generatio esset sine corruptione alterius, quod est impossibile. Formæ verò occidentales quæ prius inerant, dispONentes ad animam, corrumpuntur quidem non per se, sed per accidens ad corruptionem subiecti: vnde manent eædem specie, sed non eædem numero: sicut etiam contingit circa dispositiones formarum elementarium, quæ primitus materiæ aduenire apparent.

¶ AD primum ergo dicendum, quod secundum Basilium, spiraculum vitę dicitur ibi gratia sancti Spiritus: & sic obiectio cessat. Si autem vt Augustinus dicit spiraculũ vitæ sit ipsa anima: nõ oportebit dicere, quod alia forma formatum sit corpus hominis de limo terræ, quam ipso spiraculo vitæ diuinitus iospirato, non enim illa formatio tempore præcessit iospirationem, nisi forte velimus dicere illam formationem referri ad dispositiones accidentales: puta figuram & alia huiusmodi, quæ quodam rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animam intellectiuam, sicut materiales dispositiones quibus tamen præintelligitur ipsa anima intellectiua: nõ inquantùm est intellectiua, sed inquantum continet in se virtutem aliquam de imperfectioribus, formis.

3. p. q. 6. ad 2. Si autem vt Augustinus dicit spiraculũ vitæ sit ipsa anima: nõ oportebit dicere, quod alia forma formatum sit corpus hominis de 3. p. q. 9. ar. 3. ad 2. limo terræ, quam ipso spiraculo vitæ diuinitus iospirato, non enim illa formatio tempore præcessit iospirationem, nisi forte velimus dicere illam formationem referri ad dispositiones accidentales: puta figuram & alia huiusmodi, quæ quodam rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animam intellectiuam, sicut materiales dispositiones quibus tamen præintelligitur ipsa anima intellectiua: nõ inquantùm est intellectiua, sed inquantum continet in se virtutem aliquam de imperfectioribus, formis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima cùm aduenit corpori, non facit esse corpus effectiue, sed formaliter tantum. Effectiue autem facit corpus esse illud quod dat corpori formam vt perficiens, vt disponens autem illud quod præoperatur ad formam: paulatim autem, & ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam dispositionem, quantò enim propinquior fuerit forma aut dispositio, tantò minor est resistentia ad introductionem formæ & dispositionis completæ. Facilius enim fit ignis ex aëre, quam ex aqua, quamuis vtraque forma immediatè adsit materiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Auicen. posuit formas elementorum actu remanere in mixto, quod non potest esse: quia formæ elementorum non possunt esse in vna parte materiæ simul. & sic oportet quod sint in diuersis materiæ partibus quæ distinguuntur secundum dimensiuæ quãtitatis diuisionem: & sic oportebit quod vel plura corpora sint simul, vel quod non sit mixtio vera totius ad totum: sed mixtio ad sensum secundum minima iuxta se posita. Auerroys autem in 3. lib. de Cœlo, (Co. 68.) dicit quod formæ elementorum sunt mediæ inter formas accidentales & substantiales: & quod recipiunt magis & minus, & sic formis elementorum remissis: & quodammodo ad medium redactis, quodammodo fit mixtio. Sed hoc est minus possibile quam primum: nam forma substantialis est terminus quidè esse specifici: vnde in indiuisibili est ratio formæ, sicut ratio numeri & figuræ: nec est possibile vt intendatur, vel remittatur. Sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem.

1. p. q. 76. artic. 4. ¶ Et ideò aliter dicendum secundum Philosophum, in 1. de generatione, quòd formæ misceibilium non manẽt in mixto actu, sed virtute, prout, scilicet virtus formæ substantialis manet in qualitate elementari: licet remissa & quasi ad medium redacta: qualitas enim elementaris, agit in virtute formæ substantialis: alioquin actio quæ est per calorem ignis non terminaretur ad formam substantialem.

po. q. 5. art. 7. c. & 6. pus. 53. 6. & anima art. 9. ad 10. ¶ Ad quartum dicendum, quòd anima cum sit forma, est quidem perfectio quædam particularis: non autem vniuersalis: & ideò ea adueniente sic aliquid perficitur vt tamen aliquid corrumpatur.

ARTICVLVS VII.

12. q. 109. art. 6 & 2 dist. 5. q. 2. ar. 1. & dist. 28. ar. 4. & vtrh. q. 24. artt. 15. 0. AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quod homo absque gratia per solam naturalem arbitrij libertatem possit se ad gratiam præparare: quia vt dicitur Prouer. 16. Hominis est præparare animum. Hoc autem dicitur esse alicuius, quod est in eius potestate constitutũ: ergo in potestate hominis constitutũ est, quòd possit se ad gratiam præparare. Non ergo indiget auxilio gratiæ.

2 Præterea, Anselmus dicit in lib. de casu Diaboli, quod non ideò aliquis caret gratia, quia Deus nõ vult dare, sed quia ipse non vult accipere. Si ergo vellet accipere, posset accipere. Potest ergo si vult se ad gratiam præparare absque exteriori auxilio.

3 Sed dicebat quòd homo indiget in hoc auxilio gratiæ quantum ad exterius mouens. Sed contra, Homo potest moueri ad conuersionem non solùm ex bonis, sed etiam ex peccatis, sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantem & ex horrore peccati ad Deum conuertitur: sed peccatum non est à Deo: ergo absque Dei operatione potest se homo ad gratiam præparare.

¶ SED CONTRA, Per hoc ad gratiam præparamur, quòd ad Deum conuertimur: sed ad hoc indigemus auxilio diuinæ gratiæ. Dicitur enim Thren. 4. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur: ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ, ad hoc quod se ad gratiam præparet. Thren.

¶ Præterea, Ad nihilum non potest homo se præparare, nisi cogitando: sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratiæ. Dicimus enim secundæ Corinthiorum. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. ergo indigemus auxilio diuinæ gratiæ, ad hoc quod nos ad gratiam præparemus.

¶ RES

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hac quæstione cauendus est error Pelagij, qui posuit quòd per liberum arbitrium homo poterat adimplere legem, & vitam æternam meteri: nec indigebat auxilio diuino, nisi quantum ad hoc quòd scire quod facere deberet: secundum illud Psal. Doce me facere voluntatem tuam. Sed quia hoc nimis parum videbatur vt solam scientiam haberemus à Deo: charitatem autem qua præcepta legis implentur, haberemus à nobis: ideò postmodum Pelagiani posuerunt quòd initium boni operis est homini ex seipso: dum consentì fidei per liberum arbitrium: sed consummatio est homini à Deo: præparatio autem ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quòd homo possit se ad gratiam præparare absque auxilio diuinæ gratiæ: & est contra Apostolum, qui dicit ad Phil. 1. Qui cœpit in nobis opus bonum, ipse perficiet.

12.q. 100. arti. 10. ad 3. & ma.q. 2. ar. 5. ad 7. vers. q. 16. art. 1. ad. 12. ver. q. 2. arti. 1. ad 12. q. 6. art. 1. 12. q. 109. ar. 5. 0.

¶ Dicendum est ergo quod homo indiget auxilio gratiæ, non solùm ad merendum, sed etiam ad hoc quod se ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actum virtutis, cùm non solùm bonum agit, sed bene: ad quod requiritur habitus vt dicitur in 2. Ethi. Et ideò ad merendum requiritur habituliter gratia. Sed ad hoc quod homo præparet se ad habitum consequendum, non indiget alio habitu, quia sic esset procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non solùm quantùm ad exteriora mouentia, prout scilicet ex diuina prouidentia procurantur homini occasiones salutis puta prædicationes, exempla, & interdum agritudines & flagella, sed etiam quantùm ad interiorem motum prout Deus cor hominis interius mouet ad bonum, secundum illud Prou. 19. Cor Regum in manu Dei ad quodcunque voluerit vertet illud, & quod hoc necessarium sit, probat Philosophus in quodam c. de bona fortuna. Hoc enim agit voluntate: voluntatis auctem principium est electio, & electionis consilium. Si autem quæratur qualiter consiliari incipiat, non potest dici quod ex consilio consiliari incœperit: quia sic esset in infinitum procedere. Vnde oportet aliquod exterius principium esse quod moueat mentē humanā ad consiliandū de agendis Hoc autē oportet esse aliquod melius humana mente: nō ergo est corpus cœleste, quod est infra intellectualem virtutem, sed Deus, vt Philosophus ibidem concludit. Sicut ergo omnis motus inferiorum corporum quæ non semper mouentur, principium est motus cœli, ita omnium motuum interiorum mentium, principium est à Deo mouente. sic ergo nullus potest se ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, nisi per diuinum auxilium.

1.p.q. 62. art. 2. 0. et 3. ar. 4. 31. 2. ad 12. q. 109. ar. 2. 5. 6. 12. q. 13. ar. 1. 0. 12. q. 9. ar. 4. et 9. 37. art. 5. ad. 2. 1.p.q. 62. art. 0.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd per hoc quod hominis est se ad gratiam præparare per liberum arbitrium, non excluditur necessitas auxilij diuini: sicut nec per hoc quod ignis est calefacere, excluditur necessitas cœlestis motus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Deus mouet omnia secundum modum eorum: & ideò diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate, à natura autem rationali cum libertate. propter hoc quod virtus rationalis se habet ad oppositа. & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere. & sic ex Deo est vt homo se ad gratiam præparet, sed quod gratia careat, non habet causam à Deo, sed ab homine: secundum illud Oseæ 13. Perditio tua ex te Israël, tantummodo ex me auxilium tuum.

1.p.q. 49. ar. 2. 0.

¶ Ad tertium dicendum, quod licèt peccatum non sit à Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, vt sit alicui salutis occasio.

ARTICVL. VIII.

1.p.q. 60. ar. 3 & 5.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod primus homo in statu innocentiæ, non dilexerit Deum super omnia & plusquam seipsum. Sic enim diligere Deum meritorium est maximè. Sed primus homo in statu illo non habuit, vnde posset proficere per meritum: vt dicitur in 24. distinctione secundi libri sententiarum: ergo primus homo in statu illo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

2 Præterea, Sic diligere Deum, est maxima præparatio mentis humanæ ad gratiam consequendam. Primus autem homo in statu illo ponitur gratiam non habuisse, sed sola naturalia: ergo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

3 Præterea, Natura in se recurua est, quia scilicet omnia quæ amat retorquet ad se. Sed propter quod vnumquodque tale & illud magis: ergo naturali dilectione plus diligebat seipsum quàm Deum. Non ergo diligebat Deum super omnia.

1.p.q. 95. ar. 1. 0. et q. 100. ar. 1. ad 3. 32. q. 5.

¶ SED CONTRA, Si non diligebat Deum plus quàm seipsum, aut ergo minus se, aut æqualiter sibi: & vtroque modo sequitur quod seipso homo frueretur, dum se non referret in Deum. Frui autem seipso, inducit peruersitatem peccati, vt Aug. dicit: ergo primus homo in statu innocentiæ, iam peruersus per peccatum; quod est impossibile. Sequitur ergo vt diligeret Deum super omnia. art. 1. c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod si homo fuit factus in gratia: vt ex verbis Basilij & August. haberi potest, quæstio ista locum non habet. Manifestum est enim quod existens in gratia, per charitatem diligit Deum supra seipsum: sed quia possibile fuit Deò, vt hominem faceret in paris naturalibus: vtile est considerare ad quantum se dilectio naturalis extendere possit Dixerunt ergo quidam quod homo vel angelus in puris naturalibus existens, diligit Deum plusquam seipsum naturali dilectione, secundum amorem concupiscentiæ: quia scilicet bono diuino magis frui desiderat tanquam maiori & suauiori: sed secundum amorem amicitiæ naturaliter homo plus diligit seipsum quam Deum. Est enim amor concupiscentiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti vel frui: sicut vinum vel aliquid huiusmodi. Amor autem amicitiæ, est quo dicimur amare amicum, cui volumus bonum. Sed ista positio stare non potest. Dilectio enim naturalis, est quædam naturalis inclinatio indita naturæ à Deo, nihil autem naturale est peruersum. Impossibile est ergo quod aliqua naturalis inclinatio vel dilectio sit peruersa: peruersa autem dilectio est vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plus se quàm Deum. Non potest ergo talis dilectio esse naturalis. 22. q. 26. 12. q. 26. ar. 3. 0. & vers. q. 2. art. 4. ad 2. 22. q. 101. artic. 3. ad 4. Ethicho-rum. lib. 3.

¶ Dicendum est ergo, quod diligere Deum super omnia plus quàm seipsum, est naturale, non solùm angelo & homini, sed etiam cuilibet creaturæ: secundum quòd potest amare autsensibiliter aut naturaliter. Inclinationes enim naturales maximè cognosci possunt in iis quæ naturaliter aguntur absque rationis deliberatione. Sic enim agit vnumquodque innatura, sicut aptum natum est agi. Videmus autem quod vnaquæque pars naturali quadam inclinatione operatur ad bonum totius, etiam cum periculo aut detrimento proprio: vt patet cum aliquis manum exponit gladio ad defensionem capitis, ex quo dependet solus totius corporis. vnde naturale est, vt quælibet pars suo modo plus amet totum quam seipsam. Vnde & secundum hanc naturalem inclinationem, & secùdum politicam virtutem, bonus ciuis, mortis periculose exponit pro bono communi. Manifestum est autem, quòd Deus est bonum commune totius vniuersi, & omnium partium eius: vnde quælibet creatura suo modo naturaliter plus amat Deum quam seipsam. Insensibilia quidē naturaliter: bruta verò animalia sentitiuè: creatura verò rationalis per intellectualem amorem quæ dilectio dicitur. 1.p.q. 62. ar. 2. 1.p.q. 60. ar. 1. 1. q. 63. ar. 2. 1. q. 65. art. 1. ad 3. 3. dist. 5. q. 1. ar. 2. 1.p.q. 60. artic. 5. 0. 22. q. 26. art. 3. 4. ad 3. 31. artic. 1. ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diligere Deum prout est principium totius esse ad naturalem dilectionem pertinet. Sed diligere Deum prout est obiectum beatitudinis, est gratiæ dilectionis, in qua meritum consistit: nec tamen necessarium est vt in hoc sustineamus sententiam Magistri dicentis, quòd homo in primo statu non habuit gratiam perquam mereri posset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd naturali dilectione qua Deus super omnia naturaliter diligitur, potest aliquis magis & minus vti: & quando in summo fuerit, tunc est summa præparatio ad gratiam habendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inclinatio rei naturalis est ad duo s. ad moueri & ad agere. illa autem inclinatio naturæ quæ est ad moueri, in seipsa recurua est, sicut ignis mouetur sursum propter sui conseruationem, sed illa inclinatio naturæ quæ est ad agere, non est recurua in seipsa, non enim ignis agit ad generandum ignem propter seipsum sed propter bonum generati, quod est forma eius, & vlterius propter bonum commune quod est conseruatio speciei, vnde patet quòd non vniuersaliter verum est, quòd omnis dilectio naturalis sit in se recurua.

QVÆST. V.

DEINDE quærebatur de iis quæ pertinent ad bonum gratiæ, Et primò de iis quæ pertinent ad ipsum bonum gratiæ. Secundò, de iis quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei opponitur.

¶ Circa bonum gratiæ quærebatur. Primò quidem de eo quod pertinet ad omnes. Secundò, de eo quod pertinet ad Clericos Tertiò, de eo quod pertinet ad religiosos.

¶ Circa verò quæ ad omnes pertinent, quærebatur de duobus partibus pœnitentiæ. Primò de contritione, vtrum scilicet contritus teneatur velle magis esse in inferno, quam peccare. Secundò, de confessione.

ARTICVL. IX.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod contritus non debeat magis velle esse in inferno quam peccare. Pœna enim infernieternaet irremediabilis, de peccato autem potest liberati per pœnitentiam, ergo magis debet velle peccare, quàm in inferno esse. art. 1. c. 5. p. q. 60. art. 5. ad 3. 7. ad 2.

2 Præterea, Pœna inferni includit culpam, vna enim de pœnis inferni est vermis, id est conscientiæ remorsus de culpa. Culpa autem non includit pœnam inferni: ergo magis est eligenda culpa quàm pœna inferni. ar. 3. 0.

¶ SED CONTRA est quod Ansel. dicit in libro de similitudinibus, quòd aliquis deber magis eligere esse in inferno sine culpa, quam in paradiso cum culpa quia innocens in Inferno nō sentiret pœnam: & peccator in paradiso non gauderet de gloria.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritus tenetur in generali velle pari magis quamcunque pœnam quam peccare: & hoc ideò, quia contritio non potest esse sine charitate, per quam omnia dimittuntur peccata. Ex charitate enim plus homo diligit Deum quam seipsum: peccare autem est facere cōtra Deum: puniri autem est aliquod pati contra seipsum, Vnde charitas hoc requirit, vt quamlibet pœnam homo contritus præeligat culpæ. Sed in speciali descendere ad hanc pœnam vel ad illam non tenetur: quinimò stultè faceret, si quis seipsum vel alium solicitaret super huiusmodi particularibus pœnis. Manifestum est enim, quod sicut delectabilia plus mouent in particulari considerata quàm in communi, ita terribilia plus terrent si in particulari cōsiderentur: & aliqui sunt qui minori tentatione non cadunt, quæ fortè maiori caderent: sicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad libidinem: sed si per considerationem descendit ad singulas illecebras, magis moueretur. Et similiter aliquis non refugeret pati mortem pro Christo: sed si descenderet ad considerandum singulas pœnas, magis retraheretur. Et ideò descendere in talibus ad singula, est inducere hominem in tentationem: & præbere occasionem peccandi. 12. q. 26. ar. 3. 0. & vers. q. 2. art. 4. ad 2. 22. q. 101. artic. 3. ad 4. Ethicho-rum. lib. 3. 4. dist. 17. q. 2. art. 3. q. 2. ad 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpa etiam mortalis de se perpetua est, sed ex sola Dei misericordia remedium habet.

¶ Præterea, plus præponderat bonum diuinum contra quod agit culpa bono naturæ creatæ, cui opponitur pœna, quam perpetuitas pœnæ temporalitati culpæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd remorsus conscientiæ non est culpa, sed consequens ad culpam, & posset esse sine culpa, vt in eo qui habet conscientiam errantem de præterito commisso, sicut si aliquis credat aliquid à se prius cōmissum esse illicitum, quod tamen licitum erat: & ipse dum faceret, licitum reputabat. 1.p.q. 79. art. 13. & vers. q. 17. 2. ar. fi.

QVÆST. VI.

DEINDE circa confessionē quærebantur tria. Primò, vtrùm sufficiat quòd aliquis scripto confiteatur, an oporter quòd confiteatur in verbo. Secundò, an aliquis teneatur statim confiteri habita opportunitate, vel possit expectare: vsque ad Quadragesimam. Tertiò, vtrùm presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se alteri confessum, & dare ei Eucharistiam vel non.

ARTIC. X.

4. dist. 17. q. 3. ar. 4. q. 3. 0.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd sufficiat si aliquis confiteatur scripto. Confessio enim requiritur ad manifestationem, peccati sed peccatum manifestari potest scripto sicut & verbo: ergo sufficit si confiteatur scripto.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Roma. 10. Ore confessio fit ad salutem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod confessio est quoddam sacramentale, sicut enim in baptismo aliquid requiritur ex parte ministri, scilicet vt abluat, & proferat, & aliquid ex parte suscipientis sacramentum, vt scilicet intendat & abluatur, ita in sacramento pœnitentiæ, ex parte sacerdotis requiritur, quòd absoluat sub aliqua forma verborum. Ex parte vero pœnitentis requiritur, quod se elauibus Ecclesiæ subiiciat peccata sua per confessionem manifestans. De necessitate ergo sacramenti est quòd sua peccata manifestet: & contra hoc nullus dispēsare potest, sicut nec contra baptismum. Sed quod fiat manifestatio verbo, non est de necessitate sacramenti: alio quin nulla necessitate posset aliter aliquis effectum huius sacramēti percipere, nisi ore confitendo, quòd patet esse falsum. Nam mutis vel quibuscunque qui verbo confiteri non possunt sufficit scripto vel nutibus confiteri. Nulla autem necessitate potest aliquis baptizari, nisi aqua, propter hoc quod aqua est de necessitate sacramenti. Sed ex institutione Ecclesiæ tenetur homo qui potest, vt verbo confiteatur, non solū propter hoc vt ore confitens confitēdo magis erubescat, vt qui ore peccat, ore purgetur: sed etiam semper in omnibus sacramentis accipitur id cuius est communior vsus, sicut in sacramentali ablutione baptismi, accipitur aqua, qua homines communis vtuntur ad abluendum: & in Eucharistia panis qui est communior cibus, vnde & in manifestatione peccatorum conuenit vti verbis quibus homines communius & expressiùs suos conceptus significare consueuerunt. Et attendendum est quod in hoc sacramento non imprimitur character, sed solum 4. dist. 17. q. 3. ar. 4. q. 3. 0. & 4. dist 3. q. 3. ar. 1. necessitate sacramenti præcmittens statuta Ecclesiæ, consequitur character sacramenti, sed non sacramenti effectum: hic autem nihil consequitur. ar. 2. 10. ar. 79. & 4. 17. q. 3. artic. 5. q. 1. 0.

¶ Rationes autem quæ ad vtranque partem inducuntur, non multum cogunt: nam neque manifestatio ita expresse potest fieri scripto, sicut verbo: neque quod dicitur, ore confessio fit ad salutem, intelligitur de confessione peccatorum, sed de confessione fidei.

ARTICVL. XI.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod aliquis possit differre confessionem vsque ad quadragesimam quicunque enim seruat præceptum Ecclesiæ, non delinquit, sed Ecclesia statuit quod semel in anno homines propria peccata confiteantur, ergo si aliquis expectat vsque ad terminum ab Ecclesia constitutum, non peccat.

2 Præterea, Baptismus est sacramentum ne cessaratis sicut & pœnitentia, sed catechumenus non peccat si differat baptismum vsque ad Sabbatum sanctum: ergo pari ratione nec contritus peccet, si differat confessionem vsque ad Quadragesimam.

3 Præterea, Maioris necessitatis est contritio quàm confessio. Sed confessio sine contritione nō valet ad salutem. Contritio autem sine confessione potest in aliquo casu valere, sed ille qui est in peccato, non tenetur statim contēri contritione quæ delet peccatum: alioquin peccator per singula momenta peccaret: ergo nec contritus tenetur statim confiteri, ita quòd peccet si secus agat.

¶ SED CONTRA, Magis est subueniendum morbo spirituali, quàm morbo corporali. Sed aliquis subiectus morbo corporali, periculo se committeret, nisi remedium medicinæ quæreret quam citissimè posset, & ex negligentia peccaret. Multò ergo magi peccat qui differt remedium confessionis adhibere contra spiritualem morbum peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quod laudabile est quod peccator quam citius commodè potest peccatum suum confiteatur, quia per sacramentum pœnitentiæ, conferrur gratia quæ hominem reddit magis firmum ad resistendum peccato. Quidam autem dixerunt quòd tenetur confiteri quàm cito opportunitas confitendi se obtulerit: ita quòd si differat, peccat. sed hoc est cōtra rationem præcepti affirmatiui, quod licet obliget semper, nō tamen obligat ad semper, sed loco & tempore. Tempus autem implendi præceptum de confessione videtur, quando imminet aliquis casus in quo necesse est homini quòd sit confessus, puta si imminear ei mortis articulus vel necessitas accipiendi Eucharistiam, aut sacrum ordinē vel aliquid huiusmodi: adquod oportet hominem per confessionem purgatum præparari: vnde si aliquid horum immineat, & aliquis confiteri prætermittat, peccat dummodò debita opportunitas adsit, & quia ex præcepto Ecclesiæ omnes fideles tenentur saltem semel in anno in festo Paschæ præcipuè sacramenti communionem accipere, ideo Ecclesia ordinauit, vt semel in anno quando imminet tempus accipiendi Eucharistiam, omnes fideles confiteātur. Dico ergo quod differre confessionem vsque ad hoc tempus per se loquendo licitum est, sed per accidens potest fieri illicitū: puta si immineat aliquis articulus, in quo confessio requiratur. Vel si aliquis propter cōtemptum confessionem differat, & similiter per accidens posset esse talis dilatio meritoria si ad hoc differret, vt prudentiori cōfiteretur, vel deuotius propter sacrum tempus. 1. 12. q. 71. 5. ad 2. 5. 2. q. 88. art. 1 ad 2. q. 100. art. 10. c. & ad 2. 22 q. 3. art. 3.

¶ Primas ergo rationes concedimus.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendum quod morbus corporalis nisi per medicinæ remedium extinguatur, semper innalescit in peius, nisi forte etiam virtute naturæ fuerit extinctus: morbus autem peccati extinguitur per contritionem, vnde non est simile.

ARTICVLVS XII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos parochialis non debeat credere suo subdito dicenti se alteri esse confessum: vt propter hoc ei Eucharistiam det. Frequenter enim sola confessione aliqui conteruntur, qui prius contriti non fuerunt. Sed sacerdos deber subditum suum quantum potest ad bonum inducere: ergo videtur quod omninò ab eo expetere debeat, quod sibi confiteatur. 4. d. 17. q. 3. ar 3. q. 5. ad 2. & 4.

2 Præterea, Prouerbio. vigesimoseptimo dicitur pastori Ecclesiæ Diligenter agnosce vultum pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius potest, quàm per confessionem. ergo debet ab eo exigere quòd sibi confiteatur.

¶ SED

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ SED CONTRA, Si sibi cõsitiretur, posset dicere quæ vellet & credi retur ei, ergo etiam de hoc sibi debet credi, quòd sit confessus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in foro iudiciali, creditur homini contra se, sed non pro se. In foro autem pœnitentiæ creditur homini pro se & contra se. Est ergo distinguendum, quod dupliciter fit impedimentum quo aliquis à perceptione Eucharistiæ impediatur, sit enim impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excommunicatio, non tenetur sacerdos suo subdito credere: quem excommunicatum nouit, nisi ei de absolutione constet. Si autem sit impedimentum quod ad forum pœnitentiæ pertineat, scilicet peccatum teneturei credere, & iniustè agit, si deneget Eucharistiam ei qui petit se confessum & absolutum ab eo qui absoluere potuit, vel auctoritate apostolica vel auctoritate Episcopi.

Opus 12. q. 6. c. m. ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud bonum quod in confessione homines consequuntur, iam consecutus est ille qui confessum se dicit, si verum dicit. Si autem falsum dicit, pari ratione posset falsum dicere confitendo, nec potest aliquid alicuius hominis auctoritate compelli ad confitendum peccatum; 4. dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. ad. 4. ar. 10. quod alteri confessus est, qui absoluere potuit. quia sicut iam dictum est, & confessio peccatorum quoddam sacramentale est diuino imperio subiacens, non humano.

¶ Ad secundum dicendum, quòd spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exterius vitam eius, sed per modum confessionis non potest diligentius scrutari, sed oportet quod credat ea quæ sibi à suo subdito dicuntur.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quærebantur duo de iis quæ pertinent ad clericos.

¶ Primò, de officio Ecclesiæ, vtrùm ille qui est præbendatus in duabus Ecclesiis in die quo diuersum officium fit in vtraque Ecclesia, debeat vtrúnque dicere.

¶ Secundò, de studio Theologiæ, vtrùm aliquis teneatur dimittere studium Theologiæ, etiam si sit aptus ad alios docendum, ad hoc quod intendat salutis animarum.

ARTIC. XIII.

ad 67 & 136. c. AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd aliquis in tali casu beheat vtrunque officium dicere. Onus enim debet respondere emolumento. Ille ergo qui habet emolumentum præbendæ in duabus Ecclesiis debet onus sustentare vtriusque, vt scilicet vtriusque Ecclesiæ officium dicat.

1 Præterea, Iustum esse videtur, vt si habet maius emolumentum ab vna Ecclesia in qua forte cantatur prolixius officium, quod etiam maius onus subeat, prolixius officium dicendo. Non ergo ad cum pertinet electio, sed vel debet vtrunque dicere vel debet dicere officium Ecclesiæ, in qua habet piogaius beneficium.

¶ SED IN CONTRARIVM inducebatur consuetudo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd supposito quod aliquis licitè sit præbendatus in duabus Ecclesiis, scilicet ex dispensatione, considerandum est quod ille qui in aliqua Ecclesia præbendam accipit, duobus obligatur, scilicet Deo, vt ei debitas laudes exsoluat pro eius beneficiis, & ecclesiæ de qua

ar. 82. o. accipit sumptus. Ea verò quæ ad Ecclesiam pertinent, subiacent dispensationi prælatorum Ecclesiæ: & ideò hoc debitum quod debet, Ecclesiæ debet exoluere secundum quod statutum est, vel per seipsum si sit præbanda quæ requirat residentiam, vel per vicarium, si hoc sufficiat secundum Ecclesiæ statutum, ac consuetudinem. Sed debitum quod debet Deò, per seipsum debet æxoluere, non refert autem quantum ad Deum, quibus Psalmis, & hymnis Deum laudet, vt puta vtrum dicat in vesperis, Dixit Dominus, vel Laudare pueri Dominum, nisi quàtum ad hoc quod homo debet sequi maiorum traditiones & quia laudes Deo debet quasi vnus homo, sufficit quod semel officium dicat secundum consuetudinem alicuius Ecclesiarum, quarum est clericus. Sed electione officij rationabiliter videtur quòd debeat dicere officium illius Ecclesiæ in qua maioré gradum habet, puta si in vna sit Decanus, & in alia simplex Canonicus, debet dicere officium Ecclesiæ in qua est Decanus. Quod si in vtraque Ecclesia fuerit simplex Canonicus, debet dicere officium dignioris Ecclesiæ, quamuis forte in minori Ecclesia habeat opulentiorem præbendam, quia temporalia nullius momenti sunt spiritualibus compatara. Si verò ambæ Ecclesiæ sunt

12. q. 2. ar. 6. c. fi. & q. 87. artt. 7. ad 2. 2. 2. q. 36. art. 2. c fi. æqualis dignitatis, potest eligere quodcunque officium magis voluerit, si fuerit ab vtraque Ecclesia absens. si autem fuerit in aliqua earum præsens, debet se conformare illis cùm quibus conuersatur.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XIIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis qui potest saluti animarum curam impendere peccet, si circa studium tempus occupat. Dicitur enim Galat. vlti. Dum tempus habemus, operemur bonum, nulla etiam est grauior iactura quam temporis. Non debet ergo aliquis totum tempus in studio expendere differens salutis animarum curam impendere. 22. q. 182. 2. q. ad 12.

2 Præterea, Perfecti tenentur ad id quod melius est. Sed Religiosi sunt perfecti: ergo maximè Religiosi debent dimittere studium, vt saluti animarum insistant.

3 Præterea, Peius est errare in via morum, quam in via pedum. Sed Prælatus tenetur reuocare suum subditum, si videat eum errare in via pedum. ergo multò magis tenetur eum reuocare ab errore qui est in via morum. Est autem error si homo prætermittat quod melius est: ergo Prælatus debet subditum cogere vt saluti animarum intendat studio prætermisso.

¶ IN CONTRARIVM inducebatur consuetudo prorationc.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua duo possunt comparari adinuicem: & simpliciter & secundum aliquem casum, nihil enim prohibet id quod est melius simpliciter in aliquo casu esse minus eligendum. sicut philosophari est simpliciter melius quam ditari: sed in tempore necessitatis, ditari est magis eligendum. & aliqua preciosa margarita est carior vno panc: & tamen in aliquo casu famis, panis præferretur: secundum illud Thren. quarto, Dederunt preciosa quæque pro cibo ad refocillandas animas. Est autem considerandum, quod in quo libet artificio simpliciter melior est qui disponit de artificio, & dicitur architector, quam aliquis manualis qui opera exequitur secundum quòd ei ab alio disponitur. Vnde & ædificiis cõstruendis maiori mercede conducitur qui disponit de ædificio, licèt nihil manibus operetur, quam manuales artifices qui dolant ligna, & incidunt lapides. In ædificio autem spirituali sunt quasi manuales operarij, qui particulariter insistunt curæ animarum, puta sacramenta ministrando, vel aliquod huiusmodi particulariter agendo, sed quasi principales artifices sunt Episcopi qui imperant & disponunt qualiter prædicti suum officium exequi debeant propter quod & Episcopi, id est superincendentes dicuntur: & simpliciter Theologiæ doctores sunt quasi principales artifices, quæ inquirunt & docent qualiter alij debeant salutem animarum procurare. Simpliciter ergo melius est docere sacram doctrinam, & magis meritorium si bona intensione agatur, quam impendere particularem curam salutis huius & illius, vnde Apostolus de se dicit primæ ad Corin. primo. Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare, quamuis baptizare sit opus maximè conferens saluti animarum, & secundæ ad Timoh. 2. idem Apostolus commendat fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Ipsa etiam ratio demonstrat, quòd melius est erudire de pertinentibus ad salutem eos qui & in se & in aliis proficere possunt, quam simplices qui in se tantum proficere possunt. In aliquo tamen casu necessitate imminente deberent & Episcopi & doctores intermisso proprio officio particulariter intendere saluti animarum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nullam iacturam temporis patitur, qui quod est melius operatur docendo sacram doctrinam: vel qui ad hoc per studium se disponit. ar. 55. c. 2. 2. q. 182. ar. 1. c. ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectus dicitur aliquis dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem. Alio modo quia habet statum perfectionis. Perfectio autem hominis, in charitate consistit, quæ hominem Deo coniungit, Vnde quantum ad dilectionem Dei dicitur Genes. decimoseptimo: Ambula coram me, & esto perfectus. quantum verò ad dilectionem proximi, postquam Dominus dixerat, Diligite inimicos vestros concludit Matthæi 5. Estote rego perfecti. Statum autem perfectionis habere dicuntur, qui solenniter obligantur ad aliquid perfectioni annexum. Est autem aliquid annexum perfectioni charitatis dupliciter. Vno modo, sicut præambulum & præparatorium ad perfectionem, vt paupertas, castitas & huiusmodi, quibus homo retrahitur à curis secularium rerum, vt liberius vacet his quæ Dei sunt. Vnde huiusmodi magis sunt quædam perfectionis instrumenta: propter quod Hieronymus exponens illud verbum Petri dicentis: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, dicit quod non sufficeit Petro dicere: Ecce non reliquimus omnia: sed addidit quod perfectum est, Et secuti sumus te. Quicunque ergo vel voluntariam paupertatem, vel castitatem seruant: habent quidem præparatorium perfectionis, sed non dicuntur habere statum perfectionis, nisi qui se ex solemni, professione ad huiusmodi obligant. Aliquid enim solemne & perpetuum dicitur habere statum, sicut patet in statu libertatis, vel matrimonij & similium. Aliò verò modo aliquid est annexum perfectioni charitatis, vt

effectus

effectus, vt scilicet aliquis curã animarum suscipiat. Est enim perfectæ charitatis, vt aliquis propter Dei amorem prætermittat dulcedinem contemplatiuæ vitæ, quam magis amaret: & accipiat actiuæ vitæ occupationes, ad procurãdum proximorum salutem. Quicunque ergo hoc modo saluti proximorum intendit, habet quidem aliquem perfectionis effectum, sed nõ habet perfectionis statum, nisi Episcopus qui cum quadam solemni consecratione suscipit animarum curam. Archidiaconi verò & parochiales presbyteri, magis habent commissa quædam officia, quam quòd per hoc in aliquo perfectionis statu ponantur. Soli ergo Religiosi & Episcopi dicuntur perfecti, quasi statum perfectionis habentes vnde Religiosi fiunt Episcopi, sed non Archidiaconi, vel plebani. Cũ ergo dicitur quòd perfecti tenẽtur ad id quod melius est, verum est si intelligatur de iis qui dicuntur perfecti propter perfectionem charitatis. Huiusmodi enim obligantur ex lege interiori, quæ inclinando obligat, vnde ad hoc obligantur secundum mensuram suæ perfectionis quod implent. Si autem intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter statum, sicut Episcopi, & Religiosi, non est verum. Non enim tenentur Episcopi, nisi ad ea ad quæ se extendit cura suscepti regiminis. Et Religiosi nõ tenentur nisi ad ea ad quæ obligantur voto suæ professionis, alioquin esset obligatio ad infinitum, cum tamen natura & ars & omnis lex certos terminos habeant, dato tamen quod perfecti semper tenentur ad id quod melius est non esse ad propositum, sicut ex supradictis apparet.

2. q. 184. ar. 4. o. 12. 9. 184. ar. 5. o.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet Prælatus teneatur subditũ suum reuocare ab omni malo, non tamen tenetur eum inducere ad omne melius. Hæc etiam ratio in proposito locum nõ habet, sicut nec aliæ, &c.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quærebantur duo de iis quæ pertinent ad Religiosos. Primò, vtrùm Religiosus teneatur obedire suo Prælato, vt reuelet sibi aliquod secretum: quod fidei suæ est commissum. Secundò, vtrùm teneatur sibi obedire, vt reuelet occultam culpam fratris quam nouit.

ARTICVL. XV.

23. q. 68. ar. 1. ad 3. q. 70. 1. ad 2. CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd Religiosus teneatur aliquod secretum fidei suæ commissum, reuelare Prælato præcipienti. Ad obediendum enim Prælato obliguit se Religiosus professione solemni, ad tenendum autem secretum obliguit se simplici promissione, ergo magis debet obedire Prælato quam seruare secretum.

¶ SED CONTRA est quod Bernar. dicit: Id quod est institutum propter charitatem, non militat contra charitatem. Sed professio obedientiæ, quam Religiosus facis Prælato, instituta est propter charitatem. ergo non militat contra charitatem, qua quilibet tenetur seruare fidem proximo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Bernard. dicit in lib. de dispensatione & præcepto, sufficiens obedientia est vt Religiosus obediat suo Prælato de iis quæ ad regulam pertinent, vel directè (sicut ea quæ sunt scripta in regula) vel indirectè, sicut ea quæ ad hæc reduci possunt, sicut ministeria exhibenda fratribus & pœnæ pro culpis infligẽdæ, & huiusmodi. Perfecta autem obedientia est, vt simpliciter in omnibus obediat quæ non sunt contra regulam vel contra Deum. Sed quod aliquis obediat Prælato in iis quæ sunt contra Deum vel contra regulam, est obedientia incauta & illicita. Est ergo considerandum in proposito vtrùm sit licitum Religioso secretum fidei suæ commissum reuelare. Circa quod distinguendum est de secreto. Est enim aliquod secretum, quod illicitum est celare, sicut quod in periculum vergit aliorum, quibus aliquis cauere tenetur. Vnde & in iuramento fidelitatis cõtinetur quòd huiusmodi serui secreta debeant dominis reuelare. Ad præceptum ergo Prælati tenetur Religiosus tale secretum pandere, etiam si promisit se non reuelare dicente Iside. In malis promissis rescinde fidẽ, nisi forte in confessione audierit, quia tunc nullo modo esset reuelandum. Est autem aliud secretum, quod de se celari potest sine peccato & tale secretum, Religiosus nullo modo Prælato præcipiente pandere debet: si sit fidei suæ commissum: peccaret enim frangendo fidem commisso.

ar. 104. c. & 22. q. 104. ar. 5. ad 4. q. 3. 186. ar. 5. ad. 4. ar. 204. 4. dist. 21. q. 3. artt. 2. q. 2. ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solemnior est obligatio ad seruandum ea quæ sunt fidei charitatis, quæ est ex lege naturali & ex promissione in baptismo facta, quàm quæ est ex professione religionis.

ARTIC. XVI.

ar. 81. o. & 22. q. 33. ar. 7. ad 2. CIRCA secundum sit proceditur. Videtur quòd subditus debeat Prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris, quia vt Hieronymus dicit, non debet occultari culpa vnius in præiudicium multorum. Sed præsumendum est, quòd Prælatus culpam vnius cognoscere velit, propter multitudinis bonum: ergo Prælato præcipienti debet culpa alterius reuelari. 1. & ad 1.

¶ SED CONTRA est quod Gregorius dicit, quod & si aliquando propter obedientiam debemus aliqua bona dimittere, nullo tamen modo propter obedientiam debemus aliquod malum perpetrare. Sed malum esse videtur culpam occultam detegendo, alium infamare. ergo hoc propter obedientiam fieri non debet. 22. q. 33.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Religiosus Prælatus in capitulo præest, sicut Iudex Ecclesiasticus in foro iudiciali. Vnde ad ea potest ex præcepto subditos obligare, vt ei pandantur, propter quæ potest Iudex ecclesiasticus in foro iudiciali iuramentum exigere. Est ergo sciendum quod in criminibus triplex est modus procedendi, vnus per denunciationem, alius per inquisitionem, alius per accusationem. In via ergo denuntiationis, intenditur correctio delinquentis: & ideò secundum præceptum Domini Matthæi decimooctauo, debet præcedere fraterna correctio vt scilicet corripias eum inter te & ipsum solum, quòd si non audierit, coram duobus vel tribus testibus, & vltimò dicatur Ecclesiæ. Charitatis enim est, vt aliquis parcat fratri quantum potest, vnde prius debet niti, vt corrigat conscientiam fratris, seruata fama, solitatiè admonendo: & postmodum coram duobus vel tribus, tandem negligenda est fama, vt emendetur conscientia: & deinde est Ecclesiæ, in quo etiam processu consulitur conscientiæ. Nam peccator si à principio videret se publicatum, amitteret verecundiam, & obstinatior fieret ad peccandum. In inquisitione verò debet præcedere infamia. In accusatione verò debet præcedere inscriptio, per quam ipse obligat se ad talionem. In inquisitione autem & accusatione intenditur pœna peccantis propter multitudinis bonum. Si ergo appareat accusator in capitulo qui se obliget ad talionem, potest. Prælatus præcepto veritatis confessionem exigere, sicut & iudex ecclesiasticus iuramentum. Et similiter si præcedat infamia, potest Prælatus præcepto, veritatem exquirere, & subditi tenẽtur obedire: si autem procedatur per viam simplicis denuntiationis, non tenetur Religiosus Prælato præcipienti culpam fratris reuelare, nisi præcedente monitione eum videat incorrectum: imò magis peccaret, si ad præceptum Prælati reuelaret: quia plus tenetur obedire Euangelio, quã Prælato: & multò magis Prælatus peccaret, si subditum induceret ad peruertendum ordinem Euangelij.

ar. 224. & 22. q. 33. ar. 7. ad 1. 3. ar. 2. ad 13.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de peccato præterito de quo iam aliquis correctus est ad secretam admonitionem, vel de quo potest sperari corrigendus nisi contrarium inueniatur, non potest imminere periculum multitudinis. Sed de peccato futuro, quod est periculosum multitudini, vel spiritualiter vel corporaliter proceditobiectum: tunc enim non oportet admonitionem secretam expectare, sed statim periculo occurrere, vnde & Dominus non dicit. Si peccare intendat in futuro, sed si peccauerit in præterito.

2. d. 37. q. 1. ar. 1. o. & malo. q. 2. ar. 1. ad 4.

QVÆSTIO IX.

DEINDE quæruntur quatuor. ad culpam pertinentia. Primò vtrùm peccatum sit natura aliqua. Secundò, vtrùm periurium sit grauius peccatum, quàm homicidium. Tertiò, vtrùm peccet qui propter ignorantiam constitutionem Papæ non seruat. Quartò vtrùm monachus peccet mortaliter comedendo carnes.

ARTICVLVS XVII.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod peccatum non sit aliqua natura. Dicitur enim Ioannis primo, sine ipso factum est nihil, id est, peccatum: Sed quod est natura aliqua, nõ potest dici nihil. ergo peccatũ non est natura aliqua.

¶ SED CONTRA, Si peccatum non est natura aliqua, oportet quod sit priuatio pura. sed priuatio pura non dicitur secundum magis & minus, vt mors & tenebræ: ergo vnum nõ esset grauius altero, quod est inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quod peccatũ maximè transgressionis, est actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum est natura aliqua, sed inordinatio est priuatio: & secundum hanc peccatum dicitur nihil. Et per hoc pater solutio ad obiecta.

12. q. 72. ar. 1. ad 2. malo. q. 2. ar. 9. ad 26. 14. 22. q. 98. de periurio.

ARTIC. XVIII.

CIRCA secundum sic procedebatur. Videtur quod periurium sit grauius peccatum, quàm homicidium, dicit enim Bernardus quòd contra præcepta primæ Tabulæ non potest dispensare, nec Deus nec homo. Cõtra præcepta autem secundæ Tabulæ potest dispensare Deus, sed non homo ex quo potest accipi, quòd grauius sit peccare contra præcepta primæ Tabulæ, quam contra præcepta secundæ. Sed periurium est contra præceptum primæ Tabulæ, quod est: Non assumes nomen Dei tui in vanum, homicidium autẽ est contra præceptũ

12. q. 100. artt. 8. o. ar. 113. o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundæ Tabulæ, Non occides. ergo grauius peccatũ est periurium quam homicidium.

2. Præterea, Grauius est peccare in Deum, quàm in hominem. Sed periurium est peccatum in Deum, homicidiũ in hominẽ. ergo grauius peccatum est periurium, quàm homicidium.

¶ SED CONTRA, Pœna proportionatur culpæ. Sed grauius punitur homicidium, quam periurium: ergo est grauius peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd, sicut Apostolus dicit ad Hæbreos sexto, Homines per maiores se iurant: & omnis controuersiæ eorum iuramentum finis est, frustrà autem in causa homicidij controuersiæ finis esset iuramentum, si homicidium esset grauius peccatum quam periurium, præsumeretur enim quod qui maiorẽ culpam homicidij cõmisisset, non vereretur minorẽ periurij incurrere: vnde ex hoc ipso quod in causa cuiuslibet peccati deferrur iuramentũ, manifestè ostenditur, q periurium pro maximo peccato debet haberi nec immerito, quia peierare nomen Dei, videtur quædam diuini nominis denegatio, vnde secũdũ locũ post idololatriã peccatum periurij tenet: vt ex ordine præceptorũ apparet: sed apud Gẽtiles iusiurandũ erat honoratissimum: vt dicitur in 1. Metaph.

¶ Primas autem rationes concedimus.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendũ, quòd in iudicio humano non semper quantitas pœnæ, respondet quantitati culpæ. Interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, quando grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa, sed secundum Dei iudicium grauior culpa grauiori pœna punitur, vnde vt ostendatur grauitas idolatriæ & periurij, postquam in primo præcepto dixerat, Nõ adorabis ea neque coles, subditur Exodi vigesimo primo, Ego sum Dominus Deus tuus visitans iniquitates patrum in filios: & postquam dixerat, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, subditur, Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpsit nomen Domini frustrà.

4 d. 20. ar. 2. q. 1. c. & ma. q. 2. ar. 10. ad 4.

ARTIC. XIX.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod qui facit contra constitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet. Vt enim Augustinus dicit, Peccatũ adeò est volũtariũ, quòd si non est voluntarium, non est peccatum. Sed ignorantia causat inuoluntarium: vt dicitur in tertio Ethicor. ergo q fit per ignorantiam, non est peccatum.

2. Præterea, Secundum iura Dominus potest repetere seruũ suum ordinatum post certum tempus, hoc autem debet computari à tempore ordinationis, non à tempore notitiæ: ergo obligatio constitutionis Papæ obligat à tempore notitiæ.

¶ SED CONTRA, Ignorantia iuris non excusat. Sed cõstitutio Papæ facit ius. ergo qui facit contra constitutionem Papæ peccat ignorantiam, non excusatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ignorantia quæ est causa actus, causat inuoluntarium. Vnde semper excusat: nisi ipsa ignorantia sit peccatum, fiat autem ignorantia peccatum, quando ignorat quis quæ potest scire & tenetur. Constitutionem enim papæ, omnes suo modo scire tenentur. Si ergo aliquis nesciat per negligentiam, non excusatur à culpa, si contra constitutionem agat. Si verò aliquis habeat sufficiens impedimentum, propter quod scire non potuerit, puta, si fuit in carcere: vel in terris extraneis, ad quas constitutio non peruenit: vel propter aliquod simile, talis ignorantia excusat, vt nõ peccet contra constitutionem papæ agens.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ar. 173. c. 1. 12. q. 76. artic. 2. o.

ARTIC. XX.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quòd monachus peccet mortaliter, comedendo carnes. Dicit enim Canon de cõsecratione dist. 5. ca. Carnem, quod monachi non debent comedere carnes, & si contra fecerint debent incarcerari. Sed talis pœna non infligitur nisi pro peccato mortali. ergo monachi comedentes carnes, peccant mortaliter.

22. q. 185. 8. o. q. 186. ar. 9.

2 Præterea, Facere contra votũ est peccatũ mortale. sed monachi ex voto obligãtur ad seruãdũ regulã beati Benedicti, in qua continetur, quòd monachi à carnibus abstineant. ergo monachi peccant mortaliter, comedendo carnes.

¶ SED CONTRA, Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscunque infirmitatis: sed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis: ergo comedere carnes non est peccatum mortale monacho.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil est peccatum mortale monacho, vel religioso cuicunque per se loquendo, quod non sit peccatum mortale alteri, nisi sit contrarium ei ad quod se voto professionis obligauit: per accidens tamen vt ratione scandali, vel alicuius huiusmodi posset aliquid ei esse peccatum, quod non esset alij peccatum. Est ergo considerandum quid sit illud ad quod Religiosus voto professionis se astringit: & siquidem Religiosus profitendo voueret se regulam seruaturum, videretur se obligare voto ad singula, quæ continentur in regula: & sic contra quodlibet eorum agendo peccaret mortaliter. Et ex hoc sequeretur, quòd religionis status esset religiosis in laqueum peccati mortalis: quod vix aut nunquam possent declinare. Sancti ergo patres qui ordines instituerunt, nolentes hominibus iniicere damnationis laqueum, sed magis viam salutis, ordinauerunt talem professionis formam in qua periculum esse non posset, sicut in ordine fratrum Prædicatorum est cautissima & securissima forma professionis, qua non promittit se seruare regulam, sed obedientiam secundum regulam, vnde ex toto obligantur ad seruanda ea quæ ponuntur in regula tanquam præcepta: & quæ Prælatus secundum tenorem regulæ sibi præcipere voluerit. Cætera verò quæ non continentur in regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto: vnde ea prætermittens non peccat mortaliter. Beatus vero Benedictus statuit monachum profiteri non quidem obseruare regulam: sed quod professus promittit conuersionem morum suorum secundum regulam, hoc est dictu, vt secundum regulam dirigat mores suos. contra quod facit si vel ea quæ sunt præcepta in regula transgrediatur: vel etiam contemnat regulam secundum eam dirigere actus suos omninò recusans, non autem omnia quæ in regula continentur, sunt præcepta: quædam enim sunt monitiones siue consilia, quædam verò ordinationes siue statuta quæd, vt quòd post completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta quæ in regula continentur non habent vim præcepti, sicut nec Prælatus statuens aliquid intendit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est autem Prælatus quasi quædam regula animata: vnde stultum esset putare, quòd monachus frangens silentium post completorium, peccaret mortaliter, nisi fortè faceret hoc contra præceptum Prælati, vel ex contemptu regulæ. Abstinere autem à carnibus non ponitur in regula beati Benedicti, vt præceptum, sed vt statutum quoddam: vnde monachus comedens carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiã, vel contemptum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendò, quòd pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd comedere carnes non est contra votum monachi, nisi quando comederet ex inobedientia, vel ex cotẽptu. Quod verò in contrarium obiicitur, effectum non habet, procedit enim de iis quæ sunt secundum se mala, sicut homicidium, adulterium: & huiusmodi quæ sunt omnibus illicita, tam sanis quàm infirmis. Non autem procedit de iis quæ sunt mala, quia prohibita, aliquid enim potest prohiberi sano, quod non prohibetur infirmo.

QVÆST. X.

DEINDE circa bonũ gloriæ quærebantur duo de corporibus gloriosis.

¶ Primò, vtrùm corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore non glorioso in eodem loco.

¶ Secundò, vtrùm hoc fieri possit miraculo.

ARTIC. XXI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco. Si enim prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco, aut est propter grossitiem, siue corpulẽtiam, aut propter dimensiones, sed non propter grossitiem seu corpulentiam, quia corpus gloriosum erit spirituale secundum Apostolum primæ ad Corinth. decimoquinto. Similiter nec propter dimẽsiones, quia cùm tangentia sint, quorum vltima sunt simul, necesse est quod punctum vnius corporis naturalis sit simul cũ puncto alterius, & linea cũ linea, & superficie cũ superficie. Pari ergo ratione & corpus cũ corpore. Non ergo prohibetur corpus gloriosum, quin naturaliter possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

ar. 22. d. 44. 3. d. ar. 2. q. 1. o. 3. q. 1. o. 3. a.

2 Præterea, Commentator dicit in octauo Physicorum (Tex. co. 82.) Quod partes aëris & aquæ partim subintrant se inuicẽ, propter hoc q partim sunt naturæ spiritualis, sed corpora gloriosa omninò erũt spiritualia, vtiã dictũ est: ergo totaliter poterunt subintrare alia corpora, & similiter esse cum eis.

¶ SED CONTRA, Glorificatio non tollis naturam, sed corpus humanum non potest naturaliter esse simul cum alio corpore in eodem loco in statu isto. ergo neque postquam erit glorificatum.

3. p. q. 54. a. 2. 3. p. q. 56. a. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd manifestum est quòd corpus humanum in statu isto non potest esse cum alio corpore in eodem loco. Si ergo corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam: illa proprietas auferet hoc propter quod

3. p. q. 56. a. 1. 3. p. q. 54. a. 2. ad 3.

quod corpus humanum in statu isto prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco. Est ergo considerandum quid sit huiusmodi prohibens. Dicunt autem quidam hoc esse grossitiem, vel corpulentiã quandam quæ tolleretur per dotem gloriæ, quam nominant subtilitatem, sed hoc non est intelligibile, non enim inuenitur quid sit huiusmodi corpulentia vel grossities, nõ enim est aliqua qualitas: quia nulla qualitas dari potest, qua quidem remota corpus possit esse cum alio corpore in eodẽ loco. Similiter nec potest esse forma nec materia quæ sunt partes essentiæ, quia tunc integra essentia corporis humani nõ remaneret cum gloria: quod est hæreticum.

¶ Et ideò dicendum est, quòd hoc prohibens nihil est aliud quàm dimensiones quibus substat materia corporalis. necesse est enim vt id quod est per se sit causa in vnoquoque genere. Distinctio autem secundum situm primò & per se conuenit quantitati dimensiuæ, quæ diffinitur esse quantitas positionem habens. Vnde & partes in subiecto ex hoc ipso distinctionem habent secundum situm, quod sunt subiectæ dimensioni, & sicut est distinctio diuersarum partium vnius corporis secundum diuersas partes vnius loci per dimensiones, ita propter dimensiones corpore Distinguuntur, secundum diuersa loca. Duo enim corpora facit actualis diuisio materiæ corporalis. Duas autem partes vnius corporis diuisibilitas potentialis, vnde & philosophus dicit in quarto Physicorum (Tex. co. 76.) quòd sicut subintrante cubo ligneo aquam vel aëreum, oportet quòd cedat tantum de aqua vel aëre, ita oportet quod cederent dimensiones separatæ, si vacuum poneretur. Cùm ergo gloria non tollat dimensiones corporis, dico quòd corpus gloriosum non potest naturaliter esse eum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam.

veri q. 20. ar. 4. ad 10.

4. d. 10. ar. 2. q. 3. ad 2. arr. 3. q. 1. ad quartum.

¶ AD Primum ergo dicendum, quòd sicut dictum est corpus humanum in statu illo prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiam aut grossitiẽ quæ per gloriam tollatur, spiritualitatem enim Apostolus opponit animalitati: secundum quam corpus est alimonia indigens, vt Augustinus dicit. Non autem opponit grossitiei vel corpulentiæ, sed impeditur propter dimensiones. Ratio verò quæ in contrariũ obiicitur, ponitur inter sophisticas rationes à philosopho in 4. Physicorum. Puncto enim & lineæ & superficiei, non debetur locus: sed corpori: vnde nõ sequitur. Si termini corporum se tangentium sunt simul, quòd propter hoc plura corpora possunt esse in eodem loco.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ibidem commentator exprimit, subintratio illa fit per condensationem: & dicuntur habere spiritualem virtutem propter raritatem. Esset autem erroneum dicere hoc modo, quod sunt aëri venisque similia: vt patet per Gregorium in decimonono moralium.

ARTIC. XXII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum nullo modo possit esse simul cum alio corpore in eodem loco. sicut enim se habet corpus vnum ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca ergo commutatim sicut vnum corpus ad duo loca, ita duo corpora ad vnum locum. Sed vnum corpus nullo modo potest esse in duobus locis. Ergo nec duo corpora in vna loco.

2 Præterea, Si duo corpora sint in vno loco, sumantur duo puncta in duabus extremitatib. loci. Sequitur ergo quod inter ista duo puncta erunt duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem loco existentium: quod est impossibile, ergo impossibile est duo corpora esse in eodem loco.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus intrauit ad discipulos ianuis clausis: vt habetur Ioannis vigesimo, quod esse non potest, nisi corpus eius simul cum corpore portarunt fuisset in eodem loco. Potest ergo corpus gloriosum cum alio corpore esse in eodem loco.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut iam dictũ est, duo corpora esse in eodem loco prohibentur ex dimensionibus: quia materia corporalis secundum dimensiones diuiditur: dimensiones autem distinguuntur secundum situm. Deus autem qui est omnium causa prima, potest conseruare effectus in esse sine causis proximis: vnde sicut conseruat in sacramento altaris accidentia sine subiecto, ita potest conseruare distinctionem materiæ corporalis & dimensionum in ea absque diuersitate situs. Miraculose ergo fieri potest, quòd duo corpora sint in eodem loco: vnde corpori Christi attribuitur à Sanctis, quòd exiuit per clausum virginis vterum, & quòd intrauit ianuis clausis per virtutem diuinam: & simul dico quod corpus gloriosum, quod erit configuratum corpori claritatis Christi, poterit esse cum alio corpore in eodem loco: non propter aliquam virtutem creatam inditam, sed sola diuina virtute assistente: & hoc operante, sicut corpus Petri sua vmbra sanabat infirmos: sed diuina virtute assistente & miracula faciente.

art. 74. c. 5. c. 1. p. q. 105. ar. 2. o. 6. c. ar. 183. o. 3. p. q. 35. ar. 6. o. & q. 56. ar. 1. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proportione commutata sic est vtendum, sicut se habet primum ad secundum vt duo ad tria: ita se habet tertium ad quartum. ergo commutatim, sicut se habet primum & secundum ad quartum, ita tria ad sextum, & secundum hoc ratio sic deberet procedere: sicut se habet vnum corpus ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca. Ergo sicut vnum ad duo corpora, ita vnus locus ad duo loca: & sic non sequitur, quod si vnum corpus non potest esse in duobus locis, quod duo corpora non possunt esse in vno loco, vnum enim corpus esse localiter in duobus locis implicat contradictionem: quia de ratione loci est, quod sit terminus locati, terminus autem est extra quem nihil est rei: vnde nihil locati potest esse in loco exteriori: quòd si ponatur esse in duobus locis, sequitur quòd sit extra suum locum: & ita sequitur quod sit locatum & non locatum: nec est instantia de corpore Christi: quia non est in sacramento altaris localiter sed per conuersionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duas lineas rectas mathematicas esse infra duo puncta, est impossibile: quia in eis nulla alia ratio distinctionis potest intelligi, nisi ex situ: sed duas lineas naturales esse intra duo puncta, est impossibile quidem per naturam, sed possibile per miraculum: quia remanet alia ratio distinctionis in lineis duabus ex diuersitate corporum subiectorum, quæ conseruatur virtute diuina, etiam remota diuersitate situs.

4 d. 44. q. 3. a. 2. ar. 2. & ad 2. p. q. 1. artic. 3. ad 16.

INCIPIT QVODLIBETum secundum.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de Christo, de angelis, & de hominibus. Citra Christum quæsita sunt duo de passione eius. Primò vtrùm in triduo mortis fuerit idem homo in numero. Secùdò, vtrùm quælibet passio Christi suffecisset ad redemptionem humani generis sine morte.

ARTIC. I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus fuerit idem homo in triduo. Dicitur enim Matth. 12. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ: sed non fuit alius filius hominis in corde terræ, nisi filius hominis qui loquebatur super terram, alio qui Christus fuisset duo filij: ergo fuit idem homo in triduo mortis.

artic. 77. & c. 42. 1. & ad 3. q. 50. ar. 45. 0.

2 Præterea, Ionas fuit idem homo in ventre ceti, qui prius fuerat, Sed sicut Ionas fuit in ventre ceti, ita Christus in corde terræ: ergo etiam Christus fuit idem homo.

¶ SED CONTRA, Remota forma partis, remouetur forma totius quæ resultat ex compositione formæ & materiæ. Sed in triduo mortis anima fuit separata à corpore Christi, ergo desiit esse humanitas. Non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod in Christo fuerunt tres substantiæ vnitæ: scilicet corpus, anima, & diuinitas. Sed corpus & anima fuerunt vnita, non solum in vnam personam, sed in vnam naturam. Diuinitas autem in natura quidem non potuit vniri, nec animæ nec corpori, quia cum sit perfectissima natura non potest esse pars alicuius naturæ. Sed fuit vnita corpori & animæ in persona: in morte autem separata fuit anima à corpore: alioquin non fuisset vera mors Christi, de cuius ratione est quod separetur anima à corpore, quod per animam viuificatur. Sed diuinitas non fuit separata nec ab anima, nec à corpore: quod patet ex symbolo fidei, in quo de filio Dei dicitur, quod sepultus est & descendit ad inferos, corpore autem iacente in sepulchro & anima ad inferos descendente, non attribuerentur ista filio Dei, nisi hæc duo essent ei copulata in vnitate hypostasis vel personæ. Et ideò de Christo in triduo mortis dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad hypostasim, vel personam: & sic est idem numero simpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et hoc dupliciter vno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & sic Christus non fuit homo in triduo mortis: vnde nec idẽ homo, sed eadẽ hypostasis. Aut quantum ad partẽ humanæ naturæ: & sic anima quidẽ fuit omnino eadẽ numero, eo quod non est trãsmutata, secundũ substantiam, corpus verò fuit idẽ numero secundum materiam: sed non secundũ formam substantialem quæ est anima, vnde non potest dici quòd simpliciter fuerit idem numero: quia quæliber differentia substantialis excludit idem simpliciter: animatum autem est differentia substantialis & ideo mori est corrumpi,

3. p. q. 50. ar. 1. 2. 3. o. & 3. d. 6. q. 1. ar. 3. o. & o. pus 60. ar. 16. c. fi. artic. 42. ad 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non alterari tantum: nec iterum potest dici quod simpliciter non sit idem vel aliud: quia non est secundum totam substantiam non idem aut aliud.

¶Dicendum est ergo quod fuit secundum quid idem: secundum quid non idem: secundum materiam idem, secundū formam vero non idem.

ar. 1 82. & 3. p. q 33. ar. 4. 0. ar. 3. 0.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd homo est nomen naturæ, sed filius est nomen hypostasis: & ideo magis in triduo mortis, Christus potest dici filius hominis quam homo.

¶Ad secundum dicendum, quod similitudo non attenditur ibi quantùm ad omnia: sed solum quātum ad occupationem. Nam Christus fuit mortuus in corde terræ, non autem Ionas in ventre ceti.

ARTIC. II

3. p. q. 46. ar. 2. & 3. 0. & 4.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod alia passio Christi non sufficisset ad redemptionem humani generis sine morte. Dicit enim Apostolus ad Galat. 2. Si ex lege est iustitia, ergo Christus mortuus est gratis, idest inutiliter & sine causa. Sed si alia passio sufficeret, Christus gratis mortus esset: sed hoc habet Apostolus pro inconuenienti: ergo alia passio Christi non sufficisset ad redemptionem humani generis.

2 Præterea, Illud enim redimi dicitur, q̄ iusto precio cōparatur. Sed iustū preciū pro peccato primi parentis quo vēditū est in seruitutem genus humanum esse non potuit aliud quā vita Christi, quæ valet omnium hominum vitas, quæ per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit: vt dicitur ad Romanos quinto: ergo non potuisset humanum genus redimi per aliam passionem Christi absque morte.

3 Præterea, Gregorius dicit in tertio Moralium, quòd nisi Christus mortem indebitā suscepisset, nequaquām nos à morte debita liberaret, ergo passio alia non sufficisset ad liberationem humani generis sine morte.

4 Præterea, Apostolus dicit ad Hebræos decimo, quòd Christus vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos, & ideò non est locus secundæ oblationi. Sed manifestum est quod Christus ante mortē multas passiones sustinuit esuriens, laborans, consputus est flagellatus. Si ergo istæ passiones sufficissent, non obtulisset seipsum ad mortem, obtulit autem seipsum hostiam Deo pro peccatis nostris, vt dicitur ad Ephes. quinto, & hoc per mortem: ergo passio Christi absque morte non sufficisset.

¶SED CONTRA, Iniuria, vel passio alicuius, mensuratur ex dignitate personæ. Maiorem enim iniuriam patitur. Res si percutiatur in facie, quam aliqua priuata persona, sed dignitas personæ Christi est infinita: quia est persona diuina. ergo quælibet passio eius quantuncunque sit minima, est infinita. quælibet ergo passio eius sufficisset ad redemptionem humani generis, etiam sine morte.

¶Præterea Bernard. dicit, quod minima gutta sanguinis Christi sufficisset à redemptione humani generis: potuisset autem aliqua gutta sanguinis Christi effundi sine morte. ergo etiam sine morte potuisset per aliquam passionem humanum genus redimere.

opus 3. ca. & 3 fi.

¶RESPONDEO dicendum, quod ad emptionem duo requiruntur scilicet quantitas precij, & deputatio eius ad aliquid emendum. Si enim aliquis det precium non æquiualens ad rem aliquam acquirendam: non dicitur esse simpliciter emptio, sed partim emptio, partim donatio, puta si aliquis emat librum qui valet viginti libras pro decem libris partim emeret librum: & partim sibi daretur. Rursus si daret etiam maius precium & non deputaret ad emendum, non diceretur emere librum. Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem precij, sic quælibet passio Christi etiam sine morte sufficisset ad redemptionem humani generis propter infinitam dignitatem personæ, & sic procedunt duæ vltimæ rationes. Si autem loquamur quantùm ad deputationem precij sic dicendum est, quod non sunt deputata ad redemptionem humani generis à Deo patre & Christo aliæ passiones Christi absque morte: & hoc triplici ratione. Primò quidem, vt precium redemptionis humani generis non solùm esset infinitum valore: sed etiam esset eiusdem generis: vt scil cet nos de morte per mortem redimeret. Secundò, vt mors Christi non solum esset precium redemptionis, sed etiam exemplum virtutis: vt videlicet homines non timerent pro veritate mori. Et has duas causas assignat Apostolus ad Hebræos secundo, dicens, Vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, quantùm ad primum: Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti, quantū ad secundum. Tertiò, vt mors Christi esset etiam sacramentum salutis: dum nos virtute mor-

tis Christi morimur peccato, & carnalibus concupiscentiis, & proprio affectui: & hæc causa assignatur primæ Petri tertio, Christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis, vt nos offeret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu, & ideo humanum genus non est redemptum per aliam passionem absque morte Christi.

3. d. 20. ar. 4. 0. q. 2.

¶AD Primum ergo dicendum, quod non sine causa deputata est mors Christi ad redemptionem humani generis: quamuis minor passio sufficere potuisset, vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non solùm soluendo vitam suam, sed etiam quancunque passionem patiendo sufficiens precium exoluisset pro redemptione humani generis, si minor passio ad hoc diuinitus deputata fuisset, & hoc propter infinitam dignitatem personæ Christi, vt dictum est.

¶Aliæ duæ rationes procedunt ex hoc quòd aliæ passiones Christi non fuerunt deputatæ ad hoc, quod per eas absque morte Christi redimeretur humanum genus.

QVÆSTIO II.

DEINDE quærebatur de Angelis. Et primò quantum ad compositionem ipsorum, secundò quantum ad tempus motus ipsorum. Circa primum quærebantur duo. Primò, vtrùm Angelus substantialiter sit compositus essentia & esse. Secundò, vtrùm in Angelo sit aliud suppositum & natura.

ARTIC. III.

1. p. q. 50. ar. 2. ad 3. q. 77. ar. 1. ad 4. q. 85. ar. 2. ad 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Angelus substantialiter non componatur ex essentia & esse. Essentia enim Angeli est ipse Angelus, quia quiditas simplicis est ipsum simplex. Si ergo Angelus componeretur ex essentia & esse, coponeretur ex seipso & alio hoc autem est inconueniēs Non ergo substantialiter componitur ex essentia & esse.

2 Præterea, Nullum accidens cadit in substantialem compositionem substantiæ. Sed esse Angeli est accidens, propriè enim Deo attribuit, Hil. in lib. de trinitate, quòd esse non sit accidens eisted subsistens veritas: ergo Angelus non est essentialiter compositus ex essentia & esse.

¶SED CONTRA est quod dicitur in commento libri de causis, quod intelligentia quem dicimus Angelum, habet essentiam & esse.

¶RESPONDEO dicendum, quod dupliciter aliquid de aliquo prædicatur. Vno modo essentialiter. Alio modo per participationē Lux enim prædicatur de corpore illuminato participatiuè. Sed si esset aliqua lux separata, prædicaretur de ea essentialiter. Secundum ergo hoc dicendum est quòd ens proprie dicatur de solo Deo essentialiter, eo quòd esse diuinum est esse subsistens & absolutum. De quolibet autem creatura prædicatur per participationem. Nulla enim creatura est suū esse, sed est habens esse, Sic & Deus dicitur bonus essentialiter quia est ipsa bonitas: creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem: quia habent bonitatem, vnumquodque enim inquantum est, bonum est: secundum illud August. in primo de doctrina Christiana, quòd inquantum sumus, boni sumus: quandocunque autem aliquid prædicatur de altero per participationem, oportet ibi aliquid esse præter id quod participatur, & ideò in qualibet creatura est aliud ipsa creatura, quæ habet esse, & ipsum esse eius: & hoc est quod Boē. dicit in li. de Hebdomadis. Quod in omni eo quod est citra primum aliud est esse & quod est. Sed sciendum est quod aliquod participatur dupliciter. Vno modo quasi existens de substantia participantis, sicut genus participatur à speciei. Hoc autem modo esse non participatur à creatura. Id enim est de substantia rei, quod cadit in eius diffinitione. Ens autem non ponitur in diffinitione creaturæ, quia nec est genus nec differentia, vnde participatur, sicut aliquid non existens de essentia rei. Et ideò alia quæstio est, an est, & quid est: vnde cum omne quod est præter essentiam reidicatur accidens, esse quod pertinet ad quæstionem an est, est accidens, & ideò Commentator dicit in quinto Metaphysic. q̄ ista propositio, sortes est, est de accidentali prædicato, secundū q̄ importat entitatē rei, vel veritatē propositionis. sed verū est quod hoc nomen Ens secundum quod importatē, cui cōpetit huiusmodi esse, sic signi ficat essentiā rei, & dicitur per decē genera: non tamen vniuoce, quia non ea- dē ratione cōpetit omnibus esse. Sed substātiæ quidem per se, alijs autē aliter. Si ergo in Angelo est cōpositio ex essentia & esse, non tamen est compositio sicut ex partibus substantiæ, sed sicut ex substantia, & eo quod adhæret subsistentiæ.

¶AD Primum ergo dicendum, quod aliquando ex iis quæ simul iunguntur, relinquitur aliqua res tertia, sicuti ex anima & corpore constituitur humanitas, quæ est homo: vnde homo componitur ex anima & corpore. Aliquando autem ex iis quæ simul iunguntur, non resultat res tertia, sed resultat quædam ratio composita: sicut ratio hominis albi resoluitur in

in rationem hominis, & in rationem albi & in talibus aliquid componitur ex seipso & alio: sicut album componitur ex eo quod est album, & ex albedine.

¶Ad secundum dicendum, quod esse est accidens, non quasi per accidens se habens, sed quasi actualitas cuiuslibet substantiæ, vnde ipse Deus qui est sua actualitas est suum esse.

ARTIC. IIII.

1. p. q. 3. ar. 3. c. & 1. 3. q. 17. p. & 1. d. 6. ar. 1. c.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd in angelo idē sit suppositum & natura. In iis enim quæ sunt composita ex materia & forma, differt suppositum à natura: quia suppositum addit supra naturam speciei materiam individualem, quod non potest esse in angelo, si angelus non sit compositus ex materia & forma: ergo in Angelo non differt suppositum à natura. Sed dicebat quod suppositum in Angelo differt à natura inquantum suppositum intelligitur, vt habens esse: non autem natura.

¶SED CONTRA, Sicut esse non ponitur in diffinitione naturæ: ita non ponetur in diffinitione suppositi, vel singularis, si suppositum vel singulare diffiniretur. Ergo suppositum per esse à natura non differt. Nullo ergo modo differunt suppositum & natura.

¶SED CONTRA, In omnibus creaturis natura constituit suppositum. Sed nihil constituit seipsum, ergo in nulla creatura est idem suppositum & natura.

1. p. q. 29. ar. 1. ad 4. 5. p. q. 2. ar. 1. 2. 12. c.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad huius quæstionis intelligentiā, oportet cōsiderare quid sit suppositū: & quid natura. Natura autē quāuis multipliciter dicatur: tamē vno modo dicitur natura ipsa substantia rei: vt dicitur in quinto Metaphysi. ex eo. 5. secundum quod substantia significat essentiam, vel quiditatem rei, vel quid est. Illud ergo significatur nomine Naturæ: prout hic loquimur de natura quod significat diffinitio, vnde Boëtius dicit in libro de duabus naturis, quòd natura est vnum quodque informans specifica differentia: differentia enim specifica est completiua diffinitionis. Suppositum autem est singulare in genere substantiæ, quod dicitur hypostasis: vel substantia prima, & quia substantiæ sensibiles compositæ ex materia & forma sunt magis nobis notæ: ideò in eis primò videamus quomodo se habet essentia, vel natura ad suppositum.

1. q. 3. art. ad 4. & cōtra 4. ca. 80.

¶ Dicunt autem quidam, quòd forma partis est idem cum forma totius: quæ dicitur essentia, vel natura secundum rem. sed differt sola ratione, nam forma partis dicitur inquantùm facit materiam esse in actu: forma autem totius, inquantùm constituit speciem, sicut anima dicitur forma partis inquantùm facit corpus esse in actu: & similiter dicitur anima forma totius, inquantùm constituit speciem humanam: & sic dicitur humanitas & secundum hoc in rebus compositis ex materia & forma natura est pars suppositi. Nam suppositum est indiuiduum compositum ex materia & forma, vt dictum est. Sed prædicta positio non videtur esse vera: quia, vt dictum est, natura, vel essentia dicitur id quod significat diffinitio. Diffinitio autem in rebus naturalibus non solùm significat formam, sed etiam materiam: vt dicitur in 6. Meta. (T. c. 2.) Nec potest dici quòd materia ponatur in diffinitione rei naturalis: sicut non existens de essentia eius. hoc enim est proprium accidentis, vt diffiniatur per aliquid quod non est de essentia eius, scilicet per subiectum, & ideò habent essentiam incōplete. vt dicitur in 6. Meta. (T. c. 4.) Relinquitur ergo q̄ in rebus compositis ex materia & forma, essentia vel natura nō sit sola forma: sed compositum ex materia & forma. Restat ergo considerandum, cum suppositum, vel indiuiduum naturale sit compositum ex materia & forma, vtrùm sit idem essentiæ vel naturæ. Et hanc quæstionem mouet Philosophus in 7. Metap. (T. c. 21.) vbi inquirit vtrùm sit idem vnumquodque & quod quid est eius, & determinat quòd in iis quæ dicuntur per se, idem est res & quod quid est: in his autem quæ dicuntur per accidens, non est idem. Homo enim nihil est aliud quam quod quid est hominis. Nihil enim aliud significat homo, quàm animal gressibile bipes. Sed res alba non est idem omnino ei quod quid est album, quod scilicet significatur nomine Albi. Nam album nihil significat, nisi qualitatem, vt dicitur in Prædicamentis, res autem alba est substantia habens qualitatem. Secundū hoc ergo cuicunque potest aliquid accidere, quod non si de ratione suæ naturæ, in eo differt res, & q̄

1. p. q. 3. ar. 7. ar. 25. et 58. 1. p. q. 3 ants. 3. 0. 2. p. quæst. 50. artic. 4. 0.

quid est siue suppositum & natura, nam in significatione naturæ includitur solùm id quod est de ratione speciei suppositū autem nō solùm habet hæc, quæ ad rationem speciei pertinent, sed etiā alia quæ ei accidunt & ideò suppositū signatur per tōtū: natura autem siue quiditas, vt pars formalis. In solo autē Deo non inuenitur aliquod accidens, præter eius essentiam: quia suum esse est sua essentia, vt dictū est: & ideò in Deo est omninò idem suppositum & natura. In angelo autem non est omninò idem: quia aliquid accidit ei præter id quod est de ratione suæ speciei: quia & ipsum esse angeli est præter eius essentiam, seu naturam: & alia quædam ei accidunt quæ omninò pertinent ad suppositum non autem ad naturam.

1. p. q. 54. ter. ar. 3. ad 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non solùm in cōpositis ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter essentiam ipsius speciei: sed etiam in substantiis spiritualibus, quæ non componuntur ex materia & forma. Et ideò in vtrisque suppositum nō est omninò idem quod ipsa natura. Hoc tamen est aliter & aliter in vtrisque. Dupliciter autem aliquid accipitur, vt accidens præter rationem rei. Vno modo: quia non eadit in diffinitione significante essentiam rei: sed tamen est designatiuum, vel determinatiuū alicuius essentialium principiorum: sicut rationale accidit animali, vtpotè præter diffinitionem eius existens, & tamen est determinatiuū essentiæ animalis: vnde est essentiale homini & de ratione eius existens. Alio modo accidit aliquod alicui, quia nec est in eius diffinitione, nec est determinatiuum alicuius essentialium principiorum: sicut albedo accidit homini. His ergo quæ sunt composita ex materia & forma accidit aliquid præter rationem speciei existens vtraque modo. cùm enim de ratione speciei humanæ sit quod componatur ex anima & corpore, determinatio corporis & animæ est præter rationem speciei, & accidit homini inquantū est homo, quòd sit ex hac anima & ex hoc corpore. Sed hoc conuenit per se huic homini, de cuius ratione esset, si diffiniretur, q̄ esset ex hac anima & ex hoc corpore: sicut de ratione homini communis est, quòd si ex anima & corpore. Accidunt etiā cōpositis ex materia & forma præter rationē speciei, multa alia quæ nō sunt determinatiua essentialiū principiorū. Substantiis verò in materialibus creatis accidunt quidem aliqua præter rationem speciei: quæ non sunt determinatiua essentialium principiorum: vt dictum est, non tamen accidunt eis aliqua quæ sunt determinatiua essentiæ speciei: quia ipsa natura speciei non indiuiduatur per materiam, sed per seipsam: ex hoc quod talis forma non est nata recipi in aliqua materia. Vnde per seipsam non est multiplicabilis, neque prædicabilis de pluribus: sed quia nō est suū esse, accidit ei aliquid præter rationem speciei, scilicet ipsum esse: & alia quædā quæ attribuūtur suppositō & nō naturæ, propter quod suppositum in eis nō est omnino idem cum natura.

1. p. q. 3. ar. 2. ad 2. ar. 3. c. & q. 85 arti. 1. ad 2. ter- tia p. q. 77.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non omne quod accidit alicui præter rationem speciei, est determinatiuum essentiæ secundum, ipsius, vt oporteat illud poni in ratione eius, sicut dictum est, & ideò licet ipsum esse non sit de ratione suppositi: quia tamen pertinet ad suppositum, & non est de ratione naturæ, manifestum est quòd suppositum & natura non sunt omninò idem in quibuscunque res non est suum esse.

ar. 2. c. ad

¶ Ad illud verò quod in cōtrarium obiicitur dicendum quod natura dicitur constituere suppositum, etiā in cōpositis ex materia & forma: non quia natura sit vna res: & suppositum alia res. Hoc enim est secundum opinionem dicentium, quod natura speciei sit forma tantum: quæ constituit suppositū sicut totum. sed quia secundum modum significandi natura significatur, vt pars ratione suprādicta: suppositum verò vt totū natura significatur, vt cōstituens, & suppositum vt constitutum.

1. dist. 17. q. 4. ar. 3. 0. 2. di. 2. q. 1. ar. 10. 1 p. q. 10. ar. 5. ad 1. opus 36. ca. 4.

QVAEST. III. ARTICVL. V.

DEINDE quæritum est de tempore per quod Deus mouet creaturam spiritualem secundum Aug. vtrùm sit idem cum tempore quod mensurat motus corporalium rerum. Et videtur quod sic, quia neque August. diuersitatem hanc temporum assignat: neque aliquis Philosophus. Vnum ergo videtur hanc diuersitatem temporum assignare.

¶ Præterea, Omne quod est in quantùm est, vnum est. Si ergo non sit vnum tempus, sed diuersa, non erit ens: quod est inconueniens. Oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

¶SED CONTRA, Tempus quo mensurantur corporales motus, est numerus motus primi cœli, secundum Philosophum in 4. Physic. (T. c. 98.) Sed tempus per quod mouentur angeli, non habet aliquem ordinem ad motum: ergo illud tempus est aliud à tempore corporalium rerum.

¶ Præterea, Perpetuò & corruptibili nihil est commune, nisi secundum nomen: vt dicitur in 10. Meta. (T. c. 26.) Sed angeli sunt perpetui: corpora autem sunt corruptibilia, non ergo idem tempus est vtrorumque.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 11. de Ciuit. Dei: Tempora non fuissent, nisi creatura fieret, quæ aliquid aliqua motione mutaret: cuius mutationis cùm aliud atque aliud, quæ simul esse non possunt, cedit atque succedit: sequitur tempus ex quo accipitur: quòd etiam Philosophus dicit in 4. Phy si. (T. c. 97.) quod oportet loqui de tēpore secundum rationem motus nam tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Omnes ergo motus, qui possunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

mensura vna mensurari, habẽt vnum tempus. Si qui verò motus sunt qui non possunt vna mensura mensurari, necesse est quod corũ sit diuersum tempus. Cùm autẽ mensura sit homogenea mẽsurato, vt dicitur in 10. Metaphysicor. manifestum est quod omnia quæ sunt vnius generis, possunt habere vnã mẽsuram communem, non autem quæ sunt generum diuersorũ. Omnes autem motus continui conueniunt in vno genere, in quantùm sunt commensurabiles: & ideò possunt habere vnam mensuram communem, mensurantur enim omnes simplicissimo modo sui generis, scilicet velocissimo motu primi cœli. Vnde omnium motuum continuorum potest esse vnum tempus commune: quodquidem tempus licet videatur esse secundum genus de numero discretorum, quia est numerus harum rerum continuarum, scilicet motuum, sit & ipsum continuum: sicut decem simpliciter, dictum est aliquid discretum. Sed decem vlnæ panni, est aliquid continuum: discretorum autem & continuorum non potest esse vna mensura communis, cum sint diuersorum generum, inquantum sunt mensurabilia: & ideò necesse est, si sint aliqui motus non continui, q̃ tempus eorum aliud sit à motu quo mensurantur motus continui. manifestum est autem, quod motus spiritualium creaturarum de quibus Augustinus loquitur, dicens creaturam spiritualem moueri per tempus & non per locum, non sunt motus continui, sed vicissitudines quædam discretæ. Dicit enim quod per tempus mouetur animus vel reminiscendo quod oblitus erat, vel discendo quod nesciebat, vel volendo quod volebat. vnde manifestum est, quod cum tempus non habeat continuitatem, nisi ex motu, quod tale tempus non est continuum: & quòd est aliud à tempore corporalium rerum.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Augustinus ex ipsa differentia motuum, dat intelligere differentiam temporum.

¶Ad secundum dicendum, quòd eo modo aliquid est vnum, quo est & dicitur esse. quod enim dicitur esse secundum speciem, est vnum specie, non autem vnum numero. vnde non sequitur si sint plures homines, quod non sit homo: & similiter non sequitur si sint plura tempora, quòd non sit tempus.

QVÆST. IIII.

DEINDE quæritum est de homine. Et primò quantum ad virtutes. Secundò quantum ad peccata. Tertiò quantum ad pœnas. Circa virtutes autem fuit quæsitum & quantum ad res diuinas, & quantum ad res humanas. Quantum ad res diuinas, quæsita sunt tria. Primò circa fidem, vtrùm aliquis teneretur credere Christo visibilia miracula non facienti. Secundò circa fidei sacramentum: vtrùm paruuli Iudæorum sint baptizandi, inuitis parentibus. Tertiò circa decimas, quæ debeantur ministris sacramẽtorum: vtrùm aliquis propter consuetudinem possit excusari, ne decimas soluat.

ARTICVL. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo non facienti visibilia miracula, homines credere non teneantur. Quicũque enim non facit hoc ad quod tenetur, peccat. Sed si homines non crederent, Christo miracula non facienti, nõ peccarent. Dicit enim ipse in Io. 15. Si enim opera nõ fecissem in eis, quæ nullus alius fecit, peccatũ nõ haberent: & loquitur de peccato infidelitatis secundũ Aug. ergo Christo si non fecisset miracula, homines credere nõ tenerentur.

2 Præterea, Nullus potest mutare legem, nisi legislator vel eo superior. Sed Christus prædicabat quædam quæ videbantur pertinere ad veteris legis abolitionem, sicut quod cibi non coinquinant hominem, & q̃ licet in sabbato bene operari. Si ergo non probasset se esse legislatorem, non fuisset ei credendum, sed hoc fieri non potuisset nisi per miracula, cum legislatorem multa miracula præcesserint. ergo Christo non fuisset credendum nisi miracula fecisset.

¶SED CONTRA, Magis obligantur homines ad credendum primæ veritati, quàm ad credendum visibilibus signis. Sed licet Christus miracula non fecisset: ipse tamen verus Deus existens, prima veritas erat, ergo etiam si miracula non fecisset, adhuc erat ei credendum.

4 Præterea, Gratia vnionis est maior quàm gratia gratum faciens per adoptionem. Sed miracula non sufficienter probant gratiã gratum facientẽ: quia vt habetur Matth. 7. iis qui Christo in iudicio dicent, domine in nomine tuo virtutes multas fecimus, respondebitur: Non noui vos. ergo multo minus miracula sufficiunt ad probandum gratiam vnionis. Si ergo sine miraculis Christo homines credere non tenerentur, neque etiam miraculis factis tenebantur credere dicenti se esse Deum: quod patet esse falsum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd nullus tenetur ad hoc quod est supra vires suas, nisi per hunc modum quo fit sibi possibile: credere autem est super potentiam hominis naturalem: vnde ex dono dei prouenit: sed illud Apostoli ad Ephesios 2. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex nobis, Dei enim donum est ad Philippenses 1. dicit, Vobis Datum est non solum vt in ipsum credatis, sed vt pro ipso patiamini. Homo ergo tenetur credere secundum hoc, quod adiuuatur à Deo ad credendum. Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tripliciter. Primò quidem per interiorem vocationem de qua dicitur Ioannis 6. Omnis qui audit à patre & didicit, venit ad me: & ad Romanos. 8. Quos prædestinauit, hos & vocauit. Secundò per doctrinam & prædicationem exteriorem: secundum illud Apostoli ad Roman. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Tertiò per exteriora miracula, vnde dicit 1. Corinthiorum decimoquarto, quòd signa data sunt infidelibus, vt scilicet per ea prouocẽtur ad fidem. Si autem Christus visibilia miracula non fecisset, adhuc remanebant alij modi attrahendi ad fidem, quibus homines acquiescere tenerentur.

¶Tenebantur enim homines credere auctori legis & prophetarum.

¶Tenebantur etiã interiori vocationi non resistere: sicut Isaias de se dicit, Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem nõ contradico, retrorsum non abij. Isaiæ quinquagesimo, sicut de quibusdam dicitur Act. 7. Vos semper Spiritui sancto resistitis.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod inter illa opera quæ Christus in hominibus fecit, annumerari etiam debet vocatio interior, qua quosdam attraxit: sicut Gregorius dicit in quadam homilia, quod Christus per misericordiam Magdalenam traxit interius: qui etiam per elementiam susceptit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina, cum etiam ipse dicat. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula sed etiam per auctoritatem scripturæ, & per interiorem instinctum.

¶Ad tertium dicendum, quod interior instinctus quo Christus poterat se manifestare sine miraculis exterioribus, pertinet ad virtutem primæ veritatis, quæ interius hominem illuminat & docet.

¶Ad quartum dicendum, quod miracula visibilia fiunt virtute diuina, ad confirmationem virtutis fidei, vnde dicitur Marci vltimo de Apostolis, quod prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Nõ autem fiunt miracula semper ad demonstrandum gratiam eius per quem miracula fiunt: & ideò potest contingere quòd aliquis gratiam gratum facientem non habens miracula faciat: sed hoc contingere non potest, quod aliquis falsam doctrinam annuncians, vera miracula faciat, quæ nisi virtute diuina fieri non possunt. Sic enim Deus esset falsitatis testis, quod est impossibile. Cum ergo Christus se filium Dei diceret, & æqualẽ Deo, hanc eius doctrinam comprobant miracula quæ faciebat: & ideò ostendebatur Christus per miracula quæ faciebat, esse Deus. Petrus autem licet eadem vel maiora miracula faceret, non probabatur esse Deus: sed per ea etiã probabatur, quod Christus esset Deus, quia Petrus non prædicebat seipsum, sed Iesum Christum esse Deum.

ARTIC. VII.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quod pueri Iudæorum sint baptizandi, inuitis parentibus. Maius enim est vinculum matrimoniale, quàm ius paternæ potestatis: quia paterna potestas potest per hominem solui, cùm filius familias emancipatur: vinculum autem matrimoniale non potest solui per hominem, secundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet: sed propter infidelitatem soluitur vinculum matrimoniale. Dicit enim Apostolus 1. Corinthiorum septimo. quod si infidelis discedit, discedat: non enim seruituti est subiectus frater aut soror & huiusmodi, & canon. di. quod si coniux infidelis non vult cohabitare sine contumelia Creatoris, quòd alter coniugum nõ debet ei cohabitare: ergo multò magis propter infidelitatem tollitur ius paternæ potestatis: sic ergo infideles Iudæi non habent ius paternæ potestatis in suo filios: Possunt ergo eorũ filij baptizari eis inuitis.

2 Præterea, Magis debet homini subueniri contra periculum mortis æternæ, quàm contra periculum mortis temporalis. Sed si aliquis videret hominem in periculo mortis temporalis, & ei non fieret auxilium, peccaret. Cùm ergo pueri Iudæorum & aliorum infidelium sint in periculo mortis æternæ, si parentibus relinquantur qui eos in sua infidelitate informant videtur quod sint eis auferendi & baptizandi, & in fide instruendi.

3 Præterea, Filij seruorum sunt serui & in potestate dominorum. Sed Iudæi sunt serui Regum & principum, ergo & filij eorum. Reges ergo & principes habent potestatem de filiis Iudæorum facere quod voluerint. Nulla ergo esset iniuria, si baptizarentur inuitis parentibus.

4 Præterea, Quilibet homo magis est Dei, à quo habet animam, quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum si pueri Iudæorum carnalibus parentibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

5 Præterea, Baptismus est efficacior ad salutem, quàm prædicatio, quia per baptismum statim tollitur peccati macula, & reatus pœnæ & aperitur ianua cœli: Sed si periculum sequatur ex defectu prædicationis, imputatur ei qui non prædicauit, vt habetur Exc. 5. & 33. De eo qui videt gladium venientẽ, & non insonuerit tubæ: ergo multò magis si pueri Iudæorum damnentur propter defectum baptismi, imputatur ad peccatum eis, qui potuerunt baptizare & non baptizauerunt.

¶SED CONTRA, Nemini facienda est iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, si eorum filij baptizarentur, eis inuitis, quia amitterent ius paternæ potestatis in filios iam fideles: ergo eis inuitis, non sunt baptizandi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd maximam auctoritatem habet ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorum ab ecclesia auctoritatem habet: vnde magis est standũ consuetudini ecclesiæ quàm vel auctoritati Aug. vel Hier. vel cuiuscũque doctoris. Hoc autem ecclesiæ vsus nũquam habuit, quod Iudæorum filij inuitis parentibus baptizarentur, quamuis fuerint retroactis temporibus multi catholici principes potentissimi, vt Constantius, Theodosius, & alij plures quibus familiares fuerunt sanctissimi Episcopi: vt Syluester Constantino, & Ambrosius Theodosio, quæ nullo modo prætermisissent ab eis impetrare, si hoc esset consonum rationi: & ideo periculosum videtur hanc assertionem de nouo inducere, vt præter consuetudinem in ecclesia hactenus obseruatam Iudæorum filij inuitis parentibus baptizarentur. Et huius ratio est duplex, vna quidem propter periculum fidei. Si enim pueri nondum vsum rationis habentes baptismum reciperent, postmodùm cùm ad perfectam ætatem peruenirent, de facili possent à parentibus induci, vt relinquerent quod ignorantes susceperunt, quod verteretur in fidei detrimentum. Alia verò ratio est quia repugnat iustitiæ naturali. Filius enim naturaliter est aliquid patris: & primo quidem à parente non distinguitur secundum corpus, quandiu in matris vtero continetur. Postmodùm vero postquam ex vtero egreditur, antequam vsum liberi arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, sicut sub quodã spirituali vtero, quandiu enim vsum rationis non habet puer, nõ differt quantum ad ea, quæ agit, ab animali irrationali. vnde sicut bos vel equus iure gentium vel ciuili est possessoris: vt vtatur eo cum voluerit, sicut proprio instrumento, ita de iure naturali est quod filius antequã habet vsum rationis sit sub cura patris, vnde contra iustitiam naturalem esset, si puer antequam haberet vsum liberi arbitrij à cura parentũ subtraheretur, vel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Postquam autem incipit habere vsum liberi arbitrij iam incipit esse suus, & potest quantùm ad ea quæ sunt iuris diuini vel naturalis sibiipsi prouidere: & tunc est inducendus ad fidem non coactione, sed persuasione: & potest etiã inuitis parentibus consentire fidei & baptizari, nõ autem antequam habeat vsum rationis. vnde de pueris antiquorum Patrũ dicitur, quod saluabãtur in fide parentum: per quod datur intelligi, quòd ad parentes pertinet prouidere filiis de sua salute, præcipuè antequàm habeant vsum rationis.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd in vinculo matrimoniali vterque coniugum habet vsum liberi arbitrij, & vterque potest inuito altero, fidei assentire: sed hoc non habet locum in puero, antequàm habeat vsum rationis: sed post quam habet vsum rationis, tunc tenet similitudo si conuerti voluerit.

¶Ad secundum dicendum, quòd à morte tẽporalinon est aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis, puta si aliquis à suo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter eripere: vnde nec aliquis debet rumpere ordinem iuris naturalis, quo filius est sub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Iudæi sunt serui principũ seruitute ciuili, quæ non excludit ordinẽ iuris naturalis vel diuini.

¶Ad quartum dicendum, quòd homo ordinatur ad Deũ per rationem, per quam Deum cognoscere potest: vnde puer antequàm vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet, & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

¶Ad quintum dicendum, quòd periculum quod sequitur ex prædicatione omissa, nulli imminet nisi ei cui est commissum prædicationis officium, vnde in Exech. præmittit. Speculatorem dedi te filiis Israël: prouidere autem pueris infidelium de sacramentis salutis, pertinet ad parentes eorum: vnde eis imminet periculum propter subtractionem sacramentorum, si eorum paruuli detrimentum salutis patiantur.

ARTICVL. VIII.

AD TERTIVM sic procedebatur. Videtur quòd propter consuetudinem aliqui de obligentur à iure reddendi decimas. Magis enim est accipere decimas, quàm non dare. Sed propter consuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt decimas & hoc ab ecclesia toleratur: ergo multò magis propter consuetudinem aliqui de obligãtur vt decimas non soluant, neque soluere teneantur.

¶SED CONTRA, Ius diuinum non aboletur per dissuetudinem. Sed decimæ debentur de iure diuino: ergo per dissuetudinem non aboletur ius reddendi decimas. Tenentur ergo homines reddere decimas, contraria consuetudine non obstante.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ sunt de iure positiuo, per dissuetudinem abolentur. Ea verò quæ sunt à iure naturali vel de iure diuino, nulla dissuetudine aboleri possunt. Nulla enim dissuetudine fieri potest, vt sit licitum furari vel mœchari. Est ergo considerandum ad propositam quæstionem, vtrùm dare decimas, sit de iure diuino vel de iure positiuo humano. Ius autem diuinum in nouo & veteri Testamento continetur. Et quidem non apparet in nouo Testamento aliquod præceptum datum de decimis soluendis: in doctrina dico Euangelica, vel Apostolica. Quod enim dicitur Matth. vigesimotertio. de solutione decimarũ, hoc oportuit facere, & illa non omittere: & quod dicit Pharisæus Luc. 18. Decimas do omniũ quæ possideo, magis videtur ad statum veteris Testamenti pertinere, quam obseruantiæ noui Testamenti formam imponere. In veteri autem Testamento triplex genus præceptorum erat, quædam enim erant præcepta moralia, quædam iudicialia, quædam cæremonialia præcepta moralia sunt quæ sunt indita naturali rationi, ad quæ homines omni tempore obligantur, vt honora patrem & matrem. non mœchaberis, non furtum facies, & similia. Præcepta autem iudicialia sunt per quæ iudicia exercebantur: puta si quis furaretur vnam ouem, redderet quatuor & huiusmodi præcepta non sunt indita rationi naturali, non enim ratio naturalis habet, quod ille qui furatur ouem, magis reddat quatuor quãtres vel vnã. Sed tamen per huiusmodi præcepta determinatur morale præceptum habet enim ratio naturalis, quod ille qui furatur debeat puniri, sed quod tali pœna puniatur, hoc determinatur per præceptum iudiciale. Præcepta autem cæremonialia veteris legis sunt, quæ pertinent ad obseruantiam diuini cultus: & sunt ordinata ad figurandum aliquod futurum, sicut immolatio agni Paschalis figurabat occisionem Christi. Est ergo considerandum, vtrùm præceptum de decimis persoluendis, sit morale vel iudiciale, vel cæremoniale. Si enim morale est, ad hoc omnes tenentur & omni tempore, nulla obstante contraria consuetudine: sed hoc non videtur: quia ratio naturalis non dictat magis quod homo ministris Dei det decimã, quàm vndecimam, vel nonam partem fructuum. Si autem sit præceptum iudiciale, non tenentur ad decimas dandas, sicut non tenentur omnes ad iudicandum secũdum iudicia in lege veteri conscripta: quia illa iudicialia præcepta sunt specialiter illi populo data, consideratis conditionibus eius: non enim eadem omnibus expediunt. Si autem sit præceptum cæremoniale, non solum non obligaret, sed etiam obseruatum induceret in peccatum, peccaret enim si quis agnum Paschalem immolaret, quia post aduentum veritatis, cessauerunt figuræ.

¶Dicendum est ergo sicut antiqui magistri dixerunt, quòd quædam præcepta legis sunt purè moralia: vt, non occides, non furtum facies: quædam autem sunt purè cæremonialia. vt immolatio Paschalis agni & circumcisio, quædam autem sunt media secundum aliquid moralia, & secundum aliquid cæremonialia, sicut præceptum de obseruatione sabbati est morale quantùm ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad vacandũ diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet, sed q̃ dies septima sit deputata, hoc est ex determinatione Dei, propter aliquam figuram, vnde hoc est cæremoniale. Sic ergo præceptum de decimis persoluendis, est quidem secundum aliquid morale, vt scilicet qui pro toto populo diuino obsequio vacant, stipendiis populi sustententur: sicut & qui in aliis officiis Reipublicæ seruiunt, à populo sustententur, & secundum hunc modum proponitur hoc præceptum in nouo Testamento. dicit enim Dominus Matt. 7. Dignus est operarius

Universidad de Deusto
Biblioteca

rarius cibo suo,& Apostolus dicit 1. ad Corint. 9. Dominus ordinauit, vt qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuant:& qui altari deseruiunt, de altari viuãt. Sed quantum ad determinatum numerum decimæ, non est de iure naturali, neque est præceptum morale, sed est ceremoniale, inquãtum refertur ad figurandum aliquid circa Christum vel etiam est iudiciale secundum conuenientiam ad illum populum,in quo multitudo erat ministrorum,tali taxatione opus erat ad ministrorũ Dei sustentationé. Sic ergo hoc commune quod est pro nidere ministris Dei in necessariis vitæ, est de iure diuino quasi morale præceptum & de iure naturali existens. Ad quẽlibet autem principem qui potest leges condere, pertinet ius naturale commune per ius positiuum determinare: nihil enim est aliud ius positiuum, quàm determinatio iuris naturalis, sicut ius naturale habet quòd malefactor puniatur, sed quod tali pœna puniatur, hoc determinatur per ius positiuũ. Quia ergo ecclesia habet potestatem condendi legem in his, quæ pertinẽt ad cultum Dei, potuit per ecclesiæ statũ taxari quãtas eorum quæ sunt danda ministris Dei à populo, vt esset quædam consonantia noui & veteris Testamenti, statuit ecclesia vt taxatio veteris Testamenti seruaretur etiam in nouo. Vnde omnes tenentur ad decimas, velint nolint, posset autem ecclesia statuere, si causa subesset, vel in maiori vel in minori numero: puta quod daretur octaua vel duodecima, sicut, & quòd detur decima. Patet ergo quod nulla consuetudo contraria soluit hominem ab obligatione reddendi decimas: quia hæc obligatio fundatur supra ius diuinum, & supra ius naturale, vnde semper tenentur homines reddere decimas, si ecclesia exigat: etiam contraria consuetudine non obstante, & in terris in quibus est consuetudo, quod decimæ soluantur, ipsa consuetudo quasi expositalar decimas, vnde peccaret qui non redderet, sed in terris in quibus non est consuetudo communis quod decimæ dentur, & ecclesia non petit, videtur ecclesia remittere dum dissimulat: & ideò homines in terris illis non peccant, decimas non dando. Durum enim esset dicere quod omnes homines Italiæ & Orientalium partium damnentur, qui decimas non soluunt. Et huiusmodi argumentum possumus ab Apostolo accipere, cui cùm deberentur necessaria victus ab his quibus prædicabat, tamen non accipiebat, nec tamen peccabant qui ei non dabant, alioquin malè cum eis egisset non accipiendo, præsertim cùm ipse dicat Act. 20. Non enim subterfugi quo minus annũciarem vobis omne consilium Dei: & ideò Apostolus nõ exigebat quod sibi debebatur, ne daretur aliquod offendiculũ Euangelio, vt ipse ibi dicit: vnde nõ bene faciunt rectores ecclesiarum, si in terris illis decimas exigerent, in quibus non est consuetudo dari, si probabiliter crederent quòd ex hoc scandalum nasceretur.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicẽdum quod milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris nõ habent ius accipiendi decimas, hoc enim ius est spirituale debitum ministris Dei: vnde non cadit in laicam personam: sed res illæ temporales quæ à iure exiguntur, ex concessione ecclesiæ datæ sunt aliquibus militibus, propter aliqua seruitia quæ fecerunt ecclesiæ: sicut & ecclesia potest remittere ipsos fructus, qui debentur pro decima: non tamen remittit ius exigendi decimas nec tollit debitum reddendi.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur est de iis quæ pertinent ad virtutes, circa res humanas. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus in indifferentibus. Secundò vtrum venditor teneatur dicere emptori vitium rei venditæ.

ARTICVL. IX.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantùm ad omnia. Dicitur enim Deut. 22. Si genuerit homo filium contumacem, & proteruum, qui non audiat patris aut matris imperium, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis non infligeretur, nisi grauiter peccaret non obediendo: ergo filij tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia.

2 Præterea, Apostolus dicit ad Colossen. 3. Filij obedite parentibus per omnia.

3 Præterea, Præcepta moralia affirmatiua, quamuis non ad semper obligent, tamen nunquam contrarium facere licet. Sed præceptum morale affirmatiuum, est de honoratione parentum: ergo non licet irreuerentem esse parenti: quod esset secius mandato non obedire: tenetur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

¶ SED CONTRA, Non minùs obediendum est patribus spiritualibus quàm carnalibus, sed magis vt habetur per Apostolum ad Hebr. 12. Sed patribus spiritualibus non tenentur subditi obedire in indifferentibus, Religiosi enim qui obediẽtiam profitentur, non tenentur obedire suis Prælatis, nisi in his quæ sunt secundum regulam, vt Bern. dicit in libr. de dispensatione & præcepto: ergo nec parentibus carnalibus filij tenentur in indifferentibus obedire.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm obedientia Prælato debeatur, ad illa se extendit debitum obedientiæ, ad quæ se extendit ius prælationis. Habet autem pater carnalis ius prælationis in filium. Primò quidem quantum ad domesticam conuersationem. Sic enim est pater familias in domo sicut Rex in regno, vnde sicuti subditi Regis tenentur obedire Regi in iis quæ pertinent ad gubernationem regni: ita etiam filij & alij domestici tenentur obedire patrifamilias in iis quæ pertinent ad dispensationem domus. Secundò quantum ad morum disciplinam: vnde Apostolus dicit ad Heb. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores: & obtemperabamus eis: debet enim pater filio non solum educationem, sed etiam disciplinam, vt Philosophus dicit. In his ergo filius tenetur obedire patri carnali & non aliis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur ibi Moyses de imperio paterno, quod pertinet ad disciplinam morum: vnde ibidem dicitur, Monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ atque conuiuiis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Apostolus dicit obediendum esse parentibus per omnia, ad quæ se ius prælationis extendit.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd non exhibet irreuerentiam præcipiẽti, si non obedit eis in iis in quibus obedire non tenetur.

ARTICVLVS V.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd venditor non teneatur dicere vitium rei venditæ emptori: quia secundum leges ciuiles, venditor & emptor se inuicem decipere dicitur: nulla autem posset fieri deceptio, si vendito rei vendita vitium emptori dicere teneretur: ergo non tenetur.

2 Sed dicebat quòd leges non loquuntur secundum forum conscientiæ, sed quod nunc loquimur est secundum forum contentiosum. Sed contra secundum Philosophum in secũdo Ethi. Intentio legislatoris est ciues facere bonos, quod ergo licet secundum leges non est contrarium virtuti: & ita etiam non est contrarium conscientiæ.

¶ SED CONTRA est, quia secundum leges ciuiles si aliquis vendat animal morbidum, tenetur de vitio: ergo tenetur dicere vitium emptori.

¶ Præterea, Tullius dicit in lib. de Officiis, quòd ad officium boni viri pertinet, vt dicat emptori illud pro quo res minus venderetur: huiusmodi autem est vitium rei venditæ: ergo venditor tenetur dicere emptori vitium rei venditæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid pertinet ad bonum virum, ad quod tamen homines non tenentur, sicut ad bonum virum pertinet, quod liberaliter amico sua bona largiatur: quamuis ad hoc non teneatur. Sed aliquid pertinet ad bonum virum, ad quod tenetur, scilicet quod reddat alicui quod ei debetur. Et ideò vnusquisque venditor ad hoc tenetur, vt iustam venditionem faciat, non autem vt faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid precio iusto. Iustitia autem æqualitas quædam est, vt dicitur in 5. Ethico. est: ergo iusta venditio quando precium acceptum ab habente æquatur rei venditæ, iniusta autem si non æquetur, sed plus accipiat. Si ergo vitium rei vẽditæ faciat rem minus valere, quam pretium impositum à venditore iniusta erit venditio, vnde peccat oculcans vitium si autem non faciat rem minus valere quàm precium impositum: quia forte venditor minus precium imponit propter vitium, tunc non peccat tacens vitium: quia venditio non est iniusta, & forte esset sibi damnosum, si vitium diceret quia emptor vellet habere rem etiam pro minori precio quàm valeret. Liberaliter tamen faceret, si damnosum propriũ coatineret, vt sacisfaceret voluntati alterius: licet ad hoc non teneatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per illud dictũ legis non habetur quòd licitum sit simplici venditori decipere emptorem, & econuersò: sed dicitur aliquid esse licitum secundum legem, quod per legem non punitur, sicut secundum legem veterem licebat libellus repudij.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta legis sunt ductiua ad perfectam virtutem, tamen actus perfectæ virtutis non cadunt sub præcepto legis humanæ, sed prohibet quædam grauiora, vt gradatim homines retracti à malis, per seipsos ad virtutem exerceantur, permittit autem quædam minora peccata eis pœnam non infligens, quia siue his non facile inuenitur homo minum multitudo: & de talibus est deceptio quæ est inter vendentes & ementes: quia plurimi sunt qui volunt vili emere, & carè vendere: vt Augustinus dicit in lib. de Trini.

¶ Ad illud verò quod primò in contrarium obiicitur, dicẽdum quod illud intelligendum est, quando morbus pecoris facit pecus minus valere quàm vendatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea ratione Tullius dicit quòd vir bonus non tacet vitium rei venditæ, quia ad virtum bonum non pertinet decipere aliquam: deceptio autem non est si id quod tacetur de re vendita, non facit rem minus valere quam precium, quod pro ea accipitur.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritum est de peccatis. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrum peccatum sit appetere præterlationem. Secundò, vtrum peccatum sit prædicatori habere oculum ad rem temporalem.

ARTIC. XI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccatum sit appetere prælationem. Non enim videtur quod possit appeti sine peccato, id quod non fuit in statu naturæ integræ, sed solùm in statu naturæ corruptæ. Sed prælatio non fuit in statu naturæ integræ, sed incepit esse post peccatum, quando dictum est mulieri, Sub viri potestate eris: ergo peccatum est prælationem appetere.

2 Præterea, Appetitus videtur esse de his quæ pertinent ad statum futuræ gloriæ. Sed in futuro cessabit omnis prælatio vt dicit quædam Glo. 1. ad Corint. 15. ergo peccatum est appetere prælationem.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur 1. ad Tim. 5. Qui bene præsunt præsbyteri, duplici honore digni habeantur. Sed non est peccatum appetere illud, cui debetur honor qui non debetur nisi virtuti: ergo non est peccatum appetere prælationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hanc quæstionem soluit Augustinus 16. de ciui. Dei, vbi dicit quòd locus superior sine quo populus, regi non potest: etsi administretur vt decet, tamẽ indecenter appetitur. Cuius ratio est, quia qui appetit prælationem: aut est superbus aut iniustus. Iniustitia enim est, quod aliquis velit sibi plus de honore accipere, aut de potestate, aut de aliis bonis, nisi sit maioribus dignus: vt dicitur in 5. Ethic. quod autem aliquis æstimet se esse magis dignum prælatione omnibus illis super quos prælationem accipit superbiæ & præsumptionis est, vnde patet, quod quicunque prælationem appetit, aut est iniustus aut superbus: & ideò nullus suo appetitu debet ad prælationem, peruenire, sed solum Dei iudicio, secundum illud Apostoli ad Hebr. 5. Nemo sibi assumit honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron, potest tamen aliquis licitè appetere se esse dignum prælatione, vel opera boni Prælati, pro quibus debetur honor.

¶ VNDE PATET responsio ad vltimum. Primæ verò duæ rationes non rectè concludunt: quia etiam ea, quę non fuerũt in statu innocentiæ, nec erunt in statu gloriæ, possunt licitè appeti, sicut subiici, pœnitere, & alia huiusmodi: quamuis prælatio quantum ad aliquid fuisset in statu innocentiæ, & futura sit in statu gloriæ, scilicet quantum ad superioritatem gradus, & quantum ad gubernationem vel regimen: non autem quantum ad coactam seruitutem.

ARTICVLVS XII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccatum sit prædicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur enim Luc. 12. Quærite primo regnum Dei. Glos. 1. bona æterna, & hæc omnia adiicientur vobis. Glos. etiam non quærentibus: ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Corint. 6. Debet qui arat in spe arare. Glos. stipendiorum temporalium ergo licet prędicatori, de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

¶ RESPONDEO dicendum, quod habere oculum ad terrena: contingit dupliciter. vno modo sicut ad meretedem vel præmium: & sic Prædicatori non licet habere oculum ad terrena, quia sic facere Euangelium venale. Alio modo sicut ad stipendia pro necessitate sustẽtationis vitæ: & sic licet habere Prædicatori oculum ad terrena, vnde 1. ad Tim. 5. super illud, Qui bene præsunt presbyteri, &c. dicit Glos. Augu. Necessitatis est accipere, vnde virtute charitatis est præbere: non tamen venale est Euangelium pro his. Si enim venditus magnam rem, vili vendunt, accipiant ergo sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à Domino.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆST. VII.

DEINDE quæritum fuit de pœnis peccatorum. Et primò de ipsis pœnis. Secundò de remissione pœnarum.

¶ Circa primum quæsita sunt duo. Primò, vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo. Secundò, vtrum duorum qui eadem pœna sunt digni, vnus diutiùs moretur in purgatorio quam alius.

ARTICVL. XIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima à corpore separata non possit pati ab igne corporeo: quia secundum Phylosophum, quod non tangit non agit. sed ignis corporeus non tangit animam separatam à corpore, cum non habeat terminos corporales: quæ autem se tangunt, habent vltima simul: ergo anima separata nõ patitur ab igne corporeo

2 Præterea, Illa, quæ patiuntur adinuicem, conuerti possunt, sed anima non potest conuerti in ignem corporeum, nec econuersò: ergo anima non potest pati ab igne corporeo.

3 Præterea, Ber. dicit quod nihil ardet in Inferno, nisi propria voluntas, sed propria voluntas cum sit quoddam spirituale, non potest esse materia ignis corporalis: ergo à corpore separata, non potest ab igne corporeo pati.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Isa. vlti. ignis eorum non extinguetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pati multiplicites dicitur, Vno modo pati communiter idem est quod recipere secundum quod sentire & intelligere est quoddam pati: & hoc modo anima coniuncta corpori patitur à rebus corporeis sentiendo & intelligendo, sed an separata à corpore possit hoc modo à rebus corporeis, pati, alterius quæstionis est propter quosdam, qui dicunt quod anima separata à corpore & etiam angelus potest accipere cognitionem à rebus sensibilibus: sed si etiam hæc opinio esset vera, tamen pati sentiendo & intelligendo, est perfici, non puniri, nisi forte per accidens, inquãtum id quod sentitur vel intelligitur repugnat voluntati, sed ipsum sentire vel intelligere secundum se consideratum, præmale non est. Alio modo dicitur pati proprie loquendo secundum contrarietatem agentis ad patiens, prout scilicet pati dicimur, cùm aliquid nobis aduenit, quod est contrarium naturæ vel voluntati nostræ, & secundum hoc infirmitas & tristitia passiones dicuntur. Et hæc quidem passio dupliciter esse potest, vno modo per receptionem formæ contrariæ, sicut aqua patitur ab igne quantum calefit, & per consequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo separata anima non potest pati ab igne corporeo, quia nec calefieri potest, nec dissecari, nec secundum formam aut qualitatem quancunque, cuius corporei immutari. Alio modo dicitur pati omne illud quod quocunque modo impeditur à suo proprio impetu vel inclinatione, sicut si dicimus lapidem descendentem pati, cum impeditur ne deorsum perueniat: & sicut dicimus hominem pati, cùm detinetur vel ligatur, ne vadat quò vult: & ita per modum ligationis cuiusdam anima patitur ad igne corporeo: vt Augustin. dicit 21. de Ciui. Dei. Non enim hoc est contra naturam spiritus, corpori alligari, cùm videamus animam naturaliter alligari corpori, ad viuificandum ipsum. Demones etiam per necromantiam potestate superiorum dæmonum alligantur aliquibus imaginibus vel aliquibus alijs rebus: vnde multò magis possunt spiritus alligari diuina virtute, igne corporeo, non vt dent vitam, sed vt accipiant pœnam: sicut Augustin. dicit. Sed quia quod est minoris virtutis non potest sua virtute ligare id, quod est maioris virtutis, inde est quod nullum corpus potest ligare spiritum, qui est maioris virtutis nisi aliqua superiori virtute: & propter hoc dicitur, quod ignis corporeus agit in animam sep arat am non virtute propria, sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ vindicantis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis tangit animam non quidem secũdum mathematico, qui attenditur secundum terminos quantitatiuos, sed magis contactu virtutis non propriæ, sed quam habet inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de passione quæ est per susceptionem formæ contrariæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod propria voluntas dicitur ardere in inferno, quia meretur ardorem.

ARTIC. XIIII.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quòd duorum qui sunt digni æquali pœna, vnus non possit citius à purgatorio liberari, quam alius. Iudicium enim post mortem non est hominis sed Dei, qui secundum veritatem iudicat: vt dicitur ad Rom. 2. sed contra veritatem iudicaret, si vni eorum, qui sunt digni æquali pœna, infligeretur grauior pœna sensus, quàm alteri. Dilatio autem gloriæ, est maior pœna quàm accubitus pœnæ sensus: quia sicut dicit Chryso. super Mat. carere visione diuina, est maior pœna quam quælibet pœna sensibilis: ergo vnus eorum qui digni sunt æquali pœna non maiorem dilationem gloriæ patietur altero citius liberato.

2 Præterea, Malum secundum Aug. dicitur quia nocet: nocet autem quod adimit bonum. dilatio autem gloriæ adimit manus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonum, scilicet bonum increatum: ergo maius malum & sic idem quod prius.

3 SED CONTRA, est quod Magister dicit in quarto sententiarum dist. 45. quod ille pro quo fiunt plura suffragia, citius à pœnis purgatorij liberatur. Contingit autem quòd pro vno eorum qui digni sunt æquali pœna, fiunt plura suffragia quàm pro alio: ergo vnus citius liberabitur.

4 Præterea, in fine mundi inueniuntur aliqui, cremabilia quædam habentes, quorum dilatio à gloria non erit tam diuturna, sicut eorum qui modò cremabilia deferunt ad purgatorium, quia breuis mora erit inter mortem & resurrectionem, vt Augustinus dicit: ergo pari ratione & nunc eorum qui æqualia cremabilia deferunt, vnus potest minus differri à gloria quàm alius, & sic erit citius liberatus à pœnis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ista quæstio fundatur supra virtutem suffragiorum, vtrum scilicet suffragia facta pro aliquo, valeant illi solum pro quo fiunt ad liberationem vel etiam aliis. Circa quod aliqui dixerunt, quod non magis valent, illi quàm aliis: imò forte magis valent aliis, si sint melius dispositi ad recipiendum suffragiorum virtutem: & ponût exemplum, sicut si accendatur cereus in domo pro aliquo diuite qui sit cæcus, illuminat omnes in domo existentes: & forte alios magis illuminat si habeat limpidiorem visum: & secundum hanc opinionem duorum qui ob æquales culpas in purgatorio detinentur, vnus non potest citius liberari quam alter. Sed hanc opinionem non reputo veram. Cuius ratio est, quia suffragium vnius valet alteri propter duo. Vno modo, propter vnitatem charitatis, quia omnes qui sunt in charitate, sunt quasi vnum corpus: & ita bonum vnius redundat in omnes sicut manus deseruit toti corpori: & similiter quodlibet corporis membrum, & secundum hoc quodcunque bonum factum ab aliquo, valet cuilibet in charitate existenti, secundum illud Psal. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. Alio modo secundum quod per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum: puta si aliquis pro altero soluat aliquod debitum, pro eodem habeatur ac si ille solueret pro quo soluitur. Primo ergo modo valet opus bonum per modum meriti, cuius radix est charitas. Sed secundo modo, opus vnius valet alteri per modum satisfactionis, prout vnus pro altero satisfacere potest, si hoc intendat: & talis valor attenditur in suffragiis, quæ ad hoc fiûr, vt per ea homines liberentur à debito pœnæ. Et ideò dicendum est, quòd suffragia per istum modum non valent, nisi illis pro quibus fiunt: & secundum hoc si pro aliquo fiunt multa suffragia, citiùs liberatur à pœna purgatorij, quã alij pro quibus non fiunt, etiam si æqualia peccata detulerint. Concedendum tamen est, quòd si suffragia pro vno facta omnibus valent, in quantum scilicet omnes, qui sciunt gaudent ex charitate de bonis, quæ ex charitate fiunt: & secûdum hoc verum est, quod illis pro quibus non fiunt, plus valent suffragia, si sint maioris charitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccato veniali eũ non habeat quertionem à Deo per se loquendo, non debetur pœna carentiæ visionis diuinæ, nec simpliciter, nec ad tempus. Sed quod ad tempus retardentur à visione diuina, hoc contingit per accidens, quia scilicet quandiu digni sunt aliqua pœna, non possunt participare summam fœlicitatem, quæ in visione consistit: iustitia autem respicit pœnam per se debitam peccato non autem ea quæ per accidens consequitur.

¶ Per hoc patet responsio ad secundum: tertium concedimus & quartum similiter. Illi tamen qui in fine mundi viui reperientur parum hab-bunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus præpurgati: poterit etiam fieri, vt accerbitas pœnæ modici temporis recompenset diuturnitatem pœnæ in aliis.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæritum fuit de remissione peccatorum.

¶ Et circa hoc quæsita sunt duo. P. imò, vtrum peccatum in Spiritum Sanctum sit irremissibile. Secundò, vtrum crucefignatus qui moritur antequam iter arripiat, transmatinum, plenam habeat peccatorum remissionem.

ARTIC. XV.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccatũ in spiritum sanctum non sit irremissibile. Vna est enim dignitas & maiestas Patris & Filij & Spiritus sancti. Sed peccatum in Filium non est irremissibile. Dicitur enim Matth. 12. Quicunque verbum contra Filium hominis dixerit, remittetur ei: ergo peccatum in Spiritum sanctum non est irremissibile.

¶ SED CONTRA, est quod ibidem dicitur, Qui dixerit contra Spiritum sanctum Verbum non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de peccato in Spiritum sanctum tripliciter aliqui sunt locuti. Doctores enim ante August. intellexerunt peccatum in Spiritum sanctum esse blasphemiam, dictam contra Spiritum sanctum, aut opera eius vel etiam contra diuinitatem Dei patris, aut filij: quia cum Pater & Filius communiter sumendo, Spiritus sanctus est quia Deus Spiritus est: vt dicitur Ioan. 4. Peccatum autem in filium hominis, intelligunt blasphemiam in Christum secundum humanam naturam, & vtroque modo peccabunt Iudæi in Christum, primo enim modo contra eum peccabant miracula quæ per Spiritum sanctum & virtute suæ diuinitatis faciebat, principi dæmoniorum attribuendo. Secundo autem modo contra eum peccabant dicendo. Ecce homo vorax potator vini, & publicanorum amicus, vt dicitur Matt. 11. Hanc ergo secundam blasphemiam dicit remissibilem: quia habebant aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quã Christo in videbant: aliam vero blasphemiam dicit irremissibilem, quia nullam excusationem habebant, videntes manifesta indicia Spiritus sancti & diuinitatis; propter hoc secundum Chrysostom. perseuerantibus non fuit remissa hæc blasphemia neque in hoc seculo, neque in futuro: quia in hoc seculo puniti sunt pro ea per Romanos: & in futuro cruciabuntur in inferno. Secundum Augustinũ verò Spiritui sancto, qui est charitas Patris & Filij attribuitur remissio peccatorum, ille ergo contra Spiritum sanctum peccat vel blasphemat, vel verbum dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiam vsque ad finem vitæ suæ, vt non fiat ei remissio peccatorum: & tunc planum est, quod hoc peccatum in Spiritum sanctum non remittitur neque in hoc sæculo, neque in futuro. Doctores verò moderni dixerunt, quod quia Patri attribuitur potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas, peccatũ ex ignorãtia, est peccatũ in Filiũ, peccatũ ex certa malitia est peccatũ in Spiritum sanctum. Quia ergo ignorantia, vel infirmitas excusat peccatum, vel in toto vel in parte, dicunt quod peccatum in Patrem vel in filiũ, remittitur: quia vel totaliter culpa caret, vel culpa diminuitur. malitia verò non excusat peccatum sed aggrauat: & ideò peccatum in Spiritum sanctum non remittitur: neque in toto, neque in parte: quia non habet in se aliquam rationem veniæ, per quam diminuatur culpa: & si aliquando remittatur, hoc magis est ex misericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quam ex remissibilitate peccati.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTIC. XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd cruce signatus qui moritur antequam iter arripiat, habeat plenam indulgentiam peccatorum: ad hoc enim, quod indulgentia alicui valeat, requiritur quod sit verè pœnitens & cõfessus, vt continetur in litera papali. Sed cruce signatus decedens ante iter assumptum, habet hæc omnia quæ requiruntur secundũ formam literæ ad percipiendam plenam indulgentiam peccatorum: ergo plenè percipit eam.

2 Præterea, Solus Deus remittit peccatum quantùm ad culpã. Cùm ergo Papa dat indulgentiam omnium peccatorum, hoc non est referendum ad culpam, sed ad vniuersitatem pœnarũ. Ille ergo qui accipit crucem secundum formam literæ papalis, nullam pœnam patietur pro suis peccatis: & sic statim euolabit plenam remissionem peccatorum consecutus.

3 SED CONTRA Augustinus dicit in 15. de Trin. quòd non est idem abstrahere telum & sanare vulnus. Telum enim peccati abstrahitur per remissionem peccati, vulnus autem sanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera satisfactionis. Sed cruce signatus decedẽs ante iter arreptũ, nullum laborem sustinuit ad reformationem imaginis: ergo nondum est sanatum vulnus, & sic non poterit ad gloriam statim peruenire, antequam pœnas purgatorias patiatur.

4 Præterea, Quilibet sacerdos vtitur talibus verbis, Ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce signatus decedens euolaret, pati ratione quilibet alius à quoque sacerdote absolutus, quod est inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad euidentiam huius quæstionis, sicut supra dictum est, opus vnius potest esse satisfactorium pro alio ad quem per intentionem facientis refertur: Christus autem pro Ecclesia sua sanguinem suum fudit & multa alia fecit & sustinuit, quorum æstimatio est infinita valoris propter dignitatem personæ: vnde dicitur Sap. 8. quod infinitus est in illa thesaurus hominibus. Similiter etiam & omnes alij sancti intensionem habuerũt in his, quæ passis sunt, & fecerunt propter Deum: vt hoc esset ad vtilitatem non solũ sui, sed etiam totius ecclesiæ. Totus ergo iste thesaurus est in dispensatione eius qui præest generali Ecclesiæ. Vnde Petro Dominus

Dominus claues regni cœlorum commisit, Matth. 16. Quando ergo vtilitas vel necessitas ipsius ecclesiæ hoc exposcit, potest ille qui præest ecclesiæ de ista infinitate thesauri communicare alicui, qui per charitatem sit membrum ecclesiæ de prædicto Thesauro: quantum sibi visum fuerit opportunum, vel vsque ad totalem remissionem pœnarum, vel vsque ad aliquam certam quantitatem, ita scilicet quod passio Christi & aliorum sanctorum ei imputetur, ac si ipse passus esset, quantum sufficeret ad remissionem sui peccati: sicut contingit cum vnus pro alio satisfacit vt dictum est. Ad hoc ergo indulgentia alicui valeat, tria requiruntur. Primò, causa pertinens ad honorem Dei, vel ad necessitatem aut vtilitatem ecclesiæ. Secundò auctoritas in eo qui facit. Papa enim potest principaliter, alij vero inquantum potestatem ab eo accipiunt vel ordinariam vel commissam, seu delegatam. Tertiò requiritur, vt sit in statu charitatis ille qui indulgentiam percipere vult. & hæc tria designantur in litera papali. Nam causa conueniens designatur in hoc quod permittitur de subsidio terræ sanctæ. Autoritas vero in hoc quod fit mentio de auctoritate Apostolorum Petri & Pauli, & ipsius Papæ. Charitas autem recipientis in hoc quod dicitur, Omnibus verè pœnitentibus & confessis, non dicit & satisfacientibus: quia indulgentia non excusat à contritione & confessione sed cædit in locum satisfactionis. Est ergo dicendum in quæstione proposita, quod si secundum formam papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in subsidium terræ sanctæ, cruce signatus statim habet indulgentiam: etiam si decedat antequam iter arripiat: quia sic causa indulgentiæ erit non iter, sed votum itineris. Si autẽ in forma literæ contineatur quod indulgentia detur his qui transierint vltra mare, ille qui decedit antequam transeat, non habet indulgentiam, quia non habet indulgentiæ causam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc vltimo casu deficit in cruce signato decedente, illud quod est principalius, scilicet indulgentiæ causa.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd per auctoritatem solus Deus culpam remittit, sed ministerio etiam sacerdos, inquãtum exhibet sacramentum remissionis peccati, puta in baptismo vel pœnitentia: & tamen indulgentia non se extendit ad remissionem culpæ, quia non est sacramentalis. Vnde non sequitur ordinem sed iurisdictionem: potest enim & non sacerdos indulgentiam concedere, si sit ei commissum, & ideò pœnam totaliter, remittitur si causa subsit, nõ aũt si causa desit.

¶ Ad tertium dicendum, quod satisfactio & est punitiua inquantum est actus vindicatiuæ iustitiæ, & est etiam medicatiua, inquantum est quoddam sacramẽtale. Indulgentia ergo supplet locum satisfactionis, inquãtum est punitiua: quia sicut licet pœna, quã alius sustinuit, imputatur isti, ac si ipse sustinuisset: & ideo reatus pœnæ tollitur, sed non succedit in locum satisfactionis, inquantum est medicatiua, quia adhuc remanent pronitates ad peccandum derelictæ ex priori peccato, ad quas sanandas, necessarius est labor satisfactionis, & ideò cruce signatis, dum veniunt, consulendum est, vt non prætermittant satisfactionis opera, inquantum sunt præseruatiua à peccatis futuris, licet reatus pœnæ sit totaliter solutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor: quia sufficit labor passionis Christi morientibus autem non est necessaria huiusmodi preseruatio, sed solum liberatio à reatu pœnæ.

¶ Ad quartum dicendum, quod verbum sacerdotis dicentis, Absoluo te ab omnibus peccatis tuis, non refertur ab pœnam sed ad culpam: cuius absolutioni ministerium impendit. Non potest autem aliquis absolui ab vna culpa, quin absoluatur ab omnibus, pœna verò potest totaliter dimitti vel particulariter, particulariter quidem in absolutione sacramentali pœna dimittitur, totaliter verò in spirituali gratia indulgentiæ. sicut etiam Dominus dicit Ioan. 8. milieri adulteræ, Non te condamnabo: vade & amplius noli peccare.

INCIPIT QVODLIBEtum tertium.

QVÆST. I.

QVÆSITVM est de Deo, de angelis, de hominibus, & de creaturis purè corporalibus. De Deo quæritum est, & quantùm ad naturam diuinam, & quantum ad naturam humanam assumptam.

¶ Circa diuinam naturam quæsita sunt duo de potentia Dei. Primo, vtrùm Deus possit facere quod materia sit sine forma. Secundò, vtrùm possit facere quod idem corpus simul localiter sit in duobus locis.

ARTIC. I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Deus possit facere quod materia sit sine forma. Sicut enim materia secundum suum esse dependet à forma, ita accidens subiecto. Sed Deus potest facere quod accidens sit sine subiecto, vt patet in sacramento altaris: ergo potest facere quod materia sit sine forma.

¶ SED CONTRA, Deus non potest facere contradictoria esse simul. Sed materiam esse sine forma, implicat contradictionẽ, eo quod esse materiæ importat actum qui est forma. Non ergo Deus potest facere q. materia sit si sine forma.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vniuscuiusque rei virtus actiua est æstimanda secundum modum essentiæ, eo quod vnumquodque agit inquantum est ens actu: vnde si in aliquo inueniatur forma aliqua vel natura non limitata seu contracta, erit virtus eius se extendens ad omnes actus vel effectus conuenientes illi naturæ: puta si intelligeretur esse calor per se subsistens vel in aliquo subiecto, quod receperet ipsum secundum totum eius posse, sequeretur quod haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si verò aliquod subiectum non reciperet calorem secundum eius totum posse: sed cum aliqua contractione, non haberet virtutem actiuam respectu omnium actuum vel effectuum caloris. Cùm autem Deus sit ipsum esse subsistens, manifestũ est quod natura essendi conuenit Deo infinitè absque omni limitatione & contractione, vnde eius virtus actiua se extendit infinitè ad totum ens, & ad omne id quod potest habere rationem entis. Illud ergo solum poterit excludi à diuina potentia, quod repugnat rationi entis, & hoc non propter defectum diuinæ potentiæ, sed quia ipsum non potest esse ens. Vnde non potest fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens simul & secundum idem existens: Vnde quòd aliquis simul sit & non sit à Deo fieri non potest, nec aliquid contra dictionem ineludens: & de huiusmodi est, materiã esse in actu sine forma omne enim quod est actu, vel est ipse actus, vel est potentia participans actum: esse autem actu repugnat rationis materiæ, quæ secundum propriam rationem est ens in potẽtia. Relinquitur ergo q. non possit esse in actu, nisi inquãtum participat actum: actus autem participatus à materia nisi est aliud quam forma: vnde idem est dictum materiam esse in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quod materia sit in actu sine forma, est dicere contradictoria esse simul: vnde à Deo fieri non potest.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicẽdum quod accidens secundum suum esse dependet à subiecto, sicut à causa sustentante ipsum: & quia Deus potest producere omnes actus secũdarum causarum absque ipsis causis secundis, potest conseruare in esse accidens sine subiecto, sed materia secundum suum esse actuale dependet à forma in quantum forma est ipse actus eius: vnde non est simile.

ARTICVLVS II.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q. Deus possit facere vnum corpus simul esse localiter in duobus locis. Difficilius enim est, quod hæc substantia muretur in illam substantiam, quam quod hoc accidens muterur in illud accidens. Sed in sacramento altaris ex hoc quòd diuina virtute substantia panis remanentibus eius dimensionibus, secundum quas commensuratur loco, conuertitur in substantiam corporis Christi: sequitur quòd idem corpus Christi sit non localiter secundum commensurationem propriarum dimensionum, sed sacramentaliter in pluribus locis simul: ergo potest facere quod conuertatur dimẽsio huius corporis in dimensionem alterius corporis: & sic erit idem corpus localiter in duobus locis simul.

¶ SED CONTRA, Omnia duo loca distinguũtur ad inuicem secundum aliquam loci contrarietatem, quæ sunt sursum & deorsum, ante & retro, dextrũ & sinistrum. Sed Deus non potest facere quod duo contraria sint simul: hoc enim implicat contradictionem: ergo Deus non potest facere, quod idem corpus localiter sit simul duobus locis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquod corpus esse localiter in aliquo loco, nihil est aliud quam corpus circunscribi, & comprehendi à loco secundum commensurationem propriarum dimensionum, quod autem comprehenditur à loco aliquo: ita est in ipso loco, quod nihil eius est extra locũ illum, vnde ponere quod sit localiter in hoc loco, & tamen sit in alio loco, est ponere contradictoria esse simul: vnde secundum præmissa hoc à Deo fieri non potest.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum difficilius est hoc accidens mutari in illud accidens, quem hanc substantiam mutari in substantiam. Tum quia duæ substantiæ conueniunt in subiecto materiali, quod est pars essentialis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tialis vtriusque substantiæ. Tum quia substantia habet individuationem per seipsam. Accidens verò non est individuabile per seipsum, sed per subiectum: vnde non potest ei conuenire quod hoc accidens conuertatur in hoc accidens: dato tamen quod hæc dimensio conuerteretur in illâ dimensionem, nõ sequeretur quod idem corpus esset in duobus locis simul, sed in vno tantum: quia sicut postquam substantia panis conuersa est in substantiam corporis Christi, iam non sunt ibi duæ substantiæ, sed vna tantum: ita etiam si hæc dimensio huius corporis conuertatur in illam dimensionem alterius corporis, iam non erunt duæ dimensiones, sed vna tantùm, & sic non commensuraretur diuersis locis, sed vni tantùm.

QVÆSTIO II.

DEINDE quæritur de Deo, quantum ad humanam naturam assumptam.

¶ Et circa hæc quæsita sunt tria. Primò, quantùm ad animam vtrum scilicet anima Christi sciat infinita, Secundò, quantùm ad corpus, vtrum scilicet oculus Christi post mortem, dicatur æquiuocè oculus vel vniuocè. Tertiò, quantùm ad actum coniuncti qui est comestio, vtrum scilicet post resurrectionem Christus verè comedit, incorporando sibi cibum.

ARTIC. III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi possit scire infinita. Nullum enim donum creatũ cum sit infinitum potest eleuare creaturam ad id quod est proprium Dei, quia tale est infinitum sed gratia vnionis est donum creatum, cognoscere autem infinita est proprium Dei, cuius sapientiæ non est numerus, ergo anima Christi per gratiam vnionis non potest eleuari ad cognoscendum infinita.

2 Præterea, Dio. 11. ca. cœl. hierar. ponit tria sibi proportionata, quæ sunt substantia, virtus & operatio, sed substantia animæ Christi, non potest esse infinita, ergo neque virtus eius, neque operatio potest esse infinita cognoscat.

3 SED CONTRA, Intellectus animæ Christi non est minor quàm voluntas eius. Sed meritum Christi quod est actus voluntatis animæ eius est infinitum, quia fuit sufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem, est enim propiciatio pro peccatis totius mundi: vt dicitur 1. Io. 1. ergo & actus intellectiuus animæ Christi, potest esse infinit' vt infinita cognoscat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hic est opus multiplici distinctione. Primò enim considerandum est, quod infinitum potest dici & secundum formam & secundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quod non finitur. Finitur autem & materia per formam, inquantùm materia, quæ est in potentia ad diuersas species, determinatur ad vnam speciẽ per formam, & forma per materiam: inquãtùm forma speciei, quæ nata est esse in pluribus indiuiduis, secundum quod recipitur in hac materia determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo materia sine forma habet rationem infiniti, ita & forma sine materia: & ideò quia ipsa essentia diuina non est recepta aliquo materiali, nec habet permixtionem alicuius potentiæ, sed est purus actus subsistens, ideò dicitur infinita: & quia vnumquodque cognoscitur per formam, & secundum quod est in actu, ideò infinitum secundum materiam, est secundum se ignotum. vt dicitur in 3. Phy. Infinitum autem secundum formam est secundum se notissimum; sed quo ad nos, est ignotum, quia excedit nostri intellectus proportionem: & quia quantitas est dispositio materiæ, & infinitum quantitatis attenditur secundum potentiam in assumendo vnum post alterum: ideò infinitum quantitatis est secundum se ignotum, & non potest aliquis intellectus cognoscere infinitum quantitatis in post assumendo vnum post alterum, scilicet numerando partem post partem. Item considerandum est, quòd vtroque modo contingit aliquid esse infinitum simpliciter, & aliquid secundum quid. Si enim aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem, non autem secundum latitudinem est infinitum secundum quid. Si verò fuerit infinitum secundum omnes dimensiones, erit infinitum simpliciter. Similiter si intelligatur forma alicuius speciei esse non in materia, vt Platonici posuerunt, erit infinita secundum quid, quantum scilicet ad individua illius speciei: tamen erit finita, inquantum scilicet determinatur ad genus & speciem. Sed diuina essentia est simpliciter infinita; quia est absoluta ab omni circunscriptione generis vel speciei. Item considerandum est, quod duplex est scientia: vna dicitur scientia visionis, per quã cognoscuntur ea quæ sunt, eruntve fuerunt. Alia simplicis notitiæ, per quam cognoscuntur ea, quæ nec sunt nec erunt, nec fuerunt, sed esse possunt.

¶ Dicendum est ergo quòd Deus cognoscendo suam essentiam, quia compræhendit eam, cognoscit scientia simplicis notitiæ infinita simpliciter: quia cognoscit omnia quæ ipse facere potest, non tamen cognoscit ea in post assumendo, scilicet numerando vnum post aliud, sed omnia simul. Anima verò Christi non compræhendit essentiam Dei: & per consequens neque virtutem eius: vnde non potest cognoscere omnia quæ Deus facere potest: & ideò non cognoscit infinita simpliciter: compræhendit autem anima Christi totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ sunt infinita non simpliciter, quia potentia creaturæ non se extendit ad omnia quæ Deus potest, sed secundum aliquod genus sicut continuum est in potentia ad infinitas diuisiones: vnde anima Christi scientia simplicis notitiæ cognoscit infinita secundum quid, quæ sunt in potentia creaturæ.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ duæ rationes procedunt de cognitione infinitorum simpliciter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd voluntas animæ Christi est virtus finita simpliciter. sicut intellectus eius, meritum autem Christi habet infinitatem ex dignitate, inquantum scilicet est meritum Dei & hominis.

ARTIC. IIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd oculus Christi post mortem nõ fuerit æquiuocè oculus. Corpus enim Christi & quælibet partium eius, substantificatur per hypostasim Dei verbi. Sed hypostasis verbi Dei manfuit vnita Corpori Christi & partibus eius post mortem: ergo fuit idem secundum substantiam corpus Christi post mortem & ante secundum totum, & secundum omnes partes eius. Non ergo oculus Christi fuit æquiuocè oculus post mortem.

2 Præterea, Philosophi loqui non nouerunt nisi de homine puro. Sed Christus non fuit purus homo, sed homo & Deus: ergo quod Philosophus dicit oculum hominis mortui esse æquiuocè oculum, non habet oculum in Christo.

¶ SED CONTRA, Christus est vniuocè homo cum aliis hominibus, & mors eius fuit vera sicut & aliorum hominum mors. Cum ergo oculus cuislibet hominis mortui æquiuocè oculus dicatur: videtur quod etiam oculus Christi post mortem sit æquiuocè oculus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd æquiuocum & vninocum dicitur secundum diffinitiuam rationem eandem vel non eandem: ratio autem diffinitiua cuiuslibet speciei sumitur à forma specifica ipsius. Forma autem specifica hominis est anima rationalis: vnde remota anima rationali, non potest remanere homo vniuocè, sed æquiuocè tantum, oportet autem idem accipere in partibus quod est in toto: nam sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars animæ se habet ad partem corporis, vt visus ad oculum, vt dicitur in secundo de anima. Vnde separata anima à corpore, sicut non dicitur homo, nisi æquiuocè, ita nec dicitur oculus nisi æquiuocè & hoc indifferẽter, siue præsupponatur alia forma substantialis in corpore, ante animam rationalẽ, vt quidam volũt siue non, vt magis videtur consonum veritati: quodcunque enim essentialium principiorum subtrahatur, iam non remanebit eadem ratio speciei: vnde nec nomen vniuocè dicitur. Solo autem hoc modo anima recedẽte, remaneret corpus humanum & partes eius secundum eandem rationem speciei, si anima non vniretur corpori vt forma, sed tunc sequeretur quod nec per vnionem animæ esset substãtialis generatio: nec per separationem corruptio quod quidem ponere in corpore Christi est hæreticum. Dicit enim Dama. in 3. lib. quod corruptionis, nomẽ duo significat, significat enim humanas has passiones famẽ, sitim, laborẽ et aliorũ perforationem, mortem, scilicet separationem animæ à corpore, & quæcunque talia. Significat etiam corruptio perfecta corporis in ea ex quibus compositum est elementa destructionẽ & dissolutionem, huiusmodi experimentum corpus diuinum non habuit, vt ait propheta. Non dabis sanctum tuum videre diaphthoram, id est destructionem. Incorruptibile autem secundum insipientem Iulianum & Galanum corpus Domini dicere secundum primum Corruptionis significatum ante resurrectionem, impium est. Si enim incorruptibile non homousion, scilicet consubstantiale nobis & non veritate facta sunt, quæ facta esse. Euangelium ait: & opinione & non veritate saluati fumus. Sicut ergo Christus in triduo mortis propter separationem animæ à corpore, quæ est vera corruptio, non dicitur fuisse homo vniuocè: sed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit vniuocè oculus, sed æquiuocè, sicut oculus mortuus, & eadem ratio de aliis partibus corporis Christi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd substantia dicitur dupliciter. Quandoque enim sumitur pro hypostasi, & sic verũ est quod corpus Christi substantificatum manet per hypostasim Dei verbi, non enim per mortem soluta est vnio Verbi, neque ad animam, neque ad corpus, & sic remanet simpliciter idem corpus numero, secundum hypostasim, siue suppositum, quod est persona Verbi. Alio modo accipitur substantia

substantia pro essentia vel natura, & sic corpus Christi substantificatur per animam, sicut per suam formam, non autem per verbum, quia verbum non vnitur corpori vt forma, hoc enim est hæreticum, secundum hæresim Artij & Apollinaris: qui osuerunt verbum esse in Christo loco animæ. Sequeretur etiam quod esset vnio Dei & hominis facta in natura, quod pertinet ad hæresim Eutychis. Sic ergo corpus Christi post mortem est simpliciter idem secundum substantiã quæ est hypostasis, non autem secundum substantiam quæ est essentia vel natura. Vniuocatio autem & æquiuocatio, non respicit suppositum: sed essentiam vel naturam: quam significat diffinitio.

¶ Ad secundum dicendũm, quod etsi Christus non sit purus homo, est tamen verus homo, & mors eius fuit vera mors: vnde quicquid est verum de homine inquantum est homo: & de morte hominis, totum est verum de Christo & de morte eius.

ARTIC. V.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus post resurrectionem vere comederit, cibum sibi incorporando: quia vt Augustinus dicit in libro 83. quæstionum. Si fallit veritas non est. Vnde nulla fictio decet Christum qui est veritas. Esset autem fictio, si non vere sibi cibum incorporaret: quem ipse comedere videbatur. verè ergo comedit incorporando sibi cibum.

¶ SED CONTRA est quòd Damas. dicit in 3. libro quod Christus & si gustauit cibum post resurrectionem, sed non lege naturæ, sed dispensationis modo: veritatem credere faciens resurrectionis, & quod hæc eadem caro est, quæ passa est, & resurrexit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquid dicitur esse verum dupliciter, vno modo veritate significationis. Alio modo veritate naturalis speciei, sicut vox est vera veritate significationis, quando significat esse quod est. Veritas autem naturalis speciei dependet ex principiis speciei: non autem ex effectibus, vel ex his quæ quocunque modo consequuntur, vnde vox dicitur vera veritate naturalis speciei, quando formatur debitis instrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam si à nullo audiatur, quod est effectus consequens vocem. Leguntur autem in scripturis absque necessitate & angeli comedisse, & Christus post resurrectionem, & vtraque comestio fuit vera: vt August. dicit 13. de ciuitate Dei. Aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit vera veritate significationis, quia vt August. dicit ibidem: angeli comederunt, non quia indigebant, sed quia volebant & poterant vt hominibus quibusdam sui ministerij humanitate cõgruerent. In Christo autem fuit vera comestio veritate naturalis speciei: fuit enim exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis, & etiam fuit vera veritate significationis: quia significabat veritatem humanæ naturæ in corpore resurgente: quod autẽ cibus conuerteretur in corpus: est quodam consequens comestionem. Vnde etiam in nobis si cibus non conuertatur: sed statim per vomitum eiiciatur, nihilominus vera fuit comestio, quæ præcessit. Non autem conueniebat vt in corpus Christi cibus conuerteretur, quod iam erat extra statum generationis & corruptionis: vnde cibus ille fuit virtute Christi resolutus in præiacentem materiam: Non autem in Christi corpus conuersus: & tamen fuit vera comestio absque aliqua fictione.

¶ Vnde patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritur est de angelis. Et circa hoc quæsita sunt tria. Primò, vtrum aliquo modo angelus sit causa animæ rationalis. Secundò, vtrum angelus influat in animam humanam. Tertiò, vtrum angelus malus, id est diabolus inhabitat substantialiter hominem in quodlibet peccato mortali.

ARTICVL. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd angelus sit causa animæ rationalis. Quæcunque enim qualificantur in natura: ita tamen quod vnum eorum est prius altero in ordine naturæ, id quod est prius est causa eius, quod est posterius. Sed anima & angelus qualificãtur in natura, fuit enim homo & angelus in natura pares, officio dispares, angelus tamen prius est in ordine naturæ, quam anima humana, quia est simplicior: ergo angelus est causa animæ rationalis.

¶ SED CONTRA, Anima rationalis educitur in esse per creationem. Sed creare cum sit potentiæ infinitæ, est solius Dei. Non ergo angelus potest esse causa animæ rationalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est id quod per creationem producitur, ab alio causari quam à prima omnium causa, cuius ratio est secundum Platonicos: quia quantò aliqua causa est superior, tantò eius causalitas ad plura se extendit. Vnde oportet vt in effectibus id quod ad plura se habet, ad superiorem causam referatur. Manifestum est autem quod in ordine Principiorum essentialium quantò aliqua forma est posterior, tantò est magis cõtracta & ad pauciora se extendit. quantò autem forma est prior & propinquior subiecto primo, tanto oportet quod ad plura se extendat. Sequitur ergo quod formæ posteriores sunt ab inferioribus agentibus, priores verò & communiores à superioribus. Et sic relinquitur quod id quod est primum subsistẽs in vnoquoque sit à prima omnium causa. Quælibet ergo alia causa præter primam oportet quod agat præsupposito subiecto quod est effectus causæ primæ, Nulla ergo causa alia potest creare nisi prima causa, quæ est Deus. Nam creare est, producere aliquid non præsupposito subiecto. Quæcunque ergo non possunt produci in esse nisi per creationem, à solo Deo creantur. Hæc autem sunt illa quæ cùm sint subsistentia, vel non sunt composita ex materia & forma, sed sunt formæ in suo esse subsistentes, sicut sunt angeli, vel sunt ea quæ si sint composita ex materia & forma, tamen materia eorum non est in potentia, nisi ad vnam formam, sicut est in corporibus cœlestibus vtraque enim hæc producuntur absque productione primi subsistentis: in eis possunt autem produci in actum absque productione primi subiecti, tam composita ex materia & forma: quorum materia est in potentia ad diuersas formas, & sic in eadem materia possunt sibi diuersæ formæ succedere: tam etiam formæ quæ non sunt subsistentes in suo esse, quæ quidẽ non dicuntur esse quia ipsa habeant esse, sed quia subiecta habent aliqualiter esse secundum eas vnde nec ipse secundum se dicuntur fieri vel corrumpi: sed inquantùm subiecta fiunt entia in actu vel non entia secundum ipsas. Anima autem rationalis est subsistens in suo esse: alioquid non posset habere operationem absque communione suæ materiæ. Vnde relinquitur quòd anima rationalis non possit produci in esse nisi per creationem: & ita patet quod angelus nullo modo est causa eius, sed solus Deus.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd prima propositio inducta videtur includere opposita. Si enim anima & angelus parificantur in natura, angelus non est prior anima secundum ordinem naturæ, nisi dicantur parificari in natura, quia conueniunt in natura, non quidem speciei sed generis. Non autem oportet quod omnium, quæ conueniunt in natura generis vel speciei, id quod est prius, sit causa omnium aliorum: & quidem in eadem specie non potest vnũ esse prius altero, proprie loquendo in ordine naturæ: quia species predicatur æqualiter de omnibus indiuiduis: vt dicitur in 3. Met. (Tex.com. 10) in generibus autem non est sic. Nam inter species vnius generis vna est naturaliter prior & perfectior altera. Est autem in indiuiduis vnius speciei vnum altero tempore prius: & quamuis aliquod indiuiduum, quod est prius tempore sit causa cuiusdam alij, quod est posterius vt patet est causa filij, sicut in obiiciendo tangebatur, non tamen hoc est vniuersaliter verum non enim omnes antiquiores sunt causa omnium iuniorum. Similiter etiam contingit id quod est prius inter species iusdem generis esse aliorum principium & causam, sicut motus localis aliorum motuum, & binarius aliorum numerorum, & triangulus aliarum figurarum recti linearum, non tamen hoc est vniuersaliter verum. Non enim homo qui est perfectissima species animalis, est causa actiua aliorum specierum vnde non oportet quod angelus sit causa factiua animæ. Procedit autem hæc ratio secundum opinionem quorundam ponentium Deum agere per necessitatem naturæ: & quod ab vno simplici non fit nisi vnum immediatè, & sic causa alterius: & sic vsque ad vltima rerum. Nos autem ponimus Deum agere omnia per suam sapientiã, per quam ordinem rerum disponit: & sic ab ipso diuersi gradus rerum immediatè per creationem producuntur.

ARTICVL. VII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd angelus non possit influere in animam humanam. Duorum enim distãtium, vnum non influit in alterum, nisi per aliquod medium. Sed angelus & anima distant abinuicem, cùm non sit datre aliquod medium per quod influat influxus ab angelo in animã. Ergo videtur quòd angelus nõ possit influere in animã.

¶ SED CONTRA, Dio. dici 8. c. cœle. hierar. Homines purgantur, illuminantur & perficiuntur ab angelis: sed hoc non fit nisi per quendam influxum ergo angelus potest influere in animam humanam.

¶ RESPONDEO dicendum: quod vnum quodque agens agit secundum modum suæ naturæ: & ideò vbi ignoratur modus naturæ rei, necesse est etiam vt modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ angelicæ est nobis ignotus secundum quod in se est, Non enim in hac vita fosse possumus de eis quid sunt, sed aliqualem cognitionem de eis habere

Universidad de Deusto
Biblioteca

& 1.p. q. 8. ar. 1. ad 3. & 2. q. 30. ar. 2. ad 1. & ver. q. 18. artic. 50.

bere possumus per similitudinem sensibilium rerum: vt Dio. dicit primò, & 2.c.cœle.hierar, Vnde & modum actionis ipsorum cognoscere non possumus nisi per similitudinem sensibilium agentium. Inuenimus autem in sensibilibus agentibus, quod id quod est in actu, agit in id quod est in potentia: & quod oportet quòd agens coniungatur patienti secundum situm per corporalem contactum. Quinto autem natura intellectualis est superior, tanto est magis actualis: vt potè Deo similior; qui est actus purus: vnde superiores angeli possunt agere in inferiores angelos, & in animas nostras, sicut id quod

1.p.q.106. art.1.c. 1.p.q.110. artic. 1. & 2. & q.3.ar.10. & 12. q. 9. artic. 6. ad 2.

est in actu, agit in id quod est in potentia: & huiusmodi actio dicitur influxus. Quod, autem est in corporalibus situs, est in spiritualibus ordo: nam situs est quidâ ordo partium corporalium secundum locũ: & ideo ipse ordo substantiarum spiritualium adinuicem, sufficit ad hoc q; vna influat in alteram nec requiritur ibi medium corporale vel locale: quia huiusmodi actiones sunt supra locum & tẽpus, quæ in corporalibus sunt.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTIC. VIII.

1.p.q.114. ar.1.c. & m1.q.16. ar6,12.ad 3.in oppo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandocunque peccat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiæ. Sed spiritus sanctus semper inhabitat hominem cum gratia secundum illud 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: ergo etiam spiritus immundus semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

¶ SED CONTRA est quod Diabolus per peccatum inhabitat hominem, sicut per suum effectum. Sed non omne peccatum mortale est à Diabolo, sed quandoque à carne & mundo: ergo Diabolus non semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

3.q.73. artic. 3. & q.80. art. 2.o.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Diabolum inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vno modo quantùm ad animam. Alio modo quantùm ad corpus. Quantum ad animam quidem nõ potest Diabolus inhabitare hominem substantialiter: quia solus Deus illabitur menti: nec ita diabolus causat culpam sicut Spiritussanctus gratiam. Spiritus enim sanctus interius operatur, sed diabolus exterius suggerit, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginem. Dicitur tamen inhabitare affectum hominis per effectum malitiæ, non

3.q.73. ar.3. c. et q.80. art. 1. et 3. p. q.7. ar.7. et ma. q. 3. ar.4.o.

solum quando ex eius suggestione peccatum perpetratur, sed etiam per quodcunque peccatum mortale, quia ex quocunque peccato mortali, homo seruituti diaboli addicitur. Sed quantum ad corpus, diabolus potest hominem substantialiter inhabitare: sicut pater in astreptitiis, sed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, quam ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ, non semper consequuntur culpam, sed quandoque peccantibus non inferuntur: & quandoque non peccantibus inferuntur. vt dicitur Ioan. 9. de cæco nato, & hoc est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei, vnde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitat hominem substantialiter etiam quantum ad corpus.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur est de hominibus. Et primò quæritur tanta sunt quædam pertinentia ad quosdam homines, excellentioris status, s. ad doctores & religiosos. Secundò quædam pertinentia ad homines inferioris status, s. laicos. Tertiò quædam pertinentia communiter ad omnes homines.

¶ De doctoribus sacræ Scripturæ quæsita sunt duo. Primò vtrum liceat quòd aliquis per se petat licentiam in theologia docendi. Secundò vtrum auditores diuersorum magistrorum Theologiæ habeant iam cõtrarias opiniones, excusentur à peccato: si sequantur falsas opiniones magistrorum suorum.

ARTIC. IX.

Opus 39. q.4. ar.12. q.85. ar.3. ad 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nemini liceat prò se petere licentiam in Theologia docendi. Doctores sacræ Scripturæ adhibenter ministerio verbi Dei, sicut & prælati. Sed non licet alicui petere prælationem, imò vt Gre. dicit in Registro, Recusantibus dignitates Ecclesiæ sunt conferendæ, petentibus autem, sunt denegandæ: ergo neque alicui licet petere cathedram magistralem ad docendum in sacra scriptura.

2 Præterea, Aug. dicit 19. de ciui. Dei. Locus superior sine quo populus regi non potest, etsi administretur vt decet, inconuenienter tamen appetitur: ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo ratione cathedra magistralis, quæ est etiã locus superior.

3 Sed contra est quòd Greg. dicit in pastorali, quòd gradus magistrorum est periculosus, gradus autem discipulorum est securus, sed hoc videtur ad perfectionem pertinere, vt aliquis propter aliquod bonum periculis se exponat: ergo videtur esse laudabile, quòd aliquis cathedram magistralem appetat & pro se petat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad euidentiam huius quæstionis, oportet triplicem differentiam considerare cathedræ magistralis, ad cathedram pontificalem. Quarum prima est, quòd ille qui accipit cathedram magistralem, non accipit aliquã eminentiã, quam prius non habuerit, sed solum opportunitatem communicandi scientiam quam prius non habebat. Non enim ille qui licẽtiat aliquem, dat ei scientiam, sed auctoritatem docendi. Ille verò qui accipit cathedram episcopalem, accipit eminentiam potestatis, quam prius non habebat, sed quantum ad hoc in nullo ab aliis differebat. Secunda differentia est, quod eminentia scientiæ quæ requiritur ad cathedram magistralem, est perfectio hominis secundũ seipsum: eminentia verò potestatis quæ pertinet ad cathedram pontificalem, est hominis per comparationem ad alium. Tertia differentia est, quòd ad cathedram pontificalem sit homo idoneus per charitatem excellentem, vnde dominus autequã Petro suarum ouium curam committeret, quæsiuit an eo, Simon Ioan. diligis me plus his? vt dicitur Io. vult. Ad cathedrã autẽ magistralem redditur homo idoneus ex sufficientia scientiæ. His ergo consideratis manifestum est quod appetere aliquid quod pertinet ad perfectionẽ suiipsius, est laudabile, vnde appetitus sapientiæ est laudabilis. Dicitur enim in Sapient. quòd concupiscentia sapientiæ perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem potestatis super alios est vitiosus, quia vt Gre. dicit, contra naturam superbire, est homini velle dominari, vnde si ille qui dat licentiam ad cathedram magistralem possit eminentiam sapientiæ dare, sicut ille qui promouet ad cathedram pontificalem, dat eminentiam potestatis, esset simpliciter exponenda: cùm tamen petere excellentiam potestatis sit turpe. Cùm autem ille qui accipit licentiam ad cathedram magistralem, accipiat solam auctoritatem communicandi: ergo petere huiusmodi licentiam quantum in se est nullam videtur turpitudinem continere, quia communicare aliis scientiam quam quis habet, laudabile est & ad charitatem pertinens. Secundum illud Sap. 8. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico. Et primæ Pet. 4. dicitur: Vnusquisque sicut accipit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Potest tamen turpitudinem contiuere ratione præsumptionis, quæ est si ille qui non est idoneus ad docendum petat docendi officium. Se hæc præsumptio non æqualiter est in petentibus licentiam ad docendum, & in petentibus pontificatum. Nam scientia per quam aliquis est idoneus ad docendum, potest aliquis scire per certitudinem se habere. Charitatem autem per quam aliquis est idoneus ad officium pastorale non potest aliquis per certitudinem scire se habere. Et ideò semper est vitiosum pontificatum petere: non semper autem vitiosum est petere licentiam docendi, quamuis honestius sit, quod per alium potatur, nisi forte aliquando ex causa aliqua spirituali.

¶ Per hoc ergo patet responsio ad primas duas rationes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quicunque non cauet pericula, videtur contemnere id cuius detrimentum pericula inducere possunt & quia laudabile est quod homo contemnat bona corporalia propter bona spiritualia, laudabile est quòd aliquis periculis corporalibus se exponat propter spiritualia bona: sed contemnere spiritualia bona, est valde vitiosum, & ideò quòd aliquis periculis spiritualibus se exponat est valde vituperandum. Imminent autem pericula spiritualia his, qui habent magisterij locum. Sed pericula magisterij cathedræ pastoralis, deuitat scientia cum charitate, quam homo nescit se per certitudinem habere, pericula autem magisterij cathedræ magistralis vitat homo per scientiam, quam potest homo scire se habere, vnde non est similis ratio de vtroque.

ARTIC. X.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd auditores diuersorum magistrorum tenentium diuersas opiniones excusentur à peccato erroris, si opiniones magistrorum suorum sequantur. Dicit enim dominus Matth. 23. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei: omnia quæ dicunt vobis seruate & facite. Multo ergo magis seruanda sunt illa quæ tradunrur à doctoribus sacræ scripturæ ergo non peccant qui eorum opiniones sequuntur.

¶ SED CONTRA, est quòd dicitur Matth. xv. Si cæcus ducatum cæco præstet, ambo infoueam cadunt. Sed quicunque errat, cæcus est, inquantum errat, ergo quicunque sequitur opinionem errantis magistri, in foueam peccati cadit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd diuersæ opiniones doctorum sacræ Scripturæ si quidem non pertineant ad fidem & bonos mores, absque periculo auditores vtranque opinionem sequi possunt. Tunc enim habet locum quod Apostolus dicit ad Ro. 14. Vnusquisque in suo sensu. In his verò quæ pertinent

tinent ad fidem & bonos mores, nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicuius magistri: in talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent, qui secuti sunt opinionẽ Arrij, Nestorij, & aliorum hæresiarcharum, nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus erroneam opinionem sequatur. In rebus enim dubiis, non est de facili præstandus assensus, quinimo, vt Augustinus dicit in li. 3. de doctrina Christiana. Consulere debet quis regulam fidei, quam de, scripturarum planioribus locis & ecclesiæ auctoritate percepit. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri contra manifestum Scripturæ testimonium sine contra id quod publicè tenetur secundum ecclesiæ auctoritatẽ, non potest ab erroris vitio excusari.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendũ quòd ideò præmisit super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi, vt quod postea subdit, omnia quæ dixerint vobis seruate & facite, de illis intelligatur, quæ ad cathedram pertinent, ad quam non pertinent ea quæ sunt contra fidẽ vel bonos mores.

QVÆSTIO. V.

DEINDE quæritur est de his quæ pertinent ad religiosos. Et primò quantum ad ingressum religionis. Secundò quantum ad ea quæ conueniunt iam in religione existentibus.

¶ Circa primum quæsita sunt quatuor. ¶ Primò, vtrùm liceat iuuenes inducere ad religionis ingressum per obligationem voti vel iuramenti. ¶ Secundò, vtrum sic obligati voto vel iuramento, possint absque peccato in seculo remanere.

¶ Tertiò vtrùm liceat peccatores ad religionem induere.

¶ Quartò, vtrùm peccent, qui aliquem iurare faciunt ne religionem ingrediatur.

ARTIC. XI.

22.q.189. ar.2.o. et 191. 91.c. §. huius et opus. 27. c. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nõ liceat iuuenes inducere ad religionem voto vel iuramento. Illi citum enim est Contra ecclesiæ prohibitionem agere. Sed Inn. IIII. prohibuit in quibusdam literis ad religioso directis huiusmodi voti susceptionem: ergo peccant qui voto, vel iuramento aliquos ad religionem obligare præsumunt.

2 Præterea, Extra de regularibus & transeuntibus ad religionem c. 3. dicitur. Nullus tondeatur, nisi legitima ætate & spõtanea voluntate. Sed quando adolescentes obligati voto, vel iuramento ad religionem suscipiuntur, tonsurantur non in legitima ætate: neque propria voluntate, sed necessitate obligationis voti, vel iuramenti: ergo hoc videtur esse illicitum.

3 Præterea, Magis, est necessarium vt aliqui adducantur ad fidem Christianam, quam ad aliquam religionem. Sed ad fidem Christianam non sunt aliqui inducendi necessitate, sed voluntate. Dicitur enim 45. dist. c. de Iudæis. Quod non vi, sed libera animi voluntate, & facultate vt conuertantur suadendi sunt. Ergo multò minus imponenda est necessitas voti vel iuramẽti, vt aliqui ad religionem adducantur. Item hoc esse videtur contra honestatem religionis. Adolescentum enim sicut facilis est ingressus ad religionem: ita etiam facilis est egressus. Sed ex hoc religio dehonestari videtur, quòd de facili recipiant eos, qui de facili exeunt: ergo inconueniẽs videtur adolescentes ad religionem recipere.

4 Præterea, Non sunt facienda bona, vt veniam mala. Sed ex isto bono quod iuuenes inducuntur ad religionem sequuntur multa mala, quia apostatant & illegitimas nuptias contrahũt, & multa alia illicita committunt: ergo non sunt ad religionem aduocandi.

5 Præterea, Matt. 23. dicit Dominus, Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cum fuerit factus, facitis, eum filium gehennæ duplo quam vos: quod, proposito videtur competere. Efficiuntur enim sic intrantes filij gehennæ dupliciter. Primò quidem qui malè intrant. s. contra prohibitionem Ecclesiæ. Secundò, quia etiam male exeunt apostatando: ergo qui eos inducunt, væ diuinæ maledictionis incurrunt.

6 Item hoc videtur esse contra necessitatem probationis. Dicitur enim primæ Ioannis quarto, Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, si à Deo sunt. Hoc autem non videtur esse à Deo, vt tales religiones ingrediantur eum frequenter exeant post ingressum. Dicitur enim Act. 5. Si est ex hominibus consilium hoc & opus dissoluetur. Si verò ex Deo est consilium non poteritis dissoluere: ergo videtur quod contra Deum faciant, qui eos inducunt.

¶ SED CONTRA, Quicunque potest se obligare diabolo, potest etiam se obligare Deo. Sed pueri possunt se obligare diabolo peccando, vt dicitur extra de delictis puerorum. c. Pueris: ergo etiam possunt se obligare voto: vel iuramento ad seruiendum Deo in religione.

¶ Præterea, 20.q.1. dicitur, quòd firma erit virginitatis professio ex quo adultra iam ætas esse incœperit: & quæ solet apta nuptiis deputari: ergo possunt etiam in tali ætate aliqui obligariad religionem voto: vel iuramento.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd humani actus propter diuersos casus vniforme iudicium habere non possunt, nec tamen si contingit aliquid in aliquo casu esse malum propter hoc iudicandum est esse simpliciter illicitum. Posse ergo contingere aliquis casus in quo aliquem adolescentem ad religionem obligare, vel etiam recipere illicitum esset: puta si constaret, vel probabiliter crederetur de eius inconstantia, vel si quid aliud esset huiusmodi, quæ diligenter cõsiderantur in religionibus bene instituris. Dicere autem quod malum est recipere adolescentes ad religionem, est diabolicum, quia super illud Exo. 5. Quare Moyses & Aaron solicitatis populum ab operibus suis, dicit Gl. Orige. Hodie quoque si Moyses & Aaron, id est Propheticus & sacerdotalis sermo animam solliciter ad seruitium Dei exire de seculo, renuntiare omnibus quæ possidet, attendere legi & verbo Dei: continuè audies vanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videte quomodò seducuntur homines & peruertuntur adolescentes: & posteà hæc erant tunc verba Pharaonis: & nunc amici eius loquuntur. Est etiam contra Christi præceptum. Dicitur enim Matt. decimonono, quod oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & orater, discipulis autem increpabant eos. Iesus autem ait eis, Sinite paruulos: & nolite prohibere eos venire ad me. Quod exponens Origines super Matthæum, dicit quod discipuli Iesu priusquam discant rationem iustitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes offerunt Christo. Dominus autem exhortatur discipulos suos condescendere vtilitatibus puerorum. Hoc ergo attendere debemus, ne per æstimationem sapientiæ excellentioris contemnamus quasi magis pusillos ecclesiæ, prohibentes pueros venire ad Iesum. Si tamen pueri in tantum essent vt nondum vsum rationis haberent, illicitum esset eos ad religionem attrahere absque consensu parentum, non quin etiam infra annos pubertatis pueri in religione recipi non possint de consensu parentum, quia vt dicitur decima quæstione primo capit. Addidit. & monachi & quicunque etiam pueri in infantiæ annis à parentibus monasterio tradi possunt. Sed hoc ideò dictum est: quia pueri quousque ad annos discretionis peruenerint sunt secundum ius naturale in potestate parentum: vnde sicut inuitis parentibus non sunt infidelium filij ad baptismum rapiendi, ita etiam non sunt religioni applicandi. Iam verò postquam vsum rations habuerint per liberum arbitrium habent sui ipsius potestatem in his quæ ad animæ spectant salutem, vnde inuitis parentibus possunt & ad baptismum & ad religionem induci. De voluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptismum recipiuntur ex ordinatione Apostolorum, vt Dionysius dicit vltimo capitul. Cœle. Hierarchiæ vt in rebus diuinis pueri nutriantur, & non habeant aliam vitam, nisi diuinam contemplationem. Et eadem ratione in infantiæ annis monasteriis pueri à parentibus offeruntur, vt dictum est. Sed quia in quæstione additur de obligatione iuramenti & voti, ne hoc remaneat indiscussum, considerati debet quod secundum diuersam conditionm iuuenum, est in talibus procedendum. Si enim essem adeò firmi, quòd non timeretur à religionis proposito resilire, non esset necessarium eos iuramento, vel voto obligare. Et similiter si essent adeò, mobiles quod nec etiam crederentur iuramento, vel voto posse firmari sed vt plurimum contingit quod simplex propositum de facili mutant, obligationem autem voti, vel iuramenti omninò obseruant, vnde cum voto vel iuramento ad frugem melioris vitæ obligantur, magnum beneficium eis præstatur. Vnde Augustinus dicit in Epistola ad Armentarium & Paulinam. Non te voluisse pœnitet, imo gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Fœlix est necessitas quæ in meliora compellit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Innocentius in quibusdam literis ad religiosos directis quæ incipiunt. Non solum in fauorem, sic dicit, Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ sub pœna excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus: quenquam ad professionẽ vestri ordinis seu ad renuntiationem seculi faciendam recipere præsumatis. Quod autem ad probationem non recipiantur iuuenes: vel quod voto vel iuramento non obligentur ad intrandum sine præiudicio temporis probationis, nunquam inuenitur prohibitum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd legitima ætas iudicatur tempore pubertatis: vt patet per capitulum inductum. Tunc enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.q.91, ad 4.& 1. p. q.19. art. 3.o.& ar. 8.ad 1.& 2.q.18. articu. 3. ad 2.

maximè incipit homo liberum vsum rationis habere de his quæ pertinent ad suam salutem, Est autem sciendum quod est duplex necessitas. Vna quæ excludit voluntatem, scilicet necessitas coactionis:& alia quæ ex voluntaria obligatione causatur, & voluntatem non excludit, & huiusmodi est obligatio iuramenti, vel voti, vnde per coactionem non sunt tradendi homines, vel ad fidem vel ad religionem, se voto vel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac necessitate Aug. dicit. Fœlix necessitas quæ in meliora compellit.

¶ Et per hoc patet responsio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in rebus voluntariis: sicut & naturalibus non est iudicandum facilè quod contingit in paucioribus, sed quod contingit, vt in pluribus. Quod autem intrantes religionem exeant, hoc contingit vt in paucioribus multò enim plures de intrantibus remanent, vt experimento probatur, quàm exeant.

22.q.88. articu. 1. ad 2.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cum dicitur, Non sunt facienda bona vt veniant mala: si ly vt teneatur causaliter, est omninò verum, peccaret enim si quis ea intentione aliquem ad intrandum religionem induceret, vt postmodum apostataret. Si verò ly, vt teneatur cõsecutiuè, sic ab omnibus bonis esset abstinendum, quia vix sunt aliqua humana bona, ex quibus occasionaliter non possint sequi aliqua mala. Vnde dicitur Eccle. 11. Qui obseruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. Tunc autem solum aliquod bonum esset prætermittendum propter consequens malũ: quando malum consequens esset multò maius quam bonum, & vt frequentiùs accideret, Dominus autem non prætermisit eligere duodecim discipulos, ex quibus vnus erat futurus diabolus vt dicitur Ioan. 6. nec Apostoli prætermiserunt eligere septem diacones propter vnum Nicolaum, qui ex eis periit. Multò ergo minus religiosi debent prætermittere multorum salutem, propter paucos qui apostatare inueniuntur.

Contra 3. 14. 4. ta fin

¶ Ad sextum dicendum, quòd illi qui obligati iuramento vel voto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem Ecclesiæ, vt ostensum est, vnde ex hoc quòd intrant, non efficiuntur filij Gehẽnæ, sed filij vitæ eternæ, quam dominus promittit. Matth. 16. relinquẽtibus temporalia propter ipsum. sed ex hoc quòd exeunt post professionem, efficiuntur gehennæ filij, sed hoc non præiudicat recipientibus eos, nisi eorum malis exemplis sint peruersi, vnde signanter Dominus dicit. Facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos, quia vt Chrysost, dicit: Malorum magistrorum prouocatus exemplo fiebat peior magistris.

3 p. q. 8. ar. 3 c. & 9. 63. art. 2. c. & po. 9. 3. 6. c.

¶ Ad septimum dicendum, quòd ratio illa sapit Manichæorum hæresim, qui hanc rationem ad duas erroneas conclusiones adducunt. Primò quidem ad hoc quòd omnia corpora corruptibilia non sunt à Deo. Si enim inquiunt à Deo essent, non dissoluerentur. Secundò ad hoc quòd charitas semel habita nunquam amittatur, ita quòd qui peccat mortaliter, nunquam gratiam habuit. Si enim, inquiunt, gratiam habuisset, hoc fuisset opus Dei, & ita dissolutum non fuisset, quod etiam hæc ratio intendit, vt scilicet si aliquis non perseueraret in religione, quòd propositum de intrando religionem à Deo non fuerit.

¶ Est ergo sciendum, quòd verba illa non dicuntur ad ostendendum quòd illa quæ sunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non possint, sed ad ostendendum infallibilitatem diuinæ prouidentiæ. Non enim potest esse vt Dei prouidentia fallatur, vnde signanter non dicit opus Dei esse indissolubile: sed consilium. Secundum ergo diuinam prouidentiam, quibusdam datur donum gratiæ ad præsentem iustitiam & tamen non datur eis donum perseuerantiæ. Quibusdam autem datur etiam donum perseuerantiæ, vt patet per Aug. in libro de bono perseuerantiæ.

ARTIC. XII.

22.q.88. ar. 3.ad 2. & q.189. a.o.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illi qui obligati sunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare. Omnis enim Christi actio nostra est instructio, sed dominus non imponebat hominibus necessitatem, sed hoc relinquebatur eorum libere voluntati, vnde dicebat quidam, vt habetur Matt. 19. Si vis ad vitã ingredi, serua mandata. Et iterum. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et Apo. 1. ad Cor. 7. de virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do, ergo videtur quod non ex necessitate teneantur aliqui religionem intrare propter iuramentum vel votum.

2 Præterea, Nullus potest in iramento vel voto obligari ad aliquid in quod detrimentum perfectionis patiatur. Sed per hoc quòd aliqui religionem intrant, detrimentum perfectionis patiuntur. Impediuntur enim propter religioni obseruantiam à visitatione infirmorum & collectione Ecclesiarum, & aliis operibus pietatis, in qua summa Christianæ religionis consistit, vt Ambr. dicit super illud primæ ad Tim. 6. Pietas ad omnia vtilis est. Ergo illi qui iurauerunt, vel vouerunt religionẽ intrare, non tenentur.

3 Præterea, Prosper, dicit in 2. de vita contemplatiua. Sic abstinere vel ieiunare debemus, vt nos non ieiunandi vel abstinendi necessitati subdamus. Sed illi qui sunt in religione ex necessitate ipsius voti vel obedientiæ abstinent vel ieiunant: ergo minus merentur. Non ergo ad religionis statum potest aliquis iuramento vel voto obligari.

4 Præterea, Virtus est circa difficile & bonum. Sed difficilius est bene viuere in seculo quam in religione: ergo magis est virtuosum. Non ergo ad statum religionis aliquis iuramento aut voto obligari.

5 Præterea, Communis vtilitas præferenda est bono priuato Sed per hoc quòd aliqui religionem intrant, derogatur communi vtilitati. Si enim omnes religionem intrarent, non essent qui plebium curam agerent, & ita populus sine rectoribus remaneret: ergo melius faciunt si non intrant religionem quàm si intrant.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur in Psal. Vouete et reddite domino Deo vestro, vbi dicit Glos. quòd vouere vos Iuntati consulitur, sed post voti promissionem, redditio necessario exigitur. Ité Eccle. 5. dicitur. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim infidelis & stulta promissio.

¶ Præterea, Augu. dicit in epistola ad Armenearium & Paulinam, Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti aliud tibi facere non licet priusquam esses voti reus, liberum fuit quod esses inferior: quamuis non sit grauanda libertas, qua sit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dicere quod illi qui voto vel iuramento sunt obligati ad intrandum religionem, non teneantur intrare, est manifestè hæreticum. Quicunque enim dicit non esse peccatum id quod est contra præceptum Dei, hæreticus iudicatur, sicut hæreticus iudicaretur quicunque diceret, quod fornicatio simpliciter non sit peccatum mortale est enim contra hoc præceptum. Non mœchaberis, vt Sancti exponunt. Sunt autem excellentiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem Dei quam præcepta secundæ tabulæ quæ ordinantur ad dilectionem proximi, vnde quicunque dicit quod sine peccato præteriri possit aliquid pertinens ad præcepta primæ Tabulæ est manifestè hæreticus. Cum autem impletio voti pertineat ad latriam manifestũ est quod quicunque dicit votũ non esse implẽdum loquitur contra primum præceptum primæ Tabulæ, quod est de cultu latriæ soli Deo exhibendo. Qui verò dicit iuramentũ non esse implendum, loquitur contra secundum præceptum primæ tabulæ, quod est. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Vnde manifestè est hæreticus quicunque hoc dicit, nisi forte dicat quod intrare religionem sit illicitum. Iuramenta enim vel vota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria, secundum illud Isidori: In malis promissis rescinde votum Sed hoc iterum est hæreticum dicere, quòd non sit licitum intrare religionem. Est enim expresse contra Christi consilia. vnde quicũque dicit quod ille qui est obligatus voto vel iuramento ad intrandum religionem, potest asque peccato in seculo remanere, est manifestè hæreticus, si tamen in hoc pertinaciter perseueret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd necessitas voti vel iuramenti non excludit voluntatem, vt supradictũ est. Sicut. n. aliquis ex lege communi obligatur ad obseruanda Dei præcepta, quæ tamẽ voluntariè seruat, vnde & dominus dicit. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, sic ille qui emisit iuramentum vel votum, obligatur quadam priuata obligatione & tamen voluntariè implet iuramentũ vel votum, ita tamẽ quod ante iuramentum vel votum, licitum est ei, facere. vel nõ facere. vnde & Dominus dixit. Si vis perfectus esse, & Paulus de virginitate consilium dat, sed post iuramentum vel votum, illicitum est non implere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa ratio continet hæresim, damnatam scilicet quòd melius sit in seculo remanere, & operibus pietatis vacare quam religionem intrare. Continetur enim inter errores Vigilantij, contra quem Hier. scribẽs dicit, Ista venena perfidiæ catholicæ fidei sociare conatur, impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, in conuiuio sæculariũ contra sanctorum ieiunia declamare. Et postmodum contra singulos articulos à Vigilantio propositos disputans, venit ad istum articulum dicens, Quòd autem asserit eos melius facere qui vruntur rebus suis & paulatim fructus possessionum pauperibus diuidunt, quam illos qui possessionibus venundatis, semel omnia iaggiuntur, non à me ei, sed à Deo respondebitur, Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes,

bes, & da pauperibus & veni sequere me. Iste quem tu laudas, 2. aut 3. gradus est, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis & tertiis præferenda. Et ideò in li. de Eccles. dogmatibus cum aliis erroribus etiam iste damnatur: cum dicitur: Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est pro intentione sequendi Deum, simul donare & absolutum solicitudine egere cum Christo. Nec solus status religionis præfertur eleemosinis, quas quis facit in seculo, sed etiam virginitate in seculo obseruatæ. dicit enim Augu. in li. de virginitate. Nemo quantum puto ausus fuit virginitatem præferre monasterio.

¶ Ad tertium dicendum: quòd idem opus factum ex voto, laudabilius & magis meritorium est, quam si fiat sine voto, quod ex hoc patet, quia cum omnis actus de se tanto est magis laudabilis & meritorius, quãto ex digniori virtute procedit, sicut opus iustitiæ si fiat ex charitate laudabilius erit. Manifestum est autem quod cùm aliquis ieiunat absque voto, facit actum virtutis, qui est abstinentia. Cum autem ieiunat implens votũ, actum abstinentiæ facit ex latria, quæ cum ordinet nos ad Deum, est nobilior virtus quam abstinentia, vel quæcunque alia virtus, quæ ordinat nos circa bona creata, propter quod Aug. dicit in li. de virginitate, quod nec virginitas, quia virginitas est honoratur, sed quia est Deo dicata, quam vouet & iernat continentia pietatis, quod ergo Prosper. dicit, sic abstinere vel ieiunare debemus, vt non nos ieiunandi vel abstinendi necessitati subdamus, intelligendum est de necessitate coactionis, quæ voluntatem excludit. Vnde subdit. Ne iam non deuoti, sed inuiti rem voluntariam faciamus. Necessitas autem voti & iuramenti, non excludit voluntatem vt dictum est.

22.q.89. ar.6.o.& opus. 17. ca.12. 22.q.3 ar. 1.ca.22 q. 81. ar. 1. ad 1.

¶ Dicendum autem est vlteriùs, quòd si illi qui ieiunant ex voto, non placet secundum se ieiunium, placet tamen sibi impletio voti: magis meretur cæteris paribus, quam ille ieiunãs cui placet secundum se ieiunium, quia magis est meritorium delectari in actu latriæ: quàm in actu abstinentiæ.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd duplex est difficultas. Vna quæ est ex arduitate operis, sicut virginitatẽ seruare & huiusmodi & talis difficultas facit ad augmentum virtutis. Alia difficultas est ex impedimentis & periculis imminẽtibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum virtutis, sed ad diminutionẽ ipsius. Non enim videtur esse prudens, nec multum amare bonum virtutis qui periculà non cauet, & talis difficultas ad bene viuendum imminet in sæculo remanentibus.

22.q.214. ar.4.ad 2 & 22. q. 155.ar. 4. ad 2.veri. 9.26.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illa fuit ratio Vigilantij hæretici: vt patet per Hiero. qui dicit in libr. contra Vigilantium. Nõ sunt à studio suo monachi deterrendi, quamuis à te linguæ viperæ morsus sæuissimos patiuntur: quibus argumentaris & dicis, si omnes se clauderint & fuerint in solitudine quis celebrabit ecclesias? quis seculares homines lucrifaciet? quis peccãtes ad virtutes poterit exhortari? Hoc enim modo si omnes te cum farui sint, sapiens esse quis poterit: & virginitas non erit approbanda? Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, & interibit humanum genus. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur. Stultus est ergo huiusmodi timor, cũ religionis bonum sit tam difficile & arduum, vt pauci religionem intrent in comparatione multitudinis in sæculo remanentis, sicut si quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

ARTIC VI. XIII.

22.q.189. art.1.c.ad 3.& art. 10. c.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd illi qui sunt in sæculo peccatores. non sint ad religionem attrahendi. Oportet enim priùs exercitari in operibus præceptorũ, quã intrare ad impletionẽ cõsiliorum: vt de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui sunt peccatores in seculo non sunt exercitati in operibus præceptorũ, ergo nõ sunt attrahẽdi vel recipiendi in religione: in qua oportet seruari consilia.

ar.114.o. ¶ SED CONTRA est, quòd Dominus Matthæum publicanũ ad statũ perfectionis vocauit: vt habetur Matth. 9. Omnis autem Christi actio nostra est instructio, ergo etiam & nos debemus peccatores qui sunt in sæculo ad religionem aduocare & suscipere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd maximè vtile est peccatoribus, vt ad religionem transeant. Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutem. Primò quidem, vt de peccatis præteritis pœnitentiam agant. Secundò, vt de cætero à peccatis abstineant. Ad vtrunque autem horum maximè operatur religio. Primò enim status religionis est status perfectæ pœnitentiæ, & nulla satisfactio adæquari potest pœnitentiæ religiosorum, qui & se sua totaliter Deo dant, vnde pro nullo peccato imponi potest homini pro pœnitentia, vt religionem introeat in commutationem satisfactionis quantumcunque grauis consulitur tantum religionis ingressus: vt patet 33. q. 2. c. admonere, vbi Stephanus papa quandam, qui vxorem interfecerat, induxit vt ingrediatur monasterium, & humiliatus

sub manu abbatis cuncta obseruet, quæ sibi fuerint imperata, alioquin iniungit ei grauissimam pœnitentiam: si eligit in sæculo remanere. Similiter etiã ad vrãda peccata plurimum valet religionis status. Difficile enim est quin in sæculo cõmorates à rebus mũdi nõ alliciantur, propter quod Matt. 19. scũdũ expositionẽ Chrysostomi. Dominus hoc dicit esse impossibile, quod diues, qui scilicet diuitiis inhærer per amorem, intret in regnũ cœlorum: sed quòd diues qui habet diuitias intret, est valdè difficile, vnde & Eccl. 31. dicitur Beatus diues, qui inuẽtus est sine macula, & huiusmodi, difficultatem subdit dicens, quis est hic & laudabimus eum, propter quod, vt Gre. dicit, Sancti viri vt ab illicitis, abstineant, etiam licita prætermittunt. vnde manifestum est quòd non peccant, sed laudandi sunt qui peccatores ad religionẽ trahunt. Nam & Dominus de seipso dicit, Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Ecclesi. 31.

¶ Ad illud ergo quòd in contrarium obijcitur, dicendum q̃ illa ratio procedit & contra rationem doctrinæ Euangelicæ & contra rationẽ Philosophiæ. Cõtra doctrinã quidem Euangelicam, quia consilia euangelica ad hoc dantur, vt per ea homo facilius salutem consequatur. Vnde status sæcularium periculosior esse dicitur, quam religionis status. Stultum est autẽ dicere: quòd alicui qui debilior est propter peccata, quæ cõmisit, non sit ad securiorem vitam fugiendum. Est etiam contra doctrinam philosophicam, quæ docet illos, qui sunt ad vitia proni, in contrarium debere reflecti, sicut faciunt illi, qui tortuosa lignorum dirigunt. art. 92. c. & artic. 112. c.

ARTIC. XIIII.

CIRCA quartũ sit procidetur. Videtur quòd aliquis absque peccato possit aliquam iuramento attingere ad hoc quod religionem non intret. Quod enim licitum est fieri, licitum est iurare, Sed licitum est alicui seculari, quod nunquam religionem intret, ergo licitè potest hoc iurare. Qui ergo tali iuramento aliquem astringit, non peccat: quia non facit eum iurare aliquid illicitum. ar. 120. et 12.q 68. ar. 1.c. fi. & ad 2. & ar. 92. huius.

¶ SED CONTRA, Propositum iurandi religionem à Spiritusancto est, vt habetur 19. q. 1. c. Duæ. Sed resistere instinctui Spiritussancti graue est peccatum: de quo Stephanus reprehendit Iudæos Act. 7. dicẽs. Vos semper Spiritui sancto restitistis: ergo ille qui aliquem iuramento astringit ad non intrandum religionem, grauiter peccat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, in actibus humanis non est aliquid simpliciter iudicandũ licitũ vel illicitum propter id quod est accidit, in aliquo particulari casu: sed patet per Hiero. qui dicit in libr. contra Vigilantium. Nõ sunt à studio suo monachi deterrendi, quamuis à te linguæ viperæ morsus sæuissimos patiuntur: quibus argumentaris & dicis, si omnes se clauderint & fuerint in solitudine quis celebrabit ecclesias? quis seculares homines lucrifaciet? quis peccãtes ad virtutes poterit exhortari? Hoc enim modo si omnes te cum farui sint, sapiens esse quis poterit: & virginitas non erit approbanda? Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, & interibit humanum genus. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur. Stultus est ergo huiusmodi timor, cũ religionis bonum sit tam difficile & arduum, vt pauci religionem intrent in comparatione multitudinis in sæculo remanentis, sicut si quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret. art. 49. prim. Ma. q. 8. art. 1.ad 4. 4. di 27. 9.1.ar.o.

¶ Ad id verò quod obijcitur in contrarium, dicendum, quod quamuis licitum sit ab aliquo bono opere abstinere, tamen illicitum est vel sibi, vel alij impedimentum opponere, quo minus in illud bonum opus procedere possit, sicut licitum est non dare eleemosynam huic pauperi, illicitum tamen est se vel alium iuramento astringere ad hoc quod alicui eleemosyna non detur. cuius ratio est quia prætermittere actum virtutis potest aliquis absque peccato: eò quòd præcepta affirmatiua, quæ sunt de actibus virtutum, non obligant ad semper. Sed impedimentum boni operis directè virtuti contrariatur, & ideò cadit sub prohibitione præcepti negatiui, quod obligat ad semper. Vnde omnia talia iuramenta sunt illicita: nec sunt obseruanda: & illi qui hoc iurant, iurando peiuri fiunt, quia iuramentum hominem obligare non potest contra charitatem Dei & proximi, vnde quamuis licitum sit alicui religionem non intrare, illicitum tamen est impedimentum iuramẽti apponere sibi vel alij. Est enim contra perfectionem vitæ, & contra consilium Christi. artic. 2.c. 222.q.33. ar.2.c.& 9.79.art. 3.ad 3.& 9.140.ar. 2.ad 0.

QVAESTIO VI.

DEINDE quærita sunt tria de his quæ competunt in religione existentibus. Primò, Vtrum religiosus qui nihil

Universidad de Deusto
Biblioteca

debet habere in proprio vel communi possit eleemosynam facere de his quæ sibi ab aliis in eleemosynam dantur. Secundò, vtrùm aliquis in religione existens sciens patrem suũ graui necessitate opprimi possit exire absque licentia Prælati sui, vt subueniat patri. Tertiò, vtrũ status religionis sit perfectior quam status sacerdotum parochialium & archidiaconorum.

ARTIC. XV.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod religiosi qui nihil habent in proprio vel communi, non possunt eleemosynam facere quæ eis proficiat: non enim proficit eleemosyna facienti, nisi debito modo fiat. Sed tales religiosi non possunt eleemosynam debito modo facere, debet enim eleemosyna de proprio fieri secundum illud Thobiæ quatuor. Si multum tibi fuerit, abundanter tribe, si autem modicum, idipsum libenter impertiri stude: ergo tales religiosi qui nihil suum, habent, nec in proprio, nec in communi, non possunt eleemosynam facere, quæ eis proficiat. Sed si quam eleemosynam de eleemosynis sibi factis faciunt, ei proficit à quibus eleemosynam perceperunt.

¶SED CONTRA, Inter alia opera, eleemosynarum largitio plurimum inuenitur esse fructuosa. Dicitur enim Dani. 5. Peccata tua eleemosynis redime. Si ergo religiosi eleemosynas facere non possunt, quæ eis proficiant, videntur esse peioris conditionis quàm alij, etiam in spiritualibus bonis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd religiosi, quamuis proprium habere non possint, possunt tamen aliquarum rerũ dispensationem habere, siue de fructibus possessionum communium, siue etiam de eleemosynis particulariter eis collatis, nec refert quantum ad propositum pertinet, vtrum huiusmodi dispensationem habeant auctoritate sui ordinis, vel auctoritate alicuius superioris prælati. His ergo quibus dispensatio commissa est, possunt meritoriè eleemosynam facere de bonis quæ eorum dispensationi committuntur, secundum q̃ eis cõmittitur & huiusmodi eleemosyna meritoria est, & huiusmodi eleemosyna meritoria est, & eis qui minimè ministeriũ exequuntur, & illis quorũ huiusmodi res depurtæ noscũtur. Si verò aliquis religiosus sit, cui non sit huiusmodi rerum dispensatio commissa, ei non licet eleemosynam facere.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVL. XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd religiosus si videat patrem suum esse in necessitate, etiam absque Prælati sui licentia, possit clausturum exire ad subueniendum patri. Non enim prætermittendum est mandatum Dei, propter hominum traditiones. Vnde Dominus Matthæi 15. contra quosdam dicit. Irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras. Sed ad subueniẽdum parentibus, homo astringitur per præceptum diuinum, Honora patrem tuum & matrem tuam: in quo quidem honore, intelligitur necessariorum subuentio, ergo videtur quod non obstãtibus religiosis obseruantiis, quæ sunt hominum statuta, debet aliquis religiosus exire clausturum ad subueniendum parentibus secundũ præceptum Dei.

¶SED CONTRA, Spiritualia semper præferenda sunt carnalibus. Sed religiosi se obligauerunt ad obsequium spiritualis patris, scilicet Dei, cui magis tenemur, secundum illud ad Hæbreos 12. Quanto magis obtemperabimus patri spirituali, & viuemus? Non ergo debent dimittere sui ordinis obseruantias, vt parentibus carnalibus ministrent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliter dicendum, de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in religione est professus. Ille enim qui nondum religionem intrauit, si videat patrem suum in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debet religionem intrare, sed tenetur ministrare parentibus, maximè si absque periculo peccãti possit in sæculo remanere. Si verò per alium possit eius parentibus ministrari, potest si vult religionem intrare, vnde Chrysostomus exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, dicit quod malum est abdueere hominem à spiritualibus, & maximè cùm fuerint, qui ministerium parentum compleant. Erant enim alij qui complere possent illius funeris sepulturam. Postquam verò aliquis est iam in religione professus, est mortuus mundo. Vnde per spiritualem mortẽ deobligatur à cura impendenda parentibus, sicut etiam deobligatur per mortem corporalem, & ideò non peccat nec contra præceptũ Dei agit, si in clausto remaneat sub præcepto prælati sui, parentum ministratione prætermissa. Est enim factus impotens ad reddendum debitum ministeriũ absque propria culpa. Debet tamen quantum potest salua ordinis obedientia satagere, vt per se vel per alium suis parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

¶Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendũ quòd religiosus tenetur ad implendum id quod ad religionem pertinet, nõ solum ex traditione humana: sed etiam ex præcepto diuino. Obligatur enim ex voto emisso, ad obediendum Prælatis suis. Impletio autem voti cadit sub præcepto diuino.

ARTIC. XVII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd presbyteri parochiales & archidiaconi, sunt maioris perfectionis quàm religiosi. Dicit enim Chrysost. in suo dialogo. Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, vt secundum exaggerationem dicam, Helias fuit, nõ tamen illi cõparandus est, qui traditus populis, & multorum peccata ferre cõpulsus, immobilis perseuerauit & fortis. Et parum post dicit. Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio sacerdotali, an in solitudine monachorum sine cõparatione eligerem illud quod prius dixi, nec ecssabam laudans & beatos pronuncians eos qui officium Ecclesiæ bene administrare potuissent, & quod laudabam tanto studio, & beatum pronunciabam non vtique defugerem, si idoneum me ad huiusmodi gubernationem viderem. Et in sequenti c. postmodum dicit. Bene inquã admonuisti dulcissime. Istorum enim scilicet sæculatium, nec recordari oportet, cum de sacerdotio fit quæstio. Vtrum si quis conuersionem multorum positus potest imperturbatũ illum nitorẽ plenæ sanctitatis & continẽtiæ splendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus est præferendus. Ex quibus omnibus videtur, q̃ presbyteri parochiales, & archidiaconi, si bene in ministerio Ecclesiæ viuant, fiat omnibus etiam religiosis præferendi.

2 Præterea, Chry. in eodem lib. dicit. Si quis administrato sacerdotio illius propositi scilicet monachalis fudores conferat tantum eos distare repetiet, quantum inter priuatum distat & Regem, sed multo maius est bene exercere Regis officium, quàm cuiuscũque personæ priuatæ: ergo multò maius est q̃sacerdos parochialis vel archidiaconus bene se habeat in suo officio, quàm religiosus in suo.

3 Præterea, Episcopi sunt in statu perfectiori quam religiosi alio quin non liceret de religione ad episcopatum transire. Sed presbyteri parochiales & archidiaconi, similiores sunt episcopis quàm religiosi, quia sicut episcopos habet curam animarũ in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia, & archidiaconus in suo archidiaconatu, ergo archidiaconi & plebani sunt magis in statu perfectionis quàm religiosi.

4 Præterea bonum publicum præferendum est bono priuato, & vita actiua est magis fructuosa quàm cõtemplatiua nullũque sacrificium est à Deo acceptius, quàm zelus animarum. Sed archidiaconi & plebani intendunt vtilitati communi multitudinis zelo salutis animarum in actiua vita fructificantes: ergo præferendi sunt religiosis qui saluti propriæ student in vita contemplatiua Deo seruientes.

5 Præterea, Cui amplius à Deo commissum est, magis meretur si bene administret. Sed sacerdoti vel archidiacono amplius commissum videtur: quia plus ab eo requiretur in iudicio: ergo bene administrando amplius meretur.

¶SED CONTRA, est quod dicitur 19. q. 1. c. Duæ. Si quis in ecclesia sua sub episcopo populum retinet & sæculariter viuit, si afflatus spiritu sancto in aliquo monasterio vel regula canonica saluare se voluerit, quia legem priuata ducitur, nulla ratio exigit vt publica constringatur. Sed lex priuata quæ est lex spiritus sancti, vt ibidem subditur, nunquam ducit homine de statu magis perfecto ad statum minus perfectum, sed facit hominem ascensiones in corde suo disponere, vt in Psalm. dicitur: ergo status religiosorum, est perfectior quàm status plebanorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd perfectio spiritualis vitæ ex charitate pensanda est: qua qui caret spiritualiter nihil est, vt dicitur 1. ad Corinth. 13. Ab eius autem perfectione simpliciter aliquis dicitur esse perfectus. Vnde dicitur ad Coloss. 3. super omnia charitatem habere, quæ est vinculum perfectionis. Amor autem vim transformatiuam habet, quia amans in amatum quodammodo transfertur. Vnde Dionysius quarto capite de diuinis nominibus. Est autem ecstasim faciens diuinus amor, non sinens sui ipsorum amantes esse, sed amatorum. Quia ergo totum & perfectum est idem, vt dicitur 3. Physi. ille perfectè charitatem habet qui totaliter in Deũ per amorem transformat seipsum & sua, omninò postponens propter Deum. Vnde Augustinus dicit decimo quarto de ciuitate Dei, quòd sicut ciuitatem Babylonis facit amor sui vsque ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei vsque ad contemptum sui. Et in libro octuagesimo tertio quæst. quòd perfectio charitatis est nulla cupiditas. Gregorius etiam super Ezech. dicit quòd cùm quis aliquid suum Deo vouet, ad aliquid non vouet sacrificium est. Cùm verò omne quod habet, omne quod viuit, omne quod sapit omnipotenti Deo

Deo vouet, holocaustum est, quod latina lingua dicitur totũ incensum. Cuiuscũque ergo mens sic est affecta interius, vt seipsum & omnia sua cõtemnat propter Deũ, secundum illud Apostoli ad Philip. tertio, quæ mihi aliquando fuerunt lucra, arbitratus sum vt stercora, vt Christũ lucrifaciam iste perfectus est, siue sit religiosus, siue secularis, siue clericus, siue laicus etiã matrimonio iũctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat, & diues, cui Dominus dicit Genes. decimoseptimo, Ambula coram me, & esto perfectus. & Ecclesiast. trig. simoprimo dicitur, Beatus diues qui inuentus est sine macula & post aurum non abiit. Et post pauca subditur. Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Sed aduertendum, quod aliud est esse perfectũ, & aliud esse in statu perfectionis. Sunt enim aliqui in statu perfectionis qui nondum sunt perfecti, sed interdum etiam peccatores, sunt etiam aliqui perfecti, qui in statu perfectionis non sunt. Et quamuis status multa significet, & rectitudinem & firmitatem, & si qua sunt alia huiusmodi, tamen cùm dicimus aliquos esse in statu perfectionis accipitur pro conditione secundum quòd libertas vel seruitus dicitur status, prout contigit dici quod error personæ aut conditionis, vel status impedit matrimonium, non autem error fortunæ aut qualitatis: & hoc modo accipitur status, secunda quæstione sexta. Si quando in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit non per exploratores, id est procuratores, sed per seipsos est agendum. Sic ergo accipiendo, statum, illi propriè in statu perfectionis esse dicuntur, qui se seruituti subiiciunt ad opera perfectionis implenda. Manifestum est autem quod seruitus libertati opponitur. Libertas autem faciendi quod libet per votum tollitur, quia voluntatis est vouere, necessitatis est reddere, vt supra dictum est. Vnde qui se ad aliquid voto obligat, in quantum necessitati se subiicit: quodammodò constituit se seruum libertate se priuans. Si quidem ergo aliquis se voto obliget ad aliquod particulare opus implendam, constituit se quodammodò seruum, non simpliciter sed secundum quid respectũ scilicet illius ad quod se obligauit. Si verò simpliciter per votum totam vitam suam dedisset Deo, ad implenda ea quæ sunt opera perfectionis, propter Deum simpliciter seipsum seruum constituit, & per hoc ponitur in statu perfectionis vnde & totum se Deo vouendo holocaustum offerre dicitur, vt Gregorius dicit. Hoc autem modo obligant totam vitam suam ad ea quæ sunt perfectionis Episcopi in sua consecratione: professionem quandam facientes, qua obligatur ad curam gregis suscepti, secundum illud primę Timot. vltimo. Certa bonũ certamen fidei, apprehẽde vitam æternam in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus, vel in ordinatione, vel in prædicatione, vt Gloss. dicit. Religiosi etiam in sua professione totã vitam suam obligant Deo ad ea quæ sunt perfectionis, vnde & vterque serui dicuntur. Dicitur enim 1. ccũdæ ad Corinth. quarto. Non enim prædicamus nosmetipsos, sed Iesum Christum, nos autem seruos vestros propter Iesum quod pertinet ad Episcopos, religiosi etiam serui, vel famuli nominantur, vt dicit Dionysi. 6. ca. Eccles. Hierar. Et ideò tam religiosi quam Episcopi, sunt in statu perfectionis, vnde & vtrique in assumptione huiusmodi status solennis benedictio adhibetur, vt patet per Dionysium 7. & 6. cap. Eccles. Hierar. Archidiaconi autẽ vel plebani nõ obligant voto totam vitam suam ad id quod cura gregis requirit; vnde nec in eorum institutione aliqua eis benedictio adhibetur, quæ exhibetur monachis propter perfectionẽ assumptã, vt dicitur sexto cap. Eccles. Hierar. Et ideò ex hoc quòd committitur eis cura parochiæ: vel Archidiaconatus constituuntur quidem aliquo officio, non autem assumuntur ad statum perfectionis, alioquin essent apostatæ dimittendo parochias & præbendas sine cura in Ecclesiis cathedralibus accipiendo. Nullus enim in statu perfectionis discedere posset, nisi mortaliter peccando & apostatando. Et inde est quod Dionisius in Eccles. Hierar. perfectionem attribuit solis Episcopis, quasi perfectoribus & monachis quasi perfectis: illuminationem verò attribuit presbyteris tanquam illuminatoribus per sacramentorum administrationem, & sacro populo tanquam illuminandis, purgationem verò diaconibus tanquam purgatoribus, & ordini immundorum tanquam purgandis.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ad omnes illas Chrysostomus exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, dicit quòd malum est abdueere hominem à spiritualibus, & maximè cùm fuerint, qui ministerium parentum compleant. Erant enim alij qui complere possent illius funeris sepulturam. Postquam verò aliquis est iam in religione professus, est mortuus mundo. Vnde per spiritualem mortẽ deobligatur à cura impendenda parentibus, sicut etiam deobligatur per mortem corporalem, & ideò non peccat nec contra præceptũ Dei agit, si in clausto remaneat sub præcepto prælati sui, parentum ministratione prætermissa. Est enim factus impotens ad reddendum debitum ministeriũ absque propria culpa. Debet tamen quantum potest salua ordinis obedientia satagere, vt per se vel per alium suis parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ si quis consideret verborum circunstantiam mihi ad propositum faciunt: præmittit enim si illi qui in secretis habitant multorum sermonibus non mouentur digna quidem laude est patientia, non tamen idoneum argumentum virtutis, cum verò fuerit mediis fluctibus, & de tempestate nauem liberare potuerit, tunc merito testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur & tunc concludit. Ita ergo & nunc mihi si talem aliquem adducas monachum, qualis, vt secundum exaggerationem dicam, Helias fuit, tamen quandiu solus est si non perturbatur, neque grauiter peccat, quippè qui non habet quibus stimuletur atque exasperetur, non tamen illi comparandus est, qui traditus populis & multorum peccata ferre compulsus immobilis perseuerat & fortis, quia sicut in tranquilitate, ita in tempestate gubernauit semetipsum, vbi manifestum est quòd non comparat statum statui, sed impeccabilitatem impeccabilitati, quod enim monachus in clausto habitans non peccet, non est ita euidens argumentum virtutis, sicut si presbyter vel Episcopus vel quicunque rector populi in mediis perturbationibus abstinet à peccato, sicut non est argumentum tantæ industriæ, si gubernator absque periculo naui get in mari tranquillo, ac si nauigaret in mari tempestuoso, & tamen ad iudustriam naturæ pertinet, vt mare tempestuosum deuitet. Sic ergo ex præmissis verbis nihil aliud ostendi potest, nisi quod periculosior est status habentis curam animarum quam monachi, & in maiori periculo innocentem se seruare maioris virtutis est argumentum, vnde maior virtus requiritur ad hoc quòd aliquis conseruet se à peccato immunem inter populos, quàm in religione, sed maioris virtutis est vitare pecula religionem intrando, quàm pericula nõ vitare. Quantò enim aliquis magis amat suam salutem tanto magis cuitat suæ salutis pericula.

¶Et per hoc etiam patet responsio ad secundum. Non enim dicit quod mallet esse in officio sacerdotali, quàm in solitudine monachorum, sed quod mallet placere in hoc, quàm in illo. Quilibet enim sapiens, magis vellet habere tantam virtutem, per quam etiam posset inter pericula securus existere, quam talem virtutẽ qua posset extra pericula seruari, sed quia præsumptuosum est, vt aliquis talem virtutem se habere præsumat, per quam possit etiam inter pericula esse tutus virtuosus est quod se extra pericula ponat. Vnde ipse subdit. Quod laudabam tanto studio & bonum pronunciabam, scilicet officium administrationis Ecclesiasticæ, non vtrique defugerem, si idoneum ad eius gubernationem me viderem. Prudenter ergo refugiebat, quia tãtam virtutem per quam idoneus esset non sibi superbè ascribebat.

¶Et similiter responsio patet ad tertium. Si quis enim in conuersatione multorum positus, potest imperturbatũ illum nitorem plenæ sanctitatis & continentiæ splendorẽ, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus præferendus est. Maioris enim virtutis indicium est, vt puritatem perfectam aliquis conseruet etiam inter pericula puritatis, quàm si eam extra pericula conseruaret. Sed tamen parum amare puritatem suam conuincitur, qui puritatis pericula non euitat, inter quæ difficillimum est & rarissimum omnimodam puritatem seruare, sicut maxima puritas, fuit beatæ Agnetis, quæ etiam in lupanari posita, virginalem puritatem seruauit: & tamẽ quia puritatis amatrix erat, nunquã in lupanari hanc suam virtutem ostendere elegisset, sed quantò magis puram mentem habebat, tantò minus lupanar propria voluntate elegisset, & simile est in omnibus talibus.

¶Ad quartum dicendum, quòd auctoritas illa non pertinet ad perfectionem vitæ, sed ad differentiam dignitatis. Sic enim priuatus distat à rege, sicut non habens prælationem ab habente, hoc autem in quæstione non vertitur, an sit maior dignitate prælationis quicunque habens curam animarum, religioso curam animarum non habente.

¶Ad quintum dicendum, quòd alia ratio est de Episcopis & plebanis. Nam Episcopi principalem populi curam habent, plebani autẽ & Archidiaconi sunt subministratores & coadiutores eorũ. Vnde dicitur 16. q. 1. Omnibus presbyteris & diaconibus, & reliquis clericis attendendũ est, vt nihil absque Episcopi proprij licentia agant: nõ vtique missas sine suo iussu quisquam presbyterorũ in sua parochia agat, nõ baptizet, nec quicquã absque eius permissu faciet., & primæ ad Corin. 12. dicitur in Glo. q̃ opitulationes sunt qui maioribus fuerunt opus: vt Titus Apostolo: vel Archidiaconi Episcopis gubernationes verò sunt minorũ personarũ, vt sunt presbyteri, vnde si quis rectè cõsideret, hoc modo in regimine Ecclesiæ cõparantur Archidiaconi & plebani ad Episcopum, sicut in regimine tẽporali præpositi & baliui ad regẽ. & ideò sicut rex coronatur & inungitur in regno, nõ autẽ præpositi vel baliui, ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam Episcopus in ecclesia:non autem archidiaconi vel plebani,& propter hoc Episcopatus est ordo in comparatione ad corpus misticum,non autem plebanatus vel archidiaconatus, sed officium tantum. Episcopis ergo similes sunt archidiaconi, & plebani sicut coadiutores & ministri,sed religiosi sunt episcopis similes in perpetua obligatione, quæ facit statum perfectionis.

¶Ad sextum dicendum, quòd aliqua duo opera vel in bono vel in malo possunt multipliciter adinuicē cōparari,vno,modo secundum suum genus ,sicut dicimus cōtinētiam virginalem præeminere in bono cōtinentiæ viduali,in malo vero homicidium furto & hoc modo vita actiua est fructuosior , quā contemplatiua , sed contemplatiua merito maior est quàm actiua:vt Greg.dicit in 7. moral.zelus etiam animarum est sacrificium Deo acceptissimum , si tamen ordinatè fiat , vt scilicet primo homo habeat curam salutis suæ,& postmodū aliorum , alioquin nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur animæ vero suæ detrimentum patiatur , vt dicitur Matthæi.16.Alio modo potest opus operi comparari in bono vel in malo,non secundum se , sed in ordine ad alium actum sicut abstinentia præfertur in bono sumptioni cibi,tamen assumere cibum eum aliquo propter charitatem,præfertur abstinentiæ,& in malo,adulterium præfertur furto, tamen furari gladium ad occidendum:est grauius quam adulterium. Tertiò præfertur opus operi in bono vel malo ex voluntate faciētis.Quod enim promptiori voluntate sit melius vel peius iudicatur.Si ergo cōparemus opera plebani vel archidiaconi, operibus religiosorum,tertio modo comparationis vel secundum promptitudinem voluntatis , tunc incertum iudicium est,quia ille qui ex feruentiori charitate operatur,opera magis meritoria habet. Si verò comparentur secunda comparatione per ordinem ad aliquod aliud opus : sic opera religiosi sunt in cōparabiliter eminentiora operibus archidiaconi vel plebani:ea enim quæ religiosi agunt,ad illam radicem referūtur qua totam vitam suam Deo deuouerunt , vnde non est pensandū quid faciant,sed magis quod ad quælibet faciēda se deuouerunt,& si quodāmodo comparantur ad eos qui aliquod singulare bonum opus faciunt:sicut infinitum ad infinitum. Qui enim dat se alicui ad faciendum omnia quæ iubet: in infinitum magis se dat ei quam ille qui dat se ei ad aliquod opus faciendum. Vnde supposito quòd religiosus secundum exigentiam suæ religionis faciat aliquod opus quod sit paruum secundum se,tamen recipit magnum intensionem ex ordine ad primam obligationem,qua se totum Deo vouit,Si verò comparentur ipsa opera secundum se secundum primum modum comparationis,sic aliqua particularia opera quæ plebani faciunt vel Archidiaconi , sunt maior aliquibus particularibus operibus,que religiosi faciunt,sicut maius est in tendere saluti animarum,quam ieiunare:vel silentium tenere:vel aliqua huiusmodi. Si tamen omnia omnibus comparentur: multo maiora sunt opera religiosorum. Et si enim procurare salutem aliorum sit maius quam intendere sibi soli loquendo in genere , tamen non quocunque modo intendere saluti aliorum præfertur ei,quod est quocunque modo intendere suæ saluti. Si enim aliquis totaliter & perfectè intendit suæ saluti,multò maius est quàm si aliquid multa particularia opera agat ad salutem aliorum:si saluti propriæ & sufficienter non tamen perfectè intendat.

¶Ad septimum dicendum,quòd bene administrare aliquid est plus & minus. Vnde si illius cui commissum est tanto sit melior administratio,quanto maius est q̄ ei committitur absque dubitatione plus meretur. Si verò ille cui minus cōmittitur, multò plus facit quā ille cui maius cōmittitur , etiam si bene faciat,tamen alius plus meretur. quod etiā in rebus humanis apparet:qui minus beneficium percipit , si plus seruiat magis debet esse acceptus. Quāuis autem habenti curam animarum sit plus cōmissum quantum ad dignitatem quia tamen religio sua maiora opera facit:vt dictum est magis meretur.

QVÆST. VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad laicos. Et primò de matrimonio , vtrum scilicet mulier quæ post votum continentiæ remissum contraxit matrimonium in facie ecclesiæ,possit absque peccato viro suo carnaliter commiscere. Secundo de vsura vtrum aliquis possit licitè retinere illud,quod acquirit licitis mercimoniis de pecunia vsuraria.

ARTIC. XVIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd mulier quæ post votum continentiæ emissum in facie ecclesiæ contraxit cum aliquo , possit ei postmodum absque peccato carnaliter commiscere. Quod enim fit auctoritate ecclesiæ caret peccato ; cum fiat Auctoritate Christi : secundum illud Apostoli ad Corinth.2.Nam & ergo quod donaui,si quid donaui propter vos in persona Christi. Sed prædicta, mulier ex hoc ipso quòd in facie ecclesiæ contraxit matrimonium auctoritate ecclesiæ,potestatem accepit ad matrimonij actum,qui est carnalis copula: ergo non peccat si viro suo carnaliter commiscearur.

¶SED CONTRA, Votum continentiæ est excellentius quā votum abstinentiæ,quia non est digna ponderatio continentis,animæ,vt dicitur ecclesiastici 26. Sed qui facit contra votum abstinentiæ:peccat mortaliter,puta si aliquis frangeret ieiunium sextæ feriæ qui semper se in sexta feria ieiunaturū vouisset:ergo multo magis semper peccat mortaliter persona quæ contra votum continentiæ emissum alteri personæ carnaliter commiscetur.

¶RESPONDEO dicendum, quod votum continentiæ est duplex,simplex scilicet & solenne.Solenne autem votū cōtinentiæ impedit matrimonium contrahēdum, & dirimit iam contractum,id est facit vt non sit matrimonium quod contrahitur post votum solenne. Vnde matrimonium post votum solenne non excusatur à peccato,etiam si quis matrimonium in facie ecclesiæ de facto contrahat & carnali copula vtatur. Votum verò simplex impedit quidem matrimonium contrahendum , sed non dirimit iam contractum. Non enim facit quod matrimonium sequens sit nullum, sed solum quòd matrimonium contrahens mortaliter peccat.Matrimonio autem existente mulier nō habet sui corporis potestatē,sed vir, & similiter econuerso,nullus autem potest alteri denegare, quod eius est,ideò mulier matrimonio coniuncta , etiam si simplex votum præcesserit,nō potest denegare viro sui corporis vsum præcipuè postquam fuerit matrimonium per carnalem copulam consummatum,nemo autem faciens quod debet peccat. Vnde communiter ab omnibus dicitur,quod mulier quæ post votum simplex continentiæ , matrimonium contractum carnali copula consummauit,ism non peccat reddendo debitum vito , sed an peccet exigendo debitum , dubium videtur quibusdam dicentibus , quod etiam absque peccato exigere posset , ne intollerabile sit sibi matrimonij onus , sed verius dici videtur,quod non peccat reddendo , quia hoc necessitatis est peccat autem exigendo : quia hoc est voluntatis qua tenetur astricta per obligationem præcedentis voti. Huius autem diuersitatis ratio est : quia votum solenne habet promissionem, cum quadam traditione:vnde votum continentiæ non solennizatur,nisi per susceptionem ordinis sacri , per quem homo actualiter diuino cultui mancipatur, vel per professionem ad certam regulam,& susceptionem habitus professorum : quia sic etiam homo actualiter mancipatur ad seruiendum Deo in religione. Votum autem simplex habet promissionem sine traditione,Manifestum est autem , quòd postquam aliquis rem quæ erat suæ potestatis alicui non solum promittit , sed etiam tradit,non potest eam vlterius alteri dare , puta equum vel vestem , & similia etiam si postmodum alteri donare voluerit : secunda donatio non valet. Vnde postquam aliquis per votum solenne continentiæ corpus suum Deo non solum promisit, sed etiam tradidit ad cælibem vitam agendam, non potest illud vlterius coniugi dare , vt sic ex necessitate reddere debitum teneatur. Qui verò promittit aliquid alicui nondum tamē tradit illud, si postmodum alteri actualiter illud tradat , licet promissionis fidem frangat , tamen secunda donatio valet,ita quod ille cui datur potest redata vti vt vult. Sic ergo persona quæ per simplex votum Deo corpus suum promisit ad cælibem vitam ducendam , si postmodum corporis sui potestatem tradat coniugi actualiter per matrimonium consummatū:peccat quidem frangens fidem voti, tamen donatio tenet:& coniunx habet in eius corpus potestatem : vnde non peccat debitum reddens vnde oportet ad vtrunque respondere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd mulier quæ emisit votum continentiæ contrahens in facie ecclesiæ, non accipit ab ecclesia auctoritatem,vt carnali copula vtatur , quia si ecclesiæ constaret de voto emisso matrimonium inhiberet , si autem sciret & dispensaret in voto simpliciter continentiæ auctoritate Apostolica,post dispensationē non peccaret mulier: neque exigendo:neque reddendo debitum.

¶Ad secundum quòd est incontrarium dicendum,quod eadē ratio est & in voto continentiæ & in voto continentiæ sicut enim persona quæ post votum simplex continentiæ emissum sui ipsius potestatem cōiugi,tradit absque peccato carnali copula vtitur debitum reddens : ita si post votum abstinentiæ suiipsius Potestatem alteri tradit,religionem intrando absque peccato. potest ieiunium soluere secundum obedientiam Prælati ex obseruantia religionis, quia per votum solemnizatum ab aliis votis absoluitur.

ARTIC.

22.q.78. ar.3.o.& opus. 73. 2.19.o.

ARTIC. XIX.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ quicquid aliquis de pecunia vsuraria lucratus fuerit,reddere teneatur. Dicit enim Apostolus ad Roma. 11. Si radix sancta, & rami:ego econuerso si radix infecta & rami. Sed radix huius lucri est infecta & vsuraria : ergo totum est infectum & vsurarium.Non ergo potest licite huius lucrum retinere.

¶ SED CONTRA, Quilibet potest licitè retinere id quod legitimè acquisiuit,sed q̄ acquiritur de pecunia vsuraria interdum legitime acquiritur:ergo licitè potest retineri.

¶RESPONDEO dicendum,quòd huius quæstionis veritas poterit apparere,si consideretur ratio quare vsuram accipere sit peccatum non enim est peccatum solùm quia est prohibitum:sed quia est contra rationem naturalem vt etiam Philosophus dicit in primo Politicorum.

¶Ad cuius euidentiam considerandum quòd rerum in vsum hominis venientium quædam sunt quarum vsus non est ipsius rei consumptio : etsi contingat rem deteriorari vel consumi per vsum,hoc est per accidens.sicut domus,vestis,liber,equus & huiusmodi,non enim vti libro est delere ipsum : neque vti domo est destruere ipsam,& in talibus aliud est dare vsum rei, & aliud est dare substātiam rei, & propter hoc quando per accommodationem vsus talis rei alteri conceditur,non propter hoc dominium rei transfertur , & propter hoc etiam potest vendi vsus rei,dominio rei remanēte apud dominum,sicut patet in conductione & locatione qui sunt contractus liciti. Quædam verò res sunt quarum vsus nihil est aliud quam consumptio ipsarum rerum,sicut pecunia qua vtimur expendendo,vinum quo vtimur bibendo , & sic de aliis huiusmodi , in quibus vti re nihil aliud est quam consumere ipsam,& ideò in talibus quando conceditur vsus rei per mutuum transfertur etiam rei dominium:quia ergo vsus rei non est separabilis ab ipsa re quicunque vendit vsum talium rerum retinendo sibi obligationem ad sortem reddendam,manifestum est quod idē vendit bis:quod est contra naturalem iustitiam,& ideò exigere vsurā est secundū se iniustū. Tenetur ergo aliquis id quod accipit vltra sortem restituere:quia iniustè accepit,& per consequens dāna & interesse:sed cum ipsius pecunię vsuraria non sit alius vsus quam ipsa eius substantia,ratione iā dicta , patet consequenter quòd est quo pecuniam vsurariā reddit de vsu pecuniæ nihil reddere tenetur,teneretur autē reddere aliquis id quod lucratus esset de domo aliena vel de equo vel aliquo huiusmodi,etiam postquam res huiusmodi reddidisset : quia in talibus appreciatur res & vsus rei.

22.q.78. ar.3.c. & ad tertium.

4.d.15.q. 3.ar.4.q. 3.

¶Ad illud ergo quod in contrariū obiicitur dicendum , quòd pecunia vsuraria non se habet per modum radicis ad lucrum quod de ea fit,sed solum per modum materiæ:radix enim aliqualiter habet virtutem causæ actiuæ inquantū ministrat alimentū toti plantæ:vnde in humanis actibus voluntas & intentio comparantur radici , quæ si peruersa fuerit opus erit peruersum,non autem hoc est necessarium in eo,quod est materiale.Potest enim aliquis interdum malo bene vti.

QVÆST. VIII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinēt cōmuniter ad omnes homines,& primò quātum ad animam,Secūdo quantum ad corpus. Tertiò quantum ad actum hominis.

¶ Circa animā quæsita sunt tria. Primo quantum ad substantiā eius, vtrū sit composita ex materia & forma. Secundò quantū ad cognitionem eius.Tertiò,quantum ad pœnam ipsius.

ARTIC. XX.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima sit composita ex materia & forma. Intellectus enim humanis comparatur ad substantias intellectuales superiores per recessum simplicitatis , sed omne quod recedit à simplici incidit in aliquam compositionem , prima autem compositio est ex materia & forma : ergo anima humana est composita ex materia & forma.

7.q.75. ar.5.o. & de anima art. 9.o.

¶SED CONTRA, est quod Philosophus dicit in 3.de anima. (T. c.16.)quod species rerum materialium prout sunt in ipsis rebus non sunt intelligibiles actu : quia sunt in materia , sed prout sunt in anima intellectiua humana sunt intelligibiles actu:ergo non sunt in materia.Non ergo anima humana est composita ex materia & forma.

¶ RESPONDEO dicendū,quòd si materia dicatur omne illud quod est in potentia quocunque modo , & forma dicatur omnis actus necesse est ponere quòd anima humana, & quælibet substantia creata, sit composita ex materia & forma, Omnis enim substantia creata, est composita ex potentia & actu. Manifestū est enim quòd solus Deus est suū esse quasi est sentialiter existens , inquantum scilicet suum esse est eius substātia , quod de nullo alio dici potest. Esse enim subsistens non potest esse nisi vnum. Oportet ergo quod quælibet alia res sit ens participatiue , sta quòd aliud sit in eo substātia participans esse , & aliud ipsum esse participatum.Omne autem participans se habet ad participatum , sicut potentia ad actum : vnde substantia cuiuslibet rei creatæ , se habet ad suum esse sicut potentia ad actum. Sic ergo omnis substantia creata est composita ex potentia & actu,id est ex eo quod est & esse,vt Boët. dicit in lib.de hebdo. sicut album componitur ex eo quod est album & albedine. Si verò materia propriè accipiatur pro illo quod est potētia tantum,sic impossibile est quod anima humana sit composita ex materia & forma:& hæc potest manifestari dupliciter. Primo quidē ex eo quod est intellectualis substantia,manifestū est enim quod intellectus in actu est intellectum in actu.Intellectum autem in actu est aliquid inquantum est immateriale. Est enim aliquid perfectè cognoscibile inquātum est actu , non autem inquantum est in potentia : vt dicitur in nono Metaphysicorum , vnde cum materia sit ens in potentia , forma in materia existens non potest esse perfectè cognita , vt intellecta in actu , vnde sequitur quod nulla substanria intellectiua cuius perfectio est ipsum intellectum in actu sit materialis eo quod oportet perfectionem proportionari perfectibili. Secundo apparet idem ex hoc quod anima est forma. Cum enim forma sit actus & id quod est in potentia non possit esse actus , impossibile est quod aliquid compositū ex materia & forma secundū se totum sit forma. Si ergo anima quæ ponitur componi ex materia & forma sic forma secundum aliquam sui partem,quæ est actus: cuius nulla pars est materia,sequitur quod animæ pars non sit materia , hoc enim dicimus animam quod est actus corporis animati.

1.p.q.75. 1.a.4.c. 2.ad 4. Verit.q.13 art.3.c.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum, quo potentia & actus sunt prima principia in genere substantiæ: materia autem & forma sunt prima principia in genere substantiæ mobilis : vnde non oportet omnem compositionem in genere substantiæ esse ex materia & forma : sed hoc solùm necesse est in substantiis mobilibus.

QVAESTIO. IX.

DEINDE quæritur de anima quantum ad eius cognitionem.

1.p.q.5. ar.5.c.

¶Et circa hoc quæsita sunt duo.Primò. vtrùm anima separata à corpore cognoscat aliam animam seperatam.Secundò , vtrū liceat ab aliquo moriente exigere, vt statum suum post mortem denunciet.

ARTIC. XXI.

CIRCA PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima separata à corpore,non cognoscat aliam animam hominis,quàm in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam sit similitudinem:sed in vna anima non fuit expressa alterius animæ similitudo in hac vita, quæ possit in ea post mortem remanere:ergo vna anima separata non potest aliam cognoscere.

1.p.q. & art. 2.ar. anima 17. & 18.o.

¶ Præterea , Philosophus dicit in tertio de anima (T.c.10.) quod corrupto corpore,anima non reminiscitur:non ergo recognoscit animam hominis,quam in hac vita cognouit.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. 16. quod diues in inferno secundum animam positus , recognouit Lazarum in sinu Abrahæ secundum animam existentem.

¶RESPONDEO dicendum , quod cùm nulla substantia propria appellatione destituatur , necesse est ponere cū anima intellectiua post mortem remanear,quod aliquo modo intelligat:necesse est autem ei attribuere alterum trium modorum intelligendi,vt scilicet intelligat: vel abstrahendo species intelligibiles à rebus,sicut non intelligit corpori vnita, vel per species intelligibiles in corpore acquisitas, & in ea conseruatas post mortem, vel etiam per aliquas species cōcreatas vel qualitereunque desuper influxas.Quidam ergo dicunt, quod animæ separatæ intelligunt abstrahendo species intelligibiles à rebus. Sed hoc esse non potest. Abstractio enim specierum intelligibilium à rebus sensibilibus,fit mediante sensu & imaginatione, quorum operationes cùm sint per organa corporalia , animæ separatæ attribui non possunt: vnde alij hoc negantes dicunt vlterius,quod nec etiam per species acquisitas à rebus sensibilibus dum esset in corpore animæ separatæ intelligit. Ponunt enim Auicennam sequentes quod species intelligibiles non conseruantur in intellectu possibili,nisi dum actu intelligit:sed conseruantur species particulares rerum sensibilium solùm in imaginatiua & memoratiua : ad quas dum intellectus possibilis se conuertit, de nouo influunt in ipsum species intelligibiles ab intellectu agente. Cùm ergo vis memoratiua & imaginatiua corrumpatur corpore corrupto,eo quod est virtus organi corporalis:sequitur quod anima post mortem nullo modo intelligere possit per aliquas species à rebus sensibilibus acceptas , vnde relinquitur,

de anima ar. 15.o. art. 137.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnde relinquitur, secundum eos quod anima separata intelligat per species concreatas: sicut & Angeli. Sed hæc quidem positio irrationalis videtur quantum ad vtrúmque dictorum, quod enim species intelligibiles in intellectu possibili nõ conseruentur, est contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur est in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus possibilis habeat esse stabile & immobile, oportet quod species intelligibiles in eo recipiantur stabiliter & immobiliter. Est etiam contra Aristot. qui dicit in 3. de anima. (T.c. 8.) quod intellectus possibilis cum sciat singula: hoc est accipiens species singulorum. vt sciens, id est sicut contingit in scientia, vel in eo qui habet scientiam, tunc dicitur secundum actum, hoc autem contigit accidit cum possit operari per seipsum. Est quidem ergo & tunc potentia quodammodò, non tamen simpliciter, sicut ante adiscere, aut inuenire, Ex quibus verbis apparet quod species intelligibiles quandoque sunt habitu in intellectu possibili, quamuis actu non operetur. Illud etiam quod dicunt animam humanam habere species intelligibiles concreatas, irrationabiliter dicitur. Si enim potest eis vti dum est corpori vnita, sequitur quod possit homo intelligere ea quorum sensum non accepit, vt puta quod cæcus intelligat colores: quod patet esse falsum. Si autem per vnionem corporis totaliter impeditur anima humana, vt speciebus intelligibilibus concreatis vti non possit, sequitur quod vnio corporis & animæ non sit naturalis. Id enim quod est in natura rei non totaliter impeditur per aliquid quod est rei naturale: alioquin natura faceret alterum illorum frustra. Sic ergo dicendum est, quod anima separata intelligere potest quædam per species intelligibiles; quas per sensus à rebus acquisiuit dum esset in corpore. Sed iste modus cognoscendi non sufficit: qui multa cognoscit anima separata quæ nos in hac vita non cognoscimus, maximè quia inconueniens videtur, quod animæ illorum qui in maternis vteris moriuntur: quæ fortè nullum intellectus vsum habuerunt: & per consequens, nec aliquas species intelligibiles acquisitas nihil post mortẽ intelligant. Vnde oportet addere, quod anima in suis separatione à corpore recipit influxum specierum intelligibilium à natura superiori, scilicet diuina, secundum naturalem ordinem quo experimur, quod anima humana quantò magis à corporeis sensibus abstrahitur, tantò magis potest esse participeps superioris influxus, sicut patet in dormientibus & alienatis qui etiam quædam futura prænident. Sic ergo anima separata potest animam aliam cognoscere, tam per notitiam, quàm de ea acquisiuit in hac vita per aliquam similitudinem effectus ipsius qui est vita hominis: siue per aliquam similitudinem influxam à Deo naturali influxu.

¶Et per hoc patet responsio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quòd Philosophus loquitur quantum ad memorari & reminisci, quod est per actus cuiusdam potentiæ sensitiuæ vtentis organo corporali, quo corrupto cessat actus talis potentiæ.

ARTIC. XXII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod non liceat ab aliquo mouente requirere quod reuelet statum suum post mortem. Non enim licet inquirere quæ Deus vult esse abscondita, secundum illud Eccle. 3. Altiora te ne quæsieris. Sed Deus vult esse abscõditum statum animæ post mortem: quod patet ex hoc quod diuiti petenti: vt Lazarus mitteretur ad fratres suos viuentes, est hoc denegatum, sicut dicitur Luc. 16. Non ergo licet hoc à morientibus inquirere.

¶SED CONTRA est quod dicitur 2. Macha. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare. Sed ad hoc homo prouocatur per hoc quod cognoscit necessitatem eorum, quam habent per mortem: ergo licitum est & sanctum, hoc à morientibus requirere.

¶RESPONDEO dicendũ, quod cũ peccatũ sit cõtra naturam, vt patet per Damas. in 2. lib. requirere per implerionẽ naturalis desiderij non est peccatum: nisi aliqua inordinatio adiungatur, sicut patet in sumptione cibi & potus: homo autẽ naturaliter scire desiderat. Vnde si requiratur alicuius rei noti tia, non est peccatum: nisi forte per accidẽs, hoc est per aliquã inordinationem adiunctã, puta si per studium & inquisitioré alicuius scientiæ, aliquis impediatur ab his quibus tenetur intendere, puta si prædicator impediatur ab officio debitæ prædicationis propter studium Geometriæ, aut etiam si aliquis in quirat aliquid cognoscere superbè & præsumptuosè de sua facultate cõfidens, vel si qua alia huiusmodi inordinatio circa hoc contingat. Nulla autem inordinatio in hac inquisitione videtur, si aliquis requirat à moriente cognoscere statum suũ post mortẽ, submittendo tamẽ hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio videtur quare debeat dici hoc esse peccatum, nisi fortè ex dubitatione fidei, de futuro statu quasi tentando inquirat.

¶Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicẽdum quòd Deus vult multa nobis sic esse abscondita, quorum notitiam propriis viribus aut merito acquirere non possemus, quæ tamen vult reuelari humiliter, & piè quærentibus: secundũ illud Matth. 11. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus & reuelasti ea paruulis, vnde non est mirum si superbis fratribus superbi diuitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen vult reuelari fidelibus, piè & humiliter requirentibus.

QVÆST. X.

DEINDE quæritur est de anima quantum ad pœnam. ¶Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò vtrùm anima possit pati ab igne corporeo. Secundò vtrùm damnati in inferno gaudeant de pœnis inimicorum suorum, quos vident secum puniri.

ARTICVL. XXIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd anima separata non possit pati ab igne corporeo. Actio enim agentis est proportionata passioni patientis. Sed actio ignis cùm sit corpus physicum, est actio naturalis quæ consistit in mouere: ergo nihil patitur ab igne corporeo, nisi quod mouetur. Sed anima non mouetur cum sit impartibilis: nihil autem impartibile mouetur, vt probatur in 6. Physic. (T.c. 32.) ergo anima non patitur ab igne corporeo.

¶SED CONTRA est, quod diues in inferno secundum animã existens dicit, Crucior in hac flãma, vt dicitur Luc. 16.

¶RESPONDEO dicendum, quod anima patitur pœnam ab igne corporeo sicut fides catholica docet, quòd autẽ ignis corporeus agat in animam separatam, hoc non habet ex natura sua, sed inquantùm est instrumentum diuinæ iustitiæ, vt dicitur communiter.

¶Aduertendum tamen est, quod nullum instrumentum agit in virtute superioris agentis, nisi exercendo aliquam actionẽ sibi connaturalem: alioquin frustra adhiberetur ad effectum, sicut serra inquantum est instrumentum artis, facit arcam secundo & aqua baptismalis abluit animam: vt instrumentum diuinæ misericordiæ corporaliter abluẽdo. Si ergo ignis corporeus agit in animam, vt est instrumentum diuinæ iustitiæ punientis: necesse est quod hoc fiat per aliquam actionem ignis corporeo connaturalem. Non autem potest dici, quod ignis alteret animam calefaciendo vel desiccando aut igniendo ipsam. Vnde relinquitur modus quem Augustinus ponit 21. de ciuitate Dei, vt scilicet anima separata vel spiritus dæmonis patiatur pœnam per alligationem quandam ab igne corporeo. Videmus enim spiritum corpori alligari quandoque quidem naturaliter, sicut anima alligatur corpori quandóque autem quadam superiori virtute, sicut per virtutem superiorum dæmonum, inferiores dæmones alligantur arte necromantica, imaginibus vel annulis, vel aliis huiusmodi rebus. Multò ergo magis virtute diuina dæmones vel etiã animæ alligari possunt igni corporeo, vt ab eo assumant pœnam.

¶Vnde patet responsio ad illud quod in contrarium obiiciebatur, quid procedit de actione ignis quæ est per alterationem.

ARTIC. XXIIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod dãnati in inferno gaudeant & consolentur de pœnis inimicorum suorum, quos secum videt in inferno puniri: quia super illud Isa. 14. Omnes principes terræ surrexerunt de solijs suis, dicit Glos. Hiero. quod solatium est malis, inimicos suos socios habere pœnarum.

¶SED CONTRA, Omne gaudium diminuit dolorem, vt patet per Philosophum in 7. Ethi. Sed dolor damnatorum est finitus intensiuè: tantum ergo possent multiplicari inimici alicuius damnati in inferno, quòd totaliter dolor eius deleretur, quod est contra diuinam iustitiam.

¶RESPONDEO dicendum, quod nihil prohibet idem secundum diuersas rationes esse delectabile & tristabile: tamen simpliciter dicitur tale ab eo, quod præminet: ab eo verò quod est minus denominatur secundum quid. Dicendum est ergo quod pœna inimici considerata ab eo qui est in inferno habet quodámodo rationẽ delectabilis, & quodámodo rationẽ tristabilis. Rationem quidẽ delectabilis habet, in quantũ impletur voluntas damnati de malo inimici sui. Secundum enim ad infernum damnati cum armis, id est, cum affectionibus prauis: vt dicitur Exech. 32. Sed ex alia parte habet rationem tristabilis propter duo. Primò quidem inquãtùm in pœna inimici impletur diuina iustitia, quam oderunt & blasphemant damnati in inferno, secũdum illud Apocal. 16. Aestuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Domini. Secundò, propter vermem cõscientiæ. Sic enim in eis prauæ affectiones remanent, quod & tamen de eis dolent ad punitionem non ad purgationem, secundum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præangustia spiritus gemẽtes: vnde

vnde sicut pœnitentes in hac vita dolent, & de dolore gaudẽt, ita damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorum suorũ, & tamen de ipso gaudio magis dolent: & præcipuè si præstiterint eis damnationis causam.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆST. XI. ARTICVL. XXV.

DEINDE quæritur est de homine quantum ad corporis sexum, vtrùm scilicet si primus homo non peccasset, tot fuissent nati mares quod fœminæ: & videtur quòd sic. In paradiso enim, vbi secundum Augustinum fuisset torus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, nullus continuisset: sed omnes matrimonio vsi fuissent, vt impleretur præceptum domini primis hominibus dati. Crescite, & multiplicamini, & replete terrã: vt habetur Gen. 1. Sed in statu innocentiæ nullus masculus habuisset plures vxores, nec aliqua mulier plures viros, nec aliquis aut aliqua mortem sensisset: ergo sequitur quod tot mares nascerentur quot fœminæ.

¶SED CONTRA, est quod dicit Gregor. 4. mora. super illud, Nunc enim dormiens sileret, dicit si parentem primum nulla putredo peccati corrumperet, nequaquã ex se filios gehennæ generaret: sed hi qui nunc per redemptionem saluandi sunt, soli ab eo electi nascerentur. Sed qui nunc saluandi sunt, non sunt æqualiter mares & fœminæ. Ergo neque in statu innocentiæ æqualiter fuissent mares & fœminæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd si Adam non peccasset nec aliquis de stirpe eius, satis probabiliter videtur concedendum, quod tot nascerentur mares quot fœminæ, sicut ratio probatur.

¶Ad illud verò quod in contrariũ obiicitur potest dici, quod cùm soli Deo sit certus numerus electorum, incertum est, vtrùm inæquales saluentur mares & fœminæ, vel æqualiter tot mares quot fœminæ: sed si supponitur quòd non in æquali numero mares saluentur & fœminæ, potest dici quòd cùm dicitur, hi qui nunc per redemptorem saluandi sunt &c. pronomen non facit personalem demonstrationem, sed simplicé, sicut cum dicitur. Hæc herba crescit in horto meo, vt intelligatur nihil aliud significari, quam quod soli saluandi ab eo nascerentur, quia nullus nascendo ab eo traheret damnationis causam. Non autem potest dici, quod idem homines numero nascerentur, qui nunc nascuntur. Manifestum est enim quod non potest esse idé homo numero, si ab alio patre vel alia matre nascatur. Cùm autẽ multi sint ex pluribus vxoribus filios suscipiunt qui saluantur, si in statu innocentiæ pluralitas vxorum non fuisset, impossibile esset quod idem homines numero tunc nascerentur, qui nunc saluntur.

QVÆSTIO XII.

DEINDE quæritur est de actibus cõmunibus omnib. hominibus. Et primò de cõscientia. Secundò, de pœnitẽtia. Circa primum quæsita sunt duo. Primò, vtrùm conscientia possit errare. Secundò, vtrum conscientia erronea liget.

ARTIC. XXVI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod conscientia errare non possit: quia ad Rom. 2. dicit Glos. quod cõscientia est lex intellectus nostri, quæ est lex naturæ. Sed lex naturalis errare non potest: ergo nec conscientia.

2 Præterea, Basilius dicit, quod conscientia est naturale iudicatorium: sed naturale iudicatorium non potest errare, vt patet in primis principiis in demonstrabilibus, de quibus homo naturaliter iudicat: ergo conscientia non potest errare.

¶SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 16. discipulis loquens. Venit hora, vt omnis qui interfecerit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hoc non est nisi conscientia errante: ergo conscientia potest errare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conscientia (sicut ipsum nomen sonat) importat applicationẽ scientiæ vel notitiæ humane ad aliquem proprium actum. Omnis autem notitia quam homo habet, potest ad suum actum applicare, siue memoriam: prout homo dicitur habere conscientiam testificantem quod fecerit aliquid vel non fecerit: siue etiam conscientiam vniuersalem vel particularem, per quam homo potest cognocere, vtrùm aliquid sit faciendũ vel non faciendum: & secundum hoc cõscientia dicitur vrgere vel impedire. Manifestum, est autem, quod si accipiamus diuersas hominis cognitiones in aliqua potest esse error, & in aliqua nõ. In primis enim principiis naturaliter cognitis, siue sint speculativa siue sint operativa, nullus potest errare: sicut in hoc omne totum est maius sua parte vel nulli inimicam esse faciendam. In aliis autem humanis cognitionibus magis particularibus, siue pertineant ad partem sensitiuam, siue ad rationem inferiorem quæ cõsiderat humana: siue ad rationem superiorem, quæ cõsiderat diuina, potest multipliciter error accidere. Manifestum est autem, quod in applicatione multarum cognitionum ad actum perueniet error: quæcunque cognitionũ fuerit erronea sicut patet quod falsitas accidit in conclusione quæcunque præmissarum fuerit falsa. Sic ergo licet in cognitione primorum principiorum iuris naturalis non sit error, tamen quia in aliis principijs iuris humani vel diuini potest error accidere, ideò conscientia hominis errare potest, sicut patet quod hæreticus qui habet conscientiam nunquam iuranti habet conscientiam erroneam, propter hoc quod credit omne iuramentum esse contra præceptũ Dei, licet in hoc nõ erret quod æstimat nihil esse faciendum contra præceptum diuinum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod principia particularia habent virtutem concludendi ex primis principiis vniuersalibus, vnde conclusio attribuitur principaliter primis principijs, sicut effectus causæ primæ & eadem ratione, quia vitres conscientiæ principaliter dependet ex principijs iuris naturalis, sicut ex primis & per se notis principaliter conscientia dicitur lex naturalis vel etiam naturale iudicatorium. Vnde patet solutio ad secundum.

ARTIC. XXVII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod conscientia erronea non liget ad peccatum. Vt enim Augustinus dicit 22. contra Faustum. Omne peccatum est contra legem æternam, quæ est lex Dei. Sed quandoque conscientia errans prohibet id quod non est contra legem Dei, sicut patet in hæreticis, qui conscientia erronea prohibente, nolunt iurare nec comedere carnes aut bibere vinum. Non ergo est eis peccatum, si contra conscientiam hoc faciant, & ita conscientia erronea non obligat ad peccatum.

2 Præterea, Conscientia erronea quandoque dicit hominẽ quod faciat id quod est contra legem Dei; sicut hæreticus iuxta consicientia erronea dicit, quod prædicet contra fidem catholicam, sed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter, si ergo etiam faciendo contra conscientiam erroneam peccaret mortaliter, sequeretur quod vtrobique esset peccatum, siue prædiceret contra legem Dei, siue non, & ita esset perplexus, quod videtur esse inconueniens, quia sequeretur quod non pateret ei via salutis, cum tamen omnibus pateat perpeniten tiam in hac vita, non ergo conscientia erronea ligat.

¶SED CONTRA, est quod ad Roman. 14. super illud, omne quod nõ est ex fide, peccatum est, dicit Glos. quod qui facit contra conscientiam ædificat ad gehennam.

¶RESPONDEO dicendum, quod cum actus recipiat speciem ab obiecto, non recipit speciem ab eo secundũ materiam obiecti, sed secundum rationem obiecti: sicut visio lapidis non recipit speciem à lapide, sed à colorato, quod est per se obiectum visus. Omnis autẽ actus humanus habet rationẽ peccati vel meriti, inquantum est voluntarius, obiectum autẽ voluntatis secundum propriam rationem est bonum apprehensum, & ideò actus humanus iudicatur virtuosus, vel vitiosus secundum bonum apprehensum, in quod per se voluntas fertur, & non secundum materiale obiectum actus, sicut si aliquis credens occidere patrem, occidat seruum, incurrit parricidij peccatum, & econtrario si quis venator putans occidere ceruum, debita diligentia adhibita occidat casualiter patrem, immunis est à parricidij crimine. Si ergo aliquid quod secundum se non est contra legem Dei, vt leuare festucam de terra, vel iurare, apprehendatur errante conscientia, vt contra legẽ Dei existens, & sic voluntas in ipsum feratur manifestum est, quod voluntas fertur per se loquendo & formaliter in id quod est contra legem Dei: materialiter autem in id quod non est cõtra legẽ Dei: imò forte in id quod est secundum legem Dei: & ideò manifestum est quod est ibi contemptus legis Dei: & ideò necesse est quod sit ibi peccatum. Et ideò dicendum est, quod omnis conscientia siue recta siue erronea, siue in per se malis, siue in indifferentibus est obligatoria: ita quod qui cõtra conscientiam facit, peccat.

¶AD Primum ergo dicendum, quod licèt hæreticus qui iurat conscientia erronea contradicente materialiter loquẽdo, non faciat contra legem Dei: tamen formaliter loquendo cõtra legem Dei facit, vt ostensum est.

¶Ad secundum dicendum, quod si alicui dictat conscientia, vt faciat illud quod est contra legem Dei, si non faciat peccat, & similiter si faciat peccat: quia ignorantia iuris non excusat à peccato, nisi forte si ignorantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amentibus, quæ omninò excusat, nec tamen sequitur quod sit perplexus simpliciter, sed secũdum quid, potest enim erroneam conscientiam deponere, & tunc faciens secundum legem Dei non peccat. Non est autem inconueniens, quod aliquo posito aliquis homo si perplexus, sicut sacerdos qui tenetur cantare, si sit in peccato peccat cantando & non cantando: nec tamen est simpliciter perplexus, quia potest pœnitẽtiã agere, & absque peccato cãtare, sicut etiã in syllogisticis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

vno quodam inconuenienti dato, alia contingunt, vt dicitur in primo Physicorum. T.c.9.

QVÆSTIO XIII.

DEINDE quæritum est de pœnitentia. Et circa hoc quæ-
sita sunt duo. Primò, vtrum si aliquis sacerdos pœnitenti
dicat quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorũ,
sit satisfactio sacramentalis. Secundò, vtrum ei qui prætermisit
diuinum officium dicere, cùm teneatur ad ipsum, possit imponi
alia pœnitentia pro tali omissione, vel sit ei imponendũ quod
iteret quod omisit.

ARTIC. XXVIII.

4.dist.15. ar.4.o. de satisfactio ne. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod prædicta satisfactio non sit sacramentalis. Sacramentalis enim satisfactio aliquid ligat. Sed ille cui prædictus modus satisfactionis indicitur, ad nihil ligatur: ergo videtur quòd non sit sacramentalis satisfactio.

¶ SED CONTRA, Illa videtur esse sacramentalis satisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tenetur. Sed pœnitens cui sic satisfactio iniungitur à sacerdote, nihil aliud tenetur implere, cùm nihil sit aliud sibi mandatum: ergo huiusmodi satisfactio est sacramentalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hic est quadruplici distinctione vtendum. Primò enim considerandum est, quòd peccator est debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Vno modo ex iniunctione sacerdotis. Alio modo ex peccato commisso, vnde si contingat quod sacerdos minorem satisfactionem imponat pœnitenti quam sit illa ad quam obligatur ex quantitate sui peccati: subtracto eo quod remittitur virtute clauium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid vlterius obligatur, quòd si in hac vita non perficiet in purgatorio exoluet, & econuerso, si sacerdos imponat maiorem pœnitentiam quam pœnitens facere teneatur pensata remissione, quæ est facta per vim clauium & contritione præcedente, nihilominus pœnitens tenetur facere quod sibi iniunctum est, si adsit facultas. Secundò considerandum, quod opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis, dupliciter valet pœnitenti, vno modo ex natura operis, alio modo ex vi clauium. Cùm enim satisfactio à sacerdote absoluente iniuncta sit pars pœnitentiæ, manifestum est quod in ea operatur vis clauium, ita quod amplius valet ad expiandum peccatum, quàm si proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertiò consideranda est quod satisfactio ad id duo valet. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, valet & ad cautelam culpæ futuræ, sicut cum homo iciunat per hoc præbetur ei remedium contra futuras concupiscentias carnis. Item quartò consideranda est quod sacerdos potest pœnitenti satisfactionem iniungere, vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex consilio alieno. Vtrum ergo dicendum quod sicut potes sacerdos iniungere satisfactionem pœnitenti ex arbitrio alieno, ita & ex arbitrio ipsius pœnitentis: sicut si dicat, facias hoc si potes, & si nõ potes facias hoc, & simile videtur cum sacerdos dicit, quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, videtur autem id satis conueniens quod sacerdos non oneret pœnitentem g. aut ponere satisfactionis, quia sicut paruus ignis à multis ignis suppositis de facili extinguitur, ita posset contingere quod paruus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus propter graue onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante. Vnde melius est quod sacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis iniungenda, & iniungat sibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat, ex cuius impletione assuefiat vt maiora implear, quæ etiam sacerdos sibi iniungere non attentasset, & hæc quæ præter iniunctionem expressam facit, accipiunt maiorem vim expiationis culpæ præteritæ, ex illa generali iniunctione qua sacerdos dicit, quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Vnde laudabiliter consueuit hoc à multis sacerdotibus dici, licèt non habeant maiorem vim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis satisfactio ex sacramentalis inquantum virtute clauium est culpæ commissæ expiatiua.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

4.d.38.q.1.ar.3.q.3.

4.d.18.q.1.ar.3.q.5.c.

ARTIC. XXIX.

ar.1.2.1. ad 2. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum q̃ iteratò dicat. Qui enim tenetur ad aliquid debitum speciale implendum: non potest liberari nisi debitum soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum: vt scilicet diuinum officiũ diceret, videtur q̃ non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

¶ SED CONTRA est, quod pœnitentiæ sunt arbitrariæ: ergo pro peccato talis omissionis quæcunque pœna secundum arbitrium sacerdotis potest imponi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in omni diuino officio est hoc commune, quod pertinet ad laudem Dei & ad suffragium fidelium. Sed distinguitur vnum officium ab alio secundum diuersitatem temporum & locorum. Rationabiliter enim institutum est, vt diuersimodè Deus laudetur secundum congruentiam temporum & locorum: & ideò sic vt in officiis diuinis ex louendis obseruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obseruari non posset, si oporteret iniungere omittenti, quòd horas diceret quas omisit. Forte enim in completorio diceret. Iam lucis orto sydere, & in tempore paschali diceret officium dominicæ passionis, quod esset absurdum: & ideo non videtur esse iniungendum ei, qui omisit diuinum officium, quod horas eisdem repetat: sed aliquid ad diuinam laudem pertinens; puta vt dicat septem psalmos: vel vnum psalterium, vel aliquid amplius secundum quantitatem delicti.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd tempore debito officij prætereunte, iam est impotens ad soluendum debitum: & ideò quia hoc non potest facere, iniungenda est ei alia pœnitentia.

QVÆSTIO XIIII.

DEINDE quæritum est de creatura purè corporali. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, de arcu nubium qui dicitur, iris vtrum sit signum diluuij nõ futuri. Secundò vtrum possit demonstratiuè probari, quod mundus non sit æternus.

ARTIC. XXX.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod arcus nubium non sit signum diluuij non futuri. Illud enim quod sit ex necessitate naturæ non videtur esse inditum ad aliud significandum: sed arcus nubium prouenit ex necessitate naturæ propter oppositionem solis ad nubem roridam: ergo non videtur esse significatiuum diluuij non futuri.

2 Præterea Huiusmodi apparitiones aëris, sicut iris & halo id est circulus continens solem & lunam, & alia huiusmodi, causantur præcipuè ex vaporibus humidis in aëre existentibus, ex quibus sequuntur pluuiæ, quæ diluuium faciunt: ergo apparitio iridis magis est signum diluuij futuri quam diluuij non futuri.

3 Præterea, Si est signum diluuij non futuri, aut est signum diluuij nunquam futuri, aut est signum diluuij nõ futuri vsque ad aliquod tempus. Si autem est signum diluuij nunquam futuri, non oportuisset quod apparuisset nisi semel. Si autem diluuij nõ futuri vsque ad aliquod tempus, oporteret tempus esse determinatum, quod quidem determinari non potest nec authoritate scripturæ, nec ratione humana: ergo frustra huiusmodi signum datur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Gen.8. Arcum meum ponam in nubimus, & erit signum fœderis inter me & inter terram, & postea subditur: & non erunt vltra aquæ diluuij ad delendum vniuersam carnem.

¶ RESPONDEO dicendum, quæ in his quæ in veteri Testamento dicuntur, primò quidem obseruanda est veritas literalis. Sed quia vetus Testamentum est figura noui, pleraque in veteri Testamento sic aliqua proponuntur, vt ipse modus loquendi aliquid figuratè designet. Dicendum est ergo quòd quia causæ rerum multos latent, effectus autem sunt manifestiores, proponuntur effectus in designatione causarum. Est autem considerandum, quod plauiarũ causa efficiens quidem est sol: materialis verò vapor humidus eleuatus ex terra & aquis per virtutem solis: hæc autem duo in triplici dispositione se possunt habere. Quandoque enim calor solis omninò superuincit vapores & exiccat eos: & tunc pluuiæ sequi non possunt: vnde in Aegypto & in terris multum calidis non sunt pluuiæ. In ætate etiam propter propinquitatẽ solis, sunt pluuiæ rariores: in hyeme verò frequentiores. Quandoque verò econtrario virtus solis ad hoc vsque valet, quod vapores multiplicat, sed tamen non potest eos desiccare: & tunc superabundant pluuiæ, & est ratio diluuij aquarum. Quandoque verò medio modo se habet, vt scilicet virtus solis nõ solùm operetur ad eleuationem vaporum, sed etiam habet victoriam super eos, vt non tantum multiplicentur quod diluuium inducere possint neque etiam vapores omninò desiccentur vt pluuia non sequatur: & ex hac media dispositione vel comparatione solis ad vapores causatur iris, quæ non apparet vaporibus omninò desiccatis: neque etiam eis omninò aëre superabundantibus: & ideo iris est signum diluuij non futuri: inquantùm procedit ex tali causa, quæ repugnat diluuio. Ideò autem Scriptura tali modo loquendi vtitur, quia per iridem significatur Christus per quẽ protegimur à spirituali diluuio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod iris procedit naturaliter ex talibus causis quæ repugnãt diluuio: & ideò conuenienter iris dicitur esse signum diluuij non futuri.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ iris potest significare pluuias, sed non

non superabundantes vsque ad hoc quod faciant diluuium.

¶ Ad tertium dicendum, quod iris semel apparens significat quod tandiu non erit diluuium quandiu sol & vapores in eadem dispositione consistunt: & ideò non est superfluum quod frequenter apparet.

ARTIC. XXXI.

1.p.q.46. ar.1.2.o. & ad 8. & contra. 2.c.31.v/que ad 39. & opus. 27.o. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd demonstratiuè probari possit mundum non esse æternum. Si enim mundus esset æternus, non potest computari numerus annorum ab initio mundi. Hic autem numerus ascribitur paschali cereo. Sic ergo non posset paschalis cereus in Ecclesia benedici.

2 Præterea, Epactæ computantur secundum excrescentiã annorũ lunariũ super annos solares. Sed talis excrescentia computari non posset, si mũdus esset æternus. ergo mũdus non est æternus: ergo demonstrari potest q̃ mundus non sit æternus.

1.p.q.1. ar.8.c.ad 1. & 32. art.1.o. ¶ SED CONTRA, Id quod est fidei, demõstrari non potest: quia fides est non apparentium: vt dicitur ad Hebræos 11. Sed mundum ex quodam principio temporis esse creatum, est fidei articulus. Vnde & prophetice à Moyse dictum est. In principio creauit Deus cœlum & terram: vt Gregorius dicit in prima homel. Ezech. ergo mundum non esse æternum non potest demonstratiuè probari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ea quæ simplici voluntati diuinæ subsistunt, demonstratiuè probari non possunt: quia vt dicitur primæ ad Corinthios secundo. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei. Creatio autem mundi non dependet ex alia causa, nisi ex sola Dei voluntate: vnde ea quæ ad principium mundi pertinent, demonstratiuè probari non possunt: sed sola fide tenentur prophetice per spiritum sanctum reuelata: sicut apostolus post præmissa verba subiungit. Nobis autem reuelauit Deus per spiritum sanctum. Est autem valde cauendum, ne ad ea quæ fidei sunt, aliquis demonstrationes adducere præsumat propter duo: Primò quidem quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius veritas omnem rationem humanam excedit, secundum illud Ecclesiast. tertio. Plurima supra sensum hominis ostensa sunt tibi, quæ autem demonstratiuè probari possunt, rationi humanæ subduntur. Secundò, quia cùm plerunque tales rationes friuolæ sint, dant occasionem irrisionis infidelibus, dum putant quod propter rationes huiusmodi, his quæ sunt fidei assentiamus: & hoc expressè apparet in rationibus hic inductis, quæ derisibiles sunt & nullius momenti.

¶ Quod enim primò inducitur de cereo paschali, nõ habet robur, nisi autoritatis: probare autem per autoritatem, non est demonstratiuè probare, sed fidem vel opinionem facere: & tamen multò esset validior autoritas sacræ scripturæ, quam benedictio paschalis cerei, præsertim cùm sine ascriptione annorum mũdi, cereus paschalis benedici posset. Non enim est de necessitate paschalis cerei talis ascriptio. Vnde in multis terris non est consuetum, quòd aliquid cereo ascribatur.

4.dist.43. artic.3.q.c.2. ¶ Quod etiam secundò opponitur, derisibile est, non enim excrescentiæ annorum lunarium ad solares computantur ab initio mundi, sed ab aliqua determinata radice: puta ab aliqua oppositione solis & lunæ: vel ab aliqua coniunctione, vel ab aliquo huiusmodi: sicut est in omnibus aliis computationibus astronomicis.

INCIPIT QVODLIBETUM QUARTUM.

ARTICVL. I.

1.p.q.25. ar.1.2. & contra. 1. c.9.q.4. QVÆSITVM est de rebus diuinis, & humanis. Circa res diuinas quæritur. Primò de essentialibus. Secundò de personalibus. Circa essentialia quæritur. Primò, de scientia Dei. Secundò de eius potentia.

7.p.q.1.5. ar.2.o.3. ¶ Circa scientiam quæritur vtrum in Deo sint plures ideæ. Et videtur quòd sic. Dicit enim Augu. libr. 83. q. quòd Deus singula propriis rationibus creauit: & alia ratione hominem, & alia ratione equum. Sed rationes rerum in mente diuina dicuntur ideæ, vt patet per August. ibidem, ergo sunt plures ideæ.

2 Præterea, Secundum hoc sunt aliqua distincta, quòd Deus earum distinctionem cognoscit. Cognoscit autem earum distinctionem in seipso, ergo distinctarum rerum sunt in Deo plures & distinctæ ideæ.

¶ SED CONTRA, Omne nomen quod in diuinis dicitur, aut est essentiale vt Deus, aut personale vt patet, aut notionale vt generans. Sed hoc nomen idea neque est personale neque notionale, quia non cõueniret tribus personis, ergo est nomen essentiale, sed nullum essentiale multiplicatur in diuinis, ergo non possumus dicere quod in Deo sint plures ideæ.

1.p.36.q.2.o. ar.1. 160 ar.1. 159.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est pluralitas. Vna quidem est pluralitas rerum, & secundum hoc non sunt plures ideæ in Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Est autem vna res quæ est omnium exemplar, scilicet diuina essentia, quam omnia imitantur, inquantum sunt & bona sunt. Alia verò pluralitas est secundum intelligentiæ rationem. Et secundum hoc sunt plures ideæ, licet enim omnes res inquantum sunt, diuinam essentiam imitentur, non tamen vno & eodem modo omnia imitantur ipsam, sed diuersimodè, & secundum diuersos gradus. Sic ergo diuina essentia secundum quòd est imitabilis, hoc modo ab hac creatura est propria ratio & idea huiusmodi creaturæ, & similiter de aliis vnde secundum hoc sunt plures ideæ secundum quod intelligitur diuina essentia secundum diuersos respectus, quos res habent ad ipsam, eam diuersimodè imitantes, huiusmodi autẽ respectus non solum intelligũtur ab intellectu creato, sed etiã ab intellectu increato ipsius Dei. Sic enim Deus & ab æterno scit, quòd diuersæ creaturæ diuersimodè essent eius essentiam imitaturæ, & secundum hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, sicut rationes propriæ rerum intellectæ in Deo. Hoc enim significat nomen ideæ, vt sit, scilicet quædam forma intellecta ab agente, ad cuius similitudinem exterius opus, producere intẽdit, sicut ædificator in mẽte sua præconcipit formã domus, quæ est quasi idea domus in materia fiẽdæ.

1.p.q.15. arti.2.ad 4.q.28. arti.4.ad tertiam. 1.p.q.6. art.4.c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod August. intelligit esse aliam & aliam rationem secundum diuersitatem respectuum, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm dicitur secundum hoc res sunt distinctæ: prout Deus earum distinctionem cognoscit, hæc locutio est duplex: quod enim dicitur secundũ quod Deus cognoscit, potest referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, vel ex parte cognoscẽtis. Si ex parte cogniti, sic vera est locutio: est enim sensus, quòd hoc modo res sunt distinctæ, sicut Deus cognoscit eas esse distinctas. Si verò referatur ad cognitionem ex parte cognoscentis, sic locutio falsa est: erit enim sensus, quòd res cognitæ illum modum distinctionis habent in intellectu diuino, quem habent in seipsis quod falsum est: quia in seipsis res sunt diuisæ essentialiter, non autem in intellectu diuino, sicut etiam res in seipsis sunt materialiter: intellectu autem diuino, immaterialiter: & in hoc vltimo sensu procedebat obiectio.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de pluralitate reali: talis enim pluralitas in nominibus essentialibus non inuenitur, sed solum pluralitas quæ est secundum intelligentiæ rationem.

QVÆSTIO II.

DEINDE quæritum est de pertinentibus ad potentiam Dei. Et primo vtrum in Deo sit virtus. Secundò, de quodam effectu diuinæ virtutis, vtrum scilicet aquæ sint super cœlos. Tertiò, ad quid virtus diuina se extendere possit.

ARTIC. II.

1.p.q.25. ar.1.2. & contra. 1. c.9.q.4. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Deo non sit virtus: quia vt Philosophus dicit in primo de cœlo. (T.c.216.) Virtus est vltimum potentiæ: sed diuina potentia non habet vltimum, cùm sit infinita ergo in Deo nõ est virtus.

¶ SED CONTRA, Omne immediatum operationis principium, virtus est. Operatio enim omnis à virtute aliqua proceditur, sed in Deo est aliquod immediatũ operationis principium: quia Deus immediatè aliqua operatur: ergo in Deo est virtus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtus qualitercunque accipiatur, significat potentiæ complementum. Et inde est quod virtus vniuscuiusque rei est quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit: vt dicitur in 2. Ethic. tunc enim ostenditur potentia esse completa, quando & agens est perfectum & actio perfecta. Cùm ergo potentia Dei sit maximè completa: potissimè in Deo virtus inuenitur: vnde dicitur Sapient. 12 Virtutem ostendis tu, qui non crederis in virtute consummatus. & in Psam. Magnus Dominus & magna virtus eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quandoque virtutes notificantur non per aliquod quod de virtute essentialiter prædicetur, sed per id ad quod virtus ordinatur. Abeo enim speciem habet, sicut August. dicit, quòd fides est credere quod non vides. Credere enim non est ipsa fides, sed actus, ad quem fides ordinatur. Et hoc modo philosophus diffinit virtutem cùm dicit, quòd virtus est vltimum potentiæ: quia scilicet virtus rei attenditur in ordine ad hoc, in quod vltimo potest: sicut virtus eius qui potest ferre centum libras, vt ipse ibidem dicit, non consistit in hoc vt ferat decem, sed in hoc

12.q.55. art.1. ad 1. & 22.q.23. artic.3. ad 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod ferat illud vltimum in quod vltimo potest scilicet centum. Sic ergo virtus cuiuslibet rei non attenditur in vno eorum quæ potest, sed respectu totius quod potest. Virtus ergo diuina non potest attendi secundū aliquod vnum opus ipsius, quia nullum opus eius est quod adæquet eius virtutem, vt Deus amplius facere non possit, sed virtus eius attenditur secundum totum in quod potest hoc autem est infinitum, quia
ar. 122. c. & 90. 9. 6. ar. 3. & 9.7. artic. 3.a. scilicet Deus infinita facere potest, vnde & virtus Dei est infinita, & hoc est vltimum ei infinita posse, sicut virtute finitæ est vltimum aliqua determinata posse.

ARTICVL. III.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod aquæ habentes veram speciem aquæ elementaris super cœlos existant. Homo enim dicitur minor mundus propter
art. 140. & 1. p. q. 68. artic. 2.a. similitudinem quam habet cum mundo maiori. Sed videmus quòd in corpore humano superponitur cerebrum, quod habet naturam aquæ: cordi, quod habet proprietatem ignis, inquantum est fons naturalis caloris: ergo etiam in mundo maiori aqua superponitur aliis elementis. Et hæc ratio videtur August. in 11. de ciuit. Dei, vbi dicitur de quibusdā, quòd ponderibus elementorum mouentur, & ideò non putent aquarum fluidam grauémque naturam in superioribus mundi locis potuisse constitui, qui secundum rationes suas si ipsi hominē facere potuissent, nō ei pituitam: quòd græcè phlegma dicitur, & tanquam in elementis corporis nostri aquarum vicem obtinet, in capite ponerent.

¶SED CONTRA partes mundi sunt optimè & ordinatissimè dispositè secundum suam naturam. Sed id quod habet speciem aquæ, naturaliter est ponderosum, & ita naturaliter subsidet corporibus leuibus aëri & igni. Non ergo aliquid habens veram speciem aquæ supra cœlos existit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in sacra Scriptura quæ mentiri non potest, expressè dicitur aquas esse supra cœlum. Dicitur enim Gen. 1. Quòd diuisit aquas, quæ sunt sub firmamento ab aquis, quæ sunt supra firmamentum. Et in Psalm. dicitur. Aquæ quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini. & ideò, sicut Aug. dicit in 2. super Gen. ad literam, Quoquo modo vel qualescunque aquæ ibi sint, esse ibi eas minimè dubitemus. Maior quippe est Scripturæ huius auctoritas, quā omnis humani generis capacitas. Sed sicut Augustinus primo de
ar. 2. ad 3. & artic. 3. q. 37. artic. 2. c. ad 3. eiusdem libri dicit, Turpe est nimis & perniciosum atque maximè cauendum, vt Christianum de his rebus, scilicet naturalibus quasi secundum christianas literas loquentē ita delirare quilibet infidelis audiat, vt quemadmodum dicitur toto cœlo errare conspiciens risum tenere vix possit, & non tam molestum est q̄ errans homo deridetur, sed quod auctores nostri ab eis qui foris sunt, talia censisse creduntur, & cum magno eorum exitio de quorum salute satagimus, tanquam indocti reprehenduntur atque respuūtur: & ideò sicut ipse subiungit, multiplices expositiones ipse posuit in verbis Geneſis, vt sic accipiatur vna expositio, q̄ alteri expositioni nō præiudicetur quæ fortè melior est. Sic ergo q̄ dicitur de aquis supra cœlos existētibus, multipliciter intelligi potest. Vno modo vt per firmamentum vel per cœlos non intelligamus firmamentum vel cœtū, in quo sunt sydera: per cē-ēin quo aues volare dicūtur: supra quem aēē-equæ vaporabiliter eleuantur: & exinde pluuiæ generatur. Et de hac expositione dicit August. in secundo super Gene. ad literam. Hanc considerationem dignissimam iudico. Quod enim dicitur, neque contra fidē est & in promptu posito documento credi potest. Si autem per firmamentū vel cœlos intelligatur firmamentū vbi sunt sydera posita: sic sciendum est quòd de hoc firmamento diuersæ opiniones fuerunt. Quidā enim posuerūt firmamentū illud ex quatuor elementis compositum, quæ videtur esse positio Empedoclis: & secundum hoc nihil prohibet dicere supra hoc cœlum sydereum esse aquas elementares tanquam simpliciores, & super eas etiā ignē, à quo vocetur cœlum empyreum. Aliorum autem positio est, quod cœlum vel sit ignea naturæ: sicut posuit Plato, vel non sit de natura quatuor elementorum, sed habens altiorem naturam, sicut posuit Arist. Vtroque istorum suppositō inconueniens videtur supra firmamentū illud aquā elementarē materialiter esse dispositam. Nunc enim sicut August. dicit in secundo super Gen. Quemadmodum Deus instituerit naturas rerum, nos conuenit quærere, nunquid in eis vel ex eis miraculum potentiæ suæ velit operari. Sed tamen aliquales aquas supra huiusmodi firmamentū ponere possumus: vno modo vt per aquas intelligamus totā materiā corporalem, sicut accipitur in principio Genes. secundum expositionem August. Et ideò secundùm hunc intellectum, non est aliud dicere quā aliquid de materia corporali super hos cœlos existere: & hoc etiā à dictis Philosophorum modernorum nō discordat: qui ponunt supra octauam sphæram, in qua sunt stellæ, aliam sphęrā in qua nulla est stella: & hanc expositionē ponit Aug. super Gen. contra Manichæos. Alio modo potest dici, quod sicut cœlū empyreū dicitur igneū, non quia habeat speciem ignis: sed propter splendorē: ita etiā aquæ super cœlos dicuntur: non quia habeāt speciem aquæ, sed quia habent diaphaneitatem ad modum aquæ. vt sic supremum cœlum secundum quòd empyreum dicitur: sit totum splendidum: secūdum autem quod aqueum dicitur sit totum diaphanum. Tertium autē cœlum, quod dicitur sydereum, sit partim lucidum, partim diaphanum. Sic ergo secundum quancunque opinionē potest veritas sacræ Scripturæ saluari diuersimodē. Vnde non est coartādus sensus sacræ Scripturæ ad aliquid horum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo assimilatur maiori mundo quantùm ad aliquid, inquantùm constat ex
1. p. q. 91. art. 1. & 2. corporali & spirituali natura, sicut & totū vniuersum non tamen quantùm ad omnia assimilatur vniuerso. Ordo enim partium in homine, non est secundum quòd exigit eorum natura, sed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio, vt ex eo diffundantur operationes vitæ de facili per totum corpus Cerebrum autē ponitur in supremo, vt operationes animales quæ ibi quodammodo perficiuntur, non impediantur per diuersas corporis trāsmutationes, sicut etiam ordo cognitionis humanæ non est secundū ordinem naturalem cognoscibilium, sed quo ad nos. Aug. autem non inducit hoc asserendo, sed obuiando his quis scripturam prauè interpretantur.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE considerandum est de his ad quæ diuina potentia se extendere potest. Et circa hoc quærūntur duo. Primò, vtrūm Deus possit aliquid in nihilum redigere. Secundò, si aliquid esset in nihilum redactum, vtrūm Deus possit illud reparare idem numero.

ARTIC. IIII.

AD PRIMVM sic procedebatur, Videtur q̄ Deus possit aliquid in nihilum redigere. Æqualis enim est distātia non entis ad ens, & entis ad nō ens. Sed Deus potest ex nihilo aliquid facere: ergo Deus potest ex aliquo facere nihil.

¶SED CONTRA, Deus non potest esse causa defectua. Sed causa quæ facit tendere in non esse, est causa defectus. ergo Deus non potest redigere aliquid in nihilum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de potentia Dei dupliciter loqui possumus. Vno modo absolutè considerando eius potentiam. Alio modo considerando ipsam in ordine ad sapientiam vel præscientiam suam. Loquendo ergo absolutè de Dei potentia, sic Deus potest vniuersam creaturam redigere in nihilum, Cuius ratio est, quia creatura non solum producitur in esse Deo agente, sed etiam per actionem Dei cōseruatur in esse, secundum illud ad Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis suæ. Vnde Augustin. dicit 4. super Gen. ad literam, quod virtus Dei si aliquando abeis quæ creata sunt, regendis cessaret, simul & illiorum cessaret species, omnisque natura conciderer. Si autem Deus propria voluntate agit, & non ex necessitate naturæ ad rerum productionem, ita etiam ad earum conseruationem: & ideò potest subtrahere suam actionem à rebus conseruandis: & hoc ipso omnia in nihilum deciderent. Si verò loquamur de potentia Dei in ordine ad eius sapientiam & præscientiam, sic non potest fieri quod res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina sapientia. Creauit enim Deus, vt essent omnia, vt dicitur Sap. 1. non vt in nihilum cederent.

¶PRIMVM ergo concedimus, secundum quòd procedit de potentia absoluta.

¶Ad secundum dicendum, quod causa defectus alicuius, potest esse aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, sicut cum aliquid subtrahendo lumen causat tenebras: & hoc modo non oportet quòd sit causa defectua illud quod causat defectū. Sic autem Deus potest esse alicuius defectus causa vel excæcationis, vel obdurationis, vel etiam annihilationis si & vellet. Alio modo aliquid potest esse causa defectus præter intentionem, & sic semper oportet quòd causa defectus sit defectua, quia ex defectu agentis contingit quod non inducat perfectionem in suo effectu: & sic Deus nullo modo potest esse causa defectus, vel tendendi in non esse.

ARTIC. V.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd Deus non possit id quod in nihilum redactum est idem numero reparare. Dicit enim Philosophus in 2. de generatione. (T.c. 70.) quod ea quorum subſtantia corrumpitur non reiterantur eadem numero. Sed eorū quæ in nihilum redigitur, subſtantia corrūpitur: ergo eadē numero iterari non possunt.

¶SED CONTRA est quod August. dicit. 4. de ci. Dei Si caro humana omnibus periisset modis, nec vlla eius materies in vllis latebris remansisset: vnde si vellet, eā reparare. Omnipotens

nipotens: Sed si nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilum redigitur: ergo Deus id quod in nihilum est redactum potest idem numero reparare.

¶Præterea, Differentia est causa numeri, sicut Dam. dicit. Sed nihilum non facit aliquam differentiam: quia non entis non sunt species & differentiæ secundum Philosophum. ergo id quod reparatur à Deo, potest esse vnum & idem numero, quāuis in nihilum fuerit redactum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ in nihilum redigi possunt, est quædam differentia attendenda, quædam enim sunt, quorum vnitas in sui ratione habet durationis continuitatem, sicut patet in motu & tempore, & ideò interruptio talium indirectè contrariatur vnitati eorum secundum numerum. Ea verò quæ contradictionem implicant, non continentur sub numero Deo possibilium: quia deficiūt à ratione entis, & ideò si huiusmodi in nihilum redigantur, Deus ea non potest eadem numero reparare. Hoc enim esset facere contradictoria simul esse vera: puta si motus interruptus esset vnus. Alio verò sunt quorum vnitas non habet in sui ratione continuitatem durationis, sicut vnitas rerum permanentium nisi per accidens inquantū eorum esse subiectū est motui. Sic enim & mensurantur huius tempore, & eorum esse est vnū & continuum secundū vnitatem continuitatē temporis: & quia naturale agens non potest ista producere sine motu: inde est, quod naturale agens non potest huiusmodi reparare eadem numero si in nihilum redacta fuerint, vel si fuerint, secundum
contra 4. ca. 80. & 81. 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 2. subſtantiam corrupta: sed Deus potest reparare huiusmodi & sine motu, quia in eius potestate est quod prodncat effectus sine causis mediis, & ideò potest eadem numero reparare, etiam si in nihilum elapsa fuerint.

¶Vnde patet responsio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quod nihilum non est differentia alicuius entis: si per hoc quòd aliquis reducatur in nihilum interrumpatur continuatio essendi, quæ pertinet ad vnitatem motus, & eorum quæ consequuntur ad motum.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de personalibus, quæ pertinent ad personam filij. Primò quantum ad naturam diuinam.

Secundò, quantum ad naturam assumptam.

¶Circa primum quæsita sunt duo. Primò, vtrūm patet eodem verbo dicat se & creaturam. Secūdò, vtrūm filius sua filiatione distinguatur à Spiritu sancto.

ARTIC. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Pater non eodem verbo dicat se & creaturam. Dicere enim se soli
1. p. q. 34. ar. 2. ad 3. & artic. 3. Q. q. 37. artic. 2. c. ad 3. Patri conuenit, vt Augustinus dicit 7. de Trinit. Sed dicere creaturam conuenit toti Trinitati, ea enim quæ important respectum ad creaturam, toti Trinitati conueniunt, vt patet per Diony. 2. c. de di. no. ergo Pater non eodem verbo dicit se & creaturam.

2 Præterea, Creatura procedit à Deo per modum volūtatis. Filius autem qui est verbum, quo pater dicit seipsum, procedit à Deo per modum naturæ, quia vt Hil. dicit in libro de synodis. Omnibus creaturis subſtantiam voluntas Dei attulit. Filio autem naturam. dedit natiuitas: ergo non est idem verbum quo Pater dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

¶SED CONTRA, est quòd Augustinus dicit 2. super Gene. ad literam, quia dixit & facta sunt, id est verbū genuit in quo erat vt fieret creatura. Sed verbū genuit dicens seipsum: ergo idē est Verbū quod dicit seipsum, & quo dicit creaturā.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut August. dicit 15. de Trin. Verbum Dei representatur aliqualiter per verbum nostri intellectus, quod nihil est aliud quam quædam acceptio actualis nostræ noritiæ, cùm enim id quod scimus actu considerando concipimus, hoc verbum nostri intellectus est. Et hoc est quod verbo exteriori significamus, sed quia nos non totum id quod habitu scimus actu mente concipimus, sed de vno intelligibili mouemur ad aliud, inde est quòd in nobis non est vnum solum verbum mentale secundum multa, quorum nullum adæquat nostram scientiam. Sed Deus
1. p. q. 27. ar. 5. ad 3. & 12. q. 93. art. 1. ad 2. quicquid sit, actu intelligit. Et ideò in mente eius non succedit verbum verbo: & sicut eadem scientia scit se & omnia alia, ita etiam eodem verbo exprimit seipsum & omnia alia: nec esset eius verbum perfectū: vt Aug. in eodē lib. dicit, si aliquid minus esset in eius verbo quàm in eius scientia, vnde quicquid pater sit totum vnico suo verbo dicit, & sic necesse est quod idē verbū sit: quo dicit seipsum: & quo dicit creaturam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dicere si proprie sumatur, est producere verbum quod soli patri conuenit, & ideò si dicere in diuinis proprie sumatur, solus Pater dicit: quia solus ipse generat verbum. Hoc enim verbo exprimitur quicquid tota Trinitas scit, quia tūum personarum est vna scientia: & ex hac ratione verbū importat respectum ad creaturam inquantum est expressio quædam scientiæ quam pater communiter habet cum aliis de personis de creatura.
1. p. q. 34. ar. 3. o. & vers. 9. 4.

¶Ad secundum dicendum, quòd aliud est verbum, & id quod dicitur verbo: hoc enim verbo quod est lapis, significatur res quæ non est verbum, sed corpus: vnde nihil prohibet creaturam procedere à Deo per modum voluntatis. Verbum autem quo dicitur creatura per modum naturæ.
artic. 2. ad 4.

ARTIC. VII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur q̄ filius distinguatur filiatione à Spiritu sancto. Eodem .n. modo aliquis constituitur & ab alio distinguitur. Sed persona filij constituitur filiatione: quæ proprietas est personalis, id est constituēs personam filij: ergo filiatione distinguitur à Spiritu sancto.
1 p. q. 40. artic. 2. & opus. 9. c. 64.

¶SED CONTRA est quod Boetius dicit de lib. de Trin. quod sola relatio in diuinis multiplicat Trinitatem. Et Anſel. dicit in lib. de possessione Spiritus sancti, quod ibi solùm distinguuntur personæ diuinæ, vbi occurrit relationis oppositio. Sed filius non opponitur relatiuè Spiritui sancto filiatione, sed solùm Patri: ergo filius non distinguitur filiatione à Spiritu sancto, sed solùm à patre.

¶RESPONDEO dicendum, quod hoc modo se habent proprietates personales in diuinis ad distinguendū personas, sicut se habent in rebus naturalibus formæ subſtantiales ad distinguendas species rerum: sic tamen quod à creaturis exempla ad Deum assumpta nō omnino similia sunt. In rebus autem naturalibus distinguitur aliquid per formam suam ab alio dupliciter. Vno modo secundum directam oppositionem formæ ad formam: & hoc modo distinguitur vnaquæque res naturalis ab omnibus speciebus sui generis, quæ habent formas oppositas, secundum quòd genus diuiditur oppositis differentiis, sicut sapphyrus distinguitur sua forma ab omnibus aliis speciebus lapidum. Alio modo distinguitur res naturalis per suam formam secundum habere, & non habere: & hoc modo quod habet aliquam formam naturalem distinguitur ab omnibus non habentibus formam illam, sicut sapphirus per suam formam naturalem distinguitur non solùm ab aliis generibus lapidum, sed à speciebus animalium & plantarum. Sic ergo dicendum, quòd filius sua filiatione distinguitur quidem à Patre secundum oppositionem relatiuam filiationis ad paternitatem, sed à Spiritu sancto distinguitur filiatione, per hoc quod Spiritus sanctus non habet filiationem quam filius habet.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO V. ARTIC. VIII.

DEINDE quæritur de filio quantùm ad naturam assumptam. Et circa hoc quæritur, vtrūm sit vnum numero corpus Christi affixum cruci, & iacens in sepulcho. Et videtur quòd non, quia quæcunque differunt specie differunt numero: sed corpus Christi appensum in cruce & iacens in sepulchro differt specie eo modo quo mortuum & viuum differunt specie, ergo non est vnum & idem numero.
3. p. q. 50. ar. 5. o.

¶SED CONTRA, Quæcunque sunt vnum & idem supposito vel hypostasi, sunt vnum & idem numero. Sed corpus Christi iacens in sepulchro & appensum cruci, est vnum & idē supposito siue hypostasi, quia hypostasis verbi Dei nunquam separata est ab eius corpore. Ergo corpus Christi est vnum & idem numero appensum cruci & iacens in sepulchro.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc cauendæ sunt duæ damnatæ hæreses, quarum vna est Arrianorum, qui cum ponerent Christum animam non habuisse, sed verbum fuisse corpori loco animæ, per consequens posuerunt quòd verbum separatum est in morte & corpore, sicut manifestè patet in quodam sermone Arrianorum contra quem Augustinus disputat. Alia verò est hæresis Galaniearum, quæ fuit in sexta synodo damnata. Qui cùm ponerent vnam naturam compositam ex diuinitate & humanitate, posuerunt illam naturam simpliciter incorruptibilem, & ita posuerunt corpus Christi simpliciter incorruptum non solùm corruptione putrefactionis, quod fides catholica tenet secundum illud Psal. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, sed etiā corruptione quæ pertinet ad rationem mortis, quod est impium, vt patet per Damas. in 3. libr. Sic ergo ad excludendam primam hæresim oportet nos ponere identitatem secundum suppositum in corpore Christi appenso cruci: & posito in sepulchro. Ad excludendum verò secundam hæresim, oportet nos ponere veram differentiam mortis & vitæ. Sed quia prima vnitas maior est quam secunda differentia, dicendum est quod est idem numero corpus Christi appensum cruci & iacens in sepulchro.
ar. 23. 42. ad 1. 3. p. q. 5. ar. 3. o. & contra 4. c. ar. 42. ca. fi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa non tenet in corpore Christi propter vnitatem hypostasis.

QVAEST.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST VI. ARTIC. IX.

DEINDE quæritum est de rebus humanis. Et primò de gratia. secundò de sacramentis. Tertiò de actibus humanis.

Opus 9. c. 38.

¶ Circa primum quærebatur, vtrùm Deus semper faciat nouam gratiam. Et videtur quòd sic. Augustin. enim 8. super Gen. ad literam comparat infusionem gratiæ illuminationi. Sicut, inquit, aër præsente lumine nõ factus est lucidus, sed fit, quia si factus esset, non fieret, sed etiam absente lumine lucidus maneret, & sic homo Deo præsente, illuminatur, absente autem, continuè tenebratur, à quo non loquorum interuallis, sed voluntatis auersione diseeditur. Sed sol semper facit nouũ lumen aëre: ergo Deus semper facit nouam gratiam in anima.

2. dist. 17.

¶ SED CONTRA, Nobilioris creaturæ nobilius est esse, sed gratia est nobilissima creatura, quia est perfectio naturæ rationalis creatæ, ergo eius esse, est nobilissimum, non ergo durat solum in momento, & ita non semper Deus facit nouam gratiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod duplex est actio. Quædam quæ fit cum motu: & talis actio semper est cum aliqua innouatione, quia semper in motu aliquid fit, & aliquid desinit esse: inquantum acceditur ad terminum, & receditur à termino: & propter hoc Philosophus dicit in 8. Phy. (T.c. 56) quod in omni motu est quodammodo fieri & corrumpi. Alia autem actio est quæ est sine motu per simplicem communicationem formæ, inquantùm scilicet agens suam similitudinem imprimit recipienti dispositio: & talis actio in principio quidem est cum innouatione, secundum quòd de nouo acquiritur forma in subiecto. Sed continuatio ipsius actionis, sicut nullum habet motum adiunctum, sed simplicem influxũ siue communicationem, ita etiam nullam habet innouationem: & hoc modo causatur gratia à Deo in anima.

¶ Vnde dicendum est quod quandiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur causans eam: non tamen ita quòd faciat semper nouam gratiam: & quod singulis momentis existens corrumpatur: sed quia eandem gratiam, quam primò infudit, semper operatur in anima conseruans ipsam: quod quidem difficile est ad intelligendum non valentibus abstrahere consideratione suam ab actionibus quæ sunt cum motu: in quibus semper aliquid innouatur, vt dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lumen semper fit in aëre: quia semper actione solis illuminantis conseruatur. non quod semper fiat aliud & aliud lumen.

QVÆSTIO. VII.

1. d. 15. q. 3. artic. 1. ad 4.

DEINDE quæritum est de sacramentis gratiæ. Et primo de sacramento pœnitentiæ, vtrùm per absolutionem sacerdotis remittatur culpa. Secundò de sacramento matrimonij, vtrùm vir potest accipere crucem, si timeatur de incontinentia voxoris, non valentis virum sequi.

ARTIC VI. X.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod per absolutionem sacerdotis, culpa remittatur. Dicit enim Hugo. de sancto victore in libro de sacramentis, quòd sententiam

ar. 38. ad 2. 4. & 4. dist. 18. q. 1. ar. 5. q. 1. 2. o. & q. 3. c. & 3. p. q. 84. ar. 3 ad 3.

Petri sequitur sententia cœli. Sed sententia cœli est de remissione culpæ: ergo remissio culpæ sequitur per sententiam Petri quæ est sacerdotis absoluentis.

¶ Præterea, Sacramenta sunt medecinæ cõtra peccata, sed per medicinam sanantur vulnera vel ægritudines: ergo ægritudo vel vulnus peccati sanatus per sacramentum pœnitentiæ. Sed sacramẽtum pœnitentiæ consummatur in hoc q; dicit. Ego te absoluo, sicut sacramentũ baptismi in hoc quod dicit: Ergo te baptizo, ergo per absolutionem sacerdotis dimittitur culpa.

¶ SED CONTRA est, quod per solam contritionem dimittitur peccatum, secundum illud Psalm. Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit absolutionem sacerdotis: quia sacerdos non debet aliquem absoluere nisi æstimet eum contritum: ergo remissio culpæ præcedit absolutionem sacerdotis. Non ergo per absolutionem sacerdotis culpa remittitur.

2. dist 17. q. 2. ar. 3. q. 0. 4. list. 17. q. 3 art. 3. q. 1. 0. 3. p. q. 68. art. 2. 0.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta dupliciter operantur. Vno modo secundum quod exhibetur in actu: alio modo secundum quod habẽtur in voto: & hoc ideò quia sacramenta operantur vt instrumenta diuinæ misericordiæ iustificantis. Dei autem est respicere ad hominis cor secundum illud 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ patent: Deus autem intuetur cor: & ideò quamuis res naturales non agant nisi prædum quòd sunt in voto, sed plenius sacramentalem effectum inducunt, quando acta exibentur sicut in baptismo: nam catechumenus si sit adultus & habeat baptismum in voto, iam consecutus est effectum baptismi, quantum ad emundationem à peccato, & consecutionem gratiæ, quæ est Proprius

effectus Dei. Sed quando actu baptismum suscipit, consequitur plenius quosdam sacramentales effectus: quia suscipit character & remissionem totius pœnæ. Si quis tamen esset qui non prius habere baptismum in voto quam actu, baptizaretur: sicut præcipuè patet in pueris, simul recipit per baptismum gratiam remittentem culpam & omnem alium sacramenti effectum, & hoc etiam contingeret in adulto, si simul cum baptizaretur, votum baptismi habere inciperet: & idem est etiam in sacramento pœnitentiæ, quod consummatur in dispensatione ministri absoluentis. Cùm enim aliquis actu absoluitur, consequitur plenariè sacramẽti effectum: sed si antequam absoluatur habeat hoc sacramentum in voto: quando scilicet proponit se subiicere clauibus Ecclesiæ, iam virtus clauium operatur in ipso, & consequitur remissionem culpæ. Si quis tamen in ipsa absolutione incipit conteri & claues Ecclesiæ habere in voto: in ipsa absolutione sacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam quæ infunditur in hoc sacramento, sicut & aliis sacramentis nouæ legis. vndequandoque contingit, quod aliqui non perfectè contriti virtute clauium gratiam contritionis consequuntur: dummodò non ponant obicem spiritusancto: & idem est in aliis sacramentis nouæ legis, in quibus gratia confertur, videtur tamen esse differentia inter baptismum & pœnitentiam: propter hoc quod sacramentum pœnitentiæ semper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum contritio præcedit tẽpore confessionem & absolutionem, baptismus autem multotiens confertur pueris, in quibus votum baptismi non præcedit: omninò autem simile appareret, sit etiam baptismus exhibetur adultis.

3. p. q. 69. ar. 1. d. 1. ar. 2. & 3. q. 80. ar. 1. ad 3. & 4. disp. 9. ar. 4. q. 2. ad 2.

4. dist. 18. q. 1. ar. 1. q. 2. & ad 4. ar. 138. 12. q. 109. ar. 2. & 22. q. 100. artic. 2. & 3. & 5. 6. 8. 9. q. 88. & 4. q. 5. ar. 1. 3. q. 1. 1. q. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ verbum Hugonis non est sic intelligendũ, quasi sententia Petri in sacerdote absoluente præcedat tempore sententiam cœli, id est Dei remittentis culpam, sed quia sententia Petri approbat sententiam Dei.

¶ Ad secundum sic dicendum, quod medicina sacramentalis operatur non solum actu adhibita, sed etiam in proposito existens. & ideò quandoque sanatio vulneris præcedit sacramentalem absolutionem.

4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 6.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nunquam potest esse vera contritio, sine voto clauium Ecclesiæ, quantumcunque sit dolor de peccato præterito, & proposítum abstinendi in futurum, & ideò in contritione culpa remittitur.

ARTIC. XI.

4. d. 3. ar. 1. ad 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod vir possit accipere crucem ad transfretandũ vltra mare, nolente vxore, si de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo prætermittere propriam salutem pro salute aliena. Sed homo procurat salutem propriam per hoc quod cruce signatur, consequens plenam remissionem peccatorum: ergo non debet hoc prætermittere, vt prouideat saluti vxoris.

¶ SED CONTRA est quòd Augustin. dicit. Si abstinens sine vxoris voluntate tribuis ei fornicationis licentiam & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ, sed accipiendo crucem impeditur à redditione debiti: ergo videtur quòd peccatum vxoris si contingat virũ, imputetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ sunt necessitatis, non sunt prætermittenda propter ea, quæ sunt propriæ voluntatis. Vnde etiam Dominus Matth. 15. reprehendit Pharisæos, qui docebant prætermittere mandatum de honoratione parentum, vt aliquæ voluntariæ oblationes Deo offerrentur. Ex necessitate autem viro imminet, vt gerat curam vxoris, quia caput mulieris est vir, vt dicitur 1. ad Corin. 11. Sed quod accipiat crucem ad transfretandum, subiacet propriæ voluntati. Vnde si vxor sit talis, quæ sequi non possit propter aliquod legitimum impedimentum, & de eius incontinentia timeatur, non est ei consulendum vt accipiat crucem & dimittat vxorem: secus autem est si vxor continere voluntarie proponat, vel velit, & possit sequi virum suum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod etiam ad salutem propriam viri pertinet, vt gerat curam de salute vxoris, quæ viri regimini committitur.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæritum est de actibus humanis. Et primò de actibus pertinentibus ad Prælatos. Secundò de actibus qui possunt pertinere ad omnes. Pertinet autem ad Prælatos præcipere, dispensare in præcepto, excommunicare rebellantes præceptis, & beneficia ecclesiastica conferre. Vnde circa primum quæruntur quatuor. Primò de obedientia ad præcepta Prælatorũ, vtrùm scilicet religiosus teneatur obedire Prælato suo præcipienti ei in virtute obedientiæ, quod reuelet ei crimen fratris occultum. Secundò circa dispensationem, vtrùm Papa possit dispensare in bigamia. Tertiò circa excommunicationem, vtrùm aliquis teneatur vitare excommunicatos illos, de quorum excommunicatione etiam inter

peritos est diuersa sententia, quibusdam dicentibus eos excommunicatos esse, & aliis non esse. Quartò circa collationẽ beneficiorum, vtrùm prælatus ecclesiæ licitè possit dare beneficium consanguineo suo idoneo existenti, si æqua facilitate occurrat ei alius magis idoneus.

ARTIC. XII.

ar. 16. & 4. d. 21. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 2. ma. q. 1 5. ar. 1. ad 5.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod subditus non teneatur obedire Prælato præcipienti reuelationem crimiuis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc quod non subditur eius iudicio. Sed occulta non subduntur iudicio humano: sed soli iudicio diuino: ergo circa eorum reuelationem nullus tenetur obedire prælato præcipienti.

¶ SED CONTRA est, quod prælatus in capitulo religiosorum potest præcipere id de quo iudex secularis, vel ecclesiasticus potest exigere iuramentum. Sed quandoque iudex secularis vel ecclesiasticus exigit iuramentum ab aliquo, vt reuelet id quod scit de aliquo occulto: vt dicit quædam Decretalis de purgationibus: ergo pari ratione ipse prælatus in capitulo potest etiam religiosis præcipere in virtute ipsius obedientiæ, vt dicant ei si quid sciunt de aliquo crimine occulto.

¶ RESPONDEO dicendum, quod peccatum dupliciter potest esse occultum. Vno modo simpliciter: ita scilicet q̃ ad multorum notitiam nullo modo peruenit: & tale peccatum occultum nocet soli facienti, & ideò qui tale peccatum occultũ fratris scit, solùm hoc debet intendere, vt fratris peccantis salutem procuret, vnde institutus est à Domino ordo correctionis fraternæ: vt primò quidẽ corripiat aliquis fratrẽ occultè peccantem inter se, & ipsum solũ: postmodum adhibeat duos vel tres testes, & tunc tandẽ si non corrigatur dicat Ecclesiæ, contra quem ordinẽ si prælatus præcipiat, vt peccatum fratris occultũ ei dicatur, non est obediendũ: & ipse peccat præcipiendo, quia oportet Deo magis quàm hominibus obedire. Si autem, peccatum fratris non sit adeò occultũ, quin per aliquas suspitiones in multitudinis notitiam veniat, vnde multorum scandalum oriatur, iam peccatũ non solum nocet illi: sed multis: & quia bonum multitudinis præfertur bono vnius, ideò prælatus debet disquirere veritatem de facto, vt scandalum multitudinis cesset, vel per pœnam peccantis, vel per eius excusationem. Et ideò in tali casu potest præcipere scienti crimen fratris, quòd manifestet: & ille cui præcipitur tenetur prælato obedire. Sic enim cùm non sit omninò occultum crimen pertinet ad iudicium prælati, & in hoc casu loquitur decretalis, non autem in primo.

22. q. 70. ar. 2. 0. verì. q. 3. artic. 2. ad 13.

¶ Vnde patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XIII.

4. dist. 27. q. 3. artic. 3. 0.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Papa non possit dispensare in bigamiæ irregularitate, nõ enim potest ab homine dispensari in his quæ sunt diuinitus instituta vt Ber. dicit in lib. de dispensatione & præcepto. Sed doctrina Apostoli in qua continetur quòd bigamus non promouetur: vt patet 1. Tim. 3. & ad Titum 1. est diuinitus promulgata secundum illud Apostoli 2. ad Timot. vlt. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? ergo Papa non potest cum bigamis dispensare.

¶ SED CONTRA est quod in Decretis dist. 5. dicitur, quod Papa cum quodam bigamo dispensauit.

ar. 192. c. 8. 12. q. 208 ar. 4. ad 2. & q. 89. artic. 3. ad 3. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 5. 0. & disc. 33. q. 2. artic. 1. q. 1. 0.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Papa habet plenitudinem potestatis in Ecclesia, ita scilicet quòd quæcunque sunt instituta per Ecclesiam, vel Ecclesiæ prælatos, sunt dispensabilia à Papa. Hæc enim sunt quæ dicuntur esse iuris humani, vel iuris positiui. Circa ea verò quæ sunt iuris diuini vel iuris naturalis dispensare nõ potest, quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. Ius autem diuinum est quod pertinet ad legem nouam, vel veterem. Sed hæc differentia est inter legem veterauque, quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis cæremonialibus pertinentibus ad cultum Dei, quã etiam in præceptis iudicialibus pertinentibus ad iustitiam inter homines conseruandã, sed lex noua quæ est lex libertatis, huiusmodi determinationes non habet, sed est contenta præceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & sacramentis gratiæ, vnde & dicitur lex fidei & lex gratiæ, propter determinationem articulorum fidei & efficaciam sacramentorum. Cætera verò quæ pertinent ad determinationem humanorum iudiciorum, vel ad determinationem diuini cultus liberè permisit Christus: qui est nouæ legislator: prælatis Ecclesiæ & principibus Christiani populi determinanda, vnde huiusmodi determinationes pertinent ad ius humanum, in quo Papa potest dispensare. In solis verò his quæ sunt de lege naturæ & in articulis fidei, & sacramentis nouæ legis dispensare non potest. Hoc enim non esset posse pro veritate, sed contra veritatem. Manifestum est autem quòd bigamum non promoueri, neque est de lege naturæ: neque pertinet ad

articulos fidei: neque est de necessitate sacramenti. quod pateret ex hoc quòd si bigamus ordinetur, recipit ordinis sacramentum, sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Vnde circa hoc potest Papa dispensare, licèt dispensare non debeat, nisi ex magna & euidenti causa, sicut etiã posset dispensare circa hoc quod aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris consecraret corpus Christi. Et eadem ratio est de omnibus aliis huiusmodi, quæ ex institutione humana processerunt.

4. d. 27. q. 3. ar. 3. 0.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit: quædam quidem sicut promulgans ius diuinum, sicut illud quod habetur ad Gal. 5. Si circuncidamini, Christus vobis nihil proderit, & multa alia huiusmodi, & in hoc Papa non potest dispensare, quædam verò sicut propria auctoritate aliqua statuens. Nam ipse dicit. 1. ad Cor. 11. Cætera cùm venero disponam, & infrà 16. mandauit, vt collectæ quæ fiunt in sanctos per vnam sabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et similiter etiam quod dicitur de bigamo non promouendo, non est iuris diuini, sed institutio auctoritatis humanæ diuinitus homini concessæ.

ARTICVL. XIIII.

ar. 48. c. & 4. d. 18. q. 2. ar. 4. q. 2. & 3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant vitari illi excommunicati, circa quorum excommunicationem sapiens contraria opinatur. Quia secundum iura Episcopus non potest auferre beneficium, quod clerico concessit sine culpa: Sed non minus debetur communio fidelium cuilibet fideli, quàm beneficium clerico sibi ab Episcopo collatum, ergo nec communio fidelium est alicui subtrahenda sine culpa. Sed quando dubitatur, an causa subsit, promptior debet esse animus boni viri ad interpretandum in mitiorem partem. Ergo ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorum, magis debet aliquis per hoc stare, quod non sint excommunicati. Et ita non debet eos vitare.

¶ SED CONTRA est, quod si aliquis percussus in bello moriatur, si ignoretur quis eum percusserit propter dubium, quilibet qui in bello interfuit, irregularis habetur secundum iura: ergo à simili videtur quod ex quo dubium est de aliquibus, an sint excommunicati, quòd propter maiorem cautelam sint vitandi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dubitatio de excommunicatione aliquorum, aut præcedit sententiam iudicum aut sequitur. Si præcedit, puta cùm nondum est declaratum per iudicum consensum aliquos esse excommunicatos, non sunt vitandi, quousque certo iudicio terminetur. In hoc enim casu certum est, quod in mitiorem partem interpretari debemus. Vnde & Deutetonomij vigesimõseptimo dicitur, Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, venies ad sacerdotes & ad iudicem quæresque ab eis & facies quodcunque dixerint. Sed si ambiguum oriatur post concordem iudicum determinationem, magis standum est sententiæ iudicum duplici ratione. Primò quidem: quia iudices sollitutiùs: diseutientes negotium, pleniùs possunt percipere veritatẽ etiam si sint minus periti quàm alij qui perfunctorie constituuntur & extraordinarie. Secundò quia hoc esset in magnum nocumentum vtilitatis communis status hominum si sententiæ non starentur. sed quilibet pro suo libitu vellet sententiæ calũniam ingerere, quia sic litigia essent interminabilia, & ideò in tali casu magis est standum sententiæ iudicum, nisi forte sit per appellationem suspensa.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XV.

22. q. 63. artic. 2. ad 2. 3. & ar. & ad 3. & q. 185. ar. 3.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quod prælatus Ecclesiæ non possit Ecclesiæ curam committere suo consanguineo quamuis idoneo, postposito meliori. Pater enim suæ filiæ quærit sponsum, quem magis potest idoneum & sponsus suæ sponsæ quærit fidelissimum custodem pro posse. Sed maior prælatus ad Ecclesiam sibi subiectam comparatur, vel sicut pater ad filiam, vel sicut sponsus ad sponsum. ergo debet ei de persona idonea prouidere, quantum ad melius potest.

¶ Præterea, Ioannes Euangelista maximè fuit idoneus, & tamen quia consanguineus Christi erat secundum carnem, prætulit ei Petrum in regimine Ecclesiæ. ergo etiam Prælatus si habeat consanguineum æquè idoneum, non debet ei prouidere in Ecclesia magis quàm alij æquè idoneo. Multò ergo minus si sit minus idoneus.

22. q. 26. artic. 6. q. 31. artic. 3. & q. 32. ar. 9. 0.

¶ SED CONTRA est, quòd secundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos. Sed his quos magis ex charitate diligimus, etiam magis debemus prouidere, vnde eorum meritum crescat. Cùm ergo ex bona dispensatione Ecclesiæ crescat meritum bene administrantis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

stratis, videtur quòd Prælatus magis debeat suis quam extraneis prouidere, etiam si sint minus idonei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliter est dicendum de consanguineo Prælati æquè idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim sit æquè idoneus, potest Prælatus suum consanguineum præferre, nisi forte ex hoc scandalum oriatur, vel aliqui exinde malum exemplum accipiant, vt probabiliter præsumi possit, quod alij Prælati hoc exemplo inducantur ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis, & hoc ideò, quia ex quo nihil deperit vtilitati Ecclesiæ, cum æquè idoneo prouidetur, licet citra huiusmodi prouisionem etiam amori naturali satisfacere, qui non est contrarius charitati, sed magis charitate informatur. Et hoc significatur Gen. 48. vbi Pharao dixit ad Ioseph de fratribus suis. Si nostri in eis viros industrios, constituc eos magistros peccorum meorum. Si verò sit minus idoneus consanguineus Prælati, non debet eum præficere ad curam ecclesiæ, postposito meliori, duplici ratione. Primo quidem quia hoc videtur esse contra fidelitatem quã in bono dispensatore Dominus requirit. Non enim faceret fideliter negocium alicuius Domini, qui posset rem eius melio-
rare, si hoc prætermitteret vt suis consanguineis satisfaceret. Secundò quia hoc videtur ad personarum acceptionem pertinere, quæ cõsistit in hoc, quòd aliquis accipit pro causa conditionem personæ quæ non facit ad negocium, sicut si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia dives est, & non quia iustitiam habet, quæ est conditio faciẽs ad negotium, Esse autem consanguineum, non est aliqua conditio pertinens ad curam Ecclesiæ, quæ non obtinetur iure sanguinis, sed diuino munere. Esset autem conditio faciens ad negotium circa dispensationem patrimonialium bonorum, vnde si Episcopus de patrimonialibus bonis magis prouideat suo consanguineo minus idoneo, non est acceptio personarum. Sed si ratione consanguinitatis ei prouideat in patrimonio crucifixi, non caret vitio personarum acceptionis, quam Augustinus dicit in ecclesiasticis gradibus dispensandis, exponens illud quod habetur Iacob. 2. Nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri Iesu Christi. Hieron. etiam dicit, & habetur 8. quæst. 1. Extraneus ex alia trib. à Moyse eligitur, vt signaret principatum in populos non sanguini deferendum esse, sed vitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, vt non quærant eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse, sed quos vel ipsi amãt, vel quorum sunt obsequiis deliniti.

art. 116. & 22. q. 63. ar. 3. c. & ver. q. 2. art. 9. ad 14.

QVÆSTIO IX.

DEINDE quæritur de actibus, qui possunt ad omnes homines pertinere. Et primò de actibus pertinentibus ad vim intellectiuam. Secundò de actibus pertinentibus ad vim appetitiuam. Circa primum quæsita sunt tria. Primò vtrum possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas. Secundò vtrum enunciabile quod semel est verum, semper sit verum. Tertiò, vtrum magister determinando quæstiones theologicas, magis debeat vti ratione vel auctoritate.

ARTIC. XVI.

art. 60. c. & 2. d. 39 q. 1. ad 5. art. 2.

AD PRIMVM sic proceditur: Videtur quòd homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas. Non enim est peccatum appetere illud per quod ponitur intellectus homini in optimo. Sed per quamlibet scientiam ponitur intellectus hominis in optimo, quia verum est bonũ intellectus, vt dicitur in 6. Ethi. Scientia autẽ verorum est, ergo hoc potest licitè appetere scire quancunque scientiam, & ita sine peccato potest homo appetere scire scientias magicas.

¶ SED CONTRA, Prohibitio non est nisi de illicito. Sed scientiæ magicæ sunt prohibitæ: ergo illicitum est appetere eas scire.

12. q. 18. test. 2. & 3. o & 2. d. 36. art. 5. o. 1. p. q. 22. ar. 3 ad 3. & 22. q. 167. ar. 1. o. ar. 60. o. & art. 303.

¶ RESPONDEO dicendum, quod est actus humanus potest dici dupliciter. Vno modo ex genere. Alio modo ex circunstantia. Ex genere quidem dicitur esse actus bonus ex eo quod actus cadit supra debitam materiam, debita autem materia appetitus est bonum: vnde appetere quodcunque bonũ est bonum in genere, omnis autem scientia siue quæcunque cognitio bonũ aliquid est, alioquin Deus cui nihil mali inest, non haberet omnem scientiam tam bonorum quam malorum, quarumcunque rerum siue bonarum siue malarum, est bonum in genere. Sed tamen secundum diuersas circunstantias additas potest esse bonum vel malum, & præcipuè hæc differentia accipitur secundum intentionem finis. Nam si aliquis appetat scire scientias magicas vt eis etiam vtatur, est malum. Si autem appetat eas scire vt eas confutet, & reprobet, sic est bonum & licitum. Similiter etiam ex conditione personæ potest hoc diuersificari, vel etiam ex modo appetendi. Si enim sic aliquis appetat scire huiusmodi scientias, vt earum notitiam præferat aliis vtilioribus rebus, inordinatus est appetitus, & similiter si sit talis persona ad quam non pertineat hoc scire, inordinè hoc appetit.

22. q. 1. art. 2. & 3. 1. 22. q. 167 ar. 3. ad 2. & 22. q. 95. art. 1. ad 2. & 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnis scientia ponit intellectum in aliquo sui bono, quia omne verũ est quoddam bonum intellectus sed non omnis scientia ponit intellectum in sui optimo, sed illa sola quæ est circa primam veritatem, nec etiam verum est quòd magicæ artes sint scientiæ, sed potius sunt quædam fallaciæ dæmonum.

¶ Ad secundum dicendum, quod huiusmodi artes sunt prohibitæ quantum ad suum vsum. Si verò prohiberetur alicui etiã earum studium propter periculum vtendi tunc esset malum quia prohibitum.

ARTIC. XVII.

1. p. q. 14. art. 15. ad 4. & 1. d. 41. q. 1. ar. 5.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non oporteat enunciabile quod semel est verum semper futurum esse verum. Si enim hoc esset verum in aliis enunciabilibus, pari ratione hoc effet verum in enunciabilibus de futuro. Sed in illis hoc non est verum, quia vt dicit philosophus in 2. de generatione. (T. c. 64.) Futurus quis incedere non incedet: ergo non oportet enunciabile quod semel est verum, semper esse futurum verum.

2 Præterea, si partes sunt eædem, & totum est idem. Sed partes enunciabilis sunt prædicatum & subiectum & compositio. ergo idem est enunciabile existente eodem prædicato & suiectio & compositione, sed taliter existente eodem enunciabili, contingit quòd sit quandoque verum & quandoque falsum, sicut hoc enunciabile Sortem sedere, est verum eo sedente, & falsum eo non sedente, secũdum illud Philosophi in prædicamentis. Ex eo quod res est, vel non est, oratio est vera vel falsa. ergo enunciabile, quod semel est verum, non propter hoc semper est verum,

¶ SED CONTRA, ista enunciabilia, Sortem euttere, & Sortem eucurrisse, & Sortem fore eursurum, non differunt nisi secundum diuersam consignificationem temporis. Sed diuersa consignificatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur esse per omnes casus & in singulari & in plurali numero: ergo etiam prædicta tria enunciabilia sunt idẽ enunciabile. Sed si vnum horum semel, sit verum semper oportet quod aliquod eorum sit verum, quia si semel est verum quod Sortes currit, prius erat verum quòd Sortes curret, & posteà erit verum quòd Sortes eucurrit, ergo si enũciabile alli quod semel est verum, semper erit verum.

3. dist. 24. ar. 2. q. 1. ad 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quod huius dubitationis vis in hoc consistit, vt sciatur vtrum sit idẽ enunciabile, quod est de præsenti prætertio & futuro. Si enim hoc verum sit, consequens erit quòd enunciabile, quod semel est verum, semper erit verum, licèt forte hoc dubitationem aliquam habere possit circa enunciabilia de futuro contingenti, sed hoc est alterius inquisitionis. Si verò sint diuersa enunciabilia de præsenti præterito & futuro, est autem idem enunciabile quod est de præsenti qualitercunque res se habeat, manifestum est quod idem enunciabile quandoque est verum, quandoque falsum, secundum quod Philosophus dicit in prædicamentis: quod eadem oratio & opinio quandoque est vera quandoque falsa. Ad cuius euidentiam, sciendum est quod secundum philosophum in 1. Perihermenias, tria quædam per ordinem inueniuntur. Nam voces sunt signa intellectus, intellectus autem sunt rerum similitudines, manifestum est autem quod vnitas vocis significatiuæ vel diuersitas non dependet ex vnitate vel diuersitate rei significatæ, alioquin non esset aliquod nomen æquiuocum. Secundum hoc enim si sint diuersæ res essent diuersa nomina, & non idem nomen. Dependet ergo vnitas, vel diuersitas vocis significatiuæ siue complexæ siue incõplexè ex vnitate vel diuersitate vocis, vel intellectus, quorum vnum scilicet vox est signum & non signatum tantum: intellectus autem signum & signatum, sicut & res. Potest ergo nomen vel enunciabile esse aliud & aliud vel propter diuersitatem vocis tantum: sicut est in synonymis: in quibus est diuersa vox, sed idem significatum omnino, vel etiam cum diuersitate vocis potest esse diuersitas intellectuum, siue propter diuersitatem rei intellectæ, siue propter diuersitatem modi intelligendi, & hoc contingit quandocunque est diuersitas consignificationis, quæ consequitur diuersum modum intelligendi vnam & eandẽ rem, & præcipuè hoc apparet in tempore, quod per se commiscetur operationi intellectus humani componentis & diuidentis: vt dicitur in 3. de anima. Et ideò dicendum est, quòd non est idem enunciabile Sortem sedere, & Sortem sedisse: vel sessurum esse: sed Sortem sedere est idem enunciabile, quia est eadem vox & idem modus significandi: & ideò patet quod idem enunciabile potest quandoque esse verum quandoque falsum.

1. p. q. 14. art. 15. ad 4. & 1. d. 41. q. 1. ar. 5. ad 3. & 4. ar. 5. q. 1. ad 3. 1. p. q. 14. art. 15. ad 3. 1. d. 40. art. un. ad 3.

¶ Vnde

¶ Vnde duo prima concedimus.

ver. q. 1. ar. 6. c. ad 2. ad rationes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersitas consignificationis tollit nominis identitatem, intantũ q̃ obliqui secundũ Philosophũ nõ sunt nomina, sunt tamẽ vnũ nomen nõ simpliciter. sed inquantum conueniunt in vno ordine declinationis.

ARTIC. XVIII.

Contra gẽtiles lib. 1. c. 2. 8. & 9.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quòd magister determinans quæstiones theologicas magis debeat vti auctoritatibus, quam rationibus, quia in qualibet scientia quæstiones optimè determinãtur per prima principia illius scientiæ. Sed prima principia scientiæ theologicæ sunt articuli fidei: qui nobis per auctoritates innotescunt: ergo maximè quæstiones theologicæ sunt determinandæ per auctoritates.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur ad Titum 1. Vt sint potentes exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus, quã auctoritatibus: ergo magis oportet determinare quæstiones per rationes, quàm per auctoritates.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quilibet actus exequendus est secundum quòd conuenit ad suum finem, disputatio autem ad duplicẽ finem potest ordinari. Quædam enim disputatio ordinatur ad remouendum dubitationem an ita sit, & in tali disputatione theologica maximè vtendum est authoritatibus quas recipiant illi cum quibus disputatur, puta si cum Iudæis disputetur, oportet inducere auctoritates veteris Testamenti. Si cum Manichæis qui vetus Testamentum respuunt, oportet vti solum auctoritatibus noui Testamenti. Si autem cum schismaticis qui recipiunt vetus & nouum Testamentũ, non autem doctrinam sanctorũ nostrorũ, sicut sunt Græci, oportet cum eis disputare ex auctoritatibus noui vel vetereis Testamenti, & illorum doctorum, quos ipsi recipiunt. Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos cõuincendos ad rationes naturales confugere. Quædam verò disputatio est magistralis in scholis nõ ad remouendum errorem, sed ad instruendũ auditores, vt inducantur ad intellectũ veritatis quã intendit, & tunc oportet rationibus inniti inuestigantibus veritatis radicem, & facientibus scire quomodò sit verũ q̃ dicitur, alioquin sit nudis auctoritatibus magister quæstionem determinet: certificabitur quidẽ auditor q̃ ita est sed nihil sciẽtiæ, vel intellectus acquiret, sed vacuus abscedet.

2. d. 1. q. 1. ar. 1. c. & poten. q. 3. artic. 6. c.

¶ Et per hæc patet responsio, ad obiecta.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæritur de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam. Et primò de bonis. Secundò de malis.

4. d. 49. q. 5. ar. 3. q. 2. ad 7. & 22. q. 124. o.

¶ Circa primum quæruntur duo de martyrio. Primò, vtrum aliquis absque perfecta charitate possit se ad martyrium offerre. Secundò, vtrum sustinere martyrium pro Christo sit in præcepto.

ARTIC. XIX.

2. q. 2. 44. ar. 4. 5. & 8. c.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis absque perfecta charitate possit se martyrio offerre: quia super illud Psal. ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion. dicit Glo. quòd minima charitas plus diligit Dei legem quàm millia auri & argenti: & eadem ratione quàm omnia tẽporalia. Sed id quid minus diligimus exponimus pro eo, quid magis diligimus: ergo & omnia temporalia & etiam propriam vitam potest exponere pro Christo, qui habet minimã charitatem.

¶ SED CONTRA, Si aliquis absque perfecta charitate potest se offerre martyrio: ergo pari ratione poterit martyrium sustinere absque charitate perfecta. Sed hoc videtur esse falsum, secundũ illud Io. 3. Maiorem charitatem nemo habet quã vt animam suam ponat quis pro amicis suis. ergo aliquis absque charitate perfecta non potest se ad martyrium offerre.

¶ RESPONDEO dicendum, in operibus virtutum duo sunt attendenda. S. id quod fit, & modus faciendi. Cõtingit autem idem factum, quod sit secundũ aliquam perfectã virtutẽ, fieri etiam non solum ab habente paruam virtutem, sed etiam nõ habente virtutẽ, sicut aliquis non habens iustitiam potest facere aliquod opus iustum. Sed si attendamus ad modum faciendi, ille qui non habet virtutem non potest operari, sicut ille qui habet: nec ille qui habet parũ, sicut ille qui habet magnã, qui operatur faciliter & promptè & delectabiliter, quod non ita facit ille qui caret virtute: vel qui paruam habet. Sic ergo dicendum est, q̃ hoc opus quod est offerre se martyrio, vel etiã martyrium sustinere potest facere nõ solũ charitas perfecta, sed etiã imperfecta, & quod plus est etiam ille qui caret charitate. secundum illud Apostoli 1. ad Corin. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, &c. Sed charitas perfecta hoc facit promptè, & delectabiliter: sicut patet de Laurentio & Vincentio, qui in tormentis hilaritatem ostenderunt, hoc autem non potest facere charitas imperfecta, vel etiam ille qui charitate caret.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XX.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd patimartyrium propter Christum non sit in præcepto. Minus enim videtur quod homo det sua, quam quòd proprium corpus ponat, vt dicit Gre in illa Homil. Ego sum pastor bonus, Sed dimittere omnia sua propter Christum non cadit sub præcepto, sed sub cõsilio. ergo etiam exponere corpus suum martyrio non cadit sub præcepto.

22. q. 124. ar. 1. ad 3. & art. 3. ad 1. & 4. dist. 49. q.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit 13. de ciui. Dei. Cum dictum est homini morieris ni peccaueris, non dicitur martyri morere ne peeces. Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit sub præcepto. ergo mors martyrum cadit sub præcepto.

5. ar. 3. q. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid cadit sub præcepto dupliciter. Vno modo absolutè. Alio modo secundum animi præparationem, quia enim præceptum importat rationem debiti, illud absolutè cadit sub præcepto, quod est debitum propter aliquod præexistens, sicut præceptum de honore parentum, vel de amando Deum. Sed quandoque cõtingit, quòd id quod facit aliquid esse debitum, nondum præcessit, sed potest occurrere. Vnde hoc cadit sub præcepto non absolutè, sed secundum præparationem animi, ita scilicet vt homo habeat animum paratum ad faciendũ illud, quod debitum redditur ex aliqua causa occurrente, & hoc modo exponit Aug. illa domini præcepta quæ ponuntur Matth. 5. Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & aliam quia scilicet si opus esset, & hoc exigeret salus aliorum, homo debet esse paratus ad hoc faciendum, & per hunc modum sustinere martyrium propter Christum cadit sub præcepto, quia scilicet homo debet habere animum paratum vt prius permitteret se occidi, quàm Christum negaret vel mortaliter peccaret: & sic etiam relinquere bona propria cadit sub præcepto: quia debet esse paratus animus Christiani magis sustinere rapinam bonorum suorum quàm Christum negare, vel mortaliter peccare.

1. p. q. 10. art. 9. 12. q. 184. art. 1. ad 3. 1. pa. q. 105. ar. 4. & q. 106. ar. 1. 2. q. 71. art. 5. 6. c. & ad 2. 12. q. 17. art. 8. & 9. 0 2. d. 21. q. 1. ar. 2. ad 5. & dist. 24. q. 3 artic. 1. 0. 12. q. 17. artic. 7. 0. 22. q. 12. ar. 2. pra. 22. vbi so.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO XI.

DEINDE quæritur de actibus malis, scilicet de primis motibus.

¶ Circa quos quæsita sunt duo. Primò, vtrum primi motus semper sint peccata. Secundò, vtrum in fidelibus sint peccata mortalia.

ARTICVL. XXI.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur q̃ primus motus semper sit peccatum, dicit enim Magister 21. dist. secundi libri Sententiarum, q̃ tentatio à carne non potest esse sine peccato. Sed quandocunque est primus motus est tentatio à carne: ergo primus motus non potest esse sine peccato.

¶ SED CONTRA est quod ad Rom. 6. super illud. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, dicit glossa. Non prohibet concupiscentiam, quæ vitari non potest, sed illud quod non potest vitari non est peccatum. ergo concupiscentia quæ est primus motus non est peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd motus importat inclinatio rationem quandam ad terminum, quæ quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. Est autem in homine triplex appetitus: vnus quidẽ naturalis, secũdum quod vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem, sicut & vis digestiua & expulsiua & retentiua. Secundus appetitus est sensualitatis, qui mouetur secundum apprehensionem sensus. Tertius appetitus est voluntatis, qui mouetur secundum iudicium rationis. Peccatum quòd habet rationem culpæ, de quo nunc loquimur, non potest esse nisi in actu voluntario, qui scilicet est aliqualiter in potestate peccantis: actus autem appetitus naturalis non subiacet imperio rationis, sicut nec actus aliarum potentiarum vegetabilis animæ, & ideò in actu tales appetitus non potest consistere culpa, sicut quod homo esuriat vel sitiat absque culpa est, & idem dicendum est in aliis huiusmodi. Sed actus appetitus sensitiui subiacet imperio rationis, quia ratio præueniens ipsum, potest eum imperare vel etiam impedire: & ideò talis motus potest iam habere rationem culpæ: & si sequatur iudicium rationis, potest etiam esse peccatum mortale: sicut & motus exteriorum membrorum imperati à ratione. Si autem peruenias iudicium rationis, est quidem peccatum, si tendat in aliquid illicitum quia in potestate hominis fuit ipsum cohibere, est tamen veniale peccatum & leuissimum, vt patet per Aug. 12. de Tri. & hoc dicitur primus motus peccati: motus autem superioris appetitus, id est voluntatis consequens iudicium rationis, iam potest esse peccatum mortale.

PRIMVM

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶PRIMVM ergo concedimus.

1.d.14. quæ.3 ar. 1 ma. 2 o. 12.q.74 ar.3.ad 2. 12.q.80. ar.3.ad 3. Ma. q.7. ar.8.o.et 12.q 89. art. 5. o.

¶ Ad secundum dicendum, quòd concupiscentia non potest vitari sic, quod nullus concupiscentiæ motus surgat: quia dum resistitur vni, insurgit alius, possunt tamen vitari singuli: & ex hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati: licet non habeat rationem perfecti peccati: quod est peccatum mortale.

ARTICVL. XXII.

Circa secundum sic proceditur. Videtur quòd primi motus in infidelibus sint peccata mortalia. Quia sicut Augustinus dicit in libr. de gratia & lib. arb. Eos qui non sunt in Christo Iesu, sequitur damnatio, si sentiunt concupiscentiam: etiam si non consentiant: sed sentire concupiscentiam est habere primum concupiscentiæ motum: ergo infideles qui non sunt in Christo Iesu peccant mortaliter, secundum primos motus, quia damnatio non debetur nisi peccato mortali.

2 Præterea, quilibet homo debet habere originalem iustitiam, secundum quam concupiscentia reprimebatur: sed contra hoc debitum est quilibet concupiscentiæ motus: ergo quilibet concupiscentiæ motus est peccatum mortale. Omne enim quod est contra debitum, habet peccati mortalis rationem.

¶SED CONTRA. Quantò est gradus altior, tantò est casus grauior. Sed altior est gradus fidelis, quàm infidelis. Cùm ergo primi motus fidelium non sint peccata mortalia, multo minus primi motus infidelium.

art. 90. ¶ RESPONDEO dicendum, quòd primus motus sicut dictum est, est motus sensualitatis præueniens deliberationem rationis: eadem autem natura sensualitatis est rationis in fidelibus & in infidelibus. Ad naturā autem sensualitatis & rationis pertinet quod motus sensualitatis qui est absque deliberatione rationis non possit esse peccatum mortale, quia peccatum mortale est quod consistit in auersione à Deo ad 12.q.15. quam conuerti non potest homo nisi per rationem: & per ar.1.& 4. consequens auersio à Deo, quæ constituit peccatum mortale, 22.q.158. non potest esse nisi in ratione: vt patet per Aug. 12. de Tri- ar.2.ad 3. ni. & ideò dicendum est quod primi motus infidelium non & wri 9 sunt peccata mortalia sed venialia.

26.ar.6. ad 16. ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dictum Anselmi dependet ex verbo Apostoli, qui concludit ad Ro. 8. quod nihil est damnationis his qui sunt in Christo Iesu: qui non secundum carnem ambulant. Videtur ergo quod his qui non sunt in Christo Iesu sit aliquid damnationis: etiam sit non secundum carnem ambulent, motibus carnis consentientes: alioquin nihil plus haberent hi qui sunt in Christo Iesu quam alij. Est ergo aliquid damnationis his qui non sunt in Christo Iesu, si sentiant motus carnis: quamuis non consentiant: quod quidem qualiter sit intelligendum, ex processu Apostoli apparet: præmiserat enim reparationem gratiæ inchoatam esse in his qui sunt in Christo Iesu quantum ad mentem, licèt non quantum ad carnem. Præmiserat enim, Ergo ipse mente quidem seruio legi Dei, carne autem legi peccati, scilicet propter, legem fomitis: quia adhuc manet in corporis membris. Nec ergo hi qui sunt in Christo Iesu viderentur adhuc pristinæ damnationi subiacere propter fomitis morus, concludit Apostolus quod nihil est damnationis his qui sunt in Christo Iesu, si non secundum carnem ambulant: quia damnatio originalis peccati, soluta est per gratiam Christi, quamuis actu remaneat fomes peccati: damnationem verò actualis peccati non incurrunt, quia non ambulant secundum carnem. In infidelibus verò manet peccatum originale non solum actu, sed etiam reatu, ideò est in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati non autem ex parte actualis, si concupiscentiis non consentiant. Ex hoc ergo non sequitur quod in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis: sed sequitur quod habeat annexam damnationem ori- 12.q.74 ar.3 ad 2. ginalis peccati.

ar.3.ad 2 & q. 81. ar.3. ad 2 ¶ Ad secundum dicendum quòd debitum originalis iustitiæ pertinet ad ipsam personam infidelem rationæ humanæ naturæ, quàm à primo parente traxit, cui collata est originalis iustitia: & ideo id quod pertinet ad defectum originalis iustitiæ pertinet ad peccatū naturæ, scilicet ad peccatū originale, non autem ad peccatum actuale. quale est peccatum mortale.

QVÆSTIO XII. ARTIC. XXIII.

12.q.189. ar 1. o. & 2. 9. & q. 100. ad 3. ad 4. & ad 17. huius. QVÆTIO est, vtrùm pueri non exercitati in præceptis, sint recipiendi vel obligandi voto vel iuramento vel beneficiis alliciendi ad ingressum religionis. Et videtur quòd non. Perfectio enim consiliorum ad quam ordinantur religiones, à Christo exordium sumpsit. Sed Christus primò consilium perfectionis dedit adolescenti, qui præcepta seruauerat: vt patet Matt. 19. ergo soli illi qui sunt exercitati in præceptis, sunt ad religionem obligandi vel recipiendi.

2 Præterea, Gre. dicit super Ezech. Nemo repente fit summus. Sed in bona conuersatione à minimis quis inchoat, vt ad magna perueniat. Sed magna sunt consilia, quæ pertinent ad perfectionem vitæ: minora autem sunt præcepta, quæ pertinet ad omnem iustitiam: ergo prius debent pueri exercitari in præceptis, quàm ad consilia inducantur.

3 Præterea, Exo. dicitur. Si quis aperuerit cisternam, decideritque bos vel asinus in eam, dominus cisternæ reddet precium iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionem inducit, quodammodo aperit ei cisternam: quia plerique tales religionem ingredientes egrediuntur: & in desperationem incidunt, quasi in quandam spiritualem cisternam. ergo videtur quod ille qui eum inducit, hoc ei imputetur ad peccatum.

4 Præterea, Illud quod est expediens communi vtilitati, non est tollendum. Sed expedit communi vtilitati, quòd homines propria libertate vrantur ad bonum faciendum. ergo non est aliquibus auferenda talis libertas per obligationem voti vel iuramenti.

5 Præterea, Beatus Benedictus monachorum instituror almificus in sua regula statuit quod venientibus ad religionem non si facilis præbendus ingressus, sed probandum sit an spiritus à Deo sit. ergo multo minus sunt aliqui muneribus vel beneficiis alliciendi.

6 Præterea, Gregorius dicit & habetur in Decretis distinctione 48. Scimus quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi natiuitatis suæ humore siccentur, ne si ante pondera quam solidentur accipiant, cunctam simul ad terram fabricam deponant. Sed pueri qui nondum sunt exercitati in præceptis, sunt quasi parietes nondum desiccati. ergo non sunt eis imponēda tigna, id est grauia religionis institura.

7 Præterea, Status religionis, est status pœnitētiæ. Sed pueri excipiuntur ab omni pœnitentiæ coercitione: vt habetur in Decretis de pœnitētia. di. 4. ergo nō sunt ad religionē inducendi.

8 Præterea, Sicut dicitur. 20. q. 3 Quod quis non optat nec eligit, profectò non diligit: quod autem non diligit facile contemnit. Sed pueri antequā sint exercitati, non habent firmam electionem: ergo nec firmā dilectionem, facile ergo religionē contemnent, si in tali ætate ad religionem inducantur.

9 Præterea, Prouer. 14. dicitur, Substantia festinata minuetur: sed videtur esse nimia festinantia, quod aliquis ad consilia consuescat, nondū in præceptis exercitatus: ergo videtur quod bonorum spiritualium substantia de facili minuatur: ergo non sunt ad religionem inducendi.

10 Præterea, Non minor cura est adhibenda in ingressu religionis, quam in susceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibentur ad maiores accedere, qui minores non acceperunt. ergo etiam nec debet aliquis ad obseruantiam consiliorum religionem transire: nisi prius præceptis obseruatis.

11 Præterea, Deo sunt homini necessaria, scilicet intelligere verū & operari bonum. sed intelligendo verum stultus reputaretur, qui prius ad difficiliora se transferret, quàm leuiora intelligeret. ergo stultum est in comparatione boni, quod aliquis prius transeat ad consilia, quàm in præceptis exerciteturr.

12 Præterea, Cuilibet in religione existenti conuenit curam agere aliorum vel saltem suipsius. sed in his qui eliguntur ad aliquam curam Ecclesiasticam, oportet eligere meliores. ergo oportet eos qui ad religionem assumuntur eligere meliores, hi autem sunt exercitati in præceptis. ergo tales sunt ad religionem inducendi.

13 Præterea, illud quod est in se bonum, si ex eo sumatur peccati occasio, est abiiciendum: sicut serpens æneus quem Moyses fecerat ex mandato Domini ad sanandum filos Israēl, vt habetur Numer. 21. Exechias combussit, quia ex eo sumebatur idololatriæ occasio. similiter etiam quamuis benedictio sit secundum se bona: tamen reprehenditur si minor præsente maiore benedicit. cùm ergo aliqui inexercitati in præceptis fuerint occasionem peccati ex ingressu religionis, ab ea recedētes, quamuis religio sit secundū se bona: tamen videtur quod inexercitatos ad religionem inducere sit vitandum.

14 Præterea, Grego. dicit, & habetur in Decretis distinctione 48. Casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum, sed procedere ad consilia non obseruatis præceptis, est postponere gradum: ergo videtur quod hoc sit casum quærere, & ita ad hoc non sunt aliqui inducendi.

15 Præterea, Damas. dicit in 2. libr. quod non est inutile inexpertum existentem & improbatum incorruptione frui, vt non in superbiam incidat & iudicium diaboli. ergo pari ratione nō est inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad statum contemplationis assumi, ad quem religio ordinatur.

16 Præterea, Grego. dicit in 6. Moral. Post Liæ amplexus ad Rachelem Iacob peruenit, quia perfectus quisque antè actiuæ vitæ ad fœcunditatem jungitur: & post contemplatiuæ ad requiem

quem copulatur. Sed actiua vita cōsistit in obseruantia præceptorum: status autem religionis pertinet ad vitam contemplatiuam, ergo non sunt aliqui ad religionem inducendi, antequam sint in præceptis exercitati.

18 Præterea, Nulla promissio est facienda, cuius solutio nō est licita. sed solutio aliquid alicui, p ingressu religionis nō est licita. vnde dicitur. 1. q. 2. c. Quam pro, Nunquā legimus Dominum discipulos vel eorum ministerio conuersos quempiā ad Dei cultum aliquo muneris interuentu prouocasse. ergo non sunt aliqui promissionibus ad religionem alliciendi.

19 Præterea, Nullus qui non est exercitatus in armis, secundum leges est admittendus ad militiam corporalē. Sed religio est status militiæ spiritualis. ergo non sunt aliqui recipiēdi ad religionem, nisi prius exercitati in præceptis quasi in quibusdam spiritualibus armis.

20 Præterea, Qui non potest se obligare ad minus non potest se obligare ad maius, nisi sit necessarium. Sed puer ante decimum quartum annum nō potest se obligare ad matrimonium, quod minus est: ergo multo minus ad religionem.

21 Præterea, Legitur Marci 5. quòd Dominus dæmoniacū eum ratum non permisit secum intrare nauim: quæ significat crucem & religionem, per dæmoniacum autem curatum, significantur homines à peccatis conuersi: ergo non sunt ad religionem accipiendi peccatores statim conuersi antequam in præceptis exercitentur.

22 Præterea, bonorū operū fructus habere debemus, quādo de Ægypto eximus, vt dicit quædam Gl. Exo. 12. Sed exire de Ægypto est exire de mundo, religionem intrando. ergo illi qui volunt religionem intrare, debent prius fructum bonorum operum habere per obseruantiam præceptorum.

23 Præterea, Augustinus dicit in libr. de sermone dominiin mōte, quod omnis præsumptio est coercenda, sed magna præsumptio videtur esse quod aliquis velit ascendere ad arcem consilioꝝ, nondum obseruatis præceptis. ergo tales sunt coercendi, & non alliciendi ad religionis ingressum.

24 Præterea, Augustinus dicit in eodem lib. quod maiora mā ioribus, & minora minoribus sunt exhibēda. Sed consilia sunt maiora: ergo non sunt pueris inexercitatis exhibenda, & ita pueri nondum exercitati in præceptis non sunt ad religionē trahendi.

¶SED CONTRA est quod dicitur 20. q. 2. Si in qualibet & infra. Patentibus sanè filios suos ad religionem tradere non amplius, quam vltra decimum quartum annum ætatis suæ licitum esse potest. Posteà verò aut eum voluntate parentum eorum, aut si suæ deuotionis sit sollicitarium votum, erit filiis licitum religionis assumere cultum. Sed post quartum decimū annum non statim sunt homines in præceptis exercitati: ergo possunt religionem ingredi pueri antequam sint in præceptis exercitati.

¶Præterea, Maius est quòd aliquis assumatur ad regimen sui & aliorum, quam quod recipiatur in religione in qua sub regimine alterius viuit. Sed Salomon adhuc puer existens assumptus est ad regnū sui & aliorum. Vnde dicitur 1. Paralip. 29. Locutus est Dauid Rex ad omnem Ecclesiam. Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum. ergo multò magis possunt pueri non exercitati in præceptis ad religionem recipi, vel induci.

¶ Præterea, Illud votum non est illicitum, ex quo non reddūtur aliqui rei si soluant, sed sicut dicit Ambrosius, illæ quæ in puerilibus annis contiuentiam vouerunt, non constituuntur reæ, si votum exoluant. ergo quod aliqui voto astringantur ad religionem in puerilibus annis non est illicitum.

¶Præterea, Nihil est illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur. Sed qui prouocatur ad meliora, non retrahitur à bono. ergo cùm status religionis sit melior quo obseruantur cōsilia, quam status vitæ secularis, in quo simpliciter obseruantur præcepta, videtur quod non sit illicitum inducere pueros ad religionem voto, vel iuramento: aut etiam beneficio antequam in præceptis sint exercitati.

¶Præterea, 20. quæstio. 1. dicitur. Firma tunc erit virginitatis professio, ex quo adulta iam ætas esse cœperit: & quæ solet apta nuptiis deputari: sed non statim in hac ætate viri vel mulieres sunt in præceptis exercitati, ergo antequam aliqui in præceptis exerciteantur, licite possunt religioni astringi voto, vel iuramento.

¶Præterea, Si talis obligatio esset illicita, scilicet qua pueri nō exercitati in præceptis voto, vel iuramento ad religionem obligentur, aut hoc esset quia est secundum se mala: aut quia est prohibita: sed non est secundum se mala, quia sic exercitio siue adimpletio promissionis esset peior, & perseuerantia pessima. Cuius contrarium videmus: quia adimplentes ea quæ promiserant in puerilibus annis, & in promissis perseuerantes maximè commendantur. Similiter etiam non est illicita talis obligatio, quia prohibita. Non enim prohibetur lege veteri. Dicitur enim Numer. trigesimo, Mulier si quippiam vouerit & se adstrinxerit iuramento in domo patris sui & in ætate adhuc puellari: si cognouerit pater votum quod pollicita est, & iuramentum quo obligauit animam suam & tacuerit, voti rea erit & quicquid pollicita est, & iurauit, opere complebit: si autem vt audierit cōtradixerit pater, & vota & iuramenta eius irrita erunt: nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Similiter etiam nō est prohibitum in iure canonico, quia in decreto Leonis Papæ, hæc eadem auctoritas inducitur. Similiter etiam non est prohibitum lege Euangelij, quæ maximè inducit homines à recedendo à mundo, & ad sequendum perfectionis opera. ergo licitum est obligare voto, vel iumento pueros, nondum exercitatos in præceptis ad religionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc quod pro quæstione hic inducitur, dubitationem non habet, nisi quod quidam contentioni studentes veritatem obnubilare conantur. Vnde hic locum habent verba quæ Augustinus dicit in secundo de ciuitate dei: Quoniam ille est maior & deterior insipientium morbus animarum, quo instabiles motus suos etiā post rationem plenè redditam, siue nimia cæcitate: quia nec aperta cernuntur, siue obstinatissima pertinacia: qua & ea quæ cernuntur non ferunt, tanquam ipsam rationem veritatem quæ defendunt, sit necessitas copiosius dicendi plerunque res claras velut eas non solùm spectantibus intuendas, sed quodāmodo tangendo palpantibus offeramus: & tamen quis disceptandi finis erit si respondentium esse ipsis respondentibus nos æstimemus? Nam qui vel non possunt intelligere, quod vel tam duri sunt peruersitate mentis, vt etiam si intellexerint non obediant & respondentes loquuntur iniquitatem atque infatigabiliter vani sunt: quorum dicta contraria, si toties velimus refellere quoties obnixa fronte statuerint, non cogitare quid dicant, dum quocunque modo nostris disputationibus contradicant quem sit infinitum & ærumnosum & infructuosum vides. Erit ergo hic modus seruandus, vt veritas manifestè & quasi palpabiliter ostendatur, & si qua in contrarium dicta fuerint, quæ aliud pondus non habeant contemnantur, ne semper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed si quis contrarium dicere voluerit, scribat quod dicit, vt alij intelligentes diiudicare possint an doceat veritatem.

¶Primò ergo circa propositam quæstionem vt singula discutiamus, considerandum est pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi nō est secundū se malum, immo est expediens & fructuosum, quia illud ad quod à pueritia assuescimus, semper perfectius & firmius tenemus. secundum illud Prouerb. 22. Adolescens iuxta viā suam gradiтur, & etiā cùm senuerit nō recedet ab ea: & ideò Apostoli instituerūt, vt pueri etiam infantes ad Christianam religionem reciperentur: vt in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhærerent. Et hoc est quod Dion. dicit in vltimo. capit. ecclesia. Hierar. Secundum legem sanctam confirmati infantes ad habitum sanctum habebunt consuetudinem ab omni remoti errore & immundæ vitæ expertes, hoc diuinis nostris ducibus, idest Apostolis in mentem venit, & visum est suscipere infantes. Multò autem magis excedit Christiana vita infidelium vitam, quàm vita religiosorū vitam sæcularium, præsertim cùm in primitiua Ecclesia omnium Christianorum erat perfectissimus religionis status, secundum illud actuum quarto. Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, ad cuius vitæ exemplar, omnes religiones sunt institutæ. Et ideò religionum institutores ex eadem causa qua Apostoli moti sunt ad recipiendum infantes in religione, vt patet de beato Benedicto, qui vt in 2. dialogorum legitur, recepit nutriendum in religione Maurum duodennem, & Placidum septennem. Est tamē quædam differentia circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis, ex naturali iure sunt sub cura parentum propter hoc quod patiuntur defectum, secundum quem possint bene regere seipsos, ideò in hac ætate possunt quidem religioni tradi, si à parentibus offerantur, & erit rata traditio, præcipuè si cùm ad annos pubertatis peruenerint, ratam habuerint patris oblationem, vnde Gregorius dicit & habetur 20. q. 1. addidisti. Si pater vel mater filium filiamve intra septa monasterij in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, vt ùm liceat eis postquam pubertatis impleuerint annos, egredi, & matrimonio copulari, hoc omnino deuitamus, quia nefas est vt oblatis à parentibus Deo filiis voluntatis fræna relaxentur. Si autē in hac ætate propria spōte se religioni tradiderint, potest hoc per assen- ar.3.c.fi. & 22.q. 189.ar.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum vel dissimulationem parentum ratum esse, vnde dicitur 80. quæstio. Si in qualibet minori ætate vel religionis tonsurâ vel religioni vestem debitam, in vtroque sexu filiis, aut vnus aut ambo parentes dederint, aut forte vel nolentibus vel nescientibus, scilicet parentibus à se suscepta non mox visam in filiis ab illa euaserint, sed vel coram se vel Episcopo palámque in conuentu eodem filios talia habere permiserint ad sæculare rem reuerti habitum filiis ipsis quandoque penitus non licebit. Si verò pueri annos pubertatis transcenderint, possunt etiam inuitis parentibus ad religionẽ transire, nec sunt repellendi, imò magis aduocandi. Vt enim Gregorius dicit in quadam Homelia. Ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescẽtia, alius in iuuentute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur. Et cùm in nulla ætate sint repellendi, minus tamen sunt repellendi in pueritia. Dicit enim Chrysostomus super Matthæũ Quis mereretur appropinquare Christo, si repellereturab eo simplex infantia? nã si sancti futuri sunt quid vetatis filios ad patrem venire? Si autem Peccatores futuri sunt, vt quid sententiam condemnationis profertis antequam culpam videatis? quam quidem damnationis sententiam proferunt aliqui, cùm dicunt, non sunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibunt & peiores efficientur. Sed quod adduat quidam, quod oportet pueros prius exercitari in præceptis & postea transire ad consilia obseruanda in religione, ex falso intellectu procedit. Arbitrantur enim quod præcepta ar.95.ar. præparent viam ad consilia. Non est autem sic, imò potius cõ 112.&112. silia parant viam ad præcepta seruanda: quia per consilia re- 9.189.ar. mouetur homo à rebus sæculi, circa quas occupatus, difficile 2.ad 5.& est quod innocentiam seruet. Vnde Hilarius dicit super Mat- opus 17.c. thæum. Graue onus innocentia subit incrementis opum oc- 67.12. cupata. Rem enim solius famulatus Dei non sine sæculi vitio assequetur. Et ideò Dominus Dicit Matthæi decimonono. Quam difficile est qui pecunias habẽt intrare in regnum cœlorum, quia difficile est quod homo præcepta seruet, quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia diuitias relinquat: & ideò pueri ad hoc quod innocentiam seruare possint in obseruantia mandatorum sunt præparandi, & quodammodo præmuniendi in exercitio consiliorum, nec sunt repellendi, quamuis ineruditi videantur in præceptis. Dicit enim Origenes super Matthæum. Quidam puerilem sermonem habentes offerunt saluatori pueros & infantes. Qui autem videtur perfectiores, priusquam discant ad rationem iustitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offerunt Christo. Dominus autem hortatur discipulos suos condescendere vtilitatibus puerorum. Hoc ergo debemus attendere, ne æstimatione sapientiæ excellentioris cõtemnamus, quasi magoi pusillos Ecclesię prohibentes pueros venire ad Iesum. Sed quod vlterius quæritur ante religionis ingressum, siut voto vel iuramento ad religionem obligandi, manifestè patet quod sic. Sicut enim in malo quãto voluntas est magis obstinata ad malum, tantò peior est, sicut in obstinatis pater, & qui ex malitia peccant. Ita etiam in bonis tantò voluntas melior est, quantò est magis firmata & astricta ad bonum. Cùm ergo bonum sit quod pueri ad religionem veniant, multò melius est quod eorum voluntas sit ad hoc firmata, quod sit voto vel iuramento, vnde & Dauid dicebat. Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. & Augustinus di- ad 17. Iui- cit in epistola ad Paulinam & Armentarium. Fœlix necessitas, nius & 22. quæ ad meliora compellit. Vltimò autem considerandum re- q.189.ar. stat, an sint beneficiis alliciendi, & si quidem conuentione vel 9.c.& q. pacto precium alicui detur, vel quodcunque terrenum bene- 100, ar.3. ficium vt religionem intret, hoc est illicitum. Si autẽ aliquis ad 4. ei aliqua beneficia temporalia conferat, vt auferat impedimẽta, quibus impeditur à religionis ingressu, vel etiam vt eum nutriat vel doceri faciat, ad hoc quod sit religioni aptus, hoc non est illicitum, sed est laudabile. Similiter si beneficiis temporalibus aliquis aliquem alliciat, vt eum fauorabilem sibi reddat, non intendens gloriam propriam, sed gloriam Dei, & proximi salutem, laudabile est, sicut & Apostolus de seipso dicit primæ Corinthiorum decimo. Per omnia omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalibus beneficiis allicit ad bene agendum. In Ecclesiis etiam quibusdam temporalium ar.169.& distributionibus alliciuntur aliqui ad ecclesiæ deseruiendum, 22.q.100 non quod præmium accipiant, sed sunt quædam secundario ar. 2.c.& illectiua ad seruiendam deo, sicut & dominus dicit Matthæi ad 2. sexto. primum quærite regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia, scilicet necessaria vitæ, adiicientur vobis.

Matt. 6, 1140. ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Christus ad consilia inuitauit adolescentem in præceptis exercitatum, ita etiam vocauit Matthæum publicanum non exercitatum in præceptis, sed peccatis implicatum, ex quo accipere possumus, quod ad consilia obseruãda in religione aduocandi sunt non solum exercitati in præceptis, sed etiam non exercitati.

¶Ad secundũ dicendum, quòd diuersitas graduum dupliciter attendi potest. Vno modo in diuersis statibus seu conditionibus & sic non oportet quod qui tendit ad maiorem statum vel conditionem, prius exercitetur in minori statu vel cõditione sicut videmus quod illi qui volunt fieri milites, non prius exercitantur in lanificio, sed à pueritia exercentur in militia. Similiter qui volunt fieri clerici, nõ prius exercentur in vita laicali, sed à pueritia instruũtur in vita clericali, & hoc modo qui volunt religiosi fieri non oportet quod prius exerceantur in vita sæculari, sed optimũ est eis si à pueritia exerceatur in vita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde dicitur Threnorum tertio. Bonum est viro cùm portauerit iugum domini ab adolescẽtia sua. Alio modo possunt accipi diuersi gradus in eodem statu, vel conditione, & hoc modo dicit Gregorius, quod in qualibet bona conuersatione incipiendum est à minoribus, vt ad maiora perueniatur. Sicut enim milites à rudimentis militiæ, & clerici à rudimentis clericatus ræ, ita etiam & religiosi incipiunt à rudimentis religionis, vt proficiant vsque ad summum. ar.1.ad 4. & sumpta. Tunc quidem dat aliquis occasionem alicui ruendi, vel in cisternam cadendi, quando facit aliquid vel dicit minus rectum: ex quo datur proximo occasio ruinæ, & tunc ruina proximi imputatur danti occasionem. Aliquando autem non est occasio data, sed sumpta, puta cum aliquis inducit aliquem ad bonum: & ipse ex hoc fit deterior non est relinquenda monitio bona, propter hoc quòd ille fumit inde occasionem ruinæ. Vnde & dominus non dimisit prædicationem veritatis, propter scandalum pharisæorum vt habetur Matthæi decimoquinto. & Augustinus dicit in epistola ad Bonifacium & habetur vigesimatertia quæstione quarta. Ipsa pietas, & infra. Quod si plurimi essent in domo ruitura, & inde saltem vnus liberari posset: atque id quia facere conaremur, alij semetipsos præcipitatione necarent, doleremus de cęteris: verũ de vnius saltem salute consolaremur.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd libertas necessitati coactionis opponitur, quæ est necessitas absoluta: & talis necessitas est cohibenda. Sed necessitas quæ est de suppositione finis non opponitur libertati: & tali necessitate expedit vti ad comunem vtilitatem. aliòquin nec pacta promissionibus firmata: nec iuramenta in rebus humanis fieri deberent, multò autẽ magis per huiusmodi expedit homines obligari ad diuina, quæ sunt meliora.

¶A quintum dicendum, quòd difficultas ingressus obseruatur in religionibus, per hoc quod datur intrantibus annus probationis, in quo difficultates religionis experiuntur.

¶Ad sextum dicendum, quòd parieti nondum desiccato non est onus tignorum imponendum, tamen non prohibetur quin sit paries desiccandus. Desiccatur autem paries à prauo humore sæcularis affectus per religionem, & ideò contingit quod prius exercitentur aliqui in religione, quàm eis onus prælationis aut sacrorum ordinum imponatur: & de hoc one re loquitur Gregorius, vt patet per ea quæ præcedunt in illo capitulo, & in secunda Homelia Ezech.

¶Ad septimum dicendum, quòd status religionis est status pœnitẽtiæ: & est exercitium siue schola perfectionis, vnde ad religionem recipiendi sunt peccatores propter pœnitentiam & recipiendi sunt pueri innocentes quasi in schola quadam perfectionis: vt perfectius innocentiam conseruent.

¶Ad octauum dicendum, quòd si omninò inuiti pueri in religionem inducerentur, timendum esset de casu futuro, sed ex quo propria voluntate se obligant ac religionem ingrediuntur, non habet locum ratio inducta.

¶Ad nonum dicendum, quòd sicut magnum & paruum multum & paucũ, secundum philosophum dicuntur relatiuè, Ita & festinatũ siue velox & tardum. Nam festinatum siue velox est quod in paruo tẽpore multũ mouetur. Illa ergo substantia minuitur quæ est festinata in respectu ad debitum modũ, pura si aliquis aliquem statum aggressus statim à principio contemptis rudimẽtis illius status ea quæ sunt perfectorum in statu illo attentare vellet. Non est autem substantia festinata, si exercitium perfectionis & quasi quandam scholam quæ est religio à pueritia aliquis aggrediatur. Tãtum est enim eulmẽ perfectionis, vt etiã si à pueritia quis huiusmodi perfectionem aggrediatur, semper habet vbi proficiat, sicut & Augustinus dicit ad Volusianũ de doctrina christiana. Tãta est, inquit christianarum profunditas litterarum, vt in eis quotidiè proficerem, si eas solas ab incunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem summo studio meliore ingenio conarer addiscere.

¶Ad

decimum dicendum, quod diuersi ordines sunt quasi diuersi gradus vnius clericalis vitæ, & ideò oportet vt à minoribus incipiat qui ad maiores tẽdit. Non autem oportet quod qui tendit ad sacros ordines, quod exerciteturin his quæ pertinent ad inferiorem statum laicalis scilicet vitæ, & similiter in vita religionis oportet quod à rudimentis eius incipiat, qui religionem ingreditur, vt ad summum apicem religionis pertingere possit: non tamen oportet eum prius esse exercitatum in seculari vita.

¶Ad vndecimum dicendum, quod in intelligibilibus etiam oportet quod aliquis à minoribus in eadem scientia incipiat, vt ad maiora perueniat: non tamen oportet quod quicunque vult addiscere aliquam scientiam maiorem, quod exerciteturin qualibet minori: sicut qui volunt addiscere liberales artes, non oportet quod prius exercitentur in mechanicis, sed solũ hoc oportet quando minor scientia parat viam ad maiorem. vita autem secularis non parat viam ad religionem: sed magis ab ea abducit, vnde Gregorius dicit in principio Moraliũ. Cùm adhuc me cogeret animus præsenti mundo quasi speculatenus deseruire, cœperunt multa ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eorum iam non specie: sed quod est grauius mente retineret. Econuerso autem obseruantia consiliorũ parat viam ad rutiùs id est perfectius præcepta diuina obseruãda: quæ necesse est in sæculari vita obseruari.

¶Ad duodecimum dicendum, quòd ratio illa in multis deficit primò quidem quia ille qui religionem intrat, non ad hoc eligitur, vt sui vel alterius curam gerat magis quam ante, sed magis vt sit sub cura & obedientia alterius. Secundò quia hoc non conceditur ab omnibus, quod necesse sit eligere melius ad regimen prælationis: sed secundum quosdam sufficit eligere bonum. Tertiò, quia si oportet eligere meliorem ar. 130 t. & artic. 164. & 22.q.63. ar.3.c. ad prælationem non quidẽ oportet simpliciter meliorem eligere, sed meliorem, id est magis idoneum ad hoc, pueri autem etsi non sint meliores simpliciter quàm adulti: sunt tamẽ magis idonei ad hoc, vt in religione nutriantur, vnde Anselmus in libro de similitudinibus eõparat eos qui à pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios autem hominibus: quia Angeli à principio, homines processu tẽporis ad vitam æternam perueniunt. Quartò, quia ad Episcopatum non eligitur nisi vnus & ideò maior necessitas est quod melior assumatur, quam de intrantibus religionem: qui plures accipi possunt.

¶Ad tertiumdecimum dicendum, quòd non solum illud quod est peccatum, præbet occasionem ruinæ: sed etiam illud quod habet speciem mali. Vnde & Apostolus dicit primæ ad Thessalonicẽses vltimo. Ab omni specie mala abstinete vos: & quia serpens æneus etsi secundum se esset bonus ex sui institutione tamen speciem habebat mali propter similitudinem idolatriæ, deò apud eos qui erant ad idololatriam proni nõ erat dimittendus, sed laudabiliter fuit subtractus.

¶Introitus autem religionis, nec est secundum se malum, nec habet speciem mali. Benedictio autem etsi sit de genere suo bona, tamen ad hoc quod sit actus virtutis, exigitur quod sit vestita debitis circunstantiis, vt sit conueniens & personæ & loco, & tempori. Non est autem conueniens personæ, quando minor præsente maiore benedicit, quia sicut dicitur ad Hebræos septimo, Sine vlla contradictione quod minus est, à maiore benedicitur:

¶Ad decimumquartum dicendum, quod ille qui accedit ad cõsilia, non quærit ascensum per abrupta postpositis gradibus: sed magis resecat quæ possunt hominem impedire ab obseruatione præceptorum, sicut dictum est.

¶Ad decimumquintum dicendum, quod secundum dictum Damasce. magis esset contrarium concludendum, ideò enim Deus hominibus etiam post regenerationem incorruptibilitatem non statim addit: quia hoc non esset eis vtile, sed superbiendi occasio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum est materia superbiæ, & ideò vtile est homini ad superbiam vitandam, vt ad consilia transeat temporalium bonorum superabundantiam derelinquens.

Abundãtia temporalium est materia superbiæ.

¶Ad decimumsextum dicendum, quod amplexus Rachelis significat quietem contemplationis: ad quam etiam consilia sequentes non statim à principio peruenire possunt: sed post longum exercitium bonorum operum, facilius tamen ad prædictam quietem peruenitur per obseruantiam consiliorum, quam per exercitium mandatorum in vita sæculari.

¶Ad decimumseptimum dicendum, quod si beneficiis temporalibus aliqui alliciãtur ad religionem cum pacto: sicut patet in emptione & venditione, est illicita solutio. Si autem aliquis alteri prouideat sine pacto, non est illicita solutio, vnde post præmissa verba in eodem capite subiungitur. Nisi forte de pauperum alimento quis incontinuè proponat Et iterum subdit. Dum tamen absit pactio, & omnis esset conuenio.

¶ Ad decimumoctauum dicendum, quòd status religionis quantum ad eos qui in eo profecerint, est spiritualis militia, quantum verò ad eos qui de nouo intrant, est quasi cuiusdam tyrocinij exercitium, & ideò oportet ad maiorem profectum, quod à principio aliquis huiusmodi exercitium subeat, sicut & de exercitio militiæ temporalis Vegetius docet in libro de re militari.

¶ Ad decimumnonum dicendum, quod obligatio perficiens matrimonium corporale, non potest fieri ante annos pubertatis, cui obligationi similis est professio quæ fit in religione ad perpetuò remanendum in ea, sed ante annos pubertatis, potest fieri aliqua sponsio futuri matrimonij, sicut est in sponsalibus, cui assimilatur obligatio quæ ad religionem.

¶ Ad vigesimumdicendum, quòd sicut Glos. ibidem exponit per hoc quod dæmoniacus curatus volebat esse in naui cum Christo, significatur desiderium eorum qui sunt à peccato mundati, in quo cupiunt dissolui & esse cum Christo & hoc non statim eis conceditur, sed oportet quod prius in hac vita laborent, annunciando verbum Dei. Vnde patet quod non est ad propositum. 22.q.189 ar.5.c.& ad 1.& 3. & 4. dist. 36.ar.5. o.5.d.27. q.2. ar2. 2.o.

¶Ad vigesimumprimum dicendum, quod quantò aliquis magis exercitatus in bono ex Aegypto, id est ex sæculo ad religionem transit, tantò facilius in ea proficere potest, sed quia in sæculari vita imminent multa pericula, quibus huiusmodi exercitium virtutis impeditur, rutius est quod à principio impedimenta dirumpat per obseruantiam consiliorum.

¶Ad vigesimumsecundum dicendum, quod difficilius est obseruare præcepta in vita seculari, quàm in vita religiosa. Magna enim virtus requiritur ad hoc q̃ aliquis in seculo, viuens se immaculatum à vitiis sæculi cõseruet. Vnde dicitur Ecclesiastici 31. Beatus diues qui inuentus est sine macula. Et postea subditur. Quis est hic & laudabimus eum. Fecit enim mirabilia in vita sua. Et ideò maioris præsumptionis esse videtur. Si tamen sit præsumptio quod aliquis in seculo viuens conseruet se immaculatum quam quòd tantæ virtutis se non existimans ad religionem transeat, vt facilius à peccati macula conseruetur ad modum Zacchæi, quicum statura pusillus esset, ad hoc quod Christum videret, ascendit arborem sycomorum, id est, ficum fatuam per quam religio designatur.

¶Ad vigesimumtertium dicẽdum, quod in vnoquoque statu, maiora maioribus sunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem statum proficere vult, oportet quod dum minor est, primordia illius status accipiat, secundum illud Ecclesiastic. vigesimoquinto. Quæ in iuuentute tua non congregasti, in senectute quomodo metes? Et ideò ad hoc quod aliquis perueniat ad perfectionem religionis oportet quod à principio ætatis suæ ad huiusmodi assuescat.

ARTIC. XXIIII.

SECVNDO quæritur vtrùm consilia ordinentur ad præcepta. Et videtur quod non. Illud enim ad quod ordinatur aliud, posterius est, quia finis est prior in intentione, & posterior in executione. Sed obseruationem præceptorum constat esse priorem in executione, quàm implerionem consiliorum vt patet Matth. 19. de adolescente qui dixerat se seruasse legis præcepta à iuuentute sua, cui datur consilium perfectionis. ergo videtur quod consilia non ordinentur ad præcepta sicut ad finem, sed potius econuersò. arti.92.c. & art.21. & 22.q. 189.

¶Præterea, Finis est perfectior his quæ sunt ad finem. Sed cõsilia sunt perfectiora præceptis, quia consilia pertinent ad perfectionis statum: præcepta autem pertinent ad communem iustitiam, vnde & consilia præceptis superadduntur, vt patet per hoc quòd Matthæi decimonono Dominus dicit adolescenti, qui præcepta seruauerat. Adhuc vnum tibi deest, si vis perfectus esse, &c. ergo consilia non ordinantur ad præcepta, sed potius econuersò.

¶Præterea, Secundum Philosophum in 2. Physic. Sicut se habent principia ad conclusiones, ita se habent fines ad ea quæ sunt ad finem, sed talis est habitudo principiorum ad conclusiones, & positis principiis ponuntur conclusiones, non autem econuersò, quia contingit ex falsis syllogizare verum. Ergo talis est habitudo finium ad ea quæ sunt ad fines. Sed positis præceptis non ponuntur consilia. Multi enim obseruant præcepta qui non obseruant consilia, ergo consilia non ordinantur ad præcepta sicut ad finem.

¶Præterea, Augustinus dicit in libro de sancta virginitate. Mirabiliter desipiunt, qui propter præsens sæculum virginitatem esse solum obseruandam sentiunt. Sed obseruatio præceptorum pertinet ad præsens sæculum. Ergo consilium virginitatis non est implendum propter præcepta, & eadem ratione videtur quod omnia consilia.

¶Præterea, præcepta pertinere videntur ad vitam actiuam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

consilia autem ad vitam contemplatiuam. Vnde Matthæi decimonono, vbi enumerantur præcepta legis, dicit Glossa, Ecce vita actiua vbi autē posteà subditur, Si vis perfectus esse, &c. dixit, Ecce vita contemplatiua. Sed vita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non econuersò. ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non econuersò.

5 Præterea, Dominus bis miraculosè legitur turbas refecisse. Primo quidem quando satiauit quinque millia hominum, ex quinque panibus & duobus piscibus, vt legitur Matthæi decimoquarto. Secundò quando de septem panibus & paucis piscibus, satiauit quatuor millia hominum. vt habetur Matthæi decimosexto & sic dicit Gloss. Matthæi. decimoquarto Quinque millia pro quinque sensibus corporis, ita sunt qui in sæculari habitu exterioribus rectè vti nouerint. Hi quinque panibus, id est legalibus præceptis, adhuc necesse est vt instruantur. Nam qui mundo integrè renuntiant, quatuor millia sunt, & septem panibus, id est, euangelica perfectione sunt similes: & spirituali gratia reficiuntur, sed primo pauit Dominus quinque millia hominum ex quinque panibus quā quatuor millia ex septem. ergo præcepta sunt præuia consiliis & non econuersò.

6 Præterea, dispositiones præcedunt perfectionem & ordinātur ad ipsam. Sed præcepta sunt dispositiones ad consilia. Dicit enim Gloss. Hiero. in principio Matei. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta euangelia contexuntur præcepta, mādata, testimonia, exempla. In præceptis iustitia: in mandatis, charitas: in testimoniis, fides: in exemplis, perfectio, ad quam pertinent consilia, & non econuersò.

7 Præterea, Primo non est aliquid prius. Sed sicut dicit quædam Glos. super Psalmist. Charitas primò mouet pedem ad reditum vitæ, de actu autem charitatis dantur præcepta. ergo nihil est prius in vita spirituali, quàm præcepta. Non ergo consilia ordinantur ad præcepta, sed potius econuersò.

8 Præterea, Super illud Psal. Sicut ablactatus super matrem suam, &c. dicit. Gloss. Sicut quinque tempora notantur in pro creatione carnali, ita & in spirituali. Primum ergo tempus est conceptionis: secundum est in vtero alitionis, tertium emissionis: quartum, portationis & lactationis, quintū ablactationis, ita in vero matris Ecclesiæ primo concipimur dum fidei rudimentis instruimur. Inde quasi in vero alimur in eisdem primordiis proficientes. Deinde manibus Ecclesiæ portamur, & lacte nutrimur, donec iam grandiusculi à lacte matris accedamus ad mensam patris, & postea subditur. Multi vero hunc ordinem peruertunt, vt hæretici & schismatici se ante tempus à lacte separantes, vnde extinguuntur. Sed separari à lacte, est facilioribus dimissis, ad difficiliora transire. Cùm ergo consilia sint difficiliora quàm præcepta, videtur quod periculo extinctionis se exponant, qui ad consilia accedunt, nisi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad consilia, & non econuersò.

9 Præterea, Gregor. dicit super Ezech. quod est ex præcepto bonum facere, inchoandum est. Sed id quod est incipientiū ordinatur ad id quod perfectionis est, & non econuersò: ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non econuersò.

10 Præterea, Virtus imitatur naturā. Sed natura operatur prī in corpore animalis ea quæ pertinent ad esse, sicut membra principalia, quam ea quæ sunt de bene esse. ergo in processu virtutis priora sunt præcepta, quæ sunt de esse virtutis, quam consilia quæ sunt de bene esse ipsius: & sic idem quod prius.

11 Præterea, Sicut est ordo in addiscendo, ita etiam operādo Sed in addiscendo oportet incipere à facilioribus, vt ad difficiliora perueniatur: ergo in operando oportet prius implere præcepta, quæ sunt faciliora, & sic transire ad consilia.

12 Præterea, Matth. 5. dicitur in Gloss. quod sermo diuinus est nobis via qua currimus, sed sermo diuinus præordinat præcepta consiliis, vt patet Matthæi 5. vbi primò ponitur id quod præceptum est antiquis, & posteà super additur à Domino id quod perfectionis est: ergo videtur quod obseruantia præceptorum sit præordinanda obseruationi consiliorum.

13 Præterea, Illud quod est minimum in aliquo genere, ordinatur ad id quod est maximum in genere illo. Sed nihil est minus in vita Christiana, quam obseruantia præceptorum: nihil autem maius quam obseruantia consiliorum: ergo præcepta ordinantur ad consilia.

14 Præterea, Hieron. dicit super Matth. Qui præcepta legis implere negligit, perfectiora implere non potest: ergo oportet quod prius aliqui impleant præcepta quā consilia: & sic præcepta ordinantur ad consilia.

15 Præterea, Prius est à quo nō cōuertitur cōsequentia essendi, sed à præceptis non conuertitur consequentia essendi ad consilia. Non enim sequitur. Si aliquis seruat præcepta quod seruet consilia; ergo & obseruatio præceptorum naturaliter proceedit & ordiantur ad obseruantiam consiliorum.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Ench. Quæcunque mandat Deus ex quibus vnum est. Non mœchaberis, & quæcunque non iubentur, sed spirituali consilio monentur: ex quibus vnum est, Bonum est homini mulierem non tāgere: tunc rectè fiunt cùm referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deum: sed hæc duo cadunt sub præcepto: vt patet Matt. 22. ergo consilia ordinantur ad præcepta.

¶ Præterea, Illud quod est electionis, ordinatur ad id quod est necessitatis: quia electio est eorum quæ sunt ad finem: sed cōsilia sunt electionis, præcepta autem necessitatis: ergo consilia ordinantur ad præcepta.

¶ Præterea, Illud per quod aliquid plenius perficitur ordinatur ad illud, sed per cōsilia plenius & tutius conseruātur præcepta: ergo consilia ordinantur ad præcepta.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ præcepta dantur de actibus virtutum. Duplex autem est virtutis actus, scilicet interior & exteriot, & vterque actus sub legis præcepto cadit: vt de August. dicit contra Faustum, quod quia Iudæi non intelligebant homicidium nisi per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquū motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. Similiter etiam tantum modo corporalem cum fœmina illicitam cohabitationem vocari mœchiam, quæ erat in lege prohibita: sed Dominus demonstrauit etiam interiorem concupiscentiam ad hoc pertinere. Vnde manifestum est quòd etiam interiores actus virtutum sub præcepto cadunt. Consilia ergo ordinantur ad præcepta. Et secundum quod sunt de interioribus virtutum actibus & secundum quod sunt de exterioribus actibus sed diuersimodè. Nam ad interiores actus virtutū ordinantur sicut in finem. Omnes enim interiores actus virtutū moralium, pertinēt ad mentis puritatem, vt scilicet mens hominis à passionibus inordinatis, & ab exteriorum rerum cupiditate sit libera. Et vlterius omnes virtutes tam morales quam theologicæ ordinantur ad dilectionem Dei & proximi. Et ad hæc duo omnia consilia ordinantur, sicut ad finem, scilicet ad charitatem Dei & proximi, & ad mentis puritatem: vnde dicitur in collationibus Patrum. Quicquid nos ad virtutem cordis potest dirigere, tota virtute sectandum est: quicquid autem ab hac retrahit, vt pernicioſum & vitium deuitandum est. Pro hac enim vniuersa agimus atque toleramus, pro hac patria parentes, dignitates, diuitiæ, deliciæ mundi huius & voluptas vniuersa contēnitur: vt s. puritas cordis perpetua retineatur. Et posteà subdit, Pro hac ieiuniorum inedia, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, ceteraſque virtutes debere nos suscipere nouerimus: & per illas ab vniuersis passionibus noxiis illæsas præparet cor nostrum, & seruare possimus, & ad perfectionem charitatis istis gradibus innitēdo conscendere. Et hoc idem Augustin. dicit de moribus ecclesiæ. Non reiiciendis inquit generibus ciborum quasi pollutis, sed concupiscentiæ perdomandæ, & dilectioni fratrum retinendæ inuigilat omnis intentio. Et ibidem dicitur, Charitas præcipuè custoditur, si charitati virtus, charitati fermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur: vnde & Apostolus primæ ad Corint. septimo, virginitatis consilium ad hoc ordinandum docet, vt mulier innupta cogitet quæ sunt dei, quomodò placeat Deo. Et Dominus Matt. 19. paupertatis consilium ad hoc ordinat vt homo Deum sequatur, quod fit per rectitudinem & puritatem interioris affectus. Sic ergo consilia ordinantur sicut in finem ad præcepta, secundum quod sunt de interioribus actibus virtutum. Sed secundum quòd sunt de actibus exterioribus, puta Non occides, Non furtum facies, &c. ordinantur consilia ad præcepta non sicut ad finem. Non enim propter hoc homo virginitatem seruat, vt ab adulterio abstineat neque hoc fine aliquis suis abrenunciat: vt non fuerint aliena, cum exteriora opera consiliorum sint maiora quam exteriora opera præceptorum. Ordinantur tamē ad ea, inquātum faciunt ea tutius & firmius conseruari. Qui enim sua dimittit, multò magis abstinet à rapiendis alienis. Vnde & Augustinus dicit in 19. libro contra Faustum. Omnia ex Hebræorum lege commemorata Dominus commēdauit, vt quicquid ex persona sua insuper loqueretur, vel ad expositionem commendādum valeret, si quid in illa obscurū posuisset, vel ad tutius conseruandum quod illa voluisset. Et in libro de sermone Domini in monte dicit. Quod dum fiunt illa quæ adduntur ad perfectionem multo magis fiunt illa quæ præmissa sunt ad inchoationē. Sic ergo patet quod consilia ordinantur sicut ad finem ad præcepta, p̄out sunt de interioribus actibus virtutum. Sed ad præcepta secundum quod sunt de exterioribus actibus, ordinantur consilia, ad hoc quod tutius & firmius conseruātur per modum remouentis prohibens, & primum horum est causa secundi: firma enim exteriorum actuū obserua

obseruatio causatur ex interiori affectionis bene dispositæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd secundum quosdam dicus ille mentitus est, dicens se præcepta obseruasse: & præcipuè quantum ad vnum, præceptum quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiorem actum: scilicet, Diliges proximum tuū sicut teipsum, vnde Origenes dicit super Matthæum. Scriptum est in Euangelio secundum Hebræos. Quod cum Dominus dixisset ei, Vade & vende omnia quæ habes, cœpit dicus scalpere caput suum, & non placuit ei. Et dixit ad eum Dominus. Quomodò dicis, feci legem & prophetas: scriptum est enim in lege, diliges proximum tuum, sicut teipsum: & ecce multi fratres tui filij Abrahæ amicti sunt stercore, morientes præ fame: & domus tua plena est multis bonis: & non egreditur ex ea omninò aliquid ad eos: impossibile enim est implere præceptum mandatum & esse diuitem: & maximè habere tantas possessiones. Et hoc idem confirmatur per Hieronymum qui dicit super Matth. Mentitur adolescens. Si enim quod positum est in mandatis, diliges proximum tuum sicut teipsum, opere complesset, quomodo postea audiens, Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, tristis abiisset? Sed quia Chrysostomus & alij expositores dicunt adolescentem illum non fuisse mentitum, vtrunque saluari potest. Nam hoc præceptum, Diliges proximum tuum sicut teipsum, dupliciter potest obseruari. Vno modo imperfectè: vt scilicet aliquis non faciat contra proximum quod non vult sibi fieri, & vt sine detrimento proximo subueniat. Alio modo, vt scilicet ad subueniendum necessitatibus proximorum corporalibus, ita se habeat sicut ad subueniendum necessitatibus propriis: hoc enim modo non implet hoc præceptum, qui eum multas diuitias habeat, sibi eas reseruat permittens proximum egere. Consilia autem ad hoc ordinantur, vt præcepta perfectius custodiantur. Et ideo Dominus obseruanti præcepta, imperfectè superaddit consilia, per quæ præcepta perfectiùs obseruantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectio vitæ in præceptis, secundum quod sunt de interioribus virtutum actibus, consistit essentialiter. Nam charitas est vinculum perfectionis: sicut Apostolus dicit ad Colos. tertio. Et ideò cum Dominus præcepta charitatis posuisset Matthæi quinto subiungit. Estote ergo perfecti. Sed in consiliis quæ sunt de quibusdam exterioribus actibus, consistit perfectio instrumētaliter, quia scilicet huiusmodi consilia sunt quasi quædam instrumenta per quæ facilius ad perfectionem perueniatur. Vnde in collationibus Patrum dicitur, Ieiunia, Vigiliæ, meditatio scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatū: non perfectio sed perfectionis instrumenta sunt, quia non in ipsis consistit disciplinæ illius finis: sed per illa peruenitur ad finem. Et Aug. dicit in lib. de perfectione iustitiæ. Sic audiamus præcepta perfectionis, ne currere negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus super Matthæum dicit exponens illud, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Quia, inquit, non sufficit tantum relinquere: iungit quod perfectum est, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? quasi diceret, fecimus q̄ iussisti, quid ergo dabis præmij? Præcepta ergo imperfectè obseruata pertinent ad communem iustitiam. Sed perfectio vitæ consistit in ipsa plena obseruantia præceptorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod aliquid ad finem ordinatur dupliciter. Vno modo vt necessarium ad finem sine quo finis esse non potest: sicut cibus ad vitam corporis obseruandam. Alio modo sicut necessarium ad finem, sine quo ad finem non ita bene peruenire potest: sicut equus ordinatur ad iter. Non quia sine equo aliquis ire non possit, sed quia in equo melius vadit. Similiter & consilia ordinantur ad præcepta. Non quia sine consiliis præcepta obseruari non possint, & quantum ad interiores actus, & quantum ad exteriores. Nam Abraham qui & coniugio & diuitiis vtebatur, fuit coram Deo perfectus secundum illud Gene. 17. Ambula coram me, & esto perfectus sed quia per consilia facilius & expeditiùs ad perfectam præceptorum obseruantiam peruenitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Augustinus in verbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant virginitatem esse necessariam solùm ad carendum tribulatione corporis, quæ in matrimonio subtinetur: obseruatio autem præceptorum etsi in hoc sæculo fiat, non tamen pertinet ad hoc sæculum, sed futuro sæculo coniungit.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ præcepta pertinent & ad actiuam & contemplatiuam vitam. Consilia verò sunt instrumēta contemplatiuæ vitæ, sed ibi præesse videtur mentio de præceptis ordinantibus ad proximum: quæ pertinent ad vitam actiuam.

¶ Ad sextum dicendum, quòd etiam in ipso exercitio præceptorum contingit inueniri differentiam perfectionis. Vnde non potest dici quòd numerus quinque millium pertineat ad præcepta, & numerus quatuor millium ad consilia. Sed primum pertinet ad imperfectam obseruantiam præceptorum: qualis etiam in sæculari vita interdum habetur. Secundum verò pertinet ad perfectam obseruantiam præceptorum, ad quam ordinantur consilia. Nec tamen quia primo Dominus pauit quinque millia quam quatuor millia, oportet quòd aliquis prius exerceantur in vita sæculari quàm transeat ad religionem: quia etiam religionem intrantes, non statim perfectionem adipiscuntur, sed ad perfectionem assequendam se exercitant, sicut & intrantes scholas logicæ, non statim efficiuntur logici, sed ad hoc se exercitant. Vnde & religio quædam perfectionis schola est. art. 92.

¶ Ad septimum dicendum, quòd exempla quæ traduntur in Euangelio, sunt exempla Christi, quæ pertinent non solùm ad consilia, sed etiam ad perfectam obseruantiam præceptorum: vnde & ibidem subdit exempla, vtbic: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. ad 7.

¶ Ad octauum dicendum, quòd charitas habet multos gradus. Nam primò est charitas incipiens, & posteà perficiens, & vltimò perfecta: vnde charitas in spirituali vita, est principium & finis. 22. q. 24. arti. 9. & q. 182. ar. 4.

¶ Ad nonum dicendum, quòd obseruantia consiliorum est difficilior quàm obseruatio præceptorum, quantum ad exteriores actus: tamen obseruatio præceptorum perfecta quantum ad interiores actus est longè difficilior. Difficilius enim est deponere animi cupiditates quàm possessiones & tamen difficilius est obseruare exteriores actus præceptorum sine consiliis, quàm cum consiliis sicut ex præmissis patet.

¶ Ad decimum dicendum, quòd incipientes sunt sine ordine instituendorum ab aliis: & ideo præcepto mouentur ad aliquid faciendum tam in vita seculari quàm in religione: sed quando ism perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quasi ex seipsis non solùm consilia, sed etiam præcepta.

¶ Ad vndecimum est dicendum, quòd sicut dictum est, charitas & est principium spiritualis vitæ & finis: & ideò & ipsa præcedit inchoata tanquam de esse existens spiritualis vitæ & ipsa sequitur tanquam pertinens ad perfectum esse spiritualis vitæ: & tamen ea quæ sunt de bene esse ordinantur ad conseruationem eorum quæ sunt de esse rei.

¶ Ad duodecimum est dicendum, quòd etiam in disciplinis prius addiscuntur ea per quæ alia perfectius intelliguntur, quamuis illa facilius sit intelligere vel habere secundum communem modum, sicut facilius est scire argumentari eo modo quo etiam idiotæ vtuntur dialectica quadam, quam scire regulas logicæ: & tamen primò addiscuntur regulæ logicæ ad hoc quod aliquis perfectius argumentari valeat, quàm communiter idiotæ argumentantur, & similiter facilius est obseruare præcepta secundum imperfectum modum, quàm obseruare consilia, & tamen qui tendunt ad perfectam præceptorum obseruationem, oportet quod incipiant à consiliis sicut à quibusdam instrumentis.

¶ Ad decimumtertium, est dicendum, quòd illa quæ ibi Dominus superaddit, non sunt consilia, sed præcepta, vt patet ex ipsis verbis Domini, quæ ibi ponuntur. Tum etiam ex oppositione Augustini in lib. de sermone Domini in monte.

¶ Ad decimum quartum dicendum, quòd obseruantia præceptorum secundum imperfectum modum est minimum in vita spirituali, sed est maximum si obseruentur perfectè.

¶ Ad decimumquintum dicēdum est, quod perfectiora Euangelij non solùm sunt consilia, sed etiam præcepta, vt ex dictis patet.

¶ Ad decimumsextum est dicendum, quòd illud à quo non conuertitur consequentia essendi, etsi si prius natura quodammodò non tamen oportet quod semper sit prius tempore. Non enim in angelis viuere præcedit intelligere, quamuis non omne viuens sit intelligens, quia statim à principio angeli vitam perfectam habent, quæ est intellectualis. Et similiter qui volunt plenius præcepta custodire, statim à principio consilia assumere debent: licet non omnes obseruantes præcepta obseruent consilia.

¶ Finis quarti quodlibeti.

INCIPIT QVODLIBE-tum quintum.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de Deo & Angelis & hominibus. De Deo quæsitum est, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad naturam assumptam. Quantum ad naturam diuinam quæritur est de scientia & de potētia Dei. Circa scientiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei, quæsita sunt duo. Primò verùm Deus sciat primum instans, in quo potuit creare mundum. Secundò vtrùm præsciti à Deo possint demereri.

ARTIC. I.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd Deus sciat primum instans in quo potuit mundū creare, Deus enim potuit creare mundum, antequam creauerit, non autem potuit creare ipsum in infinitum ante, quia sic esset ei coæternus: ergo est dare aliquod instans, in quo primo potuit creare mundum: sed Deus sua scientia totum comprehendit: ergo Deus scit primum instans in quo potuit creare mundum.

¶SED CONTRA, Deus nihil scit quod eius omnipotentiæ præiudicet, præiudicaret autem eius omnipotentiæ si esset aliquod instans in quo primò potuit creare mundum quia sic eius potentia ad illud instans limitaretur: ergo Deus nescit primum instans, in quo potuit creare mundum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua mensura loci vel temporis. Vno modo præsupposita ipsa mensura, & sic particulares effectus producuntur à Deo vel ab aliis agentibus, in loco vel tempore. Alio modo vt simul cum eo quod fit, producatur mensura loci vel temporis. Et hoc modo mundus à Deo in esse producitur, nō quidē quasi in aliquo loco vel tempore præexistente: sed quia simul cum mundo & locus & tempus producitur. Vnde aliter est intelligendum, cùm dicitur, quod Deus potuit facere aliquem particularem effectum puta equū vel hominem antequam fecerit, vel etiā alibi quàm fecerit: & aliter cùm hoc de mundo dicitur. Nam eom de homine vel equo hoc dicitur signatur aliquod tempus vel locus aliquis esse, in quo homo à Deo fieri potuerit. Sed cum de hoc mundo dicitur non signatur quod sit aliquod tempus ante mūdum, nec aliquis locus extra ipsum, sed significatur quòd Deus potuit mensurā loci aut temporis mundi facere maiorem. Si ergo quæratur vtrùm potuerit mundum facere in infinitum, antequam fecerit: Si hoc quidem referatur ad potentiam facientis, manifestum est quod in infinitum ante facere potuit. Dei enim potētia est æterna cui nihil accrescere potuit, vt inciperet quandoque facere mundum, cùm priùs non potuerit. Si verò referatur ad ipsum mundum, sic non potuit fieri, vt esset semper, supposita catholicæ fidei veritate, quæ habet mundum quandoque non fuisse. Sicut enim Deus non potest facere vt quod fuit non fuerit, vt infra dicetur: ita non potest facere vt quod fuit quandoque, nunquam non fuerit. Secundum hunc ergo sensum dicitur quod Deus non potuit mundum facere in infinitum, antequam faceret. Sed adhuc intelligendum est, quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo in actu, & sic dicitur secundum modum prædictum quod Deus non potuit facere mundum in infinitum ante quā fecerit, id est quod duratio mundi in infinitum ante præcesserit. Alio modo dicitur infinitum secundum potētiam: & sic potuit Deus in infinitum mundum facere antequam fecerit, quia quantumcunque ante detur eum fecisse, adhuc potuit eum prius facere. Et sic non est dare primum instans, in quo Deus potuit facere mundum. Est autem dare primum instans in quo fecerit, sicut etiam est dare supremum vbi vsque quo Deus mundum fecerit, non tamen est dare suprēmum: vtra quod facere nō potuerit. Et si patet quod quæstio cessat.

1.p.q. 46. ar. 3. ad 1. & 2. d. 1. q. 1. ar. 6. ad tertiū.

1.p.q. 9. ar. 2. c & q. 46. ar. 1. ad 1. & 1. dist. 1. q. 1. ar. 4. ad 4 ar. 96. & 198. ad 1.

ARTIC. II.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod præsciti à Deo non possint demereri. Sicut enim aliqui sunt electi à Deo ab æterno ad gratiam habendam, ita etiam aliqui sunt præsciti a Deo, ad hoc quod suæ naturæ relinquātur. Sed naturalibus non meremur neque demeremur: ergo præsciti à Deo non demerentur.

¶SED CONTRA, Nullus damnatur à deo, nisi propter demeritum, cùm Deus sit iudex iustus. Sed præsciti damnantur à Deo: ergo demerentur.

¶RESPONDEO dicendum, quod scientia ~~Dei~~ comparatur ad res creatas, sicut ars ad artificiata. Vnde sicut ars non solùm est cognoscitiua, sed factiua eorum, quæ secundum artem fiunt. Eorum verò quæ ab artis regulis deuiant, est cognoscitiua: ita etiam scientia Dei est factiua & cognoscitiua omnium bonorum: malorum verò siue peccatorum quæ sunt deuiationes quædam ab æterna lege ipsius, scientia dei est cognoscitiua, non autem causatiua: hinc patet ꝙ boni qui per gratiam iustificantur, non solū sunt à deo ab æterno præcogniti, sed etiam electi ad gratiam habendam: peccatores autem qui non iustificantur per gratiam: non sunt electi vel præordinati à deo ad culpam: sed solum præsciti, quod non sint gratiā habituri, sed suæ naturæ sint relinquendi. Quia verò omne agens potest in id quod est infra se, non autem in id quod est supra se: natura sibi relicta non potest in actum meritorium

1.p.q. 13. ar. 3. ad 2. ar. 2 13. huius. 1. e. q. 14. ar. 10. o. & ar. 15. ad 1. 1. d. 40. q. 4. ar. 1. ar.

qui est supra facultatem naturæ. Potest autem in actum peccati, qui est demeritorius, sicut in aliquid infra naturam humanam existens: homo enim peccando descendit à dignitate suæ naturæ. Et sic patet quod præsciti possunt demereri.

¶AD Primum ergo dicendum, quòd hoc quod dicitur quod naturalibus non meremur neque demeremur, potest intelligi dupliciter, Vno modo sic quod naturalia ipsa non sunt merita vel demerita: & sic verum est quòd merita sunt supra naturam, & demerita sunt contra naturam. Alio modo potest intelligi, quòd sic naturalia non sunt principia merendi vel demerendi: & sic falsum est. Naturalia enim adiuta per gratiam sunt principia merendi, sibi autem relicta possunt esse principia demerendi, vt dictum est.

QVÆSTIO II.

DEINDE circa potentiā quæsita sunt duo. Primò vtrùm Deus possit virginem corruptā reparare. Secundò, vtrùm Deus possit peccare si vult. arti. 2. 4. 10.

ARTIC. III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Deus possit virginem reparare. Ad omnipotentiam enim Dei pertinet, quod non sit impossibile apud eum omne verbum vt dicitur Lucæ Primo. Sed hoc est quoddam verbum: virginem reparare post lapsum: ergo Deus potest virginem reparare post lapsum. 3. p. q. 29. ar. 1. & 3. 22. q. 1. ar. 3. ad 25. & 3. p. q. 89. ar. 3. ad 2.

¶SED CONTRA est, quòd Hierony. dicit. Cùm Deus cætera possit, non potest reparare virginem post ruinam, vt habeturin decret. 32. quæstio. 5.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in virginitate duo possumus considerare, quorum vnum est ipsa integritas mentis & corporis. Et sic Deus virginem potest reparare post ruinam. Potest enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus consolidare per miraculum. Alia autem est causa integritatis prædictæ, quia scilicet mulier virgo nō fuisset cognita à viro. Et quantum ad hoc Deus non potest virginem post ruinam reparare. Non enim potest facere vt iam ea quæ est cognita à viro, non fuerit cognita, sicut nec de aliquo quod factum est, potest facere quod factum non fuerit. Potentia enim Dei se extendit ad totum ens. Vnde solum id à Dei potētia excluditur, quod repugnat rationi entis. Et hoc est simul esse & non esse. Et cuiusdem rationis est, quod fuit nō fuisse. Vnde Augustinus dicit 26. contra Faustum. Quisquis dicit si omnipotens est Deus, faciat vt ea quæ facta sunt, facta non fuerint, 3. 9. & non videt se hoc dicere, faciat vt ea quæ vera sunt, eo ipso quo vera sunt, falsa sunt. 228. c.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm verbum sit conceptus mentis, nihil quod contradictionem implicat, verbum dici potest: quia non cadit in conceptu mentis, vt probatur in 4. Metaph. ar. 154. ad 1. cōtra.

ARTIC. IIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa: Deus potest peccare si vult. De quocunque enim possum dicere quòd homo potest facere si vult: potest etiam dici simpliciter quod homo potest facere illud. Si ergo hæc propositio est vera. Deus potest peccare si vult, sequitur quod hæc sit vera, Deus potest peccare: sed hoc est erroneum: ergo & primum.

¶SED CONTRA, Quicunque vult peccare, peccat. Sed sequitur, si Deus peccat, potest peccare: ergo sequitur si vult, potest peccare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc coniunctio, si ordinem quendam importat, potest autem in proposito duplicem ordinem importare. Vno quidem modo ordinem causæ siue principij, & hoc modo propositio falsa est: voluntas enim Dei est principium & causa respectu creaturarum, non autem respectu eorum quæ pertinent ad diuinam naturam: vnde non dicimus, quod pater genuerit filium voluntate, sed naturaliter: vt patet per Hilarium in libro de synod. Potentia autem Dei ad ipsam diuinam naturam pertinet. Vnde hoc ipsum quod est posse peccare, non est subiectum diuinæ voluntati alicuius voluntas Dei esset principium immutationis diuinæ naturæ, quod est impossibile. Alio modo potest importare ordinem consequentiæ: & sic hæc locutio est vera, Si Deus vult peccare, potest peccare. Sequitur enim sine conditione, si argumentamur ex impossibili posito: Deus vult peccare: ergo potest peccare. Omnia enim quæ vult, potest: sed non econuersò. 1. p. q. 25. ar. 3. ad 2. & 3. 4. 1. ar. 3. ad 3. & par. 3. 1. ar. 3. ad 3.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, Si homo vult currere, potest currere: antecedens est possibile, & ideò consequens, est simpliciter possibile. Sed cùm dicitur sic, Si Deus vult peccare, potest peccare, antecedens est impossibile: vnde nihil prohibet conditionalem esse veram, consequēte existente impossibili.

QVÆST.

QVÆSTIO III.

DEINDE quantùm ad naturam assumptam, quæsita sunt duo.

¶Primo, vtrùm totus sanguis quem Christus in sua passione effudit, in resurrectione ad corpus eius redierit.

¶Secundò, in quo Christus nobis maius signum dilectionis exhibuerit: vtrùm in hoc quod Christus passus est pro nobis: vel in hoc quod corpus suū dedit nobis sub sacramento in cibum.

ARTIC VI. V.

3. p. q. 54. ar. 3. ad 1. & 4. di. 44. q. 1. ar. 2 q 2.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd totus sanguis Christi qui est in passione eius effusus ad corpus eius in resurrectione redierit. Resurrectio enim nostra conformis erit resurrectioni Christi secundum illud ad Philip. tertio Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Sed ad corpus nostrum in resurrectione redibit totum, quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autem Christi in passione effusus fuit de veritate humanæ naturæ, & facer dicitur, secundum illud. Quem facer eruor perunxit fusus agni corpore, ergo videtur quod ille sanguis Christi in passione effusus in resurrectione ad corpus eius redierit.

2 Prætereà, Verbum Dei nunquam deposuit, quòd in nostra natura assumpsit: partibus humanæ naturæ ab inuicem in passione separatis: sed verbum Dei assumpsit in natura nostra non solū corpus, sed etiam sanguinē, ergo sanguis ille nunquā fuit à verbo depositus, rediit ergo ad ipsum resurrectione.

¶SED CONTRA est, quòd in aliquibus ecclesiis sanguis Christi vsque hodie dicitur seruari. 3. p. q. 119. ar. 1. & 4. di. 44. q. 1. ar. 2. q. 2. o.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in resurrectione tam Christi quàm nostra, totum quod fuit de veritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa quæ de veritate humanæ naturæ non fuerunt, & quamuis circa ea quæ sunt de veritate humanæ naturæ si diuersa diuersorum opinio, secundum qualibet opinionē nō totus sanguis nutrimentalis, id est qui ex cibis generatur pertinet ad veritatem humanæ naturæ. Cum ergo Christus ante passionem comederit & biberit, nihil prohibet in eo fuisse aliquem sanguinem nutrimentalem, qui ad veritatem humanæ naturæ non pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in resurrectione redire. Sed quia specialiter fit quæstio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quod totus in resurrectione ad corpus Christi redierit tripliciter ratione. Quarum prima accipi potest ex ætate Christi patientis. Passus est enim in perfectissima ætate: in qua maximè ea quæ in homine inueniuntur, ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur, tanquam ad maximam perfectionē ducta. Secunda sumitur ex merito passionis. Si enim sancto rum martyrum ille partes in quibus passionem pro Christo sustinuerint, quendam priuilegiatum fulgorem in resurrectione habent, vt Augustinus dicit vigesimoprimo de Ciuitate Dei, ergo multò magis sanguis Christi quem pro salute humani generis effudit ad gloriosam resurrectionem reparatus est. Tertia ratio potest sumi ex ipsa virtute passionis. Sanguis enim ille in passione effusus humanum genus sanctificauit secundum illud ad Hæbreos vltimo, Iesus vt sanctificaret per sanguinem suum populum extra portam passus est. Humanitas autem Christi saluti feram virtutem habuit ex virtute verbi sibi vniti, vt Damascenus dicit in tertio libro. Vnde manifestum est quod sanguis in passione effusus qui maximè fuit salubris, fuit diuinitati vnitus. Et ideo oportuit quod in resurrectione iūgereretur aliis humanitatis partibus. Sanguis autem Christi, qui in quibusdam ecclesiis ostenditur, dicitur ex quadam imagine Christi percussa miraculose fluxisse. Vel etiam alia ex corpore Christi.

3. p. q. 54. ar. 4. c. & 4. ar. 44. q. 2. ar. 1. q. 1. ad quintū. 3. P. q. 4 8. ar. 4. ad 3. & ar. 5. c. 3. p. q. 52. ar. 3 ad 3. 3. p. q. 52. ar. 3. ad 2. 3. p. q. 54. 3. ad 3.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. VI.

ar. Specialiter.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus maius dilectionis signum nobis ostendit tradendo corpus suum in cibum, quam patiendo pro nobis Charitas enim patriæ perfectior est, quam charitas viæ. Sed beneficium illud quo nobis Christus contulit, corpus suum dans nobis in cibum, magis assimilatur charitati patriæ, in qua plenè fruemur Deo. Passio autem quam pro nobis subiit, magis assimilatur charitati viæ, in qua nobis pro Christo imminet patiēdum. Ergo maius est dilectionis signum, quod Christus corpus suum tradidit nobis in cibum: quam quod Christus passus est pro nobis.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd illud quod est potissimum in vnoquoque genere, est mensura omnium eorum quæ

sunt illius generis, vt patet per Philosophū in 10. Meta. potissimum autem in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideò ex hoc amore necesse est mensuram accipere omni amoris quo quis alium amat. Vnde & in 9. Ethic. Philosophus dicit. Quod amicabilia quæ sunt ad alterum veniunt ex amicabilibus quæ sunt ad seipsum. Pertinet autem ad amorem quo quis amat seipsum, vt velit sibi bonum, vnde tantò aliquis alium magis amare probatur, quantò magis bonum quod sibi vult propter amicum prætermittit, secundum illud Proverb. 12. Qui negligit damnum proprietate, quæ sunt anima, corpus, & res exteriores. Est ergo aliquod signum amoris, quod aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur, maius autem amoris signum, si etiam corporis proprij detrimentum patiatur, vel labores, vel verbera pro amico sumendo: maximum autē dilectionis signum, si etiam animam suam deponere velit pro amico moriendo. Quod ergo Christus pro nobis patiendo animam suam posuit, maximum fuit dilectionis signum, quod autem corpus suum dedit in cibum sub sacramento, ad nullum detrimentum ipsius pertinet: vnde patet quod primum est maius dilectionis signum: vnde hoc sacramentum est memoriale quoddam & figura passionis Christi. Veritas autem præeminet figuræ, & res memoriali. 1. p. q. 60. ar. 5. & 3. p. q. 89. ar. 6. & 22. q. 33. ar. 5. ad 3. 22. 4. 73. 83.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd exhibitio corporis Christi in sacramento habet quidem figuram quandam charitatis qua diligimus Deus in patria, sed passio eius pertinet ad ipsam Dei dilectionem, nos à perditione ad patriam reuocantem: dilectio autem Dei non est maior in patria quàm sit in præsenti. 1. p. q. 63. ar. 7. & 9. ad 3. de eo rum supervisitate. Opus 390.

QVÆSTIO IIII. ARTIC. VII.

DEINDE circa angelos quæritum est vnum, scilicet vtrùm Lucifer sit subiectum æui. Et videtur quod sic. Sicut subiectum temporis est primum temporale simplicissimūt ita subiectum æui videtur esse simplicissimum æuiternum: hoc autem est Lucifer qui inter angelos supremus fuit secundum suam naturam creatus. Aeuum autem non respondet gratiæ sed naturæ: alioquin corpora cœlestia quæ non sunt susceptiua gratiæ æuo mensurari non possent. Cum ergo dona naturalia integra remanserint in dæmonibus post peccatum, sicut Diony. dicit quarto capite de di. no. videtur quod æuum sit in Lucifero sicut in subiecto.

¶SED CONTRA Æuum est quædam æternitatis participatio. Sed angeli beati magis sunt in participatione æternitatis quàm Lucifer: qui est beatitudinis expers. Ergo Lucifer non est subiectum æui: sed magis supremus beatorum angelorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ex ignorantia linguæ Græcæ prouenit quod communiter apud multos æuum ab æternitate distinguitur, ac si distingueretur anthropos ab homine, quod enim Greco. dicitur æuum, in Latino æternitas. Et sic etiam Diony. 10. cap. de di. no. pro eodem vtitur æternitate & æuo: sed quia nominibus vtendum est vt plures: si vtrūque distinguamus ab inuicem, æuum nihil aliud erit quam æternitatis participatio: vt scilicet essentialis æternitas ipsi Deo attribuatur, æuum autem quasi participata æternitas substantiis spiritualibus, quæ sunt supra tempus, quia verò id quod per essentiam dicitur semper est mensura ipsius quod dicitur per participationem, potest dici quod prima mensura omnium æuiternorum, est ipsa Dei æternitas: sicut etiam substantia Dei est mensura omnis substantiæ, vt dicit commentator in 10. Metaphysic. Si quis tamen velit accipere mensuram homogeneam: id est eiusdem generis, dicunt quidā quod non est vna mensura communis: sed quodlibet æuiternum habet suum æuum. Sed hi propriam vocem ignorant. Sic enim esset verum quod dicūt, si omnia æuiterna essent æqualia. Sic enim vnum eorum non esset mensura alterius: hoc autem non est verum: quia in angelis est accipere primum medium & vltimum non solùm secundum diuersas hierarchias & ordines, sed etiam secūdum diuersos angelos in eodem ordine vt patet per Dionysium decimo capite cœlestis Hierarchiæ. Et quia semper illud quod est simplicissimum est mensura in quolibet genere: sicut dicitur in decimo Metaphysicorum. (Tex. c. 2.) Ideo necesse est vt duratio simplicissimi æuitetni sit æuum omnium æuiternorum, & ita simplicissimum æuiternum est subiectum æui. Sed attendendum quod substantiæ spirituales mensurantur æuo, non solùm quantum ad earum substantiam, sed etiam quantum ad earum propriam operationem. Vnde in lib. de causis dicitur quòd non sunt in momento æternitatis secundum substantiam & operationem & sic oportet ꝙ ille angelus qui est subiectum æui, sit simplicissimus, nō solùm quantùm ad essentiam sed etiā quātùm ad 1. p. q. 10. art. 6. & 2. ad 2. q. 1. ar. 2. 1. p. q. 11. ar. 5. ad 1. & ar. 6. c. q. 1. ar. 1. ad 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

operationem. Talis autem est suprемus omnium angelorum bonorum, cuius operatio maximè est in vno, quod est Deus, vnita. Vnde supræmus omnium angelorum est subiectum æui; Non autem Lucifer.

2. dist. 2. q. 1. ar. 2. ad 5. ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliqui posuerunt Luciferum nō fuisse suprемum angelorum. Sed sicut Damas. dicit, fuit primus eorum qui præerant ordini terrestri. Si verò concedamus secundum Gregorium, quod fuerit suprемus omnium: tunc dicendum quod sua operatio auersa est ab vno primo, & conuersa ad multitudinem inferiorum rerum, quarum primatum appetiit. Et secundum hoc dæmones decidunt à summa simplicitate æui, vnde Diony. dicit 4. c. de diui. no. q dæmones dicuntur mali, propter hoc quod infirmantur circa operationem naturalem.

1. p. q. 63 ar. 6. ad 3 ma. 9. 16. ar. 1. ad 12.

QVÆST. V.

DEINDE quæritur est de hominibus. Et primò quantum ad ea quæ possunt omnibus esse communia. Secundò quantū ad ea quæ Pertinent ad quosdam horum itatus. Circa communia verò quæsitum est quadrupliciter. Primò quidem de his quæ pertinent ad naturam hominis. Secundò, quæ pertinent ad sacramenta. Tertiò, de his quæ pertinent ad virtutes. Quartò de his quæ pertinent ad præcepta.

¶Circa primum quæsita sunt tria. Primò quantum ad personas hominum, vtrum scilicet si Adam non peccasset idem homines numero saluarentur qui nunc saluantur. Secundò quantū ad intellectum, vtrum scilicet verbum, cordis sit species intelligibilis. Tertiò quantum ad voluntatem vtrùm scilicet ea quæ per timorem fiunt, sint voluntaria.

ARTIC. VIII.

ar. 63. sed contra, & ad 2. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod si Adam non peccasset, non idem homines numero saluarentur, qui nunc saluantur. Si enim Adam non peccasset, soli electi nascerentur: ergo non fuissent nati illi peccatores quia finaliter sunt reprobati & per consequens nec eorum filij, quia si non sunt idem patres, consequens est neque filios esse eodem:mul ti autem nunc saluantur ex reprobis parentibus nati. Ergo si Adam non peccasset, non iidem saluarentur qui nūc saluatur.

2 Præterea, Secundum Philosophum semen est superfluum alimenti; sed aliis cibis homo vsus fuisset in paradiso, si non peccasset, ab his quibus nunc vtitur: ergo aliud fuisset semen & per consequens alij filij.

¶SED CONTRA, est quòd Gregor. dicit 4. Moral. Si primum parentum nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex se filios gehennæ generaret. sed hi qui nunc per redemptorem saluandi sunt, soli ab eo electi nascerentur.

¶RESPONDEO dicendum, quod cum in generatione hominis sicut & aliorum animalium semen patris sit agens: materia verò à matre ministrata sit sicut patiens: ex quo corpus humanum formatur impossibile est eundem filium nasci- fiue sit alius pater, siue sit alia mater, sicut etiam non est idem numero sigillum: siue sit alia cera, siue sit aliud corpus sigilli: ex cuius impressione cera sigillatur. Et quamuis superfluum alimenti sit semen secundum Philosophum: diuersitas tamen alimentorum non sufficeret ad diuersificandum filios qui ex semine nascuntur: quia ex illis cibis non sumitur semen, nisi quatenus aliqualiter in substantiam parentum conuertuntur. Dicunt quidem sequentes Ansel. quòd si homo non peccasset in illa prima tentatione statim confirmatus fuisset & ipse & omnes qui ab eo nascerentur: ita quod omnes qui nascerentur fuissent electi. Vnde cū nunc multi qui saluantur ex peccatoribus nascantur, sicut in obiectiendo tāgebatur consequēs est quod essent alij parentes saluandorum, & per consequens alij filij. Sed hæc positio non videtur esse vera quia secundum Aug. 14. de ci. Dei. Status corporis in homine proportionaliter respōdet statui animæ: quandiu ergo homo habuit corpus animale potens mori & non mori indigens alimentis, tandiu habuit animam potentem peccare, & non peccare: habuit autem corpus animale quādiu fuit in statu generandi: quod etiā fuisset si post illam primam tentationem non peccasset. Et ideò possibile fuisset, si primus homo tunc non peccasset ꝙ etiam ipse vel eius posteri postmodum peccarent: vt Hugo. de sanct. Vict. dicit. Vnde ex hoc non sequitur parentum diuersitas, quod nunc sunt aliqui peccatores, tunc autem non essent sed est aliud vnde necesse est ponere diuersitatē parentū: quia in primo statu vnus homo non habuisset plures vxores nec etiam aliqui ex fornicatione vel adulterio nascerentur, quod nunc contingit etiam in his qui saluantur: multi enim filij vxoris parentis ex pluribus vxoribus nati seruantur sicut patet de filiis Iacob. Multi etiam ex fornicatione vel adulterio nati, aliquin eis frustra sacramenta salutis adhiberentur. Vnde reliquitur ꝙ aliqui nunc saluantur qui si primus homo non peccasset, non nascerentur & per consequens non saluarentur, nec tamē Dei prædestinatio falleretur, quia Deus prædestinauit homines habens scientiam futuri euentus. Quod verò Gregor. dicit, quod si primus homo nō peccasset, nequaquam ex se filios gehennæ generaret, indubitanter verum est. Non enim in filios transfunderet peccatum originale, secundum quod homines filij iræ nascuntur: quod autem subdit quod hi soli qui nunc saluandi sunt nascerentur: intelligendum est quod pronomen facit simplicem demonstrationem: quia scilicet soli electi nascerentur quantum est ex ratione originis, nō autem demōstrationem personalem: quia aliæ per sonæ essent hominum qui saluarentur.

2. dist. 2. q. 1. ar. 2. ad 2. 1. p. q. 63 ar. 6. ad 3 ma. 9. 16. ar. 1. ad 12. ar. 63. ad 1. 1. p. q. 23. ar. 1. ad 3. 8. ar. 4. opus. 53. a.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. IX.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quòd verbum cordis sit species intelligibilis: verbum enim cordis est quo intellectus videt: hoc autem est species intelligibilis: ergo verbum cordis est species intelligibilis.

8. ar. 4. c. ad 2. 85. ar. 2. opus. 53. a.

¶Præterea: Cognitio intellectiua à sensu oritur. Sed illud quod sensus sentit, est species intelligibilis: ergo verbum cordis quo intellectus intelligit, est species intelligibilis.

¶SED CONTRA, Verbum cordis interius est quod exteriori verbo significatur. Sed verbum exterius non significat speciem intelligibilem: ergo verbum interius non est ipsa species intelligibilis.

1. p. q. 27. ar. 1. ad 3. ver. 2. ar. 2. ad 1. ar. 3. ad 1. ar. 4. ad 2. ar. 5. ad 2. ar. 8. ad 2. 1. p. q. 85. ar. 1. ad 3. 4. d. 3. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. 1. p. q. 14. ar. 4. ad 3. 1. p. q. 107. ar. 1. ad 2. 1. p. q. 34. ar. 1. ad 3. 8. ar. 4. ad 2. 2. q. 2. ar. 3. ad 2. 4. d. 3. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 2. 1. p. q. 79. ar. 2. ad 3. 1. p. q. 85. ar. 2. ad 1. 1. p. q. 76. ar. 1. ad 4. 1. p. q. 14. ar. 2. ad 3. 1. p. q. 85. ar. 2. ad 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur qui autē moritur redeundo, non moritur in proposito se
ar. 28. & 4. dis. 20. io: est status martyrum quā confessorū: ergo in meliori statu
q:1. art. 3. moritur, qui moritur in eundo, quam qui moritur redeundo,
q. 3. ad 2. ¶SED CONTRA. Qui moritur in redeundo, iam consummauit votum suum, qui autem moritur in eundo, nondum consummauit, sed est quasi in principio. Perfectum autē melius est imperfecto, & finis principio ergo melius moritur, in redeundo, quàm ei moritur in eundo.

¶RESPONDEO dicendum, quod quanto aliquis cum pluribus meritis moritur, tantò melius moritur: merita autē manent homini non solùm illa quæ actu agit: sed etiam illa quæ iam fecit, quasi apud Deum deposita: secundum illud 2. ad
4. di. 14. Tim. 2. Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare. Manifestum autem est quod ille qui mo-
q. 2. art. 3. q. 3. 9. ritur in redeundo de vltra mare cæteris paribus cum pluribus meritis moritur, quam ille qui moritur in eundo. Habet enim meritum ex assumptione itineris: & vlterius ex prosecutione in qua fortè multa grauia est passus: & ideò cæteris paribus melius moritur ille qui moritur redeundo: quamuis ite sit magis meritoriū quā redire genus operis cōsiderando.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud propositum exponendi se morti propter Christum habuit etiam iste in eundo nec hoc meritum perdidit si se à peccato immunem custodiuit.

QVAESTIO VIII.

DEINDE circa matrimonium quæsita sunt duo. Primò si aliquis despondeat aliquā per verba de futuro, & postea carnaliter cognoscat: non quidem quasi cōsentiens in matrimonium, sed solummodo volens fraudulenter surripere copulam carnalem, si postmodum cōtrahat cum alia per verba de præsenti, vtrum secunda sit vxor eius. Secundò si vir ac-
4. di. 27. ar. 2. & q. 2. 3. 4. dis. 28. art. 2. cusat vxorem de adulterio occulto, vtrūm mulier teneatur in iudicio suum peccatum confiteri.

ARTIC. XV.

CIRCA primum sic procedebatur. Videtur quod ille qui cognouit carnaliter quàm desponderat per verba de futuro non possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per verba de præsenti. Iudicio enim Ecclesiæ compellitur stare cum prima, quam carnaliter cognouit: sed Ecclesia potest facere personas illegitimas ad contrahendum: ergo videtur q̄ talis non possit eum alia muliere habere matrimonium: & ita illa cum qua secundo contraxit per verba de præsenti, nō erit vxor sua.

¶SED CONTRA est, quod error hominis non præiudicat veritati matrimonij. Sed ex errore hominis præsumēris
4. dis. 26. q. 2. ar. 4. esse consensum, vbi fuit carnaliter copula, contingit quod per iudicium Ecclesiæ compellitur aliquis illam habere quam cognouit carnaliter post contractum per verba de futuro: ergo non præiudicat veritati secundi matrimonij, quod est ritè cōtractum per verba de præsenti.

¶RESPONDEO dicendum, quod sicut Leo papa dicit. Causa matrimonij est consensus per verba de præsenti expres-
22. q. 64. ar. 6. art. 3. & q. 67. art. 2. & 4. dis. 26. q. 1. ar. 2. q. 3. ad 1. sus: sine quo cætera etiam cum coitu subsecuta frustrantur. Remota autem causa, remouetur effectus: vnde cùm in primo matrimonio ponatur non fuisse consensus, manifestum est quod non fuit matrimonium. Et quia posita causa ponitur effectus, consequens est vt secundum fuerit matrimonium in quo ponitur fuisse mutuus consensus per verba de præsenti expressus inter personas à matrimonio solutas.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia in his quæ ad matrimonium pertinent, tripliciter se habet. Vno quidem modo per modum iudicantis: & quia homines vident ea, quæ apparent: secundum quod dicitur 1. Reg. 16. Oportet quod iudex ecclesiasticus iudicet secundum ea quæ sibi apparent per confessiones partium, & per idoneos testes & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis cōtingit, quandoque veritatem latere: & præcipuè in his quæ pertinent ad interiora cordis, quæ humano testimonio probari non possunt, etsi per aliqua signa exteriora de his possint aliqua coniectura haberi: & ideo iudicium Ecclesiæ circa ea quæ ad matrimonium pertinent, si veritas lateat, non impedit sequens matrimonium contrahendū, nec dirimit iam contractum. Alio modo se habet per modum prohibentis vel punientis: & hoc quidem impedit matrimonium contrahendum sed non dirimit iam contractum puta vxoricidæ pœnam imponit Ecclesia, vt vlterius matrimonio abstineat. Si tamen cōtraxerit matrimonium non dirimitur: tertio modo se habet per modum statuentis, quod fit solùm auctoritate summi Pontificis, & secundum hoc personæ aliquæ redduntur illegitimæ ad cōtrahendum, ita quod si etiam contrahat, matrimonium dirimitur, vt patet in quibusdam gradibus cōsanguinitatis &

affinitatis, vel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de
4. dis. 37. 2. ar. 2. o. & 41. contrahendo, vel cùm machinatus est in mortem vxoris.

ARTIC. XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod mulier accusata de adulterio occulto non teneatur suum
ar. 4. q. 3. ad 2. 109. peccatum in iudicio confiteri. Nullus enim tenetur suum peccatum occultum publicare. Sed adulterij mulieris est occultum. Si autem in iudicio confiteretur ipsum, veniret in publicum: ergo non tenetur mulier accusata de adulterio suum
4. dis. 19. q. 2. ar. 1. ad 4. & 5. peccatum in iudicio confiteri.

¶SED CONTRA est, quia debet præstare iuramentum de veritate dicenda, sed nullo modo debet deierare: ergo debet veritatem confiteri de suo peccato.

B. Paulus. ¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est distinguendum. Si enim adulterium sit omninò occultum non debet peccatum suum in iudicio confiteri, nec debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda: quia occulta soli diuino iudicio reseruantur, secundū illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum. Sed quando ex adulterio procedit infamia, vel aliqua signa euidentia apparent quæ vehementem suspicionem facere possunt, vel quando est semiplene probatum tunc debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, & ipsa tenetur confiteri veritatem.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

DEINDE circa virtutes quæsita sunt duo. Primò circa iustitiam, scilicet si aliquis incidens in latrones, promittat eis pecuniam pro sua liberatione, si mutuò eam accipiat
12. q. 66. ar. 1. o. & dis. 17. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 1. ab aliquo suo amico, vtrūm restituere teneatur. Secundò circa abstinentiam, vtrūm aliquis peccare possit, nimis ieiunando vel vigilando.

ARTIC. XVII.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd ille qui pecuniam accepit mutuò, vt redimeret se à latronibus, non teneatur eam restituere, quia vt Augustinus dicit. Tempore necessitatis omnia sunt communia. Sed nullus debet quasi proprium petere id quod est commune: vt Ambro. dicit, & habetur in decretis distinct. 4. Cùm ergo ille qui in latrones incidit fuerit in maxima necessitate constitutus, vtpotè in periculo mortis, existens videtur quòd factum sit sibi commune aliquid quòd erat alterius, & ita non teneatur ei restituere, qui mutauit acsi esset proprium eius.

2 Præterea, Nullus tenetur facere recompensationem alicui pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuauit pecuniam, tenebatur proximū suum à mortis periculo liberare, secundum illud Prouerb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortē, ergo videtur quod ille qui est liberatus, non teneatur ei restituere pecuniam mutuatam.

¶SED CONTRA, est quòd Dominus Matt. 7. dicit Omnia quæ vultis, vt faciant vobis homines. & vos, facite illis. Sed ille qui liberatus à latronibus vellet sibi restitui, si quid mutuasset, ergo etiā ipse debet restituere quod mutuò accepit.

¶RESPONDEO dicendum, quod iustitiæ actus est vnicuique reddere quod sibi debetur. Vnde cum ratione contractus bonæfidei qui fuit inter mutuantem & mutuo accipientem, restitutio debetur ex iustitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuò accepit pecuniam eam reddere creditori, & tanto magis quanto in maiori necessitate creditor sibi subuenit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod tunc in necessitate fiunt omnia communia, cùm homo non potest sibi de suo subuenire, ridiculum enim esset si quis famem patiens nolle accipere panem, quem haberet in archa: & diceret se accipere panem alienum quasi communem: quæ autem per amicos possumus per nos aliqualiter possumus, vt dicit Philosophus in tertio Ethicorum. Ille autem qui in latrones incidit potest se per amicos liberare mutuum accipiendo, Et idcò non fiunt ei omnia communia.

¶Ad secundum dicendum, quòd vnusquisque tenetur ad liberandum proximum à morte secundum suam conditionem & modum, & hoc quidem conuenienter impleuit ille qui pecuniam mutuauit: non autem tenebatur eam donare in casu quo ille poterat per mutuum liberari.

ARTIC. XVIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd homo non possit peccare nimis ieiunando, vel vigilando. Deus
22. q. 32. a. 2. ad 3. enim non potest nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis est exhibitio operis, vt Grego. dicit in Homil. quadam: ergo videtur quòd non possit aliquis peccare nimis ieiunando, vel vigilando propter Deum.
ar. 3. ad 2. & q. 147. ar. 4. ad 1.

¶SED CONTRA est, quòd Bernar. confitetur se peccasse de hoc q̄ nimis corpus suum ieiunio & vigiliis debilitauit

RESP.

¶RESPONDEO dicendum, quod secundum Philosophum in primo Politi. Aliter est iudicandum de fine, aliter de his quæ sunt ad finem. Illud enim quod quæritur, tanquam finis absque meusura quærendum est. In his autem quæ sunt ad finem, est adhibenda mensura secundum proportionem ad
ar. 14. ad 2. & 93. ad secundum. finem: sicut medicus sanitatem quæ est finis eius, facit quantumcunque potest maiorē, sed adhibet medicinam, secundum quod conuenit ad sanitatem faciendā. Est ergo considerandū quod in spirituali vita, dilectio Dei est, sicut finis. Ieiunia autem & vigiliæ & alia exercitia corporalia, non quæruntur tanquam finis. Quia sicut dicitur ad Rom. 14. non est regnum Dei esca & potus: sed adhibentur tanquam necessaria ad finē,
Bt. Paulus 4. dis. 25. q. 3. ar. 1. q. 2. ad 3. & 4. dis. 17. q. 2. artic. 3. q. 2. c. id est ad domandas concupiscentias carnis secundum illud Apost. 1. ad Corinth. 9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo &c. Et ideò huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, vt scilicet cōcupiscentia deuitetur, & natura non extinguatur, secundum illud ad Rom. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, & postea subdit, Rationabile obsequium vestrum. Si verò aliquis intantum virtutem naturæ debiliter per ieiunia & vigilias & alia huiusmodi, q̄ non sufficiat debita opera exequi: puta prædicator prædicare, doctor docere, cantor cantare: & sic de aliis absque dubio peccat, sicut & peccaret vir qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum vxori reddendum. Vnde Hiero. dicit. De rapina holocaustum offert qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria immoderatè corpus affligit. Et iterum rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, vigilias sesus integritati præfert.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEINDE circa præcepta quæsita sunt duo. Primò vtrū præcepta ordine naturæ præcedant consilia: Secundò, vtrūm peccata quæ fiunt contra præcepta secundæ tabulæ, sint grauiora peccatis quæ fiunt contra præcepta primæ tabulæ.

ARTIC. XIX.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd præcepta
ar. 92. ordine naturæ præcedant consilia. Illud enim est prius ordine naturæ, ad quod natura primò instigat. Sed præcepta sunt de primis instinctu naturæ, quia sunt de dictamine rationis naturalis, non autem consilia: ergo præcepta sunt priora ordine naturæ quam consilia.

¶SED CONTRA est, quia prius natura dicitur aliquid esse tripliciter. Vno modo sicut imperfectum est prius perfecto. Et hoc modo præcepta non sunt priora consiliis: quia in præceptis charitatis præcipuè cōsistit perfectio. Secundò per modum causæ tempore præcedentis effectū, & sic etiam non sunt priora: quia non est necessarium quod aliquis prius impleat præcepta quàm consilia. Tertiò per modum originis, quando principium est simul tempore, sicut & lux solis & radius. Sed nec hoc modo præcepta sunt priora: quia non est necesse q̄ quicunque seruat præcepta, seruet consilia: ergo nullo modo præcepta ordine naturę præcedunt consilia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc necesse est duo considerare, primò quid sit esse prius ordine naturæ: secundò quid sit præceptum & quid sit consilium. Quibus manifestatis, euidenter apparebit quod quæritur. De primo ergo sciendum est, quod secundum Philosophum in 5. Met. (T.c. 16.) Prius & posterius dicuntur in quolibet ordine per comverit. q. 4. ar. 5 1. q. 21. ar. 3. o. & 3. d. 17. q. 2. ar. 3. q. 1. d. 20. art. 3. q. 2. p. q. 85. ar. 3. ad 1. & 22. q. 78. ar. 8. ad 2. 3. q. 1. ar. 5. ad 2. & art. 6. c. ver. q. 4. ar. 3. 1. p. 3. ar. 18. c. q. 77. ar. 3. ad 1. parationem ad principium loci, in disciplinis per comparationem ad principium disciplinæ. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid esse prius per comparationē ad naturę principia. Quę quidem sunt quatuor causę. Vnde secundum vnumquodque genus causæ, prius in ordine naturæ est quod pinquius est causæ. Quamuis autem causæ sint quatuor tres tamen earum, scilicet efficiens, formalis & finalis, concurrunt in idem, vnde relinquitur quod ordo naturæ sit duplex. Vnus quidem secundum rationem causæ materialis, secundū quod imperfectum est prius perfecto, & potentia actu. Alius autem ordine naturæ est secundum rationem aliarum trium causarum, secundum quam perfectum est prius imperfecto & actus potentia. Vnde & Philosophus dicit in 5. Metaphy. (T.c. 12.) quòd alia sunt potestate priora, alia perfectione: & quia forma est magis natura quàm materia, vt probatur in 2. Phy. (T.c. 12.) Conueniētius dicitur esse prius natura actus, qui est prior substantia & specie, vt dicitur in 11. Meta. (T.c. 13.) quam potentia, quæ in vno & eodem est prior generatione & tempore. Vnde & Philosophus dicit in 2. Perihermenias, quòd in his quæ contingit esse actu & potestate, ea quæ sunt actu, sunt natura priora & posteriora.

¶Circa secundū verò, scilicet circa rationem consilij & præ-

cepti, considerandum est quod præceptum importat rationem debiti, debitum autem aliquid est dupliciter. Vno modo secundum se, & hoc modo finis est debitus in vnoquoque negocio. Medicus enim propter se debet quærere sanitatem. Alio modo est aliquod debitum propter aliud, scilicet id sine quo non potest perueniri ad finem, sicut medicus debet indicere dictā infirmo, sine qua non potest sanari. Illud verò quod ordinatur in finem, vt melius aut facilius finem consequatur, si sine hoc aliqualiter possit haberi finis, nō habet rationē debiti. Finis autem spiritualis qui lege diuina ordinatur, est duplex. Vnus quidē principalis scilicet adhærere Deo per charitatē. Vnde dicitur 1. ad Tim. 1. Finis præcepti, charitas est. Alius autē est finis secundarius quasi dispositiuus, scilicet puritas & rectitudo cordis, quæ cōsistit in interioribus actibus aliarum virtutum. Vnde Apostolus dicit ad Rom. 6. habetis fructum vestrum in sanctificatione. Sicut est in generatione naturali finis est & ipsa forma substantialis & vltima dispositio ad formam. Vnde manifestum est quod principalia præcepta diuina sunt quidem de dilectione Dei & proximi, vt Patet Matth. 22. Secunda verò de interiori sanctificatione, secundum illud 1. ad Thess. 4. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Omnia verò alia quæ sunt spiritualis vitæ, ordinantur ad prædicta sicut in finem, sed dupliciter. Quædam enim sunt talia sine quibus prædicti fines esse non possunt: & hæc cadunt sub præcepto, sicut non habebis deos alienos, Non fur-
12. q. 108. 1. ar. 4. o. tum facies &c. Quædam autem sunt sine quibus ad prædictos fines peruenīri potest, vnde non cadunt sub præcepto. Sed
huius art. 14. ad 2. quia per huiusmodi facilius & melius peruenitur ad fines prædictos, dantur de eis consilia: sicut patet de paupertate
& ar. 55. c. & art. 93. ad 1. virginitate: & aliis huiusmodi: & est simile si aliquis deberet, ex præcepto esse Romæ certo die, teneretur etiam ex debito præcepti Romam ire, nō autē tenetur ex præcepto ire eques: quia sine hoc posset Romam peruenire, tamen caderet hoc sub consilio, inquantum equitando facilius & melius perueniret ad finem.
c. 2. q. 108. ar. 4. ¶His ergo visis, patet de facili id quod quærebatur. Si enim comparemus consilia ad præcepta finalia, quæ sunt de dilectione Dei & proximi, de interiori cordis puritate, manifestū est q̄ præcepta sunt priora consiliis naturaliter ordine perfectionis, sicut naturaliter prior est potentia & finis, his quæ sunt ad finem: sed consilia erāt priora naturaliter ordine generationis & temporis, inquantum scilicet per consilia ad puritatem perfectam cordis, & perfectā dilectionē Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus consilia ad alia præcepta quæ ordinantur ex necessitate in prædictos fines, sic erit duplex consideratio. Nam in consiliis necesse est vt includantur præcepta. Qui enim omnia dimittit, non rapit aliena: & qui virginitatem seruat, non mœchatur: sicut etiam qui equitat vadit: sed non conuertitur. Est ergo vna comparatio cōsiliorum ad præcepta absolutè considerata, & sic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora consiliis: sicut genus est naturaliter prius specie, consilia autem econuerso priora naturaliter præceptis: sicut species sunt priores secundum naturam quam genera, vt patet per Philosophum in primo Physicor. (Tex. co 5.) comparatur enim genus ad speciem, sicut potentia ad actum: percepta autem absolutè sumpta se habent per modum generis ad obseruantiam præceptorum eum consiliis & sine consiliis: sicut non mœchari ad non mœchari cum virginitate: & ad non mœchari cum matrimonio: & ire commune est ad ire equitem, & ad ire pedites. Alia verò cōparatio est cōsiliorum ad præcepta sine consiliis obseruata: sicut si comparemus euntem in equo, ad eum qui vadit pedibus. Similis enim est comparatio virginis seu continentis ad matrimonium: & pauperis propter Christum ad eum qui in sæculo suis contentus est. Et sic simpliciter ordine naturæ consilia sunt priora præceptis tanquam perfecta imperfectis: nec oportet quòd præcepta præcedant naturaliter ordine generationis & temporis consilia. Non enim oportet quod ille qui vult continentiam, vel virginitatem seruare, prius matrimonio iungatur: neque etiam oportet quod ille qui vult esse pauper propter Christum, prius sæcularem vitam agat: in qua suis diuitiis sit contentus: sicut etiam nō oportet quòd ille qui vult ire eques Romam, prius vadat pedes: & postea eques: sed melius est si à principio eques vadat.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XX.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccata, quæ sunt contra præcepta secundæ Tabulæ sint
ar. 18. argumentum 1. & 12. graviora peccatis, quæ sunt contra præcepta primæ Tabulæ. peccatum enim contra præcepta secundæ Tabulæ est cōtempto bono incommutabili, commutabili bono adhærere, sicut
9. 110. ar. 6. c. patet in furto & adulterio, & aliis huiusmodi. Sed contemptus

incom-

Universidad de Deusto
Biblioteca

incommutabilis boni est peccatum contra præcepta primæ tabulæ quibus ordinamur ad adhibendam reuerentiam Deo: ergo peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ includunt peccata, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, & aliquid addunt: ergo sunt grauiora.

2 Præterea, Simonia est maximum peccatum. Sed simonia cũ sit species auaritiæ, est contra præcepta secundæ tabulæ, ergo peccata quæ sũt cõtra præcepta secũdæ Tabulæ, sunt grauiora.

¶ SED CONTRA est, quòd peccata contra præcepta primæ Tabulæ sunt infidelitas, desperatio, & alia huiusmodi quæ sunt grauissima peccata: ergo peccata quæ sunt contra præcepta primæ Tabulæ sunt grauiora.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd formalis ratio peccati mortalis consistit in auersione à Deo. Si enim esset inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, non esset peccatum mortale: præcepta autem primæ Tabulæ secundum se ordinant directè hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideò peccata quæ sunt contra præcepta primæ Tabulæ, directè & secundũ se important auersionem à Deo: peccata autem quæ sunt contra præcepta secundæ Tabulæ, per se quidem deordinant nos principaliter circa bona commutabilia: circa quæ ordinamur per præcepta secundæ Tabulæ, ex consequenti autem deordinant nos à Deo. In vnoquoque autem genere potissimum est id quod est per se. Vnde peccata quæ sunt contra præcepta primæ Tabulæ, secundum suum genus sunt grauissima in genere peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod contemptus Dei per se intentus est in peccatis quæ sunt contra præcepta primæ Tabulæ: si autem non ex necessitate includitur in peccatis quæ sunt contra præcepta secundæ Tabulæ, non enim ille qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei. Sed intendit principaliter delectari ad quod consequitur quòd Deum contemnat præter principalem intentionem: mandata eius transgrediens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd simonia non est maximum peccatum simpliciter: sed maximum inter illa quæ committuntur circa contractus pecuniarios, & hoc etiam est ex hoc q̃ irreuerenter se habet homo ad res sactas, in quo attingit peccata, quæ sunt contra præcepta primæ Tabulæ.

QVÆSTIO XI.

DEINDE quæritum est de his quæ pertinent specialiter ad quosdam hominum status. Et primò de his quæ pertinent ad Prælatos. Secundò de his quæ pertinent ad doctores. Tertiò, de his quæ pertinent ad religiosos. Quartò, de pertinentibus ad clericos.

¶ Circa primum quæsita sunt tria. Primò vtrùm beatus Matthæus vocatus sit statim à teloneo ad statum Apostolatus & perfectionis. Secundò, vtrùm ille qui eligitur canonicè in Episcopum melius faciat consentiendo electioni de se factæ: vel eam recusando. Tertiò, vtrùm Prælatus qui dat beneficiũ Ecclesiasticum alicui suo consanguineo sperans per hoc suum genus exaltari & ditari, committit simoniam.

ARTICVL. XXI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Beatus Matthæus non fuit vocatus statim de Teloneo ad statũ Apostolatus & perfectionis. Dicit enim Gregorius super Ezechielem. Nemo repetente fit summus. Sed status Apostolatus & perfectionis Euangelicæ est summus status humanæ vitæ: ergo Matthæus non fuit statim vocatus ad statum perfectionis & Apostolatus.

¶ SED CONTRA est quòd Hieronymus dicit super Matthæum, quod de Publicano repente fit Apostolus. Et Beda dicit super Lucam, quod de Publicano in Apostolum, de Teloneo in Euangelistam mutatus est. Et quædam glo. dicit Lucæ 5. Quod nullam prorsus cogitationem, vel respectum huius vitæ sibi reseruauit: quod est perfectionis Euangelicæ: ergo statim vocatus est ad statum Apostolatus & perfectionis.

¶ RESPONDEO dicendum quòd quæstio ista ex verbis Euangelij determinari potest. Si enim loquamur de Apostolatu: manifestum est secundum narrationem Matthæi, Marci & Lucæ, quod Dominus post vocationem Matthæi aliquanto spacio temporis interiecto ex suis discipulis duodecim Apostolos elegit inter quos vnus fuit Matthæus. Et sic patet quòd statim à principio fuit vocatus ad discipulatum Christi: non autem ad Apostolatum nisi secundum præordinationẽ Christi qui eum in Apostolum sumendum disponebat, & secundum hoc intelligenda sunt verba Hieronymi & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione Euangelica, sic manifestum est quod statim à principio vocatus est ad statum perfectionis. Dicitur enim Lucæ quinto, quod surgens relictis omnibus secutus est eum, quòd etiam ad discipulatum Christi pertinebat: secundum illud quod dicitur Luæ decimoquarto. Nisi quis renunciauerit omnibus his quæ possidet, non potest esse discipulus meus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd summum in vita humana potest accipi dupliciter: vno modo secundum comparationem status ad statum, & secundum quod in humana vita vnus status est maior alio, & aliquis est summus, & sic nihil prohibet aliquem fieri reperente summum id est attingere ad statum summum. Et hoc apparet tam in spirituali quàm in seculari. Inueniuntur enim aliqui statim à puericia ad statum religionis qui est perfectissimus cõuolasse, vel proptio alibitrio, sicut beatus Ioan. Baptista, & beatus Benedictus vel etiam deuotione parentum, sicut illi qui monasteriis traduntur à parentibus. Sic non oportet vt aliquis sæculari vita exerceatur antequam ad religionem transeat, sicut non oportet quod aliquis exerceatur in laycali vita antequam clericus fiat, similiter etiam aliqui reperiuntur assumuntur ad regnum, vel ab ipsa puericia, sicut Salomon & Iosias reges Iuda, vel etiam in vltimo statu, sicut Saul. & Eccles. 6. dicitur quod de carcere catenisque interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo potest accipi summum per comparationem gradium qui sunt perfectio vnius hominis. & sic intelligit Gregor. quod nemo repente fit summus. Dicit enim Augustinus super canonicam Ioan. quòd charitas non mox vt nascitur perfecta est. Nam vt perficiatur nascitur, cum fuerit nata nutritur cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur. Contingit tamen quandoque quòd vnus homo repente incipit ab altiori gradu sanctitatis quàm sit summum ad quod perringit perfectio alterius hominis, vt patet de beato Benedicto de quo Greg. dicit in 2. Dialog. quod præsentes & secuturi omnes agnoscant Benedictum puerum conuersationis gratiam à perfectione cœpisse.

ARTIC. XXII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod melius faciat qui consentit electioni canonicæ de se factæ, quam qui eam recusat. Dicit enim Grego. 12 Moral. potestas cùm percipitur non ex libidine amanda est, sed quando aliquis per canonicam electionem episcopalem dignitatem adipiscetur, non percipit eam ex libidine, ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recusare.

¶ SED CONTRA est quod Gregor, dicit 28. Moralium quòd prælatio per meliorem intentionem fugienda est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in eo qui electioni canonicæ de se factæ consenti considerari præcipuè debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale: puta honorem, diuitias, excutere se à iugo religionis, aut aliquid huiusmodi, manifestum est, quod est praua intentio. Vnde melius faceret si non assentiret. Si autem intendit profectum Ecclesiæ, sic planum est quod bona est intentio. Vnde Augustinus dicit 19. de ciui. Dei In actione non amandus est honor in hac vita sine potentia, sed opus ipsum si rectè atque vtiliter fit, id est, vt valeat ad salutem subditorum. Et inducit illud Apostoli quod habetur 1. ad Tim. 3. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Sed tamen sciendum est, quod ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia vt Grego, dicit in Pastora. Tantum actionem populi debet actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege pastoris vita ad quòd humana fragilitas secundum proprias vires sufficiens non est, secundum illud Apostoli 2. ad Cor. 3. Et ad hæc quis tam idoneus, sed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei & sufficientes reddũtur, sicut ipse postmodum subdit. Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti. Potest ergo aliquis laudabiliter considerans proprium defectum ex humilitate officium prælationis recusare, sicut Ier. dicit, Nescio loqui, quia puer ego sum, potest etiam laudabiliter consentire ex charitate fraterna vt salutem proximorum procuret, sicut Isaias qui dicit. Ecce ego, mitte me. Sed sicut Grego. dicit in Pasto. In vtroque est subtiliter intuendum, quia & is qui recusauit plenè non restitit, & is qui mitti voluit ante se per alteris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus aditi quisque sacra ministeria audeat. Aut quem superna gratia elegit sub humilitatis specie supernæ dispositioni contradicat. Quia ergo valde difficile est purgatum se quemlibet posse agnoscere, prælationis officiũ tutiùs declinatur, nõ tamen pertinaciter, cùm ad suscipiendũ hoc superna voluntas agnoscitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Gre. non debet sic intelligi: Potestas cùm ex libidine percipitur amanda est: sed ita, Potestas cum percipitur non est amanda ex libidine, subdit enim, sed ex longanimitate tolleranda.

¶ Ad secundum dicendum, quod melior est intentio prælationem fugientium secundum proprium defectum, dummodo non adsit necessitas ex parte imponentis hoc onus. Vnde

Vnde August. dicit 19. de ciuit. Dei. Superior locus sine quo populus regi non potest, & si ita teneatur vt decet, tamen indecenter appetitur. Otium enim sanctum quærit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis.

ARTIC. XXIII.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quod Prælatus qui dat beneficium Ecclesiasticum alicui suo consanguineo vel amico vt alij eius consanguinei exaltentur simoniam committat. Est enim simonia studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale aut spirituali annexum. Sed in casu prædicto videtur esse emptio, & venditio in quibus est liberalitas. Hic autem hoc speratur, vt liberaliter recompensetur: ergo est ibi simonia.

¶ SED CONTRA est quod Isa. 33. super illud Beatus qui excutit manus suas ab omni munere: dicit gloss. quod triplex est munus, à manu, à lingua, ab obsequio, quorum nullum est in proposito casu, ergo non est ibi simonia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd eum simonia circa emptionem & venditionem consistat, hic distinguendum videtur quia si prælatus intendit obligare eum qui dat beneficium Ecclesiasticum ad aliquam recompensationem faciendam sibi vel suis consanguineis, intentio simoniaca est. Intendit enim quandam taciturn venditionem. Si verò non intendat eum obligare, sed intendat quòd ille sibi vel sua propria sponte temporaliter recompenset, est quidem praua intentio & carnalis, sed non simoniaca.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Philosophum in 4. Ethic. Liberalitas non est circa quemliber vsum pecuniæ, sed est circa dationes & sumptus, simonia autem est circa emptionem & venditionem.

QVÆSTIO XII.

DEINDE circa doctores quæsita sunt duo. Primò si doctor semper prædicauit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, vtrùm habeat aureolam, si in morte pœniteat. Secundò vtrùm, si ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocentur à meliori bono, vtrùm ille doctor teneatur illam doctrinam reuocare.

ARTICVL. XXIIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui semper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiã aureolam recuperet. Aureola enim doctrinæ debetur fructui, scilicet conuersioni fidelium, secundum illud ad Phil. 4. Gaudium meum & corona mea. Sed potuit contingere, quòd ex prædicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit secutus est fructus conuersionis fidelium, ergo si pœniteat debetur ei aureola.

2 Præterea, Sicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinæ. Sed si illa quæ cum virgo sit carne, mente tamen est corrupta, pœnitentiam agit: recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

¶ SED CONTRA est, quòd opera mortua per pœnitentiam non reuiuiscunt. Sed opera istius doctoris propter inanem gloriam prædicantis fuerant mortua, id est, cum peccato facta. Ergo non reuiuiscunt per pœnitentiam ad præmium consequendum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm aureola importet quandam singularem excellentiam præmij, necesse est quod præsupponat auream, sicut comparatiuus præsupponit positiuum, & hoc figuratur Exodi 25. vbi dicitur Facias super coronam auream alteram aureolam. Et ideò qui non meretur auream, id est, præmium essentiale, non meretur aureolam, qui autem propter inanem gloriam operantur, non merentur præmium essentiale quia receperunt mercedẽ suam, vt dicitur Matth. 6. vnde nec merentur aureolam: pœnitentia autem restituit homini præmia priùs habita. Non autem confert ei ea quæ non habuit nisi inquantum ipse motus pœnitentiæ est meritorius, vnde talis non meretur aureolam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod conuersioni fidelium debetur aureola tã præsupposito merito essentialis præmij in eo qui prædicauit, alioquin locum habet quod dicitur Matth. 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: animæ verò detrimentum patiatur?

¶ Ad secundum dicendum, quod aureola virginitatis debetur ipsi integritati carnis quæ manet post pœnitentiam, & ideò debetur virgini pœnitenti aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui transit, & ideò post pœnitentiam non debetur aureola doctori nisi actus reiteretur.

ARTIC. XXV.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd si per doctrinam alicuius aliqui retrahantur à meliori bono quòd ille teneatur suam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in sua doctrina facit scandalum actiuum, quia doctor in formar intellectum, intellectus autem informat effectum & per consequens actum. Sed scandalum actiuũ tenetur quilibet remouere: ergo talis doctor tenetur suam doctrinã reuocare.

2 Præterea, spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus, vt August. dicit, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ergo multo magis doctori: qui facit damnum in spiritualibus: non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum: quod fit per reuocationem doctrinæ.

¶ SED CONTRA est quod Greg. dicit veritas non est dimittenda propter scandalum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hic distinguendum videtur. Si enim doctor docuit falsam doctrinam, tenetur eam modis omnibus reuocare. Et maximè si ex ea spirituale damnum sequatur. Si verò docuit veram doctrinam, potest ex ea sequi detrimentum spirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex defectu ipsius, qui docet: vno modo quia doctrinam subtilem & altam proponeret rudibus: qui non essent illius doctrinæ capaces, qui ex hoc detrimentum salutis incurrerent contra exemplum Apostoli, qui dicit primæ ad Corinthios tertio. Tanquam parulis in Christo lac potum dedi vobis non escam. Alio modo quia confusè & inordinatè non proponit non præferens maiora minoribus cõtra id quod Gregorius dicit in pastorali. Sic laudanda sunt bona summatim despiciantur vitia: sic nutrienda sunt bona vltima ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa. Et in his casibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum spirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere inquantum potest, exponendo saltem doctrinã suam. Alio modo potest contingere ex defectu aliorum, puta si aliqui dicendo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionem. Vtpotè si dicerent, quòd quicunque intrat talem religionem statim erit æqualis meriti sicuti beatus Petrus. Et in hoc casu non tenetur cessare à sua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non est bonum. Vnde sic non retrahit homines à meliori bono talis doctor: & hoc est quod Gregorius dicit in pastorali: Sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant in errorem derelinquit.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XIII.

DEINDE circa religiosos quæsita sunt duo. Primò vtrùm religiosi teneantur patienter tolerare iniurias sibi factas. Secundò vtrùm ille qui iurat se non intraturum religionem, possit licitè religionem intrare.

ARTIC. XXVI.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd religiosi non debeant tolerare suos impugnatores. In impugnatione enim perfectorum virorum Deus impugnatur, vnde dominus Saulo persequenti discipulos Christi dixit actuum 9. Saule Saule quid me persequeris? Sed perfecti viri non debent impugnatores Dei tolerare: ergo neque impugnatores proprios.

2 ¶ Præterea, Quilibet perfectus debet obuiare his, quæ statui perfectionis præiudicant, vnde Apostolus dicit secundæ ad Corinth. 6. Vt non vituperetur ministerium nostrum. Sed per hoc quòd perfecti impugnãtur, statui perfectionis derogatur, ergo perfecti viri non debent tolerare suos impugnatores.

¶ SED CONTRA, est quòd Gre. dicit. Non sumus perfecti, si aliorum inordinationes ferre non possumus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd perfecti viri dupliciter impugnari possunt. Vno quidem modo quantum ad personas proprias: vtpotè cùm inferuntur eis iniuriæ personales. Alio modo possunt impugnari quantum ad statum eorum: vt puta cùm aliquis verbis, vel factis perfectionis statui derogat. Et hæc duo tanguntur Iaco. 1. Nonne diuites opprimunt vos per potentiã? quod pertinet ad personales iniurias. Nõne ipsi blasphemant bonum nomẽ, quod inuocatũ est super vos? quod pertinet ad religionem, vel statum. In iniuriis ergo personalibus decet perfectos viros esse maximè patientes: vt sint etiam parati plura sufferre: secundum illud Matth. 5. Si quis te percusserit in dextra maxilla, præbe ei alteram. Statũ verò suũ impugnari non debent pati quantum resistere possunt: hoc enim vergeret in iniuriam Dei: vnde contra quosdam dicitur Ezech. 14. Nõ ascenditis ex aduerso: nec opposuistis vos murum pro domo Israel. Et ideò Dominus iniurias, quæ contra humanitatem eius inferebantur, patienter tolerauit: sicut eũ Iudæi dicebant, Ecce homo vorax, & potator vini: vt habetur Matthæi sexto: & sicut Diabolus dixit ei, Mitte te deorsum, quod videbatur ad proprium iniuriam pertinere. Sed iniurias Dei non tolerabat: vnde Pharisæos durè redarguit Matthæi 12. Quia dicebant quod in Beelzebuth ejiceret dæmonia: quæ pertinebat ad iniurias Spiritussancti. Et similiter cum diabolus

Universidad de Deusto
Biblioteca

diabolus ei dixit. Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me(quod ad iniuriam dei pertinebat) Statim enim eum repulit dicens,Vade satana,vt habetur Matthæi quarto,vbi dicit Chrysostomus. Illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere: dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre,quoniã in propriis iniuriis esse quemlibet patientem laudabile est. Iniurias autem dei dissimulare nimis est impium.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVL. XXVII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui iurauit se non intraturum religionem non possit licite intrare. Omnis enim obligatio licita est adimplenda. Sed licitum erat ei non intrare religionem: ergo cum ad hoc iuramento se obligauit: videtur quod teneatur non intrare.

¶SED CONTRA est, quia nullum impedimentum spiritualis profectus est ex deo. Sed iuramentum est ex deo: ergo per iuramentum non impeditur spiritualis profectus intraudi religionem.

¶ RESONDEO dicendum, quòd obligatio iuramenti tripliciter se potest habere. Quandoque enim est illicita obligatio & de re illicita: puta cum aliquis iurat se fornicaturum, & tale iuramentum non tenetur homo adimplere: nec etiam est licitum impleri. Quandoque verò est obligatio licita & de re licita: puta cum aliquis iurat se eleemosynam datutum, & tale iuramentum præterire non licet. Quandoque verò est obligatio illicita: sed de re licita, puta cum aliquis iurat se non facturum aliquod maius bonum, q̃ tamen facere non tenetur, puta non ieiunare vel non dare aliquam eleemosynam: vel religioni non intrare. Tunc enim ita ad quod se iuramento obligat illicitum est: sed tamen obligatio est illicita: quia per hoc homo quantum in se est obstat se contra gratiam spiritus-sanctiquæ facit hominem in suo corde ascensiones disponere: vnde tale iuramentum licitè potest homo implere: abstinendo ab illo bono q̃od facere non tenetur, non tamen cogitur ex illo iuramento ad hoc quod impleat quod iurauit: quia iuramentum ad hoc quòd sit obligatorium debet habere tres comites, iudicium, iustitiam, & veritatẽ, vt habetur Iere. 4. Huic autem iuramento deest iudicium discretionis, quia vergit in deteriorem exitum, retrahendo à meliori bono.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XXVIII.

DEINDE circa clericos quæritum est vnum, vtrum scilicet liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, diecere matutinas sequentis diei de sero. Et videtur quòd non. Dicitur enim Eccles. Lasciuus & imprudens nõ seruabit tempus. Sediste in dicendo matutinas non obseruat tempus, Cùm enim dies incipiat à media nocte: videtur quod matutinas sequentis diei dicat in die præcedenti, ergo videtur quod hoc ad lasciuiam & imprudentiam pertineat, & ita videtur esse peccatum.

¶SED CONTRA, Deus Clementior est quolibet homine. Sed homo non imputat debitori in culpam, si debitum sibi reddat ante tempus, ergo multò minus deus.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ hic considerãda est intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicendis, vel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciuiam, vt scilicet quietius somnolentiæ & voluptati vacet, non est absque peccato. Si verò hoc faciat propter necessitatem licitatũ & honestarum occupationum, puta si clericus aut magister debet videre lectiones suas de nocte, vel propter aliquid aliud huiusmodi, licitè potest de sero dicere matutinas & in aliis horis canonicis tempus præuenire, sicut etiam hoc in solemnibus Ecclesiis fit: quia melius est deo vtrunque reddere scilicet & debitas laudes & alia honesta officia, quàm quòd per vnum aliud impediatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd quantum ad contractus & alia huiusmodi dies incipit à media nocte, sed quantum ad ecclesiasticum officium & solennitatum celebritates incipit dies à vesperis, vnde si aliquis post dictas vesperas & completorium dicat matutinas, iam hoc pertinet ad diem sequentem.

INCIPIT QVODLIBE-
tum sextum.

QVÆSTIO I. ARTIC. I.

QVÆSITVM est de Deo, de angelo, de homine, & de creaturis purè corporalibus.

¶Circa Deum quæritum est vnum, vtrùm scilicet vnitas essentiæ ponat in numerum cum vnitate personæ, Et videtur quòd non, Sunt enim tres personæ diuinæ. Si ergo vnitas essentiæ poneret in numerum cum vnitate personæ sequeretur quod in Deo esset quaternitas, quod est hæreticum. Non ergo vnitas essentiæ ponit in numerum cum vnitate personæ.

¶ SED CONTRA, Si vnitas essentiæ sit penitus idem cum vnitate personæ non ponens cum ea in numerum, sequeretur quod de quocunque prædicatur vnum, prædicatur & reliquum. Sed vnitas essentiæ, prædicatur de tribus personis. Dicimus enim quod Pater & Filius & Spiritussanctus sunt vnum: ergo vnitas personalis prædicabitur de eis vt dicatur quòd Pater & Filius & Spiritussanctus sunt vnus, quod patet esse falsum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque inquantum est vnum, intantum est ens, vnde ens & vnum conuertuntur. Est autem vnumquodque ens per suã formam, vnde & vnumquodque per suam formam habet vnitatem & inde est quod quæ est comparatio formæ ad formam eadem est comparatio vnitatis ad vnitatem. Deus autem est formaliter Deus per suam essentiam, proprietas autẽ personalis est quaedam forma constituens personam, quæ quidem realiter distinguitur ab alia persona propter oppositionem relatiuam, sed proprietas personalis non distinguitur realiter ab essentia, aliquin sequeretur quod in Deo esset compositio, & quòd aliquid adueniret ei per modum accidentis. Nam omne quod est extra essentiam rei accidẽtaliter aduenit differt tamen proprietas personalis ab essentia secundum modum intelligendi & significandi. Nam essentia dicitur absolutè, proprietas verò personalis importat relationem. Vnde patet quod vnitas personæ nõ ponit in numerum cum vnitate essentiæ, quasi realiter ab ea differens, sed solum secũdum modum intelligendi.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta: nam primum procedebat secundum differentiam rei, quæ quia non est in diuinis inter vnitatem essentiæ & personæ, ideò non potest poni quasi ternitas in Deo. Secundum verò procedebat secundum differentiam quæ est ex modo intelligendi & significandi, ex qua prouenit quod dicimus quod Pater & Filius & Spiritussanctus dicuntur vnum, sed non vnus.

QVÆSTIO II.

DEINDE circa angelos quærebantur duo. Primò, de actione ipsorum, vtrum scilicet quicquid agunt, agant per imperium voluntatis. Secundò, de loco ipsorum, vtrum scilicet possint esse in eõuexo cœli empyrei: quod etiam quærebatur circa corpora gloriosa.

ARTIC. II.

CIRCA secũdum sic proceditur. Videtur quod non quicquid agit angelus, agat per imperium voluntatis: voluntas enim æqualiter se habet ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per solum imperium voluntatis, sequeretur quod non differret ad hoc quod angelus aliquid ageret quod esset propinquum vel remotum illud in quod agit, & sic nunquam oporteret quod de cœlo ad terram descenderet ad aliquid hic agendum, quod est contra traditionem sacræ scripturæ.

2 Præterea, quantum ad voluntatem non differt vnitas & multitudo. Sicut enim aliquis potest velle mouere vnam rem ita potest velle mouere plures res, vel etiam totum volucrum. Si ergo angelus ageret solum per imperium voluntatis, sequeretur quod posset mouere totum vniuersum, quod est impossibile, cum ipse sit pars vniuersi. Non ergo angelus agit solum imperio voluntatis.

¶ SED CONTRA: Omnis actio est ab aliqua virtute. Sed in angelo non est alia virtus quam intellectus & voluntas: intellectus non agit nisi per voluntatem: ergo omnis actio angeli est per imperium voluntatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd omnis actio cuiusque rei est per formam naturæ illius rei. Nam & huiusmodi formæ accidentales principia actionum alicuius rei, oportet quod huiusmodi actiones reducantur sicut in primum principium in formam specificam illius rei agentis, sicut actio calcipium in formam subtantialem ipsius, quæ est etiam principium omnium accidentium propriorum iguis: & ideò oportet se aliter habere in actionibus alicuius rei habentis naturam simplicem, quam in actionibus rei habentis naturam compositam. Si enim fuerit aliquid habens naturam simplicem, omnis actio eius erit secundum propietatem & modum illius naturæ: quod non contingit, si habeat naturam compositam. Omnis enim actio ignis est secundum proprietatem naturæ ignis: in culcello autem ignito est quædam actio non pertinens ad proprietatem ignis, scilicet incisio. Et hoc etiam considerandum est in substantiis spiritualibus. Anima enim humana non est totaliter intellectus, sed participat intellectualitatem: vnde est in ea aliqua

liqua virtus & actio quæ non pertinet ad intellectualem naturam, sicut præcipue patet in his quæ pertinent ad animam vegetabilem: sed Angelus est totaliter intellectualis naturæ: & ideò oportet quòd omnis eius actio sit secundum intellectũ. vnde beatus Dio. dicit 4. c. de di. nõ, quòd Angeli habent substantias & virtutes & operationes intellectuales: intellectus autem non agit nisi mediante voluntate, quia motus voluntatis est inclinatio sequens formam intellectã. Vnde oportet quòd quicquid Angelus agit agat per imperium voluntatis. Sed tamen considerandum est quòd cùm virtus sit media inter essentiam & operationem, oportet quod virtus & operatio cuiuslibet rei proportionetur essentiæ eius: vnde superioris Angeli cuius est essentia nobilior, est etiam virtus efficacior, sicut ad intelligendũ, ita etiam ad agendum in res exteriores: & secundum hoc actio Angeli limitatur ad aliquẽ effectum: quia nec virtutem nec essentiam habet infinitam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actio voluntatis angelicæ radicatur in essentia eius à qua procedit eius virtus & operatio: oportet autem mouens esse simul cum mobili, quod ab eo mouetur: vt habetur in septimo Physicorum (T. c. 12.) & ideò oportet substantiam Angeli aliqualiter coniungi rebus quas mouet.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentiæ non oportet quod Angelus possit agere omnia quæ potest velle.

ARTIC. III.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus non possit esse in conuexo cœli empyrei. Dicit enim Ansel. In nihilo nihil esse potest. Sed extra cœlum empyreum nigil est: ergo Angelus non potest esse in conuexo cœli empyrei, sic enim esset extra cœlum empyreum.

¶Item videtur quod nec corpus gloriosum ibi possit esse. Omne enim corpus necesse est in loco esse. Sed extra cœlum empyreum non est aliquis locus: ergo non potest esse corpus gloriosum extra cœlum empyreum.

¶SED CONTRA, Sinõ potest ibi esse aut Angelus aut corpus gloriosum, aut hoc est quia non potest ibi ascendere; aut quia non potest penetrare profunditatem cœli empyrei, aut quia indiget loco continente, aut quia indiget conseruante. Sed omnia hæc sunt remota à perfectione corporis gloriosi, multò magis à conditione Agelorum: ergo corpus gloriosum & Angelus possunt esse in conuexo cœli empyrei.

¶RESPONDEO dicendum ad euidentiam huius quæstionis quod apud antiquos de loco fuerunt duæ opiniones maximè probabiles, quarum vna fuit, quod locus sit quoddam spatium siue dimensiones per se existentes, quæ quidem opinio si vera esset, corpori deberetur locus ex hoc ipso quod corpus est dimẽsiones habens, ad quas necesse est aliquas dimensiones occupare. Sed hæc opinio de loco est à Philosopho in quarto Physicorum reprobata. Vnde alia opinio est eius, quòd locus sit superficies corporis continentis non quidem inquantum est huiusmodi corporis, quod immediatè continet: alioquin sequeretur quòd corpus quiescens non semper esset in eodem loco, puta si homo staret in fluuio: per cuius decursum semper renouarentur diuersæ superficies aquæ circa ipsum, sed superficies corporis immediatè continentis habet quòd sit locus ex ordine ad primum continens, vnde accipitur idem locus secundum eundem situm ad primum continens & propter hoc locus est immobilis, secundum ergo hanc opinionem quæ vera est: necessitas exeundi in loco conuenit corpori ex hoc quod dependet à primo cõtinente, & propter hoc primnm continens non est in loco nisi per accidens & secundum partes vt dicitur in 4. Physi. (T. c. 45.) Angelus autem non dependet à primo continente: nec etiam corpus gloriosum: quod perficitur per animam ex diuina fruitione beatificatã, & ideò nulla necessitas est quòd corpus glorificatum, aut Angelus ab aliquo locali corpore ambiatur, & propter hoc nihil prohibet corpus glorificatum, vel etiam Angelum in conuexo cœli empyrei esse.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbũ illud Ansel. intelligendum est in vi affirmationis, nõ enim possibile est quòd aliquid sit in nihilo tanquam in continente. sed iste intellectus non facit ad propositum.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio ista procedit de corpore dependente à primo continente.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritum est de his quæ pertinent ad hominem. Et primò de spiritualibus. Secũdò de corporalibus.

¶Circa spiritualia quæritur est. Primò de sacramentis. Secundò, de virtutibus. Tertiò de peccatis.

¶Circa sacramenta quæsita sunt duo de baptismo. Primò, de necessitate baptismi, vtrùm scilicet puer qui nascitur in desero: vbi non potest aqua haberi moriens sine baptismo, saluari possit in fide matris fidelis. Secundò de impedimento matrimonij, quod prouenit ex baptismo. Vtrùm si Christianus qui baptizat ludeam cui primo dederat fidem de contrahendo si baptizaretur: cognoscens eam posteà carnaliter consummet matrimonium.

ARTIC. IIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd puer ille in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum. Non enim est minoris efficaciæ fides tempore gratiæ quàm tempore legis naturæ. Sed tempore legis naturæ saluabantur pueri in fide parentum, vt Gre. dicit: ergo etiam nunc tempore gratiæ.

2 Præterea, per Christum non est arctata hominibus via salutis cùm ipse dicat Ioann. 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant. S. ed ante Christi aduentum saluabantur aliqui pueri in fide parentum: ergo multo magis nunc post Christi aduentum.

¶SED CONTRA est quòd Dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, non potest intrare in regnum cœlorum.

¶RESPONDEO dicendum quòd ab illa damnatione quam humanum genus incurrit propter peccatum primi parentis, nullus potest liberari nisi per Christum, qui solus ab illa damnatione immunis inuenitur: ita scilicet vt ei incorporetur sicut capiti membrũ, hoc autẽ tripliciter fieri potest. Primò quidẽ per susceptionẽ baptismi, secundũ illud ad Gal. 3. Omnes qui in Christo baptizati estis, Christũ induistis. Secundò per sanguinis effusionem propter Christum: quia per hoc etiã aliquis passioni Christi conformatur, à qua efficaciã sortitur baptismus. Vnde dicitur de martyribus Apoca. 7. quòd lauerunt stolas suas in sanguine agni. Tertio modo per fidem & dilectionem: secundũ illud Prouerb. 15. Per misericordiam & fidem purgantur peccata. & Act. 15. dicitur fide purificans corda eorum. Et per fidem Christus habitat in cordibus nostris vt habetur ad Ephes. 3. Vnde & ipse baptismus dicitur fidei sacramentum, & secundum hoc dicitur esse triplex baptismus scilicet aquæ, spiritus, & sanguinis: quia alia duo supplẽt vicem baptismi aquæ, si tamen adsit propositũ suscipiendi talẽ baptismum: ita scilicet quòd articulus necessitatis non autem contemptus religionis sacramentũ excludat: manifestum est autẽ q̃ in pueris nondum habentibus vsum rationis non potest esse motus fidei & dilectionis, aut propositum suscipiendi baptismum: & ideo non possunt saluari nisi per baptismum aquæ, & per baptismũ sanguinis, si propter Christum occidantur, ex quo nõ solum Christiani, sed etiam martyres fiũt vt Augu. dicit de innocentibus. Et sic patet quod puer ille in deserto moriens sine baptismo salutem non consequitur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundũ quosdam tempore legis naturæ non sufficiebat ad salutem parvulorum solus motus fidei in parentibus: sed requirebatur aliqua exterior protestatio fidei per aliquod sensibile signum. Et secundum hoc nihil differebat id quod tunc requirebatur ab eo quod nunc requiritur ad salutẽ, nisi quod nunc illud signum sensibile est determinatum, tunc erat indeterminatum, & prouoto adhibebatur. Aliorum opinio est, quòd solus interior motus fidei relatus ad, salutẽ pueri, sufficiebat ad salutẽ pueri: nec tamẽ nunc diminuta est fidei virtus: sed augmentatur gradus salutis: quia nunc qui saluantur per Christum statim introducuntur in regnum cœlorum: quod tunc non erat: vnde non est inconueniens si ad hoc amplius aliquid requiratur, scilicet baptismus vt dicitur Ioann. 3.

¶Ad secundum dicendum, quòd per Christum in hoc ipso est ampliata hominibus via salutis: quod nunc per eum aperta est eis ianua vitæ æternæ, quæ ante clausa erat per peccatum primi parentis.

ARTIC. V.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non possit esse matrimonium inter Christianum & Iudæam baptizatam ab eo quã carnaliter cognouit post fidem de cõtrahendo datam. Dicitur enim in decretis 30. q. 1. quòd filius sacerdotis non potest ducere in vxorem puellam quam pater eius baptizauit, ergo multo minus, si ipse met baptizasset eam non posset eam habere in vxorem. Si ergo iste Christianus baptizauit Iudæam, non potest eam in vxorem accipere.

¶SED CONTRA est quia secundum iura quando post fidem datam de contrahendo per verba de futuro sequitur copula carnalis: est matrimonium præsumptum præsumptione iuris, contra quam non admittitur probatio. Sed ita est in proposito: ergo est verum matrimonium.

¶RESPONDEO dicendum quod spiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendũ, & dirimit iam contractũ, manifestum

Universidad de Deusto
Biblioteca

manifestum est autem ex hoc quòd Christianus baptizauit Iudæam, contrahitur inter eos spiritualis cognatio: quia illa fit filia eius spiritualis, vnde nullum est matrimonium sequens: etiam si expressè contrahat per verba de præsenti: & etiam subsequatur carnalis copula.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam quod dictum est de præsumptione iuris, intelligendum est, quando non interuenit aliquod impedimentum matrimonij.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de virtutibus. Et primò quantum ad fidem, vtrum scilicet certitudo adhæsionis quæ est in hæretico, vel malo catholico, sit actus ipsius fidei virtutis. Secundò de quibusdam pertinentibus ad religionem siue ad latriam, Tertiò de quibusdam pertinentibus ad charitatem.

ARTIC. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd certitudo adhæsionis in hæretico vel malo catholico sit actus fidei
verit. q. 14. ar. 6. & 7. ad 22. q. 4. ar. 7. virtutis: quia secundum Philosopum in 2. Ethic. tria sunt in anima, potentia, passio & habitus: sed illa certitudo adhæsionis non potest attribui potentiæ, quia est meritoria vel demeritoria: potentiis autem non meremur neque demeremur. Similiter non potest pertinere ad passiones, quia passiones pertinent ad appetitum sensitiuum, qui non potest extendi ad hoc quod inhæreat veritati diuinæ: ergo relinquitur quòd pertineat ad aliquem habitum. Sed habitus ad quem pertinet certitudo adhæsionis, est virtus fidei: ergo certitudo adhæsionis in hæretico vel malo catholico est actus ipsius fidei.

2 Præterea, Omne, quod agit ad similitudinem alicuius, videtur agere in virtute illius. Sed hæreticus per certitudinem ad hærens his quæ credit, agit secundum similitudinẽ fidei, quia iuxta rum certitudinaliter inhæret, inquantum æstimat se retẽtam fidem habere: ergo operatur in virtute fidei: & ita videtur quod illa certitudo adhæsionis sit actus virtutis fidei.

3 Præterea, Tota firmitas spiritualis ædificij est à fide secundum illud Matth. 7. Venerunt flumina, flauerunt venti: & non potuerunt mouere eam. fundata enim erat super firmam petram scilicet supra fidem. Sed certitudo adhæsionis ad firmitatem spiritualem pertinet, ergo est actus virtutis fidei.

¶ SED CONTRA, Quod non est non potest agere. Sed in hæretico, vel malo catholico non est virtus fidei: ergo certitudo adhæsionis nõ potest in eis esse actus virtutis fidei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd si aliquis id quod est commune multis accipiat, vt proprium vni necesse est q decipiatur. Certitudo autem adhæsionis non est propria virtutis fidei. Primò quidem, quia conuenit virtutibus intellectualibus pura sapientiæ, scientiæ, & intellectui. Secundò, quia conuenit non solum fidei veræ, sed etiam falsæ. Sicut enim est opinio vera & falsa, ita & fides: nec minus firmiter inhæret aliquis veritati, quam falsitati, vt Philosophus dicit in 7. Ethi. Tertiò, quia certitudo adhæsionis non semper prouenit ex aliquo habitu: sed ex proprio arbitrio aliquis potest assensum
verit. q. 14. ar. 6. 0. suum firmare ad aliquid verum, vel falsum antequam habeat habitum. Quartò, quia certitudo adhæsionis non solum competit fidei formatæ, quæ est virtus, sed etiam fidei informi quæ non est virtus.

¶ Dicendum est ergo quòd in hæretico certitudo adhæsionis est actus falsæ fidei. In malo autem catholico est actus fidei informis: & sic in neutro est actus virtutis fidei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diuisio illa datur de his quæ sunt in anima per modum principij actus. Nam omnis operatio animæ aut est ex aliqua passione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia, huiusmodi autem certitudo adhæsionis non potest esse ex passione. In malo autem catholico est ex habitu fidei informis. Sed in hæretico est vel ex habitu peruerso fidei, vel ex pura potentia, sicut in principio antequam habitum acquisierit. Non enim potest dici quòd peruersa fides sit habitus infusus, quòd autem dicitur
artic. 95. ad 1. 2. d. 17. q. 1. ar. 2. q. 1. 0. quòd potentiis non meremur, neque demeremur, si sic intelligatur quòd non meremur neque demeremur, hoc ipso quòd habemus potentias veteres est. Si autem sic intelligatur quòd pura potentia non possit esse principium merendi neque demerendi, verum est quantum ad meritum, quod non potest esse sine gratia. Non est autem verum quantum ad demeritũ, alioquin ille qui à principio peccat, antequam acquirat habitum vitiosum non demeretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquid potest agere secundũ similitudinem alicuius dupliciter. Vno modo secundum similitudinem veram, & sic verè agit aliqualiter in virtute illius. Alio modo secundum similitudinem apparentem, & sic agit in apparentia virtutis illius: & ita est in proposito, vnde in hæretico certitudo adhæsionis est actus fidei apparentis non

autem fidei veræ.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut ex fide vera dependet firmitas spiritualis ædificij, ita etiam ex fide falsa procedit firmitas diabolici ædificij.

QVÆSTIO V.

DEINDE quantum ad actus latriæ siue religionis quæsita sunt quatuor. Primò de celebratione festorum, vtrum scilicet liceat celebrare festum conceptionis Dominæ nostræ. Secũdò de solutione officiorũ, vtrũ scilicet clericus habens beneficium cũ cura, vel sine cura existens in scholis teneatur dicere officium mortuorum. Tertiò de collatione beneficiorum vtrum scilicet Episcopus teneatur dare beneficium meliori. Quartò de solutione decimarum: vtrum scilicet aliquis pauper teneatur decimas dare diuiti sacerdoti.

ARTIC. VII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat celebrare conceptionem Dominæ nostræ. Si enim non licet, hoc non est nisi quia fuit concepta in originali peccato. Sed non fuit concepta in originali peccato, vt videtur: quia beata virgo facta est, vt speciali modo esset habitaculum Dei, ergo debuit ad hoc specialiter præparari, non autem præparata est specialiter secundum corpus, quod conceptum est ex sexuum commixtione, nec etiam quantum ad animam, quia alij etiam leguntur sanctificati in vtero, & ita relinquitur q fuerit specialiter præparata per immunitatem ab originali peccato. & sic licet eius conceptionem celebrare.

¶ SED CONTRA est, quòd hoc priuilegium solius Christi dicitur esse, quòd sine originali peccato est conceptus. Non ergo competit beatæ Virgini, & ita eius conceptio non est celebranda.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hic inducuntur duæ quæstiones, vna principalis & altera accessoria, scilicet an beata Virgo fuerit concepta cum originali, quod oportet primò determinari. Est ergo considerandum quòd vnusquisque peccatum originale contrahit ex hoc quod fuit in Adam secundum seminalem rationem, vt Augustin. dicit super Gene. ad literam. Omnes autem illi in Adam fuerunt secundum seminalem rationem, qui non solum ab eo carnem acceperunt, sed etiam secundum naturalem modum originis ab eo sunt propagati, sic autem processit ab Adam beata Virgo, quia nata fuit per commixtionem sexuum sicut & cæteri & ideo concepta fuit in originali peccato, & includitur in vniuersitate illorum, de qua Apostolus dicit ad Ro. 5. In quo omnes peccauerunt, à qua vniuersitate solus Christus excipitur, qui in Adam non fuit secundũ seminalem rationem: alioquin si hoc alteri conueniret quam Christo, non indigeret Christi redemptione, & ideò non tantum debemus dare matri quod subtrahat aliquid honori filij: qui est saluator omnium hominum, vt dicit Apostolus 1. ad Tim. 4. Quamuis autem beata Virgo in originali concepta fuerit, creditur tamẽ in vtero fuisse sanctificata antequam nata. Et ideò circa celebrationem conceptionis eius diuersa consuetudo Ecclesiarum inoleuit. Nam Romana Ecclesia & plurimæ aliæ considerantes conceptionem Virginis in originali peccato fuisse, festum conceptionis non celebrant: aliqui vero considerantes sanctificationem eius in vtero, cuius tempus ignoratur, celebrant conceptionem, creditur enim quòd circa post conceptionem & animæ infusionem fuerit sanctificata. Vnde illa celebritas non est referenda ad conceptionem ratione conceptionis, sed potius ratione sanctificationis. Sic ergo non est ideò celebranda conceptio prædicta, quia fuerit sine peccato originali concepta. Non enim per hoc tollitur quin fuerit specialius cæteris præpatata: eo quòd in ipsa sanctificatione copiosius cæteris munus gratiæ accepit non solum vt purgaretur à peccato originali, sed vt tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato tam mortali quam venialiter vt dicit Ansel.

ARTIC. VIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd clericus beneficiatus teneatur in scholis existens dicere officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius, tenetur et in spiritualibus recompensare. Sed iste clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum: ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum.

¶ SED CONTRA, Ille qui minus recipit minus tenetur. Sed clericus qui in scholis moratur minus recipit, quàm alij qui in Ecclesia residentiam faciunt, qui recipiunt quotidianas distributiones, ergo non tenetur dicere officium mortuorum sicut illi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd clericus ex hoc quòd est clericus, & præcipuè in sacris ordinibus constitutus tenetur dicere horas canonicas. Videtur enim rationabiliter esse assumpti ad laudem diuinam: secundum quod Esa.

Esa. 41. Omnem qui inuocat nomen meum in laudem meam creaui illum. Sed inquantum est clericus beneficiatus in hac ecclesia tenetur dicere officium secundum modum illius ecclesiæ. Est ergo considerandum quod officium mortuorum quandoque in Ecclesia dicitur, sicut ordinariè pertinens ad Ecclesiæ officium, sicut in tota ecclesia in die animarum dicitur officium pro mortuis & in qualibet Ecclesia est aliqua super hoc specialis consuetudo, puta vt dicatur ordinariè officium mortuorum semel in septimana: vel qualitercunque aliter secundum certum tempus. Et ad huiusmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua Ecclesia, etiam in scholis existens, & per hoc satisfacit mortuis: quorũ recipit bona. Aliquando verò dicitur officium mortuorum in Ecclesia extraordinariè, propter aliquam causam specialiter emergentem puta ad preces alicuius personæ, vel propter aliquid huiusmodi & ad huiusmodi non tenetur clericus existens in scholis.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. IX.

ar. 84. & 22. q. 185 ar. 3. AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Episcopus peccet dans beneficium bono, si prætermittat meliorem: quia qui facit contra scientiam, ædificat ad gehennam. Sed iste Episcopus prætermittens meliorem videtur facere contra conscientiam: ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennam.

¶ SED CONTRA est quòd etiam secundum iura sufficit dare bono, si sit idoneus ad seruiendum in ecclesia.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquis potest dici melior dupliciter. Vno modo simpliciter, qui est sanctior plus habẽs de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Contingit aut quandoque aliquem esse meliorẽ simpliciter, qui tamen non est melior quantũ ad hoc q beneficiũ percipiat, quia alius fortè potest ecclesiam magis iuuare, vel per consilium sapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia seruiuit in ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur semper dare simpliciter, sed tenetur dare meliori, quo ad hoc non enim potest esse q vnum præferat alteri, nisi propter aliquam causam, quæ si quidem pertineat ad honorem Dei, & vtilitatem Ecclesiæ, iam quãtum ad hoc iste est melior, Si autem illa causa ad hoc non pertineat erit acceptio personarum, quæ tanto est grauior, quanto in rebus diuinis committitur. Vnde super illud Iaco. 2. Tu sede hic bene, &c. Dicit gl. Aug. Si hanc distantiam sedendi & standi ad honores Ecclesiasticos referamus, non est putandum leue esse peccatum in acceptione personarũ habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat eligi diuitem ad sedem honoris ecclesiæ, cõtẽpto paupere sanctiore & instructiore?

1 64. & ar. 91 ad 12. & 22. q. 63. ar. 2. art. 116. & 84.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. X.

arti. 2. q. 87. 4. 1. AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd pauper non teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti. Ideò instituta est, vt decimæ saluantur ad sustentationem ministrorum ecclesiæ. Sed sacerdos diues habet alias vnde sustentetur, ergo non sunt ei decimæ soluendæ, & præcipuè à paupere.

2 Præterea, In multis terris decimæ non soluuntur, quod tamen Prælati corrigerent, si homines ex necessitate iuris diuini decimas soluere tenerẽtur. Non ergo videtur quod præsertim pauperes teneantur soluere decimas diuitibus sacerdotibus.

¶ SED CONTRA est quod Dominus Matth. 23. dicit Hæc oportuit facere scilicet iudicium, & veritatem, & illa non emittere, scilicet, ea quæ pertinẽt ad decimarum solutionem.

¶ Præterea. Lucæ. 18. Pharisæus dicit, Decimas do omnium quæ possideo.

¶ RESPONDEO dicendum, q sicut Philosophus docet in 4. Ethi. Medium iustitiæ accipitur nõ solũ quo ad nos, sicut in cæteris virtutibus, sed etiam secundum rem, quia scilicet in aliis virtutibus attenduntur diuersæ conditiones personarum secundum quas medium diuersificatur, sicut circa cibos: quod est multum vni, est paucum alteri, vel moderatũ: sed in iustitia non variatur medium secundum diuersas personæ conditiones, sed attenditur solũ ad quantitatem rei, Qui enim emit rẽ aliquam, debet tantum soluere, quantum valet, siue à paupere siue à diuite emat: reddere autem debitum, est actus iustitiæ, & ideò ad hoc quòd alicui reddatur quod ei debetur, non refert vtrum sit diues, vel pauper. Decimæ autem sacerdotibus debentur in communi quidẽ secundũ ius naturale. Naturalis autem ratio dictat, vt illi qui pro populo in spiritualibus laborant à populo stipendia suæ sustentationis accipiant. Et secundum hoc etiam in nouo Testamento est iure diuino sancitum. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit his qui Euangeliũ annunciat, vt de Euãgelio viuãt: sed in lege veteri iudiciali præcepto taxata est quantitas eius quod ministris Dei est populo soluẽdum scilicet decima: Et hoc etiã Ecclesia statuit in populo Christiano soluendum, vnde cum sacerdotibus decimæ debeantur tum de iure naturali, tum de iure diuino, tũ etiam ex statuto Ecclesiæ, quamuis sacerdos sit diues: nihilominus pauper tenetur ei decimas soluere.

22. q. 87. ar. 1. ad. 4. & ar. 3. ad 1. & articu. 4. ad 4.

¶ AD PRIMVM ergo oportet respondere dupliciter. Vno modo vt dicatur quod decimarum solutio instituta est non solũ ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ: sed etiam ad sustẽtationẽ pauperum, quibus debet de domo Dei prouideri. vnde dicitur Mal. 3. Inferte omnem decimationem, vt sit cibus in domo mea: & sic sacerdoti, qui non solũ sibi, sed pauperibus prouidere debet, quantuncunque diuiti sunt decimæ necessariæ. Alio modo põt dici, quod necessitas sustentationis ministrorum fuit ratio Ecclesiasticę institutionis de decimarũ solutione. Sed ex quo officium est alicui debitum per statutũ Ecclesiæ, nihilominus ei debetur. quamuis sit diues.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Paulus laudabiliter non exigebat sumptus qui sibi propter prædicationem Euangelij debebãtur, ne quod impedimentũ fieret Euangelio aut scãdalum fidelibus Christi: non tamẽ illi peccabant nõ ministrantes sumptus quos Apostolus sibi debitos remittebat ita etiam prælati Ecclesiæ laudabiliter faciunt, non exigendo decimas in terris illis in quibus propter dissuetudinem timent scandalum generari: nec peccant illi qui non soluunt decimas in terris illis in quibus non est cõsuetum, peccarent autem si obstinatè exigentibus dare recusarent & ideò vt huic peccato obuient sacerdotes, in terris illis non exigunt decimas.

articu. 3. c. fi.

ar. 30. 1. fi.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur est de actibus charitatis. Et primò, de obedientia, vtrum sit magis meritorium obedire Prælato: vel facere aliquid ad dictum fratris. Secundò, de eleemosyna.

ARTIC. XI.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur q magis sit meritorium obedire prælato, quàm facere aliquid ad dictũ fratris. Maiori enim merito maius detrimentum opponitur. Sed magis demeretur ille qui est inobediens prælato, quàm ille qui non assentit dicto fratris: ergo & magis meretur, aliquis obediendo prælato quàm assentiens dicto fratris.

22. q. 104. art. 3. de obedientia extra.

¶ SED CONTRA, Vbi est maior humilitas, ibi videtur esse maius meritum, qui humilibus dat Deus gratiam, vt dicitur Iac. 4. Sed maioris humilitatis videtur esse quod aliquis æquali se subiiciat faciens aliquid ad dictum eius, quã quod aliquis subiiciat se superiori obediens prælato: ergo magis videtur esse meritorium: quod aliquis faciat ad dictum fratris quàm quod obediat prælato.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus potest dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & sic ille actus est magis meritorius qui est excellentioris virtutis. Manifestum est, autem quod latria per quam aliquis seruit Deo, est excellentior virtus quam benefictia, qua quis satisfacit proximo, sicut & diligere Deum est magis meritorium, quàm diligere proximum. Quod autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, vel beneficentiam, qua quis diligit proximum, quod autem obediatur prælato Inquantum est Dei minister, pertinent ad religionem, qua quis colit & diligit Deum, & ideò magis est meritorium quod aliquis faciat aliquid obediens prælato vel seruans vorum quã si aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo potest dici aliquis actus magis meritorius ex eo quod procedit ex maiori charitate, licet sit minor ex suo genere: & sic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris.

22. q. 27. ar. 1. ad. 4. & ar. 8. 0. & 9. 181. ar. 1. c. & 3. d. 30. ar. 4. 0.

¶ Primum ergo concedimus.

¶ Ad secundũ dicendum, quod ille qui facit aliquid ad dictum fratris, facit propria sponte. vnde minoris humilitatis esse videtur, quàm quod aliquis obediat prælato tanquã superiori.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæritur est de eleemosyna. Et primò de eleemosyna clericorum. Secundò de eleemosynis, quæ fiunt pro mortuis.

ARTIC. XII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod clerici peccent mortaliter: si ea quæ eis superfluunt in eleemosynas non largiantur, quia super illum Lucæ tertio. Qui habet duas tunicas det vnam non habenti dicit Glossa. De duabus tunicis diuidendis datur præceptum, quia si vna diuidatur, nemo vestitur in dimidia tunica & nudus remanet: qui accipit & qui dedit: sed per largionem vnius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ superfluunt ad necessitatem vitæ, vt patet per ea quæ in eadem Gloss. permittuntur: ergo dare superflua est in præcepto, sed qui transgreditur præce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptum peccat mortaliter. ergo ille qui non dat superflua pauperibus peccat mortaliter.

2 Præterea, Præceptum plus obligat, quàm consilium. Sed dare omnia quæ quis possidet, est consilium: & tamen ad hoc homo obligatur in casu extremæ necessitatis: ergo etiam extra casum extremæ necessitatis tenetur aliqua superflua dare pauperibus, cum hoc sit in præcepto, & ita qui non largitur peccat mortaliter.

3 Præterea, Quicunque consumit quod est alterius, tenetur ad restitutionem. Sed bona clericorum sunt pauperum vt patet per Glos. Hieronymi super illud Isaiæ secũdo Rapina pauperũ in domo vestra, ergo si clerici inutiliter bona ecclesiastica cõsumunt, tenẽtur restituere pauperibus aliunde si habuerint.

4 Præterea, Quicunque facit se impotẽtem ad id quod tenetur facere, peccat mortaliter, sed clerici faciendo superfluas expensas faciunt se impotentes ad subueniẽdum pauperibus ad quod tenentur: ergo videtur, quod peccent mortaliter.

¶SED INCONTRARIVM videtur esse consuetudo quæ apud multos prævaluit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliter videtur se habere circa bona patrimonialia & circa bona ecclesiastica. Nam bonorum patrimonialium, vel licitè acquisitorum homo verè est dominus, vnde quantũm pertinet ad conditionem ipsius rei potest re sua vti, vt vult, & ex hac parte non accidit peccatum: potest tamen peccatum accidere ex inordinato modo vtendi: vel per superabundantiam, dum scilicet inutiliter consumit bona propria in ea in quæ non oporter, vel secundum defectum, inquantum scilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumpitur virtus, vt dicitur in secundo Ethicor. bonorum verò ecclesiasticorum clerici non sunt verè domini, sed dispensatores, secundum illud primæ ad Corinth. 7. Dispensatio autem mihi credita est. Pertinet autem ad dispensatorem, vt fideliter distribuat ea quæ eius dispensationi committuntur, secundũ illud primæ ad Corinth. 4. Hic iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. In his ergo potest dupliciter peccatum contingere, vno modo ex conditione ipsius rei, dum scilicet vsurpat sibi quasi rem propriã, & in vsus suos conuertit id quod esset aliis erogandũ. Alio modo ex inordinato vsu eorũ, quæ in partẽ suam cedunt, sicut etiã de aliis dictũ est. Verũ quia horum dispẽsatio fidei dispensatoris cõmittitur vt dictum est, si quis bona fide dispenset ecclesiastica bona inde accipiens quod sibi conuenit: secũdũ conditionẽ status & personæ, & aliis largitur secundum quod sibi videtur bona fide expedire non peccat mortaliter: etiam si forte aliquid plus in suos vsus cõuertat, quam oporteat. Talia enim, quia in singularibus est eorum iudicium, non possunt per omnimodam certitudinẽ diffiniri. Vnde si non sit multus excessus potest compati bonam fidem dispensatoris, si verò multus excessus siat non potest latere, & ita nõ potest cũ bona fide dispẽsatoris hoc agi. si autem non conseruet bonam fidẽ in dispensando peccat mortaliter.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de sermone Domini in monte: Illa præcepta quæ Dominus tradidit Matth. 5. Qui percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & aliam, & quæ ibi sequuntur, sunt intelligẽda secũdum præparationem animi, vt scilicet homo sit paratus hoc facere, quando necessitas hoc requirit. Vnde non semper est peccatũ mortale, quãdo homo hoc nõ facit, sed quãdo videt eadẽ ratio est de hoc præcepto, Qui habet duas tunicas, det non habenti, & de omnibus similibus. Vnde non semper peccat mortaliter quotiescunque non dat pauperi qui superfluũ habet, sed quando necessitas imminet. Quando autem sit talis necessitas, quod obliget ad peccatum mortale, non potest ratione determinari, sed committitur prudentiæ & fidei dispensantis, vnde, si bona fide det, quando sibi videtur expedire, immunis est à peccato, alioquin mortaliter peccat.

¶Ad secundum dicendum, quod illa eadem quæ sunt consilia eadunt sub præcepto secundum animi præparationẽ nullum enim consilium est perfectius, quàm quod homo tradat animam suam pro fratribus suis, & tamen hoc cadit sub præcepto secundum animi præparationem, secundum illud 1. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere & similiter dare omnia sua pauperibus, cadit sub præcepto secundum animi præparationem, vt scilicet homo sit paratus hoc facere sic necessitas immineat. Minor tamen necessitas requiritur ad superflua eroganda quam ad omnia exhibenda, tamen hoc totum ratione vniuersali determinari non potest, sed committitur prudentiæ, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd bona ecclesiastica non solùm sunt dispensanda pauperibus, sed etiam ecclesiæ ministris: vnde secundum canones debent diuidi hoc modo vt aliqua pars cedat in vsus pauperum, & aliqua pars in vsus ministrorum, & in cultum ecclesiæ.

¶Aliter ergo dicendum, est de illis ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum: sicut sunt bona hospitalium & aliorum huiusmodi. Et aliter de illis bonis quæ sunt principaliter attributa vsibus ministrorum: sicut sunt præbendæ clericorum, & alia huiusmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur, non solùm ex abusu, sed etiam ex ipsa rerũ conditione, dum aliquis in suos vsus assumit quod est alterius. Et ideò tenetur ad restitutionem tanquam defraudatur rei alienæ. In secundis verò bonis non cõmittitur peccatum nisi per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum, est vnde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendam.

¶Ad quartum dicendum, quòd neque moderatus vsus diuitiarum, neque bona fides dispensatorum saluari videtur in eo qui sciẽtes superfluas expensas facit in voluptuosis cõuiuiis & aliis huiusmodi superfluitatibus, & sic non est dubiũ quod in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Matth. 24. Si dixerit malus seruus ille in cordo suo, morã facit dominus meus venire, & cœperit percutere conseruos suos, quod pertinet ad superbũ & crudele dominiũ, manducet autẽ & bibat cum ebriosis, quod pertinet ad superflua & voluptuosa conuiuia, veniet dominus serui illius in die qua nõ sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eũ scilicet à societate sanctorũ, partémque eius ponet cũ hypocritis, scilicet in inferno. Vnde ibi subditur. Ibi erit fletus & stridor dentiũ. Si autẽ aliquis non multũ in talibus excedat, potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundũ decentiã sui status morem gerere his quibus conuiuit.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæritur est de eleemosynis quæ fiunt pro mortuis.

¶Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶Primò vtrũm mortuus patiatur aliquod detrimentum, si executor eius differat dare eleemosynas, quas ipse in testamento dari mandauit.

¶Secundò, vtrũm executor licitè possit differre distributionem eleemosynarum ad hoc quod res defuncti melius venundentur in posterum.

ARTIC. XIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc quod eleemosynæ, quas mandauit dari retardantur. Huiusmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris. Sed negligentia vnius non imputatur alteri, ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate.

¶SED CONTRA est, quod propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum iuuaretur, ergo ex huiusmodi tarditate patitur detrimentum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hic est opus duplici distinctione. Primò quidem ex parte ipsius detrimenti. Distinguendum est enim duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum est, quod pertinet ad tolerantiam pœnæ, secundũ illud primæ Corinthiorum tertio, Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Aliud autem quod pertinet ad subtractionem remedij. Secundò etiam distinguendum est ex parte eleemosynæ. Circa quam potest considerari etiam detrimentum ipsius eleemosynæ & effectus ipsius. Quantum ergo ad meritum eleemosynæ nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maximè si quantum in ipso fuit curam adhibuit, vt huiusmodi eleemosynæ cito darentur, quia meritum principaliter ex voluntate & intentione dependet. Sed quantum ad effectum eleemosynæ patitur detrimentum, non quidem vt pro huiusmodi tarditate puniatur, sed quia remedium ei non adhibetur, dum suffragia differuntur: ex quibus plurimum iuuaretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd negligentia vnius non imputatur alteri ad pœnam: potest tamen redundare in alterum quantum ad defectum remedij secundum quòd vnus homo ab alio iuuari potest.

ARTIC. XIIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd executor debeat tardare distributionem eleemosynarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur. Quia ex hoc sequitur quod plures eleemosynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur: ergo si differat, videtur quod laudabiliter, & fideliter hoc differat.

¶SED CONTRA est, quia ex tarditate eleemosynarum sequitur retardatio remedij quo fortè defunctus indiget, ergo videtur quod huiusmodi retardatione grauetur defunctus potius

potius quam iuuetur.

¶RESPONDEO dicendum. In mora modici temporis non videtur esse magnum periculum. Vnde si executor per modicum tempus eleemosynam dare differat vt rebus defuncti meliùs venditis ampliores eleemosynas dare possit. Laudabiliter hoc facit. Si verò econuersò per multum tempus differat eleemosynas distribuere, vt nõ multo ampliores eleemosynas faciat, non videtur esse absque culpa, quia fortè defunctus à purgatorio liberaretur in quo existenti remedium suffragiorum maximè necessarium erat, hoc autem requirit prudentis executoris examen, vt scilicet consideratis dilatione temporis & conditione personæ quæ creditur citiùs vel tardiùs liberanda, & etiam quantitate augmenti eleemosynarum faciat quod videbitur expedire defuncto.

QVÆSTIO IX.

DEINDE quæritur est de peccatis.

¶Et circa hoc quæsita sunt tria.

¶Primò de peccato originali, vtrũm scilicet ille qui baptizatus est, transmittat peccatum originale in prolem.

¶Secundò, de peccato actuali in generali, quid scilicet si prius vtrũm auersio à Deo, vel conuersio ad commutabile bonum.

¶Tertiò, specialiter de mendacio: quod mendacium sit grauius, vtrũm illud quod fit verbo, vel illud quod fit facto.

ARTIC. XV.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd ille qui est baptizatus, non transmittat peccatum originale in prolẽ. In eo enim qui nascitur tria possunt considerari scilicet corpus, anima & vnio vtriusque, sed non contrahit peccatum originale, secundum corpus quod contrahit à parentibus, quia perentes erant totaliter à peccato originali mundati, similiter etiam nec secundum animam quam habet ex creatione Dei: in quem peccatum non cadit & per consequens neque secundum vnionem vtriusque: ergo ille, qui nascitur ex baptizatis, nullo modo contrahit peccatum originale.

¶SED CONTRA est, quia remedium non adhibetur nisi vulneri. Sed baptismus qui est medicinale remedium contra vulnus originalis peccati adhibetur paruulis baptizatorũ filiis secundum communem Ecclesiæ consuetudinem: ergo paruuli baptizatorum filij cum originali peccato nascuntur.

¶RESPONDEO dicendum, quia peccatum quod ex transgressione primorum parentum, in omnes posteros originaliter deriuatur: non aboletur nisi per gratiam Christi, qui de peccato damnauit peccatum in carne, vt dicitur ad Romanos 8. sed hoc quodam ordine peragitur. Nam primò in statu præsentis vitæ per sacramenta gratiæ Christi remouetur peccatũ originale quantũ ad inquinationem animæ: vt scilicet non imputetur homini ad culpã. Remanet tamẽ interim quãtum ad corruptionẽ fomitis in carne: vnde Apostolus ad Romanos 7. Ego ipse mente seruio legi Dei, carne autẽ legi peccati: inquantum scilicet concupiscit aduersus spiritum: vnde homo baptizatus secundum mentem viuit in nouitate spiritus, sed secundum carnem adhuc retinet vetustatem Adæ. Et ideò sicut per spiritualem generationẽ, quæ scilicet per Euãgelium alios producit filios in Christo absque peccato ita etiam secundum generationem carnalem producit filios in vetustatem Adæ cum peccato originali.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in peccato actuali prius sit auersio quam conuersio. Auersio enim importat recessum à termino: cõuersio autem accessum ad terminum. Sed in motu corporali prius est recessus à termino, quam accessus ad terminum: ergo & in spirituali motu prius est auersio quã conuersio. Sed contra est quod Dion. dicit 4. cap. de di. no. Nemo intendens ad malum operatur, sed intendens ad bonũ: ergo prius animus peccantis conuertitur per appetitũ ad bonum commutabile, quam auertatur à Deo.

¶RESPONDEO dicendum, quod peccatum principaliter in voluntate consistit: vt Aug. dicit. Quantũ autem ad voluntatem illud est prius, quod principaliter intenditur: & ideò in peccatis in quibus principaliter intenditur fruitio boni cõmutabilis sicut in luxuria, auaritia, & similibus prius est naturaliter conuersio quàm auersio, quæ non est principaliter intenta, sed præter intentionẽ consequitur ex inordinata conuersione. In peccatis autẽ in quibus directè intenditur auersio à Deo, sicut est infidelitas, desperatio, & alia huiusmodi: prius est auersio ab incõmutabili bono, & posteà est conuersio ad commutabile bonum, sicut patet in illis qui desperantes seipsos tradunt impudicitiæ, vt dicitur ad Ephe. 4.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis in motibus operabilibus recessus à termino prior sit in executione accessus tamen ad terminum prior est in intẽtione in qua principaliter consistit peccatum.

ARTIC. XVII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod maius peccatum sit cùm aliquis mẽtitur facto, quam eũ aliquis mentitur verbo. Maius enim peccatũ esse videtur cum aliquis mentiendo abutitur eo, cui magis creditur. Sed, sicut Ansel. dicit in lib. de veritate. magis creditur factis quàm verbis: ergo grauiùs peccat qui mentitur factis quàm verbis.

¶SED CONTRA est quod Augustin. dicit in libr. de doctrina Christiana: Inter omnia signa præcipuum locum tenent verba: his autem abutitur ille, qui verbo mentitur: ergo videtur quod grauius peccat ille, qui mentitur verbo, quam ille qui mentitur facto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Ambr. dicit in quodam sermone. Non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendaciũ est. Peccatũ autẽ mendacij principaliter quidem consistit in intensione fallendi: vnde ille qui dicit falsum, quod putat esse verũ, non mentitur. Magis autem est reus mendacij ille qui dicit verum, quod putat esse falsum: vt pater per Aug. in li. de mendacio. Vnde cum eadẽ intentio fallendi sit in eo qui mentitur verbo, & in eo qui mentitur facto: vterque æqualiter peccat verbum enim & factum assumũtur vt instrumenta fallendi: vnde non refert quantũm ad peccatũ mendacij, vtrum aliquis verbo vel scripto vel nutu, vel quocunque facto mentiatur: sicut non refert quantum ad peccatum homicidij, vtrũm quis gladio vel securi interficiat hominem. ¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆST. III. ARTIC. XVIII.

DEINDE quæritur est circa corpora hominis, vtrum scilicet aliquis possit esse naturaliter vel miraculosè simul virgo & pater, & videtur quòd hoc possit esse miraculosè, quia pater & mater simul sunt generationis principia. Sed aliqua mulier miraculosè fuit simul virgo & mater: ergo pari ratione aliquis vir miraculosè potest simul esse virgo & pater.

2 Itẽ videtur, quòd hoc possit esse absque miraculo: quia dæmon incubus potest furari semen viri virginis in somnis polluti & transfundere in matricem mulieris: ex quo quidem semine potest concipi proles, cuius pater non est dæmon incubus, sed ille ex cuius semine generatur, quod agit in virtute eius à quo est resolutum: ergo videtur, quòd etiam absque miraculo possit aliquis simul esse virgo & pater.

¶SED CONTRA, Mulier absque miraculo non potest simul esse virgo & mater: ergo pari ratione nec vir absque miraculo potest simul esse virgo & pater.

¶Item videtur quòd nec per miraculũ, quia si filius Dei qui est natus miraculosè de virgine ex aliqua parte corporis virginalis carnem assumpsisset quàm ex illa: vnde mulier naturaliter concipit, puta de manu aut pede non diceretur filius virginis, sicut nec Eua dicta est filia Adæ, quamuis sit formata de costa ipsius: sed non posset contingere salua virginitate viri, quòd ex eadem parte corporis & in eodem loco prolem generaret, sicut naturaliter generatur: ergo nec etiam miraculosè fieri posset quod aliquis simul esset virgo & pater.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ad huius euidentiam videre oportet quid ad virginitatem requiratur. Requiruntur autem tria ad eius perfectionem, quorum primum est principale & formale, scilicet electio siue intentio voluntatis, sicut & in omnibus moribus: vnde illud ex necessitate ad virginitatem requiritur, quòd adsit alicui assidua voluntas nunquam experiendi dilectationẽ venereã. Secundũ autẽ est materiale, scilicet passio appetitus sensitiui, scilicet delectatio, quã quis experitur in actu venereo, cuius priuatio requiritur ad perfectã virginitatem materialiter. Nam passiones sensitiuæ sunt materia virtutum moraliũ. Si tamen præter electionẽ propriè voluntatis hoc contingat: puta cùm quis in somno polluitur vel cùm mulier per violentiam ab hoste opprimitur, nõ perit virtus virginitatis: vt patet per Au. in primo de ciui. Dei. Tertium autẽ est quasi per accidens & concomitanter se habens, ad virginitatem, scilicet corporalis integritas. Vnde si claustra pudoris aliter corrumpantur quàm per venereum actum: puta si obstetrix, vel medicus ferro incidat ad sanandum, nihil virginitati deperit: sicut Augustin. dicit in primo de ciuit. Dei. Sic ergo si virginitas accipiatur secundum perfectum suum esse, prout ad virginitatem tria prædicta concurrunt, mulier quidem salua virginitate nõ potest esse mater: ita q̃ concipiat & pariat nisi miraculosè: quia proles egredi nõ potest, cum hoc quod permaneant claustra pudoris inuiolata, nisi per miraculum. sicut accidit in matre Dei. Posset tamen fortè absque miraculo mulier salua omnimoda virginitate concipere: sicut dicitur accidisse de quadam puella pubescente, quàm propter pudoris custodiam in lecto suo pater habebat, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum somno posslueretur, semen ad matricem descendit, & puella concepit. Vir autem absque omni seminis resolutione non potest esse pater, neque naturaliter, neque miraculosè: quia si de corpore eius proles aliter miraculosè formaretur, non posset dici pater. Si verò virginitas largius accipiatur, prout solum requirit interiorem electionem mentis: sic patet de muliere quidem quod naturaliter potest esse mater virginitate tali manente, sicut si aliqua per violentiam opprimeretur ab hoste, & inde conciperet: & multo magis hoc posset miraculosè fieri. Vir autem salua tali virginitate posset esse pater naturaliter propter pollutionem nocturnam, quæ quocunque tasu ad matricem mulieris peueniret. Non autem ita congrueret quod miraculosè vir fieret patet sicut quodvirgo fieret mater: tum quia virgo miraculosè facta est mater, Spiritussancto formante corpus prolis ex purissimis sanguinibus eius: vt Damas. dicit Resolutio autem seminis sine qua vir pater esse non posset non congruit operationi spiritussancti: tum quia vir in generatione est sicut agês, mulier sicut patiês. Deo autem competit agere & non pati: vnde magis congruit, vt Deus miraculosè suppleat id quod deest ex parte viri, quã id quod deest ex parte mulieris.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO II. ARTIC. XIX.

DEINDE vltimò quæritur vtrum est de creatura purè corporali, vtrùm scilicet cœlum empyreum habeat influentiam super alia corpora. Et videtur quod non, quia omne corpus quod naturaliter influit in alia corpora per prius influit propinqua quam in remota. Si ergo cœlum empyreum influeret in corpora inferiora, per prius influeret in cœlum aqueum, quod est sibi propinquius quàm in cœlum sydereũ, sed hoc videtur esse inconueniens: quia cœlum sydereum similius est cœlo empyreo eum neutrum sit de natura quatuor ellementorum, quam cœlum aqueum quod est de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi positæ ad refrigerandum calorem prouenientem ex motu cœli: ratione cuius Saturnus qui est altior inter planetas dicitur habere frigiditatem. Non ergo cœlum empyreum influit in corpora inferiora.

¶SED CONTRA est quod in libro de intelligentiis dicitur, quod omne quod influit in alia, est lux vel lucem habens, & in Commento dicitur, quod omnis influentia est per virtutem lucis. sed cœlum empyreum maximè habet lucem inter alia corpora: ergo in alia corpora influit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam ponunt cœlum empyreum non habere influentiam in aliqua corpora, quia nõ est institutum ad effectus naturales, sed ad hoc quod sit locus beatorum. Et hoc quidem mihi aliquando visum est, sed diligentius considerans magis videtur dicendum quod influat in corpora inferiora, quia totum vniuersum est vnum vnitate ordinis: vt patet per philosophum 12. meta. (T.c.52.) Hæc autem vnitas ordinis attenditur secundum quod quodam ordine reguntur corporalia per spiritualia, & inferiora corpora per superiora, vt Augu. dicit in 3. de trini. Vnde si cœlum empyreum non influeret in corpora inferiora, cœlum empyreum non contineretur sub vnitate vniuersi, quod est incõuenieus. Videtur autẽ proprius effectus eius esse perpetuitas & permansio in inferioribus corporibus. Nam secundũ Philosophum in 13. Meta. (T.c.43.) In cœlo sunt principaliter duo motus, quorum vnus est ab Oriente in Occidentem, qui vocatur diurnus: & est super polos æquinoctialis, & quia iste est vniformis causat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autem motus est ab Occidente in Orientem, quo mouetur sol & alij planetæ, qui est super polos zodiaci per quã planetæ accedunt & recedunt à nobis, vnde iste motus proprie causat differentiam generationis & corruptionis & cæterorũ motuũ in istis inferioribus: & sic continuatur generatio & corruptio horũ inferiorũ quousque Deus vult, quæ quidẽ quãtũ ad continuitatẽ causatur à primo motu, quãtum autem ad contrarietatem à secundò. Sicut autem vniformitas motus præcedit difformitatem, ita etiam vnitas quietis præcedit vniformitatem motus, quia moueri est se aliter habere nunc quam prius: quiescere autẽ est eo modo se habere nunc vt prius, & sic quies habet puram vnitatem: vniformitas autem motus habet vnitatẽ cũ diuersitate, & ideò primum cœlũ, scilicet empyreũ singulariter per suam quietem influit. Secundum autem cœlum est quod dicitur aqueum per suum motum vniformem. Tertium autem cœlum, s. sydereum per suum motum difformem, hoc autem est proprium huic corpori quod influat absque motu inquantum est supremum attingens quodammodo ordinem substantiarum spiritualium. prout Diony. dicit 2. c. de di. no. quod diuina sapientia coniũgit principia secundorum finibus primorum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cœlum empyreũ magis influit in cœlum aqueum quàm in inferiora corpora, in quantum scilicet cœlum aqueum plus recipit de influentia cœli empyrei, vt vniformitas motus ostendit, vnde etiam magis conuenit eum cœlo empyreo ratione suæ vniformitatis quam cœlum sydereum. Est autem de cœlestibus corporalibus duplex opinio. Vna scilicet, quod sint de natura elementorum secundum quam cœlum empyreum esset de natura ignis, cœlum aqueũ de natura aquæ vel aëris, cœlum autem sydereum est compositum ex vtraque natura, quia in parte est lucidum in parte diaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet quod dicitur aquam esse ibi ad infrigidandum. Alia autem est opinio quod corpora cœlestia non sunt de natura quatuor elementorum, sed quinta essentia, secundum quam etiam cœlum aquæum non est de natura quatuor elementorum, sed dicitur aquæum propter diaphaneitatem, sicut dicitur cœlum empyreum, id est igneum, propter lumen. Contrarium concedimus, quamuis liber de intelligentiis non sit auctoritatis alicuius, nec etiam verum sit quod omnis influxus sit ratione lucis, nisi lux metaphoricè accipiatur pro omni actu, prout omne agens agit inquantum est ens actu, vel hoc potest esse verum in solis corporalibus in quibus proprie dicitur lux, inquantum scilicet lux corporalis est forma primi corporis agentis, scilicet cœli, cuius virtute omnia corpora inferiora agunt. Et hæc ad præsens dicta sufficiant.

INCIPIT QVODLIBE-tum septimum.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de tribus. Primò sunt quædam pertinentia ad substantias spirituales. Secundò quædam pertinentia ad sacramentum altaris. Tertiò quædam pertinentia ad corpora damnatorum.

¶Circa substantias spirituales quærebatur. Primò de cognitione earum. Secundò de fruitione animæ Christi tempore passionis. Tertiò de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta.

¶Circa primum quærebantur quatuor. Primò, vtrùm aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam videre immediatè. Secundò, vtrùm intellectus creatus possit simul plura intelligere. Tertiò, vtrùm intellectus angelicus possit intelligere singularia. Quartò, vtrùm noticia, quam August. dicit prolé mentis, si accidens vel non.

ARTIC. I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nullus intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre. intellectus enim creatus cùm indifferenter se habeat ad omnia intelligibilia, non potest cognoscere determinatè aliquid nisi per obiectum suum determinetur, sed diuina essentia non est obiectum quod possit intellectum determinare, quia est summum in entibus & maximè generalitatis & nullo modo determinatum: ergo intellectus creatus ipsam videre non potest.

2 Præterea, Ad hoc quòd intellect' cognoscat aliquid, oportet quod fiat in actu. Nihil enim operatur secũdum quod est in potentia, sed secundum quod est in actu. Intellectus aũt nõ sic in actu nisi secundum quòd intelligibili informatur. Cum ergo essentia diuina non possit per seipsam informare intellectum vt formaliter faciat ipsum esse in actu, oporret si debet per intellectum cognosci, quòd per aliquam sui similitudinem intellectum informet ad hoc quod cognoscatur, & ita non poterit immediatè nisi per similitudinem videri.

3 Præterea, Ad hoc quòd intellectus creatus essentiã diuinã videat oportet quòd per lumen gloriæ perficiatur: sed lumen gloriæ est medium distans: & ab ipso intellectu & ab ipsa essentia diuina, quæ est beatitudo increata, cum lumen prædictum dicatur creatura: ergo intellectus creatus non potest videre diuinam essentiam immediatè.

4 Præterea, Secũdũ Philosophũ in 3. de anima. (T.c.3.) Sicut sensus se habet ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibili. sed ad hoc quòd sensus visus suum obiectum percipiat duplici medio indiget, s. lumine & specie quæ est similitudo rei visæ, ergo hoc idem est necessarium intellectui in visione diuinæ essentiæ, & sic non immediatè eam videbit.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Io. 3. Videbimus eum sicuti est.

¶Præterea, Ad hoc quod intellectus intelligat, nihil aliud videtur requiri nisi quod intelligibile fiat in actu, & q; intellectui coniungatur sed essentia diuina per seipsam est intelligibilis in actu, cum sit immaterialis intellectui etiam præsens est: quia dicit Augu. Deus vnicuique rei vicinior quam ipsa res sibi. ergo intellectus creatus essentiam diuinam poterit immediatè videre.

¶RESPONDEO dicendum, quod absque dubio tenendum est, quod diuina essentia in patria immediatè ab intellectu glorificato videatur. Ad cuius euidentiam sciendum est quod in visione intellectiua triplex medium contingit esse. Vnum sub quo intellectus videt: quod disponit eum ad videndum: & hoc est in nobis lumen intellectus agentis, quod se habet ad intellectum possibilem nostrum, sicut lumen solis ad oculum. Aliud medium est quo videt: & hoc est species intelligibilis quæ intellectum possibilem determinat, & habet se ad intellectum possibilem, sicut species lapidis ad oculum. Tertium medium est in quo aliquid videtur: & hoc est res aliqua per quem in cognitionem alterius deuenimus: sicut in effectu videmus causam. Et in vno similium vel contrariorum videtur aliud: & hoc medium se habet ad intellectum sicut speculum ad visum corporalem, in quo oculus aliquam rem videt. Primum ergo medium & secundum non faciunt mediatam visionem, immediatè enim dicitur aliquis videre lapidem, quamuis eum per speciem eius in oculo receptam, & per lumen videat, quia visus non fertur in hæc media tanquam inuisibilia, sed per hæc media fertur in vltio visibile, quod est extra oculum. Sed tertium medium facit visionem mediatam: visus enim fertur prius in speculum, sicut in visibile, quo mediante accipit speciem rei visæ in specie vel speculo: similiter intellectus cognoscẽs causam in causato fertur in ipsum causatum sicut in quoddam intelligibile, ex quo transit in cognitionem causæ. Et quia essentia diuina in statu vel in effectibus suis cognoscitur non videmus eã immediatè. Vnde in patria, vbi immediatè videbitur, tale mediũ penitus subtrahetur. Similiter etiam non est ibi medium secundum, scilicet aliqua species essentiæ diuinæ, intellectum informans: quia quando aliquid videtur immediatè per speciem suam, oportet quòd species illa repræsentet rem illam secundum completum esse suæ speciei: alias non diceretur res illa immediatè videri, sed quædam vmbra eius, sicut si similitudo lucis in oculo fieret per modum coloris, qui est lux obumbrata. Cùm autem omne quod recipitur in aliquo, recipiatur in eo per modum recipientis: impossibile est in intellectu creato similitudinem diuinæ essentiæ recipi, quæ eam perfectè secundum totam suam rationem repræsentet. Vnde si per aliquam similitudinem talem essentia diuina à nobis videretur, immediatè non videremus essentiã diuinam, sed quãdam vmbram eius. Restat ergo quod solùm primum medium esse in illa visione, scilicet lumen gloriæ quo intellectus perficietur ad videndum essentiam diuinam, de quo in Psalm. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu: ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis, quia ipsa diuina essentia cùm sit à materia separata est per se actu intelligibilis. Sed erit necessariũ tantũ ad perficiendum intellectum: ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis valet: prædictum autem lumen gloriæ sufficienter perficiet intellectum ad videndum diuinam essentiam eo q; ipsa essentia diuina totaliter lux intelligibilis est. Vnde lumen gloriæ ab intellectũ desecẽdens facit hoc respectu diuinæ essentiæ in intellectu, quod facit respectu aliorũ intelligibilium, quæ non sunt lux tantũ sed species rei intellectæ simul & lumen, sicut si lux sensibilis per se existeret ad eius visionẽ sufficeret lumẽ oculũ perficiens sine aliqua similitudine.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquid dicitur determinatum dupliciter. Primò ratione limitationis. Alio modo ratione distinctionis. Essentia autem diuina non est quid determinatum primo modo, sed secundo modo: quia forma non limitatur nisi ex hoc quod in alio recipitur, cui materia commensuratur. In essentia autem diuina non est aliquid in alio receptum, eo quod esse eius est ipsa diuina natura subsistens quod in nulla re alia contingit. Nam quælibet res alia habet esse receptum & sic limitatum: & inde est quod essentia diuina ab omnibus distinguitur per hoc, quod est in alio non recipit, sicut si esset aliqua albedo existens non in subiecto: ex hoc ipso distingueretur à qualibet albedine in subiecto existente, quãuis in ratione albedinis non esset recepta, & sic nec limitata patet. ergo quod essentia diuina non est quid generale in essendo, cùm sit ab omnibus aliis distincta, sed solum in causando: quia id quod est per se est causam eorum, quæ per se non sunt. Vnde esse per se subsistens est causa omnis esse, in alio recepti: & ita essentia diuina est intelligibile, quod potest determinare intellectum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intellectus creatus fit actu ad videndum diuinam essentiam per lumen gloriæ, & hoc sufficit vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod illum lumen gloriæ quamuis & ab essentia diuina & ab intellectu sit differens per essentiam, non tamen facit mediatam visionem, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quod visibilis non sunt lux tantum: & ideò oportet ad hoc quod visus determinetur ad ea, quod non solum sit ibi lumen, sed etiam species rei visæ. Essentia autem diuina est pure lux: & ideò non requirit aliquam speciem quam ipsum lumen, vt videatur sicut ex dictis patet.

ARTIC. II.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod intellectus creatus possit simul plura intelligere. Potentia enim sensitiua, cum sit materialis est inferior & magis contracta quam intellectiua, sed sensus potest simul pluta sentire, sicut sensus communis simul sentit a bum & dulce dum eorum differentiam cognoscit: ergo intellectus multò fortiùs & potest simul plura intelligere.

2 Præterea, Plura intelligibilia possunt simul cognosci, inquantum sunt vnum. Sed omnia intelligibilia sunt vnum, in quantum sunt intelligibilia: ergo omnia intelligibilia possunt simul cognosci.

3 Præterea, Sicut se habet intellectus in habitu ad intelligibile in habitu: ita se habet intellectus in actu ad intelligibile in actu. Sed intellectus in habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu: ergo intellectus in actu simul plura intelligit in actu.

4 Præterea, Ad cognitionem intellectus sufficit species rei intelligibilis in intellectu existens. Sed species intelligibiles non se impediunt, quin simul sint in intellectu, cum non sint contrariæ, eo quod sunt à materia separatæ: ergo intellectus non impeditur, quin possit simul plura intelligere.

5 Præterea, Capacitas intellectus est maior, quàm cuiuscunque corporis. Sed aliquod corpus est in quo simul possunt plures species esse etiam contrariorum fieri sicut patet quod in vno puncto aëris in quo se intersecant duæ lineæ directæ à duobus visibilibus ad duos videntes, est species vtriusque visibilis: ergo multò fortius plures species actu possunt simul esse in intellectu, & ita intellectus potest simul plura intelligere.

¶ SED CONTRA est quod dicit Philosophus in 2. Thopico. Contingit plura scire, intelligere verò vnum solum.

¶RESPONDEO dicendum quod intellectus dupliciter aliquid intelligit, scilicet primò & ex consequenti. Ex consequenti quidẽ contingit plura simul intelligere in quantum habent ordinem ad vnum intelligibile primum, & hoc contingit dupliciter. Vno modo ex vnitate eius quo intelligitur, scilicet quando plura intelliguntur vt vnum, totum enim vnum est primo intellectum, & illa plura sunt intellecta ex consequenti in illo, sicut cùm intellectus intelligit lineam simul intelligit partes lineæ: vt dicitur in 3. de anima. (T.c.23.) Et similiter cùm intelligit propositionem, intelligit simul subiectum & prædicatum, & cùm intelligit similitudinem vel differentiam aliquorum, simul intelligit ea quorum est similitudo vel differentia. Sed quod intellectus simul intelligat plura intelligibilia primo & principaliter est impossibile. Cuius ratio est, quia intellectus secundum actum est omninò, id est perfectà res intellecta: vt dicitur in 3. de anima (T.c.36.) Quod quidem intelligendum est non quod essentia intellectus hat res intellecta vel species eius: sed quia completè informatur per speciem rei intellectæ, dum eam actu intelligit. Vnde intellectum simul plura actu intelligere primo idem est ac si res vna simul esset plura. In rebus enim materialibus videmus quod vna res numero non potest esse simul plura in actu, sed plura in potentia: vel secundum dispositionem potest esse vnum & idem. Idem enim aër est simul potentia aqua & ignis & possunt etiam simul dispositiones ad vtrunque quantum ad aliquid inesse eidem, sicut si aër ex vna parte calefieret, & ex alia inspissaretur, sed quod aër simul actu sit ignis & aqua: est impossibile: & similiter etiam quod aliquid sit simul actu lapis & ferrum, quæ non videntur contraria, sed disparata. Intellectus autem ex ipsa ratione suæ potentiæ est simul potentia omnia intelligibilia: sicut & sensus omnia sensibilia. Potentia autem sensitiua per similitudines sensibilium reducitur in actum dupliciter. Vno modo incompletè per modum dispositionis, quando scilicet species sensibiles sunt in ea vt dispositiones, quod appellat Auicenna esse, & in thesauro. Alio modo perfectè, quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

scilicet species sensibiles actu informant potentiam sensitiuam: & hoc vocat Auicenna apprehensionem sensus distinguens potentias sensitiuas apprehendentes ab illis in quibus sunt formæ sensibiles, vt in thesauro: & similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilium: vt dispositiones sed quando sunt actu intellectæ, sunt in eo vt formæ perficientes: & tunc intellectus fit omninò res intellecta. & hoc contingit per intentionem quæ coniungit intellectum intelligibili & sensum sensibili, vt dicit Augustinus. Vnde patet quod sicut vna res materialis non potest esse simul plura actu, ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere primò. Et hoc est quod Alga. dicit quod sicut vnum corpus non potest simul figurari pluribus figuris: ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere. Nec potest dici quod intellectus informetur perfectè simul pluribus speciebus intelligibilibus, sicut vnum corpus simul informatur figura & colore: quia figura & color non sunt formæ vnius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum in esse vnius rationis: sed omaes formæ intelligibiles inquantum huiusmodi sunt vnius generis: & in eodē ordine se habent ad intellectum, in quantum perficiunt intellectum in hoc quod est esse intellectum in actu. Vnde plures species intelligibiles se habent sicut figuræ plures, vel plures colores, qui simul in actu in eodem esse non possunt secundum idem.

1.p.q.85. ar.4.c.vltimo. 14.c.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd similiter dicendū est de potentia sensitiua, id est quod non potest plura simul sentire, sed ex consequenti, inquantum plura accipiuntur vt vnum; sicut plura sensibilia vniuntur in vna differentia: & plura sensibilia quæ sunt partes vniuntur in vno toto. Vnde quando sentitur totum sentiuntur simul plures partes ex cōsequenti: & tunc intentio sensus non fertur ad aliquam partium principaliter: sed ad totum, quia si ad aliquam partium ferretur, vt ad sensibile principale, non simul sentiretur alia: & iterum sensus communis quamuis sit vna potentia secundum essentiam, tamen aliquo modo multiplicatur secundum esse, inquantum coniungitur diuersis sensibus propriis, sicut vnū centrum coniungitur pluribus lineis. Vnde immutationes omnium sensibilium simul terminantur ad sensum communem, sicut motus qui esset per omnes lineas posset simul terminari ad centrum, sed intellectus non multiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quod cognoscibilia, quæ simul cognoscuntur, oportet quod accipiantur: vt cognoscibile vnum numero, omnia autem intelligibilia in quantum huiusmodi sunt vnum genere non numero, & ideò ratio non sequitur.

¶Ad tertium dicendum, q̄ iam patet ex prædictis, quod non eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu, quę sunt in ipso vt dispositiones & intellecta in actu ad intelligibilia in actu quæ sunt in ipso vt vltimæ perfectiones.

¶Ad quartum dicendū, quod non solū prohibetur res aliqua esse plura contraria actu simul, sed etiam plura esse disparata, vt patet ex dictis, vnde quāuis formæ intelligibiles in intellectu non sunt contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohiberur simul plura intelligere, vt ex dictis patet.

¶Ad quintum dicendum, quod species sensibiles, quæ sunt in medio deferente, sunt ibi per modum dispositionis & non per modum vltimæ perfectionis, quia sunt ibi sicut in quodam fluxu, & ideò non est simile.

ARTICVL. III.

1.p.q.57. ar.2.o.& ve. q. 8. ar.11.o. & q.10. ar.5.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus angelicus non possit cognoscere singularia. Si enim cognoscit, aut cognoscit per speciem acquisitam aut per concreatam: non per acquisitam, quia vel illa esset particularis, & per cōsequēs materialis, & ita in intellectu angeli immateriali esse non posset, vel esset vniuersalis, & sic per eam singulare cognosci non posset. Similiter nec per concreatam quia species concreata angelo à principio suæ creationis, fuit in ipso ad cognitionem autem alicuius sufficit quod species eius sit in intellectu, & ita si per speciem concreatam, posset aliquod particulare cognosci, dum est præsens, à principio creationis suæ illud cognouisset, quando adhuc erat futurum, quod non potest esse, quia futura cognoscere solius Dei est. Isa. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quoniam dij estis vos: ergo angelus singularia cognoscere non potest.

2 Si dicatur quod species illæ concreatæ faciunt cognitionē præsentium non autem futurorū. Contra. Non potest aliqua cognitio noua fieri nisi fiat aliqua innouatio in cognoscente, sed per hoc quod particulare quod erat futurum, fit præsens, non fit aliqua innouatio in intellecta angelico, cum nihil recipiat à re extra: ergo si prius dum erat futurum non cognoscebat, nec dum fit præsens cognoscere poterit.

1.p.q.55.

3 Si dicatur quod quamuis nihil recipiat, tamē formam quā apud se habebat prius applicat ad particulare, quod de nouo fit, Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare nisi præcognoscat, & quod applicat & cui applicetur, quia prius est cognoscere duo secundum se, quàm comparatione vnius ad alterum, ergo applicatio prædicta sequeretur cognitionem singularium, & sic non posset esse causa eius.

4 Præterea, si angelus cognoscit singularia aut cognoscit vna specie, aut pluribus, sed non pluribus, quia sic oporteret quod infinitas species apud se haberet, cum infinita sint particularia ad minus in potentia, similiter nec vna, quia sic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuino, qui vno scilicet essentia diuina pluraintelligit: ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest.

5 Si dicatur quod non cognoscit per vnam speciem omnia, sed per vnam speciem omnia indiuidua vnius speciei: & non alia. Contra, Illa vna species non se habet magis ad vnum indiuiduum quàm ad aliud, sed oportet quod per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile: ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particulare determinatè.

¶SED CONTRA est, quod dicitur ad Hæbræos primo. Omnes sunt administratorij spiritus & cætera: quod non posset esse, nisi cognoscerent singulares homines.

1.p.q.3. ar.2.ad.3. & ver. q. 2. ar.5.

¶RESPONDEO dicendum, quod angelus absque dubio singularia cognoscit. Vt autem videamus modum, quo hoc possibile sit, sciendum est quod ad hoc quod singulare aliquod cognoscatur, oportet quod in potentia cognoscitiua sit similitudo eius, inquantum particulare est. Omnis autem forma de se communis est. Vnde additio formæ ad formam non potest esse causa indiuiduationis, quia quotcunque formæ simul aggregentur, vt album bicubitum, crispum & huiusmodi non constituunt particulare: quia hæc omnia simul sunt in vno, & ita in pluribus potentiis est possibile inueniri. Sed indiuiduatio formæ est ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatum, vnde ad hoc quod particulare cognoscatur, oportet quòd in cognoscente non sit similitudo formæ, sed aliqualiter materiæ. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter est in cognoscente. Vno modo sicut causata à re, sicut in his quæ cognoscuntur per speciem abstractam à rebus. Alio modo sicut causa rei, vt patet in artifice, qui cognoscit artificatum per illam formam, per quam ipsum facit. Species autem quæ est in sensu causata à re sensibili inquantum non est omnino à conditionibus materialibus depurata est similitudo formæ secundum quod est in materia, & ideò per eam cognoscitur particulare. Sed quia secundū quod in intellectu nostro recipitur species rei sensibilis, est omninò iam à materialibus conditionibus depurata, non potest intellectus nostet per eam directè particulare cognoscere, sed per quandam reflectionem intellectus, ad potentias sensitiuas, à quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per formam autem quæ est causa rei in hoc modo cognoscitur res: secundum quod forma illa est causa eius: & quia artifex homo per formam artis nō producit materiā, sed materia præsuppositā inducit formam artis: forma artis quæ est in mente artificis non est similitudo artificiati nisi quo ad formam tantum. Vnde per eam non cognoscit artificiatum in particulari nisi formam artificiati per sensum accipiat. Artifex autem increatus, scilicet Deus: non solum producit formam, sed etiam materiam. Vnde rationes ideales in mente ipsius existentes non solū sunt efficaces ad cognitionem vniuersalium, sed etiam ad singularia cognoscenda à Deo. Sicut autem illæ rationes ideales effluunt in res producendas in esse suo naturali, in quo particulariter vnūquódque subsistit in forma & materia: ita procedunt in mentes angelicas, vt sint in eis principium cognoscendi res secundum suum totū esse, in quo subsistūt, & sic per species influxas, sibi ab arte diuina angeli non solum vniuersalia, sed etiam particularia cognoscunt, sicut & Deus. Est tamen differentia in duobus. Primo, quia ideæ quæ sunt in mente diuina, sunt formæ factiuæ rerū & non solum principia cognoscendi, sed species quæ recipiuntur in mente angelica, sunt solum principia cognoscendi & nō sunt factiuæ, sed exemplatæ à factiuis. Secundo, quia intellectus quanto est altior & perspicacior, tanto exvno potest plura cognoscere. Et quia intellectus diuinus est altissimus per vnam simplicem essentiam suam omnia cognoscit: nec est ibi aliqua pluralitas formarum idealium nisi secundum diuersos respectus diuinæ essentiæ ad res cognitas, sed in intellectu creato multiplicatur secundū rem quod est vnū secundū rem in mente diuina, vt non possit omnia per vnū cognoscere. Ita tamen quòd quātò intellectus creatus est altior: tantò pauciores habet formas ad plura cognoscēda efficaces. Et hoc

ar.15.c. & ar.16.c. 1.p.q.79. ar.1.c. ver.q.4. ar.2.c.

hoc est quod Dio. dicit 12.c.de.hie. quòd superiores ordines habent scientiam magis vniuersalem in inferioribus. Et in li. de causis dicitur, quòd intelligentiæ superiores habent formas magis vniuersales: hoc tamen obseruato, quòd in infimis angelis sunt formæ adhuc vniuersales intantum, quod per vnam formā possunt cognoscere omnia indiuidua vnius speciei: ita quod illa species sit propria vniuscuiusque particularium secundum diuersos respectus eius ad particularia, sicut essentia diuina efficitur propria similitudo singulorum secundum diuersos respectus, sed intellectus humanus, qui est vltimus in ordine substantiarum intellectualium, habet formas in tantum particulatas, quòd non potest per vnam speciem nisi vnum quid cognoscere. Et ideò similitudo speciei existēs in intellectu humano non sufficit ad cognoscenda plura singularia: & propter hoc intellectui adiuncti sunt sensus, quibus singularia accipiat.

1.p.q.55. ar.2 & 2. dist.3.q.2. o.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd angelus nullo modo cognoscit singularia per speciem acquisitam: quia nec per speciem acceptam à re. Sic enim res agerēt in intellectū eius, quod est impossibile: neque per aliquam speciem de nouo in fluxam à Deo reuelante ipsi angelo aliquid de nouo, quia species quas angelus habet apud se concreatas sufficiant ad omnia cognoscibilia cognoscenda, sed secundum quòd per altius lumen intellectus angeli eleuatur in altiores conceptiones ex illis speciebus prodire potest, sicut etiam ex eisdem phantasmatum speciebus intellectus prophetæ lumine prophetiæ adiutus aliquam cognitionem accipit, ad quam non sufficiebat naturale lumen intellectus agentis. Restat ergo vt angelus cognoscat singularia per species concreatas. Sicut autem per vnam speciem concreatam potest cognoscere diuersa individuata etiam multò amplius potest per vnam cognoscere quicquid est in vno indiuiduo, vt non oporteat eum aliam speciem habere non qua cognoscit colorem & odorem vnius pomi: sed simul cognoscendo hoc pomum cognoscit quicquid est in pomo illo, & essentialiter & accidētaliter. Effectus autem non est in causa sua, vt in ea possit cognosci, nisi sit causa determinata ad effectum illum, sicut patet in causis necessariis, quibus cognitis cognoscuntur effectus earum. Sed causa contingens non determinatur ad effectū suum, nisi quādo actu producit ipsum, vnde in causa cōtingēre non est effectus eius vt in ea possit cognosci, nisi quando iam actus productus est. Et ideo angelus per species concreata cognoscens causas vniuersales omnium singulariū contingentium non cognoscit naturali cognitione effectus earum antequam sint in actu, sed statim cum actu sunt.

1.p.q.106. ar.1.3.4. c.2.dist.33. 9.2. ar.2. & 3.ad 3.

¶Ad secundum dicendum, quòd quando aliquid incipit esse præsens angelus de nouo cognoscit illud nō facta aliqua innouatione in ipso angelo, sed inter cognoscibili, inqua est aliquid quod prius non fuit, quod sinc ea cognita non cognoscitur.

15.& m. q.16.ar. 2.ad 14.

¶Ad tertium dicendum, quòd applicatio illa est intelligenda per modum illum, quo Deus ideas ad res cognoscendas applicat, non sicut medium cognoscibile ad aliud sed sicut modus cognoscendi ad rem cognitam: aliàs nihil valeret ad propositum, sicut ostensum est in obiciendo.

¶Ad quartum dicendum, quod intellectus angeli neque vna specie cognoscit omnia, neque tot species habet, quot sunt indiuidua vt ex dictis patet.

¶Ad quintum dicendum, quod illa vna species efficitur ratio cognoscendi quodlibet indiuiduum secundum respectum ad ipsum, vt ex dictis patet.

ARTIC. IIII.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quod notitia quæ ab Aug. dicitur proles mentis, non sit in mente, sicut accidens in subiecto. Nullum enim accidens excedit suum subiectum. Sed notitia excedit mentem: quia mens non solùm seipsam, sed & alia per notitiam nouit: ergo notitia non est accidens mentis.

2 Præterea, Nullum accidēs est æquale suo subiecto. Sed notitia est æqualis menti, alias in notitia mente & amore non consisteret imago trinitatis: quod Augu. ponit: ergo notitia non est accidens mentis.

3 Præterea, Hoc idem videtur ex verbis Aug. qui in 9. lib. de Trini. dicit, quòd notitia & amor in anima existunt substantialiter, vel vt ita dicam essentialiter, non tanquam accidens in subiecto, vt color aut figura in corpore.

¶SED CONTRA, Notitia mentis nihil aliud esse videtur quam scientia. Sed scientia est accidens, cùm sit in prima specie qualitatis: ergo & notitia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd notitia quatuor modis accipi potest. Primò pro ipsa natura cognoscitiua: secundo pro potentia cognitiua: tertiò, pro habitu cognoscitiuo: quartò, pro ipso cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomē sensus quandoque nominat naturam sensitiuam: prout scilicet est principium huius naturæ, quòd est sensibile. Quandoque verò nominat ipsam potentiam, quandoque verò actum. Loquendo ergo de notitia primo modo accepta constat quod non est in substantia mentis, sicut accidēs in subiecto, sed substantialiter & essentialiter, sicut dicitur quòd rationale est in viuo, & viuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, sic dupliciter potest cōsiderari, vel secūdum q̄ comparatur ad cognoscentem: & sic inest cognoscenti sicut accidens in subiecto, & sic non excedit subiectum, quia nunquam inuenitur inesse alicui nisi menti. Vel secundum q̄ comparatur ad cognoscibile, & ex hac parte non habet quòd insit sed quod ad aliud sit. Illud autem quod ad aliquid dicitur non habet rationem accidentis ex hoc quòd est ad aliquid, sed solùm ex hoc quòd inest: & inde est quòd sola relatio secundum rationem sui generis, eum subsistantia remanet in diuinis, nec tamen ibi est accidens. Et propter hoc notitia secundum considerationem illam non est in anima, sicut in subiecto: & secundum hanc comparationem excedit mentem inquantum alio à mente per notitiam cognoscuntur, secundū hanc etiam considerationem ponitur Trinitatis imago: quia etiā personæ diuinæ distinguuntur secundū q̄ ad alterū sunt, & secundū hoc etiā est quædā æqualitas notitiæ ad mētem in quantū se excendit ad omnia ad quæ potest se extēdere mēs.

ar.2.c.& 1.p.q.93. ar.1.8.2.c.

¶Et sic patet responsio ad obiecta.

1.p.q.93. ar.4.& q. 39.ar.1.

QVÆSTIO II. ARTIC. V.

DEINDE quæritur de fruitione animæ Christi in passione. Et videtur quòd illa fruitio peruenerit vsque ad essentiam animæ. Anima enim Christi perfectè fruebatur, sed non esset perfecta fruitio si ad essentiam animæ non peruenit, sed consisteret tantum in vna potentia, scilicet in superiori ratione. Ergo peruenie bat vsque ad essentiam animæ.

2 Præterea, Anima Christi perfectius fruebatur quam animæ Sanctorum in patria. Sed fruitio sanctorum in partia pettingit vsque ad essentiam animæ: ergo multò fortius in Christo.

3.p.q.46. ar. 7. o.

¶SED CONTRA, Nihil fruitur quis nisi quòd cognoscit quia secundum Augu. fruimur cognitis in quibus propter se voluntas delectata conquiescit. sed cognoscere non est essentiæ animæ sed potentiæ: ergo fruitio ad essentiam animæ non peruenie bat.

ver.q.26. ar.10. o. & 9. opus 3.c.48.& opus. 60.

¶RESPONDEO dicendū, quòd fruitio in actu quodam consistit quo Deus videtur & amatur: actus autem non est nisi rei subsistentis: vnde propriè loquendo neque potentia animæ fruitur neque essentia, sed homo vel anima per se subsistens: sed tamen potentiæ animæ sunt principia operationū vitæ, sicut essentia animæ est principium esse viuentis: & secundum hoc oportet dicere quòd superior ratio cuius obiectum est res æterna, qua fruendum est, est principium fruitionis, quo scilicet anima fruitur, ad alias autem vires vel ad animæ essentiā fruitio pertinere nō potest, nisi per quædā redundantiā. prout scilicet ex illa fruitione superioris rationis aliquis effectus in essentia animæ, vel in potentiis inferioribus relinquitur: & sic aliquo modo peruenie bat fruitio ad essentiā animæ Christi in passione, & aliquo modo nō. Si enim cōsideretur essentia animæ in passione Christi prout est actus corporis sic fruitio ad eā non peruenie bat, alias corpus eius gloriosum factum fuisset. Similiter nec ad essentiam secundū quod est radix inferiorum vitium: quia sic fruitionis gaudium dolorem passionis qui erat in viribus inferioribus totaliter euacuasset, peruenie bat autem ad essentiam animæ, secundum quod erat radix superioris rationis, & quia essentia animæ est simplex & est tota in qualibet sua potentia, ideò dicitur quod tota anima fruebatur in Christo, inquantum. s. est radix superioris rationis & tota patiebatur, inquātum scilicet est actus corporis & radix inferiorum vitium.

22.q.1.ar 1. ar.3.c. & 12. q. 3. ar.3.c.. & ad 3. 22.q.175 ar.4.ad 3. & 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod non impeditur perfectio rei nisi per hoc quod tollitur aliqui de essentialibus rei: gloria autem corporis & inferiorum virium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis. Et ideò quamuis in Christo fruitio non peruenerit ad essentiam animæ secundū quod est actus corporis, & secundum quod est radix inferiorum vitium, non sequitur quod fruitio fuerit imperfecta in Christo siue beatitudo.

ar.3.c. & 12.q.3.ar. 3.c.& ad 3. 22. q. 175. ar. 4.ad 1.& 2.

¶Ad secundum dicēdum, quòd anima Christi perfectius fruebatur, quam animæ Sanctorum in patria, loquendo intensiuè nō autē loquendo, extensiuè: quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires & etiam ad corpus glorificatum perueniet, quod si in Christo fuisset, viator non fuisset.

QVÆST. III.

DEINDE quæritur de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta. Et quæruntur duo. Primò, vtrùm immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Secundo

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex subiecto & accidente.

ARTIC. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd immensitas diuina excludat pluralitatem personarũ. Omne enim & in or- dine 146. immensum cum sit indeterminatum, stat in vno. Sed quidquid est in diuinis est immensum. Cum ergo persona sit in diuinis stabit in vno, ita quod non erunt ibi plures personæ.

2 Si dicatur quòd personę hoc modo in vno stant, quod omnes sunt vna essentia: Cõtra. Sicut essentia est immẽsa, ita & persona. Sed immensitas essentiæ facit quod sit vna essentia tantũ, ergo immensitas personæ facit quod sit vna persona tantũ.

3.p.q.30. Si dicatur quòd persona non est immensa nisi immensitate art. 1 & q. essentiæ.

59.art.3. 3 Contrà. Persona secũdum intellectum addit aliquid supra essentiã. Sed quicquid intelligitur in diuinis intelligitur vt immensum; ergo præter immensitatẽ essentiæ est in Deo immẽsitas personæ, quæ faciet in diuinis vnam tantum personam.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Ioan. 4. Tres sunt, qui Testimonium dant in cœlo.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ immensitas non excludit pluralitatem nisi secũdum quòd tollit determinationem, quæ est pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum est prius: duplex est determinatio, scilicet limitationis & distinarti 1 1 4. ctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio ad 1. limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo secundum quòd distinguitur per essentiam 1.d.10.ar. ab omnibus creatis, vt non limitatum à limitato. Alio modo 5. dist. 26. secundum quod persona distinguitur à persona per relatio- q.1. ar.2. nem originis: quæ quidem distinctio non est propter aliquam opus 9. q. limitationem, sed tatione oppositionis, quæ est in relatio- 11. ne: vnde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit, & per consequens nec pluralitatem personarum.

¶Et per hoc patet responsio ad primum.

¶Ad secundum dicendum q̃ quamuis persona sit immensa, tamen immensitas est essentiale non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: vnde non oportet q̃ immensitas faciat indistinctionem in personis, sed solum in esse naturæ.

3.dist.9.q. ¶Ad tertium dicendum, quòd persona non dicitur aliquid se- 1.o ad 3. cundum intellectum addere supra essentiam quasi intellectus debeat intelligere aliquid, additum essentiæ. Esset enim intellectus falsus, sed quia intelligẽdo personam intelligo essentiã de necessitate, sed non econuerso: vnde obiectio nõ procedit.

ARTIC. VII.

art.26. fi. CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd in angelis non sit compositio accidentis & subiecti: quia esse & 1. p. q. accidentale causatur ab esse subsistentiali: ergo & compositio 50.ar.1.6. accidentalis à compositione subsistentiali. Sed in angelis nõ est o.1.dist.8. compositio substantialis, quia sunt substantiæ simplices, vt q.5. ar. 2. Dion. dicit. ergo nec compositio accidentalis.

2 Præterea, Boẽ. dicit in lib. de Trin. quod forma simplex subiectum esse non potest. Sed angeli sunt formæ simplices secũdum Dion. ergo non possunt esse subiectum accidentis.

¶SED CONTRA est, quòd Aug. substantias spirituales ponit deficere à simplicitate diuina, per hoc quod est in eis compositio accidentis & subiecti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ex hoc aliquid est, susceptiuũ formæ substantialis vel accidentalis, quòd aliquid habet possibilitatis: quia de ratione potentiæ est vt actui substernatur, qui forma dicitur. De angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt, quòd sunt ex materia 1.p.q.50. & forma compositi. Alij dicunt quod sunt compositi ex esse, art. 2. o. & quod est vt Boetius dicit. Et vtroque modo oportet ponere potentialitatem in angelo. De primo enim modo patet, similiter patere potest de secundo: quia omne quod non est suum esse, oportet quod habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa essendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, quia angelus ar. 184.5. non est suum esse, hoc enim solius Dei est. Et ita reliquitur ar. 58. & quod angelus possit esse subiectum accidentalis formæ. 348 ad 5.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd substantialis simplicitas in Angelis excludit compositionem materiæ & formæ, non autem compositionem ex esse & quod est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis præsupponit: & iterum non oportet quòd si esse accidentale causatur à substantiali, quod cõpositio accidentalis à compositione substantiali causetur, quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis vt dictum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd Boetius loquitur de illa forma simplici quæ est actus purus cui nihil potentialitatis admiscetur, & talis est solus Deus.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de sacramento altaris. Et circa hoc quæruntur tria. Primò vtrũ corpus Christi secundum totam suam quantitatem contineatur sub speciebus panis. Secundò vtrũ in eodem instanti sit panis & corpus Christi. Tertiò vtrũ Deus possit facere quòd albedo & aliæ qualitates sint sine quantitate sicut facit quod quantitas in sacramento altaris sit sine subiecto.

ARTIC. VIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd non pos- & in ord. sit totum corpus Christi sub illis speciebus panis con- 4.dist. tineri. Non enim potest etiam per miraculum fieri vt duo 11.q.1.ar. contradictoria sint simul vera: vt Augustin. dicit contra Faustum. 3.q.4.7. Hoc autem sequeretur, si totum corpus Christi subesset illis ar.1.o.& speciebus: si enim est sub illis speciebus totum, non est maius q.75. ar. illis speciebus, cùm non excedat eas & tamen secundum ve- 1 ad 3. ritatem est maius cum sit bicubitum vel amplius: & sic erit eadem maius & non maius: ergo non potest etiam per miraculum fieri, quòd sub illis speciebus contineatur totum.

¶SED CONTRA, Vbicunque est pars alicuius corporis, est totum corpus, nisi corpus sit diuisum; sed corpus Christi non est diuisum, cùm sit impassibile, ergo eum aliquid corporis Christi sit sub illis speciebus, vt dicitur Matth. 26. Hoc est corpus meum, oportet quod sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sub illis speciebus 4 dist.10. absque dubio continetur totum corpus Christi & tota quan- ar.2. titas eius. Ad cuius euidentiam sciendum est quòd in sacra- 3 p.q.76. mento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo ex vi ar.1.o.& sacramenti, alio modo ex naturali concomitantia, verbi gra. 2.3.4.ar. sacramenti, alio modo ex naturali concomitantia, verbi gra. 2.3.4.ar. tia. Sub speciebus panis continetur & corpus & sanguis Chri- 5.& 6. sti: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex cõcomitantia natu- ar.2.ad rali, quia corpus Christi non est sine sanguine, sub speciebus 1. & 3. autem vini est econuersõ. Illud autem continetur sub sa- 81.ar.1. cramento ex vi sacramenti quod est transubstantiationis ter- ad 3.& 2 minus, & propter hoc anima & diuinitas non continentur in sacramento ex vi sacramenti, cùm panis & vinum in ea non conuertantur, sed ex naturali concomitantia qua anima inseparabiliter vnitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cùm autem ex parte panis substantia transeat, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet q̃ directè transubstantiationis terminus est substantia corporis Christi, & sic ipsa substantia corporis Christi est ibi ex vi sacramenti, sed quantitas ex naturali concomitantia. Vnde patet quod substantia corporis Christi immediatè habet ordinem ad dimensiones panis remanentes; quantitas autem corporis Christi quasi ex conse- art. 4. & quenti. Econuerso autem est in ordine locati ad locum: quia 31.& 32. substantia locati ordinatur ad locum mediantibus dimensionibus propriis: & inde est quod oportet dimensiones locati commensurari dimensionibus loci continentis, non autem dimensionem corporis Christi commensurari dimensionibus panis & 4. & 6. speciẽi: & ideò sub cuiuscunque paruis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substantiæ 1 & ar. 2. alicuius corporis saluatur in qualibet parte illius corporis. q.4.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quod non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis speciebus, quia non continetur sub eis quasi commensuretur, & sic non sequitur contradictoria esse simul.

ARTIC. IX.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod in eo- 1.p.q.76. dem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & cor- ar.1.o.& pus Christi: accipitur enim vltimum instans in quo est pa- 3.p.q.75. nis: & primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt ar.1.& duo instantia, aut vnum, sed non duo: quia cùm inter quælibet duo instantia sit tempus medium, esset aliquod tempus dare in quo nõ esset ibi nec corpus Christi nec substãtia panis: ergo oportet quod sit vnum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi.

2 Si dicatur quod nõ est dare vltimum instãs, in quo est panis: Contra, esse panis mensuratur quodã tempore. Sed mensura proprio æquatur mensurato: ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis, & sic in vltimo instanti.

3 Præterea, Sicut se habet tempus ad motum continuum, ita se habet instans ad mutationem instantaneam. Sed tempus includit vtrunque termiorum motus continui: ergo & vnum transubstantiationis, quæ est mutatio instantanea. Eius autem termini sunt panis & corpus Christi: ergo in eodem instanti est panis & corpus Christi.

4 Præterea, In qualibet mutatione instantanea simul est verũ dicere, quod sic & factum est, quia in instanti non est accipere prius & posterius, ergo cùm transubstantiatio sit mutatio instãtanea, simul verum est dicere, quòd sit ibi corpus Christi &

& factum est. Ergo corpus Christi simul est ibi & non est. Sed quando non est ibi corpus Christi, est ibi substantia panis. Ergo simul in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis.

¶SED CONTRA, Duæ formæ substantiales disparatæ non possunt in eodem instanti eidem inesse. Sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi: ergo non possunt simul eidem inesse & in eodem instanti.

ar.104.et ¶RESPONDEO dicendum, quod nullo modo in eodem 183.ad 3. instanti est ibi corpus Christi & substantia panis: nec est assi- & 4. dist. gnare vltimum instans, in quo est ibi panis: sed vltimum 21.q.1.ar. tempus quod continuatur ad instans, illud in quo primo est 2.q.1. o. ibi corpus Christi. Ad cuius euidentiam sciendum est quod in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper: cuius ratio est: quia huiusmodi mutationes habent pro terminis formam & priuationem, sicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autem & priuationem non potest esse aliquod medium nisi per accidens: inquãtũ scilicet illud, quod priuatur forma, magis & minus appro- art. 215. pinquat ad formam ratione alicuius dispositionis ad formam, quæ intenditur vel remittitur per motũ continuum. Et ideo 1.dist.17.q. oportet præexistere motum alterationis, qui terminetur ad 2.ar.1.ad generationem: & sic alteratio habet duos terminos: vnum sui 5.et 2.dist. generis, scilicet vltimam dispositionem, quæ est necessitas ad 24.q. 3. formam, quia alteratio est motus in qualitate: & alium alte- ar.6.ad 6. rius generis, scilicet formam substantialem. Et eodem modo ar.187. et illuminatio est terminus motus localis solis, qui est mutatio 213.c.fi. instantanea existens inter formam luminis & priuationem eius, scilicet tenebras, Cuiuslibet autem motus, qui mensuratur aliquo tempore: oportet quod vltimus terminus sit in vltimo instanti temporis. Vnde cum forma substantialis sit quidam terminus alterationis, oportet quod in vltimo instanti illius temporis introducatur forma substantialis: corruptio autem & generatio simul currunt, quia generatio vnius, est corruptio alterius: oportet ergo quod in vltimo instanti illius temporis sit terminus corruptionis vnius vt aëris, & terminus generationis alterius vt ignis. Terminus autem corruptionis est non esse. Oportet ergo quod in vltimo instanti illius temporis sit primo non aër & primò ignis, sed ante vltimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimum, quia inter quælibet duo instantia est tempus medium secundum Philosophum: & sic non est accipere vltimum instans, in quo sit aër, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aër. Et in vltimo instanti eius est primò non aër, & primò ignis, & similiter transubstantiatio est terminus cuiusdam motus qui consistit in prolatione verborum: vnde in vltimo instanti temporis mensurantis illam ar. 187 c. prolationem est primò, non panis, & primò corpus Christi: Principio & sic non est vltimum instans in quo est panis: sed vltimum & 1.p.q. tempus. Inter tempus autem & instans non oportet quod 53.ar.3.c. aliquid eadat medium, sicut nec inter lineam & punctum: & & q. 63. sic non oportet, quod aliquando neque sit panis, neque cor- ar. ad pus Christi. 4.& 3.q.

¶ET ITA patet solutio ad primum. 75. ar.

¶ Ad secundum dicendum, quod punctum additum vel sub- 7.ad 1.3. tractum lineæ non facit maius vel minus: & similiter est de p. q. 75. instanti appositio temporis vel subtracto ab eo. Vnde quamuis ar.7.ad 1. in vltimo instanti temporis mensurantis esse panis, non 3.et 4. di. sit panis: tamen non sequitur, quod tempus illud sit maius, 8.q.2.ar. quam duratio esse panis: & sic quod mensura non æquetur 3.ad 6.et mensurato. 7.ad ra- tiones.

¶Ad tertium dicendum, quod instans dicitur mensurare mutationem aliquam instantaneam, inquantum mensurat terminum eius ad quem: quia terminus eius à quo iungitur cũ toto motu præcedenti: & ita mensuratur tempore mensurante motum præcedentem: sed tempus mensurat motum ratione vtriusque termini: & ideò non est simile.

¶Ad quartum dicendum, q̃ fieri dicitur dupliciter: vno modo moueri ad esse, & sic illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri: & hoc modo loquitur Philosophus de fieri in 8. Phy. vbi ostendit quod omne factũ esse præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum esse: & sic non est verum quod aliquid fiat & factum sit: sed sic est verum quod illud quod fit non est. Alio modo dicitur fieri res quando introducitur forma, & sic fieri non est moueri, sed terminati motum: vnde sicut simul motus terminatur & terminatus est, ita simul aliquid fit & factum est: sed hoc modo illud quod fit est, quia terminus factionis est essein quo ponitur esse, illud esse quod dicitur hoc modo moueri.

ARTIC. X.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ Deus non possit facere quòd albedo aut aliqua qualitas corporalis sit sine quãtitate: quia quantitas est prima dispositio corporis Periber. ex eo q̃ immediatè adhæret substãtiæ: vt dicit Boẽ. ius. Sed pri- menias. mũ in quoliber genere est causa eorum quæ sunt post: vt di- lec. 10. citur in 2. Meta. (T.c.3.) ergo à quantitate habent omnia alia accidentia, quod sint dispositiones corporales: ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret.

2 Præterea, Qualitas spiritualis, vt scientia vel virtus est nobilior quàm qualitas corporalis. Sed qualitas spiritualis etiam miraculose non posset esse sine subiecto, vt videtur. ergo mul- tò minus qualitas corporis posset esse sine subiecto ad minus, quod est quantitas.

3 Præterea, Magis est remotum à natura, quòd qualitas corporalis sit omninò sine subiecto, quam quòd sit in subiecto spirituali: quia esse in subiecto spirituali est qualitas spiritualis quæ est in prædicamento eodem cum qualitate corporali, sed esse omnino sine subiecto est substantiæ quæ est aliud prædicamentũ. Sed non posset miraculosè fieri, quòd qualitas corporalis esset in subiecto spirituali, vt albedo in angelo: ergo multo minus potest fieri, quod qualitas corporalis non habeat subiectum ad minus quantitatem.

4 Præterea, magis dependet qualitas à substantia, quàm econuerso. Sed Deus non posset facere aliquam substantiam creatam absque omni accidente: quia ad minus oportet, quod creatura insit relatio ad suum creatorem: ergo multò minus potest fieri quod qualitas sit absque omni subiecto.

¶SED CONTRA, Propter hoc potest fieri, quod in sacramento altaris quantitas sit sine substantia: quia quantitas per essentiam à substantia differt. Sed similiter qualitas differt per essentiam à quantitate: ergo eadem ratione fieri posset vt qualitas esset sine quantitate.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd diuinæ potentiæ ratione suæ immensitatis attribuendum est quicquid defectum non sonat: tamen aliqua sunt quæ natura creata non patitur vt fiant propter aliquam repugnantiam, quam important ratione contradictionis implicitæ: & de talibus consueuit à quibusdam dici, quod Deus potest ea facere quamuis fieri non possint. Vt ergo videamus vtrũm fieri possit à Deo, quod ar. 36. & albedo sit sine quantitate: sciendum est, quod in albedine & 96. 183. qualibet alia qualitate corporali est duo considerare, scilicet ipsam naturam albedinis, per quam speciem sortitur, & indiuiduationem eius secundum quod est hæc albedo sensibilis ab alia albedine sensibili distincta. Posset ergo fieri miraculo vt natura albedinis subsisteret absque omni quantitate: tamen illa albedo non esset, sicut hæc albedo sensibilis: sed esset quædam forma intelligibilis ad modum formarum separatarum 1.d. 47. quas Plato posuit, sed quod hæc albedo sensibilis indiuidua- artic. 4. t. ta esset sine quantitate fieri non posset, quamuis fieri possit ma. et con- quod quantitas indiuiduata sit sine substantia: quia quantitas tra 4.c. non indiuiduatur solùm ex subiecto, sicut alia accidentia, sed 65. etiam ex situ qui est de ratione ipsius quantitatis dimensiuæ: quæ est quantitas positionem habens. Et ideò possibile est 1.p.q.29. imaginari duas lineas separatas eiusdem speciei, numero di- ar.1.c.& uersas secundum diuersum situm, alias linea non esset diuisi- q. 39. ar. bilis ex ipsa ratione sui generis. Non enim diuiditur linea ni- 3. 12. q. si in lineas. Plures autem albedines eiusdem speciei sine sub 24. ar. 5. iecto imaginari est impossibile: & sic paret quod albedo non ad 1.& 3. indiuiduatur nisi ex subiecto, & propter hoc non posset esse & 4. d. indiuidua nisi esset in aliquo subiecto ad minus in quantita- 1.q.3.ar. te, sed quantitas habet vnde indiuiduetur etiam absque subie- 1.q.3.ad cto. Et ideò potest per miraculum esse hæc quantitas sensibilis tertium. etiam absque subiecto, sicut paret in corpore Christi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod albedo si sine quantitate esset, iam non esset corporalis qualitas sed spiritualis, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quod de qualitate spirituali omninò idem dicendum videtur: quod de qualitate corporali dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quod cùm substantia spiritualis quantitate careat, non potest fieri quod qualitas corporalis sit in substantia spirituali, nisi per modum illum quo potest esse sine quantitate, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod ex hoc ipso quod substantia creata comparatur ad Deum consequitur ipsam aliquod accidens, sicut ipsa relatio creationis aut seruitutis aut alia similis ratio, vnde sicut Deus nõ potest facere q̃ creatura non dependeat ab ipso, ita non posset facere quod esset absque huiusmodi accidentibus, posset autem facere quod esset absque a- pot.q.5 liis accidentibus. Accidens autem non habet subiectũ ex hoc ar. 20. ar. quod comparatur ad Deum, & ideò nihil prohibet quin Deus 179. prin facere possit aliquod accidens esse sine subiecto. cipio. et 1. p.q.14.ar

¶ Ad quintum quod obiicitur contra, patet quod non est ea- 1. ad 2. dem ratio de quantitate & qualitate vt ex dictis patet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de corporibus damnatorum, Et circa hoc quæruntur tria. Primò vtrùm corpora damnatorum sint incorruptibilia. Secundò, vtrùm resurgent cum suis deformitatibus. Tertiò, vtrùm puniantur in inferno verme & fletu corporali.

ARTIC. XI.

4.dist.44. q.3.ar.1. q.2.o. & contra 4. c.89.o. & opus 10.c. 15. & opus 11.c. 19 & 20.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum non erunt incorruptibilia. Corpus enim non posse esse incorruptibile nisi per naturam vt cœleste: vel per gratiam innocentiæ, vt corpus hominis in primo statu, vel per gloriam, sicut corpus Christi in resurrectione. Sed nullum istorum competit corporibus damnatorum: ergo corpora damnatorum non erunt incorruptibilia.

¶ Si dicatur quod erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ iustitiæ, vt perpetuò puniantur. Contrà, culpæ non debetur pœna perpetua nisi secundum quod habet aliquid perpetuitatis: sed perpetuitas culpæ non est ex parte corporis, sed ex parte voluntatis, quæ eligit perpetuò in peccato manere. ergo diuina iustitia non requirit quod corpus æternaliter puniatur.

¶ Præterea, Corpus non punitur pro peccato animæ, nisi inquantum est organum animæ operantis peccatum. Sed in aliquibus actibus potest esse peccatum mortale, in quibus corpus non communicat, sicut pater in peccatis spiritualibus. ergo si aliquis pro eis solum damnetur, corpori eius non debetur pœna perpetua.

¶ Præterea, Sicut aliquis damnatur propter peccatum transgressionis, ita damnatur propter peccatum omissionis. Sed in omissione nihil cooperatur corpus ergo non debetur sibi pœna perpetua, & propter peccatum omissionis aliquis damnetur: & sic diuina iustitia non requirit corpora damnatorum esse incorruptibilia.

¶ SED CONTRA, Remota causa remouetur & effectus. Sed post resurrectionem cessabit motus cœli, qui est causa corruptionis in corporibus. ergo cessabit corruptio, & sic corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

¶ RESPONDEO Dicendum, quòd corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quamuis sint passibilia. Incorruptibilitatis autem prima causa & principalis est iustitia diuina, quæ conferabit corpora damnatorum in perpetuis pœnis. Sed causa secundaria & quasi coadiuuans erit quies motus cœli, quo quiescente nulla actio vel passio poterit esse in corporibus pertinens ad transmutationem naturæ. Vnde & corpora damnatorum non patientur ab igne passione naturæ, quia natura corporis humani transmutetur à natura sua, sed patientur passione animæ sicut organum sensus à sensibili sumendo similitudinem qualitatis sensibilis.

1.p.q.97. ar.1.c. & pot. q.5. ar.10.c. art.176. ad 1. pot. 95.ar.7. & 8.o. & 2.dist.11. ar.6.ad 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex insufficienti diuisione. Est enim hic alia causa incorruptionis à rebus quæ tanguntur ab obiectione, scilicet decretum diuinæ iustitiæ, quamuis possit dici aliquo modo, quod etiam per naturam erunt incorruptibilia, inquantum scilicet remouetur naturale corruptionis principium, scilicet motus cœli.

¶ Ad secundum dicendum, quod peccatum & rationem culpæ, & perpetuitatis habet ex anima non ex corpore. Vnde sicut corpus punitur ex peccato, inquantum est instrumentum peccati rationem culpæ habentis ab anima: ita perpetuò puniri debet inquantum est instrumentum peccati quòd habet perpetuitatem ex voluntate.

¶ Ad tertium dicendum, quod hæc non est ratio principaliter quare corpus punitur pro peccato animæ, quia est instrumentum animæ operantis peccatum, sed magis quia est pars essentialis hominis, quæ operatur, proprie enim loquendo, homo est qui peccat per animam, & ideò si puniretur anima tantùm, non puniretur qui peccauit, scilicet homo. Nec tamen est verum quod aliquis actus sit hominis in vita præsenti in quo corpus non communicet, quia quamuis in actibus intellectiuæ partis non communicet corpus sicut instrumentum actus, communicat tamen sicut repræsentans obiectum, quia obiectum intellectus est phantasma sicut color visus, vt dicitur in tertio de anima (T.c.30.)

12.950. ar.4.ad3. & verit. q.10. art. 2. ad 7. art. 200. ad 1.

Phantasma autem non est sine organo corporali, & sic patet quod etiam intelligendo, & in aliis actibus animæ vtimur aliquo modo corpore.

¶ Ad quartum dicendum, quod pro peccato omissionis non damnetur aliquis, quia aliquid agatur, sed quia omittitur illud quod est debitum fieri ab anima & à corpore, inquantum corpus communicat actibus animæ, & ita eodem modo peccatum transgressionis & omittionis pertinet ad corpus & animam.

ARTIC. XII.

4.dist.44. q.1.ar.1. q.1.o. & contra 4. c.88.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum resurgent sine deformitatibus. Resurrectio enim fit diuina virtute quæ est perfectissima. Sed virtutis perfectæ perfecta est operatio & effectus: ergo corpora resurgentium erunt perfecta, & ita corpora damnatorum resurgent sine deformitatibus.

¶ SED CONTRA, est Sapientiæ vndecimo. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sed damnati peccauerunt per corpora deformitatem habentia. ergo resurgent cum deformitatibus.

4.dist.44. q.1.ar.2. q.1.o. & q.2.ad 2. art.3. ad 3. 4.dist.44. q.3.ar.1. q.1.o. & q.2.o. & quæst. 3. art.3. ad 3. 4.dist.44. q.1.ar.1. q.2. ad 1. & 3. ad 2. & 3. ad 4. & 5. ad 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd deformitas in corpore potest esse duobus modis, Vno modo ex defectu alicuius membri, & talis deformitas, vt cõmuniter dicitur in corporibus damnatorum non erit, quia omnes resurgent incorrupti, id est sine defectu alicuius membri, vt sic totũ corpus pumatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo potest esse deformitas vel defectus corporis ex indebita proportione partiũ, sicut febris accidit ex indebita proportione humorũ, & sicut gibbus accidit ex superabundantia carnis in aliqua parte, de tali deformitate vel defectu est duplex opinio. Quidam enim attendentes damnationem reproborum, vt sibi eis mali deesset, dixerunt quod talibus deformitatibus non carebunt. Alij verò attendentes virtutẽ resuscitantis, qui sicut naturam condidit in opere creationis, ita naturam in resurrectione reparabit, dicunt quod omnes defectus, qui ex vitio naturæ acciderunt, autor naturæ amouebit, vt febrem & huiusmodi. Sed defectus qui ex praua voluntate processerunt in reprobis remanebunt, sicut sunt maculæ & reatus peccatorum. Qui autem horum verius sit August. in Ench. sub dubio relinquit dicens, quod nulla debet esse quæstio de pulchritudine illorum quorum est certa damnatio.

contra 4.c. 88.o.

¶ His visis facilè patet solutio ad obiecta.

ARTIC. XIII.

art. 397. & 4.dist. 50. q.3. ar.3. q.1. & opus 20.c. 40. & 41.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum punientur vermibus & fletu corporalibus. Dicitur enim Iudith vltimo: Dabit ignem & vermes in carnes eorum. Sed vermis spiritualis non datur in carnem: sed magis in animam: ergo vermis quo reprobi punientur, non est tantum spiritualis, sed etiam corporalis.

¶ Item Lucæ decimotertio dicit quædam Glossa. Quod per fletum quem Dominus reprobis comminatur potest probari, vera corporum resurrectio quod non esset si fletus ille esset tantum spiritualis, ergo, &c.

¶ SED CONTRA est, quòd vermis quo punientur reprobi est immortalis, Isaiæ vltimo: Vermis eorum non morietur. Sed nullum animal habet ordinem ad immortalitatem, nisi homo. ergo vermis ille non erit materialis.

¶ Præterea, in fletu corporali fit quædam resolutio lachrymarum. Sed omne corpus finitum à quo aliquid continuè resoluitur, nisi fiat aliqua restauratio, tandem consumitur. Cùm ergo in corporibus damnatorum nulla restauratio fiat deperditi, videtur quòd fletus qui erit in eis perpetuus non erit materialis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc Augustinus libro 20. de ciuitate Dei, ponit diuersas opiniones, sic dicens: In pœnis malorum & inextinguibilis ignis & vinacissimus vermis ab aliis atque aliis aliter atque aliter est expositus. Alij quippe vtrunque ad animum retulerunt, alij vtrunque ad corpus, alij ad corpus ignem, ad animam tropicè vermem, quod esse credibilius videtur. Vnde sequentes Augustinum dicimus quod vermis ille erit spiritualis, vt ipse remorsus cõscientiæ interius animam corrodens vermis dicatur: & similiter fletus erit spiritualis, vt ipse dolor fletus dicatur. Aliquo tamen modo posset dici corporalis fletus etiam sine lachrymarum emissione, vt fletus dicatur non solùm dolor animæ, sed dispositio qua corpus disponitur anima dolente.

4.dist.44. q.3.ar.1. q.2.o. & quæst. 3. art.3. ad 3. 4.dist.44. q.1.ar.1. q.2. ad 1. & 3. ad 2. & 3. ad 4. & 5. ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd locutio illa tropica est, & sic possumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod fletus corporalis modo prædicto sine lachrymarum emissione sufficit ad veritatem resurrectionis inuoandam, si tamen sustinereturquòd vermis & fletus essent corporales posset dici quod diuina virtute & vermis ille sustentaretur & lachrymarum deperditio restauraretur.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæritur de sensibus sacræ Scripturæ. ¶ Et circa hoc quæruntur tria. Primò, vtrùm præter sensus literales in verbis sacræ Scripturæ alij sensus lateant. Secundò de numero sensuum sacræ scripturæ. Tertiò, vtrùm illi sensus inueniantur in aliis scripturis.

ARTIC.

ARTIC. XIIII.

1.p.q.1. artic.9.ad 2. & art. 10.ad 1. & q.102. art.1.c.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in eisdem verbis sacræ Scripturæ non lateant plures sensus: quia dictionibus semel sumptis non est vtendum æquiuocè, vel multipliciter. Sed pluralitas sensuum facit multiplicem locutionem: ergo in eadem locutione sacræ scripturæ non possunt plures sensus latere.

2 Præterea, sacra scriptura ordinata est ad intellectum, secundum illud Psalmi, Declaratio sermonum tuorum dat intellectum. Sed multiplicitas sensuum obnubilat intellectum: ergo non debent in sacra scriptura multi sensus esse.

3 Præterea, Id quod potest esse occasio erroris debet in sacra scriptura vitari. Sed ponere alios sensus præter literalem in scriptura, potest esse occasio erroris: quia quilibet posset exponere sacram scripturam secundum quod ipse vellet ad confirmationem opinionis suæ, ergo non debent esse plures sensus in sacra scriptura.

4 Præterea, Augustinus dicit secundò super Genes. ad literam quod maior est sacræ scripturæ auctoritas, quàm omnis humani ingenij perspicacitas. ergo ille sensus, qui non habet auctoritatem ad aliquid confirmandum, non est conueniens sensus sacræ scripturæ. Sed nullus sensus præter literalem habet robur ad aliquid confirmandum, vt patet per Dionysium in Epistola ad Titum. Dicit enim quod symbolica Theologia, id est quæ ex similibus procedit, non est argumentatiua. ergo sacra scriptura alios sensus præter literalem non habet.

5 Præterea, Quicunque sensus ex verbis alicuius scripturæ trahitur, quem auctor non intendit, non est sensus proprius quia auctor per vnam scripturam non potest intelligere nisi vnum quia, non contingit plura simul intelligere: secundum Philosophum. ergo non possunt esse plures sensus proprij sacræ scripturæ.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Danielis 12. Pertransibunt plurimi & multiplex erit scientia.

¶ Præterea, Hieronymus dicit in prologo Bibliæ loquens de Apocal. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacra scriptura ad hoc diuinitus est ordinata, vt per eam nobis veritas manifesteretur necessaria ad salutem: manifestatio autem vel expressio alicuius veritatis potest fieri de aliquo rebus & verbis, inquantum scilicet verba significant res, & vna res potest esse figuratiua alterius. Actor autẽ rerum non solum potest verba accommodare ad aliquid significandum, sed etiam res potest disponere in figura alterius, & secundum hoc in sacra scriptura manifestatur veritas dupliciter. Vno modo secundum quod res significãtur per verba: & in hoc consistit sensus literalis. Alio modo secundum quod res sunt figuræ aliarum rerum & in hoc consistit sensus spiritualis, & sic sacræ scripturæ plures sensus comperiunt.

1.p.q.1. ar.10.ad 1.& 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod varietas sensuum, quorum vnus ab alio non procedit, facit multiplicitatem locutionis. sed sensus spiritualis semper fundatur super literalem, & procedit ex eo. Vnde ex hoc quod sacra Scriptura exponitur literaliter & spiritualiter, non est in ipsa aliqua multiplicitas.

¶ Ad secundum dicendum, quod secundum quòd August. dicit in libro de doctrina Christiana, vtiliter est à Deo dispositum, vt veritas in sacra Scriptura eum aliqua difficultate manifestetur. Est enim hoc vtile ad tollendum fastidium, quia ad ea quæ sunt difficilia maior surgit attensio, quæ tedium tollit. Similiter ex hoc tollitur superbiendi occasio, dum homo difficulter veritatem sacræ Scripturæ capere potest. Similiter per hoc veritas fidei ab irrisione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matth. 7. Nolite inquit, sanctum dare canibus. Et Dionysius Timotheum monebat, vt sancta ab immundis incontaminata seruaret. Et ita patet quod expedit vetitatem fidei sub diuersis sensibus in sacra Scriptura tradi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicit August. in libro de doctrina Christiana, nihil est quòd occultè in aliquo loco sacræ Scripturæ tradatur, quod non alibi manifestè exponatur. Vnde spiritualis expositio semper debet habere fulcimentum ab aliqua literali expositione sacræ Scripturæ: & ita vitiatur omnis erroris occasio.

1.p.q.1. ar.9.ad 2. ad 1. huius vers. q.12. art. 11. ad 8. & ma. q.13. art. 4. ad 16.

¶ Ad quartum dicendum, quod non est propter defectum auctoritatis, quòd ex sensu spirituali non potest trahi efficax argumentum, sed ex ipsa natura similitudinis qua fundatur spiritualis sensus. Vna enim res pluribus simul esse potest, vnde non potest ab illa, quando in scriptura sacra proponitur procedi ad aliquam illarum determinatè, sed est fallacia consequentis. Verbi gratia, leo propter aliquam similitudinem significat Christum & diabolum. Vnde per hoc quod aliquid de leone dicitur in sacra Scriptura, ad neutrum potest fieri

Processus in sacra scriptura argumentando.

¶ Ad quintum dicendum, quod actor principalis sacræ scripturæ est Spiritussanctus: qui in vno verbo sacræ scripturæ intellexit multo plura quã per expositores sacræ scripturæ exponantur, vel discernantur nec est etiã inconueniens, quod homo qui fuit actor instrumentalis sacræ scripturæ in vno verbo plura intelligeret, quia Propheræ, vt Hieronymus dicit super Oseæ, ita loquebantur de factis præsentibus, quod etiam intenderunt futura significare. Vnde non est impossibile simul plura intelligere, inquantum vna est figura alterius.

art. 142. 155.

ARTIC. XV.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ, scilicet historialis vel literalis allegoricus, moralis & anagogicus. Sicut enim in sacra scriptura aliqua figuratè dicuntur de Christo: ita etiam figuratè dicuntur de multis aliis hominibus, sicut Danielis octauo. per hircum caprarum significatur rex Græcorum. Sed huiusmodi figuratiuæ locutiones nõ faciunt aliquem sensum præter literalem in sacra scriptura: ergo nec sensus allegoricus per quem exponuntur de Christo ea quæ in figura ipsius præcesserunt, debet alius sensus ab historico poni.

1.p.q.1. ar.10.o. & p.p.q.4. art.1.6.

2 Præterea, Vna est Ecclesia capitis & membrorum. Sed sensus allegoricus videtur pertinere ad caput Ecclesiæ, scilicet Christum: sensus moralis videtur pertinere ad membra eius scilicet fideles. ergo sensus moralis non debet ab allegorico distingui.

3 Præterea, Moralis sensus est qui ad morum institutionem pertinet. Sed sacra scriptura in pluribus locis secundum literalem sensum mores instruit. ergo moralis sensus non debet distingui à literali.

4 Præterea, Sicut Christus est caput Ecclesiæ militantis, ita est caput triumphantis nec est alius & alius Christus: ergo nec sensus anagogicus per quem aliqua exponuntur de Ecclesia triumphante debet esse alius ab allegorico quo aliqua exponuntur de Christo & Ecclesia militante.

5 Præterea, Si isti quatuor sensus essent de necessitate sacræ scripturæ, quæ ibet pars sacræ scripturæ deberet hos quatuor sensus habere, sed hoc falsum est. Vt enim Augustinus dicit super Genes. ad literam: In quibusdã sensus literalis quærendus est solus ergo hi quatuor sensus non sunt de necessitate expositionis sacræ scripturæ.

¶ SED CONTRA, est quod august. dicit in 1. super Gen. ad literam: In omnibus libris sanctis oportet intueri quæ ibi æterna intuentur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænuntientur, quæ agenda præcipiuntur. Primum autem pertinet ad sensum anagogicum. Secundum ad historicum. Tertium ad allegoricum. Quarta ad moralem, ergo quatuor sunt sensus sacræ scripturæ.

¶ Præterea, Beda super Genes. in princip. dicit: Quatuor sunt sensus sacræ scripturæ historia, quæ res gestas loquitur, allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur: tropologia id est moralis locutio, in qua de moribus ordinandis tractatur: anagogia, per quam de summis & cœlestibus tractaturi ad superiora reducimur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod distinctio istorum quatuor sensuum hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum est, sacra scriptura veritatem quam tradit dupliciter manifestat per verba & per rerum figuras. Manifestatio autem quæ est per verba, facit sensum historicum siue literalem vnde totum id ad sensum literalem pertinet, quod ex ipsa verborum significatione rectè accipitur. Sed sensus spiritualis, vt dictum est accipitur vel consistit in hoc quod quædam res per figurã aliarum rerũ exprimuntur, quia visibilia solent esse figuræ inuisibiliũ: vt Dionysius dicit. Inde est quod sensus iste, qui ex figuris accipitur spiritualis vocatur, veritas autẽ quã sacra scriptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur, scilicet ad rectè credendum & ad rectè operandum, si ad rectè operandum, sic est sensus moralis qui alio nomine tropologicus dicitur. Si autem ad rectè credendum, oportet distinguere secundum ordinẽ credibilium, vt enim Dionysius dicit 4. cap. cœlestis Hierar. Status Ecclesiæ medius est inter statum synagogæ, & statum Ecclesiæ triumphãtis. Vetus ergo Testamentum figura fuit noui, vetus simul & nouum figura sunt cœlestium. Sensus ergo spiritualis ordinatus ad rectè credendum potest fundari in illo modo figurationis, quo vetus Testamentum figurat nouum, & sic est allegoricus sensus vel typicus, secundum quod ea quæ in veteri Testamento cõtingerunt exponuntur de Christo & Ecclesia: vel potest fundari in illo modo figurationis, quo nouum simul & vetus significant Ecclesiam triumphantem, & sic est sensus anagogicus.

12.4.107. ar.2.c. & q.106.ar. 4.ad 1. & 3.p.q.61. art.4.ad primum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hircus vel alia huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

huiusmodi per quæ aliæ personæ à Christo in scripturis designantur, non fuerunt res aliquæ, sed similitudines imaginariæ ad hoc solum ostensæ vt ille personæ significarentur. Vnde illa significatio qua per illas similitudines personæ illæ aut regna designantur, non pertinet nisi ad historicum sensum. Sed ad Christum designandum etiam illa quæ in rei veritate contigerunt ordinantur sicut vmbra ad veritatem, & ideò talis significatio qua per huiusmodi res Christus aut eius membra significantur, facit alium sensum præter historicum, scilicet allegoricum. Si alicubi verò inueniatur quòd Christus significatur per huiusmodi imaginarias similitudines, talis significatio non excedit sensum literalem, sicut Christus significatur per lapidem qui excisus est de monte sine manibus. Dan. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensus allegoricus non solum pertinet ad Christum ratione capitis sed etiam ratione membrorum, sicut quod per duodecim lapides electos de Iordane, Iosuæ septimo significabatur duodecim Apostoli. Sed mortalis sensus pertinet ad mẽbra Christi quantũ ad proprios eorũ actus, & non secundum quod considerantur vt membra.

¶ Ad tertium dicendum, quod mortalis sensus non dicitur omnis sensus per quam mores instruuntur, sed per quem institutio morum sumitur ex similitudine aliquarum rerum gestarum. Sic enim mortalis sensus est pars spiritualis: ita quod nunquam est idem sensus mortalis & literalis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut sensus allegoricus pertinet ad Christum, secundum quod est caput Ecclesiæ militantis, iustificans eam, & gratiam infundens: ita & sensus anagogicus pertinet ad eum, secundum quòd est caput Ecclesiæ triumphantis glorificans eam.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quatuor isti sensus non attribuuntur sacræ scripturę, vt in qualibet eius parte sit istis quatuor sensibus exponenda, sed quandoque istis quatuor quandoque tribus, quandoque duobus, quandoque vno tantum. In sacra enim scriptura præcipuè ex prioribus posteriora significan ur, & ideò quandoque in sacra scriptura secundum sensum literalem dicitur aliquid de priori quod potest spiritualiter de posterioribus exponi, sed non conuertitur. Inter omnia autem quæ in sacra scriptura narrantur, prima sunt illa quæ ad vetus Testamentum pertinet, & ideò quæ secundum literalem sensum ad facta veteris Testamenti spectant, possunt quatuor sensibus exponi. Secunda verò sunt illa quæ pertinent ad statum presentis Ecclesiæ, in quibus illa sunt priora quæ ad caput pertinet respectu eorum, quæ pertinent ad membra, quia ipsum corpus verum Christi, & ea quæ in ipso sunt gesta, sunt figura corporis Christi mistici, & eorum quæ in ipso geruntur, vt in ipso scilicet Christo exemplum viuendi sumere debeamus. In Christo etiam futura gloria nobis præmonstrata est, vnde ea quæ ad literam de ipso Christo capite dicuntur, possunt exponi & allegoricè referendo ab corpus eius mysticum, & moraliter referendo ad actus nostros qui secundum ipsum debent reformari, & anagogicè, inquantum in Christo est nobis iter gloriæ demonstratum. Sed quando secundum literalem sensum dicitur aliquid de Ecclesia, non potest exponi allegoricè nisi forte ea quæ dicuntur de primitiua Ecclesia exponantur quantum ad futurum statum Ecclesiæ præsentis, possunt tamen exponi moraliter & anagogicè. Ea verò quæ mortaliter dicuntur secundum sensum literalem non consueuerunt exponi nisi allegoricè. Illa verò quæ secundum sensum literalem pertinent ad statum gloriæ, nullo alio sensu consueuerunt exponi, eo quod ipsa non sunt figura aliorum, sed ab omnibus aliis figurata.

ARTICVL. XVI.

ar. specialis. p.q.4. ar.13.1.c.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod in aliis scripturis, prædicti sensus distingui debeant. Sensus enim spirituales in sacra scriptura accipiuntur ex quibusdam similitudinibus sed in aliis scientiis proceditur etiam ex quibusdam similitudinibus. ergo in scripturis aliorum scientiarum possunt sensus plures inueniri.

1 Præterea, Poeticæ artis est veritatem rerum aliquibus similitudinibus fictis designare. ergo videtur quod & in dictis poetarum sensus spirituales inueniantur, & non solum in sacra scriptura.

3 Præterea, Philosophus dicit, quod qui dicit vnum, quodammodo multa dicit: ergo videtur quod in aliis scientiis in vno sensu possunt designari plures: & sic non solum sacra scriptura hos sensus spirituales habet.

¶ SED CONTRA est quod dicit Gregorius vigesimo secundo moralium: Sacra scriptura omne scientias atque doctrinas ipso etiam locutionis suæ more transcendit: quia vno eodémque sermone, dum narrat gestum, prodit misterium.

¶ RESPONDEO dicendum, quod spiritualis sensus sacræ scripturæ accipitur ex hoc quod res cursum suum peragentes significant aliquid aliud quod per spiritualem sensum accipitur. Sic autem ordinantur res in curia suo, vt ex eis talis sensus possit accipi, quod eius solius est qui suam prouidentia res gubernat, qui solus Deus est. Sicut enim homo potest adhibere ad aliquid significandum aliquas voces, vel aliquas similitudines fictas: ita Deus adhibet ad significationem aliquorum ipsum cursum rerum suæ prouidentiæ subiectarum. Significare autem aliquid per verba, vel per similitudines fictas ad significandum tantum ordinatas, non facit nisi sensum literalem, vt ex dictis patet. Vnde in nulla scientia humana industria inuenta propriæ loquendo potest inueniri nisi literalis sensus: sed solum in ista scriptura, cuius spiritus sanctus est actor: homo verò instrumentum secundum illud Psal. Lingua mea calamus scribæ, &c.

art. 13. q. 1. pot. q. 4. ar. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in aliis scientiis proceditur ex similibus argumentando, non quod ex verbis quibus vna res significatur, significetur & alia res.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fictiones poëticæ non sunt ad aliud ordinatæ nisi ad significandum, vnde talis significatio non supergreditur modum literalis sensus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qui dicit vnum, quodammodo dicit multa, scilicet in potentia: secundum quod conclusiones sunt potentia in principiis. Ex vno enim principio multæ conclusiones sequuntur, non quod in aliis scientiis per modum significationis quod dicitur de vna re simul de aliis intelligatur vt significatum, licet inde trahi possit per argumentationem, &c.

QVÆSTIO VII.

QVÆSTIO est de opere manuali, circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm operari manibus sit in præcepto.

¶ Secundò, vtrùm ab hoc præcepto excusentur illi, qui spiritualibus operibus vacant.

ARTIC. XVII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd operari manibus sit in præcepto, secundæ ad Thessalonicenses tertio: Si quis non vult operari non manducet. Audiuimus enim, &c. Glos. quòd ideò præcipio quia audiuimus: ergo &c.

2 Præterea, Augustinus in libro de opere monachorum. Audiant ergo quibus hoc præcipit Apostolus, qui non habent hanc potestatem.

3 Præterea, Nullus debet excommunicari, vt iura dicunt nisi pro mortali. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra præceptum faciens. Cùm ergo ille qui cessat ab opere manuali, iure possit excommunicari, vt patet per illud quod dicitur secundæ Thessalonicenses tertio, si quis non obedierit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo vt confundatur: videtur ergo quod operari manibus sit in præcepto.

4 Præterea, Ille qui peccauit tenetur pœnam debitam pro peccato subire ex necessitate præcepti. Sed omnes in Adam peccauerunt, ad Romanos 5. Pœna autem peccati Adæ est labor manualis, Genes. tertio. In sudore vultus tui vescetis pane tuo. ergo omnibus est præceptum manibus laborare.

5 Præterea, Ad Ephesios quarto: Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis. Glo. Laboret operando non solum per seruos: sed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet, est præceptum non consilium. ergo, &c.

6 Præterea, Labor manualis necessarius est ad subsistẽtationem vitæ corporalis: sicut actus virtutum sunt necessarij ad sustentationem vitæ spiritualis. Sed actus virtutum sunt in præcepto: ergo & labor manibus.

7 Præterea, Illud ad quod sequitur peccatum mortale, non potest sine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare sequitur non manducare: quod quandoque est peccatum mortale, secundæ ad Thessalonicenses tertio: Qui non operatur, non manducet: ergo non operari manibus, est peccatum mortale: ergo eius oppositum est in præcepto.

¶ SED CONTRA, Non est contrarium præcepto, vel consilio præceptum Domini, vel consilium: Sed Dominus, vel præcipiendo, vel consulendo dicit Matthæi sexto: Nolite solliciti esse animæ vestræ, &c. Huic autem contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus, solliciti sunt de necessariis corporis: ergo labor manuum non est in præcepto.

1 Præterea, Lex vetus quantum ad præcepta moralia sufficienter continebat quæ necessaria sunt ad salutem. Vnde Dominus Matthæi dicimo octauo. Si vis ad vitam ingredi serua mandata, & loquitur de mandatis Decalogi. Vnde subdit: Non homicidium facies, non furaberis, sed in præceptis veteris legis nihil continetur de labore manuum. ergo labor manuum non est in præcepto.

¶ Præterea,

3 Præterea, Ad præcepta seruanda omnes tenentur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur, aliàs qui sunt diuites & manibus non laborant, mortaliter peccarent: ergo labor manuum non est in præcepto.

4 Præterea, Ad præcepta non magis tenentur religiosi quàm seculares. Sed ad laborandum manibus videntur magis tenere religiosi quàm seculares. Vnde Augustinus in lib. de operibus monachorum, monachos reprehendit: quia non laborãt, non autem alios: ergo, &c.

art. 137. d. 1.

5 Præterea, Vsus liberalium artium nobilior est quàm mechanicarũ, qui operæ manuali consistit. Sed vsus liberaliũ artium non est in præcepto: ergo multò minus labor manuum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de vnaquaque re sumendum est secundum finem ad quem ordinatur. Labor autem manuum ad tria esse vtilis inuenitur. Primò ad otium tollendum. Vnde Hieronymus ad Rusticum monachum: Semper aliquid operis facito, vt te diabolus inueniat occupatum, & quod intelligat de opere manuali, paret per illud quod subiungit: Vel ficellam texe iuuco, & postea subdit, In desideriis est omnis otiosus. Secũdò, ad corpus domãdum, vnde secundæ ad Corrinthios sexto, aliis carnis macerationibus eoniungit, vbi dicitur in laboribus, scilicet operum: quia manibus suis operabatur. Et subiungit, In vigiliis & ieiuniis & cætera. Tertiò ordinatur ad quærendum victum. Actuum secundo. Ad ea quæ mihi opus erant: & his qui mecũ erant ministrauerunt manus iste. Si ergo consideretur labor manuum secundum quod ordinatur ad tollendum otiũ, vel corpus domandum, sic idem iudicium est de labore manuum: & de aliis exercitiis ad eandem ordinatis. Nõ enim est in præcepto quod tollatur otium tali aut tali occupatione, sed sufficit ad otium tollendum quæcunque licita occupatione ab otio quis desistat, & sic occupatio laboris manuum non est in præcepto, considerato hoc fine. Et similis est ratio de labore manuum secundum quod ordinatur ad corpus domandum: quia multis exercitiis corpus domari potest sicut vigiliis ieiuniis, & multis huiusmodi. Vnde nullum eorum inquantum ordinatur ad talem finem, est in præcepto in speciali, quamuis in generali sit in præcepto corpus domare qualicunque exercitio, quo mortificẽ concupiscentiæ reprimantur. Secundum autem quod ordinatur ad victum quærendum sic videtur esse in præcepto. Vnde dicitur primæ ad Thessalonicenses quarto: Operamini manibus vestris sicut præcepimus vobis, nec solum in præcepto iuris positiui, sed etiam iuris naturalis. Illa enim sunt de lege naturali ad quæ homo ex suis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipsa dispositione corporis patet: homo naturalem ordinationem habet ad opus manuale. propter quod dicitur Iob. quinto. Homo ad laborem nascitur, & auis ad volandũ. Cùm autem aliis animalibus natura sufficienter prouiderit in his quæ ad sustentationem suæ vitæ pertinẽt in cibis & armis & tegumentis, homini in his non prouidit: quia ipse est prædictus ratione, per quam sibi potest prouidere in omnibus supradictis, vnde & erit sibi loco omnium prædictorum manus conueniens ad diuersa opera, quibus conceptiones rationis diuersæ artificiis exequatur vt dicitur decimoquarto de animalibus. Sciendum tamen est quod duplex est præceptum legis naturæ, quoddam quod ordinatur ad rollendum defectum vnius singularis personæ: vel spirituale sicut de actibus virtutum, vel corporale sicut præceptum quod dominus dedit homini. Genes. secundo. De omni ligno quod est in Paradiso comede, & cetera. Aliud verò est quod ordinatur ad tollendum defectum totius speciei, sicut hoc quod dicitur Gene. 1. Crescite & multiplicamini & replete terram. In hoc enim præcipitur actus generationis quo natura saluatur & multiplicatur. Hoc autem interest inter hæc duo genera præceptorum, quia primum præceptũ legis naturæ quiliber tenetur singulariter obseruare: sed ad secundum præceptum non tenetur quiliber singulariter. In his enim quæ pertinent ad speciem omnes homines computandi sunt, quasi vnus homo, participatione enim speciei plures homines sunt vnus homo, vt dicit Porphyrius. Sicut autem homo vnus habet diuersa membra quibus occupatur in diuersis officiis ordinatis ad tollendum proprium defectum, quæ non possunt omnia per vnum membrum exerceri, sicut oculus videt totum corpus, & per totum corpus portatita oportet esse in his quæ ad totam speciem pertinent. Non enim sufficeret vnus homo ad exercenda omnia quibus humana societas indiget. Et ideò diuersis officiis oportet occupari diuersos, vt dicitur ad Romanos 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus, &c. Hæc autem diuersificatio hominum in diuersis officiis contingit. Primò ex diuina prouidentia, quæ ita hominum status distribuit, vt nihil vnquam deesse inueniatur de necessariis ad vitam. Secundò etiam ex causis naturalibus ex quibus contingit quod in diuersis hominibus sunt diuersæ inclinationes ad diuersa officia vel ad diuersos modos viuendi. Quia ergo labore manuũ aliquis potest subuenire & proprio defectui & alieno, cũ non possit vnus homo in omnibus sufficere, sed indiget alieno auxilio: patet quòd præceptũ de labore manuum quodammodò sub vtroque genere prædictorum præceptorum continetur. Inquantum enim labore manuum vnius subuenitur necessitatibus aliorum sic pertinet ad secundum genus naturalium præceptorum. Inquantũ autem aliquis per hoc suis necessitatibus subuenit, pertinet ad primum genus, sicut præceptum de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem non obligat nisi defectu existẽte, vnde si esset aliquis qui posset viuere sine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum non obligat aliquẽ singulariter secundum quod ordinatur ad tollendum defectũ communem aliquo modo neque secundum quod ordinatur ad tollendum proprium nisi defectu existente, & ideò ille qui habet vnde licitè viuere possit non tenetur manibus operari, qui autem non habet, vnde aliàs viuat, vel nisi aliquo illicito negotio victum acquirat, tenetur manibus laborare. Et hoc patet per Apostolum in tribus locis, vbi de manuũ operatione præceptum dat. Primò ad Ephes. quarto. vbi prohibendum furtum, iniungit manuum operationem. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret manibus suis. Secundò, primæ ad Thessalonicenses quarto, vbi præcepit laborem manuum prohibens concupiscentiam rerum alienarum. Operemini inquit, manibus vestris, sicut præcepimus vobis, vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Tertiò, ad Thessalonicenses tertio, vbi præcepit operationem manuum, prohibens turpia negotia, quibus aliqui victum quærebant. Audiuimus, inquit, inter vos quosdam ambulare inquietè nihil operantes, sed curiosè agentes. Glo. Qui fœda cura sibi necessaria prouident, & subiungit. His autem qui huiusmodi sunt denuntiamus & obsecramus in domino Iesu Christo: vt cum silentio operantes panẽ suum mãducent. Sciendum etiam est quod ficut visus est principalior inter alios sensus, ratione cuius omnes alij sensus nomen visus sortiuntur: vt Augustinus dicit, ita manus quia ad plurima opera necessaria est, dicitur organum organorum in tertio de anima. (T.c. 38.) Et ideò per operationem manualẽ intelligitur non solum quod manibus fr. sed quocunque corporali instrumento, & breuiter quodcunque officium homo agit, de quo licitè possit victum acquirere sub labore manuum comprehenditur. Non enim videtur rationabile quod magistri artis mœchanicæ possint viuere de arte sua, & magistri artium liberalium non possint viuere de arte sua. Similiter & aduocati possunt viuere de patrocinio quod præstant in causis, & similiter est de omnibus aliis licitis occupationibus. Quia ergo præceptum est sed non omnes obligat, ideò ab vtrasque rationes respondendum est.

1.p.q.67. ar.1.c. & 12.q.77. ar.5.ad 3. & 22.q. 167. art. 2.d.

¶ AD PRIMVM ergo & ad secundum patet solutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum esse in præcepto, non tamen omnes ad hoc singulariter obligari.

¶ Ad tertium dicendum, quod, sicut ex dictis patet, Apostolus loquitur in casu illo quando permisso labore manuum de fœdis negotiis sibi victum acquirebant, in quo casu obligabantur ad præceptum seruandum, & ideò digni erãt excommunicari.

¶ Ad quartum dicendum, quod verba illa Dei magis sunt prænunciantis pœnam quam præcipientis satisfactionem, Vnde præmisit. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi, & similiter mulieri dixit. In dolore paries filios. Et ideò non sequitur quod ad laborandum quilibet homo teneatur ex necessitate præcepti, aliàs sequeretur quod quilibet teneretur ad agriculturam, de qua dominus ibi facit mentionem.

¶ Ad quintum dicendum: quod vita spiritualis à nullo potest conseruari nisi per actus virtutum, & ideò quilibet obligatur ad seruanda præcepta quæ sunt de actibus virtutum, sed vita spiritualis à multis potest conseruari sine hoc quod manibus operentur, & ideò quamuis sit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad obseruationem eius tenetur.

¶ Ad sextum dicendum, quod non manducare non est peccatum mortale, nisi quando sine manducatione vita seruari non potest, tunc enim aliquis non manducando seipsum occideret, & similiter non oportet quod aliquis peccet non laborando manibus, nisi quando alias vitam seruare non posset nisi illicitis curis, & ideò cùm illicitæ curæ sint modis omnibus fugiendæ, sub eadem distinctione posuit Apostolus non manducare & non operari dicens.

¶ AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad primum autẽ eorum quæ in contrarium obiiciuntur, dicendum q̃ non prohibet Dominus Apostolis omnẽ solicitudinem, scilicet de his quæ pertinent ad victum corporis, alias ipse loculos non habuisset, sed prohibet solicitudinem suffocantem, qua mens suffocatur dupliciter. Vno modo vt in rebus
22 q. 5 ar. 6. o. ex contra 3. c. 135, temporalibus finem ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Augustinus dicit in libro de operibus monachorum exponens illud. Nolite solliciti esse, &c. Non vt ista non procurent quantum necessitatis est, quod honestè poterunt, sed vt ista non intueantur, & propter ista faciant quic quid in prædicatione Euangelij facere iubentur, & habetur in glossa, primæ ad Thessalonicenses quarto. Secundò suffocatur mens prædicta solicitudine quando si luciam de Deo amittit, & hoc dominus prohibere intendit. Vnde dicit Glossa super illud Matthæi sexto. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam & laborem, scilicet de auibus & liliis. Sed solicitudinem vt rota fiducia nostra sit in Deo per quam & aues sine cura viuunt.

ad 2. in ord. d. 12. q. 100. ar. 3. o. & 3. præceptum de labore manuum, per quem vita corporalis d. 37. art. 1. q. 1. & q. 3. o. conseruatur, & reducitur ad hoc præceptum. Non occides, sicut etiam præceptum de manducando, vel ad hoc præceptum. Non furtum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur prohibetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non omnia quæ sunt in præcepto continentur explicitè in præceptis Decalogi. Sed ad ea possunt reduci cum implicitè in eis contineantur. Et sic

ad 3. 1. or 9. ¶ Ad tertium dicendum, quod in quolibet præcepto duo sunt consideranda, scilicet finis præcepti, & possibilitas obseruandi, quia omnia præcepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum inducẽdum, vel malum tollendum, nec aliquid impossibile præcipi potest. Vnde dicit Hieronymus. Qui dicit Deum aliquid præcepisse impossibile, anathema sit. Si ergo

22. q. 13. artic. & ad 3. sit tale præceptum, quod nullo modo reddi possit impossibile obseruandum, & sine eo finis intentus haberi non possit, obligatio illius præcepti semper manet: sicut est in præceptis de actibus virtutum, quia ad minus actus interiores semper sunt in hominis potestate, & sine eis vita spiritualis conseruari non potest, vt dictum est. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuum obligationem amittit.

Vno modo quando aliquis redditur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finem

ad 4. in pr. 10. huius præcepti, scilicet conseruationem corporalis vitæ consequi potest sine labore manuum, vt dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quod ad laborem manuum per se loquendo æqualiter & religiosi & sæculares tenentur, quod patet ex duobus. Primo ex verbo Apostoli secundæ ad Thessalonicenses tertio, vbi ponit de opere manuum præceptum, dicens: Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & cætera Fratres enim omnes Christianos vocat. Non enim tunc temporis aliquis religiosi determinati erant. Secundò patet ex hoc quod religiosi non tenentur ad alia quam sæculares, nisi ad ea quibus se ex voto obligauerunt, sed per accidens contingit, quod hoc præceptum magis tangit religio-

pr. 14. ad 2. & art 204. sed contra. & 21. q. 10. sos quam alios: & hoc dupliciter. Primo, quia religiosi in paupertate viuunt, vnde facilius potest eis accidere quod non habeant, vnde viuant, quam aliis sæcularibus. Secundò, ex statuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hieronymus in Epistola ad Rusticum monachum. Aegyptiorum

part. 4. ad 5. & q. 187. artic. 3. o. monasteria hunc tenent morem, vt nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessaria, quam propter animæ salutem, ne vagentur per otiosos cogitationibus, sicut etiam ad vigilias & alia quibus domatur corpus tenentur quandò quæ religiosi ex statutis suis ad quæ sæculares non tenentur.

& in pr. 158. ¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis vsus liberalium artium sit nobilior, non tamen ita est necessarius ad vitam corporis sustentandam.

¶ Et præterea, sub operatione manuum comprehenditur, sicut ex dictis patet, &c.

ARTIC. XVIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod illi qui spiritualibus operibus vacant non excusantur à labore manuum, primæ enim ad Thessalonicenses tertio super illud. Si quis non vult operari non manducet, dicit Glos-

22. q. 189. ar. 3. o. Augustini. Dicunt quidam de operibus spiritualibus hoc Apostolum præcepisse, & postea, subdit. Sed superflue constantas vtiliter monet non solum facere nolint, sed nec intelligere, & ita videtur quod per spiritualia opera à labore manuum non excusentur.

2 Præterea, Inter omnia spiritualia maxima sunt oratio, lectio, & prædicatio. Sed per ista opera non excusantur aliqui à labore manuali. ergo, & cætera Probatio mediæ. Augustinus dicit in libro de operibus monachorum. Quid agam qui operari corporaliter nolunt, scire desidero, & cæteta. vacant orationibus inquiunt, & lectionibus & verbo Dei, & postea subdit, sed si ab his amouendi non sumus nec manducandum est nec est præparandum. Si autem ab ista vacate seruos Dei certis interuallis temporum infirmitatis necessitas cogit, cur etiam non præceptis Apostolicis obseruandis aliquas partes temporum deputamus.

¶ Et quantum ad orantes dicit: Citius exauditur vna obedientis oratio, quam decem millia contemnentis. Quantum verò ad psallentes subdit. Cantica diuina contate etiam manibus operantes facilè possunt, & ipsum laborem diuino tanquam celeumate consolari. Quantum verò ad legentes subdit. Qui autem dicunt se lectioni vacare, nonne illic inueniunt quod præcipit Apostolus? Quæ ergo ista peruersitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare? Quis enim nesciat tanto citius quemcunque proficere cum bona legit, quanto citius facit quod legit? Quantum verò ad prædicanter subiungit. Si autem alicui sermo est erogandus, & ita se occupat vt manibus operari non vacet, nunquid omnes possunt in monasterio venientibus ad se vel diuinas lectiones exponere? vel de aliquibus disputationibus salubriter disputare? Quando ergo non omnes possunt, cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt? Quanquam etsi omnes possent, vicissitudine facere deberent, & non solum vt cæteri necessariis actibus occuparentur, sed quia sufficit vt pluribus audientibus vnus loquatur.

3 Præterea, Clerici maximè operibus spiritualibus occupantur. sed ipsi tenentur ad laborem manuum, ergo & cætera. Probatio mediæ. Distinctione octuagesima prima dicitur. Clericus victum aut vestitum sibi artifico, vel agricultura absque officij sui detrimento præparet. Item in alio capitulo. Clericus qui verbo Dei eruditus est, artificio victum quærat. Item, Omnes clerici qui ad operandum valid sunt & artificialia & literas discant.

4 Præterea, Religiosi qui omnia reliquerunt, maximè operibus spiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem, ergo & cætera. Probatio mediæ, Lucæ duodecimo. Vẽdite quæ possidetis Glossa. Non tantum cibos vestros communicate pauperibus, sed etiam vendite possessiones vestras: vt omnibus vestris simul pro domino spretis, postea labore manuum operemini: vnde viuatis & eleemosynam faciatis.

5 Præterea, Decretum dicit distinctione vigesima secunda, quod ille est hæreticus qui facit contra statutum Ecclesiæ Romanæ. Sed illi qui mendicant, non laborantes propriis manibus, faciunt contra statutum Calixti Papæ 12. quæstione prima. Videntes summi sacerdotes, & cætera: vbi dicit quod Ecclesia statuit quod inter eos qui communi vita degere volunt nullus egens inueniatur. ergo religiosi propter opera spiritualia non excusantur à labore manuum timò si mendicant, sunt hæretici.

5 Præterea, Ille qui exponit se periculo mortis, peccat quasi tentans Deum, sicut si aliquis videret vrsum venientem in furia & deponeret arma quibus posset se defendere, tentaret Deum. Sed ille qui relinquid omnia, & non laboras manibus abiicit à se necessaria victus, quibus resistitur consumptioni, quæ fit in corpore per calorem naturalem: ergo talis peccat, quasi tentans Deum.

7 Præterea, Ad Philippenses tertio. dicit Apostolus: Imitatores mei estote fratres. Sed ipse quamuis prædicaret & operibus spiritualibus vacaret, nihilominus opere manuum victum quærebat, secundæ ad Thessalonicenses tertio. Ipsis scitis quemadmodum & vos oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus apud vos: neque gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore & fatigatione nocte ac die operantes, ne quem vestrum grauaremus, ergo, &c.

8 Præterea, Genesis vigesimotertio super illud. Confirmatus est ager, &c. Dicit Glossa quod perfectus prædicator animam suam abscondit sub bonæ operationis & contemplationis regimine, ita & illi qui operibus spiritualibus insistunt, per contemplationem debent etiam operibus exterioribus vacare per actionem, & sic opera spiritualia non excusant à labore manuum.

¶ SED CONTRA, Lucæ nono, Sine vt mortui sepeliant mortuos suos, dicit Glossa. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimittenda, sed opera spiritualia sunt maiora bona quam opera manualia: ergo debet hæc prætermittere propter illa.

¶ Præterea, Opera pietatis sunt potiora quàm exercitia corporalia. primæ ad Timotheum quarto: Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia valet.

Sed opera misericordiæ & pietatis sunt dimittenda, vt vacẽetur prædicationi. Actuum sexto. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & cætera, Lucæ nono. Sine mortuos sepelire mortuos suos: tu autem vade & annuntia regnum Dei Ergo multò fortius propter prædicationem & alia opera spiritualia ad dimittendum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

¶ Præterea, Secundæ ad Timotheum secundo: Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus. Glossa: Illa sunt sæcularia negotia, quibus animus occupatur, colligendæ pecuniæ cura. Sed qui operantur, manibus habent curam de colligenda pecunia: ergo implicantur negotiis secularibus. Et ita illi qui militant Deo in spiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod veritas huius quæstionis apparet ex his quæ in superiori quæstione sunt dicta. Dicendum est enim suprà, quod illi tantum obligantur ad cõseruationem huius præcepti, scilicet de opere manuũ, qui nõ

art. 157. c. & ad 9. & 10. habent alias vnde licitè viuere possint, & ideò qui spiritualia opera exercent, & possunt alias licitè viuere quàm de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde distinguendum videtur de operibus spiritualibus. Sunt enim quædam bona spiritualia, quæ in bonum commune cedunt, quædam verò quæ ad singularem profectum facientis pertinent. Eis autem qui spiritualibus operibus occupantur ad vtilitatem communem pertinentibus debet prouideri de his, quorum vtilitati deseruiunt, quod patet per auctoritatem primæ ad Corinthios nono: Si nos vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus. Hoc etiam patet per rationem: quia vtilitas spiritualis præfertur corporali.

¶ Eis autem qui vtilitati communi seruiunt in temporalibus, debetur sustentatio ex proprio labore, quo vtilitati cõmuni

ar. 30. ar. 31. deseruiunt: sicut patet de militibus, qui pro pace Reipublicæ militant. Vnde primæ Corinthio. nono. Quis militat suis stipendiis vnquam? &c. Vnde multo magis qui in spiritualibus bonum promouent in tali ministerio sustentari possunt, & sic non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera spiritualia, quibus communis vtilitas promouetur, & ex hoc eis stipendia debentur. Primum est occupatio in iudiciis ecclesiasticis exequendis. Dicitur enim ad Romanos decimotertio. De potestate sæculari quæ iudicium sæculare exercet. Ideò de tributa præstatis, scilicet iudicibus, ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes vobis. Et propter hoc Augustinus dicit in libro de operibus monachorum, quod debent manuum operibus insistere illi duntaxat qui ad ecclesiasticis occupationibus vacant, vnde & se excusat à labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere possumus quis militat suis stipendiis vnquam, & cætera, tamen Dominum nostrum Iesum Christum testem inuoco super animam meam, quoniam quantum ad meum attinet commodum, multò malem. per singulos dies certis horis quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est aliquid operari manibus & certas horas habere ad orandum & legendum aut aliquid de diuinis literis agendum liberas, quàm tumultuosissimas perplexitates aliarum causarum pati de negotiis secularibus vel iudicando dirimendis, vel interueniendo præcidendis secundum opus spirituale quod in bonum commune redundat, est opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur. Et ideò, vt dicitur primæ ad Corinthios nono. Dominus ordinauit his qui Euangelium annunciant de Euangelio viuere, nec debet hoc referri tantum ad illos, qui habent auctoritatem prædicandi, sicut sunt prælati, sed etiam ad eos qui qualitercunque licitè prædicant ex commissione prælatorum: quia stipendia non debentur potestati sed operi & labori, vt dicitur secundæ ad Timotheum secundo. Laborantẽ agricolam oportet primum de fructibus per-

22. q. 187. artis. 4. ad 2. & 4. 5. ad 5. & opus 19. c. 9. cipere. Glossa, Scilicet prædicatorem qui in agro Ecclesiæ lectione verbi extollit corda auditorum nec tantùm illi qui prædicant possunt de euangelio viuere sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes, quod patet ad Romanos decimoquinto. Si spiritualium participes facti sunt Gentiles, debent etiam in carnalibus ministrare eis Glossa, Eorum scilicet Iudæorum, qui miserunt prædicatores ab Hierosolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittunt possunt de fructu euangelij viuere. Tertiũ opus spirituale quod cecidit in bonum commune sunt orationes, quæ fiunt in ho-

4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 2. ris canonicis ad salutem ecclesiæ, vt auertatur ira Dei à populo. Ezechielis decimotertio. Non oppositistis vos murum pro domo Israël, & staretis in prælio in die Domini. Glossa, Prælibus dimicantes, & diuinæ sententiæ resistentes, & ideò dicitur Primæ ad Corinth. sexto quod qui altario deseruiunt, cum altario participant. Et de his duobus operibus dicit Augustinus in libro de operibus monachorum. Si Euangelistæ sunt fateor, habent potestatem, scilicet viuendi de sumptibus fidelium, quia de hoc loquitur. Si ministri altaris dispensatores sacramentorum sunt. Vnde sibi istam non arrogant, sed vendicant potestatem. Quartum opus spirituale quod redundat in bonum commune, est eluciditio sacræ scripturæ. Qui enim eluciditioni sacræ scripturæ vacant ad alios instruendum, possunt de hoc opere spirituali viuere, primæ ad Timotheum quinto. Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant in verbo & doctrina. Glossa. Vt eis spiritualiter obediant & exortora ministrent. Qui laborant in verbo. Glossa. In exhortatione scientium & doctrina nescientium. Et hoc etiam planius dicit Hieronymus ad Vigilantium Hæc in Iudæa vsque hodie perseuerat consuetudo, non solùm apud nos sed etiam apud Hebræos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra nisi solùm Deum, synagogarum totius orbis foueantur ministeriis. Patet ergo quod illi qui prædictis operibus spiritualibus vacant, non tenentur manibus laborare. De his autem qui vacant spiritualibus qui non 22. q. 85. art. 7. directè in bonum commune redundant, sed in bonum facientis, sicut sunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiusmodi, distinguendum est, quia aut illi qui in religione istis operibus occupantur, habent in sæculo vnde viuerent sine labore manuũ aut non. Si sic, tales cùm ad religionem veniunt, non tenentur manibus laborare: vnde Augustinus in libro de operibus monachorum, Si habebant aliquid in hoc sæculo: quo facile sine opificio sustentarent vitam suam, quod conuersi ad Deum indigentibus dispartiri sunt, & credenda eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales languidius educati laborem corporalem sustinere non posse. Si autem in sæculo opifices fuerunt à labore manuum viuentes tunc ex duplici causa venientes ad religionem possunt laborem manuum intermittere, vno modo ex pigritia operandi volentes in otio viuere, & tales peccant. Et hoc est quod dicit Augustinus in prædicto libro. Plerunque venisti ad professionem seruitutis Dei & ex professione seruili & vita rusticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, & postea subdit. Tales ergo secundum quod minus operantur, de infirmitate corporis excusari non possunt. Præteritæ quippe vitæ consuetudine conuincuntur & interponit. Non enim apparet vtrùm ex proposito seruituris Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fugientes. Alio modo intermittit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris, quo ad opus contemplationis quasi continuè eleuatur, tales cum spiritu Dei aguntur non peccant, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas. Vnde Gregorius dicit super Ezechielem. Contemplatiua vita est Charitatem Dei & proximi toto corde retinere ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, vt nihil iam agere libeat. Et hoc idem habetur quadam Glossa, Genesis vigesimotertio. Confirmatus est ager, & cætera. Contemplatiua vita à cunctis actionibus funditus diuidit. Et hoc est quod habetur Matthæi 6. in glossa super illud, Considerate volatilia cœli, & cætera. Sancti viri auibus comparantur, quia cœlum petunt, & quidem ita remoti sunt à mundo vt iam in terris nihil agant nihil laborent, sed sola contemplatione iam in cœlo degunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod glossa illa sumitur ab Augustino in libro de operibus monachorum, qui librum illum scripsit contra quosdam monachus qui dicebant quod non licebat seruis Dei manibus laborare. Et hoc quod dicit Apostolus, qui non vult operari non manducet, exponebant de opere spirituali, quam expositionem Augustinus in libro illo multipliciter improbat. Vnde dicendum est quod illud Apostoli. Qui non vult operari non manducet, & cætera, de opere manuali intelligitur, non tamen sequitur quod ad huiusmodi implet ionem præcepti omnes teneantur, ipse enim non tenebatur: vnde promisit, Non quasi non habuerimus potestatem, scilicet sumptus accipiendi & viuendi sine labore manuum. Vnde patet quod Glossa illa non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendum, quod in omnibus operibus quæ tangit obiectio, distinguendum est, quia vel possunt esse quasi publica opera vel priuata. Loquitur autem Augustinus de illis operibus spiritualibus secundum quod sunt opera priuata. Intelligit enim de orationibus & canticis priuatis, non de his quæ in Ecclesia solenniter celebrantur, quod patet ex hoc q̃ dicit, possunt simul qui manibus operatur, diuina cantica cãtare, quod nõ esset conueniens si de horis canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de lectionibus, loquitur de illis qui vacãt lectioni ad consolationem propriã tantum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantum, sicut in monasteriis monachi faciunt, non autem de illis quorum vita studio Scripturarum deputatur ad suam & aliorum instructionem. Non est enim dubium quod per laborem manuum studium impediretur. Similiter quod dicit de predicatione, intelligendū est de illis qui non publicè prædicāt, sed aliqua verba ædificatoria hominibus ad se venientibus loquuntur, sicut Sancti patres in heremo satisfacere consueverant. Et hoc patet ex ipsis verbis supra inductis, vnde etiam dicit: Si sermo erogandus est, & cætera: quia vt dicit Glossa primæ Corinthiorum secundo super illud. Sermo meus & prædicatio mea, sermo est qui priuatim fiebat, sed prædicatio quæ fiebat in communi.

¶ Ad tertium dicendum, quod Decretum loquitur de illis clericis quibus non sufficiunt oblationes & eleemosynæ quæ eis à fidelibus fiunt, vel ecclesiæ facultates. Eadem enim ratio est de illis qui viuunt de facultatibus ecclesiæ & de illis qui viuunt particulariter de eleemosynis, quia facultates ecclesiæ eleemosynæ sunt, & ad sustantationem pauperum datur. Vnde dicit Gloss. super illud Isaiæ tertio. Et rapina pauperis in domo vestra, In domibus principum rapina pauperum est, dum ecclesiæ opes sibi thesaurizant & in delitiis abuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur. Et de hoc habetur duodecima quæstione prima, propter quod etiam dicitur, tertia quæstione secunda. Sacerdos. Quod sacerdos cui dispensationis cura commissa est, cum laude pietatis accipit à populo dispendanda: & fideliter dispensat accepta, quia omnia sua aut reliquit parentibus, aut dilkribuit pauperibus aut ecclesiæ rebus adiunxit: & sic in numero pauperum paupertatis amore constituit: vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluptatius viuat. Et sic patet quod clerici qui de ecclesiæ rebus viuunt, eandem rationem vtendi eis habent: sicut illi qui facultatibus carentes de eleemosynis sibi datis viuunt.

¶ Ad quartum dicendum, quod Glossa illa non imponit necessitatem his qui sua relinquūt, vt manibus operentur: sed ostendit quoddam bonum quod facere possunt, quia sua relinquunt, vt scilicet ex manuum labore acquirant: vnde sibi prouideant & eleemosynas aliis faciant, nec tamen per hoc excluditur quin etiam bene faciant si manibus laborantes spiritualibus eleemosinis vacēt: quæ sunt corporalibus potiores.

¶ Ad quintum dicendum, quod illius rationis prima falsa est. Non enim qui facit contra statutum Papæ, est hæreticus: nisi forte credat papæ non esse obediendum. vnde in capitul. inducto dicitur, Qui Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum ai ferre conantur, proculdubiò in hæresim labuntur, priuilegium autem prædictum consistit in hoc quod ei debet ab omnibus Christianis obediri. Similiter etiam minor est falsa. Non enim est contra statutum Ecclesiæ quod aliquis mendicet: vel se in statu egestatis ponat: sed hoc est contra statutum Ecclesiæ: si ab eis qui facultates ecclesiæ possident eorum necessitatibus non prouidetur. Vnde hæc sunt verba capituli inducti, ex quibus scilicet rebus ecclesiæ Episcopi & dispensatores earum omnibus communi vita degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent: prout melius poterunt: vt nemo in eis egens inueniatur.

¶ Ad sextum dicendum, quod illi qui reliquunt omnia, nihil sibi reseruantes: nec manibus operantes, non propter hoc dimittunt se exponunt, quia deuotio fidelium tanta probabiliter æstimatur & experimento dicitur, quod eis necessariis prouider. Nec etiam tentat Deum quia ipse promisit mouendo corda aliorum eis in necessitatibus prouidere, vt patet Matthæi sexto. Et quædam Gloss. dicit Lucæ octauo: Tanta prædicatori debet esse fiducia in Deo, vt præsentis vitæ sumptus & si non prouideat, sibi tamen non defutura certissimè sciat: ne dum occupatur mens ad temporali minus prædicet æterna. Similiter si aliquis esset inter armatos qui defenderet & aliqua causa auma deponeret non tentaret Deum. Si autem esset solus: videretur tentare Deum, nisi fortè interiori inspiratione securus esset de diuino auxilio, sicut beatus Martinus dixit: Ego signo crucis non clypeo protectus aut galea hostium cuneos penetrabo securus. Similiter videretur esse Dei tentatio: si aliquis iret fideles vel homines inhospitales de necessariis victus sibi non prouiderer. Vnde dicit Gloss. Luæ vigesimo secundo super illud. Qui habet sæculum, tollat, &c. In hoc nobis datur exemplum, vt nonnunquam causa instante quædam de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possimus: verbi gratia. Si per inhopitales regiones iter agimus pura viatica licet portare quàm domi habeamus, & tamen in deserto aliqui sine labore manuum sustentati sunt pane diuinitus misso, vt in vitis partum legitur. Sed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

¶ Ad septimum dicendum, quòd hoc quod Apostolus laborauit cùm posset de Euangelio viuere, fuit supererogationis, vt patet primæ ad Corinthios nono. Et ideò alij prædicatores non tenentur eum in hoc imitari. Sciendum tamen quod prædicator aliquando bene faceret non accipiendo sumptus ab his quibus prædicat, sed de labore manuum viuendo in eisdem scilicet illis in quibus Apostolus laborabat, scilicet ne scandalizaret eos quibus prædicabat: qui propter auaritiam dare sumptus grauabantur: & hanc causam ponit secundæ ad Thessalonicenses tertio, Nocte ac die laborantes, ne quem vestrum grauaremus. Item vt suo exemplo alij ab otio retraherentur, vnde ibidem subdit, Non quasi nos non habuerimus potestatem: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem Pseudoapostolorū. Vnde dicit primæ ad Corinthios vndecimo. Quod autem facio & faciam, vt amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, vt in quo gloriantur, tales inueniantur sicut & nos. Aliquando autem malefacerent prædicatores si laboribus manuum se implicarent, si scilicet per laborem à prædicatione retraherentur. Vnde dicit Glossa Lucæ decimo-octauo. Cauendum est prædicatori: ne dum occupatur mens ad temporalia minus prædicet æterna. Ideò dicit Augustinus in supra dicto libro. Quod Apostolus dum esset Athenis, vbi oportebat eum quotidiè prædicare, non operabatur manibus quod postea facit venieus Corinthum, vbi Iudæis prædicabat solo die sabbati. Prædicatoribus enim non solum necessarium est vt habeant tempus liberum ab occupationibus in quo prædicent, sed etiam in quo studeant, cùm non habeant scientiam ex infusione sicut Apostoli, sed continuo studio. Vnde dicit Gregorius in Pastorali exponens illud Exodi vigesimoquinto, Vectes semper erunt in circulis, & cætera. Vectes, inquit, semper erunt in circulis: quia nimirum necesse est vt qui ad officium prædicationis excesabant, à sacræ lectionis studio non recedant.

¶ Ad octauum dicendum, quod per actionem intelligitur ibi non solum opus manuale, sed omnia quæ ad actiuam vitam pertinent. Solicitudo autem quæ exhibetur à prædicatoribus cieca eos qui prædicant, ad actiuam vitam pertinet.

¶ Rationes in contrarium concedo, tamen vltima inducitur præter intentionem. Glossa enim dicit sæcularia negotia esse quæ fiunt causa pecuniæ colligendæ, sine opere manuali vt per mercationem & huiusmodi, à quibus se debent Serui Dei penitus abstinere.

¶ Finit quo dlibet. septimum.

INCIPIT QVODLIBETum octauum Sancti Thomæ.

QVAESTIO I.

QVÆSTIO nostra circa tria versatur. Primo circa ea quæ pertinent ad naturam. Secundò circa ea quæ pertinent ad culpam & gratiam. Tertiò, circa ea quæ pertinēt ad pœnam vel gloriam.

¶ Circa primum quærebatur. Primo de pertinentibus ad naturam creatam. Secundo de pertinentibus ad naturam increatam. Circa naturam increatam duo quærebantur.

¶ Primò, an senarius numerus secundum quem omnes creaturæ dicuntur esse perfectæ, sit creator vel creatura.

¶ Secundò de rationibus idealibus, quæ sunt in mente diuina, vtrùm per prius respiciūt exēplata scilicet creaturas ratione suæ singularitatis, vel ratione naturæ specificæ.

ARTIC. I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod senarius prædictus sit creator. Remota enim omni creatura, perfectio non remanet nisi in Creatore: sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum, remanet perfectio in numero senario. Vnde Augustinus quarto super Genesim ad literam: Itaque si ista nō essent scilicet opera sex dierum perfectus ille scilicet senarius. Nisi autem ille perfectus esset, ista secundum eum perfecta non fierent: ergo senarius numerus est creator.

¶ Sed dicebat quod Augustinus loquitur de senario quantum ad ideam senarij, quæ est in mente diuina. Contra. Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in idea senarij numeri, ita remanet idea lapidis in mente diuina, ergo in hoc non haberet senarius numerus aliquam præeminentiam ad lapidem, quod tamē videtur esse contra intentionē Augustini.

¶ Præterea, illud quod est permanentius omni creatura, non est creatum, sed creator. Senarius autem numerus est permanentior cœlo & terra, quæ tamen videntur esse permanentissimæ creaturæ, vnde Augustinus dicit, quarto super genes. ad literam. Facilius est cœlum & terram transire quæ secundum senarium numerum fabricata sunt, quam effici posse vt senarius numerus non suis partibus compleatur: ergo senarius non est creatura, sed creator.

¶ CONTRA, Creatoris perfectio non consistit ex partibus: nec est in eo aliquid habens partes. Sed sicut dicit Aug in eodem libro. Inuenimus senarium numerum esse perfectum: ea ratione quod suis partibus compleatur. ergo senarius numerus non est creator sed creatura.

Poten q. 5. ar. 9. ad 6. & opus. 55.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundum Auicennam in sua Metaphysica triplex est alicuius naturæ consideratio. Vna prout consideratur secundum esse, quod habet in singularibus: sicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia verò est consideratio alicuius naturæ secundum esse suum intelligibile: sicut natura lapidis consideratur prout est in intellectu. Tertia verò est consideratio naturæ absoluta prout abstrahit ab vtroque esse: secundum quam consideratio naturæ est quæ est secundum esse, quod habet in intellectu, non semper habet eundem ordinem ad alias consideraciones. Consideratio enim naturæ secundum esse quod habet in intellectu, qui accipit à rebus, sequitur vtramque aliarum consideratiorum. Hoc enim ordine scibile præcedit scientiam, & sensibile sensum, sicut & mouens motum, & causa causatum. Sed consideratio naturæ secundum esse quod habet in intellectu causante rem, præcedit alias duas consideraciones. Cùm enim intellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiati, ipsa natura seu forma artificiati in se considerata est posterior intellectu artificis, & per consequens etiā arca sensibilis quæ talem formam vel speciem habet. Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiata, ita se habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Vnde vniuscuiusque naturæ causatæ prima consideratio est secundum quod est in intellectu diuino. Secunda verò consideratio est ipsius naturæ absolutæ. Tertia secundum quod habet esse in rebus ipsis vel in mente angelica. Quarta secundū esse quod habet in intellectu nostro. Et ideò Dionysius dicit duodecimo capite de diuin. nomi. hunc ordinem assignans, quod primo inter omnia est ipse substantificator rerum Deus, posteà verò ipsa dona Dei quæ creaturis exhibentur, & vniuersaliter & particulariter considerata, vt per se pulchritudinem per se vitam quam dicit esse donum ex Deo prouenientes, id est ipsam naturam vitæ, deinde ipsa participantia vniuersaliter & particulariter considerata, quæ sunt res in quibus natura esse habet. In his ergo illud quod est prius semper est ratio posterioris, & remoto posteriori remanet prius, non autē econuersò. Et inde est quod hoc quod competit naturæ secundum absolutam consideratiōem est ratio quare competat naturæ alicui secundum esse quod habet in singulari & non econuersò. Ideò enim Sortes est rationalis quia homo est rationalis, & non econuersò. Vnde dato quod Sortes & Plato non essent: adhuc humanæ naturæ rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus est ratio naturæ absolutè consideratæ & in singularibus, & ipsa natura absolutè considerata & in singularibus est ratio intellectus humani & quodammodo mensura ipsius. Possunt ergo verba Augustini intelligi de senario dupliciter. Vno modo vt per senarium numerum intelligatur ipsa natura senarij absolutè, cui primo & per se competit perfectio, quæ quidem est ratio perfectionis eorum quæ senarium participant. Vnde remotis omnibus quæ senario perficiuntur, adhuc perfectio naturæ senarij competit, & hoc modo senarius nominat naturam creatam. Alio modo potest intelligi senarius secundum esse quod habet in intellectu diuino, & sic eius perfectio est ratio perfectionis in creaturis inuentæ, quæ secundum senarium suum conditæ quibus etiam remotis in prædicto senario perfectio remaneret. Sic autem senarius non erit creatura, sed ratio creaturæ in creatore, quæ est idea senarij, & est idem secundum rem quod diuina essentia, ratione tantum differens.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod remotis omnibus creatutis quæ sunt factæ in senario dierum non dicitur quod perfectio remaneat in senario numero quasi senarius numerus aliquod esse habeat in natura rerum, nulla creatura exīstente. Sed quia remoto omni esse creato remanet absoluta consideratio naturæ senatij, prout abstrahit à quolibet esse,

& sic attribuitur sibi perfectio, sicut remotis omnibus singularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanæ naturæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut in rebus creatis quædam sunt magis communes, & quædam magis contractæ. Ita etiam rationes rerum in Deo magis communium ad plura se extendunt, minus verò communium ad pauciora. Et quia vnitas & multitudo sunt omnibus rebus creatis communia, ideò etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas se extendit. Vnde dicit Boëtius in principio Arithmeticæ. Omnia quęcunque à primæua rerum natura constituta sunt numerorum specie videntur esse formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis aut idea non se extendit ad omnes creaturas, & ideò si senarius accipiatur pro idea senarij quantum ad hoc, adhuc senarius erit eminentior lapide, id est, quam idea lapidis, prout scilicet ad plura se extendit, & iterum perfectio competit senario secundùm naturam senarij, non autem lapidis.

¶ Ad tertium dicendum, quod non est intentio Augustini dicere, quod si cœlum & terra transeant, & cæteræ creaturæ, quod senarius remaneret secundum aliquod esse creatum, sed quia si omnes creaturæ ab esse deficerent, remaneret adhuc natura senarij prout abstrahit à quolibet esse huiusmodi, quod eius perfectioni competit, sicut etiam natura humana manebit talis, quod ei competeret rationalitas.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendū, quod quamuis in Deo non possit esse aliquid habens partes, tamen potest esse in eo ratio rei habentis partes, & sic est in eo ratio senatij ex partibus constituti, & ratio suarum partium.

ARTIC. II.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod ideæ quæ sunt in mente diuina per priusrecipiant res quantum ad naturam singularem, quam quantum ad naturam speciei: quia vt Aug. dicit in lib. 83. q. Ideæ sunt quædam formæ vel rationes rerum stabiles, quæ in diuina intelligentia continētur, & cùm ipsæ neque oriantur neque intereant, secundum eas tamen formari dicitur omne, quod oriri vel interire potest, & omne quod oritur vel interit solum singulare est, id est, quod generatur & corrumpitur: ergo ideæ per prius respiciūt singulare. veri. q. 3. art. 8. c.

¶ SED CONTRA, Cùm ideæ sint formæ exemplares requiritur ad rationem ideæ assimilatio ideati ad ipsam. Sed ideatum id est, res creata, magis assimilatur diuino exemplari secundum formam, à qua est ratio speciei, quam secundum materiam quæ est indiuiduationis principium: ergo idea per prius respicit naturam speciei quam singularitatē indiuidui. veri. q. 3. ar. 3. o.

¶ RESPONDEO dicendum, quod eū in mēte diuina sint omnium creaturarū formæ exemplares, quæ ideæ dicuntur, sicut in mente artificis formæ artificiatorū, hoc tamen interest inter formas exēplares, quæ sunt in mente diuina & in mente artificis creati, quod creatus artifex agit ex præsupposita materia. Vnde formæ exemplares quæ sunt in mēte eius: nō sunt factiuæ materiæ, quæ est indiuiduationis principium, sed solius formæ, à qua species est artificiati, & ideò huius formæ exemplares non respiciunt directè artificiatum quantum ad indiuiduum, sed quantum ad speciem solùm, formæ autem exemplares intellectus diuini sunt factiuæ totius rei, & quātum ad formam & quantū ad materiā: & ideò respiciunt creaturam, non solum quantum ad naturam speciei, sed etiā quātum ad singularitatem indiuidui, per prius tamen quantum ad naturam speciei, quod ex hoc patet. Exemplar enim est ad cuius imitationem fit aliquid. Vnde ad rationem exemplaris requiritur quòd ipsa assimilatio operis ad exēplar fit intenta ab agente: alias talis assimilatio casu accideret: & non secundum viā exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agentis. Ad hoc ergo per prius exēplar respicit quod agens primo intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius est: natura autem speciei est perfectissimum in vnoquoque indiuiduo: per ipsam enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio scilicet materiæ quæ est singularitatis principium, quæ cum sit in potentia ad formam speciei perficitur, quādo natura speciei consequitur: & iterum imperfectio formæ generalis, quæ se habet ad differentias specificas in potentia, vt materia ad formam: vnde species specialissima est primo in intentione naturæ: vt patet per Auic. in principio suæ met. Nō enim natura intendit principaliter generare Sortem, alias destructo Sorte, ordo & intentio naturæ periret. Intendit autem in Sorte generare hominē. Similiter nō intendit principaliter generare animal: alioquin quieseeret eius actio, quādo ad naturam animalis perduxisset, cùm tamen in indiuiduo generato prius cōpleatur natura animalis quā hominis, vt patet

Universidad de Deusto
Biblioteca

tet in 16.de animalibus. Non autem prius est homo quàm hic homo. Vnde exemplar quod in mẽte diuina primo naturam speciei respicit in qualibet creatura.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd id quod est primum in intentione, est vltimum in executione. Vnde quãuis natura primò intendat generare hominem, per prius tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur nisi per hoc quod hic homo generatur: & propter hoc etiam in diffinitione ideæ dicitur, quod secundum eas oritur omne quod oritur, quantùm ad viam executionis in qua singularia sunt primum. Secundum, quod in contrarium obijcitur conceditur.

QVÆST. II.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad naturam creatam, Et primò de his quæ pertinent ad animam humanam. Secundò de his quæ pertinent ad corpus. Circa primũ quærũtur duo. Primò, vtrum anima accipiat species, quibus cognoscit, à rebus quæ sunt extra eam. Secundò quomodo charitas vel quilibet alius habitus à nõhabẽte cognoscatur.

ARTIC. III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima non accipiat species à rebus, quæ sunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. super Genes. Imaginem corporis non corpus in spiritu, sed ipse spiritus in seipso facit celeritate mirabili: non autem eam in seipso faceret si rebus exterioribus eam accepiret: ergo anima non accipit à rebus species, quibus cognoscit.

2 Præterea, Eius solius est dimensionem à re dimẽsionata abstrahere, cuius est dimensionem corporibus dare, quod est solius creatoris. Sed ad hoc q̃ species à rebus accipiatur in anima, oportet quod ab ipsa specie dimensiones separentur: quia in rebus extra animam habent esse dimensionale, non autem in anima, maximè quantùm ad intellectum. Ergo anima non potest accipere species à rebus sensibilibus.

¶IN CONTRARIVM videtur esse tota Philosophorum doctrina, quæ sensum à sensibilibus, imaginationẽ à sensu, intellectum à phantasmatibus accipere faretur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd anima humana similitudines rerum, quibus cognoscit accipit à rebus illo modo accipiendi, quo patiens accipit ab agente, quod non est intelligendum quasi agens influat in patiens eadem numero speciem quam habet in seipso: sed generat sui similem educendo de potentia in actum, & per hunc modũ dicitur species coloris deferri à corpore colorato ad visum. Sed in agentibus & patientibus distinguendum est. Est enim quoddam agens q̃ de se sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens, sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum. Quoddam verò agens est quod non sufficit de se ad inducendam formam suã in patiens nisi superueniat aliud agens, sicut calor ignis non sufficit ad complendum actionem nutritionis, nisi per virtutẽ animæ nutritiuæ: vnde virt' animæ nutritiuæ est principaliter agens, calor verò igneus instrumentaliter. Similiter etiam est diuersitas ex parte patientium. Quoddam enim est patiens, quod in nullo cooperatur agenti sicut lapis cum sursum proijcitur, vel lignum cùm ex eo fit scamnum. Quoddam verò patiens est quod cooperatur agenti sicut lapis cùm deorsum proijcitur: & corpus hominis, cùm sanatur per artem: & secundum hoc res quæ sunt extra animam tripliciter se habent ad diuersas animæ potentias ad sensus enim exteriores se habent, sicut agentia sufficientia, quibus patientia non cooperantur, sed recipiunt tantùm: quod autem color per se non possit mouere visum nisi lux superueniat, non est contra hoc quod dictum est: quia tam color quam lux inter ea quæ sunt extra animam computantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tantùm à rebus per modum patiendi, sine hoc quod aliquid cooperentur ad sui formationem: quamuis iam formati habeant propriam operationem: quæ est iudicium de propris obiectis, sed ad imaginationem res quæ sunt extra animam cõparantur vt agentia sufficientia. Actio enim res sensibilis non sistit in sensu: sed vlterius pertingit vsque ad phantasiam siue imaginationem: tamen imaginatio est patiẽs quod cooperatur agenti. Ipsa enim imaginatio formas sibi aliquarum rerũ similitudines quas nunquam sensu percepit: his tamen quæ sensu recipiuntur componendo ea & diuidendo, sicut imaginamur montes aureos: quos nunquam vidimus ex hoc quod vidimus aurum & montes. Sed ad intellectum possibilem comparantur res sicut agentia ex sufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium nec etiam in imaginatione sistit: sed phãtasmata vlterius mouent intellectum possibilem, non autem ad hoc quòd ex ipsis sufficiant, cùm sint in potentia intelligibilia: intellectus autem non mouetur nisi ab intelligibili in actu. Vnde oportet quod superueniat actio intellectus agentis, cuius illustratione phantasmata fiunt intelligibilia in actu sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles actu: & sic patet quòd intellectus agẽs est principale agens quod agit rerum similitudines in intellectu possibili. Phãtasmata autẽ quæ à rebus exterioribus accipiuntur, sunt quasi agẽtia instrumentalia: intellectus enim possibilis comparatur ad res quarũ notitiã recipit. Sicut patiens quod cooperatur agenti. Multò enim magis potest intellectus formare quiditatem rei quæ non cecidit sub sensu, quàm imaginatio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si verbum Augustini referatur ad intellectum, sic planum est quod res non faciunt sui similitudinem in intellectu possibili principaliter sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem faciunt quidem: sed non solum quia ipsa imaginatio cooperatur, vt dictum est. In sensu autem facit corporis sui similitudinem sufficienter & solùm sed de hoc non loquitur Augustinus quia sensum contra spiritum dividit siue corporalẽ visionem contra spiritualem.

¶Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit, ac si illa eadem species numero quæ est in rebus vel in imaginatione postmodum fieret in intellectu: sic enim oportet quod auferrentur ab ea dimensiones. Et hoc patet esse falsum.

ARTIC. IIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd non habeas charitatem eam cognoscat per speciem. Omne enim q̃ cognoscitur vel per essentiam vel per sui similitudinẽ. Sed charitas a non habente non cognoscitur per sui essentiã: quia non est essentialiter in eo: ergo si cognoscitur à non habente, cognoscitur per sui similitudinem.

2 Præterea, Aliquis habens charitatem aliquo modo cognoscit eam se habere ad minus per coniecturas, vel per reuelationem & similiter postquam eam amiserit potest recordari se eam habuisse, quod esse non posset nisi per eius speciem in memoria reseruatam: ergo charitas à non habente qui prius eam habuit, per sui similitudinem cognoscitur: & eadem ratione à quolibet alio non habente.

3 Præterea, Dicit Augustinus decimo Cõfessionum. Hoc modo se habet memoria ad intelligentiam, sicut venter animalis ruminãtis ad os, quia sicut id q̃ est in vẽtre animalis ruminãtis reducitur ad os ita q̃ est in memoria reducitur ad intelligentiã. Si ergo in memoria conseruatur charitas per sui similitudinem & ab intelligentia capietur per sui similitudinem.

¶SED CONTRA est, quod Augustinus dicit secundo super Genesin, & habetur in Glossa secundæ ad Corinthios duodecimo. Quod intellectualis visio est earũ rerum quæ nõ habent species sibi similes, quæ non sunt quod ipse, & inter huiusmodi ponit charitatem: ergo charitas nõ potest cognosci per sui similitudinem, sed solùm per essentiam.

¶RESPONDEO dicendum: quòd duplex est cognitio charitatis. Vna qua cognoscitur quid est charitas. Alia qua charitas percipitur: vt cum aliquis cognoscit se habere charitatem, quod pertinet ad cognitionẽ an est. Prima quidem cognitio charitatis eodem modo competit habenti & non habenti charitatem. Nã intellectus humanus ustus est rerũ quiditem comprehendere, in quibus cognoscendis naturaliter procedit: sicut in cognoscendis cõclusionibus complexis. Insunt enim nobis naturaliter quædam principia prima complexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoscendum in actu conclusiones, quæ in prædictis principiis potentialiter continentur siue per inuentionẽ propriam, siue per doctrinã alienã siue per reuelationem diuinam: in quibus omnibus modis cognoscendi homo iuuatur ex principiis naturaliter cognitis. Vel ita quod ipsa principia cognita ad cognitionem sequirendam sufficiant ad minus cum sensu & imaginatione: sicut cum aliquam cognitionẽ acquirimus per inuentionem vel doctrinam. Vel ita quod principia prædicta ad cognitionem ac quirendam non sufficiant: nihilominus tamen in huiusmodi cognoscendis principia dirigunt inquã & inueniuntur non repugnare principiis naturaliter cognitis, q̃si esset, intellectus nullo modo eis assentire: sicut non potest dissentire principiis. Et similiter in intellecto insunt nobis etiam naturaliter quædam conceptiones ab omnibus notæ: vt entis, vnius, boni, & huiusmodi: à quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoscendum quiditatẽ vnius cuiusque rei per quem procedit à principiis per se notis ad cognoscendas conclusiones, & hoc vel per ea quæ quis sensu percipit, sicut cum per sensibiles proprietates alicuius rei cõcipit illius rei quiditatẽ, vel per ea quæ ab aliis quis audit, vt cum laicus qui nescit quid sit musica: cũ audit aliquam artem esse per quam discit canere vel psallere, concipit quidditatem musicæ: cum ipse præscit quid sit ars, & quid sit canere: aut etiam per ea quæ ex reuelatione habentur, vt est in his quæ fidei sunt. Cum enim credimus aliquid esse in nobis diuinitus datum, quo affectus noster Deo vnitur: concipimus charitatis quiditatem

1.p.q.84. ar.5 & 4. 0.ver. q. 10.ar. 6. 2.dist.3.q. 2.ar. 1.c. & ad 2.

1 p.q.115. ar.1.ad 5. & q 118. ar.1. ad 3. & po. q. 3 ar. 8.ad 13. & ar. 9.ad 5. & ad nonum.

1.p.q.78. ar.4.c. & q.84. ar. 6.ad 2. & ver. q. 8. ar. 5. & 0.5.

quiditatem intelligentes charitatem esse donum Dei, quo affectus Deo vnitur: præcognoscentes tamẽ quid sit donum, & quid affectus, & quid vnio. De quibus etiam quid sint scire non possumus, nisi resoluendo in aliqua prius nota: & sic quousque perueniamus vsque ad primas conceptiones humani intellectus, quæ sunt omnibus naturaliter notæ. Et quia naturalis cognitio est quædam similitudo diuinæ veritatis menti nostræ impressa secundum illud Psal. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Ideò dicit Aug. decimo de Trinitate, quod huiusmodi habitus cognoscuntur in prima veritate. Ipsa autem conceptio charitatis quã intellectus format modo prædicto: non est solum similitudo charitatis sicut species rerum in sensu vel imaginatione: quia sensus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoscendum naturam rei, sed solũmodo accidentia quæ circunstant rem: & ideò species quæ sunt in sensu, vel imaginatione non repræsentant naturã rei: sed accidentia eius tantum, sicut status repræsentant hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoscit ipsam naturam & substantiam rei. Vnde species intelligibilis est similitudo ipsius essentiæ rei, & est quodammodo ipsa qui ditas & natura rei secundum esse intelligibile, non secundum esse naturale, prout est in rebus, & ideò omnia quæ non eãdunt sub sensu & imaginatione, sed sub solo intellectu cognoscuntur per hoc quod essentiæ, vel quiditates eorũ sunt aliquo modo in intellectu. Et hic est modus quo charitas cognoscitur cognitione quidem tam ab habente charitatem quàm à non habente. Sed secundum alium modum cognoscendi charitatem neque charitas neque aliquis habitus siue potentia percipitur à nostro intellectu nisi per hoc quod actus percipiuntur, vt pote per Philosophum 10. Ethic. Actus autem charitatis, vel alterius habitus eliciuntur ab ipsa charitate, vel ab alio habitu per propriã essentiã charitatis, vel alterius habitus & per hunc modum dicitur aliquis se cognoscere habere charitatẽ vel alium habitũ per ipsam essentiam habitus secundũ esse naturale, quod habet in rerum natura & non solũ in intellectu, sicut autẽ nullus potest cognoscere charitatẽ nisi charitatẽ habens, quia actus charitatis & aliarũ virtutum præcipuè consistunt in motibus interioribus, qui non possunt esse cogniti nisi operanti nisi quatenus manifestantur ex actibus exterioribus, & sic per quandã coniesturam aliquis non habens charitatẽ potest percipere alium charitatem habere. Hoc autem dico supponendo quòd aliquis possit scire se habere charitatem, quod tamen non puto esse verum: quia in actibus ipsius charitatis non possumus sufficienter percipere, quod sint à charitate eliciti propter similitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in nono habente charitatem non secũdum esse naturæ: sed secundum esse intelligibile est essentia charitatis.

¶Ad secundum dicendum, quod postquam aliquis desinit habere charitatem secundum esse naturale charitatis, adhuc charitas in ipso manet secundum esse intelligibile & sic potest scire quid sit charitas. Manent etiam in memoria eius actus charitatis, quos etiam facit in memoria sensibili propter actus sensibiles charitatis qui vtique manent secundum sui similitudinem: sicut & cætera sensibilia: & ex his aliquis memoratur se habuisse charitatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud quod est in memoria redit ad intelligentiam: non ita quòd eadem species numero quæ est in memoria, postmodum fiat in intellectu, sed per illum modum loquendi quo phantasmata dicuntur fieri in intellectu: vt dictum est.

ARTIC. V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad corpus humanum vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ. Et videtur quod non: quia in corpore humano id quod est de veritate humanæ naturæ, est caro vel os secundũ speciem. Sed alimentũ non conuertitur in id quod est secundum speciem, sed in id quod est secundum materiam: vt videtur dicere Philosophus in primo de generatione. (T. c. 35.) ergo alimẽtũ nõ cõuertitur in veritatẽ humanæ naturæ.

2 Præterea, Id quod est de veritate humanæ naturæ oportet quod semper in homine maneat, alias non remaneret homo idem in numero. Sed illud quod generatur ex alimento, non semper manet, imò fluit & refluit, vt patet ex primo de generatione: ergo quod generatur ex alimento non est de veritate humanæ naturæ.

3 Præterea, Augustinus dicit, quòd nos fuimus in Adam dupliciter scilicet secundum seminalem rationem & secundum corpulentam substantiam, Christus autem fuit in eo secundũ corpulentam substantiam, & non secundum seminalem rationem, id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in Adam: ergo illud quod est de veritate corpulentæ substantiæ nostræ, non est ex alimento generatum.

4 Sed dicebat quòd corpulenta nostra substantia fuit in Adam originaliter & non essentialiter. Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimur in Adam fuisse secundum corpulentam substantiam originaliter tantùm, tunc idem erit esse secundum corpulentam substantiam & secundum seminalem rationem, quod est falsum: ergo idem quod prius.

¶SED CONTRA est q̃ dicitur in 2. de anima (T. c. 45.) Alimentum est potentia tale quale est illud quod nutritur. Sed q̃ est potentia aliquale, in illud conuerti potest: ergo alimentum conuerti potest in illud quod nutritur, sed illud quod nutritur est id quod est de veritate humanæ naturæ: ergo alimentũ cõuertitur in id quod est de veritate humanæ naturæ.

¶ Præterea, Semen ex quo fit generatio, maximè videtur ad veritatem humanæ naturæ pertinere, sed semen secundum Philosophum decimoquinto de animalibus, est de superfluo alimenti. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad huius quæstionis euidentiam oportet primò videre quid sit veritas humanæ naturæ. Veritas vniuscuiusque rei, vt dicit Auicennain sua Metaph. nihil est aliud quàm proprietas sui esse, quod stabilitum est ei: sicut illud quod propriè habet esse aut attingens ad terminos stabilitos naturæ auri dicitur esse verè aurum. Vnũquodque autẽ propriè habet esse in aliqua natura, per hoc quod subsistat completæ formæ propriæ illius naturæ à qua est esse & ratio speciei in natura illa: vnde illud pertinet ad veritatem vniuscuiusque rei, quod est completiuum illius rei per formam: & pertinet directè & per se ad completionem illius rei, tam enim in naturalibus quam in artificialibus inueniuntur quædam in quibus consistit principaliter ratio rei: alia autem quæ sunt ordinata ad horum conseruationem & melioriationem, sicut stipes & fructus per se pertinent ad complementum arboris. Vnde sunt de veritate naturæ ipsius. Folia autem sunt quodammodo ordinata ad fructuum conseruationem & quantum ad hoc non videntur esse de veritate naturæ arboris principaliter. Similiter ratio gladij consistit in ferro & acumine eius. vagina autẽ est ad gladij conseruationem: vnde si gladius esset res naturalis, ferrum esset de veritate naturæ eius, non autem vagina. Sic autem de veritata humanæ naturæ esse dicimus illud quod per se pertinet ad perfectionem humanæ naturæ completæ participans formam speciei. illud autẽ non est de veritate humanæ naturæ in homine: quod est ordinatum quodammodo ad hominis conseruationem vel melioriationem quancunque. Sciendum est ergo, quod natura humana potest dupliciter considerari, vel secundum totum speciem humanam, vel secundum esse quod habet in hoc indiuiduo: Secundum hoc inueniuntur in præsenti quæstione tres opiniones. Quidam enim dicunt, q̃ alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ, neque secũdum speciem, neque secundum indiuiduũ. Dicunt enim quod tota materia quæ nata est esse sub specie humanæ naturæ fuit in corpore Adæ: nec aliqua alia materia potest fieri verè substans humanæ speciei, & ex illa materia ex qua corpus primi hominis cõstabat, fuerit aliqua pars decisa quæ quidem per multiplicationem quandam sine additione exterioris materiæ augmentata est intantum quod peruenit vsque ad perfectam & completam quantitatẽ in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid decisum est in formationem corporis filij sui & prædicto modo multiplicatum: & sic totum humanum genus multiplicatum est ex illa materia, quæ fuit in corpore primi hominis sine alicuius extrinseci additione, illud autem quod ex alimento generatur, est necessarium nobis ad cõseruationem illius humiditatis, quæ est de veritate humanæ naturæ: vt scilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod consumat, scilicet humiditatem ex alimento generatã quasi accidentalem non consumat humiditatẽ, quæ est de veritate humanæ naturæ, sicut aurifices apponunt plumbũ argento vt videlicet in conflatorio consumatur plumbum & argentum non consumatur ab igne, vnde in resurrectione quando veritas humanæ naturæ erit inconsumptibilis: alimento non indigebimus, nec resurget in nobis aliquid quod ex alimento sit generatum, sed solum id quod fuit in Adam. Sed inconueniens videtur huiusmodi positio propter duo, quantum ad præsens pertinet: quia eiusdem rationis est formam aliquam nihil amittere de materia subiecta, & nihil de nouo acquirere: cuius substantiæ & naturæ nihil accrescit nec deperit. Constat autem quod aliqua materia quæ erat substans humanæ naturæ definit esse humanæ naturæ substans: sicut patet in morte vniuscuiusque hominis. Vnde nisi aliqua materia de nouo adderetur humanæ naturæ, sequeretur

1.d. 44. q.1. ar.2. q.4. 0. & 1 d 30.q. 1.ar.2. 0.

vide. 2. d. Metaph. 30.q.1.ar. 2.0.

& in vt. dis. 162.1. dist. 174. 1.ar. 4. & q. 3.2. q. 1.ar.2. & ad 3.

d. 1. p. q. 119. ar.4.ad 1.

d. 4. dist. 44. q. 1. ar. 2. q. 4. 0. pri ma epp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur quòd minus esset modo id quod est de veritate naturæ humanæ in actu quã tempore Adæ: & sic natura speciei non perfectè saluaretur per generationẽ. secundò quia ista mutatio quã multiplicationẽ dicunt, nullo modo est secundũ essentiam ipsius materiæ, sed solũmodo secundum quantitatẽ vel dimensiones ei accidentes. Nõ enim dicunt quod aliquid materiæ de nouo per essentiã creatur vel aliunde addatur: sed quod illa eadem materia quæ prius erat minor', postea fiat maior: nihil autem est aliud rarefieri & condensari quàm mutati eandem materiã de magnis dimensionibus in paruas, & conuersò. Vnde sequeretur secundum prædictam positionẽ, quod illud quod est de veritate humanæ naturæ, semper rarefieret per continuam generationem & augmentationem. & tantum quantùm sustinere non posset. Esset enim iam illud quod est de veritate humanæ naturæ innumerabiliter magis rarum quàm ignis, quod patet esse falsum. Et ideò alia opinio dicit quod alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ, primò & principaliter secundum speciem: non autem secundũ individuum nisi secundario. Dicunt enim, quod in vnoquoque indiuiduo humanæ speciei illud primo & principaliter est de veritate humanæ naturæ quod à parentibus traxit: & hoc vocatur à Philosopho caro & os secundum speciẽ, quæ semper manent: sed quia illud cum sit modicum, non sufficeret ad perfectam quantitatem debitam humanæ naturę sine additione: & ideò adiungitur illud quod ex alimento generatur non solùm ad hoc quod conseruetur illud quod fuit à primis parentibus acceptum; vt dicebat prima opinio. Sed ad hoc quod compleatur ex huiusmodi addito perfecta quãtitas: & sic illud quod ex alimẽto generatur, non est de veritate humanæ naturæ in hoc indiuiduo priuiliter: sed tãtũ secundario inquantùm est necessariũ ad quantitatẽ debitã: & hoc nominat Philosophus carnẽ & os secundũ materiã quæ fluit & refluit, sed tamen ex hoc aliqua pars seminaliter trãsit in prolẽ per generationem, & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso cũ admixtione alicuius, quod fuit principaliter de veritate humanæ naturæ in parte, vt quidam volunt, vel sine admixtione eius, vt alij dicunt, quod est magis consonum dictis philosophi in 15. de animalibus, qui vult sperma totaliter esse de superfluo alimenti: & sic illud quod generatur ex alimento, non potest esse quod sit principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso qui nutritur, sed potest esse de veritate humanæ naturæ principaliter in alio eiusdem speciei, scilicet in filio ipsius. Et secundũ hanc opinionem dicunt, quod illud quod est principaliter de veritate humanæ naturæ in vnoquoque totũ in ipso resurget: non autẽ totum quod ex alimento generatur, sed solum quantùm sufficit ad completionem quantitatis, cùm propter cõpletionem quantitatis tantumodo ad veritatem humanæ naturæ aliqualiter pertineat, & hæc opinio consonat sententiæ Alexan. & Cõmẽ. qui exponit carnẽ secundũ speciẽ, quã philosophus dicit semper manere, esse illud quod à parentibus trahitur: carnẽ verò secundũ materiã, illud quod ex alimento generatur, quæ fluit & refluit, Sed hanc opinionem Cõmentator Auerrois reprobat in tractatu quem fecit super librum de generatione. Cum enim illud quod ex alimento generatur nutriat, inquantum est potentia caro: & augeat, inquantum est potentia quanta caro: vt dicitur in 2. de anima. illud quod generatur ex alimẽto postquam receperit speciem carnis, efficitur vnum eum illo quod prius inerat: quia in fine cõsumptum iam est simile, vnde nõ videtur esse aliqua ratio quare calor naturalis aliquid possit consumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur & nõ de humiditate quæ à parentibus trahitur nec posset aliquo necessario modo illud probari. Et ideò tam illud quod est acceptum à parentibus quàm illud quod est ex alimento generatum, æqualiter se habet ad hoc quod maneat vel consumatur per calorẽ naturalẽ: & ad hoc quod restauretur per nutrimentum quod est fluere & refluere: & sic æqualiter pertinet ad veritatẽ humanæ naturæ, quod generatur ex alimẽto & quod à parẽtibus trahitur. & secundum hoc est tertia opinio, quod alimentum conuertitur in id quod est principaliter de veritate humanæ naturæ & quantũ ad speciem, & quantum ad individuum. Ponit enim hæc opinio, quod vtrunque scilicet & quod ex alimento generatur, & ma humana perficitur, & vtrunque indifferenter manet vel consumitur, manet quidem secundum speciem, consumitur autem & restauratur secundum materiam, sicut in aliqua Republica diuersi homines numero ad communitatem pertinent quibusdam morientibus, & aliis in locum eorum succedentibus: & sic non manet vna respublica secundum materiam quia sunt alij & alij homines. manet tamen vna numero quantum ad speciẽ siue formam propter ordinis vnitatem in officiis distinctis sita etiam in corpore humano manet caro & os, & vnaquæque partiũ eadẽ numero quãtũ ad speciẽ & formã quæ consideratur in determinato situ & virtute & figura: nõ autẽ manet quãtũ ad materiam, quia illa materia carnis quæ talis forma erat priùs cõsumpta est, & alia in locũ eius successit, sicut patet de igne qui cõtinuatur secũdũ eãdẽ formam & modũ: per hoc q̃ cõsumptis quibusdã lignis, alia supponũtur quæ ignẽ sustinent. Et secundũ hanc opinionẽ de vtroque prædictorum indifferenter, scilicet generato ex alimento & à parentibus tracto tantum resurget, quantum est necessarium ad speciem & quantitatem debitam humani corporis.

¶Et hæc opinio mihi videtur cæteris probabilior. Secundũ ergo hanc opinionem ad primum dicendum, quòd distinctio Philosophi qua distinguit carnem secundum speciem & secundum materiam, non est sic accipienda, quod alia sit caro quæ dicitur secundum speciem, scilicet à parentibus tracta: & alia quæ sit secundum materiam ex alimento generata, sed vna & eadem caro signata potest considerari & secundum speciem quam habet, & secundum materiam. Et quod hic sit intellectus Philosophi, patet ex hoc quod ipse dicit ibidem, quod hoc modo distinguitur caro, secundum speciem & secundum materiam, sicut vnumquodque habentium speciem in materia. In aliis autem habentibus speciem in materia, sicut est lapis & ferrum & huiusmodi non habet locum prima distinctio, sed secũda, vt per se patet. Et ideò dicendum est quod alimentum conuertitur in carnem quæ est secundum speciẽ, id est quæ habet speciem, non tamen ita quod alimentum fiat species carnis, sed fit carnis materies, ratione cuius potest dici quod conuertitur in carnem, quantum ad materiam, & non quantum ad speciem.

¶Ad secundum dicendum, quòd veritas humanæ naturæ & cuiuslibet alterius rei est à specie, & ideò cum id quod est in homine maneat secundum speciem, quamuis non maneat secundum materiam, nihilominus veritas humanæ naturæ manere dicitur, nec desinit esse idem homo numero propter mutationem quæ est secundum materiam quia non tota materia similiter à forma abstrahitur, vt alia tota simul formã accipiat. Hæc enim generatio esset & corruptio: & sicut si totus ignis vnꝰ extingueretur, & alius totus accẽderetur. sed aliqua pars materiæ cõsumitur, & alia in locum eius substituitur quæ efficitur vna materia cum præexistenti, per hoc quod ei adiungitur ad sustinendam eandem formam humani corporis, sicut si vnum lignum ignis consumat, & aliud loco eius apponatur: erit idem ignis numero.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd ad conceptionem humani corporis duo concurrunt, scilicet materia ex qua formatur conceptum: & iterum vis formatiua, quæ cõceptum formatum, quorum primum Augustinus vocat corpulentam substantiam, secundum verò seminalem rationẽ. Dicimur ergo secundum vtrumque istorum fuisse in Adam originaliter, inquãtum scilicet materia concepti præparata est per virtutem generatiuã matris. Vis autem formatiua est in semine patris. Et vtrumque istorum reducitur in Adam sicut in primam originem, à qua humanam naturam traxerunt virtutes consequentes, Corpus autem Christi formatum fuit per virtutem Spiritus sancti actiuam. Sed materiam ministrauit mater, quia ex purissimis sanguinibus virginis conceptus est, vt Damascenus dicit. Et ideò non fuit in Adã secundũ seminalẽ rationem: sed secundũ corpulentam substantiam non tamen ita quod eadem numero quæ est in nobis, & fuit in Christo, fuerit in Adam.

¶Et per hoc patet responsio ad consequens.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam vel gratiam. Et primò quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam. Secundò, de his quæ pertinent ad culpam. Quantũ ad pertinentia ad gratiam quærebatur. Primò de his quæ pertinent ad Prælatos tantum. Secundò de his quæ pertinent ad omnes communiter. Quantum autem ad Prælatos quærebatur duo. Primo de electione Prælatorum, vtrum scilicet sit necesse semper eligere meliorem vel sufficiat eligere bonum. Secundò de honore exhibendo Prælatis, vtrum scilicet mali prælati sint honorandi.

ARTIC. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod necesse sit semper eligere meliorem. Dicitur enim quarto Regũ, Eligite meliorem. & cum & ponite super solium patris sui, ergo multo fortiùs in spiritualibus officiis meliores prælegendi sunt.

2 Præterea, Primæ ad Timot. tertio super illud. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, dicit gloss. Talis eligatur pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur: ergo oportet in episcopatu semper eligere meliorem.

¶Præterea,

3 Præterea, Leo papa dicit: Ille qui melior est in præsoyteris & diaconibus in Episcopum eligatur.

4 Præterea, Ille qui est propinquior ad hæreditatem possidẽdam debet præferri. Sed Christo cuius patrimonium possident clerici & Prælati, est propinquior qui est melior: ergo ad prælationes & officia ecclesiastica semper sunt meliores eligendi.

5 Præterea, Si alicui commissum esset à Domino suo vt ei fidelem & idoneum ministrum quæreret, non ageret fideliter erga Dominum suum, si prætermisso magis idoneo minus Idoneũ acciperet: ergo multò magis peccat ille cui cõmissum est eligere aliquem in ministeriũ Dei, si non eligat meliorem.

¶SED CONTRA est quod Decretalis dicit, quòd sufficit eligere bonum, nec requiritur quòd melior eligatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis homo potest dici bonus vel melior altero dupliciter. Vno modo simpliciter, & sic melior est qui in charitate est perfectior. Alio modo secundum quid: & sic dicitur aliquis melior altero vel ad militiam vel ad magisterium vel ad prælationem, vel aliquid huiusmodi, qui non est melior simpliciter eo quod in singulis officiis tam spiritualibus quam corporalibus requiruntur aliqua præter moralem bonitatem ad hoc quod aliquis sit idoneus ad illud officium exequendum. Dicendum est ergo quod oportet eligere ad prælationem vel ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter: quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet spirituale exequendũ, Vnde dicit Diony. in epistola ad Demophilum monachum, loquens de sacerdote qui non est gratia illuminatus. Non est iste sacerdos, sed inimicus dolosus, deluforsuipsius, & lupus supra dominicum populum pelle armatus ouina, non tamen oportet quod semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Possibile est enim quod illi qui est in charitate perfectior, deficiant multa, quæ requiruntur ad hoc quod aliquis sit Prælatus idoneus, quæ in alio qui est minoris charitatis inueniuntur, vt sunt scientia, industria, potentia, & alia huiusmodi. Vnde non oportet semper eligere meliorem simpliciter. Sed eum qui sit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum quem reputat minus idoneũ ad tale officium, peccat. Non enim potest esse quod de duobus vnus alteri præeligatur, nisi propter aliquod in ipso consideratum. Illud autem quod consideratur in eo qui est minus idoneus ad hoc quod magis idoneo præferatur, est aliqua conditio in debitè moués, vel familiaritas, vel consanguinitas, vel aliquid huiusmodi. Non enim potest esse aliqua conditio pertinens ad Prælati idoneitatem ex quo alter simpliciter magis idoneus reputatur, & sic indebitè mouet, & sic in tali electione erit ibi acceptio personarum, quæ sine peccato non fit.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd cum dicitur, Eligite meliorem, intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd in comparatione prælati dicuntur esse cæteri quasi grex, non considerata sola sanctitate morum, sed discretione & strennuitate, & aliis huiusmodi, quæ in pastore exiguntur ad regendum.

¶Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

¶ Ad quartum dicendum, quod ille qui eligitur in prælatum, non eligitur quasi ad hæreditatem possidendam, quia hæreditas Christianorum non est in terra, sed est in cœlo, scilicet ipse Deus secundum illud Psalm. Dominus pars hæreditatis meæ. Eligitur autem velut dispensator in familia domini alicuius secundum illud primæ Corinthiorum quarto. Sic nos existimet homo vt ministros Christi & dispensatores, &c. Dispensator autem non semper eligitur, qui est propinquior, sed qui est magis idoneus.

¶ Ad quintum dicendum, quod similiter etiam contingeret in procuratione serui alicuius domini temporalis, quòd non oportet quærere hominem meliorem simpliciter, sed meliorem ad seruiendum.

¶ Ad illud vero quod in contrarium obiicitur dicendum, quod Decretalis intelligenda est quantum ad hoc quod non semper oportet eligere meliorem simpliciter, sed sufficit eligere bonum.

¶Vel dicendum, quòd non loquitur quantum ad forum conscientiæ, sed quantum ad forum contentiosum, in quo non reprobatur electio ex hoc quod potest aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus sit, alias omnis electio calumniam pateretur.

ARTIC. VII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd malis Prælatis non sit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boëtius in libro de consolatione. Non possumus ab honores reuerendos dicare, quos ipsis honoribus reputamus indignos, Sed mali Prælati non sunt honoribus digni, ergo non possunt iudicari esse reuerendi à suis subditis.

2 Præterea, Honor non debetur Prælatis malis, nisi ratione prælationis. Cum ergo sunt prælatione indigni, sunt etiam per consequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ sunt prælationi propria.

¶SED CONTRA est, quod dicitur Exod. 20. Honora patrem tuum. Glo. id est Prælatos. Cum ergo indifinite loquatur, videtur quòd omnes Prælati tam boni quam mali sint honorandi.

¶RESPONDEO dicendum, quod in Prælato duo possumus considerare scilicet personam propriam & dignitatem, secundum quam est quædam persona publica: si ergo Prælatus sit malus, tationæ personæ suæ, non est honorandus: quia cùm honor sit reuerentia alicui exhibita in testimonium virtutis, falsum testimonium de eo proferret, si quis, cum obtentum propriæ personæ honorat contra illud quod dicitur Exod. 20. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Sed inquantum est persona publica, sic gerit typum & locum non suipsius, sed alterius, scilicet Christi in Ecclesia, vel Reipublicæ: vt dominus in sæcularibus dignitatibus: & sic valor eius non computatur secundum personam, sed secũdum eum cuius loco præsidet, sicut est de lapillo, qui in computationibus ponitur loco centum marcarũ, eũ in se nihil valeat: vt dicitur prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij: ita qui tribuit insipienti honorem. Mercurius enim dicebatur deus ratiocinij & mercationis: & ita est ei honor exhibendus, non propter se, sed propter eum cuius locum obtinet, sicut idæa imaginis refertur ad prototypum: vt dicit Damas. Vnde & malus Prælatus idolo comparatur. Zach. 11. O pastor & idolum derelinquens gregem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod intentio Boë. est dicere, quod mali homines non iudicantur vi reuerendi in propriis personis, quamuis eis exhibeamus honores propter officia in quibus sunt constituti.

¶Ad secundum dicendum, quod malus prælatus & indignus est prælatione & honoribus qui Prælato debentur: sed ille cuius vicem gerit dignus est, vt eius vicatio talis honor exhibeatur: sicut beata Virgo digna est, vt eius imaginem depictam in pariete reuereamur, quamuis talis reuerentia ipsa imago digna non sit.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de pertinentibus ad gratiam quantùm ad omnes & quæ conuenit omni statui. Et circa hoc quærebantur tria. Primò de orationibus, vtrùm oratio tantũ valeat facta pro alio sicut facta pro se. Secundò de suffragiis, vtrùm magis prosint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo specialiter fiunt. Tertiò de votis, vtrùm votum simplex dirimat matrimonium contractum.

ARTIC. VIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd oratio plus valeat pro se facta quàm pro alio. Ita enim dicitur in quadam glossa, quod speciales orationes plus valent. Sed illa est maxime specialis, qua quis pro se orat: ergo plus valet oratio pro se facta, quàm pro alio.

2 Præterea, Vt dicitur in li. de spiritu & anima. Oratio nihil, aliud est quam deuotio mentis in Deum. Sed magis deuotè aliquis orat pro se quàm pro alio: ergo plus valet oratio pro se facta quàm pro alio.

¶SED CONTRA, Oratio tanto amplius valet quanrò magis est deuota. Sed quandoque quis deuotius orat pro alio quàm pro seipso: ergo plus valet oratio pro alio quàm pro seipso.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est valor orationis. Vnus qui est orationis proprius secundum quem dicitur valere oratio ad impetrandum illud quod petitur: sicut oratio Petri valuit ad suscitationem Thabitæ. Alius valor est communis orationi & aliis operibus virtutum: Secundum quod oratio valere dicitur ad merendum aliquid ipsi oranti, prout charitate informatur: sicut oratio Petri qua suscitationem Thabitæ impetrauit, fuit meritoria Petro vitæ æternæ: inquantum erat actus charitates informatus. Loquendo ergo de primo valore cæteris paribus plus valet oratio facta pro se quàm pro alio: qua efficacia orationis in impetrando potest amittere suum effectum, quando pro alio fit ex aliquo impedimento, quod inuenitur in eo pro quo oratur. Vnde vna de conditionibus orationis, quæ faciunt eam efficacem ad impetrandum est, vt aliquis pro se oret. Quantum autem ad secundum valorẽ oratio magis valet quæ ex maiori charitate procedit, siue pro se siue pro alio fiat. Si autem de interiori charitate exteriora opera debẽãt iudicari, tũc ista cõparatio potest dupliciter intelligi vno modo vt aliquis ita oret pro alio quod etiam pro seipso; & tunc maioris meriti est

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro alio orare & pro seipso, quàm pro se tãtùm. Maioris enim meriti est amicum & benevolum & beneficium esse sibi & aliis quàm ibi tantum, Alio modo potest intelligi vt aliquis oret pro alio & non pro se, & sic ostenderetur esse alteri benevolus magis quam sibi, & ita peccaret in ordine charitatis, magis alium quam se diligens, & hoc modo intelligendo comparationem melius est orare pro se quam pro alio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa non est ad propositum, quia specialis oratio diciturin glossa illa pro quocunque specialiter fiat, siue pro se, siue pro alio.

¶Ad secundum dicendum, quòd licèt vt pluries homo pro se ipso devotius oret: tamen quãdoque devotius pro alio: & ita secundum hoc non potest sumi vniuersale iudicium, quòd oratio plus valeat,

4. di. 45. q. 2. ar. 1. ¶Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

ARTIC. IX.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd suffragia ecclesiæ specialiter facta pro aliquo diuite æqualiter valeant pauperi pro quo non fiunt, si sit æqualis meriti. Vt enim dicit Augu. huiusmodi suffragia tantùm valent vnicuique post mortem, quantum meruit viuens vt sibi prodesset. Sed prædicti duo æqualiter meruerũt: ergo æqualiter eis prædicta suffragia prosunt.

2 Præterea, passio Christi semper plus prodest ei qui maioris est meriti, Sed missa quæ est præcipuum suffragiorum, est memoria passionis dominicæ: ergo æqualiter prosunt eis qui sunt æqualis meriti.

¶CONTRA: Deus accipit huiusmodi suffragia secundum intentionem facientis: Sed faciens intendit quod plus prosint diuiti, pro quo facit: ergo ei plus prosunt.

¶Præterea, Non est dicendum quod frustretur pia intentio eorum qui pro suis charis specialia suffragia faciunt. Frustratur autem si eis specialius non prodessent ergo magis prosunt eis pro quibus fiunt.

¶RESPONDEO dicendum: quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd suffragia ecclesiæ specialiter pro aliquo facta valent omnibus qui sunt in purgatorio æqualiter quidem his qui sunt æqualis meriti: plus verò his qui sunt maioris meriti, minus his qui sunt minoris, sicut candela accensa pro aliquo diuite in aliqua domo vbi sunt multi alij æqualiter prodest aliis qui sunt æqualis visus: plus verò his qui sunt maioris, minus his qui sunt minoris: quamuis sit diuiti magis ad quendam honorem præ aliis. Et sicut etiam lectio quæ legitur, specialiter pro aliquo clerico, multis simul audientibus, æqualiter valet his qui sunt æqualis capacitatis, plus his qui sunt maioris: minus verò his qui minoris. Alij verò dicunt, quod suffragia plus valent his pro quibus specialiter fiunt. Vtraque autẽ opinio secundum aliquid vera est Ad cuius euidentiam sciendum est, quod opera vnius nõ valent alteri quantùm ad præmium essentiale: quia sic vnusquisque ex propriis actibus iudicatur: sed solùm quantùm ad aliquod accidentale gaudium, vel quantum ad remissionem alicuius pœnæ temporalis. Et sic suffragia viuorum possunt prodesse defunctis. Huiusmodi autẽ cõmunicatio operũ cõtingit

4. di. 45. q. 2. ar. 1. q. 1. 2. o. & ar. 2. q. 2. & 4. o. dupliciter. Vno modo ex vnione charitatis, qua omnes Christi fideles efficiuntur vnum corpus: & sic actus vnius quodãmodo redundat in iuuamentũ alterius: sicut etiam in mẽbris nostris corporalibus videmus: & sic iuuatur aliquis ex actu alterius, inquantũ quilibet existẽs in charitate gaudet de quolibet bono opere: & quanto est maioris charitatis, tantò amplius gaudet siue sit in purgatorio, siue in paradiso, siue etiam in mundo: & quantũ ad hoc est vera prima opinio. Alio modo actus vnius sit communis alteri per intentionem facientis quia facit pro illo vel vice illius, quod valet præcipuè in debitis soluendis: & sic suffragia ecclesiæ valẽt defunctis, in quãtũ viuus soluit Deo satisfactionem, quàm mortuus soluere tenebatur. Et sic valor suffragij sequitur intentionem facientis. Et quantùm ad hoc secunda opinio vera est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd meritum illud de quo loquitur Augustinus, est meritum conditionatum, meretur enim aliquis viuens, vt sibi suffragia post mortem valeant, si pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in vno, & non extat in alio & ideò non æqualiter prosunt vtrique.

¶Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit exhibita pro omnibus, sacrificium autem Missæ specialiter pro aliquibus offertur. Et ideò non est simile. ¶Alia duo concedimus.

ARTIC. X.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod votum simplex continentiæ dirimat matrimonium contractum. si enim aliquis der alicui quod prius alteri dederat, secunda datio nulla est. Sed ille qui emittit simplex votum continentiæ, dat corpus suum Deo: ergo cùm postea contrahendo matrimonium det corpus suum vxori: contractus ille matrimonij valere videtur, &c.

¶SED CONTRA est quod Decretalis dicit quod votum simplex matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

¶RESPONDEO dicendum quod votum simplex non dirimit matrimonium contractum, sed solum solenne: cuius ratio patet si differentia vtriusque voti inspiciatur. In voto enim est sola promissio, qua quis promittit Deo se cõtinentia seruaturum. Ex sola autem promissione non transfertur dominium, vnde si aliquis promittat rem aliquam alicui, & postea det eandem alteri, huiusmodi non potest rescindi per priorem promissionem, quamuis malefaciat dando. Et sic ille qui emisit votum simplex continentiæ, potest postmodum corpus suum tradere vxori, & quamuis peccet hoc faciendo, tamen matrimoniũ non dirimetur propter votum præcedẽs. In voto autem solenni est simul promissio & collatio. Tunc enim est votum solenne quãdo simul aliquis cum voto consecratur Deo, & ponitur in aliquo statu sanctitatis, vel per susceptionem ordinis, vel per professionem certæ regulæ, & sic non potest vlterius corpus suum tradere vxori: & si tradit contractus nullus est: & hic matrimonium dirimitur per votum solenne, non autem per simplex.

¶Ratio autem in contrarium adducta falsum supponit, scilicet quòd per votum simplex aliquis det corpus suum Deo: non enim dat, sed promittit.

ar. 133. & 21. q. 32. art. 3. o. & 6.

ar. 205.

22. q. 110. ar. 1. & 3. d. 38. q. 1. ar. 2. 3. d. 38. ar. 30. ar. 193. c. 111.

ar. 205. d. m. 24. q. 88. ar. 5. o.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quærebatur de his, quæ pertinent ad culpã. Et circa hoc quærebantur quinque. Primò, vtrùm peccet qui ad ecclesiam vadit propter distributiones, qui alias non iret, quamuis à principio præbendam acceperit, vt Deo seruiet. Secundò, vtrùm aliquis habens de superfluo peccet, si non det pauperi petenti. Tertiò vtrùm quando sunt diuersæ opiniones de aliquo facto, ille qui sequitur minus tutam, peccet, sicut de pluralitate præbendarum. Quartò, vtrùm mendacium semper sit peccatum. Quintò, vtrùm quantũ aliquis intendit peccare, tantùm peccet.

ARTIC. XI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui vadit ad ecclesiam propter distributiones, alias non iturus peccet. Ipse enim videtur ponere obsequium diuinum, quod est impreciabile sub pretio rei temporalis: ergo committit simoniam, & ita videtur quod mortaliter peccet.

4. di. 25. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 2. & ar. 3. o. c. si.

¶SED CONTRA, Ille qui fecit votum bona intentione, si postmodum in prosecutione voti muteretur voluntas eius vt inuitus faciat quod volens promisit, non euacuatur meritum voti: vt videtur Anselmus dicere in libro de similitudinibus; ergo eadem ratione qui accipit præbendam, vt Deo seruiat non peccabit, quamuis postea mutetur eius intentio.

¶RESPONDEO dicendum, quod ad euidentiam huius quæstionis notandum est, quod aliquis actus dicitur esse spiritualis dupliciter, Vno modo ex parte principij, quando scilicet actus competit alicui personæ propter aliquid spirituale quod in ipso est, sicut Episcopo consecrare basilicas, & diacono legere Euangelium, & in talibus actibus committitur simonia, si aliquis intendat suum actum vendere. Alio modo est aliquis actus spiritualis, non ex parte principij: sed ex parte finis tantum, sicut docere liberales artes, quarum veritas propter aliquod spirituale officium, cum etiam gentibus liceat huiusmodi artes docere, & in his actibus committitur simonia: si vendatur finis qui spiritualis est, scilicet ipsa veritas, non autem si aliquis sua opera locet. Celebrare ergo diuinum officium in ecclesia est actus spiritualis primo modo.

22. q. 100. ar. 1. & 4. d. 25. q. 3. ar. 3. q. 1. 3. o.

¶Competit enim alicui ex hoc quod est clericus, & ideò sibi monjã committit, qui huiusmodi actum vendere intendit. In qualibet enim venditione precium accipitur quasi finis, & ideò in prædicto casu distinguendum est. Si enim huiusmodi distributiones recipit quasi finem sui operis principaliter intentũ, simoniam cõmittit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finẽ Deum in tali actu, ad huiusmodi autem distributiones respicit secundario non quasi in finem, sed sicut in id quod est necessarium ad suam sustentationem, constat quod non vendit actum spiritualem, & ita simoniam non cõmittit nec peccat. Sic enim acceptio distributionum non est causa quare ad ecclesiam vadat: sed propriè huiusmodi determinatio quare nunc vadat: & non alia vice.

¶Et sic patet responsio ad primum, quia non ponit impreciabile sub precio.

¶Ad illud verò quod contra obiicitur dicendum quòd tunc in vouente non euacuatur meritũ voti, quando intentio vouentis fertur super licitum, vt cum aliquis vellet non facere illud quod vouit, si non vouisset. Si autem feratur directè super illicitum, tunc euacuatur meritum voti: vt cum aliquis vult absolute illud non facere, quod vouit. Illud autem qui vult ire ad ecclesiam pro pecunia: sicut pro fine principali, habet voluntatem dictam super illicitum, & ideò peccat.

ARTIC. XII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo, peccet. Facere enim eleemosynã de superfluo est in præcepto. Luc. 12. Veruntamen si quid supersit date eleemosynam ergo peccat si petenti non tribuat.

2 Præterea, Aliquis tenetur inquirere de his, quæ sunt necessaria ad salutem, vt aliquis subueniat existenti in extrema necessitate. ergo tenetur quilibet inquirere vtrum pauper sit in extrema necessitate, vel statim ei dare.

¶IN CONTRARIVM est, quia sic videretur quod omnes essent damnati.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc distinguendum est. Supposito enim quod aliquis habeat de superfluo, & respectu indiuidui, & respectu personæ, quod tenetur paupertibus erogare, aut videt in paupere petente euidentia signa extremæ necessitatis, aut non. Si videt, certum est quod tenetur dare, & peccat non dando. In hoc enim casu loquitur Ambro. Pasce fame morientem, si non pauceris occidisti. Si verò non apparent, tunc non tenetur dare pauperi petenti: quia quamuis teneatur dare superfluum pauperibus, non tamen tenetur omnibus dare, nec huic dare, sed tenetur distribuere secũdum quod sibi visum fuerit opportunum, nec tenetur inquirere, quia hoc esset nimis graue, quod de omnibus pauperibus inquireret: & præcipue cum ad eum qui necessitatem patitur, pertineat, vt necessitatem suam exponat.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTIC. XIII.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quod ille qui habet plures præbendas, peccet, ex hoc ipso quod opiniones Magistrorum sunt in contrarium. Quicunque enim committit se discrimini in his, quæ sunt ad salutem, peccat. Sed iste committit se discrimini, vt videtur, cum faciat contra multorum peritorum sententiam: ergo videtur quod peccet.

¶SED CONTRA Potest esse quòd in tali casu aliquis adhibet diligentiam inquirens an habere plures præbendas sit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc quod sit illicitum, ergo videtur quod sine peccato possit plures præbendas habere.

¶RESPONDEO dicendum quòd duobus modis aliquis ad peccatum obligatur, vno modo faciendo contra legem, vt cum aliquis fornicatur. Alio modo faciendo contra conscientiam, etsi non sit contra legem, vt si conscientia dictat alicui quod leuare festucam de terra si peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum, si-

ar. 32. & 4. d. 9. ar. 3. q. 2. ad 3. & ma. q. 2. arti. ad 8.

ver. q. 17. ar. 4. o. 18. que. 76. ar. 4. & ar. 19. hui.

ue habeat certam fidem de contrario eius quod agit: siue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem semper est malum, nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam: & similiter quod est contra conscientiam est malum, quamuis non sit contra legem, quod autem nec contra conscientiam, nec contra legẽ est, non potest esse peccatum Dicendum est ergo quod, quando sunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet esse alteram veram, & alteram falsam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem Magistrorum, vt potè habendo plures præbendas facit contra veram opinionem, & sic cum faciat contra legem Dei, non excusatur à peccato quamuis non faciat contra cõscientiam, sic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio nõ est vera, sed magis contraria, quam iste sequitur, ita quod verè licet habere plures præbendas, & tunc distinguendum est, quia aut talis habet conscientiam de contrario: & sic iterum peccat contra conscientiam faciens, quamuis non contra legem. Aut non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem: sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum: & sic si manente tali dubitatione plures præbendas habet, periculo se cõmittit: & sic proculdubio peccat vt potè magis amãt beneficiũ tẽporale, quã propriam salutem. Aut ex cõtrariis opinionibus in nullã dubitationem adducitur, & sic non committit se discrimini, nec peccat.

& in ordi. 172.

¶Vnde patet solutio ad obiecta.

ar. 192. & 22. q. 69. ar. 2. & 2. & 9. 11. o. ar. 3. o.

ARTIC. XIIII.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non omne mendacium sit peccatum. Malus enim peccatum est homicidium quam mendacium. Sed homicidium potest licite fieri, vt cùm iudex occidit latronem: ergo & mẽdacium.

2 Præterea, In sacra scriptura quidam, laudantur qui tamen mentiti esse intelliguntur, vt obstetrites Iacob & Iudit. ergo mendacium non semper est peccatum.

¶SED CONTRA est quod August. determinat in lib. de mendacio.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quandocunque aliquis actus habet aliquam inordinationem inseparabiliter annexam nunquam potest bene fieri: quia ipsa inordinatio est aliquid superfluum vel diminutum: & ita non potest in tali actu medium accipi, in quo virtus consistit: vt patet per philosophum in 6. Ethic. Huiusmodi autem actus est mendacium. Ad hoc enim inuenta sunt verba vel voces, vt sint signa intellectuum, vt dicitur in primo periher. & ideò quando aliquis voce enunciat, quod non habet in mente, quod importatur in nomine mendacij: est ibi inordinatio per abusum vocis: & ideò concedimus quod mendacium semper est peccatũ.

22. q. 110. ar. 1. & 3. d. 38. q. 1. ar. 2. 3. d. 38. ar. 30. ar. 193. c. 111.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homicidium semper est peccatum, quia inordinationem habet inseparabiliter annexam: homicidium enim plus importat quam occisio hominis. Componitur enim nomine frequenter plus importante quam componentis. Importat enim homicidium occisionem hominis indebitam: & ideò homicidium nunquam est licitũ quamuis occidere hominem aliquando liceat.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de mẽdacio: & habetur in glossa super illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in scripturis. Quidam propter perfectum statum virtutis, & horum facta proponuntur omnibus in exemplum: & de talibus non legitur quòd mentiti sint, vel si aliqua dixerunt, quæ mendacia videntur secundum intentionem quã ex instinctu spiritus sancti conceperunt, mendacia non sunt. Quidã verò laudatur propter virtutis idolem: & sic in aliquibus mendacium fuisse legitur maximè officiosum, sicut patet de obstetricibus. Non enim commendantur quia mentiræ sunt: sed propter misericordiam, ex qua in mendacium inciderunt, & si apparet in eis quædam indoles id est profectus virtutis, non autẽ perfectio.

22. q. 110. ar. 3. ad 3. & 9. 3 & 2 & 3. 8. 38. ar. 3. ad 1. & 4. 12. que. 114. ar. 10 ad 1. & 22. 4. q. 110.

ARTICVL. XV.

CIRCA quintum sic proceditur. Videtur quòd nõ oportet q; si aliquis intẽdat peccare mortaliter, q; peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior est ad misericordiam quam ad puniendum: vt habetur ex glo. in primo Ier. Sed si aliquis intendat peccare venialiter, non sequitur quòd propter hoc peccet venialiter, ergo nec oportet quòd qui intendit peccare mortaliter, quòd propter hoc peccet mortaliter.

¶SED CONTRA, Quicunque intendit peccare mortaliter, facit contra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter, ergo, &c.

¶RESPONDEO dicendum, quod impropriè dicitur, q; aliquis intẽdat peccare mortaliter aut venialiter, Malũ enim est præter intentionem & voluntatem: vt dicit Dio. 4. ca. de di. no. Sed quòd aliquis intendit facere aliquid quod credit esse mortale peccatũ, ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Prædicta ergo quæstio nihil aliud quærit, nisi quare aliquis credẽs esse peccatum mortale quod facit, peccat mortaliter, Non autẽ est necesse quod sit veniale, si credat venialeesse: vt si fornicationem credat esse veniale peccatum, cuius quæstionis de facili patet solutio: quia cum conscientia esset erronea & habeat vim ligandi ex hoc ipso, quòd contra conscientiã facit, mortaliter peccat. Error autẽ cõscientiæ quandoque habet vim absoluendi, siue excusandi: quando scilicet prò credit ex ignorantia eius, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur. Et in tali casu quamuis factum de se sit mortale tamen intendens peccare venialiter peccaret venialiter: sicut si aliquis intẽderet accedere ad vxorẽ suam causa delectationis, & ita intenderet peccare venialiter, si alia ei supponeretur eo nesciente, nihilominus venialiter peccaret. Quãdoque verò error cõscientiæ nõ habet vim absoluẽdi vel excusandi, quãdo scilicet ipse error peccatum est, vt cũ procedit ex ignorantia eius, q; quis scire tenetur, & potest: sicut si crederet fornicationẽ simplicẽ esse peccatũ veniale, & tũc quãuis crederet peccare venialiter nõ tamẽ peccaret venialiter, sed mortaliter.

¶Et sic patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quærebatur de his, quæ pertinent ad pœnam & gloriam. Et primò de his quæ pertinent ad pœnam. Secundò de his quæ pertinent ad gloriam.

¶Circa pœnam autem quærebatur. Primò de pœna spirituali. Secundò de pœna corporali damnatorum.

¶Circa primum duo quærebantur. Primò vtrùm damnati videant gloriam sanctorum, & post diem iudicij. Secundò vtrum damnati vellent suos propinquos esse damnato.

ARTIC. XVI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati post diem iudicij videant gloriam sanctorum. Sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

se habet gloria ad miseriam: ita miseria ad gloriam. Sed de perfectione gloriæ sanctorum est vt videant miseriam damnatorum, vt habetur Isaiæ vlt. Egrediétur & videbût cadauera impiorum: ergo & de perfectione miseriæ damnatorum est, vt videant gloriam sanctorum: & sic post diem iudicij quãdo in miseria perfecta erunt, videbunt gloriam sanctorum.

2 Præterea, post diem iudicij nulla afflictio à damnatis subtraherur. Sed nunc affliguntur damnati de hoc quod vident gloriam sanctorum, secundum illud Isaiæ 46. Videant & confundantur zelantes populi: ergo & post diem iudicij gloriam sanctorum videbunt.

¶ SED CONTRA, Omnis delectationis materia damnatis post diem iudicij subtrahetur. Sed videre sanctorum gloriam est quædam materia delectationis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo vt capiatur quid sit ipsa gloria, & qualis & quanta: & sic nullus potest videre gloriam, nisi qui est in gloria. Superat enim & desiderium & intellectum eorum qui non sunt in ea. Hoc enim est manna absconditum & nomen nouum scriptum in calculo, quod nemo nouit, nisi qui accipit, vt habetur Apocalyp. 2. Alio modo contingit videre gloriam beatorum, vt videantur ipsi beati esse in quadã gloria inenarrabili & excedẽte intellectum. Et sic damnati ante diem iudicij vident gloriam sanctorum, non autem post diem iudicij, quia tunc erunt penitus à sanctorum consortio alienati, vt qui ad summũ iam miseriæ peruenerũt, & ideò nec etiam sanctorum consortio digni habebũtur, nam videns aliquod consortium habet cum eo quod videt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod videre miseriam damnatorum omninò erit sanctis ad gloriam: gaudebũt enim de iustitia Dei & de sua eusione, secundum illud Psalm. Lætabitur iustus cùm viderit vindictam. Sed videre sanctorum gloriam, aliquid perfectionis importat, qua post diem iudicij damnati priuabuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd damnati in inferno existentes post diem iudicij memores erunt gloriæ sanctorum quam ante iudicium & in iudicio viderunt, & sic cognoscent nos esse in maxima gloria, quamuis non videant ipsos beatos, nec eorum gloriam & ita inuidia torquebuntur, & sic afflictio quæ est in eis nunc ex tali visione manebit, visione sublata, de quo etiam magis dolebunt videntes se etiam visione sanctorum indignos reputatos.

¶ Ad illud quod contra obiicitur dicendum, quòd videre sanctorum gloriam non est materia delectationis: nisi secundum primum modum visionis videatur, qualiter à damnatis nunquam videtur, secundo autem modo videre & non habere est magis afflictionis causa propter inuidiam.

ARTIC. XVII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non vellent suos propinquos esse damnatos: dicitur enim Lucæ 16. quòd diues in inferno damnatus petebat Lazarum mitti ad fratres suos: vt testaretur illis, ne venirent in locum tormentorum, petitio autem est voluntatis designatio: ergo damnati non volunt suos propinquos damnari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ 14. super illud: Surrexerũt de soliis suis, dicit glossa. Solatium dãnatis socios habere suæ miseriæ: ergo ipsi vellent omnes esse damnatos.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vitia spiritualia in damnatis consummãtur: quod significatur Ezech. 32. vbi dicitur de impiis, quod cum armis suis ad infernum descendunt: & Ideò in eis perfecta Inuidia est, ad quam pertinet dolere de bono alterius quod ipse non habet & sic etiam vellet omnes pati malum quod ipse patitur. Liberari enim à malo quoddam bonum est. Quæ quidem inuidia in aliquibus etiam in hac vita tantum inualescit, vt suis propinquissimis etiam inuideãt de bonis, quæ nõ habent ipsi. Vnde multò amplius damnati inuidia stimulante vellent suos propinquos, cum omnibus aliis esse damnatos & dolebunt si scient aliquos esse saluatos. Sed tamen si non omnes debent dãnari, sed aliqui saluari: magis vellent suos propinquos quam alios à damnatione liberari: quia in hoc etiam inuidia torquebuntur si videant saluari alios & suos damnari, & per hunc modum dicit Augustinus nolebat suorum damnationem. Et sic patet solutio ad obiecta.

QVÆST. VIII. ARTIC. XVIII.

DEINDE querebatur de pœna corporali damnatorum. Vtrùm scilicet sit ibi tantum pœna ignis. vel etiam pœna aquæ: & sic videtur quod per illud Iob. 24. de impiis. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

¶ SED CONTRA, Omnis delectatio & refrigerium damnatis aufertur. Sed non potest esse sine quodam refrigerio, quod aliquis afflictus calore ad frigus aquæ transeat, vel eebuersò: ergo talis pœnarum alternatio non erit in dãnatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Basilius exponens illud Psalm. Vox domini intercidentis, &c. In fine mundi ignis diuidetur & alia elementa: & quicquid est in eis pulchrũ & clarum remanebit superius ad gloriam beatorum: quod verò est in eis fœculentum & pœnosum, descendet in infernum ad pœnam damnatorum: & ita sex totius creaturæ in infernum colligetur, & erit damnatis in pœnam, & non solum patiẽtur pœnam ignis, iustum est enim vt qui creatorem offenderunt, ab omni creatura puniantur. Vnde dicitur sap. 5. Quod orbis terrarum pugnabit pro illo contra insensatos.

¶ AD ILLVD autem quod in contrariũ obiicitur. dicendũ quod ex huiusmodi varietate pœnarum nullum erit in damnatis refrigerium. Ignis enim & aqua & huiusmodi non agent in corpora damnatorum actione naturæ, ita quod relinquant suas qualitates in corporibus damnatorũ secundũ esse naturæ, sicut ignis relinquit calorẽ in lignis, quæ facit esse calida, alioquin cum contraria non possint esse simul in eodem, oporteret corpora damnatorum suas qualitates perdere & sic trãsmutata natura organorum sieret pœna minus sensibilis, sed agunt in corpora dãnatorum actione spirituali, imprimendo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse spirituale per modũ quo species colorum est in aëre, vel etiam in pupilla, non ita quod fiant colorata. Vnde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis, sine hoc quod conuertantur in naturam ignis, & ideò varietas pœnarum non faciet eis aliquod refrigeriũ. Refrigeriũ enim nũc ex alternatione pœnarum proueniens causatur ex trasmutatione naturæ inquantum per frigus aquæ superfluitas calefactionis remittitur. Et sicad medium venitur, quod est delectabile.

QVÆST. IX.

DEINDE quærebatur de gloria beatorum. Et circa hoc quæruntur duo. Primò, vtrùm beatitudo Sanctorum per prius consistat in intellectu quàm in affectu, vel econuersò. Secundò, vtrùm per prius beati ferantur ad videndum humanitatem Christi quàm eius diuinitatem.

ARTIC. XIX.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum præcipuè consistat in intellectu. Sicut enim dicit Augustinus 10. confess. Beatitudo est gaudium de veritate. Sed veritas pertinet principaliter ad intellectum: ergo & beatitudo.

2 Præterea, Ioan. 17. dicitur. Hæc est vita æterna vt. cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Cognitio autem ad intellectum pertinet: ergo & vita æterna siue beatitudo.

3 Præterea, Aug. dicit 1. de Trinit. Quod visio est tota merces. Merces autem est beatitudo: ergo pertinet principaliter ad visionem intellectus.

¶ SED CONTRA: Præmium respondet merito. Sed meritum principaliter consistit in voluntate: ergo & beatitudo, quæ est præmium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd fœlicitas siue beatitudo in operatione consistit & nõ in habitu, vt Philosophus probat in 1. Ethicor. Vnde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiam animæ dupliciter. Vno modo sicut obiectum potentiæ, & sic beatitudo præcipuè comparatur ad voluntatem. Nominat enim beatitudo vltimum finem hominis & summum bonum ipsius. Finis autem & bonum sunt obiectum voluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam, & sic beatitudo originaliter & substantialiter consistit in actu intellectus. Formaliter autem & completiuè in actu voluntatis, quia impossibile est ipsum actum voluntatis esse vltimum finem voluntatis. Vltimus enim finis hominis est id quod est primò desideratum. Non autem potest esse quod primò volitum sit actus voluntatis. Prius est enim potentis ferri in aliquod obiectum, quam quod feratur super actum suum. Prius enim intelligitur actus alicuius potentiæ quàm reflexio eius super actum illum. Actus enim terminatur ad obiectum: & ita quælibet potentia prius fertur in obiectum quàm in actum suũ, sicut visus prius videt colorem quàm videat se videre colorem: & ita etiam voluntas prius vult aliquod bonum quam velit se velle: & sic actus voluntatis non potest esse primo volitum: & per consequens nec vltimus finis, sed quotiescunque aliquod bonum exterius est desideratum quasi finis: Ille actus noster est nobis quasi finis interior: quo primo perfectè attingimus ad ipsum. Sicut dicimus quod comestio finis est & beatitudo eius qui punit cibum finem suum & possessio eius qui finem suum ponit pecuniam. Finis autem nostri desiderij Deus est. Vnde actus quo ei primò coniungimur est originaliter & substantialiter nostra beatitudo. Primò autem Deo cõiungimur per actũ intellectus, & ideo

ideò ipsa Dei visio quæ est actus intellectus est substantialiter & originaliter nostra beatitudo. Sed quia hæc operatio perfectissima est & conuenientissimum obiectum, idcò consequitur maxima delectatio, quæ quidem decorat operationem ipsam & perficit eam, sicut pulchritudo iuuentutem, vt dicitur 10. Ethic. vnde ipsa delectatio quæ voluntatis est, & formaliter complens beatitudinem & ita beatitudinis vltimæ origo est in visione, complementum autem in fruitione.

¶ Tres ergo primæ rationes concedendæ sunt: quia ostendunt quod beatitudo substantialiter consistat in actu intellectus.

¶ Ad illud autem quòd contra obiicitur dicendum, quòd meritum consistit in agendo, præmium autem in recipiendo. Actio autem primò pertinet ad voluntatem qui ipsa mouet omnes alias vires, sed receptio primò pertinet ad intellectum quam ad voluntatem, vnde præmium per prius attribuitur intellectui, meritum autem voluntari.

ARTIC. XX.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi diuinitatem quàm eius humanitatem. Altissimo enim statui altissimus actus primò & principaliter competit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cùm ergo actus intelligentiæ que est potentia altissima, cuius est ferri in Deum sit actus altissimus & nobilissimus videtur quod hic actus primo Beatis competat, vt Deum contemplentur.

2 Præterea, Hoc ad imperfectionem vitæ pertinet quòd oporter nos ab inferioribus ad superiora contemplanda conscendere. Sed in Beatis erit perfectio contraria imperfectioni viæ: ergo ipsi econuerso per prius superiora contemplabuntur: & sic primo Christi diuinitatem quam eius humanitatem.

¶ SED CONTRA Ad extremum non peruenitur nisi per medium. Sed medium inter Deum & homines & Christi humanitas primæ ad Tim. secundo. Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus: ergo sancti non peruenient ad contemplationem diuinitatis Christi nisi prius contemplando eius humanitatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnusquisque prius considerat illud quod est ratio alicuius, quàm id cuius ratio est: sicut artifex prius considerat regulam operis quàm secundum regulam operetur. Beati autem adeò sunt Deo cõiuncti: vt ipse sit eis ratio cuiuslibet cognitionis & operis. Aliter enim actus beatitudinis per alias cognitiones & operationes Sanctorum impediretur. Et ideò illud, ad quod Sancti primo attendunt, est ipse Deus, & eum habent medium cuiuslibet cognitionis: & regulam cuiuslibet operationis: & sic per prius contemplantur diuinitatem Christi, quam eius humanitatem. In vtraque tamen contemplanda delectationem inueniunt, vnde dicitur Ioan. 10. Ingredientur, scilicet Beati ad contemplandam diuinitatem Christi: & egredientur ad contemplandam eius humanitatem & vtrobique pascua inuenient, id est delectationem, vt exponitur in lib. de spiritu & anima.

¶ Duas ergo primas rationes concedimus.

¶ Ad illud quod contra obiicitur dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad statum viæ in qua nondum sumus Deo perfectè coniuncti. Sed oportet nos ad Deum per Christum accidere, sed cum iam Deo in beatitudine coniuncti erimus, per prius intẽdemus Christi diuinitati quam eius humanitati.

INCIPIT QVODLIBE-tum nonum.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est primò de capite Christo. Deinde de membris: De Christo quæritur est tripliciter. Primò quantum ad naturam diuinam. Secundò quantum ad vnionem humanæ naturæ ad diuinam. Tertiò, quãtum ad species, sub quibus in sacramento altaris continetur.

ARTIC. I.

CIRCA primum quærebatur, vtrùm Deus possit facere infinita esse actu: & videtur quod non. Deus enim potest facere aliquid maius omni eo quod facit, quia eius potentiam non adæquat opus: vt dicit Hug. de sancto victo. Sed infinito in actu potest esse aliquid maius: ergo non potest esse quod Deus faciat infinitum in actu.

¶ SED CONTRA, Deus potest plus facere quam homo possit dicere, vel cogitare: secundum illud Lucæ 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Sed homo potest dicere esse infinitum in actu: & etiam cogitare, cùm quidam Philosophi hoc posuerint, vt patet in 3. Physic. ergo Deus potest facere infinitum in actu.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ cùm dicitur Deum non posse aliquid facere, hoc non est propter defectum diuinæ potentiæ, sed propter incompossibilitatem quæ importatur in facto. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo quia repugnat facto, inquantum, est factum, sicut dicimus Deum non posse facere aliquem creaturam, quæ se in esse conseruet: quia ex hoc ipso q̃ res aliqua ponitur habere superiorem, ponitur etiam indigere conseruatore: cùm idẽ sit causa essendi rem & conseruans rem in esse. Alio modo quia repugnat huic facto inquantum est hoc factum sicut si dicamus Deũ non posse facere equum rãtionalem esse. Esse enim rationale quamuis nõ repugnet facto, inquantũ est factum: tamẽ hoc factum, scilicet esse rationale repugnat omni equo, inquantum est equus, in cuius diffinitionẽ cadit irrationale. Quidã autem dicunt quod Deus non potest facere esse infinitum in actu, quia esse infinitum repugnat facto, inquantũ est factũ. Est enim cõtra rationem creaturæ, vt creatorem adæquet, quod oporteret ponere si esset aliqua creatura infinita. Infinitum enim infinito magis non est. Sed illud nõ videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod est infinitum per vnum modum superari ab eo q̃ est infinitũ pluribus modis, sicut si esset aliquod corpus infinitũ secundũ longitudinẽ, finitum verò latitudine esset minus corpote lõgitudine & latitudine infinito. Dato autem q̃ Deus faceret aliquod corpus infinitum actu: corpus quidem hoc esset infinitũ quantitate dimensiua, sed de necessitate haberet naturam speciei terminatam, & esset limitatũ ex hoc ipso q̃ esset res naturalis, vnde non esset æquale Deo: cuius esse & essentia est modis omnibus infinita. Alij verò dixerunt, q̃ esse infinitum in actu secundum aliquem modum non repugnat facto, inquantum factũ neque huic facto, inquantum est hoc in actu esse infinitum, Et hæc est opinio Algazelis. Distinguit enim duplex infinitum, scilicet infinitũ per se, & infinitum per accidens, cuius distinctionis intellectus hinc accipi potest, q̃ cum infinitũ principaliter in quantitate inueniatur, vt dicitur in 1. Physi. (T.c.15.) si quantitas in qua infinitũ consistit habeat talem multitudinem: cuius vnaquæque quæ pars ab altera dependeat & certum ordinem habeat ita q̃ vnaquæque pars illius multitudinis requiratur per se ituue infinitũ in tali quantitate consistens dicetur infinitũ per se: sicut patet in hoc quod baculus mouetur à manu, manus à lacertis & nẽruis: qui mouentur ab anima: quod si in infinitum procedũt, vt scilicet anima ab alio moueatur, & sic deinceps in infinitum: vel baculus aliquid aliud mõueat, & sic deinceps in infinitum erit multitudo istorum mouentiũ & motorũ per se infinita. Si verò quantitas in qua consistit infinitum resultet ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinẽ seruent, & quorũ numerus nõ requiritur nisi per accidẽs, tunc erit infinitũ per accidẽs: sicut si aliquis faber cultellum faciat ad cuius constitutionẽ multis martellis indigeat, ex hoc q̃ vnus post alium frangitur, & vnus succedit in locũ alterius eiusdẽ ordinem tenens, si talis multitudo in infinitum excrescat. dicetur infinitũ per accidens & non per se. Accidit enim fabrili operi martellorum infinita multitudo cũ per vnum martellum si duraret, æqualiter posset expleri, sicut per infinitos. Dicunt ergo quòd infinitum per se repugnat ei quod est esse in actu, eo quod oportet in his, quæ per se ordinem habent cõpleri postremum, nisi per comparationem quodammodò omniũ priorum, & sic ad vnum cõstituendum requireretur infinitorum ordinata influentia, si esset aliquid infinitum per se, & ita nunquam posset compleri, cum infinita non sit transire, sed infinitum per accidens secundum eos non repugnat ei quod est esse in actu, cũ vna pars multitudinis ab altera non dependeat, vnde secundum hoc nihil prohibet esse infinitũ in acto sicut Algaz. dicit in sua meta. animas rationales hominum defunctorum esse infinitas in actu, eo quod ponit generationem hominum ab æterno fuisse, & animas post mortem corporum remanere, & secundum hanc opinionem Deus posset facere infinita vel infinitum in actu, etiam si non inueniatur in natura infinitum in actu. Sed contra commen. 5. meta. (Com. 6.) Dicit quod in actu esse nõ potest, neque infinitum per se, neque infinitum per accidens. In potentia verò inuenitur infinitum per accidens, sed non infinitum per se: & sic secundum eum esse infinitum omnino repugnat ei quod est esse in actu. & hoc verius esse videtur. Non enim potest esse actu, in rerũ natura aliquid non specificatum ad diuersas species indifferenter se habens. Quãtis enim intellectus cõcipiat animal non specificatũ rationali vel irrationali differentia, non tamen potest esse in actu animal, quod nõ sit rationale vel irrationale, vnde secundum Philosophum nõ est in genere quod non est aliqua eius specie, vnaquæque verò quantitas specificatur per certam terminationem quantitatis sicut multitudinis species, sunt duo & tria: & sic de aliis & magnitudinis

Universidad de Deusto
Biblioteca

species sunt bicubitum & tricubitum, & huiusmodi, vel secundum aliquam determinatam mensuram: vnde impossibile est sic inueniri aliquam quantitatē in actu quæ non sit propriis terminis limitata, cum autem infinitum congruat quantitati, & dicatur infinitum per termini remotionem, impossibile erit infinitum esse in actu, propter quod dicit Philosophus in tertio Physic. (T.c.57.) quod infinitum est sicut materia nondum specificata, sed sub priuatione existens, & quòd se habet magis in ratione partis & contenti, quā totius & cōtinentis, & ideò sicut Deus non potest facere æquum rationalem, ita non potest facere eos actu esse infinitum.

¶Vnde primum concedimus, quia verum concludit, quamuis non rectè concludat: eo quod si ponatur Deum facere aliquid infinitum secundum vnum modum, adhuc potest aliquid infinitum facere in alio ordine, sicut si posset facere infinitos leones, infinito enim non est aliquid maius in illo ordine, quo est infinitum, sed secundum alium ordinē nihil prohibet aliquid esse aliud maius infinito, sicut numeri pares sunt infiniti: & tamen numeri pares & impares simul accepti sunt plures numeris paribus.

¶Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendū, quòd verbum intellectus non solùm dicitur quod verbo profertur sed quod mente concipitur, quod autē sibiipsi est repugnans mente concipi non potest, quia nullus potest intelligere contradictoria esse simul vera: vt probatur in 4. Metaphysic. vnde cum esse infinitum repugnet ei quod est esse actu, hoc non est verbum vnde non est infinitum in actu: & ideò non sequitur quod sit Deo possibile. Philosophi autem qui posuerunt infinitum esse in actu, proprium vocem ignorauerunt.

QVÆSTIO II.

DEINDE quærebatur de Christo quantum ad vnionem humanæ naturæ cum diuina.

¶Et circa hoc quærebantur tria. Primò, vtrùm in Christo sit vna hypostasis tantùm. Secundò, vtrùm sit in eo vnum tantùm esse. Tertiò vtrùm sit in eo vna tantum filiatio.

ARTIC. II.

ar. 2. c. fi. & ad 1. et 3. p. q. 2. 3. o. & ar. 6. & 11. c. & vnio 2. o. & opus. 3. c. 2. 8. o.c.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo sint plures hypostases. Vnio enim animæ ad corpus præsupponitur ad assumptionem, quia Christus humanitatem siue humanam naturam assumpsit, quæ cum sit forma totius, dicit aliquid compositum ex anima & corpore. sed anima & corpus vnita faciunt hypostasim hominis: ergo hypostasis in humana natura præintelligitur assumptioni, sed omne quod præintelligitur assumptioni, potest dici esse assumptum, ergo hypostasis verbi assumpsit hypostasim hominis, & sic sunt duæ hypostases in Christo.

2 Præterea, Corpus quod præintelligitur assumptioni est assumptibile, sed corpus non est assumptibile nisi vt vnitum animæ rationali. non enim dicitur corpus inanimatum esse assumptibile: ergo vnio animæ & corporis præintelligitur ad assumptionem humanæ naturæ, & sic idem quod prius.

3 Præterea, Medium vnionis præsupponitur ante vnionem, sed gratia est medium vnionis humanæ naturæ ad diuinam personam, vnde dicitur gratia vnionis: ergo præsupponitur ad vnionem, gratia autem non potest intelligi nisi in anima: anima autem non intelligitur esse antequam corpori vniatur: quia creando infunditur & infundendo creatur, ergo oportet præintelligi vnionem animæ cum corpore ad vnionem humanæ naturæ cum diuina: & sic idem quod prius.

4 Præterea, Humanitas est quædam forma substantialis: omnis autem forma substantialis requirit aliquid, quod per ipsam informetur: non autem potest dici, quod hypostasis vel suppositum æternum informetur per aliquam formam creatam: ergo oportet in Christo ponere aliquod suppositum vel hypostasim creatam, quæ humanitate informetur, & sic in Christo erunt duæ hypostases, hypostasis, scilicet verbi, & hypostasis hominis.

¶SED CONTRA est, ea quæ sunt ad inuicem disparata non prædicantur de se inuicem, nisi per hoc quòd conueniunt in vno supposito: sicut dicimus, quod album est dulce propter vnitatem subiecti, sed diuina natura & humana sunt naturæ penitus disparatæ, prædicantur autem de se inuicem in concreto. Dicimus enim Deus est homo & homo est Deus. ergo est ibi vnum suppositum tantùm & vna hypostasis. Si dicatur, quod prædicatur de se inuicem propter hoc quod conueniunt in vna persona nō per hoc quòd conueniunt in vno supposito vel hypostasi vna, sicut dicimus album est dulce.

¶Contra persona non addit supra hypostasim vel suppositum nisi aliquod accidens scilicet proprietatem ad dignitatem pertinentem, si ergo in Christo esset vna persona & non vnum suppositum vel hypostasis, diuina natura & humana essent in ipso vnitæ solùm in accidente, quod falsum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd secundum opinionem quam Magister in sexta. dist. tertij libri sententiarum ponit, quæ est communis opinio modernorum, & aliis multo verior & securior, in Christo est vnum suppositum tantum & vna tantùm hypostasis, sicut & persona vna. Oportet namque nos secundum doctrinam fidei ponere vnam rem subsistentem in duabus naturis, diuinam scilicet & humanam: aliàs non posset dici, quod vnus esset Dominus Iesus Christus secundum sententiam Apostoli 1. ad Corinth. 8. Vnde & Nestorius fuit damnatus propter hoc quod Christum præsumpsit diuidere, duas introducens personas. Illud autem quod est subsistens in natura est aliquod individuum & singulare. Vnde vnitas Christi in qua duæ naturæ vniuntur, attribuenda est alicui nomini per quod singularitas designetur. Nominum autem quæ singularitatem designant, quædam significant singulare in quolibet genere entis, sicut hoc nomen singulare & particulare & individuum: quia hæc albedo est quoddam singulare & particulare & individuum nam vniuersale & particulare circumeunt omne genus. Quædam verò significant singulare solum in genere substantiæ, sicut hoc nomen hypostasis, quod significat individuam substantiam & hoc nomen persona, quod significat substantiā individuā rationalis naturæ, & similiter hoc nomen suppositum vel res naturæ, quorum nullum de hac albedine potest prædicari, quamuis hæc albedo sit singularis, eo quod vnumquodque eorum significat aliquid vt subsistens. Accidentia verò non subsistunt, partes verò substantiarum quamuis sint de natura subsistentium, non tamen per se subsistunt, sed in alio sunt, vnde etiam prædicta nomina de partibus substantiarum non dicuntur. Non enim dicimus, quòd hæc manus sit hypostasis vel persona vel suppositum vel res naturæ, quamuis possit dici quòd sit quoddam individuum vel particulare vel singulare, quæ nomina de accidentibus dicebantur, non autem potest dici, quòd humana natura in Christo vel aliqua pars eius sit per se subsistens. Hoc enim vnioni repugnaret, nisi poneremus vnionem secundum quid & non simpliciter: sicut vniuntur lapides in aceruo: vel duo homines per affectum amoris: vel per aliquam imitationis similitudinem: quæ omnia dicimus esse vnum secundum quid & non simpliciter, quod enim est simpliciter vnum & per se subsistens: nihil continet actu per se subsistens, sed forte in potentia: vnde seruata veritate vnionis naturarum in Christo oportet ponere sicut vnam personam ita vnam hypostasim & vnum suppositum, & vnam rem duarum naturarum: sed ipsam humanam naturam in Christo nihil prohibet dicere esse quoddam individuum, aut singulare aut particulare, & similiter quælibet partes humanæ naturæ, & manus & pedes & ossa, quorum quodlibet est quoddam individuum, non tamen quod de toto prædicetur, quia nullum eorum est individuum per se subsistens, sed individuum per se subsistens, vel singulare, vel particulare: quod prædicatur de Christo, est vnum tantum. Vnde possumus dicere in Christo esse plura individua, vel singularia, vel particularia: non autem possumus dicere Christum esse pluta individua vel singularia, vel particularia: sed plures hypostases, vel suppositа non possumus dicere in Christo esse.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex vnione animæ & corporis constituitur & homo & humanitas, quæ quidem duo hoc modo differunt, quod humanitas significatur per modum partis eo quod humanitas dicitur: qua homo est homo, & sic præcisè significat essentialia principia speciei, per quæ hoc individuū in tali specie collocatur: vnde se habet per modum partis, cùm præter huiusmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniātur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem, vel subsistens in humanitate sine præcisione quorunecunque aliorum superuenientium essentialibus principiis speciei: quia per hoc quòd dico, habens humanitatem, non præcidit quin habeat colorem & quantitatem & alia huiusmodi. Secundum ergo secundam opinionem prædictam vnioni humanæ naturæ ad diuinam præsupponitur vnio animæ & corporis secundum quòd constituit humanitatem, non secundum quòd constituit hominem. Illud enim quod in Christo est constitutum ex anima & corpore tantùm, quod vnione præsupponitur, non est totum quod per se subsistit: sed aliquid eius: & ideo non potest signari, vt homo, sed vt humanitas. vnde oportet dicere, quòd in ipsa vnione humanæ naturæ ad diuinam quasi in termino assumptionis intelligatur primo in Christo ratio hominis, quia tunc in primo intelligitur, vt res per se subsistens completa, & in hoc differt ab aliis duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit, quod vnio animæ ad eam præsupponitur secundum intellectum assumptionis humanæ naturæ, non secundum solum hoc quod constituit humanitatem

tatem, sed etiam secundum quòd constituit hominem, dicit enim hominem esse assumptum. Tertia verò opinio ponit, quod nec etiam in termino assumptionis intelligitur anima corpori vnita, nec ad constituendum hominem, nec ad constituendam humanam naturam, dicit enim humanam naturam sumi multipliciter id est pro partibus eius, scilicet anima & corpore, cum dicamus humanam naturam assumptam à Verbo vt patet quòd nec verè dicit Christum esse hominem, nec verè ponit humanam naturam in Christo: & ideò est tanquam hæretica condemnata.

3.d.2.q.1. ar.3.q.3. o.

¶Ad secundum dicendum, quòd corpus vnitum animæ præintelligitur assumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico vnione constituente humanitatem, non autem vnione constituente hominem.

¶Ad tertium dicendum, quod gratia habitualis non intelligitur vt medium vnionis, quia secundum intellectum præcedit vnionem: nec est medium quod causet vnionem, vel vnibilitatem, sed medium quod facit ad congruitatem vnionis sicut decora vestis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et similiter scientia & omnes aliæ perfectiones Christi possent dici medium vnionis & pro tanto gratia habitualis Christi potest dici gratia vnionis: verius tamen puto, quòd gratia vnionis dicatur vel ipsa gratuita Dei voluntas, quæ gratis nullis meritis præcedentibus vnionem fecit: vel potius ipsum

3.d.13.q.3. ar.1.& 2. domum gratis datum humanæ naturæ, quod est esse in diuina persona. Si tamen anima vnita corpori præintelligatur ad assumptionem, soluendum est vt prius.

¶Ad quartum dicendum, quòd humanitas nō est forma partis quæ dicatur forma, quia informet aliquam materiam: vel subiectum sed dicitur forma totius in qua suppositum naturæ subsistit: vnde nō oportet ponere, quòd hypostasis increata informetur humanitate: sed quod subsistit in ea.

ARTIC. III.

3.p.q.17. ar.2.o.& 3.d.6.q.1. ar.2.o.& vnio. art. 4.o.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non sit vnum tantùm esse. Viuere enim secundū Philosophum in 2. de anima. (T.c.37.) viuentibus est esse. Sed in Christo non est tantùm vnum viuere: cùm duplex sit in eo vita creata, scilicet vita qua viuit corpus per animam, quæ morte priuatur, & vita increata, qua viuit per seipsum: ergo nec in Christo est tantùm vnum esse.

2 Præterea, sicut esse est suppositi, ita & operatio. Sed vnitas suppositi non facit quin in Christo sint plures operationes: ergo nec facit quod in Christo sit tantùm vnum esse.

3 Præterea, Generatio est mutatio ad esse. Sed in Christo est quædam generatio temporalis: de qua Matthæi primo. Christi autem generatio sic erat, quæ non poterat terminari ad esse æternum: ergo terminatur ad aliquid esse temporale & creatum: ergo in Christo est duplex esse, cum in ipso maximè sit esse increatum.

4 Præterea, vaicunque est attribuendum esse de quo conueniebat quæri potest an est. Sed de humana natura potest quæri an est. ergo humana natura habet esse proprium in Christo & sic est in eo duplex esse, cùm etiam humana natuta suum esse habeat.

¶SED CONTRA, Quæcunque sunt distincta secundum esse, sunt in supposito distincta: Sed in Christo est vnum tantùm suppositum, ergo & vnum tantùm esse.

1.p.q.3. ar.4.ad 2. & 3.d.33. q.1.ar. 1. ad 3. & post. q. 7. ar.2.

¶RESPONDEO dicendum, quòd esse dupliciter dicitur vt patet per Philosophum in 5. Meta. (T.c.14.) & in quadā glo. Orig. super principium Ioan. Vno modo secundum q̄ est copula verbalis significans compositionem cuiuslibet enuntiationis, quam anima facit, vnde hoc esse non est aliquid in rerū natura: sed tantum in actu animæ componentis & diuidentis, & sic esse attribuitur omni ei, de quo potest propositio formari, siue sit ens, siue priuatio entis. Dicimus enim cæcitatem esse. Alio modo esse dicitur actus entis, inquantum est ens, id est quod denominatur aliquid ens actu in rerum natura, & sic esse non attribuitur nisi rebus ipsis quæ in decem generibus continentur, vnde ens à tali esse dictum per decē genera diuiditur. Sed hoc esse attribuitur alicui dupliciter. vno modo, vt sicut ei quod propriè & verè habet esse vel est, & sic attribuitur soli substantiæ per se subsistenti, vnde q̄

3.disi.6.q.2. ar.2.c. verè est dicitur substantia in primo Phisico. (T.c. vigesimoseptimo.) Omnia verò quæ non per se subsistunt, sed in alio & cum alio, siue sint accidentia siue formæ substātiales, aut quælibet partes non habent esse, ita vt ipsa verè sint sed attribuitur eis esse. Alio modo id est vt quo aliquid est sicut albedo dicitur esse, non quia ipsa in se subsistat, sed quia ea aliquid habet esse album. Esse ergo propriè & verè non attribuitur, nisi rei per se subsistenti, huic autem attribuitur esse duplex, vnum scilicet esse resultans, ex quibus eius vnitas integratur, quod proprium est esse suppositi substantiale. Aliud esse est

1.p.q.5. ar.5.ad 2. & q.90. ar.2.c. & 3.p.q.2. ar.5.ad 3.

suppositо attributum præter ea quæ integrant ipsum, quod est esse super additum, scilicet accidentale, vt esse album attribuitur Sorti, cùm dicitur Sortes est albus. Quia ergo in Christo ponimus vnam rem subsistentem tantum ad cuius integritatem concurrit etiam humanitas, quia vnum suppositum est vtriusque naturæ, ideò oportet dicere, quod esse substantiale quod propriè attribuitur supposito in Christo, est vnum tantum, habet autem vnitatem ex ipso supposito & non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas à diuinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse diuino: non enim impediebat, quin proprium esse haberet, nisi hoc quod non erat per se subsistens & sicut si area esset quoddam individuum naturale, ipse rota non haberet nisi vnum esse quælibet tamen partium eius ab area separata proprium esse habebit, & sic patet quod secundum opinionem secūdam oportet dicere quod in Christo est vnum esse substantiale, secundū esse est suppositi propriè quamuis sit in eo multiplex esse accidentale.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd viuere dicit esse quoddam specificatum per speciale essendi principium, & ideò diuersitas vitæ consequitur diuersitatem principiorum viuendi: sed esse magis respicit ad suppositum subsistens.

¶Ad secundum dicendum, quòd operatio suppositi non est de integritate vnitatis eius, sed consequitur eius vnitatem: vnde vnius suppositi inuenimus multas operationes, secundum diuersa operationum principia, quæ supposito insunt, sicut homo aliud operatur lingua & manu. Sed esse est id in quo fundatur vnitas suppositi, vnde esse multiplex præiudicat vnitati essendi.

¶Ad tertium dicendum, quod generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi æterni vt simpliciter per eam esse incipiat, sed quod incipiat esse suppositum habens illud esse suppositi humanæ naturæ.

¶Ad quartum dicendum, quòd obiectio illa procedit de esse quod in actu animæ consistit: quia an est etiam de cæcitate quæri potest. & in or. dine 1 82.

ARTIC. IIII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non sit tantùm vna filiatio. Multiplicata enim causa, multiplicatur effectus. Sed natiuitas est causa filiationis. ergo cùm in Christo sint duæ natiuitates, erunt etiam duæ filiationes. ar.2.o& 3.p.q.35. ar.3.o.

¶Præterea, Impossibile est idem similiter manere & corrumpi. Sed supposito quod beata Virgo ante Christi mortē mortua fuisset, corrupta esset filiatio, qua filius matris dicebatur. Maneret autem filiatio æterna, qua diceretur filius patris. ergo alia filiatione dicitur Christus patris, & alia filius matris.

¶Sed diceres quòd est alius respectus, sed nō alia filiatio. Cōtra. Filius est relatiuum secundum esse: & non tantùm secundum dici. Sed huiusmodi relativa secundum Philosophum in prædicamentis sunt quorum esse est ad aliud se habere: ergo esse filiationis est esse respectus quo refertur ab aliud, & ita si sint plures respectus, sint plures filiationes.

4 Præterea, In relatione nihil inuenitur nisi respectus & causa siue fundamentum respectus: sicut vnitas quantitatis est fundamentum relationis, quæ est æqualitas. Sed respectus sunt diuersi, quibus Christus refertur ad patrem & matrem. fundamenta enim horum respectuum siue causæ sunt diuersæ scilicet ipsæ natiuitates. Nam filiatio est relatio originis: ergo sunt plures filiationes in Christo.

¶SED CONTRA. Filiatio est relatio personalis. Sed in Christo est vna tantùm persona: ergo vna tantùm filiatio.

¶RESPONDEO dicendum quòd in Christo est vna tantùm filiatio secundum rem: quamuis sint plures respectus relatiui secundum rationem. ar.2.c.9.& 11.q.1.ar. 5.ad 15.& po q 2.ar. 5.c.

¶Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd in hoc differt ad aliquid ab aliis generibus, quod alia genera ex propria sui ratione habent quod aliquid sint, sicut quantitas ex hoc ipso q̄ est quantitas, aliquid ponit. Et similiter est de aliis sed ad aliquid ex propria sui generis ratione non habet quod ponat aliquid, sed ad aliquid: vnde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione tantùm, quod in aliis generibus non contingit, & quamuis ad aliquid, ex ratione sui generis non habeat quod ponat aliquid non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione quod nihil ponat, quia sic nulla relatio esset aliquid in rerū natura, vnde ad aliquid non esset vnum de decem generibus, habet autem relatio quod sit aliquid reale ex eo quod relationē causat. Cùm enim in aliquo inuenitur aliquid reale, per quod alterum dependeat & comparetur tunc dicimus realiter comparari vel dependere vel referri, sicut æqualitas relatio realis ponitur ex virtute quantitatis, quæ æqualitatem causat. Quia verò ex eo

p.q.28. ar.1.c. ad 3. hu.

dem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem res habet esse & vnitatem: ideò realis vnitas relationis pensanda est ex ipso relationis fundamento, vel causa, vt quia vna est quantitas, per quam pluribus sum æqualis, in me non est, nisi vna relatio realis æqualitatis habens respectum ad plures. Similiter quia vna natiuitate ex patre & matre genitus dicitur realis secundum quòd diffinitio reipectus auferatur, sed tamen filiatio realis ad patrē remanet in Christo, etiam suppositā morte matris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in illa Philosophi descriptione esse ponitur pro ratione essendi secundum quòd diffinitio dicitur realis secundum genus, quod est esse: vnde non oportet quod habeat esse relatio ex respectu: sed ea causa respectus, ex respectu verò habeat propriam rationem generis vel speciei.

¶ Ad quartum dicendum, quod quamuis sit respectus filiationis diuersus, & causa filiationis diuersa, tamen filiationes non possunt esse diuersa ratione iam dicta.

QVÆST. III. ARTIC. V.

DEINDE quæritur de Christo quantum ad species sub quibus in sacramento altaris continetur, vtrum scilicet sint ibi accidentia sine subiecto, & videtur quod non.

Deus enim non potest facere contradictoria esse simul vera. Hoc autem esset si ab aliquo remoueretur id quod est de sua diffinitione. Cum ergo in diffinitione accidentis eadat esse in subiecto, quia accidentis esse, est inesse, videtur quod Deus non possit facere accidens sine subiecto.

2 Præterea, De eodem prædicatur diffinitio & diffinitum. Sed ens per se est diffinitio vel descriptio substantiæ: si ergo in sacramento altaris accidentia sunt per se non in subiecto, sequitur quod sint substantiæ, quod est absurdum.

3 Præterea, Ex accidentibus non potest generari substantia, sed videmus ex illis speciebus generari vermes & cineres, quæ constat non generari ex corpore Christi. ergo accidentia non sunt ibi sine subiecto.

¶ Sed dicetes quod generantur miraculosè.

4 Sed contra Miracula ordinantur ad ædificationem fidei sed magis est ad scandalum, quod vermes exinde generentur: ergo non fit miraculosè.

5 Præterea. In sacramento altaris nihil debet esse inordinatū sed contra ordinem quem Deus rebus imposuit, est accidens esse sine subiecto.

¶ SED CONTRA, Sensus non decipitur in proprio sensibile, secundum Philosophum in secundo de anima. Sed sensus iudicat ibi esse colorem & saporem & alia huiusmodi. ergo hæc accidentia sunt verè ibi. Non autem sunt in corpore Christi sicut in subiecto, nec iterum in aëre cum neutrum sit natum affici talibus accidentibus: ergo accidentia sunt ibi sine suiecto.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd accidentia sunt ibi sine suiecto, quod qualiter esse possit, hinc considerandum est, quia in omnibus causis ordinatis secundum Philosophum in libro de causis, prima causa vehementius imprimit in causatum causæ secundæ, quam etiam causa secunda: vnde fit vt causa prima non retrahat operationem suam ab effectu, etiam postquam causa secunda recratit: vt dicitur ibidem in Commento. Vniuersalis autem causa & primâ omnium entium Deus est, non solum substantiarum, sed etiam accidentium. Ipse enim non solum est creator substantiæ accidentis, sed etiam procedunt ex eo quodam ordine. Nam mediātibus substantiæ principiis accidentia producuntur: vnde secundum naturæ ordinem accidentia à principiis substantiæ dependent, vt sine subiecto esse non possint, tamen per hoc non excluditur quin Deus quasi causa prima possit accidentia in esse seruare substantia remota, & per hunc modum accidentia miraculosè sunt in sacramento altaris sine subiecto, virtute scilicet diuina ea tenente in esse.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum dicitur accidentis esse, est inesse: vel qualitercunque ponatur subiectum in diffinitione accidentis, intelligitur esse diffinitio per additionem, vt habetur in 7. Metaph. (T. c. 17.) Et dicitur diffinitio per additionem quando in diffinitione ponitur aliquid quod est extra essentiam diffiniti: sicut nasus ponitur in diffinitione simi, hoc autem est propter naturalem dependentiam accidentis subiecto, sed hoc non impediente Deus potest accidentia sine subiecto conseruare, nec tamen sequitur contradictoria simul esse vera: quia subiectum non est de substantia accidentis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum Auicen. in sua Metaphysic. esse non potest poni in diffinitione alicuius generis & speciei: quia omnia participaria vniuncur in diffinitione generis, vel speciei. cùm tamen genus vel species non sint secundum vnum esse in omnibus, & ideò hæc non est vera diffinitio substantiæ, Substantia est quod per se est: vel accidens, est quod in alio, sed est circūlocutio verè descriptionis, quæ talis intelligitur, Substantia est res cuius naturæ debetur ex se non in alio: accidens verò est res cuius naturæ debetur esse in alio: vnde patet quod quamuis accidens miraculosè sit non subiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem subſtantiæ enim non enim per hoc eius naturæ debetur esse non in alio: nec egreditur diffinitionem accidentis, quia adhuc natura eius remanet talis, vt ei debeatur esse in alio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de his quæ generantur ex speciebus, vt vermibus vel cineribus, aut aliquibus huiusmodi dicit, quòd substantia panis redit, ex qua possunt talia generari. Sed hæc opinio videtur impropriè tatem continere propter duo nisi debito modo intelligatur. Primò quia non potest esse quod iterum sit ibi substantia panis. Aut enim poneretur ibi esse substantiā panis iterato speciebus manentibus, & sic cum corpus Christi tandiu sit sub sacramento, quandiu species manent: sequitur quòd aliquando erit ibi simul corpus Christi & substantia panis quod non sustinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus, & hoc iterum est inconueniens, vt substantia panis sit sine propriis accidentibus panis Secundò apparet impropietas propter nomen reditus. Si enim aliquid est in alterum conuersum, non potest dici redire, nisi illud reconuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata, sed transubstantiata in corpus Christi, Vnde nō potest intelligi quod substantia panis redeat nisi corpus Christi reuertatur in panem, quod est absurdum. Vnde si debet ista opinio sustineri, intelligenda est per substantiam panis materia panis, non quod redeat quæ prius erat: sed quod destructis speciebus aliqua materia à Deo ibi prouideatur, vel per creationem vel quocunque alio modo, ex qua possint huiusmodi corpora generari. Alia verò opinio est planior vt dicatur quod illis accidentibus, sicut datum est per se subsistere diuina virtute, similiter datum est vt agant & ex eis fiat quicquid fieret ex substātia panis: vel quicquid ageret si maneret, & hæc virtute nutriūt & vermes, vel cineres exinde generentur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc miraculum ordinatur ad fidem, ne fides scilicet depereat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse ordinatur considerato ordine communi, cuius contrarium est ordinatum pro aliqua causa speciali: & hoc modo quamuis secundum ordinem communem rectè diuinitus ordinatum sit vt accidens sit in subiecto, nihil tamen prohibet etiam rectè ordinatum esse, vt in sacramento altaris accidens sine subiecto, vt scilicet fides habeat meritum per lacrentiam sacramenti.

QVÆS

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de membris Christi. Et primò de Angelis, Secundò de hominibus. De Angelis quæruntur quinque. Primò quantum ad naturam ipsorum, vtrùm sint compositi ex materia & forma. Secundò quantum ad cognitionem, vtrùm simul in actu possint esse in cognitione matutina & vespertina, id est vtrum simul cognoscant res in propria natura & in verbo. Tertiò quantum ad meritum voluntatis, vtrùm scilicet potuerunt eodem actu charitatis mereri fruitionem & frui. Quartò quantum ad motum, vtrùm moueatur in instanti. Quintò quārum ad effectum, vtrùm possint imprimere vel aliquid facere in istis corporibus.

ARTIC. VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ Angelus sit cōpositus ex materia & forma. Augustinus enim dicit in libro de mirabilibus sacræ scripturæ. Omnipotens Deus ex materia informi, quam prius condidit corporalium & incorporalium, sensibilium & insensibilium: intellectualium & intellectu carentium multiformes species diuisit. Angeli autem sunt intellectuales & incorporei. ergo habent materiam de sui compositione.

2 Præterea, Boëtius dicit in libro de vnitate & vno. Quoddā est vnum coniunctione simplicium, vt Angelus & anima: quorum vnumquodque est vnum coniunctione materiæ & formæ: & sic idem quod prius.

3 Præterea, Omne quod est in genere habet genus & differentiam, genus autem secundum Auicen. in sua Metaphysic. sumitur ex natura materiæ: differentia verò ex natura formæ. ergo omne, quod est in genere est compositum ex materia & forma. Angelus autem est in genere substantiæ, cùm sit substantia habens speciem limitatam: ergo Angelus est compositus ex materia & forma.

4 Sed dicetes quod differentia Angeli non sumitur ex forma, sed ex formali, quod est ipsum esse Angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia & intrat diffinitionem ipsius. Sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius, nec intrat diffinitionem eius, vt Auicenna dicit, ergo differentia Angeli non potest sumi ex esse ipsius.

5 Præterea, Idem ostenditur: quia impossibile est esse plura summa bona: qua oportet ea in aliquo cōuenire: cùm vtrumque sit summum bonum: & in aliquo differre, aliàs non essent plura: & sic esset compositus: sed constat esse plures essentias Angelicas: ergo oportet eas in aliquo conuenire & in aliquo differre, & sic oportet eas esse compositas: sed partes esse sunt materia & forma: ergo Angeli componuntur ex materia & forma.

¶ SED CONTRA est quod dicit Boëtius in libro de duabus naturis & vna persona Christi. Omnis natura incorporea substantiæ nullo materiæ innititur fundamēto. Sed Angeli sunt incorporei: ergo non est in eis materia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam ponunt angelos componi ex materia & forma. Sed hoc videtur repugnās naturæ eorū propter duo quæ in eis inueniūtur. Primò quidem quia intellectuales sunt. Si enim angeli haberent materiam de sui compositione, oporteret omne quod in eis est inesse eis per modum materiæ conuenientem, cum omne quod est in alio, sit in eo per modum recipientis, vt habetur in libro de causis. Forma autem aliqua hoc modo est materia, quod in ea habet esse particulare & naturale. Vnde si angeli essent ex materia compositi, oporteret quod formæ quibus intelligunt, quæcunqne sint, essent in eis secundum esse naturale & particulare, & sic sequeretur hoc impossibile quòd angelus nunquam cognosceret, nisi particulare, quia forma particulariter in aliquo recepta nō potest esse vniuersalis cognitionis principium, sicut patet in sensu, nec potest obuiari per hoc quod ponatur angelus componi ex materia alterius naturæ quàm hæc materia corporalis: quia quæcunque esset illa materia constat quòd reciperet formam substantialem angeli particulariter, aliàs angelus non esset res particularis, & sic illa materia conueniret cum hac materia in hoc quod formæ in ea reciperentur per modum particularem. vnde impossibile est angelum, vel aliquam substantiā intellectualem ex materia componi, cùm alterius modi sit receptio qua recipit intellectus formas, & qua recipit materiam primam, vt dictum est. Vnde dicit Philosophus in tertio de anima (T. c. 4.) & Philosophorum sententia est quod intellectualitas immunitatem habet à materia. Secundò repugnat eis per hoc quod incorporales sunt: quæcūque enim ex materia componuntur, oportet in materia conuenire, eo quod quælibet materia secundum se accepta cum forma careat non habet in se aliquam dispositionis rationem: suppositā autem vnitate materiæ, impossibile est quod vna materia contrarias & disparatas formas recipiat, nisi secundum diuersas partes, non enim potest eadem materia & secundum idem accipere formam Angeli & formam lapidis, diuersas autem partium non potest intelligi in materia, non intellecta diuisione, nec diuiso non intellecta dimensione: quia subtracta quantitate, substantia remanet indiuisibilis, vt dicitur in primo Physicorum. (T. c. 18.) Vnde oportet omnia quæ sunt composita ex materia dimensionata esse & ideò nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia Angeli non est suum esse, hoc enim soli Deo competit, cui esse debetur ex seipso & non ab alio. Inuenimus in Angelo & substantiam siue quiditatem eius, quæ subsistit: & esse eius quo subsistit, quo scilicet actu essendi dicitur esse, sicut actu currendi dicimur currere, & sic dicimus Angelum esse compositum: ex quo est & quod est: vel secundum verbum Boëtij, ex esse & quod est, & quia ipsa substantia Angeli in se considerata est in potentia ad esse, cùm habeat esse ab alio, & ipsum esse sit actus, & ideò est in eo compositio actus & potentiæ & sic posset in eo concedi materia & forma, si omnis actus debeat dici forma & omnis potentia materia. sed hoc non competit in proposito, quia esse non est actus, qui sit pars essentiæ, sicut forma ipsa quiditas Angeli vel substantia est per se subsistens: quod materiæ non competit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus super Genesim ad literam materiam informem quam Deus primo condidit dicit significari per cœlum & terram cùm dicitur, In principio creauit Deus cœlum & terram: vt per terram significetur materia informis visibilium rerum, per cœlum autem ipsa natura Angelica nondum formata per cōuersionē ad Deum: vt ipsa naturalia Angelorum attribuantur eis quasi materia, & dona gratiæ vel gloriæ attribuantur eis quasi forma. Vnde non est ad propositum auctoritas inducta.

¶ Ad secundum dicendum, quod liber ille non est Boetij, vnde non oportet quod in auctoritatem recipiatur, sustinendo tamen ipsum, potest dici quod formam & materiam large accipit pro actu & potentia, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa substātia Angeli quodammodò se habet ad esse eius, vt materia ad formam, vt dictum est, materia autem si eius essentia diffiniretur, haberet pro differentia ipsum suum ordinem ad formam, & pro genere ipsam suam substantiam, & similiter in Angelis ex ipsa natura substantiæ ipsorum accipitur genus, ex proportione verò huiusmodi substantiæ ad esse accipitur specifica differentia, vnde secundū hoc Angeli differunt specie secundum quod in substantia vnius est plus vel minus de potentia quàm in substantia alterius. Dictum autem Auicennæ intelligitur de compositis subſtantiis.

¶ Ad quartum concedimus: non enim ab ipso esse sumitur differentia, sed magis ex habitudine ipsius substantiæ ad esse.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in summo vno nulla diuersitas esse potest cum in eo sit idem esse & quod est. Vnde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam, sed compositio, quæ in angelo inuenitur sufficit ad eius pluralitatem vt ex dictis patet.

ARTIC. VII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus non possit cognoscere similiter res in verbo & in propria natura. Eadem enim potentia non potest simul gemnum actum habere, vt quod intellectus simul plura intelligat. Sed alius actus est quo intellectus angeli videt res in verbo: & alius quo videt res in propria natura: ergo impossibile est vt simul videat res in verbo & in propria natura.

2 Sed diceres quod hoc modo videntur ab intellectu Angeli simul res in verbo & in propria natura, sicut intellectus noster simul videt eclipsim & causam eius. Contra: Cùm intellectus noster simul videt eclipsim: & causam eius, accipit causam vt rationē intelligendi eclipsim: ergo accipit eclipsim & causam eius, & vnum intelligibile, & sic erit vnus tantùm actus.

3 Præterea, Vnius non potest esse nisi vnus terminus vltimus, sicut vna linea non terminatur ex vna parte nisi ad vnū punctum. Sed vltimus terminus potentiæ est operatio, ergo non potest vna potentia simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

4 Præterea, Sicut se habet potentia ad actum, ita actus ad obiectum. Sed vnus actus non potest terminari ad duo obiecta: ergo nec vna potentia potest simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA, Visio qua angeli vident res in verbo est visio beata, quæ quidem non est intercisa, sed continua.

¶ Si ergo nō possuat simul videre res in propria natura, & in verbo

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbò nunquam viderent res in propria natura, & præcipuè hoc videtur in anima Christi, quæ ad initio suæ creationis videt verbum & in verbo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd angelus vel anima simul potest videre res in verbo & in propria natura, & hoc expressè potest haberi ab Augustino libro quarto super Genesim ad litteram, vbi vult quod dies illi & vesperæ & mane in eis non sunt ordinati secundum successionem, sed solum ordine naturæ: vnde simul est primus dies cum secundo. & mane eũ vespere, & ita simul visio rerum in verbo & in propria natura. Quod qualiter sit possibile videndum est. Operari siquidem non propriè attribuitur potentiæ sed rei subsistenti, quæ per potentiam operatur, vt ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operationis principium. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantiæ: ita speties intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentiæ. Vnde sicut vna substantia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, vt anima simul vult & intelligit. Ita ex vna potentia intellectiua possunt simul prodire diuersi actus: si simul diuersis speciebus intelligibilibus vniantur. hanc enim causam Algazel assignat quare non est possibile simul multa intelligere, quia scilicet non est possibile intellectum simul informari multis speciebus in actu perfectè, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris. Visio autem qua angelus videt res in propria natura fit per speciem intelligibilem concreatam vel infusam inhærentem. Visio autem rerum in verbo fit per ipsam speciem verbi siue essentiam quæ non est inhærens, sed ei intellectus vnitur sicut intelligibili. Species autem concreata inhærens non repugnat vnioni intellectus angelici ad verbũ, eùm nõ sit vnius rationis, & ipsa species & quicquid est perfectionis in intellectu angelico, sit quasi materialis dispositio ad illam beatam vnionem, vnde simul ex intellectu angeli procedit operatio duplex, vna ratione rationis ad verbum, qua scilicet videt res in verbo. Alia ratione speciei intelligibilis, qua informatur, qua videt res in propria natura nec etiam in vna harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, sed magis confortatur, cùm vna sit ratio alterius, sicut imago rei vitæ confortatur dum videtur in actu occulto exteriori, actio enim beatitudinis in Beatis est ratio cuiuslibet alterius actionis in eis inuentæ.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non est conueniens.

¶ Ad tertium dicendum, quod potentia intellectiua angeli non terminatur ad duos actus secundum idem, sed secundum diuersas species quibus ad actum ordinatur.

¶ Ad quartum dicendum, quod inter actum & obiectum nihil cadit medium, sicut species cadit media inter intellectum & eius actum. Vnde non est simile.

ARTIC. VIII.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quòd angelus non meruerit suam beatitudinem: Quod enim est beatum perfectum est, quod autem meretur est adhuc imperfectum. Sed non potest idẽ esse simul perfectũ & imperfectum: ergo non potest angelus mereri beatitudinẽ dum habet eam.

2 Prætereà, Angelus beatus est comprehensor, nullus autem meretur nisi viator.

3 Si dicatur quod in primo instanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit: Contra ergo simul fuit viator & comprehensor, quod falsum est, cùm hoc sit solius Christi.

4 Prætereà, Beatitudo secundum Philosophum in actu consistit, sed in actu perfecto, & similiter meritum in actu, sed imperfecto, non autem potuit esse quod actus angeli simul esset perfectus & imperfectus: ergo nõ potuit esse quod simul esset beatus & beatitudinem meruerit.

¶SED CONTRA, Beatitudo à nulla pura creatura habetur sine merito, cum habet præmij rationem. Sed angelus non potuit eam mereri nisi in primo instanti, quo beatus fuit: quia ante non habuit gratiam, vt quidã ponunt & sic mereri non potuit: ergo in primo instãti suæ beatitudinis eam meruit.

¶RESPONDEO dicendum, quod de conditione angeli triplex est positio, quidam enim posuerunt quod angelus in primo instanti suæ creationis fuit beatus, sed hoc videtur inconueniens, quia pari ratione alij in primo instanti fuissent miseri: quod etiam quidam dicunt, sed absurdum est & condemnes: & in ea quidam perseuerantes beatitudinem meruerunt: alij verò contra eam agentes facti sunt miseri, & hæc opinio nihil difficultatis habet, vnde præ cæteris mihi magis placet: Tertij verò dicunt quod fuerunt creati Angeli in puris naturalibus, & quibusdam conuersis ad verbum simul collata est gratia & beatitudo, & hi diuiduntur in tres vias. Quidam enim dicũt quod nunquam beatitudinem meruerunt, sed hoc non videtur competere nisi soli Christo qui est filius naturalis, vt hæreditatem diuinæ fruitionis sine merito habeat. Alij verò dicunt quod merentur eam ex operibus: quæ circa nos agunt: hoc etiam non videtur conueniens, vt meritum sequatur præmium cum magis meritum sit dispositio ad præmium. Tertij verò dicunt quod in primo instanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipso quod ad verbum conuersi sunt: & hæc opinio inter has tres probabilior est. Vnde ad eius euidentiam sciẽdum est quod meritum se habet ad præmium, sicut motus ad terminum, & sicut fieri ad factum esse. In his autem quæ successiuè fiunt prius est fieri quam factum esse. In his verò quæ fiunt subito simul est fieri & factum esse, sicut simul aër illuminatur & illuminatus est, simul res creatur & creata est. Cuius ratio est: quia instans illud in quo primo aliquid factum est, est terminus temporis præcedentis: in quo non erat, & sic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet inquantum potest dici quod ante hoc instans res ista non fuit. Et quamuis in his quæ per motum successiuum fiunt, fieri attribuatur tempori præcedenti, in momentaneis tamen factionibus fieri non potest attribui, nisi ipsi instanti primo, quod diuidit inter esse & non esse rei. Vnde quamuis in omnibus aliis instantibus sequentibus possit dici quod hoc factum non est, non tamen potest dici quod fiat & factum est, nisi est in primo. Similiter dico quod in primo instanti quo mens angelica conuersa est ad verbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectæ fruitionis, quasi in facto esse existens, & beatitudinem merebatur in hoc quod conuertebatur ad verbum non præexistente beatitudinis perfectione, sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis, sed postmodum mens Angeli est tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione: quia in eodem instãti est terminus præparationis ad gratiam & gratiæ infusio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non oportet ponere idem simul esse perfectum & imperfectum: sed idem simul esse perfectum & terminum imperfectionis: vel nunc primo esse perfectum.

¶Ad secundum dicendum, quòd Angelus meretur: vt viator: non quasi distans à termino, sed vt in termino viæ existens.

¶Ad tertium dicendum sicut ad primum.

ARTIC. IX.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in lib. de intelligentiis, in motu Angeli magnitudo spacij distantiam non operatur. Sed propter distantiam quam facit magnitudo spacij, contingit quod aliquid non æquè citò perueniat ad propinquum & distans. ergo Angelus æquècitò ad distans & propinquum perueniet. sed omne tale mouetur in instanti, ergo Angelus in instanti mouetur.

2 Prætereà, Sicut se habet mobile diuisibile ad motum diuisibilem successiuum: ita se habet mobile indiuisibile ad motum indiuisibilem & instantaneum. Sed corpus quod est mobile diuisibile mouetur successiuè in tempore diuisibili: ergo Angelus qui est mobile indiuisibile ex hoc quòd caret quantitate, mouetur subitò, vel in instanti.

3 Prætereà, Aristotel. quarto Physic. (T. c. 72.) probat quod si aliquid moueretur in vacuo, moueretur in instanti propter hoc quod medium mobili non resistit, sed sicut vacuum non resistit corpori in motu: ita nec aliquid plenum ipsi angelo: ergo Angelus moueretur in instanti.

¶SED CONTRA est quod dicit Augustinus 8. super Genesim ad literam, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempus, Angelus autem est creatura spiritualis: ergo mouetur per tempus & non in instanti.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in omni motu oportet intelligere successionem & tempus per aliquem modum, eo quod termini cuiuslibet motus sunt sibi oppositi inuicem & incontigentes: vt patet in primo physic. (T. c. 64.) Vnde oportet quod mobile intelligatur esse primum in vno termino motus, & posterius in altero, & sic sequitur successio. Sed transire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo sicut de instanti in instans: hoc autem esse non potest, nisi quando sunt tales termini motus inter quos est accipere aliquo modo medium: sicut inter duo instantia est tempus medium: vt patet in loci mutatione & alteratione, augmento, aut diminutione: & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius super quod transit motus: cuius est plus & minus accipere. Alio modo transitur de vno termino motus in alium: sicut de tempore in instans, & hoc accidit in motibus quorum termini sunt priuatio & forma: inter quæ constat medium non esse, vnde non potest sic transire de vno extremo in alterum, vt quandoque in neutro extremorum sit: sicut transitur de instanti in instans: sic quòd in neutro est instantium. sed in medio tempore & huiusmodi motus sunt generatio & corruptio & illuminatio & huiusmodi in quibus oportet dicere, q̃ vnus terminus erat in toto tempore præcedente & alius in instanti, ad quod tempus terminatur, huiusmodi autẽ mutationes sunt termini motus cuiusdã: sicut illuminatio diei est terminus motus localis: vnde in toto tẽpore præcedẽte quo sol mouetur ad punctum directè oppositionis erant tenebræ: in ipso verò instanti quo peruenit ad punctum prædictum est lumen, & similiter est de generatione & corruptione quæ sunt termini alterationis. Et quia inter tempus & instans non cadit aliquod medium, nec est aliquod instans accipere immediatè præcedens vltimum temporis. Inde est quod in huiusmodi mutationibus absque omni medio transitur de vno extremo in aliud, nec est accipere vltimum tempus in quo fuerit in termino à quo, sed vltimum tempus quod terminatur ad instans in quo est in termino ad quem, & ideò huiusmodi mutationes instanneæ dicũtur, hoc autem dici non potest in motu Angeli, eo quòd nullum ordinem habet ad aliquem motũ continuum, vt possit dici terminus eius: vnde oportet ponere quòd intelligatur transire de termino motus in terminum motus, sicut transitur de instanti in instans, & nõ sicut transigitur de tempore in instans, eo quod tempus non potest intelligi sine motu, vnde cum esse Angeli in termino à quo à nullo motu dependeat: non potest dici quòd sit ibi in tempore, sed in quodam nunc, & similiter in termino ad quem cum alio nunc. Sed huiusmodi nunc non sunt termini huiusmodi temporis quod est numerus motus cœlis: eo quod motus angeli nullo modo dependet à motu cœli, vt eius numero mensuretur, nec oportet ea continuari per medium tempus: continuitas enim temporis sequitur continuitatem motus & cõtinuitas motus sequitur continuitatem magnitudinis, super quam transit motus, vt habetur in 4. Physi. (T. c. 99.) Sed in ipsis operationibus Angeli, ratione quarum dicitur moueri per diuersa loca: non est inuenire aliquam continuitatem, sed consequenter se habent vnde & nunc quæ mensurant motũ Angeli sunt consequenter se habentia & non est inter ea aliquid continuans, & ipsa pluralitas sic se consequentium est quodam tempus in quo dicimus Angelum moueri, & hoc consonat dictis Philosophi, vt dicit quod eiusdem rationis est indiuisibile moueri, & tempus componi ex tunc.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non requiritur tempus in motu Angeli propter distantiam: sed propter incontingentiam terminorum, quia scilicet non contingit Angelum esse in duobus locis simul.

¶Ad secundum dicendum, quod successio motus non solum sequitur diuisionem mobilis: sed etiam eius super quod transit motus quia secundũ prius & posterius in magnitudine est prius & posterius in motu vt dicitur in 4. Phys. (T. c. 104.) Licet ergo Angelus sit indiuisibilis: tamen loca secundum quæ moueri dicitur sunt diuisa ad inuicẽ, & ideò oportet in motu eius intelligi aliquam diuisionem.

¶Ad tertium dicendum, quod quamuis non impediat aliquod plenum Angelum in suo motu: tamen propter rationem iam dictam oportet in motu eius intelligi diuersa nunc ratio autem Physiosophi est magis ducens ad impossibile quàm ostensiua, vt commentator ibidem dicit.

ARTIC. X.

CIRCA quintum sic proceditur. Videtur quòd Angeli nõ possunt agere in hæc corpora inferiora, Actio enim non potest, nisi inter ea quæ habent aliquam conuenientiam ad inuicem: Sed angelus nõ habet conuenientiam cum istis corporibus, cum corruptibilium & incorruptibilium etiam genus non sit vnum vt dicitur in 10 Metaph. (T. c. 26.) Ergo Angeli in hæc corpora non possunt agere.

2 Prætereà, si agunt angeli in hæc corpora, aut agũt per imperiũ aut per influxũ. Si per imperiũ æqualiter agere possunt in propinqua & in distantia, q̃ est contra Dama. qui dicit q̃ vbi operãtur ibi sunt. Si verò per influxũ oportet quod illud quod influunt per mediũ transeat. mediũ autẽ corporale non est receptiuũ spiritualis impressionis: ergo nullo modo possunt angeli agere & hæc inferiora corpora neque in animas nostras.

3 Prætereà, Non possunt dici agere vel influere sicut fons influit riuo vt idem numero quod prius est in angelo: post modum in his inferioribus fiat, quia sic in agendo aliquit amitteret, nec iterum illud quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxũ creando, quia angeli creatores non sunt, nec iterum educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura sufficit: ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

¶SED CONTRA, est quod Aug. dicit in 3. de Tri. quòd ea quæ diuinitus in corporalibus fiunt ministerio angelorum fiunt. Gregor. etiam dicit in 4. dial. quod omnia corporalia per spirituales substantias administrantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de actione angelorum in hæc inferiora corpora duplex ex opinio apud Philosophos Commentator enim vult in 10. Meta. quod substantiæ spirituales nõ possunt imprimere in hæc inferiora corpora, nisi mediantibus corporibus cœlestibus, quæ à substantiis incorporeis mouentur, secundũ Philosophos. Auicen. verò vult. in sua Meta. & in 6. de naturalibus: quod dupliciter imprimunt in hæc inferiora, vno modo per motum orbium, & alio modo per imperiũ immediatè, quia formæ intellectus eorũ sunt factiuæ secundum eum, & materia sensibilis obedit eorum conceptionibus plusquam quibuslibet qualitatibus actiuis & passiuis. Et exit de est secundũ eum quod in istis inferioribus fiunt aliquæ trasmutationes quandoque ex conceptionibus superiorum substantiarum præter totum ordinem causarum naturalium. Sed hæc opinio secunda repugnat dictis August. in 3. de Tri. vbi dicit quod angelis non seruit ad nutum materia corporalis. Repugnat etiã rationi: quia quãuis quod est potentia in materia sit actu in substantiis, multo nobilius tamen materia corporalis non est proportionata potẽtia respectus talis actus, quo substãtiæ spirituales in actu sunt, oportet autem agẽs quod educit de potentia in actum esse materiæ proportionatum. vnde non potest esse quod virtus substantiæ spiritualis creatæ se extendat ad materiæ trasmutationẽ immediatè, sed mediante aliquo agente naturali quãuis enim ei non obediat corporalis materia ad formalem trasmutationem immediatè tamen obedit ei localiter ad modum localem & per hanc virtutem possunt congregare & circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum persiciendum. Ea verò ad quæ nulla virtus naturalis se extendit fiunt sola diuina virtute, quæ sola potest naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes nostræ sunt proportionatæ & propinquæ ad recipiendum actionem angelorum, ideò in mentes nostras agere possunt dupliciter. Vno modo conformando intellectum nostrum sicut in corporalibus minus calidum confortatur: per magis calidum. Alio modo per agens naturale ipsius intellectus, sicut etiam agit in corpora, & hoc est inquantum lumine angelico illustrantur phantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, quã lumine intellectus agentis exprimi possent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod angeli habent cõuenientiam cum istis inferioribus corporibus, quæ est conuenientia mouentis ad motum. possunt enim mouere motu locali corpora, non solum illa cœlestia immediatè, sed etiã hæc inferiora, vt sic sententia nostra de actione angelorũ in corpora sit media inter duas opiniones Philosophorum prædictas.

¶Ad secundum dicendum, quòd angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium, sed imperiũ non dicitur hic sine virtute actiua, quã oportet aliquo modo contingere corpus motũ cum mouens & motum oporteat esse simul, vt probatur in 7. Physic. (T. c. 12.) Actio verò qua influere dicitur in animam nostram, confortando eam ad intelligendum, non oportet q̃ transeat per medium corporale, quia hoc facit in spiritualibus ordo: quod in corporalibus situs secundum Augustinum. Animæ verò nostræ ordine naturæ quasi continuantur ipsius angelis, sicut & Angelus inferior superiori, vnde non oportet quod interueniat medium corporale.

¶Ad tertium dicendum, quòd angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant sed solum educunt de potentia in actum. Et quamuis naturale agens de potentia in actum educere possit, non tamen ita perfectè sicut angelus.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad homines. Et primò quantũ ad naturam. Secundò quantum ad gratiam. Tertiò quantum ad culpam. Quartò quantum ad gloriã.

¶Quantum ad naturam quæruntur duo. Primò vtrum vegetabilis & sensibilis anima sit à creatione. Secundò vtrum, imperare sit actus voluntatis vel rationis.

ARTIC. XI.

AD PRIMVM sic Proceditur. Videtur quòd anima vegetabilis & sensibilis educantur in esse per creationem: Vt enim dicit Augu. in lib. de vera religione. Substantia viues naturæ ordine præfertur substantiæ non viuenti, sed animæ sensibilis & vegetabilis sunt substantiæ viuentes: ergo sunt nobiliores omnibus substantiis nõ viuentibus. Aliquæ autem substantiæ non viuentes sunt immediatè à Deo creatæ, vt elementa huius mundi: ergo & anima sensibilis & vegetabilis immediatè à Deo creantur, cum nobilitas facientis demonstret nobilitatem facti.

2 Prætereà, Omne cui propriæ competit fieri vel fit ex nihilo, vel fit ex aliquo, Sed animæ vegetabili vel sensibili cõpetit

proprie

Universidad de Deusto
Biblioteca

propriè fieri: ergo cum non fiat ex aliquo quia non habent materiam partem sui relinquitur quod fiant ex nihilo, & sic exeunt in esse per creationem. Probatio mediæ. Omne quod propriè habet esse si non semper fuit, propriè dicitur fieri. Sed anima sensibilis propriè & verè habet esse cum sit substantia operans: mouet enim corpus, nihil autem habet proprium operationem nisi quod habet proprium esse: ergo cum anima sensibilis huius animalis non semper fuerit, propriè competit ei fieri, & sic restat quod creetur.

¶ SED CONTRA, est quòd Philosophus dicit in secundo de anima quod sensitiui prima mutatio sit à generante. Prima autem mutatio sensitiui est secundum quam acquirit actum primum, qui est anima sensitiua, ergo sit per generationem & non per creationem.

¶ Præterea, Omne illud quod præcedit in semine hominis ante introductionem animæ rationalis est per generationem & non per creationem. Sed animæ vegetabilis & sensibilis præcedunt in semine hominis, qua primum est viuum quam animal & animal quàm homo, secundum Philosophum 16. de animalibus: ergo etiam in homine est anima sensib.lis & vegetabilis per generationem.

¶ Præterea, Cum Deus in instanti operetur, natura verò successiuè: omne illud quod per actionem successiuam exit in esse, est ab aliquo agente naturali. Sed anima sensibilis, & vegetabilis producuntur actione successiua quia determinato spatio temporis viuificantur conceptus & sensificatur: ergo anima sensibilis & vegetabilis sunt à naturali agente & non per creationem.

¶ RESPONDEO dicendum, q. circa hanc quæstionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilem & vegetabilem esse ex creatione. Alij verò ex traducē: & hæc diuersitas apud philosophos inuenitur non solum de istis animabus, sed etiam de omnibus formis substantialibus. Quidam enim: vt Plato & Auicenna, posuerunt omnes formas ab extrinseco esse, qui præcipuè ex duobus mouebantur. Primò quidem quia cum formæ non habeant materiam partem sui, non possunt fieri ex nihilo, vnde oportet quòd à creante fiant, Secundò quia in rebus inferioribus non videbant principia actionum nisi qualitates actiuas & passiuas quas iudicabant insufficientes ad productionem formarum substantialium, cū nihil agat vltra suam speciem. Sed in hoc videntur fuisse decepti: quia attribuebant fieri propriè istis formis: cùm tamen fieri non sit nisi compositi cuius etiam propriè est esse. Formæ enim esse dicuntur non vt subsistentes, sed vt quo composita sunt; vnde & fieri dicuntur nō propria factione, sed perfectionem ipsorum, quæ transmutantur transmutatione materiæ de potentia in actum, vnde sicut composita fiunt per agentia naturalia ita etiam formæ quæ non sunt subsistentes.

Ar. 12.3. Qualitates autem actiuæ & passiuæ agunt ad formas substantiales in virtute substantialium formarum, quarum sunt instrumenta. Sicut calor ignis agit vt instrumentum animæ nutritiuæ, vt dicitur in secundo de anima. (Tex. com. 41.) Anima autem vegetabilis & sensibilis non sunt formæ subsistentes, alias remanerent post corpora, vnde oportet quod fiant à generāte per actionem compositorum sicut & cæteræ formæ materiales, sola autem anima intellectiua quæ habet esse subsistens cùm maneat post corpus, est ab extrinseco per creationem: si autem sensibile & vegetabile & intellectiuum in homine in diuersis subsitantiis animæ radicantur: tunc & vegetabilis & sensibilis hominis in generante erit: sed quia hæc opinio repugnat dictis Philosophorum, qui in vno animato vnam animam tantum posuerunt, ad quam omnes operationes animæ pertinent, & etiam contra dicta sanctorum improbantium pluralitatem animarum, vt patet in libro de ecclesiasticis dogmatibus. Ideò approbato quod in homine sit tantum vna substantia animæ, cuius potentiæ sunt vegetatiuum & sensitiuum & intellectiuum, dicimus quod anima hominis quæ omnes has potentias animæ sustinet, à Deo creatur: quāuis per operationem naturalis agentis fiat, vt corpus organizatum actu perficiatur per potentias quæ sunt corporalium partium actus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima vegetabilis & sensibilis non sunt subsitantiæ viuentes, sicut nec subsistentes sed sunt principia viuendi & essendi: & iterum non oportet si quid minus nobile sit à Deo immediatè quòd etiā quod est magis nobile, quia Deus cum non habeat limitatam virtutem nec agat necessitate naturæ: potest agere & nobiliora & produxit prima indiuidua brutorum animalium, quibus tamen homines qui nunc generātur ex semine, nobiliores sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod animæ sensitiuæ non conuenit pot se esse nec fieri nec operatinulla enim est actio animæ in qua corpus non communicet. Est enim duplex potentia motiua animæ sensitiuæ, vna quæ imperat, scilicet appetitiua, cuius actus constat, quæ affixa musculis & neruis est principium mobilitatis in eis, sed ipsa distinctio partium corporalium facit, quod vna pars animalis est mouens, & alia mota, & ita possunt moueri ex se.

¶ Alia quæ sunt in contrarium concedimus, nisi quantum pertinet ad hominem, in cuius semine quāuis præcedat vegetatiua & sensitiua anima imperfectè, cū illis essentialibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfectè continet quod in eis erat imperfectionis: nam secundum Auicennam in generatione animalis ex semine interueniunt multæ generationes & corruptiones.

ARTIC. XII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd imperare sit actus rationis: quia Philosophus dicit in 1. Ethi. Ratio rectè & ad optima deprecatur, & obedit ei, quod est continentis: ergo imperare & deprecari, & huiusmodi, videntur ad rationem pertinere. 12.q.17. art.1.ad 1. 1.p. q. 2. ar.5 ad 2.

¶ SED CONTRA, Imperare ad dominium pertinet. Sed nos sumus domini nostrorum actuum per voluntatem: ergo imperare est actus voluntatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in imperio duo concurrunt quorum vnum est rationis, aliud voluntatis. Qui enim imperat aliquid, inclinat ad faciendum quod voluntatis est: ipsius enim est mouere per modum agentis: & iterum ordinat eum cui imperat ad exequendum illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinet cuius est ordinare. Et huiusmodi horum ordo consideretur, videtur primum esse inclinatio voluntatis in aliquid per electionem, & postea in principio executionis ordinatur per quos fieri debeat, quod electū est: & sic imperium erit immediatè actus rationis, sed voluntatis quasi primo mouentis.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO VI. ARTIC. XIII.

DEINDE quæritur quantum ad gratiam pertinet vtrum charitas secūdùm suam essentiam augeatur. Et videtur quòd non. Cùm enim augmentum sit quædam mutatio vel variatio, quod secundum essentiam augetur secundum essentiam variatur vel mutatur, sed quod mutatur vel variatur secūdum essentiam aut generatur aut corrūpitur: ergo si charitas secundum essentiam augetur, corrumpitur, non enim generatur, cum prius fuerit. 12.q.27. art.4. 5 & 1. 17.q. 2. art.2. ad 2.

2 Præterea, Charitas non habet quantitatem nisi virtualem. Sed virtus charitatis est ipsa essentia eius: ergo quantitas charitatis est essentia eius: non ergo potest esse quod varietur quātitas charitatis sine variatione essentiæ eius, & sic si augetur secundum suam essentiam, oportet quod esse eius, vel generetur vel corrumpatur.

¶ SED CONTRA, Præmium essentiale respondet ipsi essentiæ charitatis. Sed quidam proficiunt ad maius præmium essentiale: ergo in eis charitas secundū essentiā augetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd charitas secundum suam essentiam augetur. Sed notandum est quod hæc positio secundum varias habitudines imponat, quandoque denotat subiectum vt cum dicitur, iste est albus secundum pedem, quia pes est subiectum albedinis, quandoque verò formam, vt cum dicitur, iste est coloratus secundum albedinem. Cum ergo dicitur aliquid secūdum hoc moueri, potest intelligi vel subiectum vel forma, Cùm enim dicitur, iste mouetur secundum manum, notatur subiectum motus. Cum verò dicitur, iste mouetur secundum locum, notatur id quod formaliter specificat motum. Sic ergo cum dicimus charitatem secundū essentiam augeri, denotatur subiectum augmenti, vt sit sensus. Ipsa essentia charitatis augetur, sicut cū dicimus, album augetur secundum essentiam suam, non autem designatur forma specificans motum, vt sit sensus, augetur secundum essentiam, id est augmentum eius est motus in esse vel in essentia, & ste dicitur augmentum esse secundum quantitatem, & quamuis quantitas charitatis, quæ est virtus, sit idem quòd essentia charitatis, non tamen oportet quod essentia charitatis tollatur, quia etiam in augmento corporali ipsa essentia quantitatis non tollitur, cū semper remaneat dimensio interminata, sed secundum diuersas terminationes, quæ recipit fit mutatio de paruo in magnum, quæ est augmentum ita etiam ipsa virtus charitatis non tollitur per essentiā suam sed variatur terminatio eius. Omnis autem forma receptа in aliquo subiecto, terminationem recipit secundum capacitatem recipientis. Vnde quando subiectum charitatis magis disponitur ad charitatem, scilicet ad congregationem sui ad Deū tantò maiorem participat charitatem: & sic charitas secundum suam essentiam augeri dicitur.

¶ Et

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam. & quæruntur duo. Primò vtrùm Petrus negando Christum peccauerit mortaliter. Secundò, verùm habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

ARTIC. XIIII.

21.q 24. ar.2.ad 2. & veri. q. 2.ar.6.ad 2. CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod Petrus negando Christum, non peccauit mortaliter. Dicit enim quædam Gloss. quod peccauit per surreptionem. Sed peccatū per surreptionem est veniale, & non mortale: vnde primi motus qui per surreptionem fiunt, sunt peccata venialia: ergo peccauit tantum venialiter.

2 Præterea, Bernar. dicit in lib. de dile. Domini, quod in Petro charitas fuit sopita non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur, ergo petrus non peccauit mortaliter.

¶ SED CONTRA, est quod Gregor. dicit in Moral. q. Petrus ab ipsis faucibus Diaboli eripitur. Sed in faucibus Diaboli non est aliquis nisi per peccatū mortale: ergo Petrus peccauit mortaliter.

22.q.7.ar. 2 0.& 4. di.s.49. q. ex duobus. 5 art.3.q. batur, & eius confessio requirebatur. Ore enim confessio fit 2.ad 1.21. ad salutem, vt dicitur ad Ro. 10. in quo videtur quod fit de q.69.ar 1. necessitate salutis confessio fidei in casu prædicto: & præci- 2.0. & q. pue mandacium in his quæ fidei sunt est pernicio sissimum 110. ar. secundum Augustin. in libro de mandacio. Secundò, quia de- 4.0 & 4. fectui confessionis & mendacio addidit periurium & blasphe- dist. 16.q. miam: quia vt dicitur Matt. 16. cœpit detestari & iurare quia 6.ar. 1.q. non nouisset hominem: quæ constat esse grauia peccata. Vnde 3.c.ma.q. Gloss. dicit ibidem: Tertio cœpit detestari & iurare, quia non 7.ar.3.ad nouisset hominem, quia perseuerare in peccato dat incremē- 6. tum scelerum, & qui minima spernit, cadit in maiora.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd surreptio dupliciter accipitur: vno modo secundum quod opponitur deliberationi: & sic primi motus dicuntur esse surreptitij: sic Petrus ex surreptione non peccauit. Alio modo secundum quod opponitur electioni: & sic Petrus ex surreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quasi ex certa malitia, sed ex passione timoris, talis autem surreptio non excusat à mortali, sicut patet in incontinente, qui fornicatur motus concupiscētia, cùm tamen haberet propositum continendi.

¶ Ad secundum dicendum quod Ber. impropriè loquitur, & eius verbum vt verificetur est intelligendum de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Christum conceperat, quæ in eo manſit etiam post negationem, vel si intelligatur de charitate gratuita, intelligendum est quod nō fuit extincta, secundum prædestinationem diuinam quæ eius pœnitentiam præparabat, quamuis esset in se extincta secundum actum.

ARTIC. XV.

193. art. Specialis. AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod habere plures præbendas sine cura animarū absque dispensatione sit peccatum mortale. Quicunque enim facit contra statutum concilij, peccat mortaliter. Sed qui habet plures præbendas, facit contra statutum concilij generalis: ergo peccat mortaliter. Probatio mediæ, distinctione septima dicitur in quodam decreto Vrbani Papæ, quod incipit, Sanctorum canonum. Omninò aliquem in duabus Ecclesiis titulari non licet. Sed vnusquisque in qua titulatus est in ea tantum canonicus habeatur, licèt enim Episcopus dispositione vnus diuersis præsse possit Ecclesiis, canonicus tamen præbēdarius, nisi vnius Ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet.

2 Præterea, decimaquinta quæstione prima, dicit quoddam decretum septimæ synodi: Clericus ab instanti tempore in duabus non connumeretur Ecclesiis: negotiationis enim est hoc & turpis lucri commodum, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum, & sic idem quòd priùs.

3 Præterea, Chrysostomus dicit. Quod tenebra erubuit, lumen erubescat: quod figuræ non fuit concessum, rei reor esse illi citum. figuræ autem non fuit concessum quod inter Leuitas qui capiebat in Bethleem, caperet in Hierusalem: ergo cùm perfectiores esse debeamus, qui capit in Tyro, non capit in Damasco.

14 Præterea, Bernardus dicit: Qui non vnus, sed plures est in beneficiis, non vnus sed plures erit in suppliciis. Sed qui habet plures præbendas plures est in beneficiis: ergo plures erit in suppliciis, & sic grauissimè peccat.

5 Præterea, Quicunque committit se discrimini & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter. Iste est huiusmodi: quia recipiendo plures præbendas, iurat statuta vtriusque Ecclesiæ in quibus præbendatur: quæ aliquando non possunt simul seruari, vt pote si eodem tempore vocetur ad electionem in vtraque Ecclesia, vel ad aliqua Ecclesiæ negotia peragenda: & præcipuè si sit causa inter duas Ecclesias cū vtrique tenenda. ergo videtur quod peccet mortaliter.

¶ SED CONTRA est, quia illud quod vergit in commune periculum, non est ab Ecclesia sustinendum. Sed Ecclesia sustinet, vt aliqui communiter habeant duas præbendas: ergo in hoc non est periculum peccatis mortalis.

Præterea, Licitum est alicui patrimonium habenti præbendam accipere. Sed maior est conuenientia inter Ecclesiasticа beneficia, quàm inter patrimonium & præbēdam, ergo etiam licet habenti vnam præbendam accipere aliam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnis quæstio in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur, periculosè determinatur, quia error quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto. Error verò quo creditur esse mortale quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale. Præcipuè autem periculosum est vbi veritas ambigua est, quod in hac quæstione accidit. Cum enim hæc quæstio ad Theologos pertineat, inquantum dependet ex iure diuino vel ex iure naturali: & ad Iuristas: inquantum dependet ex iure positiuo, inueniuntur in ea Theologi Theologis, & Iuristæ Iuristis contraria sentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expresse, cum in sacra scriptura expressa mentio de ea non fiat, quamuis ad eam argumenta ex aliquibus authoritatibus scripturæ forte adduci possint: quæ tamen non lucidè veritatem ostendunt. Determinando verò eam secundum ius naturale, sic videtur ad præsens de ea dicendū, quod actionum humanarum multiplex est differentia. Quædam enim sunt quæ habent deformitatem inseparabiliter annexam: vt fornicatio, adulterium & alia huiusmodi, quæ nullo modo bene fieri possunt: de numero talium non est habere plures præbendas, alias in nullo casu dispensationem recipere posset, quod nullus dicit. Quædā vero sunt actiones, quæ de se indifferentes sunt ad bonum vel malum, vt leuare festucam de terra, vel aliquod huiusmodi: inter quarum numerum quidam cōputant habere plures præbendas dicentes: Ita licitum est habere plures præbendas, sicut habere plura poma. Sed hoc non videtur esse verum cum hoc quod est habere plures præbendas, plurimas in se inordinationes contineat, vtpotè quia non est possibile aliquem in pluribus Ecclesiis deseruire in quibus est præbendarus, cum præbendæ videantur esse ordinatæ quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantium. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dū vnus loco plurium instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc aliqua bona Ecclesiis contulerunt, vt certus numerus Deo deseruientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum vnus pluribus beneficiis abundat, & alius nec vnum habere potest, & multa alia huiusmodi quæ de facili patent: vnde non potest contineri inter indifferentes actiones, & multò minus inter eas quæ sunt secundum se bonæ, vt dare eleemosynam, & huiusmodi. Sunt verò quædam actiones, quæ absolutè consideratæ deformitatem vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circunstantiis aduenientibus, bonæ efficiuntur, sicut occidere hominem, vel percutere in se deformitatem quandam importat, sed si addatur occidere malefactorem propter iustitiam, vel percutere delinquentem causa disciplinæ: non erit peccatum sed virtus. In numero harum actionum videtur esse habere plures præbēdas. Quamuis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circunstantiæ possunt superuenire ita honestantes actū, quòd prædictæ inordinationes totaliter euacuantur: vt puta si fit necessitas in pluribus Ecclesiis eius obsequio, & possit plus seruire Ecclesiæ, vel tantundem absens quàm alius præsens, & si qua alia sunt huiusmodi, & tunc istis conditionibus superuenientibus cum recta intentione non erit peccatum etiam nulla dispensatione interueniente, si consideretur tantum secundum ius naturale, quia dispensatio ad ius naturale non pertinet, sed solum ad positiuum. Si verò aliquis hac intentione plura beneficia habeat, vt sit ditior, vt lautius viuat, & vt facilius ad episcopatum perueniat in aliqua Ecclesiarum, vbi est præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, sed augentur, quia cum tali intentione & vnum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat esset illicitum. Et sic quidem esset dicendum, secundum ius naturale etiam nullo iure positiuo superueniente. Nunc autem certum est per antiqua iura hoc esse prohibitum, patet etiam huic prohibitioni consuetudinem esse contrariam, per quam quidam dicunt illa iura esse abrogata. Nam per contrariam

Ma.q.2. ar.4.& 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

consuetudine m quandoque iura abrogantur. Quidam verò dicunt per hanc consuetudinẽ antiqua iura non abrogari, eo quod quædã decretalis &c, multa per patientiã toleratur, quę si in iudicio fuerint deducta, iustitia cogente cassarẽtur, & hæc cõtrouersia iuristis est relinquenda, quãuis hoc videatur esse probabile, quòd quantum ad hoc quod iura illa antiqua contineant ius naturale abrogari non possit per contrariã consuetudinem vt pote irrationalẽ. Quantũ aũt ad hoc quòd solum de iure positiuo continent, possunt esse abrogata, præcipuè si simulantes hanc contrariã consuetudinem in quorum potestate est ius positiuũ mutare, intendunt per talem dissimulationem antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura quæ hoc prohibent, in suo robore maneant contraria consuetudine non obstante, certum est non posse aliquem plures præbendas habere absque dispensatione, etiam illis circunstantiis superuenientibus, quæ secundũ considerationem iuris naturalis actũ poterant honestare. Si autem antiqua iura sunt per consuetidinem abrogata, tunc prædictis circunstantiis superuenientibus etiam sine dispensatione licitum est plures præbendas habere, sine quibus circunstantiis licitũ non est: quantuncunque dispensatio interueniat, eo ꝙ dispensatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, sed solum ligamen iuris positiui, quod per hominẽ statuitur & per hominem dispensari potest.
¶ Et ex his de facili potest patere responsio ab obiecta.

ARTICVL. XVI.

DEINDE quæritur quantum ad gloriam pertinet, vtrũ omnes sancti qui sunt per ecclesiã canonizati sint in gloria, vel aliqui eorum siat in inferno. Et videtur quod aliqui possint esse in inferno de his, qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus enim potest esse ita certus de statu alicuius sicut ipse met de se, quia quæ sunt hominis nemo nouit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, vt dicitur primæ Corinthiorum. 2. Sed homo non potest esse certus de seipso, vtrum sit in statu salutis. Dicitur enim ecclesiastes 9. Nemo scit vtrũm sit dignus odio vel amore: ergo multò minus papa scit. ergo potest in canonizando errare.

2 Præterea, Quicunque in iudicando innititur medio falibili, potest errare, sed Ecclesia in canonizando sanctos innititur testimonio humano: cum inquirat per testes de vita & miraculis: ergo cum testimoniuum hominum sit fallibile: videtur ꝙ ecclesia in canonizando sanctos possit errare.

¶SED CONTRA, Io Ecclesia non potest esse error dãnabilis, sed hic esset error damnabilis, si veneraretur tanquam sanctus, qui fuit peccator, quia aliqui scientes peccata eius crederent hoc esse falsum, & si ita contigerit possent ad errorem perduci. ergo Ecclesia in talibus errare non potest.

¶Præterea, Augustinus dicit in epistola ad Hier. Quod sin scriptura canonica aliquod mẽdacium admittatur, nutabit fides nostra, quæ ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenemur credere illud quod est in sacra scriptura, ita illud quod est communiter per ecclesiam determinatum. vnde hæreticus iudicatur qui sentit contra determinationem Conciliorum. ergo commune iudicium Ecclesiæ erroneum esse non potest: & sic idem quod prius.

¶RESPONDEO dicendum, quod aliquid potest iudicari possibile secundum se consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecum, impossibile inuenitur. Dico ergo quod iudicium eorum, qui præsunt ecclesiæ, potest errare in quibuslibet, si personæ eorum tantum respiciantur. Si verò consideretur diuina prouidentia, quæ ecclesiam suam spiritussancto dirigit: vt non erret sicut ipse promisit. Io. 14. quod spiritus adueniens doceret omnem veritatem de necessariis, scilicet ad salutem: certum est quod iudicium ecclesiæ vniuersalis errare in his, quæ ad fidem pertinent, impossibile est. Vnde magis est standum sententiæ papæ, ad quem pertinet determinare de fide, quã in iudicio profert, quam quorumlibet sapientum hominum in scripturis opinioni. Cùm Caiphas quãuis nequam, tamen quia pontifex legatur etiam inscius prophetasse, Io. vndecimo. In aliis verò sententiis quæ ad particularia facta pertinent: vt cùm agitur de possessionibus, vel de crimnibus, vel de huiusmodi: possibile est iudiciũ ecclesiæ errare propter falsos testes. Canonizatio verò sanctorum medium est inter hæc duo: quia tamen honor, quem sanctis exhibemus, quædam professio fidei est, qua sanctorum gloriam credimus, piè credendum est, quod nec etiam in his iudicium Ecclesiæ errare possit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd summus pontifex cuius est canonizare sanctos, potest certificari de statu alicuius per inquisitionem vitæ & attestationem miraculorum, & præcipuè per instinctum spiritussancti, qui omnia scrutatur etiam profunda Dei.

¶Ad secundum dicendum, quòd diuina prouidentia præseruat ecclesiam ne in talibus per fallibile testimonium hominũ fallatur.

INCIPIT QVODLIBETum decimum.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de Deo, Angelo & anima. De Deo quæsita sunt tria. Primò, de eius vnitate. Secundò, de eius iudicio. Tertiò, de eius sacramento.

ARTIC. I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod vnitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionẽ tantum secundum opinionem Magistri. Ex priuationibus enim non constituitur res aliqua. Sed ex vnitatibus cõstituitur numerus qui est res, cum sit species quantitatis: ergo vnitas non dicitur secundum priuationem tantum.

2 Præterea, Numerus sequitur distinctionem. Si ergo vnitas & numerus in diuinis non diuerent rem aliquam: non esset in diuinis realis distinctio, quod est hæresis Sabelliana.

3 Præterea, Si vnitas & numerus in diuinis dicuntur solummodò remotiuè: per vnitatem autem nihil aliud videtur remoueri quàm numerus, nec per numerum aliud quam vnitas: sequitur quod vtrumque istorum in diuinis dicatur secundũ negationem negationis. Sed negatio negationis non est nisi secundum rationem tantum: ergo vnitas & numerus nõ essent realiter in diuinis. Quod est inconueniens: & sic vnum & numerus aliquid positiuè dicunt in diuinis.

¶SED CONTRA, Omne quod prædicatur de aliquo, prædicatur de eo secũdum propriã rationem. Sed ratio vnius in negatione consistit. Est enim vnum quod non diuiditur secundum Philosophum: ergo de Deo prædicatur secundum remotionem tantum.

¶Præterea, Secundum philosophum in 10. Meta. (T.c.9) vnũ & multa opponuntur, sicut priuatio & habitus. Priuatio autem dicitur per remotionem tantum: ergo vnum quod inter prædicta duo tenet locum priuationis: dicitur per remotionẽ tantum.

¶Præterea, Vnum supra ens non addit aliquid secundum rẽ, quia sic res non esset vna per suam essentiam addit ergo aliquid secundum rationem tantum. Sed quod est secundum rationem tantum, vel est negatio vel relatio. Cum ergo vnum supra ens non addat aliquam relationem: quia ad aliquid non dicitur, videtur quod addat negationem.

¶RESPONDEO dicendum quod vnum quod est principium numeri de necessitate aliquid positiue dicit in eo cui attribuitur, quia cum ex vnitatibus numerus constituatur nisi vnitas res aliqua esset, numerus res esse non posset. & sic non posset poni in aliquo genere tanquam species. Si ergo vnum quod cõuertitur cum ente, sit idem quod vnum quod est principium numeri: oportet quod etiam vnum quod conuertitur cum ente, aliquid positiue superaddat enti, & hoc cõcedit Auicenna. vnde vult quod vnum quod cõuertitur cum ente, addat supra ens aliquid, quod ad genus mensure pertineat. Sed hoc non potest esse: quia cum vnum quod conuertitur cum ente, de qualibet re dicatur: oportet quod etiam illa res quam addit supra ens, sit vna, & sic vel erit vna per aliquam vnitatem additam, & ita erit processus in infinitum: vel erit vna per essentiam suam: quod si est, stándum est in primo, vt scilicet ens ipsum dicatur vnum per essentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligẽdum est secundum Aristotelis & Commentatoris eius, quod vnum quod conuertitur cum ente non superaddit enti rem aliquam, sed solum negationem diuisionis: & sic huiusmodi vnum & ponit aliquid in quantum in suo intellectu includit ens, & dicitur remotiuè quantum ad id quod superaddit enti. Vnum verò quod est principium numeri quod superaddit enti aliquid de genere mensuræ, & similiter numerus cuius est principium inueniuntur in rebus habentibus dimensionem: quia talis numerus causatur ex diuisione continui. & hic numerus scilicet ex diuisione continui causatus est subiectum arithmeticæ, etiam secundum Auicennam. Nulla autẽ conditio propria rei naturalis corporalis potest dici de Deo aut de aliqua substantia spirituali. Vnde secundum hoc vnum & numerus, quæ conueniuntur in genere quantitatis, nõ dicuntur de Deo & de aliis substantiis incorporeis: sed solum vnum quod conuertitur cum ente: & multitudo ei oppositа. & ideò vnitas in diuinis non dicitur nisi remotiuè, quantum ad id quod superaddit enti. Est enim quamuis ponat aliquid secundum quod includit ens. Est enim vnum ens indiuisum.

¶AD

¶AD PRIMVM ergo dicendum quod obiectio illa procedit de vno quod est principium numeri.

¶Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit si nullo modo vnum & numerus aliquid ponerent realiter in diuinis: ponunt autem ens & rem distinctam vel indistinctam quantum ad hoc, quod ens includitur in ratione vnius, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quod in ratione multitudinis includitur negatio rei, sed in ratione vnius negatio negationis & rei simul, quod sic patet: vnum enim est quod non diuiditur: diuisio autem est quæ negatur per vnum quod conuertitur cum ente: oportet autem quòd sit talis ꝙ in omni diuisione saluetur: hæc autem est diuisio per affirmationem & negationem: & ideò huius diuisionis negatio constituit rationẽ vnius: est enim vnum quod non diuiditur tali diuisione quòd sit accipere hoc & non hoc: & sic vnum inquantum negat affirmationem & negationem simul est negatio rei & negationis simul. prædicta verò diuisio includitur in ratione multitudinis: & sic includitur ibi negatio rei, quia multa sunt, quæ sic diuiduntur, quod eorum vnum non est alterum.

ARTIC. II.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ Christus non sit descensurus ad iudicium in terram, quia super illud Psal. Dominus in templo sancto suo, &c. dicit glo. Quod Deus in cœlo sedens de bonis & malis iudicat: ergo iudicium non est futurum in terra, sed in cœlo.

2 Præterea. Ad dignitatem iudicis pertinet quod iudicandi ad eum accedant & non e conuerso. Sed Christus est dignissimus iudex cuius locus est cœlum: ergo homines ascendent illuc, vt ibi iudicentur: non autem ipse in terram descendet homines iudicaturus.

3 Præterea, Si iudicium sit in terra futurum præcipuè videtur quod futurum sit in valle Iosaphat, vt habetur Ioel tertiò. Sed locus ille non posset tantam multitudinem hominũ capere, & sic non est ibi futurum iudicium: ergo in nullo loco terræ.

¶SED CONTRA est quod dicitur 2. ad Thessalo. 2. quòd Christus in iussu & in voce Archangeli & in tuba Dei descendet de cœlo, & ita videtur quod iudicium in terra non in cœlo sit futurum.

¶Præterea, In iudicio comparebunt non solùm electi, sed etiam reprobi qui habebunt corpora grossa & grauia, & sic non competit eis locus cœlestis, sed terrestris: ergo iudicium non est futurum in cœlo, sed in terra.

¶RESPONDEO dicendum, quod iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum, vnde secundum duplex præmium, scilicet animæ & corporis, est duplex iudicium Dei, vnum quo beatificat, vel damnat homines quo ad animam & hoc iudicium per totum hoc tempus agitur. Aliud est iudicium quo præmiabuntur, vel punientur homines, etiam quãtum ad corpora, & hoc iudicium fiet post resurrectionem in fine temporis. Primum aũtẽ iudicium conuenit Christo ratione diuinitatis, sed secundũ rationẽ humanitatis: quia sicut dicit Aug super Io. Verbum Dei viuificat animas, sed verbũ caro factum viuificat corpora: vnde etiã Ioã. 5. dicitur. Potestatẽ dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est. Sic ergo vltimum iudicium est futurum in loco, qui Christo competit ratione suæ humanitatis, scilicet citra terram illam, vbi natus est & passus, & reliqua humanitatis compleuit officia, propter quod est dicitur quòd invalle Iosaphat iudicium est futurum: quia vallis illa subiacet monti Oliueti: vnde Christus ascendit in cœlũ, vt sic ostendatur idẽ esse qui ascendit regnaturus: & qui descẽdit iudicaturus secundũ illud Actuũ primo: Quẽadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Christo ratione diuinitatis, ratione cuius etiam cœlũ ei pro loco assignatur: non quia diuinitas loco claudatur, sed quia in cœlo præcipuè interecteteras corporeas creaturas apparent iudicia maiestatis diuinæ, vnde cœlũ locus Dei dicitur & sanctorum qui Deo fruuntur.

¶Ad secundum dicendum, quòd accessus ad locum iudicis, id est ascensus in cœlum est præmiũ, quod ex iudicio reportatur: vnde debet iudicium sequi non præcedere, non autem ita se habet ad iudicium humanum accessus ad locum iudicis, & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd in iudicio neque Christus neque electi erunt in terra, sed solum reprobi. Christus enim & electi erunt in aëre: secundum illud 1. ad Thes. 4. Rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëre: reprobi autem erunt non solum in valle illa: sed in regione circunquaque. Vnde Christum & electos videre poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

ARTIC. III.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd species vini quæ remanent in sacramento altaris post consecrationẽ, alij liquori cõmisceri non possunt: quia secundum philosophũ in 1. de generatione. (T.c.84.) miscibilia sunt in mixto potentia non actu. Si ergo illa species vini alteri liquori misceatur, post mixtionem non remanebit illa species in actu, sed deficiente specie deficit esse corpus vel sanguis Christi. sed hoc est inconueniens: quia secundum philosophum quæ sunt miscibilia, sunt etiam separabilia: & sic illa species alicui liquori admixta poterit iterum separari, qua separatione facta erit ibi verum corpus Christi cum ea, vel sanguis, cum tãdiu corpus vel sanguis Christi sit sub specie, quandiu species est, & sic sanguis Christi de nouo incipiet esse sub specie vini alio modo quam per consecrationem, quod etiam est inconueniens. ergo & illud ex quo sequitur, scilicet quod species vini post consecrationem alteri liquori misceatur.

¶SED CONTRA, Forma mixti est forma accidentalis. Sed accidens superueniens non corrumpit subiectum: ergo post mixtionẽ speciei cum aliquo liquore, adhuc remanet ipsa species, & sic non sequitur inconueniens prædictum.

¶RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt illis speciebus posse admisceri nullo modo aliquem liquorem: quin statim sub totis illis speciebus desinat esse sanguis Christi. & hoc ideò, quia mutatis speciebus non remanet ibi veritas sanguinis Christi. per additionem enim cuiuscunque liquoris sit alia quantitas quæ subsistit in illo sacramento aliis accidentibus: sit enim maior quantitas & sic non remanet ibi sanguis Christi. Sed hoc non videtur verum: quia species quæ in sacramento post consecrationem remanent eodẽ modo corrumpuntur & non aliter quàm accidisset de substantiis præxistentibus, quarum, species manent: sicut ad sensum patet, quod interimantur & aliis modis transmutentur omninò sicut accidisset de substantia panis aut vini ante consecrationem. constat autem per admixtionem vnius guttæ aquæ nõ fuisse totum vinum destructũ: vnde nec propter hoc tota species vini corrumpitur post consecrationem nec oportet si augetur quantitas quod propter hoc sit ibi alia species. Nam ipsa additio non tollit essentiam dimensionis sed variat terminationẽ eius, quæ quidẽ variatur non solum per additionem, sed etiam per diuisionem: vnde si talis variatio sufficeret ad hoc quod desineret esse sub speciebus corpus vel sanguis Christi: sequeretur quòd per diuisionẽ specierũ similiter esse desineret: quod patet esset falsum. Et ideò dicendum quòd aliqua admixtio alterius liquoris facit vt totaliter desinat esse sanguis Christi sub speciebus, & aliqua non, sed solum sub parte specierum. Si enim esset substantia vini ibi, si alius liquor in magna quantitate admisceretur, totaliter illud vinũ corrumperetur & desineret esse vinum: si liquor admixtus esset alterius speciei vel desineret esse hoc vinum, si esset eiusdem speciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admisceretur: non posset illius liquoris permixtio ad totum vinum peruenire, sed ad aliquam partem eius quam variaret, vel secundum speciem si esset alterius speciei, quam per mixtionem non totaliter amitteret, vel secundum numerum si esset eiusdem speciei, vel speciem suam per mixtionem totaliter amitteret, sicut gutta aquæ proiecta in amphoram vini. Sic ergo si speciei post consecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris sufficeret ad totam substantiã vini corrumpendam. Sic ibi desineret esse sanguis Christi sub toris speciebus, si autem non fit tanta permixtio, desinit esse sub parte. Nam dato quod ille liquor permixtus in speciem vini mutetur, non tamen conuerteturin sanguinem Christi.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod facta permixtione speciei cum alio liquore, non remanet species eadem vel secundum speciem, vel secundum numerum, vel secundum totum vel secundum partem, & sic sub toro vel sub parte non remanebit sanguis Christi. sed substãtia vini, nec etiam facta separatione denuo erit ibi sanguis Christi, quia miscibilia quæ separãtur à mixto, non redeunteadẽ numero sed eadẽ specie.

¶Ad secundum quod in cõtrarium obiicitur, dicendum quod forma mixtionis dupliciter potest intelligi. Vno modo forma per quam corpus mixtum in specie colloca tur, & sic est forma substantialis, per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam media resultans ex simplicibus qualitatibus. commixtis. Cum ergo dicitur quod forma accidentalis substantiam non destruit, posset dici quod verum est, tamen destruit accidentia, & sic species sacramentales, quæ sunt accidentia post cõmixtionẽ non manẽt, sed hæc solutio nõ est secundum veritatẽ. Nam forma mixtionis cùm sit quædam qualitas media, non permutat nisi simplices qualitates ex quibus

ar. 183. & 3. p. q. 75. ar. 6. ad 3. & q. 7. ar. 3. o. & 4. 3. p. q. 77. ar. 8. o. & 4. d. 12. q. 1. ar. 2. q. 4. o.

4. contra similes c. 81. ad 2. 1. p. q. 76. ar. 4. ad 4.

3. p. q. 6. 4. art. 2.

1. p. q. 11. ar. 1 q. 30. ar. 3. o. po. q. 6. ar. 7. o. 1. dist. 24. ar. 3. D.

1. p. q. 11. ar. primo.

contra. 4. c. 95. & 96. & 4. d. 48. q. 1. ar. 1. ad 5. 3. p. q. 95. ar. 1. ad 3. & ar. 4. o. & opus 3. c. 58. 4. d. 48. q. 1. ar. 4. q. 4. o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cōponitur,species autem sacramentales nō destruuntur quibuscunque qualitatibus variatis. Quia si odor vini vel color mutaretur,non propter hoc desineret ibi esse sanguis Christi, nisi dimensiones quæ cæteris accidentibus subsunt, vicem substantiæ gerentes secundum essentiam destruerētur, quod alteri accidere nō potest,quam accideret de substantia vini si ibi esset. Et ideò aliter dicendum est,quod accidens non corrumpit subiectum effectiuè,sed dispositiuè. Posita enim qualitate quæ est necessaria dispositio ad formam ignis, scilicet calore, in summo,remouetur forma aëris similiter posita media qualitate,quæ est necessitas ad formam mixti,auferrur forma corporis simplicis.

ar. 183. ad 3. 12. q. 85. art. 1. ad 4. & q. 110. ar. 2. ad 1. q. 111. ar. 2. ad 1. 198.

QVÆST. II. ARTIC. IIII.

DEINDE quæritur de angelo vtrum duratio Angeli habeat prius & posterius. videtur quòd sic, In eo enim cuius duratio non habet prius & posterius idem est esse & fuisse. Si ergo in durationeangeli non est prius & posterius, idem erit angelum esse & fuisse. Sed hoc est impossibile:quia Deus potest facere quod angelus non esset,cum nō possit facere,quod non fuerit. ergo inconueniens est dicere quòd in durationeangeli non sit prius & posterius.

2. d. 2. q. 1. c. & ad 37 q 4. ar. 1.

2 Præterea, Nullum creatum est infinitum in actu, Sed duratio angeli est infinita ex parte post: ergo non est tota simul in actu,& ita est ibi prius & posterius.

3 Præterea, mensura debet esse proportionata mensurato. Sed esse angeli est finitum in actu:ergo esse quod est eius mensura est finitum:& sic idem quod prius.

4 Præterea,ratio æternitatis in hoc perficitur quòd est tota simul:quia secundū Boët.in 5.de consolatione, æternitas est interminabilis vitæ tota simul ac perfecta possessio. Si ergo æuum quod est angeli duratio non habeat prius & posterius, non videtur ab æternitate differre.

¶SED CONTRA Secundum philosophum in quarto Phy.(T.c.104.) propter prius & posterius in motu, est prius & posterius in tempore,quod mensurat motum. Sed in esse angeli non est aliquis motus nec illud esse aliquo modo motui subiacet:ergo in æuo quod est eius mensura non est prius & posterius.

¶Præterea, Tempus nihil aliud est quàm numerus prioris & posterioris. Si ergo in æuo sit numerare prius & posterius, æuum nihil differt à tempore.

¶RESPONDEO dicendum, quòd de re aliqua possumus loqui dupliciter Vno modo secundum quod est in rerū natura.Alio modo secundum quod est in consideratione nostra,primo modo accipitur substantia rei cum omnibus suis dispositionibus & operationibus:quia sine his substantia non inuenitur in rerum natura. Sed secundo modo potest accipi substantia absque suis dispositionibus,quia consideratio substantiæ non dependet à consideratio nesuarum dispositionum. Accipiendo ergo mensuram durationis secundum primum modum,sic soli Deo competit duratio, quæ sit tota simul, & non alicui creaturæ:eo quòd solus Deus est immobilis quantum ad essentiam,& quantum ad omnia, quæ circa essentiam considerari possunt. Quælibet autem creaturas est variabilis vel secundum substantiam vel secundum aliquam dispositionem aut operationem.Et secundum hoc Augustt. 21. q. ad Horosium.ponit omnes creaturas esse in tēpore, etiam angelos. Sed accipiendo mensuram durationis angeli secundo modo, prout consideratur eius substantia absolutè eius mensura est æuum, & non tempus,de quo quidem æuo est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod in æuo est prius & posterius, sed non sicut in tempore. In tempore namque est prius & posterius cum innouatione,in æuo autē sine innouatione. Sed hoc non est intelligibile, impossibile est enim esse alicuius durationis duas partes simul; quarum vna alteram non includat, sicut mensis includit diem: vnde simul est aliquid in die & in mense. Sed duo dies & duo menses simul esse non possunt. Vnde quandocunque in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarum vna est prior & altera posterior, oportet quòd vna transeunte alia de nouo adueniat, & sic oportet in omni durationequa est prius & posterius, quod fiat innouatio. mensura autem durationis innouationem habere non potest nisi illud quod per durationem mensuratur, innouationem recipere possit,esse autem angeli est absque innouatione: quia ex quo cœpit esse immutabiliter perseuerat: cum nec in eo sit motus, nec sit alicui motui subiectum,sicut esse rerum corruptibilium est subiectum motui cœlesti. Sic ergo si attribuatur mensura angelo quantum ad subiectantiam tantum; illa non habet prius & posterius: sic enim mensuratur eorum esse æuo, & similiter si attribuatur eis mensura durationis quantum ad essentialem operationem beatitudinis: sic enim sunt in participatione æternitatis. Si verò attribuatur eis mensura durationis ratione aliarum operationum vel affectionum: sic eorū mensura habet prius & posterius: ita etiam mensuratur antertempore secundum quod dicit Augu. 8.'super Gen. ad literam. q. Deus mouet creaturam spiritualem per tempus.

1. p. q. 9. ar. 1. c. & q. 10. ar. 2. ad 1. & q. 9. ar. 2 3. q. 14 ad 15. 2. d. 2. q. 3. ar. 3. 0.

1. p. q. 10. ar. 5. 0.

¶AD PRIMVM ergo dicendū q rei æternæ vel æuiternæ aliquid potest attribui dupliciter. Vno modo ratione sui ipsius, & sic non attribuitur ei neque fuisse neque futurū esse; sed solum esse: quia in præterito & futuro implicatur prius & posterius,non autem in præsenti.Alio modo ratione mensuræ adiacentis, vel subiacentis: id est ratione temporis, & sic attribuitur ei fuisse per concomitantiam ad tempus præteritū, & futurum esse per concomitantiam ad tempus futurum. Ipsum enim momentum æternitatis adest toti tempori:vnde dicit Augnst. de Deo quòd fuit,nunquam defuit.Erit, quia nunquam deerit. Sic ergo Deus non potest facere angelum non fuisse : quia non potest facere quin tempus præteritum simul cum esse angeli fuerit : potest autem facere angelum non esse: quia potest facere vt esse angeli non sit simul cum tempore: quod præsens est tunc vel erit in futuro, & sic ista diuersitas magis dependet ex modo locutionis quem ex natura rei.

1. p. q. 10. ar. 1. 2. & ar. 4. & ar. 5. ad 3.

ar. 96. & 1. p. q. 25. ar. 4. & 22. q. 152. ar. 3. ad 3. ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd infinitum dicitur dupliciter. Vno modo priuatiue, & sic non attribuitur nisi illis quæ habent extensionem vel quantitatem: hoc enim solum natum est habere finem, & ita æuum nullo modo habet infinitatem neque aliquam extensionem, nisi quatenus extensio in eo cōsideratur ex operatione mensuræ subiacentis, scilicet temporis :& ita nullum creatum est infinitum in actu Alio modo dicitur infinitum negatiuè, id est quia non habet finem, & sic indiuisibilia dicuntur infinita: vt punctus & vnitas: qui non sunt finita,& hoc modo æuum est infinitum:quia scilicet non finitur.Sic autem aliquod creatum esse secundum aliquid infinitum actu nihil prohibet.

1. 97. art. 1. ad 2. ver. q. 2. ar. 2. ad. 5. & 2. d. 2. q. 1. ar. 1. ad 6. ar. 179. c. & 1. p. q. 7. ar. 2. 3. 4 & q. 13. ar. 2. ad 4.

¶Ad tertium dicendum,quod per eundem modum est infinitum esse angeli & æuum.

¶Ad quartum dicendum, quòd inter æternitatem & æuum potest assignari triplex differentia.Quarum vna potest sumi ex prædictis:nam æternitas mensurat ipsum subsistantiā æterni secundum quod est in rerum natura, id est cum omnibus quæ ei attribuuntur: non autem æuū, vt dictum est. Alia sumitur ex hoc quod æternitas mensurat esse per se stans : vnde æternitas est idem cum subsistantia æterni. Æuum autem mensurat esse creatum, quod non est per se stans : quia est aliud à subsistantia entis creati. Tertia potest sumi ex hoc quod æuū, quāuis sit indeterminabile ex parte finis:non tamen ex parte principij:æternitas verò ex parte vtriusque.

1. p. q. 10. ar. 5. ad 4. & q. 50. ar. 2. ad 4. C. ar. Imm. & ar. 100.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritur de anima. Et primo quantum ad naturam.Secundò quantum ad gratiam. Tertiò quātum ad culpam.Quartò quantum ad gloriam. Circa naturalia animæ quæritum est de eius substantia de eius operatione. Circa substantiam quæsita sunt duo.Primò vtrùm anima sit suæ potentiæ. Secundò vtrùm secundum suam substantiam sit incorruptibilis.

ARTIC. V.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima sit suæ potentiæ:quia in li. de spiritu & anima dicitur q anima est quædā sua.s. potētiæ:quædā verò sua nō est.s. virtutes.

1. p. q. 77. arti. 1. 0. Spiritu. art. 10. 0. & animo. ar. 12. 0. 2

2 Præterea, Aug. dicit in lib. de Tri. quòd memoria intelligentia & voluntas sunt vna mens vna vita, vna essentia. Sed hæ tres animæ vires:ergo vires animæ sunt ipsa eius essentia.

¶SED CONTRA est quòd Dio. 11. c. cœ. Hier. distinguit superiores substantias,scilicet angelos in tria, scilicet substantiam,virtutem & operationem.Sed Angelus non est minoris simplicitatis quam anima:ergo & in anima sua subsistantia non est sua virtus siue potentia.

¶Præterea, Eorū quæ sunt idē, si vnum multiplicetur, & reliquum.Si ergo anima sit idem quod suæ potentiæ,videtur eō potentiæ sint multæ,quod essentia animæ vna esse non possit.

¶RESPONDEO dicendum quod de anima dupliciter loqui possumus.Vno modo secundū quod est quædā substātia,& sic impossibile est q anima sit suæ potētiæ duplici ratione. Quarum vna sumitur ex eo quod est animæ proprium: quia scilicet impossibile est, & idē secundum idem sit naturaliter principium plurium, & diuersorum numero, imo quasi oppositorum.Anima autem secundum diuersas potentias inuenitur esse principium actuum diuersorum secundum species & quasi oppositorum. Vnde impossibile est quod ipsa essentia animæ quæ est vna, sit immediatum horum principium : & ideò oportet ponere in anima præter eius substantiam potentias naturales:quæ sunt horum actuum immediata principia,Secunda ratio sumitur ex eo quod est commune

animæ & omni substantiæ creatæ. In nulla enim substantia creata est idem esse & operatio:hoc enim solius Dei est.Essentia autem est essendi principium, potentia verò operationis: ergo cùm ab vno naturaliter non fit nisi vnum, nulla substantia nisi diuina est sua potentia. nec est instantia de potentia materiæ, etiam dato quòd sit sua essentia : quia talis non est ad operationem, sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundum quod est quoddam totum potentiale : & sic diuersæ potentiæ sunt diuersæ partes eius & ita anima prædicatur de potentiis vel econuerso abusiua prædicatione,sicut totum integrale de suis partibus vel econuerso, quamuis minor sit abusio in toto potentiali quam integrali: quia totum potentiale secundum suam substantiam adest cuilibet parti,non autem integrali.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTIC. VI.

2. p. q. 75. ar. 6. 0. & anima ar. 1. 4. 0. & 12. q. 85. ar. 6. c. & 2. p. q. 76 ar. 1. ad primum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q anima rationalis sit corruptibilis:quia secundum Damas. nulla substantia potest esse sine propria operatione : propria autem operatio animæ rationalis est intelligere,quæ indiget corpore,cum non sit intelligere sine phantasmate,vt patet per Philosophum.3. de anima.(T.c.30.)Ergo destructo corpore,substantia animæ rationalis non manet.

2 Præterea,Illud quod habet virtutem,vt sit semper,non inuenitur quandoque esse & quandoque non esse : omnis enim res est quandiu virtus rei exposcit:ergo quod inuenitur quādoque esse & quandoque non esse,non habet virtutem vt sit semper. Sed omne quod incœpit esse,inuenitur quandoque esse & quandoque non esse:ergo nihil quod incœpit esse, habet virtutem,vt sit semper:& ita nihil quòd incœpit esse potest esse incorruptibile. Sed anima rationalis incœpit esse:ergo non potest esse incorruptibilis.

3 Præterea, Hominis cōpositi ex corpore & anima est quoddā esse.aut ergo præter hoc esse anima habet aliud esse,aut nō. Si habet aliud esse, ergo compositio aduenit animæ post esse cōpletum:ergo huiusmodi cōpositio est animæ accidentalis, & sic homo non erit ens per se, sed ens per accidens, quod est inconueniens. Si autem non habet aliud esse anima præter esse compositi:ergo postquam deficit esse compositi, anima esse non potest. Sed in morte corporali deficit esse compositi:ergo anima post mortem corporis non remanet.

4 Præterea,Anima est forma corporis : aut ergo per essentiā aut per aliquod accidēs. Si per accidēs, sequitur quòd cōpositio animæ & corporis sit accidentalis : sicut hominis ad indumentum.Si per essentiam, ergo cum forma in quantum est forma non possit esse sine materia, videtur quod anima post mortem corporis remanere non possit.

¶SED CONTRA est quod philosophus dicit in 2. de anima.(T.co.21.)quod rationale separatur ab aliis sicut perpetuum à corruptibili.

¶Præterea,Philosophus in 10.Ethi. ostendit scilicitatem cōtemplatiuam præeminere ciuili,eo quod est diuturnior,Sed ciuilis dura vsque ad mortem. ergo contemplatiua est etiam post mortem,& sic etiam anima post mortē corporis manet.

¶RESPONDEO dicendum, quod necesse est ponere substantiam animæ rationalis esse incorruptibilem. Si enim corrumpitur,aut corrumpitur per se aut per accidens. Per se quidem corrumpi non posset,nisi esset composita ex materia & forma contrarietatem habente: quod esse non potest, nisi esset elementum aut ex elementis : vt antiqui philosophi posuerunt, quorum positiones in 1.de anima reprobantur. Per accidens etiam corrumpi nō potest, nisi ponerentur quod non habere esse per se,sed solum esse cū alio, sicut est de aliis formis materialibus, quæ propriè non habent esse subsistens, sed sunt per se compositorum subsistentium quorum sunt partes : & sic per accidens corrumpuntur compositis corruptis,hoc autem de anima rationali dici non potest.Nam quod non habet per se esse,impossibile est quod per se operetur,vnde etiam aliæ formæ non operantur, sed composita per formas. Anima autem rationalis habet per se operationem quā exercet,nullo organo corporeo mediāte.s.intelligere:vt probat philosophus 3. de anima.(T.co.6.)Non enim posset ombnium sensibilium formas cognoscere nisi ab omnibus formis sensibilibus esset denudata,vel nisi esset actus omnium : cum nihil recipiat quod iam habet. Oporteret ergo si anima per aliquod organum intelligeret, quòd suum organum careret omni forma sensibili:cum omnes formas sensibiles sit nata intelligere: sicut pupilla caret omni colore ad hoc quod visus possit omnes colores cognoscere. Impossibile est autem esse aliquod organum corporale carens omni forma sensibilitate. linquitur ergo substantiam animæ intellectiuæ esse incorruptibilem. Vnde & philosophus dicit in 1.de anima, quod intellectus videtur esse substantia quædam & non corrumpi. Hunc autem incorruptibilem intellectum quidam ponūt extra homines esse,ponentes animam quæ est pars hominis corruptibilem fore,cui ponunt intellectum separatum continuari dupliciter. Vno modo per illustrationem & secundum eos qui ponunt intellectum agentem separatum & incorruptibilem : intellectum verò possibilem esse coniunctum corruptibilem. Alio modo per continuationem intellectus ad phantasmata secundum eos qui ponunt etiam intellectum possibilem esse separatum & incorruptibilem, sed primum horum esse non potest,quia si in nobis non est aliqua virtus nisi materialis,lumen intellectus agentis non poterit in nobis recipi nisi materialiter,cum receptum sit in recipiente per modū recipientis, & ita non recipietur modo intelligibili, & sic nos non poterimus esse intelligentes,similiter secundum esse non potest:nam phantasmata sunt in nobis per nostrā operationē quæ sequitur esse substantiale : quia sic homo non haberet esse specificum ex hoc quod est rationalis, cum non sit rationalis nisi ex hoc quod intellectui coniungitur. Restat ergo q ipsa anima humana, quę est forma corporis sit incorruptibilis.

1. p. q. 75. ar. 2. & 3. ar. 2. & ar. 3. ad 2. pot. q. 3. ar. 9. ad 2. & 1. par q 75. ar. 3. ad 3. ar. 11. ad 3. q. 84. ar. 4. 0. & ad 1. & 2. ar. 6

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima indiget aliquo corporali ad suā operationem dupliciter. Vno modo sicut organo per quod operatur, sicut indiget oculo ad videndum, & sic ad intelligendum non indiget aliquo organo : vt probatum est.Si autem sic indigeret organo ad intelligendū esset corruptibilis, vtpotè non potens per se operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali ratione obiecto, sicut ad videndum indiget corpore colorato, & sic anima rationalis indiget ad intelligendum phantasmatē:quia phantasmata sunt vt sensibilia intellectiuæ animæ,vt dicitur 3.de anima.(T.c.30.)Operatio autem quæ sic indiget aliquo corporali principio, non potest esse sine corporali illo, potest autem postea sicut anima sensitiua nullam operationem habere potest nisi prius moueatur à sensibilibus quæ sunt extra animam.Sed præterea,remanet actus imaginationis etiam sensibilibus abeuntibus, similiter destructis phantasmatibus operatio intellectiua in anima remanete potest.

¶Ad secundum dicendū,q illa ratio est probatio Philosophi in pri.cœ.& mūdi,qui ostendit q omne generatum est corruptibile, & habet locū in illis quæ fiūr & corrūpuntur,naturaliter,in quibus ex defectu virtutis est, q nō possunt nec semper fuisse nec semper fore,non autem habet locum in his quæ per creationē fiunt,quæ accipiunt à Deo virtutem:vt sint semper per quam esse non possunt antequam eam accipiant.

¶Ad tertium dicendum, quod anima esse suum communicat corpori,quod quidem ita acquiritur animæ in corpore,vt sensibilium ipsum subsistere possit, quod non est de aliis formis & sic ipsum esse animæ sit esse compositi, & tamē manet composito destructo.

1. p. q. 75. arti. 1. & 2. 3.

¶Ad quartum dicendum, quod anima secundum suam essentiam est forma corporis,nec destructo corpore destruitur anima,quantum ad id secundum quod est forma, sed solum desinit esse forma in actu.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de operatione animæ. Et circa hoc quæruntur duo. Primò,vtrùm anima intellectiua omnia quæ cognoscit, cognoscat in prima veritate. Secundò vtrùm anima separata à corpore habeat actus sensitiuarum potentiarum.

ARTIC. VII.

1. p. q. 12. ar. 11. ad 3. q. 84. ar. 4. 0. & ad 1. & 2. ar. 6

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima quicquid intelligit intelligat in prima veritate. Augustinus enim dicit in libro confessio. Si ambo viderimus id verum esse quod dico, vbi quæso videmus non ergo in te nec tu in me, sed ambo in ea quæ supra nos est incommutabili veritate : & sic omne verum quod anima cognoscit in prima veritate videt.

2 Præterea,Verum addit supra ens manifestationem:ergo prima veritas est per quam omnia manifestantur. Sed id quo aliud manifestatur,oportet esse maximè manifestū sicut patet in principiis demonstrationis & de luce corporali,per quam visus corpora videt: ergo prima veritas est maximè omnibus mentibus manifestata,& sic non solum per ea,sed in ea omnia cognoscuntur.

¶SED CONTRA, Multi de conclusionibus demonstrationis veram cognitionem habent, qui de prima veritate nihil considerant:ergo non omne verum in prima veritate cognoscitur.

¶Præterea,Augusti. dicit in lib. de libe. ar. quod nullus de prima veritate iudicat,& nullus sine ea rectè iudicat, & ita si de ea non iudicatur non cognoscitur,nec alia in ea.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit quædam

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo. supra illud Ps. Diminutæ sunt veritates, &c. Ab vna prima veritate multæ veritates in mentib. hominũ resultãt, sicut ab vna facie hominis resultãt multæ facies in speculo fracto, hęc autẽ resultatio veritatis est quantũ ad duo, s. quantũ ad lumẽ intellectuale de quo in Psal. Signatum est super nos lumẽ vultus tui domine, & quantum ad prima principia naturaliter nota siue sint complexa, siue incomplexa. Nihil autem possumus veritatis cognoscere nisi ex primis principiis & ex lumine intellectuali, quæ veritatem manifestare non possunt, nisi secundum quod sunt similitudo illius primæ veritatis: quia ex hoc etiam habent quandam immutabilitatem & infallibilitatem. Sic ergo in prima veritate secundum suam essentiam non omnia videntur à nobis in statu viæ cum nec ipsa per suam essentiam à variatoribus videatur. Sed in ipsa ratione suæ imaginis scilicet veritatis ab ea exemplatæ omnis veritas à nobis cognoscitur. Et exinde est, quod duo idem verum vident inquantum ab eadem prima veritate resultat exemplata veritas in mente vtriusque: & ita intelligendum est dictum August.

¶ ET SIC PATET solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd operari aliquo siue mouere dicitur dupliciter. Vno modo sicut principio formali operationis vel motus: & sic oportet, quod motio mouentis vel operatio operantis terminetur ad id quod operatur. Nõ enim ignis calefacit calorem, quo calefacit. Alio modo sicut instrumento & sic motio mouentis terminatur ad id, quod mouet sicut manus baculo mouet lapidem, & baculum mouet. Id ergo quo cognoscimus sicut instrumento oportet esse nobis primò notum, & sic cognoscimus conclusiones per principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agens sicut ad instrumenta: vt dicit Commentator in 3. de anima: sed id quo cognoscimus sicut forma cognoscẽtis, nõ oportet esse notum: quia nec oculus videt lucem, quæ est de oculi cõpositione, neque speciem per quam videt: & ita etiam non est necessarium vt quicunque intelligit aliquid intelligat intellectum suum quo intelligit vel lumen intellectuale. Si ergo veritas à prima veritate in mentibus nostris exemplata à nobis partim cognoscitur vt de necessitate ad hoc quod alia in ea cognoscantur, scilicet quantum ad ipsa principia, & partim non de necessitate cognosci, scilicet quãtum ad ipsum intellectuale lumen. Ipsa verò existens veritas à nobis per suam essentiam non videtur.

ARTIC. VIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod anima separata actum sensitiuarum potentiarum habere possit, Cassiod. enim dicit in lib. de anima. Quod anima sine corpore videt & audit, & reliquis sensibus viget.

2 Præterea, Lucæ 16, quædam dicũtur de diuite in infernum sepulto quæ sine actu sensuum esse non possunt. Sed constat quod ibi erat tantum anima diuitis sine corpore: ergo anima sine corpore operationem sensuum habere potest.

3 Præterea, Frustra est potentia quæ non reducitur ad actum. Sed in anima post mortem remanent potentiæ sensitiuæ: ergo & actus sensuum.

¶ SED CONTRA, Sentire est operatio coniuncti, ergo destructo coniuncto in anima separata remanere non possunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod impossibile est in anima separata alicuius potentiæ sensitiuæ actum esse, quod sic patet. Operatio namque potentiæ sensitiuæ eodem modo perficitur in homine & in bruto: eodem enim modo videt homo per oculum quo equus. Actus autem sensitiuæ potentiæ in bruto non est ipsius animæ sensitiuæ per se, sed mediante organo. Si enim per se haberet operationem, & anima sensitiua in bruto per se habere subsistentiam: & sic esset incorruptibilis. Vt de anima rationali probatum est. Vnde cùm sit hoc inconueniens, impossibile est quod in bruto vel in homine potẽtia sensitiua habeat aliquem actum proprium: sed omnis actus eius est coniuncti: vnde in anima separata remanere non potest. Quidam tamen dicunt animam sensitiuam habere duos actus, vnum quem exerceat organo mediante, quæ post mortem non manet, alium quem per seipsam agit, & hic manet post mortem: hoc autem videtur attestari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam sensitiuam mouere seipsam: & sic mouet corpus, & sic illa operatio qua mouebat seipsam, erat sibi propria: alia verò qua mouebat corpus, erat coniuncti: & propter hoc Plato ponebat animas etiam brutorum esse incorruptibiles. Hoc enim de necessitate sequitur quod tamen isti non concedunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut operationes voluntatis propter quandam similitudinem nominantur nominibus passionum, quæ sunt in appetitu sensitiuo: ita etiam intellectus operationes nominatur ab operationibus sensuum propter similitudinem. Et sic loquitur Cassiod.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa verba quæ dicuntur de diuite oportet metaphoricè intelligi, vel secundum rerum similitudines, & non secundum res ipsas, vt Aug. dicit.

¶ Ad tertium dicendum, quod secundum quoddam in anima separata non manent potentiæ sensitiuæ actu, sed in radice tantum. Si autem actu manerent non ideò frustra erunt: quamuis actibus careant: manent enim ad naturæ integritatem, sicut membra generationis in resurgentibus corporibus.

QVÆST. V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad gratiam. Et circa hoc quæruntur tria. Primò de præcepto honorationis parentum. Secundò, de consilio quantum ad votum obedientiæ. Tertiò, de voto continentiæ.

ARTIC. IX.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ille cuius pater non potest sustentari à filio nisi contrahendo accipiat dotem, vnde patrem nutrire possit: tamen tenetur contrahere vt patrem sustentet. Cum enim charitas sit ordinata, plus aliquis tenetur sibi quam patri. Sed laudabile esset si aliquis propter virginitatem seruandam se morti exponeret: ergo non tenetur aliquis pro seruanda patris vita matrimonium contrahere.

2 Præterea, Præceptum non contrariatur consilio. Sed de virginitate seruanda, est consilium: vt patet 1. ad Cor. 7. ergo per præceptum de honoratione parentum non obligatur aliquis ad hoc vnde virginitatem perdat.

¶ SED CONTRA, Præceptum affirmatiuum obligat pro loco & tempore. Sed tempus de honoratione parentum est quando parentes indigent: ergo nunc obligatur aliquis ex tali præcepto: & ita videtur quod teneatur matrimonium cõtrahere, si alias patri subuenire non possit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd casus propositus nõ videtur esse de facili possibilis. Vix enim contingere potest, quòd aliquis parentes sustentare non possit absque matrimonij contractu saltem manibus operando, vel mendicando. Si tamen hoc cõtingeret, esset idem iudicium de virginitate seruanda in isto articulo, & de aliis perfectionis operibus, sicut est introitus in religionem, de quo quidam variè opinantur. Dicunt enim aliqui, quod si aliquis habet patrem indigentem debet ei dimittere si habet ad eius sustentationem: & sic potest licitè religionem intrare, parentum curam patri cœlesti committens, qui etiam aues pascit. Sed quia hæc opinio nimis videtur asperа: ideo melius videtur dicendum, quòd aut iste qui habet propositum iurandi religionem videt se in sæculo non posse viuere sine peccato mortali, vel non de facili. Si timet sibi periculum peccati mortalis, cùm magis teneatur saluti animæ suæ prouidere quam corporali necessitati parentum, non tenetur in sæculo remanere. Si autem videt se posse in sæculo conuersari absque peccato distinguendum videtur: quia si sine eius obsequio parẽtes nullo modo viuere possunt sic tenetur eis seruire & alia opera perfectionis præmittere, & peccaret eos dimittens. Si verò sine eius obsequio possunt aliqualiter sustentari, nõ autẽ honorificè, nõ propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. Sicut autem est de illo qui iam religionem intrauit: quia cum iam sit mortuus mundo per professionem, solutus est à lege qua in mundanis obsequiis parentibus tenebatur secundum doctrinam Apostoli ad Ro. 7. In aliis autem spiritualibus orationibus & huiusmodi eis tenetur seruire. Et hoc quod dictum est de introitu religionis potest etiam de obseruantia virginitatis & de aliis operibus perfectionis dici.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si aliquis non esset virginitatem professus, non deberet mori fame antequam matrimonium contraheret.

¶ Ad secundum dicendum, quod præceptum contrariari consilio nihil prohibet in casu.

ARTIC. X.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod religiosus qui emisit votum obedientiæ teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus quia per votum castitatis religiosus omni concubitui renunciat: ergo per votũ obedientiæ ab eneũciat propriæ volũtati quantum ad omnia.

2 Præterea, Beatus Benedictus dicit in regula, quod etiam si Prælatus impossibile iubeat, tentandum est ergo multo magis in indifferentibus obedire tenetur.

3 Præterea, Votum obedientiæ ad statum perfectionis pertinet hoc autem non esset si non teneretur obedire nisi de his quæ in regula continentur: quia quilibet subditus etiam secularis tenetur suo prælato obedire in aliquibus quæ pertinent ad ius suæ prælationis: ergo videtur quod religiosus teneatur simpliciter in omnibus obedire.

¶ SED

¶ SED CONTRA, Religiosus non tenetur ad plura quàm sæcularis, nisi quatenus se per votum obligauit. Sed per votum professionis non se obligauit ad obediendum nisi secundum regulam: ergo in pluribus obedire nõ tenetur, quàm quæ sunt secundum regulam.

¶ Præterea, Bernard. dicit in lib. de dispen. & præcepto. Nihil præcipiat mihi Prælatus eorum, quæ non promisi: nihil prohibeo eorum quæ promisi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc partim conueniunt omnes: & partim adinuicem dissentiunt. Quod enim religiosus non teneatur Prælato obedire in his quæ sunt contra Deum: vel contra regulam. vel quantum ad ea in quibus prælatis dispensatio non committitur omnes communiter dicunt. Quod etiam in his quæ sunt altiora quam regula obedire non teneatur: sed sic obedire sit obedientiæ perfectæ, vt ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, vel ea quæ sunt infra altitudinem regulæ aut æqualia regulæ, sunt duæ opiniones, quibusdam dicentibus quod obedire in huiusmodi est de necessitate obedientiæ, aliis autem quod non est de necessitate obedientiæ, sed de perfectione. Quæquidem duæ opiniones & si multum differre videantur quantum ad vocem: tamen quantum ad rem patum: vel nihil differre inueniuntur, nam ad regulam pertinere intelligenda sunt non solũ ea quæ sunt expressè in regula, sed etiam illa quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, vtpotè quæ pertinent ad obsequium fraternæ societatis, & ad punitionem culparum, ad quæ duo ferè omnia huiusmodi indifferentia possunt reduci, Si tamen aliqua sunt quæ nullatenus ad regulam reducuntur, videtur esse verior opinio, quod obedire in huiusmodi non sit de necessitate obedientiæ, sed de perfectione, vt Ber. manifestè dicit in libro de præceptis & dispensationibus: & hoc ideò quia obedientia non se extendit vltra potestatem: vel ius prælationis: quæ quidem secundum regulam limitatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod votum continentiæ respicit speciale genus actus, sed votum obedientiæ respicit generaliter omnes actus, vnde nisi determinaretur eius generalitas, esset religionum cõfusio: quia omnes ad idem tenerentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd loquitur quantum ad perfectionem obedientiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod per votum obedientiæ suppo-
nitur religiosus Prælato suo quantum ad generalem dispositionem vitæ suæ, licet non quantum ad omnes actus particulares: secularis autem suo Prælatio obedire tenetur quantum ad aliquos actus speciales, non quantum ad generalem dispositionem vitæ suæ.

ARTIC. XI.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens non teneatur reddere debitum nec exigere possit: quia apud Deum non minus obligat votum simplex quam solenne, vt canon dicit. Sed post votum solenne emissum aliquis nec petere debitum nec reddere potest: ergo nec post emissionem simplicis voti.

2 Præterea, Per peccatum nullus excusatur à peccato. Sed iste qui contrahit post votum simplex, peccat quando primò debitum reddit: quia adhuc potest votum implere religionem intrando. ergo postquam semel reddidit, adhuc peccat vel reddendo vel exigendo.

¶ SED CONTRA, Ecclesia non cogit aliquos ad peccandum. Cogit autem reddere debitum etiam post votum simplex castitatis: ergo reddendo debitum non peccat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quantum ad reddi-
tionem debiti omnes conueniunt, quod post simplex votum continentiæ tenetur reddere debitum, quia votum simplex matrimonium contractum non ditimit: & ex quo matrimonium est contractũ, vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier: vnde tenetur mulieri debitum reddere, sed circa petitionem debiti, quidam dicunt, quod cum quantum ad hoc sit in sua libertate, tenetur adhuc votum implere, & ita peccat debitum petendo. Alij verò dicunt quod si per signa appareat quod mulier velit sibi debitum reddi: quamuis ipsa petere erubescat, quod vir petere debet etiam post votum simplex, & præcipuè si timeat de vxoris lapsu, sed hoc in idem redit cum primò. Nam hæc est ex parte Vxoris quædam interpretatiua petitio: & sic vir petendo reddit: vnde non efficitur ex parte vxoris grauius matrimonium, quod esset si semper eam exigeret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vtriusque voti transgressio induceit reatum peccati mortalis ex hoc quòd vtrunque æqualiter obligat apud Deum. sed quantum ad impedimentum matrimonij non habet vtrumque æqualem effi-
eaciam. Nam per votum solemne transfert se vouens quasi in corporale obsequium ipsius Dei per susceptionem ordinis vel introitum religionis. quod autem aliquis semel vni dedit, non potest postmodũ alteri dare, & ideò post votum solemne non potest aliquis se tradere in potestatẽ vxoris, matrimonium contrahendo, sed in voto simplici est sola promissio. Qui autem aliquid alicui promittit, potest idem alteri dare, licet fidem promissionis non seruet: & ideo ille qui simplex votum emittit, potest postmodum matrimonium contrahere, licet peccet: quia priorem fidem irritam fecit.

¶ Ad secundum dicendum, quod primus concubitus non excusat sequentes quibus debitum reddit à peccato, inquantum est peccatum, sed inquantum est actus quidam matrimonij consummatiuus.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam. Et primò quantum ad culpam quæ contrariatur bonis moribus. Secundò, quantum ad culpam quæ contrariatur rectæ fidei. Circa primum quæruntur tria. Primò de acceptione personarum. Secundò de peccato infamiæ. Tertiò de preciositate vestium.

ARTIC. XII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod qui honorat diuitẽ propter diuitias peccet. Ita enim dicit glos. Iacobi 2. Quod si introieritis in conuentu vestro, &c. Mundus pauperem abiecit, diuitem colit: fides Christi econtra docet facere, sed facere contra fidem Christi peccatum est: ergo honorare diuitem propter diuitias est peccatum.

2 Præterea, Honor secundum Philosophum in 1. Ethic. debetur rebus diuinis. Sed in diuite non est aliquid diuinum propter diuitias: ergo non debetur ei honor propter diuitias.

3 Præterea, Ex verbis Philosophi in 1. Ethic. colligitur quod honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis. Sed aliquando dies non est virtuosus. Cùm ergo falsum testimoniũ dicatur esse peccatum, quod non debet fieri propter scandalum vitandum, videtur quod nec etiam causa vitandi scandali, dies debeat propter diuitias honorari.

¶ SED CONTRA est glos. Aug. Iaco. 13. super illud, Si introierit, &c. In quotidianis confessionibus qui præfert diuitẽ pauperi non in hoc peccat, nisi intus ita iudicet, vt quanto ditior tanto melior videatur, sed nõ semper aliquis huiusmodi exterioribus honoribus diuitem honorans eum propter hoc iudicat meliorem: ergo non semper peccat.

¶ RESPONDEO ergo dicendum, quòd accipere personam differt cõtra accipere causam. Accipere enim causam est iudicium formare ex aliquo quod facit ad causam quod laudabile est. Accipere verò personam est formare iudiciũ ex aliqua conditione personæ quæ non facit ad causam, quod vitiũ est. Vnde contingit quod ex eadem conditione personæ considerata quandoque sit iudicium iustum, quandoque est acceptio personarum, sicut si in aliqua controuersia detur sententia pro aliquo, quia est literatior erit acceptio personarum. Si autem ex hac consideratione in licentiando ad magisterium aliis præferatur, non erit acceptio personarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeatur, propter causas ad quas diuitiæ aliquid faciunt, non erit acceptio personarum, erit autẽ si ad hoc nihil diuitiæ operentur. Est autem duplex honor, vnus qui debetur alicui ratione suiipsius propter ipsam virtutem, sicut est commendatio, inuitatio & huiusmodi, & ad hunc honorem diuitiæ nihil faciunt. Vnde si talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio personarũ. Vnde dicit Maximus Valerius quod honores qui virtuti debentur, sicut triumphi, & alia huiusmodi, Apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterãt. Alius honor alicui debetur secundum statum quem habet in Respublica, sic enim in persona Respublica honoratur & propter hoc Reges & Princeps & huiusmodi personæ honorantur secundum illud 1. Petri 2. Regem honorificate. Et quia in terrena republica diuites statum obtinent altiorem: ciues ideò cœlestis Hierusalem quasi in Babylonia peregrinantes debent eis, inter quos conuersantur, morem gerere, vt Aug. dicit in lib. de ciu. Dei. In his quæ non sunt contra Deum: & sic etiã diuites honorare illis duntaxat honoribus qui ad exteriorem conuictum pertinent, licitum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in his quæ ad fidem Christi pertinent, peccatum esset diuites pauperibus præferre: sicut sunt ministrationes sacramentorum, & alia huiusmodi, sed in his quæ mundi conuictus requirit, oportet mundo gerere morem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam diuitiæ inquantum sunt quoddam bonũ, sunt aliquid diuinũ, præcipuè inquantum præbent facultatem ad multa bene agenda.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de honore

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui exhibetur aliqui ratione suiipsius.

ARTIC. XIII.

ar.119.0. & opus 19.c.17.ad 22. CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod aliquis peccet infamiam non repellendo. Crudelis enim esse dicitur qui famam suam negligit. Sed crudelitas peccatum est ergo peccatum est infamiæ non resistere.

2 Prætereà, Eccles. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, vt scilicet ei prosit exemplo & verbo, sed hoc impeditur per infamiam. ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

¶SED CONTRA est, quod contemnere infamiam videtur esse actus humilitatis. Vnde in vitis Patrum legitur de multis sanctis Patribus, qui proprias infamias sustinebãt, eas non repellentes: ergo non est peccatum.

22.q.129 ar.1.ad 3. & q.131. ar.1.0. ¶RESPONDEO dicendum, quòd vtrumque, scilicet & contemptus famæ & appetitus, potest esse laudabile & vitiosum, fama enim non est necessaria homini propter seipsum, sed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum, charitatis est, apperere verò propter seipsum ad inanem gloriam pertinet. Econuerso contemptus fame ratione suiipsius, humilitatis est: ratione verò proximi, ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, vel ex statu perfectionis, aliorum saluti prouidere, peccant, nisi in famiam propriam iuxta posse repellant. Alij verò quibus magis custodia suæ propriæ salutis imminet, possunt suæ humilitati prouidentes famam vel infamiam contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, scilicet occasionem subtrahendo, & linguas detrahentium compescendo, primo modo omnes tenentur infamiam vitare: aliàs sine scandalo actiuo trasiri non posset, quod semper peccatum est: sed secundo modo nõ tenentur, nisi quatenus debet aliquis saluti proximorum prouidere: & hoc est quod Gre. dicit 9. Homil. super Ezech. Linguas detrahentium, sicut nostro studio non debemus excitare, vt ipsi pereant: ita per suam malitiam excitatas debemus æquanimiter tollerare, vt nobis meritum crescat: aliquãdo etiam cõpescere, ne dũ de nobis mala disseminant, eorum qui nos ad bona audire poterant corda innocentiũ corrumpãt: & infra. Hi etenim quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent si possunt detrahẽtium sibi verba cõpescere, ne eorũ prædicatione non audiant qui audire poterant, & inprauis moribus remanentes bene viuere contemnant.

¶Ex his patet solutio ad obiecta.

ARTIC. XIIII.

22.q.169. ar.1.0. AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vti pretiosis vestibus semper sit peccatũ. Omne enim quod fit propter vanã gloriam, peccatũ est. Sed pretiosa vestimenta non portantur, nisi ad inanẽ gloriam. Vnde Gre. in Homil. de diuite epulone: Nemo quippe vestimenta pretiosa nisi ad inanem gloriã quærit, videlicet vt honorabiliora cæteris esse videantur. Nam quia pro sola inani gloria pretiosum vestimentum quæritur, ipsa res testatur, quod nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri: ergo vsus pretiosarum vestium semper est peccatum.

2 Prætereà, Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus. Glo. Quod amplius est à malo est: sed pretiositas vestium est amplius, ergo est peccatum.

¶SED CONTRA est quod Seneca dicit ad quandam Reginam: Induere te delicatè non propter te: sed ne dignitas regia vilescat.

¶Prætereà, 1. ad Tim. 2. Non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa. Glo. vitra modum suum. Et ita si aliquis pretiosis vestibus secundum modum suum vtatur, non peccat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliter est hic loquendum de persona publica & de persona priuata: nam in persona publica consideratur & status dignitatis & propriè personæ conditio: circa quæ duo ita se deber habere, ne dignitatis auctoritas veniat in contemptũ: & ne ipse in superbiam efferatur. Vtrumque ergo potest esse laudabile, & pp pretiosis vtatur ad reuerentiam auctoritatis inducendam, & quòd vilibus vtatur ratione propriæ humilitatis: ita duntaxat ne que ad auctoritatem conseruandum sunt, in superbiam degenerent: & ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, sicut Augustin. dicit. Et hac ratione laudabiliter sacerdos in diuino officio pretiosis vtitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus & laudabiliter ad huiusmodi propter 22.q.169. ar.1.ad 2. humilitatem in quibusdam religionibus abstinetur. In eo autẽ qui est priuata persona virtuosum est si propter propriam humilitatẽ abiectoribus indumentis vtatur, certã quam status proprius requirat. Vnde Greg dicit in Homil. prædicta. Si abiectio pretiosi indumenti virtus nõ esset, Euangelista de Ioanne vigilanter non diceret. Erat indutus pilis camelorum, Li-

citum est autem vt secundum modum propriæ personæ præciosis vtatur: sed peccatum est si proprium modũ excedat: & quia pretiosum dicitur relatiuè sicut & magnũ, cũ id quod est pretiosum vni, nõ sit alteri pretiosum, pretiositas vestiũ semper sonat in excessum proprij modi: & secundũ hoc semper est peccatum præciosis vestibus vti: & sic loquitur Gregorius.

¶Vnde patet solutio ad primum.

¶Ad secundum dicendum, quod in alimento & tegumento intelliguntur omnia quæ nobis sunt necessaria & conuenientia nostri status.

QVÆST. VII.

DEINDE quæritur de culpa quæ contrariatur rectæ fidei. Et circa hoc quæruntur duo. Primò, vtrùm hæreticis sit communicandum. Secundò, vtrùm redeuntes ad ecclesiam sint recipiendi.

ARTIC. XV.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod hæreticis sit communicandum. Dicitur enim Matth. 13. in Parabola de zizania, quòd paterfamilias dicit messoribus. Sinite vtraque quiescere vsque ad messem, messis autem est consummatio sæculi, vt ibidem dicitur. Cùm ergo per zizaniam intelligantur hæretici: videtur quod hæretici non sint à communione fidelium separandi ante diem iudicij. 22.q.11. ar.3.0.

2 Prætereà, Videntur contra hoc Domini præceptum facere Principes hæreticos interficientes.

¶SED CONTRA ex quod dicitur 2. ad Corint. 6. Exite de medio eorum & separamini: & loquitur de infidelibus, q patet ex hoc quod promittitur. Nolite ducere iugum cum infidelibus: ergo hæreticis non est communicandum.

¶RESPONDEO dicendum, quod hæreticis communicandum non est duplici ratione. Vna est ratione excommunicationis. Nã cùm sint excõmunicati, non est eis communicandum, sicut nec eũ aliis excõmunicatis. Alia est ratio hæresis. Primò propter periculum, ne eorum cõuersatio alios corrumpat, secundum illud 1. ad Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundò etiam ne videamur eorum pernicia 10. dicitur. Si quis veniat ad vos: & hanc doctrinam non habet: nolite eum in domum ducere, nec aue ei dixeritis, qui enim dicit ei aue, communicat operibus eius malignis. Vbi dicit Glo. Secundũ quod vox est instituta communionem esse ostendit eum illo: alioquin simulatio est, quæ in Christianis esse non debet. Tertiò ne ex nostra familiaritate aliis detur occasio errotis. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et si vos forte decepti non estis, alij forsitan per talem vestram familiaritatem possent decipi, qui crederent illos placere vobis: & sic crederent illis. Vnde alia Glo. Ibidem dicit. Tanta Apostoli atque eorum discipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum qui à veritate declinarent habere paterentur. Hoc tamen intelligendum est, nisi cum aliquo loqueremur de eius salute. 23.q.10. ar.9.0. & 4.d.13.q.2. ar.3.c. & d.18. q.1.ar.1 q.1.0.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illo præcepto patrisfamilias duplex conditio intelligitur. Vna est vt exponatur præceptum de vniuersali separatione malorum à bonis: & hoc accipitur ex ipsa quæstione messorum qui dicunt, Vis imus & colligimus ea: hoc enim non erit vsque ad diem iudicij, secunda conditio est vt intelligatur præceptum quando mali sine periculo bonorum extirpari non possunt. Et hoc patet ex responsione patrisfamilias qui dixit. Nec forte colligentes zizania eradicetis simul cum ea & triticũ. Quod quidem tribus modis cõtingere posset, vno modo si aliquis præsciretur antequam de eius malitia constaret. Vnde dicit glo. quòd monet dominus, ne ambiguè iudicemus. Secundò si non esset in malitia obstinatus; Vnde nullus excommunicatur nisi propter contumaciã. Vnde dicit glo. ibidẽ, Monemur non cito amputare, quia qui hodie errat, fortè eras defendet veritatem. Et Tit. vlt. dicitur, Hæreticum hominem post priũ malis inuoluantur propter quod dicit ibi glo. Aug. Quòd multitudo non est excommunicanda: nec principes populi. Iftis autem remotis debent mali præscindi, secundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex vobis. 22.q.1. ar.9.6.fi. ar.261.1. d.18.q.2. artic. 1.q 3.c.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

ARTIC. XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici redeuntes ad Ecclesiã non sint recipiendi: quia peccauerunt contra fidem, quæ est ecclesiæ fundamentũ. Et ideò in ædificatione Ecclesiæ non debent superædificari: ergo non debent ab Ecclesia recipi. 22.q.12. ar.4.0.

¶SED CONTRA est, quod Ecclesia nulli debet claudere gremium sicut Christus qui de se dicit, Eum qui venit ad me, non eiciam foras Ioan. 6.

¶RESPON-

4.d.20. ar.1.1. c. & ver. q.23. ar. 7.ad 6. 22.q.1. ar.3.4.c. 22.q.20. ar.2.ad 3. & 3.q. 84. ar. 10.c. ¶RESPONDEO dicendum, quòd quandiu huius vitæ status durat, homo non potest esse totaliter in peccato obstinatus. Hoc enim erit in damnatis post mortem. Et ideò quandiu in hac vita viuitur cuilibet relinquitur locus pœnitentiæ, & quilibet quantumcunque deliquerit, vel in fide vel in moribus, est ab Ecclesia recipiendus ad pœnitentiam, & contrarium dicere est hæresis Nouatianorum, sed tamen non est necessarium, quòd semper ad dignitatem recipiantur, nisi cum aliquibus misericorditer dispensaretur, præcipuè propter bonum pacis vel propter fructum alium, qui inde speretur.

¶AD PRIMVM Ergo dicendum, quòd quandiu fundamentum fidei non habet, ab Ecclesia recipi non debet, sed post quam conuersus incipit habere, recipiendus est.

QVÆSTIO VIII. ARTIC. XVII.

11.ar.11.& 141.& 1. p. q.12. ar.10.& ar.4.ad 3. ver. q.8. ar.1.0.& 4.d.49. q.2.artic. 1.0. DEINDE quæritur de hoc quod pertinet ad gloriam, scilicet de visione Dei in patria, scilicet vtrum aliquis intellectus creatus possit videre Deum per essentiam. Et videtur quòd non. Intellectus ad intelligibile est aliqua proportio. Sed intellectus creati ad diuinam essentiam nulla est proportio, cùm distent in infinitum. ergo intellectus creatus diuinam essentiam videre non potest.

2 Prætereà, Plus distat spiritus increatus ab intellectu creato quàm spiritus creatus à sensu. Sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum: ergo nec intellectus creatus spiritum increatum.

¶SED CONTRA, est Exo. 33. super illud. Non videbit me homo & viuet, dicit glo. Gregorij. Fuere nonnulli qui Deum dicerent etiam in illa regione dissimilitudinis in claritate sua conspici, sed in natura minimè videri, quos nimirum minor inquisitionis subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici & incommutabili essentiæ aliud est, claritas aliud est natura, sed ipsa ei natura claritas, ipsa claritas natura est, & ita essentia Dei videbitur à Beatis.

22.q.2. ar.3.c.ver. 2.q.10. ver.4.c.3. p.q.7.ar. 8.c.& q. 15.ar.10. o. art. 141. ¶RESPONDEO dicendum quòd necesse est ponere diuinam essentiã videri à Beatis. Beatitudo enim est vltima perfectio rationalis naturæ, nihil autẽ est finaliter perfectum, nisi attingat ad suum principium secundum modum suum, quod ideò dico, quia ad principium, q est Deus attingit aliquid dupliciter. Vno modo per similitudinem quod est commune omni creaturæ, quæ tantum habet de perfectione, quantum cõsequitur de diuina similitudine. Alio modo per operationem, vt prætermittatur ille modus qui est Christo singularis, scilicet in vnitate personæ, Dico autẽ per operationẽ, inquantũ rationalis creatura cognoscit & amat Deũ & quia anima immediatè facta est à Deo, & ideò beata esse non poterit, nisi immediatè videat Deũ absque medio, q sit similitudo rei cognitæ, sicut species visibilis in pupilla vel in speculo, non autẽ absque medio, quod est lumen confortans intellectũ, quod est lumẽ gloriæ, de quo in Psal. dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Psal. 35. Hoc autẽ est per essentiã á Deum videre. Vnde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quòd Deũ per essentiam videbit, sicut Philosophi, qui posuerũt animas nostras fluere ab intelligentia agente, posuerunt vltimam fœlicitatem hominis in continuatione intellectus nostri ad ipsam.

& q.18. ar.5.ad 8. ver.q.5.ar. 10.c.1.p. q.12.art. 3.ad 4. ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proportio dupliciter dicitur. Vno modo propriè, secundum quòd importat quendam determinatum excessum, & sic proportio requiritur inter intellectum & intelligibile ad hoc quòd sit cognitio eum comprehensione, qualiter diuina essentia nunquã videbitur ab intellectu creato. Alio modo dicitur communiter pro qualibet habitudine, & sic infinitum potest habere proportionem ad finitum, si sit perfectio eius vel aliquam huius habitudinem habeat ad ipsum, & talis proportio sufficit ad hoc quod intellectus noster videat diuinam essentiam attingendo, non comprehendendo.

¶Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem naturæ, non solùm secundum rationem cognitionis. Nam spiritus creatus non est sensibilis sed spiritus increatus est intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBETum vndecimum.

QVÆST. I. ARTIC.

1.p.q.8. ar.2.& 4.0.& 1. di. 37.q. 2.0. QVÆSITVM fuit de Deo, de angelis, & hominibus. De Deo verò quæritum fuit de immẽsitate ipsius, de cognitione eius, & de prædestinatione. Circa immensitatem verò Dei quæritum fuit, vtrùm solius Dei sit proprium esse vbique. Ostendebatur quòd non numerus enim est in rebus numeratis. Sed constat quòd omnes partes vniuersi sunt numeratæ: ergo numerus est in omnibus partibus vniuersi: & sic videtur quòd sit vbique. Non est ergo solius Dei proprium esse vbique.

2 Prætereà, Vniuersale est quod est vbique & semper. Sed vniuersale non est hoc quod Deus: ergo non est proprium solius Dei esse vbique & semper.

3 Prætereà, Substantia spiritualis excedit corporalem. Sed hoc quod dicitur esse vbique pertinet ad substantiam corporalem, quia in solis corporalibus est propriè assignare locum: ergo multo magis esse vbique pertinet ad substantias spirituales: & sic videtur quòd non sit solius Dei proprium.

4 Prætereà, Ad commendationẽ terreni Regis pertinet quod possit gubernare etiam in absentia sua regnum. Sed Deus est commendabilior omni Rege: ergo videtur quòd etiam competat sibi ad suam commendationem quòd gubernet totum mundum vel aliquas partes in absentia sua per prouidentiam, & sic non videtur quòd sit Dei proprium esse vbique.

5 Prætereà, Constat quod quædam dicuntur Deo esse propinqua & quædam remota: & quanto magis sunt remota, tãtò magis sunt corruptibilia. Non autẽ possent dici aliqua propinqua & aliqua remota si Deus esset vbique: ergo videtur quòd Deus non sit vbique.

6 Prætereà, Dato quòd tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, constat quòd illud corpus esset vbique. Non ergo est solius Dei proprium esse vbique.

¶Contra. Amb. probat Spiritum Sanctum esse Deum, quia est vbique. Sed si esse vbique non esset solius Dei proprium ratio sua non valeret. Cùm ergo ratio huiusmodi valeat, videtur quòd sit solius Dei proprium esse vbique.

¶RESPONDEO Dicendum, quòd spiritualia dicuntur esse in loco, non quidem per contactũ magnitudinis, sed virtutis, & ideò secundum rationem virtutis cuiuslibet rei spiritualis oportet nos loqui de loco in quo est, virtus autem Dei est infinita, quæ quidem infinitas apparet quantum ad duo. Primò quia non solùm excedit creaturas, quæ sunt fuerunt & erunt, sed etiam omnes quæ possunt imaginari. Ergo Dei non solum est in illis quæ sunt fuerunt & erunt, sed etiam in illis quæ possunt imaginari esse. Secundò, quia virtus Dei simul & semel in omnibus operatur, & in singulis secundum proprium modum rerum, & ideò esse vbique propriè acceptum soli Deo competit. Aliis autẽ rebus cõpetit esse vbique impropriè. Vnde distinguitur modus quo Deus est vbique, & quo aliæ res quibus aliquo modo competit esse vbique. Nam huiusmodi dicuntur esse vbique, quia sunt tantùm in his quæ sunt & præsentia sunt, Deus autem non solùm in his quæ sunt, sed etiam in imaginatis & in præteritis & futuris. ar.4.c.ea 5.c.& ad 3. ar.71. & 3.c. & 9.ar.1.c.fi. & 9.ar.5.c. 19.

¶ Item aliæ res non sunt vbique sicut in loco vno, sed sicut in diuersis locis, sed Deus ita est vbique quòd est in quolibet & in toto, quia eius virtus habet efficaciam non solùm in id quod est commune vniuerso, sed etiam in id quod est proprium vnicuique rei particulari. Et ideò est in omnibus: sicut in vno loco & sicut in pluribus quod est propriè esse vbique. Vnde cùm hoc modo solus Deus sit vbique, solius Dei est proprium esse vbique. 1.p.q.16. ar.7.ad 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd numerus non est in rebus numeratis sicut in loco: sed sicut accidens in subiecto.

¶ Prætereà, Vnus numerus licèt sit in omnibus numeratis sicut vnica essentia: nõ tamẽ est in qualibet parte, quia nõ quælibet pars numeratur eodem numero. Item, numerus non est omnino vnus, sed multitudo quædam. Deus autem est in rebus per virtutem suam, & in singulis operatur. vt dictum est. 1.p.q.8. ar.4.ad 1. & 2. ver.

¶ Ad secundum dicendum quod vniuersale dicitur esse vbique & semper magis per remotionem, quam per positionem. Non enim dicitur vbique esse & semper eo quòd sit in omni loco & in omni tempore: sed quia abstrahit ab iis quæ determinant locum: & tempus determinatum: & prætereà vniuersalia, non sunt subsistentia. q.1.ar.5. ad 13.& 14.

¶ Ad tertium dicendum, quòd substantia spiritualis excedit corporalem excessu dignitatis naturæ: sed non in virtute agendi: imò videmus quòd multæ substantiæ spirituales habent determinata corpora, in quibus agant sicut animal rationalis corpus humanum.

¶ Ad quartum dicendũ quòd si Rex non est vbique per totum regnũ, est ex defectu Regis terreni propter circunscriptionem suæ substantiæ. Deus autẽ cum sit incircunscriptus, est vbique & tamen si non esset vbique, nihilominus gubernaret omnia prouidentia sua. Vnde in Rege terreno non esse præsens est ad defectũ: sed quod gubernet in absentia, est ad commendationem. Deus autem & vbique est, & omnia gubernat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd huiusmodi distantia & propinquitas creaturarum ad Deum non est secundum locum, sed secundum similitudinem & dissimilitudinem. Nam illa quæ magis assimilantur Deo dicimus esse sibi propinquiora:

qæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ verò magis recedunt à similitudine ipsius, dicimus esse ſibi remotiora.

1.q.9.8. ar.1.ad 3. & 4.d. 17.q.1.ar. 2.q 2.c. ¶Ad ſextum dicendum, quòd dato quòd tota machina mundialis eſſet vnum corpus continuum: non tamen propter hoc poſſet imaginari quòd eſſet vbique, ſed in vno loco tantum: quia totum illud in quo eſſet acciperetur pro vno loco, & ſic non attingeretur quodlibet particulare, quod eſſe vbique complectitur in ſua ratione.

QVÆST. II. ARTIC. II.

ver. q. 3. art. 4. & 1.p.q 15. ar.3.ad 1. & q. 18. ar.4 ad 4. CIRCA cognitionem verò Dei quærebatur, vtrùm Deus cognoſceat malum per bonum: & videtur quòd non: quia cognoſcere vnum per aliud, pertinet ad defectum cognitionis: ſed in diuina cognitione nullus poteſt eſſe defectus: ergo videtur quòd Deus non cognoſcat malum per bonum.

2 Præterea, cognoſcere vnum per aliud eſt in cognoſcendo diſcurrere. Sed in diuina cognitione non eſt diſcurſus: ergo cum cognoſcere malum per bonum ſit cognoſcere vnum per aliud videtur quòd Deus non cognoſcat malum per bonum.

1.p. q. 14. ar. 10. ad 5. 3 Præterea, Quicquid Deus cognoſcit, cognoſcit per eſſentiã ſuam Sed malum nec eſt effectus diuinæ eſſentiæ, neque eſt ei oppoſitum, vt dicit Auguſt. Ergo videtur quòd Deus non cognoſcat malum per bonum.

4 Præterea, Philoſophus dicit in 3. de anima (T.c.20.) quod in tellectus qui ſemper eſt in actu, non cognoſcit priuationem. Sed intellectus diuinus eſt ſemper in actu, ergo, &c.

5 Præterea, Omne quod cognoſcitur, cognoſcitur per aliquã ſimilitudinem in ipſo cognoſcente exiſtentem. Sed malum nõ habet aliquam ſimilitudinem in Deo: ergo Deus non cognoſcit malum per aliquod bonum quod in eo exiſtat.

¶SED CONTRA eſt quòd argu. dicit quòd malum cognoſcitur, ſecundum quòd ab ipſo bono diſcordat.

¶RESPONDEO dicendum, quòd propria cognitio vniuſcuiuſque rei eſt ſecundum quod cognoſcitur per propriam rationem. In cognoſcibilibus autem quædam ſunt quæ habent rationem propriam abſolutam, vt homo & lapis: quorum propria ratio non dependet ex alio. Quædam verò ſunt quæ non habent propriam rationem abſolutam, ſed ex alio dependentem, ſicut eſt in relatiuis, & priuatiuis & in negatiuis: quorum ratio dependet ex ordine quem habent ad alia, nam ratio cæcitatis non eſt abſoluta, ſed dependens inquantum habet ordinem ad viſum cuius eſt priuatiua. Cùm ergo Deus animam cognoſcat, ſecũdum proprias rationes, dico q illa quorum ratio eſt abſoluta, cognoſcit abſolutè, & non per aliquod aliud. Illa verò quorum ratio eſt dependens & in ordine ad alia cognoſcit, ſecundũ ordinẽ ad illa ex quibus dependet. Cũ ergo ratio mali non ſit abſoluta, ſed dependẽs, inquãtum ſcilicet diſcordat à bono creato, cognoſcit malum ſecundum ordinẽ ad bonũ: ſecundum quod ſcilicet diſcordat ab ipſo bono.

1.p.q.14. ar.9.ad 2. ver. q. 10. ar. 8.ad 9.& ar.9.ad 3. ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod in illis quæ habẽt rationẽ abſolutã, eſt ad defectũ cognitionis cognoſcere vnum per aliud: ſed non in illis quorũ ratio eſt ad aliud vt dictũ eſt.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd cognitio diſcurſiua eſt cognoſcere vnum cognitum per aliud cognitum abſolutè. Sed cognoſcere vnum incognitum per aliud cognitum ad quod ordinatur non eſt diſcurrere cognoſcendo & hoc modo cognoſcitur malum.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet malum non ſit oppoſitum diuinæ eſſentiæ, tamen eſt oppoſitum effectui diuinæ eſſentiæ, nam bonum increatũ non habet malũ oppoſitum: ſed bonis effectibus qui cauſantur à bono increato opponitur malum & inquantum diſcordat ab eis effectibus cognoſcitur.

ar. 95.& 1.p.q.14. ar.7. ¶Ad quartum dicendum, quòd illud habet locum in illo intellectu, qui cognoſcit res per adæquationem & ſpecies ſuas & iſte modus cognoſcendi non eſt in Deo, qui cognoſcit omnia per eſſentiam ſuam.

¶Ad quintum dicendum, quòd licet malum non habeat aliquam ſimilitudinẽ in Deo: tamen oppoſitum mali, id eſt, bonũ creatũ, habet ſimilitudinẽ in Deo, ſicut in cauſa ſua, & ita bonum cognoſcitur per ſeipſum, malum verò per bonum.

QVÆSTIO III. ARTIC. III.

ar. 2. 18. ad 1. & 1.p.q.23. ar.6 c.q. 16.art. 8. f 3. CIRCA Prædeſtinationem quærebatur vtrùm prædeſtinatio imponat neceſſitatem. Et oſtendebatur quod ſic. Conſtat enim quòd prædeſtinatus omninò ſaluatur. Sed hoc non eſt niſi neceſſarium eſſet prædeſtinatum ſaluari, videtur ergo quod prædeſtinatio neceſſitatem imponat.

2 Præterea, Ad Rom 9. dicit Apoſtolus, Nõ eſt volẽtis, neque currentis: ſed miſerentis Dei: ergo videtur quòd quicquid eſt de ſalute, ſit ex ſola prædeſtinatione diuina & ex nullo alio, Et ſic videtur neceſſitatem imponere.

¶CONTRA, Auguſtinus dicit. Qui creauit te ſine te, non juſtificabit te ſine te.

¶RESPONDEO dicendum, quòd prædeſtinatio certitudinem habet & tamẽ neceſſitatẽ nõ imponit. In prædeſtinatione enim tria ſunt cõſideranda: quorũ duo præſupponit ipſa prædeſtinatio, ſcilicet præſcientiã Dei & dilectionẽ, id eſt, voluntatẽ qua vult prædeſtinatũ ſaluare, & tertiũ eſt ipſa prædeſtinatio quæ nihil aliud eſt quã directio in finẽ, quẽ vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autẽ horũ trium certitudinem habet: & tamen neceſſitatẽ non imponit. Et quòd præſcientia diuina certitudinẽ habeat, patet: Deus enim cognoſcit res nobiliori modo, quam nos cognoſcamus. Nam cognitio noſtra eſt in tempore: & ideò intuitus noſter reſpicit res ſecundum rationẽ tẽporis, ſcilicet præſentis, præteriti, & futuri: vt ſcilicet cognoſcat præterita, vt præterita, præſentia, vt præſentia, futura vt futura & certitudinaliter. Cognitio verò diuina eſt ſupra tẽpus, & menſuratur æternitate ſolũ, & ideò nõ cognoſcit prout ſunt in tempore, ſed prout in æternitate, ſcilicet prout ſunt præſentia, & hoc tam neceſſaria quam contingentia, vnde omnia cognoſcit tãquam præſentia in ſua præſentialitate. Cùm ergo etiam intellectus noſter certitudinaliter cognoſcat præſentia, multò magis Deus omnia ſibi præſentia certitudinaliter cognoſcit: ex quo nulla neceſſitas rebus cognitis inducitur, ſicut videmus, quod aliquis exiſtens in loco eminenti videt certitudinaliter ordinem venientium aliquorum & euntiũ per vias, & alius in plano exiſtẽs nõ videt: niſi quæ ſunt ſibi præſentia, & tamen hominibus iſtis ex hoc nulla neceſſitas imponitur, Nam hoc non eſt niſi ex hoc quòd in alto exiſtens intuetur omnia, vt præſentia quæ eunti in plano ſunt præterita, ſcilicet illa quæ retro ſunt. Præſentia illa ſcilicet quę ſunt iuxta ſe, & futura illa ſcilicet quæ interiora ſunt. Quod autem voluntas diuina certitudinem habeat, & tamen neceſſitatem non imponat, ſic patet. Voluntas enim Dei eſt efficax & perfecta cauſa omnium rerum: quia omnia quæcunque voluit Dominus fecit. Cuius perfectio & efficacia apparet ex hoc quod non ſolũ mouet & cauſat res: ſed etiam dat eis talẽ modum cauſandi, inquantum quilibet rei determinatum motum contulit; quo ſuos effectus produceret. Vnde quia ipſe voluit quædam eſſe in vniuerſo neceſſaria & quædam contingentia, conſtituit quaſdam cauſas, quibus contulit, vt contingenter cauſarent: & quaſdam, quibus contulit, vt neceſſariò cauſarent effectus. Vnde voluit iſtum, vel illum effectum non ſolum eſſe, ſed etiam tali modo eſſe: ſcilicet vel contingenter vel neceſſariò, ſicut quòd voluit Petrum non ſolum currere, ſed etiam cõtingenter currere, & ſimiliter voluit iſtum vel illum hominem ſaluare, ſed eo modo vt arbitrij libertatem non perderet, & ſic quòd Petrus vel Martinus ſaluetur, habet duas cauſas, vnam ſcilicet voluntatẽ diuinam, & hæc habet certitudinem. Aliam liberũ arbitrium, & hæc habet contingentiã. Et ſic eſt in aliis rebus, quia ſi ſint contingentia neceſſaria, prouenit eis ex cauſa proxima. Quod verò ſint & certa neceſſaria, prouenit eis ex cauſa prima, Vnde prima cauſa rerum ſcilicet diuina voluntas etiam de contingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipſis rebus aliqua neceſſitas, quia non ſolum vult ea eſſe, ſed tali modo eſſe, ſcilicet neceſſariò vel contingenter, vt dictum eſt. Quòd verò prædeſtinatio certitudinem habeat, & neceſſitatem non imponat, ſimiliter patet. Motus enim vel directio vel propoſitum dirigendi in finem quod eſt ipſa prædeſtinatio, eſt ſecundum cõſtitutionem & ordinem cauſarum à Deo conſtitutarum. Conſtat autem quòd quando ſunt duæ cauſæ ordinatæ, quarum vna eſt neceſſaria ad alia contingens: eſſectus ſemper eſt contingens. In prædeſtinatione autem ſunt duæ cauſæ. Quarum vna eſt neceſſaria, ſcilicet ipſe Deus, & alia eſt contingens, ſcilicet ipſum liberum arbitrium, & ideò oportet effectum prædeſtinationis contingentem eſſe. Vnde quia Deus ſcit & vult iſtum vel illum conſequi talem finem prædeſtinatio certitudinem habet quia vero Deus vult vt ſecundum libertatem arbitrij in talem finem dirigetur. Ideò huiuſmodi certitudo nullam prædeſtinato neceſſitatẽ imponit.

ver. q. 6. ar.1.c.1.p. q.23. art. 1.2.& 3. p.q.2. art. 1.c.1.p.q. 86.art.1. 0.4.d.50. q.1.ar. 3. 0. & ver. q.2.ar. 5. & 6.0.

ar. 97. 1. p.q.19. ar. 6.0.art. 128. mo. q. 6.ad quintum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hic prædeſtinatus omninò ſaluatur ex certitudine diuinæ prædeſtinationis, nõ tamen eſt ibi neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis, quia ſi ita ſarium ſimpliciter.

¶Ad ſecundum dicendum, quòd verbum Apoſtoli non eſt ſic intelligendum, quin ſit neceſſarium velle ad currere ex parte noſtra, ſed quia principium primũ bene operandi nõ eſt à nobis, ſed ex miſericordia diuina infundente gratiã, nihilominus tamen oportet quòd ex parte noſtra ſit aliquod principium.

ARTIC. IIII.

CIRCA Angelos quæſitum fuit de motu angeli, ſcilicet vtrùm motus eius ſit in inſtanti. Videtur quod ſic. Cõſtat enim quod mutatio angeli ſimplicior eſt omni mutatione corporali; ſed inuenitur aliqua mutatio corporalis in inſtãti-

Sicut

ſicut illuminatio & huiuſmodi: ergo multo magis motus angeli eſt in inſtanti.

ar.187.c. 6.1.p q. 58. ar.3 & 4. ¶RESPONDEO dicendum, quòd omnis mutatio habet duos terminos, quos non contingit ſimul eſſe. Vnde impoſsibile eſt quod aliquis motus vel mutatio ſit in inſtanti hoc modo quod idẽ inſtans ambos terminos complectatur.

m.149.c. ar. 149.c. & 4.d. 11.q.1.ar. 3.q. 2. ad 2.& d.17 q. 1. ar. 5. q. 1. ad 3. Vnde ſciendum q in rebus corporalibus duo termini motus vel mutationis dupliciter poſſunt ſe habere. Vno modo quòd ſi aſſignare inſtãs in quo terminus ad quem primò eſt. Et aliud inſtans in quo terminus à quo vltimo eſt: & ſic cùm inter quælibet duo inſtãtia ſit tempus mediũ, ſequitur quòd de vno termino motus in alium fiat tranſitus per tempus, & ſic talis mutatio eſt in tempore & non in inſtanti. Hoc autem contingit quando inter duos terminos motus eſt aliquod medium accipere, ſicut inter albũ & nigrũ, & inter eſſe hic & ibi. Sed aliqui termini mutationis ſunt, inter quos nõ eſt accipere medium, ſicut inter album, & non album, inter ignem & non ignem, inter tenebroſum & luminoſum, quia affirmatio & negatio ſunt ſecundũ ſe immediata, & ſimiliter priuatio & forma in ſubiecto determinato, & in talibus licet ſic accipere inſtans in quo primo eſt terminus ad quem, non tamen accipere inſtans in quo vltimo eſt terminus à quo. Cùm enim inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium, ſequeretur q in illo tempore medio in neutro extremorum eſſet, quod eſt impoſsibile cùm ſint extrema omninò immediata. Oportet ergo dicere quòd cùm illud inſtans in quo primo eſt terminus ad quem, ſit terminus alicuius temporis, quòd in toto tempore præcedenti duret terminus à quo, & ſic cũ inter tẽpus & inſtans quod eſt terminus temporis, non ſit tẽpus medium, non fit tranſitus de vna extremitate in aliam in tẽpore, ſed in inſtanti, primo enim deſinit eſſe terminus à quo & incipit terminus ad quem & huiuſmodi mutationes dicuntur eſſe inſtantaneæ, ſicut illuminatio, generatio & corruptio. Sed oportet quòd iſtæ mutationes ſint termini motuum cõtinuorum & in tempore exiſtentium, quia tempus in quo eſt vltimò terminus à quo menſurat aliquem motũ ſecundum quòd ſubiectum accedit ad terminum ad quẽ, ſicut per alterationẽ materia diſponitur ad formã, & per motum localem corpus luminoſum accedit ad ſitum, in quo illuminat, & ſecundum hoc dicitur quòd generatio & corruptio ſunt termini alterationis, & illuminatio motus localis. Sic ergo duæ ſunt mutationes corporalium. Sed neutra harũ poteſt eſſe in motu Angeli. Cùm enim motus angeli attendatur ſecundum diuerſos contractus virtuales Angeli ad diuerſa loca, qui quidem contractus non ſunt continui, ſequitur quòd motus Angeli non ſit continuus, & ita tẽpus quod propriè menſurat motũ angeli, non eſt continuũ, cùm cõtinuitas temporis ſit ex continuitate motus, vt dicitur in 3. Phy. (T.c.104.) Non enim poteſt dici quòd motus angeli menſuretur tẽpore continuo, quod eſt numerus motus cœli, quia motus angeli non dependet ex motu cœli: & ſic ſequitur quòd motus angeli mẽſuretur quodam tempore in quo ſunt inſtantia ſibi ſuccedentia ſine continuatione, quia tempus ex hoc quod eſt numerus non eſt cõtinuum, ſed ex hoc quòd eſt numerus motus continui. Si ergo in motu angeli duo extrema motus nõ ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ ſit tempus mediũ, neque iterũ vnũ extremorũ eſt in tẽpore & aliud in inſtanti, quod terminat tẽpus, ſed duo extrema ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ nõ eſt tẽpus mediũ: & ſic oportet dicere quòd motus angeli ſit in tẽpore, licet alio modo quã motus corporales ſunt in tẽpore.

ar.127.& ar.187. Ar.270. 1.p.q.53. ar.3.c.12. q.13.ar.7 ad 5.3.p. q.75. art. 7.ad 1.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mutatio angeli ſecundum prædicta oſtenditur eſſe ſimplicior quàm aliqua mutatio corporalis. Eſt enim ſimplicior quàm illa mutatio cuius duo extrema ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ cadit tempus medium, tamen inter duo inſtantia motus angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam ſimplicior eſt quã illa cui vnum extremum eſt in toto tempore continuo, cùm vnum extremum ſit in inſtanti indiuiſibili, & tamen non intercidit tempus medium ſicut nec ibi, & quia eſt ſimplicior, ideò etiam ſequitur quòd ſit nobilior.

1.p.q.59. ar.3.ad 3

¶Vnde patet ſolutio ad ſecundum.

QVÆST. V.

DEINDE quæſitum eſt de homine. Et circa hoc quæſitum eſt de partibus naturæ humanæ. De ſacramentis gratiæ. Et de converſatione humanæ vitæ. Circa primũ quærebatur duo. Primò de anima. Secundò de corpore.

ARTIC. V.

DE ANIMA autem quæritur vtrùm ſint eiuſdem ſubſtantiæ anima ſenſitiua, intellectiua, & oſtendebatur quòd non. Nam anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ, intellectiua verò eſt per creationem. Non eſt ergo eadem ſubſtantia vtriuſque. *de anima.* ar.10.c.

2 Præterea, in nulla ſubſtantia quæ ſit vna & eadem eſt eodem tempore motus ad oppoſita. Sed ſenſus & ratio eodem tempore mouentur ad oppoſita. ſicut dicit Apoſtolus ad Roma. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo ſenſitiua & rationalis non ſunt vnius ſubſtantiæ.

3 Præterea, Corruptibile & incorruptibile non ſunt eiuſdem generis, ergo nec idem numero. Sed anima ſenſitiua eſt corruptibilis, intellectiua verò incorruptibilis, ergo ſenſitiua & intellectiua non ſunt eadem numero. & ſic nec eiuſdem ſubſtantiæ.

4 Præterea, anima ſenſitiua eſt communis nobis & brutis. Sed in brutis educitur de potentia materiæ, ergo & in nobis: non eſt ergo cum eadem intellectiua quæ eſt per creationem.

¶CONTRA, Vnius perfectibilis vna eſt perfectio. Sed corpus humanum eſt vnum perfectibile: ergo anima quæ eſt eius perfectio eſt vna.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa ordinem formarum eſt duplex opinio. Vna eſt Auicebron, & quorundam ſequacium eius, qui dicunt quòd ſecundum ordinem generum & ſpecierum ſunt diuerſæ formæ ſubſtantiales ſibi inuicem aduenientes, ſicut eſt ſubſtantia, eſt corpus, eſt animatum & eſt animal. Dicunt ergo quòd quædam forma ſubſtantialis eſt per quam eſt ſubſtantia tantum: & poſtea eſt quædã alia per quam eſt corpus, deinde eſt & alia per quam eſt animatum: & alia per quam eſt animal, & alia per quam eſt homo, & ſic dicunt de aliis formis ſubſtantialibus rerum; Sed hæc poſitio ſtare non poteſt, quia cum forma ſubſtantialis ſit, quæ facit hoc aliquid, & dat eſſe ſubſtantiale rei, tunc ſola prima forma eſſet ſubſtantialis, cum ipſa ſola daret eſſe ſubſtantiale rei & faceret hoc aliquid, omnes autem poſt primam eſſent accidentaliter aduenientes, nec darent eſſe rei ſimpliciter: ſed eſſe tale: & ſic in amiſſione, vel acquiſitione ipſarum non eſſet generatio & corruptio, ſed tantum alteratio, vnde patet hoc non eſſe verum. Simile etiam eſſet in potentis animæ, nam ſola prima ſcilicet vegetabilis eſſet forma ſubſtantialis: & faceret hoc aliquid, aliæ verò eſſent accidentales: quod omninò eſt falſum. Et ideò dicendum eſt, quòd huiuſmodi formæ differunt ſecundum perfectum & imperfectum. Eſt enim aliqua forma quæ non dat niſi eſſe corpus tantum. Aliqua eſt magis perfecta quæ etiam dat eſſe & viuere quocunque modo viuendi. Aliqua quæ cum his dat etiam ſenſum vnde patet quod ſemper vltima eſt perfectior primis, & habet ſe ad priores ſicut perfectiſſima ad imperfectiſſimam, & ideò quicquid continetur in ipſis, totum eſt virtute in vltima. Vnde dicendũ eſt quod vna & eadem eſſentia eſt animæ ſenſitiuæ & intellectiuæ, ſed intellectiua habet ſe ad ſenſitiuam, ſicut perfectum ad imperfectũ. Quod autem ſpecialiter anima ſenſitiua & intellectiua ſint vnius eſſentiæ ſignum eſt: quia niſi vires animæ radicarentur in vna eſſentia, nunquam vna impediretur ab alia, nec etiam virtus vnius redundaret in aliam. Item cum in tellectus non habeat determinatum organũ in corpore, quo mediãte exerceat operationes ſuas, ad quid vniretur corpori, niſi eſſet eiuſdem eſſentiæ cum anima ſenſitiua? Sic ergo patet quod vna eſſentia eſt animæ ſenſitiuæ & intellectiuæ: ſed differunt ſecundum perfectum & imperfectum, vt dictum eſt.

ver.q.3. ar.8. 42. ar.6.c.12.q.37. ver.q.13. ar.3.c. & ar.10.c. 4.c. & 9.77.art. 6.c.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ in brutis, in nobis verò non, ſed eſt per creationem. cum eius eſſentia ſit eſſentia animæ rationalis quæ eſt per creationem.

¶Ad ſecundum dicendũ, quòd non eſt inconueniens aliquid idẽ exiſtẽs ſecundũ diuerſas vires, vel partes moueri ad oppoſita, & ideò licet ſubſtantia animæ humanæ, ſit eadem ſenſitiuæ & intellectiuæ: tamen poteſt ſecundũ diuerſas partes & vires moueri ad oppoſitum, vt ſcilicet ſenſus moueatur ad ea quæ ſunt ſibi propria: & ratio ad ea ad quæ ordinatur.

pot. q. 3. ar. 9. ad 9.& 19. art. 4.4.c. fi.

¶Ad tertium dicendum, quòd licet incorruptibile non ſit idem cum corruptibili: tamẽ inuenitur aliquid incorruptibile: quod habet aliquam proprietatem communem corruptibili: & ſic eſt in anima rationali. Nam ipſa ſubſtantia animæ eſt incorruptibilis: nihilominus tamen habet aliquid in ſe ſcilicet ſenſitiuam, quod eſt commune etiam corruptibili.

¶Ad quartum dicendum, quod licet anima ſenſitiua ſit communis in nobis & brutis quantum ad rationem generis tamen quantum ad rationem ſpeciei alia eſt in homine & alia in brutis, & ſimiliter alia in aſino & alia in equo & in boue & ſecundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cundum quòd differant aliqua specie: ita etiam differt in eis anima sentiua, & ideò non sequitur, quòd si in brutis educatur de potentia materiæ, quod etiam in homine; quia in homine est altioris speciei & est per creationem.

QVÆST. VI. ARTIC. VI.

4. d. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. & 2. DE corpore autem quæritur est verum resurget idem numero: & ostendebatur quod non, quia secundum Philosophum in Top. illud dicitur idem numero, quod est idem proprio accidente & diffinitione. Sed corpus in resurrectione non habebit eadem propria (quia modò risibile, tunc non) non eadem accidentia (quia nunc albus crispus niger & huiusmodi quæ tunc non erunt) non eadem etiam diffinitio quia modò diffinitur per mortale, tunc verò non mortale erit: ergo videtur quod non resurget idem numero.

2 Præterea, Identitas materiæ facit idem numero. Sed materia corporis resurgentis non erit eadem cum corpore quod nunc est, cum multæ formæ reiterentur in eadem corpore quod resurget idem numero.

3 Præterea, Philosophus dicit in lib. de Anima, quòd non est eadem statua numero quæ destruitur & de eodem ære reficitur. Pari ergo ratione corpus quod modo corrumpitur, non erit idem numero cum eo quod resurget.

4 Præterea, Constat quòd homo humanitate est homo & vna humanitate vnus homo. Sed in corpore quod nunc est & resurget, erunt duæ humanitates: quia per mortem destruitur forma totius: ergo erunt duo homines, & sic videtur quod corpora non resurgent eadem numero.

¶CONTRA, Iob. 19. quem visurus sum ego ipse, &c.

po. q. 20. ar. 4. 6. 10. princip. ¶RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc quod aliquid sit idem numero, requiritur identitas principiorum essentialium. Vnde quodcunque principiorum essentialium etiam in principio. indiuiduo varietur: necesse est etiam identitatem variari. Illud autem est essentiale cuiuslibet indiuidui: quod est de ratione ipsius, sicut cuiuslibet rei materialis sunt essentialia materia & forma: vnde si accidentia varientur & mutentur: remanentibus principiis essentialibus indiuidui, ipsum indiuiduum remanet idem. Cum ergo principia essentialia hominis sint anima & corpus, & hæc remaneant, quia resurget eadem anima & idem corpus: dicendum quòd corpus hominis resurget idem numero.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit ex falso intellectu litteræ. Non enim dicitur idem numero illud quod habet idem accidens nunc & postea: & idem proprium: sed illud est idem numero quod est idem cum accidente & idē cum proprio, sicut cum subiectum est idem cum accidente proprio & diffinitione: & non illa quæ habent idem accidens idem proprium & vnam diffinitionem, vnde patet q obiciens falsè intellexit textum. Dato autem quòd secundum illum intellectum procedat obiectio, dicendum quòd intelligitur de accidentibus indiuiduantibus scilicet de dimensionib. & erunt hæc in corporibus glorificatis. Item erit ibi idē proprium. s. risus, Iob. 8. Implebitur os tuum risu & labia tua iubilo. De diffinitione vero dicendum: quòd licet resurgat immortale, tamen vera mortalitas nō tolletur ab eo: quia

3. p. q. 54. artic. 2. ad 2. 4. d. 44. q. 1. ar. 1. ad 1. & 2. natura humana erit ibi quæ ex se habet quod sit mortalis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licèt eadem materia faciat idem numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit principium in numero: sed vna materia secundum quòd est sub dimensionibus terminantibus ipsam facit idem numero, vnde licet multæ formæ reiterentur in anima corporis resurgentis tamen resurget corpus sub eisdem dimensionibus & cum eisdem principiis essentialibus.

4. d. 44. q. 1. ar. 1. q. 2. ad quartum. ¶ Ad tertium dicendum quòd Aug. dicit contrarium. Ipse enim vult si statua reficiatur ex eodem ære, quòd sit eadem numero. Nihilominus tamē dicendū quod omnia artificialia ponuntur dupliciter in genere, vel in specie, quia vel per materiam suam, vel per formam suam. Naturalia autem ponuntur in genere vel specie tantùm per formam suam, formæ autem artificiales, quia sunt accidentia: ideo oportet q colloceantur in genere vel specie vel materia: naturales vero non: quia sunt subitantiales. Dico ergo quòd si considereretur statua prout ponitur in genere vel specie per materiam suam, sic reficitur eadem statua. Si verò considereretur prout ponitur in genere vel specie per formam: sic dico quod non reficitur eadem sed alia quia alia est forma huius & alia illius, in corpore autem non est sic, quia in corpore erit eadem forma.

¶Ad quartum dicendum, quòd nō sunt duæ humanitates in corpore quod corrumpitur & quod resurgit, sed vna, quia principia essentialia non mutantur, sed sunt eadem.

QVÆST VII.

DE sacramentis verò gratiæ quæsita sunt tria. Primò de sacramento confirmationis. Secundò de sacramento Eu-

charistiæ. Tertiò de sacramento matrimonij.

ARTIC. VII.

CIRCA primum quæritur, vtrùm solus Episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius, & videtur quod non solum Episcopus, sed etiam quod quilibet sacerdos possit conferre. Constat enim quod in confirmatione confertur gratia spiritualis. Sed huius gratiæ collatio sic est ordinata, vt non possit impediri, constat autem quod per absentiam Episcoporum multoties impeditur quia non sunt vbique præsentes: ergo debet conferri per ministeriū sacerdotum qui sunt vbique præsentes.

4. d. 13. q. 3. ar. 1. q. 2. 3. p. q. 72. ar. 11. ad 2. 2 Præterea, Sacramenta instituta sunt propter vtilitatem: ergo debent eo mòdo conferri quo competit vtilitati omnium: non autem competeret vtilitati si solus Episcopus conferret hoc sacramentum in quo datur robur Spiritus sancti, quia non omnes habent opportunitatem Episcopi, ergo debet fieri per sacerdotes, per quos possunt omnes consequi hæc vtilitatem.

3 Præterea, Constat quod sacramentum bapt smi est maius quā sacramentū cōfirmationis. Sed baptismus potest conferri per quoslibet sacerdotes: ergo multo magis confirmatio.

¶In contrarium est Ecclesiæ consuetudo.

¶RESPONDEO dicendum, quòd proprius minister sacramenti confirmationis est Episcopus, & hoc probatur ratione & authoritate. Ratione quidem, quia confirmatio ad hoc fit, vt homo in quadam perfectione constituatur, cum detur ad robur Spiritus sancti vt scilicet homo ex hoc fit fortis & robustus ad confitendum & proponendum fidem coram Regibus & Principibus, vnde & propter hoc fit in fronte, vt non pertimescat nec confundatur proponere fidem coram omnibus & defendere. Sicut autem Diony. dicit, tres sunt actiones Hierarchiæ scilicet purgare, illuminare & perficere, purgarè est proprium diaconorum, illuminare presbyterorum (& hoc consistit maximè in Eucharistia) perficere verò est Episcoporum, & ideo omnia sacramenta quæ ad perfectionem conferuntur, pertinēt ad collationem Episcopi, quæ sunt collatio ordinum, consecratio virginum & vasorum, confirmationis sacramentum: vnde alius non potest conferre confirmationis sacramentum, nisi Episcopus. Hoc etiam patet auctoritate Scripturæ. Confirmatio enim successit in locum impositionis manuum. Hoc autem non poterat fieri nisi per solos Apostolos, vnde & per Philippum qui prædicauerat verbum Domini in Samaria, non imponebantur manus, sed Apostoli qui erant Hierosolymis audito quòd Samaria recepit verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, & postea sequitur. Tunc imponebant manus super illos, &c. vnde cum Episcopi succedāt in locum Apostolorum solis Episcopis debetur collatio sacramenti confirmationis. Inuenimus tamen quòd aliqua quæ in quadam perfectione constituunt, ex dispensatione committuntur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorum ordinum, & huiusmodi, quod etiam de confirmatione fieri posset cum dispensatione, sine qua nullus debet conferre hoc sacramentum nisi solus Episcopus.

3. p. q. 72. ar. 11. ad 1. & 4. d. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. o. & d. 25. q. 1. ar. 1. ad 3. ¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod non omnia sacramēta in quibus confertur gratia spiritualis potest conferre sacerdos, vnde licèt in sacramento confirmationis conferatur gratia spiritualis, non tamen cōpetit sacerdoti, quia perfectiori modo in sacramento ordinis cōfertur gratia spiritualis, quod reseruatur solis Episcopis propter perfectionem in qua cōstituit. Nec obstat de impedimento, quia possunt recurrere ad ciuitates in quibus sunt Episcopi præsentes.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

22. q. 29. ar. 4. ad 1. & q. 100. art. 2. ad 1. & 3. p. q. 67. ar. 3. 45. 2. ad 2. ¶Ad tertium dicendum, quòd sacramentum baptismi est maius nesssitate non perfectione, & ideo propter eius necessitatem non solum sacerdotes, sed etiam quilibet Christianus potest baptizare in articulo necessitatis, vbi non habetur copia sacerdotis, seruata nihilominus forma sacramenti. Confirmatio verò quia non est adeo necessaria & constituit in quadam perfectione, vt dictum est, maioribus reseruatur. s. solis episcopis.

QVÆST. VIII.

CIRCA sacramentum Eucharistiæ quæsita sunt duo. Primò de illis qui excludūtur à consecratione per fornicationem. Secundò de illis qui excluduntur à participatione sacramenti per excommunicationem.

ARTIC. VIII.

3. p. q. 82. ar. 9. 0. 6. 4. d. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. o. AD PRIMVM quæritum est vtrùm aliquis possit audire Missam sacerdotis fornicarij quando peccet mortaliter videtur quod non possit audire sine peccato mortali. Ecclesia enim præcipit sub anathemate, quod nullus audiat Missam à fornicario Sacerdote. Sed facere contra huiusmodi mandatum est peccatum mortale, ergo &c.

¶CONTRA est quòd in multis locis per mundū sustinetur

¶RESPONDEO

¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est considerādum: quòd aliquid quantum ad ius naturale est per se malum, & aliquid malum est quantum ad ius positiuum. Quicunque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat peccat mortaliter, vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali & inducerem eum ad celebrandum peccarem mortaliter, & hoc est secundum ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positiuum addit plus quod non solùm debeam inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audiam eius Missam pecco mortaliter, quod quidem instituitum est in pœnam sacerdotis fornicarij. Attendendū tamen est quòd hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publicis fornicariis, qui propriè dicuntur publici, quando iudicio & sententia Ecclesiæ vocantur publici. Vnde quicunque à tali fornicario publico audit Missam peccat mortaliter.

4. d. 24. q. 1. ar. 3. q. 3. o.

4. d. 13. q. 1. ar. 3. q. 3. o. ¶Ad illud quod obijcitur dicendum, quòd si sustineatur à prælatis propter hoc non excusatur, quia hoc est vel propter negligentiā, vel propter miseriam & defectum ipsorum Prælatorum qui non sunt ausi corrigere alios, cùm in se multa corrigenda cognoscant, vel etiam propter timorem aliquando, vnde non excusantur propter hoc.

4. d. 18. q. 1. ar. 4. q. 3. o.

ARTIC. IX.

CIRCA secundum quæritum fuit vtrùm aliquis loquendo comedendo seu stando cum excommunicatis peccet mortaliter, & videtur, quòd sic, quia multi magistri decretorum & magni hoc dicunt.

2 Præterea, Facere contra præcepta Ecclesiæ est peccatū mortale, sed Ecclesia mandat quòd nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis: hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

3 Præterea, Quædam decretalis dicit vbi consulebatur summus Pontifex, vtrùm posset participari excommunicatis, quòd hoc etiam pro vitando dispendio mortis non debet facere, & huius assignat causam dicens, quia est peccatum mortale, videtur ergo quòd quicunque in aliquo participat cum eis peccet mortaliter.

¶CONTRA, est, quòd nos videmus multos perfectos viros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquis per excommunicationem separatur à communione fidelium, non autem hominū nisi per accidens, quia in tantum separatur à communione hominum inquantum conuenit separari à communione fidelium, dico ergo quòd aliquis potest communicare seu participare cū excōmunicato directè & indirectè, directè quidem in his quæ sunt fidelium, & sic ille qui hoc modo cōmunicat sibi, peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia cōmunico si secum in diuinis sicut si orem pro eo vel audiam Missam cum eo, & in aliis spiritualibus. Item si ex cōtemptu, & hoc in quocūque communicat quis cum eo quasi contemnens mandatum Ecclesiæ, peccat mortaliter. Item quicunque participat secum in crimine & in causa: indirectè verò communicat quis cum eo in his quæ sunt hominis, sicut in verbo, in cibo, & in his quæ sunt simpliciter humanæ conuersationis: & secundum hoc non peccat mortaliter, sed venialiter, nisi faciat ex contemptu, vt dictum est.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd opinio Decreti ſtarum non est vera, quia ipsi plus assentiunt in his, & sequuntur ius humanum quam diuinum, cùm plus sit assentiendum diuino quàm humano, & ideò melior est opinio aliorum, qui dicunt contrarium.

¶Ad secundum dicendum, quod communicare cum excommunicato directè est contra præceptum Ecclesiæ, & est peccatum mortale, sed indirectè non est contra, sed præter præceptum Ecclesiæ: & hoc non est peccatum mortale, sed veniale. Vnde sciendum est quòd quædam sunt per se malum, & hæc non possunt fieri sine peccato, sicut communicare excommunicato in his quæ sunt excommunicati, & ideò non possunt fieri sine peccato mortali. Quædam verò sunt occasiones malorum tantum & ista possunt fieri sine peccato mortali, & sic est loqui, vel comedere cum excommunicatis.

ar. 9. & 22. q. 110. ar. 3. ad 4. 4. d. 18. q. 3. ar. 4. q. 3. ad 1. ¶ Ad tertium dicendum, quòd non solum quis debet subire mortem, antequam peccet mortaliter, sed etiam antequam peccet venialiter, quia peccatum inquantum peccatum nunquam est eligibile. Si enim esset eligibile, nunquam esset peccatum, & sic non peccarem si facerē, & ideò per hoc non concluditur quòd ideò non sit participandum eis, quia est peccatum mortale, & qui hoc facit peccat mortaliter: quia etiam si esset veniale non esset participandum eis & tamen non peccaret mortaliter participando.

¶Vel dicendum est, quòd Decretalis illa intelligitur de illis qui directè communicant excommunicatis.

QVÆST. IX.

CIRCA sacramentum matrimonij quæsita sunt duo. Primò de maleficiatis. Secundò de frigidis.

ARTIC. X.

4. d. 34. q. 4. ar. 4. o. AD PRIMVM quæritum est, vtrum maleficia impediant matrimonium: videtur quod non quia opus Dei est fortius quam diaboli. Sed matrimonium est opus Dei, maleficium verò opus diaboli, ergo matrimonium est fortius maleficio: non ergo impeditur per ipsum.

¶CONTRA, Maior est potestas dæmonis: quam hominis: Sed homo potest matrimonium impedire: ergo & dæmones.

¶RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium est quasi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit potestatem sui corporis alteri ad carnalem copulam. Constat autem quòd pactum de impossibili nullum est, cùm nullus possit se obligare ad impossibile: & ideò quando aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam, si hoc sit ei impossibile, matrimonium nullum est. Sed notandum est quòd impossibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento proueniens potest dupliciter considerari: quia vel illud impedimentum est superueniens matrimonio, iam consummato, vel præcedens. Si est superueniens, tunc matrimonium iā cōsummatū nunquam soluitur: si verò impedimentum præcedat, tunc matrimonium nondum consummatum soluitur. Item citra hoc sciendum quòd impedimenta huiusmodi, vel sunt perpetua, vel ad tempus. Si sunt perpetua tunc matrimonium illud simpliciter impedit: si verò sunt temporalia, tunc matrimonium nō impeditur simpliciter, sed ad tempus: ita tamen quod impedimentum in vtrisque præcedat. De maleficiis autem sciendum est quod quidam dixerunt, quòd maleficium nihil est & hoc proueniebat ex infidelitate, quia volebant quod dæmones nihil sunt, nisi imaginationes hominum, inquantum scilicet homines imaginabantur eos: & ex ista imaginatione territi lædebantur. Fides verò catholica vult quod dæmones sint aliquid, & possint nocere suis operationibus, & impedire carnalem copulam: & ideò huiusmodi impedimenta si præcedant & sint perpetua, vt dictum est, simpliciter impediunt matrimonium.

4. d. 34. q. 4. ar. 4. o. ad 3. 4. d. 34. q. 4. ar. 4. o. & d. 36. ar. 1. & d. 39. 4. ad tertium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam diabolus est opus Dei & non solum matrimonium, & inter opera Dei vnū est fortius alio, & vnum impeditur per aliud magis forte. Vnde cùm diabolus sit fortior quam matrimonium, nihil prohibet per ipsum matrimonium impediri.

ARTIC. XI.

CIRCA secundum quæritum est vtrum frigiditas impediat matrimonium, videtur quod non, quia senes sunt frigidi, & tamen contrahunt matrimonium.

4. d. 34. q. 4. ar. 4. o. ad 3. & d. 36. ar. 1. & d. 39. 4. ad tertium. ¶IN CONTRARIVM est, quia nullus obligat se ad impossibile. Sed impossibile est frigidis carnaliter alicui copulari: ergo si ad hoc obligant se, pactum huiusmodi nullum erit.

¶RESPONDEO dicendum, quod frigiditas eadem ratione impedit matrimonium, sicut maleficium, cùm sit eadem impossibilitas in vtroque: nihilominus tamen differunt frigidus & maleficiatus. Frigidus enim est impotens simpliciter quantum ad omnes, maleficiatus verò est quidem impotens: non tamen quo ad omnes sed quo ad vnam tantum. Nam maleficium cōsistit in imaginatione viti respectu vnius mulieris: inquantum scilicet operatione dæmonis fit illi abhominatio alicuius mulieris quā propter horrorem refugit & respuit: & ideò aliter impedit frigiditas & aliter maleficiū. Nā frigiditas impedit aliquem ita quòd oportet quòd remaneat absque omni spe contrahendi si ab vna impediatur. Vnde si aliquando aliquis efficitur potens, oportet reintegrare primū matrimoniū, vnde frigiditas soluit contractum & impedit contrahendum: maleficiatus verò impeditur quantum ad istam tantum: vnde darur ei licentia nubendi alteri. Et mulier similiter, vnde maleficium soluit contractum, sed non dirimit contrahendum, vt iam patet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd senes sunt frigidi: non quidem ad actum generationis, sed ad generationem prolis, & ideò cùm possint carnaliter copulari, non soluitur matrimonium: frigiditas verò quæ omnino carnalem copulam impedit, soluit matrimonium.

QVÆST. X.

CIRCA conuersationem verò humanæ vitæ quæsita sunt quædam per comparationem ad proximum. Quædam verò per comparationem ad res quæ in vsum hominum veniunt. Per comparationem verò ad proximum quæsitum est de correctione fraterna, circa quam duo quæsita sunt.

ARTIC. XII.

PRIMO vtrùm debeat aliquis in publico, vel in priuato corrigere proximum vel fratrem suum. Videtur quòd oc-

Universidad de Deusto
Biblioteca

culpè Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Videtur ergo quòd occultè sit corrigendus frater delinquens.

¶CONTRA, ad Timoth. quinto. Peccantem coram omnibus argue.

¶Præterea, Aliquæ constitutiones hoc habent, vt scilicet publicè corrigantur.

¶RESPONDEO Dicendum, quòd huiusmodi correctio ex charitate debet procedere, & inde est quod dicitur fraterna correctio, & ideò oportet ordinem fraternæ correctionis sumere secundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis est, vt quis bono proximi præferat commune bonũ. Item vt velit bonum proximi & conscientiæ & famæ: & in his magis velit bonum conscientiæ, quando vtrũque haberi non potest. Et ideò his cõsideratis credo quòd si esset aliquod peccatum carnale, seu spirituale quod vergeret in detrimentum multitudinis, statim est reuelandum, cum præponderet bonum cõmune in ordine charitatis, vt dictum est, bono proximi, siue sit famæ siue conscientiæ. Quando verò non timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis vtrunque custodire, scilicet bonum famæ & conscientiæ, corrigendo occultè inter se & ipsum. Si autem ex hoc correctio non sequatur, tunc secundum ordinem Euangelij debet secum adhibere aliũ vel etiam referre Ecclesiæ: nihilominus tamen in hoc seruãdus est ordo vt si peccatum sit publicũ, publicè corrigatur: si verò occultũ occultè. & ideò dicitur, Si peccauerit in te frater tuus, id est te sciente solũ, &c. quantũ ad occultũ: quantũ verò ad publicum dicitur, Peccantem scilicet publicè, coram omnibus argue.

¶Et sic patet soluio ad primum vtriusque partis.

¶Ad aliud verò dicendum, quòd illud de constitutionibus ordinatum est & seruari debet in his quæ vergunt in periculum & detrimentum societatis & collegij.

ARTIC. XIII.

SECVNDO quæritur vtrum si aliquis sciat peccatũ proximi peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo: Videtur quòd sic: quia facere contra ordinem Euangelij est peccatum mortale. Sed statim referre Prælato est contra ordinem Euangelij: ergo peccat mortaliter.

¶CONTRA est quia hoc faciunt multi viri perfecti qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

3 Præterea, prælati possunt non solùm de præteritis, sed & de futuro præbere cautelam, & ideò si eis referatur, non videtur esse peccatum mortale.

¶RESPONDEO dicendum, quòd verbum Domini quod dicit Matth. 18. de correctione fraterna est intelligendum sicut alia verba quæ dicit pertinentia ad humanos actus & seruari debet secundum quòd depẽdet à charitate: & ideò dico quod semper cum debitis circunstantiis intelligenda sunt. Sciendũ est autem quod in criminibus tripliciter procediturꝫ secundum iura: quia per inquisitionem, & hoc est in peccatis publicis & non debet fieri, nisi præcedat clamor congregationis. Item per denunciationem: & per accusationem, & hoc est in priuatis. Si autem procedatur per accusationem, tunc debet fieri præscriptio, quia obligatur accusans ad talionẽ, & in hoc intenditur, vt finis bonum reipublicæ: vnde hoc potest fieri secundum voluntatem siue publicè siue priuatim: Si autem procedatur per denunciationem, tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius est emendatio proximi, & ideò debet seruari ordo fraternæ correctionis, vtrum autem statim cum quis scit fratrem suum peccasse debeat denunciare Prælato, dico quòd in his distinguẽdum est de conditionibus subditi & prælati. Nam si ego scio quod frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denunciare Prælato. Si autem videtur quòd hoc melius fiat per prælatum, & prælatus nihilominus sit pius, discretus & spiritualis, non habens rancorem, seu odium aduersus illum subditum, tunc licitè potest hoc denunciare sibi. & tunc non dicit Ecclesiæ; quia non dicit ei sicut prælato, sed sicut personæ proficienti ad correctionem proximi & emendam. Sed quia propter conditiones diuersas prælatorum & subditorum non potest in hoc dari generale iudicium, quia aliquando prælatus vel moueretur ad odium aduersus subditum, vel subditus non bene ferret verba prælati, ideò tenendum est hoc pro regula, quod in omnibus illis semper secunda est charitas: & quod melius & magis expedire videtur: & si hoc intendat scilicet emendam proximi seruet quantum potest bonum charitatis, tunc denunciando non peccat. Si verò denunciat cuicunque personæ hoc ex malitia, & vt proximus confundatur, vel deprimatur, tunc decunctans, siue accusans peccat mortaliter.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si statim aliquis referat prælato adhibenti debitas circunstantias & considerãs magis expedire, non facit contra Præceptum Euangelij, quia

non dicit hoc Ecclesiæ, sed personæ proficienti, vt dictum est, & ideò non peccat mortaliter.

¶Ad secundum dicendum, quòd etiam perfecti viri peccarent mortaliter, si denunciando Prælato vel alicui personæ intenderent aliquid, quod est contra intentionem præcepti.

¶Ad tertium dicendum, quòd si aliquis referat Prælato culpam proximi intendens vel cautelam in futurum, vel aliquid huiusmodi, quod ad emendam proximi videret expedire non peccat. Si autem hoc sine Prælato siue alicui amico suo ex malicia referat, tunc peccat mortaliter. Quod si ex incautela alicui dixerit hoc, ita tamen quod non proueniat inde aliud vel infamia vel vituperium proximo delinquenti, tunc non peccat mortaliter, licèt incautè agat.

INCIPIT QVODLIBE-tum duodecimum.

QVÆST. I.

QVÆSITVM est de rebus quæ sunt suprà hominem, & de rebus humanis.

¶Circa primum quæsitũ de Deo de angelis & de Cœlo. Circa primum quæritur est de Deo quantum ad suum esse, quantum ad suam potentiam, quantum ad eius prædestinationem.

ARTIC. I.

CIRCA primum quæritur est, vtrum in Deo sit tantum vnum esse, scilicet essentiale, vt præter illud sit etiam in Deo esse personale, & videtur quod sic, quia aliud est patrem esse, aliud filium esse, & aliud spiritum sanctum esse, sed esse essentiale non est aliud & aliud, ergo, &c.

2 Præterea, Proprium formæ est quod det esse. Sed in diuinis sunt tres proprietates personales, quæ obtinent vicem formæ, ergo, &c.

¶CONTRA. Augustinus dicit. In diuinis esse tantum vnum esse.

¶RESPONDEO dicendum, quòd veritas fidei habet quꝫ in diuinis solùm est distinctio, quæ est secundum relationes oppositas: relatio autem sicut & quælibet forma habet esse ex cõparatione ad illud cui inest, vnde esse filiationis est per compatationem ad subiectũ cui inest: relatio autem in diuinis nõ distinguitur ab eo cui inest, vel in quo est, quia ipsa res quæ refertur sed distinguitur solum ex parte eius cui opponitur, & ex parte non desideratur esse relationis, sed distinctio & oppositio eius, & ideò est in Deo vnum tantum esse, scilicet essentiale.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quꝫ esse dupliciter dicitur quandoque enim esse idem est quod actus entis, quandoque autem significat compositionem enunciationis, & sic significat actũ intellectus, quomodo intelligitur quãdo dicitur quod aliud est esse patris & aliud filij, non primo modo.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut & quælibet forma paternitas facit esse, scilicet patrem qui est diuinum esse, & facit tantum vnum esse, inquantum paternitas facit esse.

QVÆST. II.

DEINDE quæritur est de potentia Dei. Et primò vtrum Deus possit facere contradictoria simul esse. Secundò vtrum possit facere infinita in actu.

ARTIC. II.

AD PRIMVM dicendum, quòd non. Et hoc non importat in Deo imperfectionẽ potentiæ, sed quia hoc non habet rationem possibilis. Nam omnis virtus actiua producit effectum sibi similem. Omne autem quod agit, agit inquantum est ens actu, ergo effectus agentis est ens actu, quicquid ergo repugnat ei quod est esse actu, repugnat potentiæ actiuæ, quod esset si contradictoria simul essent.

¶Ad secundum dicendum, quòd esse aliquid infinitum actu posset suspicari ex primo aspectu quod esset impossibile, quia sequeretur illud esse æquale Deo, sed hoc non sequitur quia ei quod est infinitũ omnibus modis nõ adæquatur illud quod est infinitum vno modo. Dato enim quod est ignis infinitus secundum magnitudinem non adæquabitur Deo: quia & si sit infinitus ignis in quantitate, tamen est quid finitum specie. Deus autem omnibus modis est infinitus. Cùm ergo quæritur vtrum sit possibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum quòd non: potentiæ enim agentis per intellectum aliquid repugnat dupliciter; vno modo quia repugnat potentiæ eius: alio modo quia repugnat modo quo agit. primo modo non repugnat potentiæ Dei absolutè, quia nõ implicat contradictionẽ, sed si consideremus modus quo Deus agit, non est possibile. Deus enim agit per suum intellectum, & per verbum quod est formationi omnium, vnde oportet quòd omnia quæ agit sint formata, infinitum autem accipitur sicut materia

ria sine forma. Nam infinitum se tenet ex parte materiæ, Si ergo Deus hoc ageret sequeretur quòd opus Dei esset aliquod informe, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi quia per verbum suum omnia agit, quo omnia formantur.

QVÆST. III. ARTIC. III.

DEINDE quæritur est de prædestinatione, vtrum sit certa & videtur quòd non, quia possibile est prædestinatum damnari, sicut Petrum, si fuisset statim mortuus, quando peccauit Christum negando. Si verò dicas quòd prædicta locutio est de dicto vera, de re verò non; contra, quia hoc habet locum in formis separabilibus. Sed hæc forma quæ est prædestinatio est inseparabilis.

¶RESPONDEO dicendum, quꝫ prædestinatio est quædam pars diuinæ prouidentiæ: prouidentia autem dicit directionẽ aliquorum in finẽ, & hæc præsupponit scientiam & voluntatem. Sic ergo prædestinatio habet certitudinẽ ex parte scientiæ Dei quæ non potest falli, & ex parte voluntatis diuinæ, cui non potest aliquid resistere, & ex parte prouidentiæ, quæ certissimo modo ducit ad finẽ, cùm Deus sit sapientissimus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prædestinatio habet certitudinem, & tamen non est necessarium prædestinatũ saluari, sed remanet contingens. Dictum est enim, quod habet certitudinem ex scientia, voluntate, & prouidentia, & nullum istorum contingentiam impedit, scientia non: quia scientia Dei est futurorum, prout sunt in præsenti, & secundum hoc sunt determinata. Voluntas non: quia voluntas Dei est principium totius entis: ergo non cadit sub ratione contingentiæ vel necessitatis sed hæc efflunt & ordinantur ex Dei voluntate, & sic ipsa Dei voluntas facit quædam esse contingentia præparando causas contingentes illis rebus quas vult esse contingentes: & similiter necessitat causas rebus & effectibus necessariis: & sic voluntas Dei semper impletur. nõ tamen omnia necessario eueniunt, sed eo modo quo Deus vult ea esse, & vult quod sint contingenter. Prouidentia non, quia non tollit contingentiam.

¶Ad secundum dicendum, quòd bona est distinctio: sed ad obiectum de formis dicendũ quòd alter est de formis realibus, & aliter de prædicatis, quæ important aliquid pertinens ad actum rationis, quia in primis scilicet realibus si in eis debeat habere locum talis distinctio, oportet inesse separationẽ in re & in considerationẽ in secundis non requiritur sed oportet quòd res illa cadat super alia consideratione: & sic dico quòd iste prædestinatus potest considerari vel vt in se vel vt diuinæ cognitioni relatus, & sic vno modo attribuitur ei quòd possit damnari alio modo non.

ARTIC. IIII.

DEINDE quæritur est de fato. vtrũ omnia subsint fato.

¶RESPONDEO dicendum, quod primo oportet scire quid sit fatum: & sic postea faciliter patebit ad propositum, videmus autem multa contingenter euenire, & ideò olim fuit dubiũ vtrũ ista quæ variabiliter & inordinatè contingunt reducantur in aliquam causam ordinantem. Quidam dicunt quòd non, qui dicunt fatum nihil esse, vt Tullius dicit. Quidam dicunt quòd in aliquam causam superiorem ordinantur & isti nominauerunt fatum à fors faris, quasi hic omnia sint præfata à quadam superiore causa: sed horum est triplex opinio, quidam enim reduxerunt hoc in quandam seriem causarum, quam dicunt fatum, sicut Stoici qui dicunt quòd nihil est quod non habeat causam, & posita causa necesse est ponere effectum. Si ergo euenit vel est talis vel talis effectus, habuit causam & hæc causa aliam causam, & sic deinceps, sicut aliquis est occisus de nocte quia exiuit domum, quare exiuit domum? quia sitiuit, quare hoc? quia salsa comedit: & sic quia comedit salsa ex necessitate moritur. Arist. respondet negans duo prima. Primò quòd non quicquid fit habet causam: sed tantum quod fit per se. Quod autem ego occidar me exeunte, est per accidens. Secundò dicit quod non posita causa ponitur effectus, quia potest impediri, & ideò non sequitur vel non stat series causarum. Alij reducunt hæc in aliam causam. scilicet in corpora cœlestia: ex quorum necessitate dicunt omnia accidere, vnde dicunt quod fatum nihil aliud est quam vis positionis syderum. hæc autem opinio dupliciter est falsa. Primò quantum ad res humanas, quæ prouenient ab intellectu, qui cùm sit virtus incorporea, non subiacet actioni alicuius corporis; & ponere animam subiacere virtuti corporum cœlestium nihil aliud est quam ponere intellectum non differre à sensu, vt dicit Phil. in primo de anima in fine (T. 150.) tamen per accidens & occasionaliter subditur anima cœlo, inquantum intellectus afficitur per passionem corporis, non tamen ex necessitate mouetur ab eo: secundo quia multa in rebus naturalibus contingunt quæ non accidunt ex necessitate cœli, sed per accidens, &

non habent causam. Alij reducunt omnia hæc in causam superceleste m scilicet in prouidentiam Dei, à qua omnia sunt prædeterminata & ordinata, & secundum istos fatum erit quidã effectus prouidentiæ, quia prouidentia nihil aliud est quam ratio ordinis rerum, prout est in mente diuina: fatum verò est explicatio illius ordinis, prout est in rebus. Vnde Boë. Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus inhærens. Sic ergo accipiendo fatum potest dici quòd omnia subiiciuntur fato: vnde dicitur Oseæ 2. super illud, Non vocabis vltra Baalim, sed vir meus quod idem est vtrumque sed Deus noluit hoc quia Baalim nomẽ erat cuiusdam Dei gentium, & ideò sunt vitanda nomina Gentilium cum quibus nec nomina conuenit habere communia, & ideò Augustinus dicit, Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat, vt non dicat fatum, sed prouidentiam Dei.

QVÆST. V. ARTIC. V.

DEINDE quæritur est de Angelis. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrum esse angeli sit accidens eius: & videtur quòd non, quia accidens intelligitur inesse alicui præexistenti: angelus autem non præexistit ipsi esse.

¶CONTRA. Hil. dicit, &c.

¶RESPONDEO dicendum, quòd opinio Auic. fuit quòd vnum & ens semper prædicant accidens: hoc autem non est verũ quia vnum prout cõuertitur cum ente, signat substantiã rei, & similiter ipsum ens. Sed vnum prout est principium numeri signat accidens. Sciendum ergo quod vnumquodque quod est in potẽtia & in actu: fit actu per hoc quod participat actum superiorem: per hoc autem aliquid maximè fit actu quꝫ participat per similitudinem primum & purum actum. Primus autem actus est esse subsistẽs per se: vnde completionem vnumquodque recipit per hoc quod participat esse: vnde esse est complemẽtum omnis formæ, quia per hoc cõpletur quod habet esse, & habet esse cum est actu: & sic nulla forma est, nisi per esse. & sic dico quòd esse subsistentiæ rei non est accidens, sed actualitas cuiusl. bet formæ existentis, siue sine materia, siue cum materia: & quia esse est complementum omnium, tamen est quod proprius effectus Dei est esse, & nulla causa dat esse nisi inquantum participat operationem diuinam: & sic proprie loquendo non est accidens, & quod Hil. dicit, dico quod accidens dicitur largè esse quod non est pars essentiæ, & sic est esse in rebus creatis, quia in solo Deo esse est eius essentia.

ARTIC. VI.

SECVNDO quæritur est, vtrum Diabolus cognoscat cogitationes hominum.

¶RESPONDEO dicendum, quod cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter in se, & per se & in aliquo effectu, primũ solius Dei est. Ie. 15. Prauum est cor hominis & inscrutabile: vnde nec angeli sic eas cognoscunt: cuius ratio est triplex: vna propter debilitatẽ esse quod habent, eo quod supra gradum quod aliquid est ens in potentia est gradus quo res sunt in anima. Alia ratio est, quia quod est in veritate causæ alicuius non potest cognosci nisi à causa quæ nata est mouere illam, voluntatem autem mouet solus Deus. Cùm ergo omnes cogitationes dependeant à voluntate sicut à sua causa, solus Deus eas cognoscit. Alia ratio est, quia angeli illa quæ cognoscunt naturaliter, cognoscunt per species naturaliter inditas: & hæ sunt species rerum naturalium, non autem cogitationum: quia hæc nõ reducuntur ad causam naturalem, vel non pertinent ad cognitionem naturalium: tamen per effectus cogitationum cognoscunt cogitationes sicut & homo facit, cum ipsi subtilius cognoscunt effectus qui causantur ex cogitationibus. Nam secundum eorum cogitationes homo afficitur aliqua passione: & per has mouetur eor, & hos motus subtilius ipsi cognoscunt quam nos: & sic aliquid cognoscunt de cogitationibus cordis: & hoc Aug. dicit in libro de diuinationibus dæmonum: licet alibi dicat quꝫ determinare in eis talem cogitationem sit præsumptuosum.

QVÆST. VI. ARTIC. VII.

DEINDE quæritur est de cœlo, Et circa hoc quæsita fuerunt primò vtrũ cœlum vel mundus sit æternus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd non. Sed mundum incœpisse est de numero eorum quæ cadunt sub fide non sub demõstratione. Nã quæ dependent ex simplici voluntate Dei possunt esse & non esse: & ad hoc quod nõ sit nõ inducit aliqua necessitas ex parte Dei, diuina autem bonitas quæ est finis rerum, potest ita esse si non sit mundus sicut si sit mundus.

ARTIC. VIII.

SECVNDO quæritur est vtrũ cœlum sit animatum.

¶RESPONDEO dicendum, quod de hoc diuersimodè sentiunt doctores ecclesiæ. Hieron. enim dicit super ecclesia

Universidad de Deusto
Biblioteca

slē, quod est sol animatus. Dama. hoc negat: & hæc differen-
po.q.3. ar. tia etiam est apud philosophos. Plato enim & Aristot. ponunt
11. ad 13. corpora supercœlestia animata esse Anaxago. verò non. &
ideò legitur fuisse oc̄isus. Ego autem dico secundum Aug. 2.
super Gen. ad literam, quòd non refert ad fidem vtrum sic vel
aliter sit: vnde hoc non determinat in Ench. addēs quod si po-
namus corpora cœlestia esse animata: non ideò erunt in iu-
dicio tres ordines iudicandorum, sc. angelorum & hominum
& animarum: quia illæ animæ computabuntur cum angelis: &
hoc sensisse videtur ille qui fecit præfationem cum dicit, cœli
cœlorúmque virtutes, Et ratio patet.

QVÆSTIO VII. ARTICVL. IX.

DEINDE quæsitum est de homine quantum ad naturam,
& quantum ad gratiam, & quantum ad culpam. Circa
primum quæsita sunt tria. Primò quantum ad animam. Se-
cundò de cognitione animæ. Tertiò de effectu cognitionis.
Circa animam quæsita sunt duo. Primò, vtrùm anima perficiat
corpus immediatè vel mediante corporeitate.

Spiritual. ¶RESPONDEO dicendum, quod in nullo corpore est
3.o.ar.6. nisi vna forma substantialis cuius est ratio triplex: prima est
189.a.216 quia si plures, sequens non erit forma substantialis quæ facit
& 1.p.q. esse simpliciter, sed solum accidentalis, quæ facit esse hoc. Ité
76.ar.3.c. si fit acquisita forma substātialis nō erit generatio simpliciter.
& 4.o.ad Item quia non esset compositum ex anima & corpore vnum
tra 4.c.80 simpliciter sed duo simpliciter & vnum per accidens.

¶Si dicatur corporeitas forma corporis, corporeitas dicitur
dupliciter, quandoque tres dimensiones: & hoc non est for-
ma substantialis, sed accidens: aliquando dicitur quædam for
ma ex qua prouenit trina dimensio, & hæc non est alia forma
specifica.

ARTIC. X.

1.p.q.118. SECVNDO Vtrum anima traducatur.
art. 2. o. ¶RESPONDEO dicendum, quod Aug. hanc quæstionē
& ad 3. non determinat, sed indeterminatam relinquit in li. de eccle-
siasticis do. sed ille liber non est Aug. sed Gennadij. Gre. etiam
non vult determinare. Credendum est tamen quod non, & est
vna ratio philosophi libro de animalibus, quòd impossibile
est quod virtus corporea produeat id quod excedit corpus,
virtus autem seminis est virtus corporea. Alia ratio est, 7. Me-
ta. (T. c. 27.) quia enim quidam posuerunt quod formæ natu-
les sunt ex creatione. Cum enim materia aëris recipit formam
ignis aut inerat, & sic est latitatio: aut non: ergo fit de nouo
non ex aliquo, sed ex nihilo: ergo creatur. Soluit philoso-
phus: quia forma non fit sicut nec ens, vel esse habens per se:
sed compositum fit quod habet esse subsistens. Si ergo est ali-
qua forma quæ per se subsistat, illa habet per se fieri, anima au
tem habet esse per se subsistens & remanet corrupto corpore,
& ita oportet quod habeat suum fieri.

QVÆST. VIII. ARTIC. XI.

1.p.q.86. ar.1.o.& 3.4.c.& 89.c.ad 1. & 22. q.47.art. 3.ad 1. & ver.q. 19. ar.2.o.& artic. 143. huius.

DEINDE quæsitum est de cognitione hominis, vtrum
intellectus humanus cognoscat singularia.
¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquid cognoscitur
dupliciter directè, & indirectè, s. per reflexionem. Dif-
fert autem inter intellectum humanum & diuinum, quia hu-
manus non cognoscit directè singulare, diuinus autem fiet
quia cognitio fit per similitudinem cogniti in cognoscente:
& hæc est in intellectu nostro per abstractionem à conditio-
nibus indiuiduantibus & à materia: & ideò cum recta cogni
tio fit per speciem, ideò non cognoscit directè nisi vniuersa-
le: intellectus autem diuinus cognoscit non per similitudinem
à re acceptam, sed per extensionem suæ essentiæ ad res: & hæc
similitudo, s. diuina essentia in Deo est omnium quæ sunt in
re expressa similitudo; & ideò directè cognoscit quicquid est
in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem: sed quærēs
Philosophus si separatus est intellectus & cognoscit quæ
sunt in materia: dicit quod oportet quod hoc cognoscat &
anima. ar. alia sicut formas separatas cognoscit intellectu: & coniuncta
20. o. de materię per imaginationem aut alio modo, scilicet per exten-
anima se- sionem, inquantum coniungitur phantasiæ, quæ repræsentat
parata. sibi phantasmatę sic indirectè cognoscit.

QVÆST. IX. ARTIC XII.

ar. 59. & 1.p.q.69. ar.1.ad 3. & art. 3. ad. 4. & ar.5.o. & 6.c.& 12. q. 67. ar. 20. 4. di. 50. q. 1.

DEINDE quæsitum est de effectu cognitionis, & primo
vtrū habitus scientiæ acquisitę remaneāt post hāc vitā.
¶RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est du-
plex opinio: quidam dicunt quòd non, sequentes Auic. in 6.
naturaliū, quod species acquisitæ non remanent in intellectu
possibili, nisi quandiu actu intelligit, quod est falsum. Nam in-
tellectus possibilis recipit species & retinet secundum modum
suum vnde cum ipse sit immobilis vtpotè immaterialis & in
corruptibilis recipit species intelligibiles secundum modum
suum & nunquam inde recedunt: & quod sint ibi etiam dum
actu non intelligit: patet 3. de anima (T. c. 8.) vbi dicitur

quòd sunt in anima aliter quam dum actu intelligit, scilicet ar.2.c. ad
habitu: & sic dico quòd remanent siue in damnatis siue in 3. ver. q.
beatis: item destruitur hi habitus scientiarum quātum admo- 10 ar.2.
dum scientiæ quia hic semper intelligit conuertendo se ad 1.& q.19.
phantasmata propter corpus, & non solum propter hoc phan- ar.1.c.
tasmatibus indigemus, sed ad vtendum homini speciebus, & vpra. 34.c.
iste modus non erit tunc quia nō eōuertet se ad phantasmata. sin. & p.
q.115.ar.
5.ad.3.& po.q.6.ar.
10.c.& ad6. 33. 4.di. 21.q. 3. & ar. 1.q. 2.& 3.

SECVNDO, vtrum verba humana habeant vim ad mo-
uendum bruta puta serpentes.
¶RESPONDEO dicendum, quòd aliquid potest ha-
bere virtutem aliquam & secundum propriam naturam & se-
cundum virtutem superioris causæ. Verbi gratia, commixtum
elementis habet virtutem vnam ex natura elementorum se-
cundum motum prædominantis eleméti, aliam habet ex cor- c. princip.
pore cælesti, sicut quòd adamas attrahit ferrum, quod non pio. et Spe
reducitur in virtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt quòd ritu artic.
non solum naturalia corpora, sed artificialia sortiuntur vir- 2.c.
tutes aliquas ex impressione corporum cælestium puta ima-
gines, vel figuræ sub certa constellatione factæ. & si hoc ve-
rum est, s. quòd super artificialia sit huiusmodi virtus impres-
sa: potest etiā dici q verba prolata in certo tēpore habeant ef-
ficaciam mouendi: sed hoc non est verū. Nā in rebus naturali-
bus omnia quæ habent aliquam virtutem ex corpore cœlesti
habent illam consequentem aliquam formam: vnde nihil agit art. 14. o.
ad speciem, nisi ex virtute corporis cælestis: & sic forma est fi.po. q. 3.
prius in vnoquoque quam virtus ad talia. Remota ergo prio- ar. 7.c. &
ri remouetur posterior. Si ergo huiusmodi virtutes attribuun q.3.ar.8.
tur aliquibus, oportet quòd radicentur super formā aliquam c.4.6.ar.
formæ autem artificiales non sunt, nisi figuræ quædam & 1.ad 1.ma.
ideò falsum est quod verba & huiusmodi virtutem aliquam: 45. ar. 5.
habeant ex corpore cælesti. sed si habent aliquam, hoc habent ad 6. 22.
ex spiritu immundo, qui immiscet se verbis hominum, vt de- q. 96. ar.
cipiat secundum Aug. vnde aliquando vruntur verbis fabu- 2.96.art.
losis falsis & vanis: quibus ad illudendum homines se immi- 2.& q.85.
scent, vnde omnia ista friuola & superstitiosa sunt & imagi- ar.2 ad 2.
nes astronomicæ, in quibus & si non adsit aliqua expressa in 22.q.96.
uocatio dæmonum, tamē est ibi quidā tacitus consensus. Ta- art.4. ad
men si aliquis dicat verba Dei & sacra sine immutatione & 3.22.q.
fraude, sed bona & diuina intentione, non est incantatio, sed 96.ar.4
oratio. Chryso. tantum super Mat. ibi Dilatant phylacteria,
&c. reprehendit illos qui collo verba euangelij suspendunt, &
eum virtus euangelij non sit in figuris literatum, sed in fide.
Non tamen damno illos qui super se gerunt euangelium ex
deuotione: quia beata Cæcilia euangelium Christi semper ge-
rebat in pectore, sine tamen aliqua additione vel verborum,
vel characterum, vel exterorum suspectorum.

QVÆST. X.

DEINDE quæsitum est de homine quantum ad gratiā.
Et circa hoc quæruntur tria. Primò de sacramentis. Se-
cundò de virtutibus. Tertiò de officiis. De primo tria quæsi-
ta sunt. primo de sacramentis gratiæ. Secundo de effectu sa-
cramentorum. Tertio de vnitate Ecclesiæ. De sacramētis gra-
tiæ quærebantur duo. Primo, de baptismo. Secundo de pœni-
tentia.

ARTIC. XIIII.

AD PRIMVM quæritur vtrùm aqua habeat virtutē
ad emundationem, id est vtrùm propria virtute mundet, vide. 3. p.
vel virtute concomitante. q.66.art.
¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est opinio in 1.& 3.
huiusmodi, non solùm de aqua, sed de omnibus ecclesiæ sa- 4.ad 3.ar.
cramentis. Quidam enim dicunt quod sacramenta non ha- 3.q.1.
bent virtutem, vel vim operandi in anima, sed tantum extra, &
diuina virtus concomitans facit illum effectum: & inducunt
exemplum Ber. Si aliquis episcopus qui inuestiat aliquem de
prębenda per annulum, annulus non est causa prębendæ, sed
signum. Sed hoc non est sanè dictum, quia sic non esset aliqua
prærogatiua sacramentorum nouæ legis ad veteta, quia etiam
in illis virtus coassistens fidei credentium in Christum ventu-
rum iustificabat.

¶Et ideò dicendum, quòd sacramenta habent in se virtutem
iustificandi: & ad alios effectus ad quos ordinantur: & non
solùm quo à sint signum. vnde Aug. Quæ est tanta vis aquæ vt
corpus tangat & cor abluat? Sciendū tamen quòd duplex est
virtus. s. propria & instrumentalis, sicut pater in serra: sic sa-
cramenta habent virtutem instrumentalem ad spiritualem ef-
fectum: quia cùm, sacramentum adhibetur cum inuocatione 3.p.q. 62.
diuina, efficit hunc effectum: & hoc est conueniens, quia ver- artic. 4.q.
bum per quod omnia sacramenta virtutem habent, habuit 7.ar.1.
carnem & fuit verbum Dei: & sicut caro Christi habuit virtu- ad 2.3.q.
tem instrumentalem ad faciendum miracula propter coniun- 78.ar.4.
ctionem ad verbum, ita sacramenta per coniunctionem ad
Christum crucifixum & passum.

QVÆST.

QVÆST. XI. ARTIC. XV.

4.dis. 33. q.1. art. 1. 5.3.& 4. o. art. 10.x. 3 p.q.64. art. 9. ad 2.3.& q. 82.art. 5. 7.8.9.c. 22.q.39. ar.3.o.& 24.ar.35. & 106.

DEINDE quæsitū est de pœnitentia. Et primò vtrū non
habens curam animarum possit absoluere in foro confes-
sionis. Respondeo dicendum quod aliter est ei sacramentum
pœnitentiæ, & aliter in quibusdam aliis sacramentis. Nam in
quibusdam qui habet ordinē potest ex hoc ipso inducere effe-
ctum sacramenti in omni casu. sin illis in quibus quod est ef-
fectus sacramentorum est res existēs extra sacramentum: vn-
de sacerdos degradatus & excommunicatus licet peccet, ta-
men conficerat & baptizat: & similiter Episcopus consecratus,
quia confert characterem. In pœnitētia autem non imprimi-
tur character, nec effectus nisi iustificatio pœnitentis, quod
non potest fieri nisi per potestatem iudiciariam. Non habens
autem curam animarum non habet hanc potestatem.

ARTIC. XVI.

4.d. 21.q. 3. & ar. 1.q. 2.& 3.

SECVNDO, vtrùm liceat in aliquo casu reuelare con-
fessionem.
¶RESPONDEO dicendum, quòd non nec verbo nec fa-
cto nec nutu nec aliquo signo licet facere, quia est sacrilegiū.
Nā ita est in sacramentis nouæ legis, quòd efficiūt quod figu-
rant: effectus autem pœnitētiæ est occultatio peccatorum ab
oculis Dei viuentis. & hæc occultatio significatur per secre-
tum confessionis & ideò sicut prophanatet sacramentum qui
conficeret corpus & sanguinem Christi de alio quam de pane
& vinosita esset reuelans sacrilegus.

ARTIC. XVII.

art. 33. o. 215.q.185 ar.1.22.

TERTIO, vtrùm liceat apperere episcopatum.
¶RESPONDEO dicendum, quod contingit appete-
re prælationem dupliciter, aut propter necessitatem vigen-
tem, aut non vigentem: primo modo dupliciter, vel quando
imponitur à superiori, vel quando non inuenitur aliquis, qui
velit onus prælationis subire, tali necessitate existēte meritio-
rium est appetere. Vnde Isa. 6. Quem mittam & quis ibit no-
bis? respō sit. Ecce ego, mitte me: tamen ante dixit se indignū.
Secundo modo, scilicet quando non viget necessitas: sic non.
licet, quia non potest caetere aut vitio insufficitiæ, si velit se mi-
norem præferre maioribus, aut vitio præsumptionis, si reputet
se sufficientem præferri aliis vnde Chrysost. Primatus
ecclesiasticus concupiscere nec iustum, nec vtile, super illud,
Reges gentium, &c.

QVÆST. XII. ARTIC. XVIII.

DEINDE quæsitum est de effectu sacramentorū, vtrum
sacramentales causetur ex præambulis ad sacramenta
puta ex catechismo, & huiusmodi. Et videtur quod sic. Dicit
enim quædam decre. quod à primo pabulo salis non potest
fieri vxor: ergo contrahitur ibi compaternitas.
¶Præterea, Catechumenus cēsetur Christianus. Sed qui dat
christianismum, efficitur compater. ergo, &c.
¶Respondeo, Quidam dicunt, quod omnia illa sacramēralia
sufficiunt ad causandum compaternitatem. Quidam dicunt
quod solum contrahitur quātum ad tria, scilicet in catechis-
mo, baptismo & confirmatione. Sed mihi videtur quòd solū
contrahitur in duobus, scilicet in baptismo, & confirmatione,
quia compaternitas similitudo quædam est paternitatis, pa-
ternitas autem non fit nisi in generatione, & ideò solum in
illis sacramentis in quibus est quædam generatio spiritualis
contrahitur compaternitas quæ matrimonium impedit.
¶Ad primum ergo dicendum, quòd illa non sunt intelligenda
sigillatim, sed sunt accipienda collectiuè & simul, quia in om-
nibus istis aliquibus efficitur compater.
¶Ad secundum dicendum, quòd catechumenus dicitur Chri-
stianus per fidem, non per baptismum quē nondum susceepit,
& ille qui dat christianismum dat sacramentum baptismi.

QVÆST. XIII. ARTIC. XIX.

DEINDE quæsitū fuit vtrū sit vna ecclesia, quæ fuit in
principio tempore Apostolorū, & quæ est modo. Et vide-
tur quod non, quia nunc non vtitur eisdē regulis. Tunc enim
Prælati erant sine auro & argento in zonis suis, ergo, &c.
¶Præterea, non legitur quod Christus & Apostoli habuerint
easdem, modo autem ecclesia habet: ergo, &c
¶CONTRA, Matth. vltimo, Ecce ergo vobiscum sum vsque
ad consummationem sæculi. Hoc autē non intelligitur tantū
de Apostolis, quia omnes mortui sunt, & adhuc sæculum non
est consummatum, ergo, &c.
¶RESPONDEO dicendum, quòd eadem est numero ec-
clesia quæ tunc erat & quæ nunc est, quia eadem fides & eadē
fidei sacramenta, eadem auctoritas: & eadem professio, vnde
dicit Apostolus, Diuisus est Christus? absit.
¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ verba Matth. triplici-
ter exponuntur. Hilarius & Ambros. exponunt secundū sen
sum mysticum, dicētes. Nolite portare aurum, &c. id est nihil
in spiritualibus ministeriis auro vendatis, nō duas tunicas, id

est non duplicem animam habeatis. Alij exponunt ad literam
& vna expositio est Aug. qui dicit q illa verba non dicuntur
per modum præcepti, sed permissionis, ita quod qui nō seruat
non peccat, & qui seruat melius facit, vt sit sensus. Nolite por
tare, id est, quando itis ad prædicandum, nolite solliciti esse de
expēsis: quia debētur vobis à populo. Dignus est enim opera-
rius, &c. quasi diceret, Ideò permitto quòd non porteris, quia
digni estis accipere ab aliis quibus prædicatis. Paulus hoc nō
seruauit, & tamen contra regulā hanc non fecit, sed superero-
gauit. Alia expositio est aliorum sanctorum qui dicunt quòd
hæc dicta sunt præceptiuè: sed hoc præceptum datum est nō
ad semper seruandum, sed ad primam missionem: bis enim eos
misit, scilicet ante passionem Iudæis, & post resurrectionem
Gentibus. In prima dixit eis, In viam Gentium ne abieritis. In
secunda dixit, Docete omnes Gentes. In prima mā fauit quod
prædicta seruarent, non autem in secunda, & ratio huius est,
quia in prima solum mittebantur ad Iudæos apud quos con-
suetum erat, quod magistri eorum ab eis sustentarentur. &
ideò sine scandalo potebant accipere & vti potestate sibi con-
cessa, apud verò Gentiles non erat huiusmodi consuetudo:
quia apud eos non erā huiusmodi Prædicatores, Et ideò fuis-
set eis scandalum, & visum fuisset eis quod pro quæstu Apo-
stoli prædicarent. & ideò Paulus hoc præceptum non seruauit
in Gentibus. & ideò Dominus in secunda missione dicit, Nunc
qui habet saeculum, tollat similiter & peram.
¶Ad secundum dicendum, quod Aug. respondet in epistola
contra Donatistas: & habetur super illud Psal. Quare fremue-
runt gentes, distinguit enim diuersa tempora ecclesiæ. Fuit
enim tempus quando astiterunt reges aduersus Christū: & in
illo tepore non solum non dabant fidelibus, sed & eos occide-
bant. Aliud verò tempus est nunc, quo reges intelligunt &
eruditi seruiunt domino Iesu Christo in timore, &c. Et ideò
in isto tempore reges, sunt vasalli ecclesiæ, & ideò est alius
status ecclesiæ nunc & tunc: non tamen est alia ecclesia.

QVÆSTIO XIIII.

DEINDE quæsitum est de virtutibus. Primò de quadā
virtute intellectuali, scilicet de veritate. Secundò, de vir-
tutibus moralibus. De veritate quæsita sunt duò. Primò de
fortitudine veritatis. Secundò, de confirmatione veritatis quę
est per iuramentum.

ARTIC. XX.

Ar. Ste-
cialu. 1.p.q. 16. ar.2.q.109 de veritate.

AD PRIMVM quæritur vtrùm veritas sit fortior
inter vinum, regem, & mulierem. Et videtur quod vinū,
quia immutat maximè hominem. Item quòd res, quia cōpellit
hominum ad id quod est difficilimum, scilicet ad hoc quod se
exponat periculo mortis. Item quod mulier, quia dominatur
etiam regibus.
¶CONTRA, Esdras. Fortior est veritas.
¶RESPONDEO dicendum, quod hæc est quæstio pro-
posita iuuenibus dissolenda in Hidra. Sciendum ergo quod
si consideremus ista quatuor secundum se, scilicet vinum re-
gē & mulierē, & veritatem, non sunt comparabilia, quia non
sunt vnius generis: tamen si consideretur per comparation-
nem ad aliquem effectum. cōcurrunt in vnum: & sic possunt
comparari. Hic autem effectus in quem conueniunt & pos-
sunt, est immutatio cordis humani. Quod ergo inter ista ma-
gis immutet cor hominis videndum est.
¶Sciendum est ergo, quòd immutatiuum hominis quoddam
est corporale, & aliud est animale: & hoc est duplex sensibile
& intelligibile. Intelligibile etiam est duplex, scilicet practi-
cum & specularium. Inter autem quæ pertinent ad immu-
tantia naturaliter secundum dispositionem corporis habet
excellentiam vinum, quod facit per temulentiam loqui. Inter
ea quæ pertinent ad immutandum appetitum sensitivum: ex-
cellentior est delectatio, & præcipuè circa venerea, & sic mu-
lier est fortior. Idem in practicis & in rebus humanis quæ pos-
sunt hoc facere maximam potestatem habet rex In spe-
culatiuis summum & potentissimum est veritas: nunc au-
tem vires corporales subiiciuntur viribus animalibus vires
animales intellectualibus, & intellectuales practicæ specula-
tiuis: & ideò simpliciter veritas dignior est & excellentior &
fortior.

ARTIC. XXI.

Ar. 52. 120.12.q. 89. dein aliquid præcipuè vide ar. 7.c.ad 2. ar.9.ad 3 q. 98. ar

SECVNDO quæritur vtrū accipiēs doctrinā alicuius ex
perimēti sub iuramēto nō communicandi teneatur seruare
iuramentum: videtur q̄ sic quia sic obligatus non debet facere
aliquid quod vergat in detrimentum illius qui dedit vel qui
docuit: hoc autem esset si aliis communicaret: ergo &c.
¶Præterea, Cōmunicare tale experimentū non tenetur ex
parte salutis æternæ alicui. Cùm ergo non teneatur alteri cō
municare, non debet sic obligatus communicare.
¶CONTRA, Non communicare salubre remedium siue

Universidad de Deusto
Biblioteca

ar. 1. 2 & ar. 2. ad 1. & 3. d. 39. ar. 3. q. 1. o. q. 4. ad 4.

quodcunque bonum, est contra charitatem: ergo, &c.

¶ RESPONDEO aliter dicendum, est hic simpliciter & aliter in casu: simpliciter loquendo nō tenetur, sed malè facit iurando: iuramentum enim non solum amittit vim quando iuramentum est illicitum, sed etiam quando iurando peiora: quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iustitiam & veritatem, sed & si iuro quandoque aliquid quod licet mihi non facere, puta nō ire ad ecclesiā: non licet tamen iurare, quia licet sit mihi licitū pro aliquo tempore facere vel dimittere huiusmodi bonum quod est ad ecclesiam ire: non tamen licet mihi iuramentum interponere, & animum obfirmare ad aliquod bonum non faciendum, quia hoc est facere contra Spiritum sanctum: & ideò iuramentum contra omne id quod est de genere bonorum est illicitum & non est seruandum: tamen in casu seruare tenetur, puta si ille vel alius sufficiens medicus præsens esset & paratus esset curare, & vti illo experimento in salutem corporalem aliorum.

¶ Et sic patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO XV.

DEINDE quæritur de virtutibus moralibus. Et primò de virtutibus secundū se. Secundò specialiter de quodam actu iustitiæ, scilicet de restitutione.

ARTIC. XXII.

1. p. q. 37. ar. 1. o. & 12. q. 85. ar. 10. 2. 146 ar 4. o. malo q 4 ar. 5. ad 4.

AD PRIMVM quæritum est vtrum virtutes morales sint connexæ. Et videtur quod non, quia acquiruntur ex actibus qui sunt diuisi & distincti: ergo potest acquiri vna virtus sine alia.

2 Præterea, Aug. dicit nihil contra diuinam essentiam dicit, qui dicit quod qui habet vnam non habet omnes.

3 Præterea, Virtutes habentur ex consuetudine, quæ requirit tempus.

¶ RESPONDEO dicendum, secundum omnes sanctos quòd sic, sed loquendo de virtutibus in communi duplex ratio assignatur à diuersis, secundum quòd diuersimodè locuti sunt de virtutibus, virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus. Quidā enim dicant virtutes esse quosdam modos generales qui requiruntur in omni virtute, puta quòd fortitudo est quæcunque firmitas animi in quibuscunque rebus, temperantia est moderantia animi in omnibus rebus, & sic de aliis. Et secundum istos necesse est quod virtutes sint connexæ, quia isti modi generales requiruntur in omni virtute: & si aliquod horum defuerit non est virtus aliqua, quia si temperantia rectitudinem non habeat quæ est iustitia vel non habeat animi firmitatem quæ est fortitudo, & sic de aliis, non est virtus: & hunc modū Aug. ponit 3. de tri & magister in 3. sententiarum. Alij autē accipiunt distinctionem harū virtutum secundum determinatas materias: sicut Arist. & Peripatetici: vnde prudentia secundum philosophum non est recta ratio omnibus: sed solum in agibilibus: similiter iustitia non dicit rectitudinem animi circa inquisitionem omnīū causarum, sed tantum circa commutationes & distributiones & actiones humanas, quæ sunt ad alterū. Fortitudo etiam dicit firmitatē animi nō circa omnia, sed circa ea in quibus est difficilimum animū fortem habere. s. circa pericula quæ sunt in bellis: temperantia verò est circa ea in quibus difficillimum est animā moderare. s. circa delectationes gustus & tactus: quæ sunt maximè delectationes: non in quibuscūque aliis concupiscentiis, sicut sciētiæ vel pecuniæ: & sic etiā loquendo de virtutibus virtutes morales sunt connexæ, cuius connexionis ratio accipitur secundū Philosophū ex parte prudētiæ, quia nulla virtus potest haberi sine prudentia: & impossibile est habere prudentiam sine virtutibus moralibus: cuius ratio est, quia prudentia, nihil aliud est quam recta ratio agibiliū. Impossibile est autem rectam rationē habere circa aliquod nisi ex recta ratione circa principia: principia autem agibiliū sunt fines virtutū: & circa fines virtutum nullus bene se habet nisi per habitū illius virtutis: & sic necesse est quòd prudentia habeat secum alias virtutes morales: similiter aliæ non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius virtutis sine prudentia: & quanto habet maiorem inclinationem sine habitu virtutis, tanto peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem sine discretione & prudentia. Et ideò dicit Greg. Cæteræ virtutes nisi ea quæ agunt prudenter agant, &c. Est & alia ratio connexionis in virtutibus gratuitis propter charitatem, in qua connectuntur: quia qui habet charitatem, habet omnes virtutes gratuitas: & similiter qui habet vnam habet charitatem.

3. p. q. 56. ar. 5. o. et q. 58. ar. 4. o. & q. 65. art. 1. o. 22. q. 146. ar. 4. o.

12. q. 65. ar. 2. 4. o. 22. q. 23. art. 7. o. veri. q. 14. ar. 6. o.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod actus non sunt diuisi secundum virtutes, quia non potest esse actus temperantiæ sine actu fortitudinis, nec fortitudinis nisi cum actu temperantiæ, &c.

ARTIC. XXII. XXIII. XXIIII. ET XXV.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc dicitur, quia non probatur per auctoritatem Bibliæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non dicuntur morales à consuetudine, sed à more, & dato quod indigeant tempore: tamen non habebit virtutem nisi sit prudens.

QVÆST. XVI.

DEINDE quæritum est de restitutione, quæ est actus iustitiæ. Et circa hoc quæsita sunt tria. Primò de illis qui propter partes sunt extra ciuitates. Secundò, de eo qui mala fide longo tempore præscripsit. Tertiò, de eo qui aliena consumpsit.

ARTIC. XXIII.

Ar. supra de exilio 12. q. 105. ar. 2. ad 10.

CIRCA primum quæritur, vtrum expulsi propter partes possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes. Et videtur quod non: quia multi de his qui sunt in ciuitate culpam non habuerunt ad eorum expulsionem, & sic punirentur aliqui pro culpa alterius.

2 Præterea, Expulsi fuerunt contra partem Ecclesiæ, & sic iustum bellum: ergo actio est contra eos, & si damna eis non sunt restituenda.

3 Præterea, Secundum Philosophum cum mutatur ordo ciuitatis, non remanet eadem ciuitas: sed cum mutatur dominum & principatus, mutatur ordo: & sic non est eadem ciuitas. ergo expulsi non pertinent à modo ad ciuitatem quæ prius erat: ergo non tenentur eis ad restitutionem.

¶ CONTRA, Qui spoliatur à raptore, potest repetere & accipere ea quæ sunt sibi ablata: ergo & illi expulsi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aut sunt expulsi iuste, scilicet propter eorum culpam, & sic non possunt repetere amissa: aut iniustè, id est sine culpa & sine debito ordine iustitiæ, & sic possunt repetere. Si autem habent superiorem, debent per superiorem petere sibi restitui: si autem non habent superiorem, ipsimet possunt si possunt recuperare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non punitur sic aliquis pro peccato alterius, sed pro suo, quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi: & sic populus in fauendo maioribus fuit in culpa.

¶ Præterea, illud intelligitur de pœna spirituali: qua nullus punitur sine propria culpa non de corporali, qua frequenter vnus pro alio punitur. 11. q. 81. ar. 1. ad 2. ad 1. & q. 87. ar. 8. o. 11. q. 108. ar. 4. ad 1. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inquantum iustè agunt sunt pro Ecclesia, inquantum iniustè contra Ecclesiam.

¶ Ad tertium dicendum, quod si sint eædem personæ, manifestum est quod tenentur sibi. Aliæ omnino non tenentur.

ARTIC. XXIIII.

SECVNDO quærebatur, vtrum ille qui mala fide præscripsit teneatur ad restitutionem, & videtur quod non: quia lex dicit quod qui etiam mala fide præscribit acquirit dominium. 4. d. 41. ar. 5 q. 1. ad 2.

¶ CONTRA, Decret. dicit quod tenetur: nec adquirit dominium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est contrarietas iuris ciuilis & canonici, quia secundum ius ciuile talis præscriptio tenet secundum ius canonicum talis præscribere non potest, & ratio huius contrarietatis est, quia alius est finis quem intendit ciuilis legislator: scilicet pacem seruare & stare inter ciues, quæ impediretur, si præscriptio non curreret: quicunque enim vellet posset venire & dicere, istud fuit meū quocunque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietam Ecclesiæ & salutem animarum: nullus autem in peccato saluari potest, nec pœnitere de damno vel de alieno, nisi recompenser. 4. d. 37. q. 2. ar. 1. c. & ad secundum.

¶ Et ideò dicendū est, quòd si quis præscribat bona fide possidendo non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post præscriptionem, quia lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua: & illam alteri dare & cōcedere, sed qui mala fide præscribit tenetur emendare & satisfacere reddendo damnum quod intulit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verum est quod omnia sunt principium ad gubernandum non ad retinendum sibi vel ad dandam aliis: & si quæ leges tales sunt, tyrannicæ sunt, & non absoluunt à conscientia, sed à foro iudiciali & violentia.

ARTICVL. XXV.

TERTIO quærebatur, vtrum ille qui rem alienam consumpsit teneatur ad restitutionem: & videtur quod non, quia ille cuius res fuerat non habet actionem in consumptorem: intelligē si ius habet casum in præscriptione. 22. q. 62. ar. 2. o. & q. 79. art. 3. ad secundum,

¶ CONTRA, Iste mala fide possedit alienum quod consumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod tenetur: cuius ratio est, quia quilibet tenetur ad faciendum iustitiam alteri, consistit.

4 d. 15. q. 3. ar. 3. q. 2. o.

stitam iustia in qualam æqualitate: vnde nisi reintegretur æqualitas, non potest aliquis esse iustus. inæqualitas autem quod consumpsit rem non suam: & ideò oportet quod det.

¶ A PRIMVM ergo dicendum, quòd licet non habeat actionem in eum qui consumpsit secundum ius ciuile, habemus secundum ius diuinum, cuius finis est salus animarum: & ideò repugnat.

QVÆST. XVII.

DEINDE quæsita sunt de officiis quatuor. Primò de officio expositorum sacræ Scripturæ. Secundo, de officio prædicatorum. Tertiò, de officio confessorum. Quartò, de officij vicariorum.

ARTIC. XXVI.

pot. q. 4. ar 1. c. vide artic. 198.

AD PRIMVM quæritum est, vtrum omnia quæ Doctores sancti dixerunt, sint à Spiritu sancto: & videtur quòd non quia in suis dictis sunt aliqua falsa: nam in suis expositionibus quandoque dissonant, non potest autem esse verum quòd dissimile vel dissonum est, quia vtraque pars contradictionis non potest esse vera.

¶ CONTRA, Ad eundem pertinet facere aliquid propter finem & perducere ad illum finem. Sed finis scripturæ quæ est à Spiritu sancto est eruditio hominum: hæc autem eruditio hominum ex scripturis non potest esse nisi per expositiones sanctorum: ergo ex positiones sanctorū sunt à spiritu sancto.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ab eodem spiritu scripturæ sunt expositiæ & editæ. vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt spiritualis autem, &c. & præcipuè quantum ad ea quæ sunt fides, quia fides donum Dei est: & ideò interpretatio sermonum numeratur inter alia dona Spiritus sancti. 1. ad Cor. 12.

¶ D PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ gratis datæ non sunt habitus, sed sunt quidem motus à spiritu sancto: ad si essent habitus, propheta quando vellet per donum prophetiæ seu elationē haberet, quod falsum est: & ideò de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitur mens à spiritu sancto; & aliquando non, sed aliqua eis occultantur: vnde dixit Heliæus 4. Reg. 3. Et Dominus celauit à me. Aliquando etiam aliqua dicunt à seipsis, sicut patet de Nathan qui consuluit Dauid quod ædificaret templum, postea autem à Domino reprehensus, & quasi retractus prohibuit hoc ipsi Dauid ex parte Dei: hoc tamē tenendum est quod quicquid in sacra scriptura continetur, verum est: alias qui contra hoc sentiret esset hæreticus: expositores autem in aliis, quæ non sunt fidei, multa à suo sensu dixerunt, & ideò, in his poterant errare: tamen dicta expositorum necessitatem non inducunt quod nec sit eis credere, sed solum scriptura canonica, quæ in veteri & in nouo Testamento est. 22. q. 81. ar. 4. ad 3. 1. 2. 68. ar. 3 & 4. 2. ad 1. 2. 171. ar. 1. 2. 66. ar. 2. ad 1. 2. 68. ar. 5. ad 1. 4. d. 45. q. 1. ar. 1. q. 2. c. fi.

QVÆST. XVIII.

4. d. 19. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4.

DEINDE quæsitum est de prædicatoribus. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò vtrum aliquis possit prædicare propria auctoritate, ita vt liceat prædicare sine licentia prælati. Et videtur quòd sic quia prædicare est bonum alij facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal. 6. ergo, &c.

2 Præterea, dicitur Eccl. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo: ergo &c.

¶ CONTRA, Ad Rom. 10. Quomodò prædicabunt, nisi mittantur, ergo &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nullus quantuncunque scientiæ magnæ vel quantuncunque sanctitatis nisi missus à Deo vel à Prælato prædicare potest, quia nullum agens natum est agere nisi supra debitam materiā. prædicatio autem est exhortatio & doctrina si sit publica respiciens totam Ecclesiam, & cura publica Ecclesiæ commissa est Prælatis, & ideò nullus debet aliquid exercere quòd requirat auctoritatem publicam nisi auctoritate Prælati.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd cuilibet licet facere bonum sibi proportionatum, non autem quodcunque bonum.

¶ Ad secundum dicendum, quod mandauit Deus monere proximum priuata monitione & familiari

ARTIC. XXVII.

SECVNDO, vtrum aliquis prohibitus à Principe sæculari debeat dimittere prædicationem. Et videtur quòd non. Nolite timere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatoribus. ergo timore principium non debent dimittere.

2 Præterea, Act. 4. Deo oportet magis obedire quam hominibus. Sed Deus præcipit præcipuè Prælatis quod prædicent 2. ad Tim. 4. Prædica verbum: ergo, &c.

3 Præterea, Nullus debet obedire alicui in eo quo peccat præcipiens. Sed Princeps peccat prohibendo hoc, ergo, &c.

¶ CONTRA, Act. 13. Quia repulistis regnum Dei, &c.

¶ Præterea, Matthæi. decimo. Si vos persecuti fuerint in vna vna ciuitate, fugite in aliam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hic est opus duplici distinctione, quia quando aliquis prohibetur prædicare, vel prohibetur solum à Tyranno, & non à populo aut simul à tyranno & populo. Si primò modo, sic cum de multitudine sint aliqui qui audire volunt, non est dimittenda prædicatio quamuis sit sic moderanda quo ad tempora & loca, vt ex timore ad Tyrannum non immediatur, & quandoque etiā tunc scilicet prædicare occultè per domos, sicut ab Apostolis legitur factum. Si secundo modo tunc debet cessare prædicator: & fugere ad alia loca secundum mādatum domini. Et hoc etiam Græg. dicit in dialogo, q̄ quando omnes sunt mali & indurati debet eis dicere illud apostoli, Quia repulistis à vobis regnum Dei &c. Alia distinctio est hic habenda, quia prædicator aut habet curam animarum aut non, id est prædicat ex necessitate officij, aut propria sponte. Si primo modo sic non debet dimittere gregem etiam propter periculum mortis, dummodo possit aliquod bonum facere, remanendo cum grege. Si secundo modo, sic etiam si posset ibi inter tales fructificare, non tenetur ibi stare, nec ad ponendum animam suam nisi in casu, puta si aliquis vellet corrumpere fidē: & tunc vbi fides periclitaretur, teneretur animā pro fratribus ponere, quia hoc est in præcepto in tali casu. Si autē non imminet talis casus, sic est in consilio, quis omnia consilia in casu tunc in præcepto.

2. dist. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū quod Deus præcipit prædicare, tamen ordinatè & eo modo quo vtile sit saluti animarū.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est aliquid dimittendum quid sit secundū Deū timore mortis. Quod si aliquis sine causa & sine necessitate se ingerat ad periculum, non fit sapienter.

¶ Ad tertium dicendum quod falsum est. Nam secūdum. Aug. aliquando Imperator peccat præcipiendo, quod deuotus miles non peccat obediendo, maximè si militi non constet illud esse peccatum.

ARTIC. XXIX.

4. dist. 15. q. 2 ar. 4. 9. 2. o. & 3. c.

TERTIO, vtrum liceat Prædicatoribus recipere eleemosynas ab vsurarijs. Et videtur quod sic, 1. ad Corin. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, et c.

2 Præterea, Ius naturale habet, quod homo viuat de labore suo, dignus est enim operarius, et c. hoc enim concessum est homini à creatore: in sudore et c.

¶ CONTRA, Vsurarij nihil habent nisi quod est alienum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de rapina vsuræ & huiusmodi in generalij loquendo non potest fieri eleemosyna Isa. 61. Odio habens rapinam in holocaustum: tamen in speciali casu Prædicatoribus qui prædicant vsurarijs, & monent eos restituere, licitum est accipere: & hæc est vna ratio. Alia est quando non habent alias vnde viuant: & in extrema necessitate omnia sunt communia, & ab omnibus licitè accipere ad sustentationem & necessitatem possunt.

QVÆSTIO XIX. ARTIC. XXX.

4. dist. 19. q. 3. ar. 3. q. 5. o. 4. dist. 17. q. 3 ar. 3. q. 4. o. 4. d. 19. q. 1. ar. 3. q. 1. o.

DEINDE quæritur fuit de officio Confessorum, vtrum aliquis possit confessiones audire de indulgentia Papæ sine voluntate proprij Prælati, & videtur quòd non: quia quilibet tenetur confiteri proprio sacerdoti. ergo, &c.

2 Præterea, Papa nulli præiudicat propter aliquam indulgentiam.

¶ CONTRA, Papa est super omnes: ergo cui vult quid & quantum vult potest committere & indulgere.

¶ RESPONDEO ergo dicendum, quòd quidam dicunt quòd quilibet sacerdos potest absoluere quemlibet à quolibet peccato: & licet malefaciat absoluendo: tamen absolutus est. & ratio horum fuit, quia simul datur presbytero in sua ordinatione potestas conficiendi corpus Christi, & potestas claui: & ideò sicut potest conficere quamlibet hostiam, ita potest absoluere quemlibet. Sed hoc est erroneum, quia nullus potest absoluere propria auctoritate, nisi eum qui est aliquo modo sibi subditus, quia actus fiunt in materia propria: & absolutio sacramentalis habet iudicium annexum, & hoc scilicet iudicium non est nisi in subditos & inferiores. Qui ergo non habet subditum non potest absoluere. & sic iurisdictio dat materiam sacerdoti determinatam: seeus autem est de hostia quæ est materia determinata. Cui ergo nulla cura committitur habet clauem ligatam vt Iuristæ dicunt, scilicet quia non habet omnino materiam. Alij dicunt quòd nullus potest etiam auctoritate superioris Prælati absoluere subditum inferioris Prælati contra voluntatem ipsius: pura non potest auctoritate Episcopi contra voluntatem parochialis aliquem absoluere. Hoc etiam est erroneum, quia ad absoluendum requiritur potestas sacerdotalis & iurisdictio. Episcopus autem habet immediatam iurisdictionem in omnes. Vnde Episcopus potest omnium confessiones audire etiam contra voluntatem presbyteri parochialis: & similiter etiam ille cui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopus committit: & multò magis si Papa committit. Tamen Archiepiscopus, quia non habet immediatam iurisdictionem in omnes sui archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non posset alicui dare licentiam vel auctoritatē audiendi cōfessiones contra voluntatem Episcopi & diœcesani suffraganei.

¶AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia Episcopus & Papa plus potest quàm sacerdos.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audite confessiones non est statutum in fauorem sacerdotum, alias essent multum infœlices serui si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est introductum ad salutem animarum.

QVÆST. XX. ARTIC. XXXI.

Ar. spectali. DEINDE quæritur fuit de officio vicariorum vtrùm vicarius alicuius possit vices suas committere alteri, & videtur quòd sic: quia effectus habens virtutem causæ potest in ea in quæ potest causa.

¶CONTRA, Quia hoc videtur esse contrarium illi Proverb. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ille qui constituitur vicarius, non potest totam suam potestatem committere sed potest partem: quia intentio committentis est vt exequatur, secundum quòd potest ille cui committit: & fortè talia non potest eorum facere quod sibi cōmittitur: & ideò potest aliquid alteri committere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus non habet semper totam virtutem causæ, nisi esset Episcopus.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc ipsum facit vt cognoscat vultum pecoris.

QVÆST. XX. ARTIC. XXXII.

22.q.81. ar.3. DEINDE quæritur fuit de pertinentibus ad culpam. Et primò de peccatis. secundò de pœnis.

¶De primò quæsita fuerunt duo, primò de pertinentibus ad culpam originalem, secundò ad culpam actualem.

¶De peccato originali quæritur fuit, vtrùm tradicatur per traductionem seminis.

¶RESPONDEO dicendum quòd sic, quia peccatum originale est peccatum naturæ, & non attingit personam, nisi inquantum est in tali natura: tota autem humana natura est sicut vnus homo: vbicunque ergo illa natura reperitur, ibi est peccatum naturæ, quod est originale.

¶Nota quòd percussio habet rationem culpæ non inquantū ipsius manus, sed inquantum sit à principio voluntatis.

QVÆST XXII. ARTIC. XXXIII.

DEINDE quærebatur de culpa actuali. Et primò de peccato cogitationis duo fuerunt quæsita: primò, vtrùm cōsensus in delectationem sit peccatum mortale.

22.q.74. ar.8 & q.154. ar. 4 c. ma.q. 7.ar.4.ad 4. ¶RESPONDEO dicendum, quòd hic non quæritur de consensu in delectationem actus, quia hic planè mortale est. Sed de consensu in actum cogitationis tantum, sicut eum aliquis cogitat delectationem fornicationis: & delectatur & placet sibi hæc cogitatio. Est ergo duplex cogitatio delectationis vel propter ipsam cogitationem vel propter rem cogitatam. prima est, cum quis cogitat de triangulo vel de bellis regis non propter regem sed propter ipsam cogitationem. Secunda est cum delector cogitando de amico propter ipsum, qui sit mihi per cogitationem & in cogitatione præsens. Sic ergo cogitatio potest cogiteri vt delectans, prout est cogitatio: & sic non est peccatum, sicut si debeo narrare de fornicatione, & occurrunt pulchræ viæ, & delector. Si autem cogitatio est delectans propter rem cogitatam, impossibile est quòd hoc procedat nisi ex amore fornicationis: & ideò consentire in eam est consentire in amorem & in vsum rei illicitæ: & ideò est peccatum mortale.

ARTIC. XXXIIII.

22.q.60. ar.3.o. SECVNDO de suspitione, vtrùm sit peccatum mortale, & videtur quod sic: talibus enim comminatur Dominus, Isa. 5. Væ qui dicitis, &c.

¶CONTRA, Super illud, Nolite ante tempus iudicare, dicit Gloss. quod est veniale peccatum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in illis quæ sunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non sunt peccata mortalia, sed venialia. Adulterium enim est mortale, sicet quando est completa voluntas, non autem quādo est imperfecta: non enim quilibet motus concupiscentiæ est peccatum mortale. Iudicium autem est duplex scilicet de rebus de personis. Iudicium de rebus super est mortale peccatum: puta dicere quòd date eleemosynam sit malum. Iudicium autem de personis licet quandoque sit falsum, non tamen est peccatum, nisi quando est omnino temerarium. Vnde Augustinus sermone Domini in monte, Si erramus in iudicio personū, non erremus in iudicio rerum, sed quādo ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquando est peccatum mortale: quia est cum contemptu proximi: suspicio autem est quidam imperfectum in genere iudicij, & ideo est imperfectus motus: & ideo non est mortale genere, quamuis si fiat ex odio, et aliquando mortale.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd qui dicit bonum malum, &c. non suspicatur sed iudicat de ipsis: ideò peccat.

ARTIC. XXXV.

DEINDE quæsita fuerunt de peccato operis tria. Primum licetne vti sortibus maxime in apertione librorum.

22.q.95. art.7.c.8. ¶RESPONDEO dicendum, quòd sors propriè est iudicium, quod exquiritur ex aliquo ab homine facto, ad inquirendum occultum, dico autem ab homine facto quia, quærere de factis aliorum non est sors, sed auguriū aut aliquod aliud, vt quando aliquis facit, sicut geomantici, & cum Exilius, & de sternicis, & in apertione librorum. Hæc autem fiunt, ad tria, aut ad inquirendum voluntatem aut ad consultandum dubium, aut ad diuidendum, & sic sumitur triplex sors, scilicet diuisoria, consultoria, & diuinativa. Aliqui faciebant quasi committentes fortunæ, sicut cum quis non videt debere ire, tamen ponamus, quod debeat ire, & hæc aliquando est vana. Aliqui intentione exquirendi iudicium alicuius rei, sicut quidam ad inquirendum iudicium astrorum exquirunt sicut geomantici, qui dicunt quod secundum motum cœli manus mouetur, & sic est peccatum. Aliqui intendunt scire iudicium Diaboli sicut Nabuchodonosor: & hoc est sacrilegium. Aliqui iudicium diuinum: & sic non semper est peccatum. Et sic sors diuinatoria quatuor habet gradus, & primo modo aliquando est leue peccatum, vel non est peccatum secundo modo peccatum est: & secundo & tertio modo semper peccatum est, sed quando quis non ex necessitate facit, quia sic est tentare Deum, 2. Paral. 2. cùm ignoremus quid, agere, &c. quando sine debita deuotione, sicut Apostoli Act. 1. vel quando aliquis res sacras conuertit in res temporales, sicut cùm aperit libros pro temporalibus, vel quando de eo quod est supra nos, sicut quando quis non concordat, quia hoc est facere iniuriam Spiritui sancto, qui creditur firmiter esse in ecclesia vel in collegiis: tamen in electione sæculariū nihil prohibet sortibus vti.

4.d.15.q. 2.art.1.q. 4.o. SECVNDO de retentione superfluorum, vtrùm ille qui non dat superfluum quod habet pro Deo peccet. dicit enim Aug. quod qui retinet, &c. sicut supra in octauo quodlibet, tertio de perplexitate, vtrùm aliquis possit esse perplexus.

ARTIC. XXXVI.

22.q.32.d ar.3.o. DEINDE quæsitum est de pœnis. Et primò de pœna temporali, vtrùm aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione, si sit paratus corrigi & sustinere pœnam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Apostolus dicit: Auferte malum ex vobis: modicum enim fermentum, &c. Auferetur autem aliquis aut per pœnam corporalem: & per hoc manifestum est, quod auferetur etiam ille qui vellet pœnitere quantumcunque, sicut homicida suspenditur, quantuncunque pœniteat: vel per pœnam spiritualem: & hoc ecclesia non facit nisi quis esset contumax. Et ratio huius est, quia per pœnā corporalē auferetur aliquod tēporale, quod potest recompensari per aliquod maius bonum: sed bonū spirituale quod amittitur non potest recōpensari: & ideò non debet religio infligere talem pœnam, quandiu vult corrigi: quoniam sicut est excommunicatio in ecclesia, ita est expulsio à religione. Et ideò dicendum, quod nullus est nisi propter contumaciam expellendus, sed est sequestrandus in carcere vel alio modo. 1. Cor. 5.

FINIS.

F. O. S. MONTISRELAXI AD LECTOREM EPISTOLA MODVM

annotationes seu citationes palpabiliter intelligendi, continens.

LECTOR humanissime, non te latet breuiter ac succinctè dicta, obscura magis esse, obscuritatem verò (quæ secretum fideliter custodit) teste Boëtio, hoc afferre vtilitatis: quod solum loquitur cum illis qui digni sunt ad secreta sapientiæ admitti. Quapropter cùm sanctus Doctor sapientiam loquens inter perfectos in multis breuitatem seruet, nolens idem repetere inutiliter id quod vno in loco obscurè breuitate sibi innata dicit, alio passu vt sæpius, clariùs, aut diffusiùs ponat, plurimorum astrictus precibus supradictus Bruxellanlis, diui Thomæ Aquinatis doctrinæ deditissimus perculsus fuit illos annotare passus. Ne igitur ipsarum annotationum: seu citationum arithmeticis literis in margine cōtentarum (veluti cæcutiens) vtilitate, quæ non modica est, careres: placuit. R. p. suæ modum assignare eas re ferentem omnibus patentem. Voluit ergo p. idem sonare sicut in prima parte, 1.2. in prima secūdæ, 2.2. in secunda secundæ, 3.p. in tertia parte, scilicet Summæ 1.d. in primo libro sententiarum, 2.d. in secundo sententiarum. 3.d. in tertio sententiarum. 4.d. in quarto sententiarum, qui quidem. 4. lib. prima sui diuisione per distinctiones diuiduntur & similiter. 4. lib. Summæ per quæstiones. q. quæstione. ar. articulo. q. (secundo loco eiusdem allegationis) quæstiuncula. tali scilicet charactere sequenti denotato. L. in expositione textus Magistri sententiarum. o. per totum. C. numero aliquo immediatè sequente capitulo. c. prin. in principio corporis articuli. c. m. circa medium. c. fi. circa finem, seu in fine corporis articuli. argu. argumento tali: sed contra. in argu. sed contra: contra in Summa contra Gentiles. 1. lib. primo. c. capitulo, &c. veri. in quæstionibus disputatis de veritate. pot. in quæstio. dispu. de potentia Dei. Ma. in quæstione dispu. de malo. virt. in quæstione dispu. de virtutibus in communi. vnio. in quæstione dispu. de vnione Verbi. Spiritu. in quæstione disputata de spiritualibus creaturis. anima, in quæstione disputata de anima. Opus. opusculo tali. Ar. verò altero numero non præcedente remittit ad aliquem articulum præsentis libri per characterem sequentem designatum. Distinguitur enim hic liber per 261. articulos in fronte articulorum à secundo quodlibeto inclusiuè annotatos per primum numerum marginalem cuiuslibet articuli, ordinationem seu quantitatem designantes. Citationem verò seu annotationem quam in margine comperies ad sententiam hoc signum, (quo sententiæ citationi conformes notatur) præcedentem referuandam sciat, atque ad eiusdem sententiæ corroborationem declarationém ve valere. Nec suauissime lector, in his defectum reperies, si impressores suo non paruo labori pari diligentia responderint: quod tuipse iudicabis. Librum autem hunc ferè omnes resolutiones theologas continentem mendis tersum, paucioribus quàm antea nummis comparare vales. Quantæ verò sit amplexibilitatis, perpendes minimè si ipsum attentiori cura legere ac perlegere neglexeris. Ipsæ verò marginales annotationes alibi visa memoriæ conferunt, fatigationem semouent, fitque vt cogaris minimè (quod studiosi solent) calamum studendo tenere iis demptis quæ incuria impressoris immutantur, aut demuntur, quæ mediocriter doctus facile aduertes. Si quid tergendum corrigendúmve inueneris, inaduertentiæ (sciens alienis infirmitatibus compati) potius quàm maliciæ attribues, memor nostrum in tuis satisfactoriis operibus. VALE.

Series chartarum totius tertiæ partis.

AAa BBb CCc DDd EEe FFf GGg HHh Iii KKk LLl MMm NNn OOo PPp QQq RRr SSs TTt VVv XXx YYy ZZz & 2 ℣ †. AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR SSS TTT VVV.

Omnes sunt quaterni, præter ℣ & †, qui sunt quinterni, Et TTT VVV, qui sunt terni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca